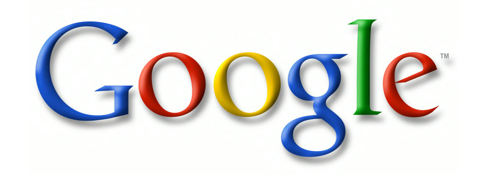
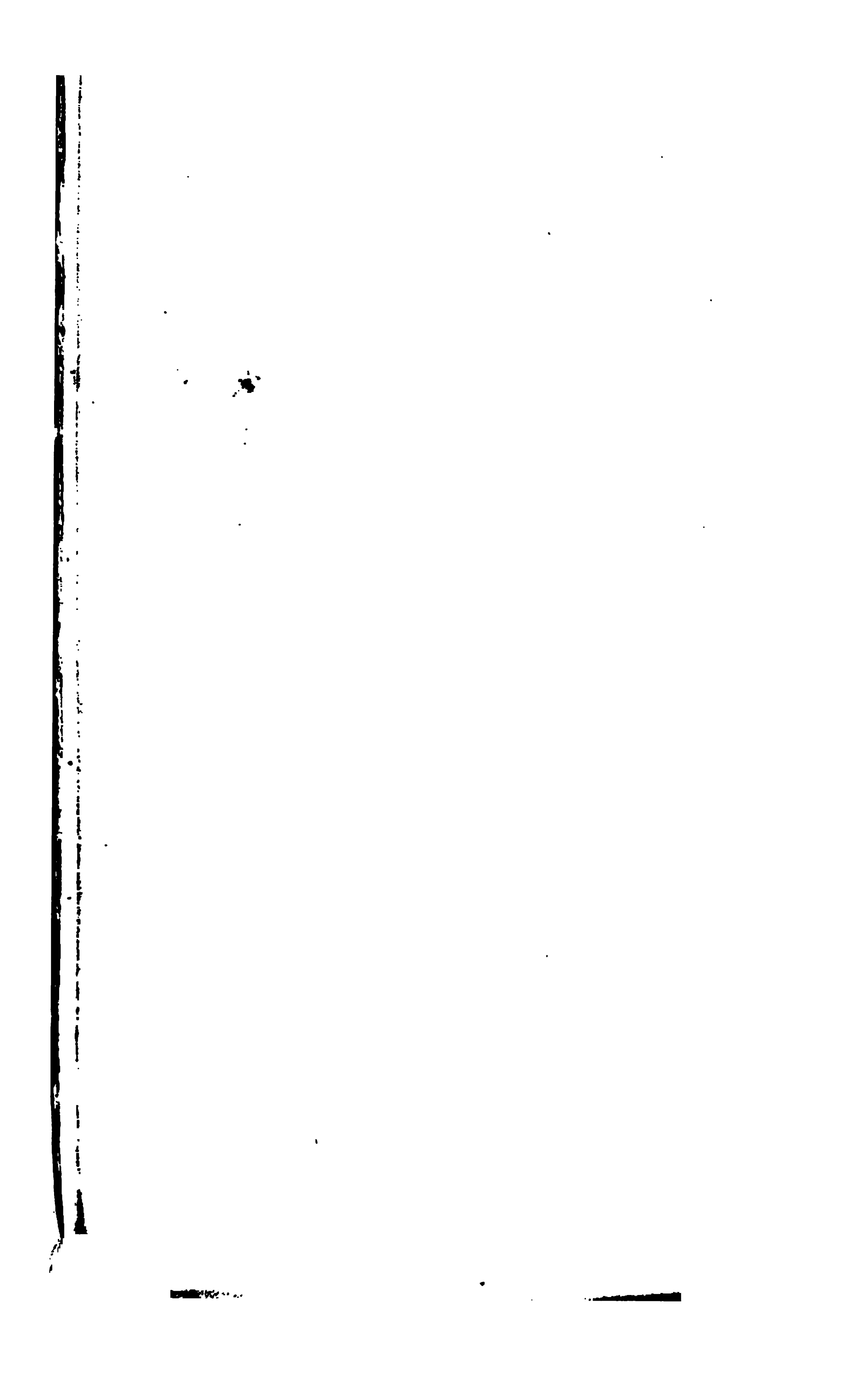

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΗΣ ΑΠΟΔΕΞΙΣ.

Mit erklärenden Anmerkungen

von

K. W. Krüger.

Erstes Heft.

Berlin.

K. W. Krüger's Verlagsbuchhandlung.

1855.

Alle rechtmässigen Exemplare dieses Werkes führen hier den Stempel u die eigenhändige Namensunterschrift des Verfassers.

Ἡροδότου Ἁλικαρνησσέος ἱστορίης ἀπόδεξις.

Ἡροδότου Ἁλικαρνησσέος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε, ὡς μήτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται, μήτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θωυμαστά, τὰ μὲν Ἕλλησι τὰ δὲ βαρβάροισι ἀποδεχθέντα, ἀκλεᾶ γένηται, τά τε ἄλλα καὶ δι' ἣν αἰτίην ἐπολέμησαν ἀλλήλοισι.

Περσέων μέν νυν οἱ λόγιοι Φοίνικας αἰτίους φασὶ γενέσθαι τῆς διαφορῆς. τούτους γὰρ ἀπὸ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης ἀπικομένους ἐπὶ τήνδε τὴν θάλασσαν καὶ οἰκήσαντας τοῦτον τὸν χῶρον τὸν καὶ νῦν οἰκέουσι αὐτίκα ναυτιλίῃσι μακρῇσι ἐπιθέσθαι, ἀπαγι-

---

ἱστορίης der Forschung, des Erforschten. vgl. 2, 118, 1. 119, 2. (We.) vgl. Creuzer über die hist. Kunst der Gr. S. 137. Ueber die Form Di. 15, 2. — ἀπόδεξις Darlegung (Va.) für ἀπόδειξις. Di. 8, 2, 4, c. — ἥδε (ist) folgendes. Spr. 61, 6. (7.) Diese Ankündigung, wie ähnliche sich bei einigen der ältesten Schriftsteller finden, vertritt gewisser Massen den Titel. zu Thuk. 1, 1, 1. — ὡς bezieht sich auf ein in ἀπόδεξις enthaltenes ἀποδεχθεῖσα. — ἐξ gebraucht Her. für ὑπό bei Passiven und passivartigen Neutren; „eben so bei γίγνεσθαι 3, 48, 1." (Sch.) Di. 52, 3, 1. Denn dies ist das Passiv zu ποιέεσθαι. Spr. 52, 8, 1. (vgl. 3. 1.) — ἐξίτηλος eig. von Farben verblichen; uneig. auch 5, 39, 2. Ein überhaupt seltenes Wort. — Ἕλλησι. Spr. 48, 12, 2. (15, 8.) — ἀποδεχθέντα ist hier zum Medium das Passiv. Spr. 52, 8. 4. (5) u. 10, 5. (11.) — ἀκλεᾶ. Dial. 18. 1, 1. — τά τε ἄλλα wird wohl am natürlichsten zu τὰ γενόμενα appositiv genommen.

C. 1 § 1. μέν. Dem entspricht ἐγὼ δέ 1, 5, 2. — μέν νυν. Di. 69, 52, 2. — λόγιος gelehrt, vorzugsweise ὁ τῆς ἱστορίας ἔμπειρος. (Hesychios.) vgl. 2, 3, 2. — τῆς der bekannten. Spr. 50, 2, 1. — Ἐρυθρῆς, des im Süden von Asien. (Sch.) Hier wohl vom persichen Meerbusen, von dem nach Strabon die Phöniker hergekommen waren. vgl. 7, 89. und Heyse Quaestt. Her. p. 103 s. — τήνδε, das mittelländische, eine bei Her. gewöhnliche Bezeichnung desselben. (Schn.) vgl. 1, 185. 2. zu Arr. Ar. 5, 6, 7. — οἰκήσαντες nachdem sie eingenommen, sich angesiedelt. vgl. 1, 163, 2. zu Thuk. 1, 8, 1. — τόν, ὅν. Di. 25, 5, 4. — οἰκέουσι. Das ephelkystische ν fehlt bei Her. Di. 9, 4. — μακρῇσι nach entfernten Gegenden. (Sch.) — ἐπιτίθεσθαι sich auf etwas legen, sich damit beschäftigen; so auch attisch. Xen. ἀπ. 2, 8, 3: τοῖς τοιούτοις τῶν ἔργων ἐπιτίθεσθαι. Unten 1, 163, 1: ναυτιλίῃσι μακρῇσι ἐχρήσαντο. — ἀγινέειν für (und neben) ἄγειν, ionisch; für Ausfuhr sonst ἐξάγεσθαι wie für Einfuhr ἐσάγεσθαι. Ueber die

νέοντας δὲ φορτία Αἰγύπτιά τε καὶ Ἀσσύρια τῇ τε ἄλλῃ ἐσαπικνέε-
2σθαι καὶ δὴ καὶ ἐς Ἄργος· τὸ δὲ Ἄργος τοῦτον τὸν χρόνον προεῖχε ἅπασι τῶν ἐν τῇ νῦν Ἑλλάδι καλεομένῃ χώρῃ· ἀπικομένους δὲ τοὺς Φοίνικας ἐς δὴ τὸ Ἄργος τοῦτο διατίθεσθαι τὸν φόρτον. πέμπτῃ δὲ ἢ ἕκτῃ ἡμέρῃ ἀπ' ἧς ἀπίκοντο, ἐξεμπολημένων σφι σχεδὸν πάντων, ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θάλασσαν γυναῖκας ἄλλας τε πολλὰς καὶ δὴ καὶ τοῦ βασιλέος θυγατέρα· τὸ δέ οἱ οὔνομα εἶναι, κατὰ τὠυτὸ τὸ καὶ Ἕλ-
3ληνες λέγουσι, Ἰοῦν τὴν Ἰνάχου. ταύτας στάσας κατὰ πρύμνην τῆς νεὸς ὠνέεσθαι τῶν φορτίων τῶν σφι ἦν θυμὸς μάλιστα, καὶ τοὺς Φοίνικας διακελευσαμένους ὁρμῆσαι ἐπ' αὐτάς. τὰς μὲν δὴ πλεῦνας τῶν γυναικῶν ἀποφυγέειν, τὴν δὲ Ἰοῦν σὺν ἄλλῃσι ἁρπασθῆναι. ἐσβα-
2λομένους δὲ ἐς τὴν νέα οἴχεσθαι ἀποπλέοντας ἐπ' Αἰγύπτου. οὕτω μὲν Ἰοῦν ἐς Αἴγυπτον ἀπικέσθαι, λέγουσι Πέρσαι, οὐκ ὡς Ἕλληνες, καὶ τῶν ἀδικημάτων τοῦτο ἄρξαι πρῶτον. μετὰ δὲ ταῦτα Ἑλλήνων τινάς (οὐ γὰρ ἔχουσι τοὔνομα ἀπηγήσασθαι) φασὶ τῆς Φοινίκης ἐς Τύρον προσσχόντας ἁρπάσαι τοῦ βασιλέος τὴν θυγατέρα Εὐρώπην· εἴησαν δ' ἂν οὗτοι Κρῆτες. ταῦτα μὲν δὴ ἴσα σφι πρὸς ἴσα γενέσθαι,
2μετὰ δὲ ταῦτα Ἕλληνας αἰτίους τῆς δευτέρης ἀδικίης γενέσθαι· κατα-

Auflösung Di. 34, 3. — *χώρῃ* nach *ἄλλῃ* ist mit einer Hs. getilgt. Denn der Da. bei *ἐςαφικνεῖσθαι* wäre sprachwidrig. gr. Spr. 46, 1, 2. 48, 9, 1. Unattisch ist die Verbindung des Artikels mit *ἄλλῃ*, bei Her. öfter, sowohl bei Begriffen der Ruhe 2, 36, 1. 63, 1 (verschieden 6, 21) als der Bewegung 2, 116, 1. 3, 61, 2: *κήρυκας τῇ τε ἄλλῃ διέπεμπε καὶ δὴ καὶ ἐς Αἴγυπτον.* — *ἐςαπικνέεσθαι.* Di. 4, 1, 2. — *καὶ δὴ καί* und eben (so) auch, besonders nach *ἄλλος*, bei Her. häufig, selten so bei Attikern (für das blosse *ἄλλα τε καί*), wie Plat Phäd. 112 e.

§ 2. *τὸ δὲ — Ἄργος*, parenthetischer Zusatz des Schriftstellers. — *ἅπασι* an allen Dingen. vgl. 1, 32, 4. 3, 82, 1. 1, 91, 4: *ἔνερθε ἐὼν τοῖσι ἅπασι.* Spr. 48, 12, 7. (15, 9.) — *τῶν* ist Neutrum: vor den Ortschaften. — *τῇ Ἑλλάδι καλεομένῃ.* Spr. 50, 9. (12, 3.) — *δή* eben, mit Bezug auf die vorhergehende Erwähnung. vgl. 1, 43. 45, 2. 110, 1. — *διατίθεσθαι* hätten verkauft. Spr. 53, 2, 4. (9.) — *ἀπ' ἧς, ἀπὸ ταύτης (ἧς) ᾗ.* zu Xen. An. 5, 10, 12. — *ἀπίκοντο. ἀπίκατο* Schäfer. — *ἐξεμπολημένων.* Di. 28, 4, 4. — *καὶ δὴ καί* und (als) eben auch, oft dem Allgemeinen ein Besonderes anfügend. — *οἱ* für *αὐτῷ.* Di. 51, 1, 6 f. Ueber die Einschiebung Di. 47, 9, 8. 48, 12, 2. — *κατὰ τὠυτό* erg. *λέγοντες.* — *Ἰοῦν.* Di. 18, 3, 4. Ueber die Construction gr. Spr. 48, 3, 6.

§ 3. *πρύμνην*, das dem Lande zugekehrt war. zu Arr. 1, 18, 6. — *νεός.* Di. 21 unter *ναῦς.* — *ὠνέεσθαι* wohl auch hier: hätten kaufen wollen, gehandelt. Di. 53, 1, 5. — *τῶν σφι ἦν θυμός* zu denen sie Lust hatten, sonst wohl nicht leicht so mit dem Genitiv. Vielleicht jedoch ist *ὠνέεσθαι* zu ergänzen: von denen zu kaufen. Spr. 55, 4, 4. (11.) — *πλεῦνας.* Di. 10, 4, 3. — *ἀποφυγέειν.* Di. 31, 1, 3. — *ἐςβαλομένους, τοὺς Φοίνικας τὰς γυναῖκας.*

C 2 § 1. *τοῦτο* ist wohl der Ac.: sie hätten hiemit den Anfang gemacht. gr. Spr. 46, 5, 7. 47, 13, 8. — *ἄρξαι πρῶτον.* vgl. 1, 4, 1. 5, 2 u. zu Arr. An. 7, 4, 7. — *τῆς Φοινίκης.* gr. Spr. 47, 5, 5 u. zu Xen. An. 2, 2, 6. — *εἴησαν ἄν* es mögen gewesen sein. Di. 53, 2, 7. vgl. 7, 184, 2. — *σφι.* Di. 25, 1, 6.

πλώσαντας γὰρ μακρῇ νηὶ ἐς Αἶάν τε τὴν Κολχίδα καὶ ἐπὶ Φᾶσιν ποταμόν, ἐνθεῦτεν, διαπρηξαμένους καὶ τἆλλα τῶν εἵνεκεν ἀπίκατο, ἁρπάσαι τοῦ βασιλέος τὴν θυγατέρα Μήδειαν. πέμψαντα δὲ τὸν Κόλχον ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυκα αἰτέειν τε δίκας τῆς ἁρπαγῆς καὶ ἀπαιτέειν τὴν θυγατέρα. τοὺς δὲ ὑποκρίνασθαι ὡς οὐδὲ ἐκεῖνοι Ἰοῦς τῆς Ἀργείης ἔδοσάν σφι δίκας τῆς ἁρπαγῆς· οὐδὲ ὢν αὐτοὶ δώσειν ἐκείνοισι. δευτέρῃ δὲ λέγουσι γενεῇ μετὰ ταῦτα Ἀλέξανδρον τὸν Πριά- 3 *μου, ἀκηκοότα ταῦτα, ἐθελῆσαί οἱ ἐκ τῆς Ἑλλάδος δι' ἁρπαγῆς γενέσθαι γυναῖκα, ἐπιστάμενον πάντως ὅτι οὐ δώσει δίκας· οὐδὲ γὰρ ἐκείνους διδόναι. οὕτω δὴ ἁρπάσαντος αὐτοῦ Ἑλένην, τοῖσι Ἕλλησι δόξαι πρῶτον πέμψαντας ἀγγέλους ἀπαιτέειν τε Ἑλένην καὶ δίκας τῆς ἁρπαγῆς αἰτέειν. τοὺς δὲ προϊσχομένων ταῦτα προφέρειν σφι Μηδείης τὴν ἁρπαγήν, ὡς ο[illegible]ντες αὐτοὶ δίκας οὐδὲ ἐκδόντες ἀπαιτεόντων, βουλοίατό σφι παρ' ἄλλων δίκας γίνεσθαι.*

Μέχρι μὲν ὢν τούτου ἁρπαγὰς μούνας εἶναι παρ' ἀλλήλων, τὸ δὲ 4 *ἀπὸ τούτου Ἕλληνας δὴ μεγάλως αἰτίους γενέσθαι· προτέρους γὰρ ἄρξαι στρατεύεσθαι ἐς τὴν Ἀσίην ἢ σφέας ἐς τὴν Εὐρώπην. τὸ μέν νυν ἁρπάζειν γυναῖκας ἀνδρῶν ἀδίκων νομίζειν ἔργον εἶναι, τὸ δὲ ἁρπασθεισέων σπουδὴν ποιήσασθαι τιμωρέειν ἀνοήτων, τὸ δὲ μηδεμίαν*

---

§ 2. *καταπλώσαντες*. Di. 40 unter *πλώω*. — *μακρῇ νηί*, der Argo. — *Κολχίδα*, adjectivisch, wie 7, 193. 197, 3. (Lh.) — *ἐπὶ Φᾶσιν π.* ohne Artikel wie 1, 6, 1 u. sehr oft so bei Her. gr. Spr. 50, 7, 1. — *ἐνθεῦτεν*, *ἐντεῦθεν*. Di. 4, 1, 8. — *καὶ τἆλλα* im Gegensatz zu dem Raube: nicht bloss geraubt hätten sie, sondern auch das Uebrige. — *εἵνεκεν*. Di. 2, 3, 1. 68, 19, 1. — *ἀπίκατο*, *ἀφιγμένοι ἦσαν*. Di. 30, 4, 9. — *τὸν Κόλχον* den König der Kolcher. vgl. 1, 80, 4. 8, 7. (We.) gr. Spr. 44, 1, 5. — *τῆς ἁρπαγῆς* wegen des Raubes. gr. Spr. 47, 7. 6. 25, 1. vgl. 1, 8, 1. 2, 118, 2. — *ἀπαιτέειν*. Spr. 68, 42 (46), 6. — *τοὺς δέ*, *τοὺς Ἕλληνας*, in *Ἑλλάδα* enthalten. (Lh.) Spr. 58, 4, 2. vgl. *ἐκείνους* C. 3. — *ὑποκρίνεσθαι* für das att. *ἀποκρίνεσθαι* hat Her. wohl stets gesagt. (Sch.) — *οὐδ' ἐκεῖνοι* auch jene nicht, im Ggs. zu *οὐδ' αὐτοί*. — *Ἰοῦς* hängt von *ἁρπαγῆς* ab. — *ὦν*, *οὖν*. Di. 3, 4, 7. — *αὐτοί* für *αὐτούς* als ob *οἱ δὲ ὑπεκρίναντο* vorherginge. (St.)

C. 3. *ἐπίστασθαι* bei Her. oft auch: glauben; unattisch so. — *οὐδέ* für *οὔτε* Schäfer. — *πέμψαντας* für *πέμψασι*. Spr. 55, 2, 5. (7.) vgl. 1, 207, 4. — *τοὺς δέ*, die Troer, durch *Πριάμου* angedeutet. — *προϊσχομένων* erg. *αὐτῶν*, *τῶν Ἑλλήνων*: als sie diese Vorschläge, Forderungen stellten. vgl. 1, 141, 1 u. zu Thuk. 1, 26, 2. Ueber die Ergänzung des Subjectsgenitivs vgl. zu *ἀπαιτεόντων* C. 3. gr. Spr. 47, 4, 8 u. zu Xen. An. 1, 2, 17. — *προφέρειν* vorrücken. (Sch.) — *σφι*, *σφίσιν*. Di. 25, 1. 51, 1, 16. — *ἐκδόντες*, *τὴν Μήδειαν*. — *ἀπαιτεόντων* erg. *αὐτῶν*, *τῶν Κόλχων*. vgl. 1, 82, 2. — *βουλοίατο*, *βούλοιντο*. Di. 30, 4, 12.

C. 4 § 1. *τούτου*. Spr. 43, 4, 2. — *μούνας*, *μόνας*. Di. 2, 4, 1. — *τὸ ἀπὸ τούτου*. gr. Spr. 50, 5, 13. vgl. 2, 14, 2. (17, 2.) 3, 40, 2. — *σφέας*. Ac. statt des No. gr. Spr. 55, 2, 3. So bei Her. nicht selten. vgl. 1, 5, 2 u. zu 1, 34, 1. — *νομίζειν* erg. *σφέας*, *τοὺς Πέρσας*. (Lh.) — *ἁρπασθεισέων* erg. *αὐτῶν*; doch kann es auch von *σπουδήν* abhängen, nach der gr. Spr. 61, 6, 8 erklärten Anticipation. — *ἀνοήτων* erg. *ἔργον εἶναι νομίζειν*, wie *σωφρόνων*. — *ὤρην* für *ὤρην* Reiz = *φροντίδα*, nach 3, 155, 3. 9, 8, 2. (Sch.)

ὥρην ἔχειν ἁρπασθεισέων σωφρόνων· δῆλα γὰρ δὴ ὅτι, εἰ μὴ αὐταὶ 2 ἐβουλέατο, οὐκ ἂν ἡρπάζοντο. σφέας μὲν δὴ τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίης λέγουσι Πέρσαι ἁρπαζομενέων τῶν γυναικῶν λόγον οὐδένα ποιήσασθαι, Ἕλληνας δὲ Λακεδαιμονίης εἵνεκεν γυναικὸς στόλον μέγαν συναγεῖραι καὶ ἔπειτα ἐλθόντας ἐς τὴν Ἀσίην τὴν Πριάμου δύναμιν κατελεῖν. ἀπὸ τούτου αἰεὶ ἡγήσασθαι τὸ Ἑλληνικὸν σφίσι εἶναι πολέμιον· τὴν γὰρ Ἀσίην καὶ τὰ ἐνοικέοντα ἔθνεα βάρβαρα οἰκηιεῦνται οἱ Πέρσαι, τὴν δὲ Εὐρώπην καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἥγηνται κεχωρίσθαι.

5 Οὕτω μὲν Πέρσαι λέγουσι γενέσθαι, καὶ διὰ τὴν Ἰλίου ἅλωσιν εὑρίσκουσι σφίσι ἐοῦσαν τὴν ἀρχὴν τῆς ἔχθρης τῆς ἐς τοὺς Ἕλληνας. περὶ δὲ τῆς Ἰοῦς οὐκ ὁμολογέουσι Πέρσῃσι οὕτω Φοίνικες· οὐ γὰρ ἁρπαγῇ σφέας χρησαμένους λέγουσι ἀγαγεῖν αὐτὴν ἐς Αἴγυπτον, ἀλλ' ὡς ἐν τῷ Ἄργεϊ ἐμίσγετο τῷ ναυκλήρῳ τῆς νεός, ἐπείτε ἔμαθε ἔγκυος ἐοῦσα, αἰδεομένην τοὺς τοκέας οὕτω δὴ ἐθελοντὴν αὐτὴν τοῖσι Φοίνιξι συνεκπλῶσαι, ὡς ἂν μὴ κατάδηλος γένηται.

2 Ταῦτα μέν νυν Πέρσαι τε καὶ Φοίνικες λέγουσι· ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτων οὐκ ἔρχομαι ἐρέων ὡς οὕτω ἢ ἄλλως κως ταῦτα ἐγένετο, τὸν δὲ οἶδα αὐτὸς πρῶτον ὑπάρξαντα ἀδίκων ἔργων ἐς τοὺς Ἕλληνας, τοῦτον σημήνας προβήσομαι ἐς τὸ πρόσω τοῦ λόγου, ὁμοίως μικρὰ καὶ μεγάλα ἄστεα ἀνθρώπων ἐπεξιών. τὰ γὰρ τὸ πάλαι μεγάλα ἦν, τὰ πολλὰ αὐτῶν σμικρὰ γέγονε· τὰ δ' ἐπ' ἐμεῦ ἦν μεγάλα, πρότερον

Hier auch neben σπουδή; der att. Prosa fremd. — δῆλα für δῆλον bei Her. öfter, wie eben so 1, 207, 3. 2, 5. 3, 83, 1. 9, 11, 2; ähnlich 2, 146, 2. 3, 35, 2. vgl. Di. 44, 3, 10. — ἐβουλέατο, ἐβούλοντο. Di. 30, 5, 8; über die Sprechweise: gewollt hätten. gr. Spr. 54, 10, 8.

§ 2. τοὺς ἐκ τῆς Ἀ. steht appositiv zu σφέας. gr. Spr. 50, 8, 2 u. zu Arr. An. Prooe. 2. Das ἐκ, in Formeln wie οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος stereotyp, von der Herkunft, findet sich auch, wo eine Entfernung von dem Orte nicht gedacht wird. vgl. 1, 59. 2. 62, 1. 144, 1. — λόγον ποιεῖσθαι Rücksicht nehmen, sich kümmern. vgl. 1, 13. 5, 105. (Sch.) Bei Attikern findet sich die Phrase wohl nur für λέγειν. — τὸ Ἑλληνικόν. gr. Spr. 43, 4, 17 — ἡγήσασθαι, τοὺς Πέρσας. — οἰκηιεῦνται für οἰκειοῦνται Br. vgl. 1, 96 2. 3, 2. 4, 148, 1. So auch consequent οἰκήιος für οἰκεῖος. Di. 2, 3, 3, a über die Contraction 34, 3, 6. Ueber die Sache vgl. 9, 116, 3 u. Kr. hist. phil. Stud. I. S. 96. — ἥγηνται glauben. Di. 53, 3, 2.

C. 5 § 1. μέν hier wie § 2 ist Wiederaufnahme des μέν C. 1, 1. — ἐοῦσαν für οὖσαν. Di. 38, 2, 7. gr. Spr. 56, 7, 2. — ὡς ἐμίσγετο neben ἁρπαγῇ χρησαμένους; concinn wäre μισγομένην. Spr. 59, 2. A. (2, 5) Di. 59, 2, 4 — ἐπείτε für ἐπεὶ δέ Kr. zu 1, 15, 3. — ἐοῦσα dass sie sei. vgl. 3, 158 E. Spr. 56, 7, 4. (5.) — αἰδεομένην für αἰδεομένη Kr. — οὕτω δή. Spr. 56, 9, 2. (40, 3.) — ἐθελοντήν, adverbial, wie 6, 25 (nicht einstimmig). Vgl. Lobeck zu Phry. p. 4 f. Wohl nicht so bei Attikern. Denn Xen. Mem 2, 1. 3 kann es Adjectiv sein. — ὡς ἄν damit etwa. gr. Spr. 54, 8, 4. vgl. 1, 24, 2 und zu ὅκως ἄν 1, 22, 1.

§ 2. ἔρχομαι ἐρέων bin im Begriff zu, will sagen. gr. Spr. 56, 10, 4. Di. 56, 10, 2. — κώς für πώς. Di. 4, 2, 1. — τόν, ὅν. — αὐτῶν. Spr. 51, 5, 1. — ἐπεξιών um durchzugehen; so vom Vortrage auch attisch. — ἐπ' ἐμεῦ zu meiner Zeit, wie 2, 30, 2. 46, 2. Spr. 68, 36 (40), 4. —

-ῆν σμικρά. τὴν ἀνθρωπηίην ὦν ἐπιστάμενος εὐδαιμονίην οὐδαμὰ ἐν τὠυτῷ μένουσαν, ἐπιμνήσομαι ἀμφοτέρων ὁμοίως.

Κροῖσος ἦν Λυδὸς μὲν γένος, παῖς δὲ Ἀλυάττεω, τύραννος δὲ 6 ἐθνέων τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ, ὃς ῥέων ἀπὸ μεσαμβρίης μεταξὺ Σύρων καὶ Παφλαγόνων ἐξίει πρὸς βορῆν ἄνεμον ἐς τὸν Εὔξεινον καλεόμενον πόντον. οὗτος ὁ Κροῖσος βαρβάρων πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν τοὺς μὲν κατεστρέψατο Ἑλλήνων ἐς φόρου ἀπαγωγήν, τοὺς δὲ φίλους προσεποιήσατο· κατεστρέψατο μὲν Ἴωνάς τε καὶ Αἰολέας καὶ 2 Δωριέας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, φίλους δὲ προσεποιήσατο Λακεδαιμονίους. πρὸ δὲ τῆς Κροίσου ἀρχῆς πάντες Ἕλληνες ἦσαν ἐλεύθεροι· τὸ γὰρ Κιμμερίων στράτευμα τὸ ἐπὶ τὴν Ἰωνίην ἀπικόμενον, Κροίσου ἐὸν πρεσβύτερον, οὐ καταστροφὴ ἐγένετο τῶν πολίων ἀλλ' ἐξ ἐπιδρομῆς ἁρπαγή. ἡ δὲ ἡγεμονίη οὕτω περιῆλθε, ἐοῦσα Ἡρακλειδέων, ἐς τὸ 7 γένος τὸ Κροίσου, καλεομένους δὲ Μερμνάδας.

Ἦν Κανδαύλης, τὸν οἱ Ἕλληνες Μυρσίλον οὐνομάζουσι, τύραννος Σαρδίων, ἀπόγονος δὲ Ἀλκαίου τοῦ Ἡρακλέος. Ἄγρων μὲν γὰρ ὁ Νίνου τοῦ Βήλου τοῦ Ἀλκαίου πρῶτος Ἡρακλειδέων βασιλεὺς ἐγένετο Σαρδίων, Κανδαύλης δὲ ὁ Μύρσου ὕστατος. οἱ δὲ πρότερον Ἄγρω- 2 νος βασιλεύσαντες ταύτης τῆς χώρης ἦσαν ἀπόγονοι Λυδοῦ τοῦ Ἄτυος, ἀπ' ὅτευ ὁ δῆμος Λύδιος ἐκλήθη ὁ πᾶς οὗτος, πρότερον Μηίων κα-

---

οὐδαμά niemals, wie bei Her. oft. Di. 25, 8, 7. In der att. Prosa findet sich weder οὐδαμά noch οὐδαμᾷ, wohl aber οὐδαμῇ. vgl. Kr. Ind. zu Xen. An. grosse Ausg. — ἐν τὠυτῷ in derselben Lage. gr. Spr. 43, 4, 4.

C. 6 § 1. Ἀλυάττεω. Dial. 15, 3, 2. — τύραννος hier unbeschränkter Fürst, wie 1, 7, 1. vgl. 1, 109, 2. — ἐντός diesseits. — Σύρων, die er 1, 72, 1 Συρίους Καππαδόκας nennt. (Sch.) — ἐξίει für ἐξίησι Schäfer. ergiesst sich. Di. 38, 1, 1. gr. Spr. u. Di. 52, 2, 8. — τῶν, οὕς. Spr. 51, 10. — ἴδμεν für ἴσμεν. Di. 38, 7, 1. — ἀπαγωγή Entrichtung, wie 1, 27, 1. 2, 182, 2; ἀπαγινέειν 3, 89, 2. 92. 94. (Sch.) Attisch ἀποφέρειν.

§ 2. μέν. Di. 59, 1, 12. — πάντες. Eigennamen stehen bei πᾶς auch ohne Artikel wo Appellativa ihn haben würden. — ἦσαν. ἔσαν Schaefer. — καταστροφὴ ἐγένετο weil der Subjectsbegriff eig. in ἀπικόμενον liegt: die Ankunft des Heeres wurde, bewirkte Unterjochung. — πολίων für πόλεων. Di. 18, 5. — ἐπιδρομή feindlicher Anfall und Durchzug.

C. 7 § 1. οὕτω auf folgende Art. zu Xen. An. 2, 2, 2. — περιῆλθε. zu 1, 120, 3. vgl. 1, 96, 1. — ἐοῦσα Ἡρακλειδέων. gr. Spr. 47, 6, 1. — καλεομένους, dem Prädicat angefügt. gr. Spr. 63, 6 A. — δέ, eben so 1, 56, 2. 80, 1. 3, 106. vgl. 1, 96, 1 u. gr. Spr. 69, 16, 1 u. Di. 69, 70, 2. — οὐνομάζουσι, ὀνομάζουσι. Di. 2, 4, 1. — Σαρδίων. Di. 18, 5. — Ἡρακλέος, Ἡρακλέους. Di. 18, 1, 3. — τοῦ gehört zu dem vorhergehenden Namen: im No. ὁ Νῖνος ὁ Βήλου und ὁ Βῆλος ὁ Ἀλκαίου. Man sagte wohl Βῆλος Ἀλκαίου und ὁ Βῆλος ὁ (τοῦ) Ἀλκαίου, aber nicht (ὁ) Βῆλος τοῦ Ἀλκαίου. vgl. gr. Spr. 47, 5, 2—4.

§ 2. ὅτευ, ὅτου, οὗτινος. Di. 25, 7, 2. Ueber ὅστις für ὅς gr. Spr. u Di. 51, 8, 3. (4.) vgl Di. 61, 6, 1. — δῆμος mit Bezug auf staatliche Einheit für ἔθνος. — ὁ πᾶς. Spr. 50, 8, 5. (11, 12.) — ἐπιτραφθέντες, ἐπιτραπέν-

λεόμενος. παρὰ τούτων Ἡρακλεῖδαι ἐπιτραφθέντες ἔσχον τὴν ἀρχὴν ἐκ θεοπροπίου, ἐκ δούλης τε τῆς Ἰαρδάνου γεγονότες καὶ Ἡρακλέος, ἄρξαντες μὲν ἐπὶ δύο τε καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν, ἔτεα πέντε τε καὶ πεντακόσια, παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδεκόμενος τὴν ἀρχήν, μέχρι Κανδαύ-
8λεω τοῦ Μύρσου. οὗτος δὴ ὦν ὁ Κανδαύλης ἠράσθη τῆς ἑωυτοῦ γυναικός, ἐρασθεὶς δὲ ἐνόμιζέ οἱ εἶναι γυναῖκα πολλὸν πασέων καλλίστην. ὥστε δὲ ταῦτα νομίζων, ἦν γάρ οἱ τῶν αἰχμοφόρων Γύγης ὁ Δασκύλου ἀρεσκόμενος μάλιστα, τούτῳ τῷ Γύγῃ καὶ τὰ σπουδαιέστερα τῶν πρηγμάτων ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης καὶ δὴ καὶ τὸ εἶδος τῆς γυναικὸς ὑπερεπαινέων. χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος, χρῆν γὰρ
2Κανδαύλῃ γενέσθαι κακῶς, ἔλεγε πρὸς τὸν Γύγην τοιάδε. "Γύγη, οὐ γάρ σε δοκέω πείθεσθαί μοι λέγοντι περὶ τοῦ εἴδεος τῆς γυναικός (ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν), ποίεε ὅκως ἐκείνην θεήσεαι γυμνήν." ὁ δὲ μέγα ἀμβώσας εἶπε· "δέσποτα, τίνα λέγεις λόγον οὐκ ὑγιέα, κελεύων με δέσποιναν τὴν ἐμὴν θεήσασθαι γυμνήν; ἅμα δὲ κιθῶνι ἐκδυομένῳ συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. πάλαι δὲ τὰ καλὰ ἀνθρώποισι ἐξεύρηται, ἐκ τῶν μανθάνειν

τες. Di. 40 unter τρέπω. Auch hiezu ist τὴν ἀρχήν zu denken: ἐπιτρέπω τινὶ τὴν ἀρχήν, ἐπιτρέπεταί τις τὴν ἀρχήν. Spr. 52, 4, 2. — ἔσχον erhielten. Spr. 53, 5, 1. vgl. 1, 13, 1. 14, 1. 59, 4. 164, 2. 3, 3, 2. — ἐκ. gr. Spr. 47, 6, 5. vgl. 2, 145, 1. 2. 146, 1 u. 3, 2. — μέν, als ob etwa folgen sollte: μετὰ δὲ ταῦτα ὧδε καταλυθέντες. zu Xen. An. 1, 2, 1. — ἐπί. Spr. 68, 38 (42), 1. — δύο τε καί. Di. 69, 70, 3. — ἐκδεκόμενος, wie 2, 166. vgl. gr. Spr. u. Di. 56, 9, 1 u. 2 u. zu 1, 52. Ueber δέκεσθαι für δέχεσθαι Di. 4, 1, 1.

C. 8 § 1. οὗτος δή dieser eben, mit folgendem ὦν, wie 1, 34, 2. 59, 1. 69, 1 u oft. — ἠράσθη. Spr. 53, 5, 1. vgl. 1, 96, 1. 3, 31, 1. — πολλόν, πολύ. Di. 18, 6, 5. Spr. 48, 12, 9. (15, 11.) — ὥστε für (und neben) ἅτε Her. öfter, unattisch. Di. 56, 12, 1. — γάρ mit dem erklärenden Satze stellt Her. dem zu erklärenden oft voran; ähnlich § 2. 1, 114, 2. 174, 2. 3, 78, 2. Di. 69, 14, 2. — αἰχμοφόρων, attisch δορυφόρων; auch αἰχμή bei attischen Prosaikern ungewöhnlich, von den Persern Xen. Kyr. 8, 1, 8. — σπουδαιέστερα. σπουδαιότερα. Di. 23, 2, 3. — ὑπερετίθετο theilte mit, wie 1, 107 u. öfter. (Sch.) Sonst ἀνακοινοῦσθαι. — ὑπερεπαινέων erg. ὑπερετίθετο. (La.) — χρῆν von einer Schicksalsbestimmung, wie 1, 120, 1; so auch ἔδεε 2, 161, 1. 4, 79, 1. 5, 92, 7. zu Arr. An. 2, 3, 6. — γενέσθαι κακῶς übel ergehen, wie 2, 161, 1. 4, 79, 1. 9, 109, 1. (Sch.) Di. 62, 2. 2. vgl. 1, 132, 1 u. zu Xen. An. 1, 7, 5. — Γύγην. Γύγεα 1, 10. 11, 1, wie Κανδαύλεα 1, 10. 11, 2. 12, 1. Di. 15, 7, 2. — τοιάδε, nicht τάδε, indem die genaue Wiedergabe der Worte nicht verbürgt wird. zu Thuk. 6, 8, 3.

§ 2 γάρ begründet den Satz ποίεε ὅκως —. vgl. 1, 97, 2 u. zu 1, 8, 1. — μέγα laut. Spr. 46, 3, 2. (5, 6.) vgl. 8, 38, 2. 7, 18, 1. (Sch.) — ὅκως, ὅπως (Di. 4, 2, 1) wie, dass. vgl. 1, 209, 3. 5, 109, 1. Spr. 54, 8, 3. (6.) — θεήσεαι. Di. 30, 3, 1 u. 39 unter θεάομαι. — ἀμβώσας, ἀναβοήσας. Di. 39 unter βοᾶν, und über die Apokope eb. 8, 3, 7. — ὑγιέα vernünftig, wie 6, 100, 1. Ueber die Form Di. 18, 1, 1. — κιθῶνι, χιτῶνι. Di. 4, 1, 3. Der Artikel fehlt wie etwa in ἅμα ἡλίῳ ἀνατέλλοντι. — τὰ καλὰ ἐξεύρηται die Ansichten über Sittlichkeit und Anstand sind festgestellt. — σκοπέειν. Spr. 57, 10, 5. (7.) — τινά. gr. Spr. 51, 16, 10. — τὰ ἑωυτοῦ. Spr. 47, 3, 4. (5, 10.) Ueber die Form Di. 25, 2.

δεῖ· ἐν τοῖσι ἓν τόδε ἐστί, σκοπέειν τινὰ τὰ ἑωυτοῦ. ἐγὼ δὲ πείθομαι ἐκείνην εἶναι πασέων γυναικῶν καλλίστην, καί σεο δέομαι μὴ δέεσθαι ἀνόμων." ὁ μὲν δὴ λέγων τοιαῦτα ἀπεμάχετο, ἀρρωδέων μή 9 τί οἱ ἐξ αὐτέων γένηται κακόν, ὁ δὲ ἀμείβετο τοισίδε. "Θάρσεε, Γύγη, καὶ μὴ φοβεῦ μήτε ἐμέ, ὥς σεο πειρώμενος λέγω λόγον τόνδε, μήτε γυναῖκα τὴν ἐμήν, μή τί τοι ἐξ αὐτῆς γένηται βλάβος· ἀρχὴν γὰρ ἐγὼ μηχανήσομαι οὕτω ὥστε μηδὲ μαθεῖν μιν ὀφθεῖσαν ὑπὸ σεῦ. ἐγὼ γάρ σε ἐς τὸ οἴκημα ἐν τῷ κοιμώμεθα ὄπισθε τῆς ἀνοιγομένης θύρης στήσω. μετὰ δ' ἐμὲ ἐσελθόντα παρέσται καὶ ἡ γυνὴ ἡ ἐμὴ ἐς 2 κοῖτον. κεῖται δὲ ἀγχοῦ τῆς ἐσόδου θρόνος· ἐπὶ τοῦτον τῶν ἱματίων κατ' ἓν ἕκαστον ἐκδύνουσα θήσει, καὶ κατ' ἡσυχίην πολλὴν παρέξει τοι θεήσασθαι. ἐπεὰν δὲ ἀπὸ τοῦ θρόνου στείχῃ ἐπὶ τὴν εὐνήν, κατὰ νώτου τε αὐτῆς γένῃ, σοὶ μελέτω τὸ ἐνθεῦτεν ὅκως μή σε ὄψεται ἰόντα διὰ θυρέων." ὁ μὲν δὴ ὡς οὐκ ἐδύνατο διαφυγέειν, ἦν ἑτοῖ- 10 μος· ὁ δὲ Κανδαύλης, ἐπεὶ ἐδόκεε ὥρη τῆς κοίτης εἶναι, ἤγαγε τὸν Γύγεα ἐς τὸ οἴκημα, καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα παρῆν καὶ ἡ γυνή. ἐσελθοῦσαν δὲ καὶ τιθεῖσαν τὰ εἵματα ἐθηεῖτο ὁ Γύγης. ὡς δὲ κατὰ νώτου ἐγένετο ἰούσης τῆς γυναικὸς ἐς τὴν κοίτην, ὑπεκδὺς ἐχώρεε ἔξω. καὶ ἡ γυνὴ ἐπορᾷ μιν ἐξιόντα. μαθοῦσα δὲ τὸ ποιηθὲν ἐκ τοῦ ἀνδρὸς οὔτε ἀνέβωσε αἰσχυνθεῖσα οὔτε ἔδοξε μαθέειν, ἐν νόῳ ἔχουσα τίσεσθαι τὸν Κανδαύλεα· παρὰ γὰρ τοῖσι Λυδοῖσι, σχεδὸν δὲ καὶ

C. 9 § 1. *ἀρρωδέων*, ὀρρωδέων. Di. 2, 4, 7. — *αὐτέων*. Di. 16, 2, 1. — *τοισίδε* für τοῖσδε Schäfer. — *φοβεῦ*. Di. 30, 3, 6. — *ὡς* als ob. zu Xen. An. 1, 3, 15. — *λόγον τόνδε* dies als Aeusserung. Spr 61, 6, 2. (7, 1.) Di. 50, 11, 3. Daneben τόνδε τὸν λόγον 2, 123, 1. 131. vgl. 1, 31, 1. 3, 3, 1, wie in dieser Formel die Attiker regelmässig. — *βλάβος* neben βλάβη bei Attikern selten. — *ἀρχήν* von Anfang an. vgl. 2, 28, 1. 8, 142, 2. (Sch.) — *ὀφθεῖσαν* dass sie gesehen worden. Spr. 56, 7, 1. — *σεῦ*, σοῦ. Di. 25, 1, 2. — *ὄπισθε*, attisch ὄπισθεν. Di. 9, 4, 3.

§ 2. *μετὰ ἐμὲ ἐσελθόντα* nach meinem Eintritte. vgl. 1, 34, 1 u. Spr. 50, 8, 3. (11, 3 u. 56, 10, 2.) — *κοῖτον*, attisch κοίτην oder gewöhnlicher εὐνήν. — *ἀγχοῦ*, att. ἐγγύς. — *παρέχει* für πάρεστιν es ist vergönnt, öfter so bei Her., zuweilen auch bei Attikern. gr. Spr. 61, 5, 7. Di. 52, 2, 4. — *τοι*, σοι, enklitisch. Spr. 25, 1, 3. — *ἐπεάν*, ἐπάν, ἐπήν. — *στείχῃ*, auch 3, 76 u. 9, 11, 2. (Sch.) Ein auch bei Dem. 19, 248 dichterisches Wort. — *κατὰ νώτου* im Rücken, wie 1, 10, 1. 75, 3. (Sch.) — *τὸ ἐντεῦθεν* demnächst, wie 1, 27, 1. 75, 2. 80, 4. Ueber den Artikel gr. Spr. 50, 5, 13. — *θύραι* nach Präpositionen öfter ohne Artikel. gr. Spr. 50, 2, 15.

C. 10. *ἑτοῖμος*. ποιέειν ταῦτα ist nicht zu vermissen. vgl. 1, 70, 1. (Sch.) — *ἐθηεῖτο*, ἐθεᾶτο. Di. 39 unter θεᾶσθαι. — *ὑπεκδύς* fortgeschlichen. — *ἐκ*. zum Proö. — *τίσεσθαι*. τίσασθαι einige Hsn. Indess giebt es sichere Stellen an denen nach Begriffen des Wollens, Trachtens u. a. der Infinitiv des Futurs vorkommt. zu Thuk. 1, 27, 2. Für τίσασθαί τινα sich an Jemand rächen, ihn bestrafen, wie bei Her. öfter, ist in der att. Prosa gew. τιμωρεῖσθαί τινα, wiewohl Xen. einige Male ἀποτίσασθαι hat. Spr. 52, 10, 3. (7.) — *οὔτε ἔδοξε* verhehlte. (La.) — *καὶ ἄνδρα* selbst ein Mann. zu

παρὰ τοῖσι ἄλλοισι βαρβάροισι, καὶ ἄνδρα ὀφθῆναι γυμνὸν [ἐς] αἰσχύνην μεγάλην φέρει.

11 Τότε μὲν δὴ οὕτω οὐδὲν δηλώσασα ἡσυχίην εἶχε· ὡς δὲ ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε, τῶν οἰκετέων τοὺς μάλιστα ὥρα πιστοὺς ἐόντας ἑωυτῇ, ἑτοίμους ποιησαμένη ἐκάλεε τὸν Γύγεα. ὁ δὲ οὐδὲν δοκέων αὐτὴν τῶν πρηχθέντων ἐπίστασθαι ἦλθε καλεόμενος· ἐώθεε γὰρ καὶ πρόσθε, ὅκως ἡ βασίλεια καλέοι, φοιτᾶν. ὡς δὲ ὁ Γύγης ἀπίκετο, ἔλεγε ἡ γυνὴ τάδε. "νῦν τοι δυοῖν ὁδοῖν παρεουσέων Γύγη δίδωμι αἵρεσιν, 2ὁκοτέρην βούλεαι τραπέσθαι. ἢ γὰρ Κανδαύλεα ἀποκτείνας ἐμέ τε καὶ τὴν βασιληίην ἔχε τὴν Λυδῶν, ἢ αὐτόν σε αὐτίκα οὕτω ἀποθνήσκειν δεῖ, ὡς ἂν μὴ πάντα πειθόμενος Κανδαύλῃ τοῦ λοιποῦ ἴδῃς τὰ μή σε δεῖ. ἀλλ' ἤτοι κεῖνόν γε τὸν ταῦτα βουλεύσαντα δεῖ ἀπόλλυσθαι, ἢ σὲ τὸν ἐμὲ γυμνὴν θεησάμενον καὶ ποιήσαντα οὐ νομιζόμενα." ὁ δὲ Γύγης τέως μὲν ἀπεθώυμαζε τὰ λεγόμενα, μετὰ δὲ ἱκέτευε μή 3μιν ἀναγκαίῃ ἐνδεῖν διακρῖναι τοιαύτην αἵρεσιν. οὐκ ὦν δὴ ἔπειθε, ἀλλ' ὥρα ἀναγκαίην ἀληθέως προκειμένην ἢ τὸν δεσπότεα ἀπολλύναι ἢ αὐτὸν ὑπ' ἄλλων ἀπόλλυσθαι· αἱρέεται αὐτὸς περιεῖναι. ἐπειρώτα δὴ λέγων τάδε. "ἐπεί με ἀναγκάζεις δεσπότεα τὸν ἐμὸν κτείνειν οὐκ ἐθέλοντα, φέρε ἀκούσω τέῳ καὶ τρόπῳ ἐπιχειρήσομεν αὐτῷ." ἡ δὲ

Thuk. 1, 6, 4. — *ἐς αἰσχύνην φέρει*, wie 3, 133, gew. *αἰσχύνην φέρει*, wesshalb Va. das *ἐς*, das hier in mehrern Hsn. fehlt, an beiden Stellen verdächtigt.

C. 11 § 1. *ὡς τάχιστα*, wie *ἐπεὶ τάχιστα* sobald als. gr. Spr. 65, 7, 4. Eben so ein Wort eingeschoben 1, 19, 1. 65, 3 etc. — *ἐγεγόνεε*, *ἐγεγόνει*. Di. 31, 1, 1 — *ὥρα*, *ἑώρα*. Di. 40 unter *ὁρῶ* — *ἐώθεε*, *εἰώθει*. Di. 39 unter *ἔθων*. — *ὅκως*, *ὅπως*. zu 1, 8, 2. Hier, wie oft bei Her., mit dem Opt. für *ὅτε* oder *ὁπότε* so oft als. vgl. 1, 68, 4. 2, 150, 2 u. Di. 54, 17, 1. — *δυοῖν*. *δυῶν*? Di. 24, 1, 3. — *ὁδοῖν παρεουσέων*. gr. Spr. 44, 2, 3. — *βούλεαι*, *βούλει*. Di. 30, 3, 1.

§ 2. *οὕτω*, wohl auf die Bewaffneten hinweisend. (Sch.) Ohne Weiteres, ohne Umstände, wie sic Cic. p. Rosc. A. 26. vgl. Schäfer z. Dion. p. 430. (Matth.) — *πάντα*. Spr. 52, 4, 3. (8.) So *πείθεσθαι ταῦτα* 1, 98, 2. 6, 100, 2. — *τοῦ λοιποῦ* künftig. gr. Spr. 46, 3, 2. — *δεῖ* erg. *ἰδεῖν*. Spr. 55, 4, 4. (11.) — *ἤτοι — γε* entweder gewiss. vgl. 3, 83, 1. zu Thuk. 2, 40, 2. — *τέως μέν* eine Zeit lang. zu Xen. An. 4, 2, 12. — *ἀπεθώυμαζε*, *ἀπεθαύμαζε*. Di. 3, 4, 3. — *μετὰ δέ* für *μετὰ δὲ ταῦτα* bei Her. oft, unattisch. Di. 68, 2, 3. — *μίν*. Di. 23, 1, 4. Es steht hier reflexiv, wie 1, 24, 2 45, 1. (Sch.) Doch so nur als indirectes Reflexiv, wie *οἱ* bei Attikern. gr. Spr. u. Di. 51, 1, 3. (11.) — *ἐνδεῖν* wie 9, 16, 3. In der attischen Prosa ist Aehnliches selten. — *ἀναγκαίη* ionisch für *ἀνάγκη*, das Her. auch gebraucht; über den Da. Spr. 48, 9 (11, 1.) — *διακρῖναι*. Spr. 50, 5 (6), 6. — *αἵρεσιν*. Spr. 46, 3. (5.)

§ 3. *ὦν δή* nun eben, als Uebergangspartikeln, bei Her. neben *δὴ ὦν* (zu 1, 8, 1) keinesweges selten, wie 1, 24, 2. 84, 3. 115, 2. 180, 1. 204. 209, 2. 210, 1. So auch bei Attikern *οὖν δή* neben *δὴ οὖν*. — *αἱρέεται*. Ein etwas hartes Asyndeton; eben so nach *οὐκ ὦν* 1, 59, 2. Minder hart wegen eines zugefügten *εἰπὼν ὅτι* — Xen. An. 3, 4, 42. Spr. 59, 1, 4. (5.) — *δεσπότεα*, *δεσπότην*. Di. 15, 7, 1. — *αὐτόν* für *αὐτός*. gr. Spr. 55, 2, 3. So bei Her. häufig. — *φέρε ἀκούσω*. Spr. 54, 2, 1. vgl. 2, 105. — *τέῳ*,

ὑπολαβοῦσα ἔφη· “ἐκ τοῦ αὐτοῦ μὲν χωρίου ἡ ὁρμὴ ἔσται ὅθεν περ καὶ ἐκεῖνος ἐμὲ ἐπεδέξατο γυμνήν, ὑπνωμένῳ δὲ ἡ ἐπιχείρησις ἔσται.” ὡς δὲ ἤρτυσαν τὴν ἐπιβουλήν, νυκτὸς γινομένης (οὐ γὰρ μετίετο ὁ Γύγης, οὐδέ οἱ ἦν ἀπαλλαγὴ οὐδεμία, ἀλλ' ἔδεε ἢ αὐτὸν ἀπολωλέναι ἢ Κανδαύλεα) εἵπετο ἐς τὸν θάλαμον τῇ γυναικί. καί μιν ἐκείνη, ἐγχειρίδιον δοῦσα, κατακρύπτει ὑπὸ τὴν αὐτὴν θύρην. καὶ μετὰ ταῦτα ἀναπαυομένου Κανδαύλεω ὑπεσδύς τε καὶ ἀποκτείνας αὐτὸν ἔσχε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν βασιληίην Γύγης. [τοῦ καὶ Ἀρχίλοχος ὁ Πάριος, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον γενόμενος, ἐν ἰάμβῳ τριμέτρῳ ἐπεμνήσθη.] 12

ἔσχε δὲ τὴν βασιληίην καὶ ἐκρατύνθη ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίου. ὡς γὰρ δὴ οἱ Λυδοὶ δεινὸν ἐποιεῦντο τὸ Κανδαύλεω πάθος καὶ ἐν ὅπλοισι ἦσαν, συνέβησαν ἐς τὠυτὸ οἵ τε τοῦ Γύγεω στασιῶται καὶ οἱ λοιποὶ Λυδοί, ἢν μὲν δὴ τὸ χρηστήριον ἀνέλῃ μιν βασιλέα εἶναι Λυδῶν, τὸν δὲ βασιλεύειν, ἢν δὲ μή, ἀποδοῦναι ὀπίσω ἐς Ἡρακλείδας τὴν ἀρχήν. ἀνεῖλέ τε δὴ τὸ χρηστήριον καὶ ἐβασίλευσε οὕτω Γύγης. τοσόνδε μέντοι εἶπε ἡ Πυθίη, ὡς Ἡρακλείδῃσι τίσις ἥξει ἐς τὸν πέμπτον ἀπόγονον Γύγεω. τούτου τοῦ ἔπεος Λυδοί τε καὶ οἱ βασιλέες αὐτῶν λόγον οὐδένα ἐποιεῦντο, πρὶν δὴ ἐπετελέσθη. 13

Τὴν μὲν δὴ τυραννίδα οὕτω ἔσχον οἱ Μερμνάδαι τοὺς Ἡρακλείδας ἀπελόμενοι, Γύγης δὲ τυραννεύσας ἀπέπεμψε ἀναθήματα ἐς Δελφοὺς οὐκ ὀλίγα, ἀλλ' ὅσα μὲν ἀργύρου ἀναθήματα, ἔστι οἱ πλεῖστα ἐν Δελφοῖσι, πάρεξ δὲ τοῦ ἀργύρου χρυσὸν ἄπλετον ἀνέθηκε, ἄλλον 14

τινι. Di. 25, 6, 1. — *τέῳ καὶ τρόπῳ.* gr. Spr. 69, 32, 16. — *ἐπεδέξατο,* ἐπεδείξατο.

C. 12. *ἀρτύειν,* ein seltenes Wort; auch bei Her. nur hier, öfter *ἐξαρτύειν,* auch bei Attikern. — *τοῦ καὶ — ἐπεμνήσθη* hält We. für ein Einschiebsel Auch mir verdächtigt es die schroffe Anfügung. — *τριμέτρῳ.* Erwähnt wird der Vers: *οὔ μοι τὰ Γύγεω τοῦ πολυχρύσου μέλει.* (Ga.)

C. 13. *δέ. τε?* — *ἐκρατύνθη.* Noch 1, 100. 7, 156, 1. (Sch.) Ein mehr dialektisch-poetisches Wort. zu Thuk. 1, 69, 1. — *δεινὸν ἐποιοῦντο.* Eben so 8, 16. (Sch.) — *συνέβησαν* kamen überein. vgl. 1, 82, 2. — *τωὐτό, ταὐτό, τὸ αὐτό.* Di. 14, 10, 7. Gemeint ist derselbe Beschluss. — *εἶναι* dass er sein solle. Spr. 55, 3, 7. (13.) vgl. 2, 52, 2. — *τὸν δέ,* τοῦτον attisch. So fängt Her. oft den Nachsatz mit *ὁ δέ* (von der ersten Person mit *ἐγὼ δέ,* von der zweiten mit *σὺ δέ*) an; eben so nach einem Bedingungssatze 3, 36, 3. 49. 6, 52, 3. Di. 50, 1, 11. — *ὀπίσω,* wo ein Attiker *πάλιν* gesagt hätte, wie bei Her. oft. — *ἀνεῖλε* erg. *βασιλέα μιν εἶναι.* Spr. 55, 4, 4. (11.) — *ἐβασίλευσε* wurde König. Spr. 53, 5, 1. vgl. Her. 3, 2. — *τίσις,* mehr dichterisch für *δίκη,* bei Her. öfter. — *τὸν πέμπτον,* den Kroisos. vgl. 1, 91, 1. (We.)

C. 14 § 1. *τυραννεύσας* Fürst geworden. Spr. 53, 5, 1. — *ἀργύρου.* Spr. 47, 6. (8.) — *ἀναθήματα* erg. *ἐστίν,* wie oft bei *ὅσος:* so viele silberne Weihgeschenke (auch) dort sind. gr. Spr. 62, 1, 4. — *ἔστιν οἱ* sind ihm, von ihm, wie bald *κρητῆρές οἱ ἀνακέαται.* — *πάρεξ,* *χωρίς* attisch. Di. 68, 2, 5. Der Analogie zuwider betont man es bei Her. als Paroxytonon. — *ἄπλετον,* ein dichterisches Wort, Xen. An. 4, 4, 11 vereinzelt und bei Aristoteles. — *ἄλλον τε καὶ κρητῆρες ἀνακέαται* für

τε καὶ τοῦ μάλιστα μνήμην ἄξιον ἔχειν ἐστί, κρητῆρές οἱ ἀριθμὸν ἓξ
2χρύσεοι ἀνακέαται. ἑστᾶσι δὲ οὗτοι ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ, σταθμὸν ἔχοντες τριήκοντα τάλαντα· ἀληθέϊ δὲ λόγῳ χρεωμένῳ οὐ Κορινθίων τοῦ δημοσίου ἐστὶ ὁ θησαυρός, ἀλλὰ Κυψέλου τοῦ Ἠετίωνος. οὗτος δὲ ὁ Γύγης πρῶτος βαρβάρων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἐς Δελφοὺς ἀνέθηκε ἀναθήματα μετὰ Μίδην τὸν Γορδίεω Φρυγίης βασιλέα. ἀνέθηκε γὰρ δὴ καὶ Μίδης τὸν βασιλήϊον θρόνον ἐς τὸν προκατίζων ἐδίκαζε, ἐόντα ἀξιοθέητον· κεῖται δὲ ὁ θρόνος οὗτος ἔνθα περ οἱ τοῦ
3Γύγεω κρητῆρες. ὁ δὲ χρυσὸς οὗτος καὶ ὁ ἄργυρος τὸν ὁ Γύγης ἀνέθηκε, ὑπὸ Δελφῶν καλέεται Γυγάδας ἐπὶ τοῦ ἀναθέντος ἐπωνυμίην.

Ἐσέβαλε μέν νυν στρατιὴν καὶ οὗτος, ἐπείτε ἦρξε, ἔς τε Μίλητον καὶ ἐς Σμύρνην, καὶ Κολοφῶνος τὸ ἄστυ εἷλε· ἀλλ' οὐδὲν γὰρ μέγα ἔργον ἀπ' αὐτοῦ ἄλλο ἐγένετο βασιλεύσαντος δυῶν δέοντα τεσσεράκον-
15τα ἔτεα, τοῦτον μὲν παρήσομεν τοσαῦτα ἐπιμνησθέντες, Ἄρδυος δὲ τοῦ Γύγεω μετὰ Γύγην βασιλεύσαντος μνήμην ποιήσομαι. οὗτος δὲ Πριηνέας τε εἷλε ἐς Μίλητόν τε ἐσέβαλε, ἐπὶ τούτου τε τυραννεύοντος Σαρδίων Κιμμέριοι ἐξ ἠθέων ὑπὸ Σκυθέων τῶν νομάδων ἐξαναστάντες ἀπικέατο ἐς τὴν Ἀσίην καὶ Σάρδις πλὴν τῆς ἀκροπόλιος εἷλον.
16Ἄρδυος δὲ βασιλεύσαντος ἑνὸς δέοντα πεντήκοντα ἔτεα ἐξεδέξατο Σα-

ἄλλον τε καὶ κρητῆρας, οἳ ἀνακέαται, einem Casus ein Satz angefügt. vgl. 2, 134, 2 u. gr. Spr. u. Di. 59, 2, 4. (8.) — τοῦ, οὗ der Form nach auf χρυσόν, dem Sinne nach auf κρητῆρες zu beziehen: und, was am meisten erwähnenswerth ist. — κρητῆρες, κρατῆρες. Di. 2, 2, 1. — ἀριθμόν an Zahl, bei Her. öfter ohne Artikel. gr. Spr. 46, 4, 2. Di. 46, 5, 1. — ἀνακέαται, ἀνάκεινται. Di. 38, 5, 1. Als passives Perfect zu ἀνατιθέναι. Spr. 38, 5, 2.

§ 2. θησαυρῷ Zimmer für Weihgeschenke. zu Xen. An. 5, 3, 5. — σταθμὸν τρ. τάλαντα. Spr. 60, 2, 3. vgl. 1, 50, 2. 2, 168. — τριήκοντα. Di. 24, 1, 9. — χρεωμένῳ. Di. 40 unter χρῆσθαι. vgl. 84, 5, 9; über den Da. Spr. 48, 5, 2. — προκατίζων öffentlich gesetzt, sizzend, von Richtern, wie 1, 97, 1. vgl. 5, 25. 26. (We.)

§ 3. ἐπὶ τοῦ nach dem, wie Her. oft bei Verben des Nennens für ἀπὸ τοῦ. vgl. 1, 94, 4. 2, 57. — ἐπωνυμίην, wie auch ὄνομα καλεῖται gesagt wird. gr. Spr. 52, 4, 6. — ἐςβάλλειν στρατιήν ein Heer einfallen lassen, noch 1, 17, 1. 18, 1. (Sch.) Attisch wäre ἐςέβαλε τῇ στρατιᾷ. Di. 52, 2, 7. — καὶ οὗτος, wie Krösos C. 6. (Lh.) — ἐπείτε, ionisch für ἐπειδή. Di. 54, 16, 2. 69, 26. — ἦρξε Fürst geworden war. Spr. 53, 5, 1. — ἐς Μίλητον ins Gebiet von M. vgl. 15 u. 16. ἐς τὴν Μιλησίην 17, 1. 18, 1. zu Xen. An. 4, 7, 2. — τὸ ἄστυ, wohl im Ggs. zu der Burg. (Sch.) Nach Andern im Ggs. zum Gebiete. gr. Spr. 50, 7, 7 u. zu Xen. An. 1, 2, 7 E. — ἀλλὰ — γάρ allein da. vgl. 1, 191, 4. 2, (116, 1.) 120, 3. zu Xen. An. 3, 1, 24. — δυῶν, δυοῖν. Di. 24, 1, 3. — δέοντα. Spr. 24, 2, 7. (9.) — παριέναι übergehen, wie auch bei Attikern. Xen. Hell. 4, 8, 1: τῶν πράξεων τὰς μὴ ἀξίας λόγου παρήσω.

C. 15. οὗτος δέ. οὗτος δή? — ἐπὶ τούτου. zu 1, 5, 2. — ἠθέων ihren Wohnsitzen, in diesem Sinne dichterisch und herodoteisch. — ὑπό. Spr. 52, 3, 1 vgl. 1, 56, 2. — ἀπικέατο, ἀφίκοντο. Di. 30, 5, 9. — Σάρδις. Di. 18, 5.

C. 16. ἐπεδέξατο erg. τὴν βασιληΐην aus βασιλεύσαντος, wie 2, 161, 1.

δυάττης ὁ Ἄρδυος, καὶ ἐβασίλευσε ἔτεα δυώδεκα, Σαδυάττεω δὲ Ἀλυάττης. οὗτος δὲ Κυαξάρῃ τε τῷ Δηιόκεω ἀπογόνῳ ἐπολέμησε καὶ Μήδοισι, Κιμμερίους τε ἐκ τῆς Ἀσίης ἐξήλασε, Σμύρνην τε τὴν ἀπὸ Κολοφῶνος κτισθεῖσαν εἷλε, ἐς Κλαζομενάς τε ἐσέβαλε. ἀπὸ μέν νυν τούτων οὐκ ὡς ἤθελε ἀπήλλαξε, ἀλλὰ προσπταίσας μεγάλως· ἄλλα δὲ ἔργα ἀπεδέξατο ἐὼν ἐν τῇ ἀρχῇ ἀξιαπηγητότατα τάδε. ἐπολέμησε 17 Μιλησίοισι, παραδεξάμενος τὸν πόλεμον παρὰ τοῦ πατρός. ἐπελαύνων γὰρ ἐπολιόρκεε τὴν Μίλητον τρόπῳ τοιῷδε. ὅκως μὲν εἴη ἐν τῇ γῇ καρπὸς ἁδρός, τηνικαῦτα ἐσέβαλλε τὴν στρατιήν· ἐστρατεύετο δὲ ὑπὸ συρίγγων τε καὶ πηκτίδων καὶ αὐλοῦ γυναικηΐου τε καὶ ἀνδρηΐου. ὡς δὲ ἐς τὴν Μιλησίην ἀπίκοιτο, οἰκήματα μὲν τὰ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν οὔτε κατέβαλλε οὔτε ἐνεπίμπρη οὔτε θύρας ἀπέσπα, ἔα δὲ κατὰ χώρην ἑστάναι· ὁ δὲ τά τε δένδρεα καὶ τὸν καρπὸν τὸν ἐν τῇ γῇ ὅκως 2 διαφθείρειε, ἀπαλλάσσετο ὀπίσω. τῆς γὰρ θαλάσσης οἱ Μιλήσιοι ἐπεκράτεον, ὥστε ἐπέδρης μὴ εἶναι ἔργον τῇ στρατιῇ. τὰς δὲ οἰκίας οὐ κατέβαλλε ὁ Λυδὸς τῶνδε εἵνεκα, ὅκως ἔχοιεν ἐνθεῦτεν ὁρμεώμενοι τὴν γῆν σπείρειν τε καὶ ἐργάζεσθαι οἱ Μιλήσιοι, αὐτὸς δὲ ἐκείνων ἐργαζομένων ἔχοι τι καὶ σίνεσθαι ἐσβάλλων.

Ταῦτα ποιέων ἐπολέμεε ἔτεα ἕνδεκα, ἐν τοῖσι τρώματα μεγάλα 18 διφάσια Μιλησίων ἐγένετο, ἔν τε Λιμενηίῳ χώρης τῆς σφετέρης μα-

---

vgl. 1, 103, 1. (Sch.) — δυώδεκα. Di. 24, 1, 6. — Σαδυάττεω δέ erg. βασιλεύσαντος ἐξεδέξατο. — Δηιόκεω, Δηιόκου. Di. 15, 7, 2. — τούτων, Κλαζομενέων. (Lh.) — ἀπήλλαξε. Spr. 52, 2, 9. (11.) — προςπταίειν, intr., Unglück, eine Niederlage erleiden, wie öfter, Ggs εὐτυχέειν 3, 40, 1. (Sch.) Aehnlich auch bei Attikern. — μεγάλως, μεγαλωστί 2, 161, 2. μεγάλα hätte ein Attiker gesagt. zu Thuk. 4, 18, 3. — ἄλλα ἔργα τάδε Folgendes als andre Thaten. gr. Spr. 57, 3, 7. vgl. 1, 51, 1. 2, 95. 3, 100.

C. 17 § 1. καρπός Saat. gr. Spr. 44, 1, 1. — ὑπό. Spr. 68, 39 (43), 1. — γυναικηΐου, γυναικείου. Di. 2, 3, 3, a. Erklären wollen es einige (nach La.) durch weichlich (Discant) und ἀνδρήιος durch kräftig (Bass)! — ὡς ἀπίκοιτο so oft er kam. vgl. 1, 196, 1. zu ὅπως 1, 11, 1. — ἔα, εἴα. Di. 39 unter ἐάω.

§ 2. ὁ δέ für ἀλλά auf das vorhergehende Subject bezogen, unattisch, bei Her. häufig, wie 1, 48. 66, 2. 107. 123, 2. 131, 1. 171, 1. vgl. Di. 50, 1, 10. — δένδρεα, δένδρα. Di. 21 unter δένδρον. — ἀπαλλάσσετο. Di. 28, 4, 5. — ἐπικρατεῖν bei Her. so öfter, bei Attikern gew. κρατεῖν τῆς θαλάσσης. vgl. zu Thuk. 1, 30, 3. — ἐπέδρης Blokade. wie noch 5, 65, 1. (Sch.) Sonst in dieser Bedeutung ungebräuchlich. — ἔργον Wirksamkeit, Erfolg. 3, 127, 2: ἔνθα σοφίης δέει, βίης ἔργον οὐδέν. Xen. Kyr. 2, 3, 11: ἐν μάχῃ προθυμίας μᾶλλον ἢ τέχνης ἔργον ἐστίν. — τῶνδε εἵνεκα ὅκως, wie 1, 22, 1. 99, τῶνδε (τοῦδε) εἵνεκεν ἵνα 1, 82, 2. 3, 43. — τι καί nicht bloss einzufallen, sondern auch etwas. — σίνεσθαι bei Her. häufig, selten bei Attikern. zu Xen. An. 3, 4, 16.

C. 18 § 1. ἔτεα. ἐπ' ἔτεα? da gesagt wird dass er nur zehn Jahre lang den Krieg führte, ihn also nur bis ins eilfte fortsetzte. vgl. 1, 7, 2. 46, 1. 74, 1. 94, 3. 95, 2. — τρώματα, τραύματα Niederlage, wie bei Her. öfter, nicht bei Attikern. — διφάσια zweierlei, zwei, bei Her. öfter, unattisch. — χώρης. Spr. 47, 3, 2. (5, 5.) vgl. 1, 19. — τὰ ἕξ. Da das Ganze (eilf

χεσαμένων καὶ ἐν Μαιάνδρου πεδίῳ. τὰ μέν νυν ἓξ ἔτεα τῶν ἕνδεκα Σαδυάττης ὁ Ἄρδυος ἔτι Λυδῶν ἦρχε, ὁ καὶ ἐσβαλὼν τηνικαῦτα ἐς τὴν Μιλησίην τὴν στρατιήν (οὗτος γὰρ καὶ ὁ τὸν πόλεμον ἦν συνά-2ψας)· τὰ δὲ πέντε τῶν ἐτέων τὰ ἑπόμενα τοῖσι ἓξ Ἀλυάττης ὁ Σαδυάττεω ἐπολέμεε, ὃς παραδεξάμενος, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, παρὰ τοῦ πατρὸς τὸν πόλεμον προσεῖχε ἐντεταμένως. τοῖσι δὲ Μιλησίοισι οὐδαμοὶ Ἰώνων τὸν πόλεμον τοῦτον συνεπελάφρυνον ὅτι μὴ Χῖοι μοῦνοι. οὗτοι δὲ τὸ ὁμοῖον ἀνταποδιδόντες ἐτιμώρεον· καὶ γὰρ δὴ πρότερον οἱ Μιλήσιοι τοῖσι Χίοισι τὸν πρὸς Ἐρυθραίους πόλεμον 19συνδιήνεικαν. τῷ δὲ δυωδεκάτῳ ἔτεϊ ληΐου ἐμπιπραμένου ὑπὸ τῆς στρατιῆς συνηνείχθη τι τοιόνδε γενέσθαι πρῆγμα· ὡς ἅφθη τάχιστα τὸ λήιον, ἀνέμῳ βιώμενον ἅψατο νηοῦ Ἀθηναίης ἐπίκλησιν Ἀσσησίης, ἁφθεὶς δὲ ὁ νηὸς κατεκαύθη. καὶ τὸ παραυτίκα μὲν λόγος οὐδεὶς ἐγένετο, μετὰ δὲ τῆς στρατιῆς ἀπικομένης ἐς Σάρδις ἐνόσησε ὁ Ἀλυάττης. μακροτέρης δέ οἱ γενομένης τῆς νούσου πέμπει ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους, εἴτε δὴ συμβουλεύσαντός τευ, εἴτε καὶ αὐτῷ ἔδοξε πέμψαντα τὸν θεὸν ἐπείρεσθαι περὶ τῆς νούσου. τοῖσι δὲ ἡ Πυθίη ἀπικομένοισι ἐς Δελφοὺς οὐκ ἔφη χρήσειν πρὶν ἢ τὸν νηὸν τῆς Ἀθηναίης ἀνορθώσωσι, τὸν ἐνέπρησαν χώρης τῆς Μιλησίης ἐν Ἀσσησῷ. 20Δελφῶν οἶδα ἐγὼ οὕτω ἀκούσας γενέσθαι· Μιλήσιοι δὲ τάδε προστιθεῖσι τούτοισι, Περίανδρον τὸν Κυψέλου ἐόντα Θρασυβούλῳ τῷ τότε Μιλήτου τυραννεύοντι ξεῖνον ἐς τὰ μάλιστα, πυθόμενον τὸ χρη-

---

Jahre) angegeben ist, so ist auch der Theil ein Bestimmtes; daher der Artikel. gr. Spr. 50, 2, 8. vgl. 1, 82, 3. 142, 2. 2, 20, 1. 107. 3, 83, 1. 90, 2 u. zu 1, 166, 2. — *τῶν*, weil schon vorher *ἔτεα ἕνδεκα* erwähnt sind. — *συνάπτειν μάχην* findet sich häufig; zuweilen auch *συνάπτειν πόλεμον*, wie Thuk. 6, 13, 3 u. vgl. unten 7, 158, 1.

§ 2. *τὰ ἑπόμενα τοῖσι ἕξ.* gr. Spr. 50, 10, 2. — *προςεῖχε* erg. *τῷ πολέμῳ.* — *οὐδαμοί, οὐδένες.* Di. 24, 1, 2. — *ὅτι μή, εἰ μή* ausser. gr. Spr. u. Di. 65, 5, 11. (1.) — *ἐλαφρύνω* und dessen Composita sind sehr selten, nur noch hin und wieder bei Spätern vorkommend. — *ὁμοῖον.* Spr. 41, 11, 5.

C. 19. *συνηνείχθη*, in der gew. Atthis *συνέβη.* zu Thuk. 7, 44, 1. Eben so 2, 111, 1. — *ἅφθη.* Di. 28, 4, 5. — *λήιον*, noch 1, 193, 1 etc. sonst meist nur episch und bei Spätern, auch Arr. An. 1, 4, 1. — *βιώμενον, βιαζόμενον.* Di. 39 unter *βιάω.* — *ἅψατο, τὸ πῦρ.* — *νηοῦ, ναοῦ, νεώ.* Di. 2, 2, 1. — *λόγος ἐγένετο* wurde beachtet, wie 4, 135, 1. 7, 223, 2. 9, 80, 2. (Sch.) vgl. 2, 85. — *μετὰ δέ.* zu 1, 11, 2. — *ἐνόσησε* ward krank. Spr. 58, 5, 1. vgl. 3, 149. — *τευ, τινός.* Di. 25, 6, 1. — *εἴτε ἔδοξε* mit dem Particip verbunden. Solche Uebergänge zum bestimmten Tempus sind besonders bei Her. nicht selten, so bei *οὔτε — τε* 1, 59, 4, bei (*τε* —) *καί* 1, 85, 1. 129, 1. 2, 44, 1, bei *ἀλλά* 2, 138, 1. gr. Spr. u. Di. 59, 2, 5. (4.) — *νούσου, νόσου.* Di. 2, 4, 1. — *πρὶν ἤ*, attisch vielleicht stets ohne *ἤ*; über das auch bei Her. beim Conjunctiv öfter fehlende *ἄν* gr. Spr. u. Di. 54, 17, 3. (9.)

C. 20. *Δελφῶν.* Ein etwas hartes Asyndeton, wie bei Her. öfter. — *προςτιθεῖσι, προςτιθέασι.* Di. 36, 1, 3. — *ἐς τὰ μάλιστα*, wie 6, 89, ohne

στήριον τὸ τῷ Ἀλυάττῃ γενόμενον, πέμψαντα ἄγγελον κατειπεῖν, ὅκως ἄν τι προειδὼς πρὸς τὸ παρεὸν βουλεύηται.

Μιλήσιοι μέν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι, Ἀλυάττης δέ, ὥς οἱ 21 ταῦτα ἐξηγγέλθη, αὐτίκα ἔπεμπε κήρυκα ἐς Μίλητον, βουλόμενος σπονδὰς ποιήσασθαι Θρασυβούλῳ τε καὶ Μιλησίοισι χρόνον ὅσον ἂν τὸν νηὸν οἰκοδομῇ. ὁ μὲν δὴ ἀπόστολος ἐς τὴν Μίλητον ἦν, Θρασύβουλος δὲ σαφέως προπεπυσμένος πάντα λόγον καὶ εἰδὼς τὰ Ἀλυάττης μέλλοι ποιήσειν μηχανᾶται τοιάδε· ὅσος ἦν ἐν τῷ ἄστεϊ σῖτος καὶ ἑωυτοῦ καὶ ἰδιωτικός, τοῦτον πάντα συγκομίσας ἐς τὴν ἀγορὴν προεῖπε Μιλησίοισι, ἐπεὰν αὐτὸς σημήνῃ, τότε πίνειν τε πάντας καὶ κώμῳ χρέεσθαι ἐς ἀλλήλους. ταῦτα δὲ ἐποίεέ τε καὶ προηγόρευε Θρα- 22 σύβουλος τῶνδε εἵνεκεν, ὅκως ἂν δὴ ὁ κῆρυξ ὁ Σαρδιηνὸς ἰδών τε σωρὸν μέγαν σίτου κεχυμένον καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐν εὐπαθείῃσι ἐόντας ἀγγείλῃ Ἀλυάττῃ, τὰ δὴ καὶ ἐγένετο· ὡς γὰρ δὴ ἰδών τε ἐκεῖνα ὁ κῆρυξ καὶ εἴπας πρὸς Θρασύβουλον τὰς ἐντολὰς τοῦ Λυδοῦ ἀπῆλθε ἐς τὰς Σάρδις, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, δι' οὐδὲν ἄλλο ἐγίνετο ἡ διαλλαγή. ἐλπίζων γὰρ ὁ Ἀλυάττης σιτοδείην τε εἶναι ἰσχυρὴν ἐν τῇ 2 Μιλήτῳ καὶ τὸν λεὼν τετρῦσθαι ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ, ἤκουε τοῦ κήρυκος νοστήσαντος ἐκ τῆς Μιλήτου τοὺς ἐναντίους λόγους ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε. μετὰ δὲ ἥ τε διαλλαγή σφι ἐγένετο ἐπ' ᾧ τε ξείνους ἀλλήλοισι εἶναι καὶ ξυμμάχους, καὶ δύο τε ἀντ' ἑνὸς νηοὺς τῇ Ἀθηναίῃ οἰκοδόμησεν ὁ Ἀλυάττης ἐν τῇ Ἀσσησῷ, αὐτός τε ἐκ τῆς νούσου ἀνέστη. κατὰ μὲν τὸν πρὸς Μιλησίους τε καὶ Θρασύβουλον πόλεμον Ἀλυάττῃ ὧδε ἔσχε.

ἔς 2, 147, 2. zu Arr. 2, 4, 8. — *κατειπεῖν*, μηνύειν 1, 23. — *βουλεύηται*, ὁ Θρασύβουλος.

C. 21. *ὁ μέν, ὁ κῆρυξ.* Denn *ἀπόστολος* ist Prädicat, wie 5, 38: *αὐτὸς ἐς Λακεδαίμονα τριηρέι ἀπόστολος ἐγίνετο.* — *ἀπόστολος* Gesandter, in diesem Sinne unattisch. — *ἦν.* ἤιε (für ᾔει) Va. Allein *ἀπόστολος ἦν* ist gleich *ἀπεσταλμένος ἦν.* — *πάντα λόγον* auch 2, 113, 2. 115, 2. *πάντα τὸν λόγον* 2, 123, 1. *τὸν πάντα λόγον* 1, 109, 1. 111, 4. 122, 2. 126, 2. Das erste ist wohl zu erklären: jede Auskunft. vgl. gr. Spr. 50, 11, 8. 11 u. 12. — *καὶ ἑωυτοῦ καὶ ἰδιωτικός.* gr. Spr. u. Di 47, 5, 1 (3.) — *χρέεσθαι*, χρῆσθαι. Di 40 unter *χράομαι*.

C. 22 § 1. *ὅκως ἄν* mit dem Optativ 1, 75, 3. 91, 2. 110, 2. 2, 126. 3, 44. vgl. zu *ὡς ἄν* 1, 5, 1. — *εἴπας*, εἰπών. Di. 39 unter *εἰπεῖν*. — *ὡς ἐγὼ π.* gehört zum Folgenden, wie 1, 78, 1. vgl. 1, 34, 1 u. zu Xen. An. 1, 6, 7. — *πυνθάνομαι.* Spr. 53, 1, 2. — *δι' οὐδὲν ἄλλο.* *δι' αὐτὸ τοῦτο* würde man erwarten.

§ 2. *ἐλπίζειν* heisst bei Her. oft wähnen, meinen; unattisch so. — *ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ* bis aufs Aeusserste des Elendes, wie 2, 129, 1. vgl. 8, 52. (Sch.) — *ἢ ὡς*, wie 1, 79, 2 u. 8, 4, 1; attisch bloss ἤ. Di. 69, 31, 2. — *κατεδόκεε* gegen, über sie glaubte, bei Her. nicht selten; die Attiker mieden dies Compositum. — *ἐπ' ᾧ τε* unter der Bedingung dass. Spr. 55, 3, 4. (6.) — *οἰκοδόμησεν.* Di. 28, 4, 2. — *ἀνέστη* genas. zu Thuk. 2, 49, 5. — *μέν* ohne *οὖν* oder *δή* in solchen Verbindun-

23 Περίανδρος δὲ ἦν Κυψέλου παῖς, οὗτος ὁ τῷ Θρασυβούλῳ τὸ χρηστήριον μηνύσας. ἐτυράννευε δὲ ὁ Περίανδρος Κορίνθου· τῷ δὴ λέγουσι Κορίνθιοι, ὁμολογέουσι δέ σφι Λέσβιοι, ἐν τῷ βίῳ θῶυμα μέγιστον παραστῆναι Ἀρίονα τὸν Μηθυμναῖον ἐπὶ δελφῖνος ἐξενειχθέντα ἐπὶ Ταίναρον, ἐόντα κιθαρῳδὸν τῶν τότε ἐόντων οὐδενὸς δεύτερον, καὶ διθύραμβον πρῶτον ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ποιήσαντά τε 24 καὶ οὐνομάσαντα καὶ διδάξαντα ἐν Κορίνθῳ. τοῦτον τὸν Ἀρίονα λέγουσι, τὸν πολλὸν τοῦ χρόνου διατρίβοντα παρὰ Περιάνδρῳ, ἐπιθυμῆσαι πλῶσαι ἐς Ἰταλίην τε καὶ Σικελίην, ἐργασάμενον δὲ χρήματα μεγάλα θελῆσαι ὀπίσω ἐς Κόρινθον ἀπικέσθαι. ὁρμᾶσθαι μέν νυν ἐκ Τάραντος, πιστεύοντα δὲ οὐδαμοῖσι μᾶλλον ἢ Κορινθίοισι μισθώσασθαι πλοῖον ἀνδρῶν Κορινθίων. τοὺς δὲ ἐν τῷ πελάγεϊ ἐπιβου-2 λεύειν τὸν Ἀρίονα ἐκβαλόντας ἔχειν τὰ χρήματα. τὸν δέ, συνέντα τοῦτο, λίσσεσθαι, χρήματα μὲν προϊέντα σφι, ψυχὴν δὲ παραιτεόμενον. οὐκ ὦν δὴ πείθειν αὐτὸν τούτοισι, ἀλλὰ κελεύειν τοὺς πορθμέας ἢ αὐτὸν διαχρᾶσθαί μιν, ὡς ἂν ταφῆς ἐν γῇ τύχῃ, ἢ ἐκπηδᾶν ἐς τὴν θάλασσαν τὴν ταχίστην. ἀπειληθέντα δὲ τὸν Ἀρίονα ἐς ἀπορίην παραιτήσασθαι, ἐπειδή σφι οὕτω δοκέοι, περιιδέειν αὐτὸν ἐν τῇ σκευῇ πάσῃ στάντα ἐν τοῖσι ἑδωλίοισι ἀεῖσαι· ἀείσας δὲ ὑπεδέκετο ἑωυτὸν

---

gen auch bei Attikern. zu Xen. An. 1, 2, 25. vgl. unten 1, 80, 2. 60, 1. 65, 3. 125, 2. Di. 59, 1, 12.

C. 23. *οὗτος,* wie 1, 45, 2. 85, 2. — *θῶυμα* als Wunder, Prädicat zu *Ἀρίονα ἐξενειχθέντα,* wie 7, 187, 1 zu *προδοῦναι.* — *παραστῆναι* sei begegnet, wie 7, 46, 2. 187, 1. — *Ἀρίονα ἐξενειχθέντα* die Heraustragung des A. (aus dem Meere) Spr. 50, 8, 3. (11, 3.) — *οὐδενὸς δεύτερον* nemine inferiorem, der keinem nachstand, der Genitiv von dem in *δεύτερος* enthaltenen Comparativ regiert. gr. Spr. 47, 27, 9. — *διδάξαντα* vorgetragen habe. S. die Lex.

C. 24 § 1. *τὸν πολλὸν τοῦ* den grössten Theil der. gr. Spr. 47, 28, 9. vgl. 1, 68, 4. 214, 2. — *ἐργασάμενον χρήματα* nachdem er Geld erworben; attisch *χρηματίζεσθαι.* — *ἐπιβουλεύειν* hätten feindselig (*ἐπί*) beschlossen. vgl. 6, 137, 2. — *προϊέντα* preisgebend, wie 1, 89, 2. vgl. 1, 159, 1. 3, 137, 1. Gewöhnlich so das Medium.

§ 2. *λίσσεσθαι* anflehen, ein poetisches Wort, vereinzelt bei dichterischer Färbung Plat. Rep. 366, a. — *ὦν δή.* zu 1, 11, 3. — *αὐτόν μιν* für *ἑαυτόν* wie *αὐτήν μιν* 2, 100. Eben so reflexiv *αὐτῷ ἐμοί* 3, 142, 3 u. *αὐτοῖσι ἡμῖν* 5, 91, 2. (Arndt de pron. refl. II. p. 28.) vgl. Di. 51, 2, 3. — *διαχρᾶσθαι* tödten; so auch bei Thuk. 1, 126, 7 u. öfter. — *τὴν ταχίστην* schleunigst. zu Xen. An. 1, 3, 14. — *ἀπειληθέντα* von *ἀπό* und *εἰλέω* oder *εἱλέω* drängen. So noch 2, 141, 2. 8, 109, 1. 9, 34, 2. (Sch.) Bei Attikern finden sich (sehr selten) andre Composita (*ἀνειλεῖν, συνειλεῖν, κατειλεῖν*); *ἀπίλλειν* in einem Gesetze Lys. 10, 17, als verschollen dort durch *ἀποκλείειν* erklärt. Verschieden ist *ἀπειλέω* drohe. — *ἀεῖσαι, ᾆσαι* von *ᾄδω.* Di. 39 unter *ἀείδω.* Ueber den Infinitiv bei *περιορᾶν* (auch 1, 191, 3. 3, 48, 2. 4, 113. 7, 16, 1.) gr. Spr. 56, 6, 3. — *ἀείσας* gehört zu *κατεργάσεσθαι:* er verstand sich dazu, versprach dass er nach dem Gesange etc. Spr. 55, 2, 2. (4.) — *κατεργάζεσθαι* tödten, in diesem Sinne mehr dichterisch. — *καὶ — γάρ* 1, 14, 3. vgl. 1, 27, 2 u. zu Arr. 2, 3, 4.

κατεργήσεσθαι. καὶ τοῖσι ἐσελθεῖν γὰρ ἡδονὴν εἰ μέλλοιεν ἀκούσεσθαι τοῦ ἀρίστου ἀνθρώπων ἀοιδοῦ, ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς πρύμνης ἐς μέσην νέα. τὸν δὲ ἐνδύντα τε πᾶσαν τὴν σκευὴν καὶ λαβόντα τὴν κι- 3 θάρην στάντα ἐν τοῖσι ἑδωλίοισι διεξελθεῖν νόμον τὸν ὄρθιον, τελευτῶντος δὲ τοῦ νόμου ῥῖψαί μιν ἐς τὴν θάλασσαν ἑωυτόν, ὡς εἶχε, σὺν τῇ σκευῇ πάσῃ. καὶ τοὺς μὲν ἀποπλέειν ἐς Κόρινθον, τὸν δὲ δελφῖνα λέγουσι ὑπολαβόντα ἐξενεῖκαι ἐπὶ Ταίναρον. ἀποβάντα δὲ αὐτὸν χωρέειν ἐς Κόρινθον σὺν τῇ σκευῇ καὶ ἀπικόμενον ἀπηγέεσθαι πᾶν τὸ γεγονός. Περίανδρον δὲ ὑπ' ἀπιστίης Ἀρίονα μὲν ἐν φυλακῇ ἔχειν 4 οὐδαμῇ μετιέντα, ἀνακῶς δὲ ἔχειν τῶν πορθμέων· ὡς δὲ ἄρα παρεῖναι αὐτούς, κληθέντας ἱστορέεσθαι εἴ τι λέγοιεν περὶ Ἀρίονος. φαμένων δὲ ἐκείνων ὡς εἴη τε σῶς περὶ Ἰταλίην καί μιν εὖ πρήσσοντα λίποιεν ἐν Τάραντι, ἐπιφανῆναί σφι τὸν Ἀρίονα ὥσπερ ἔχων ἐξεπήδησε· καὶ τοὺς ἐκπλαγέντας οὐκ ἔχειν ἔτι ἐλεγχομένους ἀρνέεσθαι. ταῦτα μέν νυν Κορίνθιοί τε καὶ Λέσβιοι λέγουσι, καὶ Ἀρίονος ἔστι ἀνάθημα χάλκεον οὐ μέγα ἐπὶ Ταινάρῳ, ἐπὶ δελφῖνος ἐπεὼν ἄνθρωπος.

Ἀλυάττης δὲ ὁ Λυδὸς τὸν πρὸς Μιλησίους πόλεμον διενείκας 25 μετέπειτα τελευτᾷ, βασιλεύσας ἔτεα ἑπτὰ καὶ πεντήκοντα. ἀνέθηκε δὲ ἐκφυγὼν τὴν νοῦσον, δεύτερος οὗτος τῆς οἰκίης ταύτης, ἐς Δελφοὺς κρητῆρά τε ἀργύρεον μέγαν καὶ ὑποκρητηρίδιον σιδήρεον κολλητόν, θέης ἄξιον διὰ πάντων τῶν ἐν Δελφοῖσι ἀναθημάτων, Γλαύκου τοῦ Χίου ποίημα, ὃς μοῦνος δὴ πάντων ἀνθρώπων σιδήρου κόλλησιν ἐξεῦρε.

Τελευτήσαντος δὲ Ἀλυάττεω ἐξεδέξατο τὴν βασιληίην Κροῖσος ὁ 26

— τοῖσι für τούτοις. Di. 50, 1, 2. Erwarten würde man τούς; doch s. gr. Spr. 60, 4, 2. vgl. 1, 27, 3 (καὶ οἱ.) 4, 149. 200, 1. (Ma.) 9, 109, 1. — ἐσελθεῖν mit dem Dativ auch 1, 86, 2. 3, 14, 5. vgl. zu 3, 42, 2. — ἡδονήν die Vorstellung des Genusses. — ἀοιδοῦ, poetisches Wort. — νέα, ναῦν. zu 1, 1, 3. Vermissen mag man den Artikel. Spr. 50, 8, 2. (11, 5.) Doch fehlt er oft bei localen Begriffen nach Präpositionen. gr. Spr. 50, 2, 15.

§ 3. ἑδωλίοισι, καταστρώμασι, Verdeck, ein poetisches Wort. — μιν — ἑωυτόν. vgl. 1, 82, 5. Attisch αὐτὸν ἑαυτόν. — ὡς εἶχε ohne Verzug. vgl. 1, 61, 2. 114, 3. 2, 121, 10. 3, 155, 2 u. zu Xen. An. 4, 1, 19. — τὸν δέ, τὸν Ἀρίονα: den aber habe ein Delphin. — ἐξενεῖκαι, ἐξενεγκεῖν. Di. 40 unter φέρω.

§ 4. οὐδαμῇ nirgendshin, wie 1, 34, 2. 56, 2. (Sch.) So auch bei Attikern. Ind. zu Xen. Anab. u. Isä. 4, 27. — ἀνακῶς, προνοητικῶς καὶ φυλακτικῶς, ein verschollener Ausdruck, noch so mit ἔχειν und dem Genitiv 8, 109, 3 und Thuk. 8, 102, 2. — παρεῖναι, der Inf. nach Relativen u. Zeitpartikeln in obliquer Rede ist häufig. gr. Spr. 55, 4, 9. — ἱστορέεσθαι steht passiv. (Sch.) — φαμένων. Di. 38, 4, 3. — σῶς noch 3, 124. 4, 76, 2. vgl. zu 1, 66, 2. — περί in (— umher). vgl. 1, 27, 1. 2, 18, 1. 94. gr. Spr. 68, 33, 1. — καὶ τούς und sie. Spr. 50, 1, 3. (5.) vgl. 1, 86, 2. 4.

C. 25. μετέπειτα, attisch ἔπειτα. Di. 66, 1, 2. vgl. Spr. 56, 9 (10), 2. — δεύτερος, zuerst Gyges 1, 14. (Lh.) — διὰ πάντων vor allen, wie 6, 63, 2. 8, 37, 2. 69, 1. (Sch.) Unattisch. (Lh.) Di. 68, 22, 3.

Ἀλυάττεω, ἐτέων ἐὼν ἡλικίην πέντε καὶ τριήκοντα, ὃς δὴ Ἑλλήνων πρώτοισι ἐπεθήκατο Ἐφεσίοισι. ἔνθα δὴ οἱ Ἐφέσιοι πολιορκεόμενοι ὑπ' αὐτοῦ ἀνέθεσαν τὴν πόλιν τῇ Ἀρτέμιδι, ἐξάψαντες ἐκ τοῦ νηοῦ σχοινίον ἐς τὸ τεῖχος· ἔστι δὲ μεταξὺ τῆς τε παλαιῆς πόλιος, ἣ τότε ἐπολιορκέετο, καὶ τοῦ νηοῦ ἑπτὰ στάδιοι. πρώτοισι μὲν δὴ τούτοισι ἐπεχείρησε ὁ Κροῖσος, μετὰ δὲ ἐν μέρεϊ ἑκάστοισι Ἰώνων τε καὶ Αἰολέων, ἄλλοισι ἄλλας αἰτίας ἐπιφέρων, τῶν μὲν ἐδύνατο μέζονας παρευρίσκειν, μέζονα ἐπαιτιώμενος, τοῖσι δὲ αὐτέων καὶ φαῦλα ἐπιφέ-
27ρων. ὡς δὲ ἄρα οἱ ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἕλληνες κατεστράφατο ἐς φόρου ἀπαγωγήν, τὸ ἐνθεῦτεν ἐπενόεε νέας ποιησάμενος ἐπιχειρέειν τοῖσι νησιώτῃσι. ἐόντων δέ οἱ πάντων ἑτοίμων ἐς τὴν ναυπηγίην, οἱ μὲν Βίαντα λέγουσι τὸν Πριηνέα ἀπικόμενον ἐς Σάρδις, οἱ δὲ Πιττακὸν τὸν Μυτιληναῖον, εἰρομένου Κροίσου εἴ τι εἴη νεώτερον περὶ τὴν Ἑλλάδα, εἰπόντα τάδε καταπαῦσαι τὴν ναυπηγίην· "ὦ βασιλεῦ, νησιῶται ἵππον συνωνέονται μυρίην, ἐς Σάρδις τε καὶ ἐπὶ σὲ ἔχοντες ἐν νόῳ στρατεύεσθαι." Κροῖσον δέ, ἐλπίσαντα λέγειν ἐκεῖνον ἀληθέα, εἰπεῖν· "αἲ γὰρ τοῦτο θεοὶ ποιήσειαν ἐπὶ νόον νησιώτῃσι, ἐλθεῖν ἐπὶ Λυδῶν
2παῖδας σὺν ἵπποισι." τὸν δὲ ὑπολαβόντα φάναι· "ὦ βασιλεῦ, προθύμως μοι φαίνεαι εὔξασθαι νησιώτας ἱππευομένους λαβεῖν ἐν ἠπείρῳ, οἰκότα ἐλπίζων. νησιώτας δὲ τί δοκέεις εὔχεσθαι ἄλλο ἢ ἐπείτε τάχιστα ἐπύθοντό σε μέλλοντα ἐπὶ σφίσι ναυπηγέεσθαι νέας, λαβεῖν ἀρώμενοι Λυδοὺς ἐν θαλάσσῃ, ἵνα ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ οἰκημένων Ἑλλήνων τίσωνταί σε, τοὺς σὺ δουλώσας ἔχεις;" κάρτα τε ἡσθῆναι Κροῖσον τῷ ἐπιλόγῳ, καί οἱ προσφυέως γὰρ δόξαι λέγειν, πει-

---

C. 26. *ἐτέων ἐών.* Spr. 47, 6, 3. (8, 2.) — *ἡλικίην.* Di. 46, 5, 1. — *πρώτοισι.* Spr. 57, 5, 3. — *ἐπεθήκατο, ἐπέθετο.* Di. 36, 3, 2. — *ἔστι,* indem der Begriff Zwischenraum vorschwebt. vgl. gr. Spr. 63, 4, 4. — *τῶν, ὧν αἰτίας;* dem entsprechend könnte *τούτους* vor *μέζονα* stehen. Spr. 51, 12. (13.) — *μέζονας, μείζονας.* Di. 23, 4, 5. — *τοῖσι δέ, ἄλλοις δέ.* Spr. 50, 1, 2. (4 vgl. 10.)

C. 27 § 1. *κατεστράφατο, κατεστραμμένοι ἦσαν.* Di. 30, 4, 11. — *οἱ μὲν λέγουσι* soll, wie die Einen sagen. — *εἰρομένου.* Di. 39 unter *ἐρέσθαι.* — *νεώτερον.* gr. Spr. 49, 6, 2 — *ἵππον μυρίην.* Spr. 44, 1, 1. (3.) vgl. 5, 63, 2. 7, 41. 85. 158, 2. (Sch.) — *ἐς.* gr. Spr. 68, 21, 3. — *αἲ γάρ,* attisch *εἰ γάρ, εἴθε* wenn doch. gr. Spr. u. Di 54, 3, 3. — *ποιήσειαν ἐπὶ νόον* in den Sinn brächten, eingäben, ungewöhnlich. vgl. 1, 71, 2. *ἐπὶ νόον τρέπειν* 3, 21, 2. — *ἐλθεῖν.* Spr. 57, 10, 5. (7.)

§ 2. *ἱππευομένους.* Das Med. noch 1, 79, 2, sonst auch bei Her. das Activ. — *οἰκότα, ἐοικότα.* Di. 39 unter *εἴκω.* — *ἐπί.* Spr. 68, 37 (41), 7. — *ὑπέρ* eben so bei einem Personennamen 1, 73, 1. vgl. Di. 68, 28 A. — *ἀρώμενοι* pleonastisch nach *εὔχεσθαι* und anakoluthisch auf *νησιώτας* bezogen; nachlässig, wenn unverfälscht. — *οἰκῆσθαι* und *κατοικῆσθαι* für *οἰκεῖν* und *κατοικεῖν* herodoteisch und thukydideisch. Di. 52, 8, 5 u. zu Thuk. 1, 120, 2. — *δουλώσας ἔχεις* unterworfen besitzest, beherrschest. So findet sich *ἔχειν* bei Her. mit dem Particip des Aorists häufig. Spr. 56, 3, 3. (6.) vgl. 1, 28. 37. 41. 73, 1. 75, 1. Di. 56, 1, 8. — *κάρτα, σφόδρα* die att. Prosa.

θόμενον παύσασθαι τῆς ναυπηγίης. καὶ οὕτω τοῖσι τὰς νήσους οἰκημένοισι Ἴωσι ξεινίην συνεθήκατο.

28 Χρόνου δὲ ἐπιγινομένου καὶ κατεστραμμένων σχεδὸν πάντων τῶν ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ οἰκημένων (πλὴν γὰρ Κιλίκων καὶ Λυκίων τοὺς ἄλλους πάντας ὑπ' ἑωυτῷ εἶχε καταστρεψάμενος ὁ Κροῖσος· εἰσὶ δὲ οἵδε, Λυδοί, Φρύγες, Μυσοί, Μαριανδυνοί, Χάλυβες, Παφλαγόνες, Θρήικες οἱ Θυνοί τε καὶ Βιθυνοί, Κᾶρες, Ἴωνες, Δωριέες, Αἰολέες, Πάμφυλοι), κατεστραμμένων δὲ τούτων καὶ προσεπικτωμένου Κροίσου

29 Λυδοῖσι ἀπικνέονται ἐς Σάρδις ἀκμαζούσας πλούτῳ ἄλλοι τε οἱ πάντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφισταί, οἳ τοῦτον τὸν χρόνον ἐτύγχανον ἐόντες, ὡς ἕκαστος αὐτέων ἀπικνέοιτο, καὶ δὴ καὶ Σόλων ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναίοισι νόμους κελεύσασι ποιήσας ἀπεδήμησε ἔτεα δέκα, κατὰ θεωρίης πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα δὴ μή τινα τῶν νόμων ἀναγκασθῇ λῦσαι τῶν ἔθετο. αὐτοὶ γὰρ οὐκ οἷοί τε ἦσαν αὐτὸ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι· ὁρκίοισι γὰρ μεγάλοισι κατείχοντο δέκα ἔτεα χρήσεσθαι νόμοισι τοὺς ἄν σφι Σόλων θῆται.

30 Αὐτῶν δὴ ὦν τούτων καὶ τῆς θεωρίης ἐκδημήσας ὁ Σόλων εἵνεκεν ἐς Αἴγυπτον ἀπίκετο παρ' Ἄμασιν καὶ δὴ καὶ ἐς Σάρδις παρὰ Κροῖσον. ἀπικόμενος δὲ ἐξεινίζετο ἐν τοῖσι βασιληίοισι ὑπὸ τοῦ Κροίσου· μετὰ δέ, ἡμέρῃ τρίτῃ ἢ τετάρτῃ, κελεύσαντος Κροίσου τὸν Σόλωνα θεράποντες περιῆγον κατὰ τοὺς θησαυροὺς καὶ ἐπεδείκνυσαν πάντα, ἐόντα μεγάλα τε καὶ ὄλβια. θεησάμενον δέ μιν τὰ πάντα καὶ σκεψάμενον, ὥς οἱ κατὰ καιρὸν ἦν, εἴρετο ὁ Κροῖσος τάδε. "ξεῖνε Ἀθηναῖε, παρ' ἡμέας γὰρ περὶ σέο λόγος ἀπῖκται πολλὸς καὶ σοφίης εἵνεκεν τῆς σῆς καὶ πλάνης, ὡς φιλοσοφέων γῆν πολλὴν θεωρίης εἵνεκεν ἐπελήλυθας· νῦν ὦν ἵμερος ἐπείρεσθαί μοι ἐπῆλθε εἴ τινα ἤδη πάντων εἶδες ὀλβιώτατον." ὁ μὲν ἐλπίζων εἶναι ἀνθρώπων ὀλβιώ-

---

C. 28. *Θρήικες, Θρᾷκες.* Di 3, 3, 1.

C. 29. *κατεστραμμένων* epanaleptisch wiederholt wie *μεμφθείς* 1, 77, 1. vgl. 1, 57, 1. Das *δέ* ist hinzugefügt weil auch *δέ* den Perioden anfängt. — *προσεπικτωμένου. προσεπεκτημένου?* Doch kann jenes heissen: während er noch andre Erwerbungen machte vgl. gr. Spr. 56, 14, 1. — *Σάρδῖς, Σάρδεις.* Di. 18, 5. — *σοφισταί* Weise, damals noch ohne verächtlichen Nebenbegriff, wie 2, 49, 1. 4, 95, 1. (We.) — *ὡς ἕκαστος* wie Jeder, zu verschiedenen Zeiten und zu verschiedenen Zwecken. (Wy.) — *ἀπικνέοιτο.* Spr. 54, 13, 1. (54, 15.) — *θεωρίης* um die Welt zu sehen. (Lg.) vgl. 1, 30, 2 u. 4, 76, 1. — *ἵνα* in Wahrheit aber damit. — *χρήσεσθαι.* Spr. 50, 5, 6. (6, 6) —

C. 30 § 1. *εἵνεκεν* findet sich auch bei Attikern von seinem Genitiv getrennt. Dem. 20, 88: *οὐδὲν ἔσθ' ὅ τι τοῦ παρακρούσασθαι καὶ φενακίσαι λέγεται παρ' ἡμῶν εἵνεκα.* — *ὄλβια, εὐδαίμονα,* auch vom Reichthum. Jenes ist, wie auch *ὄλβος*, in der attischen Prosa sehr selten, bei Her. öfter.

§ 2. *κατὰ καιρόν* gelegen. — *γάρ* giebt den Grund des folgenden Satzes mit *ὦν* an: da — so, wie auch bei Attikern. vgl. 1, 207, 4. 3, 63, 1 vgl. 1, 69, 1 u. zu Xen. An. 3, 2, 29. — *φιλοσοφέων* wissbegierig. — *ἐπελήλυθας* hast bereist, durchzogen. zu Arr. 2, 7, 9. — *ἵμερος*

τατος ταῦτα ἐπειρώτα· Σόλων δὲ οὐδὲν ὑποθωπεύσας, ἀλλὰ τῷ ἐόντι χρησάμενος λέγει· "ὦ βασιλεῦ, Τέλλον Ἀθηναῖον." ἀποθωυμάσας δὲ Κροῖσος τὸ λεχθὲν εἴρετο ἐπιστρεφέως· "κοίῃ δὴ κρίνεις Τέλλον εἶναι ὀλβιώτατον;" ὁ δὲ εἶπε· "Τέλλῳ τοῦτο μὲν τῆς πόλιος εὖ ἡκούσης παῖδες ἦσαν καλοί τε κἀγαθοί, καὶ σφι εἶδε ἅπασι τέκνα ἐκγενόμενα καὶ πάντα παραμείναντα· τοῦτο δὲ τοῦ βίου εὖ ἥκοντι, ὡς τὰ παρ' ἡμῖν, τελευτὴ τοῦ βίου λαμπροτάτη ἐπεγένετο· γενομένης γὰρ Ἀθηναίοισι μάχης πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας ἐν Ἐλευσῖνι βοηθήσας καὶ τροπὴν ποιήσας τῶν πολεμίων ἀπέθανε κάλλιστα, καί μιν Ἀθηναῖοι δημοσίῃ τε ἔθαψαν αὐτοῦ τῇ περ ἔπεσε καὶ ἐτίμησαν μεγάλως."

31 Ὡς δὲ τὰ κατὰ τὸν Τέλλον προετρέψατο ὁ Σόλων τὸν Κροῖσον εἴπας πολλά τε καὶ ὄλβια, ἐπειρώτα τίνα δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ἴδοι, δοκέων πάγχυ δευτερεῖα γῶν οἴσεσθαι. ὁ δὲ εἶπε· "Κλέοβίν τε καὶ Βίτωνα. τούτοισι γάρ, ἐοῦσι γένος Ἀργείοισι, βίος τε ἀρκέων ὑπῆν καὶ πρὸς τούτῳ ῥώμη σώματος τοιήδε· ἀεθλοφόροι τε ἀμφότεροι ὁμοίως ἦσαν, καὶ δὴ καὶ λέγεται ὅδε ὁ λόγος. ἐούσης ὁρτῆς τῇ Ἥρῃ τοῖσι Ἀργείοισι ἔδεε πάντως τὴν μητέρα αὐτῶν ζεύγεϊ κομισθῆναι ἐς τὸ ἱρόν, οἱ δέ σφι βόες ἐκ τοῦ ἀγροῦ οὐ παρεγίνοντο ἐν ὥρῃ· ἐκκληιόμενοι δὲ

---

attisch ἐπιθυμία. vgl. 1, 73, 1. — τῷ ἐόντι der Wahrheit. zu Xen. An. 4, 4, 15. — Τέλλον erg. εἶδον ὀλβιώτατον.

§ 3. ἐπιστρεφέως gespannt, mit gespannter Erwartung. (Fr. Passow.) voll Eifer? (Lg.) Dies wohl richtiger: dringend. Aesch. 1, 71: ἐπιστρεφέως καὶ ῥητορικῶς φήσουσιν. vgl. zu ἐπεστραμμένα 8, 62. — κοίῃ, ποίῃ ὁδῷ in welcher Weise, wesshalb: ungewöhnlich. — τοῦτο μέν, τοῦτο δέ einerseits, andrerseits, bei Her. häufig, findet sich für τὸ μέν, τὸ δέ auch bei manchen Attikern gr. Spr. 50, 1, 15. — εὖ ἡκούσης wohl gediehen war; die attische Prosa sagt dafür εὖ φέρεσθαι. zu Thuk. 2, 60, 2. Sonst findet sich so nur εὖ ἥκω τινός, nicht εὖ ἥκει μοί τι, wesshalb Wy. ἥκοντι vermuthet. vgl. unten zu βίου. — σφι. Di. 47, 6, 4. — παραμείναντα am Leben geblieben; ungewöhnlich so. — τοῦ βίου in Ansehung seines Vermögens (Sch.), indem das Adverbium, wie in der gew. Sprache bei ἔχειν, den Genitiv regiert. gr. Spr u. Di. 47, 10, 5. „So noch 1, 102, 2. 149. 5, 62, 2. 8, 111, 2." (Sch.) Vereinzelt Eu. Alk. 291. (301.) Vermögen nennt er als Bedingung des Glückes auch 1, 31, 1. — ὡς τὰ παρ' ἡμῖν nach Massgabe wie die Vermögensverhältnisse bei uns sind. Denn τῇ Ἑλλάδι πενίη ἀεί κοτε σύντροφός ἐστι 7, 102, 1. — βοηθεῖν heisst bei Her. und Thuk. öfter zur Abwehr ausziehen.

C. 31 § 1. τά. τοῖς Reiske. Man erklärt: als Solon durch die Geschichte des Tellos den Krösos angeregt hatte, weiter zu fragen. Allein der Ac. τά wäre so schwerlich statthaft. Der Sinn ist wohl: als S. die Auszeichnung des T. dem K. einleuchtend gemacht hatte. Aehnlich ταῦτα ὑπάγεσθαι Xen. An. 2, 1, 18. Doch kann τά auch von εἴπας abhängen. — τε καί. Spr. 69, 28, 2. (32, 3.) — δεύτερον, an Glück. 1, 32, 1: εὐδαιμονίης δευτερεῖα. — πάγχυ, ionisch und dichterisch für πάνυ. — γῶν, γοῦν. Di. 3, 4, 7. — Βίτωνα erg. ἰδεῖν. — τοιήδε wie sie sich in Folgendem zeigt.

§ 2. ἀεθλ-, ἀθλ-. Ueber das Asyndeton gr. Spr. u. Di. 59, 1, 5. — ὁρτῆς, ἑορτῆς. Di. 8, 2, 4. — μητέρα, Kydippe, nach Andern Theano genannt. — ἱρόν, ἱερόν. Di. 8, 2, 4. — σφι. zu οἱ 1, 1, 2. — ἐκκληιόμε-

τῇ ὥρῃ οἱ νεηνίαι ὑποδύντες αὐτοὶ ὑπὸ τὴν ζεύγλην εἷλκον τὴν ἅμαξαν, ἐπὶ τῆς ἁμάξης δέ σφι ὠχέετο ἡ μήτηρ, σταδίους δὲ πέντε καὶ τεσσεράκοντα διακομίσαντες ἀπίκοντο ἐς τὸ ἱρόν. ταῦτα δέ σφι ποιήσασι καὶ ὀφθεῖσι ὑπὸ τῆς πανηγύριος τελευτὴ τοῦ βίου ἀρίστη ἐπεγένετο, διέδεξέ [illegible] ἐν τούτοισι ὁ θεὸς ὡς ἄμεινον εἴη ἀνθρώπῳ τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζώειν. Ἀργεῖοι μὲν γὰρ περιστάντες ἐμακάριζον τῶν νεηνιέων τὴν ῥώμην, 3 αἱ δὲ Ἀργεῖαι τὴν μητέρα αὐτῶν οἵων τέκνων ἐκύρησε· ἡ δὲ μήτηρ, περιχαρὴς ἐοῦσα τῷ τε ἔργῳ καὶ τῇ φήμῃ, στᾶσα ἀντίον τοῦ ἀγάλματος εὔχετο Κλεόβι τε καὶ Βίτωνι τοῖσι ἑωυτῆς τέκνοισι, οἵ μιν ἐτίμησαν μεγάλως, δοῦναι τὴν θεὸν τὸ ἀνθρώπῳ τυχεῖν ἄριστόν ἐστι. μετὰ ταύτην δὲ τὴν εὐχὴν ὡς ἔθυσάν τε καὶ εὐωχήθησαν, κατακοιμηθέντες ἐν αὐτῷ τῷ ἱρῷ οἱ νεηνίαι οὐκέτι ἀνέστησαν ἀλλ' ἐν τέλεϊ τούτῳ ἔσχοντο. Ἀργεῖοι δέ σφεων εἰκόνας ποιησάμενοι ἀνέθεσαν ἐς Δελφοὺς ὡς ἀνδρῶν ἀρίστων γενομένων."

Σόλων μὲν δὴ εὐδαιμονίης δευτερεῖα ἔνεμε τούτοισι, Κροῖσος δὲ 32 σπερχθεὶς εἶπε· "ὦ ξεῖνε Ἀθηναῖε, ἡ δὲ ἡμετέρη εὐδαιμονίη οὕτω τοι ἀπέρριπται ἐς τὸ μηδὲν ὥστε οὐδὲ ἰδιωτέων ἀνδρῶν ἀξίους ἡμέας ἐποίησας;" ὁ δὲ εἶπε· "ὦ Κροῖσε, ἐπιστάμενόν με τὸ θεῖον πᾶν ἐὸν φθονερόν τε καὶ ταραχῶδες ἐπειρωτᾷς ἀνθρωπηίων πρηγμάτων πέρι. ἐν γὰρ τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ μέν ἐστιν ἰδέειν τὰ μή τις ἐθέλει, πολλὰ δὲ καὶ παθέειν. ἐς γὰρ ἑβδομήκοντα ἔτεα οὖρον τῆς ζόης ἀνθρώπῳ προτίθημι. οὗτοι ἐόντες ἐνιαυτοὶ ἑβδομήκοντα παρέχονται ἡμέ- 2 ρας διηκοσίας καὶ πεντακισχιλίας καὶ δισμυρίας, ἐμβολίμου μηνὸς μὴ γινομένου· εἰ δὲ δὴ ἐθελήσει τοὔτερον τῶν ἐτέων μηνὶ μακρότερον

νοι. Di. 39 unter κλείω: gehindert sich anderswie zu helfen. (Lh.) — ζεύγλην, ζυγόν Joch, sonst nur bei Dichtern und Spätern. — σταδίους δέ. σι. π? — τεσσεράκοντα, τεσσαράκοντα. Jenes ist jetzt bei Her. überall hergestellt. — μᾶλλον vielmehr. „vgl. 1, 32, 3. 7, 143, 2. 9, 7, 2." (Sch.) zu Xen. An. 4, 6, 11. — ζώειν, ζῆν. Di. 39 unter ζάω.

§ 3. νεηνιέων, νεανιῶν. Di 2, 2, 1. — οἵων erwägend was für. zu Xen. An. 1, 7, 4. — ἐκύρησε, ἔτυχε. Di. 39 unter κυρέω; gr. Spr. u. Di. 47, 14, 1. — τυχεῖν ἄριστον. Spr. 55, 3, 5. (7.) — ἀντίον. Di. 47, 29, 2. — ἔσχοντο. Di. 39 unter ἔχω.

C. 32 § 1. σπερχθείς erzürnt, synonym mit θυμωθείς 5, 33, 3. (Sch.) Unattisch. Di. 40 unter σπέρχω. — δέ zu Anfang einer Rede zeigt den Ggs. zu der des Vorredners. zu Xen. An. 4, 6, 10 — φθονερόν. vgl. 3, 40, 1. 7. 46, 2 (We.) Erklärt 7, 10, 6. (Lh.) — ταραχῶδες zerrüttend, zerstörend. — τῷ μακρῷ χρόνῳ. gr. Spr. 50, 7, 12. vgl. 5, 9, 2: γένοιτο ἂν πᾶν ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ. Soph Phil. 305: πολλὰ γὰρ τάδε ἐν τῷ μακρῷ γένοιτ' ἂν ἀνθρώπων χρόνῳ. Men. Stob. 115. 4: Εἰ τἄλλ' ἀφαιρεῖν ὁ πολὺς εἴωθεν χρόνος ἡμῶν, τό γε φρονεῖν ἀσφαλέστερον ποιεῖ. Eu. Hipp. 252: πολλὰ διδάσκει μ' ὁ πολὺς βίοτος. — οὖρος, ὅρος. Di. 2, 4, 2. — ζόης, ζωῆς. Di. 2, 6, 4.

§ 2. οὗτοι dies. Spr. 61, 6. (7.) — ἡμέρας. Deren Zahl ist falsch angegeben, da mit den Schaltmonaten auf jedes Jahr 375 Tage kommen würden; wohl ein Irrthum des Her., wie 3, 89, 2. — ἐθελήσει sagt Her. öfter für μέλλειν, wie 1, 109, 2. 2, 11, 3. (Sch.) — τοὔτερον, τὸ ἕτερον, θάτερον,

γενέσθαι, ἵνα δὴ αἱ ὧραι συμβαίνωσι παραγινόμεναι ἐς τὸ δέον, μῆνες μὲν παρὰ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα οἱ ἐμβόλιμοι γίνονται τριήκοντα. πέντε, ἡμέραι δὲ ἐκ τῶν μηνῶν τούτων χίλιαι πεντήκοντα. τουτέων τῶν ἁπασέων ἡμερέων τῶν ἐς τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα ἐουσέων πεντήκοντα καὶ διηκοσιέων καὶ ἑξακισχιλιέων καὶ δισμυριέων, ἡ ἑτέρη αὐτέων τῇ ἑτέρῃ ἡμέρῃ τὸ παράπαν οὐδὲν ὅμοιον προσάγει πρῆγμα. 3οὕτω ὦν, ὦ Κροῖσε, πᾶν ἐστὶ ἄνθρωπος συμφορή. ἐμοὶ δὲ σὺ καὶ πλουτέειν μέγα φαίνεαι καὶ βασιλεὺς εἶναι πολλῶν ἀνθρώπων· ἐκεῖνο δὲ τὸ εἴρεό με, οὔ κώ σε ἐγὼ λέγω, πρὶν ἂν τελευτήσαντα καλῶς τὸν αἰῶνα πύθωμαι. οὐ γάρ τοι ὁ μέγα πλούσιος μᾶλλον τοῦ ἐπ' ἡμέρην ἔχοντος ὀλβιώτερός ἐστι, εἰ μή οἱ τύχη ἐπίσποιτο πάντα καλὰ ἔχοντα τελευτῆσαι εὖ τὸν βίον. πολλοὶ μὲν γὰρ ζάπλουτοι ἀνθρώ-4πων ἀνόλβιοί εἰσι, πολλοὶ δὲ μετρίως ἔχοντες βίου εὐτυχέες. ὁ μὲν δὴ μέγα πλούσιος ἀνόλβιος δὲ δυοῖσι προέχει τοῦ εὐτυχέος μούνοισι, οὗτος δὲ τοῦ πλουσίου καὶ ἀνολβίου πολλοῖσι. ὁ μὲν ἐπιθυμίην ἐκτελέσαι καὶ ἄτην μεγάλην προσπεσοῦσαν ἐνεῖκαι δυνατώτερος, ὁ δὲ τοισίδε προέχει ἐκείνου· ἄτην μὲν καὶ ἐπιθυμίην οὐκ ὁμοίως δυνατὸς ἐκείνῳ ἐνεῖκαι, ταῦτα δὲ ἡ εὐτυχίη οἱ ἀπερύκει, ἄπηρος δέ ἐστι, ἄνουσος, ἀπαθὴς κακῶν, εὔπαις, εὐειδής. εἰ δὲ πρὸς τούτοισι ἔτι τελευτήσει τὸν βίον εὖ, οὗτος ἐκεῖνος τὸν σὺ ζητεῖς, ὄλβιος κεκλῆσθαι ἄξιός ἐστι· πρὶν δ' ἂν τελευτήσῃ, ἐπισχέειν μηδὲ καλέειν κω ὄλβιον,

---

das je zweite. Di. 14, 10, 8. — *μηνί* um einen Monat. Spr. 48, 12, 7. (15, 9.) — *γενέσθαι* für *γίνεσθαι* Kr. vgl. 1, 109, 2. 2, 11, 3. — *ἵνα δὴ* — damit eben die Jahreszeiten auf den gehörigen Zeitpunkt fallend zutreffen. vgl. 1, 116, 1. — *παρά* eig. längs hin, für die ganze Dauer.

§ 3. *πᾶν* lauter, zu *συμφορή* gehörig, eine ungewöhnliche Verbindung — *συμφορά* von guten und bösen Schicksalen, vocabulum medium. zu Thuk. 1, 140, 2. — *τῇ ἑτέρῃ ἡ. ὁμοῖον.* gr. Spr. 48, 13, 9. — *μέγα.* Spr. 46, 8, 2. (5, 7.) Doch findet es sich bei Her. und Dichtern auch ganz adverbial, wie in *μέγα πλούσιος* § 3 u. 4. 7, 190 u. *μέγα νήπιος* 1, 85, 1. Di. 46, 6, 7. — *λέγω σε,* nämlich *εὐδαίμονα.* Ueber die zwei Ac Spr. 46, 8. (12.) — *αἰών,* ziemlich selten in der att. Prosa, als synonym neben *βίος* auch Xen. Kyr. 3, 3, 52. — *ἐπ' ἡμέρην* für den täglichen Bedarf. zu Thuk. 4, 69, 3. - *ἔχοντος.* Spr. 52, 1, 2. — *τελευτῆσαι.* Spr. 50, 5, 6. (6, 6.) — *τύχη ἐπίσποιτο* auch 7, 10, 5. (Sch.) — *πάντα καλά* lauter Gutes. Spr. 50, 8, 6. (11, 10.) vgl. 1, 126, 2. — *ἔχοντα.* Spr. 55, 2, 5. (7.) — *ζάπλουτοι, παμπλούσιοι* attisch; solche Composita mit *ζα* sind poetisch und dialektisch. Nur dieses, bloss hier, hat Her. — *βίου.* zu 1, 30, 3.

§ 4. *δυοῖσι* durch zwei Dinge. Di. 24, 1, 3. — *ὁ μέν. ὁ μὲν γάρ* wäre gefügiger. gr. Spr. u. Di. 59, 1, 5. — *ἄτη* eig. poetisch, stärker als *βλάβη.* — *ἀπερύκειν* findet sich zwar auch bei Xen., ist jedoch mehr poetisch und dialektisch — *ἄπηρος* scheint bei guten Schriftstellern sonst nicht vorzukommen. — *ἀπαθὴς κακῶν* sagt Her. öfter, so auch att. Prosaiker. Spr. 47, 25, 8. (26, 10.) — *ἐκεῖνος* gehört zu *κεκλῆσθαι:* dieser ist werth jener (so) genannt zu werden den du suchst, nämlich glücklich. gr. Spr. 46, 13 A. — *ἐπισχέειν* halte (dein Urtheil) zurück, der Infinitiv für den Imperativ. gr. Spr. 55, 1, 5. — *ὄλβιος, ὁ διὰ τοῦ ὅλου βίου μακαριστός.* Hesych. (Cr.)

ἀλλ' εὐτυχέα. τὰ πάντα μέν νυν ταῦτα συλλαβεῖν ἄνθρωπον ἐόντα 5 ἀδύνατόν ἐστι, ὥσπερ χώρη οὐδεμία καταρκέει πάντα ἑωυτῇ παρέχουσα, ἀλλ' ἄλλο μὲν ἔχει, ἑτέρου δὲ ἐπιδέεται· ἣ δὲ ἂν τὰ πλεῖστα ἔχῃ, ἀρίστη αὕτη. ὣς δὲ καὶ ἀνθρώπου σῶμα ἓν οὐδὲν αὔταρκές ἐστι· τὸ μὲν γὰρ ἔχει, ἄλλου δὲ ἐνδεές ἐστι· ὃς δ' ἂν αὐτέων πλεῖστα ἔχων διατελέῃ καὶ ἔπειτα τελευτήσῃ εὐχαρίστως τὸν βίον, οὗτος παρ' ἐμοὶ τὸ οὔνομα τοῦτο, ὦ βασιλεῦ, δίκαιός ἐστι φέρεσθαι. σκοπέειν δὲ χρὴ παντὸς χρήματος τὴν τελευτὴν κῇ ἀποβήσεται· πολλοῖσι γὰρ δὴ ὑποδέξας ὄλβον ὁ θεὸς προρρίζους ἀνέτρεψε." ταῦτα λέγων τῷ Κροίσῳ 33 οὔ κως οὔτε ἐχαρίζετο, οὔτε λόγου μιν ποιησάμενος οὐδενὸς ἀποπέμπεται, κάρτα δόξας ἀμαθὴς εἶναι, ὃς τὰ παρεόντα ἀγαθὰ μετεὶς τὴν τελευτὴν παντὸς χρήματος ὁρᾶν ἐκέλευε.

Μετὰ δὲ Σόλωνα οἰχόμενον ἔλαβε ἐκ θεοῦ νέμεσις μεγάλη Κροῖ- 34 σον, ὡς εἰκάσαι, ὅτι ἐνόμισε ἑωυτὸν εἶναι ἀνθρώπων ἁπάντων ὀλβιώτατον. αὐτίκα δέ οἱ εὕδοντι ἐπέστη ὄνειρος, ὅς οἱ τὴν ἀληθείην ἔφαινε τῶν μελλόντων γενέσθαι κακῶν κατὰ τὸν παῖδα. ἦσαν δὲ τῷ Κροίσῳ δύο παῖδες, τῶν οὗτερος μὲν διέφθαρτο, ἦν γὰρ δὴ κωφός, ὁ δὲ ἕτερος τῶν ἡλίκων μακρῷ τὰ πάντα πρῶτος· οὔνομα δέ οἱ ἦν Ἄτυς. τοῦτον δὴ ὦν τὸν Ἄτυν σημαίνει τῷ Κροίσῳ ὁ ὄνειρος, ὡς 2 ἀπολέει μιν αἰχμῇ σιδηρέῃ βληθέντα. ὁ δ' ἐπείτε ἐξηγέρθη καὶ ἑωυ-

§ 5. *συλλαβεῖν* zusammen zu erlangen. — *καταρκέει π. ἑ. παρέχουσα*, gew. *αὐτάρκης ἐστίν*. Dies Adjectiv findet sich erst bei Attikern; *καταρκεῖν* ist selten, aus Prosaikern sonst gar nicht nachgewiesen; über das Particip gr. Spr. 56, 8, 1. — *ἐπιδέεται* bedarf dazu. — *ὣς δέ* für *οὕτως δέ* in der gew. Prosa vereinzelt, bei Her. und Dichtern nicht selten. Di. 69, 77, 1. — *ἓν οὐδέν* (nach Steger *ἓν οὐδὲ ἕν*) kein einziger. gr. Spr. 24, 2, 2. — *αὐτέων*, der Plural, weil *ἀνθρώπου* alle umfasst Spr. 58, 4, 4. — *παρ' ἐμοί* nach meinem Urtheile. Spr. 68, 31. (35.) mit *κριτῇ* 3, 160. — *ὦ βασιλεῦ* für *ὡς βασιλεύς* Etienne. — *οὗτος δίκαιός ἐστι* für *δίκαιόν ἐστι τοῦτον*. vgl. 8, 137, 2. 9, 60, 2. (Sch.) gr. Spr. 55, 3, 10. — *τὴν τελευτὴν κῇ* (*πῇ*) *ἀ.* Spr. 61, 5. (6, 2.) — *πολλοῖσι*. Spr. 60, 4, 2. (5, 2.) — *προρρίζους* mit Stumpf und Stiel, eig. poetisch. vgl. 8, 40, 2

C 33. *λέγων τῷ Κροίσῳ. λέγοντι ὁ Κροῖσος* Sch. — *οὔ κως — λόγου. οὔ κως ἐχαρίζετο, ὁ δὲ λόγου* W. Dindorf; *οὔ κως ἐχαρίζετο· ἅτε δὲ λόγου* Herold — *λόγου ποιεῖσθαι* der Beachtung würdigen. 1, 120, 3: *δουλούμεθα καὶ λόγου οὐδενὸς γινόμεθα πρὸς Περσέων*. gr. Spr. 47, 6, 10. Synonym *λόγιμος* 1, 143, 1. Die Negation gehört blos zum Particip. gr. Spr. 68, 8, 4. — *ἀποπέμπεται* Krösos entlässt von sich. zu Xen. An. 1, 1, 5. — *δόξας ἀμαθής. δόξαντα ἀμαθέα* oder *δόξας ἀμαθέα* würde man erwarten. Allein der Nominativ des Particips tritt oft anakoluthisch nach einem andern Casus ein, wie 1, 51, 2. gr. Spr. 45, 2, 3. Di. 56, 9, 3 u. Krüger hist. philol. Stud. 2 S. 203 f.

C. 34 § 1. *Σόλωνα οἰχόμενον* der Abreise des S. zu 1, 9, 2. — *ἐκ θεοῦ*. gr. Spr. 68, 17, 9. — *ἔλαβε* betraf. zu Xen. An. 1, 10, 18. — *ὡς εἰκάσαι* gehört zum Folgenden. zu 1, 22, 1. — *ἑωυτόν*. gr. Spr. 55, 2, 3. vgl. 1, 171, 3. 2, 2, 1. — *δέ. δή?* — *γενέσθαι*. gr. Spr. 53, 8, 4. — *οὗτερος, ὁ ἕτερος*. Di. 14, 10, 8. — *διέφθαρτο*. vgl. 1, 38 E.

§ 2. *μιν* erneuert den Begriff des *τοῦτον*. gr. Spr. u. Di. 51, 5, 1. zu

τῷ λόγον ἔδωκε, καταρρωδήσας τὸν ὄνειρον ἄγεται μὲν τῷ παιδὶ γυναῖκα, ἐωθότα δὲ στρατηγέειν μιν τῶν Λυδῶν οὐδαμῇ ἔτι ἐπὶ τοιοῦτο πρῆγμα ἐξέπεμπε· ἀκόντια δὲ καὶ δοράτια καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα τοῖσι χρέονται ἐς πόλεμον ἄνθρωποι, ἐκ τῶν ἀνδρεώνων ἐκκομίσας ἐς τοὺς θαλάμους συνένησε, μή τί οἱ κρεμάμενον τῷ παιδὶ ἐμπέσῃ.

35 ἔχοντος δέ οἱ ἐν χερσὶ τοῦ παιδὸς τὸν γάμον, ἀπικνέεται ἐς τὰς Σάρδις ἀνὴρ συμφορῇ ἐχόμενος καὶ οὐ καθαρὸς χεῖρας, ἐὼν Φρὺξ μὲν γενεῇ, γένεος δὲ τοῦ βασιληΐου. παρελθὼν δὲ οὗτος ἐς τὰ Κροίσου οἰκία κατὰ νόμους τοὺς ἐπιχωρίους καθαρσίου ἐδέετο κυρῆσαι· Κροῖσος δέ μιν ἐκάθηρε· ἔστι δὲ παραπλησίη ἡ κάθαρσις τοῖσι Λυδοῖσι καὶ τοῖσι Ἕλλησι. ἐπείτε δὲ τὰ νομιζόμενα ἐποίησε ὁ Κροῖσος, ἐπυνθάνετο ὁκόθεν τε καὶ τίς εἴη, λέγων τάδε. "ὤνθρωπε, τίς τε ἐὼν καὶ κόθεν τῆς Φρυγίης ἥκων ἐπίστιος ἐμοὶ ἐγένεο; τίνα τε ἀνδρῶν 2 ἢ γυναικῶν ἐφόνευσας;" ὁ δὲ ἀμείβετο· "ὦ βασιλεῦ, Γορδίεω μὲν τοῦ Μίδεώ εἰμι παῖς, ὀνομάζομαι δὲ Ἄδρηστος, φονεύσας δὲ ἀδελφεὸν ἐμεωυτοῦ ἀέκων πάρειμι ἐξεληλαμένος τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς καὶ ἐστερημένος πάντων." Κροῖσος δέ μιν ἀμείβετο τοισίδε. "ἀνδρῶν τε φίλων τυγχάνεις ἔκγονος ἐὼν καὶ ἐλήλυθας ἐς φίλους, ἔνθα ἀμηχανήσεις χρήματος οὐδενὸς μένων ἐν ἡμετέρου. συμφορὴν δὲ ταύτην ὡς κουφότατα φέρων κερδανέεις πλεῖστον."

36 Ὁ μὲν δὴ δίαιταν εἶχε ἐν Κροίσου, ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ τούτῳ ἐν τῷ Μυσίῳ Οὐλύμπῳ ὑὸς χρῆμα γίνεται μέγα· ὁρμεώμενος δὲ οὗτος ἐκ τοῦ οὔρεος τούτου τὰ τῶν Μυσῶν ἔργα διαφθείρεσκε, πολλάκι δὲ οἱ Μυσοὶ ἐπ᾽ αὐτὸν ἐξελθόντες ποιέεσκον μὲν οὐδὲν κακόν, ἔπασχον δὲ πρὸς αὐτοῦ. τέλος δὲ ἀπικόμενοι παρὰ τὸν Κροῖσον τῶν

Xen. An. 2, 4, 7. — *τοισίδε* für *τοῖσδε* Schäfer. — *ἑωυτῷ λόγον ἔδωκε* überlegte sich die Sache, wie bei Her. oft, z. B. 1, 97, 1. — *ἄγεται* für sich als Schwiegertochter; sonst das Medium gew. von dem Heirathenden, wie 1, 59, 1. gr. Spr. 52, 10, 1. — *ἐχρέοντο*. Di. 34, 5, 7 u. 40 unter *χρῆσθαι*.

C. 35 § 1. *ἐν χερσίν*, sonst *μετὰ χεῖρας*. gr. Spr. 68, 27, 2. — *ἐχόμενος*. vgl. zu 1, 88, 1. — *οὐ καθαρός*, erklärt § 2. — *οἰκία* Pallast bei Her. und Dichtern. — *καθάρσιον* Reinigungsverfahren, gew. *καθαρμός*, sonst im Plural, weil mehrere Handlungen damit verbunden waren. gr. Spr 43, 4, 25. Der Ge. kann auch von *ἐδέετο* abhängen. gr. Spr. 61, 6, 8. vgl. 1, 59, 3. — *καὶ τοῖσι* wie den. Spr. 69, 28, 3. (32, 5.) — *τῆς Φρυγίης*. Spr. 47, 28, 3. (10, 4.) — *ἐπίστιος*, *ἐφέστιος*. Di. 2, 3, 4 u. 4, 1, 2. — *ἐγένεο*. Di. 30, 3, 4.

§ 2. *ἀμείβετο μιν*. Di. 46, 13, 3. — *ἐς φίλους*. Spr. 68, 17, 2. (21, 2) — *ἀμηχανήσεις*. Sonst *ἀπορεῖν*. — *ἐν ἡμετέρου* in unserer Wohnung, Behausung. Di 68, 12, 7. — *κερδανέεις*. Di. 31, 2. — *πλεῖστον*. gr. Spr. 46, 5, 7.

C. 36 § 1. *χρῆμα* Stück. Theokr. 18, 4: *ὑὸς χρῆμα μέγιστον*. Xen. Kyr. 1, 4, 8: *καταβάλλει τὴν ἔλαφον, καλόν τι χρῆμα καὶ μέγα*. (Pape.) — *ἔργα* Landarbeiten, Saaten. (Sch) — *διαφθείρεσκε* pflegte zu verheeren. Di. 32, 1 u. A. 8. 53, 10, 5. — *πολλάκι*. Di. 9, 3, 1.

Μυσῶν ἄγγελοι ἔλεγον τάδε. "ὦ βασιλεῦ, ὑὸς χρῆμα μέγιστον ἀνεφάνη ἡμῖν ἐν τῇ χώρῃ, ὃς τὰ ἔργα διαφϑείρει. τοῦτον προϑυμεόμενοι ἑλέειν οὐ δυνάμεϑα. νῦν ὦν προσδεόμεϑά σευ τὸν παῖδα καὶ λογάδας νεηνίας καὶ κύνας συμπέμψαι ἡμῖν, ὡς ἄν μιν ἐξέλωμεν ἐκ τῆς χώρης." οἱ μὲν δὴ τούτων ἐδέοντο, Κροῖσος δὲ μνημονεύων τοῦ ὀνείρου τὰ ἔπεα ἔλεγέ σφι τάδε. "παιδὸς μὲν πέρι τοῦ ἐμοῦ μὴ μνησϑῆτε ἔτι· οὐ γὰρ ἂν ὑμῖν συμπέμψαιμι· νεόγαμός τε γάρ ἐστι καὶ ταῦτά οἱ νῦν μέλει. Λυδῶν μέντοι λογάδας καὶ τὸ κυνηγέσιον πᾶν συμπέμψω, καὶ διακελεύσομαι τοῖσι ἰοῦσι εἶναι ὡς προϑυμοτάτοισι συνεξελεῖν ὑμῖν τὸ ϑηρίον ἐκ τῆς χώρης."

37 Ταῦτα ἀμείψατο, ἀποχρεωμένων δὲ τούτοισι τῶν Μυσῶν ἐπεσέρχεται ὁ τοῦ Κροίσου παῖς, ἀκηκοὼς τῶν ἐδέοντο οἱ Μυσοί. οὐ φαμένου δὲ τοῦ Κροίσου τόν γε παῖδά σφι συμπέμψειν λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νεηνίης τάδε. "ὦ πάτερ, τὰ κάλλιστα πρότερόν κοτε καὶ γενναιότατα ἡμῖν ἦν ἔς τε πολέμους καὶ ἐς ἄγρας φοιτέοντας εὐδοκιμέειν· νῦν δὲ ἀμφοτέρων με τούτων ἀποκληίσας ἔχεις, οὔτε τινὰ δειλίην μοι παριδὼν οὔτε ἀϑυμίην. νῦν τε τέοισί με χρὴ ὄμμασι ἔς τε ἀγορὴν καὶ ἐξ ἀγορῆς φοιτέοντα φαίνεσϑαι; κοῖος μέν τις τοῖσι πολιήτῃσι δόξω εἶναι, κοῖος δέ τις τῇ νεογάμῳ γυναικί; κοίῳ δὲ ἐκείνη δόξει ἀνδρὶ συνοικέειν; ἐμὲ ὦν σὺ ἢ μέτες ἰέναι ἐπὶ τὴν ϑήρην ἢ λόγῳ ἀνάπεισον ὅκως μοι ἀμείνω ἐστὶ ταῦτα οὕτω ποιεόμενα." ἀμείβεται Κροῖσος τοισίδε. 38 "ὦ παῖ, οὔτε δειλίην οὔτε ἄλλο οὐδὲν ἄχαρι παριδών τοι ποιέω ταῦτα, ἀλλά μοι ὄψις ὀνείρου ἐν τῷ ὕπνῳ ἐπιστᾶσα ἔφη σε ὀλιγοχρόνιον ἔσεσϑαι· ὑπὸ γὰρ αἰχμῆς σιδηρέης ἀπολέεσϑαι. πρὸς ὦν τὴν ὄψιν ταύτην τόν τε γάμον τοι τοῦτον ἔσπευσα καὶ ἐπὶ τὰ παραλαμβανόμενα οὐκ ἀποπέμπω, φυλακὴν ἔχων, εἴ κως δυναίμην ἐπὶ τῆς ἐμῆς σε ζόης διακλέψαι. εἷς γάρ μοι μοῦνος τυγχάνεις ἐὼν παῖς· τὸν γὰρ δὴ ἕτερον διεφϑαρμένον [τὴν ἀκοὴν] οὐκ εἶναί μοι λογίζο-

---

§ 2. *μίν, τὸν ὗν;* selbst auf Sachen bezogen 1, 70, 2. 2, 37, 3. Di. 51, 1, 11. — *ἔπος* Wort, in diesem Sinne bei Attikern selten; über den Accusativ Spr. 47, 10, 2. (11, 2.) Di. 47, 11, 4. Doch vermuth' ich *τὰ εἶπε.*

C. 37. *ἀποχρεωμένων* als sie sich begnügten, wie 1, 102, 1; ungewöhnlich. — *οὐ φαμένου* als er abschlug. Di. 67, 1, 2. — *ἡμῖν.* Spr. 61, 1 A. (2, 1.) — *φοιτέοντας.* Spr. 55, 2, 5. (7.) — *παρορᾶν* noch so 1, 38. 108, 2. (Sch.) — *τέοισι, τίσι.* Di. 25, 6, 1. — *κοῖός τις.* gr. Spr. 51, 16, 3. — *ὅκως* synonym mit *ὅτι,* wie sonst *ὡς.* gr. Spr. 69, 46, 1. Di. 69, 55, 2. — *μέτες* für *μέϑες* Schäfer. — *ἰέναι,* wie 40. Spr. u. Di. 55, 3, 10. (20.)

C. 38. *Ἀμείβεται.* Ueber dies Asyndeton Di. 59, 1, 13. vgl. 1, 39, 1. 40. 42 u. öfter. Ohne zugefügtes Substantiv *ὁ δὲ ἀμείβεται.* — *πρός* in Bezug auf, wegen, wie 1, 165, 1. 3, 30, 2. 153; so auch bei Attikern. zu Thuk. 4, 80, 1. — *παραλαμβανόμενα* was übernommen wird, da von den Mysern erbeten. (Va.) — *εἴ κως.* gr. Spr. 65, 1, 10. — *ἐπί.* zu 1, 5, 2. — *τὴν ἀκοήν* tilgt Reiz. vgl. 1, 34, 1. 85, 1,

39μαι." ἀμείβεται ὁ νεηνίης τοισίδε. "συγγνώμη μέν, ὦ πάτερ, τοι ἰδόντι γε ὄψιν τοιαύτην, περὶ ἐμὲ φυλακὴν ἔχειν· τὸ δὲ οὐ μανθάνεις, ἀλλὰ λέληθέ σε τὸ ὄνειρον, ἐμέ τοι δίκαιόν ἐστι φράζειν. φῄς τοι τὸ ὄνειρον ὑπ' αἰχμῆς σιδηρέης φάναι ἐμὲ τελευτήσειν· ὑὸς δὲ κοῖαι μέν εἰσι χεῖρες, κοίη δὲ αἰχμὴ σιδηρέη τὴν σὺ φοβέαι; εἰ μὲν γὰρ ὑπ' ὀδόντος τοι εἶπε τελευτήσειν με ἢ ἄλλου τευ ὅ τι τούτῳ ἔοικε, χρῆν δή σε ποιέειν τὰ ποιέεις· νῦν δὲ ὑπ' αἰχμῆς. ἐπείτε ὦν οὐ πρὸς ἄνδρας ἡμῖν γίνεται ἡ μάχη, μέτες με."

40 Ἀμείβεται Κροῖσος· "ὦ παῖ, ἔστι τῇ με νικᾷς γνώμην ἀποφαίνων περὶ τοῦ ἐνυπνίου. ὡς ὦν νενικημένος ὑπὸ σέο μεταγινώσκω, μετίημί 41τέ σε ἰέναι ἐπὶ τὴν ἄγρην." εἴπας δὲ ταῦτα ὁ Κροῖσος μεταπέμπεται τὸν Φρύγα Ἄδρηστον, ἀπικομένῳ δέ οἱ λέγει τάδε. "Ἄδρηστε, ἐγώ σε συμφορῇ πεπληγμένον ἀχάριτι, τήν τοι οὐκ ὀνειδίζω, ἐκάθηρα καὶ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος ἔχω, παρέχων πᾶσαν δαπάνην. νῦν ὦν (ὀφείλεις γὰρ ἐμεῦ προποιήσαντος χρηστὰ ἐς σὲ χρηστοῖσί με ἀμείβεσθαι) φύλακα παιδός σε τοῦ ἐμοῦ χρηΐζω γενέσθαι ἐς ἄγρην ὁρμεωμένου, μή τινες κατ' ὁδὸν κλῶπες κακοῦργοι ἐπὶ δηλήσι φανέωσι ὑμῖν. πρὸς δὲ τούτῳ καὶ σέ τοι χρεών ἐστι ἰέναι ἔνθα ἀπολαμπρυνέαι τοῖσι ἔρ-42γοισι· πατρώιόν τε γάρ τοί ἐστι καὶ προσέτι ῥώμη ὑπάρχει." ἀμείβεται ὁ Ἄδρηστος· "ὦ βασιλεῦ, ἄλλως μὲν ἔγωγε ἂν οὐκ ἤια ἐς ἄεθλον τοιόνδε· οὔτε γὰρ συμφορῇ τοιῇδε κεχρημένον οἰκός ἐστι ἐς ὁμήλικας εὖ πρήσσοντας ἰέναι, οὔτε τὸ βούλεσθαι πάρα, πολλαχῇ τε ἂν ἴσχον ἐμεωυτόν. νῦν δέ, ἐπείτε σὺ σπεύδεις καὶ δεῖ τοι χαρίζεσθαι (ὀφείλω γάρ σε ἀμείβεσθαι χρηστοῖσι), ποιέειν εἰμὶ ἑτοῖμος ταῦτα, παῖδά τε σόν, τὸν διακελεύεαι φυλάσσειν, ἀπήμονα τοῦ φυλάσσοντος

C. 39. *συγγνώμη* verzeihlich. gr. Spr. 61, 7, 5. — *τοι.* gr. Spr. 45, 3, 8. — *λέληθε τὸ ὄ.* worüber (ὅ) der Traum verborgen war, nichts enthüllte. — *ὄνειρον.* Di. 21 unter *ὄνειρον.* — *φοβέαι.* Di. 30, 3, 5. — *ὑπό.* Spr. 52, 3, 1. vgl. 2, 90. — *χρῆν* debebas, müsstest, wie 4, 118, 3. gr. Spr. 54, 10, 1. — *ὑπ' αἰχμῆς* erg. *εἶπε τελευτήσειν με.* — *μέτες* für *μέθες* Schäfer.

C. 40. *ἔστι τῇ* in Einer Beziehung. Spr. 61, 4, 8. (5, 5.) Di. 61, 5, 1. — *νικᾷς γνώμην,* wie 1, 61, 2. Spr. 46, 4. (6.)

C. 41. *ἀχάριτι* für *ἀχάρι* Reiz; wohl richtig. Der Ausdruck eben so 1, 207, 1. 7, 190. — *φύλακα. φύλακον* Br. die ionische Form. Di. 17, 1, 6. — *χρηΐζω* für *χρῄζω* Schäfer. — *δηλήσι, δηλήσει.* Di. 18, 5, 1. Das Wort ist wie *δηλεῖσθαι* dichterisch und herodoteisch. „Vgl. Od. θ, 444." (Creuzer.) — *κλῶπες,* ein seltenes, in der att. Prosa wohl nur Xen. An. 4, 6, 17 vorkommendes Wort. Vgl. unten 2, 150, 1. 6, 16. — *ἔνθα ἀπολαμπρυνέαι.* Spr. 53, 7, 6. (8.) vgl. 3, 40, 2. — *σέ τοι.* Spr. 69, 53, 1. (61, 1.) — *καὶ πρός.* Spr. 68, 1, 1. (2, 2.)

C. 42. *ἤια, ᾔειν.* Di. 38, 3, 3. — *κεχρημένον* erg. *ἄνθρωπον.* Spr. 55, 2, 4. (6.) — *πάρα* für *πάρεστι,* wie auch 7, 12; nicht so in der att. Prosa. Di. 68, 2, 7. — *πολλαχῇ* vielfach, dringend. — *ἂν ἴσχον* ich würde mich zurückhalten. Andre: ich habe mich oft selber bezähmt. (Lg.) Spr. 53, 9 (10), 3. — *εἰμὶ ἑτοῖμος.* gr. Spr. 62, 1, 5. vgl. 9, 46,

εἵνεκεν προσδόκα τοι ἀπονοστήσειν." τοιούτοισι ἐπείτε οὗτος ἀμείψατο 43 Κροῖσον, ἤισαν μετὰ ταῦτα ἐξηρτυμένοι λογάσι τε νεηνίῃσι καὶ κυσί. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Οὔλυμπον τὸ οὖρος ἐζήτεον τὸ θηρίον· εὑρόντες δὲ καὶ περιστάντες αὐτὸ κύκλῳ ἐσηκόντιζον. ἔνθα δὴ ὁ ξεῖνος, οὗτος δὴ ὁ καθαρθεὶς τὸν φόνον, καλεόμενος δὲ Ἄδρηστος, ἀκοντίζων τὸν ὗν τοῦ μὲν ἁμαρτάνει, τυγχάνει δὲ τοῦ Κροίσου παιδός.

Ὁ μὲν δὴ βληθεὶς τῇ αἰχμῇ ἐξέπλησε τοῦ ὀνείρου τὴν φήμην, ἔθεε δέ τις ἀγγελέων τῷ Κροίσῳ τὸ γεγονός, ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰς Σάρδις τήν τε μάχην καὶ τὸν τοῦ παιδὸς μόρον ἐσήμηνέ οἱ. ὁ δὲ Κροῖ- 44 σος τῷ θανάτῳ τοῦ παιδὸς συντεταραγμένος μᾶλλόν τι ἐδεινολογέετο ὅτι μιν ἀπέκτεινε τὸν αὐτὸς φόνου ἐκάθηρε. περιημεκτέων δὲ τῇ συμφορῇ δεινῶς ἐκάλεε μὲν Δία καθάρσιον, μαρτυρόμενος τὰ ὑπὸ τοῦ ξείνου πεπονθὼς εἴη, ἐκάλεε δὲ ἐπιστιόν τε καὶ ἑταιρήιον, τὸν αὐτὸν τοῦτον οὐνομάζων θεόν, τὸν μὲν ἐπίστιον καλέων, διότι δὴ οἰκίοισι ὑποδεξάμενος τὸν ξεῖνον φονέα τοῦ παιδὸς ἐλάνθανε βόσκων, τὸν δὲ ἑταιρήιον, ὡς φύλακα συμπέμψας αὐτὸν εὑρήκοι πολεμιώτατον. παρῆ- 45 σαν δὲ μετὰ τοῦτο οἱ Λυδοὶ φέροντες τὸν νεκρόν, ὄπισθε δὲ εἵπετό οἱ ὁ φονεύς. στὰς δὲ οὗτος πρὸ τοῦ νεκροῦ παρεδίδου ἑωυτὸν Κροίσῳ, προτείνων τὰς χεῖρας, ἐπικατασφάξαι μιν κελεύων τῷ νεκρῷ, λέγων τήν τε προτέρην ἑωυτοῦ συμφορήν, καὶ ὡς ἐπ' ἐκείνῃ τὸν καθήραντα ἀπολωλεκὼς εἴη, οὐδέ οἱ εἴη βιώσιμον. Κροῖσος δὲ τούτων ἀκούσας τόν τε Ἄδρηστον κατοικτείρει, καίπερ ἐὼν ἐν κακῷ οἰκηίῳ τοσούτῳ, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· "ἔχω ὦ ξεῖνε παρὰ σεῦ πᾶσαν τὴν δίκην, ἐπειδὴ

---

2. — ἀπήμων, wie πῆμα, dialektisch und dichterisch. — εἵνεκεν so viel von — abhängt. gr. Spr. 68, 19, 2. vgl. 3, 85, 1. 122, 2.

C. 43. ἤισαν. Di. 38, 3, 3. — τὸν Οὐ. τό. Spr. 50, 6 (7), 2. — οὖρος für ὄρος Schäfer. — περιστάντες αὐτό. Spr. 46, 4, 4. (6, 8.) — οὗτος δή eben dieser. zu 1, 1, 2. — τὸν φόνον. Spr. 52, 4, 2. — φήμη Prophezeiung. Eine Hs. hier u. 3, 153 das angeblich ionische φῆμιν, alle φήμη 5, 72, 2. (Gaisford.) — μόρος bei Her. öfter, dichterisch und dialektisch. — ἀκοντίζων τὸν ὗν. gr. Spr. u. Di. 47, 14, 1.

C. 44. μᾶλλόν τι. Spr. 48, 12, 9. (15, 11.) — δεινολογεῖσθαι, bei Her. noch 4, 68, 1. (Ch.) Attisch δεινὸν ποιεῖσθαι. — φόνου. Spr. 47, 12. (13.) — περιημεκτεῖν sehr unwillig sein, noch 1, 114, 2. 8, 109, 1; τινί über etwas 1, 164, 1. 3, 64, 1. 4, 154, 2. 9, 41, 1. (Sch.) Di. 48, 15, 3. Es ist dem Her. eigenthümlich; die Ableitung unsicher. — εὑρήκοι. Conjunctive und Optative des Perfects finden sich öfter auch von Perfecten die nicht die Bedeutung des Präsens haben. Krüger Hist. philol. Studien 2 S. 41.

C. 45 § 1. ὄπισθε bei ἕπεσθαι auch 1, 59, 3 u. Aesch. Pers. 962. (Pape.) Aus der att. Prosa kenne ich kein Beispiel der Art. Verschieden ἐκ τοῦ ὄπισθεν ἐφέπεσθαι Xen. An. 4, 1, 6. — μιν. zu 1, 11, 2. — τὴν προτέρην 1, 35, 2. — ἀπολωλεκὼς εἴη unglücklich gemacht habe durch die Tödtung des Sohnes. vgl. 1, 214, 3. — οὐδέ. Her. sagt häufig οὐδέ, μηδέ für καὶ οὐ, καὶ μή. Di. 69, 60, 1. — βιώσιμον das Leben unerträglich, sonst βίος ἀβίωτος. — τούτων ἀκούσας nachdem er dies angehört, wie 2, 114; das gew. ταῦτα ἀκούσας nachdem er dies gehört. Kr.

2 σεωυτοῦ καταδικάζεις θάνατον. εἷς δὲ οὐ σύ μοι τοῦδε τοῦ κακοῦ αἴτιος, εἰ μὴ ὅσον ἀέκων ἐξεργάσαο, ἀλλὰ θεῶν κού τις, ὅς μοι καὶ πάλαι προεσήμαινε τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι." Κροῖσος μέν νυν ἔθαψε, ὡς οἰκὸς ἦν, τὸν ἑωυτοῦ παῖδα· Ἄδρηστος δὲ ὁ Γορδίεω τοῦ Μίδεω, οὗτος δὴ ὁ φονεὺς μὲν τοῦ ἑωυτοῦ ἀδελφεοῦ γενόμενος, φονεὺς δὲ τοῦ καθήραντος, ἐπείτε ἡσυχίη τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο περὶ τὸ σῆμα, συγγινωσκόμενος ἀνθρώπων εἶναι τῶν αὐτὸς ᾔδεε βαρυσυμφορώτατος, ἑωυτὸν ἐπικατασφάζει τῷ τύμβῳ.

46 Κροῖσος δὲ ἐπὶ δύο ἔτεα ἐν πένθεϊ μεγάλῳ κατῆστο, τοῦ παιδὸς ἐστερημένος. μετὰ δὲ ἡ Ἀστυάγεω τοῦ Κυαξάρεω ἡγεμονίη καταιρεθεῖσα ὑπὸ Κύρου τοῦ Καμβύσεω καὶ τὰ τῶν Περσέων πρήγματα αὐξανόμενα πένθεος μὲν Κροῖσον ἀπέπαυσε, ἐνέβησε δὲ ἐς φροντίδα, εἴ κως δύναιτο, πρὶν μεγάλους γενέσθαι τοὺς Πέρσας, καταλαβεῖν 2 αὐτῶν αὐξανομένην τὴν δύναμιν. μετὰ ὦν τὴν διάνοιαν ταύτην αὐτίκα ἀπεπειρᾶτο τῶν μαντηΐων τῶν τε ἐν Ἕλλησι καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ, διαπέμψας ἄλλους ἄλλῃ, τοὺς μὲν ἐς Δελφοὺς ἰέναι, τοὺς δὲ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων, τοὺς δὲ ἐς Δωδώνην· οἱ δέ τινες ἐπέμποντο παρά τε Ἀμφιάρεων καὶ παρὰ Τροφώνιον, οἱ δὲ τῆς Μιλησίης ἐς Βραγχίδας. 3 ταῦτα μέν νυν τὰ Ἑλληνικὰ μαντήια ἐς τὰ ἀπέπεμψε μαντευσόμενος Κροῖσος· Λιβύης δὲ παρ' Ἄμμωνα ἀπέστειλε ἄλλους χρησομένους· διέπεμπε δὲ πειρεώμενος τῶν μαντηΐων ὅ τι φρονέοιεν, ὡς εἰ φρονέοντα τὴν ἀληθείην εὑρεθείη, ἐπείρηταί σφεα δεύτερα πέμπων εἰ ἐπι-

---

Spr. 47, 10, 12. — *σεωυτοῦ*. Spr. 47, 23. (24, 1.) Ueber das fehlende *αὐτός* gr. Spr. 51, 2, 14.

§ 2. *εἷς, εἰ.* Di. 38, 2, 1. — *ἀέκων, ἄκων*, obschon wider Willen. — *ἐξεργάσαο.* Dial. 30, 3, 1. — *προεσήμαινε. προεσήμηνε* könnte man vermuthen; eben so jedoch *ἐσήμαινε* 1, 116, 3. Di. 53, 2, 2. — *οἰκός* für *εἰκός* We. — *φονεὺς μέν* — *φονεὺς δέ.* Spr. 59, 1, 8. (4.) — *τοῦ. τοῦ υἱοῦ τοῦ?* — *ἡσυχίη τῶν* Stille durch Beseitigung der. „Plat. Rep. 566, e: *ἡσυχίη ἐκείνων γίγνεται.*" (Bä.) — *συγγινωσκόμενος* bei sich erkennend, eingestehend, wie 5, 86, 1. 6, 61, 1. Dieser Gebrauch ist dem Her. eigenthümlich. Di. 52, 8, 4. 56, 7, 7. — *ᾔδεε, ᾔδει.* Di. 38, 7, 4. — *βαρυσύμφορος* findet sich sonst bei frühern Schriftstellern nicht.

C. 46 § 1. *κατῆστο* für *καθῆστο* Schäfer. — *τὰ πρήγματα αὐξανόμενα.* Spr. 50, 8, 8. (11, 3 u. 56, 10, 2.) vgl. 1, 51, 1. — *ἐνέβησε*, (*ἐνεβίβασε*), *ἐνέβαλε.* Di. 39 unter *βαίνω* E. — *καταλαβεῖν* hemmen. vgl. 1, 87, 1. 7, 9, 8. (Sch.) Attisch *ἐπέχειν, κατέχειν.*

§ 2. *ἄλλῃ.* zu 1, 1, 1. — *τοῦ ἐν Λιβύῃ*, des Ammon. — *ἰέναι.* Der Infinitiv findet sich nach Begriffen des Sendens u. ä. auch bei Attikern. gr. Spr. 55, 3, 20. (zu Thuk. 6, 8, 2), aber schwerlich so das etwas pleonastische *ἰέναι.* vgl. Di. 55, 3, 20. — *τὰς Φωκέων.* gr. Spr. 47, 5, 8. — *οἱ δέ τινες* einige andre. gr. Spr. 50, 1, 9. — *τῆς Μιλησίης*, weil *ἐς Βραγχίδας* dem Begriffe nach eine Ortsbezeichnung mit enthält. Eben so *Λιβύης παρ' Ἄμμωνα* § 3. vgl. 1, 52 u. zu 1, 18, 1.

§ 3. *πειρεωμένους.* Di. 34, 5, 9. — *ὅ τι φρονέοιεν* was sie verständen, ob sie zuverlässig seien. zu Xen. An. 6, 1, 18. — *ἐπείρηται.* Spr. 54, 8, 2. — *σφεα.* Di. 51, 1, 15. — *δεύτερα* demnächst; oft

χειρέοι ἐπὶ Πέρσας στρατεύεσθαι. ἐντειλάμενος δὲ τοῖσι Λυδοῖσι τάδε 47 ἀπέπεμπε ἐς τὴν διάπειραν τῶν χρηστηρίων, ἀπ' ἧς ἂν ἡμέρης ὁρμηθέωσι ἐκ Σαρδίων, ἀπὸ ταύτης ἡμερολογέοντας τὸν λοιπὸν χρόνον ἑκατοστῇ ἡμέρῃ χρῆσθαι τοῖσι χρηστηρίοισι, ἐπειρωτέοντας ὅ τι ποιέων τυγχάνει ὁ Λυδῶν βασιλεὺς Κροῖσος ὁ Ἀλυάττεω· ἅσσα δ' ἂν ἕκαστα τῶν χρηστηρίων θεσπίσῃ, συγγραψαμένους ἀναφέρειν παρ' ἑωυτόν. ὅ τι μέν νυν τὰ λοιπὰ τῶν χρηστηρίων ἐθέσπισε, οὐ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν· ἐν δὲ Δελφοῖσι ὡς ἐσῆλθον τάχιστα ἐς τὸ μέγαρον οἱ Λυδοὶ χρησόμενοι τῷ θεῷ καὶ ἐπειρώτεον τὸ ἐντεταλμένον, ἡ Πυθίη ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ λέγει τάδε.

οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν καὶ μέτρα θαλάσσης,
καὶ κωφοῦ συνίημι καὶ οὐ φωνεῦντος ἀκούω.
ὀδμή μ' ἐς φρένας ἦλθε κραταιρίνοιο χελώνης
ἑψομένης ἐν χαλκῷ ἅμ' ἀρνείοισι κρέεσιν,
ᾗ χαλκὸς μὲν ὑπέστρωται, χαλκὸν δ' ἐπιέσται.

ταῦτα οἱ Λυδοὶ θεσπισάσης τῆς Πυθίης συγγραψάμενοι οἴχοντο ἀπι- 48 όντες ἐς τὰς Σάρδις. ὡς δὲ καὶ ὦλλοι οἱ περιπεμφθέντες παρῆσαν φέροντες τοὺς χρησμούς, ἐνθαῦτα ὁ Κροῖσος ἕκαστα ἀναπτύσσων ἐπώρα τῶν συγγραμμάτων. τῶν μὲν δὴ οὐδὲν προσίετό μιν· ὁ δὲ ὡς τὸ ἐκ Δελφῶν ἤκουσε, αὐτίκα προσεύχετό τε καὶ προσεδέξατο, νομίσας μοῦνον εἶναι μαντήιον τὸ ἐν Δελφοῖσι, ὅτι οἱ ἐξευρήκεε τὰ αὐτὸς ἐποίησε. ἐπείτε γὰρ δὴ διέπεμψε παρὰ τὰ χρηστήρια τοὺς θεοπρόπους, φυλάξας τὴν κυρίην τῶν ἡμερέων ἐμηχανήσατο τοιάδε· ἐπινοήσας τὰ ἦν

---

so dieser Plural bei Her., nicht leicht bei Attikern. Di. 44, 3, 10. — εἰ ἐπιχειρέοι ob er unternehmen solle. vgl. 1, 53, 1 u. 2. Spr. 54, 7.

C. 47 § 1. ἀπ' ἧς ἡμέρας, ἀπὸ τῆς ἡμέρης ᾗ oder eig. ἧς. Dem. 24, 42: τοὺς νόμους κυρίους εἶναι ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἧς ἕκαστος ἐτέθη. — ὁρμηθέωσι. Di. 31, 1, 4. — ἀπὸ ταύτης. Dem. 9, 19: ἀφ' ἧς ἡμέρας ἀνεῖλε Φωκέας, ἀπὸ ταύτης ἔγωγ' αὐτὸν πολεμεῖν ὁρίζομαι. — ἡμερολογεῖν scheint sonst nicht vorzukommen. — ἑκατοστῇ für ἕκαστος (ἕκαστον) τῇ Bergler. — χρῆσθαι. χρᾶσθαι oder χρέεσθαι Matthiä. — τυγχάνει. Andre τυγχάνοι. — ἅσσα, ἅττα, ἅτινα. Di. 25, 7, 2.

§ 2. μέγαρον bei Her. der innere heilige Raum des Tempels, hier der wo die Orakel ertheilt wurden. (Sch.) Der homerische Gebrauch ist dem Her. fremd. — τόνῳ Rhythmos, wie öfter bei Her., sonst nicht. — δέ wird wie 1, 32, 1 zu erklären sein, die Antwort auf die Frage einleitend. vgl. 1, 62, 2. Aehnlich ἀλλά 1, 55. — φωνεῦντος. Di. 34, 3, 6. — ὀδμή, ὀσμή. Di. 4, 5, 1. — μ' ἐς φρένας. με φρένας wäre eig. die epische Ausdrucksweise. Di. 46, 16, 2. Eine Hs. δ' für μ'. — κρέεσσιν, κρέασιν. Di. 18, 7, 2. — ἐπιέσται. Di. 39 unter ἕννυμι. Vollständig: ᾗ χαλκὸν ἐπ. Spr. 52, 4, 2. 60, 5 (6), 2.

C. 48. ὦλλοι, οἱ ἄλλοι. Di. 14, 10, 7. — ἐπώρα, ἐφεώρα. — οὐδὲν προσίετό μιν nichts sprach ihn an, befriedigte ihn, eine seltene Construction, noch Ar. Ritter 359: τὰ μὲν ἄλλα μ' ἤρεσας λέγων, ἓν δ' οὐ προσίεταί με τῶν πραγμάτων. (We.) — ὁ δέ fast eben so wie 1, 17, 2, indem Krösos Gedankensubject ist. — προσεύχετο betete an (We.) — προσεδέξατο nahm an, billigte. (Sch.) — νομίσας nachdem er die Ansicht gefasst hatte. Spr. 53, 5, 1. — τὴν κυρίην τῶν ἡμερέων. gr. Spr. 47,

ἀμήχανον ἐξευρεῖν τε καὶ ἐπιφράσασθαι, χελώνην καὶ ἄρνα κατακόψας
49 ὁμοῦ ἕψεε αὐτὸς ἐν λέβητι χαλκέῳ, χάλκεον ἐπίθημα ἐπιθείς. τὰ μὲν
δὴ ἐκ Δελφῶν οὕτω τῷ Κροίσῳ ἐχρήσθη· κατὰ δὲ τὴν Ἀμφιάρεω
τοῦ μαντηίου ὑπόκρισιν οὐκ ἔχω εἶπαι ὅ τι τοῖσι Λυδοῖσι ἔχρησε ποιήσασι περὶ τὸ ἱρὸν τὰ νομιζόμενα. οὐ γὰρ ὧν οὐδὲ τοῦτο λέγεται
ἄλλο γε ἢ ὅτι καὶ τοῦτο ἐνόμισε μαντήιον ἀψευδὲς ἐκτῆσθαι.

50 Μετὰ δὲ ταῦτα θυσίῃσι μεγάλῃσι τὸν ἐν Δελφοῖσι θεὸν ἱλάσκετο· κτήνεά τε γὰρ τὰ θύσιμα πάντα τρισχίλια ἔθυσε, κλίνας τε ἐπιχρύσους καὶ ἐπαργύρους καὶ φιάλας χρυσέας καὶ εἵματα πορφύρεα καὶ κιθῶνας, νηήσας πυρὴν μεγάλην, κατέκαιε, ἐλπίζων τὸν θεὸν μᾶλλόν τι τούτοισι ἀνακτήσεσθαι· Λυδοῖσί τε πᾶσι προεῖπε θύειν πάντα τινὰ αὐτῶν τοῦτο ὅ τι ἔχοι ἕκαστος. ὡς δὲ ἐκ τῆς θυσίης ἐγένετο, καταχεάμενος χρυσὸν ἄπλετον ἡμιπλίνθια ἐξ αὐτοῦ ἐξήλαυνε, ἐπὶ μὲν τὰ μακρότερα ποιέων ἑξαπάλαιστα, ἐπὶ δὲ τὰ βραχύτερα τριπάλαιστα, ὕψος δὲ παλαιστιαῖα, ἀριθμὸν δὲ ἑπτακαίδεκα καὶ ἑκατόν, καὶ τουτέων ἀπέφθου χρυσοῦ τέσσερα, τρίτον ἡμιτάλαντον ἕκαστον ἕλκοντα, τὰ δὲ ἄλλα ἡμιπλίνθια λευκοῦ χρυσοῦ, σταθμὸν διτάλαντα. ἐποιέετο δὲ καὶ λέοντος εἰκόνα χρυσοῦ ἀπέφθου, ἕλκουσαν σταθμὸν τάλαντα δέκα. οὗτος ὁ λέων, ἐπείτε κατεκαίετο ὁ ἐν Δελφοῖσι νηός, κατέπεσε ἀπὸ τῶν ἡμιπλινθίων (ἐπὶ γὰρ τούτοισι ἵδρυτο), καὶ νῦν κεῖται ἐν

28, 1. — *μαντήιον* ist Prädicat: *τὸ ἐν Δελφοῖσι (μαντήιον) μοῦνον εἶναι μαντήιον.* — *ἐπιφράσασθαι.* Di. 40 unter *φράζω.* vgl. 1, 53, 1. — *ἕψεε, ἧψε.* Di. 27, 1 u. 28, 4, 4.

C. 49. *τὰ ἐκ.* Spr. 50, 7, 7. (8, 14.) — *ὑπόκρισιν* für *ἀπόκρισιν* Schäfer, wie eben so vom Orakel 1, 90, 2. vgl. zu 1, 2, 2. — *εἶπαι* für *εἰπεῖν* Schäfer. — *οὐδὲ τοῦτο,* wie auch nicht von andern Orakeln. — *ἄλλο γε* lässt Eltz noch von *εἶπαι* abhängen, so interpungirend: *νομιζόμενα (οὐ γὰρ ὧν οὐδὲ* oder *ὧν δὴ τοῦτο λέγεται) ἄλλο γε.* vgl. 3, 121. 8, 128, 1. 9, 32, 2. u. über *ἄλλο γε ἢ* 9, 8, 2. Die beiden Accusative erklären sich nach gr. Spr. 57, 3, 7. — *ἐκτῆσθαι.* Di. 39 unter *κτάομαι:* erprobt zu haben.

C. 50 § 1. *πάντα* von jeder Art. (Gr.) So nooh 4, 88 u. 9, 81. (We.) — *νηήσας.* Di. 40 unter *νέω* häufe. — *ἀνακτήσεσθαι* wieder zu gewinnen; denn die zweifelnden Versuche konnten den Gott beleidigt haben. — *πάντα τινά* einen jeden. gr. Spr. 51, 16, 11. — *τοῦτο. τούτῳ* die meisten Hsn. vgl. 1, 69, 2 u. zu 3, 138, 1. — *ἐκ τῆς θυσίης ἐγένετο* kam vom Opfer, hatte es vollbracht. Aehnlich *ἀπὸ δείπνου γίγνεσθαι* 2, 78. — *καταχεῖσθαι* einschmelzen lassen. — *ἐξήλαυνε* liess schlagen, wie 1, 68, 1. 3. (Sch.) — *ἐπὶ μὲν τὰ μακρότερα* in die Länge, ähnlich wie in *ἐπὶ τάδε, ἐπὶ δεξιά* u. ä. (Sch.)

§ 2. *ἀπέφθου* geläutert. zu Thuk. 2, 13, 5. — *χρυσοῦ* von Gold, eig. aber von *ἡμιπλίνθια* abhängig, wie unten von *εἰκόνα.* Spr. 47, 6. (7.) — *τρίτον ἡμιτάλαντον* drittehalb Talente. So F. C. Matthiä u. Sch. nach Va. für *τρία ἡμιτάλαντα,* was anderthalb Talente heisst. Spr. 24, 3, 9. Die erstere Sprechweise scheint bei Attikern nicht vorzukommen. — *λευκοῦ* ungeläutert, mit andern Metallen versetzt, sonst in dieser Bedeutung nicht nachweislich. (Sch.) — *ἐποιέετο* liess machen. Spr. 52, 11. — *σταθμὸν τάλαντα δέκα.* zu 1, 14, 2. — *κατεκαίετο* Ol. 58, 1 nach Paus. 10, 5, 5.

ῷ Κορινθίων θησαυρῷ, ἕλκων σταθμὸν ἕβδομον ἡμιτάλαντον· ἀπεάκη γὰρ αὐτοῦ τέταρτον ἡμιτάλαντον.

Ἐπιτελέσας δὲ ὁ Κροῖσος ταῦτα ἀπέπεμπε ἐς Δελφούς, καὶ τάδε 51 ἄλλα ἅμα τοῖσι, κρητῆρας δύο μεγάθεϊ μεγάλους, χρύσεον καὶ ἀργύρεον, τῶν ὁ μὲν χρύσεος ἐκέετο ἐπὶ δεξιὰ ἐσιόντι ἐς τὸν νηόν, ὁ δὲ ἀργύρεος ἐπ᾽ ἀριστερά. μετεκινήθησαν δὲ καὶ οὗτοι ὑπὸ τὸν νηὸν κατακαέντα, καὶ ὁ μὲν χρύσεος κεῖται ἐν τῷ Κλαζομενίων θησαυρῷ, ἕλκων σταθμὸν ἔνατον ἡμιτάλαντον καὶ ἔτι δυώδεκα μνέας, ὁ δὲ ἀργύρεος ἐπὶ τοῦ προνηΐου τῆς γωνίης, χωρέων ἀμφορέας ἑξακοσίους· ἐπικίρναται γὰρ ὑπὸ Δελφῶν θεοφανίοισι. φασὶ δέ μιν Δελφοὶ Θεο- 2 δώρου τοῦ Σαμίου ἔργον εἶναι, καὶ ἐγὼ δοκέω· οὐ γὰρ τὸ συντυχὸν φαίνεταί μοι ἔργον εἶναι. καὶ πίθους τε ἀργυρέους τέσσερας ἀπέπεμψε, οἳ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ ἑστᾶσι, καὶ περιρραντήρια δύο ἀνέθηκε, χρύσεόν τε καὶ ἀργύρεον, τῶν τῷ χρυσέῳ ἐπιγέγραπται Λακεδαιμονίων, φαμένων εἶναι ἀνάθημα, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες· ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο Κροίσου, ἐπέγραψε δὲ τῶν τις Δελφῶν Λακεδαιμονίοισι βουλόμενος χαρίζεσθαι, τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὔνομα οὐκ ἐπιμνήσομαι. ἀλλ᾽ ὁ μὲν παῖς δι᾽ οὗ τῆς χειρὸς ῥέει τὸ ὕδωρ Λακεδαιμονίων 3 ἐστί, οὐ μέντοι τῶν γε περιρραντηρίων οὐδέτερον. ἄλλα τε ἀναθήματα οὐκ ἐπίσημα πολλὰ ἀπέπεμψε ἅμα τούτοισι ὁ Κροῖσος, καὶ χεύματα ἀργύρεα κυκλοτερέα, καὶ δὴ καὶ γυναικὸς εἴδωλον χρύσεον τρίπηχυ, τὸ Δελφοὶ τῆς ἀρτοκόπου τῆς Κροίσου εἰκόνα λέγουσι εἶναι. πρὸς δὲ καὶ τῆς ἑωυτοῦ γυναικὸς τὰ ἀπὸ τῆς δειρῆς ἀνέθηκε ὁ Κροῖσος καὶ τὰς ζώνας. ταῦτα μὲν ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψε, τῷ δὲ Ἀμ- 52 φιάρεῳ, πυθόμενος αὐτοῦ τήν τε ἀρετὴν καὶ τὴν πάθην, ἀνέθηκε σά-

---

C. 51 § 1. *τάδε ἄλλα.* zu 1, 16. — *τοῖσι* für *τούτοις*, einige Hsn. *αὐτοῖσι*. Di. 50, 1, 2. vgl. eb. 4. — *μεγάθεϊ, μεγέθει*. Di. 2, 3, 4. Auch aus Aristoteles wird *μεγέθει μέγας* nachgewiesen von Lobeck Paralipp. p. 528. *μεγάθεϊ μέγιστος* 7, 117; *μεγάθεϊ μικρός* 2, 74. 4, 52, 2. — *ἐσιόντι.* Spr. 48, 5, 2. — *ὑπό* um die Zeit. Spr. 68, 41 (45), 1. — *μνέας, μνᾶς.* Di. 15, 8, 3. — *ἐπικίρναται.* Di. 39 unter *κεράννυμι*. — *γάρ*, weil man eben bei diesem Gebrauche die Grösse (*χωρέων*) kennen lernte. (Lh.) — *θεοφανίοισι.* gr. Spr. 48, 2, 1.

§ 2. *δοκέω* glaub' es. — *τὸ συντυχόν*, sonst *τὸ τυχόν* die erste beste, des ersten besten Künstlers Arbeit. gr. Spr. 50, 4, 2. — *τέσσερας* für *τέσσαρας* Schäfer. — *Λακεδαιμονίων* ist die Inschrift, bei der zu denken war *ἀνάθημά ἐστιν*; oder auch wie § 3 nach Spr. 47, 4, 2. (6, 7.) — *φαμένων.* *σφῶν φαμένων* würde man erwarten. Der Sinn: indem sie behaupteten dass es ein Weihgeschenk von ihnen sei. — *λέγοντες* für *λεγόντων*. zu 1, 33. — *τις* schiebt Her. häufig so unmittelbar nach dem Ge. des Artikels ein; unattisch. gr. Spr. 47, 9, 20.

§ 3. *δι᾽ οὗ τῆς χειρός* neben *οὗ διὰ τῆς χειρός*. gr. Spr. 47, 9, 19. — *οὐκ ἐπίσημα* ohne Inschrift. (Sch.) — *τῆς ἀρτοκόπου*, die den Krösos vor Vergiftung durch seine Stiefmutter gerettet hatte. (We.) — *τὰ ἀπὸ τῆς δειρῆς* ihr Halsgeschmeide. (Sch.) Spr. 50, 7, 7. (8, 14.)

C. 52. *πάθη, πάθημα, συμφοράν* in der attischen Prosa, wiewohl Pla-

κος τε χρύσεον πᾶν ὁμοίως καὶ αἰχμὴν στερεὴν πᾶσαν χρυσέην, τὸ ξυστὸν τῇσι λόγχῃσι ἐὸν ὁμοίως χρύσεον· τὰ ἔτι καὶ ἀμφότερα ἐς ἐμὲ ἦν κείμενα ἐν Θήβῃσι καὶ Θηβέων ἐν τῷ νηῷ τοῦ Ἰσμηνίου Ἀπόλλωνος.

53 *Τοῖσι δὲ ἄγειν μέλλουσι τῶν Λυδῶν ταῦτα τὰ δῶρα ἐς τὰ ἱρὰ ἐνετέλλετο ὁ Κροῖσος ἐπειρωτᾶν τὰ χρηστήρια εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας Κροῖσος καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο φίλον. ὡς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὰ ἀπεπέμφθησαν οἱ Λυδοὶ ἀνέθεσαν τὰ ἀναθήματα, ἐ-* 2 *χρέωντο τοῖσι χρηστηρίοισι λέγοντες. "Κροῖσος ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεύς, νομίσας τάδε μαντήια εἶναι μοῦνα ἐν ἀνθρώποισι, ὑμῖν τε ἄξια δῶρα ἔδωκε τῶν ἐξευρημάτων καὶ νῦν ὑμέας ἐπειρωτᾷ εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας καὶ εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο σύμμαχον." οἱ μὲν ταῦτα ἐπειρώτεον, τῶν δὲ μαντηίων ἀμφοτέρων ἐς τὠυτὸ αἱ γνῶμαι συνέδραμον, προλέγουσαι Κροίσῳ, ἢν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχήν μιν καταλῦσαι· τοὺς δ' Ἕλληνας δυ-*

54 *νατωτάτους συνεβούλευόν οἱ ἐξευρόντα φίλους προσθέσθαι. ἐπείτε δὲ ἀνενειχθέντα τὰ θεοπρόπια ἐπύθετο ὁ Κροῖσος, ὑπερήσθη τε τοῖσι χρηστηρίοισι, πάγχυ τε ἐλπίσας καταλύσειν τὴν Κύρου βασιληίην, πέμψας αὖτις ἐς Πυθὼ Δελφοὺς δωρέεται, πυθόμενος αὐτῶν τὸ πλῆθος, κατ' ἄνδρα δύο στατῆρσι ἕκαστον χρυσοῦ. Δελφοὶ δὲ ἀντὶ τούτων ἔδοσαν Κροίσῳ καὶ Λυδοῖσι προμαντηΐην καὶ ἀτελείην καὶ προεδρίην, καὶ ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ αὐτέων γενέσθαι Δελφὸν ἐς τὸν αἰεὶ χρόνον.*

55 *δωρησάμενος δὲ τοὺς Δελφοὺς ὁ Κροῖσος ἐχρηστηριάζετο τὸ τρίτον· ἐπείτε γὰρ δὴ παρέλαβε τοῦ μαντηίου ἀληθείην, ἐνεφορέετο αὐτοῦ.*

---

ton auch *πάθη*, doch etwas verschieden, gebraucht. — *χρύσεον πᾶν* völlig, ganz golden. zu Xen. An. 1, 5, 1. — *ὁμοίως* gleichmässig, ohne Ausnahme, wie oft bei *πᾶς*. — *τὸ ξυστὸν ἐόν*. gr. Spr. u. Di. 56, 9, 1. (2.) vgl. 2, 41, 2. 48. 133, 2 u. zu 1, 67, 3. — *τῇσι λόγχῃσι* hängt von *ὁμοίως* ab; über die beiden Spitzen der Lanze zu Xen. An. 4, 7, 16. — *καὶ ἀμφότερα* sogar beide. zu Xen. An. 5, 5, 22: *πολεμήσομεν καὶ ἀμφοτέροις*. — *ἐς ἐμέ* bis auf meine Zeit, bei Her. häufig. — *καί* und zwar. (Lg.) — *Θηβέων* für *Θηβαίων* Reiske. vgl. zu 1, 18, 1. 46, 2.

C. 53. *εἰ στρατεύηται*, wie § 2 u. 1, 75, 1. 2, 52, 2. vgl. zu 1, 46, 3. — *προσθέοιτο*, *ξυμμάχους ποιήσαιτο* Schol. zu Thuk. 6, 18, 1. Unten 1, 56, 1 *προσκτήσασθαι φίλους*. (Va.) So Her. öfter. Ueber die Form Di. 36, 2, 3. — *ἐς τά* nach welchen Orten.

§ 2. *τάδε — μοῦνα* dass dies allein Orakel seien. vgl. zum Proö. — *τῶν ἐξευρημάτων*, des Orakels 1, 47, 2. — *καταλῦσαι*. Andre Hsn. *καταλύσειν*, wohl aus 54. vgl. Spr. 53, 1, 6. (10) — *τὠυτό*. 1, 206, 3: *κατὰ τὠυτὸ αἱ γνῶμαι συνεξέπιπτον*.

C. 54. *Δελφούς*, attisch *Δελφοῖς δωρέεται στατῆρας*. gr. Spr. 48, 7, 5. — *προεδρίην καὶ ἐξεῖναι*. Ueber diese Verbindung gr. Spr. u. Di. 59, 2, 3. (2.) u. Register zum Arr. unter Verbindung. — *Δελφόν* und *Δελφῷ*. Spr. 55, 2, 5. (7 vgl. eb. 5.) — *αἰεί* Her. stets, attisch *ἀεί*.

C. 55. *παρέλαβε ἀληθείην* die Wahrhaftigkeit, Zuverlässigkeit erkannt hatte; *τήν* vermisst Schäfer. Ueber *ἀληθείη* Di. 15, 2, 4. — *ἐνεφορέετο αὐτοῦ* genoss, befragte er es reichlich. Spr. 47, 15.

ειρώτα δὲ τάδε χρηστηριαζόμενος, εἴ οἱ πολυχρόνιος ἔσται ἡ μου-
ρχίη. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾷ τάδε.

ἀλλ᾽ ὅταν ἡμίονος βασιλεὺς Μήδοισι γένηται,
καὶ τότε, Λυδὲ ποδαβρέ, πολυψήφιδα παρ᾽ Ἕρμον
φεύγειν μηδὲ μένειν μηδ᾽ αἰδεῖσθαι κακὸς εἶναι.

Τούτοισι ἐλθοῦσι τοῖσι ἔπεσι ὁ Κροῖσος πολλόν τι μάλιστα πάν- 56
των ἥσθη, ἐλπίζων ἡμίονον οὐδαμὰ ἀντ᾽ ἀνδρὸς βασιλεύσειν Μήδων, οὐδ᾽ ὦν αὐτὸς οὐδὲ οἱ ἐξ αὐτοῦ παύσεσθαί κοτε τῆς ἀρχῆς. μετὰ δὲ ταῦτα ἐφρόντιζε ἱστορέων τοὺς ἂν Ἑλλήνων δυνατωτάτους ἐόντας προσκτήσαιτο φίλους, ἱστορέων δὲ εὕρισκε Λακεδαιμονίους καὶ Ἀθηναίους προέχοντας τοὺς μὲν τοῦ Δωρικοῦ γένεος, τοὺς δὲ τοῦ Ἰωνικοῦ. ταῦτα γὰρ ἦν τὰ προκεκριμένα, ἐόντα τὸ ἀρχαῖον τὸ μὲν Πελασγικόν, τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἔθνος. καὶ τὸ μὲν οὐδαμῇ κω ἐξεχώρησε, τὸ δὲ 2 πολυπλάνητον κάρτα. ἐπὶ μὲν γὰρ Δευκαλίωνος βασιλέος οἴκεε γῆν τὴν Φθιῶτιν, ἐπὶ δὲ Δώρου τοῦ Ἕλληνος τὴν ὑπὸ τὴν Ὄσσαν τε καὶ τὸν Οὔλυμπον χώρην, καλεομένην δὲ Ἱστιαιῶτιν. ἐκ δὲ τῆς Ἱστιαιώτιδος ὡς ἐξανέστη ὑπὸ Καδμείων, οἴκεε ἐν Πίνδῳ, Μακεδνὸν καλεόμενον. ἐνθεῦτεν δὲ αὖτις ἐς τὴν Δρυοπίδα μετέβη, καὶ ἐκ τῆς Δρυοπίδος οὕτω ἐς Πελοπόννησον ἐλθὸν Δωρικὸν ἐκλήθη. ἥντινα δὲ γλῶσ- 57
σαν ἵεσαν οἱ Πελασγοί, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶναι· εἰ δὲ χρεών ἐστι τεκμαιρόμενον λέγειν τοῖσι νῦν ἔτι ἐοῦσι Πελασγῶν τῶν ὑπὲρ Τυρσηνῶν Κρηστῶνα πόλιν οἰκεόντων, οἳ ὅμουροί κοτε ἦσαν τοῖσι νῦν Δωριεῦσι καλεομένοισι, οἴκεον δὲ τηνικαῦτα γῆν τὴν νῦν Θεσσαλιῶτιν

(16.) So von Attikern nicht gebraucht. — *χρᾷ*, attisch *ἀναιρεῖ*. Di. 40 unter *χράω*. — *ἀλλά* wie *δέ* 1, 47, 2. — *ἡμίονος*. vgl. 1, 91, 3. (Sch.) — *καὶ τότε* beginnt den Nachsatz; *δὴ τότε* will Porson. Di. 65, 9, 1. — *φεύγειν*. gr. Spr. 55, 1, 5.

C. 56 § 1. *πολλόν τι*. Di. 48, 15, 7. zu Arr. 1, 12, 3. — *οὐδέ* noch auch. zu Xen. An. 3, 1, 27. — *οἱ* für *τούς* hart, aber durch *αὐτός* veranlasst. — *οἱ ἐξ αὐτοῦ* seine Nachkommen. gr. Spr. 50, 5, 5. — *τούς* hier indirect fragend für *οὕςτινας*. vgl. 9, 71, 2. — *ἂν προςκτήσαιτο*. Spr. 54, 6, 4. (6.) vgl. eb. 3, 6. (9.) — *προέχοντας*. Spr. 56, 7, 2. — *τοῦ Δ. γένεος* hängt von *Λακεδαιμονίους* ab: vom dorischen Geschlecht die L. Spr. 47, 7, 1. (47, 9.) — *τὰ προκεκριμένα* die ausgezeichnetsten Völkerschaften. — *ἐόντα τὸ ἀρχαῖον* verband man vor Bekker mit dem Vorhergehenden, wogegen *ἦν ἐόντα* nicht spricht. zu 1, 194, 1. Dobree wollte dabei *ἔθνεα* für *ἐόντα*. — *πολυπλάνητον* erg. *ἦν*. gr. Spr. 62, 1, 6. — *τὸ μέν, οἱ Ἀθηναῖοι*. So bezieht sich *ὁ μέν* oft auf den nähern, *ὁ δέ* auf den entfernteren Begriff. zu Xen. An. 1, 10, 4.

§ 2. *καὶ τὸ μέν, τὸ Πελασγικόν*. — *ὑπὸ τήν* unter — hin. zu Xen. An. 7, 4, 5. — *δέ*. zu 1, 7, 1. — *ἐξανέστη ὑπό*. zu 1, 15. — *οὕτω* würde man nach *ἐλθόν* erwarten.

C. 57 § 1. *ἱέναι γλῶσσαν* oder *φωνήν* eine Sprache sprechen ist der feste Ausdruck. zu Thuk. 3, 112, 3. — *ἀτρεκέως* ist, wie *ἀτρεκής*, ionisch und dichterisch. — *τεκμαιρόμενον τοῖσι* schliessend nach den, wie 2, 33, 2. gr. Spr. 48, 15, 4. — *Τυρσηνῶν*, in Thrake. vgl. 7, 124. 8, 116 u. Thuk. 4, 109, 3. (We.) — *καὶ τῶν* für *καὶ τήν* Dobree. —

καλεομένην, καὶ τῶν Πλακίην τε καὶ Σκυλάκην Πελασγῶν οἰκισάντων ἐν Ἑλλησπόντῳ, οἳ σύνοικοι ἐγένοντο Ἀθηναίοισι, καὶ ὅσα ἄλλα Πελασγικὰ ἐόντα πολίσματα τὸ οὔνομα μετέβαλε, εἰ τούτοισι τεκμαιρόμενον δεῖ λέγειν, ἦσαν οἱ Πελασγοὶ βάρβαρον γλῶσσαν ἱέντες. εἰ τοίνυν ἦν καὶ πᾶν τοιοῦτο τὸ Πελασγικόν, τὸ Ἀττικὸν ἔθνος, ἐὸν Πελασγικόν, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῇ ἐς Ἕλληνας καὶ τὴν γλῶσσαν μετέμαθε. καὶ γὰρ δὴ οὔτε οἱ Κρηστωνιῆται οὐδαμοῖσι τῶν νῦν σφέας περιοικεόντων εἰσὶ ὁμόγλωσσοι οὔτε οἱ Πλακιηνοί, σφίσι δὲ ὁμόγλωσσοι. δηλοῦσί τε ὅτι τὸν ἠνείκαντο γλώσσης χαρακτῆρα μεταβαίνοντες ἐς ταῦτα

58 τὰ χωρία, τοῦτον ἔχουσι ἐν φυλακῇ. τὸ δὲ Ἑλληνικὸν γλώσσῃ μέν, ἐπείτε ἐγένετο, αἰεί κοτε τῇ αὐτῇ διαχρέεται, ὡς ἐμοὶ καταφαίνεται εἶναι· ἀποσχισθὲν μέντοι ἀπὸ τοῦ Πελασγικοῦ, ἐὸν ἀσθενές, ἀπὸ σμικροῦ τεο τὴν ἀρχὴν ὁρμεώμενον αὔξηται ἐς πλῆθος τῶν ἐθνέων πολλῶν μάλιστα, προσκεχωρηκότων αὐτῷ καὶ ἄλλων ἐθνέων βαρβάρων συχνῶν. πρὸς δὴ ὦν ἔμοιγε δοκέει οὐδὲ τὸ Πελασγικὸν ἔθνος, ἐὸν βάρβαρον, οὐδαμὰ μεγάλως αὐξηθῆναι.

59 Τούτων δὴ ὦν τῶν ἐθνέων τὸ μὲν Ἀττικὸν κατεχόμενόν τε καὶ διεσπασμένον ἐπυνθάνετο ὁ Κροῖσος ὑπὸ Πεισιστράτου τοῦ Ἱπποκράτεος, τοῦτον τὸν χρόνον τυραννεύοντος Ἀθηναίων. Ἱπποκράτεϊ γάρ, ἐόντι ἰδιώτῃ καὶ θεωρέοντι τὰ Ὀλύμπια, τέρας ἐγένετο μέγα· θύσαντος

τῶν οἰκισάντων wird durch καί mit τῶν οἰκεόντων verbunden. — καὶ ὅσα — für καὶ τῶν Πελασγικῶν πόλεων τῶν ἄλλων ὅσα. gr. Spr. 51, 13, 5. — εἰ — λέγειν. Wiederholung des Gedankens εἰ χρεών ἐστι u. s. w., durch die Zwischensätze nöthig geworden. Aehnlich 2, 26. vgl. zu 1, 29. — ἦσαν. Spr. u. Di. 56, 3, 1. (2.)

§ 2. καὶ πᾶν sogar alle. vgl. 1, 99. 2, 50, 1. 135, 3. 136, 2 u. gr. Spr. 69, 32, 18. — τοιοῦτο, βάρβαρον γλῶσσαν ἱέντες. — μετέμαθε so muss man annehmen dass es umlernte. — σφίσι, ἀλλήλοις, wie 2, 4, 1. 3, 98, 2. gr. Spr. 51, 2, 16. Di. 51, 1, 17.

C. 58. ἐπείτε ἐγένετο seit seiner Entstehung. — ἀεί κοτε immerdar. vgl. 2, 50, 1. Oefter so (ἀεί ποτε) Thuk. (zu 1, 13, 3.) — τέο, τινός. Di. 25, 6, 1; über den Gebrauch gr. Spr. 51, 16, 4. — αὔξηται. Di. 28, 4, 3. — τῶν ἐθνέων πολλῶν, πολλά ἐστι τὰ ἔθνεα ὦν ἐς πλῆθος. Spr. 50, 8, 1. (11, 1.) Für πολλῶν vermuthet jedoch Dobree πολλόν; Matthiä verdächtigt τῶν ἐθνέων πολλῶν als Glossem des folgenden ἐθνέων συχνῶν. Der Artikel weist auf die Völkerschaften als bekannte hin. — μάλιστα gehört wohl zu αὔξηται. — ἄλλων ausserdem. zu Xen. An. 1, 7, 11. — πρός kann bei δή nicht wie bei δέ oder καί ausserdem heissen; auch wäre das hier nicht passend; es wird also zu lesen sein πρὸς ὃ δὴ ὦν wesshalb eben nur. vgl. zu 1, 38 u. Di. 68, 2, 3. Eine wenig begründete Variante ist ὡς δὴ ὦν. — ἔμοιγε für ἐμοί τε Reiske. — οὐδέ, indem auch von den Pelasgern viele den Hellenen sich zugesellten.

C. 59 § 1. τὸ μὲν Ἀ. Dem entspricht 1, 65, 1, nachdem es durch τοὺς μὲν Ἀθηναίους wieder aufgenommen, τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους. (Lh.) — κατεχόμενον unterdrückt. vgl. 1, 65, 1 u. zu Thuk. 1, 103, 3. — διεσπασμένον zerrüttet, durch Parteiungen. — γάρ nämlich, als ob eine Ankündigung der Geschichte vorherginge. — ἰδιώτῃ Privatmann, nicht

γὰρ αὐτοῦ τὰ ἱρὰ οἱ λέβητες ἐπεστεῶτες καὶ κρεῶν τε ἐόντες ἔμπλεοι καὶ ὕδατος ἄνευ πυρὸς ἔζεσαν καὶ ὑπερέβαλον. Χίλων δὲ ὁ Λακεδαιμόνιος παρατυχὼν καὶ θεησάμενος τὸ τέρας συνεβούλευε Ἱπποκράτεϊ πρῶτα μὲν γυναῖκα τεκνοποιὸν μὴ ἄγεσθαι ἐς τὰ οἰκία, εἰ δὲ τυγχάνει ἔχων, δεύτερα τὴν γυναῖκα ἐκπέμπειν, καὶ εἴ τίς οἱ τυγχάνει ἐὼν παῖς, τοῦτον ἀπείπασθαι. οὐκ ὦν ταῦτα παραινέσαντος Χίλωνος πείθεσθαι θέλειν τὸν Ἱπποκράτεα· γενέσθαι οἱ μετὰ ταῦτα τὸν Πει- 2 σίστρατον τοῦτον, ὃς στασιαζόντων τῶν παράλων καὶ τῶν ἐκ τοῦ πεδίου Ἀθηναίων καὶ τῶν μὲν προεστεῶτος Μεγακλέος τοῦ Ἀλκμαίωνος, τῶν δὲ ἐκ τοῦ πεδίου Λυκούργου (τοῦ) Ἀριστολαΐδεω, καταφρονήσας τὴν τυραννίδα ἤγειρε τρίτην στάσιν, συλλέξας δὲ στασιώτας καὶ τῷ λόγῳ τῶν ὑπερακρίων προστὰς μηχανᾶται τοιάδε. τρωματίσας ἑωυ- 3 τόν τε καὶ ἡμιόνους ἤλασε ἐς τὴν ἀγορὴν τὸ ζεῦγος ὡς ἐκπεφευγὼς τοὺς ἐχθρούς, οἵ μιν ἐλαύνοντα ἐς ἀγρὸν ἠθέλησαν ἀπολέσαι δῆθεν, ἐδέετό τε τοῦ δήμου φυλακῆς τινος πρὸς αὐτοῦ κυρῆσαι, πρότερον εὐδοκιμήσας ἐν τῇ πρὸς Μεγαρέας γενομένῃ στρατηγίῃ, Νίσαιάν τε ἑλὼν καὶ ἄλλα ἀποδεξάμενος μεγάλα ἔργα. ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Ἀθηναίων ἐξαπατηθεὶς ἔδωκέ οἱ τῶν ἀστῶν καταλέξας ἄνδρας, τούτους οἳ δορυφόροι μὲν οὐκ ἐγένοντο Πεισιστράτου, κορυνηφόροι δέ· ξύλων γὰρ κορύνας ἔχοντες εἵποντό οἱ ὄπισθε. συνεπιστάντες δὲ οὗτοι ἅμα Πει- 4 σιστράτῳ ἔσχον τὴν ἀκρόπολιν.

Ἔνθα δὴ ὁ Πεισίστρατος ἦρχε Ἀθηναίων, οὔτε τιμὰς τὰς ἐούσας συνταράξας οὔτε θέσμια μεταλλάξας, ἐπί τε τοῖσι κατεστεῶσι ἔνεμε

Beamter. — θύσαντος τὰ ἱρά, wie 8, 54. (Sch.) u. Thuk. 2, 71, 2. — ἔμπλεοι. Di. 22, 5, 1. — ὑπερέβαλον kochten über. — δεύτερα erg. συνεβούλευε. — ἀπείπασθαι verstossen, attisch so ἀπειπεῖν. — θέλειν hängt von einem vorschwebenden λέγουσι ab, wie ποιέειν 1, 86, 2, ἀξιοῦν 2, 162, 2, δρέπειν 3, 110. (St.)

§ 2. Ἱπποκρατέα. Di. 18, 1. — γενέσθαι. Ueber das Asyndeton zu 1, 11, 3. — οἱ ἐκ τοῦ πεδίου mit Bezug auf den Kampf zu Athen. gr. Spr. 50, 8, 17. — Μεγακλέος. Di. 18, 1, 3. — τοῦ nach Λυκούργου hat Schäfer zugefügt. — Ἀριστολαΐδεω. Di. 15, 3, 2 — καταφρονήσας τὴν τυραννίδα nachdem er seinen Sinn auf die Tyrannis gerichtet. vgl. 8, 10, 1, und καταδοκεῖν zu 1, 22, 2. (Sch.) Sonst so nicht gebräuchlich. — δέ. π? — τῷ λόγῳ angeblich, während es keine örtliche, sondern nur eine persönliche Partei war.

§ 3. ἡμιόνους ohne τούς, wie öfter in Verbindung mit αὐτόν oder ἑαυτόν. zu Arr. 6, 25, 6. — δῆθεν vorgeblich, seiner Versicherung nach. vgl. 1, 73, 3. 3, 74, 2. 136 u. zu Thuk. 1, 92. — ἐδέετο τοῦ δήμου κυρῆσαι. zu 1, 35, 1. — τούτους ähnlich wie vor dem Artikel 1, 23. — δορυφόροι, sonst der eig. Name für eine Leibwache. — ὄπισθε. zu 1, 45, 1.

§ 4. ἔσχον. zu 1, 7, 2. — θέσμια, wie θεσμός, der antike Name für Gesetze. — ἐπὶ τοῖσι κατεστέωσι mit Erhaltung der bestehenden Staatsverhältnisse. Thuk. 1, 132, 2: ἐξεδιῄτητό τι τῶν καθεστώτων νομίμων. Ueber ἐπί vgl. 1, 60, 1 und Spr. 68, 37 (41), 8; über κατεστέωσι Di. 36, 3, 3. — ἔνεμε verwaltete, wie 5, 29. 71. 91, 3. (Sch.) Unattisch so. zu

60 τὴν πόλιν κοσμέων καλῶς τε καὶ εὖ. μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον τὠυτὸ φρονήσαντες οἵ τε τοῦ Μεγακλέος στασιῶται καὶ οἱ τοῦ Λυκούργου ἐξελαύνουσί μιν. οὕτω μὲν Πεισίστρατος ἔσχε τὸ πρῶτον Ἀθήνας καὶ τὴν τυραννίδα οὔκω κάρτα ἐρριζωμένην ἔχων ἀπέβαλε. οἱ δὲ ἐξελάσαντες Πεισίστρατον αὖτις ἐκ νέης ἐπ' ἀλλήλοισι ἐστασίασαν. περιελαυνόμενος δὲ τῇ στάσι ὁ Μεγακλέης ἐπεκηρυκεύετο Πεισιστράτῳ, 2εἰ βούλοιτό οἱ τὴν θυγατέρα ἔχειν γυναῖκα ἐπὶ τῇ τυραννίδι. ἐνδεξαμένου δὲ τὸν λόγον καὶ ὁμολογήσαντος ἐπὶ τούτοισι Πεισιστράτου, μηχανῶνται δὴ ἐπὶ τῇ κατόδῳ πρῆγμα εὐηθέστατον, ὡς ἐγὼ εὑρίσκω, μακρῷ, ἐπεί γε ἀπεκρίθη ἐκ παλαιτέρου τοῦ βαρβάρου ἔθνεος τὸ Ἑλληνικόν, ἐὸν καὶ δεξιώτερον καὶ εὐηθίης ἠλιθίου ἀπηλλαγμένον μᾶλλον, εἰ καὶ τότε γε οὗτοι ἐν Ἀθηναίοισι τοῖσι πρώτοισι λεγομένοισι 3εἶναι Ἑλλήνων σοφίην μηχανῶνται τοιάδε. ἐν τῷ δήμῳ τῷ Παιανιέϊ ἦν γυνὴ τῇ οὔνομα ἦν Φύη, μέγαθος ἀπὸ τεσσέρων πηχέων ἀπολείπουσα τρεῖς δακτύλους καὶ ἄλλως εὐειδής. ταύτην τὴν γυναῖκα σκευάσαντες πανοπλίῃ ἐς ἅρμα ἐσβιβάσαντες καὶ προδέξαντες σχῆμα οἷόν τι ἔμελλε εὐπρεπέστατον φανέεσθαι ἔχουσα, ἤλαυνον ἐς τὸ ἄστυ, προδρόμους κήρυκας προπέμψαντες, οἳ τὰ ἐντεταλμένα ἠγόρευον ἐς τὸ 4ἄστυ ἀπικόμενοι, λέγοντες τοιάδε. "ὦ Ἀθηναῖοι, δέκεσθε ἀγαθῷ νόῳ Πεισίστρατον, τὸν αὐτὴ ἡ Ἀθηναίη τιμήσασα ἀνθρώπων μάλιστα κατάγει ἐς τὴν ἑωυτῆς ἀκρόπολιν." οἱ μὲν δὴ ταῦτα διαφοιτέοντες

Thuk. 8, 70, 1. Concinn wäre *νέμων*, ein Uebergang wie 1, 19. Di. 59, 2, 4. — *κοσμέων* ordnend, lenkend, wie 1, 100. Eine mehr antike und poetische Bedeutung.

C. 60 § 1. *τὠυτὸ φρονήσαντες* einstimmig geworden. vgl. 5, 72, 2. — *μέν.* zu 1, 22, 2. — *ἐρριζωμένην.* vgl. 1, 64, 1. — *ἐκ νέης* aufs Neue, neben *αὖτις* auch 5, 116. So *ἐκ καινῆς* Thuk. 3, 92, 5. — *περιελαυνόμενος* umhergetrieben, bedrängt. (Sch.) — *στάσι* für *στάσει* Schäfer. — *οἱ τὴν θυγατέρα.* 3, 15, 2: *ἀπέλαβε τήν οἱ ὁ πατὴρ εἶχε ἀρχήν.* 3, 55: *καί οἱ τῷ πατρὶ ἔφη.* 3, 70: *τούτων ἦν οἱ ὁ πατὴρ ὕπαρχος.* Di. 48, 12, 2.

§ 2. *ἐπὶ τῇ τυραννίδι* unter der Bedingung dass er die Tyrannis erhalte. Spr. 68, 37 (41), 8. — *ἐπὶ τῇ κατόδῳ* zum Zwecke der Zurückberufung. Spr. 68, 37 (41), 7. Ueber *κάτοδος* vgl. Spr. 68, 42 (46), 10. — *ἐπεί γε* begründet den folgenden Satz mit *εἰ:* wenn sie —, da ja u. so w. (Lh.) — *ἐκ παλαιτέρου* seit älterer Zeit. Spr. 43, 4, 2. (6.) — *εἰ* fast unser indem, da. vgl. 2, 156, 1. gr. Spr. 65, 5, 7. — *καὶ τότε* sogar damals, mit Bezug auf *ἐκ παλαιτέρου.* — *πρώτοισι.* Spr. 57, 5, 3.

§ 3. *ἀπολείπουσα.* 7, 117: *ἀπὸ πέντε πήχεων ἀπέλειπε τέσσερας δακτύλους.* (Sch.) Attisch wäre *τεσσάρων πήχεων ἀποδέουσα.* — *προδέξαντες* nachdem sie ihr vorher gezeigt, angegeben hatten. (We.) — *οἷον* hängt von *ἔχουσα* ab. — *οἷόν τι,* wie 2, 20, 2. zu Xen. An. 2, 2, 2. — *εὐπρεπέστατον.* *εὐπρεπεστάτη* Sch. Bei jener La. ist der Sinn: sie hatten ihr eine Haltung gezeigt in der sie, wie man erwartete, als in der schönsten erscheinen würde. (Krüger Rec. 1828.)

§ 4. *διαφοιτέοντες.* Di. 35, 5, 7. — *φάτις,* bei Her. öfter, poetisch und ionisch für *λόγος.* — *τὴν ἄνθρωπον.* gr. Spr. 48, 1, 1. 57, 1, 1.

ἔλεγον· αὐτίκα δὲ ἔς τε τοὺς δήμους φάτις ἀπίκετο ὡς Ἀθηναίη Πεισίστρατον κατάγει καὶ ἐν τῷ ἄστεϊ πειθόμενοι τὴν γυναῖκα εἶναι αὐτὴν τὴν θεὸν προσεύχοντό τε τὴν ἄνθρωπον καὶ ἐδέκοντο Πεισίστρατον.

61 Ἀπολαβὼν δὲ τὴν τυραννίδα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ὁ Πεισίστρατος κατὰ τὴν ὁμολογίην τὴν πρὸς Μεγακλέα γενομένην γαμέει τοῦ Μεγακλέος τὴν θυγατέρα. οἷα δὲ παίδων τέ οἱ ὑπαρχόντων νεηνιέων καὶ λεγομένων ἐναγέων εἶναι τῶν Ἀλκμαιωνιδέων, οὐ βουλόμενός οἱ γενέσθαι ἐκ τῆς νεογάμου γυναικὸς τέκνα ἐμίσγετό οἱ οὐ κατὰ νόμον. τὰ μέν νυν πρῶτα ἔκρυπτε ταῦτα ἡ γυνή, μετὰ δὲ εἴτε ἱστορεύσῃ εἴτε 2 καὶ οὔ φράζει τῇ ἑωυτῆς μητρί, ἡ δὲ τῷ ἀνδρί. τὸν δὲ δεινόν τι ἔσχε ἀτιμάζεσθαι πρὸς Πεισιστράτου. ὀργῇ δέ, ὡς εἶχε, καταλλάσσετο τὴν ἔχθρην τοῖσι στασιώτῃσι. μαθὼν δὲ ὁ Πεισίστρατος τὰ ποιεύμενα ἐπ' ἑωυτῷ ἀπαλλάσσετο ἐκ τῆς χώρης τὸ παράπαν, ἀπικόμενος δὲ ἐς Ἐρέτριαν ἐβουλεύετο ἅμα τοῖσι παισί. Ἱππίεω δὲ γνώμην νικήσαντος ἀνακτᾶσθαι ὀπίσω τὴν τυραννίδα, ἐνθαῦτα ἤγειρον δωτίνας ἐκ τῶν πολίων αἵτινές σφι προῃδέατό κού τι. πολλῶν δὲ μεγάλα παρασχόν- 3 των χρήματα Θηβαῖοι ὑπερεβάλοντο τῇ δόσι τῶν χρημάτων. μετὰ δέ, οὐ πολλῷ λόγῳ εἰπεῖν, χρόνος διέφυ καὶ πάντα σφι ἐξήρτυτο ἐς τὴν κάτοδον· καὶ γὰρ Ἀργεῖοι μισθωτοὶ ἀπίκοντο ἐκ Πελοποννήσου, καὶ Νάξιός σφι ἀνὴρ ἀπιγμένος ἐθελοντής, τῷ οὔνομα ἦν Λύγδαμις, προθυμίην πλείστην παρείχετο, κομίσας καὶ χρήματα καὶ ἄνδρας. ἐξ 62 Ἐρετρίης δὲ ὁρμηθέντες δι' ἑνδεκάτου ἔτεος ἀπίκοντο ὀπίσω. καὶ πρῶτον τῆς Ἀττικῆς ἴσχουσι Μαραθῶνα. ἐν δὲ τούτῳ τῷ χώρῳ σφι στρατοπεδευομένοισι οἵ τε ἐκ τοῦ ἄστεος στασιῶται ἀπίκοντο, ἄλλοι τε ἐκ τῶν δήμων προσέρρεον, τοῖσι ἡ τυραννὶς πρὸ ἐλευθερίης ἦν ἀσπα-

---

C. 61 § 1. *οἷα* für und neben *ἅτε* bei Her. häufig, in der att. Prosa selten. zu Thuk. 2, 5, 2. Spr. 56, 11 (12), 2. — *ἐναγέων*, erklärt 5, 70. (We.) vgl. zu Thuk. 1, 126, 1.

§ 2. *δεινόν τι ἔσχε* es empörte, eine ungewöhnliche Redensart; *δεινόν τι ποιεύμενος* 3, 155, 1. vgl. zu 1, 13. — *πρός τινος* bei Passiven ist in der attischen Prosa selten, häufig bei Her. und Dichtern. gr. Spr. u. Di. 52, 5, 2. — *ὀργῇ*. vgl. 1, 114, 3. (Bä.) — *ὡς εἶχε*. zu 1, 24, 3. — *καταλλάσσετο τὴν ἔχθρην* versöhnte seine Feindschaft, wie 7, 145, 1. (Sch.) In der att. Prosa ohne Accusativ *καταλλάσσεσθαι* (*καταλλαγῆναι*) *πρός τινα* neben *καταλύειν* (*τὸν πόλεμον*). — *στασιώτῃσι* für *στρατιώτῃσι* Leopardus. — *ἐπ' ἑωυτῷ* gegen ihn. Spr. 68, 37 (41), 7. — *ὀπίσω*, *πάλιν*. zu 1, 13. — *γνώμην*. Einige Hsn. *γνώμῃ*, wie *γνώμῃσι* 3, 82, 2. vgl. 9, 42, 1. Dagegen gr. Spr. 46, 6. — *δωτίνας* Gaben, Geschenke, homerisch, bei Her. noch „1, 69, 2. 6, 62, 1. 89." (Sch.) — *προῃδέατο* ehrfurchtsvoll Dank schulden, wie 3, 140, 2. (We.) Ausdruck und Construction sind sonst beispiellos.

§ 3. *εἰπεῖν*. Spr. u. Di. 55, 1, 2. (1.) — *διέφυ*, attisch *διαγίγνεσθαι*, dazwischen treten, jenes ganz ungewöhnlich.

C. 62. *δι' ἑ. ἔτεος* nach einer Zwischenzeit von eilf Jahren. vgl. 2, 73, 1 u. Spr. 68, 18 (22), 3. — *τῆς Ἀττικῆς* hängt von *Μαραθῶνα* ab. zu 1, 18, 1. — *στρατοπεδευομένοισι*. gr. Spr. 48, 5, 1. vgl. 48, 9, 1.

τότερον. οὗτοι μὲν δὴ συνηλίζοντο, Ἀθηναίων δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος, ἕως μὲν Πεισίστρατος τὰ χρήματα ἤγειρε καὶ μεταῦτις ὡς ἔσχε Μαραθῶνα, λόγον οὐδένα εἶχον, ἐπείτε δὲ ἐπύθοντο ἐκ τοῦ Μαραθῶνος 2αὐτὸν πορεύεσθαι ἐπὶ τὸ ἄστυ, οὕτω δὴ βοηθέουσι ἐπ' αὐτόν. καὶ οὗτοί τε πανστρατιῇ ἤισαν ἐπὶ τοὺς κατιόντας, καὶ οἱ ἀμφὶ Πεισίστρατον, ὡς ὁρμηθέντες ἐκ Μαραθῶνος ἤισαν ἐπὶ τὸ ἄστυ, ἐς τὠυτὸ συνιόντες ἀπικνέονται ἐπὶ Παλληνίδος Ἀθηναίης ἱρὸν καὶ ἀντία ἔθεντο τὰ ὅπλα. ἐνθαῦτα θείῃ πομπῇ χρεώμενος παρίσταται Πεισιστράτῳ Ἀμφίλυτος ὁ Ἀκαρνάν, χρησμολόγος ἀνήρ, ὅς οἱ προσιὼν χρᾷ ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ τάδε λέγων·

ἔρριπται δ' ὁ βόλος, τὸ δὲ δίκτυον ἐκπεπέταται,
θύννοι δ' οἱμήσουσι σεληναίης διὰ νυκτός.

63ὁ μὲν δή οἱ ἐνθεάζων χρᾷ τάδε, Πεισίστρατος δὲ συλλαβὼν τὸ χρηστήριον καὶ φὰς δέκεσθαι τὸ χρησθὲν ἐπῆγε τὴν στρατιήν· Ἀθηναῖοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος πρὸς ἄριστον τετραμμένοι ἦσαν δὴ τηνικαῦτα καὶ μετὰ τὸ ἄριστον μετεξέτεροι αὐτῶν οἱ μὲν πρὸς κύβους, οἱ δὲ πρὸς ὕπνον. οἱ δὲ ἀμφὶ Πεισίστρατον ἐσπεσόντες τοὺς Ἀθηναίους τρέπουσι. φευγόντων δὲ τούτων βουλὴν ἐνθαῦτα σοφωτάτην Πεισίστρατος ἐπιτεχνᾶται, ὅκως μήτε ἁλισθεῖεν ἔτι οἱ Ἀθηναῖοι διεσκεδασμένοι τε εἶεν· ἀναβιβάσας τοὺς παῖδας ἐπ' ἵππους προέπεμπε, οἱ δὲ καταλαμβάνοντες τοὺς φεύγοντας ἔλεγον τὰ ἐντεταλμένα ὑπὸ Πεισιστράτου, θαρσέ-64ειν τε κελεύοντες καὶ ἀπιέναι ἕκαστον ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ. πειθομένων δὲ τῶν Ἀθηναίων, οὕτω δὴ Πεισίστρατος τὸ τρίτον σχὼν Ἀθήνας ἐρρί-

---

(dritte Auflage). — πρό bei Comparativen findet sich auch bei Attikern. gr. Spr. 49, 2, 7. — ἀσπαστότερον. Spr. 43, 4, 4. (11.) — συνηλίζοντο. ἁλίζειν für ἀγείρειν, ἀθροίζειν, συλλέγειν ist ein mehr dialektisch-poetisches Wort. Di. 39 unter dem W. Bei Her. ist das Simplex wie das Compositum nicht selten. Di. 52, 6, 1. — οἱ ἐκ τοῦ ἄστεος, die Vertheidiger der Freiheit. vgl. 1, 63. — μεταῦτις. μεταῦθις findet sich wohl nur noch bei Aeschylos Eum. 456. — λόγον οὐδένα εἶχον kehrten sich daran nicht, wie 1, 115, 2. (Sch.) Attisch etwa οὐδὲν ἐφρόντιζε. — οὕτω gebraucht Her. so öfter nach einer Zeitpartikel. vgl. gr. Spr. 65, 9, 1. — βοηθέουσι. zu 1, 30, 3.

§ 2. κατιόντας Zurückkehrende aus der Verbannung. zu κατόδῳ 1, 60, 2. — ἤισαν für ᾖσαν Schäfer. Di. 38, 3, 3. — ἔθεντο. zu Xen. An. 1, 6, 4. mit ἀντία 5, 74. Xen. An. 4, 3, 26. mit ἐναντία Hell. 7, 3, 9. — θείῃ πομπῇ χρεώμενος durch göttliche Fügung geleitet. vgl. 3, 77. 4, 152, 1. Aesch. Ag. 728: πομπᾷ Διὸς ξενίου. (We.) — Ἀκαρνάν. Ἀχαρνεύς Va., von dem attischen Demos Acharnä. — δ'. zu 1, 47, 2. — ἐκπεπέταται. Di. 40 unter πετάννυμι.

C. 63. ἐνθεάζων gottbegeistert, ungewöhnlich. — συλλαβών nachdem er (auf)gefasst. vgl. 3, 64, 3. (Sch.) vgl. 2, 56. — δέκεσθαι annehme, sich gefallen lasse. zu Xen. An. 1, 8, 17. — μετεξέτεροι ionisch für ἔνιοι, τινές. (Sch.) — ἐπιτεχνᾶται bedient sich dazu eines Kunstgriffes. vgl. 1, 123, 2. 2, 2, 1. 119, 1. 121, 8. — τοὺς παῖδας seine Söhne, Hippias, Hipparchos und Thessalos. — ἕκαστον für ἕκαστος Etienne. — ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ nach seinen Besitzungen oder Geschäften. Spr. 47, 3, 4. (5, 10.)

ζωσε τὴν τυραννίδα ἐπικούροισί τε πολλοῖσι καὶ χρημάτων συνόδοισι, τῶν μὲν αὐτόθεν, τῶν δὲ ἀπὸ Στρυμόνος ποταμοῦ συνιόντων, ὁμήρους τε τῶν παραμεινάντων Ἀθηναίων καὶ μὴ αὐτίκα φυγόντων παῖδας λαβὼν καὶ καταστήσας ἐς Νάξον (καὶ γὰρ ταύτην ὁ Πεισίστρατος κατεστρέψατο πολέμῳ καὶ ἐπέτρεψε Λυγδάμι), πρός τε ἔτι τούτοισι τὴν νῆσον Δῆλον καθήρας ἐκ τῶν λογίων, καθήρας δὲ ὧδε· ἐπ' ὅσον ἔποψις τοῦ ἱροῦ εἶχε, ἐκ τούτου τοῦ χώρου παντὸς ἐξορύξας τοὺς νεκροὺς μετεφόρεε ἐς ἄλλον χῶρον τῆς Δήλου. καὶ Πεισίστρατος μὲν ἐτυράννευε Ἀθηναίων, Ἀθηναίων δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ μάχῃ ἐπεπτώκεσαν, οἱ δὲ αὐτῶν μετ' Ἀλκμαιωνιδέων ἔφευγον ἐκ τῆς οἰκηίης.

Τοὺς μέν νυν Ἀθηναίους τοιαῦτα τὸν χρόνον τοῦτον ἐπυνθάνετο 65 ὁ Κροῖσος κατέχοντα, τοὺς δὲ Λακεδαιμονίους ἐκ κακῶν τε μεγάλων πεφευγότας καὶ ἐόντας ἤδη τῷ πολέμῳ κατυπερτέρους Τεγεητέων. ἐπὶ γὰρ Λέοντος βασιλεύοντος καὶ Ἡγησικλέος ἐν Σπάρτῃ τοὺς ἄλλους πολέμους εὐτυχέοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι πρὸς Τεγεήτας μούνους προσέπταιον. τὸ δὲ ἔτι πρότερον τούτων καὶ κακονομώτατοι ἦσαν σχεδὸν πάντων Ἑλλήνων κατά τε σφέας αὐτοὺς καὶ ξείνοισι ἀπρόσμικτοι. μετέβαλον δὲ ὧδε ἐς εὐνομίην. Λυκούργου τῶν Σπαρτιητέων δοκίμου ἀνδρὸς ἐλθόντος ἐς Δελφοὺς ἐπὶ τὸ χρηστήριον, ὡς ἐσήιε ἐς τὸ μέγαρον, ἰθὺς ἡ Πυθίη λέγει τάδε.

ἥκεις, ὦ Λυκόοργε, ἐμὸν ποτὶ πίονα νηόν
Ζηνὶ φίλος καὶ πᾶσιν Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσιν.

C. 64. *σύνοδοι*, ungewöhnlich für *πρόσοδοι* Einkünfte, mit der Nebenidee des Zusammenfliessens. — *αὐτόθεν*, aus Attika selbst. Thuk. 6, 54, 5: *Ἀθηναίους εἰκοστὴν μόνον πρασσόμενοι τῶν γιγνομένων* d. h. vom Ertrage, z. B. des Ackerbaues. — *Στρυμόνος*. Von den damaligen Besizzungen Athens am Strymon wissen wir nichts Näheres. — *λαβών* wird durch *τέ* mit *συνιόντων* verbunden. Spr. 59, 2. (56, 14, 2.) — *καταστήσας*. *κατατίθεσθαι ὁμήρους* Andre. zu Thuk. 3, 28, 3. — *πρός τε* für *πρός γε* Bekker, *πρὸς δέ* Schäfer. — *ἔτι* ist etwas hart eingeschoben. Di. 68, 5, 3. Aus Attikern nur Aehnliches gr. Spr. 68, 5, 2. — *Δῆλον*. Man sagte *Δῆλος ἡ νῆσος*, *ἡ νῆσος ἡ Δῆλος*. zum Arr. 1, 18, 4 u. 5. 19, 9. vgl. eb. zu 7, 20, 4. Es wird also wohl *νῆσον* zu tilgen oder *τήν* anzufügen sein. — *ἐπ' ὅσον* so weit hin. Spr. 68, 38 (42), 1. — *εἶχε* reichte. — *Ἀλκμαιωνιδέων* für *Ἀλκμαιωνιδέω* We. nach Valla. — *οἰκηίης* Heimath, attisch *τῆς ἑαυτῶν*. Oefter findet sich *ἡ οἰκεία* so bei Arrian.

C. 65 § 1. *μέν*. Wiederaufnahme des *μέν* 1, 59, 1. — *κατέχοντα*. zu 1, 59, 1. — *κατυπερτέρους* überlegen, zuweilen so auch bei Attikern. zu Thuk. 5, 14, 1. — *πολέμους*. Spr. 46, 3. (6.) vgl. zu Xen. An. 6, 1, 6. — *προσέπταιον*. zu 1, 16. — *καί* beim Superlativ wie vel. Spr. 69, 28, 7. (32, 18.) Ueber die Sache Thuk. 1, 18, 2. vgl. dort Kr. — *ἀπρόσμικτοι* mit denen kein Verkehr (bei dem Rechte geachtet worden) möglich war. — *μετέβαλον*. Spr. 52, 2, 7. — *πάντων Ἑλλήνων*. gr. Spr. 50, 11, 9.

§ 2. *τῶν Σπαρτιητέων* hängt von *ἀνδρός* ab. Spr. 47, 7. (9) — *ἰθύς* für *εὐθύς* Bekker. Di. 3, 4, 4. — *πίονα* reich. — *δίζω*. Di. 39 unter

δίζω ἤ σε θεὸν μαντεύσομαι ἢ ἄνθρωπον.
ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον θεὸν ἔλπομαι, ὦ Λυκόοργε.

οἱ μὲν δή τινες πρὸς τούτοισι λέγουσι καὶ φράσαι αὐτῷ τὴν Πυ- 3θίην τὸν νῦν κατεστεῶτα κόσμον Σπαρτιήτῃσι· ὡς δ' αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, Λυκοῦργον ἐπιτροπεύσαντα Λεωβώτεω, ἀδελφιδέου μὲν ἑωυτοῦ, βασιλεύοντος δὲ Σπαρτιητέων, ἐκ Κρήτης ἀγαγέσθαι ταῦτα. ὡς γὰρ ἐπετρόπευσε τάχιστα, μετέστησε τὰ νόμιμα πάντα καὶ ἐφύλαξε ταῦτα μὴ παραβαίνειν. μετὰ δὲ τὰ ἐς πόλεμον ἔχοντα, ἐνωμοτίας καὶ τριηκάδας καὶ συσσίτια, πρός τε τούτοισι τοὺς ἐφόρους καὶ γέροντας ἔστησε Λυκοῦργος. οὕτω μὲν μεταβαλόντες 66εὐνομήθησαν, τῷ δὲ Λυκούργῳ τελευτήσαντι ἱρὸν εἱσάμενοι σέβονται μεγάλως. οἷα δὲ ἔν τε χώρῃ ἀγαθῇ καὶ πλήθεϊ οὐκ ὀλίγων ἀνδρῶν, ἀνά τε ἔδραμον αὐτίκα καὶ εὐθηνήθησαν. καὶ δή σφι οὐκέτι ἀπέχρα ἡσυχίην ἄγειν, ἀλλὰ καταφρονήσαντες Ἀρκάδων κρέσσονες εἶναι ἐχρηστηριάζοντο ἐν Δελφοῖσιν ἐπὶ πάσῃ τῇ Ἀρκάδων χώρῃ. ἡ δὲ Πυθίη σφι χρᾷ τάδε.

Ἀρκαδίην μ' αἰτεῖς; μέγα μ' αἰτεῖς· οὔ τοι δώσω.
πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν,
οἵ σ' ἀποκωλύσουσιν. ἐγὼ δέ τοι οὔ τι μεγαίρω.

δίζημι. — *ἤ*, das erste episch für *εἴ*. Di. 65, 1, 3. — *καὶ μᾶλλον* noch mehr, wie Xen. An. 6, 4, 35. — *κόσμον* Verfassung. zu Thuk. 4, 76,

§ 3. *αὐτός* ohne und mit *ὁ* bei Eigennamen. zu Xen. An. 1, 2, 20. — *ἐπιτροπεύσαντα* nachdem er Vormund geworden. Spr. 53, 5, Bei Her. mit dem Genitiv (3, 15, 1) und, wie bei Attikern, mit dem Accusativ. Di. 46, 7, 7. — *ἀγαγέσθαι.* Eig. müsste oben *ὡς* fehlen oder hier *ἠγάγοντο* stehen. Eine solche Vermischung findet sich auch bei Attikern. g Spr. u. Di. 55, 4, 7. (3.) — *μή.* Spr. 67, 12, 4. (3.) — *μετὰ δέ* sodann aber. zu 1, 1[illegible]2. — *τὰ ἔχοντα* das sich Beziehende. vgl. 2, 53. 6, 6, 19, 1, wo *φέρον* synonym, und öfter. (Sch.) Di. 52, 2, 3. — *ἐνωμοτία,* die Grundabtheilung des Heeres, mithin auch der (waffenfähigen) Bürgerschaft eig. 25 Mann stark, eine *τάξις διὰ σφαγίων ἐνώμοτος* nach Hesych. vgl. O. Müller die Dorier 3 S. 234 f. — *τριηκάδας, τριακάδας.* Di. 24, 2, 5. Nach Müllers Vermuthung (2 S. 82) eine Geschlechtsabtheilung die 30 Häuser umfasste. — *συσσίτια,* nach Müller (2 S. 237) auch dies eine militärische Abtheilung, „so dass die Lakedämonier in denselben Genossenschaften speisete und stritten, woraus es sich erklärt wie die Polemarchen auch über die Syssitien eine Aufsicht führten." Ueber die Mahle selbst vgl. Manso Sparta 1, S. 156 ff., 1, 2 S. 189 ff.

C. 66 § 1. *τῷ Λυκούργῳ.* Spr. 60, 4, 2. (5, 2.) Aehnlich 1, 183, — *εἱσάμενοι.* Di. 39 unter *εἶσα.* — *οἷα* ohne Particip, indem man *οὔσῃ* zu *χώρῃ* oder *ὄντι* zu *πλήθεϊ* denken kann. zu Arr. An. 6, 6, 3. — *ἀπέχρα.* Di. 40 unter *χρή.* — *ἀνά τε ἔδραμον* für *ἀνέδραμόν τε,* ein in diesem Sinn ungewöhnliches, wenn auch von Plutarch nachgebrauchtes Wort. Di. 68, 4, 1. Nach ahmt diese Stelle Appian Bürgerkrieg 1, 111. — *καταφρονήσαντες* aus Verachtung überzeugt. zu Thuk. 3, 83, 2. — *ἐπὶ τῇ χώρῃ* zum Behuf der Erwerbung, Eroberung des Landes. Spr. 68, 2 (41), 7. vgl. zum Arr. 2, 1, 4. — *ἔασιν, εἰσίν.* Di. 38, 2, 1.

δώσω τοι Τεγέην ποσσίκροτον ὀρχήσασθαι
καὶ καλὸν πεδίον σχοίνῳ διαμετρήσασθαι.
ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, Ἀρκάδων μὲν τῶν 2
ἄλλων ἀπείχοντο, οἱ δὲ πέδας φερόμενοι ἐπὶ Τεγεήτας ἐστρατεύοντο,
χρησμῷ κιβδήλῳ πίσυνοι, ὡς δὴ ἐξανδραποδιεύμενοι τοὺς Τεγεήτας.
ἑσσωθέντες δὲ τῇ συμβολῇ, ὅσοι αὐτέων ἐζωγρήθησαν, πέδας τε ἔχον-
τες τὰς ἐφέροντο αὐτοὶ καὶ σχοίνῳ διαμετρησάμενοι τὸ πεδίον τὸ Τε-
γεητέων ἐργάζοντο. αἱ δὲ πέδαι αὗται ἐν τῇσι ἐδεδέατο ἔτι καὶ ἐς
ἐμὲ ἦσαν σῶαι ἐν Τεγέῃ, περὶ τὸν νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης κρεμά-
μεναι. κατὰ μὲν δὴ τὸν πρότερον πόλεμον συνεχέως αἰεὶ κακῶς ἀέ- 67
θλεον πρὸς τοὺς Τεγεήτας, κατὰ δὲ τὸν κατὰ Κροῖσον χρόνον καὶ τὴν
Ἀναξανδρίδεώ τε καὶ Ἀρίστωνος βασιληίην ἐν Λακεδαίμονι ἤδη οἱ
Σπαρτιῆται κατυπέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγεγόνεσαν, τρόπῳ τοιῷδε γενό-
μενοι. ἐπειδὴ αἰεὶ τῷ πολέμῳ ἑσσοῦντο ὑπὸ Τεγεητέων, πέμψαντες
θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς ἐπειρώτεον τίνα ἂν θεῶν ἱλασάμενοι κατύ-
περθε τῷ πολέμῳ Τεγεητέων γενοίατο· ἡ δὲ Πυθίη σφι ἔχρησε τὰ
Ὀρέστεω τοῦ Ἀγαμέμνονος ὀστέα ἐπαγαγομένους. ὡς δὲ ἀνευρεῖν οὐκ 2
οἷοί τε ἐγινέατο τὴν θήκην τοῦ Ὀρέστεω, ἔπεμπον αὖτις ἐς τὸν θεὸν
ἐπειρησομένους τὸν χῶρον ἐν τῷ κέοιτο ὁ Ὀρέστης. εἰρωτῶσι δὲ ταῦτα
τοῖσι θεοπρόποισι λέγει ἡ Πυθίη τάδε.
ἔστι τις Ἀρκαδίης Τεγέη λευρῷ ἐνὶ χώρῳ,
ἔνθ' ἄνεμοι πνείουσι δύο κρατερῆς ὑπ' ἀνάγκης,
καὶ τύπος ἀντίτυπος καὶ πῆμ' ἐπὶ πήματι κεῖται.
ἔνθ' Ἀγαμεμνονίδην κατέχει φυσίζοος αἶα,
τὸν σὺ κομισσάμενος Τεγέης ἐπιτάρροθος ἔσσῃ.
ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἤκουσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀπεῖχον τῆς ἐξευρέσιος 3

---

§ 2. οἱ δέ. zu 1, 17, 2. — ὡς δή indem sie eben wähnten dass sie etc. — ἐξανδραποδιεύμενοι für ἐξανδραποδιούμενοι Schäfer. Di. 31, 3, 3. — ἑσσωθέντες, ἡσσηθέντες. Di. 23, 4, 3 u. 39 unter ἡττάομαι vgl. eb. 2, 6, 4. — ἐν τῇσι. 3, 23, 2: ἐν πέδῃσι δεδέσθαι. vgl. 5, 77, 2. So regelmässig mit ἐν. zu Xen. An. 4, 3, 8. — ἐδεδέατο. Di. 30, 4, 10. — σῶαι. σόαι Schäfer Doch findet sich diese Form noch 2, 121, 4. 4, 124. Vgl. zu 1, 24, 4 u. Di. 22, 10, 3. — Ἀλέης. vgl 9, 70, 2. (Sch.) Ableitung und Bedeutung sind unsicher.

C. 67 § 1. κατὰ τὸν κατά. Eine solche Wiederholung derselben Präposition findet sich nicht selten. gr. Spr. 68, 9, 3. — κατύπερθε für κατυπέρτερος auch 8, 60, 4. 75, 2. 136, 2. (Sch.) Sonst so ungewöhnlich. — ἐπαγαγομένους erg. κατύπερθε ἂν γενέσθαι.

§ 2. ἐγινέατο, ἐγίνοντο. Di. 30, 4, 8. — θήκη Grab, Grabgemach. vgl. 3, 16, 3. 4, 71, 3. synonym mit τάφος 1, 187, 2. (Sch.) zu Thuk. 1, 8, 1. — τὸν χῶρον. Spr. 61, 5. (6, 2.) vgl. 3, 130, 1: εἰρώτα (αὐτὸν) τὴν τέχνην εἰ ἐπίσταιτο. — ἐς. Andre τὴν ἐς. Ueber ἐς Di. 68, 21, 3. — τόν hab' ich aus der Ald. zugefügt, da ein bestimmter Gott gemeint ist. — λευρῷ, λείῳ, ὁμαλῷ ἢ πλατεῖ. Schol. zu Od. 7, 123. Die Deutung des Folgenden steht 1, 68, 3. — ἐπιτάρροθος Sieger, nicht wie bei Ho. Helfer. (Portus.)

§ 3. ἀπεῖχον οὐδὲν ἔλασσον waren nicht minder entfernt

οὐδὲν ἔλασσον, πάντα διζήμενοι, ἐς οὗ δὴ Λίχης τῶν ἀγαθοεργῶν καλεομένων Σπαρτιητέων ἀνεῦρε. οἱ δὲ ἀγαθοεργοί εἰσι τῶν ἀστῶν, ἐξιόντες ἐκ τῶν ἱππέων αἰεὶ οἱ πρεσβύτατοι, πέντε ἔτεος ἑκάστου· τοὺς δεῖ τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν τὸν ἂν ἐξίωσι ἐκ τῶν ἱππέων Σπαρτιητέων
68τῷ κοινῷ διαπεμπομένους μὴ ἐλινύειν ἄλλους ἄλλῃ. τουτέων ὧν τῶν ἀνδρῶν Λίχης ἀνεῦρε ἐν Τεγέῃ καὶ συντυχίῃ χρησάμενος καὶ σοφίῃ. ἐούσης γὰρ τοῦτον τὸν χρόνον ἐπιμιξίης πρὸς τοὺς Τεγεήτας ἐλθὼν ἐς χαλκήιον ἐθηεῖτο σίδηρον ἐξελαυνόμενον καὶ ἐν θώυματι ἦν ὁρέων τὸ ποιεύμενον. μαθὼν δέ μιν ὁ χαλκεὺς ἀποθωυμάζοντα εἶπε παυσάμενος τοῦ ἔργου· "ἦ κου ἄν, ὦ ξεῖνε Λάκων, εἴ περ εἶδες τό περ ἐγώ, κάρτα ἂν ἐθώμαζες, ὅκου νῦν οὕτω τυγχάνεις θῶυμα ποιεύμε-
2νος τὴν ἐργασίην τοῦ σιδήρου. ἐγὼ γὰρ ἐν τῇδε θέλων τῇ αὐλῇ φρέαρ ποιήσασθαι ὀρύσσων ἐπέτυχον σορῷ ἑπταπήχεϊ· ὑπὸ δὲ ἀπιστίης μὴ μὲν γενέσθαι μηδαμὰ μέζονας ἀνθρώπους τῶν νῦν ἄνοιξα αὐτὴν καὶ εἶδον τὸν νεκρὸν μήκεϊ ἴσον ἐόντα τῇ σορῷ· μετρήσας δὲ συνέχωσα ὀπίσω." ὁ μὲν δή οἱ ἔλεγε τά περ ὀπώπεε, ὁ δὲ ἐννώσας τὰ λεγόμενα συνεβάλλετο τὸν Ὀρέστεα κατὰ τὸ θεοπρόπιον τοῦτον εἶναι, τῇδε
3συμβαλλόμενος· τοῦ χαλκέος δύο ὁρέων φύσας τοὺς ἀνέμους εὕρισκε

von konnten sie eben so wenig erreichen. (Bä.) — ἐς οὗ bis, bei Her. neben dem bei ihm üblichen ἐς ὅ noch 3, 31, 2. 4, 30, nicht unverdächtig. Di. 54, 16, 2. Nicht so bei den Attikern. — Λίχης τῶν Lichas aus der Zahl der. vgl. 1, 68, 1. Spr. 47, 7, 1. (9, 1.) — εἰσὶ τῶν sind aus der Zahl der, wie 1, 115, 2. 2, 43, 1. Spr 47, 7, 2. (9, 2.) — ἀγαθοεργοί durch Gutthun, d. h. durch Tüchtigkeit Bewährte, κατ' ἀνδραγαθίαν αἱρετοί nach Tim. Lex. p. 4. vgl. dort Ruhnken. — ἱππεῖς Ritter, ein Ehrenname, unter dem sie, dreihundert nach Vermögen gewählte Epheben, als Hopliten dienten. vgl. Manso Sparta 1, 1 S. 152 f. u. O. Müller die Dorier 2 S. 241. — οἱ πρεσβύτατοι eignes Subject bei dem appositiven Particip wie ἕτερον 1, 98, 2. vgl. zu τὸ ξυστόν 1, 52. — διαπεμπομένους μὴ ἐλινύειν fortwährend, rastlos sich verschicken lassen. Spr. 56, 5, 2. — ἐλινύειν syn. παύεσθαι, der att. Prosa fremd. zum Arr. 3, 15, 5. — ἄλλῃ anderswohin. zu 1, 1, 1.

C. 68 § 1. ἀνεῦρε, τὰ Ὀρέστεω ὀστέα. — συντυχίῃ ein (glückliches) Zusammentreffen. vgl. 5, 65, 1 mit 41, 1. — ἐπιμιξίῃ Verkehr, bei aufgehobenen Feindseligkeiten. — ἐξελαυνόμενον. zu 1, 50, 1. — ἄν verdoppelt. Spr. 69, 6, 7. (7, 3.) — ὅκου da. vgl. 1, 192, 2. 4, 195, 1. 7, 160, 1. ὅκου γε 7, 118. (Sch.) vgl. zu Thuk. 8, 27, 2. — θῶυμα ist eig. Prädicat: zum Gegenstande der Verwunderung; die Ausdrucksweise ungewöhnlich. „vgl. 8, 74." (Sch.) vgl. zu 1, 160, 2.

§ 2. ὑπὸ ἀπιστίης μή aus Zweifel, zweifelnd dass. Spr. 67, 12, 4. (3.) — μὴ μέν findet sich bei Her. öfter, überall nach Betheuerungen oder Ablehnungen, wesshalb das μέν nach μή bei Her. eben so für μήν zu nehmen sein wird wie nach ἦ. Di. 69, 44, 1. — ἄνοιξα, ἀνέῳξα. Di. 40 unter οἴγω. — ὀπίσω. zu 1, 13. — ὀπώπεε, ἑωράκει. Di. 40 unter ὁράω. — ἐννώσας, ἐννοήσας. Di. 40 unter νοέω. — συνεβάλλετο schloss, vermuthete, wie bei Her. öfter. 3, 68, 1: πρῶτος ὑπόπτευσε, τῇδε συμβαλλόμενος. — τῇδε auf folgende Weise. zu Xen. An. 2, 3, 1. — συμβαλλόμενος nach συνεβάλλετο, wie κτείνοντες nach κτείνουσι 1, 140, 2. vgl. 1, 67, 1. 131 u. zu 1, 94, 2.

ἐόντας, τὸν δὲ ἄκμονα καὶ τὴν σφῦραν τόν τε τύπον κατὰ τὸν ἀντίτυπον, τὸν δὲ ἐξελαυνόμενον σίδηρον τὸ πῆμα ἐπὶ πήματι κείμενον, κατὰ τοιόνδε τι εἰκάζων, ὡς ἐπὶ κακῷ ἀνθρώπου σίδηρος ἀνεύρηται. συμβαλόμενος δὲ ταῦτα καὶ ἀπελθὼν ἐς Σπάρτην ἔφραζε Λακεδαιμονίοισι πᾶν τὸ πρῆγμα. οἱ δὲ ἐκ λόγου πλαστοῦ ἐπενείκαντές οἱ αἰτίην ἐδίωξαν. ὁ δὲ ἀπικόμενος ἐς Τεγέην καὶ φράζων τὴν ἑωυτοῦ συμφορὴν 4 πρὸς τὸν χαλκέα ἐμισθοῦτο παρ' οὐκ ἐκδιδόντος τὴν αὐλήν. χρόνῳ δὲ μόγις ἀνέγνωσε, ἐνοικίσθη, ἀνορύξας δὲ τὸν τάφον καὶ τὰ ὀστέα συλλέξας οἴχετο φέρων ἐς Σπάρτην. καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου, ὅκως πειρῴατο ἀλλήλων, πολλῷ κατυπέρτεροι τῷ πολέμῳ ἐγίνοντο οἱ Λακεδαιμόνιοι· ἤδη δέ σφι καὶ ἡ πολλὴ τῆς Πελλοποννήσου ἦν κατεστραμμένη.

69 Ταῦτα δὴ ὦν πάντα πυνθανόμενος ὁ Κροῖσος ἔπεμπε ἐς Σπάρτην ἀγγέλους δῶρά τε φέροντας καὶ δεησομένους συμμαχίης, ἐντειλάμενός τε τὰ λέγειν χρῆν. οἱ δὲ ἐλθόντες ἔλεγον· "ἔπεμψε ἡμέας Κροῖσος ὁ Λυδῶν τε καὶ ἄλλων ἐθνέων βασιλεύς, λέγων τάδε. ὦ Λακεδαιμόνιοι, χρήσαντος τοῦ θεοῦ τὸν Ἕλληνα φίλον προσθέσθαι, ὑμέας γὰρ πυνθάνομαι προεστάναι τῆς Ἑλλάδος, ὑμέας ὦν κατὰ τὸ χρηστήριον προσκαλέομαι φίλος τε θέλων γενέσθαι καὶ σύμμαχος ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης." Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτα δι' ἀγγέλων ἐπεκηρυκεύετο, 2 Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀκηκοότες καὶ αὐτοὶ τὸ θεοπρόπιον τὸ Κροίσῳ γενόμενον ἥσθησάν τε τῇ ἀπίξι τῶν Λυδῶν καὶ ἐποιήσαντο ὅρκια ξεινίης πέρι καὶ ξυμμαχίης· καὶ γάρ τινες αὐτοὺς εὐεργεσίαι εἶχον ἐκ Κροίσου πρότερον ἔτι γεγονυῖαι. πέμψαντες γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐς Σάρδις χρυσὸν ὠνέοντο, ἐς ἄγαλμα βουλόμενοι χρήσασθαι τοῦτο

---

§ 3. *χαλκέος*. Di. 18, 4. — *τούς* die in dem Orakel 1, 67, 2 erwähnten. Spr. 50, 2, 4. (6.) So steht der Artikel auch sonst beim Prädicat: *αἱ φῦσαί εἰσιν οἱ ἄνεμοι*. gr. Spr. 50, 4, 14. vgl. 1, 72, 1. — *ἐόντας* für *ἐούσας*. gr. Spr. 63, 6 A. — *λόγος* Vorgeben. — *ἐδίωξαν* verbannten (scheinbar), wie 9, 77 (Sch.) Sonst ist *ἐκβάλλειν* das Activ zu *φεύγειν*. —

§ 4. *ἐμισθοῦτο* wollte miethen, handelte um die Vermiethung. So *ὠνεόμην* 1, 69, 2. 3, 139, 2. (We.) zu Xen. An. 1, 3, 1. — *οὐκ ἐκδιδόντος* dem die Vermiethung ablehnenden gr. Spr. 53, 1, 7. — *ἀνέγνωσε*, attisch *ἀνέπεισεν*; jenes oft bei Her. — *ὅκως*. zu 1, 17, 1. — *πειρῴατο* für *ἐπειρῶντο* Sch. Di. 30, 4, 8. Das iterative *ὅκως* verbindet Her. nicht leicht mit dem Indicativ. Di. 54, 17, 1. — *ἡ πολλὴ τῆς Π.* zu 1, 24, 1. Doch ist das zu viel gesagt und *ἡ* wohl zu streichen.

C. 69 § 1. *τὸν Ἕλληνα, τοὺς Ἕλληνας*. gr. Spr. 44, 1, 4. — *ἐντειλάμενος τε* mit *δεησομένους* verbunden, wie *κελευσθέντας τε* stehen könnte. gr. Spr. 59, 2, 3. Di. 56, 14, 3. vgl. 1, 70, 1. — *γάρ*. zu 1, 30, 2. — *ὦν* nach der Parenthese, wie *οὖν* öfter. zu Xen. An. 1, 5, 14.

§ 2. *δι' ἀγγέλων*. *διαγγέλλων* einige Hsn. Doch ist ein solcher Pleonasmos leicht erträglich. — *εἶχον* verpflichteten, ungewöhnlich. Etwas verschieden 8, 94, 2: *τούτους τοιαύτη φάτις ἔχει ὑπ' Ἀθηναίων*. vgl. 7, 8. — *ὠνέοντο*. zu 1, 68, 3. — *δωτίνην*, attisch *δωρεάν* umsonst. vgl. 6, 89. gr. Spr. 46, 3, 5.

τὸ νῦν τῆς Λακωνικῆς ἐν Θόρνακι ἵδρυται Ἀπόλλωνος· Κροῖσος δέ
70 σφι ὠνεομένοισι ἔδωκε δωτίνην. τουτέων τε ὦν εἵνεκεν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν συμμαχίην ἐδέξαντο καὶ ὅτι ἐκ πάντων σφέας προκρίνας Ἑλλήνων αἱρέετο φίλους. καὶ τοῦτο μὲν αὐτοὶ ἦσαν ἑτοῖμοι ἐπαγγείλαντι, τοῦτο δὲ ποιησάμενοι κρητῆρα χάλκεον ζωδίων τε ἔξωθεν πλήσαντες περὶ τὸ χεῖλος καὶ μεγάθεϊ τριηκοσίους ἀμφορέας χωρέοντα ἦγον, δῶρον βουλόμενοι ἀντιδοῦναι Κροίσῳ. οὗτος ὁ κρητὴρ οὐκ ἀπίκετο ἐς
2 Σάρδις δι' αἰτίας διφασίας λεγομένας τάσδε. οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι ὡς ἐπείτε ἀγόμενος ἐς τὰς Σάρδις ὁ κρητὴρ ἐγίνετο κατὰ τὴν Σαμίην, πυθόμενοι Σάμιοι ἀπελοίατο αὐτὸν νηυσὶ μακρῇσι ἐπιπλώσαντες· αὐτοὶ δὲ Σάμιοι λέγουσι ὡς ἐπείτε ὑστέρησαν οἱ ἄγοντες τῶν Λακεδαιμονίων τὸν κρητῆρα, ἐπυνθάνοντο δὲ Σάρδις τε καὶ Κροῖσον ἡλωκέναι, ἀπέδοντο τὸν κρητῆρα ἐν Σάμῳ, ἰδιώτας δὲ ἄνδρας πριαμένους ἀναθεῖναί μιν ἐς τὸ Ἡραῖον· τάχα δὲ ἂν καὶ οἱ ἀποδόμενοι λέγοιεν ἀπικόμενοι ἐς Σπάρτην ὡς ἀπαιρεθείησαν ὑπὸ Σαμίων.

71 Κατὰ μέν νυν τὸν κρητῆρα οὕτω ἔσχε, Κροῖσος δὲ ἁμαρτὼν τοῦ χρησμοῦ ἐποιέετο στρατηίην ἐς Καππαδοκίην, ἐλπίσας καταιρήσειν Κῦρόν τε καὶ τὴν Περσέων δύναμιν. παρασκευαζομένου δὲ Κροίσου στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας, τῶν τις Λυδῶν νομιζόμενος καὶ πρόσθε εἶναι σοφός, ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς γνώμης καὶ τὸ κάρτα οὔνομα ἐν Λυδοῖσι ἔχων, συνεβούλευσε Κροίσῳ τάδε· οὔνομά οἱ ἦν Σάνδανις. "ὦ βασιλεῦ, ἐπ' ἄνδρας τοιούτους στρατεύεσθαι παρασκευάζεαι, οἳ σκυτίνας μὲν ἀναξυρίδας, σκυτίνην δὲ τὴν ἄλλην ἐσθῆτα φορέουσι, σιτέονται δὲ
2 οὐκ ὅσα ἐθέλουσι, ἀλλ' ὅσα ἔχουσι, χώρην ἔχοντες τρηχέαν. πρὸς δὲ οὐκ οἴνῳ διαχρέωνται, ἀλλ' ὑδροποτέουσι, οὐ σῦκα δὲ ἔχουσι τρώγειν,

---

C. 70 § 1. *τοῦτο μέν.* zu 1, 30, 3. — *ἐπαγγέλλειν* entbieten. vgl. zu Thuk. 5, 47, 3. — *ζώδια* Bilder jeder Art, von Thieren, Blumen, Früchten u. so w., wie *ζῶα* 1, 203 u. öfter; *ζώδια* bei Athenäos 5, 197, b. (Sch.) — *πλήσαντες καὶ χωρέοντα.* Spr. 59, 2. gr. Spr. 56, 14, 2. Di. 56, 14, 3. — *τάσδε* nämlich folgende.

§ 2. *[illegible] ἐγίνετο κατὰ τήν* kamen in die Gegend des. Spr. 66, 1, 4. (6.) vgl. 3, 86. — *ἀπελοίατο, ἀφέλοιντο.* Di. 30, 4, 12. — *ὑστέρησαν* zu spät, um den Kroisos noch frei zu finden. — *δέ. τε?* — *μιν.* zu 1, 36, 2. — *ἂν λέγοιεν* mögen gesagt haben. zu 1, 2, 1. — *καὶ οἱ. οἱ* ist wohl zu streichen. — *ἀπαιρεθείησαν.* Beispiele dieser Endung in Krügers hist. philol. Stud. B. 2 S. 40.

C. 71 § 1. *ἔσχε. εἶχε?* — *ἁμαρτὼν τοῦ χρησμοῦ* da er das Orakel (1, 53, 2 vgl. 54) gemissdeutet. — *καὶ πρόσθε* schon früher, wie Xen. An. 1, 6, 1. — *καὶ τὸ κάρτα,* attisch *καὶ πάνυ* gar sehr. Di. 69, 41, 5. So spricht Her. öfter, „wie 3, 104, 2. 7, 16, 3." (Sch.) vgl. 1, 191, 4. 2, 137, 2. Di. 69, 41, 5. — *οὔνομα,* ein antikes Asyndeton, bei der Angabe eines Namens nicht selten, wie 1, 179, 2. 205, 1. 2, 29, 2. vgl. zu Arr. 1, 2, 2. — *ὦ βασιλεῦ, σὺ δ' ἐπ'* Va. nach Ath. 3 p. 78, e. gr. Spr. 69, 16, 5. — *τρηχέαν, τραχεῖαν.* Di. 22, 6.

§ 2. *ἀλλ'* für *ἀλλά* Bekker, weil Her. dies Wort vor einem Vocal stets elidirt zu haben scheint. — *τρώγειν* bei Her. überhaupt von rohen Speisen.

οὐκ ἄλλο ἀγαθὸν οὐδέν. τοῦτο μὲν δή, εἰ νικήσεις, τί γε ἀπαιρήσεαι, τοῖσί γε μὴ ἔστι μηδέν; τοῦτο δέ, ἢν νικηθῇς, μάθε ὅσα ἀγαθὰ ἀποβαλέεις· γευσάμενοι γὰρ τῶν ἡμετέρων ἀγαθῶν περιέξονται οὐδὲ ἀπωστοὶ ἔσονται. ἐγὼ μέν νυν θεοῖσι ἔχω χάριν, οἳ οὐκ ἐπὶ νόον ποιέουσι Πέρσῃσι στρατεύεσθαι ἐπὶ Λυδούς." ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε τὸν Κροῖσον· Πέρσῃσι γάρ, πρὶν Λυδοὺς καταστρέψασθαι, ἦν οὔτε ἁβρὸν οὔτε ἀγαθὸν οὐδέν.

Οἱ δὲ Καππαδόκαι ὑπ' Ἑλλήνων Σύριοι οὐνομάζονται· ἦσαν δὲ 72 οἱ Σύριοι οὗτοι τὸ μὲν πρότερον ἢ Πέρσας ἄρξαι Μήδων κατήκοοι, τότε δὲ Κύρου. ὁ γὰρ οὖρος ἦν τῆς τε Μηδικῆς ἀρχῆς καὶ τῆς Λυδικῆς ὁ Ἅλυς ποταμός, ὃς ῥέει ἐξ Ἀρμενίου οὔρεος διὰ Κιλίκων, μετὰ δὲ Ματιηνοὺς μὲν ἐν δεξιῇ ἔχει ῥέων, ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου Φρύγας· παραμειβόμενος δὲ τούτους καὶ ῥέων ἄνω πρὸς βορέην ἄνεμον ἔνθεν μὲν Συρίους Καππαδόκας ἀπέργει, ἐξ εὐωνύμου δὲ Παφλαγόνας. οὕτω ὁ Ἅλυς ποταμὸς ἀποτάμνει σχεδὸν πάντα τῆς Ἀσίης τὰ κάτω ἐκ θαλάσσης τῆς ἀντίον Κύπρου ἐς τὸν Εὔξεινον πόντον. ἔστι δὲ αὐχὴν οὗτος τῆς χώρης ταύτης ἁπάσης· μῆκος ὁδοῦ εὐζώνῳ ἀνδρὶ πέντε ἡμέραι ἀναισιμοῦνται. ἐστρατεύετο δὲ ὁ Κροῖσος ἐπὶ τὴν Καπ- 73 παδοκίην τῶνδε εἵνεκεν, καὶ γῆς ἱμέρῳ προσκτήσασθαι πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοῖραν [βουλόμενος], καὶ μάλιστα τῷ χρηστηρίῳ πίσυνος ἐὼν καὶ

---

vgl. 2, 37, 3. 92, 2. 4, 177. (We.) — μή. gr. Spr. 67, 4, 3. — ἀποβαλέεις. Di. 31, 2. — περιέχεσθαι τινος etwas rings (eifrig) umfassen, erstreben, synonym γλίχεσθαι 3, 72, 3. So Her. öfter, nicht die Attiker. — ἀπωστοὶ ἔσονται werden zu vertreiben sein. vgl. zu 3, 69, 2 u. über γίγνεσθαι zu 2, 119, 2. — μέν. Spr. 69, 31 (35), 2. — ἐπὶ νόον. zu 1, 27, 1. — στρατεύεσθαι. Spr. 50, 5 (6), 6. — γάρ erklärt die von Sandanis erwähnte (frühere) Dürftigkeit der Perser. (Lh.)

C. 72 § 1. οἱ δὲ Καππαδόκαι geht zurück auf ἐς Καππαδοκίην 71, 1. — ὑπ' Ἑλλήνων. vgl. 5, 49, 4. 7, 72. — πρότερον ἤ mit dem Infinitiv, wie attisch πρίν. vgl. 7, 2, 1. — ὁ οὖρος die notorische, anerkannte Grenze. gr. Spr. 50, 4, 14. — ἐκ δὲ τοῦ ἑτέρου, attisch ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα, hier ἐκ τοῦ εὐωνύμου.

§ 2. παραμείβεσθαι vorbeigehen, bei Her. öfter, sonst von Menschen; sehr selten bei Attikern. zu Arr. 1, 11, 4. — ἔνθεν μέν von, auf der einen Seite; für ἔνθεν δέ folgt ἐξ εὐωνύμου. zu Xen. An. 2, 4, 22. — ἀπέργει, ἀπείργει. Di. 39 unter εἴργω. So steht das Wort öfter von Abgrenzungen durch Flüsse, Meere, Gebirge. vgl. 1, 174, 1. 2, 99, 2. 4, 55. (Sch.) Eben so bei Spätern — ἀποτάμνει. Di. 40 unter τέμνω — τὰ κάτω, das diesseits des Halys gelegene, im Ggs. zu Oberasien, τὰ ἄνω. vgl. 1, 177. — οὗτος dies. Spr. 61, 6. (7.) — μῆκος. Ein ähnliches Asyndeton 2, 11, 1. Das Wort ist Prädicat: als Länge. — εὔζωνος unbeschwert. zu Thuk. 2, 97, 2. — ἀναισιμοῦνται, ἀναλίσκονται. vgl. 2, 11, 1. Die Entfernung, sechzig geographische Meilen, hat Her. sich zu klein gedacht. (Lh.) Eine Tagereise veranschlagt er 4, 101 auf zweihundert, 5, 53 auf hundert und funfzig Stadien. (We.)

C. 73 § 1. ἱμέρῳ. ἐπιθυμίᾳ würde ein attischer Prosaiker gesagt haben. — μοῖραν Gebiet, wie 1, 75, 1. 82, 1. 106. Sonst eben nicht so. — βουλόμενος ist wohl zu tilgen. gr. Spr. u. Di. 61, 6, 8. (5.) Ein anderes

τίσασθαι θέλ[illegible]ὑπὲρ Ἀστυάγεω Κῦρον. Ἀστυάγεα γὰρ τὸν Κυαξάρεω, ἐόντα Κροίσου μὲν γαμβρόν, Μήδων δὲ βασιλέα, Κῦρος ὁ Καμ-2βύσεω καταστρεψάμενος εἶχε, γενόμενον γαμβρὸν Κροίσῳ ὧδε. Σκυθέων τῶν νομάδων ἴλη ἀνδρῶν στασιάσασα ὑπεξῆλθε ἐς γῆν τὴν Μηδικήν· ἐτυράννευε δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Μήδων Κυαξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηιόκεω, ὃς τοὺς Σκύθας τούτους τὸ μὲν πρῶτον περιεῖπε εὖ ὡς ἐόντας ἱκέτας, ὥστε δὲ περὶ πολλοῦ ποιεόμενος αὐτούς, παῖδάς σφι παρέδωκε τὴν γλῶσσάν τε ἐκμαθέειν καὶ τὴν τέχνην τῶν τόξων. χρόνου δὲ γενομένου καὶ αἰεὶ φοιτεόντων τῶν Σκυθέων ἐπ' ἄγρην καὶ αἰεί τι φερόντων καί κοτε συνήνεικε ἑλεῖν σφέας μηδέν· νοστήσαντας δὲ αὐτοὺς κεινῇσι χερσὶ ὁ Κυαξάρης (ἦν γάρ, ὡς διέ-3δεξε, ὀργὴν ἄκρος) τρηχέως κάρτα περιέσπε ἀεικίῃ. οἱ δὲ ταῦτα πρὸς Κυαξάρεω παθόντες, ὥστε ἀνάξια σφέων αὐτῶν πεπονθότες, ἐβουλεύσαντο τῶν παρὰ σφίσι διδασκομένων παίδων ἕνα κατακόψαι, σκευάσαντες δὲ αὐτὸν ὥσπερ ἐώθεσαν καὶ τὰ θηρία σκευά[illegible], Κυαξάρεϊ δοῦναι φέροντες ὡς ἄγ[illegible]ν δῆθεν, δόντες δὲ τὴν ταχίστην κομίζεσθαι παρ' Ἀλυάττεα τὸν Σαδυάττεω ἐς Σάρδις. ταῦτα καὶ ἐγένετο· καὶ γὰρ Κυαξάρης καὶ οἱ παρεόντες δαιτυμόνες τῶν κρεῶν τουτέων ἐπάσαντο, καὶ οἱ Σκύθαι ταῦτα ποιήσαντες Ἀλυάττεω ἱκέται ἐγένοντο.

74 Μετὰ δὲ ταῦτα (οὐ γὰρ δὴ ὁ Ἀλυάττης ἐξεδίδου τοὺς Σκύθας ἐξαιτέοντι Κυαξάρεϊ) πόλεμος τοῖσι Λυδοῖσι [illegible] τοῖσι Μήδοισι ἐγεγόνεε ἐπ' ἔτεα πέντε, ἐν τοῖσι πολλάκις μὲν οἱ Μῆδοι τοὺς Λυδοὺς ἐνίκησαν, πολλάκις δὲ οἱ Λυδοὶ τοὺς Μήδους· ἐν δὲ καὶ νυκτομαχίην τινὰ ἐποιήσαντο. διαφέρουσι δέ σφι ἐπ' ἴσης τὸν πόλεμον τῷ ἕκτῳ ἔτεϊ συμβολῆς γενομένης συνήνεικε ὥστε τῆς μάχης συνεστεώσης τὴν

Glossem, [illegible]υθυμῶν, haben einige Hsn. — *τίσασθαι.* zu 1, 10, 1. — *γαμβρόν* 1, 74, 2.

§ 2. *περιέπειν* behandeln gebraucht von Attikern auch Xen. an einigen Stellen. vgl. 1, 114, 2. — *ὥστε.* zu 1, 8, 1. — *ἐκμαθέειν.* Spr. 55, 3, 10. (20.) — *γενομένου,* wie 1, 160, 2. — *καί κοτε* auch einmal. — *φοιτεόντων.* *φοιτώντων* Lh., der jene Formation überall ändert. — *συνήνεικε,* unattisch für *συνέβη,* auch bei Her. wohl nur im Ao., nur ausnahmsweise mit *ὥστε* 1, 74, 1. 3, 14, 3. vgl. Thuk. 5, 14, 1. Ueber *συνηνέχθη* in diesem Sinne 1, 19. — *κεινῇσι, κεναῖς.* Di. 2, 3, 1. — *ἄκρος* heftig. — *ἀεικίῃ.* vgl. 1, 115, 1. 3, 160. (Sch.) Attisch *αἰκία.*

§ 3. *ἐβουλεύσαντο* beschlossen, versch[illegible]en von *βουλεύειν* 3, 84, 1 u. 2. zu Xen. An. 3, 2, 8. — *ὥστε.* zu 1, 8, 1. — *σκευάζειν* [illegible] Speise zubereiten, wie 1, 207, 5. — *Κυαξάρεϊ* auch 1, 74, 1, *Κυαξάρῃ* 1, 16. — *δῆθεν* angeblich. zu Thuk. 1, 92. — *κομίζεσθαι.* Spr. 52, 6, 1. — *ταῦτα.* *δή* zugefügt wäre die Verbindung weniger asyndetisch. — *δαιτυμόνες,* wie bei Ho. öfter auch bei Her., unattisch. — *ἐπάσαντο.* Di. 40 unter *πατέομαι.*

C. 74 § 1. *ἐν δέ* unter andern aber. Ohne das gew. zugefügte *δή* auch 2, 43, 2. 176. 8, 113, 2; *ἐν δὲ δή* 1, 184, 1. 185, 1. 192, 1. 3, 15, 2. 38, 1. (Gaisf.) Der Gebrauch ist unattisch. Di. 68, 2, 3. — *διαφέρειν* durchführen. zu Thuk. 1, 11, 2. — *ἐπ' ἴσης* unter gleichem Erfolge. vgl.

ἡμέρην ἐξαπίνης νύκτα γενέσθαι. τὴν δὲ μεταλλαγὴν [illegible]ύτην τῆς ἡμέ-2
ρης Θαλῆς ὁ Μιλήσιος τοῖσι Ἴωσι προηγόρευσε ἔσεσθαι, οὖρον προ-
θέμενος ἐνιαυτὸν τοῦτον ἐν τῷ δὴ καὶ ἐγένετο ἡ μεταβολή. οἱ δὲ Λυ-
δοί τε καὶ οἱ Μῆδοι ἐπείτε εἶδον νύκτα ἀντ' ἡμέρης γινομένην, τῆς
μάχης τε ἐπαύσαντο καὶ μᾶλλόν τι ἔσπευσαν καὶ ἀμφότεροι εἰρήνην
ἑωυτοῖσι γενέσθαι. οἱ δὲ συμβιβάσαντες αὐτοὺς ἦσαν οἵδε, Συέννεσίς
τε ὁ Κίλιξ καὶ Λαβύνητος ὁ Βαβυλώνιος. οὗτοί σφι καὶ τὸ ὅρκιον 3
οἱ σπεύσαντες γενέσθαι ἦσαν, καὶ γάμων ἐπαλλαγὴν ἐποίησαν· Ἀλυ-
άττεα γὰρ ἔγνωσαν δοῦναι τὴν θυγατέρα Ἀρύηνιν Ἀστυάγεϊ τῷ Κυα-
ξάρεω παιδί· ἄνευ γὰρ ἀναγκαίης ἰσχυρῆς συμβάσιες ἰσχυραὶ οὐκ ἐ-
θέλουσι συμμένειν. ὅρκια δὲ ποιέεται ταῦτα τὰ ἔθνεα τά πέρ τε Ἕλ-
ληνες καὶ πρὸς τούτοισι, ἐπεὰν τοὺς βραχίονας ἐπιτάμωνται ἐς τὴν
ὁμοχροιίην, τὸ αἷμα ἀναλείχουσι ἀλλήλων.

Τοῦτον δὴ ὦν τὸν Ἀστυάγεα Κῦρος, ἐόντα ἑωυτοῦ μητροπάτορα, 75
καταστρεψά[illegible]ἔσχε δι' αἰτίην τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπίσω λόγοισι ση-
μανέω· τὰ Κ[illegible]ισος ἐπιμεμφόμενος τῷ Κύρ[illegible]ς τε τὰ χρηστήρια ἔ-
πεμπε εἰ στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας καὶ δὴ καὶ ἀπικομένου χρησμοῦ
κιβδήλου, ἐλπίσας πρὸς ἑωυτοῦ τὸν χρησμὸν εἶναι, ἐστρατεύετο ἐς
τὴν Περσέων μοῖραν. ὡς δὲ ἀπίκετο ἐπὶ τὸν Ἅλυν ποταμὸν ὁ Κροῖ-2
σος, τὸ ἐνθεῦτεν, ὡς μὲν ἐγὼ λέγω, κατὰ τὰς ἐούσας γεφύρας διεβί-
βασε τὸν στρατόν, ὡς [illegible]ὲ ὁ πολλὸς λόγος Ἑλλήνων, Θαλ[illegible]οἱ ὁ Μι-

---

zu Thuk. 1, 27, 1. — *συνεστεώσης* commissa. So öfter Arrian. dort zu 1, 15, 3; über *πόλεμος ξυνέστη* zu Thuk. 1, 15, 2. — *νύκτα.* Umschreibung einer Sonnenfinsterniss, am 30 September 610 v. Ch. Ideler Chronol. I. S. 209 f.

§ 2. *ἐν τῷ* für *ἐν ᾧ* Schäfer. — *καὶ ἀμφότεροι.* vgl. zu 1, 52. — *οἵδε* hätte ein Attiker nicht zugefügt.

§ 3. *τὸ ὅρκιον οἱ σπ.* gr. Spr. 59, 10, 1. Denn der Inf. ist [illegible] nach gr. Spr. 61, 6, 8 zu erklären. vgl. zu *Πανταλέοντι* 1, 92, 2. — *γάμων ἐπαλλαγή* Wechselheirath, ein ungewöhnlicher Ausdruck. — *ἔγνωσαν* bestimmten. — *δοῦναι.* Spr. 55, 3, 6. (12.) — *ἀναγκαίης* Band. — *ἐθέλουσι* mögen, pflegen. vgl. 7, 50, 2. 157, 2. 8, 60, 4. (Sch.) Thuk. 2, 89, 8: *ἡσσωμένων ἀνδρῶν οὐκ ἐθέλουσιν αἱ γνῶμαι πρὸς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους ὁμοῖαι εἶναι.* — *τά περ* eben so wie. Das zugefügte *τέ* entspricht dem *καί* vor *πρός.* — *ὁμοχροιίην* Oberfläche der Haut. (We.) Bei Attikern nicht üblich. Wohl *ὁμοχροίην* nach einer Hs., wie bei Hippokrates. (Br.) — *ἀλλήλων, τὸ ἀλλήλων* nach Sprachl. 51, 3, 2. (A.) war hier nicht statthaft, indem zu erklären ist τὸ (da[illegible]ausfliessende) *αἷμα, αἷμα ὃν ἀλλήλων.* vgl. zu *ἑαυτῶν* Thuk. [illegible]92, 4.

C. 75 § 1. [illegible]ε. *εἶχε?* Der Ao. war wohl in dieser Verbindung nicht üblich. gr. Spr. 56, 3, 6. — *τοῖσι ὀπίσω* den spätern, wie *ὄπισθε* 5, 22, 1. 7, 213, 2, beides so unattisch. — *λόγοισι* 1, 107 ff. (Bä.) — *σημανέω* für *διηγήσομαι*, wie 7, 213 vgl. 3, 116, so unattisch. — *εἰ στρ[illegible]ται.* zu 1, 53. — *ἐλπίσας.* zu 1, 22, 2. — *πρὸς ἑωυτοῦ* sich güns[illegible] Spr. 68, 33 (37), 1.

§ 2. *τὸ ἐντεῦθεν* darauf, wie 1, 80, 4. — *ὁ πολλὸς λόγος* die allgemeine Sage, wie *ὁ πλείων λόγος* bei Arrian. vgl. dort zu 1, 11, 6. Beides wohl unattisch. — *εἶναι* sei gewesen, von dem schon vorschwe-

λήσιος διεβίβ[illegible]ε. ἀπορέοντος γὰρ Κροίσου ὅκως οἱ διαβήσεται τὸν ποταμὸν ὁ στρατός (οὐ γὰρ δὴ εἶναί κω τοῦτον τὸν χρόνον τὰς γεφύρας ταύτας) λέγεται παρεόντα τὸν Θαλῆν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ποιῆσαι αὐτῷ τὸν ποταμὸν ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ῥέοντα τοῦ στρατοῦ καὶ
3 ἐκ δεξιῆς ῥέειν. ποιῆσαι δὲ ὧδε· ἄνωθεν τοῦ στρατοπέδου ἀρξάμενον διώρυχα βαθέαν ὀρύσσειν, ἄγοντα μηνοειδέα, ὅκως ἂν τὸ στρατόπεδον ἱδρυμένον κατὰ νώτου λάβοι, ταύτῃ κατὰ τὴν διώρυχα ἐκτραπόμενος ἐκ τῶν ἀρχαίων ῥεέθρων καὶ αὖτις παραμειβόμενος τὸ στρατόπεδον ἐς τὰ ἀρχαῖα ἐσβάλλοι, ὥστε ἐπείτε καὶ ἐσχίσθη τάχιστα ὁ ποταμός, ἀμφοτέρῃ διαβατὸς ἐγένετο. οἱ δὲ καὶ τὸ παράπαν λέγουσι καὶ τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηρανθῆναι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐ προσί-
76 εμαι· κῶς γὰρ ὀπίσω πορευόμενοι διέβησαν αὐτόν; Κροῖσος δὲ ἐπείτε διαβὰς σὺν τῷ στρατῷ ἀπίκετο τῆς Καππαδοκίης ἐς τὴν Πτερίην καλεομένην (ἡ δὲ Πτερίη ἐστὶ τῆς χώρης ταύτης τὸ ἰσχυρότατον, κατὰ Σινώπην πόλιν τὴν ἐν Εὐξείνῳ πόντῳ μάλιστά κῃ [illegible]ένη), ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύετο φθ[illegible]ων τῶν Συρίων τοὺς κλήρους. καὶ εἷλε μὲν τῶν Πτερίων τὴν πόλιν καὶ ἠνδραποδίσατο, εἷλε δὲ τὰς περιοικίδας αὐτῆς
2 πάσας, Συρίους τε οὐδὲν ἐόντας αἰτίους ἀναστάτους ἐποίησε. Κῦρος δὲ ἀγείρας τὸν ἑωυτοῦ στρατὸν καὶ παραλαβὼν τοὺς μεταξὺ οἰκέοντας πάντας ἠντιοῦτο Κροίσῳ. πρὶν δὲ ἐξελαύνειν ὁρμῆσαι τὸν στρατόν, πέμψας [illegible]ρυκας ἐς τοὺς Ἴωνας ἐπειρᾶτό σφε[illegible] ἀπὸ Κροίσου ἀπιστάναι. Ἴωνες μέν νυν οὐκ ἐπείθοντο, Κῦρος δὲ ὡς ἀπίκετο καὶ ἀντεστρατοπεδεύσατο Κροίσῳ, ἐνθαῦτα ἐν τῇ Πτερίῃ χώρῃ ἐπειρῶντο κατὰ

---

benden *λέγεται* abhängig. — *ἐξ ἀριστερῆς χειρός,* indem sie gegen die Quellen gewandt standen. (We.) — *καὶ ἐκ δ.* auch zur Rechten; denn auc[illegible] zur Linken floss noch ein Theil. vgl. § 3. — *ῥέειν* hängt von dem erste[illegible] *ποιῆσαι* ab. Spr. 55, 3, 6. (12.)

§ 3. *ἄνωθεν,* nach den Quellen zu. (Sch.) — *βαθέαν.* Di. 22, 6, 1. — *ἄγοντα μηνοειδέα* indem er ihn im Halbkreise führen liess. — *ὅκως ἄν,* wie 1, 91, 2. 99. gr. Spr. 54, 8, 2. — *κατὰ νώτου λάβοι* der Fluss im Rücken des Heeres flösse, nämlich eben durch das neue Bette. (Wy.) — *κατὰ τὴν διώρυχα* ist Epexegem, wenn nicht Glossem zu *ταύτῃ.* — *καί* vor *ἐσχίσθη* gehört zu diesem und lässt vor *διαβατός* ein zweites *καί* erwarten, welches fehlt wie in den Fällen gr. Spr. 69, 32, 13. — *ἀμφοτέρῃ* an beiden Stellen, synonym mit *κατ' ἀμφότερα* 7, 10, 3; unattisch. — *καί* vor *τὸ παράπαν* wie vor *μάλα, πάνυ* etc. Spr. 69, 28, 7. (32, 18.) Das nächste *καί* gehört mehr zum [illegible]en Gedanken: sogar ausgetrocknet etc., nicht bloss getheilt. — *προσί[illegible]αι* nehm' ich an, als glaublich, wie 6, 123, 1. (Sch.) vgl. zu Thuk. 4, 88, 1. — [illegible]ρ. *γὰρ ἄν* Schäfer. — *διέβησαν* hätten sie übergehen sollen. gr. Spr. 54, 1, 3.

C. 76 § 1. *κατά* gegenüber. (Sch.) zu Xen. An. 1, 4, 3. — *κῃ* fügt Her. [illegible]öfter zu *μάλιστα,* wie 2, 75, 1; nicht so die Attiker *πῄ.* — *κειμένη* für [illegible]νη. We. — *κλήρους* Güter, synonym mit *ἀγρούς* 9, 94, 2. (Sch.) — *οὐδὲν αἰτίους.* zu Xen. An. 6, 4, 8.

§ 2 *ἠντιοῦτο.* Di. 39 unter *ἀντιόομαι.* — *ἐξελαύνειν ὁρμῆσαι,* wie *ὁρμῆσαι στρατεύεσθαι* 7, 150, 1. (We.) — *ἐς τούς.* Spr. 68, 17 (21), 2. — *πειρᾶσθαί τινος* gebraucht Her. oft vom Kampfe. — *κατὰ τὸ ἰσχυρόν* mit

ὁ ἰσχυρὸν ἀλλήλων. μάχης δὲ καρτερῆς γενομένης καὶ πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν τέλος οὐδέτεροι νικήσαντες διέστησαν νυκτὸς ἐπελθούσης.

Καὶ τὰ μὲν στρατόπεδα ἀμφότερα οὕτω ἠγωνίσατο· Κροῖσος δὲ 77 μεμφθεὶς κατὰ τὸ πλῆθος τὸ ἑωυτοῦ στράτευμα (ἦν γάρ οἱ ὁ συμβαλὼν στρατὸς πολλὸν ἐλάσσων ἢ ὁ Κύρου), τοῦτο μεμφθείς, ὡς τῇ ὑστεραίῃ οὐκ ἐπειρᾶτο ἐπιὼν ὁ Κῦρος, ἀπήλαυνε ἐς τὰς Σάρδις, ἐν νόῳ ἔχων παρακαλέσας μὲν Αἰγυπτίους κατὰ τὸ ὅρκιον (ἐποιήσατο γὰρ καὶ πρὸς Ἄμασιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου συμμαχίην πρότερον ἤπερ πρὸς Λακεδαιμονίους), μεταπεμψάμενος δὲ καὶ Βαβυλωνίους 2 (καὶ γὰρ πρὸς τούτους αὐτῷ ἐπεποίητο συμμαχίη, ἐτυράννευε δὲ τῶν Βαβυλωνίων τὸν χρόνον τοῦτον Λαβύνητος), ἐπαγγείλας δὲ καὶ Λακεδαιμονίους παρεῖναι ἐς χρόνον ῥητόν, ἁλίσας τε δὴ τούτους καὶ τὴν ἑωυτοῦ συλλέξας στρατιὴν ἐνένωτο τὸν χειμῶνα παρεὶς ἅμα τῷ ἔαρι στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Πέρσας. καὶ ὁ μὲν ταῦτα φρονέων, ὡς ἀπίκετο ἐς τὰς Σάρδις, ἔπεμπε κήρυκας κατὰ τὰς συμμαχίας προερέοντας ἐς πέμπτον μῆνα συλλέγεσθαι ἐς Σάρδις· τὸν δὲ παρεόντα καὶ μαχεσάμενον στρατὸν Πέρσῃσι, ὃς ἦν αὐτοῦ ξεινικός, πάντα ἀπεὶς διεσκέδασε, οὐδαμὰ ἐλπίσας μή κοτε ἄρα ἀγωνισάμενος οὕτω παραπλησίως Κῦρος ἐλάσῃ ἐπὶ Σάρδις.

Ταῦτα ἐπιλεγομένῳ Κροίσῳ τὸ προάστειον πᾶν ὀφίων ἐνεπλήσθη· 78 φανέντων δὲ αὐτέων οἱ ἵπποι μετιέντες τὰς νομὰς νέμεσθαι φοιτέοντες κατήσθιον. ἰδόντι δὲ τοῦτο Κροίσῳ, ὥσπερ καὶ ἦν, ἔδοξε

Macht, mit mächtigem Angriffe. (Va.?) vgl. 9, 2, 2. — ἀμφοτέρων eben so von πολλῶν regiert 1, 80, 4. 82, 4. 4, 201, 1. mit ἐξ 3, 11 und 6, 101: ἐπιπτον πολλοὶ ἀμφοτέρων.

C. 77 § 1. μεμφθεὶς τὸ στράτευμα unzufrieden mit dem Heere. vgl. 7, 48 u. zu Thuk. 6, 13, 2. Ueber die Form Di. 39 unter μέμφομαι. — τοῦτο bezieht sich der Sache nach auf τὸ πλῆθος: in diesem Puncte, da man auch μέμφεσθαί τινα τοῦτο neben κατά τι sagte. Spr. 46, 3, 2. (5, 7.) — οὐκ ἐπειρᾶτο ἐπιών er machte keinen Versuch (zu kämpfen) mit Anrücken. Die unattische Verbindung des πειρᾶσθαι mit dem Particip (Di. 56, 5, 3) ist bei Her. nicht selten. „vgl. 1, 84, 1. 2, 73, 2. 4, 125, 2. 139, 1. 6, 5, 1. 9, 2. 50, 1. 7, 139, 1. 148, 1. 172, 2. 9, 26, 1. 53, 2." (Sch.) — ἤπερ als, dialektisch Di. 69, 36.

§ 2. ἐπαγγείλας παρεῖναι. Spr. 55, 3, 7. (13.) vgl. gr. Spr. 48, 7, 10. — ἁλίσας. Di. 39 unter ἁλίζω. — ἐνένωτο. ἐννένωτο Bekker. Doch gebraucht Her. ἐννοεῖσθαι nicht, wohl aber νοεῖσθαι so 9, 53, 2. vgl. 7, 206. (Lb.) Di. 40 unter νοέω. Anakoluthisch ist die Epanalepsis nach dem entfernten ἐν νόῳ ἔχων. vgl. gr. Spr. 65, 9, 2. Zugleich eine Art von Verkettung wie 1, 1[illegible]. 197. — ἔαρι für ἦρι Schäfer.

§ 3. κατά ist distributiv. Spr. 68, 21 (25), 4. vgl. eb. A. [illegible] — τὰς συμμαχίας, im Plu. auch 1, 81. 82, 1. — μή, weil ἐλπίσας eine Furcht einschliesst. gr. Spr. u. Di. 54, 8, 10. (8.) — ἐς π. μῆνα, wie 1, 81. vgl. zu Xen. An. 1, 7, 1.

C. 78 § 1. ἐπιλέγεσθαι überlegen, wie oft bei Her., unattisch so. — μετιέντες ablassend. — τάς. gr. Spr. 46, 5, 2. — ὥσπερ. zu ὡς ἐγώ 1,

τέρας εἶναι· αὐτίκα δὲ ἔπεμπε θεοπρόπους ἐς τοὺς ἐξηγητὰς Τελμησσέων. ἀπικομένοισι δὲ τοῖσι θεοπρόποισι καὶ μαθοῦσι πρὸς Τελμησσέων τὸ θέλει σημαίνειν τὸ τέρας οὐκ ἐξεγένετο Κροίσῳ ἀπαγγεῖλαι· πρὶν γὰρ ἢ ὀπίσω σφέας ἀναπλῶσαι ἐς τὰς Σάρδις ἥλω ὁ Κροῖσος. Τελμησσέες μέντοι τάδε ἔγνωσαν, στρατὸν ἀλλόθροον προςδόκιμον εἶναι Κροίσῳ ἐπὶ τὴν χώρην, ἀπικόμενον δὲ τοῦτον καταστρέψεσθαι τοὺς ἐπιχωρίους, λέγοντες ὄφιν εἶναι γῆς παῖδα, ἵππον δὲ πολέμιόν τε καὶ ἐπήλυδα. Τελμησσέες μέν νυν ταῦτα ὑπεκρίναντο Κροίσῳ ἤδη ἡλωκότι, οὐδέν κω εἰδότες τῶν ἦν πέρι Σάρδις τε καὶ 79αὐτὸν Κροῖσον· Κῦρος δὲ αὐτίκα ἀπελαύνοντος Κροίσου μετὰ τὴν μάχην τὴν γενομένην ἐν τῇ Πτερίῃ, μαθὼν ὡς ἀπελάσας μέλλοι Κροῖσος διασκεδᾶν τὸν στρατόν, βουλευόμενος εὕρισκε πρῆγμά οἱ εἶναι ἐλαύνειν ὡς δύναιτο τάχιστα ἐπὶ τὰς Σάρδις, πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἁλισθῆναι τῶν Λυδῶν τὴν δύναμιν. ὡς δέ οἱ ταῦτα ἔδοξε, καὶ ἐποίεε κατὰ τάχος· ἐλάσας γὰρ τὸν στρατὸν ἐς τὴν Λυδίην αὐτὸς ἄγγελος Κροίσῳ ἐληλύθεε.

2 Ἐνθαῦτα Κροῖσος ἐς ἀπορίην πολλὴν ἀπιγμένος, ὥς οἱ παρὰ δόξαν ἔσχε τὰ πρήγματα ἢ ὡς αὐτὸς κατεδόκεε, ὅμως τοὺς Λυδοὺς ἐξῆγε ἐς μάχην. ἦν δὲ τοῦτον τὸν χρόνον ἔθνος οὐδὲν ἐν τῇ Ἀσίῃ οὔτε ἀνδρειότερον οὔτε ἀλκιμώτερον τοῦ Λυδίου. ἡ δὲ μάχη σφέων ἦν ἀπ' ἵππων· δούρατά τε ἐφόρεον μεγάλα καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἱππεύε-80σθαι ἀγαθοί. ἐς τὸ πεδίον δὲ συνελθόντων τοῦτο τὸ πρὸ τοῦ ἄστεός ἐστι τοῦ Σαρδιηνοῦ, ἐὸν μέγα τε καὶ ψιλόν (διὰ δὲ αὐτοῦ ποταμοὶ ῥέοντες καὶ ἄλλοι καὶ Ὕλλος συρρηγνῦσι ἐς τὸν μέγιστον, καλεόμενον δὲ

22, 1. — τοὺς ἐξηγητάς für τοὺς ἐξηγητέας oder τῶν ἐξηγητέων Bekker. — Τελμησσέων. Auch nach Cic. div. 1, 41: in hac urbe excellit haruspicum disciplina. (We.) — θέλει. 4, 131: ἐκέλευε γνῶναι τὸ ἐθέλει τὰ δῶρα λέγειν. 6, 37, 2: τί θέλει τὸ ἔπος εἶναι;

§ 2. πρὶν ἤ. zu 1, 19. Mit dem Infinitiv öfter, wie 1, 79. 2, 2, 1. 4, 167, 1. (Sch.) — σφέας, αὐτούς, wie σφι 1, 3. — ἀναπλῶσαι. zu 1, 2, 2. — ἀλλόθροον anders sprechend, fremd, ein poetisches Wort, auch 3, 11, 1. — ἐπήλυδα. Di. 17, 2, 2. — τῶν, τούτων ἅ. gr. Spr. 51, 10, 3. Matthiä streicht ἦν.

C. 79 § 1. αὐτίκα ähnlich 2, 146, 2. 7, 220, 2. (Matth.) Attisch so εὐθύς. Spr. 56, 9 (10), 3. — πρῆγμα vortheilhaft, wie 4, 11, 2 u. 7, 12, 1. (We.) Ungewöhnlich. vgl. jedoch zu 1, 207, 1. — ἔδοξε, καί. So steht καί bei Her. und Thuk. öfter im Nachsatze. Kr. zum Dionys. p. 291. — ἐληλύθεε. Di. 53, 4 A.

§ 2. ἔσχε, nicht für εἶχε, sondern vom Eintreten. Spr. 53, 5, 1. Wie mit dem Adverbium so findet sich ἔχειν ähnlich auch mit einer Präposition und ihrem Casus. vgl. 2, 30, 2. — ἢ ὡς κατεδόκεε, wie 8, 4, [illegible] (Va.) vgl. zu 1, 2[illegible]. — ἀλκιμώτεροι, mehr von der physischen Tapferkeit. 3, 110: θηρία ἐς ἀλκὴν ἄλκιμα. — ἀπ' ἵππων. Od. ι, 50: ἐπιστάμενοι μὲν ἀφ' ἵππων ἀνδράσι μάρνασθαι. (We.) gr. Spr. 68, 16, 4. — δούρατα. Di. 20 unter δόρυ. — ἱππεύεσθαι. zu 1, 27, 2. — ἀγαθοί geschickt zu. gr. Spr. 55, 3, 3.

C. 80 § 1. ψιλόν kahl, ohne Bäume und Strauchwerk, wie Xen. An. 1, 5, 5. — συρρηγνῦσι. Di. 36, 1, 3. — δέ. zu 1, 7, 1. — Φώκαιαν für

ρμον, ὃς ἐξ οὔρεος ἱροῦ μητρὸς Δινδυμήνης ῥέων ἐκδιδοῖ ἐς θάλασσαν κατὰ Φώκαιαν πόλιν), ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος ὡς εἶδε τοὺς Λυδοὺς ἐς μάχην τασσομένους, καταρρωδήσας τὴν ἵππον ἐποίησε Ἁρπάγου ὑποθεμένου, ἀνδρὸς Μήδου, τοιόνδε. ὅσαι τῷ στρατῷ τῷ ἑωυ-2 τοῦ εἵποντο σιτοφόροι τε καὶ σκευοφόροι κάμηλοι, ταύτας πάσας ἁλίσας καὶ ἀπελὼν τὰ ἄχθεα ἄνδρας ἐπ' αὐτὰς ἀνέβησε ἱππάδα στολὴν ἐσταλμένους, σκευάσας δὲ αὐτοὺς προσέταξε τῆς ἄλλης στρατιῆς προϊέναι πρὸς τὴν Κροίσου ἵππον, τῇ δὲ καμήλῳ ἕπεσθαι τὸν πεζὸν στρατὸν ἐκέλευε, ὄπισθε δὲ τοῦ πεζοῦ ἐπέταξε τὴν πᾶσαν ἵππον. ὡς 3 δέ οἱ πάντες διετετάχατο, παραίνεσε τῶν μὲν ἄλλων Λυδῶν μὴ φειδομένους κτείνειν πάντα τὸν ἐμποδὼν γινόμενον, Κροῖσον δὲ αὐτὸν μὴ κτείνειν, μηδ' ἢν συλλαμβανόμενος ἀμύνηται. ταῦτα μὲν παραίνεσε, τὰς δὲ καμήλους ἔταξε ἀντία τῆς ἵππου τῶνδε εἵνεκεν· κάμηλον ἵππος φοβέεται καὶ οὐκ ἀνέχεται οὔτε τὴν ἰδέην αὐτῆς ὁρέων οὔτε τὴν ὀδμὴν ὀσφραινόμενος. αὐτοῦ δὴ ὦν τούτου εἵνεκεν ἐσεσό-4 φιστο, ἵνα τῷ Κροίσῳ ἄχρηστον ᾖ τὸ ἱππικόν, τῷ δή τι καὶ ἐπεῖχε ἐλλάμψεσθαι ὁ Λυδός. ὡς δὲ καὶ συνήισαν ἐς τὴν μάχην, ἐνθαῦτα ὡς ὤσφροντο τάχιστα τῶν καμήλων οἱ ἵπποι καὶ εἶδον αὐτάς, ὀπίσω ἀνέστρεφον, διέφθαρτό τε τῷ Κροίσῳ ἡ ἐλπίς. οὐ μέντοι οἵ γε Λυδοὶ τὸ ἐνθεῦτεν δειλοὶ ἦσαν, ἀλλ' ὡς ἔμαθον τὸ γινόμενον, ἀποθορόντες ὑπὸ τῶν ἵππων πεζοὶ τοῖσι Πέρσῃσι συνέβαλον. χρόνῳ δὲ πεσόντων ἀμφοτέρων πολλῶν ἐτράποντο οἱ Λυδοί, κατειληθέντες δὲ ἐς τὸ τεῖχος ἐπολιορκέοντο ὑπὸ τῶν Περσέων.

Τοῖσι μὲν δὲ κατεστήκεε πολιορκίη, Κροῖσος δὲ δοκέων οἱ χρό-81 νον ἐπὶ μακρὸν ἔσεσθαι τὴν πολιορκίην ἔπεμπε ἐκ τοῦ τείχεος ἄλλους

Φωκαίην Bekker. vgl. 1, 142, 2. 152, 2. 2, 106, 1. 178, 2. — *τοιόνδε* ohne *τι*, wie 1, 123, 2. 191, 1. 2, 2, 1. So auch zuweilen bei Attikern. Kr. zu Thuk. 4, 67, 2.

§ 2. *ἀνέβησε.* Di. 40 unter *βαίνω.* — *ἱππάδα.* attisch *ἱππικήν.* — *ἐσταλμένους* für *ἐνεσταλμένους* Schäfer. — *τῇ καμήλῳ* collectiv, wie *ἡ ἵππος.* (Sch.) — *τὴν πᾶσαν.* gr. Spr. 50, 11, 12.

§ 3. *παραίνεσε.* Di. 28, 4, 2. — *πάντα τόν.* gr. Spr. 50, 4, 1. — *Κροῖσον αὐτόν.* gr. Spr. 50, 11, 16. — *μηδ' ἤν* selbst nicht wenn. gr. Spr. 65, 5, 17. — *ἀντία τῆς,* attisch *κατὰ τήν* gegenüber der. vgl. 9, 31, 3. (wo § 4 *κατά.*) 48, 2. Di. 48, 13, 2. — *κάμηλον* ohne *γάρ,* ein bei Her. häufiges Asyndeton. vgl. 1, 93, 1. 96, 1. 100. 114, 1. 179, 1. 8, 41, 1. 50, 1. 120, 1. Di. 59, 1, 5. — *ἰδέην.* *εἶδος* in der schlichten att. Prosa (Xen., die Redner). — *ὁρέων.* Spr. 56, 6, 1.

§ 4. *ἐπεῖχε* setzte sich darauf, hatte vor. „vgl. 1, 153, 2. 6, 96." (We.) — *ὁ Λυδός.* zu 1, 2, 2. — *τήν* die bevorstehende. zu Thuk. 3, 105, 4 u. 4, 91, 2. — *ὤσφροντο* für *ὠσφραντο* Kr. Diese Form steht ganz vereinzelt. — *ὀπίσω.* attisch *πάλιν.* vgl. zu 1, 13. — *ἡ* die gefasste. gr. Spr. 50, 2, 2. (3.) — *ἀποθορόντες.* Di. 39 unter *θρώσκω.* — *χρόνῳ* mit der Zeit. gr. Spr. 48, 2, 10. — *κατειληθέντες.* zu 1, 24, 2.

C. 81. *κατεστήκεε* bestand. Eben so Thuk. 1, 102, 1. vgl. 3, 10, 1. — *ἐπί.* gr. Spr. u. Di. 68, 4, 2. (6.) So *χρόνον ἐπὶ πολλόν* 1, 214, 2. 2, 133, 1. 154,

ἀγγέλους ἐς τὰς συμμαχίας· οἱ μὲν γὰρ πρότερον διεπέμποντο ἐς πέμπτον μῆνα προερέοντες συλλέγεσθαι ἐς Σάρδις, τούτους δὲ ἐξέπεμπε τὴν ταχίστην δέεσθαι βοηθέειν ὡς πολιορκεομένου Κροίσου.
82ἔς τε δὴ ὦν τὰς ἄλλας ἔπεμπε συμμαχίας καὶ δὴ καὶ ἐς Λακεδαίμονα. τοῖσι δὲ καὶ αὐτοῖσι τοῖσι Σπαρτιήτῃσι κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν χρόνον συνεπεπτώκεε ἔρις ἐοῦσα πρὸς Ἀργείους περὶ χώρου καλεομένου Θυρέης· τὰς γὰρ Θυρέας ταύτας, ἐούσας τῆς Ἀργολίδος μοίρης, ἀποταμόμενοι ἔσχον οἱ Λακεδαιμόνιοι. ἦν δὲ καὶ ἡ μέχρι Μαλεῶν ἡ πρὸς ἑσπέρην Ἀργείων, ἥ τε ἐν τῇ ἠπείρῳ χώρη καὶ ἡ Κυ-2θηρίη νῆσος καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν νήσων. βοηθησάντων δὲ Ἀργείων τῇ σφετέρῃ ἀποταμνομένῃ, ἐνθαῦτα συνέβησαν ἐς λόγους συνελθόντες ὥστε τριηκοσίους ἑκατέρων μαχέσασθαι, ὁκότεροι δ' ἂν περιγένωνται, τουτέων εἶναι τὸν χῶρον· τὸ δὲ πλῆθος τοῦ στρατοῦ ἀπαλλάσσεσθαι ἑκάτερον ἐς τὴν ἑωυτοῦ μηδὲ παραμένειν ἀγωνιζομένων, τῶνδε εἵνεκεν ἵνα μὴ παρεόντων τῶν στρατοπέδων ὁρέοντες οἱ ἕτεροι ἑσσουμέ-3νους τοὺς σφετέρους ἐπαμύνοιεν. συνθέμενοι ταῦτα ἀπαλλάσσοντο, λογάδες δὲ ἑκατέρων ὑπολειφθέντες συνέβαλον. μαχομένων δέ σφεων καὶ γινομένων ἰσοπαλέων ὑπελείποντο ἐξ ἀνδρῶν ἑξακοσίων τρεῖς, Ἀργείων μὲν Ἀλκήνωρ τε καὶ Χρομίος, Λακεδαιμονίων δὲ Ὀθρυάδης· ὑπελείφθησαν δὲ οὗτοι νυκτὸς ἐπελθούσης. οἱ μὲν δὴ δύο τῶν Ἀργείων ὡς νενικηκότες ἔθεον ἐς τὸ Ἄργος, ὁ δὲ τῶν Λακεδαιμονίων Ὀθρυάδης σκυλεύσας τοὺς Ἀργείων νεκροὺς καὶ προσφορήσας 4τὰ ὅπλα πρὸς τὸ ἑωυτοῦ στρατόπεδον ἐν τῇ τάξι εἶχε ἑωυτόν. ἡμέρῃ δὲ δευτέρῃ παρῆσαν πυνθανόμενοι ἀμφότεροι. τέως μὲν δὴ αὐτοὶ ἑκάτεροι ἔφασαν νικᾶν, λέγοντες οἱ μὲν ὡς ἑωυτῶν πλεῦνες περιγεγόνασι, οἱ δὲ τοὺς μὲν ἀποφαίνοντες πεφευγότας, τὸν δὲ σφέτερον παραμείναντα καὶ σκυλεύσαντα τοὺς ἐκείνων νεκρούς· τέλος δὲ ἐκ

---

1. *γῆν περὶ πᾶσαν* 2, 21. — *τὴν ταχίστην*. zu Xen. An. 1, 2, 20. — *δέεσθαι*. Spr. 55, 3, 10. (20.) — *ὡς* mit dem Bedeuten dass.

C. 82 § 1. *τοῖσι δὲ καὶ αὐτοῖσι τοῖσι* diesen aber gleichfalls, nämlich den. gr. Spr. 50, 1, 11. — *συνεπεπτώκεε*, von gleichzeitig Vorgefallenem, mit dem Particip nur noch 5, 36, 1. 9, 101, 1. (Lh.) Bei Attikern entweder bloss mit dem Nominativ oder impersonal mit dem Infinitiv. — *Μαλεῶν*. *Μαλέων* Br. — *Ἀργείων*. Spr. 47, 4, 2. (6, 7.) — *Κυθηρίη* ist Adjectiv; die Insel hiess *τὰ Κύθηρα*.

§ 2. *ἐνθαῦτα* nach einem Particip auch (mit *δή*) bei Attikern. zu Thuk. 1, 91, 3. — *συνέβησαν*. zu 1, 13. — *ὥστε*. gr. Spr. 65, 3, 1. — *τὸ πλῆθος*, sonst *τὸ πολύ*. zu Xen. An. 1, 4, 13. — *ἑκάτερον* die beiderseitige. — *μηδέ*. zu *οὐδέ* 1, 45, 1. — *ἀγωνιζομένων* erg. *τῶν τριηκοσίων*. zu *ἀπαιτεόντων* 1, 3. — *ὁρέοντες* für *ὁρῶντας* oder *ὁρέωντες* Schäfer. Die letztere Form billigt Lh.

§ 3. *ἰσοπαλέων*. zu Thuk. 2, 39, 2. — *οἱ δύο*. zu *τὰ ἕξ* 1, 18, 1. — *ὁ τῶν Λ.* gr. Spr. 47, 9, 1. — *Ὀθρυάδης*. gr. Spr. 50, 1, 11. — *εἶχε* hielt sich (auf). 3, 79, 2: *κατ' οἴκους ἑωυτοὺς ἔχουσι*.

§ 4. *αὐτοὶ ἑκάτεροι*, wie 9, 26, 1. zu Thuk. 1, 105, 4. — *λέγοντες*, gestellt als ob *ἀποφαίνοντες* nicht folgen sollte; wie *ἐν νόῳ ἔχων*

ῆς ἔριδος συμπεσόντες ἐμάχοντο, πεσόντων δὲ καὶ ἀμφοτέρων πολλῶν ἐνίκων Λακεδαιμόνιοι. Ἀργεῖοι μέν νυν ἀπὸ τούτου τοῦ χρό- 5 νου κατακειράμενοι τὰς κεφαλάς, πρότερον ἐπάναγκες κομῶντες, ἐποιήσαντο νόμον τε καὶ κατάρην μὴ πρότερον θρέψειν κόμην Ἀργείων μηδένα μηδὲ τὰς γυναῖκάς σφι χρυσοφορήσειν, πρὶν ἂν Θυρέας ἀνασώσωνται. Λακεδαιμόνιοι δὲ τὰ ἐναντία τούτων ἔθεντο νόμον· οὐ γὰρ κομῶντες πρὸ τούτου ἀπὸ τούτου κομᾶν. τὸν δὲ ἕνα λέγουσι τὸν περιλειφθέντα τῶν τριηκοσίων, Ὀθρυάδην, αἰσχυνόμενον ἀπονοστέειν ἐς Σπάρτην τῶν οἱ συλλοχιτέων διεφθαρμένων, αὐτοῦ μιν ἐν τῇσι Θυρέῃσι καταχρήσασθαι ἑωυτόν.

Τοιούτων δὲ τοῖσι Σπαρτιήτῃσι ἐνεστεώτων πρηγμάτων ἧκε ὁ 83 Σαρδιηνὸς κῆρυξ δεόμενος Κροίσῳ βοηθέειν πολιορκεομένῳ. οἱ δὲ ὅμως, ἐπείτε ἐπύθοντο τοῦ κήρυκος, ὁρμέατο βοηθέειν. καί σφι ἤδη παρεσκευασμένοισι καὶ νεῶν ἐουσέων ἑτοίμων ἦλθε ἄλλη ἀγγελίη, ὡς ἡλώκοι τὸ τεῖχος τῶν Λυδῶν καὶ ἔχοιτο Κροῖσος ζωγρηθείς. οὕτω δὴ οὗτοι μὲν συμφορὴν ποιησάμενοι μεγάλην ἐπέπαυντο, Σάρδιες δὲ ἥλωσαν ὧδε. ἐπειδὴ τεσσερεσκαιδεκάτη ἐγένετο ἡμέρη πολιορκε- 84 ομένῳ Κροίσῳ, Κῦρος τῇ στρατιῇ τῇ ἑωυτοῦ διαπέμψας ἱππέας προεῖπε τῷ πρώτῳ ἐπιβάντι τοῦ τείχεος δῶρα δώσειν. μετὰ δὲ τοῦτο πειρησαμένης τῆς στρατιῆς, ὡς οὐ προεχώρεε, ἐνθαῦτα τῶν ἄλλων πεπαυμένων ἀνὴρ Μάρδος ἐπειρᾶτο προσβαίνων, τῷ οὔνομα ἦν Ὑροιάδης, κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος τῇ οὐδεὶς ἐτέτακτο φύλακος· οὐ γὰρ ἦν δεινὸν κατὰ τοῦτο μὴ ἁλῷ κοτε. ἀπότομός τε γάρ ἐστι ταύτῃ ἡ 2 ἀκρόπολις καὶ ἄμαχος· τῇ οὐδὲ Μήλης ὁ πρότερον βασιλεὺς Σαρδίων

u. *θέλων* 1, 86, 1 u. *ἥσθετο* Xen. An. 1, 2, 21. — *καὶ ἀμφοτέρων.* zu 1, 52; über den Ge. zu 1, 76, 2.

§ 5. *θρέψειν.* gr. Spr. 53, 7, 10 u. zu Thuk. 1, 28, 2. — *πρὸ τούτου. πρὸ τοῦ* Schäfer, was allerdings das Regelmässige ist. vgl. jedoch 1, 123, 1. Motivirt wird *τούτου* durch den Gegensatz. — *κομᾶν* hängt noch von *νόμον ἔθεντο* ab. gr. Spr. 69, 14, 5. — *τῶν οἱ.* Di. 48, 12, 2. — *αὐτοῦ ἐν.* zu Xen. An. 2, 2, 1. — *μιν* epanaleptisch wie *αὐτόν* Xen. An. 2, 4, 7. vgl. zu 1, 34, 2. — *καταχρῆσθαι* tödten öfter bei Her, so unattisch; *διαχρῆσθαι* so bei Thuk. 1, 126, 7 u. öfter.

C. 83. *δέ. δή?* — *ὁρμέατο.* Di. 53, 4 A. — *ἐνεστεώτων* vorhanden. Xen. Hell. 2, 1, 6: *ἐβουλεύσαντο περὶ τῶν ἐνεστηκότων πραγμάτων πρέσβεις πέμπειν.* Ein seltener Gebrauch. — *ὅμως, καίπερ τοιούτων ἐνεστώτων πρηγμάτων.* — *παρεσκευασμένοισι καὶ νεῶν.* Spr. 59, 2 A. gr. Spr. u. Di. 56, 14, 2. (3.) — *ἡλώκοι.* zu 1, 44. — *οὕτω δὴ οὗτοι.* Xen. An. 1, 1, 11: *ἐποίουν οὕτως οὗτοι.*

C. 84 § 1. *τεσσερεσκαιδεκάτη.* Di. 24, 1, 7 u. 2, 1. Ohne Artikel, wie 9, 41, 4. 51, 2. vgl. zu Xen. An. 6, 2, 9. — *πολιορκεομένῳ.* gr. Spr. 48, 5, 3. vgl. 1, 113, 2. 2, 2, 3. 13, 1. 124, 2. (145, 1. 2.) 9, 39, 1. — *πρώτῳ.* Spr. 57, 5, 3. — *προεχώρεε* für *προσεχώρεε* Gronov: es ging von Statten, wie 5, 62, 1. 8, 102, 1. (We.) vgl. 1, 205 u. zu Thuk. 1, 74, 4. — *ἐνταῦθα.* Spr. 65, 9, 2. (1.) — *φύλακος.* attisch *φύλαξ.* Di. 17, 1, 6. — *δεινὸν μή.* zu Thuk. 3, 102, 2.

§ 2. *ἄμαχος, οὐκ ἐπίμαχος,* so nicht gewöhnlich. — *μούνῃ* dem ad-

μούνῃ οὐ περιήνεικε τὸν λέοντα τόν οἱ ἡ παλλακὴ ἔτεκε, Τελμησσέων δικασάντων ὡς περιενειχθέντος τοῦ λέοντος τὸ τεῖχος ἔσονται Σάρδιες ἀνάλωτοι. ὁ δὲ Μήλης κατὰ τὸ ἄλλο τεῖχος περιενείκας, τῇ ἦν ἐπίμαχον [τὸ χωρίον] τῆς ἀκροπόλιος, κατηλόγησε τοῦτο ὡς ἐὸν ἄμαχόν τε καὶ ἀπότομον· ἔστι δὲ πρὸς τοῦ Τμώλου τετραμμένον τῆς
3 *πόλιος. ὁ ὦν δὴ Ὑροιάδης οὗτος ὁ Μάρδος ἰδὼν τῇ προτεραίῃ τῶν τινὰ Λυδῶν κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος καταβάντα ἐπὶ κυνέην ἄνωθεν κατακυλισθεῖσαν καὶ ἀνελόμενον ἐφράσθη καὶ ἐς θυμὸν ἐβάλετο. τότε δὲ δὴ αὐτός τε ἀναβεβήκεε καὶ κατ᾽ αὐτὸν ἄλλοι Περσέων ἀνέβαινον. προσβάντων δὲ συχνῶν οὕτω δὴ Σάρδιές τε ἡλώκεσαν καὶ πᾶν τὸ ἄστυ ἐπορθέετο.*

85 *Κατ᾽ αὐτὸν δὲ Κροῖσον τάδε ἐγένετο. ἦν οἱ παῖς, τοῦ καὶ πρότερον ἐπεμνήσθην, τὰ μὲν ἄλλα ἐπιεικὴς ἄφωνος δέ. ἐν τῇ ὦν παρελθούσῃ εὐεστοῖ ὁ Κροῖσος τὸ πᾶν ἐς αὐτὸν ἐπεποιήκεε, ἄλλα τε ἐπιφραζόμενος καὶ δὴ καὶ ἐς Δελφοὺς περὶ αὐτοῦ ἐπεπόμφεε χρησομένους. ἡ δὲ Πυθίη οἱ εἶπε τάδε.*

Λυδὲ γένος, πολλῶν βασιλεῦ, μέγα νήπιε Κροῖσε,
μὴ βούλευ πολύευκτον ἰὴν ἀνὰ δώματ᾽ ἀκούειν
παιδὸς φθεγγομένου. τὸ δέ σοι πολὺ λώιον ἀμφὶς
ἔμμεναι· αὐδήσει γὰρ ἐν ἤματι πρῶτον ἀνόλβῳ.

---

verbialen *τῇ* w o angefügt; ungewöhnlich. Aehnlich *μούνῃ ταύτῃ* 3, 5. — *οὐ* dient bloss zur Wiederaufnahme der in *οὐδέ* enthaltenen Negation, wie Plat. Symp. 204, a: *οὐδ᾽ εἴ τις ἄλλος σοφός, οὐ φιλοσοφεῖ.* vgl. gr. Spr. 67, 11, 3. — *δικασάντων. εἰκασάντων* Va., *διδαξάντων* Reiske. Aehnlich jedoch *ἔγνωσαν* 1, 78, 2. Eu. Or. 164: *ἐδίκασε φόνον ὁ Λοξίας ἐμᾶς ματέρος.* (Sch.) Beide Stellen sind doch ungleich. — *τὸ τεῖχος* hängt von *περιενειχθέντος* ab. — *τὸ χωρίον* ist wohl zu streichen und der Ge. von *ᾗ* abhängig. vgl. zu Arr. An. 4, 23, 4. Mit *τὸ χωρίον* müsste *ἡ ἀκρόπολις* stehen, wie Thuk. 1, 100, 3: *τὸ χωρίον αἱ Ἐννέα ὁδοί.* — *κατηλόγησε* vernachlässigte, ein unattisches Wort. — *τοῦτο* für *τούτου* Reiske. Der Ac. auch 1, 144, 2. 3, 121. — *πρὸς τοῦ.* Der Ge. steht so auch bei Attikern. zu Thuk. 1, 62, 1. Aber schwerlich mit *τετραμμένος,* das vielleicht zu streichen, wenn nicht *πρὸς τὸν Τμῶλον* mit Reiske zu lesen ist. Aehnlich jedoch Arr. An. 2, 20, 10: *τὸν λιμένα τὸν ἐκ Σιδῶνος φέροντα.* — *τῆς πόλιος* hängt von *τοῦτο* ab: dieser Theil der Stadt. (Bä. u. Lh.) vgl. § 1 u. 3: *κατὰ τοῦτο τῆς ἀκροπόλιος.* vgl. 1, 185, 3.

§ 3. *οὗτος* für *αὐτός* Reiske. — *ἐπί.* Spr. 68, 38, 2. (42, 2.) — *ἐφράσθη.* Di. 40 unter *φράζω.* Unattisch. — *ἐς θυμὸν ἐβάλετο,* unattisch, bei Her. auch 7, 51, 2. 8, 68, 4. — *κατ᾽ αὐτόν* nach seinem Vorgange. — *οὕτω δή.* Spr. 56, 9, 2. (10, 3.)

C. 85 § 1. *πρότερον* 1, 34 u. 38. (Bä.) — *τὰ μὲν ἄλλα ἐπιεικής* im Uebrigen ganz gut. vgl. die Erkl. zu Greg. Kor. p. 520. — *τῇ ὦν. οὖν τῇ* hätte ein Attiker gestellt. gr. Spr. 68, 5, 1. — *εὐεστοῖ.* Di. 18, 3, 2. — *τὸ πᾶν.* Die Attiker sagen *πᾶν* oder *πάντα ποιεῖν* ohne Artikel. (Lh.) — *ἐπεπόμφεε. πεπομφώς* wäre concinn. zu 1, 19. — *μέγα* sehr, dichterisch. So auch *μέγα νήπιος* Il. π, 46. *μέγ᾽ ὄλβιος* Eu. Hek. 493, Or. 1338. Di. 46, 6, 7. — *ἰήν, φωνήν.* — *βούλευ.* Di. 30, 3, 4. — *ἀμφίς* entfernt, nicht zu Theil geworden; ungewöhnlicher Gebrauch. vgl. Di. 68, 30, 6. — *ἐν ἤματι ἀνόλβῳ.* Di. 48, 2, 7.

ἁλισκομένου δὲ τοῦ τείχεος ἤιε γὰρ τῶν τις Περσέων ἀλλογνώσας 2 Κροῖσον ὡς ἀποκτενέων· Κροῖσος μέν νυν ὁρέων ἐπιόντα ὑπὸ τῆς παρεούσης συμφορῆς παρημελήκεε, οὐδέ τί οἱ διέφερε πληγέντι ἀποθανέειν· ὁ δὲ παῖς οὗτος ὁ ἄφωνος ὡς εἶδε ἐπιόντα τὸν Πέρσην, ὑπὸ δέους τε καὶ κακοῦ ἔρρηξε φωνήν, εἶπε δέ· "ὤνθρωπε, μὴ κτεῖνε Κροῖσον." οὗτος μὲν δὴ τοῦτο πρῶτον ἐφθέγξατο, μετὰ δὲ τοῦτο ἤδη ἐφώνεε τὸν πάντα χρόνον τῆς ζόης· οἱ δὲ Πέρσαι τάς τε δὴ Σάρδις ἔσχον 86 καὶ αὐτὸν Κροῖσον ἐζώγρησαν, ἄρξαντα ἔτεα τεσσερεσκαίδεκα καὶ τεσσερεσκαίδεκα ἡμέρας πολιορκηθέντα, κατὰ τὸ χρηστήριόν τε καταπαύσαντα τὴν ἑωυτοῦ μεγάλην ἀρχήν.

Λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ Πέρσαι ἤγαγον παρὰ Κῦρον. ὁ δὲ συννήσας πυρὴν μεγάλην ἀνεβίβασε ἐπ' αὐτὴν τὸν Κροῖσόν τε ἐν πέδῃσι δεδεμένον καὶ δὶς ἑπτὰ Λυδῶν παρ' αὐτὸν παῖδας, ἐν νόῳ ἔχων εἴτε δὴ ἀκροθίνια ταῦτα καταγιεῖν θεῶν ὅτεῳ δή, εἴτε καὶ εὐχὴν ἐπιτελέσαι θέλων, εἴτε καὶ πυθόμενος τὸν Κροῖσον εἶναι θεοσεβέα τοῦδε εἵνεκεν ἀνεβίβασε ἐπὶ τὴν πυρήν, βουλόμενος εἰδέναι εἴ τίς μιν δαιμόνων ῥύσεται τοῦ μὴ ζώοντα κατακαυθῆναι. τὸν μὲν δὴ ποιέειν 2 ταῦτα· τῷ δὲ Κροίσῳ ἑστεῶτι ἐπὶ τῆς πυρῆς ἐσελθεῖν, καίπερ ἐν κακῷ ἐόντι τοσούτῳ, τὸ τοῦ Σόλωνος, ὥς οἱ εἴη σὺν θεῷ εἰρημένον, τὸ μηδένα εἶναι τῶν ζωόντων ὄλβιον. ὡς δὲ ἄρα μιν προσστῆναι τοῦτο, ἀνενεικάμενόν τε καὶ ἀναστενάξαντα ἐκ πολλῆς ἡσυχίης ἐς τρὶς

§ 2. *ἁλισκομένου.* gr. Spr. 53, 1, 2. — *ἤιε.* Di. 38, 3, 3. — *γάρ.* zu 1, 24, 2. — *ἀλλογνώσας* für *ἀλλογνοήσας* (Di. 10, 5, 2) für einen Andern haltend, vereinzelt; anders bei Aerzten. — *μέν νυν,* als ob *ἁλισκομένου δὲ τοῦ τείχεος* nicht da stände, das zu dem Satze mit *γάρ* gezogen wird. zu Thuk. 1, 72, 1. — *οὐδέ.* zu 1, 45, 1. — *τί οἱ διέφερε* verschlug ihm etwas. zu Thuk. 3, 42, 2: *ἢ ἀξύνετός ἐστιν ἢ ἰδίᾳ τι αὐτῷ διαφέρει.* — *οὗτος.* zu 1, 23. — *ἔρρηξε* brach aus in, wie 2, 2, 2 u. 5, 93. (Sch.) Dem. 9, 61: *ἐτόλμησεν οὐδεὶς τοιούτου κακοῦ προσιόντος ῥῆξαι φωνήν.* — *μετὰ δέ* bildet den Gegensatz zu *πρῶτον.* (Lh)

C. 86 § 1. *τὴν ἑαυτοῦ μεγάλην ἀρχήν.* gr. Spr. 50, 9, 6. — *ὅτεῳ δή.* Spr. 50, 13 A. (15, 1.) — *θέλων* würde man nach der Stellung des *ἐν νόῳ ἔχων* nicht erwarten. zu 1, 82, 4 u. oft Thukydides. vgl. dort zu 3, 39, 3. — *τοῦδε εἵνεκεν* nach dem Particip, wie bei Attikern *διὰ τοῦτο* (*ταῦτα*). gr. Spr. 56, 12, 4. — *ἀνεβίβασε.* Epanalepsis der Entfernung wegen. zu 1, 77, 2. — *βουλόμενος* indem er nämlich wünschte. gr. Spr. 59, 1, 7 u. Xen. An. 7, 2, 4. — *ῥύσεται.* Di. 40 unter *ῥύομαι.* — *μή.* Spr. 67, 12, 4. (3.)

§ 2. *ποιέειν,* von einem vorschwebenden *λέγουσιν* abhängig. (Lh.) Di. 65, 11, 2. Bei Attikern ist ein solcher Uebergang selten. gr. Spr. 65, 11, 8. vgl. Arr. An. 1, 25, 6. 4, 11, 2. 5, 1, 4. — *τῷ Κροίσῳ.* gr. Spr. 48, 11, 4. vgl. 3, 14, 5. der Ac. 3, 42, 2. — *καίπερ — τοσούτῳ,* bei dem man an Vergangenes eben nicht denkt. — *τὸ τοῦ Σόλωνος.* Spr. 47, 3, 4. (5, 10.) — *σὺν θεῷ* aus göttlicher Eingebung. (Bä.) 3, 153: *σὺν θεῷ εἰπεῖν.* Anders sonst. gr. Spr. 68, 13, 2. — *τό* das 1, 32, 4 erwähnte. — *μιν προσστῆναι* für *προστῆναι* Sch. ihm eingefallen sei, beides so sonst beispiellos. Verschieden ist doch das von Matthiä angeführte *προστῆναί τινα* So. El. 1378. *παραστῆναι* Etienne. Ueber den Inf. 55, 4, 9. — *ἀνενεικάμενον* nachdem er sich er[illegible]olt hatte? So *ἀνενειχθείς* 1, 116, 1. — *ἐς τρίς.*

οὐνομάσαι Σόλωνα. καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα κελεῦσαι τοὺς ἑρμηνέας ἐπείρεσθαι τὸν Κροῖσον τίνα τοῦτον ἐπικαλέοιτο. καὶ τοὺς προσ-3ελθόντας ἐπειρωτᾶν. Κροῖσον δὲ τέως μὲν σιγὴν ἔχειν εἰρωτεώμενον, μετὰ δέ, ὡς ἠναγκάζετο, εἰπεῖν· "τὸν ἂν ἐγὼ πᾶσι τυράννοισι προετίμησα μεγάλων χρημάτων ἐς λόγους ἐλθεῖν." ὡς δέ σφι ἄσημα ἔφραζε, πάλιν ἐπειρώτεον τὰ λεγόμενα. λιπαρεόντων δὲ αὐτῶν καὶ ὄχλον παρεχόντων ἔλεγε δὴ ὡς ἦλθε ἀρχὴν ὁ Σόλων, ἐὼν Ἀθηναῖος, καὶ θεησάμενος πάντα τὸν ἑωυτοῦ ὄλβον ἀποφλαυρίσειε οἷα δὴ εἴπας, ὥς τε αὐτῷ πάντα ἀποβεβήκοι τῇ περ ἐκεῖνος εἶπε, οὐδέν τι μᾶλλον ἐς ἑωυτὸν λέγων ἢ ἐς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον καὶ μάλιστα τοὺς παρὰ 4σφίσι αὐτοῖσι δοκέοντας ὀλβίους εἶναι. τὸν μὲν Κροῖσον ταῦτα ἀπηγέεσθαι, τῆς δὲ πυρῆς ἤδη ἁμμένης καίεσθαι τὰ περιέσχατα. καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα τῶν ἑρμηνέων τὰ εἶπε Κροῖσος μεταγνόντα τε καὶ ἐννώσαντα ὅτι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ἐὼν ἄλλον ἄνθρωπον, γενόμενον ἑωυτοῦ εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐλάσσω, ζώοντα πυρὶ διδοίη, πρός τε τούτοισι δείσαντα τὴν τίσιν καὶ ἐπιλεξάμενον ὡς οὐδὲν εἴη τῶν ἐν ἀνθρώποισι ἀσφαλέως ἔχον, κελεύειν σβεννύναι τὴν ταχίστην τὸ καιόμενον πῦρ καὶ καταβιβάζειν Κροῖσόν τε καὶ τοὺς μετὰ Κροίσου. καὶ 87τοὺς πειρωμένους οὐ δύνασθαι ἔτι τοῦ πυρὸς ἐπικρατῆσαι. ἐνθαῦτα λέγεται ὑπὸ Λυδῶν Κροῖσον μαθόντα τὴν Κύρου μετάγνωσιν, ὡς ὥρα πάντα μὲν ἄνδρα σβεννύντα τὸ πῦρ, δυναμένους δὲ οὐκέτι καταλαβεῖν, ἐπιβώσασθαι τὸν Ἀπόλλωνα ἐπικαλεόμενον, εἴ τί οἱ κεχαρισμένον ἐξ αὐτοῦ ἐδωρήθη, παραστῆναι καὶ ῥύσασθαί μιν ἐκ τοῦ

---

gr. Spr. 66, 1, 3. — *τίνα τοῦτον, τίς οὗτος εἴη ὄν.* gr. Spr. u. Di. 57, 3, 6. (5.) — *καὶ τούς* und diese, wie § 4 E. zu 1, 24, 4 E.

§ 3. *σιγήν. σιγῇ?* zum Arr. 1, 6, 1. — *εἰρωτεώμενον* für *ἐρωτ(ε)ώμενον* Bekker. — *μετὰ δέ.* zu 1, 11, 2. — *ἠναγκάζετο* gedrängt wurde. zu Xen. An. 1, 3, 1. — *τόν, ἐπικαλέομαι τοῦτον ὄν.* — *ἂν προετίμησα* erg. *εἰ δυνατὸν ἦν.* (St.) gr. Spr. 54, 3, 10. 61, 3, 1. — *πᾶσι* ohne *τοῖς.* gr. Spr. 50, 11, 9. vgl. 3, 60, 2. Ueber den Da. gr. Spr. 48, 9, 1. — *χρημάτων.* Spr. 47, 22. (23.) — *ἄσημα, ἀσαφῆ.* — *τὰ λεγόμενα* über das (von ihm) Gesagte. Ueber das Präsens gr. Spr. 53, 1, 2. So *λέγοι* 1, 91, 3. — *ὄχλον παρεχόντων* zudringlich wurden. zu Thuk. 1, 73, 2. — *ἀρχήν* einst. vgl. 2, 28, 1. (We.) — *ἀποφλαυρίσειε*, der Optativ mit dem Indicativ (*ἦλθε*) verbunden, wie oft. zu Xen. An. 2, 2, 15. — *οἷα δὴ εἴπας* durch Worte wie er deren eben gesprochen. Spr. 51, 13 A. (15, 1.) — *ὥς τε* und wie für *ὥστε* Bekker. — *οὐδέν τι* ganz und gar nicht. zu Xen. An. 7, 3, 35. — *ἐς ἑωυτόν* in Bezug auf ihn, Krösos. — *τὸ ἀνθρώπινον* (*ἀνθρωπήιον* We. u. Schäfer) die Menschheit, wie *τὸ ἀνθρώπειον* Thuk. 4, 61, 4. 5, 105, 1. — *παρὰ σφίσι* nach ihrem eigenen Urtheile. Spr. 68, 31 A. (35 A.)

§ 4. *ἁμμένης.* Di. § 39 unter *ἅπτω.* — *περιέσχατα* die äussersten Umgebungen, wie 5, 101, 1. (Sch.) — *ἐννώσαντα.* zu 1, 77, 2. — *τίσιν* poetisch für *τιμωρίαν* öfter bei Her. — *εἴη ἔχον.* gr. Spr. u. Di. 56, 3, 3. (2.) — *κελεύειν* für *κελεύει* Etienne.

C. 87 § 1. *καταλαβεῖν.* zu 1, 46, 1. — *ἐπιβώσασθαι.* Di. 39 unter *βοάω.* — *Ἀπόλλωνα.* Di. 18, 8 A. — *κεχαρισμένον.* Ar. Frie. 386: *εἴ τι*

παρεόντος κακοῦ. τὸν μὲν δακρύοντα ἐπικαλέεσθαι τὸν θεόν, ἐκ δὲ αἰθρίης τε καὶ νηνεμίης συνδραμέειν ἐξαπίνης νέφεα καὶ χειμῶνά τε καταρραγῆναι καὶ ὗσαι ὕδατι λαβροτάτῳ κατασβεσθῆναί τε τὴν πυρήν. οὕτω δὴ μαθόντα τὸν Κῦρον ὡς εἴη ὁ Κροῖσος καὶ θεοφιλὴς καὶ ἀνὴρ ἀγαθὸς καταβιβάσαντα αὐτὸν ἀπὸ τῆς πυρῆς εἴρεσθαι τάδε. "Κροῖσε, τίς σε ἀνθρώπων ἀνέγνωσε ἐπὶ γῆν τὴν ἐμὴν στρατευσά-2 μενον πολέμιον ἀντὶ φίλου ἐμοὶ καταστῆναι;" ὁ δὲ εἶπε· "ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ ταῦτα ἔπρηξα τῇ σῇ μὲν εὐδαιμονίῃ, τῇ ἐμεωυτοῦ δὲ κακοδαιμονίῃ. αἴτιος δὲ τούτων ἐγένετο ὁ Ἑλλήνων θεὸς ἐπάρας ἐμὲ στρατεύεσθαι. οὐδεὶς γὰρ οὕτω ἀνόητός ἐστι ὅστις πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἱρέεται· ἐν μὲν γὰρ τῇ οἱ παῖδες τοὺς πατέρας θάπτουσι, ἐν δὲ τῷ οἱ πατέρες τοὺς παῖδας. ἀλλὰ ταῦτα δαίμοσί κου φίλον ἦν οὕτω γενέσθαι."

Ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε, Κῦρος δὲ αὐτὸν λύσας κατῖσέ τε ἐγγὺς ἑωυ-88 τοῦ καὶ κάρτα ἐν πολλῇ προμηθίῃ εἶχε, ἀπεθώυμαζέ τε ὁρέων καὶ αὐτὸς καὶ οἱ περὶ ἐκεῖνον ἐόντες πάντες. ὁ δὲ συννοίῃ ἐχόμενος ἥσυχος ἦν. μετὰ δὲ ἐπιστραφείς τε καὶ ἰδόμενος τοὺς Πέρσας τὸ τῶν Λυδῶν ἄστυ κεραΐζοντας εἶπε. "ὦ βασιλεῦ, κότερον λέγειν πρὸς σὲ τὰ νοέων τυγχάνω ἢ σιγᾶν ἐν τῷ παρεόντι χρή;" Κῦρος δέ μιν θαρσέοντα ἐκέλευε λέγειν ὅ τι βούλοιτο. ὁ δὲ αὐτὸν εἰρώτα λέγων· "οὗ-2 τος ὁ πολλὸς ὅμιλος τί ταῦτα σπουδῇ πολλῇ ἐργάζεται;" ὁ δὲ εἶπε· "πόλιν τε τὴν σὴν διαρπάζει καὶ χρήματα τὰ σὰ διαφορέει." Κροῖσος δὲ ἀμείβετο· "οὔτε πόλιν τὴν ἐμὴν οὔτε χρήματα τὰ ἐμὰ διαρπάζει· οὐδὲν γὰρ ἐμοὶ ἔτι τούτων μέτα· ἀλλὰ φέρουσί τε καὶ ἄγουσι τὰ σά." Κύρῳ δὲ ἐπιμελὲς ἐγένετο τὰ Κροῖσος εἶπε· μεταστησά-89 μενος δὲ τοὺς ἄλλους εἴρετο Κροῖσον ὅ τι οἱ ἐνορῴη ἐν τοῖσι ποι-

---

κεχαρισμένον οἶσθα παρ' ἐμοῦ κατεδηδοκώς. vgl. Il. α, 39. (We.) — ἐξ. Di. 52, 5, 1. — ἐκ δέ. Spr. 68, 13, 3. (17, 7) — ὕδατι. Di. 48, 15, 13.

§ 2. καταστῆναι. Spr. 62, 2. — τῇ σῇ mit, zu deinem. Spr. 48, 12, 11. (15, 16.) — ἐπάρας. Andre lesen ἐπαείρας; doch scheint Her. immer ἄρας neben ἀειράμενος und ἀείρασθαι gesagt zu haben. — ὅστις dass er. gr. Spr. 51, 13, 10. — ἐν μὲν τῇ. gr. Spr. u. Di. 50, 1, 13. (1.) — φίλον ἦν beliebte, homerische Sprechweise (Bä.)

C. 88 § 1. κατῖσε. Di. 39 unter ἵζω. — προμηθίῃ. προμηθείῃ Br. — εἶχε. Thuk. 1, 55, 2: ἐν θεραπείᾳ εἶχον πολλῇ. — ὁρέων. Il. ω, 631: Πρίαμον θαύμαζεν Ἀχιλλεὺς εἰσορόων. (We.) — καὶ οἱ. Spr. 63, 4. — συννοίῃ. So ἐχόμενος συμφορῇ 1, 35, 1, ὀργῇ 1, 141, 3. (Bä.) — ἰδόμενος. Di. 52, 8, 2. vgl. gr. Spr. 40 unter ὁράω. — κεραΐζοντας, ein homerisches Wort, bei Her. häufig.

§ 2. εἰρώτα. Di. 39 unter ἐρωτάω. — ἀμείβετο. Di. 28, 4, 4. — οὐδέν. gr. Spr. 47, 15, 1. — μέτα ionisch für μέτεστιν. Di. 68, 2, 7.

C. 89 § 1. ἐπιμελὲς ἐγένετο zog in Betracht. vgl 3, 40, 1. 5, 12, 2 u. 3. Etwas verschieden bei Attikern. zu Thuk. 1, 5, 2. — τά. Denn man konnte auch sagen ταῦτα ἐπιμελές ἐστιν. gr Spr. 43, 4, 11. — μεταστησάμενος nachdem er hatte fortgehen lassen. zu Xen. An. 2, 3, 8. — οἱ für ihn, den Kyros, als dessen Interesse. — δικαιῶ findet sich

ευμένοισι. ὁ δὲ εἶπε· "ἐπείτε με[illegible]οὶ ἔδωκαν δοῦλόν σοι, δικαιῶ, εἴ τι ἐνορέω πλέον, σημαίνειν σοι. Πέρσαι, φύσιν ἐόντες ὑβρισταί, εἰσὶ ἀχρήματοι. ἢν ὦν σὺ τούτους περιίδῃς διαρπάσαντας καὶ κατασχόντας χρήματα μεγάλα, τάδε τοι ἐξ αὐτέων ἐπίδοξα γενέσθαι· ὃς ἂν αὐτέων πλεῖστα κατάσχῃ, τοῦτον προσδέκεσθαί τοι ἐπαναστησόμε- 2*νον. νῦν ὦν ποίησον ὧδε, εἴ τοι ἀρέσκει τὰ ἐγὼ λέγω. κάτισον τῶν δορυφόρων ἐπὶ πάσῃσι τῇσι πύλῃσι φυλάκους, οἳ λεγόντων πρὸς τοὺς ἐκφέροντας τὰ χρήματα ἀπαιρεόμενοι ὡς σφεα ἀναγκαίως ἔχει δεκατευθῆναι τῷ Διί. καὶ σύ τέ σφι οὐκ ἀπεχθήσεαι βίῃ ἀπαιρεόμενος τὰ χρήματα καὶ ἐκεῖνοι συγγνόντες ποιέειν σε δίκαια ἑκόντες προή-* 90*σουσι." ταῦτα ἀκούων ὁ Κῦρος ὑπερήδετο, ὥς οἱ ἐδόκεε εὖ ὑποτίθεσθαι· αἰνέσας δὲ πολλὰ καὶ ἐντειλάμενος τοῖσι δορυφόροισι τὰ Κροῖσος ὑπεθήκατο ἐπιτελέειν εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε. "Κροῖσε, ἀναρτημένου σεῦ, ἀνδρὸς βασιλέος, χρηστὰ ἔργα καὶ ἔπεα ποιέειν αἰτέο δόσιν ἥντινα βούλεαί τοι γενέσθαι παραυτίκα." ὁ δὲ εἶπε· "ὦ δέσποτα, ἐάσας με χαριεῖ μάλιστα τὸν θεὸν τῶν Ἑλλήνων, τὸν ἐγὼ ἐτίμησα θεῶν μάλιστα, ἐπείρεσθαι, πέμψαντα τάσδε τὰς πέδας, εἰ* 2*ἐξαπατᾶν τοὺς εὖ ποιεῦντας νόμος ἐστί οἱ." Κῦρος δὲ εἴρετο ὅ τι οἱ τοῦτο ἐπηγορεύων παραιτέοιτο. Κροῖσος δέ οἱ ἐπαλιλλόγησε πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ διάνοιαν καὶ τῶν χρηστηρίων τὰς ὑποκρίσις καὶ μάλιστα τὰ ἀναθήματα καὶ ὡς ἐπαρθεὶς τῷ μαντηίῳ ἐστρατεύσατο ἐπὶ*

---

in der attischen Prosa selten, öfter jedoch bei Thukydides. — *πλέον* (dir) Vortheilhaftes? wie in *πλέον ἐστί, γίγνεται*. gr. Spr. 48, 3, 7. — *διαρπάσαντας*. gr. Spr. 56, 6, 2. — *ἐπίδοξα*. gr. Spr. 55, 3, 10. vgl. 4, 11, 2 u. 6, 12, 2. — *προσδέκεσθαι* erwarte. gr. Spr. 55, 1, 5. — *ἐπαναστησόμενον* sich zum Kriege gegen dich erheben werde. Thuk. 1, 115, 4 u. 3, 39, 2. Sonst steht nach *προσδέκεσθαι* auch bei Her. der Infinitiv.

§ 2. *λεγόντων*. Der Imperativ findet sich nach dem Relativ auch bei Lysias 19, 61: *ἄξιον πιστεῦσαι τῷ χρόνῳ, ὃν ὑμεῖς σαφέστατον ἔλεγχον νομίσατε* u. Dem. 1, 20: *λέγουσι καὶ ἄλλους τινὰς ἄλλοι πόρους, ὧν ἕλεσθε ὅστις ὑμῖν συμφέρειν δοκεῖ*. Eben so der imperative Conjunctiv. Plat. Men. 89, e: *εἰς καλὸν ἡμῖν αὐτὸς ὅδε παρεκαθέζετο, ᾧ μεταδῶμεν τῆς ζητήσεως*. gr. Spr. 54, 13, 2. Aehnlich nach *ὥστε*. gr. Spr. 65, 3, 1. — *συγγιγνώσκειν* im Activ bei Her. einsehen, nicht so attisch. — *προήσουσι* für *ποιήσουσι* Bekker. vgl. 1. 24, 2.

C. 90 § 1. *πολλά*. Spr. 46, 7 A. (11. 2.) — *ἀναρτᾶσθαι* sich anschicken. vgl. 6, 88. 7, 8, 4. (Sch.) Unattisch; über das fehlende Augment Di. 28, 4, 5. Der absolute Ge. für den No. findet sich auch sonst. gr. Spr. 47, 4, 2. vgl. Thuk. 2, 83, 3. 3, 13, 6. 8, 76, 2. — *αἰτέο*. Di. 30, 3, 5. — *ἥντινα* für *τήν τινα* Struve. — *ἐπείρεσθαι* hängt von *ἐάσας* ab.

§ 2. *τοῦτο* gehört zu *παραιτέοιτο*. — *ἐπηγορεύων* vorwerfend, kommt sonst nicht vor; *ἐπαγορεύων* Lobeck; *ἐπηγορέων* Bredow de dial. Her. p. 81, der *ἐπηγορία* und die dorischen *ἐπαγορία, ὑπαγορία* vergleicht. — *ἐπαλιλλόγησε* für *ἐπανηλόγησε* Leopardus nach Pollux 2, 120. Der Sinn: er erzählte wieder, berichtete, wie nur noch 1, 118. — *ὑποκρίσις* für *ἀποκρίσιας* Schäfer u. eine Hs. bei Thom. M. p. 375, 4. — *τὰ ἀναθήματα* 1, 50 f. — *ἐπαρθείς* 1, 55 f. — *κατέβαινε παραιτεόμενος*, wie 1,

Πέρσας. λέγων δὲ ταῦτα κατέβαινε αὖτις παραιτεόμενος ἐπεῖναί οἱ τῷ θεῷ τούτων ὀνειδίσαι. Κῦρος δὲ γελάσας εἶπε· "καὶ τούτου τεύξεαι παρ' ἐμεῦ, Κροῖσε, καὶ ἄλλου παντὸς τοῦ ἂν ἑκάστοτε δέῃ."

*Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε ὁ Κροῖσος, πέμπων τῶν Λυδῶν ἐς Δελ-*3*φοὺς ἐνετέλλετο τιθέντας τὰς πέδας ἐπὶ τοῦ νηοῦ τὸν οὐδὸν εἰρωτᾶν εἰ οὔ τι ἐπαισχύνεται τοῖσι μαντηίοισι ἐπάρας Κροῖσον στρατεύεσθαι ἐπὶ Πέρσας ὡς καταπαύσοντα τὴν Κύρου δύναμιν, ἀπ' ἧς οἱ ἀκροθίνια τοιαῦτα γενέσθαι, δεικνύντας τὰς πέδας· ταῦτά τε ἐπειρωτᾶν καὶ εἰ ἀχαρίστοισι νόμος εἶναι τοῖσι Ἑλληνικοῖσι θεοῖσι. ἀπικομέ-*91*νοισι δὲ τοῖσι Λυδοῖσι καὶ λέγουσι τὰ ἐντεταλμένα τὴν Πυθίην λέγεται εἰπεῖν τάδε. "τὴν πεπρωμένην μοῖραν ἀδύνατά ἐστι ἀποφυγέειν καὶ θεῷ. Κροῖσος δὲ πέμπτου γονέος ἁμαρτάδα ἐξέπλησε, ὃς ἐὼν δορυφόρος Ἡρακλειδέων δόλῳ γυναικηίῳ ἐπισπόμενος ἐφόνευσε τὸν δεσπότεα καὶ ἔσχε τὴν ἐκείνου τιμὴν οὐδέν οἱ προσήκουσαν. προθυ-*2*μεομένου δὲ Λοξίεω ὅκως ἂν κατὰ τοὺς παῖδας τοὺς Κροίσου γένοιτο τὸ Σαρδίων πάθος καὶ μὴ κατ' αὐτὸν Κροῖσον, οὐκ οἷός τε ἐγένετο παραγαγεῖν μοίρας. ὅσον δὲ ἐνέδωκαν αὗται, ἤνυσέ τε καὶ ἐχαρίσατό οἱ· τρία γὰρ ἔτεα ἐπανεβάλετο τὴν Σαρδίων ἅλωσιν, καὶ τοῦτο ἐπιστάσθω Κροῖσος ὡς ὕστερον τοῖσι ἔτεσι τούτοισι ἁλοὺς τῆς πεπρωμένης. δεύτερα δὲ τούτων καιομένῳ αὐτῷ ἐπήρκεσε. κατὰ δὲ τὸ μαν-*

116, 3. 118, 1. 9, 94, 1. (Sch.) Ungewöhnlich. — *αὖτις* demnächst, sodann. zu Thuk. 6, 90, 1. 7, 42, 3. — *ἐπεῖναι* von *ἐφιέναι* erlauben, wie 3, 113. 7, 161, 2. (Sch.) u. Thuk. 1, 95, 4. — *τούτων.* Spr. 47, 20. (21.) Doch wäre *τοῦτο,* was einige Hsn. haben, regelmässiger. gr. Spr. 48, 7, 1. Dion. Arch. 6, 21: *ὠνείδισεν αὐτοὺς τῆς οὐδέποτε σωφρονισθῆναι δυναμένης κακίας.* — *παντός* hätte ein Attiker nicht hinzugefügt. — *ἑκάστοτε.* Sonst *ἀεί* in dieser Verbindung. zu Xen. An. 3, 2, 38.

§ 3. *τῶν Λυδῶν* erg. *τινάς.* Spr. 47, 14, 2. (15, 3.) — *τιθέντας.* Spr. 55, 2, 5. (7.) vgl. 3, 25, 2. — *ἐπί.* gr. Spr. 47, 9, 19. — *οὔ τι* gar nicht. gr. Spr. 25, 8, 4. vgl. zu 1, 148. Ueber *οὐ* gr. Spr. 67, 8 A. — *ἐπαισχύνεται, ὁ θεός.* (Lh.) — *ἀπό* steht hier wie auf Weihgeschenken. zu Arr. An. 1, 16, 7. — *γενέσθαι.* gr. Spr. 55, 4, 9. — *δεικνύντας* ist dem *τῶν Λυδῶν* (*τινας*) *ἐνετέλλετο εἰρωτᾶν* angefügt. — *νόμος* erg. *ἐστίν.* (Sch.) gr. Spr. 62, 1, 4.

C. 91 § 1. *τὴν Πυθίην.* Spr. 55, 4, 2. — *μοῖραν* wird gew. nicht zugefügt. Aehnliches aus Dichtern Lamb. Bos. Ell. p. 307. — *ἀδύνατα,* der Plu. noch 6, 106, 2. (Sch.) vgl. 3, 82, 2 u. Di. 44, 3, 10. So öfter Thuk. wie 1, 1, 2. — *καὶ θεῷ* selbst einem Gotte, geschweige denn einem Menschen. — *πέμπτου,* den Krösos und Gyges mitgerechnet: Gyges, Ardys, Sadyattes, Alyattes, Krösos. vgl. 1, 13. (La.) — *γονέος* Ahn. (Gronov.) — *ἁμαρτάδα,* ionisch. Di. 17, 1, 6.

§ 2. *Λοξίεω,* des Apollon — *ὅκως* eig. wie. (Bä.) gr. Spr. 65, 1 E. — *παραγαγεῖν* ablenken. (Bä.) — *ἐνέδωκαν* nachgaben, gewährten. vgl. zu Thuk. 2, 12, 1. — *αὗται. αὐταί* von selbst Schäfer. — *ἤνυσέ τε* für *ἠνύσατο* Schäfer. — *ἐπανεβάλετο.* Das *ἐπ-* bezeichnet das Zusätzliche in dem Aufschube. Spr. 68, 42 (46), 17. — *τοῦτο ἐπιστάσθω ὡς ἁλούς,* ungewöhnlich, gemischt aus *τοῦτο ἐπ. ὡς ἑάλω* und *ἐπιστάσθω ἁλούς.* — *τῆς πεπρωμένης* gehört zu *ὕστερον:* um diese Jahre später als es bestimmt war. (Lg.) — *τούτων.* gr. Spr. 47, 27, 9.

στήιον τὸ γενόμενον οὐκ ὀρθῶς Κροῖσος μέμφεται. προηγόρευε γάρ οἱ Λοξίης, ἢν στρατεύηται ἐπὶ Πέρσας, μεγάλην ἀρχὴν αὐτὸν καταλύσειν. τὸν δὲ πρὸς ταῦτα χρῆν εὖ μέλλοντα βουλεύεσθαι ἐπείρεσθαι πέμψαντα κότερα τὴν ἑωυτοῦ ἢ τὴν Κύρου λέγοι ἀρχήν. οὐ συλλαβὼν δὲ τὸ ῥηθὲν οὐδ' ἐπανειρόμενος ἑωυτὸν αἴτιον ἀποφαινέτω. [τῷ] καὶ τὸ τελευταῖον χρηστηριαζομένῳ [εἶπε] τὰ εἶπε Λοξίης περὶ ἡμιόνου, οὐδὲ τοῦτο συνέλαβε. ἦν γὰρ δὴ ὁ Κῦρος οὗτος ἡμίονος· ἐκ γὰρ δυοῖν οὐκ ὁμοεθνέων ἐγεγόνεε, μητρὸς ἀμείνονος, πατρὸς δὲ ὑποδεεστέρου· ἡ μὲν γὰρ ἦν Μηδὶς καὶ Ἀστυάγεω θυγάτηρ τοῦ Μήδων βασιλέος, ὁ δὲ Πέρσης τε ἦν καὶ ἀρχόμενος ὑπ' ἐκείνοισι καὶ ἔνερθε ἐὼν τοῖσι ἅπασι δεσποίνῃ τῇ ἑωυτοῦ συνοίκεε." ταῦτα μὲν ἡ Πυθίη ὑπεκρίνατο τοῖσι Λυδοῖσι, οἱ δὲ ἀνήνεικαν ἐς Σάρδις καὶ ἀπήγγειλαν Κροίσῳ. ὁ δὲ ἀκούσας συνέγνω ἑωυτοῦ εἶναι τὴν ἁμαρτάδα καὶ οὐ τοῦ θεοῦ.

92 Κατὰ μὲν δὴ τὴν Κροίσου τε ἀρχὴν καὶ Ἰωνίης τὴν πρώτην καταστροφὴν ἔσχε οὕτω· Κροίσῳ δὲ ἔστι καὶ ἄλλα ἀναθήματα ἐν τῇ Ἑλλάδι πολλὰ καὶ οὐ τὰ εἰρημένα μοῦνα. ἐν μὲν γὰρ Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν τρίπους χρύσεος, τὸν ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι τῷ Ἰσμηνίῳ, ἐν δὲ Ἐφέσῳ αἵ τε βόες αἱ χρύσεαι καὶ τῶν κιόνων αἱ πολλαί, ἐν 2 δὲ Προνηίης τῆς ἐν Δελφοῖσι ἀσπὶς χρυσέη μεγάλη. ταῦτα μὲν καὶ ἔτι ἐς ἐμὲ ἦν περιεόντα, τὰ δ' ἐξαπόλωλε τῶν ἀναθημάτων. τὰ δ' ἐν Βραγχίδῃσι τοῖσι Μιλησίων ἀναθήματα Κροίσῳ, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἴσα τε σταθμὸν καὶ ὅμοια τοῖσι ἐν Δελφοῖσι. τὰ μέν νυν ἔς τε Δελφοὺς καὶ ἐς τοῦ Ἀμφιάρεω ἀνέθηκε οἰκήιά τε ἐόντα καὶ τῶν πατρωίων χρημάτων ἀπαρχήν· τὰ δὲ ἄλλα ἀναθήματα ἐξ ἀνδρὸς ἐγέ-

---

§ 3. *προηγόρευε* 1, 53, 2. — *πρὸς ταῦτα* in Bezug darauf. zu 1, 38. — *εὖ μέλλοντα βουλεύεσθαι* hätte er sich wohl berathen wollen (Lg) – *συλλαβών.* zu 1, 63. — *τῷ.* *ᾧ* die Hsn. Dies und mit einigen Hsn. das folgende *εἶπε* streichen Schäfer und Struve, *τό* für *ὅ* nehmend. Va. möchte das erste *εἶπε* und das Kolon nach *ἡμιόνου* tilgen, *τοῦτο* auf *τά* bezogen vgl. 1, 89, 1. Indess ist die Verbindung vielleicht nach gr. Spr. 65, 10 A. zu erklären. — *ἡμιόνου* 1, 55. (Va.) — *ἀρχόμενος.* Spr. 52, 4, 1 vgl. 1, 127, 1. — *ὑπ' ἐκείνοισι,* wie 1, 103, 2. 3, 97, 3. (Sch.) Mit *ἄρχεσθαι* verbunden unattisch; eben so mit *δουλοῦσθαι* 1, 95. — *ἔνερθε, ὑποδεέστερος,* unattisch; ähnlich 1, 107. — *τοῖσι ἅπασι* in allen Stücken (Sch.) zu 1, 1, 2.

C. 92 § 1. *χρύσεος* erg. *ἐστίν* aus dem vorhergehenden Satze. gr. Spr. 69, 14, 5. — *κίων,* hier *ἡ, ὁ* 4, 184, 2. — *αἱ πολλαί.* gr. Spr. 50, 4, 12. — *Προνηίης.* s. Lex. unter dem W. *προνάιος;* erg. *ἱερῷ.* vgl. zu 1, 35, 2.

§ 2. *ταῦτα μέν.* *ταῦτα τὰ μέν?* — *τῶν* für *τὰ τῶν* Schäfer. — *τοῖσι* für *τῇσι* Reiske. — *Κροίσῳ.* gr. Spr. u. Di. 48, 12, 1. (2.) — *ἐγώ.* gr. Spr. 51, 1, 2. — *πυνθάνομαι.* Spr. 53, 1, 2. — *ἴσα τε καὶ ὅμοια.* Jenes von der Quantität, dieses von der Qualität. vgl. 6, 52, 2. 9, 7, 2 u. zu Thuk. 1, 27, 1. — *ὅμοιος* accentuirten so auch die ältern Attiker. Göttling Accentlehre S. 299 u. 408. — *τὰ μέν* relativ zu nehmen wäre hart; ich verbinde *τὰ ἔς τε Δ. καὶ ἐς τοῦ Ἀ.,* wobei *ἀνατεθέντα* aus *ἀνέθηκε* vorschwebt. — *ἐς*

νετο οὐσίης ἐχθροῦ, ὅς οἱ πρὶν ἢ βασιλεῦσαι ἀντιστασιώτης κατεστήκεε, συσπεύδων Πανταλέοντι γενέσθαι τὴν Λυδῶν ἀρχήν. ὁ δὲ Παν- 3 ταλέων ἦν Ἀλυάττεω μὲν παῖς, Κροίσου δὲ ἀδελφεὸς οὐκ ὁμομήτριος· Κροῖσος μὲν γὰρ ἐκ Καείρης ἦν γυναικὸς Ἀλυάττῃ, Πανταλέων δὲ ἐξ Ἰάδος. ἐπείτε δὲ δόντος τοῦ πατρὸς ἐκράτησε τῆς ἀρχῆς ὁ Κροῖσος, τὸν ἄνθρωπον τὸν ἀντιπρήσσοντα ἐπὶ κνάφου ἕλκων διέφθειρε, τὴν δὲ οὐσίην αὐτοῦ ἔτι πρότερον κατιρώσας τότε τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀνέθηκε ἐς τὰ εἴρηται. καὶ περὶ μὲν ἀναθημάτων τοσαῦτα εἰρήσθω.

Θώυματα δὲ γῆ ἡ Λυδίη ἐς συγγραφὴν οὐ μάλα ἔχει, οἷά γε καὶ 93 ἄλλη χώρη, πάρεξ τοῦ ἐκ τοῦ Τμώλου καταφερομένου ψήγματος. ἓν δὲ ἔργον πολλὸν μέγιστον παρέχεται χωρὶς τῶν τε Αἰγυπτίων ἔργων καὶ τῶν Βαβυλωνίων. ἔστι αὐτόθι Ἀλυάττεω τοῦ Κροίσου πατρὸς σῆμα, τοῦ ἡ κρηπὶς μέν ἐστι λίθων μεγάλων, τὸ δὲ ἄλλο σῆμα χῶμα γῆς. ἐξεργάσαντο δέ μιν οἱ ἀγοραῖοι ἄνθρωποι καὶ οἱ χειρώνακτες καὶ αἱ ἐνεργαζόμεναι παιδίσκαι. οὖροι δὲ πέντε ἐόντες ἔτι καὶ ἐς 2 ἐμὲ ἦσαν ἐπὶ τοῦ σήματος ἄνω, καί σφι γράμματα ἐνεκεκόλαπτο τὰ ἕκαστοι ἐξεργάσαντο, καὶ ἐφαίνετο μετρεόμενον τὸ τῶν παιδισκέων ἔργον ἐὸν μέγιστον. τοῦ γὰρ δὴ Λυδῶν δήμου αἱ θυγατέρες πορνεύονται πᾶσαι, συλλέγουσαι σφίσι φερνάς, ἐς ὃ ἂν συνοικήσωσι τοῦτο ποιέουσαι· ἐκδιδόασι δὲ αὐταὶ ἑωυτάς. ἡ μὲν δὴ περίοδος τοῦ σήματός εἰσι στάδιοι ἓξ καὶ δύο πλέθρα, τὸ δὲ εὖρός ἐστι πλέθρα τριακαίδεκα. λίμνη δὲ ἔχεται τοῦ σήματος μεγάλη, τὴν λέγουσι Λυδοὶ ἀείναον εἶναι· καλέεται δὲ αὕτη Γυγαίη.

Τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι, Λυδοὶ δὲ νόμοισι μὲν παραπλησί- 94 οισι χρέωνται καὶ Ἕλληνες, χωρὶς ἢ ὅτι τὰ θήλεα τέκνα καταπορνεύουσι, πρῶτοι δὲ ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν νόμισμα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου κοψάμενοι ἐχρήσαντο, πρῶτοι δὲ καὶ κάπηλοι ἐγένοντο. φα-

---

τοῦ Ἀ. zu 1, 35, 2. — ἀντιστασιώτης. zu Xen. An. 1, 1, 10. — Πανταλέοντι gehört zu συσπεύδων. gr. Spr. 61, 6, 8.

§ 3. Ἀλυάττῃ. Di. 47, 6, 4. — δόντος. zu Thuk. 1, 138, 6. — ἔτι noch, schon, wie 1, 190. — ἐς τά = ἐς τὰ χωρία ἐς ἃ εἴρηται, nämlich § 1 u. 2. vgl. gr Spr. 51, 13, 7.

C. 93 § 1. γῆ ἡ für γῆ Bekker. So γῆν τὴν — 1, 73, 2. 173, 1. 4, 12. χώρης τῆς 1, 19. (Br.) — οὐ μάλα. Spr. 67, 1, 3. — οἷά γε für οἷά τε Kr. — παρέχεται bietet. gr. Spr. 52, 8, 2. — ἐξεργάσαντο für ἐξειργάσαντο Schäfer. — λίθων. Spr. 47, 6, 3. (8, 2.) — ἐνεργαζόμεναι, πιπράσκουσαι τὴν ὥραν παντὶ τῷ βουλομένῳ. So ἐργασίη 2, 135, 1. (Va.)

§ 2. οὖροι, ὅροι Säulen. Di. 2, 4, 2. — τά bezeichnend was. — ἐς ὃ. Di. 54, 16, 2. — ἐκδιδόασι. ἐκδιδοῦσι? Di. 36, 1, 3. gr. Spr. u. Di. 52, 2, 9. — εἰσί. Spr. 63, 6. — στάδιοι. Spr. 60, 2, 3. — τριακαίδεκα. δυώδεκα Thiersch. — ἔχεται τοῦ stösst an den. (Lg.) Spr. 47, 11. (12.) — ἀείναον, attisch ἀέναον.

C. 94 § 1. καί wie Spr. 69, 28, 3 (32, 5.) — χωρὶς ἢ ὅτι, unattische Verbindung. πλήν (γε δὴ ὅτι). Di. 69, 31, 2. — καταπορνεύουσι, ἐπὶ πορνείαν διδόασιν. Thomas M. vgl. 1, 196, 4. — κοψάμενοι. Spr. 52, 11.

οἱ δὲ αὐτοὶ Λυδοὶ καὶ τὰς παιγνίας τὰς νῦν σφίσι τε καὶ Ἕλλησι κα-[2]τεστεώσας ἑωυτῶν ἐξεύρημα γενέσθαι. ἅμα δὲ ταύτας τε ἐξευρεθῆναι παρὰ σφίσι λέγουσι καὶ Τυρσηνίην ἀποικίσαι, ὧδε περὶ αὐτῶν λέγοντες· ἐπ᾽ Ἄτυος τοῦ Μάνεω βασιλέος σιτοδείην ἰσχυρὴν ἀνὰ τὴν Λυδίην πᾶσαν γενέσθαι, καὶ τοὺς Λυδοὺς τέως μὲν διάγειν λιπαρέοντας, μετὰ δέ, ὡς οὐ παύεσθαι, ἄκεα δίζησθαι, ἄλλον δὲ ἄλλο ἐπιμηχανᾶσθαι αὐτῶν. ἐξευρεθῆναι δὴ ὦν τότε καὶ τῶν κύβων καὶ τῶν ἀστραγάλων καὶ τῆς σφαίρης καὶ τῶν ἀλλέων πασέων παιγνιέων τὰ εἴδεα, πλὴν πεσσῶν· τούτων γὰρ ὦν τὴν ἐξεύρεσιν οὐκ οἰ-[3]κηιοῦνται Λυδοί. ποιέειν δὲ ὧδε πρὸς τὸν λιμὸν ἐξευρόντας, τὴν μὲν ἑτέρην τῶν ἡμερέων παίζειν πᾶσαν, ἵνα δὴ μὴ ζητέοιεν σιτία, τὴν δὲ ἑτέρην σιτέεσθαι παυομένους τῶν παιγνιέων. τοιούτῳ τρόπῳ διάγειν ἐπ᾽ ἔτεα δυῶν δέοντα εἴκοσι. ἐπείτε δὲ οὐκ ἀνιέναι τὸ κακόν, ἀλλ᾽ ἐπὶ μᾶλλον ἔτι βιάζεσθαι, οὕτω δὴ τὸν βασιλέα αὐτῶν δύο μοίρας διελόντα Λυδῶν πάντων κληρῶσαι τὴν μὲν ἐπὶ μονῇ, τὴν δὲ ἐπ᾽ ἐξόδῳ ἐκ τῆς χώρης, καὶ ἐπὶ μὲν τῇ μένειν αὐτοῦ λαγχανούσῃ τῶν μοιρέων ἑωυτὸν τὸν βασιλέα προστάσσειν, ἐπὶ δὲ τῇ ἀπαλλασσομένῃ τὸν ἑωυτοῦ παῖδα, τῷ οὔνομα εἶ-[4]ναι Τυρσηνόν. λαχόντας δὲ αὐτῶν τοὺς ἑτέρους ἐξιέναι ἐκ τῆς χώρης καταβῆναι ἐς Σμύρνην καὶ μηχανήσασθαι πλοῖα, ἐς τὰ ἐσθεμένους τὰ πάντα ὅσα σφι ἦν χρηστὰ [ἐπίπλοα], ἀποπλέειν κατὰ βίου τε καὶ γῆς ζήτησιν, ἐς ὃ ἔθνεα πολλὰ παραμειψαμένους ἀπικέσθαι ἐς Ὀμβρικούς, ἔνθα σφέας ἐνιδρύσασθαι πόλιας καὶ οἰκέειν τὸ μέχρι τοῦδε. ἀντὶ δὲ Λυδῶν μετονομασθῆναι αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ βασιλέος τοῦ παιδός, ὅς σφεας ἀνήγαγε· ἐπὶ τούτου τὴν ἐπωνυμίην ποιευμένους οὐνομασθῆναι Τυρσηνούς.

---

§ 2. *ἅμα* gleichzeitig (Lh.) — *δέ. τε?* zu 1, 112, 1. — *ἀποικίσαι* colonisirt haben, mit dem Ac. noch 4, 155, 3. (Lh.) Mit dem Ac. des Ortes Thuk. 1, 24, 1. — *λέγοντες* nach *λέγουσι.* zu 1, 68, 2. — *ἐπ᾽ Ἄτυος. ἐπὶ Ἄτυος* die Hsn. Her. scheint *ἐπί* vor Vocalen stets elidirt zu haben. — *μετὰ δέ* für *μετὰ δὲ ταῦτα.* Di. 68, 2, 2. — *παύεσθαι, τὴν σιτοδηίην;* über den Inf. gr. Spr. 55, 4, 9. — *ἄκος* ist in der attischen Prosa selten. — *δίζησθαι.* Di. unter dem W. — *ἐπιμηχανᾶσθαι* wie *ἐπιτεχνᾶσθαι.* zu 1, 63. — *ἀστράγαλοι* mit vier ebenen und zwei runden Seiten. (Lh.) — *πασέων.* gr. Spr. 50, 11, 20.

§ 3. *δυῶν.* Di. 24, 1, 3. — *δέοντα.* Spr. 24, 2, 7. (9.) — *ἀνιέναι* nachlassen. Spr. 52, 2, 8. — *ἐπὶ μᾶλλον* für *ἐπὶ πλέον* oder bloss *μᾶλλον.* Di. 66, 1, 2. — *Λυδῶν. Λυδούς* würde man erwarten nach gr. Spr. 46, 14. Matthiä vergleicht Xen. Kyr. 1, 2, 5, Hell. 1, 7, 23 u. Staat der Lak. 11, 4: *μοίρας διεῖλεν ἓξ καὶ ἱππέων καὶ ὁπλιτῶν.* — *ἐπὶ τῇ* zur Befehlshaberschaft über die. Spr. 68, 37 (41), 4. Doch ist dieselbe Phrase mir sonst woher nicht erinnerlich. — *μένειν* hängt von *λαγχανούσῃ* ab, wie § 4 *ἐξιέναι* von *λαχόντας.*

§ 4. *ἐπίπλοα. ἔπιπλα* sagt sonst auch Her. — *ἐπὶ τοῦ.* zu 1, 14, 3. — *ἀνήγαγε. ἀπήγαγε?*

Λυδοὶ μὲν δὴ ὑπὸ Πέρσῃσι δεδούλωντο. ἐπιδίζηται δὲ δὴ τὸ ἐνθεῦτεν ἡμῖν ὁ λόγος τόν τε Κῦρον ὅστις ἐὼν τὴν Κροίσου ἀρχὴν κατεῖλε καὶ τοὺς Πέρσας ὅτεῳ τρόπῳ ἡγήσαντο τῆς Ἀσίης. ὡς ὦν Περσέων μετεξέτεροι λέγουσι, οἱ μὴ βουλόμενοι σεμνοῦν τὰ περὶ Κῦρον, ἀλλὰ τὸν ἐόντα λέγειν λόγον, κατὰ ταῦτα γράψω, ἐπιστάμενος περὶ Κύρου καὶ τριφασίας ἄλλας λόγων ὁδοὺς φῆναι. 95

Ἀσσυρίων ἀρχόντων τῆς ἄνω Ἀσίης ἐπ' ἔτεα εἴκοσι καὶ πεντακόσια, πρῶτοι ἀπ' αὐτῶν Μῆδοι ἤρξαντο ἀπίστασθαι, καί κως οὗτοι περὶ τῆς ἐλευθερίης μαχεσάμενοι τοῖσι Ἀσσυρίοισι ἐγένοντο ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ ἀπωσάμενοι τὴν δουλοσύνην ἠλευθερώθησαν. μετὰ δὲ τούτους καὶ τὰ ἄλλα ἔθνεα ἐποίεε τὠυτὸ τοῖσι Μήδοισι. 2

ἐόντων δὲ αὐτονόμων πάντων ἀνὰ τὴν ἤπειρον ὧδε αὖτις ἐς τυραννίδας περιῆλθον. ἀνὴρ ἐν τοῖσι Μήδοισι ἐγένετο σοφὸς τῷ οὔνομα ἦν Δηιόκης, παῖς δ' ἦν Φραόρτεω. οὗτος ὁ Δηιόκης ἐρασθεὶς τυραννίδος ἐποίεε τοιάδε. κατοικημένων τῶν Μήδων κατὰ κώμας, ἐν τῇ ἑωυτοῦ ἐὼν καὶ πρότερον δόκιμος καὶ μᾶλλόν τι καὶ προθυμότερον δικαιοσύνην ἐπιθέμενος ἤσκεε· καὶ ταῦτα μέντοι ἐούσης ἀνομίης πολλῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Μηδικὴν ἐποίεε, ἐπιστάμενος ὅτι τῷ δικαίῳ τὸ ἄδικον πολέμιόν ἐστι. οἱ δ' ἐκ τῆς αὐτῆς κώμης Μῆδοι, ὁρέοντες αὐτοῦ τοὺς τρόπους, δικαστήν μιν ἑωυτῶν αἱρέοντο. ὁ δὲ δή, οἷα μνεώμενος ἀρχήν, ἰθύς τε καὶ δίκαιος ἦν. ποιέων τε ταῦτα ἔπαινον εἶχε οὐκ ὀλίγον πρὸς τῶν πολιητέων, οὕτω ὥστε πυνθανόμενοι οἱ ἐν τῇσι ἄλλῃσι κώμῃσι ὡς Δηιόκης εἴη ἀνὴρ μοῦνος κατὰ τὸ ὀρθὸν δικάζων, πρότερον περιπίπτοντες ἀδίκοισι γνώμῃσι, τότε, ἐπείτε ἤκουσαν, ἄσμενοι ἐφοίτεον παρὰ τὸν Δηιόκεα καὶ αὐτοὶ δικασόμενοι, τέλος δὲ οὐδενὶ ἄλλῳ ἐπετράποντο. 96 2

πλεῦνος δὲ αἰεὶ γινομένου τοῦ ἐπιφοιτέοντος, οἷα 97

C. 95 § 1. *ὑπό.* zu 1, 91, 4. — *τὸν Κ.* Spr. 61, 5 A. (6, 2.) Sein eigentlicher Name war Agradatos, den er als König mit dem Ehrennamen Kohr (Sonne) vertauschte. Heeren Ideen 1, 418. — *ἡγήσαντο* die Hegemonie erhielten. Spr. 53, 5, 1. — *καὶ τριφασίας.* zu 1, 52. vgl. 2, 19, 1. 44, 3. 68, 1. — *ὁδούς* Weisen, wie 2, 20, 1. 22, 1. (Sch.) Attisch gerade so ungewöhnlich. — *φῆναι*, wie 116, 3. 118, 1. In der attischen Prosa so nicht üblich.

§ 2. *δουλοσύνη*, poetisch und ionisch, bei Her. häufig; daneben *δουληίη* 6, 12, 3. — *τὠυτὸ τοῖσι.* Spr. 48, 11, 3. (18, 8.)

C. 96 § 1. *ἐρασθείς.* Spr. 53, 5, 1. — *κατὰ κώμας.* zu Thuk. 1, 5, 1. — *ἐπιθέμενος, δικαιοσύνῃ.* Aehnlich 6, 60. (Sch.) vgl. zu 1, 1, 1. — *καὶ — μέντοι.* zu Xen. An 1, 8, 20. — *ἀνά.* Di. 68, 20, 3.

§ 2. *ὁρέοντες* für *ὁρῶντες* (*ὁρέωντες*) Schäfer. vgl. zu 1, 82, 2. — *μνεώμενος*, wie 1, 205. (Sch.) *μνώμενος* einige Hsn. u. Lh. — *ἰθύς* gerade, redlich. Ggs. *σκολιός.* vgl. 1, 118, 1. Plat. Theät. 173, a: *τὸ εὐθύ τε καὶ τὸ ἐλεύθερον ἡ ἐκ νέων δουλεία ἀφῄρηται.* Ein seltener Gebrauch. — *περιπίπτειν* mit *γνώμῃ* oder einem ähnlichen Worte ist ungewöhnlich. vgl. Spr. 48, 9 A. (11, 10.) — *ἐφοίτεον. ἐφοίτων* einige Hsn. u. Lh. — *ἐπετράποντο.* vgl. 3, 155, 4. Regelmässig steht so das Activ. zu Thuk. 1, 28, 2.

C. 97 § 1. *πλεῦνος.* zu Xen. An. Register unter Artikel 7. — *τοῦ ἐ-*

πυνθανομένων τὰς δίκας ἀποβαίνειν κατὰ τὸ ἐόν, γνοὺς ὁ Δηιόκη ἐς ἑωυτὸν πᾶν ἀνακείμενον οὔτε κατίζειν ἔτι ἤθελε ἔνθα περ πρότερον προκατίζων ἐδίκαζε, οὔτ' ἔφη δικᾶν ἔτι· οὐ γάρ οἱ λυσιτελέει τῶν ἑωυτοῦ ἐξημεληκότα τοῖσι πέλας δι' ἡμέρης δικάζειν. ἐούσης ὦ ἁρπαγῆς καὶ ἀνομίης ἔτι πολλῷ μᾶλλον ἀνὰ τὰς κώμας ἢ πρότεροι ἦν, συνελέχθησαν οἱ Μῆδοι ἐς τὠυτὸ καὶ ἐδίδοσαν σφίσι λόγον, λέγον-2τες περὶ τῶν κατηκόντων. ὡς δ' ἐγὼ δοκέω, μάλιστα ἔλεγον οἱ τοῦ Δηιόκεω φίλοι· "οὐ γὰρ δὴ τρόπῳ τῷ παρεόντι χρεώμενοι δυνατοί εἶμεν οἰκέειν τὴν χώρην, φέρε στήσωμεν ἡμέων αὐτῶν βασιλέα· καὶ οὕτω ἥ τε χώρη εὐνομήσεται καὶ αὐτοὶ πρὸς ἔργα τρεψόμεθα οὐδὲ ὑπ' ἀνομίης ἀνάστατοι ἐσόμεθα." ταῦτά κῃ λέγοντες πείθουσι ἑωυ-98τοὺς βασιλεύεσθαι. αὐτίκα δὲ προβαλλομένων ὅντινα στήσονται βασιλέα, ὁ Δηιόκης ἦν πολλὸς ὑπὸ παντὸς ἀνδρὸς καὶ προβαλλόμενος καὶ αἰνεόμενος, ἐς ὃ τοῦτον καταινέουσι βασιλέα σφίσι εἶναι.

Ὁ δ' ἐκέλευε αὐτοὺς οἰκία τε ἑωυτῷ ἄξια τῆς βασιληίης οἰκοδομῆσαι καὶ κρατῦναι αὐτὸν δορυφόροισι. ποιεῦσι δὴ ταῦτα οἱ Μῆδοι· οἰκοδομέουσί τε γὰρ αὐτῷ οἰκία μεγάλα τε καὶ ἰσχυρὰ ἵνα αὐτὸς ἔφρασε τῆς χώρης καὶ δορυφόρους αὐτῷ ἐπιτρέπουσι ἐκ πάντων Μήδων καταλέξασθαι. ὁ δὲ ὡς ἔσχε τὴν ἀρχήν, τοὺς Μήδους ἠνάγκασε ἓν πόλισμα ποιήσασθαι καὶ τοῦτο περιστέλλοντας τῶν ἄλλων ἧσσον 2ἐπιμέλεσθαι. πειθομένων δὲ καὶ ταῦτα τῶν Μήδων οἰκοδομέει τεί-

---

πιφοιτέοντος, τῶν ἐπιφοιτεόντων. Spr. 43, 4, 6. (17.) Aehnlich *τὸ ὑπομένοι* 7, 209, 2. (St.) — *πυνθανομένων*, der Plural, weil dieser in *τοῦ ἐπιφοιτέοντος* enthalten ist. (St.) — *τὸ ἐόν* die Wahrheit, das Recht. zu 1, 30 2. vgl. 7, 209, 1. — *ἀνακείμενον* beruhe. vgl. 3, 31, 2. (Sch.) — *δικᾶν.* Di. 31, 3, 2. — *οὐ λυσιτελεῖν* es sei nachtheilig. zu Arr. 1, 6, 9 — *ἐξημεληκότα.* Spr. 68, 42 (46), 7. — *δι' ἡμέρας* den ganzen Tag hindurch. Athen. 7, 276, c. vgl. 2, 173, 1. 7, 210. (We.) vgl. 6, 12, 1. (Sch. — *συνελέχθησαν.* Di. 39 unter *λέγω* lese. — *ἐς τὠυτό.* zu Xen. An. 1 8, 14. — *ἐδίδοσαν σφίσι λόγον* gaben sich Rechenschaft, überlegten mit einander. vgl. 8, 9. — *κατήκοντα, παρόντα,* wie 5, 49, 2, mit *πρήγματα* 8, 19, 2. (We.) vgl. 8, 40. 102. 1. (Sch.)

§ 2. *γὰρ δή* da eben, offenbar. zu 1, 8, 1. — *εἶμεν.* Di. 38, 2, 1. — *φέρε στήσωμεν.* Spr. 54, 2, 1. — *ἡμέων αὐτῶν* aus unsrer Mitte Spr. 47, 7. (9.) — *εὐνομήσεται.* Dies Fu. passiv auch Plat. Rep. 380, b. — *ταῦτα κῃ* dies etwa, wie 5, 40. vgl. 23, 1. (Sch.) Attisch. *τοιαῦτά (τινα).* — *ἑωυτούς.* gr. Spr. 51, 2, 15. vgl. 52, 10, 9. — *βασιλεύεσθαι.* Spr. 52, 4, 1

C. 98 § 1. *προβαλλομένων.* gr. Spr. 52, 8, 5. — *στήσονται.* Spr. 53 7, 6. (8.) — *πολλός* viel besprochen, bei passivem Particip; viel sprechend bei activem 7, 158, 1. 9, 91. vgl. zu 2, 2, 3 u. 8, 59, 1. — *προβαλλόμενος.* Spr. 52, 10, 5. (11.) — *αἰνεόμενος.* gr. Spr. 40 unter dem W. — *καταινέουσι*, bei Her. öfter, in der attischen Prosa ein seltenes Wort, be Thuk. nur 4, 122, 1. — *αὐτόν. μιν?* — *ἵνα.* Ein Attiker hätte mit den Ge. lieber *οὗ* oder *ὅπου* gesagt. Di. 47, 10, 4. — *τῆς χώρας.* Spr. 47, 28 3. (10, 4.) — *περιστέλλοντας* beschickend, Sorge tragend. vgl. 9, 60 1. (Sch.)

§ 2. *ταῦτα.* Spr. 52, 4, 3. (8.) — *ἕτερον* erg. *κύκλον*, was Bekke

χεα μεγάλα τε καὶ καρτερά, ταῦτα τὰ νῦν Ἀγβάτανα κέκληται, ἕτερον ἑτέρῳ κύκλῳ ἐνεστεῶτα. μεμηχάνηται δὲ οὕτω τοῦτο τὸ τεῖχος ὥστε ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου κύκλος τοῖσι προμαχεῶσι μούνοισί ἐστι ὑψηλότερος. τὸ μέν κού τι καὶ τὸ χωρίον συμμαχέει, κολωνὸς ἐών, ὥστε τοιοῦτο εἶναι, τὸ δὲ καὶ μᾶλλόν τι ἐπετηδεύθη, κύκλων ἐόντων τῶν συναπάντων ἑπτά· ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ τὰ βασιλήια ἔνεστι καὶ οἱ θησαυροί. τὸ δὲ αὐτῶν μέγιστόν ἐστι τεῖχος κατὰ τὸν Ἀθηνέων κύκλον μάλιστά κῃ τὸ μέγαθος. τοῦ μὲν δὴ πρώτου κύκλου οἱ προμαχεῶνές 3 εἰσι λευκοί, τοῦ δὲ δευτέρου μέλανες, τρίτου δὲ κύκλου φοινίκεοι, τετάρτου δὲ κυάνεοι, πέμπτου δὲ σανδαράκινοι. οὕτω πάντων τῶν κύκλων οἱ προμαχεῶνες ἠνθισμένοι εἰσὶ φαρμάκοισι. δύο δὲ οἱ τελευταῖοι εἰσὶ ὁ μὲν καταργυρωμένους, ὁ δὲ κατακεχρυσωμένους ἔχων τοὺς προμαχεῶνας. ταῦτα μὲν δὴ ὁ Δηιόκης ἑωυτῷ τε ἐτείχεε καὶ περὶ τὰ 99 ἑωυτοῦ οἰκία, τὸν δὲ ἄλλον δῆμον πέριξ ἐκέλευε τὸ τεῖχος οἰκέειν.

Οἰκοδομηθέντων δὲ πάντων κόσμον τόνδε Δηιόκης πρῶτός ἐστι ὁ καταστησάμενος, μήτε ἐσιέναι παρὰ βασιλέα μηδένα, δι' ἀγγέλων δὲ πάντα χρέεσθαι, ὁρᾶσθαί τε βασιλέα ὑπὸ μηδενός, πρός τε τού-

---

zufügen will. Xen. An. 5, 4, 31: εἰς τὴν ἑτέραν ἐκ τῆς ἑτέρας πόλεως. Her. 1, 102, 2: ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλο ἔθνος. 207, 1: ἐναντίην τῇ προκειμένῃ γνώμῃ. vgl. Lobeck zu Soph. Aj 201. — ἐνεστῶτα. die Apposition des Theiles zum Ganzen (τείχεα) ist beim Particip, auch wenn es ein eigenes Nomen bei sich hat, besonders bei Her. häufig. gr. Spr. u. Di. 56, 9, 1. (2) - τὸ μέν τι einerseits. gr. Spr. 50, 1, 15. Statt des abverbialen τὸ δέ τι andrerseits folgt der No. τὸ δὲ καί ein Theil auch. gr. Spr. 69, 31, 15 u. zu Xen. An. 1, 3, 13. — κου irgendwo, fast unser wohl. vgl. 6, 98, 1. — συμμαχέει hilft; ähnlich συμμάχεσθαι 7, 239, 1. (Lh.) — ἐών für ἐόν einige Hsn. gr. Spr. 68, 6 A. – ἐπετηδεύθη wurde durch Kunst dazu gebracht. — κύκλων ἐόντων indem Ringmauern sind. Doch ist die Verbindung ungefügig und Her. schrieb vielleicht: ἐπετηδεύθη. κύκλων δ' ἐόντων — ἑπτὰ ἐν τῷ. — τῶν συναπάντων im Ganzen. gr. Spr. 50, 11, 12. — αὐτῶν. Ueber die Einschiebung des partitiven Ge. gr. Spr. 47, 9, 11. vgl. Register z. Thuk. unter Genitiv e) der partitive. Nicht selten so bei Her., wie 1, 148, 1. 167, 2. 177. — κατά gemäss, gleich gross „vgl. 1, 121 u. 3, 10, 2. (Lh.) — μέγιστον, von 250 Stadien nach Diod. 17, 110. (We.) Diese Angabe stimmt mit keinem der Berichte über den Umfang Athens, von dem die obere Stadt nur einen Umfang von 60 Stadien hatte nach dem Schol. zu Thuk. 2, 13. Aber auch die langen Mauern und die Mauern des Peiraieus mit gerechnet, erhält man für Athen nur einen Umfang von etwa 160 Stadien, wiewohl die Angaben der Alten ihn höher stellen (180 bis 200 Stadien). Kruse Hellas 2, 158 f. — Ἀθηνέων für Ἀθηναίων We.

§ 3. τρίτου ohne τοῦ, weil das noch aus dem Vorhergehenden vorschwebt. zu Xen. An. 4, 8, 26. — φαρμάκοισι, χρώμασιν. — δύο οἱ die beiden. zu Arr. An. 6, 16, 2, Ueber den No gr. Spr. 50, 1, 6.

C. 99. πέριξ gebraucht Her. auch mit dem Ac., wie 1, 196, 1. 3, 158. 4, 36. 180, 1. (Sch.) — κόσμον Etikette. — τόνδε. Spr. 61, 6, 2. (7, 1.) — ἐστι ὁ. Spr. 56, 3, 2. (4.) — μήτε. dem entspricht das τέ nach ὁρᾶσθαι. (Lh.) — ἐσιέναι Spr. 50, 5 (6), 6. — χρέεσθαι mit ihm verkehren solle; χρᾶσθαι will Lh. überall. — πάντα ist wohl das Neutrum. gr. Spr. 46, 5, 9. zu Thuk. 1, 3, 4. Dabei ist dann aus μηδένα bl[illegible]ἕκαστον zu ergänzen.

τοισι ἔτι γελᾶν τε καὶ πτύειν ἀντίον καὶ ἅπασι τοῦτό γε εἶναι αἰσχρόν. ταῦτα δὲ περὶ ἑωυτὸν ἐσέμνυνε τῶνδε εἵνεκεν, ὅκως ἂν μὴ ὁρέοντες οἱ ὁμήλικες, ἐόντες σύντροφοί τε ἐκείνῳ καὶ οἰκίης οὐ φλαυροτέρης οὐδὲ ἐς ἀνδραγαθίην λειπόμενοι, λυπεοίατο καὶ ἐπιβουλεύοιεν, ἀλλ' ἑ-
100τεροῖός σφι δοκέοι εἶναι μὴ ὁρέωσι. ἐπείτε δὲ ταῦτα διεκόσμησε καὶ ἐκράτυνε ἑωυτὸν τῇ τυραννίδι, ἦν τὸ δίκαιον φυλάσσων χαλεπός· καὶ τάς τε δίκας γράφοντες ἔσω παρ' ἐκεῖνον ἐσπέμπεσκον καὶ ἐκεῖνος διακρίνων τὰς ἐσφερομένας ἐκπέμπεσκε. ταῦτα μὲν κατὰ τὰς δίκας ἐποίεε, τάδε δὲ δὴ ἄλλα ἐκεκοσμέατό οἱ· εἴ τινα πυνθάνοιτο ὑβρίζοντα, τοῦτον ὅκως μεταπέμψαιτο, κατ' ἀξίην ἑκάστου ἀδικήματος ἐδικαίευ, καί οἱ κατάσκοποί τε καὶ κατήκοοι ἦσαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώρην τῆς ἦρχε.

101 Δηιόκης μέν νυν τὸ Μηδικὸν ἔθνος συνέστρεψε μοῦνον καὶ τούτου ἦρξε. ἔστι δὲ Μήδων τοσάδε γένεα, Βουσαί, Παρητακηνοί, Στρού-
102χατες, Ἀριζαντοί, Βούδιοι, Μάγοι. γένεα μὲν δὴ Μήδων ἐστὶ τοσάδε· Δηιόκεω δὲ παῖς γίνεται Φραόρτης, ὃς τελευτήσαντος Δηιόκεω, βασιλεύσαντος τρία καὶ πεντήκοντα ἔτεα, παρεδέξατο τὴν ἀρχήν, παραδεξάμενος δὲ οὐκ ἀπεχρᾶτο μούνων ἄρχειν τῶν Μήδων, ἀλλὰ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Πέρσας πρώτοισί τε τούτοισι ἐπεθήκατο καὶ πρώ-
2τους Μήδων ὑπηκόους ἐποίησε. μετὰ δὲ ἔχων δύο ταῦτα ἔθνεα, καὶ ἀμφότερα ἰσχυρά, κατεστρέφετο τὴν Ἀσίην ἀπ' ἄλλου ἐπ' ἄλλο ἰὼν ἔθνος, ἐς ὃ στρατευσάμενος ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους καὶ Ἀσσυρίων τού-

---

gr. Spr. 61, 4, 2 u. zu Xen. An. 1, 3, 15. — *ὑπὸ μηδενός. μηδ' ὑφ' ἑνός* und Aehnliches nie bei Her. Di. 68, 4, 8. — *ἀντίον. βασιλέος* denkt man, aber es ist wohl allgemein: *ἀντίον τινός.* vgl. 1, 133, 2. — *καὶ ἅπασι.* Spr. 69, 28, 7. (32, 18.) — *αἰσχρόν* unanständig. — *οἰκίης.* gr. Spr. 47, [illegible] 5. vgl. 1, 107. Ueber die Verbindung des No. und Ge. Spr. 59, 2 A. (1[illegible]) Di. 47, 5, 3. — *ἑτεροῖος* ein Wesen anderer, höherer Art. — [illegible] *ὁρέωσι* wenn sie ihn nicht sähen. (Bä.) *ὁρῶσι* einige Hsn. u. Lh.

C. 100. *τῇ τυραννίδι* eig. für die Tyrannis. — *ἐσπέμπεσκον.* Di. 32, 1, 8. — *τάδε δέ* für *τὰ δὲ δή* Eltz: Folgendes. — *ἐκεκοσμέατο.* Di. 63, 2, 2. — *ὅκως.* zu 1, 11, 1. — *ἐδικαίευ* richtete, bestrafte. vgl. 3, 29, 2. (Sch.) In dieser Bedeutung scheint das Wort in der attischen Prosa (auch bei Thuk.) nicht leicht vorzukommen, wie es in ihr überall, ausser bei Thuk, selten ist. Di. 55, 3, 15. vgl. jedoch Plat. Ges. 934 a, ein Werk in dem sich überhaupt viel Ungewöhnliches findet. — *κατάσκοποι, οἱ βασιλέως καλούμενοι ὀφθαλμοί* Xen. Kyr. 8, 2. 10 ff. vgl. unten 1, 114, 1. — *κατήκοοι, τὰ βασιλέως ὦτα* Xen. eb., sonst auch *ὠτακουσταί.* Wieder findet sich *κατήκοοι* in der ungewöhnlichen Bedeutung bei dem Nachahmer Dio C. 42, 17. (We.)

C. 101. *συνέστρεψε.* 1, 98, 1: *τοὺς Μήδους ἠνάγκασε ἓν πόλισμα ποιήσασθαι.* — *μοῦνον* ist nicht Adverbium. gr. Spr. 57, 5, 3. vgl. 1, 102, 1. — *γένεα* Stämme. — *Μάγοι*, wie die Leviten, zugleich ein Stamm und die Priesterkaste. Mag oder Mog heist im Pehlvi Priester. Heeren Ideen 1, 479. Nach Andern heist Mogh, Moch gross, vortrefflich.

C. 102 § 1. *ἀπεχρᾶτο. ἀπεχρῆτο* eine Hs. Für sich begnügen nur bei Her., noch 1, 37, impersonal: es genügt 8, 14. — *ἐπεθήκατο* Di. 36, 3, 2.
§ 2. *ταῦτα.* Spr. [illegible], 6, 2. (7, 1.) — *καὶ Ἀσσυρίων τούτους* und zwar

τους οἳ Νίνον εἶχον καὶ ἦρχον πρότερον πάντων, τότε δὲ ἦσαν μεμουνωμένοι μὲν συμμάχων, ἅτε ἀπεστεώτων, ἄλλως μέντοι ἑωυτῶν εὖ ἥκοντες, ἐπὶ τούτους δὴ στρατευσάμενος ὁ Φραόρτης αὐτός τε διεφθάρη, ἄρξας δύο καὶ εἴκοσι ἔτεα, καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ὁ πολλός.

Φραόρτεω δὲ τελευτήσαντος ἐξεδέξατο Κυαξάρης ὁ Φραόρτεω τοῦ Δηιόκεω παῖς. 103 οὗτος λέγεται πολλὸν ἔτι γενέσθαι ἀλκιμώτερος τῶν προγόνων, καὶ πρῶτός τε ἐλόχισε κατὰ τέλεα τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ καὶ πρῶτος διέταξε χωρὶς ἑκάστους εἶναι, τούς τε αἰχμοφόρους καὶ τοὺς τοξοφόρους καὶ τοὺς ἱππέας· πρὸ τοῦ δὲ ἀναμὶξ ἦν πάντα ὁμοίως ἀναπεφυρμένα. οὗτος ὁ τοῖσι Λυδοῖσί ἐστι μαχεσάμενος ὅτε νὺξ ἡ ἡμέρη ἐγένετό σφι μαχομένοισι, καὶ ὁ τὴν Ἅλυος ποταμοῦ ἄνω Ἀσίην πᾶσαν συστήσας ἑωυτῷ. συλλέξας δὲ τοὺς ὑπ' ἑωυτῷ ἀρχομένους 2 πάντας ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Νίνον, τιμωρέων τε τῷ πατρὶ καὶ τὴν πόλιν ταύτην θέλων ἐξελεῖν. καί οἱ, ὡς συμβαλὼν ἐνίκησε τοὺς Ἀσσυρίους, περικατημένῳ τὴν Νίνον ἐπῆλθε Σκυθέων στρατὸς μέγας, ἦγε δὲ αὐτοὺς βασιλεὺς ὁ Σκυθέων Μαδύης, Πρωτοθύεω παῖς· οἳ ἐσέβαλον μὲν ἐς τὴν Ἀσίην, Κιμμερίους ἐκβαλόντες ἐκ τῆς Εὐρώπης, τούτοισι δὲ ἐπισπόμενοι φεύγουσι οὕτω ἐς τὴν Μηδικὴν χώρην ἀπίκοντο. ἔστι δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ Φᾶσιν ποταμὸν 104 καὶ ἐς Κόλχους τριήκοντα ἡμερέων εὐζώνῳ ὁδός, ἐκ δὲ τῆς Κολχίδος οὐ πολλὸν ὑπερβῆναι ἐς τὴν Μηδικήν, ἀλλ' ἓν τὸ διὰ μέσου ἔθνος αὐτῶν ἐστι, Σάσπειρες, τοῦτο δὲ παραμειβομένοισι εἶναι ἐν τῇ Μηδικῇ. οὐ μέντοι οἵ γε Σκύθαι ταύτῃ ἐσέβαλον, ἀλλὰ τὴν κατύπερθε ὁδὸν πολλῷ μακροτέρην ἐκτραπόμενοι, ἐν δεξιῇ ἔχοντες τὸ Καυκάσιον οὖρος. ἐνθαῦτα οἱ μὲν Μῆδοι συμβαλόντες τοῖσι Σκύθῃσι καὶ ἑσσω-

---

g[illegible] diejenigen der A. (Lg.) — *εὖ ἥκοντες.* zu 1, 30, 3. — *δή.* S[illegible] findet sich in einer solchen Epanalepsis *οὖν.* gr. Spr. 65, 9, 2. — *ὁ πολλός.* zu Thuk. 1, 24, 2

C. 103 § 1. *ἐλόχιζε*, ein seltenes Wort; in dieser Bedeutung *καταλοχίζειν* bei Arrian. Erklärt wird dieser Satz durch die folgenden. Doch mag Her. mit auch an numerische Abtheilungen gedacht haben. — *κατά.* Spr. 68, 21 (25), 4. — *τέλη* von Abtheilungen auch Thuk. 1, 48, 2. 2, 22, 2. u. 6, 42. — *εἶναι.* gr. Spr. u. Di. 55, 3, 20. (21.) vgl. 4, 5. — *αἰχμοφόρων.* zu 1, 8, 1. — *τοξοφόρος* ist noch seltener, in einem Orakel 9, 43. — *ἀναμίξ* ist selten, noch bei Thuk. 3, 107, 4, u. Spätern. — *νύξ* 1, 74, 1. — *ξυστήσας,* eig. nur von Vereinigung, etwa zu einem Unternehmen. vgl. 3, 84, 1 u. zu Thuk. 6, 16, 6, vgl. 85, 3.

§ 2. *τιμωρέειν* rächen. gr. Spr. 48, 7, 6. — *οὕτω.* Spr. 56, 9, 2. (10, 3.)

C. 104. *εὐζώνῳ. ἀνήρ* pflegt so vor *εὔζωνος* nicht zu fehlen. zu 1, 72, 2. — *οὐ πολλὸν ὑπερβῆναι* es ist nicht weit überzugehen. (Bä.) Spr. 43, 4, 1. (2.) — *διὰ μέσου* dazwischen liegend. Thuk. 5, 26, 2: *ἡ διὰ μέσου ξύμβασις.* — *Σάσπειρες. Σάπειρες* La. vgl. 110, 2. 4, 37. 40. (Ga.) — *εἶναι,* wie *ὑπερβῆναι,* noch von *ἔστι,* hier synonym mit *ἔξεστι,* abhängig. — *κατύπερθε. καθύπερθεν* ist in der attischen Prosa selten, bei Thuk. 4, 3, 2. 5, 59, 3, *ὕπερθεν* Xen. An. 1, 4, 4 u. Mem. 1, 4, 11. — *ὁδόν,* den Engpass Derbend nach Ritter II S. 862. (Lb.) — *ἐκτρα[illegible]μενοι* erg. *ἐσέβα-*

θέντες τῇ μάχῃ τῆς ἀρχῆς κατελύθησαν, οἱ δὲ Σκύθαι τὴν Ἀσίην πᾶ-
105σαν ἐπέσχον. ἐνθεῦτεν δὲ ἤισαν ἐπ' Αἴγυπτον· καὶ ἐπείτε ἐγένοντο ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ, Ψαμμίτιχός σφεας, Αἰγύπτου βασιλεύς, ἀντιάσας δώροισί τε καὶ λιτῇσι ἀποτρέπει τὸ προσωτέρω μὴ πορεύεσθαι. οἱ δὲ ἐπείτε ἀναχωρέοντες ὀπίσω ἐγένοντο τῆς Συρίης ἐν Ἀσκάλωνι πόλι, τῶν πλεόνων Σκυθέων παρεξελθόντων ἀσινέων ὀλίγοι τινὲς αὐτῶν ὑπολειφθέντες ἐσύλησαν τῆς οὐρανίης Ἀφροδίτης τὸ ἱρόν. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἱρόν, ὡς ἐγὼ πυνθανόμενος εὑρίσκω, πάντων ἀρ-
2χαιότατον ἱρῶν ὅσα ταύτης τῆς θεοῦ· καὶ γὰρ τὸ ἐν Κύπρῳ ἱρὸν ἐνθεῦτεν ἐγένετο, ὡς αὐτοὶ λέγουσι Κύπριοι, καὶ τὸ ἐν Κυθήροισι Φοίνικές εἰσι οἱ ἱδρυσάμενοι ἐκ ταύτης τῆς Συρίης ἐόντες. τοῖσι δὲ τῶν Σκυθέων συλήσασι τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Ἀσκάλωνι καὶ τοῖσι τουτέων αἰεὶ ἐκγόνοισι ἐνέσκηψε ἡ θεὸς θήλεαν νοῦσον· ὥστε ἅμα λέγουσί τε οἱ Σκύθαι διὰ τοῦτό σφεας νοσέειν καὶ ὁρᾶν παρ' ἑωυτοῖσι τοὺς ἀπικνεομένους ἐς τὴν Σκυθικὴν χώρην ὡς διακέαται τοὺς καλέουσι ἐνάρεας οἱ Σκύθαι.

106 Ἐπὶ μέν νυν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ἔτεα ἦρχον τῆς Ἀσίης οἱ Σκύθαι καὶ τὰ πάντα σφι ὑπό τε ὕβριος καὶ ὀλιγωρίης ἀνάστατα ἦν· χωρὶς μὲν γὰρ φόρον ἔπρησσον παρ' ἑκάστων το ἑκάστοισι ἐπέβαλλον, χωρὶς δὲ [τοῦ φόρου] ἥρπαζον περιελαύνοντες τοῦτο ὅ τι ἔχοιεν ἕκαστοι.

λον. zu Xen. An. 7, 8, 16. — καταλύειν mit dem Ge. ist selten. Xen. Kyr. 8, 5, 24: καταλύειν πειράσεσθε τούτων τῆς ἀρχῆς. wofür § 25 καταπαύειν. Spr. 47, 12, 4. (13, 7.)

C. 105 § 1. ἀντιάσας. Di. 39. unter ἀντιάω. — λιταί auch 116, 3, poetisch. — τὸ προσωτέρω eben so 3, 45, 1. 5. 10, 1. (Sch.) Ueber den Ac. gr. Spr. 46, 6, 2. Doch ist der Ausdruck nicht gewöhnlich, bei Xen. ἰέναι τοῦ πρόσω, εἰς τὸ πρόσω. zur An. 1, 3, 1. — πόλι. gr. Spr. 50, 7. — τῶν πλεόνων. gr. Spr. 50, 4, 12. Thuk. 4, 128, 1: ἡ πλείων στρατιὰ Ἑλλήνων. — ἀσινέων nicht versehrend; sonst bei Her. unversehrt. (Sch.) Das Wort ist, wie σίνομαι, eig. dialektisch; in activer Bedeutung steht es an den wenigen Stellen Platons und Xenophons an denen es vorkommt. — τῆς οὐρανίης Ἀ., der Derketo. Diod. 2, 4. (We.) — ἱρῶν. ohne τῶν? Man könnte es tilgen oder ἱρόν lesen. — θεοῦ. gr. Spr. 47, 9, 5.

§ 2. ἐνθεῦτεν. gr. Spr. 66, 1, 6. — ἐνέσκηψε, transitiv auch 4, 79, 1, intransitiv 8, 39. (Sch.) Eig. vom Einschlagen des Blitzes vgl. 4, 79, 1 u. ἀποσκήπτειν 7, 10, 6. — θήλεαν. Dial. 22, 6, 1. — νοῦσον, Verlust der Mannheit, eine noch jetzt in jenen Gegenden vorkommende Krankheit. — ὥστε — so dass sie, wie die Skythen sagen, zugleich dort krank wurden. — ἅμα. Als Ggs. denke man was im Folgenden liegt: und die Krankheit auch in ihre Heimath verpflanzt wurde. — τοὺς ἀπικνεομένους, die Reisenden. — ὡς διακέαται in welchem Zustande sie sich befinden. Ueber die Form Di. 38, 5, 1. — τούς, οὗτοι οὕς. Spr 51, 12 A. (13, 1.) — ἐνάρεας. 4, 67: οἱ ἐνάρεες οἱ ἀνδρόγυνοι. (Sch.) Nach Starke wäre das Wort nicht skythisch, sondern von ἔναρα abzuleiten: spoliati.

C. 106. σφι durch sie, unter ihnen. — φόρον für φόρων Reiske: als Tribut. (Sch.) — τοῦ φόρου ist wohl zu streichen, da es mit der Anaphora nicht füglich vereinbar ist. — ἐπέβαλλον auferlegten. zu Arr. An. 2, 1, 5. — περιελαύνοντες umher reitend. (Sch.) vgl. 4, 7, 1. (Lh.)

καὶ τούτων μὲν τοὺς πλεῦνας Κυαξάρης τε καὶ Μῆδοι ξεινίσαντες καὶ καταμεθύσαντες κατεφόνευσαν, καὶ οὕτω ἀνεσώσαντο τὴν ἀρχὴν Μῆδοι καὶ ἐπεκράτεον τῶν περ καὶ πρότερον, καὶ τήν τε Νῖνον εἷλον (ὡς δὲ εἷλον, ἐν ἑτέροισι λόγοισι δηλώσω) καὶ τοὺς Ἀσσυρίους ὑποχειρίους ἐποιήσαντο πλὴν τῆς Βαβυλωνίης μοίρης. μετὰ δὲ ταῦτα Κυαξάρης μέν, βασιλεύσας τεσσεράκοντα ἔτεα σὺν τοῖσι Σκύθαι ἦρξαν, τελευτᾷ, ἐκδέκεται δὲ Ἀστυάγης ὁ Κυαξάρεω παῖς τὴν βασιληίην. 107 καί οἱ ἐγένετο θυγάτηρ τῇ οὔνομα ἔθετο Μανδάνην, τὴν ἐδόκεε Ἀστυάγης ἐν τῷ ὕπνῳ οὐρῆσαι τοσοῦτον ὥστε πλῆσαι μὲν τὴν ἑωυτοῦ πόλιν, ἐπικατακλύσαι δὲ καὶ τὴν Ἀσίην πᾶσαν. ὑπερθέμενος δὲ τῶν Μάγων τοῖσι ὀνειροπόλοισι τὸ ἐνύπνιον ἐφοβήθη παρ' αὐτέων αὐτὰ ἕκαστα μαθών. μετὰ δέ, τὴν Μανδάνην ταύτην, ἐοῦσαν ἤδη ἀνδρὸς ὡραίην, Μήδων μὲν τῶν ἑωυτοῦ ἀξίων οὐδενὶ διδοῖ γυναῖκα, δεδοικὼς τὴν ὄψιν· ὁ δὲ Πέρσῃ διδοῖ τῷ οὔνομα ἦν Καμβύσης, τὸν εὕρισκε οἰκίης μὲν ἐόντα ἀγαθῆς, τρόπου δὲ ἡσυχίου, πολλῷ ἔνερθε ἄγων αὐτὸν μέσου ἀνδρὸς Μήδου.

Συνοικεούσης δὲ τῷ Καμβύσῃ τῆς Μανδάνης ὁ Ἀστυάγης τῷ πρώτῳ 108 ἔτεϊ εἶδε ἄλλην ὄψιν· ἐδόκεε [δέ] οἱ ἐκ τῶν αἰδοίων τῆς θυγατρὸς ταύτης φῦναι ἄμπελον, τὴν δὲ ἄμπελον ἐπισχεῖν τὴν Ἀσίην πᾶσαν. ἰδὼν δὲ τοῦτο καὶ ὑπερθέμενος τοῖσι ὀνειροπόλοισι μετεπέμψατο ἐκ τῶν Περσέων τὴν θυγατέρα ἐπίτεκα ἐοῦσαν, ἀπικομένην δὲ ἐφύλασσε, βουλόμενος τὸ γεννώμενον ἐξ αὐτῆς διαφθεῖραι· ἐκ γάρ οἱ τῆς ὄψιος τῶν Μάγων οἱ ὀνειροπόλοι ἐσήμαινον ὅτι μέλλοι ὁ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ γόνος βασιλεύσειν ἀντ' ἐκείνου. ταῦτα δὴ ὦν φυλασσόμενος 2 ὁ Ἀστυάγης, ὡς ἐγένετο ὁ Κῦρος, καλέσας Ἅρπαγον, ἄνδρα οἰ[illegible] καὶ πιστότατόν τε Μήδων καὶ πάντων ἐπίτροπον τῶν ἑωυτοῦ,

---

— [illegible]ν. Dem entspricht *καί* vor *τήν τε Νίνον.* (Lh.) vgl. zu Xen. An. 1, 10, 16. — *δηλώσω.* Dasselbe Versprechen 1, 184. (We.) Die Ausführung hat er aufgegeben. — *σὺν τοῖσι, σὺν τούτοις (τοῖς ἔτεσιν) ἅ.* Spr. 51, 10. 2. (1.)

C. 107. *Μανδάνην.* gr. Spr. 48, 3, 6 u. 60, 2, 2. vgl. 1, 113, 2.-148. Eu. Phön. 636: *ὄνομα Πολυνείκην πατὴρ ἔθετό σοι.* Dem. 43, 74: *τῷ νεωτάτῳ ὄνομα ἐθέμην Καλλίστρατον.* Ohne *ὄνομα* Ar. Wol. 65. 67. vgl. Eu. Phön. 12. — *ὑπερθέμενος* für *ὑποθέμενος* Schäfer. zu 1, 8, 1. — *τῶν Μάγων.* Spr. 47, 7. (9.) — *ἀνδρός. γάμων ὡραῖαι* 1, 196, 1. (Sch.) gr. Spr. 47, 26, 9. — *ὁ δέ.* zu 1, 17, 2. — *τρόπου.* gr. Spr. 47, 6, 10. — *ἔνερθε.* zu 1, 91, 4. — *ἄγων* schätzend, bei Her. so an mehrern Stellen, selten so bei Attikern. zu Arr. An. 2, 16, 3. — *μέσος.* zu Thuk. 6, 54, 2. vgl. Aristot. Pol. 5, 7, 8.

C. 108 § 1. *δέ. δή?* Es fehlt in einer Hs. — *φῦναι ἄμπελον.* Spr. 55, 4, 2. — *ἐπίτεξ* der Niederkunft nahe, wie 1, 111, 1. Bei Attikern scheint weder dies Wort noch das weniger gebilligte *ἐπίτοκος* vorzukommen. Lobeck z. Phryn. p. 333. — *τὸ γεννώμενον.* Spr. 43, 4, 5. (15) — *οἱ τῆς.* gr. Spr. 48, 12, 3. — *τῶν Μάγων οἱ* für *οἱ τῶν M.* Kr., wie 1, 107. 128.

§ 2. *ταῦτα φυλασσόμενος* davor sich hüten wollend. Spr. 52, 10, 3. (7.) Das Präsens ähnlich unten in *φυλασσόμεθα.* gr. Spr. 53, 1, 6. — *οἰκήιον* verwandten, *συγγενῆ* 1, 109, 2. (La.) — *πρ[illegible]γμα. πρῆγμα γάρ?*

ἔλεγέ οἱ τοιάδε. "Ἅρπαγε, πρῆγμα τὸ αν τοι προσθέω μηδαμ[ά]
παραχρήσῃ, μηδὲ ἐμέ τε παραβάλῃ καὶ ἄλλους ἑλόμενος ἐξ ὑστέρη[ς]
σεωυτῷ περιπέσῃς. λάβε τὸν Μανδάνη ἔτεκε παῖδα, φέρων δὲ ἐ[ς]
σεωυτοῦ ἀπόκτεινον· μετὰ δὲ θάψον τρόπῳ ὅτεῳ αὐτὸς βούλεαι." [ὁ]
δὲ ἀμείβεται· "ὦ βασιλεῦ, οὔτε ἄλλοτέ κω παρεῖδες ἀνδρὶ τῷδε ἄχαρ[ι]
οὐδέν, φυλασσόμεθα δὲ ἐς σὲ καὶ ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον μηδὲν ἐξα-
μαρτεῖν. ἀλλ' εἴ τοι φίλον τοῦτο οὕτω γίνεσθαι, χρὴ δὴ τό γε ἐμὸν
109ὑπηρετέεσθαι ἐπιτηδέως." τούτοισι ἀμειψάμενος ὁ Ἅρπαγος, ὥς οἱ
παρεδόθη τὸ παιδίον κεκοσμημένον τὴν ἐπὶ θανάτῳ, ἤιε κλαίων ἐς
τὰ οἰκία. παρελθὼν δὲ ἔφραζε τῇ ἑωυτοῦ γυναικὶ τὸν πάντα Ἀστυά-
γεω ῥηθέντα λόγον. ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν λέγει· "νῦν ὦν τί σοι ἐν νόῳ
ἐστὶ ποιέειν;" ὁ δὲ ἀμείβεται· "οὐ τῇ ἐνετέλλετο Ἀστυάγης, οὐδ' εἰ
παραφρονήσει τε καὶ μανεῖται κάκιον ἢ νῦν μαίνεται, οὔ οἱ ἔγωγε
2προσθήσομαι τῇ γνώμῃ οὐδὲ φόνον τοιοῦτον ὑπηρετήσω. πολλῶν δὲ
εἵνεκεν οὐ φονεύσω μιν, καὶ ὅτι αὐτῷ μοι συγγενής ἐστι ὁ παῖς καὶ
ὅτι Ἀστυάγης μέν ἐστι γέρων καὶ ἄπαις ἔρσενος γόνου· εἰ δὲ θελήσει
τούτου τελευτήσαντος ἐς τὴν θυγατέρα ταύτην ἀναβῆναι ἡ τυραννίς,

---

Der Ac. bei *παραχρῆσθαι* noch 8, 20. (Sch.) — *προσθέω*. Di. 36, 1, 6. — *μηδαμά*. Andre *μηδαμῶς* oder *μηδαμῇ*. Doch s. zu 1, 5, 2. — *παραχρῆσθαι* fahrlässig behandeln, ein bei Her. an mehrern Stellen, bei Attikern nicht vorkommendes Compositum. — *παραβάλῃ* bediene lässig. Thuk. 1, 133: *ἀπέφαινεν ὡς οὐδὲν πώποτε αὐτὸν ἐν ταῖς πρὸς βασιλέα διακονίαις παραβάλοιτο*. Oder aufs Spiel setzen? zu Thuk. 3, 65, 2. — *ἄλλους ἑλόμενος* d. h. die Gunst Andrer, der Mandane und ihres Gemahls, vorziehend. — *ἐξ ὑστέρης* in Zukunft, wie 5, 106, 1. 6, 85, 2. (Sch.) — *σεωυτῷ περιπέσῃς* auf dich selbst stürzest, selbst ins Unheil gerathest. — *παῖδα*. Spr. 51, 11, 1. (12 A.) — *ἐς σεωυτοῦ*. Di. 68, 21, [illegible] — *παρεῖδες*. zu 1, 37. — *ἀνδρὶ τῷδε, ἐμοί,* eine besonders bei Tr[agikern] sehr übliche Ausdrucksweise. Wegen des fehlenden Artikels Di. 50, [illegible] 1. vgl. gr. Spr. 50, 11, 22. — *φυλασσόμεθα,* in sofern das künftige Verhalten ein schon gegenwärtiges Vorhaben ist. — *δέ* entspricht dem *οὔτε*; *τέ* würde stehen wenn *ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον* voran stände. gr. Spr. 69, 16, 6. — *ἐς σὲ καὶ ἐς* gegen dich auch in. — *τό γε ἐμὸν ὑπηρετέεσθαι* das Meinige, meine Obliegenheit geleistet werde. vgl. 4, 139, 2. (Sch.) gr. Spr. 52, 3, 4.

C. 109 § 1. *τήν*. *τὴν ὁδὸν τήν* erklärt stimmt nicht mit dem Verbum; man wird also *στολήν* mit Portus oder vielmehr *κόσμησιν* mit Sch., wie *δέσιν* 3, 119, 1. 5, 72, 3, wenn überhaupt ein bestimmtes Wort, zu ergänzen haben. — *ἤιε* für *ᾔει* Schäfer. — *Ἀστυάγεω* kann freilich von *λόγον* abhängen; doch möchte *ἐξ* ausgefallen sein. Die Stellen bei Schäfer zu Lamb. Bos p. 750 sind theils verschieden theils unsicher, wohl auch Paus. 6, 8, 2. — *οὐ τῇ* für *οὐχ ᾗ* Struve. Vollständig: *οὐκ ἔστι μοι ἐν νόῳ ποιέειν τῷδε τῷ τρόπῳ ᾧ*. (St.) — *μανεῖται*. *μανέεται* Br. Di. 31, 2, 1. — *οὔ οἱ* auch 1, 132, 1. 2, 110. homerisch. Di. 25, 1, 2. Ueber die Erneuerung der Negation Di 67, 11, 2. — *οἱ — τῇ γν*. Di. 48, 12, 3. — *προστίθεσθαι* beistimmen

§ 2. *πολλά* viele Gründe, wie 3, 15, 2 u. Xen. An. 1, 9, 22: *δῶρα ἐλάμβανε διὰ πολλά*. — *γόνου*. gr. Spr. 47, 26, 12. — *θελήσει*, *μέλλει*. vgl. 2 11, 3. 13, 3. 14, 1. 2, 49, 3. (Sch.) Unattisch so. — *ἀναβῆναι,* wie 7, 205, 1

τῆς νῦν τὸν υἱὸν κτείνει δι' ἐμεῦ, ἄλλο τι ἢ λείπεται τὸ ἐνθεῦτεν ἐμοὶ κινδύνων ὁ μέγιστος; ἀλλὰ τοῦ μὲν ἀσφαλέος εἵνεκεν ἐμοὶ δεῖ τοῦτον τελευτᾶν τὸν παῖδα, δεῖ μέντοι τῶν τινα Ἀστυάγεω αὐτοῦ φονέα γενέσθαι καὶ μὴ τῶν ἐμῶν." ταῦτα εἶπε καὶ αὐτίκα ἄγγελον ἔπεμπε 110 ἐπὶ τῶν βουκόλων τῶν Ἀστυάγεω τὸν ἠπίστατο νομάς τε ἐπιτηδεωτάτας νέμοντα καὶ οὔρεα θηριωδέστατα, τῷ οὔνομα ἦν Μιτραδάτης. συνοίκεε δὲ ἑωυτοῦ συνδούλῃ, οὔνομα δὲ τῇ γυναικὶ ἦν τῇ συνοίκεε Κυνὼ κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, κατὰ δὲ τὴν Μηδικὴν Σπακώ· τὴν γὰρ κύνα καλέουσι σπάκα Μῆδοι. αἱ δὲ ὑπώρεαί εἰσι τῶν οὐρέων, ἔνθα τὰς νομὰς τῶν βοῶν εἶχε οὗτος δὴ ὁ βουκόλος, πρὸς βορέω τε ἀνέμου τῶν Ἀγβατάνων καὶ πρὸς τοῦ πόντου τοῦ Εὐξείνου· ταύτῃ 2 μὲν γὰρ ἡ Μηδικὴ χώρη πρὸς Σασπείρων ὀρεινή ἐστι κάρτα καὶ ὑψηλή τε καὶ ἴδῃσι συνηρεφής, ἡ δὲ ἄλλη Μηδικὴ χώρη ἐστὶ πᾶσα ἄπεδος. ἐπεὶ ὦν ὁ βουκόλος σπουδῇ πολλῇ καλεόμενος ἀπίκετο, ἔλεγε ὁ Ἅρπαγος τάδε. "κελεύει σε Ἀστυάγης τὸ παιδίον τοῦτο λαβόντα θεῖναι ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων, ὅκως ἂν τάχιστα διαφθαρείη. καὶ τάδε τοι ἐκέλευσε εἰπεῖν, ἢν μὴ ἀποκτείνῃς αὐτό, ἀλλά τεῳ τρόπῳ περιποιήσῃς, ὀλέθρῳ τῷ κακίστῳ σε διαχρήσεσθαι. ἐπορᾶν δὲ ἐκκείμενον τέταγμαι ἐγώ."

Ταῦτα ἀκούσας ὁ βουκόλος καὶ ἀναλαβὼν τὸ παιδίον ἤιε τὴν 111 αὐτὴν ὀπίσω ὁδὸν καὶ ἀπικνέεται ἐς τὴν ἔπαυλιν. τῷ δ' ἄρα καὶ αὐτῷ ἡ γυνὴ ἐπίτεξ ἐοῦσα πᾶσαν ἡμέρην, τότε κως κατὰ δαίμονα τίκτει οἰχομένου τοῦ βουκόλου ἐς πόλιν. ἦσαν δὲ ἐν φροντίδι ἀμφότεροι ἀλλήλων πέρι, ὁ μὲν τοῦ τόκου τῆς γυναικὸς ἀρρωδέων, ἡ δὲ γυνὴ ὅ τι οὐκ ἐωθὼς ὁ Ἅρπαγος μεταπέμψαιτο αὐτῆς τὸν ἄνδρα. ἐπείτε δὲ ἀπονοστήσας ἐπέστη, οἷα ἐξ ἀέλπτου ἰδοῦσα ἡ γυνὴ εἴρετο 2

(Sch.) — *κτείνει*. gr. Spr. 53, 1, 6. — *ἢ* erwartet man vor *κινδύνων*; doch s. gr. Spr. 62, 3, 7. „vgl. 2, 14, 1" (St.)

C. 110 § 1. *ἐπὶ — τόν* (*τοῦτον ὄν*). gr. Spr 47, 9, 19. — *ἐπιτηδεωτάτας* zu seinem Zwecke passendsten. (Sch.) — *αἱ ὑπώρεαι τῶν οὐρέων*. zu Arr. An. 4, 24, 7. — *οὗτος δή* dieser eben erwähnte. zu 1, 1, 2. — *τῶν Ἀγβατάνων*. gr. Spr. 47, 10, 6. Doch wäre vorher *πρὸς βορέην ἄνεμον* zu erwarten.

§ 2. *ἴδη*, ionisch für *ὕλη*. — *συνηρεφής* auch und eben so 7, 111, in der attischen Prosa nicht üblich. — *ὅκως* ist hier wegen des Optativs nach dem Präsens relativ zu nehmen. — *περιποιήσῃς* für *περιποιήσῃ* Bekker. Denn Her. hat nur das Activ und stets in der Bedeutung retten. (Lh.) — *διαχρήσεσθαι*. zu 1, 24, 2.

C. 111 § 1. *ἄρα* bezeichnet den Gedanken als noch nicht bekannten. gr. Spr. 53, 2, 6. Di. 69, 9, 2. — *ἐπίτεξ ἐοῦσα πᾶσαν ἡμέρην* deren Niederkunft alle Tage erwartet wurde. (Abresch.) — *ἐς πόλιν* ohne Artikel, wie § 2 u. 114, 2. *ἔξω πόλιος* 111, 4. gr. Spr. 50, 2, 15. — *τοῦ τόκου* hängt wohl von *ἐν φροντίδι* ab: in Sorge wegen der Niederkunft, indem er desshalb fürchtete. Denn die Verba der Furcht werden mit dem Ge. so nicht verbunden. — *ὅ τι* warum, wie § 2. (Struve.) — *ἐπέστη* da stand. — *ἐξ ἀέλπτου* unerwartet. gr. Spr. 43, 4, 5. Das Wort ist poe-

ὅ τι μιν οὕτω προθύμως Ἅρπαγος μεταπέμψαιτο. ὁ δὲ εἶπε· “ὦ γύναι, εἶδόν τε ἐς πόλιν ἐλθὼν καὶ ἤκουσα τὸ μήτε ἰδεῖν ὤφελον μήτε κοτὲ γενέσθαι ἐς δεσπότας τοὺς ἡμετέρους. οἶκος μὲν πᾶς Ἁρπάγου κλαυθμῷ κατείχετο, ἐγὼ δὲ ἐκπλαγεὶς ἤια ἔσω. ὡς δὲ τάχιστα ἐσῆλθον, ὁρέω παιδίον προκείμενον ἀσπαῖρόν τε καὶ κραυγανόμενον, 3κεκοσμημένον χρυσῷ τε καὶ ἐσθῆτι ποικίλῃ. Ἅρπαγος δὲ ὡς εἶδέ με, ἐκέλευε τὴν ταχίστην ἀναλαβόντα τὸ παιδίον οἴχεσθαι φέροντα καὶ θεῖναι ἔνθα θηριωδέστατον εἴη τῶν οὐρέων, φὰς Ἀστυάγεα εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέμενόν μοι, πόλλ᾽ ἀπειλήσας εἰ μή σφεα ποιήσαιμι. καὶ ἐγὼ ἀναλαβὼν ἔφερον, δοκέων τῶν τινος οἰκετέων εἶναι· οὐ γὰρ 4ἄν κοτε κατέδοξα ἔνθεν γε ἦν. ἐθάμβεον δὲ ὁρέων χρυσῷ τε καὶ εἵμασι κεκοσμημένον, πρὸς δὲ καὶ κλαυθμὸν κατεστῶτα ἐμφανέα ἐν Ἁρπάγου. καὶ πρόκατε δὴ κατ᾽ ὁδὸν πυνθάνομαι τὸν πάντα λόγον θεράποντος, ὃς ἐμὲ προπέμπων ἔξω πόλιος ἐνεχείρισε τὸ βρέφος, ὡς ἄρα Μανδάνης τε εἴη παῖς τῆς Ἀστυάγεω θυγατρὸς καὶ Καμβύσεω τοῦ Κύρου καί μιν Ἀστυάγης ἐντέλλεται ἀποκτεῖναι. νῦν τε ὅδε 112ἐστί.” ἅμα τε ταῦτα ἔλεγε ὁ βουκόλος καὶ ἐκκαλύψας ἀπεδείκνυε. ἡ δὲ ὡς εἶδε τὸ παιδίον, μέγα τε καὶ εὐειδὲς ἐόν, δακρύσασα καὶ λαβομένη τῶν γουνάτων τοῦ ἀνδρὸς ἐχρήιζε μηδεμιῇ τέχνῃ ἐκθεῖναί μιν. ὁ δὲ οὐκ ἔφη οἷός τ᾽ εἶναι ἄλλως αὐτὰ ποιέειν· ἐπιφοιτήσειν γὰρ κατασκόπους ἐξ Ἁρπάγου ἐποψομένους, ἀπολέεσθαί τε κάκιστα, ἢν μή σφεα ποιήσῃ. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε ἄρα τὸν ἄνδρα, δεύτερα λέγει ἡ 2γυνὴ τάδε. “ἐπεὶ τοίνυν οὐ δύναμαί σε πείθειν μὴ ἐκθεῖναι, σὺ δὲ ὧδε ποίησον, εἰ δὴ πᾶσά γε ἀνάγκη ὀφθῆναι ἐκκείμενον. τέτοκα γὰρ καὶ ἐγώ, τέτοκα δὲ τεθνεός. τοῦτο μὲν φέρων πρόθες, τὸν δὲ τῆς

---

tisch. — *μήτε κότε* für *τό τε μή κοτε ὤφελεν* (aus *ὤφελον*). Spr. 54, 8, 3. (4.) 60, 5, 1. (6, 1.) 62, 4. — *ἐς* in Bezug auf, wie 1, 114, 1. — *πᾶς.* zu 1, 21. 86, 3. — *κλαυθμῷ.* Di. 4, 5, 1. — *κραυγανόμενον, κραγγανόμενον* Lobeck Phryn. p. 337. Suidas: *ἐκκραγγάνειν, ἐμβοᾶν. ἐκκραγγανομένων, μετὰ κραυγῆς λεγομένων.* (Br.)

§ 3. *θηριωδέστατον.* Krüger zu Xen. An. 3, 4, 20 (*εὐεπίθετον*). — *τῶν οὐρέων* hängt von *ἔνθα* ab. Spr. 47, 28, 3. (10, 4.) — *σφέα, ταῦτα.* Di. 51, 1, 15. — *φάς.* Di. 38, 4, 1. — *ἐπιτίθεσθαι* auftragen, wie noch 3, 63, 1. (Sch.) wo synonym *ἐντέλλεσθαι,* dies der gew. Ausdruck. — *οὐκ ἂν κατέδοξα, εἰ μὴ ἐπυθόμην τοῦ θεράποντος.* (St.) gr. Spr. 54, 3, 10. — *ἔνθεν* von welcher Herkunft.

§ 4. *πρόκατε, εὐθύς, παραχρῆμα, ἐξαίφνης,* ein herodoteisches Wort, „noch 6, 134, 2. 8, 65, 1. 135, 1.“ (Sch.) — *θεράποντος* hängt von *πυνθάνομαι* ab. — *ἐμέ.* Spr. 60, 4, 2. (5, 2.) — *ὡς ἄρα* dass es nämlich, zu *πυνθάνομαι* gehörig. Spr. 56, 7, 6. (12.) u. 69, 7. (8.)

C. 112 § 1. *ἅμα τε* für *ἅμα δέ* Kr. 4, 150, 2: *ἅμα τε ἔλεγε ταῦτα καὶ ἐδείκνυε ἐς Βάττον.* vgl. 8, 5, 2 u. Kr. zu Arr. An. 5, 7, 4. — *ἐχρήιζε* für *ἔχρῃζε* Schäfer: bat, in welchem Sinne die Attiker *δεῖσθαι* für *χρῄζω* sagen — *μηδεμιῇ τέχνῃ* schlechterdings nicht. zu Xen. An. 4, 5, 16.

§ 2. *σὺ δέ.* Di. 50, 1, 11. — *πᾶσα ἀνάγκη.* gr. Spr. 62, 1, 3 u. 4

Ἀστυάγεω θυγατρὸς παῖδα ὡς ἐξ ἡμέων ἐόντα τρέφωμεν. καὶ οὕτω οὔτε σὺ ἁλώσεαι ἀδικέων τοὺς δεσπότας, οὔτε ἡμῖν κακῶς βεβουλευμένα ἔσται· ὅ τε γὰρ τεθνεὼς βασιληίης ταφῆς κυρήσει καὶ ὁ περιεὼν οὐκ ἀπολέει τὴν ψυχήν." κάρτα τε ἔδοξε τῷ βουκόλῳ πρὸς τὰ παρεόντα εὖ λέγειν ἡ γυνὴ καὶ αὐτίκα ἐποίεε ταῦτα. τὸν μὲν ἔφερε θανατώσων παῖδα, τοῦτον μὲν παραδιδοῖ τῇ ἑωυτοῦ γυναικί, τὸν δὲ ἑωυτοῦ ἐόντα νεκρὸν λαβὼν ἔθηκε ἐς τὸ ἄγγος ἐν τῷ ἔφερε τὸν ἕτερον· κοσμήσας δὲ τῷ κόσμῳ παντὶ τοῦ ἑτέρου παιδὸς φέρων ἐς τὸ ἐρημότατον τῶν οὐρέων τιθεῖ. ὡς δὲ τρίτη ἡμέρη τῷ παιδίῳ ἐκκειμένῳ ἐγένετο, ἤιε ἐς πόλιν ὁ βουκόλος, τῶν τινα προβοσκῶν φύλακον αὐτοῦ καταλιπών, ἐλθὼν δὲ ἐς τοῦ Ἁρπάγου ἀποδεικνύναι ἔφη ἑτοῖμος εἶναι τοῦ παιδίου τὸν νέκυν. πέμψας δὲ ὁ Ἅρπαγος τῶν ἑωυτοῦ δορυφόρων τοὺς πιστοτάτους εἶδέ τε διὰ τούτων καὶ ἔθαψε τοῦ βουκόλου τὸ παιδίον. (113; 2)

Καὶ τὸ μὲν ἐτέθαπτο, τὸν δὲ ὕστερον τούτων Κῦρον οὐνομασθέντα παραλαβοῦσα ἔτρεφε ἡ γυνὴ τοῦ βουκόλου, οὔνομα ἄλλο κού τι καὶ οὐ Κῦρον θεμένη. καὶ ὅτε δὴ ἦν δεκαέτης ὁ παῖς, πρῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε γενόμενον ἐξέφηνέ μιν. ἔπαιζε ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ ἐν τῇ ἦσαν καὶ αἱ βουκολίαι αὗται, ἔπαιζε δὲ μετ' ἄλλων ἡλίκων ἐν ὁδῷ. καὶ οἱ παῖδες παίζοντες εἵλοντο ἑωυτῶν βασιλέα εἶναι τοῦτον δὴ τὸν τοῦ βουκόλου ἐπίκλησιν παῖδα. ὁ δὲ αὐτέων διέταξε τοὺς μὲν οἰκίας οἰκοδομέειν, τοὺς δὲ δορυφόρους εἶναι, τὸν δέ κού τινα αὐτέων ὀφθαλμὸν βασιλέος εἶναι, τῷ δέ τινι τὰς ἀγγελίας ἐσφέρειν ἐδίδου γέρας, ὡς ἑκάστῳ ἔργον προστάσσων. εἷς δὴ τούτων τῶν παίδων συμπαίζων, ἐὼν Ἀρτεμβάρεω παῖς, ἀνδρὸς δοκίμου ἐν Μήδοισι, οὐ γὰρ δὴ ἐποίησε τὸ προσταχθὲν ἐκ τοῦ Κύρου, ἐκέλευε αὐτὸν τοὺς ἄλλους παῖδας (114; 2)

— *ἁλώσεαι.* Di. 30, 3, 1. — *ἀδικέων.* gr. Spr. 56, 7, 2. vgl. 1, 117, 1. — *βεβουλευμένα.* Di. 44, 3, 9. 56, 1, 2.

C. 113 § 1. *τοῦτον μέν.* gr. Spr. 69, 16, 2.

§ 2. *τρίτῃ* ohne *ἡ*. zu 1, 84, 1. — *τῷ παιδίῳ.* zu 1, 84, 1. — *προβοσκῶν* Unterhirten? kommt sonst nicht vor. — *νεκύς*, bei Her. öfter für das prosaische *νεκρός*. — *διὰ τούτων*, wie 1, 117, 3. vgl. zu Xen. An. 2, 3, 17. — *κου* irgend, wie 114. 1. vgl. 2, 11, 2.

C. 114 § 1. *ἔπαιζε*, ohne *γάρ*, wie 1, 123, 1. zu 1, 80, 3. — *καὶ αἱ*, nicht nur dies Spiel vorging, sondern auch. — *εἶναι* pleonastisch. Di. 55, 3, 21. Nicht eben so bei Attikern. — *τάς* die bezüglichen, wie sie bei einem Könige vorkommen. gr. Spr. 50, 2. 4 — *ὀφθαλμόν.* zu *κατάσκοποι* 1, 100. — *ἐσφέρειν.* Spr. 50, 5, 6. (6, 6.) Bei Hofe das Amt des *ἀγγελιηφόρος* 1, 120, 2. 3. 118, 2 oder [illegible]*σαγγελεύς* 3, 84, 2. — *γέρας* (als) Ehrengeschenk, Ehrenamt. zu Thuk. 2, 13. — *ὡς ἑκά*[illegible] erg. *προςέταξε.* gr. Spr. 69, 63, 7.

§ 2. *εἷς* ist gesetzt weil das nähere *ἐποίησε* vorwirkte, obgleich eig. zu *ἐκέλευε* (ohne *αὐτόν*) gefügt *ἕνα* stehen müsste. vgl. zu *τοῖσι* 1, 24, 2. — *δή.* *δὲ δή?* — *παίδων* für *παιδίων* Bekker. — *γάρ*, als Grund des Folgenden. zu 1, 8, 1. — *ἐκ τοῦ* K. gr. Spr. 50, 10, 2. [illegible]*κέλευε*, *ὁ Κῦρος.* gr. Spr. 51, 5, 3. — *αὐτὸν τούς.* Ueber die Zweideutigkeit gr. Spr. 55, 4, 1. —

διαλαβέειν· πειθομένων δὲ τῶν παίδων ὁ Κῦρος τὸν παῖδα τρηχέω
χάρτα περιέσπε μαστιγέων. ὁ δὲ ἐπείτε μετείθη τάχιστα, ὥς γε δι
ἀνάξια ἑωυτοῦ παθὼν μᾶλλόν τι περιημέκτεε, κατελθὼν δὲ ἐς πόλι
3πρὸς τὸν πατέρα ἀποικτίζετο τῶν ὑπὸ Κύρου ἤντησε, λέγων δὲ οἱ
Κύρου (οὐ γάρ κω ἦν τοῦτο τοὔνομα), ἀλλὰ πρὸς τοῦ βουκόλου τοῦ
Ἀστυάγεω παιδός. ὁ δὲ Ἀρτεμβάρης ὀργῇ, ὡς εἶχε, ἐλθὼν παρὰ τὸν
Ἀστυάγεα καὶ ἅμα ἀγόμενος τὸν παῖδα ἀνάρσια πρήγματα ἔφη πε-
πονθέναι, λέγων· "ὦ βασιλεῦ, ὑπὸ τοῦ σοῦ δούλου, βουκόλου δὲ
115παιδὸς ὧδε περιυβρίσμεθα", δεικνὺς τοῦ παιδὸς τοὺς ὤμους. ἀκού-
σας δὲ καὶ ἰδὼν ὁ Ἀστυάγης θέλων τιμωρῆσαι τῷ παιδὶ τιμῆς τῆς
Ἀρτεμβάρεω εἵνεκεν μετεπέμπετο τόν τε βουκόλον καὶ τὸν παῖδα.
ἐπείτε δὲ παρῆσαν ἀμφότεροι, βλέψας πρὸς τὸν Κῦρον ὁ Ἀστυάγης
ἔφη· "σὺ δὴ ἐὼν τοῦδε τοιούτου ἐόντος παῖς ἐτόλμησας τὸν τοῦδε
2παῖδα, ἐόντος πρώτου παρ' ἐμοί, ἀεικίῃ τοιῇδε περισπεῖν;" ὁ δὲ ἀμεί-
βετο ὧδε. "ὦ δέσποτα, ἐγὼ ταῦτα τοῦτον ἐποίησα σὺν δίκῃ. οἱ γάρ
με ἐκ τῆς κώμης παῖδες, τῶν καὶ ὅδε ἦν, παίζοντες σφέων αὐτῶν
ἐστήσαντο βασιλέα· ἐδόκεον γάρ σφι εἶναι ἐς τοῦτο ἐπιτηδεώτατος.
οἱ μέν νυν ἄλλοι παῖδες τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον, οὗτος δὲ ἀνη-
κούστεέ τε καὶ λόγον εἶχε οὐδένα, ἐς ὃ ἔλαβε τὴν δίκην. εἰ ὦν δὴ
τοῦδε εἵνεκα ἄξιός τευ κακοῦ εἰμί, ὅδε τοι πάρειμι."

116. Ταῦτα λέγοντος τοῦ παιδὸς τὸν Ἀστυάγεα ἐσήιε ἀνάγνωσις αὐ-
τοῦ, καί οἱ ὅ τε χαρακτὴρ τοῦ προσώπου προσφέρεσθαι ἐδόκεε ἐς ἑ-
ωυτὸν καὶ ἡ ὑπόκρισις ἐλευθεριωτέρη εἶναι, ὅ τε χρόνος τῆς ἐκθέσιος
τῇ ἡλικίῃ τοῦ παιδὸς ἐδόκεε συμβαίνειν. ἐκπλαγεὶς δὲ τούτοισι ἐπὶ
χρόνον ἄφθογγος ἦν. μόγις δὲ δή κοτε ἀνενειχθεὶς εἶπε, θέλων ἐκ-

---

διαλαβέειν, ἑκατέρωθέν τινος λαβέσθαι Bekkers Anecd. 1 p. 36. vgl. 4, 68, 1 94, 1. (Bä. u. Sch.) — *τρηχέως περιέσπε* auch 2, 64, 1. (Sch.) vgl. zu 1, 73, 2. — *μαστιγέων.* Sonst nur in der Form auf *οω* 3, 16, 1., 154. 6, 81. 7, 54. (Lh.) — *μᾶλλόν τι* als es bei einem Geringerern der Fall gewesen wäre. — *τῶν. ταῦτα ὧν.* Spr. 46, 3, 2. (5, 4.) Di. 47, 14, 1. — *ὑπό.* Di. 52, 3, 1. — *ἤντησε* empfangen erlitten hatte, noch so 2, 119, 1: *ξεινίων ἤντησε.* Unattisch, dem Homer nachgebraucht.

§ 3. *Κύρου, ὑπὸ Κύρου.* Spr. 68, 5. (9.) — *ὡς εἶχε.* zu 1, 24, 3. — *ἀνάρσια* unerträgliche, wie 5, 89, 2. 90, 2. 9, 37, 1. 110, 2. (Sch.) Ein der attischen Prosa fremdes Wort. — *λέγων* nach *ἔφη* noch auffallender 118, 1. 125, 1. 2, 172, 2. 3, 156, 2. 5, 36, 2. 49, 4. vgl. 1, 120, 1. u. zu 122, 1. — *δέ.* Di. 69, 70, 2. — *περιυβρίσμεθα,* der Plu. mit Rücksicht auf die Familie.

C. 115 § 1. *τιμῆς,* die er herstellen wollte.

§ 2. *με* konnte nur bei zugefügten *γάρ* eingehoben werden. Di. 50, 8 3 E. — *τῶν.* Spr. 47, 7, 2. (9, 2.) — *λόγον.* zu 1, 62, 1. — *ἐς ὅ* bis. (Struve. Di. 54, 16, 2. — *τήν.* zu Xen. An. 1, 3, 20. — *ὅδε* hier. Di. 50, 11, 1.

C. 116 § 1. *τὸν Ἀ. ἐσήιε.* gr. Spr. 48, 11, 4. — *προσφέρεσθαι* sich näher, ähnlich sein, wovon *προσφερής.* (Sch.) Nicht so bei Attikern. — *ἐλευθεριωτέρη* für *ἐλευθερωτέρη* Portus, erg. *ἢ κατὰ δούλου παῖδα.* (Lh.). — *ἐπί.* zu 1, 81. — *χρόνον* eine geraume Zeit. gr. Spr. 48, 3, 10. — *μόγις* für *μόλις* Her. stets. (Br.) — *ἀνενειχθείς.* zu 1, 86, 2.

πέμψαι τὸν Ἀρτεμβάρεα, ἵνα τὸν βουκόλον μοῦνον λαβὼν βασανίσῃ· "Ἀρτέμβαρες, ἐγὼ ταῦτα ποιήσω ὥστε σὲ καὶ τὸν παῖδα τὸν σὸν μη- 2 δὲν ἐπιμέμφεσθαι." τὸν μὲν δὴ Ἀρτεμβάρεα πέμπει, τὸν δὲ Κῦρον ἦγον ἔσω οἱ θεράποντες κελεύσαντος τοῦ Ἀστυάγεω. ἐπεὶ δὲ ὑπελέλειπτο ὁ βουκόλος μοῦνος μουνόθεν, τάδε αὐτὸν εἴρετο ὁ Ἀστυάγης, κόθεν λάβοι τὸν παῖδα καὶ τίς εἴη ὁ παραδούς. ὁ δὲ ἐξ ἑωυτοῦ τε ἔφη γεγονέναι καὶ τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν ἔτι εἶναι παρ' ἑωυτῷ. Ἀστυά- 3 γης δέ μιν οὐκ εὖ βουλεύεσθαι ἔφη ἐπιθυμέοντα ἐς ἀνάγκας μεγάλας ἀπικνέεσθαι. ἅμα τε λέγων ταῦτα ἐσήμαινε τοῖσι δορυφόροισι λαμβάνειν αὐτόν. ὁ δὲ ἀγόμενος ἐς τὰς ἀνάγκας οὕτω δὴ ἔφαινε τὸν ἐόντα λόγον. ἀρχόμενος δὴ ἀπ' ἀρχῆς διεξήιε τῇ ἀληθείῃ χρεώμενος καὶ κατέβαινε ἐς λιτάς τε καὶ συγγνώμην ἑωυτῷ κελεύων ἔχειν αὐτόν.

Ἀστυάγης δὲ τοῦ μὲν βουκόλου τὴν ἀληθείην ἐκφήναντος λόγον 117 ἤδη καὶ ἐλάσσω ἐποιέετο, Ἁρπάγῳ δὲ καὶ μεγάλως μεμφόμενος καλέειν αὐτὸν τοὺς δορυφόρους ἐκέλευε. ὡς δέ οἱ παρῆν ὁ Ἅρπαγος, εἴρετό μιν ὁ Ἀστυάγης· "Ἅρπαγε, τέῳ δὴ μόρῳ τὸν παῖδα κατεχρήσαο τόν τοι παρέδωκα ἐκ θυγατρὸς γεγονότα τῆς ἐμῆς;" ὁ δὲ Ἅρπαγος ὡς εἶδε τὸν βουκόλον ἔνδον ἐόντα, οὐ τρέπεται ἐπὶ ψευδέα ὁδόν, ἵνα μὴ ἐλεγχόμενος ἁλίσκηται, ἀλλὰ λέγει τάδε. "ὦ βασιλεῦ, 2 ἐπείτε παρέλαβον τὸ παιδίον, ἐβούλευον σκοπῶν ὅκως σοί τε ποιήσω κατὰ νόον καὶ ἐγὼ πρὸς σὲ γινόμενος ἀναμάρτητος μήτε θυγατρὶ τῇ σῇ μήτε αὐτῷ σοὶ εἴην αὐθέντης. ποιέω δὴ ὧδε. καλέσας τὸν βουκόλον τόνδε παραδίδωμι τὸ παιδίον, φάς σέ τε εἶναι τὸν κελεύοντα ἀποκτεῖναι αὐτό. καὶ λέγων τοῦτό γε οὐκ ἐψευδόμην· σὺ γὰρ ἐνετέλλεο οὕτω. παραδίδωμι μέντοι τῷδε κατὰ τάδε, ἐντειλάμενος θεῖναί 3 μιν ἐς ἔρημον οὖρος καὶ παραμένοντα φυλάσσειν ἄχρι οὗ τελευτήσῃ, ἀπειλήσας παντοῖα τῷδε, ἢν μὴ τάδε ἐπιτελέα ποιήσῃ. ἐπείτε δὲ ποιήσαντος τούτου τὰ κελευόμενα ἐτελεύτησε τὸ παιδίον, πέμψας τῶν εὐ-

---

§ 2. *ποιήσω* werde so behandeln. — *πέμπει*, ἀποπέμπεται. Ungewöhnlich. — *μουνόθεν* ist wohl zu *εἴρετο* zu ziehen; andre *μουνωθέντα δή αὐτόν* Va. u. We. Jenes Wort ist nicht nachgewiesen.

§ 3. *ἀνάγκας* Tortur. vgl. zum Diod. 3, 14. (We.) — *τὸν ἐόντα λόγον*, *τὸν ἰθὺν λ.* 118, 1, *ἀληθέα λόγον* 1, 120, 2. *τὴν ἀληθείην* 117, 1. vgl. zu 1, 30, 2. — *κατέβαινε ἐς λιτάς* und *κατέβαινε κελεύων* (vgl. 1, 90, 2) konnte Her. sagen und daher auch beides verbinden. Spr. 59, 2 A. (2, 3.) — *διεξήιε* für *διεξῄει* Schäfer.

C. 117 § 1. *λόγον* erg. *τοῦ βουκόλου*. (Lg.) vgl. zu 1, 4, 2. — *καὶ ἐλάσσω*. Spr. 69, 28, 8. (32, [illegible]) — *καὶ μεγάλως*. Spr. 69, 28, 7. (32, 18.) — *κατεχρήσαο*. Di. 30, [illegible], 1.

§ 2. *ποιήσω καὶ εἴην*. Spr. 54, 7. (A. 1.) — *φάς σέ τε* für *σέ τε φάς*. Ein etwas verschiedenes Hyperbaton 1, 125, 1: *νῦν ἔφη τε*.

§ 3. *ἐντειλάμενος* nach dem Indicativ epexegetisch. gr. Spr. 59, 1, 7. *μιν*, *τὸ παιδίον*. Di. 51, 1, 11. — *ἄχρι οὗ* mit dem Conjunctiv ohne *ἄν*. Di. 54, 17, 6. — *ἐπιτελέα*, ein bei Herodot [illegible]t seltenes Wort, namentlich in der Formel *ἐπιτελέα ποιεῖν*; *ἐπιτελέα γίνεται* 1, 124, 1. — *ποιήσῃ*. *ἐπείτε*

νούχων τοὺς πιστοτάτους καὶ εἶδον δι' ἐκείνων καὶ ἔθαψά μιν. οὕτως ἔσχε, ὦ βασιλεῦ, περὶ τοῦ πρήγματος τούτου καὶ τοιούτῳ μόρῳ
118 ἐχρήσατο ὁ παῖς." Ἅρπαγος μὲν δὴ τὸν ἰθὺν ἔφαινε λόγον· Ἀστυάγης δὲ κρύπτων τόν οἱ ἐνεῖχε χόλον διὰ τὸ γεγονός, πρῶτα μέν, κατά περ ἤκουσε αὐτὸς πρὸς τοῦ βουκόλου τὸ πρῆγμα, πάλιν ἀπηγέετο τῷ Ἁρπάγῳ, μετὰ δέ, ὥς οἱ ἐπαλιλλόγητο, κατέβαινε λέγων ὡς περίεστί τε ὁ παῖς καὶ τὸ γεγονὸς ἔχει καλῶς· "τῷ τε γὰρ πεποιημένῳ, ἔφη λέγων, ἐς τὸν παῖδα τοῦτον ἔκαμνον μεγάλως καὶ θυγατρὶ τῇ ἐμῇ διαβεβλημένος οὐκ ἐν ἐλαφρῷ ἐποιεύμην. ὡς ὦν τῆς τύχης εὖ μετεστεώσης τοῦτο μὲν τὸν σεωυτοῦ παῖδα ἀπόπεμψον παρὰ τὸν παῖδα τὸν νεήλυδα, τοῦτο δέ (σῶστρα γὰρ τοῦ παιδὸς μέλλω θύειν τοῖσι θεῶν τιμὴ αὕτη προσκέεται) πάρισθί μοι ἐπὶ δεῖπνον."

119 Ἅρπαγος μὲν ὡς ἤκουσε ταῦτα, προσκυνήσας καὶ μεγάλα ποιησάμενος ὅτι τε ἡ ἁμαρτάς οἱ ἐς δέον ἐγεγόνεε καὶ ὅτι ἐπὶ τύχῃσι χρηστῇσι ἐπὶ δεῖπνον ἐκέκλητο, ἤιε ἐς τὰ οἰκία. ἐσελθὼν δὲ τὴν ταχίστην, ἦν γάρ οἱ παῖς εἷς μοῦνος, ἔτεα τρία καὶ δέκα κου μάλιστα γεγονώς, τοῦτον ἐκπέμπει, ἰέναι τε κελεύων ἐς Ἀστυάγεω καὶ ποιέειν ὅ τι ἂν ἐκεῖνος κελεύῃ. αὐτὸς δὲ περιχαρὴς ἐὼν φράζει τῇ γυναικὶ τὰ συγκυρήσαντα. Ἀστυάγης δέ, ὥς οἱ ἀπίκετο ὁ Ἁρπάγου παῖς, σφάξας αὐτὸν καὶ κατὰ μέλεα διελὼν τὰ μὲν ὤπτησε, τὰ δὲ ἕψησε τῶν κρεῶν, εὔτυκτα δὲ ποιησάμενος εἶχε ἑτοῖμα. ἐπείτε δὲ τῆς ὥρης γινομένης τοῦ δείπνου παρῆσαν οἵ τε ἄλλοι δαιτυμόνες καὶ ὁ Ἅρπαγος, τοῖσι μὲν ἄλλοισι καὶ αὐτῷ Ἀστυάγεϊ παρετιθέατο τράπε-

---

δέ. ποίησῃ. ἐπείτε ohne *δέ*, oben nach *τάδε* ein Kolon gesetzt? — *μέντοι* jedoch übergab ich es ihm nicht bloss, sondern etc.

C. 118. *ἰθύν.* zu 1, 96, 2. 116, 3. — *ἐνεῖχε* für *ἐνείχεε* Etienne. Diese Form findet sich bei Her. sonst nicht. Di. 39 unter *ἔχω*. „Das Wort steht so 6, 119, 1. 8, 27, 1." (Sch.) Unattisch. — *χόλος* ist dichterisch, nach 6, 119, 1. 8, 27, 1. — *ἐπαλιλλόγητο.* Di. 28, 2, 6. — *τῷ πεποιημένῳ* wegen des Geschehenen. Thuk. 6, 72, 1: *οὐκ εἴα τῷ γεγενημένῳ ἐνδιδόναι.* — *ἔκαμνον, χαλεπῶς ἔφερον*, in diesem Sinne nur hier. (Sch.) — *διαβεβλημένος* veruneinigt mit. zu Thuk. 8, 81, 2: *τῷ Τισσαφέρνει διαβάλλεσθαι.* — *ἐν ἐλαφρῷ ἐποιεύμην* schätzte gering, wie 3, 154. (Sch.) Sonst ungewöhnlich. vgl. Spr. 68, 27, 3. (31, 5.) — *ὡς — μετεστεώσης* überzeugt also dass sich das Schicksal wohl umgewandelt. gr. Spr. 69, 63, 3. — *τοῦτο μέν* einerseits, *τοῦτο δέ* andrerseits. gr. Spr. 50, 1, 15. — *νεήλυδα.* Di. 17, 2, 2. — *σῶστρα, σωτήρια* in diesem Sinne attisch. — *αὕτη.* Spr. 61, 6. (7.) — *προσκέεται* zugetheilt ist. vgl. 2, 83 u. 7, 36, 1. (Sch.) vgl. zu 1, 119, 3.

C. 119 § 1. *μεγάλα* für grosses [Gl]ück). vgl. *μέγα* 3, 42, 2. *πρεσβύτερα ἐποιεῦντο* [illegible], 63, 2. Diese Ausdrucksweise, bei Her. öfter ähnlich, ist bei Attikern beschränkter. — *ἐς δέον* zu Pass, vortheilhaft. gr. Spr. 43, 4, 5. — *ἐπὶ τύχῃσι χρηστῇσι* ob einer glücklichen Begebenheit. (Lg.) Spr. 68, 37, 7. (41, 7.)

§ 2. *σφάξας.* Spr. 5[illegible], 1, 4. — *κατά*, wie 1, 132, 2. Spr. 68, 21 (25) 4. — *ἕψησε.* Di. 28, 4, 4. — *εὔτυκτα* wohl bereitet, poetisch. — *δαιτυμόνες*, poetisch, bei Her. öfter. — *παρετιθέατο.* Dial. 30, 4, 8. — *μη-*

ζαι ἐπίπλεαι μηλείων κρεῶν, Ἁρπάγῳ δὲ τοῦ παιδὸς τοῦ ἑωυτοῦ, πλὴν κεφαλῆς τε καὶ ἄκρων χειρῶν τε καὶ ποδῶν, τἆλλα πάντα· ταῦτα δὲ χωρὶς ἔκειτο ἐπὶ κανέῳ κατακεκαλυμμένα. ὡς δὲ τῷ Ἁρπάγῳ 3 ἐδόκεε ἅλις ἔχειν τῆς βορῆς, Ἀστυάγης εἴρετό μιν εἰ ἡσθείη τι τῇ θοίνῃ. φαμένου δὲ Ἁρπάγου καὶ κάρτα ἡσθῆναι παρέφερον τοῖσι προσέκειτο τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς κατακεκαλυμμένην καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, Ἅρπαγον δὲ ἐκέλευον προσστάντες ἀποκαλύπτειν τε καὶ λαβεῖν τὸ βούλεται αὐτέων. πειθόμενος δὲ ὁ Ἅρπαγος καὶ ἀποκαλύπτων ὁρᾷ τοῦ παιδὸς τὰ λείμματα. ἰδὼν δὲ οὔτε ἐξεπλάγη, ἐν- 4 τός τε ἑωυτοῦ γίνεται. εἴρετο δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης εἰ γινώσκοι ὅτευ θηρίου κρέα βεβρώκοι. ὁ δὲ καὶ γινώσκειν ἔφη καὶ ἀρεστὸν εἶναι πᾶν τὸ ἂν βασιλεὺς ἔρδῃ. τούτοισι δὲ ἀμειψάμενος καὶ ἀναλαβὼν τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν, ἤιε ἐς τὰ οἰκία. ἐνθεῦτεν δὲ ἔμελλε, ὡς ἐγὼ δοκέω, ἁλίσας θάψειν τὰ πάντα.

Ἁρπάγῳ μὲν Ἀστυάγης δίκην ταύτην ἐπέθηκε, Κύρου δὲ πέρι 120 βουλεύων ἐκάλεε τοὺς αὐτοὺς τῶν Μάγων οἳ τὸ ἐνύπνιόν οἱ ταύτῃ ἔκριναν. ἀπικομένους δὲ εἴρετο ὁ Ἀστυάγης τῇ ἔκρινάν οἱ τὴν ὄψιν. οἱ δὲ κατὰ ταὐτὰ εἶπαν, λέγοντες ὡς βασιλεῦσαι χρῆν τὸν παῖδα, εἰ ἐπέζωσε καὶ μὴ ἀπέθανε πρότερον. ὁ δὲ ἀμείβεται αὐτοὺς τοισίδε. "ἔστι τε ὁ παῖς καὶ περίεστι καί μιν ἐπ' ἀγροῦ διαιτώμενον οἱ ἐκ τῆς κώμης παῖδες ἐστήσαντο βασιλέα. ὁ δὲ πάντα ὅσα περ οἱ ἀλη- 2 θέι λόγῳ βασιλέες ἐτελέωσε ποιήσας· καὶ γὰρ δορυφόρους καὶ θυρωροὺς καὶ ἀγγελιηφόρους καὶ τὰ λοιπὰ πάντα διατάξας ἦρχε. καὶ νῦν ἐς τί ὑμῖν ταῦτα φαίνεται φέρειν;" εἶπαν οἱ Μάγοι· "εἰ μὲν περίεστί τε καὶ ἐβασίλευσε ὁ παῖς μὴ ἐκ προνοίης τινός, θάρσεέ τε τούτου εἵνεκα καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν· οὐ γὰρ ἔτι τὸ δεύτερον ἄρξει.

λείων. μηλέων Br. — παιδός hängt von τἆλλα ab. — ἄκρων ohne Artikel. zu Thuk. 2, 49, 5.

§ 3. ἡσθείη, vom Wohlgeschmack. zu Xen. An. 1, 9, 26. — τι. gr. Spr. 46, 5, 10. — θοίνη ist mehr dichterisch. — καὶ κάρτα auch 6, 125, 1. (Sch.) zu 1, 71, 1. — κροσέκειτο oblag. Die Attiker gebrauchen in dieser Beziehung προστάσσεσθαι. — προςστάντες für προστάντες Sch. — αὐτέων. Di. 16, 2, 2.

§ 4. ἐξεπλάγη gerieth ausser sich. zu Xen. An. 1, 8, 20. — ἐντὸς ἑωυτοῦ γίνεται behält seine Fassung. vgl. 7, 47, 2. gr. Spr. 47, 6, 6. — βεβρώκοι. Di. 39. unter βιβρώσκω. — ἔρδῃ. Di. 40 unter ῥέζω. — ἔμελλε. Di. 53, 8, 4.

C. 120 § 1. ταύτην. Spr. 61, 6, 2. (7, 1.) — ταύτῃ auf die angegebene Weise 1, 108, 1. (Lh.) — ἔκριναν ausgelegt hatten, wie 7, 19. (Sch.) — εἶπαν. Di. 39 unter εἶπον. — χρῆν hätte müssen. gr. Spr. 53, 2, 7. — ἐπέζησε. zu ἐπεβίω Thuk. 2, 65, 3.

§ 2. φέρειν deuten, wie 6, 19, 1, dort synonym mit ἔχειν. (We.) vgl. 1, 159, 2. — εἶπαν. zu 1, 38. — ἐκ προνοίης auf vorbedachte Veranstaltung, im Ggs. κατὰ τύχην 8, 87, 2. (Sch.) vgl. 1, 159, 2. 3, 121. — παρὰ σμικρά auf Geringes, unbedeutende Erfolge. (Sch.) Doch wird auch hier παρά eig. neben heissen, gleichsam parallel mit. Denn

παρὰ σμικρὰ γὰρ καὶ τῶν λογίων ἡμῖν ἔνια κεχώρηκε, καὶ τά γε τῶν
3 *ὀνειράτων ἐχόμενα τελέως ἐς ἀσθενὲς ἔρχεται.” ἀμείβεται Ἀστυάγης τοισίδε. “καὶ αὐτός, ὦ Μάγοι, ταύτῃ πλεῖστος γνώμην εἰμί, βασιλέος οὐνομασθέντος τοῦ παιδὸς ἐξήκειν τε τὸν ὄνειρον καί μοι τὸν παῖδα τοῦτον εἶναι δεινὸν οὐδὲν ἔτι. ὅμως μέν γέ τοι συμβουλεύσατέ μοι, εὖ περισκεψάμενοι, τὰ μέλλει ἀσφαλέστατα εἶναι οἴκῳ τε τῷ ἐμῷ καὶ ὑμῖν.” εἶπαν πρὸς ταῦτα οἱ Μάγοι· “ὦ βασιλεῦ, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν περὶ πολλοῦ ἐστι κατορθοῦσθαι ἀρχὴν τὴν σήν. κείνως μὲν γὰρ ἀλλοτριοῦται ἐς τὸν παῖδα τοῦτον περιιοῦσα, ἐόντα Πέρσην, καὶ ἡμεῖς, ἐόντες Μῆδοι, δου-*
4 *λούμεθά τε καὶ λόγου οὐδενὸς γινόμεθα πρὸς Περσέων, ἐόντες ξεῖνοι· σέο δ᾽ ἐνεστεῶτος βασιλέος, ἐόντος πολιήτεω, καὶ ἄρχομεν τὸ μέρος καὶ τιμὰς πρὸς σέο μεγάλας ἔχομεν. οὕτω ὦν πάντως ἡμῖν σέο τε καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς προοπτέον ἐστί. καὶ νῦν εἰ φοβερόν τι ἐνωρῶμεν, πᾶν ἄν σοι προεφράζομεν. νῦν δὲ ἀποσκήψαντος τοῦ ἐνυπνίου ἐς φλαῦρον αὐτοί τε θαρσέομεν καὶ σοὶ ἕτερα τοιαῦτα παρακελευόμεθα. τὸν δὲ παῖδα τοῦτον ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπόπεμψαι ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς γειναμένους.”*

121 *Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἀστυάγης ἐχάρη τε καὶ καλέσας τὸν Κῦρον ἔλεγέ οἱ τάδε. “ὦ παῖ, σὲ γὰρ ἐγὼ δι᾽ ὄψιν ὀνείρου οὐ τελέην ἠδίκεον, τῇ σεωυτοῦ δὲ μοίρῃ περίεις· νῦν ὦν ἴθι χαίρων ἐς Πέρσας, πομποὺς δ᾽ ἐγὼ ἅμα πέμψω. ἐλθὼν δὲ ἐκεῖ πατέρα τε καὶ μητέρα*

---

für *ἐπί, πρός τινα* scheint auch Her. *παρά τινα* nur bei persönlichen Objecten gesagt zu haben. zu Thuk. 7, 39, 2. Sinngleich *ἐς ασθενές* u. § 4 *ἐς φλαυρόν*. — *κεχώρηκε*. Spr. 53, 9 (10), 2. — *καὶ τῶν λογίων* sogar der Orakelsprüche, geschweige der Träume. (Lh.) — *τὰ τῶν ὀνειράτων ἐχόμενα* die Träume [und was mit ihnen zusammenhängt?] vgl. 1, 193, 3. 3, 25, 2. 5, 49, 6. 8, 142, 3. (We.) — *τελέως ἐς. τελέως ἐστι ὅτε ἐς?* Denn *ἔνια* kann aus dem Vorhergehenden nicht wohl ergänzt werden.

§ 3. *ταύτῃ πλεῖστος γνώμην εἰμί* dafür bin ich am meisten in meiner Ansicht. vgl. 7, 220, 1: *ταύτῃ καὶ μᾶλλον τῇ γνώμῃ πλεῖστός εἰμι.* Beide Ausdrucksweisen scheinen sonst nicht vorzukommen. vgl. Spr. 47, 6, 10. — *μέν γέ τοι. γε μέντοι* Eltz, wohl richtig. — *περὶ πολλοῦ ἐστι.* gr. Spr. 68, 31, 5. — *κείνως,* wenn der Knabe zur Regierung gelangt. — *ἀλλοτριοῦται* wird sie einem Fremden zu Theil. — *περιιοῦσα,* wie 2, 120, 3, *περιέρχεσθαι* 1, 187, 1. 3, 65, 4. 140, 1. 6, 111, 1. *περιχωρεῖν* 1, 210, 1, *περιήκειν* Xen. Kyr. 4, 6, 6 (We.) — *λόγου.* zu 1, 33.

§ 4. *ἐνεστεῶτος, ἐν τῇ ἀρχῇ,* wie 3, 66, 2. vgl. 2, 147, 2. 3, 67. 6, 59. (Sch.) Sonst so nicht gewöhnlich. - *τὸ μέρος.* zu Xen. An. 6, 4, 28 u 7, 8, 11. — *προορᾶν* sorgen, mit dem Ge. wohl nur bei Her., noch 2, 121, 3: *ἐκείνων προορέων.* vgl. 3, 159. — *ἐνωρῶμεν* für *ἐωρῶμεν* Lh. vgl. zu Xen. An. 1, 3, 15. — *ἀποσκήψαντος* da es ausgeschlagen ist. vgl. zu 1, 105, 2. — *ἕτερα τοιαῦτα* Aehnliches. wie 1, 191, 2. 3, 79, 2. So auch die Attiker, wie Dem. Mid. p. 400, c: *ταῦτα καὶ τοιαῦτα ἕτερα αὐτῷ παθεῖν ὑπάρξει.* (Wy.)

C. 121. *γάρ* da, wie 1, 124, 1. (Wy.) Zu 1, 8, 1. — *οὐ τελέηι* unvollkommen, unklar. (Sch.) — *τῇ μοίρῃ* durch das Schicksal. die dichtersche Bedeutung auch 3, 142, 2. 4, 164, 2. — *περίεις.* Di. 38, 2 1. — *χαίρων.* Di. 56, 8 A. — *πομπούς* Geleiter, homerisch. —

εὑρήσεις οὐ κατὰ Μιτραδάτην τε τὸν βουκόλον καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ." ταῦτα εἴπας ὁ Ἀστυάγης ἀποπέμπει τὸν Κῦρον. νοστήσαντα δέ μιν 122 ἐς τοῦ Καμβύσεω τὰ οἰκία ἐδέξαντο οἱ γεινάμενοι, καὶ δεξάμενοι ὡς ἐπύθοντο, μεγάλως ἠσπάζοντο, οἷα δὴ ἐπιστάμενοι αὐτίκα τότε τελευτῆσαι, ἱστορεόν τε ὅτεῳ τρόπῳ περιγένοιτο. ὁ δέ σφι ἔλεγε, φὰς πρὸ τοῦ μὲν οὐκ εἰδέναι, ἀλλ' ἡμαρτηκέναι πλεῖστον, κατ' ὁδὸν δὲ πυθέσθαι πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ πάθην· ἐπίστασθαι μὲν γὰρ ὡς βουκό- 2 λου τοῦ Ἀστυάγεω εἴη παῖς, ἀπὸ δὲ τῆς κεῖθεν ὁδοῦ τὸν πάντα λόγον τῶν πομπῶν πυθέσθαι. τραφῆναι δὲ ἔλεγε ὑπὸ τῆς τοῦ βουκόλου γυναικός, ἤιέ τε ταύτην αἰνέων διὰ παντός, ἦν τέ οἱ ἐν τῷ λόγῳ τὰ πάντα ἡ Κυνώ. οἱ δὲ τοκέες παραλαβόντες τὸ οὔνομα τοῦτο, ἵνα θειοτέρως δοκέῃ τοῖσι Πέρσῃσι περιεῖναί σφι ὁ παῖς, κατέβαλον φάτιν ὡς ἐκκείμενον Κῦρον κύων ἐξέθρεψε. ἐνθεῦτεν μὲν ἡ φάτις αὕτη κεχώρηκε.

Κύρῳ δὲ ἀνδρευμένῳ καὶ ἐόντι τῶν ἡλίκων ἀνδρειοτάτῳ καὶ 123 προσφιλεστάτῳ προσέκειτο ὁ Ἅρπαγος δῶρα πέμπων, τίσασθαι Ἀστυάγεα ἐπιθυμέων· ἀπ' ἑωυτοῦ γάρ, ἐόντος ἰδιώτεω, οὐκ ἐνώρα τιμωρίην ἐσομένην ἐς Ἀστυάγεα, Κῦρον δὲ ὁρέων ἐπιτρεφόμενον ἐποιέετο σύμμαχον, τὰς πάθας τὰς Κύρου τῇσι ἑωυτοῦ ὁμοιούμενος. πρὸ δ' ἔτι τούτου τάδε οἱ κατέργαστο· ἐόντος τοῦ Ἀστυάγεω πικροῦ ἐς τοὺς Μήδους συμμίσγων ἑνὶ ἑκάστῳ ὁ Ἅρπαγος τῶν πρώτων Μή-

οὐ κατά nicht ähnlich, hier vornehmer. vgl. 2, 10, 2. 3, 122, 2. Spr. 68, 21 (25). 2.

C. 122. § 1. ἐπίστασθαι. zu 1, 3. — πλεῖστον. gr. Spr. 47, 14, 5. — ἔλεγε, φάς. vgl. 1. 141, 1. 2, 22, 1. 5, 50. u. zu 1, 114, 3.

§ 2 κεῖθεν. in der att. Prosa ἐκεῖθεν. Der Sinn. seit der Abreise von dort. — τὸν πάντα, wie 1, 126, 2. Spr. 50, 8, 5. (11, 12.) — ἤιε αἰνέων erging sich in Lobeserhebungen? eine gerade so sonst nicht übliche Sprechweise. St. vergleicht κατέβαινε παραιτεόμενος 1, 90, 2. — διὰ παντός fortwährend. gr. Spr 68, 22, 1. — τὰ πάντα d. h. er sprach von nichts als von ihr. Hermann z. Vig. 95. — τοκέες Erzeuger, bei Her. öfter, wie 2, 35, auch ὁ τοκεύς 1, 137; in der attischen Prosa selten. Di. 43, 1, 1. — θειοτέρως auf eine mehr göttliche Weise als wenn sie die einfache Wahrheit gelten liessen. Ueber die Form Spr. 23, 8, 1. So ἀθυμοτέρως Isokr. 4, 116, ἀπορωτέρως 4, 109, βεβαιοτέρως 8, 60, Xen. Kyr. 2, 1, 13, δικαιοτέρως Isokr. 15, 170, ἐνδικωτέρως Eur. Herakl. 543, εὐλογωτέρως Isokr. 6, 28, ὑγιεινοτέρως Xen. R. Lak. 2, 5, χαλεπωτέρως Thuk. 2, 50, 1. 8, 40, 2 u. a. öfter, auch bei Platon. — κατέβαλον begründeten, ungewöhnlich so.

C. 123 § 1. ἀνδρευμένῳ, ἀνδρὶ γενομένῳ, in der attischen Prosa selten. Platon Symp. 192, a: ἐπειδὰν ἀνδρωθῶσι, πρὸς γάμους προςέχουσι τὸν νοῦν φύσει. — προςφιλής beliebt bei den Altersgenossen. vgl. 1, 163, 1 u. 2. — προσέκειτο lag an. (Lg.) nämlich um ihn gegen Astyages aufzuregen. — ἐς. vgl. 1, 129, 1. Thuk. 1, 128, 3: εὐεργεσίαν ἐς βασιλέα κατέθετο. — ἐπιτρεφόμενον, man denke τιμωρόν aus τιμωρίην. Plut. Pel. 9: ὅπως τοῖς φίλοις τιμωρὸς ὑποτρέφοιτο. (Wy.) Vielleicht bloss: gegen Astyages erzogen werde. vgl. 2, 121, 2? — πρὸ δ' ἔτι τούτου, wie πρὸς ἔτι τούτοισι 1, 64.

- δων ἀνέπειθε ὡς χρὴ Κῦρον προστησαμένους Ἀστυάγεα παῦσαι τῆς
2βασιληίης. κατεργασμένου δέ οἱ τούτου καὶ ἐόντος ἑτοίμου οὕτω δὴ
τῷ Κύρῳ διαιτωμένῳ ἐν Πέρσῃσι βουλόμενος ὁ Ἅρπαγος δηλῶσαι
τὴν ἑωυτοῦ γνώμην ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε, ἅτε τῶν ὁδῶν φυλασσομένων,
ὁ δὲ ἐπιτεχνᾶται τοιόνδε. λαγὸν μηχανησάμενος καὶ ἀνασχίσας
τούτου τὴν γαστέρα καὶ οὐδὲν ἀποτίλας, ὡς δὲ εἶχε, οὕτω ἐσέθηκε
βιβλίον, γράψας τά οἱ ἐδόκεε· ἀπορράψας δὲ τοῦ λαγοῦ τὴν
γαστέρα καὶ δίκτυα δοὺς ἅτε θηρευτῇ τῶν οἰκετέων τῷ πιστοτάτῳ
ἀπέστειλε ἐς τοὺς Πέρσας, ἐντειλάμενός οἱ ἀπὸ γλώσσης διδόντα τὸν
λαγὸν Κύρῳ ἐπειπεῖν αὐτοχειρίῃ μιν διελεῖν καὶ μηδένα οἱ ταῦτα ποι-
124εῦντι παρεῖναι. ταῦτά τε δὴ ὦν ἐπιτελέα ἐγίνετο καὶ ὁ Κῦρος παραλαβὼν
τὸν λαγὸν ἀνέσχισε. εὑρὼν δὲ ἐν αὐτῷ τὸ βιβλίον ἐνεὸν λαβὼν
ἐπελέγετο. τὰ δὲ γράμματα ἔλεγε τάδε. "ὦ παῖ Καμβύσεω, σὲ
γὰρ θεοὶ ἐπορέωσι· οὐ γὰρ ἄν κοτε ἐς τοσοῦτο τύχης ἀπίκευ· σύ νυν
Ἀστυάγεα τὸν σεωυτοῦ φονέα τῖσαι. κατὰ μὲν γὰρ τὴν τούτου προθυμίην
τέθνηκας, τὸ δὲ κατὰ θεούς τε καὶ ἐμὲ περίεις. τά σε καὶ
πάλαι δοκέω πάντα ἐκμεμαθηκέναι σέο τε αὐτοῦ πέρι ὡς ἐπρήχθη
καὶ οἷα ἐγὼ ὑπ' Ἀστυάγεω πέπονθα, ὅτι σε οὐκ ἀπέκτεινα ἀλλ' ἔ-
2δωκα τῷ βουκόλῳ. σύ νυν, ἢν βούλῃ ἐμοὶ πείθεσθαι, τῆς περ Ἀστυάγης
ἄρχει χώρης, ταύτης ἁπάσης ἄρξεις. Πέρσας γὰρ ἀναπείσας
ἀπίστασθαι στρατηλάτεε ἐπὶ Μήδους· καὶ ἤν τε ἐγὼ ὑπ' Ἀστυάγεω
ἀποδεχθῶ στρατηγὸς ἀντία σεῦ, ἔσται τοι τὰ σὺ βούλεαι, ἤν τε τῶν
τις δοκίμων ἄλλος Μήδων· πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἀποστάντες ἀπ' ἐκείνου

---

§ 2. *ἑτοίμου*. Der Singular eben so 1, 124, 2. — *εἶχε* erg. *δηλῶσαι*. (Lh.) Spr. 55, 4, 4. (11.) — *ὁ δέ*. zu 1, 17, 2. — *λαγόν*. Di. 16, 6, 4. — *μηχανησάμενος* nachdem er angeschafft hatte; zugerichtet Lg. — *ὡς δὲ εἶχε*. Concinner würde *ἐάσας* oder ein ähnliches Particip zugefügt sein; doch vgl. gr. Spr. 59, 2, 5. — *ἀπορράπτειν* (wieder) zunähen. Spr. 68, 42 (46), 6. — *ἅτε*. Di. 56, 12, 1. vgl. 1, 200. 2, 69. 115, 3. 8, 134. — *ἀπὸ γλώσσης* mündlich, gehört zu *ἐπειπεῖν*. (Sch.) — *ἐπειπεῖν*. zu Arr. An. 1, 4, 8. — *μιν*, *τὸν λαγόν*. zu 1, 36, 2. — *διελεῖν* öffnen. (Sch.) *ἀνασχίζειν* 1, 124, 1. Ueber den Inf. Spr. 55, 3, 7. (13.)

C. 124 § 1. *ἐπιτελέα*. Thuk. 1, 141, 5: *ὅταν τὸ ἐφ' ἑαυτὸν ἕκαστος σπεύδῃ, φιλεῖ μηδὲν ἐπιτελὲς γίγνεσθαι.* vgl. zu 1, 117, 3. — *ἐνεόν*, nicht *τὸ ἐνεόν*. Spr. 56, 7, 2. — *ἐπιλέγεσθαι* lesen, bei Her. öfter, nie so (das attische) *ἀναγιγνώσκειν*. — *γάρ* begründet das *τῖσαι*. (Ast.) — *ἐπορέωσι* beschauen schützend, sonst gerade so nicht üblich. vgl. jedoch zu Xen. An. 6, 1, 14. — *γὰρ ἄν* denn sonst. gr. Spr. 54, 12, 9. — *νυν*. sonst steht gew. *ὦν* nach dem motivirenden *γάρ*; *δή* 1, 129, 1. — *τῖσαι* ist der Ipv. von *τίσασθαι*. — *κατὰ — τέθνηκας* wenn es auf seinen Willen angekommen wäre, so würdest du todt sein. gr. Spr. 53, 10, 5. — *τὸ δὲ κατὰ τούς* in Bezug auf das aber was anbetrifft die, abhing von den. gr Spr. 50, 1, 15. vgl. 7, 158, 1. — *αὐτοῦ πέρι*. gr. Spr. 61, 6, 4.

§ 2. *ταύτης*. gr. Spr. 51, 11. — *στρατηλάτεε*, ein poetisches Wort, bei Her. öfter. — *ἀποδεχθέω* Br. Di. 31, 1, 4. — *ἀντία σεῦ*, wie 3, 160. Di. 48, 13, 2. — *ἄλλος Μήδων*, *ἀποδεχθῇ στρατηγός*, *ἔσται σοι ἃ σὺ βούλει*. — *γενόμενοι πρὸς σέο* auf deine Seite getreten. Spr. 68, 33 (37), 1.

τὶ γενόμενοι πρὸς σέο Ἀστυάγεα καταιρέειν πειρήσονται. ὡς ὦν τοίμου τοῦ γε ἐνθάδε ἐόντος, ποίεε ταῦτα καὶ ποίεε κατὰ τάχος."

Ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος ἐφρόντιζε ὅτεῳ τρόπῳ σοφωτάτῳ Πέρ-125 σας ἀναπείσει ἀπίστασθαι, φροντίζων δὲ εὕρισκέ τε ταῦτα καιριώτατα εἶναι καὶ ἐποίεε δὴ ταῦτα. γράψας ἐς βιβλίον τὰ ἐβούλετο, ἁλίην τῶν Περσέων ἐποιήσατο, μετὰ δὲ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον καὶ ἐπιλεγόμενος ἔφη Ἀστυάγεά μιν στρατηγὸν Περσέων ἀποδεικνύναι. "νῦν, ἔφη τε λέγων, ὦ Πέρσαι, προαγορεύω ὑμῖν παρεῖναι ἕκαστον ἔχοντα δρέπανον." Κῦρος μὲν ταῦτα προηγόρευσε. ἔστι δὲ Περσέων συχνὰ 2 γένεα, καὶ τὰ μὲν αὐτέων ὁ Κῦρος συνάλισε καὶ ἀνέπεισε ἀπίστασθαι ἀπὸ Μήδων. ἔστι δὲ τάδε, ἐξ ὧν ὦλλοι πάντες ἀρτέαται Πέρσαι, Πασαργάδαι, Μαράφιοι, Μάσπιοι. τουτέων Πασαργάδαι εἰσὶ ἄριστοι, ἐν τοῖσι καὶ Ἀχαιμενίδαι εἰσὶ φρήτρη, ἔνθεν οἱ βασιλέες οἱ Περσεΐδαι γεγόνασι. ἄλλοι δὲ Πέρσαι εἰσὶ οἵδε, Πανθιαλαῖοι, Δηρουσιαῖοι, Γερμάνιοι. οὗτοι μὲν πάντες ἀροτῆρές εἰσι, οἱ δὲ ἄλλοι νομάδες, Δάοι, Μάρδοι, Δροπικοί, Σαγάρτιοι. ὡς δὲ παρῆσαν ἅπαν-126 τες ἔχοντες τὸ προειρημένον, ἐνθαῦτα ὁ Κῦρος, ἦν γάρ τις χῶρος τῆς Περσικῆς ἀκανθώδης ὅσον τε ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα σταδίους ἢ εἴκοσι πάντη, τοῦτόν σφι τὸν χῶρον προεῖπε ἐξημερῶσαι ἐν ἡμέρῃ. ἐπιτελεσάντων δὲ τῶν Περσέων τὸν προκείμενον ἄεθλον, δεύτερά σφι προεῖπε ἐς τὴν ὑστεραίην παρεῖναι λελουμένους. ἐν δὲ τούτῳ τά τε αἰπόλια καὶ τὰς ποίμνας καὶ τὰ βουκόλια ὁ Κῦρος πάντα τοῦ πατρὸς συναλίσας ἐς τὠυτὸ ἔθυε καὶ παρεσκεύαζε ὡς δεξόμενος τῶν Περσέων τὸν στρατόν, πρὸς δὲ οἴνῳ τε καὶ σιτίοισι ὡς ἐπιτηδεωτάτοισι. ἀπι-2 κομένους δὲ τῇ ὑστεραίῃ τοὺς Πέρσας κατακλίνας ἐς λειμῶνα εὐώχεε. ἐπείτε δὲ ἀπὸ δείπνου ἦσαν, εἴρετό σφεας ὁ Κῦρος κότερα τὰ τῇ προτεραίῃ εἶχον ἢ τὰ παρεόντα σφι εἴη αἱρετώτερα. οἱ δὲ ἔφασαν

C. 125 § 1. *σοφωτάτῳ.* Spr. 57, 3, 3. — *τε ταῦτα. τε τάδε? τάδε* für das folgende *ταῦτα* einige Hsn. — *ἁλίην,* unattisch für *ἐκκλησίαν* Her. öfter. — *ἔφη τε. τε, ἔφη* Eltz, wie 3, 156, 2. vgl. jedoch zu 1, 117, 2.

§ 2. *μέν.* Dem entspricht *ὡς δέ* 126, 1. (Lh.) — *συναλίσας ἀνέπεισε* will Lh. — *Μήδων. ἔστι δὲ τάδε. Μήδων ἐστὶ τάδε?* Dem *μέν* entspricht dann *ἄλλοι δέ.* — *ὦλλοι.* Di. 14, 4, 7. — *ἀρτέαται.* Di. 30, 4, 10. — *φρήτρη* Stamm, bei Attikern nur *φρατρία* als dritter Theil einer *φυλή.* — *ἔνθεν.* Spr. 66, 3, 1.

C. 126 § 1. *τὸ προειρημένον, τὸ δρέπανον.* — *ὅσον τε* ungefähr, wie bei Her. öfter, das *τέ* wie in *οἷός τε.* Di. 69, 71, 3. Die Attiker sagen bloss *ὅσον.* zu Xen. An. 1, 8, 6. — *ἐπ' ὀκ.* wird zu lesen sein, da Her. *ἐπί* vor Vocalen stets apostrophirt zu haben scheint. — *πάντῃ* überall hin, im Viereck. — *ἄεθλον* Mühsal, Arbeit. vgl. 4, 10, 2. 7, 197, 1. (Sch.) Nicht gerade so *ἆθλος* in der attischen Prosa. — *ἔθυε* liess schlachten. — *παρεσκεύαζε* liess zubereiten. vgl. 9, 82, 1. — *δεξόμενος* zu bewirthen, wie 5, 18, 1. 7, 119, 2. (We.) — *πρὸς δέ.* Spr. 68, 1, 1. (2.) Erg. *δεξόμενος.*

§ 2. *ἀπὸ δείπνου* nach dem Mal, Essen, wie 1, 133, 2. 2, 78. 6,

πολλὸν εἶναι αὐτέων τὸ μέσον· τὴν μὲν γὰρ προτέρην ἡμέρην πάντα σφεῖς κακὰ ἔχειν, τὴν δὲ τότε παρεοῦσαν πάντα ἀγαθά. παραλαβὼν δὲ τοῦτο τὸ ἔπος ὁ Κῦρος παρεγύμνου τὸν πάντα λόγον, λέγων· "ἄν-[3]δρες Πέρσαι, οὕτω ὑμῖν ἔχει. βουλομένοισι μὲν ἐμέο πείθεσθαι ἔστι τάδε τε καὶ ἄλλα μυρία ἀγαθά, οὐδένα πόνον δουλοπρεπέα ἔχουσι, μὴ βουλομένοισι δὲ ἐμέο πείθεσθαι εἰσὶ ὑμῖν πόνοι τῷ χθιζῷ παραπλήσιοι ἀναρίθμητοι. νῦν ὦν ἐμέο πειθόμενοι γίνεσθε ἐλεύθεροι. αὐτός τε γὰρ δοκέω θείῃ τύχῃ γεγονὼς τάδε ἐς χεῖρας ἄγεσθαι καὶ ὑμέας ἥγημαι ἄνδρας Μήδων εἶναι οὐ φαυλοτέρους οὔτε τἆλλα οὔτε τὰ πολέμια. ὡς ὦν ἐχόντων ὧδε ἀπίστασθε ἀπ' Ἀστυάγεω τὴν ταχίστην."

127 Πέρσαι μέν νυν προστάτεω ἐπιλαβόμενοι ἄσμενοι ἠλευθεροῦντο, καὶ πάλαι δεινὸν ποιεύμενοι ὑπὸ Μήδων ἄρχεσθαι· Ἀστυάγης δὲ ὡς ἐπύθετο Κῦρον πρήσσοντα ταῦτα, πέμψας ἄγγελον ἐκάλεε αὐτόν. ὁ δὲ Κῦρος ἐκέλευε τὸν ἄγγελον ἀπαγγέλλειν ὅτι πρότερον ἥξοι παρ' ἐκεῖνον ἢ αὐτὸς Ἀστυάγης βουλήσεται. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀστυάγης Μήδους τε ὥπλισε πάντας καὶ στρατηγὸν αὐτέων, ὥστε θεοβλαβὴς ἐών, ἀπέδεξε Ἅρπαγον, λήθην ποιεύμενος τά μιν ἐόργεε. ὡς δ' οἱ Μῆδοι στρατευσάμενοι τοῖσι Πέρσῃσι συνέμισγον, οἱ μέν τινες αὐτέων ἐμάχοντο, ὅσοι μὴ τοῦ λόγου μετέσχον, οἱ δὲ αὐτομόλεον πρὸς

128 τοὺς Πέρσας, οἱ δὲ πλεῖστοι ἐθελοκάκεόν τε καὶ ἔφευγον. διαλυθέντος δὲ τοῦ Μηδικοῦ στρατεύματος αἰσχρῶς, ὡς ἐπύθετο τάχιστα ὁ Ἀστυάγης, ἔφη ἀπειλέων τῷ Κύρῳ· "ἀλλ' οὐδ' ὣς Κῦρός γε χαιρήσει."

Τοσαῦτα εἴπας πρῶτον μὲν τῶν Μάγων τοὺς ὀνειροπόλους, οἵ μιν ἀνέγνωσαν μετεῖναι τὸν Κῦρον, τούτους ἀνεσκολόπισε, μετὰ δὲ ὥπλισε τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν Μήδων ἐν τῷ ἄστεϊ, νέους τε καὶ

129, 1. (Sch.) — *μέσον* Unterschied. vgl. 9, 82, 2. (Sch.) Ungewöhnlich. — *πάντα* lauter. gr. Spr. 50, 11, 10. — *σφεῖς* für *σφι* Kr. — *παρεγύμνου* verrieth. vgl. 8, 19, 2. 9, 44. (Sch.) — *οὕτω*. gr. Spr. 51, 7, 3.

§ 3. *πείθεσθαι* mit dem Ge. noch 5, 29, 2. 33, 3. 6, 12, 3. (Sch.) Der Atthis fast fremd. gr. Spr. 48, 7, 8. — *χθιζῷ*. *χθιζινός* bei Attikern (Dichtern). Hermann Elem. doctr. metr. p. 504. Jenes ist homerisch. — *τύχῃ* durch Fügung. vgl. 3, 139, 2. — *ἐς χεῖρας ἄγεσθαι* zu übernehmen. „vgl. 4, 79, 1. 7, 8, 1." (Sch.) — *ἐχόντων* erg. *τούτων*. gr. Spr. 47, 4, 5. „vgl. 8, 144, 4." (We.)

C. 127 § 1. *ἐπιλαβόμενοι*, wie 5, 23, 2. (Sch.) Ein Attiker hätte wohl lieber *ἐπιτυχόντες* gesagt. gr. Spr. 47, 14, 2. — *καὶ πάλαι*. Spr. 69, 28, 8 (32, 19.)

§ 2. *ὥστε*. Di. 56, 12, 1. — *θεοβλαβής* von der Gottheit bethört, wie 8, 137, 3. (Sch.) Aeschin. 3, 133: *τὴν θεοβλάβειαν καὶ τὴν ἀφροσύνην οὐκ ἀνθρωπίνως ἀλλὰ δαιμονίως ἐκτήσαντο.* — *τά*, *τούτων ἅ* Spr. 51, 12 A. (13, 4.) — *ἐόργεε*. Di. 40 unter *ῥέζω*. u. 31, 1, 1 u. 2. — *τοῦ λόγου* 1, 123, 1. — *ἐθελοκακεῖν*, unattisches Wort, bei Her. öfter und ohne Augment.

C. 128. *τοσαῦτα* nur so viel. zu Xen. An. 1, 3, 15. — *τούτους*. gr. Spr. 51, 5, 1. - *ἀνασκολοπίζειν*, *ἀνασταυροῦν* attisch. — *πρεσβύτας ἄνδρας*. Spr. 57, 1, 1.

πρεσβύτας ἄνδρας. ἐξαγαγὼν δὲ τούτους καὶ συμβαλὼν τοῖσι Πέρσῃσι ἑσσώθη, καὶ αὐτός τε Ἀστυάγης ἐζωγρήθη καὶ τοὺς ἐξήγαγε τῶν Μήδων ἀπέβαλε. ἐόντι δὲ αἰχμαλώτῳ τῷ Ἀστυάγεϊ προσστὰς ὁ 129 Ἅρπαγος κατέχαιρέ τε καὶ κατεκερτόμεε, καὶ ἄλλα λέγων ἐς αὐτὸν θυμαλγέα ἔπεα καὶ δὴ καὶ εἴρετό μιν πρὸς τὸ ἑωυτοῦ δεῖπνον, τό μιν ἐκεῖνος σαρξὶ τοῦ παιδὸς ἐθοίνησε, ὅ τι εἴη ἡ ἐκείνου δουλοσύνη ἀντὶ τῆς βασιληίης. ὁ δέ μιν προσιδὼν ἀντείρετο εἰ ἑωυτοῦ ποιέεται τὸ Κύρου ἔργον. Ἅρπαγος δὲ ἔφη, αὐτὸς γὰρ γράψαι, τὸ πρῆγμα δὴ ἑωυτοῦ δικαίως εἶναι. Ἀστυάγης δέ μιν ἀπέφαινε τῷ λόγῳ σκαι- 2 ότατόν τε καὶ ἀδικώτατον ἐόντα πάντων ἀνθρώπων, σκαιότατον μέν γε, εἰ παρεὸν αὐτῷ βασιλέα γενέσθαι, εἰ δὴ δι' ἑωυτοῦ γε ἐπρήχθη τὰ παρεόντα, ἄλλῳ περιέθηκε τὸ κράτος, ἀδικώτατον δέ, ὅτι τοῦ δείπνου εἵνεκεν Μήδους καταδούλωσε· εἰ γὰρ δὴ δεῖν πάντως περιθεῖναι ἄλλῳ τέῳ τὴν βασιληίην καὶ μὴ αὐτὸν ἔχειν, δικαιότερον εἶναι Μήδων τέῳ περιβαλεῖν τοῦτο τὸ ἀγαθὸν ἢ Περσέων· νῦν δὲ Μήδους μέν, ἀναιτίους τούτου ἐόντας, δούλους ἀντὶ δεσποτέων γεγονέναι, Πέρσας δέ, δούλους ἐόντας τὸ πρίν, Μήδων νῦν γεγονέναι δεσπότας.

Ἀστυάγης μέν νυν βασιλεύσας ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ τριήκοντα οὕ- 130 τω τῆς βασιληίης κατεπαύθη, Μῆδοι δὲ ὑπέκυψαν Πέρσῃσι διὰ τὴν τούτου πικρότητα, ἄρξαντες τῆς ἄνω Ἅλυος ποταμοῦ Ἀσίης ἐπ' ἔτεα τριήκοντα καὶ ἑκατὸν δυῶν δέοντα, πάρεξ ἢ ὅσον οἱ Σκύθαι ἦρχον. [ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ μετεμέλησέ τέ σφι ταῦτα ποιήσασι καὶ ἀπέστησαν ἀπὸ Δαρείου· ἀποστάντες δὲ ὀπίσω κατεστράφθησαν μάχῃ νι-

---

C. 129 § 1. *κατέχαιρε* freute sich über sein Unglück, wie 7, 239, 1. (Sch.) *κατὰ* — wider. (Lh.) Spr. 68, 42, (46), 10. Ein sehr seltenes Compositum. — *κατακερτόμεε*, wie 2, 135, 3. (Sch.) *κερτομεῖν* ein homerisches Wort — *ἐς αὐτόν.* zu 1, 123, 1. — *θυμαλγής*, bei Her. nur hier, bei Homer öfter. — *εἴρετο. εἰρόμενος* würde man erwarten. Di. 59, 2, 4. — *πρὸς τό* in Bezug auf das. Spr. 68, 35 (39), 6. — *ἑωυτοῦ*, Ἁρπάγου. (Lh.) Objectiv; erklärend *τό μιν ἐθοίνησε*, 119, 2. gr. Spr 61, 6, 6 — *τό* womit. Spr. 46, 7. (11.) Plat. Gorg. 522, a: *ἐγὼ πολλὰ καὶ ἡδέα εὐώχουν ὑμᾶς.* (Matthiä.) — *ὅ τι εἴη* wie sie ihm scheine. 6, 67, 1: *ἐπὶ γέλωτί τε καὶ λάσθῃ εἰρώτα τὸν Δημάρατον ὁκοῖόν τι εἴη τὸ ἄρχειν μετὰ τὸ βασιλεύειν.* (We.) — *ἐκείνου. ἐκεῖ νῦν?* — *ἑωυτοῦ.* gr. Spr. 47, 6, 1. — *δή* für *ὦν* nach *γάρ* vgl. zu *νύν* 1, 124, 1.

§ 2. *εἰ* da. gr. Spr. 65, 5, 7. — *παρεόν.* Spr. 56, 8, 2. (9, 5.) — *αὐτῷ βασιλέα,* Spr. 55, 2, 5. (7.) — *εἰ δή* wenn eben, wirklich, wie er sage. — *περιέθηκε.* zu Thuk. 6, 89, 2. — *δεῖν.* Den Inf. bei *εἰ* hat Her. 3, 105, 1. 108, 1, von Gaisford aufgenommen auch 2, 64, 2. 172, 2. (Matthiä.) Unattisch. Di. 55, 4, 3. Hier haben andere Hsn. *δέον;* an sich richtig. gr. Spr. 56, 3, 2 und 62, 1, 4. — *περιβαλεῖν*, so nicht gewöhnlich; umgekehrt Xen. Mem. 1, 2, 63: *οὐδένα κακοῖς περιέβαλεν.*

C. 130 § 1. *πέντε. ἐνέα* Va. — *ὑπέκυψαν*, wie 6, 25. 109, 2. (Sch.) Sonst ungewöhnlich. — *πάρεξ* ohne Ge. ist auch bei Her. ungewöhnlich. vgl. zu 1, 14, 1. — *ὅσον* — 1, 106. 4, 1, 1. (Va.) — *ὑστέρῳ* bis *Ἀσίης* verdächtigt Krüger Leben des Thuk. S. 26. f. — *χρόνῳ.* gr. Spr. 48, 2, 3. — *κατεστράφθησαν.* Spr. 40 unter *στρέφω.*

2κηθέντες. τότε δὲ ἐπ' Ἀστυάγεω οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Κῦρος ἐπαναστάντες τοῖσι Μήδοισι ἦρχον τὸ ἀπὸ τούτου τῆς Ἀσίης.] Ἀστυάγεα δὲ Κῦρος κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας εἶχε παρ' ἑωυτῷ ἐς ὃ ἐτελεύτησε.

Οὕτω δὴ Κῦρος γενόμενός τε καὶ τραφεὶς καὶ ἐβασίλευσε καὶ Κροῖσον ὕστερον τούτων ἄρξαντα ἀδικίης κατεστρέψατο, ὡς εἴρηταί μοι τὸ πρότερον. τοῦτον δὲ καταστρεψάμενος οὕτω πάσης τῆς Ἀσίης ἦρξε.

131 Πέρσας δὲ οἶδα νόμοισι τοιοισίδε χρεωμένους, ἀγάλματα μὲν καὶ νηοὺς καὶ βωμοὺς οὐκ ἐν νόμῳ ποιευμένους ἱδρύεσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖσι ποιεῦσι μωρίην ἐπιφέρουσι, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, ὅτι οὐκ ἀνθρωποφυέας ἐνόμισαν τοὺς θεούς, κατά περ οἱ Ἕλληνες, εἶναι. οἱ δὲ νομίζουσι Διὶ μὲν ἐπὶ τὰ ὑψηλότατα τῶν οὐρέων ἀναβαίνοντες θυσίας ἔρδειν, τὸν κύκλον πάντα τοῦ οὐρανοῦ Δία καλέοντες· θύουσι δὲ ἡλίῳ τε καὶ σελήνῃ καὶ γῇ καὶ πυρὶ καὶ ὕδατι καὶ ἀνέμοισι. τούτοισι μὲν δὴ μούνοισι θύουσι ἀρχῆθεν, ἐπιμεμαθήκασι δὲ καὶ τῇ Οὐρανίῃ θύειν, παρά τε Ἀσσυρίων μαθόντες καὶ Ἀραβίων. καλέουσι δὲ Ἀσσύριοι τὴν Ἀφροδίτην Μύλιττα, Ἀράβιοι δὲ Ἄλιττα, Πέρσαι

132 δὲ Μίτραν. θυσίη δὲ τοῖσι Πέρσῃσι περὶ τοὺς εἰρημένους θεοὺς ἥδε κατέστηκε. οὔτε βωμοὺς ποιεῦνται οὔτε πῦρ ἀνακαίουσι μέλλοντες θύειν· οὐ σπονδῇ χρέωνται, οὐκὶ αὐλῷ, οὐ στέμμασι, οὐκὶ οὐλῇσι. τῶν δὲ ὡς ἑκάστῳ θύειν θέλει, ἐς χῶρον καθαρὸν ἀγαγὼν τὸ κτῆ-

---

C. 131. *μέν*. Dem entspricht *οἱ δέ*. (Lh.) — *νηούς*. Di. 16, 6, 4. — *οὐκ ἐν νόμῳ ποιευμένους* machen es sich nicht zur Sitte; oder vielleicht richtiger(?): halten es für unerlaubt. vgl. 9, 42, 1: *ἐν ἀδείῃ οὐ ποιευμένων τὸ λέγειν*. 7, 138: *οὐκ ἐν ὁμοίῳ πάντες ἐποιεῦντο*. (Sch.) Die Ausdrucksweise ist nicht eben gewöhnlich. Die Apposition des Particips ist zwar nicht eben hart, doch auch so nicht gewöhnlich. — *ἐπιφέρουσι*. Uebergang vom Particip zum Indicativ. Di. 59, 2, 4. vgl. Register zu Arr. An. unter Uebergang. — *μέν*, wie 1, 152, 2. 182, 1. gr. Spr. 69, 35, 2 u. zu Xen. An. 1, 3, 17. — *δοκέειν*. gr. Spr. 55, 1, 2. — *ἀνθρωποφυέας* von Menschen entsprossen Va., richtiger: menschenartiger Natur Sch. *ἀνθρωποειδέες* 2, 142, 2. (We.) — *νομίζουσι, ἐν νόμῳ ποιοῦνται*, so im Activ bei Attikern wenig üblich, bei Her. häufig, zumal mit dem Infinitiv, wie 1, 133, 1. 202, 3. 215. — *ἀρχῆθεν*, bei Her. öfter, der attischen Prosa fremd. gr. Spr. 41, 12, 16. — *ἐπιμανθάνειν* zulernen. — *μαθόντες*. zu 1, 68, 2. — *Μύλιττα* u. *Ἄλιττα* lässt er als semitische Wörter indeclinabel. (Bä.) — *Ἄλιττα*. *Ἀλιλάτ*. 3, 8, 2, wie auch hier wohl herzustellen.

C. 132 § 1. *ἥδε*. Spr. 61, 6. (7.) — *οὐ* steht öfter so in der *ἀναφορὰ ἀσύνδετος*. vgl. 1, 133, 2 u. gr Spr. 67, 11, 2. Nicht zu verwechseln sind die Fälle wo *οὔτε — οὐ*, dies ohne ein neues Verbum, vorkommen. Di. 69, 64, 2. — *στέμμασι*. *πέμμασι* Va. Denn der Perser war ja *ἐστεφανωμένος τὴν τιάρην μυρσίνῃ μάλιστα*. — *οὐλῇσι*, ein eigentlich poetisches Wort, noch 1, 160, 2. — *τῶν δὲ ὡς ἑκάστῳ*. *ὡς δὲ ἑκάστῳ τούτων, τῶν εἰρημένων θεῶν*. Doch ist die Beziehung des *τῶν δέ* auf *θεούς* auffallend, und wohl richtig vermuthet Bekker *ἕκαστος*, wobei *τῶν δέ* sich nach Di. 50, 1, 10 erklärt. — *θέλει*, der Opfernde. vgl. 2, 47, 2. So erg. *ὁ ἀγρεύς* zu *δελεάσῃ* 2, 70.

-ος καλέει τὸν θεόν, ἐστεφανωμένος τὸν τιάρην μυρσίνῃ μάλιστα. ἑωυτῷ μὲν δὴ τῷ θύοντι ἰδίῃ μούνῳ οὔ οἱ ἐγγίνεται ἀρᾶσθαι ἀγαθά· ὁ δὲ πᾶσι τοῖσι Πέρσῃσι κατεύχεται εὖ γίνεσθαι καὶ τῷ βασιλέϊ· ἐν γὰρ δὴ τοῖσι ἅπασι Πέρσῃσι καὶ αὐτὸς γίνεται. ἐπεὰν δὲ δι-[2] αμιστύλας κατὰ μέρεα τὸ ἱρήιον ἑψήσῃ τὰ κρέα, ὑποπάσας ποίην ὡς ἁπαλωτάτην, μάλιστα δὲ τὸ τρίφυλλον, ἐπὶ ταύτης ἔθηκε ὦν πάντα τὰ κρέα. διαθέντος δὲ αὐτοῦ Μάγος ἀνὴρ παρεστεὼς ἐπαείδει θεογονίην, οἵην δὴ ἐκεῖνοι λέγουσι εἶναι τὴν ἐπαοιδήν· ἄνευ γὰρ δὴ Μάγου οὔ σφι νόμος ἐστὶ θυσίας ποιέεσθαι. ἐπισχὼν δὲ ὀλίγον χρόνον ἀποφέρεται ὁ θύσας τὰ κρέα καὶ χρᾶται ὅ τι μιν [ὁ] λόγος αἱρέει.

Ἡμέρην δὲ ἁπασέων μάλιστα ἐκείνην τιμᾶν νομίζουσι τῇ ἕ-133 καστος ἐγένετο. ἐν ταύτῃ δὴ πλέω δαῖτα τῶν ἄλλων δικαιεῦσι προτίθεσθαι· ἐν τῇ οἱ εὐδαίμονες αὐτῶν βοῦν καὶ ἵππον καὶ κάμηλον καὶ ὄνον προτιθέαται ὅλους ὀπτοὺς ἐν καμίνοισι, οἱ δὲ πένητες αὐτέων τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων προτιθέαται. σίτοισι δὲ ὀλίγοισι χρέωνται, ἐπιφορήμασι δὲ πολλοῖσι καὶ οὐκ ἁλέσι· καὶ διὰ τοῦτό φασι Πέρσαι τοὺς Ἕλληνας σιτεομένους πεινῶντας παύεσθαι, ὅτι σφι ἀπὸ δείπνου παραφορέεται οὐδὲν λόγου ἄξιον· εἰ δέ τι παραφέροιτο, ἐσθίοντας ἂν οὐ παύεσθαι. οἴνῳ δὲ κάρτα προσκέαται, καί σφι οὐκ ἐμέ-2

(Matthiä) Di. 61, 4, 3. Aehnliches nicht eben bei Attikern ausser den Fällen Spr. 61, 4, 1. (3.) — *τιάρῃ* wird als Fremdwort auch 3 12, 2. 7, 61, 1 nicht zu ändern sein, wenn gleich 8, 120 *τιήρῃ* steht. — *μάλιστα* mehrentheils. (Lg.) — *ἐγγίνεται* wird, ist erlaubt, wie 6, 38. (Sch.) Synonym *ἔνεστι*. Plat. Phäd. 66, c: *οὐδὲ φρονῆσαι ἡμῖν ἐγγίγνεται οὐδέποτε οὐδέν.* — *ἀρᾶσθαι* so auch 3, 65, 4. (Sch.) Attisch *εὔχεσθαι*. gr. Spr. 48, 7, 14. — *εὖ γίνεσθαι*. zu 1, 8, 1. — *καὶ τῷ*. gr. Spr. 69, 32, 2. — *τοῖσι ἅπασι*. Spr. 50, 8, 5. (11, 12.) — *καὶ αὐτός, ὁ θύων*. (St.)

§ 2. *διαμιστύλας* nachdem er es in Stücke zerschnitten. Das Wort steht hier vereinzelt; doch findet sich *μιστύλλω* bei Homer und andern Dichtern; *ἀλὶ μιστύλας* Va. — *κατά*. zu 1, 119, 2. — *ὦν* ähnlich 1, 144, 1; nicht leicht gerade so *οὖν*. — *τά* hat Va. zugefügt. — *οἵην ἐπαοιδήν* eine solche nämlich, sagen sie, sei das dazu Gesungene, wenn auch noch so verschieden von der hellenischen Theogonie. — *ὅ τι* wozu. gr. Spr. 46, 5, 9. — *ὁ* vor *λόγος* fehlt in einer Hs. — *λόγος αἱρέει* hier: ein Grund bewegt, ohne Artikel 3, 45, 2. 4, 127, 2. 6, 124; mit *ὁ* 2, 33, 1. Es schwankt die La. 7, 41, 1: *μετεκβαίνεσκε, ὅκως μιν (ὁ) λόγος αἱρέοι, ἐκ τοῦ ἅρματος ἐς ἁρμάμαξαν* (Sch.) vgl. gr. Spr. 52, 1, 3.

C. 133 § 1. *δή* für *δέ* Kr. — *τῶν ἄλλων, ἢ ἐν ταῖς ἄλλαις*. vgl. 3, 137, 1. u. 4, 16. (St.) gr. Spr. 47, 27, 1. — *προτιθέαται*, wie 9, 110, 1. Das Activ (für Andre) 1, 207, 5. Die attischen Prosaiker *παρατίθεσθαι*. Kr. zu Thuk. 1, 130. 2. — *εὐδαίμονες* Reiche. zu Xen. An. 1, 5, 7. — *τά* möchte man tilgen. *πρόβατα, πάντα τὰ τετράποδα Ἡρόδοτος*. Schol. zu Il. ξ, 124 (We.) wie hier 8, 137, 1. (Sch.) — *ἐπιφορήματα*, sonst *τραγήματα*, Nachtisch. — *οὐκ ἁλέσι*, nicht gehäuft, nicht alle zugleich. (We.) Das Wort ist nur ionisch, für *ἀθρόος*. — *οὐδέν, οὐδὲν ἐπιφόρημα*.

§ 2. *προσκέαται* sind ergeben. So *οἴνῳ* und *φιλοινίῃ προσκέεσθαι* 3, 34, 1 u. 2. (Sch.) Gerade so bei Attikern nicht. — *ἐμέσαι* ausspucken.

σαι ἐξ[illegible]τι, οὐκὶ οὐρῆσαι ἀντίον ἄλλου. ταῦτα μέν νυν οὕτω φυλάσσεται, μεθυσκόμενοι δὲ ἐώθασι βουλεύεσθαι τὰ σπουδαιέστατα τῶν πρηγμάτων. τὸ δ' ἂν ἅδῃ σφι βουλευομένοισι, τοῦτο τῇ ὑστεραίῃ νήφουσι προτιθεῖ ὁ στέγαρχος, ἐν τοῦ ἂν ἐόντες βουλεύωνται· καὶ ἢν μὲν ἅδῃ καὶ νήφουσι, χρέωνται αὐτέῳ, ἢν δὲ μὴ ἅδῃ, μετιεῖσι. τὰ δ' ἂν νήφοντες προβουλεύσωνται, μεθυσκόμενοι ἐπιδιαγινώσκουσι.

134 ἐντυγχάνοντες δ' ἀλλήλοισι ἐν τῇσι ὁδοῖσι τῷδε ἄν τις διαγνοίη εἰ ὁμοῖοί εἰσι οἱ συντυγχάνοντες· ἀντὶ γὰρ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους φιλέουσι τοῖσι στόμασι, ἢν δὲ ᾖ οὕτερος ὑποδεέστερος ὀλίγῳ, τὰς παρειὰς φιλέονται· ἢν δὲ πολλῷ ᾖ οὕτερος ἀγενέστερος, προσπίπτων προσκυνέει τὸν ἕτερον. τιμῶσι δὲ ἐκ πάντων τοὺς ἄγχιστα ἑωυτῶν οἰκέοντας μετά γε ἑωυτούς, δεύτερα δὲ τοὺς δευτέρους· μετὰ δὲ κατὰ λόγον προβαίνοντες τιμῶσι· ἥκιστα δὲ τοὺς ἑωυτῶν ἑκαστάτω 2 οἰκημένους ἐν τιμῇ ἄγονται, νομίζοντες ἑωυτοὺς εἶναι ἀνθρώπων μακρῷ τὰ πάντα ἀρίστους, τοὺς δὲ ἄλλους κατὰ λόγον [τὸν λεγόμενον] τῆς ἀρετῆς ἀντέχεσθαι, τοὺς δὲ ἑκαστάτω οἰκέοντας ἀπ' ἑωυτῶν κακίστους εἶναι. ἐπὶ δὲ Μήδων ἀρχόντων καὶ ἦρχε τὰ ἔθνεα ἀλλήλων, συναπάντων μὲν Μῆδοι καὶ τῶν ἄγχιστα οἰκεόντων σφίσι, οὗτοι δὲ [καὶ] τῶν ὁμούρων, οἱ δὲ μάλα τῶν ἐχομένων. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ οἱ Πέρσαι τιμῶσι. [προέβαινε γὰρ δὴ τὸ ἔθνος ἄρχον τε καὶ ἐπιτροπεῦον.]

---

vgl. 1, 99. (Bä.) — *ἀντίον* gegenüber. 5, 77, 3: *ἀντίον τοῦ μεγάρου.* (Sch.) Di. 47, 29, 2. — *βουλεύεσθαι τά.* Kr. zu Xen. An. 7, 2, 3. — *σπουδαιέστατα.* Di. 23, 2, 3. — *στέγαρχος* Hausherr, sonst fast beispiellos. — *ἐν τοῦ, οὗ ἐν τῇ οἰκίᾳ.* zu 1, 35, 2. — *μετιεῖσι.* Di. 38, 1, 1. — *ἐπιδιαγιγνώσκειν* nachträglich durchprüfen. Spr. 68, 42 (46), 17.

C. 134 § 1. *ἐντυγχάνοντες. ἐντυγχάνοντας* Benedict; doch kann der No. zu *εἰ ὁμοῖοί εἰσι* gezogen werden. (Sch.) Doch hart neben dem ebenfalls dazu gehörigen *οἱ συντυγχάνοντες.* — *ὁμοῖοι* gleiches Standes. (Lg.) — *οὕτερος.* zu 1, 34, 1. — *τὰς παρειάς.* Spr. 52. 4, 2. — *φιλέονται, οἱ κρέσσονες,* die Vornehmeren. — *ἐκ πάντων* vor Allen. Thuk. 1, 120, 1: *ἐκ πάντων προτιμῶνται.* vgl. dort zu 2, 49, 1. — *ἄγχιστα.* Di. 28, 6, 2. vgl. 5, 79. — *δεύτερα* ist der Ac. von *τιμῶσι* regiert. Spr. 46, 3, 2. (5, 4.) — *τοὺς δευτέρους* die nächstfolgenden. — *κατὰ λόγον* dem Verhältniss (der Entfernung) gemäss.

§ 2 *ἑκαστάτω.* Di. 23, 6, 1. — *ἐν τιμῇ ἄγονται* noch 2, 83. (Sch.) vgl. zu 2, 172, 1; über das Medium Spr. 52, 10, 1. — *ἑωυτούς,* zu 1, 34, 1. — *τὰ πάντα* in allen Stücken. gr. Spr. 46, 4, 4. — *τὸν λεγόμενον* für *τῷ λεγομένῳ* Abresch. — *τῆς ἀρετῆς ἀντέχεσθαι* der Vorzüge sich befleissigen. vgl zu Thuk. 1, 13, 1. — *ἐπί.* Spr 68, 36 (40), 4. — *καὶ ἦρχε* regierten sogar, nicht bloss hing, wie bei den Persern, die höhere Achtung von der geringern Entfernung ab. (Lh.) — *καὶ τῶν* und besonders über die. (St.) — *δὲ καί. δὲ αὖ?* — *μάλα* wiederum, synonym mit *μάλ' αὖ* noch 1, 181, 1. 7, 186. vgl. Reisig Enarr. Soph. Oed. C. 1457. (Lh.) — *τῶν ἐχομένων* über die demnächst gelegenen. vgl. 5, 49, 5. — *προέβαινε* schritt weit vor. (Etienne.) — *τὸ ἔθνος,* die Perser meint Sch., die Meder Lh., wozu das Imperfect zwinge. Mir ist der ganze Satz verdächtig.

Ξεινικὰ δὲ νόμαια Πέρσαι προσίενται ἀνδρῶν μάλιστα. [illegible] γὰρ 135 δὴ τὴν Μηδικὴν ἐσθῆτα νομίσαντες τῆς ἑωυτῶν εἶναι καλλίω φορέουσι καὶ ἐς τοὺς πολέμους τοὺς Αἰγυπτίους θώρηκας· καὶ εὐπαθείας τε παντοδαπὰς πυνθανόμενοι ἐπιτηδεύουσι καὶ δὴ καὶ ἀπ' Ἑλλήνων μαθόντες παισὶ μίσγονται. γαμέουσι δ' ἕκαστος αὐτέων πολλὰς μὲν κουριδίας γυναῖκας, πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνας παλλακὰς κτῶνται. ἀνδρα- 136 γαθίη δ' αὕτη ἀποδέδεκται, μετὰ τὸ μάχεσθαι εἶναι ἀγαθόν, ὃς ἂν πολλοὺς ἀποδέξῃ παῖδας. τῷ δὲ τοὺς πλείστους ἀποδεικνύντι δῶρα ἐκπέμπει βασιλεὺς ἀνὰ πᾶν ἔτος. τὸ πολλὸν δ' ἡγέαται ἰσχυρὸν εἶναι. παιδεύουσι δὲ τοὺς παῖδας, ἀπὸ πενταέτεος ἀρξάμενοι μέχρι εἰκοσαέτεος, τρία μοῦνα, ἱππεύειν καὶ τοξεύειν καὶ ἀληθίζεσθαι. πρὶν δὲ ἢ πενταέτης γένηται, οὐκ ἀπικνέεται ἐς ὄψιν τῷ πατρί, ἀλλὰ παρὰ τῇσι γυναιξὶ δίαιταν ἔχει. τοῦδε δὲ εἵνεκα τοῦτο οὕτω ποιέεται, ἵνα, ἢν ἀποθάνῃ τρεφόμενος, μηδεμίαν ἄσην τῷ πατρὶ προσβάλῃ. αἰνέω 137 μέν νυν τόνδε τὸν νόμον, αἰνέω δὲ καὶ τόνδε, τὸ μιῆς αἰτίης εἵνεκα μήτε αὐτὸν τὸν βασιλέα μηδένα φονεύειν μήτε τῶν ἄλλων Περσέων μηδένα τῶν ἑωυτοῦ οἰκετέων ἐπὶ μιῇ αἰτίῃ ἀνήκεστον πάθος ἔρδειν· ἀλλὰ λογισάμενος ἢν εὑρίσκῃ πλέω τε καὶ μέζω τὰ ἀδικήματα ἐόντα τῶν ὑπουργημάτων, οὕτω τῷ θυμῷ χρᾶται. ἀποκτεῖναι δὲ οὐδένα κω λέγουσι τὸν ἑωυτοῦ πατέρα οὐδὲ μητέρα, ἀλλ' ὁκόσα ἤδη τοιαῦτα ἐγένετο, πᾶσαν ἀνάγκην φασὶ ἀναζητεόμενα ταῦτα ἂν εὑρεθῆναι ἤτοι ὑποβολιμαῖα ἐόντα ἢ μοιχίδια· οὐ γὰρ δή φασι οἰκὸς εἶναι τόν γε ἀληθέως τοκέα ὑπὸ τοῦ ἑωυτοῦ παιδὸς ἀποθνήσκειν.

C. 135. *νόμαια* Bräuche, ein dem Her. eignes, bei ihm häufiges Wort. — *προσίενται* nehmen an. vgl. zu Thuk. 4, 38, 1. — *ἀνδρῶν*, gew. so *ἀνθρώπων*. — *κουριδίας* eheliche, 5, 18, 2. 6, 138, 2. (Sch.) dichterisch.

C. 136. *ἀνδραγαθίη* Mannstüchtigkeit. — *αὕτη*. Spr. 61, 6. (7.) — *μετὰ τὸ εἶναι ἀγαθὸν μάχεσθαι* ist zu construiren. (St.) nächst der Tüchtigkeit zum Kampfe. Spr. 55, 3, 2. (3.) — *ὃς ἂν* wenn man. gr. Spr. 51, 13, 11. — *ἀποδέξῃ* eig nur aufzeigt. — *τὸ πολλόν* die grosse Masse Spr. 43, 4, 6. (17.) — *πεντάετες* ist substantivirt: Fünfjährigkeit. — *ἀληθίζεσθαι* auch 3, 72, 3 u. 4. (Sch.) und bei einigen Spätern für *ἀληθεύειν*. — *πρὶν ἤ* ohne *ἄν*. Di. 54, 17, 9. — *γένηται*, *ὁ παῖς* aus *τοὺς παῖδας*. So *τὸν ἑωυτῆς ἄνδρα* nach dem Plural 1, 146, 2. — *ἱππεύειν*. gr. Spr. 57, 10, 6. — *τοῦδε δέ* für *τοῦδε* oder *τοῦ δέ* Sch. — *τρεφόμενος* erg. *παρὰ ταῖς γυναιξί*. (Sch.) — *ἄση* Harm, ein poetisches Wort.

C. 137. *τόνδε*, das erste für *τοῦτον*, wie auch bei Thukydides zuweilen s. dort zu 1, 2, 3. — *τόνδε, τό*. gr. Spr. 57, 10, 6. — *τῶν*. *τῶν τινα?* denn das *μηδένα* zugleich als Subjects- und Objectsaccusativ zu denken wäre hart. Oder man muss *τινάς* zu *οἰκετέων* ergänzen. Spr. 47, 14, 2. (15, 3.) Eine Hs. jedoch hat vorher *μήτε τινὰ τῶν ἄλλων*. — *τῷ θυμῷ χρᾶται* lässt seinen Zorn aus. (Lg.) vgl. 1, 155, 2. (Sch.) — *ἀνάγκην* erg. *εἶναι* (St.) gr. Spr. 62, 1, 3 u. 4. — *ἂν εὑρεθῆναι* für *ἀνευρεθῆναι* Bekker, aufgelöst *εὑρέθη ἄν*. Spr. 54, 6, 4. (6.) — *ὑποβολιμαῖα ἢ μοιχίδια* für *ὑποβολιμαίων ἢ μοιχιδίων ἔργα*. (Sch.) Doch wohl natürlicher: es seien untergeschobene oder uneheliche Kinder gewesen, die nämlich

138 Ὅσα δέ σφι ποιέειν οὐκ ἔξεστι, ταῦτα οὐδὲ λέγειν ἔξεστι. αἴσχιστον δὲ αὐτοῖσι τὸ ψεύδεσθαι νενόμισται, δεύτερα δὲ τὸ ὀφείλειν χρέος, πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων εἵνεκα, μάλιστα δὲ ἀναγκαίην φασὶ εἶναι τὸν ὀφείλοντα καί τι ψεῦδος λέγειν. ὃς ἂν δὲ τῶν ἀστῶν λέπρην ἢ λεύκην ἔχῃ, ἐς πόλιν οὗτος οὐ κατέρχεται οὐδὲ συμμίσγεται τοῖσι ἄλλοισι Πέρσῃσι· φασὶ δέ μιν ἐς τὸν ἥλιον ἁμαρτόντα τι ταῦτα ἔχειν. ξεῖνον δὲ πάντα τὸν λαμβανόμενον ὑπὸ τουτέων πολλοὶ ἐξελαύνουσι ἐκ τῆς χώρης καὶ τὰς λευκὰς περιστεράς, τὴν αὐτὴν αἰτίην ἐπιφέροντες. ἐς ποταμὸν δὲ οὔτε ἐνουρέουσι οὔτε ἐμπτύουσι, οὐ χεῖρας ἐναπονίζονται οὐδὲ ἄλλον οὐδένα περιορέωσι, ἀλλὰ σέβονται
139 ποταμοὺς μάλιστα. καὶ τόδε ἄλλο σφι ὧδε συμπέπτωκε γίνεσθαι, τὸ Πέρσας μὲν αὐτοὺς λέληθε, ἡμέας μέντοι οὔ· τὰ οὐνόματά σφι, ἐόντα ὅμοια τοῖσι σώμασι καὶ τῇ μεγαλοπρεπείῃ τελευτῶσι πάντα ἐς τὠυτὸ γράμμα, τὸ Δωριέες μὲν σὰν καλέουσι, Ἴωνες δὲ σίγμα. ἐς τοῦτο διζήμενος εὑρήσεις τελευτῶντα τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα, οὐ τὰ μὲν τὰ δ' οὔ, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως.

140 Ταῦτα μὲν ἀτρεκέως ἔχω περὶ αὐτῶν εἰδὼς εἰπεῖν· τάδε μέντοι ὡς κρυπτόμενα λέγεται καὶ οὐ σαφηνέως περὶ τοῦ ἀποθανόντος, ὡς οὐ πρότερον θάπτεται ἀνδρὸς Πέρσεω ὁ νέκυς πρὶν ἂν ὑπ' ὄρνιθος ἢ κυνὸς ἑλκυσθῇ. Μάγους μὲν γὰρ ἀτρεκέως οἶδα ταῦτα ποιέοντας· ἐμφανέως γὰρ δὴ ποιεῦσι. κατακηρώσαντες δὴ ὦν τὸν νέκυν 2 Πέρσαι γῇ κρύπτουσι. Μάγοι δὲ κεχωρίδαται πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἱρέων. οἱ μὲν γὰρ ἁγνεύουσι ἔμψυχον μηδὲν κτείνειν, εἰ μὴ ὅσα θύουσι· οἱ δὲ δὴ Μάγοι αὐτοχειρίῃ

---

das gethan. — *τὸν ἀληθέως*. gr. Spr. 50, 8, 8. — *ὑπό*. Spr. 52, 3, 1. — *τοκέα*. Di. 43, 1, 1. So auch der Singular *γονεύς* 1, 91, 1. 3, 109, 2.

C. 138. *μάλιστα* —. Concinner wäre: *μάλιστα δὲ διὰ τό, ὥς φασι, ἀναγκαίην εἶναι* (St.) Aehnlich findet sich *καὶ ἅμα* für *καὶ ἅμα ὅτι*. zu Xen. An. 3, 4, 31. — *ὃς ἂν δέ*. *ὃς δ' ἂν* ist auch bei Her. die regelmässige Stellung; *ὃς ἂν μέν* 3, 72, 4. — *οὗτος*. Spr. 51, 5, 1. — *ἁμαρτόντα τι*. gr. Spr. 47, 14, 5. — *πάντα*. gr. Spr. 50, 11, 8. — *λαμβανόμενον* der von diesen Krankheiten befallen wird. (Sch.) — *πολλοί*. *πάλιν* Koraes. — *λευκάς* aussätzige erklärt Hammer, weil die weisse Farbe heilig gewesen. — *περιορέωσι* erg. *ποιοῦντα τοιαῦτα*. (St.) gr. Spr. 56, 16 A.

C. 139. *ὧδε* streicht oder *ἐκ τῶνδε* liest Eltz. — *οὐνόματα* Eigennamen. — *σώμασι* körperlichen Eigenschaften. (La.) — *μεγαλοπρεπείῃ* Stand und Würde. (La.) — *εὑρήσεις* wird man finden. Di. 53, 7, 2. 61, 3. vgl. 2, 5. 29, 2 u. 3. 30, 1.

C. 140 § 1. *σαφηνέως* auch 3, 122, 2. 6, 82, 1. (Sch.) *σαφῶς* attisch; *σαφέως* sonst auch Her. — *ἑλκυσθῇ* für *ἑλκυσθῆναι* gute Hsn.; mit dem Infinitiv findet sich *πρὶν ἂν* bei Her. nie. (Lh.) — *μέν*. Als Ggs. schwebt etwa vor: von Andern aber weiss ich es nicht gewiss. gr. Sgr. 69, 35, 2. — *γάρ*. Dies ist nicht unwahrscheinlich: denn. (St.)

§ 2 *κεχωρίδαται*. Di. 30, 4, 11. — *πολλόν* wie 1, 172, 1 u. *πολύ* etc. bei *διαφέρειν*. Spr. 47, 12, 3. (13, 6.) vgl. gr. Spr. 48, 15, 14. — *ἁγνεύουσι μηδὲν κτείνειν* setzen Reinheit darin nichts zu tödten.

πάντα πλὴν κυνὸς καὶ ἀνθρώπου κτείνουσι, καὶ ἀγώνισμα τοῦτο μέγα ποιεῦνται, κτείνοντες ὁμοίως μύρμηκάς τε καὶ ὄφις καὶ τἆλλα ἑρπετὰ καὶ πετεινά. καὶ ἀμφὶ μὲν τῷ νόμῳ τούτῳ ἐχέτω ὡς καὶ ἀρχὴν ἐνομίσθη, ἄνειμι δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον.

141 Ἴωνες δὲ καὶ Αἰολέες, ὡς οἱ Λυδοὶ τάχιστα κατεστράφατο ὑπὸ Περσέων, ἔπεμπον ἀγγέλους ἐς Σάρδις παρὰ Κῦρον, ἐθέλοντες ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι εἶναι τοῖσι καὶ Κροίσῳ ἦσαν κατήκοοι. ὁ δὲ ἀκούσας αὐτέων τὰ προΐσχοντο, ἔλεξέ σφι λόγον, ἄνδρα φὰς αὐλητὴν ἰδόντα ἰχθῦς ἐν τῇ θαλάσσῃ αὐλέειν, δοκέοντά σφεας ἐξελεύσεσθαι ἐς γῆν· 2 ὡς δὲ ψευσθῆναι τῆς ἐλπίδος, λαβεῖν ἀμφίβληστρον καὶ περιβαλεῖν τε πλῆθος πολλὸν τῶν ἰχθύων καὶ ἐξειρύσαι· ἰδόντα δὲ παλλομένους εἰπεῖν ἄρα αὐτὸν πρὸς τοὺς ἰχθῦς· "παύεσθέ μοι ὀρχεόμενοι, ἐπεὶ οὐδ' ἐμέο αὐλέοντος ἠθέλετε ἐκβαίνειν ὀρχεόμενοι." Κῦρος μὲν τοῦτον τὸν λόγον τοῖσι Ἴωσι καὶ τοῖσι Αἰολεῦσι τῶνδε εἵνεκα ἔλεξε, ὅτι δὴ οἱ Ἴωνες πρότερον αὐτοῦ Κύρου δεηθέντος δι' ἀγγέλων ἀπίστασθαί σφεας ἀπὸ Κροίσου οὐκ ἐπείθοντο, τότε δὲ κατεργασμένων τῶν πρηγμάτων ἦσαν ἑτοῖμοι πείθεσθαι Κύρῳ. ὁ μὲν δὴ ὀργῇ ἐχόμενος 3 ἔλεγέ σφι τάδε, Ἴωνες δὲ ὡς ἤκουσαν τούτων ἀνενειχθέντων ἐς τὰς πόλιας, τείχεά τε περιεβάλλοντο ἕκαστοι καὶ συνελέγοντο ἐς Πανιώνιον οἱ ἄλλοι πλὴν Μιλησίων· πρὸς μούνους γὰρ τούτους ὅρκιον Κῦρος ἐποιήσατο ἐπ' οἷσί περ ὁ Λυδός. τοῖσι δὲ λοιποῖσι Ἴωσι ἔδοξε κοινῷ λόγῳ πέμπειν ἀγγέλους ἐς Σπάρτην δεησομένους Ἴωσι τιμωρέειν.

142 Οἱ δὲ Ἴωνες οὗτοι, τῶν καὶ τὸ Πανιώνιόν ἐστι, τοῦ μὲν οὐρανοῦ καὶ τῶν ὡρέων ἐν τῷ καλλίστῳ ἐτύγχανον ἱδρυσάμενοι πόλιας πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· οὔτε γὰρ τὰ ἄνω αὐτῆς χωρία τὠυτὰ ποιέει τῇ Ἰωνίῃ οὔτε τὰ κάτω, οὔτε τὰ πρὸς τὴν ἠῶ οὔτε τὰ

(Sch.) Eine ungewöhnliche Verbindung. — *ἀγώνισμα τοῦτο μέγα ποιεῦνται* nehmen sich dies als ein bedeutendes Geschäft an. vgl. zu Thuk. 7, 86, 2. — *κτείνοντες* nach *κτείνουσι*. wie *καλέων* nach *ἐκάλεε* 1, 44. vgl. zu 1, 68, 2. — *ἀμφί* mit dem Da. bei Her. öfter; nicht so in der attischen Prosa. Di. 68, 30, 2.

C. 141 § 1. *ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι.* zu 1, 60, 2. — *εἶναι, κατήκοοι* aus dem Folgenden. — *τοῖσι* für *ἐφ' οἷσι*. gr. Spr. 51, 11, 1. — *κατήκοος* mit dem Da. auch 3, 88, 1; sonst bei Her. mit dem Ge (Sch.) gr. Spr. 47, 26, 1 u. 2. — *λόγον* eine Fabel; „*λογοποιός* Aesopos 2, 134, 2." (Bä.) — *ἰχθῦς*. Di. 18, 6, 8. — *ἐξελεύσεσθαι.* Di. 40 unter *ἔρχομαι*.

§ 2. *ὡς ψευσθῆναι.* gr. Spr. 55, 4, 9. — *οὐδέ* als ob bei *παύεσθε* ein *καὶ νῦν* stände. — *μέν.* Dem entspricht *Ἴωνες δέ* § 3. — *σφεας.* Sonst steht der blosse Infinitiv nach *δεῖσθαι* und etwa bei diesem das Object.

§ 3. *μέν.* Epanalepsis des *μέν* nach *Κῦρος*. — *ὅρκιον* im Singular bei Her. öfter, selten bei Attikern, wie Thuk. 6, 72, 4. — *κοινῷ λόγῳ* nach gemeinsamem Beschluss, wie 1, 166, 1.

C. 142 § 1. *τῶν ἐστι.* Spr. 47, 4, 2. (6, 7.) — *μέν.* Dem entspricht *γλῶσσαν δέ*. (Lh.) — *οὐρανοῦ.* Der erste Ge. hängt von *ἐν καλλίστῳ* ab nach gr. Spr. 47, 10, 6; der folgende (*ἀνθρώπων*) von demselben, in sofern es ein Superlativ ist. — *τὠυτὸ ποιέει, τὴν αὐτὴν κρᾶσιν ἔχει τῶν ἀέρων.* (St.)

πρὸς τὴν ἑσπέρην, τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τε καὶ ὑγροῦ πιεζόμενα, τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ θερμοῦ τε καὶ αὐχμώδεος. γλῶσσαν δὲ οὐ τὴν αὐτὴν 2οὗτοι νενομίκασι, ἀλλὰ τρόπους τέσσερας παραγωγέων. Μίλητος μὲν αὐτέων πρώτη κέεται πόλις πρὸς μεσαμβρίην, μετὰ δὲ Μυοῦς τε καὶ Πριήνη· αὗται μὲν ἐν τῇ Καρίῃ κατοίκηνται, κατὰ ταὐτὰ διαλεγόμεναί σφι, αἵδε δὲ ἐν τῇ Λυδίῃ, Ἔφεσος, Κολοφών, Λέβεδος, Τέως, Κλαζομεναί, Φώκαια. αὗται δὲ αἱ πόλιες τῇσι πρότερον λεχθείσῃσι ὁμολογέουσι κατὰ γλῶσσαν οὐδέν, σφίσι δὲ ὁμοφωνέουσι. ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι Ἰάδες πόλιες, τῶν αἱ δύο μὲν νήσους οἰκέαται, Σάμον τε καὶ Χίον, ἡ δὲ μία ἐν τῇ ἠπείρῳ ἵδρυται, Ἐρυθραί. Χῖοι μέν νυν καὶ Ἐρυθραῖοι κατὰ τὠυτὸ διαλέγονται, Σάμιοι δὲ ἐπ' ἑωυτῶν μοῦνοι. οὗτοι χαρακτῆρες γλώσσης τέσσερες γίνονται.

143 Τούτων δὴ ὦν τῶν Ἰώνων οἱ Μιλήσιοι μὲν ἦσαν ἐν σκέπῃ τοῦ φόβου, ὅρκιον ποιησάμενοι, τοῖσι δὲ αὐτέων νησιώτῃσι ἦν δεινὸν οὐδέν· οὔτε γὰρ Φοίνικες ἦσάν κω Περσέων κατήκοοι οὔτε αὐτοὶ οἱ Πέρσαι ναυβάται. ἀπεσχίσθησαν δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων Ἰώνων οὗτοι κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, ἀσθενέος δὲ ἐόντος τοῦ παντὸς τότε Ἑλληνικοῦ γένεος, πολλῷ δὲ ἦν ἀσθενέστατον τῶν ἐθνέων τὸ Ἰωνικὸν καὶ λόγου ἐλαχί-2στου· ὅτι γὰρ μὴ Ἀθῆναι, ἦν οὐδὲν ἄλλο πόλισμα λόγιμον. οἱ μέν νυν ἄλλοι Ἴωνες καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔφυγον τοὔνομα, οὐ βουλόμενοι Ἴωνες κεκλῆσθαι, ἀλλὰ καὶ νῦν φαίνονταί μοι οἱ πολλοὶ αὐτέων ἐπαισχύνεσθαι τῷ οὐνόματι· αἱ δὲ δυώδεκα πόλιες αὗται τῷ τε οὐνόματι ἠγάλλοντο καὶ ἱρὸν ἱδρύσαντο ἐπὶ σφέων αὐτέων, τῷ οὔνομα ἔθεντο Πανιώνιον, ἐβουλεύσαντο δὲ αὐτοῦ μεταδοῦναι μηδαμοῖσι ἄλλοισι Ἰώ-144νων (οὐδ' ἐδεήθησαν δὲ οὐδαμοὶ μετασχεῖν ὅτι μὴ Σμυρναῖοι), κατά περ οἱ ἐκ τῆς πενταπόλιος νῦν χώρης Δωριέες, πρότερον δὲ ἑξαπό-

---

— τῇ Ἰωνίῃ. Spr. 48, 11, 3. (13, 8.) — ψυχροῦ. gr. Spr. 43, 4, 9. — νενομίκασι haben in Gebrauch genommen, wie 4, 183, 2. vgl. 2, 42 2: φωνὴν νομίζειν. (Sch.) Den Ac. setzt Her. zu νομίζειν so mehrfach; nicht eben so die Attiker. - παραγωγέων Abwandelungen, Dialekte, komm sonst so nicht vor. vgl. § 2 E.

§ 2. αἱ δύο. zu 1, 18, 1. — μέν. gr. Spr. 68, 5, 4. — ἐπ' ἑωυτῶν für sich, in eignem Dialekt. (Sch.) Spr. 68, 36 (40), 6. — οὗτοι. Spr. 61 6. (7.) — γίνονται. zu Xen. An. 1, 2, 9.

C. 143 § 1. ἐν σκέπῃ τοῦ, wie 7, 172, 1. 215. (We.) Der attischen Prosa ist σκέπη eig. fremd, wenn gleich es in ihr einige Male vorkommt. — αὐτέων gestellt wie 1, 98, 2. — ναυβάται ist mehr tragisch. zu Thuk. 1 121, 1. — ἀσθενέος δέ. Erwarten würde man etwa: ἀλλ' ὅτι ἀσθενέο und das nächste δέ getilgt. Allein vgl. zu μάλιστα 138 u. über das anakoluthische δέ gr. Spr. 69, 16, 4. — ἀσθενέστατον καὶ λόγου. zu οἰκίης 1 99; über λόγου zu 1, 33. — λόγιμον, ein herodoteisches Wort.

§ 2. οἱ ἄλλοι. gr. Spr. 50, 4, 10. — ἐβουλεύσαντο beschlossen zu Thuk. 2, 74, 1. — οὐδὲ — δέ, der negative Ausdruck zu καὶ — δέ. zu Xen. An. 1, 8, 20.

C. 144 § 1. πρότερον —. In einem selbständigen Satze würd' e

λιος τῆς αὐτῆς ταύτης καλεομένης, φυλάσσονται ὤν μηδαμοὺς ἐσδέξασθαι τῶν προσοίκων Δωριέων ἐς τὸ Τριοπικὸν ἱρόν, ἀλλὰ καὶ σφέων αὐτέων τοὺς περὶ τὸ ἱρὸν ἀνομήσαντας ἐξεκλήισαν τῆς μετοχῆς. ἐν γὰρ τῷ ἀγῶνι τοῦ Τριοπίου Ἀπόλλωνος ἐτίθεσαν τὸ πάλαι τρίποδας χαλκέους τοῖσι νικῶσι καὶ τούτους χρῆν τοὺς λαμβάνοντας ἐκ τοῦ ἱροῦ μὴ ἐκφέρειν, ἀλλ' αὐτοῦ ἀνατιθέναι τῷ θεῷ. ἀνὴρ ὦν 2 Ἁλικαρνησσεύς, τῷ οὔνομα ἦν Ἀγασικλέης, νικήσας τὸν νόμον κατηλόγησε, φέρων δὲ πρὸς τὰ ἑωυτοῦ οἰκία προσεπασσάλευσε τὸν τρίποδα. διὰ ταύτην τὴν αἰτίην αἱ πέντε πόλιες, Λίνδος καὶ Ἰήλυσός τε καὶ Κάμειρος καὶ Κῶς τε καὶ Κνίδος ἐξεκλήισαν τῆς μετοχῆς τὴν ἕκτην πόλιν, Ἁλικαρνησσόν.

Τούτοισι μέν νυν ταύτην τὴν ζημίην οὗτοι ἐπέθηκαν· δοκέουσι 145 δέ μοι δυώδεκα πόλιας ποιήσασθαι οἱ Ἴωνες καὶ οὐκ ἐθελῆσαι πλεῦνας ἐσδέξασθαι τοῦδε εἵνεκα, ὅτι καὶ ὅτε ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον δυώδεκα ἦν αὐτῶν μέρεα, κατά περ νῦν Ἀχαιῶν τῶν ἐξελασάντων Ἴωνας δυώδεκά ἐστι μέρεα, Πελλήνη μέν γε πρώτη πρὸς Σικυῶνος, μετὰ δὲ Αἴγειρα καὶ Αἰγαί, ἐν τῇ Κρᾶθις ποταμὸς ἀείναος ἐστι, ἀπ' ὅτευ ὁ ἐν Ἰταλίῃ ποταμὸς τὸ οὔνομα ἔσχε, καὶ Βοῦρα καὶ Ἑλίκη, ἐς τὴν κατέφυγον Ἴωνες ὑπ' Ἀχαιῶν μάχῃ ἑσσωθέντες, καὶ Αἴγιον καὶ Ῥύπες καὶ Πατρέες καὶ Φαρέες καὶ Ὤλενος, ἐν τῷ Πεῖρος παταμὸς μέγας ἐστι, καὶ Δύμη καὶ Τριταιέες, οἳ μοῦνοι τουτέων μεσόγαιοι οἰκέουσι. ταῦτα δυώδεκα μέρεα νῦν Ἀχαιῶν ἐστι καὶ τότε γε Ἰώνων 146 ἦν. τουτέων δὴ εἵνεκα καὶ οἱ Ἴωνες δυώδεκα πόλιας ἐποιήσαντο, ἐπεὶ ὥς γέ τι μᾶλλον οὗτοι Ἴωνές εἰσι τῶν ἄλλων Ἰώνων ἢ κάλλιόν τι γεγόνασι, μωρίη πολλὴ λέγειν, τῶν Ἄβαντες μὲν ἐξ Εὐβοίης εἰσὶ οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα, τοῖσι Ἰωνίης μέτα οὐδὲ τοῦ οὐνόματος οὐδέν, Μινύαι δὲ Ὀρχομένιοι ἀναμεμίχαται καὶ Καδμεῖοι καὶ Δρύοπες καὶ Φωκέες ἀποδάσμιοι καὶ Μολοσσοὶ καὶ Ἀρκάδες Πελασγοὶ καὶ Δωριέες Ἐπιδαύριοι, ἄλλα τε ἔθνεα πολλὰ ἀναμεμίχαται· οἱ δὲ αὐτέων 2

heissen: ἡ αὐτὴ αὕτη χώρη πεντάπολις ἐκαλεῖτο. — ὦν. zu 1, 69, 1. — τούς. Der Artikel bezieht sich öfter anticipativ auf eine erst zu gebende Erklärung, wie Thuk. 8, 26. 1. gr. Spr. 50, 2, 7.

§ 2. κατηλόγησε. zu 1, 84, 2.

C. 145. πρὸς Σ. zu 1, 84, 2. — γε für τε Dobree. — τῇ bezieht sich auf das in Αἰγαί liegende πόλις. (Bä.) — ὅτευ für ὅτου Schäfer. Di. 25, 7, 2. Ueber ὅστις für ὅς zu 1, 7, 2. — οἵ. gr. Spr. 58, 4, 2.

C. 146 § 1. καὶ — γε. zu Xen. An. 3, 2, 24. — ἐπεί denn. Spr. 65, 8. — ὡς schliesst sich an das folgende λέγειν an. — κάλλιόν τι γεγόνασι irgend von edlerer Abkunft sind. (Sch.) vgl. καθαρῶς γεγονότες 1, 147. (Lh.) Der Ausdruck ist ungewöhnlich; κάλλιον von καλῶς; über τὶ Spr. 48, 12, 9. (15, 11.) — μωρίη erg. ἂν εἴη. (St.) gr. Spr. 62, 1, 3 E. — Ἰωνίης hängt von οὐνόματος ab: die nicht einmal an dem Namen Jonien Theil haben. — Ὀρχομένιοι für Ὀρχομενίοισι Paulmier. — ἀποδάσμιοι abgezweigte, eine Abtheilung von, ein sehr seltenes Wort; ἀποδασμός Thuk. 1, 12, 2 u. Dion. Arch. 3, 6 u. 28; „ἀποδάσασθαι 2, 103." (Lh.)

ἀπὸ τοῦ πρυτανηίου τοῦ Ἀθηναίων ὁρμηθέντες καὶ νομίζοντες γενναιότατοι εἶναι Ἰώνων, οὗτοι δὲ οὐ γυναῖκας ἠγάγοντο ἐς τὴν ἀποικίην, ἀλλὰ Καείρας ἔσχον, τῶν ἐφόνευσαν τοὺς γονέας. διὰ τοῦτον δὲ τὸν φόνον αἱ γυναῖκες αὗται νόμον θέμεναι σφίσι αὐτῇσι ὅρκους ἐπήλασαν καὶ παρέδοσαν τῇσι θυγατράσι μή κοτε ὁμοσιτῆσαι τοῖσι ἀνδράσι μηδὲ οὐνόματι βῶσαι τὸν ἑωυτῆς ἄνδρα, τοῦδε εἵνεκα ὅτι ἐφόνευσαν σφέων τοὺς πατέρας καὶ ἄνδρας καὶ παῖδας καὶ ἔπειτεν ταῦτα 147ποιήσαντες αὐτῇσι συνοίκεον. ταῦτα δὲ ἦν γινόμενα ἐν Μιλήτῳ. βασιλέας δὲ ἐστήσαντο οἱ μὲν αὐτῶν Λυκίους ἀπὸ Γλαύκου τοῦ Ἱππολόχου γεγονότας, οἱ δὲ Καύκωνας Πυλίους ἀπὸ Κόδρου τοῦ Μελάνθου, οἱ δὲ καὶ συναμφοτέρους. ἀλλὰ γὰρ περιέχονται τοῦ οὐνόματος μᾶλλόν τι τῶν ἄλλων Ἰώνων, ἔστωσαν δὲ καὶ οἱ καθαρῶς γεγονότες Ἴωνες· εἰσὶ δὲ πάντες Ἴωνες ὅσοι ἀπ' Ἀθηνέων γεγόνασι καὶ Ἀπατούρια ἄγουσι ὁρτήν. ἄγουσι δὲ πάντες πλὴν Ἐφεσίων καὶ Κολοφωνίων· οὗτοι γὰρ μοῦνοι Ἰώνων οὐκ ἄγουσι Ἀπα-148τούρια, καὶ οὗτοι κατὰ φόνου τινὰ σκῆψιν. τὸ δὲ Πανιώνιόν ἐστι τῆς Μυκάλης χῶρος ἱρός, πρὸς ἄρκτον τετραμμένος, κοινῇ ἐξαραιρημένος ὑπ' Ἰώνων Ποσειδέωνι Ἑλικωνίῳ. ἡ δὲ Μυκάλη ἐστὶ τῆς ἠπείρου ἄκρη πρὸς ζέφυρον ἄνεμον κατήκουσα Σάμῳ, ἐς τὴν συλλεγόμενοι ἀπὸ τῶν πολίων Ἴωνες ἄγεσκον ὁρτὴν τῇ ἔθεντο οὔνομα Πανιώνια. πεπόνθασι δὲ οὔ τι μοῦναι αἱ Ἰώνων ὁρταὶ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ Ἑλλήνων πάντων ὁμοίως πᾶσαι ἐς τὠυτὸ γράμμα τελευτῶσι, κατά περ τῶν Περσέων τὰ οὐνόματα.

149 Αὗται μὲν αἱ Ἰάδες πόλιές εἰσι, αἵδε δὲ αἱ Αἰολίδες, Κύμη ἡ

§ 2. *πρυτανηίου* Aus dem Prytaneion der Mutterstadt nahmen die Ansiedler heiliges Feuer mit. Etym. M. in *πρυτανεῖα*. (We.) — *Ἀθηναίων*. *Ἀθηνέων* Schäfer. — *οὗτοι δέ.* Epanalepsis des *οἱ δέ*. vgl. gr. Spr. 69, 16, 2. — *σφίσι αὐτῇσι* gehört zu *θέμεναι*. vgl. 6, 62. (Buttmann Lexil. 2, 73, 7.) — *ὅρκους ἐπήλασαν* legten einen schweren (?) Eid darauf, wie 6, 62, ein herodoteischer Ausdruck. (Buttmann eb.) — *ὁμοσιτῆσαι*. Spr. 53; 6, 7. (9.) — *τὸν ἑωυτῆς ἄνδρα,* als ob *μηδεμίαν* vorherginge. zu *γένηται* 1, 136. — *ἔπειτεν* für *ἐπεί τε* Reiz. Jenes bei Her. für und neben *ἔπειτα*. Die Sache erklärt anders Lobeck Agla. p. 62. — *ἦν γινόμενα*. gr. Spr. u. Di. 56, 3, 3. (2.)

C. 147. *Γλαύκου*. Il. η, 13. (We.) — *συναμφοτέρους* aus beiden Geschlechtern. (Lg.) — *ἀλλὰ γάρ* at enim. Der Zusammenhang: Indess obgleich sie ursprünglich fremde Ansiedler und fremde Fürsten unter sich hatten, so verzichten sie doch nicht auf ihren Anspruch (vorzugsweise Joner zu sein): sie bestehen nämlich etc. gr. Spr. 69, 14, 4. — *ἔστωσαν*. gr. Spr. 54, 4, 2. — *Ἀπατούρια ὁρτήν*. gr. Spr. 57, 7 A. — *σκῆψις* angegebener Grund auf den man sich stützt. „vgl. 5, 30, 2. 7, 168, 3." (Sch.)

C. 148. *ἐξαραιρημένος*. Di. 39 unter *αἱρέω*. Von bevorzugender Auswahl öfter, wie „2, 168. 4, 161." (Sch.) Xen. Kyr. 4, 5, 51: *τοῖς θεοῖς ἐξαιρεῖτε ὅ τι ἂν οἱ μάγοι ἐξηγῶνται*. wo synonym *ἐκλέξασθε*. — *Σάμῳ* nach S. zu, ein unregelmässiger Dativ. gr. Spr. 48, 1, 2. — *τῶν*. *τῶν ιβ'* Va. Es genügt der Artikel, auf 1, 142, 2 zurückweisend. (Sch.) — *οὔ τι* auch 2, 46, 1. 3, 36, 2. 135, 2. (Sch.) gr. Spr. 25, 8, 4. vgl. zu 1, 90, 3. — *τοῦτο*, was der Ggs. erklärt. — *τῶν Περσέων* 1, 139. (Sch.)

Φρικωνὶς καλεομένη, Λήρισαι, Νέον τεῖχος, Τῆμνος, Κίλλα, Νότιον, Αἰγιρόεσσα, Πιτάνη, Αἰγαῖαι, Μύρινα, Γρύνεια. αὗται ἕνδεκα Αἰολέων πόλιες αἱ ἀρχαῖαι· μία γάρ σφεων παρελύθη ὑπ' Ἰώνων, Σμύρνη· ἦσαν γὰρ καὶ αὗται δυώδεκα αἱ ἐν τῇ ἠπείρῳ. οὗτοι δὲ οἱ Αἰολέες χώρην μὲν ἔτυχον κτίσαντες ἀμείνω Ἰώνων, ὡρέων δὲ ἥκουσαν οὐκ ὁμοίως. Σμύρνην δὲ ὧδε ἀπέβαλον Αἰολέες. 150 Κολοφωνίους ἄνδρας στάσι ἑσσωθέντας καὶ ἐκπεσόντας ἐκ τῆς πατρίδος ὑπεδέξαντο. μετὰ δὲ οἱ φυγάδες τῶν Κολοφωνίων φυλάξαντες τοὺς Σμυρναίους ὁρτὴν ἔξω τείχεος ποιευμένους Διονύσῳ τὰς πύλας ἀποκληίσαντες ἔσχον τὴν πόλιν. βοηθησάντων δὲ πάντων Αἰολέων ὁμολογίῃ ἐχρήσαντο τὰ ἔπιπλα ἀποδόντων τῶν Ἰώνων ἐκλιπεῖν Σμύρνην Αἰολέας. ποιησάντων δὲ ταῦτα Σμυρναίων ἐπιδιείλοντό σφεας αἱ ἕνδεκα πόλιες καὶ ἐποιήσαντο σφέων αὐτέων πολιήτας. 151 αὗται μέν νυν αἱ ἠπειρώτιδες Αἰολίδες πόλιες, ἔξω τῶν ἐν τῇ Ἴδῃ οἰκημένων· κεχωρίδαται γὰρ αὗται. αἱ δὲ τὰς νήσους ἔχουσαι πέντε μὲν πόλιες τὴν Λέσβον νέμονται (τὴν γὰρ ἕκτην ἐν τῇ Λέσβῳ οἰκημένην Ἀρίσβαν ἠνδραπόδισαν Μηθυμναῖοι, ἐόντας ὁμαίμους), ἐν Τενέδῳ δὲ μία οἴκηται πόλις καὶ ἐν τῇσι Ἑκατὸν νήσοισι καλεομένῃσι ἄλλη μία. Λεσβίοισι μέν νυν καὶ Τενεδίοισι, κατά περ Ἰώνων τοῖσι τὰς νήσους ἔχουσι, ἦν δεινὸν οὐδέν· τῇσι δὲ λοιπῇσι πόλισι ἕαδε κοινῇ Ἴωσι ἕπεσθαι τῇ ἂν οὗτοι ἐξηγέωνται.

152 Ὡς δὲ ἀπικέατο ἐς τὴν Σπάρτην τῶν Ἰώνων καὶ Αἰολέων οἱ ἄγγελοι (κατὰ γὰρ δὴ τάχος ἦν ταῦτα πρησσόμενα), εἵλοντο πρὸ πάντων λέγειν τὸν Φωκαέα, τῷ οὔνομα ἦν Πύθερμος. ὁ δὲ πορφύρεόν τε εἷμα περιβαλόμενος, ὡς ἂν πυνθανόμενοι πλεῖστοι συνέλθοιεν Σπαρτιητέων, καὶ καταστὰς ἔλεγε πολλὰ τιμωρέειν ἑωυτοῖσι χρηίζων. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὔ κως ἤκουον, ἀλλ' ἀπέδοξέ σφι μὴ τιμωρέειν Ἴωσι. οἱ μὲν δὴ ἀπαλλάσσοντο, Λακεδαιμόνιοι δὲ ἀπωσάμενοι τῶν 2 Ἰώνων τοὺς ἀγγέλους ὅμως ἀπέστειλαν πεντηκοντέρῳ ἄνδρας, ὡς μὲν

C. 149. *Τῆμνος* für *τῆνος* Holstenius. — *σφεων* hängt von *παρέλυσε* ab. vgl. 3, 136. (Sch.) — *ἦσαν* es waren gewesen. gr. Spr. 53, 2, 8. — *ὡρέων* in Ansehung des Klimas; über den Ge. zu 1, 142, 1.

C. 150. *στάσι* für *στάσει* We. — *ἐκλιπεῖν*. Spr. 50, 5 (6), 6. — *ἐπιδιείλοντο*. *ἐπι-* nach. vgl. 5, 116.

C. 151. *ἕκτην* ist Prädicat: die als sechste. Spr. 57, 5, 3. — *οἰκημένην* für *οἰκεομένην* Kr. auch 1, 170, 2. zu 1, 27, 2. — *ἐόντας*. Spr. 58, 4, 2. — *ὁμαίμους* poetisch, attisch *συγγενεῖς* stammverwandt. — *οἴκηται* für *οἰκέεται* (*οἰκέαται*) Kr. — *οὐδέν* nach 1, 143, 1. (Lh.) — *ἕαδε*. Di. 39 unter *ἁνδάνω*. — *ἕπεσθαι*, nach dem Beschlusse 1, 141, 3. (Lh.)

C. 152 § 1. *λέγειν*. gr. Spr. 55, 3, 20. — *ὡς ἄν*. zu 1, 5, 1. — *καταστάς* aufgetreten. vgl. 3, 46. 156, 2. Sonst so *ἀνίστασθαι*, *παρέρχεσθαι*, *παριέναι*, *ἀναβαίνειν*. — *ἀπέδοξε*. zu Xen. An. 2, 3, 9: *ἀπέδοξεν ἡμῖν τὰς σπονδὰς ποιήσασθαι*. — *μή*. 8, 111, 1: *ἀπέδοξέ σφι μὴ ἐπιδιώκειν*. Spr. 67, 12, 4. (3.)

§ 2. *πεντηκόντερος* ionisch für *πεντηκόντορος*. — *μέν*. zu 1, 131. —

ἐμοὶ δοκέει, κατασκόπους τῶν τε Κύρου πρηγμάτων καὶ Ἰωνίης. ἀπικόμενοι δὲ οὗτοι ἐς Φώκαιαν ἔπεμπον ἐς Σάρδις σφέων αὐτέων [illegible] δοκιμώτατον, τῷ οὔνομα ἦν Λακρίνης, ἀπερέοντα Κύρῳ Λακεδαιμονίων ῥῆσιν, γῆς τῆς Ἑλλάδος μηδεμίαν πόλιν σιναμωρέειν ὡς αὐτῶν

153 *οὐ περιοψομένων. ταῦτα εἰπόντος τοῦ κήρυκος λέγεται Κῦρον ἐπείρεσθαι τοὺς παρεόντας οἱ Ἑλλήνων τίνες ἐόντες ἄνθρωποι Λακεδαιμόνιοι καὶ κόσοι πλῆθος ταῦτα ἑωυτῷ προαγορεύουσι. πυνθανόμενον δέ μιν εἰπεῖν πρὸς τὸν κήρυκα τὸν Σπαρτιήτην· "οὐκ ἔδεισά κως ἄνδρας τοιούτους τοῖσί ἐστι χῶρ[illegible] μέσῃ τῇ πόλι ἀποδεδεγμένος ἐς τὸν συλλεγόμενοι ἀλλήλους ὀμνύντες ἐξαπατῶσι. τοῖσι, ἢν ἐγὼ ὑγιαίνω, οὐ τὰ Ἰώνων πάθεα ἔσται ἔλλεσχα, ἀλλὰ τὰ οἰκήια." ταῦτα ἐς τοὺς πάντας Ἕλληνας ἀπέρριψε ὁ Κῦρος τὰ ἔπεα, ὅτι ἀγορὰς κτησάμενοι ὠνῇ τε καὶ πρήσι χρέωνται· αὐτοὶ γὰρ οἱ Πέρσαι ἀγορῇσι οὐδὲν ἐώθασι χρέεσθαι οὐδέ σφι ἔστι τὸ παράπαν ἀγορή. μετὰ ταῦτα ἐπιτρέψας τὰς μὲν Σάρδις Ταβάλῳ ἀνδρὶ Πέρσῃ, τὸν δὲ χρυσὸν τόν τε Κροίσου καὶ τὸν τῶν ἄλλων Λυδῶν Πακτύῃ ἀνδρὶ Λυδῷ κομίζειν, ἀπήλαυνε αὐτὸς ἐς Ἀγβάτανα, Κροῖσόν τε ὕμα ἀγόμενος καὶ τοὺς Ἴωνας ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιησάμενος τὴν πρώτην εἶναι. ἥ τε γὰρ Βαβυλών οἱ ἦν ἐμπόδιος καὶ τὸ Βάκτριον ἔθνος καὶ Σάκαι τε καὶ Αἰγύπτιοι, ἐπ' οὓς ἐπεῖχέ τε στρατηλατέειν αὐτός, ἐπὶ δὲ Ἴωνας ἄλλον πέμπειν στρατηγόν.*

154 *Ὡς δὲ ἀπήλασε ὁ Κῦρος ἐκ τῶν Σαρδίων, τοὺς Λυδοὺς ἀπέστησε ὁ Πακτύης ἀπό τε Ταβάλου καὶ Κύρου, καταβὰς δὲ ἐπὶ θάλασσαν, ἅτε τὸν χρυσὸν ἔχων πάντα τὸν ἐκ τῶν Σαρδίων, ἐπικούρους τε ἐμισθοῦτο καὶ τοὺς ἐπιθαλασσίους ἀνθρώπους ἔπειθε σὺν ἑωυτῷ στρατεύεσθαι. ἐλάσας δὲ ἐπὶ τὰς Σάρδις ἐπολιόρκεε Τάβαλον ἀπεργμέ-*

155 *νον ἐν τῇ ἀκροπόλι. πυθόμενος δὲ κατ' ὁδὸν ταῦτα ὁ Κῦρος εἶπε πρὸς Κροῖσον τάδε. "Κροῖσε, τί ἔσται τὸ τέλος τῶν γινομένων τού-*

ῥῆσιν Erklärung hätte ein Attiker hier nicht zugefügt. Noch steht das Wort „4, 127, 2 u. 8, 83." (Sch.) Von attischen Prosaikern hat es öfter Platon. — *μή*. Spr. 68, 12, 4. (3.) vgl. 1, 155, 3. — *σιναμωρέειν* verlezzen, verwüsten, noch 8, 35. (Sch) Ionisch und poetisch. — *ὡς* mit der Andeutung dass.

C. 153 § 1. *τίνες ἐόντες*. gr. Spr. 51, 17, 4. — *πυνθανόμενον*. Spr. 53, 1, 2. — *κως* für *κω* Kr. — *πόλι* für *πόλει* Bekker. — *ὀμνύντες* für *ὀμοῦντες* Bekker. — *ἔλλεσχα* zu Besprechendes, das Wort nur hier. „So auch *πρόλεσχος* Aesch. Hik. 203." (We.) — *ἐπὶ δέ*. gr. Spr. 52, 9, 6.

§ 2. *πρήσι* für *πρήσει* Bekker. — *ἀγορῇσι*. vgl. Xen. Kyr. 1, 2, 3. — *οὐδέν*. gr. Spr. 46, 5, 9. — *κομίζειν* schliesst sich an *ἐπιτρέψας* an. Spr. [illegible] 8, 10. (20.) — *τὴν πρώτην* zuerst. vgl. 8, 134, 2 u. zu Thuk. 1, 77, 2. — *εἶναι* pleonastisch. gr. Spr. 55, 1, 1. — *ἐπεῖχε*. zu 1, 80, 4. — *τε*. Dem. entspricht *δέ*. (Lh.)

C. 154. *ἀπεργμένον*. Di. 39 unter *εἴργω*. — *ἀκροπόλι* für *ἀκροπόλει* Schäfer.

των ἐμοί; οὐ παύσονται Λυδοί, ὡς οἴκασι, πρήγματα παρέχοντες καὶ αὐτοὶ ἔχοντες. φροντίζω μὴ ἄριστον ᾖ ἐξανδραποδίσασθαί σφεας. ὁμοίως γάρ μοι νῦν γε φαίνομαι πεποιηκέναι ὡς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας τῶν παίδων αὐτοῦ φείσαιτο. ὡς δὲ καὶ ἐγὼ Λυδῶν τὸν μὲν πλέον τι ἢ πατέρα ἐόντα σὲ λαβὼν ἄγω, αὐτοῖσι δὲ Λυδοῖσι τὴν πόλιν παρέδωκα καὶ ἔπειτα θωυμάζω εἴ μοι ἀπεστᾶσι." ὁ μὲν δὴ τά[2] περ ἐνόεε ἔλεγε, ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε, δείσας μὴ ἀναστάτους ποιήσῃ τὰς Σάρδις. "ὦ βασιλεῦ, τὰ μὲν οἰκότα εἴρηκας, σὺ μέντοι μὴ πάντα θυμῷ χρέω μηδὲ πόλιν ἀρχαίην ἐξαναστήσῃς ἀναμάρτητον ἐοῦσαν καὶ τῶν πρότερον καὶ τῶν νῦν ἑστεώτων. τὰ μὲν γὰρ πρότερον ἐγώ τε ἔπρηξα καὶ ἐγὼ κεφαλῇ ἀναμάξας φέρω· τὰ δὲ νῦν παρεόντα Πακτύης γάρ ἐστι ὁ ἀδικέων, τῷ σὺ ἐπέτρεψας Σάρδις, οὗτος δότω τοι δίκην. Λυδοῖσι δὲ συγγνώμην ἔχων τάδε αὐτοῖσι ἐπίταξον, ὡς μήτε ἀποστέωσι[3] μήτε δεινοί τοι ἔωσι. ἄπειπε μέν σφι πέμψας ὅπλα ἀρήια μὴ ἐκτῆσθαι, κέλευε δέ σφεας κιθῶνάς τε ὑποδύνειν τοῖσι εἵμασι καὶ κοθόρνους ὑποδέεσθαι, πρόειπε δ' αὐτοῖσι κιθαρίζειν τε καὶ ψάλλειν καὶ καπηλεύειν παιδεύειν τοὺς παῖδας. καὶ ταχέως σφέας, ὦ βασιλεῦ, γυναῖκας ἀντ' ἀνδρῶν ὄψεαι γεγονότας, ὥστε οὐδὲν δεινοί τοι ἔσονται μὴ ἀποστέωσι." Κροῖσος μὲν δὴ ταῦτά οἱ ὑπετίθετο, αἱρετώτερα[156] ταῦτα εὑρίσκων Λυδοῖσι ἢ ἀνδραποδισθέντας πρηθῆναί σφεας, ἐπιστάμενος ὅτι, ἢν μὴ ἀξιόχρεων πρόφασιν προτείνῃ, οὐκ ἀναπείσει μιν μεταβουλεύσασθαι, ἀρρωδέων δὲ μὴ καὶ ὕστερόν κοτε οἱ Λυδοί, ἢν τὸ παρεὸν ὑπεκδράμωσι, ἀποστάντες ἀπὸ τῶν Περσέων ἀπόλωνται. Κῦρος δὲ ἡσθεὶς τῇ ὑποθήκῃ καὶ ὑπεὶς τῆς ὀργῆς ἔφη οἱ πείθεσθαι. καλέσας δὲ Μαζάρεα ἄνδρα Μῆδον, ταῦτά οἱ ἐνετείλατο προειπεῖν

C. 155 § 1. *ὡς οἴκασι*, wie 3, 143. gr. Spr. 55, 4, 3. — *πρήγματα παρέχειν καὶ ἔχειν* zu schaffen machen und zu schaffen haben. vgl. 7, 147, 1. 239, 2 u. zu Xen. An. 5, 6, 5. — *φροντίζω.* Ueber das Asyndeton Di. 59, 1, 4. — *μή.* gr. Spr. u. Di. 54, 8, 10. (8.) — *ὥς.* zu 1, 32, 5. — *τὸν — ἐόντα σέ.* Aehnliches gr. Spr. 68, 6 A. — *εἰ.* gr. Spr. 65, 5, 6.

§ 2. *σὺ μέντοι* stärker als das bei Her. sonst so übliche *σὺ δέ.* zu 1, 17, 2. — *πάντα.* gr. Spr. 46, 5, 9. — *πόλιν* Staat, wie Thuk. 2, 20, 2 u. So. Ant. 737: *πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ' ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός.* — *ἀναμάρτητον τῶν.* Spr. 47, 25, 8. (26, 10.) — *ἑστώτων.* Thuk. 5, 46, 2: *εὖ ἑστώτων τῶν πραγμάτων ἄριστον διασώσασθαι τὴν εὐπραγίαν.* Kein häufiger Gebrauch. — *ἀναμάσσειν* abwischen, büssen. Od. τ, 92: *ἔρδουσα μέγα ἔργον ὃ σῇ κεφαλῇ ἀναμάξεις.* (We.) Eine sonst nicht übliche Phrase. — *τὰ παρεόντα* hängt wohl von *ἀδικέων* ab. zu *τοῖσι* 1, 24, 2. Oder ein anakoluthischer No.? gr. Spr. 45, 2, 1. — *γάρ.* zu 1, 8, 1. — *Σάρδις*, eig. nur *τὸν χρυσὸν τὸν ἐν Σάρδεσι.* vgl. 1, 153, 2.

§ 3. *ἀρήια ἔντεα* auch bei Ho.; *πολεμικὰ ὅπλα* Xen. Kyr. 4, 4, [illegible] meist bloss *ὅπλα.* — *ὑποδύνειν.* Di. 30 unter *δύνω.* — *κιθαρίζειν* [illegible] von *παιδεύειν*, dies von *προεῖπε* ab. gr. Spr. 55, 3, 11. — *δεινοί.* gr. Spr. 61, 5, 8.

C. 156. *πρόφασιν* Beweggrund. — *ὑπεὶς τῆς ὀργῆς*, wie 3, 52, 2. vgl. 9, 4. (Va.) *ὑπίεσθαι τοῦ ψυχροῦ* 4, 181, 2. gr. Spr. 47, 13, 7. Die Re–

Λυδοῖσι τὰ ὁ Κροῖσος ὑπετίθετο, καὶ πρὸς ἐξανδραποδίσασθαι τοὺς ἄλλους πάντας οἳ μετὰ Λυδῶν ἐπὶ Σάρδις ἐστρατεύσαντο, αὐτὸν δὲ Πακτύην πάντως ζώοντα ἀγαγεῖν παρ' ἑωυτόν.

157 *Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐντειλάμενος ἀπήλαυνε ἐς ἤθεα τὰ Περσέων, Πακτύης δέ, πυθόμενος ἀγχοῦ εἶναι στρατὸν ἐπ' ἑωυτὸν ἰόντα, δείσας οἴχετο φεύγων ἐς Κύμην. Μαζάρης δὲ ὁ Μῆδος ἐλάσας ἐπὶ τὰς Σάρδις τοῦ Κύρου στρατοῦ μοῖραν ὅσην δή κοτε ἔχων, ὡς οὐκ εὗρε ἔτι ἐόντας τοὺς ἀμφὶ Πακτύην ἐν Σάρδισι, πρῶτα μὲν τοὺς Λυδοὺς ἠνάγκασε τὰς Κύρου ἐντολὰς ἐπιτελέειν, ἐκ τούτου δὲ κελευσμοσύνης Λυδοὶ τὴν πᾶσαν δίαιταν τῆς ζόης μετέβαλον. Μαζάρης δὲ μετὰ τοῦτο ἔπεμπε ἐς τὴν Κύμην ἀγγέλους, ἐκδιδόναι κελεύων Πακτύην. οἱ δὲ Κυμαῖοι ἔγνωσαν συμβουλῆς πέρι ἐς θεὸν ἀνῶσαι τὸν ἐν Βραγχίδῃσι· ἦν γὰρ αὐτόθι μαντήιον ἐκ παλαιοῦ ἱδρυμένον, τῷ Ἴωνές τε πάντες καὶ Αἰολέες ἐώθεσαν χρέεσθαι. ὁ δὲ χῶρος οὗ-*

158 *τός ἐστι τῆς Μιλησίης ὑπὲρ Πανόρμου λιμένος. πέμψαντες ὦν οἱ Κυμαῖοι ἐς τοὺς Βραγχίδας θεοπρόπους εἰρώτευν περὶ Πακτύην ὁκοῖόν τι ποιέοντες θεοῖσι μέλλοιεν χαριεῖσθαι. ἐπειρωτῶσι δέ σφι ταῦτα χρηστήριον ἐγένετο ἐκδιδόναι Πακτύην Πέρσῃσι. ταῦτα δὲ ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, ὁρμέατο ἐκδιδόναι. ὁρμεωμένου δὲ ταύτῃ τοῦ πλήθεος Ἀριστόδικος ὁ Ἡρακλείδεω, ἀνὴρ τῶν ἀστῶν ἐὼν δόκιμος, ἔσχε μὴ ποιῆσαι ταῦτα Κυμαίους, ἀπιστέων τε τῷ χρησμῷ καὶ δοκέων τοὺς θεοπρόπους οὐ λέγειν ἀληθέως, ἐς ὃ τὸ δεύτερον περὶ Πακτύεω ἐπειρησόμενοι ἤισαν ἄλλοι θεοπρόποι, τῶν καὶ*

159 *Ἀριστόδικος ἦν. ἀπικομένων δὲ ἐς Βραγχίδας ἐχρηστηριάζετο ἐκ πάντων Ἀριστόδικος, ἐπειρωτέων τάδε. "ὦναξ, ἦλθε παρ' ἡμέας ἱκέτης Πακτύης ὁ Λυδός, φεύγων θάνατον βίαιον πρὸς Περσέων· οἱ δέ μιν ἐξαιτέονται, προεῖναι κελεύοντες Κυμαίους. ἡμεῖς δὲ δειμαίνοντες τὴν Περσέων δύναμιν τὸν ἱκέτην ἐς τόδε οὐ τετολμήκαμεν ἐκδιδόναι, πρὶν ἂν τὸ ἀπὸ σεῦ ἡμῖν δηλωθῇ ἀτρεκέως ὁκότερα ποιέωμεν." ὁ*

---

densart ist sonst nicht gewöhnlich; doch *ὑφίεσθαι τοῦ τόνου* Ar. We. 337 — *καὶ πρός.* zu *τοῖσι* 1, 24, 2.

C. 157. *ἐκ τῆς ὁδοῦ* ex itinere, schon auf dem Rückwege begriffen. — *ὅσην δή* so auch 1, 160, 1. 3, 52, 1. 159. 4, 151. (Sch.) vgl. 2, 103 u. Spr. 51, 13. (15, 1.) — *κελευσμοσύνη.* Sonst gebraucht auch Her. das attische *κέλευσμα.* — *ἀνῶσαι.* Di. 40 unter *φέρω.* vortragen zur Entscheidung, wie 3, 71, 3. 80, 4. 7, 149, 2. (Sch.) — *τῆς Μιλησίης.* gr. Spr. 47, 6, 9.

C. 158. *ταύτῃ* auf diesem Wege. — *ὁκοῖόν τι* — was sie thun sollten, um. vgl. gr. Spr. 56, 10, 5. — *ἀνὴρ τῶν.* Spr. 47, 7. (9.) — *ἔσχε μή* hinderte, wie 9, 12 u. mit *τό* 5, 101, 1. (Sch.) Spr. 67, 12, 4. (3.) — *ἀληθέως* in Wahrheit; etwas verschieden wäre *ἀληθέα.* — *ἐς ὅ* schliesst sich dem *ἔσχε* an.

C. 159 § 1. *προϊέναι* Preis geben, wie 2, 137, 1. — *δειμαίνειν* bei Her. und Dichtern nicht selten; von attischen Prosaikern hat es Platon hin und wieder. — *τὸ ἀπὸ σεῦ* von dir dein Ausspruch. Spr. 50, 7, 7. (8,

μὲν ταῦτα ἐπειρώτα, ὁ δ' αὖτις τὸν αὐτόν σφι χρησμὸν ἔφαινε, κελεύων ἐκδιδόναι Πακτύην Πέρσῃσι. πρὸς ταῦτα ὁ Ἀριστόδικος ἐκ 2 προνοίης ἐποίεε τάδε· περιιὼν τὸν νηὸν κύκλῳ ἐξαίρεε τοὺς στρουθοὺς καὶ ἄλλα ὅσα ἦν νενοσσευμένα ὀρνίθων γένεα ἐν τῷ νηῷ. ποιέοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα λέγεται φωνὴν ἐκ τοῦ ἀδύτου γενέσθαι φέρουσαν μὲν πρὸς τὸν Ἀριστόδικον, λέγουσαν δὲ τάδε· "ἀνοσιώτατε ἀνθρώπων, τί τάδε τολμᾷς ποιέειν; τοὺς ἱκέτας μου ἐκ τοῦ νηοῦ κεραΐζεις;" Ἀριστόδικον δὲ οὐκ ἀπορήσαντα πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· "ὦναξ, αὐτὸς μὲν οὕτω τοῖσι ἱκέτῃσι βοηθέεις, Κυμαίους δὲ κελεύεις τὸν ἱκέτην ἐκδιδόναι;" τὸν δὲ αὖτις ἀμείψασθαι τοισίδε· "ναὶ κελεύω, ἵνα γε ἀσεβήσαντες θᾶσσον ἀπόλησθε, ὡς μὴ τὸ λοιπὸν περὶ ἱκετέων ἐκδόσιος ἔλθητε ἐπὶ τὸ χρηστήριον." ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Κυμαῖοι, οὐ βουλόμενοι οὔτε ἐκδόντες ἀπολέσθαι οὔτε παρ' ἑωυτοῖσι ἔχοντες πολιορκέεσθαι ἐς Μυτιλήνην αὐτὸν ἐκπέμπουσι. οἱ δὲ Μυτιληναῖοι ἐπιπέμποντος τοῦ Μαζάρεος ἀγγελίας ἐκδιδόναι τὸν Πακτύην παρεσκευάζοντο ἐπὶ μισθῷ ὅσῳ δή· οὐ γὰρ ἔχω τοῦτό γε εἰπεῖν ἀτρεκέως· οὐ γὰρ ἐτελεώθη· Κυμαῖοι γὰρ ὡς ἔμαθον ταῦτα πρησσόμενα ἐκ τῶν Μυτιληναίων, πέμψαντες πλοῖον ἐς Λέσβον ἐκκομίζουσι Πακτύην ἐς Χίον. ἐνθεῦτεν δὲ ἐξ ἱροῦ Ἀθηναίης πολιούχου ἀποσπασθεὶς ὑπὸ Χίων ἐξεδόθη. ἐξέδοσαν δὲ οἱ Χῖοι ἐπὶ τῷ Ἀταρνέι μισθῷ· τοῦ δὲ Ἀταρνέος τούτου ἐστὶ χῶρος τῆς Μυσίης, Λέσβου ἀντίος. Πακτύην μέν νυν παραδεξάμενοι οἱ Πέρσαι εἶχον ἐν φυλακῇ, θέλοντες Κύρῳ ἀποδέξαι· ἦν δὲ χρόνος οὗτος οὐκ ὀλίγος γενόμενος, ὅτε Χίον οὐδεὶς ἐκ τοῦ Ἀταρνέος τούτου οὔτε οὐλὰς κριθέων πρόχυσιν ἐποιέετο θεῶν οὐδενὶ οὔτε πέμματα ἐπέσσετο καρποῦ τοῦ ἐνθεῦτεν, ἀπείχετό τε τῶν πάντων ἱρῶν τὰ πάντα ἐκ τῆς χώρης ταύτης γινόμενα.

160 (margin: 160, 2)

14.) „Aehnlich τὸ ἀπό 7, 101, 2." (St.) — *ποιέωμεν.* Spr. 54, 7 A. (1.) — *ἔφαινε.* zu 1, 95, 1.

§ 2. *πρὸς ταῦτα.* zu 1, 88. — *νενοσσευμένα. νενεοσσευμένα* Portus, wohl richtig, da auch Her. sonst *νεοσσός, νεοσσίη* sagt. — *φέρουσαν* hindeutend. vgl. 1, 120, 2. — *ποιέειν; τούς.* gr. Spr. 59, 1, 5. — *πρὸς ταῦτα.* gr. Spr. 68, 39. 2. — *περί* gehört zu *ἐκδόσιος.* gr. Spr. 47, 9, 19.

C. 160 § 1. *ἐκδιδόναι* construir' ich zu *παρεσκευάζοντο.* — *ἐπί* wie § 2. Spr. 68, 38 (41), 8.

§ 2. *ἐπὶ τῷ Ἀ. μισθῷ* um (den Ort) Atarneus als Belohnung. — *Ἀταρνέος* von *χῶρος* regiert gäbe nur den (Wider–) Sinn: ein Theil von A. gehört zu M. Her. schrieb wohl *ὁ δὲ Ἀταρνεὺς οὗτος* oder bloss *ὁ δέ*, so dass *τοῦ Ἀταρνέος τούτου* aus dem folgenden entstanden wäre. — *ἀντίος.* Di. 48, 13, 2. Das Adjectiv (auch *ἐναντίος*) wird so zur Bestimmung einer Lage wohl nicht gebraucht. — *μέν,* wieder aufgenommen C. 161. (Lh.) zu 1, 1, 1. — *ἀποδέξαι, παραδοῦναι.* vgl. 8, 35 u. zu Xen. An. 5, 8, 7. — *πρόχυσιν,* ein seltenes Wort. — *ἐποιεῖτο* mit zwei Accusativen, indem der eine Prädicat ist: zur *πρόχυσις.* So *τὴν χώραν λείαν* oder *ἁρπαγὴν ποιεῖσθαι.* Di. 46, 18, 1. vgl. Her. 1, 161. — *ἀπείχετο* passiv, ganz ungewöhn-

161 Χῖοι μέν νυν Πακτύην ἐξέδοσαν, Μαζάρης δὲ μετὰ ταῦτα ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς συμπολιορκήσαντας Τάβαλον, καὶ τοῦτο μὲν Πριηνέας ἐξηνδραποδίσατο, τοῦτο δὲ Μαιάνδρου πεδίον πᾶν ἐπέδραμε ληίην ποιεύμενος τῷ στρατῷ, Μαγνησίην δὲ ὡσαύτως. μετὰ δὲ ταῦτα αὐ-
162τίκα νούσῳ τελευτᾷ. ἀποθανόντος δὲ τούτου Ἅρπαγος κατέβη διάδοχος τῆς στρατηγίης, γένος καὶ αὐτὸς ἐὼν Μῆδος, τὸν ὁ Μήδων βασιλεὺς Ἀστυάγης ἀνόμῳ τραπέζῃ ἔδαισε, ὁ τῷ Κύρῳ τὴν βασιληίην συγκατεργασάμενος. οὗτος ὡνὴρ τότε ὑπὸ Κύρου στρατηγὸς ἀποδεχθεὶς ὡς ἀπίκετο ἐς τὴν Ἰωνίην, αἱρεε τὰς πόλιας χώμασι· ὅκως γὰρ τειχήρεας ποιήσειε, τὸ ἐνθεῦτεν χώματα χῶν πρὸς τὰ τείχεα ἐπόρθεε.
163πρώτῃ δὲ Φωκαίῃ (τῆς) Ἰωνίης ἐπεχείρησε. οἱ δὲ Φωκαιέες οὗτοι ναυτιλίῃσι μακρῇσι πρῶτοι Ἑλλήνων ἐχρήσαντο, καὶ τόν τε Ἀδρίην καὶ τὴν Τυρσηνίην καὶ τὴν Ἰβηρίην καὶ τὸν Ταρτησσὸν οὗτοί εἰσι οἱ καταδέξαντες· ἐναυτίλλοντο δὲ οὐ στρογγύλῃσι νηυσὶ ἀλλὰ πεντηκοντέροισι. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὸν Ταρτησσὸν προσφιλέες ἐγένοντο τῷ βασιλέι τῶν Ταρτησσίων, τῷ οὔνομα μὲν ἦν Ἀργανθώνιος, ἐτυράννευσε δὲ Ταρτησσοῦ ὀγδώκοντα ἔτεα, ἐβίωσε δὲ τὰ πάντα εἴκοσι καὶ ἑκατόν. τούτῳ δὴ τῷ ἀνδρὶ προσφιλέες οἱ Φωκαιέες οὕτω δή τι ἐγένοντο ὡς τὰ μὲν πρῶτά σφεας ἐκλιπόντας Ἰωνίην ἐκέλευε τῆς ἑωυτοῦ χώρης οἰκῆσαι ὅκου βούλονται, μετὰ δέ, ὡς τοῦτό γε οὐκ ἔπειθε τοὺς Φωκαιέας, ὁ δὲ πυθόμενος τὸν Μῆδον παρ' αὐτῶν ὡς αὔξοιτο, ἐδί-

---

lich; daher will Koen. zu Greg. K. S. 432 *ἀπέργετο*. — *τὰ πάντα*. *πάντα τά?* — *γινόμενα* von Früchten und sonstigem Ertrage, wie öfter. zu Thuk. 6, 54, 5.

C. 162. *διάδοχος τῆς*. vgl. 3, 53, 3. Thuk. 3, 115, 2: *διάδοχος ὢν ὁ Λάχης ἦρχε (νεῶν)*. — *ἔδαισε*. Di. 39 unter *δαίνυμι*. — *ὠνήρ*. Di. 14, 10, 7. — *τειχήρεας ποιήσειε* sie, die Einwohner (Spr. 58, 4, 2), zwinge sich hinter den Mauern zu halten. zu Thuk. 2, 101, 1. — *ἐπόρθεε* bestürmte. Diod. 15, 4: *τὴν πόλιν ἐπόρθουν κατὰ γῆν ἅμα καὶ κατὰ θάλατταν*. (Sch.) In dieser Bedeutung ungewöhnlich. — *Ἰωνίης*. *τῆς Ἰωνίης?* Spr. 47, 5, 5. Der Artikel ist in dieser Verbindung nothwendig. Von *πρώτῃ* kann der Ge. nicht füglich abhängen.

C. 163 § 1. *ἐχρήσαντο*, der Ac. vom Eintreten der Sache, 1, 1, 1 durch *ἐπιτίθεσθαι* ausgedrückt. vgl. 1, 171, 2 u. zu Thuk. 1, 6, 3: *μετρίᾳ ἐσθῆτι πρῶτοι Λακεδαιμόνιοι ἐχρήσαντο*. — *τὸν Ἀδρίην* erg. *κόλπον*, wie noch 4, 33, 1. (Lh.) gr. Spr. 43, 3, 2. Mit gemeint wird das umliegende Land, wie oft bei *Πόντος* und *Ἑλλήσποντος*. — *καταδέξαντες* die entdeckt haben, wie 4, 42, 1. (Sch.) — *ναυτίλλεσθαι*, selten in der attischen Prosa, bei Plat. Rep. 551, c. — *στρογγύλῃσι*, *ἐμπορικοῖς*. zu Thuk. 2, 97, 1. — *ὀγδώκοντα*. *ἐπ' ὀγδ.?* Ueber die Form. Di. 24, 1, 9. — *πάντα*. *τὰ πάντα* Hermann z. Vig. 93 p. 726. vgl. 9, 70, 3. Ohne Artikel Rhianos bei Paus. 4, 17 E.: *δύω καὶ εἴκοσι πάσας*. (Schäfer z. Dionys. 335.) vgl Od. ε, 244: *εἴκοσι πάντα*. (Matth. Gr. 266 A.) Wohl nie so Her.

§ 2. *οὕτω δή τι* auch 185, 1. 3, 12, 1. 108, 1. 4, 28, 1. 52. (Sch.) Unattisch. zu Arr. An. 1, 8, 8. vgl. gr. Spr. 51, 16, 5. Nachgeahmt von Appian Mithr. 78. — *οἰκῆσαι* sich ansiedeln. Spr. 53, 5, 1. — *τῆς χώρης ὅκου*. Spr. 47, 28, 3. (10, 4.) — *τοῦτο* dazu. gr. Spr. 46, 11, 2. — *ὁ δέ*. zu 1, 17, 2. — *τὸν Μῆδον* den König der M., Kyros. (La.) *τὸν*

δου σφι χρήματα τεῖχος περιβαλέσθαι τὴν πόλιν. ἐδίδου δὲ ἀφειδέως· καὶ γὰρ καὶ ἡ περίοδος τοῦ τείχεος οὐκ ὀλίγοι στάδιοί εἰσι, τοῦτο δὲ πᾶν λίθων μεγάλων καὶ εὖ συναρμοσμένων. τὸ μὲν δὴ τεῖχος 164 τοῖσι Φωκαιεῦσι τρόπῳ τοιῷδε ἐξεποιήθη· ὁ δὲ Ἅρπαγος ὡς ἐπήλασε τὴν στρατιήν, ἐπολιόρκεε αὐτούς, προϊσχόμενος ἔπεα ὥς οἱ καταχρᾷ εἰ βούλονται Φωκαιέες προμαχεῶνα ἕνα μοῦνον τοῦ τείχεος ἐρεῖψαι καὶ οἴκημα ἓν κατιρῶσαι. οἱ δὲ Φωκαιέες περιημεκτέοντες τῇ δουλοσύνῃ ἔφασαν θέλειν βουλεύσασθαι ἡμέρην μίαν καὶ ἔπειτα ὑποκρινέεσθαι· ἐν ᾧ δὲ βουλεύονται αὐτοί, ἀπαγαγεῖν ἐκεῖνον ἐκέλευον τὴν στρατιὴν ἀπὸ τοῦ τείχεος. ὁ δ' Ἅρπαγος ἔφη εἰδέναι μὲν εὖ τὰ ἐκεῖ- 2 νοι μέλλοιεν ποιέειν, ὅμως δέ σφι παριέναι βουλεύσασθαι. ἐν ᾧ ὦν ὁ Ἅρπαγος ἀπὸ τοῦ τείχεος ἀπήγαγε τὴν στρατιήν, οἱ Φωκαιέες ἐν τούτῳ κατασπάσαντες τὰς πεντηκοντέρους, ἐσθέμενοι τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ ἔπιπλα πάντα, πρὸς δὲ καὶ τὰ ἀγάλματα τὰ ἐκ τῶν ἱρῶν καὶ τὰ ἄλλα ἀναθήματα, χωρὶς ὅ τι χαλκὸς ἢ λίθος ἢ γραφὴ ἦν, τὰ δὲ ἄλλα πάντα ἐσθέντες καὶ αὐτοὶ ἐσβάντες ἔπλεον ἐπὶ Χίου. τὴν δὲ Φώκαιαν ἐρημωθεῖσαν ἀνδρῶν ἔσχον οἱ Πέρσαι.

Οἱ δὲ Φωκαιέες, ἐπείτε σφι Χῖοι τὰς νήσους τὰς Οἰνούσσας κα- 165 λεομένας οὐκ ἐβούλοντο ὠνευμένοισι πωλέειν, δειμαίνοντες μὴ αἱ μὲν ἐμπόριον γένωνται, ἡ δὲ αὐτέων νῆσος ἀποκληισθῇ τούτου εἵνεκα, πρὸς ταῦτα οἱ Φωκαιέες ἐστέλλοντο ἐς Κύρνον· ἐν γὰρ τῇ Κύρνῳ

Λυδόν vermuthet We. Ueber den Ac. Spr. 61, 5 A. (6, 2.) — *περιβαλέσθαι.* Spr. 55, 4, 10. (20.) — *τὴν πόλιν.* Attisch *περιβάλλεσθαι τῇ πόλει τεῖχος* oder *τὴν πόλιν τείχει.* — *καὶ γὰρ καί.* zu Xen. An. 2, 2, 15 u. zu Thuk. 6, 61, 2. 8, 64, 2. — *εἰσί.* zu 1, 93, 2. — *πᾶν* erg. *ἐστίν* aus *εἰσίν.* — *λίθων.* Spr. 47, 6, 3. (8, 2.)

C. 164 § 1. *τοιῷδε* für *τοιούτῳ,* wie 1, 170, 2. 180, 1 gr. Spr. 51, 7, 3. — *ἐπελαύνειν* steht selten so transitiv: *ἐλαύνειν* 1, 176, 1. 7, 8, 3. 10, 2. 57 u. Pind O. 11, 66; bei Attikern wohl nicht mit *στρατόν* oder *στρατιάν,* sondern ohne dies intransitiv. vgl. Di. 52, 2, 7 u. zu *ἐςβάλλειν* 1, 14. 3. — *καταχρᾷ* wie 4, 118, 2 u. 7, 70. (Sch.) Sehr ungewöhnlich für *ἀπόχρη.* Ein Eroberer tritt, wenn er sich einschleichen will, zuerst immer mit geringen Ansprüchen auf. — *βούλονται.* gr. Spr. 65, 5, 18. — *ἐρεῖψαι,* ein poetisches Wort. (Schneider zu Xen. Kyr. 7, 4, 1.) Nur an einer Stelle bei Xen., bei den *κοινοῖς* öfter. — *κατιρῶσαι* dem Könige zu weihen, zum Zeichen der Unterwürfigkeit. (We.)

§ 2. *ἐν τούτῳ.* gr. Spr. 51, 5, 1. vgl. 43, 4, 2. (7.) — *κατασπᾶν,* vom Ufer in die See bringen, wie 7, 193. Attisch *καθέλκειν.* zu Thuk. 6, 34, 4. — *τέκνα καὶ γ.* gr. Spr. 50, 3, 8. Der Verbindung wegen fehlt der Artikel auch bei *ἔπιπλα,* obgleich *πάντα* zugefügt ist. Anders 1, 166, 2. — *τὰ ἐκ.* Spr. 50, 7, 7. (8, 14.) — *χωρίς.* zu 1, 94, 1. — *ὅ τι* für *ὅτι* Werfer, *ἢ ὅ τι* Va. — *γραφή* Gemälde. — *δέ* nach *τά* bezieht sich auf den Zwischensatz *χωρίς* etc. — *ἐςθέντες* nach *ἐσθέμενοι* (epanaleptisch). gr. Spr. 52, 10, 1. — *ἀνδρῶν.* Spr. 47, 12. (13.) vgl. 47, 25, 3. (26, 4.) — *Φώκαιαν* für *Φωκαίην* Bekker. zu 1, 80, 1. — *ἔσχον.* zu 1, 7, 2.

C. 165 § 1. *ὠνευμένοισι.* zu 1, 69, 2. — *αὐτέων* ipsorum. gr. Spr. 7, 9, 12. — *ἀποκληισθῇ.* Man denke *τῆς ἐμπορίας* aus *ἐμπόριον.* (Lh.) — *πρὸς ταῦτα* desshalb. zu 1, 38. Attiker so nach einem Particip *διὰ*

εἴκοσι ἔτεσι πρότερον τούτων ἐκ θεοπροπίου ἀνεστήσαντο πόλιν, τ
οὔνομα ἦν Ἀλαλίη. Ἀργανθώνιος δὲ τηνικαῦτα ἤδη τετελευτήκεε. στελ-
λόμενοι δὲ ἐπὶ τὴν Κύρνον, πρῶτα καταπλεύσαντες ἐς τὴν Φώκαια
κατεφόνευσαν τῶν Περσέων τὴν φυλακήν, ἣ ἐφρούρεε παραδεξαμέν
2παρ' Ἁρπάγου τὴν πόλιν. μετὰ δέ, ὡς τοῦτό σφι ἐξέργαστο, ἐποιή-
σαντό ἰσχυρὰς κατάρας τῷ ὑπολειπομένῳ ἑωυτῶν τοῦ στόλου. πρὸ
δὲ ταύτῃσι καὶ μύδρον σιδήρεον κατεπόντωσαν καὶ ὤμοσαν μὴ πρὶ
ἐς Φώκαιαν ἥξειν πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναπεφηνέναι. στελλο-
μένων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τὴν Κύρνον ὑπὲρ ἡμίσεας τῶν ἀστῶν ἔλαβε πό-
θος τε καὶ οἶκτος τῆς πόλιος καὶ τῶν ἠθέων τῆς χώρης, ψευδόρκιο
δὲ γενόμενοι ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Φώκαιαν. οἳ δὲ αὐτῶν τὸ ὅρ-
166κιον ἐφύλασσον ἀερθέντες ἐκ τῶν Οἰνουσσέων ἔπλεον, ἐπείτε δὲ ἐ
τὴν Κύρνον ἀπίκοντο, οἴκεον κοινῇ μετὰ τῶν πρότερον ἀπικομένω
ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ ἱρὰ ἐνιδρύσαντο. καὶ ἦγον γὰρ δὴ καὶ ἔφερο
τοὺς περιοίκους ἅπαντας· στρατεύονται ὦν ἐπ' αὐτοὺς κοινῷ λόγῳ
χρησάμενοι Τυρσηνοὶ καὶ Καρχηδόνιοι νηυσὶ ἑκάτεροι ἑξήκοντα. οἱ
δὲ Φωκαιέες πληρώσαντες καὶ αὐτοὶ τὰ πλοῖα, ἐόντα ἀριθμὸν ἑξή-
2κοντα, ἠντίαζον ἐς τὸ Σαρδόνιον καλεόμενον πέλαγος. συμμισγόντω
δὲ τῇ ναυμαχίῃ Καδμείη τις νίκη τοῖσι Φωκαιεῦσι ἐγένετο· αἱ μὲν γὰρ
τεσσεράκοντά σφι νέες διεφθάρησαν, αἱ δὲ εἴκοσι αἱ περιεοῦσαι
ἦσαν ἄχρηστοι· ἀπεστράφατο γὰρ τοὺς ἐμβόλους. καταπλώσαντες δὲ
ἐς τὴν Ἀλαλίην ἀνέλαβον τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὴν ἄλλη
κτῆσιν ὅσην οἷαί τε ἐγίνοντο αἱ νέες σφι ἄγειν, καὶ ἔπειτα ἀπέντες
167τὴν Κύρνον ἔπλεον ἐς Ῥήγιον. τῶν δὲ διαφθαρεισέων νεῶν τοὺς ἄν-
δρας οἵ τε Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Τυρσηνοὶ .... ἔλαχόν τε αὐτέων πολ-

---

ταῦτα. gr. Spr. 56, 12, 4. — ἀνεστήσαντο hatten sich erbaut. (Lh.) Das Wort ist sonst so nicht üblich. Sch. erklärt: sie hatten die Einwohner einer Stadt vertrieben. Unpassend. Auch findet sich so nur das Activ.

§ 2. Φώκαιαν für Φωκαίην Bekker. — κατάρας. die attische Prosa ἀρά neben καταρᾶσθαι. — τῷ ὑπολειπομένῳ gegen jeden Zurückbleibenden. gr. Spr. 48, 9, 1. — τοῦ στόλου. gr. Spr. 47, 13, 5. — μύδρον. Hor. Epod. 16, 25: Sed juremus in haec: simul imis saxa renarint Vadis levata, ne redire sit nefas. (We.) — μὴ πρίν. μὴ πρότερον gew. die attische Prosa. vgl. 7, 8, 3 u. zu Arr. An. 5, 11, 4. — ἀναπεφηνέναι für ἀναφῆναι Kr. ἀναφανῆναι Reiske, ἀναδῦναι Bekker. vgl. 2, 15, 2: τὸ Δέλτα — νεωστὶ ἀναπεφηνός. — ψευδόρκιος kommt sonst nirgends vor. — ἀερθέντες, wie 1, 170, 1, vgl. 9, 52. Attisch ἄραντες gr. Spr. 52, 2, 1.

C. 166 § 1. γάρ. zu 1, 30, 2. — Τυρσηνοί, die Agylläer 1, 167, 1?. — ἠντίαζον für ἀντίαζον Lh. vgl. 4, 121. ἠντίασαν 4, 80, 1 9, 6.

§ 2. τῇ. zu 1, 80, 4. — Καδμείη, ein mit schweren Verlusten erkämpfter, wie der im Kriege der Epigonen bei Theben. vgl. We. zu Diod. 11, 12. — αἱ μέν. zu 1, 18, 1. Aehnlich steht der Artikel bei einer Anzahl von Monaten 1, 192, 1 u. 4, 28, 1. — ἀπεστράφατο sie (ihnen) wurden umgebrochen, retorta Sch. Vielleicht schrieb Her. ein anderes Wort. — τοὺς ἐμβόλους. Spr. 52, 4, 2. — νέες für νῆες Bekker.

C. 167 § 1. Τυρσηνοί. Die Lücke bemerkte Reiske. Vielleicht fehlt we-

λῳ̃ πλείους καὶ τούτους ἐξαγαγόντες κατέλευσαν. μετὰ δὲ Ἀγυλλαίοισι πάντα τὰ παριόντα τὸν χῶρον ἐν τῷ οἱ Φωκαιέες καταλευσθέντες ἐκέατο ἐγίνετο διάστροφα καὶ ἔμπηρα καὶ ἀπόπληκτα, ὁμοίως πρόβατα καὶ ὑποζύγια καὶ ἄνθρωποι. οἱ δὲ Ἀγυλλαῖοι ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον, βουλόμενοι ἀκέσασθαι τὴν ἁμαρτάδα. ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευσε[2] ποιέειν τὰ καὶ νῦν οἱ Ἀγυλλαῖοι ἔτι ἐπιτελέουσι· καὶ γὰρ ἐναγίζουσί σφι μεγάλως καὶ ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἱππικὸν ἐπιστᾶσι. καὶ οὗτοι μὲν τῶν Φωκαιέων τοιούτῳ μόρῳ διεχρήσαντο, οἱ δὲ αὐτῶν ἐς τὸ Ῥήγιον καταφυγόντες ἐνθεῦτεν ὁρμεώμενοι ἐκτήσαντο πόλιν γῆς τῆς Οἰνωτρίης ταύτην ἥτις νῦν Ὑέλη καλέεται. ἔκτισαν δὲ ταύτην πρὸς ἀνδρὸς Ποσειδωνιήτεω μαθόντες ὡς τὸν Κύρνον σφι ἡ Πυθίη ἔχρησε κτίσαι ἥρων ἐόντα, ἀλλ' οὐ τὴν νῆσον.

Φωκαίης μέν νυν πέρι τῆς ἐν Ἰωνίῃ οὕτω ἔσχε, παραπλήσια δὲ τούτοισι καὶ Τήιοι ἐποίησαν· ἐπείτε γάρ σφεων εἷλε χώματι τὸ τεῖ-168 χος Ἅρπαγος, ἐσβάντες πάντες ἐς τὰ πλοῖα οἴχοντο πλέοντες ἐπὶ τῆς Θρηίκης καὶ ἐνθαῦτα ἔκτισαν πόλιν Ἄβδηρα, τὴν πρότερος τούτων Κλαζομένιος Τιμήσιος κτίσας οὐκ ἀπώνητο, ἀλλ' ὑπὸ Θρηίκων ἐξελαθεὶς τιμὰς νῦν ὑπὸ Τηίων τῶν ἐν Ἀβδήροισι ὡς ἥρως ἔχει.

Οὗτοι μέν νυν Ἰώνων μοῦνοι τὴν δουλοσύνην οὐκ ἀνεχόμενοι 169 ἐξέλιπον τὰς πατρίδας· οἱ δ' ἄλλοι Ἴωνες, πλὴν Μιλησίων, διὰ μάχης μὲν ἀπικέατο Ἁρπάγῳ, κατά περ οἱ ἐκλιπόντες, καὶ ἄνδρες ἐγένοντο ἀγαθοὶ περὶ τῆς ἑωυτοῦ ἕκαστος μαχόμενοι, ἑσσωθέντες δὲ καὶ ἁλόντες ἔμενον κατὰ χώρην ἕκαστοι καὶ τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον. Μιλήσιοι δέ, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, αὐτῷ Κύρῳ ὅρκιον ποι-

---

nig: οἱ Τυρσηνοὶ διέλαχον· οἱ δὲ Τυρσηνοὶ ἔλαχόν τε (oder λαχόντες). — πλείους. πλέους Br. Di. 23, 4, 4. — οἱ Φωκαέες. οἱ Φ. οἱ? — διάστροφα verrenkt an Gliedern, aus Attikern so nicht nachgewiesen. — ἔμπηρα verkrüppelt, wie 1, 196, 2. Unattisch. — ἀπόπληκτα vom Schlagflusse gelähmt. Ar. We. 948: ἀπόπληκτος ἐξαίφνης ἐγένετο τὰς γνάθους. — ἀκέσασθαι sühnen.

§ 2. ἐναγίζουσι, τὸ χοὰς ἐπιφέρειν ἢ θύειν τοῖς κατοιχομένοις. Greg. vom ion. Dial. 109. vgl. 2, 44, 3. (Sch.) καθαγίζειν Ar. Vö. 566. Ly. 238, ἐντέμνειν Thuk. 5, 11, 1. — ἐκτήσαντο. ἔκτισαν Sch. — πόλιν, proleptisch für den Ort an dem sie die Stadt später gründeten. vgl. 2, 99, 1. Kr. zu Thuk. 1, 2, 3 E. — Κύρνον, einen Sohn des Herakles. Servius zu Virg. Ecl. 9, 30. (La.) — κτίσαι bei der Gründung als Beschützer einzusetzen und zu verehren. (Sch.) — ἥρων. Di. 20 unter ἥρως.

C. 168. Θρηίκης für Θρηικίης Bekker Di. 3, 1, 1. — πόλις verbindet Her. oft ohne Artikel mit dem Eigennamen, wie nach ihm Arrian. vgl. dort Kr. zu 1, 1, 5. 4, 28, 6. So auch Thuk. 2, 80, 5.? 102, 2: Στράτον πόλιν. 5, 41, 1: Ἀνθήνην πόλιν. 1, 104, 1: ὑπὲρ Φάρου πόλεως. — ἀπώνητο hatte keinen Erfolg, sonst poetisch. — ὑπὸ Τηίων. gr. Spr. 52, 3, 3.

C. 169. ἀπικέατο. Die attische Prosa in dieser Verbindung ἔρχεσθαι oder ἰέναι. Eu. Med. 872: ἐγὼ δ' ἐμαυτῇ διὰ λόγων ἀφικόμην. gr. Spr. u. Di. 68, 22, 2. (1.) — ἕκαστος. ἕκαστον Sch. — καὶ πρότερον 1, 143, 1. (Sch.) — τὸ δεύτερον. 1, 6, 2 u. 28. (Sch.)

ησάμενοι ἡσυχίην ἦγον. οὕτω δὴ τὸ δεύτερον Ἰωνίη ἐδεδούλωτο. ὡς δὲ τοὺς ἐν τῇ ἠπείρῳ Ἴωνας ἐχειρώσατο Ἅρπαγος, οἱ τὰς νήσους ἔχοντες Ἴωνες καταρρωδήσαντες ταῦτα σφέας αὐτοὺς ἔδοσαν Κύρῳ.

170 Κεκακωμένων δὲ Ἰώνων καὶ συλλεγομένων οὐδὲν ἔσσον ἐς τὸ Πανιώνιον, πυνθάνομαι γνώμην Βίαντα ἄνδρα Πριηνέα ἀποδέξασθαι Ἴωσι χρησιμωτάτην, τῇ εἰ ἐπείθοντο, παρεῖχε ἄν σφι εὐδαιμονέειν Ἑλλήνων μάλιστα· ὃς ἐκέλευε κοινῷ στόλῳ Ἴωνας ἀερθέντας πλέειν ἐς Σαρδὼ καὶ ἔπειτα πόλιν μίαν κτίζειν πάντων Ἰώνων, καὶ οὕτω ἀπαλλαχθέντας σφέας δουλοσύνης εὐδαιμονήσειν, νήσων τε ἁπασέων μεγίστην νεμομένους καὶ ἄρχοντας ἄλλων· μένουσι δέ σφι ἐν 2τῇ Ἰωνίῃ οὐκ ἔφη ἐνορᾶν ἐλευθερίην ἔτι ἐσομένην. αὕτη μὲν Βίαντος τοῦ Πριηνέος γνώμη ἐπὶ διεφθαρμένοισι Ἴωσι γενομένη, χρηστὴ δὲ καὶ πρὶν ἢ διαφθαρῆναι Ἰωνίην Θάλεω ἀνδρὸς Μιλησίου ἐγένετο, τὸ ἀνέκαθεν γένος ἐόντος Φοίνικος, ὃς ἐκέλευε ἓν βουλευτήριον Ἴωνας ἐκτῆσθαι, τὸ δὲ εἶναι ἐν Τέῳ (Τέων γὰρ μέσον εἶναι Ἰωνίης), τὰς δὲ ἄλλας πόλιας οἰκημένας μηδὲν ἔσσον νομίζεσθαι κατά περ εἰ δῆμοι εἶεν. οὗτοι μὲν δή σφι γνώμας τοιάσδε ἀπεδέξαντο.

171 Ἅρπαγος δὲ καταστρεψάμενος Ἰωνίην ἐποιέετο στρατηίην ἐπὶ Κᾶρας καὶ Καυνίους καὶ Λυκίους, ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας. εἰσὶ δὲ τούτων Κᾶρες μὲν ἀπιγμένοι ἐς τὴν ἤπειρον ἐκ τῶν νήσων. τὸ γὰρ παλαιὸν ἐόντες Μίνω τε κατήκοοι καὶ καλεόμενοι Λέλεγες εἶχον τὰς νήσους, φόρον μὲν οὐδένα ὑποτελέοντες, ὅσον καὶ ἐγὼ δυνατός εἰμι μακρότατον ἐξικέσθαι ἀκοῇ· οἱ δέ, ὅκως Μίνως δέοιτο, 2ἐπλήρουν οἱ τὰς νέας. ἅτε δὲ δὴ Μίνω κατεστραμμένου γῆν πολλὴν

C. 170 § 1. *οὐδὲν ἔσσον*, ungeachtet sie bedrängt waren. — *τῇ εἰ.* gr. Spr. 51, 9, 3. — *παρεῖχε.* zu 1, 9, 2. — *εὐδαιμονήσειν*, abhängig von einem aus *ἐκέλευε* zu entnehmenden *ἔφη.* vgl. § 2. gr. Spr. 65, 11, 7. — *μεγίστην*, ein wohl damals allgemeiner Irrthum. vgl. 5, 106, 4 u. 6, 2. (Bä.) — *νέμεσθαι* benutzen, für sich bebauen, bei Her. öfter so. zu Thuk. 1, 2, 1.

§ 2. *αὕτη μέν.* gr. Spr. 59, 1, 11. — *γνώμη* erg. *ἦν.* Spr. 62, 1, 6. *ἐπί* nach, Ggs. *πρὶν ἤ.* Spr. 68, 37 (41), 3. — *γενομένη.* Spr. 52, 8, 1. — *ἀνέκαθεν* bei Her. oft mit Bezug auf die Ahnen; nicht so die Attiker, überhaupt nicht ihre Prosa. Mit *τά* 5, 55. (66.) 92, 3. 6, 35, 1. 125, 1. 128, 2. So wird auch hier wohl *τά* zu lesen und *γένος* zu streichen sein. — *Φοίνικος.* Diog. L. 1, 12: *ἐκ τῶν Θηλιδῶν, οἵ εἰσι Φοίνικες εὐγενέστατοι τῶν ἀπὸ Κάδμου καὶ Ἀγήνορος.* (We.) — *οἰκημένας* für *οἰκεομένας* Kr. zu 1, 151. — *μηδὲν ἔσσον* um nichts weniger bewohnt, wenn man auch eine Centralstadt habe. — *νομίζεσθαι κατάπερ εἰ* sollten angesehen werden wie wenn sie. — *δῆμοι* hatten ein Gemeinde-, kein Staatswesen. Thales wollte den Städtebund (*Πανιώνιον*) zu einem Gesammtstaate umschaffen. — *οὗτοι* für *οὕτω* Schäfer. — *ἀνεδέξαντο.* Spr. 52, 8, 4. (5.)

C 171 § 1. *Κᾶρες μέν.* Dem entspricht *οἱ δὲ Καύνιοι* 172, 1. (Lh.) — *καὶ ἐγώ*, wie eben auch andre Schriftsteller. (St.) — *εἰμι. εἰμι ἐπὶ* Werfer u. Sch. vgl. 2, 29, 1. 4, 16. 192, 2. zu Thuk. 1, 2, 2. — *ἐξικέσθαι ἀκοῇ* auch 4, 16. (Sch.) — *οἱ δέ.* zu 1, 17, 2. — *ὅκως.* zu 1, 11, 1.

καὶ εὐτυχέοντος τῷ πολέμῳ τὸ Καρικὸν ἦν ἔθνος λογιμώτατον τῶν ἐθνέων ἁπάντων κατὰ τοῦτον ἅμα τὸν χρόνον μακρῷ μάλιστα. καί σφι τριξὰ ἐξευρήματα ἐγένετο τοῖσι οἱ Ἕλληνες ἐχρήσαντο· καὶ γὰρ ἐπὶ τὰ κράνεα λόφους ἐπιδέεσθαι Κᾶρές εἰσι οἱ καταδέξαντες καὶ ἐπὶ τὰς ἀσπίδας τὰ σημήια ποιέεσθαι, καὶ ὄχανα ἀσπίσι οὗτοί εἰσι οἱ ποιησάμενοι πρῶτοι· τέως δὲ ἄνευ ὀχάνων ἐφόρεον τὰς ἀσπίδας πάντες οἵ περ ἐώθεσαν ἀσπίσι χρέεσθαι, τελαμῶσι σκυτίνοισι οἰηκίζοντες, περὶ τοῖσι αὐχέσι τε καὶ τοῖσι ἀριστεροῖσι ὤμοισι περικείμενοι. μετὰ δὲ τοὺς Κᾶρας χρόνῳ ὕστερον πολλῷ Δωριέες τε καὶ Ἴωνες ἐξ- 3 ανέστησαν ἐκ τῶν νήσων καὶ οὕτω ἐς τὴν ἤπειρον ἀπίκοντο. κατὰ μὲν δὴ Κᾶρας οὕτω Κρῆτες λέγουσι γενέσθαι· οὐ μέντοι αὐτοί γε ὁμολογέουσι τούτοισι οἱ Κᾶρες, ἀλλὰ νομίζουσι αὐτοὶ ἑωυτοὺς εἶναι αὐτόχθονας ἠπειρώτας καὶ τῷ οὐνόματι τῷ αὐτῷ αἰεὶ διαχρεωμένους τῷ περ νῦν. ἀποδεικνῦσι δὲ ἐν Μυλάσοισι Διὸς Καρίου ἱρὸν ἀρχαῖον, 4 τοῦ Μυσοῖσι μὲν καὶ Λυδοῖσι μέτεστι ὡς κασιγνήτοισι ἐοῦσι τοῖσι Καρσί· τὸν γὰρ Λυδὸν καὶ τὸν Μυσὸν λέγουσι εἶναι Καρὸς ἀδελφεούς· τούτοισι μὲν δὴ μέτεστι, ὅσοι δὲ ἐόντες ἄλλου ἔθνεος ὁμόγλωσσοι τοῖσι Καρσὶ ἐγένοντο, τούτοισι δὲ οὐ μέτα. οἱ δὲ Καύνιοι αὐ- 172 τόχθονες δοκέειν ἐμοί εἰσι, αὐτοὶ μέντοι ἐκ Κρήτης φασὶ εἶναι. προσκεχωρήκασι δὲ γλῶσσαν μὲν πρὸς τὸ Καρικὸν ἔθνος ἢ οἱ Κᾶρες πρὸς τὸ Καυνικόν (τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρῖναι), νόμοισι δὲ χρέωνται κεχωρισμένοισι πολλὸν τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων καὶ Καρῶν. τοῖσι γὰρ κάλλιστόν ἐστι κατ᾽ ἡλικίην τε καὶ φιλότητα ἰλαδὸν συγγίνεσθαι ἐς πόσιν, καὶ ἀνδράσι καὶ γυναιξὶ καὶ παισί. ἱδρυθέντων δέ σφι ἱρῶν ξεινικῶν, μετέπειτα, ὥς σφι ἀπέδοξε, ἔδοξε δὲ τοῖσι πατρίοισι μοῦνον χρᾶσθαι θεοῖσι, ἐνδύντες τὰ ὅπλα ἅπαντες Καύνιοι ἡβηδόν, τύπτοντες δούρασι τὸν ἠέρα μέχρι οὔρων τῶν Καλυνδικῶν εἵποντο καὶ ἔφασαν ἐκβάλλειν τοὺς ξεινικοὺς θεούς.

Καὶ οὗτοι μὲν τρόποισι τοιούτοισι χρέωνται, οἱ δὲ Λύκιοι ἐκ 173 Κρήτης τὠρχαῖον γενόνασι (τὴν γὰρ Κρήτην εἶχον τὸ παλαιὸν πᾶσαν

---

§ 2. ἅμα. ἄρα? — μακρῷ. καὶ μακρῷ alte Ausgaben, wie 2, 136, 1. (Eltz.) — μάλιστα. Spr. 49, 10, 8. — τριξά. Di. 24, 2, 4. — ἐχρήσαντο führten ein. zu 1, 163, 1. Ueber die Sache zu Thuk. 1, 8, 1. — οἰηκίζειν ungewöhnlich so übertragen. — περικείμενοι erg. τὰς ἀσπίδας. (Matthiä.) Arr. An. 5, 1, 4: τὸ κράνος περικείμενος. Spr. 52, 4, 2.

§ 3. ἑωυτούς. zu σφέας 1, 4, 1.

§ 4. ἔθνεος gehört zu ἐόντες. Spr. 47, 7, 2. (9, 2.) — τούτοισι δέ. gr. Spr. 69, 16, 2. vgl. 1, 196, 2. 2, 50, 2 61. 111, 3. 120, 2.

C. 172. δοκέειν. zu 1, 131. — γλῶσσαν. Spr. 46, 2, 1. (46, 4.) — πολλόν. gr. Spr. 48, 15, 14. — τῶν ἄλλων von den Sitten der andern. gr. Spr. 48, 13, 9. — τοῖσι γάρ für τούτοις γάρ. Di. 50, 1, 2. — ἡλικίην Altersgenossenschaft. — ἰλαδόν. andre εἰλαδόν, schaarenweis, ig. poetisch, auch bei Her. nur hier. — ἡβηδόν im waffenfähigen Aler, auch 6, 21. (Sch.) Es findet sich erst wieder bei Spätern.

βάρβαροι)· διενειχθέντων δὲ ἐν Κρήτῃ περὶ τῆς βασιλητης τῶν Εὐρώπης παίδων Σαρπηδόνος τε καὶ Μίνω, ὡς ἐπεκράτησε τῇ στάσι Μίνως, ἐξήλασε αὐτόν τε Σαρπηδόνα καὶ τοὺς στασιώτας αὐτοῦ· οἱ δὲ ἀπωσθέντες ἀπίκοντο τῆς Ἀσίης ἐς γῆν τὴν Μιλυάδα· τὴν γὰρ νῦν Λύκιοι νέμονται, αὕτη τὸ παλαιὸν ἦν Μιλυάς, οἱ δὲ Μιλύαι τότε 2Σόλυμοι ἐκαλέοντο. τέως μὲν δὴ αὐτέων Σαρπηδὼν ἦρχε, οἱ δὲ ἐκαλέοντο τό πέρ τε ἠνείκαντο οὔνομα καὶ νῦν ἔτι καλέονται ὑπὸ τῶν περιοίκων οἱ Λύκιοι, Τερμίλαι· ὡς δὲ ἐξ Ἀθηνέων Λύκος ὁ Πανδίονος, ἐξελαθεὶς καὶ οὗτος ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ Αἰγέος, ἀπίκετο ἐς τοὺς Τερμίλας παρὰ Σαρπηδόνα, οὕτω δὴ κατὰ τοῦ Λύκου τὴν ἐπωνυμίην Λύκιοι ἀνὰ χρόνον ἐκλήθησαν. νόμοισι δὲ τὰ μὲν Κρητικοῖσι χρέ3ωνται, ἓν δὲ τόδε ἴδιον νενομίκασι καὶ οὐδαμοῖσι ἄλλοισι συμφέρονται ἀνθρώπων· καλέουσι ἀπὸ τῶν μητέρων ἑωυτοὺς καὶ οὐχὶ ἀπὸ τῶν πατέρων, εἰρομένου δὲ ἑτέρου τὸν πλησίον τίς ἐστι, καταλέξει ἑωυτὸν μητρόθεν καὶ τῆς μητρὸς ἀνανεμέεται τὰς μητέρας. καὶ ἢν μέν γε γυνὴ ἀστὴ δούλῳ συνοικήσῃ, γενναῖα τὰ τέκνα νενόμισται· ἢν δὲ ἀνὴρ ἀστός, καὶ ὁ πρῶτος αὐτέων, γυναῖκα ξείνην ἢ παλλακὴν ἔχῃ, ἄτιμα τὰ τέκνα γίνεται.

174 Οἱ μέν νυν Κᾶρες οὐδὲν λαμπρὸν ἔργον ἀποδεξάμενοι ἐδουλώθησαν ὑπ' Ἁρπάγου, οὔτε αὐτοὶ οἱ Κᾶρες ἀποδεξάμενοι οὐδέν, οὔτε ὅσοι Ἑλλήνων ταύτην τὴν χώρην οἰκέουσι. οἰκέουσι δὲ καὶ ἄλλοι καὶ Λακεδαιμονίων ἄποικοι Κνίδιοι, οἳ τῆς χώρης τῆς σφετέρης τετραμμένης ἐς πόντον, τὸ δὴ Τριόπιον καλέεται, ἀργμένης δὲ ἐκ τῆς Χερσονήσου τῆς Βυβασσίης, ἐούσης τε πάσης τῆς Κνιδίης πλὴν ὀλίγης

C. 173 § 1. *τὠρχαῖον.* Di. 14, 10, 7. — *διενειχθέντων* als sie sich entzweit hatten. Di. 40 unter *φέρω* u. gr. Spr. 52, 6, 1. —

§ 2. *τέως* für *ἕως*. Di. 69, 72. — *καὶ νῦν*, *καὶ τόπερ νῦν.* (Lh.) Ueber den Ac. *τόπερ* bei *καλέονται* gr. Spr. 52, 4, 6. — *καὶ οὗτος* gleichfalls, wie Sarpedon. gr. Spr. 51, 7, 12. — *οὕτω.* gr. Spr. 65, 9, 1. — *ἀνὰ χρόνον* mit der Zeit, wie 2, 151, 1. 5, 27. 7, 10, 6: *μὴ παραυτίκα ἀλλ' ἀνὰ χρόνον.* (Sch.) Attisch bloss (*τῷ*) *χρόνῳ*. gr. Spr. 48, 2, 10. — *τὰ μέν.* gr. Spr. 50, 1, 15.

§ 3. *νενομίκασι.* zu 1, 142, 1 — *συμφέρονται* stimmen überein, öfter so bei Her., selten ähnlich bei Attikern. Antiph. 5, 42: *τοῖς λόγοις τοῖς τοῦ ἀνθρώπου συνεφέρετο ὡς ἀληθέσιν οὖσιν.* vgl. zu Thuk. 4, 1, 65. Das *ἕν* gehört auch zu *συμφέρονται*. So „*συμφέρεσθαί τινι τόδε* 2, 80 6, 59, *τὰ ἐπίλοιπα* 4, 154, 1." (Sch.) gr. Spr. 52, 4, 8. — *ἐστι* für *εἴη* Kr. — *καταλέξει.* Aehnlich *ἅψονται* 1, 198, *ἀποδοκιμᾷ* 1, 199, 3. *γεύσεται* 2, 39, 2. 41, 1, *χρήσεται* neben *φιλήσειε ἄν* 2, 41, 1. Vgl. Di. 53, 7, 2. — *μητρόθεν*, *πρὸς μητρός* die attische Prosa; vereinzelt *πατρόθεν* Thuk. 7, 69, 2. — *ἀνανεμέεται* wird herzählen; sonst so nicht üblich. — *καὶ ὁ* selbst der.

C. 174 § 1. *μέν νυν*, zurückweisend auf 1, 171, 1 A. (Lh.) — *αὐτοί*, wie 1, 175. Kr. zu Arr. An. 7, 15, 3. — *ἀποδεξάμενοι* wiederholt weil es durch das stark hervortretende *ἐδουλώθησαν* verdunkelt war. — *οἵ* hat Bekker zugefügt. — *τό* für *ἥ*. Spr. 61, 6, 4. (7, 8.) — *Βυβασσίης* für *Βυβλεσίης* Is. Vossius. — *περίρροος*, attisch *περίρρυτος*, wie sonst auch bei

περιρρόου (τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς βορῆν ἄνεμον ὁ Κεραμεικὸς κόλπος ἀπέργει, τὰ δὲ πρὸς νότον ἡ κατὰ Σύμην τε καὶ Ῥόδον θάλασσα), τὸ ὦν δὴ ὀλίγον τοῦτο, ἐὸν ὅσον τε ἐπὶ πέντε στάδια, ὤρυσσον οἱ Κνίδιοι ἐν ὅσῳ Ἅρπαγος τὴν Ἰωνίην κατεστρέφετο, βουλόμενοι νῆσον τὴν χώρην ποιῆσαι. ἐντὸς δὲ πᾶσά σφι ἐγένετο· τῇ γὰρ ἡ Κνι-2 δίη χώρη ἐς τὴν ἤπειρον τελευτᾷ, ταύτῃ ὁ ἰσθμός ἐστι τὸν ὤρυσσον. καὶ δὴ πολλῇ χειρὶ ἐργαζομένων τῶν Κνιδίων μᾶλλον γάρ τι καὶ θειότερον ἐφαίνοντο τιτρώσκεσθαι οἱ ἐργαζόμενοι τοῦ οἰκότος τά τε ἄλλα τοῦ σώματος καὶ μάλιστα τὰ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς θραυομένης τῆς πέτρης, ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους ἐπειρησομένους τὸ ἀντίξοον. ἡ δὲ Πυθίη σφι, ὡς αὐτοὶ Κνίδιοι λέγουσι, χρᾷ ἐν τριμέτρῳ3 τόνῳ τάδε.

Ἰσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε μηδ' ὀρύσσετε·
Ζεὺς γάρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἴ κ' ἐβούλετο.

Κνίδιοι μὲν ταῦτα τῆς Πυθίης χρησάσης τοῦ τε ὀρύγματος ἐπαύσαντο καὶ Ἁρπάγῳ ἐπιόντι σὺν τῷ στρατῷ ἀμαχητὶ σφέας αὐτοὺς παρέδοσαν· ἦσαν δὲ Πηδασέες οἰκέοντες ὑπὲρ Ἁλικαρνησσοῦ μεσόγαιαν, 175 τοῖσι ὅκως τι μέλλοι ἀνεπιτήδεον ἔσεσθαι, αὐτοῖσί τε καὶ τοῖσι περιοίκοισι, ἡ ἱρείη τῆς Ἀθηναίης πώγωνα μέγαν ἴσχει. τρίς σφι τοῦτο ἐγένετο. οὗτοι τῶν περὶ Καρίην ἀνδρῶν μοῦνοί τε ἀντέσχον χρόνον Ἁρπάγῳ καὶ πρήγματα παρέσχον πλεῖστα, οὖρος τειχίσαντες τῷ οὔνομά ἐστι Λίδη.

Πηδασέες μέν νυν χρόνῳ ἐξαιρέθησαν· Λύκιοι δέ, ὡς ἐς τὸ 176 Ξάνθιον πεδίον ἤλασε ὁ Ἅρπαγος τὸν στρατόν, ἐπεξιόντες καὶ μαχόμενοι ὀλίγοι πρὸς πολλοὺς ἀρετὰς ἀπεδείκνυντο, ἑσσωθέντες δὲ καὶ κατειληθέντες ἐς τὸ ἄστυ συνήλισαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν τάς τε γυναῖ-

---

Her. 4, 42, 1. 45, 1. — βορῆν. βορέην Br. Di. 15, 8, 8. — ὦν δή weist auf ὀλίγης zurück. — ἐὸν ἐπί sich hin erstreckend. zu Xen. An. 4, 6, 11: τὸ ὄρος ἐστὶν ἐφ' ἑξήκοντα στάδια. — οἱ Κνίδιοι, zugesetzt weil das ursprüngliche Subjekt οἵ durch die Entfernung verwischt war. — ἐν ὅσῳ. gr. Spr 43, 4, 7.

§ 2. ἐντός, τοῦ Ἰσθμοῦ. (Sch.) — πᾶσα, ἡ χώρη. (Sch.) — ἐγένετο. Xen. An. 1, 10. 3: ὁπόσα ἐντὸς αὐτῶν ἐγένοντο πάντα ἔσωσαν. Bekker ἐγίνετο. — χειρί. Di. 44, 1, 2. — ἐργαζομένων. zu τοῖσι 1, 24, 2. — γάρ. zu 1, 8, 1. — τιτρώσκεσθαι verletzt werden. — τοῦ οἰκότος hängt von den Comparativen ab. (Bä.) — τὰ ἄλλα hängt von τιτρώσκεσθαι ab. Spr. 52, 4, 2. — ἐπειρησομένους für ἐπερ. Lh. — ἀντίξοον, ἐναντίον, unattisch, bei Her. öfter.

§ 3. τόνῳ. zu 1, 47, 2. — εἴ κ'. εἴ γ' Bekker. vgl. jedoch Il. ψ, 526. (Herm. de ἄν part. p. 49) — δέ mit Bezug auf die vorgelegte Frage. vgl. zu Xen. An. 4, 6, 10. — ἀμαχητί nicht ἀμαχεί Her.; einzeln jenes bei Xen. an zwei Stellen.

C. 175. ἦσαν. Di. 56, 1, 2. Dieser Satz sollte eig. ein relativer sein: Πηδασέες δέ, οἳ ἦσαν — οὗτοι ἀντέσχον. gr. Spr. 65, 10 A. — ἀνεπιτήδεον, χαλεπόν von derselben Sache 8, 104. (Sch.) — τρίς. Di. 59, 1, 4.

C. 176. ἤλασε. zu 1, 164, 1. — ἐπεξιόντες für ὑπεξιόντες Bekker. — ἀρετάς. Der Plural von Tapferkeit auch 9, 40, sonst woher mir nicht

κας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰ χρήματα καὶ τοὺς οἰκέτας, καὶ ἔπειτα ὑπῆψαν τὴν ἀκρόπολιν πᾶσαν ταύτην καίεσθαι. ταῦτα δὲ ποιήσαντες καὶ συνομόσαντες ὅρκους δεινοὺς ἐπεξελθόντες ἀπέθανον πάντες Ξάνθιοι μαχόμενοι. τῶν δὲ νῦν Λυκίων φαμένων Ξανθίων εἶναι οἱ πολλοί, πλὴν ὀγδώκοντα ἱστιέων, εἰσὶ ἐπήλυδες· αἱ δὲ ὀγδώκοντα ἱστίαι αὗται ἔτυχον τηνικαῦτα ἐκδημέουσαι καὶ οὕτω περιεγένοντο. τὴν μὲν δὴ Ξάνθον οὕτως ἔσχε ὁ Ἅρπαγος, παραπλησίως δὲ καὶ τὴν Καῦνον ἔσχε· καὶ γὰρ οἱ Καύνιοι τοὺς Λυκίους ἐμιμήσαντο τὰ πλέω.

177 Τὰ μέν νυν κάτω τῆς Ἀσίης Ἅρπαγος ἀνάστατα ἐποίεε, τὰ δὲ ἄνω αὐτῆς αὐτὸς Κῦρος, πᾶν ἔθνος καταστρεφόμενος καὶ οὐδὲν παριείς. τὰ μέν νυν αὐτέων πλέω παρήσομεν· τὰ δέ οἱ παρέσχε πόνον τε πλεῖστον καὶ ἀξιαπηγητότατά ἐστι, τούτων ἐπιμνήσομαι.

Κῦρος ἐπείτε τὰ πάντα τῆς ἠπείρου ὑποχείρια ἐποιήσατο, Ἀσσυ-178ρίοισι ἐπετίθετο. τῆς δὲ Ἀσσυρίης ἔστι μέν κου καὶ ἄλλα πολίσματα μεγάλα πολλά, τὸ δὲ οὐνομαστότατον καὶ ἰσχυρότατον καὶ ἔνθα σφι τῆς Νίνου ἀναστάτου γενομένης τὰ βασιλήια κατεστήκεε, ἦν Βαβυλών, ἐοῦσα τοιαύτη δή τις πόλις. κέεται ἐν πεδίῳ μεγάλῳ, μέγαθος ἐοῦσα μέτωπον ἕκαστον εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σταδίων ἐούσης τετραγώνου· οὗτοι στάδιοι τῆς περιόδου τῆς πόλιος γίνονται συνάπαντες ὀγδώκοντα 2καὶ τετρακόσιοι. τὸ μέν νυν μέγαθος τοσοῦτόν ἐστι τοῦ ἄστεος τοῦ Βαβυλωνίου, ἐκεκόσμητο δὲ ὡς οὐδὲν ἄλλο πόλισμα τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. τάφρος μὲν πρῶτά μιν βαθέα τε καὶ εὐρέα καὶ πλέη ὕδατος περιθέει, μετὰ δὲ τεῖχος πεντήκοντα μὲν πηχέων βασιληίων ἐὸν τὸ εὖρος, ὕψος δὲ διηκοσίων πηχέων· ὁ δὲ βασιλήιος πῆχυς τοῦ μετρίου ἐστὶ πήχεος 179μέζων τρισὶ δακτύλοισι. δεῖ δή με πρὸς τούτοισι ἔτι φράσαι ἵνα τε ἐκ τῆς τάφρου ἡ γῆ ἀναισιμώθη καὶ τὸ τεῖχος ὅντινα τρόπον ἔργαστο. ὀρύσσοντες ἅμα τὴν τάφρον ἐπλίνθευον τὴν γῆν τὴν ἐκ τοῦ ὀρύ-

---

erinnerlich. — *καίεσθαι*. Spr. u. Di. 55, 3, 10. (20.) — *συνομόσαντες* mit ὅρκον ist selten. Thuk. 8, 75, 3: ξυμώννσαν τὸν αὐτὸν ὅρκον. Sie verbanden sich gemeinsam unterzugehen. — *ἐπεξελθόντες* für ὑπεξελθόντες Bekker. — *τῶν νῦν Λυκίων φαμένων Ξανθίων εἶναι* der jetzt Lykier zu sein vorgebenden Xanthier. gr. Spr. 50, 12, 1 u. 2, über den Ge. Spr. 55, 2, 3. (5.) — *τὰ πλέω*. Spr. 46, 7 A. (11, 2.)

C. 178 § 1. *πολλά* gehört zu dem verbundenen πολίσματα μεγάλα: viele Grossstädte. Sonst πολλά (τε) καὶ μεγάλα. gr. Spr. 69, 32, 3. — *τοιαύτη* für τοιήδε. gr. Spr. 51, 7, 3. — *ἐούσης τετραγώνου* als ob vorherginge ἧς ἕκαστον μέτωπόν ἐστι. (St.) vgl. 2, 124, 3 134, 1. (Lh.) — *σταδίων* hängt von dem in ἐοῦσα liegenden πόλις ab. vgl. § 2. zu Xen. An. 1, 2, 23. — *οὗτοι*. Spr. 61, 6. (7.) — *τῆς περιόδου*. zu Xen. An. 1, 10, 1: τέτταρες παρασάγγαι τῆς ὁδοῦ. — *γίνονται* kommen heraus. zu Xen. An. 1, 2, 9. — *συνάπαντες*. οἱ συνάπαντες? zu 1, 98, 2. 163, 1.

§ 2. *τάφρος μέν* ohne γάρ. gr. Spr. u Di. 59, 1, 5. — *βασιληίων*, persische. (Sch.) — *τοῦ μετρίου*, τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ κοινοῦ. Schol. zu Luc. Kat. 16. (Sch.)

C. 179 § 1. *ἵνα* wo, nur mittelbar wozu. — *ἐπλίνθευον* ver-

γματος ἐκφερομένην, ἑλκύσαντες δὲ πλίνθους ἱκανὰς ὤπτησαν αὐτὰς ἐν καμίνοισι· μετὰ δὲ τέλματι χρεώμενοι ἀσφάλτῳ θερμῇ καὶ διὰ τριήκοντα δόμων πλίνθου ταρσοὺς καλάμων διαστοιβάζοντες ἔδειμαν πρῶτα μὲν τῆς τάφρου τὰ χείλεα, δεύτερα δὲ αὐτὸ τὸ τεῖχος τὸν αὐτὸν τρόπον. ἐπάνω δὲ τοῦ τείχεος παρὰ τὰ ἔσχατα οἰκήματα μουνό- 2 κωλα ἔδειμαν, τετραμμένα ἐς ἄλληλα· τὸ μέσον δὲ τῶν οἰκημάτων ἔλιπον τεθρίππῳ περιέλασιν. πύλαι δὲ ἐνεστᾶσι πέριξ τοῦ τείχεος ἑκατόν, χάλκεαι πᾶσαι, καὶ σταθμοί τε καὶ ὑπέρθυρα ὡσαύτως. ἔστι δὲ ἄλλη πόλις ἀπέχουσα ὀκτὼ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Βαβυλῶνος· Ἲς οὔνομα αὐτῇ. ἔνθα ἐστὶ ποταμὸς οὐ μέγας· Ἲς καὶ τῷ ποταμῷ τὸ οὔνομα, ἐσβάλλει δὲ οὗτος ἐς τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν τὸ ῥέεθρον. οὗτος ὦν ὁ Ἲς ποταμὸς ἅμα τῷ ὕδατι θρόμβους ἀσφάλτου ἀναδιδοῖ πολλούς, ἔνθεν ἡ ἄσφαλτος ἐς τὸ ἐν Βαβυλῶνι τεῖχος ἐκομίσθη.

Τετείχιστο μέν νυν ἡ Βαβυλὼν τρόπῳ τοιῷδε, ἔστι δὲ δύο φάρ- 180 σεα τῆς πόλιος. τὸ γὰρ μέσον αὐτῆς ποταμὸς διέργει, τῷ οὔνομά ἐστι Εὐφρήτης· ῥέει δὲ ἐξ Ἀρμενίων, ἐὼν μέγας καὶ βαθὺς καὶ ταχύς· ἐξίει δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. τὸ ὦν δὴ τεῖχος ἑκάτερον τοὺς ἀγκῶνας ἐς τὸν ποταμὸν ἐλήλαται· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου αἱ ἐπικαμπαὶ παρὰ χεῖλος ἑκάτερον τοῦ ποταμοῦ αἱμασιὴ πλίνθων ὀπτέων παρατείνει. τὸ δὲ ἄστυ αὐτὸ ἐὸν πλῆρες οἰκιέων τριωρόφων τε 2

---

brauchten zu Ziegeln. zu Thuk. 4, 67, 1. — ἕλκειν streichen lateres ducere; πλίνθους εἴρυσαν 2, 136, 3. (We.) — τέλματι als Mörtel. (Lg.) Spr. 57, 3, 2. (1.) — διὰ τρ. δόμων πλίνθου zwischen je dreissig Ziegelschichten. vgl. 2, 127, 2. (Wy. u. Lg.) Die Zahl scheint zu gross; nach dem Berichte der Reisenden findet sich die Zwischenlage je nach 5—8 Schichten. Rennel in G. G. Bredows Untersuchungen 2 S. 559. Für das sonst so nicht gebräuchliche δόμος sagt „Thuk. 3, 20, 2 ἐπιβολή". (St.) — πλίνθου, der Singular collectiv. (Sch.) Spr. 44, 1, 1; über. den Gen. 47, 6. (8.) — ταρσοὺς καλάμων Rohrschichten. vgl. zu Thuk. 2, 76, 1. — διαστοιβάζειν durchstopfen, durchschiessen; nur das Simplex noch bei Spätern. — ἔδειμαν. Di. 39 unter δέμω. — χείλεα Rand. (Lg.) Wände. (Lh.)? Thuk. 3, 23, 3 u. 4: ἵστασθαι ἐπὶ τοῦ χείλους τῆς τάφρου.

§ 2. μουνόκωλα einstöckige Valla, aus Einem Zimmer bestehende Gr., ununterbrochen zusammenstehende oder nur von Einer (der vordern) Seite sichtbare Sch. — περιέλασιν zur Fahrt um die Stadt. — πᾶσαι alle oder ganz? zu 1, 52. — σταθμοί Pfosten. — τέ. δέ? Denn der Gebrauch gr. Spr. 69, 32, 11 ist wohl nicht auf die Anfügung einzelner Begriffe auszudehnen. — ὑπέρθυρα Sims. (Lg.) — τὸ ῥέεθρον. ῥέεθρον hätte ein Attiker nicht zugefügt. Spr. 52, 2, 7. vgl. zu 1, 14, 3. — θρόμβους Klumpen, ein seltenes Wort, zumal in der attischen Prosa.

C. 180 § 1. φάρσεα (Bruch-) Stücke, unattisch, noch 1, 181, 1. 186, 1. — ἑκάτερον beider Stadttheile. — τοὺς ἀγκῶνας, wie § 2: κατατέτμηται τὰς ὁδούς. Spr. 52, 4, 2. — ἐλήλαται ist hingeführt. vgl. 1, 185, 1. 191, 3. — τὸ ἀπὸ τούτου nehm' ich als Ac.: von hier an erstrecken sich die Biegungen als Steindamm, Mole (αἱμασιή), das Verbum dem nähern Prädicat angefügt. Spr. 63, 6. Manche, wie Sch., nehmen τὸ ἀπὸ τούτου als No. und αἱ ἐπικαμπαί als Apposition dazu. — ἑκάτερον ohne Artikel auch 1, 181, 1. Selten so. zu Arr. An. 5, 22, 6.

καὶ τετρωρόφων κατατέτμηται τὰς ὁδοὺς ἰθέας, τάς τε ἄλλας καὶ τὰς ἐπικαρσίας τὰς ἐπὶ τὸν ποταμὸν ἐχούσας. κατὰ δὴ ὦν ἑκάστην ὁδὸν ἐν τῇ αἱμασιῇ τῇ παρὰ τὸν ποταμὸν πυλίδες ἐπῆσαν, ὅσαι περ αἱ λαῦραι, τοσαῦται ἀριθμόν· ἦσαν δὲ καὶ αὗται χάλκεαι, φέρουσαι καὶ
181 αὗται ἐς αὐτὸν τὸν ποταμόν. τοῦτο μὲν δὴ τὸ τεῖχος θώρηξ ἐστί, ἕτερον δὲ ἔσωθεν τεῖχος, οὐ πολλῷ τέῳ ἀσθενέστερον τοῦ ἑτέρου τείχεος, στεινότερον δέ. ἐν δὲ φάρσεϊ ἑκατέρῳ τῆς πόλιος τετείχιστο ἐν μέσῳ ἐν τῷ μὲν τὰ βασιλήια περιβόλῳ μεγάλῳ τε καὶ ἰσχυρῷ, ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ Διὸς Βήλου ἱρὸν χαλκόπυλον, καὶ ἐς ἐμὲ τοῦτο ἔτι ἐόν, δύο σταδίων πάντῃ ἐὸν τετράγωνον. ἐν μέσῳ δὲ τοῦ ἱροῦ πύργος στερεὸς οἰκοδόμηται, σταδίου καὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ εὖρος, καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ πύργῳ ἄλλος πύργος ἐπιβέβηκε καὶ ἕτερος μάλα ἐπὶ τού-
2 τῳ, μέχρι οὗ ὀκτὼ πύργων. ἀνάβασις δὲ ἐς αὐτοὺς ἔξωθεν κύκλῳ περὶ πάντας τοὺς πύργους ἔχουσα πεποίηται. μεσοῦντι δέ κου τῆς ἀναβάσιος ἔστι καταγωγή τε καὶ θῶκοι ἀμπαυστήριοι, ἐν τοῖσι κατίζοντες ἀμπαύονται οἱ ἀναβαίνοντες.

Ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ πύργῳ νηὸς ἔπεστι μέγας· ἐν δὲ τῷ νηῷ κλίνη μεγάλη κέεται εὖ ἐστρωμένη καί οἱ τράπεζα παρακέεται χρυσέη. ἄγαλμα δὲ οὐκ ἔνι οὐδὲν αὐτόθι ἐνιδρυμένον· οὐδὲ νύκτα οὐδεὶς ἐναυλίζεται ἀνθρώπων ὅτι μὴ γυνὴ μούνη τῶν ἐπιχωρίων, τὴν ἂν ὁ θεὸς ἕληται ἐκ πασέων, ὡς λέγουσι οἱ Χαλδαῖοι, ἐόντες ἱρέες τούτου τοῦ
182 θεοῦ (φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ οὗτοι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, τὸν θεὸν

§ 2. *τριώροφος* dreistöckig, wie *τετρώροφος* wohl nur hier. — *τάς* 50, 8 (11), 1. — *ἐχούσας* sich erstreckend, wie 1, 181, 2. 191 3, synonym *τρέπεσθαι* 2, 17, 2. (Sch.) Selten so bei Attikern. Di. 52, 2, 4. — *ἐπῆσαν, ἐνῳκοδόμηντο,* wie 7, 176, 2. vgl. 5, 52, 1. (Sch.) zu Xen. An 1, 4, 4. — *καὶ αὗται,* mit Bezug auf *τὰς ἐπικαρσίας ὁδούς*. (Lh.) Werfer wollte *καὶ αὗται* streichen, Kr. nur *καί*, dabei *αὗται* lesend.

C. 181 § 1. *τοῦτο*, die äussere Ringmauer. (Sch.) — *θώρηξ* Wehr Schirm, ungewöhnliche Metapher. — *τέῳ*. gr. Spr. 51, 16, 4. — *στεινότερον* von geringerem Umfange. (Lh.) — *ἐν τῷ μέν* für *ἐν τῷ ἥει* Koenius. gr. Spr. 50, 1, 13. — *χαλκόπυλος* findet sich nur noch bei Eur — *δύο*. gr. Spr. 24, 2, 3. — *σταδίου*. erg. *ἐών*. Spr. 47, 6, 3. (8, 2.) — *ἐπιβέβηκε* steht darauf. zu Xen. An. 3, 2, 19. — *μάλα*. zu 1, 134, 2 — *μέχρι οὗ* für *μέχρι*, herodoteisch. Di. 68, 1, 1. Gekünstelt ist Hermann Erklärung zum Vig. 251. Es ist einfach ein Missbrauch. An das häufige *μέχρι οὗ* einmal gewöhnt behielt der Ionier das *οὗ* bei auch wo es nicht hingehört

§ 2. *ἀνάβασις κύκλῳ* Wendeltreppe. (Lg.) — *μεσοῦντι*. Spr 48, 5, 2. — *ἀναβάσιος*. Der Ge. wie bei *ἄρχειν* oder *τελευτᾶν*. gr. Spr 47, 13, 7. Plat. Pol. 265, b: *μεσοῦσι τῆς πορείας*. — *καταγωγή* Rastort, wie Plat. Phädr. 230, b, gewöhnlich *ἀνάπαυλα*. — *θῶκοι*, attisch *θᾶκοι*. — *ἀμπ* für *ἀναπ*. Di. 8, 3, 7. vgl. 1, 182. — *νηός* der Gottheit eigens bestimmtes Local im Ggs. zu *ἱερόν* (§ 1), das alle dazu gehörigen Räumlichkeiten mit umfasst. zu Thuk. 4, 90, 2. — *καί οἱ*, *καὶ αὐτῇ*. — *ὁ θεός*, natürlich durch seinen Stellvertreter den Priester, der den Gott auch des Weitern bei der Dame vertrat. — *παρακέεται* so auch 1, 183, 1 u. Il. ω, 476.

C. 182. *θεοῦ, (φασὶ — κλίνης)* für *θεοῦ. φασι — κλίνης* Eltz. — *ἐ*

αὐτὸν φοιτᾶν τε ἐς τὸν νηὸν καὶ ἀμπαύεσθαι ἐπὶ τῆς κλίνης), κατά περ ἐν Θήβῃσι τῇσι Αἰγυπτίῃσι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς λέγουσι οἱ Αἰγύπτιοι· καὶ γὰρ δὴ ἐκεῖθι κοιμᾶται ἐν τῷ τοῦ Διὸς τοῦ Θηβαιέος γυνή, ἀμφότεραι δὲ αὗται λέγονται ἀνδρῶν οὐδαμῶν ἐς ὁμιλίην φοιτᾶν· καὶ κατά περ ἐν Πατάροισι τῆς Λυκίης ἡ πρόμαντις τοῦ θεοῦ, ἐπεὰν γένηται· οὐ γὰρ ὦν αἰεί ἐστι χρηστήριον αὐτόθι· ἐπεὰν δὲ γένηται, τότε ὦν συγκατακληίεται τὰς νύκτας ἔσω ἐν τῷ νηῷ. ἔστι 183 δὲ τοῦ ἐν Βαβυλῶνι ἱροῦ καὶ ἄλλος κάτω νηός, ἔνθα ἄγαλμα μέγα τοῦ Διὸς ἔνι κατήμενον χρύσεον, καί οἱ τράπεζα μεγάλη παρακέεται χρυσέη καὶ τὸ βάθρον οἱ καὶ ὁ θρόνος χρύσεός ἐστι· καὶ ὡς ἔλεγον οἱ Χαλδαῖοι, ταλάντων ὀκτακοσίων χρυσίου πεποίηται ταῦτα. ἔξω δὲ τοῦ νηοῦ βωμός ἐστι χρύσεος. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος βωμὸς μέγας, ὅκου θύεται τὰ τέλεα τῶν προβάτων· ἐπὶ γὰρ τοῦ χρυσέου βωμοῦ οὐκ ἔξεστι θύειν ὅτι μὴ γαλαθηνὰ μοῦνα. ἐπὶ δὲ τοῦ μέζονος βω- 2 μοῦ καὶ καταγίζουσι λιβανωτοῦ χίλια τάλαντα ἔτεος ἑκάστου οἱ Χαλδαῖοι τότε ἐπεὰν τὴν ὁρτὴν ἄγωσι τῷ θεῷ τούτῳ. ἦν δὲ ἐν τῷ τεμένεϊ τούτῳ ἔτι τὸν χρόνον ἐκεῖνον καὶ ἀνδριὰς δυώδεκα πηχέων χρύσεος στερεός· ἐγὼ μέν νυν οὐκ εἶδον, τὰ δὲ λέγεται ὑπὸ Χαλδαίων, ταῦτα λέγω. τούτῳ τῷ ἀνδριάντι Δαρεῖος μὲν ὁ Ὑστάσπεος ἐπιβουλεύσας οὐκ ἐτόλμησε λαβεῖν, Ξέρξης δὲ ὁ Δαρείου ἔλαβε καὶ τὸν ἱρέα ἀπέκτεινε ἀπαγορεύοντα μὴ κινέειν τὸν ἀνδριάντα. τὸ μὲν δὴ ἱρὸν τοῦτο οὕτω κεκόσμηται, ἔστι δὲ καὶ ἴδια ἀναθήματα πολλά.

Τῆς δὲ Βαβυλῶνος ταύτης πολλοὶ μέν κου καὶ ἄλλοι ἐγένοντο 184 βασιλέες, τῶν ἐν τοῖσι Ἀσσυρίοισι λόγοισι μνήμην ποιήσομαι, οἳ τὰ

μοί μεν, wie 2, 121, 11 u. 3, 3, 1. (St.) vgl. zu 1, 131, 1. — φοιτᾶν, von Besuchen der Liebe 2, 111, 2. 4, 1, 2. — κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. Aehnlich ἐς οὗ — μέχρι τούτου 3, 31, 2 u. τῇ ἂν κελεύῃ, ἐκεῖσε 2, 29, 4. — ἐκεῖθι, attisch ἐκεῖ. — καὶ κατάπερ, angeschlossen an das obige κατάπερ etc. erg. ἐναυλίζεται aus 181, 2. — τοῦ θεοῦ, des Apollon. (St.) — γένηται, ἡ πρόμαντις, da ist. (Bä.) Apollon gekommen ist. (Lh.) Vielleicht schwebt schon χρηστήριον vor. — αἰεί. Nur in den sechs Wintermonaten orakelte Apollon dort, in den sechs Sommermonaten zu Delos. Serv. zu Virg. Aen. 4, 143. (We.) — ἔσω ἐν, unattisch. vgl. zu ἔξω 3, 16, 1.

C. 183 § 1. τοῦ ἱροῦ hängt von νηός ab; ἱρόν ist der heilige Bezirk. vgl. 6, 19, 2 u. Kr. zu Thuk. 1, 134, 2. 4, 90, 2. — βάθρον, ὑπόβαθρον Diod. 17, 66, imus gradus Curt. 5, 2, 13. (We.) Fussschemel. — ταλάντων ὀ. aus oder für a. T. kann es heissen, hier wohl jenes. zu Spr. 47, 6. (8.) oder 47, 16. (17, 3) — ὅκου für ὅπου Werfer. — τέλεα ausgewachsen. vgl. zu Thuk. 5, 47, 10. — γαλαθηνά noch saugende, homerisch.

§ 2. ἐκεῖνον, des Xerxes, im Folgenden näher bezeichnet. (Sch.) Die Freiheitskriege schweben ihm in dem ganzen Werke als Hauptzeit vor. — ἐγώ. Ueber das harte Asyndeton Di. 59, 1, 4. — τούτῳ. Spr. 60, 4, 2. (5, 2.) — Ξέρξης. vgl. Arr. An. 7, 17, 2 u. Diod. 2, 9. (We.) — μή. zu 1, 152, 2. vgl. 4, 125, 2. — κινέειν anzutasten. vgl. 6, 134, 2. zu Thuk. 1, 143, 1. — ἴδια von Privatpersonen. (Lh.)

C. 184. Ἀσσυρίοισι. zu 1, 106. — ἐπεκόσμησαν. ἐπι- zusätzlich,

τείχεά τε ἐπεκόσμησαν καὶ τὰ ἱρά, ἐν δὲ δὴ καὶ γυναῖκες δύο, ἡ μὲν πρότερον ἄρξασα, τῆς ὕστερον γενεῇσι πέντε πρότερον γενομένη, τῇ οὔνομα ἦν Σεμίραμις, αὕτη μὲν ἀπεδέξατο χώματα ἀνὰ τὸ πεδίον ἐόντα ἀξιοθέητα· πρότερον δὲ ἐώθεε ὁ ποταμὸς ἀνὰ τὸ πεδίον πᾶν
185 πελαγίζειν. ἡ δὲ δὴ δεύτερον γενομένη ταύτης βασίλεια, τῇ οὔνομα ἦν Νίτωκρις, αὕτη δὲ συνετωτέρη γενομένη τῆς πρότερον ἀρξάσης τοῦτο μὲν μνημόσυνα ἐλίπετο τὰ ἐγὼ ἀπηγήσομαι, τοῦτο δὲ τὴν Μήδων ὁρῶσα ἀρχὴν μεγάλην τε καὶ οὐκ ἀτρεμίζουσαν, ἀλλ' ἄλλα τε ἀραιρημένα ἄστεα αὐτοῖσι, ἐν δὲ δὴ καὶ τὴν Νίνον, προεφυλάξατο ὅσα ἐδύνατο μάλιστα. πρῶτα μὲν τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν ῥέοντα πρότερον ἰθύν, ὅς σφι διὰ τῆς πόλιος μέσης ῥέει, τοῦτον ἄνωθεν διώρυχας ὀρύξασα οὕτω δή τι ἐποίησε σκολιὸν ὥστε δὴ τρὶς ἐς τῶν τινα κω-
2 μέων τῶν ἐν τῇ Ἀσσυρίῃ ἀπικνέεται ῥέων. τῇ δὲ κώμῃ οὔνομά ἐστι ἐς τὴν ἀπικνέεται ὁ Εὐφρήτης Ἀρδέρικκα. καὶ νῦν οἳ ἂν κομίζωνται ἀπὸ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς Βαβυλῶνα, καταπλέοντες [ἐς] τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν τρίς τε ἐς τὴν αὐτὴν ταύτην κώμην παραγίνονται καὶ ἐν τρισὶ ἡμέρῃσι. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτο ἐποίησε, χῶμα δὲ παρέχωσε παρ' ἑκάτερον τοῦ ποταμοῦ τὸ χεῖλος ἄξιον θώυματος, μέγαθος καὶ ὕψος ὅσον τι ἐστί. κατύπερθε δὲ πολλῷ Βαβυλῶνος ὤρυσσε ἔλυτρον λίμνῃ, ὀλίγον τι παρατείνουσα ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, βάθος μὲν ἐς τὸ ὕδωρ αἰεὶ ὀρύσσουσα, εὖρος δὲ τὸ περίμετρον αὐτοῦ
3 ποιεῦσα εἴκοσί τε καὶ τετρακοσίων σταδίων· τὸν δὲ ὀρυσσόμενον χοῦν
4 ἐκ τούτου τοῦ ὀρύγματος ἀναισίμου παρὰ τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ πα-

---

nachträglich. — *ἐν δέ.* zu 1, 74, 1. — *δύο, ἡ* für *δύο. ἡ* Kr. Es ist eine Verkettung, ähnlich der 1, 77, 2. — *τῆς ὕστερον* erg. *ἀρξάσης.* (Lh.) Nicht nöthig. — *γενεῇσι.* Spr. 48, 12, 7. (15, 9.) — *αὕτη μέν.* gr. Spr. 69, 16, 2. — *πᾶν. πάντα?* — *πελαγίζειν,* bei Attikern wenig üblich; *περιλιμνάζειν* Thuk. 2, 102. 2.

C. 185 § 1. *μνημόσυνα, μνημεῖα,* öfter bei Her., selten bei Attikern. Thuk. 5, 11, 2: *ἠφάνισαν εἴ τι μνημόσυνόν που ἔμελλον αὐτοῦ τῆς οἰκίσεως περιέσεσθαι.* — *ἐλίπετο,* ein bei Her. häufiger Ao. gr. Spr. 40 unter *λείπω.* — *ἀτρεμίζειν* bei Her. öfter, attisch *ἀτρεμεῖν.* — *ἀλλ'* hat Bekker zugefügt. vgl. 1, 190. — *ἀραιρημένα αὐτοῖσι. ἀφῃρημένη αὐτούς* hätte ein Attiker gesagt; vielleicht schrieb Her. *ἀπαραιρημένα.* Od. α, 9: *αὐτὰρ ὁ τοῖσιν ἀφείλετο νόστιμον ἦμαρ.* — *προεφυλάξατο* traf sichernde Vorkehrungen. — *πρῶτα μέν* ohne *γάρ.* Di. 59, 1, 12. — *ῥεῖ ἰθύς,* wie *ῥεῖ μέγας.* Spr. 57, 5, 1. — *ἄνωθεν* von oben her, nördlich von Babylon. — *οὕτω δή τι.* zu 1, 163, 2. — *τρίς.* Vermuthlich ward er im Zickzack geleitet, wohl weil das eig. Bette zu abschüssig und felsig war. Heeren Ideen 2 S. 151 f.

§ 2. *τῆσδε.* zu 1, 1, 1. vgl. 4, 39. 41. — *ἐς* vor *τόν* streicht Sch. — *ἐν τρισὶ ἡ.* Vermuthlich durch grosse Schleusenwerke verzögert. (Heeren.) — *ὅσον τι ἐστί* wie gross es noch ist. Sch. schliesst es an *ἄξιον θώυματος:* bewundernswürdig wie gross es ist. gr. Spr. 51, 10, 12. Bä.: so gross wie nur irgend eins ist. — *ἔλυτρον* Wasserbehälter, wie 1, 186, 1 u. 4, 173. vgl. Paus. 2, 27 u. 7, 27. (We.) Sonst so nicht üblich. — *ὀλίγον* — nicht weit vom Flusse ihn längs dem Ufer hinziehend. — *ἐς τὸ ὕδωρ* bis das Wasser (hervor) kam. (Lg.)

ῥαχέουσα. ἐπεῖτε δὲ οἱ ὀρώρυκτο, λίθους ἀγαγομένη κρηπῖδα κύκλῳ περὶ αὐτὴν ἤλασε. ἐποίεε δὲ ἀμφότερα ταῦτα, τόν τε ποταμὸν σκολιὸν καὶ τὸ ὄρυγμα πᾶν ἕλος, ὡς ὅ τε ποταμὸς βραδύτερος εἴη περικαμπὰς πολλὰς ἀγνύμενος καὶ οἱ πλόοι ἔωσι σκολιοὶ ἐς τὴν Βαβυλῶνα, ἔκ τε τῶν πλόων ἐκδέκηται περίοδος τῆς λίμνης μακρή. κατὰ τοῦτο δὲ ἐργάζετο τῆς χώρης τῇ αἵ τε ἐσβολαὶ ἦσαν καὶ τὰ σύντομα τῆς ἐκ Μήδων ὁδοῦ, ἵνα μὴ ἐπιμισγόμενοι οἱ Μῆδοι ἐκμανθάνοιεν αὐτῆς τὰ πρήγματα.

186 Ταῦτα μὲν δὴ ἐκ βάθεος περιεβάλετο, τοιήνδε δὲ ἐξ αὐτῶν παρενθήκην ἐποιήσατο. τῆς πόλιος ἐούσης δύο φαρσέων, τοῦ δὲ ποταμοῦ μέσον ἔχοντος, ἐπὶ τῶν πρότερον βασιλέων, ὅκως τις ἐθέλοι ἐκ τοῦ ἑτέρου φάρσεος ἐς τοὔτερον διαβῆναι, χρῆν πλοίῳ διαβαίνειν, καὶ ἦν, ὡς ἐγὼ δοκέω, ὀχληρὸν τοῦτο. αὕτη δὲ καὶ τοῦτο προεῖδε· ἐπεῖτε [illegible] ὤρυσσε τὸ ἔλυτρον τῇ λίμνῃ, μνημόσυνον τόδε ἄλλο ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔργου ἐλίπετο. ἐτάμνετο λίθους περιμήκεας, ὡς δέ οἱ ἦσαν οἱ [2] λίθοι ἑτοῖμοι καὶ τὸ χωρίον ὀρώρυκτο, ἐκτρέψασα τοῦ ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον πᾶν ἐς τὸ ὤρυσσε χωρίον, ἐν ᾧ ἐπίμπλατο τοῦτο, ἐν τούτῳ ἀπεξηρασμένου τοῦ ἀρχαίου ῥεέθρου τοῦτο μὲν τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὰς καταβάσις τὰς ἐκ τῶν πυλίδων ἐς τὸν ποταμὸν φερούσας ἀνοικοδόμησε πλίνθοισι ὀπτῇσι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ τείχεϊ, τοῦτο δὲ κατὰ μέσην κου μάλιστα τὴν πόλιν τοῖσι λίθοισι τοὺς ὠρύξατο οἰκοδόμεε γέφυραν, δέουσα τοὺς λίθους σιδήρῳ τε καὶ μολύβδῳ. ἐπιτείνεσκε δὲ ἐπ' αὐτήν, ὅκως μὲν ἡμέρη γένοιτο, ξύλα τε-[3]

---

§ 3. *ὀρώρυκτο* für *ὤρυκτο* Bekker. vgl. Di. 40 unter *ὀρύσσω*. — *κρηπῖδα* Randmauer. (Lg.) — *περικαμπάς* für *περὶ καμπάς* Kr. Spr. 46, 4. (6.) — *ἔωσι* neben *εἴη*. vgl. 1, 196, 4; umgekehrt 2, 161, 2. (St.) 8, 76, 2. 9, 51, 2. Der Optativ zur Bezeichnung der Möglichkeit. (Hermann Vig. p. 848.) — *ἐκ* nach. zu 1, 50, 1. — *ἐκδέκηται* exciperet, folge. — *μακρή*, und durch die Länge einen Einfall erschwerend. — *κατὰ τοῦτο τῇ*. vgl. 1, 84, 1. 2. — *ἐργάζετο* für *εἰργάζετο* Lh. — *ἐσβολαί* Zugänge, besonders von Engpässen. zu Xen. An. 1, 2, 21. — *τὰ σύντομα τῆς ὁδοῦ* die Abkürzungen der (die Richt-) Wege, wie 4, 136, 1. (Sch.) — *ἐπιμισγόμενοι* durch Verkehr. (Lg.) — *αὐτῆς, τῆς χώρης.*

C. 186 § 1. *ἐκ βάθεος* durch Arbeiten in die Tiefe. (La.) — *περιεβάλετο* schuf sich rings Schutzwehren. vgl. zu 1, 163, 2. — *ἐξ αὐτῶν* nach diesen Werken. (Reiske.) — *παρενθήκη* Zugabe, sonst so nicht. — *ἐούσης. ἐόντων* Reiske. 1, 180, 1: *ἔστι δύο φάρσεα τῆς πόλιος.* Wenn die La. richtig ist, so muss man erklären *ἡ πόλις ἐστὶ δύο φάρσεα* (Spr. 60, 2, 2. (3.) und das Particip ist dem Prädicat angefügt. gr. Spr. 63, 6 A. — *μέσον.* gr. Spr. 50, 2, 16. — *τοῦτο προεῖδε* sorgte dafür. (Lg.) Sonst wohl nicht so. — *ὤρυσσε. ὤρυξε?* — *τόδε* folgendes. vgl. zu 1, 16. — *ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ* von demselben aus, daran geknüpft. (Bä.?)

§ 2. *ἐτάμνετο.* Spr. 52, 11. — *ὤρυσσε. ὤρυξε?* — *ἐν ᾧ* während. — *τὰ χείλεα ἀνοικοδόμησε* führte am Rande eine Mauer auf. — *κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ τείχεϊ* auf dieselbe Weise wie die (Ring-) Mauer aufgeführt war. Spr. 48, 11, 3. (13, 8.)

§ 3. *ξύλα τετράγωνα* viereckige Balken übersetzt man, vielleicht

τράγωνα, ἐπ' ὧν τὴν διάβασιν ἐποιεῦντο οἱ Βαβυλώνιοι· τὰς δὲ νύκτας τὰ ξύλα ταῦτα ἀπαίρεσκον τοῦδε εἵνεκα, ἵνα μὴ διαφοιτέοντες τὰς νύκτας κλέπτοιεν παρ' ἀλλήλων. ὡς δὲ τό τε ὀρυχθὲν λίμνη πλήρης ἐγεγόνεε ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ καὶ τὰ περὶ τὴν γέφυραν ἐκεκόσμητο, τὸν Εὐφρήτην ποταμὸν ἐς τὰ ἀρχαῖα ῥέεθρα ἐκ τῆς λίμνης ἐξήγαγε καὶ οὕτω τὸ ὀρυχθὲν ἕλος γενόμενον ἐς δέον ἐδόκεε γεγονέναι καὶ τοῖσι πολιήτῃσι γέφυρα ἦν κατεσκευασμένη.

187 Ἡ δ' αὐτὴ αὕτη βασίλεια καὶ ἀπάτην τοιήνδε τινὰ ἐμηχανήσατο. ὑπὲρ τῶν μάλιστα λεωφόρων πυλέων τοῦ ἄστεος τάφον ἑωυτῇ κατεσκευάσατο μετέωρον ἐπιπολῆς αὐτέων τῶν πυλέων, ἐνεκόλαψε δὲ ἐς τὸν τάφον γράμματα λέγοντα τάδε. "τῶν τις ἐμεῦ ὕστερον γινομένων Βαβυλῶνος βασιλέων, ἢν σπανίσῃ χρημάτων, ἀνοίξας τὸν τάφον λαβέτω ὁκόσα βούλεται χρήματα. μὴ μέντοι γε μὴ σπανίσας γε ἄλλως ἀνοίξῃ· οὐ γὰρ ἄμεινον." οὗτος ὁ τάφος ἦν ἀκίνητος μέχρι οὗ 2Δαρεῖον περιῆλθε ἡ βασιληίη. Δαρείῳ δὲ καὶ δεινὸν ἐδόκεε εἶναι τῇσι πύλῃσι ταύτῃσι μηδὲν χρέεσθαι καὶ χρημάτων κειμένων καὶ αὐτῶν τῶν χρημάτων ἐπικαλεομένων, μὴ οὐ λαβεῖν αὐτά. τῇσι δὲ πύλῃσι ταύτῃσι οὐδὲν ἐχρᾶτο τοῦδε εἵνεκα, ὅτι ὑπὲρ κεφαλῆς οἱ ἐγίνετο ὁ νεκρὸς διεξελαύνοντι. ἀνοίξας δὲ τὸν τάφον εὗρε χρήματα μὲν οὔ, τὸν δὲ νεκρὸν καὶ γράμματα λέγοντα τάδε. "εἰ μὴ ἄπληστός τε ἔας χρημάτων καὶ αἰσχροκερδής, οὐκ ἂν νεκρῶν θήκας ἀνέῳγες."

188 Αὕτη μέν νυν ἡ βασίλεια τοιαύτη τις λέγεται γενέσθαι, ὁ δὲ δὴ Κῦρος ἐπὶ ταύτης τῆς γυναικὸς τὸν παῖδα ἐστρατεύετο, ἔχοντά τε τοῦ πατρὸς τοῦ ἑωυτοῦ τοὔνομα Λαβυνήτου καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἀρχήν. στρατεύεται δὲ δὴ βασιλεὺς ὁ μέγας καὶ σιτίοισι εὖ ἐσκευασμένος ἐξ οἴκου καὶ προβάτοισι, καὶ δὴ καὶ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ Χοάσπεω ποταμοῦ ἅμα ἄγεται τοῦ παρὰ Σοῦσα ῥέοντος, τοῦ μούνου πίνει βασιλεὺς καὶ ἄλλου οὐδενὸς ποταμοῦ. τούτου δὲ τοῦ Χοάσπεω τοῦ ὕδατος ἀπεψημένου πολλαὶ κάρτα ἅμαξαι τετράκυκλοι ἡμιόνεαι κομίζουσαι ἐν

189 ἀργυρέοισι ἀγγηίοισι ἕπονται ὅκῃ ἂν ἐλαύνῃ ἑκάστοτε. ἐπείτε δὲ ὁ

eine viereckige Dielenlage, eine Art Zugbrücke. — *ἀπαίρεσκον.* Di. 32, 1, 2. — *ἐς δέον* zu Pass. zu 1, 32, 2. 119, 1.

C. 187 § 1. *γε* dem ganzen Satze und dann noch dem *σπανίσας* beigefügt macht die Warnung dringlicher. — *ἄλλως* temere. — *οὐ γὰρ ἄμεινον,* antike Formel, vor Schädlichem warnend, wie 3, 71, 2. 82, 3. Hes. ἔ. 750: *μηδ' ἐπ' ἀκινήτοισι καθίζειν, οὐ γὰρ ἄμεινον.* (We.) Spr. u. Di. 49, 2, 6. (49, 6.) — *ἀκίνητος.* zu *κινέειν* 1, 183, 2.

§ 2. *καί* vor *δεινόν* entspricht wohl dem *καί* vor *χρημάτων: καὶ μηδὲν χρέεσθαι καὶ μὴ οὐ λαβεῖν.* — *μὴ οὐ.* gr. Spr. 67, 12, 6. — *ἔας, ἦσθα.* Di. 38, 2, 9. — *χρημάτων.* Spr. 47, 25, 5. (26, 6.)

C. 188. *Λαβυνήτου* ist Apposition zu *πατρός.* (Matth.) Zu *οὔνομα* gezogen wäre *Λαβύνητος* zu sagen. gr. Spr. 50, 7, 5. — *ἐσκευασμένος* für *ἐσκευασμένοισι* Sch. — *τοῦ μούνου.* mit *ἀπό* 2, 18, 2; der Ge. zu erklären nach Spr. 47, 14, 2. (15, 3.) — *κομίζουσαι* erg. *τὸ ὕδωρ.* — *ἀγγηίοισι* für *ἀγγείοισι* Br. vgl. 2, 121, 4. 5. 9. 4, 2. — *ὅκῃ* für *ὅπῃ* Bekker.

Κῦρος πορευόμενος ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐγίνετο ἐπὶ Γύνδῃ ποταμῷ, τοῦ αἱ μὲν πηγαὶ ἐν Ματιηνοῖσι οὔρεσι, ῥέει δὲ διὰ Δαρδανέων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς ἕτερον ποταμόν, Τίγριν, ὁ δὲ παρ' Ὦπιν πόλιν ῥέων ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν ἐκδιδοῖ, τοῦτον δὴ τὸν Γύνδην ποταμὸν ὡς διαβαίνειν ἐπειρᾶτο ὁ Κῦρος ἐόντα νηυσιπέρητον, ἐνθαῦτά οἱ τῶν τις ἱρῶν ἵππων τῶν λευκῶν ὑπ' ὕβριος ἐσβὰς ἐς τὸν ποταμὸν διαβαίνειν ἐπειρᾶτο, ὁ δέ μιν συμψήσας ὑποβρύχιον οἰχώκεε φέρων. κάρτα τε2 δὴ ἐχαλέπαινε τῷ ποταμῷ ὁ Κῦρος τοῦτο ὑβρίσαντι καί οἱ ἐπηπείλησε οὕτω δή μιν ἀσθενέα ποιήσειν ὥστε τοῦ λοιποῦ καὶ γυναῖκάς μιν εὐπετέως τὸ γόνυ οὐ βρεχούσας διαβήσεσθαι. μετὰ δὲ τὴν ἀπειλὴν μετεὶς τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνα στράτευσιν διαίρεε τὴν στρατιὴν δίχα, διελὼν δὲ κατέτεινε σχοινοτενέας ὑποδέξας διώρυχας ὀγδώκοντα καὶ ἑκατὸν παρ' ἑκάτερον τὸ χεῖλος τοῦ Γύνδεω τετραμμένας πάντα τρόπον, διατάξας δὲ τὸν στρατὸν ὀρύσσειν ἐκέλευε. οἷα δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐργαζομένου ἠνύετο μὲν τὸ ἔργον, ὅμως μέντοι τὴν θερείην πᾶσαν αὐτοῦ ταύτῃ διέτριψαν ἐργαζόμενοι.

Ὡς δὲ τὸν Γύνδην ποταμὸν ἐτίσατο Κῦρος, ἐς τριηκοσίας καὶ 190 ἑξήκοντά μιν διώρυχας διαλαβών, καὶ τὸ δεύτερον ἔαρ ὑπέλαμπε, οὕτω δὴ ἤλαυνε ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα. οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἐκστρατευσάμενοι ἔμενον αὐτόν. ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐλαύνων ἀγχοῦ τῆς πόλιος, συνέβαλόν τε οἱ Βαβυλώνιοι καὶ ἑσσωθέντες τῇ μάχῃ κατειλήθησαν ἐς τὸ ἄστυ. οἷα δὲ ἐξεπιστάμενοι ἔτι πρότερον τὸν Κῦρον οὐκ ἀτρεμίζοντα, ἀλλ' ὁρέοντες αὐτὸν παντὶ ἔθνεϊ ὁμοίως ἐπιχειρέοντα προεσάξαντο σιτία

C. 189 § 1. *Γύνδῃ* 5, 5[illegible]4. (We) — *ῥέει δέ* ohne ὅς. Spr. 60, 5, 1. (6, 1.) — *Δαρδανέων*. *Δαρνέων* Chyträus, *Δαραέων* Reiske, *Ἀρμενίων* Breiger. — *Τίγρις, Τίγριος* etc. stets bei Her. (Br.) — *ὁ δέ* während dieser. — *παρ'* für *παρά* Bekker, weil Her. *παρά* vor Vocalen stets zu elidiren scheint. — *νηυσιπέρητος* Her. auch sonst, *ναυσίπορος* Xen. An. 2, 2, 3. — *ὑπ' ὕβριος* vor, aus Wähligkeit. — *ἱρῶν* 7, 55. (We.) — *συμψήσας*. Passow: „mit Sand und Schlamm bedecken und zu Grunde reissen", mir nicht begreiflich. Ich finde nur einen ungewöhnlichen Ausdruck für corripere, verschlingen. vgl. Lex. Her. — *ὑποβρύχιος* auch Platon in dem poetischen Phädros 248, a; es steht auch hier adjectivisch auf *μιν* bezogen. — *οἰχώκεε*. Di. 40 unter *οἴχομαι*.

§ 2. *τοῦτο* für *τούτῳ* Sylburg u. eine Hs. 3, 118, 1: *ὑβρίσαντα τάδε*. Spr. 46, 3, 2. (5, 9.) — *μετείς*, wie 7, 16, 2. — *στράτευσις* auch bei Her. nur hier, dann bei Dion. über Thuk. 38, 3. — *κατέτεινε* — er entwarf (liess entwerfen) mit Stricken vorgezeichnete Canäle. — *σχοινοτενής* auch 1, 199, 2 u. 7, 23, 1. (Sch.) Noch an einigen Dichterstellen. — *πάντα τρόπον* nach jeder Richtung. vgl 1, 199, 2. 2, 108, 2. (Sch.) Attisch *τροπή*. — *οἷα*. zu 1, 61, 1. — *ἠνύετο*. *ἤνετο* einige Hsn. vgl. 8, 71. (Ga.) — *θερεία* Sommerzeit kommt bei Attikern so nicht vor. Lobeck zu Soph. Aj. 208. — *αὐτοῦ ταύτῃ* eben daselbst, auch 1, 210, 1. 214, 2. 3, 77. 4, 80, 2. 135, 1. (Sch). Dem Attiker genügte *αὐτοῦ*.

C. 190. *διαλαβών, διελών*. vgl. 1, 202, 3. 3, 117, 1. (Sch.) — *ὑπέλαμπε*, attisch *ὑπέφαινε*. Spr. 52, 2, 9. (12.) — *ἔτι*. zu 1, 92, 3. — *προεσάξαντο*. Di. 39 unter *ἄγω*. — *ἐτέων* für Jahre. gr. Spr. 47, 8, 3. —

ἐτέων κάρτα πολλῶν. ἐνθαῦτα οὗτοι μὲν λόγον εἶχον τῆς πολιορκίης οὐδένα, Κῦρος δὲ ἀπορίῃσι ἐνείχετο, ἅτε χρόνου τε ἐγγινομένου συχνοῦ ἀνωτέρω τε οὐδὲν τῶν πρηγμάτων προκοπτομένων.

191 εἴτε δὴ ὦν ἄλλος οἱ ἀπορέοντι ὑπεθήκατο, εἴτε καὶ αὐτὸς ἔμαθε τὸ ποιητέον οἱ ἦν, ἐποίεε δὴ τοιόνδε. τάξας τὴν στρατιὴν ἅπασαν ἐξ ἐμβολῆς τοῦ ποταμοῦ, τῇ ἐς τὴν πόλιν ἐσβάλλει, καὶ ὄπισθε αὖτις τῆς πόλιος τάξας ἑτέρους τῇ ἐξίει ἐκ τῆς πόλιος ὁ ποταμός, προεῖπε τῷ στρατῷ, ὅταν διαβατὸν τὸ ῥέεθρον ἴδωνται γενόμενον, ἐσιέναι ταύτῃ ἐς τὴν πόλιν. 2 οὕτω τε δὴ τάξας καὶ κατὰ ταῦτα παραινέσας ἀπήλαυνε αὐτὸς σὺν τῷ ἀχρηίῳ τοῦ στρατοῦ. ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τὴν λίμνην, τά περ ἡ τῶν Βαβυλωνίων βασίλεια ἐποίησε κατά τε τὸν ποταμὸν καὶ κατὰ τὴν λίμνην, ἐποίεε καὶ ὁ Κῦρος ἕτερα τοιαῦτα· τὸν γὰρ ποταμὸν διώρυχι ἐσαγαγὼν ἐς τὸ λίμνην ἐοῦσαν ἕλος τὸ ἀρχαῖον ῥέεθρον διαβατὸν εἶ- 3 ναι ἐποίησε ὑπονοστήσαντος τοῦ ποταμοῦ. γενομένου δὲ τούτου οἱ Πέρσαι οἵ περ ἐτετάχατο ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατὰ τὸ ῥέεθρον τοῦ Εὐφρήτεω ποταμοῦ ὑπονενοστηκότος ἀνδρὶ ὡς ἐς μέσον μηρὸν μάλιστά κῃ, κατὰ τοῦτο ἐσήισαν ἐς τὴν Βαβυλῶνα. εἰ μέν νυν προεπύθοντο οἱ Βαβυλώνιοι ἢ ἔμαθον τὸ ἐκ τοῦ Κύρου ποιεύμενον, οὐκ ἂν περιιδόντες τοὺς Πέρσας ἐσελθεῖν ἐς τὴν πόλιν διέφθειραν κάκιστα· κατακληίσαντες γὰρ ἂν πάσας τὰς ἐς τὸν ποταμὸν πυλίδας ἐχούσας καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὰς αἱμασιὰς ἀναβάντες τὰς παρὰ τὰ χείλεα τοῦ ποταμοῦ 4 ἐληλαμένας ἔλαβον ἂν σφεας ὡς ἐν κύρτῃ. νῦν δὲ ἐξ ἀπροσδοκήτου σφι παρέστησαν οἱ Πέρσαι. ὑπὸ δὲ μεγάθεος τῆς πόλιος, ὡς λέγεται ὑπὸ τῶν ταύτῃ οἰκημένων, τῶν περὶ τὰ ἔσχατα τῆς πόλιος ἑαλω-

---

πολλῶν, πλέον ἢ εἴκοσι nach Xen Kyr. 7, 5, 13. (We.) — λόγον εἶχε kümmerten sich. zu 1, 62, 1. — ἀπορίῃσι ἐνείχετο noch 8, 52. ἐν ἀπορίῃσι εἴχετο 4, 131. vgl. 9, 98, 1. (Sch.) Wenig üblich ist ἐνέχεσθαι in solchen Verbindungen bei attischen Prosaikern. — ἐγγινομένου intercedente, auch 2, 124, 2. 175, 3. (Sch.) vgl. zu Thuk. 1, 113, 1. — ἀνωτέρω weiter, erfolgreicher. (Sch.) Ungewöhnlich so. — προκόπτεσθαι gefördert werden, auch 3, 56. (Sch.) Bei Attikern ähnlich das Activ. zu Thuk. 4, 60, 2.

C. 191 § 1. ἐποίεε δή. attisch δ' οὖν. zu Xen. An. 1, 3, 5. — τοιόνδε. zu 1, 80, 1. — ἐξ ἐμβολῆς am Einflusse, wohl unattisch. — τῇ, auch das erste ist Adverbium. — ταύτῃ. gr. Spr. 51, 5, 1.

§ 2. τὸ ἀχρήιον die zum Kampfe Untauglichen. zu Thuk. 1, 93, 4. Ueber das Neu. Spr. 43, 4, 6. (17.) — ἕτερα. zu 1, 120, 4. — ἐς τό für ἐς τήν Kr.: in den einen See bildenden Sumpf. Sonst müsste ἕλος nach τήν stehen. — ἐοῦσαν. gr. Spr. 63, 6 A. — ὑπονοστήσαντος. Thuk. 3, 89, 2: τὸ μὲν κατέκλυσε, τὸ δὲ ὑπενόστησεν.

§ 3. ἐπ' αὐτῷ τούτῳ eben dazu, einzudringen. Spr. 68, 37 (41), 7. — ἀνδρί so dass es einem Manne reichte. (Bä.) — ὡς ἐς etwa bis. gr. Spr. 69, 63, 5. — κῃ. zu 1, 76, 1. — ἐσελθεῖν. zu ἀεῖσαι 1, 24, 2. — ἄν doppelt, weil es auch zum Particip gedacht wird: κατεκλήισαν ἂν καὶ ἔλαβον ἄν. vgl. zu 1, 68, 1. — κύρτῃ Fischreuse, attisch κύρτος.

§ 4. σφι παρέστησαν kamen über sie her, eig. nur traten neben sie. — ὡς λέγεται — οὐ μανθάνειν. gr. Spr. u. Di. 55, 4, 7. (3.)

κότων τοὺς τὸ μέσον οἰκέοντας τῶν Βαβυλωνίων οὐ μανθάνειν ἑαλωκότας, ἀλλὰ τυχεῖν γάρ σφι ἐοῦσαν ὁρτήν, χορεύειν τε τοῦτον τὸν χρόνον καὶ ἐν εὐπαθείῃσι εἶναι, ἐς ὃ δὴ καὶ τὸ κάρτα ἐπύθοντο.

Καὶ Βαβυλὼν μὲν οὕτω τότε πρῶτον ἀραίρητο, τὴν δὲ δύναμιν 192 *τῶν Βαβυλωνίων πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι δηλώσω ὅση τις ἐστί, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε. βασιλέϊ τῷ μεγάλῳ ἐς τροφὴν αὐτοῦ τε καὶ τῆς στρατιῆς διαραίρηται, πάρεξ τοῦ φόρου, γῆ πᾶσα ὅσης ἄρχει. δυώδεκα ὦν μηνῶν ἐόντων ἐς τὸν ἐνιαυτὸν τοὺς τέσσερας μῆνας τρέφει μιν ἡ Βαβυλωνίη χώρη, τοὺς δὲ ὀκτὼ τῶν μηνῶν ἡ λοιπὴ πᾶσα Ἀσίη. οὕτω* 2 *τριτημορίη ἡ Ἀσσυρίη χώρη τῇ δυνάμι τῆς ἄλλης Ἀσίης. καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς χώρης ταύτης, τὴν οἱ Πέρσαι σατραπηίην καλέουσι, ἐστὶ ἁπασέων τῶν ἀρχέων πολλόν τι κρατίστη, ὅκου Τριτανταίχμῃ τῷ Ἀρταβάζου, ἐκ βασιλέος ἔχοντι τὸν νομὸν τοῦτον, ἀργυρίου μὲν προσήιε ἑκάστης ἡμέρης ἀρτάβη μεστή (ἡ δὲ ἀρτάβη, μέτρον ἐὸν Περσικόν, χωρέει μεδίμνου Ἀττικοῦ πλέον χοίνιξι τρισὶ Ἀττικῇσι), ἵπποι δέ οἱ* 3 *[αὐτοῦ] ἦσαν ἰδίῃ, πάρεξ τῶν πολεμιστηρίων οἱ μὲν ἀναβαίνοντες τὰς θηλέας ὀκτακόσιοι, αἱ δὲ βαινόμεναι ἑξακισχίλιαι καὶ μύριαι· ἀνέβαινε γὰρ ἕκαστος τῶν ἐρσένων τούτων εἴκοσι ἵππους. κυνῶν δὲ Ἰνδικῶν τοσοῦτο δή τι πλῆθος ἐτρέφετο ὥστε τέσσερες τῶν ἐν τῷ πεδίῳ κῶμαι μεγάλαι, τῶν ἄλλων ἐοῦσαι ἀτελέες, τοῖσι κυσὶ προσετετάχατο σιτία παρέχειν.*

Τοιαῦτα μὲν τῷ ἄρχοντι τῆς Βαβυλῶνος ὑπῆρχε ἐόντα, ἡ δὲ γῆ 193 *τῶν Ἀσσυρίων ὕεται μὲν ὀλίγῳ καὶ τὸ ἐκτρέφον τὴν ῥίζαν τοῦ σίτου ἐστὶ τοῦτο· ἀρδόμενον μέντοι ἐκ τοῦ ποταμοῦ ἁδρύνεταί τε τὸ λήιον καὶ παραγίνεται ὁ σῖτος, οὐ κατά περ ἐν Αἰγύπτῳ αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ ἀναβαίνοντος ἐς τὰς ἀρούρας, ἀλλὰ χερσί τε καὶ κηλωνηίοισι ἀρδόμενος. ἡ γὰρ Βαβυλωνίη χώρη πᾶσα, κατά περ ἡ Αἰγυπτίη, κα-* 2

— *ἑαλωκότας*. Spr. 56, 7, 1. — *ἀλλὰ — γάρ*. zu 1, 14, 3. — *καὶ τὸ κάρτα*. zu 1, 71, 1.

C. 192 § 1. *πρῶτον*, später wieder von Dareios 3, 159. (We.) — *τροφήν* Lieferungsmitteln. — *διαραίρηται*. Eine Scheidung fand statt in sofern einzelne Provinzen vorzugsweise gewisse Artikel zu liefern hatten. — *τούς*. So steht der Artikel bei solcher Eintheilung des ganzen Jahres 4, 28. vgl. zu 1, 48, 1.

§ 2. *πολλόν τι* mit dem Superlativ bei Attikern wohl nicht. Di 48, 15, 7. zu Arr. An. 5, 4, 4. — *ὅκου*. zu 1, 68, 1. — *προσιέναι*, das Verbum zu *πρόσοδος* Einkommen. Thuk. 2, 13, 3: *προσιόντων ἑξακοσίων ταλάντων κατ' ἐνιαυτὸν ἀπὸ τῶν ξυμμάχων τῇ πόλει ἄνευ τῆς ἄλλης προσόδου*. — *πλέον* für *πλεῖον* Bekker.

§ 3. *αὐτοῦ* dort, wenn es nicht Glossem zu *οἱ* ist. — *τῶν ἄλλων* von den andern Abgaben. gr. Spr. 47, 26, 10 —

C. 193 § 1. *ὑπῆρχε ἐόντα*. gr. Spr. u. Di. 56, 3, 3. (2.) — *ὀλίγῳ*. Di. 48, 15, 13. — *τοῦτο*, der Regen. — *ἀναβαίνοντος, ἀλλὰ ἀρδόμενος*. Di. 56, 14, 3. — *κηλωνηίοισι* Brunnenschwengel, auch 6, 119, 2. (Sch.) Selten.

κατατέτμηται ἐς διώρυχας· καὶ ἡ μεγίστη τῶν διωρύχων ἐστὶ νηυσιπέρητος, πρὸς ἥλιον τετραμμένη τὸν χειμερινόν, ἐσέχει δὲ ἐς ἄλλον ποταμὸν ἐκ τοῦ Εὐφρήτεω, ἐς τὸν Τίγριν, παρ' ὃν Νίνος πόλις οἴκητο. ἔστι δὲ χωρέων αὕτη ἁπασέων μακρῷ ἀρίστη τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν· τὰ γὰρ δὴ ἄλλα δένδρεα οὐδὲ πειρᾶται ἀρχὴν φέρειν, οὔτε συκέην οὔτε ἄμπελον οὔτε ἐλαίην. τὸν δὲ τῆς Δήμητρος καρπὸν ὧδε ἀγαθὴ ἐκφέρειν ἐστὶ ὥστε ἐπὶ διηκόσια μὲν τὸ παράπαν ἀποδιδοῖ, ἐπεὰν δὲ ἄριστα αὐτὴ ἑωυτῆς ἐνείκῃ, ἐπὶ τριηκόσια ἐκφέρει. τὰ δὲ φύλλα αὐτόθι τῶν τε πυρῶν καὶ τῶν κριθέων τὸ πλάτος γίνεται τεσσέρων εὐπετέως δακτύλων. ἐκ δὲ κέγχρου καὶ σησάμου ὅσον τι δένδρον μέγαθος γίνεται ἐξεπιστάμενος μνήμην οὐ ποιήσομαι, εὖ εἰδὼς ὅτι τοῖσι μὴ ἀπιγμένοισι ἐς τὴν Βαβυλωνίην χώρην καὶ τὰ εἰρημένα καρπῶν ἐχόμενα ἐς ἀπιστίην πολλὴν ἀπῖκται. χρέωνται δὲ οὐδὲν ἐλαίῳ, ἀλλ' ἐκ τῶν σησάμων ποιεῦνται. εἰσὶ δέ σφι φοίνικες πεφυκότες ἀνὰ πᾶν τὸ πεδίον, οἱ πλεῦνες αὐτέων καρποφόροι, ἐκ τῶν καὶ σιτία καὶ οἶνον καὶ μέλι ποιεῦνται· τοὺς συκέων τρόπον θεραπεύουσι τά τε ἄλλα καὶ φοινίκων τοὺς ἔρσενας Ἕλληνες καλέουσι, τούτων τὸν καρπὸν περιδέουσι τῇσι βαλανηφόροισι τῶν φοινίκων, ἵνα πεπαίνῃ τέ σφι ὁ ψὴν τὴν βάλανον ἐσδύνων καὶ μὴ ἀπορρέῃ ὁ καρπὸς τοῦ φοίνικος· ψῆνας γὰρ δὴ φορέουσι ἐν τῷ καρπῷ οἱ ἔρσενες κατά περ οἱ ὄλυνθοι.

---

§ 2. ἐς vor διώρυχας ist wohl zu streichen. vgl. 1, 180, 2. — ἡ μεγίστη, sonst ἡ βασιλική Nar Malcha. (Bä.) — ἐσέχει. ἐςβάλλει Xen. An. 1, 7, 15. Noch so 2, 158, 2. Nicht so die Attiker. — ἐς τὸν Τ. gr. Spr. 57, 10, 4. — ἀρίστη ἐκφέρειν wie § 3. vgl. zu 1, [illegible] 3. — Δήμητρος καρπόν auch 4, 189 u. Xen. Hell. 6, 2, 6, doch fast poetisch nach dem homerischen Δημήτερος ἀκτήν. — ἄλλα. gr. Spr. 50, 4, 11. — ἀρχήν. zu 2, 95.

§ 3. ἐπὶ διηκόσια an zweihundertfältige Frucht. (Lg.) vgl. 4, 198. (Matthiä.) — τὸ παράπαν durchaus, wenigstens. (Sch.) — ἀποδιδοῖ. Spr. 68, 42 (46), 6. — ἑωυτῆς. Spr. 49, 3, 1. (49, 9.) vgl. 1, 203, 1. 2, 8, 1. 149, 1. (We.) — κριθέων. Unter dem Getreide das der Schriftsteller erwähnt ist wahrscheinlich die Durra zu verstehen, die noch jetzt in jenen Gegenden am häufigsten wächst. (Heeren Ideen B. 1, 2 S. 159.) — δακτύλων. Spr. 47, 6, 8. (8, 2.) — δένδρον Stengel, Halm δένδρεον oder δένδρος Sch. vgl. 3, 107 u. Di. § 20 unter δένδρον. — καὶ τά schon das. — ἐχόμενα. zu 1, 120, 2.

§ 4. ποιεῦνται für ποιεῦντες eine Hs. Man denke ἔλαιόν τι; χρῖσμα σησάμινον bei Xen. An. 4, 4, 13. vgl. darüber dort Kr. in der grossen Ausg. und Heeren 1, 2. S. 160, der nicht orientale, sondern indicum sesamum L. versteht. — ἐκ τῶν ist wohl auf das in καρποφόρων enthaltene καρπούς zu beziehen. Di. 43, 3, 7. — σιτία. Aus dem ἐγκέφαλος? zu Xen. An. 2, 3. 16. — οἶνον, ἐκ τῆς βαλάνου πεποιημένον τῆς ἀπὸ τοῦ φοίνικος Xen. An. 1, 5, 10. (u. dort die Erkl.) φοινικήιον 2, 86, 2. 3, 20. (We.) Eine Art Brantwein. — μέλι Palmenzucker. (Heeren.) — τούς, οὕς. — ὁ ψήν die Gallwespe, auch bei Aristot. hist. anim. 5, 32, zu dem cynips psenes gehörend; zu unbestimmt culex bei Plin. 15, 19. Der Stich des Insects, das sich in der männlichen Palme erzeugt, sollte die Reife der weiblichen befördern. (Heeren.) Vgl. Saumaise z. Solin. p. 929. 938.

Τὸ δὲ ἁπάντων θῶυμα μέγιστόν μοί ἐστι τῶν ταύτῃ μετά γε 194 αὐτὴν τὴν πόλιν, ἔρχομαι φράσων. τὰ πλοῖα αὐτοῖσί ἐστι τὰ κατὰ τὸν ποταμὸν πορευόμενα ἐς τὴν Βαβυλῶνα, ἐόντα κυκλοτερέα, πάντα σκύτινα. ἐπεὰν γὰρ ἐν τοῖσι Ἀρμενίοισι τοῖσι κατύπερθε Ἀσσυρίων οἰκημένοισι νομέας ἰτέης ταμόμενοι ποιήσωνται, περιτείνουσι τούτοισι διφθέρας στεγαστρίδας ἔξωθεν ἐδάφεος τρόπον, οὔτε πρύμνην ἀποκρίνοντες οὔτε πρῴρην συνάγοντες, ἀλλ' ἀσπίδος τρόπον κυκλοτερέα ποιήσαντες καὶ καλάμης πλήσαντες πᾶν τὸ πλοῖον, τοῦτο ἀπιεῖσι κατὰ τὸν ποταμὸν φέρεσθαι, φορτίων πλήσαντες· μάλιστα δὲ βίκους φοινικηίου κατάγουσι οἴνου πλέους. ἰθύνεται δὲ ὑπό τε δύο πλήκτρων 2 καὶ δύο ἀνδρῶν ὀρθῶν ἑστεώτων, καὶ ὁ μὲν ἔσω ἕλκει τὸ πλῆκτρον ὁ δὲ ἔξω ὠθέει. ποιέεται δὲ καὶ κάρτα μεγάλα ταῦτα τὰ πλοῖα καὶ ἐλάσσω· τὰ δὲ μέγιστα αὐτέων καὶ πενταχισχιλίων ταλάντων γόμον ἔχει. ἐν ἑκάστῳ δὲ πλοίῳ ὄνος ζωὸς ἔνεστι, ἐν δὲ τοῖσι μέζοσι πλεῦνες. ἐπεὰν ὦν ἀπίκωνται πλέοντες ἐς τὴν Βαβυλῶνα καὶ διαθέωνται τὸν φόρτον, νομέας μὲν τοῦ πλοίου καὶ τὴν καλάμην πᾶσαν ἀπ' ὦν ἐκήρυξαν, τὰς δὲ διφθέρας ἐπισάξαντες ἐπὶ τοὺς ὄνους ἀπελαύνουσι ἐς τοὺς Ἀρμενίους. ἀνὰ τὸν ποταμὸν γὰρ δὴ οὐκ οἷά τέ ἐστι πλέειν 3 οὐδενὶ τρόπῳ ὑπὸ τάχεος τοῦ ποταμοῦ· διὰ γὰρ ταῦτα καὶ οὐκ ἐκ ξύλων ποιεῦνται τὰ πλοῖα ἀλλ' ἐκ διφθερέων. ἐπεὰν δὲ τοὺς ὄνους ἐλαύνοντες ἀπίκωνται ὀπίσω ἐς τοὺς Ἀρμενίους, ἄλλα τρόπῳ τῷ αὐτῷ ποιεῦνται πλοῖα. τὰ μὲν δὴ πλοῖα αὐτοῖσί ἐστι τοιαῦτα, ἐσθῆτι 195 δὲ τοιῇδε χρέωνται, κιθῶνι ποδηνεκέϊ λινέῳ, καὶ ἐπὶ τοῦτον ἄλλον

C. 194 § 1. *τό, ὅ.* — *μοι* nach meiner Ansicht. Spr. 48, 6, 2. (5.) — *ἔρχομαι.* zu 1, 5, 2. — *νομέας, ξύλα περιφερῆ καὶ τῶν πλοίων τὰ ἐγκοίλια* Hesych. vgl. Lucan Phars. 4, 131. (Ga.) Rippen des Schiffes, auch 2, 96, 1. (Sch.) Sonst nicht so. — *ἰτέης.* Spr. 47, 6. (8.) — *στεγαστρίς* bedeckend, sonst woher nicht nachgewiesen. — *συνάγοντες* verengend, wie 7, 23, 2. (Sch.) — *τοῦτο.* gr. Spr. 51, 7, 5. — *φέρεσθαι.* Spr. 55, 3, 10. (20.) Aehnlich gebaute Schiffe Kilets genannt giebt es noch jetzt auf dem Tigres. (Heeren 1, 2 S. 204.) Nach Rennell in Bredows Untersuchungen S. 498 heissen sie jetzt Kufah (= rund). — *βῖκος,* irdnes Gefäss mit zwei Henkeln, von unbestimmtem, wenigstens unbekanntem Mass. — *φοινικηίου* für *φοινικηίους* We, nach Valla. Vgl. jedoch Schäfer z. Dem. IV p. 597.

§ 2. *ἰθύνεται.* Di. 3, 4, 4. — *πλῆκτρον* Ruder. So noch Soph. Bruchst. 151: *πλήκτροις ἀπευθύνουσιν οὐρίαν τρόπιν.* — *ζωός* bei Her. öfter, bei Attikern selten, die meist *ζῶς* sagen. Di. 22, 10, 3. — *διαθέωνται.* Di. 36, 2, 3. — *ἀπ' ὦν.* Di. 68, 47, 2. — *ἐκήρυξαν.* Spr. 53, 9 (10), 2. *ἀπεκήρυξε, ὑπὸ κήρυκι ἐπώλησε* Ammon. So Dem. 23, 201 u. Plat. Kom. b. Harpokr. unter dem W.: *σκευάρια δὴ κλέψας ἀπεκήρυξ' ἐκφέρων.* (Va.)

§ 3. *ἀνά* aufwärts. vgl 2, 96. 2. 3, 13, 1. 4, 18. Di. 68, 20, 3. — *οἷά τε.* 4, 31: *οὐκ οἷά τε ἰδεῖν* (Sch.) Di. 44, 3, 10. — *πλέειν,* mit solchen Schiffen, nicht an sich. Heeren 1, 2 S. 206. — *καί* bezieht sich auf den ganzen Gedanken: das ist auch der Grund warum.

C. 195. *τοιῇδε, κιθῶνι.* vgl. 2, 75, 1. Ueblicher würde *τοιῇδε* fehlen und *ἐσθῆτι* Prädicat sein. — *λίνεον* leinen oder baumwollen. Denn *λίνεον* heisst

εἰρίνεον κιθῶνα ἐπενδύνει καὶ χλανίδιον λευκὸν περιβαλλόμενος, ὑποδήματα ἔχων ἐπιχώρια, παραπλήσια τῇσι Βοιωτίῃσι ἐμβάσι. κομῶντες δὲ τὰς κεφαλὰς μίτρῃσι ἀναδέονται, μεμυρισμένοι πᾶν τὸ σῶμα. σφρηγῖδα δ' ἕκαστος ἔχει καὶ σκῆπτρον χειροποίητον· ἐπ' ἑκάστῳ δὲ σκήπτρῳ ἔπεστι πεποιημένον ἢ μῆλον ἢ ῥόδον ἢ κρίνον ἢ αἰετὸς ἢ ἄλλο τι· ἄνευ γὰρ ἐπισήμου οὔ σφι νόμος ἐστὶ ἔχειν σκῆπτρον. αὕτη μὲν δή σφι ἄρτισις περὶ τὸ σῶμα ἐστί.

196 Νόμοι δὲ αὐτοῖσι [ὧδε] κατεστέασι, ὁ μὲν σοφώτατος ὅδε κατὰ γνώμην τὴν ἡμετέρην, τῷ καὶ Ἰλλυριῶν Ἐνετοὺς πυνθάνομαι χρέεσθαι. κατὰ κώμας ἑκάστας ἅπαξ τοῦ ἔτεος ἑκάστου ἐποιέετο τάδε. ὡς [ἂν] αἱ παρθένοι γενοίατο γάμων ὡραῖαι, ταύτας ὅκως συναγάγοιεν, πάσας ἐς ἓν χωρίον ἐσάγεσκον ἀλέας, πέριξ δὲ αὐτὰς ἵστατο ὅμιλος ἀνδρῶν, ἀνιστὰς δὲ κατὰ μίαν ἑκάστην κῆρυξ πωλέεσκε πρῶτα μὲν τὴν εὐειδεστάτην ἐκ πασέων· μετὰ δέ, ὅκως αὕτη εὑροῦσα πολλὸν χρυσίον πρηθείη, ἄλλην ἀνεκήρυσσε ἣ μετ' ἐκείνην ἔσκε εὐειδεστάτη. ἐπωλέοντο 2δὲ ἐπὶ συνοικήσι. ὅσοι μὲν δὴ ἔσκον εὐδαίμονες τῶν Βαβυλωνίων ἐπίγαμοι, ὑπερβάλλοντες ἀλλήλους ἐξωνέοντο τὰς καλλιστευούσας· ὅσοι δὲ τοῦ δήμου ἔσκον ἐπίγαμοι, οὗτοι δὲ εἴδεος μὲν οὐδὲν ἐδέοντο χρηστοῦ, οἱ δ' ἂν χρήματά τε καὶ αἰσχίονας παρθένους ἐλάμβανον. ὡς γὰρ δὴ διεξέλθοι ὁ κῆρυξ πωλέων τὰς εὐειδεστάτας τῶν παρθένων, ἀνίστη ἂν τὴν ἀμορφεστάτην ἢ εἴ τις αὐτέων ἔμπηρος ἦν, καὶ ταύτην ἀνεκήρυσσε, ὅστις θέλοι ἐλάχιστον χρυσίον λαβὼν συνοικέειν αὐτῇ,

---

bei Her. beides. (Heeren Ideen 1, 2 S. 182.) — *ἐπενδύνει, ὁ Βαβυλώνιος* vgl. 1, 197. (We.) Ein ähnlicher Uebergang vom Plural zum Singular 2, 65, 2 (*διδοῖ*). 4, 22, 2 (*λοχῷ*). 172, 2. (*διδοῖ*) (Eltz.) vgl. zu 1, 132, 1. — *ἐμβάδες* eig. Weiberschuhe, bei den Thebäerinnen nach Dikäarhos *ὑπόδεμα λιτόν, οὐ βαθύ, φοινικοῦν δὲ τῇ χροιᾷ καὶ ταπεινόν, ὑσκλωτόν, ὥστε γυμνοὺς σχεδὸν ἐκφαίνεσθαι τοὺς πόδας.* (Bä) — *αἰετός. ἀετός* in der attischen Prosa. — *ἄρτισις* Anputz, sonst wohl nicht nachweislich; vielleicht *ἄρτυσις*. — *κατεστέασι.* Di. 10, 5, 9. So 1, 200 zw. 2, 70. 84. 4, 63. *ἀνεστέασι* 3, 62, 2.

C. 196 § 1. *ὧδε. οἵδε* Eltz, wobei das Folgende *ὅδε* unbequem wäre. Ich vermuthe dass es mit dem Komma vor *ὁ μέν* zu streichen ist: von den Gesetzen die bei ihnen bestehen ist das folgende das weiseste. — *μέν.* Dem entspricht *δεύτερος δέ* 197. (St.) — *ἡμετέρην.* zu *ἡμῖν* 1, 37, 1. 114, 3. — *ὡς* so oft. zu 1, 17, 1. — *ἂν* ist wohl zu streichen. Doch erklärt Herm. z. Vig p. 941 *ὡς ἂν* sobald als. — *αἱ* die bezüglichen. — *γένοιατο* für *γίνοιατο* ist die alte La. — *πάσας* zieht man sonst zum Vorhergehenden. Es verbindet sich mit *ἀλής*, wie sonst mit *ἀθρόος*. Xen. Hell. 1, 3, 17· *ἀθρόοι γενόμεναι πᾶσαι.* — *πωλέεσκε* bot aus. — *ἐκ πασέων* verbinde ich mit *πωλέεσκε.* — *εὑροῦσα* nachdem auf sie geboten war. — *ἔσκε.* Di. 38, 2, 9. Diese Form ist bei Her. nicht häufig. (§ 2 bis. 4, 129. 200, 2. 6, 138, 2. 7, 119 bis. 9, 40.)

§ 2. *ὑπερβάλλοντες* überbietend. — *καλλιστεύειν* könnte auch ein attischer Prosaiker gebraucht haben. — *οὗτοι δέ.* zu 1, 171, 4. — *οἱ δ'.* zu 1, 17, 2. — *ἂν ἐλάμβανον*, wie *ἀνίστη ἂν* u. § 3 *ἂν ἐγίνετο* von Wiederholtem. Spr. 53, 9 (10), 3. — *διεξέλθοι* für *οἱ ἐξέλθοι* Bergler. — *εἴ τις.* gr. Spr. 59, 2, 4 u. 65, 5, 9. — *ταύτην — αὐτῇ.* gr. Spr. 61, 6,

ἐς ὃ τῷ τὸ ἐλάχιστον ὑπισταμένῳ προσεκέετο. τὸ δὲ ἂν χρυσίον ἐγί-3
νετο ἀπὸ τῶν εὐειδέων παρθένων, καὶ οὕτω αἱ εὔμορφοι τὰς ἀμόρ-
φους καὶ ἐμπήρους ἐξεδίδοσαν. ἐκδοῦναι δὲ τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα ὅ-
τεῳ βούλοιτο ἕκαστος οὐκ ἐξῆν οὐδὲ ἄνευ ἐγγυητέω ἀπαγαγέσθαι τὴν
παρθένον πριάμενον, ἀλλ' ἐγγυητὰς χρῆν καταστήσαντα ἦ μὲν συνοι-
κήσειν αὐτῇ, οὕτω ἀπάγεσθαι. εἰ δὲ μὴ συμφεροίατο, ἀποφέρειν τὸ
χρυσίον ἐκέετο νόμος. ἐξῆν δὲ καὶ ἐξ ἄλλης ἐλθόντα κώμης τὸν βου-4
λόμενον ὠνέεσθαι. ὁ μέν νυν κάλλιστος νόμος οὗτός σφι ἦν, οὐ μέν-
τοι νῦν γε διετέλεσε ἐών, ἄλλο δέ τι ἐξευρήκασι νεωστὶ γενέσθαι, ἵνα
μὴ ἀδικοῖεν αὐτὰς μηδ' ἐς ἑτέρην πόλιν ἄγωνται· ἐπείτε γὰρ ἁλόντες
ἐκακώθησαν καὶ οἰκοφθορήθησαν, πᾶς τις τοῦ δήμου βίου σπανίζων
καταπορνεύει τὰ θήλεα τέκνα.

Δεύτερος δὲ σοφίῃ ὅδε ἄλλος σφι νόμος κατέστηκε. τοὺς κάμνον-197
τας ἐς τὴν ἀγορὴν ἐκφορέουσι. οὐ γὰρ δὴ χρέωνται ἰητροῖσι· προσι-
όντες ὦν πρὸς τὸν κάμνοντα συμβουλεύουσι περὶ τῆς νούσου, εἴ τις
καὶ αὐτὸς τοιοῦτο ἔπαθε ὁκοῖον ἔχει ὁ κάμνων ἢ ἄλλον εἶδε παθόντα,
ταῦτα προσιόντες συμβουλεύουσι καὶ παραινέουσι ἅσσα αὐτὸς ποιή-
σας ἐξέφυγε ὁμοίην νοῦσον ἢ ἄλλον εἶδε ἐκφυγόντα. σιγῇ δὲ παρεξελ-
θεῖν τὸν κάμνοντα οὔ σφι ἔξεστι, πρὶν ἂν ἐπείρηται ἥντινα νοῦσον
ἔχει. ταφαὶ δέ σφι ἐν μέλιτι, θρῆνοι δὲ παραπλήσιοι τοῖσι ἐν Αἰ-198
γύπτῳ. ὁσάκις δ' ἂν μιχθῇ γυναικὶ τῇ ἑωυτοῦ ἀνὴρ Βαβυλώνιος,
περὶ θυμίημα καταγιζόμενον ἵζει, ἑτέρωθι δὲ ἡ γυνὴ τὠυτὸ τοῦτο
ποιέει. ὄρθρου δὲ γενομένου λοῦνται καὶ ἀμφότεροι· ἄγγεος γὰρ
οὐδενὸς ἅψονται πρὶν ἂν λούσωνται. ταὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ Ἀράβιοι
ποιεῦσι.

Ὁ δὲ δὴ αἴσχιστος τῶν νόμων ἐστὶ τοῖσι Βαβυλωνίοισι ὅδε. δεῖ199

---

6. — τῷ τὸ ἐλ. ὑφ. Dem Mindestfordernden. (Lg.) — προςεκέετο wurde zugeschlagen. (Lg.) Andre: wurde als Frau gegeben. vgl. 6, 126: ταύτην ἠθέλησε τούτῳ γυναῖκα προσθεῖναι.

§ 3. ἄν, ungewöhnlich so eingeschoben. vgl. Di. 68, 5, 3. Hermann de part. ἄν p. 22 wünscht αὖ, weil ἄν zu ἐγίνετο gezogen ungehörig sei. — ἦ μέν. für ἦ μήν Reiz. Di. 69, 44, 1. — συνοικήσειν weil in ἐγγυητὰς καταστήσαντα die Idee des Versicherns liegt. So gleich der Inf. nach νόμος ἐκέετο. Spr. 59, 5 (6), 6. — συμφεροίατο sich vertrügen. vgl. 4, 114, 2. (Sch.) — ἀποφέρειν zurückerstatten.

§ 4. ἐξῆν τόν. Spr. 55, 3, 1. — μέν erneuert das μέν 196, 1. (Lh.) — γενέσθαι. Spr. 55, 3, 10. (20.) Doch ist ein solcher Inf. bei ἐξευρίσκειν oder einem ähnlichen Worte wohl nicht nachweislich. — ἀδικοῖεν — ἄγωνται. zu 1, 185, 3. Als Subjekt denke man die (bezüglichen) Menschen. gr. Spr. 61, 3, 7. — πᾶς τις. zu 1, 50, 1.

C. 197. γάρ. zu 1, 32, 2. — εἴ τις collectiv für οἵτινες. gr. Spr. 65, 5, 9. Dieser Satz hat zwei Nachsätze durch Verkettung. zu Thuk. 3, 27, 3. vgl. zu 4, 66, 2. — τοιοῦτο so ohne ν viel seltener als τοιόνδε. zu 1, 123, 2.

C. 198. καὶ ἀμφότεροι. zu 1, 52. Ueber das Masc. gr. Spr. 43, 1, 2. — ἅψονται. zu 1, 173, 3.

πᾶσαν γυναῖκα ἐπιχωρίην ἱζομένην ἐς ἱρὸν Ἀφροδίτης ἅπαξ ἐν τῇ ζόῃ μιχθῆναι ἀνδρὶ ξείνῳ. πολλαὶ δὲ καὶ οὐκ ἀξιεύμεναι ἀναμίσγεσθαι τῇσι ἄλλῃσι, οἷα πλούτῳ ὑπερφρονέουσαι, ἐπὶ ζευγέων ἐν καμάρῃσι ἐλάσασαι πρὸς τὸ ἱρὸν ἑστᾶσι, θεραπηίη δέ σφι ὄπισθε ἕπεται πολλή. 2αἱ δὲ πλεῦνες ποιεῦσι ὧδε. ἐν τεμένεϊ Ἀφροδίτης κατέαται στέφανον περὶ τῇσι κεφαλῇσι ἔχουσαι θώμιγγος πολλαὶ γυναῖκες· αἱ μὲν γὰρ προσέρχονται, αἱ δὲ ἀπέρχονται· σχοινοτενέες δὲ διέξοδοί πάντα τρόπον ὁδὸν ἔχουσι διὰ τῶν γυναικῶν, δι' ὧν οἱ ξεῖνοι διεξιόντες ἐκλέγονται. ἔνθα ἐπεὰν ἵζηται γυνή, οὐ πρότερον ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία ἤ τίς οἱ ξείνων ἀργύριον ἐμβαλὼν ἐς τὰ γούνατα μιχθῇ ἔξω τοῦ ἱροῦ. ἐμβαλόντα δὲ δεῖ εἰπεῖν τοσόνδε· "ἐπικαλέω τοι τὴν θεὸν 3Μύλιττα." Μύλιττα δὲ καλέουσι τὴν Ἀφροδίτην Ἀσσύριοι. τὸ δὲ ἀργύριον μέγαθός ἐστι ὅσον ὦν· οὐ γὰρ μὴ ἀπώσηται· οὐ γάρ οἱ θέμις ἐστί· γίνεται γὰρ ἱρὸν τοῦτο τὸ ἀργύριον. τῷ δὲ πρώτῳ ἐμβαλόντι ἕπεται οὐδὲ ἀποδοκιμᾷ οὐδένα. ἐπεὰν δὲ μιχθῇ, ἀποσιωσαμένη τῇ θεῷ ἀπαλλάσσεται ἐς τὰ οἰκία, καὶ τὠπὸ τούτου οὐκ οὕτω 4μέγα τί οἱ δώσεις ὥ μιν λάμψεαι. ὅσαι μέν νυν εἴδεός τε ἐπαμμέναι εἰσὶ καὶ μεγάθεος, ταχὺ ἀπαλλάσσονται, ὅσαι δὲ ἄμορφοι αὐτέων εἰσί, χρόνον πολλὸν προσμένουσι οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλῆσαι· καὶ γὰρ τριέτεα καὶ τετραέτεα μετεξέτεραι χρόνον μένουσι. ἐνιαχῇ δὲ καὶ τῆς Κύπρου ἐστὶ παραπλήσιος τούτῳ νόμος.

200 *Νόμοι μὲν δὴ τοῖσι Βαβυλωνίοισι οὗτοι κατεστέασι, εἰσὶ δὲ αὐτέων πατριαὶ τρεῖς αἳ οὐδὲν ἄλλο σιτέονται εἰ μὴ ἰχθῦς μοῦνον, τοὺς ἐπείτε ἂν θηρεύσαντες αὐήνωσι πρὸς ἥλιον, ποιεῦσι τάδε· ἐσβάλλουσι ἐς ὅλμον καὶ λεήναντες ὑπέροισι σῶσι διὰ σινδόνος, καὶ ὃς μὲν ἂν βούληται αὐτέων ἅτε μᾶζαν μαξάμενος ἔχει, ὁ δὲ ἄρτου τρόπον ὀπτήσας.*

C. 199 § 1. *ἀξιεύμεναι* es ihrer für würdig haltend, wie 7, 16, 1. (Sch.) Nicht so die passive Form bei Attikern. — *οἷα.* Di. 56, 12, 1. — *θεραπηίη.* gr. Spr. 43, 4, 19. — *καμάρη, ἡ ἐπὶ τῆς ἁμάξης σκηνή.* Hes.

§ 2. *κατέαται.* Di. 38, 6. A. — *στέφανος θώμιγγος* Bandkranz, wohl aus mehreren Bändern bestehend. Spr. 47, 6. (8.) — *σχοινοτενέες* gradlinige. (Sch.) zu 1, 189, 2. — *τρόπον.* zu 1, 189, 2. — *ὁδόν.* Andre *ὁδῶν.* Bekker vermuthet *δι' ὧν.* — *πρότερον ἤ.* Di. 54, 17, 9. — *τοσόνδε* nur so viel. zu 1, 128. — *τοι* in Bezug auf dich. — *Μύλιττα.* zu 1, 131.

§ 3. *ὅσον ὦν,* [illegible]e 2 22, 3. Spr. 51, 13. (15, 1.) — *οὐ μὴ ἀπώσηται.* gr. Spr. 53, 7, 6. So 3, 62, 2. 7, 53. (Lh.) — *πρώτῳ.* zu 1, 60, 2. — *ἀποδοκιμᾷ.* Di. 31, 3, 2. — *ἀποσιωσαμένη* nachdem sie sich der heiligen Pflicht entledigt hat. (Wy.) — *οὐκ οὕτω —.* zu Xen. An. 5, 8, 17. — *ὥ* für *ὡς* Kr.

§ 4. *ἐπαμμέναι* theilhaftig, wie 8, 105. (We.) — *μεγάθεος·* Kleine Schönheiten liebte man weniger. zu Xen. An. 3, 2, 25. — *τριέτεα·* Spr. 42, 9, 6. — *τῆς Κύπρου.* Spr. 47, 28, 3. (10, 4.)

C. 200. *πατριαί,* ionisch; hier Geschlecht, Stamm. — *τοὺς ἐπείτε.* gr. Spr. 51, 9, 3. — *λεαίνειν* zerstossen, ähnlich 4, 122. (Sch.) — *σῶσι,*

Ὡς δὲ τῷ Κύρῳ καὶ τοῦτο τὸ ἔθνος κατέργαστο, ἐπεθύμησε Μασ-201 σαγέτας ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι. τὸ δὲ ἔθνος τοῦτο καὶ μέγα λέγεται εἶναι καὶ ἄλκιμον, οἰκημένον δὲ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολάς, πέρην τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ, ἀντίον δὲ Ἰσσηδόνων ἀνδρῶν. εἰσὶ δὲ οἵτινες καὶ Σκυθικὸν λέγουσι τοῦτο τὸ ἔθνος εἶναι. ὁ δὲ Ἀράξης202 λέγεται καὶ μέζων καὶ ἐλάσσων εἶναι τοῦ Ἴστρου. νήσους δ' ἐν αὐτῷ Λέσβῳ μεγάθεα παραπλησίας συχνάς φασι εἶναι, ἐν δὲ αὐτῇσι ἀνθρώπους οἳ σιτέονται μὲν ῥίζας τὸ θέρος ὀρύσσοντες παντοίας· καρποὺς δὲ ἀπὸ δενδρέων ἐξευρημένους σφι ἐς φορβὴν κατατίθεσθαι ὡραίους καὶ τούτους σιτέεσθαι τὴν χειμερινήν. ἄλλα δέ σφι ἐξευ-2 ρῆσθαι δένδρεα καρποὺς τοιούσδε τινὰς φέροντα, τοὺς ἐπείτε ἂν ἐς τὠυτὸ συνέλθωσι κατ' ἴλας καὶ πῦρ ἀνακαύσωνται κύκλῳ περιιζομένους ἐπιβάλλειν ἐπὶ τὸ πῦρ, ὀσφραινομένους δὲ καταγιζομένου τοῦ καρποῦ τοῦ ἐπιβαλλομένου μεθύσκεσθαι τῇ ὀδμῇ κατά περ Ἕλληνας τῷ οἴνῳ, πλεῦνος δὲ ἐπιβαλλομένου τοῦ καρποῦ μᾶλλον μεθύσκεσθαι, ἐς ὃ ἐς ὄρχησίν τε ἀνίστασθαι καὶ ἐς ἀοιδὴν ἀπικνέεσθαι.

Τούτων μὲν αὕτη λέγεται δίαιτα εἶναι, ὁ δὲ Ἀράξης ποταμὸς3 ῥέει μὲν ἐκ Ματιηνῶν, ὅθεν περ ὁ Γύνδης, τὸν ἐς τὰς διώρυχας τὰς ἑξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας διέλαβε ὁ Κῦρος, στόμασι δὲ ἐξερεύγεται τεσσεράκοντα, τῶν τὰ πάντα πλὴν ἑνὸς ἐς ἑλεά τε καὶ τενάγεα ἐκδιδοῖ, ἐν τοῖσι ἀνθρώπους κατοικῆσθαι λέγουσι ἰχθῦς ὠμοὺς σιτεομένους, ἐσθῆτι δὲ νομίζοντας χρᾶσθαι φωκέων δέρμασι. τὸ δὲ ἓν τῶν στο-4 μάτων τοῦ Ἀράξεω ῥέει διὰ καθαροῦ ἐς τὴν Κασπίην θάλασσαν. ἡ δὲ Κασπίη θάλασσά ἐστι ἐπ' ἑωυτῆς, οὐ συμμίσγουσα τῇ ἑτέρῃ θαλάσσῃ. τὴν μὲν γὰρ Ἕλληνες ναυτίλλονται πᾶσαν, καὶ ἡ ἔξω στηλέων

σήθουσι. — ἅτε, ὥσπερ. Di. 56, 12, 1. — ὁ δέ. erg. ἔχει: Andre haben sie.

C. 201. κατέργαστο überwunden war. 6, 2: Σαρδὼ νῆσον κατεργάσασθαι. Aehnlich öfter, auch in der ältern Atthis. zu Thuk. 6, 11, 1. — ὑπ' ἑωυτῷ. Spr. 68, 40 (44) A. — ἀνδρῶν, fast poetisch zugefügt.

C. 202 § 1. μέζων, nach den Angaben Einiger, ἐλάσσων nach denen Andrer. (We.) — μεγάθεα. Ein Attiker hätte den Singular gebraucht. Di. 46, 5, 1. — φορβή von Nahrungsmitteln der Menschen, bei Her. öfter; nicht so bei Andern. — κατατίθεσθαι. Uebergang vom Indicativ zum Infinitiv, indem φασί vorwirkt. — χειμερινή, wie θερεία 1, 189, 2, mit ὥρη 2, 24; sonst so nicht üblich.

§ 2. τούς — ἐπιβάλλειν. gr. Spr. 55, 4, 9. κατ'. κατά die Hsn. Doch scheint Her. κατά vor einem Vocal stets apostrophirt zu haben.

§ 3. αὕτη. Spr. 61, 6. (7.) — τάς die 189, 2 erwähnten. — ἐξερεύγεται sich ergiesst, ungewöhnlich, doch von Dion. Arch. 1, 9 nachgeahmt.

§ 4. διὰ καθαροῦ durch nicht sumpfigen Boden. vgl. 4, 53, 1. (We.) — ἐπ' ἑωυτῆς, für sich, nicht mit andern zusammenhängend, wie 203. zu 1, 142, 2. —, τὴν ναυτίλλονται als No : πᾶσα γὰρ τὴν κ. τ. Ἕ. gr. Spr. 51, 13, 5. — πᾶσαν. gr. Spr. 51, 12. Gemeint ist das mittelländische Meer. zu 1, 1, 1. — στηλέων, Ἡρακλείων.

θάλασσα ἡ Ἀτλαντὶς καλεομένη καὶ ἡ Ἐρυθρὴ μία τυγχάνει ἐοῦσα·
203*ἡ δὲ Κασπίη ἐστὶ ἑτέρη ἐπ' ἑωυτῆς, ἐοῦσα μῆκος μὲν πλόου εἰρεσίῃ χρεωμένῳ πεντεκαίδεκα ἡμερέων, εὖρος δέ, τῇ εὐρυτάτη ἐστὶ αὐτὴ ἑωυτῆς, ὀκτὼ ἡμερέων. καὶ τὰ μὲν πρὸς τὴν ἑσπέρην φέροντα τῆς θαλάσσης ταύτης ὁ Καύκασος παρατείνει, ἐὼν οὐρέων καὶ πλήθεϊ μέγιστον καὶ μεγάθεϊ ὑψηλότατον. ἔθνεα δὲ ἀνθρώπων πολλὰ καὶ παντοῖα ἐν ἑωυτῷ ἔχει ὁ Καύκασος, τὰ πολλὰ πάντα ἀπ' ὕλης ἀγρίης ζώοντα· ἐν τοῖσι καὶ δένδρεα φύλλα τοιῆσδε ἰδέης παρεχόμενα εἶναι λέγεται, τὰ τρίβοντάς τε καὶ παραμίσγοντας ὕδωρ ζῷα ἑωυτοῖσι ἐς τὴν ἐσθῆτα ἐγγράφειν· τὰ δὲ ζῷα οὐκ ἐκπλύνεσθαι, ἀλλὰ συγκαταγηράσκειν τῷ ἄλλῳ εἰρίῳ κατά περ ἐνυφανθέντα ἀρχήν. μῖξιν δὲ τούτων τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἐμφανέα κατά περ τοῖσι προβάτοισι.*

204 *Τὰ μὲν δὴ πρὸς ἑσπέρην τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς Κασπίης καλεομένης ὁ Καύκασος ἀπέργει, τὰ δὲ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα πεδίον ἐκδέκεται πλῆθος ἄπειρον ἐς ἄποψιν. τοῦ ὦν δὴ πεδίου τοῦ μεγάλου οὐκ ἐλαχίστην μοῖραν μετέχουσι οἱ Μασσαγέται, ἐπ' οὓς ὁ Κῦρος ἔσχε προθυμίην στρατεύσασθαι. πολλά τε γάρ μιν καὶ μεγάλα τὰ ἐπαείροντα καὶ ἐποτρύνοντα ἦν, πρῶτον μὲν ἡ γένεσις, τὸ δοκέειν πλέον τι εἶναι ἀνθρώπου, δεύτερα δὲ ἡ εὐτυχίη ἡ κατὰ τοὺς πολέμους γενομένη· ὅκῃ γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι Κῦρος, ἀμή-*
205*χανον ἦν ἐκεῖνο τὸ ἔθνος διαφυγέειν. ἦν δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἀποθανόντος γυνὴ τῶν Μασσαγετέων βασίλεια· Τόμυρίς οἱ ἦν οὔνομα. ταύ-*

C. 203. *χρεωμένῳ.* Spr. 48, 5, 2. — *ἡμερέων.* Nach Skylax und Ptolemäos betrug der Weg der älteren Schiffe in 24 Stunden 28 Meilen (700 Stadien auf einen Grad) oder 14 Meilen in 12 Stunden. Gosselin in (G. G. Bredows Untersuchungen 2 S. 10). Die Länge des kaspischen Meeres beträgt nach Rennel eb. p. 459 vgl. 687 von NW. nach SO. 160, die Breite im nordischen Theile 32½ geogr. Meilen. — *ἑωυτῆς.* zu 1, 193, 2. — *μέν* mit dem Ggs. erneuert 204. (Lh.) — *παρατείνειν* intr. mit dem Ac. ohne *παρά* ist selten. zu Thuk. 4, 8, 4. Vielleicht ist *τὰ φέροντα* absolut zu nehmen: was die nach W. zu liegenden Theile anbetrifft. — *πλήθεϊ* an Masse, Grösse. vgl. 1, 204, 1. 4, 123, 2. (Sch.) So sonst nicht üblich; *μεγέθει μέγιστος* sagt z. B. Arr. An. 5. 19, 5

§ 2. *τὰ πολλά* mehrentheils, zur Verstärkung *πάντα* zugefügt, wie 2, 35, 1. 5, 67, 1. (Schäfer.) So plerique omnes (Lh.) gr. Spr. 46, 3, 2. Sonst so schwerlich. Doch ist vielleicht *τὰ πολλά* auf *ἔθνεα* zu beziehen und *πάντα* mit *ζώοντα* zu verbinden: die meisten ihren ganzen Unterhalt habend. [illegible]. 46. 3, 2. (5, 4.) — *ζῷα.* zu 1, 70, 1. — *ἐγγράφειν.* gr. Spr. 55, 4. 9. — *ἐμφανέα* öffentlich, ohne Scheu vor Anwesenden. vgl. 3, 101, 1. Xen. An. 5, 4, 34.

C. 204. *τὰ πρὸς ἑ.* die Westküste. — *ἀπέργει* zu 1, 72, 2. — *ἄποψις* Aussicht. Das Wort findet sich noch bei Spätern. — *οὐκ ἐλαχίστην* den bedeutendsten. Kr. zu Thuk. 1, 2, 3. — *μοῖραν.* gr. Spr. 47, 15, 1. — *ἡ γένεσις, τὸ δοκέειν,* wie *ἡ εὐεργεσία τὸ βοηθῆσαι* Thuk. 1, 41, 2. vgl. gr. Spr. 57, 10, 1. — *ἰθύειν* sich anschicken, wie 3, 39, 2. 7, 8, 3. (Sch.) Unattisch. Ueber den Optativ Spr. 54, 13. (15, 1.)

C. 205. *Τόμυρις.* Ueber das Asyndeton zu 1, 71, 1. — *ταύτην ἐ-*

την πέμπων ὁ Κῦρος ἐμνᾶτο τῷ λόγῳ [θέλων γυναῖκα ἥν ἔχειν]. ἡ δὲ Τόμυρις συνιεῖσα οὐκ αὐτήν μιν μνώμενον ἀλλὰ τὴν Μασσαγετέων βασιληίην, ἀπείπατο τὴν πρόσοδον. Κῦρος δὲ μετὰ τοῦτο, ὥς οἱ δόλῳ οὐ προεχώρεε, ἐλάσας ἐπὶ τὸν Ἀράξεα ἐποιέετο ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἐπὶ τοὺς Μασσαγέτας στρατηίην, γεφύρας τε ζευγνύων ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ διάβασιν τῷ στρατῷ καὶ πύργους ἐπὶ πλοίων τῶν διαπορθμευόντων τὸν ποταμὸν οἰκοδομεόμενος. ἔχοντι δέ οἱ τοῦτον τὸν πόνον 206 πέμψασα ἡ Τόμυρις κήρυκα ἔλεγε τάδε. „ὦ βασιλεῦ Μήδων, παῦσαι σπεύδων τὰ σπεύδεις· οὐ γὰρ ἂν εἰδείης εἴ τοι ἐς καιρὸν ἔσται ταῦτα τελεύμενα· παυσάμενος δὲ βασίλευε τῶν σεωυτοῦ καὶ ἡμέας ἀνέχευ ὁρέων ἄρχοντας τῶν περ ἄρχομεν. οὐκ ὦν ἐθελήσεις ὑποθήκῃσι τῇσίδε χρέεσθαι, ἀλλὰ πάντα μᾶλλον ἢ δι' ἡσυχίης εἶναι. σὺ δὲ εἰ με- 2 γάλως προθυμέαι Μασσαγετέων πειρηθῆναι, φέρε μόχθον μὲν τὸν ἔχεις ζευγνὺς τὸν ποταμὸν ἄπες, σὺ δὲ ἡμέων ἀναχωρησάντων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τριῶν ἡμερέων ὁδὸν διάβαινε ἐς τὴν ἡμετέρην. εἰ δ' ἡμέας βούλεαι ἐσδέξασθαι μᾶλλον ἐς τὴν ὑμετέρην, σὺ τὠυτὸ τοῦτο ποίεε."

Ταῦτα δὲ ἀκούσας ὁ Κῦρος συνεκάλεσε Περσέων τοὺς πρώτους, 3 συναγείρας δὲ τούτους ἐς μέσον σφι προετίθεε τὸ πρῆγμα, συμβουλευόμενος ὁκότερα ποιέῃ. τῶν δὲ κατὰ τὠυτὸ αἱ γνῶμαι συνεξέπιπτον, κελευόντων ἐσδέκεσθαι Τόμυρίν τε καὶ τὸν στρατὸν αὐτῆς ἐς τὴν χώρην. παρεὼν δὲ καὶ μεμφόμενος τὴν γνώμην ταύτην Κροῖσος 207 ὁ Λυδὸς ἀπεδείκνυτο ἐναντίην τῇ προκειμένῃ γνώμῃ, λέγων τάδε. „ὦ βασιλεῦ, εἶπον μὲν καὶ πρότερόν τοι ὅτι, ἐπεί με Ζεὺς ἔδωκέ τοι, τὸ ἂν ὁρῶ σφάλμα ἐὸν οἴκῳ τῷ σῷ κατὰ δύναμιν ἀποτρέψειν· τὰ δέ μοι παθήματα ἐόντα ἀχάριτα μαθήματα γεγόνεε. εἰ μὲν ἀθάνατος

μνᾶτο warb um diese, das Simplex unattisch. — *τῷ λόγῳ.* vgl. 1, 59, 2. Spr. 48, 12, 13. (15, 17.) — *ἥν* seine, bei Her. nur hier. Di. 25, 3, 2. — *ἐκ τοῦ ἐμφανέος* auch 4, 120, 1. 5, 37. 7, 205, 2. (Sch.) Xen. Hell. 2, 1, 2: *τὸ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἐπιχειρῆσαι σφαλερὸν ἐδόκει εἶναι.* gr. Spr. 43, 4, 5. — *ζευγνύων.* Di. 39 unter *ζεύγνυμι.* — *(δια)πορθμεύειν* ist kein prosaisches Wort. — *τὸν ποταμόν* über den Fluss; über das ähnliche *διαβιβάζειν ποταμόν* zu Arr. An. 6, 5, 5.

C. 206 § 1. *τὰ σπεύδεις.* gr. Spr. 46, 6, 3. — *ἐς καιρόν* gelegen. vgl. 7, 144, 1. (Sch.) — *οὐκ ὦν.* zu 1, 11, 3. — *τῇσίδε, ταύταις.* zu 1, 137. — *πάντα* für *πάντως* eine Hs. *πᾶν κως* Sch. — *δι' ἡσυχίης εἶναι* ruhig sein. zu Thuk. 6, 34, 2: *διὰ φόβου εἶναι.*

§ 2. *φέρε.* gr. Spr. 54, 4, 1. — *ἄπες* für *ἄφες* Schäfer. — *σὺ δέ.* Di. 50, 1, 11.

§ 3. *ἐς μέσον.* gr. Spr. 43, 4, 5. — *προετίθεε.* Di. 36, 1, 4. — *ποιέῃ.* Spr. 54, 7. — *συνεκπίπτειν* eig. einstimmig aus der Stimmurne hervorgehen. vgl. 8, 49. (Sch.) So dem Her. eigen.

C. 207 § 1. *γνώμῃ.* zu 1, 98, 2. - *ὅτι ἀποτρέψειν.* gr. Spr. 55, 4, 6. — *μοι.* gr. Spr. 48, 12, 3. — *ἀχάριτα* zieh' ich zu *μαθήματα.* — *γεγόνεε*, mit Bezug auf den Zeitpunct des *εἶπον.* — *τοιαύτης, ἀθανάτου καὶ*

δοκέεις εἶναι καὶ στρατιῆς τοιαύτης ἄρχειν, οὐδὲν ἂν εἴη πρῆγμα γνώ-2μας ἐμὲ σοὶ ἀποφαίνεσθαι· εἰ δ' ἔγνωκας ὅτι ἄνθρωπος καὶ σὺ εἶς καὶ ἑτέρων τοιῶνδε ἄρχεις, ἐκεῖνο πρῶτον μάθε ὡς κύκλος τῶν ἀνθρωπηίων ἐστὶ πρηγμάτων, περιφερόμενος δὲ οὐκ ἐᾷ αἰεὶ τοὺς αὐτοὺς εὐτυχέειν. ἤδη ὦν ἐγὼ γνώμην ἔχω περὶ τοῦ προκειμένου πρήγματος τὰ ἔμπαλιν ἢ οὗτοι. εἰ γὰρ ἐθελήσομεν ἐσδέξασθαι τοὺς πο-3λεμίους ἐς τὴν χώρην, ὅδε τοι ἐν αὐτῷ κίνδυνος ἔνι. ἑσσωθεὶς μὲν προσαπολλύεις πᾶσαν τὴν ἀρχήν· δῆλα γὰρ δὴ ὅτι νικῶντες Μασσαγέται οὐ τὸ ὀπίσω φεύξονται ἀλλ' ἐπ' ἀρχὰς τὰς σὰς ἐλῶσι· νικῶν δὲ οὐ νικᾷς τοσοῦτον ὅσον εἰ διαβὰς ἐς τὴν ἐκείνων νικῶν Μασσαγέτας ἕποιο φεύγουσι· τὠυτὸ γὰρ ἀντιθήσω ἐκείνῳ, ὅτι νικήσας τοὺς ἀντι-4ουμένους ἐλᾷς ἰθὺ τῆς ἀρχῆς τῆς Τομύριος. χωρίς τε τοῦ ἀπηγημένου αἰσχρὸν καὶ οὐκ ἀνασχετὸν Κῦρόν γε τὸν Καμβύσεω γυναικὶ εἴξαντα ὑποχωρῆσαι τῆς χώρης. νῦν ὦν μοι δοκέει διαβάντας προελθεῖν ὅσον ἂν ἐκεῖνοι διεξίωσι, ἐνθεῦτεν δὲ τάδε ποιεῦντας πειρᾶσθαι ἐκείνων περιγενέσθαι· ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, Μασσαγέται εἰσὶ 5ἀγαθῶν τε Περσικῶν ἄπειροι καὶ καλῶν μεγάλων ἀπαθέες· τούτοισι ὦν τοῖσι ἀνδράσι τῶν προβάτων ἀφειδέως πολλὰ κατακόψαντας καὶ σκευάσαντας προθεῖναι ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ ἡμετέρῳ δαῖτα, πρὸς δὲ καὶ κρητῆρας ἀφειδέως οἴνου ἀκρήτου καὶ σιτία παντοῖα· ποιήσαντας δὲ ταῦτα ὑπολειπομένους τῆς στρατιῆς τὸ φλαυρότατον τοὺς λοιποὺς αὖτις ἐξαναχωρέειν ἐπὶ τὸν ποταμόν. ἢν γὰρ ἐγὼ γνώμης μὴ ἁμάρτω, κεῖνοι ἰδόμενοι ἀγαθὰ πολλὰ τρέψονταί τε πρὸς αὐτὰ καὶ ἡμῖν τὸ ἐνθεῦτεν λείπεται ἀπόδεξις ἔργων μεγάλων."

208 *Γνῶμαι μὲν αὗται συνέστασαν, Κῦρος δὲ μετεὶς τὴν προτέρην*

αὐτῆς. (St) — *οὐδὲν ἂν εἴη πρῆγμα* verlohnte es sich nicht. Heind. zu Plat. Hipp. 25.

§ 2. *εἷς.* Di 38, 2, 1. — *τοιῶνδε, τοιούτων.* zu 1, 164, 1. — *κύκλος* Kreislauf. (Lg.) Aristot. Probl. 17 p. 129: *φασὶ κύκλον εἶναι τὰ ἀνθρώπινα.* (We.) — *γνώμην ἔχω τὰ ἔμπαλιν* als Meinung hab' ich das Entgegengesetzte, eine ungew. Verbindung. — *ἢ* nach *ἔμπαλιν* eben so 9, 56. (Sch.) *ἐκ τοὔμπαλιν ἢ* Thuk. 3, 22, 4. mit dem Ge. 2, 19, 3. — *ὅδε* folgende. Spr. 67, 6. (7.) — *ἐν αὐτῷ* darin. — *προσαπολλύεις.* Diese Endung des *ὄλλυμι* bei Her nur an dieser Stelle.

§ 3. *δῆλα.* zu 1, 4, 1. — *τὸ ὀπίσω* auch 8, 108, 2. (Sch.) vgl. zu 1, 13. — *ἀρχάς* unterworfene Länder, ein so nicht gew. Plural. — *τὠυτό* dasselbe was ich von den M. gesagt. — *ἐκείνῳ, ἐκείνῃ τῇ γνώμῃ, ὅτι νικῶντες Μεσσαγέται — ἐλῶσι.* — *ἰθύ* für *ἰθύς* Reiske u. eine Hs.

§ 4. *ἀπηγημένου* dem Vorgetragenen, passiv. gr. Spr. 40 unter *ἡγέομαι.* — *διαβάντας* erg. *ἡμᾶς.* Spr. 55, 2, 4. (6) — *προελθεῖν.* gr. Spr. 55, 3, 15. — *τάδε* Folgendes. — *γάρ.* zu 1, 30, 2. — *καλῶν.* Spr. 47, 25, 8. (26, 10.)

§ 5. *προθεῖναι* hängt von *δοκέει* § 4 ab. (Bä.) — *γνώμης.* Kr. zu Thuk. 6, 78, 3. — *τὸ φλαυρότατον.* Spr. 43, 4, 6. (17.) Aehnlich *τὸ ἀχρήιον* 1, 211. — *ἀπόδεξις* wie *ἀποδείκνυσθαι* 1, 59, 3 u. öfter.

C. 208. *συνέστασαν,* wie im Kampfe. So 7, 142, 1, ähnlich 4, 132.

γνώμην, τὴν Κροίσου δὲ ἑλόμενος προηγόρευε Τομύρι ἐξαναχωρέειν ὡς αὐτοῦ διαβησομένου ἐπ' ἐκείνην. ἡ μὲν δὴ ἐξανεχώρεε κατὰ ὑπέσχετο πρῶτα· Κῦρος δὲ Κροῖσον ἐς τὰς χεῖρας ἐσθεὶς τῷ ἑωυτοῦ παιδὶ Καμβύσῃ, τῷ περ τὴν βασιληίην ἐδίδου, καὶ πολλὰ ἐντειλάμενός οἱ τιμᾶν τε αὐτὸν καὶ εὖ ποιέειν, ἢν ἡ διάβασις ἡ ἐπὶ Μασσαγέτας μὴ ὀρθωθῇ, ταῦτα ἐντειλάμενος καὶ ἀποστείλας τούτους ἐς Πέρσας αὐτὸς διέβαινε τὸν ποταμὸν καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ. ἐπείτε δὲ ἐπε- 209 ραιώθη τὸν Ἀράξεα, νυκτὸς ἐπελθούσης εἶδε ὄψιν, εὕδων ἐν τῶν Μασσαγετέων τῇ χώρῃ, τοιήνδε. ἐδόκεε ὁ Κῦρος ἐν τῷ ὕπνῳ ὁρᾶν τῶν Ὑστάσπεος παίδων τὸν πρεσβύτατον ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας καὶ τουτέων τῇ μὲν τὴν Ἀσίην τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην ἐπισκιάζειν. Ὑστάσπεϊ δὲ τῷ Ἀρσάμεος, ἐόντι ἀνδρὶ Ἀχαιμενίδῃ, ἦν τῶν παίδων Δαρεῖος πρεσβύτατος, ἐὼν τότε ἡλικίην ἐς εἴκοσί κου μάλιστα ἔτεα, καὶ οὗτος καταλέλειπτο ἐν Πέρσῃσι· οὐ γὰρ εἶχέ κω ἡλικίην στρατεύεσθαι. ἐπεὶ ὦν δὴ ἐξηγέρθη ὁ Κῦρος, ἐδίδου λόγον ἑωυτῷ 2 περὶ τῆς ὄψιος. ὡς δέ οἱ ἐδόκεε μεγάλη εἶναι ἡ ὄψις, καλέσας Ὑστάσπεα καὶ ἀπολαβὼν μοῦνον εἶπε· "Ὕστασπες, παῖς σὸς ἐπιβουλεύων ἐμοί τε καὶ τῇ ἐμῇ ἀρχῇ ἑάλωκε. ὡς δὲ ἀτρεκέως ταῦτα οἶδα, ἐγὼ σημανέω. ἐμεῦ θεοὶ κηδέαται καί μοι πάντα προδεικνύουσι τὰ ἐπιφερόμενα. ἤδη ὦν ἐν τῇ παροιχομένῃ νυκτὶ εὕδων εἶδον τῶν σῶν 3 παίδων τὸν πρεσβύτατον ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων πτέρυγας καὶ τουτέων τῇ μὲν τὴν Ἀσίην τῇ δὲ τὴν Εὐρώπην ἐπισκιάζειν. οὐκ ὦν ἔστι μηχανὴ ἀπὸ τῆς ὄψιος ταύτης οὐδεμία τὸ μὴ κεῖνον ἐπιβουλεύειν ἐμοί. σὺ τοίνυν τὴν ταχίστην πορεύεο ὀπίσω ἐς Πέρσας καὶ ποίεε ὅκως, ἐπεὰν ἐγὼ τάδε καταστρεψάμενος ἔλθω ἐκεῖ, ὥς μοι καταστήσεις τὸν παῖδα ἐς ἔλεγχον." Κῦρος μὲν δοκέων Δαρεῖόν οἱ ἐπιβουλεύειν ἔ- 210 λεγε τάδε· τῷ δὲ ὁ δαίμων προέφαινε ὡς αὐτὸς μὲν τελευτήσειν αὐτοῦ ταύτῃ μέλλοι, ἡ δὲ βασιληίη αὐτοῦ περιχωρέοι ἐς Δαρεῖον. ἀμείβεται ὦν δὴ ὁ Ὑστάσπης τοισίδε. "ὦ βασιλεῦ, μὴ εἴη ἀνὴρ Πέρσης

---

vgl. 8, 79, 1. (We.) vgl. zu 1, 74, 1. Doch ist diese Metapher nicht gewöhnlich. — *χεῖρας* Obhut. — *ἐδίδου* bestimmte. gr. Spr. 53, 1, 7. „Ueber die Sitte 7, 2." (We.) — *ταῦτα ἐντειλάμενος*, epanaleptisch.

C. 209 § 1. *στρατεύεσθαι*. gr. Spr. 55, 3, 3 E.

§ 2. *λόγον*. zu 1, 34, 2. – *μεγάλη* von grosser Bedeutung. — *ἐπιβουλεύων*. zu 1, 112, 2. — *ἐμεῦ*. *ἐμεῦ γάρ?* zu 1, 30, 2. — *κηδέαται*. zweifelhaft. Di. 30, 4, 7. — *προδεικνύουσι*. Di. 36, 1, 3. — *ἐπιφερόμενα* Herandrobendes, „auch 3, 16, 3." (Lh.) Das eig. Wort von anstürmenden Feinden.

§ 3. *μηχανή* Möglichkeit. vgl. 2, 160, 3. 181, 2. 3, 51, 1. (Sch.) — *τὸ μή*. *μὴ οὐ* 2, 181, 2. 3, 51, 3. (Sch.) Dies das Regelmässige. gr. Spr. 67, 12, 6 u. 8. — *ὅκως*. zu 1, 8, 2. — *ἐκεῖ*. Di. 67, 3, 2. — *ὡς* für *ὅκως*, epanaleptisch. zu Xen. An. 3, 2, 25. Doch gerade so vereinzelt.

C. 210 § 1. *τάδε*, *ταῦτα*. gr. Spr, 51, 7, 3. vgl. 1, 214, 3. — *αὐτοῦ ταύτῃ* verbindet Her. öfter. — *περιχωρέοι*. *περιχωρέσει* eine Hs., *περιχωρήσει* Sch., wohl richtig. — *ἐπιβουλεύσειε* fur *ἐπιβουλεύσει* Kr. gr. Spr. u. Di. 54, 14, 3. (2.)

2γεγονὼς ὅστις τοι ἐπιβουλεύσειε, εἰ δ' ἔστι, ἀπόλοιτο ὡς τάχιστα· ὃς ἀντὶ μὲν δούλων ἐποίησας ἐλευθέρους Πέρσας εἶναι, ἀντὶ δὲ (τοῦ) ἄρχεσθαι ὑπ' ἄλλων ἄρχειν ἁπάντων. εἰ δέ τίς τοι ὄψις ἀπαγγέλλει παῖδα τὸν ἐμὸν νεώτερα βουλεύειν περὶ σέο, ἐγώ τοι παραδίδωμι χρᾶσθαι αὐτῷ τοῦτο ὅ τι σὺ βούλεαι."

Ὑστάσπης μὲν τούτοισι ἀμειψάμενος καὶ διαβὰς τὸν Ἀράξεα ἤιε 211ἐς Πέρσας, φυλάξων Κύρῳ τὸν παῖδα Δαρεῖον, Κῦρος δὲ προελθὼν ἀπὸ τοῦ Ἀράξεω ἡμέρης ὁδὸν ἐποίεε τὰς Κροίσου ὑποθήκας. μετὰ δὲ ταῦτα Κύρου τε καὶ Περσέων τοῦ καθαροῦ [στρατοῦ] ἀπελάσαντος ὀπίσω ἐπὶ τὸν Ἀράξεα, λειφθέντος δὲ τοῦ ἀχρηίου, ἐπελθοῦσα τῶν Μασσαγετέων τριτημορὶς τοῦ στρατοῦ τούς τε λειφθέντας τῆς Κύρου στρατιῆς ἐφόνευε ἀλεξομένους καὶ τὴν προκειμένην ἰδόντες δαῖτα, ὡς ἐχειρώσαντο τοὺς ἐναντίους, κλιθέντες ἐδαίνυντο, πληρωθέντες δὲ φορβῆς καὶ οἴνου εὗδον. οἱ δὲ Πέρσαι ἐπελθόντες πολλοὺς μέν σφεων ἐφόνευσαν, πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνας ἐζώγρησαν, καὶ ἄλλους καὶ τὸν τῆς βασιλείης Τομύριος παῖδα στρατηγέοντα Μασσαγετέων, τῷ οὔνομα 212ἦν Σπαργαπίσης. ἡ δὲ πυθομένη τά τε περὶ τὴν στρατιὴν γεγονότα καὶ τὰ περὶ τὸν παῖδα, πέμπουσα κήρυκα παρὰ Κῦρον ἔλεγε τάδε. "ἄπληστε αἵματος Κῦρε, μηδὲν ἐπαρθῇς τῷ γεγονότι τῷδε πρήγματι, εἰ ἀμπελίνῳ καρπῷ, τῷ περ αὐτοὶ ἐμπιπλάμενοι μαίνεσθε οὕτω ὥστε κατιόντος τοῦ οἴνου ἐς τὸ σῶμα ἐπαναπλώειν ὑμῖν ἔπεα κακά, τοιούτῳ φαρμάκῳ δολώσας ἐκράτησας παιδὸς τοῦ ἐμοῦ, ἀλλ' οὐ μάχῃ 2κατὰ τὸ καρτερόν. νῦν ὦν μευ εὖ παραινεούσης ὑπόλαβε τὸν λόγον. ἀποδούς μοι τὸν παῖδα ἄπιθι ἐκ τῆσδε τῆς χώρης ἀζήμιος, Μασσαγετέων τριτημορίδι τοῦ στρατοῦ κατυβρίσας. εἰ δὲ ταῦτα οὐ ποιήσεις, ἥλιον ἐπόμνυμί τοι τὸν Μασσαγετέων δεσπότην, ἦ μέν σε ἐγὼ καὶ ἄπληστον ἐόντα αἵματος κορέσω."

---

§ 2. *ἀντί. ἀντὶ τοῦ* Reiske und Schäfer, Sch. vergleicht 6, 32. 7, 170. gr. Spr. 50, 6, 3. — *περὶ σέο* und *σέ.* zu Thuk. 2, 6, 2. — *ὅ τι* hängt von (dem zu ergänzenden) *χρῆσθαι* ab. Spr. 55, 4, 4. (11.)

C. 211. *τὸ καθαρόν* der Kern, wie 4, 135 und Thuk. 5, 8, 2. vgl. Plut. Aem. P. 18: *οἱ λογάδες, αὐτῶν Μακεδόνων ἀρετῇ καὶ ἡλικίᾳ τὸ καθαρώτατον.* — *στρατοῦ* ist zu streichen oder *τοῦ στρατοῦ* zu lesen. vgl. 4, 135. — *ἰδόντες* auf *τριτημοιρίς* bezogen. Spr. 58, 4, 1.

C. 212 § 1. *εἰ.* zu 1, 60, 2. — *ἐπαναπλώειν* emporgekommen segeln sie gegen Andere, eine sonst so nicht vorkommende Metapher. So Va. u. We. für *ἐπαναπνέειν* oder *ἀναπλώειν.* — *τοιούτῳ φαρμάκῳ* epexegetische Epanalepsis zu *ἀμπελίνῳ καρπῷ.* — *κατὰ τὸ καρτερόν* mit Kraft, wie 3, 65, 4 (Sch.) Plat. Symp. 217, c: *ἔδοξέ μοι ἐπιθετέον εἶναι τἀνδρὶ κατὰ τὸ καρτερόν.*

§ 2. *ὑπόλαβε* nimm auf, an, um zu befolgen, wie 3, 146, 1. — *καθυβρίζειν* mit dem Da. (statt des Ge. oder Ac.) ist selten. Lobeck zu Soph. Aj. 153. — *οὐ ποιήσεις* unterlassen wirst. gr. Spr. 67, 4, 1. — *ἦ μέν* für *ἦ μήν* Sch. — *καὶ ἄπληστον.* Spr. 56, 12, 2. (13, 2.) — *αἵματος.* vgl 1, 214, 3. Spr. 47, 15. (16.)

Κῦρος μὲν τῶν ἐπέων οὐδένα τουτέων ἀνενειχθέντων ἐποιέετο 213 λόγον· ὁ δὲ τῆς βασιλείης Τομύριος παῖς Σπαργαπίσης, ὥς μιν ὅ τε οἶνος ἀνῆκε καὶ ἔμαθε ἵνα ἦν κακοῦ, δεηθεὶς Κύρου ἐκ τῶν δεσμῶν λυθῆναι ἔτυχε· ὡς δὲ ἐλύθη τε τάχιστα καὶ τῶν χειρῶν ἐκράτησε, διεργάζεται ἑωυτόν. καὶ δὴ οὗτος μὲν τρόπῳ τοιούτῳ τελευτᾷ, Τόμυρις δέ, ὥς οἱ Κῦρος οὐκ ἐσήκουσε, συλλέξασα πᾶσαν τὴν ἑωυτῆς 214 δύναμιν συνέβαλε Κύρῳ. ταύτην τὴν μάχην, ὅσαι δὴ βαρβάρων ἀνδρῶν μάχαι ἐγένοντο, κρίνω ἰσχυροτάτην γενέσθαι, καὶ δὴ καὶ πυνθάνομαι οὕτω τοῦτο γενόμενον. πρῶτα μὲν γὰρ λέγεται αὐτοὺς διαστάντας ἐς ἀλλήλους τοξεύειν, μετὰ δέ, ὥς σφι τὰ βέλεα ἐξετετόξευτο, συμπεσόντας τῇσι αἰχμῇσί τε καὶ τοῖσι ἐγχειριδίοισι συνέχεσθαι. χρόνον 2 τε δὴ ἐπὶ πολλὸν συνεστάναι μαχομένους καὶ οὐδετέρους ἐθέλειν φεύγειν· τέλος δὲ οἱ Μασσαγέται περιεγενέατο. ἥ τε δὴ πολλὴ τῆς Περσικῆς στρατιῆς αὐτοῦ ταύτῃ διεφθάρη, καὶ δὴ καὶ αὐτὸς Κῦρος τελευτᾷ, βασιλεύσας τὰ πάντα ἑνὸς δέοντα τριήκοντα ἔτεα. ἀσκὸν δὲ πλήσασα αἵματος ἀνθρωπηίου Τόμυρις ἐδίζητο ἐν τοῖσι τεθνεῶσι τῶν Περσέων τὸν Κύρου νέκυν, ὡς δὲ εὗρε, ἐναπῆκε αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἐς τὸν ἀσκόν. λυμαινομένη δὲ τῷ νεκρῷ ἐπέλεγε τάδε· "σὺ μὲν ἐμὲ 3 ζώουσάν τε καὶ νικῶσάν σε μάχῃ ἀπώλεσας, παῖδα τὸν ἐμὸν ἑλὼν δόλῳ· σὲ δ' ἐγώ, κατά περ ἠπείλησα, αἵματος κορέσω." τὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν Κύρου τελευτὴν τοῦ βίου, πολλῶν λόγων λεγομένων ὅδε μοι ὁ πιθανώτατος εἴρηται.

Μασσαγέται δὲ ἐσθῆτά τε ὁμοίην τῇ Σκυθικῇ φορέουσι καὶ δίαιταν 215 ἔχουσι, ἱππόται δέ εἰσι καὶ ἄνιπποι (ἀμφοτέρων γὰρ μετέχουσι) καὶ τοξόται τε καὶ αἰχμοφόροι, σαγάρις νομίζοντες ἔχειν. χρυσῷ δὲ καὶ χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται· ὅσα μὲν γὰρ ἐς αἰχμὰς καὶ ἄρδις καὶ σαγάρις, χαλκῷ τὰ πάντα χρέωνται, ὅσα δὲ περὶ κεφαλὴν καὶ ζωστῆρας καὶ μασχαλιστῆρας, χρυσῷ κοσμέονται. ὡς δ' αὕτως τῶν ἵππων

C. 213. μέν. Di. 59, 1, 12. — ἀνῆκε los liess, nach dem Rausche, eine ungewöhnliche Verbindung. — κακοῦ. Di. 47, 10, 4.

C 214 § 1. ἐσήκουσε mit dem Da. auch 6, 86, 6. (Sch.) Sonst nicht so. Es ist eig. ein ethischer Da. gr. Spr. 48, 6, 1. — ὅσαι, πασέων ὅσαι. Spr. 51, 12. (13, 4.) — οὕτω auf folgende Art. zu 1, 7, 1. — συνέχεσθαι, συμπλέκεσθαι Hesych. (Bä.) Eig. für συμπεπλέχθαι; ähnlich sonst ἀπορίᾳ συνέχεσθαι u. ä. Heindorf zu Plat. Soph. 46.

§ 2. χρόνον ἐπί. zu 1, 81, 1. — συνεστάναι. zu 1, 74, 1. — ἡ πολλὴ τῆς. zu 1, 24, 1. — τὰ πάντα im Ganzen. gr. Spr. 50, 11, 13. — ἐπέλεγε sagte dabei. zu Xen An. 1, 9, 26.

§ 3. ἀπώλεσας. zu 1, 45, 1. — τὰ μέν, als ob folgen sollte: ταῦτα oder οὕτω μοι πιθανώτατα εἴρηται.

C. 215. σάγαρις zweischneidige Streitaxt. vgl. 4, 70. (Sch.) — νομίζοντες. zu 1, 142, 1. — ὅσα ἐς so viel zu — erforderlich ist. Xen. Hell. 6, 2, 27: πάντα ὅσα εἰς ναυμαχίαν παρεσκευάζετο. vgl. Kr. zu Arr. An. 1, 5, 9 grosse A. — τὰ πάντα zu allen diesen Dingen, den genannten Waffenstücken. gr. Spr. 46, 5, 9. vgl. 3, 23, 2. — ἄρδις Pfeilspitze,

τὰ μὲν περὶ τὰ στέρνα χαλκέους θώρηκας περιβάλλουσι, τὰ δὲ περὶ τοὺς χαλινοὺς καὶ στόμια καὶ φάλαρα χρυσῷ. σιδήρῳ δὲ οὐδ' ἀργύρῳ χρέωνται οὐδέν· οὐδὲ γάρ σφι ἔστι ἐν τῇ χώρῃ, ὁ δὲ χρυσὸς 216 καὶ ὁ χαλκὸς ἄπλετος. νόμοισι δὲ χρέωνται τοιοισίδε. γυναῖκα μὲν γαμέει ἕκαστος, ταύτῃσι δὲ ἐπίκοινα χρέωνται· τὸ γὰρ Σκύθας φασὶ Ἕλληνες ποιέειν, οὐ Σκύθαι εἰσὶ οἱ ποιέοντες ἀλλὰ Μασσαγέται· τῆς γὰρ ἐπιθυμήσῃ γυναικὸς Μασσαγέτης ἀνήρ, τὸν φαρετρεῶνα ἀποκρεμάσας πρὸ τῆς ἁμάξης μίσγεται ἀδεῶς. οὖρος δὲ ἡλικίης σφι προκέεται ἄλλος μὲν οὐδείς· ἐπεὰν δὲ γέρων γένηται κάρτα, οἱ προσήκοντές οἱ πάντες συνελθόντες θύουσί μιν καὶ ἄλλα πρόβατα ἅμα ἑαυτῷ, ἑψήσαντες δὲ τὰ κρέα κατευωχέονται. ταῦτα μὲν τὰ ὀλβιώτατά σφι νενόμισται, τὸν δὲ νούσῳ τελευτήσαντα οὐ κατασιτέονται ἀλλὰ γῇ κρύπτουσι, συμφορὴν ποιεύμενοι ὅτι οὐκ ἵκετο ἐς τὸ τυθῆναι. σπείρουσι δὲ οὐδέν, ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων ζώουσι καὶ ἰχθύων· οἱ δὲ ἄφθονοί σφι ἐκ τοῦ Ἀράξεω ποταμοῦ παραγίνονται· γαλακτοπόται δέ εἰσι. θεῶν δὲ μοῦνον ἥλιον σέβονται, τῷ θύουσι ἵππους. νόος δὲ οὗτος τῆς θυσίης· τῶν θεῶν τῷ ταχίστῳ πάντων τῶν θνητῶν τὸ τάχιστον δατέονται.

---

auch 4, 81, 3. Noch bei Aesch. Pro. 881. (We.) — *μασχαλιστήρ* über die Achsel geworfener Gurt. (Sch.) — *τοὺς χαλινοὺς καὶ στόμια.* gr. Spr. 58, 2, 1. — *χρυσῷ. χρυσοῦ?* erg. *ἐστί.* Denn *χρυσῷ* würde hart von *κοσμέονται* oder dem folgenden *χρέωνται* abhängen. — *οὐδέ.* gr. Spr. 69, 50 A. u. Di 69, 64, 2. vgl. 2, 52, 1.

C. 216 § 1. *ἐπίκοινα* gemeinschaftlich, wie 6, 77, 1. (Sch.) Der adverbiale Gebrauch (als Accusativ) ist guten Schriftstellern sonst fremd. — *τῆς, εἴ τινος.* gr. Spr. 51, 13, 12. — *ἐπιθυμήσῃ* für *ἐπιθυμήσει* Kr. gr. Spr. 54, 15, 3. — *ἡλικίης, βίου.* — *γένηται, ὁ Σκύθης.* zu 1, 195. — *ἄλλα.* gr. Spr. 50, 4, 11.

§ 2. *ἵκετο, ἀφίκετο.* gr. Spr. 40 unter *ἱκνέομαι.* — *οἱ δέ* diese aber. — *ἄφθονοι* ist Prädicat: sie kommen reichlich. — *γαλακτοπόται* auch 4, 186. (Sch.) Sonst dichterisch. — *νόος* für *νόμος* Kr.: der Sinn. Arr. An. 1, 11, 5: *ὁ νοῦς τῆς θυσίης ἦν.* 4, 15, 2: *ὁ νοῦς τῆς πρεσβείας ἦν.* — *οὗτος* folgender. (Werfer.) Spr. 61, 6. (7.) — *δατέονται.* Di. 39.

B.

Τελευτήσαντος δὲ Κύρου παρέλαβε τὴν βασιληίην Καμβύσης, Κύ- 1
ρου ἐὼν παῖς καὶ Κασσανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρός, τῆς προ-
αποθανούσης Κῦρος αὐτός τε μέγα πένθος ἐποιήσατο καὶ τοῖσι ἄλ-
λοισι προεῖπε πᾶσι τῶν ἦρχε [πένθος ποιέεσθαι]. ταύτης δὲ τῆς γυ-
ναικὸς ἐὼν παῖς καὶ Κύρου Καμβύσης Ἴωνας μὲν καὶ Αἰολέας ὡς
δούλους πατρωίους ἐόντας ἐνόμιζε, ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιέετο στρα-
τηλασίην, ἄλλους τε παραλαβὼν τῶν ἦρχε καὶ δὴ καὶ Ἑλλήνων τῶν
ἐπεκράτεε.

Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι πρὶν μὲν ἢ Ψαμμίτιχον σφέων βασιλεῦσαι ἐνό- 2
μιζον ἑωυτοὺς πρώτους γενέσθαι πάντων ἀνθρώπων· ἐπειδὴ δὲ Ψαμ-
μίτιχος βασιλεύσας ἠθέλησε εἰδέναι οἵτινες γενοίατο πρῶτοι, ἀπὸ τού-
του νομίζουσι Φρύγας προτέρους γενέσθαι ἑωυτῶν, τῶν δὲ ἄλλων
ἑωυτούς. Ψαμμίτιχος δὲ ὡς οὐκ ἐδύνατο πυνθανόμενος πόρον οὐ-
δένα τούτου ἀνευρεῖν οἳ γενοίατο πρῶτοι ἀνθρώπων, ἐπιτεχνᾶται τοι-
όνδε. παιδία δύο νεογνὰ ἀνθρώπων τῶν ἐπιτυχόντων διδοῖ ποιμένι 2
τρέφειν ἐς τὰ ποίμνια τροφήν τινα τοιήνδε, ἐντειλάμενος μηδένα ἀν-
τίον αὐτέων μηδεμίαν φωνὴν ἱέναι, ἐν στέγῃ δὲ ἐρήμῃ ἐπ' ἑωυτῶν
κέεσθαι αὐτὰ καὶ τὴν ὥρην ἐπαγινέειν σφι αἶγας, πλήσαντα δὲ τοῦ
γάλακτος τἆλλα διαπρήσσεσθαι. ταῦτα δ' ἐποίεέ τε καὶ ἐνετέλλετο
ὁ Ψαμμίτιχος θέλων ἀκοῦσαι τῶν παιδίων ἀπαλλαχθέντων τῶν ἀ-
σήμων κνυζημάτων ἥντινα φωνὴν ῥήξουσι πρώτην. τά περ ὦν καὶ 3

C. 1. (μέγα) πένθος ποιέεσθαι (ποιήσασθαι) ist wohl Glossem. Spr. 55, 4, 4. (11) — ὡς ἐόντας ἐνόμιζε. Di. 56, 4, 4. — στρατηλασίη für στρατεία bei Her. öfter, erst wieder bei Spätern. vgl. zu 1, 124, 2. — Ἑλλήνων. Spr. 47, 14, 2. (15, 3.)

C. 2 § 1. πρὶν ἤ. Di. 54, 17, 10. — βασιλεῦσαι. zu 1, 13. — ἑωυτούς. zu 1, 34, 1. — ἀπὸ τούτου seit dem. Im Nachsatze so 2, 14, 2, sonst ἐκ τούτου. gr. Spr. 65, 9, 1. — οἵτινες, hernach οἵ. Di. 61, 6, 1. — πόρον Auskunft. — ἐπιτεχνᾶται. zu 1, 63. — τοιόνδε. zu 1, 80, 1.

§ 2. νεογνά, νεογενῆ ist in der attischen Prosa üblicher. — τῶν ἐπιτυχόντων, gew. τῶν τυχόντων der ersten besten. gr. Spr. 50, 4, 2. Platon Rep. 377, b: ἆρα ῥᾳδίως παρήσομεν τοὺς ἐπιτυχόντας ὑπὸ τῶν ἐπιτυχόντων μύθους πλασθέντας ἀκούειν τοὺς παῖδας. — τρέφειν. Spr. 55, 3, 10. (20.) — τοιήνδε, ἐντειλάμενος. zu 1, 117, 3. — ἱέναι. zu 1, 57, 1. — ἐπ' ἑωυτῶν. zu 1, 202, 4. — τὴν ὥρην zur bestimmten, gehörigen Zeit. (Matthiä.) — ἐπαγινέειν erg. τὸν ποιμένα. (Bä.) — τοῦ mit der von den erwähnten Ziegen. gr. Spr. 47, 8, 5. — ἀσήμων unarticulirt. (La) — κνυζήματα, τὰ γοερὰ ἀποφθέγματα. Greg. K. vom ion. Dial. 113. — ῥήξουσι. zu 1, 85, 2.

3ἐγένετο· ὡς γὰρ διέτης χρόνος ἐγεγόνεε ταῦτα τῷ ποιμένι πρήσσοντι, ἀνοίγοντι τὴν θύρην καὶ ἐσιόντι τὰ παιδία ἀμφότερα προσπίπτοντα βεκὸς ἐφώνεον, ὀρέγοντα τὰς χεῖρας. τὰ μὲν δὴ πρῶτα ἀκούσας ἥσυχος ἦν ὁ ποιμήν· ὡς δὲ πολλάκι φοιτέοντι καὶ ἐπιμελομένῳ πολλὸν ἦν τοῦτο τὸ ἔπος, οὕτω δὴ σημήνας τῷ δεσπότῃ ἤγαγε τὰ παιδία κελεύ-4σαντος ἐς ὄψιν τὴν ἐκείνου. ἀκούσας δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ψαμμίτιχος ἐπυνθάνετο οἵτινες ἀνθρώπων βεκός τι καλέουσι, πυνθανόμενος δὲ εὕρισκε Φρύγας καλέοντας τὸν ἄρτον. οὕτω συνεχώρησαν Αἰγύπτιοι καὶ τοιούτῳ σταθμησάμενοι πρήγματι τοὺς Φρύγας πρεσβυτέρους εἶναι ἑ-3ωυτῶν. ὧδε μὲν γενέσθαι τῶν ἱρέων τοῦ Ἡφαίστου ἐν Μέμφι ἤκουον· Ἕλληνες δὲ λέγουσι ἄλλα τε μάταια πολλὰ καὶ ὡς γυναικῶν τὰς γλώσσας ὁ Ψαμμίτιχος ἐκταμὼν τὴν δίαιταν οὕτω ἐποιήσατο τῶν παιδίων παρὰ ταύτῃσι τῇσι γυναιξί.

Κατὰ μὲν δὴ τὴν τροφὴν τῶν παιδίων τοσαῦτα ἔλεγον, ἤκουσα δὲ καὶ ἄλλα ἐν Μέμφι, ἐλθὼν ἐς λόγους τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ Ἡφαίστου. 2καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας τε καὶ ἐς Ἡλίου πόλιν αὐτέων τουτέων εἵνεκεν ἐτραπόμην, ἐθέλων εἰδέναι εἰ συμβήσονται τοῖσι λόγοισι τοῖσι ἐν Μέμφι· οἱ γὰρ Ἡλιοπολῖται λέγονται Αἰγυπτίων εἶναι λογιώτατοι. τὰ μέν νυν θεῖα τῶν ἀπηγημάτων οἷα ἤκουον οὐκ εἰμὶ πρόθυμος ἐξηγέεσθαι, ἔξω ἢ τὰ οὐνόματα αὐτέων μοῦνον, νομίζων πάντας ἀνθρώπους ἴσον περὶ αὐτέων ἐπίστασθαι· τὰ δ' ἂν ἐπιμνησθῶ αὐτέων,

§ 3. *πρήσσοντι.* zu 1, 84, 1. — *ἀνοίγοντι* hängt von *προσπίπτοντα* ab. — *ἐφώνεον.* Di. 63, 2, 2. — *πολλόν* oft wiederholt. zu 1, 98, 1.

§ 4. *βεκός τι. βεκὸς τί* St. gr. Spr. 51, 17, 10. — *καλέοντας* erg. *τοῦτο* s o. gr. Spr. 46, 18. — *καί* verbindet *οὕτω* und *τοιούτῳ σταθμησάμενοι*. Spr. 59, 2 A. (2, 3.) — *σταθμωσάμενοι* will Lh., ebenmässig 9, 37, 2 u. *σταθμούμ.* 2, 150, 2. 7, 237. Diese Formation gebraucht Her. wenigstens sonst. — *ἤκουον.* Später machten sie dennoch den Anspruch dass zuerst in Aegypten Menschen entsprossen seien. Voss Mythol. Br. V S. 62.

C. 3 § 1. *ὧδε* für *οὕτω*, wie *ὅδε* für *οὗτος*. zu 1, 137. — *καὶ ἄλλα* andre Gegenstände Betreffendes. — *ἱρεῦσι.* Durch die Priester wurde „der Vater der Geschichte zugleich Vater der pfäffischen Geschichtfälschung" (Voss Mythol. Br. V S. 75.)

§ 2. *αὐτέων τουτέων εἵνεκα* zu eben diesem Zwecke, die Sache zu erforschen. vgl. 3, 71, 1. Paus. 1, 23, 6: *πολλοῖς αὐτῶν τούτων εἵνεκα ἐς λόγους ἦλθον.* (Va.) — *συμβήσονται, ὁμολογήσουσι* 2, 4, 1. vgl. zu 1, 13. — *πολῖται* bei einem Eigennamen auch 2, 73, 1, sonst *πολιῆται.* — *λογιώτατοι.* zu 1, 1, 1. — *μέν.* Dem entspricht *ὅσα δέ* 2, 4, 1. (St.) — *θεῖα* die Religion betreffende. — *ἀπηγήματα* sagt er, weil das was er über die Bedeutung der Ceremonien erfuhr auf einer Erzählung von Geschichten (Mythen) beruhte. (Lobeck Agl. p. 152.) — *ἔξω ἤ*, attisch *πλήν.* — *αὐτέων, τῶν θεῶν*, in *θείων* enthalten (St.) Di. 43, 3, 7. Anders Lobeck Agl. 1287: dicit se de his rebus nomine tenus nec amplius dicturum esse. Denn gerade die Nennung der beim Cultus erwähnten Götter habe er vermieden nach 2, 61. 86, 1. 170. Aber doch nicht überall. — *ἴσον*, nämlich die Namen? Lobeck erklärt: dasselbe über die Religion (*αὐτέων*) zu glauben, dass nämlich die Geheimlehren nicht zu veröffentlichen seien. vgl. 2, 65, 1. — *λόγοι* Darstellung, Zusammenhang.

ὑπὸ τοῦ λόγου ἐξαναγκαζόμενος ἐπιμνησθήσομαι. ὅσα δὲ ἀνθρωπήια 4
πρήγματα, ὧδε ἔλεγον ὁμολογέοντες σφίσι· πρώτους Αἰγυπτίους ἀν-
θρώπων ἁπάντων ἐξευρέειν τὸν ἐνιαυτόν, δυώδεκα μέρεα δασαμένους
τῶν ὡρέων ἐς αὐτόν. ταῦτα δὲ ἐξευρέειν ἐκ τῶν ἄστρων ἔλεγον. ἄ-
γουσι δὲ τοσῷδε σοφώτερον Ἑλλήνων, ἐμοὶ δοκέειν, ὅσῳ Ἕλληνες
μὲν διὰ τρίτου ἔτεος ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλουσι τῶν ὡρέων εἵνεκεν,
Αἰγύπτιοι δὲ τριηκοντημέρους ἄγοντες τοὺς δυώδεκα μῆνας ἐπάγουσι
ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας πάρεξ τοῦ ἀριθμοῦ, καί σφι ὁ κύκλος
τῶν ὡρέων ἐς τὠυτὸ περιιὼν παραγίνεται. δυώδεκά τε θεῶν ἐπω- 2
νυμίας ἔλεγον πρώτους Αἰγυπτίους νομίσαι καὶ Ἕλληνας παρὰ σφέων
ἀναλαβεῖν· βωμούς τε καὶ ἀγάλματα καὶ νηοὺς θεοῖσι ἀπονεῖμαι σφέ-
ας πρώτους, καὶ ζῷα ἐν λίθοισι ἐγγλύψαι.

Καὶ τουτέων μέν νυν τὰ πλέω ἔργῳ ἐδήλουν οὕτω γενόμενα, βα-
σιλεῦσαι δὲ πρῶτον Αἰγύπτου ἀνθρώπων ἔλεγον Μῆνα. ἐπὶ τούτου
πλὴν τοῦ Θηβαϊκοῦ νομοῦ πᾶσαν Αἴγυπτον εἶναι ἕλος καὶ αὐτῆς εἶναι
οὐδὲν ὑπερέχον τῶν νῦν ἔνερθε λίμνης τῆς Μοίριος ἐόντων, ἐς τὴν
ἀνάπλοος ἀπὸ θαλάσσης ἑπτὰ ἡμερέων ἐστὶ ἀνὰ τὸν ποταμόν. καὶ 5
εὖ μοι ἐδόκεον λέγειν περὶ τῆς χώρης· δῆλα γὰρ δὴ καὶ μὴ προα-
κούσαντι ἰδόντι δέ, ὅστις γε σύνεσιν ἔχει, ὅτι Αἴγυπτος ἐς τὴν Ἕλ-
ληνες ναυτίλλονται ἐστὶ Αἰγυπτίοισι ἐπίκτητός τε γῆ καὶ δῶρον τοῦ

C. 4 § 1. *ὅσα* bezieht sich auf ein vor *ὧδε* zu denkendes *περὶ τούτων*. — *ἔλεγον*, die Priester der genannten Städte. — *σφίσι* mit einander. gr. Spr. 51, 2, 16. — *ἐνιαυτόν*. Das etwas vollkommnere Jahr mit fünf Schalttagen mag dorthin mit dem chaldäischen Sonnendienste gekommen sein. (Voss Mythol. Br. III S. 43. 45. vgl. V S. 78.) Ideler Chron. I S. 94 ff. — *ἐς* könnte fehlen; jetzt ist zu erklären: 12 Theile in dasselbe eintragen. — *ἄγουσι*, *τὸν ἐνιαυτόν* oder *τὰ μέρεα*, wie ähnlich *ὀρτήν*. zu 1, 147. — *δοκέειν*. zu 1, 172, 1. — *διὰ τρίτου ἔτεος* im Anfange jedes dritten, d. h. alle zwei Jahre. (Petavius.) Censorin. de die nat. 18: id tempus *τριετηρίδα* appellabant, quod tertio quoque anno interkalabatur, quamvis biennii circuitus et revera *διετηρίς* esset. (La.) vgl. Clinton F. H. 337, 3. u. 3, 97, 2. — *ἐμβόλιμον* erg. *μῆνα*. (Lh.) — *ἐπεμβάλλουσι* schalten ein, wie *ἐπάγειν*. — *πάρεξ*. zu 1, 14, 1. — *τὠυτό* denselben Zeitpunct. — *περιιών*, der eig. Ausdruck vom Zeitverlauf. vgl. 2, 121, 3. 4, 155, 1 u. zu Thuk. 1, 30, 3. Der Ao. *περιελθεῖν* 2, 93, 3.

§ 2. *νομίσαι* hätten in Gebrauch gebracht. Spr. 53, 5, 1. „Erst durch ionische Ansiedler empfing Aegypten das Sonnenjahr und schuf allmählich den Monaten zwölf grosse Götter. vgl. 2, 82." (Voss Myth. Br. III S. 45.) — *σφέας*. zu 1, 4, 1. — *ζῷα*. zu 1, 70, 1. — *ἔργῳ* durch Belege von Thatsachen. — *ἀνθρώπων*. Die frühern Könige waren Götter. (Lh.) — *αὐτῆς*, *τῆς Αἰγύπτου*, regiert von *τῶν ἐόντων*: nichts von den jetzt unterhalb des Sees des Moeris gelegenen Theilen Aegyptens habe (aus dem Wasser) hervorgeragt. — *λίμνης τῆς Μ.* gew. auch bei Her. *τῆς Μ. λίμνης* etc. gr. Spr. 50, 7, 2. Daneben *ἡ λίμνη ἡ* — 2, 13, 2. 5, 16. 148, 1. (Thuk. 7, 53, 2.) Wenn *λίμνη* voransteht, steht der Name eig. epexegetisch. — *ἀνά*. zu 1. 194, 3.

C. 5. *Αἴγυπτος* der Theil von Aegypten. (Lg.) — *ἐπίκτητος* zugewonnen, durch Anschwemmung. Erläuterung bei C. Ritter Erdkunde I S. 852 ff. — *δῶρον*. zu Arr. An. 5, 6, 5. — *ἡμερέων*. So *ἀνάπλους ἡμέ-*

ποταμοῦ καὶ τὰ κατύπερθε ἔτι τῆς λίμνης ταύτης μέχρι τριῶν ἡμερέων πλόου, τῆς πέρι ἐκεῖνοι οὐδὲν ἔτι τοιόνδε ἔλεγον, ἔστι δ' ἕτερον τοιοῦτο. Αἰγύπτου γὰρ φύσις τῆς χώρης ἐστὶ τοιήδε. πρῶτα μὲν προςπλέων ἔτι καὶ ἡμέρης δρόμον ἀπέχων ἀπὸ γῆς κατεὶς καταπειρητηρίην πηλόν τε ἀνοίσεις καὶ ἐν ἕνδεκα ὀργυιῇσι ἔσεαι. τοῦτο μὲν ἐπὶ 6 τοσοῦτο δηλοῖ πρόχυσιν τῆς γῆς ἐοῦσαν· αὐτῆς δὲ τῆς Αἰγύπτου ἐστὶ μῆκος τὸ παρὰ θάλασσαν ἑξήκοντα σχοῖνοι, κατὰ ἡμέες διαιρέομεν εἶναι Αἴγυπτον ἀπὸ τοῦ Πλινθινήτεω κόλπου μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν τὸ Κάσιον οὖρος τείνει· ταύτης ὦν ἄπο οἱ ἑξήκοντα σχοῖνοί εἰσι. ὅσοι μὲν γὰρ γεωπεῖναί εἰσι ἀνθρώπων, ὀργυιῇσι μεμετρήκασι τὴν χώρην, ὅσοι δὲ ἔσσον γεωπεῖναι, σταδίοισι, οἳ δὲ πολλὴν ἔχουσι, παρασάγγῃσι, οἳ δὲ ἄφθονον λίην, σχοίνοισι. δύναται δὲ ὁ μὲν παρασάγγης τριήκοντα στάδια, ὁ δὲ σχοῖνος ἕκαστος, μέτρον ἐὸν Αἰγύπτιον, ἑξήκοντα στάδια. οὕτω ἂν εἴησαν Αἰγύπτου στάδιοι ἑξακόσιοι καὶ τρισχίλιοι τὸ παρὰ θάλασσαν.

7 Ἐνθεῦτεν μὲν καὶ μέχρι Ἡλίου πόλιος ἐς τὴν μεσόγαιάν ἐστι εὐρέα Αἴγυπτος, ἐοῦσα πᾶσα ὑπτίη τε καὶ ἔνυδρος καὶ ἰλύς. ἔστι δὲ ὁδὸς ἐς τὴν Ἡλίου πόλιν ἀπὸ θαλάσσης ἄνω ἰόντι παραπλησίη τὸ μῆκος τῇ ἐξ Ἀθηνέων ὁδῷ τῇ ἀπὸ τῶν δυώδεκα θεῶν τοῦ βωμοῦ

ρας 2, 8, 2. vgl. 1, 104, 1. 2, 34. Spr. 47, 6, 2. (8, 1.) — τῆς bezieht sich auf das in τά liegende ἡ χώρα. — ἐκεῖνοι, die Priester. (Lh.) — τοιόνδε. zu 1, 164, 1. — ἔστι δ' —, als ob dies nicht das Prädicat zu τὰ κατύπερθε wäre, sondern der Ggs. ἐκεῖνοι (μὲν) οὐδὲν τοιόνδε. Die Anakoluthie zeigt auch der Singular ἕτερον τοιοῦτο. — ἕτερον τοιοῦτο. zu 1, 120, 4. — μέν. Der Ggs. verschwebt in Zwischengedanken, der Sache nach folgt er C. 7. — καταπειρητηρίην Senkblei, nur hier u. 2, 28, 2. vgl. Saumaise zu Sol. 712. — ἀνοίσεις. zu 1, 139. — καὶ ἐν ἕ. ὀ. ἔσεαι und das in einer Tiefe von eilf Klaftern Lg. Der Ausdruck ist seltsam und mir verdächtig: κἂν ἐν (ἐπ') ἕ. ὀ. ἐςέῃς (von ἵημι), das τέ nach πηλόν gestrichen? — μέν erneuert das μέν nach πρῶτα. (Lh.) — ἐπὶ τοσοῦτο so weit hin. (Lg.) So ἐπὶ πολλόν 2, 32, 1. Spr. 68, 38 (42), 1. — πρόχυσιν Anschwemmung, wie 2, 12, 2. (Sch.) So noch bei spätern Dichtern; προχεῖσθαι bei Arr. An. 5, 6, 6, προςχοῦν und πρόςχωσις eb. u. bei Thuk. 2, 102, 8.

C. 6. διαιρέομεν bestimmen, rechnen. vgl. 7, 16, 3. 103, 1. (Sch.) So auch bei Attikern. — οὖρος für ὄρος Bekker. — τείνει sich erstreckt, auch 2, 8, 2. 4, 38. (Sch.) Das Activ wohl nicht so bei Attikern. — ἄπο, eine Anastrophe, die, der att. Prosa fremd, ἀπό auch bei Her. nur hier erleidet. Di. 68, 16, 1. Ueberhaupt erscheint auch bei ihm nach einem Casus so eben nur πέρι (nach einem Genitiv). — ἔσσον für ἧσσον Schäfer — γεωπεῖναι, οἱ μικρὰν καὶ λυπρὰν γῆν ἔχοντες. Tim. Lex. noch 8, 111, 2. (Sch.) Erst von Aristides nachgebraucht. — ἀνθρώπων hängt von ὅσοι ab; üblicher wäre τῶν zugefügt. — εἴησαν. Spr. 63, 6. — Αἰγύπτου hängt von τὸ παρὰ θ. ab.

C. 7. μέν. Dem entspricht ἀπὸ δέ 2, 8, 1. — ὑπτία, ὁμαλή. Suidas. (Sch.) So auch Spätere. — ἔνυδρος für ἄνυδρος Heinicke. vgl. 4, 47. — ἰόντι. Spr. 48, 5, 2. — ἀπὸ — τοῦ. gr. Spr. 47, 9, 19. — βωμοῦ. vgl. 6, 108, 3. Erbaut hatte ihn Hippias auf der ἀγορᾷ. Thuk. 6, 54, 6. (We.) Zweifel an der Richtigkeit der angegebenen Entfernung bei Rennell in Bredows

φερούσῃ ἔς τε Πίσαν καὶ ἐπὶ τὸν νηὸν τοῦ Διὸς τοῦ Ὀλυμπίου. σμικρόν τι τὸ διάφορον εὕροι τις ἂν λογιζόμενος τῶν ὁδῶν τουτέων, τὸ μὴ ἴσας μῆκος εἶναι, οὐ πλέον πεντεκαίδεκα σταδίων· ἡ μὲν γὰρ ἐς Πίσαν ἐξ Ἀθηνέων καταδεῖ πεντεκαίδεκα σταδίων ὡς μὴ εἶναι πεντακοσίων καὶ χιλίων, ἡ δὲ ἐς Ἡλίου πόλιν ἀπὸ θαλάσσης πληροῖ ἐς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον. ἀπὸ δὲ Ἡλίου πόλιος ἄνω ἰόντι στεινή ἐστι 8 Αἴγυπτος. τῇ μὲν γὰρ τῆς Ἀραβίης οὖρος παρατέταται, φέρον ἀπ' ἄρκτου πρὸς μεσαμβρίης τε καὶ νότου, αἰεὶ ἄνω τεῖνον ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν· ἐν τῷ αἱ λιθοτομίαι ἔνεισι αἱ ἐς τὰς πυραμίδας κατατμηθεῖσαι τὰς ἐν Μέμφι. ταύτῃ μὲν λῆγον ἀνακάμπτει ἐς τὰ εἴρηται τὸ οὖρος· τῇ δὲ αὐτὸ ἑωυτοῦ ἐστι μακρότατον, ὡς ἐγὼ ἐπυνθανόμην, δύο μηνῶν αὐτὸ εἶναι τῆς ὁδοῦ ἀπ' ἠοῦς πρὸς ἑσπέρην, τὰ δὲ πρὸς τὴν ἠῶ λιβανωτοφόρα αὐτοῦ τὰ τέρματα εἶναι. τοῦτο 2 μέν νυν τὸ οὖρος τοιοῦτο ἐστί, τὰ δὲ πρὸς Λιβύης τῆς Αἰγύπτου οὖρος ἄλλο πέτρινον τείνει, ἐν τῷ αἱ πυραμίδες ἔνεισι, ψάμμῳ κατειλυμένον, τεταμένον τὸν αὐτὸν τρόπον τὸν καὶ τοῦ Ἀραβίου τὰ πρὸς μεσαμβρίην φέροντα. τὸ ὦν δὴ ἀπ' Ἡλίου πόλιος οὐκέτι πολλὸν χωρίον ὡς εἶναι Αἰγύπτου, ἀλλ' ὅσον τε ἡμερέων τεσσέρων ἀναπλόου

Unters. II S. 387. 593. — καὶ ἐπί und zwar bis. zu 1, 52. 102, 2. — τι. τέ τι? Denn das Asyndeton ist sehr hart. — τὸ μή. gr. Spr. 57, 10, 7. — καταδεῖ ermangelt, ein herodoteisches Compositum, öfter so bei Her. — πληροῖ. Wenn ἐς richtig, so muss πληροῖ intransitiv stehen: ist voll zu der Zahl. Richtig scheint We. πελάσας ἐς τὸν ἀριθμόν 2, 19, 2 zu vergleichen. vgl. 4, 181, 2. (Sch.)

C. 8 § 1. τῇ μέν an der einen Seite. gr. Spr. 50, 1, 21. Dem μέν entspricht τὸ δὲ πρὸς Λιβύης. (We.) — τῆς. τό? τὸ Ἀράβιον ὄρος das nach Arabien zu gelegene § 2. — φέρον sich erstreckend, synonym mit ἔχειν 7, 201. vgl. 4, 99, 2. (Sch.) Sonst gew. καθήκειν, auch bei Her.; über τείνειν zu 2, 6. — πρὸς μεσαμβρίης. Man erwartet den Ac., wie § 2. vgl. jedoch zu 1, 84, 2. — Ἐρυθρήν, bei Her. auch der arabische Meerbusen, als ein Theil des zu 1, 1, 1 erwähnten. vgl. 2, 158. 3. 159. 4, 39—42. (Rennell.) — ἐν Μ. bei M. Spr. 68, 8 (12), 1. — ταύτῃ, wo die Steinbrüche sind. (Sch.) — ἐς τά. zu 1, 92, 3. — εἴρηται, nämlich nach dem rothen Meere. (Sch.) — ἑωυτοῦ. zu 1. 193, 3. — εἶναι. zu ἀγαγέσθαι 1, 65, 3. — τῆς ὁδοῦ bei μῆνες wie sonst bei στάδιοι oder παρασάγγαι. zu 1, 178, 1. vgl. 2, 9. — τὰ δέ in Bezug aber auf die Strecken. — λιβανωτοφόρα. „Dies ist die Gegend von Agab bis Cap Gardefan, also das Land der Samalis. Bestätigt wird Herodots Angabe von neuern brittischen Reisenden." Heeren Ideen II, 1 S. 440.

§ 2. μέν erneuert das μέν nach τῇ § 1. (Lh.) Der arabische Berg verschwindet bei Kairo ganz und es breitet sich die unabsehbare Fläche des Delta aus. (C Ritter.) — τὰ δέ für τὸ δέ Kr. — Αἰγύπτου hängt von τό (τά) ab: was die nach L. zu gelegene Seite Aegyptens betrifft. (Bä.) — κατειλυμένον. Od. ξ, 136: ψαμάθῳ εἰλυμένα πολλῷ. (We.) vgl. Di. 39 in εἰλύω. — τεταμένον. τετραμμένον Bekker. — τρόπον Richtung. zu 1, 189, 2. — Ἀραβίου erg. ὄρους. vgl. § 1. — ὡς εἶναι in so weit es gehört. Di. 55, 1, 1. — Αἰγύπτου zu A. gr. Spr. 47, 6, 9. vgl. 2, 15, 1. 16. 17, 1. — ὅσον τε. zu 1, 126, 1. — ἡμερέων τ. Spr. 47, 6, 2. (8, 1.) — ἀναπλόου während einer Fahrt. Spr. 47, 1, 3. (2, 3.) Di. 47, 2, 2.

στεινή ἐστι Αἴγυπτος ἐοῦσα. τῶν δὲ οὐρέων τῶν εἰρημένων τὸ με-
ταξὺ πεδιὰς μὲν γῆ, στάδιοι δὲ μάλιστα ἐδόκεόν μοι εἶναι τῇ στει-
νότατόν ἐστι. διηκοσίων οὐ πλείους ἐκ τοῦ Ἀραβίου οὔρεος ἐς τὸ Λι-
9 *βυκὸν καλεύμενον. τὸ δ' ἐνθεῦτεν αὖτις εὐρέα Αἴγυπτός ἐστι. πέ-*
φυκε μέν νυν ἡ χώρη αὕτη οὕτω, ἀπὸ δὲ Ἡλίου πόλιος ἐς Θήβας
ἐστὶ ἀνάπλοος ἐννέα ἡμερέων, στάδιοι δὲ τῆς ὁδοῦ ἑξήκοντα καὶ ὀ-
κτακόσιοι καὶ τετρακισχίλιοι, σχοίνων ἑνὸς καὶ ὀγδώκοντα ἐόντων.
οὗτοι συντιθέμενοι (οἱ) στάδιοι Αἰγύπτου τὸ μὲν παρὰ θάλασσαν ἤδη
μοι καὶ πρότερον δεδήλωται ὅτι ἑξακοσίων τέ ἐστι σταδίων καὶ τρι-
σχιλίων, ὅσον δέ τι ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν μέχρι Θηβέων ἐστί,
σημανέω· στάδιοι γάρ εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξακισχίλιοι· τὸ δὲ
ἀπὸ Θηβέων ἐς Ἐλεφαντίνην καλεομένην πόλιν στάδιοι χίλιοι καὶ ὀ-
κτακόσιοί εἰσι.

10 *Ταύτης ὦν τῆς χώρης τῆς εἰρημένης ἡ πολλή, κατά περ οἱ ἱρέες*
ἔλεγον, ἐδόκεε καὶ αὐτῷ μοι εἶναι ἐπίκτητος Αἰγυπτίοισι. τῶν γὰρ
οὐρέων τῶν εἰρημένων τῶν ὑπὲρ Μέμφιν πόλιν κειμένων τὸ μεταξὺ
ἐφαίνετό μοι εἶναί κοτε κόλπος θαλάσσης, ὥσπερ γε τὰ περὶ Ἴλιον
καὶ Τευθρανίην καὶ Ἔφεσόν τε καὶ Μαιάνδρου πεδίον, ὥς γε εἶναι σμι-
2 *κρὰ ταῦτα μεγάλοισι συμβαλέειν· τῶν γὰρ ταῦτα τὰ χωρία προσχω-*
σάντων ποταμῶν ἑνὶ τῶν στομάτων τοῦ Νείλου, ἐόντος πενταστόμου,
οὐδεὶς αὐτῶν πλήθεος πέρι ἄξιος συμβληθῆναι ἐστί. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλ-
λοι ποταμοί, οὐ κατὰ τὸν Νεῖλον ἐόντες μεγάθεα, οἵτινες ἔργα ἀπο-
δεξάμενοι μεγάλα εἰσί· τῶν ἐγὼ φράσαι ἔχω οὐνόματα καὶ ἄλλων

Oder hängt *ἀναπλόου* von *ἡμερέων* ab: während dreier Tage Weges zu Wasser? Ich vermuthe *ἀνάπλοον*. — *στεινότατον* die schmalste Stelle. Kr. zu Xen. An. 3, 4, 20. — *Αἴγυπτος ἐοῦσα* das (wirklich) A. seiende (Land). — *τῶν οὐρέων τὸ μεταξύ* das zwischen den Gebirgen gelegene. (Lg.) vgl. 2, 10, 1. 16. — *τὸ ἐνθεῦτεν.* zu 1, 9, 2.

C. 9. *ἐννέα,* zu wenig meint Sch.; neunzehn will Bredow Unters. II 389. Rennels Ausgleichungsversuche sind wenig befriedigend. — *οὗτοι.* Spr. 61, 6. (7.) Der No. steht als ob gesagt werden sollte: diese Stadien ergeben für den Küstenstrich. — *Αἰγύπτου* hängt von *τὸ μὲν π. θ.* ab. — *πρότερον* 2, 6. — *ἐς* ohne *τήν*: nach einer E. genannten Stadt.

C. 10 § 1. *ὦν* weist auf C. 5 zurück. — *ὑπέρ* bei Attikern so nur mit dem Ge., bei Spätern oft mit dem Ac., sonst auch bei Xen. An. 1, 1, 9. zu Arr. An. 1, 14, 4. — *Μέμφιος πόλιος* vermuthet Bekker. — *εἶναι* gewesen zu sein. Spr. 53, 2, 4. (9.) Ueber die Sache Ritter I S. 852 u. Rennell a. a. St. II S. 591 ff. — *ὥς γε* für *ὥστε* Sch., *ὡς* Eltz. — *εἶναι.* Di. 55, 1, 1. Bei einem Attiker würde es fehlen. Thuk. 4, 36, 3: *ὡς μικρὸν μεγάλῳ εἰκάσαι.* vgl. Dio C. 50, 33. 66, 21. Arr. An. 7, 9, 6: *μικρά, ὥς γε δὴ πρὸς τὰ ἡμέτερα ξυμβαλέειν.*

§ 2. *πενταστόμου.* Sonst erwähnen die Alten sieben Mündungen. Saumaise z. Sol. p. 338. Rennell S. 611 ff. Ritter Erdk. 1 S. 815 ff. — *αὐτῶν* erneuert das *τῶν ποταμῶν.* (Bä.) gr. Spr. 51, 5, 1. vgl. 3, 15, 1. — *ξυμβληθῆναι,* wie 3, 125, 1. gr. Spr. u. Di. 55, 3, 8. (9.) — *κατά.* zu 1, 121. — *μεγάθεα.* zu 1, 202, 1. — *ἀποδεξάμενοί εἰσι.* Di. 56, 1, 2. — *οὐχ ἥκιστα.* gr. Spr. 67, 1, 3. — *Ἀχελῴου.* vgl. Thuk. 2, 102, 2. (Va.)

καὶ οὐκ ἥκιστα Ἀχελῴου, ὃς ῥέων δι᾽ Ἀκαρνανίης καὶ ἐξιεὶς ἐς θάλασσαν τῶν Ἐχινάδων νήσων τὰς ἡμισέας ἤδη ἤπειρον πεποίηκε.

Ἔστι δὲ τῆς Ἀραβίης χώρης, Αἰγύπτου δὲ οὐ πρόσω, κόλ[πος] θαλάσσης ἐσέχων ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς καλεομένης θαλάσσης, μακρὸς οὕτω δή τι καὶ στεινὸς ὡς ἔρχομαι φράσων. μῆκος μὲν πλόου ἀρξαμένῳ ἐκ μυχοῦ διεκπλῶσαι ἐς τὴν εὐρέαν θάλασσαν ἡμέραι ἀναισιμοῦνται τεσσεράκοντα εἰρεσίῃ χρεωμένῳ· εὖρος δὲ τῇ εὐρύτατός ἐστι ὁ κόλπος ἥμισυ ἡμέρης πλόου. ῥηχίη δ᾽ ἐν αὐτῷ καὶ ἄμπωτις ἀνὰ 2 πᾶσαν ἡμέρην γίνεται. ἕτερον τοιοῦτον κόλπον καὶ τὴν Αἴγυπτον δοκέω γενέσθαι κου, τὸν μὲν ἐκ τῆς βορηίης θαλάσσης [κόλπον] ἐσέχοντα ἐπ᾽ Αἰθιοπίης, τὸν δὲ Ἀράβιον, τὸν ἔρχομαι λέξων, ἐκ τῆς νοτίης φέροντα ἐπὶ Συρίης, σχεδὸν μὲν ἀλλήλοισι συντετραίνοντας τοὺς μυχούς, ὀλίγον δέ τι παραλλάσσοντας τῆς χώρης. εἰ ὦν ἐθελήσει 3 ἐκτρέψαι τὸ ῥέεθρον ὁ Νεῖλος ἐς τοῦτον τὸν Ἀράβιον κόλπον, τί μιν κωλύει ῥέοντος τούτου ἐκχωσθῆναι ἐντός γε δισμυρίων ἐτέων; ἐγὼ μὲν γὰρ ἔλπομαί γε καὶ μυρίων ἐντὸς χωσθῆναι ἄν· κοῦ γε δὴ ἐν τῷ προαναισιμωμένῳ χρόνῳ πρότερον ἢ ἐμὲ γενέσθαι οὐκ ἂν χωσθείη κόλπος καὶ πολλῷ μέζων ἔτι τούτου ὑπὸ τοσούτου τε ποταμοῦ καὶ οὕτως ἐργατικοῦ; τὰ περὶ Αἴγυπτον ὦν καὶ τοῖσι λέγουσι αὐτὰ 12 πείθομαι καὶ αὐτὸς οὕτω κάρτα δοκέω εἶναι, ἰδών τε τὴν Αἴγυπτον προκειμένην τῆς ἐχομένης γῆς, κογχύλιά τε φαινόμενα ἐπὶ τοῖσι οὔρεσι καὶ ἅλμην ἐπανθέουσαν, ὥστε καὶ τὰς πυραμίδας δηλέεσθαι, καὶ ψάμμον μοῦνον Αἰγύπτου οὖρος τοῦτο τὸ ὑπὲρ Μέμφιος ἔχον, πρὸς 2

C. 11 § 1. *ἐσέχων.* zu 1, 193, 2. vgl. 2, 158, 2. (We.) — *οὕτω δή τι.* zu 1, 163, 2. — *ἔρχομαι.* zu 1, 5, 2. — *μῆκος* —. zu 1, 72, 2. — *ἀρξαμένῳ, χρεωμένῳ.* Spr. 48, 5, 2. — *μυχοῦ* recessus, wie 4, 21. (Sch.) Die an der Landenge von Suez gelegene Spitze. — *ἥμισυ* passt nur auf den heroopolitischen Busen. (Breiger.)

§ 2. *ῥηχίη — γίνεται,* wie 7, 198, 1. vgl. 8, 129, 1. — *βορηίης,* dem mittelländischen. (We.) — *κόλπον* ist wohl zu streichen. — *νοτίης,* dem indischen Ocean. (We.) — *συντετραίνοντες τοὺς μυχούς* ihre Spizzen bis zur Zusammenkunft mit einander fortbohrend. (Sch.) — *ὀλίγον — χώρης* die an einer geringen Landstrecke (zwischen beiden) sich fortzogen. Dem. 55, 17: *οὗτος ἀξιοῖ με τὸ ὕδωρ, ὅταν τὸ τούτου παραλλάξῃ χωρίον, πάλιν εἰς τὴν ὁδὸν ἐξαγαγεῖν.*

§ 3. *εἰ ἐθελήσει.* zu 1, 109, 2. — *ἐγὼ μέν.* zu 1, 131. — *ἔλπομαι,* dialektisch und poetisch, bei Her. öfter, doch nicht das transitive *ἔλπω.* — *χωσθῆναι ἄν* entspricht dem *ἂν χωσθείη.* Spr. 54, 6, 4. (6.) — *κοῦ. ἤ κου* Va. — *πρότερον ἢ ἐμὲ γενέσθαι* streicht Va. — *καὶ πολλῷ.* Spr. 69, 23, 7. (32, 18.) — *ἐργατικοῦ,* mit Bezug auf Erde und Schlamm die er fortreisst.

C. 12 § 1. *ἰδών τε τήν* für *ἰδὼν τήν τε.* gr. Spr. 69, 59, 2. — *προκειμένην* weiter als Libyen nach Norden vorgestreckt. — *ἅλμη* Salztheilchen, womit der Boden noch jetzt geschwängert sein soll. — *τὰς πυραμίδας* ist Object, Subjectsac. ist *τὴν ἅλμην.* (Sch.) — *δηλέεσθαι.* Di. 39 unter dem W. — *μοῦνον* gehört zu *οὖρος.* (Lg.) — *Αἰγύπτου.* gr. Spr. 47, 28, 1. — *τοῦτο* weist auf 2, 10, 1 hin. — *ἔχον* hängt noch von *ἰδών* ab.

δέ, τῇ χώρῃ οὔτε τῇ Ἀραβίῃ, προσούρῳ ἐούσῃ, τὴν Αἴγυπτον προςεικέλην οὔτε τῇ Λιβύῃ, οὐ μὴν οὐδὲ τῇ Συρίῃ (τῆς γὰρ Ἀραβίης τὰ παρὰ θάλασσαν Σύριοι νέμονται), ἀλλὰ μελάγγαιόν τε καὶ κατερρηγμένην, ὥστε ἐοῦσαν ἰλύν τε καὶ πρόχυσιν ἐξ Αἰθιοπίης κατενηνειγμένην ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. τὴν δὲ Λιβύην ἴδμεν ἐρυθροτέρην τε γῆν καὶ ὑποψαμμοτέρην, τὴν δὲ Ἀραβίην τε καὶ Συρίην ἀργιλωδεστέρην τε καὶ ὑπόπετρον ἐοῦσαν.

13 Ἔλεγον δὲ καὶ τόδε μοι μέγα τεκμήριον περὶ τῆς χώρης ταύτης οἱ ἱρέες, ὡς ἐπὶ Μοίριος βασιλέος, ὅκως ἔλθοι ὁ ποταμὸς ἐπ' ὀκτὼ πήχεας τὸ ἐλάχιστον, ἄρδεσκε Αἴγυπτον τὴν ἔνερθε Μέμφιος· καὶ Μοίρι οὔκω ἦν ἔτεα εἰνακόσια τετελευτηκότι, ὅτε τῶν ἱρέων ταῦτα ἐγὼ ἤκουον. νῦν δέ, ἢν μὴ ἐπ' ἑκκαίδεκα ἢ πεντεκαίδεκα πήχεας ἀναβῇ τὸ ἐλάχιστον ὁ ποταμός, οὐκ ὑπερβαίνει ἐς τὴν χώρην. δοκέουσί τέ μοι Αἰγυπτίων οἱ ἔνερθε τῆς λίμνης τῆς Μοίριος οἰκέοντες τά τε ἄλλα χωρία καὶ τὸ καλεόμενον Δέλτα, ἢν οὕτω ἡ χώρη αὕτη κατὰ λόγον ἐπιδιδῷ ἐς ὕψος [καὶ τὸ ὅμοιον ἀποδιδῷ ἐς αὔξησιν], μὴ κατακλύζοντος αὐτὴν τοῦ Νείλου πείσεσθαι τὸν πάντα χρόνον τὸν 2ἐπίλοιπον Αἰγύπτιοι τό κοτε αὐτοὶ Ἕλληνας ἔφασαν πείσεσθαι. πυθόμενοι γὰρ ὡς ὕεται πᾶσα ἡ χώρη τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' οὐ ποταμοῖσι ἄρδεται κατά περ ἡ σφετέρη, ἔφασαν Ἕλληνας ψευσθέντας κοτὲ ἐλπίδος μεγάλης κακῶς πεινήσειν. τὸ δὲ ἔπος τοῦτο ἐθέλει λέγειν ὡς, εἰ μὴ ἐθελήσει σφι ὕειν ὁ θεὸς ἀλλ' αὐχμῷ διαχρᾶσθαι, λιμῷ οἱ Ἕλληνες αἱρεθήσονται· οὐ γὰρ δή σφι ἐστι ὕδατος οὐδεμία ἄλλη ἀ-
14ποστροφὴ ὅτι μὴ ἐκ τοῦ Διὸς μοῦνον. καὶ ταῦτα μὲν ἐς Ἕλληνας

---

§ 2. πρός ausserdem. Spr. 68, 1, 1. (2, 2.) — προςικέλην für προςεικέλην Br. nach Etym. M. 297, 28: εἴκελος ἐν τῇ συνθέσει ἀεὶ διὰ τοῦ ι. noch 3, 110. 4, 61, 1. 177. (Sch.) Ein nur herodoteisches Wort. Der Ac. hängt noch von ἰδών ab. gr. Spr. 56, 7, 4. — κατερρηγμένην für κατερρηγνυμένην Bekker; über die Form gr. Spr. 40 unter ῥήγνυμι. — ὥστε, ἅτε. zu 1, 8, 1. — πρόχυσιν. zu 2, 5.

C. 13 § 1. ὅκως. zu 1, 11, 1. — τὸ ἐλάχιστον wenigstens. Xen. An. 5, 7, 8: τοὐλάχιστον ἐν ἑκατόν. — ἔνερθε. zu 1, 91, 4. — τελευτηκότι. zu 1, 84, 1. — ἢν für εἰ zwei Hsn. Das εἰ vertheidigt Herm. de part. ἄν p. 104. — ἑκκαίδεκα. So noch jetzt Ritter Erdk. I S. 838 f.

§ 2. κατὰ λόγον nach Verhältniss (zu 1, 134, 1), τοῦ παροιχομένου χρόνου 2, 14, 1. — ἐπιδιδῷ zunimmt. Spr. 52, 2, 8. (9.) — καὶ τὸ — αὔξησιν halt' ich mit Va. für ein Glossem. Denn eine leidliche Erklärung giebt es dafür nicht. Lh. deutet: und wenn der Fluss eben so viel Schlamm abwirft um das Land zu erhöhen als er bis jetzt abgeworfen hat. — Αἰγύπτιοι erneuert den Begriff Αἰγυπτίων οἱ — οἰκέοντες.

§ 3. ὕεται wird beregnet. Di. 48, 15, 13. — κακῶς arg. — ἐθέλει so 5, 80. 6, 37, 2. Eur. Hipp. 865: ἴδω τί λέξαι δέλτος ἥδε μοι θέλει. (Va.) — ὕδατος ἀποστροφή Mittel Wasser zu erlangen. (Sch.) Ungewöhnlich in dieser Verbindung. — ὅτι μή. zu 1, 18, 2. — Διός, als Spenders des Regens.

C. 14 § 1. ἐς Ἕλληνας in Bezug auf die H. verbind' ich mit εἰρη-

Αἰγυπτίοισι ὀρθῶς ἔχοντα εἴρηται· φέρε δὲ νῦν καὶ αὐτοῖσι Αἰγυπτίοισι ὡς ἔχει φράσω. εἴ σφι ἐθέλοι, ὡς καὶ πρότερον εἶπον, ἡ χώρη ἡ ἔνερθε Μέμφιος (αὕτη γάρ ἐστι ἡ αὐξανομένη) κατὰ λόγον τὸν παροιχομένον χρόνον ἐς ὕψος αὐξάνεσθαι, ἄλλο τι ἢ οἱ ταύτῃ οἰκέοντες Αἰγυπτίων πεινήσουσι, εἰ μήτε γε ὕσεταί σφι ἡ χώρη μήτε ὁ ποταμὸς οἷός τ' ἔσται ἐς τὰς ἀρούρας ὑπερβαίνειν; ἡ γὰρ δὴ νῦν γε 2 οὗτοι ἀπονητότατα καρπὸν κομίζονται ἐκ γῆς τῶν τε ἄλλων ἀνθρώπων ἁπάντων καὶ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων· οἳ οὔτε ἀρότρῳ ἀναρρηγνύντες αὔλακας ἔχουσι πόνους οὔτε σκάλλοντες οὔτε ἄλλο ἐργαζόμενοι οὐδὲν τῶν ὦλλοι ἄνθρωποι περὶ λήιον πονέουσι, ἀλλ' ἐπεάν σφι ὁ ποταμὸς αὐτόματος ἐπελθὼν ἄρσῃ τὰς ἀρούρας, ἄρσας δὲ ἀπολίπῃ ὀπίσω, τότε σπείρας ἕκαστος τὴν ἑωυτοῦ ἄρουραν ἐσβάλλει ἐς αὐτὴν ὗς, ἐπεὰν δὲ καταπατήσῃ τῇσι ὑσὶ τὸ σπέρμα, ἄμητον τὸ ἀπὸ τούτου μένει, ἀποδινήσας δὲ τῇσι ὑσὶ τὸν σῖτον οὕτω κομίζεται.

Εἰ ὦν βουλόμεθα γνώμῃσι τῇσι Ἰώνων χρᾶσθαι τὰ περὶ Αἴγυπτον, οἳ φασι τὸ Δέλτα μοῦνον εἶναι Αἴγυπτον, ἀπὸ Περσέος καλεομένης σκοπιῆς λέγοντες τὸ παρὰ θάλασσαν εἶναι αὐτῆς μέχρι Ταριχειῶν τῶν Πηλουσιακῶν, τῇ δὴ τεσσεράκοντά εἰσι σχοῖνοι, τὸ δὲ ἀπὸ θαλάσσης λεγόντων ἐς μεσόγαιαν τείνειν αὐτὴν μέχρι Κερκασώρου πόλιος, κατ' ἣν σχίζεται ὁ Νεῖλος ἔς τε Πηλούσιον ῥέων καὶ ἐς Κάνωβον, τὰ δὲ ἄλλα λεγόντων τῆς Αἰγύπτου τὰ μὲν Λιβύης τὰ δὲ Ἀραβίης εἶναι, ἀποδεικνύοιμεν ἂν τούτῳ τῷ λόγῳ χρεώμενοι Αἰγυπτίοισι οὐκ ἐοῦσαν πρότερον χώρην· ἤ γάρ δή σφι τό γε Δέλτα, ὡς αὐτοὶ 2 λέγουσι Αἰγύπτιοι καὶ ἐμοὶ δοκέει, ἐστὶ κατάρρυτόν τε καὶ νεωστὶ ὡς

15

ται. — Αἰγυπτίοισι gehört zu ἔχω. — φράσω Conj. Ao. Spr. 54, 2, 1. — ἄλλο τι ἤ. zu 1, 109, 2. — ὕσεται passiv. Di. 48, 15, 13.

§ 2. ἡ γάρ. Jetzt ist es freilich anders: denn in der That. — κομίζονται. Spr. 52, 10, 1. — ἀνθρώπων hängt von ἀπονητότατα ab: gr. Spr. 47, 28, 8. — αὐτόματος. Spr. 57, 5, 2. Diphilos 14: ἥκει φερόμεν' αὐτόματα πάντα τἀγαθά. — ἀπολίπῃ. gr. Spr. 52, 2, 11 u. zu 2, 19, 2. — ἐςβάλλει, ἐςίησιν, ἐςελαύνει. zu 1, 14, 3. — ὗς. βοῦς und weiter βουσί We. Doch haben auch andre Alte hier die Schweine fortgepflanzt. — ἄμητος, ein poetisches Wort — τὸ ἀπό. zu 1, 4, 1. — ἀποδινήσας, ἀλοάσας, nur hier, von δῖνος alt für ἅλως.

C. 15 § 1. βουλόμεθα. βουλοίμεθα ist nicht nöthig. gr. Spr. 54, 12, 7. — τὰ περὶ Ἀ. in Bezug auf das A. Betreffende. — εἶναι μέχρι erstrecke sich bis. (Bä.) zu Xen. An. 1, 7, 6. — αὐτῆς, τῆς Αἰγύπτου, von τὰ παρὰ θ. regiert: der Küstenstrich desselben. (Bä.) Dem Sinn (vgl. § 2) und der Stellung nach ist es natürlicher: der Küstenstrich gehöre zu demselben; über εἶναί τινος zu 2, 8, 2. — Ταριχηιέων τῶν Πηλουσιακέων Br. — τὸ ἀπό in der Richtung vom. vgl. 2, 17, 2 u. 3. — λεγόντων auf Ἰώνων bezogen, als ob οἵ nicht eingetreten wäre. (St.) Wohl ein absoluter Ge. (Lh.) Es erneuert das λέγοντες. — τὰ μὲν — εἶναι. vgl. Voss Myth. Br. IV S. 135. — τούτῳ τῷ λόγῳ χρώμενοι, Epanalepsis des εἰ βουλόμεθα — χρᾶσθαι. (Lh.) — ἐοῦσαν. Spr. 56, 7, 2.

§ 2. ἤ γάρ δή für ἤδη γάρ Kr. vgl. 2, 14, 2. (4, 45, 2?) — κατάρρυτον durch Anschwemmung entstanden. (Sch.) Sonst nicht so. —

λόγῳ εἰπεῖν ἀναπεφηνός. εἰ τοίνυν σφι χώρη γε μηδεμία ὑπῆρχε, τί περιεργάζοντο δοκέοντες πρῶτοι ἀνθρώπων γεγονέναι; οὐδὲ ἔδει σφέας ἐς διάπειραν τῶν παιδίων ἰέναι τίνα γλῶσσαν πρώτην ἀπήσουσι. ἀλλ' οὔτε Αἰγυπτίους δοκέω ἅμα τῷ Δέλτα [τῷ] ὑπ' Ἰώνων καλεομένῳ γενέσθαι, αἰεί τε εἶναι ἐξ οὗ ἀνθρώπων γένος ἐγένετο, προϊούσης δὲ τῆς χώρης πολλοὺς μὲν τοὺς ὑπολειπομένους αὐτέων γενέσθαι, πολλοὺς δὲ τοὺς ὑποκαταβαίνοντας. τὸ δ' ὦν πάλαι αἱ Θῆβαι Αἴγυπτος ἐκαλέετο, τῆς τὸ περίμετρον στάδιοί εἰσι εἴκοσι καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξα-

16 κισχίλιοι. εἰ ὦν ἡμεῖς ὀρθῶς περὶ αὐτέων γινώσκομεν, Ἴωνες οὐκ εὖ φρονέουσι περὶ Αἰγύπτου· εἰ δὲ ὀρθή ἐστι ἡ τῶν Ἰώνων γνώμη, Ἕλληνάς τε καὶ αὐτοὺς Ἴωνας ἀποδείκνυμι οὐκ ἐπισταμένους λογίζεσθαι, οἳ φασι τρία μόρια εἶναι γῆν πᾶσαν, Εὐρώπην τε καὶ Ἀσίην καὶ Λιβύην. τέταρτον γάρ σφεας ἔδει προσλογίζεσθαι Αἰγύπτου τὸ Δέλτα, εἰ μήτε γέ ἐστι τῆς Ἀσίης μήτε τῆς Λιβύης. οὐ γὰρ δὴ ὁ Νεῖλός γέ ἐστι κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ὁ τὴν Ἀσίην οὐρίζων τῆς Λιβύης. τοῦ Δέλτα δὲ τούτου κατὰ τὸ ὀξὺ περιρρήγνυται ὁ Νεῖλος, ὥστε ἐν τῷ μεταξὺ Ἀσίης τε καὶ Λιβύης γίνοιτ' ἄν.

17 Καὶ τὴν μὲν Ἰώνων γνώμην ἀπίεμεν, ἡμεῖς δὲ ὧδέ κῃ περὶ τούτων λέγομεν, Αἴγυπτον μὲν πᾶσαν εἶναι ταύτην τὴν ὑπ' Αἰγυπτίων οἰκεομένην κατά περ Κιλικίην τὴν ὑπὸ Κιλίκων καὶ Ἀσσυρίην τὴν ὑπ' Ἀσσυρίων, οὔρισμα δὲ Ἀσίῃ καὶ Λιβύῃ οἴδαμεν οὐδὲν ἐὸν ὀρθῷ λόγῳ εἰ μὴ τοὺς Αἰγυπτίων οὔρους. εἰ δὲ τῷ ὑπ' Ἑλλήνων νενομισμένῳ χρησόμεθα, νομιεῦμεν Αἴγυπτον πᾶσαν ἀρξαμένην ἀπὸ Καταδούπων τε καὶ Ἐλεφαντίνης πόλιος δίχα διαιρέεσθαι καὶ ἀμφοτέρων τῶν ἐπωνυμιέων ἔχεσθαι· τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς εἶναι τῆς Λιβύης

2 τὰ δὲ τῆς Ἀσίης. ὁ γὰρ δὴ Νεῖλος ἀρξάμενος ἐκ τῶν Καταδούπων

εἰπεῖν. Di. 55, 1, 1. — *ἀναπεφηνός.* zu 1, 165, 2. — *τί περιεργάζοντο* wie kamen sie dazu so Nichtiges, Unbegründetes zu treiben, bezogen auf 2, 2, 1 ff. — *οὐδέ. οὐδὲ γάρ?* — *τῶν παιδίων.* gr. Spr. 61, 6, 4. — *ἀπήσουσι.* Sonst *ἰέναι.* zu 1, 57, 1. Doch ist das *ἀπ-* hier leicht erklärlich. — *τῷ*, das zweite, möchte man streichen (gr. Spr. 50, 12, 8); doch ist es erklärbar: zugleich mit dem Delta, nämlich dem. — *ὑποκαταβαίνειν* nach und nach hinabgehen, gen Norden. (Sch.) — *αἱ Θῆβαι* umfasst auch den Namen des zugehörigen Landes: Thebais. — *ἐκαλέετο.* Spr. 63, 6.

C. 16. *μόρια.* Spr. 60, 2, 3. — *ἔδει* für *δεῖ* Kr. gr. Spr. 53, 2, 7. — *ἐστὶ τῆς* gehört zu. zu 2, 8, 2. — *οὐρίζων τῆς* abgrenzend von, eine ungewöhnliche Construction. Soph. Phil. 635: *ἡμᾶς πολὺ πέλαγος ὁρίζει τῆς Ὀδυσσέως νεώς.* — *τῆς Λιβύης* für *τῇ Λιβύῃ* We. u. eine Hs. — *τὸ ὀξύ* die Südspitze, wie 2, 17, 3. 97. Bei Andern *κορυφή.* Saumaise z. Sol. p. 338. — *γίνοιτ' ἄν, τὸ Δέλτα.*

C. 17 § 1. *ἡμεῖς δέ.* Di. 50, 1, 10. — *κῃ* für *καί* Reiske. — *οἴδαμεν.* Di. 38, 7, 1. — *τῷ νενομισμένῳ, οὐρίσματι.* (Lh.) Wohl substantivirt: das Angenommene. — *νομιεῦμεν* für *νομιοῦμεν* Kr. Di. 31, 3, 3.

§ 2. *ἀρξάμενος ἐκ* von — an. gr. Spr. 56, 8, 6. — *τὸ ἀπό.* zu 2,

ῥέει μέσην Αἴγυπτον σχίζων ἐς θάλασσαν. μέχρι μέν νυν Κερκασώρου πόλιος ῥέει εἷς ἐὼν ὁ Νεῖλος, τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης τῆς πόλιος σχίζεται τριφασίας ὁδούς. καὶ ἡ μὲν πρὸς ἠῶ τρέπεται, τὸ καλέεται Πηλούσιον στόμα, ἡ δὲ ἑτέρη τῶν ὁδῶν πρὸς ἑσπέρην ἔχει· τοῦτο δὲ Κανωβικὸν στόμα κέκληται. ἡ δὲ δὴ ἰθέα τῶν ὁδῶν τῷ Νείλῳ ἐστὶ ἥδε· ἄνωθεν φερόμενος ἐς τὸ ὀξὺ τοῦ Δέλτα ἀπικνέεται, τὸ δὲ ἀπὸ 3 τούτου σχίζων μέσον τὸ Δέλτα ἐς θάλασσαν ἐξίει, οὔτε ἐλαχίστην μοῖραν τοῦ ὕδατος παρεχόμενος ταύτῃ οὔτε ἥκιστα οὐνομαστήν, τὸ καλέεται Σεβεννυτικὸν στόμα. ἔστι δὲ καὶ ἕτερα διφάσια στόματα ἀπὸ τοῦ Σεβεννυτικοῦ ἀποσχισθέντα, φέροντα ἐς θάλασσαν· τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε, τῷ μὲν Σαϊτικὸν αὐτέων, τῷ δὲ Μενδήσιον. τὸ δὲ Βολβίτινον στόμα καὶ τὸ Βουκολικὸν οὐκ ἰθαγενέα στόματά ἐστι ἀλλ' ὀρυκτά.

Μαρτυρέει δέ μοι τῇ γνώμῃ, ὅτι τοσαύτη ἐστὶ Αἴγυπτος ὅσην 18 τινὰ ἐγὼ ἀποδείκνυμι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ Ἄμμωνος χρηστήριον γενόμενον· τὸ ἐγὼ τῆς ἐμεωυτοῦ γνώμης ὕστερον περὶ Αἴγυπτον ἐπυθόμην. οἱ γὰρ δὴ ἐκ Μαρέης τε πόλιος καὶ Ἄπιος οἰκέοντες Αἰγύπτου τὰ πρόσουρα Λιβύῃ, αὐτοί τε δοκέοντες εἶναι Λίβυες καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι καὶ ἀχθόμενοι τῇ περὶ τὰ ἱρὰ θρησκίῃ βουλόμενοι θηλέων βοῶν μὴ ἔργεσθαι ἔπεμψαν ἐς Ἄμμωνα, φάμενοι οὐδὲν σφίσι τε καὶ Αἰγυπτίοισι κοινὸν εἶναι· οἰκέειν τε γὰρ ἔξω τοῦ Δέλτα καὶ οὐκ ὁμο- 2 λογέειν αὐτοῖσι, βούλεσθαί τε πάντων σφίσι ἐξεῖναι γεύεσθαι. ὁ δὲ θεός σφεας οὐκ ἔα ποιέειν ταῦτα, φὰς Αἴγυπτον εἶναι ταύτην τὴν ὁ Νεῖλος ἐπιὼν ἄρδει, καὶ Αἰγυπτίους εἶναι τούτους οἳ ἔνερθε Ἐλεφαντίνης πόλιος οἰκέοντες ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τούτου πίνουσι. οὕτω σφι

15, 1. — τριφασίας, herodoteisch, wie διφάσια 1, 18, 1. — ὁδοὺς σχίζεται, wie σχίσματα σχίζεσθαι. Spr. 46, 4. (6.) — ὅ. 61, 6, 4. (7, 8.) „Er führt die Mündungen nicht in ihrer geographischen Folge nach einander auf, daher einige Unbestimmtheiten bleiben." Ritter Erdk. I S. 815 ff. — ἔχει. zu 1, 180, 2.

§ 3. οὔτε ἐλαχίστην. Spr. 67, 1, 3. — παρέχεται. gr. Spr. 52, 8, 2. vgl. 2, 20, 2. — Σαϊτικόν. gr. Spr. 48, 3, 6. — ἰθαγενέα von Natur entstanden, poetisch und so bei Her. nur hier, ἰθαιγενής Od. ξ, 203, wie hier eine Hs.

C. 18 § 1. μοι. So οἱ τῇ γνώμῃ 1, 109, 1. — ὅσην τινά. Di. 51, 14, 1. — τὸ Ἄ. χρ. γενόμενον. zu Ἀσινάγεω 1, 109, 1. — τῆς ἐμ. γνώμης für τῇσι ἐμ. γνώμῃσι Va.: als meine Ansicht entstand. — περὶ Αἴγυπτον in A. umher. zu 1, 24. 4. über A. könnte hier nur περὶ Αἰγύπτου heissen, was Va. wollte. — οἱ ἐκ. zu 1, 4, 2. — αὐτοί, im Ggs. zu den libyschen Nachbaren, synonym mit καὶ αὐτοί. — τε. Dem entspricht das καί vor ἀχθόμενοι. — καὶ οὐ. gr. Spr. 59, 1, 10. — θρησκίῃ Cultus, religiöse Bräuche, noch „2, 37, 2." (We.) θρησκηίῃ will Br. Attisch θρησκεία. — μὴ ἔργεσθαι, γεύεσθαι § 2. — φάμενοι. Spr. u. Di. 38, 4, 1. (3.)

§ 2. ὁμολογέειν, in Ansichten, Sitten und Gebräuchen. — ἐπιών begehend, durchfliessend, „wie ἐπέρχεται 2, 19, 1. 97." (Sch. u. Bä.) vgl. zu Arr. An. 2, 7, 9. — ἀπὸ τοῦ. zu 1, 188.

19ταῦτα ἐχρήσθη· ἐπέρχεται δὲ ὁ Νεῖλος, ἐπεὰν πληθύῃ, οὐ μόνον τὸ Δέλτα ἀλλὰ καὶ τοῦ Λιβυκοῦ τε λεγομένου χώρου εἶναι καὶ τοῦ Ἀραβίου ἐνιαχῇ καὶ ἐπὶ δύο ἡμερέων ἑκατέρωθι ὁδόν, καὶ πλεῦν ἔτι τούτου καὶ ἔλασσον.

Τοῦ ποταμοῦ δὲ φύσιος πέρι οὔτε τι τῶν ἱρέων οὔτε ἄλλου οὐ2δενὸς παραλαβεῖν ἐδυνάσθην. πρόθυμος δὲ ἔα τάδε παρ' αὐτέων πυθέσθαι, ὅ τι κατέρχεται μὲν ὁ Νεῖλος πληθύων ἀπὸ τροπέων τῶν θερινέων ἀρξάμενος ἐπ' ἑκατὸν ἡμέρας, πελάσας δ' ἐς τὸν ἀριθμὸν τουτέων τῶν ἡμερέων ὀπίσω ἀπέρχεται, ἀπολείπων τὸ ῥέεθρον, ὥστε βραχὺς τὸν χειμῶνα ἅπαντα διατελέει ἐὼν μέχρι οὗ αὖτις τροπέων 3τῶν θερινέων. τουτέων ὦν πέρι οὐδενὸς οὐδὲν οἷός τ' ἐγενόμην παραλαβεῖν [παρὰ] τῶν Αἰγυπτίων, ἱστορέων αὐτοὺς ἥντινα δύναμιν ἔχει ὁ Νεῖλος τὰ ἔμπαλιν πεφυκέναι τῶν ἄλλων ποταμῶν. ταῦτά τε δὴ [τὰ λελεγμένα] βουλόμενος εἰδέναι ἱστόρεον καὶ ὅ τι αὔρας ἀποπνε-20ούσας μοῦνος πάντων ποταμῶν οὐ παρέχεται. ἀλλ' Ἑλλήνων μέν τινες ἐπίσημοι βουλόμενοι γενέσθαι σοφίην ἔλεξαν περὶ τοῦ ὕδατος τούτου τριφασίας ὁδούς, τῶν τὰς μὲν δύο τῶν ὁδῶν οὐδ' ἀξιῶ μνησθῆναι εἰ μὴ ὅσον σημῆναι βουλόμενος μοῦνον. τῶν ἡ ἑτέρη μὲν λέγει τοὺς ἐτησίας ἀνέμους εἶναι αἰτίους πληθύειν τὸν ποταμόν, κωλύοντας ἐς θάλασσαν ἐκρέειν τὸν Νεῖλον. πολλάκις δὲ ἐτησίαι μὲν οὐκ ὦν

C. 19 § 1. *μοῦνον* für *μόνον* Br. — *εἶναι.* Di. 55, 4, 8. — *τοῦ χώρου ἐνιαχῇ.* zu 1, 199, 4 — *καὶ ἐπὶ δύο.* zu 1, 95, 1. — *ἑκατέρωθι*, attisch *ἑκατέρωθεν*. — *τῶν ἱρέων*, der bei *παραλαμβάνειν* ungew. Ge. wie bei *πυνθάνεσθαι*, doch *παραλαμβάνειν παρά τινος* § 3, wo mir *παρά* zw.

§ 2. *ἔα.* Di. 38, 2, 9. — *ὅ τι.* *διότι* 2, 24. — *ἀπὸ τροπέων.* Kr. hist. philol. Studien 1 S. 202. — *πελάσας ἐς*, weniger als *πληροῖ ἐς* 2, 7. (We.) — *ἀπέρχεται*, von dem überschwemmten Lande. — *ἀπολείπων* steht intransitiv, wie 2, 22, 3 u. 93, 3, und *τὸ ῥέεθρον* ist der Ac. des Bezuges. (Sch.) zu 2, 14, 2. Doch hart; vielleicht schrieb Her. *ἀπέργεται ἀπολείπων* er wird fallend (93, 3) in seinem Gewässer eingeschränkt. Spr. 52, 4, 2. Dabei kann man *ὀπίσω* zu *ἀπολείπων* ziehen, wie 2, 14, 2. — *μέχρι οὗ.* zu 1, 181, 1. — *αὖτις* ist etwas hart eingeschoben. Di. 68, 5, 4.

§ 3. *τὰ ἔμπαλιν.* zu 1, 207, 2. — *πεφυκέναι* hängt von *δύναμιν ἔχει* ab (Spr. 50, 5 (6), 6). Doch ist dabei eine Attraction der gr. Spr. 61, 6, 8 E. erwähnten Art: welcher Einfluss es macht dass der N. eine entgegengesetzte Beschaffenheit hat als die andern Ströme. — *τῶν ἄλλων* hängt von *τὰ ἔμπαλιν* ab, wie *τούτων* 2, 121, 1; anders 2, 35, 1. — *τὰ λελεγμένα. τὰ λεγόμενα* einige Hsn. Her. schrieb wohl keins von beiden. — *αὔρας.* Schol. Soph. Aj. 683: *διαφέρουσα ἀλλήλων (αὔρα καὶ ἄνεμος) τῷ μὲν τὴν αὔραν ἐπὶ τῶν ἐξ ὑγρῶν ἐκπνοῶν τάττεσθαι, τὸν δὲ ἄνεμον ἐπὶ τῶν ἐν ἀέρι πνευμάτων.* (La.) Ich lese dort *τῷ τὴν μέν.*

C. 20 § 1. *μέν* nach *ἀλλά* für *μήν*, wie 2, 29, 1. 32, 1. zu Xen. An. 1, 7, 6. — *ὁδούς.* zu 1, 95, 1. — *τάς.* zu 1, 18, 1. — *μέν.* Dem entspricht *ἡ δὲ τρίτη* 2, 22, 1. — *τῶν ὁδῶν* ist wohl zu streichen. vgl. jedoch Herm. zu So. Phi. 315. — *ὅσον* in wiefern, erg. *μνησθήσομαι.* Spr. 62, 4. A. (1.) — *ἡ ἑτέρη*, die des Thales nach Seneca Q. n. 4, 2. vgl. Diod. 1, 38. (La.) — *αἰτίους εἶναι* mit dem Inf. auch 2, 26 u. neben *τοῦ* 3, 12, 2. Kr. zu Xen. An. 6, 4, 8. — *ἐκρέειν.* Spr. 55, 3, 18. — *ὦν.* Di. 69, 62, 3.

ἔπνευσαν, ὁ δὲ Νεῖλος τὠυτὸ ἐργάζεται. πρὸς δέ, εἰ ἐτησίαι αἴτιοι 2
ἦσαν, χρῆν καὶ τοὺς ἄλλους ποταμούς, ὅσοι τοῖσι ἐτησίῃσι ἀντίοι ῥέ-
ουσι, ὁμοίως πάσχειν καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ τῷ Νείλῳ, καὶ μᾶλλον ἔτι
τοσούτῳ ὅσῳ ἐλάσσονες ἐόντες ἀσθενέστερα τὰ ῥεύματα παρέχονται.
εἰσὶ δὲ πολλοὶ μὲν ἐν τῇ Συρίῃ ποταμοί, πολλοὶ δὲ ἐν τῇ Λιβύῃ, οἳ
οὐδὲν τοιοῦτο πάσχουσι οἷόν τι καὶ ὁ Νεῖλος. ἡ δ' ἑτέρη ἀνεπιστη-21
μονεστέρη μέν ἐστι τῆς λελεγμένης, λόγῳ δὲ εἰπεῖν θωυμασιωτέρη· ἣ
λέγει ἀπὸ τοῦ Ὠκεανοῦ ῥέοντα αὐτὸν ταῦτα μηχανᾶσθαι, τὸν δ' Ὠκε-
ανὸν γῆν πέρι πᾶσαν ῥέειν. ἡ δὲ τρίτη τῶν ὁδῶν, πολλὸν ἐπιεικε-22
στάτη ἐοῦσα, μάλιστα ἔψευσται. λέγει γὰρ δὴ οὐδ' αὐτὴ οὐδέν, φα-
μένη τὸν Νεῖλον ῥέειν ἀπὸ τηκομένης χιόνος, ὃς ῥέει μὲν ἐκ Λιβύης
διὰ μέσων Αἰθιόπων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς Αἴγυπτον. κῶς ὦν δῆτα ῥέοι
ἂν ἀπὸ χιόνος, ἀπὸ τῶν θερμοτάτων [τόπων] ῥέων ἐς τὰ ψυχρότερα;
[τῶν τὰ πολλά ἐστι ἀνδρί γε λογίζεσθαι τοιούτων πέρι οἵῳ τε ἐόντι,
ὡς οὐδὲ οἰκὸς ἀπὸ χιόνος μιν ῥέειν.] πρῶτον μὲν καὶ μέγιστον μαρ-2
τύριον οἱ ἄνεμοι παρέχονται πνέοντες ἀπὸ τῶν χωρέων τουτέων θερ-
μοί· δεύτερον δέ, ὅτι ἄνομβρος ἡ χώρη καὶ ἀκρύσταλλος διατελέει
ἐοῦσα, ἐπὶ δὲ χιόνι πεσούσῃ πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ὗσαι ἐν πέντε ἡμέρῃ-
σι, ὥστε εἰ ἐχιόνιζε, ὕετο ἂν ταῦτα τὰ χωρία. τρίτα δέ, οἱ ἄνθρω-
ποι ὑπὸ τοῦ καύματος μέλανες ἐόντες· ἰκτῖνοι δὲ καὶ χελιδόνες δι' ἔ-3
τεος ἐόντες οὐκ ἀπολείπουσι, γέρανοι δέ, φεύγουσαι τὸν χειμῶνα τὸν
ἐν τῇ Σκυθικῇ χώρῃ γινόμενον, φοιτέωσι ἐς χειμασίην ἐς τοὺς τόπους
τούτους. εἰ τοίνυν ἐχιόνιζε καὶ ὅσον ὦν ταύτην τὴν χώρην δι' ἧς τε
ῥέει καὶ ἐκ τῆς ἄρχεται ῥέων ὁ Νεῖλος, ἦν ἂν τούτων οὐδέν, ὡς ἡ

---

§ 2. *πρός.* zu 1, 126, 1. — *χρῆν.* gr. Spr. 53, 2, 7. — *ὁμοίως* bei *πάσχειν* wie *κακῶς* neben *κακά;* mit *τοιοῦτο* unten. — *Συρίῃ,* Kappadokien nach 1, 72, 1. (Lh.) Doch erwähnen auch westliche Passatwinde Aristot. Meteor. 2, 6 u. Diod. 1, 39. (We.) — *καὶ ὁ.* Spr. 69, 28, 6. (32, 13.)

C. 21. *ἡ ἑτέρη,* die des Hekataeos. vgl. Schol. Apoll. Rh. 4, 259. (Bä.) — *λόγῳ εἰπεῖν.* Di. 55, 1, 1. — *ταῦτα,* das Steigen und Fallen. — *πέρι.* Di. 68, 4, 6.

C. 22 § 1. *ἐπιεικεστάτη* scheinbarste. (Sch.) zu 1, 85, 1. — *οὐδέν.* gr. Spr. 51, 16, 13 — *μέσων.* gr. Spr. 50, 11, 6 — *τόπων* fehlt in einigen Hsn. — *τὰ πολλά.* Die Stelle ist verfälscht, wohl etwas ausgefallen. Vollkommen wortwidrig ist die angenommene Erklärung: davon ist das Meiste für einen Mann der etc. so beschaffen dass es nicht einmal wahrscheinlich ist etc.

§ 2. *δευτέρον δέ.* erg. *μαρτύριόν ἐστι.* — *ὅτι* der Umstand dass. — *ἄνομβρος.* Ein Irrthum des Her. — *ἀκρύσταλλος* eislos, nur hier. — *ἐπί.* zu 1, 170, 2. Die Angabe vielleicht nach dem Klima von Halikarnassos oder Thurioi. (We.) — *τρίτα* drittens, erg. *μαρτύριόν εἰσι.*

§ 3. *ἐόντες* bei *ἀπολείπειν* wie bei *παύομαι* etc. Spr. 56, 5, 2. — *ἀπολείπουσι* höre auf. zu 2, 19, 2. — *χειμασίην* Ueberwinterung, unattisch. — *καὶ ὅσον ὦν* auch noch so wenig. (Lg.) gr. Spr. 51, 15, 3. — *ἐχιόνιζε τήν.* Di. 48, 15, 13. — *ἦν ἄν* würde statt finden. — *ἐλέγχει* darthut.

23ἀνάγκῃ ἐλέγχει. ὁ δὲ περὶ τοῦ Ὠκεανοῦ λέξας ἐς ἀφανὲς τὸν μῦθον ἀνενείκας οὐκ ἔχει ἔλεγχον· οὐ γάρ τινα ἔγωγε οἶδα ποταμὸν Ὠκεανὸν ἐόντα, Ὅμηρον δὲ ἤ τινα τῶν πρότερον γενομένων ποιητέων δοκέω τὸ οὔνομα εὑρόντα ἐς τὴν ποίησιν ἐσενείκασθαι.

24 Εἰ δὲ δεῖ μεμψάμενον γνώμας τὰς προκειμένας αὐτὸν περὶ τῶν ἀφανέων γνώμην ἀποδέξασθαι, φράσω διότι μοι δοκέει πληθύεσθαι ὁ Νεῖλος τοῦ θέρεος. τὴν χειμερινὴν ὥρην ἀπελαυνόμενος ὁ ἥλιος ἐκ τῆς ἀρχαίης διεξόδου ὑπὸ τῶν χειμώνων ἔρχεται τῆς Λιβύης τὰ ἄνω. ὡς μέν νυν ἐν ἐλαχίστῳ δηλῶσαι, πᾶν εἴρηται· τῆς γὰρ ἂν ἀγχοτάτω ᾖ χώρης οὗτος ὁ θεὸς καὶ κατ' ἥντινα, ταύτην οἰκὸς διψῆν τε ὑδάτων μάλιστα καὶ τὰ ἐγχώρια ῥεύματα μαραίνεσθαι τῶν ποτα-

25μῶν. ὡς δὲ ἐν πλέονι λόγῳ δηλῶσαι, ὧδε ἔχει. διεξιὼν τῆς Λιβύης τὰ ἄνω ὁ ἥλιος τάδε ποιέει. ἅτε διὰ παντὸς τοῦ χρόνου αἰθρίου τε ἐόντος τοῦ ἠέρος τοῦ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία καὶ ἀλεεινῆς τῆς χώρης ἐούσης, οὐκ ἐόντων ἀνέμων ψυχρῶν, διεξιὼν ποιέει οἷόν περ καὶ τὸ θέρος ἔωθε ποιέειν ἰὼν τὸ μέσον τοῦ οὐρανοῦ· ἕλκει γὰρ ἐπ' ἑωυτὸν τὸ ὕδωρ, ἑλκύσας δὲ ἀπωθέει ἐς τὰ ἄνω χωρία, ὑπολαμβάνοντες 2δὲ οἱ ἄνεμοι καὶ διασκιδνάντες τήκουσι· καὶ εἰσὶ οἰκότως οἱ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρης πνέοντες, ὅ τε νότος καὶ ὁ λίψ, ἀνέμων πολλὸν τῶν πάντων ὑετώτατοι. δοκέει δέ μοι οὐδὲ πᾶν τὸ ὕδωρ τὸ ἐπέτεον ἑκάστοτε ἀποπέμπεσθαι τοῦ Νείλου ὁ ἥλιος, ἀλλὰ καὶ ὑπολείπεσθαι περὶ ἑωυτόν. πρηϋνομένου δὲ τοῦ χειμῶνος ἀπέρχεται ὁ ἥλιος ἐς μέσον τὸν οὐρανὸν ὀπίσω, καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη ὁμοίως ἀπὸ πάντων ἕλκει 3τῶν ποταμῶν. τέως δὲ οἱ μὲν ὀμβρίου ὕδατος συμμισγομένου πολλοῦ αὐτοῖσι, ἅτε ὑομένης τε τῆς χώρης καὶ κεχαραδρωμένης, ῥέουσι μεγάλοι· τοῦ δὲ θέρεος τῶν τε ὄμβρων ἐπιλειπόντων αὐτοὺς καὶ ὑπὸ

C. 23 *ὁ λέξας* 2, 24. — *ἐς ἀφανές* auf eine dunkle, fabelhafte Ursache. (Bä.) — *μῦθον* für *λόγον* dialektisch und poetisch. — *ἔλεγχον* Grund. (Lg.) Beweiskraft

C. 24. *αὐτόν* man selbst. gr. Spr. 51, 6, 3. vgl. 55, 2, 6. — *πληθύεσθαι*, das Passiv, noch 2, 93, 3. (Sch.) — *τῆς ἀρχαίης* der sonstigen (scheinbaren) Bahn. — *χειμώνων* frigora G. G. Bredow, Winterstürme Lg. Es schwebt wohl Beides vor: Winterwetter. vgl. 4, 62, 2. — *τὰ ἄνω*. vgl. *ἰὼν τὸ μέσον* 2, 25, 1. *ἤιε τὰ ἄνω* 2, 26. gr. Spr. 46, 6, 2. — *μέν νυν*. Di. 69, 52, 2. — *δηλῶσαι*. Di. 55, 1, 1. — *εἴρηται*, nämlich mit dem folgenden Perioden. — *ὁ θεός*, *ὁ ἥλιος*. (We.) — *κατ' ἥντινα* bezeichnet die unmittelbarere Verbindung. — *ὑδάτων*. gr. Spr. 47, 14.

C. 25 § 1. *αἴθριος* ist der attischen Prosa fremd. — *διασκιδνάντες*. Di. 40 unter *σκίδνημι*.

§ 2. *ὑετός* regnerisch, als Adjectiv ungewöhnlich; sonst, doch auch unattisch, *ὑέτιος*. Daher will Buttmann ausführl. gr. Spr. 69 A. 6*) *ὑετιώτατος*. — *ἐπέτεος*, *ἐπέτειος* das sie alljährig an sich zieht. (Lg.) — *τοῦ Νείλου* gehört zu *τὸ ὕδωρ*. — *ὑπολείπεσθαι* behalten, als ihr Nahrungsmittel, meinte man. vgl Aristot. Meteor. 2. 2. (We.)

§ 3. *τέως δέ* inzwischen, während des Winters. (Lh.) — *οἱ μέν* die andern, Ggs. *ὁ δὲ Νεῖλος*. — *κεχαραδρωμένης* von Giessbächen

τοῦ ἡλίου ἑλκόμενοι ἀσθενέες εἰσί. ὁ δὲ Νεῖλος, ἐὼν ἄνομβρος, ἑλκόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, μοῦνος ποταμῶν τοῦτον τὸν χρόνον οἰκότως αὐτὸς ἑωυτοῦ ῥέει πολλῷ ὑποδεέστερος ἢ τοῦ θέρεος· τότε μὲν γὰρ μετὰ πάντων τῶν ὑδάτων ἴσον ἕλκεται, τὸν δὲ χειμῶνα μοῦνος πιέζεται. οὕτω τὸν ἥλιον νενόμικα τούτων αἴτιον εἶναι. αἴτιος δὲ 26 ὡυτὸς οὗτος κατὰ γνώμην τὴν ἐμὴν καὶ τὸν ἠέρα ξηρὸν τὸν ταύτῃ εἶναι, διακαίων τὴν διέξοδον αὐτοῦ· οὕτω τῆς Λιβύης τὰ ἄνω θέρος αἰεὶ κατέχει. εἰ δὲ ἡ στάσις ἤλλακτο τῶν ὡρέων καὶ τοῦ οὐρανοῦ τῇ μὲν νῦν ὁ βορέης τε καὶ ὁ χειμὼν ἑστᾶσι, ταύτῃ μὲν τοῦ νότου ἦν ἡ στάσις καὶ τῆς μεσαμβρίης, τῇ δὲ ὁ νότος νῦν ἕστηκε, ταύτῃ δὲ ὁ βορέης, εἰ ταῦτα οὕτω εἶχε, ὁ ἥλιος ἂν ἀπελαυνόμενος ἐκ μέσου τοῦ οὐρανοῦ ὑπὸ τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ βορέω ἤιε ἂν τὰ ἄνω τῆς Εὐρώπης κατά περ νῦν τῆς Λιβύης ἔρχεται, διεξιόντα δ' ἂν μιν διὰ πάσης Εὐρώπης ἔλπομαι ποιέειν ἂν τὸν Ἴστρον τά περ νῦν ἐργάζεται τὸν Νεῖλον. τῆς αὔρης δὲ πέρι, ὅτι οὐκ ἀποπνέει, τήνδε ἔχω γνώμην, ὡς 27 κάρτα ἀπὸ θερμέων χωρέων οὐκ οἰκός ἐστι οὐδὲν ἀποπνέειν, αὔρη δὲ ἀπὸ ψυχροῦ τινος φιλέει πνέειν.

Ταῦτα μέν νυν ἔστω ὡς ἔστι τε καὶ ὡς ἀρχὴν ἐγένετο· τοῦ δὲ 28 Νείλου τὰς πηγὰς οὔτε Αἰγυπτίων οὔτε Λιβύων οὔτε Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἀπικομένων ἐς λόγους οὐδεὶς ὑπέσχετο εἰδέναι, εἰ μὴ ἐν Αἰγύπτῳ ἐν Σάϊ πόλι ὁ γραμματιστὴς τῶν ἱρῶν χρημάτων τῆς Ἀθηναίης. οὗτος δ' ἔμοιγε παίζειν ἐδόκεε, φάμενος εἰδέναι ἀτρεκέως. ἔλεγε δὲ ὧδε, εἶναι δύο οὔρεα ἐς ὀξὺ τὰς κορυφὰς ἀπηγμένα, μεταξὺ Συήνης τε πόλιος κείμενα τῆς Θηβαΐδος καὶ Ἐλεφαντίνης, οὐνόματα δὲ εἶναι τοῖσι οὔρεσι τῷ μὲν Κρῶφι τῷ δὲ Μῶφι· τὰς ὦν δὴ πη- 2 γὰς τοῦ Νείλου, ἐούσας ἀβύσσους, ἐκ τοῦ μέσου τῶν οὐρέων τουτέων

---

durchschnitten noch 7, 176, 3. (Sch.) Ein seltenes Wort. — *μεγάλοι.* Spr. 57, 5, 1. — *ἑωυτοῦ.* eig. eine Verdoppelung: *ὑποδεέστερος ἑωυτοῦ καὶ ὑποδεέστερος ἢ τοῦ θέρεος.* Di. 49, 8 A. — *πιέζεται*, indem er Wasser verliert.

C. 26. *αὐτοῦ, τοῦ ἀέρος*: den Luftstrich durch den die Sonne geht. (Arndt de pron. refl. p. 27.) — *ταύτῃ μέν — ταύτῃ δέ.* gr. Spr. 69, 16, 2. vgl. 2, 42, 1. 102, 2. — *εἰ ταῦτα οὕτω εἶχε*, epanaleptische Zusammenfassung der vorhergehenden Bedingungssätze. zu 1, 57, 1. — *ἄν — ἄν.* zu 1, 191, 3. — *τῆς Λ., τὰ ἄνω τῆς Λ.* (Lg.). — *ποιέειν ἄν, ὅτι ἂν ἐποίει.* Spr. 54, 6, 4. (6.) — *ἐργάζεται τὸν Ν.* Spr. 46, 8. (12.)

C 27. *τῆς αὔρης* 2, 19, 3. — *πέρι* was anbetrifft. gr. Spr. 68, 31, 3. — *τήνδε.* Spr. 61, 6, 2. (7, 1.) vgl. 2, 55, 2. — *κάρτα* gehört wohl zu *θερμῶν.* zu Thuk. 1, 137, 4. — *θερμέων* für *θερμῶν* Br.

C. 28 § 1. *ἀρχήν.* zu 1, 9, 1. — *ἀπικομένων ἐς Λ.* wie 2, 32, 1. 3, 52, 3. 4, 128. (Sch.) Das gew. *ἐς λόγους ἔρχεσθαι* 2, 44, 1. gr. Spr. 48, 9, 1. — *ὑπέσχετο* gab vor. — *γραμματιστής* Rentmeister. (Heeren.) Attisch *ταμίας.* — *ἀπιγμένα. ἀπηγημένα* eine Hs., *ἀπηγμένα* Bekker. „Unstreitig ward hier nicht sowohl die Quelle des Stromes, als vielmehr der Anfang seines Einströmens nach Aegypten verstanden, an den Nilkataracten." (Ritter Endk. I S. 523.)

ῥέειν, καὶ τὸ μὲν ἥμισυ τοῦ ὕδατος ἐπ' Αἰγύπτου ῥέειν καὶ πρὸς βορέην ἄνεμον, τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ ἐπ' Αἰθιοπίης τε καὶ νότου. ὡς δὲ ἄβυσσοί εἰσι αἱ πηγαί, ἐς διάπειραν ἔφη τούτου Ψαμμίτιχον Αἰγύπτου βασιλέα ἀπικέσθαι· πολλέων γὰρ αὐτὸν χιλιάδων ὀργυιέων πλεξάμενον κάλον κατεῖναι ταύτῃ καὶ οὐκ ἐξικέσθαι ἐς βυσσόν. οὕτω μὲν δὴ ὁ γραμματιστής, εἰ ἄρα ταῦτα γενόμενα ἔλεγε, ἀπέφαινε, ὡς ἐμὲ κατανοέειν, δίνας τινὰς ταύτῃ ἐούσας ἰσχυρὰς καὶ παλιρροίην, οἷα δὲ ἐμβάλλοντος τοῦ ὕδατος τοῖσι οὔρεσι, μὴ δύνασθαι κατιεμένην καταπειρητηρίην ἐς βυσσὸν ἰέναι. ἄλλου δὲ οὐδενὸς οὐδὲν ἐδυνάμην πυθέσθαι, ἀλλὰ τοσόνδε μὲν ἄλλο ἐπὶ μακρότατον ἐπυθόμην, μέχρι μὲν Ἐλεφαντίνης πόλιος αὐτόπτης ἐλθών, τὸ δ' ἀπὸ τούτου ἀκοῇ ἤδη ἱστορέων.

29 ἀπ' Ἐλεφαντίνης πόλιος ἄνω ἰόντι ἄναντές ἐστι χωρίον· ταύτῃ ὦν δεῖ τὸ πλοῖον διαδήσαντας ἀμφοτέρωθεν κατά περ βοῦν πορεύεσθαι· ἢν δὲ ἀποῤῥαγῇ, τὸ πλοῖον οἴχεται φερόμενον ὑπ' ἰσχύος τοῦ 2ῥόου. τὸ δὲ χωρίον τοῦτό ἐστι ἐπ' ἡμέρας τέσσερας πλόος, σκολιὸς δὲ ταύτῃ κατά περ ὁ Μαίανδρος ἐστὶ ὁ Νεῖλος· σχοῖνοι δὲ δυώδεκά εἰσι οὗτοι τοὺς δεῖ τούτῳ τῷ τρόπῳ διεκπλῶσαι. καὶ ἔπειτα ἀπίξεαι ἐς πεδίον λεῖον, ἐν τῷ νῆσον περιῤῥέει ὁ Νεῖλος· Ταχομψὼ οὔνομα αὐτῇ ἐστί.

Οἰκέουσι δὲ τὰ ἀπ' Ἐλεφαντίνης ἄνω Αἰθίοπες ἤδη καὶ τῆς νήσου τὸ ἥμισυ, τὸ δὲ ἥμισυ Αἰγύπτιοι. ἔχεται δὲ τῆς νήσου λίμνη μεγάλη, τὴν πέριξ νομάδες Αἰθίοπες νέμονται· τὴν διεκπλώσας ἐς τοῦ 3Νείλου τὸ ῥέεθρον ἥξεις, τὸ ἐς τὴν λίμνην ταύτην ἐκδιδοῖ. καὶ ἔπειτα ἀποβὰς παρὰ τὸν ποταμὸν ὁδοιπορίην ποιήσεαι ἡμερέων τεσσεράκοντα· σκόπελοί τε γὰρ ἐν τῷ Νείλῳ ὀξέες ἀνέχουσι καὶ χοιράδες πολλαί εἰσί, δι' ὧν οὐκ οἷά τέ ἐστι πλέειν. διεξελθὼν δὲ ἐν τῇσι τεσσεράκοντα ἡμέρῃσι τοῦτο τὸ χωρίον αὖτις ἐς ἕτερον πλοῖον ἐμβὰς δυώδεκα ἡμέρας πλεύσεαι καὶ ἔπειτα ἵξεαι ἐς πόλιν μεγάλην τῇ οὔνο4μά ἐστι Μερόη· λέγεται δὲ αὕτη ἡ πόλις εἶναι μητρόπολις τῶν ἄλλων

---

§ 2. ἐς διάπειραν, uneig. 2, 77, 1. vgl. 1, 47, 1. — κάλον, κάλων, Di. 16, 6, 4. — εἰ — ἔλεγε, εἰ ταῦτα ἅπερ ἔλεγε ἐγένετο „wirklich geschehen ist." (We.) gr. Spr. 57, 3, 7. — ὡς ἐμὲ κατανοέειν so viel ich einsehe. Di. 55, 1, 1. — μὴ δύνασθαι. Uebergang zum Infinitiv, als ob ἔλεγε statt ἀπέφαινε stände.

C. 29 § 1. ἀλλὰ — μέν. zu 2, 20, 1. — ἐπὶ μακρότατον ἐπυθόμην war das am weitesten (hin)Reichende was ich erfuhr, nämlich (Sch.) zu 1, 171, 1. — διαδήσαντας zu beiden Seiten angebunden. (Sch.) Um es zu ziehen. Ueber das Subject Spr. 55, 2, 4. (6.) — ἀποῤῥαγῇ, τὸ πλεῖον, wenn es abreisst. Doch kann man τὸ πλοῖον mit auch zu diesem Verbum ziehen.

§ 2. ἐπ' ἡ. zu 1, 18, 1. — οὗτοι dies. Spr. 61, 6. (7.) — ἀπίξεαι. zu 1, 139. — Ταχομψώ. zu 1, 71, 1. — ἤδη, local. zu Thuk. 2, 96, 3. eb. 3, 95, 1: Φωκεῦσιν ἤδη ὅμορος ἡ Βοιωτία ἐστίν. —

§ 3. οἷά τε. zu 1, 194, 3.

Αἰθιόπων. οἱ δ' ἐν ταύτῃ Δία θεῶν καὶ Διόνυσον μούνους σέβονται, τούτους τε μεγάλως τιμῶσι, καί σφι μαντήιον Διὸς κατέστηκε. στρατεύονται δ' ἐπεάν σφεας ὁ θεὸς οὗτος κελεύῃ διὰ θεσπισμάτων, καὶ τῇ ἂν κελεύῃ, ἐκεῖσε. ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς πόλιος πλέων ἐν ἴσῳ 30 χρόνῳ ἄλλῳ ἥξεις ἐς τοὺς αὐτομόλους ἐν ὅσῳ περ ἐξ Ἐλεφαντίνης ἦλθες ἐς τὴν μητρόπολιν τὴν Αἰθιόπων. τοῖσι δὲ αὐτομόλοισι τούτοισι οὔνομά ἐστι Ἀσμάχ· δύναται δὲ τοῦτο τὸ ἔπος κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν οἱ ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς παριστάμενοι βασιλέι. ἀπέστησαν δὲ αὗται τέσσερες καὶ εἴκοσι μυριάδες Αἰγυπτίων τῶν μαχίμων ἐς τοὺς Αἰθίοπας τούτους δι' αἰτίην τοιήνδε. ἐπὶ Ψαμμιτίχου βασι- 2 λέος φυλακαὶ κατέστασαν ἔν τε Ἐλεφαντίνῃ πόλι πρὸς Αἰθιόπων καὶ ἐν Δάφνῃσι τῇσι Πηλουσίῃσι ἄλλη πρὸς Ἀραβίων καὶ Σύρων καὶ ἐν Μαρέῃ πρὸς Λιβύης ἄλλη. ἔτι δὲ ἐπ' ἐμεῦ καὶ Περσέων κατὰ ταὐτὰ αἱ φυλακαὶ ἔχουσι ὡς καὶ ἐπὶ Ψαμμιτίχου ἦσαν· καὶ γὰρ ἐν Ἐλεφαντίνῃ Πέρσαι φρουρέουσι καὶ ἐν Δάφνῃσι. τοὺς ὦν δὴ Αἰγυπτίους τρία ἔτεα φρουρήσαντας ἀπέλυε οὐδεὶς τῆς φρουρῆς· οἱ δὲ βουλευσάμενοι καὶ κοινῷ λόγῳ χρησάμενοι πάντες ἀπὸ τοῦ Ψαμμιτίχου ἀποστάντες ἤισαν ἐς Αἰθιοπίην. Ψαμμίτιχος δὲ πυθόμενος ἐδίωκε· 3 ὡς δὲ κατέλαβε, ἐδέετο πολλὰ λέγων καί σφεας θεοὺς πατρωίους ἀπολιπεῖν οὐκ ἔα καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας. τῶν δέ τινα λέγεται δείξαντα τὸ αἰδοῖον εἰπεῖν, ἔνθα ἂν τοῦτο ᾖ, ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐνθαῦτα καὶ τέκνα καὶ γυναῖκας. οὗτοι ἐπείτε ἐς Αἰθιοπίην ἀπίκοντο, διδοῦσι σφέας αὐτοὺς τῷ Αἰθιόπων βασιλέι. ὁ δέ σφεας τῷδε ἀντιδωρέεται· ἦσαν οἱ διάφοροί τινες γεγονότες τῶν Αἰθιόπων· τούτους ἐκέλευε ἐξελόντας τὴν ἐκείνων γῆν οἰκέειν. τούτων δὲ ἐσοικισθέντων ἐς τοὺς Αἰθίοπας ἡμερώτεροι γεγόνασι Αἰθίοπες ἤθεα μαθόντες Αἰγύπτια.

Μέχρι μέν νυν τεσσέρων μηνῶν πλόου καὶ ὁδοῦ γινώσκεται ὁ 31 Νεῖλος πάρεξ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ ῥεύματος· τοσοῦτοι γὰρ συμβαλλομένῳ μῆνες εὑρίσκονται ἀναισιμούμενοι ἐξ Ἐλεφαντίνης πορευομένῳ ἐς τοὺς αὐτομόλους τούτους. ῥέει δὲ ἀπ' ἑσπέρης τε καὶ ἡλίου δυσμέων. τὸ

---

§ 4. *ἄλλων*. zu 1, 193, 2. — *Δία, Ἀμμοῦν* 2, 42, 3. — *Διόνυσον*, den Osiris 2, 42, 1. — *ἐκεῖσε*. zu 1, 182

C. 30 § 1. *δύναται* bedeutet. vgl. 4, 192, 2. 6, 98. 2. (Sch. u. Lh.) zu Thuk. 7, 58, 3. — *οἱ παριστάμενοι*, der No. (hier und an den beiden andern Stellen), weil *δύναται* so viel ist als *ἐστι:* bedeutet, heisst; ähnlich sagte man *ἀκούει κόλαξ*. (Matthiä.) — *ἀπέστησαν αὗται* dies waren — die abfielen gr. Spr. 47, 28, 4. — *τῶν μαχίμων* der Kriegerkaste. (Bä.)

§ 2. *κατέστασαν*, *καθέστασαν*. — *πρός*. Di. 52, 3, 1. — *ἔχουσι*. zu 1, 79, 2.

§ 3. *οὐκ ἔα* widerrieth, ermahnte sie (dass sie) nicht. vgl. 5, 96. (Va.) — *τέκνα καὶ γ*. zu 1, 164, 2. — *δείξαντα*. *δέξαντα* Br. auch 4, 79, 3. 6, 61, 3. bis 4. 8, 137, 3. 9, 82, 2. — *τούτους* ist Objekt zu *ἐξελόντας*, zu dem als Subject *τοὺς Αἰγυπτίους* zu denken ist. — *ἐξαιρεῖν* vertreiben, wie 5, 16, 1. 7, 106. (Sch.)

C. 31. *τοσοῦτοι* für *οὗτοι* Reiske.

δὲ ἀπὸ τοῦδε οὐδεὶς ἔχει σαφέως φράσαι· ἐρῆμος γάρ ἐστι ἡ χώρη
32αὕτη ὑπὸ καύματος. ἀλλὰ τάδε μὲν ἤκουσα ἀνδρῶν Κυρηναίων φαμένων ἐλθεῖν τε ἐπὶ τὸ Ἄμμωνος χρηστήριον καὶ ἀπικέσθαι ἐς λόγους Ἐτεάρχῳ τῷ Ἀμμωνίων βασιλέι, καί κως ἐκ λόγων ἄλλων ἀπικέσθαι ἐς λέσχην περὶ τοῦ Νείλου, ὡς οὐδεὶς αὐτοῦ οἶδε τὰς πηγάς, καὶ τὸν Ἐτέαρχον φάναι ἐλθεῖν κοτε παρ' αὐτὸν Νασαμῶνας ἄνδρας· τὸ δὲ ἔθνος τοῦτο ἐστι μὲν Λιβυκόν, νέμεται δὲ τὴν Σύρτιν τε καὶ 2τὴν πρὸς ἠῶ χώρην τῆς Σύρτιος οὐκ ἐπὶ πολλόν· ἀπικομένους δὲ τοὺς Νασαμῶνας καὶ εἰρωτεωμένους εἴ τι ἔχουσι πλέον λέγειν περὶ τῶν ἐρήμων τῆς Λιβύης, φάναι παρὰ σφίσι γενέσθαι ἀνδρῶν δυναστέων παῖδας ὑβριστάς, τοὺς ἄλλα τε μηχανᾶσθαι ἀνδρωθέντας περισσὰ καὶ δὴ καὶ ἀποκληρῶσαι πέντε ἑωυτῶν ὀψομένους τὰ ἐρῆμα 3τῆς Λιβύης καὶ εἴ τι πλέον (ἂν) ἴδοιεν τῶν τὰ μακρότατα ἰδομένων. τῆς γὰρ Λιβύης τὰ μὲν κατὰ τὴν βορηίην θάλασσαν ἀπ' Αἰγύπτου ἀρξάμενοι μέχρι Σολόεντος ἄκρης, τῇ τελευτᾷ τὰ τῆς Λιβύης, παρήκουσι παρὰ πᾶσαν Λίβυες καὶ Λιβύων ἔθνεα πολλά, πλὴν ὅσον Ἕλληνες καὶ Φοίνικες ἔχουσι· τὰ δ' ὑπὲρ θαλάσσης τε καὶ τῶν ἐπὶ θάλασσαν κατηκόντων ἀνθρώπων [τὰ κατύπερθε], θηριώδης ἐστὶ ἡ Λιβύη· τὰ δὲ κατύπερθε τῆς θηριώδεος ψάμμος τέ ἐστι καὶ ἄνυδρος δεινῶς καὶ 4ἐρῆμος πάντων. ἐπεὶ ὦν τοὺς νεηνίας ἀποπεμπομένους ὑπὸ τῶν ἡλίκων, ὕδασί τε καὶ σιτίοισι εὖ ἐξηρτυμένους, ἰέναι τὰ πρῶτα μὲν διὰ τῆς οἰκεομένης, ταύτην δὲ διεξελθόντας ἐς τὴν θηριώδεα ἀπικέσθαι, ἐκ δὲ ταύτης τὴν ἐρῆμον διεξιέναι, τὴν ὁδὸν ποιευμένους πρὸς ζέφυ-

C. 32 § 1. *λέσχη* auch 9, 71, 2, dichterisch und dialektisch. vgl. zu 1, 153, 1. — *πρὸς ἠῶ τῆς Σύρτιος.* gr Spr. 47, 10, 6. — *ἐπὶ πολλόν.* zu 2, 5.

§ 2. *πλέον* mehr als man gewöhnlich wisse. — *ἄν* fügt Kr. hinzu. — *ὑβριστάς* verwegene. (Heeren.) — *περισσά* Uebermässiges, über das gewöhnliche Mass Ausschweifendes. — *πέντε*, die wohl Begleitung hatten, so dass sie eine kleine Caravane bildeten. (Heeren II, 1 S. 203.) — *τὰ ἐρῆμα καὶ εἰ.* gr. Spr. (u. Di.) 59, 2, 4. vgl. 65, 5, 9.

§ 3. *τὰ κατὰ τὴν β. θ.* was die Nordküste anbetrifft. (Bä.) Oder das *τά* hängt von *παρήκουσι* ab und *παρὰ πᾶσαν* ist ein (vervollständigender) Pleonasmos (Lh.) Für jene Erklärung spricht das ähnliche *τὰ ὑπέρ* etc. und *τὰ κατύπερθε* etc. „Gemeint ist die Berberei". (Heeren 2, 1 S. 7.) — *τῇ* für *ἡ* Kr. *ᾗ* Reiske. — *τὰ τῆς* für *τῆς* derselbe. — *τὰ κατύπερθε* als blosse Wiederholung des *τὰ ὑπέρ* etc. wäre müssig; *τῶν κατηκόντων* davon abhängen zu lassen nicht ganz passend; es wird daher als aus dem folgenden entstanden zu streichen sein. „Gemeint ist Biledulgerid." (Heeren.) — *ψάμμος* für *ψαμμώδης*. Denn als Subjekt ist noch *ἡ Λιβύη* zu denken. „Gemeint ist die Sahara." (Heeren)

§ 4. *εἶπον* für *ἐπεί* Reiske, nämlich *οἱ Κυρηναῖοι*, als Bericht des Etearchos. vgl. 33, 1. *ἐκεῖ* oder *ἐκείνους* Bekker. Herm. z. Virg. n. 241 lässt den Nachsatz mit *διεξελθόντας δέ* anfangen. Allein in solcher Weise hat Her. das *δέ* meines Wissens im Nachsatze nicht gebraucht. Noch weniger zulässig ist Matthiäs Meinung dass zu *ἐξηρτυμένους* das folgende *ἰέναι* auch zu denken sei. — *πρὸς ζέφυρον α*, südwestlich meint Heeren II, 1 S. 203. — *πολλὸν καὶ ἐν π.* zu Spr. 59, 2 A. (2, 3.)

ρον ἄνεμον, διεξελθόντας δὲ χῶρον πολλὸν ψαμμώδεα καὶ ἐν πολλῇσι ἡμέρῃσι ἰδεῖν δή κοτε δένδρεα ἐν πεδίῳ πεφυκότα, καί σφεας προσελθόντας ἅπτεσθαι τοῦ ἐπεόντος ἐπὶ τῶν δενδρέων καρποῦ, ἁπτομένοισι δέ σφι ἐπελθεῖν ἄνδρας μικρούς, μετρίων ἐλάσσονας ἀνδρῶν, λαβόντας δὲ ἄγειν σφέας· φωνῆς δὲ οὔτε τι τῆς ἐκείνων τοὺς Νασα-5 μῶνας γινώσκειν οὔτε τοὺς ἄγοντας τῶν Νασαμώνων. ἄγειν τε δὴ αὐτοὺς δι' ἑλέων μεγίστων, καὶ διεξελθόντας ταῦτα ἀπικέσθαι ἐς πόλιν, ἐν τῇ πάντας εἶναι τοῖσι ἄγουσι τὸ μέγαθος ἴσους, χρῶμα δὲ μέλανας. παρὰ δὲ τὴν πόλιν ῥέειν ποταμὸν μέγαν, ῥέειν δὲ ἀπ' ἑσπέρης αὐτὸν πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα, φαίνεσθαι δὲ ἐν αὐτῷ κροκοδείλους.

Ὁ μὲν δὴ τοῦ Ἀμμωνίου Ἐτεάρχου λόγος ἐς τοῦτό μοι δεδηλώσθω, πλὴν ὅτι ἀπονοστῆσαί τε ἔφασκε τοὺς Νασαμῶνας, ὡς οἱ Κυρηναῖοι ἔλεγον, καὶ ἐς τοὺς οὗτοι ἀπίκοντο ἀνθρώπους, γόητας εἶναι πάντας· τὸν δὲ δὴ ποταμὸν τοῦτον τὸν παραρρέοντα καὶ Ἐτέαρχος συνεβάλλετο εἶναι Νεῖλον, καὶ δὴ καὶ ὁ λόγος οὕτω αἱρέει. ῥέει γὰρ ἐκ Λιβύης ὁ Νεῖλος καὶ μέσην τάμνων Λιβύην· καὶ ὡς ἐγὼ 2 συμβάλλομαι, τοῖσι ἐμφανέσι τὰ μὴ γινωσκόμενα τεκμαιρόμενος, τῷ Ἴστρῳ ἐκ τῶν ἴσων μέτρων ὁρμᾶται. Ἴστρος τε γὰρ ποταμὸς ἀρξάμενος ἐκ Κελτῶν καὶ Πυρήνης πόλιος ῥέει μέσην σχίζων τὴν Εὐρώπην. οἱ δὲ Κελτοί εἰσι ἔξω Ἡρακλέων στηλέων, ὁμουρέουσι δὲ Κυνησίοισι, οἳ ἔσχατοι πρὸς δυσμέων οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένων. τελευτᾷ δὲ ὁ Ἴστρος ἐς θάλασσαν τὴν τοῦ Εὐξείνου πόντου, τῇ Ἰστρίην οἱ Μιλησίων οἰκέουσι ἄποικοι. ὁ μὲν δὴ Ἴστρος, ῥέει 34 γὰρ δι' οἰκευμένης, πρὸς πολλῶν γινώσκεται, περὶ δὲ τῶν τοῦ Νείλου πηγέων οὐδεὶς ἔχει λέγειν· ἀοίκητός τε γάρ ἐστι καὶ ἐρῆμος ἡ Λιβύη δι' ἧς ῥέει. περὶ δὲ τοῦ ῥεύματος αὐτοῦ, ἐπ' ὅσον μακρότατον ἱστορεῦντα ἦν ἐξικέσθαι, εἴρηται· ἐκδιδοῖ δὲ ἐς Αἴγυπτον. ἡ δὲ Αἴγυπτος τῆς ὀρεινῆς Κιλικίης μάλιστά κῃ ἀντίη κέεται· ἐνθεῦτεν δὲ ἐς Σινώπην τὴν ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ πέντε ἡμερέων ἰθέα ὁδὸς εὐ-

---

§ 5. τῶν N., τι τῆς φωνῆς τῶν N. (St.) — πόλιν, Timbuctu? — ποταμόν, den Niger, bei den Eingebornen Joliba genannt? Heeren II, 1 S. 17 u. 206.

C. 33 § 1. πλὴν ὅτι mit Bezug auf das im Vorhergehenden Liegende: ich will weiter nichts hinzufügen. (St.) — ἐς τούς. Spr. 51, 11, 2. (51, 12). — γόητας. Der Glaube an Zauberei und Amulete ist nach Mungo Park unter den Negervölkern allgemein verbreitet. Heeren (204). — συνεβάλλετο. zu 1, 68, 2. — αἱρέει. zu 1, 132, 1. — ἐκ Λ. καὶ τάμνων. gr. Spr. 59, 2, 3.

§ 2. τοῖς ἐμφανέσι. zu τεκμαιρόμενος 1, 57, 1. — ἐκ τῶν ἴσων μέτρων aus derselben Gegend, unter demselben Meridian. (Bä.) vgl. ἐξισοῦσθαι 2, 34. — ἔξω. ἔσω Clericus; doch wurde gelegentlich Alles was nach dem Ocean zu lag ἔξω στηλῶν Ἡρακλείων genannt. (We.) — Κυνησίοισι. vgl. 4, 49, 2. (Va.) — ῥέων nach θάλασσαν und διὰ πάσης Εὐρώπης nach πόντου ist mit Va. gestrichen.

ζώνῳ ἀνδρί· ἡ δὲ Σινώπη τῷ Ἴστρῳ ἐκδιδόντι ἐς θάλασσαν ἀντίον κέεται. οὕτω τὸν Νεῖλον δοκέω διὰ πάσης τῆς Λιβύης διεξιόντα ἐξισοῦσθαι τῷ Ἴστρῳ.

35 Νείλου μέν νυν πέρι τοσαῦτα εἰρήσθω, ἔρχομαι δὲ περὶ Αἰγύπτου μηκυνέων τὸν λόγον, ὅτι πλέω θωυμάσια ἔχει ἢ ἄλλη πᾶσα χώρη καὶ ἔργα λόγου μέζω παρέχεται πρὸς πᾶσαν χώρην· τούτων εἵνεκα πλέω περὶ αὐτῆς εἰρήσεται.

Αἰγύπτιοι ἅμα τῷ οὐρανῷ τῷ κατὰ σφέας ἐόντι ἑτεροίῳ καὶ τῷ ποταμῷ φύσιν ἀλλοίην παρεχομένῳ ἢ οἱ ἄλλοι ποταμοί, τὰ πολλὰ πάντα ἔμπαλιν τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι ἐστήσαντο ἤθεά τε καὶ νόμους· ἐν τοῖσι αἱ μὲν γυναῖκες ἀγοράζουσι καὶ καπηλεύουσι, οἱ δὲ 2ἄνδρες κατ' οἴκους ἐόντες ὑφαίνουσι. ὑφαίνουσι δὲ οἱ μὲν ἄλλοι ἄνω τὴν κρόκην ὠθέοντες, Αἰγύπτιοι δὲ κάτω. τὰ ἄχθεα οἱ μὲν ἄνδρες ἐπὶ τῶν κεφαλέων φορέουσι, αἱ δὲ γυναῖκες ἐπὶ τῶν ὤμων. οὐρέουσι αἱ μὲν γυναῖκες ὀρθαί, οἱ δὲ ἄνδρες κατήμενοι. εὐμαρίῃ χρέωνται ἐν τοῖσι οἴκοισι, ἐσθίουσι δὲ ἔξω ἐν τῇσι ὁδοῖσι, ἐπιλέγοντες ὡς τὰ μὲν αἰσχρὰ ἀναγκαῖα δὲ ἐν ἀποκρύφῳ ἐστὶ ποιέειν χρεών, τὰ δὲ μὴ αἰσχρὰ ἀναφανδόν. ἱρᾶται γυνὴ μὲν οὐδεμία οὔτε ἔρσενος θεοῦ οὔτε θηλέης, ἄνδρες δὲ πάντων τέ καὶ πασέων. τρέφειν τοὺς τοκέας τοῖσι μὲν παισὶ οὐδεμία ἀνάγκη μὴ βουλομένοισι, τῇσι δὲ θυγατράσι πᾶσα

36 ἀνάγκη καὶ μὴ βουλομένῃσι. οἱ ἱρέες τῶν θεῶν τῇ μὲν ἄλλῃ κομέουσι, ἐν Αἰγύπτῳ δὲ ξυρεῦνται. τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι νόμος ἅμα κήδεϊ κεκάρθαι τὰς κεφαλὰς τοὺς μάλιστα ἱκνέεται· Αἰγύπτιοι δὲ ὑπὸ τοὺς θανάτους ἀνιεῖσι τὰς τρίχας αὔξεσθαι τάς τε ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ 2τῷ γενείῳ, τέως ἐξυρημένοι. τοῖσι μὲν ἄλλοισι ἀνθρώποισι χωρὶς θηρίων ἡ δίαιτα ἀποκέκριται, Αἰγυπτίοισι δὲ ὁμοῦ θηρίοισι ἡ δίαιτά ἐστι. ἀπὸ πυρῶν καὶ κριθέων ὤλλοι ζώουσι, Αἰγυπτίων δὲ τῷ ποιευμένῳ ἀπὸ τούτων τὴν ζόην ὄνειδος μέγιστόν ἐστι, ἀλλ' ἀπ' ὀλυρέων ποι-

---

C. 34. ἐπ' ὅσον. ὅσον ἐπί? wie 2, 29, 1. 4, 16 u. 192, 2. — ἡμερέων. zu 1, 72, 2. — τῷ Ἴστρῳ ἐκδιδόντι. Di. 48, 13, 2.

C 35 § 1. λόγου als sich sagen lässt. gr. Spr. 47, 27, 2. — πρός im Vergleich mit. gr. Spr. 49, 2, 8. — τὰ πολλά in Bezug auf die meisten Dinge. gr. Spr. 50, 4, 12. — ἔμπαλιν τοῖσι, weil ἔμπαλιν ἵστασθαι so viel ist als ἐναντιοῦσθαι. vgl. zu 2, 19, 3. Di. 48, 9, 2. — ἤθεα. ἔθεα will Schäfer z. Dem. II p. 169, wie man auch 2, 30, 3 vermuthen könnte. vgl. jedoch Thuk. 6, 18, 8: ἀσφαλέστατα οἰκοῦσιν οἳ ἂν τοῖς παροῦσιν ἤθεσι καὶ νόμοις, ἢν καὶ χείρω ᾖ, ἥκιστα διαφόρως πολιτεύωσιν.

§ 2. εὐμαρίῃ, ἀποπάτῳ attisch, noch so 4, 113. (Sch.) — ἐπιλέγειν. zu 1, 214, 2. — ἀναφανδόν selten bei Attikern für ἐν τῷ ἐμφανεῖ, φανερῷ.

C. 36 § 1. τῇ ἄλλῃ. zu 1, 1, 1. — κομέουσι. Di. 34, 5, 7. — τούς. ἐς τούς Va. vgl. 6, 57, 3. 109, 2. Doch ohne ἐς 9, 26, 4. (Sch.) — ἱκνέεται betrifft. vgl. zu 1, 216, 2. Nicht so die gew. Prosa. — ὑπό bei. Spr. 68, 41 (45,) 1. — θανάτους Todesfälle. gr. Spr. 44, 3, 3. — ἀνιεῖσι. Di. 88, 1, 1. vgl. 4, 175: τὸ μέσον τῶν τριχῶν ἀνιέντες αὔξεσθαι.

εὗνται σιτία, τὰς ζειὰς μετεξέτεροι καλέουσι. φυρῶσι τὸ μὲν σταῖς τοῖσι ποσί, τὸν δὲ πηλὸν τῇσι χερσί, καὶ τὴν κόπρον ἀναιρέονται. τὰ αἰδοῖα ὦλλοι μὲν ἐῶσι ὡς ἐγένοντο, πλὴν ὅσοι ἀπὸ τούτων ἔμαθον, Αἰγύπτιοι δὲ περιτάμνονται. εἵματα τῶν μὲν ἀνδρῶν ἕκαστος ἔχει3 δύο, τῶν δὲ γυναικῶν ἓν ἑκάστη. τῶν ἱστίων τοὺς κρίκους καὶ τοὺς κάλους οἱ μὲν ἄλλοι ἔξωθεν προσδέουσι, Αἰγύπτιοι δὲ ἔσωθεν. γράμματα γράφουσι καὶ λογίζονται ψήφοισι Ἕλληνες μὲν ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ φέροντες τὴν χεῖρα, Αἰγύπτιοι δὲ ἀπὸ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερά· καὶ ποιεῦντες ταῦτα αὐτοὶ μέν φασι ἐπὶ δεξιὰ ποιέειν, Ἕλληνας δὲ ἐπ' ἀριστερά. διφασίοισι δὲ γράμμασι χρέωνται, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἱρὰ τὰ δὲ δημοτικὰ καλέεται.

Θεοσεβέες δὲ περισσῶς.ἐόντες μάλιστα πάντων ἀνθρώπων νό-37 μοισι τοιοισίδε χρέωνται. ἐκ χαλκέων ποτηρίων πίνουσι, διασμέωντες ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην, οὐκ ὁ μὲν ὁ δ' οὔ, ἀλλὰ πάντες. εἵματα δὲ λίνεα φορέουσι αἰεὶ νεόπλυτα, ἐπιτηδεύοντες τοῦτο μάλιστα. τά τε αἰδοῖα περιτάμνονται καθαριότητος εἵνεκεν, προτιμῶντες καθαροὶ εἶναι ἢ εὐπρεπέστεροι. οἱ δὲ ἱρέες ξυρεῦνται πᾶν τὸ σῶμα διὰ τρίτης ἡμέρης, ἵνα μήτε φθεὶρ μήτε ἄλλο μυσαρὸν μηδὲν ἐγγίνηταί σφι θεραπεύουσι τοὺς θεούς. ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἱ ἱρέες λινέην μούνην2 καὶ ὑποδήματα βύβλινα· ἄλλην δέ σφι ἐσθῆτα οὐκ ἔξεστι λαβεῖν, οὐδὲ ὑποδήματα ἄλλα. λοῦνται δὲ δὶς τῆς ἡμέρης ἑκάστης ψυχρῷ καὶ δὶς ἑκάστης νυκτός. ἄλλας τε θρησκίας ἐπιτελέουσι μυρίας ὡς εἰπεῖν λόγῳ. πάσχουσι δὲ καὶ ἀγαθὰ οὐκ ὀλίγα· οὔτε τι γὰρ τῶν οἰκηίων τρίβουσι οὔτε δαπανέωνται, ἀλλὰ καὶ σιτία σφι ἔστι ἱρὰ πεσσόμενα καὶ κρεῶν βοέων καὶ χηνέων πλῆθός τι ἑκάστῳ γίνεται πολλὸν ἑκάστης ἡμέρης, δίδοται δέ σφι καὶ οἶνος ἀμπέλινος. ἰχθύων δὲ οὔ σφι3 ἔξεστι πάσασθαι. κυάμους δὲ οὔτε τι μάλα σπείρουσι Αἰγύπτιοι ἐν τῇ χώρῃ, τούς τε γενομένους οὔτε τρώγουσι οὔτε ἕψοντες πατέονται· οἱ δὲ ἱρέες οὐδὲ ὁρέοντες ἀνέχονται, νομίζοντες οὐ καθαρόν μιν εἶναι

§ 2. *ἀναιρέονται* nehmen mit der Hand auf. (Lg.) — *περιτάμνονται*, doch nur die Priester und die in die Mysterien Eingeweihten. (We.)

§ 3 *λογίζονται* rechnen. — *ἱερά* Hieroglyphen. — *δημοτικά* profane, gewöhnliche.

C. 37 § 1. *τοῦτο, τὸ αἰεὶ νεόπλυτα φορέειν.* (St.) gr. Spr. 58, 2 (3), 8. — *ἤ*, weil in *προτιμῶντες* ein *μᾶλλον* liegt, das z. B. Platon hinzufügt Ges. 887, b: *δεῖ προτιμᾶν βραχυλογίαν μᾶλλον ἢ μῆκος.* — *εὐπρεπέστεροι*, als ob *βουλόμενοι καθαρώτεροι εἶναι ἢ* vorherginge. Spr. 49, 2, (5), 2. (Matthiä.) — *μυσαρός* hat die attische Prosa nicht.

§ 2. *λινέην* baumwollene Heeren I, 1 S. 128, der dafür Forster de bysso p. 85 anführt. Vgl. Voss Myth. Br. III S. 262 ff. — *θρησκίας*. zu 2, 18, 1. — *τρίβουσι* verzehren. — *γίνεται* kommt ein, von den Pächtern der heiligen Grundstücke. — *οἶνος ἀμπέλινος.* Ueber dessen Gebrauch bei den Aegyptern Voss Myth. Br. IV S. 52 ff.

§ 3. *κυάμους.* zu Arr. An. 6, 1, 2. — *τρώγουσι* essen roh. zu 1, 71, 2. — *μίν, τὸν κύαμον* aus *κυάμους*. gr. Spr. 58, 4, 4. — *οὔτε τι*, wie

ὅσπριον. ἱρᾶται δὲ οὐκ εἷς ἑκάστου τῶν θεῶν, ἀλλὰ πολλοί, τῶν εἷς ἐστὶ ἀρχιέρεως· ἐπεὰν δέ τις ἀποθάνῃ, τούτου ὁ παῖς ἀντικατίσταται.

38 Τοὺς δὲ βοῦς τοὺς ἔρσενας τοῦ Ἐπάφου εἶναι νομίζουσι καὶ τούτου εἵνεκα δοκιμάζουσι αὐτοὺς ὧδε. τρίχα ἢν καὶ μίαν ἴδηται ἐπεοῦσαν μέλαιναν, οὐ καθαρὸν εἶναι νομίζει. δίζηται δὲ ταῦτα ἐπὶ τούτῳ τεταγμένος τῶν τις ἱρέων καὶ ὀρθοῦ ἑστεῶτος τοῦ κτήνεος καὶ ὑπτίου καὶ τὴν γλῶσσαν ἐξειρύσας, εἰ καθαρὴ τῶν προκειμένων σημηίων, τὰ ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ ἐρέω. κατορᾷ δὲ καὶ τὰς τρίχας τῆς οὐρῆς, εἰ κατὰ φύσιν ἔχει πεφυκυίας. ἢν δὲ τουτέων πάντων ᾖ καθαρός, σημαίνεται βύβλῳ περὶ τὰ κέρεα εἱλίσσων, καὶ ἔπειτα γῆν σημαντρίδα ἐπιπλάσας ἐπιβάλλει τὸν δακτύλιον· καὶ οὕτω ἀπάγουσι. ἀσήμαντον δὲ θύσαντι θάνατος ἡ ζημίη ἐπικέεται. δοκιμάζεται μέν νυν τὸ κτῆνος τρόπῳ τοιῷδε, θυσίη δέ σφι ἥδε κατέστηκε.

39 ἀγαγόντες τὸ σεσημασμένον κτῆνος πρὸς τὸν βωμόν, ὅκου ἂν θύωσι, πυρὴν καίουσι, ἔπειτα δὲ ἐπ' αὐτοῦ οἶνον κατὰ τοῦ ἱρηίου ἐπισπείσαντες καὶ ἐπικαλέσαντες τὸν θεὸν σφάζουσι, σφάξαντες δὲ ἀποτάμνουσι τὴν κεφαλήν. σῶμα μὲν δὴ τοῦ κτήνεος δείρουσι, κεφαλῇ δὲ κείνῃ πολλὰ καταρησάμενοι [φέρουσι], τοῖσι μὲν ἂν ᾖ ἀγορὴ καὶ Ἕλληνές σφι ἔωσι ἐπιδήμιοι ἔμποροι, [οἷδε] φέροντες ἐς τὴν ἀγορὴν ἀπ' ὦν ἔδοντο, τοῖσι δὲ ἂν μὴ παρέωσι Ἕλληνες, οἱ δ' ἐκβάλλουσι ἐς τὸν ποταμόν. καταρέονται δὲ τάδε λέγοντες τῇσι κεφαλῇσι, εἴ τι μέλλοι ἢ σφίσι τοῖσι θύουσι ἢ Αἰγύπτῳ τῇ συναπάσῃ κακὸν γενέσθαι, ἐς κεφαλὴν ταύτην τραπέσθαι. κατὰ μέν νυν τὰς κεφαλὰς τῶν θυομένων κτηνέων καὶ τὴν ἐπίσπεισιν τοῦ οἴνου πάντες Αἰγύπτιοι νόμοισι τοῖσι

---

sonst οὔ τι adverbial verbunden. Hieher gehören vielleicht auch 4, 19 u. 8 20. — ἀρχιέρεως, ἀρχιρεύς Br. Als athenisch wird jene Form angegeben in Bekker An. p. 1197, aber wohl irrig. — τις, τῶν ἱρέων.

C. 38 § 1. τοὺς ἔρσενας. τοὺς καθαρούς vermisst We. — τοῦ Ἐπάφου dem Ep. heilig. Spr. 47, 4, 1. (6, 4.) „Ueber den Epaphos 2, 153. 3, 27". (Bä.) — καὶ μίαν auch nur eins. Spr. 69, 28, 8. (32, 19.) — ἴδηται, ὁ δοκιμάζων. zu 1, 195. — ὑπτίου erg. ἐόντος oder κειμένου aus ἑστεῶτος, ein Zeugma. — εἰ prüfend ob, erg. ἐστι. — καθαρὴ τῶν. Spr. 47, 25, 3. (26, 4.) rein in Ansehung der, meint Sch. — προκειμένων vorgeschriebene. (Lg.) — ἐν ἄλλῳ λόγῳ. vgl. 3, 28. (Sch.)

§ 2. κέρεα. Di. 18, 7, 2. — εἱλίσσων. Di. 39 unter ἑλίσσω. — γῆν σημαντρίδα Siegelerde, nur hier. — ἡ als die bestimmte, wie 2, 65, 8. vgl. gr. Spr. 50, 2, 4. — τοιῷδε. zu 1, 164, 1.

C. 39 § 1. πυρὴν καίουσι. πῦρ ἀνακαίουσι Bekker. — αὐτοῦ, τοῦ βωμοῦ. (Gr.) — κατὰ τοῦ. gr. Spr. 68, 24, 1. — σῶμα. gr Spr. 50, 2, 13. — δείρουσι, die attische Prosa δέρουσι. — κείνῃ, ohne Artikel, wie 2, 40, 1. gr. Spr. 50, 11, 22. — φέρουσι streich' ich: es zerstört die Construction. — σφι. gr. Spr. 60, 6, 2. — ἔωσι ἐπιδήμιοι, attisch ἐπιδημῶσιν. — οἷδε. andre οἱ δέ, Bekker οἱ μέν. Es wird zu streichen sein, in Folge der Einfälschung des φέρουσι entstanden. — ἀπ' ὦν. Di. 68, 47, 2.

§ 2. κεφαλῇσι hängt von καταρέονται ab. — σφίσι τοῖσι. Spr. 50, 6, 8. (8, 2.) — τραπέσθαι hängt von καταρέονται ab. gr. Spr. 48, 7, 14. —

αὐτοῖσι χρέωνται ὁμοίως ἐς πάντα τὰ ἱρὰ καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ νόμου οὐδὲ ἄλλου οὐδενὸς ἐμψύχου κεφαλῆς γεύσεται Αἰγυπτίων οὐδείς· ἡ 40 δὲ δὴ ἐξαίρεσις τῶν ἱρῶν καὶ ἡ καῦσις ἄλλη περὶ ἄλλο ἱρόν σφι κατέστηκε. τὴν δ' ὦν μεγίστην τε δαίμονα ἥγηνται εἶναι καὶ μεγίστην οἱ ὁρτὴν ἀνάγουσι, ταύτην ἔρχομαι ἐρέων.

Ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὸν βοῦν, κατευξάμενοι κοιλίην μὲν κείνην πᾶσαν ἐξ ὦν εἷλον, σπλάγχνα δὲ αὐτοῦ λείπουσι ἐν τῷ σώματι καὶ τὴν πιμελήν, σκέλεα δὲ ἀποτάμνουσι καὶ τὴν ὀσφὺν ἄκρην καὶ τοὺς ὤμους τε καὶ τὸν τράχηλον. ταῦτα δὲ ποιήσαντες τὸ ἄλλο σῶμα τοῦ βοὸς 2 πιμπλᾶσι ἄρτων καθαρῶν καὶ μέλιτος καὶ ἀσταφίδος καὶ σύκων καὶ λιβανωτοῦ καὶ σμύρνης καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων, πλήσαντες δὲ τούτων καταγίζουσι, ἔλαιον ἄφθονον καταχέοντες. προνηστεύσαντες δὲ θύουσι, καιομένων δὲ τῶν ἱρῶν τύπτονται πάντες. ἐπεὰν δὲ ἀποτύψωνται, δαῖτα προτίθενται τὰ ἐλίποντο τῶν ἱρῶν. τοὺς μέν νυν κα- 41 θαροὺς βοῦς τοὺς ἔρσενας καὶ τοὺς μόσχους οἱ πάντες Αἰγύπτιοι θύουσι, τὰς δὲ θηλέας οὔ σφι ἔξεστι θύειν, ἀλλ' ἱραί εἰσι τῆς Ἴσιος· τὸ γὰρ τῆς Ἴσιος ἄγαλμα, ἐὸν γυναικήιον, βούκερών ἐστι, κατά περ Ἕλληνες τὴν Ἰοῦν γράφουσι, καὶ τὰς βοῦς τὰς θηλέας Αἰγύπτιοι πάντες ὁμοίως σέβονται προβάτων πάντων μάλιστα μακρῷ. τῶν εἵνεκα οὔτ' ἀνὴρ Αἰγύπτιος οὔτε γυνὴ ἄνδρα Ἕλληνα φιλήσειε ἂν τῷ στόματι, οὐδὲ μαχαίρῃ ἀνδρὸς Ἕλληνος χρήσεται οὐδ' ὀβελοῖσι οὐδὲ λέβητι, οὐδὲ κρέως καθαροῦ βοὸς διατετμημένου Ἑλληνικῇ μαχαίρῃ γεύσεται. θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας βοῦς τρόπον τόνδε. τὰς μὲν θηλέας 2 ἐς τὸν ποταμὸν ἀπιᾶσι, τοὺς δὲ ἔρσενας κατορύσσουσι ἕκαστοι ἐν τοῖσι προαστείοισι, τὸ κέρας τὸ ἕτερον ἢ καὶ ἀμφότερα ὑπερέχοντα σημηίου εἵνεκεν· ἐπεὰν δὲ σαπῇ καὶ προσίῃ ὁ τεταγμένος χρόνος, ἀπικνέ-

---

οὐδενὸς ἐμψύχου keines lebenden Wesens. gr. Spr. 43, 4, 15. — *γεύσεται.* zu 1, 173, 3.

C. 40 § 1 *ἡ ἐξαίρεσις.* — *ἄλλη* = *ἡ ἐξαίρεσις ἣ κατέστηκε ἄλλη ἐστί.* Spr. 50, 8, 1. (11, 1.) — *τήν, ἥν.* Gemeint ist die Isis. — *οἱ.* gr. Spr. 60, 6, 2. — *ἀνάγειν* für *ἄγειν ἑορτήν* herodoteisch, auch 2, 48. 61, 1. 3, 79, 2 vgl. 2, 60, 2. (Sch.) — *ταύτην,* das sich eig. auf *τὴν μέγιστην δαίμονα* beziehen sollte, wird auf das nähere *ὁρτήν* bezogen. Genauer wäre: *τὴν δὲ μεγίστην ὁρτὴν τῇ μεγίστῃ δαίμονι ἀνάγουσι, ταύτην ἔρχομαι ἐρέων.* (Struve.) Die Nebenbestimmung ist dem Hauptgedanken coordinirt. gr. Spr. 65, 10 A. — *κείνην, ἐκείνου τοῦ βοός.* Kr. zu Dion. S. 45 s.

§ 2. *ἀποτύψωνται, παύσωνται τοῦ τύψασθαι.* Hesych. Aehnlich *ἀποπειρᾶσθαι.* (Va.) — *δαῖτα,* als Mahl. — *τὰ ἐλίποντο τῶν ἱρῶν* von dem was übrig geblieben von den Opfern erklärt Eltz, wohl nicht richtig.

C. 41 § 1. *κατά περ* —. In Folge orphischer Religionsmengerei. Voss Myth. Br. IV S. 154. — *τῶν εἵνεκα,* weil die Hellenen sich durch den Genuss dieses Fleisches verunreinigt haben. — *μαχαίρῃ* Messer. (Lg.) — *ὀβελοῖσι* Gabel, der Plural weil sie mehrere Zacken hat. (Lh.)

§ 2. *τοὺς ἀποθνήσκοντας, οἳ ἑκάστοτε ἀπέθνησκον,* und in sofern für *τοὺς ἀποθανόντας.* vgl. § 3. — *ὑπερέχοντα* (*τὰ κέρατα*) erg. *τῆς γῆς.* Apposition zu *τοὺς ἔρσενας,* des Theiles zu dem Ganzen, wie 2, 48 *νεῦον τὸ αἰ-*

εται ἐς ἑκάστην πόλιν βᾶρις ἐκ τῆς Προσωπίτιδος καλευμένης νήσου. ἡ δ' ἔστι μὲν ἐν τῷ Δέλτα, περίμετρον δὲ αὐτῆς εἰσὶ σχοῖνοι ἐννέα. 3ἐν ταύτῃ ὦν τῇ Προσωπίτιδι νήσῳ ἔνεισι μὲν καὶ ἄλλαι πόλιες συχναί, ἐκ τῆς δὲ αἱ βάριες παραγίνονται ἀναιρησόμεναι τὰ ὀστέα τῶν βοῶν, οὔνομα τῇ πόλι Ἀτάρβηχις, ἐν δ' αὐτῇ Ἀφροδίτης ἱρὸν ἅγιον ἵδρυται. ἐκ ταύτης τῆς πόλιος πλανέονται πολλοὶ ἄλλοι ἐς ἄλλας πόλις, ἀνορύξαντες δὲ τὰ ὀστέα ἀπάγουσι καὶ θάπτουσι ἐς ἕνα χῶρον πάντες. κατὰ ταὐτὰ δὲ τοῖσι βουσὶ καὶ τἆλλα κτήνεα θάπτουσι ἀποθνήσκοντα· καὶ γὰρ περὶ ταῦτα οὕτω σφι νενομοθέτηται· κτείνουσι γὰρ δὴ οὐδὲ ταῦτα.

42 Ὅσοι μὲν δὴ Διὸς Θηβαιέος ἵδρυνται ἱρὸν ἢ νομοῦ τοῦ Θηβαίου εἰσί, οὗτοι μέν νυν πάντες ὀίων ἀπεχόμενοι αἶγας θύουσι. θεοὺς γὰρ δὴ οὐ τοὺς αὐτοὺς ἅπαντες ὁμοίως Αἰγύπτιοι σέβονται πλὴν Ἴσιός τε καὶ Ὀσίριος, τὸν δὴ Διόνυσον εἶναι λέγουσι· τούτους δὲ ὁμοίως ἅπαντες σέβονται. ὅσοι δὲ τοῦ Μένδητος ἔκτηνται ἱρὸν ἢ νομοῦ τοῦ Μενδησίου εἰσί, οὗτοι δὲ αἰγῶν ἀπεχόμενοι ὄις θύουσι. Θηβαῖοι μέν 2νυν καὶ ὅσοι διὰ τούτους ὀίων ἀπέχονται, διὰ τάδε λέγουσι τὸν νόμον τόνδε σφι τεθῆναι· Ἡρακλέα θελῆσαι πάντως ἰδέσθαι τὸν Δία, καὶ τὸν οὐκ ἐθέλειν ὀφθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, τέλος δέ, ἐπείτε λιπαρέειν τὸν Ἡρακλέα, τὸν Δία μηχανήσασθαι κριὸν ἐκδείραντα προέχεσθαί τε τὴν κεφαλὴν ἀποταμόντα τοῦ κριοῦ καὶ ἐνδύντα τὸ νάκος οὕτω οἱ ἑωυτὸν ἐπιδέξαι. ἀπὸ τούτου κριοπρόσωπον τὤγαλμα τοῦ Διὸς ποιεῦσι Αἰγύπτιοι, ἀπὸ δὲ Αἰγυπτίων Ἀμμώνιοι, ἐόντες Αἰγυπτίων τε 3καὶ Αἰθιόπων ἄποικοι καὶ φωνὴν μεταξὺ ἀμφοτέρων νομίζοντες. δοκέειν δ' ἐμοί, καὶ τοὔνομα Ἀμμώνιοι ἀπὸ τοῦδέ σφι τὴν ἐπωνυμίην ἐποιήσαντο· Ἀμμοῦν γὰρ Αἰγύπτιοι καλέουσι τὸν Δία. τοὺς δὲ κρι-

---

δοῖον zu τὰ ἀγάλματα. vgl. Di. 56, 9, 2. — σημήιον εἵνεκεν zum Wahrzeichen. (Lg.) Nämlich für die künftige Bestattung § 3. — βᾶρις, wohl ein ägyptisches Wort nach 2, 96, 3. (Sch.)

§ 3. ἐκ τῆς, ἐξ ἧς. — βάριες für βάρις Bekker. Di. 18, 5, 1. — ἄλλοι gehört zu πολλοί nur appositiv: Viele, die Einen nach diesen, die Andern nach jenen.

C. 42. § 1. ἵδρυνται, für sich erbaut haben, also dazu gehören. — ἔκτηνται, unten „ἱδρυσάμενοι ἔχουσι 2, 44, 3." (Sch.) — νομοῦ. gr. Spr. 47, 6, 5. — Ἴσιος. „Vor Psammetich hatten die Aegypter, wie es scheint, nur zwei Hauptgottheiten, Isis, die Landesmutter, und Osiris, den Vater Nil." Voss Myth. Br. III S. 36. — οὗτοι μέν. zu 2, 26. — οὗτοι δέ. zu 2, 26.

§ 2. μέν. Der Ggs. von Erklärungen Andrer, anders gewendet, 2, 46 Anf. — διὰ τούτους, διὰ τὸ ταὐτὰ ἔχειν ἱερὰ τούτοις. (St.) — ἰδέσθαι. Di. 52, 8, 2. — καὶ τόν. Spr. 50, 1, 3. (5.) — λιπαρέειν. Di. 55, 4, 3. — μηχανήσασθαι προέχεσθαι habe das Mittel, den Ausweg, ergriffen sich vorzuhalten. — νάκος u. νάκη Vliess scheinen bei Attikern nicht vorzukommen. — τὤγαλμα. Di. 14, 10, 7. — μεταξὺ ἀμφοτέρων eine zwischen der Sprache beider in der Mitte liegende. — νομίζουσι. zu 1, 142, 1.

§ 3. δοκέειν. zu 1, 131, 1. — τήν als ihre. Spr. 50, 2, 2. (3.) —

οὺς οὐ θύουσι Θηβαῖοι, ἀλλ' εἰσί σφι ἱροὶ διὰ τοῦτο. μιῇ δὲ ἡμέρῃ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν ὁρτῇ τοῦ Διός, κριὸν ἕνα κατακόψαντες καὶ ἀποδείραντες κατὰ τὠυτὸ ἐνδύουσι τὤγαλμα τοῦ Διὸς καὶ ἔπειτα ἄλλο ἄγαλμα Ἡρακλέος προσάγουσι πρὸς αὐτό. ταῦτα δὲ ποιήσαντες τύπτονται οἱ περὶ τὸ ἱρὸν ἅπαντες τὸν κριόν, καὶ ἔπειτα ἐν ἱρῇ θήκῃ θάπτουσι αὐτόν.

Ἡρακλέος δὲ πέρι τόνδε τὸν λόγον ἤκουσα, ὅτι εἴη τῶν δυώδεκα 43 θεῶν. τοῦ ἑτέρου δὲ πέρι Ἡρακλέος, τὸν Ἕλληνες οἴδασι, οὐδαμῇ Αἰγύπτου ἐδυνάσθην ἀκοῦσαι. καὶ μὴν ὅτι γε οὐ παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον τοὔνομα τοῦ Ἡρακλέος Αἰγύπτιοι, ἀλλ' Ἕλληνες μᾶλλον παρ' Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων οὗτοι οἱ θέμενοι τῷ Ἀμφιτρύωνος γόνῳ οὔνομα Ἡρακλέα, πολλά μοι καὶ ἄλλα τεκμήριά ἐστι τοῦτο οὕτω ἔχειν, ἐν δὲ καὶ τόδε, ὅτι τε τοῦ Ἡρακλέος τούτου οἱ γονέες ἀμφότεροι ἦ-2 σαν Ἀμφιτρύων καὶ Ἀλκμήνη γεγονότες τὸ ἀνέκαθεν ἀπ' Αἰγύπτου καὶ διότι Αἰγύπτιοι οὔτε Ποσειδέωνος οὔτε Διοσκούρων τὰ οὐνόματά φασι εἰδέναι, οὐδέ σφι θεοὶ οὗτοι ἐν τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι ἀποδεδέχαται. καὶ μὴν εἴ γε παρ' Ἑλλήνων ἔλαβον οὔνομά τευ δαίμονος, τούτων οὐκ ἥκιστα ἀλλὰ μάλιστα ἔμελλον μνήμην ἕξειν, εἴ περ καὶ τότε ναυτιλίῃσι ἐχρέωντο καὶ ἦσαν Ἑλλήνων τινὲς ναυτίλοι, ὡς ἔλπομαί τε καὶ ἐμὴ γνώμη αἱρέει. ὥστε τουτέων ἂν καὶ μᾶλλον τῶν θεῶν 3 τὰ οὐνόματα ἐξεπιστέατο Αἰγύπτιοι ἢ τοῦ Ἡρακλέος. ἀλλά τις ἀρχαῖός ἐστι θεὸς Αἰγυπτίοισι Ἡρακλέης· ὡς δὲ αὐτοὶ λέγουσι, ἔτεά ἐστι ἑπτακισχίλια καὶ μύρια ἐς Ἄμασιν βασιλεύσαντα, ἐπείτε ἐκ τῶν ὀκτὼ θεῶν οἱ δυώδεκα θεοὶ ἐγένοντο τῶν Ἡρακλέα ἕνα νομίζουσι.

Καὶ θέλων δὲ τούτων πέρι σαφές τι εἰδέναι ἐξ ὧν οἷόν τε ἦν, 44

Ἀμμοῦν. „Der Orfikerbund hatte den in Thebais verehrten Ammun mit dem Widderantlitz die Bedeutung des griechisch-frygischen Zeus aufgedrungen." Voss Myth. Br. IV S. 144 vgl. III S. 38 ff. — *κατὰ τὠυτό* auf dieselbe Weise wie Zeus § 2. — *τύπτονται* sich schlagend betrauern sie, wie 2, 61. 132. (Sch.) vgl. Eu. Tro. 623. — *θήκῃ.* vgl. 3, 16, 3. (Sch.) zu Thuk. 1, 8, 1.

C. 43 § 1. *εἴη τῶν.* Spr. 47, 7, 1. 9, 2.) — *οἴδασι.* Di. 38, 7, 1. — *Αἰγύπτου.* Spr. 47, 28, 3. (10, 4.) — *τοὔνομα τοῦ.* gr. Spr. 50, 7, 7. — *οὗτοι* ist wohl zu streichen. — *γόνος* Sprössling, so poetisch. — *τοῦτο οὕτω ἔχειν* pleonastische Epanalepsis des Vorhergehenden. (St.) — *ἐν δέ.* zu 1, 74, 1.

§ 2. *τό. τά?* zu 1, 170, 2. — *ἀνέκαθεν.* eb. — *διότι* für *ὅτι* dass, bei Attikern wenig üblich. Vgl. Schömann z. Isä. S. 254 u. Schäfer z. Dem. 2 S. 223 u. 255. — *οὐκ ἥκιστα ἀλλὰ μάλιστα.* Eben so 2, 117. 175, 2. *οὐ πλέω ἀλλὰ τοσαῦτα* 4, 7, 1. *οὐκ ἀδαὴς ἀλλ' ἔμπειρος* 2, 49, 1. Aehnliches auch bei Attikern. Kr. zu Thuk. 7, 44, 6. — *ἔμελλον.* gr. Spr. 53, 8, 3. Ohne *ἄν* nach gr. Spr. 54, 10, 1. — *αἱρέει.* zu 1, 182, 2.

§ 3. *καὶ μᾶλλον,* wie 2, 104, 1. Spr. 69, 28, 7. (32, 18.) — *ἐξεπιστέατο.* Di. 28, 4, 5. 30, 4, 7. Erg. *εἰ οἱ Αἰγύπτιοι τοῦ Ἡρακλέος τοὔνομα παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἔλαβον.* — *ἐπείτε* seitdem, *ἐξ οὗ, ἀπ' οὗ* 2, 44, 1. 2. zu Thuk. 1, 6, 2. — *νομίζουσι καὶ θέλων. νομίζουσι εἶναι. θέλων* Bekker.

C. 44 § 1. *δέ. δή?* — *ἐξ ὧν, ἐκ τούτων ἐξ ὧν,* aus den Angaben

ἔπλευσα καὶ ἐς Τύρον τῆς Φοινίκης, πυνθανόμενος αὐτόθι εἶναι ἱρὸν Ἡρακλέος ἅγιον. καὶ εἶδον πλουσίως κατεσκευασμένον ἄλλοισί τε πολλοῖσι ἀναθήμασι καὶ ἐν αὐτῷ ἦσαν στῆλαι δύο, ἡ μὲν χρυσοῦ ἀπέφθου, ἡ δὲ σμαράγδου λίθου λάμποντος τὰς νύκτας [μέγαθος]. ἐς λόγους δὲ ἐλθὼν τοῖσι ἱρεῦσι τοῦ θεοῦ εἰρόμην ὁκόσος χρόνος εἴη ἐξ 2οὗ σφι τὸ ἱρὸν ἵδρυται. εὗρον δὲ οὐδὲ τούτους τοῖσι Ἕλλησι συμφερομένους· ἔφασαν γὰρ ἅμα Τύρῳ οἰκιζομένῃ καὶ τὸ ἱρὸν τοῦ θεοῦ ἱδρυθῆναι, εἶναι δὲ ἔτεα ἀπ' ου Τύρον οἰκέουσι τριηκόσια καὶ δισχίλια. εἶδον δὲ ἐν τῇ Τύρῳ καὶ ἄλλο ἱρὸν Ἡρακλέος, ἐπωνυμίην ἔχοντος Θασίου εἶναι. ἀπικόμην δὲ καὶ ἐς Θάσον, ἐν τῇ εὗρον ἱρὸν Ἡρακλέος ὑπὸ Φοινίκων ἱδρυμένον, οἳ κατ' Εὐρώπης ζήτησιν ἐκπλώ-3σαντες Θάσον ἔκτισαν· καὶ ταῦτα καὶ πέντε γενεῇσι ἀνδρῶν πρότερά ἐστι ἢ τὸν Ἀμφιτρύωνος Ἡρακλέα ἐν τῇ Ἑλλάδι γενέσθαι. τὰ μέν νυν ἱστορημένα δηλοῖ σαφέως παλαιὸν θεὸν Ἡρακλέα ἐόντα· καὶ δοκέουσι δέ μοι οὗτοι ὀρθότατα Ἑλλήνων ποιέειν, οἳ διξὰ Ἡράκλεια ἱδρυσάμενοι ἔκτηνται καὶ τῷ μὲν ὡς ἀθανάτῳ, Ὀλυμπίῳ δὲ ἐπωνυ-45μίην, θύουσι, τῷ δ' ἑτέρῳ ὡς ἥρωι ἐναγίζουσι. λέγουσι δὲ πολλὰ καὶ ἄλλα ἀνεπισκέπτως οἱ Ἕλληνες· εὐήθης δὲ αὐτέων καὶ ὅδε ὁ μῦθός ἐστι τὸν περὶ τοῦ Ἡρακλέος λέγουσι, ὡς αὐτὸν ἀπικόμενον ἐς Αἴγυπτον στέψαντες οἱ Αἰγύπτιοι ὑπὸ πομπῆς ἐξῆγον ὡς θύσοντες τῷ Διί· τὸν δὲ τέως μὲν ἡσυχίην ἔχειν, ἐπεὶ δὲ αὐτοῦ πρὸς τῷ βωμῷ κατήρχοντο, ἐς ἀλκὴν τραπόμενον πάντας σφέας καταφονεῦσαι. 2ἐμοὶ μέν νυν δοκέουσι ταῦτα λέγοντες τῆς Αἰγυπτίων φύσιος καὶ τῶν νόμων πάμπαν ἀπείρως ἔχειν οἱ Ἕλληνες· τοῖσι γὰρ οὐδὲ κτήνεα ὁσίη θύειν ἐστὶ χωρὶς ὀίων καὶ ἐρσένων βοῶν καὶ μόσχων, ὅσοι ἂν καθαροὶ ἔωσι, καὶ χηνῶν, κῶς ἂν οὗτοι ἀνθρώπους θύοιεν; ἔτι δὲ ἕνα

---

aus welchen. Für ἐξ ὧν will Struve ἐκ τῶν und ebenmässig noch an acht andern Stellen ändern. Di. 25, 5, 4. — *κατεσκευασμένον καὶ ἦσαν.* zu 1, 19. — *χρυσοῦ.* Spr. 47, 6, 3. (2.) — *μέγαθος* kann für *μεγάλως* (Po. u. We.) nicht stehen. Die Stelle ist verfälscht; *μέγα φῶς* Reiske, gebilligt von Eltz. vgl. Lobeck zu So. Aj. 40 p. 94. Vielleicht war die Grösse angegeben.

§ 2. *συμφερομένους.* zu 1, 173, 3. — *Θασίου εἶναι.* Di. 55, 4, 3. — *Εὐρώπης.* „Herodot wagte zuerst, dem Föniker Kadmos ägyptische Geheimlehre vom Dionysos zum Verpflanzen nach Böotien zu leihen." vgl. 4, 147, 2. Voss Myth. Br. V S. 75.

§ 3. *καὶ πέντε.* zu 1, 95, 1 vgl 2, 60, 2. 68, 1. — *πρότερα ἢ γενέσθαι.* Di. 54, 17 10. — *τὸν Ἀμφιτρύωνος Ἡ.* gr. Spr. 47, 5, 3. — *ἐόντα.* Spr. 56, 7, 2. — *διξά.* Di. 24, 2, 4. — *ἐναγίζουσι.* zu 1, 167, 2.

C. 45 § 1. *ἀνεπισκέπτως* unbedacht vgl. § 2 A. — *ὑπό.* Spr. 68, 39 (43), 1. — *αὐτοῦ κατήρχοντο* mit ihm die (heilige) Weihe anfingen. zu Thuk. 1, 25, 3. — *ἐς ἀλκὴν τραπόμενοι.* mit *πρός* 3, 78, 1. 4, 125, 2. 9, 102, 3. Bei Attikern ist die Redensart wenig üblich. Kr. zu Thuk. 2, 84, 2.

§ 2. *ἐμοὶ μέν,* wie 2, 121, 11. 3, 34, 2. zu 1, 131. — *ὁσίη,* so substantivirt ist poetisch. S. die Lex. — *ὀίων* für *ὑῶν* Va. — *ἔτι δέ* ferner;

ἐόντα τὸν Ἡρακλέα καὶ ἔτι ἄνθρωπον, ὡς δή φασι, κῶς φύσιν ἔχει πολλὰς μυριάδας φονεῦσαι; καὶ περὶ μὲν τούτων τοσαῦτα ἡμῖν εἰποῦσι καὶ παρὰ τῶν θεῶν καὶ παρὰ τῶν ἡρώων εὐμένεια εἴη.

46 Τὰς δὲ δὴ αἶγας καὶ τοὺς τράγους τῶνδε εἵνεκα οὐ θύουσι Αἰγυπτίων οἱ εἰρημένοι. τὸν Πᾶνα τῶν ὀκτὼ θεῶν λογίζονται εἶναι οἱ Μενδήσιοι, τοὺς δὲ ὀκτὼ θεοὺς τούτους προτέρους τῶν δυώδεκα θεῶν φασι γενέσθαι. γράφουσί τε δὴ καὶ γλύφουσι οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ ἀγαλματοποιοὶ τοῦ Πανὸς τὤγαλμα κατά περ Ἕλληνες, αἰγοπρόσωπον καὶ τραγοσκελέα, οὔτι τοιοῦτον νομίζοντες εἶναί μιν, ἀλλ' ὅμοιον τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι· ὅτευ δὲ εἵνεκα τοιοῦτον γράφουσι αὐτόν, οὔ μοι ἥδιόν ἐστι λέγειν. σέβονται δὲ πάντας τοὺς αἶγας οἱ Μενδήσιοι καὶ 2 μᾶλλον τοὺς ἔρσενας τῶν θηλέων καὶ τούτων οἱ αἰπόλοι τιμὰς μέζονας ἔχουσι· ἐκ δὲ τούτων εἷς μάλιστα, ὅστις ἐπεὰν ἀποθάνῃ, πένθος μέγα παντὶ τῷ Μενδησίῳ νομῷ τίθεται. καλέεται δὲ ὅ τε τράγος καὶ ὁ Πὰν Αἰγυπτιστὶ Μένδης. ἐγένετο δ' ἐν τῷ νομῷ τούτῳ ἐπ' ἐμεῦ τοῦτο τὸ τέρας· γυναικὶ τράγος ἐμίσγετο ἀναφανδόν. τοῦτο ἐς ἐπίδεξιν ἀνθρώπων ἀπίκετο.

47 Ὗν δὲ Αἰγύπτιοι μιαρὸν ἥγηνται θηρίον εἶναι· καὶ τοῦτο μέν, ἤν τις ψαύσῃ αὐτῶν παριὼν ὑός, αὐτοῖσι ἱματίοισι ἀπ' ὧν ἔβαψε ἑωυτὸν βὰς ἐπὶ τὸν ποταμόν· τοῦτο δὲ οἱ συβῶται, ἐόντες Αἰγύπτιοι ἐγγενέες, ἐς ἱρὸν οὐδὲν τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἐσέρχονται μοῦνοι πάντων, οὐδέ σφι ἐκδίδοσθαι θυγατέρα οὐδεὶς ἐθέλει οὐδ' ἄγεσθαι ἐξ αὐτέων, ἀλλ' ἐκδιδόαταί τε οἱ συβῶται καὶ ἀγέαται ἐξ ἀλλήλων. τοῖσι μέν νυν ἄλλοισι θεοῖσι θύειν ὗς οὐ δικαιεῦσι Αἰγύπτιοι· Σελήνῃ δὲ καὶ Διονύσῳ μούνοισι τοῦ αὐτοῦ χρόνου τῇ αὐτῇ πανσελήσῳ τοὺς ὗς θύσαντες πατέονται τῶν κρεῶν. διότι δὲ τοὺς ὗς ἐν μὲν τῇσι ἄλλῃσι 2

Kr. zu Xen. 3, 1, 23. — κῶς φύσιν ἔχει wie sollte es naturgemäss sein. gr. Spr. 54, 1, 3. „Plat. Rep. 473 a: Ἆρα φύσιν ἔχει πρᾶξιν λέξεως ἧττον ἀληθείας ἐφάπτεσθαι; vgl. eb. 489, b." (Bä.) — εὐμένεια εἴη möge Gnade, Verzeihung sein; εὐμενέα εἴη einige Hsn., was Sch. als Neu. Plu. vorzieht. vgl. Di. 43, 4, 13.

C. 46 § 1. οἱ εἰρημένοι, die Mendesier 2, 42, 1. (Bä.) — τὸν Πᾶνα. Ueber ihn Voss Myth. Br. I S. 80 u. III S. 43 ff. — τραγοσκελέα auf den Pan bezogen. So Il. β, 459: ὀρνίθων πετεηνῶν ἔθνεα πολλὰ ποτῶνται, ἀγαλλόμεναι πτερύγεσσιν. (Matthiä.) Di. 58, 3, 1. — ὅτευ εἵνεκα auch 2, 62. — ἥδιον, wie εὐπρεπέστερον 2, 47, 2. Spr. 49, 2 (6), 6.

§ 2. καὶ μᾶλλον. zu 1, 102, 2. — τούτων, τῶν ἐρσένων. (St.) — ἐκ. zu 1, 134, 1. — τούτων, τῶν ἐρσένων αἰγῶν. — τοῦτο. Ueber das Asyndeton. Di. 59, 1, 4. — ἐπίδεξιν Kenntniss. (Po.) Eig. wohl: Darstellung, Erzählung.

C. 47 § 1. ἥγηνται. zu 1, 4, 2. — τοῦτο μέν. zu 1, 30, 3. — ἐόντες obgleich sie sind. — αὐτοῖσι mit sammt den. gr. Spr. 48, 15, 19. — ἐόντες obgleich sie sind. vgl. 2, 65, 1. — ἐκδιδόαται — ἀγέαται. Di. 30, 4, 7. Beides nur eine Hs. für ἐκδίδονται u. ἄγονται. — δικαιεῦσι. Di. 34, 8, 3. u. zu 1, 89, 1. — τοῦ αὐτοῦ χρόνου hängt wohl von τῇ πανσελήνῳ ab.

ὁρτῇσι ἀπεστυγήκασι, ἐν δὲ ταύτῃ θύουσι, ἔστι μὲν λόγος περὶ αὐτοῦ ὑπ' Αἰγυπτίων λεγόμενος, ἐμοὶ μέντοι ἐπισταμένῳ οὐκ εὐπρεπέστερός ἐστι λέγεσθαι. θυσίη δὲ ἥδε τῶν ὑῶν τῇ Σελήνῃ ποιέεται· ἐπεὰν θύσῃ, τὴν οὐρὴν ἄκρην καὶ τὸν σπλῆνα καὶ τὸν ἐπίπλοον συνθεὶς ὁμοῦ κατ' ὦν ἐκάλυψε πάσῃ τοῦ κτήνεος τῇ πιμελῇ τῇ περὶ τὴν νηδὺν γινομένῃ καὶ ἔπειτα καταγίζει πυρί· τὰ δὲ ἄλλα κρέα σιτέονται ἐν τῇ πανσελήνῳ ἐν τῇ ἂν τὰ ἱρὰ θύσωσι, ἐν ἄλλῃ δὲ ἡμέρῃ οὐκ ἂν ἔτι γευσαίατο. οἱ δὲ πένητες αὐτῶν ὑπ' ἀσθενίης βίου σταιτίνας πλάσαντες ὗς καὶ ὀπτήσαντες ταύτας θύουσι.

48 Τῷ δὲ Διονύσῳ τῆς ὁρτῆς τῇ δορπίῃ χοῖρον πρὸ τῶν θυρέων σφάξας ἕκαστος διδοῖ ἀποφέρεσθαι τὸν χοῖρον αὐτῷ τῷ ἀποδομένῳ τῶν συβωτέων. τὴν δὲ ἄλλην ἀνάγουσι ὁρτὴν τῷ Διονύσῳ οἱ Αἰγύπτιοι πλὴν χορῶν κατὰ ταὐτὰ σχεδὸν πάντα Ἕλλησι· ἀντὶ δὲ φαλλῶν ἄλλα σφί ἐστι ἐξευρημένα ὅσον τε πηχυαῖα ἀγάλματα νευρόσπαστα, τὰ περιφορέουσι κατὰ κώμας γυναῖκες, νεῦον τὸ αἰδοῖον, οὐ πολλῷ τεῳ ἔλασσον ἐὸν τοῦ ἄλλου σώματος. προηγέεται δὲ αὐλός, αἱ δὲ ἕπονται ἀείδουσαι τὸν Διόνυσον. διότι δὲ μέζον τε ἔχει τὸ αἰδοῖον καὶ κινέει μοῦνον τοῦ σώματος, ἔστι λόγος περὶ αὐτοῦ ἱρὸς

49 λεγόμενος. ἤδη ὦν δοκέει μοι Μελάμπους ὁ Ἀμυθέωνος τῆς θυσίης ταύτης οὐκ εἶναι ἀδαὴς ἀλλ' ἔμπειρος· Ἕλλησι γὰρ δὴ Μελάμπους ἐστὶ ὁ ἐξηγησάμενος τοῦ Διονύσου τό τε οὔνομα καὶ τὴν θυσίην καὶ τὴν πομπὴν τοῦ φαλλοῦ. ἀτρεκέως μὲν οὐ πάντα συλλαβὼν τὸν λόγον ἔφηνε, ἀλλ' οἱ ἐπιγενόμενοι τούτῳ σοφισταὶ μεζόνως ἐξέφηναν· τὸν δ' ὦν φαλλὸν τὸν τῷ Διονύσῳ πεμπόμενον Μελάμπους ἐστὶ ὁ κατηγησάμενος, καὶ ἀπὸ τούτου μαθόντες ποιεῦσι τὰ ποιεῦσι Ἕλλη-

---

§ 2. ἀπεστυγήκασι. Di. 40 unter στυγέω. u. 53, 3, 1 — λέγεσθαι. gr. Spr. 55, 3, 8. — ἥδε folgendes, in folgender Art. Spr. 61, 6 (7.) — θύσῃ. zu 1, 132, 1. — κατ' ὦν. Di. 68, 47, 2. — ἐν τῇ während des. Spr. 48, 2. — Ueber die Wiederholung des ἐν gr. Spr. 68, 7, 2. — ἔτι ebenfalls. Kr. zu Xen. An. 1, 10, 12. — ἀσθενίης Dürftigkeit, wie 4, 135. 8, 51. (We.) zu Thuk. 1, 5, 1. — σταιτίνας. Ueber sie Lobeck Agl. p. 1080 s.

C. 48. δορπίῃ Vorabend. (Sch.) Der aber schon mit zum Feste zählte, wie beim Sabbat. — Ἕλλησι wie die H. zu 1, 186, 2. — ὅσον τε. zu 1, 126, 1. — πολλῷ τεῳ so auch 2, 67. Di. 48, 15, 10. — νεῦον. zu 2, 41, 9. — μοῦνον τοῦ allein von dem, den Gliedern des Körpers. (St.) Ueber die Sache Lobeck Agl. p. 152.

C. 49 § 1. οὐκ ἀδαὴς ἀλλ' ἔ. zu 2, 43, 2. Ueber die Sache Voss Myth. Br. V S. 6 u. 75 f. u. Lobeck Agl. p. 1101 ss. — ἐξηγεῖσθαί τι die Anleitung zu etwas geben. vgl. 6, 135. (Creuzer.) — μὲν οὐ. μὲν ὦν οὐ? Oder ist ἔφηνε zu streichen und nach φαλλοῦ ein Komma zu setzen? vgl. jedoch Di. 59, 1, 4. — λόγον Lehre, Cultus. — μεζόνως, wie 2, 161, 1. vgl. zu 3, 128, 2. Ausgeschmückt wurde die Sache wohl von Pythagorisirern dahin dass der griechische Cultus dem ägyptischen ganz ähnlich wurde. (Lobeck.) Vgl. Voss Myth. Br. V S. 6 f. — πεμπόμενον, περιφορούμενον 2, 48. — ποιεῦσι τὰ ποιεῦσι. Dem. 21, 219: ἅπαντας ὕβριζε

νες. ἐγὼ μέν νυν φημι Μελάμποδα γενόμενον ἄνδρα σοφὸν μαντι- 2
κήν τε ἑωυτῷ συστῆσαι καὶ πυθόμενον ἀπ᾽ Αἰγύπτου ἄλλα τε πολλὰ ἐσηγήσασθαι Ἕλλησι καὶ τὰ περὶ τὸν Διόνυσον, ὀλίγα αὐτῶν παραλλάξαντα. οὐ γὰρ δὴ συμπεσέειν γε φήσω τά τε ἐν Αἰγύπτῳ ποιεύμενα τῷ θεῷ καὶ τὰ ἐν τοῖσι Ἕλλησι· ὁμότροπα γὰρ ἂν ἦν τοῖσι Ἕλλησι καὶ οὐ νεωστὶ ἐσηγμένα. οὐ μὴν οὐδὲ φήσω ὅκως Αἰγύπτιοι παρ᾽ Ἑλλήνων ἔλαβον ἢ τοῦτο ἢ ἄλλο κού τι νόμαιον. πυθέσθαι δέ μοι δοκέει μάλιστα Μελάμπους τὰ περὶ τὸν Διόνυσον παρὰ Κάδμου τε τοῦ Τυρίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐκ Φοινίκης ἀπικομένων ἐς τὴν νῦν Βοιωτίην καλεομένην χώρην.

Σχεδὸν δὲ καὶ πάντων τῶν θεῶν τὰ οὐνόματα ἐξ Αἰγύπτου ἐλήλυθε ἐς τὴν Ἑλλάδα. διότι μὲν γὰρ ἐκ τῶν βαρβάρων ἥκει, πυνθανόμενος οὕτω εὑρίσκω ἐόν· δοκέω δ᾽ ὦν μάλιστα ἀπ᾽ Αἰγύπτου ἀπῖχθαι. ὅτι γὰρ δὴ μὴ Ποσειδέωνος καὶ Διοσκούρων, ὡς καὶ πρότερόν μοι ταῦτα εἴρηται, καὶ Ἥρης καὶ Ἱστίης καὶ Θέμιος καὶ Χαρίτων καὶ Νηρηΐδων, τῶν ἄλλων θεῶν Αἰγυπτίοισι αἰεί κοτε τὰ οὐνόματα ἔστι ἐν τῇ χώρῃ. λέγω δὲ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Αἰγύπτιοι. τῶν 2 50
δὲ οὔ φασι θεῶν γινώσκειν τὰ οὐνόματα, οὗτοι δέ μοι δοκέουσι ὑπὸ Πελασγῶν οὐνομασθῆναι, πλὴν Ποσειδέωνος· τοῦτον δὲ τὸν θεὸν παρὰ Λιβύων ἐπύθοντο· οὐδαμοὶ γὰρ ἀπ᾽ ἀρχῆς Ποσειδέωνος οὔνομα ἔκτηνται εἰ μὴ Λίβυες καὶ τιμέωσι τὸν θεὸν τοῦτον αἰεί. νομίζουσι δ᾽ ὦν Αἰγύπτιοι οὐδ᾽ ἥρωσι οὐδέν.

Ταῦτα μέν νυν καὶ ἄλλα πρὸς τούτοισι, τὰ ἐγὼ φράσω, Ἑλλη- 51

ποιῶν οἷα ἐποίει. Plat. Gorg. 503, a: *κηδόμενοι τῶν πολιτῶν λέγουσιν ἃ λέγουσιν.* vgl. 506, a. Aehnliches ist häufig.

§ 2. *ἐγὼ μέν.* zu 1, 131. — *συμπεσέειν* von Gleichzeitigkeit, wie 5, 35, 1. (Sch.) — *ὁμότροπα* gleichartig mit ihren sonstigen Bräuchen, wenn nicht *ὁμότροφα* mit De la Barre zu lesen ist. Jenes noch 8, 144, 2. (Sch.) Das Wort ist nicht attisch; über *ὁμοιότροπος* zu Thuk. 6, 20, 2. Ueber die Sache vgl. Voss Myth. Br. V S. 80 f. — *γὰρ ἄν.* zu 1, 124, 1. vgl. 2, 134, 1. 3, 38, 1. — *τοῖσι Ἑ.*, *τοῖσι τῶν Ἑ. τρόποις, ἤθεσι.* — *ὅκως* für *ὡς, ὅτι.* zu 1, 37, 1. Zuweilen *ὅπως* so auch bei Attikern. Lys. 20, 17: *οὐδεὶς ἂν εἴποι ὅπως τι τῶν ἡμετέρων ἔχει.* Isokr. 6, 85: *ὅπως χρὴ τοῦ δικαίου τι ποιεῖσθαι προυργιαίτερον οὐδεὶς ἄν με λέγων πείσειεν.* — *μάλιστα* gehört zu *παρὰ Κάδμου.* (Lh.) — *τὴν νῦν Β., πρότερον δὲ Καδμηίδα γῆν* nach Thuk. 1, 12, 2. vgl. Diod. 4, 67. (Bä.)

C. 50 § 1. *καὶ πάντων.* zu 1, 57, 3. — *διότι.* zu 2, 43, 2. Vorschwebt dabei ein *τοῦτο* vor *πυνθανόμενος.* (Lg.) — *δ᾽ ὦν,* wie 2, 70. 167. 3, 46. 80, 1. gr. Spr. 69, 52, 2. — *Ἥρης*, die gleichwohl bei Diod. 1, 15 in Diospolis oder Thebe mit Zeus einen Gemeintempel hat. (Voss Myth. Br. III S. 39.) — *καὶ πρότερον* 2, 43, 2. (Sch.) — *ἀεί κοτε.* zu 1, 58. vgl. 2, 79.

§ 2. *οὗτοι δέ.* zu 1, 171, 4. — *τὸν θεὸν ἐπύθοντο.* Nicht eben gewöhnlich. zu Arr. An. 5, 2, 2. — *νομίζουσι ἥρωσι*, mit dem Da. wie *χρῆσθαι.* vgl. 4, 59? 117. Unattisch, ausser bei Thuk. Kr. dort zu 1, 77, 4. Ueber den Ac. oben zu 1, 142, 1.

C. 51 § 1. *νενομίκασι* haben als Sitte, Cultus angenommen,

νες ἀπ' Αἰγυπτίων νενομίκασι· τοῦ δὲ Ἑρμέω τὰ ἀγάλματα ὀρθὰ ἔχειν τὰ αἰδοῖα ποιεῦντες οὐκ ἀπ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι, ἀλλ' ἀπὸ Πελασγῶν, πρῶτοι μὲν Ἑλλήνων ἁπάντων Ἀθηναῖοι παραλαβόντες, παρὰ δὲ τούτων ὦλλοι. Ἀθηναίοισι γὰρ ἤδη τηνικαῦτα ἐς Ἕλληνας τελέουσι Πελασγοὶ σύνοικοι ἐγένοντο ἐν τῇ χώρῃ, ὅθεν περ καὶ 2Ἕλληνες ἤρξαντο νομισθῆναι. ὅστις δὲ τὰ Καβείρων ὄργια μεμύηται, τὰ Σαμοθρήικες ἐπιτελέουσι, παραλαβόντες παρὰ Πελασγῶν, οὗτος ὡνὴρ οἶδε τὸ λέγω· τὴν γὰρ Σαμοθρηίκην οἴκεον πρότερον Πελασγοὶ οὗτοι οἵ περ Ἀθηναίοισι σύνοικοι ἐγένοντο καὶ παρὰ τούτων Σαμοθρήικες τὰ ὄργια παραλαμβάνουσι. ὀρθὰ ὦν ἔχειν τὰ αἰδοῖα τἀγάλματα τοῦ Ἑρμέω Ἀθηναῖοι πρῶτοι Ἑλλήνων μαθόντες παρὰ Πελασγῶν ἐποιήσαντο· οἱ δὲ Πελασγοὶ ἱρόν τινα λόγον περὶ αὐτοῦ ἔλε-52ξαν, τὰ ἐν τοῖσι ἐν Σαμοθρηίκῃ μυστηρίοισι δεδήλωται. ἔθυον δὲ πάντα πρότερον οἱ Πελασγοὶ θεοῖσι ἐπευχόμενοι, ὡς ἐγὼ ἐν Δωδώνῃ οἶδα ἀκούσας, ἐπωνυμίην δ' οὐδ' οὔνομα ἐποιεῦντο οὐδενὶ αὐτέων· οὐ γάρ ἀκηκόεσάν κω. θεοὺς δὲ προσουνόμασάν σφεας ἀπὸ τοῦ τοιούτου ὅτι κόσμῳ θέντες τὰ πάντα πρήγματα καὶ πάσας νομὰς εἶχον· ἔπειτεν δὲ χρόνου πολλοῦ διεξελθόντος ἐπύθοντο ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπιγμένα τὰ οὐνόματα τῶν θεῶν τῶν ἄλλων, Διονύσου δὲ ὕστερον 2πολλῷ ἐπύθοντο. καὶ μετὰ χρόνον ἐχρηστηριάζοντο περὶ τῶν οὐνομάτων ἐν Δωδώνῃ· τὸ γὰρ δὴ μαντήιον τοῦτο νενόμισται ἀρχαιότατον τῶν ἐν Ἕλλησι χρηστηρίων εἶναι καὶ ἦν τὸν χρόνον τοῦτον μοῦνον. ἐπεὶ ὦν ἐχρηστηριάζοντο ἐν τῇ Δωδώνῃ οἱ Πελασγοὶ εἰ ἀνέλωνται τὰ οὐνόματα τὰ ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἥκοντα, ἀνεῖλε τὸ μαντήιον χρᾶσθαι. ἀπὸ μὲν δὴ τούτου τοῦ χρόνου ἔθυον τοῖσι οὐνόμασι τῶν θεῶν χρεώμενοι· παρὰ δὲ Πελασγῶν Ἕλληνες ἐξεδέξαντο ὕστερον.

---

wie 2, 64, 1. zu 1, 142, 1. — ἔχειν. Der Inf. nach ποιεῖν bilden ist sonst nicht üblich, analog den Stellen Di. 55, 3, 21. Eben so noch § 2. — πρῶτοι Ἀθηναῖοι παραλαβόντες. Di. 56, 9, 2. Ueber die Sache Lobeck Agl. p. 1252. — ὦλλοι, οἱ ἄλλοι. Di. 14, 10, 7. — ἤρξαντο, οἱ Πελασγοί. (Lh.)

§ 2. Καβείρων. Lobeck Agl. p. 1212. 1215. vgl. Voss Myth. Br. III S. 193 ff. — ὄργια. gr. Spr. 52, 4, 6. vgl. 46, 6. — ἐποιήσαντο liessen (sie so) machen. Spr. 52, 11. — αὐτοῦ, Ἑρμέω. (Lobeck.) — τά über welche Dinge.

C. 52 § 1. θεοῖσι Göttern, unbestimmt was für welchen, namenlosen. Vgl Lobeck Agl. p. 1246. — οὐδέ. zu 1, 215. — τοῦ τοιούτου einer Rücksicht der (folgender) Art. vgl. zu 1, 178, 1. — θέντες. Klemens Alex. Στρωμ. α' E.: θεὸς. παρὰ τὴν θέσιν εἴρηται καὶ τάξιν καὶ διακόσμησιν. (We.) — νομάς Vertheilung, Verwaltung. (Sch.) — Διονύσου erg. τοὔνομα.

§ 2. εἰ ἀνέλωνται ob sie für sich auf-, annehmen sollten. zu 1, 53, 1. — ἀνεῖλε gebot durchs Orakel, mit dem Inf. wie Xen. An. 7, 6, 44.

ἔνθεν δὲ ἐγένετο ἕκαστος τῶν θεῶν, εἴ τε [δ'] αἰεὶ ἦσαν πάντες, ὁκοῖ- 53
οί τέ τινες τὰ εἴδεα, οὐκ ἐπιστέατο μέχρι οὗ πρώην τε καὶ χθὲς ὡς εἰπεῖν λόγῳ. Ἡσίοδον γὰρ καὶ Ὅμηρον ἡλικίην τετρακοσίοισι ἔτεσι δοκέω μευ πρεσβυτέρους γενέσθαι καὶ οὐ πλέοσι· οὗτοι δέ εἰσι οἱ ποιήσαντες θεογονίην Ἕλλησι καὶ τοῖσι θεοῖσι τὰς ἐπωνυμίας δόντες καὶ τιμάς τε καὶ τέχνας διελόντες καὶ εἴδεα αὐτῶν σημήναντες. οἱ δὲ πρότερον ποιηταὶ λεγόμενοι τούτων τῶν ἀνδρῶν γενέσθαι ὕστερον, ἔμοιγε δοκέειν, ἐγένοντο. τούτων τὰ μὲν πρῶτα αἱ Δωδωνίδες ἱρεῖαι λέγουσι, τὰ δὲ ὕστερα τὰ ἐς Ἡσίοδόν τε καὶ Ὅμηρον ἔχοντα ἐγὼ λέγω.

Χρηστηρίων δὲ πέρι τοῦ τε ἐν Ἕλλησι καὶ τοῦ ἐν Λιβύῃ τόνδε 54
Αἰγύπτιοι λόγον λέγουσι. ἔφασαν οἱ ἱρέες τοῦ Θηβαιέος Διὸς δύο γυναῖκας ἱρείας ἐκ Θηβέων ἐξαχθῆναι ὑπὸ Φοινίκων, καὶ τὴν μὲν αὐτέων πυθέσθαι ἐς Λιβύην πρηθεῖσαν τὴν δὲ ἐς τοὺς Ἕλληνας· ταύτας δὲ τὰς γυναῖκας εἶναι τὰς ἱδρυσαμένας τὰ μαντήια πρώτας ἐν τοῖσι εἰρημένοισι ἔθνεσι. εἰρομένου δέ μευ ὁκόθεν οὕτω ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγουσι, ἔφασαν πρὸς ταῦτα ζήτησιν μεγάλην ἀπὸ σφέων γενέσθαι τῶν γυναικῶν τουτέων καὶ ἀνευρεῖν μέν σφεας οὐ δυνατοὶ γενέσθαι, πυθέσθαι δὲ ὕστερον ταῦτα περὶ αὐτέων τά περ δὴ ἔλεγον.
ταῦτα μέν νυν τῶν ἐν Θήβῃσι ἱρέων ἤκουον, τάδε δὲ Δωδωναίων 55
φασὶ αἱ προμάντιες· δύο πελειάδας μελαίνας ἐκ Θηβέων τῶν Αἰγυπτιέων ἀναπταμένας τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην, τὴν δὲ παρὰ σφέας ἀπικέσθαι, ἱζομένην δέ μιν ἐπὶ φηγὸν αὐδάξασθαι φωνῇ ἀνθρωπηίῃ ὡς χρεὼν εἴη μαντήιον αὐτόθι Διὸς γενέσθαι· καὶ αὐτοὺς ὑπολαβεῖν θεῖον εἶναι τὸ ἐπαγγελλόμενον αὐτοῖσι καὶ σφέας ἐκ τούτου ποιῆσαι. τὴν δὲ ἐς τοὺς Λίβυας οἰχομένην πελειάδα λέγουσι Ἄμμωνος χρηστή- 2

C. 53. *ἔνθεν ἐγένετο* von welcher Abstammung er war, mit Bezug auf *θεογονίην*. — *εἴτε δ'* für *ἐπεί τε δέ* oder *ἔπειτα δέ* Reiz. Doch wird das *δέ* zu streichen sein. Di. 69, 25 A. — *ἐπιστέατο* für *ἠπιστέατο* Lh., wie Bekker (nur die dritte Pers. des Pl.) nach ihm auch 5, 73. 8, 5, 2. 25. 88 gegen die Hsn. gegeben hat. — *μέχρι οὗ*. zu 1, 181, 1. — *πρώην τε καὶ χθές*, stereotype Hyperbel, gewöhnlich (*μέχρι*) (*ἐ*)*χθὲς καὶ πρώην* gestellt. vgl. gr. Spr. 66, 1, 4. — *Ἡσίοδον* hält Voss Myth. Br. II S. 113 um zwei Jahrhunderte jünger als Homer. — *ἡλικίην*. Di. 46, 5, 1. — *ποιήσαντες* die eig. durch ihre Auctorität begründet haben, wenn schon auch früher Manches darüber gefabelt worden. (Lobeck Agl. p. 347.) — *οἱ πρότερον λεγόμεναι* die in eine frühere Zeit gesetzten, wie Orpheus, Musäos. gr. Spr. 55, 4, 4. vgl. 50, 8, 10. — *τὰ πρῶτα*, das C. 52 Erzählte. (Bä.) — *ἔχοντα* sich Beziehendes. Di. 52, 1, 3. — *λέγω*. gr. Spr. 53, 1, 2. vgl. *γράφω* 2, 70.

C. 54. *τόνδε*. zu 1, 9, 1. — *ἱρείας*. *ἱεράς*, wie 2, 56, 1, Va., da es nach 2, 35, 2 Priesterinnen nicht gab. — *Θηβέων* für *Θηβαίων* Va. — *πυθέσθαι* hängt von *ἔφασαν* ab. — *πρὸς ταῦτα*. zu 1, 38. — *τῶν* nach den.

C. 55 § 1. *ἀναπταμένας*. Di. 40 unter *πέτομαι*. — *τὴν μέν*. gr. Spr. 50, 1, 6. — *ἱζομένην*. Di. 39 unter *ἵζω*. — *φηγόν*. *φηγοῦ*? doch „vgl. 8, 52." (Matthiä.) — *αὐδάξασθαι*. Di. 39 unter *αὐδάω*. — *σφέας* nach *αὐτούς* überflüssig und wohl *σφέα* d. h. *τὰ ἐπηγγελμένα* zu lesen. — *ποιῆσαι*, *μαντήιον*.

ριον κελεῦσαι τοὺς Λίβυας ποιέειν· ἔστι δὲ καὶ τοῦτο Διός. Δωδωναίων δὲ αἱ ἱρεῖαι, τῶν τῇ πρεσβυτάτῃ οὔνομα ἦν Προμένεια, τῇ δὲ μετὰ ταύτην Τιμαρέτη, τῇ δὲ νεωτάτῃ Νικάνδρη, ἔλεγον ταῦτα· συνωμολόγεον δέ σφι καὶ οἱ ἄλλοι Δωδωναῖοι οἱ περὶ τὸ ἱρόν. ἐγὼ δ᾽ ἔχω 56περὶ αὐτέων γνώμην τήνδε. εἰ ἀληθέως οἱ Φοίνικες ἐξήγαγον τὰς ἱρὰς γυναῖκας καὶ τὴν μὲν αὐτέων ἐς Λιβύην τὴν δὲ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπέδοντο, δοκέει ἐμοὶ ἡ γυνὴ αὕτη τῆς νῦν Ἑλλάδος, πρότερον δὲ Πελασγίης καλευμένης τῆς αὐτῆς ταύτης, πρηθῆναι ἐς Θεσπρωτούς, ἔπειτα δουλεύουσα αὐτόθι ἱδρύσασθαι ὑπὸ φηγῷ πεφυκυίῃ Διὸς ἱρόν, ὥσπερ ἦν οἰκὸς ἀμφιπολεύουσαν ἐν Θήβῃσι ἱρὸν Διός, ἔνθα ἀπίκετο, ἐνθαῦτα μνήμην αὐτοῦ ἔχειν. ἐκ δὲ τούτου χρηστήριον κατηγήσατο, ἐπείτε συνέλαβε τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν. φάναι δέ οἱ ἀδελφεὴν ἐν Λιβύῃ πεπρῆσθαι ὑπὸ τῶν αὐτῶν Φοινίκων ὑπ᾽ ὧν καὶ αὐτὴ ἐπρήθη. 57πελειάδες δέ μοι δοκέουσι κληθῆναι πρὸς Δωδωναίων ἐπὶ τοῦδε αἱ γυναῖκες, διότι βάρβαροι ἦσαν, ἐδόκεον δέ σφι ὁμοίως ὄρνισι φθέγγεσθαι. μετὰ δὲ χρόνον τὴν πελειάδα ἀνθρωπηίῃ φωνῇ αὐδάξασθαι λέγουσι ἐπείτε τὰ συνετά σφι αὔδα ἡ γυνή· ἕως δὲ ἐβαρβάριζε, ὄρνιθος τρόπον ἐδόκεέ σφι φθέγγεσθαι, ἐπεὶ τέῳ τρόπῳ ἂν πελειάς γε ἀνθρωπηίῃ φωνῇ φθέγξαιτο; μέλαιναν δὲ λέγοντες εἶναι τὴν πελειάδα 58σημαίνουσι ὅτι Αἰγυπτίη ἡ γυνὴ ἦν. ἡ δὲ μαντηίη ἥ τε ἐν Θήβῃσι τῇσι Αἰγυπτίῃσι καὶ ἐν Δωδώνῃ παραπλήσιαι ἀλλήλῃσι τυγχάνουσι ἐοῦσαι. ἔστι δὲ καὶ τῶν ἱρῶν ἡ μαντικὴ ἀπ᾽ Αἰγύπτου ἀπιγμένη. πανηγύρις δὲ ἄρα καὶ πομπὰς καὶ προσαγωγὰς πρῶτοι ἀνθρώπων Αἰγύπτιοί εἰσι οἱ ποιησάμενοι καὶ παρὰ τούτων Ἕλληνες μεμαθήκασι. τεκμήριον δέ μοι τούτου τόδε· αἱ μὲν γὰρ φαίνονται ἐκ πολλοῦ τευ χρόνου ποιεύμεναι, αἱ δὲ Ἑλληνικαὶ νεωστὶ ἐποιήθησαν.

59 Πανηγυρίζουσι δὲ Αἰγύπτιοι οὐκ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, πανηγύρις δὲ συχνάς, μάλιστα μὲν καὶ προθυμότατα ἐς Βούβαστιν πόλιν τῇ

---

§ 2. *Λίβυας*. Di 18, 6, 8. — *τήνδε*. zu 2, 27.

C. 56. *τῆς Ἑλλάδος* hängt von *Θεσπρωτούς* ab. gr. Spr. 47, 5, 5. — *τῆς αὐτῆς ταύτης*, wie man direct sagen würde: *ἡ αὐτὴ αὕτη ἐκαλεῖτο Πελασγία*. zu 1, 144, 1. vgl. 2, 158, 3 — *πεφυκυίῃ*. *εὖ πεφυκυίῃ* Va. — *ἀμφιπολεύουσαν*. *ἀμφιπολεύσασαν* Va. u. Reiske. Das Wort ist poetisch. — *ἔνθα ἀπίκετο, ἐνθαῦτα* dort wohin sie gekommen war — *κατηγήσατο* gab an, stiftete. vgl. 7, 8, 1 u. zu 2, 49, 1. — *συνέλαβε*. zu 1, 63, 1. — *οἱ*. Di. 48, 12, 2. — *ἐπρήθη*. Hier vermiss' ich eine Angabe über die Gründung des libyschen Orakels.

C. 57. *ἐπὶ τοῦδε*. zu 1, 14, 3. — *ὁμοίως*. *ὁμοῖα* will Sch. mit einigen Hsn. Jenes heisst in eben so unverständlicher Weise (*ὄρνιθος τρόπον*); dieses: ähnliche Laute. — *συνετά* Verständliches: über *τά* Spr. 50, 4. — *ἐπεί* denn. zu 1, 146, 1. — *σημαίνουσι*, wie *λέγω* 2, 53.

C. 58. *τῶν ἱρῶν* aus den Bewegungen und Eingeweiden der Opferthiere. — *ἄρα* natürlich, offenbar. vgl. 3, 14, 4. — *προσαγωγάς* Processionen zu den Tempeln, um Opfer darzubringen; attisch *πρόσοδοι*. zu Xen. An. 5, 9, 11. — *γάρ*. gr. Spr. 57, 10, 14. — *τευ*. gr. Spr. 51, 16, 4.

Ἴσι. ἐν ταύτῃ γὰρ δὴ τῇ πόλι ἔστι μέγιστον Ἴσιος ἱρόν, ἵδρυται δὲ ἡ πόλις αὕτη τῆς Αἰγύπτου ἐν μέσῳ τῷ Δέλτα· Ἶσις δέ ἐστι κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Δημήτηρ. τρίτα δ' ἐς Σάιν πόλιν τῇ Ἀθηναίῃ πανηγυρίζουσι, τέταρτα δὲ ἐς Ἡλίου πόλιν τῷ Ἡλίῳ, πέμπτα δὲ ἐς Βουτοῦν πόλιν τῇ Λητοῖ, ἕκτα δὲ ἐς Πάμπρημιν πόλιν τῷ Ἄρεϊ.

60 ἐς μὲν νυν Βούβαστιν πόλιν ἐπεὰν κομίζωνται, ποιεῦσι τοιάδε. πλέουσί τε γὰρ δὴ ἅμα ἄνδρες γυναιξὶ καὶ πολλόν τι πλῆθος ἑκατέρων ἐν ἑκάστῃ βάρι· αἱ μέν τινες τῶν γυναικῶν κρόταλα ἔχουσαι κροταλίζουσι, οἱ δὲ αὐλέουσι κατὰ πάντα τὸν πλόον, αἱ δὲ λοιπαὶ γυναῖκες καὶ ἄνδρες ἀείδουσι καὶ τὰς χεῖρας κροτέουσι. ἐπεὰν δὲ πλέοντες κατά τινα πόλιν ἄλλην γένωνται, ἐγχρίμψαντες τὴν βᾶριν τῇ γῇ ποιεῦσι τοιάδε· αἱ μέν τινες τῶν γυναικῶν ποιεῦσι τά περ εἴρηκα, αἱ δὲ 2 τωθάζουσι βοῶσαι τὰς ἐν τῇ πόλι ταύτῃ γυναῖκας, αἱ δ' ὀρχέονται, αἱ δ' ἀνασύρονται ἀνιστάμεναι. ταῦτα παρὰ πᾶσαν πόλιν παραποταμίην ποιεῦσι. ἐπεὰν δὲ ἀπίκωνται ἐς τὴν Βούβαστιν, ὁρτάζουσι μεγάλας ἀνάγοντες θυσίας καὶ οἶνος ἀμπέλινος ἀναισιμοῦται πλέων ἐν τῇ ὁρτῇ ταύτῃ ἢ ἐν τῷ ἅπαντι ἐνιαυτῷ τῷ ἐπιλοίπῳ. συμφοιτέωσι δέ, ὅ τι ἀνὴρ καὶ γυνή ἐστι πλὴν παιδίων, καὶ ἐς ἑβδομήκοντα μυριάδας, ὡς οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι.

61 ταῦτα μὲν δὴ ταύτῃ ποιέεται, ἐν δὲ Βουσίρι πόλι ὡς ἀνάγουσι τῇ Ἴσι τὴν ὁρτήν, εἴρηται πρότερόν μοι. τύπτονται μὲν γὰρ δὴ μετὰ τὴν θυσίην πάντες καὶ πᾶσαι, μυριάδες κάρτα πολλαὶ ἀνθρώπων· τὸν δὲ τύπτονται, οὔ μοι ὅσιόν ἐστι λέγειν. ὅσοι δὲ Καρῶν εἰσὶ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες, οὗτοι δὲ τοσούτῳ ἔτι πλέω ποιεῦσι τούτων ὅσῳ καὶ τὰ μέτωπα κόπτονται μαχαίρῃσι καὶ τούτῳ εἰσὶ δῆλοι ὅτι εἰσὶ ξεῖνοι καὶ οὐκ Αἰγύπτιοι.

62 Ἐς Σάιν δὲ πόλιν ἐπεὰν συλλεχθέωσι τῇσι θυσίῃσι, ἔν τινι νυκτὶ λύχνα καίουσι πάντες πολλὰ ὑπαίθρια περὶ τὰ δώματα κύκλῳ. τὰ δὲ

C. 59. *Βούβαστιν* 2, 137 E. 156, 3. (Lh) — *Ἴσι.* Di. 17, 1, 3. — *τῆς Αἰγύπτου* hängt von *τῷ Δέλτα* ab. zu 1, 18, 1. — *τρίτα, τέταρτα* u. so w. bei Her. regelmässig so, wie *πρῶτα, δεύτερα* für *πρῶτον, δεύτερον.* — *Βουτοῦν.* Di. 18, 3, 4.

C. 60 § 1. *ἅμα* hätte ein Attiker vor *γυναιξί* gestellt. — *αἱ μέν.* Ueber das Asyndeton Di. 59, 1, 4. Oder *καὶ αἱ μέν?* — *ἐγχρίμψαντες* noch so 9, 98, 2. vgl. 2, 93, 2. (Sch.) Poetisch; prosaisch *προσσχόντες, κατασχόντες ἐς γῆν.* gr. Spr. 52, 2, 3.

§ 2. *τωθάζειν, χλευάζειν, σκώπτειν* Tim. Lex. Plat. p. 261. (Lh.) Auch bei Attikern, doch selten. — *ἀνασύρονται* heben ihre Kleider in die Höhe. (Lg.) — *ὅ τι.* Spr. 43, 4, 6. (17.) — *ἀνήρ* collectiv. gr. Spr. 44, 1, 2. — *καὶ ἐς ἑβδ.* zu 2, 44, 3.

C. 61. *εἴρηται* 2, 40, 2. (Sch.) — *τὸν τύπτονται.* zu 2, 42, 3. — *πάντες καὶ πᾶσαι.* Spr. 43, 2 A. (2.) — *οὗτοι δέ.* zu 1, 171, 4. — *τούτων* als die Aegyptier. (Lh.) — *ὅσῳ.* gr. Spr. 51, 10, 5. — *δῆλοι ὅτι.* gr. Spr. 56, 4, 8.

C. 62. *τῇσι* zu den. Aehnlich *Σάμῳ* 1, 148. vgl. Matth. ausf. Gr. § 401, 3. — *λύχνα.* Di. 21 unter *λύχνος.* — *δώματα* poetisch. — *παννύ-*

λύχνα ἐστὶ ἐμβάφια ἔμπλεα ἁλὸς καὶ ἐλαίου· ἐπιπολῆς δὲ ἔπεστι αὐτὸ τὸ ἐλλύχνιον. καὶ τοῦτο καίεται παννύχιον καὶ τῇ ὁρτῇ οὔνομα κέεται λυχνοκαΐη. οἳ δ' ἂν μὴ ἔλθωσι τῶν Αἰγυπτίων ἐς τὴν πανήγυριν ταύτην, φυλάσσοντες τὴν νύκτα τῆς θυσίης καίουσι καὶ αὐτοὶ πάντες τὰ λύχνα· καὶ οὕτω οὐκ ἐν Σάϊ μούνῃ καίεται, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ πᾶσαν Αἴγυπτον. ὅτευ δὲ εἵνεκα φῶς ἔλαχε καὶ τιμὴν ἡ νὺξ αὕτη, ἔστι ἱρὸς
63περὶ αὐτοῦ λόγος λεγόμενος. ἐς δὲ Ἡλίου πόλιν καὶ Βουτοῦν θυσίας μούνας ἐπιτελέουσι φοιτέοντες. ἐν δὲ Παπρήμι θυσίας μὲν καὶ ἱρὰ κατά περ καὶ τῇ ἄλλῃ ποιεῦσι· εὖτ' ἂν δὲ γίνηται καταφερὴς ὁ ἥλιος, ὀλίγοι μέν τινες τῶν ἱρέων περὶ τὤγαλμα πεπονέαται, οἱ δὲ πολλοὶ αὐτέων ἐκ ξύλων κορύνας ἔχοντες ἑστᾶσι τοῦ ἱροῦ ἐν τῇ ἐσόδῳ· ἄλλοι δὲ εὐχωλὰς ἐπιτελέοντες, πλεῦνες χιλίων ἀνδρῶν, ἕκαστοι
2ἔχοντες ξύλα καὶ οὗτοι ἐπὶ τὰ ἕτερα ἁλέες ἑστᾶσι. τὸ δὲ ἄγαλμα, ἐὸν ἐν νηῷ μικρῷ ξυλίνῳ κατακεχρυσωμένῳ, προεκκομίζουσι τῇ προτεραίῃ ἐς ἄλλο οἴκημα ἱρόν. οἱ μὲν δὴ ὀλίγοι οἱ περὶ τὤγαλμα λελειμμένοι ἕλκουσι τετράκυκλον ἅμαξαν, ἄγουσαν τὸν νηόν τε καὶ τὸ ἐν τῷ νηῷ ἐνεὸν ἄγαλμα, οἱ δὲ οὐκ ἐῶσι ἐν τοῖσι προπυλαίοισι ἑστεῶτες ἐσιέναι, οἱ δὲ εὐχωλιμαῖοι τιμωρέοντες τῷ θεῷ παίουσι αὐτοὺς ἀλεξομένους. ἐνθαῦτα μάχη ξύλοισι καρτερὴ γίνεται, κεφαλάς τε συναράσσονται καὶ ὡς ἐγὼ δοκέω, πολλοὶ καὶ ἀποθνήσκουσι ἐκ τῶν τρω-
64μάτων· οὐ μέντοι οἵ γε Αἰγύπτιοι ἔφασαν ἀποθνήσκει οὐδένα. τὴν δὲ πανήγυριν ταύτην ἐκ τοῦδε νομίσαι φασὶ οἱ ἐπιχώριοι· οἰκέειν ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ τοῦ Ἄρεος τὴν μητέρα καὶ τὸν Ἄρεα, ἀπότροφον γενόμενον, ἐλθεῖν ἐξανδρωμένον ἐθέλοντα τῇ μητρὶ συμμῖξαι· καὶ τοὺς προπόλους τῆς μητρός, οἷα οὐκ ὀπωπότας αὐτὸν πρότερον, οὐ περιορᾶν παριέναι ἀλλ' ἀπερύκειν, τὸν δ' ἐξ ἄλλης πόλιος ἀγαγόμενον

χιον ist Adjectiv. Di. 57, 5, 4. — *κέεται*, *τέθειται*, eben so mit *οὔνομα* 4, 184, 1. 7, 198, 2. Spr. 38, 5, 2.

C. 63 § 1. *μούνας*, im Ggs. zu dem was sie in Pampremis noch sonst thun. — *τῇ ἄλλῃ*. zu 1, 1, 1. — *εὖτ' ἄν*. Di. 54, 16, 1. 17, 1. — *πεπονέαται*. gr. Spr. 53, 3, 3. — *καταφερής* und *κατωφερής* unattisch. — *εὐχωλάς* für *εὐχάς* poetisch. — *καὶ οὗτοι*. zu 1, 173, 2. — *τὰ ἕτερα* die übrigen Seiten.

§ 2. *μικρῷ ξυλίνῳ*. gr. Spr. 57, 2, 3 u. 4. — *οἱ ὀλίγοι* bezogen auf *ὀλίγοι τινές* § 1. — *τῇ προτεραίῃ* am Tage vor dem Feste. (Lg.) — *τετράκυκλος* vierrädrig hätte wohl auch ein Attiker gesagt. — *οἱ δέ, οἱ δὲ πολλοί* § 1. — *εὐχωλιμαῖοι*, *οἱ τὰς εὐχωλὰς ἐπιτελέοντες* § 1, ungewöhnlich. — *ἀράσσω* und dessen Composita sind bei Attikern selten. zu Thuk. 7, 6, 3. — *τρῶμα* ionisch für *τραῦμα*.

C. 64 § 1. *νομίσαι* hätten eingeführt. Spr. 53, 5, 1. — *οἰκέειν* es habe gewohnt. zu *διατίθεσθαι* 1, 1, 2. — *ἀπότροφον*, *μακρὰν τεθραμμένον* Hesych. (We.) Noch einige Male, wiewohl anders, bei Spätern. — *ἐλθεῖν* = *ἀνελθεῖν*. Kr. zu Xen. An. 2, 1, 1. — *ἐξανδρωμένον* völlig Mann geworden. — *συμμῖξαι*, wie z.B. 8, 79, 1 und auch bei Attikern von einer Unterredung, vielleicht jedoch mit absichtlicher Zweideutigkeit. (Va.) — *πρόπολος*, poetisch. — *ὀπωπότας*. Di. 40 unter *ὁράω*. — *περισπεῖν*.

ἀνθρώπους τούς τε προπόλους τρηχέως περισπεῖν καὶ ἐσελθεῖν παρὰ τὴν μητέρα. ἀπὸ τούτου τῷ Ἄρεϊ ταύτην τὴν πληγὴν ἐν τῇ ὁρτῇ νενομικέναι φασί.

Καὶ τὸ μὴ μίσγεσθαι γυναιξὶ ἐν ἱροῖσι μηδὲ ἀλούτους ἀπὸ γυ- 2 ναικῶν ἐς ἱρὰ ἐσιέναι οὗτοί εἰσι οἱ πρῶτοι θρησκεύσαντες. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι σχεδὸν πάντες ἄνθρωποι, πλὴν Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων, μίσγονται ἐν ἱροῖσι καὶ ἀπὸ γυναικῶν ἀνιστάμενοι ἄλουτοι ἐσέρχονται ἐς ἱρόν, νομίζοντες ἀνθρώπους εἶναι κατά περ τὰ ἄλλα κτήνεα· καὶ γὰρ τὰ ἄλλα κτήνεα ὁρᾶν καὶ ὀρνίθων γένεα ὀχευόμενα ἔν τε τοῖσι νηοῖσι τῶν θεῶν καὶ ἐν τοῖσι τεμένεσι· εἰ ὦν εἶναι τῷ θεῷ τοῦτο μὴ φίλον, οὐκ ἂν οὐδὲ τὰ κτήνεα ποιέειν. οὗτοι μέν νυν τοιαῦτα ἐπιλέγοντες ποιεῦσι ἔμοιγε οὐκ ἀρεστά· Αἰγύπτιοι δὲ θρησκεύουσι 65 περισσῶς τά τε ἄλλα περὶ τὰ ἱρὰ καὶ δὴ καὶ τάδε. ἐοῦσα δὲ Αἴγυπτος ὅμουρος τῇ Λιβύῃ οὐ μάλα θηριώδης ἐστί· τὰ δὲ ἐόντα σφι ἅπαντα ἱρὰ νενόμισται καὶ τὰ μὲν σύντροφα αὐτοῖσι τοῖσι ἀνθρώποισι, τὰ δὲ οὔ. τῶν δὲ εἵνεκεν ἀνεῖται [τὰ] ἱρά, εἰ λέγοιμι, καταβαίην ἂν τῷ λόγῳ ἐς τὰ θεῖα πρήγματα, τὰ ἐγὼ φεύγω μάλιστα ἀπηγέεσθαι· τὰ δὲ καὶ εἴρηκα αὐτῶν ἐπιψαύσας, ἀναγκαίῃ καταλαμβανόμενος εἶπον. νόμος δέ ἐστι περὶ τῶν θηρίων ὧδε ἔχων. μελεδωνοὶ ἀποδεδέχαται τῆς τροφῆς χωρὶς ἑκάστων καὶ ἔρσενες καὶ θήλεαι τῶν Αἰγυπτίων, τῶν παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδέκεται τὴν τιμήν. οἱ δὲ ἐν τῇσι πόλισι ἕκαστοι εὐχὰς τάσδε σφι ἀποτελέουσι· εὐχόμενοι 2 τῷ θεῷ τοῦ ἂν ᾖ τὸ θηρίον ξυροῦντες τῶν παιδίων ἢ πᾶσαν τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ ἥμισυ ἢ τὸ τρίτον μέρος τῆς κεφαλῆς ἱστᾶσι σταθμῷ πρὸς ἀργύριον τὰς τρίχας· τὸ δ' ἂν ἑλκύσῃ, τοῦτο τῇ μελεδωνῷ τῶν θηρίων διδοῖ, ἡ δ' ἀντ' αὐτοῦ τάμνουσα ἰχθῦς παρέχει βορὴν τοῖσι

---

zu 1, 73, 2. — *πληγήν* Prügelei, sonst nicht so. — *νενομικέναι.* zu 2, 51, 1.

§ 2. *εἰσὶν οἱ πρῶτοι θρησκεύσαντες* haben diese zuerst als Satzung eingeführt. — *καί* vor *γάρ* entspricht dem *καί* vor *ὀρνίθων.* gr. Spr. 69, 32, 21. — *ὁρᾶν* hängt von einem aus *νομίζουσι* zu entnehmenden *φασί* ab. gr. Spr. 65, 11, 7. — *εἰ εἶναι.* Di. 55, 4, 3. — *ἂν ποιέειν* aus *ἂν ἐποίουν.* Spr. 54, 6, 4. (6.)

C. 65 § 1. *ὅμουρος τῇ.* gr. Spr. 48, 13, 12. — *ἐοῦσα* obgleich es ist. zu 2, 47, 1. — *δέ. δή? ἡ* Bekker. — *τὰ ἐόντα, θηρία* aus *θηριώδης.* vgl. 4, 194. (St.) Di. 43, 3, 7. — *σύντροφα* 2, 36, 2. (Bä.) — *ἀνεῖται* geweiht, geheiligt sind. vgl. 2, 165. 167. (Sch.) — *τὰ ἱρά* die betreffenden, jedem Gotte oder in jedem Nomos heiligen Thiere? (Sch.) Oder *τὰ θηρία τὰ ἱερὰ νενομισμένα.* (St.) Vielleicht ist *τά* mit Va. zu streichen. — *φεύγω* 2, 3, 2. (Lh.) — *μελεδωνοί* für *ἐπιμελητής* bei Her. öfter, erst von Spätern nachgeahmt. — *τροφῆς* hängt von *μελεδωνοί* ab, *ἑκάστων* von *τῆς τροφῆς.* — *τῶν.* Spr. 47, 7. (9.)

§ 2. *οἱ δὲ ἕκαστοι.* Spr. 57, 8. — *εὐχάς, ὑπὲρ τῶν παιδίων ἐκ τῆς (ἔκ του, τινος?) νόσου σωθέντων* fügt Diod. 1, 83 hinzu. (We.) Bei Her. ist vielleicht etwas der Art ausgefallen. — *ἱστᾶσι σταθμῷ πρός* wiegen ab gegen. — *τό* für *ὅσον:* so viel es, die Haare, gewogen hat. — *διδοῖ,*

θηρίοισι. τροφὴ μὲν δὴ αὐτοῖσι τοιαύτη ἀποδέδεκται· τὸ δ' ἄν τις τῶν θηρίων τούτων ἀποκτείνῃ, ἢν μὲν ἑκών, θάνατος ἡ ζημίη, ἢν δὲ ἀέκων, ἀποτίνει ζημίην τὴν ἂν οἱ ἱρέες τάξωνται. ὃς δ' ἂν ἶβιν ἢ ἴρηκα ἀποκτείνῃ, ἤν τε ἑκὼν ἤν τε ἀέκων, τεθνάναι ἀνάγκη.

66 Πολλῶν δὲ ἐόντων τῶν ὁμοτρόφων τοῖσι ἀνθρώποισι θηρίων πολλῷ ἂν ἔτι πλέω ἐγίνετο, εἰ μὴ κατελάμβανε τοὺς αἰελούρους τοιάδε. ἐπεὰν τέκωσι αἱ θήλεαι, οὐκέτι φοιτέουσι παρὰ τοὺς ἔρσενας· οἱ δὲ διζήμενοι μίσγεσθαι αὐτῇσι οὐκ ἔχουσι. πρὸς ὧν ταῦτα σοφίζονται τάδε· ἁρπάζοντες ἀπὸ τῶν θηλέων καὶ ὑπαιρεόμενοι τὰ τέκνα κτείνουσι, κτείναντες μέντοι οὐ πατέονται. αἱ δὲ στερισκόμεναι τῶν τέκνων, ἄλλων δὲ ἐπιθυμέουσαι, οὕτω δὴ ἀπικνέονται παρὰ τοὺς 2ἔρσενας· φιλότεκνον γὰρ τὸ θηρίον. πυρκαϊῆς δὲ γενομένης θεῖα πρήγματα καταλαμβάνει τοὺς αἰελούρους· οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι διαστάντες φυλακὰς ἔχουσι τῶν αἰελούρων, ἀμελήσαντες σβεννύναι τὸ καιόμενον, οἱ δὲ αἰέλουροι διαδύοντες καὶ ὑπερθρώσκοντες τοὺς ἀνθρώπους ἐσάλλονται ἐς τὸ πῦρ. ταῦτα δὲ γινόμενα πένθεα μεγάλα τοὺς Αἰγυπτίους καταλαμβάνει. ἐν ὁτέοισι δ' ἂν οἰκίοισι αἰέλουρος ἀποθάνῃ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, οἱ ἐνοικέοντες πάντες ξυρέονται τὰς ὀφρῦς

67 μούνας, παρ' ὁτέοισι δ' ἂν κύων, πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλήν. ἀπαγέαται δὲ οἱ αἰέλουροι ἀποθανόντες ἐς ἱρὰς στέγας, ἔνθα θάπτονται ταριχευθέντες, ἐν Βουβάστι πόλι· τὰς δὲ κύνας ἐν τῇ ἑωυτῶν ἕκαστοι πόλι θάπτουσι ἐν ἱρῇσι θήκῃσι. ὡς δ' αὕτως τῇσι κυσὶ οἱ ἰχνευταὶ θάπτονται. τὰς δὲ μυγαλᾶς καὶ τοὺς ἴρηκας ἀπάγουσι ἐς Βουτοῦν πόλιν, τὰς δὲ ἴβις ἐς Ἑρμέω πόλιν. τὰς δὲ ἄρκτους, ἐούσας σπανίας, καὶ τοὺς λύκους, οὐ πολλῷ τέῳ ἐόντας ἀλωπέκων μέζονας, αὐτοῦ θάπτουσι τῇ ἂν εὑρεθέωσι κείμενοι.

68 Τῶν δὲ κροκοδείλων ἡ φύσις ἐστὶ τοιήδε. τοὺς χειμεριωτάτους μῆνας τέσσερας ἐσθίει οὐδέν, ἐὸν δὲ τετράπουν χερσαῖον καὶ λιμναῖόν ἐστι· τίκτει μὲν γὰρ ᾠὰ ἐν γῇ καὶ ἐκλέπει καὶ τὸ πολλὸν τῆς ἡμέρης

ὁ τὴν εὐχὴν ἀποτελῶν. (St.) vgl. 2, 68, 1. 71. u. zu 1, 195. — τὸ ἄν τις, ἐάν τίς τι. gr. Spr. 51, 13, 12. — ἡ. gr. Spr. 50, 2, 4. — ἶβιν 2, 75. 76. (Lh.) Lang ist das erste ι nach Timokles 1: πῶς ἂν μὲν οὖν σώσειεν ἶβις ἢ κύων.

C. 66 § 1. κατελάμβανε beträfe, einträte, wie § 2. — πρός. zu 1, 38.

§ 2. πυρκαΐης Feuersbrunst, in der attischen Prosa nicht üblich. — θεῖα πρήγματα eine Art Fanatismus. — διαστάντες in Zwischenräumen aufgestellt, wie 3, 72, 1. zu Xen. An. 1, 5, 2. — θρώσκειν und dessen Composita sind poetisch — ταῦτα γινόμενα absolut, etwa wie wir jetzt auch sagen: dies gethan, dies geschehen; unattisch. vgl. Di. 56, 9, 4. — ἐν ὁτέοισι. zu τὸ ἄν τις 2, 65, 2.

C. 67. στέγας, θήκας unten. (Sch.) — ὡσαύτως τῇσι eben so wie die. gr. Spr. 48, 13, 8. So. Tr. 372: ξυνεξήκουον ὡσαύτως ἐμοί. (Matthiä.) — ἰχνευτής, bei Spätern ἰχνεύμων. — τέῳ. zu 2, 48.

C. 68 § 1. τέσσερας für τέσσερας ὄντας. zu Xen. An. 1, 2, 3. — ἐσθίει, ὁ κροκόδειλος. zu 2, 65, 2. — ἐκλέπει. Ausgebrütet werden sie

διατρίβει ἐν τῷ ξηρῷ, τὴν δὲ νύκτα πᾶσαν ἐν τῷ ποταμῷ· θερμότερον γάρ δή ἐστι τὸ ὕδωρ τῆς τε αἰθρίης καὶ τῆς δρόσου. πάντων δὲ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν θνητῶν τοῦτο ἐξ ἐλαχίστου μέγιστον γίνεται· τὰ μὲν γὰρ ᾠὰ χηνέων οὐ πολλῷ μέζονα τίκτει καὶ ὁ νεοσσὸς κατὰ λόγον τοῦ ᾠοῦ γίνεται, αὐξανόμενος δὲ γίνεται καὶ ἐς ἑπτακαίδεκα πήχεας καὶ μέζων ἔτι. ἔχει δὲ ὀφθαλμοὺς μὲν ὑός, ὀδόντας δὲ μεγάλους[2] καὶ χαυλιόδοντας κατὰ λόγον τοῦ σώματος. γλῶσσαν δὲ μοῦνον θηρίων οὐκ ἔφυσε. οὐδὲ τὴν κάτω κινέει γνάθον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μοῦνον θηρίων τὴν ἄνω γνάθον προσάγει τῇ κάτω. ἔχει δὲ καὶ ὄνυχας καρτεροὺς καὶ δέρμα λεπιδωτὸν ἄρρηκτον ἐπὶ τοῦ νώτου. τυφλὸν δὲ ἐν ὕδατι, ἐν δὲ τῇ αἰθρίῃ ὀξυδερκέστατον. ἅτε δὴ ὦν ἐν ὕδατι δίαιταν[3] ποιεύμενον, τὸ στόμα ἔνδοθεν φορέει πᾶν μεστὸν βδελλέων. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρνεα καὶ θηρία φεύγει μιν, ὁ δὲ τροχίλος εἰρηναῖόν οἵ ἐστι, ἅτε ὠφελεομένῳ πρὸς αὐτοῦ· ἐπεὰν γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῇ ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδειλος καὶ ἔπειτα χάνῃ (ἔωθε γὰρ τοῦτο ὡς ἐπίπαν ποιέειν πρὸς τὸν ζέφυρον), ἐνθαῦτα ὁ τροχίλος ἐσδύνων ἐς τὸ στόμα αὐτοῦ καταπίνει τὰς βδέλλας· ὁ δὲ ὠφελεύμενος ἥδεται καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν τροχίλον.

Τοῖσι μὲν δὴ τῶν Αἰγυπτίων ἱροί εἰσι οἱ κροκόδειλοι, τοῖσι[69] δ' οὔ, ἀλλ' ἅτε πολεμίους περιέπουσι. οἱ δὲ περί τε Θήβας καὶ τὴν Μοίριος λίμνην οἰκέοντες καὶ κάρτα ἥγηνται αὐτοὺς εἶναι ἱρούς. ἐκ πάντων δὲ ἕνα ἑκάτεροι τρέφουσι κροκόδειλον, δεδιδαγμένον εἶναι χειροήθεα, ἀρτήματά τε λίθινα χυτὰ καὶ χρύσεα ἐς τὰ ὦτα ἐνθέντες καὶ ἀμφιδέας περὶ τοὺς προσθίους πόδας καὶ σιτία ἀποτακτὰ διδόντες καὶ ἱρήια καὶ περιέποντες ὡς κάλλιστα ζώοντας· ἀποθανόντας δὲ ταριχεύοντες θάπτουσι ἐν ἱρῇσι θήκῃσι. οἱ δὲ περὶ Ἐλεφαντίνην πόλιν οἰκέοντες καὶ ἐσθίουσι αὐτούς, οὐκ ἡγεόμενοι ἱροὺς εἶναι. καλέονται

---

von der Sonne. — *χηνέων*, χηνείων ᾠῶν. — *κατὰ λόγον*. zu 1, 134, 1. vgl. 2, 109. — *καὶ ἐς*. zu καὶ πέντε 2, 44, 3.

§ 2. *ἔφυσε* bekommt, das eig. Wort vom Wachsen der Zähne, Hörner (4, 29), Flügel etc. Plat. Tim. 91: ἀντὶ τριχῶν πτερὰ φύον. Die Zunge fehlt ni[illegible] ganz. — *τὴν κάτω* bewegt es allerdings, doch kaum bemerkbar. — *καὶ τοῦτο μοῦνον* ebenfalls dieses allein, mit Bezug auf das vorhergehende μοῦνον. — *ἄρρηκτον*, cutem contra omnem ictum invictam. Plin. 8, 25. (Bä.) — *τυφλόν*, nur minder scharfsichtig, φαύλως ὁρῶν nach Aristoteles. (Saumaise z. Sol p. 314.)

§ 3. *δὴ ὦν*. zu 1, 8, 1. — *ἔνδοθεν*. gr. Spr. 41, 12, 14. — *βδελλέων*, nicht Blutigel, sondern eine Art Mücken. — *τροχίλος*, ein kleiner Vogel, arabisch Saq-Saq (Tak-Tak), dort häufig. (Bä.) — *ὡς*. gr. Spr. 69, 63, 5. — *ἐπὶ πᾶν* im Allgemeinen. zu Thuk. 2, 51, 1. — *ἐνταῦθα*. Spr. 65, 9, 1.

C. 69. *ἅτε*, attisch ὡς, wie 2, 115, 3. vgl. 90 u. Di. 56, 12, 1. — *καὶ κάρτα*. zu 1, 71, 1. — *ἀρτήματα* Ohrgehänge. — *λίθινα χυτά* von Krystall. (Lg.) Glasmosaik Minutoli. — *χάμψαι*, Amsah koptisch, Temtsah arabisch. — *Ἴωνες*, wohl die in Aegypten angesiedelten 2, 154, 1. (Bä.) — *κροκοδείλοισι* Eidechsen.

δὲ οὐ κροκόδειλοι ἀλλὰ χάμψαι· κροκοδείλους δὲ Ἴωνες οὐνόμασαν, εἰκάζοντες αὐτῶν τὰ εἴδεα τοῖσι παρὰ σφίσι γινομένοισι κροκοδείλοισι
70 τοῖσι ἐν τῇσι αἱμασιῇσι. ἄγραι δέ σφεων πολλαὶ κατεστέασι καὶ παντοῖαι· ἣ δ' ὦν ἔμοιγε δοκέει ἀξιωτάτη ἀπηγήσιος εἶναι, ταύτην γράφω. ἐπεὰν νῶτον ὑὸς δελεάσῃ περὶ ἄγκιστρον, μετίει ἐς μέσον τὸν ποταμόν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ χείλεος τοῦ ποταμοῦ ἔχων δέλφακα ζωὴν ταύτην τύπτει. ἐπακούσας δὲ τῆς φωνῆς ὁ κροκόδειλος ἵεται κατὰ τὴν φωνήν, ἐντυχὼν δὲ τῷ νώτῳ καταπίνει· οἱ δὲ ἕλκουσι. ἐπεὰν δὲ ἐξελκυσθῇ ἐς γῆν, πρῶτον ἁπάντων ὁ θηρευτὴς πηλῷ κατ' ὦν ἔπλασε αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. τοῦτο δὲ ποιήσας κάρτα εὐπετέως τὰ λοιπὰ χειροῦται, μὴ ποιήσας δὲ τοῦτο σὺν πόνῳ.

71 Οἱ δὲ ἵπποι οἱ ποτάμιοι νομῷ μὲν τῷ Παπρημίτῃ ἱροί εἰσι, τοῖσι δὲ ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι οὐκ ἱροί. φύσιν δὲ παρέχονται ἰδέης τοιήνδε· τετράπουν ἐστί, δίχηλον, ὁπλαὶ βοός, σιμόν, λοφιὴν ἔχον ἵππου, χαυλιόδοντας φαῖνον, οὐρὴν ἵππου καὶ φωνήν, μέγαθος ὅσον τε βοῦς ὁ μέγιστος· τὸ δέρμα δ' αὐτοῦ οὕτω δή τι παχύ ἐστι ὥστε αὔου γενομένου ξυστὰ ποιέεσθαι [ἀκόντια] ἐξ αὐτοῦ.

72 Γίνονται δὲ καὶ ἐνύδριες ἐν τῷ ποταμῷ, τὰς ἱρὰς ἥγηνται εἶναι. νομίζουσι δὲ καὶ τῶν ἰχθύων τὸν καλεύμενον λεπιδωτὸν ἱρὸν εἶναι καὶ τὴν ἔγχελυν, ἱροὺς δὲ τούτους τοῦ Νείλου φασὶ εἶναι καὶ τῶν
73 ὀρνίθων τοὺς χηναλώπεκας. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἱρός, τῷ οὔνομα φοῖνιξ. ἐγώ μέν μιν οὐκ εἶδον εἰ μὴ ὅσον γραφῇ· καὶ γὰρ δὴ καὶ σπάνιος ἐπιφοιτᾷ σφι, δι' ἐτέων, ὡς Ἡλίου πολῖται λέγουσι, πεντακοσίων· φοιτᾶν δὲ τότε φασὶ ἐπεάν οἱ ἀποθάνῃ ὁ πατήρ. ἔστι δέ, εἰ τῇ γραφῇ παρόμοιος, τοσόσδε καὶ τοιόσδε· τὰ μὲν αὐτοῦ χρυσόκομα τῶν πτερῶν τὰ δὲ ἐρυθρά· ἐς τὰ μάλιστα αἰετῷ περιήγησιν ὁμοιότατος καὶ τὸ μέγαθος. τοῦτον δὲ λέγουσι μηχανᾶσθαι τάδε, ἐμοὶ
2 μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, ἐξ Ἀραβίης ὁρμεώμενον ἐς τὸ ἱρὸν τοῦ Ἡλίου κομίζειν τὸν πατέρα ἐν σμύρνῃ ἐμπλάσσοντα καὶ θάπτειν ἐν τοῦ

C. 70. *κατεστέασι.* zu 1, 195. — *δελεάσῃ.* zu 1, 132, 1. — *οἱ δέ, οἱ τὴν ἄγραν ποιούμενοι.* (St.)

C. 71. *ἐστί, ὁ ἵππος ὁ ποτάμιος.* zu 2, 66, 2. — *ὁπλαί, εἰσιν.* — *οὐρὴν ἵππου.* Der Schweif ist sehr klein. — *οὕτω δή τι.* zu 1, 163, 2. — *ἀκόντια* streicht Schäfer als Glossem zu *ξυστά.* Saumaise z. Sol. p. 323 vertheidigt es auf Hesych. verweisend, der *ξυστὸν ἀκόντιον* durch *δόρυ κατεσκευασμένον* erkläre.

C. 72. *λεπιδωτός* Polypteri Bichir nach Geofroy de Saint Hilaire? (Sch.) Cyprinus rubescens Niloticus Linn. (Bä.)

C. 73 § 1. *ἐγὼ μέν.* zu 1, 131, 1. Ueber das Asyndeton Di. 59, 1, 4. — *ὅσον γραφῇ* in wie weit durch ein Gemälde. — *σπάνιος.* Xen. Kyr. 7, 5, 37: *βασιλεὺς ὅτι ἥκιστα ἂν ἐπιφθόνως σπάνιός τε καὶ σεμνὸς ἂν φανείη.* vgl. gr. Spr. 57, 5, 4. — *χρυσόκομα. χρυσόκοκκα* Saumaise z. Sol. p. 385. — *ἐς τὰ μάλιστα.* zu 1, 20, 1. vgl. 2, 76. 78. — *περιήγησιν* Umriss, circumcaesura. (Saumaise z. Sol. p. 68.) — *ἐμοὶ μέν.* zu 1, 131, 1.

§ 2. *ὅσον τε. ὅσον τι* Sch., jedoch die La. *ὅσον τε δυνατὸς εἶναι* vorzie-

Ἡλίου τῷ ἱρῷ. κομίζειν δὲ οὕτω· πρῶτον τῆς σμύρνης ᾠὸν πλάσσειν ὅσον τε δυνατός ἐστι φέρειν, μετὰ δὲ πειρᾶσθαι αὐτὸ φορέοντα, ἐπεὰν δὲ ἀποπειρηθῇ, οὕτω δὴ κοιλήναντα τὸ ᾠὸν τὸν πατέρα ἐς αὐτὸ ἐντιθέναι, σμύρνῃ δὲ ἄλλῃ ἐμπλάσσειν τοῦτο κατ' ὅ τι τοῦ ᾠοῦ ἐγκοιλήνας ἐνέθηκε τὸν πατέρα, ἐγκειμένου δὲ τοῦ πατρὸς γίνεσθαι τὠυτὸ βάρος, ἐμπλάσαντα δὲ κομίζειν μιν ἐπ' Αἰγύπτου ἐς τοῦ Ἡλίου τὸ ἱρόν.

Ταῦτα μὲν τοῦτον τὸν ὄρνιν λέγουσι ποιέειν· εἰσὶ δὲ περὶ Θήβας 74 ἱροὶ ὄφιες, ἀνθρώπων οὐδαμῶς δηλήμονες, οἳ μεγάθεϊ ἐόντες μικροὶ δύο κέρεα φορέουσι πεφυκότα ἐξ ἄκρης τῆς κεφαλῆς, τοὺς ἀποθανόντας θάπτουσι ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Διός· τούτου γάρ σφεας τοῦ θεοῦ φασι εἶναι ἱρούς. ἔστι δὲ χῶρος τῆς Ἀραβίης κατὰ Βουτοῦν πόλιν μάλι- 75 στά κῃ κείμενος καὶ ἐς τοῦτο τὸ χωρίον ἦλθον πυνθανόμενος περὶ τῶν πτερωτῶν ὀφίων. ἀπικόμενος δὲ εἶδον ὀστέα ὀφίων καὶ ἀκάνθας πλήθεϊ μὲν ἀδύνατα ἀπηγήσασθαι, σωροὶ δὲ ἦσαν ἀκανθέων καὶ μεγάλοι καὶ ὑποδεέστεροι καὶ ἐλάσσονες ἔτι τούτων, πολλοὶ δὲ ἦσαν οὗτοι. ἔστι δὲ ὁ χῶρος οὗτος ἐν τῷ αἱ ἄκανθαι κατακεχύαται τοιόσδε τις, ἐσβολὴ ἐξ οὐρέων στεινῶν ἐς πεδίον μέγα· τὸ δὲ πεδίον τοῦτο συνάπτει τῷ Αἰγυπτίῳ πεδίῳ. λόγος δέ ἐστι ἅμα τῷ ἔαρι πτερωτοὺς 2 ὄφις ἐκ τῆς Ἀραβίης πέτεσθαι ἐπ' Αἰγύπτου, τὰς δ' ἴβις τὰς ὄρνιθας ἀπαντώσας ἐς τὴν ἐσβολὴν ταύτης τῆς χώρης οὐ παριέναι τοὺς ὄφις ἀλλὰ κατακτείνειν. καὶ τὴν ἶβιν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον τετιμῆσθαι λέγουσι Ἀράβιοι μεγάλως πρὸς Αἰγυπτίων· ὁμολογέουσι δὲ καὶ Αἰγύπτιοι διὰ ταῦτα τιμᾶν τὰς ὄρνιθας ταύτας. εἶδος δὲ τῆς μὲν ἴβιος 76 τόδε· μέλαινα δεινῶς πᾶσα, σκέλεα δὲ φορέει γεράνου, πρόσωπον δὲ ἐς τὰ μάλιστα ἐπίγρυπον, μέγαθος ὅσον κρέξ. τῶν μὲν δὴ μελαινέων τῶν μαχομενέων πρὸς τοὺς ὄφις ἥδ' ἰδέη, τῶν δ' ἐν ποσὶ μᾶλλον εἱλευμένων τοῖσι ἀνθρώποισι (διξαὶ γάρ δή εἰσι αἱ ἴβιες) ψιλὴ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν δειρὴν πᾶσαν, λευκὴ πτεροῖσι πλὴν κεφαλῆς καὶ τοῦ

hend; wohl mit Unrecht. — φορέοντα. zu 1, 77, 1. — κοιλήναντα. Di. 34, 10, 2. — τοῦτο κατ' ὅ,τι τοῦ ᾠοῦ die Stelle des Eies an der. Regiert aber wird der Ge. von ὅ, τι. gr. Spr. 47, 10, 2. — ἐγκειμένου. Spr. 38, 5, 2.

C. 74. δηλήμων, Homerisch, noch 3, 109, 2; über den Ge. gr. Spr. 47, 26, 9. — μεγάθει. zu 1, 51, 1.

C. 75 § 1. κῃ. zu 1, 76, 1. vgl. 2, 76. — πτερωτῶν. Voss Myth. Br. II S. 151. — ἄκανθα Rückgrat, wie 4, 72, 2. (Passow.) vgl. Pape. — ἀδύνατα ἀπηγήσασθαι. gr. Spr. 55, 3, 7. Aehnlich οἷά τε an χρήματα gefügt 3, 57, 2. — τοιόςδε τις, ἐσβολή. zu 1, 195, 1. — στεινῶν mit einem Engpasse.

§ 2. ἶβις Numenius ibis, ibis religiosa (courlis) nach Cuvier, ägyptisch hip nach Champoillon. (Bä.) Ueber den Artikel gr. Spr. 50, 7, 2. — παριέναι vorbeilassen.

C. 76. μέν. Dem entspricht τοῦ δὲ ὄφιος. (Lh.) — πᾶσα, ἐστί. — ὅσον. ὅσον τε 2, 78. — ἰδέη. ἡ ἰδέη? Di. 50, 11, 3. — ἐν vor. vgl. 3, 79, 1. — ψιλή, ἡ ἰδέη. — δειρή. Ammonius: αὐχὴν λέγεται τὸ ὄπισθεν τοῦ τραχήλου, δέρη δὲ τὸ ἔμπροσθεν. (Bä.) — μάλιστα. gr. Spr. 49, 10, 8.

αὐχένος καὶ ἄκρων τῶν πτερύγων καὶ τοῦ πυγαίου ἄκρου (ταῦτα δὲ τὰ εἶπον πάντα μέλανά ἐστι δεινῶς), σκέλεα δὲ καὶ πρόσωπον ἐμφερὴς τῇ ἑτέρῃ. τοῦ δὲ ὄφιος ἡ μορφὴ οἵη περ τῶν ὕδρων. πτίλα δὲ οὐ πτερωτὰ φορέει, ἀλλὰ τοῖσι τῆς νυκτερίδος πτεροῖσι μάλιστά κη ἐμφερέστατα. τοσαῦτα μὲν θηρίων πέρι ἱρῶν εἰρήσθω.

77 Αὐτῶν δὲ δὴ Αἰγυπτίων οἱ μὲν περὶ τὴν σπειρομένην Αἴγυπτον οἰκέουσι, μνήμην ἀνθρώπων πάντων ἐπασκέοντες μάλιστα λογιώτατοί εἰσι μακρῷ τῶν ἐγὼ ἐς διάπειραν ἀπικόμην. τρόπῳ δὲ ζόης τοιῷδε διαχρέωνται. συρμαΐζουσι τρεῖς ἡμέρας ἐπεξῆς μηνὸς ἑκάστου, ἐμέτοισι θηρώμενοι τὴν ὑγιείην καὶ κλύσμασι, νομίζοντες ἀπὸ τῶν τρεφόντων σιτίων πάσας τὰς νούσους τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι. εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ Λίβυας ὑγιηρέστατοι πάντων ἀνθρώπων τῶν ὡρέων ἐμοὶ δοκέειν εἵνεκα, ὅτι οὐ μεταλλάσσουσι αἱ ὧραι. ἐν γὰρ τῇσι μεταβολῇσι τοῖσι ἀνθρώποισι αἱ νοῦσοι μάλιστα γίνονται, τῶν τε ἄλλων πάντων καὶ δὴ καὶ τῶν ὡρέων μάλιστα. ἀρτοφαγέουσι δὲ ἐκ τῶν ὀλυρέων ποιεῦντες ἄρτους, τοὺς ἐκεῖνοι κυλλήστις ὀνομάζουσι. οἴνῳ δ' ἐκ κριθέων πεποιημένῳ διαχρέωνται· οὐ γάρ σφί εἰσι ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελοι. ἰχθύων δὲ τοὺς μὲν πρὸς ἥλιον αὐήναντες ὠμοὺς σιτέονται, τοὺς δ' ἐξ ἅλμης τεταριχευμένους. ὀρνίθων δὲ τούς τε ὄρτυγας καὶ τὰς νήσσας καὶ τὰ σμικρὰ τῶν ὀρνιθίων ὠμὰ σιτέονται προταριχεύσαντες. τὰ δὲ ἄλλα ὅσα ἢ ὀρνίθων ἢ ἰχθύων ἐστί σφι ἐχόμενα, χωρὶς ἢ ὁκόσοι σφι ἱροὶ ἀποδεδέχαται, τοὺς 3 λοιποὺς ὀπτοὺς καὶ ἑφθοὺς σιτέονται. ἐν δὲ τῇσι συνουσίῃσι τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτῶν, ἐπεὰν ἀπὸ δείπνου γένωνται, περιφέρει ἀνὴρ νεκρὸν ἐν σορῷ ξύλινον πεποιημένον, μεμιμημένον ἐς τὰ μάλιστα καὶ

C. 77 § 1. *αὐτῶν*, im Ggs. zu ihren Thieren. (Lh.) — *μέν*, wieder aufgenommen 2, 92. 1. — *μνήμην* Geschichte. Ueberlieferung meint Sch., was der Ausdruck unmittelbar nicht gestattet: mittelbar freilich war das Gedächtniss Organ der Ueberlieferung. — *ἐπασκεῖν* auch 3. 166. 3. 82, 2. 6, 92, 2. (Sch.) Hier wohl eig. zuüben, vervollkommnen: selten bei Attikern. vgl. zu Arr. An. 5, 8. 1. — *μάλιστα* gehört zu *ἐπασκέοντες*. Diog. L. 8, 6: *Πυθαγόρας ἱστορίην ἤσκησεν ἀνθρώπων μάλιστα πάντων*. Auch gebot P. *μνήμην ἀσκεῖν*. (Va.) Vgl Lobeck Agl. 732. — *λογιώτατοι*. zu 1, 1, 1. — *συρμαΐζειν* brechen und purgiren. nur hier; über die *συρμαία* 2. 88. — *εἰσὶ μέν*. Der Ggs.: sodann der Diät wegen, gleich angefügt durch *ἀρτοφαγέουσι δέ* § 2 (Lh.) — *ὑγιηρέστατοι*. Di. 23, 2. 3. Noch findet sich das Wort bei Pindar: attisch *ὑγιεινός*. — *δοκέειν*. zu 1, 131, 1. — *τῶν* — hängt von *μεταβολῇσι* ab.

§ 2. *ἄμπελοι* fanden sich allerdings in Aegypten, doch vielleicht erst in spätern Zeiten angepflanzt. (Schlichthorst.) Voss Myth. Br. V S. 86 ff. — *ἅλμη* Salzlake. (Lg.) — *ἐχόμενα*. zu 1, 120, 2. — *χωρὶς ἤ*. zu 1, 94, [illegible] *λοιπούς*, Epanalepsis des *τὰ ἄλλα*.

[illegible] *εὐδαίμοσι*. zu 1, 133, 1. — *ἀπό*. zu 1, 126, 2. — *γένωνται*. [illegible] — *μεμιμημένον*, passiv auch 2, 86. 1. 132, activ 2, 169, [illegible] Die Kakophonie schwand vor dem Bedürfnisse. Kr. hist. phi- [illegible] A. — *γραφῇ* Bemalung. vgl. 2, 86, 1. 182, 1. (Sie-

γραφῇ καὶ ἔργῳ, μέγαθος ὅσον τε πάντῃ πηχυαῖον ἢ δίπηχυν, δεικνὺς δὲ ἑκάστῳ τῶν συμποτέων λέγει· "ἐς τοῦτον ὁρέων πῖνέ τε καὶ τέρπευ· ἔσεαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος."

Ταῦτα μὲν παρὰ τὰ συμπόσια ποιεῦσι, πατρίοισι δὲ χρεώμενοι **79** νόμοισι ἄλλον οὐδένα ἐπικτέωνται· τοῖσι ἄλλα τε ἐπάξια ἔστι νόμιμα καὶ δὴ καὶ ἄεισμα ἕν ἐστι, Λίνος, ὅσπερ ἔν τε Φοινίκῃ ἀοίδιμός ἐστι καὶ ἐν Κύπρῳ καὶ ἄλλῃ, κατὰ μέντοι ἔθνεα οὔνομα ἔχει, συμφέρεται δὲ ὡυτὸς εἶναι τὸν οἱ Ἕλληνες Λίνον οὐνομάζοντες ἀείδουσι, ὥστε πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀποθωυμάζειν με τῶν περὶ Αἴγυπτον ἐόντων, ἐν δὲ δὴ καὶ τὸν Λίνον ὁκόθεν ἔλαβον. φαίνονται δὲ αἰεί κοτε τοῦτον ἀείδοντες. ἔστι δὲ Αἰγυπτιστὶ ὁ Λίνος καλεύμενος Μανέρως. ἔφασαν δέ μιν Αἰγύπτιοι τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Αἰγύπτου παῖδα μουνογενέα γενέσθαι, ἀποθανόντα δ' αὐτὸν ἄνωρον θρήνοισι ὑπ' Αἰγυπτίων τιμηθῆναι, καὶ ἀοιδήν γε ταύτην πρώτην καὶ μούνην σφίσι γενέσθαι. συμφέρονται δὲ καὶ τόδε ἄλλο Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων μού- **80** νοισι Λακεδαιμονίοισι· οἱ νεώτεροι αὐτέων τοῖσι πρεσβυτέροισι συντυγχάνοντες εἴκουσι τῆς ὁδοῦ καὶ ἐκτράπονται καὶ ἐπιοῦσι ἐξ ἕδρης ὑπανιστέαται. τόδε μέντοι ἄλλο Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι συμφέρονται· ἀντὶ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους ἐν τῇσι ὁδοῖσι προσκυνέουσι κατιέντες μέχρι τοῦ γούνατος τὴν χεῖρα. ἐνδεδύκασι δὲ κιθῶνας λινέους **81** περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτούς, τοὺς καλέουσι καλασίρις· ἐπὶ τούτοισι δὲ εἰρίνεα εἵματα λευκὰ ἐπαναβληδὸν φορέουσι. οὐ μέντοι ἔς γε τὰ ἱρὰ ἐσφέρεται εἰρίνεα οὐδὲ συγκαταθάπτεταί σφι· οὐ γὰρ ὅσιον. ὁμολογέουσι δὲ ταῦτα τοῖσι Ὀρφικοῖσι καλεομένοισι καὶ Βακχικοῖσι, ἐοῦσι δὲ Αἰγυπτίοισι καὶ Πυθαγορείοισι· οὐδὲ γὰρ τούτων τῶν ὀρ-

---

belis.) — *ἔργῳ.* Sculptur. (Siebelis) — *πάντῃ* im Allgemeinen, meistens. (Sch. u. A.) vgl. 4, 184, 2. (Lh.)

C. 79. *πατρίοισι δέ.* Ein schroffer Uebergang, wie 2, 94, 1 u. öfter. — *ἐπάξια* erwähnenswerth vgl. 7, 96. (Sch.) — *ἄεισμα,* attisch *ᾆσμα.* — *ἀοίδιμος* gesungen; gefeiert 2, 135, 2. (Sch.) Poetisch. — *κατά.* Spr. 68, 21 (25), 4. — *συμφέρεται εἶναι* er trifft zusammen zu sein, ganz ungewöhnlich. — *ὡυτός.* Di. 14, 10, 7. We. vermuthete und Reiz gab *τὠυτὸ εἶναι τὸ οἱ.* — *τὸν Λίνον.* gr. Spr. 61, 5. (6, 2.) — *ὁκόθεν.* Spr. 65, 1, 7. — *οὔνομα* nach *ἔλαβον* ist mit We. gestrichen. — *ἄνωρον,* sonst *ἄωρον,* wie auch hier einige Hsn., frühzeitig. Es ist Adjectiv. zu *παννύχιον* 2, 62. — *γε* für *τε.* Lh.

C. 80. *συμφέρονται.* zu 1, 173, 3. — *τόδε ἄλλο.* zu 1, 16, vgl. 139. 186, 1. 197. — *τῆς ὁδοῦ.* gr. Spr. 47, 13, 5. — *ἄλλο* für *ἄλλοισι* Bekker. — *προσκυνέουσι* verbeugen sich bis zur Erde.

C. 81. *θυσανωτούς* mit Troddeln, Quasten, noch 4, 189. (Sch.) mit gezotteltem Saume übersetzt Voss Myth. Br. III S. 268. Unattisch, auch *θύσανος.* — *τούς* für *οὕς* Struve. — *ἐπαναβληδόν* als Ueberwurf, nur hier und (anders) bei Hesych. — *τοῖς Ὀ.* den Orphischen Bräuchen, das Neutrum substantivirt. gr. Spr. 43, 4, 25. Ueber die Sache Lobeck Agl p. 244 s. 694. vgl Voss Myth. Br. I S. 34. V S 7. — *οὐδὲ γάρ.* gr. Spr. 69, 32, 21.

αὐχένος καὶ ἄκρων τῶν πτερύγων καὶ τοῦ πυγαίου ἄκρον (ταῦτα δὲ τὰ εἶπον πάντα μέλαινά ἐστι δεινῶς), σκέλεα δὲ καὶ πρόσωπον ἐμφερὴς τῇ ἑτέρῃ. τοῦ δὲ ὄφιος ἡ μορφὴ οἵη περ τῶν ὕδρων. πτίλα δὲ οὐ πτερωτὰ φορέει, ἀλλὰ τοῖσι τῆς νυκτερίδος πτεροῖσι μάλιστά κῃ ἐμφερέστατα. τοσαῦτα μὲν θηρίων πέρι ἱρῶν εἰρήσθω.

77 Αὐτῶν δὲ δὴ Αἰγυπτίων οἳ μὲν περὶ τὴν σπειρομένην Αἴγυπτον οἰκέουσι μνήμην ἀνθρώπων πάντων ἐπασκέοντες μάλιστα λογιώτατοί εἰσι μακρῷ τῶν ἐγὼ ἐς διάπειραν ἀπικόμην. τρόπῳ δὲ ζόης τοιῷδε διαχρέωνται. συρμαΐζουσι τρεῖς ἡμέρας ἐπεξῆς μηνὸς ἑκάστου, ἐμέτοισι θηρώμενοι τὴν ὑγιείην καὶ κλύσμασι, νομίζοντες ἀπὸ τῶν τρεφόντων σιτίων πάσας τὰς νούσους τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι. εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ Λίβυας ὑγιηρέστατοι πάντων ἀνθρώπων τῶν ὡρέων ἐμοὶ δοκέειν εἵνεκεν, ὅτι οὐ μεταλλάσσουσι αἱ ὧραι· ἐν γὰρ τῇσι μεταβολῇσι τοῖσι ἀνθρώποισι αἱ νοῦσοι μάλιστα 2γίνονται, τῶν τε ἄλλων πάντων καὶ δὴ καὶ τῶν ὡρέων μάλιστα. ἀρτοφαγέουσι δὲ ἐκ τῶν ὀλυρέων ποιεῦντες ἄρτους, τοὺς ἐκεῖνοι κυλλήστις οὐνομάζουσι. οἴνῳ δ' ἐκ κριθέων πεποιημένῳ διαχρέωνται· οὐ γάρ σφί εἰσι ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελοι. ἰχθύων δὲ τοὺς μὲν πρὸς ἥλιον αὐήναντες ὠμοὺς σιτέονται, τοὺς δ' ἐξ ἅλμης τεταριχευμένους. ὀρνίθων δὲ τούς τε ὄρτυγας καὶ τὰς νήσσας καὶ τὰ σμικρὰ τῶν ὀρνιθίων ὠμὰ σιτέονται προταριχεύσαντες. τὰ δὲ ἄλλα ὅσα ἢ ὀρνίθων ἢ ἰχθύων ἐστί σφι ἐχόμενα, χωρὶς ἢ ὁκόσοι σφι ἱροὶ ἀποδεδέχαται, τοὺς

78 λοιποὺς ὀπτοὺς καὶ ἑφθοὺς σιτέονται. ἐν δὲ τῇσι συνουσίῃσι τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτέων, ἐπεὰν ἀπὸ δείπνου γένωνται, περιφέρει ἀνὴρ νεκρὸν ἐν σορῷ ξύλινον πεποιημένον, μεμιμημένον ἐς τὰ μάλιστα καὶ

C. 77 § 1. *αὐτῶν*, im Ggs. zu ihren Thieren. (Lh.) — *μέν*, wieder aufgenommen 2, 92, 1. — *μνήμην* Geschichte, Ueberlieferung meint Sch., was der Ausdruck unmittelbar nicht gestattet; mittelbar freilich war das Gedächtniss Organ der Ueberlieferung. — *ἐπασκεῖν* auch 2, 166. 3, 82, 2. 6, 92, 2. (Sch) Hier wohl eig. zuüben, vervollkommnen; selten bei Attikern. vgl. zu Arr. An. 5, 8, 1. — *μάλιστα* gehört zu *ἐπασκέοντες*. Diog. L. 8, 6: *Πυθαγόρας ἱστορίην ἤσκησεν ἀνθρώπων μάλιστα πάντων*. Auch gebot P. *μνήμην ἀσκεῖν*. (Va.) Vgl. Lobeck Agl. 732. — *λογιώτατοι*. zu 1, 1, 1. — *συρμαΐζειν* brechen und purgiren, nur hier; über die *συρμαία* 2, 88. — *εἰσι μέν*. Der Ggs.: sodann der Diät wegen, gleich angefügt durch *ἀρτοφαγέουσι δέ* § 2 (Lh.) — *ὑγιηρέστατοι*. Di. 23, 2, 3. Noch findet sich das Wort bei Pindar; attisch *ὑγιεινός*. — *δοκέειν*. zu 1, 131, 1. — *τῶν* — hängt von *μεταβολῇσι* ab.

§ 2. *ἄμπελοι* fanden sich allerdings in Aegypten, doch vielleicht erst in spätern Zeiten angepflanzt. (Schlichthorst.) Voss Myth. Br. V S. 86 ff. — *ἅλμη* Salzlake. (Lg.) — *ἐχόμενα*. zu 1, 120, 2. — *χωρὶς ἤ*. zu 1, 94, 1. — *τοὺς λοιπούς*, Epanalepsis des *τὰ ἄλλα*.

C. 78. *εὐδαίμοσι*. zu 1, 133, 1. — *ἀπό*. zu 1, 126, 2. — *γένωνται*. Spr. 66, 1. 4. (6.) — *μεμιμημένον*, passiv auch 2, 86, 1. 132, activ 2, 169, 3. Spr. 39, 14, 3. Die Kakophonie schwand vor dem Bedürfnisse. Kr. hist. philol. Studien B. II S. 36 A. — *γραφῇ* Bemalung. vgl. 2, 86, 1. 182, 1. (Sie-

γραφῇ καὶ ἔργῳ, μέγαθος ὅσον τε πάντῃ πηχυαῖον ἢ δίπηχυν, δεικνὺς δὲ ἑκάστῳ τῶν συμποτέων λέγει· "ἐς τοῦτον ὁρέων πῖνέ τε καὶ τέρπευ· ἔσεαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος."

79 Ταῦτα μὲν παρὰ τὰ συμπόσια ποιεῦσι, πατρίοισι δὲ χρεώμενοι νόμοισι ἄλλον οὐδένα ἐπικτέωνται· τοῖσι ἄλλα τε ἐπάξια ἔστι νόμιμα καὶ δὴ καὶ ἄεισμα ἕν ἐστι, Λίνος, ὅσπερ ἔν τε Φοινίκῃ ἀοίδιμός ἐστι καὶ ἐν Κύπρῳ καὶ ἄλλῃ, κατὰ μέντοι ἔθνεα οὔνομα ἔχει, συμφέρεται δὲ ὠυτὸς εἶναι τὸν οἱ Ἕλληνες Λίνον οὐνομάζοντες ἀείδουσι, ὥστε πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀποθωυμάζειν με τῶν περὶ Αἴγυπτον ἐόντων, ἐν δὲ δὴ καὶ τὸν Λίνον ὁκόθεν ἔλαβον. φαίνονται δὲ αἰεί κοτε τοῦτον ἀείδοντες. ἔστι δὲ Αἰγυπτιστὶ ὁ Λίνος καλεύμενος Μανέρως. ἔφασαν δέ μιν Αἰγύπτιοι τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Αἰγύπτου παῖδα μουνογενέα γενέσθαι, ἀποθανόντα δ' αὐτὸν ἄνωρον θρήνοισι ὑπ' Αἰγυπτίων τιμηθῆναι, καὶ ἀοιδήν γε ταύτην πρώτην καὶ μούνην σφίσι γενέσθαι.

80 συμφέρονται δὲ καὶ τόδε ἄλλο Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων μούνοισι Λακεδαιμονίοισι· οἱ νεώτεροι αὐτέων τοῖσι πρεσβυτέροισι συντυγχάνοντες εἴκουσι τῆς ὁδοῦ καὶ ἐκτράπονται καὶ ἐπιοῦσι ἐξ ἕδρης ὑπανιστέαται. τόδε μέντοι ἄλλο Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι συμφέρονται· ἀντὶ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους ἐν τῇσι ὁδοῖσι προσκυνέουσι κατιέντες μέχρι τοῦ γούνατος τὴν χεῖρα.

81 ἐνδεδύκασι δὲ κιθῶνας λινέους περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτούς, τοὺς καλέουσι καλασίρις· ἐπὶ τούτοισι δὲ εἰρίνεα εἵματα λευκὰ ἐπαναβληδὸν φορέουσι. οὐ μέντοι ἔς γε τὰ ἱρὰ ἐσφέρεται εἰρίνεα οὐδὲ συγκαταθάπτεταί σφι· οὐ γὰρ ὅσιον. ὁμολογέουσι δὲ ταῦτα τοῖσι Ὀρφικοῖσι καλεομένοισι καὶ Βακχικοῖσι, ἐοῦσι δὲ Αἰγυπτίοισι καὶ Πυθαγορείοισι· οὐδὲ γὰρ τούτων τῶν ὀρ-

---

belis.) — *ἔργῳ.* Sculptur. (Siebelis) — *πάντῃ* im Allgemeinen, meistens. (Sch. u. A.) vgl. 4, 184, 2. (Lh.)

C. 79. *πατρίοισι δέ.* Ein schroffer Uebergang, wie 2, 94, 1 u. öfter. — *ἐπάξια* erwähnenswerth vgl. 7, 96. (Sch.) — *ἄεισμα,* attisch *ᾆσμα.* — *ἀοίδιμος* gesungen; gefeiert 2, 135, 2. (Sch.) Poetisch. — *κατά.* Spr. 68, 21 (25), 4. — *συμφέρεται εἶναι* er trifft zusammen zu sein, ganz ungewöhnlich. — *ὠυτός.* Di. 14, 10, 7. We. vermuthete und Reiz gab τὠυτὸ *εἶναι τὸ οἱ.* — *τὸν Λίνον.* gr. Spr. 61, 5. (6, 2.) — *ὁκόθεν.* Spr. 65, 1, 7. — *οὔνομα* nach *ἔλαβον* ist mit We. gestrichen. — *ἄνωρον,* sonst *ἄωρον,* wie auch hier einige Hsn., frühzeitig. Es ist Adjectiv. zu *παννύχιον* 2, 62. — *γε* für *τε.* Lh.

C. 80. *συμφέρονται.* zu 1, 173, 3. — *τόδε ἄλλο.* zu 1, 16, vgl. 139. 186, 1. 197. — *τῆς ὁδοῦ.* gr. Spr. 47, 13, 5. — *ἄλλο* für *ἄλλοισι* Bekker. — *προσκυνέουσι* verbeugen sich bis zur Erde.

C. 81. *θυσανωτούς* mit Troddeln, Quasten, noch 4, 189. (Sch.) mit gezotteltem Saume übersetzt Voss Myth. Br. III S. 268. Unattisch, auch *θύσανος.* — *τούς* für *οὕς* Struve. — *ἐπαναβληδόν* als Ueberwurf, nur hier und (anders) bei Hesych. — *τοῖς Ὀ.* den Orphischen Bräuchen, das Neutrum substantivirt. gr. Spr. 43, 4, 25. Ueber die Sache Lobeck Agl p. 244 s. 694. vgl Voss Myth. Br. I S. 34. V S. 7. — *οὐδὲ γάρ.* gr. Spr. 69, 32, 21.

λύχνα ἐστὶ ἐμβάφια ἔμπλεα ἁλὸς καὶ ἐλαίου· ἐπιπολῆς δὲ ἔπεστι αὐτὸ τὸ ἐλλύχνιον. καὶ τοῦτο καίεται παννύχιον καὶ τῇ ὁρτῇ οὔνομα κέεται λυχνοκαΐη. οἳ δ' ἂν μὴ ἔλθωσι τῶν Αἰγυπτίων ἐς τὴν πανήγυριν ταύτην, φυλάσσοντες τὴν νύκτα τῆς θυσίης καίουσι καὶ αὐτοὶ πάντες τὰ λύχνα· καὶ οὕτω οὐκ ἐν Σάι μούνῃ καίεται, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ πᾶσαν Αἴγυπτον. ὅτευ δὲ εἵνεκα φῶς ἔλαχε καὶ τιμὴν ἡ νὺξ αὕτη, ἔστι ἱρὸς 63 περὶ αὐτοῦ λόγος λεγόμενος. ἐς δὲ Ἡλίου πόλιν καὶ Βουτοῦν θυσίας μούνας ἐπιτελέουσι φοιτέοντες. ἐν δὲ Παπρήμι θυσίας μὲν καὶ ἱρὰ κατά περ καὶ τῇ ἄλλῃ ποιεῦσι· εὖτ' ἂν δὲ γίνηται καταφερὴς ὁ ἥλιος, ὀλίγοι μέν τινες τῶν ἱρέων περὶ τὤγαλμα πεπονέαται, οἱ δὲ πολλοὶ αὐτέων ἐκ ξύλων κορύνας ἔχοντες ἑστᾶσι τοῦ ἱροῦ ἐν τῇ ἐσόδῳ· ἄλλοι δὲ εὐχωλὰς ἐπιτελέοντες, πλεῦνες χιλίων ἀνδρῶν, ἕκαστοι 2 ἔχοντες ξύλα καὶ οὗτοι ἐπὶ τὰ ἕτερα ἁλέες ἑστᾶσι. τὸ δὲ ἄγαλμα, ἐὸν ἐν νηῷ μικρῷ ξυλίνῳ κατακεχρυσωμένῳ, προεκκομίζουσι τῇ προτεραίῃ ἐς ἄλλο οἴκημα ἱρόν. οἱ μὲν δὴ ὀλίγοι οἱ περὶ τὤγαλμα λελειμμένοι ἕλκουσι τετράκυκλον ἅμαξαν, ἄγουσαν τὸν νηόν τε καὶ τὸ ἐν τῷ νηῷ ἐνεὸν ἄγαλμα, οἱ δὲ οὐκ ἐῶσι ἐν τοῖσι προπυλαίοισι ἑστεῶτες ἐσιέναι, οἱ δὲ εὐχωλιμαῖοι τιμωρέοντες τῷ θεῷ παίουσι αὐτοὺς ἀλεξομένους. ἐνθαῦτα μάχη ξύλοισι καρτερὴ γίνεται, κεφαλάς τε συναράσσονται καὶ ὡς ἐγὼ δοκέω, πολλοὶ καὶ ἀποθνήσκουσι ἐκ τῶν τρω- 64 μάτων· οὐ μέντοι οἵ γε Αἰγύπτιοι ἔφασαν ἀποθνήσκει οὐδένα. τὴν δὲ πανήγυριν ταύτην ἐκ τοῦδε νομίσαι φασὶ οἱ ἐπιχώριοι· οἰκέειν ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ τοῦ Ἄρεος τὴν μητέρα καὶ τὸν Ἄρεα, ἀπότροφον γενόμενον, ἐλθεῖν ἐξανδρωμένον ἐθέλοντα τῇ μητρὶ συμμῖξαι· καὶ τοὺς προπόλους τῆς μητρός, οἷα οὐκ ὀπωπότας αὐτὸν πρότερον, οὐ περιορᾶν παριέναι ἀλλ' ἀπερύκειν, τὸν δ' ἐξ ἄλλης πόλιος ἀγαγόμενον

χιον ist Adjectiv. Di. 57, 5, 4. — *κέεται, τέθειται*, eben so mit *οὔνομα* 4, 184, 1. 7, 198, 2. Spr. 38, 5, 2.

C. 63 § 1. *μούνας*, im Ggs. zu dem was sie in Pampremis noch sonst thun. — *τῇ ἄλλῃ.* zu 1, 1, 1. — *εὖτ' ἄν.* Di. 54, 16, 1. 17, 1. — *πεπονέαται.* gr. Spr. 53, 3, 3. — *καταφερής* und *κατωφερής* unattisch. — *εὐχωλάς* für *εὐχάς* poetisch. — *καὶ οὗτοι.* zu 1, 173, 2. — *τὰ ἕτερα* die übrigen Seiten.

§ 2. *μικρῷ ξυλίνῳ.* gr. Spr. 57, 2, 3 u. 4. — *οἱ ὀλίγοι* bezogen auf *ὀλίγοι τινές* § 1. — *τῇ προτεραίῃ* am Tage vor dem Feste. (Lg.) — *τετράκυκλος* vierrädrig hätte wohl auch ein Attiker gesagt. — *οἱ δέ, οἱ δὲ πολλοί* § 1. — *εὐχωλιμαῖοι, οἱ τὰς εὐχωλὰς ἐπιτελέοντες* § 1, ungewöhnlich. — *ἀράσσω* und dessen Composita sind bei Attikern selten. zu Thuk. 7, 6, 3. — *τρῶμα* ionisch für *τραῦμα.*

C. 64 § 1. *νομίσαι* hätten eingeführt. Spr. 53, 5, 1. — *οἰκέειν* es habe gewohnt. zu *διατίθεσθαι* 1, 1, 2. — *ἀπότροφον, μακρὰν τεθραμμένον* Hesych. (We.) Noch einige Male, wiewohl anders, bei Spätern. — *ἐλθεῖν* = *ἀνελθεῖν.* Kr. zu Xen. An. 2, 1, 1. — *ἐξανδρωμένον* völlig Mann geworden. — *συμμῖξαι*, wie z. B. 8, 79, 1 und auch bei Attikern von einer Unterredung, vielleicht jedoch mit absichtlicher Zweideutigkeit. (Va.) — *πρόπολος*, poetisch. — *ὀπωπότας.* Di. 40 unter *ὁράω.* — *περισπεῖν.*

ἀνθρώπους τούς τε προπόλους τρηχέως περισπεῖν καὶ ἐσελθεῖν παρὰ τὴν μητέρα. ἀπὸ τούτου τῷ Ἄρεϊ ταύτην τὴν πληγὴν ἐν τῇ ὁρτῇ νενομικέναι φασί.

Καὶ τὸ μὴ μίσγεσθαι γυναιξὶ ἐν ἱροῖσι μηδὲ ἀλούτους ἀπὸ γυ- 2 ναικῶν ἐς ἱρὰ ἐσιέναι οὗτοί εἰσι οἱ πρῶτοι θρησκεύσαντες. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι σχεδὸν πάντες ἄνθρωποι, πλὴν Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων, μίσγονται ἐν ἱροῖσι καὶ ἀπὸ γυναικῶν ἀνιστάμενοι ἄλουτοι ἐσέρχονται ἐς ἱρόν, νομίζοντες ἀνθρώπους εἶναι κατά περ τὰ ἄλλα κτήνεα· καὶ γὰρ τὰ ἄλλα κτήνεα ὁρᾶν καὶ ὀρνίθων γένεα ὀχευόμενα ἔν τε τοῖσι νηοῖσι τῶν θεῶν καὶ ἐν τοῖσι τεμένεσι· εἰ ὦν εἶναι τῷ θεῷ τοῦτο μὴ φίλον, οὐκ ἂν οὐδὲ τὰ κτήνεα ποιέειν. οὗτοι μέν νυν τοιαῦτα ἐπιλέγοντες ποιεῦσι ἔμοιγε οὐκ ἀρεστά· Αἰγύπτιοι δὲ θρησκεύουσι 65 περισσῶς τά τε ἄλλα περὶ τὰ ἱρὰ καὶ δὴ καὶ τάδε. ἐοῦσα δὲ Αἴγυπτος ὅμουρος τῇ Λιβύῃ οὐ μάλα θηριώδης ἐστί· τὰ δὲ ἐόντα σφι ἅπαντα ἱρὰ νενόμισται καὶ τὰ μὲν σύντροφα αὐτοῖσι τοῖσι ἀνθρώποισι, τὰ δὲ οὔ. τῶν δὲ εἵνεκεν ἀνεῖται [τὰ] ἱρά, εἰ λέγοιμι, καταβαίην ἂν τῷ λόγῳ ἐς τὰ θεῖα πρήγματα, τὰ ἐγὼ φεύγω μάλιστα ἀπηγέεσθαι· τὰ δὲ καὶ εἴρηκα αὐτῶν ἐπιψαύσας, ἀναγκαίῃ καταλαμβανόμενος εἶπον. νόμος δέ ἐστι περὶ τῶν θηρίων ὧδε ἔχων. μελεδωνοὶ ἀποδεδέχαται τῆς τροφῆς χωρὶς ἑκάστων καὶ ἔρσενες καὶ θήλεαι τῶν Αἰγυπτίων, τῶν παῖς παρὰ πατρὸς ἐκδέκεται τὴν τιμήν. οἱ δὲ ἐν τῇσι πόλισι ἕκαστοι εὐχὰς τάσδε σφι ἀποτελέουσι· εὐχόμενοι 2 τῷ θεῷ τοῦ ἂν ᾖ τὸ θηρίον ξυροῦντες τῶν παιδίων ἢ πᾶσαν τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ ἥμισυ ἢ τὸ τρίτον μέρος τῆς κεφαλῆς ἱστᾶσι σταθμῷ πρὸς ἀργύριον τὰς τρίχας· τὸ δ' ἂν ἑλκύσῃ, τοῦτο τῇ μελεδωνῷ τῶν θηρίων διδοῖ, ἡ δ' ἀντ' αὐτοῦ τάμνουσα ἰχθῦς παρέχει βορὴν τοῖσι

---

zu 1, 73, 2. — *πληγήν* Prügelei, sonst nicht so. — *νενομικέναι.* zu 2, 51, 1.

§ 2. *εἰσὶν οἱ πρῶτοι θρησκεύσαντες* haben diese zuerst als Satzung eingeführt. — *καί* vor *γάρ* entspricht dem *καί* vor *ὀρνίθων.* gr. Spr. 69, 32, 21. — *ὁρᾶν* hängt von einem aus *νομίζουσι* zu entnehmenden *φασί* ab. gr. Spr. 65, 11, 7. — *εἰ εἶναι.* Di. 55, 4, 3. — *ἂν ποιέειν* aus [illegible] *ἐποίουν.* Spr. 54, 6, 4. (6.)

C. 65 § 1. *ὅμουρος τῇ.* gr. Spr. 48, 13, 12. — *ἐοῦσα* obgleich es ist. zu 2, 47, 1. — *δέ. δή?* *ἡ* Bekker. — *τὰ ἐόντα, θηρία* aus *θηριώδης.* vgl. 4, 194. (St.) Di. 43, 3, 7. — *σύντροφα* 2, 36, 2. (Bä.) — *ἀνεῖται* geweiht, geheiligt sind. vgl. 2, 165. 167. (Sch.) — *τὰ ἱρά* die betreffenden, jedem Gotte oder in jedem Nomos heiligen Thiere? (Sch.) Oder *τὰ θηρία τὰ ἱερὰ νενομισμένα.* (St.) Vielleicht ist *τά* mit Va. zu streichen. — *φεύγω* 2, 3, 2. (Lh.) — *μελεδωνοί* für *ἐπιμελητής* bei Her. öfter, erst von Spätern nachgeahmt. — *τροφῆς* hängt von *μελεδωνοί* ab, *ἑκάστων* von *τῆς τροφῆς.* — *τῶν.* Spr. 47, 7. (9.)

§ 2. *οἱ δὲ ἕκαστοι.* Spr. 57, 8. — *εὐχάς, ὑπὲρ τῶν παιδίων ἐκ τῆς (ἔκ του, τινος?) νόσου σωθέντων* fügt Diod. 1, 83 hinzu. (We.) Bei Her. ist vielleicht etwas der Art ausgefallen. — *ἱστᾶσι σταθμῷ πρός* wiegen ab gegen. — *τό* für *ὅσον*: so viel es, die Haare, gewogen hat. — *διδοῖ,*

θηρίοισι. τροφὴ μὲν δὴ αὐτοῖσι τοιαύτη ἀποδέδεκται· τὸ δ' ἄν τις τῶν θηρίων τούτων ἀποκτείνῃ, ἢν μὲν ἑκών, θάνατος ἡ ζημίη, ἢν δὲ ἀέκων, ἀποτίνει ζημίην τὴν ἂν οἱ ἱρέες τάξωνται. ὃς δ' ἂν ἶβιν ἢ ἴρηκα ἀποκτείνῃ, ἤν τε ἑκὼν ἤν τε ἀέκων, τεθνάναι ἀνάγκη.

66 Πολλῶν δὲ ἐόντων τῶν ὁμοτρόφων τοῖσι ἀνθρώποισι θηρίων πολλῷ ἂν ἔτι πλέω ἐγίνετο, εἰ μὴ κατελάμβανε τοὺς αἰελούρους τοιάδε. ἐπεὰν τέκωσι αἱ θήλεαι, οὐκέτι φοιτέουσι παρὰ τοὺς ἔρσενας· οἱ δὲ διζήμενοι μίσγεσθαι αὐτῇσι οὐκ ἔχουσι. πρὸς ὧν ταῦτα σοφίζονται τάδε· ἁρπάζοντες ἀπὸ τῶν θηλέων καὶ ὑπαιρεόμενοι τὰ τέκνα κτείνουσι, κτείναντες μέντοι οὐ πατέονται. αἱ δὲ στερισκόμεναι τῶν τέκνων, ἄλλων δὲ ἐπιθυμέουσαι, οὕτω δὴ ἀπικνέονται παρὰ τοὺς ἔρσενας· φιλότεκνον γὰρ τὸ θηρίον. πυρκαϊῆς δὲ γενομένης θεῖα πρήγματα καταλαμβάνει τοὺς αἰελούρους· οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι διαστάντες φυλακὰς ἔχουσι τῶν αἰελούρων, ἀμελήσαντες σβεννύναι τὸ καιόμενον, οἱ δὲ αἰέλουροι διαδύοντες καὶ ὑπερθρώσκοντες τοὺς ἀνθρώπους ἐσάλλονται ἐς τὸ πῦρ. ταῦτα δὲ γινόμενα πένθεα μεγάλα τοὺς Αἰγυπτίους καταλαμβάνει. ἐν ὁτέοισι δ' ἂν οἰκίοισι αἰέλουρος ἀποθάνῃ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, οἱ ἐνοικέοντες πάντες ξυρέονται τὰς ὀφρῦς

67 μούνας, παρ' ὁτέοισι δ' ἂν κύων, πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλήν. ἀπαγέαται δὲ οἱ αἰέλουροι ἀποθανόντες ἐς ἱρὰς στέγας, ἔνθα θάπτονται ταριχευθέντες, ἐν Βουβάστι πόλι· τὰς δὲ κύνας ἐν τῇ ἑωυτῶν ἕκαστοι πόλι θάπτουσι ἐν ἱρῇσι θήκῃσι. ὡς δ' αὔτως τῇσι κυσὶ οἱ ἰχνευταὶ θάπτονται. τὰς δὲ μυγαλᾶς καὶ τοὺς ἴρηκας ἀπάγουσι ἐς Βουτοῦν πόλιν, τὰς δὲ ἴβις ἐς Ἑρμέω πόλιν. τὰς δὲ ἄρκτους, ἐούσας σπανίας, καὶ τοὺς λύκους, οὐ πολλῷ τέῳ ἐόντας ἀλωπέκων μέζονας, αὐτοῦ θάπτουσι τῇ ἂν εὑρεθέωσι κείμενοι.

68 Τῶν δὲ κροκοδείλων ἡ φύσις ἐστὶ τοιήδε. τοὺς χειμεριωτάτους μῆνας τέσσερας ἐσθίει οὐδέν, ἐὸν δὲ τετράπουν χερσαῖον καὶ λιμναῖόν ἐστι· τίκτει μὲν γὰρ ᾠὰ ἐν γῇ καὶ ἐκλέπει καὶ τὸ πολλὸν τῆς ἡμέρης

ὁ τὴν εὐχὴν ἀποτελῶν. (St.) vgl. 2, 68, 1. 71. u. zu 1, 195. — *τὸ ἄν τις*, ἐάν τίς τι. gr. Spr. 51, 13, 12. — ἤ. gr. Spr. 50, 2, 4. — *ἶβιν* 2, 75. 76. (Lh.) Lang ist das erste ι nach Timokles 1: πῶς ἂν μὲν οὖν σώσειεν ἶβις ἢ [illegible].

C. 66 § 1. *κατελάμβανε* beträfe, einträte, wie § 2. — *πρός.* zu 1, 38.

§ 2. *πυρκαΐης* Feuersbrunst, in der attischen Prosa nicht üblich. — *θεῖα πρήγματα* eine Art Fanatismus. — *διαστάντες* in Zwischenräumen aufgestellt, wie 3, 72, 1. zu Xen. An. 1, 5, 2. — *θρώσκειν* und dessen Composita sind poetisch — *ταῦτα γινόμενα* absolut, etwa wie wir jetzt auch sagen: dies gethan, dies geschehen; unattisch. vgl. Di. 56, 9, 4. — *ἐν ὁτέοισι.* zu τὸ ἄν τις 2, 65, 2.

C. 67. *στέγας, θήκας* unten. (Sch.) — *ὡσαύτως τῇσι* eben so wie die. gr. Spr. 48, 13, 8. So. Tr. 372: ξυνεξήκουον ὡσαύτως ἐμοί. (Matthiä.) — *ἰχνευτής*, bei Spätern ἰχνεύμων. — *τέῳ.* zu 2, 48.

C. 68 § 1. *τέσσερας* für τέσσερας ὄντας. zu Xen. An. 1, 2, 3. — *ἐσθίει*, ὁ κροκόδειλος. zu 2, 65, 2. — *ἐκλέπει.* Ausgebrütet werden sie

διατρίβει ἐν τῷ ξηρῷ, τὴν δὲ νύκτα πᾶσαν ἐν τῷ ποταμῷ· θερμότερον γὰρ δή ἐστι τὸ ὕδωρ τῆς τε αἰθρίης καὶ τῆς δρόσου. πάντων δὲ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν θνητῶν τοῦτο ἐξ ἐλαχίστου μέγιστον γίνεται· τὰ μὲν γὰρ ᾠὰ χηνέων οὐ πολλῷ μέζονα τίκτει καὶ ὁ νεοσσὸς κατὰ λόγον τοῦ ᾠοῦ γίνεται, αὐξανόμενος δὲ γίνεται καὶ ἐς ἑπτακαίδεκα πήχεας καὶ μέζων ἔτι. ἔχει δὲ ὀφθαλμοὺς μὲν ὑός, ὀδόντας δὲ μεγάλους[2] καὶ χαυλιόδοντας κατὰ λόγον τοῦ σώματος. γλῶσσαν δὲ μοῦνον θηρίων οὐκ ἔφυσε. οὐδὲ τὴν κάτω κινέει γνάθον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο μοῦνον θηρίων τὴν ἄνω γνάθον προσάγει τῇ κάτω. ἔχει δὲ καὶ ὄνυχας καρτεροὺς καὶ δέρμα λεπιδωτὸν ἄρρηκτον ἐπὶ τοῦ νώτου. τυφλὸν δὲ ἐν ὕδατι, ἐν δὲ τῇ αἰθρίῃ ὀξυδερκέστατον. ἅτε δὴ ὦν ἐν ὕδατι δίαιταν[3] ποιεύμενον, τὸ στόμα ἔνδοθεν φορέει πᾶν μεστὸν βδελλέων. τὰ μὲν δὴ ἄλλα ὄρνεα καὶ θηρία φεύγει μιν, ὁ δὲ τροχίλος εἰρηναῖόν οἵ ἐστι, ἅτε ὠφελεομένῳ πρὸς αὐτοῦ· ἐπεὰν γὰρ ἐς τὴν γῆν ἐκβῇ ἐκ τοῦ ὕδατος ὁ κροκόδειλος καὶ ἔπειτα χάνῃ (ἔωθε γὰρ τοῦτο ὡς ἐπίπαν ποιέειν πρὸς τὸν ζέφυρον), ἐνθαῦτα ὁ τροχίλος ἐσδύνων ἐς τὸ στόμα αὐτοῦ καταπίνει τὰς βδέλλας· ὁ δὲ ὠφελεύμενος ἥδεται καὶ οὐδὲν σίνεται τὸν τροχίλον.

Τοῖσι μὲν δὴ τῶν Αἰγυπτίων ἱροί εἰσι οἱ κροκόδειλοι, τοῖσι[69] δ' οὔ, ἀλλ' ἅτε πολεμίους περιέπουσι. οἱ δὲ περί τε Θήβας καὶ τὴν Μοίριος λίμνην οἰκέοντες καὶ κάρτα ἥγηνται αὐτοὺς εἶναι ἱρούς. ἐκ πάντων δὲ ἕνα ἑκάτεροι τρέφουσι κροκόδειλον, δεδιδαγμένον εἶναι χειροήθεα, ἀρτήματά τε λίθινα χυτὰ καὶ χρύσεα ἐς τὰ ὦτα ἐνθέντες καὶ ἀμφιδέας περὶ τοὺς προσθίους πόδας καὶ σιτία ἀποτακτὰ διδόντες καὶ ἱρήια καὶ περιέποντες ὡς κάλλιστα ζώοντας· ἀποθανόντας δὲ ταριχεύοντες θάπτουσι ἐν ἱρῇσι θήκῃσι. οἱ δὲ περὶ Ἐλεφαντίνην πόλιν οἰκέοντες καὶ ἐσθίουσι αὐτούς, οὐχ ἡγεόμενοι ἱροὺς εἶναι. καλέονται

---

von der Sonne. — *χηνέων*, *χηνείων ᾠῶν*. — *κατὰ λόγον*. zu 1, 134, 1. vgl. 2, 109. — *καὶ ἐς*. zu *καὶ πέντε* 2, 44, 3.

§ 2. *ἔφυσε* bekommt, das eig. Wort vom Wachsen der Zähne, Hörner (4, 29), Flügel etc. Plat. Tim. 91: *ἀντὶ τριχῶν πτερὰ φύον*. Die Zunge fehlt ni[illegible] ganz. — *τὴν κάτω* bewegt es allerdings, doch kaum bemerkbar. — *καὶ τοῦτο μοῦνον* ebenfalls dieses allein, mit Bezug auf das vorhergehende *μοῦνον*. — *ἄρρηκτον*, cutem contra omnem ictum invictam. Plin. 8, 25. (Bä.) — *τυφλόν*, nur minder scharfsichtig, *φαύλως ὁρῶν* nach Aristoteles. (Saumaise z. Sol p. 314.)

§ 3. *δὴ ὦν*. zu 1, 8, 1. — *ἔνδοθεν*. gr. Spr. 41, 12, 14. — *βδελλέων*, nicht Blutigel, sondern eine Art Mücken. — *τροχίλος*, ein kleiner Vogel, arabisch Saq-Saq (Tak-Tak), dort häufig. (Bä.) — *ὡς*. gr. Spr. 69, 63, 5. — *ἐπὶ πᾶν* im Allgemeinen. zu Thuk. 2, 51, 1. — *ἐνταῦθα*. Spr. 65, 9, 1.

C. 69. *ἅτε*, attisch *ὡς*, wie 2, 115, 3. vgl. 90 u. Di. 56, 12, 1. — *καὶ κάρτα*. zu 1, 71, 1. — *ἀρτήματα* Ohrgehänge. — *λίθινα χυτά* von Krystall. (Lg.) Glasmosaik Minutoli. — *χάμψαι*, Amsah koptisch, Temtsah arabisch. — *Ἴωνες*, wohl die in Aegypten angesiedelten 2, 154, 1. (Bä.) — *κροκοδείλοισι* Eidechsen.

δὲ οὐ κροκόδειλοι ἀλλὰ χάμψαι· κροκοδείλους δὲ Ἴωνες οὐνόμασαν, εἰκάζοντες αὐτῶν τὰ εἴδεα τοῖσι παρὰ σφίσι γινομένοισι κροκοδείλοισι
70τοῖσι ἐν τῇσι αἱμασιῇσι. ἄγραι δέ σφεων πολλαὶ κατεστέασι καὶ παντοῖαι· ᾗ δ' ὦν ἔμοιγε δοκέει ἀξιωτάτη ἀπηγήσιος εἶναι, ταύτην γράφω. ἐπεὰν νῶτον ὑὸς δελεάσῃ περὶ ἄγκιστρον, μετίει ἐς μέσον τὸν ποταμόν, αὐτὸς δὲ ἐπὶ τοῦ χείλεος τοῦ ποταμοῦ ἔχων δέλφακα ζωὴν ταύτην τύπτει. ἐπακούσας δὲ τῆς φωνῆς ὁ κροκόδειλος ἵεται κατὰ τὴν φωνήν, ἐντυχὼν δὲ τῷ νώτῳ καταπίνει· οἱ δὲ ἕλκουσι. ἐπεὰν δὲ ἐξελκυσθῇ ἐς γῆν, πρῶτον ἁπάντων ὁ θηρευτὴς πηλῷ κατ' ὦν ἔπλασε αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. τοῦτο δὲ ποιήσας κάρτα εὐπετέως τὰ λοιπὰ χειροῦται, μὴ ποιήσας δὲ τοῦτο σὺν πόνῳ.

71 Οἱ δὲ ἵπποι οἱ ποτάμιοι νομῷ μὲν τῷ Παπρημίτῃ ἱροί εἰσι, τοῖσι δὲ ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι οὐκ ἱροί. φύσιν δὲ παρέχονται ἰδέης τοιήνδε· τετράπουν ἐστί, δίχηλον, ὁπλαὶ βοός, σιμόν, λοφιὴν ἔχον ἵππου, χαυλιόδοντας φαῖνον, οὐρὴν ἵππου καὶ φωνήν, μέγαθος ὅσον τε βοῦς ὁ μέγιστος· τὸ δέρμα δ' αὐτοῦ οὕτω δή τι παχύ ἐστι ὥστε αὔου γενομένου ξυστὰ ποιέεσθαι [ἀκόντια] ἐξ αὐτοῦ.

72 Γίνονται δὲ καὶ ἐνύδριες ἐν τῷ ποταμῷ, τὰς ἱρὰς ἥγηνται εἶναι. νομίζουσι δὲ καὶ τῶν ἰχθύων τὸν καλεύμενον λεπιδωτὸν ἱρὸν εἶναι καὶ τὴν ἔγχελυν, ἱροὺς δὲ τούτους τοῦ Νείλου φασὶ εἶναι καὶ τῶν
73ὀρνίθων τοὺς χηναλώπεκας. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὄρνις ἱρός, τῷ οὔνομα φοῖνιξ. ἐγώ μέν μιν οὐκ εἶδον εἰ μὴ ὅσον γραφῇ· καὶ γὰρ δὴ καὶ σπάνιος ἐπιφοιτᾷ σφι, δι' ἐτέων, ὡς Ἡλίου πολῖται λέγουσι, πεντακοσίων· φοιτᾶν δὲ τότε φασὶ ἐπεάν οἱ ἀποθάνῃ ὁ πατήρ. ἔστι δέ, εἰ τῇ γραφῇ παρόμοιος, τοσόσδε καὶ τοιόσδε· τὰ μὲν αὐτοῦ χρυσόκομα τῶν πτερῶν τὰ δὲ ἐρυθρά· ἐς τὰ μάλιστα αἰετῷ περιήγησιν ὁμοιότατος καὶ τὸ μέγαθος. τοῦτον δὲ λέγουσι μηχανᾶσθαι τάδε, ἐμοὶ
2μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, ἐξ Ἀραβίης ὁρμεώμενον ἐς τὸ ἱρὸν τοῦ Ἡλίου κομίζειν τὸν πατέρα ἐν σμύρνῃ ἐμπλάσσοντα καὶ θάπτειν ἐν τοῦ

C. 70. *κατεστέασι.* zu 1, 195. — *δελεάσῃ.* zu 1, 132, 1. — *οἱ δέ, οἱ τὴν ἄγραν ποιούμενοι.* (St.)

C. 71. *ἐστί, ὁ ἵππος ὁ ποτάμιος.* zu 2, 66, 2. — *ὁπλαί, εἰσιν.* — *οὐρὴν ἵππου.* Der Schweif ist sehr klein. — *οὕτω δή τι.* zu 1, 163, 2. — *ἀκόντια* streicht Schäfer als Glossem zu *ξυστά.* Saumaise z. Sol. p. 323 vertheidigt es auf Hesych. verweisend, der *ξυστὸν ἀκόντιον* durch *δόρυ κατεσκευασμένον* erkläre.

C. 72. *λεπιδωτός* Polypteri Bichir nach Geofroy de Saint Hilaire? (Sch.) Cyprinus rubescens Niloticus Linn. (Bä.)

C. 73 § 1. *ἐγὼ μέν.* zu 1, 131, 1. Ueber das Asyndeton Di. 59, 1, 4. — *ὅσον γραφῇ* in wie weit durch ein Gemälde. — *σπάνιος.* Xen. Kyr. 7, 5, 37: *βασιλεὺς ὅτι ἥκιστα ἂν ἐπιφθόνως σπάνιός τε καὶ σεμνὸς ἂν φανείη.* vgl. gr. Spr. 57, 5, 4. — *χρυσόκομα. χρυσόκοκκα* Saumaise z. Sol. p. 385. — *ἐς τὰ μάλιστα.* zu 1, 20, 1. vgl. 2, 76. 78. — *περιήγησιν* Umriss, circumcaesura. (Saumaise z. Sol. p. 68.) — *ἐμοὶ μέν.* zu 1, 131, 1.

§ 2. *ὅσον τε. ὅσον τι* Sch., jedoch die La. *ὅσον τε δυνατὸς εἶναι* vorzie-

Ἡλίου τῷ ἱρῷ. κομίζειν δὲ οὕτω· πρῶτον τῆς σμύρνης ᾠὸν πλάσσειν ὅσον τε δυνατός ἐστι φέρειν, μετὰ δὲ πειρᾶσθαι αὐτὸ φορέοντα, ἐπεὰν δὲ ἀποπειρηθῇ, οὕτω δὴ κοιλήναντα τὸ ᾠὸν τὸν πατέρα ἐς αὐτὸ ἐντιθέναι, σμύρνῃ δὲ ἄλλῃ ἐμπλάσσειν τοῦτο κατ' ὅ τι τοῦ ᾠοῦ ἐγκοιλήνας ἐνέθηκε τὸν πατέρα, ἐγκειμένου δὲ τοῦ πατρὸς γίνεσθαι τὠυτὸ βάρος, ἐμπλάσαντα δὲ κομίζειν μιν ἐπ' Αἰγύπτου ἐς τοῦ Ἡλίου τὸ ἱρόν.

Ταῦτα μὲν τοῦτον τὸν ὄρνιν λέγουσι ποιέειν· εἰσὶ δὲ περὶ Θήβας ἱροὶ ὄφιες, ἀνθρώπων οὐδαμῶς δηλήμονες, οἳ μεγάθεϊ ἐόντες μικροὶ δύο κέρεα φορέουσι πεφυκότα ἐξ ἄκρης τῆς κεφαλῆς, τοὺς ἀποθανόντας θάπτουσι ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Διός· τούτου γάρ σφεας τοῦ θεοῦ φασι εἶναι ἱρούς. ἔστι δὲ χῶρος τῆς Ἀραβίης κατὰ Βουτοῦν πόλιν μάλιστά κῃ κείμενος καὶ ἐς τοῦτο τὸ χωρίον ἦλθον πυνθανόμενος περὶ τῶν πτερωτῶν ὀφίων. ἀπικόμενος δὲ εἶδον ὀστέα ὀφίων καὶ ἀκάνθας πλήθεϊ μὲν ἀδύνατα ἀπηγήσασθαι, σωροὶ δὲ ἦσαν ἀκανθέων καὶ μεγάλοι καὶ ὑποδεέστεροι καὶ ἐλάσσονες ἔτι τούτων, πολλοὶ δὲ ἦσαν οὗτοι. ἔστι δὲ ὁ χῶρος οὗτος ἐν τῷ αἱ ἄκανθαι κατακεχύαται τοιόσδε τις, ἐσβολὴ ἐξ οὐρέων στεινῶν ἐς πεδίον μέγα· τὸ δὲ πεδίον τοῦτο συνάπτει τῷ Αἰγυπτίῳ πεδίῳ. λόγος δέ ἐστι ἅμα τῷ ἔαρι πτερωτοὺς ὄφις ἐκ τῆς Ἀραβίης πέτεσθαι ἐπ' Αἰγύπτου, τὰς δ' ἴβις τὰς ὄρνιθας ἀπαντώσας ἐς τὴν ἐσβολὴν ταύτης τῆς χώρης οὐ παριέναι τοὺς ὄφις ἀλλὰ κατακτείνειν. καὶ τὴν ἶβιν διὰ τοῦτο τὸ ἔργον τετιμῆσθαι λέγουσι Ἀράβιοι μεγάλως πρὸς Αἰγυπτίων· ὁμολογέουσι δὲ καὶ Αἰγύπτιοι διὰ ταῦτα τιμᾶν τὰς ὄρνιθας ταύτας. εἶδος δὲ τῆς μὲν ἴβιος τόδε· μέλαινα δεινῶς πᾶσα, σκέλεα δὲ φορέει γεράνου, πρόσωπον δὲ ἐς τὰ μάλιστα ἐπίγρυπον, μέγαθος ὅσον κρέξ. τῶν μὲν δὴ μελαινέων τῶν μαχομενέων πρὸς τοὺς ὄφις ἥδ' ἰδέη, τῶν δ' ἐν ποσὶ μᾶλλον εἰλευμένων τοῖσι ἀνθρώποισι (διξαὶ γάρ δή εἰσι αἱ ἴβιες) ψιλὴ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν δειρὴν πᾶσαν, λευκὴ πτεροῖσι πλὴν κεφαλῆς καὶ τοῦ

74 75 76

---

hend; wohl mit Unrecht. — *φορέοντα.* zu 1, 77, 1. — *κοιλήναντα.* Di. 34, 10, 2. — *τοῦτο κατ' ὅ,τι τοῦ ᾠοῦ* die Stelle des Eies an der. Regiert aber wird der Ge. von *ὅ, τι.* gr. Spr. 47, 10, 2. — *ἐγκειμένου.* Spr. 38, 5, 2.

C. 74. *δηλήμων*, Homerisch, noch 3, 109, 2; über den Ge. gr. Spr. 47, 26, 9. — *μεγάθει.* zu 1, 51, 1.

C. 75 § 1. *κῃ.* zu 1, 76, 1. vgl. 2, 76. — *πτερωτῶν.* Voss Myth. Br. II S. 151. — *ἄκανθα* Rückgrat, wie 4, 72, 2. (Passow.) vgl. Pape. — *ἀδύνατα ἀπηγήσασθαι.* gr. Spr. 55, 3, 7. Aehnlich *οἷά τε* an *χρήματα* gefügt 3, 57, 2. — *τοιόςδε τις, ἐσβολή.* zu 1, 195, 1. — *στεινῶν* mit einem Engpasse.

§ 2. *ἶβις* Numenius ibis, ibis religiosa (courlis) nach Cuvier, ägyptisch hip nach Champoillon. (Bä.) Ueber den Artikel gr. Spr. 50, 7, 2. — *παριέναι* vorbeilassen.

C. 76. *μέν.* Dem entspricht *τοῦ δὲ ὄφιος.* (Lh.) — *πᾶσα, ἐστί.* — *ὅσον.* *ὅσον τε* 2, 78. — *ἰδέη. ἡ ἰδέη?* Di. 50, 11, 3. — *ἐν* vor. vgl. 3, 79, 1. — *ψιλή, ἡ ἰδέη.* — *δειρή.* Ammonius: *αὐχὴν λέγεται τὸ ὄπισθεν τοῦ τραχήλου, δέρη δὲ τὸ ἔμπροσθεν.* (Bä.) — *μάλιστα.* gr. Spr. 49, 10, 8.

αὐχένος καὶ ἄκρων τῶν πτερύγων καὶ τοῦ πυγαίου ἄκρον (ταῦτα δὲ τὰ εἶπον πάντα μέλαινά ἐστι δεινῶς), σκέλεα δὲ καὶ πρόσωπον ἐμφερὴς τῇ ἑτέρῃ. τοῦ δὲ ὄφιος ἡ μορφὴ οἵη περ τῶν ὕδρων. πτίλα δὲ οὐ πτερωτὰ φορέει, ἀλλὰ τοῖσι τῆς νυκτερίδος πτεροῖσι μάλιστά κῃ ἐμφερέστατα. τοσαῦτα μὲν θηρίων πέρι ἱρῶν εἰρήσθω.

77 Αὐτῶν δὲ δὴ Αἰγυπτίων οἳ μὲν περὶ τὴν σπειρομένην Αἴγυπτον οἰκέουσι μνήμην ἀνθρώπων πάντων ἐπασκέοντες μάλιστα λογιώτατοί εἰσι μακρῷ τῶν ἐγὼ ἐς διάπειραν ἀπικόμην. τρόπῳ δὲ ζόης τοιῷδε διαχρέωνται. συρμαΐζουσι τρεῖς ἡμέρας ἐπεξῆς μηνὸς ἑκάστου, ἐμέτοισι θηρώμενοι τὴν ὑγιείην καὶ κλύσμασι, νομίζοντες ἀπὸ τῶν τρεφόντων σιτίων πάσας τὰς νούσους τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι. εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ Λίβυας ὑγιηρέστατοι πάντων ἀνθρώπων τῶν ὡρέων ἐμοὶ δοκέειν εἵνεκεν, ὅτι οὐ μεταλλάσσουσι αἱ ὧραι· ἐν γὰρ τῇσι μεταβολῇσι τοῖσι ἀνθρώποισι αἱ νοῦσοι μάλιστα γίνονται, τῶν τε ἄλλων πάντων καὶ δὴ καὶ τῶν ὡρέων μάλιστα. ἀρτοφαγέουσι δὲ ἐκ τῶν ὀλυρέων ποιεῦντες ἄρτους, τοὺς ἐκεῖνοι κυλλήστις οὐνομάζουσι. οἴνῳ δ' ἐκ κριθέων πεποιημένῳ διαχρέωνται· οὐ γάρ σφί εἰσι ἐν τῇ χώρῃ ἄμπελοι. ἰχθύων δὲ τοὺς μὲν πρὸς ἥλιον αὐήναντες ὠμοὺς σιτέονται, τοὺς δ' ἐξ ἅλμης τεταριχευμένους. ὀρνίθων δὲ τούς τε ὄρτυγας καὶ τὰς νήσσας καὶ τὰ σμικρὰ τῶν ὀρνιθίων ὠμὰ σιτέονται προταριχεύσαντες. τὰ δὲ ἄλλα ὅσα ἢ ὀρνίθων ἢ ἰχθύων ἐστί σφι ἐχόμενα, χωρὶς ἢ ὁκόσοι σφι ἱροὶ ἀποδεδέχαται, τοὺς

78 λοιποὺς ὀπτοὺς καὶ ἑφθοὺς σιτέονται. ἐν δὲ τῇσι συνουσίῃσι τοῖσι εὐδαίμοσι αὐτέων, ἐπεὰν ἀπὸ δείπνου γένωνται, περιφέρει ἀνὴρ νεκρὸν ἐν σορῷ ξύλινον πεποιημένον, μεμιμημένον ἐς τὰ μάλιστα καὶ

C. 77 § 1. *αὐτῶν*, im Ggs. zu ihren Thieren. (Lh.) — *μέν*, wieder aufgenommen 2, 92, 1. — *μνήμην* Geschichte, Ueberlieferung meint Sch., was der Ausdruck unmittelbar nicht gestattet; mittelbar freilich war das Gedächtniss Organ der Ueberlieferung. — *ἐπασκεῖν* auch 2, 166. 3, 82, 2. 6, 92, 2. (Sch.) Hier wohl eig. zuüben, vervollkommnen; selten bei Attikern. vgl. zu Arr. An. 5, 8, 1. — *μάλιστα* gehört zu *ἐπασκέοντες*. Diog. L. 8, 6: *Πυθαγόρας ἱστορίην ἤσκησεν ἀνθρώπων μάλιστα πάντων.* Auch gebot P. *μνήμην ἀσκεῖν.* (Va.) Vgl. Lobeck Agl. 732. — *λογιώτατοι.* zu 1, 1, 1. — *συρμαΐζειν* brechen und purgiren, nur hier; über die *συρμαία* 2, 88. — *εἰσι μέν.* Der Ggs.: sodann der Diät wegen, gleich angefügt durch *ἀρτοφαγέουσι δέ* § 2 (Lh.) — *ὑγιηρέστατοι.* Di. 23, 2, 3. Noch findet sich das Wort bei Pindar; attisch *ὑγιεινός.* — *δοκέειν.* zu 1, 131, 1. — *τῶν* — hängt von *μεταβολῇσι* ab.

§ 2. *ἄμπελοι* fanden sich allerdings in Aegypten, doch vielleicht erst in spätern Zeiten angepflanzt. (Schlichthorst.) Voss Myth. Br. V S. 86 ff. — *ἅλμη* Salzlake. (Lg.) — *ἐχόμενα.* zu 1, 120, 2. — *χωρὶς ἤ.* zu 1, 94, 1. — *τοὺς λοιπούς*, Epanalepsis des *τὰ ἄλλα.*

C. 78. *εὐδαίμοσι.* zu 1, 133, 1. — *ἀπό.* zu 1, 126, 2. — *γένωνται.* Spr. 66, 1. 4. (6.) — *μεμιμημένον*, passiv auch 2, 86, 1. 132, activ 2, 169, 3. Spr. 39, 14, 3. Die Kakophonie schwand vor dem Bedürfnisse. Kr. hist. philol. Studien B. II S. 36 A. — *γραφῇ* Bemalung. vgl. 2, 86, 1. 182, 1. (Sie–

γραφῇ καὶ ἔργῳ, μέγαθος ὅσον τε πάντῃ πηχυαῖον ἢ δίπηχυν, δεικνὺς δὲ ἑκάστῳ τῶν συμποτέων λέγει· „ἐς τοῦτον ὁρέων πῖνέ τε καὶ τέρπευ· ἔσεαι γὰρ ἀποθανὼν τοιοῦτος."

79 Ταῦτα μὲν παρὰ τὰ συμπόσια ποιεῦσι, πατρίοισι δὲ χρεώμενοι νόμοισι ἄλλον οὐδένα ἐπικτέωνται· τοῖσι ἄλλα τε ἐπάξια ἐστι νόμιμα καὶ δὴ καὶ ἄεισμα ἕν ἐστι, Λίνος, ὅσπερ ἔν τε Φοινίκῃ ἀοίδιμός ἐστι καὶ ἐν Κύπρῳ καὶ ἄλλῃ, κατὰ μέντοι ἔθνεα οὔνομα ἔχει, συμφέρεται δὲ ὡυτὸς εἶναι τὸν οἱ Ἕλληνες Λίνον οὐνομάζοντες ἀείδουσι, ὥστε πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα ἀποθωυμάζειν με τῶν περὶ Αἴγυπτον ἐόντων, ἐν δὲ δὴ καὶ τὸν Λίνον ὁκόθεν ἔλαβον. φαίνονται δὲ αἰεί κοτε τοῦτον ἀείδοντες. ἔστι δὲ Αἰγυπτιστὶ ὁ Λίνος καλεύμενος Μανέρως. ἔφασαν δέ μιν Αἰγύπτιοι τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος Αἰγύπτου παῖδα μουνογενέα γενέσθαι, ἀποθανόντα δ' αὐτὸν ἄνωρον θρήνοισι ὑπ' Αἰγυπτίων τιμηθῆναι, καὶ ἀοιδήν γε ταύτην πρώτην καὶ μούνην σφίσι γενέσθαι.

80 συμφέρονται δὲ καὶ τόδε ἄλλο Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων μούνοισι Λακεδαιμονίοισι· οἱ νεώτεροι αὐτέων τοῖσι πρεσβυτέροισι συντυγχάνοντες εἴκουσι τῆς ὁδοῦ καὶ ἐκτράπονται καὶ ἐπιοῦσι ἐξ ἕδρης ὑπανιστέαται. τόδε μέντοι ἄλλο Ἑλλήνων οὐδαμοῖσι συμφέρονται· ἀντὶ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους ἐν τῇσι ὁδοῖσι προσκυνέουσι κατιέντες μέχρι τοῦ γόνατος τὴν χεῖρα.

81 ἐνδεδύκασι δὲ κιθῶνας λινέους περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτούς, τοὺς καλέουσι καλασίρις· ἐπὶ τούτοισι δὲ εἰρίνεα εἵματα λευκὰ ἐπαναβληδὸν φορέουσι. οὐ μέντοι ἔς γε τὰ ἱρὰ ἐσφέρεται εἰρίνεα οὐδὲ συγκαταθάπτεταί σφι· οὐ γὰρ ὅσιον. ὁμολογέουσι δὲ ταῦτα τοῖσι Ὀρφικοῖσι καλεομένοισι καὶ Βακχικοῖσι, ἐοῦσι δὲ Αἰγυπτίοισι καὶ Πυθαγορείοισι· οὐδὲ γὰρ τούτων τῶν ὀρ-

---

belis.) — *ἔργῳ*. Sculptur. (Siebelis) — *πάντῃ* im Allgemeinen, meistens. (Sch. u. A.) vgl. 4, 184, 2. (Lh.)

C. 79. *πατρίοισι δέ*. Ein schroffer Uebergang, wie 2, 94, 1 u. öfter. — *ἐπάξια* erwähnenswerth vgl. 7, 96. (Sch.) — *ἄεισμα*, attisch *ᾆσμα*. — *ἀοίδιμος* gesungen; gefeiert 2, 135, 2. (Sch.) Poetisch. — *κατά*. Spr. 68, 21 (25), 4. — *συμφέρεται εἶναι* er trifft zusammen zu sein, ganz ungewöhnlich. — *ὡυτός*. Di. 14, 10, 7. We. vermuthete und Reiz gab *τὠυτὸ εἶναι τὸ οἱ*. — *τὸν Λίνον*. gr. Spr. 61, 5. (6, 2.) — *ὁκόθεν*. Spr. 65, 1, 7. — *οὔνομα* nach *ἔλαβον* ist mit We. gestrichen. — *ἄνωρον*, sonst *ἄωρον*, wie auch hier einige Hsn., frühzeitig. Es ist Adjectiv. zu *παννύχιον* 2, 62. — *γε* für *τε*. Lh.

C. 80. *συμφέρονται*. zu 1, 173, 3. — *τόδε ἄλλο*. zu 1, 16, vgl. 139. 186, 1. 197. — *τῆς ὁδοῦ*. gr. Spr. 47, 13, 5. — *ἄλλο* für *ἄλλασι* Bekker. — *προςκυνέουσι* verbeugen sich bis zur Erde.

C. 81. *θυσανωτούς* mit Troddeln, Quasten, noch 4, 189. (Sch.) mit gezotteltem Saume übersetzt Voss Myth. Br. III S. 268. Unattisch, auch *θύσανος*. — *τούς* für *οὕς* Struve. — *ἐπαναβδληδόν* als Ueberwurf, nur hier und (anders) bei Hesych. — *τοῖς Ὀ.* den Orphischen Bräuchen, das Neutrum substantivirt. gr. Spr. 43, 4, 25. Ueber die Sache Lobeck Agl p. 244 s. 694. vgl Voss Myth. Br. I S. 34. V S 7. — *οὐδὲ γάρ*. gr. Spr. 69, 32, 21.

γίων μετέχοντα ὅσιόν ἐστι ἐν εἰρινέοισι εἵμασι θαφθῆναι. ἔστι δὲ περὶ αὐτῶν ἱρὸς λόγος λεγόμενος.

82 Καὶ τάδε ἄλλα Αἰγυπτίοισί ἐστι ἐξευρημένα, μείς τε καὶ ἡμέρη ἑκάστη θεῶν ὅτευ ἐστὶ καὶ τῇ ἕκαστος ἡμέρῃ γενόμενος ὁτέοισι ἐγκυρήσει καὶ ὅκως τελευτήσει καὶ ὁκοῖός τις ἔσται. καὶ τούτοισι τῶν Ἑλλήνων οἱ ἐν ποιήσει γενόμενοι ἐχρήσαντο. τέρατά τε πλέω σφι ἀνεύρηται ἢ τοῖσι ἄλλοισι ἅπασι ἀνθρώποισι· γενομένου γὰρ τέρατος φυλάσσουσι γραφόμενοι τὠποβαῖνον, καὶ ἤν κοτε ὕστερον παραπλήσιον τούτῳ γένηται, κατὰ τὠυτὸ νομίζουσι ἀποβήσεσθαι.

83 μαντικὴ δὲ αὐτοῖσι ὧδε διακέεται. ἀνθρώπων μὲν οὐδενὶ προσκέεται ἡ τέχνη, τῶν δὲ θεῶν μετεξετέροισι· καὶ γὰρ Ἡρακλέος μαντήιον αὐτόθι ἔστι καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀθηναίης καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Ἄρεος καὶ Διός, καὶ τό γε μάλιστα ἐν τιμῇ ἄγονται πάντων τῶν μαντηίων, Λητοῦς ἐν Βουτοῖ πόλι ἐστί. οὐ μέντοι αἵ γε μαντηίαι σφι κατὰ τὠυτὸ ἑστᾶσι, ἀλλὰ διάφοροί εἰσι.

84 ἡ δὲ ἰητρικὴ κατὰ τάδε σφι δέδασται· μιῆς νούσου ἕκαστος ἰητρός ἐστι καὶ οὐ πλεόνων. πάντα δ' ἰητρῶν ἐστι πλέα· οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν ἰητροὶ κατεστέασι, οἱ δὲ κεφαλῆς, οἱ δὲ ὀδόντων, οἱ δὲ τῶν κατὰ νηδύν, οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νούσων.

85 Θρῆνοι δὲ καὶ ταφαί σφεων εἰσὶ αἵδε. τοῖσι ἂν ἀπογένηται ἐκ τῶν οἰκίων ἄνθρωπος τοῦ τις καὶ λόγος ᾖ, τὸ θῆλυ γένος πᾶν τὸ ἐκ τῶν οἰκίων τούτων κατ' ὦν ἐπλάσατο τὴν κεφαλὴν πηλῷ ἢ καὶ τὸ πρόσωπον, κἄπειτα ἐν τοῖσι οἰκίοισι λιποῦσαι τὸν νεκρὸν αὐταὶ ἀνὰ τὴν πόλιν στρωφώμεναι τύπτονται ἐπεζωσμέναι καὶ φαίνουσαι τοὺς μαζούς, σὺν δέ σφι αἱ προσήκουσαι πᾶσαι. ἑτέρωθεν δὲ οἱ ἄνδρες

C. 82. *μείς, μήν.* Di. 20 unter *μείς.* — *ὅτευ ἐστί* welchem er gehört, heilig ist. gr. Spr. 47, 6, 4. Der Zusammenhang: sie haben erfunden welchem Gotte jeder Monat und Tag heilig ist und an welchem Tage geboren was für Schicksalen er begegnen wird d. h. was für Schicksale er, je nachdem er an diesem oder jenem Tage geboren ist, haben wird, also die Horoskopie oder die Kunst Jemandes Nativität zu stellen. Vgl. Lobeck Agl. p. 426 s. — *ἐγκυρεῖν* findet sich (bei Nichtattikern) auch von Schicksalen. „Lennep. z. Phal. 234." (Bä.) — *ὁκοῖος,* in Ansehung des Geistes und Charakters. — *οἱ ἐν ποιήσει γενόμενοι* sich mit der Poesie beshäftigt haben. gr. Spr. 68, 12, 4. — *τέρατα* vorbedeutende Ereignisse. Ueber die Form Di. 18, 7, 2.

C. 83. *μαντικὴ ὧδε διακέεται* mit der Mantik steht, verhält es sich so. — *προσκέεται.* zu 1, 118. — *μετεξέτεροισι.* zu 1, 63. — *αἱ μαντηίαι* die Weise Orakel zu ertheilen. (Sch.) — *κατὰ τὠυτὸ ἑστᾶσι* bestehen, werden ertheilt auf dieselbe Art.

C. 84. *δέδασται.* zu 1, 216, 2. — *ἕκαστος ἰητρός* jeder (Arzt) ist Arzt. (Lh.) — *τῶν κατά* vom No. *τὰ κατά.* — *νηδύς* ist poetisch, noch 2, 87.

C. 85. *ἀπογίγνεσθαι* sterben; bei Attikern selten so. zu Thuk. 2, 34, 1. — *καὶ λόγος ᾖ* auch nur in Betracht kommt (vgl. zu 1, 33. 120, 3. 143, 1. 2, 89); über das fehlende *ἄν* gr. Spr 54, 15, 3. — *λιποῦσαι,* *αἱ θήλεαι, αἱ γυναῖκες* aus *θῆλυ γένος.* — *μαζούς. μαστούς* von der weib-

τύπτονται, ἐπεζωσμένοι καὶ οὗτοι. ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, οὕτω
ἐς τὴν ταρίχευσιν κομίζουσι. εἰσὶ δὲ οἳ ἐπ᾽ αὐτῷ τούτῳ κατέαται καὶ 86
τέχνην ἔχουσι ταύτην. οὗτοι, ἐπεάν σφι κομισθῇ νεκρός, δεικνύασι
τοῖσι κομίσασι παραδείγματα νεκρῶν ξύλινα, τῇ γραφῇ μεμιμημένα,
καὶ τὴν μὲν σπουδαιοτάτην αὐτέων φασὶ εἶναι τοῦ οὐκ ὅσιον ποιεῦ-
μαι τὸ οὔνομα ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι οὐνομάζειν, τὴν δὲ δευτέρην
δεικνύασι ὑποδεεστέρην τε ταύτης καὶ εὐτελεστέρην, τὴν δὲ τρίτην εὐ-
τελεστάτην· φράσαντες δὲ πυνθάνονται παρ᾽ αὐτέων κατ᾽ ἥντινα βού-
λονταί σφι σκευασθῆναι τὸν νεκρόν. οἱ μὲν δὴ ἐκποδὼν μισθῷ ὁμο- 2
λογήσαντες ἀπαλλάσσονται, οἱ δὲ ὑπολειπόμενοι ἐν οἰκήμασι ὧδε τὰ
σπουδαιότατα ταριχεύουσι. πρῶτα μὲν σκολιῷ σιδήρῳ διὰ τῶν μυ-
ξωτήρων ἐξάγουσι τὸν ἐγκέφαλον, τὰ μὲν αὐτοῦ οὕτω ἐξάγοντες, τὰ
δὲ ἐγχέοντες φάρμακα· μετὰ δὲ λίθῳ Αἰθιοπικῷ ὀξέι παρασχίσαντες
παρὰ τὴν λαπάρην ἐξ ὦν εἷλον τὴν κοιλίην πᾶσαν, ἐκκαθήραντες δὲ
αὐτὴν καὶ διηθήσαντες οἴνῳ φοινικηίῳ αὖτις διηθέουσι θυμιήμασι τε-
τριμμένοισι· ἔπειτα τὴν νηδὺν σμύρνης ἀκηράτου τετριμμένης καὶ κα-
σίης καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων, πλὴν λιβανωτοῦ, πλήσαντες συρρά-
πτουσι ὀπίσω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ταριχεύουσι λίτρῳ, κρύψαντες ἡ- 3
μέρας ἑβδομήκοντα· πλεῦνας δὲ τουτέων οὐκ ἔξεστι [ταριχεύειν].
ἐπεὰν δὲ παρέλθωσι αἱ ἑβδομήκοντα, λούσαντες τὸν νεκρὸν κατειλίσ-
σουσι πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα σινδόνος βυσσίνης τελαμῶσι κατατετμημέ-
νοισι, ὑποχρίοντες τῷ κόμμι, τῷ δὴ ἀντὶ κόλλης τὰ πολλὰ χρέωνται
Αἰγύπτιοι. ἐνθεῦτεν δὲ παραδεξάμενοί μιν οἱ προσήκοντες ποιεῦνται

---

lichen Brust nach Ammonios, wie 3, 133. vgl. jedoch Elmsley zu Eu. Bakch. 700. — *οὕτω* wie 2, 89. gr. Spr. 65, 9, 1. — *κομίζουσι, τὸν νεκρόν.*

C. 86 § 1. *εἰσὶ οἵ.* Spr. 61, 4, 5. (5, 1.) — *ἐπ᾽ αὐτῷ.* Spr 68, 37 (41), 7. — *κατέαται.* Di. 38, 6. Das Wort steht von Gewerbtreibenden die in einem Laden sitzend ihre Kunden erwarten. vgl. 2, 121, 10. 126. (Sch.) Dem. 59, 67: *ἐπ᾽ ἐργαστηρίου κάθηνται.* 49, 42: *καθῆσθαι ἐπὶ τῇ τραπέζῃ.* — *ταύτην.* Spr. 61, 6, 2. (7, 1.) — *τὴν σπουδαιοτάτην* die kostbarste. (Lg.) *πολυτελέστατος* § 3. Erg. *ταρίχευσιν.* (Bä.) — *τοῦ* dessen den, nach dem Muster desjenigen dessen. — *τὸ οὔνομα,* des Osiris nach Athenag. Legat. pro Christ. 25 (Sch.) Also ein Osiris als Mumie gebildet. — *ἐπὶ τοιούτῳ πρ.*, wie 2, 132. (Lh.)

§ 2. *οἱ μέν,* die Verwandten. (Lg.) — *ἐκποδών,* wie 8, 76, 1, nach Sch. e vestigio; eig. doch wohl nur von dannen. — *μισθῷ. μισθοῦ?* gr. Spr. 47, 17, 3. — *οἰκήμασι,* in dazu bestimmten Zimmern. — *οἱ δέ, οἱ ταριχευταί.* (Lh.) — *σπουδαιότατα* auf die kostbarste Art, *τά* zugefügt weil sie schon erwähnt ist. gr. Spr. 46, 5, 4. — *μυξωτῆρες* Nasenlöcher, noch bei Spätern. — *τὰ δὲ — φάρμακα.* Di. 50, 3, 2. — *αὐτήν, τὴν κοιλίην,* aber hier in dem Sinne von *νηδύν* gedacht. (Sch.) — *διηθεῖν* ausspülen, ungew. so, noch 2, 88. vgl. 87.

§ 3. *λίτρῳ, νίτρῳ* attisch, Alkali. — *πλεῦνας, ἡμέρας.* (Bä.) — *ταριχεύειν* ist wohl zu streichen und *κρύπτειν* zu ergänzen. Spr. 55, 4, 4. (11.) — *σινδόνος βυσσίνης* von Baumwolle. Heeren Ideen I S. 127 f. u. Voss Myth. Br. III 265 f. Ueber den Ge. Spr 47, 6. (8.) — *τύπον* Kiste,

γίων μετέχοντα ὅσιόν ἐστι ἐν εἰρινέοισι εἵμασι θαφθῆναι. ἔστι δὲ περὶ αὐτῶν ἱρὸς λόγος λεγόμενος.

82 Καὶ τάδε ἄλλα Αἰγυπτίοισί ἐστι ἐξευρημένα, μείς τε καὶ ἡμέρη ἑκάστη θεῶν ὅτευ ἐστὶ καὶ τῇ ἕκαστος ἡμέρῃ γενόμενος ὁτέοισι ἐγκυρήσει καὶ ὅκως τελευτήσει καὶ ὁκοῖός τις ἔσται. καὶ τούτοισι τῶν Ἑλλήνων οἱ ἐν ποιήσει γενόμενοι ἐχρήσαντο. τέρατά τε πλέω σφι ἀνεύρηται ἢ τοῖσι ἄλλοισι ἅπασι ἀνθρώποισι· γενομένου γὰρ τέρατος φυλάσσουσι γραφόμενοι τὠποβαῖνον, καὶ ἤν κοτε ὕστερον παραπλή-

83 σιον τούτῳ γένηται, κατὰ τὠυτὸ νομίζουσι ἀποβήσεσθαι. μαντικὴ δὲ αὐτοῖσι ὧδε διακέεται. ἀνθρώπων μὲν οὐδενὶ προσκέεται ἡ τέχνη, τῶν δὲ θεῶν μετεξετέροισι· καὶ γὰρ Ἡρακλέος μαντήιον αὐτόθι ἔστι καὶ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀθηναίης καὶ Ἀρτέμιδος καὶ Ἄρεος καὶ Διός, καὶ τό γε μάλιστα ἐν τιμῇ ἄγονται πάντων τῶν μαντηίων, Λητοῦς ἐν Βουτοῖ πόλι ἐστί. οὐ μέντοι αἵ γε μαντηίαι σφι κατὰ τὠυτὸ ἑστᾶσι,

84 ἀλλὰ διάφοροί εἰσι. ἡ δὲ ἰητρικὴ κατὰ τάδε σφι δέδασται· μιῆς νούσου ἕκαστος ἰητρός ἐστι καὶ οὐ πλεόνων. πάντα δ' ἰητρῶν ἐστὶ πλέα· οἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμῶν ἰητροὶ κατεστέασι, οἱ δὲ κεφαλῆς, οἱ δὲ ὀδόντων, οἱ δὲ τῶν κατὰ νηδύν, οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νούσων.

85 Θρῆνοι δὲ καὶ ταφαί σφεων εἰσὶ αἵδε. τοῖσι ἂν ἀπογένηται ἐκ τῶν οἰκίων ἄνθρωπος τοῦ τις καὶ λόγος ᾖ, τὸ θῆλυ γένος πᾶν τὸ ἐκ τῶν οἰκίων τούτων κατ' ὦν ἐπλάσατο τὴν κεφαλὴν πηλῷ ἢ καὶ τὸ πρόσωπον, κἄπειτα ἐν τοῖσι οἰκίοισι λιποῦσαι τὸν νεκρὸν αὐταὶ ἀνὰ τὴν πόλιν στρωφώμεναι τύπτονται ἐπεζωσμέναι καὶ φαίνουσαι τοὺς μαζούς, σὺν δέ σφι αἱ προσήκουσαι πᾶσαι. ἑτέρωθεν δὲ οἱ ἄνδρες

C. 82. *μείς, μήν*. Di. 20 unter *μείς*. — *ὅτευ ἐστί* welchem er gehört, heilig ist. gr. Spr. 47, 6, 4. Der Zusammenhang: sie haben erfunden welchem Gotte jeder Monat und Tag heilig ist und an welchem Tage geboren was für Schicksalen er begegnen wird d. h. was für Schicksale er, je nachdem er an diesem oder jenem Tage geboren ist, haben wird, also die Horoskopie oder die Kunst Jemandes Nativität zu stellen. Vgl. Lobeck Agl. p. 426 s. — *ἐγκυρεῖν* findet sich (bei Nichtattikern) auch von Schicksalen. „Lennep. z. Phal. 234." (Bä.) — *ὁκοῖος*, in Ansehung des Geistes und Charakters. — *οἱ ἐν ποιήσει γενόμενοι* sich mit der Poesie beshäftigt haben. gr. Spr. 68, 12, 4. — *τέρατα* vorbedeutende Ereignisse. Ueber die Form Di. 18, 7, 2.

C. 83. *μαντικὴ ὧδε διακέεται* mit der Mantik steht, verhält es sich so. — *προςκέεται*. zu 1, 118. — *μετεξέτεροισι*. zu 1, 63. — *αἱ μαντηίαι* die Weise Orakel zu ertheilen. (Sch.) — *κατὰ τὠυτὸ ἑστᾶσι* bestehen, werden ertheilt auf dieselbe Art.

C. 84. *δέδασται*. zu 1, 216, 2. — *ἕκαστος ἰητρός* jeder (Arzt) ist Arzt. (Lh.) — *τῶν κατά* vom No. *τὰ κατά*. — *νηδύς* ist poetisch, noch 2, 87.

C. 85. *ἀπογίγνεσθαι* sterben; bei Attikern selten so. zu Thuk. 2, 34, 1. — *καὶ λόγος ᾖ* auch nur in Betracht kommt (vgl. zu 1, 33. 120, 3. 143, 1. 2, 89); über das fehlende *ἄν* gr. Spr 54, 15, 3. — *λιποῦσαι*, *αἱ θήλεαι, αἱ γυναῖκες* aus *θῆλυ γένος*. — *μαζούς. μαστούς* von der weib-

τύπτονται, ἐπεζωσμένοι καὶ οὗτοι. ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, οὕτω ἐς τὴν ταρίχευσιν κομίζουσι. εἰσὶ δὲ οἳ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ κατέαται καὶ86 τέχνην ἔχουσι ταύτην. οὗτοι, ἐπεάν σφι κομισθῇ νεκρός, δεικνύασι τοῖσι κομίσασι παραδείγματα νεκρῶν ξύλινα, τῇ γραφῇ μεμιμημένα, καὶ τὴν μὲν σπουδαιοτάτην αὐτέων φασὶ εἶναι τοῦ οὐκ ὅσιον ποιεῦμαι τὸ οὔνομα ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι οὐνομάζειν, τὴν δὲ δευτέρην δεικνύασι ὑποδεεστέρην τε ταύτης καὶ εὐτελεστέρην, τὴν δὲ τρίτην εὐτελεστάτην· φράσαντες δὲ πυνθάνονται παρ' αὐτέων κατ' ἥντινα βούλονταί σφι σκευασθῆναι τὸν νεκρόν. οἱ μὲν δὴ ἐκποδὼν μισθῷ ὁμολογήσαντες ἀπαλλάσσονται, οἱ δὲ ὑπολειπόμενοι ἐν οἰκήμασι ὧδε τὰ σπουδαιότατα ταριχεύουσι. πρῶτα μὲν σκολιῷ σιδήρῳ διὰ τῶν μυξωτήρων ἐξάγουσι τὸν ἐγκέφαλον, τὰ μὲν αὐτοῦ οὕτω ἐξάγοντες, τὰ δὲ ἐγχέοντες φάρμακα· μετὰ δὲ λίθῳ Αἰθιοπικῷ ὀξέι παρασχίσαντες παρὰ τὴν λαπάρην ἐξ ὦν εἷλον τὴν κοιλίην πᾶσαν, ἐκκαθήραντες δὲ αὐτὴν καὶ διηθήσαντες οἴνῳ φοινικηΐῳ αὖτις διηθέουσι θυμιήμασι τετριμμένοισι· ἔπειτα τὴν νηδὺν σμύρνης ἀκηράτου τετριμμένης καὶ κασίης καὶ τῶν ἄλλων θυωμάτων, πλὴν λιβανωτοῦ, πλήσαντες συρράπτουσι ὀπίσω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ταριχεύουσι λίτρῳ, κρύψαντες ἡ-3 μέρας ἑβδομήκοντα· πλεῦνας δὲ τουτέων οὐκ ἔξεστι [ταριχεύειν]. ἐπεὰν δὲ παρέλθωσι αἱ ἑβδομήκοντα, λούσαντες τὸν νεκρὸν κατειλίσσουσι πᾶν αὐτοῦ τὸ σῶμα σινδόνος βυσσίνης τελαμῶσι κατατετμημένοισι, ὑποχρίοντες τῷ κόμμι, τῷ δὴ ἀντὶ κόλλης τὰ πολλὰ χρέωνται Αἰγύπτιοι. ἐνθεῦτεν δὲ παραδεξάμενοί μιν οἱ προσήκοντες ποιεῦνται

---

lichen Brust nach Ammonios, wie 3, 133. vgl. jedoch Elmsley zu Eu. Bakch. 700. — οὕτω wie 2, 89. gr. Spr. 65, 9, 1. — κομίζουσι, τὸν νεκρόν.

C. 86 § 1. εἰσὶ οἵ. Spr. 61, 4, 5. (5, 1.) — ἐπ' αὐτῷ. Spr 68, 37 (41), 7. — κατέαται. Di. 38, 6. Das Wort steht von Gewerbtreibenden die in einem Laden sitzend ihre Kunden erwarten. vgl. 2, 121, 10. 126. (Sch.) Dem. 59, 67: ἐπ' ἐργαστηρίου κάθηνται. 49, 42: καθῆσθαι ἐπὶ τῇ τραπέζῃ. — ταύτην. Spr. 61, 6, 2. (7, 1.) — τὴν σπουδαιοτάτην die kostbarste. (Lg.) πολυτελέστατος § 3. Erg. ταρίχευσιν. (Bä.) — τοῦ dessen den, nach dem Muster desjenigen dessen. — τὸ οὔνομα, des Osiris nach Athenag. Legat. pro Christ. 25 (Sch.) Also ein Osiris als Mumie gebildet. — ἐπὶ τοιούτῳ πρ., wie 2, 132. (Lh.)

§ 2. οἱ μέν, die Verwandten. (Lg.) — ἐκποδών, wie 8, 76, 1, nach Sch. e vestigio; eig. doch wohl nur von dannen. — μισθῷ. μισθοῦ? gr. Spr. 47, 17, 3. — οἰκήμασι, in dazu bestimmten Zimmern. — οἱ δέ, οἱ ταριχευταί. (Lh.) — σπουδαιότατα auf die kostbarste Art, τά zugefügt weil sie schon erwähnt ist. gr. Spr. 46, 5, 4. — μυξωτῆρες Nasenlöcher, noch bei Spätern. — τὰ δὲ — φάρμακα. Di. 50, 3, 2. — αὐτήν, τὴν κοιλίην, aber hier in dem Sinne von νηδύν gedacht. (Sch.) — διηθεῖν ausspülen, ungew. so, noch 2, 88. vgl. 87.

§ 3. λίτρῳ, νίτρῳ attisch, Alkali. — πλεῦνας, ἡμέρας. (Bä.) — ταριχεύειν ist wohl zu streichen und κρύπτειν zu ergänzen. Spr. 55, 4, 4. (11.) — σινδόνος βυσσίνης von Baumwolle. Heeren Ideen I S. 127 f. u. Voss Myth. Br. III 265 f. Ueber den Ge. Spr 47, 6. (8.) — τύπον Kiste,

ξύλινον τύπον ἀνθρωποειδέα, ποιησάμενοι δὲ ἐσεργνῦσι τὸν νεκρόν, καὶ κατακληΐσαντες οὕτω θησαυρίζουσι ἐν οἰκήματι θηκαίῳ, ἱστάντες ὀρθὸν πρὸς τοῖχον.

87 Οὕτω μὲν τοὺς τὰ πολυτελέστατα σκευάζουσι νεκρούς, τοὺς δὲ τὰ μέσα βουλομένους, τὴν δὲ πολυτελείην φεύγοντας σκευάζουσι ὧδε. ἐπεὰν τοὺς κλυστῆρας πλήσωνται τοῦ ἀπὸ κέδρου ἀλείφατος γινομένου, ἐν ὦν ἔπλησαν τοῦ νεκροῦ τὴν κοιλίην, οὔτε ἀναταμόντες αὐτὸν οὔτε ἐξελόντες τὴν νηδύν, κατὰ δὲ τὴν ἕδρην ἐσηθήσαντες καὶ ἐπιλαβόντες τὸ κλύσμα τῆς ὀπίσω ὁδοῦ ταριχεύουσι τὰς προκειμένας ἡμέρας, τῇ δὲ τελευταίῃ ἐξιεῖσι ἐκ τῆς κοιλίης τὴν κεδρίην τὴν ἐσῆκαν πρότερον. ἡ δὲ ἔχει τοσαύτην δύναμιν ὥστε ἅμα ἑωυτῇ τὴν νηδὺν καὶ τὰ σπλάγχνα κατατετηκότα ἐξάγει· τὰς δὲ σάρκας τὸ λίτρον κατατήκει, καὶ δὴ λείπεται τοῦ νεκροῦ τὸ δέρμα μοῦνον καὶ τὰ ὀστέα. ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, ἀπ' ὦν ἔδωκαν οὕτω τὸν νεκρόν, οὐδὲν ἔτι πρηγματευθέντες.

88 ἡ δὲ τρίτη ταρίχευσίς ἐστι ἥδε, ἣ τοὺς χρήμασι ἀσθενεστέρους σκευάζει· συρμαίῃ διηθήσαντες τὴν κοιλίην ταριχεύουσι τὰς ἑβδομήκοντα ἡμέρας καὶ ἔπειτα ἀπ' ὦν ἔδωκαν ἀποφέρεσθαι.

89 τὰς δὲ γυναῖκας τῶν ἐπιφανέων ἀνδρῶν, ἐπεὰν τελευτήσωσι, οὐ παραυτίκα διδοῦσι ταριχεύειν, οὐδὲ ὅσαι ἂν ἔωσι εὐειδέες κάρτα καὶ λόγου πλεῦνος γυναῖκες· ἀλλ' ἐπεὰν τριταῖαι ἢ τεταρταῖαι γένωνται, οὕτω παραδιδοῦσι τοῖσι ταριχεύουσι. τοῦτο δὲ ποιέουσι οὕτω τοῦδε εἵνεκεν, ἵνα μή σφι οἱ ταριχευταὶ μίσγωνται τῇσι γυναιξί· λαμφθῆναι γάρ τινά φασι μισγόμενον νεκρῷ προσφάτῳ γυναικός, κατεῖπαι δὲ τὸν ὁμότεχνον.

90 ὃς δ' ἂν ἢ αὐτῶν Αἰγυπτίων ἢ ξείνων ὁμοίως ὑπὸ κροκοδείλου ἁρπαχθεὶς ἢ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ φαίνηται τεθνεώς, κατ' ἣν ἂν πόλιν ἐξενειχθῇ, τούτους πᾶσα ἀνάγκη ἐστὶ ταριχεύσαντας αὐτὸν καὶ περιστείλαντας ὡς κάλλιστα θάψαι ἐν ἱρῇσι θήκῃσι· οὐδὲ ψαῦσαι ἔξεστι αὐτοῦ ἄλλον οὐδένα οὔτε τῶν προσηκόντων

---

sonst θήκη. (Saumaise z. Sol. p. 850.) — ἐσεργνῦσι. Di. 36, 1, 3. — θηκαίῳ. Θηβαίῳ einige Hsn. Jenes kommt wohl sonst nicht vor. (Va.)

C. 87. τοὺς βουλομένους, ungenau für τῶν βουλομένων τοὺς νεκρούς. — τὰ μέσα, τὴν μέσην ταρίχευσιν. (Heyne.) — ἐπιλαμβάνειν hemmen. vgl. Pape. — ἕδρην After, nicht so bei Attikern. — τῆς ὁδοῦ. Spr. 47, 12, 3. (13, 5.) — ταριχεύουσι, λίτρῳ. (Bä.) — τὰς προκειμένας die bestimmten 2, 86, 3. — ἐξιεῖσιν. Di. 38, 1, 1. — οὐδὲν ἔτι πρηγματευθέντες ohne etwas Weiteres damit gethan zu haben.

C. 88. ἀσθενεστέρους ärmere. zu 2, 47, 2. — συρμαίῃ. zu 2, 77, 2 vgl. Pape. — τάς die erwähnten 2, 86, 3. — ἀποφέρεσθαι. Spr. 55, 3, 10. (20.)

C. 89. διδοῦσι. zu 1, 93, 2. — ἔωσι. die Hsn. ὦσι. Di. 38, 2, 3. — εὐειδέες καὶ λόγου. Di. 59, 2, 2. — λόγου von Ansehen, Auszeichnung. zu 2, 85 u. gr. Spr. 47, 6, 10. — τριταῖαι. gr. Spr. 24, 2, 7. — λαμφθῆναι Di. 39 unter λαμβάνω.

C. 90. ἁρπαχθείς. Di. 39 unter ἁρπάζω. — ὑπ' αὐτοῦ. Spr. 53, 3, 1. — ἐξενειχθῇ ans Land geworfen wird. (Lg.) — τούτους, ταύτης

οὔτε τῶν φίλων, ἀλλά μιν οἱ ἱρέες αὐτοὶ οἱ τοῦ Νείλου, ἅτε πλέον τι ἢ ἀνθρώπου νεκρόν, χειραπτάζοντες θάπτουσι.

Ἑλληνικοῖσι δὲ νομαίοισι φεύγουσι χρᾶσθαι, τὸ δὲ σύμπαν εἰ-91 πεῖν, μηδ' ἄλλων μηδαμὰ μηδαμῶν ἀνθρώπων νομαίοισι. οἱ μέν νυν ἄλλοι Αἰγύπτιοι οὕτω τοῦτο φυλάσσουσι, ἔστι δὲ Χέμμις πόλις μεγάλη νομοῦ τοῦ Θηβαϊκοῦ ἐγγὺς Νέης πόλιος· ἐν ταύτῃ τῇ πόλι ἔστι Περσέος τοῦ Δανάης ἱρὸν τετράγωνον, πέριξ δὲ αὐτοῦ φοίνικες πεφύκασι. τὰ δὲ πρόπυλα τοῦ ἱροῦ λίθινά ἐστι κάρτα μεγάλα· ἐπὶ δὲ αὐτοῖσι ἀνδριάντες δύο ἑστᾶσι λίθινοι μεγάλοι. ἐν δὲ τῷ περι-2 βεβλημένῳ τούτῳ νηός τε ἔνι καὶ ἄγαλμα ἐν αὐτῷ ἐνέστηκε τοῦ Περσέος. οὗτοι οἱ Χεμμῖται λέγουσι τὸν Περσέα πολλάκι μὲν ἀνὰ τὴν γῆν φαίνεσθαί σφι, πολλάκι δὲ ἔσω τοῦ ἱροῦ, σανδάλιόν τε αὐτοῦ πεφορημένον εὑρίσκεσθαι, ἐὸν τὸ μέγαθος δίπηχυ, τὸ ἐπεὰν φανῇ, εὐθηνέειν ἅπασαν Αἴγυπτον. ταῦτα μὲν λέγουσι, ποιεῦσι δὲ τάδε Ἑλληνικὰ τῷ Περσέϊ· ἀγῶνα γυμνικὸν τιθεῖσι διὰ πάσης ἀγωνίης ἔχοντα, παρέχοντες ἄεθλα κτήνεα καὶ χλαίνας καὶ δέρματα. εἰρομένου3 δέ μευ ὅ τι σφι μούνοισι ἔωθε ὁ Περσεὺς ἐπιφαίνεσθαι καὶ ὅ τι κεχωρίδαται Αἰγυπτίων τῶν ἄλλων ἀγῶνα γυμνικὸν τιθέντες, ἔφασαν τὸν Περσέα ἐκ τῆς ἑωυτῶν πόλιος γεγονέναι· τὸν γὰρ Δαναὸν καὶ τὸν Λυγκέα ἐόντας Χεμμίτας ἐκπλῶσαι ἐς τὴν Ἑλλάδα, ἀπὸ δὲ τούτων γενεηλογέοντες κατέβαινον ἐς τὸν Περσέα. ἀπικόμενον δὲ αὐτὸν ἐς Αἴγυπτον κατ' αἰτίην τὴν καὶ Ἕλληνες λέγουσι, οἴσοντα ἐκ Λιβύης τὴν Γοργοῦς κεφαλήν, ἔφασαν ἐλθεῖν καὶ παρὰ σφέας καὶ ἀναγνῶναι τοὺς συγγενέας πάντας· ἐκμεμαθηκότα δέ μιν ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον τὸ τῆς Χέμμιος οὔνομα, πεπυσμένον παρὰ τῆς μητρός· ἀγῶνα δέ οἱ γυμνικὸν αὐτοῦ κελεύσαντος ἐπιτελέειν.

Ταῦτα μὲν πάντα οἱ κατύπερθε τῶν ἑλέων οἰκέοντες Αἰγύπτιοι92

(τῆς πόλεως) τοὺς πολίτας. (St.) gr. Spr. 58, 4, 2. — *χειραπτάζειν* kommt sonst nicht vor; χειραπάζειν mit einer Hs. Schäfer.

C. 91 § 1. *χρᾶσθαι* nach φεύγω wie 4, 76, 1. gr. Spr. 55, 3, 18. — *τὸ σύμπαν εἰπεῖν*. Spr. u. Di. 55, 1, 2. (1.) — *μηδέ*. Auffallend hier die Negation; doch steht sie auch nach einem Begriffe des Verhinderns (pleonastisch): φεύγουσι μὴ χρῆσθαι. Spr. 67, 12, 4. (3.) — *πρόπυλα*. προπύλαια sonst auch Her.; jenes ist mehr poetisch.

§ 2. *τὸ περιβεβλημένον* der umgebende Raum, τὸ ἱερόν. — *πολλάκι*. Di. 9, 3, 1. — *σανδάλιον* Beschuhung, nicht ein einzelner Schuh (Voss Myth. Br. II S. 64), in der Fabel als geflügelte Sohlen berühmt. Die Sandalien waren hochsolige Schuhe von leichtem Holz, Kork oder Leder mit vergoldeten und kunstreichen Riemen um den Fuss gewunden. (Voss Mythol. Br. I S. 116.) — *αὐτοῦ πεφορημένον*. zu 2, 18, 1. — *ἅπασαν* ohne τήν. zu 1, 65, 1. — *πάσης* jede Art von. — *ἔχοντα*. zu 2, 53. — *δέρματα*. zu Xen. An. 4, 8, 26.

§ 3. *ὅ τι* warum. gr. Spr. 46, 3, 4. — *τιθέντες* darin dass sie anstellen.

C. 92 § 1. *μέν*. Wiederaufnahme des μέν C. 77, 1. — *τῶν ἑλέων*,

νομίζουσι· οἱ δὲ δὴ ἐν τοῖσι ἕλεσι κατοικημένοι τοῖσι μὲν αὐτοῖσι νόμοισι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ἄλλοι Αἰγύπτιοι, καὶ τἆλλα καὶ γυναικὶ μιῇ ἕκαστος αὐτέων συνοικέει κατά περ Ἕλληνες, ἀτὰρ πρὸς εὐτελέην τῶν σιτίων τάδε σφι ἄλλα ἐξεύρηται. ἐπεὰν πλήρης γένηται ὁ ποταμὸς καὶ τὰ πεδία πελαγίσῃ, φύεται ἐν τῷ ὕδατι κρίνεα πολλά, 2τὰ Αἰγύπτιοι καλέουσι λωτόν. ταῦτ' ἐπεὰν δρέψωσι, αὐαίνουσι πρὸς ἥλιον καὶ ἔπειτα τὸ ἐκ μέσου τοῦ λωτοῦ, τῇ μήκωνι ἐὸν ἐμφερές, πτίσαντες ποιεῦνται ἐξ αὐτοῦ ἄρτους ὀπτοὺς πυρί. ἔστι δὲ καὶ ἡ ῥίζα τοῦ λωτοῦ τούτου ἐδωδίμη καὶ ἐγγλύσσει ἐπιεικέως, ἐὸν στρογγύλον, μέγαθος κατὰ μῆλον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα κρίνεα ῥόδοισι ἐμφερέα, ἐν τῷ ποταμῷ γινόμενα καὶ ταῦτα, ἐξ ὧν ὁ καρπὸς ἐν ἄλλῃ κάλυκι παραφυομένῃ ἐκ τῆς ῥίζης γίνεται, κηρίῳ σφηκῶν ἰδέην ὁμοιότατον· ἐν τούτῳ τρωκτά, ὅσον τε πυρὴν ἐλαίης, ἐγγίνεται συχνά, τρώγεται δὲ 3καὶ ἁπαλὰ ταῦτα καὶ αὖα. τὴν δὲ βύβλον τὴν ἐπέτεον γινομένην ἐπεὰν ἀνασπάσωσι ἐκ τῶν ἑλέων, τὰ μὲν ἄνω αὐτῆς ἀποτάμνοντες ἐς ἄλλο τι τράπουσι, τὸ δὲ κάτω λελειμμένον ὅσον τε ἐπὶ πῆχυν τρώγουσι καὶ πωλέουσι. οἳ δὲ ἂν καὶ κάρτα βούλωνται χρηστῇ τῇ βύβλῳ χρᾶσθαι, ἐν κλιβάνῳ διαφανέι πνίξαντες οὕτω τρώγουσι. οἱ δέ τινες αὐτῶν ζώουσι ἀπὸ τῶν ἰχθύων μούνων, τοὺς ἐπεὰν λάβωσι καὶ ἐξέλωσι τὴν κοιλίην, αὐαίνουσι πρὸς ἥλιον καὶ ἔπειτα αὔους ἐόντας σιτέονται.

93 Οἱ δὲ ἰχθύες οἱ ἀγελαῖοι ἐν μὲν τοῖσι ποταμοῖσι οὐ μάλα γίνονται, τρεφόμενοι δὲ ἐν τῇσι λίμνῃσι τοιάδε ποιεῦσι. ἐπεάν σφεας ἐσίῃ οἶστρος κυΐσκεσθαι, ἀγεληδὸν ἐκπλώουσι ἐς θάλασσαν· ἡγέονται δὲ οἱ ἔρσενες ἀπορραίνοντες τοῦ θοροῦ, αἱ δὲ ἑπόμεναι ἀνακάπτουσι καὶ ἐξ αὐτοῦ κυΐσκονται. ἐπεὰν δὲ πλήρεες γένωνται ἐν τῇ θαλάσσῃ, ἀναπλώουσι ὀπίσω ἐς ἤθεα τὰ ἑωυτῶν ἕκαστοι. ἡγέονται μέντοι γε

---

noch erwähnt 2, 94, 1. 95, 1. 137, 1. 151, 2. 152, 1. — *νομίζουσι.* zu 1, 142, 1. — *τοῖσι καί.* Spr. 69, 28, 6. (32, 13.) — *τἆλλα* schliesst sich an *χρῶνται* an. — *εὐτελέην, εὐτέλειαν.* — *κρίνεα.* Di. 20 unter *κρίνον.* — *λωτόν* locus Aegyptiacus, verschieden von dem 2, 96, 1 erwähnten, 4, 177 beschriebenen (rhamnus lotus Linn.) (Sch.) Vgl. Saumaise z. Sol. p. 678 — 688 auch über das Folgende.

§ 2. *ἐγγλύσσει* ist süsslich, nur hier. — *ἐπιεικέως* leidlich, mässig. (Sch.) vgl. zu 2, 22, 1. — *ἐὸν στρογγύλον* bezieht sich auf *ῥίζα,* wie unten *ὁμοιότατον* auf *καρπός.* (Bä.) Spr. 43, 4, 4. (11.) — *καὶ ταῦτα* gleichfalls. Spr. 51, 7, 6. (14.) — *κάλυξ* hier nicht Kelch, sondern Stengel. (Bä.) — *τούτῳ, τῷ καρπῷ.* (Lb.)

§ 3. *ἐπέτεος* ist Adjectiv: *ἐπέτεος γίνεται.* Spr. 57, 5, 4. — *τράπουσι* verwenden, ungewöhnliche Bedeutung. — *χρηστῇ* delicat. (Sch.) — *κλίβανος,* attisch *κρίβανος.* — *διαφανέι* glühendem, wie 4, 73. 75. (We.) — *ζώουσι* für *ζῶσι* Sch.

C. 93 § 1. *ποταμοῖσι* Canälen die vom Nil kommen. (Reiske.) — *οὐ μάλα.* Spr. 67, 1, 3. — *ἀγεληδόν* unattisch, wie auch *πλινθηδόν* 2, 96, 1. vgl. zu 1, 172. — *τοῦ θοροῦ.* Spr. 47, 14, 2. (15, 3.) — *αἱ δέ, αἱ θήλεαι.*

οὐκέτι οἱ αὐτοί, ἀλλὰ τῶν θηλέων γίνεται ἡ ἡγεμονίη. ἡγεύμεναι δὲ[2] ἀγεληδὸν ποιεῦσι οἷόν περ ἐποίευν οἱ ἔρσενες· τῶν γὰρ ᾠῶν ἀπορραίνουσι κατ' ὀλίγους τῶν κέγχρων, οἱ δὲ ἔρσενες καταπίνουσι ἑπόμενοι. εἰσὶ δὲ οἱ κέγχροι οὗτοι ἰχθύες. ἐκ δὲ τῶν περιγινομένων καὶ μὴ καταπινομένων κέγχρων οἱ τρεφόμενοι ἰχθύες γίνονται. οἳ δ' ἂν αὐτέων ἁλῶσι ἐκπλώοντες ἐς θάλασσαν, φαίνονται τετριμμένοι τὰ ἐπ' ἀριστερὰ τῶν κεφαλέων, οἳ δ' ἂν ὀπίσω ἀναπλώοντες, τὰ ἐπὶ δεξιὰ τετρίφαται. πάσχουσι δὲ ταῦτα διὰ τόδε· ἐχόμενοι τῆς γῆς ἐπ' ἀριστερὰ καταπλώουσι ἐς θάλασσαν καὶ ἀναπλώοντες ὀπίσω τῆς αὐτῆς ἀντέχονται, ἐγχριμπτόμενοι καὶ ψαύοντες ὡς μάλιστα, ἵνα δὴ μὴ ἁμάρτοιεν τῆς ὁδοῦ διὰ τὸν ῥόον. ἐπεὰν δὲ πληθύεσθαι ἄρχηται[3] ὁ Νεῖλος, τά τε κοῖλα τῆς γῆς καὶ τὰ τέλματα τὰ παρὰ τὸν ποταμὸν πρῶτα ἄρχεται πίμπλασθαι διηθέοντος τοῦ ὕδατος ἐκ τοῦ ποταμοῦ· καὶ αὐτίκα τε πλέα γίνεται ταῦτα καὶ παραχρῆμα ἰχθύων σμικρῶν πίμπλαται πάντα. κόθεν δὲ οἰκὸς αὐτοὺς γίνεσθαι, ἐγώ μοι δοκέω κατανοέειν τοῦτο. τοῦ προτέρου ἔτεος ἐπεὰν ἀπολίπῃ ὁ Νεῖλος, οἱ ἰχθύες οἱ ἐντεκόντες ᾠὰ ἐς τὴν ἰλὺν ἅμα τῷ ἐσχάτῳ ὕδατι ἀπαλλάσσονται· ἐπεὰν δὲ περιελθόντος τοῦ χρόνου πάλιν ἐπέλθῃ τὸ ὕδωρ, ἐκ τῶν ᾠῶν τούτων παραυτίκα γίνονται οἱ ἰχθύες.

94 Καὶ περὶ μὲν τοὺς ἰχθῦς οὕτω ἔχει, ἀλείφατι δὲ χρέωνται Αἰγυπτίων οἱ περὶ τὰ ἕλεα οἰκέοντες ἀπὸ τῶν σιλλικυπρίων τοῦ καρποῦ, τὸ καλεῦσι μὲν Αἰγύπτιοι κίκι, ποιεῦσι δὲ ὧδε. παρὰ τὰ χείλεα τῶν τε ποταμῶν καὶ τῶν λιμνέων σπείρουσι τὰ σιλλικύπρια ταῦτα, τὰ ἐν Ἕλλησι αὐτόματα [ἄγρια] φύεται· ταῦτα ἐν τῇ Αἰγύπτῳ σπειρόμενα καρπὸν φέρει πολλὸν μὲν δυσώδεα δέ· τοῦτον ἐπεὰν συλλέξωνται, οἱ μὲν κόψαντες ἀπιποῦσι, οἱ δὲ καὶ φρύξαντες ἀπέψουσι καὶ τὸ ἀπορρέον ἀπ' αὐτοῦ συγκομίζονται. ἔστι δὲ πῖον καὶ οὐδὲν ἔσσον τοῦ ἐλαίου τῷ λύχνῳ προσηνές, ὀδμὴν δὲ βαρέαν παρέχεται.

95 πρὸς δὲ τοὺς κώνωπας, ἀφθόνους ἐόντας, τάδε σφί ἐστι μεμηχανημένα. τοὺς μὲν τὰ ἄνω τῶν ἑλέων οἰκέοντας οἱ πύργοι ὠφελέουσι, ἐς τοὺς ἀναβαί-

---

§ 2. κατ' ὀλίγους jedes Mal wenige. vgl. 8, 113, 2. zu 1, 103, 1. — κέγχρων hirsekornartige Eier, sonst nicht so. — πλώειν, πλεῖν und die Composita scheinen sonst vom Schwimmen nicht vorzukommen. — τὰ ἐπ' ἀ. an der linken Seite. — ἵνα δή damit eben, mit Bezug darauf, dass die Zweckangabe schon angekündigt war. — ἁμάρτοιεν. gr. Spr. 54, 8, 3.

§ 3. διηθεῖν durchsickern, nur hier intransitiv. — τοῦτο. οὕτω di[e] folgender Weise. — ἀπολίπῃ. zu 2, 19, 2.

C. 94. ἀλείφατι δέ. Schroffe Anknüpfung, wie 2, 79, 1. — περὶ τά in den — umher. zu 1, 24, 4. — ἀπὸ — τοῦ. gr. Spr. 47, 9, 19. — ἄγρια ist wohl ein Glossem. vgl. 3, 100. 8, 138, 2. (Va.) Ueber die Sache vgl. Saumaise z. Sol. 686. 704 s. — ἀπιποῦσι, ἐκπιέζουσι. (Sch.) Das Simplex findet sich auch bei Komikern. — προσηνές ungew. Bedeutung.

C. 95. μεμηχανημένα, passiv. gr. Spr. 40 u. d. W. — ἑλέων hängt bloss von ἄνω ab: die Gegenden oberhalb der Sümpfe; wenn es von

νοντες κοιμέονται· οἱ γὰρ κώνωπες ὑπὸ τῶν ἀνέμων οὐκ οἷοί τέ εἰσι ὑψοῦ πέτεσθαι. τοῖσι δὲ περὶ τὰ ἕλεα οἰκέουσι τάδε ἀντὶ τῶν πύργων ἄλλα μεμηχάνηται. πᾶς ἀνὴρ αὐτέων ἀμφίβληστρον ἔκτηται, τῷ τῆς μὲν ἡμέρης ἰχθῦς ἀγρεύει, τὴν δὲ νύκτα τάδε αὐτῷ χρᾶται· ἐν τῇ ἀναπαύεται κοίτῃ, περὶ ταύτην ἵστησι τὸ ἀμφίβληστρον καὶ ἔπειτα ἐνδὺς ὑπ' αὐτῷ καθεύδει. οἱ δὲ κώνωπες, ἢν μὲν ἐν ἱματίῳ ἐνειλιξάμενος εὕδῃ ἢ σινδόνι, διὰ τούτων δάκνουσι, διὰ δὲ τοῦ δικτύου οὐδὲ πειρῶνται ἀρχήν.

96 Τὰ δὲ δὴ πλοῖά σφι τοῖσι φορτηγέουσι ἐστὶ ἐκ τῆς ἀκάνθης ποιεύμενα τῆς ἡ μορφὴ μέν ἐστι ὁμοιοτάτη τῷ Κυρηναίῳ λωτῷ, τὸ δὲ δάκρυον κόμμι ἐστί. ἐκ ταύτης ὦν τῆς ἀκάνθης κοψάμενοι ξύλα ὅσον τε διπήχεα πλινθηδὸν συντιθεῖσι, ναυπηγεύμενοι τρόπον τοιόνδε· περὶ γόμφους πυκνοὺς καὶ μακροὺς περιείρουσι τὰ διπήχεα ξύλα. ἐπεὰν δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ ναυπηγήσωνται, ζυγὰ ἐπιπολῆς τείνουσι αὐτῶν. νομεῦσι δὲ οὐδὲν χρέωνται· ἔσωθεν δὲ τὰς ἁρμονίας ἐν ὦν 2 ἐπάκτωσαν τῇ βύβλῳ. πηδάλιον δὲ ἓν ποιεῦνται καὶ τοῦτο διὰ τῆς τρόπιος διαβύνεται. ἱστῷ δὲ ἀκανθίνῳ χρέωνται, ἱστίοισι δὲ βυβλίνοισι. ταῦτα τὰ πλοῖα ἀνὰ μὲν τὸν ποταμὸν οὐ δύναται πλέειν, ἢν μὴ λαμπρὸς ἄνεμος ἐπέχῃ, ἐκ γῆς δὲ παρέλκεται. κατὰ ῥόον δὲ κομίζεται ὧδε. ἔστι ἐκ μυρίκης πεποιημένη θύρη, κατερραμμένη ῥίπεϊ καλάμων, καὶ λίθος τετρημένος διτάλαντος μάλιστά κῃ σταθμόν. 3 τούτων τὴν μὲν θύρην δεδεμένην κάλῳ ἔμπροσθε τοῦ πλοίου ἀπίει ἐπιφέρεσθαι, τὸν δὲ λίθον ἄλλῳ κάλῳ ὄπισθε. ἡ μὲν δὴ θύρη τοῦ ῥόου ἐμπίπτοντος χωρέει ταχέως καὶ ἕλκει τὴν βᾶριν (τοῦτο γὰρ δὴ οὔνομά ἐστι τοῖσι πλοίοισι τούτοισι), ὁ δὲ λίθος ὄπισθε ἐπελκόμενος

τὰ ἄνω abhinge, so wäre der Sinn: die höhern Gegenden der Sümpfe. — ἐς τούς für ἐς οὕς Struve. — ὑψοῦ scheint in der attischen Prosa nicht vorzukommen. — τάδε ἄλλα. zu 1, 19. — τάδε χρᾶται, wie 2, 108, 1. zu 1, 155, 2. — κατεύδω hier u. 4, 25 (mit τ) zu schreiben wäre doch gewagt. — σινδών, ein ägyptischer Leibrock, wie die gemeinere Kalasiris, gew. von zartem Lein, bei Vornehmern von Byssos. (Voss Mythol. Br. III S. 266.) — οὐδὲ ἀρχήν überhaupt gar nicht, wie 1, 193, 2. gr. Spr. 46, 3, 2.

C. 96. σφι τοῖσι φ. ist nicht nach Spr. 50, 6, 3. (8, 3.) zu erklären; es sind zwei verschiedene Da.. bei ihnen den (für die). — ἀκάνθης. Serv. zu Virg. Georg. 2, 119: Acanthos arbor est in Aegypto, semper frondens ut oliva et laurus, et acanthos dicta quia spinis plena est. Eine Art Akazien, mimosa Nilotica Linn., wie Viele meinen. (Bä.) — συντιθεῖσι. Di. 36, 1, 3. — γόμφους Latten? vgl. die Lex. — νομεῦσι. zu 1, 194, 1. — τὰς ἁρμονίας ἐνεπάκτωσαν sie verstopfen die Fugen. (Schneider.) Ungewöhnlich. Ueber ἐν ὦν Di. 68, 47, 2; über den Ao. Spr. 53, 9 (10), 2.

§ 2. διαβύνεται wird durchgestossen. vgl. Di. unter βυνέω. — ἀνά stromaufwärts. zu 1, 194, 3. — λαμπρός kräftig, vom Winde nur bei Spätern. — ἐπέχῃ herweht, ungewöhnlich vom Winde. — κατὰ ῥοῦν mit der Strömung, stromabwärts. Kr. zu Arr. An. 5, 7, 3. — θύρη Hürde. (Lg.) — ῥῖπος, Flechtwerk, sonst ῥίψ, dies auch 4, 71, 3. (Bä.)

καὶ ἐὼν ἐν βυσσῷ κατιθύνει τὸν πλόον. ἔστι δέ σφι τὰ πλοῖα ταῦτα πλήθεϊ πολλὰ καὶ ἄγει ἔνια πολλὰς χιλιάδας ταλάντων.

Ἐπεὰν δ' ἐπέλθῃ ὁ Νεῖλος τὴν χώρην, αἱ πόλιες μοῦναι φαίνονται ὑπερέχουσαι, μάλιστά κῃ ἐμφερέες τῇσι ἐν τῷ Αἰγαίῳ πόντῳ νήσοισι· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῆς Αἰγύπτου πέλαγος γίνεται, αἱ δὲ πόλιες μοῦναι ὑπερέχουσι. πορθμεύονται ὦν, ἐπεὰν τοῦτο γένηται, οὐκέτι κατὰ τὰ ῥέεθρα τοῦ ποταμοῦ ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ πεδίου. ἐς μέν γε Μέμφιν ἐκ Ναυκράτιος ἀναπλώοντι παρ' αὐτὰς τὰς πυραμίδας γίνεται ὁ πλόος· ἔστι δὲ οὐκ οὗτος, ἀλλὰ παρὰ τὸ ὀξὺ τοῦ Δέλτα καὶ παρὰ Κερκάσωρον πόλιν· ἐς δὲ Ναύκρατιν ἀπὸ θαλάσσης καὶ Κανώβου διὰ πεδίου πλέων ἥξεις κατ' Ἄνθυλλάν τε πόλιν καὶ τὴν Ἀρχάνδρου καλευμένην. τουτέων δὲ ἡ μὲν Ἄνθυλλα, ἐοῦσα λογίμη πόλις, ἐς ὑποδήματα ἐξαίρετος δίδοται τοῦ αἰεὶ βασιλεύοντος Αἰγύπτου τῇ γυναικί (τοῦτο δὲ γίνεται ἐξ ὅσου ὑπὸ Πέρσῃσί ἐστι Αἴγυπτος), ἡ δ' ἑτέρη πόλις δοκέει μοι τὸ οὔνομα ἔχειν ἀπὸ τοῦ Δαναοῦ γαμβροῦ, Ἀρχάνδρου τοῦ Φθίου τοῦ Ἀχαιοῦ· καλέεται γὰρ δὴ Ἀρχάνδρου πόλις. εἴη δ' ἂν καὶ ἄλλος τις Ἄρχανδρος, οὐ μέντοι γε Αἰγύπτιον τὸ οὔνομα. 97 98

Μέχρι μὲν τούτου ὄψις τε ἐμὴ καὶ γνώμη καὶ ἱστορίη ταῦτα λέγουσά ἐστι, τὰ δὲ ἀπὸ τοῦδε Αἰγυπτίους ἔρχομαι λόγους ἐρέων κατὰ ἤκουον· προσέσται δὲ αὐτοῖσί τι καὶ τῆς ἐμῆς ὄψιος. 99

Τὸν Μῆνα τὸν πρῶτον βασιλεύσαντα Αἰγύπτου οἱ ἱρέες ἔλεγον τοῦτο μὲν ἀπογεφυρῶσαι τὴν Μέμφιν. τὸν γὰρ ποταμὸν πάντα ῥέειν παρὰ τὸ οὖρος τὸ ψάμμινον πρὸς Λιβύης, τὸν δὲ Μῆνα ἄνωθεν, ὅσον τε ἑκατὸν σταδίους ἀπὸ Μέμφιος, τὸν πρὸς μεσαμβρίης ἀγκῶνα προσχώσαντα τὸ μὲν ἀρχαῖον ῥέεθρον ἀποξηρᾶναι, τὸν δὲ ποταμὸν ὀχετεῦσαι τὸ μέσον τῶν οὐρέων ῥέειν. ἔτι δὲ καὶ νῦν ὑπὸ Περ- 2

§ 3. ἀπίει, der Schiffer. (Lb.) Di. 38, 1, 2. — πλήθεϊ πολλά, wie 3, 107. Kr. u. Arr. 2, 11, 3. — ταλάντων, hier vom Gewicht.

C. 97. ἐπέλθῃ. vgl. 2, 19, 1. — πορθμεύονται schiffen. Mehr poetisch. zu 1, 205. — ἔστι οὐκ οὗτος dies ist nicht die eigentliche und gewöhnliche Fahrt. — ὀξύ. zu 2, 16.

C. 98. ἐς ὑποδήματα. Ueber die Sitte zu Xen. An. 1, 4, 9. — αἰεί. gr. Spr. 50, 8, 9. — βασιλεύειν hier vom Satrapen. — τοῦ Φθίου Sohnes des Phthios oder des Phthiers? Stephanos Byz. erwähnt Φθῖον τοῦ Ἀχαιοῦ, Pausan. 7, 1, 3: Ἄρχανδρος Ἀχαιοῦ καὶ Ἀρχιτέλης. (We.) — εἴη ἄν es kann wohl gewesen sein. 1, 2, 1. — γε Αἰγύπτιον. Αἰγύπτιόν γε?

C. 99 § 1. γνώμη eigne An- und Einsicht. — ἱστορίη Forschung und Untersuchung. — λέγουσά ἐστι Di. 56, 1, 2. — τοῦτο μέν. Dem entspricht τοῦτο δέ § 2. (Bä.) — ἀπογεφυροῦν durch Erbauung eines Dammes vor Ueberschwemmungen (des Nil) sichern, nur hier. In der alten Sprache wurden γέφυρα und γεφυροῦν auch von Dämmen gebraucht. (Sch.) Die gewaltigen Dämme erregen noch heute Bewunderung. (Ritter Erdk. I S. 851.) — τὴν Μέμφιν die Gegend wo Memphis später lag. (Bä.) zu πόλιν 1, 167, 2. — προσχώσαντα nachdem er zugedämmt. (Letronne.) — ἀποξηρᾶναι. Di. 34, 10, 1. — ῥέειν. Spr. 55, 3, 10. (20.)

σέων ὁ ἀγκὼν οὗτος τοῦ Νείλου, ὃς ἀπεργμένος ῥέει, ἐν φυλακῇσι μεγάλῃσι ἔχεται, φρασσόμενος ἀνὰ πᾶν ἔτος· εἰ γὰρ ἐθελήσει ῥήξας ὑπερβῆναι ὁ ποταμὸς ταύτῃ, κίνδυνος πάσῃ Μέμφι κατακλυσθῆναι ἐστί. ὡς δὲ τῷ Μῆνι τούτῳ τῷ πρώτῳ γενομένῳ βασιλέι χέρσον γεγονέναι τὸ ἀπεργμένον, τοῦτο μὲν ἐν αὐτῷ πόλιν κτίσαι ταύτην ἥτις νῦν Μέμφις καλέεται (ἔστι γὰρ καὶ ἡ Μέμφις ἐν τῷ στεινῷ τῆς Αἰγύπτου), ἔξωθεν δὲ αὐτῆς περιορύξαι λίμνην ἐκ τοῦ ποταμοῦ πρὸς βορέην τε καὶ πρὸς ἑσπέρην (τὸ γὰρ πρὸς τὴν ἠῶ αὐτὸς ὁ Νεῖλος ἀπέργει), τοῦτο δὲ τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν ἱδρύσασθαι ἐν αὐτῇ, ἐὸν μέγα τε καὶ ἀξιαπηγητότατον.

100 Μετὰ δὲ τοῦτον κατέλεγον οἱ ἱρέες ἐκ βίβλου ἄλλων βασιλέων τριηκοσίων τε καὶ τριήκοντα οὐνόματα. ἐν τοσαύτῃσι δὲ γενεῇσι ἀνθρώπων ὀκτωκαίδεκα μὲν Αἰθίοπες ἦσαν, μία δὲ γυνὴ ἐπιχωρίη, οἱ δὲ ἄλλοι ἄνδρες Αἰγύπτιοι. τῇ δὲ γυναικὶ οὔνομα ἦν ἥτις ἐβασίλευσε τό περ τῇ Βαβυλωνίῃ, Νίτωκρις· τὴν ἔλεγον τιμωρέουσαν ἀδελφεῷ, τὸν Αἰγύπτιοι βασιλεύοντα σφέων ἀπέκτειναν, ἀποκτείναντες δὲ οὕτω ἐκείνῃ ἀπέδοσαν τὴν βασιληίην, τούτῳ τιμωρέουσαν πολλοὺς Αἰγυπτίων διαφθεῖραι δόλῳ. ποιησαμένην γάρ μιν οἴκημα περίμηκες ὑπόγαιον καινοῦν τῷ λόγῳ, νόῳ δὲ ἄλλα μηχανᾶσθαι· καλέσασαν δέ μιν Αἰγυπτίων τοὺς μάλιστα μεταιτίους τοῦ φόνου ᾔδεε πολλοὺς ἱστιᾶν, δαινυμένοισι δὲ ἐπεῖναι τὸν ποταμὸν δι' αὐλῶνος κρυπτοῦ μεγάλου. ταύτης μὲν πέρι τοσαῦτα ἔλεγον, πλὴν ὅτι αὐτήν μιν, ὡς τοῦτο ἐξέργαστο, ῥῖψαι ἐς οἴκημα σποδοῦ πλέον, ὅκως ἀτιμώρητος γένηται·

101 τῶν δὲ ἄλλων βασιλέων οὐ γὰρ ἔλεγον οὐδεμίαν ἔργων ἀπόδεξιν, κατ' οὐδὲν εἶναι λαμπρότητος, πλὴν ἑνὸς τοῦ ἐσχάτου αὐτῶν Μοίριος. τοῦτον δὲ ἀποδέξασθαι μνημόσυνα τοῦ Ἡφαίστου τὰ πρὸς βορῆν ἄνεμον τετραμμένα προπύλαια, λίμνην τε ὀρύξαι, τῆς ἡ περίοδος ὅσων

---

§ 2. *ἀπεργμένος*, *προςκεχωσμένος* § 1. Andre verstehen den von Menes geschaffenen Arm und erklären *φρασσόμενος* durch ausgebessert. — *ῥέει. ἔρρεε?* — *ἐθελήσει.* zu 1, 32. 2. — *ῥήξας* den Damm durchbrochen habend. — *κατακλυσθῆναι.* gr. Spr. 50, 6, 4. — *ὡς γεγονέναι.* gr. Spr. 55, 4, 9. — *πρώτῳ.* Spr. 57, 5, 3. — *στεινόν* schmaler Strich. (Lg.) — *ἐν αὐτῇ, τῇ Μέμφι.*

C. 100. *τῇ Βαβυλωνίῃ* der 1, 185, 1 erwähnten. — *οὕτω.* Spr. 56, 9, 2. (10, 3.) — *τούτῳ τιμωρέουσαν* epanaleptisch, wie Aehnliches bei Her. oft. vgl. Register unter Epanalepsis. — *καινοῦν* habe es einweihen wollen, wie sonst (bei Spätern) *καινίζειν.* (Va.) — *δέ. δή?* — *πολλούς* zog' ich an den relativen Satz. — *ἱστιᾶν* für *ἑστιᾶν* Lh. vgl 5, 20, 2. 7, 135, 1. wie stets *ἱστίη* u. *Ἱστίη.* — *πλὴν ὅτι* mit Bezug auf das in *τοσαῦτα* liegende weiter nichts. (Lg.) — *αὐτήν μιν.* zu 1, 24, 2.

C 101. *τῶν βασιλέων* hängt von *ἔργων ἀπόδεξιν* ab. zu *τοῖσι* 1, 24, 2. Wir würden sagen: die übrigen Könige, denn von diesen berichten sie keine hergestellten Werke. Ueber *ἀπόδεξις* zum Proö. — *κατ' οὐδὲν εἶναι λαμπρότητος* seien auf keinem Punkte, keiner Stufe von Glanz. gr. Spr. 47, 10, 3. — *τοῦ Ἡφαίστου* hängt von *προπύλαια*

ἐστὶ σταδίων ὕστερον δηλώσω, πυραμίδας τε ἐν αὐτῇ οἰκοδομῆσαι, τῶν τοῦ μεγάθεος πέρι ὁμοῦ αὐτῇ τῇ λίμνῃ ἐπιμνήσομαι. τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι, τῶν δὲ ἄλλων οὐδένα οὐδέν.

Παραμειψάμενος ὦν τούτους τοῦ ἐπὶ τούτοισι γενομένου βασι- 102 λέος, τῷ οὔνομα ἦν Σέσωστρις, τούτου μνήμην ποιήσομαι· τὸν ἔλεγον οἱ ἱρέες πρῶτον μὲν πλοίοισι μακροῖσι ὁρμηθέντα ἐκ τοῦ Ἀραβίου κόλπου τοὺς παρὰ τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν κατοικημένους καταστρέφεσθαι, ἐς ὃ πλέοντά μιν πρόσω ἀπικέσθαι ἐς θάλασσαν οὐκέτι πλωτὴν ὑπὸ βραχέων. ἐνθεῦτεν δὲ ὡς ὀπίσω ἀπίκετο ἐς Αἴγυπτον, κατὰ τῶν ἱρέων τὴν φάτιν στρατιὴν πολλὴν λαβὼν ἤλαυνε διὰ τῆς ἠπείρου, πᾶν ἔθνος τὸ ἐμποδὼν καταστρεφόμενος. ὁτέοισι μέν νυν αὐτέων ἀλ- 2 κίμοισι ἐνετύγχανε καὶ δεινῶς γλιχομένοισι περὶ τῆς ἐλευθερίης, τούτοισι μὲν στήλας ἐνίστη ἐς τὰς χώρας διὰ γραμμάτων λεγούσας τό τε ἑωυτοῦ οὔνομα καὶ τῆς πάτρης καὶ ὡς δυνάμι τῇ ἑωυτοῦ κατεστρέψατό σφεας· ὁτέων δὲ ἀμαχητὶ καὶ εὐπετέως παρέλαβε τὰς πόλις, τούτοισι δὲ ἐνέγραφε ἐν τῇσι στήλῃσι κατὰ ταὐτὰ καὶ τοῖσι ἀνδρηίοισι τῶν ἐθνέων γενομένοισι καὶ δὴ καὶ αἰδοῖα γυναικὸς προσενέγραφε, δῆλα βουλόμενος ποιέειν ὡς εἴησαν ἀνάλκιδες. ταῦτα δὲ ποιέων 103 διεξήιε τὴν ἤπειρον, ἐς ὃ ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Εὐρώπην διαβὰς τούς τε Σκύθας κατεστρέψατο καὶ τοὺς Θρήικας. ἐς τούτους δέ μοι δοκέει καὶ προσώτατα ἀπικέσθαι ὁ Αἰγύπτιος στρατός· ἐν μὲν γὰρ τῇ τούτων χώρῃ φαίνονται σταθεῖσαι αἱ στῆλαι, τὸ δὲ προσωτέρω τούτων οὐκέτι. ἐνθεῦτεν δὲ ἐπιστρέψας ὀπίσω ἤιε, καὶ ἐπείτε ἐγένετο ἐπὶ Φάσι ποταμῷ, οὐκ ἔχω τὸ ἐνθεῦτεν ἀτρεκέως εἰπεῖν εἴτε αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Σέσωστρις ἀποδασάμενος τῆς ἑωυτοῦ στρατιῆς μόριον ὅσον δὴ αὐτοῦ κατέλιπε τῆς χώρης οἰκήτορας, εἴτε τῶν τινες στρατιωτέων τῇ πλάνῃ αὐτοῦ ἀχθεσθέντες περὶ Φᾶσιν ποταμὸν κατέμειναν· φαίνον- 104

ab. — *οὐδένα ἄλλων* will Schäfer z. Dem. III p. 177 als mehr ionisch mit einigen Hsn.

C. 102 § 1. *παραμείβεσθαι* übergehen, so uneig. ist sonst nicht üblich. — *Σέσωστρις*, Rhamses–Miamen (Rhamses II) nach Lepsius in Humboldts Kosmos II S. 157. — *τούτου*. gr. Spr. 51, 5, 1. — *ἐς ὃ ἀπικέσθαι*. Di. 55, 4, 3. vgl. 1, 202, 2. — *πλωτήν* schiffbar. Attisch *πλόϊμος*. — *φάτιν*. zu 1, 60, 4.

§ 2. *ὁτέοισι*. Di 25, 7, 2. — *ὁτέοισι ἀλκίμοισι ἐνετύγχανε*, *οἵτινες ἄλκιμοι ἦσαν τούτων οἷς ἐνετύγχανε* vgl. 3, 22, 2. 4, 143. Spr. 57, 3, 7. — *γλιχομένοισι περὶ τῆς* eifrig kämpfend für die, in diesem Sinne und dieser Construction ungewöhnlich. Va. verdächtigt das *περί*. — *τούτοισι μέν*. zu 2, 26. — *στήλας*. Ueber sie Humboldts Kosmos II S. 406 f. Ein Kritik darüber verbleibe der Zukunft und heilsamer Skeptik. — *κατὰ ταὐτὰ καί* auf dieselbe Weise wie. Spr. 69, 28, 3. (32, 5.) vgl. 2, 104, 2. *τά τε αὐτὰ καί* ohne *κατά* will Bekker. — *ἄναλκις*, poetisch.

C. 103. *ἐς τούτους προσώτατα* dies waren die entlegensten zu denen. (Lh.) Ueber *καί* Spr. 69, 28, 7. (32, 18.) Unten 4, 43, 3 *προσωτάτω*, wie Eu. Andr. 922. — *τὸ προσωτέρω*. zu 1, 105, 1. — *ὅσον δή*. Spr. 51, 13. (15, 1.) — *τῶν τινες*. zu 1, 52, 1.

ται μὲν γὰρ ἐόντες οἱ Κόλχοι Αἰγύπτιοι· νοήσας δὲ πρότερον αὐτὸς ἢ ἀκούσας ἄλλων λέγω. ὡς δέ μοι ἐν φροντίδι ἐγένετο, εἰρόμην ἀμφοτέρους, καὶ μᾶλλον οἱ Κόλχοι ἐμεμνέατο τῶν Αἰγυπτίων ἢ οἱ Αἰγύπτιοι τῶν Κόλχων· νομίζειν δ' ἔφασαν οἱ Αἰγύπτιοι τῆς Σεσώστριος στρατιῆς εἶναι τοὺς Κόλχους. αὐτὸς δὲ εἴκασα τῇδε καὶ ὅτι μελάγχροές εἰσι καὶ οὐλότριχες· καὶ τοῦτο μὲν ἐς οὐδὲν ἀνήκει· εἰσὶ γὰρ καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι· ἀλλὰ τοισίδε καὶ μᾶλλον ὅτι μοῦνοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτάμνονται ἀπ' ἀρ-
2χῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ καὶ Σύριοι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ καὶ αὐτοὶ ὁμολογέουσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι, Σύριοι δὲ οἱ περὶ Θερμώδοντα καὶ Παρθένιον ποταμὸν καὶ Μάκρωνες οἱ τούτοισι ἀστυγείτονες ἐόντες ἀπὸ Κόλχων φασὶ νεωστὶ μεμαθηκέναι. οὗτοι γάρ εἰσι οἱ περιταμνόμενοι ἀνθρώπων μοῦνοι, καὶ οὗτοι Αἰγυπτίοισι φαίνονται ποιεῦντες κατὰ ταὐτά. αὐτῶν δὲ Αἰγυπτίων καὶ Αἰθιόπων οὐκ ἔχω εἰπεῖν ὁκότεροι παρὰ τῶν ἑτέρων ἐξέμαθον· ἀρχαῖον γὰρ δή τι φαίνεται ἐόν. ὡς δ' ἐπιμισγόμενοι Αἰγύπτῳ ἐξέμαθον, μέγα μοι καὶ τόδε τεκμήριον γίνεται· Φοινίκων ὁκόσοι τῇ Ἑλλάδι ἐπιμίσγονται, οὐκέτι Αἰγυπτίους μιμέονται κατὰ τὰ αἰδοῖα, ἀλλὰ τῶν ἐπιγινομένων οὐ περιτάμνουσι τὰ αἰδοῖα.

105 Φέρε νυν καὶ ἄλλο εἴπω περὶ τῶν Κόλχων ὡς Αἰγυπτίοισι προσφερέες εἰσί. λίνον μοῦνοι οὗτοί τε καὶ Αἰγύπτιοι ἐργάζονται κατὰ ταὐτὰ καὶ ἡ ζόη πᾶσα καὶ ἡ γλῶσσα ἐμφερής ἐστι ἀλλήλοισι. λίνον δὲ τὸ μὲν Κολχικὸν ὑπ' Ἑλλήνων Σαρδονικὸν κέκληται, τὸ μέντοι
106ἀπ' Αἰγύπτου ἀπικνεύμενον καλέεται Αἰγύπτιον. τὰς δὲ στήλας τὰς ἵστα κατὰ τὰς χώρας ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς Σέσωστρις, αἱ μὲν πλεῦνες οὐκέτι φαίνονται περιεοῦσαι, ἐν δὲ τῇ Παλαιστίνῃ Συρίῃ αὐτὸς ὥρεον ἐούσας καὶ τὰ γράμματα τὰ εἰρημένα ἐνεόντα καὶ γυναικὸς αἰδοῖα. εἰσὶ δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην δύο τύποι ἐν πέτρῃσι ἐγκεκολαμμένοι τούτου τοῦ ἀνδρός, τῇ τε ἐκ τῆς Ἐφεσίης ἐς Φώκαιαν ἔρχονται καὶ

C. 104 § 1. *τῇδε.* zu 1, 86, 2. vgl. 2, 134, 2. — *καὶ ὅτι,* als ob ohne Weiteres folgen sollte *καὶ ὅτι μοῦνοι.* (Lh) — *μελάγχροες.* Di. § 20 unter *χρώς.* schwärzlich, dunkelfarbig. (Bä.) — *μέν.* der Ggs. steckt in dem durch *οὐδέν* motivirten *ἀλλά.* (Lh.) — *ἐς οὐδὲν ἀνήκει* läuft auf nichts hinaus, beweist nichts. (Sch.) Ein ungew. Ausdruck. — *τοισίδε* erg. *εἴκασα.* (Lh.) — *καὶ μᾶλλον.* zu 2, 43, 3.

§ 2. *Σύριοι οἱ ἐν τῇ Π.,* die Juden. — *Αἰγυπτίοισι* wie die A., von *κατὰ ταὐτά* abhängig. Spr. 48, 11, 2. (13, 8.) — *ἐπιμισγόμενοι,* die am Anfange des § Genannten. (Bä.) — *ὁκόσοι* ohne *γάρ.* zu Xen. An. 1. 9, 29.

C. 105. *νῦν.* gr. Spr. 69, 44. — *ὡς* zum Beweise dass. — *ἀλλήλοισι,* als ob *τὴν ζόην — ἐμφερέες εἰσί* vorherginge. vgl. gr. Spr. 48, 13, 9. — *Σαρδονικόν. Σαρδιηνόν* La.

C. 106 § 1. *τὰς στήλας.* gr. Spr. 51, 10, 9. — *ἔρχονται.* gr. Spr. 61, 4, 7. — *ὅρεον.* Di. 40 u. *ὁράω.*

τῇ ἐκ Σαρδίων ἐς Σμύρνην. ἑκατέρωθι δὲ ἀνὴρ ἐγγέγλυπται, μέγαθος πέμπτης σπιθαμῆς, τῇ μὲν δεξιῇ χερὶ ἔχων αἰχμήν, τῇ δὲ ἀριστερῇ τόξα, καὶ τὴν ἄλλην σκευὴν ὡσαύτως· καὶ γὰρ Αἰγυπτίην καὶ Αἰθιοπίδα ἔχει· ἐκ δὲ τοῦ ὤμου ἐς τὸν ἕτερον ὦμον διὰ τῶν στηθέων γράμματα ἱρὰ Αἰγύπτια διήκει ἐγκεκολαμμένα, λέγοντα τάδε· "ἐγὼ τήνδε τὴν χώρην ὤμοισι τοῖσι ἐμοῖσι ἐκτησάμην." ὅστις δὲ καὶ ὁκόθεν ἐστί, ἐνθαῦτα μὲν οὐ δηλοῖ, ἑτέρωθι δὲ δεδήλωκε. τὰ δὴ καὶ μετεξέτεροι τῶν θεησαμένων Μέμνονος εἰκόνα εἰκάζουσί μιν εἶναι, πολὺ τῆς ἀληθείης ἀπολελειμμένοι.

Τοῦτον δὴ τὸν Αἰγύπτιον Σέσωστριν ἀναχωρέοντα καὶ ἀνάγοντα πολλοὺς ἀνθρώπους τῶν ἐθνέων τῶν τὰς χώρας κατεστρέψατο, ἔλεγον οἱ ἱρέες, ἐπείτε ἐγένετο ἀνακομιζόμενος ἐν Δάφνῃσι τῇσι Πηλουσίῃσι, [τὸν] ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ, τῷ ἐπέτρεψε Σέσωστρις τὴν Αἴγυπτον, τοῦτον ἐπὶ ξείνια αὐτὸν καλέσαντα καὶ πρὸς αὐτῷ τοὺς παῖδας περινῆσαι ἔξωθεν τὴν οἰκίην ὕλῃ, περινήσαντα δὲ ὑποπρῆσαι. τὸν δὲ ὡς μαθεῖν τοῦτο, αὐτίκα συμβουλεύεσθαι τῇ γυναικί· καὶ γὰρ δὴ καὶ τὴν γυναῖκα αὐτὸν ἅμα ἄγεσθαι· τὴν δέ οἱ συμβουλεῦσαι τῶν παίδων, ἐόντων ἕξ, τοὺς δύο ἐπὶ τὴν πυρὴν ἐκτείναντα γεφυρῶσαι τὸ καιόμενον, αὐτοὺς δ' ἐπ' ἐκείνων ἐπιβαίνοντας ἐκσώζεσθαι. ταῦτα ποιῆσαι τὸν Σέσωστριν, καὶ δύο μὲν τῶν παίδων κατακαῆναι τρόπῳ τοιούτῳ, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀποσωθῆναι ἅμα τῷ πατρί. 107

Νοστήσας δὲ ὁ Σέσωστρις ἐς τὴν Αἴγυπτον καὶ τισάμενος τὸν ἀδελφεὸν τῷ μὲν ὁμίλῳ τὸν ἐπηγάγετο τῶν τὰς χώρας κατεστρέψατο, τούτῳ μὲν τάδε ἐχρήσατο· τούς τέ οἱ λίθους τοὺς ἐπὶ τούτου τοῦ βασιλέος κομισθέντας ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱρόν, ἐόντας μεγάθεϊ περιμήκεας, οὗτοι ἦσαν οἱ ἑλκύσαντες καὶ τὰς διώρυχας τὰς νῦν ἐούσας ἐν Αἰγύπτῳ πάσας οὗτοι ἀναγκαζόμενοι ὤρυσσον, ἐποίευν τε, οὐκ ἑκόντες, Αἴγυπτον, τὸ πρὶν ἐοῦσαν ἱππασίμην καὶ ἁμαξευομένην πᾶσαν, ἐνδεᾶ τούτων. ἀπὸ γὰρ τούτου τοῦ χρόνου Αἴγυπτος, ἐοῦσα πεδιάς, πᾶσα ἄνιππος καὶ ἀναμάξευτος γέγονε· αἴτιαι δὲ τούτων αἱ 108

---

§ 2. *ἑκατέρωθι* kommt wohl bei Attikern nicht vor. — *πέμπτης*, nicht *πέντε*, weil die Grösse nur bis in die fünfte Spithame sich erstreckte. (R. Jacobs.) — *σπιθαμῆς* hängt von *ἀνήρ* ab, wie sonst z B. *ἀνὴρ πέντε ποδῶν* (*ὤν*). Spr. 47, 6, 2. (8, 1.) — *χερί* haben hier, wie 4, 71, 2 alle Hsn. Doch ist bei Her. vielleicht überall *χειρός* u. so w. zu schreiben. — *ὡσαύτως* gleicher Gestalt, d. h. theils ägyptisch (*αἰχμήν*), theils äthiopisch (*τόξα*). (Lh.) — *δηλοῖ*, Sesostris. (Lg.) — *τὰ δή* wesshalb eben, *ὅτι οὐ δεδήλωκε*.

C. 107. *τόν* streich' ich (aus 2, 108, 1 entstanden?) Di. 47, 9, 8. — *τοῦτον*, wie *τούτῳ* 2, 108, 1. gr. Spr. 50, 5, 1. — *ξείνια*. zu Xen. An. 7, 6, 3. — *οἰκίην ὕλῃ*, wie 6, 80; *ὕλην περινέειν* 4, 164, 1; doppelte Construction wie bei *περιβάλλεσθαι*. zu 1, 163, 2. — *τοὺς δύο*. zu 1, 18, 1. — *αὐτούς*, die Aeltern und die andern Kinder. — *πατρὶ καὶ τῇ μητρί* Kr.

C. 108 § 1. *μέν*. Dem entspricht *δέ* C. 109 A. (Lh.) — *τῶν*, *τούτων ὧν*. — *τούς τε οἱ*. Di. 47, 9, 8. u. 48, 12, 2.

διώρυχες γεγόνασι, ἐοῦσαι πολλαὶ καὶ παντοίους τρόπους ἔχουσαι. κατέταμνε δὲ τοῦδε εἵνεκα τὴν χώρην οὗτος ὁ βασιλεύς· ὅσοι τῶν Αἰγυπτίων μὴ ἐπὶ τῷ ποταμῷ ἔκτηντο τὰς πόλις ἀλλ' ἀναμέσους, οὗτοι, ὅκως τε ἀπίοι ὁ ποταμός, σπανίζοντες ὑδάτων πλατυτέροισι ἐχρέοντο τοῖσι πόμασι, ἐκ φρεάτων χρεόμενοι. τούτων μὲν δὴ εἵνεκα

109 κατετμήθη ἡ Αἴγυπτος· κατανεῖμαι δὲ τὴν χώρην Αἰγυπτίοισι ἅπασι τοῦτον ἔλεγον τὸν βασιλέα, κλῆρον ἴσον ἑκάστῳ τετράγωνον διδόντα, καὶ ἀπὸ τούτου τὰς προσόδους ποιήσασθαι, ἐπιτάξαντα ἀποφορὴν ἐπιτελέειν κατ' ἐνιαυτόν. εἰ δέ τινος τοῦ κλήρου ὁ ποταμός τι παρέλοιτο, ἐλθὼν ἂν πρὸς αὐτὸν ἐσήμαινε τὸ γεγενημένον· ὁ δὲ ἔπεμπε τοὺς ἐπισκεψομένους καὶ ἀναμετρήσοντας ὅσῳ ἐλάσσων ὁ χῶρος γέγονε, ὅκως τοῦ λοιποῦ κατὰ λόγον [τῆς τεταγμένης ἀποφορῆς] τελέοι. δοκέει δέ μοι ἐνθεῦτεν γεωμετρίη εὑρεθεῖσα ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπανελθεῖν. [πόλον μὲν γὰρ καὶ γνώμονα καὶ τὰ δυώδεκα μέρεα τῆς ἡμέρης παρὰ Βαβυλωνίων ἔμαθον οἱ Ἕλληνες.]

110 Βασιλεὺς μὲν δὴ οὗτος μοῦνος Αἰγύπτιος Αἰθιοπίης ἦρξε, μνημόσυνα δὲ ἐλίπετο πρὸ τοῦ Ἡφαιστείου ἀνδριάντας λιθίνους, δύο μὲν τριήκοντα πηχέων, ἑωυτόν τε καὶ τὴν γυναῖκα, τοὺς δὲ παῖδας ἐόντας τέσσερας εἴκοσι πηχέων ἑκάστον. τῶν δὴ ὁ ἱρεὺς τοῦ Ἡφαίστου χρόνῳ μετέπειτα πολλῷ Δαρεῖον τὸν Πέρσην οὐ περιεῖδε ἱστάντα ἔμπροσθε ἀνδριάντα, φὰς οὔ οἱ πεποιῆσθαι ἔργα οἷά περ Σεσώστρι τῷ Αἰγυπτίῳ· Σέσωστριν μὲν γὰρ ἄλλα τε καταστρέψασθαι ἔθνεα οὐκ ἐλάσσω ἐκείνου καὶ δὴ καὶ Σκύθας, Δαρεῖον δὲ οὐ δυνασθῆναι Σκύθας ἑλεῖν· οὐκ ὦν δίκαιον εἶναι ἱστάναι ἔμπροσθε τῶν ἐκείνου ἀναθημάτων μὴ οὐκ ὑπερβαλόμενον τοῖσι ἔργοισι. Δαρεῖον μέν νυν λέ-

---

§ 2. τρόπους. zu 1, 189, 2. — οὗτος ist aus einer Hs. zugefügt. — ἀναμέσους mitten im Lande findet sich wohl nur hier. — πλατυτέροισι etwas salzig. vgl. die Lex. Plut. Is. u. Os. 40, über Aegypten sprechend: πᾶσαι πηγαὶ καὶ φρέατα πάντα — ἁλμυρὸν ὕδωρ καὶ πικρὸν ἔχουσιν. (Va.) — πόμα, attisch πῶμα. Jenes vertheidigt Lobeck Prolegg. p. 425. — χρεόμενοι. ἀρυόμενοι Va. nicht anstössig nach ἐχρέοντο. zu 1, 68, 2.

C. 109. ἀποφορήν Tribut. in diesem Sinne nicht attisch. (Va.) — κατὰ λόγον nach Verhältniss des verkleinerten Ackers (Sch.) — τῆς τετ. ἀποφορῆς einen (den betreffenden Theil des angesetzten Tributs). (Sch.) Unstatthaft. Lh. erklärt: nach Massgabe des auferlegten Zinses eine so ermässigte Summe bezahlte wie es die Billigkeit verlangte. Vermuthen könnte man τῆς τ. ἀποβολῆς des festgestellten Verlustes. Doch sind die Worte wohl ein (falsches) Glossem. — μέν, als ob folgen sollte: γεωμετρίην δὲ παρ' Αἰγυπτίων. Doch ist die ganze Stelle wohl ein späterer Zusatz. Vgl. Saumaise z. Sol. 448 ss.

C. 110. οὗτος allein ist Subject, βασιλεύς mit μοῦνος zu verbinden. Spr. 61, 6. (7.) — Ἡφαιστηίου zu geben ist bedenklich. — πηχέων. zu σπιθαμῆς 2, 106, 2. — τῶν hängt von ἔμπροσθε ab. (We.) — οὔ οἱ. zu 1, 109, 1. — ἱστάναι erg. ἀνδριάντα; oder ἱστάναι? (Sch.) — μὴ οὐ. zu gr. Spr. 67, 12, 9.

γουσι πρὸς ταῦτα συγγνώμην ποιήσασθαι· Σεσώστριος δὲ τελευτή- 111 σαντος ἐκδέξασθαι ἔλεγον τὴν βασιληίην τὸν παῖδα αὐτοῦ Φερών, τὸν ἀποδέξασθαι μὲν οὐδεμίαν στρατηίην, συνενειχθῆναι δέ οἱ τυφλὸν γενέσθαι διὰ τοιόνδε πρῆγμα. τοῦ ποταμοῦ κατελθόντος μέγιστα δὴ τότε ἐπ' ὀκτωκαίδεκα πήχεας, ὡς ὑπερέβαλε τὰς ἀρούρας, πνεύματος ἐμπεσόντος κυματίης ὁ ποταμὸς ἐγένετο· τὸν δὲ βασιλέα λέγουσι τοῦτον ἀτασθαλίῃ χρησάμενον, λαβόντα αἰχμὴν βαλέειν ἐς μέσας τὰς δίνας τοῦ ποταμοῦ, μετὰ δὲ αὐτίκα καμόντα αὐτὸν τοὺς ὀφθαλμοὺς τυφλωθῆναι. δέκα μὲν δὴ ἔτεα εἶναί μιν τυφλόν, ἑνδεκάτῳ δὲ ἔτεϊ ἀπικέσθαι οἱ μαντήιον ἐκ Βουτοῦς πόλιος ὡς ἐξήκει τέ οἱ ὁ χρόνος τῆς ζημίης καὶ ἀναβλέψει γυναικὸς οὔρῳ νιψάμενος τοὺς ὀφθαλμοὺς ἥτις παρὰ τὸν ἑωυτῆς ἄνδρα μοῦνον πεφοίτηκε, ἄλλων ἀνδρῶν ἐοῦσα ἄπειρος. καὶ τὸν πρώτης τῆς ἑωυτοῦ γυναικὸς πειρᾶσθαι, μετὰ δέ, ὡς οὐκ ἀνέβλεπε, ἐπεξῆς πασέων πειρᾶσθαι· ἀναβλέψαντα δὲ συναγαγεῖν τὰς γυναῖκας τῶν ἐπειρήθη, πλὴν ἢ τῆς τῷ οὔρῳ νιψάμενος ἀνέβλεψε, ἐς μίαν πόλιν, ἣ νῦν καλέεται Ἐρυθρὴ βῶλος· ἐς ταύτην συναλίσαντα ὑποπρῆσαι πάσας σὺν αὐτῇ τῇ πόλι. τῆς δὲ νιψάμενος 3 τῷ οὔρῳ ἀνέβλεψε, ταύτην δὲ εἶχε αὐτὸς γυναῖκα. ἀναθήματα δὲ ἀποφυγὼν τὴν πάθην τῶν ὀφθαλμῶν ἄλλα τε ἀνὰ τὰ ἱρὰ πάντα τὰ λόγιμα ἀνέθηκε καὶ τοῦ γε λόγον μάλιστα ἄξιόν ἐστι ἔχειν, ἐς τοῦ Ἡλίου τὸ ἱρὸν ἀξιοθέητα ἀνέθηκε ἔργα, ὀβελοὺς δύο λιθίνους, ἐξ ἑνὸς ἐόντα ἑκάτερον λίθου, μῆκος μὲν ἑκάτερον πηχέων ἑκατόν, εὖρος δὲ ὀκτὼ πηχέων.

Τούτου δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιληίην ἔλεγον ἄνδρα Μεμφίτην, 112 τῷ κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν οὔνομα Πρωτέα εἶναι· τοῦ νῦν τέμενος ἐστι ἐν Μέμφι κάρτα καλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, τοῦ Ἡφαιστείου πρὸς νότον ἄνεμον κείμενον. περιοικέουσι δὲ τὸ τέμενος τοῦτο Φοίνικες Τύριοι, καλέεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος ὁ συνάπας Τυρίων στρατόπεδον. ἔστι δὲ ἐν τῷ τεμένεϊ τοῦ Πρωτέος ἱρὸν τὸ καλέεται ξείνης Ἀφροδίτης· συμβάλλομαι δὲ τοῦτο τὸ ἱρὸν εἶναι Ἑλένης τῆς Τυνδάρεω, καὶ τὸν λόγον ἀκηκοὼς ὡς διαιτήθη Ἑλένη παρὰ Πρωτέι καὶ δὴ καὶ ὅτι ξείνης Ἀφροδίτης ἐπώνυμόν ἐστι· ὅσα γὰρ ἄλλα Ἀ-

C. 111 § 1. *συνενειχθῆναι.* zu 1, 19. — *μέγιστα. μεγίστου* wäre das regelmässige. Spr. 57, 5, 1. *Μεγάλα πνεῖν* u. ä. Di. 57, 5, 1 wird kaum genügen die La. zu vertheidigen. — *κυματίης*, poetisch. — *ἀτασθαλίῃ*, ein dialektisches Wort, wie auch das öfter bei Her. vorkommende Adj. *ἀτάσθαλος.* zu Arr. An. 6, 27, 4. — *τοὺς ὀφθαλμούς.* Spr. 46, 2. (4.)
§ 2. *καὶ τόν.* zu 1, 86, 2 E. — *πειρᾶσθαι, ἐς ὃ ἀναβλέψαι· ἀναβλ.* — *πλὴν ἤ,* unattisch, wie *ἔξω ἤ* 2, 3, 2 u. *χωρὶς ἤ.* Di. 69, 31, 2. — *τῆς (ταύτην) ἧς.*
§ 3. *ταύτην δέ.* zu 1, 171, 4. — *καὶ τοῦ* und eins das. — *τοῦ γε* —. zu 1, 14, 1.
C. 112. *τούτου* von diesem, ohne *τελευτήσαντος* auch 2, 121, 1. — *τοῦ Ἡφ.* zu 1, 110, 1. — *Ἀφροδίτης* erg. *ἱερόν.* — *συμβάλλομαι.* zu 1, 68, 2. — *ἐστι, τὸ ἱερόν.* (Sch.)

113φροδίτης ἱρά ἐστι οὐδαμῶς ξείνης ἐπικαλέεται. ἔλεγον δέ μοι οἱ ἱρέες ἱστορέοντι τὰ περὶ Ἑλένην γενέσθαι ὧδε· Ἀλέξανδρον ἁρπάσαντα Ἑλένην ἐκ Σπάρτης ἀποπλέειν ἐς τὴν ἑωυτοῦ· καί μιν, ὡς ἐγένετο ἐν τῷ Αἰγαίῳ, ἐξῶσται ἄνεμοι ἐκβάλλουσι ἐς τὸ Αἰγύπτιον πέλαγος, ἐνθεῦτεν δέ (οὐ γὰρ ἀνίει τὰ πνεύματα) ἀπικνέεται ἐς Αἴγυπτον καὶ Αἰγύπτου ἐς τὸ νῦν Κανωβικὸν καλεύμενον στόμα τοῦ Νείλου καὶ ἐς Ταριχείας. ἦν δὲ ἐπὶ τῆς ἠιόνος, τὸ καὶ νῦν ἔστι, Ἡρακλέος ἱρόν, ἐς τὸ ἢν καταφυγὼν οἰκέτης ὅτεῳ ἀνθρώπων ἐπιβάληται στίγματα ἱρά, ἑωυτὸν διδοὺς τῷ θεῷ, οὐκ ἔξεστι τούτου ἅψασθαι. ὁ νόμος οὗτος διατελέει ἐὼν ὅμοιος μέχρι ἐμεῦ τῷ ἀπ' ἀρχῆς. τοῦ ὦν δὴ Ἀλεξάνδρου ἀπιστέαται θεράποντες, πυθόμενοι τὸν περὶ τὸ ἱρὸν ἔχοντα νόμον, ἱκέται δὲ ἱζόμενοι τοῦ θεοῦ κατηγόρεον τοῦ Ἀλεξάνδρου, βουλόμενοι βλάπτειν αὐτόν, πάντα λόγον ἐξηγεύμενοι, ὡς εἶχε περὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὴν ἐς Μενέλεων ἀδικίην. κατηγόρεον δὲ ταῦτα πρός τε τοὺς ἱρέας καὶ τὸν τοῦ στόματος τούτου φύλακον, τῷ οὔνομα ἦν Θῶνις.

114 Ἀκούσας δὲ τούτων ὁ Θῶνις πέμπει τὴν ταχίστην ἐς Μέμφιν παρὰ Πρωτέα ἀγγελίην λέγουσαν τάδε. "ἥκει ξεῖνος γένος μὲν Τευκρός, ἔργον δὲ ἀνόσιον ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐξεργασμένος· ξείνου γὰρ τοῦ ἑωυτοῦ ἐξαπατήσας τὴν γυναῖκα αὐτήν τε ταύτην ἄγων ἥκει καὶ πολλὰ κάρτα χρήματα, ὑπ' ἀνέμων ἐς γῆν ταύτην ἀπενειχθείς. κότερα δῆτα τοῦτον ἐῶμεν ἀσινέα ἐκπλέειν ἢ ἀπελώμεθα τὰ ἔχων ἦλθε"; ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ὁ Πρωτεὺς λέγοντα τάδε. "ἄνδρα τοῦτον, ὅστις κοτέ ἐστι, ἀνόσια ἐργασμένον ξεῖνον τὸν ἑωυτοῦ συλλαβόντες ἀπάγετε 115παρ' ἐμέ, ἵνα εἰδέω ὅ τι κοτὲ καὶ λέξει." ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Θῶνις συλλαμβάνει τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὰς νέας αὐτοῦ κατίσχει, μετὰ δέ, αὐτόν τε τοῦτον ἀνήγαγε ἐς Μέμφιν καὶ τὴν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα, πρὸς δέ, καὶ τοὺς ἱκέτας. ἀνακομισθέντων δὲ πάντων, εἰρώτα τὸν Ἀλέξανδρον ὁ Πρωτεὺς τίς εἴη καὶ ὁκόθεν πλέοι. ὁ δέ οἱ καὶ τὸ γένος κατέλεξε καὶ τῆς πάτρης εἶπε τοὔνομα, καὶ δὴ καὶ τὸν πλόον ἀπηγήσατο ὁκόθεν πλέοι. μετὰ δὲ ὁ Πρωτεὺς εἰρώτα αὐτὸν

C. 113 § 1. *ἐξῶσται* verschlagende, poetisch. — *ἐς τό* gehört zu *καταφυγών*. gr. Spr. 51, 9, 3. vgl. 1, 170, 1. — *ὅτεῳ*. *ὁτεῶν* Bekker. Doch lässt sich auch beim Da. erklären: ein Sclave wessen Sclave immer er ist; über *ὅστις* für *ὁστισοῦν* gr. Spr. 51, 15, 1. vgl. Plat. Hipp. 282, d und Schäfer z. Phal. p. 75. Ueber *δοῦλός τινι* gr. Spr. 48, 13, 6. Doch ist die dort angeführte Stelle nicht ganz gleich. — *ἐπιβάληται* sich hat aufdrücken lassen.

§ 2. *πάντα λόγον*. zu 1, 21.

C. 114. *ἐῶμεν*. Spr. 54, 2, 3. — *ἀσινέα*. zu 1, 105, 1. — *ἀπελώμεθα* für *ἀφελώμεθα* Schäfer. — *ἀπάγετε*. *ἀνάγετε* Bekker. — *εἰδέω* für *εἰδῶ* Br. vgl. 3, 140, 2. Di. 31, 1, 4. — *ὅ τι καί*. gr. Spr. 69, 32, 16. — *κοτε* tandem. — *ἐργασμένον* für *ἐργασμένος* Kr.

C. 115 § 1. *πάτρα*, poetisch für *πατρίς*.

ὁκόθεν τὴν Ἑλένην λάβοι· πλανωμένου δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῷ 2 λόγῳ καὶ οὐ λέγοντος τὴν ἀληθείην, ἤλεγχον οἱ γενόμενοι ἱκέται, ἐξηγεύμενοι πάντα λόγον τοῦ ἀδικήματος. τέλος δὲ δή σφι λόγον τόνδε ἐκφαίνει ὁ Πρωτεύς, λέγων ὅτι "ἐγὼ εἰ μὴ περὶ πολλοῦ ἡγεύμην μηδένα ξείνων κτείνειν, ὅσοι ὑπ' ἀνέμων ἤδη ἀπολαμφθέντες ἦλθον ἐς χώρην τὴν ἐμήν, ἐγὼ ἄν σε ὑπὲρ τοῦ Ἕλληνος ἐτισάμην, ὅς, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ξεινίων τυχὼν ἔργον ἀνοσιώτατον ἐργάσαο· παρὰ τοῦ σεωυτοῦ ξείνου τὴν γυναῖκα ἦλθες. καὶ μάλα ταῦτά τοι οὐκ ἤρκεσε, 3 ἀλλ' ἀναπτερώσας αὐτὴν οἴχεαι ἔχων ἐκκλέψας. καὶ οὐδὲ ταῦτά τοι [μοῦνα] ἤρκεσε, ἀλλὰ καὶ τὰ οἰκία τοῦ ξείνου κεραΐσας ἥκεις. νῦν ὦν ἐπειδὴ περὶ πολλοῦ ἥγημαι μὴ ξεινοκτονέειν, γυναῖκα μὲν ταύτην καὶ τὰ χρήματα οὔ τοι προήσω ἀπάγεσθαι, ἀλλ' αὐτὰ ἐγὼ τῷ Ἕλληνι ξείνῳ φυλάξω, ἐς ὃ ἂν αὐτὸς ἐλθὼν ἐκεῖνος ἀπαγαγέσθαι ἐθέλῃ· αὐτὸν δέ σε καὶ τοὺς σοὺς συμπλόους τριῶν ἡμερέων προαγορεύω ἐκ τῆς ἐμῆς γῆς ἐς ἄλλην τινὰ μετορμίζεσθαι, εἰ δὲ μή, ἅτε πολεμίους περιέψεσθαι."

Ἑλένης μὲν ταύτην ἄπιξιν παρὰ Πρωτέα ἔλεγον οἱ ἱρέες γενέσθαι· δοκέει δέ μοι καὶ Ὅμηρος τὸν λόγον τοῦτον πυθέσθαι· ἀλλ' οὐ γὰρ ὁμοίως ἐς τὴν ἐποποιίην εὐπρεπὴς ἦν τῷ ἑτέρῳ τῷ περ ἐχρήσατο, [ἐς ὃ] μετῆκε αὐτόν, δηλώσας ὡς καὶ τοῦτον ἐπίσταιτο τὸν λόγον. δῆλον δέ, κατὰ παρεποίησε ἐν Ἰλιάδι (καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ ἀνεπόδισε ἑωυτόν) πλάνην τὴν Ἀλεξάνδρου, ὡς ἀπηνείχθη ἄγων Ἑλένην τῇ τε δὴ ἄλλῃ πλαζόμενος καὶ ὡς ἐς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης ἀπίκετο. ἐπιμέμνηται δὲ αὐτοῦ ἐν Διομήδεος ἀριστείῃ· λέγει δὲ τὰ ἔπεα οὕτω· 116 2

---

§ 2. *πλανᾶσθαι* sich verirren. — *ἀπολαμφθέντες* von der Fahrt abgehalten. zu Thuk. 6, 22, 2. — *ὅτι.* gr. Spr. 65, 1, 2. — *ἐγώ.* Epanalepsis. Kr. zu Xen. An. 2, 3, 25. 6, 4, 15. — *ὅς ἐργάσαο.* Spr. 63, 1, 2. — *παρά.* Ueber das Asyndeton gr. Spr. 59, 1, 5.

§ 3. *μάλα.* zu 1, 134, 2. — *ἀναπτεροῦν* leidenschaftlich aufregen, so auch bei Attikern. — *μοῦνα* als ob *ἐποίησας* (ohne *τοι*) folgen sollte, wenn es nicht zu streichen ist. — *μετορμίζεσθαι.* Spr. 55, 3, 7. (13.) — *ἅτε.* Di. 56, 12, 1. — *περιέψεσθαι.* Ebenso zwei verschiedenartige Infinitive bei *προεῖπον* Thuk. 1, 26, 3.

C. 116 § 1. *ταύτην,* ohne *τήν,* aus *αὕτη ἐγένετο ἄπιξις* eine Ankunft der Helena erfolgte in dieser Art. gr. Spr. 61, 7, 1. Doch ist vielleicht mit Va *ταύτην τήν* zu lesen. — *ἐς ὅ* streicht Struve, da es bei Her. nie wesswegen bedeute; *ἀλλά* gehört dann zu *μετῆκε.* zu 1, 14, 3. — *τῷ ἑτέρῳ* hängt von *ὁμοίως* ab. zu 1, 52. — *κατά, καθά* aus der Art und Weise wie. (Lh.) Die Stelle ist wahrscheinlich verfälscht, doch missfällt was für *κατὰ γάρ* vorgeschlagen wird, von Reiske *κάρτα γάρ;* von Schäfer *κατὰ τά;* minder was Reiz will *κατάπερ.* — *παρεποίησε* für *γὰρ ἐποίησε* Bekker: dichtete abweichend von der sonstigen Erzählung. — *ἀνεπόδισε ἑωυτόν* widerruft, widerspricht sich. (Va.) Sonst so nicht nachweislich. — *τῇ ἄλλῃ.* zu 1, 1, 1. — *ὡς ἀπίκετο. ἀπικόμενος* würde man erwarten. zu 1, 19.

ἔνθ' ἔσαν οἱ πέπλοι παμποίκιλοι, ἔργα γυναικῶν
Σιδονίων, τὰς αὐτὸς Ἀλέξανδρος θεοειδὴς
ἤγαγε Σιδονίηθεν, ἐπιπλὼς εὐρέα πόντον,
τὴν ὁδὸν ἣν Ἑλένην περ ἀνήγαγεν εὐπατέρειαν.
ἐπιμέμνηται δὲ καὶ ἐν Ὀδυσσείῃ ἐν τοισίδε τοῖσι ἔπεσι·
τοῖα Διὸς θυγάτηρ ἔχε φάρμακα μητιόεντα,
ἐσθλά, τά οἱ Πολύδαμνα πόρεν Θῶνος παράκοιτις
Αἰγυπτίη, τῇ πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά.
3καὶ τάδε ἕτερα πρὸς Τηλέμαχον Μενέλεως λέγει·
Αἰγύπτῳ μ' ἔτι δεῦρο θεοὶ μεμαῶτα νέεσθαι
ἔσχον, ἐπεὶ οὔ σφιν ἔρεξα τεληέσσας ἑκατόμβας.
ἐν τούτοισι τοῖσι ἔπεσι δηλοῖ ὅτι ἠπίστατο τὴν ἐς Αἴγυπτον Ἀλεξάνδρου πλάνην· ὁμουρέει γὰρ ἡ Συρίη Αἰγύπτῳ, οἱ δὲ Φοίνικες, τῶν
117ἐστι ἡ Σιδών, ἐν τῇ Συρίῃ οἰκέουσι. κατὰ ταῦτα δὲ τὰ ἔπεα [καὶ τόδε τὸ χωρίον] οὐκ ἥκιστα ἀλλὰ μάλιστα δῆλον ὅτι οὐκ Ὁμήρου τὰ Κύπρια ἔπεά ἐστι ἀλλ' ἄλλου τινός. ἐν μὲν γὰρ τοῖσι Κυπρίοισι εἴρηται ὡς τριταῖος ἐκ Σπάρτης Ἀλέξανδρος ἀπίκετο ἐς τὸ Ἴλιον ἄγων τὴν Ἑλένην, εὐαέι τε πνεύματι χρησάμενος καὶ θαλάσσῃ λείῃ· ἐν δὲ Ἰλιάδι λέγει ὡς ἐπλάζετο ἄγων αὐτήν.

118 Ὅμηρος μέν νυν καὶ τὰ Κύπρια ἔπεα χαιρέτω· εἰρομένου δέ μευ τοὺς ἱρέας εἰ μάταιον λόγον λέγουσι οἱ Ἕλληνες τὰ περὶ Ἴλιον γενέσθαι ἢ οὔ, ἔφασαν πρὸς ταῦτα τάδε, ἱστορίῃσι φάμενοι εἰδέναι παρ' αὐτοῦ Μενέλεω· ἐλθεῖν μὲν γὰρ μετὰ τὴν Ἑλένης ἁρπαγὴν ἐς τὴν Τευκρίδα γῆν Ἑλλήνων στρατιὴν πολλήν, βοηθεῦσαν Μενέλεῳ, ἐκβᾶσαν δὲ ἐς γῆν καὶ ἱδρυθεῖσαν τὴν στρατιὴν πέμπειν ἐς τὸ Ἴλιον 2ἀγγέλους, σὺν δέ σφι ἰέναι καὶ αὐτὸν Μενέλεων· τοὺς δ' ἐπείτε ἐσελθεῖν ἐς τὸ τεῖχος, ἀπαιτέειν Ἑλένην τε καὶ τὰ χρήματα τά οἱ οἴχετο κλέψας Ἀλέξανδρος, τῶν τε ἀδικημάτων δίκας αἰτέειν· τοὺς δὲ Τευκροὺς τὸν αὐτὸν λόγον λέγειν τότε καὶ μετέπειτα, καὶ ὀμνύντας καὶ

§ 2. *Διομήδους ἀριστεία* heisst sonst die fünfte Rhapsodie der Ilias; doch mag man zu Her. Zeit auch die sechste dazu gerechnet haben. (Sch.) Vgl. Wolf Prolegg. p. CVIII. — *οὕτω*. Il. ζ, 289 ff. — *ἐπιπλώς*. Di. unter *πλώω*. — *Ὀδυσσείῃ* δ, 227. (St.)

§ 3. *τάδε*. δ, 351. „Uneingedenk der Erzählung γ, 288 ff. meinte Her. Menelaos sei absichtlich nach Aegypten geschifft." Nitzsch zur Od. δ, 227. (Bä.)

C. 117. *καὶ τόδε τὸ χωρίον* verdächtigt Va., da *χωρίον* bei Frühern Schriftstellern so nicht vorkomme. — *οὐκ ἥ. ἀλλὰ μ.* zu 2, 43. — *δῆλον* für *δηλοῖ* Va. — *τὰ Κύπρια* besangen den troischen Krieg vom Anfang an bis zum Zorn des Achilleus, so genannt weil die Kypris oder Aphrodite den Krieg veranlasst hatte oder weil sie von einem Kyprier (**Stasinos**) gedichtet waren. (Bä.) — *εὐαής*, poetisch.

C. 118 § 1. *γενέσθαι* sollte fehlen. Vor schwebte *οἱ Ἕλληνες ἃ περὶ Ἴλιον λέγουσι γενέσθαι*; doch gestatten die Worte diese Erklärung eig. nicht.

§ 2. *καὶ ὀμνύντας καὶ ἀνωμοτί*. gr. Spr. 59, 2, 3. — *ἀνωμοτί*

ἀνωμοτί, μὴ μὲν ἔχειν Ἑλένην μηδὲ τὰ ἐπικαλεύμενα χρήματα, ἀλλ' εἶναι αὐτὰ πάντα ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ οὐκ ἂν δικαίως αὐτοὶ δίκας ὑπέχειν τῶν Πρωτεὺς ὁ Αἰγύπτιος βασιλεὺς ἔχει. οἱ δὲ Ἕλληνες καταγελᾶσθαι δοκέοντες ὑπ' αὐτῶν οὕτω δὴ ἐπολιόρκεον, ἐς ὃ ἐξεῖλον· ἑλοῦσι δὲ τὸ τεῖχος ὡς οὐκ ἐφαίνετο ἡ Ἑλένη, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ προτέρῳ ἐπυνθάνοντο, οὕτω δὴ πιστεύσαντες τῷ λόγῳ τῷ πρώτῳ οἱ Ἕλληνες αὐτὸν Μενέλεων ἀποστέλλουσι παρὰ Πρωτέα. ἀπικόμενος 119 δὲ ὁ Μενέλεως ἐς τὴν Αἴγυπτον καὶ ἀναπλώσας ἐς τὴν Μέμφιν εἴπας τὴν ἀληθείην τῶν πρηγμάτων καὶ ξεινίων ἤντησε μεγάλων καὶ Ἑλένην ἀπαθέα κακῶν ἀπέλαβε, πρὸς δέ, καὶ τὰ ἑωυτοῦ χρήματα πάντα. τυχὼν μέντοι τούτων ἐγένετο Μενέλεως ἀνὴρ ἄδικος ἐς Αἰγυπτίους· ἀποπλέειν γὰρ ὡρμημένον αὐτὸν ἴσχον ἄπλοιαι· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἐπὶ πολλὸν τοιοῦτο ἦν, ἐπιτεχνᾶται πρῆγμα οὐκ ὅσιον· λαβὼν 2 γὰρ δύο παιδία ἀνδρῶν ἐπιχωρίων ἔντομά σφεα ἐποίησε. μετὰ δέ, ὡς ἐπάιστος ἐγένετο τοῦτο ἐργασμένος, μισηθείς τε καὶ διωκόμενος οἴχετο φεύγων τῇσι νηυσὶ ἐπὶ Λιβύης. τὸ ἐνθεῦτεν δὲ ὅκου ἐτράπετο, οὐκέτι εἶχον εἰπεῖν Αἰγύπτιοι· τούτων δὲ τὰ μὲν ἱστορίῃσι ἔφασαν ἐπίστασθαι, τὰ δὲ παρ' ἑωυτοῖσι γενόμενα ἀτρεκέως ἐπιστάμενοι λέγειν.

Ταῦτα μὲν Αἰγυπτίων οἱ ἱρέες ἔλεγον· ἐγὼ δὲ τῷ λόγῳ τῷ 120 περὶ Ἑλένης λεχθέντι καὶ αὐτὸς προστίθεμαι, τάδε ἐπιλεγόμενος· εἰ ἦν Ἑλένη ἐν Ἰλίῳ, ἀποδοθῆναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἕλλησι ἤτοι ἑκόντος γε ἢ ἀέκοντος Ἀλεξάνδρου. οὐ γὰρ δὴ οὕτω γε φρενοβλαβὴς ἦν ὁ Πρίαμος οὐδὲ οἱ ἄλλοι οἱ προσήκοντες αὐτῷ, ὥστε τοῖσι σφετέροισι σώμασι καὶ τοῖσι τέκνοισι καὶ τῇ πόλι κινδυνεύειν ἐβούλοντο, ὅκως Ἀλέξανδρος Ἑλένῃ συνοικέῃ. εἰ δέ τοι καὶ ἐν τοῖσι πρώτοισι χρόνοισι ταῦτα ἐγίνωσκον, ἐπεὶ πολλοὶ μὲν τῶν ἄλλων Τρώων, ὁκότε συμμίσγοιεν τοῖσι Ἕλλησι, ἀπώλλυντο, αὐτοῦ δὲ Πριάμου οὐκ ἔστι 2

---

findet sich wohl nur hier, jedenfalls nicht bei Attikern. — *μέν.* (St.) Di. 69, 44, 1. — *τὰ ἐπικαλεύμενα* die angeschuldigten, mit Beschuldigung zurückgeforderten. (Sch.) — *τῶν* für *ἅ* Struve. — *καταγελᾶσθαι.* Spr. 52, 4, 1.

C. 119 § 1. *ἤντησε.* zu 1, 114, 2. — *ἀπαθέα κακῶν.* gr. Spr. 47, 26, 10. — *ἄπλοιαι*, wie *πλοῖ.* Kr. zu Xen. An. 5, 9, 33.

§ 2. *ἔντομα σφάγια*, unattisch. vgl. die Lex. — *ἐπάιστος* bei Her. öfter, nicht bei Attikern. — *ἐγένετο.* vgl. 3, 63, 1 u. zu Thuk. 3, 30, 1: *ἐμοὶ δοκεῖ πλεῖν πρὶν ἐκπύστους γενέσθαι.* — *ἐργασμένος.* Di. 56, 4, 3. vgl. 3, 15, 2. 6, 74. 8, 128, 2. — *ὅκου. ὅκοι?* was freilich bei Her. sich wohl sonst nicht findet. vgl. gr. Spr. 25, 10, 7. u. D. 66, 3, 2.

C. 120 § 1. *ἐπιλεγόμενος.* zu 1, 78, 1. — *ἄκων*, noch 4, 120, 2. 164, 2, wag' ich nicht in *ἀέκων* zu ändern. — *φρενοβλαβής* geistbethört, selten, zuerst bei Eupolis. — *τοῖσι σώμασι* mit den Personen, sie aufs Spiel setzend. zu Thuk. 2, 65, 4.

§ 2. *δέ τοι* aber wirklich. zu Xen. An. 3, 1, 37, — *ἐπεί* gehört schon zum Nachsatze: so mein' ich (*ἔλπομαι*) dass, als u. so w. — *οὐκ ἔστι*

ὅτε οὐ δύο ἢ τρεῖς ἢ καὶ ἔτι πλείους τῶν παίδων μάχης γινομένης ἀπέθνησκον, εἰ χρή τι τοῖσι ἐποποιοῖσι χρεώμενον λέγειν, τούτων δὲ τοιούτων συμβαινόντων ἐγὼ μὲν ἔλπομαι, εἰ καὶ αὐτὸς Πρίαμος συνοίκεε Ἑλένῃ, ἀποδοῦναι ἂν αὐτὴν τοῖσι Ἀχαιοῖσι, μέλλοντά γε δὴ [3]τῶν παρεόντων κακῶν ἀπαλλαγήσεσθαι. οὐ μὲν οὐδὲ ἡ βασιληίη ἐς Ἀλέξανδρον περιήιε, ὥστε γέροντος Πριάμου ἐόντος ἐπ' ἐκείνῳ τὰ πρήγματα εἶναι, ἀλλ' Ἕκτωρ καὶ πρεσβύτερος καὶ ἀνὴρ ἐκείνου μᾶλλον ἐὼν ἔμελλε αὐτὴν Πριάμου ἀποθανόντος παραλάμψεσθαι, τὸν οὐ προσῆκε ἀδικέοντι τῷ ἀδελφεῷ ἐπιτρέπειν, καὶ ταῦτα μεγάλων κακῶν δι' αὐτὸν συμβαινόντων ἰδίῃ τε αὐτῷ καὶ τοῖσι ἄλλοισι πᾶσι Τρωσί. ἀλλ' οὐ γὰρ εἶχον Ἑλένην ἀποδοῦναι, οὐδὲ λέγουσι αὐτοῖσι τὴν ἀληθείην ἐπίστευον οἱ Ἕλληνες, ὡς μὲν ἐγὼ γνώμην ἀποφαίνομαι, τοῦ δαιμονίου παρασκευάζοντος ὅκως πανωλεθρίῃ ἀπολόμενοι καταφανὲς τοῦτο τοῖσι ἀνθρώποισι ποιήσωσι, ὡς τῶν μεγάλων ἀδικημάτων μεγάλαι εἰσὶ καὶ αἱ τιμωρίαι παρὰ τῶν θεῶν. καὶ ταῦτα μὲν τῇ ἐμοὶ δοκέει εἴρηται.

121 Πρωτέος δὲ ἐκδέξασθαι τὴν βασιληίην Ῥαμψίνιτον ἔλεγον, ὃς μνημόσυνα ἐλίπετο καὶ προπύλαια τὰ πρὸς ἑσπέρην τετραμμένα τοῦ Ἡφαιστείου, ἀντίους δὲ τῶν προπυλαίων ἔστησε ἀνδριάντας δύο, ἐόντας τὸ μέγαθος πέντε καὶ εἴκοσι πηχέων, τῶν Αἰγύπτιοι τὸν μὲν πρὸς βορέω ἑστεῶτα καλέουσι θέρος, τὸν δὲ πρὸς νότον χειμῶνα· καὶ τὸν μὲν καλέουσι θέρος, τοῦτον μὲν προσκυνέουσί τε καὶ εὖ ποιέουσι, τὸν [2]δὲ χειμῶνα καλεύμενον τὰ ἔμπαλιν τούτων ἔρδουσι. πλοῦτον δὲ τούτῳ τῷ βασιλέι γενέσθαι ἀργύρου μέγαν, τὸν οὐδένα τῶν ὕστερον ἐπιτραφέντων βασιλέων δύνασθαι ὑπερβαλέσθαι οὐδ' ἐγγὺς ἐλθεῖν. βουλόμενον δὲ αὐτὸν ἐν ἀσφαλείῃ τὰ χρήματα θησαυρίζειν οἰκοδομέεσθαι οἴκημα λίθινον, τοῦ τῶν τοίχων ἕνα ἐς τὸ ἔξω μέρος τῆς οἰκίης ἔχειν. τὸν δὲ ἐργαζόμενον ἐπιβουλεύοντα τάδε μηχανᾶσθαι· τῶν λίθων πα-

---

ὅτε οὐ jedes Mal. Spr. 61, 4, 8. (5, 5.) Di. 61, 4, 1. — *πλείους*, auch 2, 121, 10. vgl. zu 1, 167, 1. — *χρεώμενον* etwas gebend auf. vgl. 2, 123, 1. — *λέγειν* erg. *τινά* man. Spr. 55, 3, 1. — *δέ*, Epanalepsis des *δέ* im Anf. des § (u. *τοιούτων συμβάντων*) fasst das nach *ἐπεί* Folgende zusammen. — *ἀποδοῦναι ἄν* = *ἀπέδωκεν ἄν*. Spr. 54, 6, 4. (6.)

§ 3. *μέν*. Di. 69, 44, 1. — *περιήιε*. zu 1, 120, 3. — *ἐπιτρέπειν* erg. *ἀδικεῖν*. zu Thuk. 1, 71, 1. — *πᾶσι*. gr. Spr. 50, 11, 20. — *ἀλλ' οὐ γὰρ εἶχον* doch es verhielt sich anders: sie konnten nämlich nicht.

C. 121 § 1. *Πρωτέος* vom P. zu 1, 112, 1. — *θέρος*, wohl weil er nach Süden schaute. (Sch.) — *τοῦτον μέν*. zu 2, 26. — *τὰ ἔμπαλιν*, *τὰ ἐναντία* zu 2, 19, 3; über *ἔρδειν* mit zwei Ac. Di. 46, 13.

§ 2. *ἐπιτραφέντων*, *ἐπιγενομένων*. vgl. 1, 123, 1 u. 4, 3, 1. (Sch.) — *οἰκοδομέεσθαι*. Spr. 52, 11, 1. — *οἴκημα* Kammer. (Lg.) — *τῆς οἰκίης* seines Pallastes. (Bä.) — *ἔχειν*. zu 1, 180, 2. — *ἐργαζόμενον*, *οἰκοδόμον* § 2. (Bä.) — *παρασκευάσασθαι*. gr. Spr. 57, 10, 8. vgl. § 8. — *ἐξαιρετόν*, *ἐξαιρέσιμον* gr. Spr. 22, 5, 7 u. Lobeck Prolegg. 478. — *εἶναι*. Di. 55, 3, 21.

ρασκευάσασθαι ἕνα ἐξαιρετὸν εἶναι ἐκ τοῦ τοίχου ῥηιδίως καὶ ὑπὸ
δύο ἀνδρῶν καὶ ὑπ' ἑνός. ὡς δὲ ἐπετελέσθη τὸ οἴκημα, τὸν μὲν βα- 3
σιλέα θησαυρίσαι τὰ χρήματα ἐν αὐτῷ, χρόνου δὲ περιιόντος τὸν οἰ-
κοδόμον περὶ τελευτὴν τοῦ βίου ἐόντα ἀνακαλέσασθαι τοὺς παῖδας
(εἶναι γὰρ αὐτῷ δύο), τούτοισι δὲ ἀπηγήσασθαι ὡς ἐκείνων προορέ-
ων, ὅκως βίον ἄφθονον ἔχωσι, τεχνάσαιτο οἰκοδομέων τὸν θησαυρὸν
τοῦ βασιλέος· σαφέως δ' αὐτοῖσι πάντα ἐξηγησάμενον τὰ περὶ τὴν
ἐξαίρεσιν τοῦ λίθου δοῦναι τὰ μέτρα αὐτοῦ, λέγοντα ὡς ταῦτα δια-
φυλάσσοντες ταμίαι τῶν βασιλέος χρημάτων ἔσονται. καὶ τὸν μὲν τε- 4
λευτῆσαι τὸν βίον, τοὺς δὲ παῖδας αὐτοῦ οὐκ ἐς μακρὴν ἔργου ἔχε-
σθαι, ἐπελθόντας δὲ ἐπὶ τὰ βασιλήια νυκτὸς καὶ τὸν λίθον ἐπὶ τῷ
οἰκοδομήματι ἀνευρόντας ῥηιδίως μεταχειρίσασθαι καὶ τῶν χρημάτων
πολλὰ ἐξενείκασθαι. ὡς δὲ τυχεῖν τὸν βασιλέα ἀνοίξαντα τὸ οἴκημα,
θωμάσαι ἰδόντα τῶν χρημάτων καταδεᾶ τὰ ἀγγήια, οὐκ ἔχειν δὲ ὅν-
τινα ἐπαιτιᾶται τῶν τε σημάντρων ἐόντων σώων καὶ τοῦ οἰκήματος
κεκληιμένου. ὡς δὲ αὐτῷ καὶ δὶς καὶ τρὶς ἀνοίξαντι αἰεὶ ἐλάσσω 5
φαίνεσθαι τὰ χρήματα (τοὺς γὰρ κλέπτας οὐκ ἀνιέναι κεραΐζοντας),
ποιῆσαί μιν τάδε· πάγας προστάξαι ἐργάσασθαι καὶ ταύτας περὶ τὰ
ἀγγήια ἐν τοῖσι τὰ χρήματα ἐνῆν στῆσαι. τῶν δὲ φωρῶν ὥσπερ ἐν
τῷ πρὸ τοῦ χρόνῳ ἐλθόντων καὶ ἐσδύντος τοῦ ἑτέρου αὐτῶν, ἐπεὶ
πρὸς τὸ ἄγγος προσῆλθε, ἰθέως τῇ πάγῃ ἐνέχεσθαι. ὡς δὲ γνῶναι 6
αὐτὸν ἐν οἵῳ κακῷ ἦν, ἰθέως καλέειν τὸν ἀδελφεὸν καὶ δηλοῦν αὐτῷ
τὰ παρεόντα καὶ κελεύειν τὴν ταχίστην ἐσδύντα ἀποταμέειν αὐτοῦ τὴν
κεφαλήν, ὅκως μὴ αὐτὸς ὀφθεὶς καὶ γνωρισθεὶς ὃς εἴη προσαπολέσει
καὶ ἐκεῖνον. τῷ δὲ δόξαι εὖ λέγειν καὶ ποιῆσαί μιν πεισθέντα ταῦτα
καὶ καταρμόσαντα τὸν λίθον ἀπιέναι ἐπ' οἴκου, φέροντα τὴν κεφαλὴν
τοῦ ἀδελφεοῦ. ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, ἐσελθόντα τὸν βασιλέα ἐς τὸ
οἴκημα ἐκπεπλῆχθαι ὁρέοντα τὸ σῶμα τοῦ φωρὸς ἐν τῇ πάγῃ ἄνευ
τῆς κεφαλῆς ἐόν, τὸ δὲ οἴκημα ἀσινὲς καὶ οὔτε ἔσοδον οὔτε ἔκδυσιν
οὐδεμίαν ἔχον. ἀπορεύμενον δέ μιν τάδε ποιῆσαι· τοῦ φωρὸς τὸν 7
νέκυν κατὰ τοῦ τείχεος κατακρεμάσαι, φυλάκους δὲ αὐτοῦ καταστή-
σαντα ἐντείλασθαί σφι τὸν ἂν ἴδωνται ἀποκλαύσαντα ἢ κατοικτισά-
μενον συλλαβόντας ἄγειν πρὸς ἑωυτόν. ἀνακρεμαμένου δὲ τοῦ νέ-

---

§ 3. ὡς in welcher Weise. — προορέων. zu 1, 120, 4. — τὰ μέτρα der Plu., weil er auch die Masse gab von der Entfernung des Steines von der Ecke und von dem Fundament. (Sch.)

§ 4. οὐκ ἐς μ. gr. Spr. 43, 3, 9. vgl. 5, 108. — ἔργου ἔχεσθαι das Werk eifrig angreifen. zu Thuk. 1, 49, 6. — ἐπαιτιᾶται ist der Conjunctiv. Spr. 54, 7, 1. vgl. unten § 8. — κεκληιμένου für κεκλειμένου Br.

§ 5. καὶ δίς. Plat. Phäd. 62, d: καὶ δὶς καὶ τρὶς πίνειν. — ἀνιέναι mit dem Particip auch 3, 109, 1. 4, 125, 1. (Sch.) gr. Spr. 56, 5, 2.

§ 6. ὅς εἴη. gr. Spr. u. Di. 61, 6, 2. (1.) — προσαπολέσει. προσαπολέει? Di. 40 unter ὄλλυμι. Einige Hsn. προσαπολέσῃ.

κυος τὴν μητέρα δεινῶς φέρειν, λόγους δὲ πρὸς τὸν περιεόντα παῖδα ποιευμένην προστάσσειν αὐτῷ ὅτεῳ τρόπῳ δύναται μηχανᾶσθαι ὅκως τὸ σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλύσας κομιεῖ· εἰ δὲ τούτων ἀμελήσει, διαπειλέειν αὐτὴν ὡς ἐλθοῦσα πρὸς τὸν βασιλέα μηνύσει αὐτὸν ἔχοντα 8τὰ χρήματα. ὡς δὲ χαλεπῶς ἐλαμβάνετο ἡ μήτηρ τοῦ περιεόντος παιδὸς καὶ πολλὰ πρὸς αὐτὴν λέγων οὐκ ἔπειθε, ἐπιτεχνήσασθαι τοιάδε μιν· ὄνους κατασκευασάμενον καὶ ἀσκοὺς πλήσαντα οἴνου ἐπιθεῖναι ἐπὶ τῶν ὄνων καὶ ἔπειτα ἐλαύνειν αὐτούς· ὡς δὲ κατὰ τοὺς φυλάσσοντας ἦν τὸν κρεμάμενον νέκυν, ἐπισπάσαντα τῶν ἀσκῶν δύο ἢ τρεῖς ποδεῶνας αὐτὸν λύειν ἀπαμμένους· ὡς δὲ ἔρρεε ὁ οἶνος, τὴν κεφαλήν μιν κόπτεσθαι μεγάλα βοῶντα ὡς οὐκ ἔχοντα πρὸς ὁκοῖον 9τῶν ὄνων πρῶτον τράπηται. τοὺς δὲ φυλάκους ὡς ἰδεῖν πολὺν ῥέοντα τὸν οἶνον, συντρέχειν ἐς τὴν ὁδὸν ἀγγήια ἔχοντας καὶ τὸν ἐκκεχυμένον οἶνον συγκομίζειν ἐν κέρδεϊ ποιευμένους· τὸν δὲ διαλοιδορέεσθαι πᾶσι ὀργὴν προσποιεύμενον, παραμυθευμένων δὲ αὐτὸν τῶν φυλάκων χρόνῳ πρηΰνεσθαι προσποιέεσθαι καὶ ὑπίεσθαι τῆς ὀργῆς, τέλος δὲ ἐξε10λάσαι αὐτὸν τοὺς ὄνους ἐκ τῆς ὁδοῦ καὶ κατασκευάζειν. ὡς δὲ λόγους τε πλείους ἐγγίνεσθαι καί τινα καὶ σκῶψαί μιν καὶ ἐς γέλωτα προαγαγέσθαι, ἐπιδοῦναι αὐτοῖσι τῶν ἀσκῶν ἕνα· τοὺς δὲ αὐτοῦ, ὥσπερ εἶχον, κατακλιθέντας πίνειν διανοέεσθαι καὶ ἐκεῖνον παραλαμβάνειν καὶ κελεύειν μετ' ἑωυτῶν μείναντα συμπίνειν· τὸν δὲ πεισθῆναί τε δὴ καὶ καταμεῖναι. ὡς δέ μιν παρὰ τὴν πόσιν φιλοφρόνως ἠσπάζοντο, ἐπιδοῦναι αὐτοῖσι καὶ ἄλλον τῶν ἀσκῶν· διαψιλέι δὲ τῷ ποτῷ χρησαμένους τοὺς φυλάκους ὑπερμεθυσθῆναι καὶ κρατηθέντας 11ὑπὸ τοῦ ὕπνου αὐτοῦ ἔνθα περ ἔπινον κατακοιμηθῆναι: τὸν δέ, ὡς πρόσω ἦν τῆς νυκτός, τό τε σῶμα τοῦ ἀδελφεοῦ καταλῦσαι καὶ τῶν φυλάκων ἐπὶ λύμῃ πάντων ξυρῆσαι τὰς δεξιὰς παρηίδας, ἐπιθέντα δὲ τὸν νέκυν ἐπὶ τοὺς ὄνους ἀπελαύνειν ἐπ' οἴκου, ἐπιτελέσαντα τῇ μητρὶ τὰ προσταχθέντα. τὸν δὲ βασιλέα, ὡς αὐτῷ ἀπηγγέλθη τοῦ φωρὸς

---

§ 7. *κομιεῖ*, damit sie ihn bestatten können. (Bä.)

§ 8. *ἐλαμβάνετο* zusetzte. (Sch.) — *παιδός*. Spr. 47, 11. (12.) — *κατά* gegenüber. zu 1, 76, 1. — *τὸν κρ. νέκυν*. gr. Spr. 50, 10, 2. — *ποδεών* Zipfel, Zapfen, *ὃ τοῦ ἀσκοῦ προέχει* Schol. Eur. Med. 679. (We.) — *ἀπαμμένους* die herunter hingen. (Lg.) — *μεγάλα*. gr. Spr. 46, 5, 6.

§ 9. *πολύν*. Spr. 57, 5, 1. — *ἐν κέρδεϊ π.* zum Gewinn sich machend, haltend. zu 1, 118. — *ὀργήν*. *ὀργίζεσθαι* gewöhnlich. Spr. 55, 3, 8. (16.) — *τῆς ὀργῆς*. zu 1, 156. — *κατασκευάζειν* Alles wieder in Ordnung bringen. (Lg.)

§ 10. *προαγαγέσθαι*. Spr. 52, 8, 3. (4.) — *ἐπιδοῦναι* noch dazu geben. Spr. 68, 42 (46), 17. — *ὥςπερ εἶχον*. zu 1, 24, 3. — *δή* ironisirt das *πεισθῆναι*. — *παρά*. Spr. 68, 32 (36), 2.

§ 11. *πρόσω νυκτός*, sonst *πόρρω τῶν νυκτῶν*. gr. Spr. 47, 10, 4. — *ἐπί*, wie 3, 14, 1. Spr. 68, 37 (41), 7. — *λύμη*, bei Her. öfter, ist mehr

ὁ νέκυς ἐκκεκλεμμένος, δεινὰ ποιέειν· πάντως δὲ βουλόμενον εὑρεθῆναι ὅστις κοτὲ εἴη ὁ ταῦτα μηχανώμενος, ποιῆσαί μιν τάδε, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστά· τὴν θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ κατίσαι ἐπ' οἰκήματος, ἐντειλάμενον πάντας τε ὁμοίως προςδέκεσθαι καὶ πρὶν συγγενέσθαι ἀναγκάζειν λέγειν αὐτῇ ὅ τι δὴ ἐν τῷ βίῳ ἔργασται αὐτῷ σοφώτατον καὶ ἀνοσιώτατον· ὃς δ' ἂν ἀπηγήσηται τὰ περὶ τὸν φῶρα γεγενημένα, τοῦτον συλλαμβάνειν καὶ μὴ ἀπιέναι ἔξω. ὡς δὲ τὴν παῖδα ποιέειν [12] τὰ ἐκ τοῦ πατρὸς προσταχθέντα, τὸν φῶρα πυθόμενον τῶν εἵνεκα ταῦτα ἐπρήσσετο βουληθέντα πολυτροπίῃ τοῦ βασιλέος περιγενέσθαι ποιέειν τάδε· νεκροῦ προσφάτου ἀποταμόντα ἐν τῷ ὤμῳ τὴν χεῖρα ἰέναι αὐτὸν ἔχοντα αὐτὴν ὑπὸ τῷ ἱματίῳ, ἐσελθόντα δὲ ὡς τοῦ βασιλέος τὴν θυγατέρα καὶ εἰρωτώμενον τά περ καὶ οἱ ἄλλοι ἀπηγήσασθαι ὡς ἀνοσιώτατον μὲν εἴη ἐργασμένος ὅτε τοῦ ἀδελφεοῦ ἐν τῷ θησαυρῷ τοῦ βασιλέος ὑπὸ πάγης ἁλόντος ἀποτάμοι τὴν κεφαλήν, σοφώτατον δὲ ὅτι τοὺς φυλάκους καταμεθύσας καταλύσειε τοῦ ἀδελφεοῦ κρεμάμενον τὸν νέκυν. τὴν δέ, ὡς ἤκουσε, ἅπτεσθαι αὐτοῦ. [13] τὸν δὲ φῶρα ἐν τῷ σκότεϊ προτεῖναι αὐτῇ τοῦ νεκροῦ τὴν χεῖρα· τὴν δὲ ἐπιλαβομένην ἔχειν, νομίζουσαν αὐτοῦ ἐκείνου τῆς χειρὸς ἀντέχεσθαι· τὸν δὲ φῶρα προέμενον αὐτῇ οἴχεσθαι διὰ θυρέων φεύγοντα. ὡς δὲ καὶ ταῦτα ἐς τὸν βασιλέα ἀνηνείχθη, ἐκπεπλῆχθαι μὲν ἐπὶ τῇ πολυφροσύνῃ τε καὶ τόλμῃ τἀνθρώπου, τέλος δὲ διαπέμποντα ἐς πάσας τὰς πόλις ἐπαγγέλλεσθαι ἄδειάν τε διδόντα καὶ μεγάλα ὑποδεκόμενον ἐλθόντι ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ. τὸν δὲ φῶρα πιστεύσαντα ἐλθεῖν πρὸς αὐτόν, Ῥαμψίνιτον δὲ μεγάλως θωυμάσαι καί οἱ τὴν θυγατέρα ταύτην συνοικίσαι ὡς πλεῖστα ἐπισταμένῳ ἀνθρώπων· Αἰγυπτίους μὲν γὰρ τῶν ἄλλων προκεκρίσθαι, ἐκεῖνον δὲ Αἰγυπτίων.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἔλεγον τοῦτον τὸν βασιλέα ζωὸν καταβῆναι κάτω [122] ἐς τὸν οἱ Ἕλληνες ἀΐδην νομίζουσι εἶναι, κἀκεῖθι συγκυβεύειν τῇ Δήμητρι, καὶ τὰ μὲν νικᾶν αὐτὴν τὰ δὲ ἑσσοῦσθαι ὑπ' αὐτῆς, καί μιν

---

poetisch. — *δεινὰ ποιέειν*, *δεινοπαθεῖν*. Eben so 3, 14, 3. 5, 41, 1. 7, 1. 9, 33, 3. (Sch.) vgl. Kr. zu Thuk. 5, 42, 3, wo der Schol. es durch *δεινοπαθεῖν* erklärt. — *μέν*. zu 2, 45, 2. — *κατίσαι*. zu 2, 86. — *οἴκημα* Bordell, wie auch 2, 126 und eben so bei Attikern. — *αὐτῷ*, *ἑκάστῳ αὐτῶν*. zu 1, 195. 216, 1.

§ 12. *πολυτροπίῃ*. zu Thuk. 3, 83, 2. — *χεῖρα* Arm. (We.) — *οἱ ἄλλοι* erg. *εἰρωτῶντο*. Spr. 62, 4, 1. — *ὡς* für *πρός* findet sich nur noch als Variante an einigen Stellen, wesshalb wohl auch hier mit einigen Hsn. *ἐς* zu lesen ist. (Sch.) vgl. Di. 68, 21, 3.

§ 13. *πολυφροσύνη* wird noch aus Theog. 712 angeführt. — *ἐπαγγέλλεσθαι* eine Bekanntmachung erlassen, wie 4, 200, 1. 7, 1. gr. Spr. 52. 8, 5. — *ὑποδεκόμενον* versprechend, mit dem Ac., auch 3, 69, 3, öfter mit dem Infinitiv. Bei Attikern in dieser Bedeutung überhaupt selten. Aehnlich in beiden Constructionen bei Thuk.

§ 122 § 1. *ἐκεῖθι*. attisch *ἐκεῖ*. — *ἐς τόν*, *ἐς τὸν τόπον ὅν* würden

πάλιν ἄνω ἀπικέσθαι δῶρον ἔχοντα παρ' αὐτῆς χειρόμακτρον χρύσεον. ἀπὸ δὲ τῆς Ῥαμψινίτου καταβάσιος, ὡς πάλιν ἀπίκετο, ὁρτὴν δὴ ἀνάγειν Αἰγυπτίους ἔφασαν, τὴν καὶ ἐγὼ οἶδα ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐπιτελέοντας αὐτούς· οὐ μέντοι εἴτε δι' ἄλλο τι εἴτε διὰ ταῦτα ὁρτάζουσι 2ἔχω λέγειν. φᾶρος δὲ αὐτημερὸν ἐξυφήναντες οἱ ἱρέες κατ' ὦν ἔδησαν ἑνὸς αὐτῶν μίτρῃ τοὺς ὀφθαλμούς, ἀγαγόντες δέ μιν ἔχοντα τὸ φᾶρος ἐς ὁδὸν φέρουσαν ἐς ἱρὸν Δήμητρος αὐτοὶ ἀπαλλάσσονται ὀπίσω· τὸν δὲ ἱρέα τοῦτον καταδεδεμένον τοὺς ὀφθαλμοὺς λέγουσι ὑπὸ δύο λύκων ἄγεσθαι ἐς τὸ ἱρὸν τῆς Δήμητρος, ἀπέχον τῆς πόλιος εἴκοσι σταδίους, καὶ αὖτις ὀπίσω ἐκ τοῦ ἱροῦ ἀπάγειν μιν τοὺς λύ-

123κους ἐς τὠυτὸ χωρίον. τοῖσι μέν νυν ὑπ' Αἰγυπτίων λεγομένοισι χράσθω ὅτεῳ τὰ τοιαῦτα πιθανά ἐστι· ἐμοὶ δὲ παρὰ πάντα τὸν λόγον ὑπόκειται ὅτι τὰ λεγόμενα ὑπ' ἑκάστων ἀκοῇ γράφω. ἀρχηγετεύειν δὲ τῶν κάτω Αἰγύπτιοι λέγουσι Δήμητραν καὶ Διόνυσον. πρῶτοι δὲ καὶ τόνδε τὸν λόγον Αἰγύπτιοί εἰσι οἱ εἰπόντες ὡς ἀνθρώπου ψυχὴ ἀθάνατός ἐστι, τοῦ σώματος δὲ καταφθίνοντος ἐς ἄλλο ζῷον αἰεὶ γινόμενον ἐσδύεται, ἐπεὰν δὲ περιέλθῃ πάντα τὰ χερσαῖα καὶ τὰ θαλάσσια καὶ τὰ πετεινά, αὖτις ἐς ἀνθρώπου σῶμα γινόμενον ἐσδύνειν· τὴν περιήλυσιν δὲ αὐτῇ γίνεσθαι ἐν τρισχιλίοισι ἔτεσι. τούτῳ τῷ λόγῳ εἰσὶ οἳ Ἑλλήνων ἐχρήσαντο, οἱ μὲν πρότερον οἱ δὲ ὕστερον, ὡς ἰδίῳ ἑωυτῶν ἐόντι· τῶν ἐγὼ εἰδὼς τὰ οὐνόματα οὐ γράφω.

124 Μέχρι μέν νυν Ῥαμψινίτου βασιλέος εἶναι ἐν Αἰγύπτῳ πᾶσαν εὐνομίην ἔλεγον καὶ εὐθηνέειν Αἴγυπτον μεγάλως, μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεύσαντά σφεων Χέοπα ἐς πᾶσαν κακότητα ἐλάσαι· κατακληίσαντα γάρ μιν πάντα τὰ ἱρὰ πρῶτα μέν σφεας θυσιέων ἀπέρξαι, μετὰ δὲ ἐργάζεσθαι ἑωυτῷ κελεύειν πάντας Αἰγυπτίους. τοῖσι μὲν δὴ ἀποδεδέχθαι ἐκ τῶν λιθοτομιέων τῶν ἐν τῷ Ἀραβίῳ οὔρεϊ, ἐκ τουτέων

---

wir erwarten. (St.) Sonst ἐς τὸν ἀίδην νομιζόμενον. Aehnlich 2, 170. — τὰ μέν. gr. Spr. 46, 11, 1 u. 2.

§ 2. κατ' ὦν. Di. 68, 47, 2. — αὐτῶν bezieht sich zwar auf ἱρέες, aber vermittelst ἑνός und ὀφθαλμούς. (Arndt de pron. refl. II p. 28.) Wohl mehr aus der Vorstellung des Schriftstellers. — χωρίον ist vielleicht zu streichen. Eine hübsche Probe von der Frechheit pfäffischer Lügenhaftigkeit; eine andere 2, 131.

C. 123. ὑπόκειται liegt als massgebend und warnend der Satz zu Grunde. (Sch.) — λόγον Erzählung, Relation. — ὅτι, τοῦτο ὅτι. Spr. 65, 1, 4. — ἀκοῇ dem Gehörten gemäss. — ἀρχηγετεύειν. ἀρχηγετεῖν wird aus So. El. 83 angeführt; ἀρχηγέτης hat auch die attische Prosa. — τῶν κάτω der Unterwelt. Dies glaubten auch die Griechen. Lobeck. Agl. p. 241. — αἰεί jedes Mal, gerade. — πετεινά geflügelte Geschöpfe, auch 3, 106, scheint der attischen Prosa fremd. — περιήλυσιν, unattisch. — εἰσι οἵ. Spr. 61, 4, 5. (5, 1.) — τὰ οὐνόματα, Pherekydes und Pythagoras. (We.)

C. 124 § 1. πᾶσαν lauter, wie 2, 128. Spr. 50, 8, 6. (11, 10.) — ἐλάσαι, τὴν Αἴγυπτον. (St.) oder auch intransitiv. — ἀποδεδέχθαι, ἀπο-

ἕλκειν λίθους μέχρι τοῦ Νείλου· διαπεραιωθέντας δὲ τὸν ποταμὸν 2
πλοίοισι τοὺς λίθους ἑτέροισι ἔταξε ἐκδέκεσθαι καὶ πρὸς τὸ Λιβυκὸν
καλεύμενον οὖρος, πρὸς τοῦτο ἕλκειν. ἐργάζοντο δὲ κατὰ δέκα μυ-
ριάδας ἀνθρώπων αἰεὶ τὴν τρίμηνον ἑκάστην. χρόνον δὲ ἐγγενέσθαι
τριβομένῳ τῷ λαῷ δέκα μὲν ἔτεα τῆς ὁδοῦ κατ' ἣν εἷλκον τοὺς λί-
θους, τὴν ἔδειμαν ἔργον ἐὸν οὐ πολλῷ τέῳ ἔλασσον τῆς πυραμίδος,
ὡς ἐμοὶ δοκέειν (τῆς γὰρ μῆκος μέν εἰσι πέντε στάδιοι, εὖρος δὲ δέκα
ὀργυιαί, ὕψος δέ, τῇ ὑψηλοτάτη ἐστὶ αὐτὴ ἑωυτῆς, ὀκτὼ ὀργυιαί, λί-
θου τε ξεστοῦ καὶ ζῴων ἐγγεγλυμμένων), ταύτης τε δὴ τὰ δέκα ἔτεα 3
γενέσθαι καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ λόφου ἐπ' οὗ ἑστᾶσι αἱ πυραμίδες τῶν ὑπὸ
γῆν οἰκημάτων, τὰς ἐποιέετο θήκας ἑωυτῷ ἐν νήσῳ, διώρυχα τοῦ
Νείλου ἐσαγαγών. τῇ δὲ πυραμίδι αὐτῇ χρόνον γενέσθαι εἴκοσι ἔτεα
ποιευμένῃ, τῆς ἐστὶ πανταχῇ μέτωπον ἕκαστον ὀκτὼ πλέθρα ἐούσης τε-
τραγώνου καὶ ὕψος ἴσον, λίθου δὲ ξεστοῦ τε καὶ ἁρμοσμένου τὰ μά-
λιστα, οὐδεὶς τῶν λίθων τριήκοντα ποδῶν ἐλάσσων. ἐποιήθη δὲ 125
ὧδε αὕτη ἡ πυραμίς, ἀναβαθμῶν τρόπον, τὰς μετεξέτεροι κρόσσας οἱ
δὲ βωμίδας ὀνομάζουσι. τοιαύτην τὸ πρῶτον ἐπείτε ἐποίησαν αὐτήν,
ἤειρον τοὺς ἐπιλοίπους λίθους μηχανῇσι ξύλων βραχέων πεποιημένῃσι,
χαμᾶθεν μὲν ἐπὶ τὸν πρῶτον στοῖχον τῶν ἀναβαθμῶν ἀείροντες· ὅ-
κως δὲ ἀνίοι ὁ λίθος ἐπ' αὐτόν, ἐς ἑτέρην μηχανὴν ἐτίθετο ἑστεῶσαν
ἐπὶ τοῦ πρώτου στοίχου, ἀπὸ τούτου δὲ ἐπὶ τὸν δεύτερον εἵλκετο
στοῖχον ἐπ' ἄλλης μηχανῆς· ὅσοι γὰρ δὴ στοῖχοι ἦσαν τῶν ἀναβα- 2
θμῶν, τοσαῦται καὶ μηχαναὶ ἦσαν, εἴτε καὶ τὴν αὐτὴν μηχανήν, ἐοῦ-
σαν μίαν τε καὶ εὐβάστακτον, μετεφόρεον ἐπὶ στοῖχον ἕκαστον, ὅκως

δεδεῖχθαι, sei aufgetragen worden. (Sch.) — *ἐκ τούτων*. gr. Spr. 51, 7, 5. wie *πρὸς τοῦτο* § 2. (Lh.)

§ 2 *κατὰ δέκα* je zehn. Spr. 68, 21 (25), 4. vgl. gr. Spr. 60, 8, 4. *τῷ λαῷ*. zu 1, 84, 1. — *δέκα μέν*. Dem entspricht *τῇ δὲ πυραμίδι* § 3. (St.) — *τῆς ὁδοῦ* nach der Analogie von *δέκα στάδια τῆς ὁδοῦ* u. ä. zu 1, 178, 1. — *τήν* erg. *ὁδόν* Strasse. — *ἔδειμαν*. zu 1, 179, 1. — *ἔργον* als ein Werk. — *ἐόν* für *ἐοῦσαν*. gr. Spr. 63, 6 A. — *ἑωυτῆς*. zu 1, 193, 3. — *λίθου*, wie § 3. zu 1, 93, 1. — *ζώων*. Ein absoluter Genitiv mit *λίθου* verbunden. Aehnlich Xen. An. 2, 4, 22.

§ 3. *ταύτης* für *ταύτῃ* Reiz; es erneuert das *τῆς ὁδοῦ*. — *τῶν* — *τῶν*. gr. Spr. 50, 9, 1. — *ἐπὶ τοῦ λόφου*, aber zugleich *ὑπὸ γῆν* unter der Erde hin. wie 127. gr. Spr. 68, 45, 1. — *τάς* für *τά*. Spr. 61, 6, 4. (7, 8.) — *τῇ πυραμίδι*. Spr. u. Di. 48, 5, 3. — *πλέθρα*. *πλέθρων*? vgl. 1, 178, 1. 2, 126. 134, 1. — *οὐδείς* steht appositiv zu *λίθου*. vgl. gr. Spr. 45, 2, 3.

C. 125 § 1. *ἀναβαθμῶν τρόπον*, eine ungewöhnliche Art von Apposition nach *ὧδε*. vgl. zu 1, 195, 1. — *κρόσσαι* findet sich doch sonst in diesem Sinne nicht. — *τοὺς ἐπιλοίπους*, die mit denen sie die stufenförmigen Räume anfüllten, so dass die ganze Pyramide eine glatte Fläche darstellte. (Sch.) — *χαμᾶθεν* findet sich bei attischen Komikern, *χαμόθεν* Xen. Hell. 7, 2, 7. — *ἐπ' ἄλλης*. *ἀπ' ἄλλης*?

§ 2. *εἴτε* oder wird sich in solcher Weise nur ein Mal gesetzt nicht leicht finden. Die Richtigkeit der Stelle mag ich nicht verbürgen. — *ἐξέλοιεν*

τὸν λίθον ἐξέλοιεν· λελέχθω γὰρ ἡμῖν ἐπ' ἀμφότερα, κατά περ λέγεται. ἐξεποιήθη δ' ὦν τὰ ἀνώτατα αὐτῆς πρῶτα, μετὰ δὲ τὰ ἐχόμενα τούτων ἐξεποίευν, τελευταῖα δὲ αὐτῆς τὰ ἐπίγαια καὶ τὰ κατωτάτω ἐξεποίησαν.

Σεσήμανται δὲ διὰ γραμμάτων Αἰγυπτίων ἐν τῇ πυραμίδι ὅσα ἔς τε συρμαίην καὶ κρόμμυα καὶ σκόροδα ἀναισιμώθη τοῖσι ἐργαζο-3μένοισι· καὶ ὡς ἐμὲ εὖ μεμνῆσθαι τὰ ὁ ἑρμηνεύς μοι ἐπιλεγόμενος τὰ γράμματα ἔφη, ἑξακόσια καὶ χίλια τάλαντα ἀργυρίου τετελέσθαι. εἰ δ' ἔστι οὕτω ἔχοντα ταῦτα, κόσα οἰκὸς ἄλλα δεδαπανῆσθαί ἐστι ἔς τε σίδηρον τῷ ἐργάζοντο καὶ σιτία καὶ ἐσθῆτα τοῖσι ἐργαζομένοισι; ὁκότε χρόνον μὲν οἰκοδόμεον τὰ ἔργα τὸν εἰρημένον, ἄλλον δέ, ὡς ἐγὼ δοκέω, ἐν τῷ τοὺς λίθους ἔταμνον καὶ ἦγον καὶ τὸ ὑπὸ γῆν ὄρυ-126γμα ἐργάζοντο, οὐκ ὀλίγον χρόνον. ἐς τοῦτο δὲ ἐλθεῖν Χέοπα κακότητος ὥστε χρημάτων δεόμενον τὴν θυγατέρα τὴν ἑωυτοῦ κατίσαντα ἐπ' οἰκήματος προστάξαι πρήσσεσθαι ἀργύριον ὁκόσον δή τι· οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε ἔλεγον· τὴν δὲ τά τε ὑπὸ τοῦ πατρὸς ταχθέντα πρήσσεσθαι, ἰδίῃ δὲ καὶ αὐτὴν διανοηθῆναι μνημήιον καταλιπέσθαι καὶ τοῦ ἐσιόντος πρὸς αὐτὴν ἑκάστου δέεσθαι ὅκως ἂν αὐτῇ ἕνα λίθον ἐν τοῖσι ἔργοισι δωρέοιτο. ἐκ τούτων δὲ τῶν λίθων ἔφασαν τὴν πυραμίδα οἰκοδομηθῆναι τὴν ἐν μέσῳ τῶν τριῶν ἑστηκυῖαν, ἔμπροσθε τῆς μεγάλης πυραμίδος, τῆς ἐστι τὸ κῶλον ἕκαστον ὅλου καὶ ἡμίσεος πλέθρου.
127βασιλεῦσαι δὲ τὸν Χέοπα τοῦτον Αἰγύπτιοι ἔλεγον πεντήκοντα ἔτεα, τελευτήσαντος δὲ τούτου ἐκδέξασθαι τὴν βασιληίην τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Χεφρῆνα· καὶ τοῦτον δὲ τῷ αὐτῷ τρόπῳ διαχρᾶσθαι τῷ ἑτέρῳ τά τε ἄλλα καὶ πυραμίδα ποιῆσαι, ἐς μὲν τὰ ἐκείνου μέτρα οὐκ ἀνή-

---

abgenommen hatten von dem Gerüst. (Lg.) — *ἐπ' ἀμφότερα* beide Angaben. Thuk. 6, 60, 2: *ἐπ' ἀμφότερα εἰκάζεται.* — *λέγεται,* von den Aegyptiern. — *ἐξεποιήθη* ward ausgeschmückt und vollendet. vgl. 1, 164, 1. 2, 175, 1. 5, 62, 2. (We.) — *ἀνώτατα.* zu Thuk. 4, 110, 3. — *ἐχόμενα* für *ἑπόμενα* Bekker.

§ 3. *στοῖχον. καὶ ἐκ τοῦ δευτέρου ἐπὶ τὸν τρίτον στοῖχον* vermisst Sch. — *σεσήμανται.* Spr. 33, 3, 6. (8.) — *ὡς ἐμὲ εὖ μεμνῆσθαι* wie ich mich noch recht wohl erinnere. (Lg.) soviel (in sofern) ich mich recht erinnere. Vgl. 7, 24. (Matthiä.) Di. 55, 1, 1. Eig. wohl: so viel ich mich erinnere und genau erinnere. — *τετελέσθαι* hängt anokoluthisch von *ἔφη* ab. (Lh.) gr. Spr. 55, 4, 7. — *ὁκότε* da. gr. Spr. 54, 16, 3. — *ἄλλον δέ* erg. *ἐπόνουν* aus *οἰκοδόμεον.*

C. 126. *κακότητος.* gr. Spr. 47, 10, 3. — *πρήσσεσθαι.* gr. Spr. 52, 10, 6. — *ὁκόσον δή.* Spr. 51, 13. (15, 1.) — *τά τε — ἰδίῃ δέ.* gr. Spr. 69, 16, 6. — *ὅκως.* Regelmässig steht nach *δεῖσθαι* der Infinitiv; *ὅκως ἄν* auch 3, 44, *ὅπως* Ar. Ach. 536. Ueber *ὅκως ἄν* vgl. Herm. de part. *ἄν* p. 152. — *ἄν.* zu 1, 22, 1. — *ἐν τοῖσι. ἐπὶ τοῖσι* Werfer, Va. streicht es. — *κῶλον, μέτωπον* 2, 124, 3. vgl. 4, 62, 1. 108. (Sch.)

C. 127 § 1. *τῷ ἑτέρῳ* hängt von *τῷ αὐτῷ* ab. vgl. 3, 48, 1. 99. Spr. 48, 11, 3. (13, 8.) — *μέν.* der Ggs. fehlt: vor schwebt: aber doch auch ausgezeichnet. — *ἐκείνου* d. h. der von ihm erbauten. (Bä.)

κουσαν· ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ἐμετρήσαμεν· οὔτε γὰρ ὕπεστι οἰκήματα ὑπὸ γῆν οὔτε ἐκ τοῦ Νείλου διῶρυξ ἥκει ἐς αὐτὴν ὥσπερ ἐς τὴν ἑτέρην ῥέουσα· δι' οἰκοδομημένου δὲ αὐλῶνος ἔσω νῆσον περιρ- 2 ρέει, ἐν τῇ αὐτὸν λέγουσι κέεσθαι Χέοπα. ὑποδείμας δὲ τὸν πρῶτον δόμον λίθου Αἰθιοπικοῦ ποικίλου, τεσσεράκοντα πόδας ὑποβὰς τῆς ἑτέρης τὠυτὸ μέγαθος, ἐχομένην τῆς μεγάλης οἰκοδόμησε. ἑστᾶσι δὲ ἐπὶ λόφου τοῦ αὐτοῦ ἀμφότεραι, μάλιστα ἐς ἑκατὸν πόδας ὑψηλοῦ. βασιλεῦσαι δὲ ἔλεγον Χεφρῆνα ἓξ καὶ πεντήκοντα ἔτεα.

Ταῦτα (τὰ) ἓξ τε καὶ ἑκατὸν λογίζονται ἔτεα ἐν τοῖσι Αἰγυπτίοισί τε 128 πᾶσαν εἶναι κακότητα καὶ τὰ ἱρὰ χρόνου τοσούτου κατακληισθέντα οὐκ ἀνοιχθῆναι. τούτους ὑπὸ μίσεος οὐ κάρτα θέλουσι Αἰγύπτιοι ὀνομάζειν, ἀλλὰ καὶ τὰς πυραμίδας καλέουσι ποιμένος Φιλίτιος, ὃς τοῦτον τὸν χρόνον ἔνεμε κτήνεα κατὰ ταῦτα τὰ χωρία.

Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεῦσαι Αἰγύπτου Μυκερῖνον ἔλεγον, Χέο- 129 πος παῖδα, τῷ τὰ μὲν τοῦ πατρὸς ἔργα ἀπαδεῖν, τὸν δὲ τά τε ἱρὰ ἀνοῖξαι καὶ τὸν λεὼν τετρυμένον ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀνεῖναι πρὸς ἔργα τε καὶ θυσίας, δίκας δέ σφι πάντων βασιλέων δικαιοτάτας κρίνειν. κατὰ τοῦτο μέν νυν τὸ ἔργον ἁπάντων ὅσοι ἤδη βασιλέες ἐγένοντο Αἰγυπτίων αἰνέουσι μάλιστα τοῦτον· τά τε ἄλλα γάρ μιν κρίνειν εὖ καὶ δὴ καὶ τῷ ἐπιμεμφομένῳ ἐκ τῆς δίκης παρ' ἑωυτοῦ διδόντα ἄλλα ἀποπιμπλάναι αὐτοῦ τὸν θυμόν. ἐόντι δὲ ἠπίῳ τῷ Μυ- 2 κερίνῳ κατὰ τοὺς πολιήτας καὶ ταῦτα ἐπιτηδεύοντι πρῶτον κακῶν ἄρξαι τὴν θυγατέρα ἀποθανοῦσαν αὐτοῦ, τὸ μοῦνόν οἱ εἶναι ἐν τοῖσι οἰκίοισι τέκνον. τὸν δὲ ὑπεραλγήσαντά τε τῷ περιεπεπτώκεε πρήγματι καὶ βουλόμενον περισσότερόν τι τῶν ἄλλων θάψαι τὴν θυγατέρα, ποιήσασθαι βοῦν ξυλίνην κοίλην καὶ ἔπειτα καταχρυσώσαντά μιν ταύτην ἔσω ἐν αὐτῇ θάψαι ταύτην δὴ τὴν ἀποθανοῦσαν θυγατέρα. αὕτη 130

§ 2. ἔσω. ἔξω Schäfer. We. interpungirt: ἑτέρην, ῥέουσα δι' οἰκ. u. erklärt ἔσω introrsum. — περιρρέει, διῶρυξ. (Bä.) — κέεσθαι für κεῖσθαι Bekker öfter; Br. will überall zwar κέεται u. ἐκέετο, aber nicht κέεσθαι. — δόμον Stockwerk. zu 1, 179, 1. — λίθου. Di. 47, 8, 3. — ποικίλου. Schwarz nach Diod. 1, 64 u. Strabon 17, 808, so hart dass man Mörser daraus bereitete (eb.); auch Messer nach Her. 2, 86, 2. (Schw.) Schwarz war wohl die Grundfarbe. — ὑποβὰς τῆς niedriger (stehen geblieben) als die. (We.) ὑπόβασιν Reiz, ὑποβάσι Schäfer, ὑποβᾶσαν Sch. — τὠυτὸ μέγαθος ziehe ich zu οἰκοδόμησε erbaute sie (im Uebrigen) in gleicher Grösse. — ἐχομένην nahe. zu 1, 93, 2. — οἰκοδόμησε für οἰκοδομῆς Etienne.

C. 128. τε καί. Di 69, 70, 3. — λογίζονται, οἱ Αἰγύπτιοι, das als Hauptsubject der ganzen Erzählung vorschwebt. — χρόνου. Spr. 47, 1, 3. (2, 3) — τούτους diese beiden Könige. (Lh.) — ποιμένος Pyramiden des Hirten. gr. Spr. 47, 6, 11.

C. 129 § 1. τὸν δέ. Di. 50, 1, 10. — ἐκ τῆς. zu 1, 50, 1.

§ 2. ἀποθανοῦσαν. Spr. 50, 8 (11), 3. — τό. τήν andre Hsn. Spr. 61, 6, 4. (7, 8.) — οἱ hat Schäfer zugefügt. — τι beim adverbialen Comparativ ist ungewöhnlich. — ἔσω ἐν. zu 1, 182. vgl. 2, 169, 3.

ὧν ἡ βοῦς γῇ οὐκ ἐκρύφθη, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν φανερή, ἐν Σ
μὲν πόλι ἐοῦσα, κειμένη δὲ ἐν τοῖσι βασιληίοισι ἐν οἰκήματι ἠσκημ
νῳ· θυμιήματα δὲ παρ' αὐτῇ παντοῖα καταγίζουσι ἀνὰ πᾶσαν ἡμ
ρην, νύκτα δὲ ἑκάστην πάννυχος λύχνος παρακαίεται. ἀγχοῦ δὲ 1
βοὸς ταύτης ἐν ἄλλῳ οἰκήματι εἰκόνες τῶν παλλακέων τῶν Μυκερίν
ἑστᾶσι, ὡς ἔλεγον οἱ ἐν Σάι πόλι ἱρέες· ἑστᾶσι μὲν γὰρ ξύλινοι κ
λοσσοί, ἐοῦσαι ἀριθμὸν ὡς εἴκοσι μάλιστά κῃ, γυμναὶ ἐργασμένι
131 αἵτινες μέντοι εἰσί, οὐκ ἔχω εἰπεῖν πλὴν ἢ τὰ λεγόμενα. οἱ δέ τι
λέγουσι περὶ τῆς βοὸς ταύτης καὶ τῶν κολοσσῶν τόνδε τὸν λόγον,
Μυκερῖνος ἠράσθη τῆς ἑωυτοῦ θυγατρὸς καὶ ἔπειτα ἐμίγη οἱ ἀεκούσ
μετὰ δὲ λέγουσι ὡς ἡ παῖς ἀπήγξατο ὑπ' ἄχεος, ὁ δέ μιν ἔθαψε
τῇ βοΐ ταύτῃ, ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς τῶν ἀμφιπόλων τῶν προδουσέων τ
θυγατέρα τῷ πατρὶ ἀπέταμε τὰς χεῖρας, καὶ νῦν τὰς εἰκόνας αὐτέ
εἶναι πεπονθυίας τά περ αἱ ζωαὶ ἔπαθον. ταῦτα δὲ λέγουσι φλυ
ρέοντες, ὡς ἐγὼ δοκέω, τά τε ἄλλα καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ τὰς χεῖρ
τῶν κολοσσῶν· ταῦτα γὰρ ὦν καὶ ἡμεῖς ὠρέομεν, ὅτι ὑπὸ χρόνου τ
χεῖρας ἀποβεβλήκασι, αἳ ἐν ποσὶ αὐτέων ἐφαίνοντο ἐοῦσαι ἔτι καὶ
132 ἐμέ. ἡ δὲ βοῦς τὰ μὲν ἄλλα κατακέκρυπται φοινικέῳ εἵματι, τ
αὐχένα δὲ καὶ τὴν κεφαλὴν φαίνει, κεχρυσωμένα παχέι κάρτα χρυσ
μεταξὺ δὲ τῶν κερέων ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος μεμιμημένος ἔπεστι χρ
σεος. ἔστι δὲ ἡ βοῦς οὐκ ὀρθὴ ἀλλ' ἐν γούνασι κειμένη, μέγαθος
ὅση περ μεγάλη βοῦς ζωή. ἐκφέρεται δὲ ἐκ τοῦ οἰκήματος ἀνὰ πάν
τα ἔτεα, ἐπεὰν τύπτωνται οἱ Αἰγύπτιοι τὸν οὐκ οὐνομαζόμενον θε
ὑπ' ἐμεῦ ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι. τότε ὦν καὶ τὴν βοῦν ἐκφέρουσι
τὸ φῶς· φασὶ γὰρ δὴ αὐτὴν δεηθῆναι τοῦ πατρὸς Μυκερίνου ἀπ
θνήσκουσαν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἅπαξ μιν τὸν ἥλιον κατιδεῖν.

133 Μετὰ δὲ τῆς θυγατρὸς τὸ πάθος δεύτερα τούτῳ τῷ βασιλ
τάδε γενέσθαι· ἐλθεῖν οἱ μαντήιον ἐκ Βουτοῦς πόλιος ὡς μέλλοι
ἔτεα μοῦνον βιοὺς τῷ ἑβδόμῳ τελευτήσειν. τὸν δὲ δεινὸν ποιησάμ
νον πέμψαι ἐς τὸ μαντήιον, τῷ θεῷ ὀνείδισμα ἀντιμεμφόμενον ὅτι
μὲν αὐτοῦ πατὴρ καὶ πάτρως ἀποκληίσαντες τὰ ἱρὰ καὶ θεῶν οὐ μ
μνημένοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους φθείροντες ἐβίωσαν χρόνον ἐ

C. 130. *ἠσκημένῳ* verziert, wie 2, 169, 3. u. 3, 57, 2. (We.) Potische Bedeutung. — *πάννυχος*. zu 2, 62. — *ἐοῦσαι* zeigt dass es weibliche Gestalten waren. (Lg.) — *πλὴν ἤ*. zu 2, 111, 2.

C. 131. *ἄχος* poetisch, vereinzelt bei Xen. Kyr. 5, 5, 6. 6, 1, 37.

C. 132. *φαίνει* zeigt, hat entblösst. (Lh.) — *κεχρυσωμένα*. S
58, 3 (2), 3. (4). — *τύπτωνται*. zu 2, 61, 1. — *θεόν*, Osiris.? (We.)

C. 133 § 1. *δεινόν*. zu 1, 13. — *ὀνείδισμα* Vorwurf, wohl n hier. Sonst verbindet man *τῷ θεῷ ὀνείδισμα* mit *πέμψαι*. — *ἀντιμεμφμενον* mit der dem Orakel entgegengesetzten Beschwerde; di Compositum nur hier. — *αὐτοῦ*, unregelmässig eingeschoben. Di. 47, 9, — *ἐβίωσαν*. Di. 39 unter *βιόω*. — *ἐπί*. Di. 68, 4, 6. — *δεύτερα* ex

πολλόν, αὐτὸς δ' εὐσεβὴς ἐὼν μέλλοι ταχέως οὕτω τελευτήσειν. ἐκ δὲ τοῦ χρηστηρίου αὐτῷ δεύτερα ἐλθεῖν λέγοντα τούτων εἵνεκα καὶ συνταχύνειν αὐτῷ τὸν βίον· οὐ γὰρ ποιῆσαί μιν τὸ χρεὼν ἦν ποιέειν· 2 δεῖν γὰρ Αἴγυπτον κακοῦσθαι ἐπ' ἔτεα πεντήκοντά τε καὶ ἑκατόν, καὶ τοὺς μὲν δύο τοὺς πρὸ ἐκείνου γενομένους βασιλέας μαθεῖν τοῦτο, κεῖνον δὲ οὔ. ταῦτα ἀκούσαντα τὸν Μυκερῖνον, ὡς κατακεκριμένων ἤδη οἱ τούτων, λύχνα ποιησάμενον πολλά, ὅκως γίνοιτο νύξ, ἀνάψαντα αὐτὰ πίνειν τε καὶ εὐπαθέειν, οὔτε ἡμέρης οὔτε νυκτὸς ἀνιέντα, ἔς τε τὰ ἕλεα καὶ τὰ ἄλσεα πλανώμενον καὶ ἵνα πυνθάνοιτο εἶναι ἐνηβητήρια ἐπιτηδεώτατα. ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο θέλων τὸ μαντήιον ψευδόμενον ἀποδέξαι, ἵνα οἱ δυώδεκα ἔτεα ἀντ' ἓξ ἐτέων γένηται, αἱ νύκτες ἡμέραι ποιεύμεναι.

Πυραμίδα δὲ καὶ οὗτος ἀπελίπετο, πολλὸν ἐλάσσω τοῦ πατρός, 134 εἴκοσι ποδῶν καταδέουσαν κῶλον ἕκαστον τριῶν πλέθρων ἐούσης τετραγώνου, λίθου δὲ ἐς τὸ ἥμισυ Αἰθιοπικοῦ· τὴν δὴ μετεξέτεροί φασι Ἑλλήνων Ῥοδώπιος ἑταίρης γυναικὸς εἶναι, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. οὐδὲ ὦν οὐδὲ εἰδότες μοι φαίνονται λέγειν οὗτοι ἥτις ἦν ἡ Ῥοδῶπις· οὐ γὰρ ἂν οἱ πυραμίδα ἀνέθεσαν ποιήσασθαι τοιαύτην ἐς τὴν ταλάντων χιλιάδες ἀναρίθμητοι ὡς λόγῳ εἰπεῖν ἀναισίμωνται· πρὸς δὲ ὅτι κατ' Ἄμασιν βασιλεύοντα ἦν ἀκμάζουσα Ῥοδῶπις, ἀλλ' οὐ κατὰ τοῦτον· ἔτεσι γὰρ κάρτα πολλοῖσι ὕστερον τουτέων τῶν 2 βασιλέων τῶν τὰς πυραμίδας ταύτας λιπομένων ἦν Ῥοδῶπις, γενεὴν μὲν ἀπὸ Θρηίκης, δούλη δὲ ἦν Ἰάδμονος τοῦ Ἡφαιστοπόλιος, ἀνδρὸς Σαμίου, σύνδουλος δὲ Αἰσώπου τοῦ λογοποιοῦ. καὶ γὰρ οὗτος Ἰά-

---

μαντήια. (Lh.) Kann auch substantivirtes Neutrum sein. — *συνταχύνειν* nimmt man intransitiv: eile das Leben (zu Ende), wobei das *σύν* keine rechte Stelle hat. Vielleicht steht es transitiv (3, 71, 2) u. es ist *τὸν θεόν* als Subject zu denken: beschleunige die Gottheit das Leben. Auch 3, 72, 1 lässt es sich transitiv deuten.

§ 2. *ὡς κατακεκριμένων οἱ τούτων* überzeugt dass dies ihm zuerkannt, über ihn verhängt sei. „7, 146: *τοῖσι μὲν κατεκέκριτο θάνατος.*" (Sch.) Für den Dativ stände attisch der Genitiv. Spr. 47, 23, 2. (24, 1.) — *ἀνιέντα* 1, 94, 3. — *ἵνα* wo. (We.) — *ἐνηβητήριον* Vergnügungsort junger Leute, nur von Aelian nachgeahmt; sonst, auch bei Spätern, *ἡβητήρια.* — *ἀποδέξαι* bewirken dass. vgl. 3, 130, 1. 134, 1. — *αἱ νύκτες* zu 2, 41, 2.

C. 134 § 1. *ἀπελίπετο.* *κατελίπετο* Bekker. — *τοῦ πατρός*, *τῆς τοῦ πατρός.* (Herm. zum Vig. 55.) — *εἴκοσι — ἕκαστον* zwanzig Fuss kürzer an (der Basis) jeder Seite. (Sch.) — *τριῶν πλέθρων* lässt Sch. von *κῶλον* abhängen; natürlicher wäre: indem sie ein Viereck von drei Plethren ist. vgl. zu 1, 178, 1. — *λίθου δέ* erg. *ἐούσης.* — *οὐδὲ ὦν οὐδέ,* unattische Verbindung. Di. 69, 60, 1. — *γὰρ ἄν.* zu 1, 124, 1. — *ἀνετίθεσαν* hätten zugeschrieben, wie noch 2, 135, 2: *χρήματα ἀναθεῖναι.* (Sch.) — *ὅτι* schliesst sich wie *ἥτις* an *οὐκ εἰδότες* an. (Lh.)

§ 2. *ἦν.* ein Satz einer Apposition angefügt. Di. 59, 2, 3. — *Ἰάδμονος ἐγένετο* hatte dem I. gehört. Spr. 47, 4, 1. (6, 4.) — *διέδεξε* es

δμονος ἐγένετο, ὡς διέδεξε τῇδε οὐκ ἥκιστα· ἐπείτε γὰρ πολλάκις κηρυσσόντων Δελφῶν ἐκ θεοπροπίου ὅς βούλοιτο ποινὴν τῆς Αἰσώπου ψυχῆς ἀνελέσθαι, ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἐφάνη, Ἰάδμονος δὲ παιδὸς παῖς
135ἄλλος Ἰάδμων ἀνείλετο, οὕτω καὶ Αἴσωπος Ἰάδμονος ἐγένετο. Ῥοδῶπις δὲ ἐς Αἴγυπτον ἀπίκετο Ξάνθεω τοῦ Σαμίου κομίσαντος, ἀπικομένη δὲ κατ' ἐργασίην ἐλύθη χρημάτων μεγάλων ὑπ' ἀνδρὸς Μυτιληναίου Χαράξου τοῦ Σκαμανδρωνύμου παιδός, ἀδελφεοῦ δὲ Σαπφοῦς τῆς μουσοποιοῦ. οὕτω δὴ ἡ Ῥοδῶπις ἠλευθερώθη καὶ κατέμεινέ τε ἐν Αἰγύπτῳ καὶ κάρτα ἐπαφρόδιτος γενομένη μεγάλα ἐκτήσατο χρήματα ὡς [ἂν] εἶναι Ῥοδώπιος, ἀτὰρ οὐκ ὥς γε ἐς πυραμίδα τοιαύ-
2την ἐξικέσθαι. τῆς γὰρ τὴν δεκάτην τῶν χρημάτων ἰδέσθαι ἔστι ἔτι καὶ ἐς τόδε παντὶ τῷ βουλομένῳ, οὐδὲν δεῖ μεγάλα οἱ χρήματα ἀναθεῖναι. ἐπεθύμησε γὰρ Ῥοδῶπις μνημήιον ἑωυτῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι καταλιπέσθαι ποίημα ποιησαμένη τοῦτο τὸ μὴ τυγχάνει ἄλλῳ ἐξευρημένον καὶ ἀνακείμενον ἐν ἱρῷ, τοῦτο ἀναθεῖναι ἐς Δελφοὺς μνημόσυνον ἑωυτῆς. τῆς ὦν δεκάτης τῶν χρημάτων ποιησαμένη ὀβελοὺς βουπόρους πολλοὺς σιδηρέους, ὅσον ἐνεχώρεε ἡ δεκάτη οἱ, ἀπέπεμπε ἐς Δελφούς· οἳ καὶ νῦν ἔτι συννενέαται, ὄπισθε μὲν τοῦ βωμοῦ τὸν
3Χῖοι ἀνέθεσαν, ἀντίον δὲ αὐτοῦ τοῦ νηοῦ. φιλέουσι δέ κως ἐν τῇ Ναυκράτι ἐπαφρόδιτοι γίνεσθαι αἱ ἑταῖραι· τοῦτο μὲν γὰρ αὕτη, τῆς πέρι λέγεται ὅδε ὁ λόγος, οὕτω δή τι κλεινὴ ἐγένετο ὡς καὶ πάντες οἱ Ἕλληνες Ῥοδώπιος τοὔνομα ἐξέμαθον· τοῦτο δὲ ὕστερον ταύτης τῇ οὔνομα ἦν Ἀρχιδίκη ἀοίδιμος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα ἐγένετο, ἔσσον δὲ τῆς ἑτέρης περιλεσχήνευτος. Χάραξος δὲ ὡς λυσάμενος Ῥοδῶπιν ἀ-

---

zeigte sich, wie 3, 82, 2. 5, 124. (Sch.) gr. Spr. 61, 5, 7. — τῇδε. zu 1, 68, 2. u. 2, 104, 1. — ποινήν Sühnbusse für den Tod des Aesopos, der vom Krösos abgesandt zu Delphoi von einem Felsen hinabgeworfen war. — Ἰάδμονος δέ kann nicht füglich den Nachsatz beginnen, den ich, ein Komma statt des Puncts gesetzt, bei οὕτω anfangen lasse.

C. 135 § 1. κατ' ἐργασίην. zu ἐνεργαζόμεναι 1, 93, 1. — χρημάμάτων. Spr. 47, 16. (17.) — ὡς ἂν εἶναι Ῥ. in sofern man es etwa nur mit Rücksicht auf das Vermögen (einer Person wie) die Rh. betrachten möchte. Doch ist ἄν wohl zu streichen: als das Vermögen (einer Person wie die) der Rh. betrachtet. Denn bei einem Infinitiv dieser Kategorie ist ἄν nicht gebräuchlich. vgl. Di. 55, 1, 1. Aehnlich findet sich ὡς εἶναι zuweilen auch bei Attikern, wie Plat. Gorg. 517, b: οὐδ' ἐγὼ ψέγω τούτους, ὥς γε διακόνους εἶναι πόλεως. — Ῥοδώπιος für Ῥοδῶπιν Va. Ῥοδώπι Schäfer. — ἐξικνεῖσθαι ausreichen, ähnlich 4, 10, 2, nicht leicht so bei Attikern. — Μυτιλήνην für Μιτυλήνην Gaisford.

§ 2. τῆς für ἧς auf das folg. οἱ bezogen, wie ὅς sonst mit αὐτοῦ in Bezug steht. Spr. u. Di. 51, 5, 1. Zu übersetzen: denn da man den Zehnten ihres Vermögens. — ἐς τόδε zu dieser Zeit. Spr. 43, 4, 2. (6) — παντὶ τῷ β. gr. Spr. 50, 4, 1. — τοῦτο τό, τοιοῦτο οἷον, wie 4, 166. (St.) — τοῦτο, das zweite, epanaleptisch. zu 1, 194, 1. — βουπόρους. zu Xen. An. 7, 8, 14. — ὅσον ἐνεχώρεε so weit dazu reichte. — συννενέαται. Di. 30, 4, 10.

κνόστησε ἐς Μυτιλήνην, ἐν μέλεϊ Σαπφὼ πολλὰ κατεκερτόμησέ μιν.

Ῥοδώπιος μέν νυν πέρι πέπαυμαι, μετὰ δὲ Μυκερῖνον γενέσθαι 136 Αἰγύπτου βασιλέα ἔλεγον οἱ ἱρέες Ἄσυχιν, τὸν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ποιῆσαι τῷ Ἡφαίστῳ προπύλαια, ἐόντα πολλῷ τε κάλλιστα καὶ πολλῷ μέγιστα· ἔχει μὲν γὰρ καὶ τὰ πάντα προπύλαια τύπους τε ἐγγεγλυμμένους καὶ ἄλλην ὄψιν οἰκοδομημάτων μυρίην, ἐκεῖνα δὲ καὶ μακρῷ μάλιστα. ἐπὶ τούτου βασιλεύοντος ἔλεγον ἀμιξίης ἐούσης πολλῆς χρημάτων γενέσθαι νόμον Αἰγυπτίοισι, ἀποδεικνύντα ἐνέχυρον τοῦ πατρὸς τὸν νέκυν οὕτω λαμβάνειν τὸ χρέος· προστεθῆναι δὲ ἔτι 2 τούτῳ τῷ νόμῳ τόνδε, τὸν διδόντα τὸ χρέος καὶ ἁπάσης κρατέειν τῆς τοῦ λαμβάνοντος θήκης· τῷ δὲ ὑποτιθέντι τοῦτο τὸ ἐνέχυρον τήνδε ἐπεῖναι ζημίην, μὴ βουλομένῳ ἀποδοῦναι τὸ χρέος, μήτ' αὐτῷ [ἐκείνῳ] τελευτήσαντι εἶναι ταφῆς κυρῆσαι, μήτ' ἐν ἐκείνῳ τῷ πατρωίῳ τάφῳ μήτ' ἐν ἄλλῳ μηδενί, μήτ' ἄλλον μηδένα τῶν ἑωυτοῦ ἀπογενόμενον θάψαι. ὑπερβαλέσθαι δὲ βουλόμενον τοῦτον τὸν βασιλέα τοὺς 3 πρότερον ἑωυτοῦ βασιλέας γενομένους Αἰγύπτου μνημόσυνον πυραμίδα λιπέσθαι ἐκ πλίνθων ποιήσαντα, ἐν τῇ γράμματα ἐν λίθῳ ἐγκεκολαμμένα ἐστὶ τάδε λέγοντα. "μή με κατονοσθῇς πρὸς τὰς λιθίνας πυραμίδας· προέχω γὰρ αὐτέων τοσοῦτον ὅσον ὁ Ζεὺς τῶν ἄλλων θεῶν. κοντῷ γὰρ ὑποτύπτοντες ἐς λίμνην, ὅ τι πρόσσχοιτο τοῦ πηλοῦ τῷ κοντῷ, τοῦτο συλλέγοντες πλίνθους εἴρυσαν καί με τρόπῳ τοιούτῳ ἐξεποίησαν."

Τοῦτον μὲν τοσαῦτα ἀποδέξασθαι, μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεῦσαι 137 ἄνδρα τυφλὸν ἐξ Ἀνύσιος πόλιος, τῷ οὔνομα Ἄνυσιν εἶναι. ἐπὶ τούτου βασιλεύοντος ἐλάσαι ἐπ' Αἴγυπτον χειρὶ πολλῇ Αἰθίοπάς τε καὶ Σαβακῶν τὸν Αἰθιόπων βασιλέα. τὸν μὲν δὴ τυφλὸν τοῦτον οἴχεσθαι φεύγοντα ἐς τὰ ἕλεα, τὸν δὲ Αἰθίοπα βασιλεύειν Αἰγύπτου ἐπ' ἔτεα πεντήκοντα, ἐν τοῖσι αὐτὸν τάδε ἀποδέξασθαι· ὅκως τῶν τις Αἰγυ- 2

---

§ 3. *οὕτω δή τι.* zu 1, 163, 2. — *καὶ πάντες.* zu 1, 57, 2. — *τῇ,* ἐκείνῃ ᾗ. — *περιλεσχήνευτος.* zu 1, 153, 1. — *κατεκερτόμησε.* zu 1, 129, 1.

C. 136 § 1. *ποιῆσαι τῷ Ἡ.* Eine etwas harte Einschiebung. — *ἀμιξίης* Mangel an Verkehr, kein Credit. — *ἀποδεικνύντα, ὑποθέντα* § 2, dass man nur wenn man einsetze. vgl. Spr. 55, 2, 4. (6.) — *λαμβάνειν.* Spr. 55, 5 (6), 6. — *τό* die bezügliche, eben gesuchte.

§ 2. *καὶ ἁπάσης* nicht bloss über die Leiche sondern sogar über die ganze. — *τήνδε.* Spr. 61, 6, 2. (7, 1.) — *εἶναι* sei ihm gestattet. zu 1, 104. vgl. 2, 160, 1. — *μήτ' αὐτῷ.* Ggs. *μήτ' ἄλλον; μήτ' ἐν — μηδενί* stehen als Zwischensatz. — *ἐκείνῳ* vor *τῷ* ist wohl zu streichen. — *ἀπογενόμενον* gestorben. zu Thuk. 2, 84, 1.

§ 3. *κατονοσθῇς.* Di. 40 unter *ὄνομαι.* — *ὑποτύπτειν* einschlagen zum Untertauchen. vgl. 3, 130, 2. 6, 119, 2. (Sch.) — *πρόσσχοιτο* hängen geblieben. (Sch.) — *εἴρυσαν.* zu 1, 179, 1.

C. 137 § 1. *χειρί.* Di. 44, 1, 2. — *τὰ ἕλεα.* zu 2, 92, 1. — *τὸν Αἰθίοπα.* gr. Spr. 44, 1, 5.

πτίων ἁμάρτοι τι, κτείνειν μὲν αὐτῶν οὐδένα ἐθέλειν, τὸν δὲ κατ
μέγαθος τοῦ ἀδικήματος ἑκάστῳ δικάζειν, ἐπιτάσσοντα χώματα χοῦ
πρὸς τῇ ἑωυτῶν πόλι, ὅθεν ἕκαστος ἦν τῶν ἀδικεόντων. καὶ οὕτω ἔ
αἱ πόλιες ἐγένοντο ὑψηλότεραι· τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἐχώσθησαν ὑπ
τῶν τὰς διώρυχας ὀρυξάντων ἐπὶ Σεσώστριος βασιλέος, δεύτερα δ
ἐπὶ τοῦ Αἰθίοπος καὶ κάρτα ὑψηλαὶ ἐγένοντο. ὑψηλέων δὲ καὶ ἑτέ
ρων τασσομένων ἐν τῇ Αἰγύπτῳ πολίων, ὡς ἐμοὶ δοκέει, μάλιστα
ἐν Βουβάστι πόλις ἐξεχώσθη, ἐν τῇ καὶ ἱρὸν ἔστι Βουβάστιος ἀξια
πηγητότατον· μέζω μὲν γὰρ ἄλλα καὶ πολυδαπανώτερά ἐστι ἱρά, ἡ
δονὴ δ' ἰδέσθαι οὐδὲν τούτου μᾶλλον. ἡ δὲ Βούβαστις κατ' Ἑλλάδ
138 γλῶσσάν ἐστι Ἄρτεμις. τὸ δ' ἱρὸν αὐτῆς ὧδε ἔχει. πλὴν τῆς ἐσό
δου τὸ ἄλλο νῆσός ἐστι· ἐκ γὰρ τοῦ Νείλου διώρυχες ἐσέχουσι ο
συμμίσγουσαι ἀλλήλῃσι, ἀλλ' ἄχρι τῆς ἐσόδου τοῦ ἱροῦ ἑκατέρη ἐσέ
χει, ἡ μὲν τῇ περιρρέουσα ἡ δὲ τῇ, εὖρος ἐοῦσα ἑκατέρη ἑκατὸν πο
δῶν, δένδρεσι κατάσκιος. τὰ δὲ προπύλαια ὕψος μὲν δέκα ὀργυιέω
ἐστί, τύποισι δὲ ἑξαπήχεσι ἐσκευάδαται ἀξίοισι λόγου. ἐὸν δ' ἐν μέσ
τῇ πόλι τὸ ἱρὸν κατορᾶται πάντοθεν περιιόντι· ἅτε γὰρ τῆς πόλιο
μὲν ἐκκεχωσμένης ὑψοῦ, τοῦ δ' ἱροῦ οὐ κεκινημένου ὡς ἀρχῆθεν ἐ
2 ποιήθη, ἔσοπτον ἐστί. περιθέει δ' αὐτὸ αἱμασιὴ ἐγγεγλυμμένη τύ
ποισι, ἔστι δ' ἔσωθεν ἄλσος δενδρέων μεγίστων πεφυτευμένον περ
νηὸν μέγαν, ἐν τῷ δὴ τὤγαλμα ἔνι· εὖρος δὲ καὶ μῆκος τοῦ ἱρο
πάντῃ σταδίου ἐστί. κατὰ μὲν δὴ τὴν ἔσοδον ἐστρωμένη ἐστὶ ὁδὸς λί
θου ἐπὶ σταδίους τρεῖς μάλιστά κῃ, διὰ τῆς ἀγορῆς φέρουσα ἐς τ
πρὸς ἠῶ, εὖρος δὲ ὡς τεσσέρων πλέθρων· τῇ δὲ καὶ τῇ τῆς ὁδο
δένδρεα οὐρανομήκεα πέφυκε· φέρει δ' ἐς Ἑρμέω ἱρόν. τὸ μὲν δ
139 ἱρὸν τοῦτο οὕτω ἔχει, τέλος δὲ τῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ Αἰθίοπος ὧδε ἔ
λεγον γενέσθαι· ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε ἰδόντα αὐτὸν οἴχεσθα
φεύγοντα· ἐδόκεέ οἱ ἄνδρα ἐπιστάντα συμβουλεύειν τοὺς ἱρέας τοὺ
ἐν Αἰγύπτῳ συλλέξαντα πάντας μέσους διαταμέειν. ἰδόντα δὲ τὴν ὄ
ψιν ταύτην λέγειν αὐτὸν ὡς πρόφασίν οἱ δοκέοι ταύτην τοὺς θεοὺ

---

§ 2. *ἁμάρτοι τι.* zu 1, 122, 1. — *τὸν δέ.* zu 1, 17, 2. — *ἑωυτῶ* Spr. 58, 4, 3. — *ὅθεν ἦν.* zu 1, 111, 3. — *τῶν τὰς δ. ὀ.* 2, 108, 1. — *καὶ κάρτα.* zu 1, 71, 1. — *ὑψηλέων*, proleptisch. Spr. 57, 4 A. (4, 2.) — *τασσομένων*, attisch wäre *αἱρομένων*. — *ἡδονή* für *ἡδονῇ* Bekker: *οὐ ἔστι μᾶλλον* (*μέζων*) *ἡδονὴ ἰδέσθαι* (*ἄλλο*) *τι ἢ τοῦτο* (*τὸ ἱρόν*) vgl. gr. Spr. 61, 7, 5.

C. 138 § 1. *ἐσέχουσι.* zu 2, 11, 1. — *τῇ.* zu 2, 8, 1. — *ἐςέχει* Uebergang vom Particip zum Indicativ. zu 1, 19. — *ἐσκευάδαται.* Di. 30 4, 11. Der Plu. für den Sing Di. 63, 2, 2. — *ὑψοῦ.* Di. 66, 3, 2. — *ὡς* als ob vorherginge *ἀλλὰ μείναντος*. (St.) — *ἔςοπτον.* gr. Spr. 43, 4, 13.

§ 2. *αἱμασιή.* zu 1, 180, 1. — *ἔσωθεν.* Spr. 41, 12, 13. (14.) vg *ἔνδοθεν* 2, 68, 3. — *δενδρέων.* Spr. 47, 6. (8.) — *τὤγαλμα.* Di. 14, 10 7. — *μέν.* Dem entspricht wohl *τῇ δέ.* — *λίθου.* Di. 47, 8, 3.

C. 139 § 1. *τέλος τῆς ἀπαλλαγῆς.* zu Thuk. 7, 42, 1. — *πρόφασι* Verlockung.

προδεικνύναι, ἵνα ἀσεβήσας περὶ τὰ ἱρὰ κακόν τι πρὸς θεῶν ἢ πρὸς ἀνθρώπων λάβοι· οὐκ ὦν ποιήσειν ταῦτα, ἀλλὰ γάρ οἱ ἐξεληλυθέναι (2) τὸν χρόνον ὁκόσον κεχρῆσθαι ἄρξαντα Αἰγύπτου ἐκχωρήσειν. ἐν γὰρ τῇ Αἰθιοπίῃ ἐόντι αὐτῷ τὰ μαντήια τοῖσι χρέωνται Αἰθίοπες ἀνεῖλε ὡς δέοι αὐτὸν Αἰγύπτου βασιλεῦσαι ἔτεα πεντήκοντα. ὡς ὦν ὁ χρόνος οὗτος ἐξήιε καὶ αὐτὸν ἡ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου ἐπετάρασσε, ἑκὼν ἀπαλλάσσεται ἐκ τῆς Αἰγύπτου ὁ Σαβακώς.

140 Ὡς δ' ἄρα οἴχεσθαι τὸν Αἰθίοπα ἐξ Αἰγύπτου, αὖτις τὸν τυφλὸν ἄρχειν ἐκ τῶν ἑλέων ἀπικόμενον, ἔνθα πεντήκοντα ἔτεα νῆσον χώσας σποδῷ τε καὶ γῇ οἴκεε· ὅκως γάρ οἱ φοιτᾶν σῖτον ἄγοντας Αἰγυπτίων ὡς ἑκάστοισι προστετάχθαι σιγῇ τοῦ Αἰθίοπος, ἐς τὴν δωρεὴν κελεύειν σφέας καὶ σποδὸν κομίζειν. ταύτην τὴν νῆσον οὐδεὶς πρότερον ἐδυνάσθη Ἀμυρταίου ἐξευρεῖν, ἀλλ' ἔτεα ἐπὶ πλέω ἢ ἑπτακόσια οὐκ οἷοί τε ἦσαν αὐτὴν ἀνευρεῖν οἱ πρότεροι γενόμενοι βασιλέες Ἀμυρταίου. οὔνομα δὲ ταύτῃ τῇ νήσῳ Ἐλβώ, μέγαθος δ' ἐστὶ πάντῃ δέκα σταδίων.

141 Μετὰ δὲ τοῦτον βασιλεῦσαι τὸν ἱρέα τοῦ Ἡφαίστου, τῷ οὔνομα εἶναι Σεθών· τὸν ἐν ἀλογίῃσι ἔχειν παραχρησάμενον τῶν μαχίμων Αἰγυπτίων ὡς οὐδὲν δεησόμενον αὐτῶν, ἄλλα τε δὴ ἄτιμα ποιεῦντα ἐς αὐτοὺς καὶ σφεας ἀπελέσθαι τὰς ἀρούρας, τοῖσι ἐπὶ τῶν προτέρων βασιλέων δεδόσθαι ἐξαιρέτους ἑκάστῳ δυώδεκα ἀρούρας. μετὰ δὲ ἐπ' Αἴγυπτον ἐλαύνειν στρατὸν μέγαν Σαναχάριβον βασιλέα Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων· οὐκ ὦν δὴ ἐθέλειν τοὺς μαχίμους τῶν Αἰγυπτίων βοηθέειν. τὸν δὲ ἱρέα ἐς ἀπορίην ἀπειλημένον ἐσελθόντα ἐς τὸ μέ- (2) γαρον πρὸς τὤγαλμα ἀποδύρεσθαι οἷα κινδυνεύει παθέειν· ὀλοφυρόμενον δ' ἄρα μιν ἐπελθεῖν ὕπνον καί οἱ δόξαι ἐν τῇ ὄψι ἐπιστάντα τὸν θεὸν θαρσύνειν ὡς οὐδὲν πείσεται ἄχαρι ἀντιάζων τὸν Ἀραβίων στρατόν· αὐτὸς γάρ οἱ πέμψειν τιμωρούς. τούτοισι δή μιν πίσυνον τοῖσι ἐνυπνίοισι παραλαβόντα Αἰγυπτίων τοὺς βουλομένους οἱ ἕπεσθαι

---

§ 2. *ἀλλὰ γάρ*. Der Zusammenhang: doch da die Zeit um sei, so wolle er entweichen. — *ὁκόσον* gehört bloss zu *ἄρξαντα*. Spr. 51, 9, 2.

C. 140. *οἴκεε*, gewohnt hatte. Spr. 53, 2, 3. (8.) — *ὅκως φοιτᾶν*. gr. Spr. 55, 4, 9. — *ἄγοντας Αἰγυπτίων* Zuführende der A., von den A. — *σιγῇ τοῦ*. Di. 66, 2, 1. — *ἐς τήν* zu dem, ausser dem. — *κελεύειν, τὸν τυφλόν*. — *ἐπί*. Di. 68, 4, 6.

C. 141 § 1. *ἀλογία* Missachtung, in diesem Sinne herodoteisch. — *τῶν μαχίμων*. *τῷ μαχίμῳ* oder *τὸ μάχιμον* (*τῶν*) Abresch und Schneider. Oder vorher *ἀλογίην ἔχειν*. 6, 75, 2: *τὸ ἄλσος ἐν ἀλογίῃ ἔχων ἐνέπρησε*. (Va.) Oder auch *τοὺς μαχίμους τῶν*, wie unten u. 164. Doch lässt sich *ἔχειν* erklären: sich befinden. Di. 52, 2, 3. Ueber den Plu. *ἀλογίῃσι* Di. 44, 3, 1. — *τοῖσι, οἷσι*, auf *σφεας* bezogen. (Lh.)

§ 2. *ἀπειλημένον* für *ἀπειλημμένον* We. zu 1, 24, 2. — *ἐπελθεῖν* steht in der uneig. Bedeutung mit dem Ac. wie mit dem Da. Ueber die Sache vgl. Gesenius z. Iesaias 36, 1. (Creuzer.) — *ἀντιάζων τόν*. Di. 47, 14, 6.

3στρατοπεδεύσασθαι ἐν Πηλουσίῳ (ταύτῃ γάρ εἰσι αἱ ἐσβολαί)· ἕπεσθαι δέ οἱ τῶν μαχίμων μὲν οὐδένα ἀνδρῶν, καπήλους δὲ καὶ χειρώνακτας καὶ ἀγοραίους ἀνθρώπους. ἐνθαῦτα ἀπικομένους, τοῖσι ἐναντίοισι αὐτοῖσι ἐπιχυθέντας νυκτὸς μῦς ἀρουραίους κατὰ μὲν φαγέειν τοὺς φαρετρεῶνας αὐτέων κατὰ δὲ τὰ τόξα, πρὸς δὲ τῶν ἀσπίδων τὰ ὄχανα, ὥστε τῇ ὑστεραίῃ φευγόντων σφέων γυμνῶν ὅπλων πεσέειν πολλούς. καὶ νῦν οὗτος ὁ βασιλεὺς ἕστηκε ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου λίθινος, ἔχων ἐπὶ τῆς χειρὸς μῦν, λέγων διὰ γραμμάτων τάδε· "ἐς ἐμέ τις ὁρέων εὐσεβὴς ἔστω."

142 Ἐς μὲν τοσόνδε τοῦ λόγου Αἰγύπτιοί τε καὶ οἱ ἱρέες ἔλεγον, ἀποδεικνύντες ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέος ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸν ἱρέα τοῦτον τὸν τελευταῖον βασιλεύσαντα μίαν τε καὶ τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίας ἀνθρώπων γενεὰς γενομένας καὶ ἐν ταύτῃσι ἀρχιρέας καὶ βασιλέας ἑκατέρους τοσούτους γενομένους. καίτοι τριηκόσιαι μὲν ἀνδρῶν γενεαὶ δυνέαται μύρια ἔτεα· γενεαὶ γὰρ τρεῖς ἀνδρῶν ἑκατὸν ἔτεα ἐστί· μιῆς δὲ καὶ τεσσεράκοντα ἔτι τῶν ἐπιλοίπων γενεέων, αἳ ἐπῆσαν τῇσι τριηκοσίῃσι, ἐστὶ τεσσεράκοντα καὶ τριηκόσια καὶ χίλια 2ἔτεα. οὕτω ἐν μυρίοισί τε ἔτεσι καὶ χιλίοισι καὶ πρὸς τριηκοσίοισί τε καὶ τεσσεράκοντα ἔλεγον θεὸν ἀνθρωποειδέα οὐδένα γενέσθαι· οὐ μὲν οὐδὲ πρότερον οὐδὲ ὕστερον ἐν τοῖσι ὑπολοίποισι Αἰγύπτου βασιλεῦσι γενομένοισι ἔλεγον τοιοῦτο οὐδέν. ἐν τοίνυν τούτῳ τῷ χρόνῳ τετράκις ἔλεγον ἐξ ἠθέων τὸν ἥλιον [ἀνατεῖλαι·] ἔνθα τε νῦν καταδύεται, ἐνθεῦτεν δὶς ἐπαντεῖλαι, καὶ ἔνθεν νῦν ἀνατέλλει, ἐνθαῦτα δὶς καταδῦναι· καὶ οὐδὲν τῶν κατ' Αἴγυπτον ὑπὸ ταῦτα ἑτεροιωθῆναι, οὔτε τὰ ἐκ τῆς γῆς οὔτε τὰ ἐκ τοῦ ποταμοῦ σφι γινόμενα, οὔτε τὰ 143ἀμφὶ νούσους οὔτε τὰ κατὰ τοὺς θανάτους. πρότερον δὲ Ἑκαταίῳ τῷ λογοποιῷ ἐν Θήβῃσι γενεηλογήσαντί τε ἑωυτὸν καὶ ἀναδήσαντι

---

§ 3. *ἀπικομένους* für *ἀπικομένων*, anakoluthisch, vielleicht weil etwa *βλαβῆναι* vorschwebte, wenn nicht *ἀπικομένου* mit Bekker zu lesen ist. — *κατὰ μέν — κατὰ δέ.* Di. 68, 47, 3. — *ὅπλων* hängt von *γυμνῶν* ab. — *λίθινος.* gr. Spr. 57, 3. 3.

C. 142 § 1. *μέν.* Dem entspricht (*μέν*) — *δέ* 147, 1. (Lh.) — *τοσόνδε τοῦ λ.* gr. Spr. 47, 10, 3. Dieser Ausdruck selbst wird in der attischen Prosa kaum vorkommen. Aehnlich *ἐς τοσόνδε τοῦ χρόνου.* So. El. 961. u. *τοσόνδ' ἐς ἥβης* eb. 14. — *τὸν τελευταῖον — βασιλεύσαντα* den der als der letzte (zuletzt) König gewesen war. Spr. 57, 5, 3. vgl. 7, 142, 2 u. Thuk. 4, 38, 2. 125, 3. — *μίαν. πέντε* 2, 143, 2. — *γενομένας.* Spr. 56, 7, 2. — *τοσούτους* so viele als *γενεαί.* — *καίτοι* und doch, wohl mit Bezug auf die grosse Summe. — *δυνέαται.* zu 2, 30, 1. — *ἑκατόν.* Anders 1, 7, 2. — *γενεέων* hängt von *ἔτεα* ab. (Lh.)

§ 2. *καὶ πρός.* Spr. 68. 1, 1 (2, 2.) — *οὐ μέν.* Di. 69, 44, 1. — *οὐδὲ πρότερον* selbst nicht früher. zu Xen. An. 3, 1, 27. — *ἐξ ἠθέων* ausser (fern von) der gewohnten Stelle, *ἔξω τῆς συνηθείας* nach Thomas. Wenn nicht *ἐξ ἀηθέων* zu lesen ist. — [*ἀνατεῖλαι·*] streicht Kr.

C. 143 § 1. *ἀναδεῖν*, sonst *ἀναφέρειν* (*τὸ γένος*). (Va.) — *πατριήν*

ν πατριὴν ἐς ἑκκαιδέκατον θεὸν ἐποίησαν οἱ ἱρέες τοῦ Διὸς οἷόν τι
ὶ ἐμοὶ οὐ γενεηλογήσαντι ἐμεωυτόν· ἐσαγαγόντες ἐς τὸ μέγαρον
ω, ἐὸν μέγα, ἐξηρίθμεον δεικνύντες κολοσσοὺς ξυλίνους τοσούτους
ους περ εἶπον· ἀρχιρεὺς γὰρ ἕκαστος αὐτόθι ἵσταται ἐπὶ τῆς ἑωυ-
ῦ ζόης εἰκόνα ἑωυτοῦ· ἀριθμέοντες ὦν καὶ δεικνύντες οἱ ἱρέες ἐμοὶ
εδείκνυσαν παῖδα πατρὸς [ἑωυτῶν] ἕκαστον ἐόντα, ἐκ τοῦ ἄγχιστα
οθανόντος τῆς εἰκόνος διεξιόντες διὰ πασέων, ἐς ὃ ἀπέδεξαν ἁπά-
ς αὐτάς. Ἑκαταίῳ δὲ γενεηλογήσαντι ἑωυτὸν καὶ ἀναδήσαντι ἐς 2
καιδέκατον θεὸν ἀντεγενεηλόγησαν ἐπὶ τῇ ἀριθμήσι, οὐ δεκόμενοι
ρ' αὐτοῦ ἀπὸ θεοῦ γενέσθαι ἄνθρωπον· ἀντεγενεηλόγησαν δὲ ὧδε,
ίμενοι ἕκαστον τῶν κολοσσῶν πίρωμιν ἐκ πιρώμιος γεγονέναι, ἐς ὃ
ὺς πέντε καὶ τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίους ἀπέδεξαν κολοσσούς, πί-
ιμιν ἐκ πιρώμιος γενόμενον καὶ οὔτε ἐς θεὸν οὔτε ἐς ἥρωα ἀνέδη-
ν αὐτούς. πίρωμις δέ ἐστι κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν καλὸς κἀγαθός.
η ὦν τῶν αἱ εἰκόνες ἦσαν, τοιούτους ἀπεδείκνυσάν σφεας πάντας 144
ντας, θεῶν δὲ πολλὸν ἀπαλλαγμένους. τὸ δὲ πρότερον τῶν ἀνδρῶν
ύτων θεοὺς εἶναι τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ ἄρχοντας, οἰκέοντας ἅμα τοῖσι
θρώποισι καὶ τούτων αἰεὶ ἕνα τὸν κρατέοντα εἶναι· ὕστατον δὲ
τῆς βασιλεῦσαι Ὧρον τὸν Ὀσίριος παῖδα, τὸν Ἀπόλλωνα Ἕλληνες
νομάζουσι· τοῦτον καταπαύσαντα Τυφῶνα βασιλεῦσαι ὕστατον Αἰ-
πτου. Ὄσιρις δέ ἐστι Διόνυσος κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν.

Ἐν Ἕλλησι μέν νυν νεώτατοι τῶν θεῶν νομίζονται εἶναι Ἡρα-145
ῆς τε καὶ Διόνυσος καὶ Πάν, παρ' Αἰγυπτίοισι δὲ Πὰν μὲν ἀρ-
ιότατος καὶ τῶν ὀκτὼ τῶν πρώτων λεγομένων θεῶν, Ἡρακλῆς δὲ
ν δευτέρων τῶν δυώδεκα λεγομένων εἶναι, Διόνυσος δὲ τῶν τρίτων,
ἐκ τῶν δυώδεκα θεῶν ἐγένοντο. Ἡρακλέι μὲν δὴ ὅσα αὐτοὶ Αἰ-

---

terliches Geschlecht, unattisch. zu 1, 200. — *ἐς ἑκ. θεόν* auf den chzehnten Ahn der ein Gott sei. Her. schrieb wohl *ἕκτον καὶ δέκατον*, e er von *τρίτος καὶ δέκατος* an zu bilden pflegt. — *ἐς τὸ μ. ἔσω*, unisch. zu 2, 149, 3. — *ἑωυτῶν* haben andre Hsn. nach *ἕκαστον. τούτων?* *ἵσταται. ἱστᾷ* einige Hsn. vgl. Di. 36, 1, 2. gr. Spr. 52, 10, 6. — *ἐκ* gert zu *τῆς εἰκόνος*. gr. Spr. 47, 9, 19. — *ἐς ὅ* für *ἕως οὗ* Sruve. Dies geaucht Her. sonst nie.

§ 2. *ἐπὶ τῇ ἀριθμήσι* mit der Aufzählung. — *δεκόμενοι* anhmend, anerkennend. — *τούς* die erwähnten 2, 142, 2. — *νόμενον*. Di. 56, 9, 2. — *αὐτούς*, *τοὺς Πιρώμιας*. (Arndt de pron. refl. p. 27.)

C. 144. *τῶν*, *τούτους ὧν*. — *τοιούτους*, *καλοὺς κἀγαθούς*. — *ἀπαλγμένους*. Di. 28, 4, 5. — *τὸ πρότερον τῶν* in der Zeit vor. — *ρον*. Eine sich alt lügende Neuerung nach Voss Myth. Br. III S. 45 f. — *υφῶνα*. „So lange das Delta noch nicht gesichert war gegen den Andrang r Meereswellen, so lange kämpften die ägyptischen Götter mit dem feindligen Typhon, dem Meeressturm." Ritter Erdk. S. 880.

C. 145 § 1. *Ἡρακλέης* wird wohl auch hier zu geben sein. Di. 18, 1, — *Πάν*. Ueber ihn Voss Myth. Br. I S. 80. vgl. V S. 80. — *ἀρχαιότος καὶ τῶν*. zu *οἰκίης* 1, 99. vgl. 2, 172, 1. — *τῶν ὀκτὼ τῶν*.

γύπτιοί φασι εἶναι ἔτεα ἐς Ἄμασιν βασιλέα, δεδήλωταί μοι πρόσθε· Πανὶ δὲ ἔτι τούτων πλέονα λέγεται εἶναι, Διονύσῳ δ' ἐλάχιστα τούτων, καὶ τούτῳ πεντακισχίλια καὶ μύρια λογίζονται εἶναι ἐς Ἄμασιν 2*βασιλέα. καὶ ταῦτα Αἰγύπτιοι ἀτρεκέως φασὶ ἐπίστασθαι, αἰεί τε λογιζόμενοι καὶ αἰεὶ ἀπογραφόμενοι τὰ ἔτεα. Διονύσῳ μέν νυν τῷ ἐκ Σεμέλης τῆς Κάδμου λεγομένῳ γενέσθαι κατὰ ἑξακόσια ἔτεα καὶ χίλια μάλιστά ἐστι ἐς ἐμέ, Ἡρακλέι δὲ τῷ Ἀλκμήνης κατὰ εἰνακόσια ἔτεα· Πανὶ δὲ τῷ Πηνελόπης (ἐκ ταύτης γὰρ καὶ Ἑρμέω λέγεται γενέσθαι ὑπ' Ἑλλήνων ὁ Πάν) ἐλάσσω ἔτεά ἐστι τῶν Τρωικῶν, κατὰ*
146*τὰ ὀκτακόσια μάλιστα ἐς ἐμέ. τούτων ὦν ἀμφοτέρων πάρεστι χρᾶσθαι τοῖσί τις πείσεται λεγομένοισι μᾶλλον· ἐμοὶ δ' ὦν ἡ περὶ αὐτέων γνώμη ἀποδέδεκται. εἰ μὲν γὰρ φανεροί τε ἐγένοντο καὶ κατεγήρασαν καὶ οὗτοι ἐν τῇ Ἑλλάδι, κατά περ Ἡρακλέης ὁ ἐξ Ἀμφιτρύωνος γενόμενος καὶ δὴ καὶ Διόνυσος ὁ ἐκ Σεμέλης καὶ Πὰν ὁ ἐκ Πηνελόπης γενόμενος, ἔφη ἄν τις καὶ τούτους ἄλλους γενομένους ἄν*2*δρας ἔχειν τὰ ἐκείνων οὐνόματα τῶν προγεγονότων θεῶν· νῦν δὲ Διόνυσόν τε λέγουσι οἱ Ἕλληνες ὡς αὐτίκα γενόμενον ἐς τὸν μηρὸν ἐνερράψατο Ζεὺς καὶ ἤνεικε ἐς Νῦσαν τὴν ὑπὲρ Αἰγύπτου ἐοῦσαν ἐν τῇ Αἰθιοπίῃ, καὶ Πανός γε πέρι οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν ὅκῃ ἐτράπετο γενόμενος. δῆλα ὦν μοι γέγονε ὅτι ὕστερον ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες τούτων τὰ οὐνόματα ἢ τὰ τῶν ἄλλων θεῶν. ἀπ' οὗ δὲ ἐπύθοντο χρόνου, ἀπὸ τούτου γενεηλογέουσι αὐτέων τὴν γένεσιν.*

147 *Ταῦτα μέν νυν αὐτοὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι, ὅσα δὲ οἵ τε ἄλλοι ἄνθρωποι καὶ Αἰγύπτιοι λέγουσι ὁμολογέοντες τοῖσι ἄλλοισι κατὰ ταύτην τὴν χώρην γενέσθαι, ταῦτ' ἤδη φράσω· προσέσται δέ τι αὐτοῖσι καὶ τῆς ἐμῆς ὄψιος.*

Ἐλευθερωθέντες Αἰγύπτιοι μετὰ τὸν ἱρέα τοῦ Ἡφαίστου βασιλεύσαντα (οὐδένα γὰρ χρόνον οἷοί τε ἦσαν ἄνευ βασιλέος διαιτᾶσθαι) ἐστήσαντο δυώδεκα βασιλέας, δυώδεκα μοίρας δασάμενοι Αἴγυπτον

---

zu 2, 124, 3. — *ἐκ τῶν.* zu 1, 7, 2. — *Ἡρακλέει.* zu 1, 84, 1. — *τῶν Τρωικῶν, ἢ τοῖς Τρωικοῖς.* Spr. 47, 26. (27, 1.)

C. 146 § 1. *τούτων* hängt von *τοῖσι- τούτοις οἷς* ab. — *ἀμφοτέρων,* hellenischer u. ägyptischer Ansichten: es steht frei von den beiderseitigen Ansichten derer sich zu bedienen von deren Darstellung (*λεγομένοις*) man sich überzeugen mag. — *οὗτοι,* Dionysos und Pan, nach dem Zwischensatze durch die Namen selbst wieder aufgenommen. — *φανεροὶ ἐγένοντο* unter den Menschen erschienen, aufgetreten wären. — *ἔφη ἄν* hätte (wohl schon) Jemand gesagt; *φαίη ἄν* würde er sagen. — *καὶ τούτους* dass auch diese verschieden gewesen (von den gleichnamigen Gottheiten), obgleich Menschen u. s. w. Als Ggs. der Gottheit ist *ἀνήρ* oft schlechtweg (männlicher) Mensch. — *τῶν πρ. θεῶν* steht appositiv zu *ἐκείνων.* zu Xen. An. 7, 5, 3.

§ 2. *αὐτίκα* wie sonst *εὐθύς* auch 2, 147, 2. 7, 220, 2 u. zu 1, 79 1. — *ἐνερράψατο.* Voss Myth. Br. IV S. 10. 137. — *δῆλα.* zu 1, 4, 1.

πᾶσαν. οὗτοι ἐπιγαμίας ποιησάμενοι ἐβασίλευον νόμοισι τοισίδε χρε-2 ώμενοι, μήτε καταιρέειν ἀλλήλους μήτε πλέον τι δίζησθαι ἔχειν τὸν ἕτερον τοῦ ἑτέρου, εἶναί τε φίλους τὰ μάλιστα. τῶνδε δὲ εἵνεκα τοὺς νόμους τούτους ἐποιεῦντο, ἰσχυρῶς περιστέλλοντες· ἐκέχρηστό σφι κατ' ἀρχὰς αὐτίκα ἐνισταμένοισι ἐς τὰς τυραννίδας τὸν χαλκέῃ φιάλῃ σπείσαντα αὐτέων ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου, τοῦτον ἁπάσης βασιλεύσειν Αἰγύπτου· ἐς γὰρ δὴ τὰ πάντα ἱρὰ συνελέγοντο. καὶ δή σφι148 μνημόσυνα ἔδοξε λιπέσθαι κοινῇ, δόξαν δέ σφι ἐποιήσαντο λαβύρινθον, ὀλίγον ὑπὲρ τῆς λίμνης τῆς Μοίριος κατὰ κροκοδείλων καλεομένην πόλιν μάλιστά κῃ κείμενον· τὸν ἐγὼ ἤδη εἶδον λόγου μέζω. εἰ γάρ τις τὰ ἐξ Ἑλλήνων τείχεά τε καὶ ἔργων ἀπόδεξιν συλλογίσαιτο, ἐλάσσονος πόνου τε ἂν καὶ δαπάνης φανείη ἐόντα τοῦ λαβυρίνθου τούτου. καίτοι ἀξιόλογός γε καὶ ὁ ἐν Ἐφέσῳ ἐστὶ νηὸς καὶ ὁ ἐν Σάμῳ. ἦσαν μέν νυν καὶ αἱ πυραμίδες λόγου μέζονες καὶ πολλῶν ἑκά-2 στη αὐτέων Ἑλληνικῶν ἔργων καὶ μεγάλων ἀνταξίη· ὁ δὲ δὴ λαβύρινθος καὶ τὰς πυραμίδας ὑπερβάλλει. τοῦ γὰρ δυώδεκα μέν εἰσι αὐλαὶ κατάστεγοι, ἀντίπυλοι ἀλλήλῃσι, ἓξ μὲν πρὸς βορέην ἓξ δὲ πρὸς νότον τετραμμέναι, συνεχέες· τοῖχος δὲ ἔξωθεν ὠυτός σφεας περιέργει. οἰκήματα δ' ἔνεστι διπλᾶ, τὰ μὲν ὑπόγαια τὰ δὲ μετέωρα ἐπ' ἐκείνοισι, τρισχίλια ἀριθμόν, πεντακόσια καὶ χίλια ἑκάτερα. τὰ3 μέν νυν μετέωρα τῶν οἰκημάτων αὐτοί τε ὡρέομεν διεξιόντες καὶ αὐτοὶ θεησάμενοι λέγομεν, τὰ δὲ αὐτέων ὑπόγαια λόγοισι ἐπυνθανόμεθα· οἱ γὰρ ἐπεστεῶτες τῶν Αἰγυπτίων δεικνύναι αὐτὰ οὐδαμῶς ἤθελον, φάμενοι θήκας αὐτόθι εἶναι τῶν τε ἀρχὴν τὸν λαβύρινθον τοῦτον οἰκοδομησαμένων βασιλέων καὶ τῶν ἱρῶν κροκοδείλων. οὕτω τῶν μὲν κάτω πέρι οἰκημάτων ἀκοῇ παραλαβόντες λέγομεν, τὰ δὲ ἄνω μέζονα ἀνθρωπηίων ἔργων αὐτοὶ ὡρέομεν· αἵ τε γὰρ ἔξοδοι διὰ τῶν στε-4 γέων καὶ οἱ εἱλιγμοὶ διὰ τῶν αὐλέων, ἐόντες ποικιλώτατοι, θῶμα

C. 147 § 1. *δυώδεκα* für *ἐς δυώδεκα* zwei Hsn. Di. 46, 15 A. vgl. zu 2, 4, 1.

§ 2. *καταιρέειν*, der Inf. durch *νόμος* veranlasst. vgl. Spr. 50 5. (6), 6. — *τὰ μάλιστα. ἐς τὰ μ.* Sch. vgl. zu 1, 20. — *περιστέλλοντες.* zu 1, 98, 1. vgl 3, 31, 3. 82, 3. 4, 80, 2. (Sch.)

C. 148 § 1. *δόξαν.* gr. Spr. u. Di. 56, 9, 5. (4.) — *κροκοδείλων πόλιν*, Arsinoe seit Ptolemäos Philadelphos, Ruinen bei Medinat el Fayoum. — *ἤδη* sogar meint Sch., es mit *μέζω* verbindend. vgl. 8, 106, 2. An beiden Stellen könnte man *ἢ δή* vermuthen. vgl. Od. *α*, 253. Eu. Hik. 423. — *τὰ ἐξ Ἑ.* die von H. erbauten, ungewöhnlich. — *πόνου.* Eu. Phö. 719: *τοῦθ' ὁρῶ πολλοῦ πόνου.* (Matthiä.) gr. Spr. 47, 6, 11. — *τοῦ, ἢ ὁ.*

§ 2. *τοῦ γάρ.* Di. 50, 1, 2. — *ὠυτός* für *ὁ αὐτός* Br., weil Her. sonst nie *ὁ αὐτός* sagt. — *πεντακόσια καὶ χίλια* für *πεντακοσίων καὶ χιλίων* Sch. — *ἑκάτερα*, die unter wie die über der Erde.

§ 3. *ὡρέομεν. ὡρῶμεν* hier wie unten u. 2, 150, 1 Lh. — *αὐτέων.* Di. 47, 9, 8.

§ 4. *εἱλιγμοί* für *ἑλ.* Bekker. — *μυρίον.* gr. Spr. 24, 2, 11.

μυρίον παρείχοντο ἐξ αὐλῆς τε ἐς τὰ οἰκήματα διεξιοῦσι καὶ ἐκ :
οἰκημάτων ἐς παστάδας, ἐς στέγας τε ἄλλας ἐκ τῶν παστάδων καὶ
αὐλὰς ἄλλας ἐκ τῶν οἰκημάτων. ὀροφὴ δὲ πάντων τούτων λιθ
κατά περ οἱ τοῖχοι, οἱ δὲ τοῖχοι τύπων ἐγγεγλυμμένων πλέοι, αι
δὲ ἑκάστη περίστυλος λίθου λευκοῦ ἁρμοσμένου τὰ μάλιστα. τῆς
γωνίης τελευτῶντος τοῦ λαβυρίνθου ἔχεται πυραμὶς τεσσερακοντόργυιι
ἐν τῇ ζῷα μεγάλα ἐγγέγλυπται· ὁδὸς δ' ἐς αὐτὴν ὑπὸ γῆν πεποίητ

149 Τοῦ δὲ λαβυρίνθου τούτου ἐόντος τοιούτου θῶυμα ἔτι μέζ
παρέχεται ἡ Μοίριος καλεομένη λίμνη, παρ' ἣν ὁ λαβύρινθος οὔτ
οἰκοδόμηται· τῆς τὸ περίμετρον τῆς περιόδου εἰσὶ στάδιοι ἑξακόσι
καὶ τρισχίλιοι, σχοίνων ἑξήκοντα ἐόντων, ἴσοι καὶ αὐτῆς Αἰγύπτου 1
παρὰ θάλασσαν. κέεται δὲ μακρὴ ἡ λίμνη πρὸς βορέην τε καὶ νότο
2ἐοῦσα βάθος τῇ βαθυτάτῃ αὐτὴ ἑωυτῆς πεντηκοντόργυιος. ὅτι δὲ χει
ροποίητός ἐστι καὶ ὀρυκτή, αὐτὴ δηλοῖ· ἐν γὰρ μέσῃ τῇ λίμνῃ μάλι
στά κῃ ἑστᾶσι δύο πυραμίδες, τοῦ ὕδατος ὑπερέχουσαι πεντήκον
ὀργυιὰς ἑκατέρη, καὶ τὸ κατ' ὕδατος οἰκοδόμηται ἕτερον τοσοῦτο κ
ἐπ' ἀμφοτέρῃσι ἔπεστι κολοσσὸς λίθινος κατήμενος ἐν θρόνῳ. οὕτ
αἱ μὲν πυραμίδες εἰσὶ ἑκατὸν ὀργυιέων, αἱ δ' ἑκατὸν ὀργυιαὶ δίκαι
εἰσι στάδιον ἑξάπλεθρον, ἑξαπέδου μὲν τῆς ὀργυιῆς μετρεομένης κ
τετραπήχεος, τῶν ποδῶν μὲν τετραπαλαίστων ἐόντων, τοῦ δὲ πήχε
3ἑξαπαλαίστου. τὸ δὲ ὕδωρ τὸ ἐν τῇ λίμνῃ αὐτιγενὲς μὲν οὐκ ἔσ
(ἄνυδρος γὰρ δὴ δεινῶς ἐστι ταύτῃ), ἐκ τοῦ Νείλου δὲ κατὰ διώρυ
ἐσῆκται, καὶ ἓξ μὲν μῆνας ἔσω ῥέει ἐς τὴν λίμνην, ἓξ δὲ μῆνας ἔξ
ἐς τὸν Νεῖλον αὖτις. καὶ ἐπεὰν μὲν ἐκρέῃ ἔξω, ἡ δὲ τότε τοὺς :
μῆνας ἐς τὸ βασιλήιον καταβάλλει ἐπ' ἡμέρην ἑκάστην τάλαντον ἀργ
ρίου ἐκ τῶν ἰχθύων, ἐπεὰν δὲ ἐσίῃ τὸ ὕδωρ ἐς αὐτήν, εἴκοσι μνέα

150ἔλεγον δὲ οἱ ἐπιχώριοι καὶ ὡς ἐς τὴν Σύρτιν τὴν ἐν Λιβύῃ ἐκδιδ
ἡ λίμνη αὕτη ὑπὸ γῆν, τετραμμένη τὸ πρὸς ἑσπέρην ἐς τὴν μεσόγαι
παρὰ τὸ οὖρος τὸ ὑπὲρ Μέμφιος. ἐπείτε δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτ
οὐκ ὥρεον τὸν χοῦν οὐδαμοῦ ἐόντα, ἐπιμελὲς γάρ δή μοι ἦν, εἰρόμ
τοὺς ἄγχιστα οἰκέοντας τῆς λίμνης ὅκου εἴη ὁ χοῦς ὁ ἐξορυχθείς.
δὲ ἔφρασάν μοι ἵνα ἐξεφορήθη καὶ εὐπετέως ἔπειθον· ᾔδεα γὰρ λ

C. 149 § 1, ἴσοι καί. Spr. 69, 28, 3. (32, 5.) — τὸ παρὰ θάλασσα
2, 7. — ἑωυτῆς. zu 1, 193, 3.

§ 2. τὸ κατ' ὕδατος der Bau unter dem Wasser. — ἕτερον τ
σοῦτο eben so hoch (tief). zu 1, 120, 4. — δίκαιαι volle. Der Ar
tikel konnte hier nicht wiederholt werden: δίκαιαι οὖσαι. — ἑξαπέδου a
sechsfüssige gemessen. — καί oder. (La.)

§ 3. αὐτιγενές dort selbst entstanden. vgl. 4, 48, 2. ·
ἄνυδρος erg. ἡ γῆ. — ἔσω ἐς, etwas anders als 2, 143, 1. — ἡ δέ. 2
1, 17, 2. — καταβάλλει trägt ein, sonst von Menschen: entrichtet.

C. 150 § 1. ἔλεγον. gr. Spr. 53, 2, 1. — ἐπιμελές μοι ἦν, ὁρῶ
τὸν χοῦν. (Sch.) — εἰρόμην für ἠρόμην. We. — ἵνα wohin. vgl. D
66, 3, 2.

γῳ καὶ ἐν Νίνῳ τῇ Ἀσσυρίων πόλι γενόμενον ἕτερον τοιοῦτο. τὰ γὰρ Σαρδαναπάλλου τοῦ Νίνου βασιλέος χρήματα, ἐόντα μεγάλα καὶ φυλασσόμενα ἐν θησαυροῖσι καταγαίοισι, ἐπενόησαν κλῶπες ἐκφορῆσαι. ἐκ δὴ ὤν τῶν σφετέρων οἰκίων ἀρξάμενοι οἱ κλῶπες ὑπὸ γῆν 2 σταθμεόμενοι ἐς τὰ βασιλήια οἰκία ὤρυσσον, τὸν δὲ χοῦν τὸν ἐκφορεόμενον ἐκ τοῦ ὀρύγματος, ὅκως γίνοιτο νύξ, ἐς τὸν Τίγριν ποταμόν, παραρρέοντα τὴν Νίνον, ἐξεφόρεον, ἐς ὃ κατεργάσαντο ὅ τι ἐβούλοντο. τοιοῦτον ἕτερον ἤκουσα καὶ τὸ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ λίμνης ὄρυγμα γενέσθαι, πλὴν οὐ νυκτὸς ἀλλὰ μετ' ἡμέρην ποιεύμενον· ὀρύσσοντας γὰρ τὸν χοῦν τοὺς Αἰγυπτίους ἐς τὸν Νεῖλον φορέειν· ὁ δὲ ὑπολαμβάνων ἔμελλε διαχέειν. ἡ μέν νυν λίμνη αὕτη οὕτω λέγεται ὀρυχθῆναι.

Τῶν δὲ δυώδεκα βασιλέων δικαιοσύνῃ χρεωμένων, ἀνὰ χρόνον 151 ὡς ἔθυσαν ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἡφαίστου, τῇ ὑστάτῃ τῆς ὁρτῆς μελλόντων κατασπείσειν ὁ ἀρχιρεὺς ἐξήνεικέ σφι φιάλας χρυσέας, τῇσί περ ἐώθεσαν σπένδειν, ἁμαρτὼν τοῦ ἀριθμοῦ, ἕνδεκα δυώδεκα ἐοῦσι. ἐνθαῦτα ὡς οὐκ εἶχε φιάλην ὁ ἔσχατος ἑστεὼς αὐτέων Ψαμμίτιχος, περιελόμενος τὴν κυνέην ἐοῦσαν χαλκέην ὑπέσχε τε καὶ ἔσπενδε. κυνέας δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἅπαντες ἐφόρεόν τε βασιλέες καὶ ἐτύγχανον τότε ἔχοντες. Ψαμμίτιχος μέν νυν οὐδενὶ δολερῷ νόῳ χρεώμενος ὑπέσχε τὴν κυνέην· 2 οἱ δὲ ἐν φρενὶ λαβόντες τό τε ποιηθὲν ἐκ Ψαμμιτίχου καὶ τὸ χρηστήριον ὅ τι ἐκέχρηστό σφι, τὸν χαλκέῃ σπείσαντα αὐτῶν φιάλῃ τοῦτον βασιλέα ἔσεσθαι μοῦνον Αἰγύπτου, ἀναμνησθέντες τοῦ χρησμοῦ κτεῖναι μὲν οὐκ ἐδικαίωσαν Ψαμμίτιχον, ὡς ἀνεύρισκον βασανίζοντες ἐξ οὐδεμιῆς προνοίης αὐτὸ ποιήσαντα, ἐς δὲ τὰ ἕλεα ἔδοξέ σφι διῶξαι, ψιλώσαντας τὰ πλεῖστα τῆς δυνάμιος, ἐκ δὲ τῶν ἑλέων ὁρμεώμενον μὴ ἐπιμίσγεσθαι τῇ ἄλλῃ Αἰγύπτῳ. τὸν δὲ Ψαμμίτιχον τοῦτον 152 πρότερον φεύγοντα τὸν Αἰθίοπα Σαβακών, ὅς οἱ τὸν πατέρα Νεκὼν ἀπέκτεινε, τοῦτον φεύγοντα τότε ἐς Συρίην, ὡς ἀπαλλάχθη ἐκ τῆς ὄψιος τοῦ ὀνείρου ὁ Αἰθίοψ, κατήγαγον Αἰγυπτίων οὗτοι οἳ ἐκ νομοῦ τοῦ Σαΐτεω εἰσί. μετὰ δέ, βασιλεύοντα τὸ δεύτερον πρὸς τῶν ἕνδεκα βασιλέων καταλαμβάνει μιν διὰ τὴν κυνέην φεύγειν ἐς τὰ

§ 2. *καὶ τό. καὶ κατὰ τό?* — *ἔμελλε* es war natürlich dass er, wie 1, 119, 4.

C. 151 § 1. *ἔσχατος* prädicativ: der zuletzt stehende. gr. Spr. 50, 12, 1. — *Ψαμμίτιχος*, Psemetek.

§ 2. *φρενὶ λαβόντες* ohne *ἐν* 9, 10, 1; beides unattisch. — *ἀναμνησθέντες τοῦ χρησμοῦ*, epanaleptischer Pleonasmos, wie bei Her. oft, auf den mündlichen Vortrag berechnet. vgl. 2, 152, 1. — *οὐκ ἐδικαίωσαν*. Di. 67, 1, 2. vgl. 55, 3, 15. — *αὐτό* für *αὐτόν* Kr. Bekker will *ποιήσαντα τὰ ἐποίησε*. — *μὴ ἐπιμίσγεσθαι* hängt noch von *ἔδοξέ σφι* ab: sie beschlossen dass er nicht verkehren solle. gr. Spr. 67, 7, 5. vgl. 4, 68, 2.

C. 152 § 1. *ἐκ* in Folge. Spr. 68, 13, 6. (17, 7.) Ueber die Sache 2, 141, 2. — *καταλαμβάνει*. zu 2, 66, 1. Mit dem Infinitiv bei Her. oft, wie 3, 118, 1. 4, 105, 1. 6, 103, 1.

ἕλεα. ἐπιστάμενος ὢν ὡς περιυβρισμένος εἴη πρὸς αὐτῶν, ἐπενόει
2τίσασθαι τοὺς διώξαντας. πέμψαντι δέ οἱ ἐς Βουτοῦν πόλιν ἐς τὸ
χρηστήριον τῆς Λητοῦς, ἔνθα δὴ Αἰγυπτίοισι ἔστι μαντήιον ἀψευδέ-
στατον, ἦλθε χρησμὸς ὡς τίσις ἥξει ἀπὸ θαλάσσης χαλκέων ἀνδρῶν
ἐπιφανέντων. καὶ τῷ μὲν δὴ ἀπιστίη μεγάλη ὑπεκέχυτο χαλκέους οἱ
ἄνδρας ἥξειν ἐπικούρους· χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος ἀναγκαίη
κατέλαβε Ἴωνάς τε καὶ Κᾶρας ἄνδρας κατὰ ληίην ἐκπλώσαντας ἀπε-
3νειχθῆναι ἐς Αἴγυπτον, ἐκβάντας δὲ ἐς γῆν καὶ ὁπλισθέντας χαλκῷ
ἀγγέλλει τῶν τις Αἰγυπτίων ἐς τὰ ἕλεα ἀπικόμενος τῷ Ψαμμιτίχῳ,
ὡς οὐκ ἰδὼν πρότερον χαλκῷ ἄνδρας ὁπλισθέντας, ὡς χάλκεοι ἄν-
δρες ἀπιγμένοι ἀπὸ θαλάσσης λεηλατεῦσι τὸ πεδίον. ὁ δὲ μαθὼν
τὸ χρηστήριον ἐπιτελεύμενον φίλα τε τοῖσι Ἴωσι καὶ Καρσὶ ποιέεται,
καί σφεας μεγάλα ὑπισχνεύμενος πείθει μετ' ἑωυτοῦ γενέσθαι. ὡς
δὲ ἔπεισε, οὕτω ἅμα τοῖσι [μετ' ἑωυτοῦ] βουλομένοισι Αἰγυπτίοισι
καὶ τοῖσι ἐπικούροισι καταιρέει τοὺς βασιλέας.

153 Κρατήσας δὲ Αἰγύπτου πάσης ὁ Ψαμμίτιχος ἐποίησε τῷ Ἡφαί-
στῳ προπύλαια ἐν Μέμφι τὰ πρὸς νότον ἄνεμον τετραμμένα, αὐλήν
τε τῷ Ἄπι, ἐν τῇ τρέφεται, ἐπεὰν φανῇ, ὁ Ἄπις, οἰκοδόμησε ἐναν-
τίον τῶν προπυλαίων, πᾶσάν τε περίστυλον ἐοῦσαν καὶ τύπων πλέην·
ἀντὶ δὲ κιόνων ὑπεστᾶσι κολοσσοὶ δυωδεκαπήχεες τῇ αὐλῇ. ὁ δὲ Ἆπις
154κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσάν ἐστι Ἔπαφος. τοῖσι δὲ Ἴωσι καὶ τοῖσι
Καρσὶ τοῖσι συγκατεργασαμένοισι αὐτῷ ὁ Ψαμμίτιχος δίδωσι χώρους
ἐνοικῆσαι ἀντίους ἀλλήλων, τοῦ Νείλου τὸ μέσον ἔχοντος· τοῖσι οὐ-
νόματα ἐτέθη Στρατόπεδα. τούτους τε δή σφι τοὺς χώρους δίδωσι
καὶ τἆλλα τὰ ὑπέσχετο πάντα ἀπέδωκε. καὶ δὴ καὶ παῖδας παρέβαλε
αὐτοῖσι Αἰγυπτίους τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν ἐκδιδάσκεσθαι· ἀπὸ δὲ
τούτων ἐκμαθόντων τὴν γλῶσσαν οἱ νῦν ἑρμηνέες ἐν Αἰγύπτῳ γεγό-
νασι. οἱ δὲ Ἴωνές τε καὶ οἱ Κᾶρες τούτους τοὺς χώρους οἴκησαν
2χρόνον ἐπὶ πολλόν· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ χῶροι πρὸς θαλάσσης ὀλίγον
ἔνερθε Βουβάστιος πόλιος ἐπὶ τῷ Πηλουσίῳ καλευμένῳ στόματι τοῦ
Νείλου. τούτους μὲν δὴ χρόνῳ ὕστερον βασιλεὺς Ἄμασις ἐξαναστή-
σας ἐνθεῦτεν κατοίκισε ἐς Μέμφιν, φυλακὴν ἑωυτοῦ ποιεύμενος πρὸς
Αἰγυπτίων· τούτων δὲ οἰκισθέντων ἐν Αἰγύπτῳ, οἱ Ἕλληνες οὕτω

---

§ 2. ἥξει οἱ ἀπό Schäfer — ἀπιστίη ὑποκέχυτο, eine ungewöhnliche Phrase, mit dem Inf. vgl. Spr. 50, 5 (6), 6; ohne μή gr. Spr. 67, 12, 5. — ἐκβάντας ἀγγέλλει ὡς ληλατεῦσι, eine Anticipation: berichtet dass Gelandete verheeren. Spr. 61, 5 A. (6, 2.) — φίλα ποιέεται, eine ungewöhnliche Redensart, noch 5, 37. — μετ' ἑωυτοῦ, das zweite, ist wohl zu streichen.

C. 153. Ἆπις, Sinnbild des ackernden Osiris. (Voss Myth. III S. 39.)

C. 154 § 1. δίδωσι. Di. 36, 1, 2. — παρέβαλε übergab. vgl. 7, 10, 8. (Sch.) Ungewöhnlich. — ἐκδιδάσκεσθαι. Spr. 55, 3, 10. (20.) — ἐπί. Di. 68, 4, 6.

§ 2. Ἄμασις Aahmes. — πρός von Seiten d. h. gegen. — οἱ

ἐπιμισγόμενοι τούτοισι τὰ περὶ Αἴγυπτον γινόμενα, ἀπὸ Ψαμμιτίχου βασιλέος ἀρξάμενοι, πάντα καὶ τὰ ὕστερον ἐπιστάμεθα ἀτρεκέως· πρῶτοι γὰρ οὗτοι ἐν Αἰγύπτῳ ἀλλόγλωσσοι κατοικίσθησαν. ἐξ ὧν δὲ ἐξανέστησαν χώρων, ἐν τούτοισι δὴ οἵ τε ὁλκοὶ τῶν νεῶν καὶ τὰ ἐρείπια τῶν οἰκημάτων τὸ μέχρι ἐμεῦ ἦσαν.

Ψαμμίτιχος μέν νυν οὕτω ἔσχε Αἴγυπτον, τοῦ δὲ χρηστηρίου τοῦ 155 ἐν Αἰγύπτῳ πολλὰ ἐπεμνήσθην ἤδη, καὶ δὴ λόγον περὶ αὐτοῦ ὡς ἀξίου ἐόντος ποιήσομαι. τὸ γὰρ χρηστήριον τοῦτο τὸ ἐν Αἰγύπτῳ ἔστι μὲν Λητοῦς ἱρόν, ἐν πόλι δὲ μεγάλῃ ἱδρυμένον κατὰ τὸ Σεβεννυτικὸν καλεύμενον στόμα τοῦ Νείλου, ἀναπλέοντι ἀπὸ θαλάσσης ἄνω. οὔνομα δὲ τῇ πόλι ταύτῃ ὅκου τὸ χρηστήριόν ἐστι Βουτώ, ὡς καὶ πρότερον οὐνόμασταί μοι. ἱρὸν δὲ ἔστι ἐν τῇ Βουτοῖ ταύτῃ Ἀπόλλωνος καὶ Ἀρτέμιδος. καὶ ὅ γε νηὸς τῆς Λητοῦς, ἐν τῷ δὴ τὸ χρη- 2 στήριον ἔνι, αὐτός τε τυγχάνει ἐὼν μέγας καὶ τὰ προπύλαια ἔχει ἐς ὕψος δέκα ὀργυιέων. τὸ δέ μοι τῶν φανερῶν ἦν θῶυμα μέγιστον παρεχόμενον φράσω. ἔστι ἐν τῷ τεμένεϊ τούτῳ Λητοῦς νηὸς ἐξ ἑνὸς λίθου πεποιημένος ἔς τε ὕψος καὶ ἐς μῆκος καὶ τοῖχος ἕκαστος τούτοισι ἴσος· τεσσεράκοντα πηχέων τουτέων ἕκαστόν ἐστι. τὸ δὲ καταστέγασμα τῆς ὀροφῆς ἄλλος ἐπικέεται λίθος, ἔχων τὴν παρωροφίδα τετράπηχυν. οὕτω μέν νυν ὁ νηὸς τῶν φανερῶν μοι τῶν περὶ τοῦτο 156 τὸ ἱρόν ἐστι θωυμαστότατον, τῶν δὲ δευτέρων νῆσος ἡ Χέμμις καλευμένη ἔστι μὲν ἐν λίμνῃ βαθέῃ καὶ πλατέῃ κειμένη παρὰ τὸ ἐν Βουτοῖ ἱρόν, λέγεται δὲ ὑπ᾽ Αἰγυπτίων εἶναι αὕτη ἡ νῆσος πλωτή. αὐτὸς μὲν ἔγωγε οὔτε πλέουσαν οὔτε κινηθεῖσαν εἶδον, τέθηπα δὲ ἀκούων εἰ νῆσος ἀληθέως ἐστὶ πλωτή. ἐν δὴ ὦν ταύτῃ νηός τε Ἀπόλλωνος μέγας ἔνι καὶ βωμοὶ τριφάσιοι ἐνιδρύαται, ἐμπεφύκασι δ᾽ ἐν αὐτῇ φοίνικές τε συχνοὶ καὶ ἄλλα δένδρεα καὶ καρποφόρα καὶ ἄφορα πολλά. λόγον δὲ τόνδε ἐπιλέγοντες οἱ Αἰγύπτιοί φασι εἶναι αὐτὴν 2

Ἕλληνες ἐπιστάμεθα. Spr. 50, 6 (8), 3. — ἀλλόγλωσσοι findet sich erst bei Spätern wieder. Von den Söhnen Jacobs hätte also Her. nichts gewusst. — δή. δέ Eltz; doch ist δή hier sehr bezeichnend.

C. 155 § 1. ἔσχε. zu 1, 7, 2. — πολλά häufig. gr. Spr. 47, 11, 4. vgl. 6, 136. — καὶ δή, wie 169, 2 — Ἀπόλλωνος. Voss Myth. Br. III S. 49 ff.

§ 2. τέ welcher Gegenstand, ὁ νηός 156, 1. — τὰ προπύλαια ἔχει, τὰ προπύλαια ἃ ἔχει ἐστί. — τούτοισι in diesen Dimensionen, wie ähnlich τουτέων. (Lh.) — τεσσεράκοντα. Ueber das Asyndeton. Di. 59, 1, 5. — τὸ καταστέγασμα ἐπικέεται als die Bedachung liegt darüber, für τὸ καταστέγασμα ὃ ἐπικέεταί ἐστι. Ueber den Artikel Spr. 50, 4, 14.

C. 156 § 1. οὕτω. οὗτος Bekker. — τῶν δευτέρων von dem zunächst Denkwürdigen. — λίμνῃ, Butos, jetzt Burlos genannt. (Ri.) — πλωτή. zu 102, 1. — αὐτὸς μέν, asyndetisch. Di. 59, 1, 5. — δὴ ὦν. δὲ ὦν Bekker. — τέθηπα poetisch, bei Her. nur hier. Di. 39 unter θαπ — . — εἰ. zu 1, 155, 1.

§ 2. τόνδε. zu 1, 9, 1.

πλωτήν, ὡς ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ οὐκ ἐούσῃ πρότερον πλωτῇ Λητώ, ἐοῦσα τῶν ὀκτὼ θεῶν τῶν πρώτων γενομένων, οἰκέουσα δὲ ἐν Βουτοῖ πόλι, ἵνα δή οἱ τὸ χρηστήριον τοῦτο ἔστι, Ἀπόλλωνα παρ' Ἴσιος παρακαταθήκην δεξαμένη διέσωσε, κατακρύψασα ἐν τῇ νῦν πλωτῇ λεγομένῃ νήσῳ, ὅτε δὴ τὸ πᾶν διζήμενος ὁ Τυφὼν ἐπῆλθε, θέλων 3ἐξευρεῖν τοῦ Ὀσίριος τὸν παῖδα. Ἀπόλλωνα δὲ καὶ Ἄρτεμιν Διονύσου καὶ Ἴσιος λέγουσι εἶναι παῖδας, Λητοῦν δὲ τροφὸν αὐτοῖσι καὶ σώτειραν γενέσθαι. Αἰγυπτιστὶ δὲ Ἀπόλλων μὲν Ὧρος, Δημήτηρ δὲ Ἶσις, Ἄρτεμις δὲ Βούβαστις. ἐκ τούτου δὲ τοῦ λόγου καὶ οὐδενὸς ἄλλου Αἰσχύλος ὁ Εὐφορίωνος ἥρπασε τὸ ἐγὼ φράσω, μοῦνος δὴ ποιητέων τῶν προγενομένων· ἐποίησε γὰρ Ἄρτεμιν εἶναι θυγατέρα Δήμητρος. τὴν δὲ νῆσον διὰ τοῦτο γενέσθαι πλωτήν. ταῦτα μὲν οὕτω λέγουσι.

157 Ψαμμίτιχος δὲ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου τέσσερα καὶ πεντήκοντα ἔτεα, τῶν τὰ ἑνὸς δέοντα τριήκοντα Ἄζωτον τῆς Συρίης μεγάλην πόλιν προσκατήμενος ἐπολιόρκεε, ἐς ὃ ἐξεῖλε. αὕτη δὲ ἡ Ἄζωτος ἁπασέων πολίων ἐπὶ πλεῖστον χρόνον πολιορκευμένη ἀντέσχε τῶν ἡμεῖς ἴδμεν.

158 Ψαμμιτίχου δὲ Νεκὼς παῖς ἐγένετο καὶ ἐβασίλευσε Αἰγύπτου, ὃς τῇ διώρυχι ἐπεχείρησε πρῶτος τῇ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν φερούσῃ, τὴν Δαρεῖος ὁ Πέρσης δεύτερα διώρυξε· τῆς μῆκος μέν ἐστι πλόος ἡμέραι τέσσερες, εὖρος δὲ ὠρύχθη ὥστε τριήρεας δύο πλέειν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας. ἦκται δὲ ἀπὸ τοῦ Νείλου τὸ ὕδωρ ἐς αὐτήν, ἦκται δὲ κατύπερθε ὀλίγον Βουβάστιος πόλιος παρὰ Πάτουμον τὴν Ἀρα-2βίην πόλιν. ἐσέχει δὲ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν. ὀρώρυκται δὲ πρῶτον μὲν τοῦ πεδίου τοῦ Αἰγυπτίου τὰ πρὸς Ἀραβίην ἔχοντα, ἔχεται δὲ κατύπερθε τοῦ πεδίου τὸ κατὰ Μέμφιν τεῖνον οὖρος, ἐν τῷ αἱ λιθοτομίαι ἔνεισι. τοῦ ὦν δὴ οὔρεος τούτου παρὰ τὴν ὑπωρέην ἦκται ἡ διῶρυξ ἀπ' ἑσπέρης μακρὴ πρὸς τὴν ἠῶ, καὶ ἔπειτα τείνει ἐς διασφάγας, φέρουσα ἀπὸ τοῦ οὔρεος πρὸς μεσαμβρίην τε 3καὶ νότον ἄνεμον ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον. τῇ δὲ ἐλάχιστόν ἐστι καὶ συντομώτατον ἐκ τῆς βορηίης θαλάσσης ὑπερβῆναι ἐς τὴν νοτίην καὶ Ἐρυθρὴν τὴν αὐτὴν ταύτην καλεομένην, ἀπὸ τοῦ Κασίου οὔρεος τοῦ οὐρίζοντος Αἴγυπτόν τε καὶ Συρίην, ἀπὸ τούτου εἰσὶ στάδιοι ἀ-

§ 3. τῶν προγενομένων. gr. Spr. 47, 28, 10. — ἐποίησε, in einem verlorenen Stücke. (Va.)

C. 158 § 1. Νεκώς, Neku II, Ueber den Canal vgl. Rennel in Bredows Unters. II S. 583 ff. u. Humboldts Kosmos II S. 159. 204. — πλόος. Di. 60, 2 A. — ἐλαστρέω noch 7, 24. (Sch.) Poetisch.

§ 2. ἐσέχει. zu 2, 11, 1. — μέν. Der Gegensatz verschwebt; der Sache nach liegt er in καὶ ἔπειτα. — ἔχεται τοῦ schliesst sich an die. — κατύπερθε d. h. südlich. (Lh.) — διασφάγες, αἱ διεστῶσαι πέτραι. Ggr. Kor. p. 538. vgl. 3, 117, 1. 7, 199. 216. (Sch.)

§ 3. βορηίης, das mittelländische, wie 2, 11, 2 u. 159, 1. — ἀπὸ

παρτὶ χίλιοι ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον. τοῦτο μὲν τὸ συντομώτατον, ἡ δὲ διῶρυξ πολλῷ μακροτέρη, ὅσῳ σκολιωτέρη ἐστί, τὴν ἐπὶ Νεκῶ βασιλέος ὀρύσσοντες Αἰγυπτίων ἀπώλοντο δυώδεκα μυριάδες. Νεκῶς μέν νυν μεταξὺ ὀρύσσων ἐπαύσατο μαντηίου ἐμποδίου γενομένου τοιοῦδε, τῷ βαρβάρῳ αὐτὸν προεργάζεσθαι· βαρβάρους δὲ πάντας οἱ Αἰγύπτιοι καλέουσι τοὺς μὴ σφίσι ὁμογλώσσους. παυσάμενος δὲ τῆς 159 διώρυχος ὁ Νεκῶς ἐτράπετο πρὸς στρατηίας, καὶ τριήρεες αἱ μὲν ἐπὶ τῇ βορηίῃ θαλάσσῃ ἐποιήθησαν, αἱ δ' ἐν τῷ Ἀραβίῳ κόλπῳ ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ, τῶν ἔτι οἱ ὁλκοὶ ἐπίδηλοι. καὶ ταύτῃσί τε ἐχρᾶτο ἐν τῷ δέοντι καὶ Συρίοισι πεζῇ ὁ Νεκῶς συμβαλὼν ἐν Μαγδόλῳ ἐνίκησε, μετὰ δὲ τὴν μάχην Κάδυτιν, πόλιν τῆς Συρίης ἐοῦσαν μεγάλην, εἷλε. ἐν τῇ δὲ ἐσθῆτι ἔτυχε ταῦτα κατεργασάμενος, ἀνέθηκε τῷ Ἀπόλλωνι, πέμψας ἐς Βραγχίδας τοὺς Μιλησίων. μετὰ δέ, ἑκκαίδεκα ἔτεα τὰ πάντα ἄρξας τελευτᾷ, τῷ παιδὶ Ψάμμι παραδοὺς τὴν ἀρχήν.

Ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν Ψάμμιν βασιλεύοντα Αἰγύπτου ἀπίκοντο Ἠλεί- 160 ων ἄνδρες ἄγγελοι, αὐχέοντες δικαιότατα καὶ κάλλιστα τιθέναι τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα πάντων ἀνθρώπων καὶ δοκέοντες παρὰ ταῦτα οὐδ' ἂν τοὺς σοφωτάτους ἀνθρώπων Αἰγυπτίους οὐδὲν ἐπεξευρεῖν. ὡς δὲ ἀπικόμενοι ἐς τὴν Αἴγυπτον οἱ Ἠλεῖοι ἔλεγον τῶν εἵνεκα ἀπίκοντο, ἐνθαῦτα ὁ βασιλεὺς οὗτος συγκαλέεται Αἰγυπτίων τοὺς λεγομένους εἶναι σοφωτάτους. συνελθόντες δὲ οἱ Αἰγύπτιοι ἐπυνθάνοντο τῶν Ἠλείων λεγόντων ἅπαντα τὰ κατήκει σφέας ποιέειν περὶ τὸν ἀγῶνα· ἀπηγησάμενοι δὲ τὰ πάντα ἔφασαν ἥκειν ἐπιμαθησόμενοι εἴ τι ἔχοιεν Αἰγύπτιοι τούτων δικαιότερον ἐπεξευρεῖν. οἱ δὲ βουλευσάμενοι ἐπειρώτων τοὺς Ἠλείους εἴ σφι οἱ πολιῆται ἐναγωνίζονται. οἱ δὲ ἔφασαν καὶ σφέων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ὁμοίως τῷ βουλομένῳ ἐξεῖναι ἀγωνίζεσθαι. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔφασάν σφεας οὕτω τιθέντας παντὸς τοῦ δικαίου ἡμαρτηκέναι· οὐδεμίαν γὰρ εἶναι μηχανὴν ὅκως οὐ τῷ ἀστῷ ἀγωνιζομένῳ προσθήσονται, ἀδικέοντες τὸν ξεῖνον. ἀλλ' εἰ δὴ βούλονται δικαίως τιθέναι καὶ τούτου εἵνεκα ἀπικοίατο ἐς Αἴγυπτον, ξείνοισι ἀγωνιστῇσι ἐκέλευον τὸν ἀγῶνα τιθέναι, Ἠλείων

τούτου epanaleptisch. gr. Spr. 51, 5, 1. — ἀπαρτί genau, auch 5, 53. (Sch.) Der att. Prosa fremd. — Νεκῶ. Di. 16, 6, 2. — προεργάζεσθαι epepegetisch: dass er. — βαρβάρους. Ueber das Verhältniss dieses Wortes zu Berber s. Ritter Erdk. I S. 554 ff.

C. 159. ἐπὶ τῇ zur Sendung nach dem. (We.) Spr. 68, 37 (41), 7. — ἐν τῷ δέοντι zur angemessenem Zeit. vgl. zu 1, 32, 2. — Συρίοισι, die Juden unter Josuah bei Megiddo. 2 Chron. 35, 22 u. 2 Kön. 23, 29. (We.) — τῇ, Relativ, bezogen auf das vor ἀνέθηκε zu denkende ταύτην. — τούς für τάς Bekker.

C. 160 § 1. παρὰ ταῦτα Vorzüglicheres. Spr. 68, 32 (36), 4.

§ 3. μηχανήν. zu 1, 209, 3. Sonst sagt man bloss οὐκ εἶναι ὅπως οὐ. — προςθήσονται werden für ihn stimmen. — εἶναι. zu 2, 136, 2.

δὲ μηδενὶ εἶναι ἀγωνίζεσθαι. ταῦτα μὲν Αἰγύπτιοι Ἠλείοισι ὑπεθήκαντο.

161 *Ψάμμιος δὲ ἓξ ἔτεα μοῦνον βασιλεύσαντος Αἰγύπτου καὶ στρατευσαμένου ἐς Αἰθιοπίην καὶ μεταυτίκα τελευτήσαντος ἐξεδέξατο Ἀπρίης ὁ Ψάμμιος. ὃς μετὰ Ψαμμίτιχον τὸν ἑωυτοῦ προπάτορα ἐγένετο εὐδαιμονέστατος τῶν πρότερον βασιλέων, ἐπ' ἔτεα πέντε καὶ εἴκοσι ἄρξας, ἐν τοῖσι ἐπί τε Σιδῶνα στρατὸν ἤλασε καὶ ἐναυμάχησε τῷ Τυρίῳ. ἐπεὶ δέ οἱ ἔδεε κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προφάσιος τὴν ἐγὼ μεζόνως μὲν ἐν τοῖσι Λιβυκοῖσι λόγοισι ἀπηγήσομαι, με-2τρίως δ' ἐν τῷ παρεόντι· ἀποπέμψας γὰρ στράτευμα ὁ Ἀπρίης ἐπὶ Κυρηναίους μεγαλωστὶ προσέπταισε, Αἰγύπτιοι δὲ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ, δοκέοντες τὸν Ἀπρίην ἐκ προνοίης αὐτοὺς ἀποπέμψαι ἐς φαινόμενον κακόν, ἵνα δὴ σφέων φθορὴ γένηται, αὐτὸς δὲ τῶν λοιπῶν Αἰγυπτίων ἀσφαλέστερον ἄρχῃ. ταῦτα δὲ δεινὰ ποιεύμενοι οὗτοί τε οἱ ἀπονοστήσαντες καὶ οἱ τῶν ἀπολομένων*

162 *φίλοι ἀπέστησαν ἐκ τῆς ἰθέης. πυθόμενος δὲ Ἀπρίης ταῦτα πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Ἄμασιν καταπαύσοντα λόγοισι. ὁ δὲ ἐπείτε ἀπικόμενος κατελάμβανε τοὺς Αἰγυπτίους, ταῦτα μὴ ποιέειν λέγοντος αὐτοῦ τῶν τις Αἰγυπτίων ὄπισθε στὰς περιέθηκέ οἱ κυνέην καὶ περιτιθεὶς ἔφη ἐπὶ βασιληίῃ περιτιθέναι. καὶ τῷ οὔ κως ἀεκούσιον ἐγίνετο τὸ ποιεύμενον, ὡς διεδείκνυε· ἐπείτε γὰρ ἐστήσαντό μιν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων 2οἱ ἀπεστεῶτες, παρεσκευάζετο ὡς ἐλῶν ἐπὶ τὸν Ἀπρίην. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀπρίης ἔπεμπε ἐπ' Ἄμασιν ἄνδρα δόκιμον τῶν περὶ ἑωυτὸν Αἰγυπτίων, τῷ οὔνομα ἦν Πατάρβημις, ἐντειλάμενος αὐτῷ ζώοντα Ἄμασιν ἀγαγεῖν παρ' ἑωυτόν. ὡς δὲ ἀπικόμενος ὁ Πατάρβημις τὸν Ἄμασιν ἐκάλεε, ὁ Ἄμασις (ἔτυχε γὰρ ἐπ' ἵππου κατήμενος) ἐπάρας ἀπεματάισε καὶ τοῦτό μιν ἐκέλευε Ἀπρίῃ ἀπάγειν. ὅμως δὲ αὐτὸν ἀξιοῦν τὸν Πατάρβημιν βασιλέος μεταπεμπομένου ἰέναι πρὸς αὐτόν· τὸν δὲ αὐτῷ ὑποκρίνασθαι ὡς ταῦτα πάλαι παρασκευάζεται ποιέειν καὶ αὐτῷ οὐ μέμψεσθαι Ἀπρίην· παρέσεσθαι γὰρ καὶ αὐτὸς*

C. 161 § 1. *μεταυτίκα* noch 5, 112. (Sch.) Nur herodoteisch. gr. Spr. u. Di. 66, 1, 3. (2.) — *Ἀπρίης,* Hophra. Jerem. 44, 30. (Rennel.) — *προπάτορα* Urgrossvater. (Lh.) — *τῶν πρότερον.* gr. Spr. 47, 28, 10. — *στρατὸν ἤλασε.* Di. 52, 2, 7. — *τῷ Τυρίῳ.* gr. Spr. u. Di. 44, 1, 5. (4.) — *ἔδεε, χρῆν* 1, 8, 1. (Lh.) — *μεζόνως* ausführlicher. vgl. zu 2, 49, 1. — *ἐν τοῖσι Λιβ.* 4, 159. (We.)

§ 2. *ἐκ προνοίης.* zu 1, 120, 2. — *γένηται.* zu 1, 185, 3. — *ἐκ τῆς ἰθέης* offen. vgl. 3, 127, 1. u. 9, 37, 3. (Sch.) *ἐκ τοῦ εὐθέος* Thuk 1, 34, 2; über das Fem. gr. Spr. 53, 3, 8.

C. 162 § 1. *ποιέειν.* Spr. 55, 3, 7. (13.) — *ἐπὶ βασιληίῃ* um ihn zum Könige zu erklären. Spr. 68, 37 (41), 7. vgl. 1, 60, 2. — *καὶ τῷ* zu *καὶ τούς* 1, 24, 4.

§ 2. *ἐπάρας.* Stob. 115, 24: *ἐπάρας τὸ σκέλος ἀπεματάϊσε.* (We.) Hier wohl: er hob sich. — *ἀπεματάισε,* attisch *ἔπαρδεν.* — *ἀξιοῦν.* gr. Spr. 65, 11, 7. — *μέμψεσθαι* für *μέμψασθαι* Schäfer.

αὶ ἄλλους· ἄξειν. τὸν δὲ Πατάρβημιν ἔκ τε τῶν λεγομένων οὐκ ἀ- 3
νοεῖν τὴν διάνοιαν καὶ παρασκευαζόμενον ὁρέοντα σπουδῇ ἀπιέναι,
ἰουλόμενον τὴν ταχίστην βασιλέι δηλῶσαι τὰ πρησσόμενα. ὡς δὲ
ἰπικέσθαι αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀπρίην οὐκ ἄγοντα τὸν Ἄμασιν, οὐδένα
όγον ἑωυτῷ δόντα ἀλλὰ περιθύμως ἔχοντα, περιταμεῖν προστάξαι αὐτοῦ
ά τε ὦτα καὶ τὴν ῥῖνα. ἰδόμενοι δ' οἱ λοιποὶ τῶν Αἰγυπτίων, οἳ ἔτι
ὰ ἐκείνου ἐφρόνεον, ἄνδρα τὸν δοκιμώτατον ἑωυτῶν οὕτω αἰσχρῶς
ύμῃ διακείμενον, οὐδένα δὴ χρόνον ἐπισχόντες ἀπιστέατο πρὸς τοὺς
τέρους καὶ ἐδίδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἀμάσι. πυθόμενος δὲ καὶ ταῦ- 163
α ὁ Ἀπρίης ὥπλιζε τοὺς ἐπικούρους καὶ ἤλαυνε ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους·
ἶχε δὲ περὶ ἑωυτὸν Κᾶράς τε καὶ Ἴωνας ἄνδρας ἐπικούρους τρισμυ-
ίους, ἦν δέ οἱ τὰ βασιλήια ἐν Σάι πόλι, μεγάλα ἐόντα καὶ ἀξιο-
ίηγητα. καὶ οἵ τε περὶ τὸν Ἀπρίην ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἤισαν καὶ
ἱ περὶ τὸν Ἄμασιν ἐπὶ τοὺς ξείνους. ἔν τε δὴ Μωμέμφι πόλι ἐγέ-
οντο ἀμφότεροι καὶ πειρήσεσθαι ἔμελλον ἀλλήλων.

Ἔστι δὲ Αἰγυπτίων ἑπτὰ γένεα, καὶ τούτων οἱ μὲν ἱρέες οἱ δὲ 164
μάχιμοι κεκλέαται, οἱ δὲ βουκόλοι, οἱ δὲ συβῶται, οἱ δὲ κάπηλοι,
οἱ δὲ ἑρμηνέες, οἱ δὲ κυβερνῆται. γένεα μὲν Αἰγυπτίων τοσαῦτα ἐστί,
οὐνόματα δέ σφι κέεται ἀπὸ τῶν τεχνέων. οἱ δὲ μάχιμοι αὐτέων κα-
λέονται μὲν Καλασίριές τε καὶ Ἑρμοτύβιες, ἐκ νομῶν δὲ τῶνδε εἰσί·
κατὰ γὰρ δὴ νομοὺς Αἴγυπτος ἅπασα διαραίρηται. Ἑρμοτυβίων μὲν 165
οἵδε εἰσὶ νομοί, Βουσιρίτης, Σαΐτης, Χεμμίτης, Παπρημίτης, νῆσος
ἡ Προσωπῖτις καλεομένη, Ναθῶ τὸ ἥμισυ. ἐκ μὲν τουτέων τῶν νο-
μῶν Ἑρμοτύβιες εἰσί, γενόμενοι, ὅτε ἐπὶ πλείστους γενοίατο, ἑκκαίδεκα
μυριάδες. καὶ τούτων βαναυσίης οὐδεὶς δεδάηκε οὐδέν, ἀλλ' ἀνέων-
ται ἐς τὸ μάχιμον. Καλασιρίων δὲ οἵδε ἄλλοι νομοί εἰσι, Θηβαῖος, 166
Βουβαστίτης, Ἀφθίτης, Τανίτης, Μενδήσιος, Σεβεννύτης, Ἀθριβίτης,
Φαρβαιθίτης, Θμουΐτης, Ὀνουφίτης, Ἀνύσιος, Μυεκφορίτης· οὗτος
ὁ νομὸς ἐν νήσῳ οἰκέει, ἀντίον Βουβάστιος πόλιος. οὗτοι δὲ οἱ νο-
μοὶ Καλασιρίων εἰσί, γενόμενοι, ὅτε ἐπὶ πλείστους ἐγενέατο, πέντε

---

§ 3. *λόγον.* zu 1, 34, 2. — *ἑωυτῷ* für *αὐτῷ* We. vgl. 1, 209, 2. 3, 25, 1. 6, 86, 3. Arndt de pron. refl. II p. 27 vertheidigt *αὐτῷ*: ohne ihm die Erlaubniss zu sprechen zu gewähren. vgl. Xen. 5, 2, 20. Doch ist dieser Gebrauch wohl nicht herodoteisch und dem Ggs. wenig angemessen. — *περιθύμως ἴσχειν* sehr zornig sein wird nur noch aus Plat. Tim. 87, e und *περίθυμος* aus Aesch. Cho. 40 nachgewiesen. — *τὰ ἐκείνου ἐφρόνουν* es mit ihm hielten, auch Dem. 9, 18. vgl. Lex. Xen. in *φρονεῖν* 13.

C. 164. *γένεα* Kasten.

C. 165. *γενοίατο.* Spr. 54, 14, 1. (65, 7, 5.) — *δεδάηκε,* poetisch, auch bei Her. nur hier. vgl. Di. 39 u. *δα* —. — *ἀνέωνται* hat man mit Etienne u. einer Hs. für *ἀνέονται* gegeben. Sollte Her. nicht *ἀνεῖνται* so gut wie *ἀνειμένος* gebraucht haben?

C. 166. *οἰκέει* liegt. Il. β, 626: *νήσων αἳ ναίουσι πέρην ἁλός.* Isokr.

καὶ εἴκοσι μυριάδες ἀνδρῶν. οὐδὲ τούτοισι ἔξεστι τέχνην ἐπασκῆσαι οὐδεμίαν, ἀλλὰ τὰ ἐς πόλεμον ἐπασκέουσι μοῦνα, παῖς παρὰ πατρὸς
167 ἐκδεκόμενος. εἰ μέν νυν καὶ τοῦτο παρ' Αἰγυπτίων μεμαθήκασι οἱ Ἕλληνες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως κρῖναι, ὁρέων καὶ Θρήικας καὶ Σκύθας καὶ Πέρσας καὶ Λυδοὺς καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς βαρβάρους ἀποτιμοτέρους τῶν ἄλλων ἡγημένους πολιητέων τοὺς τὰς τέχνας μανθάνοντας καὶ τοὺς ἐκγόνους τούτων, τοὺς δ' ἀπαλλαγμένους τῶν χειρωναξιέων γενναίους νομίζοντας εἶναι, καὶ μάλιστα τοὺς ἐς τὸν πόλεμον ἀνειμένους· μεμαθήκασι δ' ὦν τοῦτο πάντες οἱ Ἕλληνες καὶ μάλιστα
168 Λακεδαιμόνιοι. ἥκιστα δὲ Κορίνθιοι ὄνονται τοὺς χειροτέχνας. γέρεα δέ σφι ἦν τάδε ἐξαραιρημένα μούνοισι Αἰγυπτίων πάρεξ τῶν ἱρέων, ἄρουραι ἐξαίρετοι δυώδεκα ἑκάστῳ ἀτελέες. ἡ δὲ ἄρουρα ἑκατὸν πηχέων ἐστὶ Αἰγυπτίων πάντῃ, ὁ δὲ Αἰγύπτιος πῆχυς τυγχάνει ἴσος ἐὼν τῷ Σαμίῳ. ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι ἅπασι ἦν ἐξαραιρημένα, τάδε δὲ ἐν περιτροπῇ ἐκαρποῦντο καὶ οὐδαμὰ ὡυτοί. Καλασιρίων χίλιοι καὶ Ἑρμοτυβίων ἐδορυφόρεον ἐνιαυτὸν ἕκαστον τὸν βασιλέα· τούτοισι ὦν τάδε πάρεξ τῶν ἀρουρέων ἄλλα ἐδίδοτο ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ, ὀπτοῦ σίτου σταθμὸς πέντε μνέαι ἑκάστῳ, κρεῶν βοέων δύο μνέαι, οἴνου τέσσερες ἀρυστῆρες. ταῦτα τοῖσι αἰεὶ δορυφορέουσι ἐδίδοτο.

169 Ἐπείτε δὲ συνιόντες ὅ τε Ἀπρίης ἄγων τοὺς ἐπικούρους καὶ ὁ Ἄμασις πάντας Αἰγυπτίους ἀπίκοντο ἐς Μώμεμφιν πόλιν, συνέβαλον· καὶ ἐμαχέσαντο μὲν εὖ οἱ ξεῖνοι, πλήθεϊ δὲ πολλῷ ἐλάσσονες ἐόντες κατὰ τοῦτο ἑσσώθησαν. Ἀπρίεω δὲ λέγεται εἶναι ἥδε ἡ διάνοια, μηδ' ἂν θεόν μιν μηδένα δύνασθαι παῦσαι τῆς βασιληίης· οὕτω ἀσφαλέως ἑωυτῷ ἱδρῦσθαι ἐδόκεε. καὶ δὴ τότε συμβαλὼν ἑσσώθη καὶ ζωγρηθεὶς ἀπήχθη ἐς Σάιν πόλιν ἐς τὰ ἑωυτοῦ οἰκία πρότερον ἐόντα, τότε δὲ Ἀμάσιος ἤδη βασιλήια. ἐνθαῦτα δὲ τέως μὲν ἐτρέφετο ἐν τοῖσι βασιληίοισι καί μιν Ἄμασις εὖ περιεῖπε· τέλος δὲ μεμφομένων Αἰγυπτίων ὡς οὐ ποιοῖ δίκαια τρέφων τὸν σφίσι τε καὶ ἑωυτῷ ἔ-

---

Bus. *τὴν πόλιν σποράδην καὶ κατὰ κώμας οἰκοῦσαν συναγαγών.* (We.) — *μυριάδες.* Spr. 60, 2, 3. — *παῖς ἐκδεκόμενος.* zu 1, 7, 2.

C. 167. *εἰ μέν.* Hierauf bezieht sich *δ' ὦν.* (Lh.) — *ἀπότιμος* für *ἄτιμος* ungew., auch bei Soph. OT. 215. — *χειρωναξία* und *χειρῶναξ* sind mehr poetisch. — *δ' ὦν* gewiss aber ist es dass. zu 2, 50. — *ὄνονται,* unattisch. Di. 39 u. *ὄνομαι.*

C. 168. *σφι, τοῖς μαχίμοις τῶν Αἰγυπτίων.* (St.) — *τάδε,* als ob die unten erwähnten Lieferungen unmittelbar angefügt werden sollten. — *ἐν περιτροπῇ* abwechselnd, auch 3, 69, 3. (Sch.) — *ἄλλοι* haben mehrere Hsn. nach *Ἑρμοτυβίων*; wohl *ἄλλοι χίλιοι.* — *ἕκαστον.* *ἕκαστοι* andre Hsn. *ἑκάτεροι* wird das Richtige sein. — *ἐπ' ἡμέρῃ.* Di. 68, 41, 5. — *σταθμός.* Di. 60, 2, 3.

C. 169 § 1. *κατὰ τοῦτο,* attisch *διὰ τοῦτο.* gr. Spr. 56, 12, 4.

§ 2. *τέως μέν.* zu 1, 11, 2. — *ἀριστερῆς χερός.* Di. 46, 1, 3.

χθιστον, οὕτω δὴ παραδιδοῖ τὸν Ἀπρίην τοῖσι Αἰγυπτίοισι. οἱ δέ μιν ἀπέπνιξαν καὶ ἔπειτα ἔθαψαν ἐν τῇσι πατρωΐῃσι ταφῇσι· αἱ δέ εἰσι ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ἀγχοτάτω τοῦ μεγάρου, ἐσιόντι ἀριστερῆς χερός. ἔθαψαν δὲ Σαΐται πάντας τοὺς ἐκ νομοῦ τούτου γενο- 3 μένους βασιλέας ἔσω ἐν τῷ ἱρῷ. καὶ γὰρ τὸ τοῦ Ἀμάσιος σῆμα ἑκαστέρω μέν ἐστι τοῦ μεγάρου ἢ τὸ τοῦ Ἀπρίεω καὶ τῶν τούτου προπατόρων, ἔστι μέντοι καὶ τοῦτο ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ἱροῦ, παστὰς λιθίνη μεγάλη καὶ ἠσκημένη στύλοισί τε φοίνικας τὰ δένδρεα μεμιμημένοισι καὶ τῇ ἄλλῃ δαπάνῃ. ἔσω δὲ ἐν τῇ παστάδι διξὰ θυρώματα ἕστηκε, ἐν δὲ τοῖσι θυρώμασι ἡ θήκη ἐστί. εἰσὶ δὲ καὶ αἱ ταφαὶ 170 τοῦ οὐκ ὅσιον ποιεῦμαι ἐπὶ τοιούτῳ πρήγματι ἐξαγορεύειν τοὔνομα ἐν Σάϊ, ἐν τῷ ἱρῷ τῆς Ἀθηναίης, ὄπισθε τοῦ νηοῦ, παντὸς τοῦ τῆς Ἀθηναίης ἐχόμεναι τοίχου. καὶ ἐν τῷ τεμένεϊ ὀβελοὶ ἑστᾶσι μεγάλοι λίθινοι, λίμνη τέ ἐστι ἐχομένη λιθίνῃ κρηπῖδι κεκοσμημένη καὶ ἐργασμένη εὖ κύκλῳ, καὶ μέγαθος, ὡς ἐμοὶ ἐδόκεε, ὅση περ ἡ ἐν Δήλῳ ἡ τροχοειδὴς καλεομένη. ἐν δὲ τῇ λίμνῃ ταύτῃ τὰ δείκηλα τῶν 171 παθέων αὐτοῦ νυκτὸς ποιεῦσι, τὰ καλέουσι μυστήρια Αἰγύπτιοι. περὶ μέν νυν τούτων εἰδότι μοι ἐπὶ πλέον ὡς ἕκαστα αὐτέων ἔχει, εὔστομα κείσθω. καὶ τῆς Δήμητρος τελετῆς πέρι, τὴν οἱ Ἕλληνες θεσμοφόρια καλέουσι, καὶ ταύτης μοι πέρι εὔστομα κείσθω, πλὴν ὅσον αὐτῆς ὁσίη ἐστὶ λέγειν. αἱ Δαναοῦ θυγατέρες ἦσαν αἱ τὴν τελετὴν ταύτην ἐξ Αἰγύπτου ἐξαγαγοῦσαι καὶ διδάξασαι τὰς Πελασγιώτιδας γυναῖκας· μετὰ δὲ ἐξαναστάσης πάσης Πελοποννήσου ὑπὸ Δωριέων ἐξαπώλετο ἡ τελετή, οἱ δὲ ὑπολειφθέντες Πελοποννησίων καὶ οὐκ ἐξαναστάντες Ἀρκάδες διέσωζον αὐτὴν μοῦνοι.

Ἀπρίεω δὲ ὧδε καταραιρημένου ἐβασίλευσε Ἄμασις, νομοῦ μὲν 172 Σαΐτεω ἐών, ἐκ τῆς δὲ ἦν πόλιος, οὔνομά οἵ ἐστι Σιούφ. τὰ μὲν δὴ

---

§ 3. *ἑκαστέρω* u. *τάτω* ist der att. Prosa fremd, und selbst *ἑκάς* in ihr selten. — *φοίνικας τὰ δένδρεα.* vgl. gr. Spr. 50, 7, 2. — *διξὰ θυρώματα* Thüre mit zwei Flügeln die ein besonderes Gemach abschliessen. (La.) — *ἐν* innerhalb.

C. 170. *τοῦ* — *ὄνομα* eines Wesens, Gottes, dessen Namen. vgl. zu 1, 122, 1. Gemeint ist Osiris. zu 2, 86, 1. — *ἡ τροχοειδής* auch bei Theog. 7 genannt. Vgl. Seidler zu Eu. Iph. T. 1072, wo er treffend *κύκλιος* für *κύκνειος* bessert, und Voss Myth. Br. II S. 120 f. III S. 120 f. — *ποδανιπτήρ.* Aristot. Pol. 1, 5, 2.

C. 171. *δείκηλα* oder *δείκελα* Darstellung findet sich erst bei spätern Dichtern wieder. — *αὐτοῦ, τοῦ θεοῦ.* (St.) — *μέν,* als ob er hierüber abschliessen und mit der Erzählung C. 172 unmittelbar fortfahren wollte. — *εὔστομα κείσθω* ruhe durch Sprechen nicht versehrt, herodoteische Formel, nur in diesem C., dann von Spätern nachgebraucht. — *καὶ ταύτης.* Spr. 51, 5, 1. — *αὐτῆς* hängt von *ὅσον* ab. — *ὁσίη.* zu 2, 45, 3. — *αἱ Δ.* Ein hartes Asyndeton. Di. 59, 1, 4. — *Πελοποννήσου* für *Πελοποννησίων.*

C. 172 § 1. *τῆς* bezieht sich auf *οἱ.* Di. 51, 5, 1. — *ἐν μοίρῃ. ἐν τιμῇ*

πρῶτα κατώνοντο τὸν Ἄμασιν Αἰγύπτιοι καὶ ἐν οὐδεμιῇ μοίρῃ μεγάλῃ ἦγον, ἅτε δὴ δημότην τὸ πρὶν ἐόντα καὶ οἰκίης οὐκ ἐπιφανέος· μετὰ δὲ σοφίῃ αὐτοὺς ὁ Ἄμασις, οὐκ ἀγνωμοσύνῃ προσηγάγετο. ἦν οἱ ἄλλα τε ἀγαθὰ μυρία, ἐν δὲ καὶ ποδανιπτὴρ χρύσεος, ἐν τῷ αὐτός τε ὁ Ἄμασις καὶ οἱ δαιτυμόνες οἱ πάντες τοὺς πόδας ἑκάστοτε 2ἐναπενιζέατο. τοῦτον κατ' ὦν κόψας ἄγαλμα δαίμονος ἐξ αὐτοῦ ἐποιήσατο καὶ ἵδρυσε τῆς πόλιος ὅκου ἦν ἐπιτηδεώτατον· οἱ δὲ Αἰγύπτιοι φοιτέοντες πρὸς τὤγαλμα ἐσέβοντο μεγάλως. μαθὼν δὲ ὁ Ἄμασις τὸ ἐκ τῶν ἀστῶν ποιεύμενον, συγκαλέσας Αἰγυπτίους ἐξέφηνε φὰς ἐκ τοῦ ποδανιπτῆρος τὤγαλμα γεγονέναι, ἐς τὸν πρότερον μὲν τοὺς Αἰγυπτίους ἐνεμέειν τε καὶ ἐνουρέειν καὶ πόδας ἐναπονίζεσθαι, τότε δὲ μεγάλως σέβεσθαι. ἤδη ὦν ἔφη λέγων ὁμοίως αὐτὸς τῷ ποδανιπτῆρι πεπρηγέναι· εἰ γὰρ πρότερον εἶναι δημότης, ἀλλ' ἐν τῷ παρεόντι εἶναι αὐτέων βασιλεύς· καὶ τιμᾶν τε καὶ προμηθέεσθαι ἑωυτὸν ἐκέλευε. τοιούτῳ μὲν τρόπῳ προσηγάγετο τοὺς Αἰγυπτίους ὥστε δι-173καιοῦν δουλεύειν, ἐχρᾶτο δὲ καταστάσι πρηγμάτων τοιῇδε· τὸ μὲν ὄρθριον μέχρι ὅτου πληθώρης ἀγορῆς προθύμως ἔπρησσε τὰ προσφερόμενα πρήγματα, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἔπινέ τε καὶ κατέσκωπτε τοὺς συμπότας καὶ ἦν μάταιός τε καὶ παιγνιήμων. ἀχθεσθέντες δὲ τούτοισι οἱ φίλοι αὐτοῦ ἐνουθέτεον αὐτόν, τοιάδε λέγοντες. "ὦ βασιλεῦ, οὐκ ὀρθῶς σεωυτοῦ προέστηκας, ἐς τὸ ἄγαν φαῦλον προάγων σεωυτόν· σὲ γὰρ χρῆν ἐν θρόνῳ σεμνῷ σεμνὸν θωκέοντα δι' ἡμέρης πρήσσειν τὰ πρήγματα, καὶ οὕτω Αἰγύπτιοί τ' ἂν ἐπιστέατο ὡς ὑπ' ἀνδρὸς μεγάλου ἄρχονται καὶ ἄμεινον σὺ ἂν ἤκουες· νῦν δὲ ποιέεις οὐδαμῶς 2βασιλικά." ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε αὐτούς. "τὰ τόξα οἱ κεκτημένοι, ἐπεὰν μὲν δέωνται χρᾶσθαι, ἐντανύουσι, ἐπεὰν δὲ χρήσωνται, ἐκλύουσι· εἰ γὰρ δὴ τὸν πάντα χρόνον ἐντεταμένα εἴη, ἐκραγείη ἄν, ὥστε ἐς τὸ δέον οὐκ ἂν ἔχοιεν αὐτοῖσι χρᾶσθαι. οὕτω δὴ καὶ ἀνθρώπου κατάστασις· εἰ ἐθέλοι κατεσπουδάσθαι αἰεὶ μηδὲ ἐς παιγνίην τὸ μέρος ἑωυτὸν ἀνιέναι, λάθοι ἂν ἤτοι μανεὶς ἢ ὅ γε ἀπόπληκτος γενόμενος. τὰ ἐγὼ ἐπιστάμενος μέρος ἑκατέρῳ νέμω."

ἄγεσθαι 1, 134, 2. 2, 83. — ἦγον. zu 1, 107. — δημότην καὶ οἰκίης. zu 2, 145, 1. — ἀγνωμοσύνῃ. εὐγνωμοσύνῃ Va. — ἐναπενιζέατο. Di. 30, 4, 8.

§ 2. καὶ πόδας, καὶ ἐν ᾧ πόδας. (Lh.) — τῆς πόλεως ὅκου. Spr. 48, 28, 3. (10, 4.) — τότε δέ, ὃ δὲ τότε. (Lh.) gr. Spr. 60, 6, 2. — ἔφη λέγων. zu 1, 114, 3. — ὁμοίως πεπρηγέναι er habe ein ähnliches Schicksal gehabt. gr. Spr. 46, 5, 11. — εἰ εἶναι. Di. 55, 4, 4. — ἀλλά. Spr. 69, 4, 3. (5.) — ἑωυτόν für ἑωυτοῦ Eltz mit einer Hs., weil προμηθέεσθαι achten 9, 108 mit dem Ac. steht; προμηθεῖσθαί τινος für Jemand sorgen.

C. 173 § 1. μέχρι ὅτου. Di. 68, 6, 1. — πληθώρης ἀγορῆς, attisch πληθούσης ἀγορᾶς, was Her. nicht hat; jenes noch 7, 223, 1. zu Xen. An. 1, 8, 1. — προσφερόμενα vorkommende. — παιγνιήμων nur hier. — ἄμεινον ἤκουες. gr. Spr. 46, 12, 1.

§ 2. τὰ τόξα. gr. Spr. 50, 10, 1. — τανύειν ist dichterisch. für τεί-

Ταῦτα μὲν τοὺς φίλους ἀμείψατο· λέγεται δὲ ὁ Ἄμασις, καὶ 174
ἦν ἰδιώτης, ὡς φιλοπότης ἦν καὶ φιλοσκώμμων καὶ οὐδαμῶς κα-
σπουδασμένος ἀνήρ· ὅκως δέ μιν ἐπιλείποι πίνοντά τε καὶ εὐπαθέ-
τα τὰ ἐπιτήδεα, κλέπτεσκε ἂν περιιών. οἱ δ' ἄν μιν φάμενοι ἔχειν
σφέτερα χρήματα ἀρνεύμενον ἄγεσκον ἐπὶ μαντήιον, ὅκου ἑκάστοισι
. πολλὰ μὲν δὴ καὶ ἡλίσκετο ὑπὸ τῶν μαντηίων, πολλὰ δὲ καὶ
οφεύγεσκε. ἐπείτε δὲ καὶ ἐβασίλευσε, ἐποίησε τοιάδε· ὅσοι μὲν
τὰν τῶν θεῶν ἀπέλυσαν μὴ φῶρα εἶναι, τούτων μὲν τῶν ἱρῶν οὔτε
εμέλετο οὔτε ἐς ἐπισκευὴν ἐδίδου οὐδέν, οὐδὲ φοιτέων ἔθυε ὡς οὐ-
νὸς ἐοῦσι ἀξίοισι ψευδέα τε μαντήια κεκτημένοισι· ὅσοι δέ μιν
τέδησαν φῶρα εἶναι, τούτων δὲ ὡς ἀληθέως θεῶν ἐόντων καὶ ἀ-
υδέα μαντήια παρεχομένων τὰ μάλιστα ἐπεμέλετο. καὶ τοῦτο μὲν 175
Σάϊ τῇ Ἀθηναίῃ προπύλαια θωυμάσιά οἱ ἐξεποίησε, πολλὸν πάν-
ς ὑπερβαλλόμενος τῷ τε ὕψεϊ καὶ τῷ μεγάθεϊ, ὅσων τε τὸ μέγαθος
θων ἐστὶ καὶ ὁκοίων τέων· τοῦτο δὲ κολοσσοὺς μεγάλους καὶ ἀν-
όσφιγγας περιμήκεας ἀνέθηκε, λίθους τε ἄλλους ἐς ἐπισκευὴν ὑπερ-
έας τὸ μέγαθος ἐκόμισε. ἠγάγετο δὲ τουτέων τοὺς μὲν ἐκ τῶν κατὰ
Μέμφιν ἐουσέων λιθοτομιέων, τοὺς δὲ ὑπερμεγάθεας ἐξ Ἐλεφαντίνης
όλιος πλόον καὶ εἴκοσι ἡμερέων ἀπεχούσης ἀπὸ Σάιος. τὸ δὲ οὐκ ἥ-
κιστα αὐτέων ἀλλὰ μάλιστα θωυμάζω, ἐστὶ τόδε· οἴκημα μουνόλι-
θον ἐκόμισε ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος· καὶ τοῦτο ἐκόμιζον μὲν ἐπ' ἔτεα
ία, δισχίλιοι δέ οἱ προσετετάχατο ἄνδρες ἀγωγέες, καὶ οὗτοι ἅπαν-
ς ἦσαν κυβερνῆται. τῆς δὲ στέγης ταύτης τὸ μὲν μῆκος ἔξωθέν ἐστι
ς τε καὶ εἴκοσι πήχεες, εὖρος δὲ τεσσερεσκαίδεκα, ὕψος δὲ ὀκτώ.
ῦτα μὲν τὰ μέτρα ἔξωθεν τῆς στέγης τῆς μουνολίθου ἐστί, ἀτὰρ
σωθεν τὸ μῆκος ὀκτωκαίδεκα πηχέων καὶ πυγόνος, τὸ δὲ εὖρος δυώ-
εκα πηχέων, τὸ δὲ ὕψος πέντε πηχέων ἐστί. αὕτη τοῦ ἱροῦ κέεται

ειν. — κατεσπουδάσθαι. gr. Spr. 53, 3, 3. — ἢ ὅ γε homerisch, bei Her. wohl nur hier. Di. 69, 15, 1. — ταῦτα τούς. Di. 46, 13, 3.

C. 174. λέγεται ὁ Ἄ. ὡς. gr. Spr. 61, 6, 3. — κλέπτεσκε ἄν. Di. 3, 10, 5. — ἂν φάμενον. Spr. 54, 6, 4. (6.) — ἐβασίλευσε. zu 1, 13. — πολλά in Bezug auf Vieles. — καὶ ἡλίσκετο für καταλίσκετο Va. — ούτων μέν. zu 2, 26. — κατέδησαν verurtheilten, mit demselben igs. 4, 68, 2. (Va.) Sonst so nicht üblich. — ἀξίοισι, der Da. wegen δίδου.

C. 175 § 1. οἱ, sich, zu seiner Freude, Ehre, um seine Verhrung auszudrücken. (Lh.) οἷα Abresch, Schäfer will es streichen. Vielleicht θαυμασιώτατα. — πάντας, die sonst solche Werke gebaut. (Bä.) — ὅσων ἐστί ist noch an ὑπερβαλλόμενος anzuschliessen: und in Bezug darauf us was für Steinen der Grösse nach sie bestehen, d. h. rücksichtlich der Grösse der einzelnen Steine. — τέων. gr. Spr. 51, 16, 3. — ἀνδρόσφιγγας. Voss Myth. Br. II S. 26. 83. — ἐπισκευήν (einstige) usbesserung. — καὶ εἴκοσι. zu 2, 19, 1.

§ 2. οὐκ ἥκιστα ἀλλὰ μ. zu 2, 43, 2.

παρὰ τὴν ἔσοδον. ἔσω γάρ μιν ἐς τὸ ἱρόν φασι τῶνδ' εἵνεκα οὐκ ἐσελκύσαι· τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτῆς ἑλκομένης τῆς στέγης ἀναστενάξαι, οἷά τε χρόνου ἐγγεγονότος πολλοῦ καὶ ἀχθόμενον τῷ ἔργῳ, τὸν δὲ Ἄμασιν ἐνθυμητὸν ποιησάμενον οὐκ ἐᾶν ἔτι προσωτέρω ἑλκύσαι. ἤδη δέ τινες λέγουσι ὡς ἄνθρωπος διεφθάρη ὑπ' αὐτῆς τῶν τις αὐτὴν
176 μοχλευόντων καὶ ἀπὸ τούτου οὐκ ἐσελκυσθῆναι. ἀνέθηκε δὲ καὶ ἐν τοῖσι ἄλλοισι ἱροῖσι ὁ Ἄμασις πᾶσι τοῖσι ἐλλογίμοισι ἔργα τὸ μέγαθος ἀξιοθέητα, ἐν δὲ καὶ ἐν Μέμφι τὸν ὕπτιον κείμενον κολοσσὸν τοῦ Ἡφαιστείου ἔμπροσθε, τοῦ πόδες πέντε καὶ ἑβδομήκοντά εἰσι τὸ μῆκος. ἐπὶ δὲ τῷ αὐτῷ βάθρῳ ἑστᾶσι, Αἰθιοπικοῦ ἐόντες λίθου, δύο κολοσσοί, εἴκοσι ποδῶν τὸ μέγαθος ἐὼν ἑκάτερος, ὁ μὲν ἔνθεν ὁ δ' ἔνθεν τοῦ μεγάλου. ἔστι δὲ λίθινος ἕτερος τοσοῦτος καὶ ἐν Σάϊ, κείμενος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ ἐν Μέμφι. τῇ Ἴσι τε τὸ ἐν Μέμφι ἱρὸν Ἄμασίς ἐστι ὁ ἐξοικοδομήσας, ἐὸν μέγα τε καὶ ἀξιοθεητότατον.

177 Ἐπ' Ἀμάσιος δὲ βασιλέος λέγεται Αἴγυπτος μάλιστα δὴ τότε εὐδαιμονῆσαι καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ τῇ χώρῃ γινόμενα καὶ τὰ ἀπὸ τῆς χώρης τοῖσι ἀνθρώποισι καὶ πόλις ἐν αὐτῇ γενέσθαι τὰς ἁπάσας τότε δισμυρίας τὰς οἰκεομένας. νόμον τε Αἰγυπτίοισι τόνδε Ἄμασίς ἐστι ὁ καταστήσας, ἀποδεικνύναι ἔτεος ἑκάστου τῷ νομάρχῃ πάντα τινὰ Αἰγυπτίων ὅθεν βιοῦται· μὴ δὲ ποιεῦντα ταῦτα μηδὲ ἀποφαίνοντα δικαίην ζόην ἰθύνεσθαι θανάτῳ. Σόλων δὲ ὁ Ἀθηναῖος λαβὼν ἐξ Αἰγύπτου τοῦτον τὸν νόμον Ἀθηναίοισι ἔθετο· τῷ ἐκεῖνοι ἐς αἰεὶ
178 χρέωνται, ἐόντι ἀμώμῳ νόμῳ. φιλέλλην δὲ γενόμενος ὁ Ἄμασις ἄλλα τε ἐς Ἑλλήνων μετεξετέρους ἀπεδέξατο καὶ δὴ καὶ τοῖσι ἀπικνευμένοισι ἐς Αἴγυπτον ἔδωκε Ναύκρατιν πόλιν ἐνοικῆσαι· τοῖσι δὲ μὴ βουλομένοισι αὐτέων οἰκέειν, αὐτοῦ δὲ ναυτιλλομένοισι ἔδωκε χώρους ἐνιδρύσασθαι βωμοὺς καὶ τεμένεα θεοῖσι. τὸ μέν νυν μέγιστον αὐτέων τέμενος, καὶ οὐνομαστότατον ἐὸν καὶ χρησιμώτατον, καλεύμενον
2 δὲ Ἑλλήνιον, αἵδε πόλιές εἰσι αἱ ἱδρυμέναι κοινῇ, Ἰώνων μὲν Χίος καὶ Τέως καὶ Φώκαια καὶ Κλαζομεναί, Δωριέων δὲ Ῥόδος καὶ Κνί-

---

§ 3. *ἐγγεγονότος* für *ἐκγ.* We. Ueber die Verbindung des Ge. und Ac. (*ἀχθόμενον*) Di. 56, 14, 3. — *ἐνθύμιον* für *ἐνθυμιστόν* Va., *ἐνθυμητόν* Bk. Kr. zu Thuk. 7, 50, 4, wo es eben so von Bedenklichkeit bei einer Vorbedeutung sich findet. — *ἤδη δέ τινες,* hervorhebend zu Arr. An. 3, 4, 4.

C. 176. *ἐόντες* für *ἐόντος* Sch. Spr. 47, 6, 3. (8, 2.) — *μεγάλου* für *μεγάρου* Schäfer nach Valla.

C. 177. *τά* in Bezug auf das. — *πόλις*, der Ac. neben dem No. beim Inf. Kr. zum Arr. 3, 1, 5. — *πάντα τινά.* zu 1, 50, 1. — *βιοῦται,* das Medium nur hier. (Lh.) gr. Spr. unter *βιόω* u. Di. 52, 8, 2. — *μὴ δέ* für *μηδέ* Schäfer. gr. Spr. 69, 16, 1.

C. 178 § 1. *οἰκέειν. ἐνοικέειν* einige Hsn. — *αὐτοῦ* dahin. (Lgl.) vgl. Di. 66, 3, 2.

θος καὶ Ἁλικαρνησσὸς καὶ Φάσηλις, Αἰολέων δὲ ἡ Μυτιληναίων μούνη. τουτέων μέν ἐστι τοῦτο τὸ τέμενος καὶ προστάτας τοῦ ἐμπορίου αὗται αἱ πόλιές εἰσι αἱ παρέχουσαι· ὅσαι δὲ ἄλλαι πόλιες μεταποιεῦνται, οὐδέν σφι μετεὸν μεταποιεῦνται. χωρὶς δὲ Αἰγινῆται ἐπ' ἑωυτῶν ἱδρύσαντο τέμενος Διὸς καὶ ἄλλο Σάμιοι Ἥρης καὶ Μιλήσιοι Ἀπόλλωνος. ἦν δὲ τὸ παλαιὸν μούνη ἡ Ναύκρατις ἐμπόριον καὶ [179] ἄλλο οὐδὲν Αἰγύπτου. εἰ δέ τις ἐς τῶν τι ἄλλο στομάτων τοῦ Νείλου ἀπίκοιτο, χρῆν ὀμόσαι μὴ μὲν ἑκόντα ἐλθεῖν, ἀπομόσαντα δὲ τῇ νηὶ αὐτῇ πλέειν ἐς τὸ Κανωβικόν· ἢ εἰ μή γε οἷά τε εἴη πρὸς ἀνέμους ἀντίους πλέειν, τὰ φορτία ἔδεε περιάγειν ἐν βάρισι περὶ τὸ Δέλτα, μέχρι οὗ ἀπίκοιτο ἐς Ναύκρατιν. οὕτω μὲν δὴ Ναύκρατις ἐ- [180] τετίμητο, Ἀμφικτυόνων δὲ μισθωσάντων τὸν ἐν Δελφοῖσι νῦν ἐόντα νηὸν τριηκοσίων ταλάντων ἐξεργάσασθαι· ὁ γὰρ πρότερον ἐὼν αὐτόθι αὐτόματος κατεκάη, τοὺς Δελφοὺς δὲ ἐπέβαλλε τεταρτημόριον τοῦ μισθώματος παρασχεῖν. πλανώμενοι δὲ οἱ Δελφοὶ περὶ τὰς πόλις ἐδωτίναζον, ποιεῦντες δὲ τοῦτο οὐκ ἐλάχιστον ἐξ Αἰγύπτου ἠνείκαντο· Ἄμασις μὲν γάρ σφι ἔδωκε χίλια στυπτηρίης τάλαντα, οἱ δὲ ἐν Αἰγύπτῳ οἰκέοντες Ἕλληνες εἴκοσι μνέας. Κυρηναίοισι δὲ Ἄμασις φι- [181] λότητά τε καὶ συμμαχίην συνεθήκατο. ἐδικαίωσε δὲ καὶ γῆμαι αὐτόθεν, εἴτ' ἐπιθυμήσας Ἑλληνίδος γυναικός, εἴτε καὶ ἄλλως φιλότητος Κυρηναίων εἵνεκα. γαμέει δ' ὦν, οἱ μὲν λέγουσι Βάττεω οἱ δ' Ἀρκεσίλεω θυγατέρα, οἱ δὲ Κριτοβούλου, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου, τῇ οὔνομα ἦν Λαδίκη. τῇ ἐπείτε συγκλίνοιτο ὁ Ἄμασις, μίσγεσθαι οὐκ οἷός τε ἐγίνετο, τῇσι δὲ ἄλλῃσι γυναιξὶ ἐχρᾶτο. ἐπείτε δὲ πολλὸν [2] τοῦτο ἐγίνετο, εἶπε ὁ Ἄμασις πρὸς τὴν Λαδίκην ταύτην καλεομένην· "ὦ γύναι, κατά με ἐφάρμαξας καὶ ἔστι τοι οὐδεμία μηχανὴ μὴ οὐκ ἀπολωλέναι κάκιστα γυναικῶν πασέων." ἡ δὲ Λαδίκη, ἐπείτε οἱ ἀρνευμένῃ οὐδὲν ἐγίνετο πρηΰτερος ὁ Ἄμασις, εὔχεται ἐν τῷ νόῳ τῇ

---

§ 2. *Μυτιλ.* für *Μιτυλ.* Ga. — *μετεόν*, wie Thuk. 1, 28, 1. Di. 56, 9, 4.

C. 179. *τι ἄλλο.* Neben *τὶς* noch ein Wort so einzuschieben ist auch bei Her. nicht gewöhnlich. — *ἀπομόσαντα* nachdem er geschworen dass er nicht (*ἀπό*) freiwillig u. so w. (Lh.)

C. 180. *μισθωσάντων* ohne zugehöriges Verbum, eine starke Anakoluthie. Der Schriftsteller hob an als ob auch statt *ἐδωτίναζον* eine Participialconstruction folgen sollte, vergass jedoch über dem Zwischensatze den Anfang. — *αὐτόματος* für *αὐτομάτως* Schäfer u. einige Hsn. Das Adv. scheint bei den Frühern nicht vorzukommen. Xen. Hell. 6, 4, 7: *οἱ νεῴ αὐτόματοι ἀνεῴγοντο.* — *ἀπέβαλλε* es war die respective Repartition dass die D. Sonst, auch bei Her., *ἐπιβάλλει μοι* es trifft, fällt auf mich. — *ἐδωτίναζον* sammelten Gaben; nur hier.

C. 181 § 1. *Βάττεω.* Di. 16, 1 A. — *οἱ δ' Ἀ. τοῦ Ἀ.* einige Hsn. u. We. — *ἐχρᾶτο*, wie 4, 113. (Lh.)

§ 2. *πολλόν.* zu 1, 98, 1. — *κατά με.* Diese Tmesis ist bei Her. vereinzelt; öfter bei attischen Dichtern. Di. 68, 48, 3. — *μὴ οὐκ.* zu 1, 209,

Ἀφροδίτῃ, ἤν οἱ ὑπ' ἐκείνην τὴν νύκτα μιχθῇ ὁ Ἄμασις, τοῦτο γάρ
3οἱ κακοῦ εἶναι μῆχος, ἄγαλμά οἱ ἀποπέμψειν ἐς Κυρήνην. μετὰ δὲ
τὴν εὐχὴν αὐτίκα οἱ ἐμίχθη ὁ Ἄμασις. καὶ τὸ ἐνθεῦτεν ἤδη, ὁκότε
ἔλθοι πρὸς αὐτήν, ἐμίσγετο καὶ κάρτα μιν ἔστερξε μετὰ τοῦτο. ἡ δὲ
Λαδίκη ἀπέδωκε τὴν εὐχὴν τῇ θεῷ· ποιησαμένη γὰρ ἄγαλμα ἀπέ-
πεμψε ἐς Κυρήνην, τὸ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν σόον, ἔξω ἱδρυμέναν τοῦ
Κυρηναίων ἄστεος. ταύτην τὴν Λαδίκην, ὡς ἐπεκράτησε Καμβύσης
Αἰγύπτιου καὶ ἐπύθετο αὐτῆς ἥτις εἴη, ἀπέπεμψε ἀσινέα ἐς Κυρήνην.

182 Ἀνέθηκε δὲ καὶ ἀναθήματα ὁ Ἄμασις ἐς τὴν Ἑλλάδα, τοῦτο
μὲν ἐς Κυρήνην ἄγαλμα ἐπίχρυσον Ἀθηναίης καὶ εἰκόνα ἑωυτοῦ γρα-
φῇ εἰκασμένην, τοῦτο δὲ τῇ ἐν Λίνδῳ Ἀθηναίῃ δύο τε ἀγάλματα λί-
θινα καὶ θώρηκα λίνεον ἀξιοθέητον, τοῦτο δ' ἐς Σάμον τῇ Ἥρῃ εἰ-
κόνας ἑωυτοῦ διφασίας ξυλίνας, αἳ ἐν τῷ νηῷ τῷ μεγάλῳ ἱδρύατο
2ἔτι καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ, ὄπισθε τῶν θυρέων. ἐς μέν νυν Σάμον ἀνέ-
θηκε κατὰ ξεινίην τὴν ἑωυτοῦ τε καὶ Πολυκράτεος τοῦ Αἰάκεος, ἐς δὲ
Λίνδον ξεινίης μὲν οὐδεμιῆς εἵνεκεν, ὅτι δὲ τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Λίνδῳ τὸ
τῆς Ἀθηναίης λέγεται τὰς τοῦ Δαναοῦ θυγατέρας ἱδρύσασθαι προσ-
σχούσας, ὅτε ἀπεδίδρησκον τοὺς Αἰγύπτου παῖδας. ταῦτα μὲν ἀνέ-
θηκε ὁ Ἄμασις, εἷλε δὲ Κύπρον πρῶτος ἀνθρώπων καὶ κατεστρέψατο
ἐς φόρου ἀπαγωγήν.

---

3. — πρηΰτερος. Di. 22, 10, 2. — ὑπ' für ἐπ' Schäfer. — μῆχος τοῦ Re[illegible]gsmittel vor dem. Das Wort, noch 4, 151, 1, ist poetisch.
§ 3. σόον. Di. 22, 10, 3.
C. 182 § 1. γραφῇ durch Malerei. — θώρηκα. vgl. 3, 47, 2. (Bä.)

Verzeichniss
der für die bezüglichen Namen gebrauchten Abkürzungen.

Ba. für Bär, Br. für F. J. C. Bredow (de dialecto Herodoti), Kr. für K. W. Krüger, Ga. für Gaisford, Lg. für F. Lange (deutsche Uebersetzung), La. für Larcher, Lh. für Lhardy, Sch. für Schweighaeuser, St. für Steger, Va. für Valckenär, We. für Wesseling, Wy. für Wyttenbach.

Spr. bezeichnet griechische Sprachlehre sowohl die grössere als die kleinere, die etwa in Parenthese stehende Zahl die abweichende Zahl in jener; nur die grössere bezeichnet gr. Spr.; auf den zweiten Band, von dem jetzt auch die Syntax erschienen ist, wird durch Di. verwiesen.

Nachwort.

Motto: Wir gönnen es einem Armen gern auf unserem Felde Aehren zu lesen; wenn er uns aber die schönsten Garben massenhaft entwendet, so darf er sich nicht wundern, wenn wir ihn Dieb schelten.
(Anonymus.)

Vor mehreren Jahren machte ich Hrn. Lhardy den Vorschlag mit mir gemeinschaftlich eine Ausgabe des Herodot mit erklärenden Anmerkungen zu liefern. Ihm sollte was den Sprachgebrauch des Herodot beträfe zufallen; mir die Vergleichung mit dem attischen; Andres sollte nach gemeinsamer Besprechung festgestellt werden. Diese Verbindung, glaubte ich, würde dem Schriftsteller vortheilhaft und wohl auch uns beiden in mehr als einer Hinsicht erspriesslich werden. Hr. Lhardy jedoch lehnte meinen Vorschlag ab, um auf einen ihm um dieselbe Zeit von der Weidmannschen Buchhandlung gemachten Antrag einzugehen, und so musste ich mich entschliessen eine Bearbeitung des Herodot mit eignen Mitteln zu unternehmen. Denn die Sache aufzugeben war mir nicht möglich, theils weil dieser Schriftsteller in dem Cyklus der von mir zu bearbeitenden Werke eins der wesentlichsten Glieder bildet, theils weil die Durcharbeitung desselben zum Behuf der Vollendung meiner griechischen Sprachlehre unerlässlich war. Ueberdies glaubte ich für den Herodot selbst so Erhebliches, wovon ich Vieles erst bei der Bearbeitung selbst zu finden hoffen durfte, leisten zu können, dass ich auf die Förderung und Mittheilung desselben nicht verzichten mochte.

Wenn ich jetzt bei meiner Bearbeitung Hn. Lhardy's Leistungen benutzt habe, so ist dies natürlich nur in dem Maasse geschehen wie ich als Mann von Ehre es durfte, ohne den Namen eines schamlosen Plagiators zu verschulden, obgleich die alles erlaubte Maass weit überschreitende Weise in der H. Hertlein meine Bearbeitung der Xenophontischen Anabasis für seine im Weidmannschen Verlag erschienene Ausgabe dieses Werkes geplündert hat mich berechtigt hätte sehr viel weiter zu gehen.

Dass diese Arbeit des Herrn Hertlein bereits in einer zweiten Ausgabe vorliegt ist eine Beschimpfung des deutschen Namens. Denn in meiner Schrift „über die handlichste Art Schulausgaben zu fertigen" (nämlich durch Abschreiben eines guten Vorgängers) habe ich nachgewiesen dass H. Hertlein seine Anmerkungen etwa zur Hälfte von mir abgeschrieben hat; nachgewiesen

dass gerade das Beste und Wesentlichste was sie enthält mir entwendet ist. Auch haben, wie ich höre, selbst Männer die nichts weniger als mir wohlwollen nach eigner Ansicht der Plagiatausgabe ihren Abscheu vor einer solchen literarischen Flibustierei in den stärksten Worten ausgesprochen. Und dennoch ist die Plagiatausgabe stark gekauft worden; gekauft worden, ungeachtet sie verhältnissmässig theurer ist als meine viel reichhaltigere Arbeit; bloss desshalb gekauft worden, weil H. Hertlein mich schamlos geplündert hat. Denn wie viele Käufer würde die Plagiatausgabe wohl gefunden haben, wenn H. Hertlein seine Anmerkungen bloss mit einer mässigen Zuthat der meinigen versetzt hätte? Hoffentlich wäre der grösste Theil der Exemplare Maculatur geworden. Ich habe die Plagiatausgabe zum Behuf der vierten Auflage meines Werkes näher verglichen, aber ich erinnere mich nicht dass sie mir irgend etwas Brauchbares geboten hätte. So geschickt hat der kluge Mann sich gegen Repressalien sicher zu stellen gewusst.

Ist es denn aber möglich dass die ehrlichen Deutschen ein Buch bloss desshalb kaufen weil der Verfasser einen Vorgänger auf eine schamlose Weise plagiirt hat? dass sie, selbst ehrlich, doch eine so grosse Sympathie für literärischen Raub und literärische Räuber hegen? Es scheint undenkbar. Vielmehr muss man zur Ehre des deutschen Namens annehmen dass wenigstens die meisten Käufer, des bezüglichen Werthes der Ausgaben unkundig, durch gewissenlose oder unwissende Empfehler verführt, ihr Geld für eine Plagiatausgabe hingaben, während sie ungefähr für denselben Preis ein ehrlich erarbeitetes und viel vollständigeres Werk erhalten konnten.

Was man dem Deutschen in Bezug auf Empfehlungen zu bieten wagen darf zeigt eine Recension der Plagiatausgabe. Der Recensent hat den Belauf der Entwendungen vollkommen gekannt und wird auch wohl anerkannt haben dass in diesem Zweige der Literatur, in dem man denn doch etwas Ehrenhaftigkeit zu finden gewohnt ist, noch niemals eine so maasslose Plünderung eines noch lebenden Schriftstellers in gleicher Weise vorgekommen ist. Aber was geschieht? Regt sich darüber bei ihm ein sittliches Gefühl? Aeussert er sich mit Entrüstung über die Zügellosigkeit dieser literärischen Buschklepperei, wie es Recensenten ihrer Pflicht gemäss in solchen Fällen zu thun pflegen? Nichts weniger als das. Er findet die Sache ganz naturgemäss; belobt sie schier. Denn, das ist der Kern seiner Moral, ich hätte ja viel Gutes und H. Hertlein gebrauche viel; warum also solle er nicht, was er irgend glaubt gebrauchen zu können von mir entnehmen; in eben der Form wie er es bei mir findet entnehmen, sintemal diese Form leichter zu verderben als zu übertreffen sei. Gewiss eine höchst einleuchtende Moral, die der herzlichsten Zustimmung aller Plagiatoren versichert sein kann.

Es giebt Leute denen die einfachsten sittlichen Pflichten, wenn deren Verletzung ihren Interessen förderlich ist, schwer begreiflich zu machen sind. Ich will es hier einmal durch eine Vergleichung versuchen. Wenn Jemand den angestellten Herren sagen wollte: »Ihr habt des Gehaltes zu viel; ihr müsst, wofern ich euch nicht noch Aer-

geres zufügen soll, für mich und einen meiner Freunde jährlich einige hundert Thaler abgeben: würden der Herr Plagiator und seine Herren Helfershelfer das auch in der Ordnung finden? Nun aber besteht mein Gehalt in dem Ertrage meiner Schriften. Wer mir diesen durch literärische Flibustierei verringert, ist moralisch um kein Haar besser, als wer mir eine entsprechende Summe raubt oder entwendet.

Es ist schon längst bemerkt worden dass sich das literärische Coteriewesen nirgends so sehr als bei den Deutschen durch die widerwärtigste Eckelhaftigkeit auszeichne.

Aber, wird man einwenden, so stark wie es allerdings scheine könne doch H. Hertlein mich unmöglich geplündert haben. Denn wie würden sonst die Herren die an der Spitze des Unternehmens stehen mit ihren Namen die Plagiatausgabe garantiren? Würden sie nicht vielmehr der etwa nur auf ihren Vortheil bedachten Buchhandlung erklärt haben dass entweder die Plagiatausgabe cassirt werden oder sie aufhören müssten die intellectuellen und moralischen Vertreter des Unternehmens zu sein? Offenbar würden sie sonst als Mitschuldige erscheinen, um so mehr da sie doch wohl ihre Tantieme bezögen, eine Tantieme also auch von der Plagiatausgabe. Die Herren beschäftigten sich ja auch mit deutscher Literatur und kennten also gewiss ein sehr bekanntes Wort Lessings (Antiq. Briefe 56): »der Wirth der in seiner Kneipschenke morden« [könnte auch heissen rauben] »lässt, ist um kein Haar besser als der Mörder« [Räuber]. Gewiss kennen sie das. Indess Lessing, sonst freilich kein ganz übler Mann, war denn doch ein arger Grobian. Pfui! So etwas einem königl Preussischen Professor und Geheimen Rathe (dem seligen Hr. Klotz) zu sagen! In unserm gebildeten Zeitalter würde man doch so starke Ausdrücke verabscheuen, auch wenn man sie für vollkommen verdient hielte. Hier nun vollends. Die bezeichneten Herren sind unstreitig ehrenwerthe Männer (das sind sie Alle, Alle ehrenwerthe Männer); und wenn man sie fragte ob sie das Plagiirsystem des Hn. Hertlein für ein ehrenwerthes oder so was hielten, so erlaube ich mir zu zweifeln dass sie mit einem glatten und bündigen Ja! antworten würden. Wenn sie dennoch mit der Garantie ihrer Namen auch die zweite Auflage der Plagiatausgabe, bei der ihnen der bezügliche Thatbestand vollkommen bekannt sein musste, den Namen des Plagiators zu schirmen sich gemüssigt finden, so werden sie, vermuth' ich, die moralische Rücksicht aufgegeben und sich auf den höhern Standpunkt von Staatsmännern und Feldherren gestellt haben. Die neuere Diplomatie hat bekanntlich den Grundsatz eine Garantie zu der sie sich verpflichtet hat gerade so weit zu bethätigen als es nützlich ist; und ein Feldherr fragt viel nach der Moralität seiner Soldaten, wenn sie nur brauchbar sind. Wenn so ein Baschkire gelegentlich marodirt und plündert, auch gut; wenn er dabei nieder gehauen wird, desto leichter zu verschmerzen, wenn er die Tantieme seiner Dienste gewährt hat.

Gegen die Weidmannsche Buchhandlung auf diesem Wege noch ein Wort zu verlieren ist kaum der Mühe werth. Sie hat den Standpunct des Gelderwerbes; ich den des Rechtes und der Sittlichkeit. Und dabei ist eine Vereinbarung nicht möglich Nur eins muss

ich noch gegen sie bemerken. In der kleinen Schrift die sie zur Beschönigung ihres Verfahrens drucken liess und die ich in meiner Deuterologie über Plagiate zerlegt habe, war sie impertinent genug zu äussern: »Herr Krüger scheint zu glauben im ausschliesslichen Besitze des Rechtes zu sein, Ausgaben von Xenophons Anabasis zu machen.*)« Ich habe ihr dort das Nöthige gesagt; hier aber jetzt noch eins. Auch die Hn. Constantin Matthiä und Raphael Kühner haben Ausgaben des Werkes mit deutschen Anmerkungen besorgt und meine Arbeit in reichem Maasse benutzt, aber dennoch in einer Weise die ich weder für unerlaubt noch für unehrenhaft halte. Dabei gereicht es mir zum Vergnügen Hn. Matthiä das Zeugniss geben zu können dass er wirklich etwas für das Werk geleistet hat. Nur lobend erwähnen kann ich sein Programm über die kritische Behandlung der Xenophontischen Anabasis und selbst von seinen Conjecturen (in der Ausgabe) habe ich mehrere der Beachtung werth gefunden. Dagegen wüsste ich nicht dass die Ausgaben der Hn. Hertlein und Kühner, der die Menschheit zugleich mit einer deutschen und lateinischen Bearbeitung bereichert hat, als ich sie zum Behuf der vierten Auflage meines Werkes verglich, mir ausser dem von mir Entlehnten irgend etwas Erhebliches als Schutt und wieder Schutt geboten hätten. Ob ich in der zweiten Auflage der Hertleinischen Arbeit, die zu vergleichen es mir seither noch an Musse gefehlt hat, des Guten erheblich mehr finden werde, glaube ich mit ziemlicher Ruhe abwarten zu können.

*) Hatte denn keiner von den Häuptlingen Kopf genug in diesen und ähnlichen Stellen auf den ersten Blick die bezüglichen Absurditäten zu entdecken? Bedachten denn die Herren nicht dass man jedenfalls sie für das Schriftstückchen mit verantwortlich machen würde, um so mehr da die Vermuthung nahe lag dass einer von ihnen der Verfasser des Werkleins sein könnte. Denn sie bedurften der Vertheidigung unfehlbar weit mehr als die Buchhandlung, der Mancher gern die Entschuldigung der Unkunde zu Gute kommen liesse, wenn sie sich nicht in einen Streit gemischt hätte der ihre Kräfte bei Weitem überstieg. Oder wähnten die Herren dass ihre Ehre vollkommen gesichert sei, wenn Sie sich nur hübsch hinter den Coulissen hielten? Diese Coulissen sind ein so schwacher Schild dass jeder Pfeil der den sich dahinter Verkriechenden bestimmt ist sie vollkommen eben so gut trifft als wenn sie ungedeckt hervorträten, was jedenfalls offener und männlicher wäre.

Nauen bei Berlin den 31. Mai 1855.

K. W. Krüger.

Gedruckt bei C. Feister in Berlin.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΗΣ ΑΠΟΔΕΞΙΣ.

Mit erklärenden Anmerkungen

von

K. W. Krüger.

Zweites Heft.

Berlin.

K. W. Krüger's Verlagsbuchhandlung.

1855.

Ἡροδότου Ἁλικαρνησσέος ἱστορίης ἀπόδεξις.

Γ.

Ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν Ἄμασιν Καμβύσης ὁ Κύρου ἐστρατεύετο, ἄγων[1] καὶ ἄλλους τῶν ἦρχε καὶ Ἑλλήνων Ἴωνάς τε καὶ Αἰολέας, δι' αἰτίην τοιήνδε. πέμψας Καμβύσης ἐς Αἴγυπτον κήρυκα αἴτεε Ἄμασιν θυγατέρα, αἴτεε δὲ ἐκ συμβουλίης ἀνδρὸς Αἰγυπτίου, ὃς μεμφόμενος Ἀμάσι ἔπρηξε ταῦτα, ὅτι μιν ἐξ ἁπάντων τῶν ἐν Αἰγύπτῳ ἰητρῶν, ἀποσπάσας ἀπὸ γυναικός τε καὶ τέκνων, ἔκδοτον ἐποίησε ἐς Πέρσας, ὅτε Κῦρος πέμψας παρ' Ἄμασιν αἴτεε ἰητρὸν ὀφθαλμῶν ὃς εἴη ἄριστος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ. ταῦτα δὴ ἐπιμεμφόμενος ὁ Αἰγύπτιος ἐνῆγε[2] τῇ συμβουλίῃ [κελεύων] αἰτέειν τὸν Καμβύσεα Ἄμασιν θυγατέρα, ἵνα ἢ δοὺς ἀνιῷτο ἢ μὴ δοὺς Καμβύσῃ ἀπέχθοιτο. ὁ δὲ Ἄμασις τῇ δυνάμι τῶν Περσέων ἀχθόμενος καὶ ἀρρωδέων οὐκ εἶχε οὔτε δοῦναι οὔτε ἀρνήσασθαι· εὖ γὰρ ἠπίστατο ὅτι οὐκ ὡς γυναῖκά μιν ἔμελλε Καμβύσης ἕξειν ἀλλ' ὡς παλλακήν. ταῦτα δὴ ἐκλογιζόμενος ἐποίησε τάδε. ἦν Ἀπρίεω τοῦ προτέρου βασιλέος θυγάτηρ κάρτα μεγάλη τε καὶ εὐειδής, μούνη τοῦ οἴκου λελειμμένη, οὔνομα δέ οἱ ἦν Νίτητις. ταύτην δὴ τὴν παῖδα ὁ Ἄμασις κοσμήσας ἐσθῆτί τε καὶ χρυσῷ ἀποπέμπει ἐς Πέρσας ὡς ἑωυτοῦ θυγατέρα. μετὰ δὲ χρόνον ὥς μιν ἠσπάζετο[3] πατρόθεν οὐνομάζων, λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ παῖς· "ὦ βασιλεῦ, διαβεβλημένος ὑπ' Ἀμάσιος οὐ μανθάνεις, ὃς ἐμέ σοι κόσμῳ

C. 1. § 1. τοιήνδε. Den Grund braucht man nicht zu verwerfen, wenn man auch zugiebt dass es daneben auf Erweiterung des Perserreiches abgesehen war. Despoten handeln auch in grossen Dingen oft nach kleinlichen Motiven. — Ἀμάσι für Ἄμασιν Lb. gr. Spr. 46, 7, 3. Dieselbe Verwechselung in den Hsn. 3, 4, 1. — ἔκδοτον ἐποίησε correlat dem ἔκδοτον γίνεσθαι 6, 85, 2. vgl. zu 1, 71, 2. — παρ' für παρά Bk. zu 1, 189, 1.

§ 2. ἐνῆγε. Καμβύσεα schwebt schon als Object vor. (Sch.) Vielleicht ist κελεύων zu streichen. — ἀρνήσασθαι. gr. Spr. § 40 unter dem W. — ἔμελλε. Auch Her. hat bei μέλλειν, βούλεσθαι und δύνασθαι nur das einfache Augment. (Br.) — μεγάλη. zu 1, 199, 4. — χρυσῷ goldenem Geschmeide.

§ 3. ἠσπάζετο erg. ὁ Καμβύσης, als Hauptsubject der Darstellung. vgl. zu 2, 128. — διαβεβλημένος dass du getäuscht bist, in dieser Bed.

ἀσκήσας ἀπέπεμψε, ὡς ἑωυτοῦ θυγατέρα διδούς, ἐοῦσαν τῇ ἀληθείῃ Ἀπρίεω, τὸν ἐκεῖνος ἐόντα ἑωυτοῦ δεσπότεα μετ' Αἰγυπτίων ἐπαναστὰς ἐφόνευσε." τοῦτο δὴ τὸ ἔπος καὶ αὕτη ἡ αἰτίη ἐγγενομένη ἤγαγε Καμβύσεα τὸν Κύρου μεγάλως θυμωθέντα ἐπ' Αἴγυπτον. οὕτω 2 μέν νυν λέγουσι Πέρσαι, Αἰγύπτιοι δὲ οἰκηιεῦνται Καμβύσεα, φάμενοί μιν ἐκ ταύτης δὴ τῆς Ἀπρίεω θυγατρὸς γενέσθαι· Κῦρον γὰρ εἶναι τὸν πέμψαντα παρ' Ἄμασιν ἐπὶ τὴν θυγατέρα, ἀλλ' οὐ Καμβύσεα. λέγοντες δὲ ταῦτα οὐκ ὀρθῶς λέγουσι. οὐ μὲν οὐδὲ λέληθε αὐτούς (εἰ γάρ τινες καὶ ἄλλοι τὰ Περσέων νόμιμα ἐπιστέαται καὶ Αἰγύπτιοι), ὅτι πρῶτα μὲν νόθον οὔ σφι νόμος ἐστὶ βασιλεῦσαι γνησίου παρεόντος, αὖτις δὲ ὅτι Κασσανδάνης τῆς Φαρνάσπεω θυγατρὸς ἦν παῖς Καμβύσης, ἀνδρὸς Ἀχαιμενίδεω, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῆς Αἰγυπτίης· ἀλλὰ παρατρέπουσι τὸν λόγον, προσποιεύμενοι τῇ Κύρου οἰκίῃ συγ- 3 γενέες εἶναι. καὶ ταῦτα μὲν ὧδε ἔχει, λέγεται δὲ καὶ ὅδε ὁ λόγος, ἐμοὶ μὲν οὐ πιθανός, ὡς τῶν Περσίδων γυναικῶν ἐσελθοῦσά τις παρὰ τὰς Κύρου γυναῖκας, ὡς εἶδε τῇ Κασσανδάνῃ παρεστεῶτα τέκνα εὐειδέα τε καὶ μεγάλα, πολλῷ ἐχρᾶτο τῷ ἐπαίνῳ ὑπερθωυμάζουσα, ἡ δὲ Κασσανδάνη, ἐοῦσα τοῦ Κύρου γυνή, εἶπε τάδε· "τοιῶνδε μέντοι ἐμὲ παίδων μητέρα ἐοῦσαν Κῦρος ἐν ἀτιμίῃ ἔχει, τὴν δ' ἀπ' Αἰγύπτου ἐπίκτητον ἐν τιμῇ τίθεται." τὴν μέν, ἀχθομένην τῇ Νιτήτι, εἰπεῖν ταῦτα, τῶν δέ οἱ παίδων τὸν πρεσβύτερον εἰπεῖν Καμβύσεα· "τοιγάρ τοι, ὦ μῆτερ, ἐπεὰν ἐγὼ γένωμαι ἀνήρ, Αἰγύπτου τὰ μὲν ἄνω κάτω θήσω, τὰ δὲ κάτω ἄνω." ταῦτα εἰπεῖν αὐτὸν ἔτεα ὡς δέκα κου γεγονότα καὶ τὰς γυναῖκας ἐν θώυματι γενέσθαι· τὸν δέ, διαμνημονεύοντα, οὕτω δή, ἐπείτε ἀνδρώθη καὶ ἔσχε τὴν βασιληίην, ποιήσασθαι τὴν ἐπ' Αἴγυπτον στρατηίην.

4 Συνήνεικε δὲ καὶ ἄλλο τι τοιόνδε πρῆγμα γενέσθαι ἐς τὴν ἐπιστράτευσιν ταύτην. ἦν τῶν ἐπικούρων τῶν Ἀμάσιος ἀνὴρ γένος μὲν Ἁλικαρνησσεύς, οὔνομα δέ οἱ ἦν Φάνης, καὶ γνώμην ἱκανὸς καὶ τὰ πολεμικὰ ἄλκιμος. οὗτος ὁ Φάνης, μεμφόμενός κού τι Ἀμάσι, ἐκ-

---

öfter bei Her. u. Ar., nicht in der att. Prosa. Ueber das Particip Spr. 56,7, 4. (5.) — ὑπ' für ὑπό Bk. Denn auch ὑπό scheint Her. überall elidirt zu haben. — σοι. τοι? ἀσκήσας, καλλωπίσας Greg. K. vgl. zu 2, 130. (Lh.) — δεσπότεα. zu 1, 11, 3.

C. 2. οἰκηιεῦνται. zu 1, 4, 2. — ἐπί. zu 1, 84, 3. — μέν für μήν Kr. vgl. 2, 120, 3. 142, 2. etc. Attisch ist οὐ μὴν οὐδέ. Kr. zu Thuk. 1, 3, 4. — ἐπιστέαται. Di. 30, 4, 7. — βασιλεῦσαι. zu 1, 13. 2, 174. — αὖτις δέ. zu 1, 90, 2. — ἐκ. gr. Spr. 47, 6, 5. — παρατρέπουσι verdrehen. (Lg.)

C. 3. § 1. μέν. zu 1, 182.

§ 2. μέν. zu 2, 60, 1. — οἱ. Di. 48, 12, 2. — τὸν πρεσβ. — Καμβύσεα. gr. Spr. 50, 1, 11. — ἐν θώυματι γενέσθαι auch 7, 218, 1. — ἔσχε. zu 1, 7, 2.

C. 4. § 1. ἐπιστράτευσις. Sonst ἐπιστρατεία, auch bei Her. ἐπιστρατηίη. — τῶν ἐπικούρων, Hellenen und Karer 3, 11. vgl. 2, 163. (Bä.) — γένος μέν, οὔνομα δέ οἱ ἦν. zu ἦν 2, 134, 2. vgl. 3, 41. — πολεμικά,

ϑρήσκει πλοίῳ ἐξ Αἰγύπτου, βουλόμενος Καμβύσῃ ἐλϑεῖν ἐς λόγους.
α δὲ ἐόντα αὐτὸν ἐν τοῖσι ἐπικούροισι λόγου οὐ σμικροῦ ἐπιστά-
ενόν τε τὰ περὶ Αἴγυπτον ἀτρεκέστατα, μεταδιώκει ὁ Ἄμασις, σπου-
ν ποιεύμενος ἑλεῖν. μεταδιώκει δὲ τῶν εὐνούχων τὸν πιστότατον 2
ποστείλας τριήρεϊ κατ' αὐτόν, ὃς αἱρέει μιν ἐν Λυκίῃ, ἑλὼν δὲ οὐκ
ήγαγε ἐς Αἴγυπτον· σοφίῃ γάρ μιν περιῆλϑε ὁ Φάνης· καταμε-
ίσας γὰρ τοὺς φυλάκους ἀπαλλάσσετο ἐς Πέρσας. ὡρμημένῳ δὲ
αμβύσῃ στρατεύεσϑαι ἐπ' Αἴγυπτον καὶ ἀπορέοντι τὴν ἔλασιν ὅκως
ν ἄνυδρον διεκπερᾷ, ἐπελϑὼν φράζει μὲν καὶ τἆλλα τὰ Ἀμάσιος
ρήγματα, ἐξηγέεται δὲ καὶ τὴν ἔλασιν, ὧδε παραινέων, πέμψαντα
ερὰ τὸν Ἀραβίων βασιλέα δέεσϑαι τὴν διέξοδόν οἱ ἀσφαλέα παρα-
εῖν. μούνῃ δὲ ταύτῃ εἰσὶ φανεραὶ ἐσβολαὶ ἐς Αἴγυπτον. ἀπὸ γὰρ 5
οινίκης μέχρι οὔρων τῶν Καδύτιος πόλιος γῆ ἐστὶ Σύρων τῶν Πα-
αιστινῶν καλεομένων· ἀπὸ δὲ Καδύτιος, ἐούσης πόλιος, ὡς ἐμοὶ
οκέει, Σαρδίων οὐ πολλῷ ἐλάσσονος, ἀπὸ ταύτης τὰ ἐμπόρια τὰ
ὶ ϑαλάσσης μέχρι Ἰηνύσου πόλιός ἐστι τοῦ Ἀραβίου, ἀπὸ δὲ Ἰηνύ-
υ αὖτις Σύρων μέχρι Σερβωνίδος λίμνης, παρ' ἣν δὴ τὸ Κάσιον
ρος τείνει ἐς ϑάλασσαν· ἀπὸ δὲ Σερβωνίδος λίμνης, ἐν τῇ δὴ
γος τὸν Τυφῶ κεκρύφϑαι, ἀπὸ ταύτης ἤδη Αἴγυπτος. τὸ δὴ με-
ξὺ Ἰηνύσου πόλιος καὶ Κασίου τε οὔρεος καὶ τῆς Σερβωνίδος λί-
νης, ἐὸν τοῦτο οὐκ ὀλίγον χωρίον ἀλλ' ὅσον τε ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας
δόν, ἄνυδρόν ἐστι δεινῶς.

Τὸ δὲ ὀλίγοι τῶν ἐς Αἴγυπτον ναυτιλλομένων ἐννενώκασι, τοῦτο 6
ρχομαι φράσων. ἐς Αἴγυπτον ἐκ τῆς Ἑλλάδος πάσης καὶ πρὸς ἐκ
οινίκης κέραμος ἐσάγεται πλήρης οἴνου δὶς τοῦ ἔτεος ἑκάστου καὶ
κεράμιον οἰνηρὸν ἀριϑμῷ κείμενον οὐκ ἔστι ὡς λόγῳ εἰπεῖν ἰδέ-
σϑαι. κοῦ δῆτα, εἴποι τις ἄν, ταῦτα ἀναισιμοῦται; ἐγὼ καὶ τοῦτο

---

ie Thuk. 2, 39, 1; gew. so *πολέμια*, wie auch hier einige Hsn. — *οἷα.* zu 61, 1. — *λόγου.* zu 1, 143, 1.

§ 2. *περιῆλϑε* berückte. Ar. Ritter 1141: *σοφῶς αὐτοὺς περιέρχομαι ὡς οἰομένους φρονεῖν κἄμ' ἐξαπατύλλειν.* (Pape.) Selten so. — *ἀπορέοντι τὴν ἔλασιν.* zu Thuk. 5, 40, 3. In der gewöhnlichen Atthis jedoch findet sich ei *ἀπορῶ* der Ac. nur eines substantivirten Neutrums. — *διεκπερᾷ* ist Conjunctiv. Spr. 54, 7 A. (1.) — *ὧδε, δέεσϑαι.* gr. Spr. 57, 10, 9.

C. 5. *μούνῃ.* zu 1, 84, 2. — *ταύτῃ,* durch die Wüste. (Lh.) — *γῆ* ir *ἡ* Gronov. — *Σύρων τῶν ἐν Π.* zu 2, 104, 2. 159. — *ἀπὸ ταύτης,* panaleptisch. zu 2, 102, 1. 107. 124, 1. etc. — *ἐστι τοῦ* zu 1, 7, 1. 82, 1. — *Ἀραβίου,* wie 3, 7. zu *τὸν Κόλχον* 1, 2, 2. — *Σύρων, ἐστί.* — *ὅσον τε.* zu 1, 126, 1. Ueber die Angaben vgl. Voss Mythol. Br. IV S. 126 f. Anders Rennel in Bredows Unters. II S. 496.

C. 6. *ἐννενώκασι.* Di. 40 unter *νοέω.* — *ἔρχομαι φράσων.* zu 1, 5, 2. — *καὶ πρός.* zu 2, 142, 2. — *κέραμος.* Spr. 44, 1, 1. — *ἀριϑμῷ* gehört zu *ἐν:* nicht eins an Zahl. (Sch.) — *κείμενον.* *κεινόν* einige Hsn. — *ὡς λόγῳ εἰπεῖν.* zu 2, 15, 2. — *ἰδέσϑαι.* gr. Spr. 40 unter *ὁρῶ.* — *ἀναισιμοῦται.* zu 1, 72, 2. — *δεῖ,* nämlich nach späterer persischer An-

φράσω. δεῖ τὸν μὲν δήμαρχον ἕκαστον ἐκ τῆς ἑωυτοῦ πόλιος συλλέξαντα πάντα τὸν κέραμον ἄγειν ἐς Μέμφιν, τοὺς δὲ ἐκ Μέμφιος ἐς ταῦτα δὴ τὰ ἄνυδρα τῆς Συρίης κομίζειν πλήσαντας ὕδατος. οὕτω ὁ ἐπιφοιτέων κέραμος καὶ ἐξαιρεόμενος ἐν Αἰγύπτῳ ἐπὶ τὸν παλαιὸν 7κομίζεται ἐς Συρίην. οὕτω μέν νυν Πέρσαι εἰσὶ οἱ τὴν ἐσβολὴν ταύτην παρασκευάσαντες ἐπ' Αἴγυπτον, κατὰ δὴ τὰ εἰρημένα σάξαντες ὕδατι, ἐπείτε τάχιστα παρέλαβον Αἴγυπτον. τότε δὲ οὐκ ἐόντος κω ὕδατος ἑτοίμου, Καμβύσης πυθόμενος τοῦ Ἁλικαρνησσέος ξείνου πέμψας παρὰ τὸν Ἀράβιον ἀγγέλους καὶ δεηθεὶς τῆς ἀσφαλείης ἔτυ-8χε, πίστις δούς τε καὶ δεξάμενος παρ' αὐτοῦ. σέβονται δὲ Ἀράβιοι πίστις ἀνθρώπων ὁμοῖα τοῖσι μάλιστα. ποιεῦνται δὲ αὐτὰς τρόπῳ τοιῷδε· τῶν βουλομένων τὰ πιστὰ ποιέεσθαι ἄλλος ἀνὴρ ἀμφοτέρων αὐτῶν ἐν μέσῳ ἑστεὼς λίθῳ ὀξέι τὸ ἔσω τῶν χειρῶν παρὰ τοὺς δακτύλους τοὺς μεγάλους ἐπιτάμνει τῶν ποιευμένων τὰς πίστις, καὶ ἔπειτα λαβὼν ἐκ τοῦ ἱματίου ἑκατέρου κροκύδα ἀλείφει τῷ αἵματι ἐν μέσῳ κειμένους λίθους ἑπτά, τοῦτο δὲ ποιέων ἐπικαλέει τόν τε Διόνυσον καὶ τὴν Οὐρανίην. ἐπιτελέσαντος δὲ τούτου ταῦτα ὁ τὰς πίστις ποιησάμενος τοῖσι φίλοισι παρεγγυᾷ τὸν ξεῖνον ἢ καὶ τὸν ἀστόν, ἢν πρὸς ἀστὸν ποιέηται· οἱ δὲ φίλοι καὶ αὐτοὶ τὰς πίστις δικαιεῦσι σέβεσθαι. Διόνυσον δὲ θεὸν μοῦνον καὶ τὴν Οὐρανίην ἡγεῦνται εἶναι καὶ τῶν τριχῶν τὴν κουρὴν κείρεσθαί φασι κατά περ αὐτὸν τὸν Διόνυσον κεκάρθαι· κείρονται δὲ περιτρόχαλα, περιξυροῦντες τοὺς κροτάφους. ὀνομάζουσι δὲ τὸν μὲν Διόνυσον Ὀροτάλ, τὴν δὲ Οὐρανίην Ἀλιλάτ.

---

ordnung 3, 7. (Lh.) — δήμαρχον, κωμάρχην, Schulze. Denn δῆμος und κώμη sind synonym. Aristot. Poet. 3. — ἐξαιρεόμενος ausgeladen, aus den Schiffen, wie 4, 196, 1. (Sch.) Oder ausgeleert? (Lg.) — πλήσαντας, natürlich erst wo die ἄνυδρος anfängt. (Lh.)

C. 7. σάττειν, πληροῦν, wie öfter bei Spätern. Luci. D. S. 48: ἀγγήιον ὕδατι σεσαγμένον. (Va.) Als Object schwebt wohl τὸν κέραμον vor. Andre denken τὴν ἐσβολήν: nachdem sie diesen Weg mit Wasser versehen haben. — παρέλαβον eingenommen hatten. vgl. 7, 211, 2. — πυθόμενος, die 3, 4, 2 erwähnten Angaben. — πίστις Beglaubigungen, sonst auch πιστά. vgl. 3, 8, 1 u. zu Xen. An. 1, 6, 7. — δεξάμενος, gew. λαβών.

C. 8. § 1. ἀνθρώπων hängt von μάλιστα ab. — ὁμοῖα, adverbial, wie von Attikern nur Thukydides z. B. 1, 25, 4. vgl. dort die Anm. Eben so noch 3, 57, 1. 7, 118. 141, 1. — τοῖς μάλιστα erg. σεβομένοις. vgl. 7, [118 u.] 141. (Matthiä.) — τῶν βουλομένων hängt von ἄλλος ab. Spr. 47, 25, 4. (26, 5.) Lh. lässt es von τὸ ἔσω abhängen und nimmt τῶν ποιευμένων als Epanalepsis.

§ 2. παρεγγυᾷ empfiehlt. (Sch.) Ungew. so. — δικαιεῦσι halten es für recht. vgl. zu 1, 89, 1. — κουρήν. Spr. 52, 4, 2. Aus κείρονται τὴν κουρήν. — περιτρόχαλα s. die Lexika. Der Ac. ist nach Spr. 46, 3, 2. (5, 6.) zu erklären. — περιξυροῦντες, πέριξ ξυρεῦντες Va., der es noch lieber als Interpretament streichen will. Ueber die ungehörige Contraction Di. 34, 3, 2. — Ἀλιλάτ. zu 1, 131.

9 Ἐπεὶ ὦν τὴν πίστιν τοῖσι ἀγγέλοισι τοῖσι παρὰ Καμβύσεω ἀπιγμένοισι ἐποιήσατο ὁ Ἀράβιος, ἐμηχανᾶτο τοιάδε· ἀσκοὺς καμήλων πλήσας ὕδατος ἐπέσαξε ἐπὶ τὰς ζωὰς τῶν καμήλων πάσας, τοῦτο δὲ ποιήσας ἤλασε ἐς τὴν ἄνυδρον καὶ ὑπέμενε ἐνθαῦτα τὸν Καμβύσεω στρατόν. οὗτος μὲν ὁ πιθανώτερος τῶν λόγων εἴρηται· δεῖ δὲ καὶ τὸν ἧσσον πιθανόν, ἐπεί γε δὴ λέγεται, ῥηθῆναι. 2 ποταμός ἐστι μέγας ἐν τῇ Ἀραβίῃ τῷ οὔνομα Κόρυς, ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς τὴν Ἐρυθρὴν καλεομένην θάλασσαν. ἀπὸ τούτου δὴ ὦν τοῦ ποταμοῦ λέγεται τὸν βασιλέα τῶν Ἀραβίων, ῥαψάμενον τῶν ὠμοβοέων καὶ τῶν ἄλλων δερμάτων ὀχετὸν μήκεϊ ἐξικνεύμενον ἐς τὴν ἄνυδρον, ἀγαγεῖν διὰ δὴ τούτου τὸ ὕδωρ, ἐν δὲ τῇ ἀνύδρῳ μεγάλας δεξαμενὰς ὀρύξασθαι, ἵνα δεκόμεναι τὸ ὕδωρ σώζωσι. ὁδὸς δʼ ἐστὶ δυώδεκα ἡμερέων ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐς ταύτην τὴν ἄνυδρον. ἄγειν δέ μιν διʼ ὀχετῶν τριῶν ἐς τριξὰ χωρία.

10 Ἐν δὲ τῷ Πηλουσίῳ καλεομένῳ στόματι τοῦ Νείλου ἐστρατοπεδεύετο Ψαμμήνιτος ὁ Ἀμάσιος παῖς, ὑπομένων Καμβύσεα. Ἄμασιν γὰρ οὐ κατέλαβε ζώοντα Καμβύσης ἐλάσας ἐπʼ Αἴγυπτον, ἀλλὰ βασιλεύσας ὁ Ἄμασις τέσσερα καὶ τεσσεράκοντα ἔτεα ἀπέθανε, ἐν τοῖσι οὐδέν οἱ μέγα ἀνάρσιον πρῆγμα συνηνείχθη. ἀποθανὼν δὲ καὶ ταριχευθεὶς ἐτάφη ἐν τῇσι ταφῇσι τῇσι ἐν τῷ ἱρῷ, τὰς αὐτὸς οἰκοδομήσατο. ἐπὶ Ψαμμηνίτου δὲ τοῦ Ἀμάσιος βασιλεύοντος Αἰγύπτου φάσμα Αἰγυπτίοισι μέγιστον δὴ ἐγένετο· ὕσθησαν γὰρ Θῆβαι αἱ Αἰγύπτιαι, οὔτε πρότερον οὐδαμὰ ὑσθεῖσαι οὔτε ὕστερον τὸ μέχρι ἐμεῦ, ὡς λέγουσι αὐτοὶ Θηβαῖοι. οὐ γὰρ δὴ ὕεται τὰ ἄνω τῆς Αἰγύπτου τὸ παράπαν· ἀλλὰ καὶ τότε ὕσθησαν αἱ Θῆβαι ψεκάδι. 11 οἱ δὲ Πέρσαι ἐπείτε διεξελάσαντες τὴν ἄνυδρον ἵζοντο πέλας τῶν Αἰγυπτίων ὡς συμβαλέοντες, ἐνθαῦτα οἱ ἐπίκουροι οἱ τοῦ Αἰγυπτίου, ἐόντες ἄνδρες Ἕλληνές τε καὶ Κᾶρες, μεμφόμενοι τῷ Φάνῃ, ὅτι στρατὸν ἤγαγε ἐπʼ Αἴγυπτον ἀλλόθροον, μηχανῶνται πρῆγμα ἐς αὐτὸν τοιόνδε. ἦσαν τῷ Φάνῃ παῖδες ἐν Αἰγύπτῳ καταλελειμμένοι, τοὺς ἀγαγόντες ἐς τὸ στρατόπεδον καὶ ἐς ὄψιν τοῦ πατρὸς κρητῆρα ἐν μέσῳ ἔστησαν ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων, μετὰ δὲ ἀγινέοντες κατʼ ἕνα ἕκαστον

C. 9. § 1. *καμήλων* aus Kameelfellen. (Bä.) — *ζωάς* lebende, im Ggs. zu den geschlachteten, aus deren Fellen die Schläuche bereitet waren.
§ 2. *δερμάτων* bei *ῥάπτεσθαι* wie z. B. *λίθου* bei *ποιεῖν* etc. Di. 47, 8, 3. vgl. 2, 127, 2. 138, 2. — *ἵνα σώζωσι.* zu 2, 161, 2. vgl. 1, 196, 4. — *τριξά.* zu 1, 171, 2.

C. 10. *μέγα* sehr. zu 1, 32, 3. — *ἀνάρσιον* unheilvoll. vgl. zu 1, 114, 3. — *συνηνείχθη* eben so mit dem No. 4, 157, 1. 8, 86. vgl. zu 1, 19. — *τῇσι ταφῇσι* 2, 169, 3. — *ὕσθησαν.* zu 2, 13, 3. — *ψεκάδι*, später *ψεκάδι*, (nur) mit feinem Staubregen, *ῥανίσι λεπταῖς* Ael. de anim. 6, 41. (We.)

C. 11. *ἐνταῦθα.* zu 2, 68, 3. — *ἀλλόθροον.* zu 1, 78, 2. — *μετὰ δέ.* zu 1, 11, 2. — *ἀγινέοντες.* zu 1, 1, 1. — *κατʼ ἕνα.* zu 2, 93, 2. 124, 2.

τῶν παίδων ἔσφαζον ἐς τὸν κρητῆρα. διὰ πάντων δὲ διεξελθόντες τῶν παίδων οἶνόν τε καὶ ὕδωρ ἐσεφόρεον ἐς αὐτόν, ἐμπιόντες δὲ τοῦ αἵματος πάντες οἱ ἐπίκουροι οὕτω δὴ συνέβαλον. μάχης δὲ γενομένης καρτερῆς καὶ πεσόντων [ἐξ] ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων πλήθεϊ πολλῶν ἐτράποντο οἱ Αἰγύπτιοι.

12 *Θῶυμα δὲ μέγα εἶδον πυθόμενος παρὰ τῶν ἐπιχωρίων· τῶν γὰρ ὀστέων περικεχυμένων χωρὶς ἑκατέρων τῶν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πεσόντων (χωρὶς μὲν γὰρ τῶν Περσέων ἐκέετο τὰ ὀστέα, ὡς ἐχωρίσθη κατ' ἀρχάς, ἑτέρωθι δὲ τῶν Αἰγυπτίων) αἱ μὲν τῶν Περσέων κεφαλαί εἰσι ἀσθενέες οὕτω ὥστε, εἰ θέλεις ψήφῳ μούνῃ βαλέειν, διατετρανέεις, αἱ δὲ τῶν Αἰγυπτίων οὕτω δή τι ἰσχυραί, μόγις ἂν λίθῳ ²παίσας διαρράξειας. αἴτιον δὲ τούτου τόδε ἔλεγον, καὶ ἐμέ γ' εὐπετέως ἔπειθον, ὅτι Αἰγύπτιοι μὲν αὐτίκα ἀπὸ παιδίων ἀρξάμενοι ξυρεῦνται τὰς κεφαλὰς καὶ πρὸς τὸν ἥλιον παχύνεται τὸ ὀστέον. τὠυτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῦ μὴ φαλακροῦσθαι αἴτιόν ἐστι· Αἰγυπτίων γὰρ ἄν τις ἐλαχίστους ἴδοιτο φαλακροὺς πάντων ἀνθρώπων. τούτοισι μὲν δὴ τοῦτό ἐστι αἴτιον ἰσχυρὰς φορέειν τὰς κεφαλάς, τοῖσι δὲ Πέρσῃσι ὅτι ἀσθενέας φορέουσι τὰς κεφαλὰς αἴτιον τόδε· σκιητροφέουσι ἐξ ἀρχῆς πίλους τιάρας φορέοντες. ταῦτα μέν νυν τοιαῦτα ἐόντα εἶδον· εἶδον δὲ καὶ ἄλλα ὅμοια τούτοισι ἐν Παπρήμι τῶν ἅμα Ἀχαιμένεϊ τῷ Δαρείου διαφθαρέντων ὑπ' Ἰνάρω τοῦ Λίβυος.*

13 *Οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἐκ τῆς μάχης, ὡς ἐτράποντο, ἔφευγον οὐδενὶ κόσμῳ. κατειληθέντων δὲ ἐς Μέμφιν ἔπεμπε ἀνὰ ποταμὸν Καμβύσης νέα Μυτιληναίην κήρυκα ἄγουσαν ἄνδρα Πέρσην, ἐς ὁμολογίην προκαλεόμενος Αἰγυπτίους· οἱ δὲ ἐπείτε τὴν νέα εἶδον ἐσελθοῦσαν ἐς τὴν Μέμφιν, ἐκχυθέντες ἁλέες ἐκ τοῦ τείχεος τήν τε νέα διέφθειραν ²καὶ τοὺς ἄνδρας κρεουργηδὸν διασπάσαντες ἐφόρεον ἐς τὸ τεῖχος. καὶ Αἰγύπτιοι μὲν μετὰ τοῦτο πολιορκεύμενοι χρόνῳ παρέστησαν, οἱ δὲ*

— *σφάζειν*, nicht *σφάττειν*, bei Her. stets. (Br.) Ueber *σφάζειν ἐς* zu 5, 5 u. Xen. An. 2, 2, 9. — *ἐξ* streicht Kr. zu 1, 76, 2.

C. 12. § 1. *θέλεις.* zu 1, 139. — *οὕτω δή τι.* zu 1, 163, 2. — *μόγις*, *ὡς μόγις* alte Ausgaben; doch ähnlich 3, 108, 1 f. (Sch.) — *διαράξειας.* Spr. 61, 3, 1.

§ 2. *ἀπὸ παιδίων* von frühster Kindheit (an). Sonst bloss *ἐκ παίδων* ohne *ἀρξάμενοι.* Spr. 68, 13, 3. (17, 7.) — *μέν.* Epanalepsis des *μέν* nach *Αἰγύπτιοι.* Aehnlich 1, 5, 1 u. oft. — *αἴτιον φορέειν.* zu 2, 20, 1. — *σκιητροφοῦσι* nehm' ich transitiv, *τὰς κεφαλάς* ergänzend. — *πίλους* als Hüte. (Lh.) — *τιάρας.* zu 1, 132, 1. — *Ἰνάρω.* Kr. hist. phil. Studien I, 161 ff. u. II, 139.

C. 13. § 1. *ἐκ.* zu 1, 50, 1. — *Μυτιλ.* für *Μιτυλ.* Ga. — *ἁλέες.* zu 1, 133, 1. — *κρεουργηδόν* schlächtermässig, in Stücke zerhauend, nur noch aus Eunapios angemerkt.

§ 2. *χρόνῳ.* zu 1, 80, 4. — *παρέστησαν* unterwarfen sich, wie 5, 65, 1. 6, 140. vgl. 6, 99. (Sch.) Dem. 22, 15 p. 597: *οὐ πρότερον τῷ πολέμῳ παρέστησαν πρὶν τὸ ναυτικὸν αὐτῶν ἀπώλετο.* Doch ist dieser Gebrauch

προσεχέες Λίβυες δείσαντες τὰ περὶ τὴν Αἴγυπτον γεγονότα παρέδοσαν σφέας αὐτοὺς ἀμαχητί, καὶ φόρον τε ἐτάξαντο καὶ δῶρα ἔπεμπον. ὡς δὲ Κυρηναῖοι καὶ Βαρκαῖοι, δείσαντες ὁμοίως καὶ οἱ Λίβυες, ἕτερα τοιαῦτα ἐποίησαν. Καμβύσης δὲ τὰ μὲν παρὰ Λιβύων ἐλθόντα δῶρα φιλοφρόνως ἐδέξατο· τὰ δὲ παρὰ Κυρηναίων ἀπικόμενα μεμφθείς, ὡς ἐμοὶ δοκέει, ὅτι ἦν ὀλίγα (ἔπεμψαν γὰρ δὴ πεντακοσίας μνέας ἀργυρίου οἱ Κυρηναῖοι), ταύτας δρασσόμενος αὐτοχειρίῃ διέσπειρε τῇ στρατιῇ.

Ἡμέρῃ δὲ δεκάτῃ ἀπ' ἧς παρέλαβε τὸ τεῖχος τὸ ἐν Μέμφι Καμβύσης, κατίσας ἐς τὸ προάστειον ἐπὶ λύμῃ τὸν βασιλέα τῶν Αἰγυπτίων Ψαμμήνιτον, βασιλεύσαντα μῆνας ἕξ, τοῦτον κατίσας σὺν ἄλλοισι Αἰγυπτίοισι διεπειρᾶτο αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ποιέων τοιάδε. στείλας αὐτοῦ τὴν θυγατέρα ἐσθῆτι δουλίῃ ἐξέπεμπε ἐπ' ὕδωρ ἔχουσαν ὑδρήιον· συνέπεμπε δὲ καὶ ἄλλας παρθένους ἀπολέξας ἀνδρῶν τῶν πρώτων, ὁμοίως ἐσταλμένας τῇ τοῦ βασιλέος. ὡς δὲ βοῇ τε καὶ κλαυθμῷ 2 παρήισαν αἱ παρθένοι κατὰ τοὺς πατέρας, οἱ μὲν ἄλλοι πατέρες ἀνεβόων τε καὶ ἀνέκλαιον ὁρέοντες τὰ τέκνα κεκακωμένα, ὁ δὲ Ψαμμήνιτος προϊδὼν καὶ μαθὼν ἔκυψε ἐς τὴν γῆν. παρεξελθουσέων δὲ τῶν ὑδροφόρων, δεύτερά οἱ τὸν παῖδα ἔπεμπε μετ' ἄλλων Αἰγυπτίων δισχιλίων τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἐχόντων, τούς τε αὐχένας κάλῳ δεδεμένους καὶ τὰ στόματα ἐγκεχαλινωμένους. ἤγοντο δὲ ποινὴν τίσοντες Μυτιληναίων τοῖσι ἐν Μέμφι ἀπολομένοισι σὺν τῇ νηί· ταῦτα γὰρ ἐδίκασαν οἱ βασιλήιοι δικασταί, ὑπὲρ ἀνδρὸς ἑκάστου δέκα Αἰγυπτίων τῶν πρώτων ἀνταπόλλυσθαι. ὁ δὲ ἰδὼν παρεξιόντας καὶ μαθὼν 3 τὸν παῖδα ἀγόμενον ἐπὶ θάνατον, τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων τῶν περικατημένων αὐτὸν κλαιόντων καὶ δεινὰ ποιεύντων, τὠυτὸ ἐποίησε τὸ ἐπὶ τῇ θυγατρί. παρελθόντων δὲ καὶ τούτων συνήνεικε ὥστε τῶν

---

selten; häufig παρίσταμαι (Ao. παρεστησάμην) ich unterwerfe mir. — προσεχέες, τῇ Αἰγύπτῳ. (Lh.) Bei Her. und A. nicht selten scheint das Wort bei Attikern, die πρόσχωρος so gebrauchen, nicht vorzukommen. — ἀμαχητί: zu 1, 174, 3. — ἐτάξαντο legten sich auf, wie 4, 35, 1. 165. vgl. 3, 97, 3. (Sch. u. Lh.) So auch Thuk. Kr. zu 1, 99, 3. — ὡς. zu 1, 32, 5. — ὁμοίως καὶ für ὅμοιως ἃ καί Schäfer: ähnlich wie. vgl. 6, 21. 7, 100. 115. (Sch.) Spr. 69, 28, 3. (32, 5.) — ἕτερα. zu 1, 120, 4. — μεμφθείς. zu 1, 77, 1.

C. 14. § 1. ἀπ' ἧς. zu 1, 1, 2. 47, 1. — λύμῃ. zu 2, 121, 11. — τοῦτον κατίσας, epanaleptisch. vgl. 1, 208. 2, 100. — ὑδρήιον Wassereimer; bei Andern heisst ὑδρεῖον Brunnen.

§ 2. παρήισαν für παρῆσαν oder παρήεσαν Reiz. — δεύτερα. zu 1, 46, 3. — δεδεμένους, als ob nicht μετ' ἄλλων sondern καὶ ἄλλους etc. vorherginge. (St.) gr. Spr. 63, 4, 3. — Μυτιληναίων für Μιτυλ. Ga. Ab hängt es von τοῖσι ἀπολομένοισι. — ἀνταπόλλυσθαι. gr. Spr. 57, 10, 7.

§ 3. ἀγόμενον für ἀγεόμενον oder ἡγεόμενον Br. Matthiä erklärt letzteres: vorangehend. — ἐπὶ θάνατον, wie § 4. zu Xen. An. 1, 6, 10. — τό, ὅ (ἐποίησε). Eine Hs. τῷ. — δεινά. zu 2, 121, 11. — ἐπί bei (dem

συμποτέων οἱ ἄνδρα ἀπηλικέστερον, ἐκπεπτωκότα ἐκ τῶν ἐόντων ἔχοντά τε οὐδὲν εἰ μὴ ὅσα πτωχὸς καὶ προσαιτέοντα τὴν στρατιήν, παριέναι Ψαμμήνιτόν τε τὸν Ἀμάσιος καὶ τοὺς ἐν τῷ προαστείῳ κατημένους τῶν Αἰγυπτίων. ὁ δὲ Ψαμμήνιτος ὡς εἶδε, ἀνακλαύσας μέγα καὶ καλέσας οὐνομαστὶ τὸν ἑταῖρον ἐπλήξατο τὴν κεφαλήν. ἦσαν δ' ἄρα αὐτοῦ φύλακοι οἳ τὸ ποιεύμενον πᾶν ἐξ ἐκείνου ἐπ' ἑκάστῃ ἐξόδῳ Καμβύσῃ ἐσήμαινον. θωυμάσας δὲ ὁ Καμβύσης τὰ ποιεύμενα πέμψας ἄγγελον εἰρώτα αὐτὸν λέγων τάδε. "δεσπότης σε Καμβύσης, Ψαμμήνιτε, εἰρωτᾷ διότι δὴ τὴν μὲν θυγατέρα ὁρέων κεκακωμένην καὶ τὸν παῖδα ἐπὶ θάνατον στείχοντα οὔτε ἀνέβωσας οὔτε ἀνέκλαυσας, τὸν δὲ πτωχόν, οὐδέν σοι προσήκοντα, ὡς [ἄλλων] πυνθάνεται, ἐτίμησας." ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρώτα, ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε. "ὦ παῖ Κύρου, τὰ μὲν οἰκήια ἦν μέζω κακὰ ἢ ὥστε ἀνακλαίειν, τὸ δὲ τοῦ ἑταίρου πάθος ἄξιον ἦν δακρύων, ὃς ἐκ πολλῶν τε καὶ εὐδαιμόνων ἐκπεσὼν ἐς πτωχηίην ἀπῖκται ἐπὶ γήραος οὐδῷ." καὶ ταῦτα [ὡς] ἀπενειχθέντα ἀπὸ τούτου εὖ δοκέειν οἱ εἰρῆσθαι. ὡς δὲ λέγεται ὑπ' Αἰγυπτίων, δακρύειν μὲν Κροῖσον (ἐτετεύχεε γὰρ καὶ οὗτος ἐπισπόμενος Καμβύσῃ ἐπ' Αἴγυπτον), δακρύειν δὲ Περσέων τοὺς παρεόντας· αὐτῷ τε Καμβύσῃ ἐσελθεῖν οἶκτόν τινα καὶ αὐτίκα κελεύειν τόν τέ οἱ παῖδα ἐκ τῶν ἀπολλυμένων σώζειν καὶ αὐτὸν ἐκ τοῦ προ-15αστείου ἀναστήσαντας ἄγειν παρ' ἑωυτόν. τὸν μὲν δὴ παῖδα εὗρον οἱ μετιόντες οὐκέτι περιεόντα ἀλλὰ πρῶτον κατακοπέντα, αὐτὸν δὲ Ψαμμήνιτον ἀναστήσαντες ἦγον παρὰ Καμβύσεα, ἔνθα τοῦ λοιποῦ διαιτᾶτο ἔχων οὐδὲν βίαιον. εἰ δὲ καὶ ἐπιστήθη μὴ πολυπρηγμονεῖν, ἀπέλαβε ἂν Αἴγυπτον ὥστε ἐπιτροπεύειν αὐτῆς, ἐπεὶ τιμᾶν ἐώθασι Πέρσαι τῶν βασιλέων τοὺς παῖδας· τῶν, ἢν καί σφεων ἀποστέωσι,

---

Vorübergehen der). — *συνήνεικε ὥστε.* zu 1, 73, 2. — *οἱ.* Di. 48, 12, 2. — *ἀπηλικέστερον, πρεσβύτερον* Greg. Kor. p. 529. — *ὅσα, ἔχει.* (Lh.)

§ 4. *μέγα.* zu 1, 8, 2. — *ἄρα.* zu 1, 111, 1. — *φύλακοι.* zu 1, 84, 1. — *ἐξ.* zu 1, 114, 2. — *ἐξόδῳ* Züge der Aus- und Vorübergehenden. (Sch.) — *ἄλλων, τῶν φυλάκων.* Doch ist es wohl zu streichen.

§ 5. *ἢ ὥστε.* Spr. 49, 2, 4. (49, 4.) — *ἐπὶ γήραος οὐδῷ*, homerische Formel. vgl. die Lex. — *ὡς. ὥς* Schäfer. Es ist wohl aus der folg. Z. eingefälscht. (Matthiä.) — *ἀπό* für *ὑπό* Kr. — *ὡς λέγεται, δακρύειν.* zu 1, 65, 3. — *ἐτετεύχεε.* gr. Spr. u. Di. 40 unter *τυγχάνω;* über die Endung Di. 31, 1, 2. — *Καμβύσῃ ἐσελθεῖν.* zu 1, 86, 2. — *οἱ.* Di. 48, 12, 2. — *ἐκ τῶν.* 68, 13, 5. (17, 9) — *ἀπολλυμένων* die zum Tode bestimmt waren. gr. Spr. 53, 1, 6. — *ἀναστήσαντας* erg. *τινάς.* Spr. 55, 2. 4. (6.)

C. 15 § 1. *ἔνθα.* gr. Spr. 66, 3, 2. — *διαιτᾶτο.* Di. 28, 4, 1. — *εἰ ἐπιστήθη μὴ πολυπραγμονεῖν* wenn er gewusst (sich dazu verstanden) hätte nicht Neuerungen anzuspinnen. vgl. 7, 29, 2. (Werfer.) gr. Spr. 56, 7, 9. Ueber die Sache unten § 2. — *αὐτῆς.* zu 1, 65, 3. — *τῶν, ὧν,* auf *βασιλέων* bezogen, von *παισί* abhängig. (Lh.) — *αὐτῶν* pleonastische Wiederholung des *ὧν,* durch den Zwischensatz veranlasst. (Lh.) Soph.

ὅμως τοῖσί γε παισὶ αὐτῶν ἀποδιδοῦσι τὴν ἀρχήν. πολλοῖσι μὲν νυν[2] καὶ ἄλλοισι ἔστι σταθμώσασθαι ὅτι τοῦτο οὕτω νενομίκασι ποιέειν, ἐν δὲ καὶ τῷδε, τῷ [Λίβυος] Ἰνάρω παιδὶ Θαννύρᾳ, ὃς ἀπέλαβε τήν οἱ ὁ πατὴρ εἶχε ἀρχήν, καὶ τῷ Ἀμυρταίου Πανσίρι· καὶ γὰρ οὗτος ἀπέλαβε τὴν τοῦ πατρὸς ἀρχήν. καίτοι Ἰνάρω τε καὶ Ἀμυρταίου οὐδαμοί κω Πέρσας κακὰ πλέω ἐργάσαντο. νῦν δὲ μηχανώμενος κακὰ ὁ Ψαμμήνιτος ἔλαβε τὸν μισθόν· ἀπιστὰς γὰρ Αἰγυπτίους ἥλω, ἐπείτε δὲ ἐπάιστος ἐγένετο ὑπὸ Καμβύσεω, αἷμα ταύρου πιὼν ἀπέθανε παραχρῆμα. οὕτω δὴ οὗτος ἐτελεύτησε.

Καμβύσης δὲ ἐκ Μέμφιος ἀπίκετο ἐς Σάιν πόλιν, βουλόμενος 16 ποιῆσαι τὰ δὴ καὶ ἐποίησε. ἐπείτε γὰρ ἐσῆλθε ἐς τὰ τοῦ Ἀμάσιος οἰκία, αὐτίκα ἐκέλευε ἐκ τῆς ταφῆς τὸν Ἀμάσιος νέκυν ἐκφέρειν ἔξω· ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπιτελέα ἐγένετο, μαστιγοῦν ἐκέλευε καὶ τὰς τρίχας ἀποτίλλειν καὶ κεντοῦν τε καὶ τἄλλα πάντα λυμαίνεσθαι. ἐπείτε δὲ καὶ ταῦτα ἔκαμον ποιεῦντες (ὁ γὰρ δὴ νεκρός, ἅτε τεταριχευμένος, ἀντεῖχέ τε καὶ οὐδὲν διεχέετο), ἐκέλευσέ μιν ὁ Καμβύσης κατακαῦσαι, ἐντελλόμενος οὐκ ὅσια. Πέρσαι γὰρ θεὸν νομίζουσι εἶναι τὸ πῦρ.[2] τὸ ὦν κατακαίειν τοὺς νεκροὺς οὐδαμῶς ἐν νόμῳ οὐδετέροισί ἐστι, Πέρσῃσι μὲν δι' ὅπερ εἴρηται, θεῷ οὐ δίκαιον εἶναι λέγουσι νέμειν νεκρὸν ἀνθρώπου· Αἰγυπτίοισι δὲ νενόμισται τὸ πῦρ θηρίον εἶναι ἔμψυχον, πάντα δὲ αὐτὸ κατεσθίειν τά περ ἂν λάβῃ, πλησθὲν δὲ αὐτὸ τῆς βορῆς συναποθνήσκειν τῷ κατεσθιομένῳ. οὐκ ὦν θηρίοισι νόμος οὐδαμῶς σφί ἐστι τὸν νέκυν διδόναι· καὶ διὰ ταῦτα ταριχεύουσι, ἵνα μὴ κείμενος ὑπ' εὐλέων καταβρωθῇ. οὕτω δὴ οὐδετέροισι νομιζόμενα ἐνετέλλετο ποιέειν ὁ Καμβύσης. ὡς μέντοι Αἰγύπτιοι λέγουσι, οὐκ Ἄμασις ἦν ὁ ταῦτα παθών, ἀλλ' ἄλλος, τῶν τις Αἰγυπτίων, ἔχων τὴν αὐτὴν ἡλικίην Ἀμάσι, τῷ λυμαινόμενοι Πέρσαι ἐδόκεον Ἀμάσι λυμαίνεσθαι. λέγουσι γὰρ ὡς πυθόμενος ἐκ μαντηίου ὁ Ἄμασις τὰ περὶ ἑωυτὸν ἀποθανόντα μέλλοι γίνεσθαι, οὕτω δὴ

[3]

Phil. 315: οἷς Ὀλύμπιοι θεοὶ δοῖέν ποτ' αὐτοῖς ἀντίποιν' ἐμοῦ τυχεῖν. vgl. Hermann dort u. zum Vig. 28. — ἀποδιδοῦσι. zu 1, 93, 2.

§ 2. νυν. zu 1, 1, 1. — πολλοῖσι aus vielen Vorgängen. vgl. 2, 2, 4. 4, 58. 7, 11, 2. 214. (Sch.) 3, 88, 1. So sonst der Da. bei τεκμαίρεσθαι. zu 1, 57, 1. — νενομίκασι. zu 1, 142, 1. — ἐν δέ. zu 1, 74, 1. — τῷ Ἰ. παιδί ist Apposition zu τῷδε, wenn dies nicht zu streichen ist. — οἱ. Di. 48, 12, 2. — οὐδαμοί. zu 1, 18, 2. — ἐπάιστος. zu 2, 119, 2.

C. 16 § 1. ποιῆσαι τὰ ἐποίησε. zu 2, 49, 1. — οἰκία. zu 1, 35, 1. — ἐκφέρειν ἔξω. zu 1, 182. 2, 143, 1. Arrian An. 1, 2, 5: προήγαγεν αὐτοὺς ἐκ τῆς νάπης ἔξω. — ἐπιτελέα. zu 1, 124, 1. — διεχέετο zerfiel, von selbst.

§ 2. ἐν νόμῳ, ἔννομον. vgl. 1, 131. — λέγουσι ist der Da. des Particips. — νέμειν darzubringen. (Sch.) Unten διδόναι. — καταβρωθῇ. gr. Spr. u. Di. 40 unter βιβρώσκω.

§ 3. ἡλικίην bezeichne hier nicht sowohl das Alter als die Natur, meint La., dem Worte zuwider und der Sache nach nicht nothwendig. —

ἀκεόμενος τὰ ἐπιφερόμενα τὸν μὲν ἄνθρωπον τοῦτον τὸν μαστιγωθέντα ἀποθανόντα ἔθαψε ἐπὶ τῇσι θύρῃσι ἐντὸς τῆς ἑωυτοῦ θήκης, ἑωυτὸν δὲ ἐνετείλατο τῷ παιδὶ ἐν μυχῷ τῆς θήκης ὡς μάλιστα θεῖναι. αἱ μέν νυν ἐκ τοῦ Ἀμάσιος ἐντολαὶ αὗται αἱ ἐς τὴν ταφήν τε καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔχουσαι οὔ μοι δοκέουσι ἀρχὴν γενέσθαι, ἄλλως δ' αὐτὰ Αἰγύπτιοι σεμνοῦν.

17 Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐβουλεύσατο τριφασίας στρατηίας, ἐπί τε Καρχηδονίους καὶ ἐπ' Ἀμμωνίους καὶ ἐπὶ τοὺς μακροβίους Αἰθίοπας, οἰκημένους δὲ Λιβύης ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσσῃ. βουλευομένῳ δέ οἱ ἔδοξε ἐπὶ μὲν Καρχηδονίους τὸν ναυτικὸν στρατὸν ἀποστέλλειν, ἐπὶ δὲ Ἀμμωνίους τοῦ πεζοῦ ἀποκρίναντα, ἐπὶ δὲ τοὺς Αἰθίοπας κατόπτας πρῶτον, ὀψομένους τε τὴν ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοψι λεγομένην εἶναι ἡλίου τράπεζαν εἰ ἔστι ἀληθέως, καὶ πρὸς ταύτῃ τὰ ἄλλα κατοψομένους, δῶρα δὲ τῷ λόγῳ φέροντας τῷ βασιλέι αὐτέων.

18 ἡ δὲ τράπεζα τοῦ ἡλίου τοιήδε τις λέγεται εἶναι. λειμών ἐστι ἐν τῷ προαστείῳ ἐπίπλεος κρεῶν ἑφθῶν πάντων τῶν τετραπόδων, ἐς τὸν τὰς μὲν νύκτας ἐπιτηδεύοντας τιθέναι τὰ κρέα τοὺς ἐν τέλεϊ ἑκάστους ἐόντας τῶν ἀστῶν, τὰς δὲ ἡμέρας δαίνυσθαι προσιόντα τὸν βουλόμενον· φάναι δὲ τοὺς ἐπιχωρίους ταῦτα τὴν γῆν αὐτὴν ἀναδιδόναι ἑκάστοτε. ἡ μὲν δὴ τράπεζα τοῦ ἡλίου καλεομένη λέγεται εἶναι τοιήδε·

19 Καμβύσῃ δὲ ὡς ἔδοξε πέμπειν τοὺς κατασκόπους, αὐτίκα μετεπέμπετο ἐξ Ἐλεφαντίνης πόλιος τῶν Ἰχθυοφάγων ἀνδρῶν τοὺς ἐπισταμένους τὴν Αἰθιοπίδα γλῶσσαν. ἐν ᾧ δὲ τούτους μετήισαν, ἐν τούτῳ ἐκέλευε ἐπὶ τὴν Καρχηδόνα πλέειν τὸν ναυτικὸν στρατόν. Φοίνικες δὲ οὐκ ἔφασαν ποιήσειν ταῦτα· ὁρκίοισί τε γὰρ μεγάλοισι ἐνδεδέσθαι καὶ οὐκ ἂν ποιέειν ὅσια ἐπὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἑωυτῶν στρατευόμενοι. Φοινίκων δὲ οὐ βουλομένων οἱ λοιποὶ οὐκ ἀξιόμαχοι ἐγίνοντο. Καρχηδόνιοι μέν νυν οὕτω δουλοσύνην διέφυγον πρὸς Περσέων· Καμβύσης γὰρ βίην οὐκ ἐδικαίου προσφέρειν Φοίνιξι, ὅτι

τῷ für ᾧ Struve. — *ἀκεόμενος* vorbauend. — *ἐπιφερόμενα.* zu 1, 209, 2. — *ἔχουσαι.* zu 1, 65, 3. — *ἀρχήν.* zu 2, 95. — *σεμνοῦν* der Ehre wegen auszuschmücken. vgl. 1, 95, 1.

C. 17. *τριφασίας.* zu 2, 17, 2. — *οἰκημένους.* zu 1, 27, 2. — *Λιβύης* in dem Theile von L. der. gr. Spr. 47, 5, 7. — *τῇ νοτίῃ,* dem indischen, jenseits dem Eingange des arabischen Meerbusens. (Heeren.) — *τοῦ πεζοῦ.* Spr. 47, 14, 2. (15, 3.) — *ἔστι* vorhanden ist.

C. 18. *ἡ τράπεζα,* nach Heeren der Marktplatz auf dem der Handel mit den Fremden getrieben wurde. — *ἑφθῶν* getrocknetes, meint Heeren. — *ἐπιτηδεύοντας* nach einer (klugen) Sitte Sch.; wohl: damit beschäftigt. — *τοὺς ἐν τέλεϊ* die Obrigkeiten, wie 9, 106, 2. Kr. zu Thuk. 1, 10, 6. — *δαίνυσθαι,* gegen Bezahlung, meint Heeren. Das Wort, eig. poetisch, hat Her. an einigen Stellen.

C. 19. *ἀνδρῶν.* zu 1, 201. — *μετήισαν* für *μετῇσαν* Va. Di. 38, 3, 3. — *δουλοσύνην.* zu 1, 95, 2. — *ἤρτητο.* zu 1, 125, 2. — *ἐδεδώκεσαν. ἐνδεδ.* und hernach *ἐνδόντες?*

σφέας τε αυτοὺς ἐδεδώκεσαν Πέρσῃσι καὶ πᾶς ἐκ Φοινίκων ἤρτητο ὁ ναυτικὸς στρατός. δόντες δὲ καὶ Κύπριοι σφέας αὐτοὺς Πέρσῃσι ἐστρατεύοντο ἐπ' Αἴγυπτον.

20 Ἐπείτε δὲ τῷ Καμβύσῃ ἐκ τῆς Ἐλεφαντίνης ἀπίκοντο οἱ Ἰχθυοφάγοι, ἔπεμπε αὐτοὺς ἐς τοὺς Αἰθίοπας, ἐντειλάμενός τε τὰ λέγειν χρῆν καὶ δῶρα φέροντας πορφύρεόν τε εἷμα καὶ χρύσεον στρεπτὸν περιαυχένιον καὶ ψέλια καὶ μύρου ἀλάβαστρον καὶ φοινικηΐου οἴνου κάδον. οἱ δὲ Αἰθίοπες οὗτοι ἐς τοὺς ἀπέπεμπε ὁ Καμβύσης λέγονται εἶναι μέγιστοι καὶ κάλλιστοι ἀνθρώπων πάντων· νόμοισι δὲ καὶ ἄλλοισι χρᾶσθαι αὐτούς φασι κεχωρισμένοισι τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ δὴ καὶ κατὰ τὴν βασιληΐην τοιῷδε· τὸν ἂν τῶν ἀστῶν κρίνωσι μέγιστόν τε εἶναι καὶ κατὰ τὸ μέγαθος ἔχειν τὴν ἰσχύν, τοῦτον ἀξιοῦσι βασιλεύειν. ἐς τούτους δὴ ὦν τοὺς ἄνδρας ὡς ἀπίκοντο οἱ 21 Ἰχθυοφάγοι, διδόντες τὰ δῶρα τῷ βασιλέϊ αὐτέων ἔλεγον τάδε. "βασιλεὺς ὁ Περσέων Καμβύσης, βουλόμενος φίλος τοι καὶ ξεῖνος γενέσθαι, ἡμέας τε ἀπέπεμψε ἐς λόγους τοι ἐλθεῖν κελεύων, καὶ δῶρα ταῦτά τοι διδοῖ τοῖσι καὶ αὐτὸς μάλιστα ἥδεται χρεώμενος." ὁ δὲ Αἰθίοψ μαθὼν ὅτι κατόπται ἥκοιεν, λέγει πρὸς αὐτοὺς τοιάδε. "οὔτε ὁ Περσέων βασιλεὺς δῶρα ὑμέας ἔπεμψε φέροντας προτιμῶν πολλοῦ ἐμοὶ ξεῖνος γενέσθαι, οὔτε ὑμεῖς λέγετε ἀληθέα (ἥκετε γὰρ κατόπται τῆς ἐμῆς ἀρχῆς), οὔτε ἐκεῖνος ἀνήρ ἐστι δίκαιος· εἰ γὰρ ἦν δίκαιος, οὔτ' ἂν ἐπεθύμησε χώρης ἄλλης ἢ τῆς ἑωυτοῦ, οὔτ' ἂν ἐς δουλοσύνην ἀνθρώπους ἦγε ὑπ' ὧν μηδὲν ἠδίκηται. νῦν δὲ αὐτῷ τόξον τόδε διδόντες τάδε ἔπεα λέγετε· βασιλεὺς ὁ Αἰθιόπων συμβουλεύει τῷ Περσέων βασιλέϊ, ἐπεὰν οὕτω εὐπετέως ἕλκωσι τὰ τόξα Πέρσαι, ἐόντα μεγάθεϊ τοσαῦτα, τότε ἐπ' Αἰθίοπας τοὺς μακροβίους πλήθεϊ ὑπερβαλλόμενον στρατεύεσθαι· μέχρι δὲ τούτου θεοῖσι εἰδέναι χάριν, οἳ οὐκ ἐπὶ νόον τρέπουσι Αἰθιόπων παισὶ γῆν ἄλλην προσκτᾶσθαι τῇ ἑωυτῶν." ταῦτα δὲ εἴπας καὶ ἀνεὶς τὸ τόξον παρέ- 22 δωκε τοῖσι ἥκουσι. λαβὼν δὲ τὸ εἷμα τὸ πορφύρεον εἰρώτα ὅ τι εἴη καὶ ὅκως πεποιημένον. εἰπάντων δὲ τῶν Ἰχθυοφάγων τὴν ἀληθείην περὶ τῆς πορφύρης καὶ τῆς βαφῆς, δολεροὺς μὲν τοὺς ἀνθρώπους

C. 20. ἐπείτε δέ. Dem Καρχηδόνιοι entsprechend würde concinner folgen: ἐς δὲ τοὺς Αἰθίοπας. (Lh.) — ἐντειλάμενός τε καὶ φέροντας. Di. 56, 14, 3. — χρῆν. χρή Matthiä. — εἷμα, mehr poetisch für ἐσθῆτα. — χρύσεον. Da die Aethioper Gold und Myrrhen im Ueberfluss hatten, so glaubt Heeren diese Geschenke seien ein Spott gewesen. Aber wozu dieser Spott und warum denn noch Geschenke anderer Art? — ἀλάβαστρον, attisch ὁ ἀλάβαστος u. τὸ ἀλάβαστον. „Im Alabaster sollen sich Salben am besten halten. Plin. h. n. 36, 8." (La.) — οἴνου. Spr. 47, 7. (8.)

C. 21 § 2. τάδε ἔπεα. zu λόγον 1, 9, 1. — οὕτω, wie er es dabei thut. (Lh.) — τρέπουσι. τράπουσι Br. ποιέουσι 1, 27, 1. — παισί, antike Zufügung. vgl. 1, 27, 1.

C. 22. § 2. χρύσεον für χρυσοῦν oder χρυσόν Schäfer. — εἰρώτα τὸν στρε-

ἔφησθαι, δολερὰ δὲ αὐτέων τὰ εἵματα. δεύτερα δὲ τὸν χρύσεον εἰρώτα στρεπτὸν τὸν περιαυχένιον καὶ τὰ ψέλια· ἐξηγεομένων δὲ τῶν Ἰχθυοφάγων τὸν κόσμον αὐτέων γελάσας ὁ βασιλεὺς καὶ νομίσας εἶναί σφεα πέδας εἶπε ὡς παρ' ἑωυτοῖσί εἰσι ῥωμαλεώτεραι τουτέων 2πέδαι. τρίτα δὲ εἰρώτα τὸ μύρον· εἰπάντων δὲ τῆς ποιήσιος πέρι καὶ ἀλείψιος, τὸν αὐτὸν λόγον τὸν καὶ περὶ τοῦ εἵματος εἶπε. ὡς δὲ ἐς τὸν οἶνον ἀπίκετο καὶ ἐπύθετο αὐτοῦ τὴν ποίησιν, ὑπερησθεὶς τῷ πόματι ἐπείρετο ὅ τι τε σιτέεται ὁ βασιλεὺς καὶ χρόνον ὁκόσον μακρότατον ἀνὴρ Πέρσης ζώει. οἱ δὲ σιτέεσθαι μὲν τὸν ἄρτον εἶπαν, ἐξηγησάμενοι τῶν πυρῶν τὴν φύσιν, ὀγδώκοντα δ' ἔτεα ζόης πλήρωμα ἀνδρὶ μακρότατον προκέεσθαι. πρὸς ταῦτα ὁ Αἰθίοψ ἔφη οὐδὲν θωυμάζειν εἰ σιτεόμενοι κόπρον ἔτεα ὀλίγα ζώουσι· οὐδὲ γὰρ ἂν τοσαῦτα δύνασθαι ζώειν σφέας, εἰ μὴ τῷ πόματι ἀνέφερον, φράζων [τοῖσι Ἰχθυοφάγοισι] τὸν οἶνον· τοῦτο γὰρ ἑωυτοὺς ὑπὸ Περσέων 23ἑσσοῦσθαι. ἀντειρομένων δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἰχθυοφάγων τῆς ζόης καὶ διαίτης πέρι, ἔτεα μὲν ἐς εἴκοσι καὶ ἑκατὸν τοὺς πολλοὺς αὐτέων ἀπικνέεσθαι, ὑπερβάλλειν δέ τινας καὶ ταῦτα· σίτησιν δὲ εἶναι κρέα τε ἑφθὰ καὶ πόμα γάλα. θῶυμα δὲ ποιευμένων τῶν κατασκόπων περὶ τῶν ἐτέων, ἐπὶ κρήνην σφι ἡγήσασθαι, ἀπ' ἧς λουόμενοι λιπαρώτεροι ἐγίνοντο, κατά περ εἰ ἐλαίου εἴη· ὄζειν δὲ ἀπ' αὐτῆς ὡς εἰ ἴων. ἀσθενὲς δὲ τὸ ὕδωρ τῆς κρήνης ταύτης οὕτω δή τι ἔλεγον εἶναι οἱ κατάσκοποι ὥστε μηδὲν οἷόν τε εἶναι ἐπ' αὐτοῦ ἐπιπλέειν, μήτε ξύλον μήτε τῶν ὅσα ξύλου ἐστὶ ἐλαφρότερα, ἀλλὰ πάντα σφέα χωρέειν ἐς βυσσόν. τὸ δὲ ὕδωρ τοῦτο εἴ σφι ἐστι ἀληθέως οἷόν τι λέγεται, διὰ τοῦτο ἂν εἶεν, τούτῳ τὰ πάντα χρεώμενοι, μακρόβιοι. ἀπὸ τῆς κρήνης δὲ ἀπαλλασσομένων, ἀγαγεῖν σφέας ἐς δεσμωτήριον ἀνδρῶν, ἔνθα τοὺς πάντας ἐν πέδῃσι χρυσέῃσι δεδέσθαι· ἔστι δὲ ἐν τούτοισι τοῖσι Αἰθίοψι πάντων ὁ χαλκὸς σπανιώτατον καὶ τιμιώτατον. θεησάμενοι δὲ καὶ τὸ δεσμωτήριον ἐθεήσαντο καὶ τὴν τοῦ ἡλίου

πτόν fragte über die. vgl. § 2. u. 130, 1. gr. Spr. 46, 9. (15.) — σφέα. σφέας einige Hsn., was doch von Sachen unstatthaft.

§ 2. ὁκόσον μακρότατον ζώει, ὁκόσος μακρότατος ὢν ζώει. vgl. zu 2, 102, 2. — ἂν δύνασθαι aus ἂν ἐδύναντο. (Matthiä.) — ἀνέφερον sich erholten. (Sch.) Wohl transitiv, erg. τὸν ἄρτον: verbesserten. Oder: es einbrächten? — τοῖς Ἰχθυφάγοισι möcht' ich streichen. — τοῦτο. gr. Spr. 52, 4, 8. — ἑωυτούς. zu 1, 34, 1.

C. 23 § 1. ἔτεα μέν. εἶπε oder ein ähnliches Wort ist wohl ausgefallen. Denn es zu ergänzen wäre hier sehr hart. — ἡγήσασθαι erg. λέγεται. zu 1, 59, 1. — εἴη, ἡ κρήνη. — ὄζειν ἀπ' αὐτῆς es sei ein Geruch von, aus ihr gewesen; oder auch: sie hätten nach ihr (in Folge des Bades) gerochen. — ὡς εἰ, ὄζοι.

§ 2. τῶν ὅσα. vgl. 3, 133 u. gr. Spr. 50, 1, 20. — βυσσόν. Schol. Ar. Frö. 188: Ἴωνες τὸν βυθὸν βυσσὸν λέγουσιν. (We.) — τὰ πάντα. zu 1, 215. — ἀπαλλασσομένων erg. αὐτῶν. zu 1, 3. — ἐν πέδῃσι. zu 1, 66, 2. — σπανιώτατον. Spr. 43, 4, 4. (11.)

λεγομένην τράπεζαν. μετὰ δὲ ταύτην τελευταίας ἐθεήσαντο τὰς θήκας 24 αὐτέων, αἳ λέγονται σκευάζεσθαι ἐξ ὑέλου τρόπῳ τοιῷδε. ἐπεὰν τὸν νεκρὸν ἰσχνήνωσι, εἴτε δὴ κατά περ Αἰγύπτιοι εἴτε ἄλλως κως, γυψώσαντες ἅπαντα αὐτὸν γραφῇ κοσμέουσι, ἐξομοιεῦντες τὸ εἶδος ἐς τὸ δυνατόν, ἔπειτα δέ οἱ περιιστᾶσι στήλην ἐξ ὑέλου πεποιημένην κοίλην· ἡ δέ σφι πολλὴ καὶ εὐεργὸς ὀρύσσεται· ἐν μέσῃ δὲ τῇ στήλῃ ἐνεὼν διαφαίνεται ὁ νέκυς, οὔτε ὀδμὴν οὐδεμίαν ἄχαριν παρεχόμενος οὔτε ἄλλο ἀεικὲς οὐδέν· καὶ ἔχει πάντα φανερὰ ὁμοίως αὐτῷ τῷ νέκυϊ. ἐνιαυτὸν μὲν δὴ ἔχουσι τὴν στήλην ἐν τοῖσι οἰκίοισι οἱ μάλιστα προσήκοντες, πάντων τε ἀπαρχόμενοι καὶ θυσίας οἱ προσάγοντες· μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκομίσαντες ἱστᾶσι περὶ τὴν πόλιν.

Θεησάμενοι δὲ τὰ πάντα οἱ κατάσκοποι ἀπαλλάσσοντο ὀπίσω. 25 ἀπαγγειλάντων δὲ ταῦτα τούτων αὐτίκα ὁ Καμβύσης ὀργὴν ποιησάμενος ἐστρατεύετο ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας, οὔτε παρασκευὴν σίτου οὐδεμίαν παραγγείλας οὔτε λόγον ἑωυτῷ δοὺς ὅτι ἐς τὰ ἔσχατα γῆς ἔμελλε στρατεύεσθαι· οἷα δὲ ἐμμανής τε ἐὼν καὶ οὐ φρενήρης, ὡς ἤκουε τῶν Ἰχθυοφάγων, ἐστρατεύετο, Ἑλλήνων μὲν τοὺς παρεόντας αὐτοῦ τάξας ὑπομένειν, τὸν δὲ πεζὸν πάντα ἅμα ἀγόμενος. ἐπείτε δὲ στρα- 2 τευόμενος ἐγένετο ἐν Θήβῃσι, ἀπέκρινε τοῦ στρατοῦ ὡς πέντε μυριάδας, καὶ τούτοισι μὲν ἐνετέλλετο Ἀμμωνίους ἐξανδραποδισαμένους τὸ χρηστήριον τὸ τοῦ Διὸς ἐμπρῆσαι, αὐτὸς δὲ τὸν λοιπὸν ἄγων στρατὸν ἤιε ἐπὶ τοὺς Αἰθίοπας. πρὶν δὲ τῆς ὁδοῦ τὸ πέμπτον μέρος διεληλυθέναι τὴν στρατιήν, αὐτίκα πάντα αὐτοὺς τὰ εἶχον σιτίων ἐχόμενα ἐπελελοίπεε, μετὰ δὲ τὰ σιτία καὶ τὰ ὑποζύγια ἐπέλιπε κατεσθιόμενα. εἰ μέν νυν μαθὼν ταῦτα ὁ Καμβύσης ἐγνωσιμάχεε καὶ ἀπῆγε ὀπίσω τὸν στρατόν, ἐπὶ τῇ ἀρχῆθεν γενομένῃ ἁμαρτάδι ἦν ἂν ἀνὴρ σοφός· νῦν δὲ οὐδένα λόγον ποιεύμενος ἤιε αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω. οἱ δὲ στρα- 3

C. 24. *τελευταίας*. zu 2, 142, 1. — *ὑέλου*, eine Art Alabaster. — *γραφῇ κοσμέουσι* bemalen den Gypsüberzug. — *ἐξομοιοῦντες* nachbildend der Erscheinung des lebenden. — *ἐς τὸ δυνατόν* nach Möglichkeit, auch sonst neben *κατὰ τὸ δυνατόν*, wie *εἰς δύναμιν* neben *κατὰ δύναμιν*. — *ἔχει*, der mit Gyps überzogene und bemalte Körper. (Werfer.) — *αὐτῷ τῷ νέκυι* wie der blosse, nicht überzogene, Körper. (Werfer.) — *οἱ μάλιστα προσήκοντες* die nächsten Verwandten. — *περὶ τήν* in der Umgebung der.

C. 25 § 1. *ὀπίσω*. zu 1, 80, 4. — *ὀργὴν ποιησάμενος*, *ὀργισθείς*, wie 7, 105 u. Thuk. 4, 122, 3. Aehnlich *θῶυμα, λήθην ποιεῖσθαι*. (Va.) — *λόγον*. zu 1, 34, 2. — *καὶ οὐ*. Parallelismos. zu 2, 43, 2. — *φρενήρης* seines Verstandes mächtig, poetisch, bei Her. öfter. — *Ἑλλήνων*, die als Seeleute dienten. vgl. § 3.

§ 2. *ἐξανδραποδισαμένους*. Spr. 55, 2, 5. (7.) — *ἐχόμενα*. zu 1, 120, 2. — *ἐγνωσιμάχεε* seinen Entschluss geändert hätte, in der attischen Prosa ein seltenes Wort; über das Ipf. gr. Spr. 54, 10, 3. — *ἐπὶ τῇ*. Spr. 68, 37 (41), 3. — *ἀρχῆθεν*. zu 1, 131, 1. — *ἁμαρτάδι*. zu 1, 91, 1.

§ 3. *ποιηφαγεῖν* sonst *ποηφαγεῖν*, beides nicht bei Attikern.

τιῶται ἕως μέν τι εἶχον ἐκ τῆς γῆς λαμβάνειν, ποιηφαγέοντες διέζωον, ἐπεὶ δὲ ἐς τὴν ψάμμον ἀπίκοντο, δεινὸν ἔργον αὐτέων τινὲς ἐργάσαντο· ἐκ δεκάδος γὰρ ἕνα σφέων αὐτέων ἀποκληρώσαντες κατέφαγον. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Καμβύσης δείσας τὴν ἀλληλοφαγίην ἀπεὶς τὸν ἐπ' Αἰθίοπας στόλον ὀπίσω ἐπορεύετο καὶ ἀπικνέεται ἐς Θήβας πολλοὺς ἀπολέσας τοῦ στρατοῦ. ἐκ Θηβέων δὲ καταβὰς ἐς 26 Μέμφιν τοὺς Ἕλληνας ἀπῆκε ἀποπλέειν. ὁ μὲν ἐπ' Αἰθίοπας στόλος οὕτω ἔπρηξε· οἱ δ' αὐτέων ἐπ' Ἀμμωνίους ἀποσταλέντες στρατεύεσθαι, ἐπείτε ὁρμηθέντες ἐκ τῶν Θηβέων ἐπορεύοντο ἔχοντες ἀγωγούς, ἀπικόμενοι μὲν φανεροί εἰσι ἐς Ὄασιν πόλιν, τὴν ἔχουσι μὲν Σάμιοι τῆς Αἰσχριωνίης φυλῆς λεγόμενοι εἶναι, ἀπέχουσι δὲ ἑπτὰ ἡμερέων ὁδὸν ἀπὸ Θηβέων διὰ ψάμμου, οὐνομάζεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος κατ' Ἑλλήνων γλῶσσαν Μακάρων νῆσος. ἐς μὲν δὴ τοῦτον τὸν χῶρον λέγεται ἀπικέσθαι τὸν στρατόν· τὸ ἐνθεῦτεν δέ, ὅτι μὴ αὐτοὶ Ἀμμώνιοι καὶ οἱ τούτων ἀκούσαντες, ἄλλοι οὐδένες οὐδὲν ἔχουσι εἰπεῖν 2 περὶ αὐτέων· οὔτε γὰρ ἐς τοὺς Ἀμμωνίους ἀπίκοντο οὔτε ὀπίσω ἐνόστησαν. λέγεται δὲ τάδε ὑπ' αὐτέων Ἀμμωνίων· ἐπειδὴ ἐκ τῆς Ὀάσιος ταύτης ἰέναι διὰ τῆς ψάμμου ἐπὶ σφέας, γενέσθαι τε αὐτοὺς μεταξύ κου μάλιστα αὐτέων τε καὶ τῆς Ὀάσιος, ἄριστον δὲ αἱρεομένοισι αὐτέοισι ἐπιπνεῦσαι νότον μέγαν τε καὶ ἐξαίσιον, φορέοντα δὲ θῖνας τῆς ψάμμου καταχῶσαί σφεας καὶ τρόπῳ τοιούτῳ ἀφανισθῆναι. Ἀμμώνιοι μὲν οὕτω λέγουσι γενέσθαι περὶ τῆς στρατιῆς ταύτης.

27 Ἀπιγμένου δὲ Καμβύσεω ἐς Μέμφιν ἐφάνη Αἰγυπτίοισι ὁ Ἆπις, τὸν Ἕλληνες Ἔπαφον καλέουσι· ἐπιφανέος δὲ τούτου γενομένου αὐτίκα οἱ Αἰγύπτιοι εἵματά τε ἐφόρεον τὰ κάλλιστα καὶ ἦσαν ἐν θαλίῃσι. ἰδὼν δὲ ταῦτα τοὺς Αἰγυπτίους ποιεῦντας ὁ Καμβύσης, πάγχυ σφέας καταδόξας ἑωυτοῦ κακῶς πρήξαντος χαρμόσυνα ταῦτα ποιέειν, ἐκάλεε τοὺς ἐπιτρόπους τῆς Μέμφιος, ἀπικομένους δὲ ἐς ὄψιν εἴρετο ὅ τι πρότερον μὲν ἐόντος αὐτοῦ ἐν Μέμφι ἐποίευν τοιοῦτον οὐδὲν Αἰγύπτιοι, τότε δὲ ἐπεὶ αὐτὸς παρείη τῆς στρατιῆς πλῆθός τι ἀποβαλών. οἱ δὲ ἔφραζον ὥς σφι θεὸς εἴη φανείς, διὰ χρόνου πολλοῦ

C. 26 § 1. *οὕτω ἔπρηξε.* zu Xen. An. 3, 4, 6. — *αὐτέων.* Spr. 58, 4, 1. — *Ὄασιν.* vgl. Rennel in Bred. Unters. II S. 625 ff. u. Ritter Erdk. S. 968. 1004 ff. 1023. 1030. — *Αἰσχριωνίης*, von der nichts Näheres bekannt ist. vgl. Panofka Res Samiorum p. 81. — *διὰ ψ.* gehört zu *ὁδόν.* — *κατ'* für *κατά* Bk. zu 1, 202, 2. — *τὸ ἐνθεῦτεν.* zu 1, 9, 2. — *ὅτι μή.* zu 1, 18, 2. — *οὐδένες.* Di. 24, 1, 1.

§ 2. *ἐπειδὴ ἰέναι.* zu 1, 24, 4. — *γενέσθαι.* Hier scheint der Nachsatz anzufangen; über *τέ* und *δέ* zu 1, 153, 2.

C. 27. *ἐφάνη*, wie *φανερός* 2, 146, 1. — *θαλίαι* Festgenüsse, fast nur dichterisch. — *πάγχυ.* zu 1, 81, 1. — *καταδόξας.* zu 1, 22, 2. — *χαρμόσυνα* Freudenfest, noch bei Plutarch. gr. Spr. 43, 4, 25. — *ὅ τι.* wesshalb. gr. Spr. 46, 3, 4. — *διά.* Spr. 68, 18 (22), 3.

ἐωθὼς ἐπιφαίνεσθαι, καὶ ὡς ἐπεὰν φανῇ, τότε πάντες οἱ Αἰγύπτιοι κεχαρηκότες ὁρτάζοιεν. ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης ἔφη ψεύδεσθαί σφεας καὶ ὡς ψευδομένους θανάτῳ ἐζημίου. ἀποκτείνας δὲ τούτους 28 δεύτερα τοὺς ἱρέας ἐκάλεε ἐς ὄψιν. λεγόντων δὲ κατὰ τὰ αὐτὰ τῶν ἱρέων οὐ λήσειν ἔφη αὐτὸν εἰ θεός τις χειροήθης ἀπιγμένος εἴη Αἰγυπτίοισι. τοσαῦτα δὲ εἴπας ἐπάγειν ἐκέλευε τὸν Ἆπιν τοὺς ἱρέας. οἱ μὲν δὴ μετήισαν ἄξοντες. ὁ δὲ Ἆπις οὗτος ὁ Ἔπαφος γίνεται μόσχος ἐκ βοὸς ἥτις οὐκέτι οἵη τε γίνεται ἐς γαστέρα ἄλλον βαλέσθαι γόνον. Αἰγύπτιοι δὲ λέγουσι σέλας ἐπὶ τὴν βοῦν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ κατίσχειν καί μιν ἐκ τούτου τίκτειν τὸν Ἆπιν. ἔχει δὲ ὁ μόσχος οὗτος ὁ Ἆπις καλεόμενος σημήια τοιάδε, ἐὼν μέλας ἐπὶ μὲν τῷ μετώπῳ λευκὸν τετράγωνον, ἐπὶ δὲ τοῦ νώτου αἰετὸν εἰκασμένον, ἐν δὲ τῇ οὐρῇ τὰς τρίχας διπλᾶς, ὑπὸ δὲ τῇ γλώσσῃ κάνθαρον. ὡς δὲ ἤγα- 29 γον τὸν Ἆπιν οἱ ἱρέες, ὁ Καμβύσης, οἷα ἐὼν ὑπομαργότερος, σπασάμενος τὸ ἐγχειρίδιον θέλων τύψαι τὴν γαστέρα τοῦ Ἄπιος παίει τὸν μηρόν· γελάσας δὲ εἶπε πρὸς τοὺς ἱρέας· "ὦ κακαὶ κεφαλαί, τοιοῦτοι θεοὶ γίνονται, ἔναιμοί τε καὶ σαρκώδεες καὶ ἐπαΐοντες σιδηρίων; ἄξιος μὲν Αἰγυπτίων οὗτός γε ὁ θεός· ἀτάρ τοι ὑμεῖς γε οὐ χαίροντες γέλωτα ἐμὲ θήσεσθε." ταῦτα εἴπας ἐνετείλατο τοῖσι ταῦτα πρήσσουσι τοὺς μὲν ἱρέας ἀπομαστιγῶσαι, Αἰγυπτίων δὲ τῶν ἄλλων τὸν ἂν λάβωσι ὁρτάζοντα κτείνειν. (ἡ) ὁρτὴ μὲν δὴ διελέλυτο Αἰγυπτίοισι, οἱ δὲ ἱρέες ἐδικαιεῦντο, ὁ δὲ Ἆπις πεπληγμένος τὸν μηρὸν ἔφθινε ἐν τῷ ἱρῷ κατακείμενος. καὶ τὸν μὲν τελευτήσαντα ἐκ τοῦ τρώματος ἔθαψαν οἱ ἱρέες λάθρῃ Καμβύσεω. Καμβύσης δέ, ὡς λέ- 30 γουσι Αἰγύπτιοι, αὐτίκα διὰ τοῦτο τὸ ἀδίκημα ἐμάνη, ἐὼν οὐδὲ πρότερον φρενήρης. καὶ πρῶτα μὲν τῶν κακῶν ἐξεργάσατο τὸν ἀδελφεὸν Σμέρδιν, ἐόντα πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς αὐτῆς, τὸν ἀπέπεμψε ἐς Πέρσας φθόνῳ ἐξ Αἰγύπτου, ὅτι τὸ τόξον μοῦνος Περσέων ὅσον τε ἐπὶ δύο δακτύλους εἴρυσε, τὸ παρὰ τοῦ Αἰθίοπος ἤνεικαν οἱ Ἰχθυοφά-

---

C. 28. *χειροήθης* mit Händen greifbar. (Va.) — *βαλέσθαι. λαβέσθαι* Pauw. We. vergleicht *βάλλεσθαι ἐς θυμόν*, ungenügend. — *κατίσχειν* herabschiesse. — *τοιάδε.* zu 1, 195, 1. — *λευκόν. λευκόν τι* Caylus. Spr. 43, 3, 10. — *διπλᾶς.* Die aufgelöste Form zu geben ist bedenklich. Di. 22, 4, 3. — *ὑπό* für *ἐπί* We.

C. 29. § 1. *ὑπομαργότερος* etwas rasend, das *ὑπό* scheint eig. auf stille Raserei hinzudeuten. Das Wort nur bei Her., „noch 3, 145, 1. 6, 75, 1." (Sch.) — *κακὴ κεφαλή* ist ein gew. Schimpfwort. — *ἐπαΐοντες* empfindlich gegen. (Sch.) — *οὐ χαίροντες.* Spr. 67, 1, 2. — *γέλωτα θήσεσθε* sollt zum Besten haben. vgl. 3, 38, 1. 7, 209, 1. (Sch.) — (*ἡ*) fügt Schäfer hinzu. — *ἐδικαιεῦντο.* zu 1, 100.

C. 30 § 1. *ἐμάνη* wurde rasend. Spr. 53, 5. — *ἐξεργάσατο* brachte um, noch 3, 31, 1. 4, 134, 2. 5, 19. (Sch. u. Lh.) — *ἤν οἱ* für *ἣ ἦν.* Spr. u. Di. 60, 5 (6), 1. vgl. 3, 31, 1. 34, 1. — *τῆς αὐτῆς. τῶν αὐτῶν.* Spr. 58, 2 (3), 1 u. 2. — *εἴρυσε.* Di. 39 unter *ἐρύω*; sonst *ἕλκω.* vgl. 4, 10, 1.

2γοι· τῶν δὲ ἄλλων Περσέων οὐδεὶς οἷός τε ἐγένετο. ἀποιχομένου ὦν ἐς Πέρσας τοῦ Σμέρδιος ὄψιν εἶδε ὁ Καμβύσης ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε· ἔδοξέ οἱ ἄγγελον ἐλθόντα ἐκ Περσέων ἀγγέλλειν ὡς ἐν τῷ θρόνῳ τῷ βασιληίῳ ἱζόμενος Σμέρδις τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ ψαύσειε. πρὸς ὦν ταῦτα δείσας περὶ ἑωυτοῦ μή μιν ἀποκτείνας ὁ ἀδελφεὸς ἄρξῃ, πέμπει Πρηξάσπεα ἐς Πέρσας, ὅς οἱ ἦν ἀνὴρ Περσέων πιστότατος, ἀποκτενέοντά μιν. ὁ δὲ ἀναβὰς ἐς Σοῦσα ἀπέκτεινε Σμέρδιν, οἱ μὲν λέγουσι ἐπ' ἄγρην ἐξαγαγόντα, οἱ δὲ ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν προαγαγόντα καταποντῶσαι.

31 Πρῶτον μὲν δὴ λέγουσι Καμβύσῃ τῶν κακῶν ἄρξαι τοῦτο, δεύτερα δὲ ἐξεργάσατο τὴν ἀδελφεὴν ἐπισπομένην οἱ ἐς Αἴγυπτον, τῇ καὶ συνοίκεε καὶ ἦν οἱ ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεή. ἔγημε δὲ αὐτὴν ὧδε· οὐδαμῶς γὰρ ἐώθεσαν πρότερον τῇσι ἀδελφεῇσι συνοικέειν Πέρσαι. ἠράσθη μιῆς τῶν ἀδελφεῶν Καμβύσης καὶ ἔπειτα βουλόμενος αὐτὴν γῆμαι, ὅτι οὐκ ἐωθότα ἐπενόεε ποιήσειν, εἴρετο καλέσας τοὺς βασιληίους δικαστὰς εἴ τις ἔστι κελεύων νόμος τὸν βουλόμενον 2ἀδελφεῇ συνοικέειν. οἱ δὲ βασιλήιοι δικασταὶ κεκριμένοι ἄνδρες γίνονται Περσέων, ἐς οὗ ἀποθάνωσι ἤ σφι παρευρεθῇ τι ἄδικον, μέχρι τούτου· οὗτοι δὲ τοῖσι Πέρσῃσι δίκας δικάζουσι καὶ ἐξηγηταὶ τῶν πατρίων θεσμῶν γίνονται καὶ πάντα ἐς τούτους ἀνακέεται. εἰρομένου ὦν τοῦ Καμβύσεω ὑπεκρίνοντο αὐτῷ οὗτοι καὶ δίκαια καὶ ἀσφαλέα, φάμενοι νόμον οὐδένα ἐξευρίσκειν ὃς κελεύει ἀδελφεῇ συνοικέειν ἀδελφεόν, ἄλλον μέντοι ἐξευρηκέναι νόμον, τῷ βασιλεύοντι Περσέων 3ἐξεῖναι ποιέειν τὸ ἂν βούληται. οὕτω οὔτε τὸν νόμον ἔλυσαν, δείσαντες Καμβύσεα· ἵνα τε μὴ αὐτοὶ ἀπόλωνται τὸν νόμον περιστέλλοντες παρεξεῦρον ἄλλον νόμον σύμμαχον τῷ θέλοντι γαμέειν ἀδελφεάς. τότε μὲν δὴ ὁ Καμβύσης ἔγημε τὴν ἐρωμένην, μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον ἔσχε ἄλλην ἀδελφεήν. τουτέων δῆτα τὴν νεωτέρην 32ἐπισπομένην οἱ ἐπ' Αἴγυπτον κτείνει. ἀμφὶ δὲ τῷ θανάτῳ αὐτῆς δι-

§ 2. *πρὸς ταῦτα.* zu 1, 38. — *ἄρξῃ* Herrscher wurde. zu 1, 14, 3. — *οἱ μὲν λέγουσι* ähnlich wie 1, 27, 1. — *ἐξαγαγόντα, Πρηξασπέα ἀποκτεῖναι Σμέρδιν.* — *προαγαγόντα* für *προςαγαγόντα* Bekker.

C. 31 § 1. *ἀμφοτέρων, πατρὸς καὶ μητρός.* — *ἠράσθη.* zu 1, 8, 1 — *ἀδελφεῇ συνοικέειν* muss sowohl zu *κελεύων* als zu *βουλόμενον* gedacht werden. Spr. 55, 4, 4. (11.)

§ 2. *οἱ.* zu *τούς* 1, 68, 3. — *κεκριμένοι* auserlesen. vgl. 6, 129, 1 mit 130. — *ἐς ὅ* mit dem Conjunctiv ohne *ἄν* auch 8, 108, 3. (Lh.) zu 1, 117, 3. Ueber *ἐς οὗ* 1, 67, 3. — *μέχρι τούτου.* zu 1, 182. — *θεσμῶν.* zu 1, 59, 4. — *ἐς τούτους.* vgl. 8, 60, 3. Eu. Iph. T. 620: *εἰς ἀνάγκην κείμεθα.* (Matth.) — *ἀνακέαται.* zu 1, 97, 2. — *ὑπεκρίνοντο.* zu 1, 2, 2. — *ἐξεῖναι.* gr. Spr. 57, 10, 6.

§ 3. *περιστέλλοντες.* zu 2, 147, 2. — *τὴν ἐρωμένην,* die Atossa 3, 88, 1. (We.) — *ἔσχε, γυναῖκα,* was oft fehlt. Ueber den Ao. zu 1, 7, 2. — *ἄλλην,* die Meroe, nach Libanios. (We.)

C. 32 § 1. *ἀμφὶ τῷ.* zu 1, 140, 2.

ξός, ὥσπερ περὶ Σμέρδιος, λέγεται λόγος. Ἕλληνες μὲν γὰρ λέγουσι Καμβύσεα συμβαλέειν σκύμνον λέοντος σκύλακι κυνός, θεωρέειν δὲ καὶ τὴν γυναῖκα ταύτην, νικωμένου δὲ τοῦ σκύλακος ἀδελφεὸν αὐτοῦ ἄλλον σκύλακα ἀπορρήξαντα τὸν δεσμὸν παραγενέσθαι οἱ, δύο δὲ γενομένους οὕτω δὴ τοὺς σκύλακας ἐπικρατῆσαι τοῦ σκύμνου. καὶ τὸν μὲν Καμβύσεα ἥδεσθαι θεώμενον, τὴν δὲ παρημένην δακρύειν. Καμ- 2 βύσεα δὲ μαθόντα τοῦτο ἐπείρεσθαι διότι δακρύοι. τὴν δὲ εἰπεῖν ὡς ἰδοῦσα τὸν σκύλακα τῷ ἀδελφεῷ τιμωρήσαντα δακρύσειε, μνησθεῖσά τε Σμέρδιος καὶ μαθοῦσα ὡς κείνῳ οὐκ εἴη ὁ τιμωρήσων. Ἕλληνες μὲν δὴ διὰ τοῦτο τὸ ἔπος φασὶ αὐτὴν ἀπολέσθαι ὑπὸ Καμβύσεω, Αἰγύπτιοι δὲ ὡς τραπέζῃ περικατημένων λαβοῦσαν θρίδακα τὴν γυναῖκα περιτῖλαι καὶ ἐπανείρεσθαι τὸν ἄνδρα κότερον περιτετιλμένη ἢ δασέα ἡ θρῖδαξ ἐοῦσα εἴη καλλίων. καὶ τὸν φάναι δασέαν. τὴν δ᾽ εἰπεῖν· "ταύτην μέντοι κοτὲ σὺ τὴν θρίδακα ἐμιμήσαο, τὸν Κύρου οἶκον ἀποψιλώσας." τὸν δὲ θυμωθέντα ἐμπηδῆσαι αὐτῇ ἐχούσῃ ἐν γαστρὶ καί μιν ἐκτρώσασαν ἀποθανεῖν.

Ταῦτα μὲν ἐς τοὺς οἰκηίους ὁ Καμβύσης ἐξεμάνη, εἴτε δὴ διὰ 33 τὸν Ἆπιν εἴτε καὶ ἄλλως, οἷα πολλὰ ἔωθε ἀνθρώπους κακὰ καταλαμβάνειν· καὶ γάρ τινα ἐκ γενεῆς νοῦσον μεγάλην λέγεται ἔχειν ὁ Καμβύσης, τὴν ἱρὴν οὐνομάζουσι τινές. οὔ νύν τοι ἀεικὲς οὐδὲν ἦν τοῦ σώματος νοῦσον μεγάλην νοσέοντος μηδὲ τὰς φρένας ὑγιαίνειν. τάδε δ᾽ ἐς τοὺς ἄλλους Πέρσας ἐξεμάνη· λέγεται γὰρ εἰπεῖν αὐτὸν 34 πρὸς Πρηξάσπεα, τὸν ἐτίμα τε μάλιστα καί οἱ τὰς ἀγγελίας ἐφόρεε οὗτος, τούτου τε ὁ παῖς οἰνοχόος ἦν τῷ Καμβύσῃ, τιμὴ δὲ καὶ αὕτη οὐ σμικρή, εἰπεῖν δὲ λέγεται τάδε. "Πρήξασπες, κοῖόν μέ τινα νομίζουσι Πέρσαι εἶναι ἄνδρα, τίνας τε λόγους περὶ ἐμέο ποιεῦνται;" τὸν δὲ εἰπεῖν· "ὦ δέσποτα, τὰ μὲν ἄλλα πάντα μεγάλως ἐπαινέαι, τῇ δὲ φιλοινίῃ σέ φασι πλεόνως προσκέεσθαι." τὸν μὲν δὴ λέγειν ταῦτα περὶ Περσέων, τὸν δὲ θυμωθέντα τοιάδε ἀμείβεσθαι. "νῦν ἄρα μέ φασι Πέρσαι οἴνῳ προσκείμενον παραφρονέειν καὶ οὐκ εἶναι νοήμονα· οὐδ᾽ ἄρα σφέων οἱ πρότεροι λόγοι ἦσαν ἀληθέες." πρό- 2 τερον γὰρ δὴ ἄρα Περσέων οἱ συνέδρων ἐόντων καὶ Κροίσου εἴρετο

---

§ 2. κείνῳ, Καμβύσῃ. — δὲ ὡς. zu ὅτι 1, 207, 1. — περικατημένων, Καμβύσου καὶ τῶν συνδείπνων. — δασέα u. δασέαν für δασεῖα c. δασεῖαν Bekker. Di. 22, 6, 1. — ἐχούσῃ ἐν γαστρί schwanger, wie 4, 30. (Bä.) vgl. 5, 41, 1. — ἐκτρώσασαν nachdem sie abortirt hatte, attisch ἀμβλώσασαν.

C. 33. τάδε ἐξεμάνη diese Tollheiten verübte er, wie 3, 34, 1. 3, 37, 1. Spr. 46, 3, 2. (5, 4.) — ἱρήν, Epilepsie. (La.) — ἀεικές unnatürlich, wie 6, 98, 2. (Sch.) Ein poetisches Wort für ἀπεοικός.

C. 34 § 1. οὗτος für ὅς, wie τούτου für οὗ. zu 3,30,1. — καὶ αὕτη, obgleich nur ein Bedientenamt. — εἰπεῖν δή? — πλεόνως zu sehr, πλεύνως 5, 18, 3. (Sch.) Bei Attikern scheint es nicht vorzukommen. — προςκέεσθαι. zu 1,133,2.

§ 2. νοήμων hat Her. nur hier, öfter Dichter. — γὰρ δὴ ἄρα kenn'

Καμβύσης κοῖός τις δοκέοι ἀνὴρ εἶναι πρὸς τὸν πατέρα τελέσαι Κῦρον, οἱ δὲ ἀμείβοντο ὡς εἴη ἀμείνων τοῦ πατρός· τά τε γὰρ ἐκείνου πάντα ἔχειν αὐτὸν καὶ προσεκτῆσθαι Αἴγυπτόν τε καὶ τὴν θάλασσαν. Πέρσαι μὲν ταῦτα ἔλεγον, Κροῖσος δὲ παρεὼν τε καὶ οὐκ ἀρεσκόμενος τῇ κρίσι εἶπε πρὸς τὸν Καμβύσεα τάδε· "ἐμοὶ μέν νυν, ὦ παῖ Κύρου, οὐ δοκέεις ὅμοιος εἶναι τῷ πατρί· οὐ γάρ κώ τοι ἐστι υἱὸς οἷον σὲ ἐκεῖνος κατελίπετο." ἥσθη τε ταῦτα ἀκούσας ὁ Καμβύσης
35*καὶ ἐπαίνεε τὴν Κροίσου κρίσιν. τούτων δὴ ὦν ἐπιμνησθέντα ὀργῇ λέγειν πρὸς τὸν Πρηξάσπεα· "σύ νυν μάθε εἰ λέγουσι Πέρσαι ἀληθέα εἴτε αὐτοὶ λέγοντες ταῦτα παραφρονέουσι· εἰ μὲν γὰρ τοῦ παιδὸς τοῦ σοῦ τοῦδε ἑστεῶτος ἐν τοῖσι προθύροισι βαλὼν τύχοιμι μέσης τῆς καρδίης, Πέρσαι φανέονται λέγοντες οὐδέν· ἢν δ' ἁμάρτω, φάναι Πέρσας τε λέγειν ἀληθέα καὶ ἐμὲ μὴ σωφρονέειν." ταῦτα δὲ εἰπόντα καὶ διατείναντα τὸ τόξον βαλέειν τὸν παῖδα, πεσόντος δὲ τοῦ*
2*παιδὸς ἀνασχίζειν αὐτὸν κελεύειν καὶ σκέψασθαι τὸ βλῆμα· ὡς δὲ ἐν τῇ καρδίῃ εὑρεθῆναι ἐνεόντα τὸν ὀιστόν, εἰπεῖν πρὸς τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς γελάσαντα καὶ περιχαρέα γενόμενον· "Πρήξασπες, ὡς μὲν ἐγώ τε οὐ μαίνομαι Πέρσαι τε παραφρονέουσι, δῆλά τοι γέγονε· νῦν δέ μοι εἰπέ, τίνα εἶδες ἤδη πάντων ἀνθρώπων οὕτως ἐπίσκοπα τοξεύοντα;" Πρηξάσπεα δέ, ὁρέοντα ἄνδρα οὐ φρενήρεα καὶ περὶ ἑωυτῷ δειμαίνοντα, εἰπεῖν· "δέσποτα, οὐδ' ἂν αὐτὸν ἔγωγε δοκέω τὸν θεὸν οὕτω ἂν καλῶς βαλέειν." τότε μὲν ταῦτα ἐξεργάσατο, ἑτέρωθι δὲ Περσέων ὁμοίους τοῖσι πρώτοισι δυώδεκα ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιόχρεῳ ἑλὼν ζώοντας ἐπὶ κεφαλὴν κατώρυξε.*

36 *Ταῦτα δέ μιν ποιεῦντα ἐδικαίωσε Κροῖσος ὁ Λυδὸς νουθετῆσαι τοισίδε τοῖσι ἔπεσι. "ὦ βασιλεῦ, μὴ πάντα ἡλικίῃ καὶ θυμῷ ἐπίτρεπε, ἀλλ' ἴσχε καὶ καταλάμβανε σεωυτόν· ἀγαθόν τοι πρόνοον εἶναι, σοφὸν δὲ ἡ προμηθίη. σὺ δὲ κτείνεις μὲν ἄνδρας σεωυτοῦ πολιήτας ἐπ' οὐδεμιῇ αἰτίῃ ἀξιόχρεῳ ἑλών, κτείνεις δὲ παῖδας. ἢν δὲ*

---

ich sonst nicht verbunden; anders *ἄρα δή* Plat. Krat. 425 d. — *τελέσαι* verglichen, von der Bedeutung *τελεῖν εἴς τινας* zu welchen gehören 6, 108, 3. (Sch.) Sonst nie so. Der Infinitiv hängt von *κοῖος* ab. gr. Spr. 55, 3, 7. — *κρίσι* für *κρίσει* Schäfer. — *πατρί* für *πατέρι* Br. Di. 21 u. *πατήρ*.

C. 35 § 1. *εἴτε* oder ob. Di. 69, 25 A. — *αὐτοί* ihrerseits. — *εἰ τύχοιμι.* gr. Spr. 54, 12, 7. — *οὐδέν.* Ggs. zu *ἀληθέα.* vgl. 2, 22, 1. gr. Spr. 51, 16, 13. — *φάναι.* gr. Spr. 55, 1, 5.

§ 2. *ἐγώ τε* für *ἔγωγε* Dobree. — *δῆλα.* zu 1, 4, 1. — *ἐπίσκοπα* zieltreffend, ein dichterisches Wort; über den Ac. Spr. 46, 3, 2. (5, 4.) Oefter so Spätere. Wyttenbach z. Jul. p. 160 f. Schäfer. — *δειμαίνοντα.* zu 1, 159, 1. — *ἂν βαλέειν* aus *ἔβαλε ἄν.* — *ὁμοίους* für *ὁμοῖα* mehrere Hsn. wie 3, 68, 1: *ὅμοιος τῷ πρώτῳ Περσέων.* vgl. 3, 142, 2. (Eltz.) — *ἐπὶ κεφαλήν* den Kopf unten. (Sch.) vgl. 3, 75, 2. 7, 136, 1. (Bä.)

C. 36 § 1. *ἡλικίῃ* Jugendhitze, wie 7, 18, 1. (Sch.) — *καταλάμβανε* hemme, wie 3, 52, 3. 5, 21. (Sch.) vgl. zu 1, 46, 1. — *τοι* für *τι* Kr. zu Xen. An. 6, 3, 24. — *πρόνοον*, ein dichterisches Wort. — *σοφόν.*

πολλὰ τοιαῦτα ποιέῃς, ὅρα ὅκως μή σευ ἀποστήσονται Πέρσαι. ἐμοὶ δὲ πατὴρ ὁ σὸς Κῦρος ἐνετέλλετο πολλὰ κελεύων σε νουθετέειν καὶ ὑποτίθεσθαι ὅ τι ἂν εὑρίσκω ἀγαθόν." ὁ μὲν δὴ εὔνοιαν φαίνων[2] συνεβούλευέ οἱ ταῦτα· ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε. "σὺ καὶ ἐμοὶ τολμᾷς συμβουλεύειν, ὃς χρηστῶς μὲν τὴν σεωυτοῦ πατρίδα ἐπετρόπευσας, εὖ δὲ τῷ πατρὶ τῷ ἐμῷ συνεβούλευσας, κελεύων αὐτὸν Ἀράξεα ποταμὸν διαβάντα ἰέναι ἐπὶ Μασσαγέτας βουλομένων ἐκείνων διαβαίνειν ἐς τὴν ἡμετέρην, καὶ ἀπὸ μὲν σεωυτὰν ὤλεσας τῆς σεωυτοῦ πατρίδος κακῶς προστάς, ἀπὸ δὲ ὤλεσας Κῦρον πειθόμενόν σοι, ἀλλ' οὔ τι χαίρων, ἐπεί τοι καὶ πάλαι ἐς σὲ προφάσιός τευ ἐδεόμην ἐπιλαβέσθαι." ταῦτα δὲ εἴπας ἐλάμβανε τὸ τόξον ὡς κατατοξεύσων αὐτόν.[3] Κροῖσος δὲ ἀναδραμὼν ἔθεε ἔξω· ὁ δὲ ἐπείτε τοξεῦσαι οὐκ εἶχε, ἐνετείλατο τοῖσι θεράπουσι λαβόντας μιν ἀποκτεῖναι. οἱ δὲ θεράποντες ἐπιστάμενοι τὸν τρόπον αὐτοῦ καταχρύπτουσι τὸν Κροῖσον, ἐπὶ τῷδε τῷ λόγῳ ὥστε, εἰ μὲν μεταμελήσει τῷ Καμβύσῃ καὶ ἐπιζητήσει τὸν Κροῖσον, οἱ δὲ ἐκφήναντες αὐτὸν δῶρα λάμψονται ζωάγρια Κροίσου, ἢν δὲ μὴ μεταμέληιαι μηδὲ ποθῇ μιν, τότε καταχρᾶσθαι. ἐπόθησέ[4] τε δὴ ὁ Καμβύσης τὸν Κροῖσον οὐ πολλῷ μετέπειτα χρόνῳ ὕστερον, καὶ οἱ θεράποντες μαθόντες τοῦτο ἐπηγγέλλοντο αὐτῷ ὡς περιείη. Καμβύσης δὲ Κροίσῳ μὲν συνήδεσθαι ἔφη περιεόντι, ἐκείνους μέντοι τοὺς περιποιήσαντας οὐ καταπροΐξεσθαι ἀλλ' ἀποκτενέειν· καὶ ἐποίησε ταῦτα.

Ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα πολλὰ ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς ξυμμάχους ἐξεμαίνετο,[37] μένων ἐν Μέμφι καὶ θήκας τε παλαιὰς ἀνοίγων καὶ σκεπτόμενος τοὺς νεκρούς· ἐν δὲ δὴ καὶ ἐς τοῦ Ἡφαίστου τὸ ἱρὸν ἦλθε καὶ πολλὰ τὠγάλματι κατεγέλασε· ἔστι γὰρ τοῦ Ἡφαίστου τὤγαλμα τοῖσι Φοινικηίοισι Παταΐκοῖσι ἐμφερέστατον, τοὺς οἱ Φοίνικες ἐν τῇσι πρῴρῃσι τῶν τριηρέων περιάγουσι. ὃς δὲ τούτους μὴ ὄπωπε, ἐγὼ

zu 3, 23, 2. — ἐπ' οὐδεμιῇ. Di. 68, 4, 8. — ὅρα ὅκως. zu 1, 8, 2. vgl. 3, 102, 2. — ὁ hat Bekker zugefügt. — ὑποτίθεσθαι anrathen, anempfehlen. vgl. 1, 90, 1. 156.

§ 2. χρηστῶς, wie εὖ, ironisch. (Lh.) — ἀπὸ μέν. Di. 68, 47, 3. — οὔ τι. zu 1, 90, 3. — χαίρων erg. ἀπώλεσας. — ἐπιλαβέσθαι eben so 6, 13. 49. (Sch.) Ueber die Fügung gr. Spr. 61, 6, 8.

§ 3. λόγῳ Berechnung und Absicht. — ὥστε. Di. 65, 2, 1. — εἰ — οἱ δέ. Di. 50, 1, 11. — ζωάγρια Rettungslohn, nur im Plu., eig. dichterisch. — μεταμέληται für μεταμελῆται Kr. Das Wort ist in der att. Prosa selten. gr. Spr. 40 unter μέλω. — καταχρῆσθαι. zu 1, 82, 5; der Inf. neben dem Indic., indem ὥστε beide Fügungen gestattet.

§ 4. μετέπειτα. zu 1, 25.

C. 37. σκεπτόμενος. gr. Spr. 40 unter dem W. — καταγελᾶν mit dem Da. 3, 38, 1. 155, 1. 4, 79, 3. 7, 9, 1. (Sch.) Mit dem sonst regelmässigen Ge. 5, 68, 1. — ἐν für ἐς oder ὡς Bekker. — Παταΐκοί, zwergartige Gestalten, Schutzgötter der Schiffe. — ὄπωπε für ὀπώπεε Schäfer. Di. 40 u. ὁρᾶν. — ἐγὼ δέ. Di. 50, 1, 11. — Καβείρων. Lobeck Agl. p. 1212 ss.

δέ οἱ σημανέω· πυγμαίου ἀνδρὸς μίμησίς ἐστι. ἐσῆλθε δὲ καὶ ἐς τῶν Καβείρων τὸ ἱρόν, ἐς τὸ οὐ θεμιτόν ἐστι ἐσιέναι ἄλλον γε ἢ τὸν ἱρέα· ταῦτα δὲ τἀγάλματα καὶ ἐνέπρησε, πολλὰ κατασκώψας. ἔστι 38δὲ καὶ ταῦτα ὅμοια τοῖσι τοῦ Ἡφαίστου· τούτου δέ σφεας παῖδας λέγουσι εἶναι. πανταχῇ ὦν μοι δῆλά ἐστι ὅτι ἐμάνη μεγάλως ὁ Καμβύσης· οὐ γὰρ ἂν ἱροῖσί τε καὶ νομαίοισι ἐπεχείρησε καταγελᾶν. εἰ γάρ τις προθείη πᾶσι ἀνθρώποισι ἐκλέξασθαι κελεύων νόμους τοὺς καλλίστους ἐκ τῶν πάντων νόμων, διασκεψάμενοι ἂν ἑλοίατο ἕκαστοι τοὺς ἑωυτῶν· οὕτω νομίζουσι πολλόν τι καλλίστους τοὺς ἑωυτῶν νόμους ἕκαστοι εἶναι. οὐκ ὦν οἰκός ἐστι ἄλλον γε ἢ μαινόμενον ἄνδρα γέλωτα τὰ τοιαῦτα τίθεσθαι. ὡς δὲ οὕτω νενομίκασι τὰ περὶ τοὺς νόμους πάντες ἄνθρωποι, πολλοῖσι μὲν καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι πά-2ρεστι σταθμώσασθαι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε. Δαρεῖος ἐπὶ τῆς ἑωυτοῦ ἀρχῆς καλέσας Ἑλλήνων τοὺς παρεόντας εἴρετο ἐπὶ κόσῳ ἂν χρήματι βουλοίατο τοὺς πατέρας ἀποθνήσκοντας κατασιτέεσθαι· οἱ δὲ ἐπ' οὐδενὶ ἔφασαν ἔρδειν ἂν τοῦτο. Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα καλέσας Ἰνδῶν τοὺς καλεομένους Καλατίας, οἳ τοὺς γονέας κατεσθίουσι, εἴρετο, παρεόντων τῶν Ἑλλήνων καὶ δι' ἑρμηνέος μανθανόντων τὰ λεγόμενα, ἐπὶ τίνι χρήματι δεξαίατ' ἂν τελευτέοντας τοὺς πατέρας κατακαίειν πυρί· οἱ δὲ ἀμβώσαντες μέγα εὐφημέειν μιν ἐκέλευον. οὕτω μέν νυν ταῦτα νενόμισται, καὶ ὀρθῶς μοι δοκέει Πίνδαρος ποιῆσαι, νόμον πάντων βασιλέα φήσας εἶναι.

39 Καμβύσεω δὲ ἐπ' Αἴγυπτον στρατευομένου ἐποιήσαντο καὶ Λακεδαιμόνιοι στρατηίην ἐπὶ Σάμον τε καὶ Πολυκράτεα τὸν Αἰάκεος, ὃς ἔσχε Σάμον ἐπαναστάς, καὶ τὰ μὲν πρῶτα τριχῇ δασάμενος τὴν πόλιν τοῖσι ἀδελφεοῖσι Πανταγνώτῳ καὶ Συλοσῶντι ἔνειμε, μετὰ δὲ τὸν μὲν αὐτέων ἀποκτείνας τὸν δὲ νεώτερον, Συλοσῶντα, ἐξελάσας ἔσχε πᾶσαν Σάμον, ἴσχων δὲ ξεινίην Ἀμάσι τῷ Αἰγύπτου βασιλέι συνε-2θήκατο, πέμπων τε δῶρα καὶ δεκόμενος ἄλλα παρ' ἐκείνου. ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ αὐτίκα τοῦ Πολυκράτεος τὰ πρήγματα αὔξετο καὶ ἦν βεβωμένα ἀνά τε τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα· ὅκου γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι, πάντα οἱ ἐχώρεε εὐτυχέως. ἔκτητο δὲ πεντηκοντέ-

C. 38 § 1. *γὰρ ἂν* denn sonst. zu 1, 124, 1. — *πολλόν* für *πουλύ* oder *πολύ* Kr. Di. 18, 6, 6. — *τι.* zu 1, 192, 2. vgl. 3, 106. — *μέν* für *τε* Bekker.

§ 2. *ἐπὶ κόσῳ* um, für welchen Preis. Spr. 68, 37 (41), 8. — *χρήματι* wird sonst so nicht zugefügt. — *ἔρδειν.* Di. 40 u. *ῥέζω.* — *τελευτέοντας.* Di. 34, 5, 7. *τελευτῶντας* will Lh. Ungewöhnlich ist die Perfect-Bedeutung. — *ἀμβώσαντες.* zu 1, 8, 2. — *Πίνδαρος* Fragm. 11, 48 bei Dissen. — *νόμον.* Kr. zu Thuk. 1, 77, 2 zweite Aufl. u. Lobeck Agl. 533.

C. 39 § 1. *ἐπαναστὰς πεντεκαίδεκα ὁπλίτῃσι* 3, 120, 2. — *δασάμενος.* zu 1, 216, 2. — *ἔνειμε,* jedem einen Theil. — *ξεινηίην* für *ξεινίην*, wie Her. sonst stets sagt, war wohl herzustellen. (Sch.)

§ 2. *βεβωμένα* berufen, viel besprochen; *βεβοημένος* nicht so bei

ρους τε ἑκατὸν καὶ χιλίους τοξότας. ἔφερε δὲ καὶ ἦγε πάντας, διακρίνων οὐδένα· τῷ γὰρ φίλῳ ἔφη χαριεῖσθαι μᾶλλον ἀποδιδοὺς τὰ ἔλαβε ἢ ἀρχὴν μηδὲ λαβών. συχνὰς μὲν δὴ τῶν νήσων ἀραιρήκεε, πολλὰ δὲ καὶ τῆς ἠπείρου ἄστεα· ἐν δὲ δὴ καὶ Λεσβίους πανστρατιῇ βοηθέοντας Μιλησίοισι ναυμαχίῃ κρατήσας εἷλε, οἳ τὴν τάφρον περὶ τὸ τεῖχος τὸ ἐν Σάμῳ πᾶσαν δεδεμένοι ὤρυξαν. καί κως τὸν 40 Ἄμασιν εὐτυχέων μεγάλως ὁ Πολυκράτης οὐκ ἐλάνθανε, ἀλλά οἱ τοῦτ' ἦν ἐπιμελές. πολλῷ δὲ ἔτι πλεῦνός οἱ εὐτυχίης γινομένης γράψας ἐς βιβλίον τάδε ἐπέστειλε ἐς Σάμον. "Ἄμασις Πολυκράτεϊ ὧδε λέγει. ἡδὺ μὲν πυνθάνεσθαι ἄνδρα φίλον καὶ ξεῖνον εὖ πρήσσοντα· ἐμοὶ δὲ αἱ σαὶ μεγάλαι εὐτυχίαι οὐκ ἀρέσκουσι, τὸ θεῖον ἐπισταμένῳ ὡς ἔστι φθονερόν· καί κως βούλομαι καὶ αὐτὸς καὶ τῶν ἂν κήδωμαι τὸ μέν τι εὐτυχέειν τῶν πρηγμάτων τὸ δὲ προσπταίειν καὶ οὕτω διαφέρειν τὸν αἰῶνα, ἐναλλὰξ πρήσσων, ἢ εὐτυχέειν τὰ πάντα. οὐ-2 δένα γάρ κω λόγῳ οἶδα ἀκούσας ὅστις ἐς τέλος οὐ κακῶς ἐτελεύτησε πρόρριζος, εὐτυχέων τὰ πάντα. σὺ ὦν νῦν ἐμοὶ πειθόμενος ποίησον πρὸς τὰς εὐτυχίας τοιάδε· φροντίσας τὸ ἂν εὕρῃς ἐόν τοι πλείστου ἄξιον καὶ ἐπ' ᾧ σὺ ἀπολομένῳ μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀλγήσεις, τοῦτο ἀπόβαλε οὕτω ὅκως μηκέτι ἥξει ἐς ἀνθρώπους. ἤν τε μὴ ἐναλλὰξ ἤδη τὠπὸ τούτου αἱ εὐτυχίαι [τοιαύτῃσι πάθαισι] προσπίπτωσι, τρόπῳ τῷ ἐξ ἐμεῦ ὑποκειμένῳ ἀκέο." ταῦτα ἐπιλεξάμενος ὁ Πολυκρά- 41 της καὶ νόῳ λαβὼν ὥς οἱ εὖ ὑποτίθοιτο Ἄμασις ἐδίζητο ἐπ' ᾧ ἂν μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀσηθείη ἀπολομένῳ τῶν κειμηλίων, διζήμενος δ' εὕρισκε τόδε. ἦν οἱ σφρηγὶς τὴν ἐφόρεε χρυσόδετος, σμαράγδου μὲν λίθου ἐοῦσα, ἔργον δὲ ἦν Θεοδώρου τοῦ Τηλεκλέος, Σαμίου.

Attikern. — *ἰθύσειε.* zu 1, 204. — *ἐχώρεε* ging von Statten. vgl. 3, 42, 1. 5, 49, 2. 89, 1. 7, 10, 3. (Sch.) — *ἀρχήν.* zu 2, 95. — *ἀραιρήκεε.* Di. 39 u. *αἱρέω.*

C. 40 § 1. *ἐπιμελές.* zu 1, 89, 1. — *φθονερόν.* zu 1, 32, 1. — *καὶ τῶν, καὶ τούτους ὧν.* — *τὸ μέν* ist Ac., zu *εὐτυχέειν* gefügt, wie bald *πάντα.* *ἐναλλὰξ πρήσσων, τοτὲ μὲν εὖ, τοτὲ δὲ κακῶς πράσσων.* vgl. § 2 u. zu 2, 172, 2. — *ἤ* nach *βούλομαι,* in sofern dies den Begriff lieber mit andeutet. So öfter bei Homer, wie Il. α, 117: *βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι.* Schwerlich so in der attischen Prosa. gr. Spr. 69, 30, 1. vgl. Di. 49, 2, 3 u. 3, 124. — *τὰ πάντα,* wie § 2 u. 3, 43. 44. vgl. zu 1, 65, 1.

§ 2. *ἐς τέλος.* gr. Spr. 68, 21, 11 u. zu Thuk. 1, 14, 3 zweite Aufl. — *πρόρριζος.* zu 1, 32, 5. — *ἐπ' ᾧ.* gr. Spr. 60, 6, 4. — *ἀλγήσεις.* Spr. 53, 7, 6. (8.) — *τὠπό.* Di. 14, 10, 7. — *τὠπὸ τούτου* von der Zeit an, nach dem freiwilligen Opfer. (Bä.) — *πάθαισι.* zu 1, 52. *αὐτῇσι* (*τῇσι*) *πάθῃσι* will Br. Di. 15, 6, 1. — *προσπίπτωσι* nach Unfällen eintreten. — *ὑποκειμένῳ,* Passiv zu *ὑποτίθεσθαι.* zu 3, 36, 1 u. zu 2, 62. — *ἀκέο,* nämlich durch ein neues Opfer der Art.

C. 41. *ἐπιλεξάμενος.* zu 1, 124, 1. — *νόῳ λαβών,* wie 3, 51, 1 u. 2. 143. 5, 91, 1. 8, 19, 1. *φρενὶ λαβόντες* 9, 10, 1. (Sch.) Kr. zu Arr. An. 1, 23, 2. — *ἐδίζητο.* Di. 39 unter *δίζημαι.* — *ἀσηθείη* verdriesslich würde, noch bei Hippokrates und Dichtern. — *λίθου.* zu 1, 93, 1. — *μὲν ἐοῦσα,*

ἐπεὶ ὦν ταύτην οἱ ἐδόκεε ἀποβαλέειν, ἐποίεε τοιάδε. πεντηκόντερον πληρώσας ἀνδρῶν ἐσέβη ἐς αὐτήν, μετὰ δὲ ἀναγαγεῖν ἐκέλευε ἐς τὸ πέλαγος· ὡς δὲ ἀπὸ τῆς νήσου ἑκὰς ἐγένετο, περιελόμενος τὴν σφρηγῖδα πάντων ὁρεόντων τῶν συμπλόων ῥίπτει ἐς τὸ πέλαγος. τοῦτο δὲ ποιήσας ἀπέπλεε, ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰ οἰκία συμφορῇ ἐχρῆτο.

42 πέμπτῃ δὲ ἢ ἕκτῃ ἡμέρῃ ἀπὸ τούτων τάδε οἱ συνήνεικε γενέσθαι. ἀνὴρ ἁλιεὺς λαβὼν ἰχθὺν μέγαν τε καὶ καλὸν ἠξίου μιν Πολυκράτεϊ δῶρον δοθῆναι, φέρων δὴ ἐπὶ τὰς θύρας, Πολυκράτεϊ ἔφη ἐθέλειν ἐλθεῖν ἐς ὄψιν, χωρήσαντος δέ οἱ τούτου ἔλεγε διδοὺς τὸν ἰχθύν· "ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ τόνδε ἑλὼν οὐκ ἐδικαίωσα φέρειν ἐς ἀγορήν, καίπερ γε ἐὼν ἀποχειροβίωτος, ἀλλά μοι ἐδόκεε σεῦ τε εἶναι ἄξιος καὶ τῆς σῆς 2 ἀρχῆς· σοὶ δή μιν φέρων δίδωμι." ὁ δὲ ἡσθεὶς τοῖσι ἔπεσι ἀμείβεται τοισίδε. "κάρτα τε εὖ ἐποίησας καὶ χάρις διπλέη, τῶν τε λόγων καὶ τοῦ δώρου· καί σε ἐπὶ δεῖπνον καλέομεν." ὁ μὲν δὴ ἁλιεὺς μέγα ποιεύμενος ταῦτα ἤιε ἐς τὰ οἰκία, τὸν δὲ ἰχθὺν τάμνοντες οἱ θεράποντες εὑρίσκουσι ἐν τῇ νηδύϊ αὐτοῦ ἐνεοῦσαν τὴν Πολυκράτεος σφρηγῖδα. ὡς δὲ εἶδόν τε καὶ ἔλαβον τάχιστα, ἔφερον κεχαρηκότες παρὰ τὸν Πολυκράτεα, διδόντες δέ οἱ τὴν σφρηγῖδα ἔλεγον ὅτεῳ τρόπῳ εὑρέθη. τὸν δὲ ὡς ἐσῆλθε θεῖον εἶναι τὸ πρῆγμα, γράφει ἐς βιβλίον πάντα τὰ ποιήσαντά μιν οἷα καταλελαβήκεε, γράψας δὲ ἐς

43 Αἴγυπτον ἐπέθηκε. ἐπιλεξάμενος δὲ ὁ Ἄμασις τὸ βιβλίον τὸ παρὰ τοῦ Πολυκράτεος ἧκον, ἔμαθε ὅτι ἐκκομίσαι τε ἀδύνατον εἴη ἀνθρώπῳ ἄνθρωπον ἐκ τοῦ μέλλοντος γίνεσθαι πρήγματος καὶ ὅτι οὐκ εὖ τελευτήσειν μέλλοι Πολυκράτης εὐτυχέων τὰ πάντα, ὃς καὶ τὰ ἀποβάλλει εὑρίσκει. πέμψας δέ οἱ κήρυκα ἐς Σάμον διαλύεσθαι ἔφη τὴν ξεινίην. τοῦδε δὲ εἵνεκεν ταῦτα ἐποίεε, ἵνα μὴ συντυχίης δεινῆς

δὲ ἦν. zu 3, 4, 1. — ἐδόκεε. zu 1, 207, 4. — ἀναγαγεῖν, τὴν πεντηκόντερον als Objectsaccusativ. — ἑκάς. Di. 47, 29, 1. — συμφορῇ ἐχρῆτο überliess sich seinem Schmerze über den Verlust. vgl. 3, 117, 2. 8, 20.

C. 42 § 1. συνήνεικε. zu 1, 73, 2. — χωρήσαντός οἱ τούτου als er dies erreicht hatte. zu 3, 39, 2. — μιν. zu 1, 36, 2.

§ 2. ἀμείβεται. zu 1, 35, 2. vgl. 37. — τοισίδε für τοῖσδε Schäfer. — διπλέη. διπλῆ? Di 22, 4, 3. — μέγα π. ταῦτα. gr. Spr. 61, 8, 3. δεινόν 9, 110, 2. (We.) zu 1, 119, 1. — νηδύι. zu 2, 84. — τὸν δὲ ἐςῆλθε. zu 1, 86, 2. — τὰ ποιήσαντά μιν οἷα was gethan habend ihn was für Folgen d. h. was er gethan und was für Folgen ihn. vgl. 2, 82. gr. Spr. 51, 14, 3. — καταλελαβήκεε betroffen hätte. vgl. 3, 43 u. zu 2, 66, 1. Ueber die Form Di. 40 unter λαμβάνω. — ἐς brachylogisch, wie auch 5, 95 u. in den Fällen gr. Spr. 68, 20, 4. — ἐπέθηκε. λέγειν ἦν εἰθισμένον ἐπέθηκεν ἐπιστολὴν ἀντὶ τοῦ παρέδωκεν. Harpokration in ἐπιθέτους ἑορτάς. „vgl. 5, 95 u. Thuk. 1, 129, 2." (St.) Object ist τὸ βιβλίον. „vgl. Paus. 4, 22, 3: ἐγγράψας βιβλίῳ καὶ τὸ βιβλίον ἐπιθεὶς (οἰκέτῃ) παρὰ Ἀνάξανδρον ἀπέστελλεν ἐς Σπάρτην." (Va.)

C. 43. ἐκκομίσαι, σῶσαι, ungew. so. vgl. 3, 122, 2. „Ueber den Gedanken. vgl. 1, 91, 1. 9, 16, 3. (Bä.) — διαλύεσθαι, wie 4, 154, 2. gr.

τε καὶ μεγάλης Πολυκράτεα καταλαβούσης αὐτὸς ἀλγήσειε τὴν ψυχὴν ὡς περὶ ξείνου ἀνδρός.

44 Ἐπὶ τοῦτον δὴ ὦν τὸν Πολυκράτεα εὐτυχέοντα τὰ πάντα ἐστρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι ἐπικαλεσαμένων τῶν μετὰ ταῦτα Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ κτισάντων Σαμίων. Πολυκράτης δὲ πέμψας παρὰ Καμβύσεα τὸν Κύρου, συλλέγοντα στρατὸν ἐπ' Αἴγυπτον, ἐδεήθη ὅκως ἂν καὶ παρ' ἑωυτὸν πέμψας ἐς Σάμον δέοιτο στρατοῦ. Καμβύσης δὲ ἀκούσας τούτων προθύμως ἔπεμπε ἐς Σάμον, δεόμενος Πολυκράτεος στρατὸν ναυτικὸν ἅμα πέμψαι ἑωυτῷ ἐπ' Αἴγυπτον. ὁ δὲ ἐπιλέξας τῶν ἀστῶν τοὺς ὑπόπτευε μάλιστα ἐς ἐπανάστασιν ἀπέπεμπε τεσσεράκοντα τριήρεσι, ἐντειλάμενος Καμβύσῃ ὀπίσω τούτους μὴ ἀποπέμπειν. 45 οἱ μὲν δὴ λέγουσι τοὺς ἀποπεμφθέντας Σαμίων ὑπὸ Πολυκράτεος οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Αἴγυπτον, ἀλλ' ἐπείτε ἐγένοντο ἐν Καρπάθῳ πλέοντες, δοῦναι σφίσι λόγον καί σφι ἁδεῖν τὸ προσωτέρω μηκέτι πλέειν· οἱ δὲ λέγουσι ἀπικομένους τε ἐς Αἴγυπτον καὶ φυλασσομένους ἐνθεῦτεν αὐτοὺς ἀποδρῆναι. καταπλέουσι δὲ ἐς τὴν Σάμον Πολυκράτης νηυσὶ ἀντιάσας ἐς μάχην κατέστη· νικήσαντες δὲ οἱ κατιόντες ἀπέβησαν ἐς τὴν νῆσον, πεζομαχήσαντες δὲ ἐν αὐτῇ ἑσσώθησαν καὶ οὕτω δὴ ἔπλεον ἐς Λακεδαίμονα. 2 εἰσὶ δὲ οἳ λέγουσι τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου νικῆσαι Πολυκράτεα, λέγοντες ἐμοὶ δοκέειν οὐκ ὀρθῶς· οὐδὲν γὰρ ἔδεε σφεας Λακεδαιμονίους ἐπικαλέεσθαι, εἴ περ αὐτοὶ ἱκανοὶ ἦσαν Πολυκράτεα παραστήσασθαι. πρὸς δὲ τούτοισι οὐδὲ λόγος αἱρέει, τῷ ἐπίκουροί τε μισθωτοὶ καὶ τοξόται οἰκήιοι ἦσαν πλήθεϊ πολλοί, τοῦτον ὑπὸ τῶν κατιόντων Σαμίων, ἐόντων ὀλίγων, ἑσσωθῆναι. τῶν δ' ὑπ' ἑωυτῷ ἐόντων πολιητέων τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ὁ Πολυκράτης ἐς τοὺς νεωσοίκους συνειλήσας εἶχε ἑτοίμους, ἤν ἄρα προδιδῶσι οὗτοι πρὸς τοὺς κατιόντας, ὑποπρῆσαι αὐτοῖσι νεωσοίκοισι.

46 Ἐπείτε δὲ οἱ ἐξελαθέντες Σαμίων ὑπὸ Πολυκράτεος ἀπίκοντο ἐς τὴν Σπάρτην, καταστάντες ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγον πολλά, οἷα κάρτα δεόμενοι. οἱ δέ σφι τῇ πρώτῃ καταστάσι ὑπεκρίναντο τὰ μὲν πρῶτα λεχθέντα ἐπιλεληθέναι, τὰ δὲ ὕστερα οὐ συνιέναι. μετὰ δὲ ταῦτα δεύτερα καταστάντες ἄλλο μὲν εἶπον οὐδέν, θύλακον δὲ φέροντες ἔφα-

---

Spr. 52, 8, 3. — τοῦδε δέ für τοῦδε Bekker; τοῦ δέ Schäfer. — τοῦδε εἵνεκα, ἵνα. zu 1, 17, 2.

C. 44. δὴ ὦν weist auf 3, 39, 1 zurück. (Lh.) — Κυδωνίην 3, 59. (Bä.) — δέ. γάρ Bekker. — ὅκως ἄν. zu 2, 126. — ὑπόπτευε ἐς beargwöhnte in Bezug auf. vgl. zu Thuk. 4, 51?

C. 45 § 1. λόγον. zu 1, 97, 1. — προσωτέρω. zu 1, 105, 1.

§ 2. εἰσὶ οἵ. Spr. 61, 4, 5. (5, 1.) — δοκέειν. zu 1, 172, 1. — ἔδεε hätten nöthig gehabt. — παραστήσασθαι. zu 3, 13, 2. — λόγος αἱρέει. zu 1, 132, 2. — προδιδῶσι verrätherisch übergingen, wie 5, 113. 6, 15. (Sch.) — αὐτοῖσιν. zu 2, 47, 1.

C. 46. καταστάντες. zu 1, 152, 1. — τῷ θυλάκῳ περιεργάσθαι

σαν τὸν θύλακον ἀλφίτων δέεσθαι. οἱ δέ σφι ὑπεκρίναντο τῷ θυλάκῳ περιεργάσθαι· βοηθέειν δ' ὦν ἔδοξε αὐτοῖσι. 47 *καὶ ἔπειτα παρασκευασάμενοι ἐστρατεύοντο Λακεδαιμόνιοι ἐπὶ Σάμον, ὡς μὲν Σάμιοι λέγουσι, εὐεργεσίας ἐκτίνοντες, ὅτι σφι πρότεροι αὐτοὶ νηυσὶ ἐβοήθησαν ἐπὶ Μεσσηνίους· ὡς δὲ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, οὐκ οὕτω τιμωρῆσαι δεομένοισι Σαμίοισι ἐστρατεύοντο ὡς τίσασθαι βουλόμενοι τοῦ κρητῆρος τῆς ἁρπαγῆς τὸν ἦγον Κροίσῳ καὶ τοῦ θώρηκος τὸν* 2 *αὐτοῖσι Ἄμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς ἔπεμψε δῶρον. καὶ γὰρ θώρηκα ἐληίσαντο τῷ προτέρῳ ἔτεϊ ἢ τὸν κρητῆρα οἱ Σάμιοι, ἐόντα μὲν λίνεον καὶ ζῴων ἐνυφασμένων συχνῶν, κεκοσμημένον δὲ χρυσῷ καὶ εἰρίοισι ἀπὸ ξύλου· τῶν δὲ εἵνεκα θωυμάσαι ἄξιον, ἀρπεδόνη ἑκάστη τοῦ θώρηκος ποιέει· ἐοῦσα γὰρ λεπτὴ ἔχει ἀρπεδόνας ἐν ἑωυτῇ τριηκοσίας καὶ ἑξήκοντα, πάσας φανεράς. τοιοῦτος ἕτερός ἐστι καὶ τὸν ἐν Λίνδῳ ἀνέθηκε τῇ Ἀθηναίῃ Ἄμασις.*

48 *Συνεπελάβοντο δὲ τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ Σάμον ὥστε γενέσθαι καὶ Κορίνθιοι προθύμως· ὕβρισμα γὰρ καὶ ἐς τούτους εἶχε ἐκ τῶν Σαμίων, γενόμενον γενεῇ πρότερον τοῦ στρατεύματος τούτου, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦ κρητῆρος τῇ ἁρπαγῇ γεγονός. Κερκυραίων γὰρ παῖδας τριηκοσίους ἀνδρῶν τῶν πρώτων Περίανδρος ὁ Κυψέλου ἐς Σάρδις ἀπέπεμψε παρ' Ἀλυάττεα ἐπ' ἐκτομῇ· προσσχόντων δὲ ἐς τὴν Σάμον τῶν ἀγόντων τοὺς παῖδας Κορινθίων, πυθόμενοι οἱ Σάμιοι [τὸν λόγον] ἐπ' οἷσι ἀγοίατο ἐς Σάρδις, πρῶτα μὲν τοὺς παῖδας* 2 *ἐδίδαξαν ἱροῦ ἅψασθαι Ἀρτέμιδος, μετὰ δὲ οὐ περιορέοντες ἀπέλκειν τοὺς ἱκέτας ἐκ τοῦ ἱροῦ, σιτίων δὲ τοὺς παῖδας ἐργόντων Κορινθίων, ἐποιήσαντο οἱ Σάμιοι ὁρτήν, τῇ καὶ νῦν ἔτι χρέωνται κατὰ*

---

es wäre mit dem Vorzeigen des (leeren) Sackes genug gethan gewesen, der Worte *τὸν θύλακον ἀλφίτων δέεσθαι* hab' es nicht bedurft: *ἀποχρώντως γὰρ κενὸς δειχθεὶς ὁ θύλακος ἐσήμηνε τὴν αἴτησιν*, wie Sext. Emp. g. die Math. 2, 23 erklärt. (We) — *δ' ὦν* wie dem auch sei, das wenigstens ist gewiss dass. zu 2, 50, 1.

C. 47 § 1. *οὐκ οὕτω ὡς*, wie 3, 120, 2. 6, 61, 1. 108, 2. (Va.) — *τιμωρῆσαι. τιμωρίης* Va. Jenes hängt von *βουλόμενοι* ab. — *τίσασθαι.* zu 1, 10, 1. — *τῆς ἁρπαγῆς.* Di. 47, 21, 1. vgl. 3, 145, 2. — *τοῦ θώρηκος* hängt auch von *ἁρπαγῆς* ab. (Lh.)

§ 2. *λίνεον καὶ ζ. ἐνυφασμένων.* Di. 56, 14, 3. — *ζῴων.* zu 1, 70, 1. — *ἀπὸ ξύλου.* vgl. 3, 106. 7, 65. (Bä.) Voss Myth. Br. III S. 265 f. — *τῶν, ὧν.* — *ἄξιον* es verlohnt sich. zu Xen. An. 6, 3, 13. *ἀξιοθέητος* heisst er 2, 182, 1. Ueber die Sache Voss Myth. Br. III S. 295. 297.

C. 48 § 1. *στρατεύματος*, wie sonst *στρατιᾶς*, für *στρατείας*. vgl. 3, 49, 1. Aus Attikern mir nicht so erinnerlich. — *ἐς τούτους* verbind' ich, wie Sch., mit *γενόμενον.* — *εἶχε* fand statt. vgl. 6, 42: *οἱ φόροι κατὰ χώρην διατελέουσι ἔχοντες.* 2, 91, 2: *ἀγῶνα διὰ πάσης ἀγωνίης ἔχοντα.* (Sch.) — *γενεῇ. γ'* (*τρίτῃ*) *γενεῇ* Panofka Res Sam. p. 31. vgl. Plut. *π. τῆς Ἡρ. κακοηθ.* 22: *μετὰ τρεῖς γενεάς.* — *τῇ* mit der, wie die. zu 1, 95, 2. 142, 1. — *τὸν λόγον* vereinbart sich nicht recht mit *ἐπ' οἷσι.*

§ 2. *περιορέοντες ἀπέλκειν.* zu 1, 24, 2. Ueber die Verbindung

ταὐτά· νυκτὸς γὰρ ἐπιγενομένης, ὅσον χρόνον ἱκέτευον οἱ παῖδες, ἵστασαν χοροὺς παρθένων τε καὶ ἠιθέων, ἱστάντες δὲ τοὺς χοροὺς τρωκτὰ σησάμου τε καὶ μέλιτος ἐποιήσαντο νόμον φέρεσθαι, [illegible] ἁρπάζοντες οἱ τῶν Κερκυραίων παῖδες ἔχοιεν τροφήν. ἐς τοῦτο δὲ τό[illegible] ἐγίνετο ἐς ὃ οἱ Κορίνθιοι, τῶν παίδων οἱ φύλακοι, οἴχοντο ἀπολιπόντες· τοὺς δὲ παῖδας ἀπήγαγον ἐς Κέρκυραν οἱ Σάμιοι. εἰ μέν 49 νυν Περιάνδρου τελευτήσαντος τοῖσι Κορινθίοισι φίλα ἦν πρὸς τοὺς Κερκυραίους, οἱ δὲ οὐκ ἂν συνελάβοντο τοῦ στρατεύματος τοῦ ἐπὶ Σάμον ταύτης εἵνεκεν τῆς αἰτίης. νῦν δὲ αἰεὶ ἐπείτε ἔκτισαν τὴν νῆσον, εἰσὶ ἀλλήλοισι διάφοροι, ἐρίζοντες ἑωυτοῖσι. τούτων ὦν εἵνεκεν ἀπεμνησικάκεον τοῖσι Σαμίοισι οἱ Κορίνθιοι. ἀπέπεμπε δὲ ἐς Σάρδις ἐπ᾽ ἐκτομῇ Περίανδρος τῶν πρώτων Κερκυραίων ἐπιλέξας τοὺς παῖδας τιμωρεύμενος· πρότεροι γὰρ οἱ Κερκυραῖοι ἦρξαν ἐς αὐτὸν πρῆγμα ἀτάσθαλον ποιήσαντες. ἐπείτε γὰρ τὴν ἑωυτοῦ γυναῖκα Μέλισ-50 σαν Περίανδρος ἀπέκτεινε, συμφορὴν τοιήνδε οἱ ἄλλην συνέβη πρὸς τῇ γεγονυίῃ γενέσθαι. ἦσαν οἱ ἐκ Μελίσσης δύο παῖδες, ἡλικίην ὁ μὲν ἑπτακαίδεκα ὁ δὲ ὀκτωκαίδεκα ἔτεα γεγονώς. τούτους ὁ μητροπάτωρ Προκλῆς, ἐὼν Ἐπιδαύρου τύραννος, μεταπεμψάμενος παρ᾽ ἑωυτὸν ἐφιλοφρονέετο, ὡς οἰκὸς ἦν θυγατρὸς ἐόντας τῆς ἑωυτοῦ παῖδας. ἐπείτε δέ σφεας ἀπεπέμπετο, εἶπε προπέμπων αὐτούς· "ἆρα ἴστε, 2 ὦ παῖδες, ὃς ὑμέων τὴν μητέρα ἀπέκτεινε;" τοῦτο τὸ ἔπος ὁ μὲν πρεσβύτερος αὐτῶν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο· ὁ δὲ νεώτερος, τῷ οὔνομα ἦν Λυκόφρων, ἤλγησε ἀκούσας οὕτω ὥστε ἀπικόμενος ἐς τὴν Κόρινθον, ἅτε φονέα τῆς μητρός, τὸν πατέρα οὔτε προσεῖπε, διαλεγομένῳ τε οὐ προσδιελέγετο, ἱστορέοντί τε λόγον οὐδένα ἐδίδου. τέλος δέ μιν περὶ θυμῷ ἐχόμενος ὁ Περίανδρος ἐξελαύνει ἐκ τῶν οἰκίων. ἐξελάσας δὲ τοῦτον ἱστόρεε τὸν πρεσβύτερον τά σφι ὁ μητροπάτωρ 51 διελέχθη. ὁ δέ οἱ ἀπηγέετο ὡς σφεας φιλοφρόνως ἐδέξατο· ἐκείνου

---

mit ἐργόντων δέ Di. 56, 14, 3. — *τόδε.* zu 1, 137. 206, 1. 210, 1. — *ἀπολιπόντες.* gr. Spr. 52, 2, 11.

C. 49. *φίλα* freundliche Verhältnisse; etwas verschieden 2, 152, 2. 5, 37. φίλια wünscht Bekker. — *οἱ δέ.* Di. 50, 1, 11. — *ἐπείτε* seitdem. zu 2, 43, 3. 3, 117, 1. — *ἐρίζοντες* für ἐόντες Kr. — *ἑωυτοῖσι.* ὡυτοί Eltz: obgleich von demselben Stamme, was so nicht ausgedrückt werden konnte. — *ἀπεμνησικάκεον* trugen von der Begebenheit nach. — *ἀτάσθαλον.* zu 2, 111, 1.

C. 50 § 1. *ἀπέκτεινε,* ὑπὸ ὀργῆς βαλὼν ὑποβάθρῳ ἢ λακτίσας ἔγκυον οὖσαν, πεισθεὶς διαβολαῖς παλλακίδων, οὓς ὕστερον ἔκαυσε. (Va.) — *Προκλῆς.* Προκλέης? Di. 18, 1, 3. — *ἐφιλοφρονέετο.* φιλοφρόνως ἐδέξατο 3, 51, 1. vgl. Kr. zu Xen. An. 2, 5, 27.

§ 2. *ἐν οὐδενὶ λόγῳ.* zu 1, 33. vgl. 7, 222. — *ἅτε.* Di. 56, 12, 1. — *τε οὐ.* Di. 69, 64, 2. — *ἱστορέοντι* nach dem Grunde seines Benehmens. — *περὶ θυμῷ.* περίθυμος Eltz, wie Soph. Phil. 731: τί ἀπόπληκτος ὧδ᾽ ἔχει; (Passiv.) Sch. vergleicht Il. ν, 119: ὑμῖν δὲ νεμεσσῶμαι περὶ κῆρι u. eb. 206: περὶ κῆρι Ποσειδάων ἐχολώθη.

*δὲ τοῦ ἔπεος τό σφι ὁ Προκλῆς ἀποστέλλων εἶπε, ἅτε οὐ νόῳ λαβών, οὐκ ἐμέμνητο. Περίανδρος δὲ οὐδεμίαν μηχανὴν ἔφη εἶναι μὴ οὐ σφι ἐκείν[illegible]ὑποθέσθαι τι, ἐλιπάρεέ τε ἱστορέων· ὁ δὲ ἀναμνησθεὶς εἶπε [illegible]αὶ τοῦτο. Περίανδρος δὲ νόῳ λαβὼν [καὶ τοῦτο] καὶ μαλακὸν ἐνδιδόναι βουλόμενος οὐδέν, τῇ ὁ ἐξελαθεὶς ὑπ' αὐτοῦ παῖς δίαιταν ἐποιέετο, ἐς τούτους πέμπων ἄγγελον ἀπηγόρευε μή μιν δέκεσθαι οἰκίοισι. ὁ δὲ ὅκως ἀπελαυνόμενος ἔλθοι ἐς ἄλλην οἰκίην, ἀπηλαύνετ' ἂν καὶ ἀπὸ ταύτης, ἀπειλέοντός τε τοῦ Περιάνδρου τοῖσι δεξαμένοισι καὶ ἐξέργειν κελεύοντος. ἀπελαυνόμενος δ' ἂν ἤιε ἐπ' ἑτέρην τῶν ἑταίρων· οἱ δέ, ἅτε Περιάνδρου ἐόντα παῖδα, καίπερ δειμαί-*52*νοντες, ὅμως ἐδέκοντο. τέλος δὲ ὁ Περίανδρος κήρυγμα ἐποιήσατο, ὃς ἂν ἢ οἰκίοισι ὑποδέξηταί μιν ἢ προσδιαλεχθῇ, ἱρὴν ζημίην τοῦτον τῷ Ἀπόλλωνι ὀφείλειν, ὅσην δὴ εἴπας. πρὸς ὦν δὴ τοῦτο τὸ κήρυγμα οὔτε τίς οἱ διαλέγεσθαι οὔτε οἰκίοισι δέκεσθαι ἤθελε· πρὸς δὲ οὐδὲ αὐτὸς ἐκεῖνος ἐδικαίευ πειρᾶσθαι ἀπειρημένου, ἀλλὰ διακαρτερέων ἐν τῇσι στοιῇσι ἐκαλινδέετο. τετάρτῃ δ' ἡμέρῃ ἰδών μιν ὁ Περίανδρος ἀλουσίῃσί τε καὶ ἀσιτίῃσι συμπεπτωκότα οἴκτειρε· ὑπεὶς δὲ τῆς ὀργῆς ἤιε ἆσσον καὶ ἔλεγε· "ὦ παῖ, κότερα τούτων αἱρετώτερά ἐστι, ταῦτα τὰ νῦν ἔχων πρήσσεις, ἢ τὴν τυραννίδα καὶ ἀγαθὰ τὰ νῦν ἐγὼ ἔχω, ταῦτα, ἐόντα τῷ πατρὶ ἐπιτήδεον, παραλαμβάνειν; ὃς ἐὼν ἐμός τε παῖς καὶ Κορίνθου τῆς εὐδαίμονος βασιλεὺς ἀλήτην βίον εἵλευ, ἀντιστατέων τε καὶ ὀργῇ χρεώμενος ἐς τόν σε ἥκιστα χρῆν. εἰ γάρ τις συμφορὴ ἐν αὐτοῖσι ἐγεγόνεε, ἐξ ἧς ὑποψίην ἐς ἐμὲ ἔχεις, ἐμοί τε αὕτη γέγονε καὶ ἐγὼ αὐτῆς τὸ πλεῦν μέτοχός εἰμι, ὅσῳ αὐτός σφεα ἐξεργασάμην. σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ φθονέεσθαι κρέσσον ἐστὶ ἢ οἰκτείρεσθαι, ἅμα τε ὁκοῖόν τι ἐς τοὺς τοκέας καὶ ἐς τοὺς*

C. 51 § 1. *τὰ διελέχθη*. Xen. An. 7, 1, 15: *ταῦτα διελέγοντο.* — *νόῳ.* zu 3, 41. — *μὴ οὐ.* zu 1, 209, 3.

§ 2. *καὶ τοῦτο* ist wohl aus dem Vorhergehenden wiederholt. — *ἐνδιδόναι.* zu 1, 91, 2. — *τῇ, παρ' οἷς.* (Struve.) So *ὅπου* So. Phi. 456. — *μή.* zu 1, 152, 2. — *ὅκως.* zu 1, 11, 1. — *ἄν.* zu 1, 196, 2.

C. 52 § 1. *ὅσην δή.* zu 2, 103. vgl. 1, 160, 1. — *πρὸς τοῦτο* wegen dieses. zu 1, 38. — *πρὸς δέ.* zu 1, 58. — *ἀπειρημένου* nicht absolut, sondern von *πειρᾶσθαι* regiert: eine verbotene Sache. — *τετάρτῃ.* zu 1, 84, 1. — *ἀλουσίῃσι.* Di 44, 3, 1. — *συμπεπτωκότα. περιπεπτωκότα* wäre üblicher. (Lh.)

§ 2. *ὑπεὶς τῆς.* zu 1, 156. — *ἆσσον.* Di. 23, 6, 2. — *πρήσσεις* wie in *εὖ, κακῶς πράττειν.* (Lh.) gr. Spr. 46,5,11. — *ταῦτα.* gr. Spr. 51, 7, 5. — *ἐόντα,* auf ein vorschwebendes *σέ* bezogen. (St.) Spr. 55, 2, 4. (6.) — *εὐδαίμονος.* zu 1, 133, 1 u. zu Thuk. 1, 13, 4 — *ἀλήτης,* sonst substantivisch. Aehnliches gr. Spr. 57, 1, 3. — *χρῆν.* zu 1, 39. Erg. *χρᾶσθαι.* Spr. 55, 4, 4. (11.) — *αὐτοῖσι* diesen Dingen, gewöhnlich *τούτοισι;* doch gebraucht auch Thukydides öfter jenes für dieses. — *ἐγεγόνεε. γέγονε?* — *ὅσῳ* da. zu 2, 61. — *σφέα* für *σφε,* das jetzt sonst nirgends bei Her. vorkomme, Lh. — *ὁκοῖον* von welcher Art von (unglücklichen) Folgen begleitet. — *τι.* zu 2, 175, 1.

κρέσσονας τεθυμῶσθαι, ἄπιθι ἐς τὰ οἰκία.” Περίανδρος μὲν τού- 3
τοισι αὐτὸν κατελάμβανε· ὁ δὲ ἄλλο μὲν οὐδὲν ἀμείβεται τὸν πατέρα, ἔφη δέ μιν ἱρὴν ζημίην ὀφείλειν τῷ θεῷ ἑωυτῷ ἐς λόγους ἀπικόμενον. μαθὼν δὲ ὁ Περίανδρος ὡς ἄπορόν τι τὸ κακὸν εἴη τοῦ παιδὸς καὶ ἀνίκητον, ἐξ ὀφθαλμῶν μιν ἀποπέμπεται στείλας πλοῖον ἐς Κέρκυραν· ἐπεκράτεε γὰρ καὶ ταύτης. ἀποστείλας δὲ τοῦτον ὁ Περίανδρος ἐστρατεύετο ἐπὶ τὸν πενθερὸν Προκλέα, ὡς τῶν παρεόντων οἱ πρηγμάτων ἐόντα αἰτιώτατον, καὶ εἷλε μὲν τὴν Ἐπίδαυρον, εἷλε δὲ αὐτὸν Προκλέα καὶ ἐζώγρησε. ἐπεὶ δὲ τοῦ χρόνου προβαί- 53
νοντος ὅ τε Περίανδρος παρηβήκεε καὶ συνεγινώσκετο ἑωυτῷ οὐκέτι εἶναι δυνατὸς τὰ πρήγματα ἐποράν τε καὶ διέπειν, πέμψας ἐς τὴν Κέρκυραν ἀπεκάλεε τὸν Λυκόφρονα ἐπὶ τὴν τυραννίδα· ἐν γὰρ δὴ τῷ πρεσβυτέρῳ τῶν παίδων οὐκ ἐνώρα, ἀλλά οἱ κατεφαίνετο εἶναι νωθέστερος. ὁ δὲ Λυκόφρων οὐδὲ ἀποκρίσιος ἠξίωσε τὸν φέροντα τὴν ἀγγελίην. Περίανδρος δὲ περιεχόμενος τοῦ νεηνίεω δεύτερα ἀπέστειλε ἐπ᾽ αὐτὸν τὴν ἀδελφεήν, ἑωυτοῦ δὲ θυγατέρα, δοκέων μιν μάλιστα ταύτῃ ἂν πείθεσθαι. ἀπικομένης δὲ ταύτης καὶ λεγούσης· 2
“ὦ παῖ, βούλεαι τήν τε τυραννίδα ἐς ἄλλους πεσέειν καὶ τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς διαφορηθέντα μᾶλλον ἢ αὐτός σφεα ἀπελθὼν ἔχειν; ἄπιθι ἐς τὰ οἰκία, παῦσαι σεωυτὸν ζημιῶν. φιλοτιμίη κτῆμα σκαιόν· μὴ τῷ κακῷ τὸ κακὸν ἰῶ. πολλοὶ τῶν δικαίων τὰ ἐπιεικέστερα προτιθέασι, πολλοὶ δὲ ἤδη τὰ μητρώια διζήμενοι τὰ πατρώια ἀπέβαλον. τυραννὶς χρῆμα σφαλερόν, πολλοὶ δὲ αὐτῆς ἐρασταί εἰσι, ὁ δὲ γέρων τε ἤδη καὶ παρηβηκώς· μὴ δῷς τὰ σεωυτοῦ ἀγαθὰ ἄλλοισι.”
ἡ μὲν δὴ τὰ ἐπαγωγότατα διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἔλεγε πρὸς 3
αὐτόν· ὁ δὲ ὑποκρινάμενος ἔφη οὐδαμὰ ἥξειν ἐς Κόρινθον, ἔστ᾽ ἂν πυνθάνηται περιεόντα τὸν πατέρα. ἀπαγγειλάσης δὲ ταύτης ταῦτα, τὸ τρίτον Περίανδρος κήρυκα πέμπει βουλόμενος αὐτὸς μὲν ἐς Κέρκυραν ἥκειν, ἐκεῖνον δὲ ἐκέλευε ἐς Κόρινθον ἀπικόμενον διάδοχον γενέσθαι

---

§ 3. *κατελάμβανε* suchte zu zügeln. (Sch.) zu 3, 36, 1. — *ἀμείβεται.* Di. 46, 13, 3. — *ἐζώγρησε* setzte ihn ins Gefängniss.

C. 53 § 1. *συνεγινώσκετο.* zu 1, 45, 2. — *ἐνεώρα, τὸ εἶναι δυνατὸν τὰ πρήγματα ἐποράν τε καὶ διέπειν.* (Sch.) — *νωθέστερος,* Beiwort des Esels Il. λ, 559. (Lh.) Poetisch. — *ὑποκρίσιος* für ἀποκρ. oder ἀνακρ. We. — *περιεχόμενος.* zu 1, 71, 2. vgl. 7, 39, 2. — *δέ.* zu 1, 114, 3. — *ταύτῃ* so.

§ 2. *λεγούσης* als ob § 3 etwa folgen sollte: *ἐκεῖνος ἀπεκρίνατο.* Eine ähnliche Anakoluthie 2, 180. — *διαφορηθέντα* erg. *ἐς ἄλλους πεσέειν.* — *σφέα* für *σφε* Va. — *ἀπελθών. κατελθών* Va.? Jenes mag durch *ἄπιθι* veranlasst sein. — *ἄπιθι.* Die gehäuften Asyndeta in familiärer Rede sind besonders dem lebhaftern und nicht gern gebundenen Geschlechte gemäss. — *φιλοτιμίη* Hartnäckigkeit. (Valla.) — *κακῷ κακὸν ἰᾶσθαι* ist sprichwörtlich, skoptisch. zu Thuk. 5, 65, 2. — *ἐπιεικέστερα* Glimpflicheres, Nachsicht. zu 1, 85, 1. — *ὁ δέ, ὁ πατήρ,* als Hauptperson.

§ 3. *διάδοχον τῆς.* zu 1, 162, 1. — *οἱ.* Di. 48, 12, 2.

τῆς τυραννίδος. καταινέσαντος δ' ἐπὶ τούτοισι τοῦ παιδὸς ὁ μὲν Περίανδρος ἐστέλλετο ἐς τὴν Κέρκυραν, ὁ δὲ παῖς οἱ ἐς τὴν Κόρινθον· μαθόντες δὲ οἱ Κερκυραῖοι τούτων ἕκαστα, ἵνα μή σφι Περίανδρος ἐς τὴν χώρην ἀπίκηται, κτείνουσι τὸν νεηνίσκον. ἀντὶ τούτων μὲν Περίανδρος Κερκυραίους ἐτιμωρέετο.

54 Λακεδαιμόνιοι δὲ στόλῳ μεγάλῳ ὡς ἀπίκοντο, ἐπολιόρκεον Σάμον· προσβαλόντες δὲ πρὸς τὸ τεῖχος τοῦ μὲν πρὸς θαλάσσῃ ἑστεῶτος πύργου κατὰ τὸ προάστειον τῆς πόλιος ἐπέβησαν, μετὰ δὲ αὐτοῦ βοηθήσαντος Πολυκράτεος χειρὶ πολλῇ ἀπηλάθησαν. κατὰ δὲ τὸν ἐπάνω πύργον τὸν ἐπὶ τῆς ῥάχιος τοῦ οὔρεος ἐπεόντα ἐπεξῆλθον οἵ τε ἐπίκουροι καὶ αὐτῶν Σαμίων συχνοί, δεξάμενοι δὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπ' ὀλίγον χρόνον ἔφευγον ὀπίσω· οἱ δὲ ἐπισπόμενοι ἔκτεινον.

55 εἰ μέν νυν οἱ παρεόντες Λακεδαιμονίων ὅμοιοι ἐγένοντο ταύτην τὴν ἡμέρην Ἀρχίῃ τε καὶ Λυκώπῃ, αἱρέθη ἂν Σάμος· Ἀρχίης γὰρ καὶ Λυκώπης, μοῦνοι συνεσπεσόντες φεύγουσι ἐς τὸ τεῖχος τοῖσι Σαμίοισι καὶ ἀποκληισθέντες τῆς ὀπίσω ὁδοῦ ἀπέθανον ἐν τῇ πόλι τῇ Σαμίων· τρίτῳ δὲ ἀπ' Ἀρχίεω τούτου γεγονότι ἄλλῳ Ἀρχίῃ τῷ Σαμίου τοῦ Ἀρχίεω αὐτὸς ἐν Πιτάνῃ συνεγενόμην (δήμου γὰρ τούτου ἦν), ὃς ξείνων πάντων μάλιστα ἐτίμα τε Σαμίους καί οἱ τῷ πατρὶ ἔφη Σάμιον τοὔνομα τεθῆναι, ὅτι οἱ ὁ πατὴρ Ἀρχίης ἐν Σάμῳ ἀριστεύσας ἐτελεύτησε. τιμᾶν δὲ Σαμίους ἔφη, διότι ταφῆναί οἱ τὸν πάππον δη-

56 μοσίῃ ὑπὸ Σαμίων. Λακεδαιμόνιοι δέ, ὥς σφι τεσσεράκοντα ἐγεγόνεσαν ἡμέραι πολιορκέουσι Σάμον, ἐς τὸ πρόσω τε οὐδὲν προεκόπτετο τῶν πρηγμάτων, ἀπαλλάσσοντο ἐς Πελοπόννησον. ὡς δὲ ὁ ματαιότερος λόγος ὥρμηται, λέγεται Πολυκράτεα ἐπιχώριον νόμισμα κόψαντα πολλὸν μολύβδου καταχρυσώσαντα δοῦναί σφι, τοὺς δὲ δεξαμένους οὕτω δὴ ἀπαλλάσσεσθαι. ταύτην πρώτην στρατιὴν ἐς τὴν Ἀσίην Λακεδαιμόνιοι Δωριέες ἐποιήσαντο.

57 Οἱ δ' ἐπὶ τὸν Πολυκράτεα στρατευσάμενοι Σαμίων, ἐπεὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι αὐτοὺς ἀπολείπειν ἔμελλον, καὶ αὐτοὶ ἀπέπλεον ἐς Σίφνον. χρημάτων γὰρ ἐδέοντο, τὰ δὲ τῶν Σιφνίων πρήγματα ἤκμαζε τοῦτον τὸν χρόνον καὶ νησιωτέων μάλιστα ἐπλούτεον, ἅτε ἐόντων αὐτοῖσι ἐν

C. 54. Wiederaufnahme der Erzählung C. 47. — *πύργου.* gr. Spr. 47, 23, 2. — *μετὰ δέ* darauf aber. zu 1, 11, 2. — *αὐτοῦ* ipso.

C. 55. *δήμου ἦν.* zu 1, 99. — *Σάμιον.* gr. Spr. 50, 7, 5. vgl. 3, 61, 2. — *τιμᾶν* er habe (dadurch) geehrt. — *διότι* wird sich sonst nicht leicht mit dem Inf. finden.

C. 56. *πολιορκέουσι.* zu 1, 84, 1. — *ἐς τὸ πρόσω* zur Förderung, ungew. so. — *προεκόπτετο.* zu 1, 190. — *μάταιος* nichtig, ungehörig, hier in Bezug auf Wahrscheinlichkeit. Aehnlich öfter bei Her. *λόγοι μάταιοι, ἔπεα μάταια.* — *ὥρμηται* mit *λέγεσθαι* 4, 16. 6, 86, 6. (We.) *ὡς φάτις ὥρμηται.* 7, 189, 1. (St.) — *μολύβδου* hängt von *νόμισμα* ab. Di. 47, 7. (8.) — *τοὺς δέ* sie aber. — *ταύτην.* zu 1, 120, 1. — *στρατιήν. στρατηίην* We. und Va. S. jedoch Kr. zu Thuk. 1, 3, 4. vgl. oben zu *στράτευμα* 3, 48, 1.

τῇ νήσῳ χρυσέων καὶ ἀργυρέων μετάλλων, οὕτω ὥστε ἀπὸ τῆς δεκάτης τῶν γινομένων αὐτόθεν χρημάτων θησαυρὸς ἐν Δελφοῖσι ἀνακέεται ὅμοια τοῖσι πλουσιωτάτοισι· αὐτοὶ δὲ τὰ γινόμενα τῷ ἐνιαυτῷ ἑκάστῳ χρήματα διενέμοντο. ὅτε ὦν ἐποιεῦντο τὸν θησαυρόν, ἐχρέωντο τῷ χρηστηρίῳ εἰ αὐτοῖσι τὰ παρεόντα ἀγαθὰ οἷά τέ ἐστι πολλὸν χρόνον παραμένειν· ἡ δὲ Πυθίη ἔχρησέ σφι τάδε. 2

ἀλλ' ὅταν ἐν Σίφνῳ πρυτανήια λευκὰ γένηται
λεύκοφρύς τ' ἀγορή, τότε δὴ δεῖ φράδμονος ἀνδρὸς
φράσσασθαι ξύλινόν τε λόχον κήρυκά τ' ἐρυθρόν.

τοῖσι δὲ Σιφνίοισι ἦν τότε ἡ ἀγορὴ καὶ τὸ πρυτανήιον Παρίῳ λίθῳ ἠσκημένα. τοῦτον τὸν χρησμὸν οὐκ οἷοί τε ἦσαν γνῶναι, οὔτε τότε 58 ἰθὺς οὔτε τῶν Σαμίων ἀπιγμένων. ἐπείτε γὰρ τάχιστα πρὸς τὴν Σίφνον προσέσχον οἱ Σάμιοι, ἔπεμπον τῶν νεῶν μίαν πρέσβεας ἄγουσαν ἐς τὴν πόλιν. τὸ δὲ παλαιὸν ἅπασαι αἱ νέες ἦσαν μιλτηλιφέες· καὶ ἦν τοῦτο τὸ ἡ Πυθίη προηγόρευε τοῖσι Σιφνίοισι, φυλάξασθαι τὸν ξύλινον λόχον κελεύουσα καὶ κήρυκα ἐρυθρόν. ἀπικόμενοι δ' ὦν οἱ ἄγγελοι ἐδέοντο τῶν Σιφνίων δέκα τάλαντά σφι χρῆσαι· οὐ φασκόντων δὲ χρήσειν τῶν Σιφνίων αὐτοῖσι οἱ Σάμιοι τοὺς χώρους αὐτῶν ἐπόρθεον. πυθόμενοι δ' ἰθὺς ἧκον οἱ Σίφνιοι βοηθέοντες, καὶ συμβαλόντες αὐτοῖσι ἑσσώθησαν καὶ αὐτῶν πολλοὶ ἀπεκληίσθησαν τοῦ ἄστεος ὑπὸ τῶν Σαμίων· καὶ αὐτοὺς μετὰ ταῦτα ἑκατὸν τάλαντα ἔπρηξαν. παρὰ δὲ Ἑρμιονέων νῆσον ἀντὶ χρημάτων παρέλαβον, 59 Ὑδρέην τὴν ἐπὶ Πελοποννήσῳ, καὶ αὐτὴν Τροιζηνίοισι παρακατέθεντο· αὐτοὶ δὲ Κυδωνίην τὴν ἐν Κρήτῃ ἔκτισαν, οὐκ ἐπὶ τοῦτο πλέοντες, ἀλλὰ Ζακυνθίους ἐξελῶντες ἐκ τῆς νήσου. ἔμειναν δ' ἐν ταύτῃ καὶ εὐδαιμόνησαν ἐπ' ἔτεα πέντε, ὥστε τὰ ἱρὰ τὰ ἐν Κυδωνίῃ ἐόντα νῦν οὗτοί εἰσι οἱ ποιήσαντες καὶ τὸν τῆς Δικτύνης νηόν. ἕκτῳ δὲ ἔτεϊ Αἰ- 2 γινῆται αὐτοὺς ναυμαχίῃ νικήσαντες ἠνδραποδίσαντο μετὰ Κρητῶν καὶ τῶν νεῶν καπρίους ἐχουσέων τὰς πρῴρας ἠκρωτηρίασαν καὶ ἀνέθεσαν ἐς τὸ ἱρὸν τῆς Ἀθηναίης ἐν Αἰγίνῃ. ταῦτα δὲ ἐποίησαν ἔγκοτον ἔχον-

---

C. 57 § 1. γινομένων. zu 2, 37, 2. — θησαυρός. zu 1, 14, 2. — ὅμοια. zu 3, 8, 1.

§ 2. οἷά τε. zu ἀδύνατα 2, 75, 1. — πολλόν für πολύν Könius. — φράσσασθαι zu merken, und mittelbar φυλάξασθαι C. 58. — ἠσκημένα. zu 2, 130.

C. 58. ἰθύς — ἀπιγμένων. Di. 59, 2, 2. — μιλτηλιφέες, μιλτοπάρῃοι Homer. (We.) — οὐ φάσκω. Di. 67, 1, 2. — χρήσειν. Spr 40 unter κίχρημι. — βοηθέοντες. zu 1, 30, 3. — ἔπρηξαν. Kr. zu Xen. An. 7, 6, 17.

C. 59 § 1. ἀντὶ χρ. παρέλαβον kauften. (Lg.) — ἔκτισαν ist von Vergrösserung zu verstehen; denn gegründet war der Ort schon früher. (Höck.) — ἐπὶ τοῦτο zu diesem Zwecke. — ἐξελῶντες für ἐξελοῦντες We. — Δικτύνης νηόν. Voss Myth. Br. III, 159 f.

§ 2. τῶν νεῶν hängt von τὰς πρῴρας ab.

τες Σαμίοισι Αἰγινῆται· πρότεροι γὰρ Σάμιοι ἐπ' Ἀμφικράτεος βασιλεύοντος ἐν Σάμῳ στρατευσάμενοι ἐπ' Αἴγιναν μεγάλα κακὰ ἐ-
60ποίησαν Αἰγινήτας καὶ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνων. ἡ μὲν αἰτίη αὕτη, ἐμήκυνα δὲ περὶ Σαμίων μᾶλλον, ὅτι σφι τρία ἐστὶ μέγιστα ἁπάντων Ἑλλήνων ἐξεργασμένα, οὔρεός τε ὑψηλοῦ ἐς πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ὀργυιάς, τούτου ὄρυγμα κάτωθεν ἀρξάμενον, ἀμφίστομον. τὸ μὲν μῆκος τοῦ ὀρύγματος ἑπτὰ στάδιοί εἰσι, τὸ δὲ ὕψος καὶ εὖρος ὀκτὼ ἑκάτερον πόδες. διὰ παντὸς δὲ αὐτοῦ ἄλλο ὄρυγμα εἰκοσίπηχυ βάθος ὀρώρυκται, τρίπουν δὲ τὸ εὖρος, δι' οὗ τὸ ὕδωρ ὀχετευόμενον διὰ σωλήνων παραγίνεται ἐς τὴν πόλιν, ἀγόμενον ἀπὸ μεγάλης πηγῆς. 2ἀρχιτέκτων δὲ τοῦ ὀρύγματος τούτου ἐγένετο Μεγαρεὺς Εὐπαλῖνος Ναυστρόφου. τοῦτο μὲν δὴ ἓν τῶν τριῶν ἐστί, δεύτερον δὲ περὶ λιμένα χῶμα ἐν θαλάσσῃ, βάθος καὶ εἴκοσι ὀργυιέων· μῆκος δὲ τοῦ χώματος μέζον δύο σταδίων. τρίτον δέ σφι ἐξέργασται νηὸς μέγιστος πάντων νηῶν τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, τοῦ ἀρχιτέκτων πρῶτος ἐγένετο Ῥοῖκος Φίλεω, ἐπιχώριος. τούτων εἵνεκεν μᾶλλόν τι περὶ Σαμίων ἐμήκυνα.

61 Καμβύσῃ δὲ τῷ Κύρου χρονίζοντι περὶ Αἴγυπτον καὶ παραφρονήσαντι ἐπανιστέαται ἄνδρες Μάγοι δύο, ἀδελφεοί, τῶν τὸν ἕτερον καταλελοίπεε τῶν οἰκίων μελεδωνὸν ὁ Καμβύσης. οὗτος δὴ ὦν οἱ ἐπανέστη, μαθών τε τὸν Σμέρδιος θάνατον ὡς κρύπτοιτο γενόμενος, καὶ ὡς ὀλίγοι ἦσαν οἱ ἐπιστάμενοι αὐτὸν Περσέων, οἱ δὲ πολλοὶ περιεόντα μιν εἰδείησαν. πρὸς ταῦτα βουλεύσας τάδε ἐπεχείρησε τοῖσι 2βασιληίοισι. ἦν οἱ ἀδελφεός, τὸν εἶπά οἱ συνεπαναστῆναι, οἰκὼς μάλιστα τὸ εἶδος Σμέρδι τῷ Κύρου, τὸν ὁ Καμβύσης, ἐόντα ἑωυτοῦ ἀδελφεὸν ἀπέκτεινε. ἦν τε δὴ ὁμοῖος εἶδος τῷ Σμέρδι καὶ δὴ καὶ οὔνομα τὠυτὸ εἶχε Σμέρδιν. τοῦτον τὸν ἄνδρα ἀναγνώσας ὁ Μάγος

C. 60 § 1. *αὕτη.* zu 1, 72, 2. — *ἐμήκυνα,* mit τὸν λόγον 2, 35, 1. (St.) vgl. § 2. — *Ἑλλήνων* hängt vom Superlativ ab. gr. Spr. 47, 28, 7. — *οὔρεος* hängt von ὄρυγμα ab: ein Durchstich des Berges. — *τούτου,* epanaleptisch. gr. Spr. 51, 7, 5. — *ἀμφίστομον,* also ein Tunnel, so dass die eine Mündung auf dieser, die andere auf jener Seite des Berges lag. (Lh.) — *διὰ παντός,* also eine Vertiefung des ersten Durchstiches, aber nur in der Breite von drei (statt acht) Fuss. „Der obere breitere Graben diente nur als Gang zum Behuf von Ausbesserungen." (We.) — *εἰσί.* zu 1, 93, 2. Diese Unregelmässigkeit ist bei Her. das regelmässigere; beides 2, 175. — *πηγῆς,* wohl der Gigartho oder Leukothea. (Panofka.)

§ 2. *χῶμα* Mole. (Bä.) — *καὶ κατά* die Hsn., mit dem Ge. sprachwidrig; *καί* steht so bei Zahlen 2, 175, 1: καὶ εἴκοσι. 4, 81, 2: καὶ ἐξαπλήσιον. 7, 41 u. 8, 24: καὶ δύο. (Eltz.) vgl. zu 1, 95, 1. — *νηός,* das Heräon. — *πάντων νηῶν.* zu 1, 86, 3. — *μᾶλλόν τι.* gr. Spr. 48, 15, 11.

C. 61 § 1. *ἐπανιστέαται.* Di. 30, 4, 7. — *μελεδωνόν.* zu 2, 65, 1. — *κρύπτοιτο γενόμενος,* nach der Analogie von ἔλαθε γενόμενος, sonst nicht üblich. — *εἰδείησαν.* zu 1, 70, 2. Wir sagen: sie wüssten nicht anders als dass er lebe. — *πρὸς ταῦτα.* zu 91, 9, 3. — *βασιληίοισι* Königthum. (Steph.) Ungew. so.

§ 2. *τὠυτό* wegen der gegensätzlichen Betonung dem *οὔνομα* nachge-

*Πατιζείθης ὥς οἱ αὐτὸς πάντα διαπρήξει, εἶσε ἄγων ἐς τὸν βασιλήιον θρόνον. ποιήσας δὲ τοῦτο κήρυκας τῇ τε ἄλλῃ διέπεμπε καὶ δὴ καὶ ἐς Αἴγυπτον προερέοντα τῷ στρατῷ ὡς Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἀκουστέα εἴη τοῦ λοιποῦ ἀλλ' οὐ Καμβύσεω. οἵ τε δὴ ὦν ἄλλοι κήρυκες προη-*62 *γόρευον ταῦτα καὶ δὴ καὶ ὁ ἐπ' Αἴγυπτον ταχθείς, εὕρισκε γὰρ Καμβύσεα καὶ τὸν στρατὸν ἐόντα τῆς Συρίης ἐν Ἀγβατάνοισι, προηγόρευε στὰς ἐς μέσον τὰ ἐντεταλμένα ἐκ τοῦ Μάγου. Καμβύσης δὲ ἀκούσας ταῦτα ἐκ τοῦ κήρυκος καὶ ἐλπίσας μιν λέγειν ἀληθέα αὐτός τε προδεδόσθαι ἐκ Πρηξάσπεος (πεμφθέντα γὰρ αὐτὸν ὡς ἀποκτενέοντα Σμέρδιν οὐ ποιῆσαι ταῦτα), βλέψας ἐς τὸν Πρηξάσπεα εἶπε· "Πρήξασπες, οὕτω μοι [illegible]ρήξαο τό τοι προσέθηκα πρῆγμα;" ὁ δὲ εἶπε·*2 *"ὦ δέσποτα, οὐκ [illegible] ταῦτα ἀληθέα ὅκως κοτέ σοι Σμέρδις ἀδελφεὸς ὁ σὸς ἐπανέστηκε, οὐδὲ ὅκως τι ἐξ ἐκείνου τοῦ ἀνδρὸς νεῖκός τοι ἔσται ἢ μέγα ἢ σμικρόν· ἐγὼ γὰρ αὐτός, ποιήσας τὰ σύ με ἐκέλευες, ἔθαψά μιν χερσὶ τῇσι ἐμεωυτοῦ. εἰ μέν νυν οἱ τεθνεῶτες ἀνεστέασι, προσδέκεό τοι καὶ Ἀστυάγεα τὸν Μῆδον ἐπαναστήσεσθαι· εἰ δ' ἔστι ὥσπερ πρὸ τοῦ, οὐ μή τί τοι ἔκ γε ἐκείνου νεώτερον ἀναβλαστήσει. νῦν ὦν μοι δοκέει μεταδιώξαντας τὸν κήρυκα ἐξετάζειν εἰρωτεῦντας παρ' ὅτευ ἥκων προαγορεύει ἡμῖν Σμέρδιος βασιλέος ἀκούειν." ταῦτα*63 *εἴπαντος Πρηξάσπεος (ἤρεσε γὰρ Καμβύσῃ) αὐτίκα μεταδιωκτὸς γενόμενος ὁ κῆρυξ ἧκε· ἀπιγμένον δέ μιν εἴρετο ὁ Πρηξάσπης τάδε. "ὤνθρωπε, φῂς γὰρ ἥκειν παρὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἄγγελος· νῦν ὦν εἴπας τὴν ἀληθείην ἄπιθι χαίρων, κότερα αὐτός τοι Σμέρδις φαινόμενος ἐς ὄψιν ἐνετέλλετο ταῦτα ἢ τῶν τις ἐκείνου ὑπηρετέων." ὁ δὲ εἶπε· "ἐγὼ Σμέρδιν μὲν τὸν Κύρου ἐξ ὅτευ βασιλεὺς Καμβύσης ἤλασε ἐς Αἴγυπτον οὔκω ὄπωπα· ὁ δέ μοι Μάγος, τὸν Καμβύσης ἐπίτροπον τῶν οἰκίων ἀπέδεξε, οὗτος ταῦτα ἐνετείλατο, φὰς Σμέρδιν τὸν Κύρου εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέμενον εἶπαι πρὸς ὑμέας." ὁ μὲν*2

---

stellt. gr. Spr. 50, 11, 15. — *Σμέρδιν.* zu 3, 55. Der Name ward ihm doch wohl erst jetzt beigelegt. — *ἀναγνώσας.* zu 1, 68, 4. — *εἶσε.* Di. 39 u. *εἶσα.* — *ἄλλῃ.* zu 1, 1, 1. — *ἐς Ἀ.*, erg *ἔπεμπε* aus *διέπεμπε.* gr. Spr. 62, 4, 1. — *ἀκουστέα.* gr. Spr. u. Di. 44, 4, 2. (3, 10.)

C. 62 § 1. *Ἀγβατάνοισι* für *Ἐκβ.* We. — *στάς ἐς.* gr. Spr. 68, 21, 4. — *τὰ ἐντεταλμένα ἐκ.* gr. Spr. 50, 9, 9. — *ἐλπίσας.* zu 1, 22, 2.

§ 2. *ἀληθέα.* Di. 44, 3, 10. — *ὅκως.* zu 1, 37. — *ἢ μέγα ἢ σμικρόν* d. h. irgend eins, wie 5, 106, 2. Oft so die attischen Redner. (Va.) Auch Andere. Schäfer z. Julian. p. XXI. — *ἀνεστέασι.* zu 1, 195. *ἢν ἀναστέωσι* will Eltz. — *πρὸ τοῦ,* dass die Todten nicht wieder auferstehen. — *οὐ μή.* zu 1, 199, 3. — *νεώτερον. κακόν* fügen Hsn. hinzu, was, überflüssig, nie so hinzugefügt wird. vgl. 5, 19, 2. 35, 3. 93. 8, 142, 1. Thuk. 1, 132, 5. Eur. Rhes. 590. Eur. Ekkl. 338. (Va.) — *μεταδιώξαντας* erg. *ἡμᾶς.* (Lg.) zu 1, 207, 4.

C. 63 § 1. *μεταδιωκτὸς γενόμενος.* zu 2, 119, 2. — *γάρ.* zu 1, 8, 2. — *χαίρων* ungefährdet, *ἀζήμιος* 1, 212, 2. (St.) Di. 56, 8 A. — *τῶν τις.* gr. Spr. 47, 9, 20. — *μοι.* Di. 47, 9, 8. — *φάς.* zu 1, 111, 3.

δή σφι ἔλεγε οὐδὲν ἐπικατεψευσμένος, Καμβύσης δὲ εἶπε· "Πρήξασπες, σὺ μέν, οἷα ἀνὴρ ἀγαθός, ποιήσας τὸ κελευόμενον αἰτίην ἐκπέφευγας· ἐμοὶ δὲ τίς ἂν εἴη Περσέων ὁ ἐπανεστεώς, ἐπιβατεύων τοῦ Σμέρδιος οὐνόματος;" ὁ δὲ εἶπε· "ἐγώ μοι δοκέω συνιέναι τὸ γεγονὸς τοῦτο, ὦ βασιλεῦ· οἱ Μάγοι εἰσί τοι οἱ ἐπανεστεῶτες, τόν τε ἔλιπες μελεδωνὸν τῶν οἰκίων, Πατιζείθης καὶ ὁ τούτου ἀδελφεὸς 64Σμέρδις." ἐνθαῦτα ἀκούσαντα Καμβύσεα τὸ Σμέρδιος οὔνομα ἔτυψε ἡ ἀληθείη τῶν τε λόγων καὶ τοῦ ἐνυπνίου· ὃς ἐδόκεε ἐν τῷ ὕπνῳ ἀπαγγεῖλαί τινά οἱ ὡς Σμέρδις ἱζόμενος ἐς τὸν βασιλήιον θρόνον ψαύσειε τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ. μαθὼν δὲ ὡς μάτην ἀπολωλεκὼς εἴη τὸν ἀδελφεόν, ἀπέκλαιε Σμέρδιν. ἀποκλαύσας δὲ καὶ περιημεκτήσας τῇ ἁπάσῃ συμφορῇ ἀναθρώσκει ἐπὶ τὸν ἵππον, ἐν νόῳ ἔχων τὴν 2ταχίστην ἐς Σοῦσα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸν Μάγον. καί οἱ ἀναθρώσκοντι ἐπὶ τὸν ἵππον τοῦ κουλεοῦ τοῦ ξίφεος ὁ μύκης ἀποπίπτει, γυμνωθὲν δὲ τὸ ξίφος παίει τὸν μηρόν. τρωματισθεὶς δὲ κατὰ τοῦτο τῇ αὐτὸς πρότερον τὸν τῶν Αἰγυπτίων θεὸν Ἆπιν ἔπληξε, ὥς οἱ καιρίῃ ἔδοξε τετύφθαι, εἴρετο ὁ Καμβύσης ὅ τι τῇ πόλι οὔνομα εἴη. οἱ δὲ εἶπαν ὅτι Ἀγβάτανα. τῷ δὲ ἔτι πρότερον ἐκέχρηστο ἐκ Βουτοῦς πό-3λιος ἐν Ἀγβατάνοισι τελευτήσειν τὸν βίον. ὁ μὲν δὴ ἐν τοῖσι Μηδικοῖσι Ἀγβατάνοισι ἐδόκεε τελευτήσειν γηραιός, ἐν τοῖσί οἱ ἦν πάντα τὰ πρήγματα· τὸ δὲ χρηστήριον τοῖσι ἐν Συρίῃ Ἀγβατάνοισι ἔλεγε ἄρα. καὶ δὴ ὡς τότε ἐπειρόμενος ἐπύθετο τῆς πόλιος τὸ οὔνομα, ὑπὸ τῆς συμφορῆς τῆς τε ἐκ τοῦ Μάγου ἐκπεπληγμένος καὶ τοῦ τρώματος ἐσωφρόνησε, συλλαβὼν δὲ τὸ θεοπρόπιον εἶπε· "ἐνθαῦτα 65Καμβύσεα τὸν Κύρου ἐστὶ πεπρωμένον τελευτᾶν." τότε μὲν τοσαῦτα, ἡμέρῃσι δὲ ὕστερον ὡς εἴκοσι μεταπεμψάμενος Περσέων τῶν παρεόντων τοὺς λογιμωτάτους ἔλεγέ σφι τάδε. "ὦ Πέρσαι, καταλελάβηκέ με, τὸ πάντων μάλιστα ἔκρυπτον πρηγμάτων, τοῦτο ἐς ὑμέας ἐκφῆναι. ἐγὼ γὰρ ἐὼν ἐν Αἰγύπτῳ εἶδον ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ, τὴν μηδαμὰ ὤφελον ἰδεῖν· ἐδόκεον [δέ] μοι ἄγγελον ἐλθόντα ἐξ οἴκου ἀγγέλλειν ὡς

---

§ 2. οἷα. zu 1, 61, 1. 66, 1. — ἐπιβατεύων fussend, gestützt. vgl. 3, 67 u. 9, 95. (Sch.) Di. 47, 23, 4.

C. 64 § 1. τὸ Σμέρδιος οὔνομα. gr. Spr. 50, 7, 7. — ἔτυψε traf, erschütterte, ungew. so. Ueber die Form. gr. Spr. u. Di. 40 u. τύπτω. — τοῦ ἐνυπνίου 3, 30, 2. (Lh.) — περιημεκτήσας. zu 1, 44. — τῇ ἁπάσῃ. Spr. 50, 8, 5. (11, 13.)

§ 2. κατὰ τοῦτο, κατὰ τὸν μηρόν 3, 29. — καιρίῃ erg. πληγῇ. gr. Spr. 43, 3, 3. Dies Wort so gebraucht ist mehr dichterisch.

C. 3. τοῖσι ἐν. ἐν τοῖσι ἐν? — ἄρα wie jetzt sichtlich war. vgl. 3, 65, 2. — τοῦ τρώματος hängt noch von ὑπό ab. (Lh.) — ἐσωφρόνησε kam zur Besinnung, Einsicht. — συλλαβών. zu 1, 63.

C. 65 § 1. καταλελάβηκέ με es betrifft mich (das Schicksal), nöthigt mich. vgl. 3, 118. 6, 38. 9, 75. — ἐς ὑμέας. Spr. 68, 17 (21), 2. — ἐδόκεον ich träumte. — δέ. δή? Oder zu streichen.

Σμέρδις ἱζόμενος ἐς τὸν βασιλήιον θρόνον ψαύσειε τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ. δείσας δὲ μὴ ἀπαιρεθέω τὴν ἀρχὴν πρὸς τοῦ ἀδελφεοῦ, 2 *ἐποίησα ταχύτερα ἢ σοφώτερα· ἐν τῇ γὰρ ἀνθρωπηίῃ φύσι οὐκ ἐνῆν ἄρα τὸ μέλλον γίνεσθαι ἀποτρέπειν, ἐγὼ δὲ ὁ μάταιος Πρηξάσπεα ἀποπέμπω ἐς Σοῦσα ἀποκτενέοντα Σμέρδιν. ἐξεργασθέντος δὲ κακοῦ τοσούτου ἀδεῶς διαιτώμην, οὐδαμὰ ἐπιλεξάμενος μή κοτέ τίς μοι Σμέρδιος ὑπαραιρημένου ἄλλος ἐπανασταίη ἀνθρώπων. πάντως δὲ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι ἁμαρτὼν ἀδελφεοκτόνος τε οὐδὲν δέον γέγονα καὶ τῆς βασιληίης οὐδὲν ἔσσον ἐστέρημαι· Σμέρδις γὰρ δὴ ἦν ὁ Μάγος τόν μοι ὁ δαίμων προέφαινε ἐν τῇ ὄψι ἐπαναστήσεσθαι. τὸ μὲν* 3 *δὴ ἔργον ἐξέργασταί μοι καὶ Σμέρδιν τὸν Κύρου μηκέτι ὑμῖν ἐόντα λογίζεσθε· οἱ δὲ ὑμῖν Μάγοι κρατέουσι τῶν βασιληίων, τόν τε ἔλιπον ἐπίτροπον τῶν οἰκίων καὶ ὁ ἐκείνου ἀδελφεὸς Σμέρδις. τὸν μέν νυν μάλιστα χρῆν ἐμεῦ αἰσχρὰ πρὸς τῶν Μάγων πεπονθότος τιμωρέειν ἐμοί, οὗτος μὲν ἀνοσίῳ μόρῳ τετελεύτηκε ὑπὸ τῶν ἑωυτοῦ οἰκηιοτάτων· τούτου δὲ μηκέτι ἐόντος, δεύτερα τῶν λοιπῶν ὑμῖν, ὦ Πέρσαι, γίνεταί μοι ἀναγκαιότατον ἐντέλλεσθαι τὰ θέλω μοι γενέσθαι τελευτῶν τὸν βίον· καὶ δὴ ὑμῖν τάδε ἐπισκήπτω θεοὺς τοὺς βασι-* 4 *ληίους ἐπικαλέων, καὶ πᾶσι ὑμῖν καὶ μάλιστα Ἀχαιμενιδέων τοῖσι παρεοῦσι, μὴ περιιδεῖν τὴν ἡγεμονίην αὖτις ἐς Μήδους περιελθοῦσαν, ἀλλ' εἴτε δόλῳ ἔχουσι αὐτὴν κτησάμενοι, δόλῳ ἀπαιρεθῆναι ὑπ' ὑμέων, εἴτε καὶ σθένεΐ τεῳ κατεργασάμενοι, σθένεϊ κατὰ τὸ καρτερὸν ἀνασώσασθαι. καὶ ταῦτα μὲν ποιεῦσι ὑμῖν γῆ τε καρπὸν ἐκφέροι καὶ γυναῖκές τε καὶ ποῖμναι τίκτοιεν, ἐοῦσι ἐς τὸν ἅπαντα χρόνον ἐλευθέροισι· μὴ ἀνασωσαμένοισι δὲ τὴν ἀρχὴν μηδ' ἐπιχειρήσασι ἀνασώζειν τὰ ἐναντία τούτοισι ἀρέομαι ὑμῖν γενέσθαι, καὶ πρὸς ἔτι τούτοισι τὸ τέλος Περσέων ἑκάστῳ ἐπιγενέσθαι οἷον ἐμοὶ ἐπιγέγονε."*
ἅμα τε εἴπας ταῦτα ὁ Καμβύσης ἀπέκλαιε πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ πρῆξιν. Πέρσαι δ' ὡς τὸν βασιλέα εἶδον ἀνακλαύσαντα, πάντες τά τε ἐσθῆτος 66 *ἐχόμενα εἶχον, ταῦτα κατηρείκοντο καὶ οἰμωγῇ ἀφθόνῳ διεχρέωντο.*

---

§ 2. *τὴν ἀρχήν.* Spr. 52, 4, 3. (6.) — *σοφώτερα.* Spr. 49, 2, 2. (49, 5.) — *ἐνῆν ἄρα.* gr. Spr. 53, 2, 6. — *μάταιος* thöricht, was man nicht erreichen kann betreibend. — *ἐπιλεξάμενος.* zu 1, 78, 1. — *μή*, in sofern das Verbum den Begriff der Furcht anregt. gr. Spr. 54, 8, 10. — *ὑπαραιρημένου. ὑπεξαρ.* Va. vgl. 7, 8, 5. — *πάντως* für *παντός* Kr. — *οὐδέν*, wie 3, 45, 2. — *δέον.* Spr. 56, 8, 2. (9, 5.)

§ 3. *ὑμῖν*, eingeschoben wie *οἱ.* Di. 47, 9, 8. vgl. 1, 207, 1. — *τόν τε, ἐκεῖνός τε ὄν.* — *οὗτος μέν.* zu 1, 113, 1. 2, 121, 1. — *ἑωυτοῦ.* gr. Spr. 48, 13, 3. — *τῶν λοιπῶν* hängt von *ἀναγκαιότατον* ab: das dringendste von dem Uebrigen, den übrigen Aufträgen. (Sch.)

§ 4. *περιελθοῦσαν.* zu 1, 120, 3. — *ἀπαιρεθῆναι, αὐτοὺς αὐτήν* aus *οἱ Μάγοι ἀφαιροῦνται τὴν ἀρχήν.* zu 3, 65, 2. — *κατὰ τὸ καρτερόν.* zu 1, 212, 1. — *ἔτι.* zu 1, 64.

C. 66 § 1. *ἐχόμενα.* zu 1, 120, 2. — *κατηρείκοντο, κατεσχίζοντο,*

μετὰ δὲ ταῦτα, ὡς ἐσφακέλισέ τε τὸ ὀστέον καὶ ὁ μηρὸς τάχιστα ἐσάπη, ἀπήνεικε Καμβύσεα τὸν Κύρου, βασιλεύσαντα μὲν τὰ πάντα ἑπτὰ ἔτεα καὶ μῆνας πέντε, ἄπαιδα δὲ τὸ παράπαν ἐόντα ἔρσενος καὶ θήλεος γόνου.

2 Περσέων δὲ τοῖσι παρεοῦσι ἀπιστίη πολλὴ ὑπεκέχυτο τοὺς Μάγους ἔχειν τὰ πρήγματα, ἀλλ' ἐπιστέατο ἐπὶ διαβολῇ εἰπεῖν Καμβύσεα τὰ εἶπε περὶ τοῦ Σμέρδιος θανάτου, ἵνα οἱ ἐκπολεμωθῇ πᾶν τὸ Περσικόν. οὗτοι μέν νυν ἐπιστέατο Σμέρδιν τὸν Κύρου βασιλέα ἐνεστεῶτα· δεινῶς γὰρ καὶ ὁ Πρηξάσπης ἔξαρνος ἦν μὴ μὲν ἀποκτεῖναι Σμέρδιν· οὐ γὰρ ἦν οἱ ἀσφαλὲς Καμβύσεω τετελευτηκότος φάναι 67τὸν Κύρου υἱὸν ἀπολωλεκέναι αὐτοχειρίῃ. ὁ δὲ δὴ Μάγος τελευτήσαντος Καμβύσεω ἀδεῶς ἐβασίλευσε, ἐπιβατεύων τοῦ ὁμωνύμου Σμέρδιος τοῦ Κύρου, μῆνας ἑπτὰ τοὺς ἐπιλοίπους Καμβύσῃ ἐς τὰ ὀκτὼ ἔτεα τῆς πληρώσιος· ἐν τοῖσι ἀπεδέξατο ἐς τοὺς ὑπηκόους πάντας εὐεργεσίας μεγάλας, ὥστε ἀποθανόντος αὐτοῦ πόθον ἔχειν πάντας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, πάρεξ αὐτῶν Περσέων. διαπέμψας γὰρ ὁ Μάγος ἐς πᾶν ἔθνος τῶν ἦρχε προεῖπε ἀτελείην εἶναι στρατηίης καὶ φόρου ἐπ' ἔτεα τρία. προεῖπε μὲν δὴ ταῦτα αὐτίκα ἐνιστάμενος ἐς 68τὴν ἀρχήν, ὀγδόῳ δὲ μηνὶ ἐγένετο κατάδηλος τρόπῳ τοιῷδε. Ὀτάνης ἦν Φαρνάσπεω μὲν παῖς, γένεϊ δὲ καὶ χρήμασι ὅμοιος τῷ πρώτῳ Περσέων. οὗτος ὁ Ὀτάνης πρῶτος ὑπόπτευσε τὸν Μάγον ὡς οὐκ εἴη ὁ Κύρου Σμέρδις ἀλλ' ὅσπερ ἦν, τῇδε συμβαλλόμενος, ὅτι τε οὐκ ἐξεφοίτα ἐκ τῆς ἀκροπόλιος καὶ ὅτι οὐκ ἐκάλεε ἐς ὄψιν ἑωυτῷ οὐδένα 2τῶν λογίμων Περσέων. ὑποπτεύσας δέ μιν ἐποίεε τάδε. ἔσχε αὐτοῦ ὁ Καμβύσης θυγατέρα τῇ οὔνομα ἦν Φαιδύμη· τὴν αὐτὴν δὴ ταύτην εἶχε τότε ὁ Μάγος, καὶ ταύτῃ τε συνοίκεε καὶ τῇσι ἄλλῃσι πάσῃσι τῇσι τοῦ Καμβύσεω γυναιξί. πέμπων δὴ ὦν ὁ Ὀτάνης παρὰ ταύτην τὴν θυγατέρα ἐπυνθάνετο παρ' ὅτεῳ ἀνθρώπων κοιμῷτο, εἴτε μετὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου εἴτε μετ' ἄλλου τευ. ἡ δέ οἱ ἀντέπεμπε φαμένη οὐ γινώσκειν· οὔτε γὰρ τὸν Κύρου Σμέρδιν ἰδέσθαι οὐδαμά, οὔτε

κατερρήξαντο. (Va.) Sonst poetisch. — ἀνήνεικε, ὁ μηρὸς σαπείς, raffte weg, tödtete. 6, 27: τοὺς ὀκτὼ λοιμὸς ἀπήνεικε. (Sch.) Ungewöhnlich. — τὰ πάντα. zu 1, 214, 2. — γόνου. gr. Spr. 47, 26, 11.

§ 2. ὑπεκέχυτο war (ins Gemüth) eingekommen, ungewöhnlich. — ἔχειν, μὴ ἔχειν. gr. Spr. 66, 12, 5. — εἶπε τὰ εἶπε. zu 2, 49, 1. — ἐπιστέατο. zu 1, 3. — ἐπί. zu 1, 60, 2. vgl. 3, 73. — τὸ Περσικόν. Spr. 43, 4, 6. (17.) — ἐνεστεῶτα für ἀνεστεῶτα Va. ἐνιστάμενον ἐς τὴν ἀρχήν 3, 67. (Va.) Sonst καθίστασθαι ἐς τὴν ἀρχήν. — μὴ μέν. zu 1, 68, 2.

C. 67. μῆνας τῆς πληρώσιος Monate der Vervollständigung. Sch. lässt den Ge. von ἐπιλοίπους abhängen. Jedenfalls ist der Ausdruck ungewöhnlich. — ἀτελείην für ἀτελίην oder ἀτεληίην Br.

C. 68 § 1. ὅμοιος τῷ. zu 3, 35, 2. — ὁ Κύρου Σμέρδις, wie 3, 69, 1. 74, 2. 75, 2. gr. Spr. 47, 5, 3. — συμβαλλόμενος. zu 1, 68, 2. — ἀκρόπολιος Königsburg.

ὅστις εἴη ὁ συνοικέων αὐτῇ εἰδέναι. ἔπεμπε δεύτερα ὁ Ὀτάνης λέ- 3 γων· "εἰ μὴ αὐτὴ Σμέρδιν τὸν Κύρου γινώσκεις, σὺ δὲ παρ' Ἀτόσσης πύθευ ὅτεῳ τούτῳ συνοικέει αὐτή τε ἐκείνη καὶ σύ· πάντως γὰρ δή κου τόν γε ἑωυτῆς ἀδελφεὸν γινώσκει." ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ θυγάτηρ· "οὔτε Ἀτόσσῃ δύναμαι ἐς λόγους ἐλθεῖν οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν ἰδέσθαι τῶν συγκατημένων γυναικῶν· ἐπείτε γὰρ τάχιστα οὗτος ὤνθρωπος, ὅστις κοτέ ἐστι, παρέλαβε τὴν βασιληίην, διέσπειρε ἡμέας ἄλλην ἄλλῃ τάξας." ἀκούοντι δὲ ταῦτα τῷ Ὀτάνῃ μᾶλλον κα- 69 τεφαίνετο τὸ πρῆγμα. τρίτην δὲ ἀγγελίην ἐσπέμπει παρ' αὐτὴν λέγουσαν ταῦτα. "ὦ θύγατερ, δεῖ σε γεγονυῖαν εὖ κίνδυνον ἀναλαβέσθαι τὸν ἂν ὁ πατὴρ ὑποδύνειν κελεύῃ. εἰ γὰρ δὴ μή ἐστι ὁ Κύρου Σμέρδις ἀλλὰ τὸν καταδοκέω ἐγώ, οὔ τοι μιν σοί τε συγκοιμώμενον καὶ τὸ Περσέων κράτος ἔχοντα δεῖ χαίροντα ἀπαλλάσσειν, ἀλλὰ δοῦναι δίκην. νῦν ὦν ποίησον τάδε. ἐπεάν σοι συνεύδῃ καὶ μάθῃς αὐ- 2 τὸν κατυπνωμένον, ἄφασον αὐτοῦ τὰ ὦτα· καὶ ἢν μὲν φαίνηται ἔχων ὦτα, νόμιζε σεωυτὴν Σμέρδι τῷ Κύρου συνοικέειν, ἢν δὲ μὴ ἔχων, σὺ δὲ τῷ Μάγῳ Σμέρδι." ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ Φαιδύμη φαμένη κινδυνεύσειν μεγάλως, ἢν ποιῇ ταῦτα· εἰ γὰρ δὴ μὴ τυγχάνει τὰ ὦτα ἔχων, ἐπίλαμπτος δὲ ἀφάσσουσα ἔσται, εὖ εἰδέναι ὡς ἀιστώσει μιν· ὅμως μέντοι ποιήσειν ταῦτα. ἡ μὲν δὴ ὑπεδέξατο 3 ταῦτα τῷ πατρὶ κατεργάσεσθαι, τοῦ δὲ Μάγου τούτου τοῦ Σμέρδιος Κῦρος ὁ Καμβύσεω ἄρχων τὰ ὦτα ἀπέταμε ἐπ' αἰτίῃ δή τινι οὐ σμικρῇ. ἡ ὦν δὴ Φαιδύμη αὕτη, ἡ τοῦ Ὀτάνεω θυγάτηρ, πάντα ἐπιτελέουσα τὰ ὑπεδέξατο τῷ πατρί, ἐπείτε αὐτῆς μέρος ἐγίνετο τῆς ἀπίξιος παρὰ τὸν Μάγον (ἐν περιτροπῇ γὰρ δὴ αἱ γυναῖκες φοιτέουσι τοῖσι Πέρσῃσι), ἐλθοῦσα παρ' αὐτὸν εὗδε, ὑπνωμένου δὲ καρτερῶς τοῦ Μάγου ἤφασε τὰ ὦτα. μαθοῦσα δὲ οὐ χαλεπῶς ἀλλ' εὐπετέως οὐκ ἔχοντα τὸν ἄνδρα ὦτα, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε, πέμψασα ἐσήμηνε τῷ πατρὶ τὰ γενόμενα.

---

§ 3. *σὺ δέ*, wie 3, 69, 2. Di. 50, 1, 11. — *ὅτεῳ τούτῳ*, ὅστις οὗτός ἐστιν ᾧ. gr. Spr. 57, 3, 6. — *συγκατημένων*. zu 2, 86, 1. — *τάχιστα*. zu 1, 11, 1. — *κοτε* tandem.

C. 69 § 1. *εὖ*, vom Stande, wie 7, 134, 2. — *ἀναλαβέσθαι*. zu 5, 49, 6. Nicht leicht so bei Attikern, sondern ἀναρρίπτειν, ὑφίστασθαι. — *εἰ* für ἢν Schäfer u. eine Hs. Dagegen Herm. de part. ἂν p. 46. — *οὔ τοι*. οὔ τι will Sch. mit Hsn. vgl. zu 1, 148.

§ 2. *ἄφασον*. Di. 39 unter ἀφάω. — *σεωυτήν*. zu ἑωυτόν 1, 34, 1. — *σὺ δέ* erg. νόμιζε συνεῖναι. — *ἐπίλαμπτος ἔσται*. zu 1, 71, 2. — *ἀϊστόω* für ἀφανίζω, vernichte, noch 3, 127, 2, sonst bei Dichtern und in einer poetisch gefärbten Stelle bei Plat. Prot. 321 a.

§ 3. *κατεργάσεσθαι*. Der Ao. 1, 24, 2. (St.) Doch jetzt das Fu. — *αὐτῇ*. αὐτή Lennep z. Phal. 202, a. — *μέρος* Reihe. zu Xen. An. 3, 4, 23. — *παρά* statt τῆς παρά. gr. Spr. 50, 9, 9. Doch könnte man es auch mit ἐλθοῦσα verbinden und παρ' αὐτόν epanaleptisch nehmen. — *περιτροπῇ*.

70 Ὁ δὲ Ὀτάνης παραλαβὼν Ἀσπαθίνην καὶ Γωβρύην, Περσέων τε πρώτους ἐόντας καὶ ἑωυτῷ ἐπιτηδεωτάτους ἐς πίστιν, ἀπηγήσατο πᾶν τὸ πρῆγμα· οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ ἄρα ὑπόπτευον οὕτω τοῦτο ἔχειν, ἀνενείκαντος δὲ τοῦ Ὀτάνεω τοὺς λόγους ἐδέξαντο. καὶ ἔδοξέ σφι ἕκαστον ἄνδρα Περσέων προσεταιρίσασθαι τοῦτον τῷ πιστεύει μάλιστα. Ὀτάνης μέν νυν ἐπάγεται Ἰνταφέρνεα, Γωβρύης δὲ Μεγάβυζον, Ἀσπαθίνης δὲ Ὑδάρνεα. γεγονότων δὲ τούτων ἓξ παραγίνεται ἐς τὰ Σοῦσα Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεος ἐκ Περσέων ἥκων· τούτων γὰρ δὴ ἦν οἱ ὁ πατὴρ ὕπαρχος. ἐπεὶ ὦν οὗτος ἀπίκετο, τοῖσι ἓξ τῶν Περσέων ἔδοξε

71 καὶ Δαρεῖον προσεταιρίσασθαι. συνελθόντες δὲ οὗτοι, ἐόντες ἑπτά, ἐδίδοσαν σφισι λόγους καὶ πίστις. ἐπείτε δὲ ἐς Δαρεῖον ἀπίκετο γνώμην ἀποφαίνεσθαι, ἔλεγέ σφι τάδε. "ἐγὼ ταῦτα ἐδόκεον μὲν αὐτὸς μοῦνος ἐπίστασθαι, ὅτι τε ὁ Μάγος εἴη ὁ βασιλεύων καὶ Σμέρδις ὁ Κύρου τετελεύτηκε· καὶ αὐτοῦ τούτου εἵνεκεν ἥκω σπουδῇ

2 ὡς συστήσων ἐπὶ τῷ Μάγῳ θάνατον. ἐπείτε δὲ συνήνεικε ὥστε καὶ ὑμέας εἰδέναι καὶ μὴ μοῦνον ἐμέ, ποιέειν αὐτίκα μοι δοκέει καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι· οὐ γὰρ ἄμεινον." εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ὀτάνης· "ὦ παῖ Ὑστάσπεος, εἷς τε πατρὸς ἀγαθοῦ καὶ ἐκφαίνειν ἔοικας σεωυτὸν ἐόντα τοῦ πατρὸς οὐδὲν ἥσσω· τὴν μέντοι ἐπιχείρησιν ταύτην μὴ οὕτω συντάχυνε ἀβούλως, ἀλλ' ἐπὶ τὸ σωφρονέστερον αὐτὴν λάμβανε·

3 δεῖ γὰρ πλεῦνας γενομένους οὕτω ἐπιχειρέειν." λέγει πρὸς ταῦτα Δαρεῖος· "ἄνδρες οἱ παρεόντες, τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἐξ Ὀτάνεω εἰ χρήσεσθε, ἐπίστασθε ὅτι ἀπολέεσθε κάκιστα· ἐξοίσει γάρ τις πρὸς τὸν Μάγον, ἰδίῃ περιβαλλόμενος ἑωυτῷ κέρδεα. μάλιστα μέν νυν ὠφείλετε ἐπ' ὑμέων αὐτῶν βαλόμενοι ποιέειν ταῦτα· ἐπείτε δὲ ὑμῖν

---

zu 2, 168. — *φοιτέουσι.* zu 1, 182, 1. — *οὐ χαλεπῶς ἀλλ' εὐπετέως.* zu 2, 43, 2.

C. 70. *καὶ αὐτοί* schon von selbst. — *ἀνενείκαντος* als er gemeldet hatte. vgl. 8, 69, 2. (Sch.) — *ἐπάγεται* für *ἐσάγεται* Va. aus Zon. Ann. IV p. 128, b. Kr. z. Thuk. 1, 3, 2. — *Δαρεῖος*, dessen Familie ein andrer Zweig der Familie der Achämeniden war. 7, 11, 2. (Heeren.)

C. 71 § 1. *ἀπίκετο* es kam die Reihe; sonst wohl nicht leicht so; zw. Thuk. 7, 75, 6. Aehnlich *ἐσῆλθε.* Pflugk zu Eur. Herk. 302. — *αὐτὸς μοῦνος.* gr. Spr. 51, 6, 7. — *συστήσων* um durch Verbindungen vorzubereiten, ungew. so.

§ 2. *συνήνεικε ὥστε.* zu 1, 73, 2. — *ἄμεινον.* zu 1, 187, 1. — *εἷς πατρός.* gr. Spr. 47, 6, 5. — *συντάχυνε.* zu 2, 133, 1. — *ἐπὶ τὸ σωφρονέστερον λάμβανε* wende nach der besonnenern Seite, betreibe mit grösserer Besonnenheit; ungew. Verbindung.

§ 3. *ἄνδρες οἱ π.* gr. Spr. 45, 2, 7. — *κάκιστα.* vgl. 2, 181, 2. — *μάλιστα μέν.* gr. Spr. 65,5,12. — *ὠφείλετε.* gr. Spr. 53, 2,7. — *ἐπ' ὑμέων αὐτῶν βαλόμενοι* auf euch allein genommen habend. (Gr.) vgl. 3, 155, 2, wo *ὑπερτιθέναι* im Ggs., 4, 160, 1. 5, 73. An allen diesen Stellen erklärt Sch.: nachdem sie allein die Sache erwogen hatten. Eine Bedeutung die *βάλλεσθαι* ohne *ἐς θυμόν* oder einen ähnlichen Zusatz nicht haben kann. Ein attischer Prosaiker hätte das Particip wohl weggelassen.

ἀναφέρειν ἐς πλεῦνας ἐδόκεε καὶ ἐμοὶ ὑπερέθεσθε, ἢ ποιέωμεν σήμερον ἢ ἴστε ὑμῖν ὅτι ἢν ὑπερπέσῃ ἡ νῦν ἡμέρη, ὡς οὐκ ἄλλος φθὰς ἐμεῦ κατήγορος ἔσται, ἀλλά σφεα αὐτὸς ἐγὼ κατερέω πρὸς τὸν Μάγον." λέγει πρὸς ταῦτα Ὀτάνης, ἐπειδὴ ὥρα σπερχόμενον Δαρεῖον· 72 "ἐπείτε ἡμέας συνταχύνειν ἀναγκάζεις καὶ ὑπερβάλλεσθαι οὐκ ἐᾷς, ἴθι ἐξηγέο αὐτὸς ὅτεῳ τρόπῳ πάριμεν ἐς τὰ βασιλήια καὶ ἐπιχειρήσομεν αὐτοῖσι. φυλακὰς γὰρ δὴ διεστεώσας οἶδάς κου καὶ αὐτός, εἰ μὴ ἰδών, ἀλλ' ἀκούσας, τὰς τέῳ τρόπῳ περήσομεν;" ἀμείβεται Δαρεῖος τοισίδε. "Ὀτάνη, ἦ πολλά ἐστι τὰ λόγῳ μὲν οὐκ οἷά τε δηλῶ-2 σαι, ἔργῳ δέ· ἄλλα δ' ἐστὶ τὰ λόγῳ μὲν οἷά τε, ἔργον δὲ οὐδὲν ἀπ' αὐτῶν λαμπρὸν γίνεται. ὑμεῖς δὲ ἴστε φυλακὰς τὰς κατεστεώσας ἐούσας οὐδὲν χαλεπὰς παρελθεῖν. τοῦτο μὲν γὰρ ἡμέων ἐόντων τοιῶνδε οὐδεὶς ὅστις οὐ παρήσει, τὰ μέν κου καταιδεόμενος ἡμέας, τὰ δέ κου καὶ δειμαίνων· τοῦτο δὲ ἔχω αὐτὸς σκῆψιν εὐπρεπεστάτην τῇ πάριμεν, φὰς ἄρτι τε ἥκειν ἐκ Περσέων καὶ βούλεσθαί τι ἔπος παρὰ τοῦ πατρὸς σημῆναι τῷ βασιλέι. ἔνθα γάρ τι δεῖ ψεῦδος λέγεσθαι, 3 λεγέσθω. τοῦ γὰρ αὐτοῦ γλιχόμεθα οἵ τε ψευδόμενοι καὶ οἱ τῇ ἀληθείῃ διαχρεώμενοι· οἱ μέν γε ψεύδονται τότε ἐπεάν τι μέλλωσι τοῖσι ψεύδεσι πείσαντες κερδήσεσθαι, οἱ δ' ἀληθίζονται ἵνά τι τῇ ἀληθείῃ ἐπισπάσωνται κέρδος καί τι μᾶλλόν σφι ἐπιτράπηται. οὕτω οὐ ταὐτὰ ἀσκέοντες τὠυτοῦ περιεχόμεθα. εἰ δὲ μηδὲν κερδήσεσθαι 4 μέλλοιεν, ὁμοίως ἄν ὅ τε ἀληθιζόμενος ψευδὴς εἴη καὶ ὁ ψευδόμενος ἀληθής. ὃς ἂν μέν νυν τῶν πυλουρῶν ἑκὼν παρίῃ, αὐτῷ οἱ ἄμεινον ἐς χρόνον ἔσται· ὃς δ' ἂν ἀντιβαίνειν πειρᾶται, δεικνύσθω ἐνθαῦτα ἐὼν πολέμιος καὶ ἔπειτα ὠσάμενοι ἔσω ἔργου ἐχώμεθα."

vgl. zu 1, 84, 3. — ὑπερετίθεσθε. zu 1, 8, 1. — ἴστε ὑμῖν wisset zu eurem Heile. (Lh.) Ich verbinde den Da. mit ὑπερπέσῃ: euch vorübergeht. Dies Verbum findet sich nicht so bei Attikern. — ὡς epanaleptisch nach ὅτι. Kr. zu Xen. An. 3, 2, 25. — ἐμεῦ als ich, von ἄλλος abhängig. (Lh.) zu 3, 8, 1. — σφεα für σφεας eine Hs.

C. 72 § 1. σπερχόμενον. Di. 40 unter σπέρχω. — συνταχύνειν. zu 2, 133, 1. — πάριμεν. gr. Spr. 38, 3, 3. — αὐτοῖσι. τοῖς μάγοις meint Lh.; doch wohl τοῖς βασιληίοις, mittelbar erst τοῖς μάγοις. — διεστεώσας. zu 2, 66, 2. Ueber das Particip Spr. 56, 7, 1. — οἶδας. zu 2, 43, 1. — περᾶν φυλακάς ist ungewöhnlich.

§ 2. οἷά τε. zu 3, 57, 2. — χαλεπὰς παρελθεῖν. Spr. 55, 3, 5. (7.) — τοιῶνδε so vornehme Männer. (Lg.) — οὐδεὶς ὅστις οὐ. gr. Spr. 51, 10, 11. — κου. zu 1, 98, 2.

§ 3. ψεῦδος λέγειν verpönte zwar die persische Erziehung, aber in der Praxis setzten wohl auch schon die Perser dieser Zeit sich gelegentlich darüber hinweg. — κερδήσεσθαι. Di. 39 unter κερδαίνω. — ἀληθίζονται. zu 1, 136. — ἐπιτράπηται gewährt werde. — περιεχόμεθα. zu 1, 71, 2.

§ 4. παρίῃ erg. ἡμᾶς. — αὐτῷ οἱ hat ein Attiker wohl nie so verbunden. Di. 51, 2, 7. — ὃς ἂν μέν, wie ὃς ἂν δέ 7, 8, 6. vgl. zu 1, 139. — ἄμεινον. Spr. u. Di. 62, 2, 3. (2.) — ἐς χρόνον künftig, Ggs. ἐς τὸ

73 *Λέγει Γωβρύης μετὰ ταῦτα· "ἄνδρες φίλοι, ἡμῖν κότε κάλλιον παρέξει ἀνασώσασθαι τὴν ἀρχήν, ἢ εἴ γε μὴ οἷοί τε ἐσόμεθα αὐτὴν ἀναλαβέειν, ἀποθανέειν; ὅτε γε ἀρχόμεθα μὲν ἐόντες Πέρσαι ὑπὸ Μήδου ἀνδρὸς Μάγου, καὶ τούτου ὦτα οὐκ ἔχοντος. ὅσοι τε ὑμέων Καμβύσῃ νοσέοντι παρεγένοντο, πάντως κου μέμνησθε τὰ ἐπέσκηψε Πέρσῃσι τελευτῶν τὸν βίον μὴ πειρεωμένοισι ἀνακτᾶσθαι τὴν ἀρχήν, τὰ τότε οὐκ ἐνεδεκόμεθα, ἀλλ' ἐπὶ διαβολῇ ἐδοκέομεν εἰπεῖν Καμβύσεα. νῦν ὦν τίθεμαι ψῆφον πείθεσθαι Δαρείῳ καὶ μὴ διαλύεσθαι ἐκ τοῦ συλλόγου τοῦδε ἄλλοθι ἰόντας ἢ ἐπὶ τὸν Μάγον ἰθέως." ταῦτα εἶπε Γωβρύης καὶ πάντες ταῦτα αἴνεον.*

74 *Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐβουλεύοντο, ἐγίνετο κατὰ συντυχίην τάδε. τοῖσι Μάγοισι ἔδοξε βουλευομένοισι Πρηξάσπεα φίλον προσθέσθαι, ὅτι τε ἐπεπόνθεε πρὸς Καμβύσεω ἀνάρσια, ὅς οἱ τὸν παῖδα τοξεύσας ἀπολωλέκεε, καὶ διότι μοῦνος ἠπίστατο τὸν Σμέρδιος τοῦ Κύρου θάνατον, αὐτοχειρίῃ μιν ἀπολέσας, πρὸς δ' ἔτι ἐόντα ἐν αἴνῃ μεγίστῃ τὸν Πρηξάσπεα ἐν Πέρσῃσι. τούτων δή μιν εἵνεκεν καλέσαντες φίλον προσεκτέωντο πίστι τε λαβόντες καὶ ὁρκίοισι, ἦ μὲν ἕξειν παρ' ἑωυτῷ μηδ' ἐξοίσειν μηδενὶ ἀνθρώπων τὴν ἀπὸ σφέων ἀπάτην ἐς Πέρσας 2γεγονυῖαν, ὑπισχνεύμενοι τὰ πάντα οἱ [μυρία] δώσειν. ὑποδεκομένου δὲ τοῦ Πρηξάσπεω ποιήσειν ταῦτα, ὡς ἀνέπεισάν μιν οἱ Μάγοι, δεύτερα προσέφερον, αὐτοὶ μὲν φάμενοι Πέρσας πάντας συγκαλέσειν ὑπὸ τὸ βασιλήιον τεῖχος, κεῖνον δ' ἐκέλευον ἀναβάντα ἐπὶ πύργον ἀγορεῦσαι ὡς ὑπὸ τοῦ Κύρου Σμέρδιος ἄρχονται καὶ ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου. ταῦτα δὲ οὕτω ἐνετέλλοντο ὡς πιστοτάτου δῆθεν ἐόντος αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι, καὶ πολλάκις ἀποδεξαμένου γνώμην ὡς περιείη ὁ Κύρου*

παρεόν 7, 29, 2. Nicht so die Attiker. — *δεικνύσθω* ihm möge von uns gezeigt werden dass etc. Glimpfliche Aufforderung ihn niederzustossen. (Va.)

C. 73. *κότε κάλλιον* wann rühmlicher als jetzt. — *παρέξει.* zu 1, 9, 2. — *ἢ* oder. (Lh.) — *μέν,* als ob folgen sollte: *προςήκει δὲ ἡμῖν ποιέειν τὰ Καμβύσης ἐπέσκηψε Πέρσῃσι.* (Lh.) — *ἐπέσκηψε, ἐπαράσατο* Hesych. wünschte an. vgl. 3, 65, 4. (Sch.) Ungew. so. — *ὦτα,* da ohrlos, auch ehrlos. — *οὐκ ἐνεδεκόμεθα* 3, 66, 2. — *τίθεμαι ψῆφον* stimme dafür dass wir. vgl. 3, 80, 4. 8, 123 — *πείθεσθαι.* Spr. 55, 3, 6. (12.) — *ἄλλοθι* für *ἄλλοσε.* (Sch.) Ungew. so. Di. 66, 3, 2. Eine andere La.: *συλλόγου ἀλλ' ἰόντας ἐπί.*

C. 74 § 1. *ἀνάρσια.* zu 3, 10. — *πρὸς δέ.* zu 1, 58. — *ἐόντα.* für *ὅτι ἦν,* dem caussalen Satze eine Participialconstruction angefügt, u. der Deutlichkeit wegen *Πρηξάσπεα* wiederholt. — *αἴνῃ* Ansehn, noch 8, 112, 1. 9, 16, 2. (Sch.) Sonst nicht üblich. — *λαβόντες* verpflichtend, *καταλαβόντες* 9, 106, 3. (We.) — *ἦ μέν.* Di. 69, 44, 1. — *τὰ πάντα.* zu 1, 214, 2.

§ 2. *ὑποδεκομένου.* zu 1, 24, 2. — *ἐκέλευον.* Concinn wäre *κελεύοντες.* zu 1, 19. — *πιστοτάτου* das höchste Vertrauen geniessend. — *δῆθεν.* zu 1, 59, 3.

Σμέρδις καὶ ἐξαρνησαμένου τὸν φόνον αὐτοῦ. φαμένου δὲ καὶ ταῦτα 75 ἑτοίμου εἶναι ποιέειν τοῦ Πρηξάσπεω συγκαλέσαντες Πέρσας οἱ Μάγοι ἀνεβίβασαν αὐτὸν ἐπὶ πύργον καὶ ἀγορεύειν ἐκέλευον. ὁ δέ, τῶν μὲν ἐκεῖνοι προσεδέοντο αὐτοῦ, τούτων μὲν ἑκὼν ἐπελήθετο, ἀρξάμενος δὲ ἀπ' Ἀχαιμένεος ἐγενεηλόγησε τὴν πατριὴν τὴν Κύρου, μετὰ δὲ ὡς ἐς τοῦτον κατέβη, τελευτῶν ἔλεγε ὅσα ἀγαθὰ Κῦρος Πέρσας πεποιήκοι, διεξελθὼν δὲ ταῦτα ἐξέφαινε τὴν ἀληθείην, φάμενος πρό- 2 τερον μὲν κρύπτειν (οὐ γάρ οἱ εἶναι ἀσφαλὲς λέγειν τὰ γενόμενα), ἐν δὲ τῷ παρεόντι ἀναγκαίην μιν καταλαμβάνειν φαίνειν· καὶ δὴ ἔλεγε τὸν μὲν Κύρου Σμέρδιν ὡς αὐτὸς ὑπὸ Καμβύσεω ἀναγκαζόμενος ἀποκτείνειε, τοὺς Μάγους δὲ βασιλεύειν. Πέρσῃσι δὲ πολλὰ ἐπαρησάμενος εἰ μὴ ἀνακτησαίατο ὀπίσω τὴν ἀρχὴν καὶ τοὺς Μάγους τισαίατο, ἀπῆκε ἑωυτὸν ἐπὶ κεφαλὴν φέρεσθαι ἀπὸ τοῦ πύργου κάτω. Πρηξάσπης μέν νυν, ἐὼν τὸν πάντα χρόνον ἀνὴρ δόκιμος, οὕτω ἐτελεύτησε.

Οἱ δὲ δὴ ἑπτὰ τῶν Περσέων ὡς ἐβουλεύσαντο αὐτίκα ἐπιχειρέειν 76 τοῖσι Μάγοισι καὶ μὴ ὑπερβάλλεσθαι, ἤισαν εὐξάμενοι τοῖσι θεοῖσι, τῶν περὶ Πρηξάσπεα πρηχθέντων εἰδότες οὐδέν. ἔν τε δὴ τῇ ὁδῷ μέσῃ στείχοντες ἐγίνοντο καὶ τὰ περὶ Πρηξάσπεα γεγονότα ἐπυνθάνοντο. ἐνθαῦτα ἐκστάντες τῆς ὁδοῦ ἐδίδοσαν αὖτις σφίσι λόγους, οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Ὀτάνην πάγχυ κελεύοντες ὑπερβάλλεσθαι μηδὲ οἰδεόντων τῶν πρηγμάτων ἐπιτίθεσθαι, οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν Δαρεῖον αὐτίκα τε ἰέναι καὶ τὰ δεδογμένα ποιέειν μηδ' ὑπερβάλλεσθαι. ὠθιζομένων δ' αὐτῶν ἐφάνη ἰρήκων ἑπτὰ ζεύγεα δύο αἰγυπιῶν ζεύγεα διώκοντα καὶ τίλλοντά τε καὶ ἀμύσσοντα. ἰδόντες δὲ ταῦτα οἱ ἑπτὰ τήν τε Δαρείου πάντες αἴνεον γνώμην καὶ ἔπειτα ἤισαν ἐπὶ τὰ βασιλήια τεθαρσηκότες τοῖσι ὄρνισι. ἐπιστᾶσι δὲ ἐπὶ τὰς πύλας ἐγίνετο οἷόν τι 77

C. 75 § 1. τῶν μέν für τῶν μέντοι Kr. τῶν μὲν δή Bekker. — ἐπελήθετο. verschwieg, wie 4, 43, 4. (Sch.) vgl. 3, 147. (Lh.) Ueber die Form gr. Spr. § 40 u. Di. 39 unter λανθάνω. — πατριήν. zu 2, 143, 1. — πεποιήκοι. zu 1, 44.

§ 2. καταλαμβάνειν. vgl. 2, 66, 1. — φαίνειν, τὴν ἀληθείην. (Lh.) — ὀπίσω schon in ἀνα- enthalten, pleonastische Verstärkung, wie 7, 225; nicht so bei Attikern, wohl aber πάλιν. — φέρεσθαι. Spr. 55, 3, 10. (20.)

C. 76. μέσῃ. zu Xen. An. 1, 2, 17. — στείχοντες. zu 1, 9, 2. — ἐγίνοντο καί sie kamen, befanden sich, als. gr. Spr. 69, 32, 6. — οἱ ἀμφὶ τόν die Anhänger des. Spr. 50, 4, 4. (5, 6.) Es mögen zwei von den übrigen fünfen auf des Otanes, drei auf des Dareios Seite gewesen sein. (Geel.) — μηδέ. zu 1, 45, 1. — οἰδεόντων indem sie gährten, verwirrt waren, wie tumere im Lateinischen. „Plat. Gorg. 518, e: οἰδεῖ καὶ ὕπουλός ἐστιν ἡ πόλις." (Pape.) — ὠθίζεσθαι sich streiten, wie ὠθισμὸς λόγων 9, 26, 1. (Sch.) vgl. 8, 78. (Lh.) Das Verbum findet sich erst wieder bei Spätern. — ζεῦγος Paar, wie 3, 130, 2. 7, 35. (Sch.) vgl. 3, 109, 1. (Lh.) Aehnlich bei Ar. ἐμβάδων ζεῦγος. (Pape.) — ἀμύσσοντες zerfleischend, ein poetisches Wort. — αἴνεον. zu 1, 98, 1.

Δαρείῳ ἡ γνώμη ἔφερε· καταιδεόμενοι γὰρ οἱ φύλακοι ἄνδρας τοὺς Περσέων πρώτους καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ὑποπτεύοντες ἐξ αὐτῶν ἔσεσθαι, παρίεσαν θείῃ πομπῇ χρεωμένους οὐδ' ἐπειρώτα οὐδείς. ἐπείτε δὲ καὶ παρῆλθον ἐς τὴν αὐλήν, ἐνέκυρσαν τοῖσι τὰς ἀγγελίας ἐσφέρουσι εὐνούχοισι, οἵ σφεας ἱστόρεον ὅ τι θέλοντες ἥκοιεν· καὶ ἅμα ἱστορέοντες τούτους τοῖσι πυλουροῖσι ἀπείλεον ὅτι σφέας παρῆκαν, ἴσχόν τε βουλομένους τοὺς ἑπτὰ ἐς τὸ πρόσω παριέναι. οἳ δὲ διακελευσάμενοι καὶ σπασάμενοι τὰ ἐγχειρίδια τούτους μὲν τοὺς ἴσχοντας αὐτοῦ ταύτῃ συγκεντέουσι, αὐτοὶ δὲ ἤισαν δρόμῳ ἐς τὸν ἀνδρεῶνα.

78 οἱ δὲ Μάγοι ἔτυχον ἀμφότεροι τηνικαῦτα ἐόντες τε ἔσω καὶ τὰ ἀπὸ Πρηξάσπεω γενόμενα ἐν βουλῇ ἔχοντες. ἐπεὶ ὦν εἶδον τοὺς εὐνούχους τεθορυβημένους τε καὶ βοῶντας, ἀνά τε ἔδραμον πάλιν ἀμφότεροι καὶ ὡς ἔμαθον τὸ ποιεύμενον, πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο. ὁ μὲν δὴ αὐτέων φθάνει τὰ τόξα κατελόμενος, ὁ δὲ πρὸς τὴν αἰχμὴν ἐτράπετο. ἐνθαῦτα δὲ συνέμισγον ἀλλήλοισι. τῷ μὲν δὴ τὰ τόξα ἀναλαβόντι αὐτέων, ἐόντων τε ἀγχοῦ τῶν πολεμίων καὶ προσκειμένων, ἦν χρηστὰ 2 οὐδέν· ὁ δ' ἕτερος τῇ αἰχμῇ ἠμύνετο καὶ τοῦτο μὲν Ἀσπαθίνην παίει ἐς τὸν μηρόν, τοῦτο δὲ Ἰνταφέρνεα ἐς τὸν ὀφθαλμόν· καὶ ἐστερήθη μὲν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐκ τοῦ τρώματος ὁ Ἰνταφέρνης, οὐ μέντοι ἀπέθανέ γε. τῶν μὲν δὴ Μάγων οὕτερος τρωματίζει τούτους· ὁ δὲ ἕτερος, ἐπείτε οἱ τὰ τόξα οὐδὲν χρηστὰ ἐγίνετο, ἦν γὰρ δὴ θάλαμος ἐσέχων ἐς τὸν ἀνδρεῶνα, ἐς τοῦτον καταφεύγει, θέλων αὐτοῦ προσθεῖναι τὰς θύρας· καί οἱ συνεσπίπτουσι τῶν ἑπτὰ δύο, Δαρεῖός τε καὶ Γωβρύης. 3 συμπλακέντος δὲ Γωβρύεω τῷ Μάγῳ ὁ Δαρεῖος ἐπεστεὼς ἠπόρει, οἷα ἐν σκότεϊ, προμηθεόμενος μὴ πλήξῃ τὸν Γωβρύην. ὁρέων δέ μιν ἀργὸν ἐπεστεῶτα ὁ Γωβρύης εἴρετο ὅ τι οὐ χρᾶται τῇ χειρί· ὁ δὲ εἶπε· "προμηθεόμενος σέο μὴ πλήξω." Γωβρύης δὲ ἀμείβετο· "ὤθει καὶ δι' ἀμφοτέρων τὸ ξίφος." Δαρεῖος δὲ πειθόμενος ὦσέ τε

79 τὸ ἐγχειρίδιον καὶ ἔτυχέ κως τοῦ Μάγου. ἀποκτείναντες δὲ τοὺς

C. 77. *ἐπιστᾶσι* erg. *αὐτοῖς*. — *Δαρείῳ*, wie *οἱ* 8, 100, 1; der Ge. 5, 118, 2. 6, 110. — *ἔφερε* besagte, bezeichnet hatte 3, 72, 2. „Aehnlich 5, 118, 2. 6, 110. 8, 100, 1." (Sch.) — *θείῃ πομπῇ*. zu 1, 62, 2. — *ἐνέκυρσαν*, dialektisch. zu 2, 82. — *σφεας*. Di. 46, 17, 2. vgl. 2, 19, 3. — *αὐτοῦ ταύτῃ*. zu 1, 189, 2.

C. 78 § 1. *ἀνά τε ἔδραμον*. zu 1, 66, 1. — *πάλιν*, wie unser wieder z. B. in wieder auslöschen. Vollständig: sie sprangen auf, so dass sie wieder standen. Aehnlich bieten Hsn. *αὖθις ἀφανιούντων* Xen. An. 3, 2, 11. — *ἀλκήν*. zu 2, 45, 1. — *τόξα* für *τόξον*, wie Homer, öfter auch Her. — *αἰχμήν*. zu 1, 8, 1. — *χρηστά*, *τὰ τόξα*. (Lh.) Gew. wäre (*οὐδὲν*) *χρήσιμα*. — *οὐδέν*, wie § 2. gr. Spr. 46, 4, 4.

§ 2. *οὕτερος*. zu 1, 34, 1. — *γάρ*. zu 1, 8, 1. — *ἐσέχων*. zu 2, 11, 1. — *προσθεῖναι*, *ἐπικλεῖσαι*, Ho. *ἐπιθεῖναι*, beides auch bei Attikern. (Bä.)

§ 3. *οἷα*. zu 3, 63, 2. — *προμηθεόμενος*. zu 2, 172, 2. — *ἀργόν* auch 5, 6. (Br.) *ἀεργός* war eben nur episch. — *ὅ τι* warum. — *καὶ ἀμφοτέρων*. zu 1, 52.

Μάγους καὶ ἀποταμόντες αὐτέων τὰς κεφαλὰς τοὺς μὲν τρωματίας ἑωυτῶν αὐτοῦ λείπουσι ἀδυνασίης εἵνεκεν καὶ φυλακῆς τῆς ἀκροπόλιος, οἱ δὲ πέντε αὐτέων ἔχοντες τῶν Μάγων τὰς κεφαλὰς ἔθεον ἔξω, βοῇ τε καὶ πατάγῳ χρεώμενοι, καὶ Πέρσας τοὺς ἄλλους ἐπεκαλέοντο, ἐξηγεόμενοί τε τὸ πρῆγμα καὶ δεικνύοντες τὰς κεφαλάς· καὶ ἅμα ἔκτεινον πάντα τινὰ τῶν Μάγων τὸν ἐν ποσὶ γινόμενον. οἱ δὲ Πέρσαι[2] μαθόντες τό τε γεγονὸς ἐκ τῶν ἑπτὰ καὶ τῶν Μάγων τὴν ἀπάτην ἐδικαίευν καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιέειν, σπασάμενοι δὲ τὰ ἐγχειρίδια ἔκτεινον ὅκου τινὰ Μάγον εὕρισκον· εἰ δὲ μὴ νὺξ ἐπελθοῦσα ἔσχε, ἔλιπον ἂν οὐδένα Μάγον. ταύτην τὴν ἡμέρην θεραπεύουσι Πέρσαι κοινῇ μάλιστα τῶν ἡμερέων καὶ ἐν αὐτῇ ὁρτὴν μεγάλην ἀνάγουσι, ἣ κέκληται ὑπὸ Περσέων μαγοφόνια, ἐν τῇ Μάγον οὐδένα ἔξεστι φανῆναι ἐς τὸ φῶς, ἀλλὰ κατ' οἴκους ἑωυτοὺς οἱ Μάγοι ἔχουσι τὴν ἡμέρην ταύτην.

80 Ἐπείτε δὲ κατέστη ὁ θόρυβος καὶ ἐντὸς πέντε ἡμερέων ἐγένετο, ἐβουλεύοντο οἱ ἐπαναστάντες τοῖσι Μάγοισι περὶ τῶν πρηγμάτων πάντων, καὶ ἐλέχθησαν λόγοι ἄπιστοι μὲν ἐνίοισι Ἑλλήνων, ἐλέχθησαν δ' ὦν. Ὀτάνης μὲν ἐκέλευε ἐς μέσον Πέρσῃσι καταθεῖναι τὰ πρήγματα, λέγων τάδε. "ἐμοὶ δοκέει ἕνα μὲν ἡμέων μούναρχον μηκέτι γενέσθαι· οὔτε γὰρ ἡδὺ οὔτε ἀγαθόν. εἴδετε μὲν γὰρ τὴν Καμβύσεω ὕβριν. κῶς δ' ἂν εἴη χρῆμα κατηρτισμένον μουναρχίη, τῇ ἔξεστι[2] ἀνευθύνῳ ποιέειν τὰ βούλεται; καὶ γὰρ ἂν τὸν ἄριστον ἀνδρῶν πάντων στάντα ἐς ταύτην τὴν ἀρχὴν ἐκτὸς τῶν ἐωθότων νοημάτων στήσειε. ἐγγίνεται μὲν γάρ οἱ ὕβρις ὑπὸ τῶν παρεόντων ἀγαθῶν, φθόνος δὲ ἀρχῆθεν ἐμφύεται ἀνθρώπῳ. δύο δ' ἔχων ταῦτα ἔχει πᾶσαν κακότητα· τὰ μὲν γὰρ ὕβρι κεκορημένος ἔρδει πολλὰ καὶ ἀτάσθαλα, τὰ δὲ φθόνῳ. καίτοι ἄνδρα γε τύραννον ἄφθονον ἔδει[3]

C. 79 § 1. *οἱ πέντε.* vgl. 3, 83, 1 u. 2. 86, 1 u. zu *τὰ ἕξ* 1, 18, 1. — *πάταγος* ist mehr poetisch, noch 7, 211, 2. 8, 37, 2, *ἀντιπαταγεῖν* bei Thuk. 3, 22, 1. — *δεικνύοντες. δεικνύντες?* Denn vom Particip scheint Her. sonst nur diese Formation zu haben. — *πάντα τινά.* zu 1, 50, 1.

§ 2. *ἕτερα τοιαῦτα.* zu 1, 120, 4. — *ἔσχε.* zu 1, 158. — *ἀνάγουσι.* zu 2, 40, 1. — *ἑωυτοὺς ἔχουσι.* zu 1, 82, 3.

C. 80 § 1. *κατέστη* sich gelegt hatte, selten ähnlich. vgl. Papes Lex. — *ἐντὸς π. ἡ.* fünf Tage waren verflossen, ungew. so; mehrere Hsn. *ἐκτός.* — *δ' ὦν,* wie 4, 5, 1. 187, 2. (Va.) zu 2, 50, 1. — *μέν* ohne *γάρ.* zu 1, 185, 1. 209, 2 etc. — *ἕνα μέν.* Dem entspricht *πλῆθος δέ* § 4. (Lh.) — *γενέσθαι.* zu *προελθεῖν* 1, 207, 4. — *μετεσχήκατε,* nämlich leidend.

§ 2. *κατηρτισμένον* für *κατηρτημένον* Steph. Denn wohl einrichten kann *καταρτᾶν* nicht heissen. — *ἀνεύθυνον* für *ἀνυπεύθυνον.* zu Thuk. 3, 43, 3. — *στάντα ἐς.* zu 3, 62, 1. — *στήσειε, μουναρχίη.* (Lh.) — *ὕβρις.* Soph. OT. 873: *ὕβρις φυτεύει τύραννον.* Eu. Hik. 429: *οὐδὲν τυράννου δυσμενέστερον πόλει.* (We.) — *ἀρχῆθεν.* zu 1, 131. — *κεκορημένος.* Di. 39 u. *κορέννυμι.*

§ 3. *ἄφθονον* neidlos. Plat. Rep. 500, a: *οἴει τινὰ φθονεῖν τῷ μὴ*

εἶναι, ἔχοντά γε πάντα τὰ ἀγαθά. τὸ δ' ὑπεναντίον τούτου ἐς τοὺς πολιήτας πέφυκε· φθονέει γὰρ τοῖσι ἀρίστοισι περιεοῦσί τε καὶ ζώουσι, χαίρει δὲ τοῖσι κακίστοισι τῶν ἀστῶν, διαβολὰς δὲ ἄριστος ἐνδέκεσθαι. ἀναρμοστότατον δὲ πάντων· ἤν τε γὰρ αὐτὸν μετρίως θωυμάζῃς, ἄχθεται ὅτι οὐ κάρτα θεραπεύεται, ἤν τε θεραπεύῃ τις κάρτα, ἄχθεται ἅτε θωπί. τὰ δὲ δὴ μέγιστα ἔρχομαι ἐρέων· νόμαιά τε κινεῖ πάτρια καὶ βιᾶται γυναῖκας κτείνει τε ἀκρίτους. πλῆθος δὲ ἄρχον πρῶτα μὲν οὔνομα πάντων κάλλιστον ἔχει, ἰσονομίην, δεύτερα δὲ τούτων τῶν ὁ μούναρχος, ποιέει οὐδέν· πάλῳ μὲν ἀρχὰς ἄρχει, ὑπεύθυνον δὲ ἀρχὴν ἔχει, βουλεύματα δὲ πάντα ἐς τὸ κοινὸν ἀναφέρει. τίθεμαι ὦν γνώμην μετέντας ἡμέας μουναρχίην τὸ πλῆθος ἀέξειν· ἐν γὰρ τῷ πολλῷ ἔνι τὰ πάντα." Ὀτάνης μὲν δὴ ταύτην 81 γνώμην ἐσέφερε, Μεγάβυζος δὲ ὀλιγαρχίῃ ἐκέλευε ἐπιτράπειν, λέγων τάδε.

"Τὰ μὲν Ὀτάνης εἶπε τυραννίδα παύων, λελέχθω κἀμοὶ ταῦτα, τὰ δ' ἐς τὸ πλῆθος ἄνωγε φέρειν τὸ κράτος, γνώμης τῆς ἀρίστης ἡμάρτηκε· ὁμίλου γὰρ ἀχρηίου οὐδέν ἐστι ἀξυνετώτερον οὐδὲ ὑβριστότερον. καίτοι τυράννου ὕβριν φεύγοντας ἄνδρας ἐς δήμου ἀκολάστου ὕβριν πεσέειν ἐστὶ οὐδαμῶς ἀνασχετόν. ὁ μὲν γὰρ εἴ τι ποιέει, γινώσκων ποιέει, τῷ δὲ οὐδὲ γινώσκειν ἔνι· κῶς γὰρ ἂν γινώσκοι ὃς οὔτ' ἐδιδάχθη οὔτε οἶδε καλὸν οὐδὲν οὐδ' οἰκήϊον, ὠθέει τε ἐμπεσὼν τὰ πρήγματα ἄνευ νόου, χειμάρρῳ ποταμῷ ἴκελος; δήμῳ μέν νυν, οἳ Πέρσῃσι κακὸν νοέουσι, οὗτοι χράσθων, ἡμεῖς δὲ ἀνδρῶν τῶν ἀρίστων ἐπιλέξαντες ὁμιλίην τούτοισι περιθέωμεν τὸ κράτος· ἐν γὰρ δὴ τούτοισι καὶ αὐτοὶ ἐνεσόμεθα· ἀρίστων τε ἀνδρῶν οἰκὸς ἄριστα βουλεύματα γίνεσθαι."

φθονερῷ ἄφθονόν τε καὶ πρᾷον ὄντα; — πολιήτας. Di. 2, 7, 6. — ἄριστος ἐνδέκεσθαι. zu 1, 136. — πέφυκε. Subject ist wohl ὁ μούναρχος, τὸ ὑπεναντίον Prädicat. (Lh.) — ἀναρμοστότατον δέ. gr. Spr. 57, 10, 1[?]. — ἅτε. zu 2, 69. — θωπί, ein poetisches W., auch bei Her. nur hier. — ἔρχομαι ἐρέων. zu 1, 5, 2. — νόμαια. zu 1, 135. — κινεῖ tastet an, verletzt, ändert wohl auch. — βιᾶται. zu 1, 19. — ἀκρίτους, τοὺς ἀνθρώπους.

§ 4. τῶν, ἃ ποιέει. — πάλῳ durch das Loos vertheilt. — ἄρχει verwaltet sie, d. h. es werden in ihr verwaltet. — κοινόν gemeinsame, öffentliche Berathung. — ἀναφέρει. zu 1, 157. — ἀέξειν. αὔξειν? Di. 39 u. ἀέξω. — τῷ πολλῷ für τῷ πλήθει des pikanten Ggs. halber gewählt.

C. 81 § 1. ταύτην γνώμην. zu 1, 120, 1. — ἐπιτράπειν, τὰ πρήγματα. vgl. 6, 26. (Sch.) — λελέχθω d. h. wird von mir anerkannt. — ταῦτα. gr. Spr. 51, 5, 1. — τὰ δέ was aber das anbetrifft dass er. (Matthiä.) gr. Spr. 51, 13, 13. — ἄνωγε. Di. 39 u. dem W. Mit dem Ac. auch 7, 104, 3: ἀνώγει τὠυτὸ αἰεί. — ἀξυνετώτερον wag' ich nicht zu ändern, obgleich Her. sonst σύν, συνετός etc. sagt.

§ 2. οἰκήιον, πρέπον, καθῆκον. (Koraes.) ὀνήιον will Eldik. — ἴκελος, ἐοικώς poetisch. zu 2, 12, 2. — ἐπιλέγειν auswählen, noch so bei Spätern, sonst ἐπιλέγεσθαι. (Pape.) zu Arr. An. 5, 2, 3.

Μεγάβυζος μὲν δὴ ταύτην γνώμην ἐσέφερε, τρίτος δὲ Δαρεῖος 82 ἀπεδείκνυτο γνώμην, λέγων· "ἐμοὶ δὲ τὰ μὲν εἶπε Μεγάβυζος ἐς τὸ πλῆθος ἔχοντα δοκέει ὀρθῶς λέξαι, τὰ δ' ἐς ὀλιγαρχίην, οὐκ ὀρθῶς. τριῶν γὰρ προκειμένων καὶ πάντων τῶν λέγω ἀρίστων ἐόντων, δήμου τε ἀρίστου καὶ ὀλιγαρχίης καὶ μουνάρχου, πολλῷ τοῦτο προέχειν λέγω. ἀνδρὸς γὰρ ἑνὸς τοῦ ἀρίστου οὐδὲν ἄμεινον ἂν φανείη· γνώμῃ γὰρ τοιαύτῃ χρεώμενος ἐπιτροπεύοι ἂν ἀμωμήτως τοῦ πλήθεος, σιγῷτό τε ἂν βουλεύματα ἐπὶ δυσμενέας ἄνδρας οὕτω μάλιστα. ἐν δὲ ὀλιγαρχίῃ πολλοῖσι ἀρετὴν ἐπασκέουσι ἐς τὸ κοινὸν ἔχθεα ἴδια 2 ἰσχυρὰ φιλέει ἐγγίνεσθαι· αὐτὸς γὰρ ἕκαστος βουλόμενος κορυφαῖος εἶναι γνώμῃσί τε νικᾶν ἐς ἔχθεα μεγάλα ἀλλήλοισι ἀπικνέονται, ἐξ ὧν στάσιες ἐγγίνονται, ἐκ δὲ τῶν στασίων φόνος· ἐκ δὲ τοῦ φόνου ἀπέβη ἐς μουναρχίην καὶ ἐν τούτῳ διέδεξε ὅσῳ ἐστὶ τοῦτο ἄριστον. δήμου τε αὖ ἄρχοντος ἀδύνατα μὴ οὐ κακότητα ἐγγίνεσθαι· κακότητος τοίνυν ἐγγινομένης ἐς τὰ κοινά, ἔχθεα μὲν οὐκ ἐγγίνεται τοῖσι κακοῖσι, φιλίαι δὲ ἰσχυραί· οἱ γὰρ κακοῦντες τὰ κοινὰ συγκύψαντες ποιεῦσι. τοῦτο δὲ τοιοῦτο γίνεται ἐς ὃ ἂν προστάς τις τοῦ δήμου 3 τοὺς τοιούτους παύσῃ. ἐκ δὲ αὐτῶν θωυμάζεται οὗτος δὴ ὑπὸ τοῦ δήμου, θωυμαζόμενος δὲ ἀν' ὧν ἐφάνη μούναρχος ἐών· καὶ ἐν τούτῳ δηλοῖ καὶ οὗτος ὡς ἡ μουναρχίη κράτιστον. ἑνὶ δὲ ἔπεϊ πάντα συλλαβόντα εἰπεῖν, κόθεν ἡμῖν ἡ ἐλευθερίη ἐγένετο καὶ τεῦ δόντος; κότερα παρὰ δήμου ἢ ὀλιγαρχίης ἢ μουνάρχου; ἔχω τοίνυν γνώμην ἡμέας ἐλευθερωθέντας δι' ἕνα ἄνδρα τὸ τοιοῦτο περιστέλλειν, χωρίς τε τούτου πατρίους νόμους μὴ λύειν ἔχοντας εὖ· οὐ γὰρ ἄμεινον."

Γνῶμαι μὲν δὴ τρεῖς αὗται προεκέατο, οἱ δὲ τέσσερες τῶν ἑπτὰ 83

C. 82 § 1. *ἔχοντα.* zu 2, 53. — *τὰ δ' ἐς ὀλ.* erg. *εἶπε.* — *καὶ πάντων ἀρίστων ἐόντων* wenn auch jede Verfassung in ihrer Art vollkommen gut ist. — *τοῦτο, τὸ μούναρχον εἶναι.* vgl. § 2. (St.) Eben so *τοιοῦτο* § 4. — *τοιαύτῃ, τῇ ἀρίστῃ.* — *ἐπί.* Es müsste *τὰ ἐπί* heissen, wenn es zu *βουλεύματα* gehörte. (Matthiä.) Nicht nothwendig. gr. Spr. 50, 8, 19.

§ 2. *πολλοῖσι* hängt von *ἐγγίνεσθαι* ab. — *ἀρετήν* Verdienste. Kr. zu Xen. An. 1, 4, 8. — *ἐπασκέουσι* geltend machen. (Lh.) — *βουλόμενος ἀπικνέονται.* Di. 57, 9, 2. — *ἀπέβη* pflegt es zu kommen. Spr. 53, 9 (10), 2. - *διέδεξε.* zu 2, 134, 2. — *ἀδύνατα.* zu 1, 91, 1. — *μὴ οὐ.* zu 1, 209, 3. — *συγκύπτειν* zusammen stecken, halten, wie 7, 145, 2. Ar. Ritter 854: *τοῦτο δ' εἰς ἓν ἐστι συγκεκυφός.* (Va.) — *ποιεῦσι τὰ ποιεῦσι* Bekker.

§ 3. *παύσῃ, τοιαῦτα ποιεῦντας.* zu *τούς* Thuk. 4, 87, 3. — *αὐτῶν. αὖ τῶνδε? ἐκ τῶνδε* darauf. (Va.) *ἐξ αὐτῶν* heisst wohl: aus der Zahl derselben. — *ἀν' ὧν ἐφάνη.* Di. 68, 47, 2. — *συλλαβόντα,* gew. (*ὡς*) *συντεμόντι εἰπεῖν.* gr. Spr. 48, 5, 2 u. 55, 1, 2. *συλλαβεῖν* ähnlich 7, 16, 3 u. Eur. Erechth. 20, 5: *πολλὰ συλλαβὼν ἐρῶ.* — *τεῦ δόντος* von wem gegeben. gr. Spr. 51, 17, 5. Gemeint ist Kyros. — *τὸ τοιοῦτο, τὴν ἐλευθερίην.* — *δι'* für *διά* Bekker, da Her. auch *διά* consequent elidirt. — *περιστέλλειν.* zu 2, 147, 2. — *χωρίς τε τούτου, γνώμην ἔχω.* — *ἄμεινον.* zu 1, 187, 1.

ἀνδρῶν προσέθεντο ταύτῃ. ὡς δὲ ἑσσώθη τῇ γνώμῃ ὁ Ὀτάνης Πέρσῃσι ἰσονομίην σπεύδων ποιῆσαι, ἔλεξε ἐς μέσον αὐτοῖσι τάδε. "ἄνδρες στασιῶται, δῆλα γὰρ δὴ ὅτι δεῖ ἕνα γέ τινα ἡμέων βασιλέα γενέσθαι, ἤτοι κλήρῳ γε λαχόντα ἢ ἐπιτρεψάντων τῷ Περσέων πλή-2θεϊ τὸν ἂν ἐκεῖνο ἕληται, ἢ ἄλλῃ τινὶ μηχανῇ· ἐγὼ μέν νυν ὑμῖν οὐκ ἐναγωνιεῦμαι· οὔτε γὰρ ἄρχειν οὔτε ἄρχεσθαι ἐθέλω· ἐπὶ τούτῳ δὲ ὑπεξίσταμαι τῆς ἀρχῆς ἐπ' ᾧ τε ὑπ' οὐδενὸς ὑμέων ἄρξομαι, οὔτε αὐτὸς ἐγὼ οὔτε οἱ ἀπ' ἐμεῦ αἰεὶ γινόμενοι." τούτου εἴπαντος ταῦτα ὡς συνεχώρεον οἱ ἓξ ἐπὶ τούτοισι, οὗτος μὲν δή σφι οὐκ ἐνηγωνίζετο ἀλλ' ἐκ τοῦ μέσου κατῆστο, καὶ νῦν αὕτη ἡ οἰκίη διατελέει μούνη ἐλευθέρη ἐοῦσα Περσέων καὶ ἄρχεται τοσαῦτα ὅσα αὐτὴ θέλει, νόμους
84 οὐκ ὑπερβαίνουσα τοὺς Περσέων. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἑπτὰ ἐβουλεύοντο ὡς βασιλέα δικαιότατα στήσονται· καί σφι ἔδοξε Ὀτάνῃ μὲν καὶ τοῖσι ἀπ' Ὀτάνεω αἰεὶ γινομένοισι, ἢν ἐς ἄλλον τινὰ τῶν ἑπτὰ ἔλθῃ ἡ βασιληΐη, ἐξαίρετα δίδοσθαι ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ἔτεος ἑκάστου καὶ τὴν πᾶσαν δωρεὴν ἣ γίνεται ἐν Πέρσῃσι τιμιωτάτη. τοῦδε δὲ εἵνεκεν ἐβουλεύσαντό οἱ δίδοσθαι ταῦτα, ὅτι ἐβούλευσέ τε πρῶτος 2τὸ πρῆγμα καὶ συνέστησε αὐτούς. ταῦτα μὲν δὴ Ὀτάνῃ ἐξαίρετα, τάδε δὲ ἐς τὸ κοινὸν ἐβούλευσαν, παριέναι ἐς τὰ βασιλήια πάντα τὸν βουλόμενον τῶν ἑπτὰ ἄνευ ἐσαγγελέος, ἢν μὴ τυγχάνῃ εὕδων μετὰ γυναικὸς βασιλεύς, γαμέειν δὲ μὴ ἐξεῖναι ἄλλοθεν τῷ βασιλέϊ ἢ ἐκ τῶν συνεπαναστάντων. περὶ δὲ τῆς βασιληΐης ἐβουλεύσαντο τοιόνδε· ὅτευ ἂν ὁ ἵππος ἡλίου ἐπανατέλλοντος πρῶτος φθέγξηται ἐν τῷ προαστείῳ αὐτῶν ἐπιβεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιληίην.

85 Δαρείῳ δὲ ἦν ἱπποκόμος ἀνὴρ σοφός, τῷ οὔνομα ἦν Οἰβάρης. πρὸς τοῦτον τὸν ἄνδρα, ἐπείτε διελύθησαν, ἔλεξε Δαρεῖος τάδε.

C. 83 § 1. *οἱ τέσσερες.* zu 3, 79, 1. — *δῆλα.* zu 1, 4, 1. — *γάρ* bezieht sich auf das folgende *νυν*, wie sonst auf *ὦν*. zu 1, 30, 2. — *ἕνα τινά.* gr. Spr. 51, 16, 11. — *ἤτοι — γε.* zu 1, 11, 2. — *λαχόντα ἢ ἐπιτρεψάντων.* Di. 56, 14, 3. Als Subject zu *ἐπιτρεψάντων* ist *ἡμέων* zu denken. gr. Spr. 47, 4, 3.

§ 2. *ἐπ' ᾧ ἄρξομαι.* Di. 65, 2, 2. Ueber die Form Spr. 40 u. *ἄρχω.* — *ἐκ τοῦ μέσου κατῆστο* setzte sich aus der Mitte fort, entfernte sich von ihren Berathungen als nicht Theil nehmend. vgl. 4, 118, 1. 8, 22, 1. 73, 2. (We. u. Sch.) — *κατῆστο* für *καθῆστο* Reiz. — *τοσαῦτα.* gr. Spr. 52, 4, 8. — *ὅσα* erg. *ἄρχεσθαι.* Spr. 55, 4, 4. (11.) — *ὑπερβαίνουσα.* gew. *παραβαίνειν νόμους.*

C. 84 § 1. *ὡς*, gew. so *ὅπως.* — *ἀπ'* für *ἀπό* Bekker, da Her. *ἀπό* regelmässig elidirt. — *ἐξαίρετα.* Spr. 58, 3, 3. (4.) — *Μηδικήν*, ein weites und langes Gewand, ausgezeichnet durch Feinheit des Stoffes und Schönheit der Farben, die eig. Hofkleidung, ein Ehrengeschenk des Königs. (Heeren.) — — *τιμιωτάτη.* vgl. 3, 160. 7, 116. (Va.)

§ 2. *ἐς τὸ κοινόν* d. h. für alle sieben (sechs). — *ἐβούλευσαν. ἐβουλεύσαντο?* Jenes ist wohl aus *ἐβούλευσε* entstanden. zu 1, 73, 3.

C. 85 § 1. *αὐτῶν, αὐτῶν ἡμῶν.* — *ἐν τούτῳ ἐστί* darauf ankommt,

"Οἴβαρες, ἡμῖν δέδοκται περὶ τῆς βασιληίης ποιέειν κατὰ τάδε· ὅτευ ἂν ὁ ἵππος πρῶτος φθέγξηται ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι αὐτῶν ἐπαναβεβηκότων, τοῦτον ἔχειν τὴν βασιληίην. νῦν ὦν εἴ τινα ἔχεις σοφίην, μηχανῶ ὡς ἂν ἡμεῖς σχῶμεν τοῦτο τὸ γέρας καὶ μὴ ἄλλος τις." ἀμείβεται Οἰβάρης τοισίδε. "εἰ μὲν δή, ὦ δέσποτα, ἐν τούτῳ τοί ἐστι ἢ βασιλέα εἶναι ἢ μή, θάρσεε τούτου εἵνεκεν καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν, ὡς βασιλεὺς οὐδεὶς ἄλλος πρὸ σεῦ ἔσται· τοιαῦτα ἔχω φάρμακα." λέγει Δαρεῖος· "εἰ τοίνυν τι τοιοῦτον ἔχεις σόφισμα, ὥρη μηχανᾶσθαι καὶ μὴ ἀναβάλλεσθαι, ὡς τῆς ἐπιούσης ἡμέρης ὁ ἀγὼν ἡμῖν ἐστί." ἀκούσας ταῦτα ὁ Οἰβάρης ποιέει τοιόνδε. ὡς ἐγίνετο ἡ νύξ, τῶν θηλέων ἵππων μίαν, τὴν ὁ Δαρείου ἵππος ἔστεργε μάλιστα, ταύτην ἀγαγὼν ἐς τὸ προάστειον κατέδησε καὶ ἐπήγαγε τὸν Δαρείου ἵππον, καὶ τὰ μὲν πολλὰ περιῆγε ἀγχοῦ τῇ ἵππῳ, ἐγχρίμπτων τῇ θηλέῃ, τέλος δὲ ἐπῆκε ὀχεῦσαι τὴν ἵππον. ἅμ' ἡμέρῃ δὲ διαφωσκούσῃ 86 οἱ ἕξ, κατὰ συνεθήκαντο, παρῆσαν ἐπὶ τῶν ἵππων· διεξελαυνόντων δὲ κατὰ τὸ προάστειον, ὡς κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἐγίνοντο ἵνα τῆς παροιχομένης νυκτὸς κατεδέδετο ἡ θήλεα ἵππος, ἐνθαῦτα ὁ Δαρείου ἵππος προσδραμὼν ἐχρεμέτισε· ἅμα δὲ τῷ ἵππῳ τοῦτο ποιήσαντι ἀστραπὴ ἐξ αἰθρίης καὶ βροντὴ ἐγένετο. ἐπιγενόμενα δὲ ταῦτα τῷ Δαρείῳ ἐτελέωσέ μιν ὥσπερ ἐκ συνθέτου τευ γενόμενα· οἱ δὲ καταθορόντες ἀπὸ τῶν ἵππων προσεκύνεον τὸν Δαρεῖον.

Οἱ μὲν δή φασι τὸν Οἰβάρεα ταῦτα μηχανήσασθαι, οἱ δὲ τοιάδε 87 (καὶ γὰρ ἐπ' ἀμφότερα λέγεται ὑπὸ Περσέων), ὡς τῆς ἵππου ταύτης τῶν ἄρθρων ἐπιψαύσας τῇ χειρὶ ἔχοι αὐτὴν κρύψας ἐν τῇσι ἀναξυρίσι· ὡς δὲ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι ἀπίεσθαι μέλλειν τοὺς ἵππους, τὸν Οἰβάρεα τοῦτον ἐξείραντα τὴν χεῖρα πρὸς τοῦ Δαρείου ἵππου τοὺς μυκτῆρας προσενεῖκαι, τὸν δὲ αἰσθόμενον φριμάξασθαί τε καὶ χρεμετίσαι.

Δαρεῖός τε δὴ ὁ Ὑστάσπεος βασιλεὺς ἀπεδέδεκτο, καί οἱ ἦσαν 88 ἐν τῇ Ἀσίῃ πάντες κατήκοοι πλὴν Ἀραβίων, Κύρου τε καταστρεψα-

---

davon abhängt. Kr. zu Xen. An. 6, 2, 22. — τούτου εἵνεκεν erneuert den Gedanken des hypothetischen Satzes. gr. Spr. 65, 9, 2.

§ 2. ἡ die nächste. — τὰ μὲν πολλά zuerst oft; τά ist nicht mit πολλά zu verbinden. (Schäfer zum Dion. p. 208.) Warum nicht: die meiste Zeit (die er darauf verwendete). — τῇ ἵππῳ hängt von περιῆγε ab, denn ἀγχοῦ verbindet Her. mit dem Ge. (Sch.) Di. 47, 29, 1. — ἐγχρίμπτων. zu 2, 60, 1.

C. 86. διαφωσκούσῃ. Di. 40 u. φαύσκω. — μιν, ὡς βασιλῆα, eine Erklärung die einige Hsn. zufügen. — ἐκ συνθέτου τευ aus einer Art von Uebereinkommen. Sonst so nicht üblich.

C. 87. ἐπ' ἀμφότερα. zu 2, 125, 2. — ἄρθρων genitalium, wie 4, 2. (Sch.) — ἔχοι κρύψας. Eur. Hek. 1013: πέπλων ἐντὸς ἢ κρύψασ' ἔχεις; vgl. Danae 40. (Va.) gr. Spr. 56, 3, 6. — τοὺς ἵππους die Hengste der sechs Perser. — φριμάξασθαι eig. von Böcken, von Pferden φρυάξασθαι. (Va.)

μένου καὶ ὕστερον αὖτις Καμβύσεω. Ἀράβιοι δὲ οὐδαμὰ κατήκουσαν ἐπὶ δουλοσύνῃ Πέρσῃσι, ἀλλὰ ξεῖνοι ἐγένοντο παρέντες Καμβύσεα ἐπ' Αἴγυπτον· ἀεκόντων γὰρ Ἀραβίων οὐκ ἂν ἐσβάλοιεν Πέρσαι ἐς Αἴγυπτον. γάμους τε τοὺς πρώτους ἐγάμεε Πέρσῃσι ὁ Δαρεῖος, Κύρου μὲν δύο θυγατέρας Ἄτοσσάν τε καὶ Ἀρτυστώνην, τὴν μὲν Ἄτοσσαν προσυνοικήσασαν Καμβύσῃ τε τῷ ἀδελφεῷ καὶ αὖτις τῷ Μάγῳ, τὴν δὲ Ἀρτυστώνην παρθένον. ἑτέρην δὲ Σμέρδιος τοῦ Κύρου θυγατέρα ἔγημε, τῇ οὔνομα ἦν Πάρμυς· ἔσχε δὲ καὶ τὴν τοῦ Ὀτάνεω θυγατέρα, ἣ τὸν Μάγον κατάδηλον ἐποίησε. δυνάμιός τε πάντα οἱ ἐπιπλέατο. πρῶτον μέν νυν τύπον ποιησάμενος λίθινον ἔστησε· ζῷον δέ οἱ ἐνῆν ἀνὴρ ἱππεύς, ἐπέγραψε δὲ γράμματα λέγοντα τάδε· "Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεος σύν τε τοῦ ἵππου τῇ ἀρετῇ," τὸ οὔνομα λέγων, "καὶ Οἰβάρεος τοῦ ἱπποκόμου ἐκτήσατο τὴν Περσέων βασιληίην."

89 *ποιήσας δὲ ταῦτα ἐν Πέρσῃσι ἀρχὰς κατεστήσατο εἴκοσι, τὰς αὐτοὶ καλέουσι σατραπηίας· καταστήσας δὲ τὰς ἀρχὰς καὶ ἄρχοντας ἐπιστήσας ἐτάξατο φόρους οἱ προσιέναι κατ' ἔθνεά τε καὶ πρὸς τοῖσι ἔθνεσι τοὺς πλησιοχώρους προστάσσων, καὶ ὑπερβαίνων τοὺς προσεχέας τὰ ἑκαστέρω ἄλλοισι ἄλλα ἔθνεα νέμων. ἀρχὰς δὲ καὶ φόρων* 2 *πρόσοδον τὴν ἐπέτεον κατὰ τάδε διεῖλε. τοῖσι μὲν αὐτέων ἀργύριον ἀπαγινέουσι εἴρητο Βαβυλώνιον σταθμὸν τάλαντον ἀπαγινέειν, τοῖσι δὲ χρυσίον ἀπαγινέουσι Εὐβοϊκόν· τὸ δὲ Βαβυλώνιον τάλαντον δύναται Εὐβοΐδας ἑβδομήκοντα μνέας. ἐπὶ γὰρ Κύρου ἄρχοντος καὶ αὖτις Καμβύσεω ἦν κατεστηκὸς οὐδὲν φόρου πέρι, ἀλλὰ δῶρα ἀγίνεον· διὰ δὲ ταύτην τὴν ἐπίταξιν τοῦ φόρου καὶ παραπλήσια ταύτῃ ἄλλα λέγουσι Πέρσαι ὡς Δαρεῖος μὲν ἦν κάπηλος, Καμβύσης δὲ δεσπότης, Κῦρος δὲ πατήρ, ὁ μὲν ὅτι ἐκαπήλευε πάντα τὰ πρήγματα,*

C. 88 § 1. *κατακούειν* scheint bei den Attikern nicht, wie *ὑπακούειν*, mit dem Da. vorzukommen. — *παρέντες* 3, 7 f. — *γάμους τοὺς πρώτους* die Töchter der Vornehmsten. — *Πέρσῃσι* (bei) den P., mit *πρώτους* verbunden. (Sch.)

§ 2. *ἑτέρην* überdies. vgl. gr. Spr. 50, 4, 11. — *ἔσχε.* zu 1, 7, 2. — *τὴν τοῦ Ὀτάνεω*, die Phädyme 3, 68, 2. — *ἐπιπλέατο. ἐπίμπλατο* Br. Di. 30, 4, 8. Ueber den Plural Di. 63, 2, 2. — *ζῷον.* zu 1, 70, 1. — *τὸ οὔνομα λέγων*, Einschaltung des Schriftstellers, der den Namen des Pferdes nicht angeben konnte oder wollte.

C. 89 § 1. *ἐτάξατο* er legte für sich auf. — *κατὰ ἔθνεά τε καὶ προστάσσων.* gr. Spr. 59, 2, 3. — *προστάσσων* zufügend, wie unten *νέμων.* (Sch.) — *καὶ ὑπερβαίνων νέμων* und indem er überspringend (nicht hinzufügend) hinzufügte. Das *καί* verbindet also *προστάσσων* und *νέμων: προσέτασσε καὶ ὑπερβαίνων ἔνεμε.* gr. Spr. 56, 15, 2. — *ἑκαστέρω.* zu 2, 169, 3. — *ἄλλα ἔθνεα*, Apposition zu *τὰ ἑκαστέρω.* — *ἐπέτεον.* zu 2, 25, 2.

§ 2. *τὸ Βαβυλώνιον τάλαντον* betrug nach Böckh etwa 10,000 attische Drachmen, die Drachme zu $7\frac{1}{2}$ Sgr. gerechnet. (Lh.) — *ἑβδομήκοντα.* Nach Böckh zweiundsiebenzig. Unter dem euböischen Talent versteht er das vorsolonische von $8333\frac{1}{3}$ Drachmen. Doch stimmt die Berechnung durch-

ὁ δὲ ὅτι χαλεπός τε ἦν καὶ ὀλίγωρος, ὁ δὲ ὅτι ἤπιός τε καὶ ἀγαθά σφι πάντα ἐμηχανήσατο. ἀπὸ μὲν δὴ Ἰώνων καὶ Μαγνήτων τῶν ἐν 90 τῇ Ἀσίῃ καὶ Αἰολέων καὶ Καρῶν καὶ Λυκίων καὶ Μιλυέων καὶ Παμφύλων (εἷς γὰρ ἦν οἱ τεταγμένος φόρος οὗτος) προσήιε τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου. ὁ μὲν δὴ πρῶτός οὗτός οἱ νομὸς κατεστήκεε, ἀπὸ δὲ Μυσῶν καὶ Λυδῶν καὶ Λασονίων καὶ Καβαλίων καὶ Ὑγεννέων πεντακόσια τάλαντα· νομὸς δεύτερος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ἑλλησπον- 2 τίων τῶν ἐπὶ δεξιὰ ἐσπλέοντι καὶ Φρυγῶν καὶ Θρηίκων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ καὶ Παφλαγόνων καὶ Μαριανδυνῶν καὶ Συρίων ἑξήκοντα καὶ τριηκόσια ἦν τάλαντα φόρος· νομὸς τρίτος οὗτος. ἀπὸ δὲ Κιλίκων ἵπποι τε λευκοὶ ἑξήκοντα καὶ τριηκόσιοι, ἑκάστης ἡμέρης εἷς γινόμενος, καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια· τούτων δὲ τεσσεράκοντα μὲν καὶ ἑκατὸν ἐς τὴν φρουρέουσαν ἵππον τὴν Κιλικίην χώρην ἀναισιμοῦτο, τὰ δὲ τριηκόσια καὶ ἑξήκοντα Δαρείῳ ἐφοίτα· νομὸς τέταρτος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ποσειδηίου πόλιος, τὴν Ἀμφίλοχος ὁ Ἀμφιάρεω οἴκισε 91 ἐπ' οὔροισι τοῖσι Κιλίκων τε καὶ Σύρων, ἀρξάμενον ἀπὸ ταύτης μέχρι Αἰγύπτου, πλὴν μοίρης τῆς Ἀραβίων (ταῦτα γὰρ ἦν ἀτελέα), πεντήκοντα καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν· ἔστι δὲ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ Φοινίκη τε πᾶσα καὶ Συρίη ἡ Παλαιστίνη καλεομένη καὶ Κύπρος· νομὸς πέμπτος οὗτος. ἀπ' Αἰγύπτου δὲ καὶ Λιβύων τῶν προσεχέων Αἰγύπτῳ καὶ Κυρήνης τε καὶ Βάρκης (ἐς γὰρ τὸν Αἰγύπτιον νομὸν αὗται ἐκεκοσμέατο) ἑπτακόσια προσήιε τάλαντα, πάρεξ τοῦ ἐκ τῆς Μοίριος λίμνης γινομένου ἀργυρίου, τὸ ἐγίνετο ἐκ τῶν ἰχθύων· τούτου τε δὴ χωρὶς τοῦ ἀργυρίου καὶ τοῦ ἐπιμετρουμένου σίτου προσήιε 2 ἑπτακόσια τάλαντα· σίτου γὰρ δυοκαίδεκα μυριάδας Περσέων τε τοῖσι ἐν τῷ Λευκῷ τείχεϊ τῷ ἐν Μέμφι κατοικημένοισι καταμετρέουσι καὶ τοῖσι τούτων ἐπικούροισι· νομὸς ἕκτος οὗτος. Σατταγύδαι δὲ καὶ Γανδάριοι καὶ Δαδίκαι τε καὶ Ἀπαρύται, ἐς τὠυτὸ τεταγμένοι, ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν τάλαντα προσέφερον· νομὸς οὗτος ἕβδομος.

---

aus nicht mit dem Ansatze 3, 95. (Lh.) — *ὀλίγωρος* rücksichtslos. So *ὕβρις καὶ ὀλιγωρίη* 6, 137, 2. (Bä.) — *πάντα* lauter. gr. Spr. 50, 11, 10.

C. 90 § 1. *εἷς — οὗτος* d. h. diese entrichteten gemeinschaftlich eine Tributsumme. (St.) *ἐς τὠυτὸ συμφέροντες* 3, 92. — *ὁ πρῶτος.* gr. Spr. 50, 4, 14. — *τάλαντα. προσήιε* schwebt noch vor.

§ 2. *ἐπὶ δεξιά*, wenn man nämlich vom ägäischen Meere kommt. (Bä.) — *ἐσπλέοντι.* Spr. 48, 5, 2. — *τάλαντα φόρος.* Spr. 60, 2, 3. — *γινόμενος* kommend auf. — *τὴν Κ. χώρην.* gr. Spr. 50, 10, 2. — *τά* die übrigen. zu *τὰ ἕξ* 1, 18, 1.

C. 91 § 1. *ἀρξάμενον* ist Neutrum: eine Strecke die da anfängt. Eine epanaleptische Zufügung. — *μέχρι.* Erwarten würde man *καὶ τεῖνον μέχρι.* Eben so Xen. An. 6, 2. 1: *ἀρξαμένη ἡ Θράκη αὕτη ἐστὶν ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ Πόντου μέχρι Ἡρακλείας ἐπὶ δεξιὰ εἰς τὸν Πόντον εἰσπλέοντι.* — *ταῦτα.* Spr. 58, 3, 5. (6.) — *ἐκεκοσμέατο.* zu 1, 59, 4. — *πάρεξ.* zu 1, 14, 1. — *ἐκ τῶν ἰχθύων* 2, 149, 3. (Va.)

§ 2. *μυριάδας* für *μυριάσι* Sch. Eltz will vorher *σῖτον.* — *ἕβδομος,*

ἀπὸ Σούσων δὲ καὶ τῆς ἄλλης Κισσίων χώρης τριηκόσια· νομὸς
92ὄγδοος οὗτος. ἀπὸ Βαβυλῶνος δὲ καὶ τῆς λοιπῆς Ἀσσυρίης χίλιά
οἱ προσήιε τάλαντα ἀργυρίου καὶ παῖδες ἐκτομίαι πεντακόσιοι· νομὸς
εἴνατος οὗτος. ἀπὸ δὲ Ἀγβατάνων καὶ τῆς λοιπῆς Μηδικῆς καὶ Παρικανίων καὶ Ὀρθοκορυβαντίων πεντήκοντά τε καὶ τετρακόσια τάλαντα·
νομὸς δέκατος οὗτος. Κάσπιοι δὲ καὶ Πανσοὶ καὶ Παντίμαθοί τε
καὶ Δαρεῖται ἐς τὠυτὸ συμφέροντες διηκόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἑνδέκατος οὗτος. ἀπὸ Βακτριανῶν δὲ μέχρι Αἰγλῶν ἑξήκοντα
93καὶ τριηκόσια τάλαντα φόρος ἦν· νομὸς δυωδέκατος οὗτος. ἀπὸ
Πακτυϊκῆς δὲ καὶ Ἀρμενίων καὶ τῶν προσεχέων μέχρι τοῦ πόντου
τοῦ Εὐξείνου τετρακόσια τάλαντα· νομὸς τρίτος καὶ δέκατος οὗτος.
ἀπὸ δὲ Σαγαρτίων καὶ Σαραγγέων καὶ Θαμαναίων καὶ Οὐτίων καὶ
Μύκων καὶ τῶν ἐν τῇσι νήσοισι οἰκεόντων τῶν ἐν τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ, ἐν τῇσι τοὺς ἀνασπάστους καλεομένους κατοικίζει βασιλεύς, ἀπὸ
τούτων πάντων ἑξακόσια τάλαντα ἐγίνετο φόρος· νομὸς τέταρτος καὶ
δέκατος οὗτος. Σάκαι δὲ καὶ Κάσπιοι πεντήκοντα καὶ διηκόσια ἀγίνεον τάλαντα· νομὸς πέμπτος καὶ δέκατος οὗτος. Πάρθοι δὲ καὶ
Χοράσμιοι καὶ Σόγδοι τε καὶ Ἄρειοι τριηκόσια τάλαντα· νομὸς
94ἕκτος καὶ δέκατος οὗτος. Παρικάνιοι δὲ καὶ Αἰθίοπες οἱ ἐκ τῆς
Ἀσίης τετρακόσια τάλαντα ἀπαγίνεον· νομὸς ἕβδομος καὶ δέκατος
οὗτος. Ματιηνοῖσι δὲ καὶ Σάσπειρσι καὶ Ἀλαροδίοισι διηκόσια ἐπετέτακτο τάλαντα· νομὸς ὄγδοος καὶ δέκατος οὗτος. Μόσχοισι δὲ καὶ
Τιβαρηνοῖσι καὶ Μάκρωσι καὶ Μοσσυνοίκοισι καὶ Μαρσὶ τριηκόσια
τάλαντα προείρητο· νομὸς εἴνατος καὶ δέκατος οὗτος. Ἰνδῶν δὲ πλῆθός τε πολλῷ πλεῖστόν ἐστι πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀνθρώπων καὶ
φόρον ἀπαγίνεον πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους, ἑξήκοντα καὶ τριηκόσια
95τάλαντα ψήγματος· νομὸς εἰκοστὸς οὗτος. τὸ μὲν δὴ ἀργύριον τὸ
Βαβυλώνιον πρὸς τὸ Εὐβοϊκὸν συμβαλλόμενον τάλαντον γίνεται τεσ-

---

nach Ritter in den Landschaften Margiana und Parapamisos zu suchen. (Lh.) — *τριηκόσια* erg. *προσήιε* aus *προσέφερον.*

C. 92. *ἐκτομίας* findet sich in der att. Prosa nicht. — *Πανσοί. Παισίκαι* Vossius z. Mela. 3, 5. *Πάσκαι* Matthiä. vgl. Ptol. VI u. Plin. 6, 17. — *ἐς τὠυτό* zu einer Gesammtsumme. — *τάλαντα* ist auch zu *συμφέροντες* Object. — *Αἰγλῶν. Σόγδων* Kiepert Atlas der alten Welt S. 7. Vgl. jedoch 3, 93 E.

C. 93. *ἐν τῇ ἐρυθρῇ θ.*, hier: im persischen Meerbusen, noch so erwähnt 7, 80. — *ἀνασπάστους* aus ihren Wohnsitzen Fortgeschleppte und in andere Gegenden Verpflanzte. vgl. 4, 204. 5, 12, 1. 6, 9, 3. 32. 7, 80. (Sch.) vgl. 5, 106, 3. (Lh.) — *ἀπὸ τούτων πάντων*, epanaleptisch. — *Κάσπιοι. Κάσπειροι* Reiz.

C. 94. *Σάσπειρσι. Σάπειρσι* La. — *Μαρσί* für *Μάρσυσι* oder *Μάρσοισι* Is. Vossius. — *πρὸς πάντας.* zu 2, 35.

C. 95. *τὸ ἀργύριον τὸ Β.* die nach dem b. Talent angesetzte Gesammtsumme an Silber. — *πρὸς τὸ Εὐβοϊκὸν συμβαλλόμενον τάλαντον* nach dem euböischen Talent berechnet. — *γίνεται*

σεράκοντα καὶ πεντακόσια καὶ εἰνακισχίλια τάλαντα, τὸ δὲ χρυσίον τρισκαιδεκαστάσιον λογιζόμενον, τὸ ψῆγμα εὑρίσκεται ἐὸν Εὐβοϊκῶν ταλάντων ὀγδώκοντα καὶ ἑξακοσίων καὶ τετρακισχιλίων. τούτων ὦν πάντων συντιθέμενον τὸ πλῆθος Εὐβοϊκὰ τάλαντα συνελέγετο ἐς τὸν ἐπέτεον φόρον Δαρείῳ μύρια καὶ τετρακισχίλια καὶ πεντακόσια καὶ ἑξήκοντα· τὸ δ' ἔτι τούτων ἔλασσον ἀπιεὶς οὐ λέγω.

96 *Οὗτος Δαρείῳ προσήιε φόρος ἀπό τε τῆς Ἀσίης καὶ τῆς Λιβύης ὀλιγαχόθεν. προϊόντος μέντοι τοῦ χρόνου καὶ ἀπὸ νήσων προσήιε ἄλλος φόρος καὶ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ μέχρι Θεσσαλίης οἰκημένων. τοῦτον τὸν φόρον θησαυρίζει βασιλεὺς τρόπῳ τοιῷδε· ἐς πίθους κεραμίνους τήξας καταχέει, πλήσας δὲ τὸ ἄγγος περιαιρέει τὸν κέραμον· ἐπεὰν δὲ δεηθῇ χρημάτων, κατακόπτει τοσοῦτο ὅσον ἂν ἑκάστοτε δέηται.*

97 *Αὗται μέν νυν ἀρχαί τε ἦσαν καὶ φόρων ἐπιτάξιες· ἡ Περσὶς δὲ χώρη μούνη μοι οὐκ εἴρηται δασμοφόρος· ἀτελέα γὰρ Πέρσαι νέμονται χώρην. οἵδε δὲ φόρον μὲν οὐδένα ἐτάχθησαν φέρειν, δῶρα δὲ ἀγίνεον, Αἰθίοπες οἱ πρόσουροι Αἰγύπτῳ, τοὺς Καμβύσης ἐλαύνων ἐπὶ τοὺς μακροβίους Αἰθίοπας κατεστρέψατο, οἳ περί τε Νύσην τὴν ἱρὴν κατοίκηνται καὶ τῷ Διονύσῳ ἀνάγουσι τὰς ὁρτάς. οὗτοι οἱ* 2 *Αἰθίοπες καὶ οἱ πλησιόχωροι τούτοισι σπέρματι μὲν χρέωνται τῷ αὐτῷ τῷ καὶ οἱ Καλαντίαι Ἰνδοί, οἰκήματα δὲ ἔκτηνται κατάγαια. οὗτοι συναμφότεροι διὰ τρίτου ἔτεος ἀγίνεον, ἀγινέουσι δὲ καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ, δύο χοίνικας ἀπύρου χρυσίου καὶ διηκοσίας φάλαγγας ἐβένου καὶ πέντε παῖδας Αἰθίοπας καὶ ἐλέφαντος ὀδόντας μεγάλους εἴκοσι. Κόλχοι δ' ἐτάξαντο ἐς τὴν δωρεὴν καὶ οἱ προσεχέες μέχρι* 3

---

beträgt. Angegeben sind in unserm Texte 7740 babylonische Talente, jedes zu 70 euböischen Minen gerechnet ergiebt nur 9030 euböische Talente. (Lh.) — *τὸ χρυσίον λογιζόμενον* steht appositiv zu *ψῆγμα*. Di. 56, 9, 2. — *συντιθέμενον* für *συντιθεμένων* Eltz. vgl. 2, 9. 7, 184, 3. — *μύρια — καὶ ἑξήκοντα.* Die unauflösliche Verwirrung ist vielleicht eine Verrechnung des Schriftstellers selbst. — *τὸ τούτων ἔλασσον* die kleinere Zahl von Einheiten die dieser Summe fehlt, um die wahre Summe auszufüllen. (Sch.) Also Einkünfte geringeren Betrages. (Bä.)

C. 96. *οὗτος — φόρος* für *οὗτος ἦν ὁ φόρος ὅς*. Spr. 57, 3. vgl. 61, 6. (7.) — *τῆς Λ.* Spr. 47, 28, 3. (10, 4.) — *ὀλιγαχόθεν* scheint sonst nicht vorzukommen. „Gemeint ist Barke und Kyrene." (Bä.) — *ἀπὸ νήσων.* gr. Spr. 50, 2, 15? „Gemeint sind die Inseln des ägäischen Meeres an der Küste von Asien." (Bä.) — *τῶν οἰκημένων* erg. *ἀνθρώπων*. vgl. 1, 27, 2 E. (Lh.) — *καταχέει.* Eine Hs. *κατεγχέει.*

C. 97 § 1. *κατεστρέψατο* 3, 17 ff. (Lh.) — *Νύσην. Νῦσαν* Br. Aber wer verbürgt es dass Her. dies *υ* lang las? — *τάς* die bezüglichen, ihm geweihten. gr. Spr. 50, 2, 4.

§ 2. *σπέρματι*, eine Art Reis oder Hirse. (Sch.) — *ἔκτηνται.* Di. 39 unter *κτάομαι.* — *συναμφότεροι, οἱ Αἰθίοπες καὶ οἱ πλησιόχωροι.* (Lh.) — *διὰ τρίτου ἔ.* zu 2, 4, 1. — *χρυσίον* Goldstaub, schliesst aus dem Masse La. — *φάλαγξ, τὸ ἐπίμηκες καὶ στρογγύλον ξύλον.* Sch. Apoll. Rh. 2, 843.

τοῦ Καυκάσιος οὔρεος· ἐς τοῦτο γὰρ τὸ οὖρος ὑπὸ Πέρσῃσι ἄρχεται, τὰ δὲ πρὸς βορῆν ἄνεμον τοῦ Καυκάσιος Περσέων οὐδὲν ἔτι φροντίζει· οὗτοι ὦν δῶρα τὰ ἐτάξαντο ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ διὰ πεντετηρίδος ἀγίνεον, ἑκατὸν παῖδας καὶ ἑκατὸν παρθένους. Ἀράβιοι δὲ χίλια τάλαντα ἀγίνεον λιβανωτοῦ ἀνὰ πᾶν ἔτος. ταῦτα μὲν οὗτοι δῶρα πάρεξ τοῦ φόρου βασιλέϊ ἐκόμιζον.

98 Τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν πολλὸν οἱ Ἰνδοί, ἀπ' οὗ τὸ ψῆγμα τῷ βασιλέϊ τὸ εἰρημένον κομίζουσι, τρόπῳ τοιῷδε κτέωνται. ἔστι τῆς Ἰνδικῆς χώρης τὸ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα ψάμμος· τῶν γὰρ ἡμεῖς ἴδμεν, τῶν καὶ πέρι ἀτρεκές τι λέγεται, πρῶτοι πρὸς ἠῶ καὶ ἡλίου ἀνατολὰς οἰκέουσι ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ Ἰνδοί· Ἰνδῶν γὰρ τὸ 2πρὸς τὴν ἠῶ ἐρημίη ἐστὶ διὰ τὴν ψάμμον. ἔστι δὲ πολλὰ ἔθνεα Ἰνδῶν καὶ οὐκ ὁμόφωνα σφίσι, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν νομάδες εἰσὶ οἱ δὲ οὔ, οἱ δὲ ἐν τοῖσι ἕλεσι οἰκέουσι τοῦ ποταμοῦ καὶ ἰχθῦς σιτέονται ὠμούς, τοὺς αἱρέουσι ἐκ πλοίων καλαμίνων ὁρμεώμενοι· καλάμου δὲ ἓν γόνυ πλοῖον ἕκαστον ποιέεται. οὗτοι μὲν δὴ τῶν Ἰνδῶν φορέουσι ἐσθῆτα φλοΐνην· ἐπεὰν ἐκ τοῦ ποταμοῦ φλοῦν ἀμήσωνται καὶ κόψωσι, τὸ ἐνθεῦτεν φορμοῦ τρόπον καταπλέξαντες ὡς θώρηκα ἐνδυ-99νέουσι. ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν πρὸς ἠῶ οἰκέοντες τούτων νομάδες εἰσί,

---

§ 3. *ἐτάξαντο ἐς τὴν δωρεήν* hatten sich zur Abtragung von Geschenken ansetzen lassen. Der Artikel, indem gedacht wird: zur Zahl derer die etc. — *ὑπὸ Πέρσῃσι.* zu 1, 91, 3. — *ἄρχεται* (es) wird regiert. gr. Spr. 61, 5. 6 u. zu Thuk. 1, 6, 4. — *οὐδέν,* wie 4, 198. gr. Spr. 47, 11, 4. — *ἔτι,* das erste, räumlich: weiter. vgl. 2, 87. — *οὗτοι* die Aethioper und Kolcher nebst beider Nachbaren und die Araber. (Lh.) — *πάρεξ τοῦ φόρου* bezieht sich nicht auf die Araber, die keinen Tribut zahlten. (We.) — *διὰ πεντετηρίδος* alle vier Jahre. zu 2, 4, 1. — *ἀνά.* Di. 68, 20, 3.

C. 98 § 1. *τὸν πολλόν.* zu 1, 102, 2. — *τὸ εἰρημένον* 3, 94. (Bä.) — *τοιῷδε.* Die Beschreibung folgt doch erst 3, 102 ff., indem eine Beschreibung der indischen Stämme episodisch eingeschoben wird (Lh.) — *ψάμμος.* Von dem Indien das Her. kannte verlor sich der nördliche Theil in die Wüste Cobi, der südliche in die Sandregion die sich von Guzerat bis Multan hinaufzieht. Daher sein Irrthum dass gegen Osten ganz Indien sich in eine Sandwüste endige. (Heeren.) — *τῶν,* τούτων οὓς, zu ἀνθρώπων gehörig, der Ge. von πρῶτοι regiert. — *πρῶτοι, ἔσχατοι.* (Lh.) — *γάρ* giebt den Grund von πρῶτοι an. (Lh.)

§ 2. *σφίσι* für ἀλλήλοις. zu 1, 57, 2. — *ἐκ πλοίων ὁρμεώμενοι* von Fahrzeugen aus. zu Xen. An.*1, 1, 9. — *καλάμου.* Plin. h. n. 7, 2: arundines tantae proceritatis ut singula internodia [ἓν γόνυ] alveo navabili ternos interdum homines ferant. Multos ibi quina cubita constat longitudine excedere. vgl. 16, 36. Nach Cuvier eine Art Bambus, wovon die bambus arundinacea eine Höhe von sechzig Fuss und mehr erreicht. (Bä.) — *φλοΐνην.* Saumaise z. Sol. p. 279. 702. 706. — *ἐνδυνέουσι.* Di. 27, 1 A. Eine gute Hs. ἐνδύνουσι.

C. 99. *πρὸς ἠῶ* östlich von diesen, also oberhalb Guzerat, wenn die fischessenden Inder an der Mündung des Indus zu suchen sind. Ihr Name ist wahrscheinlich vom Flusse Paddar abzuleiten, an dessen Ufern sie

κρεῶν ἔδεσται ὠμῶν· καλέονται δὲ Παδαῖοι. νομαίοισι δὲ τοιοισίδε λέγονται χρᾶσθαι. ὃς ἂν κάμῃ τῶν ἀστῶν, ἤν τε ἀνὴρ ἤν τε γυνή, τὸν μὲν ἄνδρα ἄνδρες οἱ μάλιστά οἱ ὁμιλέοντες κτείνουσι, φάμενοι αὐτὸν τηκόμενον τῇ νούσῳ τὰ κρέα σφίσι διαφθείρεσθαι· ὁ δὲ ἄπαρνός ἐστι μὴ μὲν νοσέειν· οἱ δὲ οὐ συγγινωσκόμενοι ἀποκτείναντες κατευωχέονται. ἢν δὲ γυνὴ κάμῃ, ὡσαύτως αἱ ἐπιχρεώμεναι μάλιστα γυναῖκες ταὐτὰ τοῖσι ἀνδράσι ποιεῦσι· τὸν γὰρ δὴ ἐς γῆρας ἀπικόμενον θύσαντες κατευωχέονται. ἐς δὲ τούτου λόγον οὐ πολλοί τινες αὐτέων ἀπικνέονται· πρὸ γὰρ τούτου τὸν ἐς νοῦσον πίπτοντα πάντα κτείνουσι.

Ἑτέρων δέ ἐστι Ἰνδῶν ὅδε ἄλλος τρόπος. οὔτε κτείνουσι οὐδὲν 100 ἔμψυχον οὔτε τι σπείρουσι οὔτε οἰκίας νομίζουσι ἐκτῆσθαι, ποιηφαγέουσι δέ, καὶ αὐτοῖσι ἔστι ὅσον κέγχρος τὸ μέγαθος ἐν κάλυκι, αὐτόματον ἐκ τῆς γῆς γινόμενον, τὸ συλλέγοντες αὐτῇ κάλυκι ἕψουσί τε καὶ σιτέονται. ὃς δ' ἂν ἐς νοῦσον αὐτέων πέσῃ, ἐλθὼν ἐς τὴν ἐρῆμον κέεται· φροντίζει δὲ οὐδεὶς οὔτ' ἀποθανόντος οὔτε κάμνοντος. μῖξις δὲ τούτων τῶν Ἰνδῶν τῶν κατέλεξα πάντων ἐμφανής ἐστι κατά περ τῶν προβάτων, καὶ τὸ χρῶμα φορέουσι ὅμοιον πάντες καὶ παραπλήσιον Αἰθίοψι. ἡ γονὴ δὲ αὐτῶν τὴν ἀπίενται ἐς τὰς γυναῖκας οὐ κατά περ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἐστὶ λευκή, ἀλλὰ μέλαινα κατά περ τὸ χρῶμα· τοιαύτην δὲ καὶ Αἰθίοπες ἀπίενται θορήν. οὗτοι μὲν τῶν Ἰνδῶν ἑκαστέρω τῶν Περσέων οἰκέουσι καὶ πρὸς νότου ἀνέμου καὶ Δαρείου βασιλέος οὐδαμὰ ὑπήκουσαν· ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν Κα- 101 σπατύρῳ τε πόλι καὶ τῇ Πακτυϊκῇ χώρῃ εἰσὶ πρόσουροι, πρὸς ἄρκτου τε καὶ βορέω ἀνέμου κατοικημένοι τῶν ἄλλων Ἰνδῶν, οἳ Βακτρίοισι παραπλησίην ἔχουσι δίαιταν· οὗτοι καὶ μαχιμώτατοί εἰσι Ἰνδῶν, καὶ οἱ ἐπὶ τὸν χρυσὸν στελλόμενοί εἰσι οὗτοι· κατὰ γὰρ τοῦτό ἐστι ἐρημίη διὰ τὴν ψάμμον.

---

nomadisirten. (Heeren.) — *τούτων*. gr. Spr. 47, 10, 6. vgl. 1, 110, 1. 2, 32. 112, 1. — *Παδαῖοι*. *Πανδαῖοι* vermuthet Saumaise z. Sol. p. 700. — *διαφθείρεσθαι* als Medium: er verderbe sein Fleisch; oder als Passiv: es werde (in Bezug auf) das Fleisch verdorben. Spr. 52, 4, 2. — *μή*. Spr. 67, 12, 4. (3.) — *μέν*. Di. 69, 44, 1. — *συγγινωσκόμενοι*. zu 1, 45, 2. — *ταὐτὰ τοῖσι*. zu 2, 127, 1. — *ἐς τούτου λόγον* zum Betrage, zur Erreichung desselben.

C. 100. *ἑτέρων*, der jetzigen Maratten, deren Vorfahren von jeher eben diese Wohnsitze hatten. (Heeren.) — *ὅδε ἄλλος* folgende andre. zu 1, 16. — *ὅσον* etwas wie, eine Frucht wie. „Gemeint ist Reis.“ (Heeren.) — *αὐτῇ κάλυκι*. zu 2, 47, 1.

C. 101. *ἐμφανής*. zu 1, 203, 2. — *μέλαινα*, irrig nach Aristot. hist. anim. 3, 22 u. gener. anim. 2, 2. (Va.) wie auch nach Sömmering vom Neger S. 39. (Heeren.) — *θορήν, γονήν, σπέρμα*, wie noch bei Plutarch. (Pape.) — *ἑκαστέρω τῶν* zu weit von den, um ihnen unterworfen zu sein.

C. 102 § 1. *οἵ* geht auf *ἄλλοι τῶν Ἰνδῶν*. (Lh.) Ihre Wohnsitze waren nach Heeren in den Gebirgen von Klein-Tübet oder der kleinen Bucharei.

102 Ἐν δὴ ὦν τῇ ἐρημίῃ ταύτῃ καὶ τῇ ψάμμῳ γίνονται μύρμηκες μεγάθεα ἔχοντες κυνῶν μὲν ἐλάσσονα ἀλωπέκων δὲ μέζονα· εἰσὶ γὰρ 2αὐτέων καὶ παρὰ βασιλέι τῷ Περσέων, ἐνθεῦτεν θηρευθέντες. οὗτοι ὦν οἱ μύρμηκες ποιεύμενοι οἴκησιν ὑπὸ γῆν ἀναφορέουσι τὴν ψάμμον κατά περ οἱ ἐν τοῖσι Ἕλλησι μύρμηκες, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰσὶ δὲ καὶ αὐτοὶ εἶδος ὁμοιότατοι· ἡ δὲ ψάμμος ἡ ἀναφερομένη ἐστὶ χρυσῖτις. ἐπὶ δὴ ταύτην τὴν ψάμμον στέλλονται ἐς τὴν ἐρῆμον οἱ Ἰνδοί, ζευξάμενος ἕκαστος καμήλους τρεῖς, σειρηφόρον μὲν ἑκατέρωθεν ἔρσενα παρέλκειν, θήλεαν δὲ ἐς μέσον· ἐπὶ ταύτην δὴ αὐτὸς ἀναβαίνει, ἐπιτηδεύσας ὅκως ἀπὸ τέκνων ὡς νεωτάτων ἀποσπάσας ζεύξει. αἱ γάρ σφι κάμηλοι ἵππων οὐκ ἕσσονες ἐς ταχυτῆτα εἰσί, 103χωρὶς δὲ ἄχθεα δυνατώτεραι πολλὸν φέρειν. τὸ μὲν δὴ εἶδος ὁκοῖόν τι ἔχει ἡ κάμηλος ἐπισταμένοισι τοῖσι Ἕλλησι οὐ συγγράφω· τὸ δὲ μὴ ἐπιστέαται αὐτῆς, τοῦτο φράσω. κάμηλος ἐν τοῖσι ὀπισθίοισι σκέλεσι ἔχει τέσσερας μηροὺς καὶ γούνατα τέσσερα, τὰ δὲ αἰδοῖα διὰ 104τῶν ὀπισθίων σκελέων πρὸς τὴν οὐρὴν τετραμμένα. οἱ δὲ δὴ Ἰνδοὶ τρόπῳ τοιούτῳ καὶ ζεύξι τοιαύτῃ χρεώμενοι ἐλαύνουσι ἐπὶ τὸν χρυσὸν λελογισμένως ὅκως καυμάτων τῶν θερμοτάτων ἐόντων ἔσονται ἐν τῇ ἁρπαγῇ· ὑπὸ γὰρ τοῦ καύματος οἱ μύρμηκες ἀφανέες γίνονται ὑπὸ γῆν. θερμότατος δέ ἐστι ὁ ἥλιος τούτοισι τοῖσι ἀνθρώποισι τὸ ἑωθινόν, οὐ κατά περ τοῖσι ἄλλοισι μεσαμβρίης, ἀλλ' ὑπερτείλας μέ-

— *οἱ*, mit Zurückweisung auf 3, 98. (Lh.) — *τὴν ψάμμον*, die Wüste von Kobi. (Heeren.) — *μύρμηκες*, Thiere, deren Felle nach Megasthenes bei Arrian Ind. 15 grösser waren als Fuchsfelle. Graf Veltheim (Sammlung einiger Aufsätze B. 2 S. 268) glaubt, es sei dort eine grosse Goldwäsche gewesen, bei der man sich der Felle der dortigen Füchse (canis corsak Linn.) bedient habe, die sich in Menge dort aufhalten und in die Erde graben. (Heeren.) Die Sage erzählen eben so wie Her. auch arabische Schriftsteller. Wilson fand in der Indischen Literatur die Erwähnung goldgrabender Thiere, die mit demselben Namen wie die Ameisen (pipilica) bezeichnet werden. Nach Buschmann bezeichnet im Hindustani tschiuntâ eine grosse schwarze Ameisenart, tschita ein geflecktes Pantherthier, den kleinen Jagdleoparden. Vgl. Humboldts Kosmos II S. 176. f. 422. — *μεγάθεα*. zu 1, 202, 1. — *αὐτέων* vertritt die Stelle des Subjects wie *τοῦ ξύλου* 4, 72, 2 u. *τῶν τεχνιτῶν* Aristot. Pol. 1, 13. (Eltz.) gr. Spr. 47, 15, 15. — *παρὰ βασιλέι*, wahrscheinlich in den *παραδείσοις* des Königs. (Bä.) — *τῷ* für *τῶν* Bekker.

§ 2. *κατὰ τόν* für *καὶ τόν* Kr. zu 1, 182, 1. — *παρέλκειν* so dass es an der Seite zieht, der Inf. von *ζευξάμενος* abhängig. Spr. 55, 3, 10. (20.) — *ἀπὸ τέκνων*. Der Grund 3, 105. — *ζεύξει* für *ζεύξῃ* Bekker. — *αἱ γάρ σφι*. Di. 47, 9, 8.

C. 103. *γούνατα* erklärt C. Gesner die Gelenke, *μηρούς* die Knochen zwischen den Gelenken.

C. 104 § 1. *ὅκως*. *ὅκως ἄν* die meisten Hsn., vertheidigt von Hermann de part. *ἄν* p. 31. — *ἔσονται ἐν*. zu 2, 82. — *τὸ ἑωθινόν* die Morgenzeit hindurch. gr. Spr. 43, 4, 6 u. 46, 3. — *ὑπερτείλας* wenn sie sich erhoben hat, sonst *ἀνατείλας*. (Sch.) — *μέχρι οὗ*. zu 1, 181, 1. — *διάλυσις* steht der *πλήθουσα ἀγορά* entgegen. zu 2, 173, 1.

χρι οὗ ἀγορῆς διαλύσιος. τοῦτον δὲ τὸν χρόνον καίει πολλῷ μᾶλλον[2] ἢ τῇ μεσαμβρίῃ τὴν Ἑλλάδα, οὕτω ὥστε ἐν ὕδατι λόγος αὐτούς ἐστι βρέχεσθαι τηνικαῦτα. μεσοῦσα δὲ ἡ ἡμέρη σχεδὸν παραπλησίως καίει τούς τε ἄλλους ἀνθρώπους καὶ τοὺς Ἰνδούς. ἀποκλινομένης δὲ τῆς μεσαμβρίης γίνεταί σφι ὁ ἥλιος κατά περ τοῖσι ἄλλοισι ὁ ἑωθινός· καὶ τὸ ἀπὸ τούτου ἀπιὼν ἐπὶ μᾶλλον ψύχει, ἐς ὃ ἐπὶ δυσμῇσι ἐὼν καὶ τὸ κάρτα ψύχει. ἐπεὰν δὲ ἔλθωσι ἐς τὸν χῶρον οἱ Ἰνδοὶ ἔχοντες 105 θυλάκια ἐμπλήσαντες ταῦτα τῆς ψάμμου τὴν ταχίστην ἐλαύνουσι ὀπίσω· αὐτίκα γὰρ οἱ μύρμηκες ὀδμῇ, ὡς δὴ λέγεται ὑπὸ Περσέων, μαθόντες διώκουσι. εἶναι δὲ ταχυτῆτα οὐδενὶ ἑτέρῳ ὁμοῖον, οὕτω ὥστε, εἰ μὴ προλαμβάνειν τοὺς Ἰνδοὺς τῆς ὁδοῦ ἐν ᾧ τοὺς μύρμηκας συλλέγεσθαι, οὐδένα ἂν σφεων ἀποσώζεσθαι. τοὺς μέν νυν ἔρσενας τῶν καμήλων, εἶναι γὰρ ἔσσονας θεῖν τῶν θηλέων, καὶ παραλύεσθαι ἐπελκομένους [, οὐκ ὁμοῦ ἀμφοτέρους]· τὰς δὲ θηλέας ἀναμιμνησκομένας τῶν ἔλιπον τέκνων ἐνδιδόναι μαλακὸν οὐδέν. τὸν μὲν δὴ πλέω τοῦ χρυσοῦ οὕτω οἱ Ἰνδοὶ κτέωνται, ὡς Πέρσαι φασί· ἄλλος δὲ σπανιώτερός ἐστι ἐν τῇ χώρῃ ὀρυσσόμενος.

Αἱ δ' ἐσχατιαί κως τῆς οἰκουμένης τὰ κάλλιστα ἔλαχον, κατά 106 περ ἡ Ἑλλὰς τὰς ὥρας πολλόν τι κάλλιστα κεκραμένας ἔλαχε. τοῦτο μὲν γὰρ πρὸς τὴν ἠῶ ἐσχάτη τῶν οἰκεομένων ἡ Ἰνδική ἐστι, ὥσπερ ὀλίγῳ πρότερον εἴρηκα· ἐν ταύτῃ τοῦτο μὲν τὰ ἔμψυχα, τετράποδά τε καὶ τὰ πετεινά, πολλῷ μέζω ἢ ἐν τοῖσι ἄλλοισι χωρίοισί ἐστι, πάρεξ τῶν ἵππων (οὗτοι δὲ ἑσσοῦνται ὑπὸ τῶν Μηδικῶν, Νισαίων δὲ καλευμένων ἵππων)· τοῦτο δὲ χρυσὸς ἄπλετος αὐτόθι ἐστι, ὁ μὲν ὀρυσσόμενος, ὁ δὲ καταφορεύμενος ὑπὸ ποταμῶν, ὁ δὲ ὥσπερ ἐσήμηνα ἁρπαζόμενος. τὰ δὲ δένδρεα τὰ ἄγρια αὐτόθι φέρει καρπὸν εἴρια

---

§ 2. *ὥστε* findet sich bei Her. nur hier elidirt (Br.) Ich habe *ὥστε* geschrieben. — *μεσοῦσα ἡ ἡμέρα καίει τούς* für *μεσούσης τῆς ἡμέρας καίονται οἱ*. — *ἀπιών* für *ἐπιών* Schäfer. — *ἐπὶ μᾶλλον.* zu 1, 94, 3. — *καὶ τὸ κάρτα.* zu 1, 71, 1.

C. 105. *οὐδενὶ ἑτέρῳ ὁμοῖον* d. h. jedes andere übertreffend. Vor schwebt bei *ὁμοῖον* etwa *θηρίον* Wesen. — *εἰ μὴ προλαμβάνειν* wenn sie nicht einen Vorsprung gewönnen. zu 1, 129, 2. — *τῆς ὁδοῦ* in Ansehung des Weges. Kr. zu Thuk. 4, 60, 2. — *θεῖν.* Spr. 55, 3, 2. (3.) — *καὶ παραλύεσθαι* würden auch erschöpft, nach Andern: würden los gelassen. — *ἐπελκομένους* nachgezogen. — *οὐκ. ποῦ* Pauw; *οὐκ ὁμοῦ ἰόντας?* Doch scheint noch eine andere Verfälschung vorzuliegen. — *ἐνδιδόναι μαλακὸν οὐδέν* keine Schwäche beweisen. Ar. Plut. 488: *μαλακὸν ἐνδώσετε μηδέν.* (Va.) vgl. 3, 51, 2. — *τὸν πλέω τοῦ χρ.* zu 1, 24, 1.

C. 106. *τὰ κάλλιστα ἔλαχον.* gr. Spr. 47, 15, 1. — *πολλόν τι.* zu 3, 38, 1. — *κεκραμένας.* *κεκρημένας* Br., wie bei Hippokr. — *εἴρηκα* 3, 98, 1. (Bä.) — *τοῦτο μέν.* Dem entspricht C. 107 *πρὸς δ' αὖ μεσαμβρίης.* (Sch.) — *τετράποδα.* *τὰ τετράποδα?* Doch kann man übersetzen: die lebenden Wesen, vierfüssige und das Geflügel. — *πετεινά.* zu 2, 123. — *Νισαίων δέ.* zu 1, 7, 1. — *ἐσήμηνα.* zu 1, 75, 1. — *καρ-*

καλλονῇ τε προφέροντα καὶ ἀρετῇ τῶν ἀπὸ τῶν ὀίων· καὶ ἐσθῆτι οἱ
107 Ἰνδοὶ ἀπὸ τούτων τῶν δενδρέων χρέωνται. πρὸς δ' αὖ μεσαμβρίης
ἐσχάτη Ἀραβίη τῶν οἰκεομένων χωρέων ἐστί, ἐν δὲ ταύτῃ λιβανωτός
τέ ἐστι μούνῃ χωρέων πασέων φυόμενος καὶ σμύρνη καὶ κασίη καὶ
κιννάμωμον καὶ λήδανον. ταῦτα πάντα πλὴν τῆς σμύρνης δυσπετέως
κτέωνται οἱ Ἀράβιοι. τὸν μέν γε λιβανωτὸν συλλέγουσι τὴν στύρακα
θυμιῶντες, τὴν ἐς Ἕλληνας Φοίνικες ἐξάγουσι· ταύτην θυμιῶντες
λαμβάνουσι· τὰ γὰρ δένδρεα τὰ λιβανωτοφόρα ὄφιες ὑπόπτεροι, μι-
κροὶ τὰ μεγάθεα, ποικίλοι τὰ εἴδεα, φυλάσσουσι πλήθεϊ πολλοὶ περὶ
δένδρον ἕκαστον, οὗτοι οἵπερ ἐπ' Αἴγυπτον ἐπιστρατεύονται. οὐδενὶ
δὲ ἄλλῳ ἀπελαύνονται ἀπὸ τῶν δενδρέων ἢ τῆς στύρακος τῷ καπνῷ.

108 Λέγουσι δὲ καὶ τόδε Ἀράβιοι, ὡς πᾶσα ἂν γῆ ἐπιμπλέετο τῶν
ὀφίων τούτων, εἰ μὴ γίνεσθαι κατ' αὐτοὺς οἷόν τι κατὰ τὰς ἐχίδνας
[ἠπιστάμην] γίνεσθαι. καί κως τοῦ θείου ἡ προνοίη, ὥσπερ καὶ οἰ-
κός ἐστι, ἐοῦσα σοφή, ὅσα μὲν [γὰρ] ψυχήν τε δειλὰ καὶ ἐδώδιμα,
ταῦτα μὲν πάντα πολύγονα πεποίηκε, ἵνα μὴ ἐπιλίπῃ κατεσθιόμενα,
ὅσα δὲ σχέτλια καὶ ἀνιηρά, ὀλιγόγονα. τοῦτο μέν, ὅτι ὁ λαγὸς ὑπὸ
παντὸς θηρεύεται θηρίου καὶ ὄρνιθος καὶ ἀνθρώπου, οὕτω δή τι πο-
2 λύγονόν ἐστι· ἐπικυΐσκεται μοῦνον πάντων θηρίων, καὶ τὸ μὲν δασὺ
τῶν τέκνων ἐν τῇ γαστρὶ τὸ δὲ ψιλόν, τὸ δὲ ἄρτι ἐν τῇσι μήτρῃσι
πλάσσεται, τὸ δὲ ἀναιρέεται. τοῦτο μὲν δὴ τοιοῦτό ἐστι, ἡ δὲ δὴ
λέαινα, ἐὸν ἰσχυρότατον καὶ θρασύτατον, ἅπαξ ἐν τῷ βίῳ τίκτει ἕν·
τίκτουσα γὰρ συνεκβάλλει τῷ τέκνῳ τὰς μήτρας. τὸ δὲ αἴτιον τούτου
τόδε ἐστί· ἐπεὰν ὁ σκύμνος ἐν τῇ μητρὶ ἐὼν ἄρχηται διακινεόμενος,
ὁ δέ, ἔχων ὄνυχας θηρίων πολλὸν πάντων ὀξυτάτους, ἀμύσσει τὰς
μήτρας. αὐξανόμενός τε δὴ πολλῷ μᾶλλον ἐπικνέεται καταγράφων·

πόν als Frucht. (Lh.) — εἴρια. Voss Mythol. Br. III S. 265. vgl. Saumaise z. Sol. 701. — καλλονή auch 7, 36, 2. Plat. Symp. 206, d u. Ges. 953, c, sonst nicht attisch.

C. 107. τὴν στύρακα θυμιᾶν Storax räuchernd verbrennen. Spr. 46, 4. (6.) Ueber στύραξ Saumaise z. Sol. 382 ss. — ὄφιες Musquitos? (Heeren.) vgl. 2, 75, 1. — τὰ μεγάθεα. Ac. u. Da. sind in dieser Weise üblich. Lobeck Proll. p. 528. — πλήθεϊ πολλοί. zu 1, 193, 3.

C. 108 § 1. ἐπιμπλέετο. ἐπίμπλατο andre Hsn. Di. 40 unter πίμπλημι. — εἰ μὴ γίνεσθαι. zu 1, 129, 2. — ἠπιστάμην, ein anstössiges Ipf. verdächtigt Kr. — οἰκός — [γάρ] für οἰκός, ἔστι ἐοῦσα σοφή. ὅσα μὲν γάρ. Etienne u. Reiz. Zweifel über die Stelle bei Lennep z. Phal. 148. — μέν. zu 2, 26. — ἐπιλίπῃ ausgehe. — τοῦτο μέν. Dem entspricht ἡ δὲ δὴ λέαινα. (St.) Das obige γάρ ist vielleicht nach diesem μέν zu setzen. — οὕτω δή τι. zu 1, 163, 2. Ueber οὕτω auf das Folgende bezogen zu 1, 7, 1. 214, 1.

§ 2. ἐπικυίσκεται empfängt nach, wenn schon einmal befruchtet, abermals empfangend. — δασύ behaart. — ψιλόν erg. ἐστί. — ἀναιρέεται empfängt. vgl. 6, 69, 3. (We.) Saumaise z. Sol. p. 200. — ἐόν für ἐοῦσα. zu 1, 68, 3. — ἰσχυρότατον. Spr. 43, 4, 4. (11.) — ἅπαξ — ἕν. Bekanntlich falsch, wie auch das συνεκβάλλει τὰς μήτρας. — μητρί für μήτρῃ Bekker. — ὁ δέ. Di. 50, 1, 11. — ἀμύσσει. zu 3, 76. — ἐπικνέεται κα-

πέλας τε δὴ ὁ τόκος ἐστὶ καὶ τὸ παράπαν λείπεται αὐτέων ὑγιὲς οὐδὲ ἕν. ὡς δὲ καὶ αἱ ἔχιδναί τε καὶ οἱ ἐν Ἀραβίοισι ὑπόπτεροι ὄφιες 109 εἰ ἐγίνοντο ὡς ἡ φύσις αὐτοῖσι ὑπάρχει, οὐκ ἂν ἦν βιώσιμα ἀνθρώποισι· νῦν δ' ἐπεὰν θορνύωνται κατὰ ζεύγεα καὶ ἐν αὐτῇ ᾖ ὁ ἔρσην τῇ ἐκποιήσει, ἀπιεμένου αὐτοῦ τὴν γονὴν ἡ θήλεα ἅπτεται τῆς δειρῆς καὶ ἐμφῦσα οὐκ ἀνίει πρὶν ἂν διαφάγῃ. ὁ μὲν δὴ ἔρσην ἀποθνήσκει τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ, ἡ δὲ θήλεα τίσιν τοιήνδε ἀποτίνει τῷ ἔρσενι· τῷ γονέι τιμωρέοντα ἔτι ἐν τῇ γαστρὶ ἐόντα τὰ τέκνα διεσθίει τὴν 2 μητέρα, διαφαγόντα δὲ τὴν νηδὺν αὐτῆς οὕτω τὴν ἔκδυσιν ποιέεται. οἱ δὲ ἄλλοι ὄφιες ἐόντες ἀνθρώπων οὐ δηλήμονες τίκτουσί τε ᾠὰ καὶ ἐκλέπουσι πολλόν τι χρῆμα τῶν τέκνων. αἱ μὲν δή νυν ἔχιδναι κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν εἰσί, οἱ δὲ ὑπόπτεροι ἐόντες ἀθρόοι εἰσὶ ἐν τῇ Ἀραβίῃ καὶ οὐδαμῇ ἄλλῃ· κατὰ τοῦτο δοκέουσι πολλοὶ εἶναι.

Τὸν μὲν δὴ λιβανωτὸν τοῦτον οὕτω κτέωνται Ἀράβιοι, τὴν δὲ 110 κασίην ὧδε. ἐπεὰν καταδήσωνται βύρσῃσι καὶ δέρμασι ἄλλοισι πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον πλὴν αὐτῶν τῶν ὀφθαλμῶν, ἔρχονται ἐπὶ τὴν κασίην· ἡ δὲ ἐν λίμνῃ φύεται οὐ βαθέῃ, περὶ δὲ αὐτὴν καὶ ἐν αὐτῇ αὐλίζεταί κου θηρία πτερωτά, τῇσι νυκτερίσι προσίκελα μάλιστα, καὶ τέτριγε δεινόν, καὶ ἐς ἀλκὴν ἄλκιμα· τὰ δὴ ἀπαμυνομένους ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν οὕτω δρέπειν τὴν κασίην. τὸ δὲ δὴ κιννάμωμον ἔτι 111 τούτων θωυμαστότερον συλλέγουσι. ὅκου μὲν γὰρ γίνεται καὶ ἥτις μιν γῆ ἡ τρέφουσά ἐστι, οὐκ ἔχουσι εἰπεῖν, πλὴν ὅτι λόγῳ οἰκότι χρεώμενοι ἐν τοισίδε χωρίοισί φασί τινες αὐτὸ φύεσθαι ἐν τοῖσι ὁ

ταγράφων kommt es dazu zu zerkratzen. Andre ἐσικνέεται καταγνάφων. — ἐστὶ καί wenn er ist, so. gr. Spr. 69, 32, 6. — αὐτέων, τῶν μητρέων.

C. 109 § 1. ὡς δέ. zu 1, 32, 5. — εἰ — ὑπάρχει wenn sie bis zu ihrem natürlichen Tode lebten. (Lg.) Vielmehr: wenn sie sich so wie sie ihrer Natur nach könnten fortpflanzten. — οὐκ ἂν ἦν βιώσιμα ἀνθρώποισι so könnten die Menschen ihr Leben nicht retten. Ueber den Plural Di. 44, 4, 10. — ἐκποιήσει hat Bekker hier erhalten, wie ποιήσει für ποιῆσι 2, 82. — θορνύωνται sich begatten, ein sehr seltenes Wort. vgl. Pape u. Di. 39 u. θρώσκω. — ἐμφῦσα nachdem es sich eingebissen. Aus attischen Prosaikern so nicht nachgewiesen.

§ 2. τιμωρέοντα. zu 1, 103, 2. — δηλήμονες. zu 2, 74. — χρῆμα Masse, wie 3, 130, 2. 4, 81, 3. 6, 43, 2. (Sch.) — κατὰ τοῦτο desswegen, weil nur auf ein Land beschränkt.

C. 110. κασίην. Saumaise z. Sol. p. 920 ss. — θηρία πτερωτά, die in jenen Gegenden geflügelten Eidechsen? draco volans Linn. (Heeren.) — προσίκελα. zu 2, 12, 2. — τέτριγε. Di. 40 u. τρίζω. — δεινόν. Di. 46, 6, 4. — ἄλκιμα. zu 1, 79, 2. — δή. δεῖ Bekker; Eltz will ἀπαμυνόμενος und mit einer Hs. δρέπει nach dem 1, 195 erwähnten Uebergange zum Singular. Doch kann der Infinitiv von einem vorschwebenden λέγουσι abhängen. (St.) zu 1, 86, 2.

C. 111 § 1. κιννάμωμον. Saumaise z. Sol. p. 919 ss. vgl. 283. (285.) u. de Homon. p. 142. Matthiä leitet es vom phön. keen Nest, hebr. kinneen

Διόνυσος ἐτράφη· ὄρνιθας δὲ λέγουσι μεγάλας φορέειν ταῦτα τὰ κάρφεα τὰ ἡμεῖς ἀπὸ Φοινίκων μαθόντες κιννάμωμον καλέομεν, φορέειν δὲ τὰς ὄρνιθας ἐς νεοσσιὰς προσπεπλασμένας ἐκ πηλοῦ πρὸς ἀποκρήμνοισι οὔρεσι, ἔνθα πρόσβασιν ἀνθρώπῳ οὐδεμίαν εἶναι. 2πρὸς ὦν δὴ ταῦτα τοὺς Ἀραβίους σοφίζεσθαι τάδε, βοῶν τε καὶ ὄνων τῶν ἀπογινομένων καὶ τῶν ἄλλων ὑποζυγίων τὰ μέλεα διαταμόντας ὡς μέγιστα κομίζειν ἐς ταῦτα τὰ χωρία καί σφεα θέντας ἀγχοῦ τῶν νεοσσιέων ἀπαλλάσσεσθαι ἑκὰς αὐτέων· τὰς δὲ ὄρνιθας καταπετομένας αὐτῶν τὰ μέλεα τῶν ὑποζυγίων ἀναφορέειν ἐπὶ τὰς νεοσσιάς· τὰς δὲ οὐ δυναμένας ἴσχειν καταρρήγνυσθαι ἐπὶ γῆν· τοὺς δὲ ἐπιόντας συλλέγειν οὕτω τὸ κιννάμωμον, συλλεγόμενον δὲ ἐκ τούτων

112ἀπικνέεσθαι ἐς τὰς ἄλλας χώρας. τὸ δὲ δὴ λήδανον, τὸ Ἀράβιοι καλέουσι λάδανον, ἔτι τούτου θωυμασιώτερον γίνεται· ἐν γὰρ δυσοδμοτάτῳ γινόμενον εὐωδέστατόν ἐστι· τῶν γὰρ αἰγῶν τῶν τράγων ἐν τοῖσι πώγωσι εὑρίσκεται ἐγγινόμενον οἷον γλοιὸς ἀπὸ τῆς ὕλης. χρήσιμον δ' ἐς πολλὰ τῶν μύρων ἐστί, θυμιῶσί τε μάλιστα τοῦτο Ἀράβιοι.

113 Τοσαῦτα μὲν θυωμάτων πέρι εἰρήσθω, ἀπόζει δὲ τῆς χώρης τῆς Ἀραβίης θεσπέσιον ὡς ἡδύ. δύο δὲ γένεα οἴων σφι ἔστι θώυματος ἄξια, τὰ οὐδαμόθι ἑτέρωθι ἔστι· τὸ μὲν αὐτέων ἕτερον ἔχει τὰς οὐρὰς μακράς, τριῶν πηχέων οὐκ ἐλάσσονας, τὰς εἴ τις ἐπείη σφι ἐπέλκειν, ἕλκεα ἂν ἔχοιεν ἀνατριβομενέων πρὸς τῇ γῇ τῶν οὐρέων· νῦν δ' ἅπας τις τῶν ποιμένων ἐπίσταται ξυλουργέειν ἐς τοσοῦτο· ἁμαξίδας γὰρ ποιεῦντες ὑποδέουσι αὐτὰς τῇσι οὐρῇσι, ἑνὸς ἑκάστου κτήνεος τὴν οὐρὴν ἐπ' ἁμαξίδα ἑκάστην καταδέοντες. τὸ δὲ ἕτερον γένος τῶν οἴων τὰς οὐρὰς πλατέας φορέουσι, καὶ ἐπὶ πῆχυν πλάτος.

---

nisten ab. — *ἐν τοισίδε χωρίοισι.* gr. Spr. u. Di. 50, 11, 22. (3.) Gemeint ist nach Heeren Indien, nach Bä. Aethiopien. vgl. 3, 97, 1 u. 2, 146, 2. — *ἔνθα εἶναι.* zu 1, 24, 4.

§ 2. *ἀπογινομένων.* zu 1, 85. — *ὡς μέγιστα* in recht grosse Stücke. (Lg.) — *ἐκ, ὑπό.* (Lh.)

C. 112. *τὸ λήδανον* wächst auf einer Staude welche die Ziegen abfressen, woraus sich die Erzählung erklärt. (Heeren.) vgl. Saumaise z. Sol. p. 258 s. 669. — *τῶν αἰγῶν τῶν τράγων.* Der No. könnte sein *οἱ τράγοι τῶν αἰγῶν,* aber wohl auch *οἱ αἶγες οἱ τράγοι.* gr. Spr. 57, 1, 3. Lobeck Prol. pathol. p. 28.

C. 113. *ἀπόζει τῆς.* Der Ge. hängt von *ἀπο-* ab. „vgl. 3, 23, 1." (Lh.) — *θεσπέσιος*, bei Her. nur hier, ist, wenn auch an einigen Stellen bei Platon vorkommend, doch mehr poetisch. — *ὡς.* gr. Spr. 51, 10, 12. — *ἡδύ.* gr. Spr. 46, 5, 6. — *οὐδαμόθι* noch 7, 126, sonst auch bei Her. *οὐδαμοῦ.* — *ἐπείη, ἐφείη,* für *ἐπῄει* Va., von e. Hs. bestätigt. — *σφι, τοῖς Ἀραβίοις* aus *τῆς Ἀραβίας.* (Lh.) gr. Spr. 58, 4, 2. — *ἐς τοσοῦτο* in so weit. (Lg.) — *καί* vor *ἐπί* hat dieselbe Bedeutung wie bei Zahlen, da *πῆχυν* die Zahl Eins enthält. vgl. zu 1, 95, 1.

Ἀποκλινομένης δὲ μεσαμβρίης παρήκει πρὸς δύνοντα ἥλιον ἡ 114 Αἰθιοπίη χώρη ἐσχάτη τῶν οἰκεομένων· αὕτη δὲ χρυσόν τε φέρει πολλὸν καὶ ἐλέφαντας ἀμφιλαφέας καὶ δένδρεα πάντα ἄγρια καὶ ἔβενον καὶ ἄνδρας μεγίστους καὶ καλλίστους καὶ μακροβιωτάτους.

Αὗται μέν νυν ἔν τε τῇ Ἀσίῃ ἐσχατιαί εἰσι καὶ ἐν τῇ Λιβύῃ· 115 περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν πρὸς ἑσπέρην ἐσχατιέων ἔχω μὲν οὐκ ἀτρεκέως λέγειν· οὔτε γὰρ ἔγωγε ἐνδέκομαι Ἠριδανὸν καλέεσθαι πρὸς βαρβάρων ποταμὸν ἐκδιδόντα ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς βορῆν ἄνεμον, ἀπ' ὅτευ τὸ ἤλεκτρον φοιτᾶν λόγος ἐστί, οὔτε νήσους οἶδα Κασσιτερίδας ἐούσας, ἐκ τῶν ὁ κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾷ. τοῦτο μὲν γὰρ ὁ Ἠριδανὸς αὐτὸ κατηγορέει τὸ οὔνομα ὡς ἔστι Ἑλληνικὸν καὶ οὐ βάρβαρον, ὑπὸ ποιητέω δέ τινος ποιηθέν· τοῦτο δὲ οὐδενὸς αὐτόπτεω γενομένου δύναμαι ἀκοῦσαι, τοῦτο μελετῶν, ὅκως θάλασσά ἐστι τὰ ἐπέκεινα τῆς Εὐρώπης. ἐξ ἐσχάτης δ' ὤν ὅ τε κασσίτερος ἡμῖν φοιτᾷ καὶ τὸ ἤλεκτρον. πρὸς δὲ ἄρκτου τῆς Εὐρώπης πολλῷ τι πλεῖστος 116 χρυσὸς φαίνεται ἐών, ὅκως μὲν γινόμενος, οὐκ ἔχω οὐδὲ τοῦτο ἀτρεκέως εἶπαι, λέγεται δὲ ὑπὲκ τῶν γρυπῶν ἁρπάζειν Ἀριμασποὺς ἄνδρας μουνοφθάλμους· πείθομαι δὲ οὐδὲ τοῦτο, ὅκως μουνόφθαλμοι ἄνδρες φύονται, φύσιν ἔχοντες τὴν ἄλλην ὁμοίην τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι. αἱ δὲ ὦν ἐσχατιαὶ οἴκασι περικληίουσαι τὴν ἄλλην χώρην καὶ ἐντὸς ἀπέργουσαι τὰ κάλλιστα δοκέοντα ἡμῖν εἶναι καὶ σπανιώτατα ἔχειν αὐτά.

Ἔστι δὲ πεδίον ἐν τῇ Ἀσίῃ περικεκληιμένον οὔρεϊ πάντοθεν, 117 διασφάγες δὲ τοῦ οὔρεός εἰσι πέντε· τοῦτο τὸ πεδίον ἦν μέν κοτε

C. 114. *ἀποκλινομένης μεσαμβρίας* wo die südliche Himmelsgegend sich gegen Westen hinwendet. (Sch.) Grammatisch jedoch kann πρὸς δύνοντα ἥλιον nur mit παρήκει verbunden werden, wenn es auch dem Sinne nach mit bei ἀποκλιναμένης vorschwebt. — *ἀμφιλαφέας* sehr grosse, noch 4, 28, 2. 172, 1. (Sch.) Ein poetisches Wort, wenn auch in Platons Phädros vorkommend. — *πάντα* aller Art. (Valla.) — *ἔβενον.* Saumaise z. Sol. p. 725.

C. 115. *ἔχω μέν.* Als Ggs. schwebt vor: doch kann ich manches Ueberlieferte melden. zu 1, 140, 1. — *Ἠριδανόν.* Voss Mythol. Br. I. p. 94. — *ἐκδιδόντα.* Di. 52, 2, 9. — *ἀπ' ὅτευ* für ἀπό τευ Reiz. — *φοιτᾶν.* vgl. 7, 23, 2 u. Kr. zu Xen. An. 4, 8, 24. — *ὁ Ἠριδανὸς τὸ οὔνομα* der Name Eridanos. Spr. 50, 6, 2. (7, 5.) — *τοῦτο μελετῶν* obgleich dafür beflissen. vgl. 6, 105. (Bä.) Aehnlich ἐπιτηδεύων 3, 18. — *ὅκως* dass. zu 1, 37.

C. 116. *Εὐρώπης,* wozu er auch das nördliche Asien oder Sibirien rechnet, an das hier zu denken. vgl. 4, 27. (Heeren.) — *τι.* Di. 48, 15, 10. — *ὑπέκ,* bei Her. nur hier. (Lh.) Homerisch. Di. 68, 2, 4. — *δὲ ὦν.* δ' ὦν ist wohl bei Her. überall zu schreiben. — *οἴκασι περικληίουσαι.* Spr. 56, 4, 5. (9.) — *αὐτά* mit (τὰ) σπανιώτατα zu verbinden? gerade das was am seltensten zu haben ist. Ueber den Inf. Spr. 55, 3, 5. (7.) vgl. Xen. Kyr. 7, 5, 46: τοὺς σπανίους ἰδεῖν στρατηγοὺς πολλὰ ἐνόμιζον ὧν δεῖ πραχθῆναι παριέναι. Die alte La. war αὗται.

Χορασμίων, ἐν οὔροισι ἐὸν τῶν Χορασμίων τε αὐτέων καὶ Ὑρκανίων καὶ Πάρθων καὶ Σαραγγέων καὶ Θαμαναίων, ἐπείτε δὲ Πέρσαι ἔχουσι τὸ κράτος, ἐστὶ τοῦ βασιλέος. ἐκ δὴ ὦν τοῦ περικληίοντος οὔρεος τούτου ῥέει ποταμὸς μέγας, οὔνομα δέ οἵ ἐστι Ἄκης. οὗτος πρότερον μὲν ἄρδεσκε διαλελαμμένος πενταχοῦ τῶν εἰρημένων τούτων τὰς χώρας, διὰ διασφάγος ἀγόμενος ἑκάστης ἑκάστοισι, ἐπείτε δὲ ὑπὸ 2τῷ Πέρσῃ εἰσί, πεπόνθασι τοιόνδε· τὰς διασφάγας τῶν οὐρέων ἐνδείμας ὁ βασιλεὺς πύλας ἐπ' ἑκάστῃ διασφάγι ἔστησε, ἀποκεκλῃμένου δὲ τοῦ ὕδατος τῆς διεξόδου τὸ πεδίον τὸ ἐντὸς τῶν οὐρέων πέλαγος γίνεται, ἐνδιδόντος μὲν τοῦ ποταμοῦ, ἔχοντος δὲ οὐδαμῇ ἐξήλυσιν. οὗτοι ὦν οἵ περ ἔμπροσθε ἐώθεσαν χρᾶσθαι τῷ ὕδατι, οὐκ ἔχοντες αὐτῷ χρᾶσθαι συμφορῇ μεγάλῃ διαχρέωνται· τὸν μὲν γὰρ χειμῶνα ὕει σφι ὁ θεὸς ὥσπερ καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἀνθρώποισι, τοῦ δὲ θέρεος 3σπείροντες μελίνην καὶ σήσαμον χρηίσκοντο τῷ ὕδατι. ἐπεὰν ὦν μηδέν σφι παραδιδῶται τοῦ ὕδατος, ἐλθόντες ἐς τοὺς Πέρσας αὐτοί τε καὶ γυναῖκες στάντες κατὰ τὰς θύρας τοῦ βασιλέος βοῶσι ὠρυόμενοι· ὁ δὲ βασιλεὺς τοῖσι δεομένοισι αὐτέων μάλιστα ἐντέλλεται ἀνοίγειν τὰς πύλας τὰς ἐς τοῦτο φερούσας. ἐπεὰν δὲ διάκορος ἡ γῆ σφέων γένηται πίνουσα τὸ ὕδωρ, αὗται μὲν αἱ πύλαι ἀποκληίονται, ἄλλας δ' ἐντέλλεται ἀνοίγειν ἄλλοισι τοῖσι δεομένοισι μάλιστα τῶν λοιπῶν. ὡς δὲ ἐγὼ οἶδα ἀκούσας, χρήματα μεγάλα πρησσόμενος ἀνοίγει πάρεξ τοῦ φόρου.

118 *Ταῦτα μὲν δὴ ἔχει οὕτω, τῶν δὲ τῷ Μάγῳ ἐπαναστάντων ἑπτὰ ἀνδρῶν ἕνα αὐτῶν Ἰνταφέρνεα κατέλαβε ὑβρίσαντα τάδε ἀποθανεῖν αὐτίκα μετὰ τὴν ἐπανάστασιν. ἤθελε ἐς τὰ βασιλήια ἐσελθὼν χρηματίσασθαι τῷ βασιλέϊ· καὶ γὰρ δὴ καὶ ὁ νόμος οὕτω εἶχε, τοῖσι ἐπαναστᾶσι τῷ Μάγῳ ἔσοδον εἶναι παρὰ βασιλέα ἄνευ ἀγγέλου, ἢν 2μὴ γυναικὶ τυγχάνῃ μισγόμενος βασιλεύς. οὐκ ὦν δὴ Ἰνταφέρνης ἐδικαίευ οὐδένα οἱ ἐσαγγεῖλαι, ἀλλ' ὅτι ἦν τῶν ἑπτά, ἐσιέναι ἤθελε.*

C. 117 § 1. *διασφάγες.* zu 2, 158, 2. — *ἐπείτε.* zu 2, 43, 3. — *διαλελαμμένος.* Di. 39 u. *λαμβάνω.* — *πενταχοῦ* findet sich wieder bei Spätern. — *τῷ Πέρσῃ.* zu 1, 2, 2. — *τοιόνδε.* zu 1, 80, 1.

§ 2. *ἐνδείμας.* zu 1, 179, 1. — *πύλας* Schleusen. (Lg.) — *ἐνδιδόναι* (als Ggs. zu *ἐκδιδόναι*) einströmen, sonst so nicht üblich. — *ἐξήλυσις,* so synonym mit *ἔξοδος* 7, 130, 1; anders 5, 101, 1. Ein nur herodoteisches Wort. — *συμφορῇ.* zu 3, 41. — *ὕει ὁ θεός.* gr. Spr. 61, 4, 4. — *χρηίσκοντο* bedurften, das Wort nur hier; und da das Augment nicht fehlen kann, so wird mit Sch. *χρηίσκονται* zu lesen sein vgl. jedoch Di. 28, 4, 1.

§ 3. *ὠρυόμενοι* wehklagend, ein poetisches Wort; jubeln 4, 75, 1. — *τοῦτο* dieser Landstrich zu 1, 84, 2. — *διάκορος* neben *διακορής* durch und durch gesättigt, selten.

C. 118 § 1. *κατέλαβε.* zu 3, 65, 1. — *τάδε.* zu 1, 189, 2. — *ὁ νόμος* 3, 84, 2. — *οὕτω, εἶναι.* gr. Spr. 57, 10, 9.

§ 2. *οἱ* für ihn. — *ἀνείρας περὶ τόν* nachdem er sie, die Ohren

ὁ δὲ πυλουρὸς καὶ ὁ ἀγγελιηφόρος οὐ περιώρων, φάμενοι τὸν βασι-
λέα γυναικὶ μίσγεσθαι. ὁ δὲ Ἰνταφέρνης δοκέων σφέας ψεύδεα λέγειν
ποιέει τοιάδε· σπασάμενος τὸν ἀκινάκεα ἀποτάμνει αὐτῶν τά τε ὦτα
καὶ τὰς ῥῖνας, καὶ ἀνείρας περὶ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου περὶ τοὺς αὐ-
χένας σφέων ἔδησε καὶ ἀπῆκε. οἱ δὲ τῷ βασιλέϊ δεικνύασι ἑωυτοὺς 119
καὶ τὴν αἰτίην εἶπον δι' ἣν πεπονθότες εἴησαν. Δαρεῖος δὲ ἀρρωδή-
σας μὴ κοινῷ λόγῳ οἱ ἓξ πεποιηκότες ἔωσι ταῦτα, μεταπεμπόμενος
ἕνα ἕκαστον ἀπεπειρᾶτο γνώμης εἰ συνέπαινοί εἰσι τῷ πεποιημένῳ.
ἐπείτε δὲ ἐξέμαθε ὡς οὐ σὺν ἐκείνοισι εἴη ταῦτα πεποιηκώς, ἔλαβε
αὐτόν τε τὸν Ἰνταφέρνεα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ καὶ τοὺς οἰκηίους
πάντας, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων μετὰ τῶν συγγενέων μιν ἐπιβουλεύειν
οἱ ἐπανάστασιν, συλλαβὼν δέ σφεας ἔδησε τὴν ἐπὶ θανάτῳ. ἡ δὲ 2
γυνὴ τοῦ Ἰνταφέρνεος φοιτέουσα ἐπὶ τὰς θύρας τοῦ βασιλέος κλαίεσκε
ἂν καὶ ὀδυρέσκετο· ποιεῦσα δὲ αἰεὶ τὠυτὸ τοῦτο τὸν Δαρεῖον ἔπεισε
οἰκτεῖραί μιν, πέμψας δὲ ἄγγελον ἔλεγε τάδε· "ὦ γύναι, βασιλεύς
τοι Δαρεῖος διδοῖ ἕνα τῶν δεδεμένων οἰκηίων ῥύσασθαι τὸν βούλεαι
ἐκ πάντων." ἡ δὲ βουλευσαμένη ὑπεκρίνατο τάδε· "εἰ μὲν δή μοι
διδοῖ βασιλεὺς ἑνὸς τὴν ψυχήν, αἱρέομαι ἐκ πάντων τὸν ἀδελφεόν."
πυθόμενος δὲ Δαρεῖος ταῦτα καὶ θωυμάσας τὸν λόγον πέμψας ἠγό-
ρευε· "ὦ γύναι, εἰρωτᾷ σε βασιλεὺς τίνα ἔχουσα γνώμην τὸν ἄνδρα
τε καὶ τὰ τέκνα ἐγκαταλιποῦσα τὸν ἀδελφεὸν εἵλευ περιεῖναί τοι, ὃς
καὶ ἀλλοτριώτατός τοι τῶν παίδων καὶ ἕσσον κεχαρισμένος τοῦ ἀν-
δρός ἐστι." ἡ δ' ἀμείβετο τοισίδε. "ὦ βασιλεῦ, ἀνὴρ μέν μοι ἂν 3
ἄλλος γένοιτο, εἰ δαίμων ἐθέλοι, καὶ τέκνα ἄλλα, εἰ ταῦτα ἀποβά-
λοιμι· πατρὸς δὲ καὶ μητρὸς οὐκέτι μευ ζωόντων ἀδελφεὸς ἂν ἄλ-
λος οὐδενὶ τρόπῳ γένοιτο. ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρεωμένη ἔλεξα ταῦτα."
εὖ τε δὴ ἔδοξε τῷ Δαρείῳ εἰπεῖν ἡ γυνὴ καί οἱ ἀπῆκε τοῦτόν τε τὸν
παραιτέετο καὶ τῶν παίδων τὸν πρεσβύτατον, ἡσθεὶς αὐτῇ, τοὺς δὲ
ἄλλους ἀπέκτεινε πάντας.

Τῶν μὲν δὴ ἑπτὰ εἷς αὐτίκα τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ ἀπολώλεε, κα- 120
τὰ δέ κου μάλιστα τὴν Καμβύσεω νοῦσον ἐγένετο τάδε. ὑπὸ Κύρου
κατασταθεὶς ἦν Σαρδίων ὕπαρχος Ὀροίτης, ἀνὴρ Πέρσης. οὗτος ἐπε-

---

und Nasen, angebunden an den. Das Wort ist selten. — *ἀπῆκε* er liess sie laufen.

C. 119 § 1. *ἀπεπειρᾶτο γνώμης* erforschte ihre Gesinnung. (Sch.) — *σὺν ἐκείνοισι* mit ihrer Zustimmung. (Fischer.) — *ἐλπίδας* Besorgnisse. zu 3, 62, 1. — *τὴν ἐπὶ θανάτῳ.* zu 1, 109, 1.

§ 2. *κλαίεσκε ἄν.* zu 2, 174. — *μέν* hier wie sonst in *καὶ μὲν δή, ἀλλὰ μὲν δή,* oder als Ggs. schwebt vor: wenn ich aber mehr erlangen könnte, wäre es mir erwünschter. — *ἀλλοτριώτατος. ἀλλοτριώτερος* Bekker. Jenes ist vielleicht zu erklären *πολλῷ ἀλλοτριώτερος.* Die sonst angeführten Stellen (Hermann z. Viger 57) sind doch verschieden. — *ἀπολώλεε.* Di. 53, 4 A.

C. 120 § 1. *κατὰ δέ.* Ein harter, zu wenig vermittelter Uebergang.

θύμησε πρήγματος οὐκ ὁσίου· οὔτε γάρ τι παθὼν οὔτε ἀκούσας μάταιον ἔπος πρὸς Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου οὔτε ἰδὼν πρότερον ἐπεθύμησε λαβὼν αὐτὸν ἀπολέσαι, ὡς μὲν οἱ πλεῦνες λέγουσι, διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην· ἐπὶ τῶν βασιλέος θυρέων κατήμενον τόν τε Ὀροίτην καὶ ἄλλην Πέρσην τῷ οὔνομα εἶναι Μιτροβάτεα, νομοῦ ἄρχοντα τοῦ ἐν Δασκυλείῳ, τούτους ἐκ λόγων ἐς νείκεα συμπεσέειν, κρινομένων δὲ περὶ ἀρετῆς εἰπεῖν τὸν Μιτροβάτεα τῷ Ὀροίτῃ προφέροντα·
2 *„σὺ γὰρ ἐν ἀνδρῶν λόγῳ, ὃς βασιλέι νῆσον Σάμον πρὸς τῷ σῷ νομῷ προσκειμένην οὐ προσεκτήσαο, ὧδε δή τι ἐοῦσαν εὐπετέα χειρωθῆναι, τὴν τῶν τις ἐπιχωρίων πεντεκαίδεκα ὁπλίτῃσι ἐπαναστὰς ἔσχε καὶ νῦν αὐτῆς τυραννεύει." οἱ μὲν δή μίν φασι τοῦτο ἀκούσαντα καὶ ἀλγήσαντα τῷ ὀνείδεϊ ἐπιθυμῆσαι οὐκ οὕτω τὸν εἴπαντα ταῦτα τίσασθαι ὡς Πολυκράτεα πάντως ἀπολέσαι, δι' ὅντινα κακῶς ἤκουσε·*
121 *οἱ δὲ ἐλάσσονες λέγουσι πέμψαι Ὀροίτεα ἐς Σάμον κήρυκα ὅτευ δὴ χρήματος δεησόμενον (οὐ γὰρ ὧν δὴ τοῦτό γε λέγεται), καὶ τὸν Πολυκράτεα τυχεῖν κατακείμενον ἐν ἀνδρεῶνι, παρεῖναι δέ οἱ καὶ Ἀνακρέοντα τὸν Τήιον· καί κως εἴτ' ἐκ προνοίης αὐτὸν κατηλογέοντα τὰ Ὀροίτεω πρήγματα, εἴτε καὶ συντυχίη τις τοιαύτη ἐπεγένετο· τόν τε γὰρ κήρυκα τὸν Ὀροίτεω παρελθόντα διαλέγεσθαι καὶ τὸν Πολυκράτεα (τυχεῖν γὰρ ἀπεστραμμένον πρὸς τὸν τοῖχον) οὔτε τι μεταστραφῆναι*
122 *οὔτε ὑποκρίνασθαι. αἰτίαι μὲν δὴ αὗται διφάσιαι λέγονται τοῦ θανάτου τοῦ Πολυκράτεος γενέσθαι, πάρεστι δὲ πείθεσθαι ὁκοτέρῃ τις βούλεται αὐτέων. ὁ δὲ ὧν Ὀροίτης ἱζόμενος ἐν Μαγνησίῃ τῇ ὑπὲρ Μαιάνδρου ποταμοῦ οἰκημένῃ ἔπεμπε Μύρσον τὸν Γύγεω, ἄνδρα Λυδόν, ἐς Σάμον ἀγγελίην φέροντα, μαθὼν τοῦ Πολυκράτεος τὸν νόον. Πολυκράτης γάρ ἐστι πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Ἑλλήνων ὃς θαλασσοκρατέειν ἐπενοήθη πάρεξ Μίνω τε τοῦ Κνωσίου καὶ εἰ δή τις ἄλλος*

— *μάταιον* beleidigendes, wie 7, 15, 1, wofür 7, 13 *ἀεικέστερα*. (Bä.) — *μέν*. Ggs. 3, 121. (Lh.) — *συμπεσέειν* hängt von *λέγουσι* ab. — *κρινομένων* indem sie stritten. (Valla.) — *προφέροντα* Vorwürfe machend. zu 1, 3.

§ 2. *γάρ*. gr. Spr. 69, 14, 8. Der Sinn: dich soll man nur zur Zahl der Männer rechnen? — *ὧδε δή τι*. Sonst *οὕτω δή τι*. zu 1, 163, 2. — *εὐπετέα χειρωθῆναι*. Di. 55, 3, 9. — *τήν*, fast so viel als *ὥστε αὐτήν*. vgl. 4, 28, 1. 52, 2. (Bä.) — *αὐτῆς*. Spr. 60, 5, 2. (6, 2.) — *οὐκ οὕτω ὡς*. zu 3, 47, 1. — *κακῶς ἤκουσε*. zu 2, 173, 1.

C. 121. *οἱ δὲ ἐλάσσονες*. Ggs. zu *οἱ μὲν πλεῦνες* 3, 120, 1. — *ὅτευ δή*. zu 1, 86, 1. vgl. 3, 145, 1. — *οὐ λέγεται*, mithin kann auch ich es nicht angeben. (St.) — *ἐκ προνοίης*. zu 1, 120, 2. — *κατηλογέοντα*. zu 1, 84, 2. Angefangen ist als sollte folgen: *τοῦ κήρυκος τοῦ Ὀ. παρελθόντος διαλεγομένου τὸν Πολυκράτεα*. Indem aber zum bestimmten Tempus (*ἐπεγένετο*) übergegangen wird (zu 1, 19), ist die Fügung anakoluthisch abgebrochen. — *τι* will Schäfer vor *ὑποκρ*. stellen, auch mir eingefallen.

C. 122 § 1. *ὁκοτέρῃ* welcher von beiden Grundangaben. — *τὸν νόον*, seine Eroberungspläne. (Lh.) vgl. § 2 A. — *Μίνω*. Thuk. 1, 4.

πρότερος τούτου ἦρξε τῆς θαλάσσης· τῆς δὲ ἀνθρωπηίης λεγομένης γενεῆς Πολυκράτης ἐστὶ πρῶτος, ἐλπίδας πολλὰς ἔχων Ἰωνίης τε καὶ νήσων ἄρξειν. μαθὼν ὦν ταῦτά μιν διανοεύμενον ὁ Ὀροίτης πέμψας2 ἀγγελίην ἔλεγε τάδε.

"Ὀροίτης Πολυκράτεϊ ὧδε λέγει. πυνθάνομαι ἐπιβουλεύειν σε πρήγμασι μεγάλοισι καὶ χρήματά τοι οὐκ εἶναι κατὰ τὰ φρονήματα. σύ νυν ὧδε ποιήσας ὀρθώσεις μὲν σεωυτόν, σώσεις δὲ καὶ ἐμέ· ἐμοὶ γὰρ βασιλεὺς Καμβύσης ἐπιβουλεύει θάνατον καί μοι τοῦτο ἐξαγγέλλεται σαφηνέως. σύ νυν ἐμὲ ἐκκομίσας αὐτὸν καὶ χρήματα, τὰ μὲν αὐτέων αὐτὸς ἔχε, τὰ δὲ ἐμὲ ἔα ἔχειν· εἵνεκέν τε χρημάτων ἄρξεις ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος. εἰ δέ μοι ἀπιστέεις τὰ περὶ τῶν χρημάτων, πέμψον ὅστις τοι πιστότατος τυγχάνει ἐών, τῷ ἐγὼ ἀποδέξω."

Ταῦτα ἀκούσας Πολυκράτης ἥσθη τε καὶ ἐβούλετο· καί κως123 ἱμείρετο γὰρ χρημάτων μεγάλως, ἀποπέμπει πρῶτα κατοψόμενον Μαιάνδριον Μαιανδρίου, ἄνδρα τῶν ἀστῶν, ὅς οἱ ἦν γραμματιστής· ὃς χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον τουτέων τὸν κόσμον τὸν ἐκ τοῦ ἀνδρεῶνος τοῦ Πολυκράτεος, ἐόντα ἀξιοθέητον, ἀνέθηκε πάντα ἐς τὸ Ἡραῖον. ὁ δὲ Ὀροίτης μαθὼν τὸν κατάσκοπον ἐόντα προσδόκιμον ἐποίεε τοιάδε· λάρνακας ὀκτὼ πληρώσας λίθων πλὴν κάρτα βραχέος τοῦ περὶ αὐτὰ τὰ χείλεα, ἐπιπολῆς τῶν λίθων χρυσὸν ἐπέβαλε, καταδήσας δὲ τὰς λάρνακας εἶχε ἑτοίμας. ἐλθὼν δὲ ὁ Μαιάνδριος καὶ θεησάμενος ἀπήγγειλε τῷ Πολυκράτεϊ. ὁ δὲ πολλὰ μὲν τῶν μαντίων ἀπαγορευ-124 όντων πολλὰ δὲ τῶν φίλων ἐστέλλετο αὐτὸς ἀπιέναι, πρὸς δὲ καὶ ἰδούσης τῆς θυγατρὸς ὄψιν ἐνυπνίου τοιήνδε· ἐδόκεέ οἱ τὸν πατέρα ἐν τῷ ἠέρι μετέωρον ἐόντα λοῦσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ Διός, χρίεσθαι δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου. ταύτην ἰδοῦσα τὴν ὄψιν παντοίη ἐγίνετο μὴ ἀποδημῆσαι τὸν Πολυκράτεα παρὰ τὸν Ὀροίτεα, καὶ δὴ καὶ ἰόντος αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πεντηκόντερον ἐπεφημίζετο. ὁ δέ οἱ ἠπείλησε, ἢν σῶς ἀπονοστήσῃ, πολλόν μιν χρόνον παρθενεύεσθαι. ἡ δὲ ἠρήσατο ἐπιτελέα

(We.) — ἀνθρωπηίης γενεῆς der historischen Zeit, im Ggs. zu der mythischen. (Scaliger.)

§ 2. καὶ χρήματα. χρήματα δέ einige Hsn. — κατά. Spr. 68, 21 (25), 2. — σαφηνέως. zu 1, 140, 1. — αὐτὸν καί. gew. αὐτόν τε καί. vgl. jedoch Kr. zu Thuk. 4, 90, 1. — χρήματα, ohne τά. zu ἡμιόνους 1, 59, 3. — εἵνεκεν. zu 1, 42.

C. 123. καὶ — γάρ. zu 1, 24, 2. — ἄνδρα τῶν. zu 1, 65, 2. — καταδήσας. Vor Erfindung der Schlüssel band man Kisten und Thüren durch Riemen mit einer künstlichen Verknotung zu. Eustath. z. Od. 8, 447. (La.)

C. 124. πολλά vielfach. gr. Spr. 46, 3, 2. — αὐτός, im Ggs. zu ἀποπέμπει Μαιάνδριον 123. — πρὸς δὲ θυγατρός und obgleich seine Tochter ausserdem u. s. w. (Lg.) — παντοίη ἐγίνετο versuchte alles Mögliche von Vorstellungen. vgl. 7, 10, 4. 9, 109, 2. (Va.) — μὴ ἀποδημῆσαι, der Inf. indem der Begriff des Strebens, Bittens, in παντοίη ἐγίνετο enthalten ist; δεόμενοι zugefügt 7, 10, 4. — ἐπεφημίζετο rief ihm

ταῦτα γενέσθαι· βούλεσθαι γὰρ παρθενεύεσθαι πλέω χρόνον ἢ τοῦ
125πατρὸς ἐστερῆσθαι. Πολυκράτης δὲ πάσης συμβουλίης ἀλογήσας ἔπλεε παρὰ τὸν Ὀροίτεα, ἅμα ἀγόμενος ἄλλους τε πολλοὺς τῶν ἑταίρων, ἐν δὲ δὴ καὶ Δημοκήδεα τὸν Καλλιφῶντος, Κροτωνιήτην ἄνδρα, ἰητρόν τε ἐόντα καὶ τὴν τέχνην ἀσκέοντα ἄριστα τῶν κατ' ἑωυτόν. ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν Μαγνησίην ὁ Πολυκράτης διεφθάρη κακῶς, οὔτε ἑωυτοῦ ἀξίως οὔτε τῶν ἑωυτοῦ φρονημάτων· ὅτι γὰρ μὴ οἱ Συρηκοσίων γενόμενοι τύραννοι, οὐδὲ εἷς τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν τυράννων ἄξιός ἐστι Πολυκράτεϊ μεγαλοπρεπείην συμβληθῆναι. ἀπο-
2κτείνας δέ μιν οὐκ ἀξίως ἀπηγήσιος Ὀροίτης ἀνεσταύρωσε· τῶν δέ οἱ ἑπομένων ὅσοι μὲν ἦσαν Σάμιοι ἀπῆκε, κελεύων σφέας ἑωυτῷ χάριν εἰδέναι ἐόντας ἐλευθέρους, ὅσοι δὲ ἦσαν ξεῖνοί τε καὶ δοῦλοι τῶν ἑπομένων ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ποιεύμενος εἶχε. Πολυκράτης δὲ ἀνακρεμάμενος ἐπετέλεε πᾶσαν τὴν ὄψιν τῆς θυγατρός· ἐλοῦτο μὲν γὰρ ὑπὸ τοῦ Διός, ὅκως ὕοι, ἐχρίετο δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ἀνιεὶς αὐτὸς ἐκ τοῦ σώματος ἰκμάδα.

Πολυκράτεος μὲν δὴ αἱ πολλαὶ εὐτυχίαι ἐς τοῦτο ἐτελεύτησαν, τῇ
126οἱ Ἄμασις ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς προεμαντεύσατο· χρόνῳ δὲ οὐ πολλῷ ὕστερον καὶ Ὀροίτεα Πολυκράτεος τίσιες μετῆλθον. μετὰ γὰρ τὸν Καμβύσεω θάνατον κατὰ τῶν Μάγων τὴν βασιληίην μένων ἐν τῇσι Σάρδισι Ὀροίτης ὠφέλεε μὲν οὐδὲν Πέρσας ὑπὸ Μήδων ἀπαραιρημένους τὴν ἀρχήν· ὁ δὲ ἐν ταύτῃ τῇ ταραχῇ κατὰ μὲν ἔκτεινε Μιτροβάτεα τὸν ἐκ Δασκυλείου ὕπαρχον, ὅς οἱ ὠνείδισε τὰ ἐς Πολυκράτεα ἔχοντα, κατὰ δὲ τοῦ Μιτροβάτεω τὸν παῖδα Κρανάσπην, ἄνδρας ἐν Πέρσῃσι δοκίμους, ἄλλα τε ἐξύβρισε παντοῖα καί τινα ἀγγαρήιον Δαρείου ἐλθόντα παρ' αὐτόν, ὡς οὐ πρὸς ἡδονήν οἱ ἦν τὰ ἀγγελλόμενα, κτείνει μιν ὀπίσω κομιζόμενον, ἄνδρας οἱ ὑπείσας κατ' ὁδόν, ἀπο-

---

von sich vorbedeutende Worte zu; nicht so bei Attikern. — *βούλεσθαι ἤ.* zu 3, 40, 1.

C. 125 § 1. *ἀλογεῖν* missachten, bei Her. noch 8, 116 und mit dem Ge. auch 8, 46, 2 ein homerisches Wort, erst bei Spätern wiederkehrend. — *ἑωυτοῦ.* zu Thuk. 1, 68, 2 zweite Aufl. — *τῶν κατ' ἑωυτόν* seiner Zeitgenossen. gr. Spr. 68, 21 (25), 1. — *ὅτι μή.* zu 1, 18, 2. — *ἄξιος ξυμβληθῆναι.* zu 2, 10, 2. — *μεγαλοπρεπείην. περί* mit dem Ge. 2, 10, 2. (Lh.)

§ 2. *οὐκ ἀξίως,* vielleicht durch Abziehen der Haut. (Casaubonus.) — *ἐόντας ἐλευθέρους* dafür dass sie jetzt frei seien. vgl. 9, 79, 2. (Matthiä.) — *λόγῳ.* zu 3, 50, 2. — *ἀνιείς* ausschwitzend. — *εὐτυχίαι.* gr. Spr. 44, 3, 2. — *ἐς τοῦτο ἐτελεύτησαν.* gr. Spr. 68, 21, 5. — *προεμαντεύσατο* 3, 40, 1.

C. 126. *κατὰ τῶν* für *καὶ τῶν* Va. vgl. 3, 61. 67. — *Πολυκράτεος τίσιες,* wie in der gew. Sprache *δίκη τινός.* zu 1, 2, 2. — *τίσιες,* wie 3, 128, 3, nach Einigen Rachegöttinnen. — *ὁ δέ.* zu 1, 17. — *ὠνείδισε* 3, 120, 2. — *ἔχοντα.* zu 2, 53. — *κατὰ δέ* erg. *ἔκτεινε.* — *ἄλλα.* zu *τοῦτο* 1, 189, 2. — *ἀγγαρήιον.* Bei Andern *ἄγγαρος;* anders 8, 98. — *πρὸς ἡ-*

κτείνας δέ μιν ἠφάνισε αὐτῷ ἵππῳ. Δαρεῖος δὲ ὡς ἔσχε τὴν ἀρχήν, 127 ἐπεθύμεε τὸν Ὀροίτεα τίσασθαι πάντων τε τῶν ἀδικημάτων εἵνεκεν καὶ μάλιστα Μιτροβάτεω καὶ τοῦ παιδός. ἐκ μὲν δὴ τῆς ἰθέης στρατὸν ἐπ' αὐτὸν οὐκ ἐδόκεε πέμπειν, ἅτε οἰδεόντων ἔτι τῶν πρηγμάτων καὶ νεωστὶ ἔχων τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν Ὀροίτεα μεγάλην τὴν ἰσχὺν πυνθανόμενος ἔχειν, τὸν χίλιοι μὲν Περσέων ἐδορυφόρεον, εἶχε δὲ νομὸν τόν τε Φρύγιον καὶ Λύδιον καὶ Ἰωνικόν. πρὸς ταῦτα δὴ ὦν ὁ Δαρεῖος τάδε ἐμηχανήσατο. συγκαλέσας Περσέων τοὺς δοκιμωτάτους ἔλεγέ σφι τάδε.

"Ὦ Πέρσαι, τίς ἄν μοι τοῦτο ὑμέων ὑποστὰς ἐπιτελέσειε σοφίῃ 2 καὶ μὴ βίῃ τε καὶ ὁμίλῳ; ἔνθα γὰρ σοφίης δέει, βίης ἔργον οὐδέν, ὑμέων δὴ ὦν τίς ἄν μοι Ὀροίτεα ἢ ζώοντα ἀγάγοι ἢ ἀποκτείνειε; ὃς ὠφέλησε μέν κω Πέρσας οὐδέν, κακὰ δὲ μεγάλα ἔοργε. τοῦτο μὲν δύο ἡμέων ἠΐστωσε, Μιτροβάτεά τε καὶ τὸν παῖδα αὐτοῦ, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνακαλέοντας αὐτὸν καὶ πεμπομένους ὑπ' ἐμεῦ κτείνει, ὕβριν οὐκ ἀνάσχετον φαίνων. πρίν τι ὦν μέζον ἐξεργάσασθαί μιν Πέρσας κακόν, καταλαμπτέος ἐστὶ ἡμῖν θανάτῳ."

Δαρεῖος μὲν ταῦτα ἐπειρώτα, τῷ δὲ ἄνδρες τριήκοντα ὑπέστη- 128 σαν, αὐτὸς ἕκαστος ἐθέλων ποιέειν ταῦτα. ἐρίζοντας δὲ Δαρεῖος κατελάμβανε κελεύων πάλλεσθαι· παλλομένων δὲ λαγχάνει ἐκ πάντων Βαγαῖος ὁ Ἀρτόντεω. λαχὼν δὲ ὁ Βαγαῖος ποιέει τοιάδε. βιβλία γραψάμενος πολλὰ καὶ περὶ πολλῶν ἔχοντα πρηγμάτων σφρηγῖδά σφι ἐπέβαλε τὴν Δαρείου, μετὰ δὲ ἤιε ἔχων ταῦτα ἐς τὰς Σάρδις. ἀπι- 2 κόμενος δὲ καὶ Ὀροίτεω ἐς ὄψιν ἐλθὼν τῶν βιβλίων ἓν ἕκαστον περιαιρεόμενος ἐδίδου τῷ γραμματιστῇ τῷ βασιληίῳ ἐπιλέγεσθαι· γραμματιστὰς δὲ βασιληίους οἱ πάντες ὕπαρχοι ἔχουσι. ἀποπειρεώμενος δὲ τῶν δορυφόρων ἐδίδου τὰ βιβλία ὁ Βαγαῖος εἴ οἱ ἐνδεξαίατο ἀπόστασιν ἀπ' Ὀροίτεω. ὁρέων δέ σφεας τά τε βιβλία σεβομένους μεγάλως καὶ τὰ λεγόμενα ἐκ τῶν βιβλίων ἔτι μεζόνως, διδοῖ ἄλλο ἐν

δονήν angenehm. Kr. zu Thuk. 2, 65, 5. — *μιν.* Di. 51, 5, 1. — *ὑπείσας.* Di. 39 u. *εἶσα.* — *αὐτῷ ἵππῳ.* zu 2, 47, 1.

C. 127, 1. *μέν*, als ob *ἐμηχανήσατο δὲ τάδε* folgen sollte. (Lh.) — *ἰθέης.* zu 2, 161, 2. — *οἰδεόντων καὶ ἔχων.* Di. 56, 14, 3. — *εἶχε δέ.* Spr. 60, 5, 1. (6, 1.) — *πρὸς ταῦτα.* zu 1, 91, 3.

§ 2. *ὁμίλῳ* mit einer Truppenmasse. „vgl. 9, 59. Vielleicht ein sprüchwörtlicher Ausdruck." (Matthiä.) — *ἄν* hat Schäfer zugefügt. — *ἔοργε.* zu 1, 127, 2. — *μέν* ohne *γάρ.* zu 3, 80, 1. — *καταλαμπτέος ἐστί* ist abzufassen.

C. 128 § 1. *κατελάμβανε* hemmte. vgl. 7, 9, 3. — *πάλλεσθαι* ironisch für *κληροῦσθαι*, wie *πάλλειν* für *κληροῦν.* (Va.) — *γραψάμενος* er liess schreiben. — *ἔχοντα* handelnd.

§ 2. *περιαιρεόμενος* erbrechend, eig. das Siegel rings ablösend. — *ἐνδεξαίατο* für *ἐνδείξαιντο* We., für *ἐνδέξαιντο* Portus. — *μεζόνως* in höherm Grade. zu 2, 49, 1 u. Kr. zu Thuk. 1, 130, 2.

τῷ ἐνῆν ἔπεα τοιάδε. "ὦ Πέρσαι, βασιλεὺς Δαρεῖος ἀπαγορεύει ὑμῖν 3*μὴ δορυφορέειν Ὀροίτεα." οἱ δὲ ἀκούσαντες τούτων μετῆκάν οἱ τὰς αἰχμάς. ἰδὼν δὲ τοῦτό σφεας ὁ Βαγαῖος πειθομένους τῷ βιβλίῳ, ἐνθαῦτα δὴ θαρσήσας τὸ τελευταῖον τῶν βιβλίων διδοῖ τῷ γραμματιστῇ, ἐν τῷ ἐγέγραπτο· "βασιλεὺς Δαρεῖος Πέρσῃσι τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐντέλλεται κτείνειν Ὀροίτεα." οἱ δὲ δορυφόροι ὡς ἤκουσαν ταῦτα, σπασάμενοι τοὺς ἀκινάκας κτείνουσι παραυτίκα μιν. οὕτω δὴ Ὀροίτεα τὸν Πέρσην Πολυκράτεος τοῦ Σαμίου τίσιες μετῆλθον.*

129 *Ἀπικομένων δὲ καὶ ἀνακομισθέντων τῶν Ὀροίτεω χρημάτων ἐς τὰ Σοῦσα, συνήνεικε χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον βασιλέα Δαρεῖον ἐν ἄγρῃ θηρῶν ἀποθρώσκοντα ἀπ' ἵππου στραφῆναι τὸν πόδα. καί κως ἰσχυροτέρως ἐστράφη· ὁ γάρ οἱ ἀστράγαλος ἐξεχώρησε ἐκ τῶν ἄρθρων. νομίζων δὲ καὶ πρότερον περὶ ἑωυτὸν ἔχειν Αἰγυπτίων τοὺς δοκέοντας εἶναι πρώτους τὴν ἰητρικήν, τούτοισι ἐχρῆτο. οἱ δὲ στρε*2*βλοῦντες καὶ βιώμενοι τὸν πόδα κακὸν μέζον ἐργάζοντο. ἐπ' ἑπτὰ μὲν δὴ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας ὑπὸ τοῦ παρεόντος κακοῦ ὁ Δαρεῖος ἀγρυπνίῃσι εἴχετο, τῇ δὲ δὴ ὀγδόῃ ἡμέρῃ ἔχοντί οἱ φλαύρως παρακούσας τις πρότερον ἔτι ἐν Σάρδισι τοῦ Κροτωνιήτεω Δημοκήδεος τὴν τέχνην ἀγγέλλει τῷ Δαρείῳ· ὁ δὲ ἄγειν μιν τὴν ταχίστην παρ' ἑωυτὸν ἐκέλευσε. τὸν δὲ ὡς ἐξεῦρον ἐν τοῖσι Ὀροίτεω ἀνδραπόδοισι ὅκου δὴ ἀπημελημένον, παρῆγον ἐς μέσον πέδας τε ἕλκοντα καὶ ῥάκεσι* 130*ἐσθημένον. σταθέντα δὲ ἐς μέσον εἰρώτα ὁ Δαρεῖος τὴν τέχνην εἰ ἐπίσταιτο· ὁ δ' οὐκ ὑπεδέκετο, ἀρρωδέων μὴ ἑωυτὸν ἐκφήνας τὸ παράπαν τῆς Ἑλλάδος ᾖ ἀπεστερημένος. κατεφάνη δὲ τῷ Δαρείῳ τεχνάζειν ἐπιστάμενος καὶ τοὺς ἀγαγόντας αὐτὸν ἐκέλευσε μάστιγάς τε καὶ κέντρα παραφέρειν ἐς τὸ μέσον. ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ὦν ἐκφαίνει, φὰς ἀτρεκέως μὲν οὐκ ἐπίστασθαι, ὁμιλήσας δὲ ἰητρῷ φλαύρως ἔχειν τὴν τέχνην. μετὰ δέ, ὥς οἱ ἐπέτρεψε, Ἑλληνικοῖσι ἰήμασι χρεώμενος καὶ ἤπια μετὰ τὰ ἰσχυρὰ προσάγων ὕπνου τέ μιν λαγχάνειν ἐποίεε καὶ ἐν χρόνῳ ὀλίγῳ ὑγιέα μιν ἐόντα ἀπέδεξε, οὐδαμὰ ἔτι ἐλπίζοντα* 2*ἀρτίπουν ἔσεσθαι. δωρέεται δή μιν μετὰ ταῦτα ὁ Δαρεῖος πεδέων*

---

§ 3. *μετῆκαν* legten ab. — *οἱ* ihm, vor ihm. (Sch.)

C. 129 § 1. *συνήνεικε.* zu 1, 73, 2. — *τὸν πόδα.* Spr. 52, 4, 2. — *ἰσχυροτέρως.* zu 1, 122, 1. — *οἱ.* Di. 47, 9, 8. — *νομίζων.* zu 1, 131. — *βιώμενοι.* zu 3, 80, 3.

§ 2. *ἀγρυπνίῃσι.* Di. 44, 3, 1. — *τῷ Δαρείῳ*, wegen der Entfernung des *οἱ* zugefügt. — *ὅκου δή.* zu *ὅσον δή* 2, 103. — *ἐσθημένος.* Di. 39 u. dem W.

C. 130 § 1. *εἰρώτα τὴν τέχνην.* gr. Spr. 61, 6, 2. (gegens E.) — *ὑπεδέκετο* verstand sich dazu, gestand. „vgl. 6, 69, 1. (Sch.) — *ἐπιστάμενος, καίπερ ἐπιστάμενος.* (La.) — *τὴν τέχνην.* gr. Spr. 47, 10, 7. — *ὥς οἱ ἐπέτρεψε* als Dareios ihm dies Uebel anvertraut hatte. — *λαγχάνειν.* Kr. zu Xen. An. 3, 1, 11. — *ἀπέδεξε.* zu 2, 133, 2. vgl. 3, 134.

§ 2. *παράγοντες. παραγαγόντες* ist nicht nöthig, da ein wiederholtes

χρυσέων δύο ζεύγεσι· ὁ δέ μιν ἐπείρετο εἴ οἱ διπλήσιον τὸ κακὸν ἐπίτηδες νέμει, ὅτι μιν ὑγιέα ἐποίησε. ἡσθεὶς δὲ τῷ ἔπεϊ ὁ Δαρεῖος ἀποπέμπει μιν παρὰ τὰς ἑωυτοῦ γυναῖκας. παράγοντες δὲ οἱ εὐνοῦχοι ἔλεγον πρὸς τὰς γυναῖκας ὡς βασιλέι οὗτος εἴη ὃς τὴν ψυχὴν ἀπέδωκε. ὑποτύπτουσα δὲ αὐτέων ἑκάστη φιάλῃ τοῦ χρυσοῦ σὺν θήκῃ ἐδωρέετο τὸν Δημοκήδεα, οὕτω δή τι δαψιλέι δωρεῇ ὡς τοὺς ἀποπίπτοντας ἀπὸ τῶν φιαλέων στατῆρας ἑπόμενος ὁ οἰκέτης, τῷ οὔνομα ἦν Σκίτων, ἀνελέγετο καί οἱ χρῆμα πολλόν τι χρυσοῦ συνελέχθη.

Ὁ δὲ Δημοκήδης οὗτος ὧδε ἐκ Κρότωνος ἀπιγμένος Πολυκράτεϊ 131 *ὡμίλησε. πατρὶ συνείχετο ἐν Κρότωνι ὀργὴν χαλεπῷ· τοῦτον ἐπείτε οὐκ ἐδύνατο φέρειν, ἀπολιπὼν οἴχετο ἐς Αἴγιναν. καταστὰς δὲ ἐς ταύτην τῷ πρώτῳ ἔτεϊ ὑπερεβάλετο τοὺς ἄλλους ἰητρούς, ἀσκευής περ ἐὼν καὶ ἔχων οὐδὲν τῶν ὅσα περὶ τὴν τέχνην ἐστὶ ἐργαλήια· καί μιν δευτέρῳ ἔτεϊ ταλάντου Αἰγινῆται δημοσίῃ μισθεῦνται, τρίτῳ δὲ ἔτεϊ Ἀθηναῖοι ἑκατὸν μνέων, τετάρτῳ δὲ ἔτεϊ Πολυκράτης δυῶν ταλάντων. οὕτω μὲν ἀπίκετο ἐς τὴν Σάμον καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ἀνδρὸς οὐκ ἥκιστα Κροτωνιῆται ἰητροὶ εὐδοκίμησαν· ἐγένετο γὰρ ὦν τοῦτο ὅτε πρῶτοι μὲν Κροτωνιῆται ἰητροὶ ἐλέγοντο ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα εἶναι, δεύτεροι δὲ Κυρηναῖοι. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ χρόνον καὶ Ἀργεῖοι ἤκουον μουσικὴν εἶναι Ἑλλήνων πρῶτοι. τότε δὲ ὁ Δημοκήδης ἐν τοῖσι* 132 *Σούσοισι ἐξιησάμενος Δαρεῖον οἶκόν τε μέγιστον εἶχε καὶ ὁμοτράπεζος βασιλέι ἐγεγόνεε, πλήν τε ἑνός, τοῦ ἐς Ἕλληνας ἀπιέναι, πάντα τἆλλά οἱ παρῆν. καὶ τοῦτο μὲν τοὺς Αἰγυπτίους ἰητρούς, οἳ βασιλέα πρότερον ἰῶντο, μέλλοντας ἀνασκολοπιεῖσθαι διότι ὑπὸ Ἕλληνος ἰητροῦ ἑσσώθησαν, τούτους βασιλέα παραιτησάμενος ἐρρύσατο· τοῦτο δὲ μάντιν Ἠλεῖον, Πολυκράτεϊ ἐπισπόμενον καὶ ἀπημελημένον ἐν τοῖσι ἀνδραπόδοισι, ἐρρύσατο. ἦν δὲ μέγιστον πρῆγμα Δημοκήδης παρὰ βασιλέι.*

Hinführen zu Mehrern gedacht werden kann. — *βασιλέι* gehört zu *ἀπέδωκε*. — *ὑποτύπτουσα* schlug, wie etwa einen Eimer ins Wasser, die Schale in die Geldkiste. zu 2, 136, 3. — *τοῦ*, beim materialen Genitiv ungew.: des vorliegenden. Kr. zu Xen. An. 4, 5, 33. — *θήκῃ* Untergestell, Schüssel. (Va.) — *ἐδωρέετο τόν*. gr. Spr. 48, 7, 5. — *ἀνελέγετο καί οἱ χρῆμα* für *ὃς ἀνελέγετο, χρῆμά οἱ*. zu 2, 40, 1 u. Kr. zu Xen. An. 1, 9, 14.

C. 131. *συνείχετο* hatte zu schaffen. — *ὀργήν*. vgl. 1, 73, 2. — *ἀσκευής* ohne chirurgisches u. a. Geräth; ein sehr seltenes Wort. — *περ* für *καίπερ* homerisch. Di. 69, 67, 1. — *τῶν ὅσα*. zu 3, 23, 2. — *δημοσίῃ μισθεῦνται*, wie gewöhnlich geschah. Strabon IV p. 181 und dort Casaubonus. (We.) — *ἤκουον* standen in dem Rufe. zu 2, 173, 1.

C. 132. *ἑνός, τοῦ ἀπιέναι*. gr. Spr. 57, 10, 7. *τούτου τοῦ* für *τοῦ* Eltz. — *ἀνασκολοπιεῖσθαι*, gr. Spr. 39, 11 A. — *ἐρρύσατο*. Di. 40 unter *ῥύομαι*. — *πρῆγμα* so von Personen ist selten: „vgl. Dem. 35, 15: *Λάκριτος, μέγα πρᾶγμα*. Von einem Weibe *ἄμαχον πρᾶγμα* Xen. Cyr. 6, 1, 36.“ (Pape.)

133 Ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ μετὰ ταῦτα τάδε ἄλλα συνήνεικε γενέσθαι. Ἀτόσσῃ τῇ Κύρου μὲν θυγατρὶ Δαρείου δὲ γυναικὶ ἐπὶ τοῦ μαστοῦ ἔφυ φῦμα, μετὰ δὲ ἐκραγὲν ἐνέμετο πρόσω. ὅσον μὲν δὴ χρόνον ἦν ἔλασσον, ἡ δὲ κρύπτουσα καὶ αἰσχυνομένη ἔφραζε οὐδενί· ἐπείτε δὲ ἐν κακῷ ἦν, μετεπέμψατο τὸν Δημοκήδεα καί οἱ ἐπέδεξε. ὁ δέ, φὰς ὑγιέα ποιήσειν, ἐξορκοῖ μιν ἦ μέν οἱ ἀντυπουργήσειν ἐκείνην τοῦτο τὸ ἂν αὐτῆς δεηθῇ· δεήσεσθαι δὲ οὐδενὸς τῶν ὅσα ἐς αἰσχύνην ἐστὶ

134 φέροντα. ὡς δὲ ἄρα μιν μετὰ ταῦτα ἰώμενος ὑγιέα ἀπέδεξε, ἐνθαῦτα δὴ διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δημοκήδεος ἡ Ἄτοσσα προσέφερε ἐν τῇ κοίτῃ Δαρείῳ λόγον τοιόνδε.

"Ὦ βασιλεῦ, ἔχων δύναμιν τοσαύτην κάτησαι, οὔτε τι ἔθνος προσκτώμενος οὔτε δύναμιν Πέρσῃσι. οἰκὸς δέ ἐστι ἄνδρα καὶ νέον καὶ χρημάτων μεγάλων δεσπότην φαίνεσθαί τι ἀποδεικνύμενον, ἵνα καὶ Πέρσαι ἐκμάθωσι ὅτι ὑπ' ἀνδρὸς ἄρχονται. ἐπ' ἀμφότερα δέ τοι φέρει ταῦτα ποιέειν, καὶ ἵνα σφέων Πέρσαι ἐπιστέωνται ἄνδρα εἶναι τὸν προεστεῶτα καὶ ἵνα τρίβωνται πολέμῳ μηδὲ σχολὴν ἄγοντες ἐπι-

2 βουλεύωσί τοι. νῦν γὰρ ἄν τι καὶ ἀποδέξαιο ἔργον, ἕως νέος εἶς ἡλικίην· αὐξανομένῳ γὰρ τῷ σώματι συναύξονται καὶ αἱ φρένες, γηράσκοντι δὲ συγγηράσκουσι καὶ ἐς τὰ πρήγματα πάντα ἀπαμβλύνονται."

Ἡ μὲν δὴ ταῦτα ἐκ διδαχῆς ἔλεγε, ὁ δ' ἀμείβεται τοισίδε. "ὦ γύναι, πάντα ὅσα περ αὐτὸς ἐπινοέω ποιήσειν εἴρηκας· ἐγὼ γὰρ βεβούλευμαι, ζεύξας γέφυραν ἐκ τῆσδε τῆς ἠπείρου ἐς τὴν ἑτέρην ἤπειρον ἐπὶ Σκύθας στρατεύεσθαι, καὶ ταῦτα ὀλίγου χρόνου ἔσται τελεύμενα." λέγει Ἄτοσσα τάδε. "ὅρα νυν, ἐπὶ Σκύθας μὲν τὴν πρώτην ἰέναι ἔασον· οὗτοι γάρ, ἐπεὰν σὺ βούλῃ, ἔσονταί τοι· σὺ δέ μοι

3 ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεύεσθαι. ἐπιθυμέω γάρ, λόγῳ πυνθανομένη, Λακαίνας τέ μοι γενέσθαι θεραπαίνας καὶ Ἀργείας καὶ Ἀττικὰς καὶ Κορινθίας. ἔχεις δὲ ἄνδρα ἐπιτηδεώτατον ἀνδρῶν πάντων δέξαι τε ἕκαστα τῆς Ἑλλάδος καὶ κατηγήσασθαι, τοῦτον ὅς σευ τὸν πόδα ἐξιή-

---

C. 133. *ἐνέμετο* frass um sich. (Lg.) — *ἡ δέ.* Di. 50, 1, 11. — *ἦ μέν.* zu 1, 196, 3. — *φέροντα.* zu 1, 10.

C. 134 § 1. *κάτησαι* bist müssig. (Sch.) vgl. 151 u. die Lex. — *τι, ἔργον τι.* vgl. § 2. — *ἵνα καί.* gr. Spr. 69, 32, 17. — *ἐπ' ἀμφότερα* zu beiden (folgenden) Zwecken. — *φέρει ταῦτα ποιέειν* führt, dient es dies zu thun, ein solches Unternehmen. — *σφεων* gehört zu *τὸν προεστεῶτα.* gr. Spr. 47, 9, 15. — *ἐπιστέωνται.* *ἐπίστωνται* Br.

§ 2. *εἶς.* Di. 38, 2, 1. — *ὀλίγου χρόνου.* Spr. 47, 1 (2), 3. — *λέγει,* asyndetisch. zu 1, 38. — *τὴν πρώτην.* zu 1, 153, 2. — *ἰέναι.* *εἶναι* Bekker. Auch mir eingefallen. zu 1, 153, 2. — *ἔασον* unterlass. — *σὺ δέ.* Di. 50, 1, 10. — *στρατεύεσθαι,* imperativisch. gr. Spr. 55, 1, 5.

§ 3. *πυνθανομένη,* über die zu erwähnenden Völkerschaften. — *κατηγήσασθαι* Führer, Wegweiser zu sein. — *τοῦτον ὅς.* zu 1, 59, 3. 4, 33, 2. — *ἄμεινον.* zu 3, 72, 4. — *ἐς αὐτούς, τοὺς Ἕλληνας.* Spr. 58, 4, 2.

σατο.“ ἀμείβεται Δαρεῖος. „ὦ γύναι, ἐπεὶ τοίνυν τοι δοκέει τῆς Ἑλλάδος ἡμέας πρῶτα ἀποπειρᾶσθαι, κατασκόπους μοι δοκέει Περσέων πρῶτον ἄμεινον εἶναι ὁμοῦ τούτῳ τῷ σὺ λέγεις πέμψαι ἐς αὐτούς, οἳ μαθόντες καὶ ἰδόντες ἕκαστα αὐτῶν ἐξαγγελέουσι ἡμῖν· καὶ ἔπειτα ἐξεπιστάμενος ἐπ᾽ αὐτοὺς τρέψομαι.“

135 Ταῦτα εἶπε καὶ ἅμα ἔπος τε καὶ ἔργον ἐποίεε. ἐπείτε γὰρ τάχιστα ἡμέρη ἐπέλαμψε, καλέσας Περσέων ἄνδρας δοκίμους πεντεκαίδεκα ἐνετέλλετό σφι ἑπομένους Δημοκήδεϊ διεξελθεῖν τὰ παραθαλάσσια τῆς Ἑλλάδος, ὅκως τε μὴ διαδρήσεταί σφεας ὁ Δημοκήδης, ἀλλά μιν πάντως ὀπίσω ἀπάξουσι. ἐντειλάμενος δὲ τούτοισι ταῦτα, δεύτερα καλέσας αὐτὸν Δημοκήδεα ἐδέετο αὐτοῦ ὅκως ἐξηγησάμενος πᾶσαν καὶ ἐπιδέξας τὴν Ἑλλάδα τοῖσι Πέρσῃσι ὀπίσω ἥξει· δῶρα δέ μιν τῷ πατρὶ καὶ τοῖσι ἀδελφεοῖσι ἐκέλευε πάντα τὰ ἐκείνου ἔπιπλα λαβόντα ἄγειν, φὰς ἄλλα οἱ πολλαπλήσια ἀντιδώσειν· πρὸς δὲ ἐς 2 τὰ δῶρα ὁλκάδα οἱ ἔφη συμβαλέεσθαι πλήσας ἀγαθῶν παντοίων, τὴν ἅμα οἱ πλεύσεσθαι. Δαρεῖος μὲν δή, δοκέειν ἐμοί, ἀπ᾽ οὐδενὸς δολεροῦ νόου ἐπηγγέλλετό οἱ ταῦτα· Δημοκήδης δὲ δείσας μή εὑ ἐκπειρῷτο Δαρεῖος, οὔ τι ἐπιδραμὼν πάντα τὰ διδόμενα ἐδέκετο, ἀλλὰ τὰ μὲν ἑωυτοῦ κατὰ χώρην ἔφη καταλείψειν, ἵνα ὀπίσω σφέα ἀπελθὼν ἔχοι, τὴν μέντοι ὁλκάδα, τήν οἱ Δαρεῖος ἐπηγγέλλετο ἐς τὴν δωρεὴν τοῖσι ἀδελφεοῖσι, δέκεσθαι ἔφη. ἐντειλάμενος δὲ καὶ τούτῳ ταὐτὰ ὁ Δαρεῖος ἀποστέλλει αὐτοὺς ἐπὶ θάλασσαν. καταβάντες 136 δ᾽ οὗτοι ἐς Φοινίκην καὶ Φοινίκης ἐς Σιδῶνα πόλιν αὐτίκα μὲν τριήρεας δύο ἐπλήρωσαν, ἅμα δὲ αὐτῇσι καὶ γαυλὸν μέγαν παντοίων ἀγαθῶν· παρεσκευασμένοι δὲ πάντα ἔπλεον ἐς τὴν Ἑλλάδα, προσίσχοντες δὲ αὐτῆς τὰ παραθαλάσσια ἐθηεῦντο καὶ ἀπεγράφοντο, ἐς ὃ

C. 135 § 1. *ἔπος τε* erg. *εἶπε* aus *ἐποίεε*, ein Zeugma. (Lh.) zu 2, 38, 1. 3, 136, 1. Aehnlich Il. τ, 242: *αὐτίκ᾽ ἔπειθ᾽ ἅμα μῦθος ἔην, τετέλεστο δὲ ἔργον.* Wo Eustathios: *τοῦτο δὲ ὅμοιόν ἐστι τῷ ἅμ᾽ ἔπος, ἅμ᾽ ἔργον.* (We.) Ueber *ἔπος* zu 1, 36, 2. — *ἐπέλαμψε* leuchtete darauf. vgl. 8, 14. Vom Anbrechen des Tages gew. *ὑποφαίνειν*, was bei Her. nicht vorkommt. — *ὅκως τε μὴ διαδρήσεται* verbindet sich mit *διεξελθεῖν*; beides an *ἐνετέλλετο* angefügt: er trug ihnen auf zu durchziehen und (dafür zu sorgen) dass er nicht entlaufen möge. (St) — *ἐδέετο ὅκως.* zu 2, 126. 3, 44.

§ 2. *ἐς τὰ δῶρα* zu dem Transport der Geschenke, wie unten *ἐς τὴν δωρεήν*. Sch. will: zu den Geschenken würde er noch hinzufügen. — *τὴν πλεύσεσθαι.* zu 1, 24, 4. — *δοκέειν.* zu 1, 172. — *εὑ.* Di. 25, 1, 2. — *ἐκπειρῷτο.* Denn hätte er Alles mitgenommen, so konnte es den Anschein haben als beabsichtige er zu entweichen. — *οὔ τι.* gr. Spr. 67, 8, 4. — *ἐπιδραμών* gierig erfassend. (We.) — *ὀπίσω.* zu 1, 13. — *τὴν δωρεήν, τὰ δῶρα.* — *ταὐτά* für *ταῦτα* Reiske: dasselbe was den funfzehn Männern § 1.

C. 136. *ἀγαθῶν* erg. *ἔπλησαν* aus *ἐπλήρωσαν* (bemannten), ein Zeugma. (Lh.) vgl. zu 3, 135, 1. — *προσίσχοντες.* gr. Spr. 52, 2, 3. — *ἀπεγράφοντο* liessen abbilden, aufnehmen. — *ἐκ ῥηστώνης τῆς Δ.* aus

τὰ πολλὰ αὐτῆς καὶ οὐνομαστὰ θεησάμενοι ἀπίκοντο τῆς Ἰταλίης ἐς Τάραντα. ἐνθαῦτα δὲ ἐκ ῥηστώνης τῆς Δημοκήδεος Ἀριστοφιλίδης τῶν Ταραντίνων ὁ βασιλεὺς τοῦτο μὲν τὰ πηδάλια παρέλυσε τῶν Μηδικέων νεῶν, τοῦτο δὲ αὐτοὺς τοὺς Πέρσας ἔρξε ὡς κατασκόπους δῆθεν ἐόντας. ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἔπασχον, ὁ Δημοκήδης ἐς τὴν Κρότωνα ἀπικνέεται. ἀπιγμένου δὲ ἤδη τούτου ἐς τὴν ἑωυτοῦ ὁ Ἀριστοφιλίδης ἔλυσε τοὺς Πέρσας καὶ τὰ παρέλαβε τῶν νεῶν ἀπέδωκέ σφι.

137 Πλέοντες δὲ ἐνθεῦτεν οἱ Πέρσαι καὶ διώκοντες Δημοκήδεα ἀπικνέονται ἐς τὴν Κρότωνα, εὑρόντες δέ μιν ἀγοράζοντα ἅπτονται αὐτοῦ. τῶν δὲ Κροτωνιητέων οἱ μὲν καταρρωδέοντες τὰ Περσικὰ πρήγματα προϊέναι ἑτοῖμοι ἦσαν, οἱ δὲ ἀντάπτοντό τε καὶ τοῖσι σκυτάλοισι ἔπαιον τοὺς Πέρσας προϊσχομένους ἔπεα τάδε. "ἄνδρες Κροτωνιῆται, ὁρᾶτε τὰ ποιέετε. ἄνδρα βασιλέος δρηπέτην γενόμενον ἐξαιρέεσθε· κῶς ταῦτα βασιλέι Δαρείῳ ἐκχρήσει περιυβρίσθαι; κῶς δὲ ὑμῖν τὰ ποιεύμενα ἕξει καλῶς, ἢν ἀπέλησθε ἡμέας; ἐπὶ τίνα δὲ τῆσδε προτέρην στρατευσόμεθα πόλιν; τίνα δὲ προτέρην ἀνδραποδίζεσθαι πειρησόμεθα;" ταῦτα λέγοντες τοὺς Κροτωνιήτας οὐκ ὦν ἔπειθον, ἀλλ' ἐξαιρεθέντες τε τὸν Δημοκήδεα καὶ τὸν γαυλὸν τὸν ἅμα ἤγοντο ἀπαιρεθέντες ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην, οὐδ' ἔτι ἐζήτησαν τὸ προσωτέρω τῆς Ἑλλάδος ἀπικόμενοι ἐκμαθεῖν, ἐστερημένοι τοῦ ἡγεμόνος. τοσόνδε μέντοι ἐνετείλατό σφι Δημοκήδης ἀναγομένοισι, κελεύων εἰπεῖν σφέας Δαρείῳ ὅτι ἁρμόσται τὴν Μίλωνος θυγατέρα Δημοκήδης γυναῖκα. τοῦ γὰρ δὴ παλαιστέω Μίλωνος ἦν οὔνομα πολλὸν παρὰ βασιλέι· κατὰ δὴ τοῦτό μοι δοκέει σπεῦσαι τὸν γάμον τοῦτον τελέσας χρήματα μεγάλα Δημοκήδης, ἵνα φανῇ πρὸς Δαρείου 138 ἐὼν καὶ ἐν τῇ ἑωυτοῦ δόκιμος. ἀναχθέντες δὲ ἐκ τῆς Κρότωνος οἱ

Gefälligkeit gegen den D. (La) — *νεῶν* hängt von *παρέλυσε* ab. (Lh.) — *δῆθεν.* zu 1, 59, 3. — *τῶν νεῶν* hängt von *τά* ab: was zu den Schiffen Gehöriges.

C. 137 § 1. *πρήγματα* Macht. vgl. 7, 50, 2. (Sch.) — *προϊέναι, τὸν Δημοκήδεα.* zu 1, 159, 1. — *ἀντάπτοντο, αὐτοῦ* fassten, hielten ihn von der andern Seite. Andre ergänzen *τῶν Περσέων.* Allein bei einem solchen Ggs. würde das Object zugefügt sein. — *προϊσχομένους.* vgl. 1, 164, 1, wo vielleicht *τάδε* ausgefallen, u. 8, 111, 1. — *ἔπεα τάδε.* zu 3, 21, 2. — *πῶς Δ. ἐκχρήσει;* wie wird es sich D. gefallen lassen? Sonst nirgends so; anders 8, 70. — *ἀπέλησθε, τὸν Δημοκήδεα.* (Steph.) — *τῆσδε, ἢ ἐπὶ τήνδε.* zu 1, 133, 1.

§ 2. *οὐκ ὦν.* zu 2, 20, 1. — *τὸν Δημοκήδεα.* Spr. 52, 4, 3. (6.) — *ἁρμόζεσθαι,* noch so 5, 32. 47. 6, 65, 1, das Activ 9, 108. (Sch.) Sonst so nur bei Dichtern. — *Μίλωνος,* des berühmten Athleten, der sechs Mal in den olympischen und sieben Mal in den pythischen Spielen siegte. Gell. 15, 16. Pausan. 6, 14, 2 u. 3. (Bä.) — *πολλόν.* vgl. 1, 30, 2. 2, 2, 3. — *πρὸς Δ.* von Seiten des, d. h. in der Ansicht des D. — *καὶ ἐν* auch in, nicht bloss bei den Persern.

*Πέρσαι ἐκπίπτουσι τῇσι νηυσὶ ἐς Ἰηπυγίην, καί σφεας δουλεύοντας ἐνθαῦτα Γίλλος, ἀνὴρ Ταραντῖνος, φυγάς, ῥυσάμενος ἀπήγαγε παρὰ βασιλέα Δαρεῖον. ὁ δὲ ἀντὶ τούτων ἑτοῖμος ἦν διδόναι τούτῳ ὅ τι βούλοιτο αὐτός. Γίλλος δὲ αἱρέεται κάτοδόν οἱ ἐς Τάραντα γενέσθαι, προαπηγησάμενος τὴν συμφορήν· ἵνα δὲ μὴ συνταράξῃ τὴν Ἑλλάδα, ἢν δι' αὐτὸν στόλος μέγας πλέῃ ἐπὶ τὴν Ἰταλίην, Κνιδίους μούνους ἀποχρᾶν οἱ ἔφη τοὺς κατάγοντας γίνεσθαι, δοκέων ἀπὸ τούτων, ἐόν-*2 *των τοῖσι Ταραντίνοισι φίλων μάλιστα δή, τὴν κάτοδόν οἱ ἔσεσθαι. Δαρεῖος δὲ ὑποδεξάμενος ἐπετέλεε· πέμψας γὰρ ἄγγελον ἐς Κνίδον κατάγειν σφέας ἐκέλευε Γίλλον ἐς Τάραντα. πειθόμενοι δὲ Δαρείῳ Κνίδιοι Ταραντίνους οὐκ ὦν ἔπειθον, βίην δὲ ἀδύνατοι ἦσαν προσφέρειν. ταῦτα μέν νυν οὕτω ἐπρήχθη, οὗτοι δὲ πρῶτοι ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπίκοντο Πέρσαι καὶ οὗτοι διὰ τοιόνδε πρῆγμα κατάσκοποι ἐγένοντο.*

*Μετὰ δὲ ταῦτα Σάμον βασιλεὺς Δαρεῖος αἱρέει, πολίων πα-*139 *σέων πρώτην Ἑλληνίδων καὶ βαρβάρων, διὰ τοιήνδε τινὰ αἰτίην. Καμβύσεω τοῦ Κύρου στρατευομένου ἐπ' Αἴγυπτον ἄλλοι τε συχνοὶ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπίκοντο Ἑλλήνων, οἱ μέν, ὡς οἰκός, κατ' ἐμπορίην, οἱ δὲ στρατευόμενοι, οἱ δέ τινες καὶ αὐτῆς τῆς χώρης θεηταί· τῶν ἦν καὶ Συλοσῶν ὁ Αἰάκεος, Πολυκράτεός τε ἐὼν ἀδελφεὸς καὶ φεύγων ἐκ Σάμου. τοῦτον τὸν Συλοσῶντα κατέλαβε εὐτυχίη τις τοιήδε. λαβὼν χλανίδα καὶ περιβαλόμενος πυρρὴν ἠγόραζε ἐν τῇ Μέμφι·*2 *ἰδὼν δὲ αὐτὸν Δαρεῖος, δορυφόρος τε ἐὼν Καμβύσεω καὶ λόγου οὐδενός κω μεγάλου, ἐπεθύμησε τῆς χλανίδος καὶ αὐτὴν προσελθὼν ὠνέετο. ὁ δὲ Συλοσῶν, ὁρέων τὸν Δαρεῖον μεγάλως ἐπιθυμέοντα τῆς χλανίδος, θείῃ τύχῃ χρεώμενος λέγει· „ἐγὼ ταύτην πωλέω μὲν οὐδενὸς χρήματος, δίδωμι δὲ ἄλλως, εἴ περ οὕτω δεῖ γενέσθαι πάντως τοι.“ αἰνέσας ταῦτα ὁ Δαρεῖος παραλαμβάνει τὸ εἷμα. ὁ μὲν δὴ*140 *Συλοσῶν ἠπίστατό οἱ τοῦτο ἀπολωλέναι δι' εὐηθείην· ὡς δὲ τοῦ χρόνου προβαίνοντος Καμβύσης τε ἀπέθανε καὶ τῷ Μάγῳ ἐπανέστη-*

C. 138 § 1. *ἐκπίπτουσι* werden durch Schiffbruch ans Land geworfen. Kr. zu Xen. An. 6, 2, 2. — *τούτῳ. τοῦτο* Herold. — *βούλοιτο, Δαρεῖον διδόναι.* — *τὴν συμφορήν*, die Verbannung. — *ἀποχρᾶν* unpersönlich: es genüge ihm dass die Kinder.

§ 2. *ἀπό. ὑπό?* — *μάλιστα δή* verbind' ich mit *φίλων*. Ueber die Umschreibung Kr. zu Xen. An. 1, 9, 29; *φίλτερος, φιλαίτερος, φίλτατος, φιλαίτατος* kommen auch bei Her. nicht vor. — *μέν*. Dem entspricht *μετὰ δὲ ταῦτα* 139, 1. — *τοιόνδε.* zu 1, 164, 1.

C. 139 § 1. *ἄλλοι τε* als ob *καὶ* (*δὴ καὶ*) *Συλοσῶν* folgen sollte, eine Anakoluthie durch die Zusätze veranlasst. (St.) — *στρατευόμενοι*, als Söldner. (Bä.) — *φεύγων ἐκ.* Kr. zu Xen. An. 1, 3, 3.

§ 2. *λόγου* erg. *ἐών*. vgl. zu 1, 143, 1 — *ὠνέετο.* zu 1, 68, 4. — *θείῃ τύχῃ.* zu 1, 126, 3. — *ἄλλως* umsonst. — *γενέσθαι.« πάντως τοι αἰνέσας* interpungirt Bekker.

σαν οἱ ἑπτὰ καὶ ἐκ τῶν ἑπτὰ Δαρεῖος τὴν βασιληίην ἔσχε, πυνθάνεται ὁ Συλοσῶν ὡς ἡ βασιληίη περιεληλύθοι ἐς τοῦτον τὸν ἄνδρα τῷ κοτὲ αὐτὸς ἔδωκε ἐν Αἰγύπτῳ δεηθέντι τὸ εἶμα. ἀναβὰς δὲ ἐς τὰ Σοῦσα ἵζετο ἐς τὰ πρόθυρα τῶν βασιλέος οἰκίων καὶ ἔφη Δαρείου εὐεργέτης 2εἶναι. ἀγγέλλει ταῦτα ἀκούσας ὁ πυλουρὸς τῷ βασιλέι· ὁ δὲ θωυμάσας λέγει πρὸς αὐτόν· "καὶ τίς ἐστι Ἑλλήνων εὐεργέτης τῷ ἐγὼ προαιδεῦμαι, νεωστὶ μὲν τὴν ἀρχὴν ἔχων, ἀναβέβηκε δ' ἤ τις ἢ οὐδείς κω παρ' ἡμέας αὐτῶν, ἔχω δὲ χρέος εἰπεῖν οὐδὲν ἀνδρὸς Ἕλληνος. ὅμως δὲ αὐτὸν παράγετε ἔσω, ἵνα εἰδέω τί θέλων λέγει ταῦτα." παρῆγε ὁ πυλουρὸς τὸν Συλοσῶντα, στάντα δὲ ἐς μέσον εἰρώτευν οἱ ἑρμηνέες τίς τε εἴη καὶ τί ποιήσας εὐεργέτης φησὶ εἶναι βασιλέος. 3εἶπε ὦν ὁ Συλοσῶν πάντα τὰ περὶ τὴν χλανίδα γενόμενα καὶ ὡς αὐτὸς εἴη κεῖνος ὁ δούς. ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Δαρεῖος· "ὦ γενναιότατ' ἀνδρῶν, σὺ κεῖνος εἶς ὃς ἐμοὶ οὐδεμίαν ἔχοντί κω δύναμιν ἔδωκας, εἰ καὶ σμικρά, ἀλλ' ὦν ἴση γε ἡ χάρις ὁμοίως ὡς εἰ νῦν κοθέν τι μέγα λάβοιμι. ἀντ' ὧν τοι χρυσὸν καὶ ἄργυρον ἄπλετον δίδωμι, ὡς μή κοτέ τοι μεταμελήσῃ Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπεος εὖ ποιήσαντι." 4λέγει πρὸς ταῦτα ὁ Συλοσῶν· "ἐμοὶ μήτε χρυσόν, ὦ βασιλεῦ, μήτε ἄργυρον δίδου, ἀλλ' ἀνασωσάμενός μοι τὴν πατρίδα Σάμον, τὴν νῦν ἀδελφεοῦ τοῦ ἐμοῦ Πολυκράτεος ἀποθανόντος ὑπ' Ὀροίτεω ἔχει δοῦλος ἡμέτερος, ταύτην μοι δὸς ἄνευ τε φόνου καὶ ἐξανδραποδίσιος."

141 Ταῦτα ἀκούσας Δαρεῖος ἀπέστελλε στρατιήν τε καὶ στρατηγὸν Ὀτάνεα, ἀνδρῶν τῶν ἑπτὰ γενόμενον, ἐντειλάμενος, ὅσων ἐδεήθη ὁ Συλοσῶν, ταῦτά οἱ ποιέειν ἐπιτελέα. καταβὰς δ' ἐπὶ τὴν θάλασσαν

142 ὁ Ὀτάνης ἔστελλε τὴν στρατιήν. τῆς δὲ Σάμου Μαιάνδριος ὁ Μαιανδρίου εἶχε τὸ κράτος, ἐπιτροπαίην παρὰ Πολυκράτεος λαβὼν τὴν ἀρχήν, τῷ δικαιοτάτῳ ἀνδρῶν βουλομένῳ γενέσθαι οὐκ ἐξεγένετο. ἐπειδὴ γάρ οἱ ἐξηγγέλθη ὁ Πολυκράτεος θάνατος, ἐποίεε τοιάδε. πρῶτα μὲν Διὸς ἐλευθερίου βωμὸν ἱδρύσατο καὶ τέμενος περὶ αὐτὸν

C. 140 § 1. *ἠπίστατο.* zu 1, 3. — *περιεληλύθοι.* zu 1, 7, 1. — *ἐς τοῦτον*, wie auch an den zu 1, 120, 3 angeführten Stellen, nicht *ὡς* oder *πρὸς τοῦτον.* (Va.)

§ 2. *προαιδεῦμαι.* zu 1, 61, 2. — *ἀναβέβηκε δέ* während, da doch heraufgekommen ist. gr. Spr. 69, 16, 3. Ueber den Uebergang vom Particip zum Indicativ zu 1, 19. — *ἤ τις ἢ οὐδείς* Einer oder Keiner. Sprüchwörtlich aber war *εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ.* Xen. Kyr. 7, 5, 45: *τούτων ἤ τινα ἢ οὐδένα οἶδα.* (Va.) — *χρέος.* Spr. 20 unter dem W. — *τί θέλων λέγει ταῦτα* was er damit sagen will. (Lg.) — *παρῆγε.* Ueber das Asyndeton zu 3, 134, 2. — *στάντα ἐς.* zu 3, 61, 1.

§ 3. *εἷς.* Die Hsn. *εἶ.* — *ἡ χάρις* erg. *ἔσται.* (Lg.)

§ 4. *δοῦλος* 142, 1.

C. 141. *ἐπιτελέα.* zu 1, 117, 3. — *ἔστελλε* setzte in Bereitschaft (zur Ueberfahrt). vgl. Aesch. Pers. 173 u. Eur. Iph. A. 661. (Sch.)

C. 142 § 1. *ἐπιτροπαίην* als Vicekönigthum. Von Vormundschaft 4, 147, 1. Sonst kommt es nicht vor. Aehnlich *ἐπίτροπος* 3, 65, 6.

οὔρισε τοῦτο τὸ νῦν ἐν τῷ προαστείῳ ἐστί· μετὰ δέ, ὥς οἱ ἐπεποίητο, ἐκκλησίην συναγείρας πάντων τῶν ἀστῶν ἔλεξε τάδε. "ἐμοί, ὡς ἴστε2 καὶ ὑμεῖς, σκῆπτρον καὶ δύναμις πᾶσα ἡ Πολυκράτεος ἐπιτέτραπται καί μοι παρέχει νῦν ὑμέων ἄρχειν. ἐγὼ δὲ τὰ τῷ πέλας ἐπιπλήσσω, αὐτὸς κατὰ δύναμιν οὐ ποιήσω· οὔτε γάρ μοι Πολυκράτης ἤρεσκε δεσπόζων ἀνδρῶν ὁμοίων ἑωυτῷ οὔτε ἄλλος ὅστις τοιαῦτα ποιέει. Πολυκράτης μέν νυν ἐξέπλησε μοῖραν τὴν ἑωυτοῦ, ἐγὼ δὲ ἐς μέσον τὴν ἀρχὴν τιθεὶς ἰσονομίην ὑμῖν προαγορεύω. τοσάδε μέντοι δικαιῶ3 γέρεα ἐμεωυτῷ γενέσθαι, ἐκ μέν γε τῶν Πολυκράτεος χρημάτων ἐξαίρετα ἓξ τάλαντά μοι γενέσθαι, ἱροσύνην δὲ πρὸς τούτοισι αἱρεῦμαι αὐτῷ τέ μοι καὶ τοῖσι ἀπ' ἐμεῦ αἰεὶ γινομένοισι τοῦ Διὸς τοῦ ἐλευθερίου, τῷ αὐτός τε ἱρὸν ἱδρυσάμην καὶ τὴν ἐλευθερίην ὑμῖν περιτίθημι." ὁ μὲν δὴ ταῦτα τοῖσι Σαμίοισι ἐπηγγέλλετο· τῶν δέ τις ἐξαναστὰς εἶπε· "ἀλλ' οὐδ' ἄξιος εἶς σύ γε ἡμέων ἄρχειν, γεγονώς τε κακῶς καὶ ἐὼν ὄλεθρος· ἀλλὰ μᾶλλον ὅκως λόγον δώσεις τῶν μετεχείρισας χρημάτων." ταῦτα εἶπε, ἐὼν ἐν τοῖσι ἀστοῖσι δόκιμος, 143 τῷ οὔνομα ἦν Τελέσαρχος. Μαιάνδριος δὲ νόῳ λαβὼν ὡς εἰ μετήσει τὴν ἀρχήν, ἄλλος τις ἀντ' αὐτοῦ τύραννος καταστήσεται, οὐδ' ἔτι ἐν νόῳ εἶχε μετιέναι αὐτήν, ἀλλ' ὡς ἀνεχώρησε ἐς τὴν ἀκρόπολιν, μεταπεμπόμενος ἕνα ἕκαστον ὡς δὴ λόγον τῶν χρημάτων δώσων, συνέλαβέ σφεας καὶ κατέδησε. οἱ μὲν δὴ ἐδεδέατο, Μαιάνδριον δὲ μετὰ ταῦτα κατέλαβε νοῦσος. ἐλπίζων δέ μιν ἀποθανέεσθαι ὁ ἀδελφεός, τῷ οὔνομα ἦν Λυκάρητος, ἵνα εὐπετεστέρως κατάσχῃ τὰ ἐν τῇ Σάμῳ πρήγματα, κατακτείνει τοὺς δεσμώτας πάντας· οὐ γὰρ δή, ὡς οἴκασι, ἐβουλέατο εἶναι ἐλεύθεροι.

Ἐπειδὴ ὦν ἀπίκοντο ἐς τὴν Σάμον οἱ Πέρσαι κατάγοντες Συλο- 144 σῶντα, οὔτε τίς σφι χεῖρας ἀνταείρεται, ὑπόσπονδοί τε ἔφασαν εἶναι ἑτοῖμοι οἱ τοῦ Μαιανδρίου στασιῶται καὶ αὐτὸς Μαιάνδριος ἐκχω-

---

für *μελεδωνός* 61, 1. — *τῷ, ᾧ.* — *ἐκκλησίη* bei Her. nur hier, *ἁλίη* 1, 125, 1. (Lh)

§ 2. *παρέχει.* zu 1, 9, 2. — *ἐπιπλήσσω* vorwerfe, wie 7, 136, 2. (We.) — *ἤρεσκε δεσπόζων.* gr. Spr. 56, 8, 1. — *ἐς μέσον.* gr. Spr. 43, 4, 5.

§ 3. *γενέσθαι.* zu *παρασκευάσασθαι* 2, 121, 2. — *ἱρωσύνην* für *ἱερωσύνην.* (Va.) *ἱροσύνην* Bk., da *ῑ* lang und also *ω* nicht nöthig ist. gr. Spr. 41, 8, 6. — *τε μοι* für *τ' ἐμοί* Bekker. Für jenes vergleicht Arndt 5, 91, 2: *αὐτοῖσι ἡμῖν.* — *καὶ τήν,* ein selbständiger Satz einem relativen angefügt. gr. Spr. 59, 2, 6. — *εἷς* für *εἶ* Schäfer. — *ὄλεθρος* werth umzukommen Va. Warum nicht wie sonst als Schimpfwort: Schuft. — *ὅκως* sei bedacht dass du. Spr. 54, 8, 4. (7.)

C. 143. *νόῳ.* zu 3, 41. — *οὐδέ* nicht einmal. vgl. Kr. zu Xen. An. 5, 6, 22. — *ὡς δή* anscheinend als ob. vgl. 3, 156, 1. — *ἐλπίζων.* zu 1, 22, 2. — *εὐπετεστέρως.* Kr. zu Thuk. 2, 35, 2. — *ὡς οἴκασι.* zu 1, 155, 1. — *ἐβουλέατο.* Di. 30, 4, 8. — *ἐλεύθεροι.* Sie wollten zwar die Freiheit, aber nicht eine Freiheit deren Bedingung Knechtschaft war. (We.)

ρῆσαι ἐκ τῆς νήσου. καταινέσαντος δ' ἐπὶ τούτοισι Ὀτάνεω καὶ σπεισαμένου, τῶν Περσέων οἱ πλείστου ἄξιοι θρόνους θέμενοι κατεναντίον 145τῆς ἀκροπόλιος ἐκατέατο. Μαιανδρίῳ δὲ τῷ τυράννῳ ἦν ἀδελφεὸς ὑπομαργότερος, τῷ οὔνομα ἦν Χαρίλεως. οὗτος ὅ τι δὴ ἐξαμαρτὼν ἐν γοργύρῃ ἐδέδετο· καὶ δὴ τότε ἐπακούσας τε τὰ πρησσόμενα καὶ διακύψας διὰ τῆς γοργύρης, ὡς εἶδε τοὺς Πέρσας εἰρηναίως κατημένους, ἐβόα τε καὶ ἔφη λέγων Μαιανδρίῳ θέλειν ἐλθεῖν ἐς λόγους. ἐπακούσας δὲ ὁ Μαιάνδριος λύσαντας αὐτὸν ἐκέλευε ἄγειν παρ' ἑωυ2τόν. ὡς δὲ ἤχθη τάχιστα, λοιδορέων τε καὶ κακίζων μιν ἀνέπειθε ἐπιθέσθαι τοῖσι Πέρσῃσι, λέγων τοιάδε. "ἐμὲ μέν, ὦ κάκιστε ἀνδρῶν, ἐόντα σεωυτοῦ ἀδελφεὸν καὶ ἀδικήσαντα οὐδὲν ἄξιον δεσμοῦ, δήσας γοργύρης ἠξίωσας· ὁρέων δὲ τοὺς Πέρσας ἐκβάλλοντάς τέ σε καὶ ἄνοικον ποιεῦντας οὐ τολμᾷς τίσασθαι, οὕτω δή τι ἐόντας εὐπετέας χειρωθῆναι; ἀλλ' εἴ τι σύ σφεας καταρρώδηκας, ἐμοὶ δὸς τοὺς ἐπικούρους καί σφεας ἐγὼ τιμωρήσομαι τῆς ἐνθάδε ἀπίξιος· αὐτὸν 146δέ σε ἐκπέμψαι ἐκ τῆς νήσου ἑτοῖμος εἰμί." ταῦτα ἔλεξε ὁ Χαρίλεως· Μαιάνδριος δὲ ὑπέλαβε τὸν λόγον, ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο ἀφροσύνης ἀπικόμενος ὡς δόξαι τὴν ἑωυτοῦ δύναμιν περιέσεσθαι τῆς βασιλέος, ἀλλὰ φθονήσας μᾶλλον Συλοσῶντι, εἰ ἀπονητὶ ἔμελλε ἀπολάμψεσθαι ἀκέραιον τὴν πόλιν. ἐρεθίσας ὦν τοὺς Πέρσας ἤθελε ὡς ἀσθενέστατα ποιῆσαι τὰ Σάμια πρήγματα καὶ οὕτω παραδιδόναι, εὖ ἐξεπιστάμενος ὡς παθόντες οἱ Πέρσαι κακῶς προσεμπικρανέεσθαι ἔμελλον τοῖσι Σαμίοισι, εἰδώς τε ἑωυτῷ ἀσφαλέα ἔκδυ2σιν ἐοῦσαν ἐκ τῆς νήσου τότε ἐπεὰν αὐτὸς βούληται· ἐπεποίητο γάρ οἱ κρυπτὴ διῶρυξ ἐκ τῆς ἀκροπόλιος φέρουσα ἐπὶ θάλασσαν.

Αὐτὸς μὲν δὴ ὁ Μαιάνδριος ἐκπλέει ἐκ τῆς Σάμου· τοὺς δὲ ἐπικούρους πάντας ὁπλίσας ὁ Χαρίλεως [καὶ] ἀναπετάσας τὰς πύλας ἐξῆκε ἐπὶ τοὺς Πέρσας οὔτε προσδεκομένους τοιοῦτο οὐδὲν δοκέοντάς τε δὴ πάντα συμβεβάναι. ἐμπεσόντες δὲ οἱ ἐπίκουροι τῶν Περσέων τοὺς διφροφορευμένους τε καὶ λόγου πλείστου ἐόντας ἔκτεινον. καὶ

C. 144. *κατεναντίον* findet sich sonst wohl nur bei Dichtern. — *ἐκατέατο* auch 8, 73, 2, *κατέατο* Br.

C. 145 § 1. *ὑπομαργότερος.* zu 3, 29, 1. — *ὅ τι δή.* zu 1, 86, 1. *ἔφη λέγων.* zu 1, 114, 3. — *λύσαντας* erg. *ἄνδρας.* Spr. 55, 2, 4. (6.)

§ 2. *τάχιστα.* zu 1, 11, 1. — *εὐπετέας χειρωθῆναι.* zu 3, 120, 2. — *τῆς ἀπίξιος.* zu *τῆς ἁρπαγῆς* 3, 47, 1.

C. 146 § 1. *ὑπέλαβε.* zu 1, 212, 2. — *μέν.* zu 1, 71, 2. — *ἐς τοῦτο* dem Grade von. gr. Spr. 47, 10, 3. — *ἀπονητί* für *ἀπόνως* nur hier, findet sich erst noch bei Lucian. — *προσεμπικραίνεσθαι. προς* — noch dazu, noch mehr —, schon verdrüsslich über den für sie unfruchtbaren Zug. *Ἐμπικραίνεσθαι* 5, 62, 1; *πικραίνεσθαι* bei Attikern, doch selten.

§ 2. *καί* vor *ἀναπετάσας* ist mir verdächtig. gr. Spr. 56, 15, 2. — *ἐξῆκε* von *ἐξίημι.* (Va.) So *ἐςῆκε* 3, 158. (Bä.) — *συμβεβάναι* sei abgemacht. (Sch.) Es ist persönlich zu nehmen: sie hätten Alles verein-

οὗτοι μὲν ταῦτα ἐποίευν, ἡ δὲ ἄλλη στρατιὴ ἡ Περσικὴ ἐπεβοήθεε· πιεζεύμενοι δὲ οἱ ἐπίκουροι ὀπίσω κατειλήθησαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν. Ὀτάνης δὲ ὁ στρατηγός, ἰδὼν πάθος μέγα Πέρσας πεπονθότας, ἐν- 147 τολάς τε τὰς Δαρεῖός οἱ ἀποστέλλων ἐνετέλλετο, μήτε κτείνειν μηδένα Σαμίων μήτε ἀνδραποδίζεσθαι ἀπαθέα τε κακῶν ἀποδοῦναι τὴν νῆσον Συλοσῶντι, τουτέων μὲν τῶν ἐντολέων μεμνημένος ἐπελανθάνετο, ὁ δὲ παρήγγειλε τῇ στρατιῇ πάντα τὸν ἂν λάβωσι, καὶ ἄνδρα καὶ παῖδα, ὁμοίως κτείνειν. ἐνθαῦτα τῆς στρατιῆς οἱ μὲν τὴν ἀκρόπολιν ἐπολιόρκεον, οἱ δὲ ἔκτεινον πάντα τὸν ἐμποδὼν γινόμενον, ὁμοίως ἔν τε ἱρῷ καὶ ἔξω ἱροῦ. Μαιάνδριος δ' ἀποδρὰς ἐκ τῆς Σάμου ἐκπλέει 148 ἐς Λακεδαίμονα· ἀπικόμενος δ' ἐς αὐτὴν καὶ ἀνενεικάμενος τὰ ἔχων ἐξεχώρησε ἐποίεε τοιάδε. ὅκως ποτήρια ἀργύρεά τε καὶ χρύσεα προθέοιτο, οἱ μὲν θεράποντες αὐτοῦ ἐξέσμων αὐτά, ὁ δ' ἂν τὸν χρόνον τοῦτον τῷ Κλεομένεϊ τῷ Ἀναξανδρίδεω ἐν λόγοισι ἐών, βασιλεύοντι Σπάρτης, προῆγέ μιν ἐς τὰ οἰκία· ὅκως δὲ ἴδοιτο Κλεομένης τὰ ποτήρια, ἀπεθώυμαζέ τε καὶ ἐξεπλήσσετο· ὁ δὲ ἂν ἐκέλευε αὐτὸν ἀποφέρεσθαι αὐτέων ὅσα βούλοιτο. τοῦτο καὶ δὶς καὶ τρὶς εἴπαντος 2 Μαιανδρίου ὁ Κλεομένης δικαιότατος ἀνδρῶν γίνεται, ὃς λαβεῖν μὲν διδόμενα οὐκ ἐδικαίευ, μαθὼν δὲ ὡς ἄλλοισι διδοὺς τῶν ἀστῶν εὑρήσεται τιμωρίην, βὰς ἐπὶ τοὺς ἐφόρους ἄμεινον εἶναι ἔφη τῇ Σπάρτῃ τὸν ξεῖνον τὸν Σάμιον ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἵνα μὴ ἀναπείσῃ ἢ αὐτὸν ἢ ἄλλον τινὰ Σπαρτιητέων κακὸν γενέσθαι. οἱ δ' ὑπακούσαντες ἐξεκήρυξαν Μαιάνδριον. τὴν δὲ Σάμον σαγηνεύ- 149 σαντες οἱ Πέρσαι παρέδοσαν Συλοσῶντι ἐρῆμον ἐοῦσαν ἀνδρῶν. ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ καὶ συγκατοίκισε αὐτὴν ὁ στρατηγὸς Ὀτάνης ἔκ τε ὄψιος ὀνείρου καὶ νούσου ᾗ μιν κατέλαβε νοσῆσαι τὰ αἰδοῖα.

Ἐπὶ δὲ Σάμον στρατεύματος ναυτικοῦ οἰχομένου Βαβυλώνιοι 150 ἀπέστησαν, κάρτα εὖ παρεσκευασμένοι· ἐν ὅσῳ γὰρ ὅ τε Μάγος ἦρχε καὶ οἱ ἑπτὰ ἐπανέστησαν, ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ καὶ τῇ ταραχῇ ἐς τὴν πολιορκίην παρεσκευάδατο. καί κως ταῦτα ποιεῦντες ἐ-

---

bart. vgl. zu Thuk. 2, 5, 4. Ueber die Form Di. 39 u. βαίνω. — λόγου. zu 1, 143, 1. — πιεζεύμενοι. Di. 40 u. πιέζω.

C. 147. ἐντολὰς τάς für ἃς ἐντολάς, umgekehrte Assimilation. gr. Spr. 51, 10, 9. — ἀπαθέα κακῶν. zu 1, 32, 4. — ἐπελανθάνετο d. h. er kehrte sich nicht daran. — ὁ δέ. Di. 50, 1, 10.

C. 148 § 1. ἀνανεικάμενος nachdem er von der Küste nach der Stadt hatte tragen lassen. — ὅκως. zu 1, 17, 1. — προθέοιτο für προθεῖτο Br. vgl. 1, 53, 1 u. 2. 7, 237. Der Sinn: hervorgeholt hatte. — ἄν. zu 1, 196, 2. So unten ἂν ἐκέλευε.

§ 2. καὶ δίς. zu 2, 121, 5. — μαθών da er merkte. (Lg.) — τιμωρίην, βοήθειαν. Thuk. 1, 58, 1: ὅπως ἑτοιμάσαιντο τιμωρίαν. (Va.)

C. 149. σαγηνεύσαντες: Beschrieben 6, 31. (Va.) — συγκατοίκισε half bevölkern. (Lb.) — ᾗ für ἢ Kr. Bei der La. ἢ wäre der Infinitiv unstatthaft; verschieden gr. Spr. 61, 6, 8.

λάνθανον. ἐπείτε δὲ ἐκ τοῦ ἐμφανέος ἀπέστησαν, ἐποίησαν τοιόνδε· τὰς μητέρας ἐξελόντες γυναῖκα ἕκαστος μίαν προσεξαιρέετο τὴν ἐβούλετο ἐκ τῶν ἑωυτοῦ οἰκίων, τὰς δὲ λοιπὰς ἁπάσας συναγαγόντες ἀπέπνιξαν· τὴν δὲ μίαν ἕκαστος σιτοποιὸν ἐξαιρέετο. ἀπέπνιξαν δὲ αὐ-
151τάς, ἵνα μή σφεων τὸν σῖτον ἀναισιμώσωσι. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Δαρεῖος καὶ συλλέξας πᾶσαν τὴν ἑωυτοῦ δύναμιν ἐστρατεύετο ἐπ' αὐτούς, ἐπελάσας δὲ ἐπὶ τὴν Βαβυλῶνα ἐπολιόρκεε φροντίζοντας οὐδὲν τῆς πολιορκίης· ἀναβαίνοντες γὰρ ἐπὶ τοὺς προμαχεῶνας τοῦ τείχεος οἱ Βαβυλώνιοι κατωρχέοντο καὶ κατέσκωπτον Δαρεῖον καὶ τὴν στρατιὴν αὐτοῦ, καί τις αὐτῶν εἶπε τοῦτο τὸ ἔπος· "τί κάτησθε ἐνθαῦτα, ὦ Πέρσαι, ἀλλ' οὐκ ἀπαλλάσσεσθε; τότε γὰρ αἱρήσετε ἡμέας, ἐπεὰν ἡμίονοι τέκωσι." τοῦτο εἶπε τῶν τις Βαβυλωνίων, οὐδαμὰ
152ἐλπίζων ἂν ἡμίονον τεκεῖν. ἑπτὰ δὲ μηνῶν καὶ ἐνιαυτοῦ διεληλυθότος ἤδη ὁ Δαρεῖός τε ἤσχαλλε καὶ ἡ στρατιὴ πᾶσα, οὐ δυνατὴ ἐοῦσα ἑλεῖν τοὺς Βαβυλωνίους. καίτοι πάντα σοφίσματα καὶ πάσας μηχανὰς ἐπεποιήκεε, ἐς αὐτοὺς Δαρεῖος· ἀλλ' οὐδ' ὣς ἐδύνατο ἑλεῖν σφέας, ἄλλοισί τε σοφίσμασι πειρησάμενος καὶ δὴ καὶ τῷ Κῦρος εἷλέ σφεας, καὶ τούτῳ ἐπειρήθη. ἀλλὰ γὰρ δεινῶς ἦσαν ἐν φυλακῇσι οἱ Βαβυλώνιοι οὐδέ σφεας οἷός τε ἦν ἑλεῖν.

153 Ἐνθαῦτα εἰκοστῷ μηνὶ Ζωπύρῳ τῷ Μεγαβύζου, τούτου ὃς τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν ἐγένετο τῶν τὸν Μάγον κατελόντων, τούτῳ τῷ Μεγαβύζου παιδὶ Ζωπύρῳ ἐγένετο τέρας τόδε· τῶν οἱ σιτοφόρων ἡμιόνων μία ἔτεκε. ὡς δέ οἱ ἐξηγγέλθη καὶ ὑπ' ἀπιστίης αὐτὸς ὁ Ζώπυρος εἶδε τὸ βρέφος, ἀπείπας τοῖσι δούλοισι μηδενὶ φράζειν τὸ γεγονὸς ἐβουλεύετο. καί οἱ πρὸς τὰ τοῦ Βαβυλωνίου ῥήματα, ὅς κατ' ἀρχὰς ** ἔφησε, ἐπεάν περ ἡμίονοι τέκωσι, τότε τὸ τεῖχος ἁλώσεσθαι, πρὸς ταύτην τὴν φήμην Ζωπύρῳ ἐδόκεε εἶναι ἁλώσιμος ἡ Βαβυλών· σὺν
154γὰρ θεῷ ἐκεῖνόν τε εἰπεῖν καὶ ἑωυτῷ τεκεῖν τὴν ἡμίονον. ὡς δέ οἱ ἐδόκεε μόρσιμον εἶναι ἤδη τῇ Βαβυλῶνι ἁλίσκεσθαι, προσελθὼν Δαρείῳ ἀπεπυνθάνετο εἰ περὶ πολλοῦ κάρτα ποιέεται τὴν Βαβυλῶνα

C. 150. *ἐκ τοῦ ἐμφανέος.* zu 1, 205. — *ἐβούλετο. ἂν ἐβ.* die meisten Hsn. vertheidigt von Hermann de part. *ἄν* p. 26. — *ἀναισιμώσωσι.* zu 1, 72, 2.

C. 151. *φροντίζοντας, τοὺς Βαβυλωνίους.* vgl. 154. 155, 2. Spr. 58, 4, 2. — *κάτησθε.* zu 3, 134, 1.

C. 152. *ἤσχαλλε.* Das Wort ist in der Prosa selten. — *ἀλλὰ γάρ* doch es gelang nicht: denn. zu 1, 147. — *οὐδέ.* zu 1, 45, 1.

C. 153. *τούτου* ist hier wohl appositiv zu nehmen: des M., dessen nämlich. zu 3, 134, 3. — *τῶν ἑπτὰ ἀνδρῶν* 3, 70. — *τούτῳ τῷ. τούτου τοῦ* Herold. — *τῶν οἱ.* Di. 47, 9, 8. — *πρὸς τά* in Bezug auf die, in Erwägung der. zu 3, 127, 1. — *πρὸς ταύτην τὴν φήμην,* epanaleptisch, wie ähnlich oft. — *σὺν θεῷ* nach göttlicher Eingebung, Fügung.

C. 154. *μόρσιμον* der Fügung des Schicksals gemäss, ein poetisches Wort. — *ἀπεπυνθάνετο,* ein wohl erst bei Epiktet wieder vor-

ἑλεῖν. πυθόμενος δὲ ὡς πολλοῦ τιμῷτο, ἄλλο ἐβουλεύετο, ὅκως αὐτός τε ἔσται ὁ ἑλὼν αὐτὴν καὶ ἑωυτοῦ τὸ ἔργον ἔσται· κάρτα γὰρ ἐν τοῖσι Πέρσῃσι αἱ ἀγαθοεργίαι ἐς τὸ πρόσω μεγάθεος τιμῶνται. ἄλλῳ μέν νυν οὐκ ἐφράζετο ἔργῳ δυνατὸς εἶναί μιν ὑποχειρίην ποιῆσαι, εἰ δ' ἑωυτὸν λωβησάμενος αὐτομολήσειε ἐς αὐτούς. ἐνθαῦτα ἐν ἐλαφρῷ ποιησάμενος ἑωυτὸν λωβᾶται λώβην ἀνήκεστον· ἀποταμὼν γὰρ ἑωυτοῦ τὴν ῥῖνα καὶ τὰ ὦτα καὶ τὴν κόμην κακῶς περικείρας καὶ μαστιγώσας ἦλθε παρὰ Δαρεῖον. Δαρεῖος δὲ κάρτα βαρέως ἤνεικε155 ἰδὼν ἄνδρα δοκιμώτατον λελωβημένον· ἔκ τε τοῦ θρόνου ἀναπηδήσας ἀνέβωσέ τε καὶ εἴρετό μιν ὅστις εἴη ὁ λωβησάμενος καὶ ὅ τι ποιήσαντα. ὁ δὲ εἶπε· "οὐκ ἔστι οὗτος ὡνὴρ ὅτι μὴ σὺ τῷ ἐστὶ δύναμις τοσαύτη ἐμὲ δὴ ὧδε διαθεῖναι· οὐδέ τις ἀλλοτρίων, ὦ βασιλεῦ, τάδε ἔργασται, ἀλλ' αὐτὸς ἐγὼ ἐμεωυτόν, δεινόν τι ποιεύμενος Ἀσσυρίους Πέρσῃσι καταγελᾶν." ὁ δ' ἀμείβετο· "ὦ σχετλιώτατε2 ἀνδρῶν, ἔργῳ τῷ αἰσχίστῳ οὔνομα τὸ κάλλιστον ἔθευ, φὰς διὰ τοὺς πολιορκευμένους σεωυτὸν ἀνηκέστως διαθεῖναι. τί δ' ὦ μάταιε λελωβημένου σεῦ θᾶσσον οἱ πολέμιοι παραστήσονται; κῶς οὐκ ἐξέπλωσας τῶν φρενῶν σεωυτὸν διαφθείρας;" ὁ δὲ εἶπε· "εἰ μέν σοὶ ὑπερετίθεα τὰ ἔμελλον ποιήσειν, οὐκ ἄν με περιεῖδες· νῦν δ' ἐπ' ἐμεωυτοῦ βαλόμενος ἔπρηξα. ἤδη ὦν ἢν μὴ τῶν σῶν δεήσῃ, αἱρέομεν Βαβυλῶνα. ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἔχω αὐτομολήσω ἐς τὸ τεῖχος, καὶ φήσω πρὸς αὐτοὺς ὡς ὑπὸ σεῦ τάδε πέπονθα· καὶ δοκέω, πείσας σφέας ταῦτα ἔχειν οὕτω, τεύξεσθαι στρατιῆς. σὺ δέ, ἀπ' ἧς ἂν ἡμέ-3 ρης ἐγὼ ἐσέλθω ἐς τὸ τεῖχος, ἀπὸ ταύτης ἐς δεκάτην ἡμέρην τῆς

---

kommendes Compositum. — *πολλοῦ*. gr. Spr. 47, 17, 2. — *ἀγαθοεργίαι*. zu 1, 67. 3. — *ἐς τὸ πρόσω μεγάθεος τιμῶνται* werden zu einem hohen Grade von Grösse erhoben. (Sch.) Ein ungewöhnlicher Ausdruck. — *ἐφράζετο* erwog; das Medium nur dichterisch und dialektisch. Di. 40 u. *φράζω*. — *ἐς αὐτούς, τοὺς Βαβυλωνίους*. zu 3, 151. *ἐς* eben so 156, 1. Als Nachsatz ist das Vorhergehende *ἐφράζετο — ποιῆσαι* zu denken. — *ἐν ἐλαφρῷ*. zu 1, 118. — *ποιησάμενος, τὸ ἑαυτὸν λωβᾶσθαι*. — *μαστιγώσας, ἑαυτόν*.

C. 155 § 1. *λελωβημένον*. Spr. 40 u. *λωβᾶσθαι*. — *ὅ τι ποιήσαντα* für welche That, erg. *λωβήσαιτο*. gr. Spr. 51, 17, 4. — *οὗτος* ein solcher. gr. Spr. 61, 7, 3. — *ὠνήρ*. *ἀνήρ* Jemand Kr. — *τις*. *τῶν τις*? — *δεινόν τι*. zu 1, 61, 2. — *Πέρσῃσι*. zu 3, 37.

§ 2. *παραστήσονται*. zu 3, 13, 2. — *κῶς* wie ist es denkbar dass du. — *ἐξέπλωσας*, hier minder angemessen als in der Rede eines seefahrenden Volkes 6, 12, 2: *ἐκπλώσαντες ἐκ τοῦ νόου.* Zwei ungewisse Fragmente bei Suidas: *ἐκπλεύσαντες, ἔξω γενόμενοι. Οἱ δὲ ἐκπλεύσαντες τῶν φρενῶν εἶτα ἔνεοὶ ἐγένοντο.* — *ὑπερετίθεα*. Di. 36, 1, 4. Ueber die Bedeutung zu 1, 8, 1. Das Activ noch 5, 32. (Sch.) — *μέν σοί*. für *μέν τοι* Kr. — *περιεῖδες* erg. *ποιήσοντα*. — *ἐπ' ἐμεωυτοῦ*. zu 3, 71, 3. — *ἢν μὴ τῶν σῶν δεήσῃ* wenn es an deiner Mitwirkung nicht fehlen wird. — *αἱρέομεν*. gr. Spr. 53, 1, 6. — *ὡς ἔχω*. zu 1, 24, 3. — *στρατιῆς*, als Befehlshaber angestellt.

§ 3. *ἀπ' ἧς*. zu 1, 1, 2. 47, 1. — *ἐς δεκάτην* am zehnten. zu 1,

σεωυτοῦ στρατιῆς, τῆς οὐδεμία ἔσται ὤρη ἀπολλυμένης, ταύτης χιλίους τάξον κατὰ τὰς Σεμιράμιος καλεομένας πύλας· μετὰ δὲ αὖτις ἀπὸ τῆς δεκάτης ἐς ἑβδόμην ἄλλους μοι τάξον δισχιλίους κατὰ τὰς Νινίων καλεομένας πύλας· ἀπὸ δὲ τῆς ἑβδόμης διαλιπὼν εἴκοσι ἡμέρας καὶ ἔπειτα ἄλλους κάτισον ἀγαγὼν κατὰ τὰς Χαλδαίων καλεομένας 4πύλας, τετρακισχιλίους. ἐχόντων δὲ μήτε οἱ πρότεροι μηδὲν τῶν ἀμυνούντων μήτε οὗτοι, πλὴν ἐγχειριδίων· τοῦτο δὲ ἐᾶν ἔχειν. μετὰ δὲ τὴν εἰκοστὴν ἡμέρην ἰθέως τὴν μὲν ἄλλην στρατιὴν κελεύειν πέριξ προσβάλλειν πρὸς τὸ τεῖχος, Πέρσας δέ μοι τάξον κατά τε τὰς Βηλίδας καλεομένας πύλας καὶ Κισσίας· ὡς γὰρ ἐγὼ δοκέω, ἐμέο μεγάλα ἔργα ἀποδεξαμένου τά τε ἄλλα ἐπιτράψονται ἐμοὶ Βαβυλώνιοι καὶ δὴ καὶ τῶν πυλέων τὰς βαλανάγρας· τὸ δ' ἐνθεῦτεν ἐμοί τε καὶ Πέρσῃσι μελήσει τὰ δεῖ ποιέειν."

156 Ταῦτα ἐντειλάμενος ἤιε ἐπὶ τὰς πύλας, ἐπιστρεφόμενος ὡς δὴ ἀληθέως αὐτόμολος. ὁρέοντες δὲ ἀπὸ τῶν πύργων οἱ κατὰ τοῦτο τεταγμένοι κατέτρεχον κάτω, καὶ ὀλίγον τι παρακλίναντες τὴν ἑτέρην πύλην εἰρώτεον τίς τε εἴη καὶ ὅτευ δεόμενος ἥκοι. ὁ δέ σφι ἠγόρευε ὡς εἴη τε Ζώπυρος καὶ αὐτομολέοι ἐς ἐκείνους. ἦγον δή μιν 2οἱ πυλουροί, ταῦτα ὡς ἤκουσαν, ἐπὶ τὰ κοινὰ τῶν Βαβυλωνίων· καταστὰς δὲ ἐπ' αὐτὰ κατοικτίζετο, φὰς ὑπὸ Δαρείου πεπονθέναι τὰ πεπόνθεε ὑπ' ἑωυτοῦ, παθέειν δὲ ταῦτα, διότι συμβουλεῦσαι οἱ ἀπανιστάναι τὴν στρατιήν, ἐπείτε οὐδεὶς πόρος ἐφαίνετο τῆς ἁλώσιος. "νῦν τε", ἔφη λέγων, "ἐγὼ ὑμῖν ὦν Βαβυλώνιοι, ἥκω μέγιστον ἀγαθόν, Δαρείῳ δὲ καὶ τῇ στρατιῇ καὶ Πέρσῃσι μέγιστον κακόν· οὐ γὰρ δὴ ἐμέ γε ὧδε λωβησάμενος καταπροΐξεται· ἐπίσταμαι δ' αὐτοῦ 157πάσας τὰς διεξόδους τῶν βουλευμάτων." τοιαῦτα ἔλεγε. οἱ δὲ Βαβυλώνιοι, ὁρέοντες ἄνδρα τῶν ἐν Πέρσῃσι δοκιμώτατον ῥινός τε καὶ ὤτων ἐστερημένον μάστιξί τε καὶ αἵματι ἀναπεφυρμένον, πάγχυ ἐλπίσαντες λέγειν μιν ἀληθέα καί σφι ἥκειν σύμμαχον ἐπιτράπεσθαι ἑτοῖμοι ἦσαν τῶν ἐδέετο σφέων· ἐδέετο δὲ στρατιῆς. ὁ δὲ ἐπείτε αὐτέων

77, 3. — *τῆς οὐδεμιῇ ὥρῃ ἔσται ἀπολλυμένης* von dem (Theile) aus dessen Untergange (rücksichtlich der bezüglichen Abtheilungen) nichts gemacht werden muss. Erwartet hätte ich: *τῶν ο. ὤ. ἔ. ἀπολλυμένων, τούτων.* — *καὶ ἔπειτα* auch, selbst nach diesem Vorfalle.

§ 4. *ἐχόντων* ist der Imperativ. (Lh.) — *ἀμυνοῦντα* Gewehre, zum Angriff. (Sch.) *ἀμυνεῦντα* Kr. Di. 31, 2, 1. — *τοῦτο, τὸ ἐγχειρίδιον.* — *ἐᾶν.* zu 3, 134, 2. — *ἐπιτράψοντα.* zu 1, 96, 2. — *τὰ δεῖ* für *τάδε* Va.

C. 156 § 1. *ἐπιστρεφόμενος* indem er sich wie scheu umsah. (Sch.) — *ὡς δή.* zu 3, 143. — *τοῦτο* dieser Punct. vgl. 1, 84, 2. 3, 117, 3. — *κάτω.* 8, 53, 2: *ἐρρίπτεον ἑωυτοὺς κατὰ τοῦ τείχεος κάτω.* vgl. Ar. Plut. 238. Ungewöhnlich. — *παρακλίνειν* theilweise öffnen. Ar. Frie. 981: *παρακλίνασαι παρακύπτουσιν.* (We.) — *κοινά* Staatsbehörde.

§ 2. *καταστάς.* zu 3, 46. — *ἐπί* vor. 8, 79, 1: *στὰς ἐπὶ τὸ συνέδριον.* (Sch.) zu Thuk. 4, 84, 2. — *ἔφη λέγων.* zu 1, 114, 3.

τοῦτο παρέλαβε ἐποίεε τά περ τῷ Δαρείῳ συνεθήκατο· ἐξαγαγὼν γὰρ τῇ δεκάτῃ ἡμέρῃ τὴν στρατιὴν τῶν Βαβυλωνίων καὶ κυκλωσάμενος τοὺς χιλίους τοὺς πρώτους ἐνετείλατο Δαρείῳ τάξαι, τούτους κατεφόνευσε. μαθόντες δέ μιν οἱ Βαβυλώνιοι τοῖσι ἔπεσι τὰ ἔργα παρε-2 χόμενον ὅμοια, πάγχυ περιχαρέες ἐόντες πᾶν δὴ ἑτοῖμοι ἦσαν ὑπηρετέειν. ὁ δὲ διαλιπὼν ἡμέρας τὰς συγκειμένας αὖτις ἐπιλεξάμενος τῶν Βαβυλωνίων ἐξήγαγε καὶ κατεφόνευσε τῶν Δαρείου στρατιωτέων τοὺς δισχιλίους. ἰδόντες δὲ καὶ τοῦτο τὸ ἔργον οἱ Βαβυλώνιοι πάντες Ζώπυρον εἶχον ἐν στόμασι αἰνέοντες. ὁ δὲ αὖτις διαλιπὼν τὰς συγκειμένας ἡμέρας ἐξήγαγε ἐς τὸ προειρημένον καὶ κυκλωσάμενος κατεφόνευσε τοὺς τετρακισχιλίους. ὡς δὲ καὶ τοῦτο κατέργαστο, πάντα δὴ ἦν ἐν τοῖσι Βαβυλωνίοισι Ζώπυρος καὶ στρατάρχης τε οὗτός σφι καὶ τειχοφύλαξ ἀπεδέδεκτο. προσβολὴν δὲ Δαρείου κατὰ τὰ συγκεί-158 μενα ποιευμένου πέριξ τὸ τεῖχος, ἐνθαῦτα δὴ πάντα τὸν δόλον ὁ Ζώπυρος ἐξέφαινε. οἱ μὲν γὰρ Βαβυλώνιοι ἀναβάντες ἐπὶ τὸ τεῖχος ἠμύνοντο τὴν Δαρείου στρατιὴν προσβάλλουσαν, ὁ δὲ Ζώπυρος τάς τε Κισσίας καὶ Βηλίδας καλεομένας πύλας ἀναπετάσας ἐσῆκε τοὺς Πέρσας ἐς τὸ τεῖχος. τῶν δὲ Βαβυλωνίων οἳ μὲν εἶδον τὸ ποιηθέν, οὗτοι ἔφευγον ἐς τοῦ Διὸς τοῦ Βήλου τὸ ἱρόν· οἳ δὲ οὐκ εἶδον, ἔμενον ἐν τῇ ἑωυτοῦ τάξι ἕκαστος, ἐς ὃ δὴ καὶ οὗτοι ἔμαθον προδεδομένοι.

Βαβυλὼν μέν νυν οὕτω τὸ δεύτερον αἱρέθη· Δαρεῖος δὲ ἐπείτε159 ἐκράτησε τῶν Βαβυλωνίων, τοῦτο μέν σφεων τὸ τεῖχος περιεῖλε καὶ τὰς πύλας πάσας ἀπέσπασε (τὸ γὰρ πρότερον ἑλὼν Κῦρος τὴν Βαβυλῶνα ἐποίησε τουτέων οὐδέτερον), τοῦτο δὲ ὁ Δαρεῖος τῶν ἀνδρῶν τοὺς κορυφαίους μάλιστα ἐς τρισχιλίους ἀνεσκολόπισε, τοῖσι δὲ λοιποῖσι Βαβυλωνίοισι ἀπέδωκε τὴν πόλιν οἰκέειν. ὡς δ' ἕξουσι γυναῖκας οἱ Βαβυλώνιοι, ἵνα σφι γενεὴ ὑπογίνηται, τάδε Δαρεῖος προϊδὼν ἐποίησε (τὰς γὰρ ἑωυτῶν, ὡς καὶ κατ' ἀρχὰς δεδήλωται, ἀπέπνιξαν οἱ Βαβυλώνιοι τοῦ σίτου προορέωντες)· ἐπέταξε τοῖσι περιοίκοισι ἔθνεσι γυναῖκας ἐς Βαβυλῶνα κατιστάναι, ὅσας δὴ ἑκάστοισι

C. 157 § 1. *τῶν ἐδέετο σφέων.* gr. Spr. 47, 16, 7. — *αὐτέων.* zu 2, 19, 1. — *τοῦτο* diese Sache. — *συνεθήκατο.* Di. 36, 3, 2. — *τοὺς χ.* die 3, 155, 3 erwähnten.

§ 2. *τοῖς ἔπεσι ὁμοῖα.* Kr. zu Thuk. 2, 72, 1. — *ἐπιλεξάμενος* ausgewählt habend. vgl. zu 3, 81, 2. — *τῶν B.* Spr. 47, 14, 2. (15, 3.) — *ἐν στόμασι,* hier lobend; von Vorwürfen 6, 136. (We.) — *πάντα.* gr. Spr. 43, 4, 14. vgl. 7, 156, 1 u. zu 1, 122, 2. — *στρατάρχης* auch 8, 44 u. bei Aeschylos. (Pape.) vgl. We. — *τειχοφύλαξ* nur hier. (Pape.)

C. 158. *πέριξ τό.* zu 1, 99, 1. — *προδεδομένοι.* zu 1, 5, 1.

C. 159. *τὸ δεύτερον.* Das erste Mal 1, 191. (Lh.) — *γενεή* für *γένεα* Bekker. — *ὑπογίνεσθαι* ist aus Attikern nicht nachgewiesen, auch bei Her. nur hier, wo ich *ἐπιγίνηται* erwartete. — *δεδήλωται* 3, 150. —

ἐπιτάσσων, ὥστε πέντε μυριάδων τὸ κεφαλαίωμα τῶν γυναικῶν συνῆλθε. ἐκ τουτέων δὲ τῶν γυναικῶν οἱ νῦν Βαβυλώνιοι γεγόνασι.

160 Ζωπύρου δὲ οὐδεὶς ἀγαθοεργίην Περσέων ὑπερεβάλετο παρὰ Δαρείῳ κριτῇ, οὔτε τῶν ὕστερον γενομένων οὔτε τῶν πρότερον, ὅτι μὴ Κῦρος μοῦνος· τούτῳ γὰρ οὐδεὶς Περσέων ἠξίωσέ κω ἑωυτὸν συμβαλέειν. πολλάκις δὲ Δαρεῖον λέγεται γνώμην τήνδε ἀποδέξασθαι, ὡς βούλοιτο ἂν Ζώπυρον εἶναι ἀπαθέα τῆς ἀεικίης μᾶλλον ἢ Βαβυλῶνάς οἱ εἴκοσι πρὸς τῇ ἐούσῃ προσγενέσθαι. ἐτίμησε δέ μιν μεγάλως· καὶ γὰρ δῶρά οἱ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐδίδου ταῦτα τὰ Πέρσῃσί ἐστι τιμιώτατα καὶ τὴν Βαβυλῶνά οἱ ἔδωκε ἀτελέα νέμεσθαι μέχρι τῆς ἐκείνου ζόης καὶ ἄλλα πολλὰ ἐπέδωκε. Ζωπύρου δὲ τούτου γίνεται Μεγάβυζος, ὃς ἐν Αἰγύπτῳ ἀντία Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων ἐστρατήγησε· Μεγαβύζου δὲ τούτου γίνεται Ζώπυρος, ὃς ἐς Ἀθήνας αὐτομόλησε ἐκ Περσέων.

Δ.

1 Μετὰ δὲ τὴν Βαβυλῶνος αἵρεσιν ἐγένετο ἐπὶ Σκύθας αὐτοῦ Δαρείου ἔλασις. ἀνθεύσης γὰρ τῆς Ἀσίης ἀνδράσι καὶ χρημάτων μεγάλων συνιόντων, ἐπεθύμησε ὁ Δαρεῖος τίσασθαι Σκύθας, ὅτι ἐκεῖνοι πρότεροι ἐσβαλόντες ἐς τὴν Μηδικὴν καὶ νικήσαντες μάχῃ τοὺς ἀντιουμένους ὑπῆρξαν ἀδικίης. τῆς γὰρ ἄνω Ἀσίης ἦρξαν, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, Σκύθαι ἔτεα δυῶν δέοντα τριήκοντα· Κιμμερίους γὰρ ἐπιδιώκοντες ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἀσίην, καταπαύσαντες τῆς 2 ἀρχῆς Μήδους· οὗτοι γὰρ πρὶν ἢ Σκύθας ἀπικέσθαι ἦρχον τῆς Ἀσίης. τοὺς δὲ Σκύθας ἀποδημήσαντας ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ἔτεα καὶ διὰ χρόνου τοσούτου κατιόντας ἐς τὴν σφετέρην ἐξεδέξατο οὐκ ἐλάσσων πόνος

ὅσας δή. zu 2, 103. — *κεφαλαίωμα* Summe, scheint sonst nicht vorzukommen.

C. 160. *κριτῇ* könnte fehlen. zu *παρά* 1, 86, 3. — *τήνδε.* zu 3, 81, 1. *ἀτελέα*, so dass Zopyros die Einkünfte für sich behielt. — *νέμεσθαι.* zu 1, 170, 1. — *μέχρι τῆς* bis zum Ende des. — *ἐν Αἰγύπτῳ.* Thuk. 1, 109. (We.) Kr. hist. philol. Studien I S. 115. — *ἀντία.* zu 1, 124, 2. — *αὐτομόλησε.* Ktes. Pers. 43. vgl. 4, 43. (We.)

C. 1 § 1. Ueber dies fabelreiche Buch überall die zahllosen, besonders etymologischen Fabeleien der Neuern aufzuführen würde dem Zwecke dieser Ausgabe wenig gemäss sein. Wir beschränken uns meist auf K. Neumanns: Die Hellenen im Skythenlande Berlin 1855, das Geographische auch hier grösstentheils für das Register aufsparend. Uebrigens wird die alte Geographie wohl noch lange vielfach nichts mehr sein als eine fable non convenue. — *αὐτοῦ*, im Ggs. zu Unternehmungen die er durch Feldherren leiten liess. (Lh.) — *ἀνθεύσης.* vgl. 6, 127, 3 u. Kr. z. Dion. p. 117. — *συνιόντων.* vgl. 1, 64. — *ἀντιουμένους.* zu 1, 76, 2. — *πρότερον* 1, 103, 2. 106. (St.) vgl. 1, 15. 7, 20. (Lh.)

§ 2. *διά.* zu 1, 62. — *ἐφοίτεον.* zu 1, 182.

τοῦ Μηδικοῦ· εὗρον γὰρ ἀντιουμένην σφι στρατιὴν οὐκ ὀλίγην· αἱ γὰρ τῶν Σκυθέων γυναῖκες, ὥς σφι οἱ ἄνδρες ἀπῆσαν χρόνον πολλόν, ἐφοίτεον παρὰ τοὺς δούλους. τοὺς δὲ δούλους οἱ Σκύθαι πάν- 2 τας τυφλοῦσι τοῦ γάλακτος εἵνεκεν τοῦ πίνουσι, ποιεῦντες ὧδε· ἐπεὰν φυσητῆρας λάβωσι ὀστεΐνους, αὐλοῖσι προσεμφερεστάτους, τούτους ἐσθέντες ἐς τῶν θηλέων ἵππων τὰ ἄρθρα φυσῶσι τοῖσι στόμασι, ἄλλοι δὲ ἄλλων φυσεόντων ἀμέλγουσι. φασὶ δὲ τοῦδε εἵνεκα τοῦτο ποιέειν, τοῦ τὰς φλέβας τε πίμπλασθαι φυσεωμένας τῆς ἵππου καὶ τὸ οὖθαρ κατίεσθαι. ἐπεὰν δὲ ἀμέλξωσι τὸ γάλα, ἐσχέαντες ἐς ξύλινα ἀγγήια κοῖλα καὶ περιστίξαντες κατὰ τὰ ἀγγήια τοὺς τυφλοὺς δονέουσι τὸ γάλα, καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ ἐπιστάμενον ἀπαρύσαντες ἡγεῦνται εἶναι τιμιώτερον, τὸ δ' ὑπιστάμενον ἕσσον τοῦ ἑτέρου. τούτων μὲν εἵνεκα ἅπαντα τὸν ἂν λάβωσι οἱ Σκύθαι ἐκτυφλοῦσι· οὐ γὰρ ἀρόται εἰσὶ ἀλλὰ νομάδες. ἐκ τουτέων δὴ ὦν σφι τῶν δούλων καὶ τῶν 3 γυναικῶν ἐπετράφη νεότης, οἳ ἐπείτε ἔμαθον τὴν σφετέρην γένεσιν, ἠντιοῦντο αὐτοῖσι κατιοῦσι ἐκ τῶν Μήδων. καὶ πρῶτα μὲν τὴν χώρην ἀπετάμοντο, τάφρον ὀρυξάμενοι εὐρέαν, κατατείνουσαν ἐκ τῶν Ταυρικῶν οὐρέων ἐς τὴν Μαιῆτιν λίμνην, ἥπερ ἐστὶ μεγίστη· μετὰ δὲ πειρεωμένοισι ἐσβάλλειν τοῖσι Σκύθῃσι ἀντικατιζόμενοι ἐμάχοντο. γινομένης δὲ μάχης πολλάκις καὶ οὐ δυναμένων οὐδὲν πλέον ἔχειν τῶν Σκυθέων τῇ μάχῃ εἷς αὐτῶν ἔλεξε τάδε. "οἷα ποιεῦμεν, ἄνδρες 2 Σκύθαι· δούλοισι τοῖσι ἡμετέροισι μαχόμενοι αὐτοί τε ἐλάσσονες

C. 2 § 1. *τυφλοῦσι.* Ungewöhnlich. Eine erheiternde Erklärung bei Neumann S. 282. Die Etymologie rächt sich an der Etymologisterei. Man begnüge sich eine Fabel als Fabel zu nehmen. — *ποιεῦντες ὧδε, τὸ ἀμέλγειν.* (St.) Hart. Es dürfte hier Mehreres ausgefallen sein. — *ἄρθρα.* zu 3, 87. — *φυσεωμένας. φυσεωμένης* Va. vgl. Athen. 9, 399, c. etc. Doch war es wohl kein *φυσητήρ,* sondern ein blosser Pfropfen, wie ihn die Kalmükken noch jetzt zuweilen gebrauchen. Neum. S. 279 f. — *ποιέειν, τοῦ τάς* für *ποιέειν τάς* eine Hs., wie ich conjicirt hatte. — *κατίεσθαι* werde hinabgedrängt. Ein ähnliches Verfahren mit Kühen fanden Reisende in Arabien und am Vorgebirge der guten Hoffnung.

§ 2. *κοιλά* tiefe. (Lg.) Butterfässer? — *περιστίξαντες, περικυκλώσαντες.* vgl. 4, 202? (We.) Einige Hsn. *περιστήσαντες.* — *δονέουσι* lassen durch sie schütteln. — *τὸ ἐπιστάμενον, τὸ ἐφιστάμενον,* das sich oben Sammelnde, Butter. Ueber sie und die gesäuerte Stutenmilch (Kumyss) Neum. S. 279 ff. — *ἕσσον* schlechter. — *μέν.* der Ggs. mit *δέ* verschwebt in andern Wendungen, wie öfter. — *οὐ γάρ* —. Denn wären sie *ἀρόται,* so könnten sie ungeblendete nicht gebrauchen. (Sch.)

C. 3 § 1. *ἐπετράφη.* zu 2, 121, 2. — *νεότης, οἵ.* Spr. 58, 4, 1. — *ἐκ τῶν* aus dem Lande der. gr. Spr. 68, 17, 2. — *τάφρον.* vgl. 4, 20. (Bä.) In der Krim, westlich vom Bosporos nach Niebuhr kl. hist. u. philol. Schr. I S. 157. vgl. 354 ff. — *Μαιῆτιν* für *Μαιῶτιν* Bekker. Auf den Inschriften des bosporanischen Reiches heissen die Anwohner *Μαῖται.* Neum. S. 534. — *πλέον ἔχειν* Uebergewicht, Sieg erlangen. vgl. Thuk. 7, 36, 2. Ggs. *μεῖον, ἔλαττον ἔχειν.* Kr. zu Xen. An. 1, 10, 8.

§ 2. *οἷα* was für Streiche, Dummheiten, exclamativ. gr. Spr. 51, 8, 1.

κτεινόμενοι γινόμεθα καὶ ἐκείνους κτείνοντες ἐλασσόνων τὸ λοιπὸν ἄρξομεν. νῦν ὦν μοι δοκέει αἰχμὰς μὲν καὶ τόξα μετεῖναι, λαβόντα δὲ ἕκαστον τοῦ ἵππου τὴν μάστιγα ἰέναι ἆσσον αὐτῶν. μέχρι μὲν γὰρ ὥρων ἡμέας ὅπλα ἔχοντας, οἱ δὲ ἐνόμιζον ὅμοιοί τε καὶ ἐξ ὁμοίων ἡμῖν εἶναι· ἐπεὰν δὲ ἴδωνται μάστιγας ἀντὶ ὅπλων ἔχοντας μαθόντες ὡς εἰσὶ ἡμέτεροι δοῦλοι καὶ συγγνόντες τοῦτο οὐκ ὑπομενέουσι." ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Σκύθαι ἐποίευν ἐπιτελέα· οἱ δ' ἐκπλαγέντες τῷ γινομένῳ τῆς μάχης τε ἐπελάθοντο καὶ ἔφευγον. οὕτω οἱ Σκύθαι τῆς τε Ἀσίης ἦρξαν καὶ ἐξελαθέντες αὖτις ὑπὸ Μήδων κατῆλθον τρόπῳ τοιούτῳ ἐς τὴν σφετέρην. τῶν δὲ εἵνεκα ὁ Δαρεῖος τίσασθαι βουλόμενος συνήγειρε ἐπ' αὐτοὺς στράτευμα.

5 Ὡς δὲ Σκύθαι λέγουσι, νεώτατον ἁπάντων ἐθνέων εἶναι τὸ σφέτερον· τοῦτο δὲ γενέσθαι ὧδε. ἄνδρα γενέσθαι πρῶτον ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, ἐούσῃ ἐρήμῳ, τῷ οὔνομα εἶναι Ταργίταον· τοῦ δὲ Ταργιτάου τούτου τοὺς τοκέας λέγουσι εἶναι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, λέγουσι δ' ὦν Δία τε καὶ Βορυσθένεος τοῦ ποταμοῦ θυγατέρα. γένεος μὲν τοιούτου δή τινος γενέσθαι τὸν Ταργίταον, τούτου δὲ γενέσθαι παῖδας τρεῖς, Λιπόξαϊν καὶ Ἀρπόξαϊν καὶ νεώτατον Κολάξαϊν. 2 ἐπὶ τούτων ἀρχόντων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φερόμενα χρύσεα ποιήματα, ἄροτρόν τε καὶ ζυγὸν καὶ σάγαριν καὶ φιάλην, πεσέειν ἐς τὴν Σκυθικήν· καὶ τῶν ἰδόντα πρῶτον τὸν πρεσβύτατον ἆσσον ἰέναι, βουλόμενον αὐτὰ λαβεῖν, τὸν δὲ χρυσὸν ἐπιόντος καίεσθαι. ἀπαλλαχθέντος δὲ τούτου προσιέναι τὸν δεύτερον, καὶ τὸν αὖτις ταὐτὰ ποιέειν.

Auch hier haben wir wohl eine Fabel. — *αἰχμάς*. zu 1, 8, 1. — *μετεῖναι*. zu 3, 128, 3. — *μέχρι* ohne *οὗ* oder *ὅσου* findet sich nach Lh. bei Her. nur noch 4, 119, 2. — *οἱ δέ*. Di. 50, 1, 11. — *ἀντί*. Bekker hat fast überall *ἀντί* vor einem Vocal apostrophirt; bei dieser Präposition gewagt. — *συγγνόντες* mit dem Bewusstsein.

C. 4. *ἐπιτελέα*. zu 1, 117, 3. — *τῶν δέ* für *τῶνδε* eine Hs.; richtiger wohl *τῶνδε δέ*. Zu beziehen ist *τῶνδε* auf *ἦρξαν*.

C. 5 § 1. *εἶναι*. zu *ἀγαγέσθαι* 1, 65, 3. — *Ταργίταον*. gr. Spr. 48, 3, 6. — *λέγουσι δ' ὦν*. vgl. 3, 80, 1. 6, 82, 1. (Va.) Ueber diese Fabel (viel Bedenkliches) bei Neum. S. 107 ff. 137—139. 141. 181—186. 269 f. — *γένεος*. gr. Spr. 47, 6, 5.

§ 2. *ποίημα* ist auch hier Arbeit, Fabricat. — *καὶ τῶν* und von diesen, den Söhnen. Bei den Attikern findet sich von den obliquen Casus so wohl eben nur *καὶ τόν*, *καὶ τήν*. gr. Spr. 50, 1, 5. Bei Her. auch Anderes. Di. 50, 1, 8. Ueber *καὶ τούς* zu 1, 86, 2. — *ἐπιόντος* erg. *αὐτοῦ*. gr. Spr. 47, 4, 3. — *καὶ τόν*. bezieht man als Subjectsac. auf *χρυσόν*; allein ich wüsste nicht dass diese Formel anders als auf Personen bezogen gebraucht würde. Der Sinn wird also sein: und dem (gegen den) habe es dasselbe gethan. Wenn freilich bei Attikern *καὶ τόν* wohl nur als Subjectsac. erscheint, so ist das für Her. nicht massgebend, da er auch *καὶ τῷ*, *καὶ τοῖσι*, *καὶ τῶν* gesagt hat und also auch *καὶ τόν* als Object setzen konnte. — *τὸν χρυσὸν ἀπώσασθαι* das Gold wehrte sie von sich ab. (Lg.) — *μιν, τὸν χρυσόν*. zu 1, 36, 2. — *ἐς ἑωυτοῦ*. zu *ἐς σεωυτοῦ* 1, 108, 2. — *πρὸς ταῦτα*. zu 1, 38.

τοὺς μὲν δὴ καιόμενον τὸν χρυσὸν ἀπώσασθαι, τρίτῳ δὲ τῷ νεωτάτῳ ἐπελθόντι κατασβῆναι, καί μιν ἐκεῖνον κομίσαι ἐς ἑωυτοῦ, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἀδελφεοὺς πρὸς ταῦτα συγγνόντας τὴν βασιληίην πᾶσαν παραδοῦναι τῷ νεωτάτῳ.

6 Ἀπὸ μὲν δὴ Λιποξάιος γεγονέναι τούτους τῶν Σκυθέων οἳ Αὐχάται γένος καλέονται· ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου Ἀρποξάιος οἳ Κατίαροί τε καὶ Τράσπιες καλέονται, ἀπὸ δὲ τοῦ νεωτάτου αὐτέων τοὺς βασιλέας, οἳ καλέονται Παραλάται· σύμπασι δὲ εἶναι οὔνομα Σκολότους, τοῦ βασιλέος ἐπωνυμίην, Σκύθας δὲ Ἕλληνες οὐνόμασαν. 7 γεγονέναι μέν νυν σφέας ὧδε λέγουσι οἱ Σκύθαι, ἔτεα δὲ σφι, ἐπείτε γεγόνασι, τὰ σύμπαντα λέγουσι εἶναι ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέος Ταργιτάου ἐς τὴν Δαρείου διάβασιν τὴν ἐπὶ σφέας χιλίων οὐ πλέω ἀλλὰ τοσαῦτα. τὸν δὲ χρυσὸν τοῦτον τὸν ἱρὸν φυλάσσουσι οἱ βασιλέες ἐς τὰ μάλιστα καὶ θυσίῃσι μεγάλῃσι ἱλασκόμενοι μετέρχονται ἀνὰ πᾶν ἔτος. ὃς δ' ἂν ἔχων τὸν χρυσὸν τὸν ἱρὸν ἐν τῇ ὁρτῇ ὑπαίθριος κατακοιμηθῇ, οὗτος λέγεται ὑπὸ Σκυθέων οὐ διενιαυτίζειν· δίδοσθαι δέ οἱ διὰ τοῦτο ὅσα ἂν ἵππῳ ἐν ἡμέρῃ μιῇ περιελάσῃ αὐτός. 2 τῆς δὲ χώρης ἐούσης μεγάλης τριφασίας τὰς βασιληίας τοῖσι παισὶ τοῖσι ἑωυτοῦ καταστήσασθαι Κολάξαϊν καὶ τουτέων μίαν μεγίστην ποιῆσαι, ἐν τῇ τὸν χρυσὸν φυλάσσεσθαι. τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς βορῆν [λέγουσι] ἄνεμον τῶν ὑπεροίκων τῆς χώρης οὐκ οἷά τε εἶναι ἔτι προσωτέρω οὔτε ὁρᾶν οὔτε διεξιέναι ὑπὸ πτερῶν κεχυμένων· πτερῶν γὰρ καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν ἠέρα εἶναι πλέον καὶ ταῦτα εἶναι τὰ ἀποκληίοντα τὴν ὄψιν.

8 Σκύθαι μὲν ὧδε ὑπὲρ σφέων τε αὐτέων καὶ τῆς χώρης τῆς κατύπερθε λέγουσι, Ἑλλήνων δὲ οἱ τὸν Πόντον οἰκέοντες ὧδε· Ἡρα-

---

C. 6. *γένος* mit dem Geschlechtsnamen. Ueber die Namen Neum. S. 138. 176. 180 ff. — *βασιλέας. βασιληίους* We., vgl. 4, 20. 56. 59. *τοῦ βασιλῆος* (*βασιλέος*) wollte Lefebvre u. Neum. S. 177. — *τοῦ βασιλέος. βασιλέος τοῦ?* oder (*ἀπὸ*) *Σκολότου τοῦ βασιλέος?* 5, 92, 7: *τῷ παιδὶ ἀπὸ τῆς κυψέλης ἐπωνυμίην Κύψελος οὔνομα ἐτέθη.*

C. 7 § 1. *σφι.* gr. Spr. u. Di. 48, 5, 3. — *ἐπείτε.* zu 2, 43, 3. — *ἀλλὰ τοσαῦτα.* zu 2, 43, 3. — *οἱ βασιλέες*, die von den drei Linien § 2. (We.) — *θυσίῃσι* verbindet Pape mit *μετέρχονται.* vgl. jedoch 1, 50, 1. 5, 47; dagegen 7, 178. Es mag zu beiden Verben gehören. — *μετέρχονται* holen jeder in sein Reich zu einer bestimmten Frist. (We.) Nach Valla: besuchen in feierlichen Aufzuge. vgl. 7, 178: *θυσίῃσι τοὺς ἀνέμους μετήισαν.* — *ἔχων* bewachend. — *τὸν χρυσόν*, das bei dem Feste aus dem Heiligthum hervorgeholt wurde. (We.) — *διενιαυτίζειν* ein Jahr durchleben; so wohl nur hier.

§ 2. *λέγουσι* ist vielleicht zu streichen. — *τῶν ὑπεροίκων* hängt von *πρὸς βορῆν* ab. So *τὰ πρὸς βορῆν τῆς ἠπείρου?* 3, 102. (We.) vgl. 1, 110, 1. 2, 32, 1. 112, 1. 3, 99. 4, 19. 20. Das Wort (Grenznachbar) scheint sonst nicht vorzukommen; *ὑπεροικεῖν* noch 4, 13. 21. 37. 7, 113. — — *οἷά τε.* zu 1, 194, 3. — *πτερῶν*, erklärt 4, 31. (We.)

C. 8. *ὧδε*, das erste für *οὕτω* wie *ὅδε* für *οὗτος.* zu 1, 137. — *Ἑλλή-*

κλέα ἐλαύνοντα τὰς Γηρυόνεω βοῦς ἀπικέσθαι ἐς γῆν ταύτην, ἐοῦσαν ἐρήμην, ἥντινα νῦν Σκύθαι νέμονται. Γηρυόνεα δὲ οἰκέειν ἔξω τοῦ Πόντου, κατοικημένον τὴν Ἕλληνες λέγουσι Ἐρύθειαν νῆσον, τὴν πρὸς Γηδείροισι τοῖσι ἔξω Ἡρακλέων στηλέων ἐπὶ τῷ Ὠκεανῷ. τὸν δὲ Ὠκεανὸν λόγῳ μὲν λέγουσι ἀπ' ἡλίου ἀνατολέων ἀρξάμενον γῆν περὶ πᾶσαν ῥέειν, ἔργῳ δὲ οὐκ ἀποδεικνῦσι. ἐνθεῦτεν τὸν Ἡρακλέα ἀπικέσθαι ἐς τὴν νῦν Σκυθικὴν χώρην καλεομένην. καταλαβεῖν γάρ αὐτὸν χειμῶνά τε καὶ κρυμόν· ἐπειρυσάμενον δὲ τὴν λεοντῆν κατυπνῶσαι, τὰς δέ οἱ ἵππους [τὰς] ὑπὸ τοῦ ἅρματος νεμομένας ἐν τούτῳ
9 τῷ χρόνῳ ἀφανισθῆναι θείῃ τύχῃ. ὡς δ' ἐγερθῆναι τὸν Ἡρακλέα, δίζησθαι, πάντα δὲ τὰ τῆς χώρης ἐπεξελθόντα τέλος ἀπικέσθαι ἐς τὴν Ὑλαίην καλεομένην γῆν· ἐνθαῦτα δὲ αὐτὸν εὑρεῖν ἐν ἄντρῳ μιξοπάρθενόν τινα ἔχιδναν διφυέα, τῆς τὰ μὲν ἄνω ἀπὸ τῶν γλουτέων εἶναι γυναικός, τὰ δὲ ἔνερθε ὄφιος. ἰδόντα δὲ καὶ θωμάσαντα ἐπείρεσθαί μιν εἴ κου ἴδοι ἵππους πλανωμένας· τὴν δὲ φάναι ἑωυτὴν ἔχειν καὶ οὐκ ἀποδώσειν ἐκείνῳ πρὶν ἢ οἱ μιχθῆναι· τὸν δὲ Ἡρακλέα
2 μιχθῆναι ἐπὶ τῷ μισθῷ τούτῳ. κείνην τε δὴ ὑπερβάλλεσθαι τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἵππων, βουλομένην ὡς πλεῖστον χρόνον συνεῖναι τῷ Ἡρακλέι, καὶ τόν, κομισάμενον ἐθέλειν ἀπαλλάσσεσθαι· τέλος δὲ ἀποδιδοῦσαν αὐτὴν εἰπεῖν. "Ἵππους μὲν δὴ ταύτας ἀπικομένας ἐνθάδε ἔσωσά τοι ἐγώ, σῶστρα δὲ σὺ παρέσχες· ἔχω γὰρ ἐκ σέο παῖδας τρεῖς. τούτους, ἐπεὰν γένωνται τρόφιες, ὅ τι χρὴ ποιέειν ἐξηγέο σύ, εἴτε αὐτοῦ κατοικίζω (χώρης γὰρ τῆσδε ἔχω τὸ κράτος αὐτή) εἴτε ἀποπέμπω παρὰ σέ." τὴν μὲν δὴ ταῦτα ἐπειρωτᾶν, τὸν δὲ λέγουσι πρὸς ταῦτα εἰπεῖν· "ἐπεὰν ἀνδρωθέντας ἴδηαι τοὺς παῖδας, τάδε ποιεῦσα οὐκ ἂν ἁμαρτάνοις. τὸν μὲν ἂν ὁρᾷς αὐτέων τόδε τὸ τόξον ὧδε διατεινόμενον καὶ τῷ ζωστῆρι τῷδε κατὰ τάδε ζωννύμενον, τοῦτον μὲν τῆσδε τῆς χώρης οἰκήτορα ποιεῦ· ὃς δ' ἂν τουτέων τῶν ἔργων τῶν

νων, welche die Skythen gewinnen wollten. Neum. S. 80 f. — οἰκέειν — κατοικημένον. zu συμβαλλόμενος 1, 68, 2. Ueber das Wort zu 1, 27, 2. — περί. Di. 68, 4, 6. Möglich dass Eustath. z. Dion. 41 hier πέριξ las. — ἐπειρυσάμενον, poetisch u. dialektisch. Di. 39 u. ἐρύω. — οἱ. Di. 48, 12, 2. — τάς, das zweite, wird zu streichen sein. — ὑπὸ τοῦ abgespannt vom. Kr. zu Xen. An. 6, 2, 22 vierte Aufl.

C. 9 § 1. δίζησθαι. zu 1, 94, 2. — διφυέα. Ueber dergleichen Gethier Voss Myth. Br. II S. 26 f. vgl. I S. 299. — γυναικός. gr. Spr. 47, 6, 1. — ἔνερθε. κάτω attisch. zu 1, 91, 4. — ἑωυτήν. zu 1, 34, 1. — ἐπὶ τῷ. zu 1, 160, 1.

§ 2. ὑπερβάλλεσθαι habe verschoben. — κομισάμενον nachdem er die Pferde zurück erhalten. Spr. 52, 10, 1. (4.) — ἵππους ταύτας. gr. Spr. 50, 11, 22. — σῶστρα Lohn für die Zurückgabe. (Bä.) — τρόφιες, τέλειοι ἄνδρες Eustathios, unten ἀνδρωθέντες. (Va.) Ein selbst bei Dichtern seltenes Wort. — κατοικίζω ist Conjunctiv. Spr. 54, 7. — χώρης τῆσδε. Di. 50, 11, 3. — ἴδηαι. ἴδῃ Br. So noch συνέχηαι 5, 23, 2. Gew. contrahirt Her. diese Form. — ὧδε, wie ich eben zeige; eben

ἐντέλλομαι λείπηται, ἔκπεμπε ἐκ τῆς χώρης· καὶ ταῦτα ποιεῦσαι αὐτή τε εὐφρανέαι καὶ τὰ ἐντεταλμένα ποιήσεις." τὸν μὲν δὴ εἰρύ- **10** σαντα τῶν τόξων τὸ ἕτερον (δύο γὰρ δὴ φορέειν τέως Ἡρακλέα) καὶ τὸν ζωστῆρα προδέξαντα παραδοῦναι τὸ τόξον τε καὶ τὸν ζωστῆρα, ἔχοντα ἐπ' ἄκρης τῆς συμβολῆς φιάλην χρυσέην, δόντα δὲ ἀπαλλάσσεσθαι. τὴν δ', ἐπεί οἱ γενομένους τοὺς παῖδας ἀνδρωθῆναι, τοῦτο μέν σφι οὐνόματα θέσθαι, τῷ μὲν Ἀγάθυρσον αὐτέων, τῷ δ' ἑπομένῳ Γελωνόν, Σκύθην δὲ τῷ νεωτάτῳ, τοῦτο δὲ τῆς ἐπιστολῆς μεμνημένην αὐτὴν ποιῆσαι τὰ ἐντεταλμένα. καὶ δὴ δύο μέν οἱ τῶν **2** παίδων, τόν τε Ἀγάθυρσον καὶ τὸν Γελωνόν, οὐκ οἵους τε γενομένους ἐξικέσθαι πρὸς τὸν προκείμενον ἄεθλον, οἴχεσθαι ἐκ τῆς χώρης ἐκβληθέντας ὑπὸ τῆς γειναμένης, τὸν δὲ νεώτατον αὐτέων Σκύθην ἐπιτελέσαντα καταμεῖναι ἐν τῇ χώρῃ. καὶ ἀπὸ μὲν Σκύθεω τοῦ Ἡρακλέος γενέσθαι τοὺς αἰεὶ βασιλέας γινομένους Σκυθέων, ἀπὸ δὲ τῆς φιάλης ἔτι καὶ ἐς τόδε φιάλας ἐκ τῶν ζωστήρων φορέειν Σκύθας, τὸ δὴ μοῦνον μηχανήσασθαι τὴν μητέρα Σκύθῃ. ταῦτα δὲ Ἑλλήνων οἱ τὸν Πόντον οἰκέοντες λέγουσι.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος λόγος, ἔχων ὧδε, τῷ μάλιστα λεγομένῳ αὐ- **11** τὸς πρόσκειμαι· Σκύθας τοὺς νομάδας οἰκέοντας ἐν τῇ Ἀσίῃ, πολέμῳ πιεσθέντας ὑπὸ Μασσαγετέων, οἴχεσθαι διαβάντας ποταμὸν Ἀράξεα ἐπὶ γῆν τὴν Κιμμερίην (τὴν γὰρ νῦν νέμονται Σκύθαι, αὕτη λέγεται τὸ παλαιὸν εἶναι Κιμμερίων), τοὺς δὲ Κιμμερίους ἐπιόντων Σκυθέων βουλεύεσθαι ὡς στρατοῦ ἐπιόντος μεγάλου, καὶ δὴ τὰς γνώμας σφέων κεχωρισμένας, ἐντόνους μὲν ἀμφοτέρας, ἀμείνω δὲ τὴν τῶν βασιλέων, τὴν μὲν [γὰρ δὴ] τοῦ δήμου φέρειν γνώμην ὡς **2** ἀπαλλάσσεσθαι πρῆγμα εἴη μηδὲ πρὸς πολλοὺς [δεόμενον] κινδυνεύειν,

---

so *κατὰ τάδε.* (We.) — *λείπηται* für *λίπηται* Bekker. Denn in *λείπεσθαί τινος* in etwas mangelhaft sein (gr. Spr. 47, 16) ist das Wort mediales Passiv, wie in der Bedeutung: hinter Jemand zurückbleiben. Xen. An. 7, 7, 31: *οὐδὲν πλήθει γε ἡμῶν λειφθέντες ὑπεῖξαν.* — *ἔκπεμπε* für *τοῦτον δὲ ἔκπεμπε.* Kr. zu Xen. An. 3, 1, 43.

C. 10 § 1. *τὸν ζωστῆρα,* nebst der Art ihn anzulegen. — *συμβολῆς* Schloss. (Lg.) — *ἐπιστολῆς* Auftrag, wie 6, 50. (Sch)

§ 2. *ἐξικέσθαι* ausreichen, mit ihren Kräften. — *ἐς τόδε* bis jetzt, dagegen *ἐς τοῦτο* bis zu der erwähnten Zeit. gr. Spr. 51, 7, 2. — *ἐκ τῶν.* Di. 68, 17, 3. — *δέ* erneuert das *δέ* in *Ἑλλήνων δέ* C. 8, 1. vgl. zu 4, 12 — *Πόντον*, die Küstenländer des Pontos.

C. 11 § 1. *μάλιστα* verbindet man mit *πρόςκειμαι*, was die Stellung kaum duldet; auch wäre *λεγομένῳ* dann müssig. — *πρόςκειμαι.* zu 1, 133, 2. — *Κιμμερίων.* Ueber sie Niebuhr kl. Schr. I S. 364 ff. — *κεχωρισμένας.* *εἶναι* zu ergänzen ist unstatthaft. gr. Spr. 56, 3, 5. Es wird im Folgenden *γὰρ δή* zu streichen sein. gr. Spr. 47, 28, 3. Nur entbehrlich wäre auch *γνώμην*; härter das zweite *κόλπον* 2, 11, 2.

§ 2. *πρῆγμα.* zu 1, 79, 1. — *δεόμενον.* *οὐδέν δέον μένοντας* Va., *δέοι μένοντας* Buttmann. Jenes zieh' ich vor. — *βασιλέων,* erg. *φέρειν γνώ-*

τὴν δὲ τῶν βασιλέων, διαμάχεσθαι περὶ τῆς χώρης τοῖσι ἐπιοῦσι. οὐκ ὦν δὴ ἐθέλειν πείθεσθαι οὔτε τοῖσι βασιλεῦσι τὸν δῆμον οὔτε τῷ δήμῳ τοὺς βασιλέας. τοὺς μὲν δὴ ἀπαλλάσσεσθαι βουλεύεσθαι ἀμαχητί, τὴν χώρην παραδόντας τοῖσι ἐπιοῦσι· τοῖσι δὲ βασιλεῦσι δόξαι ἐν τῇ ἑωυτῶν κέεσθαι ἀποθανόντας μηδὲ συμφεύγειν τῷ δήμῳ, λογισαμένους ὅσα τε ἀγαθὰ πεπόνθασι καὶ ὅσα φεύγοντας ἐκ τῆς [3]πατρίδος κακὰ ἐπίδοξα καταλαμβάνειν. ὡς δὲ δόξαι σφι ταῦτα, διαστάντας καὶ ἀριθμὸν ἴσους γενομένους μάχεσθαι πρὸς ἀλλήλους. καὶ τοὺς μέν, ἀποθανόντας πάντας ὑπ' ἑωυτῶν, θάψαι τὸν δῆμον τῶν Κιμμερίων παρὰ ποταμὸν Τύρην (καί σφεων ἔτι δῆλός ἐστι ὁ τάφος), θάψαντας δὲ οὕτω τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς χώρης ποιέεσθαι, Σκύθας δὲ 12 ἐπελθόντας λαβεῖν ἐρήμην τὴν χώρην. καὶ νῦν ἔστι μὲν ἐν τῇ Σκυθικῇ Κιμμέρια τείχεα, ἔστι δὲ πορθμήια Κιμμέρια, ἔστι δὲ καὶ χώρη οὔνομα Κιμμερίη, ἔστι δὲ Βόσπορος Κιμμέριος καλεόμενος. φαίνονται δὲ οἱ Κιμμέριοι φεύγοντες ἐς τὴν Ἀσίην τοὺς Σκύθας καὶ τὴν χερσόνησον κτίσαντες ἐν τῇ νῦν Σινώπη πόλις Ἑλλὰς οἴκηται. φανεροὶ δέ εἰσι καὶ οἱ Σκύθαι διώξαντες αὐτοὺς καὶ ἐσβαλόντες ἐς γῆν τὴν Μηδικήν, ἁμαρτόντες τῆς ὁδοῦ· οἱ μὲν γὰρ Κιμμέριοι αἰεὶ τὴν παρὰ θάλασσαν ἔφευγον, οἱ δὲ Σκύθαι ἐν δεξιῇ τὸν Καύκασον ἔχοντες ἐδίωκον, ἐς ὃ ἐσέβαλον ἐς τὴν Μηδικὴν γῆν, ἐς μεσόγαιαν τῆς ὁδοῦ τραφθέντες. οὗτος δὲ ἄλλος ξυνὸς Ἑλλήνων τε καὶ βαρβάρων λεγόμενος λόγος εἴρηται.

13 Ἔφη δὲ Ἀριστέης ὁ Καϋστροβίου, ἀνὴρ Προκοννήσιος, ποιέων ἔπεα, ἀπικέσθαι ἐς Ἰσσηδόνας φοιβόλαμπτος γενόμενος· Ἰσσηδόνων δ' ὑπεροικέειν Ἀριμασπούς, ἄνδρας μουνοφθάλμους, ὑπὲρ δὲ τοὺ-

---

μην. — τοὺς μὲν — ἐπιοῦσι, eine sehr pleonastische Wiederholung. — βουλεύεσθαι. zu 1, 73, 3. — ἐπίδοξα. zu 1, 89, 1. — καταλαμβάνειν für καταλαμβάνει Va. zu 1, 89, 1 u. 2, 66, 1.

§ 3. σφι, beiden Theilen. (Lh) — ἀριθμόν. Di. 46, 5, 1. — τοὺς μέν, die Royalisten. — ἑωυτῶν. Spr. 58, 4, 1. — τὴν ἔξοδον. Neum. S. 113 ff. vgl. 111 sucht zu beweisen dass die Flucht nach Westen, nicht, wie Her. meint, nach Osten zu erfolgte. vgl. Niebuhr kl. Sch. I S. 365 ff.

C. 12. τείχεα Schanzen. Ueber sie Neumanns Ansichten S. 554. vgl. 116. 228 f. — τὴν παρὰ θ. erg. ὁδόν (aus τῆς ὁδοῦ). gr. Spr. 46, 6, 2. — τῆς ὁδοῦ kann von τραφθέντες nicht abhängen. Spr. 47, 1 A. u. Di. 46, 1, 3. — δέ nimmt das δέ C. 11 A. wieder auf, beide dem μέν C. 8 A. entsprechend. vgl. 4, 10, 2 E. u. Kr. zu Thuk. 1, 43, 2. — ξυνός für κοινός auch 7, 53, sonst poetisch. — Ἑλλήνων, ohne ὑπό wie Ἀστυάγεω 1, 109, 1, Ἄμμωνος 2, 18, 1, αὐτοῦ 2, 91, 2. mit ὑπό 2, 47, 2. — εἴρηται ist von mir jetzt vorgetragen. vgl. 4, 14, 1. 16. 31.

C. 13. Ἀριστέης. Ueber ihn Ritter Vorhalle europ. Völkergesch. S. 271 ff. 357 ff. (Lh.) Dass Aristeas Gedichte nicht älter als Ol. 60 gewesen und der Verfasser die griechischen Städte an der skythischen Küste besucht haben müsse bemerkt Niebuhr I S. 361. Ueber den Werth der Angaben des Aristeas vgl. Neumann S. 127. 130. — ποιέων welcher dichtete. — ἔπεα, Ἀριμάσπεα 4, 14, 2. — φοιβόλαμπτος, φοιβόληπτος. Er bezeichnete da-

τέων τοὺς χρυσοφύλακας γρῦπας, τουτέων δὲ τοὺς Ὑπερβορέους, κατήκοντας ἐπὶ θάλασσαν. τούτους ὦν πάντας πλὴν Ὑπερβορέων, ἀρξάντων Ἀριμασπῶν, αἰεὶ τοῖσι πλησιοχώροισι ἐπιτίθεσθαι, καὶ ὑπὸ μὲν Ἀριμασπῶν ἐξωθέεσθαι ἐκ τῆς χώρης Ἰσσηδόνας, ὑπὸ δὲ Ἰσσηδόνων Σκύθας, Κιμμερίους δὲ οἰκέοντας ἐπὶ τῇ νοτίῃ θαλάσσῃ ὑπὸ Σκυθέων πιεζομένους ἐκλείπειν τὴν χώρην. οὕτω οὐδὲ οὗτος συμφέρεται περὶ τῆς χώρης ταύτης Σκύθῃσι.

Καὶ ὅθεν μὲν ἦν Ἀριστέης ὁ ταῦτα ποιήσας, εἴρηται· τὸν δὲ 14 περὶ αὐτοῦ ἤκουον λόγον ἐν Προκοννήσῳ καὶ Κυζίκῳ, λέξω. Ἀριστέην γὰρ λέγουσι, ἐόντα τῶν ἀστῶν οὐδενὸς γένος ὑποδεέστερον, ἐσελθόντα ἐς κναφήιον ἐν Προκοννήσῳ ἀποθανεῖν καὶ τὸν κναφέα κατακληίσαντα τὸ ἐργαστήριον οἴχεσθαι ἀγγελέοντα τοῖσι προσήκουσι τῷ νεκρῷ. ἐσκεδασμένου δὲ ἤδη τοῦ λόγου ἀνὰ τὴν πόλιν ὡς τεθνεὼς εἴη ὁ Ἀριστέης, ἐς ἀμφισβασίας τοῖσι λέγουσι ἀπικέσθαι ἄνδρα Κυζικηνὸν ἥκοντα ἐξ Ἀρτάκης πόλιος, φάντα συντυχεῖν τέ οἱ ἰόντι ἐπὶ Κυζίκου καὶ ἐς λόγους ἀπικέσθαι. καὶ τοῦτον μὲν ἐντεταμένως ἀμφισβατέειν, τοὺς δὲ προσήκοντας τῷ νεκρῷ ἐπὶ τὸ κναφήιον 2 παρεῖναι ἔχοντας τὰ πρόσφορα ὡς ἀναιρησομένους· ἀνοιχθέντος δὲ τοῦ οἰκήματος οὔτε τεθνεῶτα οὔτε ζώοντα φαίνεσθαι Ἀριστέην. μετὰ δὲ ἑβδόμῳ ἔτεϊ φανέντα αὐτὸν ἐς Προκόννησον ποιῆσαι τὰ ἔπεα ταῦτα τὰ νῦν ὑπ' Ἑλλήνων Ἀριμάσπεα καλέεται, ποιήσαντα δὲ ἀφανισθῆναι τὸ δεύτερον. ταῦτα μὲν αἱ πόλιες αὗται λέγουσι, τάδε δὲ οἶδα Με- 15 ταποντίνοισι τοῖσι ἐν Ἰταλίῃ συγκυρήσαντα μετὰ τὴν ἀφάνισιν τὴν δευτέρην Ἀριστέω ἔτεσι τεσσεράκοντα καὶ τριηκοσίοισι, ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος ἐν Προκοννήσῳ τε καὶ Μεταποντίῳ εὕρισκον. Μεταποντῖνοί φασι αὐτὸν Ἀριστέην φανέντα σφι ἐς τὴν χώρην κελεῦσαι βωμὸν Ἀπόλλωνι ἱδρύσασθαι καὶ Ἀριστέω τοῦ Προκοννησίου ἐπωνυμίην ἔχοντα ἀνδριάντα παρ' αὐτὸν στῆσαι· φάναι γάρ σφι τὸν Ἀπόλλωνα Ἰταλιωτέων μούνοισι δὴ ἀπικέσθαι ἐς τὴν χώρην καὶ αὐτός οἱ ἑπε-

---

mit wohl den unwiderstehlichen Drang zu reisen und zu dichten. — χρυσοφύλακας. vgl. 4, 27 u. 3, 116 — νοτίη, hier das schwarze. (Sch.) — οὐδὲ οὗτος auch dieser nicht, wie auch nicht die pontischen Hellenen. (Lh.) — συμφέρεται. zu 1, 173, 3.

C. 14 § 1. οὐδενός. zu 1, 23. — κναφήιον, attisch γναφεῖον. vgl. jedoch Lobeck zu Soph. Aj. 1031. — ἀμφισβασίη noch 8, 81. (Sch.) Sonst wohl nirgends.

§ 2. ἀμφισβατέειν für ἀμφισβητέειν Origenes. vgl. 9, 74. (We.) — πρόσφορα Erforderliches. — φανέντα ἐς, wie 4, 15, 1. gr. Spr. 68, 21, 4.

C. 15 § 1. συγκυρήσαντα, attisch συμβάντα. vgl. 1, 119, 1. 9, 90, 1. — ἔτεσιν, der Da. bei μετά wie sonst bei πρό. gr. Spr. 48, 15, 12. — συμβαλλόμενος combinirend. zu 1, 68, 2. — ἐν Πρ., durch Vergleichung dessen was in Pr. und M. erzählt wird. (Lh.) — φασι. γάρ φασι wäre hier zu erwarten. Doch sind harte Asyndeta bei Her. nicht selten. — φάναι,

σθαι ὁ νῦν ἐὼν Ἀριστέης· τότε δέ, ὅτε εἵπετο τῷ θεῷ, εἶναι κόραξ. 3 καὶ τὸν μὲν εἴπαντα ταῦτα ἀφανισθῆναι, σφέας δὲ Μεταποντῖνοι λέγουσι ἐς Δελφοὺς πέμψαντας τὸν θεὸν ἐπειρωτᾶν ὅ τι τὸ φάσμα τοῦ ἀνθρώπου εἴη. τὴν δὲ Πυθίην σφέας κελεύειν πείθεσθαι τῷ φάσματι, πειθομένοισι δὲ ἄμεινον συνοίσεσθαι. καὶ σφέας δεξαμένους ταῦτα ποιῆσαι ἐπιτελέα. καὶ νῦν ἕστηκε ἀνδριὰς ἐπωνυμίην ἔχων Ἀριστέω παρ' αὐτῷ τὠγάλματι τοῦ Ἀπόλλωνος, πέριξ δὲ αὐτὸν δάφναι ἑστᾶσι· τὸ δὲ ἄγαλμα ἐν τῇ ἀγορῇ ἵδρυται. Ἀριστέω μέν νυν πέρι τοσαῦτα εἰρήσθω.

16 Τῆς δὲ γῆς τῆς πέρι ὅδε ὁ λόγος ὥρμηται λέγεσθαι, οὐδεὶς οἶδε ἀτρεκέως ὅ τι τὸ κατύπερθέ ἐστι. οὐδενὸς γὰρ δὴ αὐτόπτεω εἰδέναι φαμένου δύναμαι πυθέσθαι· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Ἀριστέης, τοῦ περ ὀλίγῳ πρότερον τούτων μνήμην ἐποιεύμην, οὐδὲ οὗτος προσωτέρω Ἰσσηδόνων ἐν αὐτοῖσι τοῖσι ἔπεσι ποιέων ἔφησε ἀπικέσθαι, ἀλλὰ τὰ κατύπερθε ἔλεγε ἀκοῇ, φὰς Ἰσσηδόνας εἶναι τοὺς ταῦτα λέγοντας. ἀλλ' ὅσον μὲν ἡμεῖς ἀτρεκέως ἐπὶ μακρότατον οἷοί τ' ἐγενόμεθα ἀκοῇ ἐξικέσθαι, πᾶν εἰρήσεται.

17 Ἀπὸ τοῦ Βορυσθενεϊτέων ἐμπορίου (τοῦτο γὰρ τῶν παραθαλασσίων μεσαίτατόν ἐστι πάσης τῆς Σκυθικῆς), ἀπὸ τούτου πρῶτοι Καλλιπίδαι νέμονται, ἐόντες Ἕλληνες Σκύθαι, ὑπὲρ δὲ τούτων ἄλλο ἔθνος οἳ Ἀλαζῶνες καλέονται. οὗτοι δὲ καὶ οἱ Καλλιπίδαι τὰ μὲν ἄλλα κατὰ ταὐτὰ Σκύθῃσι ἐπασκέουσι, σῖτον δὲ καὶ σπείρουσι καὶ σιτέονται καὶ κρόμμυα καὶ σκόδορα καὶ φακοὺς καὶ κέγχρους. ὑπὲρ δὲ Ἀλαζώνων οἰκέουσι Σκύθαι ἀροτῆρες, οἳ οὐκ ἐπὶ σιτήσι σπείρουσι τὸν σῖτον ἀλλ' ἐπὶ πρήσι. τουτέων δὲ κατύπερθε οἰκέουσι Νευροί. Νευρῶν δὲ τὸ πρὸς βορῆν ἄνεμον ἔρημος ἀνθρώπων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν.

τὸν Ἀριστέην. — Ἰταλιωτέων. Spr. 41, 9, 5. — αὐτός, anakoluthisch als ob ἔφη statt φάναι vorher ginge. (Lh.) — ὁ νῦν ἐὼν Ἀ. er der jetzt als A. lebe.

§ 2. σφέας. zu 1, 4, 1. — ἄμεινον συνοίσεσθαι auch 5, 82, 1. 114. (Sch.) vgl. 1, 19. Attisch: ἐπὶ τὸ βέλτιον συμφέρει. Kr. zu Xen. An. 7, 8, 4. — τὠγάλματι. Di. 14. 10, 7. — πέριξ. zu 1, 99.

C. 16. τῆς γῆς hängt von τὸ κατύπερθε ab. (Lh.) — ὥρμηται. zu 3, 56. — ἀτρεκέως. zu 1, 57, 1. — οὐδενός —, wie 3. 115. (Va.) — οὐδὲ γὰρ οὐδέ, homerische Verbindung. (Va.) Di. 69, 60, 1. Sonst nur vereinzelt. zu Arr. An. 1, 12, 5 und Hemsterhuys zu Luc. I p. 236. — οὐδὲ οὗτος selbst dieser nicht. Spr. 69, 45. (50.) — ἀκοῇ. zu 2, 123. — Ἰσσηδόνων, ἢ ἐς Ἰσσηδόνας. zu ἄλλων 1, 133, 1. — ὅσον μὲν ἡμεῖς. Ggs.: Andre mögen mehr erforschen. — ἐπὶ μακρότατον. zu 1, 171, 1.

C. 17. γάρ nämlich. Eig. vollständig: denn hievon will ich ausgehen, da. — Καλλιπίδαι. Καρπίδαι bei Ephoros. Niebuhr I S. 359 u. Neumann S. 218 f. vgl. auch Saumaise z. Sol. p. 132. — οἵ. Spr. 61, 6, 4. (7, 8.) — κατὰ ταὐτὰ Σκύθῃσι auf dieselbe Weise wie die Sk. zu 2, 127, 1. 3, 48, 1. — ἀροτῆρες. Neumann S. 186 vgl. 177 ff. u. 218 sucht hier einen Stammnamen und findet ihn in dem mongolischen Arat (Leute). Anders Niebuhr. S. 360. — Νευρῶν τὸ πρὸς β. ἄ. das Land nördlich

ταῦτα μὲν παρὰ τὸν Ὕπανιν ποταμόν ἐστι ἔθνεα πρὸς ἑσπέρης τοῦ Βορυσθένεος· ἀτὰρ διαβάντι τὸν Βορυσθένεα ἀπὸ θαλάσσης πρῶτον 18 μὲν ἡ Ὑλαίη, ἀπὸ δὲ ταύτης ἄνω οἰκέουσι Σκύθαι γεωργοί, τοὺς Ἕλληνες οἱ οἰκέοντες ἐπὶ τῷ Ὑπάνι ποταμῷ καλέουσι Βορυσθενεΐτας, σφέας δὲ αὐτοὺς Ὀλβιοπολίτας. οὗτοι ὦν οἱ γεωργοὶ Σκύθαι νέμονται τὸ μὲν πρὸς τὴν ἠῶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ὁδόν, κατήκοντες ἐπὶ ποταμὸν τῷ οὔνομα κεῖται Παντικάπης, τὸ δὲ πρὸς βορῆν ἄνεμον πλόον ἀνὰ τὸν Βορυσθένεα ἡμερέων ἕνδεκα. ἤδη δὲ κατύπερθε τούτων ἐρῆμός ἐστι ἐπὶ πολλόν. μετὰ δὲ τὴν ἐρῆμον Ἀνδροφάγοι οἰκέουσι, ἔθνος ἐὸν ἴδιον καὶ οὐδαμῶς Σκυθικόν. τὸ δὲ τούτων κατύπερθε ἐρῆμος ἤδη ἀληθέως καὶ ἔθνος ἀνθρώπων οὐδέν, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν. τὸ δὲ πρὸς ἠῶ τῶν γεωργῶν τούτων Σκυθέων, διαβάντι τὸν Παντι- 19 κάπην ποταμόν, νομάδες ἤδη Σκύθαι νέμονται, οὔτε τι σπείροντες οὐδὲν οὔτε ἀροῦντες· ψιλὴ δὲ δενδρέων ἡ πᾶσα αὕτη γῆ πλὴν τῆς Ὑλαίης. οἱ δὲ νομάδες οὗτοι τὸ πρὸς τὴν ἠῶ, ἡμερέων τεσσέρων [καὶ δέκα] ὁδόν, νέμονται χώρην κατατείνουσαν ἐπὶ ποταμὸν Γέρρον. πέρην δὲ τοῦ Γέρρου ταῦτα δὴ τὰ καλεύμενα βασιλήιά ἐστι καὶ Σκύ- 20 θαι οἱ ἄριστοί τε καὶ πλεῖστοι καὶ τοὺς ἄλλους νομίζοντες Σκύθας δούλους σφετέρους εἶναι· κατήκουσι δὲ οὗτοι τὸ μὲν πρὸς μεσαμβρίην ἐς τὴν Ταυρικήν, τὸ δὲ πρὸς ἠῶ ἐπί τε τάφρον τὴν δὴ οἱ ἐκ

---

von den N. Matthiä. Gr. § 437 A. 4 nimmt τό als Ac. des Bezuges und ergänzt χώρη zu ἐρῆμος. — ἐρῆμος substantivisch, wie 4, 20 E. mit ἡ χώρη 185. (We.) — ταῦτα. Spr. 61, 6. (7.)

C. 18. διαβάντι. zu ἐσιόντι 1, 51, 1. — Ὑλαίη Waldland der Skythen. vgl. 4, 19. 54. 55. 76, 2. (Sch.) vgl. Neum. S. 80 ff. — Γεωργοί. Neum. S. 178 sucht hier Strabons Urgoi und denkt dabei an das mongolische Urga (Lagerplatz und Aufenthaltsorts des Khans). — ἀπό nächst. — ἄνω für ἄνθρωποι oder ἀνοι Va.; oder ἄνω ἰόντι? Ἄνω las hier Skymnos. — σφέας δέ —, beiläufige Angabe: während sie, die Hellenen, sich selbst Ol. nennen. (Lh.) — ὁδόν für ὁδοῦ Kr. zu 2, 5. vgl. zu 4, 19 u. 22, 1. — κεῖται, Pf. Ps. zu τιθέναι, τίθεσθαι. — ἄνεμον erg. νέμονται. — πλόον wie ὁδόν 19: eine Strecke, wenn man den B. hinauffährt. — ἕνδεκα. δέκα 4, 53, 2. (Sch.) Ueber den Ge. zu 2, 5. — ἐπὶ πολλόν. zu 2, 32, 1. — Ἀνδροφάγοι 4, 106. (We.)

C. 19. τὸ πρὸς ἠῶ τῶν den Strich gegen Osten von den zu 4, 7, 2. — νομάδες. Neum. S. 186 sucht hier einen Stammnamen in dem mongolischen Numutschi (Bogenschützen). — οὔτε τι. οὔτ' ἔτι Bekker unklar und nicht nöthig. vgl. 4, 119, 2. 8. 20: οὔτε τι ἐξεκομίσαντο οὐδὲν οὔτε προςεσάξαντο. vgl. Kr. zu Arr. An. 6, 15, 5 lat. Ausg. οὐδέν τι Xen. An. 7, 3, 36. 6, 26. — αὕτη, eingeschoben wie 6, 22. gr. Spr. 50, 11, 20. — καὶ δέκα verdächtigt Rennel in Bredows Unters. II S. 407—9. Das Zahlzeichen δ' mochten Einige τεσσέρων, Andre δέκα lesen, noch andre verbinden. Kr. hist. philol. Stud. I S. 62 A. 3. Einen Irrthum Herodots nimmt Neum. S. 205 f. an. — ὁδόν Strecke, wie 4, 21. vgl. 22, 1.

C. 20. δή. ἤδη Sch. — βασιλήια Gebiet der königlichen Skythen. vgl. 4, 56. (We.) Ansichten über das Verhältniss dieser Horde bei Neum. S. 226 ff. vgl. Niebuhr I S. 360. 372. — δούλους Unterthanen. Kr. zu Xen. An. 1, 9, 29. — τάφρον 4, 3, 1. — δή, wie erwähnt. — ἐπί

τῶν τυφλῶν γενόμενοι ὤρυξαν, καὶ ἐπὶ τῆς Μαιήτιδος τὸ ἐμπόριον τὸ καλέεται Κρημνοί· τὰ δὲ αὐτῶν κατήκουσι ἐπὶ ποταμὸν Τάναϊν. τὰ δὲ κατύπερθε πρὸς βορῆν ἄνεμον τῶν βασιληίων Σκυθέων οἰκέουσι Μελάγχλαινοι, ἄλλο ἔθνος καὶ οὐ Σκυθικόν. Μελαγχλαίνων δὲ τὸ κατύπερθε λίμναι καὶ ἐρῆμος ἐστι ἀνθρώπων, κατ' ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν.

21 Τάναϊν δὲ ποταμὸν διαβάντι οὐκέτι Σκυθική, ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη τῶν λαξίων Σαυροματέων ἐστί, οἳ ἐκ τοῦ μυχοῦ ἀρξάμενοι τῆς Μαιήτιδος λίμνης νέμονται τὸ πρὸς βορέην ἄνεμον, ἡμερέων πεντεκαίδεκα ὁδόν, πᾶσαν ἐοῦσαν ψιλὴν καὶ ἀγρίων καὶ ἡμέρων δενδρέων· ὑπεροικέουσι δὲ τουτέων, δευτέρην λάξιν ἔχοντες, Βουδῖνοι, γῆν νεμό-

22μενοι πᾶσαν δασέαν ὕλῃ παντοίῃ. Βουδίνων δὲ κατύπερθε πρὸς βορῆν ἐστὶ πρώτη μὲν ἐρῆμος ἐπ' ἡμερέων ἑπτὰ ὁδόν, μετὰ δὲ τὴν ἐρῆμον ἀποκλίνοντι μᾶλλον πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον νέμονται Θυσσαγέται, ἔθνος πολλὸν καὶ ἴδιον· ζώουσι δὲ ἀπὸ θήρης. συνεχέες δὲ τούτοισι ἐν τοῖσι αὐτοῖσι τόποισι κατοικημένοι εἰσὶ τοῖσι οὔνομα κεῖται 2Ἰύρκαι, καὶ οὗτοι ἀπὸ θήρης ζώοντες τρόπῳ τοιῷδε. λοχᾷ ἐπὶ δένδρεον ἀναβάς, τὰ δέ ἐστι πυκνὰ ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώρην· ἵππος δὲ ἑκάστῳ δεδιδαγμένος ἐπὶ γαστέρα κεῖσθαι ταπεινότητος εἵνεκα ἑτοῖμός ἐστι καὶ κύων· ἐπεὰν δὲ ἀπίδῃ τὸ θηρίον ἀπὸ τοῦ δενδρέου, τοξεύσας καὶ ἐπιβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον διώκει καὶ ὁ κύων ἔχεται. ὑπὲρ δὲ τούτων τὸ πρὸς τὴν ἠῶ ἀποκλίνοντι οἰκέουσι Σκύθαι ἄλλοι, ἀπὸ τῶν βασιληίων Σκυθέων ἀποστάντες καὶ οὕτω ἀπικόμενοι ἐς τοῦτον τὸν χῶρον.

23 Μέχρι μὲν δὴ τῆς τούτων τῶν Σκυθέων χώρης ἐστὶ ἡ καταλεχθεῖσα πᾶσα πεδιάς τε γῆ καὶ βαθύγαιος, τὸ δ' ἀπὸ τούτου λιθώδης

---

vor τῆς gehört zu τὸ ἐμπόριον. zu ἀπό 2, 7. — τὰ δὲ αὐτῶν in Bezug auf andre ihrer Landstriche. (Lh) Nicht statthaft war hier ἑωυτῶν, weil aus des Darstellers Seele gesprochen, nicht eine Thätigkeit des Subjects bezeichnet wird.

C. 21. λαξίων Loose, Landstrecken, von λαγχάνω, ein sonst verschollenes Wort. — Βουδῖνοι. vgl. 4, 108. 123. (Sch.)

C. 22 § 1. ἐπ' ὁδόν auf eine Strecke hin 4, 53, 2: ἐπὶ δέκα ἡμερέων πλόον. vgl. zu 2, 5. — ἀποκλίνοντι wenn man sich abwendet, wie § 2. vgl. zu ἰόντι 1, 51, 1. — Θυσσαγέται. vgl. 4, 123 u. Steph Byz. (Va.) — ἀπὸ θήρης, behufs des Pelzhandels. (Lh.) Warum nicht: vom Fleische des erlegten Wildes. — καὶ οὗτοι gleichfalls. gr. Spr. 51, 7, 12. — τρόπῳ τοιῷδε, als ob θηρῶντες vorherginge.

§ 2. λοχᾷ, ὁ θηρῶν. zu 1, 132, 1. (Sch.) und zu 1, 195. — ταπεινότητος εἵνεκα um weniger emporzuragen. (St.) — ἀπίδῃ, ὁ θηρῶν. — ἔχεται, τοῦ διώκοντος. (St.) Vielmehr τοῦ θηρίου. — ἀποστάντες. An eine mit Genehmigung der zurückbleibenden gegründete Colonie zu denken verbietet der Ausdruck. Ansichten über die Sache bei Neum. S. 128. 227.

C. 23 § 1. βαθύγαιος für βαθύγεος oder βαθύγεως Bekker. — λιθώδης, der Ural, nach Heeren. — ὑπώρεαν. zu 1, 110, 1. — φαλακροί.

τ' ἐστὶ καὶ τρηχέα. διεξελθόντι δὲ καὶ τῆς τρηχέης χῶρον πολλὸν οἰκέουσι ὑπώρεαν οὐρέων ὑψηλῶν ἄνθρωποι λεγόμενοι εἶναι πάντες φαλακροί, ἐκ γενεῆς γινόμενοι, καὶ ἔρσενες καὶ θήλεαι ὁμοίως, καὶ σιμοὶ καὶ γένεια ἔχοντες μεγάλα, φωνὴν δε ἰδίην ἱέντες, ἐσθῆτι δὲ χρεώμενοι Σκυθικῇ, ζώοντες δὲ ἀπὸ δενδρέων. ποντικὸν μὲν οὔνομα τῷ δενδρέῳ ἀπ' οὗ ζώουσι, μέγαθος δὲ κατὰ συκέην μάλιστά κῃ· καρπὸν δὲ φορέει κυάμῳ ἴσον, πυρῆνα δὲ ἔχει. τοῦτο ἐπεὰν γένηται πέπον, σακκέουσι ἱματίοισι, ἀπορρέει δ' ἀπ' αὐτοῦ παχὺ καὶ μέλαν· οὔνομα δὲ τῷ ἀπορρέοντί ἐστι ἄσχυ· τοῦτο καὶ λείχουσι καὶ γάλακτι συμμίσγοντες πίνουσι, καὶ ἀπὸ τῆς παχύτητος αὐτοῦ τῆς τρυγὸς παλάθας συντιθέασι καὶ ταύτας σιτέονται. πρόβατα γάρ σφι οὐ πολλά ἐστι· οὐ γάρ τι σπουδαῖαι νομαὶ αὐτόθι εἰσί. ὑπὸ δενδρέῳ δὲ ἕκαστος κατοίκηται, τὸν μὲν χειμῶνα ἐπεὰν τὸ δένδρεον περικαλύψῃ πίλῳ στεγνῷ λευκῷ, τὸ δὲ θέρος ἄνευ πίλου. τούτους οὐδεὶς ἀδικέει ἀνθρώπων· ἱροὶ γὰρ λέγονται εἶναι· οὐδέ τι ἀρήιον ὅπλον ἐκτέαται. καὶ τοῦτο μὲν τοῖσι περιοικέουσι οὗτοί εἰσι οἱ τὰς διαφορὰς διαιρέοντες, τοῦτο δέ, ὃς ἂν φεύγων καταφύγῃ ἐς τούτους, ὑπ' οὐδενὸς ἀδικέεται. οὔνομα δέ σφί ἐστι Ἀργιππαῖοι.

Μέχρι μέν νυν τῶν φαλακρῶν τουτέων πολλὴ περιφάνεια τῆς 24 χώρης ἐστὶ καὶ τῶν ἔμπροσθε ἐθνέων· καὶ γὰρ Σκυθέων τινὲς ἀπικνέονται ἐς αὐτούς, τῶν οὐ χαλεπόν ἐστι πυθέσθαι, καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐκ Βορυσθένεός τε ἐμπορίου καὶ τῶν ἄλλων Ποντικῶν ἐμπορίων. Σκυθέων δὲ οἳ ἂν ἔλθωσι ἐς αὐτούς, δι' ἑπτὰ ἑρμηνέων καὶ δι' ἑπτὰ γλωσσέων διαπρήσσονται. μέχρι μὲν δὴ τουτέων γινώσκεται, 25 τὸ δὲ τῶν φαλακρῶν κατύπερθε οὐδεὶς ἀτρεκέως οἶδε φράσαι· οὔρεα γὰρ ὑψηλὰ ἀποτάμνει ἄβατα καὶ οὐδείς σφεα ὑπερβαίνει. οἱ

---

vgl. Mela 1, 19 u. Plin. 6, 13. (Va.) Nach Zenobios: διὰ τὴν φύσιν τοῦ ὕδατος οὗ πίνουσιν. (We.) — *γινόμενοι* erg. φαλακροί. Die Kalmücken erkennt in ihnen Heeren; anders Humboldts Kosmos II S. 421. — *ἱέντες.* zu 1, 57, 1. — *ποντικόν* Vogelkirschbaum, prunus padus Linn. nach Heeren. — — *κατά.* zu 1, 98, 2. — *κῃ.* zu 1, 76, 1.

§ 2. *ἄσχυ.* Im Tartarischen und Mongolischen soll aski etwas Herbes, Bitteres bezeichnen. — *τοῦτο* dies, die Frucht. Spr. 58, 3, 5. (6.) Xen. An. 1, 5, 10: ἐλάμβανον σῖτον μελίνης· τοῦτο γὰρ ἦν ἐν τῇ χώρᾳ πλεῖστον. — *σακκέουσι.* σακεύουσι τὸ ὑλίζουσι παρ' Ἡροδότῳ. Suidas. durchseigen. (Va.) Sonst kommt es wohl nicht vor. — *ἱματίοισι* Stücke Zeug. — *μέλαν.* Die Beere ist schwarz. — *οὐ γάρ τι.* Die Einschiebung zeigt dass überall richtiger οὔ τι getrennt wird. zu 1, 90, 3. 148. — *ἀρήιον.* zu 1, 155, 3. — *διαφοράς* Streitigkeiten, wie 7, 9, 3. Kr. zu Thuk. 1, 140, 3.

C. 24. *περιφάνεια* sichere Bekanntschaft. vgl. Isä. 7, 28. (We.) vgl. C. 25 A. (Lh.) — *ἑπτά.* Die bezeichneten sieben Völker sind: Taurier, Sarmaten, Budiner, Geloner, Thyssageten, Jyrken, Argippäer. (Heeren.) — *διαπρήσσονται* verhandeln. — *Ἀργιππαῖοι.* Ὀργιεμπαῖοι Andre. Ἀργιμπαῖοι will Saumaise z. Sol. p. 147.

C. 25. *γινώσκεται* steht wohl impersonal: findet Bekanntschaft statt. gr. Spr. 61, 5, 6 u. Kr. zu Thuk. 1, 6, 4. — *οὔρεα*, die Kette des

δὲ φαλακροὶ οὗτοι λέγουσι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες, οἰκέειν τὰ οὔρεα αἰγίποδας ἄνδρας, ὑπερβάντι δὲ τούτους ἄλλους ἀνθρώπους οἳ τὴν ἑξάμηνον καθεύδουσι. τοῦτο δὲ οὐκ ἐνδέκομαι ἀρχήν. ἀλλὰ τὸ μὲν πρὸς ἠῶ τῶν φαλακρῶν γινώσκεται ἀτρεκέως ὑπ' Ἰσσηδόνων οἰκεόμενον, τὸ μέντοι κατύπερθε πρὸς βορῆν ἄνεμον οὐ γινώσκεται οὔτε τῶν φαλακρῶν οὔτε τῶν Ἰσσηδόνων, εἰ μὴ ὅσα αὐτέων τουτέων
26 λεγόντων. νόμοισι δὲ Ἰσσηδόνες τοιοισίδε λέγονται χρᾶσθαι. ἐπεὰν ἀνδρὶ ἀποθάνῃ πατήρ, οἱ προσήκοντες πάντες προσάγουσι πρόβατα καὶ ἔπειτα ταῦτα θύσαντες καὶ καταταμόντες τὰ κρέα καταιάμνουσι καὶ τὸν τοῦ δεκομένου τεθνεῶτα γονέα, ἀναμίξαντες δὲ πάντα τὰ κρέα δαῖτα προτιθέαται. τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ ψιλώσαντες καὶ ἐκκαθήραντες καταχρυσοῦσι καὶ ἔπειτα ἅτε ἀγάλματι χρέωνται, θυσίας μεγάλας ἐπετέους ἐπιτελέοντες. παῖς δὲ πατρὶ τοῦτο ποιέει, κατά περ οἱ Ἕλληνες τὰ γενέσια. ἄλλως δὲ δίκαιοι καὶ οὗτοι λέγονται εἶναι, ἰσοκρατέες δὲ ὁμοίως αἱ γυναῖκες τοῖσι ἀνδράσι. γινώσκονται μὲν
27 δὴ καὶ οὗτοι, τὸ δὲ ἀπὸ τουτέων τὸ κατύπερθε Ἰσσηδόνες εἰσὶ οἱ λέγοντες τοὺς μουνοφθάλμους ἀνθρώπους καὶ τοὺς χρυσοφύλακας γρῦπας εἶναι· παρὰ δὲ τουτέων Σκύθαι παραλαβόντες λέγουσι, παρὰ δὲ Σκυθέων ἡμεῖς οἱ ἄλλοι νενομίκαμεν, καὶ οὐνομάζομεν αὐτοὺς σκυθιστὶ Ἀριμασπούς· ἄριμα γὰρ ἓν καλέουσι Σκύθαι, σποῦ δὲ τὸν ὀφθαλμόν.

28 Δυσχείμερος δὲ αὕτη ἡ καταλεχθεῖσα πᾶσα χώρη οὕτω δή τί ἐστι, ἔνθα τοὺς μὲν ὀκτὼ τῶν μηνῶν ἀφόρητος οἷος γίνεται κρυμός, ἐν τοῖσι ὕδωρ ἐκχέας πηλὸν οὐ ποιήσεις, πῦρ δὲ ἀνακαίων ποιήσεις πηλόν· ἡ δὲ θάλασσα πήγνυται καὶ ὁ Βόσπορος πᾶς ὁ Κιμμέριος, καὶ ἐπὶ τοῦ κρυστάλλου οἱ ἐντὸς τάφρου Σκύθαι κατοικημένοι στρα-

---

Altai nach Heeren. — *ἐμοὶ μέν.* zu 1, 182, 1. — *τὴν ἑξάμηνον* die sechs Wintermonate, der Artikel wegen des Ggs. zu den sechs Sommermonaten. zu 1, 192, 1. Ueber die Ergänzung zu 1, 202, 1. — *καθεύδουσι.* Man hatte einige Kunde von der langen Nacht am Nordpol. — *ἀρχήν.* zu 2, 95. — *οὔτε τῶν φαλακρῶν.* Die Ge. hängen von *τὸ κατύπερθε* ab. (Lg.) — *ὅσα* erg. *γινώσκεται.* (St.)

C. 26. *δεκομένου* Bewirthenden. zu 1, 126, 1. (St.) — *προτιθέαται.* zu 1, 133, 1. — *ἅτε.* zu 1, 123, 2. — *γενέσια.* Ammon.: *τὰ μὲν γενέθλια τάσσεται ἐπὶ τῶν ζώντων, γενέσια δὲ ἐπὶ τῶν τεθνηκότων, ἐν ᾗ ἕκαστος ἡμέρᾳ τετελεύτηκεν.* (We.) — *ἰσοκρατής* erst Spätere wieder; *ἰσοκρατίη* 5, 92, 1.

C. 27. *παρὰ δὲ Σκ.* brachylogisch: von den Sk. überkommene Kunde glauben wir. Kr. zu Xen. An. 1, 3, 7. — *ἡμεῖς οἱ.* Spr. 50, 6, 3. (8, 2.) — *ἄριμα.* Zweifel und Vermuthungen bei Neum. S. 195.

C. 28 § 1. *οὕτω δή τι, ἔνθα.* Ein andres Verhältniss als 3, 12, 1, weil hier ein Relativ beigefügt ist, wie noch 4, 52, 2 und nach *ὧδε δή τι* 3, 120,2. Beide Ausdrucksweisen sind sonst nicht üblich. — *τοὺς μέν.* zu 1,192,1. — *ἀφόρητος οἷος.* gr. Spr. 51, 10, 12. Doch erscheint *οἷος* selten so. Timokles 8, 9: *ἐπαινέτης θαυμαστὸς οἷος τῶν φίλων.* — *ποιήσεις.* zu 1, 139. — *πήγνυται* friert zu. — *τάφρου*, ohne Artikel, obgleich von dem 4,

τεύονται καὶ τὰς ἁμάξας ἐπελαύνουσι πέρην ἐς τοὺς Σίνδους. οὕτω μὲν δὴ τοὺς ὀκτὼ μῆνας διατελέει χειμὼν ἐών, τοὺς δ' ἐπιλοίπους τέσσερας ψύχεα αὐτόθι ἐστί. κεχώρισται δὲ οὗτος ὁ χειμὼν τοὺς2 τρόπους πᾶσι τοῖσι ἐν ἄλλῃσι χώρῃσι γινομένοισι χειμῶσι, ἐν τῷ τὴν μὲν ὡραίην οὐκ ὕει λόγου ἄξιον οὐδέν, τὸ δὲ θέρος ὕων οὐκ ἀνίει· βρονταί τε ἦμος τῇ ἄλλῃ γίνονται, τηνικαῦτα μὲν οὐ γίνονται, θέρεος δὲ ἀμφιλαφέες· ἢν δὲ χειμῶνος βροντὴ γένηται, ὡς τέρας θωμάζεται. ὡς δὲ καὶ ἢν σεισμὸς γένηται, ἤν τε θέρεος ἤν τε χειμῶνος ἐν τῇ Σκυθικῇ, τέρας νενόμισται. ἵπποι δὲ ἀνεχόμενοι φέρουσι τὸν χειμῶνα τοῦτον, ἡμίονοι δὲ οὐδὲ ὄνοι ἀνέχονται ἀρχήν· τῇ δὲ ἄλλῃ ἵπποι μὲν ἐν κρυμῷ ἑστεῶτες ἀποσφακελίζουσι, ὄνοι δὲ καὶ ἡμίονοι ἀνέχονται. δοκέει δέ μοι καὶ τὸ γένος τῶν βοῶν τὸ κόλον διὰ ταῦτα29 οὐ φύειν κέρεα αὐτόθι. μαρτυρέει δέ μοι τῇ γνώμῃ καὶ Ὁμήρου ἔπος ἐν Ὀδυσσείῃ ἔχον ὧδε,

καὶ Λιβύην, ὅθι τ' ἄρνες ἄφαρ κεραοὶ τελέθουσι,

ὀρθῶς εἰρημένον, ἐν τοῖσι θερμοῖσι ταχὺ παραγίνεσθαι τὰ κέρεα· ἐν δὲ τοῖσι ἰσχυροῖσι ψύχεσι ἢ οὐ φύει κέρεα τὰ κτήνεα ἀρχὴν ἢ φύοντα φύει μόγις.

Ἐνθαῦτα μέν νυν διὰ τὰ ψύχεα γίνεται ταῦτα· θωμάζω δέ (προς-30 θήκας γάρ δή μοι ὁ λόγος ἐξ ἀρχῆς ἐδίζητο) ὅτι ἐν τῇ Ἠλείῃ πάσῃ χώρῃ οὐ δυνέαται γίνεσθαι ἡμίονοι, οὔτε ψυχροῦ τοῦ χώρου ἐόντος οὔτε ἄλλου φανεροῦ αἰτίου οὐδενός. φασὶ δὲ αὐτοὶ Ἠλεῖοι ἐκ κατάρης τευ οὐ γίνεσθαι σφίσι ἡμιόνους. ἀλλ' ἐπεὰν προσίῃ ἡ ὥρη κυΐσκεσθαι τὰς ἵππους, ἐξελαύνουσι ἐς τοὺς πλησιοχώρους αὐτὰς καὶ

3, 1 erwähnten, nach Spr. 50, 2, 15. Neum. S. 201 versteht hier die Bewohner der bosporanischen Halbinsel, vermuthend dass es sich um nicht skythische Stämme handle, da die Skythen keine Streitwagen gehabt hätten. — Σινδούς für Ἰνδούς Holstein u. We. — ἐπιλοίπους konnte fehlen wie 1, 192, 1. — ψύχεα, wie 4, 30. 129. Kr. zu Xen. An. 3, 1, 23.

§ 2. πᾶσι. Man erwartet den Ge.; der meines Wissens sonst bei χωρίζειν beispiellose Da. scheint eig. ein Da. der Relation zu sein. — τὴν ὡραίην zur gehörigen Zeit, in der Regenzeit. — ὕει, ὁ θεός. Spr. 61, 4, 2. (4.) — ὕων zu regnen. Spr. 56, 5, 3. vgl. 2, 121, 5. — ἦμος. Di. 54, 16, 1. — τῇ ἄλλῃ. zu 1, 1, 1. — ἀμφιλαφέες. zu 3, 114. — ὡς. zu 1, 32, 5. — σεισμός. vgl. jedoch Humboldts Kosmos I S. 211. — ἀνεχόμενοι φέρουσι. Sonst ἀνέχονται φέροντες. — οὐδέ für οὔτε — οὔτε. gr. Spr. 69, 50 A. Die Annahme ist irrig. Neum. S. 275.

C. 29. κόλον fasst Neum. S. 275 f. als Namen: die Race Kolon, und vergleicht damit das tartarische kulan! Das Wort ist nach Eustathios ionisch u. steht eig. von der Hörnerlosigkeit der Widder und des Rindviehes. — φύειν. zu 2, 68, 2. — μοι τῇ γνώμῃ, wie 1, 109, 1. vgl. 2, 18, 1. — ἐν Ὀδυσσείῃ δ, 85. (Va.)

C. 30. προςθήκας Episoden. — γάρ. Vollständig: dies schalt' ich ein, denn. — πᾶς, eingeschoben, wie 6, 95, 1. gr. Spr. 50, 11, 20. — ἡ ὥρη κυίσκεσθαι. gr. Spr. 50, 6, 5. — ἐς οὗ. zu 1, 67, 3. — σχῶσι ἐν γαστρί. zu 3, 32, 2. — ὀπίσω. zu 1, 80, 4.

ἔπειτά σφι ἐν τῇ τῶν πέλας ἐπιεῖσι τοὺς ὄνους, ἐς οὗ ἂν σχῶσι αἱ ἵπποι ἐν γαστρί· ἔπειτα δὲ ὀπίσω ἀπελαύνουσι.

31 Περὶ δὲ τῶν πτερῶν τῶν Σκύθαι λέγουσι ἀνάπλεον εἶναι τὸν ἠέρα καὶ τουτέων εἵνεκα οὐκ οἷά τε εἶναι οὔτε ἰδεῖν τὸ πρόσω τῆς ἠπείρου οὔτε διεξιέναι, τήνδε ἔχω περὶ αὐτέων γνώμην. τὰ κατύπερθε ταύτης τῆς χώρης αἰεὶ νίφεται, ἐλάσσονι δὲ τοῦ θέρεος ἢ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ καὶ οἰκός· ἤδη ὦν ὅστις ἀγχόθεν χιόνα ἁδρὴν πίπτουσαν εἶδε οἶδε τὸ λέγω· ἔοικε γὰρ ἡ χιὼν πτεροῖσι· καὶ διὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον, ἐόντα τοιοῦτον, ἀνοίκητα τὰ πρὸς βορῆν ἐστὶ τῆς ἠπείρου ταύτης. τὰ ὦν πτερὰ εἰκάζοντας τὴν χιόνα τοὺς Σκύθας τε καὶ τοὺς περιοίκους δοκέω λέγειν. ταῦτα μέν νυν τὰ λέγεται μακρότατα εἴρηται.

32 Ὑπερβορέων δὲ πέρι ἀνθρώπων οὔτε τι Σκύθαι λέγουσι οὔτε τινὲς ἄλλοι τῶν ταύτῃ οἰκημένων, εἰ μὴ ἄρα Ἰσσηδόνες. ὡς δ' ἐγὼ δοκέω, οὐδ' οὗτοι λέγουσι οὐδέν· ἔλεγον γὰρ ἂν καὶ Σκύθαι, ὡς περὶ τῶν μουνοφθάλμων λέγουσι. ἀλλ' Ἡσιόδῳ μέν ἐστι περὶ Ὑπερβορέων εἰρημένα, ἔστι δὲ καὶ Ὁμήρῳ ἐν Ἐπιγόνοισι, εἰ δὴ τῷ ἐόντι

33γε Ὅμηρος ταῦτα τὰ ἔπεα ἐποίησε. πολλῷ δέ τι πλεῖστα περὶ αὐτέων Δήλιοι λέγουσι, φάμενοι ἱρὰ ἐνδεδεμένα ἐν καλάμῃ πυρῶν ἐξ Ὑπερβορέων φερόμενα ἀπικνέεσθαι ἐς Σκύθας, ἀπὸ δὲ Σκυθέων ἤδη δεκομένους αἰεὶ τοὺς πλησιοχώρους ἑκάστους κομίζειν αὐτὰ τὸ πρὸς ἑσπέρης ἑκαστάτω ἐπὶ τὸν Ἀδρίην, ἐνθεῦτεν δὲ πρὸς μεσαμβρίην προπεμπόμενα πρώτους Δωδωναίους Ἑλλήνων δέκεσθαι, ἀπὸ δὲ τουτέων καταβαίνειν ἐπὶ τὸν Μηλιέα κόλπον καὶ διαπορεύεσθαι ἐς Εὔβοιαν, πόλιν τε ἐς πόλιν πέμπειν μέχρι Καρύστου, τὸ δ' ἀπὸ ταύτης ἐκλι-

---

C. 31. *τῶν*, mit Bezug auf die Erwähnung 4, 7, 2. (Lh.) — *τουτέων* für *ὦν*. (St.) Spr. 60, 5 (6, 2. — *τήνδε γνώμην*. zu 3, 160. — *νίφεται*. Di. 48, 15, 13. — *ἐλάσσονι* steht substantivirt: in, mit geringerer Masse, wie in *πολλῷ, ὀλίγῳ ὕειν* eb. — *ἀγχόθεν* vereinzelt hier, attisch *ἐγγύθεν*, später bei Luc. — *τοιοῦτον ἐόντα τοῦτον* wünschte ich. — *τὰ πτερά* ist Prädicat: den Schnee nennen sie, wie erwähnt (*τά*), Federn. Ueber den Artikel beim Prädicat zu 1, 68, 3. — *εἰκάζοντας*, den Schnee mit Federn. (St.) — *ταῦτα* — *εἴρηται* hiemit ist das Entlegenste was erwähnt wird angeführt. Xen. An. 1, 5, 7: *ἦν τῶν σταθμῶν οὓς πάνυ μακροὺς ἤλαυνεν*. vgl. zu 2, 102, 2.

C. 32. *Ὑπερβορέων*. vgl. 4, 13. (Lh.) Ueber die Sache vgl. Voss Myth. Br. III S. 127. — *οὐδέν*. zu 3, 35, 1. — *γὰρ ἄν* denn sonst, wenn etwas Wahres daran wäre. zu 2, 49, 2. — *ἀλλ'* — *ἐποίησε* verdächtigt Wolf Prolegg. p. CLVII. Allein *πολλῷ δέ τι πλεῖστα* setzt eine solche Angabe voraus. — *Ἐπιγόνοισι*, einem Gedichte über den zweiten thebäischen Krieg, den die Nachkommen der sieben Fürsten die im ersten geblieben unternahmen — *τῷ ἐόντι*. Spr. 48, 12, 13. (15, 17.)

C. 33 § 1. *πολλῷ τι*. Di. 48, 15, 10. — *ἱρά* Opfergaben. (Lg.) Erstlinge von Früchten meint O. Müller. — *καλάμῃ πυρῶν* Weizenhalme, wohl nicht Stroh. — *ἤδη*. zu 2, 29, 2. — *τὸ πρὸς ἑ.*, ein Ac. bei *κομίζειν*, wie *ἰέναι ὁδόν* u. a. gr Spr. 46, 6, 2. — *Ἀδρίην*. zu 1, 163, 1. — *ἐκλι-*

πεῖν Ἄνδρον· Καρυστίους γὰρ εἶναι τοὺς κομίζοντας ἐς Τῆνον, Τηνίους δὲ ἐς Δῆλον. ἀπικνέεσθαι μέν νυν ταῦτα τὰ ἱρὰ οὕτω λέγουσι ἐς Δῆλον, πρῶτον δὲ τοὺς Ὑπερβορέους πέμψαι φερούσας τὰ ἱρὰ δύο κούρας, τὰς οὐνομάζουσι Δήλιοι εἶναι Ὑπερόχην τε καὶ Λαοδίκην· ἅμα δὲ αὐτῇσι ἀσφαλείης εἵνεκεν πέμψαι τοὺς Ὑπερβορέους[2] τῶν ἀστῶν ἄνδρας πέντε πομπούς, τούτους οἳ νῦν περφερέες καλέονται, τιμὰς μεγάλας ἐν Δήλῳ ἔχοντες. ἐπεὶ δὲ τοῖσι Ὑπερβορέοισι τοὺς ἀποπεμφθέντας ὀπίσω οὐκ ἀπονοστέειν, δεινὰ ποιευμένους εἴ σφεας αἰεὶ καταλάμψεται ἀποστέλλοντας μὴ ἀποδέκεσθαι, οὕτω δὴ φέροντας ἐς τοὺς οὔρους τὰ ἱρὰ ἐνδεδεμένα ἐν πυρῶν καλάμῃ τοῖς πλησιοχώροις ἐπισκήπτειν, κελεύοντας προπέμπειν σφέα ἀπ' ἑωυτῶν ἐς ἄλλο ἔθνος. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω προπεμπόμενα ἀπικνέεσθαι λέγουσι ἐς Δῆλον, οἶδα δὲ αὐτὸς τούτοισι τοῖσι ἱροῖσι τόδε ποιεύμενον προσφερές, τὰς Θρηικίας καὶ τὰς Παιονίδας γυναῖκας, ἐπεὰν θύωσι τῇ Ἀρτέμιδι τῇ βασιληίῃ, οὐκ ἄνευ πυρῶν καλάμης ἐρδούσας τὰ ἱρά.

Καὶ ταῦτα μὲν δὴ οἶδα ταύτας ποιεύσας, τῇσι δὲ παρθένοισι[34] ταύτῃσι τῇσι ἐξ Ὑπερβορέων, τελευτησάσῃσι ἐν Δήλῳ, κείρονται καὶ αἱ κοῦραι καὶ οἱ παῖδες οἱ Δηλίων· αἱ μὲν πρὸ γάμου πλόκαμον ἀποταμνόμεναι καὶ περὶ ἄτρακτον εἱλίξασαι ἐπὶ τὸ σῆμα τιθεῖσι (τὸ δὲ σῆμά ἐστι ἔσω ἐς τὸ Ἀρτεμίσιον ἐσιόντι ἀριστερῆς χειρός, ἐπιπέφυκε δέ οἱ ἐλαίη), οἱ δὲ παῖδες τῶν Δηλίων περὶ χλόην τινὰ εἱλίξαντες τῶν τριχῶν τιθεῖσι καὶ οὗτοι ἐπὶ τὸ σῆμα. αὗται μὲν δὴ ταύτην τιμὴν ἔχουσι πρὸς τῶν Δήλου οἰκητόρων. φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ[35] καὶ τὴν Ἄργην τε καὶ τὴν Ὦπιν, ἐούσας παρθένους ἐξ Ὑπερβορέων, κατὰ τοὺς αὐτοὺς τούτους ἀνθρώπους πορευομένας ἀπικέσθαι ἐς Δῆλον ἔτι πρότερον Ὑπερόχης τε καὶ Λαοδίκης. ταύτας μέν νυν τῇ Εἰλειθυίῃ ἀποφερούσας ἀντὶ τοῦ ὠκυτόκου τὸν ἐτάξαντο φόρον ἀπικέσθαι·

πεῖν sie überschlagen, indem die Sendung von den Karystiern über Andros weg nach Tenos gebracht sei. (Reiske.) Spr. 52, 2, 9. (11.) — κούρας für κόρας Br. — εἶναι. zu 2, 44, 2.

§ 2. τούτους οἵ. zu 3, 134, 3. — περφερέες, nach Andern ἀμαλλοφόροι oder οὐλοφόροι. Niebuhr, Sitze der Hyperboreer in Italien annehmend, leitet das Wort von perfero ab. — δεινά. zu 1,13. 2, 121,11. Hier schon fängt der Nachsatz an. — καταλάμψεται. zu 2, 66, 1. — τοῖς πλησιοχώροις für τοὺς πλησιοχώρους ein Unbekannter. — ἐρδούσας für ἐχούσας oder θυούσας Eldik, appositiv zu ποιεύμενον. Aehnlich bei ὅδε 1, 195. 3, 28.

C. 34. τῇσι δὲ π. gr. Spr. 48, 4, 4. — κοῦραι für κόραι Br. — αἱ μέν für αἱ μὲν γάρ, wie oft bei Her. zu 1, 32, 4. 2, 60, 1. — ἔσω ἐς. zu 2, 149, 3. — ἀριστερῆς χειρός. Di. 46, 1, 3. — χλόην. χλοίην Br. — τῶν τριχῶν, τινάς, πλόκαμον. — ταύτην τιμήν. Spr. 61, 6. (7.)

C. 35 § 1. κατὰ τοὺς αὐτούς durch die Länder eben derselben wie Hyperoche und Laodike C. 33. (Sch.) — ταύτας, Hyperoche und Laodike. — ἀντί für. zu 3, 59, 1. — ὠκυτόκου leichte Geburt der Weiber ihres Landes. (La.) — ἐτάξαντο. zu 3, 13, 2. — τοῖσι θεοῖσι,

τὴν δὲ Ἄργην τε καὶ τὴν Ὦπιν ἅμα αὐτοῖσι τοῖσι θεοῖσι ἀπικέσθαι 3λέγουσι καί σφι τιμὰς ἄλλας δεδόσθαι πρὸς σφέων· καὶ γὰρ ἀγείρειν σφι τὰς γυναῖκας, ἐπουνομαζούσας τὰ οὐνόματα ἐν τῷ ὕμνῳ τόν σφι Ὠλήν, ἀνὴρ Λύκιος, ἐποίησε· παρὰ δὲ σφέων μαθόντας νησιώτας τε καὶ Ἴωνας ὑμνέειν Ὦπίν τε καὶ Ἄργην οὐνομάζοντάς τε καὶ ἀγείροντας (οὗτος δὲ ὁ Ὠλὴν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παλαιοὺς ὕμνους ἐποίησε, ἐκ Λυκίης ἐλθών, τοὺς ἀειδομένους ἐν Δήλῳ), καὶ τῶν μηρίων καταγιζομένων ἐπὶ τῷ βωμῷ τὴν σποδὸν ταύτην ἐπὶ τὴν θήκην τῆς Ὤπιός τε καὶ Ἄργης ἀναισιμοῦσθαι ἐπιβαλλομένην. ἡ δὲ θήκη αὐτέων ἐστὶ ὄπισθε τοῦ Ἀρτεμισίου, πρὸς ἠῶ τετραμμένη, ἀγχοτάτω τοῦ Κηίων ἱστιητορίου.

36 Καὶ ταῦτα μὲν Ὑπερβορέων πέρι εἰρήσθω· τὸν γὰρ περὶ Ἀβάριος λόγον τοῦ λεγομένου εἶναι Ὑπερβορέω οὐ λέγω, [λέγων] ὡς τὸν ὀιστὸν περιέφερε κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν, οὐδὲν σιτεόμενος. εἰ δὲ εἰσί τινες ὑπερβόρεοι ἄνθρωποι, εἰσὶ καὶ ὑπερνότιοι ἄλλοι. γελῶ δὲ ὁρέων γῆς περιόδους γράψαντας πολλοὺς ἤδη καὶ οὐδένα νόον ἐχόντως ἐξηγησάμενον, οἳ Ὠκεανόν τε ῥέοντα γράφουσι πέριξ τὴν γῆν ἐοῦσαν κυκλοτερέα ὡς ἀπὸ τόρνου καὶ τὴν Ἀσίην τῇ Εὐρώπῃ [ποιεύντων] ἴσην. ἐν ὀλίγοισι γὰρ ἐγὼ δηλώσω μέγαθός τε ἑκάστης αὐτέων, καὶ οἵη τις ἐστὶ ἐς γραφὴν ἑκάστη.

Geburt des Apollon und der Artemis. — ἄλλας andre als der Hyperoche und Laodike.

§ 2. ἀγείρειν sammeln, betteln, namentlich auch von religiöser Bettelei. Ruhnken z. Tim. p. 9 ss. (We.) — σφι, für die Arge und Opis, wahrscheinlich um sich selbst durch Opfer und Feste wohl zu thun. — ἐπουνομαζούσας einschaltend. — ὑμνέειν, τὸν ὕμνον. — μηρία. „Fast ohne Ausnahme wird bei Alten und Neuen das Wort μηρία vom brennenden Opfer gebraucht." Voss Myth. Br. II S. 363. vgl. Pape. — ταύτην, die durch das Verbrennen entstandene. Die auf das Grabmal geworfene Asche war der Antheil der Jungfrauen an der Bettelei. — τῆς. τήν Bekker. — πρὸς ἠῶ τ. östlich vom Artemision. — ἀγχοτάτω. Di. 23, 6, 2. — ἱστιητόριον, ἑστιατόριον. Di. 2, 3, 4. Bestimmt waren dort solche Speisesäle wohl für die zu Festen hinkommenden Bürger der bezüglichen Städte. (La.)

C. 36. λέγων. λέγοντα Sch., was ich für nothwendiger halte als er. Denn wenn Her. auch öfter ἔλεγε, φάς oder ἔφη, λέγων u. Ae. sagt (zu 1, 114, 3. 122, 1), so wüsst' ich doch nicht dass er λέγει, λέγων gesagt hätte, was auch an sich hier höchst seltsam wäre. Oder ist λέγων zu streichen? vielleicht auch das Folgende bis σιτεόμενος? Ueber die Fabel Struve Quaestt. Her. I p. 11 s. und Lobeck Agl. p. 314. — τόν den in der bekannten Fabel erwähnten, vielleicht ein Amulet wie gegen Anderes so gegen den Hunger. (Struve.) — γράφειν zeichnen. — οὐδένα ist Subjectsac: dass Keiner. — ἐχόντως für ἔχοντας Dobree. gr. Spr 42, 5, 3. — ὡς ἀπὸ τόρνου wie wenn sie mit dem Cirkel abgemessen wäre. — ποιεύντων. Sch. ergänzt αὐτῶν. Aber die Verbindung mit dem Vorhergehenden wäre unerträglich hart. Entweder also ist die alte La. ποιεῦσι herzustellen, oder, was mir wahrscheinlicher, das Wort zu streichen. — γάρ. Vollständig: das ist falsch: ich werde nämlich. — γραφήν Zeichnung.

Πέρσαι οἰκέουσι κατήκοντες ἐπὶ τὴν νοτίην θάλασσαν τὴν Ἐρυ- 37 θρὴν καλεομένην· τουτέων δ' ὑπεροικέουσι πρὸς βορέω ἀνέμου Μῆδοι, Μήδων δὲ Σάσπειρες, Σασπείρων δὲ Κόλχοι κατήκοντες ἐπὶ τὴν βορηίην θάλασσαν, ἐς τὴν Φᾶσις ποταμὸς ἐκδιδοῖ. ταῦτα τέσσερα ἔθνεα οἰκέει ἐκ θαλάσσης ἐς θάλασσαν. ἐνθεῦτεν δὲ τὸ πρὸς ἑσπέ- 38 ρης ἀκταὶ διφάσιαι ἀπ' αὐτῆς κατατείνουσι ἐς θάλασσαν, τὰς ἐγὼ ἀπηγήσομαι. ἔνθεν μὲν ἡ ἀκτὴ ἡ ἑτέρη τὰ πρὸς βορῆν ἀπὸ Φάσιος ἀρξαμένη παρατέταται ἐς θάλασσαν παρά τε τὸν Πόντον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον μέχρι Σιγείου τοῦ Τρωικοῦ· τὰ δὲ πρὸς νότου ἡ αὐτὴ αὕτη ἀκτὴ ἀπὸ τοῦ Μυριανδρικοῦ κόλπου τοῦ πρὸς Φοινίκῃ κειμένου τείνει τὰ ἐς θάλασσαν μέχρι Τριοπίου ἄκρης. οἰκέει δ' ἐν τῇ ἀκτῇ ταύτῃ ἔθνεα ἀνθρώπων τριήκοντα. αὕτη μέν νυν ἡ ἑτέρη τῶν ἀκτέων, ἡ δὲ δὴ ἑτέρη ἀπὸ Περσέων ἀρξαμένη παρατέταται ἐς τὴν Ἐρυθρὴν 39 θάλασσαν, ἥ τε Περσικὴ καὶ ἡ ἀπὸ ταύτης ἐκδεκομένη Ἀσσυρίη καὶ ἀπὸ Ἀσσυρίης ἡ Ἀραβίη· λήγει δὲ αὕτη, οὐ λήγουσα εἰ μὴ νόμῳ, ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον, ἐς τὸν Δαρεῖος ἐκ τοῦ Νείλου διώρυχα ἐσήγαγε. μέχρι μέν νυν Φοινίκης ἀπὸ Περσέων χῶρος πλατὺς καὶ πολλός ἐστι· τὸ δ' ἀπὸ Φοινίκης παρήκει διὰ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἡ ἀκτὴ αὕτη παρά τε Συρίην τὴν Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον, ἐς τὴν τελευτᾷ· ἐν τῇ ἔθνεα ἐστι τρία μοῦνα. ταῦτα μὲν ἀπὸ Περσέων τὰ πρὸς ἑσπέρης τῆς Ἀσίης ἔχοντά ἐστι· τὰ δὲ κατύπερθε Περσέων καὶ 40 Μήδων καὶ Σασπείρων καὶ Κόλχων, τὰ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα, ἔνθεν μὲν ἡ Ἐρυθρὴ παρήκει θάλασσα, πρὸς βορέω δὲ ἡ Κασπίη τε θάλασσα καὶ ὁ Ἀράξης ποταμός, ῥέων πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα. μέχρι δὲ τῆς Ἰνδικῆς οἰκέεται Ἀσίη· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης ἐρῆμος ἤδη τὸ πρὸς τὴν ἠῶ, οὐδ' ἔχει οὐδεὶς φράσαι οἷον δή τι ἐστί. 41 τοιαύτη μὲν καὶ τοσαύτη ἡ Ἀσίη ἐστί, ἡ δὲ Λιβύη ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ

C. 37. Πέρσαι. Ἀσίην Πέρσαι Sch. — τὴν βορηίην θ., den Pontos. (Lh.) — ταῦτα — für ταῦτά ἐστι τέσσερα ἔθνεα ἃ οἰκέει. Ueber die schwer verständliche Schilderung Niebuhr kl. Schriften 1, 152 ff.

C. 38. τὸ πρός in der Richtung nach. — ἀκταί Küstenländer. — ἀπ' αὐτῆς, von diesem Festlande Asiens. (Sch.) Nähere Bestimmung zu ἐντεῦθεν. (Lh.) — ἔνθεν μέν auf der einen Seite; statt ἔνθεν δέ auf der andern folgt τὰ δὲ πρὸς νότου. zu 1, 72, 2. vgl. 4, 40. — ἡ ἑτέρη, Kleinasien. (Sch.) — Μυριανδρικοῦ für Μαριανδικοῦ oder Μαριανδυνῶν We. — τὰ ἐς in der Richtung nach.

C. 39. νόμῳ, τῷ νενομισμένῳ, durch eine Satzung, nicht durch eine natürliche Grenze. Sonst, meint er, würde auch Afrika dazu gehören. (Sch.) Einen Versuch von der mehrfach unklaren Vorstellung der drei Akten ein Bild zu geben bietet Niebuhr kl. Schr. I S. 152 ff vgl. s. Versuch einer herodoteischen Welttafel eb. — διώρυχα 2, 158, 1. (Sch.) — τῆςδε, das mittelländische. zu 1, 1, 1. — τρία, doch wohl die im A. des C. genannten. (Lh.) — ἔχοντα. Di. 52, 2, 3.

C. 40. τὰ δέ an den Stricken. — ἔνθεν μέν statt ἔνθεν δέ an der andern folgt πρὸς βορέω δέ. zu 4, 38. — οἷον. Spr. 43, 4, 7. (11.)

ἑτέρη ἐστί· ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου Λιβύη ἤδη ἐκδέκεται. κατὰ μὲν νυν Αἴγυπτον ἡ ἀκτὴ αὕτη στεινή ἐστι· ἀπὸ γὰρ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν δέκα μυριάδες εἰσὶ ὀργυιέων, αὗται δ' ἂν εἶεν χίλιοι στάδιοι· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ στεινοῦ τούτου κάρτα πλατέα 42τυγχάνει ἐοῦσα ἡ ἀκτὴ ἥτις Λιβύη κέκληται. θωυμάζω ὦν τῶν διουρισάντων καὶ διελόντων Λιβύην τε καὶ Ἀσίην καὶ Εὐρώπην· οὐ γὰρ σμικρὰ τὰ διαφέροντα αὐτέων ἐστί· μήκεϊ μὲν γὰρ παρ' ἀμφοτέρας παρήκει ἡ Εὐρώπη, εὗρεος δὲ πέρι οὐδὲ συμβαλέειν ἀξίη φαίνεταί μοι εἶναι. Λιβύη μὲν γὰρ δηλοῖ ἑωυτὴν ἐοῦσα περίρρυτος, πλὴν ὅσον αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀσίην οὐρίζει, Νεκῶ τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέος πρώτου τῶν ἡμεῖς ἴδμεν καταδέξαντος, ὃς ἐπείτε τὴν διώρυχα ἐπαύσατο ὀρύσσων τὴν ἐκ τοῦ Νείλου διέχουσαν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον, ἀπέπεμψε Φοίνικας ἄνδρας πλοίοισι, ἐντειλάμενος ἐς τὸ ὀπίσω δι' Ἡρακλέων στηλέων διεκπλέειν ἕως ἐς τὴν βορηίην θάλασσαν καὶ 2οὕτω ἐς Αἴγυπτον ἀπικνέεσθαι. ὁρμηθέντες ὦν οἱ Φοίνικες ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης ἔπλεον τὴν νοτίην θάλασσαν· ὅκως δὲ γίνοιτο φθινόπωρον, προσίσχοντες ἂν σπείρεσκον τὴν γῆν ἵνα ἑκάστοτε τῆς Λιβύης πλέοντες γινοίατο καὶ μένεσκον τὸν ἄμητον· θερίσαντες δ' ἂν τὸν σῖτον ἔπλεον, ὥστε δύο ἐτέων διεξελθόντων τρίτῳ ἔτεϊ κάμψαντες Ἡρακλέας στήλας ἀπίκοντο ἐς Αἴγυπτον. καὶ ἔλεγον ἐμοὶ μὲν οὐ πιστά, ἄλλῳ δὲ δή τεῳ, ὡς περιπλώοντες τὴν Λιβύην τὸν 43ἥλιον ἔσχον ἐς τὰ δεξιά. οὕτω μὲν αὕτη ἐγνώσθη τὸ πρῶτον, μετὰ δὲ Καρχηδόνιοί εἰσι οἱ λέγοντες, ἐπεὶ Σατάσπης γε ὁ Τεάσπιος ἀνὴρ Ἀχαιμενίδης οὐ περιέπλωσε Λιβύην, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεμφθείς, ἀλλὰ δείσας τό τε μῆκος τοῦ πλόου καὶ τὴν ἐρημίην ἀπῆλθε ὀπίσω, οὐδ' ἐπετέλεσε τὸν ἐπέταξέ οἱ ἡ μήτηρ ἄεθλον. θυγατέρα γὰρ Ζωπύρου τοῦ Μεγαβύζου παρθένον ἐβιήσατο. ἔπειτα μέλλοντος αὐτοῦ διὰ ταύ-

C. 41. *στεινή*, Landenge von Suez. vgl. 2, 158, 3. (Sch.)

C. 42 § 1. *μήκεϊ*, vom Westen nach Osten. Die Gegenden nördlich vom kaspischen Meere und Araxes rechnet Her. noch zu Europa. (Sch) — *παρήκει παρά* erstreckt sich hin längs. vgl. 4, 45, 1. (Sch.) — *συμβαλέειν* verglichen zu werden. (Sch.) gr. Spr. 55, 3, 7 u. 8. *συμβληθῆναι* 2, 10, 2. — *ἑωυτήν* verdächtigt Va. Eine ähnliche Construction bei *ὁμολογεῖν* gr. Spr. 56, 7, 5. — *οὐρίζει*, intransitiv, wie unser grenzt; sonst so eben nicht üblich. — *καταδέξαντος*, *περίρρυτον οὖσαν*. gr. Spr. 56, 16. — *τὴν διώρυχα* 2, 158, 1. — *διέχουσαν* sich hindurch erstreckend, wie 7, 122. Bei Attikern so nicht üblich. — *ἕως* mit dem Infinitiv wie *ἐς ὅ* 2, 102, 1. Nicht so bei Attikern, hin und wieder bei Spätern, wie Dion. Arch. 5, 64. — *βορηίην*, zu 2, 158, 3.

§ 2. *ἂν σπείρεσκον*. Di. 53, 10, 5. — *ἵνα τῆς Λ.* zu 1, 98, 1. — *ἄλλῳ δέ τεῳ* noch so 5,86,2, während Her. sonst in solchen Verbindungen einen solchen Ggs. regelmässig ergänzen lässt, wie 1, 182, 1. 2, 73, 2. 121, 11 etc. Ueber die Sache Humboldts Kosmos II S. 407 f. — *ἐγνώσθη*, *περίρρυτος οὖσα*. (Sch.)

C. 43 § 1. *οἱ λέγοντες* die es von sich Behauptenden, dass nämlich sie die Umschiffbarkeit entdeckt hätten. (Sch.) Zu diesem ergänzten Gedan-

την τὴν αἰτίην ἀνασκολοπιεῖσθαι ὑπὸ Ξέρξεω βασιλέος, ἡ μήτηρ τοῦ Σατάσπεος, ἐοῦσα Δαρείου ἀδελφεή, παραιτήσατο, φᾶσά οἱ αὐτὴ μέζω ζημίην ἐπιθήσειν ἤπερ ἐκεῖνον· Λιβύην γάρ οἱ ἀνάγκην ἔσεσθαι πε-2 ριπλώειν ἐς ὃ ἂν ἀπίκηται περιπλώων αὐτὴν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον. συγχωρήσαντος δὲ Ξέρξεω ἐπὶ τούτοισι ὁ Σατάσπης ἀπικόμενος ἐς Αἴγυπτον καὶ λαβὼν νέα τε καὶ ναύτας παρὰ τουτέων ἔπλεε ἐπὶ Ἡρακλέας στήλας· διεκπλώσας δέ καὶ κάμψας τὸ ἀκρωτήριον τῆς Λιβύης τῷ οὔνομα Σολόεις ἐστί, ἔπλεε πρὸς μεσαμβρίην· περήσας δὲ θάλασσαν πολλὴν ἐν πολλοῖσι μησί, ἐπείτε τοῦ πλεῦνος αἰεὶ ἔδεε, ἀποστρέψας ὀπίσω ἀπέπλεε ἐς Αἴγυπτον. ἐκ δὲ ταύτης ἀπικόμενος3 παρὰ βασιλέα Ξέρξεα ἔλεγε φὰς τὰ προσωτάτω ἀνθρώπους μικροὺς παραπλέειν, ἐσθῆτι φοινικηίῃ διαχρεωμένους, οἳ ὅκως σφεῖς καταγοίατο τῇ νηὶ φεύγεσκον πρὸς τὰ οὔρεα λείποντες τὰς πόλις· αὐτοὶ δὲ ἀδικέειν οὐδὲν ἐσιόντες, πρόβατα δὲ μοῦνα ἐξ αὐτέων λαμβάνειν. τοῦ δὲ μὴ περιπλῶσαι Λιβύην παντελέως αἴτιον τόδε ἔλεγε, τὸ πλοῖον τὸ πρόσω οὐ δυνατὸν ἔτι εἶναι προβαίνειν ἀλλ' ἐνίσχεσθαι. Ξέρξης δὲ οὔ [οἱ] συγγινώσκων λέγειν ἀληθέα, οὐκ ἐπιτελέσαντά γε4 τὸν προκείμενον ἄεθλον ἀνεσκολόπισε, τὴν ἀρχαίην δίκην ἐπιτιμῶν. τούτου δὲ τοῦ Σατάσπεος εὐνοῦχος ἀπέδρη ἐς Σάμον, ἐπείτε ἐπύθετο τάχιστα τὸν δεσπότεα τετελευτηκότα, ἔχων χρήματα μεγάλα, τὰ Σάμιος ἀνὴρ κατέσχε, τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὔνομα ἑκὼν ἐπιλήθομαι.

Τῆς δὲ Ἀσίης τὰ πολλὰ ὑπὸ Δαρείου ἐξευρέθη, ὃς βουλόμενος44 Ἰνδὸν ποταμόν, ὃς κροκοδείλους, δεύτερος οὗτος ποταμῶν πάντων, παρέχεται, τοῦτον τὸν ποταμὸν εἰδέναι τῇ ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ, πέμπει πλοίοισι ἄλλους τε τοῖσι ἐπίστευε τὴν ἀληθείην ἐρέειν καὶ δὴ καὶ Σκύλακα ἄνδρα Καρυανδέα. οἱ δέ, ὁρμηθέντες ἐκ Κασπατύρου τε πόλιος καὶ τῆς Πακτυϊκῆς γῆς ἔπλεον κατὰ ποταμὸν πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐς θάλασσαν, διὰ θαλάσσης δὲ πρὸς ἑσπέρην πλέον-

---

ken gehört μετὰ δέ. — ἐπεί denn. (Sch.) — ἀνασκολοπιεῖσθαι. gr. Spr. 39, 11 A.

§. 2. τουτέων, τῶν Αἰγυπτίων. Spr. 58, 4, 2. — τοῦ πλεῦνος ἔδεε es bedurfte der Beschiffung einer grössern Masse. Ueber τοῦ gr. Spr. 50, 2, 8.

§ 3. ἔλεγε φάς. zu 1, 122, 1. — φοινικηίῃ aus Rinde oder Blättern von Palmen. (La.) — σφεῖς. Spr. 58, 4, 3. — ἐσιόντες, in die Ortschaften und Häuser. (Lh.) — ἐνίσχεσθαι. Ein ähnliches Epexegem 6, 117. Grund der Hemmung mochten die Winde sein.

§ 4. οἱ ist anstössig; verschieden auch der Da. 5, 91, 1. vgl. zu 1, 89, 2. — γε für τε Kr. — ἑκὼν ἐπιλήθομαι. Aehnlich 1, 51, 2. 2, 123. (Va.) vgl. zu 3, 75, 1.

C. 44. δεύτερος οὗτος dies der zweite; der erste der Nil. — ἐρέειν. gr. Spr. u. Di. 61, 6, 8. — Σκύλακα Καρυανδέα. Unter diesem Namen besitzen wir noch einen περίπλους, der jedoch erst etwa Ol. 105 geschrieben ist. Niebuhr kl. Schr. I. S. 105 ff. — κατά abwärts, Ggs. ἀνά. — πρὸς ἠῶ. Vgl. Niebuhrs Versuch einer herodoteischen Welttafel im 1 B.

τες τριηκοστῷ μηνὶ ἀπικνέονται ἐς τοῦτον τὸν χῶρον ὅθεν ὁ Αἰγυ-
πτίων βασιλεὺς τοὺς Φοίνικας, τοὺς πρότερον εἶπα, ἀπέστειλε περι-
πλώειν Λιβύην. μετὰ δὲ τούτους περιπλώσαντας Ἰνδούς τε κατεστρέ-
ψατο Δαρεῖος καὶ τῇ θαλάσσῃ ταύτῃ ἐχρᾶτο. οὕτω καὶ τῆς Ἀσίης,
πλὴν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, τὰ ἄλλα ἀνεύρηται ὁμοῖα παρεχομένη
45 τῇ Λιβύῃ. ἡ δὲ Εὐρώπη πρὸς οὐδαμῶν φανερή ἐστι γινωσκομένη,
οὔτε τὰ πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα οὔτε τὰ πρὸς βορῆν, εἰ περίρρυτός
ἐστι· μήκεϊ δὲ γινώσκεται παρ' ἀμφοτέρας παρήκουσα. οὐδ' ἔχω
συμβαλέσθαι ἐπ' ὅτευ μιῇ ἐούσῃ γῇ οὐνόματα τριφάσια κέεται, ἐπω-
νυμίας ἔχοντα γυναικῶν, καὶ οὐρίσματα αὐτῇ Νεῖλός τε ὁ Αἰγύπτιος
ποταμὸς ἐτέθη καὶ Φᾶσις ὁ Κόλχος (οἱ δὲ Τάναϊν ποταμὸν τὸν Μαιή-
την καὶ πορθμήια τὰ Κιμμέρια λέγουσι) οὐδὲ τῶν διουρισάντων τὰ
2 οὐνόματα πυθέσθαι καὶ ὅθεν ἔθεντο τὰς ἐπωνυμίας. ἡ γὰρ δὴ Λι-
βύη μὲν ἐπὶ Λιβύης λέγεται ὑπὸ τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἔχειν τοὔνομα,
γυναικὸς αὐτόχθονος, ἡ δὲ Ἀσίη ἐπὶ τῆς Προμηθέος γυναικὸς τὴν
ἐπωνυμίην. καὶ τούτου μὲν μεταλαμβάνονται τοῦ οὐνόματος Λυδοί,
φάμενοι ἐπ' Ἀσίεω τοῦ Κότυος τοῦ Μάνεω κεκλῆσθαι τὴν Ἀσίην,
ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῆς Προμηθέος Ἀσίης· ἀπ' ὅτευ καὶ τὴν ἐν Σάρδισι
3 φυλὴν κεκλῆσθαι Ἀσιάδα. ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη οὔτε εἰ περίρρυτός ἐστι
γινώσκεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων οὔτε ὁκόθεν τὸ οὔνομα ἔλαβε
τοῦτο οὔτε ὅστις οἱ ἦν ὁ θέμενος φαίνεται, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς Τυρίης
φήσομεν Εὐρώπης λαβεῖν τὸ οὔνομα τὴν χώρην· πρότερον δὲ ἦν
ἄρα ἀνώνυμος ὥσπερ αἱ ἕτεραι. ἀλλ' αὕτη γε ἐκ τῆς Ἀσίης τε φαί-
νεται ἐοῦσα καὶ οὐκ ἀπικομένη ἐς τὴν γῆν ταύτην ἥτις νῦν ὑπ' Ἑλ-
λήνων Εὐρώπη καλέεται, ἀλλ' ὅσον ἐκ Φοινίκης ἐς Κρήτην, ἐκ Κρή-
της δὲ ἐς Λυκίην. ταῦτα μέν νυν ἐπὶ τοσοῦτο εἰρήσθω· τοῖσι γὰρ
νομιζομένοισι αὐτέων χρησόμεθα.

---

seiner kl. Schr. — *μετὰ τούτους περιπλώσαντας* nach deren Umschiffung. zu 1, 9, 2. — *ὁμοῖα*, Umschiffbarkeit. — *παρεχομένη*, als ob bloss *ἡ Ἀσίη* voranginge. gr. Spr. 47, 5, 12.

C. 45 § 1. *εἰ* ist enge mit *γινωσκομένη* zu verbinden: von Europa ist nicht erkundet ob. vgl. § 3. — *οὐδέ*. zu 1, 45, 1. — *ἐπ' ὅτευ* wovon. zu 1, 14, 3. 2, 57. — *αὐτῇ*, *τῇ μιῇ ἐούσῃ γῇ*. (Sch.) — *τὸν Μαιήτην* den mäetischen, in die Mäetis einströmenden; eine Bezeichnungsweise die freilich hart hier doch bei dem Mangel eines Namens für das vom Tanais durchströmte Land angemessen war. — *οὐδέ* erg. *ἔχω*.

§ 2. *ἦ γὰρ δή* für *ἤδη γάρ* Kr., *ἡ δὴ γάρ* Sch., sprachwidrig. zu 2, 15, 2. — *μέν.* Gedacht wird als Ggs. dass bei den beiden andern Namen kein anderweitiger Anspruch eintritt. — *μεταλαμβάνονται* sich aneignen, das Medium wie die Bedeutung mir sonst nicht bekannt. — *ἐπ'* für *ἐπί* Bekker. zu 1, 94, 2. — *Ἄτυος. Κότυς* 1, 94, 2. vgl. 1, 7, 2. Oder waren beide Söhne des Manes? — *τῆς Προμηθέος. γυναικός* aus dem Vorhergehenden zu ergänzen ist nicht nöthig. Di. 47, 5, 6.

§ 3. *φαίνεται* es ist bekannt. (Lg.) — *Εὐρώπης.* Voss Myth. Br. V. S. 152 f. vgl. III. S. 152. — *ἦν ἀνώνυμος. εἶναι ἀνώνυμον (τὴν χώραν)* wäre concinner. (St.) — *ὅσον* eben nur.

46 Ὁ δὲ Πόντος ὁ Εὔξεινος, ἐπ' ὃν ἐστρατεύετο Δαρεῖος, χωρέων πασέων παρέχεται ἔξω τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεα ἀμαθέστατα· οὔτε γὰρ ἔθνος τῶν ἐντὸς τοῦ Πόντου οὐδὲν ἔχομεν προβαλέσθαι σοφίης πέρι, οὔτε ἄνδρα λόγιον οἴδαμεν γενόμενον πάρεξ τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεος καὶ Ἀναχάρσιος. τῷ δὲ Σκυθικῷ γένεϊ ἓν μὲν τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπηίων πρηγμάτων σοφώτατον πάντων ἐξεύρηται τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, τὰ μέντοι ἄλλα οὐκ ἄγαμαι. τὸ δὲ μέγιστον οὕτω σφι ἀνεύρηται 2 ὥστε ἀποφυγέειν τε μηδένα ἐπελθόντα ἐπὶ σφέας, μὴ βουλομένους τε ἐξευρεθῆναι καταλαβεῖν μὴ οἷόν τε εἶναι· τοῖσι γὰρ μήτε ἄστεα μήτε τείχεα ᾖ ἐκτισμένα, ἀλλὰ φερέοικοι ἐόντες πάντες ἔωσι ἱπποτοξόται, ζώοντες μὴ ἀπ' ἀρότου ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων, οἰκήματά τε σφι ᾖ ἐπὶ ζευγέων, κῶς οὐκ ἂν εἴησαν οὗτοι ἄμαχοί τε καὶ ἄποροι προσμίσγειν;

47 ἐξεύρηται δέ σφι ταῦτα τῆς τε γῆς ἐούσης ἐπιτηδέης καὶ τῶν ποταμῶν ἐόντων σφι συμμάχων· ἥ τε γὰρ γῆ, ἐοῦσα πεδιὰς αὕτη, ποιώδης τε καὶ εὔυδρός ἐστι, ποταμοί τε δι' αὐτῆς ῥέουσι οὐ πολλῷ τεῳ ἀριθμὸν ἐλάσσονες τῶν ἐν Αἰγύπτῳ διωρύχων. ὅσοι δὲ ὀνομαστοί τέ εἰσι αὐτέων καὶ προσπλωτοὶ ἀπὸ θαλάσσης, τούτους ὀνομανέω. Ἴστρος μέν, πεντάστομος, μετὰ δὲ Τύρης τε καὶ Ὕπανις καὶ Βορυσθένης καὶ Παντικάπης καὶ Ὑπάκυρις καὶ Γέρρος καὶ Τάναϊς· ῥέουσι δὲ οὗτοι κατὰ τάδε.

48 Ἴστρος μὲν ἐὼν μέγιστος ποταμῶν πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἴσος αἰεὶ αὐτὸς ἑωυτῷ ῥέει καὶ θέρεος καὶ χειμῶνος, πρῶτος δὲ τὸ ἀπ' ἑσπέρης τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ ῥέων κατὰ τοιόνδε μέγιστος γέγονε, ποταμῶν καὶ ἄλλων ἐς αὐτὸν ἐκδιδόντων. εἰσὶ δὲ οἵδε οἱ μέγαν αὐτὸν ποιεῦντες διὰ μέν γε τῆς Σκυθικῆς χώρης πέντε μὲν οἱ ῥέοντες, τόν τε Σκύθαι Πόρατα καλέουσι Ἕλληνες δὲ Πυρετὸν καὶ ἄλλος Τιαραντὸς καὶ Ἀραρός τε καὶ Νάπαρις καὶ Ὀρδησσός. ὁ 2 μὲν πρῶτος λεχθεὶς τῶν ποταμῶν μέγας καὶ πρὸς ἠῶ ῥέων ἀνακοι-

---

C. 46 § 1. *πάρεξ τοῦ Σκ. ἔθνεος* gehörte eig. nach *σοφίης πέρι*, hierher bloss *πάρεξ Ἀναχάρσιος*. (Va.)

§ 2. *μὴ β. τε.* Unstatthaft wäre hier *μήτε β.* Di. 69, 64, 2. — *τοῖσι ᾖ* ohne *ἄν*. gr. Spr. u. Di. 54, 15, 3. (4.) u. Herm. de part. *ἄν* p. 116. — *ἀλλά* für *ἀλλ' οἵ* und unten *σφι* für *τοῖσι* wie 2, 39, 1. Spr. 60, 5, 1 u. 2. (6, 1 u. 2.) — *φερέοικοι* ist eig. episch; über die Sache Neum. S. 272. — *ἄποροι προσμίσγειν.* vgl. 9, 49 u. Kr. z. Arr. 1, 29, 2.

C. 47. *συμμάχων.* Aehnlich *συμμαχέειν* 1, 98, 2. (St.) — *Ἴστρος.* Als ob vorherginge *εἰσι ὧν.* — *πεντάστομος.* Kr. z. Arr. 1, 3, 2 lat. Ausg. Ueber das mehrfach seltsame Flusssystem des Her. vgl. Neumann S. 202 ff.

C. 48 § 1. *τὸ ἀπ' ἑσπέρης* in der Richtung von Westen. — *τῶν ἐν τῇ Σκ.* unter den Strömen von Sk., von *πρῶτος* abhängig. — *κατὰ τοιόνδε* aus folgendem Grunde, erklärt durch *ποταμῶν* — *ἐκδιδόντων.* (Lh.) So folgt ein Particip nach *κατὰ τάδε* 1, 117, 3, nach *τοιῇδε* 2, 2, 2. — *διὰ τῆς Σκυθικῆς* steht des Ggs. wegen hier statt zwischen *οἱ ῥέοντες.* gr. Spr. 50, 10, 1. — *μέν*, dem ersten, steht *ἐκ δὲ Ἀγαθύρσων* § 2 entgegen, das zweite ist gesetzt als sollte dort *εἰς δὲ ἐξ Ἀγαθύρσων* folgen. (Eltz. u. Lh.) Va. will *μόνοι.*

ἔπειτά σφι ἐν τῇ τῶν πέλας ἐπιεῖσι τοὺς ὄνους, ἐς οὗ ἂν σχῶσι αἱ ἵπποι ἐν γαστρί· ἔπειτα δὲ ὀπίσω ἀπελαύνουσι.

31 Περὶ δὲ τῶν πτερῶν τῶν Σκύθαι λέγουσι ἀνάπλεον εἶναι τὸν ἠέρα καὶ τουτέων εἵνεκα οὐκ οἷά τε εἶναι οὔτε ἰδεῖν τὸ πρόσω τῆς ἠπείρου οὔτε διεξιέναι, τήνδε ἔχω περὶ αὐτέων γνώμην. τὰ κατύπερθε ταύτης τῆς χώρης αἰεὶ νίφεται, ἐλάσσονι δὲ τοῦ θέρεος ἢ τοῦ χειμῶνος, ὥσπερ καὶ οἰκός· ἤδη ὦν ὅστις ἀγχόθεν χιόνα ἁδρὴν πίπτουσαν εἶδε οἶδε τὸ λέγω· ἔοικε γὰρ ἡ χιὼν πτεροῖσι· καὶ διὰ τὸν χειμῶνα τοῦτον, ἐόντα τοιοῦτον, ἀνοίκητα τὰ πρὸς βορῆν ἐστὶ τῆς ἠπείρου ταύτης. τὰ ὦν πτερὰ εἰκάζοντας τὴν χιόνα τοὺς Σκύθας τε καὶ τοὺς περιοίκους δοκέω λέγειν. ταῦτα μέν νυν τὰ λέγεται μακρότατα εἴρηται.

32 Ὑπερβορέων δὲ πέρι ἀνθρώπων οὔτε τι Σκύθαι λέγουσι οὔτε τινὲς ἄλλοι τῶν ταύτῃ οἰκημένων, εἰ μὴ ἄρα Ἰσσηδόνες. ὡς δ' ἐγὼ δοκέω, οὐδ' οὗτοι λέγουσι οὐδέν· ἔλεγον γὰρ ἂν καὶ Σκύθαι, ὡς περὶ τῶν μουνοφθάλμων λέγουσι. ἀλλ' Ἡσιόδῳ μέν ἐστι περὶ Ὑπερβορέων εἰρημένα, ἔστι δὲ καὶ Ὁμήρῳ ἐν Ἐπιγόνοισι, εἰ δὴ τῷ ἐόντι

33 γε Ὅμηρος ταῦτα τὰ ἔπεα ἐποίησε. πολλῷ δέ τι πλεῖστα περὶ αὐτέων Δήλιοι λέγουσι, φάμενοι ἱρὰ ἐνδεδεμένα ἐν καλάμῃ πυρῶν ἐξ Ὑπερβορέων φερόμενα ἀπικνέεσθαι ἐς Σκύθας, ἀπὸ δὲ Σκυθέων ἤδη δεκομένους αἰεὶ τοὺς πλησιοχώρους ἑκάστους κομίζειν αὐτὰ τὸ πρὸς ἑσπέρης ἑκαστάτω ἐπὶ τὸν Ἀδρίην, ἐνθεῦτεν δὲ πρὸς μεσαμβρίην προπεμπόμενα πρώτους Δωδωναίους Ἑλλήνων δέκεσθαι, ἀπὸ δὲ τουτέων καταβαίνειν ἐπὶ τὸν Μηλιέα κόλπον καὶ διαπορεύεσθαι ἐς Εὔβοιαν, πόλιν τε ἐς πόλιν πέμπειν μέχρι Καρύστου, τὸ δ' ἀπὸ ταύτης ἐκλι-

---

C. 31. *τῶν*, mit Bezug auf die Erwähnung 4, 7, 2. (Lh.) — *τουτέων* für *ὧν*. (St.) Spr. 60, 5 (6,) 2. — *τήνδε γνώμην*. zu 3, 160. — *νίφεται*. Di. 48, 15, 13. — *ἐλάσσονι* steht substantivirt: in, mit geringerer Masse, wie in *πολλῷ, ὀλίγῳ ὕειν* eb. — *ἀγχόθεν* vereinzelt hier, attisch *ἐγγύθεν*, später bei Luc. — *τοιοῦτον ἐόντα τοῦτον* wünschte ich. — *τὰ πτερά* ist Prädicat: den Schnee nennen sie, wie erwähnt (*τά*), Federn. Ueber den Artikel beim Prädicat zu 1, 68, 3. — *εἰκάζοντας*, den Schnee mit Federn. (St.) — *ταῦτα* — *εἴρηται* hiemit ist das Entlegenste was erwähnt wird angeführt. Xen. An. 1, 5, 7: *ἦν τῶν σταθμῶν οὓς πάνυ μακροὺς ἤλαυνεν*. vgl. zu 2, 102, 2.

C. 32. *Ὑπερβορέων*. vgl. 4, 13. (Lh.) Ueber die Sache vgl. Voss Myth. Br. III S. 127. — *οὐδέν*. zu 3, 35, 1. — *γὰρ ἄν* denn sonst, wenn etwas Wahres daran wäre. zu 2, 49, 2. — *ἀλλ'* — *ἐποίησε* verdächtigt Wolf Prolegg. p. CLVII. Allein *πολλῷ δέ τι πλεῖστα* setzt eine solche Angabe voraus. — *Ἐπιγόνοισι*, einem Gedichte über den zweiten thebäischen Krieg, den die Nachkommen der sieben Fürsten die im ersten geblieben unternahmen — *τῷ ἐόντι*. Spr. 48, 12, 13. (15, 17.)

C. 33 § 1. *πολλῷ τι*. Di. 48, 15, 10. — *ἱρά* Opfergaben. (Lg.) Erstlinge von Früchten meint O. Müller. — *καλάμῃ πυρῶν* Weizenhalme, wohl nicht Stroh. — *ἤδη*. zu 2, 29, 2. — *τὸ πρὸς ἑ.*, ein Ac. bei *κομίζειν*, wie *ἰέναι ὁδόν* u. a. gr Spr. 46, 6, 2. — *Ἀδρίην*. zu 1, 163, 1. — *ἐκλι-*

πεῖν Ἄνδρον· Καρυστίους γὰρ εἶναι τοὺς κομίζοντας ἐς Τῆνον, Τηνίους δὲ ἐς Δῆλον. ἀπικνέεσθαι μέν νυν ταῦτα τὰ ἱρὰ οὕτω λέγουσι ἐς Δῆλον, πρῶτον δὲ τοὺς Ὑπερβορέους πέμψαι φερούσας τὰ ἱρὰ δύο κούρας, τὰς οὐνομάζουσι Δήλιοι εἶναι Ὑπερόχην τε καὶ Λαοδίκην· ἅμα δὲ αὐτῇσι ἀσφαλείης εἵνεκεν πέμψαι τοὺς Ὑπερβορέους[2] τῶν ἀστῶν ἄνδρας πέντε πομπούς, τούτους οἳ νῦν περφερέες καλέονται, τιμὰς μεγάλας ἐν Δήλῳ ἔχοντες. ἐπεὶ δὲ τοῖσι Ὑπερβορέοισι τοὺς ἀποπεμφθέντας ὀπίσω οὐκ ἀπονοστέειν, δεινὰ ποιευμένους εἴ σφεας αἰεὶ καταλάμψεται ἀποστέλλοντας μὴ ἀποδέκεσθαι, οὕτω δὴ φέροντας ἐς τοὺς οὔρους τὰ ἱρὰ ἐνδεδεμένα ἐν πυρῶν καλάμῃ τοῖς πλησιοχώραις ἐπισκήπτειν, κελεύοντας προπέμπειν σφέα ἀπ' ἑωυτῶν ἐς ἄλλο ἔθνος. καὶ ταῦτα μὲν οὕτω προπεμπόμενα ἀπικνέεσθαι λέγουσι ἐς Δῆλον, οἶδα δὲ αὐτὸς τούτοισι τοῖσι ἱροῖσι τόδε ποιεύμενον προσφερές, τὰς Θρηικίας καὶ τὰς Παιονίδας γυναῖκας, ἐπεὰν θύωσι τῇ Ἀρτέμιδι τῇ βασιλήιῃ, οὐκ ἄνευ πυρῶν καλάμης ἐρδούσας τὰ ἱρά.

Καὶ ταῦτα μὲν δὴ οἶδα ταύτας ποιεύσας, τῇσι δὲ παρθένοισι 34 ταύτῃσι τῇσι ἐξ Ὑπερβορέων, τελευτησάσῃσι ἐν Δήλῳ, κείρονται καὶ αἱ κοῦραι καὶ οἱ παῖδες οἱ Δηλίων· αἱ μὲν πρὸ γάμου πλόκαμον ἀποταμνόμεναι καὶ περὶ ἄτρακτον εἱλίξασαι ἐπὶ τὸ σῆμα τιθεῖσι (τὸ δὲ σῆμά ἐστι ἔσω ἐς τὸ Ἀρτεμίσιον ἐσιόντι ἀριστερῆς χειρός, ἐπιπέφυκε δέ οἱ ἐλαίη), οἱ δὲ παῖδες τῶν Δηλίων περὶ χλόην τινὰ εἱλίξαντες τῶν τριχῶν τιθεῖσι καὶ οὗτοι ἐπὶ τὸ σῆμα. αὗται μὲν δὴ ταύτην τιμὴν ἔχουσι πρὸς τῶν Δήλου οἰκητόρων. φασὶ δὲ οἱ αὐτοὶ 35 καὶ τὴν Ἄργην τε καὶ τὴν Ὦπιν, ἐούσας παρθένους ἐξ Ὑπερβορέων, κατὰ τοὺς αὐτοὺς τούτους ἀνθρώπους πορευομένας ἀπικέσθαι ἐς Δῆλον ἔτι πρότερον Ὑπερόχης τε καὶ Λαοδίκης. ταύτας μέν νυν τῇ Εἰλειθυίῃ ἀποφερούσας ἀντὶ τοῦ ὠκυτόκου τὸν ἐτάξαντο φόρον ἀπικέσθαι·

πεῖν sie überschlagen, indem die Sendung von den Karystiern über Andros weg nach Tenos gebracht sei. (Reiske.) Spr. 52, 2, 9. (11.) — κούρας für κόρας Br. — εἶναι. zu 2, 44, 2.

§ 2. τούτους οἵ. zu 3, 134, 3. — περφερέες, nach Andern ἀμαλλοφόροι oder οὐλοφόροι. Niebuhr, Sitze der Hyperboreer in Italien annehmend, leitet das Wort von perfero ab. — δεινά. zu 1,13. 2, 121,11. Hier schon fängt der Nachsatz an. — καταλάμψεται. zu 2, 66, 1. — τοῖς πλησιοχώροις für τοὺς πλησιοχώρους ein Unbekannter. — ἐρδούσας für ἐχούσας oder θυούσας Eldik, appositiv zu ποιεύμενον. Aehnlich bei ὅδε 1, 195. 3, 28.

C. 34. τῇσι δὲ π. gr. Spr. 48, 4, 4. — κοῦραι für κόραι Br. — αἱ μέν für αἱ μὲν γάρ, wie oft bei Her. zu 1, 32, 4. 2, 60, 1. — ἔσω ἐς. zu 2, 149, 3. — ἀριστερῆς χειρός. Di. 46, 1, 3: — χλόην. χλοίην Br. — τῶν τριχῶν, τινάς, πλόκαμον. — ταύτην τιμήν. Spr. 61, 6. (7.)

C. 35 § 1. κατὰ τοὺς αὐτούς durch die Länder eben derselben wie Hyperoche und Laodike C. 33. (Sch.) — ταύτας, Hyperoche und Laodike. — ἀντί für. zu 3, 59, 1. — ὠκυτόκου leichte Geburt der Weiber ihres Landes. (La.) — ἐτάξαντο. zu 3, 13, 2. — τοῖσι θεοῖσι,

τὴν δὲ Ἄργην τε καὶ τὴν Ὦπιν ἅμα αὐτοῖσι τοῖσι θεοῖσι ἀπικέσθαι 2λέγουσι καί σφι τιμὰς ἄλλας δεδόσθαι πρὸς σφέων· καὶ γὰρ ἀγείρειν σφι τὰς γυναῖκας, ἐπονομαζούσας τὰ οὐνόματα ἐν τῷ ὕμνῳ τόν σφι Ὠλήν, ἀνὴρ Λύκιος, ἐποίησε· παρὰ δὲ σφέων μαθόντας νησιώτας τε καὶ Ἴωνας ὑμνέειν Ὦπίν τε καὶ Ἄργην οὐνομάζοντάς τε καὶ ἀγείροντας (οὗτος δὲ ὁ Ὠλὴν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς παλαιοὺς ὕμνους ἐποίησε, ἐκ Λυκίης ἐλθών, τοὺς ἀειδομένους ἐν Δήλῳ), καὶ τῶν μηρίων καταγιζομένων ἐπὶ τῷ βωμῷ τὴν σποδὸν ταύτην ἐπὶ τὴν θήκην τῆς Ὤπιός τε καὶ Ἄργης ἀναισιμοῦσθαι ἐπιβαλλομένην. ἡ δὲ θήκη αὐτέων ἐστὶ ὄπισθε τοῦ Ἀρτεμισίου, πρὸς ἠῶ τετραμμένη, ἀγχοτάτω τοῦ Κηίων ἱστιητορίου.

36 Καὶ ταῦτα μὲν Ὑπερβορέων πέρι εἰρήσθω· τὸν γὰρ περὶ Ἀβάριος λόγον τοῦ λεγομένου εἶναι Ὑπερβορέω οὐ λέγω, [λέγων] ὡς τὸν ὀιστὸν περιέφερε κατὰ πᾶσαν τὴν γῆν, οὐδὲν σιτεόμενος. εἰ δὲ εἰσί τινες ὑπερβόρεοι ἄνθρωποι, εἰσὶ καὶ ὑπερνότιοι ἄλλοι. γελῶ δὲ ὁρέων γῆς περιόδους γράψαντας πολλοὺς ἤδη καὶ οὐδένα νόον ἐχόντως ἐξηγησάμενον, οἳ Ὠκεανόν τε ῥέοντα γράφουσι πέριξ τὴν γῆν ἐοῦσαν κυκλοτερέα ὡς ἀπὸ τόρνου καὶ τὴν Ἀσίην τῇ Εὐρώπῃ [ποιεύντων] ἴσην. ἐν ὀλίγοισι γὰρ ἐγὼ δηλώσω μέγαθός τε ἑκάστης αὐτέων, καὶ οἵη τις ἐστὶ ἐς γραφὴν ἑκάστη.

Geburt des Apollon und der Artemis. — ἄλλας andre als der Hyperoche und Laodike.

§ 2. ἀγείρειν sammeln, betteln, namentlich auch von religiöser Bettelei. Ruhnken z. Tim. p. 9 ss. (We.) — σφι, für die Arge und Opis, wahrscheinlich um sich selbst durch Opfer und Feste wohl zu thun. — ἐπονομαζούσας einschaltend. — ὑμνέειν, τὸν ὕμνον. — μηρία. „Fast ohne Ausnahme wird bei Alten und Neuen das Wort μηρία vom brennenden Opfer gebraucht." Voss Myth. Br. II S. 363. vgl. Pape. — ταύτην, die durch das Verbrennen entstandene. Die auf das Grabmal geworfene Asche war der Antheil der Jungfrauen an der Bettelei. — τῆς. τήν Bekker. — πρὸς ἠῶ τ. östlich vom Artemision. — ἀγχοτάτω. Di. 23, 6, 2. — ἱστιητόριον, ἑστιατόριον. Di. 2, 3, 4. Bestimmt waren dort solche Speisesäle wohl für die zu Festen hinkommenden Bürger der bezüglichen Städte. (La.)

C. 36. λέγων. λέγοντα Sch., was ich für nothwendiger halte als er. Denn wenn Her. auch öfter ἔλεγε, φάς oder ἔφη, λέγων u. Ae. sagt (zu 1, 114, 3. 122, 1), so wüsst' ich doch nicht dass er λέγει, λέγων gesagt hätte, was auch an sich hier höchst seltsam wäre. Oder ist λέγων zu streichen? vielleicht auch das Folgende bis σιτεόμενος? Ueber die Fabel Struve Quaestt. Her. I p. 11 s. und Lobeck Agl. p. 314. — τόν den in der bekannten Fabel erwähnten, vielleicht ein Amulet wie gegen Anderes so gegen den Hunger. (Struve.) — γράφειν zeichnen. — οὐδένα ist Subjectsac: dass Keiner. — ἐχόντως für ἔχοντας Dobree. gr. Spr 42, 5, 3. — ὡς ἀπὸ τόρνου wie wenn sie mit dem Cirkel abgemessen wäre. — ποιεύντων. Sch. ergänzt αὐτῶν. Aber die Verbindung mit dem Vorhergehenden wäre unerträglich hart. Entweder also ist die alte La. ποιεῦσι herzustellen, oder, was mir wahrscheinlicher, das Wort zu streichen. — γάρ. Vollständig: das ist falsch: ich werde nämlich. — γραφήν Zeichnung.

Πέρσαι οἰκέουσι κατήκοντες ἐπὶ τὴν νοτίην θάλασσαν τὴν Ἐρυ- 37
θρὴν καλεομένην· τουτέων δ' ὑπεροικέουσι πρὸς βορέω ἀνέμου Μῆδοι, Μήδων δὲ Σάσπειρες, Σασπείρων δὲ Κόλχοι κατήκοντες ἐπὶ τὴν βορηίην θάλασσαν, ἐς τὴν Φᾶσις ποταμὸς ἐκδιδοῖ. ταῦτα τέσσερα ἔθνεα οἰκέει ἐκ θαλάσσης ἐς θάλασσαν. ἐνθεῦτεν δὲ τὸ πρὸς ἑσπέ- 38
ρης ἀκταὶ διφάσιαι ἀπ' αὐτῆς κατατείνουσι ἐς θάλασσαν, τὰς ἐγὼ ἀπηγήσομαι. ἔνθεν μὲν ἡ ἀκτὴ ἡ ἑτέρη τὰ πρὸς βορῆν ἀπὸ Φάσιος ἀρξαμένη παρατέταται ἐς θάλασσαν παρά τε τὸν Πόντον καὶ τὸν Ἑλλήσποντον μέχρι Σιγείου τοῦ Τρωικοῦ· τὰ δὲ πρὸς νότου ἡ αὐτὴ αὕτη ἀκτὴ ἀπὸ τοῦ Μυριανδρικοῦ κόλπου τοῦ πρὸς Φοινίκῃ κειμένου τείνει τὰ ἐς θάλασσαν μέχρι Τριοπίου ἄκρης. οἰκέει δ' ἐν τῇ ἀκτῇ ταύτῃ ἔθνεα ἀνθρώπων τριήκοντα. αὕτη μέν νυν ἡ ἑτέρη τῶν ἀκτέων, ἡ δὲ δὴ ἑτέρη ἀπὸ Περσέων ἀρξαμένη παρατέταται ἐς τὴν Ἐρυθρὴν 39
θάλασσαν, ἥ τε Περσικὴ καὶ ἡ ἀπὸ ταύτης ἐκδεκομένη Ἀσσυρίη καὶ ἀπὸ Ἀσσυρίης ἡ Ἀραβίη· λήγει δὲ αὕτη, οὐ λήγουσα εἰ μὴ νόμῳ, ἐς τὸν κόλπον τὸν Ἀράβιον, ἐς τὸν Δαρεῖος ἐκ τοῦ Νείλου διώρυχα ἐσήγαγε. μέχρι μέν νυν Φοινίκης ἀπὸ Περσέων χῶρος πλατὺς καὶ πολλός ἐστι· τὸ δ' ἀπὸ Φοινίκης παρήκει διὰ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἡ ἀκτὴ αὕτη παρά τε Συρίην τὴν Παλαιστίνην καὶ Αἴγυπτον, ἐς τὴν τελευτᾷ· ἐν τῇ ἔθνεα ἐστι τρία μοῦνα. ταῦτα μὲν ἀπὸ Περσέων τὰ πρὸς ἑσπέρης τῆς Ἀσίης ἔχοντά ἐστι· τὰ δὲ κατύπερθε Περσέων καὶ 40
Μήδων καὶ Σασπείρων καὶ Κόλχων, τὰ πρὸς ἠῶ τε καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντα, ἔνθεν μὲν ἡ Ἐρυθρὴ παρήκει θάλασσα, πρὸς βορέω δὲ ἡ Κασπίη τε θάλασσα καὶ ὁ Ἀράξης ποταμός, ῥέων πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα. μέχρι δὲ τῆς Ἰνδικῆς οἰκέεται Ἀσίη· τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης ἐρῆμος ἤδη τὸ πρὸς τὴν ἠῶ, οὐδ' ἔχει οὐδεὶς φράσαι οἷον δή τι ἐστί. 41
τοιαύτη μὲν καὶ τοσαύτη ἡ Ἀσίη ἐστί, ἡ δὲ Λιβύη ἐν τῇ ἀκτῇ τῇ

C. 37. Πέρσαι. Ἀσίην Πέρσαι Sch. — τὴν βορηίην θ., den Pontos. (Lh.) — ταῦτα — für ταῦτά ἐστι τέσσερα ἔθνεα ἃ οἰκέει. Ueber die schwer verständliche Schilderung Niebuhr kl. Schriften 1, 152 ff.

C. 38. τὸ πρός in der Richtung nach. — ἀκταί Küstenländer. — ἀπ' αὐτῆς, von diesem Festlande Asiens. (Sch.) Nähere Bestimmung zu ἐντεῦθεν. (Lh.) — ἔνθεν μέν auf der einen Seite; statt ἔνθεν δέ auf der andern folgt τὰ δὲ πρὸς νότου. zu 1, 72, 2. vgl. 4, 40. — ἡ ἑτέρη, Kleinasien. (Sch.) — Μυριανδρικοῦ für Μαριανδικοῦ oder Μαριανδυνῶν We. — τὰ ἐς in der Richtung nach.

C. 39. νόμῳ, τῷ νενομισμένῳ, durch eine Satzung, nicht durch eine natürliche Grenze. Sonst, meint er, würde auch Afrika dazu gehören. (Sch.) Einen Versuch von der mehrfach unklaren Vorstellung der drei Akten ein Bild zu geben bietet Niebuhr kl. Schr. I S. 152 ff vgl. s. Versuch einer herodoteischen Welttafel eb. — διώρυχα 2, 158, 1. (Sch.) — τῆςδε, das mittelländische. zu 1, 1, 1. — τρία, doch wohl die im A. des C. genannten. (Lh.) — ἔχοντα. Di. 52, 2, 3.

C. 40. τὰ δέ an den Stricken. — ἔνθεν μέν statt ἔνθεν δέ an der andern folgt πρὸς βορέω δέ. zu 4, 38. — οἷον. Spr. 43, 4, 7. (11.)

ἑτέρη ἐστί· ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου Λιβύη ἤδη ἐκδέκεται. κατὰ μὲν νυν Αἴγυπτον ἡ ἀκτὴ αὕτη στεινή ἐστι· ἀπὸ γὰρ τῆσδε τῆς θαλάσσης ἐς τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν δέκα μυριάδες εἰσὶ ὀργυιέων, αὗται δ' ἂν εἶεν χίλιοι στάδιοι· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ στεινοῦ τούτου κάρτα πλατέα 42τυγχάνει ἐοῦσα ἡ ἀκτὴ ἥτις Λιβύη κέκληται. θωυμάζω ὦν τῶν διουρισάντων καὶ διελόντων Λιβύην τε καὶ Ἀσίην καὶ Εὐρώπην· οὐ γὰρ σμικρὰ τὰ διαφέροντα αὐτέων ἐστί· μήκεϊ μὲν γὰρ παρ' ἀμφοτέρας παρήκει ἡ Εὐρώπη, εὖρεος δὲ πέρι οὐδὲ συμβαλέειν ἀξίη φαίνεταί μοι εἶναι. Λιβύη μὲν γὰρ δηλοῖ ἑωυτὴν ἐοῦσα περίρρυτος, πλὴν ὅσον αὐτῆς πρὸς τὴν Ἀσίην οὐρίζει, Νεκῶ τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέος πρώτου τῶν ἡμεῖς ἴδμεν καταδέξαντος, ὃς ἐπείτε τὴν διώρυχα ἐπαύσατο ὀρύσσων τὴν ἐκ τοῦ Νείλου διέχουσαν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον, ἀπέπεμψε Φοίνικας ἄνδρας πλοίοισι, ἐντειλάμενος ἐς τὸ ὀπίσω δι' Ἡρακλέων στηλέων διεκπλέειν ἕως ἐς τὴν βορηίην θάλασσαν καὶ 2οὕτω ἐς Αἴγυπτον ἀπικνέεσθαι. ὁρμηθέντες ὦν οἱ Φοίνικες ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης ἔπλεον τὴν νοτίην θάλασσαν· ὅκως δὲ γίνοιτο φθινόπωρον, προσίσχοντες ἂν σπείρεσκον τὴν γῆν ἵνα ἑκάστοτε τῆς Λιβύης πλέοντες γινοίατο καὶ μένεσκον τὸν ἄμητον· θερίσαντες δ' ἂν τὸν σῖτον ἔπλεον, ὥστε δύο ἐτέων διεξελθόντων τρίτῳ ἔτεϊ κάμψαντες Ἡρακλέας στήλας ἀπίκοντο ἐς Αἴγυπτον. καὶ ἔλεγον ἐμοὶ μὲν οὐ πιστά, ἄλλῳ δὲ δή τεῳ, ὡς περιπλώοντες τὴν Λιβύην τὸν 43ἥλιον ἔσχον ἐς τὰ δεξιά. οὕτω μὲν αὕτη ἐγνώσθη τὸ πρῶτον, μετὰ δὲ Καρχηδόνιοί εἰσι οἱ λέγοντες, ἐπεὶ Σατάσπης γε ὁ Τεάσπιος ἀνὴρ Ἀχαιμενίδης οὐ περιέπλωσε Λιβύην, ἐπ' αὐτὸ τοῦτο πεμφθείς, ἀλλὰ δείσας τό τε μῆκος τοῦ πλόου καὶ τὴν ἐρημίην ἀπῆλθε ὀπίσω, οὐδ' ἐπετέλεσε τὸν ἐπέταξέ οἱ ἡ μήτηρ ἄεθλον. θυγατέρα γὰρ Ζωπύρου τοῦ Μεγαβύζου παρθένον ἐβιήσατο. ἔπειτα μέλλοντος αὐτοῦ διὰ ταύ-

---

C. 41. *στεινή*, Landenge von Suez. vgl. 2, 158, 3. (Sch.)

C. 42 § 1. *μήκεϊ*, vom Westen nach Osten. Die Gegenden nördlich vom kaspischen Meere und Araxes rechnet Her. noch zu Europa. (Sch.) — *παρήκει παρά* erstreckt sich hin längs. vgl. 4, 45, 1. (Sch.) — *συμβαλέειν* verglichen zu werden. (Sch.) gr. Spr. 55, 3, 7 u. 8. *συμβληθῆναι* 2, 10, 2. — *ἑωυτήν* verdächtigt Va. Eine ähnliche Construction bei *ὁμολογεῖν* gr. Spr. 56, 7, 5. — *οὐρίζει*, intransitiv, wie unser grenzt; sonst so eben nicht üblich. — *καταδέξαντος*, *περίρρυτον οὖσαν*. gr. Spr. 56, 16. — *τὴν διώρυχα* 2, 158, 1. — *διέχουσαν* sich hindurch erstreckend, wie 7, 122. Bei Attikern so nicht üblich. — *ἕως* mit dem Infinitiv wie *ἐς ὅ* 2, 102, 1. Nicht so bei Attikern, hin und wieder bei Spätern, wie Dion. Arch. 5, 64. — *βορηίην*, zu 2, 158, 3.

§ 2. *ἂν σπείρεσκον*. Di. 53, 10, 5. — *ἵνα τῆς Λ.* zu 1, 98, 1. — *ἄλλῳ δέ τεῳ* noch so 5,86,2, während Her. sonst in solchen Verbindungen einen solchen Ggs. regelmässig ergänzen lässt, wie 1, 182, 1. 2, 73, 2. 121, 11 etc. Ueber die Sache Humboldts Kosmos II S. 407 f. — *ἐγνώσθη*, *περίρρυτος οὖσα*. (Sch.)

C. 43 § 1. *οἱ λέγοντες* die es von sich Behauptenden, dass nämlich sie die Umschiffbarkeit entdeckt hätten. (Sch.) Zu diesem ergänzten Gedan-

την τὴν αἰτίην ἀνασκολοπιεῖσθαι ὑπὸ Ξέρξεω βασιλέος, ἡ μήτηρ τοῦ Σατάσπεος, ἐοῦσα Δαρείου ἀδελφεή, παραιτήσατο, φᾶσά οἱ αὐτὴ μέζω ζημίην ἐπιθήσειν ἤπερ ἐκεῖνον· Λιβύην γάρ οἱ ἀνάγκην ἔσεσθαι πε- 2 ριπλώειν ἐς ὃ ἂν ἀπίκηται περιπλώων αὐτὴν ἐς τὸν Ἀράβιον κόλπον. συγχωρήσαντος δὲ Ξέρξεω ἐπὶ τούτοισι ὁ Σατάσπης ἀπικόμενος ἐς Αἴγυπτον καὶ λαβὼν νέα τε καὶ ναύτας παρὰ τουτέων ἔπλεε ἐπὶ Ἡρακλέας στήλας· διεκπλώσας δὲ καὶ κάμψας τὸ ἀκρωτήριον τῆς Λιβύης τῷ οὔνομα Σολόεις ἐστί, ἔπλεε πρὸς μεσαμβρίην· περήσας δὲ θάλασσαν πολλὴν ἐν πολλοῖσι μησί, ἐπείτε τοῦ πλεῦνος αἰεὶ ἔδεε, ἀποστρέψας ὀπίσω ἀπέπλεε ἐς Αἴγυπτον. ἐκ δὲ ταύτης ἀπικόμενος 3 παρὰ βασιλέα Ξέρξεα ἔλεγε φὰς τὰ προσωτάτω ἀνθρώπους μικροὺς παραπλέειν, ἐσθῆτι φοινικηίῃ διαχρεωμένους, οἳ ὅκως σφεῖς καταγοίατο τῇ νηὶ φεύγεσκον πρὸς τὰ οὔρεα λείποντες τὰς πόλις· αὐτοὶ δὲ ἀδικέειν οὐδὲν ἐσιόντες, πρόβατα δὲ μοῦνα ἐξ αὐτέων λαμβάνειν. τοῦ δὲ μὴ περιπλῶσαι Λιβύην παντελέως αἴτιον τόδε ἔλεγε, τὸ πλοῖον τὸ πρόσω οὐ δυνατὸν ἔτι εἶναι προβαίνειν ἀλλ' ἐνίσχεσθαι. Ξέρξης δὲ οὔ [οἱ] συγγινώσκων λέγειν ἀληθέα, οὐκ ἐπιτελέσαντά γε 4 τὸν προκείμενον ἄεθλον ἀνεσκολόπισε, τὴν ἀρχαίην δίκην ἐπιτιμῶν. τούτου δὲ τοῦ Σατάσπεος εὐνοῦχος ἀπέδρη ἐς Σάμον, ἐπείτε ἐπύθετο τάχιστα τὸν δεσπότεα τετελευτηκότα, ἔχων χρήματα μεγάλα, τὰ Σάμιος ἀνὴρ κατέσχε, τοῦ ἐπιστάμενος τὸ οὔνομα ἑκὼν ἐπιλήθομαι.

Τῆς δὲ Ἀσίης τὰ πολλὰ ὑπὸ Δαρείου ἐξευρέθη, ὃς βουλόμενος 44 Ἰνδὸν ποταμόν, ὃς κροκοδείλους, δεύτερος οὗτος ποταμῶν πάντων, παρέχεται, τοῦτον τὸν ποταμὸν εἰδέναι τῇ ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ, πέμπει πλοίοισι ἄλλους τε τοῖσι ἐπίστευε τὴν ἀληθείην ἐρέειν καὶ δὴ καὶ Σκύλακα ἄνδρα Καρυανδέα. οἱ δέ, ὁρμηθέντες ἐκ Κασπατύρου τε πόλιος καὶ τῆς Πακτυϊκῆς γῆς ἔπλεον κατὰ ποταμὸν πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐς θάλασσαν, διὰ θαλάσσης δὲ πρὸς ἑσπέρην πλέον-

---

ken gehört *μετὰ δέ*. — *ἐπεί* denn. (Sch.) — *ἀνασκολοπιεῖσθαι*. gr. Spr. 39, 11 A.

§. 2. *τουτέων, τῶν Αἰγυπτίων*. Spr. 58, 4, 2. — *τοῦ πλεῦνος ἔδεε* es bedurfte der Beschiffung einer grössern Masse. Ueber *τοῦ* gr. Spr. 50, 2, 8.

§ 3. *ἔλεγε φάς*. zu 1, 122, 1. — *φοινικηίῃ* aus Rinde oder Blättern von Palmen. (La.) — *σφεῖς*. Spr. 58, 4, 3. — *ἐσιόντες*, in die Ortschaften und Häuser. (Lh.) — *ἐνίσχεσθαι*. Ein ähnliches Epexegem 6, 117. Grund der Hemmung mochten die Winde sein.

§ 4. *οἱ* ist anstössig; verschieden doch der Da. 5, 91, 1. vgl. zu 1, 89, 2. — *γε* für *τε* Kr. — *ἑκὼν ἐπιλήθομαι*. Aehnlich 1, 51, 2. 2, 123. (Va.) vgl. zu 3, 75, 1.

C. 44. *δεύτερος οὗτος* dies der zweite; der erste der Nil. — *ἐρέειν*. gr. Spr. u. Di. 61, 6, 8. — *Σκύλακα Καρυανδέα*. Unter diesem Namen besitzen wir noch einen *περίπλους*, der jedoch erst etwa Ol. 105 geschrieben ist. Niebuhr kl. Schr. I. S. 105 ff. — *κατά* abwärts, Ggs. *ἀνά*. — *πρὸς ἠῶ*. Vgl. Niebuhrs Versuch einer herodoteischen Welttafel im 1 B.

7

τες τριηκοστῷ μηνὶ ἀπικνέονται ἐς τοῦτον τὸν χῶρον ὅθεν ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς τοὺς Φοίνικας, τοὺς πρότερον εἶπα, ἀπέστειλε περιπλώειν Λιβύην. μετὰ δὲ τούτους περιπλώσαντας Ἰνδούς τε κατεστρέψατο Δαρεῖος καὶ τῇ θαλάσσῃ ταύτῃ ἐχρᾶτο. οὕτω καὶ τῆς Ἀσίης, πλὴν τὰ πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα, τὰ ἄλλα ἀνεύρηται ὁμοῖα παρεχομένη
45 τῇ Λιβύῃ. ἡ δὲ Εὐρώπη πρὸς οὐδαμῶν φανερή ἐστι γινωσκομένη, οὔτε τὰ πρὸς ἥλιον ἀνατέλλοντα οὔτε τὰ πρὸς βορῆν, εἰ περίρρυτός ἐστι· μήκεϊ δὲ γινώσκεται παρ' ἀμφοτέρας παρήκουσα. οὐδ' ἔχω συμβαλέσθαι ἐπ' ὅτευ μιῇ ἐούσῃ γῇ οὐνόματα τριφάσια κέεται, ἐπωνυμίας ἔχοντα γυναικῶν, καὶ οὐρίσματα αὐτῇ Νεῖλός τε ὁ Αἰγύπτιος ποταμὸς ἐτέθη καὶ Φᾶσις ὁ Κόλχος (οἱ δὲ Τάναϊν ποταμὸν τὸν Μαιήτην καὶ πορθμήια τὰ Κιμμέρια λέγουσι) οὐδὲ τῶν διουρισάντων τὰ
2 οὐνόματα πυθέσθαι καὶ ὅθεν ἔθεντο τὰς ἐπωνυμίας. ἢ γὰρ δὴ Λιβύη μὲν ἐπὶ Λιβύης λέγεται ὑπὸ τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἔχειν τοὔνομα, γυναικὸς αὐτόχθονος, ἡ δὲ Ἀσίη ἐπὶ τῆς Προμηθέος γυναικὸς τὴν ἐπωνυμίην. καὶ τούτου μὲν μεταλαμβάνονται τοῦ οὐνόματος Λυδοί, φάμενοι ἐπ' Ἀσίεω τοῦ Κότυος τοῦ Μάνεω κεκλῆσθαι τὴν Ἀσίην, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τῆς Προμηθέος Ἀσίης· ἀπ' ὅτευ καὶ τὴν ἐν Σάρδισι
3 φυλὴν κεκλῆσθαι Ἀσιάδα. ἡ δὲ δὴ Εὐρώπη οὔτε εἰ περίρρυτός ἐστι γινώσκεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων οὔτε ὁκόθεν τὸ οὔνομα ἔλαβε τοῦτο οὔτε ὅστις οἱ ἦν ὁ θέμενος φαίνεται, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς Τυρίης φήσομεν Εὐρώπης λαβεῖν τὸ οὔνομα τὴν χώρην· πρότερον δὲ ἦν ἄρα ἀνώνυμος ὥσπερ αἱ ἕτεραι. ἀλλ' αὕτη γε ἐκ τῆς Ἀσίης τε φαίνεται ἐοῦσα καὶ οὐκ ἀπικομένη ἐς τὴν γῆν ταύτην ἥτις νῦν ὑπ' Ἑλλήνων Εὐρώπη καλέεται, ἀλλ' ὅσον ἐκ Φοινίκης ἐς Κρήτην, ἐκ Κρήτης δὲ ἐς Λυκίην. ταῦτα μέν νυν ἐπὶ τοσοῦτο εἰρήσθω· τοῖσι γὰρ νομιζομένοισι αὐτέων χρησόμεθα.

---

seiner kl. Schr. — *μετὰ τούτους περιπλώσαντας* nach deren Umschiffung. zu 1, 9, 2. — *ὁμοῖα*, Umschiffbarkeit. — *παρεχομένη*, als ob bloss *ἡ Ἀσίη* voranginge. gr. Spr. 47, 5, 12.

C. 45 § 1. *εἰ* ist enge mit *γινωσκομένη* zu verbinden: von Europa ist nicht erkundet ob. vgl. § 3. — *οὐδέ*. zu 1, 45, 1. — *ἐπ' ὅτευ* wovon. zu 1, 14, 3. 2, 57. — *αὐτῇ*, *τῇ μιῇ ἐούσῃ γῇ*. (Sch.) — *τὸν Μαιήτην* den mäetischen, in die Mäetis einströmenden; eine Bezeichnungsweise die freilich hart hier doch bei dem Mangel eines Namens für das vom Tanais durchströmte Land angemessen war. — *οὐδέ* erg. *ἔχω*.

§ 2. *ἢ γάρ δή* für *ἤδη γάρ* Kr., *ἡ δὴ γάρ* Sch., sprachwidrig. zu 2, 15, 2. — *μέν*. Gedacht wird als Ggs. dass bei den beiden andern Namen kein anderweitiger Anspruch eintritt. — *μεταλαμβάνονται* sich aneignen, das Medium wie die Bedeutung mir sonst nicht bekannt. — *ἐπ'* für *ἐπί* Bekker. zu 1, 94, 2. — *Ἄτυος*. *Κότυς* 1, 94, 2. vgl. 1, 7, 2. Oder waren beide Söhne des Manes? — *τῆς Προμηθέος*. *γυναικός* aus dem Vorhergehenden zu ergänzen ist nicht nöthig. Di. 47, 5, 6.

§ 3. *φαίνεται* es ist bekannt. (Lg.) — *Εὐρώπης*. Voss Myth. Br. V. S. 152 f. vgl. III. S. 152. — *ἦν ἀνώνυμος*. *εἶναι ἀνώνυμον* (*τὴν χώραν*) wäre concinner. (St.) — *ὅσον* eben nur.

46 Ὁ δὲ Πόντος ὁ Εὔξεινος, ἐπ' ὃν ἐστρατεύετο Δαρεῖος, χωρέων πασέων παρέχεται ἔξω τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεα ἀμαθέστατα· οὔτε γὰρ ἔθνος τῶν ἐντὸς τοῦ Πόντου οὐδὲν ἔχομεν προβαλέσθαι σοφίης πέρι, οὔτε ἄνδρα λόγιον οἴδαμεν γενόμενον πάρεξ τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνεος καὶ Ἀναχάρσιος. τῷ δὲ Σκυθικῷ γένεϊ ἓν μὲν τὸ μέγιστον τῶν ἀνθρωπηίων πρηγμάτων σοφώτατον πάντων ἐξεύρηται τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, τὰ μέντοι ἄλλα οὐκ ἄγαμαι. τὸ δὲ μέγιστον οὕτω σφι ἀνεύρηται 2 ὥστε ἀποφυγέειν τε μηδένα ἐπελθόντα ἐπὶ σφέας, μὴ βουλομένους τε ἐξευρεθῆναι καταλαβεῖν μὴ οἷόν τε εἶναι· τοῖσι γὰρ μήτε ἄστεα μήτε τείχεα ᾖ ἐκτισμένα, ἀλλὰ φερέοικοι ἐόντες πάντες ἔωσι ἱπποτοξόται, ζώοντες μὴ ἀπ' ἀρότου ἀλλ' ἀπὸ κτηνέων, οἰκήματά τε σφι ᾖ ἐπὶ ζευγέων, κῶς οὐκ ἂν εἴησαν οὗτοι ἄμαχοί τε καὶ ἄποροι προσμίσγειν;

47 ἐξεύρηται δέ σφι ταῦτα τῆς τε γῆς ἐούσης ἐπιτηδέης καὶ τῶν ποταμῶν ἐόντων σφι συμμάχων· ἥ τε γὰρ γῆ, ἐοῦσα πεδιὰς αὕτη, ποιώδης τε καὶ εὔυδρός ἐστι, ποταμοί τε δι' αὐτῆς ῥέουσι οὐ πολλῷ τεῳ ἀριθμὸν ἐλάσσονες τῶν ἐν Αἰγύπτῳ διωρύχων. ὅσοι δὲ οὐνομαστοί τέ εἰσι αὐτέων καὶ προσπλωτοὶ ἀπὸ θαλάσσης, τούτους οὐνομανέω. Ἴστρος μέν, πεντάστομος, μετὰ δὲ Τύρης τε καὶ Ὕπανις καὶ Βορυσθένης καὶ Παντικάπης καὶ Ὑπάκυρις καὶ Γέρρος καὶ Τάναϊς· ῥέουσι δὲ οὗτοι κατὰ τάδε.

48 Ἴστρος μὲν ἐὼν μέγιστος ποταμῶν πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἴσος αἰεὶ αὐτὸς ἑωυτῷ ῥέει καὶ θέρεος καὶ χειμῶνος, πρῶτος δὲ τὸ ἀπ' ἑσπέρης τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ ῥέων κατὰ τοιόνδε μέγιστος γέγονε, ποταμῶν καὶ ἄλλων ἐς αὐτὸν ἐκδιδόντων. εἰσὶ δὲ οἵδε οἱ μέγαν αὐτὸν ποιεῦντες διὰ μέν γε τῆς Σκυθικῆς χώρης πέντε μὲν οἱ ῥέοντες, τόν τε Σκύθαι Πόρατα καλέουσι Ἕλληνες δὲ Πυρετὸν καὶ ἄλλος Τιαραντὸς καὶ Ἀραρός τε καὶ Νάπαρις καὶ Ὀρδησσός. ὁ 2 μὲν πρῶτος λεχθεὶς τῶν ποταμῶν μέγας καὶ πρὸς ἠῶ ῥέων ἀνακοι-

---

C. 46 § 1. *πάρεξ τοῦ Σκ. ἔθνεος* gehörte eig. nach *σοφίης πέρι*, hierher bloss *πάρεξ Ἀναχάρσιος*. (Va.)

§ 2. *μὴ β. τε.* Unstatthaft wäre hier *μήτε β.* Di. 69, 64, 2. — *τοῖσι ᾖ* ohne *ἄν*. gr. Spr. u. Di. 54, 15, 3. (4.) u. Herm. de part. *ἄν* p. 116. — *ἀλλά* für *ἀλλ' οἱ* und unten *σφι* für *τοῖσι* wie 2, 39, 1. Spr. 60, 5, 1 u. 2. (6, 1 u. 2.) — *φερέοικοι* ist eig. episch; über die Sache Neum. S. 272. — *ἄποροι προσμίσγειν.* vgl. 9, 49 u. Kr. z. Arr. 1, 29, 2.

C. 47. *συμμάχων.* Aehnlich *συμμαχέειν* 1, 98, 2. (St.) — *Ἴστρος.* Als ob vorherginge *εἰσι ὧν*. — *πεντάστομος.* Kr. z. Arr. 1, 3, 2 lat. Ausg. Ueber das mehrfach seltsame Flusssystem des Her. vgl. Neumann S. 202 ff.

C. 48 § 1. *τὸ ἀπ' ἑσπέρης* in der Richtung von Westen. — *τῶν ἐν τῇ Σκ.* unter den Strömen von Sk., von *πρῶτος* abhängig. — *κατὰ τοιόνδε* aus folgendem Grunde, erklärt durch *ποταμῶν — ἐκδιδόντων.* (Lh.) So folgt ein Particip nach *κατὰ τάδε* 1, 117, 3, nach *τοιῇδε* 2, 2, 2. — *διὰ τῆς Σκυθικῆς* steht des Ggs. wegen hier statt zwischen *οἱ ῥέοντες.* gr. Spr. 50, 10, 1. — *μέν,* dem ersten, steht *ἐκ δὲ Ἀγαθύρσων* § 2 entgegen, das zweite ist gesetzt als sollte dort *εἰς δὲ ἐξ Ἀγαθύρσων* folgen. (Eltz. u. Lh.) Va. will *μόνοι*.

νοῦιαι τῷ Ἴστρῳ τὸ ὕδωρ, ὁ δὲ δεύτερος λεχθεὶς Τιαραντὸς πρὸς ἑσπέρης τε μᾶλλον καὶ ἐλάσσων, ὁ δὲ δὴ Ἀραρός τε καὶ ὁ Νάπαρις καὶ ὁ Ὀρδησσὸς διὰ μέσου τούτων ἰόντες ἐσβάλλουσι ἐς τὸν Ἴστρον.
49οὗτοι μὲν αὐτιγενέες ποταμοὶ Σκυθικοὶ συμπληθύουσί αὐτόν, ἐκ δὲ Ἀγαθύρσων Μάρις ποταμὸς ῥέων συμμίσγεται τῷ Ἴστρῳ, ἐκ δὲ τοῦ Αἵμου τῶν κορυφέων τρεῖς ἄλλοι μεγάλοι ῥέοντες πρὸς βορῆν ἄνεμον ἐσβάλλουσι ἐς αὐτόν, Ἄτλας καὶ Αὔρας καὶ Τίβισις. διὰ δὲ Θρηίκης καὶ Θρηίκων τῶν Κροβύζων ῥέοντες Ἄθρυς καὶ Νόης καὶ Ἀρτάνης ἐκδιδοῦσι ἐς τὸν Ἴστρον· ἐκ δὲ Παιόνων καὶ οὔρεος Ῥοδόπης Σκίος ποταμὸς μέσον σχίζων τὸν Αἷμον ἐκδιδοῖ ἐς αὐτόν. ἐξ Ἰλλυριῶν δὲ ῥέων πρὸς βορῆν ἄνεμον Ἄγγρος ποταμὸς ἐσβάλλει ἐς πεδίον τὸ Τριβαλλικὸν καὶ ἐς ποταμὸν Βρόγγον, ὁ δὲ Βρόγγος ἐς 2τὸν Ἴστρον· οὕτω ἀμφοτέρους ἐόντας μεγάλους ὁ Ἴστρος δέκεται. ἐκ δὲ τῆς κατύπερθε χώρης Ὀμβρίκων Κάρπις ποταμὸς καὶ ἄλλος Ἄλπις πρὸς βορῆν ἄνεμον καὶ οὗτοι ῥέοντες ἐκδιδοῦσι ἐς αὐτόν. ῥέει γὰρ δὴ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης ὁ Ἴστρος, ἀρξάμενος ἐκ Κελτῶν, οἳ ἔσχατοι πρὸς ἡλίου δυσμέων μετὰ Κύνητας οἰκέουσι τῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ· ῥέων δὲ διὰ πάσης τῆς Εὐρώπης ἐς τὰ πλάγια τῆς Σκυθικῆς
50ἐσβάλλει. τουτέων ὦν τῶν καταλεχθέντων καὶ ἄλλων πολλῶν συμβαλλομένων τὸ σφέτερον ὕδωρ γίνεται ὁ Ἴστρος ποταμῶν μέγιστος, ἐπεὶ ὕδωρ γε ἓν πρὸς ἓν συμβάλλειν ὁ Νεῖλος πλήθεϊ ἀποκρατέει· ἐς γὰρ δὴ τοῦτον οὔτε ποταμὸς οὔτε κρήνη οὐδεμία ἐσδιδοῦσα ἐς πλῆθός οἱ συμβάλλεται. ἴσος δὲ αἰεὶ ῥέει ἔν τε θέρεϊ καὶ χειμῶνι ὁ Ἴστρος κατὰ τοιόνδε τι, ὡς ἐμοὶ δοκέει. τοῦ μὲν χειμῶνός ἐστι ὅσος περ ἐστί, ὀλίγῳ τε μέζων τῆς ἑωυτοῦ φύσιος γίνεται· ὕεται γὰρ ἡ γῆ αὕτη τοῦ χειμῶνος πάμπαν ὀλίγῳ, νιφετῷ δὲ πάντα χρέεται.

---

§ 2. *οὗτοι μέν.* Wiederaufnahme des *πέντε μέν.* (Lh.) — *πρὸς ἠῶ* nicht: gegen Osten zu, sondern: an der Ostseite, östlicher als die übrigen. (Sch.) Dies müsste doch *πρὸς ἠοῦς* heissen. Her. hatte wohl keine richtige Vorstellung von der Sache. So hat er auch den Istros in diesen Gegenden sich gegen Süden fliessend gedacht. Niebuhr kl. Schr. I S. 356. — *αὐτιγενέες.* zu 2, 149, 3. Eig. dialektisch.

C. 49 § 1. *μεγάλοι. οὐ μεγάλοι* Mannert; Gatterer will *ἐκ δὲ τοῦ Αἵμου — καὶ Τίβισις* streichen. — *Σκίος. Κῖος* andre Hsn.; *Ἥσκιος* oder *Ἔσκιος* Gatterer und Mannert, *Ὄσκιος* Thuk. 2, 96, 4, Oescus Plin. 36, 29, *Οἶσκος* Larcher vgl. Ptolem. 3, 10 p. 88.

§ 2. *μετὰ Κύνητας* neben (praeter) den K. oder mit Ausnahme der K. meint We. wegen 2, 33; jenseits der K., also vielleicht im Norden, nach Niebuhr I S. 142. vgl. S. 141 u. Voss Myth. Br. II N. 156. 169. — *πλάγια* Grenzstriche. (Rennel.)

C. 50 § 1. *ἓν πρὸς ἕν.* Kr. zu Thuk. 2, 97, 5. — *συμβάλλειν.* Di. 55, 1, 1. Gew. wird es so nicht zugefügt. — *ἀποκρατέει* übertrifft, wie 4, 75, 1, ein bei Attikern wohl nicht vorkommendes Compositum, — *ἐσδιδοῦσα. ἐκδιδοῦσα* u. § 2 *ἐκδιδοῖ* Br. — *συμβάλλεται* trägt bei. (Sch.) — *τῆς ἑαυτοῦ φύσιος* als seine gewöhnliche Masse. — *ὀλίγῳ* ist substantivirtes Neutrum. zu 4, 31. — *πάντα* durchgängig. zu 1, 155, 2.

τοῦ δὲ θέρεος ἡ χιὼν ἡ ἐν τῷ χειμῶνι πεσοῦσα, ἐοῦσα ἀμφιλαφής, 2 τηκομένη πάντοθεν ἐσδιδοῖ ἐς τὸν Ἴστρον. αὕτη τε δὴ ἡ χιὼν ἐσδιδοῦσα ἐς αὐτὸν συμπληθύει καὶ ὄμβροι πολλοί τε καὶ λάβροι σὺν αὐτῇ· ὕει γὰρ δὴ τὸ θέρος. ὅσῳ δὲ πλέον ἐπ' ἑωυτὸν ὕδωρ ὁ ἥλιος ἐπέλκεται ἐν τῷ θέρεϊ ἢ ἐν τῷ χειμῶνι, τοσούτῳ τὰ συμμισγόμενα τῷ Ἴστρῳ πολλαπλήσιά ἐστι τοῦ θέρεος ἤπερ τοῦ χειμῶνος· ἀντιτιθέμενα δὲ ταῦτα ἀντισήκωσις γίνεται, ὥστε ἴσον μιν αἰεὶ φαίνεσθαι ἐόντα.

Εἷς μὲν δὴ τῶν ποταμῶν τοῖσι Σκύθῃσί ἐστι ὁ Ἴστρος, μετὰ 51 δὲ τοῦτον Τύρης, ὃς ἀπὸ βορέω μὲν ἀνέμου ὁρμᾶται, ἄρχεται δὲ ῥέων ἐκ λίμνης μεγάλης ἣ οὐρίζει τήν τε Σκυθικὴν καὶ τὴν Νευρίδα γῆν. ἐπὶ δὲ τῷ στόματι αὐτοῦ κατοίκηνται Ἕλληνες, οἳ Τυρῖται καλέονται. τρίτος δὲ Ὕπανις ποταμὸς ὁρμᾶται μὲν ἐκ τῆς Σκυθικῆς, 52 ῥέει δὲ ἐκ λίμνης μεγάλης τὴν πέριξ νέμονται ἵπποι ἄγριοι λευκοί· καλέεται δ' ἡ λίμνη αὕτη ὀρθῶς μήτηρ Ὑπάνιος. ἐκ ταύτης ὦν ἀνατέλλων ὁ Ὕπανις ποταμὸς ῥέει, ἐπὶ μὲν πέντε ἡμερέων πλόον βραχὺς καὶ γλυκὺς ἔτι, ἀπὸ δὲ τούτου πρὸς θαλάσσης τεσσέρων ἡμερέων πλόον πικρὸς αἰνῶς· ἐκδιδοῖ γὰρ ἐς αὐτὸν κρήνη πικρή, οὕτω δή τι ἐοῦσα πικρή, ἣ μεγάθεϊ σμικρὴ ἐοῦσα κιρνᾷ τὸν Ὕπανιν, ἐόντα ποταμὸν ἐν ὀλίγοισι μέγαν. ἔστι δὲ ἡ κρήνη αὕτη ἐν οὔροισι χώρης τῆς τε ἀροτήρων Σκυθέων καὶ Ἀλαζώνων· οὔνομα δὲ τῇ κρήνῃ καὶ ὅθεν ῥέει τῷ χώρῳ, σκυθιστὶ μὲν Ἐξαμπαῖος, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν Ἱραὶ ὁδοί. συνάγουσι δὲ τὰ τέρματα ὅ τε Τύρης καὶ ὁ Ὕπανις κατ' Ἀλάζωνας· τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἀποστρέψας ἑκάτερος ῥέει εὐρύνων τὸ μέσον.

Τέταρτος δὲ Βορυσθένης ποταμός, ὅς ἐστι μέγιστός τε μετ' Ἴ- 53

---

§ 2. ἀμφιλαφής. zu 3, 114. — συμμισγόμενα, substantivirtes Neutrum, ohne dass ὕδατα zu ergänzen. — ἀντιτιθέμενα. zu συντιθέμενον 2, 66. 3, 95. — ἀντισήκωσις Herstellung der Gleichheit, ungewöhnlich; bei attischen Dichtern findet sich ἀντισηκόω. Lennep z. Phal. p. 187.

C. 51. ἐκ λίμνης. Irrig. Neum. S. 206 f.

C. 52 § 1. μήτηρ, wie 4, 86, 2. (Va.) — πλόον, zu dem zweiten, ἐπί aus ἐπὶ μὲν — zu ergänzen ist unstatthaft und unnöthig. vgl. zu 4, 18. — αἰνῶς, δεινῶς, σφόδρα, nur noch 4, 61, 1. 76, 1. (Lh.) Sonst sagt auch Her., wie die Attiker, δεινῶς. — οὕτω δή τι. zu 4, 28, 1. — μεγάθεϊ. zu 1, 51, 1. — κιρνᾷ. Di. 39 u. κεράννυμι. Der Sinn: sie giebt dem Wasser des so grossen Flusses einen bittern Geschmack. vgl. 4, 81, 1. (Va.) — ἐν ὀλίγοισι unter wenigen, wie wenige. vgl. Hemsterhuys z. Luc. I p. 172. Zweibr. (Bä.) Eine solche Quelle ist jetzt nicht nachweislich; eben so wenig weiss man von der Bitterkeit des Bug. — ὅθεν bezieht sich auf χώρῳ: der Gegend aus der. — Ἐξαμπαῖος. Etymologische Versuche darüber bei Neum. S. 196. — τέρματα, ein mir sehr anstössiges Wort; ῥεύματα erwart' ich; πέλματα wäre doch nur eine leichtere Aenderung.

C. 53 § 1. μετ' für μετά Bekker, da Her. auch diese Präposition vor einem Vocal zu elidiren pflegt. — πολυαρχής findet sich wohl erst bei Spä-

στρον τοντέων καὶ πολυαρκέστατος κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας οὔ τι μοῦνον τῶν Σκυθικῶν ποταμῶν ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων πλὴν Νείλου τοῦ Αἰγυπτίου· τούτῳ γὰρ οὐκ οἷά τέ ἐστι συμβαλέειν ἄλλον ποταμόν· τῶν δὲ λοιπῶν Βορυσθένης ἐστὶ πολυαρκέστατος, ὃς νομάς τε καλλίστας καὶ εὐκομιδεστάτας κτήνεσι παρέχεται ἰχθῦς τε ἀρίστους διακριδὸν καὶ πλείστους, πίνεσθαί τε ἥδιστός ἐστι, ῥέει τε καθαρὸς παρὰ θολεροῖσι, σπόρος τε παρ' αὐτὸν ἄριστος γίνεται, [2]ποίη τε, τῇ οὐ σπείρεται ἡ χώρη, βαθυτάτη. ἅλες τε ἐπὶ τῷ στόματι αὐτοῦ αὐτόματοι πήγνυνται ἄπλετοι· κήτεά τε μεγάλα ἀνάκανθα, τὰ ἀντακαίους καλέουσι, παρέχεται ἐς ταριχευσιν, ἄλλα τε πολλὰ θωυμάσαι ἄξια. μέχρι μέν νυν Γέρρου χώρου, ἐς τὸν τεσσεράκοντα ἡμερέων πλόος ἐστί, γινώσκεται ῥέων ἀπὸ βορέω ἀνέμου· τὸ δὲ κατύπερθε δι' ὧν ῥέει ἀνθρώπων οὐδεὶς ἔχει φράσαι, φαίνεται δὲ ῥέων δι' ἐρήμου ἐς τῶν γεωργῶν Σκυθέων τὴν χώρην· οὗτοι γὰρ [3]οἱ Σκύθαι παρ' αὐτὸν ἐπὶ δέκα ἡμερέων πλόον νέμονται. μούνου δὲ τούτου τοῦ ποταμοῦ καὶ Νείλου οὐκ ἔχω φράσαι τὰς πηγάς· δοκέω δέ, οὐδὲ οὐδεὶς Ἑλλήνων. ἀγχοῦ τε δὴ θαλάσσης ὁ Βορυσθένης ῥέων γίνεται καί οἱ συμμίσγεται ὁ Ὕπανις ἐς τὠυτὸ ἕλος ἐκδιδούς. τὸ δὲ μεταξὺ τῶν ποταμῶν τουτέων, ἐὸν ἔμβολον τῆς χώρης, Ἱππόλεω ἄκρη καλέεται, ἐν δὲ αὐτῷ ἱρὸν Δήμητρος ἐνίδρυται· πέρην δὲ τοῦ ἱροῦ ἐπὶ τῷ Ὑπάνι Βορυσθενεῖται κατοίκηνται.

54 *Ταῦτα μὲν τὰ ἀπὸ τουτέων τῶν ποταμῶν, μετὰ δὲ τούτους πέμπτος ποταμὸς ἄλλος τῷ οὔνομα Παντικάπης· ῥέει δὲ καὶ οὗτος ἀπὸ βορέω τε καὶ ἐκ λίμνης, καὶ τὸ μεταξὺ τούτου τε καὶ τοῦ Βορυσθένεος νέμονται οἱ γεωργοὶ Σκύθαι, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς τὴν Ὑλαίην,*
55 *παραμειψάμενος δὲ ταύτης τῷ Βορυσθένεϊ συμμίσγεται. ἕκτος δὲ Ὑπάκυρις ποταμός, ὃς ὁρμᾶται μὲν ἐκ λίμνης, διὰ μέσων δὲ τῶν νομάδων Σκυθέων ῥέων ἐκδιδοῖ κατὰ Καρκινῖτιν πόλιν, ἐς δεξιὴν*
56 *ἀπέργων τήν τε Ὑλαίην καὶ τὸν Ἀχιλλήιον καλεόμενον δρόμον. ἕβδομος δὲ Γέρρος ποταμὸς ἀπέσχισται μὲν ἀπὸ τοῦ Βορυσθένεος κα-*

---

tern wieder. — *εὐκομιδεστάτας. εὐνομιδεστάτας* haben andre Hsn. Beide Wörter kommen sonst nicht vor; vielleicht stand hier ein anderes. — *διακριδόν, ἐν διακρίσει ἄριστος* Hesych Sonst nur poetisch. — *πίνεσθαι.* Alexis 259: *Λεσβίου πώματος οὐκ ἔστιν ἄλλος οἶνος ἡδίων πιεῖν.* — *παρὰ θολεροῖσι* neben schlammigem Terrain vgl. zu 1, 202, 4. Nach Andern: neben schlammigen Flüssen.

§ 2. *αὐτόματοι.* zu 2, 14, 2. — *τεσσεράκοντα. τεσσέρων καὶ δέκα* Bayer und Reiz praef. p. XXI. vgl. Neum., S. 203. 210 f. — *γεωργῶν* 4, 18. — *δέκα. ἕνδεκα* 4, 18.

§ 3. *δοκέω δέ, οὐδέ.* gr. Spr. 55, 4, 8. — *ἀγχοῦ τε γίνεται καί.* zu 4, 181, 2. — *ἐπί* für *ὑπό* Va.

C. 54. *ἀπό* synonym mit *περί,* wie 4, 195, 2. vgl. 7, 195. (Sch.) Ungewöhnlich. Ueber die folgenden Irrthümer Neum. S. 205 ff.

C. 55. Ueber dies und das Folgende Neum. S. 205 ff.

τὰ τοῦτο τῆς χώρης ἐς ὃ γινώσκεται ὁ Βορυσθένης· ἀπέσχισται μέν
νυν ἐκ τούτου τοῦ χώρου, οὔνομα δὲ ἔχει τό περ ὁ χῶρος αὐτός,
Γέρρος, ῥέων δ' ἐς θάλασσαν οὐρίζει τήν τε τῶν νομάδων χώρην
καὶ τὴν τῶν βασιληίων Σκυθέων, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς τὸν Ὑπάκυριν. ὄγδοος 57
δὲ δὴ Τάναϊς ποταμός, ὃς ῥέει τἀνέκαθεν ἐκ λίμνης μεγάλης ὁρμεώ-
μενος, ἐκδιδοῖ δὲ ἐς μέζω ἔτι λίμνην καλεομένην Μαιῆτιν, ἣ οὐρίζει
Σκύθας τε τοὺς βασιληίους καὶ Σαυρομάτας. ἐς δὲ Τάναϊν τοῦτον
ἄλλος ποταμὸς ἐσβάλλει τῷ οὔνομά ἐστι Ὕργις.

Τοῖσι μὲν δὴ οὐνομαστοῖσι ποταμοῖσι οὕτω δή τι οἱ Σκύθαι 58
ἐσκευάδαται, τοῖσι δὲ κτήνεσι ἡ ποίη ἀναφυομένη ἐν τῇ Σκυθικῇ ἐστὶ
ἐπιχολωτάτη πασέων ποιέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· ἀνοιγομένοισι δὲ τοῖσι
κτήνεσι ἔστι σταθμώσασθαι ὅτι τοῦτο οὕτω ἔχει.

Τὰ μὲν δὴ μέγιστα οὕτω σφι εὔπορά ἐστι, τὰ δὲ λοιπὰ νόμαια 59
κατὰ τάδε σφι διακέεται. θεοὺς μὲν μούνους τούσδε ἱλάσκονται,
Ἱστίην μὲν μάλιστα, ἐπὶ δὲ Δία τε καὶ Γῆν, νομίζοντες τὴν Γῆν τοῦ
Διὸς εἶναι γυναῖκα, μετὰ δὲ τούτους Ἀπόλλωνά τε καὶ οὐρανίην
Ἀφροδίτην καὶ Ἡρακλέα καὶ Ἄρεα. τούτους μὲν πάντες οἱ Σκύθαι
νενομίκασι, οἱ δὲ καλεόμενοι βασιλήιοι Σκύθαι καὶ τῷ Ποσειδέωνι
θύουσι. οὐνομάζεται δὲ σκυθιστὶ Ἱστίη μὲν Ταβιτί, Ζεὺς δέ ὀρθό-
τατα κατὰ γνώμην γε τὴν ἐμὴν καλεόμενος Παπαῖος, Γῆ δὲ Ἀπία,
Ἀπόλλων δὲ Οἰτόσυρος, οὐρανίη δὲ Ἀφροδίτη Ἀρτίμπασα, Ποσει-
δέων δὲ Θαμιμασάδας. ἀγάλματα δὲ καὶ βωμοὺς καὶ νηοὺς οὐ νο-
μίζουσι ποιέειν πλὴν Ἄρηι· τούτῳ δὲ νομίζουσι. θυσίη δὲ ἡ αὐτὴ 60
πᾶσι κατέστηκε περὶ πάντα τὰ ἱρὰ ὁμοίως, ἐρδομένη ὧδε. τὸ μὲν
ἱρήιον αὐτὸ ἐμπεποδισμένον τοὺς ἐμπροσθίους πόδας ἕστηκε· ὁ δὲ
θύων ὄπισθε τοῦ κτήνεος ἑστεὼς σπάσας τὴν ἀρχὴν τοῦ στρόφου κα-

---

C. 56. *ἐς ὅ. ἐς τό* Struve, auch 4, 71, 1, da Her. *ἐς ὅ* wohl nur temporal gebraucht habe. — *τὸν Ἀχιλλήιον δρόμον.* Neum. S. 365 ff.

C. 57. *τἀνέκαθεν*, hier örtlich, wie auch bei Aeschylos. zu 1, 170, 2.

C. 58. *τοῖσι* — dies sind die nambaften Flüsse mit denen etc. — *τοῖς κτήνεσι σταθμ.* zu 3, 15, 2.

C. 59. *τὰ μέγιστα*, Bewässerung und Fruchtbarkeit. — *τὰ λοιπὰ νόμαια* das Uebrige, nämlich ihre Bräuche. gr. Spr. 50, 4, 11. Ueber die folgende Mythologie Neum. S. 187 ff. 246 ff. — *ἐπὶ δέ.* Di. 68, 2, 3. — *ὀρθότατα*, wohl in sofern als ihm *παπαῖος* (der väterliche) als *πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε* erschien. (Va.) *Παππαῖος* Origenes. vgl. Neum. S. 248. — *Οἰτόσυρος. Γογγόσυρος* Orig , *Γοιτόσυρος* Hesychios. Eine Etymologie bei Neum. S. 189 f. — *Ἀρτίμπασα. Ἀρίππασα* andre Hsn., *Ἀργίμπασα* Orig. vgl. Neum. S. 191 f. — *Θαμιμασάδας. Θαγιμασάδα* Orig. vgl. Neum. S. 192. — *Ἄρηι.* Neum. S. 249. f. *Ἀρεϊ* hier u. C. 62, wie dort auch *Ἄρεος* will Br.

C. 60. *θυσίη* die Art des Opferns. Aehnlich *μαντηίη* 2, 58. 83. (St.) vgl. 4, 188. — *ἱρά* heilige Bräuche nach We., heilige Locale La., Opferthiere Sch. Lex. vgl. 1, 59, 1. 2, 40, 1. 8, 54. (St.) — *τὴν ἀρχήν. τὰ ἄκρα τῶν δεσμῶν* Plat. Rep. 616, c. Doch so auch *ἀρχή* bei Eur. Hipp. 762 u. Spätern. — *στρόφον, τὸν δεσμόν, Ἡρόδοτος.* (Lex. Seg.) Ungewöhnlich.

ταβάλλει μιν, πίπτοντος δὲ τοῦ ἱρηίου ἐπικαλέει τὸν θεὸν τῷ ἂν θύῃ, καὶ ἔπειτα βρόχῳ περὶ ὦν ἔβαλε τὸν αὐχένα, σκυταλίδα δὲ ἐμβαλὼν περιάγει καὶ ἀποπνίγει, οὔτε πῦρ ἀνακαύσας οὔτε καταρξάμενος οὔτ' ἐπισπείσας· ἀποπνίξας δὲ καὶ ἀποδείρας τράπεται πρὸς ἕψησιν. τῆς

61 δὲ γῆς τῆς Σκυθικῆς αἰνῶς ἀξύλου ἐούσης ὧδέ σφι ἐς τὴν ἕψησιν τῶν κρεῶν ἐξεύρηται. ἐπεὰν ἀποδείρωσι τὰ ἱρήια, γυμνοῦσι τὰ ὀστέα τῶν κρεῶν, ἔπειτα ἐσβάλλουσι, ἢν μὲν τύχωσι ἔχοντες, ἐς λέβητας ἐπιχωρίους, μάλιστα Λεσβίοισι κρητῆρσι προσικέλους, χωρὶς ἢ ὅτι πολλῷ μέζονας· ἐς τούτους ἐσβάλλοντες ἕψουσι ὑποκαίοντες 2 τὰ ὀστέα τῶν ἱρηίων. ἢν δὲ μή σφι παρῇ λέβης, οἱ δὲ ἐς τὰς γαστέρας τῶν ἱρηίων ἐσβάλλοντες τὰ κρέα πάντα καὶ παραμίξαντες ὕδωρ ὑποκαίουσι τὸ ὀστέα· τὰ δὲ αἴθεται κάλλιστα, αἱ δὲ γαστέρες χωρέουσι εὐπετέως τὰ κρέα ἐψιλωμένα τῶν ὀστέων· καὶ οὕτω βοῦς τε ἑωυτὸν ἐξέψει καὶ τἆλλα ἱρήια ἑωυτὸ ἕκαστον. ἐπεὰν δὲ ἑψηθῇ τὰ κρέα, ὁ θύσας τῶν κρεῶν καὶ τῶν σπλάγχνων ἀπαρξάμενος ῥίπτει ἐς τὸ ἔμπροσθε. θύουσι δὲ καὶ τἆλλα πρόβατα καὶ ἵππους μάλιστα.

62 Τοῖσι μὲν δὴ ἄλλοισι τῶν θεῶν οὕτω θύουσι καὶ ταῦτα τῶν κτηνέων, τῷ δὲ Ἄρηι ὧδε. κατὰ νομοὺς ἑκάστοισι τῶν ἀρχηίων ἱδρυταί σφι Ἄρηος ἱρὸν τοιόνδε. φρυγάνων φάκελοι συννενέαται ὅσον τ' ἐπὶ σταδίους τρεῖς μῆκος καὶ εὖρος, ὕψος δὲ ἔλασσον· ἄνω δὲ τούτου τετράγωνον ἄπεδον πεποίηται, καὶ τὰ μὲν τρία τῶν κώλων 2 ἐστὶ ἀπότομα, κατὰ δὲ τὸ ἓν ἐπιβατόν. ἔτεος δὲ ἑκάστου ἁμάξας πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐπινέουσι φρυγάνων· ὑπονοστέει γὰρ δὴ αἰεὶ ὑπὸ τῶν χειμώνων. ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ ὄγκου ἀκινάκης σιδήρεος ἵδρυται ἀρχαῖος ἑκάστοισι καὶ τοῦτ' ἐστὶ τοῦ Ἄρηος το ἄγαλμα. τούτῳ δὲ τῷ ἀκινάκεϊ θυσίας ἐπετέους προσάγουσι προβάτων καὶ ἵππων, καὶ δὴ καὶ τοισίδ' ἔτι πλέω θύουσι ἢ τοῖσι ἄλλοισι θεοῖσι· ὅσους

περὶ ὦν. Di. 68, 47, 2. — ἔβαλε. Spr. 53, 10, 2. — ἐμβάλλειν einstecken in den Strick. — περιάγει dreht um.

C. 61 § 1. ὧδε. τοιόνδε wäre das Gewöhnliche. (Sch.) — ἔχοντες, λέβητας. — ἐς vor λέβητας ist nach Gr. zugefügt. — προςικέλους. zu 2, 12, 2. — χωρὶς ἢ ὅτι. zu 1, 94, 1. Ueber die Sache Neum. S. 258 ff. — πρόβατα, πάντα τὰ τετράποδα. (Lex. Seg.) vgl. Voss. Myth. Br. I S. 111.

§ 2. τὰς γαστέρας. Neum. S. 261 f.

C. 62 § 1. Ἄρηι. Neum. S. 249 f. — κατὰ νομούς gauweise. Spr. 68, 21 (25), 4, — ἀρχηίων Rathplätze. (Lg.) Anders Neum. S. 228. Der Ge. ist mir unklar. Ich erwarte vorher etwa: οὐκ ἑκάς. Oder ist der Sinn: von jeder Gemeindebehörde? Ueber die Sache Neum. S. 228. 249 ff. — ὕψος δέ. Eine Maassangabe vermissten Petavius u. We. — κώλων. zu 2, 126. — ἐπιβατόν ist eine zugängliche Stelle vgl. zu 1, 111, 3. 2, 8, 2. 138, 1. 4, 86, 2.183, 1.

§ 2. ὑπονοστέει vermindert, senkt sich. — ἀκινάκης, als Kriegsgott auch von den Mongolen verehrt. Niebuhr kl. Schr. I S. 362 u. die Erkl. z. Ammian. Marc. 31, 2. — ἐπετέους für ἐπετείους Bekker, wie auch an andern Stellen. — τοισίδ' für τοῖςδ' Br. den vergötterten Schwertern

ἂν των πολεμίων ζωγρήσωσι, ἀπὸ τῶν ἑκατὸν ἀνδρῶν ἄνδρα ἕνα θύουσι, τρόπῳ οὐ τῷ αὐτῷ καὶ τὰ πρόβατα, ἀλλ' ἑτεροίῳ. ἐπεὰν 3 γὰρ οἶνον ἐπισπείσωσι κατὰ τῶν κεφαλέων, ἀποσφάζουσι τοὺς ἀνθρώπους ἐς ἄγγος καὶ ἔπειτα ἀνενείκαντες ἄνω ἐπὶ τὸν ὄγκον τῶν φρυγάνων καταχέουσι τὸ αἷμα τοῦ ἀκινάκεος. ἄνω μὲν δὴ φορέουσι τοῦτο, κάτω δὲ παρὰ τὸ ἱρὸν ποιεῦσι τάδε· τῶν ἀποσφαγέντων ἀνδρῶν τοὺς δεξιοὺς ὤμους πάντας ἀποτάμνοντες σὺν τῇσι χερσὶ ἐς τὸν ἠέρα ἱεῖσι, καὶ ἔπειτα καὶ τὰ ἄλλα ἀπέρξαντες ἱρήια ἀπαλλάσσονται. χεὶρ δὲ τῇ ἂν πέσῃ κέεται καὶ χωρὶς ὁ νεκρός.

Θυσίαι μέν νυν αὗταί σφι κατεστέασι, ὑσὶ δὲ οὗτοι οὐδὲν νομίζουσι, οὐδὲ τρέφειν ἐν τῇ χώρῃ τὸ παράπαν θέλουσι· τὰ δ' ἐς πόλεμον ἔχοντα ὧδέ σφι διακέεται. ἐπεὰν τὸν πρῶτον ἄνδρα καταβάλῃ ἀνὴρ Σκύθης, τοῦ αἵματος ἐμπίνει. ὅσους δ' ἂν φονεύσῃ ἐν τῇ μάχῃ, τουτέων τὰς κεφαλὰς ἀποφέρει τῷ βασιλέι· ἀπενείκας μὲν γὰρ κεφαλὴν τῆς ληίης μεταλαμβάνει τὴν ἂν λάβωσι, μὴ ἐνείκας δὲ οὔ. ἀποδείρει δὲ αὐτὴν τρόπῳ τοιῷδε· περιταμὼν κύκλῳ περὶ τὰ ὦτα καὶ λαβόμενος τῆς κεφαλῆς ἐκσείει, μετὰ δὲ σαρκίσας βοὸς πλευρῇ δέψει τῇσι χερσί, ὀργάσας δὲ αὐτὸ ἅτε χειρόμακτρον ἔκτηται, ἐκ δὲ τῶν χαλινῶν τοῦ ἵππου τὸν αὐτὸς ἐλαύνει, ἐκ τούτου ἐξάπτει καὶ ἀγάλλεται· ὃς γὰρ ἂν πλεῖστα δέρματα χειρόμακτρα ἔχῃ, ἀνὴρ ἄριστος οὗτος κέκριται. πολλοὶ δὲ αὐτέων ἐκ τῶν ἀποδερμάτων καὶ χλαίνας ἐπείνυσθαι ποιεῦσι, συρράπτοντες κατά περ βαίτας. πολλοὶ δὲ ἀνδρῶν ἐχθρῶν τὰς δεξιὰς χέρας νεκρῶν ἐόντων ἀποδείραντες αὐτοῖσι ὄνυξι καλύπτρας τῶν φαρετρέων ποιεῦνται· δέρμα δὲ ἀνθρώπου καὶ

[63] [64] [2]

meint We. Der Sinn ist wohl: um Folgendes mehr. Kr. zu Thuk. 1, 36, 4. — *ἄν* für *δ' ἄν* Bekker. — *τῶν ἑκατόν* je hundert. gr. Spr. 50, 2, 10. — *τῷ αὐτῷ καί*. Spr. 69, 28, 3. (32, 5.) Das *ᾧ* nach *αὐτῷ* ist mit Struve gestrichen.

§ 3. *οἶνον*. Milchbranntwein versteht Neum. S. 285. vgl. 261. — *ἀποσφάζουσι ἐς*. zu 3, 11. — *τοῦ ἀκινάκεος*. *ἀκινάκεω* Br. Di. 15, 7, 1. Der Ge. bei *καταχεῖν* findet sich öfter. Elmsley zu Eur. Med. 815. vgl. Kr. zu Xen. An. 7, 3, 32. — *ἀπέρξαντες* von *ἀπό* und *ἔρδω*: nachdem sie abgethan haben, wenn das *ἀπο-* nicht dieselbe Bedeutung hat wie in *ἀποθύειν*. Kr. zu Xen. An 3, 2, 12. Sonst kommt das Compositum nicht vor. Ueber die Sache Neum. S. 250 ff. 258.

C. 63. *κατεστέασι*. zu 1, 195. — *νομίζουσι*. zu 2, 50, 2.

C. 64 § 1. *καταβάλῃ*, *ἀποκτείνῃ*. Kr. zu Thuk. 8, 71, 3. — *τοῦ αἵματος* von dem Blute, nämlich des Getödteten. — *λαβόμενος* erg. *τὸ δέρμα* aus *ἀποδείρει*. (Sch. u. Lh.) — *τῆς κεφαλῆς ἐκσείει* schüttelt vom Kopfe ab. (Sch.) So wäre mir *τὴν κεφαλήν* verständlicher. Lennep zu Phal. p. 73 billigt die ehemalige Lesart *ἐξίει* (vgl. 2, 87) und ergänzt *τὴν κεφαλὴν ἐκ τοῦ δέρματος*. — *σαρκίσαι*, *τοῦ δέρματος τὴν σάρκα ἀφελεῖν*. Pol. 2, 233. (Ga.) — *πλευρῇ* Rippe. Ueber die Sache Neum. S. 288 f. — *ὀργάσας* für *ὀργίσας* oder *ὀργήσας* Portus. — *ἐκ τούτου* für *ἐκ τούτων*, indem das nähere *τοῦ ἵππου* vorwirkt. Was am Zügel hing hing eben auch am Pferde.

§ 2. *ἐπείνυσθαι ποιεῦσι*. zu *ἔχειν* 2, 51, 1. Zweifel an der Sache

παχὺ καὶ λαμπρὸν ἦν ἄρα, σχεδὸν δερμάτων πάντων λαμπρότατον
λευκότητι. πολλοὶ δὲ καὶ ὅλους ἄνδρας ἐκδείραντες καὶ διατείναντες
ἐπὶ ξύλων ἐπ' ἵππων περιφέρουσι. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω σφι νενόμι-
65σται, αὐτὰς δὲ τὰς κεφαλάς, οὔ τι πάντων ἀλλὰ τῶν ἐχθίστων, ποι-
εῦσι τάδε. ἀποπρίσας [ἕκαστος] πᾶν τὸ ἔνερθε τῶν ὀφρύων ἐκκαθαί-
ρει· καὶ ἢν μὲν ᾖ πένης, ὁ δ' ἔξωθεν ὠμοβοέην μούνην περιτείνας
οὕτω χρᾶται, ἢν δὲ ᾖ πλούσιος, τὴν μὲν ὠμοβοέην περιτείνει, ἔσω-
θεν δὲ καταχρυσώσας οὕτω χρᾶται ποτηρίῳ. ποιεῦσι δὲ τοῦτο καὶ
ἐκ τῶν οἰκηίων, ἤν σφι διάφοροι γένωνται καὶ ἢν ἐπικρατήσῃ αὐτοῦ
παρὰ τῷ βασιλέι. ξείνων δέ οἱ ἐλθόντων τῶν ἂν λόγον ποιέηται,
τὰς κεφαλὰς ταύτας παραφέρει, καὶ ἐπιλέγει ὥς οἱ ἐόντες οἰκήιοι
πόλεμον προσεθήκαντο καί σφεων αὐτὸς ἐπεκράτησε, ταύτην ἀνδραγα-
66θίην λέγοντες. ἅπαξ δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἑκάστου ὁ νομάρχης ἕκαστος
ἐν τῷ ἑωυτοῦ νομῷ κιρνᾷ κρητῆρα οἴνου, ἀπ' οὗ πίνουσι τῶν Σκυ-
θέων τοῖσι ἂν ἄνδρες πολέμιοι ἀραιρημένοι ἔωσι· τοῖσι δ' ἂν μὴ
κατεργασμένον ᾖ τοῦτο, οὐ γεύονται τοῦ οἴνου τούτου, ἀλλ' ἠτιμω-
μένοι ἀποκατέαται· ὄνειδος δέ σφί ἐστι μέγιστον τοῦτο. ὅσοι δὲ
ἂν αὐτῶν καὶ κάρτα πολλοὺς ἄνδρας ἀραιρηκότες ἔωσι, οὗτοι δὲ
σύνδυο κύλικας ἔχοντες πίνουσι ὁμοῦ.

67 Μάντιες δὲ Σκυθέων εἰσὶ πολλοί, οἳ μαντεύονται ῥάβδοισι ἰτεΐ-
νῃσι ὧδε. ἐπεὰν φακέλους ῥάβδων μεγάλους ἐνείκωνται, θέντες χα-
μαὶ διεξειλίσσουσι αὐτούς, καὶ ἐπὶ μίαν ἑκάστην ῥάβδον τιθέντες θε-
σπίζουσι, ἅμα τε λέγοντες ταῦτα συνειλέουσι τὰς ῥάβδους ὀπίσω καὶ
αὖτις κατὰ μίαν συντιθεῖσι. αὕτη μέν σφι ἡ μαντικὴ πατρωΐη ἐστί,
οἱ δὲ Ἐνάρεες οἱ ἀνδρόγυνοι τὴν Ἀφροδίτην σφι λέγουσι μαντικὴν
δοῦναι· φιλύρης ὧν φλοιῷ μαντεύονται. ἐπεὰν τὴν φιλύρην τρίχα

---

bei Neum. S. 288. — ἦν ἄρα im Ggs. zu einer früheren irrigen Ansicht. gr. Spr. u. Di. 53, 2, 6. (4.) — διατείναντες, τὰ δέρματα. (Lg.)

C. 65. ἕκαστος, ein ungeschicktes Glossem. zu 1, 195. — ἐκκαθαίρει, den (obern) Schädel. (Lh.) — ὁ δέ. Di. 50, 1, 11. — τοῦτο. τὠυτό? eine Schale derselben Art. — ἐκ τῶν aus den Schädeln der. — ἢν ἐπικρατήσῃ αὐτοῦ wenn er (der eine Streitende) über ihn (den andern) obgesiegt hat, so dass dieser jenem als Eigenthum zuerkannt ist. — παρὰ τῷ. zu 3, 160. — προςεθήκαντο. προεθ. andre Hsn. vgl. 7, 229, 2 u. Kr. zu Thuk. 8, 85, 3. — λόγον. zu 1, 4, 2. — λέγοντες, weil doch bei ἐπιλέγει Mehrere gedacht werden.

C. 66. τοῖσι ἂν für ὅσοις δή oder τοῖσι Sch. — ἀραιρημένοι. ἀναιρημένοι andre Hsn., ἀναραιρημένοι Sch. — ἀραιρηκότες. ἀναιρηκότες die meisten Hsn. ἀναραιρηκότες Sch. — ὁμοῦ zugleich aus beiden.

C. 67. διεξειλίσσουσι breiten sie aus einander. — ἐπὶ μίαν. μίαν ἐπὶ μίαν? Denn das blosse ἐπὶ μίαν ist grammatisch unerklärlich. — ταῦτα, τὰ θεσπίσματα. — συνειλέουσι raffen zusammen. — ὀπίσω wieder. zu 1, 80, 4. Ueber die Sache Neum. S. 264 f., der hier Einiges missverstanden hat. — οἱ Ἐνάρεες. zu 1, 105, 2. Für eine Priesterkaste hält sie Neum. S. 163 ff. 266. — σχίσῃ, ὁ μαντευόμενος. (St.) Ueber die Sache Neum. S. 265 f.

σχίσῃ, διαπλέκων ἐν τοῖσι δακτύλοισι τοῖσι ἑωυτοῦ καὶ διαλύων χρᾷ. ἐπεὰν δὲ βασιλεὺς ὁ Σκυθέων κάμῃ, μεταπέμπεται τῶν μαντίων ἄν-68 δρας τρεῖς τοὺς εὐδοκιμέοντας μάλιστα, οἳ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ μαντεύονται· καὶ λέγουσι οὗτοι ὡς τὸ ἐπὶ πᾶν μάλιστα τάδε, ὡς τὰς βασιληίας ἱστίας ἐπιώρκηκε ὃς καὶ ὅς, λέγοντες τῶν ἀστῶν τὸν ἂν δὴ λέγωσι. τὰς δὲ βασιληίας ἱστίας νόμος Σκύθῃσι τὰ μάλιστά ἐστι ὀμνύναι τότε ἐπεὰν τὸν μέγιστον ὅρκον ἐθέλωσι ὀμνύναι. αὐτίκα δὲ διαλελαμμένος ἄγεται οὗτος τὸν ἂν δὴ φῶσι ἐπιορκῆσαι, ἀπιγμένον δὲ ἐλέγχουσι οἱ μάντιες ὡς ἐπιορκήσας φαίνεται ἐν τῇ μαντικῇ τὰς βασιληίας ἱστίας καὶ διὰ ταῦτα ἀλγέει ὁ βασιλεύς· ὁ δὲ ἀρνέεται, οὐ φάμενος ἐπιορκῆσαι, καὶ δεινολογέεται. ἀρνεομένου δὲ τούτου ὁ βασιλεὺς μεταπέμπεται ἄλλους διπλησίους μάντιας· καὶ ἢν μὲν καὶ οὗτοι ἐσορέωντες ἐς τὴν μαντικὴν καταδήσωσι ἐπιορκῆσαι, τοῦ δὲ ἰθέως τὴν κεφαλὴν ἀποτάμνουσι καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ διαλαγχάνουσι οἱ πρῶτοι τῶν μαντίων· ἢν δὲ οἱ ἐπελθόντες μάντιες ἀπολύσωσι, ἄλλοι πάρεισι μάντιες καὶ μάλα ἄλλοι. ἢν ὦν οἱ πλεῦνες τὸν ἄνθρωπον ἀπολύσωσι, δέδοκται τοὺς πρώτους τῶν μαντίων αὐτοὺς ἀπόλλυσθαι. ἀπολλῦσι δῆτα αὐτοὺς τρόπῳ τοιῷδε. ἐπεὰν ἅμαξαν 69 φρυγάνων πλήσωσι καὶ ὑποζεύξωσι βοῦς, ἐμπεδήσαντες τοὺς μάντιας καὶ χέρας ὀπίσω δήσαντες καὶ στομώσαντες κατεργνῦσι ἐς μέσα τὰ φρύγανα, ὑποπρήσαντες δὲ αὐτὰ ἀπιεῖσι φοβήσαντες τοὺς βοῦς. πολλοὶ μὲν δὴ συγκατακαίονται τοῖσι μάντισι βόες, πολλοὶ δὲ περικεκαυμένοι ἀποφεύγουσι, ἐπεὰν αὐτέων ὁ ῥυμὸς κατακαυθῇ. κατακαίουσι δὲ τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας τοὺς μάντιας, ψευδομάντιας καλέοντες. τοὺς δ' ἂν ἀποκτείνῃ βασιλεύς, τουτέων οὐδὲ τοὺς παῖδας λείπει, ἀλλὰ πάντα τὰ ἔρσενα κτείνει, τὰ δὲ θήλεα οὐκ ἀδικέει.

Ὅρκια δὲ ποιεῦνται Σκύθαι ὧδε πρὸς τοὺς ἂν ποιέωνται. ἐς κύ-70

C. 68 § 1. ὡς τὸ ἐπὶ πᾶν, wie 7, 50, 2. 157, 2. 8, 60, 4; ohne ὡς 4, 86. (Sch.) zu 2, 68, 3. — ἱστίας ἐπιώρκηκε. Spr. 46, 4, 3. (6, 4.) — ὃς καὶ ὅς der und der. gr. Spr. 50, 1, 17. — τὸν ἂν δὴ λέγωσι. vgl. 4, 70 u. zu 2, 49, 1. — διαλελαμμένος. zu 1, 114, 2. — οὐ φάμενος. Di. 67, 1, 2. — δεινολογέεται. zu 1, 44.

§ 2. μέν. μέν μιν Sch — καταδήσωσι. zu 2, 174. — τοῦ δέ. Ein obliquer Casus von ὁ δέ im Nachsatze ist bei Her. selten; der Subjectsac. τὸν δέ 1, 13, der Da. 4, 94. Di. 50, 1, 11. — ἀποτάμνουσι, die dazu Beorderten meint Lh. Warum nicht die Priester selbst, die ja selten blutscheu sind? — μάλα. zu 1, 134, 2. — τοὺς πρώτους τῶν μ. αὐτούς für τοῖσι πρώτοισι τῶν μ. αὐτοῖσι Kr. Die Fälschung lag nahe. Kr. zu Xen. An. 1, 10, 17. Ueber die Sache vgl. Neum. S. 230. 253 ff.

C. 69. ἐμπεδήσαντες, πεδαῖς δήσαντες. vgl. 6, 23, 2. (Va.) Ungew. — χέρας. gr. Spr. 50, 2, 13. — στομώσαντες, sonst φιμώσαντες. (We.) knebeln. — κατεργνῦσι, τοὺς μάντιας. (Bä.) — ἀποκτείνει umbringen lässt. (Lg.) — ἔρσενα. gr. Spr. 43, 4, 15.

λικα μεγάλην κεραμίνην οἶνον ἐγχέαντες αἷμα συμμίσγουσι τῶν τὰ
ὅρκια ταμνομένων, τύψαντες ὑπέατι ἢ ἐπιταμόντες μαχαίρῃ σμικρὸν
τοῦ σώματος καὶ ἔπειτα ἀποβάψαντες ἐς τὴν κύλικα ἀκινάκεα καὶ
ὀιστοὺς καὶ σάγαριν καὶ ἀκόντιον· ἐπεὰν δὲ ταῦτα ποιήσωσι, κα-
τεύχονται πολλὰ καὶ ἔπειτα ἀποπίνουσι αὐτοί τε οἱ τὸ ὅρκιον ποιεύ-
μενοι καὶ τῶν ἑπομένων οἱ πλείστου ἄξιοι.

71 Ταφαὶ δὲ τῶν βασιλέων ἐν Γέρροισι εἰσί, ἐς ὃ ὁ Βορυσθένης
ἐστὶ προσπλωτός· ἐνθαῦτα, ἐπεάν σφι ἀποθάνῃ ὁ βασιλεύς, ὄρυγμα
γῆς μέγα ὀρύσσουσι τετράγωνον, ἕτοιμον δὲ τοῦτο ποιήσαντες ἀναλαμ-
βάνουσι τὸν νεκρόν, κατακεκηρωμένον μὲν τὸ σῶμα, τὴν δὲ νηδὺν
ἀνασχισθεῖσαν καὶ καθαρθεῖσαν, πλέην κυπέρου κεκομμένου καὶ θυ-
μιήματος καὶ σελίνου σπέρματος καὶ ἀνήσου, συνερραμμένην ὀπίσω,
2 καὶ κομίζουσι ἐν ἁμάξῃ ἐς ἄλλο ἔθνος, οἳ δ' ἂν παραδέξωνται κο-
μισθέντα τὸν νεκρόν ποιεῦσι τά περ οἱ βασιλήιοι Σκύθαι· τοῦ ὠτός
ἀποτάμνονται, τρίχας περικείρονται, βραχίονας περιτάμνονται, μέτω-
πον καὶ ῥῖνα καταμύσσονται, διὰ τῆς ἀριστερῆς χερὸς ὀιστοὺς διαβυ-
νέονται. ἐνθεῦτεν δὲ κομίζουσι ἐν ἁμάξῃ τὸν νέκυν τοῦ βασιλέος ἐς
ἄλλο ἔθνος τῶν ἄρχουσι· οἱ δέ σφι ἕπονται ἐς τοὺς πρότερον ἦλθον.
ἐπεὰν δὲ πάντας περιέλθωσι τὸν νέκυν κομίζοντες, ἐν Γέρροισι ἔσχατα
3 κατοικημένοισί εἰσι τῶν ἐθνέων τῶν ἄρχουσι καὶ ἐν τῇσι ταφῇσι. καὶ
ἔπειτα, ἐπεὰν θέωσι τὸν νέκυν ἐν τῇσι θήκῃσι ἐπὶ στιβάδος, παρα-
πήξαντες αἰχμὰς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ νεκροῦ ξύλα ὑπερτείνουσι καὶ
ἔπειτα ῥιψὶ καταστεγάζουσι, ἐν δὲ τῇ λοιπῇ εὐρυχωρίῃ τῆς θήκης τῶν
παλλακέων τε μίαν ἀποπνίξαντες θάπτουσι καὶ τὸν οἰνοχόον καὶ μά-
γειρον καὶ ἱπποκόμον καὶ διήκονον καὶ ἀγγελιηφόρον καὶ ἵππους καὶ
τῶν ἄλλων ἁπάντων ἀπαρχὰς καὶ φιάλας χρυσέας· ἀργύρῳ δὲ οὐδὲν
οὐδὲ χαλκῷ χρέωνται. ταῦτα δὲ ποιήσαντες χοῦσι πάντες χῶμα μέγα,
72 ἁμιλλεώμενοι καὶ προθυμεόμενοι ὡς μέγιστον ποιῆσαι. ἐνιαυτοῦ δὲ
περιφερομένου αὖτις ποιεῦσί τοιόνδε. λαβόντες τῶν λοιπῶν θεραπόν-

---

C. 70. *ὑπέατι.* *ὀπέατι* andre Hsn., wie noch bei Poll 10, 141. Sonst scheint beides nicht vorzukommen. — *σμικρόν*, *τὴν ὁμοχροιίην* 1, 74, 3. (Va.) Aehnlich 3, 8, 1. (St.) Ueber die Sache Neum. S. 268.

C. 71 § 1. *ἐς ὅ* in der Gegend bis wohin; vielleicht *ἐς τό.* zu 4, 56. — *κατακεκηρωμένον τὸ σῶμα,* appositiv zu *νεκρόν,* wie eben so das Folgende. zu *ὑπερέχοντα* 2, 41, 2. — *ἀνήσου.* s. Papes Lex. — *ἄλλο ἔθνος* ein von den königlichen Skythen verschiedener Stamm.

§ 2. *τοῦ ὠτός* ein Stück vom Ohr. Spr. 47, 14, 2. (15, 3.) — *καταμύσσονται.* zu 3, 76. — *διαβυνέονται.* *διαβύνονται* Br. — *οἱ δὲ* — nur diese, nicht auch die übrigen folgen. (Va.) — *ἔσχατα* im Grenzlande.

§ 3. *θέωσι.* Di. 36, 1, 6. — *ῥιψί.* zu 2, 96, 2. — *παλλακέων.* Neum. S. 297 f. — *οὐδέν.* zu 1, 153, 2. — *καὶ προθυμεόμενοι* ist vielleicht aus einem Glossem entstanden. Kr. zu Xen. An. 3, 4, 44.

C. 72 § 1. *περιφερομένου* im Verlauf. Sonst *περιιέναι.* zu 2, 4,

των τοὺς ἐπιτηδεωτάτους (οἱ δέ εἰσι Σκύθαι ἐγγενέες· οὗτοι γὰρ δὴ θεραπεύουσι τοὺς ἂν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς κελεύσῃ, ἀργυρώνητοι δὲ οὐκ εἰσί σφι θεράποντες) τουτέων ὦν τῶν διηκόνων ἐπεὰν ἀποπνίξωσι πεντήκοντα καὶ ἵππους τοὺς καλλιστεύοντας πεντήκοντα, ἐξελόντες αὐτέων τὴν κοιλίην καὶ καθήραντες ἐμπιπλᾶσι ἀχύρων καὶ συρράπτουσι· ἀψῖδος δὲ ἥμισυ ἐπὶ δύο ξύλα στήσαντες ὕπτιον, καὶ τὸ ἕτερον ἥμισυ τῆς ἀψῖδος ἐπ' ἕτερα δύο, καταπήξαντες τρόπῳ τοιούτῳ πολλὰ ταῦτα, ἔπειτα τῶν ἵππων κατὰ τὰ μήκεα ξύλα παχέα διελάσαντες μέχρι τῶν τραχήλων ἀναβιβάζουσι αὐτοὺς ἐπὶ τὰς ἀψῖδας. τῶν δὲ αἱ μὲν πρό- 2 τεραι ἀψῖδες ὑπέχουσι τοὺς ὤμους τῶν ἵππων, αἱ δὲ ὄπισθε παρὰ τοὺς μηροὺς τὰς γαστέρας ὑπολαμβάνουσι· σκέλεα δὲ ἀμφότερα κατακρέμαται μετέωρα. χαλινοὺς δὲ καὶ στόμια ἐμβαλόντες ἐς τοὺς ἵππους κατατείνουσι ἐς τὸ πρόσθε αὐτέων καὶ ἔπειτα ἐκ πασσάλων δέουσι. τῶν δὲ δὴ νεηνίσκων τῶν ἀποπεπνιγμένων τῶν πεντήκοντα ἕνα ἕκαστον ἀναβιβάζουσι ἐπὶ τὸν ἵππον, ὧδε ἀναβιβάζοντες· ἐπεὰν νεκροῦ ἑκάστου παρὰ τὴν ἄκανθαν ξύλον ὀρθὸν διελάσωσι μέχρι τοῦ τραχήλου, κάτωθεν δὲ ὑπερέχει τοῦ ξύλου τούτου τὸ ἐς τόρμον πηγνύουσι τοῦ ἑτέρου ξύλου τοῦ διὰ τοῦ ἵππου. ἐπιστήσαντες δὲ κύκλῳ τὸ σῆμα ἱππέας τοιούτους ἀπελαύνουσι. οὕτω μὲν τοὺς βασιλέας θάπτουσι· 73 τοὺς δὲ ἄλλους Σκύθας, ἐπεὰν ἀποθάνωσι, περιάγουσι οἱ ἀγχοτάτω προσήκοντες κατὰ τοὺς φίλους ἐν ἁμάξῃσι κειμένους, τῶν δὲ ἕκαστος ὑποδεκόμενος εὐωχέει τοὺς ἑπομένους καὶ τῷ νεκρῷ πάντων παρατιθεῖ τῶν καὶ τοῖσι ἄλλοισι. ἡμέρας δὲ τεσσεράκοντα οὕτω οἱ ἰδιῶται περιάγονται, ἔπειτα θάπτονται. θάψαντες δὲ οἱ Σκύθαι καθαίρονται τρόπῳ τοιῷδε. σμησάμενοι τὰς κεφαλὰς καὶ ἐκπλυνάμενοι ποιεῦσι περὶ τὸ σῶμα τάδε· ἐπεὰν ξύλα στήσωσι τρία ἐς ἄλληλα κεκλιμένα, περὶ ταῦτα πίλους εἰρινέους περιτείνουσι, συμφράξαντες δὲ ὡς μάλιστα λίθους ἐκ πυρὸς διαφανέας ἐσβάλλουσι ἐς σκάφην κειμένην ἐν μέσῳ τῶν ξύλων τε καὶ τῶν πίλων. ἔστι δέ σφι κάνναβις φυομένη ἐν 74 τῇ χώρῃ πλὴν παχύτητος καὶ μεγάθεος τῇ λίνῳ ἐμφερεστάτη· ταύτῃ

---

1. Ueber die Sache Neum. S. 239 f. — *τοιόνδε.* zu 1, 80, 1. — *τῶν ἵππων* hängt von *διελάσαντες* ab (Lh.) Di. 47, 23, 3.

§ 2. *ἀμφότερα,* die vordern und hintern. — *ἀναβιβάζουσι, ἀναβιβάζοντες.* zu 1, 68, 2 E. — *κάτωθεν δέ.* Hier liegen Fälschungen vor. Denn abgesehen von dem *δέ*, das Her. im Nachsatze so nicht zu gebrauchen pflegt, fehlt auch die Darstellung des *ἀναβιβάζειν* selbst. — *τοῦ ξύλου τούτου* etwas von dieser Stange. zu 3, 102, 1. Abhängen kann der Ge. auch von *τό.* — *τόρμον,* sonst *τρῆμα.* We. z. Diod. 2 8. (Va.) — *πηγνύουσι. πηγνῦσι* eine Hs. Di. 36, 1, 3. — *τὸ σῆμα* kann nicht von *κύκλῳ* wie von *πέριξ* abhängen. Es muss *ἐπί* zugefügt oder *τὸ σῆμα* gestrichen werden. Ueber die Sache Neumann S. 233 ff.

C. 73. *κειμένους* gehört zu *Σκύθας.* — *ἰδιῶται* im Ggs. zu den Fürsten. — *συμφράξαντες, τοὺς πίλους.* — *πίλων.* Nach der vorbereitenden Episode über den Hanf C. 74 folgt C. 75 die Fortsetzung.

δὲ πολλῷ ὑπερφέρει ἡ κάνναβις. αὕτη καὶ αὐτομάτη καὶ σπειρομένη φύεται, καὶ ἐξ αὐτῆς Θρήικες [μὲν] καὶ εἵματα ποιεῦνται τοῖσι λινέοισι ὁμοιότατα· οὐδ' ἄν, ὅστις μὴ κάρτα τρίβων εἴη αὐτῆς, διαγνοίη λίνου ἢ καννάβιος ἐστί· ὃς δὲ μὴ εἶδέ κω τὴν καννα βίδα, λίνεον δο-

75 κήσει εἶναι τὸ εἷμα. ταύτης ὦν οἱ Σκύθαι τῆς καννάβιος τὸ σπέρμα ἐπεὰν λάβωσι, ὑποδύνουσι ὑπὸ τοὺς πίλους καὶ ἔπειτα ἐπιβάλλουσι τὸ σπέρμα ἐπὶ τοὺς διαφανέας λίθους τῷ πυρί· τὸ δὲ θυμιᾶται ἐπιβαλλόμενον καὶ ἀτμίδα παρέχεται τοσαύτην ὥστε Ἑλληνικὴ οὐδεμία ἄν μιν πυρίη ἀποκρατήσειε. οἱ δὲ Σκύθαι ἀγάμενοι τῇ πυρίῃ ὠρύονται. τοῦτό σφι ἀντὶ λουτροῦ ἐστί· οὐ γὰρ δὴ λοῦνται ὕδατι τὸ παράπαν τὸ σῶμα. αἱ δὲ γυναῖκες αὐτέων ὕδωρ παραχέουσαι κατασώχουσι περὶ λίθον τρηχὺν τῆς κυπαρίσσου καὶ κέδρου καὶ λιβάνου ξύλου, καὶ ἔπειτα τὸ κατασωχόμενον τοῦτο, παχὺ ἐόν, καταπλάσσονται πᾶν τὸ σῶμα καὶ τὸ πρόσωπον· καὶ ἅμα μὲν εὐωδίη σφέας ἀπὸ τούτου ἴσχει, ἅμα δὲ ἀπαιρέουσαι τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ τὴν καταπλαστὺν γίνονται καθαραὶ καὶ λαμπραί.

76 Ξεινικοῖσι δὲ νομαίοισι καὶ οὗτοι αἰνῶς χρᾶσθαι φεύγουσι, μή τοί γε ὦν ἄλλων, Ἑλληνικοῖσι δὲ καὶ ἥκιστα, ὡς διέδεξαν Ἀναχάρσι τε καὶ δεύτερα αὖτις Σκύλη. τοῦτο μὲν γὰρ Ἀνάχαρσις ἐπείτε γῆν

C. 74. *ταύτῃ* in dieser Beziehung. (Sch.) — *αὐτομάτη*, wie 2, 94. — *μέν* verdächtigt Reiske. — *διαγνοίη* erg. *εἰ* oder *πότερον*. Di. 65, 1, 3. — *δοκήσει*. Di. 39 unter *δοκέω*.

C. 75 § 1. *τοὺς πίλους*, die C. 73 erwähnten Filzzelte. — *θυμιᾶται* für *θυμιῆται* einige Hsn. — *μιν ἀποκρατήσειε* ihn übertrifft, ungewöhnlich. zu 4, 50, 1. — *ἀγάμενοι* sich erfreuend, mit dem Dativ auch bei Platon Symp. 179, c und Xen. Kyr. 2, 4, 9. Ueblicher in diesem Sinne *ἀγάλλεσθαι*. (Ruhnken z. Tim. p. 8.) — *ὠρύονται*. zu 3, 117, 3. Vielleicht eine Art von Berauschung. Niebuhr kl. Schr. I S. 362.

§ 2. *κατασώχουσι*, *κατατρίβουσι*; auch das Simplex ist ziemlich verschollen. — *τῆς κυπαρίσσου*. Spr. 47, 14, 2. (15, 3.) Zweifel über das Folgende bei Neum. S. 295. — *τὸ κατασωχόμενον*. Der Da. wäre das Regelmässige. vgl. 2, 85. Es sind zwei Fügungen verbunden: sie streichen das Zerriebene und: sie bestreichen den Körper. — *ἴσχει*. Aehnlich *ἔχει* 1, 69, 2. (Bä.) — *καταπλαστύς* kommt sonst wohl nicht vor.

C. 76 § 1. *καὶ οὗτοι* gleichfalls, wie andre Völker namentlich die Aegyptier. — *φεύγουσι χρᾶσθαι*. zu 2, 91, 1. — *μή τοι*. *μή τι* einige Hsn.: um nicht zu sagen, unter einander, d. h. nicht nur nicht. (Matthiae gr. Gr. § 610, 2. Der Ausdruck ist sehr anstössig. Nur zum Theil trifft Hermanns Bemerkung z. Vig. 266, der *μή τοι* für richtig hält: *μή* und *ἥκιστα* bezögen sich nicht auf *φεύγουσι* sondern auf den Gedanken: *οὐ χρῶνται* Der Sinn sei: sie bedienen sich keiner fremden Einrichtungen, viel weniger anderer Völker, der Griechen aber am wenigsten. Der Sache gemässer schrieb er in der frühern Ausgabe: wirklich nicht einmal anderer Völker. Vielleicht ist die Stelle verfälscht. Möglich auch dass Her. selbst dormitirte. — *ἄλλων* für *ἀλλήλων* Hermann. Für die Richtigkeit der Aenderung mag ich nicht einstehen. vgl. gr. Spr. 51, 3 A. — *Ἀναχάρσι* dem (am) A. Das durch kann ein persönlicher Da. nicht bezeichnen. — *τοῦτο μέν*. Statt *τοῦτο δέ* folgt C. 78, 1: *πολλοῖσι δέ* etc. vgl. 2,

πολλὴν θεωρήσας καὶ ἀποδεξάμενος κατ' αὐτὴν σοφίην πολλὴν ἐκομίζετο ἐς ἤθεα τὰ Σκυθέων, πλέων [δὲ] δι' Ἑλλησπόντου προσίσχει ἐς Κύζικον, καὶ εὗρε γὰρ τῇ μητρὶ τῶν θεῶν ἀνάγοντας τοὺς Κυζικηνοὺς ὁρτὴν κάρτα μεγαλοπρεπέως, εὔξατο τῇ μητρὶ ὁ Ἀνάχαρσις, ἢν 2 σῶς καὶ ὑγιὴς ἀπονοστήσῃ ἐς ἑωυτοῦ, θύσειν τε κατὰ ταὐτὰ κατ' ἃ ὥρα τοὺς Κυζικηνοὺς ποιεῦντας καὶ παννυχίδα στήσειν. ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Σκυθικήν, καταδὺς ἐς τὴν καλεομένην Ὑλαίην (ἡ δ' ἔστι μὲν παρὰ τὸν Ἀχιλλήιον δρόμον, τυγχάνει δὲ πᾶσα ἐοῦσα δενδρέων παντοίων πλέη) ἐς ταύτην δὴ καταδὺς ὁ Ἀνάχαρσις τὴν ὁρτὴν πᾶσαν ἐπετέλεε τῇ θεῷ, τύμπανόν τε ἔχων καὶ ἐκδησάμενος ἀγάλματα. καὶ τῶν τις Σκυθέων καταφρασθεὶς αὐτὸν ταῦτα ποιεῦντα ἐσήμηνε τῷ βασιλέι Σαυλίῳ· ὁ δὲ καὶ αὐτὸς ἀπικόμενος, ὡς εἶδε τὸν Ἀνάχαρσιν ποιεῦντα 3 ταῦτα, τοξεύσας αὐτὸν ἀπέκτεινε. καὶ νῦν ἤν τις εἴρηται περὶ Ἀναχάρσιος, οὔ φασί μιν Σκύθαι γινώσκειν, διὰ τοῦτο ὅτι ἐξεδήμησέ τε ἐς τὴν Ἑλλάδα καὶ ξεινικοῖσι ἔθεσι διεχρήσατο. ὡς δ' ἐγὼ ἤκουσα Τίμνεω τοῦ Ἀριαπείθεος ἐπιτρόπου, εἶναι αὐτὸν Ἰδανθύρσου τοῦ Σκυθέων βασιλέος πάτρων, παῖδα δὲ εἶναι Γνούρου τοῦ Σπαργαπείθεος, εἰ ὦν ταύτης ἦν τῆς οἰκίης ὁ Ἀνάχαρσις, ἴστω ὑπὸ τοῦ ἀδελφεοῦ ἀποθανών· Ἰδάνθυρσος γὰρ ἦν παῖς Σαυλίου, Σαύλιος δέ ἦν ὁ ἀποκτείνας Ἀνάχαρσιν. καίτοι τινὰ ἤδη ἤκουσα λόγον ἄλλον ὑπὸ Πελο- 77 ποννησίων λεγόμενον, ὡς ὑπὸ τοῦ Σκυθέων βασιλέος Ἀνάχαρσις ἀποπεμφθεὶς τῆς Ἑλλάδος μαθητὴς γένοιτο, ὀπίσω τε ἀπονοστήσας φαίη πρὸς τὸν ἀποπέμψαντα Ἕλληνας πάντας ἀσχόλους εἶναι ἐς πᾶσαν σοφίην πλὴν Λακεδαιμονίων, τούτοισι δὲ εἶναι μούνοισι σωφρόνως δοῦναί τε καὶ δέξασθαι λόγον. ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ λόγος ἄλλως πέπαισται ὑπ' αὐτῶν Ἑλλήνων, ὁ δ' ὦν ἀνὴρ ὥσπερ πρότερον εἰρέθη διεφθάρη.

Οὗτος μέν νυν οὕτω δή τι ἔπρηξε διὰ ξεινικά τε νόμαια καὶ Ἑλληνικὰς ὁμιλίας, πολλοῖσι δὲ κάρτα ἔτεσι ὕστερον Σκύλης ὁ Ἀρια- 78 πείθεος ἔπαθε παραπλήσια τούτῳ. Ἀριαπείθεϊ γὰρ τῷ Σκυθέων βα-

---

99, 1. (Sch.) — ἤθεα. zu 1, 15. — δέ fehlt in einigen Hsn. und wird zu streichen sein, wenn hier der Nachsatz anfangen soll. — καὶ — γάρ. zu 1, 24, 2.

§ 2. ἐς ἑωυτοῦ. zu 4, 5, 2. — κατ' ἅ. κατά Br. — τύμπανον. Lobeck Agl. p. 307 s. — ἐκδησάμενος ἀγάλματα hatte sich heilige Bilderchen umgehängt. (Gr.)

§ 3. καὶ αὐτός, wie der erwähnte Skythe. — ὡς εἶναι. zu 1, 24, 4. — ἐπιτρόπου Meier erklärt Niebuhr I S. 355. — τῆς οἰκίης. zu 1, 99. — ἴστω. Paus. 1, 6, 8: εἰ ὁ Πτολεμαῖος Φιλίππου παῖς ἦν, ἴστω τὸ ἐπιμανὲς ἐς τὰς γυναῖκας κατὰ τὸν πατέρα κεκτημένος. (We.) Der seltene und seltsame Ausdruck galt etwa gleich mit δῆλός ἐστι.

C. 77. ἀσχόλους εἰς beschäftigt mit. (Gr.) — εἶναι sei es gegeben. zu 3, 136, 2. — ἄλλως. zu 1, 187, 1. — ἄλλως πέπαισται ist leichtfertig wie zum Scherz erdichtet. — ἔπρηξε. zu 3, 26, 1.

σιλέι γίνεται μετ᾽ ἄλλων παίδων Σκύλης· ἐξ Ἰστριηνῆς δὲ γυναικὸς [illegible]ς γίνεται καὶ οὐδαμῶς ἐγχωρίης, τὸν ἡ μήτηρ αὕτη γλῶσσάν τε Ἑλλάδα καὶ γράμματα ἐδίδαξε. μετὰ δὲ χρόνῳ ὕστερον Ἀριαπείθης μὲν τελευτᾷ δόλῳ ὑπὸ Σπαργαπείθεος τοῦ Ἀγαθύρσων βασιλέος, Σκύλης δὲ τήν τε βασιληίην παρέλαβε καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ πατρός, τῇ 2τοὔνομα ἦν Ὀποίη· ἦν δὲ αὕτη ἡ Ὀποίη ἀστή, ἐξ ἧς ἦν Ὄρικος Ἀριαπείθεϊ παῖς. βασιλεύων δὲ Σκυθέων ὁ Σκύλης διαίτῃ οὐδαμῶς ἠρέσκετο Σκυθικῇ, ἀλλὰ πολλὸν πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ μᾶλλον τετραμμένος ἦν ἀπὸ παιδεύσιος τῆς ἐπεπαίδευτο, ἐποίεέ τε τοιοῦτο· εὖτε ἀγάγοι τὴν στρατιὴν τὴν Σκυθέων ἐς τὸ Βορυσθενεϊτέων ἄστυ (οἱ δὲ Βορυσθενεῖται οὗτοι λέγουσι σφέας αὐτοὺς εἶναι Μιλησίους), ἐς τούτους ὅκως ἔλθοι ὁ Σκύλης, τὴν μὲν στρατιὴν καταλείπεσκε ἐν τῷ προαστείῳ, 3αὐτὸς δὲ ὅκως ἔλθοι ἐς τὸ τεῖχος καὶ τὰς πύλας ἐγκληίσειε, τὴν στολὴν ἀποθέμενος τὴν Σκυθικὴν λάβεσκε ἂν Ἑλληνίδα ἐσθῆτα, ἔχων δ᾽ ἂν ταύτην ἠγόραζε οὔτε δορυφόρων ἑπομένων οὔτε ἄλλου οὐδενός (τὰς δὲ πύλας ἐφύλασσον, μή τίς μιν Σκυθέων ἴδοι ἔχοντα ταύτην τὴν στολήν), καὶ τἆλλα ἐχρᾶτο διαίτῃ Ἑλληνικῇ, καὶ θεοῖσι ἱρὰ ἐποίεε κατὰ νόμους τοὺς Ἑλλήνων. ὅτε δὲ διατρίψειε μῆνα ἢ πλέον τούτου, ἀπαλλάσσετο ἐνδὺς τὴν Σκυθικὴν στολήν. ταῦτα ποιέεσκε πολλάκις, καὶ οἰκία τε ἐδείματο ἐν Βορυσθένεϊ καὶ γυναῖκα ἔγημε ἐς αὐτὰ ἐπι-79χωρίην. ἐπείτε δὲ ἔδεέ οἱ κακῶς γενέσθαι, ἐγένετο ἀπὸ προφάσιος τοιῆσδε. ἐπεθύμησε Διονύσῳ Βακχείῳ τελεσθῆναι, μέλλοντι δέ οἱ ἐς χεῖρας ἄγεσθαι τὴν τελετὴν ἐγένετο φάσμα μέγιστον. ἦν οἱ ἐν Βορυσθενεϊτέων τῇ πόλι οἰκίης μεγάλης καὶ πολυτελέος περιβολή, τῆς καὶ ὀλίγον τι πρότερον τουτέων μνήμην εἶχον, τὴν πέριξ λευκοῦ λίθου 2σφίγγες τε καὶ γρῦπες ἕστασαν· ἐς ταύτην ἡ θεὸς ἐνέσκηψε βέλος. καὶ ἡ μὲν κατεκάη πᾶσα, Σκύλης δὲ οὐδὲν τούτου εἵνεκα ἔσσον ἐπετέλεσε τὴν τελετήν. Σκύθαι δὲ τοῦ βακχεύειν πέρι Ἕλλησι ὀνειδίζουσι· οὐ γάρ φασι οἰκὸς εἶναι θεὸν ἐξευρίσκειν τοῦτον ὅστις μαίνεσθαι ἐνά-

---

C. 78 § 1. *Ἰστριηνῆς* für Ἰστρινῆς We. — *αὕτη*, eine hellenische. — *τὴν γυναῖκα τοῦ π.* Neum. S. 297 f. 301. — *Ἑλλάς* adjectivisch ist mehr dichterich. Ἑλλὰς φωνή Plut. Krass. 31. vgl. Ἰάς 4, 95, 1.

§ 2. *ἀστή* eine eingeborne und freie (Sch.) — *ἠρέσκετο* wurde befriedigt. So von att. Prosaikern Thukydides. Kr. dort zu 1, 35, 1. — *τοιοῦτο.* zu 1, 178, 1. 2, 52; ohne *π*, wie 1, 197. — *εὖτε* nur noch 2, 63, 1. 6; 27. 7, 193. 209, 1. (Lh.) Di. 54, 17, 1. — *σφέας.* zu 1, 4, 1.

§ 3. *τὴν Σκυθικήν.* Neum. S. 287. — *ἐφύλασσον*, οἱ ταχθέντες. — *ἔγημε ἐς αὐτά* brachylogisch für ἔγημε καὶ ἠγάγετο ἐς αὐτά. vgl. 9, 108. Lys. 1, 6: ἔδοξέ μοι γῆμαι καὶ γυναῖκα ἠγαγόμην εἰς τὴν οἰκίαν. (We.) gr. Spr. 68, 21, 4.

C. 79 § 1. *ἔδεε — γενέσθαι.* zu 1, 8, 1. — *ἐς χεῖρας ἄγεσθαι.* zu 1, 126, 3. — *ὀλίγον.* ὀλίγῳ die meisten Hsn. Di. 48, 15, 10. — *γρῦπες.* Voss. Mythol. Br. I S. 306. — *ἐνέσκηψε.* zu 1, 105, 2. — *βέλος* Blitz, wie 7, 10, 6 u. öfter bei Dichtern. Va. zu Eur. Hipp. 530.

§ 2. *ὀνειδίζουσιν* ohne περί beim Ge. — *ἐξευρίσκειν* anzuer-

γει ἀνθρώπους. ἐπείτε δὲ ἐτελέσθη τῷ Βακχείῳ ὁ Σκύλης, διεδρηπέτευσε τῶν τις Βορυσθενεϊτέων πρὸς τοὺς Σκύθας, λέγων· "ἡμῖν γὰρ καταγελᾶτε, ὦ Σκύθαι, ὅτι βακχεύομεν καὶ ἡμέας ὁ θεὸς λαμβάνει· 3 νῦν οὗτος ὁ δαίμων καὶ τὸν ὑμέτερον βασιλέα λελάβηκε καὶ βακχεύει, καὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ μαίνεται. εἰ δέ μοι ἀπιστέετε, ἕπεσθε καὶ ὑμῖν ἐγὼ δείξω." εἵποντο τῶν Σκυθέων οἱ προεστεῶτες καὶ αὐτοὺς ἀναγαγὼν ὁ Βορυσθενεΐτης λάθρῃ ἐπὶ πύργον κατεῖσε. ἐπείτε δὴ παρήιε σὺν τῷ θιάσῳ ὁ Σκύλης καὶ εἶδόν μιν βακχεύοντα οἱ Σκύθαι, κάρτα συμφορὴν μεγάλην ἐποιήσαντο, ἐξελθόντες δὲ ἐσήμαινον πάσῃ τῇ στρατιῇ τὰ ἴδοιεν. ὡς δὲ μετὰ ταῦτα ἐξήλαυνε ὁ Σκύλης ἐς ἤθεα τὰ ἑωυτοῦ, 80 οἱ Σκύθαι προστησάμενοι τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Ὀκταμασάδην, γεγονότα ἐκ τῆς Τήρεω θυγατρός, ἐπανιστέατο τῷ Σκύλῃ, ὁ δὲ μαθὼν τὸ γινόμενον ἐπ' ἑωυτῷ καὶ τὴν αἰτίην δι' ἣν ἐποιέετο, καταφεύγει ἐς τὴν Θρηίκην. πυθόμενος δὲ ὁ Ὀκταμασάδης ταῦτα ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν Θρηίκην. ἐπείτε δὲ ἐπὶ τῷ Ἴστρῳ ἐγένετο, ἠντίασάν μιν οἱ Θρήικες, μελλόντων δὲ αὐτέων συνάψειν ἔπεμψε Σιτάλκης παρὰ τὸν Ὀκταμασάδην λέγων τοιάδε. "τί δεῖ ἡμέας ἀλλήλων πειρηθῆναι; εἷς μέν 2 μευ τῆς ἀδελφεῆς παῖς, ἔχεις δέ μευ ἀδελφεόν. σύ τ' ἐμοὶ ἀπόδος τοῦτον καὶ ἐγὼ σοὶ τὸν σὸν Σκύλην παραδίδωμι· στρατιῇ δὲ μήτε σὺ κινδυνεύσῃς μήτ' ἐγώ." ταῦτά οἱ πέμψας ὁ Σιτάλκης ἐπεκηρυκεύετο· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Ὀκταμασάδῃ ἀδελφεὸς Σιτάλκεω πεφευγὼς τοῦτον. ὁ δὲ Ὀκταμασάδης καταινέει ταῦτα, ἐκδοὺς δὲ τὸν ἑαυτοῦ μήτρωα Σιτάλκῃ ἔλαβε τὸν ἀδελφεὸν Σκύλην. καὶ Σιτάλκης μὲν παραλαβὼν τὸν ἀδελφεὸν ἀπήγετο, Σκύλεω δὲ Ὀκταμασάδης αὐτοῦ ταύτῃ ἀπέταμε τὴν κεφαλήν. οὕτω μὲν περιστέλλουσι τὰ σφέτερα νόμαια Σκύθαι, τοῖσι δὲ παρακτωμένοισι ξεινικοὺς νόμους τοιαῦτα ἐπιτίμια διδοῦσι.

Πλῆθος δὲ τὸ Σκυθέων οὐκ οἷός τε ἐγενόμην ἀτρεκέως πυθέσθαι, 81 ἀλλὰ διαφόρους λόγους περὶ τοῦ ἀριθμοῦ ἤκουον· καὶ γὰρ κάρτα πολλοὺς εἶναί σφεας καὶ ὀλίγους ὡς Σκύθας εἶναι. τοσόνδε μέντοι ἀπέφαινόν μοι ἐς ὄψιν. ἔστι μεταξὺ Βορυσθένεός τε ποταμοῦ καὶ Ὑπάνιος χῶρος, οὔνομα δέ οἵ ἐστι Ἐξαμπαῖος· τοῦ καὶ ὀλίγον τι πρότερον τούτων μνήμην εἶχον, φάμενος ἐν αὐτῷ κρήνην ὕδατος πικροῦ εἶναι ἀπ' ἧς τὸ ὕδωρ ἀπορρέον τὸν Ὕπανιν ἄποτον ποιέειν.

---

kennen. — *τῷ Βακχείῳ.* Voss Myth. Br. V S. 2. — *διεδρηπέτευσε* für *διεπρήστευσε* oder *διεπίστευσε* Dindorf.

§ 3. *γάρ.* Der Zusammenhang: da ihr uns verlacht, so will ich euer Unrecht darthun. — *οὗτός νυν?* — *κατεῖσε* für *ἐκάπσε* oder *κάπσε* Va.

C. 80 § 1. *ἐπ' ἑωυτῷ.* zu 1, 61, 2. — *ἠντίασάν μιν.* Di. 47, 14, 6.

§ 2. *τ' ἐμοί* für *τέ μοι* Schäfer. — *αὐτοῦ ταύτῃ.* zu 1, 189, 2. — *περιστέλλουσι.* zu 2, 147, 2.

C. 81 § 1. *ὡς Σκύθας εἶναι.* Di. 55, 1, 1. Plat. Gorg. 517, b: *οὐδ' ἐγὼ ψέγω τούτους, ὥς γε διακόνους εἶναι πόλεως* — *ὀλίγον.* *ὀλίγῳ* einige Hsn. zu 4, 79, 1. — *πρότερον* 4, 52.

σιν τούτῳ τῷ χώρῳ κέεται χαλκήιον, μεγάθεϊ καὶ ἐξαπλήσιον τοῦ ἐπὶ στόματι τοῦ Πόντου κρητῆρος, τὸν Παυσανίης ὁ Κλεομβρότου ἀνέθηκε. ὃς δὲ μὴ εἶδέ κω τοῦτον, ὧδε δηλώσω· ἑξακοσίους ἀμφορέας εὐπετέως χωρέει τὸ ἐν Σκύθῃσι χαλκήιον, πάχος δὲ τὸ Σκυθικὸν τοῦτο χαλκήιόν ἐστι δακτύλων ἕξ. τοῦτο ὦν ἔλεγον οἱ ἐπιχώριοι ἀπ' ἀρδίων γενέσθαι. βουλόμενον γὰρ τὸν σφέτερον βασιλέα, τῷ οὔνομα εἶναι Ἀριαντάν, [τοῦτον] εἰδέναι τὸ πλῆθος τὸ Σκυθέων κελεύειν μιν πάντας Σκύθας ἄρδιν ἕκαστον μίαν ἀπὸ [τοῦ] ὀιστοῦ κομίσαι· ὃς δ' ἂν μὴ κομίσῃ, θάνατον ἀπείλεε. κομισθῆναί τε δὴ χρῆμα πολλὸν ἀρδίων καί οἱ δόξαι ἐξ αὐτέων μνημόσυνον ποιήσαντι λιπέσθαι· ἐκ τουτέων δή μιν τὸ χαλκήιον ποιῆσαι τοῦτο καὶ ἀναθεῖναι ἐς τὸν Ἐξαμπαῖον 82 τοῦτον. ταῦτα δὴ περὶ τοῦ πλήθεος τοῦ Σκυθέων ἤκουον. θωυμάσια δὲ ἡ χώρη αὕτη οὐκ ἔχει, χωρὶς ἢ ὅτι ποταμούς τε πολλῷ μεγίστους καὶ ἀριθμὸν πλείστους, τὸ δὲ ἀποθωυμάσαι ἄξιον καὶ πάρεξ τῶν ποταμῶν καὶ τοῦ μεγάθεος τοῦ πεδίου παρέχεται, εἰρήσεται· ἴχνος Ἡρακλέος φαίνουσι ἐν πέτρῃ ἐνεόν, τὸ οἶκε μὲν βήματι ἀνδρός, ἔστι δὲ τὸ μέγαθος δίπηχυ, παρὰ τὸν Τύρην ποταμόν. τοῦτο μέν νυν τοιοῦτό ἐστι, ἀναβήσομαι δὲ ἐς τὸν κατ' ἀρχὰς ἤια λέξων λόγον.

83 Παρασκευαζομένου Δαρείου ἐπὶ τοὺς Σκύθας καὶ ἐπιπέμποντος ἀγγέλους ἐπιτάξοντας τοῖσι μὲν πεζὸν στρατόν, τοῖσι δὲ νέας παρέχειν, τοῖσι δὲ ζευγνύναι τὸν Θρηίκιον Βόσπορον, Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεος, ἀδελφεὸς ἐὼν Δαρείου, ἐχρήιζε μηδαμῶς αὐτὸν στρατηίην ἐπὶ Σκύθας ποιέεσθαι, καταλέγων τῶν Σκυθέων τὴν ἀπορίην. ἀλλ' οὐ γὰρ ἔπειθε συμβουλεύων οἱ χρηστά, ὁ μὲν ἐπέπαυτο, ὁ δέ, ἐπειδή οἱ τὰ 84 πάντα παρεσκεύαστο, ἐξήλαυνε τὸν στρατὸν ἐκ Σούσων. ἐνθαῦτα τῶν Περσέων Οἰόβαζος ἐδεήθη Δαρείου τριῶν ἐόντων οἱ παίδων καὶ πάντων στρατευομένων ἕνα αὐτῷ καταλειφθῆναι. ὁ δέ οἱ ἔφη ὡς φίλῳ ἐόντι καὶ μετρίων δεομένῳ πάντας τοὺς παῖδας καταλείψειν. ὁ μὲν δὴ Οἰόβαζος περιχαρὴς ἦν, ἐλπίζων τοὺς υἱέας στρατηίης ἀπολελύσθαι· ὁ δὲ ἐκέλευσε τοὺς ἐπὶ τουτέων ἐπεστεῶτας ἀποκτεῖναι πάντας τοὺς Οἰοβάζου παῖδας. καὶ οὗτοι μὲν ἀποσφαγέντες αὐτοῦ ταύτῃ

§ 2. καὶ ἐξαπλήσιον. zu 1, 95, 1. Eine Berechnung bei Neum. S. 225 f. Ueber die Sache Neum. S. 223 ff. — κρητῆρος, den mit der Inschrift Athen. 12 p. 536 erwähnt. (Va.) — εὐπετέως gut und gern. vgl. 1, 193, 3. — ἀρδίων. zu 1, 215.

§ 3. τοῦτον. βουλόμενον wollte Reiz zufügen, ohne welches die Epanalepsis anstössig ist. Vielleicht stecken in dem τοῦτον noch zu Ἀριαντάν gehörige Sylben. — ἀπὸ τοῦ. ἀπό του? — χρῆμα. zu 3, 109, 2.

C. 82. καὶ πάρεξ auch, noch ausser. (Lg. u. Struve.) — δίπηχυ. vgl. 2, 91, 2. — κατ' ἀρχάς 4, 1. — ἤια λέξων. zu 1, 5, 2.

C. 83. ἀπορίην. 4, 46, 2: ἄποροι προσμίσγειν. — ἐχρήιζε für ἔχρηζε Bk. — στρατηίην für στρατιήν We. — ἀλλὰ — γάρ. zu 1, 14, 3.

C. 84. τοὺς ἐπὶ τουτέων ἐπεστεῶτας die diesen (solchen) Geschäften Vorstehenden. vgl. 7, 117. Xen. Mem. 3, 5, 21: πάντες ὅσοι

ἐλείποντο· Δαρεῖος δὲ ἐπείτε πορευόμενος ἐκ Σούσων ἀπίκετο τῆς 85 Καλχηδονίης ἐπὶ τὸν Βόσπορον, ἵνα ἔζευκτο ἡ γέφυρα, ἐνθεῦτεν ἐςβὰς ἐς νέα ἔπλεε ἐπὶ τὰς Κυανέας καλευμένας, τὰς πρότερον πλαγκτὰς Ἕλληνές φασι εἶναι, ἑζόμενος δὲ ἐπὶ τῷ ἱρῷ ἐθηεῖτο τὸν Πόντον, ἐόντα ἀξιοθέητον. πελαγέων γὰρ ἁπάντων πέφυκε θωυμασιώτατος· τοῦ τὸ μὲν μῆκός εἰσι στάδιοι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοι, τὸ δὲ εὖρος, τῇ εὐρύτατος αὐτὸς ἑωυτοῦ, στάδιοι τριηκόσιοι καὶ τρισχίλιοι. τούτου τοῦ πελάγεος τὸ στόμα ἐστὶ εὖρος τέσσερες στάδιοι· μῆκος δὲ 2 τοῦ στόματος, ὁ αὐχήν, τὸ δὴ Βόσπορος κέκληται, κατ' ὃ δὴ ἔζευκτο ἡ γέφυρα, ἐπὶ σταδίους εἴκοσι καὶ ἑκατόν ἐστι. τείνει δ' ἐς τὴν Προποντίδα ὁ Βόσπορος. ἡ δὲ Προποντίς, ἐοῦσα εὖρος μὲν σταδίων πενταχοσίων, μῆκος δὲ τετρακοσίων καὶ χιλίων, καταδιδοῖ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ἐόντα στεινότητα μὲν ἑπτὰ σταδίους, μῆκος δὲ τετρακοσίους. ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Ἑλλήσποντος ἐς χάσμα πελάγεος τὸ δὴ Αἰγαῖον καλέεται. μεμέτρηται δὲ ταῦτα ὧδε. νηῦς ἐπίπαν μάλιστά κῃ κατανύει ἐν μα- 86 κρημερίῃ ὀργυιὰς ἑπτακισμυρίας, νυκτὸς δὲ ἑξακισμυρίας. ἤδη ὦν ἐς μὲν Φᾶσιν ἀπὸ τοῦ στόματος (τοῦτο γάρ ἐστι τοῦ Πόντου μακρότατον) ἡμερέων ἐννέα πλόος ἐστὶ καὶ νυκτῶν ὀκτώ· αὗται ἕνδεκα μυριάδες καὶ ἑκατὸν ὀργυιέων γίνονται, ἐκ δὲ τῶν ὀργυιέων τουτέων στάδιοι ἑκατὸν καὶ χίλιοι καὶ μύριοί εἰσι. ἐς δὲ Θεμισκύρην τὴν ἐπὶ Θερμώδοντι ποταμῷ ἐκ τῆς Σινδικῆς (κατὰ τοῦτο γάρ ἐστι τοῦ Πόν-

---

τούτων ἄρχουσιν ἔχουσι δεῖξαι ὁπόθεν ἔμαθον ταῦτα ἐφ' οἷς ἐφεστᾶσιν. vgl. Spr. 68, 37 (44), 4. — ἐλείποντο für ἐλίποντο Bekker.

C. 85 § 1. ἱρῷ. Man versteht den berühmten Tempel des Ζεὺς οὔριος an der Mündung des Pontos an der asiatischen Küste, vielleicht bei dem heutigen Anadoli-Kavak, nach Kruse: Ueber Herodots Ausmessung des Pontus Euxinus etc S. 7. 32 ff vgl. Buttmann Lexil. II S. 32 f. — θωυμασιώτατος. gr. Spr. 47, 28, 6. — τὸ μῆκος. Schon Rennel bemerkt (in Bredows Untersuchungen II S. 464) dass Herodot dem Pontos eine falsche Grösse und Gestalt gebe. Kruse nimmt an: „die grosse Anzahl von Stadien die Her. sowohl für die Breite als Länge angiebt rührt davon her, weil er annahm dass das Schiff wonach er rechnet auch des Nachts gefahren sei." Die Ausführung dieser Ansicht S. 11 ff. — ἑωυτοῦ. zu 1, 193, 3.

§ 2. τέσσερες. Mindestens ein Drittel zu wenig Doch hat die reissende Strömung vielleicht erst nach Her. zwei Stadien weggespült. Kruse S. 38 ff. — τό bezieht sich auf στόμα, indem ὁ αὐχήν wie parenthetisch zugefügt ist. (Sch) — κατ' ὅ. vgl. 4, 87 E. vgl. Kruse S. 108 ff. — ἐπί. Kr. zu Xen. 4, 6, 11: τὸ ὄρος ἐστὶ πλέον ἢ ἐφ' ἑξήκοντα σταδίους. Diese Angabe des Her. ist ziemlich genau. Kruse S. 43. — πενταχοσίων. Zu viel. Kruse S. 45 f. — τετρακοσίων καὶ χιλίων. Vielleicht vierzig Stadien zu viel. Kruse S. 49 f. — καταδιδοῖ strömt hinab, intransitiv, wie ἐκδιδόναι. Ungewöhnlich. — στεινότητα für στεινότητι Sch. — ἑπτά. vgl. 7, 34. So ungefähr auch Andre. Kr. zu Xen. An. 1, 1, 9 grosse Ausg. Kruse S. 79 nimmt zehn bis eilf Stadien an.

C. 86 § 1. ἑπτακιςμυρίας. Zu viel. zu 1, 203, 1. vgl. Rennel S. 390. Kruse S 22. — ἕνδεκα μυριάδες καὶ ἑκατόν, unstreitig 1,110,000. Kruse S. 9. Ueber die Einschiebung des μυριάδες Kr. zu Thuk. 1, 87, 4.

του εὐρύτατον) τριῶν τε ἡμερέων καὶ δύο νυκτῶν πλόος· αὗται δὲ τρεῖς μυριάδες καὶ τριήκοντα ὀργυιέων γίνονται, στάδιοι δὲ τριηκόσιοι καὶ τρισχίλιοι. ὁ μὲν νυν Πόντος οὗτος καὶ Βόσπορός τε καὶ Ἑλλήσποντος οὕτω τέ μοι μεμετρέαται καὶ κατὰ τὰ εἰρημένα πεφύκασι, παρέχεται δὲ καὶ λίμνην ὁ Πόντος ἐκδιδοῦσαν ἐς ἑωυτὸν οὐ πολλῷ τεῳ ἐλάσσω ἑωυτοῦ, ἣ Μαιῆτίς τε καλέεται καὶ μήτηρ τοῦ Πόντου.

87 Ὁ δὲ Δαρεῖος ὡς ἐθεήσατο τὸν Πόντον, ἔπλεε ὀπίσω ἐπὶ τὴν γέφυραν, τῆς ἀρχιτέκτων ἐγένετο Μανδροκλέης Σάμιος· θεησάμενος δὲ καὶ τὸν Βόσπορον στήλας ἔστησε δύο ἐπ᾽ αὐτῷ λίθου λευκοῦ, ἐνταμὼν γράμματα ἐς μὲν τὴν Ἀσσύρια ἐς δὲ τὴν Ἑλληνικά, ἔθνεα πάντα ὅσα περ ἦγε. ἦγε δὲ πάντα τῶν ἦρχε· τουτέων μυριάδες ἐξηριθμήθησαν, χωρὶς τοῦ ναυτικοῦ, ἑβδομήκοντα σὺν ἱππεῦσι, νέες δὲ 2 ἑξακόσιαι συνελέχθησαν. τῇσι μέν νυν στήλῃσι ταύτῃσι Βυζάντιοι, κομίσαντες ἐς τὴν πόλιν ὕστερον τουτέων, ἐχρήσαντο πρὸς τὸν βωμὸν τῆς Ὀρθωσίης Ἀρτέμιδος, χωρὶς ἑνὸς λίθου· οὗτος δὲ κατελείφθη παρὰ τοῦ Διονύσου τὸν νηὸν ἐν Βυζαντίῳ, γραμμάτων Ἀσσυρίων πλέος. τοῦ δὲ Βοσπόρου ὁ χῶρος τὸν ἔζευξε βασιλεὺς Δαρεῖος, ὡς ἐμοὶ δοκέειν συμβαλλομένῳ, μέσον ἐστὶ Βυζαντίου τε καὶ τοῦ ἐπὶ στόματι ἱροῦ.

88 Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα, ἡσθεὶς τῇ σχεδίῃ, τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτῆς Μανδροκλέα τὸν Σάμιον ἐδωρήσατο πᾶσι δέκα· ἀπ᾽ ὧν δὴ Μανδροκλέης ἀπαρχήν, ζῷα γραψάμενος πᾶσαν τὴν ζεῦξιν τοῦ Βοσπόρου καὶ βασιλέα τε Δαρεῖον ἐν προεδρίῃ κατήμενον καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ διαβαίνοντα, ταῦτα γραψάμενος ἀνέθηκε ἐς τὸ Ἥραιον, ἐπιγράψας τάδε.

Βόσπορον ἰχθυόεντα γεφυρώσας ἀνέθηκε
Μανδροκλέης Ἥρῃ μνημόσυνον σχεδίης,
αὐτῷ μὲν στέφανον περιθείς, Σαμίοισι δὲ κῦδος,
Δαρείου βασιλέος ἐκτελέσας κατὰ νοῦν.

89 ταῦτα μέν νυν τοῦ ζεύξαντος τὴν γέφυραν μνημόσυνα ἐγένετο, Δαρεῖος δὲ δωρησάμενος Μανδροκλέα διέβαινε ἐς τὴν Εὐρώπην, τοῖσι

---

§ 2. *Σινδικῆς* für *Ἰνδικῆς* We. — *εὐρύτατον.* zu 4, 62, 1. 7, 199. — *μοι μεμετρέαται* heisst wohl nur: das Maas ist von mir berechnet. — *Μαιῆτις. Μαῖτις* Neum. S. 534. — *μήτηρ.* zu 4, 52.

C. 87 § 1. *ἐς μὲν τήν.* gr. Spr. 50, 1, 13. — *ἔθνεα*, eigentlich appositiv zu *γράμματα*, kurz für: eine Inschrift welche die Völker erwähnte. (Sch.) Bä. will *ἔθνεα* wie *ζεῦξιν* C. 88 erklären.

§ 2. *Ὀρθωσίης.* Ueber sie Müller die Dorier I S. 381 ff. (Bä.) — *ἱροῦ.* zu 4, 85, 1.

C. 88. *πᾶσι δέκα* mit zehn Stücken jeder Art erklärt man. vgl. zu 1, 50, 1. Der Fall 9, 81 ist doch verschieden, und an unserer Stelle, fürcht' ich, ist etwas gefälscht. — *ζῷα γραψάμενος.* Di. 46, 18, 2. — *τὸ Ἥραιον*, zu Samos, dessen Heräon vorzugsweise berühmt war. vgl. 3, 60, 2. (We.) Natürlich wollte M. seine Vaterstadt ehren. — *βασιλέος.* Di. 13, 2, 2.

Ἴωσι παραγγείλας πλέειν ἐς τὸν Πόντον μέχρι Ἴστρου ποταμοῦ, ἐπεὰν δὲ ἀπίκωνται ἐς τὸν Ἴστρον, ἐνθαῦτα αὐτὸν περιμένειν ζευγνύντας τὸν ποταμόν· τὸ γὰρ δὴ ναυτικὸν ἦγον Ἴωνές τε καὶ Αἰολέες καὶ Ἑλλησπόντιοι. ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς τὰς Κυανέας διεκπλώσας ἔπλεε ἰθὺ τοῦ Ἴστρου, ἀναπλώσας δὲ ἀνὰ τὸν ποταμὸν δυῶν ἡμερέων πλόον ἀπὸ θαλάσσης, τοῦ ποταμοῦ τὸν αὐχένα, ἐκ τοῦ σχίζεται τὰ στόματα τοῦ Ἴστρου, ἐζεύγνυε. Δαρεῖος δὲ ὡς διέβη τὸν Βόσπορον κατὰ τὴν σχεδίην, ἐπορεύετο διὰ τῆς Θρηίκης, ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ Τεάρου ποταμοῦ τὰς πηγὰς ἐστρατοπεδεύσατο ἡμέρας τρεῖς. ὁ δὲ 90 Τέαρος λέγεται ὑπὸ τῶν περιοίκων εἶναι ποταμῶν ἄριστος τά τε ἄλλα τὰ ἐς ἄκεσιν φέροντα καὶ δὴ καὶ ἀνδράσι καὶ ἵπποισι ψώρην ἀκέσασθαι. εἰσὶ δὲ αὐτοῦ αἱ πηγαὶ δυῶν δέουσαι τεσσεράκοντα, ἐκ πέτρης τῆς αὐτῆς ῥέουσαι· καὶ αἱ μὲν αὐτέων εἰσὶ ψυχραὶ αἱ δὲ θερμαί. ὁδὸς δ' ἐπ' αὐτάς ἐστι ἴση ἐξ Ἡραίου τε πόλιος τῆς παρὰ Περίνθῳ καὶ ἐξ Ἀπολλωνίης τῆς ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, δυῶν ἡμερέων ἑκατέρη. ἐκδιδοῖ δὲ ὁ Τέαρος οὗτος ἐς τὸν Κοντάδεσδον ποταμόν, ὁ δὲ Κοντάδεσδος ἐς τὸν Ἀγριάνην, ὁ δὲ Ἀγριάνης ἐς τὸν Ἕβρον, ὁ δὲ ἐς θάλασσαν τὴν παρ' Αἴνῳ πόλι. ἐπὶ τοῦτον ὢν τὸν ποταμὸν ἀπικό- 91 μενος ὁ Δαρεῖος ὡς ἐστρατοπεδεύσατο, ἡσθεὶς τῷ ποταμῷ στήλην ἔστησε καὶ ἐνθαῦτα, γράμματα ἐγγράψας λέγοντα τάδε. „Τεάρου ποταμοῦ κεφαλαὶ ὕδωρ ἄριστόν τε καὶ κάλλιστον παρέχονται πάντων ποταμῶν· καὶ ἐπ' αὐτὰς ἀπίκετο, ἐλαύνων ἐπὶ Σκύθας στρατόν, ἀνὴρ ἄριστός τε καὶ κάλλιστος πάντων ἀνθρώπων, Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπεος, Περσέων τε καὶ πάσης τῆς ἠπείρου βασιλεύς." ταῦτα δὴ ἐνθαῦτα ἐγράφη.

Δαρεῖος δὲ ἐνθεῦτεν ὁρμηθεὶς ἀπίκετο ἐπ' ἄλλον ποταμὸν τῷ 92 οὔνομα Ἀρτισκός ἐστι, ὃς διὰ Ὀδρυσέων ῥέει. ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ἀπικόμενος ἐποίησε τοιόνδε· ἀποδέξας χωρίον τῇ στρατιῇ ἐκέλευε πάντα ἄνδρα λίθον ἕνα παρεξιόντα τιθέναι ἐς τὸ ἀποδεδεγμένον τοῦτο χωρίον. ὡς δὲ ταῦτα ἡ στρατιὴ ἐπετέλεσε, ἐνθαῦτα κολωνοὺς μεγάλους τῶν λίθων καταλιπὼν ἀπήλαυνε τὴν στρατιήν. πρὶν δὲ ἀπικέσθαι ἐπὶ τὸν Ἴστρον, πρώτους αἱρέει Γέτας τοὺς ἀθα- 93 νατίζοντας. οἱ μὲν γὰρ δὴ τὸν Σαλμυδησσὸν ἔχοντες Θρήικες καὶ

C. 89. αὐτόν ipsum, ein betontes ihn, Objectsac. — ἰθύ. Di. 3, 4, 4.

C. 90. τὰ ἐς für ἐς Kr. — ἄκεσιν, auch 4, 109, nicht bei Attikern. — φέροντα. zu 1, 10. — ἀκέσασθαι hängt auch von ἄριστος ab. (Lg.) Spr. 55, 3, 2. (3) — αἱ πηγαί. gr. Spr. 47, 28, 4.

C. 91. ἐλαύνων. zu 1, 164, 1. — κεφαλαί für πηγαί, ungew. — δή für δέ eine Hs. Doch könnte δέ hier im Ggs. zu der Inschrift C. 88 stehen. vgl. zu 4, 12.

C. 92. ἀπήλαυνε. zu 1, 164, 1.

C. 93. ἀθανατίζοντας, erklärt C. 94. vgl. Kr. zu Arr. An. 1, 3, 2.

ὑπὲρ Ἀπολλωνίης τε καὶ Μεσαμβρίης πόλιος οἰκημένοι, καλεύμενοι δὲ Σκυρμιάδαι καὶ Νιψαῖοι, ἀμαχητὶ σφέας αὐτοὺς παρέδοσαν Δαρείῳ· οἱ δὲ Γέται πρὸς ἀγνωμοσύνην τραπόμενοι αὐτίκα ἐδουλώθησαν, Θρηίκων ἐόντες ἀνδρειότατοι καὶ δικαιότατοι.

94 ἀθανατίζουσι δὲ τόνδε τὸν τρόπον· οὔτε ἀποθνήσκειν ἑωυτοὺς νομίζουσι, ἰέναι τε τὸν ἀπολλύμενον παρὰ Ζάλμοξιν δαίμονα· οἱ δὲ αὐτέων τὸν αὐτὸν τοῦτον νομίζουσι Γεβελέιζιν. διὰ πεντετηρίδος δὲ τὸν πάλῳ λαχόντα αἰεὶ σφέων αὐτέων ἀποπέμπουσι ἄγγελον παρὰ τὸν Ζάλμοξιν, ἐντελλόμενοι τῶν ἂν ἑκάστοτε δέωνται. πέμπουσι δὲ ὧδε· οἱ μὲν αὐτέων ταχθέντες ἀκόντια τρία ἔχουσι, ἄλλοι δὲ διαλαβόντες τοῦ ἀποπεμπομένου παρὰ τὸν Ζάλμοξιν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ἀνακινήσαντες 2 αὐτὸν μετέωρον ῥιπτεῦσι ἐς τὰς λόγχας. ἢν μὲν δὴ ἀποθάνῃ ἀναπαρείς, τοῖσι δὲ ἵλεως ὁ θεὸς δοκέει εἶναι· ἢν δὲ μὴ ἀποθάνῃ, αἰτιῶνται αὐτὸν τὸν ἄγγελον, φάμενοί μιν ἄνδρα κακὸν εἶναι, αἰτιησάμενοι δὲ τοῦτον ἄλλον ἀποπέμπουσι. ἐντέλλονται δὲ ἔτι ζώοντι. οὗτοι οἱ αὐτοὶ Θρήικες καὶ πρὸς βροντήν τε καὶ ἀστραπὴν τοξεύοντες ἄνω πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀπειλεῦσι τῷ θεῷ, οὐδένα ἄλλον θεὸν νομίζοντες εἶναι εἰ μὴ τὸν σφέτερον.

95 Ὡς δὲ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν τὸν Ἑλλήσποντον οἰκεόντων Ἑλλήνων καὶ Πόντον, τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον, ἐόντα ἄνθρωπον, δουλεῦσαι ἐν Σάμῳ, δουλεῦσαι δὲ Πυθαγόρῃ τῷ Μνησάρχου· ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸν γενόμενον ἐλεύθερον χρήματα κτήσασθαι συχνά, κτησάμενον δὲ ἀπελθεῖν ἐς τὴν ἑωυτοῦ· ἅτε δὲ κακοβίων τε ἐόντων τῶν Θρηίκων καὶ ὑπαφρονεστέρων, τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον ἐπιστάμενον δίαιτάν τε Ἰάδα καὶ ἤθεα βαθύτερα ἢ κατὰ Θρήικας, οἷα Ἕλλησί τε ὁμιλήσαντα καὶ Ἑλλήνων οὐ τῷ ἀσθενεστάτῳ σοφιστῇ Πυθαγόρῃ, κατασκευάσα-2σθαι ἀνδρεῶνα, ἐς τὸν πανδοκεύοντα τῶν ἀστῶν τοὺς πρώτους καὶ εὐωχέοντα ἀναδιδάσκειν ὡς οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ συμπόται αὐτοῦ οὔτε οἱ ἐκ τουτέων αἰεὶ γινόμενοι ἀποθανέονται, ἀλλ' ἥξουσι ἐς χῶρον τοῦτον ἵνα αἰεὶ περιεόντες ἕξουσι τὰ πάντα ἀγαθά. ἐν ᾧ δὲ ἐποίεε τὰ καταλεχθέντα καὶ ἔλεγε ταῦτα, ἐν τούτῳ κατάγαιον οἴκημα ἐποιέετο. ὡς δέ οἱ παντελέως εἶχε τὸ οἴκημα, ἐκ μὲν τῶν Θρηίκων ἠφα-

---

C. 94 § 1. *ἀγνωμοσύνη* unvernünftiger, unberechneter Widerstand. vgl. 5, 83, 1. — *οὔτε*. Hier folgt eine vorbereitende Episode und das *τόνδε τὸ τρόπον* wird erst durch *ὧδε* erneuert. — *διὰ πεντετηρίδος* alle vier Jahre, zu 2, 4, 1. — *ταχθέντες* aufgestellt. — *διαλαβόντες*. zu 1, 114, 2. — *μετέωρον*. Spr. 57, 4. (4, 2.)

§ 2. *τοῖσι δέ*. zu 4, 68, 2.

C. 95 § 1. *ὑπαφρονεστέρων* ein wenig bornirter als Andre, ein sonst ungew. Compositum. — *Ἰάδα*, wie *Ἑλλάς* 4, 78, 1. vgl. 5, 33, 1. 87, 2. 88. — *οὐ τῷ ἀσθενεστάτῳ, οὐ τῷ ἀσοφωτάτῳ, ἀλλὰ δηλαδὴ ἀνάπαλιν τῷ πάνυ σοφῷ.* (Eustathios.) Ueber *οὐ* Kr. zu Thuk. 1, 5, 1. — *ἢ κατά*. Spr. 49, 2, 3. (49, 4.)

§ 2. *ἐν ᾧ*. während. (Sch.) — *κατάγαιον ο., ἀντρῶδές τι χωρίον.* Strabon VII p. 298. (Va.)

νίσθη, καταβὰς δὲ κάτω ἐς τὸ κατάγαιον οἴκημα διαιτᾶτο ἐπ' ἔτεα τρία· οἱ δέ μιν ἐπόθεόν τε καὶ ἐπένθεον ὡς τεθνεῶτα· τετάρτῳ δὲ ἔτεϊ ἐφάνη τοῖσι Θρήιξι καὶ οὕτω πιθανά σφι ἐγένετο τὰ ἔλεγε ὁ Ζάλμοξις. ταῦτά φασί μιν ποιῆσαι. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτου καὶ 96 τοῦ καταγαίου οἰκήματος οὔτε ἀπιστέω οὔτε ὦν πιστεύω τι λίην, δοκέω δὲ πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον γενέσθαι Πυθαγόρεω. εἴτε δὲ ἐγένετό τις Ζάλμοξις ἄνθρωπος, εἴτ' ἐστὶ δαίμων τις Γέτῃσι οὗτος ἐπιχώριος, χαιρέτω.

Οὗτοι μὲν δὴ τρόπῳ τοιούτῳ χρεώμενοι, ὡς ἐχειρώθησαν ὑπὸ Περσέων, εἵποντο τῷ ἄλλῳ στρατῷ· Δαρεῖος δὲ ὡς ἀπίκετο καὶ ὁ 97 πεζὸς ἅμ' αὐτῷ στρατὸς ἐπὶ τὸν Ἴστρον, ἐνθαῦτα διαβάντων πάντων Δαρεῖος ἐκέλευσε τοὺς Ἴωνας τὴν σχεδίην λύσαντας ἕπεσθαι κατ' ἤπειρον ἑωυτῷ καὶ τὸν ἐκ τῶν νεῶν στρατόν. μελλόντων δὲ τῶν Ἰώνων λύειν καὶ ποιέειν τὰ κελευόμενα, Κώης ὁ Ἐρξάνδρου, στρατηγὸς ἐὼν Μυτιληναίων, ἔλεξε Δαρείῳ τάδε, πυθόμενος πρότερον εἴ οἱ φίλον εἴη γνώμην ἀποδέκεσθαι παρὰ τοῦ βουλομένου ἀποδείκνυσθαι. "ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ γῆν γὰρ μέλλεις στρατεύεσθαι τῆς οὔτε ἀρηρομένον 2 φανήσεται οὐδὲν οὔτε πόλις οἰκεομένη· σύ νυν γέφυραν ταύτην ἔα κατὰ χώρην ἑστάναι, φυλάκους αὐτῆς λιπὼν τούτους οἵπερ μιν ἔζευξαν. καὶ ἤν τε κατὰ νόον πρήξωμεν εὑρόντες Σκύθας, ἔσται ἄποδος ἡμῖν, ἤν τε καὶ μή σφεας εὑρεῖν δυνεώμεθα, ἥ γε ἄποδος ἡμῖν ἀσφαλής· οὐ γὰρ ἔδεισά κως μὴ ἑσσωθέωμεν ὑπὸ Σκυθέων μάχῃ, ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ δυνάμενοί σφεας εὑρεῖν πάθωμέν τι ἀλώμενοι. καὶ 3 τάδε λέγειν φαίη τις ἄν με ἐμεωυτοῦ εἵνεκεν, ὡς καταμένω· ἐγὼ δὲ γνώμην μὲν τὴν εὕρισκον ἀρίστην σοί, βασιλεῦ, ἐς μέσον φέρω, αὐτὸς μέντοι ἕψομαί τοι καὶ οὐκ ἂν λειφθείην." κάρτα τε ἥσθη τῇ γνώμῃ Δαρεῖος καί μιν ἀμείψατο τοισίδε. "ξεῖνε Λέσβιε, σωθέντος ἐμεῦ ὀπίσω ἐς οἶκον τὸν ἐμὸν ἐπιφάνηθί μοι πάντως, ἵνα σε ἀντὶ χρηστῆς συμβουλίης χρηστοῖσι ἔργοισι ἀμείψωμαι." ταῦτα δὲ εἴπας 98 καὶ ἀπάψας ἅμματα ἑξήκοντα ἐν ἱμάντι καλέσας ἐς λόγους τοὺς Ἰώνων τυράννους ἔλεγε τάδε. "ἄνδρες Ἴωνες, ἡ μὲν πρότερον γνώμη ἀποδεχθεῖσα ἐς τὴν γέφυραν μετείσθω μοι, ἔχοντες δὲ τὸν ἱμάντα τόνδε ποιέετε τάδε· ἐπεάν με ἴδητε τάχιστα πορευόμενον ἐπὶ Σκύθας, ἀπὸ τούτου ἀρξάμενοι τοῦ χρόνου λύετε ἅμμα ἓν ἑκάστης ἡμέρης· ἢν δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ μὴ παρέω ἀλλὰ διεξέλθωσι ὑμῖν αἱ ἡμέραι

C. 97 § 2. *γὰρ — νύν.* zu 3, 83, 1. — *κως* für *κω* Kr. — *τι* ein **Unglück**, euphemistisch. Kr. zu Xen. An. 5, 3, 6.

§ 3. *ἐς μέσον.* zu 3, 142, 2. vgl. 6, 129, 1. — *ἐμεῦ — μοι.* gr. Spr. 47, 4, 2.

C. 98. *Ἴωνες* als die zahlreichsten allein genannt konnten auch die Aeoler und Andre um so mehr mit befassen, da die Griechen überhaupt bei den Persern **Jaoner** hiessen. Ar. Ach. 104. — *ἀποδεχθεῖσα,* wie 4, 132.

τῶν ἁμμάτων, ἀποπλέετε ἐς τὴν ὑμετέρην αὐτέων. μέχρι δὲ τούτου, ἐπείτε οὕτω μετέδοξε, φυλάσσετε τὴν σχεδίην, πᾶσαν προθυμίην σωτηρίης τε καὶ φυλακῆς παρεχόμενοι. ταῦτα δὲ ποιεῦντες ἐμοὶ μεγάλως χαριεῖσθε." Δαρεῖος μὲν ταῦτα εἴπας ἐς τὸ πρόσω ἠπείγετο.

99 Τῆς δὲ Σκυθικῆς γῆς ἡ Θρηίκη τὸ ἐς θάλασσαν πρόκειται· κόλπου δὲ ἀγομένου τῆς γῆς ταύτης ἡ Σκυθική τε ἐκδέκεται καὶ ὁ Ἴστρος ἐκδιδοῖ ἐς αὐτήν, πρὸς εὖρον ἄνεμον τὸ στόμα τετραμμένος. τὸ δὲ ἀπὸ Ἴστρου ἔρχομαι σημανέων τὸ πρὸς θάλασσαν αὐτῆς τῆς Σκυθικῆς χώρης ἐς μέτρησιν. ἀπὸ Ἴστρου αὕτη ἤδη ἀρχαίη Σκυθική ἐστι, πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον κειμένη, μέχρι πόλιος καλεομένης Καρκινίτιδος. τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης τὴν μὲν ἐπὶ θάλασσαν τὴν αὐτὴν φέρουσαν, ἐοῦσαν ὀρεινήν τε χώρην καὶ προκειμένην τὸ ἐς Πόντον, νέμεται τὸ Ταυρικὸν ἔθνος μέχρι χερσονήσου τῆς τρηχέης καλεομένης· αὕτη δὲ ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον κατήκει. ἔστι γὰρ τῆς Σκυθικῆς τὰ δύο μέρεα τῶν οὔρων ἐς θάλασσαν φέροντα, τήν τε πρὸς μεσαμβρίην καὶ τὴν πρὸς ἠῶ, κατά περ τῆς Ἀττικῆς χώρης· καὶ παραπλήσια ταύτῃ καὶ οἱ Ταῦροι νέμονται τῆς Σκυθικῆς, ὡς εἰ τῆς Ἀττικῆς ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἀθηναῖοι νεμοίατο τὸν γουνὸν τὸν Σουνιακόν, μᾶλλον ἐς τὸν πόντον [τὴν ἄκρην] ἀνέχοντα, τὸν ἀπὸ Θορικοῦ μέχρι Ἀναφλύστου δήμου. λέγω δὲ ὡς εἶναι ταῦτα σμικρὰ μεγάλοισι συμβαλέειν. τοιοῦτο ἡ Ταυρική ἐστι. ὃς δὲ τῆς Ἀττικῆς ταῦτα μὴ παραπέπλωκε, ἐγὼ δὲ ἄλλως δηλώσω· ὡς εἰ τῆς Ἰηπυγίης ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἰήπυγες ἀρξάμενοι ἐκ Βρεντεσίου

---

gr. Spr. 50, 10. 3. — τῶν ἁμμάτων die durch die Knoten bezeichnet werden vgl. 6, 136, 2. — μετέδοξε, abweichend von dem Befehle C. 97, 1.

C. 99 § 1. κόλπου - ταύτης indem dies Land sich als eine Art Busen hinzieht in den Winkel den die Donau bildet, die er sich zuerst gegen Osten, dann gegen Süden oder Südosten strömend denkt. vgl. Niebuhr kl. Schr. I S. 156 f. 356 f. — τὸ ἀπὸ Ἴστρου in Bezug auf die Strecke vom Istros an. — ἐς μέτρησιν bezieht sich wohl auf C. 101. (Bä.) — ἤδη. ἤδη ἡ? Ueber die Sache Neum. S. 216 f.

§ 2. τὸ δὲ — ἔθνος in Bezug auf die Strecke von diesem an besitzet das gegen dasselbe Meer sich erstreckende gebirgige ... und in der Richtung nach dem Pontos zu vorspringende Land der taurische Volksstamm. vgl 4, 100. — τὴν μέν. ... τὸ δ' ἀπό C. 100. (Lh.) — τὴν πρὸς ἀπηλιώτην ἀ.. unten ... τὴν ἠοίην 4, 100. Die Maeetis. (Lh.) — τὰ δύο μέρεα zwei ... Artikel weil nur drei gedacht werden gr. Spr. 50. 2, 8. vgl. ... Halbinsel kennt Her. die Krim nicht. Niebuhr I S. 157. 355. ... παραπλήσια ähnlich, adverbial. (Sch.) ὡς εἰ wie wenn. ... über ὁμοῖα zu 3. 8, 1. — τῆς Σκυθικῆς hängt von ταύτῃ ... — γουνόν Vorsprung. ins Meer vorlaufende Spitze. sonst nur von fruchtbarem Gefilde. (Va.) Vgl. Kr. Stud. II S. 285. ... ist wohl als Glossem zu γουνόν hier eingeschlichen: transitiv ... in diesem Sinne nicht gebraucht zu haben. — τὸν ἀπὸ ... ὡς εἶναι. zu 2, 10, 1. — ἐγὼ δέ. Di. 50, 1, 11. ... ohige παραπλήσια νέμονται angeknüpft, etwas hart. —

λιμένος ἀποταμοίατο μέχρι Τάραντος καὶ νεμοίατο τὴν ἄκρην. δύο δὲ λέγων ταῦτα πολλὰ λέγω παρόμοια τοῖσι ἄλλοισι ἔοικε ἡ Ταυρική.

Τὸ δ' ἀπὸ τῆς Ταυρικῆς ἤδη Σκύθαι τὸ κατύπερθε τῶν Ταύρων 100 καὶ τὰ πρὸς θαλάσσης τῆς ἠοίης νέμονται, τοῦ τε Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου τὰ πρὸς ἑσπέρης καὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος μέχρι Ταναΐδος ποταμοῦ, ὃς ἐκδιδοῖ ἐς μυχὸν τῆς λίμνης ταύτης. ἤδη ὦν ἀπὸ μὲν Ἴστρου τὰ κατύπερθε, ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα, ἀποκληίεται ἡ Σκυθικὴ ὑπὸ πρώτων Ἀγαθύρσων, μετὰ δὲ Νευρῶν, ἔπειτα δὲ Ἀνδροφάγων, τελευταίων δὲ Μελαγχλαίνων. ἔστι ὦν τῆς Σκυθικῆς ὡς 101 ἐούσης τετραγώνου, τῶν δύο μερέων κατηκόντων ἐς θάλασσαν, πάντῃ ἴσον τό τε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέρον καὶ τὸ παρὰ τὴν θάλασσαν. ἀπὸ γὰρ Ἴστρου ἐπὶ Βορυσθένεα δέκα ἡμερέων ὁδός, ἀπὸ Βορυσθένεός τ' ἐπὶ τὴν λίμνην τὴν Μαιῆτιν ἑτέρων δέκα. καὶ τὸ ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν ἐς τοὺς Μελαγχλαίνους τοὺς κατύπερθε Σκυθέων οἰκημένους εἴκοσι ἡμερέων ὁδός. ἡ δὲ ὁδὸς ἡ ἡμερησίη ἀνὰ διηκόσια στάδια συμβέβληταί μοι. οὕτω ἂν εἴη τῆς Σκυθικῆς τὰ ἐπικάρσια τετρακισχιλίων σταδίων καὶ τὰ ὄρθια τὰ ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα ἑτέρων τοσούτων σταδίων. ἡ μέν νυν γῆ αὕτη ἐστὶ μέγαθος τοσαύτη.

Οἱ δὲ Σκύθαι δόντες σφίσι λόγον ὡς οὐκ οἷοί τέ εἰσι τὸν Δα- 102 ρείου στρατὸν ἰθυμαχίῃ διώσασθαι μοῦνοι, ἔπεμπον ἐς τοὺς πλησιοχώρους ἀγγέλους· τῶν δὲ καὶ δὴ οἱ βασιλέες συνελθόντες ἐβουλεύοντο ὡς στρατοῦ ἐπελαύνοντος μεγάλου. ἦσαν δὲ οἱ συνελθόντες βασιλέες Ταύρων καὶ Ἀγαθύρσων καὶ Νευρῶν καὶ Ἀνδροφάγων καὶ Μελαγχλαίνων καὶ Γελωνῶν· καὶ Βουδίνων καὶ Σαυροματέων. τούτων 103 Ταῦροι μὲν νόμοισι τοιοισίδε χρέωνται. θύουσι μὲν τῇ παρθένῳ τούς τε ναυηγοὺς καὶ τοὺς ἂν λάβωσι Ἑλλήνων ἀπενειχθέντας, τρόπῳ τοιῷδε· καταρξάμενοι ῥοπάλῳ παίουσι τὴν κεφαλήν. οἱ μὲν δὴ λέγουσι ὡς τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ ὠθέουσι κάτω (ἐπὶ γὰρ κρημνοῦ ἵδρυται τὸ ἱρόν), τὴν δὲ κεφαλὴν ἀνασταυροῦσι· οἱ δὲ κατὰ μὲν τὴν κεφαλὴν ὁμολογέουσι, τὸ μέντοι σῶμα οὐκ ὠθέεσθαι ἀπὸ τοῦ κρη-

---

ἀποταμοίατο für sich den Landstrich abgeschnitten hätte. — *τοῖσι ἄλλοισι* für *ἄλλα τοῖσι*. (Sch.)

C. 100. *τὸ δ' ἀπό*. zu 4, 99, 1. — *Νευρῶν* erg. *ὑπό*.

C. 101. *τῆς Σκυθικῆς* hängt ab von *τὸ φέρον* etc. (Lh.) Ueber die Sache Niebuhr I S 156. 356 f. u. Neum. S. 215. — *ἡ ἡμερησίη*. zu 1, 72, 2. — *συμβέβληται* ist berechnet. Das Medium so 2, 31. 6, 63, 1. 65, 2. (Sch.) Spr. 52, 10. 5. (11.) — *ἑτέρων τοσούτων* eben so viel. Kr. Stud. II S. 251. Ueber die Sache Neum. S. 202.

C. 102. *λόγον*. zu 1, 97, 1. — *ἰθυμαχίη* noch 4, 120, 1, sonst nirgends.

C. 103 § 1. *μέν*. Dem entspricht *πολεμίους δέ* § 2. (Lh.) — *τῇ παρθένῳ*. vgl. § 2. Müller die Dorier I S. 385 u. Neum. S. 323. 423. 426. u. Voss Myth. Br. III p. 199. — *ἀπενειχθέντας* für *ἐπαναχθέντας* Sch. Jenes gebraucht Her. öfter für verschlagen werden. vgl. 2, 114. 4, 164, 1. (Sch.)

2μνοῦ λέγουσι ἀλλὰ γῇ κρύπτεσθαι. τὴν δὲ δαίμονα ταύτην τῇ θύουσι λέγουσι αὐτοὶ Ταῦροι Ἰφιγένειαν τὴν Ἀγαμέμνονος εἶναι. πολεμίους δὲ ἄνδρας τοὺς ἂν χειρώσωνται ποιεῦσι τάδε· ἀποταμὼν ἕκαστος κεφαλὴν ἀποφέρεται ἐς τὰ οἰκία, ἔπειτα ἐπὶ ξύλου μεγάλου ἀναπείρας ἱστᾷ ὑπὲρ τῆς οἰκίης ὑπερέχουσαν πολλόν, μάλιστα δὲ ὑπὲρ τῆς καπνοδόκης. φασὶ δὲ τούτους φυλάκους τῆς οἰκίης πάσης ὑπεραιω-
104ρέεσθαι. ζώουσι δὲ ἀπὸ ληίης τε καὶ πολέμου. Ἀγάθυρσοι δὲ ἁβρότατοι ἄνδρες εἰσὶ καὶ χρυσοφόροι τὰ μάλιστα, ἐπίκοινον δὲ τῶν γυναικῶν τὴν μῖξιν ποιεῦνται, ἵνα κασίγνητοί τε ἀλλήλων ἔωσι καὶ οἰκήιοι ἐόντες πάντες μήτε φθόνῳ μήτ' ἔχθεϊ χρέωνται ἐς ἀλλήλους. τὰ δ' ἄλλα νόμαια Θρήιξι προσκεχωρήκασι.

105 Νευροὶ δὲ νόμοισι μὲν χρέωνται Σκυθικοῖσι, γενεῇ δὲ μιῇ πρότερόν σφεας τῆς Δαρείου στρατηλασίης κατέλαβε ἐκλιπεῖν τὴν χώρην πᾶσαν ὑπ' ὀφίων· ὄφιας γάρ σφι πολλοὺς μὲν ἡ χώρη ἀνέφαινε, οἱ δὲ πλεῦνες ἄνωθεν σφι ἐκ τῶν ἐρήμων ἐπέπεσον, ἐς ὃ πιεζόμενοι οἴκησαν μετὰ Βουδίνων τὴν ἑωυτῶν ἐκλιπόντες. κινδυνεύουσι δὲ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι γόητες εἶναι· λέγονται γὰρ ὑπὸ Σκυθέων καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ κατοικημένων ὡς ἔτεος ἑκάστου ἅπαξ τῶν Νευρῶν ἕκαστος λύκος γίνεται ἡμέρας ὀλίγας καὶ αὖτις ὀπίσω ἐς τὠυτὸ κατίσταται. ἐμὲ μέν νυν ταῦτα λέγοντες οὐ πείθουσι, λέγουσι
106δὲ οὐδὲν ἕσσον καὶ ὀμνῦσι δὲ λέγοντες. Ἀνδροφάγοι δὲ ἀγριώτατα πάντων ἀνθρώπων ἔχουσι ἤθεα, οὔτε δίκην νομίζοντες οὔτε νόμῳ οὐδενὶ χρεώμενοι. νομάδες δέ εἰσι, ἐσθῆτα δὲ φορέουσι τῇ Σκυθικῇ ὁμοίην, γλῶσσαν δὲ ἰδίην [ἔχουσι], ἀνθρωποφαγέουσι δὲ μοῦνοι τού-
107των. Μελάγχλαινοι δὲ εἵματα μὲν μέλανα φορέουσι πάντες, ἐπ' ὧν
108καὶ τὰς ἐπωνυμίας ἔχουσι, νόμοισι δὲ Σκυθικοῖσι χρέωνται. Βουδῖνοι δέ, ἔθνος ἐὸν μέγα καὶ πολλόν, γλαυκόν τε πᾶν ἰσχυρῶς ἐστι καὶ πυρρόν. πόλις δὲ ἐν αὐτοῖσι πεπόλισται ξυλίνη, οὔνομα δὲ τῇ πόλι ἐστὶ Γελωνός· τοῦ δὲ τείχεος μέγαθος κῶλον ἕκαστον τριήκοντα

---

§ 2. *ἱστᾷ. ἵστησι* Br. Di. 36, 1, 2. — *μάλιστα* erklärt Sch. wenigstens, es mit *ὑπερέχουσαν* verbindend; schwerlich richtig

C. 104. *τὰ νόμαια προσκεχωρήκασι* in Ansehung der Bräuche näbern sie sich. vgl. 1, 172 (Sch.)

C. 105. *κατέλαβε.* zu 2, 66, 1. 152, 1. — *ὑπό,* als ob *ἐκπεσεῖν* vorherginge. — *ἐς ὅ* bis, auch hier. — *κινδυνεύουσι* scheinen, in diesem Sinne bei Her. nur hier. (We.) — *λύκος.* Neum. S. 209. — *τὠυτό,* menschliche Gestalt.

C. 106. *νομίζοντες* übend. zu 1, 142, 1. — *ἔχουσι* hat man nach Reiz zugefügt; statthaft wäre auch *ἱεῖσι.* Ohne Verbum wär' es ein Zeugma. zu 3, 135, 1. — *ἀνθρωποφαγέουσι μοῦνοι τούτων* mit Reiz hieher gestellt folgt in den Hsn. nach *ἐπωνυμίας ἔχουσι* C. 107.

C. 107. *ἐπ' ὧν* nach denen. zu 1, 14, 3.

C. 108. *γλαυκόν* bezieht man auf die Augen, *πυρρόν* auf das Haar. — *ἐστι.* gr. Spr. 63, 1, 3. — *πεπόλισται* eben so 5, 52, 4. 7, 59. (We.) Eig. nur dialektisch. Kr. zu Xen. An. 6, 4, 4. — *κῶλον.* zu 2, 126, 1. — *νηοῖσι.*

σταδίων ἐστί, ὑψηλὸν δὲ καὶ πᾶν ξύλινον, καὶ οἰκίαι αὐτῶν ξύλιναι καὶ τὰ ἱρά. ἔστι γὰρ δὴ αὐτόθι Ἑλληνικῶν θεῶν ἱρὰ Ἑλληνικῶς κατεσκευασμένα ἀγάλμασί τε καὶ βωμοῖσι καὶ νηοῖσι ξυλίνοισι, καὶ τῷ Διονύσῳ τριετηρίδας ἀνάγουσι καὶ βακχεύουσι. εἰσὶ γὰρ οἱ Γελωνοὶ τὸ ἀρχαῖον Ἕλληνες, ἐκ δὲ τῶν ἐμπορίων ἐξαναστάντες οἴκησαν ἐν τοῖσι Βουδίνοισι· καὶ γλώσσῃ τὰ μὲν Σκυθικῇ τὰ δὲ Ἑλληνικῇ χρέωνται. Βουδῖνοι δὲ οὐ τῇ αὐτῇ γλώσσῃ χρέωνται καὶ Γελωνοί. ἀλλ' 109 οὐδὲ δίαιτα ἡ αὐτή ἐστι Γελωνοῖσι καὶ Βουδίνοισι· οἱ μὲν γὰρ Βουδῖνοι ἐόντες αὐτόχθονες νομάδες τέ εἰσι καὶ φθειροτραγέουσι μοῦνοι τῶν ταύτῃ, Γελωνοὶ δὲ γῆς τε ἐργάται καὶ σιτοφάγοι καὶ κήπους ἐκτημένοι, οὐδὲν τὴν ἰδέην ὁμοῖοι οὐδὲ τὸ χρῶμα. ὑπὸ μέντοι Ἑλλήνων καλέονται καὶ οἱ Βουδῖνοι Γελωνοί, οὐκ ὀρθῶς καλεόμενοι. ἡ δὲ χώρη σφέων πᾶσά ἐστι δασέα ἴδῃσι παντοίῃσι· ἐν δὲ τῇ ἴδῃ τῇ πλείστῃ ἔστι λίμνη μεγάλη τε καὶ πολλὴ καὶ ἕλος καὶ κάλαμος περὶ αὐτήν· ἐν δὲ ταύτῃ ἐνύδριες ἁλίσκονται καὶ κάστορες καὶ ἄλλα θηρία τετραγωνοπρόσωπα, τῶν τὰ δέρματα περὶ τὰς σισύρας παραρράπτεται καὶ οἱ ὄρχιες αὐτοῖσί εἰσι χρήσιμοι ἐς ὑστερέων ἄκεσιν.

Σαυροματέων δὲ πέρι ὧδε λέγεται. ὅτε Ἕλληνες Ἀμαζόσι ἐμα- 110 χέσαντο (τὰς δὲ Ἀμαζόνας καλέουσι Σκύθαι Οἰόρπατα, δύναται δὲ τὸ οὔνομα τοῦτο κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν ἀνδροκτόνοι· οἰὸρ γὰρ καλέουσι τὸν ἄνδρα, τὸ δὲ πατὰ κτείνειν), τότε λόγος τοὺς Ἕλληνας νικήσαντας τῇ ἐπὶ Θερμώδοντι μάχῃ ἀποπλέειν ἄγοντας τρισὶ πλοίοισι τῶν Ἀμαζόνων ὅσας ἐδυνέατο ζωγρῆσαι, τὰς δὲ ἐν τῷ πελάγεϊ ἐπιθεμένας ἐκκόψαι τοὺς ἄνδρας. πλοῖα δὲ οὐ γινώσκειν αὐτάς, 2 οὐδὲ πηδαλίοισι χρᾶσθαι οὐδὲ ἱστίοισι οὐδὲ εἰρεσίῃ· ἀλλ' ἐπεὶ ἐξέκοψαν τοὺς ἄνδρας, ἐφέροντο κατὰ κῦμα καὶ ἄνεμον· καὶ ἀπικνέονται τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ Κρημνούς. οἱ δὲ Κρημνοί εἰσι γῆς τῆς Σκυθέων τῶν ἐλευθέρων. ἐνθαῦτα ἀποβᾶσαι ἀπὸ τῶν πλοίων αἱ Ἀμαζόνες ὡδοιπόρεον ἐς τὴν οἰκεομένην. ἐντυχοῦσαι δὲ πρώτῳ ἱπποφορβίῳ τοῦτο διήρπασαν καὶ ἐπὶ τούτων ἱππαζόμεναι ἐληίζοντο τὰ τῶν Σκυθέων. οἱ δὲ Σκύθαι οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι τὸ πρῆγμα· 111 οὔτε γὰρ φωνὴν οὔτε ἐσθῆτα οὔτε τὸ ἔθνος ἐγίνωσκον, ἀλλ' ἐν θώυ-

---

zu 1, 181, 2. — τριετηρίδας. zu 2, 4, 1. — τὸ ἀρχαῖον ursprünglich. gr. Spr. 50, 5, 13. — ἐκ δὲ τῶν. gute Hsn. ἐκ τῶν δέ. Di. 68, 5, 1. — οἴκησαν, wie 4, 116. zu 1, 163, 2.

C. 109. φθειροτραγέουσι. Dies wird von mehrern wilden Völkern erzählt; auch sollen noch jetzt manche Russinnen die zarten Thierchen mit grossem Appetit verspeisen. — τετραγωνοπρόσωπα, sind unbekannt. — παραρράπτεται, als Verbrämung.

C. 110 § 1. οἰόρπατα. Neum. S. 194. — δύναται. zu 2, 30, 1. — λόγος erg. ἐστί. (Va.)

§ 2. εἰσὶ γῆς. gr. Spr. 47, 6, 9. — τούτων, τῶν ἵππων. Di. 48, 3, 7. — ἱππάζεσθαι ist bei Attikern selten.

ματι ἦσαν ὁκόθεν ἔλθοιεν, ἐδόκεον δ' αὐτὰς εἶναι ἄνδρας τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἔχοντας, μάχην τε δὴ πρὸς αὐτὰς ἐποιεῦντο. ἐκ δὲ τῆς μάχης τῶν νεκρῶν ἐκράτησαν οἱ Σκύθαι καὶ οὕτω ἔγνωσαν ἐούσας γυναῖκας. βουλευομένοισι ὦν αὐτοῖσι ἔδοξε κτείνειν μὲν οὐδενὶ τρόπῳ ἔτι αὐτας, ἑωυτῶν δὲ τοὺς νεωτάτους ἀποπέμψαι ἐς αὐτάς, πλῆθος εἰκάσαντας, ὅσαι περ ἐκεῖναι ἦσαν· τούτους δὲ στρατοπεδεύεσθαι πλησίον ἐκεινέων καὶ ποιέειν τά περ ἂν καὶ ἐκεῖναι ποιέωσι· ἢν δὲ αὐτοὺς διώκωσι, μάχεσθαι μὲν μή, ὑποφεύγειν δέ· ἐπεὰν δὲ παύσωνται, ἐλθόντας αὐτοὺς πλησίον στρατοπεδεύεσθαι. ταῦτα ἐβουλεύσαντο οἱ Σκύθαι βουλόμενοι ἐξ αὐτέων παῖδας ἐγγενήσεσθαι.

112 Ἀποπεμφθέντες δὲ οἱ νεηνίσκοι ἐποίευν τὰ ἐντεταλμένα. ἐπεὶ δὲ ἔμαθον αὐτοὺς αἱ Ἀμαζόνες ἐπ' οὐδεμιῇ δηλήσι ἀπιγμένους, ἔων χαίρειν· προσεχώρεον δὲ πλησιαιτέρω τὸ στρατόπεδον τῷ στρατοπέδῳ ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ. εἶχον δὲ οὐδὲν οὐδ' οἱ νεηνίσκοι, ὥσπερ οὐδὲ αἱ Ἀμαζόνες, εἰ μὴ τὰ ὅπλα καὶ τοὺς ἵππους· ἀλλὰ ζόην

113 ἔζωον τὴν αὐτὴν ἐκείνῃσι, θηρεύοντές τε καὶ ληιζόμενοι. ἐποίευν δὲ αἱ Ἀμαζόνες ἐς τὴν μεσαμβρίην τοιόνδε· ἐγίνοντο σποράδες κατὰ μίαν τε καὶ δύο, πρόσω δὴ ἀπ' ἀλληλέων ἐς εὐμαρίην ἀποσκιδνάμεναι. μαθόντες δὲ καὶ οἱ Σκύθαι ἐποίευν τὠυτὸ τοῦτο· καί τις μουνωθεισέων τινὶ αὐτέων ἐνεχρίμπτετο, καὶ ἡ Ἀμαζὼν οὐκ ἀπωθέετο ἀλλὰ περιεῖδε χρήσασθαι. καὶ φωνῆσαι μὲν οὐκ εἶχε (οὐ γὰρ συνίεσαν ἀλλήλων), τῇ δὲ χειρὶ ἔφραζε ἐς τὴν ὑστεραίην ἐλθεῖν ἐς τὠυτὸ χωρίον καὶ ἕτερον ἄγειν, σημαίνουσα δύο γενέσθαι καὶ αὐτὴ ἑτέρην ἄξειν. ὁ δὲ νεηνίσκος ἐπεὶ ἀπῆλθε, ἔλεξε ταῦτα πρὸς τούς λοιπούς· τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἦλθε ἐς τὸ χωρίον αὐτός τε οὗτος καὶ ἕτερον ἦγε, καὶ τὴν Ἀμαζόνα εὗρε δευτέρην αὐτὴν ὑπομένουσαν. οἱ δὲ λοιποὶ νεηνίσκοι ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, καὶ αὐτοὶ ἐκτιλώσαντο τὰς λοιπὰς

114 τῶν Ἀμαζόνων. μετὰ δὲ συμμίξαντες τὰ στρατόπεδα οἴκεον ὁμοῦ, γυναῖκα ἔχων ἕκαστος ταύτην τῇ τὸ πρῶτον συνεμίχθη. τὴν δὲ φωνὴν τὴν μὲν τῶν γυναικῶν οἱ ἄνδρες οὐκ ἐδυνέατο μαθεῖν, τὴν δὲ τῶν ἀνδρῶν αἱ γυναῖκες συνέλαβον. ἐπεὶ δὲ συνῆκαν ἀλλήλων, ἔλεξαν πρὸς τὰς Ἀμαζόνας τάδε οἱ ἄνδρες. "ἡμῖν εἰσὶ μὲν τοκέες, εἰσὶ δὲ

C. 111. *τὴν αὐτήν* d. h. alle noch sehr jung und ohne Bart. — *ἐκ τῆς* in Folge der. — *εἰκάσαντας* bezieht sich auf *αὐτοῖσι*. — *ἐγγενήσεσθαι. ἐκγεν.* Reiske und Abresch.

C. 112. *δηλήσι* für *δηλήσει* Bekker. Ueber das Wort zu 1, 41. — *χαίρειν* unbehelligt. — *ἐπ' ἡμέρῃ.* Di. 68, 41, 5.

C. 113. *τοιόνδε.* zu 1, 80, 1. — *περιεῖδε χρήσασθαι.* zu 1, 24, 2. — *εὐμαρίην.* zu 2, 35, 2. — *ἔφραζε.* Aesch. Ag. 1031: *σὺ ἀντὶ φωνῆς φράζε καρβάνῳ χερί.* Diod. 3 18: *μιμητικῇ δηλώσει διὰ τῶν χειρῶν διασημαίνειν.* (We.) — *δύο γενέσθαι* dass zwei Männer kommen sollten. Kr. z. Arr. 1, 6, 2. — *αὐτήν.* gr. Spr. 51, 6, 1.

C. 114 § 1. *συνέλαβον.* zu 1, 63. — *πλῆθος* Hauptmasse der Skythen.

κτήσιες. νῦν ὦν μηκέτι πλεῦνα χρόνον ζόην τοιήνδε ἔχωμεν, ἀλλ' ἀπελθόντες ἐς τὸ πλῆθος διαιτώμεθα. γυναῖκας δὲ ἕξομεν ὑμέας καὶ οὐδαμὰς ἄλλας." αἱ δὲ πρὸς ταῦτα ἔλεξαν τάδε. "ἡμεῖς οὐκ ἂν δυναίμεθα οἰκέειν μετὰ τῶν ὑμετέρων γυναικῶν· οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ νόμαια ἡμῖν τε καὶ κείνῃσι ἐστί. ἡμεῖς μὲν τοξεύομέν τε καὶ ἀκοντίζομεν καὶ ἱππαζόμεθα, ἔργα δὲ γυναικήια οὐκ ἐμάθομεν· αἱ δὲ ὑμέτεραι γυναῖκες τούτων μὲν οὐδὲν τῶν ἡμεῖς κατελέξαμεν ποιεῦσι, ἔργα δὲ γυναικήια ἐργάζονται μένουσαι ἐν τῇσι ἁμάξῃσι, οὔτ' ἐπὶ θήρην ἰοῦσαι οὔτε ἄλλῃ οὐδαμῇ. οὐκ ἂν ὦν δυναίμεθα ἐκείνῃσι συμφέρεσθαι. ἀλλ' εἰ βούλεσθε γυναῖκας ἔχειν ἡμέας καὶ δοκέειν εἶναι δικαιότατοι, ἐλθόντες παρὰ τοὺς τοκέας ἀπολάχετε τῶν κτημάτων τὸ μέρος καὶ ἔπειτα ἐλθόντες οἰκέωμεν ἐπ' ἡμέων αὐτέων."

Ἐπείθοντο καὶ ἐποίησαν ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. ἐπείτε δὲ ἀπολαχόντες τῶν κτημάτων τὸ ἐπιβάλλον ἦλθον ὀπίσω παρὰ τὰς Ἀμαζόνας, ἔλεξαν αἱ γυναῖκες πρὸς αὐτοὺς τάδε. "ἡμέας ἔχει φόβος τε καὶ δέος ὅκως χρὴ οἰκέειν ἐν τῷδε τῷ χώρῳ τοῦτο μὲν ὑμέας ἀποστερησάσας πατέρων, τοῦτο δὲ τὴν γῆν τὴν ὑμετέρην δηλησαμένας πολλά. ἀλλ' ἐπείτε ἀξιοῦτε ἡμέας γυναῖκας ἔχειν, τάδε ποιέετε ἅμα ἡμῖν· φέρετε ἐξαναστέωμεν ἐκ τῆς γῆς τῆσδε καὶ περήσαντες Τάναϊν ποταμὸν οἰκέωμεν." ἐπείθοντο καὶ ταῦτα οἱ νεηνίσκοι, διαβάντες δὲ τὸν Τάναϊν ὡδοιπόρεον πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τριῶν μὲν ἡμερέων ἀπὸ τοῦ Τανάιδος ὁδόν, τριῶν δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος πρὸς βορῆν ἄνεμον. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τοῦτον τὸν χῶρον ἐν τῷ νῦν κατοίκηνται, οἴκησαν τοῦτον. καὶ διαίτῃ ἀπὸ τούτου χρέωνται τῇ παλαιῇ τῶν Σαυροματέων αἱ γυναῖκες, καὶ ἐπὶ θήρην ἐπ' ἵππων ἐκφοιτῶσαι ἅμα τοῖσι ἀνδράσι καὶ χωρὶς τῶν ἀνδρῶν καὶ ἐς πόλεμον φοιτῶσαι καὶ στολὴν τὴν αὐτὴν τοῖσι ἀνδράσι φορέουσαι. φωνῇ δὲ οἱ Σαυρομάται νομίζουσι Σκυθικῇ, σολοικίζοντες αὐτῇ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου, ἐπεὶ οὐ χρηστῶς ἐξέμαθον αὐτὴν αἱ Ἀμαζόνες. τὰ περὶ γάμων δὲ ὧδέ σφι διακέεται· οὐ γαμέεται παρθένος οὐδεμία πρὶν ἂν τῶν πολεμίων ἄνδρα ἀποκτείνῃ. αἱ δέ τινες αὐτέων καὶ τελευτῶσι γηραιαὶ πρὶν γήμασθαι, οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλῆσαι.

Ἐπὶ τούτων ὦν τῶν καταλεχθέντων ἐθνέων τοὺς βασιλέας ἁλισμένους ἀπικόμενοι τῶν Σκυθέων οἱ ἄγγελοι ἔλεγον ἐκδιδάσκοντες ὡς ὁ Πέρσης, ἐπειδή οἱ τὰ ἐν τῇ ἠπείρῳ τῇ ἑτέρῃ πάντα κατέστρα-

115 116 117 118

§ 2. *ἄλλῃ.* zu 1, 1, 1. — *συμφέρεσθαι.* zu 1, 173, 3. — *τὸ μέρος* den betreffenden Antheil. — *ἐπ' ἡμέων αὐτέων.* Spr. 68, 36 (40), 6.

C. 115. *ἐπιβάλλον.* zu 2, 180. vgl. 7, 23, 2. (Lh.) — *ὅκως* wie. gr. Spr. 65, 1, 9.

C. 116. *ἀπὸ τούτου* seit dieser Zeit. (Valla.) — *καί* vor *ἐπί* entspricht dem *καί* vor *ἐς πόλεμον.*

C. 117. *φωνῇ νομίζουσι.* zu 2, 50, 2. — *αὐτῇ,* wie Graeca lingua loqui. Ueber die Sache Niebuhr kl. Schr. I p. 381.

πται, γέφυραν ζεύξας ἐπὶ τῷ αὐχένι τοῦ Βοσπόρου διαβέβηκε ἐς τήνδε τὴν ἤπειρον, διαβὰς δὲ καὶ καταστρεψάμενος Θρήικας γεφυροῖ ποταμὸν Ἴστρον, βουλόμενος καὶ τάδε πάντα ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι. "ὑμεῖς ὦν μηδενὶ τρόπῳ ἐκ τοῦ μέσου κατήμενοι περιίδητε ἡμέας ²διαφθαρέντας, ἀλλὰ τὠυτὸ νοήσαντες ἀντιάζωμεν τὸν ἐπιόντα. οὐκ ὦν ποιήσετε ταῦτα; ἡμεῖς μὲν πιεζόμενοι ἢ ἐκλείψομεν τὴν χώρην ἢ μένοντες ὁμολογίῃ χρησόμεθα· τί γὰρ πάθωμεν μὴ βουλομένων ὑμέων τιμωρέειν; ὑμῖν δὲ οὐδὲν ἐπὶ τούτῳ ἔσται ἐλαφρότερον· ἥκει γὰρ ὁ Πέρσης οὐδέν τι μᾶλλον ἐπ' ἡμέας ἢ οὐ καὶ ἐπ' ὑμέας, οὐδέ οἱ καταχρήσει ἡμέας καταστρεψαμένῳ ὑμέων ἀπέχεσθαι. μέγα δὲ ὑμῖν ³λόγων τῶνδε μαρτύριον ἐρέομεν· εἰ γὰρ ἐπ' ἡμέας μούνους ἐστρατηλάτεε ὁ Πέρσης τίσασθαι τῆς πρόσθε δουλοσύνης βουλόμενος, χρῆν αὐτὸν πάντων τῶν ἄλλων ἀπεχόμενον οὕτω ἰέναι ἐπὶ τὴν ἡμετέρην, καὶ ἂν ἐδήλου πᾶσι ὡς ἐπὶ Σκύθας ἐλαύνει καὶ οὐκ ἐπὶ τοὺς ἄλλους. νῦν δὲ ἐπείτε τάχιστα διέβη [τήνδε τὴν ἤπειρον], τοὺς αἰεὶ ἐμποδὼν γινομένους ἡμεροῦται πάντας· τούς τε δὴ ἄλλους ἔχει ὑπ' ἑωυτῷ Θρήικας καὶ δὴ καὶ τοὺς ἡμῖν ἐόντας πλησιοχώρους Γέτας."

119 Ταῦτα Σκυθέων ἐπαγγελλομένων ἐβουλεύοντο οἱ βασιλέες οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνέων ἥκοντες καί σφεων ἐσχίσθησαν αἱ γνῶμαι· ὁ μὲν γὰρ Γελωνὸς καὶ ὁ Βουδῖνος καὶ ὁ Σαυρομάτης κατὰ τὠυτὸ γενόμενοι ὑπεδέκοντο Σκύθῃσι τιμωρήσειν, ὁ δὲ Ἀγάθυρσος καὶ Νευρὸς καὶ Ἀνδροφάγος καὶ οἱ τῶν Μελαγχλαίνων καὶ Ταύρων τάδε Σκύθῃσι ὑπεκρίναντο. "εἰ μὲν μὴ ὑμεῖς ἔατε οἱ πρότερον ἀδικήσαντες Πέρσας καὶ ἄρξαντες πολέμου, τούτων δεόμενοι τῶν νῦν δέεσθε λέγειν τε ἂν ἐφαίνεσθε ἡμῖν ὀρθὰ καὶ ἡμεῖς ὑπακούσαντες τὠυτὸ ἂν ὑμῖν ἐπρήσ²σομεν. νῦν δὲ ὑμεῖς τε ἐς τὴν ἐκείνων ἐσβαλόντες γῆν ἄνευ ἡμέων

C. 118 § 1. τῇ ἑτέρῃ, Asien. — αὐχένι 4, 85, 2. — τήνδε, Europa, wie § 3. — ὑπ' ἑωυτῷ. Spr. 68, 40 (44) A. — ἐκ τοῦ μέσου. zu 3, 83, 2. — νοήσαντες. φρονήσαντες? zu 1, 60, 1.

§ 2. οὐκ ὦν —; die Frage vertritt einen Bedingungssatz. (Sch.) Di. 59, 1, 7. Das ὦν bezieht sich auf eine gedachte Ablehnung. — ἡμεῖς μέν. zu αἱρέεται 1, 11, 3. — τί πάθωμεν was sollen wir anfangen? Di. 54, 2, 4. — ὑμῖν ἐλαφρότερον euch wird in Folge dessen die Sache um nichts leichter sein. — μᾶλλον ἢ οὐ. gr. Spr. 49, 2, 4. vgl. 5, 94. 7, 16, 4. (Sch.) — καταχρήσει. zu 1, 164, 1.

§ 3. τῆς πρόσθε δ. 1, 103 f. (Lh.) Ueber den Ge. zu 3, 47, 1. — χρῆν αὐτόν debebat. zu 1, 39. — καὶ ἄν. Herm. de part. ἄν p. 7. 194? Das Vorhergehende vertritt einen Bedingungssatz: und wenn er das thäte, so würde er. gr. Spr. 54, 12, 9. — τήνδε. ἐς τήνδε ist zu lesen oder τήνδε τὴν ἤπειρον zu streichen. — ἡμεροῦται unterwirft. vgl. 5, 2. (We.) Ungewöhnlich so.

C. 119 § 1. ἐπαγγελλομένων entboten, forderten auf. vgl. 4, 200. 7, 1. 8, 30. (Bä.) vgl. zu 2, 121, 13. — ἀπὸ τῶν von den bezüglichen. — κατὰ τὠυτὸ γενόμενοι einstimmig geworden. — τιμωρήσειν gr. Spr. 53, 7, 11. — ἔατε. Di. 88, 2, 9.

ἐπεκρατέετε Περσέων ὅσον χρόνον ὑμῖν ὁ θεὸς παρεδίδου· καὶ ἐκεῖνοι, ἐπεί σφεας ὠυτὸς θεὸς ἐγείρει, τὴν ὁμοίην ὑμῖν ἀποδιδοῦσι. ἡμεῖς δὲ οὔτε τι τότε ἠδικήσαμεν τοὺς ἄνδρας τούτους οὐδέν, οὔτε νῦν πρότεροι πειρησόμεθα ἀδικέειν. ἢν μέντοι ἐπίῃ καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέρην ἄρξῃ τε ἀδικέων, καὶ ἡμεῖς οὐ περιοψόμεθα. μέχρι δὲ τοῦτο ἴδωμεν, μενέομεν παρ' ἡμῖν αὐτοῖσι· ἥκειν γὰρ δοκέομεν οὐκ ἐπ' ἡμέας Πέρσας, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς αἰτίους τῆς ἀδικίης γενομένους."

Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἐπύθοντο οἱ Σκύθαι, ἐβουλεύοντο ἰθυμαχίην μὲν μηδεμίαν ποιέεσθαι ἐκ τοῦ ἐμφανέος, ὅτι δή σφι οὗτοί γε σύμμαχοι οὐ προσεγένοντο, ὑπεξιόντες δὲ καὶ ὑπεξελαύνοντες τὰ φρέατα τὰ παρεξίοιεν αὐτοὶ καὶ τὰς κρήνας συγχοῦν, τὴν ποίην τε ἐκ τῆς γῆς ἐκτρίβειν, διχοῦ σφέας διελόντες. καὶ πρὸς μὲν τὴν μίαν τῶν μοιρέων, τῆς ἐβασίλευε Σκώπασις, προςχωρέειν Σαυρομάτας· τούτους μὲν δὴ ὑπάγειν, ἢν ἐπὶ τοῦτο τράπηται ὁ Πέρσης, ἰθὺ Τανάιδος ποταμοῦ παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην ὑποφεύγοντας, ἀπελαύνοντός τε τοῦ Πέρσεω ἐπιόντας διώκειν. αὕτη μέν σφι μία ἦν μοῖρα τῆς βασιληίης, τεταγμένη ταύτην τὴν ὁδὸν ἥπερ εἴρηται· τὰς δὲ δύο τῶν βασιληίων, τήν τε μεγάλην τῆς ἦρχε Ἰδάνθυρσος καὶ τὴν τρίτην τῆς ἐβασίλευε Τάξακις, συνελθούσας ἐς τὠυτὸ καὶ Γελωνῶν τε καὶ Βουδίνων προσγενομένων, ἡμέρης καὶ τούτους ὁδῷ προέχοντας τῶν Περσέων ὑπεξάγειν, ὑπιόντας τε καὶ ποιεῦντας τὰ βεβουλευμένα. πρῶτα μέν νυν ὑπάγειν σφέας ἰθὺ τῶν χωρέων τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφε-

120

---

§ 2. *ὠυτός*. Di. 14, 10, 7. — *τὴν ὁμοίην*, wie 6, 21, nach *δωτίνην* 6, 62 bis. vgl. 9, 78. Andre ergänzen *δίκην* oder *μοῖραν*. Schäfer zu Lamb. Bos Ell. p. 394. Aus Attikern mir so nicht bekannt. — *οὔτε τι* — *οὐδέν*. zu 4, 19. — *ἐπίῃ*, erg. *ὁ Πέρσης*, als Hauptsubject der Darstellung. — *καὶ ἐπί* auch gegen. — *περιοψόμεθα* für *πεισόμεθα* Bekker; *ἐποισόμεθα* und *οἱ* für *οὐ* Eltz.

C. 120. *ἐκ τοῦ ἐμφανέος*. zu 1, 205. — *ὑπεξελαύνοντες, τὰ κτήνεα*. (Lh.) – *διχοῦ*, sonst auch bei Her. *δίχα*. — *πρὸς μέν*. Ggs. *τὰς δὲ δύο* § 2. — *τὴν μίαν*. zu 1, 18, 1. – *προςχωρέειν* hängt, wie auch *ὑπάγειν* und *διώκειν*, noch von *ἐβουλεύοντο* ab: sie beschlossen dass zutreten solle. gr. Spr. 55, 3, 6. (12.) — *ἐπὶ τοῦτο* gegen diese Masse. Spr. 43, 4, 6. (17.)

§ 2. *μέν* geht, wie die beiden vorhergehenden *μέν*, auf dieselbe Abtheilung in verschiedenen Beziehungen. — *τῆς βασιληίης* des gesammten Reiches, alle drei Abtheilungen hier zusammen gefasst. — *τεταγμένη ταύτην τὴν ὁδόν* auf diesen Weg hingewiesen. Eur. Med. 1067: *εἶμι τλημονεστάτην ὁδόν καὶ τούςδε πέμψω τλημονεστέραν ἔτι*. — *βασιληιέων* für *βασιληίων* Sch. – *συνελθούσας καὶ προςγενομένων*. Spr. 59, 2 A. (56, 14, 2.) — *ἡμέρης ὁδῷ προέχοντας τῶν Π.* um einen Tagemarsch vor den P. voraus ziehend (vgl. C. 122. 125, 1); das Particip nicht auf *τὰς δύο*, sondern das nähere *καὶ τούτους* bezogen. — *καὶ τούτους* bezieht sich bloss auf *προέχοντας*, nicht auf *ἡμέρης ὁδῷ προέχοντας*, da ein bestimmter Vorsprung § 1 nicht erwähnt ist. — *ὑπεξάγειν* und *ὑπάγειν* hängen noch von *ἐβουλεύοντο* § 1 ab. — *ὑπιέναι* langsam sich zurückziehend, wie *ὑπάγειν*. — *τῶν ἀπειπαμένων* derer die abgelehnt hatten, wie

ὑπὲρ Ἀπολλωνίης τε καὶ Μεσαμβρίης πόλιος οἰκημένοι, καλεύμενοι δὲ Σκυρμιάδαι καὶ Νιψαῖοι, ἀμαχητὶ σφέας αὐτοὺς παρέδοσαν Δαρείῳ· οἱ δὲ Γέται πρὸς ἀγνωμοσύνην τραπόμενοι αὐτίκα ἐδουλώθη-
94 σαν, Θρηίκων ἐόντες ἀνδρειότατοι καὶ δικαιότατοι. ἀθανατίζουσι δὲ τόνδε τὸν τρόπον· οὔτε ἀποθνήσκειν ἑωυτοὺς νομίζουσι, ἰέναι τε τὸν ἀπολλύμενον παρὰ Ζάλμοξιν δαίμονα· οἱ δὲ αὐτέων τὸν αὐτὸν τοῦτον νομίζουσι Γεβελέιζιν. διὰ πεντετηρίδος δὲ τὸν πάλῳ λαχόντα αἰεὶ σφέων αὐτέων ἀποπέμπουσι ἄγγελον παρὰ τὸν Ζάλμοξιν, ἐντελλόμενοι τῶν ἂν ἑκάστοτε δέωνται. πέμπουσι δὲ ὧδε· οἱ μὲν αὐτέων ταχθέντες ἀκόντια τρία ἔχουσι, ἄλλοι δὲ διαλαβόντες τοῦ ἀποπεμπομένου παρὰ τὸν Ζάλμοξιν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας ἀνακινήσαντες
2 αὐτὸν μετέωρον ῥιπτεῦσι ἐς τὰς λόγχας. ἢν μὲν δὴ ἀποθάνῃ ἀναπαρείς, τοῖσι δὲ ἵλεως ὁ θεὸς δοκέει εἶναι· ἢν δὲ μὴ ἀποθάνῃ, αἰτιῶνται αὐτὸν τὸν ἄγγελον, φάμενοί μιν ἄνδρα κακὸν εἶναι, αἰτιησάμενοι δὲ τοῦτον ἄλλον ἀποπέμπουσι. ἐντέλλονται δὲ ἔτι ζώοντι. οὗτοι οἱ αὐτοὶ Θρήικες καὶ πρὸς βροντήν τε καὶ ἀστραπὴν τοξεύοντες ἄνω πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀπειλεῦσι τῷ θεῷ, οὐδένα ἄλλον θεὸν νομίζοντες εἶναι εἰ μὴ τὸν σφέτερον.

95 Ὡς δὲ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν τὸν Ἑλλήσποντον οἰκεόντων Ἑλλήνων καὶ Πόντον, τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον, ἐόντα ἄνθρωπον, δουλεῦσαι ἐν Σάμῳ, δουλεῦσαι δὲ Πυθαγόρῃ τῷ Μνησάρχου· ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸν γενόμενον ἐλεύθερον χρήματα κτήσασθαι συχνά, κτησάμενον δὲ ἀπελθεῖν ἐς τὴν ἑωυτοῦ· ἅτε δὲ κακοβίων τε ἐόντων τῶν Θρηίκων καὶ ὑπαφρονεστέρων, τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον ἐπιστάμενον δίαιτάν τε Ἰάδα καὶ ἤθεα βαθύτερα ἢ κατὰ Θρήικας, οἷα Ἕλλησί τε ὁμιλήσαντα καὶ Ἑλλήνων οὐ τῷ ἀσθενεστάτῳ σοφιστῇ Πυθαγόρῃ, κατασκευάσα-
2 σθαι ἀνδρεῶνα, ἐς τὸν πανδοκεύοντα τῶν ἀστῶν τοὺς πρώτους καὶ εὐωχέοντα ἀναδιδάσκειν ὡς οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ συμπόται αὐτοῦ οὔτε οἱ ἐκ τουτέων αἰεὶ γινόμενοι ἀποθανέονται, ἀλλ' ἥξουσι ἐς χῶρον τοῦτον ἵνα αἰεὶ περιεόντες ἕξουσι τὰ πάντα ἀγαθά. ἐν ᾧ δὲ ἐποίεε τὰ καταλεχθέντα καὶ ἔλεγε ταῦτα, ἐν τούτῳ κατάγαιον οἴκημα ἐποιέετο. ὡς δέ οἱ παντελέως εἶχε τὸ οἴκημα, ἐκ μὲν τῶν Θρηίκων ἠφα-

---

C. 94 § 1. *ἀγνωμοσύνη* unvernünftiger, unberechneter Widerstand. vgl. 5, 83, 1. — *οὔτε.* Hier folgt eine vorbereitende Episode und das *τόνδε τὸ τρόπον* wird erst durch *ὧδε* erneuert. — *διὰ πεντετηρίδος* alle vier Jahre, zu 2, 4, 1. — *ταχθέντες* aufgestellt. — *διαλαβόντες.* zu 1, 114, 2. — *μετέωρον.* Spr. 57, 4. (4, 2.)

§ 2. *τοῖσι δέ.* zu 4, 68, 2.

C. 95 § 1. *ὑπαφρονεστέρων* ein wenig bornirter als Andre, ein sonst ungew. Compositum. — *Ἰάδα*, wie *Ἑλλάς* 4, 78, 1. vgl. 5, 33, 1. 87, 2. 88. — *οὐ τῷ ἀσθενεστάτῳ, οὐ τῷ ἀσοφωτάτῳ, ἀλλὰ δηλαδὴ ἀνάπαλιν τῷ πάνυ σοφῷ.* (Eustathios.) Ueber *οὐ* Kr. zu Thuk. 1, 5, 1. — *ἢ κατά.* Spr. 49, 2, 3. (49, 4.)

§ 2. *ἐν ᾧ.* während. (Sch.) — *κατάγαιον ο., ἀντρῶδές τι χωρίον.* Strabon VII p. 298. (Va.)

νίσθη, καταβὰς δὲ κάτω ἐς τὸ κατάγαιον οἴκημα διαιτᾶτο ἐπ' ἔτεα τρία· οἱ δέ μιν ἐπόθεόν τε καὶ ἐπένθεον ὡς τεθνεῶτα· τετάρτῳ δὲ ἔτεϊ ἐφάνη τοῖσι Θρήιξι καὶ οὕτω πιθανά σφι ἐγένετο τὰ ἔλεγε ὁ Ζάλμοξις. ταῦτά φασί μιν ποιῆσαι. ἐγὼ δὲ περὶ μὲν τούτου καὶ 96 τοῦ καταγαίου οἰκήματος οὔτε ἀπιστέω οὔτε ὦν πιστεύω τι λίην, δοκέω δὲ πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τὸν Ζάλμοξιν τοῦτον γενέσθαι Πυθαγόρεω. εἴτε δὲ ἐγένετό τις Ζάλμοξις ἄνθρωπος, εἴτ' ἐστὶ δαίμων τις Γέτῃσι οὗτος ἐπιχώριος, χαιρέτω.

Οὗτοι μὲν δὴ τρόπῳ τοιούτῳ χρεώμενοι, ὡς ἐχειρώθησαν ὑπὸ Περσέων, εἵποντο τῷ ἄλλῳ στρατῷ· Δαρεῖος δὲ ὡς ἀπίκετο καὶ ὁ 97 πεζὸς ἅμ' αὐτῷ στρατὸς ἐπὶ τὸν Ἴστρον, ἐνθαῦτα διαβάντων πάντων Δαρεῖος ἐκέλευσε τοὺς Ἴωνας τὴν σχεδίην λύσαντας ἕπεσθαι κατ' ἤπειρον ἑωυτῷ καὶ τὸν ἐκ τῶν νεῶν στρατόν. μελλόντων δὲ τῶν Ἰώνων λύειν καὶ ποιέειν τὰ κελευόμενα, Κώης ὁ Ἐρξάνδρου, στρατηγὸς ἐὼν Μυτιληναίων, ἔλεξε Δαρείῳ τάδε, πυθόμενος πρότερον εἴ οἱ φίλον εἴη γνώμην ἀποδέκεσθαι παρὰ τοῦ βουλομένου ἀποδείκνυσθαι. "ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ γῆν γὰρ μέλλεις στρατεύεσθαι τῆς οὔτε ἀρηρομένον[2] φανήσεται οὐδὲν οὔτε πόλις οἰκεομένη· σύ νυν γέφυραν ταύτην ἔα κατὰ χώρην ἑστάναι, φυλάκους αὐτῆς λιπὼν τούτους οἵπερ μιν ἔζευξαν. καὶ ἤν τε κατὰ νόον πρήξωμεν εὑρόντες Σκύθας, ἔσται ἄποδος ἡμῖν, ἤν τε καὶ μή σφεας εὑρεῖν δυνεώμεθα, ἥ γε ἄποδος ἡμῖν ἀσφαλής· οὐ γὰρ ἔδεισά κως μὴ ἑσσωθέωμεν ὑπὸ Σκυθέων μάχῃ, ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ δυνάμενοί σφεας εὑρεῖν πάθωμέν τι ἀλώμενοι. καὶ[3] τάδε λέγειν φαίη τις ἄν με ἐμεωυτοῦ εἵνεκεν, ὡς καταμένω· ἐγὼ δὲ γνώμην μὲν τὴν εὕρισκον ἀρίστην σοί, βασιλεῦ, ἐς μέσον φέρω, αὐτὸς μέντοι ἕψομαί τοι καὶ οὐκ ἂν λειφθείην." κάρτα τε ἥσθη τῇ γνώμῃ Δαρεῖος καί μιν ἀμείψατο τοισίδε. "ξεῖνε Λέσβιε, σωθέντος ἐμεῦ ὀπίσω ἐς οἶκον τὸν ἐμὸν ἐπιφάνηθί μοι πάντως, ἵνα σε ἀντὶ χρηστῆς συμβουλίης χρηστοῖσι ἔργοισι ἀμείψωμαι." ταῦτα δὲ εἴπας 98 καὶ ἀπάψας ἅμματα ἑξήκοντα ἐν ἱμάντι καλέσας ἐς λόγους τοὺς Ἰώνων τυράννους ἔλεγε τάδε. "ἄνδρες Ἴωνες, ἡ μὲν πρότερον γνώμη ἀποδεχθεῖσα ἐς τὴν γέφυραν μετείσθω μοι, ἔχοντες δὲ τὸν ἱμάντα τόνδε ποιέετε τάδε· ἐπεάν με ἴδητε τάχιστα πορευόμενον ἐπὶ Σκύθας, ἀπὸ τούτου ἀρξάμενοι τοῦ χρόνου λύετε ἅμμα ἓν ἑκάστης ἡμέρης· ἢν δὲ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ μὴ παρέω ἀλλὰ διεξέλθωσι ὑμῖν αἱ ἡμέραι

C. 97 § 2. γὰρ — νύν. zu 3, 83, 1. — κως für κω Kr. — τι ein Unglück, euphemistisch. Kr. zu Xen. An. 5, 3, 6.

§ 3. ἐς μέσον. zu 3, 142, 2. vgl. 6, 129, 1. — ἐμεῦ — μοι. gr. Spr. 47, 4, 2.

C. 98. Ἴωνες als die zahlreichsten allein genannt konnten auch die Aeoler und Andre um so mehr mit befassen, da die Griechen überhaupt bei den Persern Jaoner hiessen. Ar. Ach. 104. — ἀποδεχθεῖσα, wie 4, 132.

τῶν ἁμμάτων, ἀποπλέετε ἐς τὴν ὑμετέρην αὐτέων. μέχρι δὲ τούτου, ἐπείτε οὕτω μετέδοξε, φυλάσσετε τὴν σχεδίην, πᾶσαν προθυμίην σωτηρίης τε καὶ φυλακῆς παρεχόμενοι. ταῦτα δὲ ποιεῦντες ἐμοὶ μεγάλως χαριεῖσθε." Δαρεῖος μὲν ταῦτα εἴπας ἐς τὸ πρόσω ἠπείγετο.

99 Τῆς δὲ Σκυθικῆς γῆς ἡ Θρηίκη τὸ ἐς θάλασσαν πρόκειται· κόλπου δὲ ἀγομένου τῆς γῆς ταύτης ἡ Σκυθική τε ἐκδέκεται καὶ ὁ Ἴστρος ἐκδιδοῖ ἐς αὐτήν, πρὸς εὖρον ἄνεμον τὸ στόμα τετραμμένος. τὸ δὲ ἀπὸ Ἴστρου ἔρχομαι σημανέων τὸ πρὸς θάλασσαν αὐτῆς τῆς Σκυθικῆς χώρης ἐς μέτρησιν. ἀπὸ Ἴστρου αὕτη ἤδη ἀρχαίη Σκυθική ἐστι, πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ νότον ἄνεμον κειμένη, μέχρι πόλιος καλεομένης Καρκινίτιδος. τὸ δὲ ἀπὸ ταύτης τὴν μὲν ἐπὶ θάλασσαν τὴν αὐτὴν φέρουσαν, ἐοῦσαν ὀρεινήν τε χώρην καὶ προκειμένην τὸ ἐς Πόντον, νέμεται τὸ Ταυρικὸν ἔθνος μέχρι χερσονήσου τῆς τρηχέης καλεομένης· αὕτη δὲ ἐς θάλασσαν τὴν πρὸς ἀπηλιώτην ἄνεμον κατήκει. ἔστι γὰρ τῆς Σκυθικῆς τὰ δύο μέρεα τῶν οὔρων ἐς θάλασσαν φέροντα, τήν τε πρὸς μεσαμβρίην καὶ τὴν πρὸς ἠῶ, κατά περ τῆς Ἀττικῆς χώρης· καὶ παραπλήσια ταύτῃ καὶ οἱ Ταῦροι νέμονται τῆς Σκυθικῆς, ὡς εἰ τῆς Ἀττικῆς ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἀθηναῖοι νεμοίατο τὸν γουνὸν τὸν Σουνιακόν, μᾶλλον ἐς τὸν πόντον [τὴν ἄκρην] ἀνέχοντα, τὸν ἀπὸ Θορικοῦ μέχρι Ἀναφλύστου δήμου. λέγω δὲ ὡς εἶναι ταῦτα σμικρὰ μεγάλοισι συμβαλέειν. τοιοῦτο ἡ Ταυρική ἐστι. ὃς δὲ τῆς Ἀττικῆς ταῦτα μὴ παραπέπλωκε, ἐγὼ δὲ ἄλλως δηλώσω· ὡς εἰ τῆς Ἰηπυγίης ἄλλο ἔθνος καὶ μὴ Ἰήπυγες ἀρξάμενοι ἐκ Βρεντεσίου

---

gr. Spr. 50, 10, 3. — *τῶν ἁμμάτων* die durch die Knoten bezeichnet werden vgl. 4, 136, 2. — *μετέδοξε*, abweichend von dem Befehle C. 97, 1.

C. 99 § 1. *κόλπου — ταύτης* indem dies Land sich als eine Art Busen hinzieht in den Winkel den die Donau bildet, die er sich zuerst gegen Osten, dann gegen Süden oder Südosten strömend denkt. vgl. Niebuhr kl. Schr. I S. 156 f. 356 f. — *τὸ ἀπὸ Ἴστρου* in Bezug auf die Strecke vom Istros an. — *ἐς μέτρησιν* bezieht sich wohl auf C. 101. (Bä.) — *ἤδη. ἤδη ἡ?* Ueber die Sache Neum. S. 226 f.

§ 2. *τὸ δὲ — ἔθνος* in Bezug auf die Strecke von diesem an besitzet das gegen dasselbe Meer sich erstreckende gebirgig seiende und in der Richtung nach dem Pontos zu vorspringende Land der taurische Volksstamm. vgl. 4, 100. — *τὴν μέν*. Dem entspricht *τὸ δ' ἀπὸ* C. 100. (Lh.) — *τὴν πρὸς ἀπηλιώτην ἄ.*, unten *τὴν πρὸς ἠῶ, τὴν ἠοίην* 4, 100. Die Maeetis. (Lh.) — *τὰ δύο μέρεα* zwei Seiten; der Artikel weil nur drei gedacht werden gr. Spr. 50, 2, 8. vgl. C. 101. Als Halbinsel kennt Her. die Krim nicht. Niebuhr I S. 157. 355.

§ 3. *παραπλήσια* ähnlich, adverbial. (Sch.) *ὡς εἰ* wie wenn. Ungewöhnlich; über *ὁμοῖα* zu 3, 8, 1. — *τῆς Σκυθικῆς* hängt von *ταύτῃ* ab. (Valla.) — *γουνόν* Vorsprung, ins Meer vorlaufende Spitze, sonst nur bei Dichtern von fruchtbarem Gefilde. (Va.) Vgl. Kr. Stud. II S. 285. — *τὴν ἄκρην* ist wohl als Glossem zu *γουνόν* hier eingeschlichen; transitiv scheint man *ἀνέχειν* in diesem Sinne nicht gebraucht zu haben. — *τὸν ἀπὸ* gehört zu *τὸν γουνόν*. — *ὡς εἶναι* zu 2, 10, 1. — *ἐγὼ δέ*. Di. 50, 1, 11. — *ὡς εἰ*, noch an das obige *παραπλήσια νέμονται* angeknüpft, etwas hart. —

λιμένος ἀποταμοίατο μέχρι Τάραντος καὶ νεμοίατο τὴν ἄκρην. δύο δὲ λέγων ταῦτα πολλὰ λέγω παρόμοια τοῖσι ἄλλοισι ἔοικε ἡ Ταυρική.

Τὸ δ' ἀπὸ τῆς Ταυρικῆς ἤδη Σκύθαι τὸ κατύπερθε τῶν Ταύρων 100 καὶ τὰ πρὸς θαλάσσης τῆς ἠοίης νέμονται, τοῦ τε Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου τὰ πρὸς ἑσπέρης καὶ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος μέχρι Τανάιδος ποταμοῦ, ὃς ἐκδιδοῖ ἐς μυχὸν τῆς λίμνης ταύτης. ἤδη ὦν ἀπὸ μὲν Ἴστρου τὰ κατύπερθε, ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα, ἀποκληίεται ἡ Σκυθικὴ ὑπὸ πρώτων Ἀγαθύρσων, μετὰ δὲ Νευρῶν, ἔπειτα δὲ Ἀνδροφάγων, τελευταίων δὲ Μελαγχλαίνων. ἔστι ὦν τῆς Σκυθικῆς ὡς 101 ἐούσης τετραγώνου, τῶν δύο μερέων κατηκόντων ἐς θάλασσαν, πάντῃ ἴσον τό τε ἐς τὴν μεσόγαιαν φέρον καὶ τὸ παρὰ τὴν θάλασσαν. ἀπὸ γὰρ Ἴστρου ἐπὶ Βορυσθένεα δέκα ἡμερέων ὁδός, ἀπὸ Βορυσθένεός τ' ἐπὶ τὴν λίμνην τὴν Μαιῆτιν ἑτέρων δέκα. καὶ τὸ ἀπὸ θαλάσσης ἐς μεσόγαιαν ἐς τοὺς Μελαγχλαίνους τοὺς κατύπερθε Σκυθέων οἰκημένους εἴκοσι ἡμερέων ὁδός. ἡ δὲ ὁδὸς ἡ ἡμερησίη ἀνὰ διηκόσια στάδια συμβέβληταί μοι. οὕτω ἂν εἴη τῆς Σκυθικῆς τὰ ἐπικάρσια τετρακισχιλίων σταδίων καὶ τὰ ὄρθια τὰ ἐς τὴν μεσόγαιαν φέροντα ἑτέρων τοσούτων σταδίων. ἡ μέν νυν γῆ αὕτη ἐστι μέγαθος τοσαύτη.

Οἱ δὲ Σκύθαι δόντες σφίσι λόγον ὡς οὐκ οἷοί τέ εἰσι τὸν Δα- 102 ρείου στρατὸν ἰθυμαχίῃ διώσασθαι μοῦνοι, ἔπεμπον ἐς τοὺς πλησιοχώρους ἀγγέλους· τῶν δὲ καὶ δὴ οἱ βασιλέες συνελθόντες ἐβουλεύοντο ὡς στρατοῦ ἐπελαύνοντος μεγάλου. ἦσαν δὲ οἱ συνελθόντες βασιλέες Ταύρων καὶ Ἀγαθύρσων καὶ Νευρῶν καὶ Ἀνδροφάγων καὶ Μελαγχλαίνων καὶ Γελωνῶν· καὶ Βουδίνων καὶ Σαυροματέων. τούτων 103 Ταῦροι μὲν νόμοισι τοιοισίδε χρέωνται. θύουσι μὲν τῇ παρθένῳ τούς τε ναυηγοὺς καὶ τοὺς ἂν λάβωσι Ἑλλήνων ἀπενειχθέντας, τρόπῳ τοιῷδε· καταρξάμενοι ῥοπάλῳ παίουσι τὴν κεφαλήν. οἱ μὲν δὴ λέγουσι ὡς τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ κρημνοῦ ὠθέουσι κάτω (ἐπὶ γὰρ κρημνοῦ ἵδρυται τὸ ἱρόν), τὴν δὲ κεφαλὴν ἀνασταυροῦσι· οἱ δὲ κατὰ μὲν τὴν κεφαλὴν ὁμολογέουσι, τὸ μέντοι σῶμα οὐκ ὠθέεσθαι ἀπὸ τοῦ κρη-

---

ἀποταμοίατο für sich den Landstrich abgeschnitten hätte. — *τοῖσι ἄλλοισι* für *ἄλλα τοῖσι*. (Sch.)

C. 100. *τὸ δ' ἀπό.* zu 4, 99, 1. — *Νευρῶν* erg. *ὑπό*.

C. 101. *τῆς Σκυθικῆς* hängt ab von *τὸ φέρον* etc. (Lh.) Ueber die Sache Niebuhr I S. 156. 356 f. u. Neum. S. 215. — *ἡ ἡμερησίη.* zu 1, 72, 2. — *συμβέβληται* ist berechnet. Das Medium so 2, 31. 6, 63, 1. 65, 2. (Sch.) Spr. 52, 10. 5. (11.) — *ἑτέρων τοσούτων* eben so viel. Kr. Stud. II S. 251. Ueber die Sache Neum. S. 202.

C. 102. *λόγον.* zu 1, 97, 1. — *ἰθυμαχίη* noch 4, 120, 1, sonst nirgends.

C. 103 § 1. *μέν.* Dem entspricht *πολεμίους δέ* § 2. (Lh.) — *τῇ παρθένῳ.* vgl. § 2. Müller die Dorier I S. 385 u. Neum. S. 323. 423. 426. u. Voss Myth. Br. III p. 199. — *ἀπενειχθέντας* für *ἐπαναχθέντας* Sch. Jenes gebraucht Her. öfter für verschlagen werden. vgl. 2, 114. 4, 164, 1. (Sch.)

ϱμνοῦ λέγουσι ἀλλὰ γῇ κρύπτεσθαι. τὴν δὲ δαίμονα ταύτην τῇ θύουσι λέγουσι αὐτοὶ Ταῦροι Ἰφιγένειαν τὴν Ἀγαμέμνονος εἶναι. πολεμίους δὲ ἄνδρας τοὺς ἂν χειρώσωνται ποιεῦσι τάδε· ἀποταμὼν ἕκαστος κεφαλὴν ἀποφέρεται ἐς τὰ οἰκία, ἔπειτα ἐπὶ ξύλου μεγάλου ἀναπείρας ἱστᾷ ὑπὲρ τῆς οἰκίης ὑπερέχουσαν πολλόν, μάλιστα δὲ ὑπὲρ τῆς καπνοδόκης. φασὶ δὲ τούτους φυλάκους τῆς οἰκίης πάσης ὑπεραιωρέεσθαι. ζώουσι δὲ ἀπὸ ληίης τε καὶ πολέμου. 104 Ἀγάθυρσοι δὲ ἁβρότατοι ἄνδρες εἰσὶ καὶ χρυσοφόροι τὰ μάλιστα, ἐπίκοινον δὲ τῶν γυναικῶν τὴν μῖξιν ποιεῦνται, ἵνα κασίγνητοί τε ἀλλήλων ἔωσι καὶ οἰκήιοι ἐόντες πάντες μήτε φθόνῳ μήτ' ἔχθεϊ χρέωνται ἐς ἀλλήλους. τὰ δ' ἄλλα νόμαια Θρήιξι προσκεχωρήκασι.

105 Νευροὶ δὲ νόμοισι μὲν χρέωνται Σκυθικοῖσι, γενεῇ δὲ μιῇ πρότερόν σφεας τῆς Δαρείου στρατηλασίης κατέλαβε ἐκλιπεῖν τὴν χώρην πᾶσαν ὑπ' ὀφίων· ὄφιας γάρ σφι πολλοὺς μὲν ἡ χώρη ἀνέφαινε, οἱ δὲ πλεῦνες ἄνωθεν σφι ἐκ τῶν ἐρήμων ἐπέπεσον, ἐς ὃ πιεζόμενοι οἴκησαν μετὰ Βουδίνων τὴν ἑωυτῶν ἐκλιπόντες. κινδυνεύουσι δὲ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι γόητες εἶναι· λέγονται γὰρ ὑπὸ Σκυθέων καὶ Ἑλλήνων τῶν ἐν τῇ Σκυθικῇ κατοικημένων ὡς ἔτεος ἑκάστου ἅπαξ τῶν Νευρῶν ἕκαστος λύκος γίνεται ἡμέρας ὀλίγας καὶ αὖτις ὀπίσω ἐς τὠυτὸ κατίσταται. ἐμὲ μέν νυν ταῦτα λέγοντες οὐ πείθουσι, λέγουσι δὲ οὐδὲν ἔσσον καὶ ὀμνῦσι δὲ λέγοντες. 106 Ἀνδροφάγοι δὲ ἀγριώτατα πάντων ἀνθρώπων ἔχουσι ἤθεα, οὔτε δίκην νομίζοντες οὔτε νόμῳ οὐδενὶ χρεώμενοι. νομάδες δέ εἰσι, ἐσθῆτα δὲ φορέουσι τῇ Σκυθικῇ ὁμοίην, γλῶσσαν δὲ ἰδίην [ἔχουσι], ὀνθρωποφαγέουσι δὲ μοῦνοι τούτων. 107 Μελάγχλαινοι δὲ εἵματα μὲν μέλανα φορέουσι πάντες, ἐπ' ὧν καὶ τὰς ἐπωνυμίας ἔχουσι, νόμοισι δὲ Σκυθικοῖσι χρέωνται. 108 Βουδῖνοι δέ, ἔθνος ἐὸν μέγα καὶ πολλόν, γλαυκόν τε πᾶν ἰσχυρῶς ἐστι καὶ πυρρόν. πόλις δὲ ἐν αὐτοῖσι πεπόλισται ξυλίνη, οὔνομα δὲ τῇ πόλι ἐστὶ Γελωνός· τοῦ δὲ τείχεος μέγαθος κῶλον ἕκαστον τριήκοντα

---

§ 2. *ἱστᾷ.* *ἵστησι* Br. Di. 36, 1, 2. — *μάλιστα* erklärt Sch. wenigstens, es mit *ὑπερέχουσαν* verbindend; schwerlich richtig

C. 104. *τὰ νόμαια προσκεχωρήκασι* in Ansehung der Bräuche nähern sie sich. vgl. 1, 172 (Sch.)

C. 105. *κατέλαβε.* zu 2, 66, 1. 152, 1. — *ὑπό*, als ob *ἐκπεσεῖν* vorherginge. — *ἐς ὅ* bis, auch hier. — *κινδυνεύουσι* scheinen, in diesem Sinne bei Her. nur hier. (We.) — *λύκος.* Neum. S. 209. — *τὠυτό*, menschliche Gestalt.

C. 106. *νομίζοντες* übend. zu 1, 142, 1. — *ἔχουσι* hat man nach Reiz zugefügt; statthaft wäre auch *ἰεῖσι.* Ohne Verbum wär' es ein Zeugma. zu 3, 135, 1. — *ἀνθρωποφαγέουσι μοῦνοι τούτων* mit Reiz hieher gestellt folgt in den Hsn. nach *ἐπωνυμίας ἔχουσι* C. 107.

C. 107. *ἐπ' ὧν* nach denen. zu 1, 14, 3.

C. 108. *γλαυκόν* bezieht man auf die Augen, *πυρρόν* auf das Haar. — *ἐστι.* gr. Spr. 63, 1, 3. — *πεπόλισται* eben so 5, 52, 4. 7, 59. (We.) Eig. nur dialektisch. Kr. zu Xen. An. 6, 4, 4. — *κῶλον.* zu 2, 126, 1. — *νηοῖσι.*

σταδίων ἐστί, ὑψηλὸν δὲ καὶ πᾶν ξύλινον, καὶ οἰκίαι αὐτῶν ξύλιναι καὶ τὰ ἱρά. ἔστι γὰρ δὴ αὐτόθι Ἑλληνικῶν θεῶν ἱρὰ Ἑλληνικῶς κατεσκευασμένα ἀγάλμασί τε καὶ βωμοῖσι καὶ νηοῖσι ξυλίνοισι, καὶ τῷ Διονύσῳ τριετηρίδας ἀνάγουσι καὶ βακχεύουσι. εἰσὶ γὰρ οἱ Γελωνοὶ τὸ ἀρχαῖον Ἕλληνες, ἐκ δὲ τῶν ἐμπορίων ἐξαναστάντες οἴκησαν ἐν τοῖσι Βουδίνοισι· καὶ γλώσσῃ τὰ μὲν Σκυθικῇ τὰ δὲ Ἑλληνικῇ χρέωνται. Βουδῖνοι δὲ οὐ τῇ αὐτῇ γλώσσῃ χρέωνται καὶ Γελωνοί. ἀλλ' 109 οὐδὲ δίαιτα ἡ αὐτή ἐστι Γελωνοῖσι καὶ Βουδίνοισι· οἱ μὲν γὰρ Βουδῖνοι ἐόντες αὐτόχθονες νομάδες τέ εἰσι καὶ φθειροτραγέουσι μοῦνοι τῶν ταύτῃ, Γελωνοὶ δὲ γῆς τε ἐργάται καὶ σιτοφάγοι καὶ κήπους ἐκτημένοι, οὐδὲν τὴν ἰδέην ὁμοῖοι οὐδὲ τὸ χρῶμα. ὑπὸ μέντοι Ἑλλήνων καλέονται καὶ οἱ Βουδῖνοι Γελωνοί, οὐκ ὀρθῶς καλεόμενοι. ἡ δὲ χώρη σφέων πᾶσά ἐστι δασέα ἴδῃσι παντοίῃσι· ἐν δὲ τῇ ἴδῃ τῇ πλείστῃ ἔστι λίμνη μεγάλη τε καὶ πολλὴ καὶ ἕλος καὶ κάλαμος περὶ αὐτήν· ἐν δὲ ταύτῃ ἐνύδριες ἁλίσκονται καὶ κάστορες καὶ ἄλλα θηρία τετραγωνοπρόσωπα, τῶν τὰ δέρματα περὶ τὰς σισύρας παραρράπτεται καὶ οἱ ὄρχιες αὐτοῖσί εἰσι χρήσιμοι ἐς ὑστερέων ἄκεσιν.

Σαυρομάτέων δὲ πέρι ὧδε λέγεται. ὅτε Ἕλληνες Ἀμαζόσι ἐμα- 110 χέσαντο (τὰς δὲ Ἀμαζόνας καλέουσι Σκύθαι Οἰόρπατα, δύναται δὲ τὸ οὔνομα τοῦτο κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν ἀνδροκτόνοι· οἰὸρ γὰρ καλέουσι τὸν ἄνδρα, τὸ δὲ πατὰ κτείνειν), τότε λόγος τοὺς Ἕλληνας νικήσαντας τῇ ἐπὶ Θερμώδοντι μάχῃ ἀποπλέειν ἄγοντας τρισὶ πλοίοισι τῶν Ἀμαζόνων ὅσας ἐδυνέατο ζωγρῆσαι, τὰς δὲ ἐν τῷ πελάγεϊ ἐπιθεμένας ἐκκόψαι τοὺς ἄνδρας. πλοῖα δὲ οὐ γινώσκειν αὐτάς, 2 οὐδὲ πηδαλίοισι χρᾶσθαι οὐδὲ ἱστίοισι οὐδὲ εἰρεσίῃ· ἀλλ' ἐπεὶ ἐξέκοψαν τοὺς ἄνδρας, ἐφέροντο κατὰ κῦμα καὶ ἄνεμον· καὶ ἀπικνέονται τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος ἐπὶ Κρημνούς. οἱ δὲ Κρημνοί εἰσι γῆς τῆς Σκυθέων τῶν ἐλευθέρων. ἐνθαῦτα ἀποβᾶσαι ἀπὸ τῶν πλοίων αἱ Ἀμαζόνες ὡδοιπόρεον ἐς τὴν οἰκεομένην. ἐντυχοῦσαι δὲ πρώτῳ ἱπποφορβίῳ τοῦτο διήρπασαν καὶ ἐπὶ τούτων ἱππαζόμεναι ἐληίζοντο τὰ τῶν Σκυθέων. οἱ δὲ Σκύθαι οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι τὸ πρῆγμα· 111 οὔτε γὰρ φωνὴν οὔτε ἐσθῆτα οὔτε τὸ ἔθνος ἐγίνωσκον, ἀλλ' ἐν θώυ-

---

zu 1, 181, 2. — τριετηρίδας. zu 2, 4, 1. — τὸ ἀρχαῖον ursprünglich. gr. Spr. 50, 5, 13. — ἐκ δὲ τῶν. gute Hsn. ἐκ τῶν δέ. Di. 68, 5, 1. — οἴκησαν, wie 4, 116. zu 1, 163, 2.

C. 109. φθειροτραγέουσι. Dies wird von mehrern wilden Völkern erzählt; auch sollen noch jetzt manche Russinnen die zarten Thierchen mit grossem Appetit verspeisen. — τετραγωνοπρόσωπα, sind unbekannt. — παραρράπτεται, als Verbrämung.

C. 110 § 1. οἰόρπατα. Neum. S. 194. — δύναται. zu 2, 30, 1. — λόγος erg. ἐστί. (Va.)

§ 2. εἰσὶ γῆς. gr. Spr. 47, 6, 9. — τούτων, τῶν ἵππων. Di. 43, 3, 7. — ἱππάζεσθαι ist bei Attikern selten.

ματι ἦσαν ὁκόθεν ἔλθοιεν, ἐδόκεον δ' αὐτὰς εἶναι ἄνδρας τὴν αὐτὴν ἡλικίην ἔχοντας, μάχην τε δὴ πρὸς αὐτὰς ἐποιεῦντο. ἐκ δὲ τῆς μάχης τῶν νεκρῶν ἐκράτησαν οἱ Σκύθαι καὶ οὕτω ἔγνωσαν ἐούσας γυναῖκας. βουλευομένοισι ὦν αὐτοῖσι ἔδοξε κτείνειν μὲν οὐδενὶ τρόπῳ ἔτι αὐτας, ἑωυτῶν δὲ τοὺς νεωτάτους ἀποπέμψαι ἐς αὐτάς, πλῆθος εἰκάσαντας, ὅσαι περ ἐκεῖναι ἦσαν· τούτους δὲ στρατοπεδεύεσθαι πλησίον ἐκεινέων καὶ ποιέειν τά περ ἂν καὶ ἐκεῖναι ποιέωσι· ἢν δὲ αὐτοὺς διώκωσι, μάχεσθαι μὲν μή, ὑποφεύγειν δέ· ἐπεὰν δὲ παύσωνται, ἐλθόντας αὐτοὺς πλησίον στρατοπεδεύεσθαι. ταῦτα ἐβουλεύσαντο οἱ Σκύθαι βουλόμενοι ἐξ αὐτέων παῖδας ἐγγενήσεσθαι.

112 Ἀποπεμφθέντες δὲ οἱ νεηνίσκοι ἐποίευν τὰ ἐντεταλμένα. ἐπεὶ δὲ ἔμαθον αὐτοὺς αἱ Ἀμαζόνες ἐπ' οὐδεμιῇ δηλήσι ἀπιγμένους, ἔων χαίρειν· προσεχώρεον δὲ πλησιαιτέρω τὸ στρατόπεδον τῷ στρατοπέδῳ ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ. εἶχον δὲ οὐδὲν οὐδ' οἱ νεηνίσκοι, ὥσπερ οὐδὲ αἱ Ἀμαζόνες, εἰ μὴ τὰ ὅπλα καὶ τοὺς ἵππους· ἀλλὰ ζόην

113 ἔζωον τὴν αὐτὴν ἐκείνῃσι, θηρεύοντές τε καὶ ληιζόμενοι. ἐποίευν δὲ αἱ Ἀμαζόνες ἐς τὴν μεσαμβρίην τοιόνδε· ἐγίνοντο σποράδες κατὰ μίαν τε καὶ δύο, πρόσω δὴ ἀπ' ἀλληλέων ἐς εὐμαρίην ἀποσκιδνάμεναι. μαθόντες δὲ καὶ οἱ Σκύθαι ἐποίευν τὠυτὸ τοῦτο· καί τις μουνωθεισέων τινὶ αὐτέων ἐνεχρίμπτετο, καὶ ἡ Ἀμαζὼν οὐκ ἀπωθέετο ἀλλὰ περιεῖδε χρήσασθαι. καὶ φωνῆσαι μὲν οὐκ εἶχε (οὐ γὰρ συνίεσαν ἀλλήλων), τῇ δὲ χειρὶ ἔφραζε ἐς τὴν ὑστεραίην ἐλθεῖν ἐς τὠυτὸ χωρίον καὶ ἕτερον ἄγειν, σημαίνουσα δύο γενέσθαι καὶ αὐτὴ ἑτέρην ἄξειν. ὁ δὲ νεηνίσκος ἐπεὶ ἀπῆλθε, ἔλεξε ταῦτα πρὸς τοὺς λοιπούς· τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἦλθε ἐς τὸ χωρίον αὐτός τε οὗτος καὶ ἕτερον ἦγε, καὶ τὴν Ἀμαζόνα εὗρε δευτέρην αὐτὴν ὑπομένουσαν. οἱ δὲ λοιποὶ νεηνίσκοι ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, καὶ αὐτοὶ ἐκτιλώσαντο τὰς λοιπὰς

114 τῶν Ἀμαζόνων. μετὰ δὲ συμμίξαντες τὰ στρατόπεδα οἴκεον ὁμοῦ, γυναῖκα ἔχων ἕκαστος ταύτην τῇ τὸ πρῶτον συνεμίχθη. τὴν δὲ φωνὴν τὴν μὲν τῶν γυναικῶν οἱ ἄνδρες οὐκ ἐδυνέατο μαθεῖν, τὴν δὲ τῶν ἀνδρῶν αἱ γυναῖκες συνέλαβον. ἐπεὶ δὲ συνῆκαν ἀλλήλων, ἔλεξαν πρὸς τὰς Ἀμαζόνας τάδε οἱ ἄνδρες. “ἡμῖν εἰσὶ μὲν τοκέες, εἰσὶ δὲ

C. 111. *τὴν αὐτήν* d. h. alle noch sehr jung und ohne Bart. — *ἐκ τῆς* in Folge der. — *εἰκάσαντας* bezieht sich auf *αὐτοῖσι*. — *ἐγγενήσεσθαι. ἐκγεν.* Reiske und Abresch.

C. 112. *δηλήσι* für *δηλήσει* Bekker. Ueber das Wort zu 1, 41. — *χαίρειν* unbehelligt. — *ἐπ' ἡμέρῃ.* Di. 68, 41, 5.

C. 113. *τοιόνδε.* zu 1, 80, 1. — *περιεῖδε χρήσασθαι.* zu 1, 24, 2. — *εὐμαρίην.* zu 2, 35, 2. — *ἔφραζε.* Aesch. Ag. 1031: *σὺ ἀντὶ φωνῆς φράζε καρβάνῳ χερί.* Diod. 3 18: *μιμητικῇ δηλώσει διὰ τῶν χειρῶν διασημαίνειν.* (We.) — *δύο γενέσθαι* dass zwei Männer kommen sollten. Kr. z. Arr. 1, 6, 2. — *αὐτήν.* gr. Spr. 51, 6, 1.

C. 114 § 1. *συνέλαβον.* zu 1, 63. — *πλῆθος* Hauptmasse der Skythen.

κτήσιες. νῦν ὦν μηκέτι πλεῦνα χρόνον ζόην τοιήνδε ἔχωμεν, ἀλλ' ἀπελθόντες ἐς τὸ πλῆθος διαιτώμεθα. γυναῖκας δὲ ἕξομεν ὑμέας καὶ οὐδαμὰς ἄλλας." αἱ δὲ πρὸς ταῦτα ἔλεξαν τάδε. "ἡμεῖς οὐκ ἂν δυναίμεθα οἰκέειν μετὰ τῶν ὑμετέρων γυναικῶν· οὐ γὰρ τὰ αὐτὰ νόμαια ἡμῖν τε καὶ κείνῃσι ἐστί. ἡμεῖς μὲν τοξεύομέν τε καὶ ἀκοντίζομεν καὶ ἱππαζόμεθα, ἔργα δὲ γυναικήια οὐκ ἐμάθομεν· αἱ δὲ ὑμέτεραι γυναῖκες τούτων μὲν οὐδὲν τῶν ἡμεῖς κατελέξαμεν ποιεῦσι, ἔργα δὲ γυναικήια ἐργάζονται μένουσαι ἐν τῇσι ἁμάξῃσι, οὔτ' ἐπὶ θήρην ἰοῦσαι οὔτε ἄλλῃ οὐδαμῇ. οὐκ ἂν ὦν δυναίμεθα ἐκείνῃσι συμφέρεσθαι. ἀλλ' εἰ βούλεσθε γυναῖκας ἔχειν ἡμέας καὶ δοκέειν εἶναι δικαιότατοι, ἐλθόντες παρὰ τοὺς τοκέας ἀπολάχετε τῶν κτημάτων τὸ μέρος καὶ ἔπειτα ἐλθόντες οἰκέωμεν ἐπ' ἡμέων αὐτέων."

Ἐπείθοντο καὶ ἐποίησαν ταῦτα οἱ νεηνίσκοι. ἐπείτε δὲ ἀπολαχόντες τῶν κτημάτων τὸ ἐπιβάλλον ἦλθον ὀπίσω παρὰ τὰς Ἀμαζόνας, ἔλεξαν αἱ γυναῖκες πρὸς αὐτοὺς τάδε. "ἡμέας ἔχει φόβος τε καὶ δέος ὅκως χρὴ οἰκέειν ἐν τῷδε τῷ χώρῳ τοῦτο μὲν ὑμέας ἀποστερησάσας πατέρων, τοῦτο δὲ τὴν γῆν τὴν ὑμετέρην δηλησαμένας πολλά. ἀλλ' ἐπείτε ἀξιοῦτε ἡμέας γυναῖκας ἔχειν, τάδε ποιέετε ἅμα ἡμῖν· φέρετε ἐξαναστέωμεν ἐκ τῆς γῆς τῆσδε καὶ περήσαντες Τάναϊν ποταμὸν οἰκέωμεν." ἐπείθοντο καὶ ταῦτα οἱ νεηνίσκοι, διαβάντες δὲ τὸν Τάναϊν ὡδοιπόρεον πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τριῶν μὲν ἡμερέων ἀπὸ τοῦ Τανάιδος ὁδόν, τριῶν δὲ ἀπὸ τῆς λίμνης τῆς Μαιήτιδος πρὸς βορῆν ἄνεμον. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τοῦτον τὸν χῶρον ἐν τῷ νῦν κατοίκηνται, οἴκησαν τοῦτον. καὶ διαίτῃ ἀπὸ τούτου χρέωνται τῇ παλαιῇ τῶν Σαυροματέων αἱ γυναῖκες, καὶ ἐπὶ θήρην ἐπ' ἵππων ἐκφοιτῶσαι ἅμα τοῖσι ἀνδράσι καὶ χωρὶς τῶν ἀνδρῶν καὶ ἐς πόλεμον φοιτῶσαι καὶ στολὴν τὴν αὐτὴν τοῖσι ἀνδράσι φορέουσαι. φωνῇ δὲ οἱ Σαυρομάται νομίζουσι Σκυθικῇ, σολοικίζοντες αὐτῇ ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου, ἐπεὶ οὐ χρηστῶς ἐξέμαθον αὐτὴν αἱ Ἀμαζόνες. τὰ περὶ γάμων δὲ ὧδέ σφι διακέεται· οὐ γαμέεται παρθένος οὐδεμία πρὶν ἂν τῶν πολεμίων ἄνδρα ἀποκτείνῃ. αἱ δέ τινες αὐτέων καὶ τελευτῶσι γηραιαὶ πρὶν γήμασθαι, οὐ δυνάμεναι τὸν νόμον ἐκπλῆσαι.

Ἐπὶ τούτων ὦν τῶν καταλεχθέντων ἐθνέων τοὺς βασιλέας ἁλισμένους ἀπικόμενοι τῶν Σκυθέων οἱ ἄγγελοι ἔλεγον ἐκδιδάσκοντες ὡς ὁ Πέρσης, ἐπειδή οἱ τὰ ἐν τῇ ἠπείρῳ τῇ ἑτέρῃ πάντα κατέστρα-

§ 2. ἄλλῃ. zu 1, 1, 1. — συμφέρεσθαι. zu 1, 173, 3. — τὸ μέρος den betreffenden Antheil. — ἐπ' ἡμέων αὐτέων. Spr. 68, 36 (40), 6.

C. 115. ἐπιβάλλον. zu 2, 180. vgl. 7, 23, 2. (Lh.) — ὅκως wie. gr. Spr. 65, 1. 9.

C. 116. ἀπὸ τούτου seit dieser Zeit. (Valla) — καί vor ἐπί entspricht dem καί vor ἐς πόλεμον.

C. 117. φωνῇ νομίζουσι. zu 2, 50, 2. — αὐτῇ, wie Graeca lingua loqui. Ueber die Sache Niebuhr kl. Schr. I p. 381.

παι, γέφυραν ζεύξας ἐπὶ τῷ αὐχένι τοῦ Βοσπόρου διαβέβηκε ἐς τήνδε τὴν ἤπειρον, διαβὰς δὲ καὶ καταστρεψάμενος Θρήικας γεφυροῖ ποταμὸν Ἴστρον, βουλόμενος καὶ τάδε πάντα ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι. "ὑμεῖς ὦν μηδενὶ τρόπῳ ἐκ τοῦ μέσου κατήμενοι περιίδητε ἡμέας 2διαφθαρέντας, ἀλλὰ τὠυτὸ νοήσαντες ἀντιάζωμεν τὸν ἐπιόντα. οὐκ ὦν ποιήσετε ταῦτα; ἡμεῖς μὲν πιεζόμενοι ἢ ἐκλείψομεν τὴν χώρην ἢ μένοντες ὁμολογίῃ χρησόμεθα· τί γὰρ πάθωμεν μὴ βουλομένων ὑμέων τιμωρέειν; ὑμῖν δὲ οὐδὲν ἐπὶ τούτῳ ἔσται ἐλαφρότερον· ἥκει γὰρ ὁ Πέρσης οὐδέν τι μᾶλλον ἐπ' ἡμέας ἢ οὐ καὶ ἐπ' ὑμέας, οὐδέ οἱ καταχρήσει ἡμέας καταστρεψαμένῳ ὑμέων ἀπέχεσθαι. μέγα δὲ ὑμῖν 3λόγων τῶνδε μαρτύριον ἐρέομεν· εἰ γὰρ ἐπ' ἡμέας μούνους ἐστρατηλάτεε ὁ Πέρσης τίσασθαι τῆς πρόσθε δουλοσύνης βουλόμενος, χρῆν αὐτὸν πάντων τῶν ἄλλων ἀπεχόμενον οὕτω ἰέναι ἐπὶ τὴν ἡμετέρην, καὶ ἂν ἐδήλου πᾶσι ὡς ἐπὶ Σκύθας ἐλαύνει καὶ οὐκ ἐπὶ τοὺς ἄλλους. νῦν δὲ ἐπείτε τάχιστα διέβη [τήνδε τὴν ἤπειρον], τοὺς αἰεὶ ἐμποδὼν γινομένους ἡμεροῦται πάντας· τούς τε δὴ ἄλλους ἔχει ὑπ' ἑωυτῷ Θρήικας καὶ δὴ καὶ τοὺς ἡμῖν ἐόντας πλησιοχώρους Γέτας."

119 *Ταῦτα Σκυθέων ἐπαγγελλομένων ἐβουλεύοντο οἱ βασιλέες οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνέων ἥκοντες καὶ σφεων ἐσχίσθησαν αἱ γνῶμαι· ὁ μὲν γὰρ Γελωνὸς καὶ ὁ Βουδῖνος καὶ ὁ Σαυρομάτης κατὰ τὠυτὸ γενόμενοι ὑπεδέκοντο Σκύθῃσι τιμωρήσειν, ὁ δὲ Ἀγάθυρσος καὶ Νευρὸς καὶ Ἀνδροφάγος καὶ οἱ τῶν Μελαγχλαίνων καὶ Ταύρων τάδε Σκύθῃσι ὑπεκρίναντο. "εἰ μὲν μὴ ὑμεῖς ἔατε οἱ πρότερον ἀδικήσαντες Πέρσας καὶ ἄρξαντες πολέμου, τούτων δεόμενοι τῶν νῦν δέεσθε λέγειν τε ἂν ἐφαίνεσθε ἡμῖν ὀρθὰ καὶ ἡμεῖς ὑπακούσαντες τὠυτὸ ἂν ὑμῖν ἐπρήσ-2σομεν. νῦν δὲ ὑμεῖς τε ἐς τὴν ἐκείνων ἐσβαλόντες γῆν ἄνευ ἡμέων*

C. 118 § 1. *τῇ ἑτέρῃ*, Asien. — *αὐχένι* 4, 85, 2. — *τήνδε*, Europa, wie § 3. — *ὑπ' ἑωυτῷ*. Spr. 68, 40 (44) A. — *ἐκ τοῦ μέσου.* zu 3, 83, 2. — *νοήσαντες. φρονήσαντες?* zu 1, 60, 1.

§ 2. *οὐκ ὦν —;* die Frage vertritt einen Bedingungssatz. (Sch.) Di. 59, 1, 7. Das *ὦν* bezieht sich auf eine gedachte Ablehnung. — *ἡμεῖς μέν.* zu *αἱρέεται* 1, 11, 3. — *τί πάθωμεν* was sollen wir anfangen? Di. 54, 2, 4. — *ὑμῖν ἐλαφρότερον* euch wird in Folge dessen die Sache um nichts leichter sein. — *μᾶλλον ἢ οὐ.* gr. Spr. 49, 2, 4. vgl. 5, 94. 7, 16, 4. (Sch.) — *καταχρήσει.* zu 1, 164, 1.

§ 3. *τῆς πρόσθε δ.* 1, 103 f. (Lh.) Ueber den Ge. zu 3, 47, 1. — *χρῆν αὐτόν* debebat. zu 1, 39. — *καὶ ἄν.* Herm. de part. *ἄν* p. 7. 194? Das Vorhergehende vertritt einen Bedingungssatz: und wenn er das thäte, so würde er. gr. Spr. 54, 12, 9. — *τήνδε. ἐς τήνδε* ist zu lesen oder *τήνδε τὴν ἤπειρον* zu streichen. — *ἡμεροῦται* unterwirft. vgl. 5, 2. (We.) Ungewöhnlich so.

C. 119 § 1. *ἐπαγγελλομένων* entboten, forderten auf. vgl. 4, 200. 7, 1. 8, 30. (Bä.) vgl. zu 2, 121, 13. — *ἀπὸ τῶν* von den bezüglichen. — *κατὰ τὠυτὸ γενόμενοι* einstimmig geworden. — *τιμωρήσειν* gr. Spr. 53, 7, 11. — *ἔατε.* Di. 88, 2, 9.

ἐπεκρατέετε Περσέων ὅσον χρόνον ὑμῖν ὁ θεὸς παρεδίδου· καὶ ἐκεῖνοι, ἐπεί σφεας ὡυτὸς θεὸς ἐγείρει, τὴν ὁμοίην ὑμῖν ἀποδιδοῦσι. ἡμεῖς δὲ οὔτε τι τότε ἠδικήσαμεν τοὺς ἄνδρας τούτους οὐδέν, οὔτε νῦν πρότεροι πειρησόμεθα ἀδικέειν. ἢν μέντοι ἐπίῃ καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέρην ἄρξῃ τε ἀδικέων, καὶ ἡμεῖς οὐ περιοψόμεθα. μέχρι δὲ τοῦτο ἴδωμεν, μενέομεν παρ' ἡμῖν αὐτοῖσι· ἥκειν γὰρ δοκέομεν οὐκ ἐπ' ἡμέας Πέρσας, ἀλλ' ἐπὶ τοὺς αἰτίους τῆς ἀδικίης γενομένους."

Ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἐπύθοντο οἱ Σκύθαι, ἐβουλεύοντο ἰθυμαχίην μὲν μηδεμίαν ποιέεσθαι ἐκ τοῦ ἐμφανέος, ὅτι δή σφι οὗτοί γε σύμμαχοι οὐ προσεγένοντο, ὑπεξιόντες δὲ καὶ ὑπεξελαύνοντες τὰ φρέατα τὰ παρεξίοιεν αὐτοὶ καὶ τὰς κρήνας συγχοῦν, τὴν ποίην τε ἐκ τῆς γῆς ἐκτρίβειν, διχοῦ σφέας διελόντες. καὶ πρὸς μὲν τὴν μίαν τῶν μοιρέων, τῆς ἐβασίλευε Σκώπασις, προςχωρέειν Σαυρομάτας· τούτους μὲν δὴ ὑπάγειν, ἢν ἐπὶ τοῦτο τράπηται ὁ Πέρσης, ἰθὺ Ταναΐδος ποταμοῦ παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην ὑποφεύγοντας, ἀπελαύνοντός τε τοῦ Πέρσεω ἐπιόντας διώκειν. αὕτη μέν σφι μία ἦν μοῖρα τῆς βασιληίης, τεταγμένη ταύτην τὴν ὁδὸν ἥπερ εἴρηται· τὰς δὲ δύο τῶν βασιληίων, τήν τε μεγάλην τῆς ἦρχε Ἰδάνθυρσος καὶ τὴν τρίτην τῆς ἐβασίλευε Τάξακις, συνελθούσας ἐς τὠυτὸ καὶ Γελωνῶν τε καὶ Βουδίνων προσγενομένων, ἡμέρης καὶ τούτους ὁδῷ προέχοντας τῶν Περσέων ὑπεξάγειν, ὑπιόντας τε καὶ ποιεῦντας τὰ βεβουλευμένα. πρῶτα μέν νυν ὑπάγειν σφέας ἰθὺ τῶν χωρέων τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφε- 120

---

§ 2. *ὡυτός*. Di. 14, 10, 7. — *τὴν ὁμοίην*, wie 6, 21, nach *δωτίνην* 6, 62 bis. vgl. 9, 78. Andre ergänzen *δίκην* oder *μοῖραν*. Schäfer zu Lamb. Bos Ell. p. 394. Aus Attikern mir so nicht bekannt. — *οὔτε τι — οὐδέν*. zu 4, 19. — *ἐπίῃ*, erg. *ὁ Πέρσης*, als Hauptsubject der Darstellung. — *καὶ ἐπί* auch gegen. — *περιοψόμεθα* für *πεισόμεθα* Bekker; *ἐποισόμεθα* und *οἱ* für *οὐ* Eltz.

C. 120. *ἐκ τοῦ ἐμφανέος*. zu 1, 205. — *ὑπεξελαύνοντες, τὰ κτήνεα*. (Lh.) – *διχοῦ*, sonst auch bei Her. *δίχα*. — *πρὸς μέν*. Ggs. *τὰς δὲ δύο* § 2. — *τὴν μίαν*. zu 1, 18, 1. – *προςχωρέειν* hängt, wie auch *ὑπάγειν* und *διώκειν*, noch von *ἐβουλεύοντο* ab: sie beschlossen dass zutreten solle. gr. Spr. 55, 3, 6. (12.) — *ἐπὶ τοῦτο* gegen diese Masse. Spr. 43, 4, 6. (17.)

§ 2. *μέν* geht, wie die beiden vorhergehenden *μέν*, auf dieselbe Abtheilung in verschiedenen Beziehungen. — *τῆς βασιληίης* des gesammten Reiches, alle drei Abtheilungen hier zusammen gefasst. — *τεταγμένη ταύτην τὴν ὁδόν* auf diesen Weg hingewiesen. Eur. Med. 1067: *εἶμι τλημονεστάτην ὁδόν καὶ τούςδε πέμψω τλημονεστέραν ἔτι*. — *βασιληιέων* für *βασιληίων* Sch. – *συνελθούσας καὶ προςγενομένων*. Spr. 59, 2 A. (56, 14, 2.) — *ἡμέρης ὁδῷ προέχοντας τῶν Π.* um einen Tagemarsch vor den P. voraus ziehend (vgl. C. 122. 125, 1); das Particip nicht auf *τὰς δύο*, sondern das nähere *καὶ τούτους* bezogen. — *καὶ τούτους* bezieht sich bloss auf *προέχοντας*, nicht auf *ἡμέρης ὁδῷ προέχοντας*, da ein bestimmter Vorsprung § 1 nicht erwähnt ist. — *ὑπεξάγειν* und *ὑπάγειν* hängen noch von *ἐβουλεύοντο* § 1 ab. — *ὑπιέναι* langsam sich zurückziehend, wie *ὑπάγειν*. — *τῶν ἀπειπαμένων* derer die abgelehnt hatten, wie

τέρην συμμαχίην, ἵνα καὶ τούτους ἐκπολεμώσωσι· εἴ τε μὴ ἑκόντες γε ὑπέδυσαν τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Πέρσας, ἀλλ' ἄκοντας ἐκπολεμῶσαι· μετὰ δὲ τοῦτο ὑποστρέφειν ἐς τὴν σφετέρην καὶ ἐπιχειρέειν, ἢν δὴ βουλευομένοισι δοκέῃ.

121 Ταῦτα οἱ Σκύθαι βουλευσάμενοι ὑπηντίαζον τὴν Δαρείου στρατιήν, προδρόμους ἀποστείλαντες τῶν ἱππέων τοὺς ἀρίστους. τὰς δὲ ἁμάξας ἐν τῇσί σφι διαιτᾶτο τὰ τέκνα τε καὶ αἱ γυναῖκες πᾶσαι καὶ τὰ πρόβατα πάντα πλὴν ὅσα σφι ἐς φορβὴν ἱκανὰ ἦν, τοσαῦτα ὑπολιπόμενοι τὰ ἄλλα ἅμα τῇσι ἁμάξῃσι προέπεμψαν, ἐντειλάμενοι αἰεὶ 122 τὸ πρὸς βορέω ἐλαύνειν. ταῦτα μὲν δὴ προεκομίζετο, τῶν δὲ Σκυθέων οἱ πρόδρομοι ὡς εὗρον τοὺς Πέρσας ὅσον τε τριῶν ἡμερέων ὁδὸν ἀπέχοντας ἀπὸ τοῦ Ἴστρου, οὗτοι μὲν τούτους εὑρόντες, ἡμέρης ὁδῷ προέχοντες, ἐστρατοπεδεύοντο τὰ ἐκ τῆς γῆς φυόμενα λεαίνοντες. οἱ δὲ Πέρσαι ὡς εἶδον ἐπιφανεῖσαν τῶν Σκυθέων τὴν ἵππον, ἐπήισαν κατὰ στίβον αἰεὶ ὑπαγόντων· καὶ ἔπειτα (πρὸς γὰρ τὴν μίαν τῶν μοιρέων ἴθυσαν) οἱ Πέρσαι ἐδίωκον πρὸς ἠῶ τε καὶ τοῦ Τανάιδος. διαβάντων δὲ τούτων τὸν Τάναϊν ποταμὸν οἱ Πέρσαι ἐπιδιαβάντες ἐδίωκον, ἐς ὃ τῶν Σαυροματέων τὴν χώρην διεξελθόντες ἀπίκοντο ἐς 123 τὴν τῶν Βουδίνων. ὅσον μὲν δὴ χρόνον οἱ Πέρσαι ἤισαν διὰ τῆς Σκυθικῆς καὶ τῆς Σαυρομάτιδος χώρης, οἱ δὲ εἶχον οὐδὲν σίνεσθαι, ἅτε τῆς χώρης ἐούσης χέρσου· ἐπείτε δὲ ἐς τὴν τῶν Βουδίνων χώρην ἐσέβαλον, ἐνθαῦτα δὴ ἐντυχόντες τῷ ξυλίνῳ τείχεϊ, ἐκλελοιπότων τῶν Βουδίνων καὶ κεκενωμένου τοῦ τείχεος πάντων, ἐνέπρησαν αὐτό. τοῦτο δὲ ποιήσαντες εἵποντο αἰεὶ τὸ πρόσω κατὰ στίβον, ἐς ὃ διεξελθόντες ταύτην ἐς τὴν ἐρῆμον ἀπίκοντο. ἡ δὲ ἐρῆμος αὕτη ὑπ' οὐδαμῶν νέμεται ἀνδρῶν, κέεται δὲ ὑπὲρ τῆς Βουδίνων χώρης, ἐοῦσα πλῆθος ἑπτὰ ἡμερέων ὁδοῦ. ὑπὲρ δὲ τῆς ἐρήμου Θυσσαγέται οἰκέουσι ποταμοὶ δὲ ἐξ αὐτέων τέσσερες μεγάλοι ῥέοντες διὰ Μαιητέων ἐκδιδοῦσι

4, 125, 1. Dieser mediale Aorist findet sich bei Her. und Spätern öfter. vgl. zu 1, 59, 1. — εἴ τε für εἰ δέ Kr. Der Sinn: und wenn (da) sie nicht freiwillig sich dem Kriege unterzogen hatten etc. — ἀλλά. Spr. 69, 4, 3. (5.) — ἐκπολεμῶσαι hängt gleichfalls von ἐβουλεύοντο § 1 ab. — ἐπιχειρέειν die Perser angreifen.

C. 122. οὗτοι μὲν τούτους εὑρόντες epanaleptisch. — λεαίνοντες, ἐκτρίβοντες Hesych. vgl. 4, 120, 1. (We.) rasiren. — ἴθυσαν gingen los, poetisch. zu 1, 204. — ἠῶ. ἠοῦς Pauw. Erträglich wäre πρὸς ἠῶ τε καὶ πρὸς τοῦ. Zwei verschiedene Casus bei der ein Mal gesetzten Präposition bleiben anstössig.

C. 123. οἱ δέ. Di. 50, 1, 11. — χέρσος, ἡ ἔρημος γῆ καὶ τραχεῖα καὶ πᾶσα γῆ ἄκαρπος καὶ ἀνέργαστος. Hesychios. (Bä.) — τῷ ξυλίνῳ τείχεϊ 4, 108. (Bä.) — κατὰ στίβον wie 5, 102. 9, 59. (Bä.) — τὴν ἐρῆμον 4, 22. (Bä.) — πλῆθος an Ausdehnung. Aehnlich πολλός 4, 39. 109. (Sch.) — ὁδοῦ hängt von ἡ ἐρῆμος ab. Spr. 47, 6, 3. (8, 2.) Ueber die Sache 4, 22, 1. (Sch.)

ἐς τὴν λίμνην τὴν καλεομένην Μαιῆτιν, τοῖσι οὐνόματα κέεται τάδε, Λύκος, Ὄαρος, Τάναϊς, Σύργις.

Ἐπεὶ ὦν ὁ Δαρεῖος ἦλθε ἐς τὴν ἐρῆμον, παυσάμενος τοῦ δρόμου 124 ἵδρυσε τὴν στρατιὴν ἐπὶ ποταμῷ Ὀάρῳ. τοῦτο δὲ ποιήσας ὀκτὼ τείχεα ἐτείχεε μεγάλα, ἴσον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντα, σταδίους ὡς ἑξήκοντα μάλιστά κῃ, τῶν ἔτι ἐς ἐμὲ τὰ ἐρείπια σῶα ἦν. ἐν ᾧ δὲ οὗτος πρὸς ταῦτα ἐτράπετο, οἱ διωκόμενοι Σκύθαι περιελθόντες τὰ κατύπερθε ὑπέστρεφον ἐς τὴν Σκυθικήν. ἀφανισθέντων δὲ τούτων τὸ παράπαν, ὡς οὐκέτι ἐφαντάζοντό σφι, οὕτω δὴ ὁ Δαρεῖος τείχεα μὲν ἐκεῖνα ἡμίεργα μετῆκε, αὐτὸς δὲ ὑποστρέψας ἤιε πρὸς ἑσπέρην, δοκέων τούτους τε πάντας τοὺς Σκύθας εἶναι καὶ πρὸς ἑσπέρην σφέας φεύγειν. ἐλαύνων δὲ τὴν ταχίστην τὸν στρατὸν ὡς ἐς τὴν Σκυθικὴν 125 ἀπίκετο, ἐνέκυρσε ἀμφοτέρῃσι τῇσι μοίρῃσι τῶν Σκυθέων, ἐντυχὼν δὲ ἐδίωκε ὑπεκφέροντας ἡμέρης ὁδῷ. καὶ οὐ γὰρ ἀνίει ἐπιὼν ὁ Δαρεῖος, οἱ Σκύθαι κατὰ τὰ βεβουλευμένα ὑπέφευγον ἐς τῶν ἀπειπαμένων τὴν σφετέρην συμμαχίην, πρώτην δὲ ἐς τῶν Μελαγχλαίνων τὴν γῆν. ὡς δὲ ἐσβαλόντες τούτους ἐτάραξαν οἵ τε Σκύθαι καὶ οἱ Πέρσαι, κατηγέοντο οἱ Σκύθαι ἐς τῶν Ἀνδροφάγων τοὺς χώρους. ταραχθέντων δὲ καὶ τούτων ὑπῆγον ἐπὶ τὴν Νευρίδα. ταρασσομένων δὲ καὶ τούτων ἤισαν ὑποφεύγοντες οἱ Σκύθαι ἐς τοὺς Ἀγαθύρσους. Ἀγάθυρσοι δὲ ὁρέοντες καὶ τοὺς ὁμούρους φεύγοντας ὑπὸ Σκυθέων 2 καὶ τεταραγμένους, πρὶν ἤ σφι ἐμβαλέειν τοὺς Σκύθας πέμψαντες κήρυκα ἀπηγόρευον Σκύθῃσι μὴ ἐπιβαίνειν τῶν σφετέρων οὔρων, προλέγοντες ὡς εἰ πειρήσονται ἐσβαλόντες, σφίσι πρῶτα διαμαχέσονται. Ἀγάθυρσοι μὲν προείπαντες ταῦτα ἐβοήθεον ἐπὶ τοὺς οὔρους, ἐρύκειν ἐν νόῳ ἔχοντες τοὺς ἐπιόντας· Μελάγχλαινοι δὲ καὶ Ἀνδροφάγοι καὶ Νευροὶ ἐσβαλόντων τῶν Περσέων ἅμα Σκύθῃσι οὔτε πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο, ἐπιλαθόμενοί τε τῆς ἀπειλῆς ἔφευγον αἰεὶ τὸ πρὸς βορέω ἐς τὴν ἐρῆμον τεταραγμένοι. οἱ δὲ Σκύθαι ἐς μὲν τοὺς Ἀγαθύρσους οὐκέτι ἀπείπαντας ἀπικνέοντο· οἱ δὲ ἐκ τῆς Νευρίδος χώρης ἐς τὴν σφετέρην κατηγέοντο τοῖσι Πέρσῃσι.

Ὡς δὲ πολλὸν τοῦτο ἐγίνετο καὶ οὐκ ἐπαύετο, πέμψας Δαρεῖος 126

C. 124. τοῦ δρόμου, τῆς πορείας. vgl. 4, 126. — τὰ κατύπερθε, durch die obern, nördlichen, Gegenden.

C. 125 § 1. ἐνέκυρσε. zu 3, 77. — ὑπεκφέροντας. προέχοντας ὑπεξάγειν 4, 120, 2. (Sch.) Ungew. so. — καὶ — γάρ. zu 1, 24, 2. — ἐς τῶν. Hier schwebte schon das folgende τὴν γῆν vor. (Lh.) — πρώτην. πρώτων Eltz, unnöthig. — κατηγέοντο. Das Compositum bezeichnet nicht bloss ein Vorangehen, sondern auch das Leiten, Verleiten.

§ 2. πειρήσονται ἐσβαλόντες. zu 1, 77, 1. — ἐρύκειν ist meist poetisch und dialektisch. — πρὸς ἀλκήν. zu 2, 45, 1. — οὐκ ἔτι nicht auch. Kr. zu Xen. An. 1, 10, 12. Die Negation gehört bloss zu ἀπικνέοντο. Thuk. 5, 69, 1: τὴν ἀρχὴν μὴ πειρασαμένοις ἀφαιρεθῆναι. — οἱ δέ = ἀλλά. zu 1, 17, 2.

C. 126. πολλὸν ἐγίνετο es ging weit, immer weiter. — δαιμό-

ἱππέα παρὰ τὸν Σκυθέων βασιλέα Ἰδάνθυρσον ἔλεγε τάδε. "δαιμόνιε ἀνδρῶν, τί φεύγεις αἰεί, ἐξόν τοι τῶνδε τὰ ἕτερα ποιέειν; εἰ μὲν γὰρ ἀξιόχρεος δοκέεις εἶναι σεωυτῷ τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι ἀντιωθῆναι, σὺ δὲ στάς τε καὶ πανσάμενος πλάνης μάχεσθαι· εἰ δὲ συγγινώσκεαι εἶναι ἕσσων, σὺ δὲ καὶ οὕτω πανσάμενος τοῦ δρόμου δεσπότῃ τῷ 127σῷ δῶρα φέρων γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐλθὲ ἐς λόγους." πρὸς ταῦτα ὁ Σκυθέων βασιλεὺς Ἰδάνθυρσος ἔλεγε τάδε. "οὕτω τὸ ἐμὸν ἔχει, ὦ Πέρσα. ἐγὼ οὐδένα κω ἀνθρώπων δείσας ἔφυγον οὔτε πρότερον οὔτε νῦν σὲ φεύγω· οὐδέ τι νεώτερόν εἰμι ποιήσας νῦν ἢ καὶ ἐν εἰρήνῃ ἐώθεα ποιέειν. ὅ τι δὲ οὐκ αὐτίκα μάχομαί τοι, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω· ἡμῖν οὔτε ἄστεα οὔτε γῆ πεφυτευμένη ἐστι, τῶν πέρι δείσαντες μὴ ἁλώῃ ἢ καρῇ ταχύτερον συμμίσγοιμεν ἂν ἐς μάχην ὑμῖν. εἰ δὲ δέοι πάντως ἐς τοῦτο κατὰ τάχος ἀπικνέεσθαι, τυγχάνουσι ἡμῖν ἐόντες τάφοι πατρώιοι, φέρετε, τούτους ἀνευρόντες συγχέειν πειρᾶσθε αὐτούς, καὶ γνώσεσθε τότε εἴτε ὑμῖν μαχεσόμεθα περὶ τῶν τάφων εἴτε καὶ οὐ μαχεσόμεθα. πρότερον δέ, ἢν μὴ ἡμέας λόγος αἱρέῃ, οὐ συμμίξομέν τοι. ἀμφὶ μὲν μάχῃ τοσαῦτα εἰρήσθω, δεσπότας δὲ ἐμοὺς ἐγὼ Δία τε νομίζω τὸν ἐμὸν πρόγονον καὶ Ἱστίην τὴν Σκυθέων βασίλειαν μούνους εἶναι. σοὶ δὲ ἀντὶ μὲν δώρων γῆς τε καὶ ὕδατος δῶρα πέμψω τοιαῦτα οἷά σοι πρέπει ἐλθεῖν, ἀντὶ δὲ τοῦ ὅτι δεσπότης ἔφησας εἶναι ἐμός, κλαίειν λέγω." τοῦτό ἐστι ἡ ἀπὸ Σκυθέων ῥῆσις.

Ὁ μὲν δὴ κῆρυξ οἰχώκεε ἀγγελέων ταῦτα Δαρείῳ, οἱ δὲ Σκυ-128θέων βασιλέες ἀκούσαντες τῆς δουλοσύνης τὸ οὔνομα ὀργῆς ἐπλήσθησαν. τὴν μὲν δὴ μετὰ Σαυροματέων μοῖραν ταχθεῖσαν, τῆς ἦρχε

νιε ἀνδρῶν. Di. 47, 28, 8. — *ἀξιόχρεος* mächtig genug. Di. 22, 5, 1. Andre Hsn. ἀξιόχρεως. — *σὺ δέ.* Di. 50, 1, 11. — *μάχεσθαι.* gr. Spr. 55, 1, 5. vgl. 3, 134, 2. — *συγγινώσκεαι.* zu 1, 45, 2. — *γῆν.* Aristot. Rhet. 2, 3, 18: τὸ διδόναι γῆν καὶ ὕδωρ δουλεύειν ἐστί. (Bä.)

C. 127 § 1. *τὸ ἐμόν* meine Weise. gr. Spr. 43, 4, 26. — *σὲ φεύγω* könnte fehlen. gr. Spr. 62, 4, 2. — *ἐώθεα.* Di. 31, 1, 1. — *νεώτερον* Ungewöhnlicheres. — *ὅ τι.* zu 2, 19, 2. — *ἄστεα* 4, 46. — *πεφυτευμένη,* von Baumpflanzungen. Kr. zu Thuk. 1, 2, 1. — *τῶν πέρι δείσαντες μὴ ἁλώῃ.* gr. Spr. 61, 6, 5. — *ἁλώῃ.* ἁλῷ Br. vgl. 1, 84, 1. Di. 39 unter ἁλίσκομαι. — *ταχύτερον* auch 9, 101, 2; regelmässig θᾶττον, θᾶσσον. gr. Spr. 23, 6, 2.

§ 2. *ἐςαπικνέεσθαι.* Dem Gedanken nach wäre der Nachsatz: τοὺς τάφους ἀνευρόντες συγχέειν πειρᾶσθε, mit welchem Satze der Nebengedanke, der als relativer Satz eintreten sollte, coordinirt wird. gr. Spr. 65, 10 A. — *μαχεσόμεθα* für μαχησόμεθα Bekker. Di. 39 u. d. W. Ueber die Sache Neum. S. 241. — *λόγος αἱρέῃ.* zu 1, 132, 2. — *δεσπότας.* Di. 43, 1, 1. Ueber die Sache Neum. S. 256. — *πρόγονον.* Neum. S. 230. 254. — *τοιαῦτα.* C. 131. (Lh.) — *τοῦ ὅτι.* gr. Spr. 50, 6, 10. — *κλαίειν λέγω* ich kündige dir an dass es dir übel ergehen soll. vgl. die Lex. — *ῥῆσιν.* zu 1, 152, 2. — *οἰχώκεε.* Di. 40 u. οἴχομαι u. eb. 53, 4 A.

C. 128. *δουλοσύνης,* enthalten in δεσπότῃ C. 126. — *τούτοισι οἵ.*

Σκώπασις, πέμπουσι Ἴωσι κελεύοντες ἐς λόγους ἀπικέσθαι, τούτοισι οἳ τὸν Ἴστρον ἐζευγμένον ἐφρούρεον· αὐτῶν δὲ τοῖσι ὑπολειπομένοισι ἔδοξε πλανᾶν μὲν μηκέτι Πέρσας, σῖτα δὲ ἑκάστοτε αναιρεομένοισι ἐπιτίθεσθαι. νωμῶντες ὦν σῖτα ἀναιρεομένους τοὺς Δαρείου ἐποίευν τὰ βεβουλευμένα. ἡ μὲν δὴ ἵππος τὴν ἵππον αἰεὶ τρέπεσκε ἡ τῶν Σκυθέων, οἱ δὲ τῶν Περσέων ἱππόται φεύγοντες ἐσέπιπτον ἐς τὸν πεζόν, ὁ δὲ πεζὸς ἂν ἐπεκούρεε· οἱ δὲ Σκύθαι ἐσαράξαντες τὴν ἵππον ὑπέστρεφον, τὸν πεζὸν φοβεόμενοι. ἐποιεῦντο δὲ καὶ τὰς νύκτας παραπλησίας προσβολὰς οἱ Σκύθαι. τὸ δὲ τοῖσι Πέρσῃσί τε ἦν σύμ-129 μαχον καὶ τοῖσι Σκύθῃσι ἀντίξοον ἐπιτιθεμένοισι τῷ Δαρείου στρατοπέδῳ, θῶυμα μέγιστον ἐρέω, τῶν τε ὄνων ἡ φωνὴ καὶ τῶν ἡμιόνων τὸ εἶδος. οὔτε γὰρ ὄνον οὔτε ἡμίονον γῆ ἡ Σκυθικὴ φέρει, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται· οὐδὲ ἔστι ἐν τῇ Σκυθικῇ πάσῃ χώρῃ τὸ παράπαν οὔτε ὄνος οὔτε ἡμίονος διὰ τὰ ψύχεα. ὑβρίζοντες ὦν οἱ ὄνοι ἐτάρασσον τὴν ἵππον τῶν Σκυθέων. πολλάκις δὲ ἐπελαυνόντων ἐπὶ τοὺς Πέρσας μεταξὺ ὅκως ἀκούσειαν οἱ ἵπποι τῶν ὄνων τῆς φωνῆς, ἐταράσσοντό τε ὑποστρεφόμενοι καὶ ἐν θώυματι ἔσκον, ὀρθὰ ἱστάντες τὰ ὦτα, ἅτε οὔτε ἀκούσαντες πρότερον φωνῆς τοιαύτης οὔτε ἰδόντες τὸ εἶδος. ταῦτα μέν νυν ἐπὶ σμικρόν τι ἐφέροντο τοῦ πολέμου· οἱ δὲ Σκύθαι ὅκως τοὺς Πέρσας ἴδοιεν τεθορυβημένους, ἵνα παραμένοιέν τε ἐπὶ πλέω χρόνον ἐν τῇ Σκυθικῇ καὶ παραμένοντες 130 ἀνιῴατο τῶν πάντων ἐπιδεέες ἐόντες, ἐποίευν τοιάδε. ὅκως τῶν προβάτων τῶν σφετέρων αὐτῶν καταλίποιεν μετὰ τῶν νομέων, αὐτοὶ ἂν ὑπεξήλαυνον ἐς ἄλλον χῶρον· οἱ δὲ ἂν Πέρσαι ἐπελθόντες λάβεσκον τὰ πρόβατα καὶ λαβόντες ἐπήροντο ἂν τῷ πεποιημένῳ.

Πολλάκις δὲ τοιούτου γινομένου τέλος Δαρεῖός τε ἐν ἀπορίῃσι 131 εἴχετο καὶ οἱ Σκυθέων βασιλέες μαθόντες τοῦτο ἔπεμπον κήρυκα

---

zu 3, 33, 2. — *αὐτῶν* ipsorum. — *νωμᾶν* wahrnehmen, dichterisch. — *ἀναιρεομένοισι.* Sonst *αἱρεῖσθαι σῖτον,* wesshalb Leopardus hier an beiden Stellen *ἂν αἱρ.* wollte; unpassend. Daher erklärt Sch.: Lebensmittel wegführend, fouragirend, eine doch nicht erweisliche Bedeutung. — *ἐσαράξαντες, ἐς τὸν πεζόν.* vgl. 5, 116. (Sch.) — *τοὺς Δαρείου.* Spr. 43, 3, 3. (5, 2.)

C. 129. *ἀντίξοον.* zu 1, 174, 2. — *οὔτε γὰρ — φέρει.* Ein Irrthum. Neum. S. 275. — *πρότερον* 4, 28. (Bä.) — *ὑβρίζοντες,* namentlich durch ihr Gebrüll. vgl. 4, 135. — *μεταξύ.* gr. Spr. 56, 10, 3. — *ὀρθὰ ἱστάντες* spitzend. Soph. El. 27: *ἵππος ὀρθὸν οὖς ἵστησιν.* (Va.) — *ἐπὶ σμικρόν τι* auf eine kleine Zeit. (Lh.) Andre: in geringem Masse, als etwas Geringfügiges. — *ἐφέροντο* erg. *οἱ Πέρσαι:* gewannen sie, war ihnen vortheilhaft. (Ga.) — *τοῦ πολέμου* hängt von *σμικρόν τι* ab.

C. 130. *τεθορυβημένους* verlegen wegen Mangels an Lebensmitteln und daher an Rückzug denkend. — *ὅκως, ὁπότε.* — *τῶν σφετέρων αὐτῶν* vom No. *τὰ σφέτερα αὐτῶν.* — *λάβεσκον* für *ἐλάβεσκον* Schäfer. Di 39, 1. — *ἐπήροντο* wurden zur Zuversicht erhoben. — *τῷ πεποιημένῳ* d. h. durch die gemachte Beute. (Bä.)

C. 131. *ἐν ἀπορίῃσι εἴχετο.* zu 1, 190. — *ὄρνιθα.* Di. 17, 2, 2. —

δῶρα Δαρείῳ φέροντα ὄρνιθά τε καὶ μῦν καὶ βάτραχον καὶ ὀιστοὺς πέντε. Πέρσαι δὲ τὸν φέροντα τὰ δῶρα ἐπειρώτεον τὸν νόον τῶν διδομένων· ὁ δὲ οὐδὲν ἔφη οἱ ἐπεστάλθαι ἄλλο ἢ δόντα τὴν ταχίστην ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτοὺς δὲ τοὺς Πέρσας ἐκέλευε, εἰ σοφοί εἰσι, γνῶναι τὸ ἐθέλει τὰ δῶρα λέγειν. ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Πέρσαι ἐβου-
132λεύοντο. Δαρείου μέν νυν ἡ γνώμη ἦν Σκύθας ἑωυτῷ διδόναι σφέας τε αὐτοὺς καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ, εἰκάζων τῇδε, ὡς μῦς μὲν ἐν γῇ γίνεται καρπὸν τὸν αὐτὸν ἀνθρώπῳ σιτεόμενος, βάτραχος δὲ ἐν ὕδατι, ὄρνις δὲ μάλιστα ἔοικε ἵππῳ, τοὺς δὲ ὀιστοὺς ὡς τὴν ἑωυτῶν ἀλκὴν παραδιδοῦσι. αὕτη μὲν Δαρείῳ ἡ γνώμη ἀπεδέδεκτο, συνεστήκεε δὲ ταύτῃ τῇ γνώμῃ ἡ Γωβρύεω, τῶν ἀνδρῶν τῶν ἑπτὰ ἑνὸς τῶν τὸν Μάγον κατελόντων, εἰκάζοντος τὰ δῶρα λέγειν· "ἢν μὴ ὄρνιθες γενόμενοι ἀναπτῆσθε ἐς τὸν οὐρανόν, ὦ Πέρσαι, ἢ μύες γενόμενοι κατὰ τῆς γῆς καταδύητε, ἢ βάτραχοι γενόμενοι ἐς τὰς λίμνας ἐσπηδήσητε, οὐκ ἀπονοστήσετε ὀπίσω ὑπὸ τῶνδε τῶν τοξευμάτων βαλλόμενοι."

133 Πέρσαι μὲν δὴ οὕτω τὰ δῶρα εἴκαζον, ἡ δὲ Σκυθέων μία μοῖρα ἡ ταχθεῖσα πρότερον μὲν παρὰ τὴν Μαιῆτιν λίμνην φρουρέειν, τότε δὲ ἐπὶ τὸν Ἴστρον Ἴωσι ἐς λόγους ἐλθεῖν, ὡς ἀπίκετο ἐπὶ τὴν γέφυραν, ἔλεγε τάδε. "ἄνδρες Ἴωνες, ἐλευθερίην ὑμῖν ἥκομεν φέροντες, ἤν πέρ γε ἐθέλητε ἐσακούειν. πυνθανόμεθα γὰρ Δαρεῖον ἐντείλασθαι ὑμῖν ἑξήκοντα ἡμέρας μούνας φρουρήσαντας τὴν γέφυραν, αὐτοῦ μὴ παραγενομένου ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἀπαλλάσσεσθαι ἐς τὴν ὑμετέρην. νῦν ὦν ὑμεῖς τάδε ποιεῦντες ἐκτὸς μὲν ἔσεσθε πρὸς ἐκείνου αἰτίης, ἐκτὸς δὲ πρὸς ἡμέων· τὰς προκειμένας ἡμέρας παραμείναντες τὸ ἀπὸ τούτου ἀπαλλάσσεσθε." οὗτοι μέν νυν ὑποδεξαμένων Ἰώνων ποιή-
134σειν ταῦτα ὀπίσω τὴν ταχίστην ἠπείγοντο, Πέρσῃσι δὲ μετὰ τὰ δῶρα τὰ ἐλθόντα Δαρείῳ ἀντετάχθησαν οἱ ὑπολειφθέντες Σκύθαι πεζῷ καὶ ἵπποισι ὡς συμβαλέοντες. τεταγμένοισι δὲ τοῖσι Σκύθῃσι λαγὸς ἐς τὸ μέσον διήιξε· τῶν δὲ ὡς ἕκαστοι ὥρων τὸν λαγὸν ἐδίωκον. ταραχθέντων δὲ τῶν Σκυθέων καὶ βοῇ χρεωμένων, εἴρετο ὁ Δαρεῖος τῶν ἀντιπολέμων τὸν θόρυβον· πυθόμενος δέ σφεας τὸν λαγὸν διώκοντας, εἶπε ἄρα πρὸς τούς περ ἐώθεε καὶ τὰ ἄλλα λέγειν· "οὗτοι

πέντε. Neum. S. 305. — νόον. zu 1, 216, 2. — ἐθέλει. zu 1, 78. 1. 2, 13, 3.

C. 132. τῇδε. zu 1, 68, 2. 2, 104, 1. — συνεστήκεε. zu 1, 208. — τῶν ἑπτά 3, 70. (Lh.)

C. 133. εἴκαζον deuteten. — ἑξήκοντα 4, 98. — αὐτοῦ ipso. — ἐκτὸς αἰτίης. Aehnliches dürfte bei attischen Prosaikern nicht vorkommen. Die Trennung solcher Adverbia von ihrem Genitiv ist auch in der Prosa nicht selten. — ὑποδεξαμένων. zu 3, 74, 2.

C. 134 § 1. διήιξε für διῇξε Va. — ὡς ἕκαστοι. zu 1, 114, 1. — ἀντιπόλεμος Feind, scheint bei Attikern nicht vorzukommen. — δοκεόν-

ὦνδρες ἡμέων πολλὸν καταφρονέουσι καί μοι νῦν φαίνεται Γωβρύης εἶπαι περὶ τῶν Σκυθικῶν δώρων ὀρθῶς. ὡς ὦν οὕτω ἤδη δοκεόντων καὶ αὐτῷ μοι ἔχειν, βουλῆς ἀγαθῆς δεῖ ὅκως ἀσφαλέως ἡ κομιδὴ ὑμῖν ἔσται τὸ ὀπίσω." πρὸς ταῦτα Γωβρύης εἶπε· "ὦ βασιλεῦ,[2] ἐγὼ σχεδὸν μὲν καὶ λόγῳ ἠπιστάμην τούτων τῶν ἀνδρῶν τὴν ἀπορίην, ἐλθὼν δὲ μᾶλλον ἐξέμαθον, ὁρέων αὐτοὺς ἐμπαίζοντας ἡμῖν. νῦν ὦν μοι δοκέει, ἐπεὰν τάχιστα νὺξ ἐπέλθῃ, ἐκκαύσαντας τὰ πυρὰ ὡς καὶ ἄλλοτε ἐώθαμεν ποιέειν, τῶν στρατιωτέων τοὺς ἀσθενεστάτους ἐς τὰς ταλαιπωρίας ἐξαπατήσαντας καὶ τοὺς ὄνους πάντας καταδήσαντας ἀπαλλάσσεσθαι, πρὶν ἢ καὶ ἐπὶ τὸν Ἴστρον ἰθῦσαι Σκύθας λύσοντας τὴν γέφυραν ἢ καί τι Ἴωσι δόξαι τὸ ἡμέας οἷόν τε ἔσται ἐξεργάσασθαι."

Γωβρύης μὲν ταῦτα συνεβούλευε, μετὰ δὲ νύξ τε ἐγένετο καὶ Δα- 135 ρεῖος ἐχρᾶτο τῇ γνώμῃ ταύτῃ· τοὺς μὲν καματηροὺς τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν ἦν ἐλάχιστος ἀπολλυμένων λόγος καὶ τοὺς ὄνους πάντας καταδήσας κατέλιπε αὐτοῦ ταύτῃ ἐν τῷ στρατοπέδῳ. κατέλιπε δὲ τούς τε ὄνους καὶ τοὺς ἀσθενέας τῆς στρατιῆς τῶνδε εἵνεκεν, ἵνα οἱ μὲν ὄνοι βοὴν παρέχωνται· οἱ δὲ ἄνθρωποι ἀσθενείης μὲν εἵνεκεν κατελείποντο, προφάσιος δὲ τῆσδε δηλαδή, ὡς αὐτὸς μὲν σὺν τῷ καθαρῷ τοῦ στρατοῦ ἐπιθήσεσθαι μέλλοι τοῖσι Σκύθῃσι, οὗτοι δὲ τὸ στρατόπεδον τοῦτον τὸν χρόνον ῥυσοίατο. ταῦτα τοῖσι ὑπολειπομένοισι ὑποθέμενος ὁ Δαρεῖος καὶ πυρὰ ἐκκαύσας τὴν ταχίστην ἠπείγετο ἐπὶ τὸν Ἴστρον. οἱ δὲ ὄνοι ἐρημωθέντες τοῦ ὁμίλου οὕτω μὲν δὴ μᾶλλον πολλῷ ἵεσαν τῆς φωνῆς· ἀκούσαντες δὲ οἱ Σκύθαι τῶν ὄνων πάγχυ κατὰ χώρην ἤλπιζον τοὺς Πέρσας εἶναι. ἡμέρης δὲ γενομένης γνόντες 136 οἱ ὑπολειφθέντες ὡς προδεδομένοι εἶεν ὑπὸ Δαρείου, χεῖράς τε προετείνοντο τοῖσι Σκύθῃσι καὶ ἔλεγον τὰ κατήκοντα· οἱ δὲ ὡς ἤκουσαν ταῦτα, τὴν ταχίστην συστραφέντες, αἵ τε δύο μοῖραι τῶν Σκυθέων καὶ ἡ μετὰ Σαυροματέων καὶ Βουδῖνοι καὶ Γελωνοί, ἐδίωκον τοὺς

των. gr. Spr. 47, 4 5. — ἀσφαλέως. gr. Spr. 61, 2, 3. — κομιδή Transport. vgl. Kr. zu Xen. An. 5, 1, 11. — τὸ ὀπίσω. gr. Spr. 50, 9, 9 u. Kr. zum Dion. p. 153 u. Stud. II p. 77 f. vgl. 8, 108, 2.

§ 2. ἀπορίην Schwierigkeit die sie machen. zu 4, 83. — ἐξεργάσασθαι. zu 3, 29, 2.

C. 135. νύξ τε ἐγένετο καί. zu 4, 181, 2. — καματηρούς. Ein Attiker hätte etwa κάμνοντας oder ἀσθενοῦντας oder, wie unten steht, ἀσθενεῖς gesagt. — λόγος, wie ὥρη 3. 155, 3. (St.) — αὐτοῦ ταύτῃ. zu 1, 189, 2. κατελείποντο für κατελίποντο Bekker. — δὲ τῆσδε. δ' ἐπὶ τῆσδε? vgl. 7, 150. εἵνεκεν passt hiezu nicht auch; und eine Art Zeugma der Präposition anzunehmen wäre sehr hart. — καθαρῷ. zu 1, 211. — ῥυσοίατο für ῥυοίατο Kr. — τῆς φωνῆς steht partitiv: Ausbrüche ihrer Stimmen. Spr. 47, 14, 2. (15, 3.) — εἶναι. μεῖναι oder μένειν Va.

C. 136 § 1. προετείνοντο. προΐσχεσθαι χεῖρας von Flehenden Thuk. 3, 58, 2. 67, 3. — τὰ κατήκοντα das Erforderliche, Angemessene. — αἱ δύο μοῖραι. 4, 120, 1 u. 2. — ἡ μετά für ἡ μία Buttmann. — τοῦ

Πέρσας ἰθὺ τοῦ Ἴστρου. ἅτε δὲ τοῦ Περσικοῦ μὲν τοῦ πολλοῦ ἐόντος πεζοῦ στρατοῦ καὶ τὰς ὁδοὺς οὐκ ἐπισταμένου ὥστε οὐ τετμημένων τῶν ὁδῶν, τοῦ δὲ Σκυθικοῦ ἱππότεω καὶ τὰ σύντομα τῆς ὁδοῦ ἐπισταμένου ἁμαρτόντες ἀλλήλων ἔφθησαν πολλῷ οἱ Σκύθαι τοὺς Πέρσας ἐπὶ τὴν γέφυραν ἀπικόμενοι. μαθόντες δὲ τοὺς Πέρσας οὔκω ἀπιγμένους ἔλεγον πρὸς τοὺς Ἴωνας ἐόντας ἐν τῇσι νηυσί· "ἄνδρες Ἴωνες, αἵ τε ἡμέραι ὑμῖν τοῦ ἀριθμοῦ διοίχηνται καὶ οὐ ποιέετε δίκαια ἔτι παραμένοντες. ἀλλ' ἐπεὶ πρότερον δειμαίνοντες ἐμένετε, νῦν λύσαντες τὸν πόρον τὴν ταχίστην ἄπιτε χαίροντες ἐλεύθεροι, θεοῖσί τε καὶ Σκύθῃσι εἰδότες χάριν. τὸν δὲ πρότερον ἐόντα ὑμέων δεσπότην ἡμεῖς παραστησόμεθα οὕτω ὥστε ἐπὶ μηδαμοὺς ἔτι ἀνθρώπους αὐτὸν στρατεύσασθαι."

137 Πρὸς ταῦτα οἱ Ἴωνες ἐβουλεύοντο. Μιλτιάδεω μὲν τοῦ Ἀθηναίου, στρατηγέοντος καὶ τυραννεύοντος Χερσονησιτέων τῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἦν γνώμη πείθεσθαι Σκύθῃσι καὶ ἐλευθεροῦν Ἰωνίην, Ἱστιαίου δὲ τοῦ Μιλησίου ἐναντίη ταύτῃ, λέγοντος ὡς νῦν μὲν διὰ Δαρεῖον ἕκαστος αὐτέων τυραννεύει πόλιος, τῆς Δαρείου δὲ δυνάμιος καταιρεθείσης οὔτε αὐτὸς Μιλησίων οἷός τε ἔσεσθαι ἄρχειν οὔτε ἄλλον οὐδένα οὐδαμῶν· βουλήσεσθαι γὰρ ἑκάστην τῶν πολίων δημοκρατέεσθαι μᾶλλον ἢ τυραννεύεσθαι. Ἱστιαίου δὲ γνώμην ταύτην ἀποδεικνυμένου αὐτίκα πάντες ἦσαν τετραμμένοι πρὸς ταύτην τὴν γνώμην,

138 πρότερον τὴν Μιλτιάδεω αἱρεόμενοι. ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ διαφέροντές τε τὴν ψῆφον καὶ ἐόντες λόγου πρὸς βασιλέος, Ἑλλησποντίων μὲν τύραννοι Δάφνις τε Ἀβυδηνὸς καὶ Ἵπποκλος Λαμψακηνὸς καὶ Ἡρόφαντος Παριηνὸς καὶ Μητρόδωρος Προκοννήσιος καὶ Ἀρισταγόρης Κυζικηνὸς καὶ Ἀρίστων Βυζάντιος· οὗτοι μὲν οἱ ἐξ Ἑλλησπόντου, ἀπ' Ἰωνίης δὲ Στράττις τε Χῖος καὶ Αἰάκης Σάμιος καὶ Λαοδάμας Φωκαιεὺς καὶ Ἱστιαῖος Μιλήσιος, τοῦ ἦν γνώμη ἡ προκειμένη ἐναντίη τῇ Μιλτιάδεω. Αἰολέων δὲ παρῆν λόγιμος μοῦνος Ἀρισταγόρης Κυμαῖος.

139 οὗτοι ὦν ἐπείτε τὴν Ἱστιαίου αἱρέοντο γνώμην, ἔδοξέ σφι πρὸς ταύτῃ

Περσικοῦ ist Neutrum. Spr. 43, 4, 6. (17.) — *τοῦ πολλοῦ* die Hauptmasse. zu 1, 102, 2. — *ὥστε*. Di. 56, 12 A. — *τέμνειν* vom Strassenbau, wie Thuk. 2, 100, 1. (We) — *ἱππότεω* erg. *στρατοῦ ἐόντος*. Ueber *ἱππότης στρατός* gr. Spr. 57, 1, 3.

§ 2. *τοῦ ἀριθμοῦ* von der bestimmten Zahl, wie *αἱ ἡμέραι τῶν ἁμμάτων* 4, 98. vgl 133. — *πόρον* hier Schiffbrücke, wie 4, 139, 2. 140. 7, 10, 4. 8, 111. — *χαίροντες* Di. 56, 8 A. — *παραστησόμεθα*. zu 3, 13, 2. — *μηδαμούς*. Di. 24, 1, 2.

C. 137. *πρὸς ταῦτα*. zu 1, 91, 3. — *διά*. Spr. 68, 19 (23) A. — *ἔσεσθαι* für *ἔσται* Reiz. Uebergang von *ὡς* mit dem Indicativ zum Infinitiv, wie 3, 75, 2, der doch hart erst nach *ἄρχειν* angehen würde. gr. Spr. 65, 11, 8.

C. 138. *διαφέρειν*. Das *δια-* hat hier dieselbe Bedeutung wie in *διαψηφίζεσθαι* und *διαγνώμη* (Kr. zu Thuk. 1, 87, 4), wie ich glaube, das Für und Wider bezeichnend. — *λόγου*. zu 1, 33.

τάδε ἔργα τε καὶ ἔπεα προσθεῖναι, τῆς μὲν γεφύρης λύειν τὰ κατὰ τοὺς Σκύθας ἐόντα, λύειν δὲ ὅσον τόξευμα ἐξικνέεται, ἵνα καὶ ποιέειν τι δοκέωσι ποιεῦντες μηδὲν καὶ οἱ Σκύθαι μὴ πειρῴατο βιώμενοι καὶ βουλόμενοι διαβῆναι τὸν Ἴστρον κατὰ τὴν γέφυραν, εἰπεῖν τε λύοντας τῆς γεφύρης τὸ ἐς τὴν Σκυθικὴν ἔχον ὡς πάντα ποιήσουσι τὰ Σκύθῃσί ἐστι ἐν ἡδονῇ. ταῦτα μὲν προσέθηκαν τῇ γνώμῃ· μετὰ δὲ 2 ἐκ πάντων ὑπεκρίνατο Ἱστιαῖος τάδε λέγων. "ἄνδρες Σκύθαι, χρηστὰ ἥκετε φέροντες καὶ ἐς καιρὸν ἐπείγεσθε· καὶ τά τε ἀπ' ὑμέων ἡμῖν χρηστῶς ὁδοῦται καὶ τὰ ἀπ' ἡμέων ἐς ὑμέας ἐπιτηδέως ὑπηρετέεται. ὡς γὰρ ὁρᾶτε, καὶ λύομεν τὸν πόρον καὶ προθυμίην πᾶσαν ἕξομεν, θέλοντες εἶναι ἐλεύθεροι. ἐν ᾧ δὲ ἡμέες τάδε λύομεν, ὑμέας καιρός ἐστι δίζησθαι ἐκείνους, εὑρόντας δὲ ὑπέρ τε ἡμέων καὶ ὑμέων αὐτέων τίσασθαι οὕτω ὡς κεῖνους πρέπει."

Σκύθαι μὲν τὸ δεύτερον Ἴωσι πιστεύσαντες λέγειν ἀληθέα ὑπέ- 140 στρεφον ἐπὶ ζήτησιν τῶν Περσέων καὶ ἡμάρτανον πάσης τῆς ἐκείνων διεξόδου. αἴτιοι δὲ τούτου αὐτοὶ οἱ Σκύθαι ἐγένοντο, τὰς νομὰς τῶν ἵππων τὰς ταύτῃ διαφθείραντες καὶ τὰ ὕδατα συγχώσαντες. εἰ γὰρ ταῦτα μὴ ἐποίησαν, παρεῖχε ἄν σφι, εἰ ἐβούλοντο, εὐπετέως ἐξευρέειν τοὺς Πέρσας· νῦν δὲ τά σφι ἐδόκεε ἄριστα βεβουλεῦσθαι, κατὰ ταῦτα ἐσφάλησαν. Σκύθαι μέν νυν τῆς σφετέρης χώρης τῇ χιλός τε τοῖσι ἵπποισι καὶ ὕδατα ἦν, ταύτῃ διεξιόντες ἐδίζηντο τοὺς ἀντιπολέμους, δοκέοντες καὶ ἐκείνους διὰ τοιούτων τὴν ἀπόδρησιν ποιέεσθαι· οἱ δὲ δὴ Πέρσαι τὸν πρότερον ἑωυτῶν γενόμενον στίβον, τοῦτον φυλάσσοντες ἤισαν καὶ οὕτω μόγις εὗρον τὸν πόρον. οἷα δὲ νυκτός τε ἀπικόμενοι καὶ λελυμένης τῆς γεφύρης ἐντυχόντες, ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην ἀπίκατο μή σφεας οἱ Ἴωνες ἔωσι ἀπολελοιπότες. ἦν δὲ περὶ Δαρεῖον 141 ἀνὴρ Αἰγύπτιος φωνέων μέγιστον ἀνθρώπων· τοῦτον τὸν ἄνδρα καταστάντα ἐπὶ τοῦ χείλεος τοῦ Ἴστρου ἐκέλευε Δαρεῖος καλέειν Ἱστιαῖον Μιλήσιον. ὁ μὲν δὴ ἐποίεε ταῦτα, Ἱστιαῖος δὲ ἐπακούσας τῷ πρώτῳ

C. 139 § 1. *τάδε ἔργα.* vgl. zu 3, 21, 2. 137, 1. — *κατὰ τούς* am Ufer der, unten *τὸ ἐς τὴν Σκυθικὴν ἔχον.* (Lh.) — *βιώμενοι.* zu 1, 19. — *εἰπεῖν* mit Bezug auf *ἔπεα.* — *ἐν ἡδονῇ* angenehm, wie 7, 15, 2. vgl. Kr. zu Thuk. 1, 99, 2.

§ 2. *ἐς καιρόν.* zu 1, 206, 1. — *ὁδοῦται* wird angewiesen, angegeben. Das Wort noch bei Aesch. Pro. 496. Ag. 169. (We.) — *ὑπηρετέεται.* gr. Spr. 52, 3, 4. — *ὡς κείνους* erg. *τίσασθαι.* Spr. 55, 4, 4. (11.)

C. 140. *τὸ δεύτερον.* Das erste Mal 4, 133. (St.) — *Ἴωσι πιστεύσαντες λέγειν.* zu 4, 44. — *παρεῖχε.* zu 1, 9, 2. — *διὰ τοιούτων* durch solche Gegenden. Spr. 46, 4, 1. (2.) — *ἀπόδρησιν.* Bei Attikern kommt *ἀπόδρασις* nicht vor. — *τῆς γεφύρας ἐντυχόντες.* Di. 47, 14, 5.

C. 141. *φωνέων, φθεγγόμενος.* — *μέγιστον* sehr laut, wie 7, 117. gr. Spr. 46, 5, 6. — *ἐπακούσας τῷ* horchte auf, eine ungewöhnliche Construction: denn Plat. Soph. 227, c ist *μοι* der ethische Dativ. vgl. zu 1, 214, 1. — *κελεύσματι.* einige Hsn. *κελεύματι,* wie die La. häufig schwankt. Lobeck

κελεύσματι τάς τε νέας ἁπάσας παρεῖχε διαπορθμεύειν τὴν στρατιὴν

142 καὶ τὴν γέφυραν ἔζευξε. Πέρσαι μὲν ὦν οὕτω ἐκφεύγουσι, Σκύθαι δὲ διζήμενοι καὶ τὸ δεύτερον ἥμαρτον τῶν Περσέων, καὶ τοῦτο μέν, ὡς ἐόντας Ἴωνας ἐλευθέρους, κακίστους τε καὶ ἀνανδροτάτους κρίνουσι εἶναι ἁπάντων ἀνθρώπων, τοῦτο δέ, ὡς δούλων Ἰώνων τὸν λόγον ποιεύμενοι, ἀνδράποδα φιλοδέσποτά φασι εἶναι καὶ ἄδρηστα μάλιστα. ταῦτα μὲν δὴ Σκύθῃσι ἐς Ἴωνας ἀπέρριπται.

143 Δαρεῖος δὲ διὰ τῆς Θρηίκης πορευόμενος ἀπίκετο ἐς Σηστὸν τῆς Χερσονήσου· ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸς μὲν διέβη τῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀσίην, λείπει δὲ στρατηγὸν ἐν τῇ Εὐρώπῃ Μεγάβαζον ἄνδρα Πέρσην, τῷ Δαρεῖός κοτε ἔδωκε γέρας, τοιόνδε εἴπας ἐν Πέρσῃσι ἔπος. ὡρμημένου Δαρείου ῥοιὰς τρώγειν, ὡς ἄνοιξε τάχιστα τὴν πρώτην τῶν ῥοιέων, εἴρετο αὐτὸν ὁ ἀδελφεὸς Ἀρτάβανος ὅ τι βούλοιτ' ἄν οἱ τοσοῦτο πλῆθος γενέσθαι ὅσοι ἐν τῇ ῥοιῇ κόκκοι· Δαρεῖος δὲ εἶπε Μεγαβάζους ἄν οἱ τοσούτους ἀριθμὸν γενέσθαι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ τὴν Ἑλλάδα ὑπήκοον. ἐν μὲν δὴ Πέρσῃσι ταῦτά μιν εἴπας ἐτίμα, τότε δὲ αὐτὸν ὑπέλιπε στρατηγὸν ἔχοντα τῆς στρατιῆς τῆς ἑωυτοῦ ὀκτὼ μυριάδας.

144 Οὗτος δὲ ὁ Μεγάβαζος εἴπας τόδε τὸ ἔπος ἐλίπετο ἀθάνατον μνήμην πρὸς Ἑλλησποντίων· γενόμενος γὰρ ἐν Βυζαντίῳ ἐπύθετο ἑπτακαίδεκα ἔτεσι πρότερον Καλχηδονίους κτίσαντας τὴν χώρην Βυζαντίων, πυθόμενος δὲ ἔφη Καλχηδονίους τοῦτον τὸν χρόνον τυγχάνειν ἐόντας τυφλούς· οὐ γὰρ ἂν τοῦ καλλίονος παρεόντος κτίζειν χώρου τὸν αἰσχίονα ἑλέσθαι, εἰ μὴ ἦσαν τυφλοί. οὗτος δὴ ὦν τότε ὁ Μεγάβαζος στρατηγὸς λειφθεὶς ἐν τῇ χώρῃ Ἑλλησποντίων τοὺς μὴ μηδίζοντας κατεστρέφετο.

145 Οὗτος μέν νυν ταῦτα ἔπρησσε, τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον χρόνον ἐγίνετο ἐπὶ Λιβύην ἄλλος στρατιῆς μέγας στόλος, διὰ πρόφασιν τὴν ἐγὼ ἀπηγήσομαι προδιηγησάμενος πρότερον τάδε. τῶν ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπιβατέων παίδων παῖδες ἐξελαθέντες ὑπὸ Πελασγῶν τῶν ἐκ Βραυρῶνος ληισαμένων τὰς Ἀθηναίων γυναῖκας, ὑπὸ τουτέων ἐξελαθέντες

---

zu Soph. Aj. p. 323. — *διαπορθμεύειν.* zu 2, 97. Ueber den Inf. Spr. 55. 4. 10. (20.)

C. 142. *ὡς ἐόντας Ἴ. ἐλ.* in sofern man die Ioner als freie Männer betrachte. (Valla) — *τὸν λόγον ποιεύμενοι.* zu 1, 4, 2. — *ἄδρηστα* zum Entlaufen nicht geneigte. Das Wort findet sich erst bei Spätern wieder: unentrinnbar.

C. 143. *γέρας* hier von der ehrenvollen Aeusserung. (Sch.) — *ὅ τι — γενέσθαι* was er sich eben so beträchtlich an Zahl beschieden wünsche; *πλῆθος* wie unten *ἀριθμόν.*

C. 144. *Βυζαντίων* hängt von *πρότερον* ab. — *παρεόντος.* Ueber den Ausdruck *ὁ χῶρος πάρεστι κτίζειν* gr. Spr. 55, 3, 20. Alexis 162: *γυναιξὶν ἀρκεῖ πάντ', ἐὰν οἶνος παρῇ πίνειν διαρκής.*

C. 145 § 1. *ἀπηγήσομαι* C. 176. (Lh.) — *προδιηγησάμενος πρότερον.* Kr. zu Thuk. 1, 23, 4. — *τῶν ἐκ τῆς Ἀ.* die auf der A. gewesenen und später aus ihr ausgeschifften. vgl. zu 1, 4, 2. — *ληισαμένων*, erzählt

ἐκ Λήμνου οἴχοντο πλέοντες ἐς Λακεδαίμονα, ἱζόμενοι δὲ ἐν τῷ
Τηϋγέτῳ πῦρ ἀνέκαιον. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἰδόντες ἄγγελον ἔπεμπον,
πευσόμενοι τίνες τε καὶ ὁκόθεν εἰσί· οἱ δὲ τῷ ἀγγέλῳ εἰρωτέοντι
ἔλεγον ὡς εἴησαν μὲν Μινύαι, παῖδες δὲ εἶεν τῶν ἐν τῇ Ἀργοῖ πλε-
όντων ἡρώων, προσσχόντας δὲ τούτους ἐς Λῆμνον φυτεῦσαι σφέας.
οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκηκοότες τὸν λόγον τῆς γενεῆς τῶν Μινυέων, 2
πέμψαντες τὸ δεύτερον εἰρώτων τί θέλοντες ἥκοιέν τε ἐς τὴν χώρην
καὶ πῦρ αἴθοιεν. οἱ δὲ ἔφασαν ὑπὸ Πελασγῶν ἐκβληθέντες ἥκειν ἐς
τοὺς πατέρας· δικαιότατον γὰρ εἶναι οὕτω τοῦτο γίνεσθαι· δέεσθαί
τε οἰκέειν ἅμα τούτοισι μοῖράν τε τιμέων μετέχοντες καὶ τῆς γῆς
ἀπολαχόντες. Λακεδαιμονίοισι δὲ ἕαδε δέκεσθαι τοὺς Μινύας ἐπ'
οἷσι θέλουσι αὐτοί· μάλιστα δὲ ἐνῆγέ σφεας ὥστε ποιέειν ταῦτα τῶν
Τυνδαριδέων ἡ ναυτιλίη ἐν τῇ Ἀργοῖ. δεξάμενοι δὲ τοὺς Μινύας γῆς
τε μετέδοσαν καὶ ἐς φυλὰς διεδάσαντο. οἱ δὲ αὐτίκα μὲν γάμους
ἔγημαν, τὰς δὲ ἐκ Λήμνου ἤγοντο ἐξέδοσαν ἄλλοισι· χρόνου δὲ οὐ
πολλοῦ διεξελθόντος αὐτίκα οἱ Μινύαι ἐξύβρισαν, τῆς τε βασιληίης
μεταιτέοντες καὶ ἄλλα ποιεῦντες οὐκ ὅσια. τοῖσι ὦν Λακεδαιμονίοισι
ἔδοξε αὐτοὺς ἀποκτεῖναι, συλλαβόντες δέ σφεας κατέβαλον ἐς ἑρκτήν.
κτείνουσι δὲ τοὺς ἂν κτείνωσι Λακεδαιμόνιοι νυκτός, μετ' ἡμέρην δὲ
οὐδένα. ἐπεὶ ὦν ἔμελλόν σφεας καταχρήσεσθαι, παραιτήσαντο αἱ γυ-
ναῖκες τῶν Μινυέων, ἐοῦσαι ἀσταί τε καὶ τῶν πρώτων Σπαρτιητέων
θυγατέρες, ἐσελθεῖν τε ἐς τὴν ἑρκτὴν καὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν ἑκάστη τῷ
ἑωυτῆς ἀνδρί. οἱ δέ σφεας παρῆκαν, οὐδένα δόλον δοκέοντες ἐξ αὐ-
τέων ἔσεσθαι. αἱ δὲ ἐπείτε ἐσῆλθον, ποιεῦσι τοιάδε· πᾶσαν τὴν
εἶχον ἐσθῆτα παραδοῦσαι τοῖσι ἀνδράσι αὐταὶ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἔλα-
βον. οἱ δὲ Μινύαι ἐνδύντες τὴν γυναικηίην ἐσθῆτα ἅτε γυναῖκες ἐξῆ-
σαν ἔξω, ἐκφυγόντες δὲ τρόπῳ τοιούτῳ ἵζοντο αὖτις ἐς τὸ Τηΰγετον.

Τὸν δὲ αὐτὸν τοῦτον χρόνον Θήρας ὁ Αὐτεσίωνος τοῦ Τισαμε- 147
νοῦ τοῦ Θερσάνδρου τοῦ Πολυνείκεος ἔστελλε ἐς ἀποικίην ἐκ Λακε-

---

6, 138. (Bä.) — *τῶν. παίδων τῶν?* — *προσσχόντας* für *προσχόντας* Schäfer. — *τούτους* ist Subject. gr. Spr. 55, 4, 1.

§ 2. *αἴθειν*, dialektisch, doch auch bei Xen. gr. Spr. 40 u. d. W. — *ἐς τούς.* Spr. 68, 17 (21), 2. — *πατέρας*, in sofern auch Kastor und Polydeukes am Argonautenzuge Theil genommen. — *μοῖραν.* gr. Spr. 47, 15, 1. — *θέλουσι*, als ob das historische Präsens vorhergehe. — *ὥστε* erscheint nach *ἐνάγειν* beim Inf. in der Regel nicht. — *ἡ ναυτιλίη ἐν.* zu 4, 134, 1 E. — *διεδάσαντο.* Di. 34 u. *δατέεσθαι.* — *γάμους ἔγημαν.* gr. Spr. 46, 5, 2. — *τὰς δέ, ἃς γυναῖκας.* Spr. 43, 2 A. (2.)

C. 146. *ἤγοντο. ἠγάγοντο* St. gr. Spr. 53, 2, 8. — *ἐς ἑρκτήν*, um sie bis zur Nacht zu bewachen. (Va.) — *μετ' ἡ.* bei Tage. gr. Spr. 68, 27, 2. — *καταχρήσεσθαι.* zu 1, 82, 5. — *παρῆκαν* liessen zu, herein. — *ἅτε, ὥσπερ.* zu 1, 123, 2.

C. 147 § 1. *ἔστελλε*, hier intransitiv wie auch unser rüstete, wie

τούτῳ Οἰόλυκος ἐγένετο καί κως τὸ οὔνομα τοῦτο ἐπεκράτησε. Οἰολύκου δὲ γίνεται Αἰγεύς, ἀπ' οὗ Αἰγεῖδαι καλεῦνται, φυλὴ μεγάλη ἐν Σπάρτῃ. τοῖσι δὲ ἐν τῇ φυλῇ ταύτῃ ἀνδράσι οὐ γὰρ ὑπέμειναν τὰ τέκνα, ἱδρύσαντο ἐκ θεοπροπίου Ἐρινύων τῶν Λαΐου τε καὶ Οἰδιπόδεω ἱρόν· καὶ μετὰ τοῦτο ὑπέμεινε τὠυτὸ τοῦτο καὶ ἐν Θήρῃ τοῖσι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τούτων γεγονόσι.

Μέχρι μέν νυν τούτου τοῦ λόγου Λακεδαιμόνιοι Θηραίοισι κατὰ ταὐτὰ λέγουσι, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου μοῦνοι Θηραῖοι ὧδε γενέσθαι λέγουσι. Γρῖνος ὁ Αἰσανίου, ἐὼν Θήρα τούτου ἀπόγονος καὶ βασιλεύων Θήρης τῆς νήσου, ἀπίκετο ἐς Δελφούς, ἄγων ἀπὸ τῆς πόλιος ἑκατόμβην· εἵποντο δέ οἱ καὶ ἄλλοι τῶν πολιητέων καὶ δὴ καὶ Βάττος ὁ Πολυμνήστου, ἐὼν γένος Εὐθυμίδης τῶν Μινυέων. χρεωμένῳ δὲ τῷ Γρίνῳ τῷ βασιλέι τῶν Θηραίων περὶ ἄλλων χρᾷ ἡ Πυθίη κτίζειν ἐν Λιβύῃ πόλιν. ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· "ἐγὼ μέν, ὦναξ, πρεσβύτερός τε ἤδη εἰμὶ καὶ βαρὺς ἀείρεσθαι· σὺ δέ τινα τῶνδε τῶν νεωτέρων κέλευε ταῦτα ποιέειν." ἅμα τε ἔλεγε ταῦτα καὶ ἐδείκνυε ἐς τὸν Βάττον. τότε μὲν τοσαῦτα, μετὰ δὲ ἀπελθόντες ἀλογίην εἶχον τοῦ χρηστηρίου, οὔτε Λιβύην εἰδότες ὅκου γῆς εἴη οὔτε τολμῶντες ἐς ἀφανὲς χρῆμα ἀποστέλλειν ἀποικίην. ἑπτὰ δὲ ἐτέων μετὰ ταῦτα οὐκ ὗε τὴν Θήρην, ἐν τοῖσι τὰ δένδρεα πάντα σφι τὰ ἐν τῇ νήσῳ πλὴν ἑνὸς ἐξαυάνθη. χρεωμένοισι δὲ τοῖσι Θηραίοισι προέφερε ἡ Πυθίη τὴν ἐς Λιβύην ἀποικίην. ἐπείτε δὲ κακοῦ οὐδὲν ἦν σφι μῆχος, πέμπουσι ἐς Κρήτην ἀγγέλους διζημένους εἴ τις Κρητῶν ἢ μετοίκων ἀπιγμένος εἴη ἐς Λι-

150

151

---

erhielt die Oberhand über seinen eig. Namen. (Valla.) — τοῖσι ἀνδράσι zu 1, 24, 2. — ὑπέμειναν blieben am Leben. (Valla.) Ueber den Plur. Di. 63, 2, 2. — Ἐρινύων τῶν Λ. τε καὶ Οἰ., deren Verfolgung von diesem kadmeischen Geschlechte auf die gleichfalls kadmeische Familie des Theras überzugehen schien. Denn Theras war nach Paus. 4, 3 4. ἀπόγονος πέμπτος Πολυνείκους, oder nach Callim. H. Apoll. 74 ἕκτον γένος Οἰδιπόδαο. Ueber die Erinyen vgl. noch Lobeck Agl. p. 635. — Οἰδιπόδεω. Di. 21 u. Οἰδίπους. — ὑπέμεινε — es verblieb dasselbe (die fernere Erhaltung der Kinder) auch in Thera (wie in Sparta). (Bä.) Es wird hier wohl etwas verfälscht sein. Sonst setzte man nach ὑπέμεινε ein Punctum und ergänzte oder fügte nach τοῦτο hinzu συνέβη.

C. 150. Εὐθυμίδης τῶν ein Euthymide aus der Zahl der. Spr. 47, 7, 1. (9, 1.) Εὐφημίδης τῶν Simson u. Paulmier nach Pind. P. 4, 256. — χρᾶσθαι gebraucht Her. öfter auch ohne Da. vom Befragen des Orakels. Selten so die attische Prosa. — τῷ Γρίνῳ τῷ β. gr. Spr. 50, 7, 9. — χρᾷ κτίζειν. vgl. 5, 1, 1. zu ἀνεῖλε 2, 52, 2 u Kr. z. Thuk. 1, 126, 2. — ἀείρεσθαι mich zu rühren. (Lg.) — ἅμα τε. zu 1, 112, 1. 4, 54, 3. — τοσαῦτα, erg. εἶπε. gr. Spr. 62, 3, 12. vgl. 6, 140. — ἀλογίην. zu 2, 141, 1. — ἐς ἀφανὲς χρῆμα nach einem ungewissen Puncte; χρῆμα hätte ein Attiker schwerlich zugefügt.

C. 151. ὗε beregnete, selten mit einem Ac. dieser Art. vgl. jedoch zu 2, 13, 3. — ἐξαυάνθη. Di. 28, 4, 8. — προέφερε. zu 1, 3. — μῆχος. zu 2, 181, 2. — Κρητῶν ἢ μετοίκων ohne Artikel. gr. Spr. 50, 2, 8.

δαίμονος. ἦν δὲ ὁ Θήρας οὗτος, γένος ἐὼν Καδμεῖος, τῆς μητρὸς ἀδελφεὸς τοῖσι Ἀριστοδήμου παισὶ Εὐρυσθένεϊ καὶ Προκλέϊ· ἐόντων δ' ἔτι τῶν παίδων τούτων νηπίων ἐπιτροπαίην εἶχε ὁ Θήρας τὴν ἐν Σπάρτῃ βασιληίην. αὐξηθέντων δὲ τῶν ἀδελφιδέων καὶ παραλαβόντων τὴν ἀρχὴν, οὕτω δὴ ὁ Θήρας δεινὸν ποιεύμενος ἄρχεσθαι ὑπ' ἄλλων, ἐπείτε ἐγεύσαντο ἀρχῆς, οὐκ ἔφη μενεῖν ἐν τῇ Λακεδαίμονι ἀλλ' ἀπο-
2πλεύσεσθαι ἐς τοὺς συγγενέας. ἦσαν δὲ ἐν τῇ νῦν Θήρῃ καλεομένῃ νήσῳ, πρότερον δὲ Καλλίστῃ τῇ αὐτῇ ταύτῃ, ἀπόγονοι Μεμβλιάρεω τοῦ Ποικίλεω, ἀνδρὸς Φοίνικος. Κάδμος γὰρ ὁ Ἀγήνορος Εὐρώπην διζήμενος προσέσχε ἐς τὴν νῦν Θήρην καλεομένην. προσσχόντι δὲ εἴτε δή οἱ ἡ χώρη ἤρεσε, εἴτε καὶ ἄλλως ἠθέλησε ποιῆσαι τοῦτο, καταλείπει [γὰρ] ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἄλλους τε τῶν Φοινίκων καὶ δὴ καὶ τῶν ἑωυτοῦ συγγενέων Μεμβλίαρον· οὗτοι ἐνέμοντο τὴν Καλλίστην καλεομένην ἐπὶ γενεάς, πρὶν ἢ Θήραν ἐλθεῖν ἐκ Λακεδαίμονος, ὀκτὼ ἀνδρῶν. ἐπὶ τούτους δὴ ὦν ὁ Θήρας λαὸν ἔχων ἀπὸ τῶν φυλέων ἔστελλε, συνοικήσων τούτοισι καὶ οὐδαμῶς ἐξελῶν αὐτοὺς ἀλλὰ κάρτα οἰκηιεύμενος. ἐπείτε δὲ καὶ οἱ Μινύαι ἐκδράντες ἐκ τῆς ἐρετῆς ἵζοντο ἐς τὸ Τηΰγετον, τῶν Λακεδαιμονίων βουλευομένων σφέας ἀπολλύναι παραιτέεται ὁ Θήρας, ὅκως μήτε φόνος γένηται, αὐτός τε ὑπεδέκετο σφεας ἐξάξειν ἐκ τῆς χώρης. συγχωρησάντων δὲ τῇ γνώμῃ τῶν Λακεδαιμονίων τρισὶ τριηκοντέροισι ἐς τοὺς Μεμβλιάρεω ἀπογόνους ἔπλωσε, οὔ τι πάντας ἄγων τοὺς Μινύας ἀλλ' ὀλίγους τινάς. οἱ γὰρ πλεῦνες αὐτῶν ἐτράποντο ἐς τοὺς Παρωρεάτας καὶ Καύκωνας, τούτους δ' ἐξελάσαντες ἐκ τῆς χώρης σφέας αὐτοὺς ἓξ μοίρας διεῖλον, καὶ ἔπειτα ἔκτισαν πόλιας τάσδε ἐν αὐτοῖσι, Λέπρεον, Μάκιστον, Φριξάς, Πύργον, Ἔπιον, Νούδιον· τουτέων δὲ τὰς πλεῦνας ἐπ' ἐμέο Ἠλεῖοι ἐπόρθησαν. τῇ δὲ νήσῳ ἐπὶ τοῦ οἰκιστέω Θήρα ἡ ἐπωνυμίη ἐγένετο.
149ὁ δὲ παῖς οὐ γὰρ ἔφη οἱ συμπλεύσεσθαι, [τοιγαρῶν] ἔφη αὐτὸν καταλείψειν ὄιν ἐν λύκοισι· ἐπὶ τοῦ ἔπεος τούτου οὔνομα τῷ νεηνίσκῳ

C. 148. — τῆς μητρός, der Argeia nach 6, 52, 1. (Lh.) — ἐπιτροπαίην. zu 3, 142, 1. — δεινόν. zu 1, 61, 2.

§ 2. τῇ αὐτῇ ταύτῃ erg. καλεομένῃ. zu 2, 56. — Κάδμος. Voss Myth. Br. V S. 75. — Μεμβλιάρεω. Di. 16, 1 A. — προσσχόντι für προσχόντι Schäfer. Angefügt ist es dem nähern οἱ statt dem entferntern καταλείπει (ohne γάρ). Kr. zu Xen. An. 2, 5, 41. — τοῦτο. Hier ist etwa ein: weiss ich nicht, zu ergänzen. — γάρ. ἄρα St. — ὀκτώ. Eig. ἐννέα. Müller Orch. S. 325. vgl. 468. (Bä.)

C 148. λαόν. Di. 16, 6, 4. Br. will überall ληόν. — ἀπὸ τῶν φυλέων d. h. ἀπὸ πολιητέων. (Sch) — μήτε — αὐτός τε. Eine selbst bei Her. ungewöhnlich harte Verbindung (eines finalen Satzes mit einem selbständigen). — Προρεήτας Br. vgl. 8, 73. — μοίρας. zu 1, 94, 3. — ἐπ' ἐμέο. zu 1, 5, 2. — ἐπόρθησαν. Niebuhr kl. Schr. I S. 117 f.

C. 149. ὁ δὲ παῖς οὐ γάρ. zu 1, 24, 2. vgl. 4, 200. (Reiske.) — τοιγαρῶν ist gegen die Weise des Her. — ἔφη, ὁ Θήρας. — ἐπεκράτησε

τούτῳ Οἰόλυκος ἐγένετο καί κως τὸ οὔνομα τοῦτο ἐπεκράτησε. Οἰολύκου δὲ γίνεται Αἰγεύς, ἀπ' οὗ Αἰγεῖδαι καλεῦνται, φυλὴ μεγάλη ἐν Σπάρτῃ. τοῖσι δὲ ἐν τῇ φυλῇ ταύτῃ ἀνδράσι οὐ γὰρ ὑπέμειναν τὰ τέκνα, ἱδρύσαντο ἐκ θεοπροπίου Ἐρινύων τῶν Λαΐου τε καὶ Οἰδιπόδεω ἱρόν· καὶ μετὰ τοῦτο ὑπέμεινε τὠυτὸ τοῦτο καὶ ἐν Θήρῃ τοῖσι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τούτων γεγονόσι.

Μέχρι μέν νυν τούτου τοῦ λόγου Λακεδαιμόνιοι Θηραίοισι κατὰ ταὐτὰ λέγουσι, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου μοῦνοι Θηραῖοι ὧδε γενέσθαι λέγουσι. Γρῖνος ὁ Αἰσανίου, ἐὼν Θήρα τούτου ἀπόγονος καὶ βασιλεύων Θήρης τῆς νήσου, ἀπίκετο ἐς Δελφούς, ἄγων ἀπὸ τῆς πόλιος ἑκατόμβην· εἵποντο δέ οἱ καὶ ἄλλοι τῶν πολιητέων καὶ δὴ καὶ Βάττος ὁ Πολυμνήστου, ἐὼν γένος Εὐθυμίδης τῶν Μινυέων. χρεωμένῳ δὲ τῷ Γρίνῳ τῷ βασιλέϊ τῶν Θηραίων περὶ ἄλλων χρᾷ ἡ Πυθίη κτίζειν ἐν Λιβύῃ πόλιν. ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· "ἐγὼ μέν, ὦναξ, πρεσβύτερός τε ἤδη εἰμὶ καὶ βαρὺς ἀείρεσθαι· σὺ δέ τινα τῶνδε τῶν νεωτέρων κέλευε ταῦτα ποιέειν." ἅμα τε ἔλεγε ταῦτα καὶ ἐδείκνυε ἐς τὸν Βάττον. τότε μὲν τοσαῦτα, μετὰ δὲ ἀπελθόντες ἀλογίην εἶχον τοῦ χρηστηρίου, οὔτε Λιβύην εἰδότες ὅκου γῆς εἴη οὔτε τολμῶντες ἐς ἀφανὲς χρῆμα ἀποστέλλειν ἀποικίην. ἑπτὰ δὲ ἐτέων μετὰ ταῦτα οὐκ ὗε τὴν Θήρην, ἐν τοῖσι τὰ δένδρεα πάντα σφι τὰ ἐν τῇ νήσῳ πλὴν ἑνὸς ἐξαυάνθη. χρεωμένοισι δὲ τοῖσι Θηραίοισι προέφερε ἡ Πυθίη τὴν ἐς Λιβύην ἀποικίην. ἐπείτε δὲ κακοῦ οὐδὲν ἦν σφι μῆχος, πέμπουσι ἐς Κρήτην ἀγγέλους διζημένους εἴ τις Κρητῶν ἢ μετοίκων ἀπιγμένος εἴη ἐς Λι-

150

151

---

erhielt die Oberhand über seinen eig. Namen. (Valla.) — τοῖσι ἀνδράσι zu 1, 24, 2. — ὑπέμειναν blieben am Leben. (Valla.) Ueber den Plur. Di. 68, 2, 2. — Ἐρινύων τῶν Λ. τε καὶ Οἰ., deren Verfolgung von diesem kadmeischen Geschlechte auf die gleichfalls kadmeische Familie des Theras überzugehen schien. Denn Theras war nach Paus. 4, 3 4. ἀπόγονος πέμπτος Πολυνείκους, oder nach Callim. H. Apoll. 74 ἕκτον γένος Οἰδιπόδαο. Ueber die Erinyen vgl. noch Lobeck Agl. p. 635. — Οἰδιπόδεω. Di. 21 u. Οἰδίπους. — ὑπέμεινε — es verblieb dasselbe (die fernere Erhaltung der Kinder) auch in Thera (wie in Sparta). (Bä.) Es wird hier wohl etwas verfälscht sein. Sonst setzte man nach ὑπέμεινε ein Punctum und ergänzte oder fügte nach τοῦτο hinzu συνέβη.

C. 150. Εὐθυμίδης τῶν ein Euthymide aus der Zahl der. Spr. 47, 7, 1. (9, 1.) Εὐφημίδης τῶν Simson u. Paulmier nach Pind. P. 4, 256. — χρᾶσθαι gebraucht Her. öfter auch ohne Da. vom Befragen des Orakels. Selten so die attische Prosa. — τῷ Γρίνῳ τῷ β. gr. Spr. 50, 7, 9. — χρᾷ κτίζειν. vgl. 5, 1, 1. zu ἀνεῖλε 2, 52, 2 u Kr. z. Thuk. 1, 126, 2. — ἀείρεσθαι mich zu rühren. (Lg.) — ἅμα τε. zu 1, 112, 1. 4, 54, 3. — τοσαῦτα, erg. εἶπε. gr. Spr. 62, 3, 12. vgl. 6, 140. — ἀλογίην. zu 2, 141, 1. — ἐς ἀφανὲς χρῆμα nach einem ungewissen Puncte; χρῆμα hätte ein Attiker schwerlich zugefügt.

C. 151. ὗε beregnete, selten mit einem Ac. dieser Art. vgl. jedoch zu 2, 13, 3. — ἐξαυάνθη. Di. 28, 4, 3. — προέφερε. zu 1, 3. — μῆχος. zu 2, 181, 2. — Κρητῶν ἢ μετοίκων ohne Artikel. gr. Spr. 50, 3, 8.

βύην. περιπλανώμενοι δὲ αὐτὴν οὗτοι ἀπίκοντο καὶ ἐς Ἴτανον πόλιν, ἐν ταύτῃ δὲ συμμίσγουσι ἀνδρὶ πορφυρέι τῷ οὔνομα ἦν Κορώβιος, ὃς ἔφη ὑπ' ἀνέμων ἀπενειχθεὶς ἀπικέσθαι ἐς Λιβύην καὶ Λιβύης ἐς Πλατέαν νῆσον. μισθῷ δὲ τοῦτον πείσαντες ἦγον ἐς Θήρην, ἐκ δὲ Θήρης ἔπλεον κατάσκοποι ἄνδρες τὰ πρῶτα οὐ πολλοί· κατηγησαμένου δὲ τοῦ Κορωβίου ἐς τὴν νῆσον ταύτην δὴ τὴν Πλατέαν τὸν μὲν Κορώβιον λείπουσι, σιτία καταλιπόντες ὅσων δὴ μηνῶν, αὐτοὶ δὲ ἔπλεον τὴν ταχίστην ἀπαγγελέοντες Θηραίοισι περὶ τῆς νήσου.

152 Ἀποδημεόντων δὲ τούτων πλέω χρόνον τοῦ συγκειμένου τὸν Κορώβιον ἐπέλιπε τὰ πάντα. μετὰ δὲ νηῦς Σαμίη, τῆς ναύκληρος ἦν Κωλαῖος, πλέουσα ἐπ' Αἰγύπτου ἀπηνείχθη ἐς τὴν Πλατέαν ταύτην· πυθόμενοι δὲ οἱ Σάμιοι παρὰ τοῦ Κορωβίου τὸν πάντα λόγον, σιτία οἱ ἐνιαυτοῦ καταλείπουσι. αὐτοὶ δὲ ἀναχθέντες ἐκ τῆς νήσου καὶ γλιχόμενοι Αἰγύπτου ἔπλεον, ἀποφερόμενοι ἀπηλιώτῃ ἀνέμῳ· καὶ οὐ γὰρ ἀνίει τὸ πνεῦμα, Ἡρακλέας στήλας διεκπερήσαντες ἀπίκοντο ἐς Ταρτησσόν, θείῃ πομπῇ χρεώμενοι. τὸ δὲ ἐμπόριον τοῦτο ἦν ἀκήρατον τοῦτον τὸν χρόνον, ὥστε ἀπονοστήσαντες οὗτοι ὀπίσω μέγιστα δὴ Ἑλλήνων πάντων τῶν ἡμεῖς ἀτρεκίην ἴδμεν ἐκ φορτίων ἐκέρδησαν, μετά γε Σώστρατον τὸν Λαοδάμαντος Αἰγινήτην· τούτῳ γὰρ οὐκ οἷά τέ ἐστι ἐρίσαι ἄλλον. οἱ δὲ Σάμιοι τὴν δεκάτην τῶν ἐπικερδίων ἐξελόντες ἓξ τάλαντα ἐποιήσαντο χαλκήιον κρητῆρος Ἀργολικοῦ τρόπον· πέριξ δὲ αὐτὸ γρυπῶν κεφαλαὶ πρόκροσσοί εἰσι· καὶ ἀνέθηκαν ἐς τὸ Ἡραῖον, ὑποστήσαντες αὐτῷ τρεῖς χαλκέους κολοσσοὺς ἑπταπήχεας, τοῖσι γούνασι ἐρηρεισμένους. Κυρηναίοισι δὲ καὶ Θηραίοισι ἐς Σαμίους ἀπὸ

153 τούτου τοῦ ἔργου πρῶτα φιλίαι μεγάλαι συνεκρήθησαν. οἱ δὲ Θηραῖοι ἐπείτε τὸν Κορώβιον λιπόντες ἐν τῇ νήσῳ ἀπίκοντο ἐς τὴν Θήρην ἀπήγγελλον ὥς σφι εἴη νῆσος ἐπὶ Λιβύῃ ἐκτισμένη. Θηραίοισι δὲ ἕαδε ἀδελφεόν τε ἀπ' ἀδελφεοῦ πέμπειν πάλῳ λαχόντα καὶ ἀπὸ

Ueber die Sache Voss Myth. Br. IV S. 152 — *αὐτήν.* gr. Spr. 46, 6, 8. — *καὶ Λιβύης.* zu *καί* 1, 52. — *ταύτην δή* diese eben genannte. — *ὅσων δή.* zu 2, 103. 3, 52, 1.

C. 152 § 1. *τοῦ συγκειμένου, ᾗ συνέκειτο* als verabredet war. vgl. 3, 157, 1. — *Κωλαῖος.* Voss Myth Br. II S. 113. 155 f. Panofka Res Sam. p. 15 u. Humboldts Kosmos II p. 180 s. — *καὶ οὐ γάρ.* zu 1, 24, 2. — *θείῃ πομπῇ.* zu 1, 62, 2.

§ 2. *ἀκήρατον* noch nicht (oder wenig) besucht von Kaufleuten. (La.) noch unzerstört? (Bä.) Eine Va. *ἀπείρατον.* — *ἀτρεκίην* so auch 6, 1. vgl. zu 1, 57, 1. — *ἴδμεν* für *ἴσμεν* Reiz. — *ἐκέρδησαν.* Di. 39 u. *κερδαίνω.* — *ἐπικέρδια* Handelsgewinn, sonst ungebräuchlich. — *πρόκροσσοι* hervorragend. (We.) Ueber die Form Lobeck Prolegg. p. 473. — *ὑποστήσαντες,* als Untergestell. — *τοῖσι γούνασι* auf die Knie. — *συνεκρήθησαν. φιλίην συνεκεράσαντο* 7, 151. (Sch.)

C. 153. *ἐπί* an der Küste von, wie in *ἐπικεῖσθαι.* vgl. 4, 153. Kr. zu Thuk. 2, 27, 1 u. 5, 33, 1. — *ἀδελφεὸν ἀπ' ἀδελφεοῦ* von je zwei (oder mehrern) Brüdern einen. — *πάλῳ.* zu 8, 80, 4. Das Wort ist

τῶν χώρων ἁπάντων, ἑπτὰ ἐόντων, ἄνδρας, εἶναι δέ σφεων καὶ ἡγεμόνα καὶ βασιλέα Βάττον. οὕτω δὴ στέλλουσι δύο πεντηκοντέρους ἐς τὴν Πλατέαν.

Ταῦτα δὲ Θηραῖοι λέγουσι, τὰ δ' ἐπίλοιπα τοῦ λόγου συμφέρονται ἤδη Θηραῖοι Κυρηναίοισι. Κυρηναῖοι γὰρ τὰ περὶ Βάττον οὐδαμῶς ὁμολογέουσι Θηραίοισι. λέγουσι γὰρ οὕτω. ἔστι τῆς Κρήτης Ἀξὸς πόλις, ἐν τῇ ἐγένετο Ἐτέαρχος βασιλεύς, ὃς ἐπὶ θυγατρὶ ἀμήτορι, τῇ οὔνομα ἦν Φρονίμη, ἐπὶ ταύτῃ ἔγημε ἄλλην γυναῖκα. ἡ δὲ ἐπεσελθοῦσα ἐδικαίευ εἶναι καὶ τῷ ἔργῳ μητρυιὴ τῇ Φρονίμῃ, παρέχουσά τε κακὰ καὶ πᾶν ἐπ' αὐτῇ μηχανωμένη καὶ τέλος μαχλοσύνην ἐπενείκασά οἱ πείθει τὸν ἄνδρα ταῦτα ἔχειν οὕτω. ὁ δὲ ἀναγνωσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἔργον οὐκ ὅσιον ἐμηχανᾶτο ἐπὶ τῇ θυγατρί. ἦν γὰρ δὴ Θεμίσων, ἀνὴρ Θηραῖος, ἔμπορος ἐν τῇ Ἀξῷ· τοῦτον ὁ Ἐτέαρχος παραλαβὼν ἐπὶ ξείνια ἐξορκοῖ ἦ μέν οἱ διηκονήσειν ὅ τι ἂν δεηθῇ. ἐπείτε δὲ ἐξώρκωσε, ἀγαγών οἱ παραδιδοῖ τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα καὶ ταύτην ἐκέλευε καταποντῶσαι ἀπαγαγόντα. ὁ δὲ Θεμίσων περιημεκτήσας τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὅρκου καὶ διαλυσάμενος τὴν ξεινίην ἐποίεε τοιάδε· παραλαβὼν τὴν παῖδα ἀπέπλεε, ὡς δὲ ἐγίνετο ἐν τῷ πελάγεϊ, ἀποσιεύμενος τὴν ἐξόρκωσιν τοῦ Ἐτεάρχου σχοινίοισι αὐτὴν διαδήσας κατῆκε ἐς τὸ πέλαγος, ἀνασπάσας δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Θήρην. ἐνθεῦτεν δὲ τὴν Φρονίμην παραλαβὼν Πολύμνηστος, ἐὼν τῶν Θηραίων ἀνὴρ δόκιμος, ἐπαλλακεύετο. χρόνου δὲ περιιόντος ἐξεγένετό οἱ παῖς ἰσχόφωνος καὶ τραυλός, τῷ οὔνομα ἐτέθη Βάττος, ὡς Θηραῖοί τε καὶ Κυρηναῖοι λέγουσι, ὡς μέντοι ἐγὼ δοκέω, ἄλλο τι· Βάττος δὲ μετουνομάσθη, ἐπείτε ἐς Λιβύην ἀπίκετο, ἀπό τε τοῦ χρηστηρίου τοῦ γενομένου ἐν Δελφοῖσι αὐτῷ καὶ ἀπὸ τῆς τιμῆς τὴν ἔσχε τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενος· Λίβυες γὰρ βασιλέα βάττον καλέουσι, καὶ τούτου εἵνεκα δοκέω θεσπίζουσαν τὴν Πυθίην καλέσαι μιν Λιβυκῇ γλώσσῃ,

154 … 2 … 155

---

poetisch (für κλῆρος). — ἄνδρας kann den Worten nach die erwähnten Brüder nicht bezeichnen, sondern etwa bejahrtere Männer, vielleicht mit ihren Familien.

C. 154 § 1. τὰ περὶ Β., das C. 150 Erzählte. (Lh.) — οὕτω. zu 1, 7, 1. — ἔστι —. Epischer Anfang. vgl. Od. τ, 172 u. Krüger z. Dion. p. 85. (Creuzer.) — τῆς. τις? — ἐπί bei, zu. Dem. 23, 53: παλλακὴν ἐπ' ἐλευθέροις παισὶν ἔχειν. vgl. Eur. Alk. 373. (Matthiä.) — πᾶν alles Mögliche. zu 1, 85, 1. τὸ πᾶν 6, 88. πάντα 6, 121. (Lh.) — ἐπ' αὐτῇ. zu 1, 27, 2. 61, 2. — μαχλοσύνην Unzucht, sehr selten. — ἀναγνωσθείς. zu 1, 68, 4.

§ 2. Ἐπὶ ξείνια zu einem Gastmahle. Kr. zu Xen. An. 7, 6, 3. — ὅ, τι. gr. Spr. 47, 16, 7. — περιημεκτήσας τῇ. zu 1, 44. — ἀποσιεύμενος zu 1, 199, 3. — τήν in Bezug auf die.

C. 155 § 1. παλλακεύεσθαι sich als Kebsweib halten; sonst nirgends so und überhaupt erst bei Spätern. — ἰσχόφωνος für ἰσχνόφωνος Bekker. vgl. die Lex. — μετουνομάσθη, früher Aristoteles genannt. (We.) — τιμῆς τήν. gr. Spr. 51, 10, 2. vgl. 4, 199.

κελδυῖαν ὡς βασιλεὺς ἔσται ἐν Λιβύῃ. ἐπείτε γὰρ ἠνδρώθη οὗτος, ἦλθε ἐς Δελφοὺς περὶ τῆς φωνῆς· ἐπειρωτέοντι δέ οἱ χρᾷ ἡ Πυθίη τάδε,

Βάττ', ἐπὶ φωνὴν ἦλθες· ἄναξ δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων
ἐς Λιβύην πέμπει μηλοτρόφον οἰκιστῆρα,

ὥσπερ εἰ εἴποι Ἑλλάδι γλώσσῃ χρεωμένη· "ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ φωνὴν ἦλθες." ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε. "ὦναξ, ἐγὼ μὲν ἦλθον παρὰ σὲ χρησόμενος περὶ τῆς φωνῆς, σὺ δέ μοι ἄλλα ἀδύνατα χρᾷς, κελεύων Λιβύην ἀποικίζειν, τέῳ δυνάμι, κοίῃ χειρί;" ταῦτα λέγων οὔκως ἔπειθε ἄλλα οἱ χρᾶν· ὡς δὲ κατὰ ταὐτὰ ἐθέσπιζέ οἱ καὶ πρότερον, οἴχετο [μεταξὺ] ἀπολιπὼν ὁ Βάττος ἐς τὴν Θήρην.

156 Μετὰ δὲ αὐτῷ τε τούτῳ καὶ τοῖσι ἄλλοισι Θηραίοισι συνεφέρετο παλιγκότως. ἀγνοεῦντες δὲ τὰς συμφορὰς οἱ Θηραῖοι ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς περὶ τῶν παρεόντων κακῶν. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἔχρησε συγκτίζουσι Βάττῳ Κυρήνην τῆς Λιβύης ἄμεινον πρήξειν. ἀπέστελλον μετὰ ταῦτα τὸν Βάττον οἱ Θηραῖοι δύο πεντηκοντέροισι. πλώσαντες δὲ ἐς τὴν Λιβύην οὗτοι, οὐ γὰρ εἶχον ὅ τι ποιέωσι ἄλλο, ὀπίσω ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Θήρην. οἱ δὲ Θηραῖοι καταγομένους ἔβαλλον καὶ οὐκ ἔων τῇ γῇ προσίσχειν, ἀλλ' ὀπίσω πλώειν ἐκέλευον. οἱ δὲ ἀναγκαζόμενοι ὀπίσω ἀπέπλωον καὶ ἔκτισαν νῆσον ἐπὶ Λιβύῃ κειμένην, τῇ οὔνομα, ὡς καὶ πρότερον εἰρέθη, [ἐστὶ] Πλατέα. λέγεται δὲ ἴση εἶναι

157 ἡ νῆσος τῇ νῦν Κυρηναίων πόλι. ταύτην οἰκέοντες δύο ἔτεα, οὐδὲν γάρ σφι χρηστὸν συνεφέρετο, ἕνα αὐτῶν καταλιπόντες οἱ λοιποὶ πάντες ἀπέπλεον ἐς Δελφούς, ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τὸ χρηστήριον ἐχρέωντο, φάμενοι οἰκέειν τε τὴν Λιβύην καὶ οὐδὲν ἄμεινον πρήσσειν οἰκεῦντες. ἡ δὲ Πυθίη σφι πρὸς ταῦτα χρᾷ τάδε.

αἰ τὺ ἐμεῦ Λιβύην μηλοτρόφον οἶδας ἄμεινον,
μὴ ἐλθὼν ἐλθόντος, ἄγαν ἄγαμαι σοφίην σευ.

ἀκούσαντες δὲ τούτων οἱ ἀμφὶ τὸν Βάττον ἀπέπλωον ὀπίσω· οὐ γὰρ δή σφεας ἀπίει ὁ θεὸς τῆς ἀποικίης, πρὶν δὴ ἀπίκωνται ἐς αὐτὴν Λιβύην. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὴν νῆσον καὶ ἀναλαβόντες τὸν ἔλιπον ἔκτισαν αὐτῆς Λιβύης χῶρον ἀντίον τῆς νήσου τῷ οὔνομα ἦν Ἄζιρις,

---

§ 2. *ἐπὶ φωνήν* nach (zur Erlangung) einer (bessern) Stimme. — *ὥσπερ — ἦλθες* verdächtigt Va. — *ἄλλα.* gr. Spr. 50, 4, 11. — *χειρί.* zu 1, 174, 2. — *μεταξύ* gleichsam während sie noch sprach. (Sch.) Unpassend. Her. schrieb so wohl nicht.

C. 156. *συνεφέρετο παλιγκότως* es ging abermals widerwärtig, ohne Subject wie 4, 15, 2; ein sonst nicht üblicher Ausdruck; *παλίγκοτος* ist mehr poetisch. — *ἀγνοεῦντες,* rücksichtlich der Gründe. — *πρήξειν* steht hier gleichfalls subjectslos: es werde ihnen (die Sache) besser gedeihen. Ungewöhnlich. — *ἔβαλλον,* wohl *τοῖς λίθοις.* Kr. zu Xen. An. 1, 3, 1. — *εἰρέθη.* Di. 39 u. *εἰπεῖν.* — *ἐστί* haben andre Hsn. nach *οὔνομα.* Vielleicht ist es zu streichen.

C. 157. *αὐτῶν. ἑωυτῶν?* — *αἰ.* Di. 54, 9 A. — *τύ.* Di. 25, 1, 8. — *μαλότροφον* Va. — *πρίν.* Di. 54, 17, 9. Hermann de part. *ἄν* p. 108.

τὸν νάπαι τε κάλλισται ἐπ' ἀμφότερα συγκληίουσι καὶ ποταμὸς τὰ ἐπὶ θάτερα παραρρέει. τοῦτον οἴκεον τὸν χῶρον ἓξ ἔτεα· ἐβδόμῳ 158 δέ σφεας ἔτεϊ παραιτησάμενοι Λίβυες ὡς ἐς ἀμείνονα χῶρον ἄξουσι, ἀνέγνωσαν ἐκλιπεῖν. ἦγον δέ σφεας ἐνθεῦτεν οἱ Λίβυες ἀναστήσαντες πρὸς ἑσπέρην· καὶ τὸν κάλλιστον τῶν χώρων ἵνα διεξιόντες οἱ Ἕλληνες μὴ ἴδοιεν, συμμετρησάμενοι τὴν ὥρην τῆς ἡμέρης νυκτὸς παρῆγον. ἔστι δὲ τῷ χώρῳ τούτῳ οὔνομα Ἴρασα. ἀγαγόντες δέ σφέας ἐπὶ κρήνην λεγομένην εἶναι Ἀπόλλωνος εἶπαν· "ἄνδρες Ἕλληνες, ἐνθαῦτα ὑμῖν ἐπιτήδεον οἰκέειν· ἐνθαῦτα γὰρ ὁ οὐρανὸς τέτρηται."

Ἐπὶ μέν νυν Βάττεώ τε τοῦ οἰκιστέω τῆς ζόης, ἄρξαντος ἐπὶ 159 τεσσεράκοντα ἔτεα, καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Ἀρκεσίλεω, ἄρξαντος ἑκκαίδεκα ἔτεα, οἴκεον οἱ Κυρηναῖοι. ἐόντες τοσοῦτοι ὅσοι ἀρχὴν ἐς τὴν ἀποικίην ἐστάλησαν· ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου, Βάττεω τοῦ εὐδαίμονος καλεομένου, Ἕλληνας πάντας ὥρμησε χρήσασα ἡ Πυθίη πλέειν συνοικήσοντας Κυρηναίοισι Λιβύην· ἐπεκαλέοντο γὰρ οἱ Κυρηναῖοι ἐπὶ γῆς ἀναδασμῷ. ἔχρησε δὲ ὧδε ἔχοντα.

ὃς δέ κεν ἐς Λιβύην πολυήρατον ὕστερον ἔλθῃ
γᾶς ἀναδαιομένας, μετά οἵ ποκά φαμι μελήσειν.

συλλεχθέντος δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐς τὴν Κυρήνην περιταμνόμενοι γῆν πολλὴν οἱ περίοικοι Λίβυες καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν τῷ οὔνομα ἦν Ἀδικράν, οἷα τῆς τε χώρης στερισκόμενοι καὶ περιυβριζόμενοι ὑπὸ τῶν Κυρηναίων, πέμψαντες ἐς Αἴγυπτον ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἀπρίῃ τῷ Αἰγύπτου βασιλέϊ. ὁ δὲ συλλέξας στρατὸν Αἰγυπτίων πολλὸν ἔπεμπε ἐπὶ τὴν Κυρήνην. οἱ δὲ Κυρηναῖοι ἐκστρατευσάμενοι ἐς Ἴρασα χῶρον καὶ ἐπὶ κρήνην Θέστην συνέβαλόν τε τοῖσι Αἰγυπτίοισι καὶ ἐνίκησαν τῇ συμβολῇ· ἅτε γὰρ οὐ πεπειρημένοι πρότερον οἱ Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων καὶ παραχρεώμενοι διεφθάρησαν οὕτω ὥστε ὀλίγοι τινὲς αὐτέων ἀπενόστησαν ἐς Αἴγυπτον. ἀντὶ τούτων Αἰγύπτιοι καὶ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι Ἀπρίῃ ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ.

Τούτου δὲ τοῦ Βάττεω γίνεται παῖς Ἀρκεσίλεως, ὃς βασιλεύσας 160 πρῶτα τοῖσι ἑωυτοῦ ἀδελφεοῖσι ἐστασίασε, ἐς ὅ μιν οὗτοι ἀπολιπόν-

---

C. 158. *παραιτησάμενοι* nachdem sie ihnen bittend (freundlich) vorgestellt. (Sch.) Anders Bä.: sie erbaten sich sie führen zu dürfen. — *ἀνέγνωσαν*. zu 1, 68, 4. — *τέτρηται*, so dass es reichlich Regen giebt. Aehnlich: es thaten sich auf die Fenster des Himmels. I. B. Mosis 7, 11. (We.) Hier vermuthet Va. eine Lücke.

C. 159 § 1. *ἐπὶ τῆς ζόης*. zu 4, [illegible] E. — *ἐπὶ γῆς ἀ.* unter der Bedingung (Verheissung) einer neuen Vertheilung des Landes. Kr. z. Arr. 2, 1, 4. — *ὕστερον* —. Diod. 5, 53 *καθυστερεῖν τῆς κληροδοσίας*. (O. Müller.) — *μετά* gehört zu *μελήσειν*. (Lh.) — *ποκά*, *ποτέ*. Di. 4, 2, 2.

§ 2. *ὁμίλου*. vgl. 4, 161 E. (Bä.) — *περιταμνόμενοι* da ihnen abgeschnitten, entzogen wurde. [illegible] 52, 4, 2. — *συνέλαβον*, erzählt 2, 161, 2. (Bä.) — *παραχρεώμενοι*. zu 1, 108, 2. — *κατὰ ταὐτά* für *καὶ ταῦτα* Bekker. vgl. 2, 161, 2.

ίρων ἁπάντων, ἑπτὰ ἐόντων, ἄνδρας, εἶναι δέ σφεων καὶ ἡγε-
αὶ βασιλέα Βάττον. οὕτω δὴ στέλλουσι δύο πεντηκοντέρους ἐς
ατέαν.

ῦτα δὲ Θηραῖοι λέγουσι, τὰ δ' ἐπίλοιπα τοῦ λόγου συμφέ-154
ἤδη Θηραῖοι Κυρηναίοισι. Κυρηναῖοι γὰρ τὰ περὶ Βάττον οὐ-
ὁμολογέουσι Θηραίοισι. λέγουσι γὰρ οὕτω. ἔστι τῆς Κρήτης
πόλις, ἐν τῇ ἐγένετο Ἐτέαρχος βασιλεύς, ὃς ἐπὶ θυγατρὶ ἀμή-
τῇ οὔνομα ἦν Φρονίμη, ἐπὶ ταύτῃ ἔγημε ἄλλην γυναῖκα. ἡ δὲ
θοῦσα ἐδικαίευ εἶναι καὶ τῷ ἔργῳ μητρυιὴ τῇ Φρονίμῃ, παρέ-
τε κακὰ καὶ πᾶν ἐπ' αὐτῇ μηχανωμένη· καὶ τέλος μαχλοσύνην
ασά οἱ πείθει τὸν ἄνδρα ταῦτα ἔχειν οὕτω. ὁ δὲ ἀναγνωσθεὶς
ς γυναικὸς ἔργον οὐκ ὅσιον ἐμηχανᾶτο ἐπὶ τῇ θυγατρί. ἦν γὰρ
ισων, ἀνὴρ Θηραῖος, ἔμπορος ἐν τῇ Ἀξῷ· τοῦτον ὁ Ἐτέαρχος 2
ιβὼν ἐπὶ ξείνια ἐξορκοῖ ἦ μέν οἱ διηκονήσειν ὅ τι ἂν δεηθῇ.
δὲ ἐξώρκωσε, ἀγαγών οἱ παραδιδοῖ τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα καὶ
ἐκέλευε καταποντῶσαι ἀπαγαγόντα. ὁ δὲ Θεμίσων περιημεκτή-
ἀπάτῃ τοῦ ὅρκου καὶ διαλυσάμενος τὴν ξεινίην ἐποίεε τοιάδε·
ιβὼν τὴν παῖδα ἀπέπλεε, ὡς δὲ ἐγίνετο ἐν τῷ πελάγεϊ, ἀπο-
νος τὴν ἐξόρκωσιν τοῦ Ἐτεάρχου σχοινίοισι αὐτὴν διαδήσας
ἐς τὸ πέλαγος, ἀνασπάσας δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Θήρην. ἐνθεῦτεν 155
Φρονίμην παραλαβὼν Πολύμνηστος, ἐὼν τῶν Θηραίων ἀνὴρ
ς, ἐπαλλακεύετο. χρόνου δὲ περιιόντος ἐξεγένετό οἱ παῖς ἰσχό-
καὶ τραυλός, τῷ οὔνομα ἐτέθη Βάττος, ὡς Θηραῖοί τε καὶ
ιοι λέγουσι, ὡς μέντοι ἐγὼ δοκέω, ἄλλο τι· Βάττος δὲ με-
άσθη, ἐπείτε ἐς Λιβύην ἀπίκετο, ἀπό τε τοῦ χρηστηρίου τοῦ
ου ἐν Δελφοῖσι αὐτῷ καὶ ἀπὸ τῆς τιμῆς τὴν ἔσχε τὴν ἐπωνυ-
οιεύμενος· Λίβυες γὰρ βασιλέα βάττον καλέουσι, καὶ τούτου
δοκέω θεσπίζουσαν τὴν Πυθίην καλέσαι μιν Λιβυκῇ γλώσσῃ,

(für κλῆρος). — ἄνδρας kann den Worten nach die erwähnten
nicht bezeichnen, sondern etwa bejahrtere Männer, vielleicht mit ihren

54 § 1. τὰ περὶ Β., das C. 150 Erzählte. (Lh.) — οὕτω. zu 1, 7, 1.
· —. Epischer Anfang. vgl. Od. τ, 172 u. Krüger z. Dion. p. 85. (Creu-
τῆς. τις? — ἐπί bei, zu. Dem. 23, 53: παλλακὴν ἐπ' ἐλευθέροις παι-
ν. vgl. Eur. Alk. 373. (Matthiä.) — πᾶν alles Mögliche. zu 1, 85, 1.
6, 88. πάντα 6, 121. (Lh.) — ἐπ' αὐτῇ. zu 1, 27, 2. 61, 2. — μα-
ην Unzucht, sehr selten. — ἀναγνωσθείς. zu 1, 68, 4.
2. Ἐπὶ ξείνια zu einem Gastmahle. Kr. zu Xen. An. 7, 6, 3.
· gr. Spr. 47, 16, 7. — περιημεκτήσας τῇ. zu 1, 44. — ἀποσι-
ς. zu 1, 199, 3. — τήν in Bezug auf die.
155 § 1. παλλακεύεσθαι sich als Kebsweib halten; sonst nir-
o und überhaupt erst bei Spätern. — ἰσχόφωνος für ἰσχνόφωνος
vgl. die Lex. — μετονομάσθη, früher Aristoteles genannt. (We.) —
ην. gr. Spr. 51, 10, 2. vgl. 4, 199.

Πέρσας ἰθὺ τοῦ Ἴστρου. ἅτε δὲ τοῦ Περσικοῦ μὲν τοῦ πολλοῦ ἐόντος πεζοῦ στρατοῦ καὶ τὰς ὁδοὺς οὐκ ἐπισταμένου ὥστε οὐ τετμημένων τῶν ὁδῶν, τοῦ δὲ Σκυθικοῦ ἱππότεω καὶ τὰ σύντομα τῆς ὁδοῦ ἐπισταμένου ἁμαρτόντες ἀλλήλων ἔφθησαν πολλῷ οἱ Σκύθαι τοὺς Πέρ-
2σας ἐπὶ τὴν γέφυραν ἀπικόμενοι. μαθόντες δὲ τοὺς Πέρσας οὔκω ἀπιγμένους ἔλεγον πρὸς τοὺς Ἴωνας ἐόντας ἐν τῇσι νηυσί· "ἄνδρες Ἴωνες, αἵ τε ἡμέραι ὑμῖν τοῦ ἀριθμοῦ διοίχηνται καὶ οὐ ποιέετε δίκαια ἔτι παραμένοντες. ἀλλ' ἐπεὶ πρότερον δειμαίνοντες ἐμένετε, νῦν λύσαντες τὸν πόρον τὴν ταχίστην ἄπιτε χαίροντες ἐλεύθεροι, θεοῖσί τε καὶ Σκύθῃσι εἰδότες χάριν. τὸν δὲ πρότερον ἐόντα ὑμέων δεσπότην ἡμεῖς παραστησόμεθα οὕτω ὥστε ἐπὶ μηδαμοὺς ἔτι ἀνθρώπους αὐτὸν στρατεύσασθαι."

137 Πρὸς ταῦτα οἱ Ἴωνες ἐβουλεύοντο. Μιλτιάδεω μὲν τοῦ Ἀθηναίου, στρατηγέοντος καὶ τυραννεύοντος Χερσονησιτέων τῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἦν γνώμη πείθεσθαι Σκύθῃσι καὶ ἐλευθεροῦν Ἰωνίην, Ἱστιαίου δὲ τοῦ Μιλησίου ἐναντίη ταύτῃ, λέγοντος ὡς νῦν μὲν διὰ Δαρεῖον ἕκαστος αὐτέων τυραννεύει πόλιος, τῆς Δαρείου δὲ δυνάμιος καταιρεθείσης οὔτε αὐτὸς Μιλησίων οἷός τε ἔσεσθαι ἄρχειν οὔτε ἄλλον οὐδένα οὐδαμῶν· βουλήσεσθαι γὰρ ἑκάστην τῶν πολίων δημοκρατέεσθαι μᾶλλον ἢ τυραννεύεσθαι. Ἱστιαίου δὲ γνώμην ταύτην ἀποδεικνυμένου αὐτίκα πάντες ἦσαν τετραμμένοι πρὸς ταύτην τὴν γνώμην,
138πρότερον τὴν Μιλτιάδεω αἱρεόμενοι. ἦσαν δὲ οὗτοι οἱ διαφέροντές τε τὴν ψῆφον καὶ ἐόντες λόγου πρὸς βασιλέος, Ἑλλησποντίων μὲν τύραννοι Δάφνις τε Ἀβυδηνὸς καὶ Ἵπποκλος Λαμψακηνὸς καὶ Ἡρόφαντος Παριηνὸς καὶ Μητρόδωρος Προκοννήσιος καὶ Ἀρισταγόρης Κυζικηνὸς καὶ Ἀρίστων Βυζάντιος· οὗτοι μὲν οἱ ἐξ Ἑλλησπόντου, ἀπ' Ἰωνίης δὲ Στράττις τε Χῖος καὶ Αἰάκης Σάμιος καὶ Λαοδάμας Φωκαιεὺς καὶ Ἱστιαῖος Μιλήσιος, τοῦ ἦν γνώμη ἡ προκειμένη ἐναντίη τῇ Μιλτιάδεω. Αἰολέων δὲ παρῆν λόγιμος μοῦνος Ἀρισταγόρης Κυμαῖος.
139οὗτοι ὦν ἐπείτε τὴν Ἱστιαίου αἱρέοντο γνώμην, ἔδοξέ σφι πρὸς ταύτῃ

Περσικοῦ ist Neutrum. Spr. 43, 4, 6. (17.) — *τοῦ πολλοῦ* die Hauptmasse. zu 1, 102, 2. — *ὥστε.* Di. 56, 12 A. — *τέμνειν* vom Strassenbau, wie Thuk. 2, 100, 1. (We) — *ἱππότεω* erg. *στρατοῦ ἐόντος.* Ueber *ἱππότης στρατός* gr. Spr. 57, 1, 3.

§ 2. *τοῦ ἀριθμοῦ* von der bestimmten Zahl, wie *αἱ ἡμέραι τῶν ἀμμάτων* 4, 98. vgl 133. — *πόρον* hier Schiffbrücke, wie 4, 139, 2. 140. 7, 10, 4. 8, 111. — *χαίροντες* Di. 56, 8 A. — *παραστησόμεθα.* zu 3, 13, 2. — *μηδαμούς.* Di. 24, 1, 2.

C. 137. *πρὸς ταῦτα.* zu 1, 91, 3. — *διά.* Spr. 68, 19 (23) A. — *ἔσεσθαι* für *ἔσται* Reiz. Uebergang von *ὡς* mit dem Indicativ zum Infinitiv, wie 3, 75, 2, der doch hart erst nach *ἄρχειν* angehen würde. gr. Spr. 65, 11, 8.

C. 138. *διαφέρειν.* Das *δια-* hat hier dieselbe Bedeutung wie in *διαψηφίζεσθαι* und *διαγνώμη* (Kr. zu Thuk. 1, 87, 4), wie ich glaube, das Für und Wider bezeichnend. — *λόγου.* zu 1, 33.

τάδε ἔργα τε καὶ ἔπεα προσθεῖναι, τῆς μὲν γεφύρης λύειν τὰ κατὰ τοὺς Σκύθας ἐόντα, λύειν δὲ ὅσον τόξευμα ἐξικνέεται, ἵνα καὶ ποιέειν τι δοκέωσι ποιεῦντες μηδὲν καὶ οἱ Σκύθαι μὴ πειρῴατο βιώμενοι καὶ βουλόμενοι διαβῆναι τὸν Ἴστρον κατὰ τὴν γέφυραν, εἰπεῖν τε λύοντας τῆς γεφύρης τὸ ἐς τὴν Σκυθικὴν ἔχον ὡς πάντα ποιήσουσι τὰ Σκύθῃσί ἐστι ἐν ἡδονῇ. ταῦτα μὲν προσέθηκαν τῇ γνώμῃ· μετὰ δὲ 2 ἐκ πάντων ὑπεκρίνατο Ἱστιαῖος τάδε λέγων. "ἄνδρες Σκύθαι, χρηστὰ ἥκετε φέροντες καὶ ἐς καιρὸν ἐπείγεσθε· καὶ τά τε ἀπ' ὑμέων ἡμῖν χρησιῶς ὁδοῦται καὶ τὰ ἀπ' ἡμέων ἐς ὑμέας ἐπιτηδέως ὑπηρετέεται. ὡς γὰρ ὁρᾶτε, καὶ λύομεν τὸν πόρον καὶ προθυμίην πᾶσαν ἕξομεν, θέλοντες εἶναι ἐλεύθεροι. ἐν ᾧ δὲ ἡμέες τάδε λύομεν, ὑμέας καιρός ἐστι δίζησθαι ἐκείνους, εὑρόντας δὲ ὑπέρ τε ἡμέων καὶ ὑμέων αὐτέων τίσασθαι οὕτω ὡς κείνους πρέπει."

Σκύθαι μὲν τὸ δεύτερον Ἴωσι πιστεύσαντες λέγειν ἀληθέα ὑπέ- 140 στρεφον ἐπὶ ζήτησιν τῶν Περσέων καὶ ἡμάρτανον πάσης τῆς ἐκείνων διεξόδου. αἴτιοι δὲ τούτου αὐτοὶ οἱ Σκύθαι ἐγένοντο, τὰς νομὰς τῶν ἵππων τὰς ταύτῃ διαφθείραντες καὶ τὰ ὕδατα συγχώσαντες. εἰ γὰρ ταῦτα μὴ ἐποίησαν, παρεῖχε ἄν σφι, εἰ ἐβούλοντο, εὐπετέως ἐξευρέειν τοὺς Πέρσας· νῦν δὲ τά σφι ἐδόκεε ἄριστα βεβουλεῦσθαι, κατὰ ταῦτα ἐσφάλησαν. Σκύθαι μέν νυν τῆς σφετέρης χώρης τῇ χιλός τε τοῖσι ἵπποισι καὶ ὕδατα ἦν, ταύτῃ διεξιόντες ἐδίζηντο τοὺς ἀντιπολέμους, δοκέοντες καὶ ἐκείνους διὰ τοιούτων τὴν ἀπόδρησιν ποιέεσθαι· οἱ δὲ δὴ Πέρσαι τὸν πρότερον ἑωυτῶν γενόμενον στίβον, τοῦτον φυλάσσοντες ἤισαν καὶ οὕτω μόγις εὗρον τὸν πόρον. οἷα δὲ νυκτός τε ἀπικόμενοι καὶ λελυμένης τῆς γεφύρης ἐντυχόντες, ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην ἀπίκατο μή σφεας οἱ Ἴωνες ἔωσι ἀπολελοιπότες. ἦν δὲ περὶ Δαρεῖον 141 ἀνὴρ Αἰγύπτιος φωνέων μέγιστον ἀνθρώπων· τοῦτον τὸν ἄνδρα καταστάντα ἐπὶ τοῦ χείλεος τοῦ Ἴστρου ἐκέλευε Δαρεῖος καλέειν Ἱστιαῖον Μιλήσιον. ὁ μὲν δὴ ἐποίεε ταῦτα, Ἱστιαῖος δὲ ἐπακούσας τῷ πρώτῳ

C. 139 § 1. *τάδε ἔργα.* vgl. zu 3, 21, 2. 137, 1. — *κατὰ τούς* am Ufer der, unten *τὸ ἐς τὴν Σκυθικὴν ἔχον.* (Lh.) — *βιώμενοι.* zu 1, 19. — *εἰπεῖν* mit Bezug auf *ἔπεα.* — *ἐν ἡδονῇ* angenehm, wie 7, 15, 2. vgl. Kr. zu Thuk. 1, 99, 2.

§ 2. *ἐς καιρόν.* zu 1, 206, 1. — *ὁδοῦται* wird angewiesen, angegeben. Das Wort noch bei Aesch. Pro. 496. Ag. 169. (We.) — *ὑπηρετέεται.* gr. Spr. 52, 3, 4. — *ὡς κείνους* erg. *τίσασθαι.* Spr. 55, 4, 4. (11.)

C. 140. *τὸ δεύτερον.* Das erste Mal 4, 133. (St.) — *Ἴωσι πιστεύσαντες λέγειν.* zu 4, 44. — *παρεῖχε.* zu 1, 9, 2. — *διὰ τοιούτων* durch solche Gegenden. Spr. 46, 4, 1. (2.) — *ἀπόδρησιν.* Bei Attikern kommt *ἀπόδρασις* nicht vor. — *τῆς γεφύρας ἐντυχόντες.* Di. 47, 14, 5.

C. 141. *φωνέων, φθεγγόμενος.* — *μέγιστον* sehr laut, wie 7, 117. gr. Spr. 46, 5, 6. — *ἐπακούσας τῷ* horchte auf, eine ungewöhnliche Construction: denn Plat. Soph. 227, c ist *μοί* der ethische Dativ. vgl. zu 1, 214, 1. — *κελεύσματι.* einige Hsn. *κελεύματι,* wie die La. häufig schwankt. Lobeck

κελεύσματι τάς τε νέας ἁπάσας παρεῖχε διαπορθμεύειν τὴν στρατιὴν
142 καὶ τὴν γέφυραν ἔζευξε. Πέρσαι μὲν ὦν οὕτω ἐκφεύγουσι, Σκύθαι δὲ διζήμενοι καὶ τὸ δεύτερον ἥμαρτον τῶν Περσέων, καὶ τοῦτο μέν, ὡς ἐόντας Ἴωνας ἐλευθέρους, κακίστους τε καὶ ἀνανδροτάτους κρίνουσι εἶναι ἁπάντων ἀνθρώπων, τοῦτο δέ, ὡς δούλων Ἰώνων τὸν λόγον ποιεύμενοι, ἀνδράποδα φιλοδέσποτά φασι εἶναι καὶ ἄδρηστα μάλιστα. ταῦτα μὲν δὴ Σκύθῃσι ἐς Ἴωνας ἀπέρριπται.

143 Δαρεῖος δὲ διὰ τῆς Θρηίκης πορευόμενος ἀπίκετο ἐς Σηστὸν τῆς Χερσονήσου· ἐνθεῦτεν δὲ αὐτὸς μὲν διέβη τῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀσίην, λείπει δὲ στρατηγὸν ἐν τῇ Εὐρώπῃ Μεγάβαζον ἄνδρα Πέρσην, τῷ Δαρεῖός κοτε ἔδωκε γέρας, τοιόνδε εἴπας ἐν Πέρσῃσι ἔπος. ὁρμημένου Δαρείου ῥοιὰς τρώγειν, ὡς ἄνοιξε τάχιστα τὴν πρώτην τῶν ῥοιέων, εἴρετο αὐτὸν ὁ ἀδελφεὸς Ἀρτάβανος ὅ τι βούλοιτ' ἄν οἱ τοσοῦτο πλῆθος γενέσθαι ὅσοι ἐν τῇ ῥοιῇ κόκκοι· Δαρεῖος δὲ εἶπε Μεγαβάζους ἄν οἱ τοσούτους ἀριθμὸν γενέσθαι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ τὴν Ἑλλάδα ὑπήκοον. ἐν μὲν δὴ Πέρσῃσι ταῦτά μιν εἴπας ἐτίμα, τότε δὲ αὐτὸν ὑπέλιπε στρατηγὸν ἔχοντα τῆς στρατιῆς τῆς ἑωυτοῦ ὀκτὼ μυριάδας.

144 οὗτος δὲ ὁ Μεγάβαζος εἴπας τόδε τὸ ἔπος ἐλίπετο ἀθάνατον μνήμην πρὸς Ἑλλησποντίων· γενόμενος γὰρ ἐν Βυζαντίῳ ἐπύθετο ἑπτακαίδεκα ἔτεσι πρότερον Καλχηδονίους κτίσαντας τὴν χώρην Βυζαντίων, πυθόμενος δὲ ἔφη Καλχηδονίους τοῦτον τὸν χρόνον τυγχάνειν ἐόντας τυφλούς· οὐ γὰρ ἂν τοῦ καλλίονος παρεόντος κτίζειν χώρου τὸν αἰσχίονα ἑλέσθαι, εἰ μὴ ἦσαν τυφλοί. οὗτος δὴ ὦν τότε ὁ Μεγάβαζος στρατηγὸς λειφθεὶς ἐν τῇ χώρῃ Ἑλλησποντίων τοὺς μὴ μηδίζοντας κατεστρέφετο.

145 Οὗτος μέν νυν ταῦτα ἔπρησσε, τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον χρόνον ἐγίνετο ἐπὶ Λιβύην ἄλλος στρατιῆς μέγας στόλος, διὰ πρόφασιν τὴν ἐγὼ ἀπηγήσομαι προδιηγησάμενος πρότερον τάδε. τῶν ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπιβατέων παίδων παῖδες ἐξελαθέντες ὑπὸ Πελασγῶν τῶν ἐκ Βραυρῶνος ληισαμένων τὰς Ἀθηναίων γυναῖκας, ὑπὸ τουτέων ἐξελαθέντες

zu Soph. Aj. p. 823. — *διαπορθμεύειν.* zu 2, 97. Ueber den Inf. Spr. 55. 4, 10. (20.)

C. 142. *ὡς ἐόντας Ἴ. ἐλ.* in sofern man die Ioner als freie Männer betrachte. (Valla.) — *τὸν λόγον ποιεύμενοι.* zu 1, 4, 2. — *ἄδρηστα* zum Entlaufen nicht geneigte. Das Wort findet sich erst bei Spätern wieder: unentrinnbar.

C. 143. *γέρας* hier von der ehrenvollen Aeusserung. (Sch.) — *ὅ τι — γενέσθαι* was er sich eben so beträchtlich an Zahl beschieden wünsche; *πλῆθος* wie unten *ἀριθμόν*.

C. 144. *Βυζαντίων* hängt von *πρότερον* ab. — *παρεόντος.* Ueber den Ausdruck *ὁ χῶρος πάρεστι κτίζειν* gr. Spr. 55, 8, 20. Alexis 162: *γυναιξὶν ἀρκεῖ πάντ', ἐὰν οἶνος παρῇ πίνειν διαρκής.*

C. 145 § 1. *ἀπηγήσομαι* C. 176. (Lh.) — *προδιηγησάμενος πρότερον.* Kr. zu Thuk. 1, 23, 4. — *τῶν ἐκ τῆς Ἀ.* die auf der A. gewesenen und später aus ihr ausgeschifften. vgl. zu 1, 4, 2. — *ληισαμένων*, erzählt

ἐκ Λήμνου οἴχοντο πλέοντες ἐς Λακεδαίμονα, ἱζόμενοι δὲ ἐν τῷ Τηϋγέτῳ πῦρ ἀνέκαιον. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἰδόντες ἄγγελον ἔπεμπον, πευσόμενοι τίνες τε καὶ ὁκόθεν εἰσί· οἱ δὲ τῷ ἀγγέλῳ εἰρωτέοντι ἔλεγον ὡς εἴησαν μὲν Μινύαι, παῖδες δὲ εἶεν τῶν ἐν τῇ Ἀργοῖ πλεόντων ἡρώων, προσσχόντας δὲ τούτους ἐς Λῆμνον φυτεῦσαι σφέας. οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκηκοότες τὸν λόγον τῆς γενεῆς τῶν Μινυέων, 2 πέμψαντες τὸ δεύτερον εἰρώτων τί θέλοντες ἥκοιέν τε ἐς τὴν χώρην καὶ πῦρ αἴθοιεν. οἱ δὲ ἔφασαν ὑπὸ Πελασγῶν ἐκβληθέντες ἥκειν ἐς τοὺς πατέρας· δικαιότατον γὰρ εἶναι οὕτω τοῦτο γίνεσθαι· δέεσθαί τε οἰκέειν ἅμα τούτοισι μοῖράν τε τιμέων μετέχοντες καὶ τῆς γῆς ἀπολαχόντες. Λακεδαιμονίοισι δὲ ἕαδε δέκεσθαι τοὺς Μινύας ἐπ' οἷσι θέλουσι αὐτοί· μάλιστα δὲ ἐνῆγέ σφεας ὥστε ποιέειν ταῦτα τῶν Τυνδαριδέων ἡ ναυτιλίη ἐν τῇ Ἀργοῖ. δεξάμενοι δὲ τοὺς Μινύας γῆς τε μετέδοσαν καὶ ἐς φυλὰς διεδάσαντο. οἱ δὲ αὐτίκα μὲν γάμους ἔγημαν, τὰς δὲ ἐκ Λήμνου ἤγοντο ἐξέδοσαν ἄλλοισι· χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διεξελθόντος αὐτίκα οἱ Μινύαι ἐξύβρισαν, τῆς τε βασιληίης μεταιτέοντες καὶ ἄλλα ποιεῦντες οὐκ ὅσια. τοῖσι ὦν Λακεδαιμονίοισι ἔδοξε αὐτοὺς ἀποκτεῖναι, συλλαβόντες δέ σφεας κατέβαλον ἐς ἑρκτήν. κτείνουσι δὲ τοὺς ἂν κτείνωσι Λακεδαιμόνιοι νυκτός, μετ' ἡμέρην δὲ οὐδένα. ἐπεὶ ὦν ἔμελλόν σφεας καταχρήσεσθαι, παραιτήσαντο αἱ γυναῖκες τῶν Μινυέων, ἐοῦσαι ἀσταί τε καὶ τῶν πρώτων Σπαρτιητέων θυγατέρες, ἐσελθεῖν τε ἐς τὴν ἑρκτὴν καὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν ἑκάστη τῷ ἑωυτῆς ἀνδρί. οἱ δέ σφεας παρῆκαν, οὐδένα δόλον δοκέοντες ἐξ αὐτέων ἔσεσθαι. αἱ δὲ ἐπείτε ἐσῆλθον, ποιεῦσι τοιάδε· πᾶσαν τὴν εἶχον ἐσθῆτα παραδοῦσαι τοῖσι ἀνδράσι αὐταὶ τὴν τῶν ἀνδρῶν ἔλαβον. οἱ δὲ Μινύαι ἐνδύντες τὴν γυναικηίην ἐσθῆτα ἅτε γυναῖκες ἐξῆσαν ἔξω, ἐκφυγόντες δὲ τρόπῳ τοιούτῳ ἵζοντο αὖτις ἐς τὸ Τηΰγετον.

Τὸν δὲ αὐτὸν τοῦτον χρόνον Θήρας ὁ Αὐτεσίωνος τοῦ Τισαμενοῦ τοῦ Θερσάνδρου τοῦ Πολυνείκεος ἔστελλε ἐς ἀποικίην ἐκ Λακε- 147

6, 138. (Bä.) — τῶν. παίδων τῶν? — προσσχόντας für προσχόντας Schäfer. — τούτους ist Subject. gr. Spr. 55, 4, 1.

§ 2. αἴθειν, dialektisch, doch auch bei Xen. gr. Spr. 40 u. d. W. — ἐς τούς. Spr. 68, 17 (21), 2. — πατέρας, in sofern auch Kastor und Polydeukes am Argonautenzuge Theil genommen. — μοῖραν. gr. Spr. 47, 15, 1. — θέλουσι, als ob das historische Präsens vorhergehe. — ὥστε erscheint nach ἐνάγειν beim Inf. in der Regel nicht. — ἡ ναυτιλίη ἐν. zu 4, 134, 1 E. — διεδάσαντο. Di. 34 u. δατέεσθαι. — γάμους ἔγημαν. gr. Spr. 46, 5, 2. — τὰς δέ, ἃς γυναῖκας. Spr. 43, 2 A. (2.)

C. 146. ἤγοντο. ἠγάγοντο St. gr. Spr. 53, 2, 8. — ἐς ἑρκτήν, um sie bis zur Nacht zu bewachen. (Va.) — μετ' ἡ. bei Tage. gr. Spr. 68, 27, 2. — καταχρήσεσθαι. zu 1, 82, 5. — παρῆκαν liessen zu, herein. — ἅτε, ὥσπερ. zu 1, 123, 2.

C. 147 § 1. ἔστελλε, hier intransitiv wie auch unser rüstete, wie

δαίμονος. ἦν δὲ ὁ Θήρας οὗτος, γένος ἐὼν Καδμεῖος, τῆς μητρὸς ἀδελφεὸς τοῖσι Ἀριστοδήμου παισὶ Εὐρυσθένεϊ καὶ Προκλέϊ· ἐόντων δ' ἔτι τῶν παίδων τούτων νηπίων ἐπιτροπαίην εἶχε ὁ Θήρας τὴν ἐν Σπάρτῃ βασιληίην. αὐξηθέντων δὲ τῶν ἀδελφιδέων καὶ παραλαβόντων τὴν ἀρχὴν, οὕτω δὴ ὁ Θήρας δεινὸν ποιεύμενος ἄρχεσθαι ὑπ' ἄλλων, ἐπείτε ἐγεύσαντο ἀρχῆς, οὐκ ἔφη μενεῖν ἐν τῇ Λακεδαίμονι ἀλλ' ἀπο-2πλεύσεσθαι ἐς τοὺς συγγενέας. ἦσαν δὲ ἐν τῇ νῦν Θήρῃ καλεομένῃ νήσῳ, πρότερον δὲ Καλλίστῃ τῇ αὐτῇ ταύτῃ, ἀπόγονοι Μεμβλιάρεω τοῦ Ποικίλεω, ἀνδρὸς Φοίνικος. Κάδμος γὰρ ὁ Ἀγήνορος Εὐρώπην διζήμενος προσέσχε ἐς τὴν νῦν Θήρην καλεομένην. προσσχόντι δὲ εἴτε δή οἱ ἡ χώρη ἤρεσε, εἴτε καὶ ἄλλως ἠθέλησε ποιῆσαι τοῦτο, καταλείπει [γὰρ] ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ἄλλους τε τῶν Φοινίκων καὶ δὴ καὶ τῶν ἑωυτοῦ συγγενέων Μεμβλίαρον· οὗτοι ἐνέμοντο τὴν Καλλίστην καλεομένην ἐπὶ γενεάς, πρὶν ἢ Θήραν ἐλθεῖν ἐκ Λακεδαίμονος, ὀκτὼ ἀνδρῶν. ἐπὶ τούτους δὴ ὦν ὁ Θήρας λαὸν ἔχων ἀπὸ τῶν φυλέων ἔστελλε, συνοικήσων τούτοισι καὶ οὐδαμῶς ἐξελῶν αὐτοὺς ἀλλὰ κάρτα οἰκηιεύμενος. ἐπείτε δὲ καὶ οἱ Μινύαι ἐκδράντες ἐκ τῆς ἑρκτῆς ἵζοντο ἐς τὸ Τηΰγετον, τῶν Λακεδαιμονίων βουλευομένων σφέας ἀπολλύναι παραιτέεται ὁ Θήρας, ὅκως μήτε φόνος γένηται, αὐτός τε ὑπεδέκετο σφεας ἐξάξειν ἐκ τῆς χώρης. συγχωρησάντων δὲ τῇ γνώμῃ τῶν Λακεδαιμονίων τρισὶ τριηκοντέροισι ἐς τοὺς Μεμβλιάρεω ἀπογόνους ἔπλωσε, οὔ τι πάντας ἄγων τοὺς Μινύας ἀλλ' ὀλίγους τινάς. οἱ γὰρ πλεῦνες αὐτῶν ἐτράποντο ἐς τοὺς Παρωρεάτας καὶ Καύκωνας, τούτους δ' ἐξελάσαντες ἐκ τῆς χώρης σφέας αὐτοὺς ἓξ μοίρας διεῖλον, καὶ ἔπειτα ἔκτισαν πόλιας τάσδε ἐν αὐτοῖσι, Λέπρεον, Μάκιστον, Φριξάς, Πύργον, Ἔπιον, Νούδιον· τουτέων δὲ τὰς πλεῦνας ἐπ' ἐμέο Ἠλεῖοι ἐπόρθησαν. τῇ δὲ νήσῳ ἐπὶ τοῦ οἰκιστέω Θήρα ἡ ἐπωνυμίη ἐγένετο.
149ὁ δὲ παῖς οὐ γὰρ ἔφη οἱ συμπλεύσεσθαι, [τοιγαρῶν] ἔφη αὐτὸν καταλείψειν ὄιν ἐν λύκοισι· ἐπὶ τοῦ ἔπεος τούτου οὔνομα τῷ νεηνίσκῳ

C. 148. — τῆς μητρός, der Argeia nach 6, 52, 1. (Lh.) — ἐπιτροπαίην. zu 3, 142, 1. — δεινόν. zu 1, 61, 2.

§ 2. τῇ αὐτῇ ταύτῃ erg. καλεομένῃ. zu 2, 56. — Κάδμος. Voss Myth. Br. V S. 75. — Μεμβλιάρεω. Di. 16, 1 A. — προσσχόντι für προσχόντι Schäfer. Angefügt ist es dem nähern οἱ statt dem entferntern καταλείπει (ohne γάρ). Kr. zu Xen. An. 2, 5, 41. — τοῦτο. Hier ist etwa ein: weiss ich nicht, zu ergänzen. — γάρ. ἄρα St. — ὀκτώ. Eig. ἐννέα. Müller Orch. S. 325. vgl. 468. (Bä.)

C 148. λαόν. Di. 16, 6, 4. Br. will überall ληόν. — ἀπὸ τῶν φυλέων d. h. ἀπὸ πολιητέων. (Sch) — μήτε — αὐτός τε. Eine selbst bei Her. ungewöhnlich harte Verbindung (eines finalen Satzes mit einem selbständigen). — Προωρεήτας Br. vgl. 8, 73. — μοίρας. zu 1, 94, 3. — ἐπ' ἐμέο. zu 1, 5, 2. — ἐπόρθησαν. Niebuhr kl. Schr. 1 S. 117 f.

C. 149. ὁ δὲ παῖς οὐ γάρ. zu 1, 24, 2. vgl. 4, 200. (Reiske.) — τοιγαρῶν ist gegen die Weise des Her. — ἔφη, ὁ Θήρας. — ἐπεκράτησε

τούτῳ Οἰόλυκος ἐγένετο καί κως τὸ οὔνομα τοῦτο ἐπεκράτησε. Οἰολύκου δὲ γίνεται Αἰγεύς, ἀπ' οὗ Αἰγεῖδαι καλεῦνται, φυλὴ μεγάλη ἐν Σπάρτῃ. τοῖσι δὲ ἐν τῇ φυλῇ ταύτῃ ἀνδράσι οὐ γὰρ ὑπέμειναν τὰ τέκνα, ἱδρύσαντο ἐκ θεοπροπίου Ἐρινύων τῶν Λαΐου τε καὶ Οἰδιπόδεω ἱρόν· καὶ μετὰ τοῦτο ὑπέμεινε τὠυτὸ τοῦτο καὶ ἐν Θήρῃ τοῖσι ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τούτων γεγονόσι.

150 Μέχρι μέν νυν τούτου τοῦ λόγου Λακεδαιμόνιοι Θηραίοισι κατὰ ταὐτὰ λέγουσι, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου μοῦνοι Θηραῖοι ὧδε γενέσθαι λέγουσι. Γρῖνος ὁ Αἰσανίου, ἐὼν Θήρα τούτου ἀπόγονος καὶ βασιλεύων Θήρης τῆς νήσου, ἀπίκετο ἐς Δελφούς, ἄγων ἀπὸ τῆς πόλιος ἑκατόμβην· εἵποντο δέ οἱ καὶ ἄλλοι τῶν πολιητέων καὶ δὴ καὶ Βάττος ὁ Πολυμνήστου, ἐὼν γένος Εὐθυμίδης τῶν Μινυέων. χρεωμένῳ δὲ τῷ Γρίνῳ τῷ βασιλέϊ τῶν Θηραίων περὶ ἄλλων χρᾷ ἡ Πυθίη κτίζειν ἐν Λιβύῃ πόλιν. ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· "ἐγὼ μέν, ὦναξ, πρεσβύτερός τε ἤδη εἰμὶ καὶ βαρὺς ἀείρεσθαι· σὺ δέ τινα τῶνδε τῶν νεωτέρων κέλευε ταῦτα ποιέειν." ἅμα τε ἔλεγε ταῦτα καὶ ἐδείκνυε ἐς τὸν Βάττον. τότε μὲν τοσαῦτα, μετὰ δὲ ἀπελθόντες ἀλογίην εἶχον τοῦ χρηστηρίου, οὔτε Λιβύην εἰδότες ὅκου γῆς εἴη οὔτε τολμῶντες ἐς ἀφανὲς χρῆμα ἀποστέλλειν ἀποικίην. ἑπτὰ δὲ ἐτέων μετὰ ταῦτα οὐκ ὗε τὴν Θήρην, 151 ἐν τοῖσι τὰ δένδρεα πάντα σφι τὰ ἐν τῇ νήσῳ πλὴν ἑνὸς ἐξαυάνθη. χρεωμένοισι δὲ τοῖσι Θηραίοισι προέφερε ἡ Πυθίη τὴν ἐς Λιβύην ἀποικίην. ἐπείτε δὲ κακοῦ οὐδὲν ἦν σφι μῆχος, πέμπουσι ἐς Κρήτην ἀγγέλους διζημένους εἴ τις Κρητῶν ἢ μετοίκων ἀπιγμένος εἴη ἐς Λι-

---

erhielt die Oberhand über seinen eig. Namen. (Valla.) — τοῖσι ἀνδράσι, zu 1, 24, 2. — ὑπέμειναν blieben am Leben. (Valla.) Ueber den Plur. Di. 62, 2, 2. — Ἐρινύων τῶν Λ. τε καὶ Οἰ., deren Verfolgung von diesem kadmeischen Geschlechte auf die gleichfalls kadmeische Familie des Theras überzugehen schien. Denn Theras war nach Paus. 4, 3 4. ἀπόγονος πέμπτος Πολυνείκους, oder nach Callim. H. Apoll. 74 ἕκτον γένος Οἰδιπόδαο. Ueber die Erinyen vgl. noch Lobeck Agl. p. 635. — Οἰδιπόδεω. Di. 21 u. Οἰδίπους. — ὑπέμεινε — es verblieb dasselbe (die fernere Erhaltung der Kinder) auch in Thera (wie in Sparta). (Bä.) Es wird hier wohl etwas verfälscht sein. Sonst setzte man nach ὑπέμεινε ein Punctum und ergänzte oder fügte nach τοῦτο hinzu συνέβη.

C. 150. Εὐθυμίδης τῶν ein Euthymide aus der Zahl der. Spr. 47, 7, 1. (9, 1.) Εὐφημίδης τῶν Simson u. Paulmier nach Pind. P. 4, 256. — χρᾶσθαι gebraucht Her. öfter auch ohne Da. vom Befragen des Orakels. Selten so die attische Prosa. — τῷ Γρίνῳ τῷ β. gr. Spr. 50, 7, 9. — χρᾷ κτίζειν. vgl. 5, 1, 1. zu ἀνεῖλε 2, 52, 2 u Kr. z. Thuk. 1, 126, 2. — ἀείρεσθαι mich zu rühren. (Lg.) — ἅμα τε. zu 1, 112, 1. 4, 54, 3. — τοσαῦτα, erg. εἶπε. gr. Spr. 62, 3, 12. vgl. 6, 140. — ἀλογίην. zu 2, 141, 1. — ἐς ἀφανὲς χρῆμα nach einem ungewissen Puncte; χρῆμα hätte ein Attiker schwerlich zugefügt.

C. 151. ὗε beregnete, selten mit einem Ac. dieser Art. vgl. jedoch zu 2, 13, 3. — ἐξαυάνθη. Di. 28, 4, 3. — προέφερε. zu 1, 3. — μῆχος. zu 2, 181, 2. — Κρητῶν ἢ μετοίκων ohne Artikel. gr. Spr. 50, 3, 8.

βύην. περιπλανώμενοι δὲ αὐτὴν οὗτοι ἀπίκοντο καὶ ἐς Ἴτανον πόλιν, ἐν ταύτῃ δὲ συμμίσγουσι ἀνδρὶ πορφυρέι τῷ οὔνομα ἦν Κορώβιος, ὃς ἔφη ὑπ' ἀνέμων ἀπενειχθεὶς ἀπικέσθαι ἐς Λιβύην καὶ Λιβύης ἐς Πλατέαν νῆσον. μισθῷ δὲ τοῦτον πείσαντες ἦγον ἐς Θήρην, ἐκ δὲ Θήρης ἔπλεον κατάσκοποι ἄνδρες τὰ πρῶτα οὐ πολλοί· κατηγησαμένου δὲ τοῦ Κορωβίου ἐς τὴν νῆσον ταύτην δὴ τὴν Πλατέαν τὸν μὲν Κορώβιον λείπουσι, σιτία καταλιπόντες ὅσων δὴ μηνῶν, αὐτοὶ δὲ ἔπλεον τὴν ταχίστην ἀπαγγελέοντες Θηραίοισι περὶ τῆς νήσου.

152 Ἀποδημεόντων δὲ τούτων πλέω χρόνον τοῦ συγκειμένου τὸν Κορώβιον ἐπέλιπε τὰ πάντα. μετὰ δὲ νηῦς Σαμίη, τῆς ναύκληρος ἦν Κωλαῖος, πλέουσα ἐπ' Αἰγύπτου ἀπηνείχθη ἐς τὴν Πλατέαν ταύτην· πυθόμενοι δὲ οἱ Σάμιοι παρὰ τοῦ Κορωβίου τὸν πάντα λόγον, σιτία οἱ ἐνιαυτοῦ καταλείπουσι. αὐτοὶ δὲ ἀναχθέντες ἐκ τῆς νήσου καὶ γλιχόμενοι Αἰγύπτιου ἔπλεον, ἀποφερόμενοι ἀπηλιώτῃ ἀνέμῳ· καὶ οὐ γὰρ ἀνίει τὸ πνεῦμα, Ἡρακλέας στήλας διεκπερήσαντες ἀπίκοντο ἐς Ταρτησσόν, θείῃ πομπῇ χρεώμενοι. τὸ δὲ ἐμπόριον τοῦτο ἦν ἀκήρατον τοῦτον τὸν χρόνον, ὥστε ἀπονοστήσαντες οὗτοι ὀπίσω μέγιστα δὴ Ἑλλήνων πάντων τῶν ἡμεῖς ἀτρεκίην ἴδμεν ἐκ φορτίων ἐκέρδησαν, μετά γε Σώστρατον τὸν Λαοδάμαντος Αἰγινήτην· τούτῳ γὰρ οὐκ οἷά τέ ἐστι ἐρίσαι ἄλλον. οἱ δὲ Σάμιοι τὴν δεκάτην τῶν ἐπικερδίων ἐξελόντες ἓξ τάλαντα ἐποιήσαντο χαλκήιον κρητῆρος Ἀργολικοῦ τρόπον· πέριξ δὲ αὐτὸ γρυπῶν κεφαλαὶ πρόκροσσοί εἰσι· καὶ ἀνέθηκαν ἐς τὸ Ἡραῖον, ὑποστήσαντες αὐτῷ τρεῖς χαλκέους κολοσσοὺς ἑπταπήχεας, τοῖσι γούνασι ἐρηρεισμένους. Κυρηναίοισι δὲ καὶ Θηραίοισι ἐς Σαμίους ἀπὸ

153 τούτου τοῦ ἔργου πρῶτα φιλίαι μεγάλαι συνεκρήθησαν. οἱ δὲ Θηραῖοι ἐπείτε τὸν Κορώβιον λιπόντες ἐν τῇ νήσῳ ἀπίκοντο ἐς τὴν Θήρην ἀπήγγελλον ὥς σφι εἴη νῆσος ἐπὶ Λιβύῃ ἐκτισμένη. Θηραίοισι δὲ ἕαδε ἀδελφεόν τε ἀπ' ἀδελφεοῦ πέμπειν πάλῳ λαχόντα καὶ ἀπὸ

Ueber die Sache Voss Myth. Br. IV S. 152. — *αὐτήν*. gr. Spr. 46, 6, 8. — *καὶ Λιβύης*. zu *καί* 1, 52. — *ταύτην δή* diese eben genannte. — *ὅσων δή*. zu 2, 103. 3, 52, 1.

C. 152 § 1. *τοῦ συγκειμένου, ᾗ συνέκειτο* als verabredet war. vgl. 3, 157, 1. — *Κωλαῖος*. Voss Myth Br. II S. 113. 155 f. Panofka Res Sam. p. 15 u. Humboldts Kosmos II p. 180 s. — *καὶ οὐ γάρ*. zu 1, 24, 2. — *θείῃ πομπῇ*. zu 1, 62, 2.

§ 2. *ἀκήρατον* noch nicht (oder wenig) besucht von Kaufleuten. (La.) noch unzerstört? (Bä.) Eine Va. *ἀπείρατον*. — *ἀτρεκίην* so auch 6, 1. vgl. zu 1, 57, 1. — *ἴδμεν* für *ἴσμεν* Reiz. — *ἐκέρδησαν*. Di. 39 u. *κερδαίνω*. — *ἐπικέρδια* Handelsgewinn, sonst ungebräuchlich. — *πρόκροσσοι* hervorragend. (We.) Ueber die Form Lobeck Prolegg. p. 473. — *ὑποστήσαντες*, als Untergestell. — *τοῖσι γούνασι* auf die Knie. — *συνεκρήθησαν*. *φιλίην συνεκεράσαντο* 7, 151. (Sch.)

C. 153. *ἐπί* an der Küste von, wie in *ἐπικεῖσθαι*. vgl. 4, 153. Kr. zu Thuk. 2, 27, 1 u. 5, 33, 1. — *ἀδελφεὸν ἀπ' ἀδελφεοῦ* von je zwei (oder mehrern) Brüdern einen. — *πάλῳ*. zu 3, 80, 4. Das Wort ist

τῶν χώρων ἁπάντων, ἑπτὰ ἐόντων, ἄνδρας, εἶναι δέ σφεων καὶ ἡγεμόνα καὶ βασιλέα Βάττον. οὕτω δὴ στέλλουσι δύο πεντηκοντέρους ἐς τὴν Πλατέαν.

Ταῦτα δὲ Θηραῖοι λέγουσι, τὰ δ' ἐπίλοιπα τοῦ λόγου συμφέρονται ἤδη Θηραῖοι Κυρηναίοισι. Κυρηναῖοι γὰρ τὰ περὶ Βάττον οὐδαμῶς ὁμολογέουσι Θηραίοισι. λέγουσι γὰρ οὕτω. ἔστι τῆς Κρήτης Ἀξὸς πόλις, ἐν τῇ ἐγένετο Ἐτέαρχος βασιλεύς, ὃς ἐπὶ θυγατρὶ ἀμήτορι, τῇ οὔνομα ἦν Φρονίμη, ἐπὶ ταύτῃ ἔγημε ἄλλην γυναῖκα. ἡ δὲ ἐπεσελθοῦσα ἐδικαίευ εἶναι καὶ τῷ ἔργῳ μητρυιὴ τῇ Φρονίμῃ, παρέχουσά τε κακὰ καὶ πᾶν ἐπ' αὐτῇ μηχανωμένη καὶ τέλος μαχλοσύνην ἐπενείκασά οἱ πείθει τὸν ἄνδρα ταῦτα ἔχειν οὕτω. ὁ δὲ ἀναγνωσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς ἔργον οὐκ ὅσιον ἐμηχανᾶτο ἐπὶ τῇ θυγατρί. ἦν γὰρ δὴ Θεμίσων, ἀνὴρ Θηραῖος, ἔμπορος ἐν τῇ Ἀξῷ· τοῦτον ὁ Ἐτέαρχος παραλαβὼν ἐπὶ ξείνια ἐξορκοῖ ἦ μέν οἱ διηκονήσειν ὅ τι ἂν δεηθῇ. ἐπείτε δὲ ἐξώρκωσε, ἀγαγών οἱ παραδιδοῖ τὴν ἑωυτοῦ θυγατέρα καὶ ταύτην ἐκέλευε καταποντῶσαι ἀπαγαγόντα. ὁ δὲ Θεμίσων περιημεκτήσας τῇ ἀπάτῃ τοῦ ὅρκου καὶ διαλυσάμενος τὴν ξεινίην ἐποίεε τοιάδε· παραλαβὼν τὴν παῖδα ἀπέπλεε, ὡς δὲ ἐγένετο ἐν τῷ πελάγεϊ, ἀποσιεύμενος τὴν ἐξόρκωσιν τοῦ Ἐτεάρχου σχοινίοισι αὐτὴν διαδήσας κατῆκε ἐς τὸ πέλαγος, ἀνασπάσας δὲ ἀπίκετο ἐς τὴν Θήρην. ἐνθεῦτεν δὲ τὴν Φρονίμην παραλαβὼν Πολύμνηστος, ἐὼν τῶν Θηραίων ἀνὴρ δόκιμος, ἐπαλλακεύετο. χρόνου δὲ περιιόντος ἐξεγένετό οἱ παῖς ἰσχόφωνος καὶ τραυλός, τῷ οὔνομα ἐτέθη Βάττος, ὡς Θηραῖοί τε καὶ Κυρηναῖοι λέγουσι, ὡς μέντοι ἐγὼ δοκέω, ἄλλο τι· Βάττος δὲ μετουνομάσθη, ἐπείτε ἐς Λιβύην ἀπίκετο, ἀπό τε τοῦ χρηστηρίου τοῦ γενομένου ἐν Δελφοῖσι αὐτῷ καὶ ἀπὸ τῆς τιμῆς τὴν ἔσχε τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενος· Λίβυες γὰρ βασιλέα βάττον καλέουσι, καὶ τούτου εἵνεκα δοκέω θεσπίζουσαν τὴν Πυθίην καλέσαι μιν Λιβυκῇ γλώσσῃ,

[Marginal section numbers: 154 (at line 4), 2 (at "Ἐτέαρχος"), 155 (at "ἐνθεῦτεν")]

poetisch (für κλῆρος). — ἄνδρας kann den Worten nach die erwähnten Brüder nicht bezeichnen, sondern etwa bejahrtere Männer, vielleicht mit ihren Familien.

C. 154 § 1. τὰ περὶ Β., das C. 150 Erzählte. (Lh.) — οὕτω. zu 1, 7, 1. — ἔστι —. Epischer Anfang. vgl. Od. τ, 172 u. Krüger z. Dion. p. 85. (Creuzer.) — τῆς. τις? — ἐπί bei, zu. Dem. 23, 53: παλλακὴν ἐπ' ἐλευθέροις παισὶν ἔχειν. vgl. Eur. Alk. 373. (Matthiä.) — πᾶν alles Mögliche. zu 1, 85, 1. τὸ πᾶν 6, 88. πάντα 6, 121. (Lh.) — ἐπ' αὐτῇ. zu 1, 27, 2. 61, 2. — μαχλοσύνην Unzucht, sehr selten. — ἀναγνωσθείς. zu 1, 68, 4.

§ 2. Ἐπὶ ξείνια zu einem Gastmahle. Kr. zu Xen. An. 7, 6, 3. — ὅ τι. gr. Spr. 47, 16, 7. — περιημεκτήσας τῇ. zu 1, 44. — ἀποσιεύμενος zu 1, 199, 3. — τήν in Bezug auf die.

C. 155 § 1. παλλακεύεσθαι sich als Kebsweib halten; sonst nirgends so und überhaupt erst bei Spätern. — ἰσχόφωνος für ἰσχνόφωνος Bekker. vgl. die Lex. — μετουνομάσθη, früher Aristoteles genannt. (We.) — τιμῆς τήν. gr. Spr. 51, 10, 2. vgl. 4, 199.

κείδυῖαν ὡς βασιλεὺς ἔσται ἐν Λιβύῃ. ἐπείτε γὰρ ἠνδρώθη οὗτος, ἦλθε ἐς Δελφοὺς περὶ τῆς φωνῆς· ἐπειρωτέοντι δέ οἱ χρᾷ ἡ Πυθίη τάδε,

Βάττ', ἐπὶ φωνὴν ἦλθες· ἄναξ δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων
ἐς Λιβύην πέμπει μηλοτρόφον οἰκιστῆρα,

ὥσπερ εἰ εἴποι Ἑλλάδι γλώσσῃ χρεωμένη· "ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ φωνὴν ἦλθες." ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε. "ὦναξ, ἐγὼ μὲν ἦλθον παρὰ σὲ χρησόμενος περὶ τῆς φωνῆς, σὺ δέ μοι ἄλλα ἀδύνατα χρᾷς, κελεύων Λιβύην ἀποικίζειν, τέῳ δυνάμι, κοίῃ χειρί;" ταῦτα λέγων οὐκὶ ἔπειθε ἄλλα οἱ χρᾶν· ὡς δὲ κατὰ ταὐτὰ ἐθέσπιζέ οἱ καὶ πρότερον, οἴχετο [μεταξὺ] ἀπολιπὼν ὁ Βάττος ἐς τὴν Θήρην.

156 Μετὰ δὲ αὐτῷ τε τούτῳ καὶ τοῖσι ἄλλοισι Θηραίοισι συνεφέρετο παλιγκότως. ἀγνοεῦντες δὲ τὰς συμφορὰς οἱ Θηραῖοι ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς περὶ τῶν παρεόντων κακῶν. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἔχρησε συγκτίζουσι Βάττῳ Κυρήνην τῆς Λιβύης ἄμεινον πρήξειν. ἀπέστελλον μετὰ ταῦτα τὸν Βάττον οἱ Θηραῖοι δύο πεντηκοντέροισι. πλώσαντες δὲ ἐς τὴν Λιβύην οὗτοι, οὐ γὰρ εἶχον ὅ τι ποιέωσι ἄλλο, ὀπίσω ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Θήρην. οἱ δὲ Θηραῖοι καταγομένους ἔβαλλον καὶ οὐκ ἔων τῇ γῇ προσίσχειν, ἀλλ' ὀπίσω πλώειν ἐκέλευον. οἱ δὲ ἀναγκαζόμενοι ὀπίσω ἀπέπλωον καὶ ἔκτισαν νῆσον ἐπὶ Λιβύῃ κειμένην, τῇ οὔνομα, ὡς καὶ πρότερον εἰρέθη, [ἐστὶ] Πλατέα. λέγεται δὲ ἴση εἶναι

157 ἡ νῆσος τῇ νῦν Κυρηναίων πόλι. ταύτην οἰκέοντες δύο ἔτεα, οὐδὲν γάρ σφι χρηστὸν συνεφέρετο, ἕνα αὐτῶν καταλιπόντες οἱ λοιποὶ πάντες ἀπέπλεον ἐς Δελφούς, ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τὸ χρηστήριον ἐχρέωντο, φάμενοι οἰκέειν τε τὴν Λιβύην καὶ οὐδὲν ἄμεινον πρήσσειν οἰκεῦντες. ἡ δὲ Πυθίη σφι πρὸς ταῦτα χρᾷ τάδε.

αἰ τὺ ἐμεῦ Λιβύην μηλοτρόφον οἶδας ἄμεινον,
μὴ ἐλθὼν ἐλθόντος, ἄγαν ἄγαμαι σοφίην σευ.

ἀκούσαντες δὲ τούτων οἱ ἀμφὶ τὸν Βάττον ἀπέπλωον ὀπίσω· οὐ γὰρ δή σφεας ἀπίει ὁ θεὸς τῆς ἀποικίης, πρὶν δὴ ἀπίκωνται ἐς αὐτὴν Λιβύην. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὴν νῆσον καὶ ἀναλαβόντες τὸν ἔλιπον ἔκτισαν αὐτῆς Λιβύης χῶρον ἀντίον τῆς νήσου τῷ οὔνομα ἦν Ἄζιρις,

---

§ 2. *ἐπὶ φωνήν* nach (zur Erlangung) einer (bessern) Stimme. — *ὥσπερ — ἦλθες* verdächtigt Va. — *ἄλλα*. gr. Spr. 50, 4, 11. — *χειρί*. zu 1, 174, 2. — *μεταξύ* gleichsam während sie noch sprach. (Sch.) Unpassend. Her. schrieb so wohl nicht.

C. 156. *συνεφέρετο παλιγκότως* es ging abermals widerwärtig, ohne Subject wie 4, 15, 2; ein sonst nicht üblicher Ausdruck; *παλίγκοτος* ist mehr poetisch. — *ἀγνοεῦντες*, rücksichtlich der Gründe. — *πρήξειν* steht hier gleichfalls subjectslos: es werde ihnen (die Sache) besser gedeihen. Ungewöhnlich. — *ἔβαλλον*, wohl *τοῖς λίθοις*. Kr. zu Xen. An. 1, 3, 1. — *εἰρέθη*. Di. 39 u. *εἰπεῖν*. — *ἐστί* haben andre Hsn. nach *οὔνομα*. Vielleicht ist es zu streichen.

C. 157. *αὐτῶν. ἑωυτῶν?* — *αἰ*. Di. 54, 9 A. — *τύ*. Di. 25, 1, 8. — *μαλότροφον* Va. — *πρίν*. Di. 54, 17, 9. Hermann de part. *ἄν* p. 108.

τὸν νάπαι τε κάλλισται ἐπ' ἀμφότερα συγκληίουσι καὶ ποταμὸς τὰ ἐπὶ θάτερα παραρρέει. τοῦτον οἴκεον τὸν χῶρον ἓξ ἔτεα· ἑβδόμῳ **158** δέ σφεας ἔτεϊ παραιτησάμενοι Λίβυες ὡς ἐς ἀμείνονα χῶρον ἄξουσι, ἀνέγνωσαν ἐκλιπεῖν. ἦγον δέ σφεας ἐνθεῦτεν οἱ Λίβυες ἀναστήσαντες πρὸς ἑσπέρην· καὶ τὸν κάλλιστον τῶν χώρων ἵνα διεξιόντες οἱ Ἕλληνες μὴ ἴδοιεν, συμμετρησάμενοι τὴν ὥρην τῆς ἡμέρης νυκτὸς παρῆγον. ἔστι δὲ τῷ χώρῳ τούτῳ οὔνομα Ἴρασα. ἀγαγόντες δέ σφεας ἐπὶ κρήνην λεγομένην εἶναι Ἀπόλλωνος εἶπαν· "ἄνδρες Ἕλληνες, ἐνθαῦτα ὑμῖν ἐπιτήδεον οἰκέειν· ἐνθαῦτα γὰρ ὁ οὐρανὸς τέτρηται."

Ἐπὶ μέν νυν Βάττεώ τε τοῦ οἰκιστέω τῆς ζόης, ἄρξαντος ἐπὶ **159** τεσσεράκοντα ἔτεα, καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Ἀρκεσίλεω, ἄρξαντος ἑκκαίδεκα ἔτεα, οἴκεον οἱ Κυρηναῖοι. ἐόντες τοσοῦτοι ὅσοι ἀρχὴν ἐς τὴν ἀποικίην ἐστάλησαν· ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου, Βάττεω τοῦ εὐδαίμονος καλεομένου, Ἕλληνας πάντας ὥρμησε χρήσασα ἡ Πυθίη πλέειν συνοικήσοντας Κυρηναίοισι Λιβύην· ἐπεκαλέοντο γὰρ οἱ Κυρηναῖοι ἐπὶ γῆς ἀναδασμῷ. ἔχρησε δὲ ὧδε ἔχοντα.

ὃς δέ κεν ἐς Λιβύην πολυήρατον ὕστερον ἔλθῃ
γᾶς ἀναδαιομένας, μετά οἵ ποκά φαμι μελήσειν.

συλλεχθέντος δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐς τὴν Κυρήνην περιταμνόμενοι γῆν πολλὴν οἱ περίοικοι Λίβυες καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν τῷ οὔνομα ἦν Ἀδικράν, οἷα τῆς τε χώρης στερισκόμενοι καὶ περιυβριζόμενοι ὑπὸ τῶν Κυρηναίων, πέμψαντες ἐς Αἴγυπτον ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἀπρίῃ τῷ Αἰγύπτου βασιλέϊ. ὁ δὲ συλλέξας στρατὸν Αἰγυπτίων πολλὸν ἔπεμπε ἐπὶ τὴν Κυρήνην. οἱ δὲ Κυρηναῖοι ἐκστρατευσάμενοι ἐς Ἴρασα χῶρον καὶ ἐπὶ κρήνην Θέστην συνέβαλόν τε τοῖσι Αἰγυπτίοισι καὶ ἐνίκησαν τῇ συμβολῇ· ἅτε γὰρ οὐ πεπειρημένοι πρότερον οἱ Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων καὶ παραχρεώμενοι διεφθάρησαν οὕτω ὥστε ὀλίγοι τινὲς αὐτέων ἀπενόστησαν ἐς Αἴγυπτον. ἀντὶ τούτων Αἰγύπτιοι καὶ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι Ἀπρίῃ ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ.

Τούτου δὲ τοῦ Βάττεω γίνεται παῖς Ἀρκεσίλεως, ὃς βασιλεύσας **160** πρῶτα τοῖσι ἑωυτοῦ ἀδελφεοῖσι ἐστασίασε, ἐς ὅ μιν οὗτοι ἀπολιπόν-

---

C. 158. *παραιτησάμενοι* nachdem sie ihnen bittend (freundlich) vorgestellt. (Sch.) Anders Bä.: sie erbaten sich sie führen zu dürfen. — *ἀνέγνωσαν*. zu 1, 68, 4. — *τέτρηται*, so dass es reichlich Regen giebt. Aehnlich: es thaten sich auf die Fenster des Himmels. I. B. Mosis 7, 11. (We.) Hier vermuthet Va. eine Lücke.

C. 159 § 1. *ἐπὶ τῆς ζόης*. zu 4, [illegible] E. — *ἐπὶ γῆς ἀ.* unter der Bedingung (Verheissung) einer neuen Vertheilung des Landes. Kr. z. Arr. 2, 1, 4. — *ὕστερον* —. Diod. 5, 5[illegible] *καθυστερεῖν τῆς κληροδοσίας*. (O. Müller.) — *μετά* gehört zu *μελήσειν*. (Lh.) — *ποκά*, *ποτέ*. Di. 4, 2, 2.

§ 2. *ὁμίλου*. vgl. 4, 161 E. (Bä.) — *περιταμνόμενοι* da ihnen abgeschnitten, entzogen wurde. [illegible] 52, 4, 2. — *συνέλαβον*, erzählt 2, 161, 2. (Bä.) — *παραχρεώμενοι*. zu 1, 108, 2. — *κατὰ ταὐτά* für *καὶ ταῦτα* Bekker. vgl. 2, 161, 2.

τες οἴχοντο ἐς ἄλλον χῶρον τῆς Λιβύης καὶ ἐπ' ἑωυτῶν βαλόμενοι ἔκτισαν πόλιν ταύτην· ἣ τότε καὶ νῦν Βάρκη καλέεται· κτίζοντες δ' ἅμα αὐτὴν ἀπιστᾶσι ἀπὸ τῶν Κυρηναίων τοὺς Λίβυας. μετὰ δὲ Ἀρκεσίλεως ἐς τοὺς ὑποδεξαμένους τε τῶν Λιβύων καὶ ἀποστάντας τοὺς 2 αὐτοὺς τούτους ἐστρατεύετο· οἱ δὲ Λίβυες δείσαντες αὐτὸν οἴχοντο φεύγοντες πρὸς τοὺς ἠοίους τῶν Λιβύων. ὁ δὲ Ἀρκεσίλεως εἵπετο φεύγουσι, ἐς ὃ ἐν Λεύκωνί τε τῆς Λιβύης ἐγίνετο ἐπιδιώκων καὶ ἔδοξε τοῖσι Λίβυσι ἐπιθέσθαι οἱ. συμβαλόντες δὲ ἐνίκησαν τοὺς Κυρηναίους τοσοῦτο ὥστε ἑπτακισχιλίους ὁπλίτας Κυρηναίων ἐνθαῦτα πεσέειν. μετὰ δὲ τὸ τρῶμα τοῦτο Ἀρκεσίλεων μὲν κάμνοντά τε καὶ φάρμακον πεπωκότα ὁ ἀδελφεὸς Λέαρχος ἀποπνίγει, Λέαρχον δὲ ἡ
161 γυνὴ ἡ Ἀρκεσίλεω δόλῳ κτείνει, τῇ οὔνομα ἦν Ἐρυξώ. διεδέξατο δὲ τὴν βασιληίην τοῦ Ἀρκεσίλεω ὁ παῖς Βάττος, χωλὸς ἐὼν καὶ οὐκ ἀρτίπους. οἱ δὲ Κυρηναῖοι πρὸς τὴν καταλαβοῦσαν συμφορὴν ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς ἐπειρησομένους ὅντινα τρόπον καταστησάμενοι κάλλιστα ἂν οἰκέοιεν. ἡ δὲ Πυθίη ἐκέλευε ἐκ Μαντινέης τῆς Ἀρκάδων καταρτιστῆρα ἀγαγέσθαι. αἴτεον ὦν οἱ Κυρηναῖοι καὶ οἱ Μαντινέες ἔδοσαν ἄνδρα τῶν ἀστῶν δοκιμώτατον, τῷ οὔνομα ἦν Δημῶναξ· οὗτος ὦν ὡνὴρ ἀπικόμενος ἐς τὴν Κυρήνην καὶ μαθὼν ἕκαστα τοῦτο μὲν τριφύλους ἐποίησέ σφεας, τῇδε διαθείς· Θηραίων μὲν γὰρ καὶ τῶν περιοίκων μίαν μοῖραν ἐποίησε, ἄλλην δὲ Πελοποννησίων καὶ Κρητῶν, τρίτην δὲ νησιωτέων πάντων· τοῦτο δὲ τῷ βασιλέι Βάττῳ τεμένεα ἐξελὼν καὶ ἱροσύνας τὰ ἄλλα πάντα τὰ πρότερον εἶχον οἱ βασιλέες ἐς μέσον τῷ δήμῳ ἔθηκε.

162 Ἐπὶ μὲν δὴ τούτου τοῦ Βάττεω οὕτω διετέλεε ἐόντα, ἐπὶ δὲ τοῦ τούτου παιδὸς Ἀρκεσίλεω πολλὴ ταραχὴ περὶ τῶν τιμέων ἐγένετο· Ἀρκεσίλεως γὰρ ὁ Βάττου τε τοῦ χωλοῦ καὶ Φερετίμης οὐκ ἔφη ἀνέξεσθαι κατὰ ὁ Μαντινεὺς Δημῶναξ ἔταξε, ἀλλ' ἀπαίτεε τὰ τῶν προγόνων γέρεα. ἐνθεῦτεν στασιάζων ἑσσώθη καὶ ἔφυγε ἐς Σάμον, ἡ δὲ μήτηρ οἱ ἐς Σαλαμῖνα τῆς Κύπρου ἔφυγε. τῆς δὲ Σαλαμῖνος τοῦτον τὸν χρόνον ἐπεκράτεε Εὐέλθων, ὃς τὸ ἐν Δελφοῖσι θυμιητήριον, ἐὸν ἀξιοθέητον, ἀνέθηκε, τὸ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ κέεται.

C. 160 § 1. *βαλόμενοι.* zu 3, 71, 3. — *καλέεται.* gr. Spr. 62. 4, 1. — *ὑποδεξαμένους,* Object τοὺς ἀδελφεούς. (Lh.) — *τοὺς αὐτοὺς τούτους.* zu 2, 56.

§ 2. *τοσοῦτο.* gr. Spr. 48, 15, 13. — *τρῶμα.* zu 1, 18, 1.

C. 161. *τοῦ Ἀρκεσίλεω.* zu 2, 112, 1. — *καὶ οὐκ ἀρτίπους.* zu 2. 43, 2. — *πρὸς τήν* in Bezug auf das. zu 1, 38. — *καταστησάμενοι.* gr. Spr. 52, 10, 1 u. 4. Object ist τὴν συμφορήν die unglücklichen Verhältnisse. — *καταλαβοῦσαν.* zu 2, 66, 1. — *καταρτιστῆρα* Einrichter, Ordner, auch 5, 28. Erst von einem Spätern nachgebraucht. — *τεμένεα* Ackertheile. (We.) — *ἱροσύνας* für ἱρωσύνας Bekker. zu 3, 142, 3. — *ἐς μέσον.* gr. Spr. 43, 4, 5. So 3, 80, 1. 7. 164. (Va.) vgl. 3, 142, 2. (St.)

C. 162 § 1. *διετέλεε, τὰ πράγματα.* — *ἐς Σάμον.* vgl. 4, 152 E.

ἀπικομένη δὲ παρὰ τοῦτον ἡ Φερετίμη ἐδέετο στρατιῆς ἣ κατάξει σφέας ἐς τὴν Κυρήνην. ὁ δέ γε Εὐέλθων πᾶν μᾶλλον ἢ στρατιήν οἱ ἐδίδου· ἡ δὲ λαμβάνουσα τὸ διδόμενον καλὸν μὲν ἔφη καὶ τοῦτο εἶναι, κάλλιον δὲ ἐκεῖνο, τὸ δοῦναί οἱ δεομένῃ στρατιήν· τοῦτο γὰρ ἐπὶ παντὶ τῷ διδομένῳ ἔλεγε. τελευταῖόν οἱ ἐξέπεμψε δῶρον ὁ Εὐέλθων ἄτρακτον χρύσεον καὶ ἠλακάτην, προσῆν δὲ καὶ εἴριον· εἰπάσης δὲ αὖτις τῆς Φερετίμης τὠυτὸ ἔπος, ὁ Εὐέλθων ἔφη τοιούτοισι γυναῖκας δωρέεσθαι ἀλλ' οὐ στρατιῇ. ὁ δὲ Ἀρκεσίλεως τοῦτον τὸν [163] *χρόνον ἐὼν ἐν Σάμῳ συνήγειρε πάντα ἄνδρα ἐπὶ γῆς ἀναδασμῷ. συλλεγομένου δὲ στρατοῦ πολλοῦ ἐστάλη ἐς Δελφοὺς Ἀρκεσίλεως χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ περὶ κατόδου. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾷ τάδε. "ἐπὶ μὲν τέσσερας Βάττους καὶ Ἀρκεσίλεως τέσσερας, ὀκτὼ ἀνδρῶν γενεάς, διδοῖ ὑμῖν Λοξίης βασιλεύειν Κυρήνης· πλέον μέντοι τούτου οὐδὲ πειρᾶσθαι παραινέει. σὺ μέντοι ἥσυχος εἶναι κατελθὼν ἐς τὴν σεωυτοῦ. ἢν δὲ τὴν κάμινον εὕρῃς πλέην ἀμφορέων, μὴ ἐξοπτήσῃς τοὺς ἀμφορέας ἀλλ' ἀπόπεμπε κατ' οὖρον. εἰ δὲ ἐξοπτήσεις τὴν κάμινον, μὴ ἐσέλθῃς ἐς τὴν ἀμφίρρυτον· εἰ δὲ μή, ἀποθανέαι καὶ αὐτὸς καὶ ταῦρος ὁ καλλιστεύων." ταῦτα ἡ Πυθίη Ἀρκεσίλεῳ χρᾷ. ὁ δὲ πα-* [164] *ραλαβὼν τοὺς ἐκ τῆς Σάμου κατῆλθε ἐς τὴν Κυρήνην καὶ ἐπικρατήσας τῶν πρηγμάτων τοῦ μαντηίου οὐκ ἐμέμνητο, ἀλλὰ δίκας τοὺς ἀντιστασιώτας αἴτεε τῆς ἑωυτοῦ φυγῆς. τῶν δὲ οἱ μὲν τὸ παράπαν ἐκ τῆς χώρης ἀπαλλάσσοντο, τοὺς δέ τινας χειρωσάμενος ὁ Ἀρκεσίλεως ἐς Κύπρον ἀπέστειλε ἐπὶ διαφθορῇ. τούτους μέν νυν Κνίδιοι ἀπενειχθέντας πρὸς τὴν σφετέρην ἐρρύσαντο καὶ ἐς Θήρην ἀπέστειλαν· ἑτέρους δέ τινας τῶν Κυρηναίων ἐς πύργον μέγαν Ἀγλωμάχου καταφυγόντας ἰδιωτικὸν ὕλην περινηήσας ὁ Ἀρκεσίλεως ἐνέπρησε. μαθὼν* [2] *δὲ ἐπ' ἐξεργασμένοισι τὸ μαντήιον ἐὸν τοῦτο, ὅτι μιν ἡ Πυθίη οὐκ ἔα εὑρόντα ἐν τῇ καμίνῳ τοὺς ἀμφορέας ἐξοπτῆσαι, ἔργετο ἑκὼν τῆς τῶν Κυρηναίων πόλιος, δειμαίνων τε τὸν κεχρησμένον θάνατον καὶ δοκέων ἀμφίρρυτον τὴν Κυρήνην εἶναι. εἶχε δὲ γυναῖκα συγγενέα ἑωυτοῦ, θυγατέρα δὲ τοῦ τῶν Βαρκαίων βασιλέος, τῷ οὔνομα ἦν*

---

§ 2. *ἐν τῷ Κορινθίων θ.* zu 1, 14, 2. (Va.) — *ἣ κατάξει.* Spr. 53, 7, 5. (7.) — *σφέας*, sie und ihren Sohn. (Lh.) — *τὸ διδ. τὸ αἰεὶ διδ.* Va. Hier wegen *ἐπὶ παντί* unnöthig. — *ἐκεῖνο; τὸ δοῦναι.* Spr. 57, 10, 5. (7.) — *παντὶ τῷ δ.* gr. Spr. 50, 4, 1.

C. 163. *ἢν δὲ* —. Die Erklärung C. 164. — *κατ' οὖρον* mit günstigem Winde. Aesch. Sie. 672: *ἴτω κατ' οὖρον.* Soph. Tr. 467: *ταῦτα μὲν ῥείτω κατ' οὖρον.* vgl. Schol. eb. zu 828. (We.) — *εἰ δὲ μή.* Spr. 65, 5, 8. (12.) — *ταῦρος*, wohl Alazir C. 164, 2. (We.)

C. 164 § 1 *ἰδιωτικόν* einem Privatmanne, dem Aglomachos, gehörig. — *ὕλην.* zu 2, 107.

§ 2. *ἐπ' ἐξεργασμένοισι* nach der That. Spr. 68, 37 (41), 3. vgl. 8, 94, 2. 9, 77. (Sch.) — *ἔργετο* hielt sich fern, wie 2, 18, 1. 5, 57. (Va.) — *κεχρησμένον* für *κεχρημένον* Bekker. Di. 40 u. *χράω.* — *Ἀλαζίρ.*

Ἀλαζίρ. παρὰ τοῦτον ἀπικνέεται, καί μιν Βαρκαῖοί τε ἄνδρες καὶ τῶν ἐκ Κυρήνης φυγάδων τινὲς καταμαθόντες ἀγοράζοντα κτείνουσι, πρὸς δὲ καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἀλαζῖρα. Ἀρκεσίλεως μέν νυν εἴτε ἑκὼν εἴτε ἀέκων ἁμαρτὼν τοῦ χρησμοῦ ἐξέπλησε μοῖραν τὴν ἑωυτοῦ.

165 Ἡ δὲ μήτηρ Φερετίμη, τέως μὲν ὁ Ἀρκεσίλεως ἐν τῇ Βάρκῃ διαιτᾶτο ἐξεργασμένος ἑωυτῷ κακόν, ἡ δὲ εἶχε αὐτὴ τοῦ παιδὸς τὰ γέρεα ἐν Κυρήνῃ, καὶ τἆλλα νεμομένη καὶ ἐν βουλῇ παρίζουσα· ἐπείτε δὲ ἔμαθε ἐν τῇ Βάρκῃ ἀποθανόντα οἱ τὸν παῖδα, φεύγουσα οἰχώκεε ἐς Αἴγυπτον. ἦσαν γάρ οἱ ἐκ τοῦ Ἀρκεσίλεω εὐεργεσίαι ἐς Καμβύσεα τὸν Κύρου πεποιημέναι· οὗτος γὰρ ἦν ὁ Ἀρκεσίλεως ὃς Κυρήνην Καμβύσῃ ἔδωκε καὶ φόρον ἐτάξατο. ἀπικομένη δὲ ἐς Αἴγυπτον ἡ Φερετίμη Ἀρυάνδεω ἱκέτις ἵζετο, τιμωρῆσαι ἑωυτῇ κελεύουσα, προϊ-

166 σχομένη πρόφασιν ὡς διὰ τὸν μηδισμὸν ὁ παῖς οἱ τέθνηκε. ὁ δὲ Ἀρυάνδης ἦν οὗτος τῆς Αἰγύπτου ὕπαρχος ὑπὸ Καμβύσεω κατεστεώς, ὃς ὑστέρῳ χρόνῳ τούτων παρισεύμενος Δαρείῳ διεφθάρη· πυθόμενος γὰρ καὶ ἰδὼν Δαρεῖον ἐπιθυμέοντα μνημόσυνον ἑωυτοῦ λιπέσθαι τοῦτο τὸ μὴ ἄλλῳ εἴη βασιλέι κατεργασμένον, ἐμιμέετο τοῦτον, ἐς οὗ ἔλαβε τὸν μισθόν. Δαρεῖος μὲν γὰρ χρυσίον καθαρώτατον ἀπεψήσας ἐς τὸ δυνατώτατον νόμισμα ἐκόψατο, Ἀρυάνδης δὲ ἄρχων Αἰγύπτου ἀργύριον ταὐτὸ τοῦτο ἐποίεε· καὶ νῦν ἐστι ἀργύριον καθαρώτατον τὸ Ἀρυανδικόν. μαθὼν δὲ Δαρεῖός μιν ταῦτα ποιεῦντα, αἰτίην οἱ ἄλ-

167 λην ἐπενείκας, ὥς οἱ ἐπανίσταιτο, ἀπέκτεινε. τότε δὲ οὗτος ὁ Ἀρυάνδης κατοικτείρας Φερετίμην διδοῖ αὐτῇ στρατὸν τὸν ἐξ Αἰγύπτου ἅπαντα, καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὸν ναυτικόν· στρατηγὸν δὲ τοῦ μὲν πεζοῦ Ἄμασιν ἀπέδεξε, ἄνδρα Μαράφιον, τοῦ δὲ ναυτικοῦ Βάδρην, ἐόντα Πασαργάδην γένος. πρὶν δὲ ἢ ἀποστεῖλαι τὴν στρατιήν, ὁ Ἀρυάνδης πέμψας ἐς τὴν Βάρκην κήρυκα ἐπυνθάνετο τίς εἴη ὁ Ἀρκεσίλεων ἀποκτείνας. οἱ δὲ Βαρκαῖοι αὐτοὶ ὑποδεκέατο πάντες· πολλά τε γὰρ

Ueber den Acc. Lobeck Prolegg. p. 209. — *ἀμφίρρυτον*, vielleicht durch einen Graben. — *τήν* will vor *ἀμφίρρυτον* Sch. vgl. C. 163.

C. 165. *ἡ δέ.* Di 50, 1, 11. Zugleich epanaleptisch, wie sonst *οὗτος*. — *οἰχώκεε.* Di. 53, 4 A. — *οἱ* zu ihrem Vortheile. — *εὐεργεσίαι ἐς.* Kr. zu Thuk. 1, 128, 3. — *ἐτάξαντο.* zu 2, 13 u. eb. über die Sache. — *πρόφασιν* vorgegebenen Anspruch.

C. 166. *παρισεύμενος* sich gleich stellend, wie 8, 140, 2. (Sch.) — *ὑπό.* Spr. 52. 3, 1. — *τοῦτο τό* ein solches wie. vgl. 2, 135, 2. (Lh.) — *τόν* den verdienten. gr. Spr. 50, 2, 4. — *ἐς τὸ δυνατώτατον* gehört zu *καθαρώτατον* wie wir etwa den Superlativ in das möglichst reinste, verdoppeln. Ungewöhnlich. — *νόμισμα*, die Dareiken. — *ἀργύριον ἐποίεε* that dasselbe mit Silber. Zwei sachliche Ac. so verbunden sind nicht eben gewöhnlich. — *ἐπανίσταιτο* für *ἐπανιστέαται* Sch.

C. 167. *Μαράφιον* 1, 125, 2. In der Regel wurden nur Achämeniden Feldherrn. (Heeren.) — *Βάδρην.* *Βάρης* 4, 203, wie Va. auch hier will. — *ὑπεδεκέατο* bekannten sich dazu. — *αἰτίη.* ἡ *αἰτίη?* — *πρόσχημα*

καὶ κακὰ πάσχειν ὑπ' αὐτοῦ. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀρυάνδης οὕτω δὴ τὴν στρατιὴν ἀπέστειλε ἅμα τῇ Φερετίμῃ. αὕτη μέν νυν αἰτίη πρόσχημα [τοῦ] λόγου ἐγίνετο, ἐπέμπετο δὲ ἡ στρατιή, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, ἐπὶ Λιβύων καταστροφῇ· Λιβύων γὰρ δὴ ἔθνεα πολλὰ καὶ παντοῖά ἐστι, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὀλίγα βασιλέος ἦν ὑπήκοα, τὰ δὲ πλέω ἐφρόντιζε Δαρείου οὐδέν.

Οἰκέουσι δὲ κατὰ τάδε Λίβυες, ἀπ' Αἰγύπτου ἀρξάμενοι. πρῶ-168 τοι Ἀδυρμαχίδαι Λιβύων κατοίκηνται, οἳ νόμοισι μὲν τὰ πλέω Αἰγυπτίοισι χρέωνται, ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἵην περ οἱ ἄλλοι Λίβυες. αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν ψέλιον περὶ ἑκατέρῃ τῶν κνημέων φορέουσι χάλκεον· τὰς κεφαλὰς δὲ κομῶσαι, τοὺς φθεῖρας ἐπεὰν λάβωσι τοὺς ἑωυτῆς ἑκάστη ἀντιδάκνει καὶ οὕτω ῥίπτει. οὗτοι δὲ μοῦνοι Λιβύων τοῦτο ἐργάζονται, καὶ τῷ βασιλέϊ μοῦνοι τὰς παρθένους μελλούσας συνοικέειν ἐπιδεικνύουσι· ἣ δὲ ἂν τῷ βασιλέϊ ἀρεστὴ γένηται ὑπὸ τούτου διαπαρθενεύεται. παρήκουσι δὲ οὗτοι οἱ Ἀδυρμαχίδαι ἀπ' Αἰγύπτου μέχρι λιμένος τῷ οὔνομα Πλυνός ἐστι. τούτων δὲ ἔχονται 169 Γιλιγάμμαι, νεμόμενοι τὴν πρὸς ἑσπέρην χώρην μέχρι Ἀφροδισιάδος νήσου. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτου χώρῳ ἥ τε Πλατέα νῆσος ἐπικέεται, τὴν ἔκτισαν Κυρηναῖοι, καὶ ἐν τῇ ἠπείρῳ Μενελάιος λιμήν ἐστι καὶ Ἄζιρις, τὴν οἱ Κυρηναῖοι οἴκεον· καὶ τὸ σίλφιον ἄρχεται ἀπὸ τούτου. παρήκει δὲ ἀπὸ Πλατέης νήσου μέχρι τοῦ στόματος τῆς Σύρτιος τὸ σίλφιον. νόμοισι δὲ χρέωνται οὗτοι παραπλησίοισι τοῖσι ἑτέροισι. Γιλιγαμμέων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἑσπέρης Ἀσβύται· οὗτοι τὸ ὑπὲρ 170 Κυρήνης οἰκέουσι. ἐπὶ θάλασσαν δὲ οὐ κατήκουσι Ἀσβύται· τὸ γὰρ παρὰ θάλασσαν Κυρηναῖοι νέμονται. τεθριπποβάται δὲ οὐκ ἥκιστα ἀλλὰ μάλιστα Λιβύων εἰσί, νόμους δὲ τοὺς πλεῦνας μιμέεσθαι ἐπιτηδεύουσι τοὺς Κυρηναίων. Ἀσβυτέων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἑσπέρης 171 Αὐσχίσαι· οὗτοι ὑπὲρ Βάρκης οἰκέουσι, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατ' Εὐεσπερίδας. Αὐσχισέων δὲ κατὰ μέσον τῆς χώρης οἰκέουσι Κάβαλες, ὀλίγον ἔθνος, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατὰ Ταύχειρα πόλιν τῆς Βαρκαίης· νόμοισι δὲ τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ὑπὲρ Κυρήνης.

λόγου ein ausgesprochener Vorwand; *τοῦ* streicht Kr. vgl. 6, 133, 1. — *οὐδέν.* zu 3, 97, 3. 151.

C. 168. *κατὰ τάδε* in folgender Ordnung. (Lg.) Vgl. Niebuhr kl. Schr. I S. 147 ff. — *τὰ πλέω.* zu (*τὰ*) *πάντα* 1, 99. 215. vgl. 2, 86, 3. — *ἀντιδάκνει. ἀντι-* dafür dass die L. sie gebissen hat. — *ἐπιδεικνύουσι* führen zur Schau vor. Aehnlich *ἀποδεικνύναι.*

C. 169. *τῆς Σύρτιος.* Her. kennt nur eine Syrte, nämlich die kleine. (Niebuhr I S. 148.) vgl. Heeren II, 1 S. 38. Anders Rennel in Bredows Unters. II S. 673. vgl. 680. — *τὸ σίλφιον.* vgl. die Erkl. hier u. zu Arr. 3, 28, 7.

C. 170. *τεθριπποβάται* scheint sonst nicht vorzukommen. Kyrene war wegen seiner Rosse berühmt. — *ἀλλὰ μάλιστα.* zu 2, 43, 2.

172 Αὐσχισέων δὲ τουτέων τὸ πρὸς ἑσπέρης ἔχονται Νασαμῶνες, ἔθνος ἐὸν πολλόν, οἳ τὸ θέρος καταλείποντες ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ τὰ πρόβατα ἀναβαίνουσι ἐς Αὔγιλα χῶρον ὀπωριεῦντες τοὺς φοίνικας· οἱ δὲ πολλοὶ καὶ ἀμφιλαφέες πεφύκασι, πάντες ἐόντες καρποφόροι. τοὺς δὲ ἀττελέβους ἐπεὰν θηρεύσωσι, αὐήναντες πρὸς τὸν ἥλιον καταλέουσι καὶ ἔπειτα ἐπὶ γάλα ἐπιπάσσοντες πίνουσι. γυναῖκας δὲ νομίζοντες πολλὰς ἔχειν ἕκαστος ἐπίκοινον αὐτέων τὴν μῖξιν ποιεῦνται, τρόπῳ παραπλησίῳ τῷ καὶ Μασσαγέται· ἐπεὰν σκίπωνα προστήσωνται, μίσγονται. πρῶτον δὲ γαμέοντος Νασαμῶνος ἀνδρὸς νόμος ἐστὶ τὴν νύμφην νυκτὶ τῇ πρώτῃ διὰ πάντων διεξελθεῖν τῶν δαιτυμόνων μισγομένην· τῶν δὲ ὡς ἕκαστός οἱ μιχθῇ, διδοῖ δῶρον τὸ ἂν ἔχῃ φερόμενος ἐξ οἴκου. ὁρκίοισι δὲ καὶ μαντικῇ χρέωνται τοιῇδε· ὀμνύουσι μὲν τοὺς παρὰ σφίσι ἄνδρας δικαιοτάτους καὶ ἀρίστους λεγομένους γενέσθαι τούτους, τῶν τύμβων ἀπτόμενοι, μαντεύονται δὲ ἐπὶ τῶν προγόνων φοιτέοντες τὰ σήματα καὶ κατευξάμενοι ἐπικατακοιμέωνται· τὸ δ᾽ ἂν ἴδῃ ἐν τῇ ὄψι ἐνύπνιον, τούτῳ χρᾶται. πίστισι δὲ τοιῇσίδε χρέωνται· ἐκ τῆς χειρὸς διδοῖ πιεῖν καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς τοῦ ἑτέρου πίνει. ἢν δὲ μὴ ἔχωσι ὑγρὸν μηδέν, οἱ δὲ τῆς χαμᾶθεν σποδοῦ λαβόντες λείχουσι.

173 Νασαμῶσι δὲ προσόμουροί εἰσι Ψύλλοι· οὗτοι ἐξαπολώλασι τρόπῳ τοιῷδε. ὁ νότος σφι πνέων ἄνεμος τὰ ἔλυτρα τῶν ὑδάτων ἐξηύηνε, ἡ δὲ χώρη σφι πᾶσα, ἐντὸς ἐοῦσα τῆς Σύρτιος, ἦν ἄνυδρος· οἱ δὲ βουλευσάμενοι κοινῷ λόγῳ ἐστρατεύοντο ἐπὶ τὸν νότον (λέγω δὲ ταῦτα τὰ λέγουσι Λίβυες), καὶ ἐπείτε ἐγίνοντο ἐν τῇ ψάμμῳ, πνεύσας ὁ νότος κατέχωσέ σφεας. ἐξαπολομένων δὲ τουτέων ἔχουσι τὴν χώρην οἱ Νασαμῶνες.

174 Τουτέων δὲ κατύπερθε πρὸς νότον ἄνεμον ἐν τῇ θηριώδεϊ οἰκέουσι Γαράμαντες, οἳ πάντα ἄνθρωπον φεύγουσι καὶ παντὸς ὁμιλίην, καὶ οὔτε ὅπλον ἐκτέαται ἀρήιον οὐδὲν οὔτε ἀμύνεσθαι ἐπιστέαται.

175 οὗτοι μὲν δὴ κατύπερθε οἰκέουσι Νασαμώνων· τὸ δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν ἔχονται τὸ πρὸς ἑσπέρης Μάκαι, οἳ λόφους κείρονται, τὸ μὲν

C. 172 § 1. *Νασαμῶνες.* Niebuhr I S. 147. — *καὶ Μασσαγέται* 1, 216, 1. — *προστήσωνται.* Strabo von den Arabern 16 p. 783: *φθάσας εἰσιὼν μίγνυται προθεὶς τῆς θύρας ῥάβδον.* (We.) — *ἐπεάν.* Ein Asyndeton, wie 4, 67. (Struve.)

§ 2. *δαιτυμόνων.* zu 1, 73, 3. — *ὡς* ohne *ἄν.* Di. 54, 17, 6. — *τούτους* urgirend. gr. Spr. 51, 7, 5. Hier doch anstössig. Es ist wohl *ὀμνύουσι* nach *ἀπτόμενοι* ausgefallen. — *ἴδῃ.* zu 1, 195. — *πίστισι* Verfahren bei Abschlüssen von Verträgen. — *διδοῖ,* der Eine der den Vertrag Schliessenden dem Andern.

C. 173. *ἔλυτρα.* zu 1, 185, 2. — *ἐξηύηνε.* *ἐξαύηνε* Br. — *ἐστρατεύοντο.* Eine Emigration vermuthet Ritter Erdk. I S. 934.

C. 174. *τῇ θηριώδεϊ.* zu 2, 32, 3. vgl. Ritter Erd. I S. 898. — *ἀρήιον.* zu 1, 155, 3.

*μέσον τῶν τριχῶν ἀνιέντες αὔξεσθαι, τὰ δὲ ἔνθεν καὶ ἔνθεν κείροντες ἐν χροΐ, ἐς δὲ τὸν πόλεμον στρουθῶν καταγαίων δορὰς φορέουσι προβλήματα. διὰ δὲ αὐτῶν Κῖνυψ ποταμὸς ῥέων ἐκ λόφου καλευμένου Χαρίτων ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ. ὁ δὲ λόφος οὗτος ὁ Χαρίτων δασὺς ἴδῃσί ἐστι, ἐούσης τῆς ἄλλης τῆς προκαταλεχθείσης Λιβύης ψιλῆς· ἀπὸ θαλάσσης δὲ ἐς αὐτὸν στάδιοι διηκόσιοί εἰσι. Μακέων*176 *δὲ τουτέων ἐχόμενοι Γίνδανές εἰσι, τῶν αἱ γυναῖκες περισφύρια δερμάτων πολλὰ ἑκάστη φορέει κατὰ τοιόνδε τι, ὡς λέγεται· κατ' ἄνδρα ἕκαστον μιχθέντα περισφύριον περιδέεται· ἣ δ' ἂν πλεῖστα ἔχῃ, αὕτη ἀρίστη δέδοκται εἶναι ὡς ὑπὸ πλείστων ἀνδρῶν φιληθεῖσα.*

*Ἀκτὴν δὲ προέχουσαν ἐς τὸν πόντον τούτων τῶν Γινδάνων νέ-*177 *μονται Λωτοφάγοι, οἳ τὸν καρπὸν μοῦνον τοῦ λωτοῦ τρώγοντες ζώουσι. ὁ δὲ τοῦ λωτοῦ καρπός ἐστι μέγαθος ὅσον τε τῆς σχίνου, γλυκύτητα δὲ τοῦ φοίνικος τῷ καρπῷ προσίκελος. ποιεῦνται δὲ ἐκ τοῦ καρποῦ τούτου οἱ Λωτοφάγοι καὶ οἶνον. Λωτοφάγων δὲ τὸ παρὰ θάλασσαν ἔχονται Μάχλυες, τῷ λωτῷ μὲν καὶ οὗτοι χρεώμενοι, ἀτὰρ ἧσσόν γε τῶν πρότερον λεχθέντων. κατήκουσι δὲ ἐπὶ ποταμὸν μέγαν, τῷ οὔνομα Τρίτων ἐστί· ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα· ἐν δὲ αὐτῇ νῆσος ἔνι τῇ οὔνομα Φλά. ταύτην δὲ τὴν νῆσον Λακεδαιμονίοισί φασι λόγιον εἶναι κτίσαι. ἔστι δὲ καὶ ὅδε λόγος*178 *λεγόμενος, Ἰήσονα, ἐπείτε οἱ ἐξεργάσθη ὑπὸ τῷ Πηλίῳ ἡ Ἀργώ, ἐσθέμενον ἐς αὐτὴν ἄλλην τε ἑκατόμβην καὶ δὴ καὶ τρίποδα χάλκεον περιπλώειν Πελοπόννησον, βουλόμενον ἐς Δελφοὺς ἀπικέσθαι, καί μιν, ὡς πλέοντα γενέσθαι κατὰ Μαλέην, ὑπολαβεῖν ἄνεμον βορῆν καὶ ἀποφέρειν πρὸς τὴν Λιβύην· πρὶν δὲ κατιδέσθαι γῆν, ἐν τοῖσι βράχεσι γενέσθαι λίμνης τῆς Τριτωνίδος. καί οἱ ἀπορέοντι τὴν ἐξαγωγὴν λόγος ἐστὶ φανῆναι Τρίτωνα καὶ κελεύειν τὸν Ἰήσονα ἑωυτῷ δοῦναι τὸν τρίποδα, φάμενόν σφι καὶ τὸν πόρον δέξειν καὶ ἀπήμονας ἀποστελέειν. πειθομένου δὲ τοῦ Ἰήσονος, οὕτω δὴ τόν τε διέκπλοον τῶν βραχέων δεικνύναι τὸν Τρίτωνά σφι καὶ τὸν τρίποδα θεῖναι ἐν τῷ ἑωυτοῦ ἱρῷ ἐπιθεσπίσαντά τε τῷ τρίποδι καὶ τοῖσι σὺν Ἰήσονι σημήναντα τὸν πάντα λόγον, ὡς ἐπεὰν τὸν τρίποδα κομίσηται τῶν τις ἐκγόνων τῶν ἐν τῇ Ἀργοῖ συμπλεόντων, τότε ἑκατὸν πόλιας οἰκῆ-*

C. 175. *ἐς τὸν πόλεμον*, wie 1,135. — *προβλήματα*. vgl. 7,70. (We.)

C. 176. *κατὰ τοιόνδε*. zu 4, 48, 1.

C. 177. *λωτοῦ*. zu 2, 92, 1. — *τρώγοντες*. zu 1, 71. — *οἶνον*, wie noch jetzt.

C. 179 § 1. *ὅδε λόγος*. Spr. 61, 6. (7.) — *ἄλλην*. gr. Spr. 50. 4, 11.

§ 2. *ἀπορέοντι τήν*. zu 3, 4, 2. — *σφι*, dem Jason und seinen Gefährten. Spr. 58, 4, 3. — *ἀπήμονας*. zu 1, 42. — *τῷ τρίποδι* auf dem Dreifuss erklärt man; schwerlich sprachgemäss. Also wohl: in Bezug auf den Dreifuss. — *τῶν τις ἐκγ.* für *τῶν ἐκγ. τις* We. — *οἰκῆσαι* sich ansiedelten; *πόλιας* kann nur Subject sein.

σαι περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην Ἑλληνίδας πᾶσαν εἶναι ἀνάγκην. ταῦτα ἀκούσαντας τοὺς ἐπιχωρίους τῶν Λιβύων κρύψαι τὸν τρίποδα.

180 Τούτων δὲ ἔχονται τῶν Μαχλύων Αὐσέες· οὗτοι δὲ καὶ οἱ Μάχλυες πέριξ τὴν Τριτωνίδα λίμνην οἰκέουσι, τὸ μέσον δέ σφι οὐρίζει ὁ Τρίτων. καὶ οἱ μὲν Μάχλυες τὰ ὀπίσω κομέουσι τῆς κεφαλῆς, οἱ δὲ Αὐσέες τὰ ἔμπροσθε. ὁρτῇ δὲ ἐνιαυσίῃ Ἀθηναίης αἱ παρθένοι αὐτῶν δίχα διαστᾶσαι μάχονται πρὸς ἀλλήλας λίθοισί τε καὶ ξύλοισι, τῷ αὐτιγενέι θεῷ λέγουσαι τὰ πάτρια ἀποτελέειν, τὴν Ἀθηναίην καλέομεν. τὰς δὲ ἀποθνησκούσας τῶν παρθένων ἐκ τῶν τρωμάτων ψευδοπαρθένους καλέουσι. πρὶν δ' ἀνεῖναι αὐτὰς μάχεσθαι, τάδε ποιεῦσι· κοινῇ παρθένον τὴν καλλιστεύουσαν ἑκάστοτε κοσμήσαντες κυνῇ τε Κορινθίῃ καὶ πανοπλίῃ Ἑλληνικῇ καὶ ἐπ' ἅρμα ἀναβιβάσαντες περιάγουσι τὴν λίμνην κύκλῳ. ὁτέοισι δὲ τὸ πάλαι ἐκόσμεον τὰς παρθένους πρὶν ἤ σφι Ἕλληνας παροικισθῆναι, οὐκ ἔχω εἶπαι, δοκέω δ' ὦν Αἰγυπτίοισι ὅπλοισι κοσμέεσθαι αὐτάς· ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ κράνος φημὶ ἀπῖχθαι ἐς τοὺς Ἕλληνας. τὴν δὲ Ἀθηναίην φασὶ Ποσειδέωνος εἶναι θυγατέρα καὶ τῆς Τριτωνίδος λίμνης καί μιν μεμφθεῖσάν τι τῷ πατρὶ δοῦναι ἑωυτὴν τῷ Διί, τὸν δὲ Δία ἑωυτοῦ μιν ποιήσασθαι θυγατέρα. ταῦτα μὲν λέγουσι, μῖξιν δὲ ἐπίκοινον τῶν γυναικῶν ποιέονται, οὔτε συνοικέοντες κτηνηδόν τε μισγόμενοι. ἐπεὰν δὲ γυναικὶ τὸ παιδίον ἁδρὸν γένηται, συμφοιτέουσι ἐς τὠυτὸ οἱ ἄνδρες τρίτου μηνός, καὶ τῷ ἂν οἴκῃ τῶν ἀνδρῶν τὸ παιδίον, τούτου παῖς νομίζεται.

181 Οὗτοι μὲν οἱ παραθαλάσσιοι τῶν νομάδων Λιβύων εἰρέαται, ὑπὲρ δὲ τούτων ἐς μεσόγαιαν ἡ θηριώδης ἐστὶ Λιβύη, ὑπὲρ δὲ τῆς θηριώδεος ὀφρύη ψάμμης κατήκει, παρατείνουσα ἀπὸ Θηβέων τῶν Αἰγυπτιέων ἐπ' Ἡρακλέας στήλας. ἐν δὲ τῇ ὀφρύῃ ταύτῃ μάλιστα διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ ἁλός ἐστι τρύφεα κατὰ χόνδρους μεγάλους ἐν κολωνοῖσι, καὶ ἐν κορυφῇσι ἑκάστου τοῦ κολωνοῦ ἀνακοντίζει ἐκ μέσου τοῦ ἁλὸς ὕδωρ ψυχρὸν καὶ γλυκύ, περὶ δὲ αὐτὸ ἄνθρωποι οἰ-

---

C. 180 § 1. Αὐσέες für Αἰσεῖς oder Αὐσῆς Struve. — τῷ θεῷ der Gottheit. gr. Spr. 43, 1, 1. — αὐτιγενέι für αἰθιγ. Schäfer. zu 2, 149, 3. — τήν. Spr. 61, 6, 4. (7, 8.)

§ 2. κυνῇ. κυνέῃ Br.

§ 3. μεμφθεῖσαν. zu 1, 77, 1. — θυγατέρα ἐποιήσατο findet sich wohl nur bei Isä. 11, 8. 41. (Va.) Von Adoption eines männlichen Kindes ist natürlich öfter die Rede. — κτηνηδόν scheint sonst nicht vorzukommen. — τρίτου μηνός, nämlich nach dem ἁδρὸν γενέσθαι, dessen Frist sich nicht bestimmen lässt. Erwähnt hat die Sache auch Aristot. Pol. 2, 1, 13.

C. 181 § 1. οὗτοι εἰρέαται hiemit sind erwähnt. Ueber das Folgende Niebuhr I S. 144 ff. — ὀφρύη und τρύφος scheinen in der attischen Prosa nicht vorzukommen. Ueber die Sache Ritter I S. 888. 1002. 1038 u. — ἀνακοντίζει schiesst empor, intransitiv wie Il. ε, 113. Sonst ungebräuchlich.

κέουσι ἔσχατοι πρὸς τῆς ἐρήμου καὶ ὑπὲρ τῆς θηριώδεος, πρῶτοι μὲν ἀπὸ Θηβέων διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ Ἀμμώνιοι, ἔχοντες τὸ ἱρὸν ἀπὸ τοῦ Θηβαιέος Διός· καὶ γὰρ τὸ ἐν Θήβῃσι, ὡς καὶ πρότερον εἴρηταί2 μοι, κριοπρόσωπον τοῦ Διὸς τὤγαλμά ἐστι. τυγχάνει δὲ καὶ ἄλλο σφι ὕδωρ κρηναῖον ἐόν, τὸ τὸν μὲν ὄρθρον γίνεται χλιαρόν, ἀγορῆς δὲ πληθυούσης ψυχρότερον· μεσαμβρίη τέ ἐστι καὶ τὸ κάρτα γίνεται ψυχρόν· τηνικαῦτα δὲ ἄρδουσι τοὺς κήπους· ἀποκλινομένης δὲ τῆς ἡμέρης ὑπίεται τοῦ ψυχροῦ, ἐς ὃ δύεταί τε ὁ ἥλιος καὶ τὸ ὕδωρ γίνεται χλιαρόν· ἐπὶ δὲ μᾶλλον ἰὸν ἐς τὸ θερμὸν ἐς μέσας νύκτας πελάζει, τηνικαῦτα δὲ ζέει ἀμβολάδην· παρέρχονταί τε μέσαι νύκτες καὶ ψύχεται μέχρι ἐς ἠῶ. ἐπίκλησιν δὲ αὕτη ἡ κρήνη καλέεται ἡλίου.

Μετὰ δὲ Ἀμμωνίους, διὰ τῆς ὀφρύης τῆς ψάμμου δι' ἄλλέων 182 δέκα ἡμερέων ὁδοῦ κολωνός τε ἁλός ἐστι ὁμοῖος τῷ Ἀμμωνίῳ καὶ ὕδωρ καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι· τῷ δὲ χώρῳ τούτῳ οὔνομα Αὔγιλά ἐστι. ἐς τοῦτον τὸν χῶρον οἱ Νασαμῶνες ὀπωριεῦντες τοὺς φοίνικας φοιτέουσι. ἀπὸ δὲ Αὐγίλων διὰ δέκα ἡμερέων ἄλλέων 183 ὁδοῦ ἕτερος ἁλὸς κολωνὸς καὶ ὕδωρ καὶ φοίνικες καρποφόροι πολλοί, κατά περ καὶ ἐν τοῖσι ἑτέροισι· καὶ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἐν αὐτῷ τοῖσι οὔνομα Γαράμαντές ἐστι, ἔθνος μέγα ἰσχυρῶς, οἳ ἐπὶ τὸν ἅλα γῆν ἐπιφορέοντες οὕτω σπείρουσι. συντομώτατον δ' ἐστὶ ἐς τοὺς Λωτοφάγους, ἐκ τῶν τριήκοντα ἡμερέων ἐς αὐτοὺς ὁδός ἐστι, ἐν τοῖσι καὶ οἱ ὀπισθονόμοι βόες γίνονται. ὀπισθονόμοι δὲ διὰ τόδε εἰσί· τὰ κέρεα ἔχουσι κεκυφότα ἐς τὸ ἔμπροσθε. διὰ τοῦτο ὀπίσω ἀναχωρέοντες νέμονται· ἐς γὰρ τὸ ἔμπροσθε οὐκ οἷοί τέ εἰσι προεμβαλ-2 λόντων ἐς τὴν γῆν τῶν κερέων. ἄλλο δὲ οὐδὲν διαφέρουσι τῶν ἄλλων βοῶν ὅτι μὴ τοῦτο καὶ τὸ δέρμα ἐς παχύτητά τε καὶ τρῖψιν. οἱ Γαράμαντες δὲ οὗτοι τοὺς τρωγλοδύτας Αἰθίοπας θηρεύουσι τοῖσι τεθρίπποισι· οἱ γὰρ τρωγλοδύται Αἰθίοπες πόδας τάχιστοι ἀνθρώπων πάντων εἰσὶ τῶν ἡμεῖς πέρι λόγους ἀποφερομένους ἀκούομεν

---

§ 2. τὸ ἐν Θ. Das τό zu ἄγαλμα gehörig wurde der Einschiebungen wegen bei diesem Worte erneuert. (Lh.) — πρότερον 2, 42, 2. — μεσαμβρίη τέ ἐστι καί wenn es Mittag ist, so. Aehnlich unten παρέρχονταί τε —. vgl. 3, 76. 4, 53, 3. 135 A. 199 Eben so bei Attikern, wie Xen. Kyr. 1, 4, 28. 2, 1, 10: καὶ σχεδόν τε ἕτοιμα ἦν καὶ οἱ ὁμότιμοι παρῆσαν. — ἐπὶ δέ. Di. 68, 2, 3. — ἀμβολάδην aufsprudelnd, Blasen werfend, sonst poetisch. Nach der Angabe Reisender ist die Temperatur Abends 60 Gr., Mitternachts 100, Morgens 80, Mittags 40.

C. 182. ἁλός. Di. 21 u. ἅλες. — ὀφρύης. Niebuhr I S. 146 f. — φοίνικας. Ritter I S. 986.

C. 183 § 1. συντομώτατον. zu 4, 62, 1 E. Ueber die Sache Niebuhr I S. 146 f. — ἐκ τῶν. zu 4, 3, 1. — ἐν τοῖσι bezieht sich auf αὐτούς d. h. auf die Garamanten. (Lh.) — κεκυφότα, durch künstliches Biegen, vermuthet Heeren. vgl. Saumaise z. Sol. p. 272.

§ 2. οὐκ οἷοί τέ εἰσι erg. νέμεσθαι. — τὸ δέρμα erg. διαφέρουσι. —

κειδυῖαν ὡς βασιλεὺς ἔσται ἐν Λιβύῃ. ἐπείτε γὰρ ἠνδρώθη οὗτος, ἦλθε ἐς Δελφοὺς περὶ τῆς φωνῆς· ἐπειρωτέοντι δέ οἱ χρᾷ ἡ Πυθίη τάδε,

Βάττ', ἐπὶ φωνὴν ἦλθες· ἄναξ δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων ..
ἐς Λιβύην πέμπει μηλοτρόφον οἰκιστῆρα,

ὥσπερ εἰ εἴποι Ἑλλάδι γλώσσῃ χρεωμένη· "ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ φωνὴν ἦλθες." ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε. "ὦναξ, ἐγὼ μὲν ἦλθον παρὰ σὲ χρησόμενος περὶ τῆς φωνῆς, σὺ δέ μοι ἄλλα ἀδύνατα χρᾷς, κελεύων Λιβύην ἀποικίζειν, τέῳ δυνάμι, κοίῃ χειρί;" ταῦτα λέγων οὔκω ἔπειθε ἄλλα οἱ χρᾶν· ὡς δὲ κατὰ ταὐτὰ ἐθέσπιζέ οἱ καὶ πρότερον, οἴχετο [μεταξὺ] ἀπολιπὼν ὁ Βάττος ἐς τὴν Θήρην.

156 Μετὰ δὲ αὐτῷ τε τούτῳ καὶ τοῖσι ἄλλοισι Θηραίοισι συνεφέρετο παλιγκότως. ἀγνοεῦντες δὲ τὰς συμφορὰς οἱ Θηραῖοι ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς περὶ τῶν παρεόντων κακῶν. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἔχρησε συγκτίζουσι Βάττῳ Κυρήνην τῆς Λιβύης ἄμεινον πρήξειν. απέστελλον μετὰ ταῦτα τὸν Βάττον οἱ Θηραῖοι δύο πεντηκοντέροισι. πλώσαντες δὲ ἐς τὴν Λιβύην οὗτοι, οὐ γὰρ εἶχον ὅ τι ποιέωσι ἄλλο, ὀπίσω ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Θήρην. οἱ δὲ Θηραῖοι καταγομένους ἔβαλλον καὶ οὐκ ἔων τῇ γῇ προσίσχειν, ἀλλ' ὀπίσω πλώειν ἐκέλευον. οἱ δὲ ἀναγκαζόμενοι ὀπίσω ἀπέπλωον καὶ ἔκτισαν νῆσον ἐπὶ Λιβύῃ κειμένην, τῇ οὔνομα, ὡς καὶ πρότερον εἰρέθη, [ἐστὶ] Πλατέα. λέγεται δὲ ἴση εἶναι 157 ἡ νῆσος τῇ νῦν Κυρηναίων πόλι. ταύτην οἰκέοντες δύο ἔτεα, οὐδὲν γάρ σφι χρηστὸν συνεφέρετο, ἕνα αὐτῶν καταλιπόντες οἱ λοιποὶ πάντες ἀπέπλεον ἐς Δελφούς, ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τὸ χρηστήριον ἐχρέωντο, φάμενοι οἰκέειν τε τὴν Λιβύην καὶ οὐδὲν ἄμεινον πρήσσειν οἰκεῦντες. ἡ δὲ Πυθίη σφι πρὸς ταῦτα χρᾷ τάδε.

αἰ τὺ ἐμεῦ Λιβύην μηλοτρόφον οἶδας ἄμεινον,
μὴ ἐλθὼν ἐλθόντος, ἄγαν ἄγαμαι σοφίην σευ.

ἀκούσαντες δὲ τούτων οἱ ἀμφὶ τὸν Βάττον ἀπέπλωον ὀπίσω· οὐ γὰρ δή σφεας ἀπίει ὁ θεὸς τῆς ἀποικίης, πρὶν δὴ ἀπίκωνται ἐς αὐτὴν Λιβύην. ἀπικόμενοι δὲ ἐς τὴν νῆσον καὶ ἀναλαβόντες τὸν ἔλιπον ἔκτισαν αὐτῆς Λιβύης χῶρον ἀντίον τῆς νήσου τῷ οὔνομα ἦν Ἄζιρις,

---

§ 2. *ἐπὶ φωνήν* nach (zur Erlangung) einer (bessern) Stimme. — *ὥσπερ — ἦλθες* verdächtigt Va. — *ἄλλα.* gr. Spr. 50, 4, 11. — *χειρί.* zu 1, 174, 2. — *μεταξύ* gleichsam während sie noch sprach. (Sch.) Unpassend. Her. schrieb so wohl nicht.

C. 156. *συνεφέρετο παλιγκότως* es ging abermals widerwärtig, ohne Subject wie 4, 15, 2; ein sonst nicht üblicher Ausdruck; *παλίγκοτος* ist mehr poetisch. — *ἀγνοεῦντες,* rücksichtlich der Gründe. — *πρήξειν* steht hier gleichfalls subjectslos: es werde ihnen (die Sache) besser gedeihen. Ungewöhnlich. — *ἔβαλλον,* wohl *τοῖς λίθοις.* Kr. zu Xen. An. 1, 3, 1. — *εἰρέθη.* Di. 39 u. *εἰπεῖν.* — *ἐστί* haben andre Hsn. nach *οὔνομα.* Vielleicht ist es zu streichen.

C. 157. *αὐτῶν. ἑωυτῶν?* — *αἰ.* Di. 54, 9 A. — *τύ.* Di. 25, 1, 8. — *μαλότροφον* Va. — *πρίν.* Di. 54, 17, 9. Hermann de part. *ἄν* p. 108.

τὸν νάπαι τε κάλλισται ἐπ' ἀμφότερα συγκληίουσι καὶ ποταμὸς τὰ ἐπὶ θάτερα παραρρέει. τοῦτον οἴκεον τὸν χῶρον ἓξ ἔτεα· ἑβδόμῳ 158 δέ σφεας ἔτεϊ παραιτησάμενοι Λίβυες ὡς ἐς ἀμείνονα χῶρον ἄξουσι, ἀνέγνωσαν ἐκλιπεῖν. ἦγον δέ σφεας ἐνθεῦτεν οἱ Λίβυες ἀναστήσαντες πρὸς ἑσπέρην· καὶ τὸν κάλλιστον τῶν χώρων ἵνα διεξιόντες οἱ Ἕλληνες μὴ ἴδοιεν, συμμετρησάμενοι τὴν ὥρην τῆς ἡμέρης νυκτὸς παρῆγον. ἔστι δὲ τῷ χώρῳ τούτῳ οὔνομα Ἴρασα. ἀγαγόντες δέ σφέας ἐπὶ κρήνην λεγομένην εἶναι Ἀπόλλωνος εἶπαν· "ἄνδρες Ἕλληνες, ἐνθαῦτα ὑμῖν ἐπιτήδεον οἰκέειν· ἐνθαῦτα γὰρ ὁ οὐρανὸς τέτρηται."

Ἐπὶ μέν νυν Βάττεώ τε τοῦ οἰκιστέω τῆς ζόης, ἄρξαντος ἐπὶ 159 τεσσεράκοντα ἔτεα, καὶ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ Ἀρκεσίλεω, ἄρξαντος ἑκκαίδεκα ἔτεα, οἴκεον οἱ Κυρηναῖοι. ἐόντες τοσοῦτοι ὅσοι ἀρχὴν ἐς τὴν ἀποικίην ἐστάλησαν· ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου, Βάττεω τοῦ εὐδαίμονος καλεομένου, Ἕλληνας πάντας ὥρμησε χρήσασα ἡ Πυθίη πλέειν συνοικήσοντας Κυρηναίοισι Λιβύην· ἐπεκαλέοντο γὰρ οἱ Κυρηναῖοι ἐπὶ γῆς ἀναδασμῷ. ἔχρησε δὲ ὧδε ἔχοντα.

ὃς δέ κεν ἐς Λιβύην πολυήρατον ὕστερον ἔλθῃ
γᾶς ἀναδαιομένας, μετά οἵ ποκά φαμι μελήσειν.

συλλεχθέντος δὲ ὁμίλου πολλοῦ ἐς τὴν Κυρήνην περιταμνόμενοι γῆν πολλὴν οἱ περίοικοι Λίβυες καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν τῷ οὔνομα ἦν Ἀδικράν, οἷα τῆς τε χώρης στερισκόμενοι καὶ περιυβριζόμενοι ὑπὸ τῶν Κυρηναίων, πέμψαντες ἐς Αἴγυπτον ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ἀπρίῃ τῷ Αἰγύπτου βασιλέϊ. ὁ δὲ συλλέξας στρατὸν Αἰγυπτίων πολλὸν ἔπεμπε ἐπὶ τὴν Κυρήνην. οἱ δὲ Κυρηναῖοι ἐκστρατευσάμενοι ἐς Ἴρασα χῶρον καὶ ἐπὶ κρήνην Θέστην συνέβαλόν τε τοῖσι Αἰγυπτίοισι καὶ ἐνίκησαν τῇ συμβολῇ· ἅτε γὰρ οὐ πεπειρημένοι πρότερον οἱ Αἰγύπτιοι Ἑλλήνων καὶ παραχρεώμενοι διεφθάρησαν οὕτω ὥστε ὀλίγοι τινὲς αὐτέων ἀπενόστησαν ἐς Αἴγυπτον. ἀντὶ τούτων Αἰγύπτιοι καὶ ταῦτα ἐπιμεμφόμενοι Ἀπρίῃ ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ.

Τούτου δὲ τοῦ Βάττεω γίνεται παῖς Ἀρκεσίλεως, ὃς βασιλεύσας 160 πρῶτα τοῖσι ἑωυτοῦ ἀδελφεοῖσι ἐστασίασε, ἐς ὅ μιν οὗτοι ἀπολιπόν-

---

C. 158. *παραιτησάμενοι* nachdem sie ihnen bittend (freundlich) vorgestellt. (Sch.) Anders Bä.: sie erbaten sich sie führen zu dürfen. — *ἀνέγνωσαν*. zu 1, 68, 4. — *τέτρηται*, so dass es reichlich Regen giebt. Aehnlich: es thaten sich auf die Fenster des Himmels. I. B. Mosis 7, 11. (We.) Hier vermuthet Va. eine Lücke.

C. 159 § 1. *ἐπὶ τῆς ζόης*. zu 4, [illegible] E. — *ἐπὶ γῆς ἀ.* unter der Bedingung (Verheissung) einer neuen Vertheilung des Landes. Kr. z. Arr. 2, 1, 4. — *ὕστερον* —. Diod. 5, 5[illegible] *καθυστερεῖν τῆς κληροδοσίας*. (O. Müller.) — *μετά* gehört zu *μελήσειν*. (Lh.) — *ποκά, ποτέ*. Di. 4, 2, 2.

§ 2. *ὁμίλου*. vgl. 4, 161 E. (Bä.) — *περιταμνόμενοι* da ihnen abgeschnitten, entzogen wurde. [illegible] 52, 4, 2. — *συνέλαβον*, erzählt 2, 161, 2. (Bä.) — *παραχρεώμενοι*. zu 1, 108, 2. — *κατὰ ταὐτά* für *καὶ ταῦτα* Bekker. vgl. 2, 161, 2.

τες οἴχοντο ἐς ἄλλον χῶρον τῆς Λιβύης καὶ ἐπ' ἑωυτῶν βαλόμενοι ἔκτισαν πόλιν ταύτην· ἣ τότε καὶ νῦν Βάρκη καλέεται· κτίζοντες δ' ἅμα αὐτὴν ἀπιστᾶσι ἀπὸ τῶν Κυρηναίων τοὺς Λίβυας. μετὰ δὲ Ἀρκεσίλεως ἐς τοὺς ὑποδεξαμένους τε τῶν Λιβύων καὶ ἀποστάντας τοὺς 2αὐτοὺς τούτους ἐστρατεύετο· οἱ δὲ Λίβυες δείσαντες αὐτὸν οἴχοντο φεύγοντες πρὸς τοὺς ἠοίους τῶν Λιβύων. ὁ δὲ Ἀρκεσίλεως εἵπετο φεύγουσι, ἐς ὃ ἐν Λεύκωνί τε τῆς Λιβύης ἐγίνετο ἐπιδιώκων καὶ ἔδοξε τοῖσι Λίβυσι ἐπιθέσθαί οἱ. συμβαλόντες δὲ ἐνίκησαν τοὺς Κυρηναίους τοσοῦτο ὥστε ἑπτακισχιλίους ὁπλίτας Κυρηναίων ἐνθαῦτα πεσέειν. μετὰ δὲ τὸ τρῶμα τοῦτο Ἀρκεσίλεων μὲν κάμνοντά τε καὶ φάρμακον πεπωκότα ὁ ἀδελφεὸς Λέαρχος ἀποπνίγει, Λέαρχον δὲ ἡ 161γυνὴ ἡ Ἀρκεσίλεω δόλῳ κτείνει, τῇ οὔνομα ἦν Ἔρυξώ. διεδέξατο δὲ τὴν βασιληίην τοῦ Ἀρκεσίλεω ὁ παῖς Βάττος, χωλὸς ἐὼν καὶ οὐκ ἀρτίπους. οἱ δὲ Κυρηναῖοι πρὸς τὴν καταλαβοῦσαν συμφορὴν ἔπεμπον ἐς Δελφοὺς ἐπειρησομένους ὅντινα τρόπον καταστησάμενοι κάλλιστα ἂν οἰκέοιεν. ἡ δὲ Πυθίη ἐκέλευε ἐκ Μαντινέης τῆς Ἀρκάδων καταρτιστῆρα ἀγαγέσθαι. αἴτεον ὦν οἱ Κυρηναῖοι καὶ οἱ Μαντινέες ἔδοσαν ἄνδρα τῶν ἀστῶν δοκιμώτατον, τῷ οὔνομα ἦν Δημῶναξ. οὗτος ὦν ὡνὴρ ἀπικόμενος ἐς τὴν Κυρήνην καὶ μαθὼν ἕκαστα τοῦτο μὲν τριφύλους ἐποίησέ σφεας, τῇδε διαθείς· Θηραίων μὲν γὰρ καὶ τῶν περιοίκων μίαν μοῖραν ἐποίησε, ἄλλην δὲ Πελοποννησίων καὶ Κρητῶν, τρίτην δὲ νησιωτέων πάντων· τοῦτο δὲ τῷ βασιλέι Βάττῳ τεμένεα ἐξελὼν καὶ ἱροσύνας τὰ ἄλλα πάντα τὰ πρότερον εἶχον οἱ βασιλέες ἐς μέσον τῷ δήμῳ ἔθηκε.

162 Ἐπὶ μὲν δὴ τούτου τοῦ Βάττεω οὕτω διετέλεε ἐόντα, ἐπὶ δὲ τοῦ τούτου παιδὸς Ἀρκεσίλεω πολλὴ ταραχὴ περὶ τῶν τιμέων ἐγένετο. Ἀρκεσίλεως γὰρ ὁ Βάττου τε τοῦ χωλοῦ καὶ Φερετίμης οὐκ ἔφη ἀνέξεσθαι κατὰ ὁ Μαντινεὺς Δημῶναξ ἔταξε, ἀλλ' ἀπαίτεε τὰ τῶν προγόνων γέρεα. ἐνθεῦτεν στασιάζων ἑσσώθη καὶ ἔφυγε ἐς Σάμον, ἡ δὲ μήτηρ οἱ ἐς Σαλαμῖνα τῆς Κύπρου ἔφυγε. τῆς δὲ Σαλαμῖνος τοῦτον τὸν χρόνον ἐπεκράτεε Εὐέλθων, ὃς τὸ ἐν Δελφοῖσι θυμιητήριον, ἐὸν ἀξιοθέητον, ἀνέθηκε, τὸ ἐν τῷ Κορινθίων θησαυρῷ κέεται.

C. 160 § 1. *βαλόμενοι.* zu 3, 71, 3. — *καλέεται.* gr. Spr. 62, 4, 1. — *ὑποδεξαμένους,* Object τοὺς ἀδελφεούς. (Lh.) — *τοὺς αὐτοὺς τούτους.* zu 2, 56.

§ 2. *τοσοῦτο.* gr. Spr. 48, 15, 13. — *τρῶμα.* zu 1, 18, 1.

C. 161. *τοῦ Ἀρκεσίλεω.* zu 2, 112, 1. — *καὶ οὐκ ἀρτίπους.* zu 2, 43, 2. — *πρὸς τήν* in Bezug auf das. zu 1, 38. — *καταστησάμενοι.* gr. Spr. 52, 10, 1 u. 4. Object ist τὴν συμφορήν die unglücklichen Verhältnisse. — *καταλαβοῦσαν.* zu 2, 66, 1. — *καταρτιστῆρα* Einrichter, Ordner, auch 5, 28. Erst von einem Spätern nachgebraucht. — *τεμένεα* Ackertheile. (We.) — *ἱροσύνας* für ἱρωσύνας Bekker. zu 3, 142, 3. — *ἐς μέσον.* gr. Spr. 43, 4, 5. So 3, 80, 1. 7, 164. (Va.) vgl. 3, 142, 2. (St.)

C. 162 § 1. *διετέλεε,* τὰ πράγματα. — *ἐς Σάμον.* vgl. 4, 152 E.

ἀπικομένη δὲ παρὰ τοῦτον ἡ Φερετίμη ἐδέετο στρατιῆς ἣ κατάξει σφέας ἐς τὴν Κυρήνην. ὁ δέ γε Εὐέλθων πᾶν μᾶλλον ἢ στρατιήν οἱ ἐδίδου· ἡ δὲ λαμβάνουσα τὸ διδόμενον καλὸν μὲν ἔφη καὶ τοῦτο εἶναι, κάλλιον δὲ ἐκεῖνο, τὸ δοῦναί οἱ δεομένῃ στρατιήν· τοῦτο γὰρ ἐπὶ παντὶ τῷ διδομένῳ ἔλεγε. τελευταῖόν οἱ ἐξέπεμψε δῶρον ὁ Εὐέλθων ἄτρακτον χρύσεον καὶ ἠλακάτην, προσῆν δὲ καὶ εἴριον· εἰπάσης δὲ αὖτις τῆς Φερετίμης τὠυτὸ ἔπος, ὁ Εὐέλθων ἔφη τοιούτοισι γυναῖκας δωρέεσθαι ἀλλ' οὐ στρατιῇ. ὁ δὲ Ἀρκεσίλεως τοῦτον τὸν 163 χρόνον ἐὼν ἐν Σάμῳ συνήγειρε πάντα ἄνδρα ἐπὶ γῆς ἀναδασμῷ. συλλεγομένου δὲ στρατοῦ πολλοῦ ἐστάλη ἐς Δελφοὺς Ἀρκεσίλεως χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ περὶ κατόδου. ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾷ τάδε. "ἐπὶ μὲν τέσσερας Βάττους καὶ Ἀρκεσίλεως τέσσερας, ὀκτὼ ἀνδρῶν γενεάς, διδοῖ ὑμῖν Λοξίης βασιλεύειν Κυρήνης· πλέον μέντοι τούτου οὐδὲ πειρᾶσθαι παραινέει. σὺ μέντοι ἥσυχος εἶναι κατελθὼν ἐς τὴν σεωυτοῦ. ἢν δὲ τὴν κάμινον εὕρῃς πλέην ἀμφορέων, μὴ ἐξοπτήσῃς τοὺς ἀμφορέας ἀλλ' ἀπόπεμπε κατ' οὖρον. εἰ δὲ ἐξοπτήσεις τὴν κάμινον, μὴ ἐσέλθῃς ἐς τὴν ἀμφίρρυτον· εἰ δὲ μή, ἀποθανέαι καὶ αὐτὸς καὶ ταῦρος ὁ καλλιστεύων." ταῦτα ἡ Πυθίη Ἀρκεσίλεῳ χρᾷ. ὁ δὲ πα- 164 ραλαβὼν τοὺς ἐκ τῆς Σάμου κατῆλθε ἐς τὴν Κυρήνην καὶ ἐπικρατήσας τῶν πρηγμάτων τοῦ μαντηίου οὐκ ἐμέμνητο, ἀλλὰ δίκας τοὺς ἀντιστασιώτας αἴτεε τῆς ἑωυτοῦ φυγῆς. τῶν δὲ οἱ μὲν τὸ παράπαν ἐκ τῆς χώρης ἀπαλλάσσοντο, τοὺς δέ τινας χειρωσάμενος ὁ Ἀρκεσίλεως ἐς Κύπρον ἀπέστειλε ἐπὶ διαφθορῇ. τούτους μέν νυν Κνίδιοι ἀπενειχθέντας πρὸς τὴν σφετέρην ἐρρύσαντο καὶ ἐς Θήρην ἀπέστειλαν· ἑτέρους δέ τινας τῶν Κυρηναίων ἐς πύργον μέγαν Ἀγλωμάχου καταφυγόντας ἰδιωτικὸν ὕλην περινηήσας ὁ Ἀρκεσίλεως ἐνέπρησε. μαθὼν 2 δὲ ἐπ' ἐξεργασμένοισι τὸ μαντήιον ἐὸν τοῦτο, ὅτι μιν ἡ Πυθίη οὐκ ἔα εὑρόντα ἐν τῇ καμίνῳ τοὺς ἀμφορέας ἐξοπτῆσαι, ἔργετο ἑκὼν τῆς τῶν Κυρηναίων πόλιος, δειμαίνων τε τὸν κεχρησμένον θάνατον καὶ δοκέων ἀμφίρρυτον τὴν Κυρήνην εἶναι. εἶχε δὲ γυναῖκα συγγενέα ἑωυτοῦ, θυγατέρα δὲ τοῦ τῶν Βαρκαίων βασιλέος, τῷ οὔνομα ἦν

§ 2. *ἐν τῷ Κορινθίων θ.* zu 1, 14, 2. (Va.) — *ἣ κατάξει.* Spr. 53, 7, 5. (7.) — *σφέας*, sie und ihren Sohn. (Lh.) — *τὸ διδ. τὸ αἰεὶ διδ.* Va. Hier wegen *ἐπὶ παντί* unnöthig. — *ἐκεῖνο· τὸ δοῦναι.* Spr. 57, 10, 5. (7.) — *παντὶ τῷ δ.* gr. Spr. 50, 4, 1.

C. 163. *ἢν δὲ* —. Die Erklärung C. 164. — *κατ' οὖρον* mit günstigem Winde. Aesch. Sie. 672: *ἴτω κατ' οὖρον.* Soph. Tr. 467: *ταῦτα μὲν ῥείτω κατ' οὖρον.* vgl. Schol. eb. zu 828. (We.) — *εἰ δὲ μή.* Spr. 65, 5, 8. (12.) — *ταῦρος*, wohl Alazir C. 164, 2. (We.)

C. 164 § 1 *ἰδιωτικόν* einem Privatmanne, dem Aglomachos, gehörig. — *ὕλην.* zu 2, 107.

§ 2. *ἐπ' ἐξεργασμένοισι* nach der That. Spr. 68, 37 (41), 3. vgl. 8, 94, 2. 9, 77. (Sch.) — *ἔργετο* hielt sich fern, wie 2, 18, 1. 5, 57. (Va.) — *κεχρησμένον* für *κεχρημένον* Bekker. Di. 40 u. *χράω.* — *Ἀλαζίρ.*

Ἀλαζίρ. παρὰ τοῦτον ἀπικνέεται, καί μιν Βαρκαῖοί τε ἄνδρες καὶ τῶν ἐκ Κυρήνης φυγάδων τινὲς καταμαθόντες ἀγοράζοντα κτείνουσι, πρὸς δὲ καὶ τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἀλαζῖρα. Ἀρκεσίλεως μέν νυν εἴτε ἑκὼν εἴτε ἄκων ἁμαρτὼν τοῦ χρησμοῦ ἐξέπλησε μοῖραν τὴν ἑωυτοῦ.

165 Ἡ δὲ μήτηρ Φερετίμη, τέως μὲν ὁ Ἀρκεσίλεως ἐν τῇ Βάρκῃ διαιτᾶτο ἐξεργασμένος ἑωυτῷ κακόν, ἡ δὲ εἶχε αὐτὴ τοῦ παιδὸς τὰ γέρεα ἐν Κυρήνῃ, καὶ τἆλλα νεμομένη καὶ ἐν βουλῇ παρίζουσα· ἐπείτε δὲ ἔμαθε ἐν τῇ Βάρκῃ ἀποθανόντα οἱ τὸν παῖδα, φεύγουσα οἰχώκεε ἐς Αἴγυπτον. ἦσαν γάρ οἱ ἐκ τοῦ Ἀρκεσίλεω εὐεργεσίαι ἐς Καμβύσεα τὸν Κύρου πεποιημέναι· οὗτος γὰρ ἦν ὁ Ἀρκεσίλεως ὃς Κυρήνην Καμβύσῃ ἔδωκε καὶ φόρον ἐτάξατο. ἀπικομένη δὲ ἐς Αἴγυπτον ἡ Φερετίμη Ἀρυάνδεω ἱκέτις ἕζετο, τιμωρῆσαι ἑωυτῇ κελεύουσα, προϊ-

166 σχομένη πρόφασιν ὡς διὰ τὸν μηδισμὸν ὁ παῖς οἱ τέθνηκε. ὁ δὲ Ἀρυάνδης ἦν οὗτος τῆς Αἰγύπτου ὕπαρχος ὑπὸ Καμβύσεω κατεστεώς, ὃς ὑστέρῳ χρόνῳ τούτων παρισεύμενος Δαρείῳ διεφθάρη· πυθόμενος γὰρ καὶ ἰδὼν Δαρεῖον ἐπιθυμέοντα μνημόσυνον ἑωυτοῦ λιπέσθαι τοῦτο τὸ μὴ ἄλλῳ εἴη βασιλέι κατεργασμένον, ἐμιμέετο τοῦτον, ἐς οὗ ἔλαβε τὸν μισθόν. Δαρεῖος μὲν γὰρ χρυσίον καθαρώτατον ἀπεψήσας ἐς τὸ δυνατώτατον νόμισμα ἐκόψατο, Ἀρυάνδης δὲ ἄρχων Αἰγύπτου ἀργύριον τὠυτὸ τοῦτο ἐποίεε· καὶ νῦν ἐστι ἀργύριον καθαρώτατον τὸ Ἀρυανδικόν. μαθὼν δὲ Δαρεῖός μιν ταῦτα ποιεῦντα, αἰτίην οἱ ἄλ-

167 λην ἐπενείκας, ὥς οἱ ἐπανίσταιτο, ἀπέκτεινε. τότε δὲ οὗτος ὁ Ἀρυάνδης κατοικτείρας Φερετίμην διδοῖ αὐτῇ στρατὸν τὸν ἐξ Αἰγύπτου ἅπαντα, καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὸν ναυτικόν· στρατηγὸν δὲ τοῦ μὲν πεζοῦ Ἄμασιν ἀπέδεξε, ἄνδρα Μαράφιον, τοῦ δὲ ναυτικοῦ Βάδρην, ἐόντα Πασαργάδην γένος. πρὶν δὲ ἢ ἀποστεῖλαι τὴν στρατιήν, ὁ Ἀρυάνδης πέμψας ἐς τὴν Βάρκην κήρυκα ἐπυνθάνετο τίς εἴη ὁ Ἀρκεσίλεων ἀποκτείνας. οἱ δὲ Βαρκαῖοι αὐτοὶ ὑποδεκέατο πάντες· πολλά τε γὰρ

Ueber den Acc. Lobeck Prolegg. p. 209. — ἀμφίρρυτον, vielleicht durch einen Graben. — τήν will vor ἀμφίρρυτον Sch. vgl. C. 163.

C. 165. ἡ δέ. Di. 50, 1, 11. Zugleich epanaleptisch, wie sonst οὗτος. — οἰχώκεε. Di. 53, 4 A. — οἱ zu ihrem Vortheile. — εὐεργεσίαι ἐς. Kr. zu Thuk. 1, 128, 3. — ἐτάξαντο. zu 2, 13 u. eb. über die Sache. — πρόφασιν vorgegebenen Anspruch.

C. 166. παρισεύμενος sich gleich stellend, wie 8, 140, 2. (Sch.) — ὑπό. Spr. 52, 3, 1. — τοῦτο τό ein solches wie. vgl. 2, 135, 2. (Lh.) — τόν den verdienten. gr. Spr. 50, 2, 4. — ἐς τὸ δυνατώτατον gehört zu καθαρώτατον wie wir etwa den Superlativ in das möglichst reinste, verdoppeln. Ungewöhnlich. — νόμισμα, die Dareiken. — ἀργύριον ἐποίεε that dasselbe mit Silber. Zwei sachliche Ac. so verbunden sind nicht eben gewöhnlich. — ἐπανίσταιτο für ἐπανιστέαται Sch.

C. 167. Μαράφιον 1, 125, 2. In der Regel wurden nur Achämeniden Feldherrn. (Heeren.) — Βάδρην. Βάρης 4, 203, wie Va. auch hier will. — ὑπεδεκέατο bekannten sich dazu. — αἰτίη. ἡ αἰτίη? — πρόσχημα

καὶ κακὰ πάσχειν ὑπ' αὐτοῦ. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ἀρυάνδης οὕτω δὴ τὴν στρατιὴν ἀπέστειλε ἅμα τῇ Φερετίμῃ. αὕτη μέν νυν αἰτίη πρόσχημα [τοῦ] λόγου ἐγίνετο, ἐπέμπετο δὲ ἡ στρατιή, ὡς ἐμοὶ δοκέειν, ἐπὶ Λιβύων καταστροφῇ· Λιβύων γὰρ δὴ ἔθνεα πολλὰ καὶ παντοῖά ἐστι, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ὀλίγα βασιλέος ἦν ὑπήκοα, τὰ δὲ πλέω ἐφρόντιζε Δαρείου οὐδέν.

Οἰκέουσι δὲ κατὰ τάδε Λίβυες, ἀπ' Αἰγύπτου ἀρξάμενοι. πρῶ-168 τοι Ἀδυρμαχίδαι Λιβύων κατοίκηνται, οἳ νόμοισι μὲν τὰ πλέω Αἰγυπτίοισι χρέωνται, ἐσθῆτα δὲ φορέουσι οἵην περ οἱ ἄλλοι Λίβυες. αἱ δὲ γυναῖκες αὐτῶν ψέλιον περὶ ἑκατέρῃ τῶν κνημέων φορέουσι χάλκεον· τὰς κεφαλὰς δὲ κομῶσαι τοὺς φθεῖρας ἐπεὰν λάβωσι τοὺς ἑωυτῆς ἑκάστη ἀντιδάκνει καὶ οὕτω ῥίπτει. οὗτοι δὲ μοῦνοι Λιβύων τοῦτο ἐργάζονται, καὶ τῷ βασιλέϊ μοῦνοι τὰς παρθένους μελλούσας συνοικέειν ἐπιδεικνύουσι· ἣ δὲ ἂν τῷ βασιλέϊ ἀρεστὴ γένηται ὑπὸ τούτου διαπαρθενεύεται. παρήκουσι δὲ οὗτοι οἱ Ἀδυρμαχίδαι ἀπ' Αἰγύπτου μέχρι λιμένος τῷ οὔνομα Πλυνός ἐστι. τούτων δὲ ἔχονται 169 Γιλιγάμμαι, νεμόμενοι τὴν πρὸς ἑσπέρην χώρην μέχρι Ἀφροδισιάδος νήσου. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτου χώρῳ ἥ τε Πλατέα νῆσος ἐπικέεται, τὴν ἔκτισαν Κυρηναῖοι, καὶ ἐν τῇ ἠπείρῳ Μενελάιος λιμήν ἐστι καὶ Ἄζιρις, τὴν οἱ Κυρηναῖοι οἴκεον· καὶ τὸ σίλφιον ἄρχεται ἀπὸ τούτου. παρήκει δὲ ἀπὸ Πλατέης νήσου μέχρι τοῦ στόματος τῆς Σύρτιος τὸ σίλφιον. νόμοισι δὲ χρέωνται οὗτοι παραπλησίοισι τοῖσι ἑτέροισι.* Γιλιγαμμέων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἑσπέρης Ἀσβύται· οὗτοι τὸ ὑπὲρ 170 Κυρήνης οἰκέουσι. ἐπὶ θάλασσαν δὲ οὐ κατήκουσι Ἀσβύται· τὸ γὰρ παρὰ θάλασσαν Κυρηναῖοι νέμονται. τεθριπποβάται δὲ οὐκ ἥκιστα ἀλλὰ μάλιστα Λιβύων εἰσί, νόμους δὲ τοὺς πλεῦνας μιμέεσθαι ἐπιτηδεύουσι τοὺς Κυρηναίων. Ἀσβυτέων δὲ ἔχονται τὸ πρὸς ἑσπέρης 171 Αὐσχίσαι· οὗτοι ὑπὲρ Βάρκης οἰκέουσι, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατ' Εὐεσπερίδας. Αὐσχισέων δὲ κατὰ μέσον τῆς χώρης οἰκέουσι Κάβαλες, ὀλίγον ἔθνος, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν κατὰ Ταύχειρα πόλιν τῆς Βαρκαίης· νόμοισι δὲ τοῖσι αὐτοῖσι χρέωνται τοῖσι καὶ οἱ ὑπὲρ Κυρήνης.

λόγου ein ausgesprochener Vorwand; τοῦ streicht Kr. vgl. 6, 133, 1. — οὐδέν. zu 3, 97, 3. 151.

C. 168. κατὰ τάδε in folgender Ordnung. (Lg.) Vgl. Niebuhr kl. Schr. I S. 147 ff. — τὰ πλέω. zu (τὰ) πάντα 1, 99. 215. vgl. 2, 86, 3. — ἀντιδάκνει. ἀντι- dafür dass die L. sie gebissen hat. — ἐπιδεικνύουσι führen zur Schau vor. Aehnlich ἀποδεικνύναι.

C. 169. τῆς Σύρτιος. Her. kennt nur eine Syrte, nämlich die kleine. (Niebuhr I S. 148.) vgl. Heeren II, 1 S. 38. Anders Rennel in Bredows Unters. II S. 673. vgl. 680. — τὸ σίλφιον. vgl. die Erkl. hier u. zu Arr. 3, 28, 7.

C. 170. τεθριπποβάται scheint sonst nicht vorzukommen. Kyrene war wegen seiner Rosse berühmt. — ἀλλὰ μάλιστα. zu 2, 43, 2.

172 Αὐσχισέων δὲ τουτέων τὸ πρὸς ἑσπέρης ἔχονται Νασαμῶνες, ἔθνος ἐὸν πολλόν, οἳ τὸ θέρος καταλείποντες ἐπὶ τῇ θαλάσσῃ τὰ πρόβατα ἀναβαίνουσι ἐς Αὔγιλα χῶρον ὀπωριεῦντες τοὺς φοίνικας· οἱ δὲ πολλοὶ καὶ ἀμφιλαφέες πεφύκασι, πάντες ἐόντες καρποφόροι. τοὺς δὲ ἀττελέβους ἐπεὰν θηρεύσωσι, αὐήναντες πρὸς τὸν ἥλιον καταλέουσι καὶ ἔπειτα ἐπὶ γάλα ἐπιπάσσοντες πίνουσι. γυναῖκας δὲ νομίζοντες πολλὰς ἔχειν ἕκαστος ἐπίκοινον αὐτέων τὴν μῖξιν ποιεῦνται, τρόπῳ παραπλησίῳ τῷ καὶ Μασσαγέται· ἐπεὰν σκίπωνα προστήσωνται, μίσγονται. πρῶτον δὲ γαμέοντος Νασαμῶνος ἀνδρὸς νόμος ἐστὶ τὴν νύμφην νυκτὶ τῇ πρώτῃ διὰ πάντων διεξελθεῖν τῶν δαιτυμόνων μισγομένην· τῶν δὲ ὡς ἕκαστός οἱ μιχθῇ, διδοῖ δῶρον τὸ ἂν ἔχῃ φερόμενος ἐξ οἴκου. ὁρκίοισι δὲ καὶ μαντικῇ χρέωνται τοιῇδε· ὀμνύουσι μὲν τοὺς παρὰ σφίσι ἄνδρας δικαιοτάτους καὶ ἀρίστους λεγομένους γενέσθαι τούτους, τῶν τύμβων ἁπτόμενοι, μαντεύονται δὲ ἐπὶ τῶν προγόνων φοιτέοντες τὰ σήματα καὶ κατευξάμενοι ἐπικατακοιμέωνται· τὸ δ' ἂν ἴδῃ ἐν τῇ ὄψι ἐνύπνιον, τούτῳ χρᾶται. πίστισι δὲ τοιῇσίδε χρέωνται· ἐκ τῆς χειρὸς διδοῖ πιεῖν καὶ αὐτὸς ἐκ τῆς τοῦ ἑτέρου πίνει. ἢν δὲ μὴ ἔχωσι ὑγρὸν μηδέν, οἱ δὲ τῆς χαμᾶθεν σποδοῦ λαβόντες λείχουσι.

173 Νασαμῶσι δὲ προσόμουροί εἰσι Ψύλλοι· οὗτοι ἐξαπολώλασι τρόπῳ τοιῷδε. ὁ νότος σφι πνέων ἄνεμος τὰ ἔλυτρα τῶν ὑδάτων ἐξηύηνε, ἡ δὲ χώρη σφι πᾶσα, ἐντὸς ἐοῦσα τῆς Σύρτιος, ἦν ἄνυδρος· οἱ δὲ βουλευσάμενοι κοινῷ λόγῳ ἐστρατεύοντο ἐπὶ τὸν νότον (λέγω δὲ ταῦτα τὰ λέγουσι Λίβυες), καὶ ἐπείτε ἐγίνοντο ἐν τῇ ψάμμῳ, πνεύσας ὁ νότος κατέχωσέ σφεας. ἐξαπολομένων δὲ τουτέων ἔχουσι τὴν χώρην οἱ Νασαμῶνες.

174 Τουτέων δὲ κατύπερθε πρὸς νότον ἄνεμον ἐν τῇ θηριώδεϊ οἰκέουσι Γαράμαντες, οἳ πάντα ἄνθρωπον φεύγουσι καὶ παντὸς ὁμιλίην, καὶ οὔτε ὅπλον ἐκτέαται ἀρήιον οὐδὲν οὔτε ἀμύνεσθαι ἐπιστέαται.

175 οὗτοι μὲν δὴ κατύπερθε οἰκέουσι Νασαμώνων· τὸ δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν ἔχονται τὸ πρὸς ἑσπέρης Μάκαι, οἳ λόφους κείρονται, τὸ μὲν

C. 172 § 1. *Νασαμῶνες.* Niebuhr I S. 147. — *καὶ Μασσαγέται* 1, 216, 1. — *προστήσωνται.* Strabo von den Arabern 16 p. 783: *φθάσας εἰσιὼν μίγνυται προθεὶς τῆς θύρας ῥάβδον.* (We.) — *ἐπεάν.* Ein Asyndeton, wie 4, 67. (Struve.)

§ 2. *δαιτυμόνων.* zu 1, 73, 3. — *ὡς* ohne *ἄν.* Di. 54, 17, 6. — *τούτους* urgirend. gr. Spr. 51, 7, 5. Hier doch anstössig. Es ist wohl *ὀμνύουσι* nach *ἁπτόμενοι* ausgefallen. — *ἴδῃ.* zu 1, 195. — *πίστισι* Verfahren bei Abschlüssen von Verträgen. — *διδοῖ,* der Eine der den Vertrag Schliessenden dem Andern.

C. 173. *ἔλυτρα.* zu 1, 185, 2. — *ἐξηύηνε. ἐξαύηνε* Br. — *ἐστρατεύοντο.* Eine Emigration vermuthet Ritter Erdk. I S. 934.

C. 174. *τῇ θηριώδεϊ.* zu 2, 32, 3. vgl. Ritter Erd. I S. 898. — *ἀρήιον.* zu 1, 155, 3.

μέσον τῶν τριχῶν ἀνιέντες αὔξεσθαι, τὰ δὲ ἔνθεν καὶ ἔνθεν κείροντες ἐν χροΐ, ἐς δὲ τὸν πόλεμον στρουθῶν καταγαίων δορὰς φορέουσι προβλήματα. διὰ δὲ αὐτῶν Κῖνυψ ποταμὸς ῥέων ἐκ λόφου καλευμένου Χαρίτων ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ. ὁ δὲ λόφος οὗτος ὁ Χαρίτων δασὺς ἴδῃσί ἐστι, ἐούσης τῆς ἄλλης τῆς προκαταλεχθείσης Λιβύης ψιλῆς· ἀπὸ θαλάσσης δὲ ἐς αὐτὸν στάδιοι διηκόσιοί εἰσι. Μακέων 176 δὲ τουτέων ἐχόμενοι Γινδανές εἰσι, τῶν αἱ γυναῖκες περισφύρια δερμάτων πολλὰ ἑκάστη φορέει κατὰ τοιόνδε τι, ὡς λέγεται· κατ' ἄνδρα ἕκαστον μιχθέντα περισφύριον περιδέεται· ἣ δ' ἂν πλεῖστα ἔχῃ, αὕτη ἀρίστη δέδοκται εἶναι ὡς ὑπὸ πλείστων ἀνδρῶν φιληθεῖσα.

Ἀκτὴν δὲ προέχουσαν ἐς τὸν πόντον τούτων τῶν Γινδάνων νέ- 177 μονται Λωτοφάγοι, οἳ τὸν καρπὸν μοῦνον τοῦ λωτοῦ τρώγοντες ζώουσι. ὁ δὲ τοῦ λωτοῦ καρπός ἐστι μέγαθος ὅσον τε τῆς σχίνου, γλυκύτητα δὲ τοῦ φοίνικος τῷ καρπῷ προσίκελος. ποιεῦνται δὲ ἐκ τοῦ καρποῦ τούτου οἱ Λωτοφάγοι καὶ οἶνον. Λωτοφάγων δὲ τὸ παρὰ θάλασσαν ἔχονται Μάχλυες, τῷ λωτῷ μὲν καὶ οὗτοι χρεώμενοι, ἀτὰρ ἧσσόν γε τῶν πρότερον λεχθέντων. κατήκουσι δὲ ἐπὶ ποταμὸν μέγαν, τῷ οὔνομα Τρίτων ἐστί· ἐκδιδοῖ δὲ οὗτος ἐς λίμνην μεγάλην Τριτωνίδα· ἐν δὲ αὐτῇ νῆσος ἔνι τῇ οὔνομα Φλά. ταύτην δὲ τὴν νῆσον Λακεδαιμονίοισί φασι λόγιον εἶναι κτίσαι. ἔστι δὲ καὶ ὅδε λόγος 178 λεγόμενος, Ἰήσονα, ἐπείτε οἱ ἐξεργάσθη ὑπὸ τῷ Πηλίῳ ἡ Ἀργώ, ἐσθέμενον ἐς αὐτὴν ἄλλην τε ἑκατόμβην καὶ δὴ καὶ τρίποδα χάλκεον περιπλώειν Πελοπόννησον, βουλόμενον ἐς Δελφοὺς ἀπικέσθαι, καί μιν, ὡς πλέοντα γενέσθαι κατὰ Μαλέην, ὑπολαβεῖν ἄνεμον βορῆν καὶ ἀποφέρειν πρὸς τὴν Λιβύην· πρὶν δὲ κατιδέσθαι γῆν, ἐν τοῖσι βράχεσι γενέσθαι λίμνης τῆς Τριτωνίδος. καί οἱ ἀπορέοντι τὴν ἐξαγωγὴν λόγος ἐστὶ φανῆναι Τρίτωνα καὶ κελεύειν τὸν Ἰήσονα ἑωυτῷ δοῦναι τὸν τρίποδα, φάμενόν σφι καὶ τὸν πόρον δέξειν καὶ ἀπήμονας ἀποστελέειν. πειθομένου δὲ τοῦ Ἰήσονος, οὕτω δὴ τόν τε διέκπλοον τῶν βραχέων δεικνύναι τὸν Τρίτωνά σφι καὶ τὸν τρίποδα θεῖναι ἐν τῷ ἑωυτοῦ ἱρῷ ἐπιθεσπίσαντά τε τῷ τρίποδι καὶ τοῖσι σὺν Ἰήσονι σημήναντα τὸν πάντα λόγον, ὡς ἐπεὰν τὸν τρίποδα κομίσηται τῶν τις ἐκγόνων τῶν ἐν τῇ Ἀργοῖ συμπλεόντων, τότε ἑκατὸν πόλιας οἰκῆ-

---

C. 175. *ἐς τὸν πόλεμον*, wie 1,135. — *προβλήματα*. vgl. 7,70. (We.)
C. 176. *κατὰ τοιόνδε*. zu 4, 48, 1.
C. 177. *λωτοῦ*. zu 2, 92, 1. — *τρώγοντες*. zu 1, 71. — *οἶνον*, wie noch jetzt.
C. 179 § 1. *ὅδε λόγος*. Spr. 61, 6. (7.) — *ἄλλην*. gr. Spr. 50. 4, 11.
§ 2. *ἀπορέοντι τήν*. zu 3, 4, 2. — *σφι*, dem Jason und seinen Gefährten. Spr. 58, 4, 3 — *ἀπήμονας*. zu 1, 42. — *τῷ τρίποδι* auf dem Dreifuss erklärt man; schwerlich sprachgemäss. Also wohl: in Bezug auf den Dreifuss. — *τῶν τις ἐκγ.* für *τῶν ἐκγ. τις* We. — *οἰκῆσαι* sich ansiedelten; *πόλιας* kann nur Subject sein.

σαι περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην Ἑλληνίδας πᾶσαν εἶναι ἀνάγκην. ταῦτα ἀκούσαντας τοὺς ἐπιχωρίους τῶν Λιβύων κρύψαι τὸν τρίποδα.

180 Τούτων δὲ ἔχονται τῶν Μαχλύων Αὐσέες· οὗτοι δὲ καὶ οἱ Μάχλυες πέριξ τὴν Τριτωνίδα λίμνην οἰκέουσι, τὸ μέσον δέ σφι οὐρίζει ὁ Τρίτων. καὶ οἱ μὲν Μάχλυες τὰ ὀπίσω κομέουσι τῆς κεφαλῆς, οἱ δὲ Αὐσέες τὰ ἔμπροσθε. ὁρτῇ δὲ ἐνιαυσίῃ Ἀθηναίης αἱ παρθένοι αὐτῶν δίχα διαστᾶσαι μάχονται πρὸς ἀλλήλας λίθοισί τε καὶ ξύλοισι, τῷ αὐτιγενέι θεῷ λέγουσαι τὰ πάτρια ἀποτελέειν, τὴν Ἀθηναίην καλέομεν. τὰς δὲ ἀποθνησκούσας τῶν παρθένων ἐκ τῶν τρωμάτων 2 ψευδοπαρθένους καλέουσι. πρὶν δ' ἀνεῖναι αὐτὰς μάχεσθαι, τάδε ποιεῦσι· κοινῇ παρθένον τὴν καλλιστεύουσαν ἑκάστοτε κοσμήσαντες κυνῇ τε Κορινθίῃ καὶ πανοπλίῃ Ἑλληνικῇ καὶ ἐπ' ἅρμα ἀναβιβάσαντες περιάγουσι τὴν λίμνην κύκλῳ. ὁτέοισι δὲ τὸ πάλαι ἐκόσμεον τὰς παρθένους πρὶν ἤ σφι Ἕλληνας παροικισθῆναι, οὐκ ἔχω εἶπαι, δοκέω δ' ὦν Αἰγυπτίοισι ὅπλοισι κοσμέεσθαι αὐτάς· ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου καὶ τὴν ἀσπίδα καὶ τὸ κράνος φημὶ ἀπῖχθαι ἐς τοὺς Ἕλληνας. 3 τὴν δὲ Ἀθηναίην φασὶ Ποσειδέωνος εἶναι θυγατέρα καὶ τῆς Τριτωνίδος λίμνης καί μιν μεμφθεῖσάν τι τῷ πατρὶ δοῦναι ἑωυτὴν τῷ Διί, τὸν δὲ Δία ἑωυτοῦ μιν ποιήσασθαι θυγατέρα. ταῦτα μὲν λέγουσι, μῖξιν δὲ ἐπίκοινον τῶν γυναικῶν ποιέονται, οὔτε συνοικέοντες κτηνηδόν τε μισγόμενοι. ἐπεὰν δὲ γυναικὶ τὸ παιδίον ἁδρὸν γένηται, συμφοιτέουσι ἐς τὠυτὸ οἱ ἄνδρες τρίτου μηνός, καὶ τῷ ἂν οἴκῃ τῶν ἀνδρῶν τὸ παιδίον, τούτου παῖς νομίζεται.

181 Οὗτοι μὲν οἱ παραθαλάσσιοι τῶν νομάδων Λιβύων εἰρέαται, ὑπὲρ δὲ τούτων ἐς μεσόγαιαν ἡ θηριώδης ἐστὶ Λιβύη, ὑπὲρ δὲ τῆς θηριώδεος ὀφρύη ψάμμης κατήκει, παρατείνουσα ἀπὸ Θηβέων τῶν Αἰγυπτιέων ἐπ' Ἡρακλέας στήλας. ἐν δὲ τῇ ὀφρύῃ ταύτῃ μάλιστα διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ ἁλός ἐστι τρύφεα κατὰ χόνδρους μεγάλους ἐν κολωνοῖσι, καὶ ἐν κορυφῇσι ἑκάστου τοῦ κολωνοῦ ἀνακοντίζει ἐκ μέσου τοῦ ἁλὸς ὕδωρ ψυχρὸν καὶ γλυκύ, περὶ δὲ αὐτὸ ἄνθρωποι οἰ-

---

C. 180 § 1. *Αὐσέες* für *Αἰσεῖς* oder *Αὐσῆς* Struve. — *τῷ θεῷ* der Gottheit. gr. Spr. 43, 1, 1. — *αὐτιγενέι* für *αἰθιγ.* Schäfer. zu 2, 149, 3. — *τήν.* Spr. 61, 6, 4. (7, 8.)

§ 2. *κυνῇ. κυνέῃ* Br.

§ 3. *μεμφθεῖσαν.* zu 1, 77, 1. — *θυγατέρα ἐποιήσατο* findet sich wohl nur bei Isä. 11, 8. 41. (Va.) Von Adoption eines männlichen Kindes ist natürlich öfter die Rede. — *κτηνηδόν* scheint sonst nicht vorzukommen. — *τρίτου μηνός*, nämlich nach dem *ἁδρὸν γενέσθαι*, dessen Frist sich nicht bestimmen lässt. Erwähnt hat die Sache auch Aristot. Pol. 2, 1, 13.

C. 181 § 1. *οὗτοι εἰρέαται* hiemit sind erwähnt. Ueber das Folgende Niebuhr I S. 144 ff. — *ὀφρύη* und *τρύφος* scheinen in der attischen Prosa nicht vorzukommen. Ueber die Sache Ritter I S. 888. 1002. 1038 u. — *ἀνακοντίζει* schiesst empor, intransitiv wie Il. ε, 113. Sonst ungebräuchlich.

κέουσι ἔσχατοι πρὸς τῆς ἐρήμου καὶ ὑπὲρ τῆς θηριώδεος, πρῶτοι μὲν ἀπὸ Θηβέων διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ Ἀμμώνιοι, ἔχοντες τὸ ἱρὸν ἀπὸ τοῦ Θηβαιέος Διός· καὶ γὰρ τὸ ἐν Θήβῃσι, ὡς καὶ πρότερον εἴρηταί 2 μοι, κριοπρόσωπον τοῦ Διὸς τὤγαλμά ἐστι. τυγχάνει δὲ καὶ ἄλλο σφι ὕδωρ κρηναῖον ἐόν, τὸ τὸν μὲν ὄρθρον γίνεται χλιαρόν, ἀγορῆς δὲ πληθυούσης ψυχρότερον· μεσαμβρίη τέ ἐστι καὶ τὸ κάρτα γίνεται ψυχρόν· τηνικαῦτα δὲ ἄρδουσι τοὺς κήπους· ἀποκλινομένης δὲ τῆς ἡμέρης ὑπίεται τοῦ ψυχροῦ, ἐς ὃ δύεταί τε ὁ ἥλιος καὶ τὸ ὕδωρ γίνεται χλιαρόν· ἐπὶ δὲ μᾶλλον ἰὸν ἐς τὸ θερμὸν ἐς μέσας νύκτας πελάζει, τηνικαῦτα δὲ ζέει ἀμβολάδην· παρέρχονταί τε μέσαι νύκτες καὶ ψύχεται μέχρι ἐς ἠῶ. ἐπίκλησιν δὲ αὕτη ἡ κρήνη καλέεται ἡλίου.

Μετὰ δὲ Ἀμμωνίους, διὰ τῆς ὀφρύης τῆς ψάμμου δι' ἀλλέων 182 δέκα ἡμερέων ὁδοῦ κολωνός τε ἁλός ἐστι ὅμοιος τῷ Ἀμμωνίῳ καὶ ὕδωρ καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι· τῷ δὲ χώρῳ τούτῳ οὔνομα Αὔγιλά ἐστι. ἐς τοῦτον τὸν χῶρον οἱ Νασαμῶνες ὀπωριεῦντες τοὺς φοίνικας φοιτέουσι. ἀπὸ δὲ Αὐγίλων διὰ δέκα ἡμερέων ἀλλέων 183 ὁδοῦ ἕτερος ἁλὸς κολωνὸς καὶ ὕδωρ καὶ φοίνικες καρποφόροι πολλοί, κατά περ καὶ ἐν τοῖσι ἑτέροισι· καὶ ἄνθρωποι οἰκέουσι ἐν αὐτῷ τοῖσι οὔνομα Γαράμαντές ἐστι, ἔθνος μέγα ἰσχυρῶς, οἳ ἐπὶ τὸν ἅλα γῆν ἐπιφορέοντες οὕτω σπείρουσι. συντομώτατον δ' ἐστὶ ἐς τοὺς Λωτοφάγους, ἐκ τῶν τριήκοντα ἡμερέων ἐς αὐτοὺς ὁδός ἐστι, ἐν τοῖσι καὶ οἱ ὀπισθονόμοι βόες γίνονται. ὀπισθονόμοι δὲ διὰ τόδε εἰσί· τὰ κέρεα ἔχουσι κεκυφότα ἐς τὸ ἔμπροσθε. διὰ τοῦτο ὀπίσω ἀναχωρέοντες νέμονται· ἐς γὰρ τὸ ἔμπροσθε οὐκ οἷοί τέ εἰσι προεμβαλ- 2 λόντων ἐς τὴν γῆν τῶν κερέων. ἄλλο δὲ οὐδὲν διαφέρουσι τῶν ἄλλων βοῶν ὅτι μὴ τοῦτο καὶ τὸ δέρμα ἐς παχύτητά τε καὶ τρῖψιν. οἱ Γαράμαντες δὲ οὗτοι τοὺς τρωγλοδύτας Αἰθίοπας θηρεύουσι τοῖσι τεθρίπποισι· οἱ γὰρ τρωγλοδύται Αἰθίοπες πόδας τάχιστοι ἀνθρώπων πάντων εἰσὶ τῶν ἡμεῖς πέρι λόγους ἀποφερομένους ἀκούομεν

---

§ 2. *τὸ ἐν Θ.* Das *τό* zu *ἄγαλμα* gehörig wurde der Einschiebungen wegen bei diesem Worte erneuert. (Lh.) — *πρότερον* 2, 42, 2. — *μεσαμβρίη τέ ἐστι καί* wenn es Mittag ist, so. Aehnlich unten *παρέρχονταί τε* —. vgl. 3, 76. 4, 53, 3. 135 A. 199 Eben so bei Attikern, wie Xen. Kyr. 1, 4, 28. 2, 1, 10: *καὶ σχεδόν τε ἕτοιμα ἦν καὶ οἱ ὁμότιμοι παρῆσαν.* — *ἐπὶ δέ.* Di. 68, 2, 3. — *ἀμβολάδην* aufsprudelnd, Blasen werfend, sonst poetisch. Nach der Angabe Reisender ist die Temperatur Abends 60 Gr., Mitternachts 100, Morgens 80, Mittags 40.

C. 182. *ἁλός.* Di. 21 u. *ἅλς.* — *ὀφρύης.* Niebuhr I S. 146 f. — *φοίνικας.* Ritter I S. 986.

C. 183 § 1. *συντομώτατον.* zu 4, 62, 1 E. Ueber die Sache Niebuhr I S. 146 f. — *ἐκ τῶν.* zu 4, 3, 1. — *ἐν τοῖσι* bezieht sich auf *αὐτούς* d. h. auf die Garamanten. (Lh.) — *κεκυφότα*, durch künstliches Biegen, vermuthet Heeren. vgl. Saumaise z. Sol. p. 272.

§ 2. *οὐκ οἷοί τέ εἰσι* erg. *νέμεσθαι.* — *τὸ δέρμα* erg. *διαφέρουσι.* —

σιτέονται δὲ οἱ τρωγλοδύται ὄφις καὶ σαύρους καὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ἑρπετῶν· γλῶσσαν δὲ οὐδεμιῇ ἄλλῃ παρομοίην νενομίκασι, ἀλλὰ τετρίγασι κατά περ αἱ νυκτερίδες.

184 Ἀπὸ δὲ Γαραμάντων δι' ἀλλέων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ ἄλλος ἁλός τε κολωνὸς καὶ ὕδωρ, καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι τοῖσι οὔνομά ἐστι Ἀτάραντες, οἳ ἀνώνυμοί εἰσι μοῦνοι ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· ἁλέσι μὲν γάρ σφι ἐστι Ἀτάραντες οὔνομα, ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ αὐτέων οὔνομα οὐδὲν κέεται. οὗτοι τῷ ἡλίῳ ὑπερβάλλοντι καταρέωνται καὶ πρὸς τούτοισι πάντα τὰ αἰσχρὰ λοιδορέονται, ὅτι σφέας καίων 2 ἐπιτρίβει, αὐτούς τε τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν χώρην αὐτέων. μετὰ δὲ δι' ἀλλέων δέκα ἡμερέων ὁδοῦ ἄλλος κολωνὸς ἁλὸς καὶ ὕδωρ, καὶ ἄνθρωποι περὶ αὐτὸν οἰκέουσι. ἔχεται δὲ τοῦ ἁλὸς τούτου οὖρος τῷ οὔνομά ἐστι Ἄτλας· ἔστι δὲ στεινὸν καὶ κυκλοτερὲς πάντῃ, ὑψηλὸν δὲ οὕτω δή τι λέγεται ὡς τὰς κορυφὰς αὐτοῦ οὐκ οἷά τε εἶναι ἰδέσθαι· οὐδέκοτε γὰρ αὐτὰς ἀπολείπειν νέφεα οὔτε θέρεος οὔτε χειμῶνος. τοῦτον κίονα τοῦ οὐρανοῦ λέγουσι οἱ ἐπιχώριοι εἶναι. ἐπὶ τούτου τοῦ οὔρεος οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐπώνυμοι ἐγένοντο· καλέονται γὰρ Ἄτλαντες. λέγονται δὲ οὔτε ἔμψυχον οὐδὲν σιτέεσθαι οὔτε ἐνύπνια ὁρᾶν.

185 Μέχρι μὲν δὴ τῶν Ἀτλάντων τούτων ἔχω τὰ οὐνόματα τῶν ἐν τῇ ὀφρύῃ κατοικημένων καταλέξαι, τὸ δ' ἀπὸ τούτων οὐκέτι. διήκει δ' ὧν ἡ ὀφρύη μέχρι Ἡρακλέων στηλέων καὶ τὸ ἔξω τουτέων. ἔστι δὲ ἁλός τε μέταλλον ἐν αὐτῇ διὰ δέκα ἡμερέων ὁδοῦ καὶ ἄνθρωποι οἰκέοντες. τὰ δὲ οἰκία τούτοισι πᾶσι ἐκ τῶν ἁλίνων χόνδρων οἰκοδομέαται. ταῦτα γὰρ ἤδη τῆς Λιβύης ἄνομβρά ἐστι· οὐ γὰρ ἂν ἐδυνέατο μένειν οἱ τοῖχοι ἐόντες ἅλινοι, εἰ ὗε. ὁ δὲ ἅλς αὐτόθι καὶ λευκὸς καὶ πορφύρεος τὸ εἶδος ὀρύσσεται. ὑπὲρ δὲ τῆς ὀφρύης ταύτης, τὸ πρὸς νότον καὶ μεσόγαιαν τῆς Λιβύης, ἔρημος καὶ ἄνυδρος καὶ ἄθηρος καὶ ἄνομβρος καὶ ἄξυλός ἐστι ἡ χώρη, καὶ ἰκμάδος ἐστὶ ἐν αὐτῇ οὐδέν.

186 Οὕτω μὲν μέχρι τῆς Τριτωνίδος λίμνης ἀπ' Αἰγύπτου νομάδες εἰσὶ κρεοφάγοι τε καὶ γαλακτοπόται Λίβυες, καὶ θηλέων τε βοῶν οὔ

τοῖσι mit ihren. — νενομίκασι. zu 1, 142, 1. — τετρίγασι. Aehnliches berichten Reisende. Heeren Ideen II, 1 S. 234 f.

C. 184 § 1. Ἀτάραντες für Ἄτλαντες Saumaise z. Sol. p. 292. — ἁλέσι. zu 1, 133, 1. — ἑνὶ — κέεται. Heeren II, 1 S. 245. — ὑπερβάλλοντι wenn sie hoch steht. (Sch.) Sonst so nicht.

§ 2. ἄνθρωποι, nach Heeren in Bilma, dem Hauptorte der Tibbos, nach Andern in der Nähe des hohen Atlas (Lh.) — στεινόν. Ritter I S. 894. — πάντῃ. zu 2, 78.

C. 185. διὰ δέκα ἡ. ὁδοῦ alle zehn Tagereisen. (Lg.) — ἅλινος scheint sonst nicht vorzukommen. — γὰρ ἂν denn sonst. zu 1, 124, 1. — ἄνομβρος, Fezzan. Ritter I S. 1026 f. — μεσόγαιαν, Sahara, Sahel. Ritter I S. 960.

C. 186. Wiederaufnahme der C. 181 unterbrochenen Erzählung. (Lh.) —

τι γενόμενοι, διότι περ οὐδὲ Αἰγύπτιοι, καὶ ὗς οὐ τρέφοντες. βοῶν μέν νυν θηλέων οὐδ' αἱ Κυρηναίων γυναῖκες δικαιεῦσι πατέεσθαι διὰ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ Ἶσιν ἀλλὰ καὶ νηστείας αὐτῇ καὶ ὁρτὰς ἐπιτελέουσι· αἱ δὲ τῶν Βαρκαίων γυναῖκες οὐδὲ ὑῶν πρὸς τῇσι βουσὶ γεύονται. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἔχει, τὸ δὲ πρὸς ἑσπέρης τῆς Τριτωνίδος λίμνης 187 οὐκέτι νομάδες εἰσὶ Λίβυες, οὐδὲ νόμοισι τοῖσι αὐτοῖσι χρεώμενοι, οὐδὲ κατὰ τὰ παιδία ποιεῦντες οἷόν τι καὶ οἱ νομάδες ἐώθασι ποιέειν. οἱ γὰρ δὴ τῶν Λιβύων νομάδες, εἰ μὲν πάντες, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως τοῦτο εἶπαι, ποιεῦσι δὲ αὐτῶν συχνοὶ τοιάδε· τῶν παιδίων τῶν σφετέρων, ἐπεὰν τετραέτεα γένηται, οἴσπῃ προβάτων καίουσι τὰς ἐν τῇσι κορυφῇσι φλέβας, μετεξέτεροι δὲ αὐτέων τὰς ἐν τοῖσι κροτάφοισι, τοῦδε εἵνεκα ὡς μή σφεας ἐς τὸν πάντα χρόνον καταρρέον φλέγμα ἐκ τῆς κεφαλῆς δηλῆται. καὶ διὰ τοῦτό σφεας λέγουσι εἶναι ὑγιηροτάτους. εἰσὶ γὰρ ὡς ἀληθέως Λίβυες ἀνθρώπων πάντων ὑγιηρότατοι τῶν ἡμεῖς ἴδμεν· εἰ μὲν διὰ τοῦτο, οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶπαι, ὑγιηρότατοι δ' ὦν εἰσί. ἢν δὲ καίουσι τὰ παιδία σπασμὸς ἐπιγένηται, ἐξεύρηταί σφι ἄκος· τράγου οὖρον σπείσαντες ῥύονταί σφεας. λέγω δὲ τὰ λέγουσι αὐτοὶ Λίβυες. θυσίαι δὲ τοῖσι νομάσι εἰσί αἵδε· ἐπεὰν 188 τοῦ ὠτὸς ἀπάρξωνται τοῦ κτήνεος, ῥιπτέουσι ὑπὲρ τὸν δόμον, τοῦτο δὲ ποιήσαντες ἀποστρέφουσι τὸν αὐχένα αὐτοῦ. θύουσι δὲ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ μούνοισι. τούτοισι μέν νυν πάντες Λίβυες θύουσι, ἀτὰρ οἱ περὶ τὴν Τριτωνίδα λίμνην νέμοντες τῇ Ἀθηναίῃ μάλιστα, μετὰ δὲ τῷ Τρίτωνι καὶ τῷ Ποσειδέωνι. τὴν δὲ ἄρα ἐσθῆτα καὶ τὰς αἰγίδας 189 τῶν ἀγαλμάτων τῆς Ἀθηναίης ἐκ τῶν Λιβυσσέων ἐποιήσαντο οἱ Ἕλληνες· πλὴν γὰρ ἢ ὅτι σκυτίνη ἡ ἐσθὴς τῶν Λιβυσσέων ἐστὶ καὶ οἱ θύσανοι οἱ ἐκ τῶν αἰγίδων αὐτῇσι οὐκ ὄφιές εἰσι ἀλλ' ἱμάντινοι, τὰ δὲ ἄλλα πάντα κατὰ τὠυτὸ ἔσταλται. καὶ δὴ καὶ τοὔνομα κατηγορέει ὅτι ἐκ Λιβύης ἥκει ἡ στολὴ τῶν Παλλαδίων· αἰγέας γὰρ περιβάλλονται ψιλὰς περὶ τὴν ἐσθῆτα θυσανωτὰς αἱ Λίβυσσαι, κεχριμένας ἐρευθεδάνῳ, ἐκ δὲ τῶν αἰγέων τουτέων αἰγίδας οἱ Ἕλληνες μετουνόμασαν. δοκέει δ' ἔμοιγε καὶ ἡ ὀλολυγὴ ἐπ' ἱροῖσι ἐνθαῦτα πρῶτον γενέσθαι· κάρτα γὰρ ταύτῃ χρέωνται αἱ Λίβυσσαι καὶ χρέωνται καλῶς. καὶ τέσσερας ἵππους συζευγνύναι παρὰ Λιβύων οἱ Ἕλληνες μεμαθήκασι.

Αἰγύπτιοι 2, 41, 1. — *ὗς* 2, 47, 1. — *πατέεσθαι.* Di. 40 u. d. W. — *νηστείας. νηστηίας* Br. — *πρός* ausser.

C. 187 § 2. *δ' ὦν.* zu 3, 80, 1. — *γάρ* nach *τράγου* ist mit einer Hs. ausgelassen. Ein ähnliches Asyndeton 4, 67. 172, 1. (Struve.)

C. 188. *θυσίαι.* zu 4, 60. — *τοῦ ὠτός* ein Stück vom Ohr. zu 4, 71, 1. — *δόμον. ὦμον* Reiske.

C. 189. *ἐκ τῶν Λ.* nach dem Muster der Libyerinnen. — *θύσανοι.* zu 2, 81. — *τὰ δέ.* Das *δέ* im Nachsatze, um den Ggs. zu urgiren. gr. Spr. 69, 16, 4. — *ἔσταλται, ἡ Ἀθηναίη* als Hauptsubject. — *μετουνόμασαν* gaben sie einen andern Namen als sie früher hatten.

190 Θάπτουσι δὲ τοὺς ἀποθνήσκοντας οἱ νομάδες κατά περ οἱ Ἕλληνες, πλὴν Νασαμώνων· οὗτοι δὲ κατημένους θάπτουσι, φυλάσσοντες, ἐπεὰν ἀπίῃ τὴν ψυχήν, ὅκως μιν κατίσουσι μηδὲ ὕπτιος ἀποθανέεται. οἰκήματα δὲ σύμπηκτα ἐξ ἀνθερίκων ἐνερμένων περὶ σχοίνους ἐστί, καὶ ταῦτα περιφορητά. νόμοισι μὲν τοιούτοισι οὗτοι χρέωνται.

191 Τὸ δὲ πρὸς ἑσπέρης τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ Αὐσέων ἔχονται ἀροτῆρες ἤδη Λίβυες καὶ οἰκίας νομίζοντες ἐκτῆσθαι, τοῖσι οὔνομα κέεται Μάξυες, οἳ τὰ ἐπὶ δεξιὰ τῶν κεφαλέων κομόωσι τὰ δ' ἐπ' ἀριστερὰ κείρουσι, τὸ δὲ σῶμα μίλτῳ χρίονται. φασὶ δὲ οὗτοι εἶναι τῶν ἐκ Τροίης ἀνδρῶν. ἡ δὲ χώρη αὕτη τε καὶ ἡ λοιπὴ τῆς Λιβύης ἡ πρὸς ἑσπέρην πολλῷ θηριωδεστέρη τε καὶ δασυτέρη ἐστὶ τῆς τῶν νομάδων χώρης. ἡ μὲν γὰρ δὴ πρὸς τὴν ἠῶ τῆς Λιβύης, τὴν οἱ νομάδες νέμουσι, ἐστὶ ταπεινή τε καὶ ψαμμώδης μέχρι τοῦ Τρίτωνος ποταμοῦ, ἡ δὲ ἀπὸ τούτου τὸ πρὸς ἑσπέρης, ἡ τῶν ἀροτήρων, ὀρεινή τε κάρτα καὶ δασέα καὶ θηριώδης· καὶ γὰρ οἱ ὄφιες οἱ ὑπερμεγάθεες καὶ οἱ λέοντες κατὰ τούτους εἰσὶ καὶ οἱ ἐλέφαντές τε καὶ ἄρκτοι καὶ ἀσπίδες τε καὶ ὄνοι οἱ τὰ κέρεα ἔχοντες καὶ οἱ κυνοκέφαλοι καὶ οἱ ἀκέφαλοι οἱ ἐν τοῖσι στήθεσι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες, ὡς δὴ λέγονταί γε ὑπὸ Λιβύων, καὶ οἱ ἄγριοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἄγριαι

192 καὶ ἄλλα πλήθεϊ πολλὰ θηρία καταψευστά. κατὰ τοὺς νομάδας δέ ἐστι τουτέων οὐδέν, ἀλλ' ἄλλα τοιάδε, πύγαργοι καὶ ζορκάδες καὶ βουβάλιες καὶ ὄνοι, οὐκ οἱ τὰ κέρεα ἔχοντες ἀλλ' ἄλλοι ἄποτοι (οὐ γὰρ δὴ πίνουσι), καὶ ὄρυες, τῶν τὰ κέρεα τοῖσι φοίνιξι οἱ πήχεες ποιεῦνται (μέγαθος δὲ τὸ θηρίον τοῦτο κατὰ βοῦν ἐστί), καὶ βασσάρια καὶ ὕαιναι καὶ ὕστριχες καὶ κριοὶ ἄγριοι καὶ δίκτυες καὶ θῶες

C. 190. *ἀπίῃ. ἀπιῇ* Br. Erg. *ὁ ἀποθνήσκων.* zu 1, 195. — *ἐνερμένων* Di. 39 u. *εἴρω.*

C. 191. Wiederaufnahme der Berichte C. 187. (Lh.) — *εἶναι τῶν* wird partitiv zu nehmen sein. Spr. 47, 7, (9), 2. Sonst würde hier *ἀπό* oder *ἐκ τῶν* stehen. gr. Spr. 47, 6, 5. — *ἐλέφαντές τε καὶ ἄρκτοι* scheinen sich jetzt in jenen Gegenden nicht zu finden. — *ἀσπίδες*, eine Art Vipern (cotuber hajé Linn.), deren Biss unheilbar. — *ὄνοι οἱ τὰ κ. ἔ*, eine Art Antilopen? — *ἀκέφαλοι*, fabelhafte Thiere. — *καταψευστά* für *ἀκατάψευστα* Reiz.

C. 192 § 1. *ζορκάδες, δορκάδες.* — *ἄποτοι* nicht trinkende. Soph. A. 324: *ἄσιτος ἀνήρ, ἄποτος.* (Bä.) — *ὄρυες*, unbekannt, wenn nicht die sonst *ὄρυγες* genannten, eine Art Antilopen. vgl. Sch. z. Athen. V p. 200, f. — *τῶν τὰ — ποιεῦνται* aus deren Hörnern die *πήχεις* für die Phönix, ein musikalisches Instrument, gemacht werden. (C. Gesner.) *Πῆχυς* heisst der Theil der Saiten-Instrumente in dem *ἔγκεινται (ἐνίενται) οἱ κόλλαβοι (κόλλοπες* d. h.) *οἱ πασσαλοὶ ὧν ἐξάπτονται αἱ χορδαί.* So Etym. M. p. 412, 12. Hesych in *ζυγά* u. Schol. zu Il. *ι*, 187. So zwei No. bei *γίνεσθαι* 8, 27, 2. (Sch.) — *κατά.* zu 1, 98, 2. — *βασσάρια*, ein fuchsähnliches Thier (canis zerda). Das Wort soll sich noch im Koptischen finden. Vgl. auch Voss Myth. Br. V p. 41. *ὕστριχες* Haubenstachelschwein. — *δίκτυες* und *βόρυες* sind unbekannt. — *κροκόδειλοι* lacerta dracaena?

καὶ πάνθηρες καὶ βόρυες, καὶ κροκόδειλοι ὅσον τε τριπήχεες χερσαῖοι, τῇσι σαύρῃσι ἐμφερέστατοι, καὶ στρουθοὶ κατάγαιοι καὶ ὄφιες μικροί, κέρας ἓν ἕκαστος ἔχοντες. ταῦτά τε δὴ αὐτόθι ἐστὶ θηρία καὶ τά περ 2 τῇ ἄλλῃ, πλὴν ἐλάφου τε καὶ ὑὸς ἀγρίου· ἔλαφος δὲ καὶ ὗς ἄγριος ἐν Λιβύῃ πάμπαν οὐκ ἔστι. μυῶν δὲ γένεα τριξὰ αὐτόθι ἐστί· οἱ μὲν δίποδες καλέονται, οἱ δὲ ζεγέριες (τὸ δὲ οὔνομα τοῦτο ἐστὶ μὲν Λιβυκόν, δύναται δὲ κατ' Ἑλλάδα γλῶσσαν βουνοί), οἱ δὲ ἐχινέες. εἰσὶ δὲ καὶ γαλαῖ ἐν τῷ σιλφίῳ γινόμεναι, τῇσι Ταρτησσίῃσι ὁμοιόταται. τοσαῦτα μέν νυν θηρία ἡ τῶν νομάδων Λιβύων γῆ ἔχει, ὅσον ἡμεῖς ἱστορέοντες ἐπὶ μακρότατον οἷοί τε ἐγενόμεθα ἐξικέσθαι.

Μαξύων δὲ Λιβύων Ζαύηκες ἔχονται, τοῖσι αἱ γυναῖκες ἡνιοχεῦσι τὰ ἅρματα ἐς τὸν πόλεμον. 193 τούτων δὲ Γύζαντες ἔχονται, ἐν 194 τοῖσι μέλι πολλὸν μὲν μέλισσαι κατεργάζονται, πολλῷ δ' ἔτι πλέον λέγεται δημιουργοὺς ἄνδρας ποιέειν. μιλτοῦνται δ' ὦν πάντες οὗτοι καὶ πιθηκοφαγέουσι· οἱ δέ σφι ἄφθονοι ὅσοι ἐν τοῖσι οὔρεσι γίνονται. κατὰ τούτους δὲ λέγουσι Καρχηδόνιοι κέεσθαι νῆσον τῇ οὔνομα εἶναι Κύραυνιν, 195 μῆκος μὲν διηκοσίων σταδίων, πλάτος δὲ στεινήν, διαβατὸν ἐκ τῆς ἠπείρου, ἐλαιέων τε μεστὴν καὶ ἀμπέλων. λίμνην δὲ ἐν αὐτῇ εἶναι, ἐκ τῆς αἱ παρθένοι τῶν ἐπιχωρίων πτεροῖσι ὀρνίθων κεχριμένοισι πίσσῃ ἐκ τῆς ἰλύος ψῆγμα ἀναφέρουσι χρυσοῦ. ταῦτα εἰ μὲν ἔστι ἀληθέως οὐκ οἶδα, τὰ δὲ λέγεται γράφω· εἴη δ' ἂν πᾶν, ὅκου καὶ ἐν Ζακύνθῳ ἐκ λίμνης καὶ ὕδατος πίσσαν ἀναφερομένην αὐτὸς ἐγὼ ὥρων. εἰσὶ μὲν καὶ πλεῦνες αἱ λίμναι αὐτόθι, ἡ δ' ὦν 2 μεγίστη αὐτέων ἑβδομήκοντα ποδῶν πάντῃ, βάθος δὲ διόργυιός ἐστι· ἐς ταύτην κοντὸν κατιεῖσι ἐπ' ἄκρῳ μυρσίνην προσδήσαντες, καὶ ἔπειτα ἀναφέρουσι τῇ μυρσίνῃ πίσσαν, ὀδμὴν μὲν ἔχουσαν ἀσφάλτου, τὰ δ' ἄλλα τῆς Πιερικῆς πίσσης ἀμείνω· ἐσχέουσι δὲ ἐς λάκκον ὀρωρυγμένον ἀγχοῦ τῆς λίμνης· ἐπεὰν δὲ ἀθροίσωσι συχνήν, οὕτω ἐς τοὺς ἀμφορέας ἐκ τοῦ λάκκου καταχέουσι. ὅ τι δ' ἂν ἐσπέσῃ ἐς τὴν λίμνην, ὑπὸ γῆν ἰὸν ἀναφαίνεται ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἡ δὲ ἀπέχει ὡς τέσσερα στάδια ἀπὸ τῆς λίμνης. οὕτω ὦν καὶ τὰ ἀπὸ τῆς νήσου τῆς ἐπὶ Λιβύῃ κειμένης οἰκότα ἐστὶ ἀληθείῃ.

Λέγουσι δὲ καὶ τάδε Καρχηδόνιοι, εἶναι τῆς Λιβύης χῶρόν τε 196 καὶ ἀνθρώπους ἔξω Ἡρακλέων στηλέων κατοικημένους, ἐς τοὺς ἐπεὰν ἀπίκωνται καὶ ἐξέλωνται τὰ φορτία, θέντες αὐτὰ ἐπεξῆς παρὰ τὴν κυματωγήν, ἐσβάντες ἐς τὰ πλοῖα τύφειν καπνόν· τοὺς δ' ἐπιχωρίους ἰδομένους τὸν καπνὸν ἰέναι ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ ἔπειτα ἀντὶ

---

lupinambis griseus? — *σαύρῃσι.* Die att. Form *σαυροί* 4, 183, 2. Lobeck Pathol. p. 9.

§ 2. *καὶ τάπερ* oder *καὶ ἄλλα τάπερ* Struve. — *δίποδες* Springhasen, mus jaculus, mus gerboa, mit sehr kurzen Vorderfüssen. — *ζεγέριες,* nach Beckmann die sonst *πλατυπρόςωποι* genannten. — *δύναται.* zu 2, 30, 1. — *ἐπὶ μακρότατον* zu 1, 171, 1.

C. 194. *δημιουργούς* Handwerker der Art. — *ποιέειν,* aus dem Saft der Palmen. Heeren II, 1 S. 42. — *οἱ δέ, οἱ πίθηκοι.* Di. 43, 3, 7. — *ἄφθονοι ὅσοι.* gr. Spr. 51, 10, 12.

C. 195 § 1. *διαβατόν* für *ἐς ἣν διαβαίνειν δύνανται,* wahrscheinlich zu Fuss. — *ἀληθέως.* zu *ἔστι* 3, 17. vgl. 2, 156, 1. 3, 23, 2. — *ὅκου.* zu 1, 68, 1.

§ 2. *πλεῦνες αἱ λ.* gr. Spr. 47, 28, 4. — *μυρσίνην. βυρσίνην* und unten *τῇ βυρσίνῃ* Reiske, einen ledernen Eimer denkend. — *τὰ ἀπό.* zu 4, 54.

C. 196. *κυματωγή* Wogenbruch, Gestade, noch 9, 100, wohl nur

τῶν φορτίων χρυσὸν τιθέναι καὶ ἐξαναχωρέειν πρόσω ἀπὸ τῶν φορτίων. τοὺς δὲ Καρχηδονίους ἐκβάντας σκέπτεσθαι, καὶ ἢν μὲν φαίνηταί σφι ἄξιος ὁ χρυσὸς τῶν φορτίων, ἀνελόμενοι ἀπαλλάσσονται, ἢν δὲ μὴ ἄξιος, ἐσβάντες ὀπίσω ἐς τὰ πλοῖα κατέαται, οἱ δὲ προσελθόντες ἄλλον πρὸς ὧν ἔθηκαν χρυσόν, ἐς ὃ ἂν πείθωσι. ἀδικέειν δὲ οὐδετέρους· οὔτε γὰρ αὐτοὺς τοῦ χρυσοῦ ἅπτεσθαι πρὶν ἄν σφι ἀπισωθῇ τῇ ἀξίῃ τῶν φορτίων, οὔτ᾽ ἐκείνους τῶν φορτίων ἅπτεσθαι πρότερον ἢ αὐτοὶ τὸ χρυσίον λάβωσι.

197 Οὗτοι μέν εἰσι τοὺς ἡμεῖς ἔχομεν Λιβύων οὐνομάσαι· καὶ τουτέων οἱ πολλοὶ βασιλέος τοῦ Μήδων οὔτε τι νῦν οὔτε τότε ἐφρόντιζον οὐδέν. τόσον δὲ ἔτι ἔχω εἰπεῖν περὶ τῆς χώρης ταύτης, ὅτι τέσσερα ἔθνεα νέμεται αὐτὴν καὶ οὐ πλέω τούτων, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν, καὶ τὰ μὲν δύο αὐτόχθονα τῶν ἐθνέων τὰ δὲ δύο οὔ, Λίβυες μὲν καὶ Αἰθίοπες αὐτόχθονες, οἱ μὲν τὰ πρὸς βορέω οἱ δὲ τὰ πρὸς νότου τῆς Λιβύης οἰκέοντες, Φοίνικες δὲ καὶ Ἕλληνες ἐπήλυδες.

198 δοκέει δέ μοι οὐδ᾽ ἀρετὴν εἶναί τις ἡ Λιβύη σπουδαίη ὥστε ἢ Ἀσίῃ ἢ Εὐρώπῃ παραβληθῆναι, πλὴν Κίνυπος μούνης· τὸ γὰρ δὴ αὐτὸ οὔνομα ἡ γῆ τῷ ποταμῷ ἔχει. αὕτη δὲ ὁμοίη τῇ ἀρίστῃ γεῶν Δήμητρος καρπὸν ἐκφέρειν, οὐδὲ οἶκε οὐδὲν τῇ ἄλλῃ Λιβύῃ. μελάγγαιός τε γάρ ἐστι καὶ ἔπυδρος πίδαξι, καὶ οὔτε αὐχμοῦ φροντίζουσα οὐδέν, οὔτε ὄμβρον πλέω πιοῦσα δεδήληται· ὕεται γὰρ δὴ ταῦτα τῆς Λιβύης. τῶν δὲ ἐκφορίων τοῦ καρποῦ ταὐτὰ μέτρα τῇ Βαβυλωνίῃ γῇ κατίσταται. ἀγαθὴ δὲ γῆ καὶ τὴν Εὐεσπερῖται νέμονται· ἐπ᾽ ἑκατοστὰ γάρ, ἐπεὰν αὐτὴ ἑωυτῆς ἄριστα ἐνείκῃ, ἐκφέρει, ἡ δὲ ἐν τῇ Κίνυπι ἐπὶ τριηκόσια.

199 ἔχει δὲ καὶ ἡ Κυρηναίη χώρη, ἐοῦσα ὑψηλοτάτη ταύτης τῆς Λιβύης τὴν οἱ νομάδες νέμονται, τρεῖς ὥρας ἐν ἑωυτῇ ἀξίας θώυματος. πρῶτα μὲν γὰρ τὰ παραθαλάσσια τῶν καρπῶν ὀργᾷ ἀμᾶσθαί τε καὶ τρυγᾶσθαι. τουτέων δὲ δὴ συγκεκομισμένων τὰ ὑπὲρ τῶν θαλασσιδίων χώρων τὰ μέσα ὀργᾷ συγκομίζεσθαι, τὰ βουνοὺς καλέουσι· συγκεκόμισταί τε οὗτος ὁ μέσος καρπὸς καὶ ὁ ἐν τῇ κατυπερτάτῃ τῆς γῆς πεπαίνεταί τε καὶ ὀργᾷ, ὥστε ἐκπέποταί τε καὶ καταβέβρωται ὁ

---

von Lucian nachgebraucht. — **πρὸς ὧν.** Di. 68, 47, 2. — **ἐς ὅ** für *ἐς οὗ* Struve. — **πείθωσι** thatsächlich bewegen. Kr. zu Thuk. 1, 31, 1. — **αὐτούς** für *αὐτοί*, wie Bekker will. zu 1, 34, 1. Als Ac. erscheint so freilich gew. *ἑωυτόν, ἑωυτούς, σφέας.* — **πρότερον ἢ λάβωσι.** Di. 54, 17, 9.

C. 197. Anknüpfung an C. 167 E. (Lh.) — **ἐφρόντιζον.** gr. Spr. 62, 4, 2. Hiermit wird wieder an C. 167 E. angeknüpft. (Sch.) — **τόσον δέ.** *τοσόνδε δέ* Sch. vgl. 3, 187, 2. 142, 3. 4, 81, 1. (Eltz.) Doch steht an diesen Stellen *μέντοι* für *δέ*, obschon dies sonst so nicht selten ist. vgl. Di. 25, 8, 1 u. Kr. z. Arr. 5, 19, 6. — **τὰ δύο.** zu 1, 18, 1.

C. 198. **ἀρετήν** Güte, Fruchtbarkeit. Kr. zu Thuk. 1, 2, 3. — **τις** gehört zu *σπουδαίη.* Spr. 51, 14, 1. (16, 2). — **γεῶν.** Di. 15, 8, 3. — **Δήμητρος καρπόν.** zu 1, 193, 2. — **ἐκφέρειν,** der Inf. weil *ὁμοίη* so viel ist als *ὁμοίως ἀγαθή.* zu 1, 193, 2. — **μελάγγαιος.** Ritter I S. 928. — **πλέω** zu viel. Spr. 49, 1. — **δεδήληται,** passiv. Di. 39 u. *δηλέομαι.* — **ὕεται.** zu 2, 13, 3. — **ἐκφορίων** Ertrag, selten. — **ἐπ᾽ ἑκατοστά — ἐπὶ τριηκόσια.** zu 1, 193, 3. — **ἑωυτῆς.** zu 1, 193, 3.

C. 199. **τῶν καρπῶν ὀργᾷ** schwellt reifend an Früchten. (Sch.) — **ἀμᾶσθαι,** der Inf. in sofern *ὀργᾶν* ein Hinstreben andeutet. Ueber die Sache Voss Myth. Br. V p. 92 u. Ritter I p. 949. — **τά** sagt er, nicht wie sonst gew., auf das folgende Wort bezogen, *τούς,* weil *βουνούς* ein Fremdwort

πρῶτος καρπὸς καὶ ὁ τελευταῖος συμπαραγίνεται. οὕτω ἐπ' ὀκτὼ μῆνας Κυρηναίους ὀπώρη ἐπέχει. ταῦτα μέν νυν ἐπὶ τοσοῦτον εἰρήσθω.

200 Οἱ δὲ Φερετίμης τιμωροὶ Πέρσαι ἐπείτε ἐκ τῆς Αἰγύπτου σταλέντες ὑπὸ τοῦ Ἀρυάνδεω ἀπίκατο ἐς τὴν Βάρκην, ἐπολιόρκεον τὴν πόλιν ἐπαγγελλόμενοι ἐκδιδόναι τοὺς αἰτίους τοῦ φόνου τοῦ Ἀρκεσίλεω· τῶν δὲ πᾶν γὰρ ἦν τὸ πλῆθος μεταίτιον, οὐκ ἐδέκοντο τοὺς λόγους. ἐνθαῦτα δὴ ἐπολιόρκεον τὴν Βάρκην ἐπὶ μῆνας ἐννέα, ὀρύσσοντές τε ὀρύγματα ὑπόγαια φέροντα ἐς τὸ τεῖχος καὶ προσβολὰς καρτερὰς ποιεύμενοι. τὰ μέν νυν ὀρύγματα ἀνὴρ χαλκεὺς ἀνεῦρε ἐπιχάλκῳ ἀσπίδι, ὧδε ἐπιφρασθείς· περιφέρων αὐτὴν ἐντὸς τοῦ τείχεος προσῖσχε πρὸς τὸ δάπεδον τῆς πόλιος· τὰ μὲν δὴ ἄλλα ἔσκε κωφὰ πρὸς τὰ προσῖσχε, κατὰ δὲ τὰ ὀρυσσόμενα ἤχεσκε ὁ χαλκὸς τῆς ἀσπίδος. ἀντορύσσοντες δ' ἂν ταύτῃ οἱ Βαρκαῖοι ἔκτεινον τῶν Περσέων τοὺς γεωρυχέοντας. τοῦτο μὲν δὴ οὕτω ἐξευρέθη, τὰς δὲ προσβολὰς ἀπεκρούοντο οἱ Βαρκαῖοι.

201 χρόνον δὲ δὴ πολλὸν τριβομένων καὶ πιπτόντων ἀμφοτέρων πολλῶν καὶ οὐκ ἔσσον τῶν Περσέων Ἄμασις ὁ στρατηγὸς τοῦ πεζοῦ μηχανᾶται τοιάδε. μαθὼν τοὺς Βαρκαίους ὡς κατὰ μὲν τὸ ἰσχυρὸν οὐκ αἱρετοὶ εἶεν, δόλῳ δὲ αἱρετοί, ποιέει τοιάδε. νυκτὸς τάφρον ὀρύξας εὐρέαν ἐπέτεινε ξύλα ἀσθενέα ὑπὲρ αὐτῆς, κατύπερθε δὲ ἐπιπολῆς τῶν ξύλων χοῦν γῆς ἐπεφόρησε, ποιέων τῇ ἄλλῃ γῇ ἰσόπεδον. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐς λόγους προεκαλέετο τοὺς Βαρκαίους· οἱ δὲ ἀσπαστῶς ὑπήκουσαν, ἐς ὅ σφι ἕαδε ὁμολογίῃ χρήσασθαι. τὴν 2 δὲ ὁμολογίην ἐποιεῦντο τοιήνδε τινά, ἐπὶ τῆς κρυπτῆς τάφρου τάμνοντες ὅρκια, εὖτ' ἂν ἡ γῆ αὕτη οὕτω ἔχῃ, μένειν τὸ ὅρκιον κατὰ χώρην, καὶ Βαρκαίους τε ὑποτελέειν [φάναι] ἀξίην βασιλέι καὶ Πέρσας μηδὲν ἄλλο νεοχμοῦν κατὰ Βαρκαίους. μετὰ δὲ τὸ ὅρκιον Βαρκαῖοι μὲν πιστεύσαντες τούτοισι αὐτοί τε ἐξῄισαν ἐκ τοῦ ἄστεος καὶ τῶν πολεμίων ἔων παριέναι ἐς τὸ τεῖχος τὸν βουλόμενον, τὰς πύλας πάσας ἀνοίξαντες· οἱ δὲ Πέρσαι καταρρήξαντες τὴν κρυπτὴν γέφυραν ἔθεον ἔσω ἐς τὸ τεῖχος. κατέρρηξαν δὲ τοῦδε εἵνεκα τὴν ἐποίησαν γέφυραν, ἵνα ἐμπεδορκέοιεν, ταμόντες τοῖσι Βαρκαίοισι χρόνον μένειν αἰεὶ τὸ ὅρκιον ὅσον ἂν ἡ γῆ μένῃ κατὰ τότε εἶχε· καταρρήξασι δὲ οὐκέτι ἔμενε τὸ ὅρκιον κατὰ χώρην.

202 τοὺς μέν νυν αἰτιωτάτους τῶν Βαρκαίων ἡ Φερετίμη, ἐπείτε οἱ ἐκ τῶν Περσέων παρεδόθησαν, ἀνεσκολόπισε κύκλῳ τοῦ τείχεος, τῶν δέ σφι γυναικῶν τοὺς μαζοὺς απο-

ist. — *συγκεκόμισταί τε — καί.* zu 4, 181, 2 Eben so *ἐκπέποταί τε καὶ συμπαραγίνεται.* — *ἐπέχει.* zu 2. 96. 2. — *ἐπὶ τοσοῦτον.* zu 2, 5

C. 200. Wiederaufnahme der Erzählung C. 145 u. 167. (Lh.) — *οἱ δέ. οἱ δὲ δή* Va. — *ἐπαγγελλόμενοι.* zu 4, 119. — *τῶν δὲ πᾶν γάρ.* zu 1, 24, 2. — *ὀρύγματα ὑπόγαια*, sonst *ὑπονόμους* Minen. — *ἀνεῦρε* fand ein Mittel zu entdecken. — *ἤχεσκε. ἠχέεσκε* Br. Di. 32, 1, 2. — *γεωρυχεῖν* findet sich erst bei Spätern wieder.

C. 201 § 1. *ἀμφοτέρων.* zu 1, 76, 2. — *κατὰ τὸ ἰσχυρόν.* zu 1, 76, 2. Aehnlich *κατὰ τὸ καρτερόν.* zu 1, 212, 1. — *ἐς ὅ* mit Bezug auf den im Vorhergehenden enthaltenen Gedanken: sie unterhandelten bis.

§ 2, *τὴν ὁμολογίην.* Spr. 50, 3, 1. (11, 1.) — *μένειν* bestehen solle. Spr. 55, 3, 6. (12.) — *κατὰ χώρην* dauernd. — *ἀξίην* eine angemessene Leistung. — *φάναι* scheint ein Glossem. — *νεοχμοῦν*, sonst *νεωτερίζειν*, noch 5, 19 u. Thuk. 1, 12, 1, sonst bei Attikern nicht. — *τά* nach *κατά* ist mit Struve gestrichen.

C. 202. *μαζούς*, zu 2, 85. — *περιέστιξε* gleichsam: punctirte damit rings herum. (We.) — *ληίην θέσθαι.* zu 1, 160, 2.

ταμοῦσα περιέστιξε καὶ τούτοισι τὸ τεῖχος· τοὺς δὲ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων ληίην ἐκέλευσε θέσθαι τοὺς Πέρσας, πλὴν ὅσοι αὐτέων ἦσαν Βαττιάδαι τε καὶ τοῦ φόνου οὐ μεταίτιοι· τούτοισι δὲ τὴν πόλιν ἐπέτραψε ἡ Φερετίμη.

203 *Τοὺς ὦν δὴ λοιποὺς τῶν Βαρκαίων οἱ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι ἀπήισαν ὀπίσω· καὶ ἐπείτε ἐπὶ τῇ Κυρηναίων πόλι ἐπέστησαν, οἱ Κυρηναῖοι λόγιόν τι ἀποσιεύμενοι διεξῆκαν αὐτοὺς διὰ τοῦ ἄστεος. διεξιούσης δὲ τῆς στρατιῆς Βάρης μὲν ὁ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ στρατηγὸς ἐκέλευε αἱρέειν τὴν πόλιν, Ἄμασις δὲ ὁ τοῦ πεζοῦ οὐκ ἔα· ἐπὶ Βάρκην γὰρ ἀποσταλῆναι μούνην Ἑλληνίδα πόλιν· ἐς ὃ διεξελθοῦσι καὶ ἱζομένοισι ἐπὶ Διὸς Λυκαίου ὄχθον μετεμέλησέ σφι οὐ σχοῦσι τὴν Κυρήνην. καὶ ἐπειρῶντο τὸ δεύτερον παριέναι ἐς αὐτήν· οἱ δὲ Κυρηναῖοι οὐ περιώρων· τοῖσι δὲ Πέρσῃσι οὐδενὸς μαχομένου φόβος ἐνέπεσε, ἀποδραμόντες δὲ ὅσον ἑξήκοντα στάδια ἵζοντο. ἱδρυθέντι δὲ τῷ στρατοπέδῳ ταύτῃ ἦλθε παρ' Ἀρυάνδεω ἄγγελος ἀποκαλέων αὐτούς. οἱ δὲ Πέρσαι Κυρηναίων δεηθέντες ἐπόδιά σφι δοῦναι ἔτυχον, λαβόντες δὲ ταῦτα ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Αἴγυπτον. παραλαβόντες δὲ τὸ ἐνθεῦτεν αὐτοὺς Λίβυες τῆς τε ἐσθῆτος εἵνεκα καὶ τῆς σκευῆς τοὺς ὑπολειπομένους αὐτέων καὶ ἐπελκομένους ἐφόνευον, ἐς ὃ ἐς τὴν Αἴγυπτον ἀπικέατο.*

204 *Οὗτος ὁ Περσέων στρατὸς τῆς Λιβύης ἑκαστάτω ἐς Εὐεσπερίδας ἦλθε. τοὺς δὲ ἠνδραποδίσαντο τῶν Βαρκαίων, τούτους δὲ ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀνασπάστους ἐποίησαν παρὰ βασιλέα, βασιλεὺς δέ σφι Δαρεῖος ἔδωκε τῆς Βακτρίης χώρης κώμην ἐγκατοικῆσαι. οἱ δὲ τῇ κώμῃ ταύτῃ οὔνομα ἔθεντο Βάρκην, ἥπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν οἰκευμένη ἐν γῇ τῇ Βακτρίῃ.*

205 *Οὐ μὲν οὐδὲ ἡ Φερετίμη εὖ τὴν ζόην κατέπλεξε. ὡς γὰρ δὴ τάχιστα ἐκ τῆς Λιβύης τισαμένη τοὺς Βαρκαίους ἀπενόστησε ἐς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέθανε κακῶς· ζώουσα γὰρ εὐλέων ἐξέζεσε, ὡς ἄρα ἀνθρώποισι αἱ λίην ἰσχυραὶ τιμωρίαι πρὸς θεῶν ἐπίφθονοι γίνονται. ἡ μὲν δὴ Φερετίμης τῆς Βάττεω τοιαύτη τε καὶ τοσαύτη τιμωρίη ἐγένετο ἐς Βαρκαίους.*

C. 203 § 1. *ἐπὶ γάρ* — denn B. sei die einzige hellenische Stadt gegen die etc.

§ 2 *φόβος, πανικός.* Kr. zu Xen. An. 2, 2, 19. — *ὅσον. ὅσον τε* Schäfer. — *ἐπελκομένους* Nachzügler. (Lg.)

C. 204. *τούτους δέ.* zu 2, 26. — *ἀνασπάστους.* zu 3, 93.

C. 205. *μέν.* Di. 69, 44, 1. — *κατέπλεξε.* vgl. 8, 83. *διαπλέκειν τὸν βίον* 5, 92, 9. (Sch.) Ungew. so beides. — *εὐλέων ἐξέζεσε.* Der Ge. wie bei Wörtern der Fülle; das Verbum erst wieder so bei Spätern. S. Pape. — *ὡς ἄρα* wie sichtlich, darthuend dass. — *τῆς Βάττεω* der Gemahlin des B. vgl. 4, 162. So *Ἕκτορος Ἀνδρομάχη.* (We.) Di. 47, 5. 6.

Gedruckt bei C. Feister in Berlin.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΗΣ ΑΠΟΔΕΞΙΣ.

Mit erklärenden Anmerkungen

von

K. W. Krüger.

Drittes Heft.

Berlin.

K. W. Krüger's Verlagsbuchhandlung.

1856.

Alle rechtmässigen Exemplare dieses Werkes führen hier den Stempel und die eigenhändige Namensunterschrift des Verfassers.

Ἡροδότου Ἁλικαρνησσέος ἱστορίης ἀπόδεξις.

Ε΄.

1 Οἱ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ τῶν Περσέων καταλειφθέντες ὑπὸ Δαρείου, τῶν ὁ Μεγάβαζος ἦρχε, πρώτους μὲν Περινθίους Ἑλλησποντίων οὐ βουλομένους ὑπηκόους εἶναι Δαρείου κατεστρέψαντο, περιεφθέντας πρότερον καὶ ὑπὸ Παιόνων τρηχέως. οἱ γὰρ ὦν ἀπὸ Στρυμόνος Παίονες χρήσαντος τοῦ θεοῦ στρατεύεσθαι ἐπὶ Περινθίους καὶ ἢν μὲν ἀντικατιζόμενοι ἐπικαλέσωνταί σφεας οἱ Περίνθιοι οὐνομαστὶ βώσαντες, τοὺς δὲ ἐπιχειρέειν, ἢν δὲ μὴ ἐπιβώσωνται, μὴ ἐπιχειρέειν, ἐποίευν οἱ Παίονες ταῦτα. 2 ἀντικατιζομένων δὲ τῶν Περινθίων ἐν τῷ προαστείῳ, ἐνθαῦτα μουνομαχίη τριφασίη ἐκ προκλήσιός σφι ἐγένετο· καὶ γὰρ ἄνδρα ἀνδρὶ καὶ ἵππον ἵππῳ συνέβαλον καὶ κύνα κυνί. νικώντων δὲ τὰ δύο τῶν Περινθίων, ὡς ἐπαιώνιζον κεχαρηκότες, συνεβάλοντο οἱ Παίονες τὸ χρηστήριον αὐτὸ τοῦτο εἶναι καὶ εἶπάν κου παρὰ σφίσι αὐτοῖσι· "νῦν ἂν εἴη ὁ χρησμὸς ἐπιτελεόμενος ἡμῖν, νῦν ἡμέτερον τὸ ἔργον." οὕτω τοῖσι Περινθίοισι παιωνίσασι ἐπιχειρέουσι οἱ Παίονες καὶ πολλόν τε ἐκράτησαν καὶ ἔλιπόν σφεων ὀλίγους

C. 1 § 1. *περιέπειν* behandeln. zu 1, 73, 2. 114, 2. 5, 81. 8, 18 u. Di. 39 u. *ἔπω*. — *τρηχέως.* Di 2, 2, 1. — *χρήσαντος στρατεύεσθαι* zu 4, 68, 2. — *ἐπικαλέσωνται* heran–, herausfordern, sonst *προκαλεῖσθαι.* — *οὐνομαστὶ* für *ὀνομαστί* Schäfer. Di. 2, 4, 1. — *βώσαντες.* Di. 39 u. *βοᾶν.* — *τοὺς δέ.* Di. 50, 1, 11; über den obliquen Casus zu 4, 68, 2. — *ἐπιχειρέειν* hängt noch von *χρήσαντος* ab: sollten sie angreifen. — *ἐπιβώσωνται*, synonym mit dem *ἐπικαλέσωνται;* das Medium hat von att. Prosaikern wohl nur Thukydides. Kr. dort zu 3, 59, 2. Bei ihm wie bei Her. sonst (1, 87, 1. 9, 23) zur Hülfe rufen. — *οἱ Παίονες*, Erneuerung des Subjects der Entfernung halber.

§ 2. *τριφασίη*, herodoteisch. zu 2, 17, 2. — *ἐκ προκλήσιος* auf eine Herausforderung, noch 9, 75. (Sch.) — *συνέβαλον* transitiv auch 3, 32, 1; wohl nicht so bei Attikern. — *τὰ δύο* in zwei Stücken. mit zwei Paaren der Kämpfer. Ueber den Artikel 1, 18, 1; über den Ac. Kr. zu Xen. An. 2, 1, 1. — *συνεβάλοντο.* zu 1, 68, 2. — *κου, πού.* Di. 4, 2, 1. — *παρά* wie bei *λογίζεσθαι* u. ä. Spr. 68, 31. (35.) — *νῦν* — *νῦν.* Ebenso Xen. An. 3, 4, 46. gr. Spr. 59, 1, 3. — *εἴη ἐπιτελεόμενος.* gr. Spr. u. Di. 56, 3, 1. (2.) — *ἡμέτερον τὸ ἔργον* unser ist die Aufgabe, d. h. wir können obsiegen. — *πολλόν.* Di 8, 16, 6. Ueber den Ac. gr. Spr. 48,

2τὰ μὲν δὴ ἀπὸ Παιόνων πρότερον γενόμενα ὧδε ἐγένετο· τότε δὲ ἀνδρῶν ἀγαθῶν περὶ τῆς ἐλευθερίης γινομένων τῶν Περινθίων οἱ Πέρσαι τε καὶ ὁ Μεγάβαζος ἐπεκράτησαν πλήθεϊ. ὡς δὲ ἐχειρώθη ἡ Πέρινθος, ἤλαυνε τὸν στρατὸν ὁ Μεγάβαζος διὰ τῆς Θρηίκης, πᾶσαν πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος τῶν ταύτῃ οἰκημένων ἡμερούμενος βασιλέϊ· ταῦτα γάρ οἱ ἐντέταλτο ἐκ Δαρείου, Θρηίκην καταστρέφεσθαι.

3 Θρηίκων δὲ ἔθνος μέγιστόν ἐστι μετά γε Ἰνδοὺς πάντων ἀνθρώπων· εἰ δὲ ὑπ' ἑνὸς ἄρχοιτο ἢ φρονέοι [κατὰ] τὠυτό, ἄμαχόν τ' ἂν εἴη καὶ πολλῷ κράτιστον πάντων ἐθνέων κατὰ γνώμην τὴν ἐμήν. ἀλλὰ γὰρ τοῦτο ἄπορόν σφι καὶ ἀμήχανον μή κοτε ἐγγένηται· εἰσὶ δὴ κατὰ τοῦτο ἀσθενέες. οὐνόματα δὲ πολλὰ ἔχουσι κατὰ χώρας ἕκαστοι, νόμοισι δὲ οὗτοι παραπλησίοισι πάντες χρέωνται κατὰ πάντα, πλὴν Γετέων καὶ Τραυσῶν καὶ τῶν κατύπερθε Κρηστωναίων οἰκεόντων. 4τουτέων δὲ τὰ μὲν Γέται οἱ ἀθανατίζοντες ποιεῦσι, εἴρηταί μοι. Τραυσοὶ δὲ τὰ μὲν ἄλλα πάντα κατὰ ταυτὰ τοῖσι ἄλλοισι Θρήιξι ἐπιτελέουσι, κατὰ δὲ τὸν γινόμενόν σφι καὶ ἀπογινόμενον ποιεῦσι τοιάδε· τὸν μὲν γινόμενον περιιζόμενοι οἱ προσήκοντες ὀλοφύρονται, ὅσα μιν δεῖ ἐπείτε ἐγένετο ἀναπλῆσαι κακά, ἀπηγεόμενοι τὰ ἀνθρωπήια πάντα πάθεα· τὸν δ' ἀπογινόμενον παίζοντές τε καὶ ἡδόμενοι γῇ κρύπτουσι, ἐπιλέγοντες ὅσων κακῶν ἐξαπαλλαχθεὶς ἔστι ἐν πάσῃ εὐδαιμονίῃ. οἱ

15, 13. vgl. 7, 168, 2. «πολλὸν ἑσσώθησαν 5, 102. πολλῷ ἐκράτησαν 5, 77, 1.» (Va.) Anaxandr. 49: ἀλαζονεία νικᾷ τὰς τέχνας πάσας πολὺ μετὰ κολακείαν. Thuk. 7, 34, 7: πολὺ ἐκρατοῦντο. vgl. dort 7, 60, 4 u. Kr. zu 3, 82, 3. — σφεων, αὐτῶν. Ohne αὐτῶν etc. erscheinen bei Her. σφέων, σφί, σφέας, (σφέα) sehr gew. auch enklitisch und demonstrativ; reflexiv jedoch σφίσι. Di. 51, 1, 16 u. 17.

C. 2. ἀπό, wie 2, 54. (Bä.) gr. Spr. 52, 5, 1. — οἰκημένων. zu 1, 27, 2. — ἡμερούμενος. zu 4, 118, 2. — ὧδε für οὕτω, wie 7, 62. (Bä.) zu 4, 8, 1. — ταῦτα, weil das καταστρέφεσθαι eine Mehrheit von Thätigkeiten umfasst. gr. Spr. 44, 4, 3. 57, 10, 7. — ἐντέταλτο, Passiv des Mediums. Spr. 52, 10, 5. (11.) — ἐκ. Di. 52, 5, 1.

C. 3. μέγιστον. Anders Thuk. 2, 97, 5. vgl. Niebuhr kl. Schr. I S. 157. 357. — ἄρχοιτο. Spr. 52, 4, 1. — κατά fehlt sonst in der Phrase. zu 1, 60, 1. — ἀλλὰ γάρ. Der Sinn: doch dies ist nicht zu erwarten: denn. zu 1, 147. 2, 139, 2. 3, 152. Matthiä setzt nach ἐγγένηται ein Komma. — μή, in sofern im Vorübergehenden der Begriff der Furcht enthalten ist. zu 8, 65, 2. Schäfer z. Dem. II p. 322 vermuthet: οὐ μή κοτε ἓν γένηται. — ἐγγένηται. zu 1, 132, 2. — κατὰ τοῦτο desshalb. zu 2, 169, 1. 5, 86, 1. — κατὰ πάντα. τὰ πάντα? zu 1, 215. oder bloss πάντα. zu 1, 99. Eine Hs. καὶ τὰ πάντα, nicht übel. — κατύπερθε. zu 1, 104.

C. 4. τά, ἅ. Di. 25, 5, 4. — εἴρηται 4, 94. — τόν jeden. Spr. 50, 2, 3. (5.) Hier jedoch, nicht im Folgenden, wäre τὸν ἀεί oder der Plu. natürlicher. — ἀπογινόμενον. zu 2, 85. — ὅσα erwägend wie viel. gr. Spr. 51, 13, 17. — μιν, αὐτόν. Di. 51, 1, 11 f. — ἐπείτε, ἐπειδή. Di. 54, 16 2. Hier für ἀφ' οὗ. zu 2, 43, 3. — ἀναπλῆσαι κακά ist eine mehr dichterische Phrase. vgl. die Lex. u. ἀναπίμπλημι. — ἀπηγ. für ἀνηγ. Bekker. —. πάντα, eingeschoben, wie auch bei Attikern. zu 1, 94, 2. — ἐπιλέγοντες

δὲ κατύπερθε Κρηστωναίων ποιεῦσι τοιάδε. ἔχει γυναῖκας ἕκαστος πολλάς· ἐπεὰν ὦν τις αὐτέων ἀποθάνῃ, κρίσις γίνεται μεγάλη τῶν γυναικῶν καὶ φίλων σπουδαὶ ἰσχυραὶ περὶ τοῦδε ἥτις αὐτέων ἐφιλέετο μάλιστα ὑπὸ τοῦ ἀνδρός· ἣ δ᾽ ἂν κριθῇ καὶ τιμηθῇ, ἐγκωμιασθεῖσα ὑπό τε ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν σφάζεται ἐς τὸν τάφον ὑπὸ τοῦ οἰκηιωτάτου ἑωυτῆς, σφαχθεῖσα δὲ συνθάπτεται τῷ ἀνδρί. αἱ δὲ ἄλλαι συμφορὴν μεγάλην ποιεῦνται· ὄνειδος γάρ σφι τοῦτο μέγιστον γίνεται.

Τῶν δὲ δὴ ἄλλων Θρηίκων ἐστὶ ὅδε ὁ νόμος· πωλεῦσι τὰ τέκνα 6 ἐπ᾽ ἐξαγωγῇ. τὰς δὲ παρθένους οὐ φυλάσσουσι, ἀλλ᾽ ἐῶσι τοῖσι αὐταὶ βούλονται ἀνδράσι μίσγεσθαι· τὰς δὲ γυναῖκας ἰσχυρῶς φυλάσσουσι καὶ ὠνέονται τὰς γυναῖκας παρὰ τῶν γονέων χρημάτων μεγάλων. καὶ τὸ μὲν ἐστίχθαι εὐγενὲς κέκριται, τὸ δ᾽ ἄστικτον ἀγενές. ἀργὸν εἶναι κάλλιστον, γῆς δὲ ἐργάτην ἀτιμότατον. τὸ ζῆν ἀπὸ πολέμου καὶ ληιστύος κάλλιστον. οὗτοι μέν σφεων οἱ ἐπιφανέστατοι νόμοι εἰσί, θεοὺς δὲ σέβονται μούνους τούσδε, Ἄρεα καὶ Διόνυσον 7 καὶ Ἄρτεμιν. οἱ δὲ βασιλέες αὐτέων, πάρεξ τῶν ἄλλων πολιητέων, σέβονται Ἑρμῆν μάλιστα θεῶν καὶ ὀμνύουσι μοῦνον τοῦτον καὶ λέγουσι γεγονέναι ἀπὸ Ἑρμέω ἑωυτούς. ταφαὶ δὲ τοῖσι εὐδαίμοσι αὐ- 8 τέων εἰσὶ αἵδε. τρεῖς μὲν ἡμέρας προτιθέασι τὸν νεκρὸν καὶ παντοῖα σφάξαντες ἱρήια εὐωχέονται, προκλαύσαντες πρῶτον· ἔπειτα δὲ θάπτουσι κατακαύσαντες ἢ ἄλλως γῇ κρύψαντες, χῶμα δὲ χέαντες ἀγῶνα τιθεῖσι παντοῖον, ἐν τῷ τὰ μέγιστα ἄεθλα τίθεται κατὰ λόγον μουνομαχίης. ταφαὶ μὲν δὴ Θρηίκων εἰσὶ αὗται.

---

zu 1, 214, 2. — *πάσῃ* lauter. Spr. 50, 8, 6. (11, 10.) — *εὐδαιμονίῃ*. Glaube an Unsterblichkeit? Lobeck Agl. p. 801.

C. 5. *κριθῇ*, *φιλεῖσθαι μάλιστα ὑπὸ τοῦ ἀνδρός*. Spr. 55, 4, 4. (11.) — *σφάζεται ἐς*. zu 3, 11. 4, 62, 3 — *οἰκηιωτάτου* für *οἰκηιοτάτου* Schäfer. *ἑωυτῆς*. zu 3, 65, 3. Gestellt erwart' ich es nach *τοῦ*, wie eb. vgl. Xen An. 3, 2, 5. 4, 7, 19. Krs. Regel Spr. 51, 4, 2. (47, 9, 12) wird von Her. ziemlich durchgängig befolgt. — *σφαχθεῖσα*. Di. 39 u. *σφάζω*. — *συμφορὴν ποιεῖσθαι* als ein Unglück aufnehmen, erachten, wie 4, 79, 3. 5, 35, 3. etc.

C. 6. *ὁ* könnte fehlen. — *μίσγειν*, nicht *μιγνύναι* sagt Her. (Sch.) — *ὠνέονται*. Kr. zu Xen. An. 7, 2, 38 gr. Ausg. - *χρημάτων*. Spr. 47, 16. (17.) — *ἐστίχθαι* tattowirt sein. vgl. Xen. An. 5, 4, 32. — *ἀργόν*. Aehnliche Asyndeta zahlreich 2, 35 f. — *ληιστύς* Räuberei kommt sonst wohl nicht vor.

C. 7. *μούνους*. Di. 2, 4, 1. — *πάρεξ τῶν* abweichend von den, attisch *χωρὶς τῶν*. zu 1, 14, 1. — *πολιητέων*. Di. 2, 7, 6. — *Ἑρμῆν*. *Ἑρμέην*. Br. — *ἑωυτούς*. zu 1, 84, 1.

C. 8. *ταφαί* Art der Bestattung, wie *μαντηίαι* 2, 83, *θυσίη* 4, 60, 1. — *εὐδαίμοσι* Reichen. zu 1, 133, 1. — *προτιθέασι* stellen zur Schau aus, sonst *προτίθενται*. Kr. zu Thuk. 2, 34, 1. Die ionische Form ist eig. *προτιθεῖσι*. Di. 36, 1, 3. — *ἱρήια*, *ἱερεῖα*. Di. 2, 3, 3 u. 8, 2, 4. — *προκλαύσαντες πρῶτον*. zu 4, 145, 1. — *θάπτουσι* hier in weiterm Sinne: bestatten. — *ἄλλως* anderswie, ohne Verbrennung. —

9 Τὸ δὲ πρὸς βορέω ἔτι τῆς χώρης ταύτης οὐδεὶς ἔχει φράσαι τὸ ἀτρεκὲς οἵτινές εἰσι ἀνθρώπων οἱ οἰκέοντες αὐτήν, ἀλλὰ τὰ πέρην ἤδη τοῦ Ἴστρου ἐρῆμος χώρη φαίνεται ἐοῦσα καὶ ἄπειρος. μούνους δὲ δύναμαι πυθέσθαι οἰκέοντας πέρην τοῦ Ἴστρου ἀνθρώπους τοῖσι οὔνομα εἶναι Σιγύννας, ἐσθῆτι δὲ χρεωμένους Μηδικῇ. τοὺς δὲ ἵππους αὐτέων εἶναι λασίους ἅπαν τὸ σῶμα, ἐπὶ πέντε δακτύλους τὸ βάθος τῶν τριχῶν, μικροὺς δὲ καὶ σιμοὺς καὶ ἀδυνάτους ἄνδρας 2φέρειν· ζευγνυμένους δὲ ὑπ' ἅρματα εἶναι ὀξυτάτους, ἁρματηλατέειν δὲ πρὸς ταῦτα τοὺς ἐπιχωρίους. κατήκειν δὲ τουτέων τοὺς οὔρους ἀγχοῦ Ἐνετῶν τῶν ἐν τῷ Ἀδρίῃ, εἶναι δὲ Μήδων σφέας ἀποίκους λέγουσι· ὅκως δὲ οὗτοι Μήδων ἄποικοι γεγόνασι, ἐγὼ μὲν οὐκ ἔχω ἐπιφράσασθαι, γένοιτο δ' ἂν πᾶν ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ. [σιγύννας δ' ὦν καλέουσι Λίγυες οἱ ἄνω ὑπὲρ Μασσαλίης οἰκέοντες τοὺς κα-10πήλους, Κύπριοι δὲ τὰ δόρατα.] ὡς δὲ Θρήικες λέγουσι, μέλισσαι κατέχουσι τὰ πέρην τοῦ Ἴστρου, καὶ ὑπὸ τουτέων οὐκ εἶναι διελθεῖν τὸ προσωτέρω. ἐμοὶ μέν νυν ταῦτα λέγοντες δοκέουσι λέγειν οὐκ οἰκότα· τὰ γὰρ ζῷα ταῦτα φαίνεται εἶναι δύσριγα· ἀλλά μοι τὰ ὑπὸ τὴν ἄρκτον ἀοίκητα δοκέει εἶναι διὰ τὰ ψύχεα. ταῦτα μέν νυν τῆς χώρης ταύτης πέρι λέγεται, τὰ παραθαλάσσια δ' ὦν αὐτῆς Μεγάβαζος Περσέων κατήκοα ἐποίεε.

11 Δαρεῖος δὲ ὡς διαβὰς τάχιστα τὸν Ἑλλήσποντον ἀπίκετο ἐς Σάρ-

---

κατὰ λόγον nach Verhältniss der bezüglichen Schwierigkeiten der Kämpfe. — *μουνομαχίης* hängt wohl von *ἄεθλα* ab. — *αὗται*. Spr. 61, 6. (7.)

C. 9 § 1. *τό* in Bezug auf die Strecke. Spr. 43, 4, 1. (2.) u. zu 4, 99, 1 u. 2. — *βορέω*. Di. 15, 3, 2. — *ἔτι* weiter, zu *πρὸς βορέω* gehörig. Xen. An. 7, 5, 9: *τί χρὴ ποιεῖν περὶ τοῦ ἔτι ἄνω στρατεύεσθαι*. — *χώρης* hängt von *βορέω* ab. an der Nordseite von diesem Lande. zu 4, 7, 2. — *τὸ ἀτρεκές*. zu 1, 57, 1. *ἀτρεκίην* zu 4, 152, 2. — *ἐρῆμος*. Niebuhr kl. Schr. I S. 157. 357. — *ἄπειρος* unendlich (*πέρας*); *ἄπορος* will Bekker. vgl. zu 4, 134, 2. — *τοῖσι*. Di. 25, 5, 4. — *εἶναι*. gr. Spr. 55, 4, 9. — *ἐπί*. zu 2, 5.

§ 2. *ὀξύς* feurig. Andre *ὠκυτάτους*. — *πρὸς ταῦτα* desshalb. zu 1, 38. — *οὔρους*, *ὅρους*. Di. 2, 4, 2. — *ἀγχοῦ*, *ἐγγύς*. Di. 23, 6, 2. — *Ἀδρίῃ*. zu 1, 162, 1. — *σφέας*, *αὐτούς*. Di. 51, 1, 15. — *ἐπιφράσασθαι*, *ἐπινοῆσαι*. Di. 40 u. *φράζω*. — *τῷ*. zu 1, 32, 1 — *Σιγύννας* — *δόρατα* verdächtigt We. — *ὦν*, *οὖν*. Di. 4, 3, 7. *δ' ὦν* gewiss aber ist dass. zu 2, 50, 1.

C. 10. *τὸ προσωτέρω*, zu 1, 105, 1. — *ὑπό* vor. Spr. 68, 39 (43), 3. — *εἶναι* sei es möglich. zu 2, 136, 2. 4, 77. Ein Uebergang vom Ind. z. Inf. vgl. 6, 105 u. zu 4, 137. — *ἐμοὶ μέν*. Als Ggs. schwebt vor: Andre mögen anders urtheilen. So besonders häufig Her. gr. Spr. 69, 35, 2. — *μέν νυν*, bei Her. für und neben *μὲν δή*. Di. 69, 52, 2. — *οἰκότα*, *εἰκότα*. Di. 39 u. *εἴκω*. — *δύσριγα* sehr frostig, wenigstens von att. Prosaikern nicht gebraucht. — *ὑπὸ τήν*. zu 1, 56, 2. Ueber die Sache Niebuhr I S. 357. — *ψύχεα*, zu 4, 28, 1. — *δ' ὦν* gewiss aber ist dass. zu 2, 50, 1. — *Περσέων ὑπήκοα*. Spr. 47, 25 (26), 1.

C. 11. *ὡς τάχιστα*. zu 1, 11, 1. — *εὐεργεσίης* 4, 137 f. — *παραι-*

δις, ἐμνήσθη τῆς ἐξ Ἱστιαίου τε τοῦ Μιλησίου εὐεργεσίης καὶ τῆς παραινέσιος τοῦ Μυτιληναίου Κώεω, μεταπεμψάμενος δέ σφεας ἐς Σάρδις ἐδίδου αὐτοῖσι αἵρεσιν. ὁ μὲν δὴ Ἱστιαῖος, ἅτε τυραννεύων τῆς Μιλήτου, τυραννίδος μὲν οὐδεμιῆς προσεχρήιζε, αἰτέει δὲ Μύρκινον τὴν Ἠδωνίδα, βουλόμενος ἐν αὐτῇ πόλιν κτίσαι. οὗτος μὲν δὴ ταύτην αἱρέεται, ὁ δὲ Κώης, οἷά τε οὐ τύραννος δημότης τε ἐών, αἰτέει Μυτιλήνης τυραννεῦσαι. τελεωθέντων δὲ ἀμφοτέροισι οὗτοι μὲν κατ' ἃ εἵλοντο ἐτράποντο, Δαρεῖον δὲ συνήνεικε πρῆγμα τοιόνδε 12 ἰδόμενον ἐπιθυμῆσαι ἐντείλασθαι Μεγαβάζῳ Παίονας ἑλόντα ἀνασπάστους ποιῆσαι ἐκ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἀσίην. ἦν Πίγρης καὶ Μαντύης ἄνδρες Παίονες, οἳ ἐπείτε Δαρεῖος διέβη ἐς τὴν Ἀσίην, αὐτοὶ ἐθέλοντες Παιόνων τυραννεύειν ἀπικνέονται ἐς Σάρδις, ἅμα ἀγόμενοι ἀδελφεὴν μεγάλην τε καὶ εὐειδέα. φυλάξαντες δὲ Δαρεῖον 2 προκατιζόμενον ἐς τὸ προάστειον τὸ τῶν Λυδῶν ἐποίησαν τοιόνδε· σκευάσαντες τὴν ἀδελφεὴν ὡς εἶχον ἄριστα ἐπ' ὕδωρ ἔπεμπον ἄγγος ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ἔχουσαν καὶ ἐκ τοῦ βραχίονος ἵππον ἐπέλκουσαν καὶ κλώθουσαν λίνον. ὡς δὲ παρεξήιε ἡ γυνή, ἐπιμελὲς τῷ Δαρείῳ ἐγένετο· οὔτε γὰρ Περσικὰ ἦν οὔτε Λύδια τὰ ποιεύμενα ἐκ τῆς γυναικὸς 3 οὔτε πρὸς τῶν ἐκ τῆς Ἀσίης οὐδαμῶν. ἐπιμελὲς δ' ὥς οἱ ἐγένετο, τῶν δορυφόρων τινὰς πέμπει κελεύων φυλάξαι ὅ τι χρήσεται τῷ ἵππῳ ἡ γυνή. οἱ μὲν δὴ ὄπισθε εἵποντο· ἡ δὲ ἐπείτε ἀπίκετο ἐπὶ τὸν ποταμόν, ἦρσε τὸν ἵππον, ἄρσασα δὲ καὶ τὸ ἄγγος τοῦ ὕδατος ἐμπλησαμένη τὴν αὐτὴν ὁδὸν παρεξήιε, φέρουσα τὸ ὕδωρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς

νέσιος 4, 97. — Μυτιλ. für Μιτυλ. Ga. — προσεχρήιζε für προσέχρηζε Bekker. Der Ge. hat χρηίζω bei Her. öfter; selten die att. Prosa, wie Xen. Kyr. 4, 5, 22. — οἷά τε für ἅτε. wie 5, 93. 6, 5. — δημότης δέ Bekker. — αἰτέει mit dem Inf., wie gewöhnlicher αἰτεῖσθαι. Plat. Rep. 399, c: οὐκ ἄλλας αἰτεῖς λείπειν. vgl. Thuk 1, 132, 6. — Μυτιλ. für Μιτυλ. Ga. — τελεωθέντων als die Dinge (Bitten) gewährt waren. gr. Spr, 47, 4, 3 u. 5. — κατ' ἅ für κατά Kr., da es nicht adverbial steht, sondern heisst: nach den Ortschaften welche. gr. Spr. 51, 13, 6. Das sonst noch zugefügte τά ist mit Struve nach einigen Hsn. gestrichen, da Her. κατά stets elidirt. Di. 25, 5, 4.

C. 12 § 1. συνήνεικε, συνέβη. zu 1, 73, 2. Ueber die Form Di. 40 u. φέρω. — ἰδόμενον Di. 52, 8, 2. — ἀνασπάστους. zu 3, 93. — ἦν. Spr. 63, 4. vgl. Di. 63, 3, 5. — μεγάλην. zu 1, 199, 4.

§ 2. φυλάξαντες ἐπιτηρήσαντες. — τοιόνδε ohne τι, wie oft. zu 1, 80, 1. — ἐπὶ τῇ κ. Spr. 68. 37 (41), 1. ἐπὶ τῆς κ. § 3. 2, 35, 2. vgl. 5, 49, 3. — παρεξήιε, wie 7, 58, 2. 109, 2. 113. 115. vgl. 3, 14, 2. 7, 210. (Sch. u. Bä.) — ἐπιμελὲς τῷ Δ. ἐγένετο erregte die Aufmerksamkeit des D. zu 1, 89, 1. — ἐκ. zu 1, 10. Ueber die Stellung gr. Spr. 50, 10, 2. — πρὸς οὐδαμῶν Keinen gemäss, auf kein andres Volk hindeutend. Spr. 68, 33 (37), 1. Ueber οὐδαμοί Di. 24, 1, 2.

§ 3. τῶν δορ. τινάς. τῶν τινας δορ.? — ὅ τι χρήσεται τῷ was sie anfangen würde mit. zu 2, 95. — ὄπισθε für ὄπισθεν Sch. Ungew. bei ἕπεσθαι. zu 1, 45, 1. — ἦρσε tränkte. vgl. 7, 109, 2. Attiker gebrauchten ἄρδειν in diesem Sinne wohl nicht. — ἐκ τοῦ an dem. Di. 68, 17, 3.

καὶ ἐπελκομένη ἐκ τοῦ βραχίονος τὸν ἵππον καὶ στρέφουσα τὸν ἄτρα-
13κτον. θωυμάζων δὲ ὁ Δαρεῖος τά τε ἤκουσε ἐκ τῶν κατασκόπων καὶ
τὰ αὐτὸς ὥρα, ἄγειν αὐτὴν ἐκέλευε ἑωυτῷ ἐς ὄψιν. ὡς δὲ ἤχθη,
παρῆσαν καὶ οἱ ἀδελφεοὶ αὐτῆς οὐχὶ πρόσω σκοπιὴν ἔχοντες τουτέων.
εἰρωτέωντος δὲ τοῦ Δαρείου ὁκοδαπὴ εἴη, ἔφασαν οἱ νεηνίσκοι εἶναι
Παίονες καὶ ἐκείνην εἶναι σφέων ἀδελφεήν. ὁ δ' ἀμείβετο, τίνες δὲ
οἱ Παίονες ἄνθρωποί εἰσι καὶ κοῦ γῆς οἰκημένοι καὶ τί κεῖνοι ἐθέ-
λοντες ἔλθοιεν ἐς Σάρδις. οἱ δέ οἱ ἔφραζον ὡς ἔλθοιεν μὲν ἐκείνῳ
δώσοντες σφέας αὐτούς, εἴη δὲ ἡ Παιονίη ἐπὶ τῷ Στρυμόνι ποταμῷ
πεπολισμένη, ὁ δὲ Στρυμὼν οὐ πρόσω τοῦ Ἑλλησπόντου, εἴησαν δὲ
Τευκρῶν τῶν ἐκ Τροίης [ἄποικοι]. οἱ μὲν δὴ αὐτὰ ἕκαστα ἔλεγον,
ὁ δὲ εἰρώτα εἰ καὶ πᾶσαι εἴησαν αὐτόθι αἱ γυναῖκες οὕτω ἐργάτιδες.
οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἔφασαν προθύμως οὕτω ἔχειν· αὐτοῦ γὰρ ὦν τούτου
εἵνεκα καὶ ἐποιέετο.

14. Ἐνθαῦτα Δαρεῖος γράφει γράμματα πρὸς Μεγάβαζον, τὸν ἔλιπε
ἐν τῇ Θρηίκῃ στρατηγόν, ἐντελλόμενος ἐξαναστῆσαι ἐξ ἠθέων Παί-
ονας καὶ παρ' ἑωυτὸν ἀγαγεῖν καὶ αὐτοὺς καὶ τέκνα τε καὶ γυναῖκας
αὐτέων. αὐτίκα δὲ ἱππεὺς ἔθεε φέρων τὴν ἀγγελίην ἐπὶ τὸν Ἑλλήσ-
ποντον, περαιωθεὶς δὲ διδοῖ τὸ βιβλίον τῷ Μεγαβάζῳ. ὁ δὲ ἐπι-
λεξάμενος καὶ λαβὼν ἡγεμόνας ἐκ τῆς Θρηίκης ἐστρατεύετο ἐπὶ τὴν
15Παιονίην. πυθόμενοι δὲ οἱ Παίονες τοὺς Πέρσας ἐπὶ σφέας ἰέναι,
ἁλισθέντες ἐξεστρατεύσαντο πρὸς θαλάσσης, δοκέοντες ταύτῃ ἐπιχει-
ρήσειν τοὺς Πέρσας ἐμβάλλοντας. οἱ μὲν δὴ Παίονες ἦσαν ἑτοῖμοι
τὸν Μεγαβάζου στρατὸν ἐπιόντα ἐρύκειν· οἱ δὲ Πέρσαι πυθόμενοι
συναλίσθαι τοὺς Παίονας καὶ τὴν πρὸς θαλάσσης ἐσβολὴν φυλάσσον-
τας, ἔχοντες ἡγεμόνας τὴν ἄνω ὁδὸν τράπονται, λαθόντες δὲ τοὺς
Παίονας ἐσπίπτουσι ἐς τὰς πόλιας αὐτέων, ἐούσας ἀνδρῶν ἐρήμους·
οἷα δὲ κεινῇσι ἐπιπεσόντες εὐπετέως κατέσχον. οἱ δὲ Παίονες ὡς

C. 13 § 1. *ἐκ τῶν.* Ein Attiker hätte ἐκ weggelassen. — *οὐχί* für οὐχί We. Di. 9, 2 A. — *σκοπιή,* dichterisch. — *ὁκοδαπή* für ὁποδαπή Bekker, wie 9, 16, 1; doch ποδαπός 7, 218, 2? — *ἀμείβετο* erwiderte, in diesem Sinne poetisch und dialektisch; in der attischen Prosa überhaupt selten; bei Her. ohne Augment. Di. 28, 4, 4. — *τίνες εἰσί καὶ τί ἔλθοιεν.* Kr. zu Xen. An. 2, 2, 15. —

§ 2. *πεπολισμένη,* dialektisch. zu 4, 108. Sonst von Städten. — *ἄποικοι.* ἀπόγονοι? wenn es nicht zu streichen ist. zu 4, 191. — *αὐτὰ ἕκαστα,* οἷον αὐτὴν τὴν ἀλήθειαν. Bekkers Anecd. p. 462, 27.

C. 14. *ἠθέων* Sitze, nicht in der att. Prosa. zu 1, 15. — *τέκνα,* ohne Artikel. zu 1, 164, 2. 2, 30, 3. — *ἐπιλεξάμενος, ἀναγνούς.* zu 1, 124, 1. — *ἡγεμόνας* Wegweiser, wie 5, 100. 8, 35, mit τῆς ὁδοῦ 8, 31. (Va.)

C. 15. *ἁλισθέντες, ἀθροισθέντες.* zu 1, 62, 1. — *πρὸς θαλάσσης.* Spr. 68, 33 (37), 1. — *ἐμβάλλοντες,* das Particip bei ἐπιχειρεῖν wie oft bei πειρᾶσθαι. zu 1, 77, 1 — *ἐρύκειν, εἴργειν.* zu 1, 32, 4. Noch 9, 49. — *συναλίσθαι καὶ φυλάσσοντας.* Di. 59, 2, 2. Ueber den Inf. bei πυνθάνεσθαι Spr. 56, 7, 6. (12.) — *ὁδὸν τρέπεσθαι* eben so Eur. Phön. 722.

ἐπύθοντο ἐχομένας τὰς πόλιας, αὐτίκα διασκεδασθέντες κατ' ἑωυτοὺς ἕκαστοι ἐτράποντο καὶ παρεδίδοσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Πέρσῃσι. οὕτω δὴ Παιόνων Σιροπαίονές τε καὶ Παιόπλαι καὶ οἱ μέχρι τῆς Πρασιάδος λίμνης ἐξ ἠθέων ἐξαναστάντες ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην. οἱ 16 δὲ περὶ τὸ Πάγγαιον οὖρος καὶ Δόβηρας καὶ Ἀγριᾶνας καὶ Ὀδομάντους καὶ αὐτὴν τὴν λίμνην τὴν Πρασιάδα οὐκ ἐχειρώθησαν ἀρχὴν ὑπὸ Μεγαβάζου. ἐπειρήθη δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ λίμνῃ κατοικημένους ἐξαιρέειν ὧδε. ἴκρια ἐπὶ σταυρῶν ὑψηλῶν ἐζευγμένα ἐν μέσῃ ἕστηκε τῇ λίμνῃ, ἔσοδον ἐκ τῆς ἠπείρου στεινὴν ἔχοντα μιῇ γεφύρῃ. τοὺς δὲ σταυροὺς τοὺς ὑπεστεῶτας τοῖσι ἰκρίοισι τὸ μέν κου ἀρχαῖον ἔστησαν κοινῇ πάντες οἱ πολιῆται, μετὰ δὲ νόμῳ χρεώμενοι ἱστᾶσι τοιῷδε· κομίζοντες ἐξ οὔρεος τῷ οὔνομά ἐστι Ὄρβηλος κατὰ γυναῖκα ἑκάστην ὁ γαμέων τρεῖς σταυροὺς ὑπίστησι· ἄγεται δὲ ἕκαστος συχνὰς γυναῖκας. οἰκεῦσι δὲ τοιοῦτον τρόπον, κρατέων ἕκαστος ἐπὶ τῶν ἰκρίων 2 καλύβης τε ἐν τῇ διαιτᾶται καὶ θύρης καταπακτῆς, διὰ τῶν ἰκρίων κάτω φερούσης ἐς τὴν λίμνην. τὰ δὲ νήπια παιδία δέουσι τοῦ ποδὸς σπάρτῳ, μὴ κατακυλισθῇ δειμαίνοντες. τοῖσι δὲ ἵπποισι καὶ τοῖσι ὑποζυγίοισι παρέχουσι χόρτον ἰχθῦς· τῶν δὲ πλῆθός ἐστι τοσοῦτο ὥστε ὅταν τὴν θύρην τὴν καταπακτὴν ἀνακλίνῃ, κατίει σχοίνῳ σπυρίδα κεινὴν ἐς τὴν λίμνην καὶ οὐ πολλόν τινα χρόνον ἐπισχὼν ἀνασπᾷ πλήρεα ἰχθύων. τῶν δὲ ἰχθύων ἐστὶ γένεα δύο, τοὺς καλέουσι πάπρακάς τε καὶ τίλωνας.

Παιόνων μὲν δὴ οἱ χειρωθέντες ἤγοντο ἐς τὴν Ἀσίην, Μεγάβαζος δὲ ὡς ἐχειρώσατο τοὺς Παίονας, πέμπει ἀγγέλους ἐς Μακεδονίην ἄνδρας ἑπτὰ Πέρσας οἳ μετ' αὐτὸν κεῖνον ἦσαν δοκιμώτατοι ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ἐπέμποντο δὲ οὗτοι παρ' Ἀμύντην αἰτήσοντες γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ βασιλέι. ἔστι δὲ ἐκ τῆς Πρασιάδος λίμνης σύντομος 17

---

gr. Spr. 46, 6, 2. — *οἷα* zu 1, 61, 1. — *κεινῇσι, κεναῖς.* Di. 2, 3, 1. — *κατ' ἑωυτούς* nach ihren bezüglichen Ortschaften.

C. 16 § 1. *τὴν λίμνην τὴν Π.* zu 2, 4, 2. — *ἐχειρώθησαν*, Passiv des Mediums. Spr. 52, 10, 5. (11.) — *ἀρχήν.* zu 2, 95. — *ἐξαιρέειν* vertreiben. zu 2, 30, 3. — *κου.* zu 1, 98, 2. 3, 72, 2. — *πολιῆται.* Di. 2, 7, 6. — *κομίζοντες — ὁ γαμέων.* Spr. 57, 8 u. gr. Spr. 63, 1, 3. — *κατά* für, aber distributiv.

§ 2. *κρατέων*, das Particip nach *τοιοῦτος* wie nach *τοιόςδε* 1, 117, 3. 2, 2, 2. — *καταπακτῆς.* Auffallend, da sonst das Verbale *πηκτός* lautet. — *νήπιος* ist eben nur poetisch. — *δέουσι τοῦ.* Di. 47, 12, 4. — *δειμαίνοντες.* zu 1, 159. 1. — *ἀνακλίνῃ*, der dies eben Treibende. zu 1, 132, 1. — *χόρτον ἰχθῦς.* So noch jetzt in kalten Küstengegenden Europas. (We.) — *κατίει — καὶ οὐ* für *κατιεὶς —, οὐ.* gr. Spr. 65, 10 A. u. Kr. zu Xen. An. 1, 9, 14. — *τίλωνας.* Hier fehlt wohl etwas mit Bezug auf *ἐπειρήθη* § 1.

C. 17. *ἑπτά* die heilige Zahl der Perser. — *γῆν.* zu 4, 126. — *σύντομος* erg. *ὁδός; σύντομον* könnte man vermuthen (vgl. 4, 183, 1. 7, 12, 1 1. u. zu 4, 62, 1 E.), wenn Br.s Meinung dass *ὁδός* bei Her. nie zu er[illegible]en sei richtig

κάρτα ἐς τὴν Μακεδονίην· πρῶτα μὲν γὰρ ἔχεται τῆς λίμνης τὸ μέταλλον, ἐξ οὗ ὕστερον τούτων τάλαντον ἀργυρίου Ἀλεξάνδρῳ ἡμέρης ἑκάστης ἐφοίτα, μετὰ δὲ τὸ μέταλλον Δύσωρον καλεόμενον οὖρος
18 ὑπερβάντα εἶναι ἐν Μακεδονίῃ. οἱ ὦν Πέρσαι οἱ πεμφθέντες οὗτοι παρὰ τὸν Ἀμύντην ὡς ἀπίκοντο, αἴτεον ἐλθόντες ἐς ὄψιν τὴν Ἀμύντεω Δαρείῳ βασιλέϊ γῆν τε καὶ ὕδωρ. ὁ δὲ ταῦτά τε ἐδίδου καὶ σφεας ἐπὶ ξείνια καλέει, παρασκευασάμενος δὲ δεῖπνον μεγαλοπρεπὲς ἐδέκετο τοὺς Πέρσας φιλοφρόνως. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγένοντο, διαπίνοντες εἶπαν οἱ Πέρσαι τάδε. „ξεῖνε Μακεδών, ἡμῖν νόμος ἐστὶ τοῖσι Πέρσῃσι, ἐπεὰν δεῖπνον προτιθώμεθα μέγα, τότε καὶ τὰς παλλακὰς καὶ τὰς κουριδίας γυναῖκας ἐσάγεσθαι παρέδρους. σύ νυν, ἐπεί περ προθύμως μὲν ἐδέξαο, μεγάλως δὲ ξεινίζεις, διδοῖς τε βασιλέϊ Δαρείῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ, ἕπεο νόμῳ τῷ ἡμετέρῳ." εἶπε πρὸς ταῦτα Ἀμύντης· „ὦ Πέρσαι, νόμος μὲν ἡμῖν γέ ἐστι οὐκ οὗτος, ἀλλὰ κεχωρίσθαι ἄνδρας γυναικῶν· ἐπείτε δὲ ὑμεῖς ἐόντες δεσπόται προσχρηΐζετε τούτων, παρέσται ὑμῖν καὶ ταῦτα." εἴπας τοσαῦτα ὁ Ἀμύντης μετεπέμπετο τὰς γυναῖκας· αἱ δ' ἐπείτε καλεόμεναι ἦλθον, ἐπεξῆς ἀντίαι ἵζοντο τοῖσι Πέρσῃσι. ἐνθαῦτα οἱ Πέρσαι ἰδόμενοι γυναῖκας εὐμόρφους ἔλεγον πρὸς Ἀμύντην φάμενοι τὸ ποιηθὲν τοῦτο οὐδὲν εἶναι σοφόν· κρέσσον γὰρ εἶναι ἀρχῆθεν μὴ ἐλθεῖν τὰς γυναῖκας ἢ ἐλθούσας καὶ μὴ παριζομένας ἀντίας ἵζεσθαι ἀλγηδόνας σφι ὀφθαλμῶν. ἀναγκαζόμενος δὲ ὁ Ἀμύντης ἐκέλευε παρίζειν· πειθομενέων δὲ τῶν γυναικῶν αὐτίκα οἱ Πέρσαι μαστῶν τε ἅπτοντο οἷα πλεύνως οἰνωμένοι καί κού τις καὶ φιλέειν ἐπειρᾶτο.

19 Ἀμύντης μὲν δὴ ταῦτα ὁρέων ἀτρέμας εἶχε, καίπερ δυσφορέων, οἷα ὑπερδειμαίνων τοὺς Πέρσας· Ἀλέξανδρος δὲ ὁ Ἀμύντεω παρεών τε καὶ ὁρέων ταῦτα, ἅτε νέος τε ἐὼν καὶ κακῶν ἀπαθής, οὐδαμῶς

---

sein sollte. — κάρτα, σφόδρα, πάνυ. zu 1, 27, 2. Nachgestellt, wie 5, 32 u. πάνυ Xen. An. 4, 7, 14. — ἔχεται τῆς stösst an den. zu 1, 93, 2. — ἐφοίτα kam ein, wie 3, 90, 2. vgl. zu 3, 115. — εἶναι hängt noch von ἔστι ab, hier synonym mit ἔξεστι, wie 1, 104.

C. 18 § 1. αἴτεον. Di. 28, 4, 2. — ξείνια für ξεινίᾳ We. zu 4, 154, 2. — ἐδέκετο bewirthete. zu 1, 126, 1. vgl. Di. 4, 1, 1. — ἀπὸ δείπνου. zu 1, 126, 2.

§ 2. ἡμῖν. ἡμῖν γάρ? vgl. 3, 83, 1. 4, 97, 2. — ἡμῖν τοῖσι Π. Spr. 50, 6, 3. (8, 2.) — προτιθώμεθα. zu 1, 133, 1. — κουριδίας eheliche, dichterisch. zu 1, 135. — ἐδέξαο. Di. 30, 3, 1. — διδοῖς. Di. 36, 1, 2. — εἶπε. zu ἀμείβεται 1, 38. — ἐπείτε, eig. für ἐπειδή. zu 1, 14, 3. Hier caussal: da, wie z. B. 1, 39. 42. 5, 39, 2 etc. — εἴπας, εἰπών. Di. 39 u. εἰπεῖν. — προσχρηΐζετε, προσδεῖσθε. zu 5, 11. — τοσαῦτα nur so viel. zu 1, 128.

§ 3. ἔλεγον φάμενοι. Im Singular ἔλεγε φάς. zu 1, 122, 1. — ἀρχῆθεν, ἀρχήν 3, 39, 2. zu 1, 131, 1. — μαστῶν. zu 2, 85. 4, 202. — πλεύνως. zu 3, 34, 1.

C. 19. κατέχειν sich halten, ungew. so. Spr. 52, 2, 3. - ὥστε,

ἔτι κατέχειν οἷός τ' ἦν, ὥστε δὲ βαρέως φέρων εἶπε πρὸς Ἀμύντεα τάδε. "σὺ μέν, ὦ πάτερ, εἶκε τῇ ἡλικίῃ, ἀπιών τε ἀναπαύεο μηδὲ λιπάρεε τῇ πόσι· ἐγὼ δὲ προσμένων αὐτοῦ τῇδε πάντα τὰ ἐπιτήδεα παρέξω τοῖσι ξείνοισι." πρὸς ταῦτα συνεὶς ὁ Ἀμύντης ὅτι νεώτερα πρήγματα πρήξειν μέλλοι Ἀλέξανδρος, λέγει· "ὦ παῖ, σχεδὸν γάρ σευ ἀνακαιομένου συνίημι τοὺς λόγους ὅτι ἐθέλεις ἐμὲ ἐκπέμψας ποιέειν τι νεώτερον· ἐγὼ ὦν σευ χρηίζω μηδὲν νεοχμῶσαι κατ' ἄνδρας τούτους, ἵνα μὴ ἐξεργάσῃ ἡμέας, ἀλλ' ἀνέχευ ὁρέων τὰ ποιεύμενα· ἀμφὶ δὲ ἀπόδῳ τῇ ἐμῇ πείσομαί τοι." ὡς δὲ ὁ Ἀμύντης χρηίσας 20 τουτέων οἰχώκεε, λέγει ὁ Ἀλέξανδρος πρὸς τοὺς Πέρσας· "γυναικῶν τουτέων, ὦ ξεῖνοι, πολλή ἐστι ὑμῖν εὐπετείη, καὶ εἰ πάσῃσι βούλεσθε μίσγεσθαι καὶ ὁκόσῃσι ὦν αὐτέων. τούτου μὲν πέρι αὐτοὶ ἀποσημανέετε· νῦν δέ, σχεδὸν γὰρ ἤδη τῆς κοίτης ὥρη προσέρχεται ὑμῖν καὶ καλῶς ἔχοντας ὑμέας ὁρέω μέθης, γυναῖκας ταύτας, εἰ ὑμῖν φίλον ἐστί, ἄπετε λούσασθαι, λουσαμένας δὲ ὀπίσω προσδέκεσθε."

Εἴπας ταῦτα, συνέπαινοι γὰρ ἦσαν οἱ Πέρσαι, γυναῖκας μὲν ἐξελθούσας ἀπέπεμπε ἐς τὴν γυναικηίην, αὐτὸς δὲ ὁ Ἀλέξανδρος ἴσους τῇσι γυναιξὶ ἀριθμὸν ἄνδρας λειογενείους τῇ τῶν γυναικῶν ἐσθῆτι σκευάσας καὶ ἐγχειρίδια δοὺς παρῆγε ἔσω, παράγων δὲ τούτους ἔλεγε τοῖσι Πέρσῃσι τάδε· "ὦ Πέρσαι, οἴκατε πανδαισίῃ [τελέῃ] ἱστιῆσθαι· τά τε γὰρ ἄλλα ὅσα εἴχομεν καὶ πρὸς τὰ οἷά τε ἦν ἐξευρόντας παρέχειν, πάντα ὑμῖν πάρεστι καὶ δὴ καὶ τόδε τὸ πάντων μέγιστον, τάς

ἄτε. zu 1, 8, 1. — *Ἀμύντεα.* Di. 15, 7, 2. — *μηδέ, καὶ μή.* zu 1, 45, 1. — *λιπάρεε* harre aus. So bei Her. öfter, nicht bei Attikern. — *πόσι* für *πόσει* Bekker. mit, beim Trinken. — *αὐτοῦ τῇδε.* Sonst bei Her. *αὐτοῦ ταύτῃ*, beides unattisch. zu 1, 189, 2. — *νεώτερα, κακά.* zu 3, 62, 2. — *γάρ.* zu 1, 30, 2. — *ἀνακαίεσθαι* hitzig werden, ungew. so. — *χρηίζω, δέομαι.* zu 1, 112, 1. — *νεοχμῶσαι.* zu 4, 201, 2. — *ἐξεργάσῃ, διαφθείρῃς.* zu 3, 30, 1. So nicht in der attischen Prosa. — *ἀνέχευ.* Di. 30, 3, 4. — *ὁρέων.* zu 1, 80, 3. — *ἀμφὶ ἀπόδῳ, περὶ ἀφόδου.* Di. 68, 30, 4. — *τοι, σοι.* Di. 25, 1, 3.

C. 20 § 1. *χρηίσας τουτέων* nachdem er darum gebeten; der sachliche Ge noch 5, 30, 3. — *εὐπετείη, εὐπορία*, Verfügbarkeit. — *καὶ εἰ — καὶ ὁκόσῃσι ὦν.* Di. 59, 2, 2. — *ὁκόσῃσι ὦν, ὁπόσας οὖν.* Spr. 51, 13. (15, 2.) — *καλῶς ἔχειν μέθης* gehörig betrunken sein. gr. Spr. 47, 10, 5. — *γυναῖκας ταύτας.* gr. Spr. 50, 11, 22. — *ἄπετε λούσασθαι.* zu 3, 75, 2: *ἀπῆκε ἑωυτὸν φέρεσθαι* — *ὀπίσω, πάλιν.* zu 1, 13. — *γυναῖκας* ohne Artikel, auffallend. — *γυναικηίη (οἰκία)*, sonst *γυναικωνῖτις.* — *ἀριθμόν.* Di. 46, 5, 1. — *λειογενείους* unbärtige, scheint sonst nicht vorzukommen.

§ 2. *οἴκατε, ἐοίκατε.* Di. 39 u. *εἴκω.* — *πανδαισίῃ* mit einem Vollmahle, mehr poetisch wenn auch aus Isäos angeführt; das *τελέῃ* liegt eig. schon in dem Worte und ist vielleicht ein Glossem: *τελέῃ δαιτί.* — *ἱστιῆσθαι, εἱστιᾶσθαι.* zu 2, 100. — *εἴχομεν* was wir bis zu eurer Ankunft für unser Eigenthum hielten. — *καὶ πρός.* Spr. 68, 1, 1. (2, 2.) — *τά, ἅ = ταῦτα ἅ.* — *ἦν* möglich war. Kr. zu Xen. 3, 4, 39. — *οἷά τε, οἷόν τε.* zu 1, 194, 3. — *τὰς ἑωυτῶν, τὰς ἡμετέρας αὐτῶν,* die eigenen.

τε ἑωυτῶν μητέρας καὶ τὰς ἀδελφεὰς ἐπιδαψιλευόμεθα ὑμῖν, ὡς παντελέως μάθητε τιμεώμενοι πρὸς ἡμέων τῶν πέρ ἐστε ἄξιοι, πρὸς δὲ καὶ βασιλέϊ τῷ πέμψαντι ἀπαγγείλητε ὡς ἀνὴρ Ἕλλην, Μακεδόνων ὕπαρχος, εὖ ὑμέας ἐδέξατο καὶ τραπέζῃ καὶ κοίτῃ." ταῦτα εἴπας Ἀλέξανδρος παρίζει Πέρσῃ ἀνδρὶ ἄνδρα Μακεδόνα ὡς γυναῖκα τῷ λόγῳ· οἱ δέ, ἐπείτε σφέων οἱ Πέρσαι ψαύειν ἐπειρῶντο, διεργάζοντο

21 αὐτούς. καὶ οὗτοι μὲν τούτῳ τῷ μόρῳ διεφθάρησαν, καὶ αὐτοὶ καὶ ἡ θεραπηίη αὐτέων· εἵπετο γάρ δή σφι καὶ ὀχήματα καὶ θεράποντες καὶ ἡ πᾶσα πολλὴ παρασκευή· πάντα δὴ ταῦτα ἅμα πᾶσι κείνοισι ἠφάνιστο. μετὰ δέ, χρόνῳ οὐ πολλῷ ὕστερον, ζήτησις τῶν ἀνδρῶν τουτέων μεγάλη ἐκ τῶν Περσέων ἐγίνετο καί σφεας Ἀλέξανδρος κατέλαβε σοφίῃ, χρήματά τε δοὺς πολλὰ καὶ τὴν ἑωυτοῦ ἀδελφεὴν τῇ οὔνομα ἦν Γυγαίη· δοὺς δὲ ταῦτα κατέλαβε ὁ Ἀλέξανδρος Βουβάρῃ, ἀνδρὶ Πέρσῃ, τῶν διζημένων τοὺς ἀπολομένους τῷ στρατηγῷ. ὁ μέν

22 νυν τῶν Περσέων τουτέων θάνατος οὕτω καταλαμφθεὶς ἐσιγήθη· Ἕλληνας δὲ τούτους εἶναι τοὺς ἀπὸ Περδίκκεω γεγονότας, κατά περ αὐτοὶ λέγουσι, αὐτός τε οὕτω τυγχάνω ἐπιστάμενος καὶ δὴ καὶ ἐν τοῖσι ὄπισθε λόγοισι ἀποδέξω ὡς εἰσὶ Ἕλληνες, πρὸς δὲ καὶ οἱ τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ διέποντες ἀγῶνα Ἑλλήνων οὕτω ἔγνωσαν εἶναι. Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀεθλεύειν ἑλομένου καὶ καταβάντος ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, οἱ ἀντιθευσόμενοι Ἑλλήνων ἔξεργόν μιν, φάμενοι οὐ βαρβάρων ἀγωνιστέων εἶναι τὸν ἀγῶνα ἀλλ' Ἑλλήνων· Ἀλέξανδρος δὲ ἐπειδὴ ἀπέδεξε ὡς εἴη Ἀργεῖος, ἐκρίθη τε εἶναι Ἕλλην καὶ ἀγωνιζόμενος στάδιον συνεξέπιπτε τῷ πρώτῳ.

---

gr. Spr. 51, 2, 15. — *ἐπιδαψιλευόμεθα*, mit dem Ge. bei Xen. Kyr. 2, 2, 15. Ein ziemlich seltenes Wort. — *μάθητε τιμεώμενοι.* zu *ἰοῦσα* 1, 5, 1. — *τῶν περ*, *ταῦτα ὧν περ.* Ueber *τιμᾶν τινά τι* Kr. zu Xen. An. 1, 8, 3. — *ὕπαρχος*. *βασιλεύς* wird den Gesandten des grossen Königs gegenüber vermieden. — *τῷ λόγῳ* vorgeblich. Spr. 48, 12, 13. (15, 17.) Va. verdächtigt es.

C. 21. *μόρῳ*, *τύχῃ*. zu 1, 43. — *καὶ αὐτοί*. zu *αὐτοί* 1, 174, 1. — *θεραπηίη* Dienerschaft. gr. Spr. 43, 4, 19. — *εἵπετο* es waren gefolgt. vgl. *ἦσαν* 1, 149. *οἴχει* 2, 140. — *ἡ πᾶσα πολλὴ παρασκευή* eine im Ganzen zahlreiche Equipage (wobei auch die Dienerschaft zu denken). gr. Spr. 50, 8, 5. (11, 13.) — *μετά*, *μετὰ ταῦτα*. zu 1, 11, 2. — *ἐκ τῶν*. zu 1 Proö. — *σφεας*, *τοὺς ζητοῦντας*. — *κατέλαβε* hemmte, in ihren Nachforschungen. zu 3, 36, 1. — *Γυγαίη*. vgl. 8, 136. (We.) — *Βουβάρῃ* hängt von *δούς* ab. — *τῷ στρατηγῷ* für *τῶν στρατηγῶν* Va. — *καταλαμφθείς*, *καταληφθείς*. Di. 39 u. *λαμβάνω*: unterdrückt, vertuscht, eig. als Passiv zu dem *κατέλαβε*.

C. 22. *οὕτω* ist müssig. — *τοῖσι ὄπισθε* den spätern, 8, 137, 1. Unattisch. zu 1, 75, 1. — *διέπειν* verwalten, noch 3, 53, 1. 6, 107, 2. 9, 76, 1. (Sch.) Poetisch und dialektisch. — *ἀεθλεύειν*, *ἀθλεύειν*, gew. *ἀγωνίζεσθαι*. — *ἑλομένου*. gr. Spr. 47, 4, 2. — *ἔξεργον* für *ἐξεῖργον* Lh. Di. 39 u. *εἴργω*. — *ἀγωνίζεσθαι στάδιον* auch Xen. An. 4, 8, 27. *ἀγωνισόμενος* will Va. — *συνεξέπιπτε τῷ πρώτῳ* er, sein Name, kam mit

Ταῦτα μέν νυν οὕτω κη ἐγένετο, Μεγάβαζος δὲ ἄγων τοὺς Παί-23 ονας ἀπίκετο ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον, ἐνθεῦτεν δὲ διαπεραιωθεὶς ἀπίκετο ἐς Σάρδις. ἅτε δὲ τειχέοντος ἤδη Ἱστιαίου τοῦ Μιλησίου τὴν παρὰ Δαρείου αἰτήσας ἔτυχε μισθὸν δωρεὴν φυλακῆς τῆς σχεδίης, ἐόντος δὲ τοῦ χώρου τούτου παρὰ Στρυμόνα ποταμόν, τῷ οὔνομά ἐστι Μύρκινος, μαθὼν ὁ Μεγάβαζος τὸ ποιεύμενον ἐκ τοῦ Ἱστιαίου, ὡς ἦλθε τάχιστα ἐς τὰς Σάρδις ἄγων τοὺς Παίονας, ἔλεγε Δαρείῳ τάδε. "ὦ βασιλεῦ, κοῖόν τι χρῆμα ἐποίησας, ἀνδρὶ Ἕλληνι δεινῷ τε καὶ σοφῷ δοὺς ἐγκτήσασθαι πόλιν ἐν Θρηίκῃ, ἵνα ἴδη τε ναυπηγήσιμός ἐστι ἄφθονος καὶ πολλοὶ κωπέες καὶ μέταλλα ἀργύρεα, ὅμιλός τε πολλὸς μὲν Ἕλλην περιοικέει, πολλὸς δὲ βάρβαρος, οἳ προστάτεω ἐπιλαβόμενοι ποιήσουσι τοῦτο τὸ ἂν κεῖνος ἐξηγέηται καὶ ἡμέρης καὶ νυκτός. σύ νυν τοῦτον τὸν ἄνδρα παῦσον ταῦτα ποιεῦντα, ἵνα μὴ οἰκηίῳ πολέμῳ συνέχηαι. τρόπῳ δὲ ἠπίῳ μεταπεμψάμενος παῦσον· ἐπεὰν δὲ αὐτὸν περιλάβῃς, ποιέειν ὅκως μηκέτι κεῖνος ἐς Ἕλληνας ἀπίξεται." ταῦτα λέγων ὁ Μεγάβαζος εὐπετέως ἔπειθε Δαρεῖον ὡς 24 εὖ προορέων τὸ μέλλον γίνεσθαι. μετὰ δὲ ἄγγελον πέμψας ὁ Δαρεῖος ἐς τὴν Μύρκινον ἔλεγε τάδε. "Ἱστιαῖε, βασιλεὺς Δαρεῖος τάδε λέγει. ἐγὼ φροντίζων εὑρίσκω ἐμοί τε καὶ τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι οὐδένα εἶναι σεῦ ἄνδρα εὐνοέστερον· τοῦτο δὲ οὐ λόγοισι ἀλλ' ἔργοισι οἶδα μαθών. νῦν ὦν, ἐπινοέω γὰρ πρήγματα μεγάλα κατεργάσασθαι, ἀπικνέο μοι πάντως, ἵνα τοι αὐτὰ ὑπερθέωμαι." τούτοισι τοῖσι ἔπεσι πιστεύσας ὁ Ἱστιαῖος καὶ ἅμα μέγα ποιεύμενος βασιλέος σύμβουλος γενέσθαι ἀπίκετο ἐς τὰς Σάρδις. ἀπικομένῳ δέ οἱ ἔλεγε Δαρεῖος τάδε. "Ἱστιαῖε, ἐγώ σε μετεπεμψάμην τῶνδε εἵνεκεν· 2 ἐπείτε τάχιστα ἐνόστησα ἀπὸ Σκυθέων καὶ σύ μοι ἐγένεο ἐξ ὀφθαλμῶν, οὐδέν κω ἄλλο χρῆμα οὕτω ἐν βραχέι ἐπεζήτησα ὡς σὲ ἰδέειν

---

dem ersten heraus, bei der Verlosung der Paare. Liv. 23, 3: primum sorte nomen excidit. (Va.) Il. η, 182: ἐκ δ' ἔθορε κλῆρος κυνέης. (Bä.)

C. 23 § 1. κη, πως, etwa. zu 1, 97, 2. — τειχέειν nur bei Her. (öfter), daneben τειχίζειν 1, 181, 1 u. in ἀποτειχίζειν. — τὴν παρὰ — δωρεήν, ἣν δωρεὴν μισθὸν αἰτήσας ἔτυχε. Zu ἔτυχε ist das Object (αὐτῆς) zu ergänzen. Spr. 60, 4, 2. (5, 2.) Schäfer verdächtigt μισθόν. Gemeint ist Myrkinos 5, 11. 124. — φυλακῆς 4, 137 ff.

§ 2. δεινός gewandt, geschickt, „mit σοφός öfter verbunden. Heindorf z. Plat. Phadr. 50." (Bä.) — ἐγκτήσασθαι. Spr. 55, 3, 10. (20.) — ἴδη, ὕλη. zu 1, 110, 2. — Ἕλλην. gr. Spr. 57, 1, 4. — οἵ. Spr. 58, 4, 1. — ἐπιλαβόμενοι, ἐπιτυχόντες. zu 1, 127, 1. — συνέχηαι. συνέχῃ Br. zu 4, 9, 2. — ποιέειν. gr. Spr. 55, 1, 5. — ὅκως. zu 1, 8, 3.

C. 24 § 1. εὐνοέστερον, εὐνούστερον. — ἀπικνέο. Di. 30, 3, 5. — ὑπερθέωμαι. zu 1, 8, 1. — μέγα ποιεύμενος. zu 1, 119. — ἔλεγε liess sagen, wie 1, 206, 1. 4, 126. (We.) Kr. zu Xen. An. 1, 3. 8.

§ 2. νοστεῖν ist mehr poetisch und dialektisch, bei Her. öfter. — ἐν βραχέι in Kurzem, alsbald. — καὶ ἐς. καὶ σὲ ἐς. — τά τοι — ἐμά

τε καὶ ἐς λόγους μοι ἀπικέσθαι, ἐγνωκὼς ὅτι κτημάτων πάντων ἐστὶ τιμιώτατον ἀνὴρ φίλος συνετός τε καὶ εὔνοος, τά τοι ἐγὼ καὶ ἀμφότερα συνειδὼς ἔχω μαρτυρέειν ἐς πρήγματα τὰ ἐμά. νῦν ὦν, εὖ γὰρ ἐποίησας ἀπικόμενος, τάδε τοι ἐγὼ προτείνομαι· Μίλητον μὲν ἔα καὶ τὴν νεόκτιστον ἐν Θρηίκῃ πόλιν, σὺ δέ μοι ἑπόμενος ἐς Σοῦσα ἔχε τά περ ἂν ἐγὼ ἔχω, ἐμός τε σύσσιτος ἐὼν καὶ σύμβουλος."

25 Ταῦτα Δαρεῖος εἴπας καὶ καταστήσας Ἀρταφρένεα, ἀδελφεὸν ἑωυτοῦ ὁμοπάτριον, ὕπαρχον εἶναι Σαρδίων, ἀπήλαυνε ἐς Σοῦσα, ἅμα ἀγόμενος Ἱστιαῖον, Ὀτάνεα δὲ ἀποδέξας στρατηγὸν εἶναι τῶν παραθαλασσίων ἀνδρῶν, τοῦ τὸν πατέρα Σισάμνην βασιλεὺς Καμβύσης, γενόμενον τῶν βασιληίων δικαστέων, ὅτι ἐπὶ χρήμασι δίκην ἄδικον ἐδίκασε, σφάξας ἀπέδειρε πᾶσαν τὴν ἀνθρωπηίην, σπαδίξας δὲ αὐτοῦ τὸ δέρμα ἱμάντας ἐξ αὐτοῦ ἔταμε καὶ ἐνέτεινε τὸν θρόνον ἐς τὸν ἵζων ἐδίκαζε· ἐντανύσας δὲ ὁ Καμβύσης ἀπέδεξε δικαστὴν εἶναι ἀντὶ τοῦ Σισάμνεω, τὸν ἀποκτείνας ἀπέδειρε, τὸν παῖδα τοῦ Σισάμνεω, ἐντει-

26 λάμενός οἱ μεμνῆσθαι ἐν τῷ κατίζων θρόνῳ δικάζει. οὗτος ὦν ὁ Ὀτάνης, ὁ ἐγκατιζόμενος ἐς τοῦτον τὸν θρόνον, τότε διάδοχος γενόμενος Μεγαβάζῳ τῆς στρατηγίης Βυζαντίους τε εἷλε καὶ Καλχηδονίους, εἷλε δὲ Ἄντανδρον τὴν ἐν τῇ Τρῳάδι γῇ, εἷλε δὲ Λαμπώνιον, λαβὼν δὲ παρὰ Λεσβίων νέας εἷλε Λῆμνόν τε καὶ Ἴμβρον, ἀμφοτέρας ἔτι

27 τότε ὑπὸ Πελασγῶν οἰκεομένας. οἱ μὲν δὴ Λήμνιοι καὶ ἐμαχέσαντο εὖ καὶ ἀμυνόμενοι ἀνὰ χρόνον ἐκακώθησαν. τοῖσι δὲ περιεοῦσι αὐτέων οἱ Πέρσαι ὕπαρχον ἐπιστᾶσι Λυκάρητον τὸν Μαιανδρίου τοῦ βασιλεύσαντος Σάμου ἀδελφεόν· οὗτος ὁ Λυκάρητος ἄρχων ἐν Λήμνῳ τελευτᾷ. [αἰτίη δὲ τούτου ἥδε· πάντας ἠνδραποδίζετο καὶ κατεστρέφετο, τοὺς μὲν λιποστρατίης ἐπὶ Σκύθας αἰτιώμενος, τοὺς δὲ σίνεσθαι τὸν Δαρείου στρατὸν [τὸν] ἀπὸ Σκυθέων ὀπίσω ἀποκομιζόμενον.]

welche beiden Eigenschaften ich dir aus der davon gewonnenen Kunde rücksichtlich meiner Angelegenheiten bezeugen kann. — *καὶ ἀμφότερα* sogar beides. Kr. zu Xen. An. 5, 5, 22 vierte Aufl. — *εὖ ἐποίησας ἀφικόμενος* es ist schön von dir dass du gekommen bist. gr. Spr. 57, 8, 1. — *σὺ δέ.* Di. 50, 1, 10.

C. 25. *εἶναι*, pleonastisch. Di. 55, 3, 21. — *τῶν παραθαλασσίων ἀνδρῶν.* vgl. 5, 30, 3. Kr. zu Xen. An. 1, 1, 2 grosse Ausg. — *γενόμενον τῶν* geworden (einer) von den. Spr. 47, 7 (9), 2. Ar. Wo. 107: *τούτων γενοῦ μοι.* — *βασιληίων δ.* 3, 31, 2. 7, 194, 1. (Ga.) — *ἐπί* wegen, für, bestochen. Spr. 68, 37 (41), 8. „vgl. 7, 194, 1." (Bä.) — *ἀνθρωπηίη* erg. *δορά*, wie bei *ὠμοβοέη* 7, 91. (Fischer.) — *σπαδίξας* nachdem er abgezogen. Das Wort kommt sonst nicht vor. — *ἐντανύσας*, *ἐντείνας*. zu 2, 173, 2.

C. 26. *διάδοχος τῆς* zu 1, 162. — *εἷλε — εἷλε δέ.* gr. Spr. 59, 1, 4.

C. 27. *ἀνὰ χρόνον*, (τῷ) χρόνῳ. zu 1, 173, 2. — *αἰτίη ἥδε.* Spr. 61, 6. (7.) — *πάντας — στρατηγήσας.* Dies Alles bezieht sich ohne Zweifel auf den Otanes; vielleicht sind einige Zeilen ausgefallen. (Va.) Sch. hat im Vorhergehenden *οἱ μὲν δὴ — τελευτᾷ* eingeklammert. Eltz. will die Parenthese bei *τοῖσι δὲ περιεοῦσι* angefangen wissen. — *σίνεσθαι.* zu 1, 17, 2.

Οὗτος μέν νυν τοσαῦτα ἐξεργάσατο στρατηγήσας, μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον ἄνεσις κακῶν ἦν καὶ ἤρχετο τὸ δεύτερον ἐκ Νάξου τε καὶ 28 Μιλήτου Ἴωσι γίνεσθαι κακά. τοῦτο μὲν γὰρ ἡ Νάξος εὐδαιμονίῃ τῶν νήσων προέφερε, τοῦτο δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ Μίλητος αὐτή τε ἑωυτῆς μάλιστα δὴ τότε ἀκμάσασα καὶ δὴ καὶ τῆς Ἰωνίης ἦν πρόσχημα, κατύπερθε [δὲ] τουτέων ἐπὶ δύο γενεὰς ἀνδρῶν νοσήσασα ἐς τὰ μάλιστα στάσι, μέχρι οὗ μιν Πάριοι κατήρτισαν· τούτους γὰρ καταρτιστῆρας πάντων Ἑλλήνων εἵλοντο οἱ Μιλήσιοι. κατήλλαξαν δέ 29 σφεας ὧδε οἱ Πάριοι. ὡς ἀπίκοντο αὐτέων ἄνδρες οἱ ἄριστοι ἐς τὴν Μίλητον, ὥρων γὰρ δή σφεας δεινῶς οἰκοφθορημένους, ἔφασαν αὐτέων βούλεσθαι διεξελθεῖν τὴν χώρην. ποιεῦντες δὲ ταῦτα καὶ διεξιόντες πᾶσαν τὴν Μιλησίην, ὅκως τινὰ ἴδοιεν ἐν ἀνεστηκυίῃ τῇ χώρῃ ἀγρὸν εὖ ἐξεργασμένον, ἀπεγράφέατο τοὔνομα τοῦ δεσπότεω τοῦ ἀγροῦ. διεξελάσαντες δὲ πᾶσαν τὴν χώρην καὶ σπανίους εὑρόντες τούτους, ὡς τάχιστα κατέβησαν ἐς τὸ ἄστυ, ἁλίην ποιησάμενοι ἀπέδεξαν τούτους μὲν τὴν πόλιν νέμειν τῶν εὗρον τοὺς ἀγροὺς εὖ ἐξεργασμένους (δοκέειν γὰρ ἔφασαν καὶ τῶν δημοσίων οὕτω δή σφεας ἐπιμελήσεσθαι ὥσπερ τῶν σφετέρων), τοὺς δὲ ἄλλους Μιλησίους τοὺς πρὶν στασιάζοντας τούτων ἔταξαν πείθεσθαι.

Πάριοι μέν νυν οὕτω Μιλησίους κατήρτισαν, τότε δὲ ἐκ τουτέων 30 τῶν πολίων ὧδε ἤρχετο κακὰ γίνεσθαι τῇ Ἰωνίῃ. ἐκ Νάξου ἔφυγον ἄνδρες τῶν παχέων ὑπὸ τοῦ δήμου, φυγόντες δὲ ἀπίκοντο ἐς Μίλητον. τῆς δὲ Μιλήτου ἐτύγχανε ἐπίτροπος ἐὼν Ἀρισταγόρης ὁ Μολπαγόρεω, γαμβρός τε ἐὼν καὶ ἀνεψιὸς Ἱστιαίου τοῦ Λυσαγόρεω, τὸν ὁ Δαρεῖος ἐν Σούσοισι κατεῖχε· ὁ γὰρ Ἱστιαῖος τύραννος ἦν Μιλήτου καὶ ἐτύγχανε τοῦτον τὸν χρόνον ἐὼν ἐν Σούσοισι, ὅτε οἱ Νάξιοι ἦλθον, ξεῖνοι πρὶν ἐόντες τῷ Ἱστιαίῳ. ἀπικόμενοι δὲ οἱ Νάξιοι ἐς τὴν Μίλητον

Der Inf. hängt noch von *αἰτώμενον* ab. Spr. 59, 2. (2, 3.) — *ὀπίσω*. zu 1, 80, 4. 3, 75, 2.

C. 28. *ἄνεσις* für *ἄνεως* De la Barre u. Reiske. — *καὶ ἤρχετο* als anfing. Kr. zu Xen. An. 7, 4, 12. — *τοῦτο μέν* einerseits. zu 1, 30, 3. — *ἑωυτῆς*. Spr. 49, 3, 1. (49, 9.) — *ἀκμάσασα καὶ — ἦν*. Uebergang vom Particip zum bestimmten Verbum. zu 1, 19. — *καὶ δὴ καί*. zu 1, 1, 1. — *πρόσχημα* Prachtstück. vgl. die Lexika. — *κατύπερθε*, *πρότερον*, ungew. so. — *δέ* ist wohl zu streichen. — *νοσήσασα* zerrüttet gewesen. — *ἐς τὰ μάλιστα*. zu 2, 73, 1. — *κατήρτισε*, *κατήλλαξε*, brachte in Ruhe und Ordnung. Den Attikern fremd, wie auch *καταρτιστήρ*. vgl. zu 4, 161. — *πάντων* aus der Zahl aller. gr. Spr. 47, 9, 5.

C. 29. *ἐν* haben Reiske und Abresch zugefügt. — *ἀνεστηκυίῃ* höher gelegen, also an sich minder fruchtbar. Andre erklären: wüst, was dem Worte nicht gemäss ist. Denn *πόλις ἀνέστηκε δορί* u. ä. ist verschieden. — *ἀπεγραφέατο*. Di. 30, 4, 8. — *τούτους* solche. zu 3, 155, 1. vgl. 2, 135, 2. — *ἁλίην*, *ἐκκλησίαν*. zu 1, 125, 1. — *νέμειν*, *διοικεῖν*. zu 1, 59, 4. Ueber den Inf. Di. 55, 3, 21. — *τούτων πείθεσθαι*. zu 1, 126, 3.

C. 30 § 1. *παχέων* Aristokraten, so herodoteisch. vgl. 5, 77, 2. 6, 91. 7, 56. (Va.) Kr. zum Dion. p. 269. — *ὑπό*. Spr. 52, 3, 1.

ἐδέοντο τοῦ Ἀρισταγόρεω, εἴ κως αὐτοῖσι παράσχοι δύναμίν τινα καὶ κατέλθοιεν ἐς τὴν ἑωυτῶν. ὁ δὲ ἐπιλεξάμενος ὡς ἢν δι' ἑωυτοῦ κατέλθωσι ἐς τὴν πόλιν ἄρξει τῆς Νάξου, σκῆψιν δὲ ποιεύμενος τὴν ξεινίην τὴν Ἱστιαίου, τόνδε σφι τὸν λόγον προσέφερε. "αὐτὸς μὲν ὑμῖν οὐ φερέγγυός εἰμι δύναμιν τοσαύτην παρασχεῖν ὥστε κατάγειν ἀεκόντων τῶν τὴν πόλιν ἐχόντων Ναξίων· πυνθάνομαι γὰρ ὀκτακισχιλίην ἀσπίδα Ναξίοισι εἶναι καὶ πλοῖα μακρὰ πολλά· μηχανήσομαι δὲ πᾶσαν σπουδὴν ποιεύμενος. ἐπινοέω δὲ τῇδε. Ἀρταφρένης μοι τυγχάνει ἐὼν φίλος, ὁ δὲ Ἀρταφρένης Ὑστάσπεος μέν ἐστι παῖς, Δαρείου δὲ τοῦ βασιλέος ἀδελφεός, τῶν δ' ἐπιθαλασσίων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἄρχει πάντων, ἔχων στρατιήν τε πολλὴν καὶ πολλὰς νέας. τοῦτον ὦν δοκέω τὸν ἄνδρα ποιήσειν τῶν ἂν χρηίζωμεν." ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Νάξιοι προσέθεσαν τῷ Ἀρισταγόρῃ πρήσσειν τῇ δύναιτο ἄριστα καὶ ὑπίσχεσθαι δῶρα ἐκέλευον καὶ δαπάνην τῇ στρατιῇ ὡς αὐτοὶ διαλύσοντες, ἐλπίδας πολλὰς ἔχοντες, ὅταν ἐπιφανέωσι ἐς τὴν Νάξον, πάντα ποιήσειν τοὺς Ναξίους τὰ ἂν αὐτοὶ κελεύωσι, ὡς δὲ καὶ τοὺς ἄλλους νησιώτας· τῶν γὰρ νήσων τουτέων τῶν Κυκλάδων οὐδεμία κω ἦν ὑπὸ Δαρείῳ.

31 Ἀπικόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐς τὰς Σάρδις λέγει πρὸς τὸν Ἀρταφρένεα ὡς Νάξος εἴη νῆσος μεγάθεϊ μὲν οὐ μεγάλη, ἄλλως δὲ καλή τε καὶ ἀγαθὴ καὶ ἀγχοῦ Ἰωνίης, χρήματα δ' ἔνι πολλὰ καὶ ἀνδράποδα. "σὺ ὦν ἐπὶ ταύτην τὴν χώρην στρατηλάτεε, κατάγων ἐς αὐτὴν τοὺς φυγάδας ἐξ αὐτῆς. καί τοι ταῦτα ποιήσαντι τοῦτο μέν ἐστι ἑτοῖμα παρ' ἐμοὶ χρήματα μεγάλα πάρεξ τῶν ἀναισιμωμάτων τῇ στρατιῇ (ταῦτα μὲν γὰρ δίκαιον ἡμέας τοὺς ἄγοντας παρέχειν), τοῦτο δὲ νήσους βασιλέϊ προσκτήσεαι αὐτήν τε Νάξον καὶ τὰς ἐκ ταύτης ἠρτημένας, Πάρον καὶ Ἄνδρον καὶ ἄλλας τὰς Κυκλάδας καλευμένας. ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενος εὐπετέως ἐπιθήσεαι Εὐβοίῃ, νήσῳ μεγάλῃ τε καὶ εὐδαίμονι, οὐκ ἐλάσσονι Κύπρου καὶ κάρτα εὐπετέϊ αἱρεθῆναι. ἀποχρῶσι δὲ ἑκατὸν νέες ταύτας πάσας χειρώσασθαι." ὁ δὲ ἀμείβετο

---

§ 2. *εἴ κως.* gr. Spr. 65, 1, 10. — *ἐπιλεξάμενος, λογισάμενος.* zu 1, 78, 1. — *φερέγγυος* sicher vermögend, wie 7, 49, 1. Das Wort ist mehr poetisch. — *ὀκτακισχιλίην ἀσπίδα.* Spr. 44, 1, 1. (3.) So viel, meint Niebuhr kl. Schr. II S. 132, nur durch Contingente der umliegenden Kykladen, namentlich Paros und Andros. vgl. C. 31.

§ 3. *τῶν χρηίζωμεν.* zu 5, 20, 1. — *προσέθεσαν, προσέταξαν,* trugen auf, wie 1, 108, 2. 3, 62, 1. In der attischen Prosa gerade so nicht üblich. — *ὑπίσχεσθαι, ὑπισχνεῖσθαι.* Di. 39 u. *ἔχω.* — *ἐπιφανέωσι ἐς.* gr. Spr. 68, 21, 4. — *ὥς, οὕτως.* zu 1, 32, 5.

C. 31 § 1. *μεγάθεϊ μεγάλη.* zu 1, 51, 1. — *ἔνι* für *ἔνεστι*, auch persönlich wie 1, 181, 2. 183, 1. 2, 155, 2. 156. — *στρατηλάτεε, στράτευε.* zu 1, 124, 2. — *ἐξ αὐτῆς.* zu streichen oder *τούς* vorzusetzen? — *ἀναισιμωμάτων, δαπανημάτων,* sonst wohl nirgends; über das Verbum zu 1, 72, 2. — *ταῦτα μέν.* Als Ggs. schwebt vor: Anderes aber nicht.

αὐτὸν τοισίδε. "σὺ ἐς οἶκον τὸν βασιλέος ἐξηγητὴς γίνεαι πρηγμάτων ἀγαθῶν καὶ ταῦτα εὖ παραινέεις πάντα, πλὴν τῶν νεῶν τοῦ ἀριθμοῦ· ἀντὶ δὲ ἑκατὸν νεῶν διηκόσιαί τοι ἑτοῖμοι ἔσονται ἅμα τῷ ἔαρι. δεῖ δὲ τούτοισι καὶ αὐτὸν βασιλέα συνέπαινον γίνεσθαι." ὁ μὲν δὴ Ἀ- 32 ρισταγόρης ὡς ταῦτα ἤκουσε, περιχαρὴς ἐὼν ἀπήιε ἐς Μίλητον· ὁ δὲ Ἀρταφέρνης, ὥς οἱ πέμψαντι ἐς Σοῦσα καὶ ὑπερθέντι τὰ ἐκ τοῦ Ἀρισταγόρεω λεγόμενα συνέπαινος καὶ αὐτὸς Δαρεῖος ἐγένετο, παρεσκευάσατο μὲν διηκοσίας τριήρεας, πολλὸν δὲ κάρτα ὅμιλον Περσέων τε καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων, στρατηγὸν δὲ τουτέων ἀπέδεξε Μεγαβάτην ἄνδρα Πέρσην τῶν Ἀχαιμενιδέων, ἑωυτοῦ τε καὶ Δαρείου ἀνεψιόν, τοῦ Παυσανίης ὁ Κλεομβρότεω, Λακεδαιμόνιος, εἰ δὴ ἀληθής γέ ἐστι ὁ λόγος, ὑστέρῳ χρόνῳ τουτέων ἡρμόσατο θυγατέρα, ἔρωτα σχὼν τῆς Ἑλλάδος τύραννος γενέσθαι. ἀποδέξας δὲ Μεγαβάτην στρατηγὸν Ἀρταφέρνης ἀπέστειλε τὸν στρατὸν παρὰ τὸν Ἀρισταγόρεα.

Παραλαβὼν δὲ ὁ Μεγαβάτης ἐκ τῆς Μιλήτου τόν τε Ἀρισταγόρεα 33 καὶ τὴν Ἰάδα στρατιὴν καὶ τοὺς Ναξίους ἔπλεε πρόφασιν ἐπ' Ἑλλησπόντου, ἐπείτε δὲ ἐγένετο ἐν Χίῳ, ἔσχε τὰς νέας ἐς Καύκασα, ὡς ἐνθεῦτεν βορέῃ ἀνέμῳ ἐς τὴν Νάξον διαβάλοι. καὶ οὐ γὰρ ἔδεε τούτῳ τῷ στόλῳ Ναξίους ἀπολέσθαι, πρῆγμα τοιόνδε συνηνείχθη γενέσθαι. περιιόντος Μεγαβάτεω τὰς ἐπὶ τῶν νεῶν φυλακὰς ἐπὶ νεὸς 2 Μυνδίης ἔτυχε οὐδεὶς φυλάσσων· ὁ δὲ δεινόν τι ποιησάμενος ἐκέλευσε τοὺς δορυφόρους ἐξευρόντας τὸν ἄρχοντα ταύτης τῆς νεός, τῷ οὔνομα ἦν Σκύλαξ, τοῦτον δῆσαι διὰ θαλαμίης διελόντας τῆς νεὸς κατὰ τοῦτο, ἔξω μὲν κεφαλὴν ποιεῦντας ἔσω δὲ τὸ σῶμα. δεθέντος δὲ τοῦ Σκύλακος ἐξαγγέλλει τις τῷ Ἀρισταγόρῃ ὅτι τὸν ξεῖνόν οἱ τὸν Μύνδιον Μεγαβάτης δήσας λυμαίνοιτο. ὁ δ' ἐλθὼν παραιτέετο τὸν Πέρσην, τυγχάνων δὲ οὐδενὸς τῶν ἐδέετο αὐτὸς ἐλθὼν ἔλυσε. πυθό- 3

---

§ 2. *εὐπετεῖ αἱρεθῆναι.* zu 3, 120, 2. — *ἀμείβετο αὐτὸν τοισίδε.* zu 1, 35, 2. — *συνέπαινος*, bei Her. öfter; ob auch bei Attikern?

C. 32. *ὑπερθέντι, κοινώσαντι,* wie 3, 155, 2. zu 1, 8, 1. — *ἄλλων.* gr. Spr. 50, 4, 11. — *ἄνδρα Π. τῶν.* Spr. 47, 7 (9), 1. — *ἑωυτοῦ δέ?* — *Κλεομβρότεω* für *Κλεομβρότου* Schäfer. — *εἰ δὴ ἀληθής.* Her. muss also den Brief des Pausanias bei Thuk. 1, 128, 5 nicht gekannt haben. (We.) — *ἡρμόσατο* verlobte sich. zu 3, 137, 2. Es ist offenbar (?) bloss auf den Wunsch zu beziehen. (We.) — *σχών* nachdem er gefasst hatte. zu 1, 7, 2. — *γενέσθαι* Spr. 50, 5 (6), 6.

C. 33 § 1. *Ἀρισταγόρεα.* Di. 15, 7, 2. — *Ἰάδα.* zu 4, 95, 1. — *πρόφασιν* angeblich. gr. Spr. 46, 3, 5. — *τὰς νέας* würde bei einem Attiker fehlen. Kr. zum Thuk 1, 110, 2. — *καὶ οὐ γάρ.* zu 1, 24, 2. — *ἔδεε.* zu 1, 8, 1. — *συνηνείχθη, συνέβη.* zu 1, 19.

§ 2. *δεινόν τι.* zu 1, 61, 1. vgl. 3, 155, 1. — *τοῦτον.* gr. Spr. 51, 5, 1. So bei Her. ungew. oft. — *διελόντας* durchgezogen bis gegen die Mitte des Körpers. Aehnlich *διαλαμβάνειν.* (Sch.) zu 1, 114, 2. — *κατὰ τοῦτο* auf folgende Weise. vgl. 1, 216, 2. — *ποιεῦντας*, das Particip epexegetisch nach *τοῦτο* wie nach *τοιόςδε.* zu 1, 117, 3.

μενος δὲ κάρτα δεινὸν ἐποιήσατο ὁ Μεγαβάτης καὶ ἐσπέρχετο τῷ Ἀρισταγόρῃ. ὁ δὲ εἶπε· "σοὶ δὲ καὶ τούτοισι τοῖσι πρήγμασι τί ἐστι; οὔ σε ἀπέστειλε Ἀρταφρένης ἐμέο πείθεσθαι καὶ πλέειν τῇ ἂν ἐγὼ κελεύω; τί πολλὰ πρήσσεις;" ταῦτα εἶπε Ἀρισταγόρης. ὁ δὲ θυμωθεὶς τούτοισι, ὡς νὺξ ἐγένετο, ἔπεμπε ἐς Νάξον πλοίῳ ἄνδρας φρά-
34 σοντας τοῖσι Ναξίοισι πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα· οἱ γὰρ ὦν Νάξιοι οὐδὲν πάντως προσεδέκοντο ἐπὶ σφέας τὸν στόλον τοῦτον ὁρμήσεσθαι. ἐπεὶ μέντοι ἐπύθοντο, αὐτίκα μὲν ἐσηνείκαντο τὰ ἐκ τῶν ἀγρῶν ἐς τὸ τεῖχος, παρεσκευάσαντο δὲ ὡς πολιορκησόμενοι καὶ σῖτα καὶ ποτὰ [καὶ τὸ τεῖχος] ἐσάξαντο. καὶ οὗτοι μὲν παρεσκευάδατο ὡς παρεσομένου σφι πολέμου, οἱ δ' ἐπείτε διέβαλον ἐκ τῆς Χίου τὰς νέας ἐς τὴν Νάξον, πρὸς πεφραγμένους προσεφέροντο καὶ ἐπολιόρκεον μῆνας τέσσερας. ὡς δὲ τά τε ἔχοντες ἦλθον χρήματα οἱ Πέρσαι, ταῦτα καταδεδαπάνητό σφι καὶ αὐτῷ τῷ Ἀρισταγόρῃ προσαναισίμωτο πολλά, τοῦ πλεῦνός τε ἐδέετο ἡ πολιορκίη, ἐνθαῦτα τείχεα τοῖσι φυγάσι τῶν Ναξίων οἰκοδομήσαντες ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν ἤπειρον, κακῶς πρήσσοντες.

35 Ἀρισταγόρης δὲ οὐκ εἶχε τὴν ὑπόσχεσιν τῷ Ἀρταφρένεϊ ἐκπληρῶσαι· ἅμα δὲ ἐπίεζέ μιν ἡ δαπάνη τῆς στρατιῆς ἀπαιτεομένη, ἀρρώδεέ τε τοῦ στρατοῦ πρήξαντος κακῶς καὶ Μεγαβάτῃ διαβεβλημένος, ἐδόκεέ τε τὴν βασιληίην τῆς Μιλήτου ἀπαιρεθήσεσθαι. ἀρρωδέων δὲ τουτέων ἕκαστα ἐβουλεύετο ἀπόστασιν· συνέπιπτε γὰρ καὶ τὸν ἐστιγμένον τὴν κεφαλὴν ἀπῖχθαι ἐκ Σουσέων παρ' Ἱστιαίου, σημαίνοντα ἀπίστασθαι Ἀρισταγόρῃ ἀπὸ βασιλέος. ὁ γὰρ Ἱστιαῖος βουλόμενος τῷ Ἀρισταγόρῃ σημῆναι ἀποστῆναι ἄλλως μὲν οὐδαμῶς εἶχε ἀσφαλέως σημῆναι, ὥστε φυλασσομενέων τῶν ὁδῶν, ὁ δὲ τῶν δούλων τὸν πιστότατον ἀποξυρήσας τὴν κεφαλὴν ἔστιξε καὶ ἀνέμεινε ἀνα-

---

§ 3. *ἐσπέρχετο, ἐθυμοῦτο.* zu 1, 32, 1. — *σοὶ τί ἐστι.* gr Spr. 48, 3, 9. — *πολλὰ πρήσσεις* der eig. Ausdruck von einem *πολυπράγμων*, der sich ohne Beruf in fremde Angelegenheiten einmischt. Kr. zum Thuk. 6, 87, 2.

C. 34. *οὐδέν. οὐδέν τι?* zu 5, 65, 1. — *τὰ ἐκ τῶν.* Spr. 50, 7, 7. (8, 14.) — *ἐςάξαντο* leitet Va. von *ἄγειν* ab, was an sich eben so wenig bedenklich scheint als *προςῆξαν* Thuk. 2, 97, 3. Doch könnte dabei *ἐς* vor *τὸ τεῖχος* nicht fehlen oder es müsste (*καὶ*) *τὸ τεῖχος* mit We. gestrichen werden. Portus u. A. leiten es von *σάττω* ab, was hier doch der Grundbedeutung (packen) nicht recht gemäss wäre. — *τὰς νέας. ταῖς ναυσί* hätte man erwartet, wiewohl *διαβάλλειν* auch intransitiv in der attischen Prosa nicht häufig ist. Kr. zu Arr. An. 1, 4, 1. — *τοῦ πλεῦνος.* zu 4, 43, 2.

C. 35 § 1. *ἀρρώδεε, ὠρρώδεε.* zu 1, 9, 1 u. Di. 28, 4, 4. — *τὴν βασιληίην.* Spr. 52, 4, 3. (6.) — *ἐβουλεύετο ἀπόστασιν.* zu 1, 133, 2. vgl. 5, 40. — *τόν* bezeichnet die Sache als eine allgemein bekannte; oder anticipirend mit Bezug auf die folgende Erzählung. zu 1, 144, 1. — *σημαίνοντα ἀπίστασθαι*, der Inf. wie § 3 *ἀπόστασιν*: dass er abfallen solle. zu 4, 113. gr. Spr. 55, 3, 13. — *Σουσέων. Σούσων* Br.

§ 2. *ὥστε, ἅτε.* Di. 56, 12 A. — *ὁ δέ, ἀλλά.* zu 1, 17, 2. — *ἀπο-*

φῦναι τὰς τρίχας, ὡς δὲ ἀνέφυσαν τάχιστα, ἀπέπεμπε ἐς Μίλητον ἐντειλάμενος αὐτῷ ἄλλο μὲν οὐδέν, ἐπεὰν δὲ ἀπίκηται ἐς Μίλητον, κελεύειν Ἀρισταγόρην ξυρήσαντά μιν τὰς τρίχας κατιδέσθαι ἐς τὴν κεφαλήν· τὰ δὲ στίγματα ἐσήμαινε, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, 3 ἀπόστασιν. ταῦτα δὲ ὁ Ἱστιαῖος ἐποίεε συμφορὴν ποιεύμενος μεγάλην τὴν ἑωυτοῦ κατοχὴν τὴν ἐν Σούσοισι· ἀποστάσιος ὦν γινομένης πολλὰς εἶχε ἐλπίδας μετήσεσθαι ἐπὶ θάλασσαν, μὴ δὲ νεώτερόν τι ποιεύσης τῆς Μιλήτου οὐδαμὰ ἐς αὐτὴν ἥξειν ἔτι ἐλογίζετο.

36 Ἱστιαῖος μέν νυν ταῦτα διανοεύμενος ἀπέπεμπε τὸν ἄγγελον, Ἀρισταγόρῃ δὲ συνέπιπτε τοῦ αὐτοῦ χρόνου πάντα ταῦτα συνελθόντα· ἐβουλεύετο ὦν μετὰ τῶν στασιωτέων, ἐκφήνας τήν τε ἑωυτοῦ γνώμην καὶ τὰ παρὰ τοῦ Ἱστιαίου ἀπιγμένα. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι πάντες γνώμην κατὰ τὠυτὸ ἐξεφέροντο, κελεύοντες ἀπίστασθαι· Ἑκαταῖος δ' ὁ λογοποιὸς πρῶτα μὲν οὐκ ἔα πόλεμον βασιλέϊ τῶν Περσέων ἀναιρέεσθαι, καταλέγων τά τε ἔθνεα πάντα τῶν ἦρχε Δαρεῖος καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ἐπείτε δὲ οὐκ ἔπειθε, δεύτερα συνεβούλευε ποιέειν ὅκως ναυκρατέες τῆς θαλάσσης ἔσονται. ἄλλως μέν νυν οὐδαμῶς ἔφη λέγων 2 ἐνορᾶν ἐσόμενον τοῦτο (ἐπίστασθαι γὰρ τὴν δύναμιν τὴν Μιλησίων ἐοῦσαν ἀσθενέα), εἰ δὲ τὰ χρήματα καταιρεθείη τὰ ἐκ τοῦ ἱροῦ τοῦ ἐν Βραγχίδῃσι, τὰ Κροῖσος ὁ Λυδὸς ἀνέθηκε, πολλὰς εἶχε ἐλπίδας ἐπικρατήσειν τῆς θαλάσσης, καὶ οὕτω αὐτούς τε ἕξειν χρήμασι χρᾶσθαι καὶ τοὺς πολεμίους οὐ συλήσειν αὐτά· τὰ δὲ χρήματα ἦν ταῦτα 3 μεγάλα, ὡς δεδήλωταί μοι ἐν τῷ πρώτῳ τῶν λόγων. αὕτη μὲν δὴ οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη, ἐδόκεε δὲ ὅμως ἀπίστασθαι, ἕνα τε αὐτέων πλώσαντα ἐς Μυοῦντα ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ ἀπὸ τῆς Νάξου ἀπελθόν, ἐὸν ἐνθαῦτα, συλλαμβάνειν πειρᾶσθαι τοὺς ἐπὶ τῶν νεῶν ἐπιπλέοντας στρατηγούς. ἀποπεμφθέντος δὲ Ἰητραγόρεω κατ' αὐτὸ τοῦτο καὶ συλ- 37 λαβόντος δόλῳ Ὀλίατον Ἰβανώλλιος Μυλασέα καὶ Ἱστιαῖον Τύμνεω Τερμερέα καὶ Κώην Ἐρξάνδρεω, τῷ Δαρεῖος Μυτιλήνην ἐδωρήσατο, καὶ Ἀρισταγόρην Ἡρακλείδεω Κυμαῖον καὶ ἄλλους συχνούς, οὕτω δὴ

ξυρήσας mit zwei Ac. wie *ἀφαιρεῖσθαί τινά τι*; doch kann *τὸν πιστότατον* auch von *ἔστιζε* abhängen. — *κατιδέσθαι*. Di. 52, 8, 2.

§ 3. *κατοχή* Festhaltung, sonst so nicht. — *μεθήσεσθαι*, passiv; sonst (—) *ἐθήσεσθαι*. — *μὴ δέ*. gr. Spr. 69, 16, 1.

C. 36 § 1. *συνέπιπτε — συνελθόντα*. zu 1, 82, 1. — *ἐξεφέροντο*, sonst *ἀπεδείκνυντο, ἀπεφαίνοντο*. Spr. 52, 8, 4. (5.) — *βασιλέϊ* gegen den K. gr. Spr. 48, 10, 1. — *δεύτερα* demnächst. zu 1, 46, 3. — *ναυκρατέες* nur hier, *ναυκράτορες* 6, 9, 1 u. Thuk. 5, 97. 6, 18, 5.

§ 2. *ἔφη λέγων* bei Her. öfter so verbunden. zu 1, 114, 3. — *ἐνορᾶν* erg. *τῷ πράγματι*. Kr. zu Xen. An. 1, 3, 15. — *τὰ ἐκ τοῦ*. Spr. 50, 7, 7. (8, 14.) — *ἐπικρατήσειν*. zu 1, 17, 2.

§ 3. *πρώτῳ* 1, 92, 2. — *ἐδόκεε ἀπίστασθαι*. gr. Spr. 55, 3, 15.

C. 37. *Μυτιλ.* für *Μιτυλ.* Ga. — *οὕτω δή*. zu 1, 84, 3. — *ἐκ τοῦ*

ἐκ τοῦ ἐμφανέος ὁ Ἀρισταγόρης ἀπεστήκεε, πᾶν ἐπὶ Δαρείῳ μηχανώμενος. καὶ πρῶτα μὲν λόγῳ μετεὶς τὴν τυραννίδα ἰσονομίην ἐποίεε τῇ Μιλήτῳ, ὡς ἂν ἑκόντες αὐτῷ οἱ Μιλήσιοι συναπισταίατο, μετὰ δὲ καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ τὠυτὸ τοῦτο ἐποίεε, τοὺς μὲν ἐξελαύνων τῶν τυράννων, τοὺς δ' ἔλαβε τυράννους ἀπὸ τῶν νεῶν τῶν συμπλευσασέων ἐπὶ Νάξον, τούτους δὲ φίλα βουλόμενος ποιέεσθαι τῇσι πόλισι ἐξεδίδου, ἄλλον ἐς ἄλλην πόλιν παραδιδούς, ὅθεν εἴη ἕκαστος.

38 Κώην μέν νυν Μυτιληναῖοι ἐπείτε τάχιστα παρέλαβον, ἐξαγαγόντες κατέλευσαν, Κυμαῖοι δὲ τὸν σφέτερον αὐτέων ἀπῆκαν· ὡς δὲ καὶ ἄλλοι οἱ πλεῦνες ἀπίεσαν. τυράννων μέν νυν κατάπαυσις ἐγένετο ἀνὰ τὰς πόλιας, Ἀρισταγόρης δὲ ὁ Μιλήσιος ὡς τοὺς τυράννους κατέπαυσε, στρατηγοὺς ἐν ἑκάστῃ τῶν πολίων κελεύσας ἑκάστους καταστῆσαι, δεύτερα αὐτὸς ἐς Λακεδαίμονα τριήρεϊ ἀπόστολος ἐγίνετο· ἔδεε γὰρ δὴ συμμαχίης τινός οἱ μεγάλης ἐξευρεθῆναι.

39 Τῆς δὲ Σπάρτης Ἀναξανδρίδης μὲν ὁ Λέοντος οὐκέτι περιεὼν ἐβασίλευε ἀλλὰ ἐτετελευτήκεε, Κλεομένης δὲ ὁ Ἀναξανδρίδεω εἶχε τὴν βασιληίην, οὐ κατ' ἀνδραγαθίην σχὼν ἀλλὰ κατὰ γένος. Ἀναξανδρίδῃ γὰρ ἔχοντι γυναῖκα ἀδελφεῆς ἑωυτοῦ θυγατέρα καὶ ἐούσης ταύτης οἱ καταθυμίης παῖδες οὐκ ἐγίνοντο. τούτου δὲ τοιούτου ἐόντος οἱ ἔφοροι εἶπαν ἐπικαλεσάμενοι αὐτόν· "εἴ τοι σύ γε σεωυτοῦ μὴ προορᾷς, ἀλλ' ἡμῖν τοῦτό ἐστι οὐ περιοπτέον, γένος τὸ Εὐρυσθένεος γενέσθαι ἐξίτηλον. σύ νυν τὴν μὲν ἔχεις γυναῖκα, ἐπείτε τοι οὐ τίκτει, ἔξεο, ἄλλην δὲ γῆμον· καὶ ποιέων ταῦτα Σπαρτιήτῃσι ἁδήσεις." ὁ δ' ἀμείβετο φὰς τουτέων οὐδέτερα ποιήσειν, ἐκείνους τε οὐ καλῶς συμβουλεύειν παραινέοντας, τὴν ἔχει γυναῖκα, ἐοῦσαν ἀναμάρτητον

ἐμφανέος. zu 1, 205. — ἀπεστήκεε. Di. 53, 4. — ὡς ἄν mit dem Optativ im finalen Sinne auch 1, 152, 1. 7, 176, 3. 9, 22, 2. 51, 2. — τούτους δέ. zu 1, 171, 4. — φίλα. zu 2, 152, 2. (3, 49.) — ἐξεδίδου, dem ἐξελαύνων entsprechend. Uebergang vom Particip zum bestimmten Tempus. zu 1, 19. — ὅθεν. zu 2, 137, 2.,

C. 38. Μυτιλ. für Μιτυλ. Ga. — τὸν σφέτερον, τύραννον. — αὐτέων. Spr. 51, 4, 4. (2, 10.) — ἄλλοι. gr. Spr. 47, 28, 3. — οἱ πλεῦνες. gr. Spr. 50, 4, 12. — ἀπίεσαν auch 8, 52, 1. So ἀπίει 4, 157. 5, 42, 2. 107. 6, 62. Di. 38, 1, 2. Bei Attikern bald ἀφ — bald ἠφ —. Kr. zu Thuk. 2, 49, 1. — ἀνὰ τάς, κατὰ τάς. — στρατηγούς, die auch Civilangelegenheiten leiteten, Präsidenten. — ἀπόστολος ἐγένετο, ungew. zu 1, 21. — ἔδεε συμμαχίης ἐξευρεθῆναι. vgl. Pors. zu Eur. Med. 1396. (Sch.) gr. Spr. 61, 6, 8.

C. 39 § 1. οὐκέτι. gr. Spr. 67, 8, 4. — οὐ κατ' ἀ. Damit soll ihm die Mannhaftigkeit nicht abgestritten werden. — κατ' für κατά Bekker. — σχών adeptus. zu 1, 7, 2. — ἔχοντι καὶ ἐούσης. Spr. 59, 2 A. (56, 14, 2. — καταθυμίης nach seinem Herzen, erwünscht. vgl. 9, 45, 1. Bei Attikern eben nicht üblich.

§ 2. σεωυτοῦ προορᾷς. zu 1, 120, 4. — ἀλλά. Spr. 69, 4. 3. (5.) — γενέσθαι. Spr. 57, 10, 5. (7.) — ἔξεο für ἐκ σέο Schäfer. Di. 36, 2, 6. verstosse aus deinem Hause. So ἔξεσις C. 40. — ἁδήσεις, ἀρέσεις. Di. 39 u. ἀνδάνω. — οὐδέτερα. gr. Spr. 44, 4, 3.

ἑωυτῷ, ταύτην ἀπέντα ἄλλην ἐσαγαγέσθαι· οὐδέ σφι πείσεσθαι. πρὸς ταῦτα οἱ ἔφοροι καὶ οἱ γέροντες βουλευσάμενοι προσέφερον 40 Ἀναξανδρίδῃ τάδε. "ἐπεὶ τοίνυν περιεχόμενόν σε ὁρέομεν τῆς ἔχεις γυναικός, σὺ δὲ ταῦτα ποίεε, καὶ μὴ ἀντίβαινε τούτοισι, ἵνα μή τι ἀλλοῖον περὶ σεῦ οἱ Σπαρτιῆται βουλεύσωνται. γυναικὸς μὲν τῆς ἔχεις οὐ προσδεόμεθά σευ τῆς ἐξέσιος· σὺ δὲ ταύτῃ τε πάντα ὅσα νῦν παρέχεις πάρεχε καὶ ἄλλην πρὸς ταύτῃ ἐσάγαγε γυναῖκα τεκνοποιόν." ταῦτά κῃ λεγόντων συνεχώρησε ὁ Ἀναξανδρίδης, μετὰ δὲ γυναῖκας ἔχων δύο διξὰς ἱστίας οἴκεε, ποιέων οὐδαμὰ Σπαρτιητικά.

Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος ἡ ἐς ὕστερον ἐπελθοῦσα γυνὴ 41 τίκτει τὸν δὴ Κλεομένεα τοῦτον. καὶ αὕτη τε ἔφεδρον βασιλέα Σπαρτιήτῃσι ἀπέφαινε καὶ ἡ προτέρη γυνὴ τὸν πρότερον χρόνον ἄτοκος ἐοῦσα τότε κως ἐκύησε, συντυχίῃ ταύτῃ χρησαμένη. ἔχουσαν δὲ αὐτὴν ἀληθέι λόγῳ οἱ τῆς ἐπελθούσης γυναικὸς οἰκήιοι πυθόμενοι ὤχλεον, φάμενοι αὐτὴν κομπέειν ἄλλως, βουλομένην ὑποβαλέσθαι. δεινὰ δὲ ποιεύντων αὐτέων τοῦ χρόνου συντάμνοντος ὑπ' ἀπιστίης οἱ ἔφοροι τίκτουσαν τὴν γυναῖκα περιιζόμενοι ἐφύλαξαν. ἡ δὲ ὡς ἔτεκε Δωριέα, ἰθέως ἴσχει Λεωνίδην καὶ μετὰ τοῦτον ἰθέως ἴσχει Κλεόμβροτον· οἱ δὲ καὶ διδύμους λέγουσι Κλεόμβροτόν τε καὶ Λεωνίδην γενέσθαι. ἡ δὲ Κλεομένεα τεκοῦσα καὶ τὸ δεύτερον ἐπελθοῦσα γυνή, ἐοῦσα θυγάτηρ Πρινητάδεω τοῦ Δημαρμένου, οὐκέτι ἔτικτε τὸ δεύτερον. ὁ μὲν δὴ Κλεομένης, ὡς λέγεται, ἦν τε οὐ φρενήρης ἀκρομανής τε, ὁ δὲ 42 Δωριεὺς ἦν τῶν ἡλίκων πάντων πρῶτος, εὖ τε ἠπίστατο κατ' ἀνδρα-

C. 40. *περιεχόμενον, γλιχόμενον.* zu 1, 71, 2. — *σὺ δέ.* Di. 50, 1, 11. — *ταῦτα* Folgendes, wie 5, 33, 2. — *ἀντίβαινε* widerstrebe, selten so. Soph. El. 575: *βιασθεὶς πολλὰ κἀντιβὰς μόλις ἔθυσεν.* — *ἀλλοῖον*, euphemistisch: Hartes. — *βουλεύωνται* consilia capiant. zu 5, 35, 1. — *προσδεόμεθα* mit zwei Ge. wie *δεῖσθαι* 3, 157, 1. — *ἔξεσις*, wohl nur hier. vgl. zu 5, 39, 2. — *σὺ δὲ = ἀλλά.* Di. 50, 1, 10. — *κῃ.* zu 1, 97, 2. — *λεγόντων* erg. *αὐτῶν.* zu 1, 3. — *ἱστίας, ἑστίας,* für *οἰκίας.* vgl. 6, 86, 6. (Bä.) — *Σπαρτιητικά* der spartischen Sitte Gemässes.

C. 41. *ἐς ὕστερον.* gr. Spr. 66, 1, 4. — *τὸν δή* den eben erwähnten. — *καὶ αὕτη τε.* gr. Spr. 69, 32, 11. — *ἔφεδρον* als Reserve, Nachfolger. Kr. zu Xen. An. 2, 5, 10. Br. will *ἔπεδρον*, wie 1, 17, 2 *ἐπέδρης* u. 5, 65, 1 *ἐπέδρην.* Allein in dem technischen Ausdruck mochte sich die Aspiration auch bei den Ionern erhalten haben. — *συντυχίῃ.* zu 1, 68, 1. — *ἔχουσαν, ἐν γαστρί.* zu 3, 32, 2. — *ἀληθέι λόγῳ*, sonst *τῇ ἀληθείᾳ, τῷ ὄντι*, wie 1, 120, 2. vgl. 6, 68: *τίς μεύ ἐστι πατὴρ ὀρθῷ λόγῳ;* — *ὤχλεον* belästigten, poetisch; sonst ähnlich *ὄχλον παρέχειν*, wie 1, 86, 3. vgl. Kr. zum Thuk. 1, 73, 2. — *κομπέειν* auch Thuk. 6, 17, 4 und Dichter; üblicher *κομπάζειν.* — *ὑποβαλέσθαι* ein Kind unterschieben.

§ 2. *δεινὰ ποιεύντων* zu 2, 121, 11. — *τοῦ χρόνου συντάμνοντος* als die Zeit der Niederkunft bevorstand. Sonst so nicht. — *ἰθέως, εὐθέως.* Di. 3, 4, 4.

C. 42 § 1. *φρενήρης*, sonst poetisch. zu 3, 25, 1. — *ἀκρομανής* höchst wüthend, kommt sonst wohl nicht vor. vgl. *ὀργὴν ἄκρος* 1, 73, 2. — *εὖ ἠπίστατο* glaubte fest, herodoteisch so. zu 1, 8. — *ἠπίστατο* für

γαθίην αὐτὸς σχήσειν τὴν βασιληίην. ὥστε ὦν οὕτω φρονέων, ἐπειδὴ ὅ τε Ἀναξανδρίδης ἀπέθανε καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι χρεώμενοι τῷ νόμῳ ἐστήσαντο βασιλέα τὸν πρεσβύτατον Κλεομένεα, ὁ Δωριεὺς δεινόν τε ποιεύμενος καὶ οὐκ ἀξιῶν ὑπὸ Κλεομένεος βασιλεύεσθαι, αἰτήσας λαὸν Σπαρτιήτας ἦγε ἐς ἀποικίην, οὔτε τῷ ἐν Δελφοῖσι χρηστηρίῳ χρησάμενος ἐς ἥντινα γῆν κτίσων ἴῃ, οὔτε ποιήσας οὐδὲν τῶν νομιζομένων. οἷα δὲ βαρέως φέρων, ἀπίει ἐς τὴν Λιβύην τὰ πλοῖα· κατηγέοντο δέ οἱ ἄνδρες Θηραῖοι. ἀπικόμενος δ' ἐς Κίνυπα οἴκισε χῶρον κάλλιστον τῶν Λιβύων παρὰ ποταμόν. ἐξελαθεὶς δὲ ἐνθεῦτεν τρίτῳ ἔτεϊ ὑπὸ Μακέων τε Λιβύων καὶ Καρχηδονίων ἀπίκετο ἐς Πελοπόννησον. 43 ἐνθαῦτα δέ οἱ Ἀντιχάρης, ἀνὴρ Ἐλεώνιος, συνεβούλευσε ἐκ τῶν Λαΐου χρησμῶν Ἡράκλειαν τὴν ἐν Σικελίῃ κτίζειν, φὰς τὴν Ἔρυκος χώρην πᾶσαν εἶναι Ἡρακλειδέων αὐτοῦ Ἡρακλέος κτησαμένου. ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα ἐς Δελφοὺς οἴχετο χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ, εἰ αἱρέει ἐπ' ἣν στέλλεται χώρην· ἡ δὲ Πυθίη οἱ χρᾷ αἱρήσειν. παραλαβὼν δὲ ὁ Δωριεὺς τὸν στόλον τὸν καὶ ἐς Λιβύην ἦγε ἐκομίζετο παρὰ τὴν Ἰταλίην.

44 Τὸν χρόνον δὲ τοῦτον, ὡς λέγουσι Συβαρῖται, σφέας τε αὐτοὺς καὶ Τῆλυν τὸν ἑωυτῶν βασιλέα ἐπὶ Κρότωνα μέλλειν στρατεύεσθαι, τοὺς δὲ Κροτωνιήτας περιδεέας γενομένους δεηθῆναι Δωριέος σφίσι τιμωρῆσαι καὶ τυχεῖν δεηθέντας· συστρατεύεσθαί τε δὴ ἐπὶ Σύβαριν Δωριέα καὶ συνελεῖν τὴν Σύβαριν. ταῦτα μέν νυν Συβαρῖται λέγουσι ποιῆσαι Δωριέα τε καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, Κροτωνιῆται δὲ οὐδένα σφίσι φασὶ ξεῖνον προσεπιλαβέσθαι τοῦ πρὸς Συβαρίτας πολέμου εἰ μὴ

---

in. Lh. Sonst in diesem Sinne mit dem Infinitiv oder ὅτι, ὡς. Vgl. über *νομίζειν* mit dem Particip Kr. zu Xen. An. 6, 4, 24. — *οὐκ ἀξιῶν.* Spr. 67, 1, 2. — *βασιλεύεσθαι.* Spr. 52, 4, 1.

§ 2. *ἥντινα,* in sofern *χρησάμενος* den Begriff der Anfrage enthält. — *ἴῃ.* Spr. 54, 7. vgl. 4, 156. — *τῶν νομιζομένων* von den, besonders religiösen, Gebräuchen, die bei Gründung einer Colonie herkömmlich waren. — *ἀπίει* liess in See stechen; sonst so (auch selten) intransitiv. Kr. zum Thuk. 7, 19, 4. — *ποταμόν. Κίνυπα* ist hier wohl ausgefallen. vgl. 4, 198 u. 175. — *τε καί* nach *Μακέων* verdächtigt We.; nur *καί* ist mit Niebuhr gestrichen.

C. 43. *τῶν Λαΐου χρησμῶν,* von denen wir nichts wissen. Dem Laios gegebene Orakel erklärt La. vgl. Soph. Ol. 906: *Λαΐου παλαιὰ θέσφατα.* — *εἶναι Ἡρακλειδέων.* Spr. 47, 4, 2. (6, 7.) — *αὐτοῦ* ohne *τοῦ.* zu 1, 65, 3. — *αἱρέει.* Das Präsens ist auffallend. Aesch. Ag. 125: *χρόνῳ μεν ἀγρεῖ* (*αἱρεῖ* Elmsley) *Πριάμου πόλιν ἅδε κέλευθος.* — *ἐπ ἣν στ. χώρην, τὴν χ. ἐπ' ἣν στ.* Spr. 51, 11, 2. (12.) vgl. 5, 45, 1. — *παρὰ τήν* längs der Küste von.

C. 44. *σφέας — μέλλειν,* als ob *λέγουσι* ohne *ὡς* dastände. zu *ἀγαγέσθαι* 1, 65, 3. — *τυχεῖν* hätten es erlangt. — *συνελεῖν* habe erobern geholfen, wie 5, 45, 2. Sonst nicht so. — *προσεπιλαβέσθαι, συνεπιλαβέσθαι* 5, 45, 2. vgl. 3, 48, 1. Ueber den Ge. Spr. 47, 11. (12.) —

Καλλίην τῶν Ἰαμιδέων, μάντιν Ἠλεῖον, μοῦνον, καὶ τοῦτον τρόπῳ τοιῷδε· παρὰ Τήλυος τοῦ Συβαρίτεων τυράννου ἀποδράντα ἀπικέσθαι παρὰ σφέας, ἐπείτε οἱ τὰ ἱρὰ οὐ προεχώρεε [χρηστὰ] θυομένῳ ἐπὶ Κρότωνα. ταῦτα δ' αὖ οὗτοι λέγουσι. μαρτύρια δὲ τουτέων ἑκάτεροι ἀποδεικνῦσι τάδε, Συβαρῖται μὲν τέμενός τε καὶ νηὸν ἐόντα παρὰ τὸν ξηρὸν Κρᾶθιν, τὸν ἱδρύσασθαι συνελόντα τὴν πόλιν Δωριέα λέγουσι Ἀθηναίῃ ἐπωνύμῳ Κραθίῃ· τοῦτο δὲ αὐτοῦ Δωριέος τὸν θάνατον μαρτύριον μέγιστον ποιεῦνται ὅτι παρὰ τὰ μεμαντευμένα ποιέων διεφθάρη· εἰ γὰρ δὴ μὴ παρέπρηξε μηδέν, ἐπ' ὃ δὲ ἐστάλη ἐποίεε, εἷλε ἂν τὴν Ἐρυκίνην χώρην καὶ ἑλὼν κατέσχε, οὐδ' ἂν αὐτός τε καὶ ἡ στρατιὴ διεφθάρη. οἱ δ' αὖ Κροτωνιῆται ἀποδεικνῦσι Καλλίῃ μὲν τῷ Ἠλείῳ ἐξαίρετα ἐν γῇ τῇ Κροτωνιήτιδι πολλὰ δοθέντα, τὰ καὶ ἐς ἐμὲ ἔτι ἐνέμοντο οἱ Καλλίεω ἀπόγονοι, Δωριέϊ δὲ καὶ τοῖσι Δωριέος ἀπογόνοισι οὐδέν· καίτοι εἰ συνεπελάβετό γε τοῦ Συβαριτικοῦ πολέμου Δωριεύς, δοθῆναι ἄν οἱ πολλαπλήσια ἢ Καλλίῃ. ταῦτα μέν νυν ἑκάτεροι αὐτέων μαρτύρια ἀποφαίνονται· καὶ πάρεστι, ὁκοτέροισί τις πείθεται αὐτέων, τούτοισι προσχωρέειν. συνέπλεον δὲ Δωριέϊ καὶ ἄλλοι συγκτίσται Σπαρτιητέων, Θεσσαλὸς καὶ Παραιβάτης καὶ Κελέης καὶ Εὐρυλέων, οἳ ἐπείτε ἀπίκοντο παντὶ στόλῳ ἐς τὴν Σικελίην, ἀπέθανον μάχῃ ἑσσωθέντες ὑπό τε Φοινίκων καὶ Ἐγεσταίων· μοῦνος δέ γε Εὐρυλέων τῶν συγκτιστέων περιεγένετο τούτου τοῦ πάθεος. συλλαβὼν δὲ οὗτος τῆς στρατιῆς τοὺς περιγενομένους ἔσχε Μινώην τὴν Σελινουσίων ἀποικίην, καὶ συνηλευθέρου Σελινουσίους τοῦ μουνάρχου Πειθαγόρεω. μετὰ δέ, ὡς τοῦτον κατεῖλε, αὐτὸς τυραννίδι ἐπεχείρησε Σελινοῦντος, καὶ ἐμουνάρχησε χρόνον ἐπ' ὀλίγον· οἱ γάρ μιν Σελινούσιοι ἐπαναστάντες ἀπέκτειναν καταφυγόντα ἐπὶ Διὸς ἀγοραίου βωμόν.

(45) (2) (46)

Συνέσπετο δὲ Δωριέϊ καὶ συναπέθανε Φίλιππος ὁ Βουτακίδεω, Κροτωνιήτης ἀνήρ, ὃς ἁρμοσάμενος Τήλυος τοῦ Συβαρίτεω θυγατέρα (47)

Καλλίην τῶν. Spr. 47, 7 (9), 1. — προεχώρεε. zu 1, 84, 1. — χρηστά wird Glossem sein. Kr. zu Xen. An. 6, 2, 21: ἴσως ἂν τὰ ἱερὰ μᾶλλον προχωροίη ἡμῖν. — ἐπί zum Behuf eines Zuges gegen. Xen. An. 7, 8, 21: πάλιν ἐπ' αὐτὸν τεθυμένος (ἦν).

C. 45 § 1. αὖ für οὐκ Bekker; ὦν Schäfer; We. u. Eltz wollen es streichen. — ἀποδεικνῦσι. Di. 36, 1, 3. — ξηρόν, wohl weil er eben nur im Winter wasserreich war. vgl. 1, 145. — — Κρᾶθιν u. Κραθίῃ für Κράστιν und Κραστίῃ We. — τοῦτο δέ andrerseits, wie wenn τοῦτο μέν vorherginge. vgl. 8, 60, 2. (Hermann.) — Δωριέος τὸν θ. vgl. 7, 158, 1. 205, 1. (Va.) — εἰ γάρ. Fortsetzung des obliquen Verhältnisses, Angabe der Sybariten. gr. Spr. 54, 6, 4. — ἐπ' ὃ δέ, τοῦτο δὲ ἐφ' ὅ.

§ 2. ἐνέμοντο. zu 1, 170, 1. — δοθῆναι ἄν, ἐδόθη ἄν. Spr. 54, 6, 4. (6.) Abhängig von einem vorschwebenden λέγουσι. gr. Spr. 65, 11, 7.

C. 46. συνέπλεον. vgl. Pausan. 3, 16, 4. (We.) — συνηλευθέρου für συνελευθέρου Bk. — τοῦ μουνάρχου. gr. Spr. 47, 13, 3. — ἐπί. Di. 68, 4, 6.

ἔφυγε ἐκ Κρότωνος, ψευσθεὶς δὲ τοῦ γάμου οἴχετο πλέων ἐς Κυρήνην, ἐκ ταύτης δὲ ὁρμεώμενος συνέσπετο οἰκηίῃ τε τριήρεϊ καὶ οἰκηίῃ ἀνδρῶν δαπάνῃ, ἐών τε Ὀλυμπιονίκης καὶ κάλλιστος Ἑλλήνων τῶν κατ᾽ ἑωυτόν. διὰ δὲ τὸ ἑωυτοῦ κάλλος ἠνείκατο παρ᾽ Ἐγεσταίων τὰ οὐδεὶς ἄλλος· ἐπὶ γὰρ τοῦ τάφου αὐτοῦ ἡρώιον ἱδρυσάμενοι θυσίῃσι αὐτὸν ἱλάσκονται.

48 Δωριεὺς μέν νυν τρόπῳ τοιούτῳ ἐτελεύτησε· εἰ δὲ ἠνέσχετο βασιλευόμενος ὑπὸ Κλεομένεος καὶ κατέμενε ἐν Σπάρτῃ, ἐβασίλευσε ἂν Λακεδαίμονος· οὐ γάρ τινα πολλὸν χρόνον ἦρξε ὁ Κλεομένης, ἀλλ᾽ ἀπέθανε ἄπαις, θυγατέρα μούνην λιπών, τῇ οὔνομα ἦν Γοργώ.

49 Ἀπικνέεται δ᾽ ὦν ὁ Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος ἐς τὴν Σπάρτην Κλεομένεος ἔχοντος τὴν ἀρχήν· τῷ δὴ ἐς λόγους ἤιε, ὡς Λακεδαιμόνιοι λέγουσι, ἔχων χάλκεον πίνακα ἐν τῷ γῆς ἁπάσης περίοδος ἐνετέτμητο καὶ θάλασσά τε πᾶσα καὶ ποταμοὶ πάντες. ἀπικνεόμενος δὲ ἐς λόγους ὁ Ἀρισταγόρης ἔλεγε πρὸς αὐτὸν τάδε. 2 "Κλεόμενες, σπουδὴν μὲν τὴν ἐμὴν μὴ θωμάσῃς τῆς ἐνθαῦτα ἀπίξιος· τὰ γὰρ κατήκοντά ἐστι τοιαῦτα. Ἰώνων παῖδας δούλους εἶναι ἀντ᾽ ἐλευθέρων ὄνειδος καὶ ἄλγος μέγιστον μὲν αὐτοῖσι ἡμῖν, ἔτι δὲ τῶν λοιπῶν ὑμῖν, ὅσῳ προέστατε τῆς Ἑλλάδος. νῦν ὦν πρὸς θεῶν τῶν Ἑλληνίων ῥύσασθε Ἴωνας ἐκ δουλοσύνης, ἄνδρας ὁμαίμονας. εὐπετέως δὲ ὑμῖν ταῦτα οἷά τε χωρέειν ἐστί· οὔτε γὰρ οἱ βάρβαροι ἄλκιμοί εἰσι, ὑμεῖς τε τὰ ἐς τὸν πόλεμον ἐς τὰ μέγιστα ἀνήκετε ἀρε-3τῆς πέρι. ἥ τε μάχη αὐτέων ἐστὶ τοιήδε, τόξα καὶ αἰχμὴ βραχέα·

C. 47. ἠνείκατο für ἐν. Lh. — θυσίῃσι ἱλάσκονται. zu 4, 7, 1.

C. 48. ἐβασίλευσε für ἐβασίλευε Kr. vgl. 7, 3, 2. — οὐ γάρ τινα πολλὸν χρόνον, wenigstens doch neunzehn Jahre. Clinton F. H. p. 208. Ueber τις gr. Spr. 51, 16, 4.

C. 49 § 1. πίναξ geographische Charte. vgl. Diog. L. 5, 51 u. Ael. v. G. 3, 28. (Va.) — περίοδος. Natürlich waren auf dieser Charte die Wohnsitze der Völker angegeben. vgl. 4, 36.

§ 2. τὴν ἐμήν. Man erwartet ἐμῆς vor ἐνθαῦτα. Spr. 51, 4, 7 u. zum Thuk. 2, 61, 2. — κατήκοντα, παρόντα. zu 1, 97, 1. — Ἰώνων παῖδας, eine epische Ausdrucksweise, die ahnenmässige Auszeichnung andeuten mochte. vgl. 1, 27, 1. 3, 21, 2. — τοιαῦτα, τοιάδε. zu 1, 178, 1. vgl. 2, 52, 1. 4, 78, 2. — ὅσῳ da. gr. Spr. 51, 10, 5 u. Kr. zum Thuk. 1, 68, 2. — ῥύσασθε, σώζετε. Di. 40 u. d. W. — δουλοσύνης, δουλείας. zu 1, 95, 2. — ὁμαίμων, poetisch; sonst συγγενής auch von Stammverwandten. — χωρέειν von Statten gehen. zu 3, 39, 2. Gew. προχωρεῖν. — ἄλκιμα. zu 1, 79, 2. — ἐς τὰ μέγιστα zum höchsten Grade; etwas verschieden 8, 144, 2 (Sch.) vgl. 8, 111, 2. Vielleicht ist 2, 111, 1 ἐς τά ausgefallen. — ἀνήκειν ἐς τοῦτο θράσεος 7, 9, 4. ἐς τοσοῦτο εὐηθείης 7, 16, 4. φρενῶν ἐς τὰ πρῶτα 7, 13. vgl. 134, 2. (Sch.) Das Wort erscheint bei Attikern so nicht; bei ihnen überhaupt selten. vgl. zu 2, 104, 1. — πέρι könnte man nach den angeführten Stellen füglich entbehren. vgl. noch 7, 237: πρόσω ἀρετῆς ἀνήκει.

§ 3. τοιήδε, τόξα. Der etwas fremdartigen Verbindung Aehnliches 1,

ἀναξυρίδας δὲ ἔχοντες ἔρχονται ἐς τὰς μάχας καὶ κυρβασίας ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι· οὕτω εὐπετέες χειρωθῆναι εἰσί. ἔστι δὲ καὶ ἀγαθὰ τοῖσι τὴν ἤπειρον ἐκείνην νεμομένοισι ὅσα οὐδὲ τοῖσι συνάπασι ἄλλοισι, ἀπὸ χρυσοῦ ἀρξαμένοισι, ἄργυρος καὶ χαλκὸς καὶ ἐσθὴς ποικίλη καὶ ὑποζύγιά τε καὶ ἀνδράποδα· τὰ θυμῷ βουλόμενοι αὐτοὶ ἂν ἔχοιτε. κατοίκηνται δὲ ἀλλήλων ἐχόμενοι ὡς ἐγὼ φράσω, Ἰώνων μὲν τῶνδε οἵδε Λυδοί, οἰκέοντές τε χώρην ἀγαθὴν καὶ πολυαργυρώτατοι ἐόντες." δεικνὺς δὲ ἔλεγε ταῦτα ἐς τῆς γῆς τὴν περίοδον τὴν ἐφέρετο ἐν τῷ πίνακι ἐντετμημένην. "Λυδῶν δέ", ἔφη λέγων ὁ Ἀρισταγόρης, "οἵδε ἔχονται Φρύγες οἱ πρὸς τὴν ἠῶ, πολυπροβατώτατοί τε ἐόντες ἁπάντων τῶν ἐγὼ οἶδα καὶ πολυκαρπότατοι. Φρυγῶν δὲ ἔχονται Καππαδόκαι, τοὺς ἡμεῖς Συρίους καλέομεν. τούτοισι δὲ πρόσουροι Κίλικες, κατήκοντες ἐπὶ θάλασσαν τήνδε, ἐν τῇ ἥδε Κύπρος νῆσος κέεται, οἳ πεντακόσια τάλαντα βασιλέι τὸν ἐπέτεον φόρον ἐπιτελεῦσι. Κιλίκων δὲ τῶνδε ἔχονται Ἀρμένιοι οἵδε, καὶ οὗτοι ἐόντες πολυπρό-5 βατοι, Ἀρμενίων δὲ Ματιηνοί, χώρην τήνδε ἔχοντες. ἔχεται δὲ τούτων γῆ ἥδε Κισσίη, ἐν τῇ δὴ παρὰ ποταμὸν τόνδε Χοάσπεα κείμενά ἐστι τὰ Σοῦσα ταῦτα, ἔνθα βασιλεύς τε μέγας δίαιταν ποιέεται καὶ τῶν χρημάτων οἱ θησαυροὶ ἐνθαῦτά εἰσι· ἑλόντες δὲ ταύτην τὴν πόλιν θαρσέοντες ἤδη τῷ Διὶ πλούτου πέρι ἐρίζετε. ἀλλὰ περὶ μὲν 6 χώρης ἄρα οὐ πολλῆς οὐδὲ οὕτω χρηστῆς καὶ οὔρων σμικρῶν χρεὼν ἐστι ὑμέας μάχας ἀναβάλλεσθαι πρός τε Μεσσηνίους ἐόντας ἰσοπαλέας καὶ Ἀρκάδας τε καὶ Ἀργείους, τοῖσι οὔτε χρυσοῦ ἐχόμενον ἔστι οὐδὲν οὔτε ἀργύρου, τῶν πέρι καί τινα ἐνάγει προθυμίη μαχόμενον ἀποθνήσκειν· παρέχον δὲ τῆς Ἀσίης πάσης ἄρχειν εὐπετέως, ἄλλο τι αἱρήσεσθε;" Ἀρισταγόρης μὲν ταῦτα ἔλεξε, Κλεομένης δὲ ἀμείβετο

195, 1. 2, 75, 1. 3, 28. vgl. 2, 82. 125, 1. — *αἰχμή, δόρυ.* zu 1, 8, 1. — *εὐπετέες χειρωθῆναι.* zu 3, 120, 2. — *τοῖσι συνάπασι.* Spr. 50, 8, 5. (11, 12.) — *ἀπὸ χ. ἀρξαμένοισι* vom Golde an gerechnet. — *θυμῷ* mit *βουλόμενοι* verbunden, ist ziemlich abnorm; daher vermuthet Reiske *βαλόμενοι*, wobei man doch *ἐς θυμόν* erwarten würde. zu 1, 84, 3. — *κατοίκηνται, κατοικοῦσιν*, eig. unattisch. zu 1, 27, 2. — *Ἰώνων, ἐχόμενοι.* — *τῶνδε* hier. gr. Spr. 50, 11, 22. — *πολυάργυρος* erst wieder bei Spätern.

§ 4. *ἔφη λέγων.* zu 1, 114, 3. — *πολυπρόβατος* kommt bei Andern nicht leicht vor. — *Συρίους.* zu 1, 72, 1. — *τήνδε*, das mittelländische. zu 1, 1, 1. — *πεντακόσια* auch 3, 90, 2. (Bä.) — *τόν.* gr. Spr. 50, 4, 14. — *ἐπέτεον* hat Bekker hier und öfter als ionische Form gegen die Hsn. für *ἐπέτειον* gegeben.

§ 5. *ἐνταῦθα.* Spr. 60, 5, 2. (6, 2.) — *θαρσέοντες* dreist. — *ἐρίζετε* ihr könnt euch messen, wie 4, 152, 2. (We.)

§ 6. *ἀναβάλλεσθαι. ἀναλαβέσθαι* Sch. vgl. 3, 69, 1. Doch mag jenes vereinzelt wie *ἀναιρεῖσθαι* stehen. Aehnlich Aesch. Sie. 1019: *κἀνὰ κίνδυνον βαλῶ.* (Bä.) — *ἰσοπαλέας.* zu 1, 82, 3. — *ἐχόμενον.* zu 1, 120, 2. — *ἐνάγει* antreibt, meist nur bei Her. u. Thuk. Kr. zu diesem 1, 67, 2. — *παρέχον, παρόν.* zu 1, 9, 2 u. Spr. 56, 8, 2. (9, 5.) So *παρασχόν* bei Thuk.

τοιάδε· "ὦ ξεῖνε Μιλήσιε, ἀναβάλλομαί τοι ἐς τρίτην ἡμέρην ὑποκρινέεσθαι."

50 Τότε μὲν ἐς τοσοῦτο ἤλασαν· ἐπείτε δὲ ἡ κυρίη ἡμέρη ἐγένετο τῆς ὑποκρίσιος καὶ ἦλθον ἐς τὸ συγκείμενον, εἴρετο ὁ Κλεομένης τὸν Ἀρισταγόρην ὁκοσέων ἡμερέων ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἰώνων ὁδὸς εἴη παρὰ βασιλέα. ὁ δὲ Ἀρισταγόρης, τἄλλα ἐὼν σοφὸς καὶ διαβάλλων ἐκεῖνον εὖ, ἐν τούτῳ ἐσφάλη· χρεὼν γάρ μιν μὴ λέγειν τὸ ἐόν, βουλόμενόν γε Σπαρτιήτας ἐξαγαγεῖν ἐς τὴν Ἀσίην, λέγει δ' ὦν τριῶν μηνῶν φὰς εἶναι τὴν ἄνοδον. ὁ δὲ ὑπαρπάσας τὸν ἐπίλοιπον λόγον τὸν ὁ Ἀρισταγόρης ὥρμητο λέγειν περὶ τῆς ὁδοῦ, εἶπε· "ὦ ξεῖνε Μιλήσιε, ἀπαλλάσσεο ἐκ Σπάρτης πρὸ δύντος ἡλίου· οὐδένα γὰρ λόγον εὐεπέα λέγεις Λακεδαιμονίοισι, ἐθέλων σφέας ἀπὸ θαλάσσης τριῶν μηνῶν ὁδὸν ἀγαγεῖν." ὁ μὲν δὴ Κλεομένης ταῦτα εἴπας ἤιε

51 ἐς τὰ οἰκία, ὁ δὲ Ἀρισταγόρης λαβὼν ἱκετηρίην ἤιε ἐς τοῦ Κλεομένεος, ἐσελθὼν δὲ ἔσω, ἅτε ἱκετεύων, ἐπακοῦσαι ἐκέλευε τὸν Κλεομένεα, ἀποπέμψαντα τὸ παιδίον· προσεστήκεε γὰρ δὴ τῷ Κλεομένεϊ ἡ θυγάτηρ, τῇ οὔνομα ἦν Γοργώ· τοῦτο δέ οἱ καὶ μοῦνον τέκνον ἐτύγχανε ἐόν, ἐτέων ὀκτὼ ἢ ἐννέα ἡλικίην. Κλεομένης δὲ λέγειν μιν ἐκέλευε τὰ βούλεται μηδὲ ἐπισχεῖν τοῦ παιδίου εἵνεκα. ἐνθαῦτα δὴ ὁ Ἀρισταγόρης ἤρχετο ἐκ δέκα ταλάντων ὑπισχνεόμενος, ἤν οἱ ἐπιτελέσῃ τῶν ἐδέετο. ἀνανεύοντος δὲ τοῦ Κλεομένεος προέβαινε τοῖσι χρήμασι ὑπερβάλλων ὁ Ἀρισταγόρης, ἐς ὃ πεντήκοντά τε τάλαντα ὑπεδέδεκτο καὶ τὸ παιδίον ηὐδάξατο· "πάτερ, διαφθερέει σε ὁ ξεῖνος, ἢν μὴ ἀποστὰς ἴῃς." ὅ τε δὴ Κλεομένης ἡσθεὶς τοῦ παιδίου τῇ παραινέσι ἤιε ἐς ἕτερον οἴκημα καὶ ὁ Ἀρισταγόρης ἀπαλλάσσετο τὸ παράπαν ἐκ

1, 120, 3. 5, 14, 1. 63, 1. (Va.) Synonym *παρεόν* 6. 72. (We.) — *ἀναβάλλομαι* mit dem Inf. ohne *τό* wie Xen. Hell. 1, 6, 10: *ἀεὶ ἀνεβάλλετό μοι διαλεχθῆναι*, Dagegen mit *τό* Mem. 3, 6, 6: *τὸ μὲν πλουσιωτέραν τὴν πόλιν ποιεῖν ἀναβαλούμεθα.* (Matthiä.) — *ὑποκρινέεσθαι* für *ἀποκρ.* Bekker. zu 1, 2, 2. Ueber das Fu. gr. Spr. 53, 7, 11.

C. 50. *ἤλασαν* schritten vor. vgl. 2, 124, 1. (Sch.) — *ἀποκρίσιος* für *ὑποκρ.* Bekker. — *τὸ συγκείμενον* den verabredeten Ort, wie Xen. An. 6, 1, 4, mit *χωρίον* Hell. 3, 2, 19. 4, 1, 29, was aber darum nicht wo es fehlt zu ergänzen ist. Spr. 43, 4, 1. (2.) — *εἴρετο*, *ἤρετο*. — *διαβάλλων*, *ἐξαπατῶν*. zu 3, 1, 3. — *χρεών*, selten so wie *δέον* etc. gr. Spr. 57, 9, 5. Thuk. 3, 40, 4: *ὑμεῖς ἂν οὐ χρεὼν ἄρχοιτε.* — *τὸ ἐόν*. zu 1, 97, 1. — *δ' ὦν*. zu 4, 187 u. zu 3, 80, 1. — *φάς*. zu 1, 122, 1. — *ὑπαρπάζειν* abschneiden, wie 9, 91. (Sch.) — *εὐεπέα*. Andre Hsn. *εὐπετέα*. — *ἐς τὰ οἰκία*, *οἴκαδε*, dies bei Her. noch nicht. zu 1, 35, 1.

C. 51 § 1. *ἐς τοῦ*. So bei Her. (mit dem Artikel) 1, 92, 2. 113, 2; *ἐς Ἀπόλλωνος* 6, 57, 1. — *ἅτε*, *ὥσπερ*. Di. 56, 12 A. — *ἐτέων* hängt von *τέκνον* ab. — *ἡλικίην*. Di. 46, 5, 1. vgl. 5, 59. 60.

§ 2. *ἤρχετο* für *ἄρχετο* Lh. — *ὑπερβάλλων* steigernd. — *ὑποδέδεκτο*, *ὑπέσχετο*. zu 1, 24, 2. — *ηὐδάξατο*. *αὐδάξατο* Br. Di. 39 u. *αὐδάω*. — *ἀποστὰς ἴῃς*, eine ungew. Verbindung; sonst *οἴχομαι ἀπιών*. — *ἐπὶ πλέον* weiter, mehr. vgl. 5, 120. Thuk. 7, 48, 2: *ἐπὶ πλέον ἢ οἱ ἄλλοι ᾐσθάνετο.*

τῆς Σπάρτης, οὐδέ οἱ ἐξεγένετο ἐπὶ πλέον ἔτι σημῆναι περὶ τῆς ἀνόδου τῆς παρὰ βασιλέα.

Ἔχει γὰρ ἀμφὶ τῇ ὁδῷ ταύτῃ ὧδε. σταθμοί τε πανταχῇ εἰσὶ 52 βασιλήιοι καὶ καταλύσιες κάλλισται, διʼ οἰκεομένης τε ἡ ὁδὸς ἅπασα καὶ ἀσφαλέος. διὰ μέν γε Λυδίης καὶ Φρυγίης σταθμοὶ τείνοντες εἴκοσί εἰσι, παρασάγγαι δὲ τέσσερες καὶ ἐνενήκοντα καὶ ἥμισυ. ἐκδέκεται δʼ ἐκ τῆς Φρυγίης ὁ Ἅλυς ποταμός, ἐπʼ ᾧ πύλαι τε ἔπεισι, τὰς διεξελάσαι πᾶσα ἀνάγκη καὶ οὕτω διεκπερᾶν τὸν ποταμόν, καὶ φυλακτήριον μέγα ἐπʼ αὐτῷ. διαβάντι δὲ ἐς τὴν Καππαδοκίην καὶ 2 ταύτῃ πορευομένῳ μέχρι οὔρων τῶν Κιλικίων σταθμοὶ δυῶν δέοντές εἰσι τριήκοντα, παρασάγγαι δὲ τέσσερες καὶ ἑκατόν. ἐπὶ δὲ τοῖσι τούτων οὔροισι διξάς τε πύλας διεξελᾷς καὶ διξὰ φυλακτήρια παραμείψεαι· ταῦτα δὲ διεξελάσαντι καὶ διὰ τῆς Κιλικίης ὁδὸν ποιευμένῳ τρεῖς εἰσι σταθμοί, παρασάγγαι δὲ πεντεκαίδεκα καὶ ἥμισυ. οὖρος δὲ Κιλικίης καὶ τῆς Ἀρμενίης ἐστὶ ποταμὸς νηυσιπέρητος, τῷ οὔνομα Εὐφρήτης. ἐν δὲ τῇ Ἀρμενίῃ σταθμοὶ μέν εἰσι καταγωγέων πεντε- 3 καίδεκα, παρασάγγαι δὲ ἓξ καὶ πεντήκοντα καὶ ἥμισυ καὶ φυλακτήριον ἐν αὐτοῖσι. ποταμοὶ δὲ νηυσιπέρητοι τέσσερες διὰ ταύτης ῥέουσι, τοὺς πᾶσα ἀνάγκη διαπορθμεῦσαί ἐστι, πρῶτος μὲν Τίγρις, μετὰ δὲ δεύτερός τε καὶ τρίτος ὡυτὸς οὐνομαζόμενος, οὐκ ὡυτὸς ἐὼν ποταμὸς οὐδὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥέων· ὁ μὲν γὰρ πρότερος αὐτέων καταλεχθεὶς ἐξ Ἀρμενίων ῥέει, ὁ δὲ ὕστερον ἐκ Ματιηνῶν· ὁ δὲ τέταρτος τῶν πο- 4 ταμῶν οὔνομα ἔχει Γύνδην, τὸν Κῦρος διέλαβέ κοτε ἐς διώρυχας ἑξήκοντα καὶ τριηκοσίας. ἐκ δὲ ταύτης τῆς Ἀρμενίης ἐσβάλλοντι ἐς τὴν Ματιηνὴν γῆν σταθμοί εἰσι τέσσερες . . . . . ἐκ δὲ ταύτης ἐς τὴν Κισσίην χώρην μεταβαίνοντι ἕνδεκα σταθμοί, παρασάγγαι δὲ δύο καὶ τεσσεράκοντα καὶ ἥμισύ ἐστι ἐπὶ ποταμὸν Χοάσπην, ἐόντα καὶ τοῦτον νηυσιπέρητον, ἐπʼ ᾧ Σοῦσα πόλις πεπόλισται. οὗτοι οἱ πάντες

C. 52 § 1. ἀμφὶ τῇ, περὶ τῆς. Di. 68, 30, 4. — καταλύσιες Karavansereien. Ueber sie Heeren Ideen I S. 92 ff. — τείνοντες. zu 2, 6. — πύλαι, eine Art Brückenkopf. — ἔπεισι. zu 1, 180, 2.

§ 2. διξάς, δισσάς. Di. 24, 2, 4. — διεξελᾷς. zu εὑρήσεις 1, 139. — παραμείψεαι. zu 1, 72, 2. — νηυσιπέρητος, ναυσίπορος. zu 1, 189.

§ 3. σταθμοὶ καταγωγέων. καταγωγαὶ σταθμῶν § 4. — ὡυτός mit demselben Namen. gr. Spr. 46, 13 A. Plat. Rep. 431, a: ὁ αὐτὸς ἐν ἅπασι τούτοις προσαγορεύεται. Gemeint ist nach Larcher und Heeren der grosse und kleine Zabatos (Zab). — ἐκ τοῦ αὐτοῦ aus derselben Gegend.

§ 4. Γύνδην für Γύνδης Kr. gr. Spr. 48, 3, 6. So 3, 61, 2: οὔνομα τὠυτὸ εἶχε Σμέρδιν. vgl. 1, 107. — Κῦρος 1, 189, 2. — διέλαβε, διεῖλε. zu 1, 190, 1. — τέσσερες. Da die Rechnung nicht stimmt, so hat man hier eine Lücke angenommen, die De la Barre so ergänzte: τέσσερες καὶ τριήκοντα, παρασάγγαι δὲ ἑπτὰ καὶ τριήκοντα καὶ ἑκατόν. Danach jedoch, bemerkt La., würden die Matiener übermässig entfernt. — πεπόλισται. zu 4, 108. — ἕνδεκα καὶ ἑκατόν, nach den obigen Angaben nur ein und achzig Stathmen; Parasangen nur dreihundert und dreizehn. (Va.)

σταθμοί εἰσι ἕνδεκα καὶ ἑκατόν. καταγωγαὶ μέν νυν σταθμῶν το-
53σαῦταί εἰσι ἐκ Σαρδίων ἐς Σοῦσα ἀναβαίνοντι· εἰ δὲ ὀρθῶς μεμέτρηται ἡ ὁδὸς ἡ βασιληίη τοῖσι παρασάγγῃσι καὶ ὁ παρασάγγης δύναται τριήκοντα στάδια, ὥσπερ οὗτός γε δύναται ταῦτα, ἐκ Σαρδίων στάδιά ἐστι ἐς τὰ βασιλήια τὰ Μεμνόνια καλεόμενα πεντακόσια καὶ τρισχίλια καὶ μύρια, παρασαγγέων ἐόντων πεντήκοντα καὶ τετρακοσίων. πεντήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν στάδια ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ διεξιοῦσι
54ἀναισιμοῦνται ἡμέραι ἀπαρτὶ ἐνενήκοντα. οὕτω τῷ Μιλησίῳ Ἀρισταγόρῃ εἴπαντι πρὸς Κλεομένεα τὸν Λακεδαιμόνιον εἶναι τριῶν μηνῶν τὴν ἄνοδον τὴν παρὰ βασιλέα ὀρθῶς εἴρητο. εἰ δέ τις τὸ ἀτρεκέστερον τουτέων ἔτι δίζηται, ἐγὼ καὶ τοῦτο σημανέω· τὴν γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδις ὁδὸν δεῖ προσλογίσασθαι ταύτῃ. καὶ δὴ λέγω σταδίους εἶναι τοὺς πάντας ἀπὸ θαλάσσης τῆς Ἑλληνικῆς μέχρι Σούσων (τοῦτο γὰρ Μεμνόνιον ἄστυ καλέεται) τεσσεράκοντα καὶ τετρακισχιλίους καὶ μυρίους· οἱ γὰρ ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδις εἰσὶ τεσσεράκοντα καὶ πεντακόσιοι στάδιοι, καὶ οὕτω τρισὶ ἡμέρῃσι μηκύνεται ἡ τρίμηνος ὁδός.

55 Ἀπελαυνόμενος δὲ ὁ Ἀρισταγόρης ἐκ τῆς Σπάρτης ἤιε ἐς τὰς Ἀθήνας, γενομένας τυράννων ὧδε ἐλευθέρας. ἐπεὶ Ἵππαρχον τὸν Πεισιστράτου, Ἱππίεω δὲ τοῦ τυράννου ἀδελφεόν, ἰδόντα ὄψιν ἐνυπνίου τῷ ἑωυτοῦ πάθεϊ ἐναργεστάτην κτείνουσι Ἀριστογείτων καὶ Ἁρμόδιος, γένος ἐόντες τὰ ἀνέκαθεν Γεφυραῖοι, μετὰ ταῦτα ἐτυραννεύοντο Ἀθη-
56ναῖοι ἐπ' ἔτεα τέσσερα οὐδὲν ἧσσον ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἢ πρὸ τοῦ. ἡ μέν νυν ὄψις τοῦ Ἱππάρχου ἐνυπνίου ἦν ἥδε. ἐν τῇ προτέρῃ νυκτὶ τῶν Παναθηναίων ἐδόκεε ὁ Ἵππαρχος ἄνδρα οἱ ἐπιστάντα μέγαν καὶ εὐειδέα αἰνίσσεσθαι τάδε τὰ ἔπεα.

τλῆθι λέων ἄτλητα παθὼν τετληότι θυμῷ·
οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν οὐκ ἀποτίσει.

ταῦτα δέ, ὡς ἡμέρη ἐγένετο τάχιστα, φανερὸς ἦν ὑπερτιθέμενος ὀνειροπόλοισι· μετὰ δὲ ἀπειπάμενος τὴν ὄψιν ἔπεμπε τὴν πομπήν, ἐν

C. 53. *δύναται* beträgt, wie 2, 142, 1. — *ὥσπερ* wie in der That. — *ταῦτα, τὰ τριήκοντα στάδια.* — *πεντήκοντα.* zu 1, 72, 2. Die geringere Zahl hier wegen der schwierigeren Wege und der grössern Entfernung. (Dahlmann.) — *ἐπ' ἡμέρῃ.* Di. 68, 41, 5. — *ἀπαρτί.* zu 2, 158, 3.

C. 54. *τὸ ἀτρεκέστερον τουτέων* eine noch genauere Angabe als diese Angaben bieten. — *ἐξ Ἐφέσου ἐς Σάρδις.* Kr. Stud. I S. 110 f.

C. 55. *ἐναργεστάτην. ἐμφερεστάτην* Wy. Man erklärt: sein bevorstehendes Unglück sehr klar andeutend. — *κτείνουσι.* Kr. zu Xen. An. 1, 1, 1 (*γίγνονται*). vgl. Di. 53, 1, 3. — *τὰ ἀνέκαθεν.* zu 1, 170, 2. — *μετὰ ταῦτα,* nach *ἐπεί,* wie Xen. An. 1, 6, 6. 11. — *ἀλλὰ καὶ μᾶλλον,* pleonastisch. zu 2, 43, 2. Ueber *καί* gr. Spr. 69, 32, 18.

C. 56. *ἥδε.* gr. Spr. 61, 7, 2. — *προτέρῃ τῶν Π.* die den P. vorherging. Kr. zu Xen. 6, 2, 9 (*τῆς συνόδου*). — *αἰνίσσεσθαι* Räthselhaftes aussprechen. (Sch.) — *τετληότι.* Di. 29, 3, 1. — *ὑπερτιθέμενος.* zu 1, 8, 1. — *ἀπειπάμενος* sich nicht daran kehrend. zu 1,

τῇ δὴ τελευτᾷ. οἱ δὲ Γεφυραῖοι, τῶν ἦσαν οἱ φονέες οἱ Ἱππάρχου, 57 ὡς μὲν αὐτοὶ λέγουσι, ἐγεγόνεσαν ἐξ Ἐρετρίης τὴν ἀρχήν, ὡς δὲ ἐγὼ ἀναπυνθανόμενος εὑρίσκω, ἦσαν Φοίνικες τῶν σὺν Κάδμῳ ἀπικομένων Φοινίκων ἐς γῆν τὴν νῦν Βοιωτίην καλεομένην, οἴκεον δὲ τῆς χώρης ταύτης ἀπολαχόντες τὴν Ταναγρικὴν μοῖραν. ἐνθεῦτεν δὲ Καδμείων πρότερον ἐξαναστάντων ὑπ᾽ Ἀργείων, οἱ Γεφυραῖοι οὗτοι δεύτερα ὑπὸ Βοιωτῶν ἐξαναστάντες ἐτράποντο ἐπ᾽ Ἀθηνέων. Ἀθηναῖοι δέ σφεας ἐπὶ ῥητοῖσι ἐδέξαντο σφέων αὐτῶν εἶναι πολιήτας, πολλῶν τέων καὶ οὐκ ἀξιαπηγήτων ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι.

Οἱ δὲ Φοίνικες οὗτοι οἱ σὺν Κάδμῳ ἀπικόμενοι, τῶν ἦσαν οἱ 58 Γεφυραῖοι, ἄλλα τε πολλὰ οἰκήσαντες ταύτην τὴν χώρην ἐσήγαγον διδασκάλια ἐς τοὺς Ἕλληνας καὶ δὴ καὶ γράμματα, οὐκ ἐόντα πρὶν Ἕλλησι ὡς ἐμοὶ δοκέειν, πρῶτα μὲν τοῖσι καὶ ἅπαντες χρέωνται Φοίνικες· μετὰ δέ, χρόνου προβαίνοντος, ἅμα τῇ φωνῇ μετέβαλον καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν γραμμάτων. περιοίκεον δέ σφεας τὰ πολλὰ τῶν χώρων τοῦτον τὸν χρόνον Ἑλλήνων Ἴωνες, οἱ παραλαβόντες διδαχῇ 2 παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα, μεταρρυθμίσαντές σφεων ὀλίγα ἐχρέωντο, χρεώμενοι δὲ ἐφάτισαν ὥσπερ καὶ τὸ δίκαιον ἔφερε, ἐσαγαγόντων Φοινίκων ἐς τὴν Ἑλλάδα, Φοινικήια κεκλῆσθαι. καὶ τὰς βίβλους διφθέρας καλέουσι ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ οἱ Ἴωνες, ὅτι κοτὲ ἐν σπάνι βίβλων ἐχρέωντο διφθέρῃσι αἰγέῃσί τε καὶ οἰέῃσι· ἔτι δὲ καὶ τὸ κατ᾽ ἐμὲ πολλοὶ τῶν βαρβάρων ἐς τοιαύτας διφθέρας γράφουσι. εἶδον δὲ καὶ αὐτὸς Καδμήια γράμματα ἐν τῷ ἱρῷ τοῦ Ἀπόλλωνος 59 τοῦ Ἰσμηνίου ἐν Θήβῃσι τῇσι Βοιωτῶν, ἐπὶ τρίποσι τρισὶ ἐγκεκολαμμένα, τὰ πολλὰ ὅμοια ἐόντα τοῖσι Ἰωνικοῖσι. ὁ μὲν δὴ εἷς τῶν τριπόδων ἐπίγραμμα ἔχει·

Ἀμφιτρύων μ᾽ ἀνέθηκεν ἐὼν ἀπὸ Τηλεβοάων.

59, 1. Nach We.: nachdem er Opfer zur Abwendung des Unglücks verrichtet.

C. 57. *τῶν ἦσαν.* Spr. 47, 7, 2. (9, 2.) — *Κάδμῳ.* Diese Einwanderung ist jetzt als Fabel anerkannt. O. Müller Orch. S. 117 f. — *τὴν νῦν Β.* zu 2, 49, 2. — *ἐξαναστάντων ὑπ᾽ Ἀ.* zu 1, 15. — *εἶναι.* Di. 55, 3, 21. — *ἔργεσθαι.* zu 4, 164, 2.

C. 58 § 1. *οἰκήσαντες.* zu 1, 163, 2. — *διδασκάλιον, αὐτὸ τὸ μάθημα.* Suidas. Ein seltenes Wort. — *πρῶτα μέν* erg. *ἐσήγαγον ταῦτα τὰ γράμματα.* (St.) — *καὶ ἅπαντες.* zu 1, 57, 2. — *πρίν, πρότερον,* wie 8, 37, 1. Selten so in der att. Prosa. — *δοκέειν.* Di. 55, 1, 1. — *φωνῇ* Lauten? — *ῥυθμόν* Form. vgl. Athen. 3, 99 p. 125 f. (Sch.) — *χώρων. χωρίων* We.

§ 2. *μεταρρυθμίσαντες σφέων ὀλίγα* nachdem sie Einiges derselben (an ihnen) umgeformt hatten. — *ἐφάτισαν κεκλῆσθαι* verbreiteten die Sage (in der Art) dass sie hiessen. (Ae. Portus.) Das Wort ist poetisch; *κεκλῆσθαι* ähnlich 5, 68. — *τὸ κατ᾽ ἐμέ* in meinem Zeitalter. zu 3, 125, 1.

C. 59. *εἶδον* für *ἴδον* Lh. — *τρισί* für *τισι* Dobree. — *ὅμοια,* wohl

ταῦτα ἡλικίην ἂν εἴη κατὰ Λάιον τὸν Λαβδάκου τοῦ Πολυδώρου τοῦ
60 Κάδμου. ἕτερος δὲ τρίπους ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ λέγει·

Σκαῖος πυγμαχέων με ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι
νικήσας ἀνέθηκε τεῒν περικαλλὲς ἄγαλμα.

Σκαῖος δ' ἂν εἴη ὁ Ἱπποκόωντος, εἰ δὴ οὗτός γ' ἐστὶ ὁ ἀναθεὶς καὶ μὴ ἄλλος τὠυτὸ οὔνομα ἔχων τῷ Ἱπποκόωντος, ἡλικίην κατ' Οἰδίπουν
61 τὸν Λαΐου. τρίτος δὲ τρίπους λέγει καὶ οὗτος ἐν ἑξαμέτρῳ·

Λαοδάμας τρίποδ' αὐτὸς ἐυσκόπῳ Ἀπόλλωνι
μουναρχέων ἀνέθηκε τεῒν περικαλλὲς ἄγαλμα.

ἐπὶ τούτου δὴ τοῦ Λαοδάμαντος τοῦ Ἐτεοκλέος μουναρχέοντος ἐξανιστέαται Καδμεῖοι ὑπ' Ἀργείων καὶ τρέπονται ἐς τοὺς Ἐγχέλεας. οἱ δὲ Γεφυραῖοι ὑπολειφθέντες ὕστερον ὑπὸ Βοιωτῶν ἀναχωρέουσι ἐς Ἀθήνας· καί σφι ἱρά ἐστι ἐν Ἀθήνῃσι ἱδρυμένα, τῶν οὐδὲν μετα τοῖσι λοιποῖσι Ἀθηναίοισι, ἄλλα τε, κεχωρισμένα τῶν ἄλλων ἱρῶν, καὶ δὴ καὶ Ἀχαιίης Δήμητρος ἱρόν τε καὶ ὄργια.

62 Ἡ μὲν δὴ ὄψις τοῦ Ἱππάρχου ἐνυπνίου καὶ οἱ Γεφυραῖοι ὅθεν ἐγεγόνεσαν, τῶν ἦσαν οἱ Ἱππάρχου φονέες, ἀπήγηταί μοι· δεῖ δὲ πρὸς τούτοισι ἔτι ἀναλαβεῖν τὸν κατ' ἀρχὰς ἤια λέξων λόγον, ὡς τυράννων ἠλευθερώθησαν Ἀθηναῖοι. Ἱππίεω τυραννεύοντος καὶ ἐμπικραινομένου Ἀθηναίοισι διὰ τὸν Ἱππάρχου θάνατον, Ἀλκμαιωνίδαι, γένος ἐόντες Ἀθηναῖοι καὶ φεύγοντες Πεισιστρατίδας, ἐπείτε σφι ἅμα τοῖσι ἄλλοισι Ἀθηναίων φυγάσι πειρωμένοισι κατὰ τὸ ἰσχυρὸν οὐ
2 προεχώρεε κάτοδος, ἀλλὰ προσέπταιον μεγάλως πειρώμενοι κατιέναι τε καὶ ἐλευθεροῦν τὰς Ἀθήνας Λειψύδριον τὸ ὑπὲρ Παιονίης τειχίσαντες, ἐνθαῦτα οἱ Ἀλκμαιωνίδαι πᾶν ἐπὶ τοῖσι Πεισιστρατίδῃσι μηχανώμενοι παρ' Ἀμφικτυόνων τὸν νηὸν μισθοῦνται τὸν ἐν Δελφοῖσι, τὸν νῦν ἐόντα τότε δὲ οὔκω, τοῦτον ἐξοικοδομῆσαι. οἷα δὲ χρημάτων εὖ ἥκοντες καὶ ἐόντες ἄνδρες δόκιμοι ἀνέκαθεν ἔτι, τόν [τε] νηὸν ἐξερ-

---

wirklich ionische, nur in veralteter Form. Wolf Prolegg. p LV. — *ἑών.* *ἑλών* Meineke; *ἰών* Bergler. — *ἡλικίην.* Di. 46, 5, 1. — *τοῦ.* zu 1, 7, 1.

C. 60. *τόνῳ.* zu 1, 47, 2. — *τεῒν.* Di. 25, 1, 3. — *τῷ Ἱπποκόωντος Σκαιῷ* ist zu denken. zu 2, 44, 3.

C. 61. *καὶ οὗτος* ebenfalls. gr. Spr. 51, 7, 12. — *αὐτός* für *αὐτόν* Sch — *τοῦ Λ. τοῦ,* aus *ὁ Λ. ὁ.* zu 1, 7, 1. — *ἀναχωρέουσι.* Kr. zum Thuk. 1, 2, 3. — *μέτα, μέτεστιν.* zu 1, 88, 2.

C. 62 § 1. *ὅθεν, ἐξ ὧν,* wie *ἔνθεν* 1, 111, 3. — *ἀπήγηται,* passiv gr. Spr. 39, 14, 3. — *ἀναλαβεῖν* wieder aufnehmen, zurückkehren zu. — *ἤια λέξων.* zu *ἔρχομαι* 1, 5, 2. vgl. 4, 82. — *ἠλευθερώθησαν* für *ἐλ.* Bekker. — *ἐμπικραινομένου.* zu 3, 146, 1. — *φεύγοντες* 1, 64. (Bä.) — *κατὰ τὸ ἰσχυρόν.* zu 1, 76, 2. — *κάτοδος, ἡ κάτοδος* Schäfer. Es dürfte zu streichen sein. zu 1, 84, 1.

§ 2. *μεγάλως.* zu 1, 16. — *Παιονίης. Πάρνηθος* Va. u. We. — *πᾶν.* zu 4, 154, 1. — *μισθοῦνται* nehmen den Bau in Entreprise. — *τὸν νῦν ἐόντα.* vgl. 2, 180. (We.) — *τοῦτον.* gr. Spr. 51, 7, 5. — *χρημάτων εὖ ἥκοντες.* zu 1, 30, 3. Wenig attisch. — *ἔτι,* in sofern das Ansehen

γάσαντο τοῦ παραδείγματος κάλλιον, τά τε ἄλλα καὶ συγκείμενόν σφι πωρίνου λίθου ποιέειν τὸν νηόν, Παρίου τὰ ἔμπροσθε αὐτοῦ ἐξεποίησαν. ὡς ὦν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσι, οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐν Δελφοῖσι 63 κατήμενοι ἀνέπειθον τὴν Πυθίην χρήμασι, ὅκως ἔλθοιεν Σπαρτιητέων ἄνδρες εἴτε ἰδίῳ στόλῳ εἴτε δημοσίῳ χρησομένοι, προφέρειν σφι τὰς Ἀθήνας ἐλευθεροῦν. Λακεδαιμόνιοι δέ, ὥς σφι αἰεὶ τὠυτὸ πρόφαντον ἐγίνετο, πέμπουσι Ἀγχιμόλιον τὸν Ἀστέρος, ἐόντα τῶν ἀστῶν ἄνδρα δόκιμον, σὺν στρατῷ ἐξελῶντα Πεισιστρατίδας ἐξ Ἀθηνέων, ὅμως καὶ ξεινίους σφι ἐόντας τὰ μάλιστα· τὰ γὰρ τοῦ θεοῦ πρεσβύ- 2 τερα ἐποιεῦντο ἢ τὰ τῶν ἀνδρῶν· πέμπουσι δὲ τούτους κατὰ θάλασσαν πλοίοισι. ὁ μὲν δὴ προσσχὼν ἐς Φάληρον τὴν στρατιὴν ἀπέβησε, οἱ δὲ Πεισιστρατίδαι προπυνθανόμενοι ταῦτα ἐπεκαλέοντο ἐκ Θεσσαλίης ἐπικουρίην· ἐπεποίητο γάρ σφι συμμαχίη πρὸς αὐτούς. Θεσσαλοὶ δέ σφι δεομένοισι ἀπέπεμψαν, κοινῇ γνώμῃ χρεώμενοι, χιλίην τε ἵππον καὶ τὸν βασιλέα τὸν σφέτερον Κινέην, ἄνδρα Κονιαῖον· τοὺς ἐπείτε ἔσχον συμμάχους οἱ Πεισιστρατίδαι, ἐμηχανέατο τοιάδε. κεί- 3 ραντες τῶν Φαληρέων τὸ πεδίον καὶ ἱππάσιμον ποιήσαντες τοῦτον τὸν χῶρον ἐπῆκαν τῷ στρατοπέδῳ τὴν ἵππον· ἐμπεσοῦσα δὲ διέφθειρε ἄλλους τε πολλοὺς τῶν Λακεδαιμονίων καὶ δὴ καὶ τὸν Ἀγχιμόλιον· τοὺς δὲ περιγενομένους αὐτέων ἐς τὰς νέας κάτερξαν. ὁ μὲν δὴ πρῶτος στόλος ἐκ Λακεδαίμονος οὕτω ἀπήλλαξε, καὶ Ἀγχιμολίου εἰσὶ ταφαὶ τῆς Ἀττικῆς Ἀλωπεκῆσι, ἀγχοῦ τοῦ Ἡρακλείου τοῦ ἐν Κυνοσάργεϊ.

---

noch bestand. — *τόν τε.* *τόνδε* Eltz; ich streiche *τε*, aus *τά τε* entstanden. — *παραδείγματος* Riss, Entwurf. — *συγκείμενον* für *συγκειμένου* Kr. gr. Spr. 56, 9, 5 u. 8. — *λίθου ποιέειν.* Di. 47, 8, 3. — *ἐξεποίησαν.* zu 2, 125, 2.

C. 63 § 1. *Ἀθηναῖοι. Λακεδαιμόνιοι?* (Sch.) vgl. 5, 90, 1. — *ἀνέπειθον χρήμασι.* Kr. zum Thuk. 1, 31, 1. — *ὅκως, ὁπότε.* — *στόλῳ.* Aehnlich *κοινῷ στόλῳ* 6, 39. (Sch.) — *χρησόμενοι* um das Orakel zu befragen. zu 4, 150. — *προφέρειν.* *προφαίνειν* Bekker. — *πρόφαντον* Orakel, wie 9, 93, 2, sonst nur bei Dichtern. — *ὅμως.* gr. Spr. u. Di. 56, 13, 3. (2.) — *ξεινίους.* *ξείνους* Schäfer. — *τὰ μάλιστα,* wie 2, 147, 2. vgl. 148, 4. Sonst so *ἐς τὰ μάλιστα.* zu 1. 20. 2, 73, 1. 5, 28.

§ 2. *τὰ τοῦ θεοῦ* die Interessen (Befehle) der Gottheit. Spr. 47, 3, 4. (5, 9.) vgl. 9, 7, 1. (Va.) — *πρεσβύτερα* für ehrenwehrter, wichtiger. zu 1, 119, 1. vgl. 5, 24, 1. — *ἀνδρῶν* Menschen, in sofern die Weiber gar nicht in Betracht kamen, wie auch nicht bei *πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.* — *προσσχών* für *προσχών* Schäfer. — *ἀπέβησε, ἀπεβίβασεν.* Di. 39 u. *βαίνω.* — *αὐτούς, τοὺς Θεσσαλούς.* Spr. 58, 4, 2. — *χιλίην.* zu 1, 27, 1. — *βασιλεύς.* Kr. zu Thuk. 1, 111, 1. — *τούς, οὓς ἱππέας* aus *ἵππον,* wie Xen. An. 1, 6, 1. — *ἐμηχανέατο.* Di. 30, 4, 8. Matthiä will *ἐμεμηχανέατο* oder *ἐμηχανώατο,* Lh. *ἐμηχανῶντο.*

§ 3. *κατέρξαν.* *κατήραξαν?* reppulit Valla. (Va.) — *ἀπήλλαξε.* Spr. 52, 2, 9. (11.) — *ἐκ Λ.* für *ὁ ἐκ Λ.* gr. Spr. 50, 9, 9. — *εἰσι ταφαί.* [illegible] *τάφος* würde man erwarten. Va. vermuthet: *τῶν δὲ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀγ-*

64 Μετὰ δὲ Λακεδαιμόνιοι μέζω στόλον στείλαντες ἀπέπεμψαν ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, στρατηγὸν τῆς στρατιῆς ἀποδέξαντες βασιλέα Κλεομένεα τὸν Ἀναξανδρίδεω, οὐκέτι κατὰ θάλασσαν στείλαντες ἀλλὰ κατ' ἤπειρον, τοῖσι ἐσβαλοῦσι ἐς τὴν Ἀττικὴν χώρην ἡ τῶν Θεσσαλῶν ἵππος πρώτη προσέμιξε καὶ οὐ μετὰ πολλὸν ἐτράπετο καί σφεων ἔπεσον ὑπὲρ τεσσεράκοντα ἄνδρας· οἱ δὲ περιγενόμενοι ἀπαλλάσσοντο, ὡς εἶχον, ἰθὺς ἐπὶ Θεσσαλίης. Κλεομένης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὸ ἄστυ ἅμα Ἀθηναίων τοῖσι βουλομένοισι εἶναι ἐλευθέροισι ἐπολιόρκεε τοὺς τυράν-
65 νους ἀπεργμένους ἐν τῷ Πελασγικῷ τείχεϊ. καὶ οὐδέν τι πάντως ἂν ἐξεῖλον τοὺς Πεισιστρατίδας οἱ Λακεδαιμόνιοι· οὔτε γὰρ ἐπέδρην ἐπενόεον ποιήσασθαι, οἵ τε Πεισιστρατίδαι σίτοισι καὶ ποτοῖσι εὖ παρεσκευάδατο· πολιορκήσαντές τε ἂν ἡμέρας ὀλίγας ἀπαλλάσσοντο ἐς τὴν Σπάρτην. νῦν δὲ συντυχίη τοῖσι μὲν κακὴ ἐπεγένετο, τοῖσι δὲ ἡ αὐτὴ αὕτη σύμμαχος· ὑπεκτιθέμενοι γὰρ ἔξω τῆς χώρης οἱ παῖδες τῶν Πεισιστρατιδέων ἥλωσαν. τοῦτο δὲ ὡς ἐγένετο, πάντα αὐτέων τὰ πρήγματα συνετετάρακτο, παρέστησαν δὲ ἐπὶ μισθῷ τοῖσι τέκνοισι ἐπ' οἷσι ἐβούλοντο οἱ Ἀθηναῖοι, ὥστε ἐν πέντε ἡμέρῃσι ἐκχωρῆσαι ἐκ τῆς Ἀττικῆς. μετὰ δὲ ἐξεχώρησαν ἐς Σίγειον τὸ ἐπὶ τῷ Σκαμάνδρῳ, ἄρξαντες μὲν Ἀθηναίων ἐπ' ἔτεα ἓξ τε καὶ τριήκοντα, ἐόντες δὲ καὶ οὗτοι ἀνέκαθεν Πύλιοί τε καὶ Νηλεΐδαι, ἐκ τῶν αὐτέων γεγονότες καὶ οἱ ἀμφὶ Κόδρον τε καὶ Μέλανθον, οἳ πρότερον ἐπήλυδες ἐόντες ἐγένοντο Ἀθηναίων βασιλέες. ἐπὶ τούτου δὲ καὶ τὠυτὸ οὔνομα ἀπεμνημόνευσε Ἱπποκράτης τῷ παιδὶ θέσθαι τὸν Πεισίστρατον, ἐπὶ τοῦ Νέστορος Πεισιστράτου ποιεύμενος τὴν ἐπωνυμίην.

Οὕτω μὲν Ἀθηναῖοι τυράννων ἀπαλλάχθησαν· ὅσα δὲ ἐλευθερωθέντες ἔρξαν ἢ ἔπαθον ἀξιόχρεα ἀπηγήσιος πρὶν ἢ Ἰωνίην τε ἀπο-

---

χιμολίου εἰσὶ ταφαί. — ἀγχοῦ, ἐγγύς. zu 1, 9, 2. — τῆς Ἀττικῆς. Spr. 47, 3, 2. (5, 5.) — Ἀλωπεκῆσι. Spr. 41, 12, 19. (20.)

C. 64. οὐκέτι nicht auch, wie C. 63, 2. zu 4, 125, 2. — τοῖσι, οἷσι. — ὡς εἶχον. zu 1, 24, 3. — ἰθύς. ἰθὺ We.

C. 65 § 1. οὐδέν τι durchaus nicht. Kr. zu Xen. An. 7, 3, 35. Mit πάντως 6, 3. vgl. 5, 34. — ἂν ἐξεῖλον und unten ἂν ἀπαλλάσσοντο, als ob statt νῦν δέ etc. folgen sollte: εἰ μὴ συντυχίη ἐπεγένετο. Kr. zu Xen. An. 8, 2, 24. — ἐπέδρην Blokade, wie nur noch 1, 17, 2. — παρεσκευάδατο. Di. 30, 4, 11. — νῦν δέ. Spr. 54, 10, 1. (2.) — συντυχίη. zu 1, 68, 1. — ὑπεκτιθέμενοι während sie in Sicherheit gebracht wurden, eben fortgeführt wurden. — παρέστησαν capitulirten. zu 3, 13, 2. — ἐπὶ μισθῷ τοῖσι τέκνοισι um den Preis der Zurückgabe ihrer Kinder. — ἐπ' οἷσι auf die Bedingungen auf welche. Spr. 68, 37 (41), 8. — ἐβούλοντο, παραστῆναι αὐτούς. Spr. 55, 4, 4. (11.) — ὥστε dass sie nämlich.

§ 2. ἔτεα ἓξ τε καὶ τρ. Clinton Fasti Hell. App. II. — ἀνέκαθεν. τὰ ἀνέκαθεν Schäfer. zu 1, 170, 2. — καὶ οἱ wie die. Spr. 69, 28, 3. (32, 5.) — ἐπὶ τούτου nach diesem. zu 1, 14, 3. — χρηίσαι für χρῆσαι Schäfer — ἀπεμνημόνευσε θέσθαι dessen eingedenk legte er bei, eine

στῆναι ἀπὸ Δαρείου καὶ Ἀρισταγόρεα τὸν Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Ἀθήνας χρηίσαι σφέων βοηθέειν, ταῦτα πρῶτα φράσω.

66 Ἀθῆναι ἐοῦσαι καὶ πρὶν μεγάλαι, τότε ἀπαλλαχθεῖσαι τυράννων ἐγίνοντο μέζονες· ἐν δὲ αὐτῇσι δύο ἄνδρες ἐδυνάστευον, Κλεισθένης τε ἀνὴρ Ἀλκμαιωνίδης, ὅσπερ δὴ λόγον ἔχει τὴν Πυθίην ἀναπεῖσαι, καὶ Ἰσαγόρης ὁ Τισάνδρου οἰκίης μὲν ἐὼν δοκίμου, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν οὐκ ἔχω φράσαι· θύουσι δὲ οἱ συγγενέες αὐτοῦ Διὶ Καρίῳ. οὗτοι οἱ ἄνδρες ἐστασίασαν περὶ δυνάμιος, ἑσσούμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν δῆμον προσεταιρίζεται. μετὰ δὲ τετραφύλους ἐόντας Ἀθηναίους δεκαφύλους ἐποίησε, τῶν Ἴωνος παίδων Γελέοντος καὶ Αἰγικόρεος καὶ Ἀργάδεω καὶ Ὅπλητος ἀπαλλάξας τὰς ἐπωνυμίας, ἐπιχωρίων δ' ἑτέρων ἡρώων ἐπωνυμίας ἐξευρών, πάρεξ Αἴαντος· τοῦτον δέ, ἅτε ἀστυγείτονα καὶ σύμμαχον, ξεῖνον ἐόντα προσέθετο.

67 Ταῦτα δέ, δοκέειν ἐμοί ἐμιμέετο ὁ Κλεισθένης οὗτος τὸν ἑωυτοῦ μητροπάτορα Κλεισθένεα τὸν Σικυῶνος τύραννον. Κλεισθένης γὰρ Ἀργείοισι πολεμήσας τοῦτο μὲν ῥαψῳδοὺς ἔπαυσε ἐν Σικυῶνι ἀγωνίζεσθαι τῶν Ὁμηρείων ἐπέων εἵνεκα, ὅτι Ἀργεῖοί τε καὶ Ἄργος τὰ πολλὰ πάντα ὑμνέαται· τοῦτο δέ, ἡρώιον γὰρ ἦν καὶ ἔστι ἐν αὐτῇ τῇ ἀγορῇ τῶν Σικυωνίων Ἀδρήστου τοῦ Ταλαοῦ, τοῦτον ἐπεθύμησε ὁ Κλεισθένης ἐόντα Ἀργεῖον ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς χώρης. ἐλθὼν δὲ ἐς Δελ- 2 φοὺς ἐχρηστηριάζετο εἰ ἐκβάλοι τὸν Ἄδρηστον· ἡ δέ γε Πυθίη οἱ χρᾷ φᾶσα Ἄδρηστον μὲν εἶναι Σικυωνίων βασιλέα, ἐκεῖνον δὲ λευστῆρα. ἐπεὶ δὲ ὁ θεὸς τοῦτό γε οὐ παρεδίδου, ἀπελθὼν ὀπίσω ἐφρόντιζε μηχανὴν τῇ αὐτὸς ὁ Ἄδρηστος ἀπαλλάξεται. ὡς δέ οἱ ἐξευρῆσθαι ἐδόκεε, πέμψας ἐς Θήβας τὰς Βοιωτίας ἔφη θέλειν ἐπαγαγέσθαι Μελάνιππον τὸν Ἀστακοῦ· οἱ δὲ Θηβαῖοι ἔδοσαν. ἐπαγαγόμενος δὲ ὁ Κλεισθένης τὸν Μελάνιππον, τέμενός οἱ ἀπέδεξε ἐν αὐτῷ τῷ πρυ-

---

ungew. Ausdrucksweise. — *τὸν Π.* Spr. 50, 6. (7, 5.) — *ἔρξαν.* Di. 40 u. ῥέζω. — *χρηίσαι σφέων βοηθέειν.* Spr. u. Di. 61, 6, 8. (5.)

C. 66. *λόγον ἔχει.* Sonst *λόγος ἔχει τινά* 7, 5, 2. 26, 2. 9, 78. Eur. Med. 420: *οὐκέτι δυςκέλαδος φάμα γυναῖκας ἕξει.* So 7, 3, 1: *ὡς ἡ φάτις μιν ἔχει.* Wie unsre Stelle *ἔχει τινὰ φάτις* 8, 94, 2 u. 9, 84. (We. u. Bä.) So sonst *αἰτίαν ἔχει.* (Sch.) In der att. Prosa nicht übliche Ausdrucksweisen. — *ἀναπεῖσαι* C. 63, 1. — *Καρίῳ.* vgl. 1, 171, 4. (We.) — *δεκαφύλους.* K. F. Hermann Lehrbuch der gr. Staatsalt. § 111. — *ξεῖνον ἐόντα* obgleich er ein Fremder war. zu 2, 47, 1.

C. 67 § 1. *ταῦτα ἐμιμέετο τόν.* gr. Spr. 46, 7. (11, 2.) — *ἔπαυσε ἀγωνίζεσθαι.* Eben so der Inf. statt des Particips 7, 54. Andres aus Dichtern bei Pape. — *τὰ πολλὰ πάντα.* zu 1, 203, 2. 2, 35, 1. — *εἰ ἐκβάλοι* ob er vertreiben solle. [Herm. de part. *ἄν* p. 90?] Der Ao. ist nicht anzutasten. Spr. 54, 7 A. (1.) Dobree wollte *ἐκβάλλῃ.* — *ὁρτάς, ἑορτάς.* Di. 8, 2, 4. — *λευστήρ, ὁ καταλευσθῆναι ἄξιος.* Suidas. Nach Andern: ein mörderischer Tyrann. Casaubonus will *λῃστήρ* nach Dion Chrys.

§ 2. *μηχανήν,* nach der Analogie von *φροντίζειν φροντίδα.* Spr. 4[illegible] 4. (6.) — *μιν.* d. h. seine Bildsäule. Bähr bezieht es auf *τέμενος.*

τεμένεϊ καί μιν ἵδρυσε ἐνθαῦτα ἐν τῷ ἰσχυροτάτῳ. ἐπηγάγετο δὲ τὸν Μελάνιππον ὁ Κλεισθένης (καὶ γὰρ τοῦτο δεῖ ἀπηγήσασθαι) ὡς ἔχθιστον ἐόντα Ἀδρήστῳ, ὃς τόν τε ἀδελφεόν οἱ Μηκιστέα ἀπεκτόνεε καὶ τὸν γαμβρὸν Τυδέα. ἐπείτε δέ οἱ τὸ τέμενος ἀπέδεξε, θυσίας τε καὶ ὁρτὰς Ἀδρήστου ἀπελόμενος ἔδωκε τῷ Μελανίππῳ. οἱ δὲ Σικυώνιοι ἐώθεσαν μεγαλωστὶ κάρτα τιμᾶν τὸν Ἄδρηστον· ἡ γὰρ χώρη ἦν αὕτη Πολύβου, ὁ δὲ Ἄδρηστος ἦν Πολύβου θυγατριδέος, ἄπαις δὲ Πόλυβος τελευτῶν διδοῖ Ἀδρήστῳ τὴν ἀρχήν. τά τε δὴ ἄλλα οἱ Σικυώνιοι ἐτίμων τὸν Ἄδρηστον καὶ δὴ πρὸς τὰ πάθεα αὐτοῦ τραγικοῖσι χοροῖσι ἐγέραιρον, τὸν μὲν Διόνυσον οὐ τιμέοντες, τὸν δὲ Ἄδρηστον. Κλεισθένης δὲ χοροὺς μὲν τῷ Διονύσῳ ἀπέδωκε, τὴν δὲ ἄλλην θυσίην τῷ Μελανίππῳ. ταῦτα μὲν ἐς Ἄδρηστόν οἱ πεποίητο·

68 φυλὰς δὲ τὰς Δωριέων, ἵνα δὴ μὴ αἱ αὐταὶ ἔωσι τοῖσι Σικυωνίοισι καὶ τοῖσι Ἀργείοισι, μετέβαλε ἐς ἄλλα οὐνόματα. ἔνθα καὶ πλεῖστον κατεγέλασε τῶν Σικυωνίων· ἐπὶ γὰρ ὑός τε καὶ ὄνου τὰς ἐπωνυμίας μετατιθεὶς αὐτὰ τὰ τελευταῖα ἐπέθηκε, πλὴν τῆς ἑωυτοῦ φυλῆς· ταύτῃ δὲ τὸ οὔνομα ἀπὸ τῆς ἑωυτοῦ ἀρχῆς ἔθετο. οὗτοι μὲν δὴ Ἀρχέλαοι ἐκαλέοντο, ἕτεροι δὲ Ὑᾶται, ἄλλοι δὲ Ὀνεᾶται, ἕτεροι δὲ Χοιρεᾶται. τούτοισι τοῖσι οὐνόμασι τῶν φυλέων ἐχρέωντο οἱ Σικυώνιοι καὶ ἐπὶ Κλεισθένεος ἄρχοντος καὶ ἐκείνου τεθνεῶτος ἔτι ἐπ' ἔτεα ἑξήκοντα· μετέπειτα μέντοι λόγον σφίσι δόντες μετέβαλον ἐς τοὺς Ὑλλέας καὶ Παμφύλους καὶ Δυμανάτας, τετάρτους δὲ αὐτοῖσι προσέθεντο ἐπὶ τοῦ Ἀδρήστου παιδὸς Αἰγιαλέος τὴν ἐπωνυμίην ποιεύμενοι κεκλῆσθαι Αἰγιαλέας.

69 Ταῦτα μέν νυν ὁ Σικυώνιος Κλεισθένης ἐπεποιήκεε· ὁ δὲ δὴ Ἀθηναῖος Κλεισθένης, ἐὼν τοῦ Σικυωνίου τούτου θυγατριδέος καὶ τὸ οὔνομα ἐπὶ τούτου ἔχων, δοκέειν ἐμοὶ καὶ οὗτος ὑπεριδὼν Ἴωνας, ἵνα μὴ σφίσι αἱ αὐταὶ ἔωσι φυλαὶ καὶ Ἴωσι, τὸν ὁμώνυμον Κλεισθένεα ἐμιμήσατο. ὡς γὰρ δὴ τὸν Ἀθηναίων δῆμον πρότερον ἀπωσμένον τότε πάντα πρὸς τὴν ἑωυτοῦ μοῖραν προσεθήκατο, τὰς φυλὰς μετουνόμασε καὶ ἐποίησε πλεῦνας ἐξ ἐλασσόνων· δέκα τε δὴ φυλάρχους

---

§ 3. *Ἀδρήστου.* gr. Spr. 47, 13, 10. — *μεγαλωστί* noch 2, 161, 2 6, 70. Unattisch. Kr. zum Arr. 4, 9, 1. Ueber *τιμᾶν τὰ μέγιστα* u. ä. Kr. zum Thuk. 4, 20, 3. — *τὰ ἄλλα ἐτίμων.* Kr. zu Xen. An. 1, 3, 3. — *ἀπέδωκε* gab als Schuldiges. Kr. zu Xen. An. 1, 2, 11. Ueber die Sache Lobeck Agl. p. 616 s. — *τὴν ἄλλην.* gr. Spr. 50, 4, 11.

C. 68. *πλεῖστον.* Di. 46, 6, 4. — *κατεγέλασε τῶν.* zu 3, 37. — *ὄνου. ὄνου καὶ χοίρου* Schäfer (nach Va.?), nicht nothwendig. — *αὐτά, μόνα.* (Sch.) gr. Spr. 51, 6, 7. — *τὰ τελευταῖα* die Endungen. (Va.) — *κεκλῆσθαι.* zu 5, 58, 2. — *λόγον σφίσι δόντες.* zu 1, 34, 2.

C. 69. *καὶ οὗτος*, wie der Sikyonier die Argeier C. 68. — *σφίσι, τοῖς Ἀθηναίοις.* (St.) Spr. 58, 4, 3. — *ἀπωσμένον.* Di. 40 u. *ὠθέω.* Der Sinn ist wohl: das ihn zurückgesetzt hatte. — *πάντα. πάντως?* Bekker. — — *προσεθήκατο, προσέθετο.* Di. 36, 3, 2 u. zu 1, 53, 1. — *δέκα δέ*

ἀντὶ τεσσέρων ἐποίησε, δέκα δὲ καὶ τοὺς δήμους κατένεμε ἐς τὰς φυλάς· ἥν τε τὸν δῆμον προσθέμενος πολλῷ κατύπερθε τῶν ἀντιστασιωτέων. ἐν τῷ μέρεϊ δὲ ἑσσούμενος ὁ Ἰσαγόρης ἀντιτεχνᾶται τάδε· 70 ἐπικαλέεται Κλεομένεα τὸν Λακεδαιμόνιον, γενόμενον ἑωυτῷ ξεῖνον ἀπὸ τῆς Πεισιστρατιδέων πολιορκίης. τὸν δὲ Κλεομένεα εἶχε αἰτίη φοιτᾶν παρὰ τοῦ Ἰσαγόρεω τὴν γυναῖκα. τὰ μὲν δὴ πρῶτα πέμπων ὁ Κλεομένης ἐς τὰς Ἀθήνας κήρυκα ἐξέβαλλε Κλεισθένεα καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους πολλοὺς Ἀθηναίων, τοὺς ἐναγέας ἐπιλέγων. ταῦτα δὲ πέμπων ἔλεγε ἐκ διδαχῆς τοῦ Ἰσαγόρεω· οἱ μὲν γὰρ Ἀλκμαιωνίδαι καὶ οἱ συστασιῶται αὐτέων εἶχον αἰτίην τοῦ φόνου τούτου, αὐτὸς δὲ οὐ μετεῖχε οὐδ' οἱ φίλοι αὐτοῦ. οἱ δ' ἐναγέες Ἀθηναίων ὧδε οὐνομάσθησαν. ἦν Κύλων τῶν Ἀθηναίων ἀνὴρ Ὀλυμπιονίκης. οὗτος 71 ἐπὶ τυραννίδι ἐκόμησε, προσποιησάμενος δὲ ἑταιρηίην τῶν ἡλικιωτέων καταλαβεῖν τὴν ἀκρόπολιν ἐπειρήθη, οὐ δυνάμενος δὲ ἐπικρατῆσαι ἱκέτης ἵζετο πρὸς τὤγαλμα. τούτους ἀνιστέασι μὲν οἱ πρυτάνιες τῶν ναυκράρων, οἵπερ ἔνεμον τότε τὰς Ἀθήνας, ὑπεγγύους πλὴν θανάτου· φονεῦσαι δὲ αὐτοὺς αἰτίη ἔχει Ἀλκμαιωνίδας. ταῦτα πρὸ τῆς Πεισιστράτου ἡλικίης ἐγένετο.

Κλεομένης δὲ ὡς πέμπων ἐξέβαλλε Κλεισθένεα καὶ τοὺς ἐναγέας, 72 Κλεισθένης μὲν αὐτὸς ὑπεξέσχε· μετὰ δὲ οὐδὲν ἧσσον παρῆν ἐς τὰς Ἀθήνας ὁ Κλεομένης, οὐ σὺν μεγάλῃ χειρί, ἀπικόμενος δὲ ἀγηλατέει ἑπτακόσια ἐπίστια Ἀθηναίων, τά οἱ ὑπέθετο ὁ Ἰσαγόρης. ταῦτα δὲ

---

wird zu streichen oder δέκα nach τάς zu stellen sein. Sonst kann es zu φυλάς nicht gezogen werden. — κατύπερθε, καθυπέρτερος. zu 1, 67, 1. vgl. 1, 65, 1.

C. 70. ἐν τῷ μέρει in seiner Tour, seinerseits. Kr. zu Xen. An. 3, 4, 23. — εἶχε, wie 5, 71. vgl. 6, 115. Sonst εἶχε αἰτίαν. Aehnlich φάτις ἔχει τινά. zu 5, 66. — φοιτᾶν. zu 1, 182. — τὰ πρῶτα. Der Ggs. (δεύτερα) verschwebt in andern Wendungen. — ἐξέβαλλε verwies, versuchte (forderte) die Vertreibung. Kr. zu Xen. An. 1, 3, 1. — τούς. gr. Spr. 50, 8, 1. — ἐναγέας. zu 1, 61, 1. — ἐπιλέγων. zu 1, 214, 2. — Ἀθηναίων. Spr. 47, 7, 1. (47, 9.)

C. 71. ἐπὶ τ. ἐκόμησε, μέγα ἐφρόνησε, überhob sich zur Usurpation der T. vgl. die Lex. und κομᾶν. — ἑταιρηίην. Ueber politische Verbindungen der Art Kr. z. Dion. p. 363 ss. — τούτους, den K. und seine Anhänger. — ἀνιστέασι. zu 1, 195. bewegen sie das Asyl zu verlassen. Kr. zum Thuk. 1, 126, 6. — οἱ πρυτάνιες τῶν ναυκράρων. K. F. Hermann § 99 u. Schoem. antiquitates V, 7. — ἔνεμον. zu 1, 59, 4. — ὑπεγγύους unter der Bestimmung dass sie gerichtet und gestraft werden sollten. Das Wort ist sonst nur dichterisch. — πλὴν θανάτου nur dass man sie nicht tödten solle. Kr. zu Xen. An. 2, 4, 27.

C. 72 § 1. αὐτός von selbst. gr. Spr. 51, 6, 8. — ἧσσον für ἧσσον Schäfer. — ὑπεξέσχε entwich, wie 6, 74. 8, 132, 1. (Sch.) Bei den Attikern nicht so. — ἀγηλατέε vertrieb, noch bei Soph. OT. 402 (von ἄγος oder ἄγος). — ἐπίστια Familien, noch C. 73. Nicht so bei Attikern ἐφέστια.

ποιήσας δεύτερα τὴν βουλὴν καταλύειν ἐπειρᾶτο, τριηκοσίοισι δὲ τοῖσι Ἰσαγόρεω στασιώτῃσι τὰς ἀρχὰς ἐνεχείριζε. ἀντισταθείσης δὲ τῆς βουλῆς καὶ οὐ βουλομένης πείθεσθαι ὅ τε Κλεομένης καὶ ὁ Ἰσαγόρης καὶ οἱ στασιῶται αὐτοῦ καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν. Ἀθηναίων δὲ οἱ λοιποὶ τὰ αὐτὰ φρονήσαντες ἐπολιόρκεον αὐτοὺς ἡμέρας δύο· τῇ δὲ τρίτῃ ὑπόσπονδοι ἐξέρχονται ἐκ τῆς χώρης ὅσοι ἦσαν αὐτέων Λακεδαιμόνιοι. ἐπετελέετο δὲ τῷ Κλεομένεϊ ἡ φήμη· ὡς γὰρ ἀνέβη ἐς τὴν ἀκρόπολιν μέλλων δὴ αὐτὴν κατασχήσειν, ἤιε ἐς τὸ ἄδυτον τῆς θεοῦ ὡς προσερέων· ἡ δὲ ἱρείη ἐξαναστᾶσα ἐκ τοῦ θρόνου, πρὶν ἢ τὰς θύρας αὐτὸν ἀμεῖψαι, εἶπε· "ὦ ξεῖνε Λακεδαιμόνιε, πάλιν χώρεε μηδ' ἔσιθι ἐς τὸ ἱρόν· οὐ γὰρ θεμιτὸν Δωριεῦσι παριέναι ἐνθαῦτα." ὁ δὲ εἶπε· "ὦ γύναι, ἀλλ' οὐ Δωριεύς εἰμι ἀλλ' Ἀχαιός." ὁ μὲν δὴ τῇ κλεηδόνι οὐδὲν χρεώμενος ἐπεχείρησέ τε καὶ τότε πάλιν ἐξέπιπτε μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων· τοὺς δὲ ἄλλους Ἀθηναῖοι κατέδησαν τὴν ἐπὶ θανάτῳ, ἐν δὲ αὐτοῖσι καὶ Τιμησίθεον τὸν Δελφόν, τοῦ ἔργα χειρῶν τε καὶ λήματος ἔχοιμ' ἂν μέγιστα καταλέξαι.

73 Οὗτοι μέν νυν δεδεμένοι ἐτελεύτησαν, Ἀθηναῖοι δὲ μετὰ ταῦτα Κλεισθένεα καὶ τὰ ἑπτακόσια ἐπίστια τὰ διωχθέντα ὑπὸ Κλεομένεος μεταπεμψάμενοι πέμπουσι ἀγγέλους ἐς Σάρδις, συμμαχίην βουλόμενοι ποιήσασθαι πρὸς Πέρσας· ἐπιστέατο γάρ σφι πρὸς Λακεδαιμονίους τε καὶ Κλεομένεα ἐκπεπολεμῶσθαι. ἀπικομένων δὲ τῶν ἀγγέλων ἐς τὰς Σάρδις καὶ λεγόντων τὰ ἐντεταλμένα, Ἀρταφέρνης ὁ Ὑστάσπεος, Σαρδίων ὕπαρχος, ἐπειρώτα τίνες ἐόντες ἄνθρωποι καὶ κῇ γῆς οἰκημένοι δεοίατο Περσέων σύμμαχοι γενέσθαι, πυθόμενος δὲ πρὸς τῶν ἀγγέλων ἀπεκορύφου σφι τάδε· εἰ μὲν διδοῦσι βασιλέϊ Δαρείῳ Ἀθηναῖοι γῆν τε καὶ ὕδωρ, ὁ δὲ συμμαχίην σφι συνετίθετο, εἰ δὲ μὴ διδοῦσι, ἀπαλλάσσεσθαι αὐτοὺς ἐκέλευε. οἱ δὲ ἄγγελοι ἐπὶ σφέων αὐτέων βαλόμενοι διδόναι ἔφασαν, βουλόμενοι τὴν συμμαχίην ποιήσασθαι. οὗτοι μὲν δὴ ἀπελθόντες ἐς τὴν ἑωυτῶν αἰτίας μεγάλας 74 εἶχον· Κλεομένης δὲ ἐπιστάμενος περιυβρίσθαι ἔπεσι καὶ ἔργοισι ὑπ' Ἀθηναίων συνέλεγε ἐκ πάσης Πελοποννήσου στρατόν, οὐ φράζων ἐς τὸ συλλέγει, τίσασθαί τε ἐθέλων τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων καὶ Ἰσα-

§ 2. *φήμη.* zu 1, 43. — *προσερέων* anzubeten. — *ἀμεῖψαι*, *παρελθεῖν*. Aesch. Cho. 564: *ἀμείψω βηλὸν ἑρκείων πυλῶν*. (We.) Das Wort ist meist dichterisch und dialektisch.

§ 3. *κλεηδόνι.* *κληδών* ist in der att. Prosa sehr selten. — *τὴν ἐπὶ.* zu 1, 109, 1. — *τὸν Δελφόν* für *τὸν ἀδελφεόν* Paulmier. vgl. Paus. 6, 8, 4. — *λῆμα, θάρσος*, Muth, noch 5, 111, 1. 7, 99, 1. 9, 62. (Sch.) Sonst poetisch.

C. 73. *ἐπιστέατο.* zu 2, 53. — *πρός* ist zu streichen; oder kann *ἐκπεπολεμῶσθαι* impersonal heissen: es sei Verfeindung eingetreten? (Sch.) — *κῇ*. *ποῦ* hätte hier ein Attiker gesagt. — *οἰκημένοι.* zu 1, 27, 2. — *ἀπεκορύφου*, unattisch und überhaupt selten, hier für *ἐκεφαλαίου*. — *συνετίθετο*, *συντίθεσθαι ἔφη*. Kr. Stud. I S. 228 f. — *βαλόμενοι.* zu 3, 71, 3.

C. 74. *ἐπιστάμενος.* zu 1, 3. — *ἐς τό*, *ἐφ' ὅ*, wozu. — *τίσασθαι*,

γόρην βουλόμενος τύραννον καταστῆσαι· συνεξῆλθε γάρ οἱ οὗτος ἐκ τῆς ἀκροπόλιος. Κλεομένης τε δὴ στόλῳ μεγάλῳ ἐσέβαλε ἐς Ἐλευσῖνα καὶ οἱ Βοιωτοὶ ἀπὸ συνθήματος Οἰνόην αἱρέουσι καὶ Ὑσιάς, δήμους τοὺς ἐσχάτους τῆς Ἀττικῆς, Χαλκιδέες τε ἐπὶ τὰ ἕτερα ἐσίνοντο ἐπιόντες χώρους τῆς Ἀττικῆς. Ἀθηναῖοι δέ, καίπερ ἀμφιβολίῃ ἐχόμενοι, Βοιωτῶν μὲν καὶ Χαλκιδέων ἐς ὕστερον ἔμελλον μνήμην ποιήσεσθαι, Πελοποννησίοισι δέ, ἐοῦσι ἐν Ἐλευσῖνι, ἀντία ἔθεντο τὰ ὅπλα. μελλόντων δὲ συνάψειν τὰ στρατόπεδα ἐς μάχην, Κορίνθιοι 75 μὲν πρῶτοι σφίσι αὐτοῖσι δόντες λόγον ὡς οὐ ποιοῖεν τὰ δίκαια μετεβάλλοντό τε καὶ ἀπαλλάσσοντο, μετὰ δὲ Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος, ἐὼν καὶ οὗτος βασιλεὺς Σπαρτιητέων, καὶ συνεξαγαγών τε τὴν στρατιὴν ἐκ Λακεδαίμονος καὶ οὐκ ἐὼν διάφορος ἐν τῷ πρόσθε χρόνῳ Κλεομένεϊ. ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς διχοστασίης ἐτέθη νόμος ἐν Σπάρτῃ 2 μὴ ἐξεῖναι ἕπεσθαι ἀμφοτέρους τοὺς βασιλέας ἐξιούσης τῆς στρατιῆς· τέως γὰρ ἀμφότεροι εἵποντο· παραλυομένου δὲ τουτέων τοῦ ἑτέρου καταλείπεσθαι καὶ τῶν Τυνδαριδέων τὸν ἕτερον· πρὸ τοῦ γὰρ δὴ καὶ οὗτοι ἀμφότεροι ἐπίκλητοί σφι ἐόντες εἵποντο. τότε δὴ ἐν τῇ Ἐλευσῖνι ὁρέωντες οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων τούς τε βασιλέας τῶν Λακεδαιμονίων οὐκ ὁμολογέοντας καὶ Κορινθίους ἐκλιπόντας τὴν τάξιν, οἴχοντο καὶ αὐτοὶ ἀπαλλασσόμενοι, τέταρτον δὴ τοῦτο ἐπὶ τὴν Ἀττι- 76 κὴν ἀπικόμενοι Δωριέες, δίς τε ἐπὶ πολέμῳ ἐσβαλόντες καὶ δὶς ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ πλήθεος τοῦ Ἀθηναίων, πρῶτον μὲν ὅτε καὶ Μέγαρα κατοίκισαν (οὗτος ὁ στόλος ἐπὶ Κόδρου βασιλεύοντος Ἀθηναίων ὀρθῶς ἂν καλέοιτο), δεύτερον δὲ καὶ τρίτον ὅτε ἐπὶ Πεισιστρατιδέων ἐξέλασιν ὁρμηθέντες ἐκ Σπάρτης ἀπίκοντο, τέταρτον δὲ τότε ὅτε ἐς Ἐλευσῖνα Κλεομένης ἄγων Πελοποννησίους ἐσέβαλε· οὕτω τέταρτον τότε Δωριέες ἐσέβαλον ἐς Ἀθήνας.

τιμωρεῖσθαι. zu 1, 10. — ἀπὸ συνθήματος nach Verabredung, ἐκ σ. 6, 121. (Bä.) — ἀμφιβολίῃ mehrseitige Bedrängniss. Den Attikern ist das Wort fremd. — ἀντία. zu 1, 62, 2.

C. 75. συνάψειν τὰ στρ. ἐς μάχην, eine ungew. Phrase; attisch (sonst auch bei Her.) μάχην συνάπτειν. — μετεβάλλοντο schlugen um. Lys. 31, 9: ἔνιοί τινες τῶν πολιτῶν μετεβάλλοντο, ἐπειδὴ ἑώρων τοὺς ἀπὸ Φυλῆς εὐτυχοῦντας.

§ 2. διχοστασίης, selten bei Attikern. — ἐξεῖναι. Spr. 50, 5 (6), 6. — παραλυομένου indem er von der Heerführung entbunden würde, daheim bliebe. (Sch.) — τῶν Τυνδαριδέων, ihrer Bildsäulen. Plut. π. φιλαδ. Anf.: τὰ παλαιὰ τῶν Διοσκούρων ἀφιδρύματα οἱ Σπαρτιᾶται δόκανα καλοῦσι. ἔστι δὲ δύο ξύλα παράλληλα δυσὶ πλαγίοις ἐζευγμένα. (We.) — ἐπίκλητοι, als Schutzgottheiten, σωτῆρες κἀγαθοὶ παραστάται. Dichter bei Ael. v. G. 1, 30. (Va.)

C. 76. ἂν καλέοιτο dürfte gesetzt werden. — ἐξέλασιν ὁρμηθέντας. Spr. 46, 4. (6.) — τέταρτον. Eig. πέμπτον. vgl. Paus. 1, 39. Her. 5, 63. 64. 72. 74. 75. (Sch.)

77 Διαλυθέντος ὦν τοῦ στόλου τούτου ἀκλεῶς, ἐνθαῦτα Ἀθηναῖοι τίνυσθαι βουλόμενοι πρῶτα στρατηίην ποιεῦνται ἐπὶ Χαλκιδέας. Βοιωτοὶ δὲ τοῖσι Χαλκιδεῦσι βοηθέουσι ἐπὶ τὸν Εὔριπον. Ἀθηναίοισι δὲ ἰδοῦσι τοὺς βοηθοὺς ἔδοξε πρότερον τοῖσι Βοιωτοῖσι ἢ τοῖσι Χαλκιδεῦσι ἐπιχειρέειν. συμβάλλουσί τε δὴ τοῖσι Βοιωτοῖσι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ πολλῷ ἐκράτησαν, κάρτα δὲ πολλοὺς φονεύσαντες ἑπτακοσίους 2 αὐτέων ἐζώγρησαν. τῆς δὲ αὐτῆς ταύτης ἡμέρης οἱ Ἀθηναῖοι διαβάντες ἐς τὴν Εὔβοιαν συμβάλλουσι καὶ τοῖσι Χαλκιδεῦσι, νικήσαντες δὲ καὶ τούτους τετρακισχιλίους κληρούχους ἐπὶ τῶν ἱπποβοτέων τῇ χώρῃ λείπουσι· οἱ δ' ἱπποβόται ἐκαλέοντο οἱ παχέες τῶν Χαλκιδέων. ὅσους δὲ καὶ τουτέων ἐζώγρησαν, ἅμα τοῖσι Βοιωτῶν ἐζωγρημένοισι εἶχον ἐν φυλακῇ, ἐν πέδαις δήσαντες· χρόνῳ δὲ ἔλυσάν σφεας δίμνεως ἀποτιμησάμενοι. τὰς δὲ πέδας αὐτέων, ἐν τῇσι ἐδεδέατο, ἀνεκρέμασαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν, αἵπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν περιεοῦσαι, κρεμάμεναι ἐκ τειχέων περιπεφλευσμένων πυρὶ ὑπὸ τοῦ Μήδου, ἀντίον [δὲ] τοῦ μεγάρου τοῦ πρὸς ἑσπέρην τετραμμένου. καὶ τῶν λύτρων τὴν δεκάτην ἀνέθηκαν, ποιησάμενοι τέθριππον χάλκεον, τὸ δὴ ἀριστερῆς χερὸς ἕστηκε πρῶτον ἐσιόντι ἐς τὰ προπύλαια τὰ ἐν τῇ ἀκροπόλι· ἐπιγέγραπται δέ οἱ τάδε.

ἔθνεα Βοιωτῶν καὶ Χαλκιδέων δαμάσαντες
παῖδες Ἀθηναίων ἔργμασιν ἐν πολέμου,
δεσμῷ ἐν ἀχλυόεντι σιδηρέῳ ἔσβεσαν ὕβριν·
τῶν ἵππους δεκάτην Παλλάδι τάσδ' ἔθεσαν.

78 Ἀθηναῖοι μέν νυν ηὔξηντο· δηλοῖ δὲ οὐ κατ' ἓν μοῦνον ἀλλὰ πανταχῇ ἡ ἰσηγορίη ὡς ἐστὶ χρῆμα σπουδαῖον, εἰ καὶ Ἀθηναῖοι τυραννευόμενοι μὲν οὐδαμῶν τῶν σφέας περιοικεόντων ἦσαν τὰ πολέμια ἀμείνους, ἀπαλλαχθέντες δὲ τυράννων μακρῷ πρῶτοι ἐγένοντο. δηλοῖ ὦν ταῦτα ὅτι κατεχόμενοι μὲν ἐθελοκάκεον ὡς δεσπότῃ ἐργαζόμενοι, ἐλευθερωθέντων δὲ αὐτὸς ἕκαστος ἑωυτῷ προεθυμέετο κατεργάζεσθαι.

C. 77 § 1. *τίνυσθαι.* Di. 40 u. dem W. — *πολλῷ.* zu 5, 1, 2.

§ 2. *ἐπὶ τῇ* zur Besitznahme des. — *οἱ ἱπποβόται* ist Prädicat, mit dem Artikel weil sie eben erwähnt sind. zu 1, 68, 3. Das Wort war wohl antik und eben nur in Chalkis einheimisch. — *οἱ παχέες.* zu 5, 30, 1. — *ἐν πέδαις.* zu 1, 66, 2. Doch ist der Ausdruck, durch die Form (*-αις* für *-ῃσιν*) verdächtig, vielleicht ein Glossem. — *δίμνεως* für *διμνέως, διμναίους*, Lobeck Phryn. p. 554. Zwei Minen das Lösegeld auch 6, 79. (We.)

§ 3. *ἀνεκρέμασαν ἐς.* gr. Spr. 68, 21, 4. — *περιπεφλευσμένων.* Di. 40 u. *φλύω.* — *ἀντίον.* zu 1, 133, 2. — *μεγάρου.* zu 1, 47, 2. — *τὸ δή* für *τὸ δέ* Kr. — *ἀριστερῆς χερός.* zu 2, 169, 2. — *ἔσβεσαν*, Heraklit b. Diog. L. 9, 2: *ὕβριν χρὴ σβεννύειν μᾶλλον ἢ πυρκαϊήν.* (We.)

C. 78. *εἰ,* fast ein *ἐπεί.* — *ἀμείνους.* Vielleicht hat Her. diese No. stets *ἀμείνονες* etc. geformt. — *κατεχόμενοι,* ὑπὸ *τυράννων.*

Οὗτοι μέν νυν ταῦτα ἔπρησσον, Θηβαῖοι δὲ μετὰ ταῦτα ἐς θεὸν 79 ἔπεμπον, βουλόμενοι τίσασθαι Ἀθηναίους. ἡ δὲ Πυθίη ἀπὸ σφέων μὲν αὐτέων οὐκ ἔφη αὐτοῖσι εἶναι τίσιν, ἐς πολύφημον δὲ ἐξενείκαντας ἐκέλευε τῶν ἄγχιστα δέεσθαι. ἀπελθόντων ὦν τῶν θεοπρόπων ἐξέφερον τὸ χρηστήριον ἁλίην ποιησάμενοι· ὡς ἐπυνθάνοντο δὲ λεγόντων αὐτέων τῶν ἄγχιστα δέεσθαι, εἶπαν οἱ Θηβαῖοι ἀκούσαντες τουτέων· "οὐκῶν ἄγχιστα ἡμέων οἰκέουσι Ταναγραῖοί τε καὶ Κορωναῖοι καὶ Θεσπιέες, καὶ οὗτοί γε ἅμα ἡμῖν αἰεὶ μαχόμενοι προθύμως συνδιαφέρουσι τὸν πόλεμον· τί δεῖ τούτων γε δέεσθαι; ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ τοῦτο ᾖ τὸ χρηστήριον." τοιαῦτα ἐπιλεγομένων εἶπε δή κοτε μαθών τις· "ἐγώ μοι δοκέω συνιέναι τὸ ἐθέλει λέγειν ἡμῖν τὸ μαντήιον. 80 Ἀσωποῦ λέγονται γενέσθαι θυγατέρες Θήβη τε καὶ Αἴγινα· τουτέων ἀδελφεῶν ἐουσέων δοκέω ἡμῖν Αἰγινητέων δέεσθαι τὸν θεὸν χρῆσαι τιμωρητήρων γενέσθαι." καὶ οὐ γάρ τις ταύτης ἀμείνων γνώμη ἐδόκεε φαίνεσθαι, αὐτίκα πέμψαντες ἐδέοντο Αἰγινητέων, ἐπικαλεόμενοι κατὰ τὸ χρηστήριόν σφι βοηθέειν, ὡς ἐόντων ἀγχιστέων· οἱ δέ σφι αἰτέουσι ἐπικουρίην τοὺς Αἰακίδας συμπέμπειν ἔφασαν. πειρησαμέ- 81 νων δὲ τῶν Θηβαίων κατὰ τὴν συμμαχίην τῶν Αἰακιδέων καὶ τρηχέως περιεφθέντων ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, αὖτις οἱ Θηβαῖοι πέμψαντες τοὺς μὲν Αἰακίδας σφι ἀπεδίδοσαν, τῶν δὲ ἀνδρῶν ἐδέοντο. Αἰγινῆται δὲ εὐδαιμονίῃ τε μεγάλῃ ἐπαρθέντες καὶ ἔχθρης παλαιῆς ἀναμνησθέντες ἐχούσης ἐς Ἀθηναίους, τότε Θηβαίων δεηθέντων πόλεμον ἀκήρυκτον Ἀθηναίοισι ἐπέφερον· ἐπικειμένων γὰρ αὐτέων Βοιωτοῖσι ἐπιπλώσαντες μακρῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν κατὰ μὲν ἔσυραν Φάληρον, κατὰ δὲ τῆς ἄλλης παραλίης πολλοὺς δήμους, ποιεῦντες δὲ ταῦτα μεγάλως Ἀθηναίους ἐσινέοντο.

Ἡ δὲ ἔχθρη ἡ προοφειλομένη ἐς Ἀθηναίους ἐκ τῶν Αἰγινητέων 82 ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς τοιῆσδε. Ἐπιδαυρίοισι ἡ γῆ καρπὸν οὐδένα ἀνεδίδου. περὶ ταύτης ὦν τῆς συμφορῆς οἱ Ἐπιδαύριοι ἐχρέωντο ἐν Δελ-

---

C. 79. *ἐς θεόν* ohne Artikel wie *ἐς πόλιν*. — *τίσιν*, *δίκην*. zu 1, 13. — *πολύφημον*, *ἀγοράν*. vgl. Od. β, 150. (Reiske.) — *ἄγχιστα*. Di. 23, 6, 2. So *οἱ πέλας*. — *ἁλίην*, *ἐκκλησίαν*. zu 1, 125, 1. — *μᾶλλον μὴ οὐ* es ist vielmehr zu fürchten dass nicht. (St.) gr. Spr. 54, 8, 13.

C. 80. *ἐθέλει*. zu 2, 13, 3. — *ἡμῖν* gehört zu *γενέσθαι*. — *δέεσθαι* hängt von *χρῆσαι* ab: der Gott habe uns mit dem Orakel aufgefordert die Ae. zu bitten. Kr. zum Thuk. 1, 126, 2. — *τιμωρητήρ* nur hier, gew. *τιμωρός*. Ueber den Ge. Spr. 55, 2, 3. (5.) — *καὶ οὐ γάρ*. zu 1, 24, 2. — *τοὺς Αἰακίδας*, deren Bildsäulen, wie 8, 83. zu 5, 75, 2. (Bä.)

C. 81. *αὖτις* für *αὖθις* Schäfer. — *τῶν* ist wohl nicht der Artikel, sondern wie in *οἱ δέ* zu 1, 17, 2 pronominal: sondern baten sie um Männer. Ueber die zwei Ge. zu 3, 157, 1 u. 5, 40. — *ἐχούσης ἐς*. zu 1, 65, 3. 8, 144, 3. (Ga.) — *ἐπιπλώσαντες*. Di. 40 u. *πλώω*. — *κατὰ μὲν ἔσυραν* — *κατὰ δέ*. Di. 68, 47, 3. — *ἐσινέοντο*. Di. 39 u. d. W.

C. 82 § 1. *προοφειλομένη* schon früher verschuldete. Kr. zum

φοῖσι· ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε Δαμίης τε καὶ Αὐξησίης ἀγάλματα ἱδρύσασθαι καί σφι ἱδρυσαμένοισι ἄμεινον συνοίσεσθαι. ἐπειρώτων ὦν οἱ Ἐπιδαύριοι κότερα χαλκοῦ ποιέωνται τὰ ἀγάλματα ἢ λίθου· ἡ δὲ Πυθίη οὐδέτερα τούτων ἔα, ἀλλὰ ξύλου ἡμέρης ἐλαίης. ἐδέοντο ὦν οἱ Ἐπιδαύριοι Ἀθηναίων ἐλαίην σφι δοῦναι ταμέσθαι, ἱρωτάτας δὴ κείνας νομίζοντες εἶναι· λέγεται δὲ καὶ ὡς ἐλαῖαι ἦσαν ἄλλοθι γῆς οὐδαμοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἢ ἐν Ἀθήνῃσι. οἱ δὲ ἐπὶ τοισίδε δώσειν ἔφασαν ἐπ' ᾧ ἀπάξουσι ἔτεος ἑκάστου τῇ Ἀθηναίῃ τε τῇ Πολιάδι ἱρὰ καὶ τῷ Ἐρεχθέϊ. καταινέσαντες δ' ἐπὶ τούτοισι οἱ Ἐπιδαύριοι τῶν τε ἐδέοντο ἔτυχον καὶ ἀγάλματα ἐκ τῶν ἐλαιέων τουτέων ποιησάμενοι ἱδρύσαντο· καὶ ἥ τε γῆ σφι ἔφερε καὶ Ἀθηναίοισι ἐπετέλεον τὰ συνέθεντο. τοῦτον δ' ἔτι τὸν χρόνον καὶ πρὸ τοῦ Αἰγινῆται Ἐπιδαυρίων ἤκουον, τά τε ἄλλα καὶ δίκας διαβαίνοντες ἐς Ἐπίδαυρον ἐδίδοσάν τε καὶ ἐλάμβανον παρ' ἀλλήλων οἱ Αἰγινῆται. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε νέας τε πηξάμενοι καὶ ἀγνωμοσύνῃ χρησάμενοι ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν Ἐπιδαυρίων. ἅτε δὲ ἐόντες διάφοροι, ἐδηλέοντο αὐτούς, ὥστε δὴ θαλασσοκράτορες ἐόντες, καὶ δὴ καὶ τὰ ἀγάλματα ταῦτα τῆς τε Δαμίης καὶ τῆς Αὐξησίης ὑπαιρέονται αὐτέων, καί σφεα ἐκομίσαντό τε καὶ ἱδρύσαντο τῆς σφετέρης χώρης ἐς τὴν μεσόγαιαν, τῇ Οἴη μέν ἐστι οὔνομα, στάδια δὲ μάλιστά κῃ ἀπὸ τῆς πόλιος ὡς εἴκοσι ἀπέχει. ἱδρυσάμενοι δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ θυσίῃσί τέ σφεα καὶ χοροῖσι γυναικηίοισι κερτόμοισι ἱλάσκοντο, χορηγῶν ἀποδεικνυμένων ἑκατέρῃ τῶν δαιμόνων δέκα ἀνδρῶν· κακῶς δὲ ἠγόρευον οἱ χοροὶ ἄνδρα μὲν οὐδένα, τὰς δὲ ἐπιχωρίας γυναῖκας. ἦσαν δὲ καὶ τοῖσι Ἐπιδαυρίοισι αἱ τοιαῦται ἱρουργίαι· εἰσὶ δέ σφι καὶ ἄρρητοι ἱρουργίαι.

84 Κλεφθέντων δὲ τῶνδε τῶν ἀγαλμάτων οἱ Ἐπιδαύριοι τοῖσι Ἀθη-

---

Thuk. 1, 82, 1. — *Δαμίης*, der Demeter, *Αὐξησίης*, der Persephone. (Va.) Anders Müller Aeginett. p. 171 s. — *ἄμεινον συνοίσεσθαι.* zu 4, 15, 2. vgl. 7, 8, 1. (Bä.) — *χαλκοῦ.* Di. 47, 8, 3. — *ποιέωνται* für *ποιέονται* Va. Dies vertheidigt Herm. de part. *ἄν* p. 93. — *ἀλλά* erg. *ἐκέλευε.* zu Thuk. 5, 41, 2. — *ξύλου, ποιεῖσθαι.* — *κείνας, κείνων τὰς ἐλαίας.* gr. Spr. 58, 4, 4. § 2. *ἐπὶ τοισίδε* — *ἐπ' ᾧ τε* (mit dem Inf.) 7, 154, 2. Der Begriff der Mehrheit ist in *ἐπὶ τοισίδε* verwischt. — *ἀπάξουσι.* Di. 65, 2, 2. — *καταινέσαντες.* zu 1, 98, 1.

C. 83 § 1. *δίκας.* Ihre Processe wurden also vor epidaurischen Gerichten entschieden, wie später vor den Athenern die der Bundesgenossen. — *λαμβάνειν.* Sonst *δέχεσθαι.* Kr. zu Thuk. 1, 28, 2. — *ἄλλα καὶ δὴ καί* Va — *τοῦδε. τούτου* würde man hier erwarten. zu 1, 4, 1 u. 4, 10, 2. Synonym *τὸν ἀπὸ τούτου χρόνον* 5, 86, 2. — *ἀγνωμοσύνῃ.* zu 4, 94, 1. — *ἐδηλέοντο.* Di. 39 u. d. W. — *ὥστε, ἅτε.* — *αὐτέων.* gr. Spr. 47, 13, 10.

§ 2. *σφεα.* Di. 51, 1, 15. — *στάδια δὲ ἀπέχει.* Spr. 60, 5, 1. (6, 1.) — *κῃ.* zu 1, 76, 1. — *κέρτομος* wie *κερτόμιος* dichterisch; erklärt durch *κακῶς δὲ ἠγόρευον* etc. — *αἱ τοιαῦται.* gr. Spr. 50, 4, 6. — *ἄρρητοι* geheime.

C. 84. *κλεφθέντων, κλαπέντων*, dies bei Her. gar nicht, jenes sonst

ναίοισι τὰ συνέθεντο οὐκ ἐπετέλεον. πέμψαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐμήνιον τοῖσι Ἐπιδαυρίοισι· οἱ δὲ ἀπέφαινον λόγῳ ὡς οὐκ ἀδικοῖεν· ὅσον μὲν γὰρ χρόνον εἶχον τὰ ἀγάλματα ἐν τῇ χώρῃ, ἐπιτελέειν τὰ συνέθεντο, ἐπεὶ δὲ ἐστερῆσθαι αὐτέων, οὐ δίκαιοι εἶναι ἀποφέρειν ἔτι, ἀλλὰ τοὺς ἔχοντας αὐτὰ Αἰγινήτας πρήσσεσθαι ἐκέλευον. πρὸς ταῦτα Ἀθηναῖοι ἐς Αἴγιναν πέμψαντες ἀπαίτεον τὰ ἀγάλματα· οἱ δὲ Αἰγινῆται ἔφασαν σφίσι τε καὶ Ἀθηναίοισι εἶναι οὐδὲν πρῆγμα.

85 Ἀθηναῖοι μέν νυν λέγουσι μετὰ τὴν ἀπαίτησιν ἀποσταλῆναι τριήρεϊ μιῇ τῶν ἀστῶν [τούτους] οἳ ἀποπεμφθέντες ἀπὸ τοῦ κοινοῦ καὶ ἀπικόμενοι ἐς Αἴγιναν τὰ ἀγάλματα ταῦτα ὡς σφετέρων ξύλων ἐόντα ἐπειρῶντο ἐκ τῶν βάθρων ἐξανασπᾶν, ἵνα σφέα ἀνακομίσωνται. οὐ δυναμένους δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ αὐτέων κρατῆσαι περιβαλόντας σχοινία ἕλκειν τὰ ἀγάλματα καί σφι ἕλκουσι βροντήν τε καὶ ἅμα τῇ βροντῇ σεισμὸν ἐπιγενέσθαι· τοὺς δὲ τριηρίτας τοὺς ἕλκοντας ὑπὸ τουτέων ἀλλοφρονῆσαι, παθόντας δὲ τοῦτο κτείνειν ἀλλήλους ἅτε πολεμίους, ἐς ὃ ἐκ πάντων ἕνα λειφθέντα ἀνακομισθῆναι αὐτὸν ἐς Φάληρον.

86 Ἀθηναῖοι μέν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι, Αἰγινῆται δὲ οὐ μιῇ νηὶ ἀπικέσθαι Ἀθηναίους (μίαν μὲν γὰρ καὶ ὀλίγῳ πλεῦνας μιῆς, καὶ εἴ σφι μὴ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες, ἀπαμύνασθαι ἂν εὐπετέως), ἀλλὰ πολλῇσι νηυσὶ ἐπιπλέειν σφι ἐπὶ τὴν χώρην, αὐτοὶ δέ σφι εἶξαι καὶ οὐ διαναυμαχῆσαι. οὐκ ἔχουσι δὲ τοῦτο διασημῆναι ἀτρεκέως, οὔτε εἰ ἥσσονες συγγινωσκόμενοι εἶναι τῇ ναυμαχίῃ κατὰ τοῦτο εἶξαν, οὔτε εἰ βουλόμενοι ποιῆσαι οἷόν τι καὶ ἐποίησαν. 2 Ἀθηναίους μέν νυν, ἐπείτε σφι οὐδεὶς ἐς μάχην κατίστατο, ἀποβάντας ἀπὸ τῶν νεῶν τραπέσθαι πρὸς τὰ ἀγάλματα, οὐ δυναμένους δὲ ἀνασπάσαι ἐκ τῶν βάθρων αὐτὰ οὕτω δὴ περιβαλομένους σχοινία ἕλκειν, ἐς ὃ ἑλκόμενα τὰ ἀγάλματα ἀμφότερα τὠυτὸ ποιῆσαι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες,

---

nicht. (Br.) gr. Spr. 40 u. *κλέπτω*. — *τὰ συνέθεντο, ἐπιτελεῖν*. Spr. 55, 4, 4. (11.) — *ἐμήνιον*. Noch 7, 229, 2. 9, 7, 3. Hier: sprachen ihren Groll aus. (Sch.) Das Wort ist dichterisch. — *λόγῳ*. *τῷ λόγῳ* 1, 129, 2. Aehnlich jedoch ohne Artikel 5, 94. 8, 61. (Sch.) — *ἐπεὶ ἐστερῆσθαι*. gr. Spr. 55, 4, 9. — *δίκαιοι* zu 1, 32, 5. — *σφίσι*. gr. Spr. 48, 3, 9.

C. 85. *τούτους* wird ein schlechtes Glossem sein. — *ξύλων ἐόντα*. Spr. 47, 6, 3. (8, 2.) — *ὑπὸ τουτέων*, durch den Donner und das Erdbeben. Spr. 52, 3, 1. — *ἀλλοφρονῆσαι* seien irrsinnig geworden. Spr. 53, 5, 1. Ein dichterisches Wort; anders 7, 205, 2. — *ἅτε*, *ὥσπερ*. — *αὐτόν* allein. gr. Spr. 51, 6, 7. *μοῦνον* C. 87, 1. — *ἐς ὃ ἀνακομισθῆναι*. Di. 55, 4, 3. vgl. 1, 202, 2 4, 42, 1. 5, 86, 2.

C. 86 § 1. *ἀπαμύνασθαι ἄν*, *ἀπημύναντ᾽ ἄν*. Spr. 54, 6, 4. (6.) — *συγγινωσκόμενοι εἶναι*. zu 1, 45, 2. — *τῇ ν*. zu der S. — *ποιῆσαι οἷόν τι καὶ ἐποίησαν*. zu 2, 49. 1. vgl. 3, 16, 1: *βουλόμενοι ποιῆσαι τὰ δὴ καὶ ἐποίησαν*. Das *καί* bildet einen Ggs. zu *βουλόμενοι*: was sie nicht bloss wollten sondern auch ausführten. — *κατὰ τοῦτο*, wie sonst *διὰ τοῦτο*. zu 2, 169, 1. — *εἰ βουλόμενοι*, *εἰ εἶξαν βουλόμενοι*. (St.)

§ 2. *ἄλλῳ δέ τεῳ*. zu 4, 42, 2.

ἄλλῳ δέ τεῳ· ἐς γούνατα γάρ σφι αὐτὰ πεσεῖν, καὶ τὸν ἀπὸ τούτου χρόνον διατελέειν οὕτω ἔχοντα. Ἀθηναίους μὲν δὴ ταῦτα ποιέειν· σφέας δὲ Αἰγινῆται λέγουσι πυθομένους τοὺς Ἀθηναίους ὡς μέλλοιεν ἐπὶ σφέας στρατεύεσθαι, ἑτοίμους Ἀργείους ποιέεσθαι. τούς τε δὴ Ἀθηναίους ἀποβεβάναι ἐς τὴν Αἰγιναίην καὶ παρεῖναι βοηθέοντάς σφι τοὺς Ἀργείους, καὶ λαθεῖν τε ἐξ Ἐπιδαύρου διαβάντας ἐς τὴν νῆσον καὶ οὐ προακηκοόσι τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπιπεσεῖν ὑποταμομένους τὸ ἀπὸ τῶν νεῶν, ἅμα τε ἐν τούτῳ τὴν βροντήν τε γενέσθαι καὶ τὸν σεισμὸν αὐτοῖσι.

87 Λέγεται μέν νυν ὑπ' Ἀργείων τε καὶ Αἰγινητέων τάδε, ὁμολογέεται δὲ καὶ ὑπ' Ἀθηναίων ἕνα μοῦνον τὸν ἀποσωθέντα αὐτέων ἐς τὴν Ἀττικὴν γενέσθαι· πλὴν Ἀργεῖοι μὲν λέγουσι αὐτέων τὸ Ἀττικὸν στρατόπεδον διαφθειράντων τὸν ἕνα τοῦτον περιγενέσθαι, Ἀθηναῖοι δὲ τοῦ δαιμονίου· περιγενέσθαι μέντοι οὐδὲ τοῦτον τὸν ἕνα, ἀλλ' ἀπολέσθαι τρόπῳ τοιῷδε. κομισθεὶς γὰρ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπήγγελλε τὸ πάθος· πυθομένας δὲ τὰς γυναῖκας τῶν ἐπ' Αἴγιναν στρατευσαμένων ἀνδρῶν, δεινόν τι ποιησαμένας κεῖνον μοῦνον ἐξ ἁπάντων σωθῆναι, πέριξ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον λαβούσας καὶ κεντεύσας τῇσι περόνῃσι τῶν ἱματίων εἰρωτᾶν ἑκάστην αὐτέων ὅκῃ εἴη ὁ ἑωυτῆς ἀνήρ. καὶ τοῦτον μὲν οὕτω διαφθαρῆναι, Ἀθηναίοισι δὲ ἔτι τοῦ πάθεος δεινότερόν τι δόξαι εἶναι τὸ τῶν γυναικῶν ἔργον. ἄλλῳ μὲν δὴ οὐκ ἔχειν ὅτεῳ ζημιώσωσι τὰς γυναῖκας, τὴν δὲ ἐσθῆτα μετέβαλον αὐτέων ἐς τὴν Ἰάδα· ἐφόρεον γὰρ δὴ πρὸ τοῦ αἱ τῶν Ἀθηναίων γυναῖκες ἐσθῆτα Δωρίδα, τῇ Κορινθίῃ παραπλησιωτάτην· μετέβαλον ὦν ἐς τὸν λίνεον κιθῶνα, ἵνα δὴ περόνῃσι μὴ χρέωνται.

88 ἔστι δὲ ἀληθέι λόγῳ χρεωμένοισι οὐκ Ἰὰς αὕτη ἡ ἐσθὴς τὸ παλαιὸν ἀλλὰ Κάειρα, ἐπεὶ ἥ γε Ἑλληνικὴ ἐσθὴς πᾶσα ἡ ἀρχαίη τῶν γυναικῶν ἡ αὐτὴ ἣν τὴν νῦν Δωρίδα καλέομεν. τοῖσι δὲ Ἀργείοισι καὶ τοῖσι Αἰγινήτῃσι καὶ πρὸς ταῦτα ἔτι [τόδε ποιῆσαι] νόμον εἶναι [παρὰ σφίσι] ἑκατέροισι τὰς

---

§ 3. *σφέας δέ.* zu 1, 4. 1. — *τοὺς Ἀ. ὡς.* Spr. 61, 5. (6, 2.) — *ἑτοίμους* verfügbar ihnen zu helfen. — *ἀποβεβάναι.* Di. 39 u. *βαίνω.* — *τὴν Αἰγιναίην* erg. *χώρην*, das äg. Gebiet. — *τὸ ἀπό* auf der Seite von.

C. 87 § 1. *τάδε* für *ταῦτα*, wie 1, 137. 206, 1. 210, 1. 214, 3. 3, 48, 2. — *ἐς τὴν Ἀ.* ist mit *ἀποσωθέντα* zu verbinden. — *τοῦ δαιμονίου* erg. *διαφθείραντος*. (St.)

§ 2. *πέριξ* in ihre Mitte. — *ὁ ἑωυτῆς.* Di. 51, 2, 10. — *ἄλλῳ.* gr. Spr. 51, 10, 10. — *ζημιώσωσι.* Spr. 54, 7. (7, 1.) — *Ἰάδα.* zu 4, 95, 1. Ueber die Sache Wachsmuth Hell. Alterthumsk. II, 2 S. 32 f. — *παραπλησιωτάτην.* Di. 23, 2, 5.

C. 88. *ἥ γε — ἡ.* gr. Spr. 50, 9, 1. — *πρὸς ταῦτα* in Bezug auf diese Vorfälle. — *τόδε ποιῆσαι* ist mir verdächtig; nicht unanstössig auch *καὶ πρὸς ταῦτα ἔτι.* — *εἶναι* hängt noch von *λέγεται* C. 87, 1 ab. — *παρὰ σφίσι* würd' ich gern entbehren. — *ἐκ τόσου* seit so lange. Di.

περόνας ἡμιολίας ποιέεσθαι τοῦ τότε κατεστεῶτος μέτρου καὶ ἐς τὸ ἱρὸν τῶν θεῶν τουτέων περόνας μάλιστα ἀνατιθέναι τὰς γυναῖκας, Ἀττικὸν δὲ μήτε τι ἄλλο προσφέρειν πρὸς τὸ ἱρὸν μήτε κέραμον, ἀλλ' ἐκ χυτρίδων ἐπιχωριέων νόμον τὸ λοιπὸν αὐτόθι εἶναι πίνειν. Ἀργείων μέν νυν καὶ Αἰγινητέων αἱ γυναῖκες ἐκ τε τόσου κατ' ἔριν τὴν Ἀθηναίων περόνας ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐφόρεον μέζονας ἢ πρὸ τοῦ, τῆς 89 δὲ ἔχθρης τῆς πρὸς Αἰγινήτας Ἀθηναίοισι γενομένης ἀρχὴ κατὰ εἴρηται ἐγένετο. τότε δὲ δὴ Θηβαίων ἐπικαλεομένων προθύμως τῶν περὶ τὰ ἀγάλματα γενομένων ἀναμιμνησκόμενοι οἱ Αἰγινῆται ἐβοήθεον τοῖσι Βοιωτοῖσι. Αἰγινῆταί τε δὴ ἐδήϊουν τῆς Ἀττικῆς τὰ παραθαλάσσια, καὶ Ἀθηναίοισι ὁρμεωμένοισι ἐπ' Αἰγινήτας στρατεύεσθαι ἦλθε μαντήιον ἐκ Δελφῶν ἐπισχόντας ἀπὸ τοῦ Αἰγινητέων ἀδικίου τριήκοντα ἔτεα τῷ ἑνὶ καὶ τριηκοστῷ Αἰακῷ τέμενος ἀποδέξαντας ἄρχεσθαι τοῦ πρὸς Αἰγινήτας πολέμου καί σφι χωρήσειν τὰ βούλονται· ἢν δὲ αὐτίκα ἐπιστρατεύωνται, πολλὰ μέν σφεας ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ χρόνου πείσεσθαι πολλὰ δὲ καὶ ποιήσειν, τέλος μέντοι καταστρέψεσθαι. ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Ἀθηναῖοι, τῷ μὲν Αἰακῷ τέμενος ἀπέδεξαν τοῦτο τὸ νῦν ἐπὶ τῆς ἀγορῆς ἵδρυται, τριήκοντα δὲ ἔτεα οὐκ ἀνέσχοντο ἀκούσαντες ὅκως χρεὼν εἴη ἐπισχεῖν πεπονθότας πρὸς Αἰγινητέων ἀνάρσια. ἐς τιμωρίην δὲ παρασκευαζο- 90 μένοισι αὐτοῖσι ἐκ Λακεδαιμονίων πρῆγμα ἐγειρόμενον ἐμπόδιον ἐγένετο. πυθόμενοι γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐκ τῶν Ἀλκμαιωνιδέων ἐς τὴν Πυθίην μεμηχανημένα καὶ τὰ ἐκ τῆς Πυθίης ἐπὶ σφέας τε καὶ τοὺς Πεισιστρατίδας συμφορὴν ἐποιεῦντο διπλῆν, ὅτι τε ἄνδρας ξείνους σφι ἐόντας ἐξεληλάκεσαν ἐκ τῆς ἐκείνων καὶ ὅτι ταῦτα ποιήσασι χάρις οὐδεμία ἐφαίνετο πρὸς Ἀθηναίων. ἔτι τε πρὸς τούτοισι ἐνῆγόν σφεας οἱ χρησμοὶ λέγοντες πολλά τε καὶ ἀνάρσια ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐξ Ἀθηναίων, τῶν πρότερον μὲν ἦσαν ἀδαέες, τότε δὲ Κλεομένεος κομίσαντος ἐς Σπάρτην ἐξέμαθον. ἐκτήσατο δὲ ὁ Κλεομένης ἐκ τῆς

25, 8, 1. Das τέ wird zu streichen sein. Eine Hs. ἐκ τότε, wie Spätere sprachen. — τὴν Ἀθηναίων. gr. Spr. 47, 7, 5.

C. 89 § 1. κατά für κατὰ τά Struve. — δή. δὲ δή? — ἐδήιουν für ἐδῄουν oder ἐδῄευν Br. — ἀδικίου, ἀδικήματος; noch bei Lexikographen. — ἑνί. Spr. 24, 2, 8. (12.) — ἐπισχόντας für ἐπισχοῦσι. Spr. 55, 2, 5. (7.) — ἀπὸ τοῦ seit dem, nach der Zeit des. — ἄρχεσθαι von ἦλθε μαντήιον abhängig. Spr. 50, 5 (6), 6. — χωρήσειν. zu 3, 39, 2.

§ 2. ἀνέσχοντο. Di. 39 u. ἔχω. — ἀκούσαντες wird nicht appositiv sondern prädicativ mit ἀνέσχοντο zu verbinden sein: sie ertrugen es nicht zu hören (und sich gefallen zu lassen) dass sie 30 Jahre lang ruhig sein sollten. — ὅκως, ὅτι. zu 2, 49, 2. — ἀνάρσια. zu 1, 114, 3.

C. 90 § 1. ἐγειρόμενον angeregt, veranlasst. — τῆς κείνων deren Vaterland, der Pisistratiden. Kr. zu Xen. An. 2, 2, 8. — ἔτι τε. ἔτι δέ? Kr. eb. 3, 1, 23. — οἱ χρησμοί die bekannten Staatsorakel. vgl. 7, 6, 1 u. 2. (We.) Lobeck. Agl. p. 965 s. — ἀδαέες, ἄπειροι, auch 2, 49, 1, eig. poetisch. — ἐξέμαθον, αὐτά. Spr. 60, 5 (6), 2.

ποιήσας δεύτερα τὴν βουλὴν καταλύειν ἐπειρᾶτο, τριηκοσίοισι δὲ τοῖσι Ἰσαγόρεω στασιώτῃσι τὰς ἀρχὰς ἐνεχείριζε. ἀντισταθείσης δὲ τῆς βουλῆς καὶ οὐ βουλομένης πείθεσθαι ὅ τε Κλεομένης καὶ ὁ Ἰσαγόρης καὶ οἱ στασιῶται αὐτοῦ καταλαμβάνουσι τὴν ἀκρόπολιν. Ἀθηναίων δὲ οἱ λοιποὶ τὰ αὐτὰ φρονήσαντες ἐπολιόρκεον αὐτοὺς ἡμέρας δύο· τῇ δὲ τρίτῃ ὑπόσπονδοι ἐξέρχονται ἐκ τῆς χώρης ὅσοι ἦσαν αὐτέων Λακεδαιμόνιοι. ἐπετελέετο δὲ τῷ Κλεομένεϊ ἡ φήμη· ὡς γὰρ ἀνέβη ἐς τὴν ἀκρόπολιν μέλλων δὴ αὐτὴν κατασχήσειν, ἤιε ἐς τὸ ἄδυτον τῆς θεοῦ ὡς προσερέων· ἡ δὲ ἱρείη ἐξαναστᾶσα ἐκ τοῦ θρόνου, πρὶν ἢ τὰς θύρας αὐτὸν ἀμεῖψαι, εἶπε· „ὦ ξεῖνε Λακεδαιμόνιε, πάλιν χώρεε μηδ' ἔσιθι ἐς τὸ ἱρόν· οὐ γὰρ θεμιτὸν Δωριεῦσι παριέναι ἐνθαῦτα." ὁ δὲ εἶπε· „ὦ γύναι, ἀλλ' οὐ Δωριεύς εἰμι ἀλλ' Ἀχαιός." ὁ μὲν δὴ τῇ κλεηδόνι οὐδὲν χρεώμενος ἐπεχείρησέ τε καὶ τότε πάλιν ἐξέπιπτε μετὰ τῶν Λακεδαιμονίων· τοὺς δὲ ἄλλους Ἀθηναῖοι κατέδησαν τὴν ἐπὶ θανάτῳ, ἐν δὲ αὐτοῖσι καὶ Τιμησίθεον τὸν Δελφόν, τοῦ ἔργα χειρῶν τε καὶ λήματος ἔχοιμ' ἂν μέγιστα καταλέξαι.

73 Οὗτοι μέν νυν δεδεμένοι ἐτελεύτησαν, Ἀθηναῖοι δὲ μετὰ ταῦτα Κλεισθένεα καὶ τὰ ἑπτακόσια ἐπίστια τὰ διωχθέντα ὑπὸ Κλεομένεος μεταπεμψάμενοι πέμπουσι ἀγγέλους ἐς Σάρδις, συμμαχίην βουλόμενοι ποιήσασθαι πρὸς Πέρσας· ἠπιστέατο γάρ σφι πρὸς Λακεδαιμονίους τε καὶ Κλεομένεα ἐκπεπολεμῶσθαι. ἀπικομένων δὲ τῶν ἀγγέλων ἐς τὰς Σάρδις καὶ λεγόντων τὰ ἐντεταλμένα, Ἀρταφέρνης ὁ Ὑστάσπεος, Σαρδίων ὕπαρχος, ἐπειρώτα τίνες ἐόντες ἄνθρωποι καὶ κῇ γῆς οἰκημένοι δεοίατο Περσέων σύμμαχοι γενέσθαι, πυθόμενος δὲ πρὸς τῶν ἀγγέλων ἀπεκορύφου σφι τάδε· εἰ μὲν διδοῦσι βασιλέϊ Δαρείῳ Ἀθηναῖοι γῆν τε καὶ ὕδωρ, ὁ δὲ συμμαχίην σφι συνετίθετο, εἰ δὲ μὴ διδοῦσι, ἀπαλλάσσεσθαι αὐτοὺς ἐκέλευε. οἱ δὲ ἄγγελοι ἐπὶ σφέων αὐτέων βαλόμενοι διδόναι ἔφασαν, βουλόμενοι τὴν συμμαχίην ποιήσασθαι. οὗτοι μὲν δὴ ἀπελθόντες ἐς τὴν ἑωυτῶν αἰτίας μεγάλας

74 εἶχον· Κλεομένης δὲ ἐπιστάμενος περιυβρίσθαι ἔπεσι καὶ ἔργοισι ὑπ' Ἀθηναίων συνέλεγε ἐκ πάσης Πελοποννήσου στρατόν, οὐ φράζων ἐς τὸ συλλέγει, τίσασθαί τε ἐθέλων τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων καὶ Ἰσα-

§ 2. φήμη. zu 1, 43. — προσερέων anzubeten. — ἀμεῖψαι, παρελθεῖν. Aesch. Cho. 564: ἀμείψω βηλὸν ἑρκείων πυλῶν. (We.) Das Wort ist meist dichterisch und dialektisch.

§ 3. κλεηδόνι. κληδών ist in der att. Prosa sehr selten. — τὴν ἐπὶ. zu 1, 109, 1. — τὸν Δελφόν für τὸν ἀδελφεόν Paulmier. vgl. Paus. 6, 8, 4. — λῆμα, θάρσος, Muth, noch 5, 111, 1. 7, 99, 1. 9, 62. (Sch.) Sonst poetisch.

C. 73. ἐπιστέατο. zu 2, 53. — πρός ist zu streichen; oder kann ἐκπεπολεμῶσθαι impersonal heissen: es sei Verfeindung eingetreten? (Sch.) — κῇ. ποῦ hätte hier ein Attiker gesagt. — οἰκημένοι. zu 1, 27, 2. — ἀπεκορύφου, unattisch und überhaupt selten, hier für ἐκεφαλαίου. — συνετίθετο, συντίθεσθαι ἔφη. Kr. Stud. I S. 228 f. — βαλόμενοι. zu 3, 71, 3.

C. 74. ἐπιστάμενος. zu 1, 3. — ἐς τό, ἐφ' ὅ, wozu. — τίσασθαι,

γόρην βουλόμενος τύραννον καταστῆσαι· συνεξῆλθε γάρ οἱ οὗτος ἐκ τῆς ἀκροπόλιος. Κλεομένης τε δὴ στόλῳ μεγάλῳ ἐσέβαλε ἐς Ἐλευσῖνα καὶ οἱ Βοιωτοὶ ἀπὸ συνθήματος Οἰνόην αἱρέουσι καὶ Ὑσιάς, δήμους τοὺς ἐσχάτους τῆς Ἀττικῆς, Χαλκιδέες τε ἐπὶ τὰ ἕτερα ἐσίνοντο ἐπιόντες χώρους τῆς Ἀττικῆς. Ἀθηναῖοι δέ, καίπερ ἀμφιβολίῃ ἐχόμενοι, Βοιωτῶν μὲν καὶ Χαλκιδέων ἐς ὕστερον ἔμελλον μνήμην ποιήσεσθαι, Πελοποννησίοισι δέ, ἐοῦσι ἐν Ἐλευσῖνι, ἀντία ἔθεντο τὰ ὅπλα. μελλόντων δὲ συνάψειν τὰ στρατόπεδα ἐς μάχην, Κορίνθιοι 75 μὲν πρῶτοι σφίσι αὐτοῖσι δόντες λόγον ὡς οὐ ποιοῖεν τὰ δίκαια μετεβάλλοντό τε καὶ ἀπαλλάσσοντο, μετὰ δὲ Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος, ἐὼν καὶ οὗτος βασιλεὺς Σπαρτιητέων, καὶ συνεξαγαγών τε τὴν στρατιὴν ἐκ Λακεδαίμονος καὶ οὐκ ἐὼν διάφορος ἐν τῷ πρόσθε χρόνῳ Κλεομένεϊ. ἀπὸ δὲ ταύτης τῆς διχοστασίης ἐτέθη νόμος ἐν Σπάρτῃ 2 μὴ ἐξεῖναι ἕπεσθαι ἀμφοτέρους τοὺς βασιλέας ἐξιούσης τῆς στρατιῆς· τέως γὰρ ἀμφότεροι εἵποντο· παραλυομένου δὲ τουτέων τοῦ ἑτέρου καταλείπεσθαι καὶ τῶν Τυνδαριδέων τὸν ἕτερον· πρὸ τοῦ γὰρ δὴ καὶ οὗτοι ἀμφότεροι ἐπίκλητοί σφι ἐόντες εἵποντο. τότε δὴ ἐν τῇ Ἐλευσῖνι ὁρέωντες οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων τούς τε βασιλέας τῶν Λακεδαιμονίων οὐκ ὁμολογέοντας καὶ Κορινθίους ἐκλιπόντας τὴν τάξιν, οἴχοντο καὶ αὐτοὶ ἀπαλλασσόμενοι, τέταρτον δὴ τοῦτο ἐπὶ τὴν Ἀττι- 76 κὴν ἀπικόμενοι Δωριέες, δίς τε ἐπὶ πολέμῳ ἐσβαλόντες καὶ δὶς ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ πλήθεος τοῦ Ἀθηναίων, πρῶτον μὲν ὅτε καὶ Μέγαρα κατοίκισαν (οὗτος ὁ στόλος ἐπὶ Κόδρου βασιλεύοντος Ἀθηναίων ὀρθῶς ἂν καλέοιτο), δεύτερον δὲ καὶ τρίτον ὅτε ἐπὶ Πεισιστρατιδέων ἐξέλασιν ὁρμηθέντες ἐκ Σπάρτης ἀπίκοντο, τέταρτον δὲ τότε ὅτε ἐς Ἐλευσῖνα Κλεομένης ἄγων Πελοποννησίους ἐσέβαλε· οὕτω τέταρτον τότε Δωριέες ἐσέβαλον ἐς Ἀθήνας.

τιμωρέεσθαι. zu 1, 10. — ἀπὸ συνθήματος nach Verabredung, ἐκ σ. 6, 121. (Bä.) — ἀμφιβολίῃ mehrseitige Bedrängniss. Den Attikern ist das Wort fremd. — ἀντία. zu 1, 62, 2.

C. 75. συνάψειν τὰ στρ. ἐς μάχην, eine ungew. Phrase; attisch (sonst auch bei Her.) μάχην συνάπτειν. — μετεβάλλοντο schlugen um. Lys. 31, 9: ἔνιοί τινες τῶν πολιτῶν μετεβάλλοντο, ἐπειδὴ ἑώρων τοὺς ἀπὸ Φυλῆς εὐτυχοῦντας.

§ 2. διχοστασίης, selten bei Attikern. — ἐξεῖναι. Spr. 50, 5 (6), 6. — παραλυομένου indem er von der Heerführung entbunden würde, daheim bliebe. (Sch.) — τῶν Τυνδαριδέων, ihrer Bildsäulen. Plut. π. φιλαδ. Anf.: τὰ παλαιὰ τῶν Διοσκούρων ἀφιδρύματα οἱ Σπαρτιᾶται δόκανα καλοῦσι. ἔστι δὲ δύο ξύλα παράλληλα δυσὶ πλαγίοις ἐζευγμένα. (We.) — ἐπίκλητοι, als Schutzgottheiten, σωτῆρες κἀγαθοὶ παραστάται. Dichter bei Ael. v. G. 1, 30. (Va.)

C. 76. ἂν καλέοιτο dürfte gesetzt werden. — ἐξέλασιν ὁρμηθέντας. Spr. 46, 4. (6.) — τέταρτον. Eig. πέμπτον. vgl. Paus. 1, 39. Her. 5, 63. 64. 72. 74. 76. (Sch.)

77 Διαλυθέντος ὦν τοῦ στόλου τούτου ἀκλεῶς, ἐνθαῦτα Ἀθηναῖοι τίνυσθαι βουλόμενοι πρῶτα στρατηίην ποιεῦνται ἐπὶ Χαλκιδέας. Βοιωτοὶ δὲ τοῖσι Χαλκιδεῦσι βοηθέουσι ἐπὶ τὸν Εὔριπον. Ἀθηναίοισι δὲ ἰδοῦσι τοὺς βοηθοὺς ἔδοξε πρότερον τοῖσι Βοιωτοῖσι ἢ τοῖσι Χαλκιδεῦσι ἐπιχειρέειν. συμβάλλουσί τε δὴ τοῖσι Βοιωτοῖσι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ πολλῷ ἐκράτησαν, κάρτα δὲ πολλοὺς φονεύσαντες ἑπτακοσίους αὐτέων ἐζώγρησαν. τῆς δὲ αὐτῆς ταύτης ἡμέρης οἱ Ἀθηναῖοι διαβάντες ἐς τὴν Εὔβοιαν συμβάλλουσι καὶ τοῖσι Χαλκιδεῦσι, νικήσαντες δὲ καὶ τούτους τετρακισχιλίους κληρούχους ἐπὶ τῶν ἱπποβοτέων τῇ χώρῃ λείπουσι· οἱ δ' ἱπποβόται ἐκαλέοντο οἱ παχέες τῶν Χαλκιδέων. ὅσους δὲ καὶ τουτέων ἐζώγρησαν, ἅμα τοῖσι Βοιωτῶν ἐζωγρημένοισι εἶχον ἐν φυλακῇ, ἐν πέδαις δήσαντες· χρόνῳ δὲ ἔλυσάν σφεας δίμνεως ἀποτιμησάμενοι. τὰς δὲ πέδας αὐτέων, ἐν τῇσι ἐδεδέατο, ἀνεκρέμασαν ἐς τὴν ἀκρόπολιν, αἵπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦσαν περιεοῦσαι, κρεμάμεναι ἐκ τειχέων περιπεφλευσμένων πυρὶ ὑπὸ τοῦ Μήδου, ἀντίον [δὲ] τοῦ μεγάρου τοῦ πρὸς ἑσπέρην τετραμμένου. καὶ τῶν λύτρων τὴν δεκάτην ἀνέθηκαν, ποιησάμενοι τέθριππον χάλκεον, τὸ δὴ ἀριστερῆς χερὸς ἕστηκε πρῶτον ἐσιόντι ἐς τὰ προπύλαια τὰ ἐν τῇ ἀκροπόλι· ἐπιγέγραπται δέ οἱ τάδε.

ἔθνεα Βοιωτῶν καὶ Χαλκιδέων δαμάσαντες
παῖδες Ἀθηναίων ἔργμασιν ἐν πολέμου,
δεσμῷ ἐν ἀχλυόεντι σιδηρέῳ ἔσβεσαν ὕβριν·
τῶν ἵππους δεκάτην Παλλάδι τάσδ' ἔθεσαν.

78 Ἀθηναῖοι μέν νυν ηὔξηντο· δηλοῖ δὲ οὐ κατ' ἓν μοῦνον ἀλλὰ πανταχῇ ἡ ἰσηγορίη ὡς ἐστὶ χρῆμα σπουδαῖον, εἰ καὶ Ἀθηναῖοι τυραννευόμενοι μὲν οὐδαμῶν τῶν σφέας περιοικεόντων ἦσαν τὰ πολέμια ἀμείνους, ἀπαλλαχθέντες δὲ τυράννων μακρῷ πρῶτοι ἐγένοντο. δηλοῖ ὦν ταῦτα ὅτι κατεχόμενοι μὲν ἐθελοκάκεον ὡς δεσπότῃ ἐργαζόμενοι, ἐλευθερωθέντων δὲ αὐτὸς ἕκαστος ἑωυτῷ προεθυμέετο κατεργάζεσθαι.

C. 77 § 1. *τίνυσθαι.* Di. 40 u. dem W. — *πολλῷ.* zu 5, 1, 2.

§ 2. *ἐπὶ τῇ* zur Besitznahme des. — *οἱ ἱπποβόται* ist Prädicat, mit dem Artikel weil sie eben erwähnt sind. zu 1, 68, 3. Das Wort war wohl antik und eben nur in Chalkis einheimisch. — *οἱ παχέες.* zu 5, 30, 1. — *ἐν πέδαις.* zu 1, 66, 2. Doch ist der Ausdruck, durch die Form (*-αις* für *-ῃσι*) verdächtig, vielleicht ein Glossem. — *δίμνεως* für *διμνέως, διμναίους*, Lobeck Phryn. p. 554. Zwei Minen das Lösegeld auch 6, 79. (We.)

§ 3. *ἀνεκρέμασαν ἐς.* gr. Spr. 68, 21, 4. — *περιπεφλευσμένων.* Di. 40 u. *φλύω.* — *ἀντίον.* zu 1, 133, 2. — *μεγάρου.* zu 1, 47, 2. — *τὸ δή* für *τὸ δέ* Kr. — *ἀριστερῆς χερός.* zu 2, 169, 2. — *ἔσβεσαν,* Heraklit b. Diog. L. 9, 2: *ὕβριν χρὴ σβεννύειν μᾶλλον ἢ πυρκαϊήν.* (We.)

C. 78. *εἰ,* fast ein *ἐπεί.* — *ἀμείνους.* Vielleicht hat Her. diese No. stets *ἀμείνονες* etc. geformt. — *κατεχόμενοι, ὑπὸ τυράννων.*

Οὗτοι μέν νυν ταῦτα ἔπρησσον, Θηβαῖοι δὲ μετὰ ταῦτα ἐς θεὸν 79 ἔπεμπον, βουλόμενοι τίσασθαι Ἀθηναίους. ἡ δὲ Πυθίη ἀπὸ σφέων μὲν αὐτέων οὐκ ἔφη αὐτοῖσι εἶναι τίσιν, ἐς πολύφημον δὲ ἐξενείκαντας ἐκέλευε τῶν ἄγχιστα δέεσθαι. ἀπελθόντων ὦν τῶν θεοπρόπων ἐξέφερον τὸ χρηστήριον ἁλίην ποιησάμενοι· ὡς ἐπυνθάνοντο δὲ λεγόντων αὐτέων τῶν ἄγχιστα δέεσθαι, εἶπαν οἱ Θηβαῖοι ἀκούσαντες τουτέων· "οὐκῶν ἄγχιστα ἡμέων οἰκέουσι Ταναγραῖοί τε καὶ Κορωναῖοι καὶ Θεσπιέες, καὶ οὗτοί γε ἅμα ἡμῖν αἰεὶ μαχόμενοι προθύμως συνδιαφέρουσι τὸν πόλεμον· τί δεῖ τούτων γε δέεσθαι; ἀλλὰ μᾶλλον μὴ οὐ τοῦτο ᾖ τὸ χρηστήριον." τοιαῦτα ἐπιλεγομένων εἶπε δή κοτε μαθών τις· "ἐγώ μοι δοκέω συνιέναι τὸ ἐθέλει λέγειν ἡμῖν τὸ μαντήιον. 80 Ἀσωποῦ λέγονται γενέσθαι θυγατέρες Θήβη τε καὶ Αἴγινα· τουτέων ἀδελφεῶν ἐουσέων δοκέω ἡμῖν Αἰγινητέων δέεσθαι τὸν θεὸν χρῆσαι τιμωρητήρων γενέσθαι." καὶ οὐ γάρ τις ταύτης ἀμείνων γνώμη ἐδόκεε φαίνεσθαι, αὐτίκα πέμψαντες ἐδέοντο Αἰγινητέων, ἐπικαλεόμενοι κατὰ τὸ χρηστήριόν σφι βοηθέειν, ὡς ἐόντων ἀγχιστέων· οἱ δέ σφι αἰτέουσι ἐπικουρίην τοὺς Αἰακίδας συμπέμπειν ἔφασαν. πειρησαμέ- 81 νων δὲ τῶν Θηβαίων κατὰ τὴν συμμαχίην τῶν Αἰακιδέων καὶ τρηχέως περιεφθέντων ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, αὖτις οἱ Θηβαῖοι πέμψαντες τοὺς μὲν Αἰακίδας σφι ἀπεδίδοσαν, τῶν δὲ ἀνδρῶν ἐδέοντο. Αἰγινῆται δὲ εὐδαιμονίῃ τε μεγάλῃ ἐπαρθέντες καὶ ἔχθρης παλαιῆς ἀναμνησθέντες ἐχούσης ἐς Ἀθηναίους, τότε Θηβαίων δεηθέντων πόλεμον ἀκήρυκτον Ἀθηναίοισι ἐπέφερον· ἐπικειμένων γὰρ αὐτέων Βοιωτοῖσι ἐπιπλώσαντες μακρῇσι νηυσὶ ἐς τὴν Ἀττικὴν κατὰ μὲν ἔσυραν Φάληρον, κατὰ δὲ τῆς ἄλλης παραλίης πολλοὺς δήμους, ποιεῦντες δὲ ταῦτα μεγάλως Ἀθηναίους ἐσινέοντο.

Ἡ δὲ ἔχθρη ἡ προοφειλομένη ἐς Ἀθηναίους ἐκ τῶν Αἰγινητέων 82 ἐγένετο ἐξ ἀρχῆς τοιῆσδε. Ἐπιδαυρίοισι ἡ γῆ καρπὸν οὐδένα ἀνεδίδου. περὶ ταύτης ὦν τῆς συμφορῆς οἱ Ἐπιδαύριοι ἐχρέωντο ἐν Δελ-

---

C. 79. *ἐς θεόν* ohne Artikel wie *ἐς πόλιν*. — *τίσιν*, *δίκην*. zu 1, 13. — *πολύφημον*, *ἀγοράν*. vgl. Od. β, 150. (Reiske.) — *ἄγχιστα*. Di. 23, 6, 2. So *οἱ πέλας*. — *ἁλίην*, *ἐκκλησίαν*. zu 1, 125, 1. — *μᾶλλον μὴ οὐ* es ist vielmehr zu fürchten dass nicht. (St.) gr. Spr. 54, 8, 13.

C. 80. *ἐθέλει*. zu 2, 13, 3. — *ἡμῖν* gehört zu *γενέσθαι*. — *δέεσθαι* hängt von *χρῆσαι* ab: der Gott habe uns mit dem Orakel aufgefordert die Ae. zu bitten. Kr. zum Thuk. 1, 126, 2. — *τιμωρητήρ* nur hier, gew. *τιμωρός*. Ueber den Ge. Spr. 55, 2, 3. (5.) — *καὶ οὐ γάρ*. zu 1, 24, 2. — *τοὺς Αἰακίδας*, deren Bildsäulen, wie 8, 83. zu 5, 75, 2. (Bä.)

C. 81. *αὖτις* für *αὖθις* Schäfer. — *τῶν* ist wohl nicht der Artikel, sondern wie in *οἱ δέ* zu 1, 17, 2 pronominal: sondern baten sie um Männer. Ueber die zwei Ge. zu 3, 157, 1 u. 5, 40. — *ἐχούσης ἐς*. zu 1, 65, 3. 8, 144, 3. (Ga.) — *ἐπιπλώσαντες*. Di. 40 u. *πλώω*. — *κατὰ μὲν ἔσυραν* — *κατὰ δέ*. Di. 68, 47, 3. — *ἐσινέοντο*. Di. 39 u. d. W.

C. 82 § 1. *προοφειλομένη* schon früher verschuldete. Kr. zum

φοῖσι· ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε Δαμίης τε καὶ Αὐξησίης ἀγάλματα ἱδρύσασθαι καί σφι ἱδρυσαμένοισι ἄμεινον συνοίσεσθαι. ἐπειρώτεον ὦν οἱ Ἐπιδαύριοι κότερα χαλκοῦ ποιέωνται τὰ ἀγάλματα ἢ λίθου· ἡ δὲ Πυθίη οὐδέτερα τούτων ἔα, ἀλλὰ ξύλου ἡμέρης ἐλαίης. ἐδέοντο ὦν οἱ Ἐπιδαύριοι Ἀθηναίων ἐλαίην σφι δοῦναι ταμέσθαι, ἱρωτάτας δὴ κείνας νομίζοντες εἶναι· λέγεται δὲ καὶ ὡς ἐλαῖαι ἦσαν ἄλλοθι γῆς οὐδαμοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἢ ἐν Ἀθήνῃσι. οἱ δὲ ἐπὶ τοισίδε δώσειν ἔφασαν ἐπ' ᾧ ἀπάξουσι ἔτεος ἑκάστου τῇ Ἀθηναίῃ τε τῇ πολιάδι ἱρὰ καὶ τῷ Ἐρεχθέι. καταινέσαντες δ' ἐπὶ τούτοισι οἱ Ἐπιδαύριοι τῶν τε ἐδέοντο ἔτυχον καὶ ἀγάλματα ἐκ τῶν ἐλαιέων τουτέων ποιησάμενοι ἱδρύσαντο· καὶ ἥ τε γῆ σφι ἔφερε καὶ Ἀθηναίοισι ἐπετέλεον τὰ συνέθεντο. τοῦτον δ' ἔτι τὸν χρόνον καὶ πρὸ τοῦ Αἰγινῆται Ἐπιδαυρίων ἤκουον, τά τε ἄλλα καὶ δίκας διαβαίνοντες ἐς Ἐπίδαυρον ἐδίδοσάν τε καὶ ἐλάμβανον παρ' ἀλλήλων οἱ Αἰγινῆται. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε νέας τε πηξάμενοι καὶ ἀγνωμοσύνῃ χρησάμενοι ἀπέστησαν ἀπὸ τῶν Ἐπιδαυρίων. ἅτε δὲ ἐόντες διάφοροι, ἐδηλέοντο αὐτούς, ὥστε δὴ θαλασσοκράτορες ἐόντες, καὶ δὴ καὶ τὰ ἀγάλματα ταῦτα τῆς τε Δαμίης καὶ τῆς Αὐξησίης ὑπαιρέονται αὐτέων, καί σφεα ἐκόμισάν τε καὶ ἱδρύσαντο τῆς σφετέρης χώρης ἐς τὴν μεσόγαιαν, τῇ Οἴη μέν ἐστι οὔνομα, στάδια δὲ μάλιστά κη ἀπὸ τῆς πόλιος ὡς εἴκοσι ἀπέχει. ἱδρυσάμενοι δὲ ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ θυσίῃσί τέ σφεα καὶ χοροῖσι γυναικηίοισι κερτόμοισι ἱλάσκοντο, χορηγῶν ἀποδεικνυμένων ἑκατέρῃ τῶν δαιμόνων δέκα ἀνδρῶν· κακῶς δὲ ἠγόρευον οἱ χοροὶ ἄνδρα μὲν οὐδένα, τὰς δὲ ἐπιχωρίας γυναῖκας. ἦσαν δὲ καὶ τοῖσι Ἐπιδαυρίοισι αἱ τοιαῦται ἱρουργίαι· εἰσὶ δέ σφι καὶ ἄρρητοι ἱρουργίαι.

84 Κλεφθέντων δὲ τῶνδε τῶν ἀγαλμάτων οἱ Ἐπιδαύριοι τοῖσι Ἀθη-

---

Thuk. 1, 82, 1. — *Δαμίης*, der Demeter, *Αὐξησίης*, der Persephone. (Va.) Anders Müller Aeginett. p. 171 s. — *ἄμεινον συνοίσεσθαι.* zu 4, 15, 2. vgl. 7, 8, 1. (Bä.) — *χαλκοῦ.* Di. 47, 8, 3. — *ποιέωνται* für *ποιέονται* Va. Dies vertheidigt Herm. de part. *ἄν* p. 93. — *ἀλλά* erg. *ἐκέλευε.* zu Thuk. 5, 41, 2. — *ξύλου, ποιεῖσθαι.* — *κείνας, κείνων τὰς ἐλαίας.* gr. Spr. 58, 4, 4. § 2. *ἐπὶ τοισίδε* — *ἐπ' ᾧ τε* (mit dem Inf.) 7, 154, 2. Der Begriff der Mehrheit ist in *ἐπὶ τοισίδε* verwischt. — *ἀπάξουσι.* Di. 68, 2, 2. — *καταινέσαντες.* zu 1, 98, 1.

C. 83 § 1. *δίκας.* Ihre Processe wurden also vor epidaurischen Gerichten entschieden, wie später vor den Athenern die der Bundesgenossen. — *λαμβάνειν.* Sonst *δέχεσθαι.* Kr. zu Thuk. 1, 28, 2. — *ἄλλα καὶ δὴ καί* Va — *τοῦδε.* *τούτου* würde man hier erwarten. zu 1, 4, 1 u. 4, 10, 2. Synonym *τὸν ἀπὸ τούτου χρόνον* 5, 86, 2. — *ἀγνωμοσύνῃ.* zu 4, 94, 1. — *ἐδηλέοντο.* Di. 39 u. d. W. — *ὥστε, ἅτε.* — *αὐτέων.* gr. Spr. 47, 13, 10.

§ 2. *σφεα.* Di. 51, 1, 15. — *στάδια δὲ ἀπέχει.* Spr. 60, 5, 1. (6, 1.) — *κῃ.* zu 1, 76, 1. — *κέρτομος* wie *κερτόμιος* dichterisch; erklärt durch *κακῶς δὲ ἠγόρευον* etc. — *αἱ τοιαῦται.* gr. Spr. 50, 4, 6. — *ἄρρητοι* geheime.

C. 84. *κλεφθέντων, κλαπέντων*, dies bei Her. gar nicht, jenes sonst

ναίοισι τὰ συνέθεντο οὐκ ἐπετέλεον. πέμψαντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐμήνιον τοῖσι Ἐπιδαυρίοισι· οἱ δὲ ἀπέφαινον λόγῳ ὡς οὐκ ἀδικοῖεν· ὅσον μὲν γὰρ χρόνον εἶχον τὰ ἀγάλματα ἐν τῇ χώρῃ, ἐπιτελέειν τὰ συνέθεντο, ἐπεὶ δὲ ἐστερῆσθαι αὐτέων, οὐ δίκαιοι εἶναι ἀποφέρειν ἔτι, ἀλλὰ τοὺς ἔχοντας αὐτὰ Αἰγινήτας πρήσσεσθαι ἐκέλευον. πρὸς ταῦτα Ἀθηναῖοι ἐς Αἴγιναν πέμψαντες ἀπαίτεον τὰ ἀγάλματα· οἱ δὲ Αἰγινῆται ἔφασαν σφίσι τε καὶ Ἀθηναίοισι εἶναι οὐδὲν πρῆγμα.

85 Ἀθηναῖοι μέν νυν λέγουσι μετὰ τὴν ἀπαίτησιν ἀποσταλῆναι τριήρεϊ μιῇ τῶν ἀστῶν [τούτους] οἳ ἀποπεμφθέντες ἀπὸ τοῦ κοινοῦ καὶ ἀπικόμενοι ἐς Αἴγιναν τὰ ἀγάλματα ταῦτα ὡς σφετέρων ξύλων ἐόντα ἐπειρῶντο ἐκ τῶν βάθρων ἐξανασπᾶν, ἵνα σφέα ἀνακομίσωνται. οὐ δυναμένους δὲ τούτῳ τῷ τρόπῳ αὐτέων κρατῆσαι περιβαλόντας σχοινία ἕλκειν τὰ ἀγάλματα καί σφι ἕλκουσι βροντήν τε καὶ ἅμα τῇ βροντῇ σεισμὸν ἐπιγενέσθαι· τοὺς δὲ τριηρίτας τοὺς ἕλκοντας ὑπὸ τουτέων ἀλλοφρονῆσαι, παθόντας δὲ τοῦτο κτείνειν ἀλλήλους ἅτε πολεμίους, ἐς ὃ ἐκ πάντων ἕνα λειφθέντα ἀνακομισθῆναι αὐτὸν ἐς Φάληρον.

86 Ἀθηναῖοι μέν νυν οὕτω λέγουσι γενέσθαι, Αἰγινῆται δὲ οὐ μιῇ νηὶ ἀπικέσθαι Ἀθηναίους (μίαν μὲν γὰρ καὶ ὀλίγῳ πλεῦνας μιῆς, καὶ εἴ σφι μὴ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες, ἀπαμύνασθαι ἂν εὐπετέως), ἀλλὰ πολλῇσι νηυσὶ ἐπιπλέειν σφι ἐπὶ τὴν χώρην, αὐτοὶ δέ σφι εἶξαι καὶ οὐ διαναυμαχῆσαι. οὐκ ἔχουσι δὲ τοῦτο διασημῆναι ἀτρεκέως, οὔτε εἰ ἕσσονες συγγινωσκόμενοι εἶναι τῇ ναυμαχίῃ κατὰ τοῦτο εἶξαν, οὔτε εἰ βουλόμενοι ποιῆσαι οἷόν τι καὶ ἐποίησαν. 2 Ἀθηναίους μέν νυν, ἐπείτε σφι οὐδεὶς ἐς μάχην κατίστατο, ἀποβάντας ἀπὸ τῶν νεῶν τραπέσθαι πρὸς τὰ ἀγάλματα, οὐ δυναμένους δὲ ἀνασπάσαι ἐκ τῶν βάθρων αὐτὰ οὕτω δὴ περιβαλομένους σχοινία ἕλκειν, ἐς ὃ ἑλκόμενα τὰ ἀγάλματα ἀμφότερα τὠυτὸ ποιῆσαι, ἐμοὶ μὲν οὐ πιστὰ λέγοντες,

---

nicht. (Br.) gr. Spr. 40 u. κλέπτω. — *τὰ συνέθεντο, ἐπιτελεῖν.* Spr. 55, 4, 4. (11.) — *ἐμήνιον.* Noch 7, 229, 2. 9, 7, 3. Hier: sprachen ihren Groll aus. (Sch.) Das Wort ist dichterisch. — *λόγῳ.* τῷ λόγῳ 1, 129, 2. Aehnlich jedoch ohne Artikel 5, 94. 8, 61. (Sch.) — *ἐπεὶ ἐστερῆσθαι.* gr. Spr. 55, 4, 9. — *δίκαιοι* zu 1, 32, 5. — *σφίσι.* gr. Spr. 48, 3, 9.

C. 85. *τούτους* wird ein schlechtes Glossem sein. — *ξύλων ἐόντα.* Spr. 47, 6, 3. (8, 2.) — *ὑπὸ τουτέων*, durch den Donner und das Erdbeben. Spr. 52, 3, 1. — *ἀλλοφρονῆσαι* seien irrsinnig geworden. Spr. 53, 5, 1. Ein dichterisches Wort; anders 7, 205, 2. — *ἅτε*, ὥσπερ. — *αὐτόν* allein. gr. Spr. 51, 6, 7. *μοῦνον* C. 87, 1. — *ἐς ὃ ἀνακομισθῆναι.* Di. 55, 4, 3. vgl. 1, 202, 2 4, 42, 1. 5, 86, 2.

C. 86 § 1. *ἀπαμύνασθαι ἄν*, ἀπημύναντ' ἄν. Spr. 54, 6, 4. (6.) — *συγγινωσκόμενοι εἶναι.* zu 1, 45, 2. — *τῇ ν.* zu der S. — *ποιῆσαι οἷόν τι καὶ ἐποίησαν.* zu 2, 49. 1. vgl. 3, 16, 1: *βουλόμενοι ποιῆσαι τὰ δὴ καὶ ἐποίησαν.* Das *καί* bildet einen Ggs. zu *βουλόμενοι:* was sie nicht bloss wollten sondern auch ausführten. — *κατὰ τοῦτο*, wie sonst *διὰ τοῦτο.* zu 2, 169, 1. — *εἰ βουλόμενοι*, εἰ εἶξαν βουλόμενοι. (St.)

§ 2. *ἄλλῳ δέ τεῳ.* zu 4, 42, 2.

ἄλλῳ δέ τεῳ· ἐς γούνατα γάρ σφι αὐτὰ πεσεῖν, καὶ τὸν ἀπὸ τούτου χρόνον διατελέειν οὕτω ἔχοντα. Ἀθηναίους μὲν δὴ ταῦτα ποιέειν· σφέας δὲ Αἰγινῆται λέγουσι πυθομένους τοὺς Ἀθηναίους ὡς μέλλοιεν ἐπὶ σφέας στρατεύεσθαι, ἑτοίμους Ἀργείους ποιέεσθαι. τούς τε δὴ Ἀθηναίους ἀποβεβάναι ἐς τὴν Αἰγιναίην καὶ παρεῖναι βοηθέοντάς σφι τοὺς Ἀργείους, καὶ λαθεῖν τε ἐξ Ἐπιδαύρου διαβάντας ἐς τὴν νῆσον καὶ οὐ προακηκοόσι τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπιπεσεῖν ὑποταμομένους τὸ ἀπὸ τῶν νεῶν, ἅμα τε ἐν τούτῳ τὴν βροντήν τε γενέσθαι καὶ τὸν σεισμὸν αὐτοῖσι.

87 Λέγεται μέν νυν ὑπ' Ἀργείων τε καὶ Αἰγινητέων τάδε, ὁμολογέεται δὲ καὶ ὑπ' Ἀθηναίων ἕνα μοῦνον τὸν ἀποσωθέντα αὐτέων ἐς τὴν Ἀττικὴν γενέσθαι· πλὴν Ἀργεῖοι μὲν λέγουσι αὐτέων τὸ Ἀττικὸν στρατόπεδον διαφθειράντων τὸν ἕνα τοῦτον περιγενέσθαι, Ἀθηναῖοι δὲ τοῦ δαιμονίου· περιγενέσθαι μέντοι οὐδὲ τοῦτον τὸν ἕνα, ἀλλ' ἀπολέσθαι τρόπῳ τοιῷδε. κομισθεὶς γὰρ ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπήγγελλε τὸ 2 πάθος· πυθομένας δὲ τὰς γυναῖκας τῶν ἐπ' Αἴγιναν στρατευσαμένων ἀνδρῶν, δεινόν τι ποιησαμένας κεῖνον μοῦνον ἐξ ἁπάντων σωθῆναι, πέριξ τὸν ἄνθρωπον τοῦτον λαβούσας καὶ κεντεύσας τῇσι περόνῃσι τῶν ἱματίων εἰρωτᾶν ἑκάστην αὐτέων ὅκῃ εἴη ὁ ἑωυτῆς ἀνήρ. καὶ τοῦτον μὲν οὕτω διαφθαρῆναι, Ἀθηναίοισι δὲ ἔτι τοῦ πάθεος δεινότερόν τι δόξαι εἶναι τὸ τῶν γυναικῶν ἔργον. ἄλλῳ μὲν δὴ οὐκ ἔχειν ὅτεῳ ζημιώσωσι τὰς γυναῖκας, τὴν δὲ ἐσθῆτα μετέβαλον αὐτέων ἐς τὴν Ἰάδα· ἐφόρεον γὰρ δὴ πρὸ τοῦ αἱ τῶν Ἀθηναίων γυναῖκες ἐσθῆτα Δωρίδα, τῇ Κορινθίῃ παραπλησιωτάτην· μετέβαλον ὦν ἐς τὸν λί-88 νεον κιθῶνα, ἵνα δὴ περόνῃσι μὴ χρέωνται. ἔστι δὲ ἀληθέι λόγῳ χρεωμένοισι οὐκ Ἰὰς αὕτη ἡ ἐσθὴς τὸ παλαιὸν ἀλλὰ Κάειρα, ἐπεὶ ἥ γε Ἑλληνικὴ ἐσθὴς πᾶσα ἡ ἀρχαίη τῶν γυναικῶν ἡ αὐτὴ ἦν τὴν νῦν Δωρίδα καλέομεν. τοῖσι δὲ Ἀργείοισι καὶ τοῖσι Αἰγινήτῃσι καὶ πρὸς 3 ταῦτα ἔτι [τόδε ποιῆσαι] νόμον εἶναι [παρὰ σφίσι] ἑκατέροισι τὰς

---

§ 3. *σφέας δέ.* zu 1, 4. 1. — *τοὺς Ἀ. ὡς.* Spr. 61, 5. (6, 2.) — *ἑτοίμους* verfügbar ihnen zu helfen. — *ἀποβεβάναι.* Di. 39 u. *βαίνω.* — *τὴν Αἰγιναίην* erg. *χώρην*, das äg. Gebiet. — *τὸ ἀπό* auf der Seite von.

C. 87 § 1. *τάδε* für *ταῦτα*, wie 1, 137. 206, 1. 210, 1. 214, 3. 3, 48, 2. — *ἐς τὴν Ἀ.* ist mit *ἀποσωθέντα* zu verbinden. — *τοῦ δαιμονίου* erg. *διαφθείραντος.* (St.)

§ 2. *πέριξ* in ihre Mitte. — *ὁ ἑωυτῆς.* Di. 51, 2, 10. — *ἄλλῳ.* gr. Spr. 51, 10, 10. — *ζημιώσωσι.* Spr. 54, 7. (7, 1.) — *Ἰάδα.* zu 4, 95, 1. Ueber die Sache Wachsmuth Hell. Alterthumsk. II, 2 S. 32 f. — *παραπλησιωτάτην.* Di. 23, 2, 5.

C. 88. *ἥ γε* — *ἡ.* gr. Spr. 50, 9, 1. — *πρὸς ταῦτα* in Bezug auf diese Vorfälle. — *τόδε ποιῆσαι* ist mir verdächtig; nicht unanstössig auch *καὶ πρὸς ταῦτα ἔτι.* — *εἶναι* hängt noch von *λέγεται* C. 87, 1 ab. — *παρὰ σφίσι* würd' ich gern entbehren. — *ἐκ τόσου* seit so lange. Di.

περόνας ἡμιολίας ποιέεσθαι τοῦ τότε κατεστεῶτος μέτρου καὶ ἐς τὸ ἱρὸν τῶν θεῶν τουτέων περόνας μάλιστα ἀνατιθέναι τὰς γυναῖκας, Ἀττικὸν δὲ μήτε τι ἄλλο προσφέρειν πρὸς τὸ ἱρὸν μήτε κέραμον, ἀλλ' ἐκ χυτρίδων ἐπιχωριέων νόμον τὸ λοιπὸν αὐτόθι εἶναι πίνειν. Ἀργείων μέν νυν καὶ Αἰγινητέων αἱ γυναῖκες ἐκ τε τόσου κατ' ἔριν τὴν Ἀθηναίων περόνας ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἐφόρεον μέζονας ἢ πρὸ τοῦ, τῆς 89 δὲ ἔχθρης τῆς πρὸς Αἰγινήτας Ἀθηναίοισι γενομένης ἀρχὴ κατὰ εἴρηται ἐγένετο. τότε δὲ δὴ Θηβαίων ἐπικαλεομένων προθύμως τῶν περὶ τὰ ἀγάλματα γενομένων ἀναμιμνησκόμενοι οἱ Αἰγινῆται ἐβοήθεον τοῖσι Βοιωτοῖσι. Αἰγινῆταί τε δὴ ἐδηίουν τῆς Ἀττικῆς τὰ παραθαλάσσια, καὶ Ἀθηναίοισι ὁρμεωμένοισι ἐπ' Αἰγινήτας στρατεύεσθαι ἦλθε μαντήιον ἐκ Δελφῶν ἐπισχόντας ἀπὸ τοῦ Αἰγινητέων ἀδικίου τριήκοντα ἔτεα τῷ ἐνὶ καὶ τριηκοστῷ Αἰακῷ τέμενος ἀποδέξαντας ἄρχεσθαι τοῦ πρὸς Αἰγινήτας πολέμου καί σφι χωρήσειν τὰ βούλονται· ἢν δὲ αὐτίκα ἐπιστρατεύωνται, πολλὰ μέν σφεας ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ χρόνου πείσεσθαι πολλὰ δὲ καὶ ποιήσειν, τέλος μέντοι καταστρέψεσθαι. ταῦτα ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν οἱ Ἀθηναῖοι, τῷ μὲν Αἰακῷ τέμενος ἀπέδεξαν τοῦτο τὸ νῦν ἐπὶ τῆς ἀγορῆς ἵδρυται, τριήκοντα δὲ ἔτεα οὐκ ἀνέσχοντο ἀκούσαντες ὅκως χρεὼν εἴη ἐπισχεῖν πεπονθότας πρὸς Αἰγινητέων ἀνάρσια. ἐς τιμωρίην δὲ παρασκευαζο- 90 μένοισι αὐτοῖσι ἐκ Λακεδαιμονίων πρῆγμα ἐγειρόμενον ἐμπόδιον ἐγένετο. πυθόμενοι γὰρ οἱ Λακεδαιμόνιοι τὰ ἐκ τῶν Ἀλκμαιωνιδέων ἐς τὴν Πυθίην μεμηχανημένα καὶ τὰ ἐκ τῆς Πυθίης ἐπὶ σφέας τε καὶ τοὺς Πεισιστρατίδας συμφορὴν ἐποιεῦντο διπλῆν, ὅτι τε ἄνδρας ξείνους σφι ἐόντας ἐξελάσειαν ἐκ τῆς ἐκείνων καὶ ὅτι ταῦτα ποιήσασι χάρις οὐδεμία ἐφαίνετο πρὸς Ἀθηναίων. ἔτι τε πρὸς τούτοισι ἐνῆγόν 2 σφεας οἱ χρησμοὶ λέγοντες πολλά τε καὶ ἀνάρσια ἔσεσθαι αὐτοῖσι ἐξ Ἀθηναίων, τῶν πρότερον μὲν ἦσαν ἀδαέες, τότε δὲ Κλεομένεος κομίσαντος ἐς Σπάρτην ἐξέμαθον. ἐκτήσατο δὲ ὁ Κλεομένης ἐκ τῆς

25, 8, 1. Das τέ wird zu streichen sein. Eine Hs. ἐκ τότε, wie Spätere sprachen. — τὴν Ἀθηναίων. gr. Spr. 47, 7, 5.

C. 89 § 1. κατά für κατὰ τά Struve. — δή. δὲ δή? — ἐδηίουν für ἐδῄουν oder ἐδῄευν Br. — ἀδικίου, ἀδικήματος; noch bei Lexikographen. — ἐνί. Spr. 24, 2, 8. (12.) — ἐπισχόντας für ἐπισχοῦσι. Spr. 55, 2, 5. (7.) — ἀπὸ τοῦ seit dem, nach der Zeit des. — ἄρχεσθαι von ἦλθε μαντήιον abhängig. Spr. 50, 5 (6), 6. — χωρήσειν. zu 3, 39, 2.

§ 2. ἀνέσχοντο. Di. 39 u. ἔχω. — ἀκούσαντες wird nicht appositiv sondern prädicativ mit ἀνέσχοντο zu verbinden sein: sie ertrugen es nicht zu hören (und sich gefallen zu lassen) dass sie 30 Jahre lang ruhig sein sollten. — ὅκως, ὅτι. zu 2, 49, 2. — ἀνάρσια. zu 1, 114, 3.

C. 90 § 1. ἐγειρόμενον angeregt, veranlasst. — τῆς κείνων deren Vaterland, der Pisistratiden. Kr. zu Xen. An. 2, 2, 8. — ἔτι τε. ἔτι δέ? Kr. eb. 3, 1, 23. — οἱ χρησμοί die bekannten Staatsorakel. vgl. 7, 6, 1 u. 2. (We.) Lobeck. Agl. p. 965 s. — ἀδαέες, ἄπειροι, auch 2, 49, 1, eig. poetisch. — ἐξέμαθον, αὐτά. Spr. 60, 5 (6), 2.

Ἀθηναίων ἀκροπόλιος τοὺς χρησμούς, τοὺς ἔκτηντο μὲν πρότερον οἱ Πεισιστρατίδαι, ἐξελαυνόμενοι δὲ ἔλιπον ἐν τῷ ἱρῷ· καταλειφθέντας 91 δὲ ὁ Κλεομένης ἀνέλαβε. τότε δὲ ὡς ἀνέλαβον οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς χρησμοὺς καὶ τοὺς Ἀθηναίους ὥρων αὐξομένους καὶ οὐδαμῶς ἑτοίμους ἐόντας πείθεσθαί σφι, νόῳ λαβόντες ὡς ἐλεύθερον μὲν ἐὸν τὸ γένος τὸ Ἀττικὸν ἰσόρροπον τῷ ἑωυτῶν γίνοιτο, κατεχόμενον δὲ ὑπὸ τυραννίδος ἀσθενὲς καὶ πειθαρχέεσθαι ἑτοῖμον, μαθόντες δὴ τουτέων ἕκαστα μετεπέμποντο Ἱππίην τὸν Πεισιστράτου ἀπὸ Σιγείου τοῦ ἐν Ἑλλησπόντῳ, ἐς τὸ καταφεύγουσι οἱ Πεισισρτατίδαι. ἐπείτε δέ σφι Ἱππίης καλεόμενος ἧκε, μεταπεμψάμενοι καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ἀγγέλους ἔλεγόν σφι Σπαρτιῆται τάδε.

2 "Ἄνδρες σύμμαχοι, συγγινώσκομεν αὐτοῖσι ἡμῖν οὐ ποιήσασι ὀρθῶς· ἐπαρθέντες γὰρ κιβδήλοισι μαντηίοισι ἄνδρας ξείνους ἐόντας ἡμῖν τὰ μάλιστα καὶ ἀναδεκομένους ὑποχειρίας παρέξειν τὰς Ἀθήνας, τούτους ἐκ τῆς πατρίδος ἐξηλάσαμεν, καὶ ἔπειτα ποιήσαντες ταῦτα δήμῳ ἀχαρίστῳ παρεδώκαμεν τὴν πόλιν, ὃς ἐπείτε δι' ἡμέας ἐλευθερωθεὶς ἀνέκυψε, ἡμέας μὲν καὶ τὸν βασιλέα ἡμέων περιυβρίσας ἐξέβαλε, 3 δόξαν δὲ φύσας αὐξάνεται, ὥστε ἐκμεμαθήκασι μάλιστα μὲν οἱ περίοικοι αὐτέων Βοιωτοὶ καὶ Χαλκιδέες, τάχα δέ τις καὶ ἄλλος ἐκμαθήσεται ἁμαρτών. ἐπείτε δὲ ἐκεῖνα ποιήσαντες ἡμάρτομεν, νῦν πειρησόμεθά σφεα ἅμα ὑμῖν ἀκεόμενοι [τίσασθαι]· αὐτοῦ γὰρ τούτου εἵνεκεν τόνδε τε Ἱππίην μετεπεμψάμεθα καὶ ὑμέας ἀπὸ τῶν πολίων, ἵνα κοινῷ τε λόγῳ καὶ κοινῷ στόλῳ ἐσαγαγόντες αὐτὸν ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποδῶμεν τὰ καὶ ἀπειλόμεθα."

92 Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον, τῶν δὲ συμμάχων τὸ πλῆθος οὐκ ἐνεδέκετο τοὺς λόγους. οἱ μέν νυν ἄλλοι ἡσυχίην ἦγον, Κορίνθιος δὲ Σωσικλέης ἔλεξε τάδε. "ἦ δὴ ὅ τε οὐρανὸς ἔσται ἔνερθε τῆς γῆς καὶ ἡ γῆ μετέωρος ὑπὲρ τοῦ οὐρανοῦ καὶ οἱ ἄνθρωποι νομὸν ἐν θαλάσσῃ ἕξουσι καὶ οἱ ἰχθύες τὸν πρότερον ἄνθρωποι, ὅτε γε ὑμεῖς, ὦ Λακε-

---

C. 91 § 1. *νόῳ.* zu 3, 41. — *πειθαρχέεσθαι.* Sonst *πειθαρχεῖν.* — *δή* für *δέ* Kr. Denn *μαθόντες* ist Epanalepsis des *νόῳ λαβόντες.* gr. Spr. 65, 9, 2. — *ἐς τό* für *ἐς ὅ,* Struve. zu 4, 56. — *καταφεύγουσι.* Spr. 53, 1, 3. Doch ist das Pr. so anstössig dass ich *καταπεφεύγεσαν* vermuthe. Den ganzen Satz verdächtigte Schäfer.

§ 2. *συγγινώσκομεν, σύνισμεν.* Di. 56, 7, 7. — *αὐτοῖσι ἡμῖν.* zu 1, 24, 2. — *ἀνέκυψε.* Der Ggs. *ὑποκύπτειν* 1, 130, 1.

§ 3. *δόξαν φύσας* nachdem er Dünkel gewonnen. (Sch.) Aehnlich *φύειν φρένας* Soph. El. 1463 u. OK. 804. (We.) Analog dem *ὀδόντας φύειν* etc. zu 2, 68, 2. — *ἐκμεμαθήκασιν* erg. *ἁμαρτόντες* aus dem folgenden *ἁμαρτών.* Sonst müsste *ὥς γε* für *ὥστε* stehen. — *σφεα* für *σφεας* Eltz. — *ἀκεόμενοι.* vgl. 1, 167, 1. Einige Hsn. *ἀπικόμενοι.* — *τίσασθαι* streicht Eltz mit einer Hs. Ueber das Particip zu 1, 77, 1. — *τόνδε Ἱππίην.* gr. Spr. 50, 11, 22. — *λόγῳ* Beschluss. — *τὰ καί.* gr. Spr. 69, 32, 13.

C. 92 § 1. *ἔνερθε, κάτω,* bei Her. mehrfach. Di. 47, 29, 2. — *νομός* Wohnsitz, wie 5, 102, der attischen Prosa fremd. — *τὸν πρότερον,*

δαιμόνιοι, ἰσοκρατίας καταλύοντες τυραννίδας ἐς τὰς πόλις κατάγειν παρασκευάζεσθε, τοῦ οὔτε ἀδικώτερον οὐδέν ἐστι κατ' ἀνθρώπους οὔτε μιαιφονώτερον. εἰ γὰρ δὴ τοῦτό γε δοκέει ὑμῖν εἶναι χρηστὸν2 ὥστε τυραννεύεσθαι τὰς πόλις, αὐτοὶ πρῶτοι τύραννον καταστησάμενοι παρὰ σφίσι αὐτοῖσι οὕτω καὶ τοῖσι ἄλλοισι δίζησθε κατιστάναι· νῦν δὲ αὐτοὶ ἄπειροι ἐόντες τυράννων καὶ φυλάσσοντες δεινότατα τοῦτο ἐν τῇ Σπάρτῃ μὴ γενέσθαι, παραχρᾶσθε ἐς τοὺς συμμάχους. εἰ δὲ αὐτοὶ ἔμπειροι ἔατε κατά περ ἡμεῖς, εἴχετε ἂν περὶ αὐτοῦ γνώμας ἀμείνονας συμβαλέσθαι ἤπερ νῦν. Κορινθίοισι γὰρ ἦν πόλιος3 κατάστασις τοιήδε. ἦν ὀλιγαρχίη, καὶ οὗτοι Βακχιάδαι καλεόμενοι ἔνεμον τὴν πόλιν, ἐδίδοσαν δὲ καὶ ἤγοντο ἐξ ἀλλήλων. Ἀμφίονι δὲ ἐόντι τουτέων τῶν ἀνδρῶν γίνεται θυγάτηρ χωλή· οὔνομα δέ οἱ ἦν Λάβδα. ταύτην Βακχιαδέων γὰρ οὐδεὶς ἤθελε γῆμαι, ἴσχει Ἠετίων ὁ Ἐχεκράτεος, δήμου μὲν ἐκ Πέτρης ἐών, ἀτὰρ τὰ ἀνέκαθεν Λαπίθης τε καὶ Καινείδης. ἐκ δέ οἱ ταύτης τῆς γυναικὸς οὐδ' ἐξ ἄλλης παῖδες ἐγίνοντο. ἐστάλη ὦν ἐς Δελφοὺς περὶ γόνου. ἐσιόντα δὲ αὐτὸν ἰθέως ἡ Πυθίη προσαγορεύει τοισίδε τοῖσι ἔπεσι.

Ἠετίων, οὔτις σε τίει πολύτιτον ἐόντα. 4
Λάβδα κύει, τέξει δ' ὀλοοίτροχον· ἐν δὲ πεσεῖται
ἀνδράσι μουνάρχοισι, δικαιώσει δὲ Κόρινθον.

ταῦτα χρησθέντα τῷ Ἠετίωνι ἐξαγγέλλεταί κως τοῖσι Βακχιάδῃσι, τοῖσι τὸ μὲν πρότερον γενόμενον χρηστήριον ἐς Κόρινθον ἦν ἄσημον, φέρον τε ἐς τὠυτὸ καὶ τὸ τοῦ Ἠετίωνος καὶ λέγον ὧδε.

αἰετὸς ἐν πέτρῃσι κύει, τέξει δὲ λέοντα
καρτερὸν ὠμηστήν· πολλῶν δ' ὑπὸ γούνατα λύσει.
ταῦτά νυν εὖ φράζεσθε, Κορίνθιοι, οἳ περὶ καλὴν
Πειρήνην οἰκεῖτε καὶ ὀφρυόεντα Κόρινθον. 5

τοῦτο μὲν δὴ τοῖσι Βακχιάδῃσι πρότερον γενόμενον ἦν ἀτέκμαρτον·

ὃν νομὸν πρότερον εἶχον. — ὅτε. gr. Spr. 54, 16, 3. — *ἰσοκρατία*, sehr selten. vgl. zu 4, 26. — *κατάγειν*, das eig. Wort von Zurückführung Verbannter. Spr. 68, 42 (46), 10. — *τοῦ*, οὗ πράγματος. Ueber die Sache 3, 80.

§ 2. ὥστε nach τοῦτο ungew. — *τυραννεύεται πόλις*. Spr. 52, 4, 1. — *σφίσι*, ὑμῖν. gr. Spr. 51, 2, 15. — *φυλάσσοντες μή*. Spr. 67, 12, 4. (3.) — *παραχρᾶσθε*. zu 1, 108, 2. — *ἔατε*. Di. 38, 2, 9. — *συμβαλέσθαι* beitragen, zu den Abstimmungen Andrer. (Sch.) — *ἤπερ, ἤ*. Di. 69, 36.

§ 3. *οὗτοι, οἱ ὀλίγοι*, die Oligarchen. Di. 43, 3, 7. — *ἐδίδοσαν*, Töchter zur Verheirathung, gew. ἐκδιδόναι. vgl. 2, 47, 1 u. Thuk. 8, 21, 2. (Va.) — *ταύτην Β. γάρ*. zu 1, 24, 2. — *δήμου*. zu 3, 55, 1. — *ἐκ δέ οἱ ταύτης*. Di. 47, 9, 8. vgl. 5, 94. — *οὐδέ* für οὔτε — οὔτε: weder von dieser noch von einer andern Frau. (Valla.) gr. Spr. 69, 50, 1.

§ 4. *ὀλοοίτροχον* einen Felsblock, verderblich für die Bakchiaden. — *δικαιώσει*. zu 1, 100. — *ἄσημον*. zu 1, 86, 3. — *φέρον ἐς*. zu 1, 120, 2. — *πέτρῃσι*. Anspielung auf ἐκ Πέτρης § 3. — *ὑπό*. Di. 68, 2, 1. — *ὀφρυόεντα Κ.*, Akrokorinthos. (We.)

§ 5. *ἀτέκμαρτον* nicht deutbar. Kr. zu Thuk. 4, 68, 1. — τὸ Ἠ.

τότε δὲ τὸ Ἠετίωνι γενόμενον ὡς ἐπύθοντο, αὐτίκα καὶ τὸ πρότερον
συνῆκαν ἐὸν συνῳδὸν τῷ Ἠετίωνος. συνέντες δὲ καὶ τοῦτο εἶχον ἐν
ἡσυχίῃ, ἐθέλοντες τὸν μέλλοντα Ἠετίωνι γενέσθαι γόνον διαφθεῖραι.
ὡς δὲ ἔτεκε ἡ γυνὴ τάχιστα, πέμπουσι σφέων αὐτέων δέκα ἐς τὸν δῆ-
μον ἐν τῷ κατοίκητο Ἠετίων, ἀποκτενέοντας τὸ παιδίον. ἀπικόμενοι
δὲ οὗτοι ἐς τὴν Πέτρην καὶ παρελθόντες ἐς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἠετίωνος
αἴτεον τὸ παιδίον· ἡ δὲ Λάβδα εἰδυῖά τε οὐδὲν τῶν εἵνεκα ἐκεῖνοι
ἀπικοίατο καὶ δοκέουσά σφεας φιλοφροσύνης τοῦ πατρὸς εἵνεκεν αἰ-
6τέειν φέρουσα ἐνεχείρισε αὐτέων ἑνί. τοῖσι δὲ ἄρα ἐβεβούλευτο κατ'
ὁδὸν τὸν πρῶτον αὐτέων λαβόντα τὸ παιδίον προσουδίσαι. ἐπείτε
ὦν ἔδωκε φέρουσα ἡ Λάβδα, τὸν λαβόντα τῶν ἀνδρῶν θείῃ τύχῃ
προσεγέλασε τὸ παιδίον, καὶ τὸν φρασθέντα τοῦτο οἶκτός τις ἴσχει
ἀποκτεῖναι, κατοικτείρας δὲ παραδιδοῖ τῷ δευτέρῳ, ὁ δὲ τῷ τρίτῳ.
οὕτω δὲ διεξῆλθε διὰ πάντων τῶν δέκα παραδιδόμενον, οὐδενὸς βου-
λομένου διεργάσασθαι. ἀποδόντες ὦν ὀπίσω τῇ τεκούσῃ τὸ παιδίον
καὶ ἐξελθόντες ἔξω, ἑστεῶτες ἐπὶ τῶν θυρέων ἀλλήλων ἅπτοντο κα-
ταιτιώμενοι, καὶ μάλιστα τοῦ πρώτου λαβόντος, ὅτι οὐκ ἐποίησε κατὰ
τὰ δεδογμένα, ἐς ὃ δή σφι χρόνου ἐγγινομένου ἔδοξε αὖτις παρελ-
7θόντας πάντας τοῦ φόνου μετίσχειν. ἔδει δὲ ἐκ τοῦ Ἠετίωνος γόνου
Κορίνθῳ κακὰ ἀναβλαστεῖν. ἡ Λάβδα γὰρ πάντα ταῦτα ἤκουε ἑστε-
ῶσα πρὸς αὐτῇσι τῇσι θύρῃσι· δείσασα δὲ μή σφι μεταδόξῃ καὶ τὸ
δεύτερον λαβόντες τὸ παιδίον ἀποκτείνωσι, φέρουσα κατακρύπτει ἐς
τὸ ἀφραστότατόν οἱ ἐφαίνετο εἶναι, ἐς κυψέλην, ἐπισταμένη ὡς εἰ
ὑποστρέψαντες ἐς ζήτησιν ἀπικοίατο πάντα ἐρευνήσειν μέλλοιεν, τὰ
δὴ καὶ ἐγένετο. ἐλθοῦσι δὲ καὶ διζημένοισι αὐτοῖσι ὡς οὐκ ἐφαίνετο,
ἐδόκεε ἀπαλλάσσεσθαι καὶ λέγειν πρὸς τοὺς ἀποπέμψαντας ὡς πάντα
ποιήσειαν τὰ ἐκεῖνοι ἐνετείλαντο. οἱ μὲν δὴ ἀπελθόντες ἔλεγον ταῦτα,
Ἠετίωνι δὲ μετὰ ταῦτα ὁ παῖς αὐξάνετο καί οἱ διαφυγόντι τοῦτον
8τὸν κίνδυνον ἀπὸ τῆς κυψέλης ἐπωνυμίην Κύψελος οὔνομα ἐτέθη. ἀν-
δρωθέντι δὲ καὶ μαντευομένῳ Κυψέλῳ ἐγένετο ἀμφιδέξιον χρηστή-

---

für *τῷ Ἠ.*, Va. — *συνῆκαν ἐόν.* Spr. 56, 7, 1. Eine bei *συνιέναι* sehr seltene Construction. Plut. Alex. 22: *ἔλεγε συνιέναι θνητὸς ὤν.* — *μέλλοντα γενέσθαι.* zu 1, 34, 1. — *γόνος.* zu 2, 43, 1.

§ 6. *τὸν πρῶτον λαβόντα.* Spr. 57, 5, 3. — *προσουδίσαι* an den Boden schleudern, auch bei Eur. Iph. A. 1151 u. bei Spätern. — *καὶ τόν, καὶ τοῦτον.* zu 4, 5, 2. — *ἀποκτεῖναι.* Spr. 50, 5 (6), 6. Ohne *μή.* gr. Spr. 67, 12, 5. — *διεργάσασθαι* tödten; öfter so bei Her., nicht so und überhaupt selten in der attischen Prosa.

§ 7. *ἔδει.* zu 1, 8, 1. — *ἐς τό, ἐς τοῦτο ὅ.* gr. Spr. 51, 13, 6. vgl. zu 2, 122, 1. — *κυψέλην.* Ueber das Weihgeschenk Pausan. 5. 17—19. (Va.) Dion. Chrys. 11 p. 163. b. (We.) — *ἄφραστος* unentdeckbar, ein dichterisches Wort. — *ἐπωνυμίην.* zu 4, 6.

§ 8. *ἀμφιδέξιος* zweideutig, ein der attischen Prosa fremdes Wort.

ριον ἐν Δελφοῖσι, τῷ πίσυνος γενόμενος ἐπεχείρησέ τε καὶ ἔσχε Κόρινθον. ὁ δὲ χρησμὸς ὅδε ἦν.

ὄλβιος οὗτος ἀνὴρ ὃς ἐμὸν δόμον ἐσκαταβαίνει,
Κύψελος, Ἠετίδης, βασιλεὺς κλεινοῖο Κορίνθου,
αὐτὸς καὶ παῖδες, παίδων γε μὲν οὐκέτι παῖδες.

τὸ μὲν δὴ χρηστήριον τοῦτο ἦν, τυραννεύσας δὲ ὁ Κύψελος τοιοῦτος δή τις ἀνὴρ ἐγένετο· πολλοὺς μὲν Κορινθίων ἐδίωξε, πολλοὺς δὲ χρημάτων ἀπεστέρησε, πολλῷ δ' ἔτι πλείστους τῆς ψυχῆς. ἄρξαντος δὲ 9 τούτου ἐπὶ τριήκοντα ἔτεα καὶ διαπλέξαντος τὸν βίον εὖ, διάδοχός οἱ τῆς τυραννίδος ὁ παῖς Περίανδρος γίνεται. ὁ τοίνυν Περίανδρος κατ' ἀρχὰς μὲν ἦν ἠπιώτερος τοῦ πατρός, ἐπείτε δὲ ὡμίλησε δι' ἀγγέλων Θρασυβούλῳ τῷ Μιλήτου τυράννῳ πολλῷ ἔτι ἐγένετο Κυψέλου μιαιφονώτερος. πέμψας γὰρ παρὰ Θρασύβουλον κήρυκα ἐπυνθάνετο ὅντινα ἂν τρόπον ἀσφαλέστατον καταστησάμενος τῶν πρηγμάτων κάλλιστα τὴν πόλιν ἐπιτροπεύοι. Θρασύβουλος δὲ τὸν ἐλθόντα παρὰ τοῦ 10 Περιάνδρου ἐξῆγε ἔξω τοῦ ἄστεος, ἐσβὰς δὲ ἐς ἄρουραν ἐσπαρμένην ἅμα τε διεξήιε τὸ λήιον, ἐπειρωτῶν τε καὶ ἀναποδίζων τὸν κήρυκα κατὰ τὴν ἀπὸ Κορίνθου ἄπιξιν, καὶ ἐκόλουε αἰεὶ ὅκως τινὰ ἴδοι τῶν ἀσταχύων ὑπερέχοντα, κολούων δὲ ἔρριπτε, ἐς ὃ τοῦ ληίου τὸ κάλλιστόν τε καὶ βαθύτατον διέφθειρε τρόπῳ τοιούτῳ· διεξελθὼν δὲ τὸ χωρίον καὶ ὑποθέμενος ἔπος οὐδὲν ἀποπέμπει τὸν κήρυκα. νοστήσαντος δὲ τοῦ κήρυκος ἐς τὴν Κόρινθον ἦν πρόθυμος πυνθάνεσθαι τὴν ὑποθήκην ὁ Περίανδρος. ὁ δὲ οὐδέν οἱ ἔφη Θρασύβουλον ὑποθέσθαι, θωμάζειν τε αὐτοῦ παρ' οἷόν μιν ἄνδρα ἀποπέμψειε, ὡς παραπλῆγά τε καὶ τῶν ἑωυτοῦ σινάμωρον, ἀπηγεόμενος τά περ πρὸς Θρασυβούλου ὀπώπεε. Περίανδρος δὲ συνεὶς τὸ ποιηθὲν καὶ νόῳ σχὼν ὥς οἱ 11 ὑπετίθετο Θρασύβουλος τοὺς ὑπειρόχους τῶν ἀστῶν φονεύειν, ἐνθαῦτα

— *πίσυνος* hat von attischen Prosaikern nur Thuk. Kr. dort zu 2, 89, 4. — *ἐπεχείρησε*, τῇ Κορίνθῳ. Spr. 60, 4 (5), 1. — *ὅδε*. gr. Spr. 61, 7, 2. — *δόμον*. Di. 46, 3, 1. — *γε μέν*. Di. 69, 44, 2. — *τυραννεύσας* Tyrann geworden. Spr. 53, 5, 1.

§ 9. *δ' ἔτι*. *δέ τι* Kr. Di. 48, 15, 10. — *πλείστους*. *πλέους* oder *πλεῦνας* Bekker. — *διαπλέξαντος*. zu 4, 205. — *τῶν πρηγμάτων* hängt ab von *τρόπον*: welche Verfassung des Staates als die sicherste.

§ 10. *ἄρουραν*, poetisch. — *ἅμα τε*. Dem entspricht *καὶ ἐκόλουε*. zu 4, 150. (Bä.) — *λήιον*. zu 1, 19. — *ἀναποδίζων*, τὰ πρότερα ἐρωτῶν. Bekker An. 1 p. 83, 2 genauer ausfragend, sonst nicht so, ähnlich jedoch Aeschin. 3, 192. — *κατὰ τήν* in Bezug auf den Grund der. — *ἐκόλουε*. Object ist der folgende Satz: τοὺς ἀστάχυς ὅκως τινα ἴδοι. — *ἔπος*, λόγον. zu 1, 36, 2. — *ἄσταχυς* für στάχυς auch bei Homer. — *ἐς ὅ*, ἕως. Di. 54, 16, 2. — *αὐτοῦ*. gr. Spr. 47, 10, 9. — *τῶν ἑωυτοῦ* gegen das Seinige, der Ge. wie bei δηλήμων. zu 2, 74. — *σινάμωρον* zerstörerisch, nicht in der attischen Prosa. — *πρὸς Θ.* von Seiten des Th., vom Th. Gethanes.

§ 11. *νόῳ*. Sonst sagt Her. *ἐν νόῳ ἔχειν*. vgl. jedoch zu 3, 41. —

δὴ πᾶσαν [illegible] ἐς τοὺς πολιήτας. ὅσα γὰρ Κύψελος ἀπέλιπε κτείνων τε καὶ διώκων, Περίανδρός σφεα ἀπετέλεσε, μιῇ δὲ ἡμέρῃ ἀπέδυσε πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας διὰ τὴν ἑωυτοῦ γυναῖκα Μέλισσαν. πέμψαντι γάρ οἱ ἐς Θεσπρωτοὺς ἐπ' Ἀχέροντα ποταμὸν ἀγγέλους ἐπὶ τὸ νεκυομαντήιον παρακαταθήκης πέρι ξεινικῆς οὔτε σημανέειν ἔφη ἡ Μέλισσα ἐπιφανεῖσα οὔτε κατερέειν ἐν τῷ κέεται χώρῳ ἡ παρακαταθήκη· ῥιγοῦν τε γὰρ καὶ εἶναι γυμνή· τῶν γάρ οἱ συγκατέθαψε εἱμάτων ὄφελος εἶναι οὐδὲν οὐ κατακαυθέντων· μαρτύριον δέ οἱ εἶναι ὡς ἀληθέα ταῦτα λέγει, ὅτι ἐπὶ ψυχρὸν τὸν ἰπνὸν Περίανδρος τοὺς ἄρτους ἐπέβαλε. ταῦτα δὲ ὡς ὀπίσω ἀπηγγέλθη τῷ Περιάνδρῳ, (πιστὸν γάρ οἱ ἦν τὸ συμβόλαιον, ὃς νεκρῷ ἐούσῃ Μελίσσῃ ἐμίγη), ἰθέως δὴ μετὰ τὴν ἀγγελίην κήρυγμα ἐποιήσατο ἐς τὸ Ἡραῖον ἐξιέναι πάσας τὰς Κορινθίων γυναῖκας. αἱ μὲν δὴ ὡς ἐς ὁρτὴν ἤισαν κόσμῳ τῷ [illegible]μενοι, ὁ δ' ὑποστήσας τοὺς δορυφόρους ἀπέδυσέ σφεας πάσας ὁμοίως, τάς τ' ἐλευθέρας καὶ τὰς ἀμφιπόλους, συμφορήσας δὲ ἐς ὄρυγμα Μελίσσῃ ἐπευχόμενος κατέκαιε. ταῦτα δέ οἱ ποιήσαντι καὶ τὸ δεύτερον πέμψαντι ἔφρασε τὸ εἴδωλον τὸ Μελίσσης ἐς τὸν κατέθηκε χῶρον τοῦ ξείνου τὴν παρακαταθήκην. τοιοῦτο μέν ἐστι ὑμῖν ἡ τυραννίς, ὦ Λακεδαιμόνιοι, καὶ τοιούτων ἔργων. ἡμέας δὲ τοὺς Κορινθίους τό τε αὐτίκα θῶμα μέγα εἶχε ὅτε ὑμέας εἴδομεν μεταπεμπομένους Ἱππίην, νῦν τε δὴ καὶ μεζόνως θωμάζομεν λέγοντας ταῦτα, ἐπιμαρτυρόμεθά τε ἐπικαλεόμενοι ὑμῖν θεοὺς τοὺς Ἑλληνίους μὴ κατιστάναι τυραννίδας ἐς τὰς πόλις. οὐκ ὦν παύσεσθε ἀλλὰ πειρήσεσθε παρὰ τὸ δίκαιον κατάγοντες Ἱππίην; ἴστε ὑμῖν Κορινθίους γε οὐ συναινέοντας."

93 Σωσικλέης μὲν ἀπὸ Κορίνθου πρεσβεύων ἔλεξε τάδε, Ἱππίης δὲ αὐτὸν ἀμείβετο τοὺς αὐτοὺς ἐπικαλέσας θεοὺς κείνῳ, ἦ μὲν Κορινθίους μάλιστα πάντων ἐπιποθήσειν Πεισιστρατίδας, ὅταν σφι ἥκωσι ἡμέραι αἱ κύριαι ἀνιᾶσθαι ὑπ' Ἀθηναίων. Ἱππίης μὲν τούτοισι ἀμείψατο, οἷά τε τοὺς χρησμοὺς ἀτρεκέστατα ἀνδρῶν ἐξεπιστάμενος·

ὑπείροχος, poetisch. — *ἀπέδυσε* zog aus, die Kleider, wie § 12. Kr. zu Xen. An. 5, 8, 23. — *νεκυομαντήιον* findet sich erst bei Spätern wieder.

§ 12. *ῥιγοῦν*. gr. Spr. 32, 8, 5. — *εἱμάτων*, poetisch für *ἐσθής*. — *ὅτι* die Erinnerung dass; der Satz Subject zu *μαρτύριον*. gr. Spr. 57, 10, 14 u. 15. — *τὸ συμβόλαιον* Wahrzeichen. (Lg.) Nämlich die Andeutung durch *ὅτι ἐπὶ ψυχρὸν* — *ἐπέβαλε*. — *ἐξιέναι* dass ausziehen sollten. Spr. 50, 5 (6), 6. — *ὡς ἐς* vermeintlich zu. gr. Spr. 69, 63, 4. — *συμφορήσας*, *τὰ εἵματα*.

§ 13. *τοιοῦτο*. Spr. 43, 4, 4. (11.) 4, 99, 3: *τοιοῦτο ἡ Ταυρική ἐστι*. — *ὑμῖν*. gr. Spr. 48, 6, 5. — *ἔργων*. gr. Spr. 47, 6, 10. — *μεζόνως*. zu 1, 49, 1. — *ὑμῖν* gehört zu *ἐπιμαρτυρόμεθα* wir beschwören euch. Vgl. 5, 93. (Bä.) — *Ἑλλήνιος* kommt in der attischen Prosa wohl nicht vor.

C. 93. *ἦ μέν*. Di. 69, 44, 1. — *ἀνιᾶσθαι*. Der Inf. bei *ἡμέραι αἱ κύριαι* wie sonst bei *καιρός* oder *ὥρα*. — *τοὺς χρησμούς* 5, 90 f. — *οἷα*

οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμάχων τέως μὲν εἶχον ἐν ἡσυχίῃ σφέας αὐτούς, ἐπείτε δὲ Σωσικλέος ἤκουσαν εἴπαντος ἐλευθέρως, ἅπας τις αὐτέων φωνὴν ῥήξας αἱρέετο τοῦ Κορινθίου τὴν γνώμην, Λακεδαιμονίοισί τε ἐπεμαρτυρέοντο μὴ ποιέειν μηδὲν νεώτερον περὶ πόλιν Ἑλλάδα.

Οὕτω μὲν ταῦτα ἐπαύθη, Ἱππίῃ δὲ ἐνθεῦτεν ἀπελαυνομένῳ ἐδί-94 δου μὲν Ἀμύντης ὁ Μακεδὼν Ἀνθεμοῦντα, ἐδίδοσαν δὲ Θεσσαλοὶ Ἰωλκόν. ὁ δὲ τουτέων μὲν οὐδέτερα αἱρέετο, ἀνεχώρεε δὲ ὀπίσω ἐς Σίγειον, τὸ εἷλε Πεισίστρατος αἰχμῇ παρὰ Μυτιληναίων, κρατήσας δὲ αὐτοῦ κατέστησε τύραννον εἶναι παῖδα τὸν ἑωυτοῦ νόθον Ἡγησίστρατον, γεγονότα ἐξ Ἀργείης γυναικός, ὃς οὐκ ἀμαχητὶ εἶχε τὰ παρέλαβε παρὰ Πεισιστράτου· ἐπολέμεον γὰρ ἔκ τε Ἀχιλληίου πόλιος ὁρμεώμενοι καὶ Σιγείου χρόνον ἐπὶ συχνὸν Μυτιληναῖοί τε καὶ Ἀθηναῖοι, οἱ μὲν ἀπαιτέοντες τὴν χώρην, Ἀθηναῖοι δὲ οὔτε συγγινωσκόμενοι, ἀποδεικνύντες τε λόγῳ οὐδὲν μᾶλλον Αἰολεῦσι μετεὸν τῆς Ἰλιάδος χώρης ἢ οὐ καὶ σφίσι καὶ τοῖσι ἄλλοισι, ὅσοι Ἑλλήνων συνεπρήξαντο Μενέλεῳ τὰς Ἑλένης ἁρπαγάς. πολεμεόντων δέ σφεων95 παντοῖα καὶ ἄλλα ἐγένετο ἐν τῇσι μάχῃσι, ἐν δὲ δὴ καὶ Ἀλκαῖος ὁ ποιητὴς συμβολῆς γενομένης καὶ νικώντων Ἀθηναίων αὐτὸς μὲν φεύγων ἐκφεύγει, τὰ δέ οἱ ὅπλα ἴσχουσι Ἀθηναῖοι καί σφεα ἀνεκρέμασαν πρὸς τὸ Ἀθήναιον τὸ ἐν Σιγείῳ. ταῦτα δὲ Ἀλκαῖος ἐν μέλεϊ ποιήσας ἐπιτιθεῖ ἐς Μυτιλήνην, ἐξαγγελλόμενος τὸ ἑωυτοῦ πάθος Μελανίππῳ, ἀνδρὶ ἑταίρῳ. Μυτιληναίους δὲ καὶ Ἀθηναίους κατήλλαξε Περίανδρος ὁ Κυψέλου· τούτῳ γὰρ διαιτητῇ ἐπετράποντο· κατήλλαξε δὲ ὧδε, νέμεσθαι ἑκατέρους τὴν ἔχουσι. Σίγειον μέν νυν οὕτω ἐγένετο ὑπ' Ἀθηναίοισι, Ἱππίης δὲ ἐπείτε ἀπίκετο ἐκ τῆς Λακε-96 δαίμονος ἐς τὴν Ἀσίην, πᾶν χρῆμα ἐκίνεε, διαβάλλων τούς τε Ἀθηναίους πρὸς τὸν Ἀρταφέρνεα καὶ ποιέων ἅπαντα ὅκως αἱ Ἀθῆναι γενοίατο ὑπ' ἑωυτῷ τε καὶ Δαρείῳ. Ἱππίης τε δὴ ταῦτα ἔπρησσε

τε. zu 5, 11. — *τέως μέν.* zu 1, 11, 2. — *ἅπας τις.* gew. *πᾶς τις.* zu 1, 50, 1. — *ῥήξας.* zu 1, 85, 2. — *ἐπεμαρτύροντο* Br. — *νεώτερον.* zu 3, 62, 2. — *Ἑλλάδα.* zu 4, 78, 1. vgl. 7, 115.

C. 94. *ἐδίδου* bot an, wie 9, 109, 2. vgl. 3, 148, 2. (Sch.) gr. Spr. 53, 1, 7. — *οὐδέτερα.* gr. Spr. 44, 4, 3. — *αἰχμῇ* durch Kampf, wie 7, 152. (Sch.) Oft so bei Pindar. (Bä.) Wir: durchs Schwert. vgl. zu 1, 8, 1. — *Μυτιλ.* für *Μιτυλ.* Ga. So auch im Folgenden. — *εἶναι.* Di. 55, 3, 21. — *ἀμαχητί.* zu 1, 174, 3. — *ἐπολέμεον.* Darüber Plehn Lesb. p. 51 ss. — *ἐπί.* zu 1, 31. — *συγγινωσκόμενοι*, *συγχωροῦντες ἐκείνων εἶναι.* zu 1, 45, 2. — *μετεόν.* zu 2, 178, 2. — *ἢ οὐ.* zu 4, 118, 2. — *συνεπρήξαντο* helfen rächen. *συνεξεπρήξαντο?* So *ἐκπράττεσθαι* 7, 158, 1.

C. 95. *τὰ δέ οἱ ὅπλα.* Di. 47, 9, 8. — *ταῦτα* dieses Ereigniss. — *ποιεῖν* poetisch darstellen. zu 4, 13. — *ἐπιτιθεῖ ἐς* er schickt das Gedicht nach. zu 3, 42, 2. (Va.) — *ὧδε, νέμεσθαι.* gr. Spr. 57, 10, 9. Doch ist vielleicht *δ' ἐπ' ᾧ τε* für *δὲ ὧδε* zu lesen.

καὶ οἱ Ἀθηναῖοι πυθόμενοι ταῦτα πέμπουσι ἐς Σάρδις ἀγγέλους, οὐκ ἐῶντες τοὺς Πέρσας πείθεσθαι Ἀθηναίων τοῖσι φυγάσι. ὁ δὲ Ἀρταφρένης ἐκέλευέ σφεας, εἰ βουλοίατο σόοι εἶναι, καταδέκεσθαι ὀπίσω Ἱππίην. οὐκ ὦν δὴ ἐνεδέκοντο τοὺς λόγους ἀποφερομένους Ἀθηναῖοι· οὐκ ἐνδεκομένοισι δέ σφι δέδοκτο ἐκ τοῦ φανεροῦ τοῖσι Πέρσῃσι πολεμίους εἶναι.

97 Νομίζουσι δὴ ταῦτα καὶ διαβεβλημένοισι ἐς τοὺς Πέρσας, ἐν τούτῳ δὴ τῷ καιρῷ ὁ Μιλήσιος Ἀρισταγόρης ὑπὸ Κλεομένεος τοῦ Λακεδαιμονίου ἐξελασθεὶς ἐκ τῆς Σπάρτης ἀπίκετο ἐς Ἀθήνας· αὕτη γὰρ ἡ πόλις τῶν λοιπέων ἐδυνάστευε μέγιστον. ἐπελθὼν δὲ ἐπὶ τὸν δῆμον ὁ Ἀρισταγόρης ταὐτὰ ἔλεγε τὰ καὶ ἐν τῇ Σπάρτῃ περὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ καὶ τοῦ πολέμου τοῦ Περσικοῦ, ὡς οὔτε ἀσπίδα οὔτε δόρυ νομίζουσι, εὐπετέες τε χειρωθῆναι εἴησαν. ταῦτά τε δὴ ἔλεγε καὶ πρὸς τοῖσι τάδε, ὡς οἱ Μιλήσιοι τῶν Ἀθηναίων εἰσὶ ἄποικοι καὶ οἰκός σφεας εἴη ῥύεσθαι δυναμένους μέγα· καὶ οὐδὲν ὅ τι οὐκ ὑπίσχετο, οἷα κάρτα δεόμενος, ἐς ὃ ἀνέπεισέ σφεας. πολλοὺς γὰρ οἶκε εἶναι εὐπετέστερον διαβάλλειν ἢ ἕνα, εἰ Κλεομένεα μὲν τὸν Λακεδαιμόνιον μοῦνον οὐκ οἷός τε ἐγένετο διαβάλλειν, τρεῖς δὲ μυριάδας Ἀθηναίων ἐποίησε τοῦτο. Ἀθηναῖοι μὲν δὴ ἀναπεισθέντες ἐψηφίσαντο εἴκοσι νέας ἀποστεῖλαι βοηθοὺς Ἴωσι, στρατηγὸν ἀποδέξαντες αὐτέων εἶναι Μελάνθιον, ἄνδρα τῶν ἀστῶν ἐόντα τὰ πάντα δόκιμον· αὗται δὲ αἱ νέες ἀρχὴ κακῶν ἐγένοντο Ἕλλησί τε καὶ βαρβάροισι.

98 Ἀρισταγόρης δὲ προπλώσας καὶ ἀπικόμενος ἐς τὴν Μίλητον, ἐξευρὼν βούλευμα ἀπ' οὗ Ἴωσι μὲν οὐδεμία ἔμελλε ὠφελίη ἔσεσθαι, οὐδ' ὦν οὐδὲ τούτου εἵνεκα ἐποίεε, ἀλλ' ὅκως βασιλέα Δαρεῖον λυπήσειε, ἔπεμψε ἐς τὴν Φρυγίην ἄνδρα ἐπὶ τοὺς Παίονας τοὺς ἀπὸ

C. 96. σόοι. zu 1, 66, 2. — ἐκ τοῦ φανεροῦ, φανερῶς, wie 8, 126. 9, 1. (Sch.) So ἐκ τοῦ ἐμφανέος. zu 1, 205.

C. 97 § 1. νομίζουσι, auf δέδοκτο zu beziehen, schliesst sich an ἀπίκετο an. gr. Spr. 48, 5, 1. Aehnlich 1, 62, 1. — ἐν τούτῳ δὴ τῷ καιρῷ nach dem Particip wie sonst ἐνταῦθα δή. gr. Spr. 56, 10, 2. — μέγιστον. vgl. 6, 66. So bei δύνασθαι 7, 5, 1. Xen. An. 2, 6, 21. Lys. 30, 14. Isokr. 15, 136. 18, 23. — ἐπελθών nachdem er sich gewendet, aufgetreten war. Kr. zum Thuk. 1, 90, 4. — ταὐτά für ταῦτα Sch. — ἐν τῇ Σ. 5, 49, 3. — δόρυ, nur αἰχμὴ βραχέα eb. — νομίζουσι. zu 1, 142, 1. 2, 92, 1. Daneben εἴησαν, wie ὡς εἰσὶ καὶ εἴη § 2. Kr. zu Xen. An. 2, 2. 15.

§ 2. τοῖσι. Einige Hsn. τούτοισι. Di. 50, 1, 3? — οὐδὲν ὅ τι οὐκ alles Mögliche. gr. Spr. 51, 10, 11. — σφέας bezieht sich auf die Milesier, δυναμένους auf die Athener. — διαβάλλειν. zu 5, 50. — εἰ. zu 1, 60, 2. 129, 2. 212, 1. — τρεῖς. Die Zahl scheint zu gross, da in andern Angaben nur etwa von zwei Myriaden die Rede ist. vgl. jedoch Ar. Ekkl. 1133. (Va.) — ἐποίησε τοῦτο, διέβαλε. Kr. zum Thuk. 2, 49, 3. — εἶναι. Di. 55, 3, 21. — ἀρχὴ κακῶν. Kr. zum Thuk. 2, 12, 3.

C. 98 § 1. οὐδ' ὦν οὐδέ. zu 2, 134, 1. — ἀλλ' ὅκως. Concinner

Στρυμόνος ποταμοῦ αἰχμαλώτους γενομένους ὑπὸ Μεγαβάζου, οἰκέοντας δὲ τῆς Φρυγίης χῶρόν τε καὶ κώμην ἐπ' ἑωυτῶν, ὃς ἐπείτε ἀπίκετο ἐς τοὺς Παίονας, ἔλεγε τάδε. "ἄνδρες Παίονες, ἔπεμψέ με Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήτου τύραννος σωτηρίην ὑμῖν ὑποθησόμενον, ἤν περ βούλησθε πείθεσθαι. νῦν γὰρ Ἰωνίη πᾶσα ἀπέστηκε ἀπὸ βασιλέος καὶ ὑμῖν παρέχει σώζεσθαι ἐπὶ τὴν ὑμετέρην αὐτέων, μέχρι μὲν θαλάσσης αὐτοῖσι ὑμῖν, τὸ δὲ ἀπὸ τούτου ἡμῖν ἤδη μελήσει." ταῦτα δὲ ἀκούσαντες οἱ Παίονες κάρτα τε ἀσπαστὸν ἐποιήσαντο καὶ ἀναλαβόντες παῖδάς τε καὶ γυναῖκας ἀπεδίδρησκον ἐπὶ θάλασσαν· οἱ δέ 3 τινες αὐτέων καὶ κατέμειναν ἀρρωδήσαντες αὐτοῦ. ἐπείτε δὲ οἱ Παίονες ἀπικέατο ἐπὶ θάλασσαν, ἐνθεῦτεν ἐς Χίον διέβησαν. ἐόντων δὲ ἤδη ἐν Χίῳ κατὰ πόδας ἐληλύθεε Περσέων ἵππος πολλὴ διώκουσα τοὺς Παίονας. ὡς δὲ οὐ κατέλαβον, ἐπηγγέλλοντο ἐς τὴν Χίον τοῖσι Παίοσι ὅκως ἂν ὀπίσω ἀπέλθοιεν. οἱ δὲ Παίονες τοὺς λόγους οὐκ ἐνεδέκοντο, ἀλλ' ἐκ Χίου μὲν Χῖοί σφεας ἐς Λέσβον ἤγαγον, Λέσβιοι δὲ ἐς Δορίσκον ἐκόμισαν· ἐνθεῦτεν δὲ πεζῇ κομιζόμενοι ἀπικέατο ἐς Παιονίην.

Ἀρισταγόρης δέ, ἐπειδὴ οἵ τε Ἀθηναῖοι ἀπικέατο εἴκοσι νηυσί, 99 ἅμα ἀγόμενοι Ἐρετριέων πέντε τριήρεας, οἳ οὐ τὴν Ἀθηναίων χάριν ἐστρατεύοντο ἀλλὰ τὴν αὐτέων Μιλησίων, ὀφειλόμενά σφι ἀποδιδόντες (οἱ γὰρ δὴ Μιλήσιοι πρότερον τοῖσι Ἐρετριεῦσι τὸν πρὸς Χαλκιδέας πόλεμον συνδιήνεικαν, ὅτε περ καὶ Χαλκιδεῦσι ἀντία Ἐρετριέων καὶ Μιλησίων Σάμιοι ἐβοήθεον), οὗτοι ὦν, ἐπείτε σφι ἀπικέατο καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι παρῆσαν, ἐποιέετο στρατηίην ὁ Ἀρισταγόρης ἐς Σάρδις. αὐτὸς μὲν δὴ οὐκ ἐστρατεύετο ἀλλ' ἔμενε ἐν Μιλήτῳ, στρατηγοὺς δὲ ἄλλους ἀπέδεξε Μιλησίων εἶναι, τὸν ἑωυτοῦ τε ἀδελφεὸν Χαροπῖνον καὶ τῶν ἄλλων ἀστῶν Ἑρμόφαντον. ἀπικόμενοι δὲ τῷ 100 στόλῳ τούτῳ Ἴωνες ἐς Ἔφεσον πλοῖα μὲν κατέλιπον ἐν Κορησσῷ τῆς Ἐφεσίης, αὐτοὶ δὲ ἀνέβαινον χειρὶ πολλῇ, ποιεύμενοι Ἐφεσίους ἡγεμόνας. πορευόμενοι δὲ παρὰ ποταμὸν Καΰστριον, ἐνθεῦτεν ἐπείτε

---

wäre: *ᾧ δὲ βασιλέα λυπεῖν ἐβούλετο.* — *αὐτέων. μέχρι.* Bekkers Komma beseitigt ein unerträgliches Asyndeton. — *αὐτοῖσι ἡμῖν* nicht: durch euch selbst, was der persönliche Dativ nicht gestattet. Vielmehr ist es mit *παρέχει σώζεσθαι* zu verbinden: es ist euch vergönnt euch selbst zu retten. — *ἐποιήσαντο.* zu 1, 119, 1. — *παῖδας.* gr. Spr. 50, 3, 8. vgl. 1, 164, 2.

§ 3. *ὅκως ἄν* an bei *ἐπηγγέλλοντο* wie bei *δέεσθαι* 2, 126. vgl zu 1, 75, 3.

C. 99. *τὴν Ἀ. χάριν.* Der Artikel wird gew. nicht zugefügt. gr. Spr. 47, 7, 8. Oefter so beim Possessiv, wie Eur. Hek. 1176: *τοιάδε χάριν σπεύδων πέπονθα τὴν σήν.* — *τὸν πρὸς Χ. πόλεμον.* Kr. zum Thuk. 1, 15, 3. — *ἀντία* gegen. zu 3, 160. vgl. zu 1, 80, 3. — *ὦν.* zu 1, 69, 1. — *τῶν ἀστῶν.* Spr. 47, 7. (9, 1.)

C. 100. *ἀπίκοντο,* vor Sardes. — *ἀντιωθέντος.* zu 1, 76, 2.

ὑπερβάντες τὸν Τμῶλον ἀπίκοντο, αἱρέουσι Σάρδις οὐδενός σφι ἀντιωθέντος, αἱρέουσι δὲ χωρὶς τῆς ἀκροπόλιος τἆλλα πάντα· τὴν δὲ ἀκρόπολιν ἐρρύετο αὐτὸς Ἀρταφέρνης, ἔχων δύναμιν ἀνδρῶν οὐκ

101 ὀλίγην. τὸ δὲ μὴ ληλατῆσαι ἑλόντας σφέας τὴν πόλιν ἔσχε τόδε. ἦσαν ἐν τῇσι Σάρδισι οἰκίαι αἱ μὲν πλεῦνες καλάμιναι, ὅσαι δ' αὐτέων καὶ πλίνθιναι ἦσαν, καλάμου εἶχον τὰς ὀροφάς. τουτέων δὴ μίαν τῶν τις στρατιωτέων ὡς ἐνέπρησε, αὐτίκα ἀπ' οἰκίης ἐς οἰκίην ἰὸν τὸ πῦρ ἐπενέμετο τὸ ἄστυ πᾶν. καιομένου δὲ τοῦ ἄστεος οἱ Λυδοί τε καὶ ὅσοι Περσέων ἐνῆσαν ἐν τῇ πόλι, ἀπολαμφθέντες πάντοθεν, ὥστε τὰ περιέσχατα νεμομένου τοῦ πυρὸς καὶ οὐκ ἔχοντες ἐξήλυσιν ἐκ τοῦ ἄστεος, συνέρρεον ἔς τε τὴν ἀγορὴν καὶ ἐπὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμόν, ὅς σφι ψῆγμα χρυσοῦ καταφορέων ἐκ τοῦ Τμώλου διὰ μέσης τῆς ἀγορῆς ῥέει καὶ ἔπειτα ἐς τὸν Ἕρμον ποταμὸν ἐκδιδοῖ, ὁ δὲ ἐς θάλασσαν· ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν Πακτωλὸν καὶ ἐς τὴν ἀγορὴν ἀθροιζόμενοι οἵ τε Λυδοὶ καὶ οἱ Πέρσαι ἠναγκάζοντο ἀμύνεσθαι. οἱ δὲ Ἴωνες ὁρέοντες τοὺς μὲν ἀμυνομένους τῶν πολεμίων, τοὺς δὲ σὺν πλήθεϊ πολλῷ προσφερομένους, ἐξανεχώρησαν δείσαντες πρὸς τὸ οὖρος τὸ Τμῶλον καλεόμενον, ἐνθεῦτεν δὲ ὑπὸ νύκτα ἀπαλλάσσοντο ἐπὶ τὰς νέας.

102 Καὶ Σάρδιες μὲν ἐνεπρήσθησαν, ἐν δὲ αὐτῇσι καὶ ἱρὸν ἐπιχωρίης θεοῦ Κυβήβης, τὸ σκηπτόμενοι Πέρσαι ὕστερον ἀντενεπίμπρασαν τὰ ἐν Ἕλλησι ἱρά. τότε δὲ οἱ Πέρσαι οἱ ἐντὸς Ἅλυος ποταμοῦ νομοὺς ἔχοντες προπυνθανόμενοι ταῦτα συνηλίζοντο καὶ ἐβοήθεον τοῖσι Λυδοῖσι. καί κως ἐν μὲν Σάρδισι οὐκέτι ἐόντας τοὺς Ἴωνας εὑρίσκουσι, ἑπόμενοι δὲ κατὰ στίβον αἱρέουσι αὐτοὺς ἐν Ἐφέσῳ. καὶ ἀντετάχθησαν μὲν οἱ Ἴωνες, συμβαλόντες δὲ πολλὸν ἑσσώθησαν. καὶ πολλοὺς αὐτέων οἱ Πέρσαι φονεύουσι, ἄλλους τε οὐνομαστούς, ἐν δὲ δὴ καὶ Εὐαλκίδεα στρατηγέοντα Ἐρετριέων, στεφανηφόρους τε ἀγῶνας ἀναραιρηκότα καὶ ὑπὸ Σιμωνίδεω τοῦ Κηΐου πολλὰ αἰνεθέντα. οἳ δὲ αὐτέων ἀπέφυγον τὴν μάχην ἐσκεδάσθησαν ἀνὰ τὰς πόλιας.

C. 101 § 1. τὸ μὴ λ. zu 1, 158. Ueber τό Di. 55, 3, 19. — τῶν τις. gr. Spr. 47, 9, 20. — καλάμου — ὀροφάς, αἱ ὀροφαὶ ἃς εἶχον καλάμου (καλάμιναι) ἦσαν. gr. Spr. 47, 8, 3. — περιέσχατα. zu 1, 86, 4. τὰ περὶ τὰ ἔσχατα 1, 191, 4. (We.) Erst wieder bei Spätern. — ἔχοντες für ἔχοντος We. Di. 56, 14, 3. — ἐξήλυσιν, ἔξοδον. zu 3, 117, 2.

§ 2. ψῆγμα. Spr. 44, 1, 1. — ὁ δέ, einem relativen Satze ein selbstständiger angefügt. gr. Spr. 59, 2, 6. — ἐκδιδοῖ, ἐμβάλλει. Di. 52, 2, 9. — τὸ Τμῶλον. τὸν Τμ. mehrere Hsn. Derselbe Fehler in ἐς τήν 1, 191, 2. Das (zweite) τό gehört zu καλεόμενον.

C. 102. τό, dessen Verbrennung. — νομός nach Heeren: militairische Cantons. Irrig. zu 5, 92, 1. — κατὰ στίβον. zu 4, 123. — πολλόν. zu 5, 1, 2. — ἐν δὲ δή. zu 1, 74, 1. Eben so nach ἄλλος τε 1, 185, 1. — ἀγῶνας ἀναιρεῖν Siege in Wettkämpfen davon tragen, für das gew. ἀγ. νικᾶν so noch 6, 36. vgl. Il. ψ, 736; das Medium zu 6, 70, 2.

Τότε μὲν δὴ οὕτω ἠγωνίσαντο· μετὰ δὲ Ἀθηναῖοι μὲν τὸ πα-103 ράπαν ἀπολιπόντες τοὺς Ἴωνας ἐπικαλεομένου σφέας πολλὰ δι' ἀγγέλων Ἀρισταγόρεω οὐκ ἔφασαν τιμωρήσειν σφίσι, Ἴωνες δὲ τῆς Ἀθηναίων συμμαχίης στερηθέντες (οὕτω γάρ σφι ὑπῆρχε πεποιημένα ἐς Δαρεῖον) οὐδὲν δὴ ἔσσον τὸν πρὸς βασιλέα πόλεμον ἐσκευάζοντο. πλώσαντες δὲ ἐς τὸν Ἑλλήσποντον Βυζάντιόν τε καὶ τὰς ἄλλας πόλις ἁπάσας τὰς ταύτῃ ὑπ' ἑωυτοῖσι ἐποιήσαντο, ἐκπλώσαντές τε ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον Καρίης τὴν πολλὴν προσεκτήσαντο σφίσι σύμμαχον εἶναι· καὶ γὰρ τὴν Καῦνον πρότερον οὐ βουλομένην συμμαχέειν, ὡς ἐνέπρησαν τὰς Σάρδις, τότε σφι καὶ αὕτη προσεγένετο. Κύπριοι δὲ ἐθελον-104 ταί σφι πάντες προσεγένοντο πλὴν Ἀμαθουσίων· ἀπέστησαν γὰρ καὶ οὗτοι ὧδε ἀπὸ Μήδων. ἦν Ὀνήσιλος Γόργου μὲν τοῦ Σαλαμινίων βασιλέος ἀδελφεὸς νεώτερος, Χέρσιος δὲ τοῦ Σιρώμου τοῦ Εὐέλθοντος παῖς. οὗτος ὡνὴρ πολλάκις μὲν καὶ πρότερον τὸν Γόργον παρηγορέετο ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέος· τότε δ', ὡς καὶ τοὺς Ἴωνας ἐπύθετο ἀπεστάναι, πάγχυ ἐπικείμενος ἐνῆγε. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε τὸν Γόργον, ἐνθαῦτά μιν φυλάξας ἐξελθόντα τὸ ἄστυ τὸ Σαλαμινίων ὁ Ὀνήσιλος ἅμα τοῖσι ἑωυτοῦ στασιώτῃσι ἀπεκλήισε τῶν πυλέων. Γόργος μὲν δὴ στερηθεὶς τῆς πόλιος ἔφευγε ἐς Μήδους, Ὀνήσιλος δὲ ἦρχε Σαλαμῖνος καὶ ἀνέπειθε πάντας Κυπρίους συναπίστασθαι. τοὺς μὲν δὴ ἄλλους ἀνέπεισε, Ἀμαθουσίους δὲ οὐ βουλομένους οἱ πείθεσθαι ἐπολιόρκεε προσκατήμενος.

Ὀνήσιλος μέν νυν ἐπολιόρκεε Ἀμαθοῦντα· βασιλέι δὲ Δαρείῳ105 ὡς ἐξηγγέλθη Σάρδις ἁλούσας ἐμπεπρῆσθαι ὑπό τε Ἀθηναίων καὶ Ἰώνων, τὸν δὲ ἡγεμόνα γενέσθαι τῆς συλλογῆς, ὥστε ταῦτα συνυφανθῆναι, τὸν Μιλήσιον Ἀρισταγόρην, πρῶτα μὲν λέγεται αὐτόν, ὡς ἐπύθετο ταῦτα, Ἰώνων οὐδένα λόγον ποιησάμενον, εὖ εἰδότα ὡς οὗτοί

— *πολλά*, wie 1, 90, 1. Spr. 46, 7 A. (11, 2.) — *αἰνεθέντα*, *ἐπαινεθέντα*. gr. Spr. 40 u. d. W. — *ἀνά*, *κατά*. Di. 68, 20, 3.

C. 103. *οὕτω*, dass sie das Aeusserste verwirkt hatten und daher das Aeusserste wagen mussten. — *ποιεῖν ἐς*, wie 1, 41. 3, 49. (Bä.) vgl. zu 4, 165. — *ἔσσον* für *ἧσσον* Schäfer. — *ἐσκευάζοντο*, wie noch 6. 100, 2 für *παρεσκευάζοντο*. (We.) — *ἔξω τὸν Ἑ.* noch 7, 58, 1. (Sch.) Sonst auch bei Her. stets der Ge. Der Ac. hängt vielleicht von dem verbundenen *ἔξω ἐκπλεῖν* = *πλέοντας ἐκλείπειν* ab und ist wie bei *ἐξελθόντα* 5, 104 zu erklären. Ueber *ἐκ* — *ἔξω* zu 3, 16, 1. — *εἶναι*. Di. 55, 3, 21. — *Καρίης τὴν πολλήν*. zu 1, 24, 1. — *τὴν Καῦνον* — *προσεγένετο*, eine harte Anakoluthie; den Ac. veranlasste *τὴν πολλήν*, indem noch *προσεκτήσαντο* vorschwebte.

C. 104. *ὡνήρ*. Di. 14, 10, 7. — *παρηγορεῖν*, *εἴσθαι*, für *παραινεῖν*, ein poetischer und dialektischer Ausdruck. — *πάγχυ*, *πάνυ*. zu 1, 31, 1. — *ἐνῆγε* trieb an, Her. öfter so, von Attikern Thukydides. Kr. dort zu 1, 67, 2. — *φυλάξας*, *ἐπιτηρήσας*. zu 5, 12, 2. — *ἐξελθόντα τὸ ἄστυ*, eine ungewöhnliche Construction, nach der Analogie von *ἐκλείπειν*; noch so 7. 29, 1.

C. 105. *συλλογῆς* Zusammenziehung und Verbindung der Truppen. — *λόγον*. zu 1, 4, 2. — *οὐ καταπροΐξονται ἀποστάντες* sie

γε οὐ καταπροΐξονται ἀποστάντες, εἴρεσθαι οἵτινες εἶεν οἱ Ἀθηναῖοι, μετὰ δὲ πυθόμενον αἰτῆσαι τὸ τόξον, λαβόντα δὲ καὶ ἐπιθέντα ὀιστὸν ἄνω ἐς τὸν οὐρανὸν ἀπεῖναι καί μιν ἐς τὸν ἠέρα βαλόντα εἰπεῖν· "ὦ Ζεῦ, ἐκγενέσθαι μοι Ἀθηναίους τίσασθαι·" εἴπαντα δὲ ταῦτα προστάξαι ἑνὶ τῶν θεραπόντων δείπνου προκειμένου αὐτῷ ἐς τρὶς 106 ἑκάστοτε εἰπεῖν· "δέσποτα, μέμνεο τῶν Ἀθηναίων." προστάξας δὲ ταῦτα εἶπε καλέσας ἐς ὄψιν Ἱστιαῖον τὸν Μιλήσιον, τὸν ὁ Δαρεῖος κατεῖχε χρόνον ἤδη πολλόν· "πυνθάνομαι Ἱστιαῖε ἐπίτροπον τὸν σόν, τῷ σὺ Μίλητον ἐπέτρεψας, νεώτερα ἐς ἐμὲ πεποιηκέναι πρήγματα· ἄνδρας γάρ μοι ἐκ τῆς ἑτέρης ἠπείρου ἐπαγαγὼν καὶ Ἴωνας σὺν αὐτοῖσι, τοὺς δώσοντας ἐμοὶ δίκην τῶν ἐποίησαν, τούτους ἀναγνώσας ἅμα ἐκείνοισι ἕπεσθαι Σαρδίων με ἀπεστέρηκε. νῦν ὦν κῶς τοι φαίνεται ταῦτα ἔχειν καλῶς; κῶς δ' ἄνευ τῶν σῶν βουλευμάτων τοιοῦτό 2 τι ἐπρήχθη; ὅρα μὴ ἐξ ὑστέρης σεωυτὸν ἐν αἰτίῃ σχῇς." εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ἱστιαῖος· "βασιλεῦ, κοῖον ἐφθέγξαο ἔπος, ἐμὲ βουλεῦσαι πρῆγμα ἐκ τοῦ σοί τι ἢ μέγα ἢ σμικρὸν ἔμελλε λυπηρὸν ἀνασχήσειν; τί δ' ἂν ἐπιδιζήμενος ποιέοιμι ταῦτα, τεῦ δὲ ἐνδεὴς ἐών; τῷ πάρα μὲν πάντα ὅσα περ σοί, πάντων δὲ πρὸς σέο βουλευμάτων ἐπακούειν ἀξιεῦμαι. ἀλλ' εἴπερ τι τοιοῦτο οἷον σὺ εἴρηκας πρήσσει ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος, ἴσθι αὐτὸν ἐπ' ἑωυτοῦ βαλόμενον πεπρηχέναι. ἀρχὴν δὲ ἔγωγε οὐδὲ ἐνδέκομαι τὸν λόγον, ὅκως τι Μιλήσιοι καὶ ὁ ἐμὸς ἐπί- 3 τροπος νεώτερον πρήσσουσι περὶ πρήγματα τὰ σά. εἰ δ' ἄρα τι τοιοῦτο ποιεῦσι καὶ σὺ τὸ ἐὸν ἀκήκοας, ὦ βασιλεῦ, μάθε οἷον πρῆγμα ἐργάσαο ἐμὲ ἀπὸ θαλάσσης ἀνάσπαστον ποιήσας. Ἴωνες γὰρ οἴκασι ἐμεῦ ἐξ ὀφθαλμῶν σφι γενομένου ποιῆσαι τῶν πάλαι ἵμερον εἶχον· ἐμέο δ' ἂν ἐόντος ἐν Ἰωνίῃ οὐδεμία πόλις ὑπεκίνησε. νῦν ὦν ὡς

---

sollen nicht ungestraft abgefallen sein. vgl. 3, 156, 2. 7, 17; ohne Particip 3, 86, 4, wenn dort nicht τούς zu streichen ist. In der attischen Prosa wird der Ausdruck nicht vorkommen, wohl aber bei Aristophanes. — μιν, τὸν ὀιστόν. zu 1, 86, 2. — ἐκγενέσθαι, wünschend. gr. Spr. 55, 1, 4. — προκειμένου. zu προτιθέαται 1, 133, 1. — ἐς τρίς gr. Spr. 66, 1, 3. vgl. 1, 86, 2. — μέμνεο. Di. 39 u. μιμνήσκω.

C. 106 § 1. τούς sie die. gr. Spr. 50, 7, 12. — ἐξ ὑστέρης in Zukunft. zu 1, 108, 2. Wohl nicht so bei Attikern. — σεωυτὸν ἐν αἰτίῃ σχῇς d. h. es zu bereuen findest. So bei Attikern ἑαυτὸν αἰτιᾶσθαι. Kr. zu Xen. An. 7, 1, 11. Anders ἐν αἰτίᾳ ἔχειν bei Thuk. Kr. dort zu 1, 35, 2.

§ 2. ἔπος, λόγον. zu 1, 36, 2. — βουλεῦσαι. gr. Spr. 57, 10, 6. — ἢ μέγα ἢ σμικρόν. zu 3, 62, 2. — ἀνασχήσειν erstehen, intransitiv, die Metapher vielleicht von der aufgehenden Sonne (ἥλιος ἀνίσχων) entlehnt. — ἐπιδιζήμενος zu dem mir Verliehenen suchend. vgl. Di. 39 u. δίζημαι. — πάρα. zu 1, 42. — ἀξιεῦμαι. Spr. 60, 5 (6), 1. — βαλόμενον. zu 3, 71, 3. — ἀρχήν. zu 2, 95.

§ 3. τὸ ἐόν (die) Wahrheit, wie 7, 209. zu 1, 97, 1. — ἀνάσπαστον. zu 3, 93. — ἵμερον, ἐπιθυμίαν. zu 1, 30, 2. — ἄν gehört zu ὑπε-

τάχος με ἄπες πορευθῆναι ἐς Ἰωνίην, ἵνα τοι κεῖνά τε πάντα καταρτίσω ἐς τὠυτὸ καὶ τὸν Μιλήτου ἐπίτροπον τοῦτον τὸν ταῦτα μηχανησάμενον ἐγχειρίθετον παραδῶ. ταῦτα δὲ κατὰ νόον τὸν σὸν ποιήσας θεοὺς ἐπόμνυμι τοὺς βασιληίους μὴ μὲν πρότερον ἐκδύσεσθαι τὸν ἔχων κιθῶνα καταβήσομαι ἐς Ἰωνίην, πρὶν ἄν τοι Σαρδώ, νῆσον τὴν μεγίστην, δασμοφόρον ποιήσω." Ἱστιαῖος μὲν λέγων ταῦτα διέβαλλε, 107 Δαρεῖος δὲ ἐπείθετο καί μιν ἀπίει, ἐντειλάμενος, ἐπεὰν τὰ ὑπέσχετό οἱ ἐπιτελέα ποιήσῃ, παραγίνεσθαί οἱ ὀπίσω ἐς τὰ Σοῦσα.

Ἐν ᾧ δὲ ἡ ἀγγελίη τε περὶ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλέα ἀνήιε 108 καὶ Δαρεῖος τὰ περὶ τὸ τόξον ποιήσας Ἱστιαίῳ ἐς λόγους ἦλθε καὶ Ἱστιαῖος μιμετιμένος ὑπὸ Δαρείου ἐκομίζετο ἐπὶ θάλασσαν, ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ ἐγίνετο τάδε. πολιορκέοντι τῷ Σαλαμινίῳ Ὀνησίλῳ Ἀμαθουσίους ἐξαγγέλλεται νηυσὶ στρατιὴν πολλὴν ἄγοντα Περσικὴν Ἀρτύβιον, ἄνδρα Πέρσην, προσδόκιμον ἐς τὴν Κύπρον εἶναι. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος κήρυκας διέπεμπε ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐπικαλεύμενός σφεας. Ἴωνες δὲ οὐκ ἐς μακρὴν βουλευσάμενοι ἧκον πολλῷ στόλῳ. Ἴωνές τε δὴ παρῆσαν ἐς τὴν Κύπρον καὶ οἱ Πέρσαι νηυσὶ διαβάντες ἐκ τῆς Κιλικίης ἤισαν ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα πεζῇ· τῇσι δὲ νηυσὶ οἱ Φοίνικες περιέπλωον τὴν ἄκρην αἳ καλεῦνται Κληῖδες τῆς Κύπρου. τούτου δὲ τοιούτου γινομένου ἔλεξαν οἱ τύραννοι τῆς Κύπρου 109 συγκαλέσαντες τῶν Ἰώνων τοὺς στρατηγούς· "ἄνδρες Ἴωνες, αἵρεσιν ὑμῖν δίδομεν ἡμεῖς οἱ Κύπριοι ὁκοτέροισι βούλεσθε προσφέρεσθαι, ἢ Πέρσῃσι ἢ Φοίνιξι. εἰ μὲν γὰρ πεζῇ βούλεσθε ταχθέντες Περσέων διαπειρᾶσθαι, ὥρη ἂν εἴη ὑμῖν ἐκβάντας ἐκ τῶν νεῶν τάσσεσθαι πεζῇ, ἡμέας δὲ ἐς τὰς νέας ἐμβαίνειν τὰς ὑμετέρας Φοίνιξι ἀνταγωνιευμένους· εἰ δὲ Φοινίκων μᾶλλον βούλεσθε διαπειρᾶσθαι, ποιέειν χρεών ἐστι ὑμέας ὁκότερα ἂν δὴ τουτέων ἕλησθε, ὅκως τὸ κατ' ὑμέας

κίνησε würde sich auch nur wenig (*ὑπο* —) geregt haben, intransitiv. gr. Spr. 52, 2, 12.

§ 4. *ὡς τάχος* für *ὡς τάχιστα*, wie *ὅτι τάχος* 9, 7, 3 u. Thuk. 7, 42, 5. Sonst poetisch. Di. 49, 10, 2, — *καταρτίσω*. zu 5, 28. — *ἐς τὠυτό* in dieselbe Lage in der es früher war. — *ἐγχειρίθετον* findet sich nur hier. — *βασιληίους*, wie 3, 65, 4, dii regum ultores Liv. 2, 6. Lobeck Agl. p. 772. — *μὴ μέν*. Di. 69, 44, 1. — *ἐκδύσεσθαι* für *ἐκδύσασθαι* Kr. — *κιθῶνα*, *χιτῶνα*. Di. 4, 1, 3. Sch. erklärt es durch *θώραξ* vgl. 7, 61; nicht nöthig. — *μεγίστην*. zu 1, 170, 1.

C. 107. *διέβαλλε* verfuhr trügerisch. — *ἐπιτελέα*. zu 1, 117, 3.

C. 108. *μεμετιμένος*. Di. 38, 1, 7. — *οὐκ ἐς μακρήν*. zu 2, 121, 4. Es gehört zu *ἧκον*. (Sch.) — *Ἴωνες τε — καί* als die I. zu 4, 181, 2. — *παρῆσαν ἐς* kamen nach, wie 6, 1 u. 24. Kr. zu Xen. An. 1, 2, 2. — *διαβάντες*, *ἐς τὴν Κύπρον*. (Va.) — *αἳ καλεῦνται*. Spr. 61, 6, 4. (7, 8.)

C. 109 § 1. *τοιούτου γ.* eben so 5, 114. — *τύραννοι* = *βασιλέες* 5, 110. 7, 90. (Bä.) — *ἡμεῖς οἱ*, wie *ἡμέας τούς* 5, 111, 2. Spr. 50, 6, 3. (8, 2.) — *ὑμῖν ἐκβάντας*. Spr. 55, 2, 5. (7.) vgl. 50, 5, 5. (6, 4.) — *ποιέειν*.

2ἔσται ἥ τε Ἰωνίη καὶ ἡ Κύπρος ἐλευθέρη." εἶπαν Ἴωνες πρὸς ταῦτα· "ἡμέας ἀπέπεμψε τὸ κοινὸν τῶν Ἰώνων φυλάξοντας τὴν θάλασσαν, ἀλλ' οὐκ ἵνα Κυπρίοισι τὰς νέας παραδόντες αὐτοὶ Πέρσῃσι πεζῇ προσφερώμεθα. ἡμεῖς μέν νυν ἐπ' οὗ ἐτάχθημεν, ταύτῃ πειρησόμεθα εἶναι χρηστοί· ὑμέας δὲ χρεών ἐστι ἀναμνησθέντας οἷα ἐπάσχετε δουλεύοντες πρὸς τῶν Μήδων, γίνεσθαι ἄνδρας ἀγαθούς."

110 Ἴωνες μὲν τούτοισι ἀμείψαντο, μετὰ δὲ ἡκόντων ἐς τὸ πεδίον τὸ Σαλαμινίων τῶν Περσέων διέτασσον οἱ βασιλέες τῶν Κυπρίων, τοὺς μὲν ἄλλους Κυπρίους κατὰ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἀντιτάσσοντες, Σαλαμινίων δὲ καὶ Σολίων ἀπολέξαντες τὸ ἄριστον ἀντέτασσον Πέρσῃσι. Ἀρτυβίῳ δὲ τῷ στρατηγῷ τῶν Περσέων ἐθελοντὴς ἀντετάσσετο

111 Ὀνήσιλος. ἤλαυνε δὲ ἵππον ὁ Ἀρτύβιος δεδιδαγμένον πρὸς ὁπλίτην ἵστασθαι ὀρθόν. πυθόμενος ὦν ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος, ἦν γάρ οἱ ὑπασπιστὴς γένος μὲν Κὰρ τὰ δὲ πολέμια κάρτα δόκιμος καὶ ἄλλως λήματος πλέος, εἶπε πρὸς τοῦτον· "πυνθάνομαι τὸν Ἀρτυβίου ἵππον ἱστάμενον ὀρθὸν καὶ ποσὶ καὶ στόματι κατεργάζεσθαι πρὸς τὸν ἂν προσενεχθῇ. σὺ ὦν βουλευσάμενος αὐτίκα εἰπὲ ὁκότερον βούλεαι φυλάξας πλῆξαι, εἴτε τὸν ἵππον εἴτε αὐτὸν Ἀρτύβιον." εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ ὀπάων αὐτοῦ· "ὦ βασιλεῦ, ἑτοῖμος μὲν ἐγώ εἰμι ποιέειν καὶ ἀμ-2φότερα καὶ τὸ ἕτερον αὐτέων καὶ πάντως τὸ ἂν ἐπιτάσσῃς σύ· ὡς μέντοι ἔμοιγε δοκέει εἶναι τοῖσι σοῖσι πρήγμασι προσφερέστερον, φράσω. βασιλέα μὲν καὶ στρατηγὸν χρεὼν εἶναί φημι βασιλέι τε καὶ στρατηγῷ προσφέρεσθαι· ἤν τε γὰρ κατέλῃς ἄνδρα στρατηγόν, μέγα τοι γίνεται, καὶ δεύτερα, ἢν σὲ ἐκεῖνος, τὸ μὴ γένοιτο, ὑπ' ἀξιόχρεω καὶ ἀποθανεῖν ἡμίσεα συμφορή· ἡμέας δὲ τοὺς ὑπηρέτας ἑτέροισί τε ὑπηρέτῃσι προσφέρεσθαι καὶ πρὸς ἵππον, τοῦ σὺ τὰς μηχανὰς μηδὲν φοβηθῇς· ἐγὼ γάρ τοι ὑποδέκομαι μή μιν ἀνδρὸς ἔτι γε μηδενὸς στήσεσθαι ἐναντίον."

Vollständig müsste es etwa heissen: *συγχωρήσομεν καὶ τοῦτο· ποιέειν δὲ χρεών.* — *ὅκως.* zu 1, 8, 2. — *τὸ κατ' ὑμέας.* zu 1, 124, 1.

§ 2. *ἵνα,* ein finaler Satz nach einem synonymen Particip Kr. zum Thuk. 1, 73, 1. umgekehrt eb. 4, 86, 1. — *ἐπ' οὗ. ὅκου* mehrere Hsn. Gemeint ist *ἐπὶ τῶν νεῶν.*

C. 110. *μετὰ δέ.* Di. 68, 2, 3. — *διέτασσον — ἀντιτάσσοντες* zu *οἰκέειν* 4, 8, 1. — *τὸ ἄριστον,* wie *τὸ καθαρόν* 1, 211. Spr. 43, 4, 6. (17.) — *ἀντέτασσον* für *ἀντιτάσσοντες.* zu 1, 19.

C. 111 § 1. *ὀρθόν.* Xen. An. 4, 8, 20: *ὀρθὸς οὐδεὶς ἐδύνατο ἵστασθαι.* — *λήματος.* zu 5, 72, 3. — *κατεργάζεσθαι* niedermachen. zu 1, 24, 2. — *πρὸς τόν, τοῦτον πρὸς ὅν.* gr. Spr. 51, 13, 7. — *αὐτόν* ohne Artikel. zu 1, 65, 3. — *ὀπάων. ὀπέων* will Br. hier u. C. 112. vgl. 9, 50. 51, 2. Das Wort ist dichterisch. — *ἑτοῖμός εἰμι.* zu 1, 42. — *σύ.* gr. Spr. 51, 1, 1.

§ 2. *προσφερέστερον* für *προσφορώτερον,* sonst beispiellos; *προφερέστερον* mit einer Hs. Schäfer. Di. 23, 4, 1. — *καὶ ἀποθανεῖν* sogar der Tod.

Ταῦτα εἶπε καὶ μεταυτίκα συνέμισγε τὰ στρατόπεδα πεζῇ καὶ 112 νηυσί. νηυσὶ μέν νυν Ἴωνες ἄκροι γενόμενοι ταύτην τὴν ἡμέρην ὑπερεβάλοντο τοὺς Φοίνικας, καὶ τουτέων Σάμιοι ἠρίστευσαν· πεζῇ δέ, ὡς συνῆλθον τὰ στρατόπεδα, συμπεσόντα ἐμάχοντο. κατὰ δὲ τοὺς στρατηγοὺς ἀμφοτέρους τάδε ἐγίνετο. ὡς προσεφέρετο πρὸς τὸν Ὀνήσιλον ὁ Ἀρτύβιος ἐπὶ τοῦ ἵππου κατήμενος, ὁ Ὀνήσιλος κατὰ συνεθήκατο τῷ ὑπασπιστῇ παίει προσφερόμενον αὐτὸν τὸν Ἀρτύβιον· ἐπιβαλόντος δὲ τοῦ ἵππου τοὺς πόδας ἐπὶ τὴν Ὀνησίλου ἀσπίδα, ἐνθαῦτα ὁ ὀπάων δρεπάνῳ πλήξας ἀπαράσσει τοῦ ἵππου τοὺς πόδας. Ἀρτύβιος μὲν δὴ ὁ στρατηγὸς τῶν Περσέων ὁμοῦ τῷ ἵππῳ πίπτει αὐτοῦ ταύτῃ, μαχομένων δὲ καὶ τῶν ἄλλων Στησήνωρ, τύραννος ἐὼν Κου- 113 ρίου, προδιδοῖ, ἔχων δύναμιν ἀνδρῶν περὶ ἑωυτὸν οὐ σμικρήν· οἱ δὲ Κουριέες οὗτοι λέγονται εἶναι Ἀργείων ἄποικοι. προδόντων δὲ τῶν Κουριέων αὐτίκα καὶ τὰ Σαλαμινίων πολεμιστήρια ἅρματα τὠυτὸ τοῖσι Κουριεῦσι ἐποίεον. γινομένων δὲ τουτέων κατυπέρτεροι ἦσαν οἱ Πέρσαι τῶν Κυπρίων. τετραμμένου δὲ τοῦ στρατοπέδου ἄλλοι τε ἔπεσον πολλοὶ καὶ δὴ καὶ Ὀνήσιλός τε ὁ Χέρσιος, ὅσπερ τὴν Κυπρίων ἀπόστασιν ἔπρηξε, καὶ ὁ Σολίων βασιλεὺς Ἀριστόκυπρος ὁ Φιλοκύπρου, Φιλοκύπρου δὴ τούτου τὸν Σόλων ὁ Ἀθηναῖος ἀπικόμενος ἐς Κύπρον ἐν ἔπεσι αἴνεσε τυράννων μάλιστα.

Ὀνησίλου μέν νυν Ἀμαθούσιοι, ὅτι σφέας ἐπολιόρκησε, ἀποτα- 114 μόντες τὴν κεφαλὴν ἐκόμισαν ἐς Ἀμαθοῦντα καί μιν ἀνεκρέμασαν ὑπὲρ τῶν πυλέων. κρεμαμένης δὲ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐούσης ἤδη κοίλης, ἑσμὸς μελισσέων ἐσδὺς ἐς αὐτὴν κηρίων μιν ἐνέπλησε. τούτου δὲ γενομένου τοιούτου (ἐχρέωντο γὰρ περὶ αὐτῆς οἱ Ἀμαθούσιοι) ἐμαντεύθη σφι τὴν μὲν κεφαλὴν κατελόντας θάψαι, Ὀνησίλῳ δὲ θύειν ὡς ἥρωι ἀνὰ πᾶν ἔτος, καί σφι ποιεῦσι ταῦτα ἄμεινον συνοίσεσθαι. Ἀμαθούσιοι μέν νυν ἐποίευν ταῦτα καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ· Ἴωνες δὲ οἱ ἐν Κύ- 115 πρῳ ναυμαχήσαντες ἐπείτε ἔμαθον τὰ πρήγματα τὰ Ὀνησίλου διεφθαρμένα καὶ τὰς πόλις τῶν Κυπρίων πολιορκευμένας τὰς ἄλλας πλὴν Σαλαμῖνος, ταύτην δὲ Γόργῳ τῷ προτέρῳ βασιλέι τοὺς Σαλαμινίους παραδόντας, αὐτίκα μαθόντες οἱ Ἴωνες ταῦτα ἀπέπλωον ἐς

C. 112. *μεταυτίκα.* zu 2, 161, 1. — *στρατόπεδα, στρατεύματα.* wie 1, 77, 1. 9, 51, 2. 53, 2. (Sch.) — *νηυσί* will Schäfer mit *ὑπερεβάλοντο* verbinden; warum nicht wenigstens auch mit *ἄκροι γενόμενοι?* — *ἄκροι* ausgezeichnet. S. die Lex. — *συνῆλθον.* Di. 63, 2, 2. — *αὐτοῦ ταύτῃ.* zu 1, 189, 2.

C. 113. *προδιδοῖ.* zu 3, 45, 2. — *κατυπέρτεροι.* zu 1, 65, 1. — *δή* für *δέ* Kr. Ein Fragment in Bergs poetae lyr. p. 344.

C. 114. *ἱσμός,* attisch *ἑσμός.* — *μιν* auf ein Femininum bezogen auch 1, 31, 3. — *θάψαι* bei *ἐμαντεύθη,* wie bei *ἀνεῖλε* 1, 13, bei *χρᾷ* 4, 150. — *ἄμεινον συνοίσεσθαι.* zu 4, 15, 2. 156. — *καὶ τό* auch, noch in der Zeit.

C. 115. *αὐτίκα.* zu 1, 79, 1. 2, 146, 2. — *μαθόντες,* Epanalepsis

τὴν Ἰωνίην. τῶν δὲ ἐν Κύπρῳ πολίων ἀντέσχε χρόνον ἐπὶ πλεῖστον πολιορκευμένη Σόλοι, τὴν πέριξ ὑπορύσσοντες τὸ τεῖχος πέμπτῳ μηνὶ εἷλον οἱ Πέρσαι.

116 Κύπριοι μὲν δὴ ἐνιαυτὸν ἐλεύθεροι γενόμενοι αὖτις ἐκ νέης κατεδεδούλωντο· Δαυρίσης δὲ ἔχων Δαρείου θυγατέρα καὶ Ὑμέης τε καὶ Ὀτάνης καὶ ἄλλοι Πέρσαι στρατηγοί, ἔχοντες καὶ οὗτοι Δαρείου θυγατέρας, ἐπιδιώξαντες τοὺς ἐς Σάρδις στρατευσαμένους Ἰώνων καὶ ἐσαράξαντές σφεας ἐς τὰς νέας, τῇ μάχῃ ὡς ἐπεκράτησαν, τὸ ἐνθεῦ-

117 τεν ἐπιδιελόμενοι τὰς πόλις ἐπόρθεον. Δαυρίσης μὲν τραπόμενος πρὸς τὰς ἐν Ἑλλησπόντῳ πόλις εἷλε μὲν Δάρδανον, εἷλε δὲ Ἄβυδόν τε καὶ Περκώτην καὶ Λάμψακον καὶ Παισόν. ταύτας μὲν ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ αἵρεε, ἀπὸ δὲ Παισοῦ ἐλαύνοντί οἱ ἐπὶ Πάριον πόλιν ἦλθε ἀγγελίη τοὺς Κᾶρας τὠυτὸ Ἴωσι φρονήσαντας ἀπεστάναι ἀπὸ Περσέων. ἀποστρέψας ὦν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ἤλαυνε τὸν στρατὸν ἐπὶ

118 τὴν Καρίην. καί κως ταῦτα τοῖσι Καρσὶ ἐξηγγέλθη πρότερον ἢ τὸν Δαυρίσην ἀπικέσθαι. πυθόμενοι δὲ οἱ Κᾶρες συνελέγοντο ἐπὶ Λευκάς τε στήλας καλεομένας καὶ ποταμὸν Μαρσύην, ὃς ῥέων ἐκ τῆς Ἰδριάδος χώρης ἐς τὸν Μαίανδρον ἐκδιδοῖ. συλλεχθέντων δὲ τῶν Καρῶν ἐνθαῦτα ἐγίνοντο βουλαὶ ἄλλαι τε πολλαὶ καὶ ἀρίστη γε δοκέουσα εἶναι ἐμοὶ Πιξωδάρου τοῦ Μαυσώλου, ἀνδρὸς Κινδυέος, ὃς τοῦ Κιλίκων βασιλέος Συεννέσιος εἶχε θυγατέρα. τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἡ γνώμη ἔφερε διαβάντας τὸν Μαίανδρον τοὺς Κᾶρας καὶ κατὰ νώτου ἔχοντας τὸν ποταμόν, οὕτω συμβάλλειν, ἵνα μὴ ἔχοντες ὀπίσω φεύγειν οἱ Κᾶρες αὐτοῦ τε μένειν ἀναγκαζόμενοι γενοίατο ἔτι ἀμείνονες τῆς φύσιος. αὕτη μέν νυν οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη, ἀλλὰ τοῖσι Πέρσῃσι κατὰ νώτου γίνεσθαι τὸν Μαίανδρον μᾶλλον ἢ σφίσι, δηλαδὴ ἢν φυγὴ τῶν Περσέων γένηται καὶ ἑσσωθέωσι τῇ συμβολῇ, ὡς οὐκ ἀπονοστήσουσι ἐς τὸν ποταμὸν ἐσπίπτοντες.

119 Μετὰ δὲ παρεόντων καὶ διαβάντων τὸν Μαίανδρον τῶν Περσέων, ἐνθαῦτα ἐπὶ τῷ Μαρσύῃ ποταμῷ συνέβαλόν τε τοῖσι Πέρσῃσι οἱ Κᾶρες καὶ μάχην ἐμαχέσαντο ἰσχυρὴν καὶ ἐπὶ χρόνον πολλόν, τέλος δὲ ἑσσώθησαν διὰ πλῆθος. Περσέων μὲν δὴ ἔπεσον ἄνδρες ἐς δισχι-

---

des ἐπείτε ἔμαθον. — ἀντέσχε, indem πόλις vorschwebt. — ἐπί. Di. 68, 4, 6. — πέμπτῳ. gr. Spr. 50, 2, 16.

C. 116. αὖτις ἐκ νέης. zu 1, 60, 1. vgl. zu 1, 108, 2. — ἐσαράξαντες. zu 4, 128. — τὸ ἐνθεῦτεν. zu 1, 9, 2. — ἐπιδιελόμενοι. zu 1, 150.

C. 117. ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ? Di. 68, 41, 5. — τὠυτὸ φρονήσαντας. zu 1, 60, 1. — ἤλαυνε τὸν στρατόν. zu 1, 164, 1.

C. 118 § 1. συλλεχθέντων. gr. Spr. 40 (39) unter λέγω sammle.

§ 2. ἔφερε. zu 3, 77. 5, 125. Aus Attikern mir so nicht erinnerlich. — τῆς φύσιος als sie von Natur seien. gr. Spr. 47, 27, 2. vgl. 4, 50. — ἀλλά sondern es siegte der Vorschlag dass — solle.

λίους, Καρῶν δὲ ἐς μυρίους. ἐνθεῦτεν δὲ οἱ διαφυγόντες αὐτέων κατειλήθησαν ἐς Λάβραυνδα ἐς Διὸς στρατίου ἱρόν, μέγα τε καὶ ἅγιον ἄλσος πλατανίστων· μοῦνοι δὲ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Κᾶρές εἰσι οἳ Διὶ στρατίῳ θυσίας ἀνάγουσι. κατειληθέντες δὲ ὦν οὗτοι ἐνθαῦτα ἐβουλεύοντο περὶ σωτηρίης, ὁκότερα ἢ παραδόντες σφέας αὐτοὺς Πέρσῃσι ἢ ἐκλιπόντες τὸ παράπαν τὴν Ἀσίην ἄμεινον πρήξουσι. βουλευομένοισι δέ σφι ταῦτα παραγίνονται βοηθέοντες Μιλήσιοί τε καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι. ἐνθαῦτα δὲ τὰ μὲν πρότερον οἱ Κᾶρες ἐβουλεύοντο μετῆκαν, οἱ δὲ αὖτις πολεμεῖν ἐξ ἀρχῆς ἀρτέοντο. καὶ ἐπιοῦσί τε τοῖσι Πέρσῃσι συμβάλλουσι καὶ μαχεσάμενοι ἐπὶ πλεῦν ἢ πρότερον ἑσσώθησαν· πεσόντων δὲ τῶν πάντων πολλῶν Μιλήσιοι μάλιστα ἐπλήγησαν. 120

μετὰ δὲ τοῦτο τὸ τρῶμα ἀνέλαβόν τε καὶ ἀνεμαχέσαντο οἱ Κᾶρες· πυθόμενοι γὰρ ὡς στρατεύεσθαι ὁρμέαται οἱ Πέρσαι ἐπὶ τὰς πόλις σφέων, ἐλόχησαν τὴν ἐν Πηδάσῳ ὁδόν, ἐς τὴν ἐμπεσόντες οἱ Πέρσαι νυκτὸς διεφθάρησαν καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ στρατηγοὶ αὐτέων, Δαυρίσης καὶ Ἀμόργης καὶ Σισιμάκης· σὺν δέ σφι ἀπέθανε καὶ Μύρσος ὁ Γύγεω. τοῦ δὲ λόχου τούτου ἡγεμὼν ἦν Ἡρακλείδης Ἰβανώλιος, ἀνὴρ Μυλασεύς. 121

Οὗτοι μέν νυν τῶν Περσέων οὕτω διεφθάρησαν, Ὑμέης δέ, καὶ αὐτὸς ἐὼν τῶν ἐπιδιωξάντων τοὺς ἐς Σάρδις στρατευσαμένους Ἰώνων, τραπόμενος ἐς τὴν Προποντίδα εἷλε Κίον τὴν Μυσίην. ταύτην δὲ ἐξελών, ὡς ἐπύθετο τὸν Ἑλλήσποντον ἐκλελοιπέναι Δαυρίσην καὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ Καρίης, καταλιπὼν τὴν Προποντίδα ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἦγε τὸν στρατόν, καὶ εἷλε μὲν Αἰολέας πάντας ὅσοι τὴν Ἰλιάδα νέμονται, εἷλε δὲ Γέργιθας τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν ἀρχαίων Τευκρῶν· αὐτός τε Ὑμέης αἱρέων ταῦτα τὰ ἔθνεα νούσῳ τελευτᾷ ἐν τῇ Τρῳάδι. οὗτος μὲν δὴ οὕτω ἐτελεύτησε, Ἀρταφέρνης δὲ ὁ Σαρδίων ὕπαρχος 122

C. 119. *κατειλήθησαν*. zu 1, 80, 4. — *πλατάνιστος*, bei Attikern *πλάτανος*. — *ἀνάγουσι*. zu 2, 40, 1. — *ὁκότερα ἤ*. Bei Attikern *ὁπότερα εἴτε — εἴτε*. Kr. zu Xen. An. 7, 7, 18. — *δὲ ὦν*. *δὴ ὦν* Va. — *ἄμεινον*, Comparativ zu *εὖ*. Spr. 23, 9, 1.

C. 120. *οἱ δέ*. zu 1, 17. — *ἀρτέεσθαι* für *παρασκευάζεσθαι* noch 7, 143, 2. 8, 97. (Sch.) Sonst wohl nirgends. vgl. zu 1, 90, 1. — *ἐπὶ πλεῦν*, *μᾶλλον*. zu 5, 51, 2. Gehören wird es zu *ἑσσωθέωσι*. — *τῶν πάντων* im Ganzen. (Va.) zu 1, 214, 2. — *ἐπλήγησαν* von einer Niederlage auch 8, 130. (Sch.) Von Attikern so Thuk. Kr. dort zu 3, 18, 2.

C. 121. *τοῦτο τὸ τρῶμα ἀνέλαβον* sie ersetzten diese Niederlage. vgl. 7. 231. 8, 109, 1: *ἀναμάχεσθαί τε καὶ ἀναλαμβάνειν τὴν προτέρην κακότητα*. Andre verbinden *τοῦτο τὸ τρῶμα* mit *μετά* und ergänzen *ἑωυτούς* zu *ἀνέλαβον*. (Sch.) So *μετὰ τὸ τρῶμα τοῦτο* 4, 160, 2. Intransitiv, *ἑαυτήν* ergänzend, nimmt Stallbaum *ἀναλαβεῖν* auch in Plat. Rep. 467, b. Ueber *τρῶμα* zu 1, 18. — *λοχᾶν* noch 6, 37. 87. 138, 1. (Sch) Bei den Attikern üblicher ist *ἐνεδρεύειν*. — *σφι*, bei einer Präposition findet sich auch bei Her., wie bei Ho., wohl nur bei eingeschobenem *δέ*. Di. 51, 1, 16. vgl. 6, 8 u. 22.

καὶ Ὀτάνης ὁ τρίτος στρατηγὸς ἐτάχθησαν ἐπὶ τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν προσεχέα Αἰολίδα στρατεύεσθαι. Ἰωνίης μὲν νυν Κλαζομενὰς αἱρέουσι, Αἰολέων δὲ Κύμην.

124 Ἁλισκομενέων δὲ τῶν πολίων, ἦν γαρ, ὡς διέδεξε, Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήσιος ψυχὴν οὐκ ἄκρος, ὃς ταράξας τὴν Ἰωνίην καὶ ἐγκερασάμενος πρήγματα μεγάλα δρησμὸν ἐβούλευε ὁρέων ταῦτα· πρὸς δὲ οἱ καὶ ἀδύνατα ἐφάνη βασιλέα Δαρεῖον ὑπερβαλέσθαι. πρὸς ταῦτα δὴ ὦν συγκαλέσας τοὺς συστασιώτας ἐβουλεύετο, λέγων ὡς ἄμεινόν σφι εἴη κρησφύγετόν τι ὑπάρχον εἶναι, ἢν ἄρα ἐξωθέωνται ἐκ τῆς Μιλήτου, εἴτε δὴ ὦν ἐς Σαρδὼ ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἄγοι ἐς ἀποικίην, εἴτε ἐς Μύρκινον τὴν Ἠδωνῶν, τὴν Ἱστιαῖος ἐτείχεε παρὰ Δαρείου 125 δωρεὴν λαβών. ταῦτα ἐπειρώτα ὁ Ἀρισταγόρης. Ἑκαταίου μέν νυν τοῦ Ἡγησάνδρου, ἀνδρὸς λογοποιοῦ, τουτέων μὲν ἐς οὐδετέρην στέλλειν ἔφερε ἡ γνώμη, ἐν Λέρῳ δὲ τῇ νήσῳ τεῖχος οἰκοδομησάμενον ἡσυχίην ἄγειν, ἢν ἐκπέσῃ ἐκ τῆς Μιλήτου· ἔπειτα δὲ ἐκ ταύτης ὁρμεώμενον κατελεύσεσθαι ἐς τὴν Μίλητον. ταῦτα μὲν δὴ Ἑκαταῖος 126 συνεβούλευε, αὐτῷ δὲ Ἀρισταγόρῃ ἡ πλείστη γνώμη ἦν ἐς τὴν Μύρκινον ἀπάγειν. τὴν μὲν δὴ Μίλητον ἐπιτρέπει Πυθαγόρῃ, ἀνδρὶ τῶν ἀστῶν δοκίμῳ, αὐτὸς δὲ παραλαβὼν πάντα τὸν βουλόμενον ἔπλεε ἐς τὴν Θρηίκην καὶ ἔσχε τὴν χώρην ἐπ᾽ ἣν ἐστάλη. ἐκ δὲ ταύτης ὁρμεώμενος ἀπόλλυται ὑπὸ Θρηίκων, αὐτός τε ὁ Ἀρισταγόρης καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, πόλιν περικατήμενος καὶ βουλομένων τῶν Θρηίκων ὑποσπόνδων ἐξιέναι.

C. 124. *διέδεξε.* zu 2 134, 2. Bei Attikern scheint das Wort nicht vorzukommen. — *ἄκρος* kräftig. vgl. 1, 73, 2. 7, 111. (We.) — *ὅς* erzeugt eine harte Anakoluthie; vielleicht ist es zu streichen. — *ἀδύνατα.* zu 1, 91, 1. — *πρὸς ταῦτα.* zu 1, 91, 3. — *κρησφύγετον* auch 8, 51. 9, 15, 2. 96, 2. (Sch.) *καταφυγή, ἀποστροφή* sagen die Attiker. — *ὑπάρχον εἶναι.* Di. 56, 1, 2.

C. 125. *ἐς οὐδετέρην*, in der att. Prosa *οὐδ' ἐς ἑτέρην.* Di. 68, 4, 8. vgl. Kr. z. Thuk. 2, 67, 5. — *στέλλειν.* zu 4, 147, 1. — *οἰκοδομησάμενον, τὸν Ἀρισταγόρην.* — *κατελεύσεσθαι,* Di. 40 u. *ἔρχομαι.* Ab hängt es nicht mehr von *γνώμη ἔφερε*, sondern von einem gedachten *εἶπε.* gr. Spr. 65, 11, 7.

C. 126. *πλείστη* die entschiedenste, ähnlich den Ausdrücken zu 1, 120, 3. — *ἀπάγειν, τοὺς ἑωυτοῦ* seine Leute. — *περικατήμενος καὶ βουλομένων.* Spr. 59, 2 A. gr. Spr. 56, 14, 2. (3.)

Z.

Ἀρισταγόρης μέν νυν Ἰωνίην ἀποστήσας οὕτω τελευτᾷ, Ἱστιαῖος [1] δὲ ὁ Μιλήτου τύραννος μεμετιμένος ὑπὸ Δαρείου παρῆν ἐς Σάρδις ἀπιγμένον δὲ αὐτὸν ἐκ τῶν Σούσων εἴρετο Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὕπαρχος κατὰ κοῖόν τι δοκέοι Ἴωνας ἀπεστάναι. ὁ δὲ οὔτε εἰδέναι ἔφη ἐθώυμαζέ τε τὸ γεγονὸς ὡς οὐδὲν δῆθεν τῶν παρεόντων πρηγμάτων ἐπιστάμενος. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ὁρέων αὐτὸν τεχνάζοντα εἶπε, εἰδὼς τὴν ἀτρεκίην τῆς ἀποστάσιος, "οὕτω τοι Ἱστιαῖε ἔχει κατὰ ταῦτα τὰ πρήγματα· τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρραψας μὲν σύ, ὑπεδήσατο δὲ Ἀρισταγόρης." Ἀρταφέρνης μὲν ταῦτα ἐς τὴν ἀπόστασιν ἔχοντα εἶπε, [2] Ἱστιαῖος δὲ δείσας ὡς συνιέντα Ἀρταφέρνεα ὑπὸ τὴν πρώτην ἐπελθοῦσαν νύκτα ἀπέδρη ἐπὶ θάλασσαν, βασιλέα Δαρεῖον ἐξηπατηκώς· ὃς Σαρδώ, νῆσον τὴν μεγίστην, ὑποδεξάμενος κατεργάσεσθαι, ὑπέδυνε τῶν Ἰώνων τὴν ἡγεμονίην τοῦ πρὸς Δαρεῖον πολέμου. διαβὰς δὲ ἐς Χίον ἐδέθη ὑπὸ Χίων, καταγνωσθεὶς πρὸς αὐτέων νεώτερα πρήσσειν πρήγματα ἐς ἑωυτοὺς ἐκ Δαρείου. μαθόντες μέντοι οἱ Χῖοι τὸν πάντα λόγον, ὡς πολέμιος εἴη βασιλέι, ἔλυσαν αὐτόν. ἐνθαῦτα δὴ [3] εἰρωτεώμενος ὑπὸ τῶν Ἰώνων ὁ Ἱστιαῖος κατ' ὅ τι προθύμως οὕτω ἐπέστειλε τῷ Ἀρισταγόρῃ ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέος καὶ κακὸν τοσοῦτον εἴη Ἴωνας ἐξεργασμένος, τὴν μὲν γενομένην αὐτοῖσι αἰτίην οὐ μάλα ἐξέφαινε, ὁ δὲ ἔλεγέ σφι ὡς βασιλεὺς Δαρεῖος ἐβουλεύσατο Φοίνικας μὲν ἐξαναστήσας ἐν τῇ Ἰωνίῃ κατοικίσαι, Ἴωνας δὲ ἐν τῇ Φοινίκῃ, καὶ τουτέων εἵνεκα ἐπιστείλειε, οὐδέν τι πάντως ταῦτα βασιλέος βουλευσαμένου δειματῶν τοὺς Ἴωνας.

Μετὰ δὲ ὁ Ἱστιαῖος δι' ἀγγέλου ποιεύμενος Ἑρμίππου ἀνδρὸς [4] Ἀταρνείτεω τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐοῦσι Περσέων ἔπεμπε βιβλία ὡς προ-

---

C. 1. *μεμετιμένος*. Di. 38, 1, 7. — *παρῆν ἐς*. zu 5, 108. — *κατὰ κοῖόν τι* auf welche Veranlassung. Ueber *τι* gr. Spr. 51, 16, 3. — *δῆθεν*. zu 1, 59, 3. — *ἐπιστάμενος* glaubend. zu 1, 3, 1. — *ἀτρεκίην*. zu 4, 152, 2. vgl. 6, 82, 2. — *σύ*. gr. Spr. 51, 1, 1.

C. 2. *ἔχοντα*. zu 1, 65, 3. — *τὴν μεγίστην*. zu 5, 106. — *κατεργάσεσθαι*. zu 1, 201. — *τῶν Ἰώνων τὴν ἡγεμονίαν τοῦ*. gr. Spr. 47, 9, 6. vgl. 6, 67. Kr. zu Xen. An. 6, 1, 1. — *καταγνωσθείς*. gr. Spr. 52, 4, 4. — *ἑωυτούς*, da *Χῖοι* Gedankensubject ist. gr. Spr. 51, 2, 6. — *ἐκ Δ.* im Auftrage des D. — *τὸν πάντα λόγον*. zu 1, 21.

C. 3. *οὕτω*, nachgestellt, wie öfter. Kr. zu Xen. An. 2, 4, 7. — *οὐ μάλα*. Spr. 67, 1, 3. — *αὐτοῖσι* gehört zu *ἐξέφαινε*. (We.) — *ὁ δέ*. zu 1, 17. — *ἐβουλεύσατο*. zu 1, 73, 3. — *ἐπιστείλειε*, *Ἀρισταγόρῃς Ἱστιαίῳ ἀπίστασθαι*. — *οὐδέν τι πάντως*. zu 5, 65, 1. — *δειματῶν* für *ἐδειμάτου* Kr., um ein unerträgliches Asyndeton zu beseitigen. Das Wort ist der attischen Prosa fremd.

C. 4. *δι' ἀγγέλου ποιεύμενος* durch einen Boten betreibend

γε οὐ καταπροΐξονται ἀποστάντες, εἴρεσθαι οἵτινες εἶεν οἱ Ἀθηναῖοι, μετὰ δὲ πυθόμενον αἰτῆσαι τὸ τόξον, λαβόντα δὲ καὶ ἐπιθέντα ὀϊστὸν ἄνω ἐς τὸν οὐρανὸν ἀπεῖναι καί μιν ἐς τὸν ἠέρα βαλόντα εἰπεῖν· "ὦ Ζεῦ, ἐκγενέσθαι μοι Ἀθηναίους τίσασθαι·" εἴπαντα δὲ ταῦτα προστάξαι ἑνὶ τῶν θεραπόντων δείπνου προκειμένου αὐτῷ ἐς τρὶς 106 ἑκάστοτε εἰπεῖν· "δέσποτα, μέμνεο τῶν Ἀθηναίων." προστάξας δὲ ταῦτα εἶπε καλέσας ἐς ὄψιν Ἱστιαῖον τὸν Μιλήσιον, τὸν ὁ Δαρεῖος κατεῖχε χρόνον ἤδη πολλόν· "πυνθάνομαι Ἱστιαῖε ἐπίτροπον τὸν σόν, τῷ σὺ Μίλητον ἐπέτρεψας, νεώτερα ἐς ἐμὲ πεποιηκέναι πρήγματα· ἄνδρας γάρ μοι ἐκ τῆς ἑτέρης ἠπείρου ἐπαγαγὼν καὶ Ἴωνας σὺν αὐτοῖσι, τοὺς δώσοντας ἐμοὶ δίκην τῶν ἐποίησαν, τούτους ἀναγνώσας ἅμα ἐκείνοισι ἕπεσθαι Σαρδίων με ἀπεστέρηκε. νῦν ὦν κῶς τοι φαίνεται ταῦτα ἔχειν καλῶς; κῶς δ' ἄνευ τῶν σῶν βουλευμάτων τοιοῦτό 2 τι ἐπρήχθη; ὅρα μὴ ἐξ ὑστέρης σεωυτὸν ἐν αἰτίῃ σχῇς." εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ Ἱστιαῖος· "βασιλεῦ, κοῖον ἐφθέγξαο ἔπος, ἐμὲ βουλεῦσαι πρῆγμα ἐκ τοῦ σοί τι ἢ μέγα ἢ σμικρὸν ἔμελλε λυπηρὸν ἀνασχήσειν; τί δ' ἂν ἐπιδιζήμενος ποιέοιμι ταῦτα, τεῦ δὲ ἐνδεὴς ἐών; τῷ πάρα μὲν πάντα ὅσα περ σοί, πάντων δὲ πρὸς σέο βουλευμάτων ἐπακούειν ἀξιεῦμαι. ἀλλ' εἴπερ τι τοιοῦτο οἷον σὺ εἴρηκας πρήσσει ὁ ἐμὸς ἐπίτροπος, ἴσθι αὐτὸν ἐπ' ἑωυτοῦ βαλόμενον πεπρηχέναι. ἀρχὴν δὲ ἔγωγε οὐδὲ ἐνδέκομαι τὸν λόγον, ὅκως τι Μιλήσιοι καὶ ὁ ἐμὸς ἐπί- 3 τροπος νεώτερον πρήσσουσι περὶ πρήγματα τὰ σά. εἰ δ' ἄρα τι τοιοῦτο ποιεῦσι καὶ σὺ τὸ ἐὸν ἀκήκοας, ὦ βασιλεῦ, μάθε οἷον πρῆγμα ἐργάσαο ἐμὲ ἀπὸ θαλάσσης ἀνάσπαστον ποιήσας. Ἴωνες γὰρ οἴκασι ἐμεῦ ἐξ ὀφθαλμῶν σφι γενομένου ποιῆσαι τῶν πάλαι ἵμερον εἶχον· ἐμέο δ' ἂν ἐόντος ἐν Ἰωνίῃ οὐδεμία πόλις ὑπεκίνησε. νῦν ὦν ὡς

---

sollen nicht ungestraft abgefallen sein. vgl. 3, 156, 2. 7, 17; ohne Particip 8, 86, 4, wenn dort nicht *τούς* zu streichen ist. In der attischen Prosa wird der Ausdruck nicht vorkommen, wohl aber bei Aristophanes. — *μιν, τὸν ὀιστόν*. zu 1, 86, 2. — *ἐκγενέσθαι*, wünschend. gr. Spr. 55, 1, 4. — *προκειμένου*. zu *προτιθέαται* 1, 133, 1. — *ἐς τρίς* gr. Spr. 66, 1, 3. vgl. 1, 86, 2. — *μέμνεο*. Di. 39 u. *μιμνήσκω*.

C. 106 § 1. *τούς* sie die. gr. Spr. 50, 7, 12. — *ἐξ ὑστέρης* in Zukunft. zu 1, 108, 2. Wohl nicht so bei Attikern. — *σεωυτὸν ἐν αἰτίῃ σχῇς* d. h. es zu bereuen findest. So bei Attikern *ἑαυτὸν αἰτιᾶσθαι*. Kr. zu Xen. An. 7, 1, 11. Anders *ἐν αἰτίᾳ ἔχειν* bei Thuk. Kr. dort zu 1, 35, 2.

§ 2. *ἔπος, λόγον*. zu 1, 36, 2. — *βουλεῦσαι*. gr. Spr. 57, 10, 6. — *ἢ μέγα ἢ σμικρόν*. zu 3, 62, 2. — *ἀνασχήσειν* erstehen, intransitiv, die Metapher vielleicht von der aufgehenden Sonne (*ἥλιος ἀνίσχων*) entlehnt. — *ἐπιδιζήμενος* zu dem mir Verliehenen suchend. vgl. Di. 39 u. *δίζημαι*. — *πάρα*. zu 1, 42. — *ἀξιεῦμαι*. Spr. 60, 5 (6), 1. — *βαλόμενον*. zu 3, 71, 3. — *ἀρχήν*. zu 2, 95.

§ 3. *τὸ ἐόν* (die) Wahrheit, wie 7, 209. zu 1, 97, 1. — *ἀνάσπαστον*. zu 3, 93. — *ἵμερον, ἐπιθυμίαν*. zu 1, 80, 2. — *ἄν* gehört zu *ὑπε-*

τάχος με ἄπες πορευθῆναι ἐς Ἰωνίην, ἵνα τοι κεῖνά τε πάντα καταρτίσω ἐς τὠυτὸ καὶ τὸν Μιλήτου ἐπίτροπον τοῦτον τὸν ταῦτα μηχανησάμενον ἐγχειρίθετον παραδῶ. ταῦτα δὲ κατὰ νόον τὸν σὸν ποιήσας θεοὺς ἐπόμνυμι τοὺς βασιληίους μὴ μὲν πρότερον ἐκδύσεσθαι τὸν ἔχων κιθῶνα καταβήσομαι ἐς Ἰωνίην, πρὶν ἄν τοι Σαρδώ, νῆσον τὴν μεγίστην, δασμοφόρον ποιήσω." Ἱστιαῖος μὲν λέγων ταῦτα διέβαλλε, 107 Δαρεῖος δὲ ἐπείθετο καί μιν ἀπίει, ἐντειλάμενος, ἐπεὰν τὰ ὑπέσχετό οἱ ἐπιτελέα ποιήσῃ, παραγίνεσθαί οἱ ὀπίσω ἐς τὰ Σοῦσα.

Ἐν ᾧ δὲ ἥ ἀγγελίη τε περὶ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλέα ἀνήιε 108 καὶ Δαρεῖος τὰ περὶ τὸ τόξον ποιήσας Ἱστιαίῳ ἐς λόγους ἦλθε καὶ Ἱστιαῖος μιμετιμένος ὑπὸ Δαρείου ἐκομίζετο ἐπὶ θάλασσαν, ἐν τούτῳ παντὶ τῷ χρόνῳ ἐγίνετο τάδε. πολιορκέοντι τῷ Σαλαμινίῳ Ὀνησίλῳ Ἀμαθουσίους ἐξαγγέλλεται νηυσὶ στρατιὴν πολλὴν ἄγοντα Περσικὴν Ἀρτύβιον, ἄνδρα Πέρσην, προσδόκιμον ἐς τὴν Κύπρον εἶναι. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος κήρυκας διέπεμπε ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐπικαλεύμενός σφεας. Ἴωνες δὲ οὐκ ἐς μακρὴν βουλευσάμενοι ἧκον πολλῷ στόλῳ. Ἴωνές τε δὴ παρῆσαν ἐς τὴν Κύπρον καὶ οἱ Πέρσαι νηυσὶ διαβάντες ἐκ τῆς Κιλικίης ἤισαν ἐπὶ τὴν Σαλαμῖνα πεζῇ· τῇσι δὲ νηυσὶ οἱ Φοίνικες περιέπλωον τὴν ἄκρην αἳ καλεῦνται Κληῗδες τῆς Κύπρου. τούτου δὲ τοιούτου γινομένου ἔλεξαν οἱ τύραννοι τῆς Κύπρου 109 συγκαλέσαντες τῶν Ἰώνων τοὺς στρατηγούς· "ἄνδρες Ἴωνες, αἵρεσιν ὑμῖν δίδομεν ἡμεῖς οἱ Κύπριοι ὁκοτέροισι βούλεσθε προσφέρεσθαι, ἢ Πέρσῃσι ἢ Φοίνιξι. εἰ μὲν γὰρ πεζῇ βούλεσθε ταχθέντες Περσέων διαπειρᾶσθαι, ὥρη ἂν εἴη ὑμῖν ἐκβάντας ἐκ τῶν νεῶν τάσσεσθαι πεζῇ, ἡμέας δὲ ἐς τὰς νέας ἐμβαίνειν τὰς ὑμετέρας Φοίνιξι ἀνταγωνιευμένους· εἰ δὲ Φοινίκων μᾶλλον βούλεσθε διαπειρᾶσθαι, ποιέειν χρεών ἐστι ὑμέας ὁκότερα ἂν δὴ τουτέων ἕλησθε, ὅκως τὸ κατ' ὑμέας

κίνησε würde sich auch nur wenig (*ὑπο* —) geregt haben, intransitiv. gr. Spr. 52, 2, 12.

§ 4. *ὡς τάχος* für *ὡς τάχιστα*, wie *ὅτι τάχος* 9, 7, 3 u. Thuk. 7, 42, 5. Sonst poetisch. Di. 49, 10, 2, — *καταρτίσω*. zu 5, 28. — *ἐς τὠυτό* in dieselbe Lage in der es früher war. — *ἐγχειρίθετον* findet sich nur hier. — *βασιληίους*, wie 3, 65, 4, dii regum ultores Liv. 2, 6. Lobeck Agl. p. 772. — *μὴ μέν*. Di. 69, 44, 1. — *ἐκδύσεσθαι* für *ἐκδύσασθαι* Kr. — *κιθῶνα*, *χιτῶνα*. Di. 4? 1, 3. Sch. erklärt es durch *θώραξ* vgl. 7, 61; nicht nöthig. — *μεγίστην*. zu 1, 170, 1.

C. 107. *διέβαλλε* verfuhr trügerisch. — *ἐπιτελέα*. zu 1, 117, 3.

C. 108. *μεμετιμένος*. Di. 38, 1, 7. — *οὐκ ἐς μακρήν*. zu 2, 121, 4. Es gehört zu *ἧκον*. (Sch.) — *Ἴωνες τε — καί* als die I. zu 4, 181, 2. — *παρῆσαν ἐς* kamen nach, wie 6, 1 u. 24. Kr. zu Xen. An. 1, 2, 2. — *διαβάντες*, *ἐς τὴν Κύπρον*. (Va.) — *αἳ καλεῦνται*. Spr. 61, 6, 4. (7, 8.)

C. 109 § 1. *τοιούτου γ*. eben so 5, 114. — *τύραννοι* = *βασιλέες* 5, 110. 7, 90. (Bä.) — *ἡμεῖς οἱ*, wie *ἡμέας τούς* 5, 111, 2. Spr. 50, 6, 3. (8, 2.) — *ὑμῖν ἐκβάντας*. Spr. 55, 2, 5. (7.) vgl. 50, 5, 5. (6, 4.) — *ποιέειν*.

2ἔσται ἥ τε Ἰωνίη καὶ ἡ Κύπρος ἐλευθέρη." εἶπαν Ἴωνες πρὸς ταῦτα· "ἡμέας ἀπέπεμψε τὸ κοινὸν τῶν Ἰώνων φυλάξοντας τὴν θάλασσαν, ἀλλ' οὐκ ἵνα Κυπρίοισι τὰς νέας παραδόντες αὐτοὶ Πέρσῃσι πεζῇ προσφερώμεθα. ἡμεῖς μέν νυν ἐπ' οὗ ἐτάχθημεν, ταύτῃ πειρησόμεθα εἶναι χρηστοί· ὑμέας δὲ χρεών ἐστι ἀναμνησθέντας οἷα ἐπάσχετε δουλεύοντες πρὸς τῶν Μήδων, γίνεσθαι ἄνδρας ἀγαθούς."

110 Ἴωνες μὲν τούτοισι ἀμείψαντο, μετὰ δὲ ἡκόντων ἐς τὸ πεδίον τὸ Σαλαμινίων τῶν Περσέων διέτασσον οἱ βασιλέες τῶν Κυπρίων, τοὺς μὲν ἄλλους Κυπρίους κατὰ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἀντιτάσσοντες, Σαλαμινίων δὲ καὶ Σολίων ἀπολέξαντες τὸ ἄριστον ἀντέτασσον Πέρσῃσι. Ἀρτυβίῳ δὲ τῷ στρατηγῷ τῶν Περσέων ἐθελοντὴς ἀντετάσσετο

111 Ὀνήσιλος. ἤλαυνε δὲ ἵππον ὁ Ἀρτύβιος δεδιδαγμένον πρὸς ὁπλίτην ἵστασθαι ὀρθόν. πυθόμενος ὦν ταῦτα ὁ Ὀνήσιλος, ἦν γάρ οἱ ὑπασπιστὴς γένος μὲν Κὰρ τὰ δὲ πολέμια κάρτα δόκιμος καὶ ἄλλως λήματος πλέος, εἶπε πρὸς τοῦτον· "πυνθάνομαι τὸν Ἀρτυβίου ἵππον ἱστάμενον ὀρθὸν καὶ ποσὶ καὶ στόματι κατεργάζεσθαι πρὸς τὸν ἂν προσενεχθῇ. σὺ ὦν βουλευσάμενος αὐτίκα εἰπὲ ὁκότερον βούλεαι φυλάξας πλῆξαι, εἴτε τὸν ἵππον εἴτε αὐτὸν Ἀρτύβιον." εἶπε πρὸς ταῦτα ὁ ὀπάων αὐτοῦ· "ὦ βασιλεῦ, ἑτοῖμος μὲν ἐγώ εἰμι ποιέειν καὶ ἀμ-2φότερα καὶ τὸ ἕτερον αὐτέων καὶ πάντως τὸ ἂν ἐπιτάσσῃς σύ· ὡς μέντοι ἔμοιγε δοκέει εἶναι τοῖσι σοῖσι πρήγμασι προσφερέστερον, φράσω. βασιλέα μὲν καὶ στρατηγὸν χρεὼν εἶναί φημι βασιλέϊ τε καὶ στρατηγῷ προσφέρεσθαι· ἤν τε γὰρ κατέλῃς ἄνδρα στρατηγόν, μέγα τοι γίνεται, καὶ δεύτερα, ἢν σὲ ἐκεῖνος, τὸ μὴ γένοιτο, ὑπ' ἀξιόχρεω καὶ ἀποθανεῖν ἡμίσεα συμφορή· ἡμέας δὲ τοὺς ὑπηρέτας ἑτέροισί τε ὑπηρέτῃσι προσφέρεσθαι καὶ πρὸς ἵππον, τοῦ σὺ τὰς μηχανὰς μηδὲν φοβηθῇς· ἐγὼ γάρ τοι ὑποδέκομαι μή μιν ἀνδρὸς ἔτι γε μηδενὸς στήσεσθαι ἐναντίον."

Vollständig müsste es etwa heissen: *συγχωρήσομεν καὶ τοῦτο· ποιέειν δὲ χρεών.* — *ὄκως.* zu 1, 8, 2. — *τὸ κατ' ὑμέας.* zu 1, 124, 1.

§ 2. *ἵνα,* ein finaler Satz nach einem synonymen Particip Kr. zum Thuk. 1, 73, 1. umgekehrt eb. 4, 86, 1. — *ἐπ' οὗ.* *ὄκου* mehrere Hsn. Gemeint ist *ἐπὶ τῶν νεῶν.*

C. 110. *μετὰ δέ.* Di. 68, 2, 3. — *διέτασσον* — *ἀντιτάσσοντες* zu *οἰκέειν* 4, 8, 1. — *τὸ ἄριστον,* wie *τὸ καθαρόν* 1, 211. Spr. 43, 4, 6. (17.) — *ἀντέτασσον* für *ἀντιτάσσοντες.* zu 1, 19.

C. 111 § 1. *ὀρθόν.* Xen. An. 4, 8, 20: *ὀρθὸς οὐδεὶς ἐδύνατο ἵστασθαι.* — *λήματος.* zu 5, 72, 3. — *κατεργάζεσθαι* niedermachen. zu 1, 24, 2. — *πρὸς τόν, τοῦτον πρὸς ὄν.* gr. Spr. 51, 13, 7. — *αὐτόν* ohne Artikel. zu 1, 65, 3. — *ὀπάων.* *ὀπέων* will Br. hier u. C. 112. vgl. 9, 50. 51, 2. Das Wort ist dichterisch. — *ἑτοῖμός εἰμι.* zu 1, 42. — *σύ.* gr. Spr. 51, 1, 1.

§ 2. *προσφερέστερον* für *προσφορώτερον,* sonst beispiellos; *προφερέστερον* mit einer Hs. Schäfer. Di. 23, 4, 1. — *καὶ ἀποθανεῖν* sogar der Tod.

Ταῦτα εἶπε καὶ μεταυτίκα συνέμισγε τὰ στρατόπεδα πεζῇ καὶ 112 νηυσί. νηυσὶ μέν νυν Ἴωνες ἄκροι γενόμενοι ταύτην τὴν ἡμέρην ὑπερεβάλοντο τοὺς Φοίνικας, καὶ τουτέων Σάμιοι ἠρίστευσαν· πεζῇ δέ, ὡς συνῆλθον τὰ στρατόπεδα, συμπεσόντα ἐμάχοντο. κατὰ δὲ τοὺς στρατηγοὺς ἀμφοτέρους τάδε ἐγίνετο. ὡς προσεφέρετο πρὸς τὸν Ὀνήσιλον ὁ Ἀρτύβιος ἐπὶ τοῦ ἵππου κατήμενος, ὁ Ὀνήσιλος κατὰ συνεθήκατο τῷ ὑπασπιστῇ παίει προσφερόμενον αὐτὸν τὸν Ἀρτύβιον· ἐπιβαλόντος δὲ τοῦ ἵππου τοὺς πόδας ἐπὶ τὴν Ὀνησίλου ἀσπίδα, ἐνθαῦτα ὁ ὀπάων δρεπάνῳ πλήξας ἀπαράσσει τοῦ ἵππου τοὺς πόδας. Ἀρτύβιος μὲν δὴ ὁ στρατηγὸς τῶν Περσέων ὁμοῦ τῷ ἵππῳ πίπτει αὐτοῦ ταύτῃ, μαχομένων δὲ καὶ τῶν ἄλλων Στησήνωρ, τύραννος ἐὼν Κου- 113 ρίου, προδιδοῖ, ἔχων δύναμιν ἀνδρῶν περὶ ἑωυτὸν οὐ σμικρήν· οἱ δὲ Κουριέες οὗτοι λέγονται εἶναι Ἀργείων ἄποικοι. προδόντων δὲ τῶν Κουριέων αὐτίκα καὶ τὰ Σαλαμινίων πολεμιστήρια ἅρματα τὠυτὸ τοῖσι Κουριεῦσι ἐποίεον. γινομένων δὲ τουτέων κατυπέρτεροι ἦσαν οἱ Πέρσαι τῶν Κυπρίων. τετραμμένου δὲ τοῦ στρατοπέδου ἄλλοι τε ἔπεσον πολλοὶ καὶ δὴ καὶ Ὀνήσιλός τε ὁ Χέρσιος, ὅσπερ τὴν Κυπρίων ἀπόστασιν ἔπρηξε, καὶ ὁ Σολίων βασιλεὺς Ἀριστόκυπρος ὁ Φιλοκύπρου, Φιλοκύπρου δὴ τούτου τὸν Σόλων ὁ Ἀθηναῖος ἀπικόμενος ἐς Κύπρον ἐν ἔπεσι αἴνεσε τυράννων μάλιστα.

Ὀνησίλου μέν νυν Ἀμαθούσιοι, ὅτι σφέας ἐπολιόρκησε, ἀποτα- 114 μόντες τὴν κεφαλὴν ἐκόμισαν ἐς Ἀμαθοῦντα καί μιν ἀνεκρέμασαν ὑπὲρ τῶν πυλέων. κρεμαμένης δὲ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐούσης ἤδη κοίλης, ἑσμὸς μελισσέων ἐσδὺς ἐς αὐτὴν κηρίων μιν ἐνέπλησε. τούτου δὲ γενομένου τοιούτου (ἐχρέωντο γὰρ περὶ αὐτῆς οἱ Ἀμαθούσιοι) ἐμαντεύθη σφι τὴν μὲν κεφαλὴν κατελόντας θάψαι, Ὀνησίλῳ δὲ θύειν ὡς ἥρωι ἀνὰ πᾶν ἔτος, καί σφι ποιεῦσι ταῦτα ἄμεινον συνοίσεσθαι. Ἀμαθούσιοι μέν νυν ἐποίευν ταῦτα καὶ τὸ μέχρι ἐμεῦ· Ἴωνες δὲ οἱ ἐν Κύ- 115 πρῳ ναυμαχήσαντες ἐπείτε ἔμαθον τὰ πρήγματα τὰ Ὀνησίλου διεφθαρμένα καὶ τὰς πόλις τῶν Κυπρίων πολιορκευμένας τὰς ἄλλας πλὴν Σαλαμῖνος, ταύτην δὲ Γόργῳ τῷ προτέρῳ βασιλέι τοὺς Σαλαμινίους παραδόντας, αὐτίκα μαθόντες οἱ Ἴωνες ταῦτα ἀπέπλωον ἐς

C. 112. *μεταυτίκα.* zu 2, 161, 1. — *στρατόπεδα, στρατεύματα.* wie 1, 77, 1. 9, 51, 2. 53, 2. (Sch.) — *νηυσί* will Schäfer mit *ὑπερεβάλοντο* verbinden; warum nicht wenigstens auch mit *ἄκροι γενόμενοι?* — *ἄκροι* ausgezeichnet. S. die Lex. — *συνῆλθον.* Di. 63, 2, 2. — *αὐτοῦ ταύτῃ.* zu 1, 189, 2.

C. 113. *προδιδοῖ.* zu 3, 45, 2. — *κατυπέρτεροι.* zu 1, 65, 1. — *δή* für *δέ* Kr. Ein Fragment in Bergs poetae lyr. p. 344.

C. 114. *ἑσμός,* attisch *ἑσμός.* — *μιν* auf ein Femininum bezogen auch 1, 31, 3. — *θάψαι* bei *ἐμαντεύθη,* wie bei *ἀνεῖλε* 1, 13, bei *χρᾷ* 4, 150. — *ἄμεινον συνοίσεσθαι.* zu 4, 15, 2. 156. — *καὶ τό* auch, noch in der Zeit.

C. 115. *αὐτίκα.* zu 1, 79, 1. 2, 146, 2. — *μαθόντες,* Epanalepsis

τὴν Ἰωνίην. τῶν δὲ ἐν Κύπρῳ πολίων ἀντέσχε χρόνον ἐπὶ πλεῖστον πολιορκευμένη Σόλοι, τὴν πέριξ ὑπορύσσοντες τὸ τεῖχος πέμπτῳ μηνὶ εἷλον οἱ Πέρσαι.

116 Κύπριοι μὲν δὴ ἐνιαυτὸν ἐλεύθεροι γενόμενοι αὖτις ἐκ νέης καταδεδούλωντο· Δαυρίσης δὲ ἔχων Δαρείου θυγατέρα καὶ Ὑμέης τε καὶ Ὀτάνης καὶ ἄλλοι Πέρσαι στρατηγοί, ἔχοντες καὶ οὗτοι Δαρείου θυγατέρας, ἐπιδιώξαντες τοὺς ἐς Σάρδις στρατευσαμένους Ἰώνων καὶ ἐσαράξαντές σφεας ἐς τὰς νέας, τῇ μάχῃ ὡς ἐπεκράτησαν, τὸ ἐνθεῦ-

117 τεν ἐπιδιελόμενοι τὰς πόλις ἐπόρθεον. Δαυρίσης μὲν τραπόμενος πρὸς τὰς ἐν Ἑλλησπόντῳ πόλις εἷλε μὲν Δάρδανον, εἷλε δὲ Ἄβυδόν τε καὶ Περκώτην καὶ Λάμψακον καὶ Παισόν. ταύτας μὲν ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ αἵρεε, ἀπὸ δὲ Παισοῦ ἐλαύνοντί οἱ ἐπὶ Πάριον πόλιν ἦλθε ἀγγελίη τοὺς Κᾶρας τὠυτὸ Ἴωσι φρονήσαντας ἀπεστάναι ἀπὸ Περσέων. ἀποστρέψας ὦν ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ἤλαυνε τὸν στρατὸν ἐπὶ

118 τὴν Καρίην. καί κως ταῦτα τοῖσι Καρσὶ ἐξηγγέλθη πρότερον ἢ τὸν Δαυρίσην ἀπικέσθαι. πυθόμενοι δὲ οἱ Κᾶρες συνελέγοντο ἐπὶ Λευκάς τε στήλας καλεομένας καὶ ποταμὸν Μαρσύην, ὃς ῥέων ἐκ τῆς Ἰδριάδος χώρης ἐς τὸν Μαίανδρον ἐκδιδοῖ. συλλεχθέντων δὲ τῶν Καρῶν ἐνθαῦτα ἐγίνοντο βουλαὶ ἄλλαι τε πολλαὶ καὶ ἀρίστη γε δοκέουσα εἶναι ἐμοὶ Πιξωδάρου τοῦ Μαυσώλου, ἀνδρὸς Κινδυέος, ὃς τοῦ Κιλίκων βασιλέος Συεννέσιος εἶχε θυγατέρα. τούτου τοῦ ἀνδρὸς ἡ γνώμη ἔφερε διαβάντας τὸν Μαίανδρον τοὺς Κᾶρας; καὶ κατὰ νώτου ἔχοντας τὸν ποταμόν, οὕτω συμβάλλειν, ἵνα μὴ ἔχοντες ὀπίσω φεύγειν οἱ Κᾶρες αὐτοῦ τε μένειν ἀναγκαζόμενοι γενοίατο ἔτι ἀμείνονες τῆς φύσιος. αὕτη μέν νυν οὐκ ἐνίκα ἡ γνώμη, ἀλλὰ τοῖσι Πέρσῃσι κατὰ νώτου γίνεσθαι τὸν Μαίανδρον μᾶλλον ἢ σφίσι, δηλαδὴ ἢν φυγὴ τῶν Περσέων γένηται καὶ ἑσσωθέωσι τῇ συμβολῇ, ὡς οὐκ ἀπονοστήσουσι ἐς τὸν ποταμὸν ἐσπίπτοντες.

119 Μετὰ δὲ παρεόντων καὶ διαβάντων τὸν Μαίανδρον τῶν Περσέων, ἐνθαῦτα ἐπὶ τῷ Μαρσύῃ ποταμῷ συνέβαλόν τε τοῖσι Πέρσῃσι οἱ Κᾶρες καὶ μάχην ἐμαχέσαντο ἰσχυρὴν καὶ ἐπὶ χρόνον πολλόν, τέλος δὲ ἑσσώθησαν διὰ πλῆθος. Περσέων μὲν δὴ ἔπεσον ἄνδρες ἐς δισχι-

---

des ἐπείτε ἔμαθον. — ἀντέσχε, indem πόλις vorschwebt. — ἐπί. Di. 68, 4, 6. — πέμπτῳ. gr. Spr. 50, 2, 16.

C. 116. αὖτις ἐκ νέης. zu 1, 60, 1. vgl. zu 1, 108, 2. — ἐσαράξαντες. zu 4, 128. — τὸ ἐνθεῦτεν. zu 1, 9, 2. — ἐπιδιελόμενοι. zu 1, 150.

C. 117. ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ? Di. 68, 41, 5. — τὠυτὸ φρονήσαντας. zu 1, 60, 1. — ἤλαυνε τὸν στρατόν. zu 1, 164, 1.

C. 118 § 1. συλλεχθέντων. gr. Spr. 40 (39) unter λέγω sammle.

§ 2. ἔφερε. zu 3, 77. 5, 125. Aus Attikern mir so nicht erinnerlich. — τῆς φύσιος als sie von Natur seien. gr. Spr. 47, 27, 2. vgl. 4, 50. — ἀλλά sondern es siegte der Vorschlag dass — solle.

λίους, Καρῶν δὲ ἐς μυρίους. ἐνθεῦτεν δὲ οἱ διαφυγόντες αὐτέων κατειλήθησαν ἐς Λάβραυνδα ἐς Διὸς στρατίου ἱρόν, μέγα τε καὶ ἅγιον ἄλσος πλατανίστων· μοῦνοι δὲ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Κᾶρές εἰσι οἳ Διὶ στρατίῳ θυσίας ἀνάγουσι. κατειληθέντες δὲ ὦν οὗτοι ἐνθαῦτα ἐβουλεύοντο περὶ σωτηρίης, ὁκότερα ἢ παραδόντες σφέας αὐτοὺς Πέρσῃσι ἢ ἐκλιπόντες τὸ παράπαν τὴν Ἀσίην ἄμεινον πρήξουσι. βουλευομένοισι δέ σφι ταῦτα παραγίνονται βοηθέοντες Μιλήσιοί τε καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι. ἐνθαῦτα δὲ τὰ μὲν πρότερον οἱ Κᾶρες ἐβουλεύοντο μετῆκαν, οἱ δὲ αὖτις πολεμεῖν ἐξ ἀρχῆς ἀρτέοντο. καὶ ἐπιοῦσί τε τοῖσι Πέρσῃσι συμβάλλουσι καὶ μαχεσάμενοι ἐπὶ πλεῦν ἢ πρότερον ἑσσώθησαν· πεσόντων δὲ τῶν πάντων πολλῶν Μιλήσιοι μάλιστα ἐπλήγησαν. 120

μετὰ δὲ τοῦτο τὸ τρῶμα ἀνέλαβόν τε καὶ ἀνεμαχέσαντο οἱ Κᾶρες· πυθόμενοι γὰρ ὡς στρατεύεσθαι ὁρμέαται οἱ Πέρσαι ἐπὶ τὰς πόλις σφέων, ἐλόχησαν τὴν ἐν Πηδάσῳ ὁδόν, ἐς τὴν ἐμπεσόντες οἱ Πέρσαι νυκτὸς διεφθάρησαν καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ στρατηγοὶ αὐτέων, Δαυρίσης καὶ Ἀμόργης καὶ Σισιμάκης· σὺν δέ σφι ἀπέθανε καὶ Μύρσος ὁ Γύγεω. τοῦ δὲ λόχου τούτου ἡγεμὼν ἦν Ἡρακλείδης Ἰβανώλλιος, ἀνὴρ Μυλασεύς. 121

Οὗτοι μέν νυν τῶν Περσέων οὕτω διεφθάρησαν, Ὑμέης δέ, καὶ αὐτὸς ἐὼν τῶν ἐπιδιωξάντων τοὺς ἐς Σάρδις στρατευσαμένους Ἰώνων, τραπόμενος ἐς τὴν Προποντίδα εἷλε Κίον τὴν Μυσίην. ταύτην δὲ ἐξελών, ὡς ἐπύθετο τὸν Ἑλλήσποντον ἐκλελοιπέναι Δαυρίσην καὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ Καρίης, καταλιπὼν τὴν Προποντίδα ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἦγε τὸν στρατόν, καὶ εἷλε μὲν Αἰολέας πάντας ὅσοι τὴν Ἰλιάδα νέμονται, εἷλε δὲ Γέργιθας τοὺς ὑπολειφθέντας τῶν ἀρχαίων Τευκρῶν· αὐτός τε Ὑμέης αἱρέων ταῦτα τὰ ἔθνεα νούσῳ τελευτᾷ ἐν τῇ Τρῳάδι. οὗτος μὲν δὴ οὕτω ἐτελεύτησε, Ἀρταφέρνης δὲ ὁ Σαρδίων ὕπαρχος 122

C. 119. *κατειλήθησαν.* zu 1, 80, 4. — *πλατάνιστος,* bei Attikern *πλάτανος.* — *ἀνάγουσι.* zu 2, 40, 1. — *ὁκότερα ἤ.* Bei Attikern *ὁπότερα εἴτε — εἴτε.* Kr. zu Xen. An. 7, 7, 18. — *δὲ ὦν. δὴ ὦν* Va. — *ἄμεινον,* Comparativ zu *εὖ.* Spr. 23, 9, 1.

C. 120. *οἱ δέ.* zu 1, 17. — *ἀρτέεσθαι* für *παρασκευάζεσθαι* noch 7, 143, 2. 8, 97. (Sch.) Sonst wohl nirgends. vgl. zu 1, 90, 1. — *ἐπὶ πλεῦν, μᾶλλον.* zu 5, 51, 2. Gehören wird es zu *ἑσσωθέωσι.* — *τῶν πάντων* im Ganzen. (Va.) zu 1, 214, 2. — *ἐπλήγησαν* von einer Niederlage auch 8, 130. (Sch.) Von Attikern so Thuk. Kr. dort zu 3, 18, 2.

C. 121. *τοῦτο τὸ τρῶμα ἀνέλαβον* sie ersetzten diese Niederlage. vgl. 7. 231. 8, 109, 1: *ἀναμάχεσθαί τε καὶ ἀναλαμβάνειν τὴν προτέρην κακότητα.* Andre verbinden *τοῦτο τὸ τρῶμα* mit *μετά* und ergänzen *ἑωυτούς* zu *ἀνέλαβον.* (Sch.) So *μετὰ τὸ τρῶμα τοῦτο* 4, 160, 2. Intransitiv, *ἑαυτήν* ergänzend, nimmt Stallbaum *ἀναλαβεῖν* auch in Plat. Rep. 467, b. Ueber *τρῶμα* zu 1, 18. — *λοχᾶν* noch 6, 37. 87. 138, 1. (Sch) Bei den Attikern üblicher ist *ἐνεδρεύειν.* — *σφι,* bei einer Präposition findet sich auch bei Her., wie bei Ho., wohl nur bei eingeschobenem *δέ.* Di. 51, 1, 16. vgl. 6, 8 u. 22.

καὶ Ὀτάνης ὁ τρίτος στρατηγὸς ἐτάχθησαν ἐπὶ τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν προσεχέα Αἰολίδα στρατεύεσθαι. Ἰωνίης μέν νυν Κλαζομενὰς αἱρέουσι, Αἰολέων δὲ Κύμην.

124 Ἁλισκομενέων δὲ τῶν πολίων, ἦν γαρ, ὡς διέδεξε, Ἀρισταγόρης ὁ Μιλήσιος ψυχὴν οὐκ ἄκρος, ὃς ταράξας τὴν Ἰωνίην καὶ ἐγκερασάμενος πρήγματα μεγάλα δρησμὸν ἐβούλευε ὁρέων ταῦτα· πρὸς δέ οἱ καὶ ἀδύνατα ἐφάνη βασιλέα Δαρεῖον ὑπερβαλέσθαι. πρὸς ταῦτα δὴ ὦν συγκαλέσας τοὺς συστασιώτας ἐβουλεύετο, λέγων ὡς ἄμεινόν σφι εἴη κρησφύγετόν τι ὑπάρχον εἶναι, ἢν ἄρα ἐξωθέωνται ἐκ τῆς Μιλήτου, εἴτε δὴ ὦν ἐς Σαρδὼ ἐκ τοῦ τόπου τούτου ἄγοι ἐς ἀποικίην, εἴτε ἐς Μύρκινον τὴν Ἠδωνῶν, τὴν Ἱστιαῖος ἐτείχεε παρὰ Δαρείου

125 δωρεὴν λαβών. ταῦτα ἐπειρώτα ὁ Ἀρισταγόρης. Ἑκαταίου μέν νυν τοῦ Ἡγησάνδρου, ἀνδρὸς λογοποιοῦ, τουτέων μὲν ἐς οὐδετέρην στέλλειν ἔφερε ἡ γνώμη, ἐν Λέρῳ δὲ τῇ νήσῳ τεῖχος οἰκοδομησάμενον ἡσυχίην ἄγειν, ἢν ἐκπέσῃ ἐκ τῆς Μιλήτου· ἔπειτα δὲ ἐκ ταύτης ὁρμεώμενον κατελεύσεσθαι ἐς τὴν Μίλητον. ταῦτα μὲν δὴ Ἑκαταῖος

126 συνεβούλευε, αὐτῷ δὲ Ἀρισταγόρῃ ἡ πλείστη γνώμη ἦν ἐς τὴν Μύρκινον ἀπάγειν. τὴν μὲν δὴ Μίλητον ἐπιτρέπει Πυθαγόρῃ, ἀνδρὶ τῶν ἀστῶν δοκίμῳ, αὐτὸς δὲ παραλαβὼν πάντα τὸν βουλόμενον ἔπλεε ἐς τὴν Θρηίκην καὶ ἔσχε τὴν χώρην ἐπ' ἣν ἐστάλη. ἐκ δὲ ταύτης ὁρμεώμενος ἀπόλλυται ὑπὸ Θρηίκων, αὐτός τε ὁ Ἀρισταγόρης καὶ ὁ στρατὸς αὐτοῦ, πόλιν περικατήμενος καὶ βουλομένων τῶν Θρηίκων ὑποσπόνδων ἐξιέναι.

C. 124. *διέδεξε.* zu 2 134, 2. Bei Attikern scheint das Wort nicht vorzukommen. — *ἄκρος* kräftig. vgl. 1, 73, 2. 7, 111. (We.) — *ὅς* erzeugt eine harte Anakoluthie; vielleicht ist es zu streichen. — *ἀδύνατα.* zu 1, 91, 1. — *πρὸς ταῦτα.* zu 1, 91, 3. — *κρησφύγετον* auch 8, 51. 9, 15, 2. 96, 2. (Sch.) *καταφυγή, ἀποστροφή* sagen die Attiker. — *ὑπάρχον εἶναι.* Di. 56, 1, 2.

C. 125. *ἐς οὐδετέρην,* in der att. Prosa *οὐδ' ἐς ἑτέρην.* Di. 68, 4, 8. vgl. Kr. z. Thuk. 2, 67, 5. — *στέλλειν.* zu 4, 147, 1. — *οἰκοδομησάμενον, τὸν Ἀρισταγόρην.* — *κατελεύσεσθαι,* Di. 40 u. *ἔρχομαι.* Ab hängt es nicht mehr von *γνώμη ἔφερε,* sondern von einem gedachten *εἶπε.* gr. Spr. 65, 11, 7.

C. 126. *πλείστη* die entschiedenste, ähnlich den Ausdrücken zu 1, 120, 3. — *ἀπάγειν, τοὺς ἑωυτοῦ* seine Leute. — *περικατήμενος καὶ βουλομένων.* Spr. 59, 2 A. gr. Spr. 56, 14, 2. (3.)

Z.

1 Ἀρισταγόρης μέν νυν Ἰωνίην ἀποστήσας οὕτω τελευτᾷ, Ἱστιαῖος δὲ ὁ Μιλήτου τύραννος μεμετιμένος ὑπὸ Δαρείου παρῆν ἐς Σάρδις ἀπιγμένον δὲ αὐτὸν ἐκ τῶν Σούσων εἴρετο Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὕπαρχος κατὰ κοῖόν τι δοκέοι Ἴωνας ἀπεστάναι. ὁ δὲ οὔτε εἰδέναι ἔφη ἐθώυμαζέ τε τὸ γεγονὸς ὡς οὐδὲν δῆθεν τῶν παρεόντων πρηγμάτων ἐπιστάμενος. ὁ δὲ Ἀρταφέρνης ὁρέων αὐτὸν τεχνάζοντα εἶπε, εἰδὼς τὴν ἀτρεκίην τῆς ἀποστάσιος, "οὕτω τοι Ἱστιαῖε ἔχει κατὰ ταῦτα τὰ πρήγματα· τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρραψας μὲν σύ, ὑπεδήσατο δὲ Ἀρισταγόρης." 2 Ἀρταφέρνης μὲν ταῦτα ἐς τὴν ἀπόστασιν ἔχοντα εἶπε, Ἱστιαῖος δὲ δείσας ὡς συνιέντα Ἀρταφέρνεα ὑπὸ τὴν πρώτην ἐπελθοῦσαν νύκτα ἀπέδρη ἐπὶ θάλασσαν, βασιλέα Δαρεῖον ἐξηπατηκώς· ὃς Σαρδώ, νῆσον τὴν μεγίστην, ὑποδεξάμενος κατεργάσεσθαι, ὑπέδυνε τῶν Ἰώνων τὴν ἡγεμονίην τοῦ πρὸς Δαρεῖον πολέμου. διαβὰς δὲ ἐς Χίον ἐδέθη ὑπὸ Χίων, καταγνωσθεὶς πρὸς αὐτέων νεώτερα πρήσσειν πρήγματα ἐς ἑωυτοὺς ἐκ Δαρείου. μαθόντες μέντοι οἱ Χῖοι τὸν πάντα λόγον, ὡς πολέμιος εἴη βασιλέι, ἔλυσαν αὐτόν. 3 ἐνθαῦτα δὴ εἰρωτεώμενος ὑπὸ τῶν Ἰώνων ὁ Ἱστιαῖος κατ' ὅ τι προθύμως οὕτω ἐπέστειλε τῷ Ἀρισταγόρῃ ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέος καὶ κακὸν τοσοῦτον εἴη Ἴωνας ἐξεργασμένος, τὴν μὲν γενομένην αὐτοῖσι αἰτίην οὐ μάλα ἐξέφαινε, ὁ δὲ ἔλεγέ σφι ὡς βασιλεὺς Δαρεῖος ἐβουλεύσατο Φοίνικας μὲν ἐξαναστήσας ἐν τῇ Ἰωνίῃ κατοικίσαι, Ἴωνας δὲ ἐν τῇ Φοινίκῃ, καὶ τουτέων εἵνεκα ἐπιστείλειε, οὐδέν τι πάντως ταῦτα βασιλέος βουλευσαμένου δειματῶν τοὺς Ἴωνας.

4 Μετὰ δὲ ὁ Ἱστιαῖος δι' ἀγγέλου ποιεύμενος Ἑρμίππου ἀνδρὸς Ἀταρνείτεω τοῖσι ἐν Σάρδισι ἐοῦσι Περσέων ἔπεμπε βιβλία ὡς προ-

C. 1. *μεμετιμένος*. Di. 38, 1, 7. — *παρῆν ἐς*. zu 5, 108. — *κατὰ κοῖόν τι* auf welche Veranlassung. Ueber *τι* gr. Spr. 51, 16, 3. — *δῆθεν*. zu 1, 59, 3. — *ἐπιστάμενος* glaubend. zu 1, 3, 1. — *ἀτρεκίην*. zu 4, 152, 2. vgl. 6, 82, 2. — *σύ*. gr. Spr. 51, 1, 1.

C. 2. *ἔχοντα*. zu 1, 65, 3. — *τὴν μεγίστην*. zu 5, 106. — *κατεργάσεσθαι*. zu 1, 201. — *τῶν Ἰώνων τὴν ἡγεμονίαν τοῦ*. gr. Spr. 47, 9, 6. vgl. 6, 67. Kr. zu Xen. An. 6, 1, 1. — *καταγνωσθείς*. gr. Spr. 52, 4, 4. — *ἑωυτούς*, da *Χῖοι* Gedankensubject ist. gr. Spr. 51, 2, 6. — *ἐκ Δ.* im Auftrage des D. — *τὸν πάντα λόγον*. zu 1, 21.

C. 3. *οὕτω*, nachgestellt, wie öfter. Kr. zu Xen. An. 2, 4, 7. — *οὐ μάλα*. Spr. 67, 1, 3. — *αὐτοῖσι* gehört zu *ἐξέφαινε*. (We.) — *ὁ δέ*. zu 1, 17. — *ἐβουλεύσατο*. zu 1, 73, 3. — *ἐπιστείλειε*, Ἀρισταγόρης Ἱστιαίῳ ἀπίστασθαι. — *οὐδέν τι πάντως*. zu 5, 65, 1. — *δειματῶν* für *ἐδειμάτου* Kr., um ein unerträgliches Asyndeton zu beseitigen. Das Wort ist der attischen Prosa fremd.

C. 4. *δι' ἀγγέλου ποιεύμενος* durch einen Boten betreibend

λελεσχηνευμένων αὐτῷ ἀποστάσιος πέρι. ὁ δὲ Ἕρμιππος, πρὸς τοὺς μὲν ἀπεπέμφθη, οὐ διδοῖ, φέρων δὲ ἐνεχείρισε τὰ βιβλία Ἀρταφέρνεϊ. ὁ δὲ μαθὼν ἅπαν τὸ γινόμενον ἐκέλευε τὸν Ἕρμιππον τὰ μὲν παρὰ τοῦ Ἱστιαίου δοῦναι φέροντα τοῖσί περ ἔφερε, τὰ δὲ ἀμοιβαῖα τὰ παρὰ τῶν Περσέων ἀντιπεμπόμενα Ἱστιαίῳ ἑωυτῷ δοῦναι. τουτέων δὲ γενομένων φανερῶν ἀπέκτεινε ἐνθαῦτα πολλοὺς Περσέων ὁ Ἀρταφέρνης.

5 Περὶ Σάρδις μὲν δὴ ἐγένετο ταραχή, Ἱστιαῖον δὲ ταύτης ἀποσφαλέντα τῆς ἐλπίδος Χῖοι κατῆγον ἐς Μίλητον, αὐτοῦ Ἱστιαίου δεηθέντος. οἱ δὲ Μιλήσιοι ἄσμενοι ἀπαλλαχθέντες καὶ Ἀρισταγόρεω, οὐδαμῶς πρόθυμοι ἦσαν ἄλλον τύραννον δέκεσθαι ἐς τὴν χώρην, οἷά τε ἐλευθερίης γευσάμενοι. καὶ δή, νυκτὸς γὰρ ἐούσης βίῃ ἐπειρᾶτο κατιὼν ὁ Ἱστιαῖος ἐς τὴν Μίλητον, τιτρώσκεται τὸν μηρὸν ὑπό τευ τῶν Μιλησίων. ὁ μὲν δὴ ὡς ἀπωστὸς τῆς ἑωυτοῦ γίνεται, ἀπικνέεται ὀπίσω ἐς τὴν Χίον· ἐνθεῦτεν δέ, οὐ γὰρ ἔπειθε τοὺς Χίους ὥστε ἑωυτῷ δοῦναι νέας, διέβη ἐς Μυτιλήνην καὶ ἔπεισε Λεσβίους δοῦναί οἱ νέας. οἱ δὲ πληρώσαντες ὀκτὼ τριήρεας ἔπλεον ἅμα Ἱστιαίῳ ἐς Βυζάντιον, ἐνθαῦτα δὲ ἱζόμενοι τὰς ἐκ τοῦ Πόντου ἐκπλωούσας τῶν νεῶν ἐλάμβανον, πλὴν ἢ ὅσοι αὐτέων Ἱστιαίῳ ἔφασαν ἑτοῖμοι εἶναι πείθεσθαι.

6 Ἱστιαῖος μέν νυν καὶ Μυτιληναῖοι ἐποίευν ταῦτα, ἐπὶ δὲ Μίλητον αὐτὴν ναυτικὸς πολλὸς καὶ πεζὸς ἦν στρατὸς προσδόκιμος· συστραφέντες γὰρ οἱ στρατηγοὶ τῶν Περσέων καὶ ἓν ποιήσαντες στρατόπεδον ἤλαυνον ἐπὶ τὴν Μίλητον, τἆλλα πολίσματα περὶ ἐλάσσονος ποιησάμενοι, τοῦ δὲ ναυτικοῦ Φοίνικες μὲν ἦσαν προθυμότατοι, συνεστρατεύοντο δὲ καὶ Κύπριοι νεωστὶ κατεστραμμένοι καὶ Κίλικές τε καὶ

7 Αἰγύπτιοι. οἱ μὲν δὴ ἐπὶ τὴν Μίλητον καὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην ἐστράτευον, Ἴωνες δὲ πυνθανόμενοι ταῦτα ἔπεμπον προβούλους σφέων αὐτέων ἐς Πανιώνιον. ἀπικομένοισι δὲ τούτοισι ἐς τοῦτον τὸν χῶρον καὶ βουλευομένοισι ἔδοξε πεζὸν μὲν στρατὸν μὴ συλλέγειν ἀντίξοον Πέρ-

---

So *διὰ χρηστηρίων ποιεύμενος* 8, 134. (We.) Sehr ungew. — *προλελεσχηνευμένων* als ob die Dinge vorher besprochen seien. gr. Spr. 47, 4, 5. Das Wort findet sich wohl nur hier; »*λεσχηνεύω* bei App. Bürg. 2, 91.« (Sch.) *περιλεσχήνευτος* 2, 135, 3. vgl. zu 1, 153, 1. — *πρὸς τούς*, *τούτους πρὸς οὕς*. Spr. 51, 12. (13.) — *τὰ παρὰ τοῦ* die Aufträge und Briefe des. Kr. zu Xen. An. 2, 3, 4. — *τὰ ἀμοιβαῖα* die Erwiderungen, Antworten.

C. 5. *αὐτοῦ* ohne Artikel. zu 1, 65, 3. — *καὶ Ἀρ.* schon Ar. — *οἷά τε.* zu 5, 11. — *ἐπειρᾶτο κατιών.* zu 1, 77, 1. — *ἀπωστὸς γίνεται.* zu 2, 119, 2. — *τῆς ἑωυτοῦ.* Soph. Ai. 1020: *τέλος ἀπωστὸς γῆς ἀπορριφθήσομαι.* OT. 641: *ἢ γῆς ἀπῶσαι πατρίδος ἢ κτεῖναι λαβών.* (We.) — *ὥστε.* Kr. zu Thuk. 2, 2, 4. — *Μυτιλ.* für *Μιτυλ.* hier u. C. 6 Ga. — *ἐκπλωούσας.* Di. 40 u. *πλώω.*

C. 7. *πρόβουλοι* Abgeordnete zur Berathung der gemeinsamen An-

σησι, ἀλλὰ τὰ τείχεα ῥύεσθαι αὐτοὺς Μιλησίους, τὸ δὲ ναυτικὸν πληροῦν ὑπολειπομένους μηδεμίαν τῶν νεῶν, πληρώσαντας δὲ συλλέγεσθαι τὴν ταχίστην ἐς Λάδην, προναυμαχήσοντας Μιλήτου. ἡ δὲ Λάδη ἐστὶ νῆσος μικρὴ ἐπὶ τῇ πόλι τῇ Μιλησίων κειμένη. μετὰ δὲ ταῦτα πεπληρωμένῃσι τῇσι νηυσὶ παρῆσαν οἱ Ἴωνες, σὺν δέ σφι καὶ Αἰολέων οἳ Λέσβον νέμονται. ἐτάσσοντο δὲ ὧδε. τὸ μὲν πρὸς τὴν ἠῶ εἶχον κέρας αὐτοὶ Μιλήσιοι, νέας παρεχόμενοι ὀγδώκοντα· εἴχοντο δὲ τουτέων Πριηνέες δυώδεκα νηυσὶ καὶ Μυούσιοι τρισὶ νηυσί, Μυουσίων δὲ Τήιοι εἴχοντο ἑπτακαίδεκα νηυσί, Τηίων δὲ εἴχοντο Χῖοι ἑκατὸν νηυσί· πρὸς δὲ τούτοισι Ἐρυθραῖοί τε ἐτάσσοντο καὶ Φωκαέες, Ἐρυθραῖοι μὲν ὀκτὼ νέας παρεχόμενοι, Φωκαέες δὲ τρεῖς· Φωκαέων δὲ εἴχοντο Λέσβιοι νηυσὶ ἑβδομήκοντα· τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο ἔχοντες τὸ πρὸς ἑσπέρην κέρας Σάμιοι ἑξήκοντα νηυσί. πασέων δὲ τουτέων ὁ σύμπας ἀριθμὸς ἐγένετο τρεῖς καὶ πεντήκοντα καὶ τριηκόσιαι τριήρεες. 8

Αὗται μὲν Ἰώνων ἦσαν, τῶν δὲ βαρβάρων τὸ πλῆθος τῶν νεῶν ἦσαν ἑξακόσιαι. ὡς δὲ καὶ αὗται ἀπίκατο πρὸς τὴν Μιλησίην καὶ ὁ πεζός σφι ἅπας παρῆν, ἐνθαῦτα οἱ Περσέων στρατηγοὶ πυθόμενοι τὸ πλῆθος τῶν Ἰάδων νεῶν καταρρώδησαν μὴ οὐ δυνατοὶ γένωνται ὑπερβαλέσθαι καὶ οὕτω οὔτε τὴν Μίλητον οἷοί τε ἔωσι ἐξελεῖν μὴ οὐκ ἐόντες ναυκράτορες, πρός τε Δαρείου κινδυνεύσωσι κακόν τι λαβεῖν. ταῦτα ἐπιλεγόμενοι συλλέξαντες τῶν Ἰώνων τοὺς τυράννους, οἳ ὑπ' Ἀρισταγόρεω μὲν τοῦ Μιλησίου καταλυθέντες τῶν ἀρχέων ἔφευγον ἐς Μήδους, ἐτύγχανον δὲ τότε συστρατευόμενοι ἐπὶ τὴν Μίλητον, τουτέων τῶν ἀνδρῶν τοὺς παρεόντας συγκαλέσαντες ἔλεγόν σφι τάδε. "ἄνδρες Ἴωνες, νῦν τις ὑμέων εὖ ποιήσας φανήτω τὸν βασιλέος οἶκον· τοὺς γὰρ ἑωυτοῦ ἕκαστος ὑμέων πολιήτας πειράσθω ἀποσχίζων ἀπὸ τοῦ λοιποῦ συμμαχικοῦ. προϊσχόμενοι δὲ ἐπαγγείλασθε τάδε, ὡς πείσονταί τε ἄχαρι οὐδὲν διὰ τὴν ἀπόστασιν, οὐδέ σφι οὔτε τὰ ἱρὰ οὔτε τὰ ἴδια ἐμπεπρήσεται, οὐδὲ βιαιότερον ἕξουσι οὐδὲν ἢ πρότερον εἶχον. 9 2 3

---

gelegenheiten, wie 7, 172, 1. — *ἀντίξοον*. zu 1, 174, 2. — *ῥύεσθαι*. Di. 40 u. d. W. — *ἐπί*. zu 4, 153.

C. 8. *σὺν δέ σφι*. zu 5, 121. — *εἴχοντο* schlossen sich an, der eig. Ausdruck in der Taktik wie in der Chorographie. zu 1, 93, 2. — *παρεχόμενοι*. gr. Spr. 52, 8, 2. — *ὁ σύμπας ἀ*. die Totalsumme. Spr. 50, 8, 5. (11, 13.) — *ἐγένετο* betrug. Kr. zu Xen. An. 1, 2, 9.

C. 9 § 1. *Ἰάδων*. zu 4, 95, 1. — *καταρρώδησαν*. Bei Attikern scheint das Compositum *καταρρωδεῖν* nicht vorzukommen. — *μὴ οὐκ ἐόντες* nisi essent. gr. Spr. 67, 12, 9. — *ναυκράτορες*. zu 5, 36, 1. — *πρός*. Di. 52, 3, 3.

§ 2. *ἐπιλεγόμενοι, ἐννοούμενοι*. zu 1, 78, 1. — *ἀρχέων*. Spr. 47, 12, 4. (13, 7.) — *συγκαλέσαντες*, Epanalepsis des *συλλέξαντες*.

§ 3. *προϊσχόμενοι*. zu 1, 3. — *ἄχαρι* bezeichnet bei Her. öfter (2, 141, 2. 8, 18) euphemistisch ein hartes Unglück, wie Tod, Gefangenschaft, Verpflanzung. (Va.) — *οὐδέ — οὐδέ* gr. Spr. 69, 50 A. u. Kr. zu Xen. An.

εἰ δὲ ταῦτα μὲν οὐ ποιήσουσι, οἱ δὲ πάντως διὰ μάχης ἐλεύσονται, τάδε σφι λέγετε ἐπηρεάζοντες τά πέρ σφεας κατέξει, ὡς ἑσσωθέντες τῇ μάχῃ ἐξανδραποδιεῦνται καὶ ὡς σφεων τοὺς παῖδας ἐκτομίας ποιήσομεν, τὰς δὲ παρθένους ἀνασπάστους ἐς Βάκτρα, καὶ ὡς τὴν χώρην
10 ἄλλοισι παραδώσομεν." οἱ μὲν δὴ ἔλεγον ταῦτα, τῶν δὲ Ἰώνων οἱ τύραννοι διέπεμπον νυκτὸς ἕκαστος ἐς τοὺς ἑωυτοῦ ἐξαγγελλόμενος. οἱ δὲ Ἴωνες, ἐς τοὺς καὶ ἀπίκοντο αὗται αἱ ἀγγελίαι, ἀγνωμοσύνῃ τε διεχρέωντο καὶ οὐ προσίεντο τὴν προδοσίην, ἑωυτοῖσί τε ἕκαστοι ἐδόκεον μούνοισι ταῦτα τοὺς Πέρσας ἐξαγγέλλεσθαι.

Ταῦτα μέν νυν ἰθέως ἀπικομένων ἐς τὴν Μίλητον τῶν Περσέων
11 ἐγίνετο, μετὰ δὲ τῶν Ἰώνων συλλεχθέντων ἐς τὴν Λάδην ἐγίνοντο ἀγοραί, καὶ δή κού σφι καὶ ἄλλοι ἠγορόωντο, ἐν δὲ δὴ καὶ ὁ Φωκαιεὺς στρατηγὸς Διονύσιος λέγων τάδε· "ἐπὶ ξυροῦ γὰρ ἀκμῆς ἔχεται ἡμῖν τὰ πρήγματα, ἄνδρες Ἴωνες, ἢ εἶναι ἐλευθέροισι ἢ δούλοισι, καὶ τούτοισι ὡς δρηπέτῃσι· νῦν ὦν ὑμέες, ἢν μὲν βούλησθε ταλαιπωρίας ἐνδέκεσθαι, τὸ παραχρῆμα μὲν πόνος ὑμῖν ἔσται, οἷοί τε δὲ ἔσεσθε ὑπερβαλόμενοι τοὺς ἐναντίους εἶναι ἐλεύθεροι· εἰ δὲ μαλακίῃ τε καὶ ἀταξίῃ διαχρήσεσθε, οὐδεμίαν ὑμέων ἔχω ἐλπίδα μὴ οὐ δώσειν ὑμέας δίκην βασιλέι τῆς ἀποστάσιος. ἀλλ' ἐμοί τε πείθεσθε καὶ ἐμοὶ ὑμέας αὐτοὺς ἐπιτρέψατε· καὶ ὑμῖν ἐγώ, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων, ὑποδέκομαι ἢ οὐ συμμίξειν τοὺς πολεμίους ἢ συμμίσγοντας πολλὸν ἐλασσώσεσθαι."

3, 1, 27. — *οὐ ποιήσουσι* bei εἴ unterlassen werden. gr Spr. 67, 4. 1. — *οἱ δέ.* zu 1, 17. — *ἐλεύσονται,* ἴασιν. Di. 39 u. ἔρχομαι. — *ἐπηρεάζοντες* drohend, eine sonst nicht übliche Bedeutung. — *κατέξει* betreffen wird. vgl. 1, 65, 1. 6, 40 E. — *ἐξανδραποδιεῦνται.* vgl. 6, 17 u. Spr. 39, 11 A. — *ἐκτομίας,* εὐνούχους. zu 3, 92. vgl. 6, 32. — *ἀνασπάστους.* zu 3, 93. Ab hängt es von ποιήσομεν. vgl. 4, 204. 5, 13, 1. 6, 32.

C. 10. *ἐς,* πρός. Spr. 68, 17. (21), 2. — *τοὺς ἑωυτοῦ.* Spr. 47. 3, 3. (5, 2.) — *ἐξαγγελλόμενος,* das Angegebene. — *ἀγνωμοσύνῃ.* zu 4, 94, 1. — *ἰθέως,* εὐθέως, beim Particip wie sonst εὐθύς. Spr. 56, 9, 3. (10, 3.)

C. 11. *ἀγορή,* bei Her. öfter, bei Attikern selten für ἐκκλησία. Kr. zu Xen. An. 5, 7, 3. — *ἠγορόωντο,* das homerische Wort bei Her. nur hier. Anstössig ist auch die homerische Formation, noch so in κομόωσι 4,191? Lh. vermuthet ἠγορεύοντο vgl. 9, 26, 2 oder ἠγόρευον. Allein es finden sich bei Her. manche homerische Einzelheiten. — *ἐν δὲ δή.* zu 1, 74, 1. — *ἐπὶ* gehört zu ἀκμῆς (gr. Spr. 47, 9, 19): auf der Schärfe eines Scheermessers, sprüchwörtlich schon bei Ho. Il. κ, 173 u. Theog. 557. (Va.) — *ἔχεται.* ἵσταται bei Andern in dieser Phrase. — *γάρ.* zu 1, 30, 2. — *εἶναι,* der Inf. weil im Vorhergehenden der Begriff κίνδυνος liegt. gr. Spr. 50, 6, 4. — *καὶ τούτοις* und zwar. gr. Spr. 51, 7, 13. — *ὑμέες.* Di. 25, 1, 6. — *ἐνδέχεσθαι,* in dieser Verbindung sonst nicht üblich ist als ein möglichst mildes Wort gesucht: sich gefallen lassen. — *ὑμέων ἐλπίδα* Hoffnung auf euch. Kr. zu Thuk. 2, 89, 8. Proleptisch, durch ὑμέας erneuert, ähnlich den Stellen gr. Spr. 61, 6, 6. — *τὰ ἴσα νεμόντων* nicht parteiisch gegen uns sind, wie 6, 109, 3. Kr. zu Thuk. 1, 71, 1. — *πολλόν.* zu 5, 102.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἴωνες ἐπιτρέπουσι σφέας αὐτοὺς τῷ Διονυ- 12
σίῳ. ὁ δὲ ἀνάγων ἑκάστοτε ἐπὶ κέρας τὰς νέας, ὅκως τοῖσι ἐρέτῃσι χρήσαιτο διέκπλοον ποιεύμενος τῇσι νηυσὶ δι' ἀλληλέων καὶ τοὺς ἐπιβάτας ὁπλίσειε, τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρης τὰς νέας ἔχεσκε ἐπ' ἀγκυρέων, παρεῖχέ τε τοῖσι Ἴωσι πόνον δι' ἡμέρης. μέχρι μέν νυν ἡμερέων ἑπτὰ 2 ἐπείθοντό τε καὶ ἐποίευν τὸ κελευόμενον· τῇ δὲ ἐπὶ ταύτῃσι οἱ Ἴωνες, οἷα ἀπαθέες ἐόντες πόνων τοιούτων τετρυμένοι τε ταλαιπωρίῃσί τε καὶ ἡλίῳ ἔλεξαν πρὸς ἑωυτοὺς τάδε. "τίνα δαιμόνων παραβάντες τάδε ἀναπίμπλαμεν; οἵτινες παραφρονήσαντες καὶ ἐκπλώσαντες ἐκ τοῦ νόου ἀνδρὶ Φωκαέι ἀλαζόνι, παρεχομένῳ νέας τρεῖς, ἐπιτρέψαντες ἡμέας αὐτοὺς ἔχομεν· ὁ δὲ παραλαβὼν ἡμέας λυμαίνεται λύμῃσι ἀνηκέστοισι, καὶ δὴ πολλοὶ μὲν ἡμέων ἐς νούσους πεπτώκασι, πολλοὶ δὲ ἐπίδοξοι τὠυτὸ τοῦτο πείσεσθαι. πρό τε τούτων τῶν κακῶν ἡμῖν γε 3 κρέσσον καὶ ὅ τι ὦν ἄλλο παθέειν ἐστί, καὶ τὴν μέλλουσαν δουληίην ὑπομεῖναι, ἥτις ἔσται, μᾶλλον ἢ τῇ παρεούσῃ συνέχεσθαι. φέρετε, τοῦ λοιποῦ μὴ πειθώμεθα αὐτοῦ." ταῦτα ἔλεξαν, καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα πείθεσθαι οὐδεὶς ἤθελε, ἀλλ' οἷα στρατιή, σκηνάς τε πηξάμενοι ἐν τῇ νήσῳ ἐσκιητροφέοντο καὶ ἐσβαίνειν οὐκ ἐθέλεσκον ἐς τὰς νέας οὐδ' ἀναπειρᾶσθαι. μαθόντες δὲ ταῦτα γινόμενα ἐκ τῶν Ἰώνων οἱ στρα- 13
τηγοὶ τῶν Σαμίων, ἐνθαῦτα δὴ παρ' Αἰάκεος τοῦ Συλοσῶντος κείνους τοὺς πρότερον ἔπεμπε λόγους ὁ Αἰάκης κελευόντων τῶν Περσέων, δεόμενός σφεων ἐκλιπεῖν τὴν Ἰώνων συμμαχίην, οἱ Σάμιοι ὦν ὁρέοντες ἅμα μὲν ἐοῦσαν ἀταξίην πολλὴν ἐκ τῶν Ἰώνων ἐδέκοντο τοὺς

C. 12 § 1. ἀνάγειν auf die hohe See führen, wie bei Her. öfter; ohne Object sagt er, wie die Attiker, ἀνάγεσθαι. — ἐπὶ κέρας, ἀκολουθούσας ἀλλήλαις, wie 6, 14, 1; bei Thukydides und Xenophon ἐπὶ κέρως. (Va.) Kr. zu Thuk. 2, 90, 3. 6, 50, 3. — διέκπλοον. Er scheint die Schiffe in zwei Reihen geführt zu haben, die dann gewendet einander in Front gegenüber standen und den διέκπλους durch ihre gegenseitigen Linien übten. (Sch.) Ueber diesen Kr. zu Thuk. 1, 49, 2. — ὁπλίσειε in den Waffen übe, was es doch eig. nur mittelbar heissen kann. — ἔχεσκε. Di. 53, 10, 5. — — δι' ἡμέρης. zu 1, 97, 1.

§ 2. ἐπί nach. Spr. 68, 37 (41), 3. — οἷα. zu 1, 61, 1. — ἑωυτούς, ἀλλήλους. gr. Spr. 51, 2, 16. — τίνα δ. παραβάντες quo numine laeso. (Portus.) Heliod. Aeth. 7 E.: ἐμοὶ μελήσει ταῦτα καὶ ὅρκοις καὶ θεοῖς τοῖς παραβαθεῖσιν. (We.) Gew. παραβαίνειν νόμους u. ä. — ἀναπίμπλαμεν. zu 5, 4. — ἐκπλώσαντες ἐκ τοῦ νόου. zu 3, 155, 2. — ἐπιτρέψαντες ἔχομεν, ἐπετρέψαμεν. (Va.) Di. 56, 1, 8. — ἐπίδοξοι πείσεσθαι. zu 1, 89, 1.

§ 3. πρό. zu 1, 62, 1. — καὶ ὅ τι ὦν selbst was auch immer. gr. Spr. 51, 15, 3. — ἥ τις ἔσται, verdeutlichender Pleonasmos. — μᾶλλον. zu 1, 31, 2. — αὐτοῦ, αὐτῷ. zu 1, 126, 3. — οἷα, wie auch ἅτε zuweilen, ohne das Particip von εἶναι. gr. Spr. 56, 12, 3. — ἀναπειρᾶσθαι exerciren, der technische Ausdruck. Kr. zu Thuk. 7, 7, 3.

C. 13 § 1. γινόμενα ἐκ. zum Proö. vgl. 5, 21. — παρ' Αἰάκεος gehört zu ἐνδέκοντο τοὺς λόγους. (Va.) vgl. § 2. — πρότερον 6, 9, 2. — οἱ Σάμιοι ὦν — Ἰώνων, Erneuerung des μαθόντες etc. gr. Spr. 65, 9, 2.

λόγους, ἅμα δὲ κατεφαίνετό σφι εἶναι ἀδύνατα τὰ βασιλέος πρήγματα ὑπερβαλέσθαι, εὖ τε ἐπιστάμενοι ὡς εἰ καὶ τὸ παρεὸν ναυτικὸν ὑπερβαλοίατο τοῦ Δαρείου, ἄλλο σφι παρέσται πενταπλήσιον. προφάσιος ὦν ἐπιλαβόμενοι, ἐπείτε τάχιστα εἶδον τοὺς Ἴωνας ἀρνευμένους εἶναι χρηστούς, ἐν κέρδεϊ ἐποιεῦντο περιποιῆσαι τά τε ἱρὰ τὰ σφέτερα καὶ τὰ ἴδια. ὁ δὲ Αἰάκης, παρ' ὅτευ τοὺς λόγους ἐδέκοντο, παῖς μὲν ἦν Συλοσῶντος τοῦ Αἰάκεος, τύραννος δὲ ἐὼν Σάμου ὑπὸ τοῦ Μιλησίου Ἀρισταγόρεω ἀπεστέρητο τὴν ἀρχὴν κατά περ οἱ ἄλλοι τῆς Ἰωνίης τύραννοι.

14 Τότε ὦν ἐπεὶ ἐπέπλωον οἱ Φοίνικες, οἱ Ἴωνες ἀντανῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας ἐπὶ κέρας. ὡς δὲ καὶ ἀγχοῦ ἐγίνοντο καὶ συνέμισγον ἀλλήλοισι, τὸ ἐνθεῦτεν οὐκ ἔχω ἀτρεκέως συγγράψαι οἵτινες τῶν Ἰώνων ἐγένοντο ἄνδρες κακοὶ ἢ ἀγαθοὶ ἐν τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ· ἀλλήλους γὰρ καταιτιῶνται. λέγονται δὲ Σάμιοι ἐνθαῦτα, κατὰ τὰ συγκείμενα πρὸς τὸν Αἰάκεα, ἀειράμενοι τὰ ἱστία ἀποπλῶσαι ἐκ τῆς 2τάξιος ἐς τὴν Σάμον, πλὴν ἕνδεκα νεῶν. τουτέων δὲ οἱ τριήραρχοι παρέμενον καὶ ἐναυμάχεον ἀνηκουστήσαντες τοῖσι στρατηγοῖσι· καί σφι τὸ κοινὸν τὸ Σαμίων ἔδωκε διὰ τοῦτο τὸ πρῆγμα ἐν στήλῃ ἀναγραφῆναι πατρόθεν ὡς ἀνδράσι ἀγαθοῖσι γενομένοισι, καὶ ἔστι αὕτη ἡ στήλη ἐν τῇ ἀγορῇ. ἰδόμενοι δὲ καὶ Λέσβιοι τοὺς προσεχέας φεύγοντας τὠυτὸ ἐποίευν τοῖσι Σαμίοισι· ὡς δὲ καὶ οἱ πλεῦνες τῶν Ἰώ-

15νων ἐποίευν τὰ αὐτὰ ταῦτα. τῶν δὲ παραμεινάντων ἐν τῇ ναυμαχίῃ περιέφθησαν τρηχύτατα Χῖοι ὡς ἀποδεικνύμενοί τε ἔργα λαμπρὰ καὶ οὐκ ἐθελοκακέοντες, παρείχοντο μὲν γάρ, ὥσπερ καὶ πρότερον εἰρέθη, νέας ἑκατὸν καὶ ἐπ' ἑκάστης αὐτέων ἄνδρας τεσσεράκοντα τῶν ἀστῶν λογάδας ἐπιβατεύοντας· ὁρέοντες δὲ τοὺς πολλοὺς τῶν συμμάχων

---

vgl. 5, 91, 1. — τοὺς λόγους, τοὺς πρότερον ἔπεμπε. — κατεφαίνετο entspricht als zweiter Grund dem ἐοῦσαν; Uebergang vom Particip zum bestimmten Verbum. zu 1, 19. — ἀδύνατα. zu 1, 91, 1. — τε verbindet ἐπιστάμενοι mit ὁρέωντες; doch würd' ich es gern entbehren. — τὸ Δαρείου für τὸν Δαρεῖον Eltz, τοῦ Δαρείου Va. — ἄλλο. ἀλλ' ἄλλο? zu 2, 172, 2. — § 2. ἐπιλαβόμενοι. zu 3, 36, 2. — ἀρνευμένους, οὐ βουλομένους. (Va.) — ἐν κέρδεϊ ἐποιεῦντο erachteten es für einen Gewinn. vgl. 1, 118. 3, 50, 2.

C. 14 § 1. ἀγχοῦ, ἐγγύς. Di. 23, 6, 2. — ἐγίνοντο kamen. gr. Spr. 62, 6, 4. — τὸ ἐνθεῦτεν. zu 1, 9, 2. — ἀλλήλους wird nur bei starker Betonung vorangestellt. vgl. Plut. Demetr. 41. zw. Thuk. 8, 66, 4.

§ 2. τοῖς στρ., ungew. für den Ge. Di. 47, 10, 7. — ἔδωκε verlieh die Auszeichnung. — πατρόθεν. Der Vatername wurde mit Auszeichnung zugefügt. Kr. zum Thuk. 7, 69, 2. — ἰδόμενοι. Di. 52, 8, 2. — προσεχέας, ἐχομένους. zu 3, 13, 2. — τὠυτὸ τοῖσι. Spr. 48, 11, 3. (13, 8.) — ὡς δέ. zu 1, 32, 5. — οἱ πλεῦνες. gr. Spr. 50, 4, 12.

C. 15. περιέφθησαν. zu 5, 1. — πρότερον 6, 8, 1. — εἰρέθη. Di. 39 u. εἰπεῖν. — προδιδόντας. zu 3, 45, 2. — ἐδικαίευν. zu 1, 89, 1. — μετ' ὀλίγων μονωθεὶς auch Thuk. 6, 101, 5. (We.)

προδιδόντας οὐκ ἐδικαίευν γενέσθαι τοῖσι κακοῖσι αὐτέων ὁμοῖοι, ἀλλὰ μετ' ὀλίγων συμμάχων μεμουνωμένοι διεκπλώοντες ἐναυμάχεον, ἐς ὃ τῶν πολεμίων ἑλόντες νέας συχνὰς ἀπέβαλον τῶν σφετέρων νεῶν τὰς πλεῦνας. Χῖοι μὲν δὴ τῇσι λοιπῇσι τῶν νεῶν ἀποφεύγουσι ἐς τὴν ἑωυτῶν· ὅσοισι δὲ τῶν Χίων ἀδύνατοι ἦσαν αἱ νέες ὑπὸ τρωμά-16 των, οὗτοι δὲ ὡς ἐδιώκοντο, καταφυγγάνουσι πρὸς τὴν Μυκάλην. νέας μὲν δὴ αὐτοῦ ταύτῃ ἐποκείλαντες κατέλιπον, οἱ δὲ πεζῇ ἐκομίζοντο διὰ τῆς ἠπείρου. ἐπεὶ δὲ ἐσέβαλον ἐς τὴν Ἐφεσίην κομιζόμενοι οἱ Χῖοι, νυκτός τε ἀπικέατο ἐς αὐτὴν καὶ ἐόντων τῇσι γυναιξὶ αὐτόθι θεσμοφορίων. ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἐφέσιοι, οὔτε προακηκοότες ὡς εἶχε περὶ τῶν Χίων, ἰδόντες τε στρατὸν ἐς τὴν χώρην ἐσβεβληκότα, πάγχυ σφέας καταδόξαντες εἶναι κλῶπας καὶ ἰέναι ἐπὶ τὰς γυναῖκας ἐξεβοήθεον πανδημεὶ καὶ ἔκτεινον τοὺς Χίους.

Οὗτοι μέν νυν τοιαύτῃσι περιέπιπτον τύχῃσι· Διονύσιος δὲ ὁ 17 Φωκαεὺς ἐπείτε ἔμαθε τῶν Ἰώνων τὰ πρήγματα διεφθαρμένα, νέας ἑλὼν τρεῖς τῶν πολεμίων ἀπέπλωε ἐς μὲν Φώκαιαν οὐκέτι, εὖ εἰδὼς ὡς ἀνδραποδιεῖται σὺν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ· ὁ δὲ ἰθέως ὡς εἶχε ἔπλωε ἐς Φοινίκην, γαυλοὺς δὲ ἐνθαῦτα καταδύσας καὶ χρήματα λαβὼν πολλὰ ἔπλωε ἐς Σικελίην, ὁρμεώμενος δὲ ἐνθεῦτεν ληιστὴς κατεστήκεε Ἑλλήνων μὲν οὐδενός, Καρχηδονίων δὲ καὶ Τυρσηνῶν.

Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπείτε τῇ ναυμαχίῃ ἐνίκων τοὺς Ἴωνας, τὴν Μί-18 λητον πολιορκέοντες ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης καὶ ὑπορύσσοντες τὰ τείχεα καὶ παντοίας μηχανὰς προσφέροντες αἱρέουσι κατ' ἄκρης ἕκτῳ ἔτεϊ ἀπὸ τῆς ἀποστάσιος τῆς Ἀρισταγόρεω· καὶ ἠνδραποδίσαντο τὴν πόλιν, ὥστε συμπεσέειν τὸ πάθος τῷ χρηστηρίῳ τῷ ἐς Μίλητον γενομένῳ. χρεωμένοισι γὰρ Ἀργείοισι ἐν Δελφοῖσι περὶ σωτηρίης τῆς πόλιος τῆς 19 σφετέρης ἐχρήσθη ἐπίκοινον χρηστήριον, τὸ μὲν ἐς αὐτοὺς Ἀργείους φέρον, τὴν δὲ παρενθήκην ἔχρησε ἐς Μιλησίους. τὸ μέν νυν ἐς τοὺς Ἀργείους ἔχον, ἐπεὰν κατὰ τοῦτο γένωμαι τοῦ λόγου, τότε μνησθήσομαι· τὰ δὲ τοῖσι Μιλησίοισι οὐ παρεοῦσι ἔχρησε ἔχει ὧδε.

C. 16. τρωμάτων Beschädigungen, selten so Kr. z. Thuk. 4, 14, 1. — οὗτοι δέ. zu 2, 26. — καταφυγγάνουσι, eine auch attische Form. Kr. z. Thuk. 7, 44, 8. — αὐτοῦ ταύτῃ. zu 1, 189, 2. — οἱ δέ, die Mannschaft. vgl. zu 1, 17, 2. — πεζῇ. πεζοί eine Hs. — κομιζόμενοι marschirend, auf ihrem Wege. — νυκτός τε καὶ ἐόντων. Spr. 59, 2 A. (2, 3.) — πάγχυ, πάνυ. zu 1, 31, 1. — καταδόξαντες. zu 1, 22, 2. — κλῶπας. zu 1, 41.

C. 17. ἔμαθε διεφθαρμένα. Spr. 56, 7, 1. — ὡς εἶχε. zu 1, 24, 3.

C. 18. κατ' ἄκρης völlig. Di. 68, 24, 2. — συμπεσέειν zusammentraf, übereinstimmte. (Sch.)

C. 19 § 1. ἐχρήσθη. Di. 40 u. χράω. — ἐπίκοινον. ἐπίκοινα 6, 77, 1. — φέρον hindeutend. zu 1, 120, 2. — παρενθήκην ob hier Zugabe, wie 1, 186, 1, oder Einschaltung? vgl. 7, 5, 2. — ἔχρησε, ὁ θεός oder ἡ Πυθίη aus χρηστήριον. Uebergang vom Particip zum bestimmten Tempus. zu 1, 19. — ἔχον sich Beziehendes. zu 1, 65, 3. — μνησθή-

καὶ τότε δή, Μίλητε, κακῶν ἐπιμήχανε ἔργων,
πολλοῖσιν δεῖπνόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρα γενήσῃ,
σαὶ δ' ἄλοχοι πολλοῖσι πόδας νίψουσι κομήταις,
νηοῦ δ' ἡμετέρου Διδύμοις ἄλλοισι μελήσει.

2 τότε δὴ ταῦτα τοὺς Μιλησίους κατελάμβανε, ὅτε γε ἄνδρες μὲν οἱ πλεῦνες ἐκτείνοντο ὑπὸ τῶν Περσέων ἐόντων κομητέων, γυναῖκες δὲ καὶ τέκνα ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ἐγίνοντο, ἱρὸν δὲ τὸ ἐν Διδύμοισι, ὁ νηός τε καὶ τὸ χρηστήριον, συληθέντα ἐνεπίμπρατο. τῶν δ' ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ χρημάτων πολλάκις μνήμην ἑτέρωθι τοῦ λόγου ἐποιησάμην.

20 ἐνθεῦτεν οἱ ζωγρηθέντες τῶν Μιλησίων ἤγοντο ἐς Σοῦσα. βασιλεὺς δέ σφεας Δαρεῖος κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας κατοίκισε ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ καλεομένῃ θαλάσσῃ, ἐν Ἄμπῃ πόλι, παρ' ἣν Τίγρις ποταμὸς παραρρέων ἐς θάλασσαν ἐξίει. τῆς δὲ Μιλησίης χώρης αὐτοὶ μὲν οἱ Πέρσαι εἶχον τὰ περὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ πεδίον, τὰ δὲ ὑπεράκρια ἔδοσαν Καρσὶ Πηδασεῦσι ἐκτῆσθαι.

21 Παθοῦσι δὲ ταῦτα Μιλησίοισι πρὸς Περσέων οὐκ ἀπέδοσαν τὴν ὁμοίην Συβαρῖται, οἳ Λάον τε καὶ Σκίδρον οἴκεον τῆς πόλιος ἀπεστερημένοι· Συβάριος γὰρ ἁλούσης ὑπὸ Κροτωνιητέων Μιλήσιοι πάντες ἡβηδὸν ἀπεκείραντο τὰς κεφαλὰς καὶ πένθος μέγα προσεθήκαντο· πόλιες γὰρ αὗται μάλιστα δὴ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀλλήλῃσι ἐξεινώθησαν. οὐδ' ἀνομοίως καὶ Ἀθηναῖοι· Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ δῆλον ἐποίησαν ὑπεραχθεσθέντες τῇ Μιλήτου ἁλώσι τῇ τε ἄλλῃ πολλαχῇ καὶ δὴ καὶ ποιήσαντι Φρυνίχῳ δρᾶμα Μιλήτου ἅλωσιν καὶ διδάξαντι ἐς δάκρυά τε ἔπεσε τὸ θέητρον καὶ ἐζημίωσάν μιν ὡς ἀναμνήσαντα οἰκήια κα-

---

σομαι 6, 77. Gew. mit dem Ge. in diesem Sinne. vgl. jedoch 8, 66, 2. — δῶρα, die Bedeutung des Plurals ist verwischt, wie Il. ψ. 297. — κομήταις. Die Barbaren nährten Haar und Bart. — Διδύμοις. Di. 46, 2. Her. musste § 2 ἐν vorsetzen.

§ 2. κατελάμβανε. zu 1, 66, 1. — ἐν ἀ. λόγῳ, wie 5, 23, 3. 8, 68, 1. vgl. 3, 120, 2. zu 3, 30, 2. Xen. An. 5, 6, 13: ἐν ἀνδραπόδων χώρᾳ [illegible]. — ἐγίνοντο geriethen, Passiv zu ποιεῖσθαι. Spr. 52, 8, 1. — ἱρόν. zu 1, 183, 1. — νηός. zu 1, 181, 2. — συληθέντα. zu [illegible] 4, 108. — πολλάκις 1, 92, 2. 2, 159. [Va.]

C. 20. οὐδέν, ungeachtet der Drohung 6, 9, 2. — τῇ Ἐρυθρῇ d. dem persischen Meerbusen. zu 1, 1, 1. — Τίγρις für Τίγρης Br. — ὑπεράκρια Berggegenden. vgl. 1, 39, 2. [Va.] Bei Attikern kommt das Wort nicht vor.

C. 21. τὴν ὁμοίην. zu 4, 119, 2. — ἡβηδόν, οἱ ἡβῶντες. zu 1, 1[illegible] — προσεθήκαντο veranstalteten öffentlich. Ueber die Form Di. 35, 1, 2. Andre Hss. προσεθήκαντο. vgl. 4, 96. — αὗται. Vollständig: αὗται [illegible] πόλιες αἱ. Spr. 61, 6. [?] — οὐδ' ἀνομοίως für οὐδὲν ὁμοίως Kr. — καὶ Ἀθ. zu 3, 12, 2. — ποιήσαντι Φ. als Ph. gedichtet hatte. gr. Spr. 68, 3, 1. — ὑπεραχθεσθέντες, das Particip bei δῆλον ποιεῖν wie bei δηλοῦν. Thuk. 2, 34, 1: δῆλον ἐποίησαν οἱ [illegible]. — τῇ ἄλλῃ auf andre Weise. Der Artikel bei ἄλλῃ ist herodoteisch. zu 1, 1, 1. — διδάξαντι aufführte. zu 1, 23. — ἐς δάκρυα ἔπεσε, ein von Spätern nachgeahmter

κὰ χιλίῃσι δραχμῇσι, καὶ ἐπέταξαν μηκέτι μηδένα χρᾶσθαι τούτῳ τῷ δράματι.

Μίλητος μέν νυν Μιλησίων ἠρήμωτο, Σαμίων δὲ τοῖσί τι ἔχουσι τὸ μὲν ἐς τοὺς Μήδους ἐκ τῶν στρατηγῶν τῶν σφετέρων ποιηθὲν οὐδαμῶς ἤρεσκε, ἐδόκεε δὲ μετὰ τὴν ναυμαχίην αὐτίκα βουλευομένοισι, πρὶν ἤ σφι ἐς τὴν χώρην ἀπικέσθαι τὸν τύραννον Αἰάκεα, ἐς ἀποικίην ἐκπλέειν μηδὲ μένοντας Μήδοισί τε καὶ Αἰάκεϊ δουλεύειν. Ζαγκλαῖοι γὰρ οἱ ἀπὸ Σικελίης τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον πέμποντες ἐς τὴν Ἰωνίην ἀγγέλους ἐπεκαλέοντο τοὺς Ἴωνας ἐς Καλὴν ἀκτήν, βουλόμενοι αὐτόθι πόλιν κτίσαι Ἰώνων· ἡ δὲ Καλὴ αὕτη ἀκτὴ καλεομένη ἔστι μὲν Σικελῶν, πρὸς δὲ Τυρσηνίην τετραμμένη τῆς Σικελίης. τουτέων ὦν ἐπικαλεομένων οἱ Σάμιοι μοῦνοι Ἰώνων ἐστάλησαν, σὺν δέ σφι Μιλησίων οἱ ἐκπεφευγότες. ἐν ᾧ τοιόνδε δή τι συνήνεικε γενέσθαι. Σάμιοί τε γὰρ κομιζόμενοι ἐς Σικελίην ἐγίνοντο ἐν Λοκροῖσι τοῖσι Ἐπιζεφυρίοισι, καὶ Ζαγκλαῖοι αὐτοί τε καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτέων, τῷ οὔνομα ἦν Σκύθης, περιεκατέατο πόλιν τῶν Σικελῶν ἐξελεῖν βουλόμενοι. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ῥηγίου τύραννος Ἀναξίλεως, ὥστε ἐὼν διάφορος τοῖσι Ζαγκλαίοισι, συμμίξας τοῖσι Σαμίοισι ἀναπείθει ὡς χρεὼν εἴη Καλὴν μὲν ἀκτήν, ἐπ' ἣν ἔπλεον, ἐᾶν χαίρειν, τὴν δὲ Ζάγκλην σχεῖν, ἐοῦσαν ἐρῆμον ἀνδρῶν. πειθομένων δὲ τῶν Σαμίων καὶ σχόντων τὴν Ζάγκλην, ἐνθαῦτα οἱ Ζαγκλαῖοι, ὡς ἐπύθοντο ἐχομένην τὴν πόλιν [ἑαυτῶν], ἐβοήθεον αὐτῇ καὶ ἐπεκαλέοντο Ἱπποκράτεα τὸν Γέλης τύραννον· ἦν γὰρ δή σφι οὗτος σύμμαχος. ἐπείτε δὲ αὐτοῖσι καὶ ὁ Ἱπποκράτης σὺν τῇ στρατιῇ ἧκε βοηθέων, Σκύθην μὲν τὸν μούναρχον τῶν Ζαγκλαίων ἀποβαλόντα τὴν πόλιν ὁ Ἱπποκράτης πεδήσας καὶ τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Πυθογένεα ἐς Ἴνυκον πόλιν ἀπέπεμψε, τοὺς δὲ λοιποὺς Ζαγκλαίους κοινολογησάμενος τοῖσι Σαμίοισι καὶ ὅρκους δοὺς καὶ δεξάμενος προέδωκε. μισθὸς δέ οἱ ἦν εἰρημένος ὅδε ὑπὸ

22

23

2

3

Ausdruck. „Die Erkl. zum Greg. K. p. 63." (Jacobs.) — θέατρον, θεαταί. — μηδένα. μηδέν? nämlich öffentlich. vgl. 1, 153, 2. 4, 71, 3. Denn das Lesen wird diese Censur doch wohl nicht verboten haben.

C. 22. τοῖσί τι ἔχουσι den Vermögenden; sonst so wohl immer ohne τι. Da Her. auch οἱ ἔχοντες so sonst nicht gebraucht, so vermuth' ich τοῖσι παχέσι. (Va.) Eine Hs. τε für τι; vielleicht γε. Spr. 52, 1, 2. — ἐκ. zu 3, 114, 4. — πρὶν ἤ. Di. 54, 17, 10. — οἱ ἀπό, durch πέμποντες veranlasst. Spr. 50, 7, 7. (8, 14.) — αὕτη, eingeschoben, wie 4, 19. — τῆς Σικελίης hängt von Καλὴ ἀκτή ab. vgl. gr. Spr. 47, 6, 9. — ἐστάλησαν, ἐς ἀποικίην, dies zugefügt 4, 159, 1. (St.) — σὺν δέ σφι. zu 5, 121. — συνήνεικε. zu 1, 73, 2.

C. 23 § 1. Σάμιοί τε — καί als die S. etc. zu 4, 181, 2. — περιεκατέατο für περιεκαθέατο We. — ὥστε für ὅστε oder τότε Schäfer, ἅτε Reiske. zu 1, 8, 1. — σχεῖν einnehmen. zu 1, 7, 1.

§ 2. ἑωυτῶν wird mit zwei Hsn. zu streichen sein. Spr. 51, 4, 2. (47, 9, 12.) — πεδήσας. ἐν πέδαις δήσας. zu 4, 69.

τῶν Σαμίων, πάντων τῶν ἐπίπλων καὶ ἀνδραπόδων τὰ ἡμίσεα λαβεῖν τῶν ἐν τῇ πόλι, τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν πάντα Ἱπποκράτεα λαγχάνειν. τοὺς μὲν δὴ πλεῦνας τῶν Ζαγκλαίων αὐτὸς ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ εἶχε δήσας, τοὺς δὲ κορυφαίους αὐτέων τριηκοσίους ἔδωκε τοῖσι Σαμίοισι 24 κατασφάξαι· οὐ μέντοι οἵ γε Σάμιοι ἐποίησαν ταῦτα. Σκύθης δὲ ὁ τῶν Ζαγκλαίων μούναρχος ἐκ τῆς Ἰνύκου ἐκδιδρήσκει ἐς Ἱμέρην, ἐκ δὲ ταύτης παρῆν ἐς τὴν Ἀσίην καὶ ἀνέβη παρὰ βασιλέα Δαρεῖον. καί μιν ἐνόμισε Δαρεῖος πάντων ἀνδρῶν δικαιότατον εἶναι ὅσοι ἐκ τῆς Ἑλλάδος παρ' ἑωυτὸν ἀνέβησαν· καὶ γὰρ παραιτησάμενος βασιλέα ἐς Σικελίην ἀπίκετο καὶ αὖτις ἐκ τῆς Σικελίης ὀπίσω παρὰ βασιλέα, ἐς 25 ὃ γήραϊ μέγα ὄλβιος ἐὼν ἐτελεύτησε ἐν Πέρσῃσι. Σάμιοι δὲ ἀπαλλαχθέντες Μήδων ἀπονητὶ πόλιν καλλίστην Ζάγκλην περιεβεβλήατο. μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίην τὴν ὑπὲρ Μιλήτου γενομένην Φοίνικες κελευσάντων Περσέων κατῆγον ἐς Σάμον Αἰάκεα τὸν Συλοσῶντος ὡς πολλοῦ τε ἄξιον γενόμενον σφίσι καὶ μεγάλα κατεργασάμενον· καὶ Σαμίοισι μούνοισι τῶν ἀποστάντων ἀπὸ Δαρείου διὰ τὴν ἔκλειψιν τῶν νεῶν τὴν ἐν τῇ ναυμαχίῃ οὔτε ἡ πόλις οὔτε τὰ ἱρὰ ἐνεπρήσθη. Μιλήτου δὲ ἁλούσης αὐτίκα Καρίην ἔσχον οἱ Πέρσαι, τὰς μὲν ἐθελοντὴν τῶν πολίων ὑποκυψάσας, τὰς δὲ ἀνάγκῃ προσηγάγοντο.

26 Ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἐγίνετο, Ἱστιαίῳ δὲ τῷ Μιλησίῳ ἐόντι περὶ Βυζάντιον καὶ συλλαμβάνοντι τὰς Ἰώνων ὁλκάδας ἐκπλωούσας ἐκ τοῦ Πόντου ἐξαγγέλλεται τὰ περὶ Μίλητον γενόμενα. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἑλλήσποντον ἔχοντα πρήγματα ἐπιτράπει Βισάλτῃ Ἀπολλοφάνεος παιδί, Ἀβυδηνῷ, αὐτὸς δὲ ἔχων Λεσβίους ἐς Χίον ἔπλεε, καὶ Χίων φρουρῇ οὐ προσιεμένῃ μιν συνέβαλε ἐν Κοίλοισι καλεομένοισι τῆς Χίης χώρης. τούτων τε δὴ ἐφόνευσε συχνούς, καὶ τῶν λοιπῶν Χίων, οἷα δὴ κεκακωμένων ἐκ τῆς ναυμαχίης, ὁ Ἱστιαῖος ἔχων τοὺς Λεσβίους ἐπε- 27 κράτησε, ἐκ Πολίχνης τῆς Χίων ὁρμεώμενος. φιλέει δέ κως προσημαίνειν, εὖτ' ἂν μέλλῃ μεγάλα κακὰ ἢ πόλι ἢ ἔθνεϊ ἔσεσθαι· καὶ γὰρ Χίοισι πρὸ τούτων σημήια μεγάλα ἐγένετο. τοῦτο μέν σφι πέμψασι ἐς Δελφοὺς χορὸν νεηνιέων ἑκατὸν δύο μοῦνοι τουτέων ἀπενόστησαν, τοὺς δὲ ὀκτώ τε καὶ ἐνενήκοντα αὐτέων λοιμὸς ὑπολαβὼν ἀπήνεικε· τοῦτο δὲ ἐν τῇ πόλι τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, ὀλίγῳ πρὸ

C. 24. *παραιτησάμενος* erbat die Erlaubniss dazu. — *μέγα* zu 1, 32, 3. — *γήραϊ* für *γήρᾳ* Schäfer.

C. 25. *ἀπονητί.* zu 3, 146, 1. — *περιβάλλεσθαι* erwerben. Die Form ist wohl zu ändern. Di. 30, 4, 10. — *νεῶν τήν* für *νεῶν τῶν* Reiske. — *ἐθελοντήν.* zu 1, 5, 1. — *ὑποκυψάσας.* zu 1, 130, 1.

C. 26. *ἔχοντα, ὄντα.* Di. 52, 2, 3. — *ἐπιτράπει.* zu 3, 81, 1.

C. 27. *προσημαίνειν* eine Vorbedeutung einzutreten. Kr. z. Thuk. 2, 8, 2. — *εὖτ' ἄν, ὅταν.* zu 4, 78, 2. — *τοὺς ὀκτώ* die übrigen acht. zu 1, 18, 1. — *ὑπολαβών* eben so 6, 75, 1. (Bä.) Sonst nicht so; *ἐπιλαβών* 8, 115, 2. — *ἀπήνεικε* raffte fort. zu 3, 66, 1. — *ὑπολα-*

τῆς ναυμαχίης, παισὶ γράμματα διδασκομένοισι ἐνέπεσε ἡ στέγη, ὥστε ἀπ' ἑκατὸν καὶ εἴκοσι παίδων εἷς μοῦνος ἀπέφυγε. ταῦτα μέν σφι σημήια ὁ θεὸς προέδεξε, μετὰ δὲ ταῦτα ἡ ναυμαχίη ὑπολαβοῦσα ἐς γόνυ τὴν πόλιν ἔβαλε, ἐπὶ δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεγένετο Ἱστιαῖος Λεσβίους ἄγων· κεκακωμένων δὲ τῶν Χίων καταστροφὴν εὐπετέως αὐτέων ἐποιήσατο.

Ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Ἱστιαῖος ἐστρατεύετο ἐπὶ Θάσον, ἄγων Ἴωνων καὶ 28 Αἰολέων συχνούς. περικατημένῳ δέ οἱ Θάσον ἦλθε ἀγγελίη ὡς οἱ Φοίνικες ἀναπλώουσι ἐκ τῆς Μιλήτου ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην. πυθόμενος δὲ ταῦτα Θάσον μὲν ἀπόρθητον λείπει, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Λέσβον ἠπείγετο ἄγων πᾶσαν τὴν στρατιήν. ἐκ Λέσβου δὲ λιμαινούσης οἱ τῆς στρατιῆς πέρην διαβαίνει, ἐκ τοῦ Ἀταρνέος ὡς ἀμήσων τὸν σῖτον τόν τε ἐνθεῦτεν καὶ τὸν ἐκ Καΐκου πεδίου τὸν τῶν Μυσῶν. ἐν δὲ τούτοισι τοῖσι χωρίοισι ἐτύγχανε ἐὼν Ἅρπαγος, ἀνὴρ Πέρσης, στρατηγὸς στρατιῆς οὐκ ὀλίγης, ὅς οἱ ἀποβάντι συμβαλὼν αὐτόν τε Ἱστιαῖον ζωγρίῃ ἔλαβε καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ τὸν πλέω διέφθειρε. ἐζωγρήθη δὲ ὁ Ἱστιαῖος ὧδε. ὡς ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες τοῖσι Πέρσῃσι 29 ἐν τῇ Μαλήνῃ τῆς Ἀταρνείτιδος χώρης, οἱ μὲν συνέστασαν χρόνον ἐπὶ πολλόν, ἡ δὲ ἵππος ὕστερον ὁρμηθεῖσα ἐπιπίπτει τοῖσι Ἕλλησι. τότε δὴ ἔργον τῆς ἵππου τοῦτο ἐγένετο, καὶ τετραμμένων τῶν Ἑλλήνων ὁ Ἱστιαῖος ἐλπίζων οὐκ ἀπολέεσθαι ὑπὸ βασιλέος διὰ τὴν παρεοῦσαν ἁμαρτάδα φιλοψυχίην τοιήνδε τινὰ ἀναιρέεται· ὡς φεύγων τε κατελαμβάνετο ὑπ' ἀνδρὸς Πέρσεω καὶ ὡς καταιρεόμενος ὑπ' αὐτοῦ ἔμελλε συγκεντηθήσεσθαι, Περσίδα γλῶσσαν μετεὶς καταμηνύει ἑωυτὸν ὡς εἴη Ἱστιαῖος ὁ Μιλήσιος. εἰ μέν νυν, ὡς ἐζωγρήθη, ἦλθε ἀγόμενος 30 παρὰ βασιλέα Δαρεῖον, ὁ δ' οὔτ' ἂν ἔπαθε κακὸν οὐδὲν δοκέειν ἐμοί, ἀπῆκέ τ' ἂν αὐτῷ τὴν αἰτίην· νῦν δέ μιν αὐτέων τε τουτέων εἵνεκα, καὶ ἵνα μὴ διαφυγὼν αὖτις μέγας παρὰ βασιλέι γένηται, Ἀρταφέρνης τε ὁ Σαρδίων ὕπαρχος καὶ ὁ λαβὼν Ἅρπαγος, ὡς ἀπίκετο ἀγόμενος ἐς Σάρδις, τὸ μὲν [αὐτοῦ] σῶμα αὐτοῦ [ταύτῃ] ἀνεσταύρωσαν, τὴν δὲ κεφαλὴν ταριχεύσαντες ἀνήνεικαν παρὰ βασιλέα Δαρεῖον ἐς Σοῦσα.

βοῦσα eingetreten, hier intransitiv, wie 8, 12, bei Attikern nicht so. — ἐς γόνυ ἔβαλε, eine erst von Spätern nachgeahmte Redensart. (We.)

C. 28. λιμαινούσης für δειμαινούσης Reiske. vgl. 7, 25. Sonst kommt es nicht vor. — ἐκ τοῦ Ἀ. vor ὡς, ähnlich den Stellen gr. Spr. 54, 17, 7. — τὸν στρατὸν τὸν πλέω. zu 1, 102, 2. 4, 136, 1.

C. 29. συνέστασαν. zu 1, 74, 1. 214, 2. — ἐπί. Di. 68, 4, 6. — τότε. τό τε Bekker. — ἔργον. zu 5, 1, 2. — ἁμαρτάδα, ἁμαρτίαν. zu 1, 91, 1. — ἀναιρέεται wird angemessen mit πόνον, πόλεμον, anstössig mit φιλοψυχίην verbunden. — μετεὶς. Sonst ἱέναι γλῶσσαν, φωνήν. Einigermassen ähnlich »μετιέναι δάκρυα 9, 16, 2, βλαστόν 6, 37, 2.« (Sch.)

C. 30. ἦλθε für ἤχθη Kr. Die von We. verglichenen Stellen beweisen nichts; selbst nicht 6, 34, wo ἰόντες in τὴν ἱρὴν ὁδόν eine eigne Bestimmung hat. — ὁ δ'. Di. 50, 1, 11. — ἀπῆκε, βασιλεύς. — μὲν αὐτοῦ. Di. 47,

Δαρεῖος δὲ πυθόμενος ταῦτα καὶ ἐπαιτιησάμενος τοὺς ταῦτα ποιήσαντας ὅτι μιν οὐ ζώοντα ἀνήγαγον ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ, τὴν κεφαλὴν τὴν Ἱστιαίου λούσαντάς τε καὶ περιστείλαντας εὖ ἐνετείλατο θάψαι ὡς ἀνδρὸς μεγάλως ἑωυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι εὐεργέτεω.

31 Τὰ μὲν περὶ Ἱστιαῖον οὕτω ἔσχε, ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Περσέων χειμερίσας περὶ Μίλητον τῷ δευτέρῳ ἔτεϊ ὡς ἀνέπλωσε, αἱρέει εὐπετέως τὰς νήσους τὰς πρὸς τῇ ἠπείρῳ κειμένας, Χίον καὶ Λέσβον καὶ Τένεδον. ὅκως δὲ λάβοι τινὰ τῶν νήσων, ὡς ἑκάστην αἱρέοντες οἱ βάρβαροι ἐσαγήνευον τοὺς ἀνθρώπους. σαγηνεύουσι δὲ τόνδε τὸν τρόπον· ἀνὴρ ἀνδρὸς ἁψάμενος τῆς χειρὸς ἐκ θαλάσσης τῆς βορηίης ἐπὶ τὴν νοτίην διήκουσι καὶ ἔπειτα διὰ πάσης τῆς νήσου διέρχονται ἐκθηρεύοντες τοὺς ἀνθρώπους. αἵρεον δὲ καὶ τὰς ἐν τῇ ἠπείρῳ πόλιας

32 τὰς Ἰάδας κατὰ τὰ αὐτά, πλὴν οὐκ ἐσαγήνευον τοὺς ἀνθρώπους· οὐ γὰρ οἷά τ' ἦν. ἐνθαῦτα Περσέων οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἐψεύσαντο τὰς ἀπειλὰς τὰς ἐπηπείλησαν τοῖσι Ἴωσι στρατοπεδευομένοισι ἐναντία σφίσι. ὡς γὰρ δὴ ἐπεκράτησαν τῶν πολίων, παῖδάς τε τοὺς εὐειδεστάτους ἐκλεγόμενοι ἐξέταμνον καὶ ἐποίευν ἀντὶ τοῦ εἶναι ἐνόρχιας εὐνούχους καὶ παρθένους τὰς καλλιστευούσας ἀνασπάστους παρὰ βασιλέα· ταῦτά τε δὴ ἐποίευν καὶ τὰς πόλιας ἐνεπίμπρασαν αὐτοῖσι ἱροῖσι. οὕτω δὴ τὸ τρίτον Ἴωνες κατεδουλώθησαν, πρῶτον μὲν ὑπὸ Λυδῶν, δὶς δὲ ἐπεξῆς τότε ὑπὸ Περσέων.

33 Ἀπὸ δὲ Ἰωνίης ἀπαλλασσόμενος ὁ ναυτικὸς στρατὸς τὰ ἐπ' ἀριστερὰ ἐσπλέοντι τοῦ Ἑλλησπόντου αἵρεε πάντα· τὰ γὰρ ἐπὶ δεξιὰ αὐτοῖσι Πέρσῃσι ὑποχείρια ἦν γεγονότα κατ' ἤπειρον. εἰσὶ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ αἵδε τοῦ Ἑλλησπόντου, Χερσόνησός τε, ἐν τῇ πόλιες συχναὶ ἔνεισι, καὶ Πέρινθος καὶ τὰ τείχεα τὰ ἐπὶ Θρηίκης καὶ Σηλυβρίη τε καὶ Βυζάντιον. Βυζάντιοι μέν νυν καὶ οἱ πέρηθε Καλχηδόνιοι οὐδ' ὑπέμειναν ἐπιπλέοντας τοὺς Φοίνικας, ἀλλ' οἴχοντο ἀπολιπόντες

9, 8. vgl. 6, 111, 2. Eine Hs. μὲν σῶμα αὐτοῦ ἀνεσταύρωσαν. — περιστείλαντας. zu 1, 98, 1. 2, 147, 2. Als Subject ist wohl τινάς zu denken. Spr. 55, 2, 4. (6.) — μεγάλως in hohem Grade.

C. 31. ἔσχε. zu 1, 79, 2. — ὅκως, ὁπότε. zu 1, 11, 1. — ὡς ἑκάστην. zu 1, 114, 1. — διήκουσι ziehen sich aus einander, διεστᾶσιν.

C. 32. οὐ ἐψεύσαντο hielten, erfüllten. So ψεύδεσθαι ξυμμαχίαν Thuk. 5, 83, 4. — ἐναντία. Sonst (bei Her.) ἀντία. zu 1, 80, 3. — ἀντὶ τοῦ für ἀντί Va. zu 1, 210, 2. — ἐνορχις noch 8, 105 u. bei Lucian. — καλλιστευούσας. zu 1, 196, 2. — ταῦτά τε ἐποίευν καί. zu 4, 181, 2. — τοῖσι nach αὐτοῖσι hat Bekker gestrichen. zu 2, 47, 1.

C. 33 § 1. τὰ ἐπ' ἀριστερὰ ἐςπλέοντι die zur Linken der Einfahrt gelegenen Striche. Spr. 48, 5, 2. — αὐτοῖσι im Ggs. zu der von Phönikern gestellten und bemannten Flotte. — κατ' ἤπειρον, κατὰ γῆν, durch das Landheer. — αἵδε, weil πόλιες vorschwebt. — τὰ ἐπί. Spr. 68, 36 (40), 2. — πέρηθε, πέραθεν. Di. 9, 4, 3. Für πέραν, weil eine Richtung

τὴν σφετέρην ἔσω ἐς τὸν Εὔξεινον πόντον, καὶ ἐνθαῦτα πόλιν Μεσαμβρίην οἴκισαν· οἱ δὲ Φοίνικες κατακαύσαντες ταύτας τὰς χώρας τὰς 2 καταλεχθείσας τράπονται ἐπὶ Προκόννησον καὶ Ἀρτάκην, πυρὶ δὲ καὶ ταύτας νείμαντες ἔπλωον αὖτις ἐς τὴν Χερσόνησον, ἐξαιρήσοντες τὰς ἐπιλοίπους τῶν πολίων, ὅσας πρότερον προσσχόντες οὐ κατέσυραν. ἐπὶ δὲ Κύζικον οὐδὲ ἔπλωσαν ἀρχήν· αὐτοὶ γὰρ Κυζικηνοὶ ἔτι πρότερον τοῦ Φοινίκων ἔσπλου ἐγεγόνεσαν ὑπὸ βασιλέι, Οἰβάρεϊ τῷ Μεγαβάζου ὁμολογήσαντες, τῷ ἐν Δασκυλείῳ ὑπάρχῳ. τῆς δὲ Χερσονήσου, πλὴν Καρδίης πόλιος, τὰς ἄλλας πάσας ἐχειρώσαντο οἱ Φοίνικες.

Ἐτυράννευε δὲ αὐτέων μέχρι τότε Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος τοῦ 34 Στησαγόρεω, κτησαμένου τὴν ἀρχὴν ταύτην πρότερον Μιλτιάδεω τοῦ Κυψέλου τρόπῳ τοιῷδε. εἶχον Δόλογκοι Θρήικες τὴν Χερσόνησον ταύτην. οὗτοι ὦν οἱ Δόλογκοι πιεσθέντες πολέμῳ ὑπ' Ἀψινθίων ἐς Δελφοὺς ἔπεμψαν τοὺς βασιλέας περὶ τοῦ πολέμου χρησομένους. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἀνεῖλε οἰκιστὴν ἐπάγεσθαι ἐπὶ τὴν χώρην τοῦτον ὅς ἄν σφεας ἀπιόντας ἐκ τοῦ ἱροῦ πρῶτος ἐπὶ ξείνια καλέσῃ. ἰόντες δὲ οἱ Δόλογκοι τὴν ἱρὴν ὁδὸν διὰ Φωκέων τε καὶ Βοιωτῶν ἤισαν· καί σφεας ὡς οὐδεὶς ἐκάλεε, ἐκτράπονται ἐπ' Ἀθηνέων. ἐν δὲ τῇσι Ἀθήνῃσι 35 τηνικαῦτα εἶχε μὲν τὸ πᾶν κράτος Πεισίστρατος, ἀτὰρ ἐδυνάστευε καὶ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, ἐὼν οἰκίης τεθριπποτρόφου, τὰ μὲν ἀνέκαθεν ἀπ' Αἰακοῦ τε καὶ Αἰγίνης γεγονώς, τὰ δὲ νεώτερα Ἀθηναῖος, Φιλαίου τοῦ Αἴαντος παιδός, γενομένου πρώτου τῆς οἰκίης ταύτης Ἀθηναίου. οὗτος ὁ Μιλτιάδης κατήμενος ἐν τοῖσι προθύροισι τοῖσι ἑωυτοῦ, ὁρέων τοὺς Δολόγκους παριόντας ἐσθῆτα οὐκ ἐγχωρίην ἔχοντας καὶ αἰχμὰς προσεβώσατο καὶ σφι προσελθοῦσι ἐπηγγείλατο καταγωγὴν καὶ ξείνια. οἱ δέ, δεξάμενοι καὶ ξεινισθέντες ὑπ' αὐτοῦ ἐξέφαι- 2 νον πᾶν οἱ τὸ μαντήιον, ἐκφήναντες δὲ ἐδέοντο αὐτοῦ τῷ θεῷ μιν πείθεσθαι. Μιλτιάδεα δὲ ἀκούσαντα παραυτίκα ἔπεισε ὁ λόγος, οἷα

---

von K. fort vorschwebt. Spr. 41, 12, 13. (14.) — *τὴν σφετέρην* erg. *χώραν*. — *ἔσω ἐς*. zu 2, 149, 3. 4, 34.

§ 2. *νείμαντες* übergaben, ungew. so. — *προσσχόντες* für *προσχόντες* Schäfer. — *ἀρχήν*. zu 2, 95. 4, 25. — *ἔτι*. *ἔτεϊ* Dobree. — *ὑπὸ βασιλεϊ*. Spr. 68, 40. (44.)

C. 34. *μέχρι τότε*. gr. Spr. 66, 1, 4. — *ἀνεῖλε ἐπάγεσθαι*. zu 2, 52, 2. — *ἐπὶ ξείνια*. zu 4, 154, 2. — *τὴν ἱρὴν ὁδόν*, wohl eine Strasse die nach Delphoi führte. vgl. Strabon 9 p. 422, c. (We.) — *σφεας ὡς*. gr. Spr. 54, 17, 7.

C. 35 § 1. *ἐὼν οἰκίης*. zu 1, 99. — *τεθριπποτρόφου*. Das Verbum 6, 125, 3; beides nur herodoteisch. — *τὰ ἀνέκαθεν*. zu 1, 170, 2. — *αἰχμάς*. zu 1, 8, 1. — *προσεβώσατο* rief zu sich heran, nur bei Her. vgl. Di. 39 u. *βοάω*.

§ 2. *μιν*. zu *σφεας* 1, 141, 2. — *ἔπεισε ὁ λόγος*, ungew. Verbindung. — *ποιοίη*. *ποιῇ* Dobree, *ποιέῃ* Herm. de part. *ἄν* p. 90. Spr. 54, 7.

ἀχθόμενόν τε τῇ Πεισιστράτου ἀρχῇ καὶ βουλόμενον ἐκποδὼν εἶναι. αὐτίκα δὲ ἐστάλη ἐς Δελφούς, ἐπειρησόμενος τὸ χρηστήριον εἰ ποιοίη
36 τά περ αὐτοῦ οἱ Δόλογκοι προσεδέοντο. κελευούσης δὲ καὶ τῆς Πυθίης, οὕτω δὴ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, Ὀλύμπια ἀναραιρηκὼς πρότερον τουτέων τεθρίππῳ, τότε παραλαβὼν Ἀθηναίων πάντα τὸν βουλόμενον μετέχειν τοῦ στόλου ἔπλεε ἅμα τοῖσι Δολόγκοισι καὶ ἔσχε τὴν χώρην· καί μιν οἱ ἐπαγαγόμενοι τύραννον κατεστήσαντο. ὁ δὲ πρῶτον μὲν ἀπετείχισε τὸν ἰσθμὸν τῆς Χερσονήσου ἐκ Καρδίης πόλιος ἐς Πακτύην, ἵνα μὴ ἔχοιέν σφεας οἱ Ἀψίνθιοι δηλέεσθαι ἐσβάλλοντες ἐς τὴν χώρην. εἰσὶ δὲ οὗτοι στάδιοι ἓξ τε καὶ τριήκοντα τοῦ ἰσθμοῦ· ἀπὸ δὲ τοῦ ἰσθμοῦ τούτου ἡ Χερσόνησος ἔσω πᾶσά ἐστι σταδίων εἴκοσι καὶ τετρακοσίων τὸ μῆκος.

37 Ἀποτειχίσας ὦν τὸν αὐχένα τῆς Χερσονήσου ὁ Μιλτιάδης καὶ τοὺς Ἀψινθίους τρόπῳ τοιούτῳ ὠσάμενος τῶν λοιπῶν πρώτοισι ἐπολέμησε Λαμψακηνοῖσι· καί μιν οἱ Λαμψακηνοὶ λοχήσαντες αἱρέουσι ζωγρίῃ. ἦν δὲ ὁ Μιλτιάδης Κροίσῳ τῷ Λυδῷ ἐν γνώμῃ γεγονώς· πυθόμενος ὦν ὁ Κροῖσος ταῦτα πέμπων προηγόρευε τοῖσι Λαμψακηνοῖσι μετιέναι Μιλτιάδεα· εἰ δὲ μή, σφέας πίτυος τρόπον ἀπείλεε 2 ἐκτρίψειν. πλανωμένων δὲ τῶν Λαμψακηνῶν ἐν τοῖσι λόγοισι τί θέλει τὸ ἔπος εἶναι τό σφι ἠπείλησε ὁ Κροῖσος, πίτυος τρόπον ἐκτρίψειν, μόγις κοτὲ μαθὼν τῶν τις πρεσβυτέρων εἶπε τὸ ἐόν, ὅτι πίτυς μούνη δενδρέων πάντων ἐκκοπεῖσα βλαστὸν οὐδένα μετίει ἀλλὰ πανώλεθρος ἐξαπόλλυται. δείσαντες ὦν οἱ Λαμψακηνοὶ Κροῖσον λύσαντες μετῆκαν Μιλτιάδεα. οὗτος μὲν δὴ διὰ Κροῖσον ἐκφεύγει,
38 μετὰ δὲ τελευτᾷ ἄπαις, τὴν ἀρχήν τε καὶ τὰ χρήματα παραδοὺς Στησαγόρῃ τῷ Κίμωνος ἀδελφεοῦ παιδὶ ὁμομητρίου. καί οἱ τελευτήσαντι Χερσονησῖται θύουσι ὡς νόμος οἰκιστῇ, καὶ ἀγῶνα ἱππικόν τε καὶ

C. 36. *καὶ τῆς Π.*, wie ihn selbst gelüstete. — *ἀναραιρηκώς.* zu 5, 102. — *πάντα τὸν β.* zu 2, 135, 2. — *δηλέεσθαι*, dialektisch und poetisch für *κακοῦν.* Di. 39 u. d. W. — *οὗτοι* dies. Spr. 61, 6. (7.) — *τε καί.* Di. 69, 70, 3. Sieben und dreissig Stadien nach Xen. Hell. 3, 2, 10, vierzig nach Andern. (We.) — *σταδίων.* Spr. 47, 6, 3. (8, 2.)

C. 37 § 1. *λοχήσαντες.* zu 5, 121. — *ἐν γνώμῃ, γνώριμος.* (Sch.) Beliebt, meint Koraes, schwerlich richtig. Ein sonst nicht nachgewiesener Ausdruck.

§ 2. *ἐν τοῖσι λόγοισι* in den Besprechungen über den Sinn des Ausdruckes. — *τί* für *τό* Stephanus. — *θέλει.* zu 2, 13, 3. — *ἠπείλησε* für *ἀπ.* Lh. — *τῶν τις.* gr. Spr. 47, 9, 20. — *βλαστὸν οὐδένα.* Parum vere nach Gell. 8, 4. (Va.) vgl. Saumaise de homonymis hyles iatricae p. 81. — *μετίει.* zu 6, 29. — *πανώλεθρος* noch 6, 85, 2, eig. dichterisch. Ueber den prädicativen Gebrauch Spr. u. Di. 57, 5, 4. Aehnlich *πρόρριζος* 3, 40, 2. Zugleich eine Anspielung auf den alten Namen der Stadt, *Πιτυοῦσσα?* — *Μιλτιάδεα.* Di. 15, 7, 2.

C. 38. *ὡς νόμος, θύειν.* (Va.) Spr. 55, 4, 4. (11.) Xen. An. 1, 2, 15.

γυμνικὸν ἐπιστᾶσι, ἐν τῷ Λαμψακηνῶν οὐδενὶ ἐγγίνεται ἀγωνίζεσθαι. πολέμου δὲ ἐόντος πρὸς Λαμψακηνοὺς καὶ Στησαγόρεα κατέλαβε ἀποθανεῖν ἄπαιδα, πληγέντα τὴν κεφαλὴν πελέκεϊ ἐν τῷ πρυτανηίῳ πρὸς ἀνδρὸς αὐτομόλου μὲν τῷ λόγῳ πολεμίου δὲ καὶ ὑποθερμοτέρου τῷ ἔργῳ. τελευτήσαντος δὲ καὶ Στησαγόρεω τρόπῳ τοιῷδε, ἐνθαῦτα 39 Μιλτιάδεα τὸν Κίμωνος, Στησαγόρεω δὲ τοῦ τελευτήσαντος ἀδελφεόν, καταλαμψόμενον τὰ πρήγματα ἐπὶ Χερσονήσου ἀποστέλλουσι τριήρεϊ οἱ Πεισιστρατίδαι, οἵ μιν καὶ ἐν Ἀθήνῃσι ἐποίευν εὖ ὡς οὐ συνειδότες δῆθεν τοῦ πατρὸς Κίμωνος αὐτοῦ τὸν θάνατον, τὸν ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ σημανέω ὡς ἐγένετο. Μιλτιάδης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Χερσόνησον εἶχε κατ' οἴκους, τὸν ἀδελφὸν Στησαγόρεα δηλαδὴ ἐπιτιμέων. οἱ δὲ Χερσονησῖται πυνθανόμενοι ταῦτα συνελέχθησαν ἀπὸ πασέων τῶν πολίων οἱ δυναστεύοντες πάντοθεν, κοινῷ δὲ στόλῳ ἀπικόμενοι ὡς συλλυπηθησόμενοι ἐδέθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Μιλτιάδης τε δὴ ἴσχει τὴν Χερσόνησον, πεντακοσίους βόσκων ἐπικούρους, καὶ γαμέει Ὀλόρου τοῦ Θρηίκων βασιλέος θυγατέρα Ἡγησιπύλην.

Οὗτος δὲ ὁ Κίμωνος Μιλτιάδης νεωστὶ μὲν ἐληλύθεε ἐς τὴν Χερ- 40 σόνησον, κατελάμβανε δέ μιν ἐλθόντα ἄλλα τῶν κατεχόντων πρηγμάτων χαλεπώτερα. τρίτῳ μὲν γὰρ ἔτεϊ τουτέων Σκύθας ἐκφεύγει· Σκύθαι γὰρ οἱ νομάδες ἐρεθισθέντες ὑπὸ βασιλέος Δαρείου συνεστράφησαν καὶ ἤλασαν μέχρι τῆς Χερσονήσου ταύτης. τούτους ἐπιόντας οὐκ ὑπομείνας ὁ Μιλτιάδης ἔφευγε ἀπὸ Χερσονήσου, ἐς ὃ οἵ τε Σκύθαι ἀπαλλάχθησαν καί μιν οἱ Δόλογκοι κατήγαγον ὀπίσω. ταῦτα μὲν δὴ τρίτῳ ἔτεϊ πρότερον ἐγεγόνεε τῶν τότε μιν κατεχόντων· τότε 41 δὲ πυνθανόμενος εἶναι τοὺς Φοίνικας ἐν Τενέδῳ πληρώσας τριήρεας πέντε χρημάτων τῶν παρεόντων ἀπέπλεε ἐς τὰς Ἀθήνας. καὶ ὥσπερ ὡρμήθη ἐκ Καρδίης πόλιος, ἔπλεε διὰ τοῦ Μέλανος κόλπου παρα-

---

ἐκέλευσε τοὺς Ἕλληνας, ὡς νόμος αὐτοῖς ἐς μάχην, οὕτω ταχθῆναι. — *ἐγγίνεται* gestattet wird. zu 1, 132, 1. — *κατέλαβε* betraf es. zu 3, 65. 1. — *ὑποθερμοτέρου* etwas zu hitzig. „Aehnlich das *ὑπο-* wie in *ὑπομαργότερος* 3, 29, 1.“ (We.)

C. 39. *τοιῷδε*, *τοιούτῳ*. zu 1, 164, 1. — *ἐπί* nach- hin. Spr. 68, 36 (40), 3. — *δῆθεν* anscheinend. zu 1, 59, 3. — *ἄλλῳ* 6, 103, 2. (We.) — *εἶχε* hielt sich. Di. 52, 2, 3. — *ἐπιτιμέων* nachehrend, wäre eine nicht erweisliche Bedeutung; Plut. Art. 14 liest man jetzt *ἐπιμ*[illegible]. Hier wollte Koen *ἔπι τιμέων*. — *πυνθανόμενοι*. gr. Spr. u. Di. 56, 9, 2. (1.) — *κοινῷ στόλῳ*. zu 5, 63, 1. — *βόσκων*, in der attischen Prosa eben nicht von Menschen. Kr. zu Thuk. 7, 48, 5.

C. 40. *δέ. δή*. — *ὁ Κίμωνος Μ.* gr. Spr. 47, 5, 3. vgl. 2, 44, 3. 3, 74, 2. 75, 2. — *τῶν κατεχόντων πρ.* als die Dinge die ihn betroffen hatten, als Pf. zu *καταλαμβάνειν*. vgl. unten und 1, 65, 1. — *τουτέων* nach diesen Ereignissen. vgl. zu 6, 46. — *συνεστράφησαν* vereinigten sich; vielleicht nach Her. Weise *συνεστράφθησαν*. (Va.)

C. 41 § 1. *τότε τε —*. Dies schliesst sich enge an C. 33 an. (Bä.) —

μείβετό τε τὴν Χερσόνησον καὶ οἱ Φοίνικές οἱ περιπίπτουσι τῇσι νηυσί. αὐτὸς μὲν δὴ Μιλτιάδης σὺν τῇσι τέσσερσι τῶν νεῶν καταφεύγει ἐς Ἴμβρον, τὴν δέ οἱ πέμπτην τῶν νεῶν κατεῖλον διώκοντες οἱ Φοίνικες. τῆς δὲ νεὸς ταύτης ἔτυχε τῶν Μιλτιάδεω παίδων ὁ πρεσβύτατος ἄρχων Μητίοχος, οὐκ ἐκ τῆς Ὀλόρου τοῦ Θρήικος ἐὼν θυγατρὸς ἀλλ' ἐξ ἄλλης· καὶ τοῦτον ἅμα τῇ νηὶ εἷλον οἱ Φοίνικες καί μιν πυθόμενοι ὡς εἴη Μιλτιάδεω παῖς ἀνήγαγον παρὰ βασιλέα, δοκέοντες χάριτα μεγάλην καταθήσεσθαι, ὅτι δὴ Μιλτιάδης γνώμην ἀπεδέξατο ἐν τοῖσι Ἴωσι πείθεσθαι κελεύων τοῖσι Σκύθῃσι, ὅτε οἱ Σκύθαι προσεδέοντο λύσαντας τὴν σχεδίην ἀποπλέειν ἐς τὴν ἑωυτῶν. Δαρεῖος δέ, ὡς οἱ Φοίνικες Μητίοχον τὸν Μιλτιάδεω ἀνήγαγον, ἐποίησε κακὸν μὲν οὐδὲν Μητίοχον, ἀγαθὰ δὲ συχνά· καὶ γὰρ οἶκον καὶ κτῆσιν ἔδωκε καὶ Περσίδα γυναῖκα, ἐκ τῆς οἱ τέκνα ἐγένετο τὰ ἐς
42 Πέρσας κεκοσμέαται. Μιλτιάδης δὲ ἐξ Ἴμβρου ἀπικνέεται ἐς τὰς Ἀθήνας.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκ τῶν Περσέων οὐδὲν ἐπὶ πλέον ἐγένετο τουτέων ἐς νεῖκος φέρον Ἴωσι, ἀλλὰ τάδε μὲν χρήσιμα κάρτα τοῖσι Ἴωσι ἐγένετο τούτου τοῦ ἔτεος. Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὕπαρχος μεταπεμψάμενος ἀγγέλους ἐκ τῶν πολίων συνθήκας σφίσι αὐτοῖσι τοὺς Ἴωνας ἠνάγκασε ποιέεσθαι, ἵνα δωσίδικοι εἶεν καὶ μὴ ἀλλήλους φέροιέν τε καὶ ἄγοιεν. ταῦτά τε ἠνάγκασε ποιέειν καὶ τὰς χώρας σφέων μετρήσας κατὰ παρασάγγας, τοὺς καλέουσι οἱ Πέρσαι τὰ τριήκοντα στάδια, κατὰ δὴ τούτους μετρήσας φόρους ἔταξε ἑκάστοισι, οἳ κατὰ χώρην διατελέουσι ἔχοντες ἐκ τούτου τοῦ χρόνου αἰεὶ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ὡς ἐτάχθησαν ἐξ Ἀρταφέρνεος· ἐτάχθησαν δὲ σχεδὸν κατὰ τὰ αὐτὰ
43 τὰ καὶ πρότερον εἶχον. καί σφι ταῦτα μὲν εἰρηναῖα ἦν. ἅμα δὲ τῷ ἔαρι τῶν ἄλλων καταλελυμένων στρατηγῶν ἐκ βασιλέος Μαρδόνιος

παραμείβετο. zu 1, 72, 2. — σὺν τῇσι. zu 1, 18, 1. — κατεῖλον von einem Schiffe wäre neu: vielleicht schrieb Her. κατῆγον. (Va.) Kr. zu Xen. An. 5, 1, 11. Oder εἷλον καταδιώκοντες?

§ 2. χάριτα, χάριν. Di. 17, 2, 2. — κελεύων ist vielleicht ein Glossem. Ueber die Sache 4, 137. — ἐς Π. ἐκεκοσμέαται unter die P. aufgenommen werden. (Valla.) Aehnlich 3, 91, 1. (Va.) Unattisch. zu 1, 59, 4.

C. 42 § 1. ἐπί für ἔτι eine Hs. wie 9, 41; ähnlich 2, 171. 5, 51, 2. 120. Vielleicht ist auch 9, 107, 2 u. 121 ἐπί für ἔτι zu lesen. (Sch.) — νεῖκος Kampf, wie bei Homer so auch bei Her. öfter. (We.) Das Wort ist überhaupt mehr poetisch. — φέρον. zu 3, 133. — σφίσι αὐτοῖσι, ἀλλήλοις. gr. Spr. 51, 2, 16. vgl. 6, 12, 2. — δωσίδικοι oder δοσιδίκοι, wie andre Hsn. haben, findet sich wohl erst wieder bei Polybios.

§ 2. τούς wie. gr. Spr. 46, 13. — τὰ τριήκοντα je dreissig. gr. Spr. 50, 2, 10. — κατὰ δὴ τούτους, epanaleptisch, wie besonders bei Her. oft. — κατὰ χώρην bei dem Ansatze. — ἔχοντες. Di. 52, 2, 3. Ueber die Sache Kr. hist. phil. Stud. I S. 91 ff. — εἰρηναῖα friedliche Maassregeln. vgl. 6, 57, 1. Das Wort noch 2, 68, 3, selten bei Attikern. Kr. zu Thuk. 1, 29, 3.

C. 43 § 1. καταλελυμένων erg. τῆς στρατηγίας, nachdem sie ihrer

ὁ Γωβρύεω κατέβαινε ἐπὶ θάλασσαν, στρατὸν πολλὸν μὲν κάρτα πεζὸν ἅμα ἀγόμενος πολλὸν δὲ ναυτικόν, ἡλικίην τε νέος ἐὼν καὶ νεωστὶ γεγαμηκὼς βασιλέος Δαρείου θυγατέρα Ἀρτοζώστρην. ἄγων δὲ τὸν στρατὸν τοῦτον ὁ Μαρδόνιος ἐπείτε ἐγένετο ἐν τῇ Κιλικίῃ, αὐτὸς μὲν ἐπιβὰς ἐπὶ νεὸς ἐκομίζετο ἅμα τῇσι ἄλλῃσι νηυσί, στρατιὴν δὲ τὴν πεζὴν ἄλλοι ἡγεμόνες ἦγον ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. ὡς δὲ παραπλέων τὴν Ἀσίην ἀπίκετο ὁ Μαρδόνιος ἐς τὴν Ἰωνίην, [2] ἐνθαῦτα μέγιστον θῶυμα ἐρέω τοῖσι μὴ ἀποδεκομένοισι Ἑλλήνων Περσέων τοῖσι ἑπτὰ Ὀτάνεα γνώμην ἀποδέξασθαι ὡς χρεὼν εἴη δημοκρατέεσθαι Πέρσας· τοὺς γὰρ τυράννους τῶν Ἰώνων καταπαύσας πάντας ὁ Μαρδόνιος δημοκρατίας κατίστα ἐς τὰς πόλιας. ταῦτα δὲ ποιήσας ἠπείγετο ἐς τὸν Ἑλλήσποντον.

Ὡς δὲ συνελέχθη μὲν χρῆμα πολλὸν νεῶν, συνελέχθη δὲ καὶ πεζὸς στρατὸς πολλός, διαβάντες τῇσι νηυσὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἐπορεύοντο διὰ τῆς Εὐρώπης, ἐπορεύοντο δὲ ἐπί τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας. [44] αὗται μὲν ὦν σφι πρόσχημα ἦσαν τοῦ στόλου· ἀτὰρ ἐν νόῳ ἔχοντες ὅσας ἂν πλείστας δύναιντο καταστρέφεσθαι τῶν Ἑλληνίδων πολίων, τοῦτο μὲν [δὴ] τῇσι νηυσὶ Θασίους οὐδὲ χεῖρας ἀνταειραμένους κατεστρέψαντο, τοῦτο δὲ τῷ πεζῷ Μακεδόνας πρὸς τοῖσι ὑπάρχουσι δούλους προσεκτήσαντο· τὰ γὰρ ἐντὸς Μακεδόνων ἔθνεα πάντα σφι ἤδη ἦν ὑποχείρια γεγονότα. ἐκ μὲν δὴ Θάσου διαβαλόντες πέρην ὑπὸ τὴν ἤπειρον ἐκομίζοντο μέχρι Ἀκάνθου, ἐκ δὲ Ἀκάνθου ὁρμεώμενοι τὸν Ἄθων περιέβαλλον. ἐπιπεσὼν δέ σφι περιπλέουσι βορῆς ἄνεμος [2] μέγας τε καὶ ἄπορος κάρτα τρηχέως περιέσπε πλήθεϊ πολλὰς τῶν νεῶν ἐκβάλλων πρὸς τὸν Ἄθων. λέγεται γὰρ κατὰ τριηκοσίας μὲν

Befehlsherrschaft entbunden waren. zu 1, 104. — ναυτικόν zur Bemannung von Schiffen geeignet. (Cas.)

§ 2. ἐνθαῦτα μ. θ. ἐρέω für ἐνταῦθα ἐγένετο ὅπερ μ. θ. ἐρέω. vgl. Kr. zu Xen. An. 3, 3, 13. — ἀποδεκομένοισι Annehmenden, Glaubenden. Ueber die Sache Kr. Leben des Thuk. S. 23. — καταπαύσας, τῆς τυραννίδος erg. ἀρχῆς. (Va.) — κατίστα. κατίστη Br. vgl. ἀνίστη 1, 196, 2. ἐνίστη 2, 102, 2; dagegen 2, 106, 1. 6, 61, 3. — χρῆμα Masse. zu 3, 109, 2. — Ὀτάνεα 3, 80.

C. 44 § 1. ὅσας ἂν πλείστας δ. so viele sie irgend könnten. gr. Spr. 49, 10, 4. — δύνωνται für δύναιντο einige Hsn. Doch vertheidigt Herm. de part. ἄν p. 151 den Optativ. — ἀνταειραμένους zur Gegenwehr erhebend. Her. öfter, auch bei Attikern. Kr. zu Thuk. 3, 32, 1. — δή scheint unstatthaft, eingefälscht von Jemand der hier den Anfang eines neuen Periodcn annahm. — ἐντός. ἐκτός? Jedenfalls sind wohl die in dem Striche vom Hellespont bis nach Makedonien gelegenen Völkerschaften gemeint.

§ 2. περιέβαλον, περιέπλεον, nach der Analogie von διαβάλλειν etc. (Sch.) Spr. 52, 2, 7. Selten so, noch Thuk. 8, 95, 1. — ἄπορος, πρὸς ὃν οὐδένα πόρον εὑρεῖν ἐστι. (Va.) Vgl. Harpokr. u. ἀπορώτατος. (Bä.) λάβρος? vgl. jedoch zu 4, 83. — τρηχέως περιέσπε. zu 1, 73, 2. — πλήθεϊ πολ-

καὶ τότε δή, Μίλητε, κακῶν ἐπιμήχανε ἔργων,
πολλοῖσιν δεῖπνόν τε καὶ ἀγλαὰ δῶρα γενήσῃ,
σαὶ δ' ἄλοχοι πολλοῖσι πόδας νίψουσι κομήταις,
νηοῦ δ' ἡμετέρου Διδύμοις ἄλλοισι μελήσει.

τότε δὴ ταῦτα τοὺς Μιλησίους κατελάμβανε, ὅτε γε ἄνδρες μὲν οἱ πλεῦνες ἐκτείνοντο ὑπὸ τῶν Περσέων ἐόντων κομητέων, γυναῖκες δὲ καὶ τέκνα ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ ἐγίνοντο, ἱρὸν δὲ τὸ ἐν Διδύμοισι, ὁ νηός τε καὶ τὸ χρηστήριον, συληθέντα ἐνεπίμπρατο. τῶν δ' ἐν τῷ ἱρῷ τούτῳ χρημάτων πολλάκις μνήμην ἑτέρωθι τοῦ λόγου ἐποιησάμην.

20 ἐνθεῦτεν οἱ ζωγρηθέντες τῶν Μιλησίων ἤγοντο ἐς Σοῦσα. βασιλεὺς δέ σφεας Δαρεῖος κακὸν οὐδὲν ἄλλο ποιήσας κατοίκισε ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ καλεομένῃ θαλάσσῃ, ἐν Ἄμπῃ πόλι, παρ' ἣν Τίγρις ποταμὸς παραρρέων ἐς θάλασσαν ἐξίει. τῆς δὲ Μιλησίης χώρης αὐτοὶ μὲν οἱ Πέρσαι εἶχον τὰ περὶ τὴν πόλιν καὶ τὸ πεδίον, τὰ δὲ ὑπεράκρια ἔδοσαν Καρσὶ Πηδασεῦσι ἐκτῆσθαι.

21 Παθοῦσι δὲ ταῦτα Μιλησίοισι πρὸς Περσέων οὐκ ἀπέδοσαν τὴν ὁμοίην Συβαρῖται, οἳ Λάον τε καὶ Σκίδρον οἴκεον τῆς πόλιος ἀπεστερημένοι· Συβάριος γὰρ ἁλούσης ὑπὸ Κροτωνιητέων Μιλήσιοι πάντες ἡβηδὸν ἀπεκείραντο τὰς κεφαλὰς καὶ πένθος μέγα προσεθήκαντο· πόλιες γὰρ αὗται μάλιστα δὴ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν ἀλλήλῃσι ἐξεινώθησαν. οὐδ' ἀνομοίως καὶ Ἀθηναῖοι· Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ δῆλον ἐποίησαν ὑπεραχθεσθέντες τῇ Μιλήτου ἁλώσι τῇ τε ἄλλῃ πολλαχῇ καὶ δὴ καὶ ποιήσαντι Φρυνίχῳ δρᾶμα Μιλήτου ἅλωσιν καὶ διδάξαντι ἐς δάκρυά τε ἔπεσε τὸ θέητρον καὶ ἐζημίωσάν μιν ὡς ἀναμνήσαντα οἰκήια κα-

---

σομαι 6, 77. Gew. mit dem Ge. in diesem Sinne. vgl. jedoch 8, 66, 2. — δῶρα, die Bedeutung des Plurals ist verwischt, wie Il. ψ, 297. — κομήταις. Die Barbaren nährten Haar und Bart. — Διδύμοις. Di. 46, 2. Her. musste § 2 ἐν vorsetzen.

§ 2. κατελάμβανε: zu 2, 66, 1. — ἐν ἀ. λόγῳ, wie 6, 23, 3. 8, 68, 4. vgl. 3, 120, 2. zu 8, 50, 2. Xen. An. 5, 6, 13: ἐν ἀνδραπόδων χώρᾳ ἐσόμεθα. — ἐγίνοντο geriethen, Passiv zu ποιεῖσθαι. Spr. 52, 8, 1. — ἱρόν. zu 1, 183, 1. — νηός. zu 1, 181, 2. — συληθέντα. zu ἐστι 4, 108. — πολλάκις 1, 92, 2. 2, 159. (Va.)

C. 20. οὐδέν, ungeachtet der Drohung 6, 9, 2. — τῇ Ἐρυθρῇ θ. dem persischen Meerbusen. zu 1, 1, 1. — Τίγρις für Τίγρης Br. — ὑπεράκρια Berggegenden. vgl. 1, 59, 2. (Va.) Bei Attikern kommt das Wort nicht vor.

C. 21. τὴν ὁμοίην. zu 4, 119, 2. — ἡβηδόν, οἱ ἡβῶντες. zu 1, 171. — προσεθήκαντο veranstalteten öffentlich. Ueber die Form Di. 36, 3, 2. Andre Hsn. προςεθήκαντο. vgl. 4, 66. — αὗται. Vollständig: αὗται ἦσαν πόλιες αἵ. Spr. 61, 6. (7.) — οὐδ' ἀνομοίως für οὐδὲν ὁμοίως Kr. — καὶ Ἀθ. zu 3, 18, 2. — ποιήσαντι Φ. als Ph. gedichtet hatte. gr. Spr. 48, 5, 1. — ὑπεραχθέντες, das Particip bei δῆλον ποιεῖν wie bei δηλοῦν. Thuk. 1, 64, 1: δῆλον ἐποιήσατε οὐ μηδίσαντες. — τῇ ἄλλῃ auf andre Weise. Der Artikel bei ἄλλῃ ist herodoteisch. zu 1, 1, 1. — διδάξαντι aufführte. zu 1, 23. — ἐς δάκρυα ἔπεσε, ein von Spätern nachgeahmter

κὰ χιλίῃσι δραχμῇσι, καὶ ἐπέταξαν μηκέτι μηδένα χρᾶσθαι τούτῳ τῷ δράματι.

Μίλητος μέν νυν Μιλησίων ἠρήμωτο, Σαμίων δὲ τοῖσί τι ἔχου- 22 σι τὸ μὲν ἐς τοὺς Μήδους ἐκ τῶν στρατηγῶν τῶν σφετέρων ποιηθὲν οὐδαμῶς ἤρεσκε, ἐδόκεε δὲ μετὰ τὴν ναυμαχίην αὐτίκα βουλευομένοισι, πρὶν ἤ σφι ἐς τὴν χώρην ἀπικέσθαι τὸν τύραννον Αἰάκεα, ἐς ἀποικίην ἐκπλέειν μηδὲ μένοντας Μήδοισί τε καὶ Αἰάκεϊ δουλεύειν. Ζαγκλαῖοι γὰρ οἱ ἀπὸ Σικελίης τὸν αὐτὸν χρόνον τοῦτον πέμποντες ἐς τὴν Ἰωνίην ἀγγέλους ἐπεκαλέοντο τοὺς Ἴωνας ἐς Καλὴν ἀκτήν, βουλόμενοι αὐτόθι πόλιν κτίσαι Ἰώνων· ἡ δὲ Καλὴ αὕτη ἀκτὴ καλεομένη ἔστι μὲν Σικελῶν, πρὸς δὲ Τυρσηνίην τετραμμένη τῆς Σικελίης. τουτέων ὦν ἐπικαλεομένων οἱ Σάμιοι μοῦνοι Ἰώνων ἐστάλησαν, σὺν δέ σφι Μιλησίων οἱ ἐκπεφευγότες. ἐν ᾧ τοιόνδε δή τι συνήνεικε γενέσθαι. Σάμιοί τε γὰρ κομιζόμενοι ἐς Σικελίην ἐγίνοντο ἐν Λοκροῖσι 23 τοῖσι Ἐπιζεφυρίοισι, καὶ Ζαγκλαῖοι αὐτοί τε καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτέων, τῷ οὔνομα ἦν Σκύθης, περιεκατέατο πόλιν τῶν Σικελῶν ἐξελεῖν βουλόμενοι. μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ῥηγίου τύραννος Ἀναξίλεως, ὥστε ἐὼν διάφορος τοῖσι Ζαγκλαίοισι, συμμίξας τοῖσι Σαμίοισι ἀναπείθει ὡς χρεὼν εἴη Καλὴν μὲν ἀκτήν, ἐπ' ἣν ἔπλεον, ἐᾶν χαίρειν, τὴν δὲ Ζάγκλην σχεῖν, ἐοῦσαν ἐρήμον ἀνδρῶν. πειθομένων δὲ τῶν Σαμίων καὶ 2 σχόντων τὴν Ζάγκλην, ἐνθαῦτα οἱ Ζαγκλαῖοι, ὡς ἐπύθοντο ἐχομένην τὴν πόλιν [ἑωυτῶν], ἐβοήθεον αὐτῇ καὶ ἐπεκαλέοντο Ἱπποκράτεα τὸν Γέλης τύραννον· ἦν γὰρ δή σφι οὗτος σύμμαχος. ἐπείτε δὲ αὐτοῖσι καὶ ὁ Ἱπποκράτης σὺν τῇ στρατιῇ ἧκε βοηθέων, Σκύθην μὲν τὸν μούναρχον τῶν Ζαγκλαίων ἀποβαλόντα τὴν πόλιν ὁ Ἱπποκράτης πεδήσας καὶ τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Πυθογένεα ἐς Ἴνυκον πόλιν ἀπέπεμψε, τοὺς δὲ λοιποὺς Ζαγκλαίους κοινολογησάμενος τοῖσι Σαμίοισι καὶ ὅρκους δοὺς καὶ δεξάμενος προέδωκε. μισθὸς δέ οἱ ἦν εἰρημένος ὅδε ὑπὸ 3

Ausdruck. „Die Erkl. zum Greg. K. p. 63." (Jacobs.) — *θέατρον*, *θεαταί*. — *μηδένα*. *μηδέν?* nämlich öffentlich. vgl. 1, 153, 2. 4, 71, 3. Denn das Lesen wird diese Censur doch wohl nicht verboten haben.

C. 22. *τοῖσί τι ἔχουσι* den Vermögenden; sonst so wohl immer ohne *τι*. Da Her. auch *οἱ ἔχοντες* so sonst nicht gebraucht, so vermuth' ich *τοῖσι παχέσι*. (Va.) Eine Hs. *τε* für *τι*; vielleicht *γε*. Spr. 52, 1, 2. — *ἐκ*. zu 3, 114, 4. — *πρὶν ἤ*. Di. 54, 17, 10. — *οἱ ἀπό*, durch *πέμποντες* veranlasst. Spr. 50, 7, 7. (8, 14.) — *αὕτη*, eingeschoben, wie 4, 19. — *τῆς Σικελίης* hängt von *Καλὴ ἀκτή* ab. vgl. gr. Spr. 47, 6, 9. — *ἐστάλησαν*, *ἐς ἀποικίην*, dies zugefügt 4, 159, 1. (St.) — *σὺν δέ σφι*. zu 5, 121. — *συνήνεικε*. zu 1, 73, 2.

C. 23 § 1. *Σάμιοί τε — καί* als die S. etc. zu 4, 181, 2. — *περιεκατέατο* für *περιεκαθέατο* We. — *ὥστε* für *ὅστε* oder *τότε* Schäfer, *ἅτε* Reiske. zu 1, 8, 1. — *σχεῖν* einnehmen. zu 1, 7, 1.

§ 2. *ἑωυτῶν* wird mit zwei Hsn. zu streichen sein. Spr. 51, 4, 2. (47, 9, 12.) — *πεδήσας*. *ἐν πέδαις δήσας*. zu 4, 69.

τῶν Σαμίων, πάντων τῶν ἐπίπλων καὶ ἀνδραπόδων τὰ ἡμίσεα λαβεῖν τῶν ἐν τῇ πόλι, τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν πάντα Ἱπποκράτεα λαγχάνειν. τοὺς μὲν δὴ πλεῦνας τῶν Ζαγκλαίων αὐτὸς ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ εἶχε δήσας, τοὺς δὲ κορυφαίους αὐτέων τριηκοσίους ἔδωκε τοῖσι Σαμίοισι 24κατασφάξαι· οὐ μέντοι οἵ γε Σάμιοι ἐποίησαν ταῦτα. Σκύθης δὲ ὁ τῶν Ζαγκλαίων μούναρχος ἐκ τῆς Ἰνύκου ἐκδιδρήσκει ἐς Ἱμέρην, ἐκ δὲ ταύτης παρῆν ἐς τὴν Ἀσίην καὶ ἀνέβη παρὰ βασιλέα Δαρεῖον. καί μιν ἐνόμισε Δαρεῖος πάντων ἀνδρῶν δικαιότατον εἶναι ὅσοι ἐκ τῆς Ἑλλάδος παρ' ἑωυτὸν ἀνέβησαν· καὶ γὰρ παραιτησάμενος βασιλέα ἐς Σικελίην ἀπίκετο καὶ αὖτις ἐκ τῆς Σικελίης ὀπίσω παρὰ βασιλέα, ἐς 25ὃ γήραϊ μέγα ὄλβιος ἐὼν ἐτελεύτησε ἐν Πέρσῃσι. Σάμιοι δὲ ἀπαλλαχθέντες Μήδων ἀπονητὶ πόλιν καλλίστην Ζάγκλην περιεβεβλέατο. μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίην τὴν ὑπὲρ Μιλήτου γενομένην Φοίνικες κελευσάντων Περσέων κατῆγον ἐς Σάμον Αἰάκεα τὸν Συλοσῶντος ὡς πολλοῦ τε ἄξιον γενόμενον σφίσι καὶ μεγάλα κατεργασάμενον· καὶ Σαμίοισι μούνοισι τῶν ἀποστάντων ἀπὸ Δαρείου διὰ τὴν ἔκλειψιν τῶν νεῶν τὴν ἐν τῇ ναυμαχίῃ οὔτε ἡ πόλις οὔτε τὰ ἱρὰ ἐνεπρήσθη. Μιλήτου δὲ ἁλούσης αὐτίκα Καρίην ἔσχον οἱ Πέρσαι, τὰς μὲν ἐθελοντὴν τῶν πολίων ὑποκυψάσας, τὰς δὲ ἀνάγκῃ προσηγάγοντο.

26 Ταῦτα μὲν δὴ οὕτω ἐγίνετο, Ἱστιαίῳ δὲ τῷ Μιλησίῳ ἐόντι περὶ Βυζάντιον καὶ συλλαμβάνοντι τὰς Ἰώνων ὁλκάδας ἐκπλωούσας ἐκ τοῦ Πόντου ἐξαγγέλλεται τὰ περὶ Μίλητον γενόμενα. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἑλλήσποντον ἔχοντα πρήγματα ἐπιτράπει Βισάλτῃ Ἀπολλοφάνεος παιδί, Ἀβυδηνῷ, αὐτὸς δὲ ἔχων Λεσβίους ἐς Χίον ἔπλεε, καὶ Χίων φρουρῇ οὐ προσιεμένῃ μιν συνέβαλε ἐν Κοίλοισι καλεομένοισι τῆς Χίης χώρης. τούτων τε δὴ ἐφόνευσε συχνούς, καὶ τῶν λοιπῶν Χίων, οἷα δὴ κεκακωμένων ἐκ τῆς ναυμαχίης, ὁ Ἱστιαῖος ἔχων τοὺς Λεσβίους ἐπε-27κράτησε, ἐκ Πολίχνης τῆς Χίων ὁρμεώμενος. φιλέει δέ κως προσημαίνειν, εὖτ' ἂν μέλλῃ μεγάλα κακὰ ἢ πόλι ἢ ἔθνεϊ ἔσεσθαι· καὶ γὰρ Χίοισι πρὸ τούτων σημήια μεγάλα ἐγένετο. τοῦτο μέν σφι πέμψασι ἐς Δελφοὺς χορὸν νεηνιέων ἑκατὸν δύο μοῦνοι τουτέων ἀπενόστησαν, τοὺς δὲ ὀκτώ τε καὶ ἐνενήκοντα αὐτέων λοιμὸς ὑπολαβὼν ἀπήνεικε· τοῦτο δὲ ἐν τῇ πόλι τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, ὀλίγῳ πρὸ

C. 24. παραιτησάμενος erbat die Erlaubniss dazu. — μέγα zu 1, 32, 3. — γήραϊ für γήρᾳ Schäfer.

C. 25. ἀπονητί. zu 3, 146, 1. — περιβάλλεσθαι erwerben. Die Form ist wohl zu ändern. Di. 30, 4, 10. — νεῶν τήν für νεῶν τῶν Reiske. — ἐθελοντήν. zu 1, 5, 1. — ὑποκυψάσας. zu 1, 130, 1.

C. 26. ἔχοντα, ὄντα. Di. 52, 2, 3. — ἐπιτράπει. zu 3, 81, 1.

C. 27. προσημαίνειν eine Vorbedeutung einzutreten. Kr. z. Thuk. 2, 8, 2. — εὖτ' ἄν, ὅταν. zu 4, 78, 2. — τοὺς ὀκτώ die übrigen acht. zu 1, 18, 1. — ὑπολαβών eben so 6, 75, 1. (Bä.) Sonst nicht so; ἐπιλαβών 8, 115, 2. — ἀπήνεικε raffte fort. zu 3, 66, 1. — ὑπολα-

τῆς ναυμαχίης, παισὶ γράμματα διδασκομένοισι ἐνέπεσε ἡ στέγη, ὥστε ἀπ᾽ ἑκατὸν καὶ εἴκοσι παίδων εἷς μοῦνος ἀπέφυγε. ταῦτα μέν σφι σημήια ὁ θεὸς προέδεξε, μετὰ δὲ ταῦτα ἡ ναυμαχίη ὑπολαβοῦσα ἐς γόνυ τὴν πόλιν ἔβαλε, ἐπὶ δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεγένετο Ἱστιαῖος Λεσβίους ἄγων· κεκακωμένων δὲ τῶν Χίων καταστροφὴν εὐπετέως αὐτέων ἐποιήσατο.

Ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Ἱστιαῖος ἐστρατεύετο ἐπὶ Θάσον, ἄγων Ἰώνων καὶ 28 Αἰολέων συχνούς. περικατημένῳ δέ οἱ Θάσον ἦλθε ἀγγελίη ὡς οἱ Φοίνικες ἀναπλώουσι ἐκ τῆς Μιλήτου ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην. πυθόμενος δὲ ταῦτα Θάσον μὲν απόρθητον λείπει, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Λέσβον ἠπείγετο ἄγων πᾶσαν τὴν στρατιήν. ἐκ Λέσβου δὲ λιμαινούσης οἱ τῆς στρατιῆς πέρην διαβαίνει, ἐκ τοῦ Ἀταρνέος ὡς ἀμήσων τὸν σῖτον τόν τε ἐνθεῦτεν καὶ τὸν ἐκ Καΐκου πεδίου τὸν τῶν Μυσῶν. ἐν δὲ τούτοισι τοῖσι χωρίοισι ἐτύγχανε ἐὼν Ἅρπαγος, ἀνὴρ Πέρσης, στρατηγὸς στρατιῆς οὐκ ὀλίγης, ὅς οἱ ἀποβάντι συμβαλὼν αὐτόν τε Ἱστιαῖον ζωγρίῃ ἔλαβε καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ τὸν πλέω διέφθειρε. ἐζωγρήθη δὲ ὁ Ἱστιαῖος ὧδε. ὡς ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες τοῖσι Πέρσῃσι 29 ἐν τῇ Μαλήνῃ τῆς Ἀταρνείτιδος χώρης, οἱ μὲν συνέστασαν χρόνον ἐπὶ πολλόν, ἡ δὲ ἵππος ὕστερον ὁρμηθεῖσα ἐπιπίπτει τοῖσι Ἕλλησι. τότε δὴ ἔργον τῆς ἵππου τοῦτο ἐγένετο, καὶ τετραμμένων τῶν Ἑλλήνων ὁ Ἱστιαῖος ἐλπίζων οὐκ ἀπολέεσθαι ὑπὸ βασιλέος διὰ τὴν παρεοῦσαν ἁμαρτάδα φιλοψυχίην τοιήνδε τινὰ ἀναιρέεται· ὡς φεύγων τε κατελαμβάνετο ὑπ᾽ ἀνδρὸς Πέρσεω καὶ ὡς καταιρεόμενος ὑπ᾽ αὐτοῦ ἔμελλε συγκεντηθήσεσθαι, Περσίδα γλῶσσαν μετεὶς καταμηνύει ἑωυτὸν ὡς εἴη Ἱστιαῖος ὁ Μιλήσιος. εἰ μέν νυν, ὡς ἐζωγρήθη, ἤλθε ἀγόμενος 30 παρὰ βασιλέα Δαρεῖον, ὁ δ᾽ οὔτ᾽ ἂν ἔπαθε κακὸν οὐδὲν δοκέειν ἐμοί, ἀπῆκέ τ᾽ ἂν αὐτῷ τὴν αἰτίην· νῦν δέ μιν αὐτέων τε τουτέων εἵνεκα, καὶ ἵνα μὴ διαφυγὼν αὖτις μέγας παρὰ βασιλέι γένηται, Ἀρταφέρνης τε ὁ Σαρδίων ὕπαρχος καὶ ὁ λαβὼν Ἅρπαγος, ὡς ἀπίκετο ἀγόμενος ἐς Σάρδις, τὸ μὲν [αὐτοῦ] σῶμα αὐτοῦ [ταύτῃ] ἀνεσταύρωσαν, τὴν δὲ κεφαλὴν ταριχεύσαντες ἀνήνεικαν παρὰ βασιλέα Δαρεῖον ἐς Σοῦσα.

βοῦσα eingetreten, hier intransitiv, wie 8, 12, bei Attikern nicht so. — ἐς γόνυ ἔβαλε, eine erst von Spätern nachgeahmte Redensart. (We.)

C. 28. λιμαινούσης für δειμαινούσης Reiske. vgl. 7, 25. Sonst kommt es nicht vor. — ἐκ τοῦ Ἀ. vor ὡς, ähnlich den Stellen gr. Spr. 54, 17, 7. — τὸν στρατὸν τὸν πλέω. zu 1, 102, 2. 4, 136, 1.

C. 29. συνέστασαν. zu 1, 74, 1. 214, 2. — ἐπί. Di. 68, 4, 6. — τότε. τό τε Bekker. — ἔργον. zu 5, 1, 2. — ἁμαρτάδα, ἁμαρτίαν. zu 1, 91, 1. — ἀναιρέεται wird angemessen mit πόνον, πόλεμον, anstössig mit φιλοψυχίην verbunden. — μετείς. Sonst ἱέναι γλῶσσαν, φωνήν. Einigermassen ähnlich »μετιέναι δάκρυα 9, 16, 2, βλαστόν 6, 37, 2.« (Sch.)

C. 30. ἤλθε für ἤχθη Kr. Die von We. verglichenen Stellen beweisen nichts; selbst nicht 6, 34, wo ἰόντες in τὴν ἱρὴν ὁδὸν eine eigne Bestimmung hat. — ὁ δ᾽. Di. 50, 1, 11. — ἀπῆκε, βασιλεύς. — μὲν αὐτοῦ. Di. 47,

Δαρεῖος δὲ πυθόμενος ταῦτα καὶ ἐπαιτιησάμενος τοὺς ταῦτα ποιήσαντας ὅτι μιν οὐ ζώοντα ἀνήγαγον ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ, τὴν κεφαλὴν τὴν Ἱστιαίου λούσαντάς τε καὶ περιστείλαντας εὖ ἐνετείλατο θάψαι ὡς ἀνδρὸς μεγάλως ἑωυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι εὐεργέτεω.

31 Τὰ μὲν περὶ Ἱστιαῖον οὕτω ἔσχε, ὁ δὲ ναυτικὸς στρατὸς ὁ Περσέων χειμερίσας περὶ Μίλητον τῷ δευτέρῳ ἔτεϊ ὡς ἀνέπλωσε, αἱρέει εὐπετέως τὰς νήσους τὰς πρὸς τῇ ἠπείρῳ κειμένας, Χίον καὶ Λέσβον καὶ Τένεδον. ὅκως δὲ λάβοι τινὰ τῶν νήσων, ὡς ἑκάστην αἱρέοντες οἱ βάρβαροι ἐσαγήνευον τοὺς ἀνθρώπους. σαγηνεύουσι δὲ τόνδε τὸν τρόπον· ἀνὴρ ἀνδρὸς ἁψάμενος τῆς χειρὸς ἐκ θαλάσσης τῆς βορηίης ἐπὶ τὴν νοτίην διήκουσι καὶ ἔπειτα διὰ πάσης τῆς νήσου διέρχονται ἐκθηρεύοντες τοὺς ἀνθρώπους. αἵρεον δὲ καὶ τὰς ἐν τῇ ἠπείρῳ πόλιας
32 τὰς Ἰάδας κατὰ τὰ αὐτά, πλὴν οὐκ ἐσαγήνευον τοὺς ἀνθρώπους· οὐ γὰρ οἷά τ' ἦν. ἐνθαῦτα Περσέων οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἐψεύσαντο τὰς ἀπειλὰς τὰς ἐπηπείλησαν τοῖσι Ἴωσι στρατοπεδευομένοισι ἐναντία σφίσι. ὡς γὰρ δὴ ἐπεκράτησαν τῶν πολίων, παῖδάς τε τοὺς εὐειδεστάτους ἐκλεγόμενοι ἐξέταμνον καὶ ἐποίευν ἀντὶ τοῦ εἶναι ἐνόρχιας εὐνούχους καὶ παρθένους τὰς καλλιστευούσας ἀνασπάστους παρὰ βασιλέα· ταῦτά τε δὴ ἐποίευν καὶ τὰς πόλιας ἐνεπίμπρασαν αὐτοῖσι ἱροῖσι. οὕτω δὴ τὸ τρίτον Ἴωνες κατεδουλώθησαν, πρῶτον μὲν ὑπὸ Λυδῶν, δὶς δὲ ἐπεξῆς τότε ὑπὸ Περσέων.

33 Ἀπὸ δὲ Ἰωνίης ἀπαλλασσόμενος ὁ ναυτικὸς στρατὸς τὰ ἐπ' ἀριστερὰ ἐσπλέοντι τοῦ Ἑλλησπόντου αἵρεε πάντα· τὰ γὰρ ἐπὶ δεξιὰ αὐτοῖσι Πέρσῃσι ὑποχείρια ἦν γεγονότα κατ' ἤπειρον. εἰσὶ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ αἵδε τοῦ Ἑλλησπόντου, Χερσόνησός τε, ἐν τῇ πόλιες συχναὶ ἔνεισι, καὶ Πέρινθος καὶ τὰ τείχεα τὰ ἐπὶ Θρηίκης καὶ Σηλυβρίη τε καὶ Βυζάντιον. Βυζάντιοι μέν νυν καὶ οἱ πέρηθε Καλχηδόνιοι οὐδ' ὑπέμειναν ἐπιπλέοντας τοὺς Φοίνικας, ἀλλ' οἴχοντο ἀπολιπόντες

9, 8. vgl. 6, 111, 2. Eine Hs. μὲν σῶμα αὐτοῦ ἀνεσταύρωσαν. — περιστείλαντας. zu 1, 98, 1. 2, 147, 2. Als Subject ist wohl τινάς zu denken. Spr. 55, 2, 4. (6.) — μεγάλως in hohem Grade.

C. 31. ἔσχε. zu 1, 79, 2. — ὅκως, ὁπότε. zu 1, 11, 1. — ὡς ἑκάστην. zu 1, 114, 1. — διήκουσι ziehen sich aus einander, διεστᾶσιν.

C. 32. οὐ ἐψεύσαντο hielten, erfüllten. So ψεύδεσθαι ξυμμαχίαν Thuk. 5, 83, 4. — ἐναντία. Sonst (bei Her.) ἀντία. zu 1, 80, 3. — ἀντὶ τοῦ für ἀντί Va. zu 1, 210, 2. — ἔνορχις noch 8, 105 u. bei Lucian. — καλλιστευούσας. zu 1, 196, 2. — ταῦτά τε ἐποίευν καί. zu 4, 181, 2. — τοῖσι nach αὐτοῖσι hat Bekker gestrichen. zu 2, 47, 1.

C. 33 § 1. τὰ ἐπ' ἀριστερὰ ἐσπλέοντι die zur Linken der Einfahrt gelegenen Striche. Spr. 48, 5, 2. — αὐτοῖσι im Ggs. zu der von Phönikern gestellten und bemannten Flotte. — κατ' ἤπειρον, κατὰ γῆν, durch das Landheer. — αἵδε, weil πόλιες vorschwebt. — τὰ ἐπί. Spr. 68, 36 (40), 2. — πέρηθε, πέραθεν. Di. 9, 4, 3. Für πέραν, weil eine Richtung

τὴν σφετέρην ἔσω ἐς τὸν Εὔξεινον πόντον, καὶ ἐνθαῦτα πόλιν Μεσαμβρίην οἴκισαν· οἱ δὲ Φοίνικες κατακαύσαντες ταύτας τὰς χώρας τὰς 2 καταλεχθείσας τράπονται ἐπὶ Προκόννησον καὶ Ἀρτάκην, πυρὶ δὲ καὶ ταύτας νείμαντες ἔπλωον αὖτις ἐς τὴν Χερσόνησον, ἐξαιρήσοντες τὰς ἐπιλοίπους τῶν πολίων, ὅσας πρότερον προσσχόντες οὐ κατέσυραν. ἐπὶ δὲ Κύζικον οὐδὲ ἔπλωσαν ἀρχήν· αὐτοὶ γὰρ Κυζικηνοὶ ἔτι πρότερον τοῦ Φοινίκων ἔσπλου ἐγεγόνεσαν ὑπὸ βασιλέϊ, Οἰβάρεϊ τῷ Μεγαβάζου ὁμολογήσαντες, τῷ ἐν Δασκυλείῳ ὑπάρχῳ. τῆς δὲ Χερσονήσου, πλὴν Καρδίης πόλιος, τὰς ἄλλας πάσας ἐχειρώσαντο οἱ Φοίνικες.

Ἐτυράννευε δὲ αὐτέων μέχρι τότε Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος τοῦ 34 Στησαγόρεω, κτησαμένου τὴν ἀρχὴν ταύτην πρότερον Μιλτιάδεω τοῦ Κυψέλου τρόπῳ τοιῷδε. εἶχον Δόλογκοι Θρήικες τὴν Χερσόνησον ταύτην. οὗτοι ὦν οἱ Δόλογκοι πιεσθέντες πολέμῳ ὑπ' Ἀψινθίων ἐς Δελφοὺς ἔπεμψαν τοὺς βασιλέας περὶ τοῦ πολέμου χρησομένους. ἡ δὲ Πυθίη σφι ἀνεῖλε οἰκιστὴν ἐπάγεσθαι ἐπὶ τὴν χώρην τοῦτον ὃς ἄν σφεας ἀπιόντας ἐκ τοῦ ἱροῦ πρῶτος ἐπὶ ξείνια καλέσῃ. ἰόντες δὲ οἱ Δόλογκοι τὴν ἱρὴν ὁδὸν διὰ Φωκέων τε καὶ Βοιωτῶν ἤισαν· καί σφεας ὡς οὐδεὶς ἐκάλεε, ἐκτράπονται ἐπ' Ἀθηνέων. ἐν δὲ τῇσι Ἀθή- 35 νῃσι τηνικαῦτα εἶχε μὲν τὸ πᾶν κράτος Πεισίστρατος, ἀτὰρ ἐδυνάστευε καὶ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, ἐὼν οἰκίης τεθριπποτρόφου, τὰ μὲν ἀνέκαθεν ἀπ' Αἰακοῦ τε καὶ Αἰγίνης γεγονώς, τὰ δὲ νεώτερα Ἀθηναῖος, Φιλαίου τοῦ Αἴαντος παιδός, γενομένου πρώτου τῆς οἰκίης ταύτης Ἀθηναίου. οὗτος ὁ Μιλτιάδης κατήμενος ἐν τοῖσι προθύροισι τοῖσι ἑωυτοῦ, ὁρέων τοὺς Δολόγκους παριόντας ἐσθῆτα οὐκ ἐγχωρίην ἔχοντας καὶ αἰχμὰς προσεβώσατο καὶ σφι προσελθοῦσι ἐπηγγείλατο καταγωγὴν καὶ ξείνια. οἱ δέ, δεξάμενοι καὶ ξεινισθέντες ὑπ' αὐτοῦ ἐξέφαι- 2 νον πᾶν οἱ τὸ μαντήιον, ἐκφήναντες δὲ ἐδέοντο αὐτοῦ τῷ θεῷ μιν πείθεσθαι. Μιλτιάδεα δὲ ἀκούσαντα παραυτίκα ἔπεισε ὁ λόγος, οἷα

---

von K. fort vorschwebt. Spr. 41, 12, 13. (14.) — *τὴν σφετέρην* erg. *χώραν*. — *ἔσω ἐς.* zu 2, 149, 3. 4, 34.

§ 2. *νείμαντες* übergaben, ungew. so. — *προσσχόντες* für *προσχόντες* Schäfer. — *ἀρχήν.* zu 2, 95. 4, 25. — *ἔτι. ἐπεὶ* Dobree. — *ὑπὸ βασιλεϊ.* Spr. 68, 40. (44.)

C. 34. *μέχρι τότε.* gr. Spr. 66, 1, 4. — *ἀνεῖλε ἐπάγεσθαι.* zu 2, 52, 2. — *ἐπὶ ξείνια.* zu 4, 154, 2. — *τὴν ἱρὴν ὁδόν*, wohl eine Strasse die nach Delphoi führte. vgl. Strabon 9 p. 422, c. (We.) — *σφεας ὡς.* gr. Spr. 54, 17, 7.

C. 35 § 1. *ἐὼν οἰκίης.* zu 1, 99. — *τεθριπποτρόφου.* Das Verbum 6, 125, 3; beides nur herodoteisch. — *τὰ ἀνέκαθεν.* zu 1, 170, 2. — *αἰχμάς.* zu 1, 8, 1. — *προσεβώσατο* rief zu sich heran, nur bei Her. vgl. Di. 39 u. *βοάω*.

§ 2. *μιν.* zu *σφεας* 1, 141, 2. — *ἔπεισε ὁ λόγος,* ungew. Verbindung. — *ποιοίη. ποιῇ* Dobree, *ποιέῃ* Herm. de part. *ἄν* p. 90. Spr. 54, 7.

ἀχθόμενόν τε τῇ Πεισιστράτου ἀρχῇ καὶ βουλόμενον ἐκποδὼν εἶναι, αὐτίκα δὲ ἐστάλη ἐς Δελφούς, ἐπειρησόμενος τὸ χρηστήριον εἰ ποιοίη
36 τά περ αὐτοῦ οἱ Δόλογκοι προσεδέοντο. κελευούσης δὲ καὶ τῆς Πυθίης, οὕτω δὴ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, Ὀλύμπια ἀναραιρηκὼς πρότερον τουτέων τεθρίππῳ, τότε παραλαβὼν Ἀθηναίων πάντα τὸν βουλόμενον μετέχειν τοῦ στόλου ἔπλεε ἅμα τοῖσι Δολόγκοισι καὶ ἔσχε τὴν χώρην· καί μιν οἱ ἐπαγαγόμενοι τύραννον κατεστήσαντο. ὁ δὲ πρῶτον μὲν ἀπετείχισε τὸν ἰσθμὸν τῆς Χερσονήσου ἐκ Καρδίης πόλιος ἐς Πακτύην, ἵνα μὴ ἔχοιέν σφεας οἱ Ἀψίνθιοι δηλέεσθαι ἐσβάλλοντες ἐς τὴν χώρην. εἰσὶ δὲ οὗτοι στάδιοι ἓξ τε καὶ τριήκοντα τοῦ ἰσθμοῦ· ἀπὸ δὲ τοῦ ἰσθμοῦ τούτου ἡ Χερσόνησος ἔσω πᾶσά ἐστι σταδίων εἴκοσι καὶ τετρακοσίων τὸ μῆκος.

37 Ἀποτειχίσας ὦν τὸν αὐχένα τῆς Χερσονήσου ὁ Μιλτιάδης καὶ τοὺς Ἀψινθίους τρόπῳ τοιούτῳ ὠσάμενος τῶν λοιπῶν πρώτοισι ἐπολέμησε Λαμψακηνοῖσι· καί μιν οἱ Λαμψακηνοὶ λοχήσαντες αἱρέουσι ζωγρίῃ. ἦν δὲ ὁ Μιλτιάδης Κροίσῳ τῷ Λυδῷ ἐν γνώμῃ γεγονώς· πυθόμενος ὦν ὁ Κροῖσος ταῦτα πέμπων προηγόρευε τοῖσι Λαμψακηνοῖσι μετιέναι Μιλτιάδεα· εἰ δὲ μή, σφέας πίτυος τρόπον ἀπείλεε
2 ἐκτρίψειν. πλανωμένων δὲ τῶν Λαμψακηνῶν ἐν τοῖσι λόγοισι τί θέλει τὸ ἔπος εἶναι τό σφι ἠπείλησε ὁ Κροῖσος, πίτυος τρόπον ἐκτρίψειν, μόγις κοτὲ μαθὼν τῶν τις πρεσβυτέρων εἶπε τὸ ἐόν, ὅτι πίτυς μούνη δενδρέων πάντων ἐκκοπεῖσα βλαστὸν οὐδένα μετίει ἀλλὰ πανώλεθρος ἐξαπόλλυται. δείσαντες ὦν οἱ Λαμψακηνοὶ Κροῖσον λύσαντες μετῆκαν Μιλτιάδεα. οὗτος μὲν δὴ διὰ Κροῖσον ἐκφεύγει,
38 μετὰ δὲ τελευτᾷ ἄπαις, τὴν ἀρχήν τε καὶ τὰ χρήματα παραδοὺς Στησαγόρῃ τῷ Κίμωνος ἀδελφεοῦ παιδὶ ὁμομητρίου. καί οἱ τελευτήσαντι Χερσονησῖται θύουσι ὡς νόμος οἰκιστῇ, καὶ ἀγῶνα ἱππικόν τε καὶ

C. 36. *καὶ τῆς Π.*, wie ihn selbst gelüstete. — *ἀναραιρηκώς.* zu 5, 102. — *πάντα τὸν β.* zu 2, 135, 2. — *δηλέεσθαι*, dialektisch und poetisch für *κακοῦν*. Di. 39 u. d. W. — *οὗτοι* dies. Spr. 61, 6. (7.) — *τε καί.* Di. 69, 70, 3. Sieben und dreissig Stadien nach Xen. Hell. 3, 2, 10, vierzig nach Andern. (We.) — *σταδίων.* Spr. 47, 6, 3. (8, 2.)

C. 37 § 1. *λοχήσαντες.* zu 5, 121. — *ἐν γνώμῃ, γνώριμος.* (Sch.) Beliebt, meint Koraes, schwerlich richtig. Ein sonst nicht nachgewiesener Ausdruck.

§ 2. *ἐν τοῖσι λόγοισι* in den Besprechungen über den Sinn des Ausdruckes. — *τί* für *τό* Stephanus. — *θέλει.* zu 2, 13, 3. — *ἠπείλησε* für *ἀπ.* Lh. — *τῶν τις.* gr. Spr. 47, 9, 20. — *βλαστὸν οὐδένα.* Parum vere nach Gell. 8, 4. (Va.) vgl. Saumaise de homonymis hyles iatricae p. 81. — *μετίει.* zu 6, 29. — *πανώλεθρος* noch 6, 85, 2, eig. dichterisch. Ueber den prädicativen Gebrauch Spr. u. Di. 57, 5, 4. Aehnlich *πρόρριζος* 3, 40, 2. Zugleich eine Anspielung auf den alten Namen der Stadt, *Πιτυοῦσσα?* — *Μιλτιάδεα.* Di. 15, 7, 2.

C. 38. *ὡς νόμος, θύειν.* (Va.) Spr. 55, 4, 4. (11.) Xen. An. 1, 2, 15.

γυμνικὸν ἐπιστᾶσι, ἐν τῷ Λαμψακηνῶν οὐδενὶ ἐγγίνεται ἀγωνίζεσθαι. πολέμου δὲ ἐόντος πρὸς Λαμψακηνοὺς καὶ Στησαγόρεα κατέλαβε ἀποθανεῖν ἄπαιδα, πληγέντα τὴν κεφαλὴν πελέκεϊ ἐν τῷ πρυτανηίῳ πρὸς ἀνδρὸς αὐτομόλου μὲν τῷ λόγῳ πολεμίου δὲ καὶ ὑποθερμοτέρου τῷ ἔργῳ. τελευτήσαντος δὲ καὶ Στησαγόρεω τρόπῳ τοιῷδε, ἐνθαῦτα 39 Μιλτιάδεα τὸν Κίμωνος, Στησαγόρεω δὲ τοῦ τελευτήσαντος ἀδελφεόν, καταλαμψόμενον τὰ πρήγματα ἐπὶ Χερσονήσου ἀποστέλλουσι τριήρεϊ οἱ Πεισιστρατίδαι, οἵ μιν καὶ ἐν Ἀθήνῃσι ἐποίευν εὖ ὡς οὐ συνειδότες δῆθεν τοῦ πατρὸς Κίμωνος αὐτοῦ τὸν θάνατον, τὸν ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ σημανέω ὡς ἐγένετο. Μιλτιάδης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Χερσόνησον εἶχε κατ' οἴκους, τὸν ἀδελφὸν Στησαγόρεα δηλαδὴ ἐπιτιμέων. οἱ δὲ Χερσονησῖται πυνθανόμενοι ταῦτα συνελέχθησαν ἀπὸ πασέων τῶν πολίων οἱ δυναστεύοντες πάντοθεν, κοινῷ δὲ στόλῳ ἀπικόμενοι ὡς συλλυπηθησόμενοι ἐδέθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Μιλτιάδης τε δὴ ἴσχει τὴν Χερσόνησον, πεντακοσίους βόσκων ἐπικούρους, καὶ γαμέει Ὀλόρου τοῦ Θρηίκων βασιλέος θυγατέρα Ἡγησιπύλην.

Οὗτος δὲ ὁ Κίμωνος Μιλτιάδης νεωστὶ μὲν ἐληλύθεε ἐς τὴν Χερ- 40 σόνησον, κατελάμβανε δέ μιν ἐλθόντα ἄλλα τῶν κατεχόντων πρηγμάτων χαλεπώτερα. τρίτῳ μὲν γὰρ ἔτεϊ τουτέων Σκύθας ἐκφεύγει· Σκύθαι γὰρ οἱ νομάδες ἐρεθισθέντες ὑπὸ βασιλέος Δαρείου συνεστράφησαν καὶ ἤλασαν μέχρι τῆς Χερσονήσου ταύτης. τούτους ἐπιόντας οὐκ ὑπομείνας ὁ Μιλτιάδης ἔφευγε ἀπὸ Χερσονήσου, ἐς ὃ οἵ τε Σκύθαι ἀπαλλάχθησαν καί μιν οἱ Δόλογκοι κατήγαγον ὀπίσω. ταῦτα μὲν δὴ τρίτῳ ἔτεϊ πρότερον ἐγεγόνεε τῶν τότε μιν κατεχόντων· τότε 41 δὲ πυνθανόμενος εἶναι τοὺς Φοίνικας ἐν Τενέδῳ πληρώσας τριήρεας πέντε χρημάτων τῶν παρεόντων ἀπέπλεε ἐς τὰς Ἀθήνας. καὶ ὥσπερ ὡρμήθη ἐκ Καρδίης πόλιος, ἔπλεε διὰ τοῦ Μέλανος κόλπου παρα-

---

ἐκέλευσε τοὺς Ἕλληνας, ὡς νόμος αὐτοῖς ἐς μάχην, οὕτω ταχθῆναι. — *ἐγγίνεται* gestattet wird. zu 1, 132, 1. — *κατέλαβε* betraf es. zu 3, 65. 1. — *ὑποθερμοτέρου* etwas zu hitzig. „Aehnlich das ὑπο- wie in ὑπομαργότερος 3, 29, 1." (We.)

C. 39. *τοιῷδε*, τοιούτῳ. zu 1, 164, 1. — *ἐπί* nach- hin. Spr. 68, 36 (40), 3. — *δῆθεν* anscheinend. zu 1, 59, 3. — *ἄλλῳ* 6, 103, 2. (We.) — *εἶχε* hielt sich. Di. 52, 2, 3. — *ἐπιτιμέων* nachehrend, wäre eine nicht erweisliche Bedeutung; Plut. Art. 14 liest man jetzt ἐτίμησα. Hier wollte Koen ἔπ τιμέων. — *πυνθανόμενοι*. gr. Spr. u. Di. 56, 9, 2. (1.) — *κοινῷ στόλῳ*. zu 5, 63, 1. — *βόσκων*, in der attischen Prosa eben nicht von Menschen. Kr. zu Thuk. 7, 48, 5.

C. 40. *δέ. δή*. — *ὁ Κίμωνος M.* gr. Spr. 47, 5, 3. vgl. 2, 44, 3. 3, 74, 2. 75, 2. — *τῶν κατεχόντων πρ.* als die Dinge die ihn betroffen hatten, als Pf. zu καταλαμβάνειν. vgl. unten und 1, 65, 1. — *τουτέων* nach diesen Ereignissen. vgl. zu 6, 46. — *συνεστράφησαν* vereinigten sich; vielleicht nach Her. Weise συνεστράφθησαν. (Va.)

C. 41 § 1. *τότε τε* —. Dies schliesst sich enge an C. 38 an. (Bä.) —

μείβετό τε τὴν Χερσόνησον καὶ οἱ Φοίνικές οἱ περιπίπτουσι τῇσι νηυσί. αὐτὸς μὲν δὴ Μιλτιάδης σὺν τῇσι τέσσερσι τῶν νεῶν καταφεύγει ἐς Ἴμβρον, τὴν δέ οἱ πέμπτην τῶν νεῶν κατεῖλον διώκοντες οἱ Φοί-2νικες. τῆς δὲ νεὸς ταύτης ἔτυχε τῶν Μιλτιάδεω παίδων ὁ πρεσβύτατος ἄρχων Μητίοχος, οὐκ ἐκ τῆς Ὀλόρου τοῦ Θρήικος ἐὼν θυγατρὸς ἀλλ' ἐξ ἄλλης· καὶ τοῦτον ἅμα τῇ νηὶ εἷλον οἱ Φοίνικες καί μιν πυθόμενοι ὡς εἴη Μιλτιάδεω παῖς ἀνήγαγον παρὰ βασιλέα, δοκέοντες χάριτα μεγάλην καταθήσεσθαι, ὅτι δὴ Μιλτιάδης γνώμην ἀπεδέξατο ἐν τοῖσι Ἴωσι πείθεσθαι κελεύων τοῖσι Σκύθῃσι, ὅτε οἱ Σκύθαι προσεδέοντο λύσαντας τὴν σχεδίην ἀποπλέειν ἐς τὴν ἑωυτῶν. Δαρεῖος δέ, ὡς οἱ Φοίνικες Μητίοχον τὸν Μιλτιάδεω ἀνήγαγον, ἐποίησε κακὸν μὲν οὐδὲν Μητίοχον, ἀγαθὰ δὲ συχνά· καὶ γὰρ οἶκον καὶ κτῆσιν ἔδωκε καὶ Περσίδα γυναῖκα, ἐκ τῆς οἱ τέκνα ἐγένετο τὰ ἐς 42Πέρσας κεκοσμέαται. Μιλτιάδης δὲ ἐξ Ἴμβρου ἀπικνέεται ἐς τὰς Ἀθήνας.

Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκ τῶν Περσέων οὐδὲν ἐπὶ πλέον ἐγένετο τουτέων ἐς νεῖκος φέρον Ἴωσι, ἀλλὰ τάδε μὲν χρήσιμα κάρτα τοῖσι Ἴωσι ἐγένετο τούτου τοῦ ἔτεος. Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὕπαρχος μεταπεμψάμενος ἀγγέλους ἐκ τῶν πολίων συνθήκας σφίσι αὐτοῖσι τοὺς Ἴωνας ἠνάγκασε ποιέεσθαι, ἵνα δωσίδικοι εἶεν καὶ μὴ ἀλλήλους φέ-2ροιέν τε καὶ ἄγοιεν. ταῦτά τε ἠνάγκασε ποιέειν καὶ τὰς χώρας σφέων μετρήσας κατὰ παρασάγγας, τοὺς καλέουσι οἱ Πέρσαι τὰ τριήκοντα στάδια, κατὰ δὴ τούτους μετρήσας φόρους ἔταξε ἑκάστοισι, οἳ κατὰ χώρην διατελέουσι ἔχοντες ἐκ τούτου τοῦ χρόνου αἰεὶ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ὡς ἐτάχθησαν ἐξ Ἀρταφέρνεος· ἐτάχθησαν δὲ σχεδὸν κατὰ τὰ αὐτὰ 43τὰ καὶ πρότερον εἶχον. καί σφι ταῦτα μὲν εἰρηναῖα ἦν. ἅμα δὲ τῷ ἔαρι τῶν ἄλλων καταλελυμένων στρατηγῶν ἐκ βασιλέος Μαρδόνιος

παραμείβετο. zu 1, 72, 2. — σὺν τῇσι. zu 1, 18, 1. — κατεῖλον von einem Schiffe wäre neu: vielleicht schrieb Her. κατῆγον. (Va.) Kr. zu Xen. An. 5, 1, 11. Oder εἷλον καταδιώκοντες?

§ 2. χάριτα, χάριν. Di. 17, 2, 2. — κελεύων ist vielleicht ein Glossem. Ueber die Sache 4, 137. — ἐς Π. ἐκεκοσμέαται unter die P. aufgenommen werden. (Valla.) Aehnlich 3, 91, 1. (Va.) Unattisch. zu 1, 59, 4.

C. 42 § 1. ἐπί für ἔτι eine Hs. wie 9, 41; ähnlich 2, 171. 5, 51, 2. 120. Vielleicht ist auch 9, 107, 2 u. 121 ἐπί für ἔτι zu lesen. (Sch.) — νεῖκος Kampf, wie bei Homer so auch bei Her. öfter. (We.) Das Wort ist überhaupt mehr poetisch. — φέρον. zu 3, 133. — σφίσι αὐτοῖσι, ἀλλήλοις. gr. Spr. 51, 2, 16. vgl. 6, 12, 2. — δωσίδικοι oder δοσίδικοι, wie andre Hsn. haben, findet sich wohl erst wieder bei Polybios.

§ 2. τούς wie. gr. Spr. 46, 13. — τὰ τριήκοντα je dreissig. gr. Spr. 50, 2, 10. — κατὰ δὴ τούτους, epanaleptisch, wie besonders bei Her. oft. — κατὰ χώρην bei dem Ansatze. — ἔχοντες. Di. 52, 2, 3. Ueber die Sache Kr. hist. phil. Stud. I S. 91 ff. — εἰρηναῖα friedliche Maassregeln. vgl. 6, 57, 1. Das Wort noch 2, 68, 3, selten bei Attikern. Kr. zu Thuk. 1, 29, 3.

C. 43 § 1. καταλελυμένων erg. τῆς στρατηγίας, nachdem sie ihrer

ὁ Γωβρύεω κατέβαινε ἐπὶ θάλασσαν, στρατὸν πολλὸν μὲν κάρτα πεζὸν ἅμα ἀγόμενος πολλὸν δὲ ναυτικόν, ἡλικίην τε νέος ἐὼν καὶ νεωστὶ γεγαμηκὼς βασιλέος Δαρείου θυγατέρα Ἀρτοζώστρην. ἄγων δὲ τὸν στρατὸν τοῦτον ὁ Μαρδόνιος ἐπείτε ἐγένετο ἐν τῇ Κιλικίῃ, αὐτὸς μὲν ἐπιβὰς ἐπὶ νεὸς ἐκομίζετο ἅμα τῇσι ἄλλῃσι νηυσί, στρατιὴν δὲ τὴν πεζὴν ἄλλοι ἡγεμόνες ἦγον ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. ὡς δὲ παρα- 2 πλέων τὴν Ἀσίην ἀπίκετο ὁ Μαρδόνιος ἐς τὴν Ἰωνίην, ἐνθαῦτα μέγιστον θῶυμα ἐρέω τοῖσι μὴ ἀποδεκομένοισι Ἑλλήνων Περσέων τοῖσι ἑπτὰ Ὀτάνεα γνώμην ἀποδέξασθαι ὡς χρεὼν εἴη δημοκρατέεσθαι Πέρσας· τοὺς γὰρ τυράννους τῶν Ἰώνων καταπαύσας πάντας ὁ Μαρδόνιος δημοκρατίας κατίστα ἐς τὰς πόλιας. ταῦτα δὲ ποιήσας ἠπείγετο ἐς τὸν Ἑλλήσποντον.

Ὡς δὲ συνελέχθη μὲν χρῆμα πολλὸν νεῶν, συνελέχθη δὲ καὶ πεζὸς στρατὸς πολλός, διαβάντες τῇσι νηυσὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἐπορεύοντο διὰ τῆς Εὐρώπης, ἐπορεύοντο δὲ ἐπί τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας. αὗται μὲν ὦν σφι πρόσχημα ἦσαν τοῦ στόλου· ἀτὰρ ἐν νόῳ ἔχοντες 44 ὅσας ἂν πλείστας δύναιντο καταστρέφεσθαι τῶν Ἑλληνίδων πολίων, τοῦτο μὲν [δὴ] τῇσι νηυσὶ Θασίους οὐδὲ χεῖρας ἀνταειραμένους κατεστρέψαντο, τοῦτο δὲ τῷ πεζῷ Μακεδόνας πρὸς τοῖσι ὑπάρχουσι δούλους προσεκτήσαντο· τὰ γὰρ ἐντὸς Μακεδόνων ἔθνεα πάντα σφι ἤδη ἦν ὑποχείρια γεγονότα. ἐκ μὲν δὴ Θάσου διαβαλόντες πέρην ὑπὸ τὴν ἤπειρον ἐκομίζοντο μέχρι Ἀκάνθου, ἐκ δὲ Ἀκάνθου ὁρμεώμενοι τὸν Ἄθων περιέβαλλον. ἐπιπεσὼν δέ σφι περιπλέουσι βορῆς ἄνεμος 2 μέγας τε καὶ ἄπορος κάρτα τρηχέως περιέσπε πλήθεϊ πολλὰς τῶν νεῶν ἐκβάλλων πρὸς τὸν Ἄθων. λέγεται γὰρ κατὰ τριηκοσίας μὲν

Befehlsherrschaft entbunden waren. zu 1, 104. — ναυτικόν zur Bemannung von Schiffen geeignet. (Cas.)

§ 2. ἐνθαῦτα μ. θ. ἐρέω für ἐνταῦθα ἐγένετο ὅπερ μ. θ. ἐρέω. vgl. Kr. zu Xen. An. 3, 3, 13. — ἀποδεκομένοισι Annehmenden, Glaubenden. Ueber die Sache Kr. Leben des Thuk. S. 23. — καταπαύσας, τῆς τυραννίδος erg. ἀρχῆς. (Va.) — κατίστα. κατίστη Br. vgl. ἀνίστη 1, 196, 2. ἐνίστη 2, 102, 2; dagegen 2, 106, 1. 6, 61, 3. — χρῆμα Masse. zu 3, 109, 2. — Ὀτάνεα 3, 80.

C. 44 § 1. ὅσας ἂν πλείστας δ. so viele sie irgend könnten. gr. Spr. 49, 10, 4. — δύνωνται für δύναιντο einige Hsn. Doch vertheidigt Herm. de part. ἄν p. 151 den Optativ. — ἀνταειραμένους zur Gegenwehr erhebend. Her. öfter, auch bei Attikern. Kr. zu Thuk. 3, 82, 1. — δή scheint unstatthaft, eingefälscht von Jemand der hier den Anfang eines neuen Periode annahm. — ἐντός. ἐκτός? Jedenfalls sind wohl die in dem Striche vom Hellespont bis nach Makedonien gelegenen Völkerschaften gemeint.

§ 2. περιέβαλον, περιέπλεον, nach der Analogie von διαβάλλειν etc. (Sch.) Spr. 52, 2, 7. Selten so, noch Thuk. 8, 95, 1. — ἄπορος, πρὸς ὃν οὐδένα πόρον εὑρεῖν ἐστι. (Va.) Vgl. Harpokr. u. ἀπορώτατος. (Bä.) λάβρος? vgl. jedoch zu 4, 83. — τρηχέως περιέσπε. zu 1, 73, 2. — πλήθεϊ πολ-

τῶν νεῶν τὰς διαφθαρείσας εἶναι, ὑπὲρ δὲ δύο μυριάδας ἀνθρώπων· ὥστε γὰρ θηριωδεστάτης ἐούσης τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς περὶ τὸν Ἄθων οἱ μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων διεφθείροντο ἁρπαζόμενοι, οἱ δὲ πρὸς τὰς πέτρας ἀρασσόμενοι· οἳ δὲ αὐτέων νέειν οὐκ ἐπιστέατο καὶ κατὰ τοῦτο διεφθείροντο, οἱ δὲ ῥίγεϊ. ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς οὕτω
45ἔπρησσε, Μαρδονίῳ δὲ καὶ τῷ πεζῷ στρατοπεδευομένῳ ἐν Μακεδονίῃ νυκτὸς Βρύγοι Θρήικες ἐπεχείρησαν· καί σφεων πολλοὺς φονεύουσι οἱ Βρύγοι, Μαρδόνιον δὲ αὐτὸν τρωματίζουσι. οὐ μὲν οὐδὲ αὐτοὶ δουλοσύνην διέφυγον πρὸς Περσέων· οὐ γὰρ δὴ πρότερον ἀπανέστη ἐκ τῶν χωρέων τουτέων Μαρδόνιος πρὶν ἤ σφεας ὑποχειρίους ἐποιήσατο. τούτους μέντοι καταστρεψάμενος ἀπῆγε τὴν στρατιὴν ὀπίσω, ἅτε τῷ πεζῷ τε προσπταίσας πρὸς τοὺς Βρύγους καὶ τῷ ναυτικῷ μεγάλως περὶ τὸν Ἄθων. οὗτος μέν νυν ὁ στόλος αἰσχρῶς ἀγωνισάμενος ἀπαλλάχθη ἐς τὴν Ἀσίην.

46 Δευτέρῳ δὲ ἔτεϊ τουτέων ὁ Δαρεῖος πρῶτα μὲν Θασίους διαβληθέντας ὑπὸ τῶν ἀστυγειτόνων ὡς ἀπόστασιν μηχανῴατο, πέμψας ἄγγελον ἐκέλευέ σφεας τὸ τεῖχος περιαιρέειν καὶ τὰς νέας ἐς Ἄβδηρα κομίζειν. οἱ γὰρ δὴ Θάσιοι, οἷα ὑπ' Ἱστιαίου τε τοῦ Μιλησίου πολιορκηθέντες καὶ προσόδων ἐουσέων μεγαλέων ἐχρέοντο τοῖσι χρήμασι νέας τε ναυπηγεύμενοι μακρὰς καὶ τεῖχος ἰσχυρότερον περιβαλλόμενοι. ἡ δὲ πρόσοδός σφι ἐγίνετο ἔκ τε τῆς ἠπείρου καὶ ἀπὸ τῶν μετάλλων. ἐκ μέν γε τῶν ἐκ Σκαπτῆς ὕλης τῶν χρυσέων μετάλλων τὸ ἐπὶ πᾶν ὀγδώκοντα τάλαντα προσήιε, ἐκ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ Θάσῳ ἐλάσσω μὲν τουτέων, συχνὰ δὲ οὕτω ὥστε τὸ ἐπὶ πᾶν Θασίοισι ἐοῦσι καρπῶν ἀτελέσι προσήιε ἀπό τε τῆς ἠπείρου καὶ τῶν μετάλλων ἔτεος ἑκάστου
47διηκόσια τάλαντα, ὅτε δὲ τὸ πλεῖστον προσῆλθε, τριηκόσια. εἶδον δὲ καὶ αὐτὸς τὰ μέταλλα ταῦτα καὶ μακρῷ ἦν αὐτέων θωυμασιώτατα τὰ οἱ Φοίνικες ἀνεῦρον οἱ μετὰ Θάσου κτίσαντες τὴν νῆσον ταύτην, ἥτις νῦν ἐπὶ τοῦ Θάσου τούτου τοῦ Φοίνικος τὸ οὔνομα ἔσχε. τὰ δὲ μέ-

---

λάς. zu 3, 107. — *ὥστε, ἅτε.* zu 1, 8, 1. — *ἀρασσόμενοι.* zu 2, 63, 2. — *οὕτω ἔπρησσε* hatte dies Schicksal. zu 3, 26, 1. 4, 77.

C. 45. *μέν* für *μέντοι* einige Hsn. Di. 69, 44, 1. — *δουλοσύνην, δουλείαν.* zu 1, 95, 2. — *πρὸς Π.* von Seiten der. Eben so 1, 159, 1. 3, 19. 7, 154, 2. (St.) — *οὐ πρότερον — πρὶν ἤ.* Di. 54, 17, 9. — *μεγάλως.* zu 1, 16. — *ἀπαλλάχθη* entkam, so weit es nicht vernichtet war. (Sch.)

C. 46. *τουτέων* nach diesen Vorgängen. vgl. zu 1, 91, 2 E. 6, 40. — *μηχανῴατο* für *μηχανοίατο* Bekker. — *οἷα, ἅτε.* zu 1, 61, 1. — *πολιορκηθέντες καὶ πρ. ἐουσέων.* Spr. 59, 2. (56, 14, 2.) — *τῆς ἠπείρου, τῶν ἐν τῇ καταντιπέρας Θρῄκῃ ἐμπορίων* Thuk. 1, 100, 1. — *τῶν ἐκ* für *τῶν ἐν*, veranlasst durch *προσήιε.* Spr. 50, 7, 7. (8, 14.) Ueber das zweite *τῶν* gr. Spr. 59, 9, 1. — *τὸ ἐπὶ πᾶν* im Allgemeinen. zu 2, 68, 3. 4, 68, 1. — *προσήιε* kamen ein. zu 1, 192, 2. — *καρπῶν ἀτελέσι* steuerfrei rücksichtlich des Ertrages der Ernten. (Abresch.) Eine sonst gew. Art von Besteuerung. Kr. z. Arr. An. 1, 16, 5.

ταλλα τὰ Φοινικικὰ ταῦτα ἐστὶ τῆς Θάσου μεταξὺ Αἰνύρων τε χώρου καλεομένου καὶ Κοινύρων, ἀντίον δὲ Σαμοθρηΐκης, οὖρος μέγα ἀνεστραμμένον ἐν τῇ ζητήσι. τοῦτο μέν νύν ἐστι τοιοῦτο, οἱ δὲ Θάσιοι 48 τῷ βασιλέι κελεύσαντι καὶ τὸ τεῖχος τὸ σφέτερον κατεῖλον καὶ τὰς νέας τὰς πάσας ἐκόμισαν ἐς Ἄβδηρα.

Μετὰ δὲ τοῦτο ἀπεπειρᾶτο ὁ Δαρεῖος τῶν Ἑλλήνων ὅ τι ἐν νόῳ ἔχοιεν, κότερα πολεμέειν ἑωυτῷ ἢ παραδιδόναι σφέας αὐτούς. διέπεμπε ὦν κήρυκας ἄλλους ἄλλῃ τάξας ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, κελεύων αἰτέειν βασιλέι γῆν τε καὶ ὕδωρ. τούτους μὲν δὴ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἔπεμπε, ἄλλους δὲ κήρυκας διέπεμπε ἐς τὰς ἑωυτοῦ δασμοφόρους πόλιας τὰς παραθαλασσίους, κελεύων νέας τε μακρὰς καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα ποιέεσθαι. οὗτοί τε δὴ παρεσκευάζοντο ταῦτα καὶ τοῖσι ἥκουσι ἐς τὴν 49 Ἑλλάδα κήρυξι πολλοὶ μὲν ἠπειρωτέων ἔδοσαν τὰ προΐσχετο αἰτέων ὁ Πέρσης, πάντες δὲ νησιῶται ἐς τοὺς ἀπικοίατο αἰτήσοντες. οἵ τε δὴ ἄλλοι νησιῶται διδοῦσι γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ καὶ δὴ καὶ Αἰγινῆται. ποιήσασι δέ σφι ταῦτα ἰθέως Ἀθηναῖοι ἐπεκέατο, δοκέοντες ἐπὶ σφίσι ἔχοντας τοὺς Αἰγινήτας δεδωκέναι, ὡς ἅμα τῷ Πέρσῃ ἐπὶ σφέας στρατεύωνται. καὶ ἄσμενοι προφάσιος ἐπελάβοντο, φοιτέοντές τε ἐς τὴν Σπάρτην κατηγόρεον τῶν Αἰγινητέων τὰ πεποιήκοιεν προδόντες τὴν Ἑλλάδα. πρὸς ταύτην δὲ τὴν κατηγορίην Κλεομένης ὁ 50 Ἀναξανδρίδεω, βασιλεὺς ἐὼν Σπαρτιητέων, διέβη ἐς Αἴγιναν, βουλόμενος συλλαβεῖν Αἰγινητέων τοὺς αἰτιωτάτους. ὡς δὲ ἐπειρᾶτο συλλαμβάνων, ἄλλοι τε δὴ αὐτῷ ἐγίνοντο ἀντίξοοι τῶν Αἰγινητέων, ἐν δὲ δὴ καὶ Κριὸς ὁ Πολυκρίτου μάλιστα, ὃς οὐκ ἔφη αὐτὸν οὐδένα ἄξειν χαίροντα Αἰγινητέων· ἄνευ γάρ μιν Σπαρτιητέων τοῦ κοινοῦ ποιέειν ταῦτα, ὑπ' Ἀθηναίων ἀναγνωσθέντα χρήμασι· ἅμα γάρ ἄν μιν τῷ ἑτέρῳ βασιλέι ἐλθόντα συλλαμβάνειν. ἔλεγε δὲ ταῦτα ἐξ ἐπιστολῆς τῆς Δημαρήτου. Κλεομένης δὲ ἀπελαυνόμενος ἐκ τῆς Αἰγίνης

C. 47. ἐπὶ τοῦ. zu 1, 14, 3. — νῦν als ob ἔχει folgen sollte. — τῆς Θάσου hängt ab von Αἰνύρων καὶ Κοινύρων. Spr. 47, 3, 2. (5, 5.) — ἀντίον. Di. 47, 29, 2. — ἀνεστραμμένον aufgewühlt durch den Bergbau. (Sch.)

C. 48. βασιλέι, der Da., weil das Folgende den Begriff des Gehorchens enthält. — ἄλλῃ. zu 1, 1, 1. — πλοῖα vorzugsweise von Lastschiffen, im Ggs. der (μακραὶ) νῆες Kriegsschiffe. Kr. zum Thuk. 6, 30, 1.

C. 49. προΐσχοντο. zu 1, 3. — πάντες νησιῶται ohne οἱ wie πάντες Ἕλληνες. gr. Spr. 50, 11, 9. Erg. ἔδοσαν. — διδοῦσι, διδόασι. Di. 36, 1, 3. — ἐπὶ σφίσι ἔχοντας gegen sie feindlich gesinnt. Doch ist eine ähnliche Stelle nicht nachgewiesen. Ich vermuthe ἔχοντα gegen sie Zielendes. Aehnlich ἔχοντα ἔς τινα. zu 1, 65, 3.

C. 50. ἀντίξοοι, ἐναντίοι. zu 1, 174, 2. — χαίροντα. Spr. 67, 1, 2. — ἄνευ ohne Geheiss. Kr. zum Thuk. 1, 91, 4. — ἀναγνωσθέντα, πεισθέντα. zu 1, 68, 4. — γάρ denn sonst. zu 1, 124, 1. — ἂν συλλαμβάνειν = συνελάμβανον ἄν. Spr. 54, 6, 4. (6.) Das Präsens, um ein

εἴρετο τὸν Κριὸν ὅ τι οἱ εἴη τὸ οὔνομα· ὁ δέ οἱ τὸ ἐὸν ἔφρασε. ὁ δὲ Κλεομένης πρὸς αὐτὸν ἔφη· "ἤδη νῦν καταχαλκοῦ, ὦ Κριέ, τὰ κέρεα, ὡς συνοισόμενος μεγάλῳ κακῷ."

51 Ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ τοῦτον τὸν χρόνον ὑπομένων Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος διέβαλλε τὸν Κλεομένεα, ἐὼν βασιλεὺς καὶ οὗτος Σπαρτιητέων, οἰκίης δὲ τῆς ὑποδεεστέρης, κατ' ἄλλο μὲν οὐδὲν ὑποδεεστέρης (ἀπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ γεγόνασι), κατὰ πρεσβυγενείην δέ κως τετίμηται

52 μᾶλλον ἡ Εὐρυσθένεος. Λακεδαιμόνιοι γάρ, ὁμολογέοντες οὐδενὶ ποιητῇ, λέγουσι αὐτὸν Ἀριστόδημον τὸν Ἀριστομάχου τοῦ Κλεοδαίου τοῦ Ὕλλου βασιλεύοντα ἀγαγεῖν σφέας ἐς ταύτην τὴν χώρην τὴν νῦν ἐκτέαται, ἀλλ' οὐ τοὺς Ἀριστοδήμου παῖδας. μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολλὸν Ἀριστοδήμῳ τεκεῖν τὴν γυναῖκα, τῇ οὔνομα εἶναι Ἀργείην· θυγατέρα δὲ αὐτὴν λέγουσι εἶναι Αὐτεσίωνος τοῦ Τισαμενοῦ τοῦ Θερσάνδρου τοῦ Πολυνείκεος· ταύτην δὲ τεκεῖν δίδυμα, ἐπιδόντα δὲ τὸν

2 Ἀριστόδημον τὰ τέκνα νούσῳ τελευτᾶν. Λακεδαιμονίους δὲ τοὺς τότε ἐόντας βουλεῦσαι κατὰ νόμον βασιλέα τῶν παίδων τὸν πρεσβύτερον ποιήσασθαι. οὐκ ὦν δή σφεας ἔχειν ὁκότερον ἕλωνται, ὥστε καὶ ὁμοίων καὶ ἴσων ἐόντων· οὐ δυναμένους δὲ γνῶναι, ἢ καὶ πρὸ τούτου, ἐπειρωτᾶν τὴν τεκοῦσαν. τὴν δὲ οὐδὲ αὐτὴν φάναι διαγινώσκειν, εἰδυῖαν μὲν καὶ τὸ κάρτα [λέγειν ταῦτα], βουλομένην δὲ εἴ κως ἀμφότεροι γενοίατο βασιλέες. τοὺς ὦν δὴ Λακεδαιμονίους ἀπορέειν, ἀπορέοντας δὲ πέμπειν ἐς Δελφοὺς ἐπειρησομένους ὅ τι χρήσωνται τῷ πρήγματι. τὴν δὲ Πυθίην κελεύειν σφέας ἀμφότερα τὰ παιδία ἡγή-

---

εἶχε mit anzudeuten. — τὸ οὔνομα. Di. 48, 3, 3. — Κριέ Bock. — συμφέρεσθαι zusammentreffen. Nicht leicht so bei Attikern (für προσφέρεσθαι). Nicht ganz ähnlich Plat. Krat. 419, d: εὖ τοῖς πράγμασι τὴν ψυχὴν συμφέρεσθαι. Antiph. 5, 42: τοῖς λόγοις συνεφέρετο ὡς ἀληθέσιν οὖσιν.

C. 51. πρεσβυγένειαν Erstgeburt des Eurysthenes. Das Wort haben erst Spätere wieder. — τετίμηται, ein Satz einem Casus angefügt. vgl. zu 1, 14, 1.

C. 52 § 1. τοῦ. zu 1, 7, 1. — δίδυμα Zwillingskinder. gr. Spr. 43, 4, 15. vgl. 6, 69, 4. 71. — ἐπιδόντα τὰ τ. belebt habend die Geburt der K. Kr. zu Xen. An. 3, 1, 13.

§ 2. ἐόντας. ἄρχοντας? — βουλεῦσαι hätten darauf gedacht. Bei Attikern üblich ist mit dem Inf. wohl nur das Medium, vielleicht auch bei Her., wenn man 6, 61, 1 ἐβουλεύετο für ἐβούλευε τόν giebt und 3, 84, 2 ändert. — ὦν δή. zu 1, 11, 3. — σφεας. zu 1, 4, 1. — ὥστε, ἅτε. — ὁμοίων καὶ ἴσων. zu 1, 92, 2. Die gewöhnlichere Folge wäre ἴσων καὶ ὁμοίων. Lobeck Prolegg. p. 61 f. — ἢ καὶ oder auch schon (Lg.) — πρὸ τούτου. zu 1, 82, 5. — οὐδὲ αὐτήν, καὶ αὐτὴν οὔ, zu διαγινώσκειν gehörig. gr. Spr. 51, 6, 6. — καὶ τὸ κάρτα, καὶ πάνυ. zu 1, 71, 1. — λέγειν wird doch von εἰδυῖαν abhängen müssen: wissend, im Stande, dies zu sagen. Indess ist λέγειν ταῦτα vielleicht ein Glossem. — βουλομένην. ἀρνεύμενον oder etwas Aehnliches würd' ich erwarten; läugnend, um zu versuchen ob (nicht). gr. Spr. 65, 1, 10. Βούλεσθαι εἴ κως konnte ein Grieche nicht füglich sagen. Oder schrieb Her. λέγειν δ' οὔ τι βουλομένην, εἰ? — ὅ τι χρήσωνται was sie machen sollten. gr. Spr. 46, 5, 9.

σασθαι βασιλέας, τιμᾶν δὲ μᾶλλον τὸν γεραίτερον. τὴν μὲν δὴ Πυθίην ταῦτά σφι ἀνελεῖν, τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι ἀπορέουσι οὐδὲν ἔσσον ὅκως ἐξεύρωσι αὐτέων τὸν πρεσβύτερον, ὑποθέσθαι ἄνδρα Μεσσήνιον τῷ οὔνομα εἶναι Πανίτην· ὑποθέσθαι δὲ τοῦτον τὸν Πανίτην τάδε τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, φυλάξαι τὴν γειναμένην ὁκότερον τῶν παιδίων πρότερον λούει καὶ σιτίζει· καὶ ἢν μὲν κατὰ ταὐτὰ φαίνηται αἰεὶ ποιεῦσα, τοὺς δὲ πᾶν ἕξειν ὅσον τι καὶ δίζηνται καὶ θέλουσι ἐξευρεῖν, ἢν δὲ πλανᾶται καὶ ἐκείνη ἐναλλὰξ ποιεῦσα, δῆλά σφι ἔσεσθαι ὡς οὐδὲ ἐκείνη πλέον οὐδὲν οἶδε, ἐπ' ἄλλην τέ σφεας τράπεσθαι ὁδόν. ἐνθαῦτα δὴ τοὺς Σπαρτιήτας κατὰ τὰς τοῦ Μεσσηνίου ὑποθήκας φυλάξαντας τὴν μητέρα τῶν Ἀριστοδήμου παίδων λαβεῖν κατὰ ταὐτὰ τιμῶσαν τὸν πρότερον καὶ σίτοισι καὶ λουτροῖσι, οὐκ εἰδυῖαν τῶν εἵνεκεν ἐφυλάσσετο. λαβόντας δὲ τὸ παιδίον τὸ τιμώμενον πρὸς τῆς γειναμένης ὡς ἐὸν πρότερον τρέφειν ἐν τῷ δημοσίῳ· καί οἱ οὔνομα τεθῆναι Εὐρυσθένεα, τῷ δὲ νεωτέρῳ Προκλέα. τούτους ἀνδρωθέντας αὐτούς τε ἀδελφεοὺς ἐόντας λέγουσι διαφόρους εἶναι τὸν πάντα χρόνον τῆς ζόης ἀλλήλοισι καὶ τοὺς ἀπὸ τούτων γενομένους ὡσαύτως διατελέειν.

Ταῦτα μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι μοῦνοι Ἑλλήνων, τάδε δὲ 53 κατὰ ταὐτὰ λεγόμενα ὑπ' Ἑλλήνων ἐγὼ γράφω· τούτους γὰρ δὴ τοὺς Δωριέων βασιλέας μέχρι μὲν Περσέος τοῦ Δανάης, τοῦ θεοῦ ἀπεόντος, καταλεγομένους ὀρθῶς ὑπ' Ἑλλήνων καὶ ἀποδεικνυμένους ὡς εἰσὶ Ἕλληνες· ἤδη γὰρ τηνικαῦτα ἐς Ἕλληνας οὗτοι ἐτέλεον. ἔλεξα δὲ μέχρι Περσέος τοῦδε εἵνεκα, ἀλλ' οὐκ ἀνέκαθεν ἔτι ἔλαβον, ὅτι οὐκ ἔπεστι ἐπωνυμίη Περσέι οὐδεμία πατρὸς θνητοῦ, ὥσπερ Ἡρακλέι Ἀμφιτρύων. ἤδη ὦν ὀρθῷ λόγῳ χρεωμένῳ μέχρι τοῦ Περσέος ὀρθῶς εἴρεταί μοι· ἀπὸ δὲ Δανάης τῆς Ἀκρισίου καταλέγοντι τοὺς ἄνω αἰεὶ πατέρας αὐτέων φαινοίατο ἂν ἐόντες οἱ τῶν Δωριέων ἡγε-

---

§ 3. *ὑποθέσθαι* habe einen Vorschlag gemacht. Spr. 52, 1, 2. — *τοὺς δέ.* zu 5, 1. 1. — *δίζηνται, ζητῶσιν.* Di. 39 u. d. W. — *καὶ ἐκείνη* auch sie, also unsicher wie die Lakedämonier. gr. Spr. 51, 7, 12. — *δῆλα.* zu 1, 4, 1.

§ 4. *πρός.* Di. 52, 3, 2. — *ἐν τῷ δημοσίῳ* im Staatsgebäude. (Gr.) Substantivirtes Neutrum, ohne Ergänzung eines Substantivs. — *διατελέειν, διαφόρους ὄντας.* gr. Spr. 56, 16.

C. 53 § 1. *κατὰ ταὐτά* übereinstimmend. vgl. 1, 1, 2. — *ἀπεόντος* nicht mitgerechnet. (We.) — *καταλεγομένους* der Geschlechtsfolge nach aufgeführt. — *Ἕλληνες.* Eine harte Anakoluthie. Es fehlt ein Verbum von dem *βασιλέας* abhinge. Es ist angefangen als sollte folgen: *ἀπὸ Δανάης Αἰγυπτίους ἀποφαίνω*, von welcher Fügung nach den Zwischensätzen abgewichen ist. — *ἐτέλεον* gehörten. zu 3, 34, 2. — *οὐκ ἀνέκαθεν ἔτι ἔλαβον* bin nicht weiter zurückgegangen in der Genealogie. Ueber *ἔτι* zu 5, 9, 1. — *Ἀμφιτρύων. Ἀμφιτρύωνος* würde man erwarten; jenes ist gewählt, weil man auch *ὁ Ἀμφιτρύων τὸ ὄνομα* sagt, was freilich hier nicht ganz passend wäre. Spr. 50, 6, 2. (7, 5.) — *ὀρθῷ λόγῳ.* zu 5, 41. 88. — *αἰεί.*

μοῦνοι Αἰγύπτιοι ἰθαγενέες. ταῦτα μέν νυν κατὰ Ἕλληνες λέγουσι γεγενεηλόγηται, ὡς δὲ ὁ Περσέων λόγος λέγεται, αὐτὸς ὁ Περσεύς, ἐὼν Ἀσσύριος, ἐγένετο Ἕλλην, ἀλλ' οὐκ οἱ Περσέος πρόγονοι· τοὺς δὲ Ἀκρισίου γε πατέρας ὁμολογέοντας κατ' οἰκηιότητα Περσέι οὐδέν, τούτους δὲ εἶναι, κατά περ Ἕλληνες λέγουσι, Αἰγυπτίους.

55 Καὶ ταῦτα μέν νυν περὶ τουτέων εἰρήσθω· ὅ τι δέ, ἐόντες Αἰγύπτιοι, καὶ ὅ τι ἀποδεξάμενοι ἔλαβον τὰς Δωριέων βασιληίας, ἄλλοισι γὰρ περὶ αὐτῶν εἴρηται, ἐάσομεν αὐτά· τὰ δὲ ἄλλοι οὐ κα-

56 τελάβοντο, τουτέων μνήμην ποιήσομαι. γέρεά [τε] δὴ τάδε τοῖσι βασιλεῦσι Σπαρτιῆται δεδώκασι, ἱροσύνας δύο, Διός τε Λακεδαίμονος καὶ Διὸς οὐρανίου, καὶ πόλεμόν γε ἐκφέρειν ἐπ' ἣν ἂν βούλωνται χώρην, τούτου δὲ μηδένα εἶναι Σπαρτιητέων διακωλυτήν, εἰ δὲ μή, αὐτὸν ἐν τῷ ἄγεϊ ἐνέχεσθαι· στρατευομένων δὲ πρώτους ἰέναι τοὺς βασιλέας, ὑστάτους δὲ ἀπιέναι· ἑκατὸν δὲ ἄνδρας λογάδας ἐπὶ στρατιῆς φυλάσσειν αὐτούς· προβάτοισι δὲ χρᾶσθαι ἐν τῇσι ἐξοδίῃσι ὁκόσοισι ἂν ἐθέλωσι, τῶν δὲ θυομένων ἁπάντων τὰ δέρματά τε καὶ

57 τὰ νῶτα λαμβάνειν σφέας. ταῦτα μὲν τὰ ἐμπολέμια, τὰ δὲ ἄλλα τὰ εἰρηναῖα κατὰ τάδε σφι δέδοται· ἢν θυσίην τις δημοτελῆ ποιέηται, πρώτους ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἵζειν τοὺς βασιλέας καὶ ἀπὸ τουτέων πρῶτον ἄρχεσθαι, διπλήσια νέμοντας ἑκατέρῳ τὰ πάντα ἢ τοῖσι ἄλλοισι δαι-

---

gr. Spr. 50, 8, 9. — ἰθαγενέες echte. vgl. zu 2, 17, 3. — κατά für κατὰ τά Struve.

C. 54. ὁ Περσέων λόγος. vgl. 7, 61, 2. 150, 1. Apollod. 2, 4, 5. (Bä.) — οὐδὲν ὁμολογέοντας nichts gemein habend. (Sch.) — δέ, das zweite, ist eine Erneuerung des ersten, wie sonst nach ὅς. zu 2, 26. — εἶναι hängt von λέγεται ab. (Bä.)

C. 55. ὅ τι δέ wesshalb. zu 3, 27. 78, 3. — καὶ ὅ τι ἀποδεξάμενοι für welche Thaten, Leistungen. Spr. 51, 15, 3. (17, 4.) Bei Her. häufig ist ἔργον ἀποδείκνυσθαι u. ä.; selten so bei Attikern. — γάρ. zu 1, 8, 1. — κατελάβοντο befasst haben, ungew. so.

C. 56. γέρεα. Di. 18, 8, 2. — τε. andre Hsn. δέ. — ἱροσύνας für ἱρωσύνας Bekker. zu 3, 142, 3. — καὶ — γε und sogar. Kr. zu Xen. An. 3, 2, 24. — ἐκφέρειν anzufangen, thatsächlich; nicht: anzukündigen, was Sache der Regierung war. vgl. Müller Dor. II S. 104. Es hängt gleichfalls von δεδώκασι ab, wie νέμεσθαι, 8, 160. Eben so die folg. Infinitive. — διακωλυτής ist ziemlich selten, auch das Simplex. Kr. zum Thuk. 8, 50, 1. — εἰ δὲ μή widrigenfalls. Spr. 65, 5, 8. (12.) — αὐτόν kann verdächtig scheinen, weil der wenig betonte Begriff an einer sehr betonten Stelle steht. Doch mochte die Pause bei μή kaum bemerkbar sein. — ἐν τῷ ἄγεϊ in Bann und Acht. (Lg.) — ἑκατόν. Sonst werden dreihundert erwähnt. Vielleicht waren die Hundert eine aus diesen erlesene Schaar. (We.) — στρατιῆς. στρατιῆς Reiske. Allein die Formel ἐπὶ στρατιᾶς ist gesichert. Kr. zu Arr. An. 1, 1, 2 grosse Ausg. Ueber das ähnliche ἐπὶ στρατοπέδου Kr. zu Xen. An. 6, 3, 4. — χρᾶσθαι, zu Opfern. — ἐξοδία für ἔξοδος findet sich erst bei Pol. wieder.

C. 57 § 1. ἐμπολέμια ein seltenes Wort. — δημοτελῆ. δημοτελέα Br. Di. 18, 1, 1. von Staats wegen. zu Thuk. 2, 15, 3. — ἵζειν, wie

τυμόνεσι· καὶ σπονδαρχίας εἶναι τουτέων καὶ τῶν τυθέντων τὰ δέρματα. νεομηνίας δὲ ἀνὰ πάσας καὶ ἑβδόμας ἱσταμένου τοῦ μηνὸς δίδοσθαι ἐκ τοῦ δημοσίου ἱρήιον τέλειον ἑκατέρῳ ἐς Ἀπόλλωνος καὶ μέδιμνον ἀλφίτων καὶ οἴνου τετάρτην Λακωνικήν, καὶ ἐν τοῖσι ἀγῶσι πᾶσι προεδρίας ἐξαιρέτους· καὶ προξείνους ἀποδεικνύναι τούτοισι[2] προσκεῖσθαι τοὺς ἂν ἐθέλωσι τῶν ἀστῶν καὶ Πυθίους αἱρέεσθαι δύο ἑκάτερον· οἱ δὲ Πύθιοί εἰσι θεοπρόποι ἐς Δελφούς, σιτεόμενοι μετὰ τῶν βασιλέων τὰ δημόσια. μὴ ἐλθοῦσι δὲ τοῖσι βασιλεῦσι ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἀποπέμπεσθαί σφι ἐς τὰ οἰκία ἀλφίτων τε δύο χοίνικας ἑκατέρῳ καὶ οἴνου κοτύλην, παρεοῦσι δὲ διπλήσια πάντα δίδοσθαι· τὠυτὸ δὲ τοῦτο καὶ πρὸς ἰδιωτέων κληθέντας ἐπὶ δεῖπνον τιμᾶσθαι. τὰς δὲ μαντηίας τὰς γινομένας τούτους φυλάσσειν, συνειδέναι δὲ καὶ τοὺς Πυθίους· δικάζειν δὲ μούνους τοὺς βασιλέας τοσάδε μοῦνα,[3] πατρούχου τε παρθένου πέρι, ἐς τὸν ἱκνέεται ἔχειν, ἢν μή περ ὁ πατὴρ αὐτὴν ἐγγυήσῃ, καὶ ὁδῶν δημοσιέων πέρι· καὶ ἤν τις θετὸν παῖδα ποιέεσθαι ἐθέλῃ, βασιλέων ἐναντίον ποιέεσθαι· καὶ παρίζειν βουλεύουσι τοῖσι γέρουσι, ἐοῦσι δυῶν δέουσι τριήκοντα· ἢν δὲ μὴ ἔλθωσι, τοὺς μάλιστά σφι τῶν γερόντων προσήκοντας ἔχειν τὰ τῶν βασιλέων γέρεα, δύο ψήφους τιθεμένους, τρίτην δὲ τὴν ἑωυτῶν.

Ταῦτα μὲν ζώουσι τοῖσι βασιλεῦσι δέδοται ἐκ τοῦ κοινοῦ τῶν 58 Σπαρτιητέων, ἀποθανοῦσι δὲ τάδε. ἱππέες περιαγγέλλουσι τὸ γεγονὸς κατὰ πᾶσαν τὴν Λακωνικήν, κατὰ δὲ τὴν πόλιν γυναῖκες περιιοῦσαι λέβητα κροτέουσι. ἐπεὰν ὦν τοῦτο γένηται τοιοῦτο, ἀνάγκη ἐξ οἰκίης ἑκάστης ἐλευθέρους δύο καταμιαίνεσθαι, ἄνδρα τε καὶ γυναῖκα· μὴ ποιήσασι δὲ τοῦτο ζημίαι μεγάλαι ἐπικέαται. νόμος δὲ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι κατὰ τῶν βασιλέων τοὺς θανάτους ἐστὶ ωὑτὸς καὶ

---

die folg. Infinitive, von δέδοται abhängig. — πρῶτον ἄρχεσθαι. zu 1, 2, 1. — διπλήσια. Xen. St. d. L. 15, 4: διμοιρίᾳ ἐπὶ τῷ δείπνῳ ἐτίμησεν, οὐχ ἵνα διπλάσια καταφάγοιεν ἀλλ' ἵνα καὶ ἀπὸ τοῦδε τιμῆσαι ἔχοιεν εἴ τινα βούλοιντο. (Va.) — δαιτυμόνεσι. In dem homerischen Worte (zu 1, 73, 8) wäre es bedenklich δαιτύμοσι zu geben. Di. 17, 4, 7. — σπονδαρχία scheint sonst nicht vorzukommen. — ἀνά. Di. 68, 4, 6. — τέλειον. zu 1, 183, 1. — ἐς Ἀπόλλωνος für, zum Opfern im Tempel des, A. zu 5, 51, 1.

§ 2. προσκεῖσθαι. zu 1, 118. Der Inf. hängt noch von δέδοται ab. — τὰ δημόσια auf öffentliche Kosten. — τοῦτο τιμᾶσθαι, wie τιμᾶν τὰ ἄλλα. zu 5, 67, 3. vgl. 5, 20, 2.

§ 3. πατρούχου, τῆς ὀρφανῆς καὶ ἐπικλήρου ᾗ προσήκει τὰ τοῦ πατρὸς ἔχειν. Tim. p. 208 u. dort Ruhnken. — ἱκνέεται, προσήκει. zu 2, 36, 1. Es galten dabei verwandtschaftliche Ansprüche. — ἢν μή περ gew. ἤν περ μή. Di. 69, 67, 1. — θετόν adoptiv. — γέρουσι Mitgliedern des Senates der γερουσία. — τιθεμένους, jedes Mal einer für beide Könige, meint We.

C. 58 § 1. ζώουσι für ζῶσι Bekker. — δίδοσθαι ἐκ findet sich vereinzelt auch bei Attikern. Kr. zu Xen. An. 1, 1, 6. — λέβητα. Spr. 44, 1, 2. (7.) — καταμιαίνεσθαι squalere, ungewiss ob bloss durch Trauerkleidung oder durch Beschmutzung mit Staub.

τοῖσι βαρβάροισι τοῖσι ἐν τῇ Ἀσίῃ· τῶν γὰρ ὦν βαρβάρων οἱ πλεῦνες τὠυτῷ νόμῳ χρέωνται κατὰ τοὺς θανάτους τῶν βασιλέων. ἐπεὰν γὰρ ἀποθάνῃ βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, ἐκ πάσης δεῖ Λακεδαίμονος, χωρὶς Σπαρτιητέων, ἀριθμῷ τῶν περιοίκων ἀναγκαστοὺς ἐς τὸ κῆδος ἰέναι. τουτέων ὦν καὶ τῶν εἱλωτέων καὶ αὐτέων Σπαρτιητέων ἐπεὰν συλλεχθέουσι ἐς τὠυτὸ πολλαὶ χιλιάδες, σύμμιγα τῇσι γυναιξὶ κόπτονταί τε προθύμως καὶ οἰμωγῇ διαχρέωνται ἀπλέτῳ, φάμενοι τὸν ὕστατον αἰεὶ ἀπογενόμενον τῶν βασιλέων, τοῦτον δὴ γενέσθαι ἄριστον. ὃς δ' ἂν ἐν πολέμῳ τῶν βασιλέων ἀποθάνῃ, τούτῳ δὲ εἴδωλον σκευάσαντες ἐν κλίνῃ εὖ ἐστρωμένῃ ἐκφέρουσι. ἐπεὰν δὲ θάψωσι, ἀγορὴ δέκα ἡμερέων οὐκ ἵσταταί σφι οὐδ' ἀρχαιρεσίη συνίζει, ἀλλὰ πενθέουσι ταύτας τὰς ἡμέρας.

59 Συμφέρονται δὲ ἄλλο τόδε τοῖσι Πέρσῃσι. ἐπεὰν ἀποθανόντος τοῦ βασιλέος ἄλλος ἐνίστηται βασιλεύς, οὗτος ὁ ἐσιὼν ἐλευθεροῖ ὅστις τι Σπαρτιητέων τῷ βασιλέι ἢ τῷ δημοσίῳ ὤφειλε· ἐν δ' αὖ Πέρσῃσι ὁ κατιστάμενος βασιλεὺς τὸν προοφειλόμενον φόρον μετίει τῇσι πόλισι πάσῃσι.

60 Συμφέρονται δὲ καὶ τάδε Αἰγυπτίοισι Λακεδαιμόνιοι. οἱ κήρυκες αὐτέων καὶ αὐληταὶ καὶ μάγειροι ἐκδέκονται τὰς πατρωίας τέχνας, καὶ αὐλητής τε αὐλητέω γίνεται καὶ μάγειρος μαγείρου καὶ κῆρυξ κήρυκος· οὐδὲ κατὰ λαμπροφωνίην ἐπιτιθέμενοι ἄλλοι σφέας παρακληίουσι, ἀλλὰ κατὰ τὰ πάτρια ἐπιτελέουσι.

61 Ταῦτα μὲν δὴ οὕτω γίνεται, τότε δὲ τὸν Κλεομένεα ἐόντα ἐν τῇ Αἰγίνῃ καὶ κοινὰ τῇ Ἑλλάδι ἀγαθὰ προσεργαζόμενον ὁ Δημάρητος διέβαλε, οὐκ Αἰγινητέων οὕτω κηδόμενος ὡς φθόνῳ καὶ ἄγῃ χρεώ-

---

§ 2. *ἐκ πάσης Λακ.* aus allen lakonischen Städten. (Va.) vgl. 7, 234, 2. (Sch.) — *χωρίς* noch ausser. (Va.) — *ἀριθμῷ* in einer bestimmten Zahl. (Va.) — *τῶν περιοίκων* erg. *τινάς*. Spr. 47, 15, 5. vgl. 3, 102, 1 u. Arr. An. 3, 29, 4. — *σύμμιγα* gemischt, kommt sonst wohl nicht vor. — *κόπτονται. τὰ μέτωπα* fügen fast alle Hsn. zu. — *ἀπλέτῳ.* zu 1, 14, 1. — *ἀπογενόμενον.* zu 2, 85. — *τούτῳ δέ.* zu 2, 26. — *κλίνῃ εὖ ἐστρωμένῃ.* vgl. zu Thuk. 2, 34, 2. — *ἀγορή* Volksversammlung, wie 6, 11, 1. (Sch.) vgl. Kr. zu Xen. An. 5, 7, 3. — *ἵσταται*, *γίνεται* wäre der gew. Ausdruck. Es ist aber wohl *οὐ κατίσταται* zu lesen. vgl. Thuk. 1, 31, 3. 3, 36, 5. — *ἀρχαιρεσίη* Sitzung zur Wahl von Beamten. Andre erklären: gewählte Obrigkeit.

C. 59. *συμφέρονται τόδε* stimmen darin überein. zu 1, 173, 1. — *ἐνίστηται* antritt. zu 1, 120, 4. — *ἐσιών*, *τὴν ἀρχήν*, *τὴν βασιληίην.* (Va.) vgl. die Lex. — *ὅστις.* Spr. 51, 12. (13, 1.) — *δημοσίῳ* Fiscus.

C. 60. *αὐλήτεω* erg. *υἱός*. Genauer Kr. zu Xen. An. 1, 1, 1. — *οὐδέ* für *οὐ* Kr. — *λαμπροφωνία* findet sich erst wieder bei Spätern. — *ἐπιτιθέμενοι* sich auf das Geschäft legend. zu 1, 96, 1. — *σφεας*, Söhne von Herolden. Ab lehnt diese Kasteneintheilung der Lakedämonier Manso Sparta 1, 1 S. 84.

C. 61 § 1. *προσεργαζόμενον* für *προςεργ.* Eltz. vgl. 2, 158, 3. — *οὐκ*

μενος. Κλεομένης δὲ νοστήσας ἀπ' Αἰγίνης ἐβούλευε τὸν Δημάρητον παῦσαι τῆς βασιληίης, διὰ πρῆγμα τοιόνδε ἐπίβασιν ἐς αὐτὸν ποιεύμενος. Ἀρίστωνι βασιλεύοντι ἐν Σπάρτῃ καὶ γήμαντι γυναῖκας δύο παῖδες οὐκ ἐγίνοντο. καὶ οὐ γὰρ συνεγινώσκετο αὐτὸς τούτου εἶναι αἴτιος, γαμέει τρίτην γυναῖκα. ὧδε δὲ γαμέει. ἦν οἱ φίλος τῶν[2] Σπαρτιητέων ἀνήρ, τῷ προσεκέετο τῶν ἀστῶν μάλιστα ὁ Ἀρίστων. τούτῳ τῷ ἀνδρὶ ἐτύγχανε ἐοῦσα γυνὴ καλλίστη μακρῷ τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν, καὶ ταῦτα μέντοι καλλίστη ἐξ αἰσχίστης γενομένη. ἐοῦσαν γάρ μιν τὸ εἶδος φλαύρην ἡ τροφὸς αὐτῆς, οἷα ἀνθρώπων τε ὀλβίων θυγατέρα καὶ δυσειδέα ἐοῦσαν, πρὸς δὲ καὶ ὁρέουσα τοὺς γονέας συμφορὴν τὸ εἶδος αὐτῆς ποιευμένους, ταῦτα ἕκαστα μαθοῦσα ἐπιφράζεται τοιάδε. ἐφόρεε αὐτὴν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην ἐς τὸ τῆς Ἑλένης[3] ἱρόν· τὸ δ' ἐστι ἐν τῇ Θεράπνῃ καλευμένῃ, ὕπερθε τοῦ Φοιβηίου ἱροῦ· ὅκως δὲ ἐνείκειε ἡ τροφός, πρός τε τὤγαλμα ἵστη καὶ ἐλίσσετο τὴν θεὸν ἀπαλλάξαι τῆς δυσμορφίης τὸ παιδίον. καὶ δή κοτε ἀπιούσῃ ἐκ τοῦ ἱροῦ τῇ τροφῷ γυναῖκα λέγεται ἐπιφανῆναι, ἐπιφανεῖσαν δὲ ἐπείρεσθαί μιν ὅ τι φέρει ἐν τῇ ἀγκάλῃ, καὶ τὴν φράσαι ὡς παιδίον φορέει, τὴν δὲ κελεῦσαί οἱ δεῖξαι, τὴν δὲ οὐ φάναι· ἀπειρῆσθαι γάρ οἱ ἐκ τῶν γειναμένων μηδενὶ ἐπιδεικνύναι· τὴν δὲ πάντως ἑωυτῇ κελεύειν ἐπιδεῖξαι. ὁρῶσαν δὲ τὴν γυναῖκα περὶ πολλοῦ ποιευμένην[4] ἰδέσθαι, οὕτω δὴ τὴν τροφὸν δεῖξαι τὸ παιδίον· τὴν δὲ καταψῶσαν τοῦ παιδίου τὴν κεφαλὴν εἶπαι ὡς καλλιστεύσει πασέων τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν. ἀπὸ μὲν δὴ ταύτης τῆς ἡμέρης μεταπεσέειν τὸ εἶδος. γαμέει δὲ δή μιν ἐς γάμου ὥρην ἀπικομένην Ἄγητος ὁ Ἀλκείδεω, οὗτος δὴ ὁ τοῦ Ἀρίστωνος φίλος. τὸν δὲ Ἀρίστωνα ἔκνιζε ἄρα τῆς 62 γυναικὸς ταύτης ὁ ἔρως· μηχανᾶται δὴ τοιάδε. αὐτός τε τῷ ἑταίρῳ,

---

οὕτω ὡς. zu 3, 47, 1. — ἄγῃ für ἄτῃ Va.. ἄγει zwei Hsn., hier wohl: Missgunst; ein seltenes, sonst dichterisches Wort. — ἐβούλευε τόν. ἐβουλεύετο Kr. zu 6, 52, 2. — ἐπίβασιν Angriffsmittel. — καὶ οὐ γάρ. zu 1, 24, 2. — συνεγινώσκετο war sich bewusst, herodoteisch. zu 1, 45, 2.

§ 2. προςεκέετο war ergeben. vgl. zu 1, 133, 2. — μέντοι so bei καὶ ταῦτα ist mir sonst woher nicht erinnerlich. — ἐοῦσαν, πρὸς δὲ καὶ ὁρέουσα. Spr. 59, 2. Di. 56, 14, 3. — ἐπιφράζεται, ἐπινοεῖ. zu 1, 48.

§ 3. τῇ gehört zu καλευμένῃ. Spr. 50, 9. (12, 3) — ὕπερθε. zu 1, 104. — ἱροῦ ist vielleicht zu streichen. — τὤγαλμα, τῆς Ἑλένης. — ἵστα. zu 6, 43, 2. — ἐλίσσετο, ἱκέτευε. zu 1, 24, 2. — δυςμορφία scheint erst bei Spätern wieder vorzukommen. — καὶ τήν. zu 4, 5, 2. — δεῖξαι. δέξαι und unten ἐπιδέξαι Schäfer. zu 2, 30, 3. — οὐ φάναι habe es verweigert. Spr. 67, 1, 2. — μηδενί. zu 1, 152, 2.

§ 4. ἰδέσθαι. Di. 52, 8, 2. — καλλιστεύσει πασέων. Di. 47, 28 9. vgl. zu 1, 196, 2. — οὗτος. zu 1, 23. — δή der eben erwähnte, wie 1, 43. 45, 2. 110, 1. 4, 151. 6, 63, 1.

C. 62. ἔκνιζε juckte, reizte, ein mehr poetischer Ausdruck. „Pind. P. 10, 60: ἑτέροις ἑτέρων ἔρως ὑπέκνισε φρένας.“ (We.) — ἄρα muss man

τοῦ ἦν ἡ γυνὴ αὕτη, ὑποδέκεται δωτίνην δώσειν τῶν ἑωυτοῦ πάντων ἕν, τὸ ἂν αὐτὸς ἐκεῖνος ἕληται, καὶ τὸν ἑταῖρον ἑωυτῷ ἐκέλευε ὡσαύτως τὴν ὁμοίην διδόναι. ὁ δὲ οὐδὲν φοβηθεὶς ἀμφὶ τῇ γυναικί, ὁρέων ἐοῦσαν καὶ Ἀρίστωνι γυναῖκα, καταινέει ταῦτα· ἐπὶ τούτοισι δὲ ὅρκους ἐπήλασαν. μετὰ δὲ αὐτός τε ὁ Ἀρίστων ἔδωκε τοῦτο, ὅ τι δὴ ἦν, τὸ εἵλετο τῶν κειμηλίων τῶν Ἀρίστωνος ὁ Ἄγητος, καὶ αὐτὸς τὴν ὁμοίην ζητέων φέρεσθαι παρ' ἐκείνου, ἐνθαῦτα δὴ τοῦ ἑταίρου τὴν γυναῖκα ἐπειρᾶτο ἀπάγεσθαι. ὁ δὲ πλὴν τούτου μούνου τἆλλα ἔφη καταινέσαι· ἀναγκαζόμενος μέντοι τῷ τε ὅρκῳ καὶ τῆς ἀπάτης τῇ παραγωγῇ ἀπίει ἀπάγεσθαι.

63 Οὕτω μὲν δὴ τὴν τρίτην ἐσηγάγετο γυναῖκα ὁ Ἀρίστων, τὴν δευτέρην ἀποπεμψάμενος. ἐν δέ οἱ χρόνῳ ἐλάσσονι καὶ οὐ πληρώσασα τοὺς δέκα μῆνας ἡ γυνὴ αὕτη τίκτει τοῦτον δὴ τὸν Δημάρητον. καί τίς οἱ τῶν οἰκετέων ἐν θώκῳ κατημένῳ μετὰ τῶν ἐφόρων ἐξαγγέλλει ὥς οἱ παῖς γέγονε. ὁ δὲ ἐπιστάμενός τε τὸν χρόνον τῷ ἠγάγετο τὴν γυναῖκα καὶ ἐπὶ δακτύλων συμβαλλόμενος τοὺς μῆνας εἶπε ἀπομόσας· 2 "οὐκ ἂν ἐμὸς εἴη." τοῦτο ἤκουσαν μὲν οἱ ἔφοροι, πρῆγμα μέντοι οὐδὲν ἐποιήσαντο τὸ παραυτίκα. ὁ δὲ παῖς αὔξετο, καὶ τῷ Ἀρίστωνι τὸ εἰρημένον μετέμελε· παῖδα γὰρ τὸν Δημάρητον ἐς τὰ μάλιστά οἱ ἐνόμισε εἶναι. Δημάρητον δὲ αὐτῷ οὔνομα ἔθετο διὰ τόδε· πρότερον τουτέων πανδημεὶ Σπαρτιῆται Ἀρίστωνι, ὡς ἀνδρὶ εὐδοκιμέοντι διὰ πάντων δὴ τῶν βασιλέων τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ γενομένων, ἀρὴν ἐποιήσαντο παῖδα γενέσθαι. διὰ τοῦτο μέν οἱ τὸ οὔνομα Δημάρητος ἐτέθη,

64 χρόνου δὲ προϊόντος Ἀρίστων μὲν ἀπέθανε, Δημάρητος δὲ ἔσχε τὴν βασιληίην. ἔδεε δέ, ὡς ἔοικε, ἀνάπυστα γενόμενα ταῦτα καταπαῦσαι Δημάρητον τῆς βασιληίης, δι' ἃ Κλεομένεϊ διεβλήθη μεγάλως

---

wissen. Di. 69, 9, 2. — *δωτίνην.* zu 1, 61, 2. — *τὴν ὁμοίην.* zu 4, 119, 2. — *ἀμφί*, attisch *περί.* Di. 68, 30, 4. vgl. Spr. 68, 28. (32.) — *ὅρκους ἐπήλασαν.* zu 1, 146, 2. — *τὸ τῶν κειμηλίων.* gr. Spr. 47, 9, 5. — *ἀπίει.* zu 5, 38? — *φέρεσθαι.* zu 3, 75, 2. 5, 20, 1.

C. 63 § 1. *οἱ.* Di. 47, 9, 8. — *τοὺς δέκα μ.* die bekanntlich erforderlichen zehn M., neun nach dem Sonnenjahr. vgl. 6, 69, 3 u. Kr. zu Arr. An. 7, 12, 6. — *θώκῳ* Sitzung, ein eig. poetisches Wort. — *συμβαλλόμενος.* zu 4, 101. — *ἀπομόσας* etwa mit einem (*οὐ*) *μὰ τὸν Δία.* — *εἴη, ὁ παῖς.*

§ 2. *πρῆγμα οὐδὲν ἐποιήσαντο* machten nichts daraus, legten kein Gewicht darauf. vgl. 7, 150, 2. 1, 19: *τὸ παραυτίκα μὲν λόγος οὐδεὶς ἐγένετο.* — *μετέμελε* hätte ein attischer Prosaiker impersonal mit dem Ge. verbunden. — *ἐς τὰ μάλιστα.* zu 1, 20. — *Δημάρητον.* zu *Γύνδην* 5, 52, 4. — *διὰ πάντων, ἐν πᾶσιν.* zu 1, 25. — *ἀρήν, εὐχήν,* ungew. Spr. 52, 8, 1. — *γενέσθαι.* Spr. 50, 5 (6), 6. — *τὸ οὔνομα* der erwähnte Name.

C. 64. *ἔσχε* erhielt. zu 1, 7, 2. — *ἔδεε* es sollte dem Schicksal gemäss. zu *χρῆν* 1, 8, 1. — *ἀνάπυστα γενόμενα* ruchbar geworden, wie 6, 66. 9, 109, 1. (Sch.) Das Adjectiv nur noch bei Ho. Od. λ, 274. Aehnliches zu 2, 119, 2. — *δι' ἅ,* weil, für *διὰ τά* Struve. Di. 25, 5, 4. —

πρότερόν τε ὁ Δημάρητος ἀπαγαγὼν τὴν στρατιὴν ἐξ Ἐλευσῖνος, καὶ δὴ καὶ τότε ἐπ' Αἰγινητέων τοὺς μηδίσαντας διαβάντος Κλεομένεος.

65 Ὁρμηθεὶς ὦν ἀποτίνυσθαι ὁ Κλεομένης συντίθεται Λευτυχίδῃ τῷ Μενάρεος τοῦ Ἅγιος, ἐόντι οἰκίης τῆς αὐτῆς Δημαρήτῳ, ἐπ' ᾧ τε, ἢν αὐτὸν καταστήσῃ βασιλέα ἀντὶ Δημαρήτου, ἕψεταί οἱ ἐπ' Αἰγινήτας. ὁ δὲ Λευτυχίδης ἦν ἐχθρὸς τῷ Δημαρήτῳ μάλιστα γεγονὼς διὰ πρῆγμα τοιόνδε· ἁρμοσαμένου Λευτυχίδεω Πέρκαλον τὴν Χίλωνος τοῦ Δημαρμένου θυγατέρα, ὁ Δημάρητος ἐπιβουλεύσας ἀποστερεῖ Λευτυχίδεα τοῦ γάμου, φθάσας αὐτὸς τὴν Πέρκαλον ἁρπάσας καὶ σχὼν γυναῖκα. 2 κατὰ τοῦτο μὲν τῷ Λευτυχίδῃ ἡ ἔχθρη ἡ ἐς τὸν Δημάρητον ἐγεγόνεε, τότε δὲ ἐκ τῆς Κλεομένεος προθυμίης ὁ Λευτυχίδης κατόμνυται Δημαρήτου, φὰς αὐτὸν οὐκ ἱκνευμένως βασιλεύειν Σπαρτιητέων, οὐκ ἐόντα παῖδα Ἀρίστωνος. μετὰ δὲ τὴν κατωμοσίην ἐδίωκε ἀνασώζων ἐκεῖνο τὸ ἔπος τὸ εἶπε Ἀρίστων τότε ὅτε οἱ ἐξήγγειλε ὁ οἰκέτης παῖδα γεγονέναι, ὁ δὲ συμβαλλόμενος τοὺς μῆνας απώμοσε, φὰς οὐκ ἑωυτοῦ μιν εἶναι. τούτου δὴ ἐπιβατεύων τοῦ ῥήματος ὁ Λυτευχίδης ἀπέφαινε τὸν Δημάρητον οὔτε ἐξ Ἀρίστωνος γεγονότα οὔτε ἱκνευμένως βασιλεύοντα Σπάρτης, τοὺς ἐφόρους μάρτυρας παρεχόμενος κείνους οἵ τότε ἔτυχον πάρεδροί τε ἐόντες καὶ ἀκούσαντες ταῦτα Ἀρίστωνος.

66 τέλος δὲ ἐόντων περὶ αὐτέων νεικέων, ἔδοξε Σπαρτιήτῃσι ἐπείρεσθαι τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖσι εἰ Ἀρίστωνος εἴη παῖς ὁ Δημάρητος. ἀνωΐστου δὲ γενομένου ἐκ προνοίης τῆς Κλεομένεος ἐς τὴν Πυθίην, ἐνθαῦτα προσποιέεται Κλεομένης Κόβωνα τὸν Ἀριστοφάντου, ἄνδρα ἐν Δελφοῖσι δυναστεύοντα μέγιστον, ὁ δὲ Κό-

---

διεβλήθη verfeindet war. vgl. 5, 35, 1, wo der Ausdruck dem *ἐσπέρχετο* 5, 33, 3 entspricht. (Sch.) vgl. zu 1, 118. — *ἀποτίνυσθαι* für *ἀποτίνυσθαι* Bekker. Di. 40 u. *τίνυμαι*.

C. 65 § 1. *ὁρμᾶσθαι* auf etwas denken, sich an etwas machen, mit dem Infinitiv ist bei Attikern wenig üblich, bei Her., wie schon bei Homer, nicht selten, wie 1, 158. 7, 1. 4. 19. 22. 9, 61. vgl. 5, 50 u. zu 3, 56. — *ἐπ' ᾧ τε ἕψεται*. Di. 65, 2, 2. — *μάλιστα. ἐς τὰ μάλιστα?* vgl. 1, 20. 6, 63, 2. 89; ohne *ἐς* 2, 147, 2. (Va.) vgl. zu 5, 68, 1. 91, 2. — *ἁρμοσαμένου*. zu 3, 137, 2. — *φθάσας ἁρπάσας* aus *ἔφθη ἁρπάσας*. Spr. 56, 5, 5.

§ 2. *ἐκ τῆς K. προθυμίης* auf eifriges Betreiben des K. — *κατόμνυται Δημαράτου* beschwört wider den D. Spr. 47, 23. (24.) — *φάς*, unattisch. Di. 38, 4, 1. — *ἱκνευμένως* berechtigter Weise. vgl. zu 1, 216, 2. 2, 36, 1. Aehnlich *ἱκνέεται* 6, 57, 3. — *κατωμοσία* scheint sonst nicht vorzukommen. — *ἐδίωκε*, nämlich gerichtlich. — *ἀνασώζων* in die Erinnerung zurückrufend. (Sch.) Sonst nicht so; wohl aber *σώζεσθαι* (*σώζειν*) vom Behalten (im Gedächtnisse). „Heindorf zu Plat. Theät. 26." (Creuzer) — *τότε* C. 63, 1. — *οἱ* ist auch zu *γέγονε* zu denken. — *ὁ* der C. 63, 1 erwähnte. — *ἐπιβατεύων* gestützt. zu 3, 63, 2.

C. 66. *ἀνωίστου* gebracht, wie *ἐς θεὸν ἀνῶσαι* 1, 157, zu *φέρω*, *οἰστός* mit *ω*, wofür vielleicht *ο* zu geben ist. (Va.) Sonst so beispiellos. — *γενομένου* erg. *τοῦ πράγματος*. gr. Spr. 47, 4, 4. Ueber die Sprechweise zu 2, 119, 2. — *ἐκ προνοίης*. zu 1, 120, 2. — *προσποιέεται* gewinnt

βων Περίαλλαν τὴν πρόμαντιν ἀναπείθει τὰ Κλεομένης ἐβούλετο λέγεσθαι λέγειν. οὕτω δὴ ἡ Πυθίη ἐπειρωτώντων τῶν θεοπρόπων ἔκρινε μὴ Ἀρίστωνος εἶναι Δημάρητον παῖδα. ὑστέρῳ μέντοι χρόνῳ ἀνάπυστα ἐγένετο ταῦτα, καὶ Κόβων τε ἔφυγε ἐκ Δελφῶν καὶ Περίαλλα ἡ πρόμαντις ἐπαύθη τῆς τιμῆς.

67 Κατὰ μὲν δὴ τὴν Δημαρήτου κατάπαυσιν τῆς βασιληίης οὕτω ἐγένετο, ἔφευγε δὲ Δημάρητος ἐκ Σπάρτης ἐς Μήδους ἐκ τοιοῦδε ὀνείδεος. μετὰ τῆς βασιληίης τὴν κατάπαυσιν ὁ Δημάρητος ἦρχε αἱρεθεὶς ἀρχήν. ἦσαν μὲν δὴ γυμνοπαιδίαι, θεωμένου δὲ τοῦ Δημαρήτου ὁ Λευτυχίδης γεγονὼς ἤδη αὐτὸς βασιλεὺς ἀντ' ἐκείνου πέμψας τὸν θεράποντα ἐπὶ γέλωτί τε καὶ λάσθῃ εἰρώτα τὸν Δημάρητον ὁκοῖόν τι εἴη τὸ ἄρχειν μετὰ τὸ βασιλεύειν. ὁ δὲ ἀλγήσας τῷ ἐπειρωτήματι εἶπε φὰς αὐτὸς μὲν ἀμφοτέρων ἤδη πεπειρῆσθαι, κεῖνον δὲ οὔ, τὴν μέντοι ἐπειρώτησιν ταύτην ἄρξειν Λακεδαιμονίοισι ἢ μυρίης κακότητος ἢ μυρίης εὐδαιμονίης. ταῦτα δὲ εἴπας καὶ κατακαλυψάμενος ἤιε ἐκ τοῦ θεήτρου ἐς τὰ ἑωυτοῦ οἰκία, αὐτίκα δὲ παρασκευασάμενος ἔθυε

68 τῷ Διὶ βοῦν, θύσας δὲ τὴν μητέρα ἐκάλεσε. ἀπικομένῃ δὲ τῇ μητρὶ ἐσθεὶς ἐς τὰς χεῖράς οἱ τῶν σπλάγχνων κατικέτευε, λέγων τοιάδε. „ὦ μῆτερ, θεῶν σε τῶν τε ἄλλων καταπτόμενος ἱκετεύω καὶ τοῦ ἑρκείου Διὸς τοῦδε φράσαι μοι τὴν ἀληθείην, τίς μεύ ἐστι πατὴρ ὀρθῷ λόγῳ. Λευτυχίδης μὲν γὰρ ἔφη ἐν τοῖσι νείκεσι λέγων κυέουσάν σε ἐκ τοῦ προτέρου ἀνδρὸς οὕτω ἐλθεῖν παρ' Ἀρίστωνα· οἱ δὲ καί, τὸν ματαιότερον λόγον λέγοντες, φασί τε ἐλθεῖν παρὰ τῶν οἰκετέων τὸν ὀνο-

---

für sich. Thuk. 1, 57, 2: *Κορινθίους προσεποιεῖτο.* Ar. Ri. 215: *τὸν δῆμον ἀεὶ προσποιοῦ.* (Va) — *μέγιστον.* zu 5, 97, 1. — *Περίαλλαν.* *Περίαλλον* mit einer Hs. Lobeck Pathol. p. 23. — *ἐπαύθη* für *ἐπαύσθη* Bekker. gr. Spr. 40 u. *παύω.*

C. 67. *τὴν Δημαρήτου κατάπαυσιν τῆς β.* zu 6, 2. — *ἐγένετο.* gr. Spr. 61, 5, 6. — *ἦρχε ἀρχήν* verwaltete ein Amt, wie 3, 80, 4. gr. Spr. 46, 5, 1 u. Lobeck Prolegg. p. 504. — *γυμνοπαιδίαι,* gefeiert im Hekatombäon. Manso Sparta 1, 2 S. 210 f. — *τόν,* den er gewöhnlich bei sich hatte. — *ἐπὶ γέλωτι* zur Verspottung, wie 9, 82, 1. (Sch.) — *λάσθῃ* Verhöhnung, ein ziemlich verschollenes Wort. — *ὁκοῖόν τι εἴη.* zu 1, 129, 1. Ueber *τι* zu 2, 175, 1. vgl. 3, 52, 2. 6, 78. — *εἶπε φάς.* Sonst erscheint in dieser (herodoteischen) Verbindung *ἔλεγε.* zu 1, 122, 1. — *μυρίης* gr. Spr. 24, 2, 11. — *κατακαλυψάμενος.* Verhüllung des Gesichtes war Zeichen der Betrübniss.

C. 68. *τῇ μητρί* hängt von *ἐσθείς* ab und *οἱ* gehört zu *χεῖρας* ihre Hände. Di. 48, 12, 2. — *τῶν σπλάγχνων.* Spr. 47, 14, 2. (15, 3.) — *θεῶν καταπτόμενος* an die Götter als Zeugen (bei deiner Aussage) gewendet. vgl. 8, 65, 4. Sonst so nicht üblich. — *τοῦ ἑρκείου Διός.* unter dessen Schutz das Haus und also auch die Echtheit der Familie stand. (Creuzer) — *τοῦδε,* hinzeigend auf den Altar, auf dem er das Opfer darbrachte. (Bä.) — *ὀρθῷ λόγῳ.* zu 5, 41. 6, 53. — *οἱ δὲ καί* Andre auch. Kr. zu Xen. An. 1, 3, 13. — *ματαιότερον* ungebührlichere. zu 3, 56. — *ὀνοφορβός* nur noch 6, 69, 4. Doch kenn' ich dafür kein andres Wort.

φορβρὸν καὶ ἐμὲ εἶναι ἐκείνου παῖδα. ἐγὼ ὦν σε μετέρχομαι τῶν θεῶν εἰπεῖν τὠληθές· οὔτε γάρ, εἴ περ πεποίηκάς τι τῶν λεγομένων, μούνη δὴ πεποίηκας, μετὰ πολλέων δέ· ὅ τε λόγος πολλὸς ἐν Σπάρτῃ ὡς Ἀρίστωνι σπέρμα παιδοποιὸν οὐκ ἐνῆν· τεκεῖν γὰρ ἄν οἱ καὶ τὰς προτέρας γυναῖκας."

69 Ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα ἔλεγε, ἡ δὲ ἀμείβετο τοισίδε. "ὦ παῖ, ἐπείτε με λιτῇσι μετέρχεαι εἰπεῖν τὴν ἀληθείην, πᾶν εἰς σὲ κατειρήσεται τὠληθές. ὥς με ἠγάγετο Ἀρίστων ἐς ἑωυτοῦ, νυκτὶ τρίτῃ ἀπὸ τῆς πρώτης ἦλθέ μοι φάσμα εἰδόμενον Ἀρίστωνι, συνευνηθὲν δὲ τοὺς στεφάνους τοὺς εἶχε ἐμοὶ περιετίθει. καὶ τὸ μὲν οἰχώκεε, ἧκε δὲ μετὰ ταῦτα Ἀρίστων. ὥς δέ με εἶδε ἔχουσαν στεφάνους, εἰρώτα τίς εἴη ὅ μοι δούς· ἐγὼ δὲ ἐφάμην ἐκεῖνον· ὁ δὲ οὐκ ὑπεδέκετο. ἐγὼ δὲ κα-2 τωμνύμην, φαμένη αὐτὸν οὐ καλῶς ποιέειν ἀπαρνεύμενον· ὀλίγῳ γάρ τι πρότερον ἐλθόντα καὶ συνευνηθέντα δοῦναί μοι τοὺς στεφάνους. ὁρέων δέ με κατομνυμένην ὁ Ἀρίστων ἔμαθε ὡς θεῖον εἴη τὸ πρῆγμα. καὶ τοῦτο μὲν οἱ στέφανοι ἐφάνησαν ἐόντες ἐκ τοῦ ἡρωίου τοῦ παρὰ τῇσι θύρῃσι τῇσι αὐλείῃσι ἱδρυμένου, τὸ καλέουσι Ἀστραβάκου· τοῦτο δὲ οἱ μάντιες τὸν αὐτὸν τοῦτον ἥρωα ἀναίρεον εἶναι. οὕτω δή, ὦ παῖ, 3 ἔχεις πᾶν ὅσον τι καὶ βούλεαι πυθέσθαι. ἢ γὰρ ἐκ τοῦ ἥρωος τούτου γέγονας καί τοι πατήρ ἐστι Ἀστράβακος ὁ ἥρως ἢ Ἀρίστων· ἐν γάρ σε τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἀναιρέομαι. τῇ δέ σευ μάλιστα κατάπτονται οἱ ἐχθροί, λέγοντες ὡς αὐτὸς ὁ Ἀρίστων, ὅτε αὐτῷ σὺ ἠγγέλθης γεγενημένος, πολλῶν ἀκουόντων οὐ φήσειέ σε ἑωυτοῦ εἶναι (τὸν χρόνον

— *μετέρχομαι* gehe an, wende mich an, wie 6, 69, 1 u. *μετιέναι* Thuk. 7, 70, 1. 8, 73, 4. — *θεῶν* für *πρὸς θεῶν*. Eur. Hek. 752: *ἱκετεύω σε τῶνδε γουνάτων*. (Va.) vgl. Or. 671. Aehnlich bei Homer. Di. 47, 12, 5. — *τὠληθές*. Di. 14, 11, 7. — *τεκεῖν γὰρ ἄν* denn sonst hätten geboren. gr. Spr. 54, 11, 9. vgl. 54, 6, 4.

C. 69 § 1. *λιτῇσι, ἱκετείαις*. zu 1, 105, 1. — *ἐς ἑωυτοῦ*. Di. 68, 21, 2. vgl. 1, 108, 2. 4, 5, 2. 76, 2. — *εἰδόμενον* ähnlich, noch 7, 56, dichterisch. Di. 39. — *συνευνηθέν, συγκοιμηθέν*, wie § 2. vgl. 3, 69, 2. *Εὐνᾶν, εὐνᾶσθαι* ist poetisch. — *τοὺς στεφάνους*. vgl. Lobeck Agl. 1335. — *οἰχώκεε, ᾤχετο*. Di. 40. u. *οἴχομαι*. — *ἐφάμην, ἔφην*. Di. 39. — *ἐκεῖνον, Ἀρίστωνα δοῦναι*. Kr. zu Xen. An. 2, 2, 8. — *οὐκ ὑπεδέκετο* verneinte es, wie *οὐκ ἔφη*, ungew., *ἀπαρνέεσθαι* § 2. zu 3, 130, 1. Spr. 67, 1, 2.

§ 2. *ἀπαρνεύμενον*. gr. Spr. 56, 8, 1. — *ὀλίγῳ τι*. Di. 48, 15, 10. — *στεφάνους* pflegte man in solchen Fällen der geliebten Dame zu schenken. (Bä.) Hier doch sehr indiscret. — *ἡρωίου, ἡρῴου*, Heroenkapelle. — *Ἀστραβάκου, καλέουσι*, wie *Ἀστραβάκου ἐστί*, ohne dass grade *ἡρώιον* zu ergänzen ist. gr. Spr. 47, 6, 11. — *ἀναίρεον*. Di. 28, 4, 2. Das Wort eig. von Orakelsprüchen gebraucht findet sich eben so von Wahrsagen aus den Eingeweiden der Opferthiere. Xen. An. 7, 6, 44.

§ 3. *ὅσον τι*. zu 2, 18, 1. — *καί*. Spr. 69, 28, 6. (32, 13.) — *ἀναιρέομαι*. zu 3, 108, 2. — *σε*, ungew. eingeschoben, wie *μέ* 1, 115, 2. — *τῇ* in welcher Beziehung, als ob unten folgen sollte: *ταύτῃ ἴσθι ὅτι ἀνδρείῃ*. gr. Spr. 51, 13, 13. — *ἠγγέλθης γεγενημένος*. gr. Spr. 56, 7, 3.

γάρ, τοὺς δέκα μῆνας, οὐδέκω ἐξήκειν), ἀιδρείῃ τῶν τοιούτων κεῖνος 4τοῦτο ἀπέρριψε τὸ ἔπος. τίκτουσι γὰρ γυναῖκες καὶ ἐννεάμηνα καὶ ἑπτάμηνα καὶ οὐ πᾶσαι δέκα μῆνας ἐκτελέσασαι· ἐγὼ δὲ σέ, ὦ παῖ, ἑπτάμηνον ἔτεκον. ἔγνω δὲ καὶ αὐτὸς [ὁ] Ἀρίστων οὐ μετὰ πολλὸν χρόνον ὡς ἀγνοίῃ τὸ ἔπος ἐκβάλοι τοῦτο. λόγους δὲ ἄλλους περὶ γενέσιος τῆς σεωυτοῦ μὴ δέκεο· τὰ γὰρ ἀληθέστατα πάντα ἀκήκοας. ἐκ δὲ ὀνοφορβῶν αὐτῷ τε Λευτυχίδῃ καὶ τοῖσι ταῦτα λέγουσι τίκτοιεν αἱ γυναῖκες παῖδας."

70 Ἡ μὲν δὴ ταῦτα ἔλεγε, ὁ δὲ πυθόμενός τε τὰ ἐβούλετο καὶ ἐπόδια λαβὼν ἐπορεύετο ἐς Ἦλιν, τῷ λόγῳ φὰς ὡς ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ πορεύεται. Λακεδαιμόνιοι δὲ ὑποτοπηθέντες Δημάρητον δρησμῷ ἐπιχειρέειν ἐδίωκον. καί κως ἔφθη ἐς Ζάκυνθον διαβὰς ὁ Δημάρητος ἐκ τῆς Ἤλιδος· ἐπιδιαβάντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι αὐτοῦ τε ἅπτοντο καὶ τοὺς θεράποντας αὐτὸν ἀπαιρέονται. 2μετὰ δέ, οὐ γὰρ ἐξεδίδοσαν αὐτὸν οἱ Ζακύνθιοι, ἐνθεῦτεν διαβαίνει ἐς τὴν Ἀσίην παρὰ βασιλέα Δαρεῖον. ὁ δὲ ὑπεδέξατό τε αὐτὸν μεγαλωστὶ καὶ γῆν τε καὶ πόλιας ἔδωκε. οὕτω ἀπίκετο ἐς τὴν Ἀσίην Δημάρητος καὶ τοιαύτῃ χρησάμενος τύχῃ, ἄλλα τε Λακεδαιμονίοισι συχνὰ ἔργοισί τε καὶ γνώμῃσι ἀπολαμπρυνθείς, ἐν δὲ δὴ καὶ Ὀλυμπιάδα σφι ἀνελόμενος τεθρίππῳ προσέβαλε, μοῦνος τοῦτο πάντων δὴ τῶν γενομένων βασιλέων ἐν Σπάρτῃ ποιήσας.

71 Λευτυχίδης δὲ ὁ Μενάρεος Δημαρήτου καταπαυθέντος διεδέξατο τὴν βασιληίην, καί οἱ γίνεται παῖς Ζευξίδημος, τὸν δὴ Κυνίσκον μετεξέτεροι Σπαρτιητέων ἐκάλεον. οὗτος ὁ Ζευξίδημος οὐκ ἐβασίλευσε

— ἀιδρείῃ, ἀγνοίῃ § 4. Das seltene Wort noch an einigen Stellen bei Epikern. — ἀπέρριψε hat (so) hingeworfen; § 4 ἐκβάλοι.

§ 4. ἐννεάμηνα. zu δίδυμα 6, 52, 1. Ueber die Sache die Ansichten der Alten bei Aristot. Thierg. 7, 4 u. Gell. 3, 16. Achtmonatskinder, glaubten Manche, lebten nicht. (Bä.) — πᾶσαι erg. τίκτουσι. — ἀγνοίῃ für ἀνοίῃ Va. — τὰ ἀληθέστατα πάντα die vollste, reinste Wahrheit. Kr. zum Thuk. 6, 87, 1.

C. 70 § 1. τῷ λόγῳ φάς, ungew. Verbindung, wie ἔλεγε φάς zu 1. 122, 1. — ὑποτοπηθέντας da sie den Verdacht gefasst, wie 9, 116, 2. Das mediale Präsens noch an einigen Stellen des Aristophanes; die Activa ὑποτοπεῖν und ὑποτοπεύειν auch bei Thukydides. Kr. dort zu 2, 5, 3. Sonst ὑποπτεύειν.

§ 2. μετὰ δέ. zu 1, 11, 2. — μεγαλωστί. zu 5, 67, 3. — Λακεδαιμονίοισι unter, bei den L. erklärt man, wobei ἐν nicht fehlen könnte. Es ist, wie unten σφί, der Dativ des Interesse. — ἀπολαμπρυνθείς ausgezeichnet, noch 1. 41; auch bei Attikern λαμπρύνεσθαι. — Ὀλυμπιάδα für Ὀλύμπια, wie 6, 103, 1. 125, 3. 9, 33, 1. Ael. H. A. 12, 40. vgl. Pind. O. 2. 3. (Va. u. We.) — ἀνελόμενος. νικήσας, wie 6, 103, 1. [122.] 125, 3. νίκην 9, 64. ἀγῶνας 9, 33, 1. vgl. zu 5, 102. (Va. u. Sch.) — προσέβαλε brachte, verschaffte. Object ist Ὀλυμπιάδα auch hiezu. Uebergang vom Particip zum bestimmten Verbum. zu 1, 19.

C. 71. μετεξέτεροι, ἄλλοι. zu 1, 63. — ἐβασίλευσε wurde König.

Σπάρτης· πρὸ Λευτυχίδεω γὰρ τελευτᾷ, λιπὼν παῖδα Ἀρχίδημον. Λευτυχίδης δὲ στερηθεὶς Ζευξιδήμου γαμέει δευτέρην γυναῖκα Εὐρυδάμην, ἐοῦσαν Μενίου μὲν ἀδελφεὴν Διακτορίδεω δὲ θυγατέρα, ἐκ τῆς οἱ ἔρσεν μὲν γίνεται οὐδέν, θυγάτηρ δὲ Λαμπιτώ, τὴν Ἀρχίδημος ὁ Ζευξιδήμου γαμέει δόντος αὐτῷ Λευτυχίδεω. οὐ μὲν οὐδὲ Λευτυ-72 χίδης κατεγήρα ἐν Σπάρτῃ, ἀλλὰ τίσιν τοιήνδε τινὰ Δημαρήτῳ ἐξέτισε. ἐστρατήγησε Λακεδαιμονίοισι ἐς Θεσσαλίην, παρεὸν δέ οἱ ὑποχείρια πάντα ποιήσασθαι ἐδωροδόκησε ἀργύριον πολύ. ἐπ' αὐτοφώρῳ δὲ ἁλοὺς αὐτοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἐπικατήμενος χειρίδι πλέῃ ἀργυρίου, ἔφυγε ἐκ Σπάρτης ὑπὸ δικαστήριον ὑπαχθεὶς καὶ τὰ οἰκία οἱ κατεσκάφη· ἔφυγε δὲ ἐς Τεγέην καὶ ἐτελεύτησε ἐν ταύτῃ. ταῦτα μὲν δὴ ἐγένετο χρόνῳ ὕστερον· τότε δὲ ὡς τῷ Κλεομένεϊ ὠρθώθη τὸ ἐς τὸν 73 Δημάρητον πρῆγμα, αὐτίκα παραλαβὼν Λευτυχίδεα ἤιε ἐπὶ τοὺς Αἰγινήτας, δεινόν τινά σφι ἔγκοτον διὰ τὸν προπηλακισμὸν ἔχων. οὕτω δὴ οὔτε οἱ Αἰγινῆται, ἀμφοτέρων τῶν βασιλέων ἡκόντων ἐπ' αὐτούς, ἐδικαίευν ἔτι ἀντιβαίνειν, ἐκεῖνοί τε ἐπιλεξάμενοι ἄνδρας δέκα Αἰγινητέων τοὺς πλείστου ἀξίους καὶ πλούτῳ καὶ γένεϊ ἦγον, καὶ ἄλλους καὶ δὴ καὶ Κριόν τε τὸν Πολυκρίτου καὶ Κάσαμβον τὸν Ἀριστοκράτεος, οἵ περ εἶχον μέγιστον κράτος· ἀγαγόντες δέ σφεας ἐς γῆν τὴν Ἀττικὴν παραθήκην παρατίθενται ἐς τοὺς ἐχθίστους Αἰγινήτῃσι Ἀθηναίους.

Μετὰ δὲ ταῦτα Κλεομένεα ἐπάιστον γενόμενον κακοτεχνήσαντα 74 ἐς Δημάρητον δεῖμα ἔλαβε Σπαρτιητέων καὶ ὑπεξέσχε ἐς Θεσσαλίην.

---

zu 1, 13. 2, 174. — *ἔρσεν*, *ἄρρεν*. Di. 2, 2, 6. männliches Kind. zu *δίδυμα* 6, 52, 1. — *δόντος*. zu 1, 92, 3.

C. 72. *μέν*. Di 69, 44, 1. — *Λακεδαιμονίοισι* für die L. gr. Spr. 47, 20, 2. — *παρεόν*. Spr. 56, 8, 2. (9, 5.) vgl. 6, 82, u. zu 5, 49, 6. — *αὐτοῦ ἐν*. Kr. u. gr. Spr. 66, 3, 9 u. Kr. zu Xen. An. 2, 2, 1. vgl. oben 4, 135. — *χειρίδι πλέῃ* für *χειρὶ διπλῇ* We. — *ὑπάγειν*, *εἰς δίκην ἐνάγειν*. Tim. der technische Ausdruck „auch 6, 82, 1. 136. 9, 93, 2.“ (Sch.) — *τὰ οἰκία*, poetisch. zu 1, 35, 1. — *ἐν ταύτῃ*. *ἐνθαῦτα?*

C. 73. *ὠρθώθη* glücklichen Erfolg gehabt hätte, wie 1, 208. vgl. Kr. zu Thuk. 2, 60, 2. Die La. *εὐοδώθη* ist ein neutestamentliches Glossem. Bei den frühern Schriftstellern kommt das Wort überhaupt nicht vor, da jetzt auch Hermann bei Soph. OK. 1435 *εὖ διδοίη* aufgenommen hat. — *ἔγκοτος*, der att. Prosa fremd, erscheint bei Dichtern adjectivisch; substantivisch öfter bei Her., dieser Stelle nach Masculinum; als Neutrum bei dem Nachahmer Dionys. v. Hal. Aehnlich gebraucht Thukydides *ὁ παράλογος* als Substantiv. Kr. z. Dion. p. 267. — *διὰ τὸν π.* erwähnt 6, 50. — *ἐδικαίευν*. zu 3, 8, 2. — *ἀντιβαίνειν* Widerstand leisten, selten so. — *παραθήκην*. vgl 9. 45, 1. (Va.) *παρακαταθήκη* gebrauchen für Depositum die attischen Prosaiker. Lobeck z. Phryn. p. 312. Es schwankt die La. 6, 86, 1. — *παρατίθενται* auch 6, 86, 1 u. 4. *καταπίθενται* einige Hsn., wie Thukydides von Geisseln immer. Kr. dort zu 3, 28, 3. 4, 57, 4. Von Depositen ist sonst *παρακατατίθεσθαι* üblich.

C. 74. *ἐπάιστος γίνεται* mit dem Particip, wie z. B. *ἀγγέλλεται κακοτεχνήσας*. zu 2, 119, 2. — *Σπαρτιητέων* vor den Sp. gr. Spr. 47, 7, 2.

ἐνθεῦτεν δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Ἀρκαδίην νεώτερα ἔπρησσε πρήγματα, συνιστὰς τοὺς Ἀρκάδας ἐπὶ τῇ Σπάρτῃ, ἄλλους τε ὅρκους προσάγων σφι ἦ μὲν ἕψεσθαί σφεας αὐτῷ τῇ ἂν ἐξηγῆται, καὶ δὴ καὶ ἐς Νώνακριν πόλιν πρόθυμος ἦν τῶν Ἀρκάδων τοὺς προεστεῶτας ἀγινέων ἐξορκοῦν τὸ Στυγὸς ὕδωρ. ἐν δὲ ταύτῃ τῇ πόλι λέγεται εἶναι ὑπ' Ἀρκάδων τὸ Στυγὸς ὕδωρ, καὶ δὴ καὶ ἔστι τοιόνδε τι· ὕδωρ ὀλίγον φαινόμενον ἐκ πέτρης στάζει ἐς ἄγκος, τὸ δὲ ἄγκος αἱμασιῆς τις περιθέει κύκλος. ἡ δὲ Νώνακρις, ἐν τῇ ἡ πηγὴ αὕτη τυγχάνει ἐοῦσα, πόλις ἐστὶ τῆς Ἀρκαδίης πρὸς Φενεῷ.

75 μαθόντες δὲ Λακεδαιμόνιοι Κλεομένεα ταῦτα πρήσσοντα, κατῆγον αὐτὸν δείσαντες ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι ἐς Σπάρτην τοῖσι καὶ πρότερον ἦρχε. κατελθόντα δὲ αὐτὸν αὐτίκα ὑπέλαβε μανίη νοῦσος, ἐόντα καὶ πρότερον ὑπομαργότερον· ὅκως γάρ τεῳ ἐντύχοι Σπαρτιητέων, ἐνέχραυε ἐς τὸ πρόσωπον τὸ σκῆπτρον. ποιεῦντα δὲ αὐτὸν ταῦτα καὶ παραφρονήσαντα ἔδησαν οἱ προσήκοντες ἐν ξύλῳ· ὁ δὲ δεθεὶς τὸν φύλακον μουνωθέντα ἰδὼν τῶν ἄλλων αἰτεε μάχαιραν· οὐ βουλομένου δὲ τὰ πρῶτα τοῦ φυλάκου διδόναι ἀπείλεε τά μιν λυθεὶς ποιήσει, ἐς ὃ δείσας τὰς ἀπειλὰς 2ὁ φύλακος (ἦν γὰρ τῶν τις εἱλωτέων) διδοῖ οἱ μάχαιραν. Κλεομένης δὲ παραλαβὼν τὸν σίδηρον ἤρχετο ἐκ τῶν κνημέων ἑωυτὸν λωβώμενος· ἐπιτάμνων γὰρ κατὰ μῆκος τὰς σάρκας προέβαινε ἐκ τῶν κνημέων ἐς τοὺς μηρούς, ἐκ δὲ τῶν μηρῶν ἔς τε τὰ ἰσχία καὶ τὰς λαπάρας, ἐς ὃ ἐς τὴν γαστέρα ἀπίκετο καὶ ταύτην καταχορδεύων ἀπέθανε τρόπῳ τοιούτῳ, ὡς μὲν οἱ πολλοὶ λέγουσι Ἑλλήνων, ὅτι τὴν Πυθίην ἀνέγνωσε τὰ περὶ Δημάρητον γενόμενα λέγειν, ὡς δὲ Ἀθηναῖοι λέγουσι, διότι ἐς Ἐλευσῖνα ἐσβαλὼν ἔκειρε τὸ τέμενος τῶν θεῶν, ὡς δὲ Ἀργεῖοι, ὅτι ἐξ ἱροῦ αὐτέων τοῦ Ἄργου Ἀργείων τοὺς καταφυγόντας ἐκ τῆς μάχης καταγινέων κατέκοπτε καὶ αὐτὸ τὸ ἄλσος ἐν ἀλογίῃ ἔχων ἐνέπρησε.

— ὑπεξέσχε. zu 5, 72, 1. — συνιστάς verbindend, wie Thuk. 6, 16, 6. — ὅρκους προσάγων zu Eiden anhaltend, veranlassend, ungewöhnlich. vgl. 1, 146, 2. — μέν. Di. 69, 44, 1. — ἦν. Uebergang vom Particip zum bestimmten Tempus. zu 1, 19. — ἀγινέων, ἄγων. zu 1, 1, 1. — ἐξορκοῦν für ἐξορκῶν oder ἐξόρκου Va. Sonst nicht so mit dem Accusativ; analog dem ὀμνύναι θεόν.

C. 75 § 1. τοῖσι für ἐφ' οἷσι. gr. Spr. 51, 11, 1. — ὑπέλαβε. zu 6, 27. — ὑπομαργότερον. zu 3, 29, 1. Nur bei Her.; μάργος meist nur bei Dichtern. — ἐνέχραυε schlug in, wohl nur hier; χραύω Il. ε, 138. — παραφρονήσαντα wahnsinnig geworden. — φύλακον, φύλακα. zu 1, 41. — λυθείς für αὖτις eine Hs.

§ 2. καταχορδεύων, κατατέμνων; nach Va.: εἰς χορδὰς τέμνοντα διαφθείρειν, synonym mit dem ἐπιτάμνων κατὰ μῆκος τὰς σάρκας. Sonst ungebräuchlich. — ὡς μὲν οἱ π. λέγουσι Ἑ. gehört zum Folgenden. zu 1, 22, 1. — ἀνέγνωσε, ἀνέπεισε. zu 1, 68, 4. Ueber die Sache 6, 66. — γενόμενα. λεγόμενα Reiske. — ἐς Ἐλευσῖνα 5, 74 f. — καταγινέων sich stellend als

Κλεομένεϊ γὰρ μαντευομένῳ ἐν Δελφοῖσι ἐχρήσθη Ἄργος αἱρή-76 σειν. ἐπείτε δὲ Σπαρτιήτας ἄγων ἀπίκετο ἐπὶ ποταμὸν Ἐρασῖνον, ὃς λέγεται ῥέειν ἐκ τῆς Στυμφηλίδος λίμνης (τὴν γὰρ δὴ λίμνην ταύτην ἐς χάσμα ἀφανὲς ἐκδιδοῦσαν ἀναφαίνεσθαι ἐν Ἄργεϊ, τὸ ἐνθεῦτεν δὲ τὸ ὕδωρ ἤδη τοῦτο ὑπ' Ἀργείων Ἐρασῖνον καλέεσθαι), ἀπικόμενος [δ'] ὦν ὁ Κλεομένης ἐπὶ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἐσφαγιάζετο αὐτῷ· καὶ οὐ γὰρ οὐδαμῶς ἐκαλλίρεε διαβαίνειν μιν, ἄγασθαι μὲν ἔφη τοῦ Ἐρασίνου οὐ προδιδόντος τοὺς πολιήτας, Ἀργείους μέντοι οὐδ' ὡς χαιρήσειν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξαναχωρήσας τὴν στρατιὴν κατήγαγε ἐς Θυρέην, σφαγιασάμενος δὲ τῇ θαλάσσῃ ταῦρον πλοίοισί σφεας ἤγαγε ἔς τε τὴν Τιρυνθίην χώρην καὶ Ναυπλίην. Ἀργεῖοι δ'77 ἐβοήθεον πυνθανόμενοι ταῦτα ἐπὶ θάλασσαν· ὡς δὲ ἀγχοῦ μὲν ἐγίνοντο τῆς Τίρυνθος, χώρῳ δὲ ἐν τούτῳ τῷ κέεται Σήπεια οὔνομα, μεταίχμιον οὐ μέγα ἀπολιπόντες ἵζοντο ἀντίοι τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἀργεῖοι τὴν μὲν ἐκ τοῦ φανεροῦ μάχην οὐκ ἐφοβέοντο, ἀλλὰ μὴ δόλῳ αἱρεθέωσι· καὶ γὰρ δή σφι ἐς τοῦτο τὸ πρῆγμα εἶχε τὸ χρηστήριον τὸ ἐπίκοινα ἔχρησε ἡ Πυθίη τούτοισί τε καὶ Μιλησίοισι, λέγον ὧδε.

ἀλλ' ὅταν ἡ θήλεια τὸν ἄρσενα νικήσασα 2
ἐξελάσῃ καὶ κῦδος ἐν Ἀργείοισιν ἄρηται,
πολλὰς Ἀργείων ἀμφιδρυφέας τότε θήσει.
ὥς ποτέ τις ἐρέει καὶ ἐπεσσομένων ἀνθρώπων·
"δεινὸς ὄφις τριέλικτος ἀπώλετο δουρὶ δαμασθείς."

ταῦτα δὴ πάντα συνελθόντα τοῖσι Ἀργείοισι φόβον παρεῖχε. καὶ δή σφι πρὸς ταῦτα ἔδοξε τῷ κήρυκι τῶν πολεμίων χρᾶσθαι, δόξαν δέ σφι ἐποίευν τοιόνδε· ὅκως ὁ Σπαρτιήτης κῆρυξ προσημαίνοι τι

---

erlaube er ihnen heimzukehren; ἐξεκάλεε davon 6, 79. (Sch.) Vielleicht ἀπαγινέων. — ἀλογίῃ. zu 2, 141, 1. ἐν ἀλογίῃ ποιεῖσθαι 7, 226.

C. 76. τὸ ἐνθεῦτεν. zu 2, 8, 2. — ἤδη. zu 2, 29, 2. — ὦν nach einer Parenthese auch 1, 69, 1. 5, 99, ohne δέ, das hier in mehrern Hsn. fehlt. — καὶ οὐ γάρ. zu 1, 24, 2. — διαβαίνειν μιν. Der Inf. mit ὥστε 9, 38. Eben so der blosse Infinitiv nach ἐγίγνετο τὰ ἱερά. Kr. zu Xen. An. 2, 2, 3. — οὐ χαιρήσειν solle es übel ergehen. — σφεας, τοὺς στρατιώτας. Spr. 58, 4, 1.

C. 77 § 1. ἐβοήθεον zogen aus. zu 1, 30, 3. — ἀγχοῦ, ἐγγύς. zu 1, 9, 2. — Σήπεια οὔνομα für (ἡ) Σήπεια καλουμένη, ungew. — μεταίχμιον noch 6, 112. 8, 140, 4, sonst dichterisch. Das μετα- wie in μεταπύργιον für μεσοπύργιον. Kr. zum Thuk. 3, 22, 2. — ἀντίοι τοῖσι. Di. 48, 13, 2. — ἐκ τοῦ φανεροῦ. zu 5, 96. — ἀλλὰ μή, dem Ac. angefügt. Spr. 59, 2. (2, 4.) — εἶχε. zu 2, 53. — ἐπίκοινα. zu 1, 216, 1.

§ 2. θήλεια. Spr. 43, 2. (2, 2.) Gemeint sind die Thaten der Argeierin Telesilla. Paus. 2, 20, 7 ff. (We.) — τριέλικτα dreimal gewunden, worauf bezogen ist unklar, wie der Orakelspruch überhaupt. Müller Dor. I S. 173. — δαμασθείς. Di. 39 u. δαμάω. Hier ist vielleicht etwas ausgefallen. — δόξαν nachdem es beschlossen war. Di. 56, 9, 5 s. — τοιόνδε. zu 1, 80, 1.

78Λακεδαιμονίοισι, ἐποίευν καὶ οἱ Ἀργεῖοι τὠυτὸ τοῦτο. μαθὼν δὲ ὁ Κλεομένης ποιεῦντας τοὺς Ἀργείους ὁκοῖόν τι ὁ σφέτερος κῆρυξ σημήνειε, παραγγέλλει σφι, ὅταν σημήνῃ ὁ κῆρυξ ποιέεσθαι ἄριστον, τότε ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα χωρέειν ἐς τοὺς Ἀργείους. ταῦτα καὶ ἐγίνετο ἐπιτελέα ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων· ἄριστον γὰρ ποιευμένοισι τοῖσι Ἀργείοισι ἐκ τοῦ κηρύγματος ἐπεκέατο, καὶ πολλοὺς μὲν ἐφόνευσαν αὐτέων, πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνας ἐς τὸ ἄλσος τοῦ Ἄργου καταφυγόντας 79περιιζόμενοι ἐφύλασσον. ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Κλεομένης ἐποίεε τοιόνδε. ἔχων αὐτομόλους ἄνδρας καὶ πυνθανόμενος τουτέων ἐξεκάλεε, πέμπων κήρυκα, οὐνομαστὶ λέγων τῶν Ἀργείων τοὺς ἐν τῷ ἱρῷ ἀπεργμένους, ἐξεκάλεε δὲ φὰς αὐτέων ἔχειν τὰ ἄποινα· ἄποινα δέ ἐστι Πελοποννησίοισι δύο μνέαι τεταγμέναι κατ' ἄνδρα αἰχμάλωτον ἐκτίνειν. κατὰ πεντήκοντα δὴ ὦν τῶν Ἀργείων ὡς ἑκάστους ἐκκαλεύμενος ὁ Κλεομένης ἔκτεινε. ταῦτα δέ κως γινόμενα ἐλελήθεε τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐν τῷ τεμένεϊ· ἅτε γὰρ πυκνοῦ ἐόντος τοῦ ἄλσεος, οὐκ ὥρων οἱ ἐντὸς τοὺς ἐκτὸς ὅ τι ἔπρησσον, πρίν γε δὴ αὐτέων τις ἀναβὰς ἐπὶ δένδρος κατεῖδε τὸ ποιεύμενον. οὐκ ὦν δὴ ἔτι καλεόμενοι ἐξήι-80σαν. ἐνθαῦτα δὴ ὁ Κλεομένης ἐκέλευε πάντα τινὰ τῶν εἱλωτέων περινέειν ὕλῃ τὸ ἄλσος, τῶν δὲ πειθομένων ἐνέπρησε τὸ ἄλσος. καιομένου δὲ ἤδη ἐπείρετο τῶν τινα αὐτομόλων τίνος εἴη θεῶν τὸ ἄλσος· ὁ δὲ ἔφη Ἄργου εἶναι. ὁ δὲ ὡς ἤκουσε, ἀναστενάξας μέγα εἶπε· "ὦ Ἄπολλον χρηστήριε, ἦ μεγάλως με ἠπάτηκας φάμενος Ἄργος αἱρήσειν· συμβάλλομαι δ' ἐξήκειν μοι τὸ χρηστήριον."

81 Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Κλεομένης τὴν μὲν πλέω στρατιὴν ἀπῆκε ἀπιέναι ἐς Σπάρτην, χιλίους δὲ αὐτὸς λαβὼν τοὺς ἀριστέας ἤιε ἐς τὸ Ἡραῖον θύσων. βουλόμενον δὲ αὐτὸν θύειν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ὁ ἱρεὺς ἀπηγόρευε, φὰς οὐκ ὅσιον εἶναι ξείνῳ αὐτόθι θύειν. ὁ δὲ Κλεομένης τὸν ἱρέα ἐκέλευε τοὺς εἵλωτας ἀπὸ τοῦ βωμοῦ ἀπαγαγόντας μαστιγῶσαι καὶ αὐτὸς ἔθυσε· ποιήσας δὲ ταῦτα ἀπήιε ἐς τὴν Σπάρτην.

C. 78. *σημήνειε ποιέεσθαι.* zu 5, 35, 1. — *ἐς τούς.* Kr. zu Xen. An. 3, 2, 16. — *ἐπιτελέα.* zu 1, 124, 1. — *ἐκ.* zu 6, 13, 1. — *ἐκ τοῦ* in Folge des. zu 2, 152, 1.

C. 79. *πυνθανόμενος* nach den (Namen der) Geflüchteten. — *ἄποινα.* Thom. M.: *λύτρα καὶ σῶστρα λογογράφοι, ἄποινα δὲ ποιηταί.* In Platons Rep. 393, d erscheint es nur in der Relation einer homerischen Stelle; bei Her. noch 9, 120, 2. Ueber den Preis auch 5, 77, 2. — *κατά* ungefähr, wie 2, 145, 2. 6, 44, 2. 117. (Sch.) Ob eben so bei Attikern? — *ὡς ἑκάστους.* zu 1, 114. 1. 6, 31. — *ὅ τι ἔπρησσον* was für ein Schicksal sie hätten. zu 3, 52, 2. — *δένδρος, δένδρον.* zu 1, 17, 2.

C. 80. *πάντα τινά.* zu 1, 50, 1. — *περινέειν.* zu 2, 107. — *τῶν, τούτων.* — *καιομένου, τοῦ ἄλσεος.* — *μέγα.* zu 1, 8, 2. — *ἐξήκειν* erfüllt ist. vgl. 1, 120, 3. *ἐξεληλυθέναι* 6, 82, 1. 108, 1. *ἐπιτελέεσθαι* 6, 140. *ἐκπεραίνεσθαι* Eur. Ky. 696. (Va.) Nicht so in der att. Prosa.

C. 81. *ἀπῆκε ἀπιέναι.* zu 3, 75, 2. — *αὐτός. αὐτούς* Sch. — *ἀριστέας,* poetisch. Di. 21 u. d. W. — *ἀπηγόρευε.* Lobeck Agl. p. 272.

νοστήσαντα δέ μιν ὑπῆγον οἱ ἐχθροὶ ὑπὸ τοὺς ἐφόρους, φάμενοί μιν 82
δωροδοκήσαντα οὐκ ἑλέειν τὸ Ἄργος, παρεὸν εὐπετέως μιν ἑλέειν.
ὁ δέ σφι ἔλεξε, οὔτε εἰ ψευδόμενος οὔτε εἰ ἀληθέα λέγων, ἔχω σαφηνέως εἶπαι, ἔλεξε δ' ὦν φάμενος, ἐπείτε δὴ τὸ τοῦ Ἄργου ἱρὸν εἷλε, δοκέειν οἱ ἐξεληλυθέναι τὸν χρησμὸν τοῦ θεοῦ· πρὸς ὦν ταῦτα οὐ δικαιοῦν πειρᾶν τῆς πόλιος, πρίν γε δὴ ἱροῖσι χρήσηται καὶ μάθῃ εἴτε οἱ ὁ θεὸς παραδιδοῖ εἴτε οἱ ἐμποδὼν ἕστηκε· καλλιρευμένῳ δὲ 2 ἐν τῷ Ἡραίῳ ἐκ τοῦ ἀγάλματος τῶν στηθέων φλόγα πυρὸς ἐκλάμψαι, μαθεῖν δὲ αὐτὸς οὕτω τὴν ἀτρεκίην, ὅτι οὐκ αἱρέει τὸ Ἄργος· εἰ μὲν γὰρ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος ἐξέλαμψε, αἱρέειν ἂν κατ' ἄκρης τὴν πόλιν, ἐκ τῶν στηθέων δὲ λάμψαντος πᾶν οἱ πεποιῆσθαι ὅσον ὁ θεὸς ἐβούλετο γενέσθαι. ταῦτα δὲ λέγων πιστά τε καὶ οἰκότα ἐδόκεε Σπαρτιήτῃσι λέγειν καὶ ἀπέφυγε πολλὸν τοὺς διώκοντας.

Ἄργος δὲ ἀνδρῶν ἐχηρώθη οὕτω ὥστε οἱ δοῦλοι αὐτέων ἔσχον 83 πάντα τὰ πρήγματα, ἄρχοντές τε καὶ διέποντες, ἐς ὃ ἐπήβησαν οἱ τῶν ἀπολομένων παῖδες. ἔπειτά σφεας οὗτοι ἀνακτώμενοι ὀπίσω ἐς ἑωυτοὺς τὸ Ἄργος ἐξέβαλον· ἐξωθεύμενοι δὲ οἱ δοῦλοι μάχῃ ἔσχον Τίρυνθα. τέως μὲν δή σφι ἦν ἄρθμια ἐς ἀλλήλους, ἔπειτα δὲ ἐς τοὺς δούλους ἦλθε ἀνὴρ μάντις Κλέανδρος, γένος ἐὼν Φιγαλεὺς ἀπ' Ἀρκαδίης· οὗτος τοὺς δούλους ἀνέγνωσε ἐπιθέσθαι τοῖσι δεσπότῃσι. ἐκ τούτου δὲ πόλεμός σφι ἦν ἐπὶ χρόνον συχνόν, ἐς ὃ δὴ μόγις οἱ Ἀργεῖοι ἐπεκράτησαν.

Ἀργεῖοι μέν νυν διὰ ταῦτα Κλεομένεά φασι μανέντα ἀπολέσθαι 84 κακῶς· αὐτοὶ δὲ Σπαρτιῆταί φασι ἐκ δαιμονίου μὲν οὐδενὸς μανῆναι Κλεομένεα, Σκύθῃσι δὲ ὁμιλήσαντά μιν ἀκρητοπότην γενέσθαι καὶ ἐκ τούτου μανῆναι. Σκύθας γὰρ τοὺς νομάδας, ἐπείτε σφι Δαρεῖον ἐσβαλεῖν ἐς τὴν χώρην, μετὰ ταῦτα μεμονέναι μιν τίσασθαι, πέμψαντας δὲ ἐς Σπάρτην συμμαχίην τε ποιέεσθαι καὶ συντίθεσθαι ὡς

C. 82 § 1. *νοστήσαντα.* zu 5, 24, 2. — *μιν* bezieht sich wohl auf *Ἄργος.* Di. 25, 1, 4. — *οὔτε — εἶπαι, οὐκ ἔχω εἶπαι οὔτε εἰ ἔλεξε* etc. — *σαφηνέως.* zu 1, 140, 1. — *δ' ὦν,* wie 4, 187, 2. vgl. zu 4, 5, 1. — *φάμενος.* zu 1, 122, 1. — *πειρᾶν τῆς πόλιος.* Aehnliches öfter bei Thukydides. Kr. dort zu 1, 61, 3. — *πρὶν χρήσηται.* Di. 54, 17, 9. Herm. de part. *ἄν* p. 108.

§ 2. *αἱρέειν ἄν* aus *ᾕρει ἄν.* Di. 54, 6, 4. (6.) Erwarten würde man *ἑλεῖν, εἷλον.* gr. Spr. 54, 10. 3. — *κατ' ἄκρης.* Di. 68, 24, 2. — *πολλόν* um Vieles, wie bei *κρατεῖν.* zu 5, 1, 2.

C. 83. *ἐχηρώθη, ἠρημώθη.* Jenes ist dichterisch. — *διέποντες, διοικοῦντες.* zu 5, 22. — *τέως μέν.* zu 1, 11, 2. — *ἄρθμια* friedliche, einträchtige Verhältnisse. Das Wort noch 7, 101, 2. 9, 9. 37, 3. (Sch.) Von Früheren hat es die Od. *π,* 427. Aehnlich *φίλα* 3, 49. vgl. zu 2, 152, 3.

C. 84. *ἀκρατοπότης* wird noch aus Athen. 10, 427, b angeführt. vgl. zu § 2. — *μετὰ ταῦτα.* zu 5, 55. — *μεμονέναι* hätten darauf gedacht, poetisch. Di. 39 u. *μένω.* — *ὡς χρεὼν εἴη* könnte füglich fehlen.

χρεὼν εἴη αὐτοὺς μὲν τοὺς Σκύθας παρὰ Φᾶσιν ποταμὸν πειρᾶν ἐς τὴν Μηδικὴν ἐσβαλεῖν, σφέας δὲ τοὺς Σπαρτιήτας κελεύειν ἐξ Ἐφέσου ὁρμεωμένους ἀναβαίνειν καὶ ἔπειτα ἐς τὠυτὸ ἀπαντᾶν. Κλεομένεα δὲ λέγουσι ἡκόντων τῶν Σκυθέων ἐπὶ ταῦτα ὁμιλέειν σφι μεζόνως, ὁμιλέοντα δὲ μᾶλλον τοῦ ἱκνευμένου μαθεῖν τὴν ἀκρητοποσίην παρ' αὐτέων· ἐκ τούτου δὲ μανῆναί μιν νομίζουσι Σπαρτιῆται. ἔκ τε τοῦ, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπεὰν ζωρότερον βούλωνται πιέειν, "ἐπισκύθισον" λέγουσι. οὕτω δὴ Σπαρτιῆται τὰ περὶ Κλεομένεα λέγουσι· ἐμοὶ δὲ δοκέει τίσιν ταύτην ὁ Κλεομένης Δημαρήτῳ ἐκτῖσαι.

85 Τελευτήσαντος δὲ Κλεομένεος ὡς ἐπύθοντο Αἰγινῆται, ἔπεμπον ἐς Σπάρτην ἀγγέλους καταβωσομένους Λευτυχίδεω περὶ τῶν ἐν Ἀθήνῃσι ὁμήρων ἐχομένων. Λακεδαιμόνιοι δὲ δικαστήριον συναγαγόντες ἔγνωσαν περιυβρίσθαι Αἰγινήτας ὑπὸ Λευτυχίδεω, καί μιν κατέκριναν ἔκδοτον ἄγεσθαι ἐς Αἴγιναν ἀντὶ τῶν ἐν Ἀθήνῃσι ἐχομένων ἀνδρῶν. μελλόντων δὲ ἄγειν τῶν Αἰγινητέων τὸν Λευτυχίδεα, εἶπέ σφι Θεασίδης ὁ Λεωπρέπεος, ἐὼν ἐν τῇ Σπάρτῃ δόκιμος ἀνήρ· "τί βούλεσθε ποιέειν, ἄνδρες Αἰγινῆται; τὸν βασιλέα τῶν Σπαρτιητέων ἔκδοτον γενόμενον ὑπὸ τῶν πολιητέων ἄγειν; εἰ νῦν ὀργῇ χρεώμενοι ἔγνωσαν οὕτω Σπαρτιῆται, ὅκως ἐξ ὑστέρης μή τι ὑμῖν, ἢν ταῦτα πρήσσητε, πανώλεθρον κακὸν ἐς τὴν χώρην ἐσβαλεῦσι." ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Αἰγινῆται ἔσχοντο τῆς ἀγωγῆς ὁμολογίῃ δὲ ἐχρήσαντο τοι-

---

Kr. zu Xen. An. 4, 2, 1. — πειρᾶν für πειρᾶσθαι. Sonst scheint keine sichere Stelle der Art bei Her. vorzukommen; ich vermuthe daher dass πειρᾶν zu lesen und ἐςβαλεῖν zu streichen ist. Aesch. Pers. 65: πεπέρακεν ὁ στρατὸς εἰς γείτονα χώραν. Xen. Hell. 4, 5, 8: ἐκπεπερακότος αὐτοῦ τὰ θερμὰ εἰς τὸ πλατὺ ἀγγέλλουσιν. Indess findet sich πειρᾶν mit dem Inf. bei Soph. OT. 399 u. OK. 1276. Thuk. 1, 50, 4 2, 72, 3. 4, 9, 3. 128, 1. Xen. Mem. 1, 2, 29. in einigen Hsn. bei Her. 5, 85, 1. — σφεας τούς. zu 2, 39, 2. — κελεύειν ist störend. — ἐς τωυτό nach, an demselben Punct. zu 1, 97, 1.

§ 2. ἐπὶ ταῦτα dazu, zu den Verhandlungen darüber. — μεζόνως zu 3, 128, 2. — τοῦ ἱκνευμένου als sich gebührte. vgl. 6, 86, 2. zu 6, 65, 2 u. zu Thuk. 1, 99, 3. — ἀκρατοποσία auch bei Plut. Alex. 70 u. Athen. 10, 29. (Pape.) — τοῦ. τόσου oder τοσούτου andre Hsn. Di. 50, 1, 2. — ζωρότερον, ἀκρατέστερον bei Athen. 10, 427, b, minder mit Wasser vermischten, ein antikes, mehr poetisches Wort. vgl. die Lex. Zu ergänzen ist οἶνον. Spr. 43, 3. (3, 2.) — ἐπισκύθισον giess skythisch (d. h. wenig) Wasser zu. Ueber die Sache vgl. Neumann die Hell. im Skythenlande S. 307. — ταύτην. Spr. 61, 6. 2. (7, 1.)

C. 85 § 1. καταβοᾶν anklagen, so nur noch bei Thukydides. Kr. dort zu 1, 115, 2. — ἐχομένων. gr. Spr. 50, 10, 3. Die gew. Stellung unten. — μιν gehört zu ἄγεσθαι. Denn καταχρίνειν erfordert den Genitiv. Isokr. 1, 43: τὸ τελευτῆσαι πάντων ἡ πεπρωμένη κατέκρινεν.

§ 2. ἔκδοτον γενόμενον. zu 3, 1, 1. — ὅκως μή. Spr. 54, 8, 4. (7.) — ἐξ ὑστέρης. zu 1, 108, 2. — πανώλεθρον. zu 6, 37, 1. — ἐςβαλεῦσι für ἐςβάλωσι Kr. vgl. Herm. de part ἄν p. 126, der jedoch S. 127 ἐςβάλωσι vertheidigt. — ἀποδοῦναι. gr. Spr. 57, 10, 6.

ἦδε, ἐπισπόμενον Λευτυχίδεα ἐς Ἀθήνας ἀποδοῦναι Αἰγινήτῃσι τοὺς ἄνδρας. ὡς δὲ ἀπικόμενος Λευτυχίδης ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπαίτεε τὴν 86 παρα[κατα]θήκην, οἱ Ἀθηναῖοι προφάσιας εἷλκον οὐ βουλόμενοι ἀποδοῦναι, φάντες δύο σφέας ἐόντας βασιλέας παραθέσθαι καὶ οὐ δικαιοῦν τῷ ἑτέρῳ ἄνευ τοῦ ἑτέρου ἀποδιδόναι. οὐ φαμένων δὲ ἀποδώσειν τῶν Ἀθηναίων ἔλεξέ σφι Λευτυχίδης τάδε.

"Ὦ Ἀθηναῖοι, ποιέετε μὲν ὁκότερα βούλεσθε αὐτοί· καὶ γὰρ ἀποδιδόντες ποιέετε ὅσια καὶ μὴ ἀποδιδόντες τὰ ἐναντία τουτέων· ὁκοῖον μέντοι τι ἐν τῇ Σπάρτῃ συνηνείχθη γενέσθαι περὶ παρα[κατα]-θήκης, βούλομαι ὑμῖν εἶπαι. λέγομεν ἡμεῖς οἱ Σπαρτιῆται γενέσθαι 2 ἐν τῇ Λακεδαίμονι κατὰ τρίτην γενεὴν τὴν ἀπ' ἐμέο Γλαῦκον Ἐπικύδεος παῖδα. τοῦτον τὸν ἄνδρα φαμὲν τά τε ἄλλα πάντα περιήκειν τὰ πρῶτα καὶ δὴ καὶ ἀκούειν ἄριστα δικαιοσύνης πέρι πάντων ὅσοι τὴν Λακεδαίμονα τοῦτον τὸν χρόνον οἴκεον. συνενειχθῆναι δέ οἱ ἐν χρόνῳ ἱκνευμένῳ τάδε λέγομεν, ἄνδρα Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Σπάρτην βούλεσθαί οἱ ἐλθεῖν ἐς λόγους, προϊσχόμενον τοιάδε. 'εἰμὶ μὲν Μιλήσιος, ἥκω δὲ τῆς σῆς Γλαῦκε δικαιοσύνης βουλόμενος ἀπολαῦσαι. ὡς γὰρ δὴ ἀνὰ πᾶσαν μὲν τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, ἐν δὲ καὶ περὶ Ἰω- 3 νίην τῆς σῆς δικαιοσύνης ἦν λόγος πολλός, ἐμεωυτῷ λόγους ἐδίδουν καὶ ὅτι ἐπικίνδυνός ἐστι αἰεί κοτε ἡ Ἰωνίη, ἡ δὲ Πελοπόννησος ἀσφαλέως ἱδρυμένη, καὶ διότι χρήματα οὐδαμὰ τοὺς αὐτοὺς ἔστι ὁρᾶν ἔχοντας. ταῦτά τε ὦν ἐπιλεγομένῳ καὶ βουλευομένῳ ἔδοξέ μοι τὰ ἡμίσεα πάσης τῆς οὐσίης ἐξαργυρώσαντα θέσθαι παρὰ σέ, εὖ ἐξεπισταμένῳ ὥς μοι κείμενα ἔσται παρὰ σοὶ σόα. σὺ δή μοι καὶ τὰ χρήματα δέξαι καὶ τάδε τὰ σύμβολα σῶζε λαβών· ὃς δ' ἂν ἔχων ταῦτα ἀπαιτέῃ, τούτῳ ἀποδοῦναι.' ὁ μὲν δὴ ἀπὸ Μιλήτου ἥκων ξεῖ- 4 νος τοσαῦτα ἔλεξε, Γλαῦκος δὲ ἐδέξατο τὴν παρα[κατα]θήκην ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ λόγῳ. χρόνου δὲ πολλοῦ διελθόντος ἦλθον ἐς τὴν Σπάρ-

---

§ 86 § 1. προφάσιας εἷλκον zogen die Sache durch Vorwände in die Länge. So Ar. Ly. 726: πάσας προφάσεις εἷλκον. (We.) — καί vor γάρ entspricht dem καί vor μή: sowohl — als, wie § 4. gr. Spr. 69, 32, 21. — συνηνείχθη, συνέβη. zu 1, 19.

§ 2. ἡμεῖς οἱ. Spr. 50, 6, 3. (8, 2.) — περιήκειν τὰ πρῶτα den ersten Rang erlangt haben. vgl. 7, 16, 1. (Sch.) Ungew. so; über ἀνήκειν zu 5, 49, 2. — ἄριστα, Superlativ zu εὖ. Spr. 23, 9, 1. vgl. gr. Spr. 46, 12, 1. — ἱκνευμένῳ angemessenen, zur Prüfung seiner Rechtlichkeit. (Sch.) Doch wohl lieber mit La.: festgesetzten. zu 6, 84, 2. — προϊσχόμενον. zu 1, 3.

§ 3. ἀνά, κατά. Di. 68, 20, 3. — ἐμεωυτῷ λόγους ἐδίδουν überlegte bei mir. zu 1, 34, 2. — αἰεί κοτε. zu 1, 58. — διότι. zu 2, 43, 2. — οὐδαμά, οὐδέποτε. zu 1, 5, 2. — τοὺς αὐτούς dieselben dem Geschlechte nach, forterbend. Kr. zum Thuk. 1, 2, 2 E. — ἐπιλεγομένῳ. zu 5, 30, 2. — ἐξαργυρώσαντα, ἐξαργυρίσαντα attisch. zu Thuk. 8, 81, 3. Ueber den Ac. Spr. 55, 2, 5. (7.) — ἀπαιτέῃ, τὰ χρήματα. — ἀποδοῦναι, imperativisch. gr. Spr. 55, 1, 5.

την τούτου τοῦ παραθεμένου τὰ χρήματα οἱ παῖδες, ἐλθόντες δὲ ἐς λόγους τῷ Γλαύκῳ καὶ ἀποδεικνύντες τὰ σύμβολα ἀπαίτεον τὰ χρήματα.. ὁ δὲ διωθέετο ἀντυποκρινόμενος τοιάδε. ʻοὔτε μέμνημαι τὸ πρῆγμα οὐδὲ με περιφέρει οὐδὲν εἰδέναι τουτέων τῶν ὑμεῖς λέγετε, βούλομαί τε ἀναμνησθεὶς ποιέειν πᾶν τὸ δίκαιον· καὶ γὰρ εἰ ἔλαβον, ὀρθῶς ἀποδοῦναι, καὶ εἴ γε ἀρχὴν μὴ ἔλαβον, νόμοισι τοῖσι Ἑλλήνων χρήσομαι ἐς ὑμέας. ταῦτα ὦν ὑμῖν ἀναβάλλομαι κυρώσειν ἐς [5]τέταρτον μῆνα ἀπὸ τοῦδε.ʼ οἱ μὲν δὴ Μιλήσιοι συμφορὴν ποιεύμενοι ἀπαλλάσσοντο ὡς ἀπεστερημένοι τῶν χρημάτων, Γλαῦκος δὲ ἐπορεύετο ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ. ἐπειρωτῶντα δὲ αὐτὸν τὸ χρηστήριον εἰ ὅρκῳ τὰ χρήματα ληίσηται, ἡ Πυθίη μετέρχεται τοισίδε τοῖσι ἔπεσι.

Γλαῦκ' Ἐπικυδείδη, τὸ μὲν αὐτίκα κέρδιον οὕτως,
ὅρκῳ νικῆσαι καὶ χρήματα ληίσσασθαι.
ὄμνυ, ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὔορκον μένει ἄνδρα.
ἀλλ' ὅρκου πάις ἐστὶν ἀνώνυμος, οὐδ' ἔπι χεῖρες
οὐδὲ πόδες· κραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰς ὅ κε πᾶσαν
συμμάρψας ὀλέσῃ γενεὴν καὶ οἶκον ἅπαντα.
ἀνδρὸς δ' εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.

[6]ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος συγγνώμην τὸν θεὸν παραιτέετο αὐτῷ σχεῖν τῶν ῥηθέντων. ἡ δὲ Πυθίη ἔφη τὸ πειρηθῆναι τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ποιῆσαι ἴσον δύνασθαι. Γλαῦκος μὲν δὴ μεταπεμψάμενος τοὺς Μιλησίους ξείνους ἀποδιδοῖ σφι τὰ χρήματα· τοῦ δὲ εἵνεκα ὁ λόγος ὅδε, ὦ Ἀθηναῖοι, ὡρμήθη λέγεσθαι ἐς ὑμέας, εἰρήσεται. Γλαύκου νῦν οὔτε τι ἀπόγονον ἔστι οὐδὲν οὔτ' ἱστίη οὐδεμία νομιζομένη εἶναι Γλαύκου,

---

§ 4. *διωθέετο.* ὠθεῖν augmentirt Her. nie. Di. 40 u. d. W. — *ἀντυποκρινόμενος* zur Erwiderung antwortend; sonst (in anderm Sinne) nur noch bei Lukianos. — *μέμνημαι τὸ πρῆγμα.* Spr. 47, 10, 2. (11, 2.) — *οὔτε.* οὐδέ Bekker. — *περιφέρει* es gemahnt mich, kommt mir wieder in den Sinn. Plat. Laches 180, e: περιφέρει τίς με καὶ μνήμη ἄρτι τῶνδε λεγόντων. (We.) Sonst wohl bei Attikern nichts Aehnliches, wohl aber in Nachahmungen Späterer. Schneiders Lex. — *βούλομαι δέ?* — *ὀρθῶς.* Eu. Or. 737: εἰκότως κακῶς γυναικὸς ἄνδρα γίγνεσθαι κακόν. wo Schäfer (Pors. 727) ἔχει ergänzt. — *ἀρχήν.* zu 2, 95. — *ἀναβάλλομαι κυρώσειν.* zu 5, 49, 6.

§ 5. *μέν.* Dem entspricht ἀλλά. — *ὅρκῳ* durch Abschwören. — *ληίσηται* für ληίσεται Werfer. — *κέρδιον.* Di. 23, 5, 2. — *ὅρκου πάις,* die Strafe der Götter. (We.) — *ἔπι,* ἔπεισιν. Di. 68, 2, 6. — *κραιπνός* schnell, poetisch. — *εἰς ὅ κε.* Di. 54. 16, 6. — *συμμάρψας,* wie das Simplex, poetisch. — *ἀνδρός,* Vers des Hesiodos ε, 285. — *ἀμείνων* beglückter, nicht untergehend.

C. 6. *ἴσον δύνασθαι* gelte gleich; gleich viel vermögen bei Aesch. 2, 116. gr. Spr. u. Di. 46, 5, 6. (6, 6.) — *ὡρμήθη.* zu 3, 56. — *τι ἀπόγονον.* zu δίδυμα 6, 52, 1. Adjectivisch findet sich ἀπόγονος bei Attikern schwerlich. — *ἱστίη.* zu 5, 40. — *ἐκτέτριπται.* vgl. 6, 37. Eur. Hipp.

ἐκτέτριπταί τε πρόρριζος ἐκ Σπάρτης. οὕτω ἀγαθὸν μηδὲ διανοέεσθαι περὶ παρακαταθήκης ἄλλο γε ἢ ἀπαιτεόντων ἀποδιδόναι."

Λευτυχίδης μὲν εἴπας ταῦτα, ὥς οἱ οὐδὲ οὕτω ἐσήκουον οἱ Ἀ-87 θηναῖοι, ἀπαλλάσσετο· οἱ δὲ Αἰγινῆται, πρὶν τῶν πρότερον ἀδικημάτων δοῦναι δίκας τῶν ἐς Ἀθηναίους ὕβρισαν, Θηβαίοισι χαριζόμενοι, ἐποίησαν τοιόνδε. μεμφόμενοι τοῖσι Ἀθηναίοισι καὶ ἀξιοῦντες ἀδικέεσθαι, ὡς τιμωρησόμενοι τοὺς Ἀθηναίους παρεσκευάζοντο. καὶ ἦν γὰρ δὴ τοῖσι Ἀθηναίοισι πεντήρης ἐπὶ Σουνίῳ, λοχήσαντες ὦν τὴν θεωρίδα νέα εἷλον πλήρεα ἀνδρῶν τῶν πρώτων Ἀθηναίων, λαβόντες δὲ τοὺς ἄνδρας ἔδησαν. Ἀθηναῖοι δὲ παθόντες ταῦτα πρὸς Αἰγινητέων88 οὐκέτι ἀνεβάλλοντο μὴ οὐ τὸ πᾶν μηχανήσασθαι ἐπ' Αἰγινήτῃσι. καὶ ἦν γὰρ Νικόδρομος Κνοίθου καλεόμενος ἐν τῇ Αἰγίνῃ, ἀνὴρ δόκιμος, οὗτος μεμφόμενος μὲν τοῖσι Αἰγινήτῃσι πρότερον ἑωυτοῦ ἐξέλασιν ἐκ τῆς νήσου, μαθὼν δὲ τότε τοὺς Ἀθηναίους ἀναρτημένους ἔρδειν Αἰγινήτας κακῶς, συντίθεται Ἀθηναίοισι προδοσίην Αἰγίνης, φράσας ἐν τῇ τε ἡμέρῃ ἐπιχειρήσει καὶ ἐκείνους ἐς τὴν ἥκειν δεήσει βοηθέοντας. μετὰ ταῦτα καταλαμβάνει μὲν κατὰ συνεθήκατο ὁ Νικόδρομος Ἀθηναίοισι τὴν παλαιὴν καλεομένην πόλιν, Ἀθηναῖοι δὲ οὐ παραγίνονται ἐς δέον· οὐ γὰρ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες σφι ἀξιόμαχοι τῇσι89 Αἰγινητέων συμβαλέειν· ἐν ᾧ ὦν Κορινθίων ἐδέοντο χρῆσαί σφι νέας, ἐν τούτῳ διεφθάρη τὰ πρήγματα. οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἦσαν γάρ σφι τοῦτον τὸν χρόνον φίλοι ἐς τὰ μάλιστα, Ἀθηναίοισι διδοῦσι δεομένοισι εἴκοσι νέας, διδοῦσι δὲ πενταδράχμους ἀποδόμενοι· δωτίνην γὰρ ἐν τῷ νόμῳ οὐκ ἐξῆν δοῦναι. ταύτας τε δὴ λαβόντες οἱ Ἀθη-

---

684: Ζεύς σ' ὁ γεννήτωρ ἐμός πρόρριζον ἐκτρίψειεν οὐτάσας πυρί. (Va.) — πρόρριζος. σὺν ταῖς ῥίζαις ἀνασπώμενος. Hesych. zu 1, 32, 5. — ἀπαιτεόντων, αὐτῶν, τῶν παρακαταθεμένων. zu 1, 3. — οἱ ἐσήκουον. zu 1, 214, 1.

C. 87. πρότερον 5, 81. Ueber das Adv. gr. Spr. 50, 8, 10. — καὶ ἦν γάρ — ὦν. zu 1, 30, 2. — πεντήρης. πεντετηρίς Schömann. — θεωρίδα, das seit Theseus für dessen Rettung aus Kreta dem Apollon auf Delos alljährlich eine θεωρίαν oder θυσίαν brachte. Platon Phäd. 58. (Va.) Zufällig findet sich θεωρίς selten.

C. 88. μὴ οὐ. Spr. 67, 12, 5. (6.) — τὸ πᾶν. zu 4, 154, 1. — καὶ ἦν γάρ. zu 1, 24, 2. — πρότερον für προτέρην die Aldina. — ἐξέλασιν Vertreibung, in diesem Sinne bei den Frühern sonst nicht. — ἀναρτημένους, παρεσκευασμένους, ὡρμημένους. zu 5, 120. — ἔρδειν, ποιεῖν. Di. 46, 8, 1. — ἐκείνους, gegensätzlicher Betonung halber vor ἐς τήν gestellt, wie öfter bei Conjunctionen. gr. Spr. 54, 17, 7. — συνεθήκατο, συνέθετο. Di. 36, 3, 2. — ἐς δέον zu gehöriger Zeit, wie 1, 32, 2. ἐς τὸν καιρόν 6, 90. 7, 144.

C. 89. ἀξιόμαχοι gewachsen. So bei Her. öfter u. an einigen Stellen des Thukydides. Kr. dort zu 8, 80, 1. Mit dem Infinitiv noch 7 101, 2. 138. — ἐς τὰ μάλιστα. zu 1, 20. — διδοῦσι, διδόασι. Di. 36, 1, 3. — πενταδράχμους für fünf Drachmen. Eben so δίμνεως 5, 77, 2. — δωτίνην, δωρεάν. zu 1, 69, 2. — ἡμέρῃ μιῇ um Einen Tag. Kr. zu

ναῖοι καὶ τὰς σφετέρας, πληρώσαντες ἑβδομήκοντα νέας τὰς ἁπάσας, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Αἴγιναν καὶ ὑστέρησαν ἡμέρῃ μιῇ τῆς συγκειμένης.

90 Νικόδρομος δέ, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὸν καιρὸν οὐ παρεγίνοντο, ἐς πλοῖον ἐσβὰς ἐκδιδρήσκει ἐκ τῆς Αἰγίνης· σὺν δέ οἱ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν Αἰγινητέων ἕσποντο, τοῖσι Ἀθηναῖοι Σούνιον οἰκῆσαι ἔδοσαν. ἐνθεῦτεν δὲ οὗτοι ὁρμεώμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ

91 Αἰγινήτας. ταῦτα μὲν δὴ ὕστερον ἐγίνετο, Αἰγινητέων δὲ οἱ παχέες ἐπαναστάντος τοῦ δήμου σφι ἅμα Νικοδρόμῳ ἐπεκράτησαν καὶ ἔπειτά σφεας χειρωσάμενοι ἐξῆγον ἀπολέοντες. ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἄγος σφι ἐγένετο, τὸ ἐκθύσασθαι οὐκ οἷοί τε ἐγίνοντο ἐπιμηχανώμενοι, ἀλλ' ἔφθησαν ἐκπεσόντες πρότερον ἐκ τῆς νήσου ἤ σφι ἵλεων γενέσθαι τὴν θεόν. ἑπτακοσίους γὰρ δὴ τοῦ δήμου ζωγρήσαντες ἐξῆγον ὡς ἀπολέοντες, εἷς δέ τις τουτέων ἐκφυγὼν τὰ δεσμὰ καταφεύγει πρὸς πρόθυρα Δήμητρος Θεσμοφόρου, ἐπιλαβόμενος δὲ τῶν ἐπισπαστήρων εἴχετο· οἱ δὲ ἐπείτε μιν ἀποσπάσαι οὐκ οἷοί τε ἀπέλκοντες ἐγίνοντο, ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἦγον οὕτω, (αἱ) χεῖρες δὲ κεῖναι ἐμπεφυκυῖαι ἦσαν τοῖσι ἐπισπαστῆρσι.

92 Ταῦτα μέν νυν σφέας αὐτοὺς οἱ Αἰγινῆται ἐργάσαντο, Ἀθηναίοισι δὲ ἥκουσι ἐναυμάχησαν νηυσὶ ἑβδομήκοντα, ἑσσωθέντες δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεκαλέοντο τοὺς αὐτοὺς τοὺς καὶ πρότερον, Ἀργείους. καὶ δή σφι οὗτοι μὲν οὐκέτι βοηθέουσι, μεμφόμενοι ὅτι Αἰγιναῖαι νέες ἀνάγκῃ λαμφθεῖσαι ὑπὸ Κλεομένεος ἔσχον τε ἐς τὴν Ἀργολίδα χώρην καὶ συναπέβησαν Λακεδαιμονίοισι. συναπέβησαν δὲ καὶ ἀπὸ Σικυωνιέων νεῶν ἄνδρες τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἐσβολῇ. καί σφι ὑπ' Ἀργείων ἐπεβλήθη ζημίη χίλια τάλαντα ἐκτῖσαι, πεντακόσια ἑκατέρους. Σικυώνιοι μέν νυν συγγνόντες ἀδικῆσαι, ὡμολόγησαν ἑκατὸν τάλαντα ἐκτίσαντες

Xen. An. 1, 2, 25. — *τῆς συγκειμένης* nach dem verabredeten Tage. gr. Spr. 47, 18.

C. 90. *σὺν δέ οἱ*, wie *σὺν δέ σφι.* zu 5, 121. Di. 51, 1, 7. Ueber *ἕπεσθαι σύν τινι* gr. Spr. 48, 7, 12.

C. 91. *οἱ παχέες.* zu 5, 30, 1. — *ἐπαναστάντες.* zu 1, 89, 1. — *ἐκθύσασθαι* durch Opfer sühnen; so erst wieder bei Spätern. (Va) — *ἐπιμηχανώμενοι.* zu 1, 94, 2. — *πρότερον*, pleonastisch bei *φθάνειν* wie *πρῶτον* bei *ἄρχειν.* zu 1, 2, 1. Freilich nicht eben so gewöhnlich. Eig. giebt es hier mit *ἤ* verbunden wie in der att. Prosa *πρίν* zu *φθάνειν* eine nahere Bestimmung. — *γενέσθαι*, der Infinitiv nach *πρότερον ἤ* auch 1. 72. 1. 199, 2. 7, 2, 1; nach *πρότερα ἤ* 2. 44, 3 So nach *πρότερον ἤ* und *ὕστερον ἤ* auch Thukydides und Spatere. zu Thuk. 1, 69, 4. — *δεσμά.* Di. 21 u. *δεσμός.* — *ἐπισπαστήρ* Griff, sonst *ῥόπτρον.* (Va.) — *αἱ* fehlt in mehreren Hsn. Di. 50, 11, 3.

C. 92 § 1. *σφέας αὐτούς, ἀλλήλους.* gr. Spr. 51, 2, 16. — *τούς* das zweite fehlt in einigen Hsn. — *ἔσχον* anlegten, landeten. gr. Spr. 52. 2, 2 u. zu Thuk. 1, 110, 2. — *Σικυωνιέων* für *Σικυωνίων* Br. — *σφι*, den Aegineten und Argeiern. — *ἐπεβλήθη.* Attiker sagen gew. *ζημίαν ἐπιτιθέναι, ζημία ἐπίκειται.*

ἀζήμιοι εἶναι, Αἰγινῆται δὲ οὔτε συνεγινώσκοντο ἦσάν τε αὐθαδέστεροι. διὰ δὴ ταῦτα δεομένοισι ἀπὸ μὲν τοῦ δημοσίου οὐδεὶς Ἀργείων ἔτι ἐβοήθεε, ἐθελονταὶ δὲ ἐς χιλίους· ἦγε δὲ αὐτοὺς στρατηγὸς Εὐρυβάτης, πεντάεθλον ἐπασκήσας. τουτέων οἱ πλεῦνες οὐκ ἀπενόστησαν ὀπίσω, ἀλλ' ἐτελεύτησαν ὑπ' Ἀθηναίων ἐν Αἰγίνῃ· αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς Εὐρυβάτης μουνομαχίην ἐπασκέων, τρεῖς μὲν ἄνδρας τρόπῳ τοιούτῳ κτείνει, ὑπὸ δὲ τοῦ τετάρτου Σωφάνεος τοῦ Δεκελέος ἀπο- 93 *θνήσκει. Αἰγινῆται δὲ ἐοῦσι ἀτάκτοισι Ἀθηναίοισι συμβαλόντες τῇσι νηυσὶ ἐνίκησαν καί σφεων νέας τέσσερας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἷλον.*

Ἀθηναίοισι μὲν δὴ πόλεμος συνῆπτο πρὸς Αἰγινήτας, ὁ δὲ Πέρ- 94 *σης τὸ ἑωυτοῦ ἐποίεε, ὥστε ἀναμιμνήσκοντός τε αἰεὶ τοῦ θεράποντος μεμνῆσθαί μιν τῶν Ἀθηναίων καὶ Πεισιστρατιδέων προσκατημένων καὶ διαβαλλόντων Ἀθηναίους, ἅμα δὲ βουλόμενος ὁ Δαρεῖος ταύτης ἐχόμενος τῆς προφάσιος καταστρέφεσθαι τῆς Ἑλλάδος τοὺς μὴ δόντας αὐτῷ γῆν τε καὶ ὕδωρ. Μαρδόνιον μὲν δὴ φλαύρως πρήξαντα τῷ στόλῳ παραλύει τῆς στρατηγίης, ἄλλους δὲ στρατηγοὺς ἀποδέξας ἀπέστελλε ἐπί τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας, Δᾶτίν τε, ἐόντα Μῆδον γένος, καὶ Ἀρταφέρνεα τὸν Ἀρταφέρνεος παῖδα, ἀδελφιδέον ἑωυτοῦ· ἐντειλάμενος δὲ ἀπέπεμπε ἐξανδραποδίσαντας Ἀθήνας καὶ Ἐρέτριαν ἀγαγεῖν ἑωυτῷ ἐς ὄψιν τὰ ἀνδράποδα. ὡς δὲ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι οἱ* 95 *ἀποδεχθέντες πορευόμενοι παρὰ βασιλέος ἀπίκοντο τῆς Κιλικίης ἐς τὸ Ἀλήιον πεδίον, ἅμα ἀγόμενοι πεζὸν στρατὸν πολλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, ἐνθαῦτα στρατοπεδευομένοισι ἐπῆλθε μὲν ὁ ναυτικὸς πᾶς στρατὸς ὁ ἐπιταχθεὶς ἑκάστοισι, παρεγένοντο δὲ καὶ αἱ ἱππαγωγοὶ νέες, τὰς τῷ προτέρῳ ἔτεϊ προεῖπε τοῖσι ἑωυτοῦ δασμοφόροισι Δαρεῖος ἑτοιμάζειν. ἐσβαλόμενοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύτας καὶ τὸν* 2 *πεζὸν στρατὸν ἐσβιβάσαντες ἐς τὰς νέας ἔπλεον ἑξακοσίῃσι τριήρεσι ἐς τὴν Ἰωνίην. ἐνθεῦτεν δὲ οὐ παρὰ τὴν ἤπειρον εἶχον τὰς νέας ἰθὺ τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Θρηίκης, ἀλλ' ἐκ Σάμου ὁρμεώμενοι*

---

§ 2. *συγγινώσκειν* einsehen, anerkennen, bei Her. im Activ. zu 1, 89, 2. — *συνεγινώσκοντο, συνεχώρουν.* zu 1, 45, 2. — *ἐπασκήσας.* zu 1, 77, 2. — *ὑπό.* Spr. 52, 3, 1. — *τοιούτῳ, μουνομαχίῃ.*

C. 94. *ὁ Πέρσης.* zu *τὸν Κόλχον* 1, 2, 2. — *τὸ ἑωυτοῦ*, seine Rüstungen. — *ὥστε, ἅτε.* — *μεμνῆσθαι* hängt von *ἀναμιμνήσκοντος* ab. Xen. *ἱππαρχ.* 8, 10: *ἔτι βούλομαι ὑπομνῆσαι καὶ τόδε φυλάττεσθαι.* vgl. Spr. 55, 3, 7. (13.) — *μιν* hängt von *ἀναμιμνήσκοντος* ab. Ueber die Sache 5, 105. — *βουλόμενος*, der No. mit dem absoluten Ge. verbunden. Di. 56, 14, 3. — *γῆν.* zu 4, 126. — *φλαύρως, κακῶς* sonst bei *πράττειν.* — *ἐξανδραποδίσαντας* nachdem sie gänzlich zu Sklaven gemacht hätten die Bewohner von.

C. 95 § 1. *ἀποδεχθέντες, ἀποδειχθέντες.* — *πᾶς*, eingeschoben. zu 4, 30. — *τῷ προτέρῳ. τρίτῳ πρότερον* Dobree.

§ 2. *ἐσβαλόμενοι.* So vom Einladen von Sachen noch bei Thuk. 8, 31, 2, wofür sonst *ἐστίθεσθαι.* — *εἶχον τὰς νέας* steuerten die Schiffe, wie 5, 33, 1 u. Od. ι, 279. κ, 91. λ, 70. In der att. Prosa scheint *ἔχειν*

παρά τε Ἰκάριον καὶ διὰ νήσων τὸν πλόον ἐποιεῦντο, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, δείσαντες μάλιστα τὸν περίπλοον τοῦ Ἄθω, ὅτι τῷ προτέρῳ ἔτεϊ ποιεύμενοι ταύτῃ τὴν κομιδὴν μεγάλως προσέπταισαν· πρὸς δὲ
96καὶ ἡ Νάξος σφέας ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ ἁλοῦσα. ἐπεὶ δὲ ἐκ τοῦ Ἰκαρίου πελάγεος προσφερόμενοι προσέμιξαν τῇ Νάξῳ (ἐπὶ ταύτην γὰρ δὴ πρώτην ἐπεῖχον στρατεύεσθαι οἱ Πέρσαι), μεμνημένοι τῶν πρότερον οἱ Νάξιοι πρὸς τὰ οὔρεα οἴχοντο φεύγοντες οὐδὲ ὑπέμειναν. οἱ δὲ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι τοὺς κατέλαβον αὐτέων ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους ἀνήγοντο.

97 Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίευν, οἱ Δήλιοι ἐκλιπόντες καὶ αὐτοὶ τὴν Δῆλον οἴχοντο φεύγοντες ἐς Τῆνον. τῆς δὲ στρατιῆς καταπλεούσης ὁ Δᾶτις προπλώσας οὐκ ἔα τὰς νέας πρὸς τὴν νῆσον προσορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην ἐν τῇ Ῥηνέῃ· αὐτὸς δὲ πυθόμενος ἵνα ἦσαν οἱ Δήλιοι, πέμπων κήρυκα ἠγόρευέ σφι τάδε. "ἄνδρες ἱροί, τί φεύγοντες οἴχεσθε, οὐκ ἐπιτήδεα καταγνόντες κατ' ἐμεῦ; ἐγὼ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτό γε φρονέω καί μοι ἐκ βασιλέος ὧδε ἐπέσταλται, ἐν τῇ χώρῃ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ταύτην μηδὲν σίνεσθαι, μήτε αὐτὴν τὴν χώρην μήτε τοὺς οἰκήτορας αὐτῆς. νῦν ὦν καὶ ἄπιτε ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτέων καὶ τὴν νῆσον νέμεσθε." ταῦτα μὲν ἐπεκηρυκεύσατο τοῖσι Δηλίοισι, μετὰ δὲ λιβανωτοῦ τριηκόσια τάλαντα κατανήσας ἐπὶ τοῦ
98βωμοῦ ἐθυμίησε. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας ἔπλεε ἅμα τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἐρέτριαν πρῶτα, ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας· μετὰ δὲ τοῦτον ἐνθεῦτεν ἐξαναχθέντα Δῆλος ἐκινήθη, ὡς ἔλεγον Δήλιοι, καὶ πρῶτα καὶ ὕστατα μέχρι ἐμεῦ σεισθεῖσα. καὶ τοῦτο μέν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός. ἐπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος καὶ Ξέρξεω τοῦ Δαρείου καὶ Ἀρτα-

---

transitiv so nicht vorzukommen. — *διὰ νήσων.* zu 3, 96. — *ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν.* zu 1, 131. — *ποιεύμενοι τὴν κομιδήν, κομιζόμενοι.* Kr. zu Xen. An. 1, 2, 17. — *μεγάλως.* zu 1, 16. vgl. 5, 62, 2. 6, 45. — *πρὸς δέ.* Spr. 68, 1, 1. (2, 2.)

C. 96. *πρώτην.* Spr. 57, 5, 3. — *ἐπεῖχον, σκοπὸν εἶχον.* Eustath. nahmen sich vor. zu 1, 80, 4. Ungew. so. — *τῶν πρότερον,* der Belagerung 5, 34. — *οὐδέ, καὶ οὔ.* zu 1, 45, 1.

C. 97. *καὶ αὐτοί,* wie die Naxier. — *Ῥήνεια* war nur vier Stadien von Delos entfernt. Kr. zu Thuk. 3, 104, 2. — *ἠγόρευε* liess sagen. zu *ἔλεγε* 5, 24, 1. — *ἐπιτήδεα* Gehöriges. — *καταγνόντες,* gew. mit dem blossen Ge. Spr. 47, 23. (24.) Vereinzelt noch mit *κατά τινος* Diod. 18, 62. wie *κατηγορεῖν* und *καταψεύδεσθαι κατά τινος* Xen. Hell. 1, 7, 9. Aesch. 2, 87. — *ἐπὶ τοσοῦτο φρονέω* bin in so weit, in dem Grade, vernünftig. (Valla.) — *ἐν τῇ, ἐν ᾗ.* — *οἱ δύο θεοί,* Apollon und Artemis. — *σίνεσθαι.* zu 1, 17. Mit zwei Ac. auch 2, 68, 3. 7, 147, 1. — *ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτῶν.* zu 1, 63. vgl. Spr. 51, 4, 4. (2, 10.)

C. 98 § 1. *μετὰ — ἐξαναχθέντα.* zu 1, 9, 2. 4, 44. — *ἐκινήθη,* durch ein Erdbeben; Widerspruch bei Thuk. 2, 8, 2. vgl. Voss Myth. Br. III

ξέρξεω τοῦ Ξέρξεω, τριῶν τουτέων ἐπεξῆς γενέων, ἐγένετο πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ εἴκοσι ἄλλας γενεὰς τὰς πρὸ Δαρείου γενομένας, τὰ μὲν ἀπὸ τῶν Περσέων αὐτῇ γενόμενα, τὰ δὲ ἀπ' αὐτέων[2] τῶν κορυφαίων περὶ τῆς ἀρχῆς πολεμεόντων. οὕτω οὐδὲν ἦν ἀεικὲς κινηθῆναι Δῆλον τὸ πρὶν ἐοῦσαν ἀκίνητον· καὶ ἐν χρησμῷ ἦν γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ὧδε.

κινήσω καὶ Δῆλον ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν.

[δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οὐνόματα, Δαρεῖος ἐρξίης, Ξέρξης ἀρήιος, Ἀρταξέρξης μέγας ἀρήιος. τούτους μὲν δὴ τοὺς βασιλέας ὧδε ἂν ὀρθῶς κατὰ γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἕλληνες καλέοιεν.]

Οἱ δὲ βάρβαροι ὡς ἀπῆραν ἐκ τῆς Δήλου προσῖσχον πρὸς τὰς 99 νήσους, ἐνθεῦτεν δὲ στρατιήν τε παρελάμβανον καὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας ἐλάμβανον. ὡς δὲ περιπλέοντες τὰς νήσους προσέσχον καὶ ἐς Κάρυστον, (οὐ γάρ δή σφι οἱ Καρύστιοι οὔτε ὁμήρους ἐδίδοσαν οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλις ἀστυγείτονας στρατεύεσθαι, λέγοντες Ἐρέτριάν τε καὶ Ἀθήνας), ἐνθαῦτα τούτους ἐπολιόρκεόν τε καὶ τὴν γῆν σφέων ἔκειρον, ἐς ὃ καὶ οἱ Καρύστιοι παρέστησαν ἐς τῶν Περσέων τὴν γνώμην. Ἐρετριέες δὲ πυνθανόμενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περ- 100 σικὴν ἐπὶ σφέας ἐπιπλέουσαν Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθοὺς γενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπείπαντο τὴν ἐπικουρίην, ἀλλὰ τοὺς τετρακισχιλίους (τοὺς) κληρουχέοντας τῶν ἱπποβοτέων Χαλκιδέων τὴν χώρην, τούτους σφι διδοῦσι τιμωρούς. τῶν δὲ Ἐρετριέων ἦν ἄρα οὐδὲν ὑγιὲς βούλευμα, οἳ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ἰδέας· οἱ μὲν γὰρ αὐτέων ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν[2] ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης, ἄλλοι δὲ αὐτέων ἴδια κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ Πέρσεω οἴσεσθαι προδοσίην ἐσκευάζοντο. μαθὼν δὲ του-

S. 128. — κορ. zu 1, 98, 2. — πλέω. Ueber die Sache Kr. Leben des Thuk. S. 26 f. — ἐπί. Spr. 68, 38 (42), 1.

§ 2. κορυφαίων, besonders den Athenern und Lakedämoniern. — ἀεικές, ἀπεοικός. zu 3, 33. — δύναται — καλέοιεν als Einschiebsel verdächtigt von We. u. A. — δύναται. zu 2, 30, 1. — ἐρξίης, ein sonst unbekanntes Wort. Bei der ziemlich einstimmigen Uneinigkeit in den Erklärungen der Neuern über diese Namen lassen wir die vorliegenden Angaben auf sich beruhen. — μέγας. μέγα? Bekker.

C. 99. ἀπῆραν aufgebrochen waren. gr. Spr. 52, 2, 1. Kr. zu Xen. An. 7, 6, 33. — προςῖσχον legten an. gr. Spr. 52, 2, 3. — οὔτε ἔφασαν. Spr. 67, 1, 2. — παρέστησαν. zu 3, 13, 2.

C. 100 § 1. βοηθούς. Spr. 55, 2, 5. (7.) Der Ge. 5, 80. — ἀπείπαντο lehnten ab. zu 4, 121, 2. — τούς die 5, 77, 2 erwähnten; das zweite τούς hat Kr. zugefügt. — ἄρα sichtlich. — διφασίας. zu 1, 18, 1. — ἰδέας Weisen, Pläne. Kr. zu Thuk. 1, 109. 6, 76, 3. Mit φρονεῖν nach Spr. 46, 4. (6.)

§ 2. ἐκλιπεῖν ἐς, ἐκλιπόντας φυγεῖν ἐς, wie 8, 50. (Va.) Xen. An. 1, 2, 24. — ἐσκευάζετο. zu 5, 103. — τὰ πρῶτα Hauptperson, wie 9, 78. (Sch.) Spr. 43 4, 14.

τέων ἑκάτερα ὡς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἐρετριέων τὰ πρῶτα, φράζει τοῖσι ἥκουσι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα, προσεδέετό τε ἀπαλλάσσεσθαί σφεας ἐς τὴν σφετέρην, ἵνα μὴ προσαπόλωνται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίνῃ συμβουλεύσαντι πείθονται. καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς Ὠρωπὸν ἔσωζον σφέας

101 αὐτούς, οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατίσχον τὰς νέας τῆς Ἐρετρικῆς χώρης κατὰ Ταμύνας καὶ Χοιρέας καὶ Αἰγίλια, κατασχόντες δὲ ταῦτα τὰ χωρία αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο καὶ παρεσκευάζοντο ὡς προσοισόμενοι τοῖσι ἐχθροῖσι. οἱ δὲ Ἐρετριέες ἐπεξελθεῖν μὲν καὶ μαχέσασθαι οὐκ ἐποιεῦντο βουλήν, εἴ κως δὲ διαφυλάξαιεν τὰ τείχεα, 2 τούτου σφι ἔμελε πέρι, ἐπείτε ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. προσβολῆς δὲ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος ἔπιπτον ἐπὶ ἓξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἑβδόμῃ Εὔφορβός τε ὁ Ἀλκιμάχου καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέου, ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδοῦσι τοῖσι Πέρσῃσι. οἱ δὲ ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν τοῦτο μὲν τὰ ἱρὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν, ἀποτινύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἠνδραποδίσαντο κατὰ τὰς Δαρείου ἐντολάς.

102 Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἐρέτριαν, καὶ ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας ἔπλεον ἐς τὴν Ἀττικήν, κατέργοντές τε πολλὸν καὶ δοκέοντες ταὐτὰ τοὺς Ἀθηναίους ποιήσειν τὰ καὶ τοὺς Ἐρετριέας ἐποίησαν. καὶ ἦν γὰρ ὁ Μαραθὼν ἐπιτηδεώτατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἐρετρίης, ἐς τοῦτο σφι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου.

103 Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβοήθεον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα. ἦγον δέ σφεας στρατηγοὶ δέκα, τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Στησαγόρεω κατέλαβε φυγεῖν ἐξ Ἀθηνέων Πεισίστρατον τὸν Ἱπποκράτεος. καὶ αὐτῷ φεύγοντι Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι τεθρίππῳ συνέβη, καὶ ταύτην μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενόν μιν τὠυτὸ ἐξενείκασθαι τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ. μετὰ δὲ

C. 101 § 1. *κατίσχειν* von Schiffen bei Attikern gew. intransitiv, wie „7, 188, 1. 8, 41, 1. Transitiv auch 7, 59, 2. 8, 40, 1.“ (Sch.) vgl. zu 5, 33, 1 u. Kr. zu Xen. An. 5, 9, 33. — *Ταμύνας* für *τέμενος* Va. u. We. vgl. Strab. p. 447. — *ἐξεβάλλοντο* schifften aus, ungew. so, wie der Ggs. *ἐςβάλλεσθαι* 6, 95, 2. — *ἐπεξελθεῖν*. Spr. 50, 5 (6), 6. — *πέρι* trennt Her. von dem Ge. sehr selten durch Einschiebungen. — *ἐνίκα*. Di. 61, 5, 4. Thuk. 2, 54, 2: *ἐνίκησεν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰκότως λοιμὸν εἰρῆσθαι.*

§ 2. *ἀμφοτέρων* von beiden Seiten. zu 1, 76, 2. — *Κυνέου*, *Κυνέω* Br. — *προδιδοῦσι*. zu 3, 45, 2. — *ἀποτινύμενοι τῶν*. zu 3, 47, 1. 4, 118, 3.

C. 102. *κατέργοντες*. zu 5, 63, 3. Thuk. 6, 6, 2: *κατεῖργον αὐτοὺς τῷ πολέμῳ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν.* (Sch.) — *πολλόν*, ähnlich wie bei *κρατεῖν* etc. zu 5, 1, 2. — *καὶ ἦν γάρ*. zu 1, 24, 2. — *ἐνιππεῦσαι*. Kr. zu Thuk. 2, 20, 2: *ὁ χῶρος ἐπιτήδειος ἐφαίνετο ἐνστρατοπεδεῦσαι.*

C. 103 § 1. *ἐβοήθεον*. zu 1, 30, 3. — *τὸν πατέρα* 6, 39—41. (We.) — *κατέλαβε φυγεῖν*. zu 2, 152, 1. — *Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι*. zu 6, 70, 2. — *μέν*. Ggs. in andern Dingen jedoch verschieden. Spr. 69, 31, 2.

τῇ ὑστέρῃ Ὀλυμπιάδι τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι νικῶν παραδιδοῖ Πεισιστράτῳ ἀνακηρυχθῆναι καὶ τὴν νίκην παρεὶς τούτῳ κατῆλθε ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ ὑπόσπονδος. καί μιν ἀνελόμενον τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι ἄλλην Ὀλυμπιάδα κατέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων, οὐκέτι περιεόντος αὐτοῦ Πεισιστράτου· κτείνουσι δὲ οὗτοί μιν κατὰ τὸ πρυτανήιον νυκτὸς ὑπείσαντες ἄνδρας. τέθαπται δὲ Κίμων πρὸ τοῦ ἄστεος, πέρην τῆς διὰ Κοίλης καλεομένης ὁδοῦ· καταντίον δ' αὐτοῦ αἱ ἵπποι τετάφαται αὗται αἱ τρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀνελόμεναι. ἐποίησαν δὲ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἤδη τὠυτὸ τοῦτο Εὐαγόρεω, Λάκωνος, πλέω δὲ τουτέων οὐδαμαί. ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Στησαγόρης ἦν τηνικαῦτα παρὰ τῷ πάτρῳ Μιλτιάδῃ τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονήσῳ, ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήνῃσι, τοὔνομα ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω Μιλτιάδην. οὗτος δὴ ὦν τότε ὁ Μιλτιάδης, ἥκων ἐκ τῆς Χερσονήσου καὶ ἐκπεφευγὼς διπλόον θάνατον, ἐστρατήγεε Ἀθηναίων. ἅμα μὲν γὰρ οἱ Φοίνικες αὐτὸν οἱ ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἴμβρου περὶ πολλοῦ ἐποιεῦντο λαβεῖν τε καὶ ἀπαγαγεῖν παρὰ βασιλέα· ἅμα δὲ ἐκφυγόντα τε τούτους καὶ ἀπικόμενον ἐς τὴν ἑωυτοῦ δοκέοντά τε εἶναι ἐν σωτηρίῃ ἤδη, τὸ ἐνθεῦτέν μιν οἱ ἐχθροὶ ὑποδεξάμενοι καὶ ὑπὸ δικαστήριον αὐτὸν ἀγαγόντες ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυγὼν δὲ καὶ τούτους στρατηγὸς οὕτω Ἀθηναίων ἀπεδέχθη, αἱρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου. 104

Καὶ πρῶτα μὲν ἐόντες ἔτι ἐν τῷ ἄστεϊ οἱ στρατηγοὶ ἀποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην, Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελετῶντα, τῷ δή, ὡς αὐτός τε ἔλεγε Φειδιππίδης καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελλε, περὶ τὸ Παρθένιον οὖρος τὸ ὑπὲρ Τεγέης ὁ Πὰν περιπίπτει. βώσαντα δὲ τοὔνομα τοῦ Φειδιππίδεω τὸν Πᾶνα Ἀθηναίοισι κελεῦσαι ἀπαγγεῖλαι, διότι ἑωυτοῦ οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῦνται ἐόντος εὔνου Ἀθηναίοισι καὶ πολλαχῇ γενομένου ἤδη σφι χρησίμου, τὰ δ' ἔτι καὶ ἐσομένου. καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι καταστάντων σφίσι εὖ ἤδη τῶν πρηγμάτων πιστεύσαντες 105

(35, 2.) — τὠυτό dieselbe Ehre. Aehnlich ἐποίησαν τὠυτὸ τοῦτο § 2. — ἐξενείκασθαι, selten so, zumal bei Attikern. Dem. 14, 1: τοῦ λέγειν εὖ δόξαν ἐκφέρονται. — παραδιδόναι, wie sonst διδόναι. vgl. Spr. 55, 3, 6. (11.) Mit dem Inf. auch 9, 78, 1.

§ 2. ὑπείσαντες, ὑποπέμψαντες. Di. 39 u. εἷσα. Ueber den att. Ausdruck Kr. zu Xen An. 2, 4, 22. — τετάφαται für τεθάφαται eine Hs. gr. Spr. 10, 8, 4. — τῷ Κίμωνι. Di. 48, 12, 2. vgl. 4, 51. 9, 108. (We.) — Μιλτιάδην für Μιλτιάδης Kr. zu 5, 52, 4.

C. 104. τὴν ἑωυτοῦ. gr. Spr. 43, 3, 3. — τυραννίδος. Spr. 47, 21(22.)

C. 105. τοῦτο, τὸ ἡμεροδρομεῖν. gr. Spr. 58, 3, 7. — μελετῶντα. zu 3, 115. — αὐτός γε? — περιπίπτει, ἐντυγχάνει Paus. 1, 28, 4. Jenes ist so von Personen eben nicht üblich. — βώσαντα. Di. 39 u. βοάω. — κελεῦσαι. zu 5, 10. — διότι, fragend: wesshalb. — εὔνου. εὐνόου Kön. — σφι für σφίσι Schäfer. Di. 25, 1, 6. — τὰ δέ. theils. gr. Spr. 50. 1, 15.

χρεὼν εἴη αὐτοὺς μὲν τοὺς Σκύθας παρὰ Φᾶσιν ποταμὸν πειρᾶν ἐς τὴν Μηδικὴν ἐσβαλεῖν, σφέας δὲ τοὺς Σπαρτιήτας κελεύειν ἐξ Ἐφέ-2σου ὁρμεωμένους ἀναβαίνειν καὶ ἔπειτα ἐς τὠυτὸ ἀπαντᾶν. Κλεομένεα δὲ λέγουσι ἡκόντων τῶν Σκυθέων ἐπὶ ταῦτα ὁμιλέειν σφι μεζόνως, ὁμιλέοντα δὲ μᾶλλον τοῦ ἱκνευμένου μαθεῖν τὴν ἀκρητοποσίην παρ' αὐτέων· ἐκ τούτου δὲ μανῆναί μιν νομίζουσι Σπαρτιῆται. ἐκ τε τοῦ, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπεὰν ζωρότερον βούλωνται πιέειν, "ἐπισκύθισον" λέγουσι. οὕτω δὴ Σπαρτιῆται τὰ περὶ Κλεομένεα λέγουσι· ἐμοὶ δὲ δοκέει τίσιν ταύτην ὁ Κλεομένης Δημαρήτῳ ἐκτῖσαι.

85 Τελευτήσαντος δὲ Κλεομένεος ὡς ἐπύθοντο Αἰγινῆται, ἔπεμπον ἐς Σπάρτην ἀγγέλους καταβωσομένους Λευτυχίδεω περὶ τῶν ἐν Ἀθήνῃσι ὁμήρων ἐχομένων. Λακεδαιμόνιοι δὲ δικαστήριον συναγαγόντες ἔγνωσαν περιυβρίσθαι Αἰγινήτας ὑπὸ Λευτυχίδεω, καί μιν κατέκριναν ἔκδοτον ἄγεσθαι ἐς Αἴγιναν ἀντὶ τῶν ἐν Ἀθήνῃσι ἐχομένων ἀνδρῶν. μελλόντων δὲ ἄγειν τῶν Αἰγινητέων τὸν Λευτυχίδεα, εἶπέ 2σφι Θεασίδης ὁ Λεωπρέπεος, ἐὼν ἐν τῇ Σπάρτῃ δόκιμος ἀνήρ· "τί βούλεσθε ποιέειν, ἄνδρες Αἰγινῆται; τὸν βασιλέα τῶν Σπαρτιητέων ἔκδοτον γενόμενον ὑπὸ τῶν πολιητέων ἄγειν; εἰ νῦν ὀργῇ χρεώμενοι ἔγνωσαν οὕτω Σπαρτιῆται, ὅκως ἐξ ὑστέρης μή τι ὑμῖν, ἢν ταῦτα πρήσσητε, πανώλεθρον κακὸν ἐς τὴν χώρην ἐσβαλεῦσι." ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Αἰγινῆται ἔσχοντο τῆς ἀγωγῆς· ὁμολογίῃ δὲ ἐχρήσαντο τοι-

---

Kr. zu Xen. An. 4, 2, 1. — *πειρᾶν* für *πειρᾶσθαι*. Sonst scheint keine sichere Stelle der Art bei Her. vorzukommen; ich vermuthe daher dass *πειρᾶν* zu lesen und *ἐςβαλεῖν* zu streichen ist. Aesch. Pers. 65: *πεπέρακεν ὁ στρατὸς εἰς γείτονα χώραν*. Xen. Hell. 4, 5, 8: *ἐκπεπερακότος αὐτοῦ τὰ θερμὰ εἰς τὸ πλατὺ ἀγγέλλουσιν*. Indess findet sich *πειρᾶν* mit dem Inf. bei Soph. OT. 399 u. OK. 1276. Thuk. 1, 60, 4. 2, 72, 3. 4, 9, 3. 128, 1. Xen. Mem. 1, 2, 29. in einigen Hsn. bei Her. 5, 85, 1. — *σφεας τούς*. zu 2, 39, 2. — *κελεύειν* ist störend. — *ἐς τωυτό* nach, an demselben Punct. zu 1, 97, 1.

§ 2. *ἐπὶ ταῦτα* dazu, zu den Verhandlungen darüber. — *μεζόνως* zu 3, 128, 2. — *τοῦ ἱκνευμένου* als sich gebührte. vgl. 6, 86, 2. zu 6, 65, 2 u. zu Thuk. 1, 99, 3. — *ἀκρατοποσία* auch bei Plut. Alex. 70 u. Athen. 10, 29. (Pape.) — *τοῦ. τόσου* oder *τοσούτου* andre Hsn. Di. 50, 1, 2. — *ζωρότερον*, *ἀκρατέστερον* bei Athen. 10, 427, b, minder mit Wasser vermischten, ein antikes, mehr poetisches Wort. vgl. die Lex. Zu ergänzen ist *οἶνον*. Spr. 43, 3. (3, 2.) — *ἐπισκύθισον* giess skythisch (d. h. wenig) Wasser zu. Ueber die Sache vgl. Neumann die Hell. im Skythenlande S. 307. — *ταύτην*. Spr. 61, 6, 2. (7, 1.)

C. 85 § 1. *καταβοᾶν* anklagen, so nur noch bei Thukydides. Kr. dort zu 1, 115, 2. — *ἐχομένων*. gr. Spr. 50, 10, 3. Die gew. Stellung unten. — *μιν* gehört zu *ἄγεσθαι*. Denn *κατακρίνειν* erfordert den Genitiv. Isokr. 1, 43: *τὸ τελευτῆσαι πάντων ἡ πεπρωμένη κατέκρινεν*.

§ 2. *ἔκδοτον γενόμενον*. zu 3, 1, 1. — *ὅκως μή*. Spr. 54, 8, 4. (7.) — *ἐξ ὑστέρης*. zu 1, 108, 2. — *πανώλεθρον*. zu 6, 37, 1. — *ἐςβαλεῦσι* für *ἐςβάλωσι* Kr. vgl. Herm. de part *ἄν* p. 126, der jedoch S. 127 *ἐςβάλωσι* vertheidigt. — *ἀποδοῦναι*. gr. Spr. 57, 10, 6.

ἧδε, ἐπισπόμενον Λευτυχίδεα ἐς Ἀθήνας ἀποδοῦναι Αἰγινήτῃσι τοὺς ἄνδρας. ὡς δὲ ἀπικόμενος Λευτυχίδης ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπαίτεε τὴν 86 παρα[κατα]θήκην, οἱ Ἀθηναῖοι προφάσιας εἷλκον οὐ βουλόμενοι ἀποδοῦναι, φάντες δύο σφέας ἐόντας βασιλέας παραθέσθαι καὶ οὐ δικαιοῦν τῷ ἑτέρῳ ἄνευ τοῦ ἑτέρου ἀποδιδόναι. οὐ φαμένων δὲ ἀποδώσειν τῶν Ἀθηναίων ἔλεξέ σφι Λευτυχίδης τάδε.

"Ὦ Ἀθηναῖοι, ποιέετε μὲν ὁκότερα βούλεσθε αὐτοί· καὶ γὰρ ἀποδιδόντες ποιέετε ὅσια καὶ μὴ ἀποδιδόντες τὰ ἐναντία τουτέων· ὁκοῖον μέντοι τι ἐν τῇ Σπάρτῃ συνηνείχθη γενέσθαι περὶ παρα[κατα]θήκης, βούλομαι ὑμῖν εἶπαι. λέγομεν ἡμεῖς οἱ Σπαρτιῆται γενέσθαι 2 ἐν τῇ Λακεδαίμονι κατὰ τρίτην γενεὴν τὴν ἀπ' ἐμέο Γλαῦκον Ἐπικύδεος παῖδα. τοῦτον τὸν ἄνδρα φαμὲν τά τε ἄλλα πάντα περιήκειν τὰ πρῶτα καὶ δὴ καὶ ἀκούειν ἄριστα δικαιοσύνης πέρι πάντων ὅσοι τὴν Λακεδαίμονα τοῦτον τὸν χρόνον οἴκεον. συνενειχθῆναι δέ οἱ ἐν χρόνῳ ἱκνευμένῳ τάδε λέγομεν, ἄνδρα Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Σπάρτην βούλεσθαί οἱ ἐλθεῖν ἐς λόγους, προϊσχόμενον τοιάδε. 'εἰμὶ μὲν Μιλήσιος, ἥκω δὲ τῆς σῆς Γλαῦκε δικαιοσύνης βουλόμενος ἀπολαῦσαι. ὡς γὰρ δὴ ἀνὰ πᾶσαν μὲν τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, ἐν δὲ καὶ περὶ Ἰω- 3 νίην τῆς σῆς δικαιοσύνης ἦν λόγος πολλός, ἐμεωυτῷ λόγους ἐδίδουν καὶ ὅτι ἐπικίνδυνός ἐστι αἰεί κοτε ἡ Ἰωνίη, ἡ δὲ Πελοπόννησος ἀσφαλέως ἱδρυμένη, καὶ διότι χρήματα οὐδαμὰ τοὺς αὐτοὺς ἔστι ὁρᾶν ἔχοντας. ταῦτά τε ὦν ἐπιλεγομένῳ καὶ βουλευομένῳ ἔδοξέ μοι τὰ ἡμίσεα πάσης τῆς οὐσίης ἐξαργυρώσαντα θέσθαι παρὰ σέ, εὖ ἐξεπισταμένῳ ὥς μοι κείμενα ἔσται παρὰ σοὶ σόα. σὺ δή μοι καὶ τὰ χρήματα δέξαι καὶ τάδε τὰ σύμβολα σῶζε λαβών· ὃς δ' ἂν ἔχων ταῦτα ἀπαιτέῃ, τούτῳ ἀποδοῦναι.' ὁ μὲν δὴ ἀπὸ Μιλήτου ἥκων ξεῖ- 4 νος τοσαῦτα ἔλεξε, Γλαῦκος δὲ ἐδέξατο τὴν παρα[κατα]θήκην ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ λόγῳ. χρόνου δὲ πολλοῦ διελθόντος ἦλθον ἐς τὴν Σπάρ-

§ 86 § 1. *προφάσιας εἷλκον* zogen die Sache durch Vorwände in die Länge. So Ar. Ly. 726: *πάσας προφάσεις εἷλκον.* (We.) — *καὶ* vor *γάρ* entspricht dem *καί* vor *μή:* sowohl — als, wie § 4. gr. Spr. 69, 32, 21. — *συνηνείχθη, συνέβη.* zu 1, 19.

§ 2. *ἡμεῖς οἱ.* Spr. 50, 6, 3. (8, 2.) — *περιήκειν τὰ πρῶτα* den ersten Rang erlangt haben. vgl. 7, 16, 1. (Sch.) Ungew. so; über *ἀνήκειν* zu 5, 49, 2. — *ἄριστα*, Superlativ zu *εὖ.* Spr. 23, 9, 1. vgl. gr. Spr. 46, 12, 1. — *ἱκνευμένῳ* angemessenen, zur Prüfung seiner Rechtlichkeit. (Sch.) Doch wohl lieber mit La.: festgesetzten. zu 6, 84, 2. — *προϊσχόμενον.* zu 1, 3.

§ 3. *ἀνά, κατά.* Di. 68, 20, 3. — *ἐμεωυτῷ λόγους ἐδίδουν* überlegte bei mir. zu 1, 34, 2. — *αἰεί κοτε.* zu 1, 68. — *διότι.* zu 2, 43, 2. — *οὐδαμά, οὐδέποτε.* zu 1, 5, 2. — *τοὺς αὐτούς* dieselben dem Geschlechte nach, forterbend. Kr. zum Thuk. 1, 2, 2 E. — *ἐπιλεγομένῳ.* zu 5, 30, 2. — *ἐξαργυρώσαντα, ἐξαργυρίσαντα* attisch. zu Thuk. 8, 81, 3. Ueber den Ac. Spr. 55, 2, 5. (7.) — *ἀπαιτέῃ, τὰ χρήματα.* — *ἀποδοῦναι,* imperativisch. gr. Spr. 55, 1, 5.

την τούτου τοῦ παραθεμένου τὰ χρήματα οἱ παῖδες, ἐλθόντες δὲ ἐς λόγους τῷ Γλαύκῳ καὶ ἀποδεικνύντες τὰ σύμβολα ἀπαίτεον τὰ χρήματα. ὁ δὲ διωθέετο ἀντυποκρινόμενος τοιάδε. ‛οὔτε μέμνημαι τὸ πρῆγμα οὐδέ με περιφέρει οὐδὲν εἰδέναι τουτέων τῶν ὑμεῖς λέγετε, βούλομαί τε ἀναμνησθεὶς ποιέειν πᾶν τὸ δίκαιον· καὶ γὰρ εἰ ἔλαβον, ὀρθῶς ἀποδοῦναι, καὶ εἴ γε ἀρχὴν μὴ ἔλαβον, νόμοισι τοῖσι Ἑλλήνων χρήσομαι ἐς ὑμέας. ταῦτα ὦν ὑμῖν ἀναβάλλομαι κυρώσειν ἐς 5τέταρτον μῆνα ἀπὸ τοῦδε.' οἱ μὲν δὴ Μιλήσιοι συμφορὴν ποιεύμενοι ἀπαλλάσσοντο ὡς ἀπεστερημένοι τῶν χρημάτων, Γλαῦκος δὲ ἐπορεύετο ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ. ἐπειρωτῶντα δὲ αὐτὸν τὸ χρηστήριον εἰ ὅρκῳ τὰ χρήματα ληίσηται, ἡ Πυθίη μετέρχεται τοισίδε τοῖσι ἔπεσι.

Γλαῦκ' Ἐπικυδείδη, τὸ μὲν αὐτίκα κέρδιον οὕτως,
ὅρκῳ νικῆσαι καὶ χρήματα ληίσσασθαι.
ὄμνυ, ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὔορκον μένει ἄνδρα.
ἀλλ' ὅρκου πάις ἐστὶν ἀνώνυμος, οὐδ' ἔπι χεῖρες
οὐδὲ πόδες· κραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰς ὅ κε πᾶσαν
συμμάρψας ὀλέσῃ γενεὴν καὶ οἶκον ἅπαντα.
ἀνδρὸς δ' εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.

6ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος συγγνώμην τὸν θεὸν παραιτέετο αὐτῷ σχεῖν τῶν ῥηθέντων. ἡ δὲ Πυθίη ἔφη τὸ πειρηθῆναι τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ποιῆσαι ἴσον δύνασθαι. Γλαῦκος μὲν δὴ μεταπεμψάμενος τοὺς Μιλησίους ξείνους ἀποδιδοῖ σφι τὰ χρήματα· τοῦ δὲ εἵνεκα ὁ λόγος ὅδε, ὦ Ἀθηναῖοι, ὡρμήθη λέγεσθαι ἐς ὑμέας, εἰρήσεται. Γλαύκου νῦν οὔτε τι ἀπόγονον ἔστι οὐδὲν οὔτ' ἱστίη οὐδεμία νομιζομένη εἶναι Γλαύκου,

---

§ 4. διωθέετο. ὠθεῖν augmentirt Her. nie. Di. 40 u. d. W. — ἀντυποκρινόμενος zur Erwiderung antwortend; sonst (in anderm Sinne) nur noch bei Lukianos. — μέμνημαι τὸ πρῆγμα. Spr. 47, 10, 2. (11, 2.) — οὔτε. οὐδέ Bekker. — περιφέρει es gemahnt mich, kommt mir wieder in den Sinn. Plat. Laches 180, e: περιφέρει τίς με καὶ μνήμη ἄρτι τῶνδε λεγόντων. (We.) Sonst wohl bei Attikern nichts Aehnliches, wohl aber in Nachahmungen Späterer. Schneiders Lex. — βούλομαι δέ? — ὀρθῶς. Eu. Or. 737: εἰκότως κακῶς γυναικὸς ἄνδρα γίγνεσθαι κακόν. wo Schäfer (Pors. 727) ἔχει ergänzt. — ἀρχήν. zu 2, 95. — ἀναβάλλομαι κυρώσειν. zu 5, 49, 6.

§ 5. μέν. Dem entspricht ἀλλά. — ὅρκῳ durch Abschwören. — ληίσηται für ληίσεται Werfer. — κέρδιον. Di. 23, 5, 2. — ὅρκου πάις, die Strafe der Götter. (We.) — ἔπι, ἔπεισιν. Di. 68, 2, 6. — κραιπνός schnell, poetisch. — εἰς ὅ κε. Di. 54. 16, 6. — συμμάρψας, wie das Simplex, poetisch. — ἀνδρός, Vers des Hesiodos ε. 285. — ἀμείνων beglückter, nicht untergehend.

C. 6. ἴσον δύνασθαι gelte gleich; gleich viel vermögen bei Aesch. 2, 116. gr. Spr. u. Di. 46, 5, 6. (6, 6.) — ὡρμήθη. zu 3, 56. — τι ἀπόγονον. zu δίδυμα 6, 52, 1. Adjectivisch findet sich ἀπόγονος bei Attikern schwerlich. — ἱστίη. zu 5, 40. — ἐκτέτριπται. vgl. 6, 37. Eur. Hipp.

ἐκτέτριπταί τε πρόρριζος ἐκ Σπάρτης. οὕτω ἀγαθὸν μηδὲ διανοέεσθαι περὶ παρακαταθήκης ἄλλο γε ἢ ἀπαιτεόντων ἀποδιδόναι."

87 Λευτυχίδης μὲν εἴπας ταῦτα, ὥς οἱ οὐδὲ οὕτω ἐσήκουον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπαλλάσσετο· οἱ δὲ Αἰγινῆται, πρὶν τῶν πρότερον ἀδικημάτων δοῦναι δίκας τῶν ἐς Ἀθηναίους ὕβρισαν, Θηβαίοισι χαριζόμενοι, ἐποίησαν τοιόνδε. μεμφόμενοι τοῖσι Ἀθηναίοισι καὶ ἀξιοῦντες ἀδικέεσθαι, ὡς τιμωρησόμενοι τοὺς Ἀθηναίους παρεσκευάζοντο. καὶ ἦν γὰρ δὴ τοῖσι Ἀθηναίοισι πεντήρης ἐπὶ Σουνίῳ, λοχήσαντες ὦν τὴν θεωρίδα νέα εἷλον πλήρεα ἀνδρῶν τῶν πρώτων Ἀθηναίων, λαβόντες δὲ τοὺς ἄνδρας ἔδησαν. 88 Ἀθηναῖοι δὲ παθόντες ταῦτα πρὸς Αἰγινητέων οὐκέτι ἀνεβάλλοντο μὴ οὐ τὸ πᾶν μηχανήσασθαι ἐπ' Αἰγινήτῃσι. καὶ ἦν γὰρ Νικόδρομος Κνοίθου καλεόμενος ἐν τῇ Αἰγίνῃ, ἀνὴρ δόκιμος, οὗτος μεμφόμενος μὲν τοῖσι Αἰγινήτῃσι πρότερον ἑωυτοῦ ἐξέλασιν ἐκ τῆς νήσου, μαθὼν δὲ τότε τοὺς Ἀθηναίους ἀναρτημένους ἔρδειν Αἰγινήτας κακῶς, συντίθεται Ἀθηναίοισι προδοσίην Αἰγίνης, φράσας ἐν τῇ τε ἡμέρῃ ἐπιχειρήσει καὶ ἐκείνους ἐς τὴν ἥκειν δεήσει βοηθέοντας. μετὰ ταῦτα καταλαμβάνει μὲν κατὰ συνεθήκατο ὁ Νικόδρομος Ἀθηναίοισι τὴν παλαιὴν καλεομένην πόλιν, Ἀθηναῖοι δὲ οὐ παραγίνονται ἐς δέον· οὐ γὰρ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες σφι ἀξιόμαχοι τῇσι 89 Αἰγινητέων συμβαλέειν· ἐν ᾧ ὦν Κορινθίων ἐδέοντο χρῆσαί σφι νέας, ἐν τούτῳ διεφθάρη τὰ πρήγματα. οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἦσαν γάρ σφι τοῦτον τὸν χρόνον φίλοι ἐς τὰ μάλιστα, Ἀθηναίοισι διδοῦσι δεομένοισι εἴκοσι νέας, διδοῦσι δὲ πενταδράχμους ἀποδόμενοι· δωτίνην γὰρ ἐν τῷ νόμῳ οὐκ ἐξῆν δοῦναι. ταύτας τε δὴ λαβόντες οἱ Ἀθη-

---

684: *Ζεύς σ' ὁ γεννήτωρ ἐμός πρόρριζον ἐκτρίψειεν οὐτάσας πυρί.* (Va.) — *πρόρριζος, σὺν ταῖς ῥίζαις ἀνασπώμενος.* Hesych. zu 1, 32, 5. — *ἀπαιτεόντων, αὐτῶν, τῶν παρακαταθεμένων.* zu 1, 3. — *οἱ ἐσήκουον.* zu 1, 214, 1.

C. 87. *πρότερον* 5, 81. Ueber das Adv. gr. Spr. 50, 8, 10. — *καὶ ἦν γὰρ — ὦν.* zu 1, 30, 2. — *πεντήρης. πεντετηρίς* Schömann. — *θεωρίδα,* das seit Theseus für dessen Rettung aus Kreta dem Apollon auf Delos alljährlich eine *θεωρίαν* oder *θυσίαν* brachte. Platon Phäd. 58. (Va.) Zufällig findet sich *θεωρίς* selten.

C. 88. *μὴ οὐ.* Spr. 67, 12, 5. (6.) — *τὸ πᾶν.* zu 4, 154, 1. — *καὶ ἦν γάρ.* zu 1, 24, 2. — *πρότερον* für *προτέρην* die Aldina. — *ἐξέλασιν* Vertreibung, in diesem Sinne bei den Frühern sonst nicht. — *ἀναρτημένους, παρεσκευασμένους, ὡρμημένους.* zu 5, 120. — *ἔρδειν, ποιεῖν.* Di. 46, 8, 1. — *ἐκείνους,* gegensätzlicher Betonung halber vor *ἐς τήν* gestellt, wie öfter bei Conjunctionen. gr. Spr. 54, 17, 7. — *συνεθήκατο, συνέθετο.* Di. 36, 3, 2. — *ἐς δέον* zu gehöriger Zeit, wie 1, 32, 2. *ἐς τὸν καιρόν* 6, 90. 7, 144.

C. 89. *ἀξιόμαχοι* gewachsen. So bei Her. öfter u. an einigen Stellen des Thukydides. Kr. dort zu 8, 80, 1. Mit dem Infinitiv noch 7 101, 2. 138. — *ἐς τὰ μάλιστα.* zu 1, 20. — *διδοῦσι, διδόασι.* Di. 36, 1, 3. — *πενταδράχμους* für fünf Drachmen. Eben so *διμνέως* 5, 77, 2. — *δωτίνην, δωρεάν.* zu 1, 69, 2. — *ἡμέρῃ μιῇ* um Einen Tag. Kr. zu

ναῖοι καὶ τὰς σφετέρας, πληρώσαντες ἑβδομήκοντα νέας τὰς ἁπάσας, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Αἴγιναν καὶ ὑστέρησαν ἡμέρῃ μιῇ τῆς συγκειμένης.

90 Νικόδρομος δέ, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὸν καιρὸν οὐ παρεγίνοντο, ἐς πλοῖον ἐσβὰς ἐκδιδρήσκει ἐκ τῆς Αἰγίνης· σὺν δέ οἱ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν Αἰγινητέων ἕσποντο, τοῖσι Ἀθηναῖοι Σούνιον οἰκῆσαι ἔδοσαν. ἐνθεῦτεν δὲ οὗτοι ὁρμεώμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ

91 Αἰγινήτας. ταῦτα μὲν δὴ ὕστερον ἐγίνετο, Αἰγινητέων δὲ οἱ παχέες ἐπαναστάντος τοῦ δήμου σφι ἅμα Νικοδρόμῳ ἐπεκράτησαν καὶ ἔπειτά σφεας χειρωσάμενοι ἐξῆγον ἀπολέοντες. ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἄγος σφι ἐγένετο, τὸ ἐκθύσασθαι οὐκ οἷοί τε ἐγίνοντο ἐπιμηχανώμενοι, ἀλλ' ἔφθησαν ἐκπεσόντες πρότερον ἐκ τῆς νήσου ἤ σφι ἵλεων γενέσθαι τὴν θεόν. ἑπτακοσίους γὰρ δὴ τοῦ δήμου ζωγρήσαντες ἐξῆγον ὡς ἀπολέοντες, εἷς δέ τις τουτέων ἐκφυγὼν τὰ δεσμὰ καταφεύγει πρὸς πρόθυρα Δήμητρος θεσμοφόρου, ἐπιλαβόμενος δὲ τῶν ἐπισπαστήρων εἴχετο· οἱ δὲ ἐπείτε μιν ἀποσπάσαι οὐκ οἷοί τε ἀπέλκοντες ἐγίνοντο, ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἦγον οὕτω, (αἱ) χεῖρες δὲ κεῖναι ἐμπεφυκυῖαι ἦσαν τοῖσι ἐπισπαστῆρσι.

92 Ταῦτα μέν νυν σφέας αὐτοὺς οἱ Αἰγινῆται ἐργάσαντο, Ἀθηναίοισι δὲ ἥκουσι ἐναυμάχησαν νηυσὶ ἑβδομήκοντα, ἑσσωθέντες δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεκαλέοντο τοὺς αὐτοὺς τοὺς καὶ πρότερον, Ἀργείους. καὶ δή σφι οὗτοι μὲν οὐκέτι βοηθέουσι, μεμφόμενοι ὅτι Αἰγιναῖαι νέες ἀνάγκῃ λαμφθεῖσαι ὑπὸ Κλεομένεος ἔσχον τε ἐς τὴν Ἀργολίδα χώρην καὶ συναπέβησαν Λακεδαιμονίοισι. συναπέβησαν δὲ καὶ ἀπὸ Σικυωνιέων νεῶν ἄνδρες τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἐσβολῇ. καί σφι ὑπ' Ἀργείων ἐπεβλήθη ζημίη χίλια τάλαντα ἐκτῖσαι, πεντακόσια ἑκατέρους. Σικυώνιοι μέν νυν συγγνόντες ἀδικῆσαι, ὡμολόγησαν ἑκατὸν τάλαντα ἐκτίσαντες

Xen. An. 1, 2, 25. — *τῆς συγκειμένης* nach dem verabredeten Tage. gr. Spr. 47, 18.

C. 90. *σὺν δέ οἱ*, wie *σὺν δέ σφι.* zu 5, 121. Di. 51, 1, 7. Ueber *ἕπεσθαι σύν τινι* gr. Spr. 48, 7, 12.

C. 91. *οἱ παχέες.* zu 5, 30, 1. — *ἐπαναστάντες.* zu 1, 89, 1. — *ἐκθύσασθαι* durch Opfer sühnen; so erst wieder bei Spätern. (Va.) — *ἐπιμηχανώμενοι.* zu 1, 94, 2. — *πρότερον*, pleonastisch bei *φθάνειν* wie *πρῶτον* bei *ἄρχειν.* zu 1, 2, 1. Freilich nicht eben so gewöhnlich. Eig. giebt es hier mit *ἤ* verbunden wie in der att. Prosa *πρίν* zu *φθάνειν* eine nähere Bestimmung. — *γενέσθαι*, der Infinitiv nach *πρότερον ἤ* auch 1, 72, 1. 199, 2. 7, 2, 1; nach *πρότερα ἤ* 2, 44, 3. So nach *πρότερον ἤ* und *ὕστερον ἤ* auch Thukydides und Spätere. zu Thuk. 1, 69, 4. — *δεσμά.* Di. 21 u. *δεσμός.* — *ἐπισπαστήρ* Griff, sonst *ῥόπτρον.* (Va.) — *αἱ* fehlt in mehrern Hsn. Di. 50, 11, 3.

C. 92 § 1. *σφέας αὐτούς, ἀλλήλους.* gr. Spr. 51, 2, 16. — *τούς* das zweite fehlt in einigen Hsn. — *ἔσχον* anlegten, landeten. gr. Spr. 52, 2, 2 u. zu Thuk. 1, 110, 2. — *Σικυωνιέων* für *Σικυωνίων* Br. — *σφι*, den Aegineten und Argeiern. — *ἐπεβλήθη.* Attiker sagen gew. *ζημίαν ἐπιτιθέναι, ζημία ἐπίκειται.*

ἀζήμιοι εἶναι, Αἰγινῆται δὲ οὔτε συνεγινώσκοντο ἦσάν τε αὐθαδέστεροι. διὰ δὴ ταῦτα δεομένοισι ἀπὸ μὲν τοῦ δημοσίου οὐδεὶς Ἀργείων ἔτι ἐβοήθεε, ἐθελονταὶ δὲ ἐς χιλίους· ἦγε δὲ αὐτοὺς στρατηγὸς Εὐρυβάτης, πεντάεθλον ἐπασκήσας. τουτέων οἱ πλεῦνες οὐκ ἀπενόστησαν ὀπίσω, ἀλλ' ἐτελεύτησαν ὑπ' Ἀθηναίων ἐν Αἰγίνῃ· αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς Εὐρυβάτης μουνομαχίην ἐπασκέων, τρεῖς μὲν ἄνδρας τρόπῳ τοιούτῳ κτείνει, ὑπὸ δὲ τοῦ τετάρτου Σωφάνεος τοῦ Δεκελέος ἀποθνήσκει. Αἰγινῆται δὲ ἐοῦσι ἀτάκτοισι Ἀθηναίοισι συμβαλόντες τῇσι νηυσὶ ἐνίκησαν καί σφεων νέας τέσσερας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἷλον. 93

Ἀθηναίοισι μὲν δὴ πόλεμος συνῆπτο πρὸς Αἰγινήτας, ὁ δὲ Πέρσης τὸ ἑωυτοῦ ἐποίεε, ὥστε ἀναμιμνήσκοντός τε αἰεὶ τοῦ θεράποντος μεμνῆσθαί μιν τῶν Ἀθηναίων καὶ Πεισιστρατιδέων προσκατημένων καὶ διαβαλλόντων Ἀθηναίους, ἅμα δὲ βουλόμενος ὁ Δαρεῖος ταύτης ἐχόμενος τῆς προφάσιος καταστρέφεσθαι τῆς Ἑλλάδος τοὺς μὴ δόντας αὐτῷ γῆν τε καὶ ὕδωρ. Μαρδόνιον μὲν δὴ φλαύρως πρήξαντα τῷ στόλῳ παραλύει τῆς στρατηγίης, ἄλλους δὲ στρατηγοὺς ἀποδέξας ἀπέστελλε ἐπί τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας, Δᾶτίν τε, ἐόντα Μῆδον γένος, καὶ Ἀρταφέρνεα τὸν Ἀρταφέρνεος παῖδα, ἀδελφιδέον ἑωυτοῦ· ἐντειλάμενος δὲ ἀπέπεμπε ἐξανδραποδίσαντας Ἀθήνας καὶ Ἐρέτριαν ἀγαγεῖν ἑωυτῷ ἐς ὄψιν τὰ ἀνδράποδα. ὡς δὲ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι οἱ ἀποδεχθέντες πορευόμενοι παρὰ βασιλέος ἀπίκοντο τῆς Κιλικίης ἐς τὸ Ἀλήιον πεδίον, ἅμα ἀγόμενοι πεζὸν στρατὸν πολλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, ἐνθαῦτα στρατοπεδευομένοισι ἐπῆλθε μὲν ὁ ναυτικὸς πᾶς στρατὸς ὁ ἐπιταχθεὶς ἑκάστοισι, παρεγένοντο δὲ καὶ αἱ ἱππαγωγοὶ νέες, τὰς τῷ προτέρῳ ἔτεϊ προεῖπε τοῖσι ἑωυτοῦ δασμοφόροισι Δαρεῖος ἑτοιμάζειν. ἐσβαλόμενοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύτας καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν ἐσβιβάσαντες ἐς τὰς νέας ἔπλεον ἑξακοσίῃσι τριήρεσι ἐς τὴν Ἰωνίην. ἐνθεῦτεν δὲ οὐ παρὰ τὴν ἤπειρον εἶχον τὰς νέας ἰθὺ τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Θρηίκης, ἀλλ' ἐκ Σάμου ὁρμεώμενοι 94 95 2

---

§ 2. συγγινώσκειν einsehen, anerkennen, bei Her. im Activ. zu 1, 89, 2. — συνεγινώσκοντο, συνεχώρουν. zu 1, 45, 2. — ἐπασκήσας. zu 1, 77, 2. — ὑπό. Spr. 52, 3, 1. — τοιούτῳ, μουνομαχίῃ.

C. 94. ὁ Πέρσης. zu τὸν Κόλχον 1, 2, 2. — τὸ ἑωυτοῦ, seine Rüstungen. — ὥστε, ἅτε. — μεμνῆσθαι hängt von ἀναμιμνήσκοντος ab. Xen. ἱππαρχ. 8, 10: ἔτι βούλομαι ὑπομνῆσαι καὶ τόδε φυλάττεσθαι. vgl. Spr. 55, 3, 7. (13.) — μιν hängt von ἀναμιμνήσκοντος ab. Ueber die Sache 5, 105. — βουλόμενος, der No. mit dem absoluten Ge. verbunden. Di. 56, 14, 3. — γῆν. zu 4, 126. — φλαύρως, κακῶς sonst bei πράττειν. — ἐξανδραποδίσαντας nachdem sie gänzlich zu Sklaven gemacht hätten die Bewohner von.

C. 95 § 1. ἀποδεχθέντες, ἀποδειχθέντες. — πᾶς, eingeschoben. zu 4, 30. — τῷ προτέρῳ. τρίτῳ πρότερον Dobree.

§ 2. ἐσβαλόμενοι. So vom Einladen von Sachen noch bei Thuk. 8, 31, 2, wofür sonst εἰστίθεσθαι. — εἶχον τὰς νέας steuerten die Schiffe, wie 8, 38, 1 u. Od. ι, 279. κ, 91. λ, 70. In der att. Prosa scheint ἔχειν

παρά τε Ἰκάριον καὶ διὰ νήσων τὸν πλόον ἐποιεῦντο, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, δείσαντες μάλιστα τὸν περίπλοον τοῦ Ἄθω, ὅτι τῷ προτέρῳ ἔτεϊ ποιεύμενοι ταύτῃ τὴν κομιδὴν μεγάλως προσέπταισαν· πρὸς δὲ
96 καὶ ἡ Νάξος σφέας ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ ἁλοῦσα. ἐπεὶ δὲ ἐκ τοῦ Ἰκαρίου πελάγεος προσφερόμενοι προσέμιξαν τῇ Νάξῳ (ἐπὶ ταύτην γὰρ δὴ πρώτην ἐπεῖχον στρατεύεσθαι οἱ Πέρσαι), μεμνημένοι τῶν πρότερον οἱ Νάξιοι πρὸς τὰ οὔρεα οἴχοντο φεύγοντες οὐδὲ ὑπέμειναν. οἱ δὲ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι τοὺς κατέλαβον αὐτέων ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους ἀνήγοντο.

97 Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίευν, οἱ Δήλιοι ἐκλιπόντες καὶ αὐτοὶ τὴν Δῆλον οἴχοντο φεύγοντες ἐς Τῆνον. τῆς δὲ στρατιῆς καταπλεούσης ὁ Δᾶτις προπλώσας οὐκ ἔα τὰς νέας πρὸς τὴν νῆσον προσορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην ἐν τῇ Ῥηνέῃ· αὐτὸς δὲ πυθόμενος ἵνα ἦσαν οἱ Δήλιοι, πέμπων κήρυκα ἠγόρευέ σφι τάδε. "ἄνδρες ἱροί, τί φεύγοντες οἴχεσθε, οὐκ ἐπιτήδεα καταγνόντες κατ' ἐμεῦ; ἐγὼ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτό γε φρονέω καί μοι ἐκ βασιλέος ὧδε ἐπέσταλται, ἐν τῇ χώρῃ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ταύτην μηδὲν σίνεσθαι, μήτε αὐτὴν τὴν χώρην μήτε τοὺς οἰκήτορας αὐτῆς. νῦν ὦν καὶ ἄπιτε ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτέων καὶ τὴν νῆσον νέμεσθε." ταῦτα μὲν ἐπεκηρυκεύσατο τοῖσι Δηλίοισι, μετὰ δὲ λιβανωτοῦ τριηκόσια τάλαντα κατανήσας ἐπὶ τοῦ
98 βωμοῦ ἐθυμίησε. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας ἔπλεε ἅμα τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἐρέτριαν πρῶτα, ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας· μετὰ δὲ τοῦτον ἐνθεῦτεν ἐξαναχθέντα Δῆλος ἐκινήθη, ὡς ἔλεγον Δήλιοι, καὶ πρῶτα καὶ ὕστατα μέχρι ἐμεῦ σεισθεῖσα. καὶ τοῦτο μέν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός. ἐπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος καὶ Ξέρξεω τοῦ Δαρείου καὶ Ἀρτα-

---

transitiv so nicht vorzukommen. — *διὰ νήσων.* zu 3, 96. — *ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν.* zu 1, 131. — *ποιεύμενοι τὴν κομιδήν, κομιζόμενοι.* Kr. zu Xen. An. 1, 2, 17. — *μεγάλως.* zu 1, 16. vgl. 5, 62, 2. 6, 45. — *πρὸς δέ.* Spr. 68, 1, 1. (2, 2.)

C. 96. *πρώτην.* Spr. 57, 5, 3. — *ἐπεῖχον, σκοπὸν εἶχον.* Eustath. nahmen sich vor. zu 1, 80, 4. Ungew. so. — *τῶν πρότερον,* der Belagerung 5, 34. — *οὐδέ, καὶ οὔ.* zu 1, 45, 1.

C. 97. *καὶ αὐτοί,* wie die Naxier. — *Ῥήνεια* war nur vier Stadien von Delos entfernt. Kr. zu Thuk. 3, 104, 2. — *ἠγόρευε* liess sagen. zu *ἔλεγε* 5, 24, 1. — *ἐπιτήδεα* Gehöriges. — *καταγνόντες,* gew. mit dem blossen Ge. Spr. 47, 23. (24.) Vereinzelt noch mit *κατά τινος* Diod. 18, 62, wie *κατηγορεῖν* und *καταψεύδεσθαι κατά τινος* Xen. Hell. 1, 7, 9. Aesch. 2, 87. — *ἐπὶ τοσοῦτο φρονέω* bin in so weit, in dem Grade, vernünftig. (Valla.) — *ἐν τῇ, ἐν ᾗ.* — *οἱ δύο θεοί,* Apollon und Artemis. — *σίνεσθαι.* zu 1, 17. Mit zwei Ac. auch 2, 68, 3. 7, 147, 1. — *ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτῶν.* zu 1, 63. vgl. Spr. 51, 4, 4. (2, 10.)

C. 98 § 1. *μετὰ — ἐξαναχθέντα.* zu 1, 9, 2. 4, 44. — *ἐκινήθη,* durch ein Erdbeben; Widerspruch bei Thuk. 2, 8, 2. vgl. Voss Myth. Br. III

Ξέρξεω τοῦ Ξέρξεω, τριῶν τουτέων ἐπεξῆς γενέων, ἐγένετο πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ εἴκοσι ἄλλας γενεὰς τὰς πρὸ Δαρείου γενομένας, τὰ μὲν ἀπὸ τῶν Περσέων αὐτῇ γενόμενα, τὰ δὲ ἀπ' αὐτέων [2] τῶν κορυφαίων περὶ τῆς ἀρχῆς πολεμεόντων. οὕτω οὐδὲν ἦν ἀεικὲς κινηθῆναι Δῆλον τὸ πρὶν ἐοῦσαν ἀκίνητον· καὶ ἐν χρησμῷ ἦν γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ὧδε.

κινήσω καὶ Δῆλον ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν.

[δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οὐνόματα, Δαρεῖος ἐρξίης, Ξέρξης ἀρήιος, Ἀρταξέρξης μέγας ἀρήιος. τούτους μὲν δὴ τοὺς βασιλέας ὧδε ἂν ὀρθῶς κατὰ γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἕλληνες καλέοιεν.]

99 Οἱ δὲ βάρβαροι ὡς ἀπῆραν ἐκ τῆς Δήλου προσῖσχον πρὸς τὰς νήσους, ἐνθεῦτεν δὲ στρατιήν τε παρελάμβανον καὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας ἐλάμβανον. ὡς δὲ περιπλέοντες τὰς νήσους προσέσχον καὶ ἐς Κάρυστον, (οὐ γὰρ δή σφι οἱ Καρύστιοι οὔτε ὁμήρους ἐδίδοσαν οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλις ἀστυγείτονας στρατεύεσθαι, λέγοντες Ἐρέτριάν τε καὶ Ἀθήνας), ἐνθαῦτα τούτους ἐπολιόρκεόν τε καὶ τὴν γῆν σφέων ἔκειρον, ἐς ὃ καὶ οἱ Καρύστιοι παρέστησαν ἐς τῶν Περσέων τὴν γνώμην. 100 Ἐρετριέες δὲ πυνθανόμενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περσικὴν ἐπὶ σφέας ἐπιπλέουσαν Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθοὺς γενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπείπαντο τὴν ἐπικουρίην, ἀλλὰ τοὺς τετρακισχιλίους (τοὺς) κληρουχέοντας τῶν ἱπποβοτέων Χαλκιδέων τὴν χώρην, τούτους σφι διδοῦσι τιμωρούς. τῶν δὲ Ἐρετριέων ἦν ἄρα οὐδὲν ὑγιὲς βούλευμα, οἳ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ἰδέας· οἱ μὲν γὰρ αὐτέων ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν [2] ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης, ἄλλοι δὲ αὐτέων ἴδια κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ Πέρσεω οἴσεσθαι προδοσίην ἐσκευάζοντο. μαθὼν δὲ του-

S. 128. — *κου.* zu 1, 98, 2. — *πλέω.* Ueber die Sache Kr. Leben des Thuk. S. 26 f. — *ἐπί.* Spr. 68, 38 (42), 1.

§ 2. *κορυφαίων*, besonders den Athenern und Lakedämoniern. — *ἀεικές, ἀπεοικός.* zu 3, 33. — *δύναται* — *καλέοιεν* als Einschiebsel verdächtigt von We. u. A. — *δύναται.* zu 2, 30, 1. — *ἐρξίης*, ein sonst unbekanntes Wort. Bei der ziemlich einstimmigen Uneinigkeit in den Erklärungen der Neuern über diese Namen lassen wir die vorliegenden Angaben auf sich beruhen. — *μέγας. μέγα?* Bekker.

C. 99. *ἀπῆραν* aufgebrochen waren. gr. Spr. 52, 2, 1. Kr. zu Xen. An. 7, 6, 33. — *προσῖσχον* legten an. gr. Spr. 52, 2, 3. — *οὔτε ἔφασαν.* Spr. 67, 1, 2. — *παρέστησαν.* zu 3, 13, 2.

C. 100 § 1. *βοηθούς.* Spr. 55, 2, 5. (7.) Der Ge. 5, 80. — *ἀπείπαντο* lehnten ab. zu 4, 121, 2. — *τούς* die 5, 77, 2 erwähnten; das zweite *τούς* hat Kr. zugefügt. — *ἄρα* sichtlich. — *διφασίας.* zu 1, 18, 1. — *ἰδέας* Weisen, Pläne. Kr. zu Thuk. 1, 109. 6, 76, 3. Mit *φρονεῖν* nach Spr. 46, 4. (6.)

§ 2. *ἐκλιπεῖν ἐς, ἐκλιπόντας φυγεῖν ἐς*, wie 8, 50. (Va.) Xen. An. 1, 2, 24. — *ἐσκευάζετο.* zu 5, 103. — *τὰ πρῶτα* Hauptperson, wie 9, 78. (Sch.) Spr. 43 4, 14.

[illegible] Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἐρετριέων τὰ [illegible] ἥκουσι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ παρεόντα σφι [illegible] προσεδέετό τε ἀπαλλάσσεσθαί σφεας ἐς τὴν σφετέρην, [illegible] προσαπόλωνται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίνῃ συμβουλεύ[illegible]. καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς Ὠρωπὸν ἔσωζον σφέας [illegible] δὲ Πέρσαι πλέοντες κατέσχον τὰς νέας τῆς Ἐρετρικῆς χώ[illegible] Ταμύνας καὶ Χοιρέας καὶ Αἰγίλια, κατασχόντες δὲ ταῦτα [illegible] αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο καὶ παρεσκευάζοντο ὡς προσ[illegible] τοῖσι ἐχθροῖσι. οἱ δὲ Ἐρετριέες ἐπεξελθεῖν μὲν καὶ μα[illegible] οὐκ ἐποιεῦντο βουλήν, εἴ κως δὲ διαφυλάξαιεν τὰ τείχεα, [illegible] σφι ἔμελε πέρι, ἐπείτε ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. προσβο[illegible] δὲ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος ἔπιπτον ἐπὶ ἓξ ἡμέρας [illegible] μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἑβδόμῃ Εὔφορβός τε ὁ Ἀλκιμάχου καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέου, ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδοῦσι τοῖσι Πέρσῃσι. οἱ δὲ ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν τοῦτο μὲν τὰ ἱρὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν, ἀποτινύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἠνδραποδίσαντο κατὰ τὰς Δαρείου ἐντολάς.

102 Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἐρέτριαν, καὶ ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας ἔπλεον ἐς τὴν Ἀττικήν, κατέργοντές τε πολλὸν καὶ δοκέοντες ταὐτὰ τοὺς Ἀθηναίους ποιήσειν τὰ καὶ τοὺς Ἐρετριέας ἐποίησαν. καὶ ἦν γὰρ ὁ Μαραθὼν ἐπιτηδεώτατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἐρετρίης, ἐς τοῦτο σφι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου.

103 Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβοήθεον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα. ἦγον δέ σφεας στρατηγοὶ δέκα, τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης· τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Στησαγόρεω κατέλαβε φυγεῖν ἐξ Ἀθηνέων Πεισίστρατον τὸν Ἱπποκράτεος. καὶ αὐτῷ φεύγοντι Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι τεθρίππῳ συνέβη, καὶ ταύτην μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενόν μιν τὠυτὸ ἐξενείκασθαι τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ. μετὰ δὲ

C. 101 § 1. *κατίσχειν* von Schiffen bei Attikern gew. intransitiv, wie „7, 188, 1. 8, 41, 1. Transitiv auch 7, 59, 2. 8, 40, 1.“ (Sch.) vgl. zu 5, 33, 1 u. Kr. zu Xen. An. 5, 9, 33. — *Ταμύνας* für *τέμενος* Va. u. We. vgl. Strab. p. 447. — *ἐξεβάλλοντο* schifften aus, ungew. so. wie der Ggs. *ἐςβάλλεσθαι* 6, 95, 2. — *ἐπεξελθεῖν*. Spr. 50. 5 (6), 6. — *πέρι* trennt Her. von dem Ge. sehr selten durch Einschiebungen. — *ἐνίκα*. Di. 61, 5, 4. Thuk 2, 54, 2: *ἐνίκησεν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰκότως λοιμὸν εἰρῆσθαι.*

§ 2. *ἀμφοτέρων* von beiden Seiten. zu 1, 76, 2. — *Κυνέου*. *Κυνέω* Br. — *προδιδοῦσι*. zu 3, 45, 2. — *ἀποτινύμενοι τῶν*. zu 3, 47, 1. 4, 118, 3

C. 102 *κατέργοντες*. zu 5, 63, 3. Thuk. 6, 6, 2: *κατεῖργον αὐτοὺς τῷ πολέμῳ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν.* (Sch.) — *πολλόν*, ähnlich wie bei *κρατεῖν* etc. zu 5, 1, 2. — *καὶ ἦν γάρ*. zu 1, 24, 2. — *ἐνιππεῦσαι*. Kr. zu Thuk. 2, 20, 2: *ὁ χῶρος ἐπιτήδειος ἐφαίνετο ἐνστρατοπεδεῦσαι.*

C. 103 § 1. *ἐβοήθεον*. zu 1, 30, 3. — *τὸν πατέρα* 6, 39—41. (We.) [illegible] *ἔλαβε φυγεῖν*. zu 2, 152, 1. — *Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι*. zu 6. [illegible]*ν*. Ggs. in andern Dingen jedoch verschieden. Spr. 69, 31, 2.

τῇ ὑστέρῃ Ὀλυμπιάδι τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι νικῶν παραδιδοῖ Πεισιστράτῳ ἀνακηρυχθῆναι καὶ τὴν νίκην παρεὶς τούτῳ κατῆλθε ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ ὑπόσπονδος. καί μιν ἀνελόμενον τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι ἄλλην Ὀλυμπιάδα κατέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων, οὐκέτι περιεόντος αὐτοῦ Πεισιστράτου· κτείνουσι δὲ οὗτοί μιν κατὰ τὸ πρυτανήιον νυκτὸς ὑπείσαντες ἄνδρας. τέθαπται δὲ Κίμων πρὸ τοῦ ἄστεος, πέρην τῆς διὰ Κοίλης καλεομένης ὁδοῦ· καταντίον δ' αὐτοῦ αἱ ἵπποι τετάφαται αὗται αἱ τρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀνελόμεναι. ἐποίησαν δὲ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἤδη τὠυτὸ τοῦτο Εὐαγόρεω, Λάκωνος, πλέω δὲ τουτέων οὐδαμαί. ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Στησαγόρης ἦν τηνικαῦτα παρὰ τῷ πάτρῳ Μιλτιάδῃ τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονήσῳ, ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήνῃσι, τοὔνομα ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω Μιλτιάδην.

104 οὗτος δὴ ὦν τότε ὁ Μιλτιάδης, ἥκων ἐκ τῆς Χερσονήσου καὶ ἐκπεφευγὼς διπλόον θάνατον, ἐστρατήγεε Ἀθηναίων. ἅμα μὲν γὰρ οἱ Φοίνικες αὐτὸν οἱ ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἴμβρου περὶ πολλοῦ ἐποιεῦντο λαβεῖν τε καὶ ἀπαγαγεῖν παρὰ βασιλέα· ἅμα δὲ ἐκφυγόντα τε τούτους καὶ ἀπικόμενον ἐς τὴν ἑωυτοῦ δοκέοντά τε εἶναι ἐν σωτηρίῃ ἤδη, τὸ ἐνθεῦτέν μιν οἱ ἐχθροὶ ὑποδεξάμενοι καὶ ὑπὸ δικαστήριον αὐτὸν ἀγαγόντες ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυγὼν δὲ καὶ τούτους στρατηγὸς οὕτω Ἀθηναίων ἀπεδέχθη, αἱρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου.

105 Καὶ πρῶτα μὲν ἐόντες ἔτι ἐν τῷ ἄστεϊ οἱ στρατηγοὶ ἀποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην, Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελετῶντα, τῷ δή, ὡς αὐτός τε ἔλεγε Φειδιππίδης καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελλε, περὶ τὸ Παρθένιον οὖρος τὸ ὑπὲρ Τεγέης ὁ Πὰν περιπίπτει. βώσαντα δὲ τοὔνομα τοῦ Φειδιππίδεω τὸν Πᾶνα Ἀθηναίοισι κελεῦσαι ἀπαγγεῖλαι, διότι ἑωυτοῦ οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῦνται ἐόντος εὔνου Ἀθηναίοισι καὶ πολλαχῇ γενομένου ἤδη σφι χρησίμου, τὰ δ' ἔτι καὶ ἐσομένου. καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι καταστάντων σφίσι εὖ ἤδη τῶν πρηγμάτων πιστεύσαντες

(35, 2.) — *τὠυτό* dieselbe Ehre. Aehnlich *ἐποίησαν τὠυτὸ τοῦτο* § 2. — *ἐξενείκασθαι*, selten so, zumal bei Attikern. Dem. 14, 1: *τοῦ λέγειν εὖ δόξαν ἐκφέρονται*. — *παραδιδόναι*, wie sonst *διδόναι*. vgl. Spr. 55, 3, 6. (11.) Mit dem Inf. auch 9, 78, 1.

§ 2. *ὑπείσαντες*, *ὑποπέμψαντες*. Di. 39 u. *εἴσα*. Ueber den att. Ausdruck Kr. zu Xen An. 2, 4, 22. — *τετάφαται* für *τεθάφαται* eine Hs. gr. Spr. 10, 8, 4. — *τῷ Κίμωνι*. Di. 48, 12, 2. vgl. 4, 51. 9, 108. (We.) — *Μιλτιάδην* für *Μιλτιάδης* Kr. zu 5, 52, 4.

C. 104. *τὴν ἑωυτοῦ*. gr. Spr. 43, 3, 3. — *τυραννίδος*. Spr. 47, 21 (22.)

C. 105. *τοῦτο, τὸ ἡμεροδρομεῖν*. gr. Spr. 58, 3, 7. — *μελετῶντα*. zu 3, 115. — *αὐτός γε?* — *περιπίπτει*, *ἐντυγχάνει* Paus. 1, 28, 4. Jenes ist so von Personen eben nicht üblich. — *βώσαντα*. Di. 39 u. *βοάω*. — *κελεῦσαι*. zu 5, 10. — *διότι*, fragend: wesshalb. — *εὔνου*. *εὐνόου* Kön. — *σφι* für *σφίσι* Schäfer. Di. 25, 1, 6. — *τὰ δέ*. theils. gr. Spr. 50. 1, 15.

τέων ἑκάτερα ὡς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἐρετριέων τὰ πρῶτα, φράζει τοῖσι ἥκουσι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα, προσεδέετό τε ἀπαλλάσσεσθαί σφεας ἐς τὴν σφετέρην, ἵνα μὴ προσαπόλωνται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίνῃ συμβουλεύσαντι πείθονται. καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς Ὠρωπὸν ἔσωζον σφέας

101 αὐτούς, οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατέσχον τὰς νέας τῆς Ἐρετρικῆς χώρης κατὰ Ταμύνας καὶ Χοιρέας καὶ Αἰγίλια, κατασχόντες δὲ ταῦτα τὰ χωρία αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο καὶ παρεσκευάζοντο ὡς προσοισόμενοι τοῖσι ἐχθροῖσι. οἱ δὲ Ἐρετριέες ἐπεξελθεῖν μὲν καὶ μαχέσασθαι οὐκ ἐποιεῦντο βουλήν, εἴ κως δὲ διαφυλάξαιεν τὰ τείχεα, 2 τούτου σφι ἔμελε πέρι, ἐπείτε ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. προσβολῆς δὲ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος ἔπιπτον ἐπὶ ἓξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἑβδόμῃ Εὔφορβός τε ὁ Ἀλκιμάχου καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέου, ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδοῦσι τοῖσι Πέρσῃσι. οἱ δὲ ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν τοῦτο μὲν τὰ ἱρὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν, ἀποτινύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἠνδραποδίσαντο κατὰ τὰς Δαρείου ἐντολάς.

102 Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἐρέτριαν, καὶ ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας ἔπλεον ἐς τὴν Ἀττικήν, κατέργοντές τε πολλὸν καὶ δοκέοντες ταὐτὰ τοὺς Ἀθηναίους ποιήσειν τὰ καὶ τοὺς Ἐρετριέας ἐποίησαν. καὶ ἦν γὰρ ὁ Μαραθὼν ἐπιτηδεώτατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἐρετρίης, ἐς τοῦτο σφι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου.

103 Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβοήθεον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα. ἦγον δέ σφεας στρατηγοὶ δέκα, τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Στησαγόρεω κατέλαβε φυγεῖν ἐξ Ἀθηνέων Πεισίστρατον τὸν Ἱπποκράτεος. καὶ αὐτῷ φεύγοντι Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι τεθρίππῳ συνέβη, καὶ ταύτην μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενόν μιν τὠυτὸ ἐξενείκασθαι τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ. μετὰ δὲ

C. 101 § 1. *κατίσχειν* von Schiffen bei Attikern gew. intransitiv, wie „7, 188, 1. 8, 41, 1. Transitiv auch 7, 59, 2. 8, 40, 1." (Sch.) vgl. zu 5, 33, 1 u. Kr. zu Xen. An. 5, 9, 33. — *Ταμύνας* für *τέμενος* Va. u. We. vgl. Strab. p. 447. — *ἐξεβάλλοντο* schifften aus, ungew. so, wie der Ggs. *ἐσβάλλεσθαι* 6, 95, 2. — *ἐπεξελθεῖν*. Spr. 50, 5 (6), 6. — *πέρι* trennt Her. von dem Ge. sehr selten durch Einschiebungen. — *ἐνίκα*. Di. 61, 5, 4. Thuk. 2, 54, 2: *ἐνίκησεν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰκότως λοιμὸν εἰρῆσθαι.*

§ 2. *ἀμφοτέρων* von beiden Seiten. zu 1, 76, 2. — *Κυνέου*, *Κυνέω* Br. — *προδιδοῦσι*. zu 3, 45, 2. — *ἀποτινύμενοι τῶν*. zu 3, 47, 1. 4, 118, 3.

C. 102. *κατέργοντες*. zu 5, 63, 3. Thuk. 6, 6, 2: *κατεῖργον αὐτοὺς τῷ πολέμῳ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν.* (Sch.) — *πολλόν*, ähnlich wie bei *κρατεῖν* etc. zu 5, 1, 2. — *καὶ ἦν γάρ*. zu 1, 24, 2. — *ἐνιππεῦσαι*. Kr. zu Thuk. 2, 20, 2: *ὁ χῶρος ἐπιτήδειος ἐφαίνετο ἐνστρατοπεδεῦσαι.*

C. 103 § 1. *ἐβοήθεον*. zu 1, 30, 3. — *τὸν πατέρα* 6, 39—41. (We.) — *κατέλαβε φυγεῖν*. zu 2, 152, 1. — *Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι*. zu 6, 70, 2. — *μέν*. Ggs. in andern Dingen jedoch verschieden. Spr. 69, 31, 2.

τῇ ὑστέρῃ Ὀλυμπιάδι τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι νικῶν παραδιδοῖ Πεισιστράτῳ ἀνακηρυχθῆναι καὶ τὴν νίκην παρεὶς τούτῳ κατῆλθε ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ ὑπόσπονδος. καί μιν ἀνελόμενον τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι ἄλλην Ὀλυμπιάδα κατέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων, οὐκέτι περιεόντος αὐτοῦ Πεισιστράτου· κτείνουσι δὲ οὗτοί μιν κατὰ τὸ πρυτανήιον νυκτὸς ὑπείσαντες ἄνδρας. τέθαπται δὲ Κίμων πρὸ τοῦ ἄστεος, πέρην τῆς διὰ Κοίλης καλεομένης ὁδοῦ· καταντίον δ' αὐτοῦ αἱ ἵπποι τετάφαται αὗται αἱ τρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀνελόμεναι. ἐποίησαν δὲ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἤδη τὠυτὸ τοῦτο Εὐαγόρεω Λάκωνος, πλέω δὲ τουτέων οὐδαμαί. ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Στησαγόρης ἦν τηνικαῦτα παρὰ τῷ πάτρῳ Μιλτιάδῃ τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονήσῳ, ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήνῃσι, τοὔνομα ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω Μιλτιάδην. οὗτος δὴ ὦν τότε ὁ Μιλτιάδης, ἥκων ἐκ τῆς Χερσονήσου καὶ ἐκπεφευγὼς διπλόον θάνατον, ἐστρατήγεε Ἀθηναίων. ἅμα μὲν γὰρ οἱ Φοίνικες αὐτὸν οἱ ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἴμβρου περὶ πολλοῦ ἐποιεῦντο λαβεῖν τε καὶ ἀπαγαγεῖν παρὰ βασιλέα· ἅμα δὲ ἐκφυγόντα τε τούτους καὶ ἀπικόμενον ἐς τὴν ἑωυτοῦ δοκέοντά τε εἶναι ἐν σωτηρίῃ ἤδη, τὸ ἐνθεῦτέν μιν οἱ ἐχθροὶ ὑποδεξάμενοι καὶ ὑπὸ δικαστήριον αὐτὸν ἀγαγόντες ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυγὼν δὲ καὶ τούτους στρατηγὸς οὕτω Ἀθηναίων ἀπεδέχθη, αἱρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου. 104

Καὶ πρῶτα μὲν ἐόντες ἔτι ἐν τῷ ἄστεϊ οἱ στρατηγοὶ ἀποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην, Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελετῶντα, τῷ δή, ὡς αὐτός τε ἔλεγε Φειδιππίδης καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελλε, περὶ τὸ Παρθένιον οὖρος τὸ ὑπὲρ Τεγέης ὁ Πὰν περιπίπτει. βώσαντα δὲ τοὔνομα τοῦ Φειδιππίδεω τὸν Πᾶνα Ἀθηναίοισι κελεῦσαι ἀπαγγεῖλαι, διότι ἑωυτοῦ οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῦνται ἐόντος εὔνου Ἀθηναίοισι καὶ πολλαχῇ γενομένου ἤδη σφι χρησίμου, τὰ δ' ἔτι καὶ ἐσομένου. καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι καταστάντων σφίσι εὖ ἤδη τῶν πρηγμάτων πιστεύσαντες 105

(35, 2.) — *τὠυτό* dieselbe Ehre. Aehnlich *ἐποίησαν τὠυτὸ τοῦτο* § 2. — *ἐξενείκασθαι*, selten so, zumal bei Attikern. Dem. 14, 1: *τοῦ λέγειν εὖ δόξαν ἐκφέρονται.* — *παραδιδόναι*, wie sonst *διδόναι.* vgl. Spr. 55, 3, 6. (11.) Mit dem Inf. auch 9, 78, 1.

§ 2. *ὑπείσαντες*, *ὑποπέμψαντες.* Di. 39 u. *εἶσα.* Ueber den att. Ausdruck Kr. zu Xen An. 2, 4, 22. — *τετάφαται* für *τεθάφαται* eine Hs. gr. Spr. 10, 8, 4. — *τῷ Κίμωνι.* Di. 48, 12, 2. vgl. 4, 51. 9, 108. (We.) — *Μιλτιάδην* für *Μιλτιάδης* Kr. zu 5, 52, 4.

C. 104. *τὴν ἑωυτοῦ.* gr. Spr. 43, 3, 3. — *τυραννίδος.* Spr. 47, 2[illegible](22.)

C. 105. *τοῦτο, τὸ ἡμεροδρομεῖν.* gr. Spr. 58, 3, 7. — *μελετῶντα.* zu 3, 115. — *αὐτός γε?* — *περιπίπτει*, *ἐντυγχάνει* Paus. 1, 28, 4. Jenes ist so von Personen eben nicht üblich. — *βώσαντα.* Di. 39 u. *βοάω.* — *κελεῦσαι.* zu 5, 10. — *διότι*, fragend: wesshalb. — *εὔνου.* *εὐνόου* Kön. — *σφι* für *σφίσι* Schäfer. Di. 25, 1, 6. — *τὰ δέ*, theils. gr. Spr. 50. 1, 15.

εἶναι ἀληθέα ἱδρύσαντο ὑπὸ τῇ ἀκροπόλι Πανὸς ἱρόν, καὶ αὐτὸν ἀπὸ
106 ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίῃσι ἐπετέῃσι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονται· τότε
δὲ πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φειδιππίδης οὗτος, ὅτε πέρ οἱ
ἔφη καὶ τὸν Πᾶνα φανῆναι, δευτεραῖος ἐκ τοῦ Ἀθηναίων ἄστεος ἦν
ἐν Σπάρτῃ, ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγε· "ὦ Λακεδαι-
μόνιοι, Ἀθηναῖοι ὑμέων δέονται σφίσι βοηθῆσαι καὶ μὴ περιιδεῖν
πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι Ἕλλησι δουλοσύνῃ περιπεσοῦσαν πρὸς ἀν-
2 δρῶν βαρβάρων· καὶ γὰρ νῦν Ἐρέτριά τε ἠνδραπόδισται καὶ πόλι
λογίμῳ ἡ Ἑλλὰς γέγονε ἀσθενεστέρη." ὁ μὲν δή σφι τὰ ἐντεταλμένα
ἀπήγγελλε, τοῖσι δὲ ἕαδε μὲν βοηθέειν Ἀθηναίοισι, ἀδύνατα δέ σφι
ἦν τὸ παραυτίκα ποιέειν ταῦτα, οὐ βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον·
ἦν γὰρ ἱσταμένου τοῦ μηνὸς εἰνάτη, εἰνάτῃ δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθαι ἔφα-
σαν μὴ οὐ πλήρεος ἐόντος τοῦ κύκλου.

107 Οὗτοι μὲν νυν τὴν πανσέληνον ἔμενον, τοῖσι δὲ βαρβάροισι κα-
τηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου ἐς τὸν Μαραθῶνα, τῆς παροιχομένης
νυκτὸς ὄψιν ἰδὼν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε· ἐδόκεε ὁ Ἱππίης τῇ μητρὶ τῇ
ἑωυτοῦ συνευνηθῆναι· συνεβάλετο ὦν ἐκ τοῦ ὀνείρου κατελθὼν ἐς
τὰς Ἀθήνας καὶ ἀνασωσάμενος τὴν ἀρχὴν τελευτήσειν ἐν τῇ ἑωυτοῦ
γηραιός. ἐκ μὲν δὴ τῆς ὄψιος συνεβάλετο ταῦτα, τότε δὲ κατηγεόμε-
νος τοῦτο μὲν τὰ ἀνδράποδα τὰ ἐξ Ἐρετρίης ἀπέβησε ἐς τὴν νῆσον
2 τὴν Στυρέων, καλεομένην δὲ Αἰγίλειαν, τοῦτο δὲ καταγομένας ἐς τὸν
Μαραθῶνα τὰς νέας ὅρμιζε οὗτος, ἐκβάντας τε ἐς γῆν τοὺς βαρβά-
ρους διέτασσε. καί οἱ ταῦτα διέποντι ἐπῆλθε πταρεῖν τε καὶ βῆξαι
μεζόνως ἢ ὡς ἐώθεε· οἷα δέ οἱ πρεσβυτέρῳ ἐόντι τῶν ὀδόντων οἱ
πλεῦνες ἐσείοντο. τουτέων ὦν ἕνα τῶν ὀδόντων ἐκβάλλει ὑπὸ βίης
βήξας· ἐκπεσόντος δὲ ἐς τὴν ψάμμον αὐτοῦ ἐποιέετο πολλὴν σπουδὴν

— καταστάντων. 7, 158, 2: εὖ ἡμῖν καὶ ἐπὶ τὸ ἄμεινον κατέστη. Gemeint ist die Zeit nach Vertreibung der Barbaren. — ἐπετέῃσι für ἐπετείῃσι Bekker. zu 4, 62, 2. — λαμπάδι durch Fackellauf, λαμπαδηφορίῃ 8, 98. Paus. 1, 30, 2 u. die Erklärer zu Ar. Frö. 131. Ueber den Pan Voss Myth. Br. I p. 80 f.

C. 106 § 1. δευτεραῖος. Spr. 57, 5, 4. Ein Lauf von etwa zehn geogr. Meilen täglich. Viel mehr nach den Angaben der Alten. Saumaise z. Sol. p. 33. — πρός. Spr. 52, 3. 1.

§ 2. πόλι um eine Stadt. Spr. 48, 12, 8. (15, 10.) — ἕαδε, ἔδοξεν. Di. 39 u. ἀνδάνω. — ἱσταμένου anfangend d. h. in der ersten Dekade. Ideler Chron. I S. 280. — ἐξελεύσεσθαι, ἐξιέναι. Di. 39 u. ἔρχεσθαι. — μὴ οὐ. zu 6, 9, 1. — τοῦ κύκλου, τῆς σελήνης. (Jacobs.)

C. 107 § 1. τῇ μητρί, aufs Vaterland gedeutet, wie von Brutus. (Jacobs.) — συνευνηθῆναι. zu 6, 69, 1. — συνεβάλετο. zu 1, 68, 2. — κατελθών gehört zu τελευτήσειν: dass er heimgekehrt enden werde. — ἀπέβησε. zu 5, 63, 2.

§ 2. διέποντι. zu 5, 22. — μεζόνως. zu 2, 49, 1. — ἢ ὡς. zu 1, 22, 2. Xen. Kyr. 8, 1, 1: δοκεῖ ἐνδεέστερον ἢ ὡς ἐχρῆν δηλῶσαι. 4, 2, 47: κολαζόντων ἀφειδέστερον ἢ ὡς δεσπόται. — ὑπὸ βίας gehört zu ἐκβάλλει Spr. 52, 3, 1. — ὀδών, ὀδούς. Di. 17, 1, 1.

ἐξευρεῖν. ὡς δὲ οὐκ ἐφαίνετό οἱ ὁ ὀδών, ἀναστενάξας εἶπε πρὸς τοὺς παραστάτας· "ἡ γῆ ἥδε οὐκ ἡμετέρη ἐστὶ οὐδέ μιν δυνησόμεθα ὑποχειρίην ποιήσασθαι· ὁκόσον δέ τι μοι μέρος μετῆν ὁ ὀδὼν μετέχει."

108 Ἱππίης μὲν δὴ ταύτῃ τὴν ὄψιν συνεβάλετο ἐξεληλυθέναι, Ἀθηναίοισι δὲ τεταγμένοισι ἐν τεμένεϊ Ἡρακλέος ἐπῆλθον βοηθέοντες Πλαταιέες πανδημεί· καὶ γὰρ καὶ ἐδεδώκεσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Ἀθηναίοισι οἱ Πλαταιέες καὶ πόνους ὑπὲρ αὐτέων οἱ Ἀθηναῖοι συχνοὺς ἤδη ἀναραιρέατο. ἔδοσαν δὲ ὧδε. πιεζεύμενοι ὑπὸ Θηβαίων οἱ Πλαταιέες ἐδίδοσαν πρῶτα παρατυχοῦσι Κλεομένεΐ τε τῷ Ἀναξανδρίδεω καὶ Λακεδαιμονίοισι σφέας αὐτούς. οἱ δὲ οὐ δεκόμενοι ἔλεγόν σφι τάδε. "ἡμεῖς μὲν ἑκαστέρω τε οἰκέομεν καὶ ὑμῖν τοιήδε τις 2 γένοιτ' ἂν ἐπικουρίη ψυχρή· φθαίητε γὰρ ἂν πολλάκις ἐξανδραποδισθέντες ἤ τινα πυθέσθαι ἡμέων. συμβουλεύομεν δὲ ὑμῖν δοῦναι ὑμέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι, πλησιοχώροισί τε ἀνδράσι καὶ τιμωρέειν ἐοῦσι οὐ κακοῖσι." ταῦτα συνεβούλευον οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ κατ' εὐνοίην οὕτω τῶν Πλαταιέων ὡς βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἔχειν πόνους συνεστεῶτας Βοιωτοῖσι. Λακεδαιμόνιοι μέν νυν Πλαταιεῦσι 3 ταῦτα συνεβούλευον, οἱ δὲ οὐκ ἠπίστησαν, ἀλλ' Ἀθηναίων ἱρὰ ποιεύντων τοῖσι δυώδεκα θεοῖσι ἱκέται ἱζόμενοι ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐδίδοσαν σφέας αὐτούς. Θηβαῖοι δὲ πυθόμενοι ταῦτα ἐστρατεύοντο ἐπὶ τοὺς Πλαταιέας, Ἀθηναῖοι δέ σφι ἐβοήθεον. μελλόντων δὲ συνάπτειν μάχην Κορίνθιοι οὐ περιεῖδον, παρατυχόντες δὲ καὶ καταλλάξαντες ἐπιτρεψάντων ἀμφοτέρων οὔρισαν τὴν χώρην ἐπὶ τοισίδε, ἐὰν Θηβαίους Βοιωτῶν τοὺς μὴ βουλομένους ἐς Βοιωτοὺς τελέειν. Κορίν- 4 θιοι μὲν δὴ ταῦτα γνόντες ἀπαλλάσσοντο, Ἀθηναίοισι δὲ ἀπιοῦσι ἐπεθήκαντο Βοιωτοί, ἐπιθέμενοι δὲ ἑσσώθησαν τῇ μάχῃ. ὑπερβάντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς οἱ Κορίνθιοι ἔθηκαν Πλαταιεῦσι εἶναι οὔρους, τούτους ὑπερβάντες τὸν Ἀσωπὸν αὐτὸν ἐποιήσαντο οὖρον Θηβαίοισι

C. 108 § 1. *ἐξεληλυθέναι.* zu 6, 80. — *καὶ γὰρ καί.* Kr. zu Thuk. 6, 61, 2. — *ἀναραιρέατο* für *ἀναιρέατο* Bekker. — *ἐδίδοσαν* boten an. gr. Spr. 53, 1, 7.

§ 2. *ἑκαστέρω* für *ἑκατέρω* Va. zu entfernt, um euch zu helfen. Spr. 49, 2 (6), 6. — *ψυχρὴ νίκη* 9, 49, 1. *ἐλπίς* Eur. Iph. A. 1014 u. Jos. jüd. Kr. 1, 18, 3. (We.) — *ἤ τινα πυθέσθαι.* Di. 69, 31, 1. Diese Fügung ist überhaupt selten, nachgewiesen noch Xen. Kyr. 1, 6, 49. Theokr. 2, 116. Herodian 1, 17, 16. mit *πρότερον* oben 6, 91. — *τιμωρέειν* hängt ab von *κακοῖσι* untauglich. Kr. zu Thuk. 6, 38, 2. — *οὐκ οὕτω ὡς.* zu 3, 47, 1. — *συνεστεῶτας* feindselig gegenüber stehend. zu 1, 208.

§ 3. *τὸν βωμόν.* zu 2, 7. — *περιεῖδον*, *συνάπτοντας* oder *συνάπτειν.* gr. Spr. 56, 16. — *ἐάν*, epexegetisch zu *ἐπὶ τοισίδε*, so doch eben nicht gewöhnlich; mit *ἐπ' ᾧ τε* zu 5, 82, 2. — *οὔρισαν.* Di. 2, 4, 2. 28, 4, 2. — *τελέειν ἐς.* zu 3, 34, 2.

§ 4. *ὑπερβάντες* erweiternd. — *εἶναι.* Di. 55, 3, 21.

πρὸς Πλαταιέας εἶναι καὶ Ὑσιάς. ἔδοσαν μὲν δὴ οἱ Πλαταιέες σφέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ, ἧκον δὲ τότε ἐς Μαραθῶνα βοηθέοντες.

109 Τοῖσι δὲ Ἀθηναίων στρατηγοῖσι ἐγίνοντο δίχα αἱ γνῶμαι, τῶν μὲν οὐκ ἐώντων συμβαλέειν (ὀλίγους γὰρ εἶναι στρατιῇ τῇ Μήδων συμβαλέειν), τῶν δὲ καὶ Μιλτιάδεω κελευόντων. ὡς δὲ δίχα τε ἐγίνοντο καὶ ἐνίκα ἡ χείρων τῶν γνωμέων, ἐνθαῦτα, ἦν γὰρ ἑνδέκατος ψηφιδοφόρος ὁ τῷ κυάμῳ λαχὼν Ἀθηναίων πολεμαρχέειν, (τὸ παλαιὸν γὰρ Ἀθηναῖοι ὁμόψηφον τὸν πολέμαρχον ἐποιεῦντο τοῖσι στρατηγοῖσι, ἦν τε τότε πολέμαρχος Καλλίμαχος Ἀφιδναῖος·) πρὸς τοῦτον 2ἐλθὼν Μιλτιάδης ἔλεγε τάδε. "ἐν σοὶ νῦν, Καλλίμαχε, ἐστὶ ἢ καταδουλῶσαι Ἀθήνας ἢ ἐλευθέρας ποιήσαντα μνημόσυνα λιπέσθαι ἐς τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων βίον οἷα οὐδὲ Ἁρμόδιός τε καὶ Ἀριστογείτων λείπουσι. νῦν γὰρ δή, ἐξ οὗ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι, ἐς κίνδυνον ἥκουσι μέγιστον, καὶ ἢν μέν γε ὑποκύψωσι τοῖσι Μήδοισι, δέδοκται τὰ πείσονται παραδεδομένοι Ἱππίῃ· ἢν δὲ περιγένηται αὕτη ἡ πόλις, οἵη τέ ἐστι πρώτη τῶν Ἑλληνίδων πολίων γενέσθαι. κῶς ὦν δὴ ταῦτα οἷά τέ ἐστι γενέσθαι, καὶ κῶς ἐς σέ τι τουτέων ἀνήκει τῶν πρηγμά-3των τὸ κῦρος ἔχειν, νῦν ἔρχομαι φράσων. ἡμέων τῶν στρατηγῶν, ἐόντων δέκα, δίχα γίνονται αἱ γνῶμαι, τῶν μὲν κελευόντων συμβαλέειν τῶν δὲ οὔ [συμβαλέειν]. ἢν μέν νυν μὴ συμβάλωμεν, ἔλπομαί τινα στάσιν μεγάλην ἐμπεσοῦσαν διασείσειν τὰ Ἀθηναίων φρονήματα ὥστε μηδίσαι. ἢν δὲ συμβάλωμεν πρίν τι καὶ σαθρὸν Ἀθηναίων μετεξετέροισι ἐγγενέσθαι, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων οἷοί τέ εἰμεν περιγενέσθαι τῇ συμβολῇ. ταῦτα ὦν πάντα ἐς σὲ νῦν τείνει καὶ ἐκ σέο

C. 109 § 1. *δίχα* zwiespältig. gr. Spr. 62, 2, 4 u. Kr. zu Thuk. 1, 64, 1. — *ὀλίγους* zu wenige. Spr. 49, 1. Kr. zu Thuk. 1, 50, 5: *ὀλίγαι ἀμύνειν ἦσαν.* — *τῶν δὲ καὶ M.* gr. Spr. 69, 32, 2. — *ψηφιδοφόρος* Stimmgeber, kommt sonst nicht vor, nur bei Spätern *ψηφηφόρος.* — *λαχών* durchs Loos gewählt. gr. Spr. 57, 4, 1. — *ἐνθαῦτα.* Hiezu gehört *ἔλεγε τάδε.*

§ 2. *ἐν σοί.* Spr. 68, 8, 3. (12, 6) vgl. 8, 118, 2. (Jacobs.) — *μνημόσυνα.* zu 1, 185, 1. — *βίον* Geschichte sagen wir. — *λείπουσι*, das Präsens, in sofern die Sache als noch vorhanden gedacht wird. — *ὑποκύψωσι.* zu 1, 130, 1. — *δέδοκται* es ist entschieden, durch Hippias und die Perser. vgl. 7, 16, 5. 9, 74. (We.) — *οἷά τε.* zu 1, 194, 3. — *ἐς σὲ ἀνήκει* es hängt von dir ab. vgl. 2, 104, 1. (Sch.) *ἐς σὲ νῦν τείνει* § 3. (Va.) Jener Ausdruck ist den Attikern fremd, dieser wenigstens der attischen Prosa. — *ἔρχομαι φράσων.* zu 1, 5, 2,

§ 3. *συμβαλέειν*, das erste fehlt in mehrern Hsn. Ich glaube dass man das zweite streichen muss. — *οὔ.* erg. *κελευόντων,* § 1 *οὐκ ἐώντων.* vgl. gr. Spr. 67, 10, 2. — *ἔλπομαι, ἐλπίζω.* zu 2, 11, 3. Von Besorgniss auch 9, 113, 1. vgl. Kr. zu Thuk. 1, 1, 1. — *διασείσειν* zerrütten. — *μετεξετέροισι, ἐνίοις.* zu 1, 63. — *τὰ ἴσα νεμόντων.* zu 6, 11. — *συμβολή* Treffen, so bei Her öfter, wohl nicht in der att. Prosa. — *τείνει.* Eur. Phön. 435: *ἀλλ' ἐς σὲ τείνει τῶνδε διάλυσις κακῶν.* vgl. zu § 3. (Va.) Aehn-

ἤρτηται· ἢν γὰρ σὺ γνώμῃ τῇ ἐμῇ προσθῇ, ἔστι τοι πατρίς τε ἐλευθέρη καὶ πόλις πρώτη τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι· ἢν δὲ τὴν τῶν ἀποσπευδόντων τὴν συμβολὴν ἕλῃ, ὑπάρξει τοι τῶν ἐγὼ κατέλεξα ἀγαθῶν τὰ ἐναντία."

Ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιάδης προσκτᾶται τὸν Καλλίμαχον. προς- 110 γενομένης δὲ τοῦ πολεμάρχου τῆς γνώμης ἐκεκύρωτο συμβάλλειν. μετὰ δὲ οἱ στρατηγοὶ τῶν ἡ γνώμη ἔφερε συμβάλλειν, ὡς ἑκάστου αὐτέων ἐγίνετο πρυτανηίη τῆς ἡμέρης, Μιλτιάδῃ παρεδίδοσαν· ὁ δὲ δεκόμενος οὔ τί κω συμβολὴν ἐποιέετο, πρίν γε δὴ αὐτοῦ πρυτανηίη ἐγένετο. ὡς δὲ ἐς ἐκεῖνον περιῆλθε, ἐνθαῦτα δὴ ἐτάσσοντο ὧδε Ἀ- 111 θηναῖοι ὡς συμβαλέοντες. τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρεος ἡγέετο ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος· ὁ γὰρ νόμος τότε εἶχε οὕτω τοῖσι Ἀθηναίοισι, τὸν πολέμαρχον ἔχειν κέρας τὸ δεξιόν. ἡγεομένου δὲ τούτου ἐξεδέκοντο ὡς ἠριθμέοντο αἱ φυλαί, ἐχόμεναι ἀλληλέων. τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο, ἔχοντες τὸ εὐώνυμον κέρας, Πλαταιέες· ἀπὸ ταύτης γάρ σφι 2 τῆς μάχης, θυσίας Ἀθηναίων ἀναγόντων καὶ πανηγύριας τὰς ἐν τῇσι πεντετηρίσι γινομένας, κατεύχεται ὁ κῆρυξ ὁ Ἀθηναῖος ἅμα τε Ἀθηναίοισι λέγων γίνεσθαι τὰ ἀγαθὰ καὶ Πλαταιεῦσι. τότε δὲ τασσομένων τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ Μαραθῶνι ἐγίνετο τοιόνδε τι· τὸ στρατόπεδον ἐξισούμενον τῷ Μηδικῷ στρατοπέδῳ τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον ἐγίνετο ἐπὶ τάξιας ὀλίγας, καὶ ταύτῃ ἦν ἀσθενέστατον τὸ στρατόπεδον, τὸ δὲ κέρας ἑκάτερον ἔρρωτο πλήθεϊ.

Ὡς δέ σφι διετέτακτο καὶ τὰ σφάγια ἐγίνετο καλά, ἐνθαῦτα ὡς 112 ἀπείθησαν οἱ Ἀθηναῖοι, δρόμῳ ἵεντο ἐς τοὺς βαρβάρους. ἦσαν δὲ

---

lich auch bei Platon. — τοι, σοι. — δὲ τὴν τῶν für δὲ τῶν Sch. erg. γνωμην, δὲ τὰ τῶν We.; τήν für ἥν und ἥν nach συμβολήν wollte Va. — ἀποσπεύδειν eifrig widerrathen. Ggs. ἐπισπεύδειν 7, 18, 2. vgl. 7, 17. (Sch.) Thuk. 6, 29, 3.

C. 110. ἔφερε. zu 3, 77. — πρυτανηίη. Schol. zu Thuk. 4, 118: ἡμέρα καθ' ἣν ἔχει τις ἐξουσίαν. Sonst ἡγεμονία, auch ohne Artikel. zu Xen. An. 4, 7, 8.

C. 111 § 1. περιῆλθε. zu 1, 7, 1. — ἔχειν. gr. Spr. 57, 10, 9. — ὡς ἠριθμέοντο für ὡς ἀρ. Bekker. In ihrer Reihenfolge, die durchs Loos bestimmt war. Ideler Chron. I S. 291 f. — ἐχόμεναι. zu 6, 8.

§ 2. γάρ bezieht sich auf den etwa vorschwebenden Gedanken: Durch diese Theilnahme gewannen sie die Gunst der Athener: denn. Oder nach Jacobs: es ist aber gewiss dass sie an dieser Schlacht einen Antheil hatten: denn. — ἀνάγειν θυσίας auch 2, 60, 2, vielleicht weil die Tempel meist hoch lägen. (Sch.) vgl. zu 2, 40, 1. — πεντετηρίσι vierjährigen Festen, wie den grossen Panathenäen. zu 2, 4, 1. — λέγων könnte fehlen; vgl. jedoch zu 1, 114, 3. — γίνεσθαι dass zu Theil werden möge, von κατεύχεται abhängig. gr. Spr. 48, 7, 14. — ἐξισούμενον in gleich langer Front. Ueber das Particip Di. 56, 9, 1 u. 2. — αὐτοῦ. zu 6, 30. — ἐπὶ τάξιας. Spr. 68, 36 (40), 6. — στρατόπεδον. zu 5, 112.

C. 112 § 1. διετέτακτο die Aufstellung erfolgt war. gr. Spr. 61, 5, 6. Doch kann auch στρατόπεδον Subject sein. — καλά fehlt in der Redensart bei Xenophon. vgl. Kr. zur An. 6, 2, 9. grosse Ausg. — ἀπείθη-

ναῖοι καὶ τὰς σφετέρας, πληρώσαντες ἑβδομήκοντα νέας τὰς ἁπάσ[as]
ἔπλεον ἐπὶ τὴν Αἴγιναν καὶ ὑστέρησαν ἡμέρῃ μιῇ τῆς συγκειμένης.

90 Νικόδρομος δέ, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὸν καιρὸν οὐ παρεγίνοντο, ἐς πλοῖον ἐσβὰς ἐκδιδρήσκει ἐκ τῆς Αἰγίνης· σὺν δέ οἱ καὶ ἄλλοι τῶν Αἰγινητέων ἕποντο, τοῖσι Ἀθηναῖοι Σούνιον οἰκῆσαι ἔδοσαν. ἐνθεῦτεν δὲ οὗτοι ὁρμεώμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ

91 Αἰγινήτας. ταῦτα μὲν δὴ ὕστερον ἐγίνετο, Αἰγινητέων δὲ οἱ παχέες ἐπαναστάντος τοῦ δήμου σφι ἅμα Νικοδρόμῳ ἐπεκράτησαν καὶ ἔπειτά σφεας χειρωσάμενοι ἐξῆγον ἀπολέοντες. ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἄγος σφι ἐγένετο, τὸ ἐκθύσασθαι οὐκ οἷοί τε ἐγίνοντο ἐπιμηχανώμενοι, ἀλλ' ἔφθησαν ἐκπεσόντες πρότερον ἐκ τῆς νήσου ἤ σφι ἵλεων γενέσθαι τὴν θεόν. ἑπτακοσίους γὰρ δὴ τοῦ δήμου ζωγρήσαντες ἐξῆγον ὡς ἀπολέοντες, εἷς δέ τις τουτέων ἐκφυγὼν τὰ δεσμὰ καταφεύγει πρὸς πρόθυρα Δήμητρος θεσμοφόρου, ἐπιλαβόμενος δὲ τῶν ἐπισπαστήρων εἴχετο· οἱ δὲ ἐπείτε μιν ἀποσπάσαι οὐκ οἷοί τε ἀπέλκοντες ἐγίνοντο, ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἦγον οὕτω, (αἱ) χεῖρες δὲ κεῖναι ἐμπεφυκυῖαι ἦσαν τοῖσι ἐπισπαστῆρσι.

92 Ταῦτα μέν νυν σφέας αὐτοὺς οἱ Αἰγινῆται ἐργάσαντο, Ἀθηναίοισι δὲ ἥκουσι ἐναυμάχησαν νηυσὶ ἑβδομήκοντα, ἑσσωθέντες δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεκαλέοντο τοὺς αὐτοὺς τοὺς καὶ πρότερον, Ἀργείους. καὶ δή σφι οὗτοι μὲν οὐκέτι βοηθέουσι, μεμφόμενοι ὅτι Αἰγιναῖαι νέες ἀνάγκῃ λαμφθεῖσαι ὑπὸ Κλεομένεος ἔσχον τε ἐς τὴν Ἀργολίδα χώρην καὶ συναπέβησαν Λακεδαιμονίοισι. συναπέβησαν δὲ καὶ ἀπὸ Σικυωνιέων νεῶν ἄνδρες τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἐσβολῇ. καί σφι ὑπ' Ἀργείων ἐπεβλήθη ζημίη χίλια τάλαντα ἐκτῖσαι, πεντακόσια ἑκατέρους. Σικυώνιοι μέν νυν συγγνόντες ἀδικῆσαι, ὡμολόγησαν ἑκατὸν τάλαντα ἐκτίσαντες

Xen. An. 1, 2, 25. — *τῆς συγκειμένης* nach dem verabredeten Tage. gr. Spr. 47, 18.

C. 90. *σὺν δέ οἱ*, wie *σὺν δέ σφι*. zu 5, 121. Di. 51, 1, 7. Ueber *ἕπεσθαι σύν τινι* gr. Spr. 48, 7, 12.

C. 91. *οἱ παχέες*. zu 5, 30, 1. — *ἐπαναστάντες*. zu 1, 89, 1. — *ἐκθύσασθαι* durch Opfer sühnen; so erst wieder bei Spätern. (Va.) — *ἐπιμηχανώμενοι*. zu 1, 94, 2. — *πρότερον*, pleonastisch bei *φθάνειν* wie *πρῶτον* bei *ἄρχειν*. zu 1, 2, 1. Freilich nicht eben so gewöhnlich. Eig. giebt es hier mit *ἤ* verbunden wie in der att. Prosa *πρίν* zu *φθάνειν* eine nähere Bestimmung. — *γενέσθαι*, der Infinitiv nach *πρότερον ἤ* auch 1, 72, 1. 199, 2. 7, 2, 1; nach *πρότερα ἤ* 2, 44, 3 So nach *πρότερον ἤ* und *ὕστερον ἤ* auch Thukydides und Spätere. zu Thuk. 1, 69, 4. — *δεσμά*. Di. 21 u. *δεσμός*. — *ἐπισπαστήρ* Griff, sonst *ῥόπτρον*. (Va.) — *αἱ* fehlt in mehrern Hsn. Di. 50, 11, 3.

C. 92 § 1. *σφέας αὐτούς*, *ἀλλήλους*. gr. Spr. 51, 2, 16. — *τούς* das zweite fehlt in einigen Hsn. — *ἔσχον* anlegten, landeten. gr. Spr. 52, 2, 2 u. zu Thuk. 1, 110, 2. — *Σικυωνιέων* für *Σικυωνίων* Br. — *σφι*, den Aegineten und Argeiern. — *ἐπεβλήθη*. Attiker sagen gew. *ζημίαν ἐπιτιθέναι*, *ζημία ἐπίκειται*.

ζήμιοι εἶναι, Αἰγινῆται δὲ οὔτε συνεγινώσκοντο ἦσάν τε αὐθαδέστεροι. διὰ δὴ ταῦτα δεομένοισι ἀπὸ μὲν τοῦ δημοσίου οὐδεὶς Ἀργείων ἔτι ἐβοήθεε, ἐθελονταὶ δὲ ἐς χιλίους· ἦγε δὲ αὐτοὺς στρατηγὸς Εὐρυβάτης, πεντάεθλον ἐπασκήσας. τουτέων οἱ πλεῦνες οὐκ ἀπενόστησαν ὀπίσω, ἀλλ' ἐτελεύτησαν ὑπ' Ἀθηναίων ἐν Αἰγίνῃ· αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς Εὐρυβάτης μουνομαχίην ἐπασκέων, τρεῖς μὲν ἄνδρας τρόπῳ τοιούτῳ κτείνει, ὑπὸ δὲ τοῦ τετάρτου Σωφάνεος τοῦ Δεκελέος ἀποθνήσκει. Αἰγινῆται δὲ ἐοῦσι ἀτάκτοισι Ἀθηναίοισι συμβαλόντες τῇσι νηυσὶ ἐνίκησαν καί σφεων νέας τέσσερας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἷλον. 93

Ἀθηναίοισι μὲν δὴ πόλεμος συνῆπτο πρὸς Αἰγινήτας, ὁ δὲ Πέρσης τὸ ἑωυτοῦ ἐποίεε, ὥστε ἀναμιμνήσκοντός τε αἰεὶ τοῦ θεράποντος μεμνῆσθαί μιν τῶν Ἀθηναίων καὶ Πεισιστρατιδέων προσκατημένων καὶ διαβαλλόντων Ἀθηναίους, ἅμα δὲ βουλόμενος ὁ Δαρεῖος ταύτης ἐχόμενος τῆς προφάσιος καταστρέφεσθαι τῆς Ἑλλάδος τοὺς μὴ δόντας αὐτῷ γῆν τε καὶ ὕδωρ. Μαρδόνιον μὲν δὴ φλαύρως πρήξαντα τῷ στόλῳ παραλύει τῆς στρατηγίης, ἄλλους δὲ στρατηγοὺς ἀποδέξας ἀπέστελλε ἐπί τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας, Δᾶτίν τε, ἐόντα Μῆδον γένος, καὶ Ἀρταφέρνεα τὸν Ἀρταφέρνεος παῖδα, ἀδελφιδέον ἑωυτοῦ· ἐντειλάμενος δὲ ἀπέπεμπε ἐξανδραποδίσαντας Ἀθήνας καὶ Ἐρέτριαν ἀγαγεῖν ἑωυτῷ ἐς ὄψιν τὰ ἀνδράποδα. ὡς δὲ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι οἱ ἀποδεχθέντες πορευόμενοι παρὰ βασιλέος ἀπίκοντο τῆς Κιλικίης ἐς τὸ Ἀλήιον πεδίον, ἅμα ἀγόμενοι πεζὸν στρατὸν πολλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, ἐνθαῦτα στρατοπεδευομένοισι ἐπῆλθε μὲν ὁ ναυτικὸς πᾶς στρατὸς ὁ ἐπιταχθεὶς ἑκάστοισι, παρεγένοντο δὲ καὶ αἱ ἱππαγωγοὶ νέες, τὰς τῷ προτέρῳ ἔτεϊ προεῖπε τοῖσι ἑωυτοῦ δασμοφόροισι Δαρεῖος ἑτοιμάζειν. ἐσβαλόμενοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύτας καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν ἐσβιβάσαντες ἐς τὰς νέας ἔπλεον ἑξακοσίῃσι τριήρεσι ἐς τὴν Ἰωνίην. ἐνθεῦτεν δὲ οὐ παρὰ τὴν ἤπειρον εἶχον τὰς νέας ἰθὺ τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Θρηίκης, ἀλλ' ἐκ Σάμου ὁρμεώμενοι 94 95

---

§ 2. *συγγινώσκειν* einsehen, anerkennen, bei Her. im Activ. zu 1, 89, 2. — *συνεγινώσκοντο, συνεχώρουν.* zu 1, 45, 2. — *ἐπασκήσας.* zu 1, 77, 2. — *ὑπό.* Spr. 52, 3, 1. — *τοιούτῳ, μουνομαχίῃ.*

C. 94. *ὁ Πέρσης.* zu *τὸν Κόλχον* 1, 2, 2. — *τὸ ἑωυτοῦ*, seine Rüstungen. — *ὥστε, ἅτε.* — *μεμνῆσθαι* hängt von *ἀναμιμνήσκοντος* ab. Xen. *ἱππαρχ.* 8, 10: *ἔτι βούλομαι ὑπομνῆσαι καὶ τόδε φυλάττεσθαι.* vgl. Spr. 55, 3, 7. (13.) — *μιν* hängt von *ἀναμιμνήσκοντος* ab. Ueber die Sache 5, 105. — *βουλόμενος,* der No. mit dem absoluten Ge. verbunden. Di. 56, 14, 3. — *γῆν.* zu 4, 126. — *φλαύρως, κακῶς* sonst bei *πράττειν.* — *ἐξανδραποδίσαντας* nachdem sie gänzlich zu Sklaven gemacht hätten die Bewohner von.

C. 95 § 1. *ἀποδεχθέντες, ἀποδειχθέντες.* — *πᾶς,* eingeschoben. zu 4, 30. — *τῷ προτέρῳ. τρίτῳ πρότερον* Dobree.

§ 2. *ἐσβαλόμενοι.* So vom Einladen von Sachen noch bei Thuk. 8, 31, 2, wofür sonst *ἐστίθεσθαι.* — *εἶχον τὰς νέας* steuerten die Schiffe, wie 5, 33, 1 u. Od. *ι*, 279. *κ*, 91. *λ*, 70. In der att. Prosa scheint *ἔχειν*

παρά τε Ἰκάριον καὶ διὰ νήσων τὸν πλόον ἐποιεῦντο, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, δείσαντες μάλιστα τὸν περίπλοον τοῦ Ἄθω, ὅτι τῷ προτέρῳ ἔτεϊ ποιεύμενοι ταύτῃ τὴν κομιδὴν μεγάλως προσέπταισαν· πρὸς δὲ
96 καὶ ἡ Νάξος σφέας ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ ἁλοῦσα. ἐπεὶ δὲ ἐκ τοῦ Ἰκαρίου πελάγεος προσφερόμενοι προσέμιξαν τῇ Νάξῳ (ἐπὶ ταύτην γὰρ δὴ πρώτην ἐπεῖχον στρατεύεσθαι οἱ Πέρσαι), μεμνημένοι τῶν πρότερον οἱ Νάξιοι πρὸς τὰ οὔρεα οἴχοντο φεύγοντες οὐδὲ ὑπέμειναν. οἱ δὲ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι τοὺς κατέλαβον αὐτέων ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους ἀνήγοντο.

97 Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίευν, οἱ Δήλιοι ἐκλιπόντες καὶ αὐτοὶ τὴν Δῆλον οἴχοντο φεύγοντες ἐς Τῆνον. τῆς δὲ στρατιῆς καταπλεούσης ὁ Δᾶτις προπλώσας οὐκ ἔα τὰς νέας πρὸς τὴν νῆσον προσορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην ἐν τῇ Ῥηνέῃ· αὐτὸς δὲ πυθόμενος ἵνα ἦσαν οἱ Δήλιοι, πέμπων κήρυκα ἠγόρευέ σφι τάδε. "ἄνδρες ἱροί, τί φεύγοντες οἴχεσθε, οὐκ ἐπιτήδεα καταγνόντες κατ' ἐμεῦ; ἐγὼ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτό γε φρονέω καί μοι ἐκ βασιλέος ὧδε ἐπέσταλται, ἐν τῇ χώρῃ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ταύτην μηδὲν σίνεσθαι, μήτε αὐτὴν τὴν χώρην μήτε τοὺς οἰκήτορας αὐτῆς. νῦν ὦν καὶ ἄπιτε ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτέων καὶ τὴν νῆσον νέμεσθε." ταῦτα μὲν ἐπεκηρυκεύσατο τοῖσι Δηλίοισι, μετὰ δὲ λιβανωτοῦ τριηκόσια τάλαντα κατανήσας ἐπὶ τοῦ
98 βωμοῦ ἐθυμίησε. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας ἔπλεε ἅμα τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἐρέτριαν πρῶτα, ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας· μετὰ δὲ τοῦτον ἐνθεῦτεν ἐξαναχθέντα Δῆλος ἐκινήθη, ὡς ἔλεγον Δήλιοι, καὶ πρῶτα καὶ ὕστατα μέχρι ἐμεῦ σεισθεῖσα. καὶ τοῦτο μέν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός. ἐπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος καὶ Ξέρξεω τοῦ Δαρείου καὶ Ἀρτα-

---

transitiv so nicht vorzukommen. — διὰ νήσων. zu 3, 96. — ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν. zu 1, 131. — ποιεύμενοι τὴν κομιδήν, κομιζόμενοι. Kr. zu Xen. An. 1, 2, 17. — μεγάλως. zu 1, 16. vgl. 5, 62, 2. 6, 45. — πρὸς δέ. Spr. 68, 1, 1. (2, 2.)

C. 96. πρώτην. Spr. 57, 5, 3. — ἐπεῖχον, σκοπὸν εἶχον. Eustath. nahmen sich vor. zu 1, 80, 4. Ungew. so. — τῶν πρότερον, der Belagerung 5, 34. — οὐδέ, καὶ οὔ. zu 1, 45, 1.

C. 97. καὶ αὐτοί, wie die Naxier. — Ῥήνεια war nur vier Stadien von Delos entfernt. Kr. zu Thuk. 3, 104, 2. — ἠγόρευε liess sagen. zu ἔλεγε 5, 24, 1. — ἐπιτήδεα Gehöriges. — καταγνόντες, gew. mit dem blossen Ge. Spr. 47, 23. (24.) Vereinzelt noch mit κατά τινος Diod. 18, 62, wie κατηγορεῖν und καταψεύδεσθαι κατά τινος Xen. Hell. 1, 7, 9. Aesch. 2, 87. — ἐπὶ τοσοῦτο φρονέω bin in so weit, in dem Grade, vernünftig. (Valla.) — ἐν τῇ, ἐν ᾗ. — οἱ δύο θεοί, Apollon und Artemis. — σίνεσθαι. zu 1, 17. Mit zwei Ac. auch 2, 68, 3. 7, 147, 4. — ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτῶν. zu 1, 63. vgl. Spr. 51, 4, 4. (2, 10.)

C. 98 § 1. μετὰ — ἐξαναχθέντα. zu 1, 9, 2. 4, 44. — ἐκινήθη, durch ein Erdbeben; Widerspruch bei Thuk. 2, 8, 2. vgl. Voss Myth. Br. III

Ξέρξεω τοῦ Ξέρξεω, τριῶν τουτέων ἐπεξῆς γενέων, ἐγένετο πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ εἴκοσι ἄλλας γενεὰς τὰς πρὸ Δαρείου γενομένας, τὰ μὲν ἀπὸ τῶν Περσέων αὐτῇ γενόμενα, τὰ δὲ ἀπ' αὐτέων 2 τῶν κορυφαίων περὶ τῆς ἀρχῆς πολεμεόντων. οὕτω οὐδὲν ἦν ἀεικὲς κινηθῆναι Δῆλον τὸ πρὶν ἐοῦσαν ἀκίνητον· καὶ ἐν χρησμῷ ἦν γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ὧδε.

κινήσω καὶ Δῆλον ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν.

[δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οὐνόματα, Δαρεῖος ἐρξίης, Ξέρξης ἀρήιος, Ἀρταξέρξης μέγας ἀρήιος. τούτους μὲν δὴ τοὺς βασιλέας ὧδε ἂν ὀρθῶς κατὰ γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἕλληνες καλέοιεν.]

99 Οἱ δὲ βάρβαροι ὡς ἀπῆραν ἐκ τῆς Δήλου προσῖσχον πρὸς τὰς νήσους, ἐνθεῦτεν δὲ στρατιήν τε παρελάμβανον καὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας ἐλάμβανον. ὡς δὲ περιπλέοντες τὰς νήσους προσέσχον καὶ ἐς Κάρυστον, (οὐ γὰρ δή σφι οἱ Καρύστιοι οὔτε ὁμήρους ἐδίδοσαν οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλις ἀστυγείτονας στρατεύεσθαι, λέγοντες Ἐρέτριάν τε καὶ Ἀθήνας), ἐνθαῦτα τούτους ἐπολιόρκεόν τε καὶ τὴν γῆν σφέων ἔκειρον, ἐς ὃ καὶ οἱ Καρύστιοι παρέστησαν ἐς τῶν Περσέων τὴν γνώμην.

100 Ἐρετριέες δὲ πυνθανόμενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περσικὴν ἐπὶ σφέας ἐπιπλέουσαν Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθοὺς γενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπείπαντο τὴν ἐπικουρίην, ἀλλὰ τοὺς τετρακισχιλίους (τοὺς) κληρουχέοντας τῶν ἱπποβοτέων Χαλκιδέων τὴν χώρην, τούτους σφι διδοῦσι τιμωρούς. τῶν δὲ Ἐρετριέων ἦν ἄρα οὐδὲν ὑγιὲς βούλευμα, οἳ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ἰδέας· οἱ μὲν γὰρ αὐτέων ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν 2 ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης, ἄλλοι δὲ αὐτέων ἴδια κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ Πέρσεω οἴσεσθαι προδοσίην ἐσκευάζοντο. μαθὼν δὲ του-

S. 128. — *κου.* zu 1, 98, 2. — *πλέω.* Ueber die Sache Kr. Leben des Thuk. S. 26 f. — *ἐπί.* Spr. 68, 38 (42), 1.

§ 2. *κορυφαίων*, besonders den Athenern und Lakedämoniern. — *ἀεικές, ἀπεοικός.* zu 3, 33. — *δύναται — καλέοιεν* als Einschiebsel verdächtigt von We. u. A. — *δύναται.* zu 2, 30, 1. — *ἐρξίης*, ein sonst unbekanntes Wort. Bei der ziemlich einstimmigen Uneinigkeit in den Erklärungen der Neuern über diese Namen lassen wir die vorliegenden Angaben auf sich beruhen. — *μέγας. μέγα?* Bekker.

C. 99. *ἀπῆραν* aufgebrochen waren. gr. Spr. 52, 2, 1. Kr. zu Xen. An. 7, 6, 33. — *προσῖσχον* legten an. gr. Spr. 52, 2, 3. — *οὔτε ἔφασαν.* Spr. 67, 1, 2. — *παρέστησαν.* zu 3, 13, 2.

C. 100 § 1. *βοηθούς.* Spr. 55, 2, 5. (7.) Der Ge. 5, 80. — *ἀπείπαντο* lehnten ab. zu 4, 121, 2. — *τούς* die 5, 77, 2 erwähnten; das zweite *τούς* hat Kr. zugefügt. — *ἄρα* sichtlich. — *διφασίας.* zu 1, 18, 1. — *ἰδέας* Weisen, Pläne. Kr. zu Thuk. 1, 109. 6, 76, 3. Mit *φρονεῖν* nach Spr. 46, 4. (6.)

§ 2. *ἐκλιπεῖν ἐς, ἐκλιπόντας φυγεῖν ἐς*, wie 8, 50. (Va.) Xen. An. 1, 2, 24. — *ἐσκευάζετο.* zu 5, 103. — *τὰ πρῶτα* Hauptperson, wie 9, 78. (Sch.) Spr. 43 4, 14.

παρά τε Ἰκάριον καὶ διὰ νήσων τὸν πλόον ἐποιεῦντο, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, δείσαντες μάλιστα τὸν περίπλοον τοῦ Ἄθω, ὅτι τῷ προτέρῳ ἔτεϊ ποιεύμενοι ταύτῃ τὴν κομιδὴν μεγάλως προσέπταισαν· πρὸς δὲ

96καὶ ἡ Νάξος σφέας ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ ἁλοῦσα. ἐπεὶ δὲ ἐκ τοῦ Ἰκαρίου πελάγεος προσφερόμενοι προσέμιξαν τῇ Νάξῳ (ἐπὶ ταύτην γὰρ δὴ πρώτην ἐπεῖχον στρατεύεσθαι οἱ Πέρσαι), μεμνημένοι τῶν πρότερον οἱ Νάξιοι πρὸς τὰ οὔρεα οἴχοντο φεύγοντες οὐδὲ ὑπέμειναν. οἱ δὲ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι τοὺς κατέλαβον αὐτέων ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους ἀνήγοντο.

97 Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίευν, οἱ Δήλιοι ἐκλιπόντες καὶ αὐτοὶ τὴν Δῆλον οἴχοντο φεύγοντες ἐς Τῆνον. τῆς δὲ στρατιῆς καταπλεούσης ὁ Δᾶτις προπλώσας οὐκ ἔα τὰς νέας πρὸς τὴν νῆσον προσορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην ἐν τῇ Ῥηνέῃ· αὐτὸς δὲ πυθόμενος ἵνα ἦσαν οἱ Δήλιοι, πέμπων κήρυκα ἠγόρευέ σφι τάδε. "ἄνδρες ἱροί, τί φεύγοντες οἴχεσθε, οὐκ ἐπιτήδεα καταγνόντες κατ' ἐμεῦ; ἐγὼ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτό γε φρονέω καί μοι ἐκ βασιλέος ὧδε ἐπέσταλται, ἐν τῇ χώρῃ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ταύτην μηδὲν σίνεσθαι, μήτε αὐτὴν τὴν χώρην μήτε τοὺς οἰκήτορας αὐτῆς. νῦν ὦν καὶ ἄπιτε ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτέων καὶ τὴν νῆσον νέμεσθε." ταῦτα μὲν ἐπεκηρυκεύσατο τοῖσι Δηλίοισι, μετὰ δὲ λιβανωτοῦ τριηκόσια τάλαντα κατανήσας ἐπὶ τοῦ

98βωμοῦ ἐθυμίησε. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας ἔπλεε ἅμα τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἐρέτριαν πρῶτα, ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας· μετὰ δὲ τοῦτον ἐνθεῦτεν ἐξαναχθέντα Δῆλος ἐκινήθη, ὡς ἔλεγον Δήλιοι, καὶ πρῶτα καὶ ὕστατα μέχρι ἐμεῦ σεισθεῖσα. καὶ τοῦτο μέν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός. ἐπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος καὶ Ξέρξεω τοῦ Δαρείου καὶ Ἀρτ-

Ξέρξεω τοῦ Ξέρξεω, τριῶν τουτέων ἐπεξῆς γενέων, ἐγένετο πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ εἴκοσι ἄλλας γενεὰς τὰς πρὸ Δαρείου γενομένας, τὰ μὲν ἀπὸ τῶν Περσέων αὐτῇ γενόμενα, τὰ δὲ ἀπ' αὐτέων τῶν κορυφαίων περὶ τῆς ἀρχῆς πολεμεόντων. οὕτω οὐδὲν ἦν ἀεικὲς κινηθῆναι Δῆλον τὸ πρὶν ἐοῦσαν ἀκίνητον· καὶ ἐν χρησμῷ ἦν γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ὧδε.

κινήσω καὶ Δῆλον ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν.

[δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οὐνόματα, Δαρεῖος ἑρξίης, Ξέρξης ἀρήιος, Ἀρταξέρξης μέγας ἀρήιος. τούτους μὲν δὴ τοὺς βασιλέας ὧδε ἂν ὀρθῶς κατὰ γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἕλληνες καλέοιεν.]

Οἱ δὲ βάρβαροι ὡς ἀπῆραν ἐκ τῆς Δήλου προσῖσχον πρὸς τὰς 99 νήσους, ἐνθεῦτεν δὲ στρατιήν τε παρελάμβανον καὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας ἐλάμβανον. ὡς δὲ περιπλέοντες τὰς νήσους προσέσχον καὶ ἐς Κάρυστον, (οὐ γάρ δή σφι οἱ Καρύστιοι οὔτε ὁμήρους ἐδίδοσαν οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλις ἀστυγείτονας στρατεύεσθαι, λέγοντες Ἐρέτριάν τε καὶ Ἀθήνας), ἐνθαῦτα τούτους ἐπολιόρκεόν τε καὶ τὴν γῆν σφέων ἔκειρον, ἐς ὃ καὶ οἱ Καρύστιοι παρέστησαν ἐς τῶν Περσέων τὴν γνώμην. Ἐρετριέες δὲ πυνθανόμενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περ- 100 σικὴν ἐπὶ σφέας ἐπιπλέουσαν Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθοὺς γενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπείπαντο τὴν ἐπικουρίην, ἀλλὰ τοὺς τετρακισχιλίους (τοὺς) κληρουχέοντας τῶν ἱπποβοτέων Χαλκιδέων τὴν χώρην, τούτους σφι διδοῦσι τιμωρούς. τῶν δὲ Ἐρετριέων ἦν ἄρα οὐδὲν ὑγιὲς βούλευμα, οἳ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ἰδέας· οἱ μὲν γὰρ αὐτέων ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης, ἄλλοι δὲ αὐτέων ἴδια κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ Πέρσεω οἴσεσθαι προδοσίην ἐσκευάζοντο. μαθὼν δὲ τού-

... 28. — κου. zu 1, 98, 2. — πλέω. Ueber die Sache Kr. Leben des Thuk. ... 26 f. — ἐπί. Spr. 68, 28 (42), 1.
... [illegible] besonders den Athenern und Lakedämoniern. — [δ]ύναται — καλέοιεν als Einschiebsel ver... [illegible] ...ται. zu 2, 30, 1. — ἑρξίης, ein sonst un... [illegible] einstimmigen Uneinigkeit in den Erkl... [illegible] ...en lassen wir die vorliegende ... Bekker.

τέων ἑκάτερα ὡς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἐρετριέων τὰ πρῶτα, φράζει τοῖσι ἥκουσι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα, προσεδέετό τε ἀπαλλάσσεσθαί σφεας ἐς τὴν σφετέρην, ἵνα μὴ προσαπόλωνται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίνῃ συμβουλεύσαντι πείθονται. καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς Ὠρωπὸν ἔσωζον σφέας

101 *αὐτούς, οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατέσχον τὰς νέας τῆς Ἐρετρικῆς χώρης κατὰ Ταμύνας καὶ Χοιρέας καὶ Αἰγίλια, κατασχόντες δὲ ταῦτα τὰ χωρία αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο καὶ παρεσκευάζοντο ὡς προσοισόμενοι τοῖσι ἐχθροῖσι. οἱ δὲ Ἐρετριέες ἐπεξελθεῖν μὲν καὶ μαχέσασθαι οὐκ ἐποιεῦντο βουλήν, εἴ κως δὲ διαφυλάξαιεν τὰ τείχεα,*

2 *τούτου σφι ἔμελε πέρι, ἐπείτε ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. προσβολῆς δὲ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος ἔπιπτον ἐπὶ ἓξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἑβδόμῃ Εὔφορβός τε ὁ Ἀλκιμάχου καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέου, ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδοῦσι τοῖσι Πέρσῃσι. οἱ δὲ ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν τοῦτο μὲν τὰ ἱρὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν, ἀποτινύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἠνδραποδίσαντο κατὰ τὰς Δαρείου ἐντολάς.*

102 *Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἐρέτριαν, καὶ ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας ἔπλεον ἐς τὴν Ἀττικήν, κατέργοντές τε πολλὸν καὶ δοκέοντες ταὐτὰ τοὺς Ἀθηναίους ποιήσειν τὰ καὶ τοὺς Ἐρετριέας ἐποίησαν. καὶ ἦν γὰρ ὁ Μαραθὼν ἐπιτηδεώτατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἐρετρίης, ἐς τοῦτο σφι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου.*

103 *Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβοήθεον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα. ἦγον δέ σφεας στρατηγοὶ δέκα, τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης, τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Στησαγόρεω κατέλαβε φυγεῖν ἐξ Ἀθηνέων Πεισίστρατον τὸν Ἱπποκράτεος. καὶ αὐτῷ φεύγοντι Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι τεθρίππῳ συνέβη, καὶ ταύτην μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενόν μιν τὠυτὸ ἐξενείκασθαι τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ. μετὰ δὲ*

C. 101 § 1. *κατίσχειν* von Schiffen bei Attikern gew. intransitiv, wie „7, 188, 1. 8, 41, 1. Transitiv auch 7, 59, 2. 8, 40, 1.“ (Sch.) vgl. zu 5, 33, 1 u. Kr. zu Xen. An. 5, 9, 33. — *Ταμύνας* für *τέμενος* Va. u. We. vgl. Strab. p. 447. — *ἐξεβάλλοντο* schifften aus, ungew. so, wie der Ggs. *ἐσβάλλεσθαι* 6, 95, 2. — *ἐπεξελθεῖν*. Spr. 50, 5 (6), 6. — *πέρι* trennt Her. von dem Ge. sehr selten durch Einschiebungen. — *ἐνίκα*. Di. 61, 5, 4. Thuk. 2, 54, 2: *ἐνίκησεν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰκότως λοιμὸν εἰρῆσθαι.*

§ 2. *ἀμφοτέρων* von beiden Seiten. zu 1, 76, 2. — *Κυνέου*. *Κυνέω* Br. — *προδιδοῦσι*. zu 3, 45, 2. — *ἀποτινύμενοι τῶν*. zu 5, 47, 1. 4. 113, 3.

C. 102 *κατέργοντες*. zu 5, 63, 3. Thuk. 6, 6, 2: *κατεῖργον αὐτοὺς τῷ πολέμῳ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν.* (Sch.) — *πολλόν*, ähnlich wie bei *κρατεῖν* etc. zu 5, 1, 2. — *καὶ ἦν γάρ*. zu 1, 24, 2. — *ἐνιππεῦσαι* Kr. zu Thuk. 2, 20, 2: *ὁ χῶρος ἐπιτήδειος ἐφαίνετο ἐνστρατοπεδεῦσαι.*

C. 103 § 1. *ἐβοήθεον*. zu 1, 30, 3. — *τὸν πατέρα* 6, 39—41. (We.) — *κατέλαβε φυγεῖν*. zu 2, 152, 1. — *Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι*. zu 6, 70, 2. — *μέν*. Ggs. in andern Dingen jedoch verschieden. Spr. 69, 31, 1.

τῇ ὑστέρῃ Ὀλυμπιάδι τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι νικῶν παραδιδοῖ Πεισιστράτῳ ἀνακηρυχθῆναι καὶ τὴν νίκην παρεὶς τούτῳ κατῆλθε ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ ὑπόσπονδος. καί μιν ἀνελόμενον τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι ἄλλην Ὀλυμπιάδα κατέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων, οὐκέτι περιεόντος αὐτοῦ Πεισιστράτου· κτείνουσι δὲ οὗτοί μιν κατὰ τὸ πρυτανήιον νυκτὸς ὑπείσαντες ἄνδρας. τέθαπται δὲ Κίμων πρὸ τοῦ ἄστεος, πέρην τῆς διὰ Κοίλης καλεομένης ὁδοῦ· καταντίον δ' αὐτοῦ αἱ ἵπποι τετάφαται αὗται αἱ τρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀνελόμεναι. ἐποίησαν δὲ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἤδη τὠυτὸ τοῦτο Εὐαγόρεω, Λάκωνος, πλέω δὲ τουτέων οὐδαμαί. ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Στησαγόρης ἦν τηνικαῦτα παρὰ τῷ πάτρῳ Μιλτιάδῃ τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονήσῳ, ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήνῃσι, τοὔνομα ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω Μιλτιάδην. οὗτος δὴ ὦν τότε ὁ Μιλτιάδης, ἥκων ἐκ τῆς Χερσονήσου καὶ ἐκπεφευγὼς διπλόον θάνατον, ἐστρατήγεε Ἀθηναίων. 104 ἅμα μὲν γὰρ οἱ Φοίνικες αὐτὸν οἱ ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἴμβρου περὶ πολλοῦ ἐποιεῦντο λαβεῖν τε καὶ ἀπαγαγεῖν παρὰ βασιλέα· ἅμα δὲ ἐκφυγόντα τε τούτους καὶ ἀπικόμενον ἐς τὴν ἑωυτοῦ δοκέοντά τε εἶναι ἐν σωτηρίῃ ἤδη, τὸ ἐνθεῦτέν μιν οἱ ἐχθροὶ ὑποδεξάμενοι καὶ ὑπὸ δικαστήριον αὐτὸν ἀγαγόντες ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυγὼν δὲ καὶ τούτους στρατηγὸς οὕτω Ἀθηναίων ἀπεδέχθη, αἱρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου.

Καὶ πρῶτα μὲν ἐόντες ἔτι ἐν τῷ ἄστεϊ οἱ στρατηγοὶ ἀποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην, Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελετῶντα, τῷ δή, ὡς αὐτός τε ἔλεγε Φειδιππίδης καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελλε, περὶ τὸ Παρθένιον οὖρος τὸ ὑπὲρ Τεγέης ὁ Πὰν περιπίπτει. βώσαντα δὲ τοὔνομα τοῦ Φειδιππίδεω τὸν Πᾶνα Ἀθηναίοισι κελεῦσαι ἀπαγγεῖλαι, διότι ἑωυτοῦ οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῦνται ἐόντος εὔνου Ἀθηναίοισι καὶ πολλαχῇ γενομένου ἤδη σφι χρησίμου, τὰ δ' ἔτι καὶ ἐσομένου. καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι καταστάντων σφίσι εὖ ἤδη τῶν πρηγμάτων πιστεύσαντες 105

35, 2.) — τὠυτό dieselbe Ehre. Aehnlich ἐποίησαν τὠυτὸ τοῦτο § 2. — ἐξενείκασθαι, selten so, zumal bei Attikern. Dem. 14, 1: τοῦ λέγειν εὖ δόξαν ἐκφέρονται. — παραδιδόναι, wie sonst διδόναι. vgl. Spr. 55, 3, 6. 11.) Mit dem Inf. auch 9, 78, 1.

§ 2. ὑπείσαντες, ὑποπέμψαντες. Di. 39 u. εἶσα. Ueber den att. Ausdruck Kr. zu Xen An. 2, 4, 22. — τετάφαται für τεθάφαται eine Hs. gr. Spr. 10, 8, 4. — τῷ Κίμωνι. Di. 48, 12, 2. vgl. 4, 51. 9, 108. (We.) — Μιλτιάδην für Μιλτιάδης Kr. zu 5, 52, 4.

C. 104. τὴν ἑωυτοῦ. gr. Spr. 43, 3, 3. — τυραννίδος. Spr. 47, 21(22.)

C. 105. τοῦτο, τὸ ἡμεροδρομεῖν. gr. Spr. 58, 3, 7. — μελετῶντα. zu 3, 115. — αὐτός γε? — περιπίπτει, ἐντυγχάνει Paus. 1, 28, 4. Jenes ist so von Personen eben nicht üblich. — βώσαντα. Di. 39 u. βοάω. — κελεῦσαι. zu 5, 10. — διότι, fragend: wesshalb. — εὔνου. εὐνόου Kön. — σφι für σφίσι Schäfer. Di. 25, 1, 6. — τὰ δέ. theils. gr. Spr. 50. 1, 15.

χρεὼν εἴη αὐτοὺς μὲν τοὺς Σκύθας παρὰ Φᾶσιν ποταμὸν πειρᾶν ἐς τὴν Μηδικὴν ἐσβαλεῖν, σφέας δὲ τοὺς Σπαρτιήτας κελεύειν ἐξ Ἐφέ- 2 σου ὁρμεωμένους ἀναβαίνειν καὶ ἔπειτα ἐς τὠυτὸ ἀπαντᾶν. Κλεομένεα δὲ λέγουσι ἡκόντων τῶν Σκυθέων ἐπὶ ταῦτα ὁμιλέειν σφι μεζόνως, ὁμιλέοντα δὲ μᾶλλον τοῦ ἱκνευμένου μαθεῖν τὴν ἀκρητοποσίην παρ' αὐτέων· ἐκ τούτου δὲ μανῆναί μιν νομίζουσι Σπαρτιῆται. ἐκ τε τοῦ, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπεὰν ζωρότερον βούλωνται πιέειν, "ἐπισκύθισον" λέγουσι. οὕτω δὴ Σπαρτιῆται τὰ περὶ Κλεομένεα λέγουσι· ἐμοὶ δὲ δοκέει τίσιν ταύτην ὁ Κλεομένης Δημαρήτῳ ἐκτῖσαι.

85 Τελευτήσαντος δὲ Κλεομένεος ὡς ἐπύθοντο Αἰγινῆται, ἔπεμπον ἐς Σπάρτην ἀγγέλους καταβωσομένους Λευτυχίδεω περὶ τῶν ἐν Ἀθήνῃσι ὁμήρων ἐχομένων. Λακεδαιμόνιοι δὲ δικαστήριον συναγαγόντες ἔγνωσαν περιυβρίσθαι Αἰγινήτας ὑπὸ Λευτυχίδεω, καί μιν κατέκριναν ἔκδοτον ἄγεσθαι ἐς Αἴγιναν ἀντὶ τῶν ἐν Ἀθήνῃσι ἐχομένων ἀνδρῶν. μελλόντων δὲ ἄγειν τῶν Αἰγινητέων τὸν Λευτυχίδεα, εἶπέ 2 σφι Θεασίδης ὁ Λεωπρέπεος, ἐὼν ἐν τῇ Σπάρτῃ δόκιμος ἀνήρ· "τί βούλεσθε ποιέειν, ἄνδρες Αἰγινῆται; τὸν βασιλέα τῶν Σπαρτιητέων ἔκδοτον γενόμενον ὑπὸ τῶν πολιητέων ἄγειν; εἰ νῦν ὀργῇ χρεώμενοι ἔγνωσαν οὕτω Σπαρτιῆται, ὅκως ἐξ ὑστέρης μή τι ὑμῖν, ἢν ταῦτα πρήσσητε, πανώλεθρον κακὸν ἐς τὴν χώρην ἐσβαλεῦσι." ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Αἰγινῆται ἔσχοντο τῆς ἀγωγῆς ὁμολογίῃ δὲ ἐχρήσαντο τοι-

---

Kr. zu Xen. An. 4, 2, 1. — *πειρᾶν* für *πειρᾶσθαι.* Sonst scheint keine sichere Stelle der Art bei Her. vorzukommen; ich vermuthe daher dass *πειρᾶν* zu lesen und *ἐςβαλεῖν* zu streichen ist. Aesch. Pers. 65: *πεπέρακεν ὁ στρατὸς εἰς γείτονα χώραν.* Xen. Hell. 4, 5, 8: *ἐκπεπερακότος αὐτοῦ τὰ θερμὰ εἰς τὸ πλατὺ ἀγγέλλουσιν.* Indess findet sich *πειρᾶν* mit dem Inf. bei Soph. OT. 399 u. OK. 1276. Thuk. 1, 50, 4. 2, 72, 3. 4, 9, 3. 128, 1. Xen. Mem. 1, 2, 29. in einigen Hsn. bei Her. 5, 85, 1. — *σφεας τούς.* zu 2, 39, 2. — *κελεύειν* ist störend. — *ἐς τωυτό* nach, an demselben Punct. zu 1, 97, 1.

§ 2. *ἐπὶ ταῦτα* dazu, zu den Verhandlungen darüber. — *μεζόνως* zu 3, 128, 2. — *τοῦ ἱκνευμένου* als sich gebührte. vgl. 6, 86, 2. zu 6, 65, 2 u. zu Thuk. 1, 99, 8. — *ἀκρατοποσία* auch bei Plut. Alex. 70 u. Athen. 10, 29. (Pape.) — *τοῦ. τόσου* oder *τοσούτου* andre Hsn. Di. 50, 1, 2. — *ζωρότερον, ἀκρατέστερον* bei Athen. 10, 427, b, minder mit Wasser vermischten, ein antikes, mehr poetisches Wort. vgl. die Lex. Zu ergänzen ist *οἶνον.* Spr. 43, 3. (3, 2.) — *ἐπισκύθισον* giess skythisch (d. h. wenig) Wasser zu. Ueber die Sache vgl. Neumann die Hell. im Skythenlande S. 307. — *ταύτην.* Spr. 61, 6, 2. (7, 1.)

C. 85 § 1. *καταβοᾶν* anklagen, so nur noch bei Thukydides. Kr. dort zu 1, 115, 2. — *ἐχομένων.* gr. Spr. 50, 10, 3. Die gew. Stellung unten. — *μιν* gehört zu *ἄγεσθαι.* Denn *κατακρίνειν* erfordert den Genitiv. Isokr. 1, 43: *τὸ τελευτῆσαι πάντων ἡ πεπρωμένη κατέκρινεν.*

§ 2. *ἔκδοτον γενόμενον.* zu 3, 1, 1. — *ὅκως μή.* Spr. 54, 8, 4. (7.) — *ἐξ ὑστέρης.* zu 1, 108, 2. — *πανώλεθρον.* zu 6, 37, 1. — *ἐςβαλεῦσι* für *ἐςβάλωσι* Kr. vgl. Herm. de part *ἄν* p. 126, der jedoch S. 127 *ἐςβάλωσι* vertheidigt. — *ἀποδοῦναι.* gr. Spr. 57, 10, 6.

ἧδε, ἑπισπόμενον Λευτυχίδεα ἐς Ἀθήνας ἀποδοῦναι Αἰγινήτῃσι τοὺς ἄνδρας. ὡς δὲ ἀπικόμενος Λευτυχίδης ἐς τὰς Ἀθήνας ἀπαίτεε τὴν 86 παρα[κατα]θήκην, οἱ Ἀθηναῖοι προφάσιας εἷλκον οὐ βουλόμενοι ἀποδοῦναι, φάντες δύο σφέας ἐόντας βασιλέας παραθέσθαι καὶ οὐ δικαιοῦν τῷ ἑτέρῳ ἄνευ τοῦ ἑτέρου ἀποδιδόναι. οὐ φαμένων δὲ ἀποδώσειν τῶν Ἀθηναίων ἔλεξέ σφι Λευτυχίδης τάδε.

"Ὦ Ἀθηναῖοι, ποιέετε μὲν ὁκότερα βούλεσθε αὐτοί· καὶ γὰρ ἀποδιδόντες ποιέετε ὅσια καὶ μὴ ἀποδιδόντες τὰ ἐναντία τουτέων· οἷον μέντοι τι ἐν τῇ Σπάρτῃ συνηνείχθη γενέσθαι περὶ παρα[κατα]θήκης, βούλομαι ὑμῖν εἶπαι. λέγομεν ἡμεῖς οἱ Σπαρτιῆται γενέσθαι 2 ἐν τῇ Λακεδαίμονι κατὰ τρίτην γενεὴν τὴν ἀπ' ἐμέο Γλαῦκον Ἐπικύδεος παῖδα. τοῦτον τὸν ἄνδρα φαμὲν τά τε ἄλλα πάντα περιήκειν τὰ πρῶτα καὶ δὴ καὶ ἀκούειν ἄριστα δικαιοσύνης πέρι πάντων ὅσοι τὴν Λακεδαίμονα τοῦτον τὸν χρόνον οἴκεον. συνενειχθῆναι δέ οἱ ἐν χρόνῳ ἱκνευμένῳ τάδε λέγομεν, ἄνδρα Μιλήσιον ἀπικόμενον ἐς Σπάρτην βούλεσθαί οἱ ἐλθεῖν ἐς λόγους, προϊσχόμενον τοιάδε. 'εἰμὶ μὲν Μιλήσιος, ἥκω δὲ τῆς σῆς Γλαῦκε δικαιοσύνης βουλόμενος ἀπολαῦσαι. ὡς γὰρ δὴ ἀνὰ πᾶσαν μὲν τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, ἐν δὲ καὶ περὶ Ἰω- 3 νίην τῆς σῆς δικαιοσύνης ἦν λόγος πολλός, ἐμεωυτῷ λόγους ἐδίδουν καὶ ὅτι ἐπικίνδυνός ἐστι αἰεί κοτε ἡ Ἰωνίη, ἡ δὲ Πελοπόννησος ἀσφαλέως ἱδρυμένη, καὶ διότι χρήματα οὐδαμὰ τοὺς αὐτοὺς ἔστι ὁρᾶν ἔχοντας. ταῦτά τε ὦν ἐπιλεγομένῳ καὶ βουλευομένῳ ἔδοξέ μοι τὰ ἡμίσεα πάσης τῆς οὐσίης ἐξαργυρώσαντα θέσθαι παρὰ σέ, εὖ ἐξεπισταμένῳ ὥς μοι κείμενα ἔσται παρὰ σοὶ σόα. σὺ δή μοι καὶ τὰ χρήματα δέξαι καὶ τάδε τὰ σύμβολα σῷζε λαβών· ὃς δ' ἂν ἔχων ταῦτα ἀπαιτέῃ, τούτῳ ἀποδοῦναι.' ὁ μὲν δὴ ἀπὸ Μιλήτου ἥκων ξεῖ- 4 νος τοσαῦτα ἔλεξε, Γλαῦκος δὲ ἐδέξατο τὴν παρα[κατα]θήκην ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ λόγῳ. χρόνου δὲ πολλοῦ διελθόντος ἦλθον ἐς τὴν Σπάρ-

§ 86 § 1. *προφάσιας εἷλκον* zogen die Sache durch Vorwände in die Länge. So Ar. Ly. 726: *πάσας προφάσεις εἷλκον.* (We.) — *καὶ* vor *γάρ* entspricht dem *καί* vor *μή*: sowohl — als, wie § 4. gr. Spr. 69, 32, 21. — *συνηνείχθη, συνέβη.* zu 1, 19.

§ 2. *ἡμεῖς οἱ.* Spr. 50, 6, 3. (8, 2.) — *περιήκειν τὰ πρῶτα* den ersten Rang erlangt haben. vgl. 7, 16, 1. (Sch.) Ungew. so; über *ἀνήκειν* zu 5, 49, 2. — *ἄριστα*, Superlativ zu *εὖ*. Spr. 23, 9, 1. vgl. gr. Spr. 46, 12, 1. — *ἱκνευμένῳ* angemessenen, zur Prüfung seiner Rechtlichkeit. (Sch.) Doch wohl lieber mit La.: festgesetzten. zu 6, 84, 2. — *προϊσχόμενον.* zu 1, 3.

§ 3. *ἀνά, κατά.* Di. 68, 20, 3. — *ἐμεωυτῷ λόγους ἐδίδουν* überlegte bei mir. zu 1, 34, 2. — *αἰεί κοτε.* zu 1, 58. — *διότι.* zu 2, 43, 2. — *οὐδαμά, οὐδέποτε.* zu 1, 5, 2. — *τοὺς αὐτούς* dieselben dem Geschlechte nach, forterbend. Kr. zum Thuk. 1, 2, 2 E. — *ἐπιλεγομένῳ.* zu 5, 30, 2. — *ἐξαργυρώσαντα, ἐξαργυρίσαντα* attisch. zu Thuk. 8, 81, 3. Ueber den Ac. Spr. 55, 2, 5. (7.) — *ἀπαιτέῃ, τὰ χρήματα.* — *ἀποδοῦναι,* imperativisch. gr. Spr. 55, 1, 5.

την τούτου τοῦ παραθεμένου τὰ χρήματα οἱ παῖδες, ἐλθόντες δὲ ἐς λόγους τῷ Γλαύκῳ καὶ ἀποδεικνύντες τὰ σύμβολα ἀπαίτεον τὰ χρήματα. ὁ δὲ διωθέετο ἀντυποκρινόμενος τοιάδε. ‘οὔτε μέμνημαι τὸ πρῆγμα οὐδέ με περιφέρει οὐδὲν εἰδέναι τουτέων τῶν ὑμεῖς λέγετε, βούλομαί τε ἀναμνησθεὶς ποιέειν πᾶν τὸ δίκαιον· καὶ γὰρ εἰ ἔλαβον, ὀρθῶς ἀποδοῦναι, καὶ εἴ γε ἀρχὴν μὴ ἔλαβον, νόμοισι τοῖσι Ἑλλήνων χρήσομαι ἐς ὑμέας. ταῦτα ὦν ὑμῖν ἀναβάλλομαι κυρώσειν ἐς 5τέταρτον μῆνα ἀπὸ τοῦδε.’ οἱ μὲν δὴ Μιλήσιοι συμφορὴν ποιεύμενοι ἀπαλλάσσοντο ὡς ἀπεστερημένοι τῶν χρημάτων, Γλαῦκος δὲ ἐπορεύετο ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ. ἐπειρωτῶντα δὲ αὐτὸν τὸ χρηστήριον εἰ ὅρκῳ τὰ χρήματα ληίσηται, ἡ Πυθίη μετέρχεται τοισίδε τοῖσι ἔπεσι.

Γλαῦκ’ Ἐπικυδείδη, τὸ μὲν αὐτίκα κέρδιον οὕτως,
ὅρκῳ νικῆσαι καὶ χρήματα ληίσσασθαι.
ὄμνυ, ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὔορκον μένει ἄνδρα.
ἀλλ’ ὅρκου πάις ἔστιν ἀνώνυμος, οὐδ’ ἔπι χεῖρες
οὐδὲ πόδες· κραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰς ὅ κε πᾶσαν
συμμάρψας ὀλέσῃ γενεὴν καὶ οἶκον ἅπαντα.
ἀνδρὸς δ’ εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.

6ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος συγγνώμην τὸν θεὸν παραιτέετο αὐτῷ σχεῖν τῶν ῥηθέντων. ἡ δὲ Πυθίη ἔφη τὸ πειρηθῆναι τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ποιῆσαι ἴσον δύνασθαι. Γλαῦκος μὲν δὴ μεταπεμψάμενος τοὺς Μιλησίους ξείνους ἀποδιδοῖ σφι τὰ χρήματα· τοῦ δὲ εἵνεκα ὁ λόγος ὅδε, ὦ Ἀθηναῖοι, ὡρμήθη λέγεσθαι ἐς ὑμέας, εἰρήσεται. Γλαύκου νῦν οὔτε τι ἀπόγονον ἔστι οὐδὲν οὔτ’ ἱστίη οὐδεμία νομιζομένη εἶναι Γλαύκου,

---

§ 4. *διωθέετο.* *ὠθεῖν* augmentirt Her. nie. Di. 40 u. d. W. — *ἀντυποκρινόμενος* zur Erwiderung antwortend; sonst (in anderm Sinne) nur noch bei Lukianos. — *μέμνημαι τὸ πρῆγμα.* Spr. 47, 10, 2. (11, 2.) — *οὔτε. οὐδέ* Bekker. — *περιφέρει* es gemahnt mich, kommt mir wieder in den Sinn. Plat. Laches 180, e: *περιφέρει τίς με καὶ μνήμη ἄρτι τῶνδε λεγόντων.* (We.) Sonst wohl bei Attikern nichts Aehnliches, wohl aber in Nachahmungen Späterer. Schneiders Lex. — *βούλομαι δέ?* — *ὀρθῶς.* Eu. Or. 787: *εἰκότως κακῶς γυναικὸς ἄνδρα γίγνεσθαι κακόν.* wo Schäfer (Pors. 727) *ἔχει* ergänzt. — *ἀρχήν.* zu 2, 95. — *ἀναβάλλομαι κυρώσειν.* zu 5, 49, 6.

§ 5. *μέν.* Dem entspricht *ἀλλά.* — *ὅρκῳ* durch Abschwören. — *ληίσηται* für *ληίσεται* Werfer. — *κέρδιον.* Di. 23, 5, 2. — *ὅρκου πάις,* die Strafe der Götter. (We.) — *ἔπι, ἔπεισιν.* Di. 68, 2, 6. — *κραιπνός* schnell, poetisch. — *εἰς ὅ κε.* Di. 54, 16, 6. — *συμμάρψας,* wie das Simplex, poetisch. — *ἀνδρός,* Vers des Hesiodos ε, 285. — *ἀμείνων* beglückter, nicht untergehend.

C. 6. *ἴσον δύνασθαι* gelte gleich; gleich viel vermögen bei Aesch. 2, 116. gr. Spr. u. Di. 46, 5, 6. (6, 6.) — *ὡρμήθη.* zu 3, 56. — *τι ἀπόγονον.* zu *δίδυμα* 6, 52, 1. Adjectivisch findet sich *ἀπόγονος* bei Attikern schwerlich. — *ἱστίη.* zu 5, 40. — *ἐκτέτριπται.* vgl. 6, 37. Eur. Hipp.

ἐκτέτριπταί τε πρόρριζος ἐκ Σπάρτης. οὕτω ἀγαθὸν μηδὲ διανοέεσθαι περὶ παρακαταθήκης ἄλλο γε ἢ ἀπαιτεόντων ἀποδιδόναι."

87 Λευτυχίδης μὲν εἴπας ταῦτα, ὥς οἱ οὐδὲ οὕτω ἐσήκουον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπαλλάσσετο· οἱ δὲ Αἰγινῆται, πρὶν τῶν πρότερον ἀδικημάτων δοῦναι δίκας τῶν ἐς Ἀθηναίους ὕβρισαν, Θηβαίοισι χαριζόμενοι, ἐποίησαν τοιόνδε. μεμφόμενοι τοῖσι Ἀθηναίοισι καὶ ἀξιοῦντες ἀδικέεσθαι, ὡς τιμωρησόμενοι τοὺς Ἀθηναίους παρεσκευάζοντο. καὶ ἦν γὰρ δὴ τοῖσι Ἀθηναίοισι πεντήρης ἐπὶ Σουνίῳ, λοχήσαντες ὦν τὴν θεωρίδα νέα εἷλον πλήρεα ἀνδρῶν τῶν πρώτων Ἀθηναίων, λαβόντες δὲ τοὺς ἄνδρας ἔδησαν. 88 Ἀθηναῖοι δὲ παθόντες ταῦτα πρὸς Αἰγινητέων οὐκέτι ἀνεβάλλοντο μὴ οὐ τὸ πᾶν μηχανήσασθαι ἐπ' Αἰγινήτῃσι. καὶ ἦν γὰρ Νικόδρομος Κνοίθου καλεόμενος ἐν τῇ Αἰγίνῃ, ἀνὴρ δόκιμος, οὗτος μεμφόμενος μὲν τοῖσι Αἰγινήτῃσι πρότερον ἑωυτοῦ ἐξέλασιν ἐκ τῆς νήσου, μαθὼν δὲ τότε τοὺς Ἀθηναίους ἀναρτημένους ἔρδειν Αἰγινήτας κακῶς, συντίθεται Ἀθηναίοισι προδοσίην Αἰγίνης, φράσας ἐν τῇ τε ἡμέρῃ ἐπιχειρήσει καὶ ἐκείνους ἐς τὴν ἥκειν δεήσει βοηθέοντας. μετὰ ταῦτα καταλαμβάνει μὲν κατὰ συνεθήκατο ὁ Νικόδρομος Ἀθηναίοισι τὴν παλαιὴν καλεομένην πόλιν, Ἀθηναῖοι δὲ οὐ παραγίνονται ἐς δέον· 89 οὐ γὰρ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες σφι ἀξιόμαχοι τῇσι Αἰγινητέων συμβαλέειν· ἐν ᾧ ὦν Κορινθίων ἐδέοντο χρῆσαί σφι νέας, ἐν τούτῳ διεφθάρη τὰ πρήγματα. οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἦσαν γάρ σφι τοῦτον τὸν χρόνον φίλοι ἐς τὰ μάλιστα, Ἀθηναίοισι διδοῦσι δεομένοισι εἴκοσι νέας, διδοῦσι δὲ πενταδράχμους ἀποδόμενοι· δωτίνην γὰρ ἐν τῷ νόμῳ οὐκ ἐξῆν δοῦναι. ταύτας τε δὴ λαβόντες οἱ Ἀθη-

---

684: *Ζεύς σ' ὁ γεννήτωρ ἐμός πρόρριζον ἐκτρίψειεν οὐτάσας πυρί.* (Va.) — *πρόρριζος*, *σὺν ταῖς ῥίζαις ἀνασπώμενος.* Hesych. zu 1, 32, 5. — *ἀπαιτεόντων*, *αὐτῶν, τῶν παρακαταθεμένων.* zu 1, 3. — *οἱ ἐσήκουον.* zu 1, 214, 1.

C. 87. *πρότερον* 5, 81. Ueber das Adv. gr. Spr. 50, 8, 10. — *καὶ ἦν γὰρ — ὦν.* zu 1, 30, 2. — *πεντήρης.* *πεντετηρίς* Schömann. — *θεωρίδα*, das seit Theseus für dessen Rettung aus Kreta dem Apollon auf Delos alljährlich eine *θεωρίαν* oder *θυσίαν* brachte. Platon Phäd. 58. (Va.) Zufällig findet sich *θεωρίς* selten.

C. 88. *μὴ οὐ.* Spr. 67, 12, 5. (6.) — *τὸ πᾶν.* zu 4, 154, 1. — *καὶ ἦν γάρ.* zu 1, 24, 2. — *πρότερον* für *προτέρην* die Aldina. — *ἐξέλασιν* Vertreibung, in diesem Sinne bei den Frühern sonst nicht. — *ἀναρτημένους*, *παρεσκευασμένους, ὡρμημένους.* zu 5, 120. — *ἔρδειν*, *ποιεῖν.* Di. 46, 8, 1. — *ἐκείνους*, gegensätzlicher Betonung halber vor *ἐς τήν* gestellt, wie öfter bei Conjunctionen. gr. Spr. 54, 17, 7. — *συνεθήκατο*, *συνέθετο.* Di. 36, 3, 2. — *ἐς δέον* zu gehöriger Zeit, wie 1, 32, 2. *ἐς τὸν καιρόν* 6, 90. 7, 144.

C. 89. *ἀξιόμαχοι* gewachsen. So bei Her. öfter u. an einigen Stellen des Thukydides. Kr. dort zu 8, 80, 1. Mit dem Infinitiv noch 7 101, 2. 138. — *ἐς τὰ μάλιστα.* zu 1, 20. — *διδοῦσι*, *διδόασι.* Di. 36, 1, 3. — *πενταδράχμους* für fünf Drachmen. Eben so *δίμνεως* 5, 77, 2. — *δωτίνην*, *δωρεάν.* zu 1, 69, 2. — *ἡμέρῃ μιῇ* um Einen Tag. Kr. zu

ναῖοι καὶ τὰς σφετέρας, πληρώσαντες ἑβδομήκοντα νέας τὰς ἁπάσας,
ἔπλεον ἐπὶ τὴν Αἴγιναν καὶ ὑστέρησαν ἡμέρῃ μιῇ τῆς συγκειμένης.

90 Νικόδρομος δέ, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὸν καιρὸν οὐ παρεγίνοντο,
ἐς πλοῖον ἐσβὰς ἐκδιδρήσκει ἐκ τῆς Αἰγίνης· σὺν δέ οἱ καὶ ἄλλοι ἐκ
τῶν Αἰγινητέων ἕσποντο, τοῖσι Ἀθηναῖοι Σούνιον οἰκῆσαι ἔδοσαν.
ἐνθεῦτεν δὲ οὗτοι ὁρμεώμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ
91 Αἰγινήτας. ταῦτα μὲν δὴ ὕστερον ἐγίνετο, Αἰγινητέων δὲ οἱ παχέες
ἐπαναστάντος τοῦ δήμου σφι ἅμα Νικοδρόμῳ ἐπεκράτησαν καὶ ἔπειτά
σφεας χειρωσάμενοι ἐξῆγον ἀπολέοντες. ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἄγος σφι
ἐγένετο, τὸ ἐκθύσασθαι οὐκ οἷοί τε ἐγίνοντο ἐπιμηχανώμενοι, ἀλλ' ἔ-
φθησαν ἐκπεσόντες πρότερον ἐκ τῆς νήσου ἤ σφι ἵλεων γενέσθαι τὴν
θεόν. ἑπτακοσίους γὰρ δὴ τοῦ δήμου ζωγρήσαντες ἐξῆγον ὡς ἀπολέ-
οντες, εἷς δέ τις τουτέων ἐκφυγὼν τὰ δεσμὰ καταφεύγει πρὸς πρό-
θυρα Δήμητρος Θεσμοφόρου, ἐπιλαβόμενος δὲ τῶν ἐπισπαστήρων
εἴχετο· οἱ δὲ ἐπείτε μιν ἀποσπάσαι οὐκ οἷοί τε ἀπέλκοντες ἐγίνοντο,
ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἦγον οὕτω, (αἱ) χεῖρες δὲ κεῖναι ἐμ-
πεφυκυῖαι ἦσαν τοῖσι ἐπισπαστῆρσι.

92 Ταῦτα μέν νυν σφέας αὐτοὺς οἱ Αἰγινῆται ἐργάσαντο, Ἀθηναί-
οισι δὲ ἥκουσι ἐναυμάχησαν νηυσὶ ἑβδομήκοντα, ἑσσωθέντες δὲ τῇ
ναυμαχίῃ ἐπεκαλέοντο τοὺς αὐτοὺς τοὺς καὶ πρότερον, Ἀργείους. καὶ
δή σφι οὗτοι μὲν οὐκέτι βοηθέουσι, μεμφόμενοι ὅτι Αἰγιναῖαι νέες
ἀνάγκῃ λαμφθεῖσαι ὑπὸ Κλεομένεος ἔσχον τε ἐς τὴν Ἀργολίδα χώρην
καὶ συναπέβησαν Λακεδαιμονίοισι. συναπέβησαν δὲ καὶ ἀπὸ Σικυω-
νιέων νεῶν ἄνδρες τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἐσβολῇ. καί σφι ὑπ' Ἀργείων ἐπε-
βλήθη ζημίη χίλια τάλαντα ἐκτῖσαι, πεντακόσια ἑκατέρους. Σικυώνιοι
μέν νυν συγγνόντες ἀδικῆσαι, ὡμολόγησαν ἑκατὸν τάλαντα ἐκτίσαντες

Xen. An. 1, 2, 25. — *τῆς συγκειμένης* nach dem verabredeten Tage. gr. Spr. 47, 18.

C. 90. *σὺν δέ οἱ*, wie *σὺν δέ σφι*. zu 5, 121. Di. 51, 1, 7. Ueber *ἕπεσθαι σύν τινι* gr. Spr. 48, 7, 12.

C. 91. *οἱ παχέες.* zu 5, 30, 1. — *ἐπαναστάντες.* zu 1, 89, 1. — *ἐκθύσασθαι* durch Opfer sühnen; so erst wieder bei Spätern. (Va) — *ἐπιμηχανώμενοι.* zu 1, 94, 2. — *πρότερον*, pleonastisch bei *φθάνειν* wie *πρῶτον* bei *ἄρχειν*. zu 1, 2, 1. Freilich nicht eben so gewöhnlich. Eig. giebt es hier mit *ἤ* verbunden wie in der att. Prosa *πρίν* zu *φθάνειν* eine nähere Bestimmung. — *γενέσθαι*, der Infinitiv nach *πρότερον ἤ* auch 1, 72, 1. 199, 2. 7, 2, 1; nach *πρότερα ἤ* 2, 44, 3. So nach *πρότερον ἤ* und *ὕστερον ἤ* auch Thukydides und Spätere. zu Thuk. 1, 69, 4. — *δεσμά.* Di. 21 u. *δεσμός.* — *ἐπισπαστήρ* Griff, sonst *ῥόπτρον*. (Va.) — *αἱ* fehlt in mehrern Hsn. Di. 50, 11, 3.

C. 92 § 1. *σφέας αὐτούς, ἀλλήλους.* gr. Spr. 51, 2, 16. — *τούς* das zweite fehlt in einigen Hsn. — *ἔσχον* anlegten, landeten. gr. Spr. 52, 2, 2 u. zu Thuk. 1, 110, 2. — *Σικυωνιέων* für *Σικυωνίων* Br. — *σφι*, den Aegineten und Argeiern. — *ἐπεβλήθη.* Attiker sagen gew. *ζημίαν ἐπιτιθέναι*, *ζημία ἐπίκειται.*

ἀζήμιοι εἶναι, Αἰγινῆται δὲ οὔτε συνεγινώσκοντο ἦσάν τε αὐθαδέστεροι. διὰ δὴ ταῦτα δεομένοισι ἀπὸ μὲν τοῦ δημοσίου οὐδεὶς Ἀργείων ἔτι ἐβοήθεε, ἐθελονταὶ δὲ ἐς χιλίους· ἦγε δὲ αὐτοὺς στρατηγὸς Εὐρυβάτης, πεντάεθλον ἐπασκήσας. τουτέων οἱ πλεῦνες οὐκ ἀπενόστησαν ὀπίσω, ἀλλ' ἐτελεύτησαν ὑπ' Ἀθηναίων ἐν Αἰγίνῃ· αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς Εὐρυβάτης μουνομαχίην ἐπασκέων, τρεῖς μὲν ἄνδρας τρόπῳ τοιούτῳ κτείνει, ὑπὸ δὲ τοῦ τετάρτου Σωφάνεος τοῦ Δεκελέος ἀποθνήσκει. Αἰγινῆται δὲ ἐοῦσι ἀτάκτοισι Ἀθηναίοισι συμβαλόντες τῇσι νηυσὶ ἐνίκησαν καί σφεων νέας τέσσερας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἷλον. 93

Ἀθηναίοισι μὲν δὴ πόλεμος συνῆπτο πρὸς Αἰγινήτας, ὁ δὲ Πέρσης τὸ ἑωυτοῦ ἐποίεε, ὥστε ἀναμιμνήσκοντός τε αἰεὶ τοῦ θεράποντος μεμνῆσθαί μιν τῶν Ἀθηναίων καὶ Πεισιστρατιδέων προσκατημένων καὶ διαβαλλόντων Ἀθηναίους, ἅμα δὲ βουλόμενος ὁ Δαρεῖος ταύτης ἐχόμενος τῆς προφάσιος καταστρέφεσθαι τῆς Ἑλλάδος τοὺς μὴ δόντας αὐτῷ γῆν τε καὶ ὕδωρ. Μαρδόνιον μὲν δὴ φλαύρως πρήξαντα τῷ στόλῳ παραλύει τῆς στρατηγίης, ἄλλους δὲ στρατηγοὺς ἀποδέξας ἀπέστελλε ἐπί τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας, Δᾶτίν τε, ἐόντα Μῆδον γένος, καὶ Ἀρταφέρνεα τὸν Ἀρταφέρνεος παῖδα, ἀδελφιδέον ἑωυτοῦ· ἐντειλάμενος δὲ ἀπέπεμπε ἐξανδραποδίσαντας Ἀθήνας καὶ Ἐρέτριαν ἀγαγεῖν ἑωυτῷ ἐς ὄψιν τὰ ἀνδράποδα. ὡς δὲ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι οἱ ἀποδεχθέντες πορευόμενοι παρὰ βασιλέος ἀπίκοντο τῆς Κιλικίης ἐς τὸ Ἀλήιον πεδίον, ἅμα ἀγόμενοι πεζὸν στρατὸν πολλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, ἐνθαῦτα στρατοπεδευομένοισι ἐπῆλθε μὲν ὁ ναυτικὸς πᾶς στρατὸς ὁ ἐπιταχθεὶς ἑκάστοισι, παρεγένοντο δὲ καὶ αἱ ἱππαγωγοὶ νέες, τὰς τῷ προτέρῳ ἔτεϊ προεῖπε τοῖσι ἑωυτοῦ δασμοφόροισι Δαρεῖος ἑτοιμάζειν. ἐσβαλόμενοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύτας καὶ τὸν 2 πεζὸν στρατὸν ἐσβιβάσαντες ἐς τὰς νέας ἔπλεον ἑξακοσίῃσι τριήρεσι ἐς τὴν Ἰωνίην. ἐνθεῦτεν δὲ οὐ παρὰ τὴν ἤπειρον εἶχον τὰς νέας ἰθὺ τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Θρηίκης, ἀλλ' ἐκ Σάμου ὁρμεώμενοι 94 95

§ 2. *συγγινώσκειν* einsehen, anerkennen, bei Her. im Activ. zu 1, 89, 2. — *συνεγινώσκοντο, συνεχώρουν.* zu 1, 45, 2. — *ἐπασκήσας.* zu 1, 77, 2. — *ὑπό.* Spr. 52, 3, 1. — *τοιούτῳ, μουνομαχίῃ.*

C. 94. *ὁ Πέρσης.* zu *τὸν Κόλχον* 1, 2, 2. — *τὸ ἑωυτοῦ,* seine Rüstungen. — *ὥστε, ἅτε.* — *μεμνῆσθαι* hängt von *ἀναμιμνήσκοντος* ab. Xen. *ἱππαρχ.* 8, 10: *ἔτι βούλομαι ὑπομνῆσαι καὶ τόδε φυλάττεσθαι.* vgl. Spr. 55, 3, 7. (13.) — *μιν* hängt von *ἀναμιμνήσκοντος* ab. Ueber die Sache 5, 105. — *βουλόμενος,* der No. mit dem absoluten Ge. verbunden. Di. 56, 14, 3. — *γῆν.* zu 4, 126. — *φλαύρως, κακῶς* sonst bei *πράττειν.* — *ἐξανδραποδίσαντας* nachdem sie gänzlich zu Sklaven gemacht hätten die Bewohner von.

C. 95 § 1. *ἀποδεχθέντες, ἀποδειχθέντες.* — *πᾶς,* eingeschoben. zu 4, 30. — *τῷ προτέρῳ. τρίτῳ πρότερον* Dobree.

§ 2. *ἐσβαλόμενοι.* So vom Einladen von Sachen noch bei Thuk. 8, 31, 2, wofür sonst *εἰστίθεσθαι.* — *εἶχον τὰς νέας* steuerten die Schiffe, wie 5, 33, 1 u. Od. ι, 279. κ, 91. λ, 70. In der att. Prosa scheint *ἔχειν*

παρά τε Ἰκάριον καὶ διὰ νήσων τὸν πλόον ἐποιεῦντο, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, δείσαντες μάλιστα τὸν περίπλοον τοῦ Ἄθω, ὅτι τῷ προτέρῳ ἔτεϊ ποιεύμενοι ταύτῃ τὴν κομιδὴν μεγάλως προσέπταισαν· πρὸς δὲ
96 καὶ ἡ Νάξος σφέας ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ ἁλοῦσα. ἐπεὶ δὲ ἐκ τοῦ Ἰκαρίου πελάγεος προσφερόμενοι προσέμιξαν τῇ Νάξῳ (ἐπὶ ταύτην γὰρ δὴ πρώτην ἐπεῖχον στρατεύεσθαι οἱ Πέρσαι), μεμνημένοι τῶν πρότερον οἱ Νάξιοι πρὸς τὰ οὔρεα οἴχοντο φεύγοντες οὐδὲ ὑπέμειναν. οἱ δὲ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι τοὺς κατέλαβον αὐτέων ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους ἀνήγοντο.

97 Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίευν, οἱ Δήλιοι ἐκλιπόντες καὶ αὐτοὶ τὴν Δῆλον οἴχοντο φεύγοντες ἐς Τῆνον. τῆς δὲ στρατιῆς καταπλεούσης ὁ Δᾶτις προπλώσας οὐκ ἔα τὰς νέας πρὸς τὴν νῆσον προσορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην ἐν τῇ Ῥηνέῃ· αὐτὸς δὲ πυθόμενος ἵνα ἦσαν οἱ Δήλιοι, πέμπων κήρυκα ἠγόρευέ σφι τάδε. "ἄνδρες ἱροί, τί φεύγοντες οἴχεσθε, οὐκ ἐπιτήδεα καταγνόντες κατ' ἐμεῦ; ἐγὼ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτό γε φρονέω καί μοι ἐκ βασιλέος ὧδε ἐπέσταλται, ἐν τῇ χώρῃ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ταύτην μηδὲν σίνεσθαι, μήτε αὐτὴν τὴν χώρην μήτε τοὺς οἰκήτορας αὐτῆς. νῦν ὦν καὶ ἄπιτε ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτέων καὶ τὴν νῆσον νέμεσθε." ταῦτα μὲν ἐπεκηρυκεύσατο τοῖσι Δηλίοισι, μετὰ δὲ λιβανωτοῦ τριηκόσια τάλαντα κατανήσας ἐπὶ τοῦ
98 βωμοῦ ἐθυμίησε. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας ἔπλεε ἅμα τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἐρέτριαν πρῶτα, ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας· μετὰ δὲ τοῦτον ἐνθεῦτεν ἐξαναχθέντα Δῆλος ἐκινήθη, ὡς ἔλεγον Δήλιοι, καὶ πρῶτα καὶ ὕστατα μέχρι ἐμεῦ σεισθεῖσα. καὶ τοῦτο μέν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός. ἐπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος καὶ Ξέρξεω τοῦ Δαρείου καὶ Ἀρτα-

---

transitiv so nicht vorzukommen. — διὰ νήσων. zu 3, 96. — ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν. zu 1, 131. — ποιεύμενοι τὴν κομιδήν, κομιζόμενοι. Kr. zu Xen. An. 1, 2, 17. — μεγάλως. zu 1, 16. vgl. 5, 62, 2. 6, 45. — πρὸς δέ. Spr. 68, 1, 1. (2, 2.)

C. 96. πρώτην. Spr. 57, 5, 3. — ἐπεῖχον, σκοπὸν εἶχον. Eustath. nahmen sich vor. zu 1, 80, 4. Ungew. so. — τῶν πρότερον, der Belagerung 5, 34. — οὐδέ, καὶ οὔ. zu 1, 45, 1.

C. 97. καὶ αὐτοί, wie die Naxier. — Ῥήνεια war nur vier Stadien von Delos entfernt. Kr. zu Thuk. 3, 104, 2. — ἠγόρευε liess sagen. zu ἔλεγε 5, 24, 1. — ἐπιτήδεα Gehöriges. — καταγνόντες, gew. mit dem blossen Ge. Spr. 47, 23. (24.) Vereinzelt noch mit κατά τινος Diod. 18, 62, wie κατηγορεῖν und καταψεύδεσθαι κατά τινος Xen. Hell. 1, 7, 9. Aesch. 2, 87. — ἐπὶ τοσοῦτο φρονέω bin in so weit, in dem Grade, vernünftig. (Valla.) — ἐν τῇ, ἐν ᾗ. — οἱ δύο θεοί, Apollon und Artemis. — σίνεσθαι. zu 1, 17. Mit zwei Ac. auch 2, 68, 3. 7, 147, 1. — ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτῶν. zu 1, 63. vgl. Spr. 51, 4, 4. (2, 10.)

C. 98 § 1. μετὰ — ἐξαναχθέντα. zu 1, 9, 2. 4, 44. — ἐκινήθη, durch ein Erdbeben; Widerspruch bei Thuk. 2, 8, 2. vgl. Voss Myth. Br. III

ξέρξεω τοῦ Ξέρξεω, τριῶν τουτέων ἐπεξῆς γενέων, ἐγένετο πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ εἴκοσι ἄλλας γενεὰς τὰς πρὸ Δαρείου γενομένας, τὰ μὲν ἀπὸ τῶν Περσέων αὐτῇ γενόμενα, τὰ δὲ ἀπ' αὐτέων[2] τῶν κορυφαίων περὶ τῆς ἀρχῆς πολεμεόντων. οὕτω οὐδὲν ἦν ἀεικὲς κινηθῆναι Δῆλον τὸ πρὶν ἐοῦσαν ἀκίνητον· καὶ ἐν χρησμῷ ἦν γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ὧδε.

κινήσω καὶ Δῆλον ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν.

[δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οὐνόματα, Δαρεῖος ἐρξίης, Ξέρξης ἀρήιος, Ἀρταξέρξης μέγας ἀρήιος. τούτους μὲν δὴ τοὺς βασιλέας ὧδε ἂν ὀρθῶς κατὰ γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἕλληνες καλέοιεν.]

Οἱ δὲ βάρβαροι ὡς ἀπῆραν ἐκ τῆς Δήλου προσῖσχον πρὸς τὰς 99 νήσους, ἐνθεῦτεν δὲ στρατιήν τε παρελάμβανον καὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας ἐλάμβανον. ὡς δὲ περιπλέοντες τὰς νήσους προσέσχον καὶ ἐς Κάρυστον, (οὐ γὰρ δή σφι οἱ Καρύστιοι οὔτε ὁμήρους ἐδίδοσαν οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλις ἀστυγείτονας στρατεύεσθαι, λέγοντες Ἐρέτριάν τε καὶ Ἀθήνας), ἐνθαῦτα τούτους ἐπολιόρκεόν τε καὶ τὴν γῆν σφέων ἔκειρον, ἐς ὃ καὶ οἱ Καρύστιοι παρέστησαν ἐς τῶν Περσέων τὴν γνώμην. Ἐρετριέες δὲ πυνθανόμενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περ- 100 σικὴν ἐπὶ σφέας ἐπιπλέουσαν Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθοὺς γενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπείπαντο τὴν ἐπικουρίην, ἀλλὰ τοὺς τετρακισχιλίους (τοὺς) κληρουχέοντας τῶν ἱπποβοτέων Χαλκιδέων τὴν χώρην, τούτους σφι διδοῦσι τιμωρούς. τῶν δὲ Ἐρετριέων ἦν ἄρα οὐδὲν ὑγιὲς βούλευμα, οἳ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ἰδέας· οἱ μὲν γὰρ αὐτέων ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν[2] ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης, ἄλλοι δὲ αὐτέων ἴδια κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ Πέρσεω οἴσεσθαι προδοσίην ἐσκευάζοντο. μαθὼν δὲ του-

---

S. 128. — κου. zu 1, 98, 2. — πλέω. Ueber die Sache Kr. Leben des Thuk. S. 26 f. — ἐπί. Spr. 68, 38 (42), 1.

§ 2. κορυφαίων, besonders den Athenern und Lakedämoniern. — ἀεικές, ἀπεοικός. zu 3, 38. — δύναται — καλέοιεν als Einschiebsel verdächtigt von We. u. A. — δύναται. zu 2, 30, 1. — ἐρξίης, ein sonst unbekanntes Wort. Bei der ziemlich einstimmigen Uneinigkeit in den Erklärungen der Neuern über diese Namen lassen wir die vorliegenden Angaben auf sich beruhen. — μέγας. μέγα? Bekker.

C. 99. ἀπῆραν aufgebrochen waren. gr. Spr. 52, 2, 1. Kr. zu Xen. An. 7, 6, 33. — προσῖσχον legten an. gr. Spr. 52, 2, 3. — οὔτε ἔφασαν. Spr. 67, 1, 2. — παρέστησαν. zu 3, 13, 2.

C. 100 § 1. βοηθούς. Spr. 55, 2, 5. (7.) Der Ge. 5, 80. — ἀπείπαντο lehnten ab. zu 4, 121, 2. — τούς die 5, 77, 2 erwähnten; das zweite τούς hat Kr. zugefügt. — ἄρα sichtlich. — διφασίας. zu 1, 18, 1. — ἰδέας Weisen, Pläne. Kr. zu Thuk. 1, 109. 6, 76, 3. Mit φρονεῖν nach Spr. 46, 4. (6.)

§ 2. ἐκλιπεῖν ἐς, ἐκλιπόντας φυγεῖν ἐς, wie 8, 50. (Va.) Xen. An. 1, 2, 24. — ἐσκευάζετο. zu 5, 103. — τὰ πρῶτα Hauptperson, wie 9, 78. (Sch.) Spr. 48 4, 14.

τέων ἑκάτερα ὡς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἐρετριέων τὰ πρῶτα, φράζει τοῖσι ἥκουσι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα, προσεδέετό τε ἀπαλλάσσεσθαί σφεας ἐς τὴν σφετέρην, ἵνα μὴ προσαπόλωνται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίνῃ συμβουλεύσαντι πείθονται. καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς Ὠρωπὸν ἔσωζον σφέας

101 αὐτούς, οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατέσχον τὰς νέας τῆς Ἐρετρικῆς χώρης κατὰ Ταμύνας καὶ Χοιρέας καὶ Αἰγίλια, κατασχόντες δὲ ταῦτα τὰ χωρία αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο καὶ παρεσκευάζοντο ὡς προσοισόμενοι τοῖσι ἐχθροῖσι. οἱ δὲ Ἐρετριέες ἐπεξελθεῖν μὲν καὶ μαχέσασθαι οὐκ ἐποιεῦντο βουλήν, εἴ κως δὲ διαφυλάξαιεν τὰ τείχεα,

2 τούτου σφι ἔμελε πέρι, ἐπείτε ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. προσβολῆς δὲ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος ἔπιπτον ἐπὶ ἓξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἑβδόμῃ Εὔφορβός τε ὁ Ἀλκιμάχου καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέου, ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδοῦσι τοῖσι Πέρσῃσι. οἱ δὲ ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν τοῦτο μὲν τὰ ἱρὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν, ἀποτινύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἠνδραποδίσαντο κατὰ τὰς Δαρείου ἐντολάς.

102 Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἐρέτριαν, καὶ ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας ἔπλεον ἐς τὴν Ἀττικήν, κατέργοντές τε πολλὸν καὶ δοκέοντες ταὐτὰ τοὺς Ἀθηναίους ποιήσειν τὰ καὶ τοὺς Ἐρετριέας ἐποίησαν. καὶ ἦν γὰρ ὁ Μαραθὼν ἐπιτηδεώτατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἐρετρίης, ἐς τοῦτο σφι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου.

103 Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβοήθεον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα. ἦγον δέ σφεας στρατηγοὶ δέκα, τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Στησαγόρεω κατέλαβε φυγεῖν ἐξ Ἀθηνέων Πεισίστρατον τὸν Ἱπποκράτεος. καὶ αὐτῷ φεύγοντι Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι τεθρίππῳ συνέβη, καὶ ταύτην μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενόν μιν τὠυτὸ ἐξενείκασθαι τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ. μετὰ δὲ

C. 101 § 1. *κατίσχειν* von Schiffen bei Attikern gew. intransitiv, wie „7, 188, 1. 8, 41, 1. Transitiv auch 7, 59, 2. 8, 40, 1.“ (Sch.) vgl. zu 5, 33, 1 u. Kr. zu Xen. An. 5, 9, 33. — *Ταμύνας* für *τέμενος* Va. u. We. vgl. Strab. p. 447. — *ἐξεβάλλοντο* schifften aus, ungew. so, wie der Ggs. *ἐςβάλλεσθαι* 6, 95, 2. — *ἐπεξελθεῖν*. Spr. 50, 5 (6), 6. — *πέρι* trennt Her. von dem Ge. sehr selten durch Einschiebungen. — *ἐνίκα*. Di. 61, 5, 4. Thuk. 2, 54, 2: *ἐνίκησεν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰκότως λοιμὸν εἰρῆσθαι.*

§ 2. *ἀμφοτέρων* von beiden Seiten. zu 1, 76, 2. — *Κυνέου*, *Κυνέω* Br. — *προδιδοῦσι*. zu 3, 45, 2. — *ἀποτινύμενοι τῶν*. zu 3, 47, 1. 4, 118, 3.

C. 102. *κατέργοντες*. zu 5, 63, 3. Thuk. 6, 6, 2: *κατεῖργον αὐτοὺς τῷ πολέμῳ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν.* (Sch.) — *πολλόν*, ähnlich wie bei *κρατεῖν* etc. zu 5, 1, 2. — *καὶ ἦν γάρ*. zu 1, 24, 2. — *ἐνιππεῦσαι*. Kr. zu Thuk. 2, 20, 2: *ὁ χῶρος ἐπιτήδειος ἐφαίνετο ἐνστρατοπεδεῦσαι.*

C. 103 § 1. *ἐβοήθεον*. zu 1, 30, 3. — *τὸν πατέρα* 6, 39—41. (We.) — *κατέλαβε φυγεῖν*. zu 2, 152, 1. — *Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι*. zu 6, 70, 2. — *μέν*. Ggs. in andern Dingen jedoch verschieden. Spr. 69, 31, 2.

τῇ ὑστέρῃ Ὀλυμπιάδι τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι νικῶν παραδιδοῖ Πεισιστράτῳ ἀνακηρυχθῆναι καὶ τὴν νίκην παρεὶς τούτῳ κατῆλθε ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ ὑπόσπονδος. καί μιν ἀνελόμενον τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι ἄλλην Ὀλυμπιάδα κατέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων, οὐκέτι περιεόντος αὐτοῦ Πεισιστράτου· κτείνουσι δὲ οὗτοί μιν κατὰ τὸ πρυτανήιον νυκτὸς ὑπείσαντες ἄνδρας. τέθαπται δὲ Κίμων πρὸ τοῦ ἄστεος, πέρην τῆς διὰ Κοίλης καλεομένης ὁδοῦ· καταντίον δ' αὐτοῦ αἱ ἵπποι τετάφαται αὗται αἱ τρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀνελόμεναι. ἐποίησαν δὲ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἤδη τὠυτὸ τοῦτο Εὐαγόρεω Λάκωνος, πλέω δὲ τουτέων οὐδαμαί. ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Στησαγόρης ἦν τηνικαῦτα παρὰ τῷ πάτρῳ Μιλτιάδῃ τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονήσῳ, ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήνῃσι, τοὔνομα ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω Μιλτιάδην. οὗτος δὴ ὦν τότε ὁ Μιλτιάδης, ἥκων ἐκ τῆς Χερσονήσου καὶ ἐκπεφευγὼς διπλόον θάνατον, ἐστρατήγεε Ἀθηναίων. 104 ἅμα μὲν γὰρ οἱ Φοίνικες αὐτὸν οἱ ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἴμβρου περὶ πολλοῦ ἐποιεῦντο λαβεῖν τε καὶ ἀπαγαγεῖν παρὰ βασιλέα· ἅμα δὲ ἐκφυγόντα τε τούτους καὶ ἀπικόμενον ἐς τὴν ἑωυτοῦ δοκέοντά τε εἶναι ἐν σωτηρίῃ ἤδη, τὸ ἐνθεῦτέν μιν οἱ ἐχθροὶ ὑποδεξάμενοι καὶ ὑπὸ δικαστήριον αὐτὸν ἀγαγόντες ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυγὼν δὲ καὶ τούτους στρατηγὸς οὕτω Ἀθηναίων ἀπεδέχθη, αἱρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου.

Καὶ πρῶτα μὲν ἐόντες ἔτι ἐν τῷ ἄστεϊ οἱ στρατηγοὶ ἀποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην, Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελετῶντα, τῷ δή, ὡς αὐτός τε ἔλεγε Φειδιππίδης καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελλε, περὶ τὸ Παρθένιον οὖρος τὸ ὑπὲρ Τεγέης ὁ Πὰν περιπίπτει. 105 βώσαντα δὲ τοὔνομα τοῦ Φειδιππίδεω τὸν Πᾶνα Ἀθηναίοισι κελεῦσαι ἀπαγγεῖλαι, διότι ἑωυτοῦ οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῦνται ἐόντος εὔνου Ἀθηναίοισι καὶ πολλαχῇ γενομένου ἤδη σφι χρησίμου, τὰ δ' ἔτι καὶ ἐσομένου. καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι καταστάντων σφίσι εὖ ἤδη τῶν πρηγμάτων πιστεύσαντες

(35, 2.) — *τὠυτό* dieselbe Ehre. Aehnlich *ἐποίησαν τὠυτὸ τοῦτο* § 2. — *ἐξενείκασθαι*, selten so, zumal bei Attikern. Dem. 14, 1: *τοῦ λέγειν εὖ δόξαν ἐκφέρονται*. — *παραδιδόναι*, wie sonst *διδόναι*. vgl. Spr. 55, 3, 6. (11.) Mit dem Inf. auch 9, 78, 1.

§ 2. *ὑπείσαντες*, *ὑποπέμψαντες*. Di. 39 u. *εἶσα*. Ueber den att. Ausdruck Kr. zu Xen An. 2, 4, 22. — *τετάφαται* für *τεθάφαται* eine Hs. gr. Spr. 10, 8, 4. — *τῷ Κίμωνι*. Di. 48, 12, 2. vgl. 4, 51. 9, 108. (We.) — *Μιλτιάδην* für *Μιλτιάδης* Kr. zu 5, 52, 4.

C. 104. *τὴν ἑωυτοῦ*. gr. Spr. 43, 3, 3. — *τυραννίδος*. Spr. 47, 21 (22.)

C. 105. *τοῦτο, τὸ ἡμεροδρομεῖν*. gr. Spr. 58, 3, 7. — *μελετῶντα*. zu 3, 115. — *αὐτός γε?* — *περιπίπτει*, *ἐντυγχάνει* Paus. 1, 28, 4. Jenes ist so von Personen eben nicht üblich. — *βώσαντα*. Di. 39 u. *βοάω*. — *κελεῦσαι*. zu 5, 10. — *διότι*, fragend: wesshalb. — *εὔνου*. *εὐνόου* Kön. — *σφι* für *σφίσι* Schäfer. Di. 25, 1, 6. — *τὰ δέ*. theils. gr. Spr. 50. 1, 15.

εἶναι ἀληθέα ἱδρύσαντο ὑπὸ τῇ ἀκροπόλι Πανὸς ἱρόν, καὶ αὐτὸν ἀπὸ
106 ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίῃσι ἐπετέῃσι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονται· τότε
δὲ πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φειδιππίδης οὗτος, ὅτε πέρ οἱ
ἔφη καὶ τὸν Πᾶνα φανῆναι, δευτεραῖος ἐκ τοῦ Ἀθηναίων ἄστεος ἦν
ἐν Σπάρτῃ, ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγε· "ὦ Λακεδαιμόνιοι,
Ἀθηναῖοι ὑμέων δέονται σφίσι βοηθῆσαι καὶ μὴ περιιδεῖν
πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι Ἕλλησι δουλοσύνῃ περιπεσοῦσαν πρὸς ἀν-
2 δρῶν βαρβάρων· καὶ γὰρ νῦν Ἐρέτριά τε ἠνδραπόδισται καὶ πόλι
λογίμῳ ἡ Ἑλλὰς γέγονε ἀσθενεστέρη." ὁ μὲν δή σφι τὰ ἐντεταλμένα
ἀπήγγελλε, τοῖσι δὲ ἕαδε μὲν βοηθέειν Ἀθηναίοισι, ἀδύνατα δέ σφι
ἦν τὸ παραυτίκα ποιέειν ταῦτα, οὐ βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον·
ἦν γὰρ ἱσταμένου τοῦ μηνὸς εἰνάτη, εἰνάτῃ δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθαι ἔφασαν
μὴ οὐ πλήρεος ἐόντος τοῦ κύκλου.

107 Οὗτοι μέν νυν τὴν πανσέληνον ἔμενον, τοῖσι δὲ βαρβάροισι κατηγέετο
Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου ἐς τὸν Μαραθῶνα, τῆς παροιχομένης
νυκτὸς ὄψιν ἰδὼν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε· ἐδόκεε ὁ Ἱππίης τῇ μητρὶ τῇ
ἑωυτοῦ συνευνηθῆναι· συνεβάλετο ὦν ἐκ τοῦ ὀνείρου κατελθὼν ἐς
τὰς Ἀθήνας καὶ ἀνασωσάμενος τὴν ἀρχὴν τελευτήσειν ἐν τῇ ἑωυτοῦ
γηραιός. ἐκ μὲν δὴ τῆς ὄψιος συνεβάλετο ταῦτα, τότε δὲ κατηγεόμενος
τοῦτο μὲν τὰ ἀνδράποδα τὰ ἐξ Ἐρετρίης ἀπέβησε ἐς τὴν νῆσον
2 τὴν Στυρέων, καλεομένην δὲ Αἰγίλειαν, τοῦτο δὲ καταγομένας ἐς τὸν
Μαραθῶνα τὰς νέας ὅρμιζε οὗτος, ἐκβάντας τε ἐς γῆν τοὺς βαρβάρους
διέτασσε. καί οἱ ταῦτα διέποντι ἐπῆλθε πταρεῖν τε καὶ βῆξαι
μεζόνως ἢ ὡς ἐώθεε· οἷα δέ οἱ πρεσβυτέρῳ ἐόντι τῶν ὀδόντων οἱ
πλεῦνες ἐσείοντο. τουτέων ὦν ἕνα τῶν ὀδόντων ἐκβάλλει ὑπὸ βίης
βήξας· ἐκπεσόντος δὲ ἐς τὴν ψάμμον αὐτοῦ ἐποιέετο πολλὴν σπουδὴν

— *καταστάντων*. 7, 158, 2: *εὖ ἡμῖν καὶ ἐπὶ τὸ ἄμεινον κατέστη*. Gemeint ist die Zeit nach Vertreibung der Barbaren. — *ἐπετέῃσι* für *ἐπετείῃσι* Bekker. zu 4, 62, 2. — *λαμπάδι* durch Fackellauf, *λαμπαδηφορίῃ* 8, 98. Paus. 1, 30, 2 u. die Erklärer zu Ar. Frö. 131. Ueber den Pan Voss Myth. Br. I p. 80 f.

C. 106 § 1. *δευτεραῖος*. Spr. 57, 5, 4. Ein Lauf von etwa zehn geogr. Meilen täglich. Viel mehr nach den Angaben der Alten. Saumaise z. Sol. p. 33. — *πρός*. Spr. 52, 3. 1.

§ 2. *πόλι* um eine Stadt. Spr. 48, 12, 8. (15, 10.) — *ἕαδε*, *ἔδοξεν*. Di. 39 u. *ἁνδάνω*. — *ἱσταμένου* anfangend d. h. in der ersten Dekade. Ideler Chron. I S. 280. — *ἐξελεύσεσθαι*, *ἐξιέναι*. Di. 39 u. *ἔρχεσθαι*. — *μὴ οὐ*. zu 6, 9, 1. — *τοῦ κύκλου*, *τῆς σελήνης*. (Jacobs.)

C. 107 § 1. *τῇ μητρί*, aufs Vaterland gedeutet, wie von Brutus. (Jacobs.) — *συνευνηθῆναι*. zu 6, 69, 1. — *συνεβάλετο*. zu 1, 68, 2. — *κατελθών* gehört zu *τελευτήσειν*: dass er heimgekehrt enden werde. — *ἀπέβησε*. zu 5, 63, 2.

§ 2. *διέποντι*. zu 5, 22. — *μεζόνως*. zu 2, 49, 1. — *ἢ ὡς*. zu 1, 22, 2. Xen. Kyr. 8, 1, 1: *δοκεῖ ἐνδεέστερον ἢ ὡς ἐχρῆν δηλῶσαι*. 4, 2, 47: *κολαζόντων ἀφειδέστερον ἢ ὡς δεσπόται*. — *ὑπὸ βίας* gehört zu *ἐκβάλλει* Spr. 52, 3, 1. — *ὀδών*, *ὀδούς*. Di. 17, 1, 1.

ἐξευρεῖν. ὡς δὲ οὐκ ἐφαίνετό οἱ ὁ ὀδών, ἀναστενάξας εἶπε πρὸς τοὺς παραστάτας· "ἡ γῆ ἥδε οὐκ ἡμετέρη ἐστὶ οὐδέ μιν δυνησόμεθα ὑποχειρίην ποιήσασθαι· ὁκόσον δέ τι μοι μέρος μετῆν ὁ ὀδὼν μετέχει."

108 Ἱππίῃς μὲν δὴ ταύτῃ τὴν ὄψιν συνεβάλετο ἐξεληλυθέναι, Ἀθηναίοισι δὲ τεταγμένοισι ἐν τεμένεϊ Ἡρακλέος ἐπῆλθον βοηθέοντες Πλαταιέες πανδημεί· καὶ γὰρ καὶ ἐδεδώκεσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Ἀθηναίοισι οἱ Πλαταιέες καὶ πόνους ὑπὲρ αὐτέων οἱ Ἀθηναῖοι συχνοὺς ἤδη ἀναραιρέατο. ἔδοσαν δὲ ὧδε. πιεζεύμενοι ὑπὸ Θηβαίων οἱ Πλαταιέες ἐδίδοσαν πρῶτα παρατυχοῦσι Κλεομένεΐ τε τῷ Ἀναξανδρίδεω καὶ Λακεδαιμονίοισι σφέας αὐτούς. οἱ δὲ οὐ δεκόμενοι ἔλεγόν σφι τάδε. "ἡμεῖς μὲν ἑκαστέρω τε οἰκέομεν καὶ ὑμῖν τοιήδε τις 2 γένοιτ' ἂν ἐπικουρίη ψυχρή· φθαίητε γὰρ ἂν πολλάκις ἐξανδραποδισθέντες ἤ τινα πυθέσθαι ἡμέων. συμβουλεύομεν δὲ ὑμῖν δοῦναι ὑμέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι, πλησιοχώροισί τε ἀνδράσι καὶ τιμωρέειν ἐοῦσι οὐ κακοῖσι." ταῦτα συνεβούλευον οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ κατ' εὐνοίην οὕτω τῶν Πλαταιέων ὡς βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἔχειν πόνους συνεστεῶτας Βοιωτοῖσι. Λακεδαιμόνιοι μέν νυν Πλαταιεῦσι 3 ταῦτα συνεβούλευον, οἱ δὲ οὐκ ἠπίστησαν, ἀλλ' Ἀθηναίων ἱρὰ ποιεύντων τοῖσι δυώδεκα θεοῖσι ἱκέται ἱζόμενοι ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐδίδοσαν σφέας αὐτούς. Θηβαῖοι δὲ πυθόμενοι ταῦτα ἐστρατεύοντο ἐπὶ τοὺς Πλαταιέας, Ἀθηναῖοι δέ σφι ἐβοήθεον. μελλόντων δὲ συνάπτειν μάχην Κορίνθιοι οὐ περιεῖδον, παρατυχόντες δὲ καὶ καταλλάξαντες ἐπιτρεψάντων ἀμφοτέρων οὔρισαν τὴν χώρην ἐπὶ τοισίδε, ἐὰν Θηβαίους Βοιωτῶν τοὺς μὴ βουλομένους ἐς Βοιωτοὺς τελέειν. Κορίν-4 θιοι μὲν δὴ ταῦτα γνόντες ἀπαλλάσσοντο, Ἀθηναίοισι δὲ ἀπιοῦσι ἐπεθήκαντο Βοιωτοί, ἐπιθέμενοι δὲ ἑσσώθησαν τῇ μάχῃ. ὑπερβάντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς οἱ Κορίνθιοι ἔθηκαν Πλαταιεῦσι εἶναι οὔρους, τούτους ὑπερβάντες τὸν Ἀσωπὸν αὐτὸν ἐποιήσαντο οὖρον Θηβαίοισι

C. 108 § 1. *ἐξεληλυθέναι.* zu 6, 80. — *καὶ γὰρ καί.* Kr. zu Thuk. 6, 61, 2. — *ἀναραιρέατο* für *ἀναιρέατο* Bekker. — *ἐδίδοσαν* boten an. gr. Spr. 53, 1, 7.

§ 2. *ἑκαστέρω* für *ἑκατέρω* Va. zu entfernt, um euch zu helfen. Spr. 49, 2 (6), 6. — *ψυχρὴ νίκη* 9, 49, 1. *ἐλπίς* Eur. Iph. A. 1014 u. Jos. jüd. Kr. 1, 18, 3. (We.) — *ἤ τινα πυθέσθαι.* Di. 69, 31, 1. Diese Fügung ist überhaupt selten, nachgewiesen noch Xen. Kyr. 1, 6, 49. Theokr. 2, 116. Herodian 1, 17, 16. mit *πρότερον* oben 6, 91. — *τιμωρέειν* hängt ab von *κακοῖσι* untauglich. Kr. zu Thuk. 6, 38, 2. — *οὐκ οὕτω ὡς.* zu 3, 47, 1. — *συνεστεῶτας* feindselig gegenüber stehend. zu 1, 208.

§ 3. *τὸν βωμόν.* zu 2, 7. — *περιεῖδον*, *συνάπτοντας* oder *συνάπτειν.* gr. Spr. 56, 16. — *ἐάν*, epexegetisch zu *ἐπὶ τοισίδε*, so doch eben nicht gewöhnlich; mit *ἐπ' ᾧ τε* zu 5, 82, 2. — *οὔρισαν.* Di. 2, 4, 2. 28, 4, 2. — *τελέειν ἐς.* zu 3, 34, 2.

§ 4. *ὑπερβάντες* erweiternd. — *εἶναι.* Di. 55, 3, 21.

πρὸς Πλαταιέας εἶναι καὶ Ὑσιάς. ἔδοσαν μὲν δὴ οἱ Πλαταιέες σφέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ, ἦκον δὲ τότε ἐς Μαραθῶνα βοηθέοντες.

109 Τοῖσι δὲ Ἀθηναίων στρατηγοῖσι ἐγίνοντο δίχα αἱ γνῶμαι, τῶν μὲν οὐκ ἐώντων συμβαλέειν (ὀλίγους γὰρ εἶναι στρατιῇ τῇ Μήδων συμβαλέειν), τῶν δὲ καὶ Μιλτιάδεω κελευόντων. ὡς δὲ δίχα τε ἐγίνοντο καὶ ἐνίκα ἡ χείρων τῶν γνωμέων, ἐνθαῦτα, ἦν γὰρ ἑνδέκατος ψηφιδοφόρος ὁ τῷ κυάμῳ λαχὼν Ἀθηναίων πολεμαρχέειν, (τὸ παλαιὸν γὰρ Ἀθηναῖοι ὁμόψηφον τὸν πολέμαρχον ἐποιεῦντο τοῖσι στρατηγοῖσι, ἦν τε τότε πολέμαρχος Καλλίμαχος Ἀφιδναῖος·) πρὸς τοῦτον 2ἐλθὼν Μιλτιάδης ἔλεγε τάδε. "ἐν σοὶ νῦν, Καλλίμαχε, ἐστὶ ἢ καταδουλῶσαι Ἀθήνας ἢ ἐλευθέρας ποιήσαντα μνημόσυνα λιπέσθαι ἐς τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων βίον οἷα οὐδὲ Ἁρμόδιός τε καὶ Ἀριστογείτων λείπουσι νῦν γὰρ δή, ἐξ οὗ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι, ἐς κίνδυνον ἥκουσι μέγιστον, καὶ ἢν μέν γε ὑποκύψωσι τοῖσι Μήδοισι, δέδοκται τὰ πείσονται παραδεδομένοι Ἱππίῃ· ἢν δὲ περιγένηται αὕτη ἡ πόλις, οἵη τέ ἐστι πρώτη τῶν Ἑλληνίδων πολίων γενέσθαι. κῶς ὦν δὴ ταῦτα οἷά τέ ἐστι γενέσθαι, καὶ κῶς ἐς σέ τι τουτέων ἀνήκει τῶν πρηγμά-3των τὸ κῦρος ἔχειν, νῦν ἔρχομαι φράσων. ἡμέων τῶν στρατηγῶν, ἐόντων δέκα, δίχα γίνονται αἱ γνῶμαι, τῶν μὲν κελευόντων συμβαλέειν τῶν δὲ οὒ [συμβαλέειν]. ἢν μέν νυν μὴ συμβάλωμεν, ἔλπομαί τινα στάσιν μεγάλην ἐμπεσοῦσαν διασείσειν τὰ Ἀθηναίων φρονήματα ὥστε μηδίσαι. ἢν δὲ συμβάλωμεν πρίν τι καὶ σαθρὸν Ἀθηναίων μετεξετέροισι ἐγγενέσθαι, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων οἷοί τέ εἰμεν περιγενέσθαι τῇ συμβολῇ. ταῦτα ὦν πάντα ἐς σὲ νῦν τείνει καὶ ἐκ σέο

C. 109 § 1. *δίχα* zwiespältig. gr. Spr. 62, 2, 4 u. Kr. zu Thuk. 1, 64, 1. — *ὀλίγους* zu wenige. Spr. 49, 1. Kr. zu Thuk. 1, 50, 5: *ὀλίγαι ἀμύνειν ἦσαν.* — *τῶν δὲ καὶ M.* gr. Spr. 69, 32, 2. — *ψηφιδοφόρος* Stimmgeber, kommt sonst nicht vor, nur bei Spätern *ψηφηφόρος.* — *λαχών* durchs Loos gewählt. gr. Spr. 57, 4, 1. — *ἐνθαῦτα.* Hiezu gehört *ἔλεγε τάδε.*

§ 2. *ἐν σοί.* Spr. 68, 8, 3. (12, 6) vgl. 8, 118, 2. (Jacobs.) — *μνημόσυνα.* zu 1, 185, 1. — *βίον* Geschichte sagen wir. — *λείπουσι,* das Präsens, in sofern die Sache als noch vorhanden gedacht wird. — *ὑποκύψωσι.* zu 1, 130, 1. — *δέδοκται* es ist entschieden, durch Hippias und die Perser. vgl. 7, 16, 5. 9, 74. (We.) — *οἷά τε.* zu 1, 194, 3. — *ἐς σὲ ἀνήκει* es hängt von dir ab. vgl. 2, 104, 1. (Sch.) *ἐς σὲ νῦν τείνει* § 3. (Va.) Jener Ausdruck ist den Attikern fremd, dieser wenigstens der attischen Prosa. — *ἔρχομαι φράσων.* zu 1, 5, 2,

§ 3. *συμβαλέειν,* das erste fehlt in mehrern Hsn. Ich glaube dass man das zweite streichen muss. — *οὔ.* erg. *κελευόντων,* § 1 *οὐκ ἐώντων.* vgl. gr. Spr. 67, 10, 2. — *ἔλπομαι, ἐλπίζω.* zu 2, 11, 3. Von Besorgniss auch 9, 113, 1. vgl. Kr. zu Thuk. 1, 1, 1. — *διασείσειν* zerrütten. — *μετεξετέροισι, ἐνίοις.* zu 1, 63. — *τὰ ἴσα νεμόντων.* zu 6, 11. — *συμβολή* Treffen, so bei Her öfter, wohl nicht in der att. Prosa. — *τείνει.* Eur. Phön. 435: *ἀλλ' ἐς σὲ τείνει τῶνδε διάλυσις κακῶν.* vgl. zu § 3. (Va.) Aehn-

ἤρτηται· ἢν γὰρ σὺ γνώμῃ τῇ ἐμῇ προσθῇ, ἔστι τοι πατρίς τε ἐλευθέρη καὶ πόλις πρώτη τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι· ἢν δὲ τὴν τῶν ἀποσπευδόντων τὴν συμβολὴν ἕλῃ, ὑπάρξει τοι τῶν ἐγὼ κατέλεξα ἀγαθῶν τὰ ἐναντία."

110 Ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιάδης προσκτᾶται τὸν Καλλίμαχον. προσγενομένης δὲ τοῦ πολεμάρχου τῆς γνώμης ἐκεκύρωτο συμβάλλειν. μετὰ δὲ οἱ στρατηγοὶ τῶν ἡ γνώμη ἔφερε συμβάλλειν, ὡς ἑκάστου αὐτέων ἐγίνετο πρυτανηίη τῆς ἡμέρης, Μιλτιάδῃ παρεδίδοσαν· ὁ δὲ δεκόμενος οὔ τί κω συμβολὴν ἐποιέετο, πρίν γε δὴ αὐτοῦ πρυτανηίη ἐγένετο. 111 ὡς δὲ ἐς ἐκεῖνον περιῆλθε, ἐνθαῦτα δὴ ἐτάσσοντο ὧδε Ἀθηναῖοι ὡς συμβαλέοντες. τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρεος ἡγέετο ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος· ὁ γὰρ νόμος τότε εἶχε οὕτω τοῖσι Ἀθηναίοισι, τὸν πολέμαρχον ἔχειν κέρας τὸ δεξιόν. ἡγεομένου δὲ τούτου ἐξεδέκοντο ὡς ἠριθμέοντο αἱ φυλαί, ἐχόμεναι ἀλληλέων. τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο, ἔχοντες τὸ εὐώνυμον κέρας, Πλαταιέες· ἀπὸ ταύτης γάρ σφι [2] τῆς μάχης, θυσίας Ἀθηναίων ἀναγόντων καὶ πανηγύριας τὰς ἐν τῇσι πεντετηρίσι γινομένας, κατεύχεται ὁ κῆρυξ ὁ Ἀθηναῖος ἅμα τε Ἀθηναίοισι λέγων γίνεσθαι τὰ ἀγαθὰ καὶ Πλαταιεῦσι. τότε δὲ τασσομένων τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ Μαραθῶνι ἐγίνετο τοιόνδε τι· τὸ στρατόπεδον ἐξισούμενον τῷ Μηδικῷ στρατοπέδῳ τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον ἐγίνετο ἐπὶ τάξιας ὀλίγας, καὶ ταύτῃ ἦν ἀσθενέστατον τὸ στρατόπεδον, τὸ δὲ κέρας ἑκάτερον ἔρρωτο πλήθεϊ.

112 Ὡς δέ σφι διετέτακτο καὶ τὰ σφάγια ἐγίνετο καλά, ἐνθαῦτα ὡς ἀπείθησαν οἱ Ἀθηναῖοι, δρόμῳ ἵεντο ἐς τοὺς βαρβάρους. ἦσαν δὲ

---

lich auch bei Platon. — *τοι*, *σοι*. — *δὲ τὴν τῶν* für *δὲ τῶν* Sch. erg. *γνωμην*, *δὲ τὰ τῶν* We.; *τήν* für *ἥν* und *ἥν* nach *συμβολήν* wollte Va. — *ἀποσπεύδειν* eifrig widerrathen. Ggs. *ἐπισπεύδειν* 7, 18, 2. vgl. 7, 17. (Sch.) Thuk. 6, 29, 3.

C. 110. *ἔφερε*. zu 3, 77. — *πρυτανηίη*. Schol. zu Thuk. 4, 118: *ἡμέρα καθ' ἣν ἔχει τις ἐξουσίαν*. Sonst *ἡγεμονία*, auch ohne Artikel. zu Xen. An. 4, 7, 8.

C. 111 § 1. *περιῆλθε*. zu 1, 7, 1. — *ἔχειν*. gr. Spr. 57, 10, 9. — *ὡς ἠριθμέοντο* für *ὡς ἀρ.* Bekker. In ihrer Reihenfolge, die durchs Loos bestimmt war. Ideler Chron. I S. 291 f. — *ἐχόμεναι*. zu 6, 8.

§ 2. *γάρ* bezieht sich auf den etwa vorschwebenden Gedanken: Durch diese Theilnahme gewannen sie die Gunst der Athener: denn. Oder nach Jacobs: es ist aber gewiss dass sie an dieser Schlacht einen Antheil hatten: denn. — *ἀνάγειν θυσίας* auch 2, 60, 2, vielleicht weil die Tempel meist hoch lägen. (Sch.) vgl. zu 2, 40, 1. — *πεντετηρίσι* vierjährigen Festen, wie den grossen Panathenäen. zu 2, 4, 1. — *λέγων* könnte fehlen; vgl. jedoch zu 1, 114, 3. — *γίνεσθαι* dass zu Theil werden möge, von *κατεύχεται* abhängig. gr. Spr. 48, 7, 14. — *ἐξισούμενον* in gleich langer Front. Ueber das Particip Di. 56, 9, 1 u. 2. — *αὐτοῦ*. zu 6, 30. — *ἐπὶ τάξιας*. Spr. 68, 36 (40), 6. — *στρατόπεδον*. zu 5, 112.

C. 112 § 1. *διετέτακτο* die Aufstellung erfolgt war. gr. Spr. 61, 5, 6. Doch kann auch *στρατόπεδον* Subject sein. — *καλά* fehlt in der Redensart bei Xenophon. vgl. Kr. zur An. 6, 2, 9. grosse Ausg. — *ἀπειθη-*

παρά τε Ἰκάριον καὶ διὰ νήσων τὸν πλόον ἐποιεῦντο, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, δείσαντες μάλιστα τὸν περίπλοον τοῦ Ἄθω, ὅτι τῷ προτέρῳ ἔτεϊ ποιεύμενοι ταύτῃ τὴν κομιδὴν μεγάλως προσέπταισαν· πρὸς δὲ
96 καὶ ἡ Νάξος σφέας ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ ἁλοῦσα. ἐπεὶ δὲ ἐκ τοῦ Ἰκαρίου πελάγεος προσφερόμενοι προσέμιξαν τῇ Νάξῳ (ἐπὶ ταύτην γὰρ δὴ πρώτην ἐπεῖχον στρατεύεσθαι οἱ Πέρσαι), μεμνημένοι τῶν πρότερον οἱ Νάξιοι πρὸς τὰ οὔρεα οἴχοντο φεύγοντες οὐδὲ ὑπέμειναν. οἱ δὲ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι τοὺς κατέλαβον αὐτέων ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους ἀνήγοντο.

97 Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίευν, οἱ Δήλιοι ἐκλιπόντες καὶ αὐτοὶ τὴν Δῆλον οἴχοντο φεύγοντες ἐς Τῆνον. τῆς δὲ στρατιῆς καταπλεούσης ὁ Δᾶτις προπλώσας οὐκ ἔα τὰς νέας πρὸς τὴν νῆσον προσορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην ἐν τῇ Ῥηνέῃ· αὐτὸς δὲ πυθόμενος ἵνα ἦσαν οἱ Δήλιοι, πέμπων κήρυκα ἠγόρευέ σφι τάδε. "ἄνδρες ἱροί, τί φεύγοντες οἴχεσθε, οὐκ ἐπιτήδεα καταγνόντες κατ' ἐμεῦ; ἐγὼ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτό γε φρονέω καί μοι ἐκ βασιλέος ὧδε ἐπέσταλται, ἐν τῇ χώρῃ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ταύτην μηδὲν σίνεσθαι, μήτε αὐτὴν τὴν χώρην μήτε τοὺς οἰκήτορας αὐτῆς. νῦν ὦν καὶ ἄπιτε ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτέων καὶ τὴν νῆσον νέμεσθε." ταῦτα μὲν ἐπεκηρυκεύσατο τοῖσι Δηλίοισι, μετὰ δὲ λιβανωτοῦ τριηκόσια τάλαντα κατανήσας ἐπὶ τοῦ
98 βωμοῦ ἐθυμίησε. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας ἔπλεε ἅμα τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἐρέτριαν πρῶτα, ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας· μετὰ δὲ τοῦτον ἐνθεῦτεν ἐξαναχθέντα Δῆλος ἐκινήθη, ὡς ἔλεγον Δήλιοι, καὶ πρῶτα καὶ ὕστατα μέχρι ἐμεῦ σεισθεῖσα. καὶ τοῦτο μέν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός. ἐπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος καὶ Ξέρξεω τοῦ Δαρείου καὶ Ἀρτα-

---

transitiv so nicht vorzukommen. — *διὰ νήσων.* zu 3, 96. — *ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν.* zu 1, 131. — *ποιεύμενοι τὴν κομιδήν*, *κομιζόμενοι.* Kr. zu Xen. An. 1, 2, 17. — *μεγάλως.* zu 1, 16. vgl. 5, 62, 2. 6, 45. — *πρὸς δέ.* Spr. 68, 1, 1. (2, 2.)

C. 96. *πρώτην.* Spr. 57, 5, 3. — *ἐπεῖχον*, *σκοπὸν εἶχον.* Eustath. nahmen sich vor. zu 1, 80, 4. Ungew. so. — *τῶν πρότερον*, der Belagerung 5, 34. — *οὐδέ*, *καὶ οὔ.* zu 1, 45, 1.

C. 97. *καὶ αὐτοί*, wie die Naxier. — *Ῥήνεια* war nur vier Stadien von Delos entfernt. Kr. zu Thuk. 3, 104, 2. — *ἠγόρευε* liess sagen. zu *ἔλεγε* 5, 24, 1. — *ἐπιτήδεα* Gehöriges. — *καταγνόντες*, gew. mit dem blossen Ge. Spr. 47, 23. (24.) Vereinzelt noch mit *κατά τινος* Diod. 18, 62, wie *κατηγορεῖν* und *καταψεύδεσθαι κατά τινος* Xen. Hell. 1, 7, 9. Aesch. 2, 87. — *ἐπὶ τοσοῦτο φρονέω* bin in so weit, in dem Grade, vernünftig. (Valla.) — *ἐν τῇ*, *ἐν ᾗ.* — *οἱ δύο θεοί*, Apollon und Artemis. — *σίνεσθαι.* zu 1, 17. Mit zwei Ac. auch 2, 68, 3. 7, 147, 4. — *ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτῶν.* zu 1, 63. vgl. Spr. 51, 4, 4. (2, 10.)

C. 98 § 1. *μετὰ — ἐξαναχθέντα.* zu 1, 9, 2. 4, 44. — *ἐκινήθη*, durch ein Erdbeben; Widerspruch bei Thuk. 2, 8, 2. vgl. Voss Myth. Br. III

Ξέρξεω τοῦ Ξέρξεω, τριῶν τουτέων ἐπεξῆς γενέων, ἐγένετο πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ εἴκοσι ἄλλας γενεὰς τὰς πρὸ Δαρείου γενομένας, τὰ μὲν ἀπὸ τῶν Περσέων αὐτῇ γενόμενα, τὰ δὲ ἀπ' αὐτέων τῶν κορυφαίων περὶ τῆς ἀρχῆς πολεμεόντων. οὕτω οὐδὲν ἦν ἀεικὲς κινηθῆναι Δῆλον τὸ πρὶν ἐοῦσαν ἀκίνητον· καὶ ἐν χρησμῷ ἦν γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ὧδε.

κινήσω καὶ Δῆλον ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν.

[δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οὐνόματα, Δαρεῖος ἐρξίης, Ξέρξης ἀρήιος, Ἀρταξέρξης μέγας ἀρήιος. τούτους μὲν δὴ τοὺς βασιλέας ὧδε ἂν ὀρθῶς κατὰ γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἕλληνες καλέοιεν.]

99 Οἱ δὲ βάρβαροι ὡς ἀπῆραν ἐκ τῆς Δήλου προσῖσχον πρὸς τὰς νήσους, ἐνθεῦτεν δὲ στρατιήν τε παρελάμβανον καὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας ἐλάμβανον. ὡς δὲ περιπλέοντες τὰς νήσους προσέσχον καὶ ἐς Κάρυστον, (οὐ γὰρ δή σφι οἱ Καρύστιοι οὔτε ὁμήρους ἐδίδοσαν οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλις ἀστυγείτονας στρατεύεσθαι, λέγοντες Ἐρέτριάν τε καὶ Ἀθήνας), ἐνθαῦτα τούτους ἐπολιόρκεόν τε καὶ τὴν γῆν σφέων ἔκειρον, ἐς ὃ καὶ οἱ Καρύστιοι παρέστησαν ἐς τῶν Περσέων τὴν γνώμην. 100 Ἐρετριέες δὲ πυνθανόμενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περσικὴν ἐπὶ σφέας ἐπιπλέουσαν Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθοὺς γενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπείπαντο τὴν ἐπικουρίην, ἀλλὰ τοὺς τετρακισχιλίους (τοὺς) κληρουχέοντας τῶν ἱπποβοτέων Χαλκιδέων τὴν χώρην, τούτους σφι διδοῦσι τιμωρούς. τῶν δὲ Ἐρετριέων ἦν ἄρα οὐδὲν ὑγιὲς βούλευμα, οἳ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ἰδέας· οἱ μὲν γὰρ αὐτέων ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης, ἄλλοι δὲ αὐτέων ἴδια κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ Πέρσεω οἴσεσθαι προδοσίην ἐσκευάζοντο. μαθὼν δὲ του-

S. 128. — κου. zu 1, 98, 2. — πλέω. Ueber die Sache Kr. Leben des Thuk. S. 26 f. — ἐπί. Spr. 68, 38 (42), 1.

§ 2. κορυφαίων, besonders den Athenern und Lakedämoniern. — ἀεικές, ἀπεοικός. zu 3, 33. — δύναται — καλέοιεν als Einschiebsel verdächtigt von We. u. A. — δύναται. zu 2, 30, 1. — ἐρξίης, ein sonst unbekanntes Wort. Bei der ziemlich einstimmigen Uneinigkeit in den Erklärungen der Neuern über diese Namen lassen wir die vorliegenden Angaben auf sich beruhen. — μέγας. μέγα? Bekker.

C. 99. ἀπῆραν aufgebrochen waren. gr. Spr. 52, 2, 1. Kr. zu Xen. An. 7, 6, 33. — προςῖσχον legten an. gr. Spr. 52, 2, 3. — οὔτε ἔφασαν. Spr. 67, 1, 2. — παρέστησαν. zu 3, 13, 2.

C. 100 § 1. βοηθούς. Spr. 55, 2, 5. (7.) Der Ge. 5, 80. — ἀπείπαντο lehnten ab. zu 4, 121, 2. — τούς die 5, 77, 2 erwähnten; das zweite τούς hat Kr. zugefügt. — ἄρα sichtlich. — διφασίας. zu 1, 18, 1. — ἰδέας Weisen, Pläne. Kr. zu Thuk. 1, 109. 6, 76, 3. Mit φρονεῖν nach Spr. 46, 4. (6.)

§ 2. ἐκλιπεῖν ἐς, ἐκλιπόντας φυγεῖν ἐς, wie 8, 50. (Va.) Xen. An. 1, 2, 24. — ἐσκευάζετο. zu 5, 103. — τὰ πρῶτα Hauptperson, wie 9, 78. (Sch.) Spr. 43 4, 14.

τέων ἑκάτερα ὡς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἐρετριέων τὰ πρῶτα, φράζει τοῖσι ἥκουσι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα, προσεδέετό τε ἀπαλλάσσεσθαί σφεας ἐς τὴν σφετέρην, ἵνα μὴ προσαπόλωνται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίνῃ συμβουλεύσαντι πείθονται. καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς Ὠρωπὸν ἔσωζον σφέας

101 αὐτούς, οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατέσχον τὰς νέας τῆς Ἐρετρικῆς χώρης κατὰ Ταμύνας καὶ Χοιρέας καὶ Αἰγίλια, κατασχόντες δὲ ταῦτα τὰ χωρία αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο καὶ παρεσκευάζοντο ὡς προσοισόμενοι τοῖσι ἐχθροῖσι. οἱ δὲ Ἐρετριέες ἐπεξελθεῖν μὲν καὶ μαχέσασθαι οὐκ ἐποιεῦντο βουλήν, εἴ κως δὲ διαφυλάξαιεν τὰ τείχεα, 2 τούτου σφι ἔμελε πέρι, ἐπείτε ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. προσβολῆς δὲ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος ἔπιπτον ἐπὶ ἓξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἑβδόμῃ Εὔφορβός τε ὁ Ἀλκιμάχου καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέου, ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδοῦσι τοῖσι Πέρσῃσι. οἱ δὲ ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν τοῦτο μὲν τὰ ἱρὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν, ἀποτινύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἠνδραποδίσαντο κατὰ τὰς Δαρείου ἐντολάς.

102 Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἐρέτριαν, καὶ ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας ἔπλεον ἐς τὴν Ἀττικήν, κατέργοντές τε πολλὸν καὶ δοκέοντες ταὐτὰ τοὺς Ἀθηναίους ποιήσειν τὰ καὶ τοὺς Ἐρετριέας ἐποίησαν. καὶ ἦν γὰρ ὁ Μαραθὼν ἐπιτηδεώτατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἐρετρίης, ἐς τοῦτο σφι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου.

103 Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβοήθεον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα. ἦγον δέ σφεας στρατηγοὶ δέκα, τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Στησαγόρεω κατέλαβε φυγεῖν ἐξ Ἀθηνέων Πεισίστρατον τὸν Ἱπποκράτεος. καὶ αὐτῷ φεύγοντι Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι τεθρίππῳ συνέβη, καὶ ταύτην μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενόν μιν τὠυτὸ ἐξενείκασθαι τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ. μετὰ δὲ

C. 101 § 1. *κατίσχειν* von Schiffen bei Attikern gew. intransitiv, wie „7, 188, 1. 8, 41, 1. Transitiv auch 7, 59, 2. 8, 40, 1." (Sch.) vgl. zu 5, 33, 1 u. Kr. zu Xen. An. 5, 9, 33. — *Ταμύνας* für *τέμενος* Va. u. We. vgl. Strab. p. 447. — *ἐξεβάλλοντο* schifften aus, ungew. so, wie der Ggs. *ἐςβάλλεσθαι* 6, 95, 2. — *ἐπεξελθεῖν.* Spr. 50, 5 (6), 6. — *πέρι* trennt Her. von dem Ge. sehr selten durch Einschiebungen. — *ἐνίκα.* Di. 61, 5, 4. Thuk. 2, 54, 2: *ἐνίκησεν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰκότως λοιμὸν εἰρῆσθαι.*

§ 2. *ἀμφοτέρων* von beiden Seiten. zu 1, 76, 2. — *Κυνέου,* *Κυνέω* Br. — *προδιδοῦσι.* zu 3, 45, 2. — *ἀποτινύμενοι τῶν.* zu 3, 47, 1. 4, 118, 3.

C. 102. *κατέργοντες.* zu 5, 63, 3. Thuk. 6, 6, 2: *κατεῖργον αὐτοὺς τῷ πολέμῳ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν.* (Sch.) — *πολλόν,* ähnlich wie bei *κρατεῖν* etc. zu 5, 1, 2. — *καὶ ἦν γάρ.* zu 1, 24, 2. — *ἐνιππεῦσαι.* Kr. zu Thuk. 2, 20, 2: *ὁ χῶρος ἐπιτήδειος ἐφαίνετο ἐνστρατοπεδεῦσαι.*

C. 103 § 1. *ἐβοήθεον.* zu 1, 30, 3. — *τὸν πατέρα* 6, 39—41. (We.) — *κατέλαβε φυγεῖν.* zu 2, 152, 1. — *Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι.* zu 6, 70, 2. — *μέν.* Ggs. in andern Dingen jedoch verschieden. Spr. 69, 31, 2.

τῇ ὑστέρῃ Ὀλυμπιάδι τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι νικῶν παραδιδοῖ Πεισιστράτῳ ἀνακηρυχθῆναι καὶ τὴν νίκην παρεὶς τούτῳ κατῆλθε ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ ὑπόσπονδος. καί μιν ἀνελόμενον τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι ἄλλην Ὀλυμπιάδα κατέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων, οὐκέτι περιεόντος αὐτοῦ Πεισιστράτου· κτείνουσι δὲ οὗτοί μιν κατὰ τὸ πρυτανήιον νυκτὸς ὑπείσαντες ἄνδρας. τέθαπται δὲ Κίμων πρὸ τοῦ ἄστεος, πέρην τῆς διὰ Κοίλης καλεομένης ὁδοῦ· καταντίον δ' αὐτοῦ αἱ ἵπποι τετάφαται αὗται αἱ τρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀνελόμεναι. ἐποίησαν δὲ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἤδη τὠυτὸ τοῦτο Εὐαγόρεω Λάκωνος, πλέω δὲ τουτέων οὐδαμαί. ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Στησαγόρης ἦν τηνικαῦτα παρὰ τῷ πάτρῳ Μιλτιάδῃ τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονήσῳ, ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήνῃσι, τοὔνομα ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω Μιλτιάδην.

104 οὗτος δὴ ὦν τότε ὁ Μιλτιάδης, ἥκων ἐκ τῆς Χερσονήσου καὶ ἐκπεφευγὼς διπλόον θάνατον, ἐστρατήγεε Ἀθηναίων. ἅμα μὲν γὰρ οἱ Φοίνικες αὐτὸν οἱ ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἴμβρου περὶ πολλοῦ ἐποιεῦντο λαβεῖν τε καὶ ἀπαγαγεῖν παρὰ βασιλέα· ἅμα δὲ ἐκφυγόντα τε τούτους καὶ ἀπικόμενον ἐς τὴν ἑωυτοῦ δοκέοντά τε εἶναι ἐν σωτηρίῃ ἤδη, τὸ ἐνθεῦτέν μιν οἱ ἐχθροὶ ὑποδεξάμενοι καὶ ὑπὸ δικαστήριον αὐτὸν ἀγαγόντες ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυγὼν δὲ καὶ τούτους στρατηγὸς οὕτω Ἀθηναίων ἀπεδέχθη, αἱρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου.

105 Καὶ πρῶτα μὲν ἐόντες ἔτι ἐν τῷ ἄστεϊ οἱ στρατηγοὶ ἀποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην, Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελετῶντα, τῷ δή, ὡς αὐτός τε ἔλεγε Φειδιππίδης καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελλε, περὶ τὸ Παρθένιον οὖρος τὸ ὑπὲρ Τεγέης ὁ Πὰν περιπίπτει. βώσαντα δὲ τοὔνομα τοῦ Φειδιππίδεω τὸν Πᾶνα Ἀθηναίοισι κελεῦσαι ἀπαγγεῖλαι, διότι ἑωυτοῦ οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῦνται ἐόντος εὔνου Ἀθηναίοισι καὶ πολλαχῇ γενομένου ἤδη σφι χρησίμου, τὰ δ' ἔτι καὶ ἐσομένου. καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι καταστάντων σφίσι εὖ ἤδη τῶν πρηγμάτων πιστεύσαντες

(35, 2.) — *τὠυτό* dieselbe Ehre. Aehnlich *ἐποίησαν τὠυτὸ τοῦτο* § 2. — *ἐξενείκασθαι*, selten so, zumal bei Attikern. Dem. 14, 1: *τοῦ λέγειν εὖ δόξαν ἐκφέρονται*. — *παραδιδόναι*, wie sonst *διδόναι*. vgl. Spr. 55, 3, 6. (11.) Mit dem Inf. auch 9, 78, 1.

§ 2. *ὑπείσαντες*, *ὑποπέμψαντες*. Di. 39 u. *εἶσα*. Ueber den att. Ausdruck Kr. zu Xen An. 2, 4, 22. — *τετάφαται* für *τεθάφαται* eine Hs. gr. Spr. 10, 8, 4. — *τῷ Κίμωνι*. Di. 48, 12, 2. vgl. 4, 51. 9, 108. (We.) — *Μιλτιάδην* für *Μιλτιάδης* Kr. zu 5, 52, 4.

C. 104. *τὴν ἑωυτοῦ*. gr. Spr. 43, 3, 3. — *τυραννίδος*. Spr. 47, 21 (22.)

C. 105. *τοῦτο, τὸ ἡμεροδρομεῖν*. gr. Spr. 58, 3, 7. — *μελετῶντα*. zu 3, 115. — *αὐτός γε?* — *περιπίπτει*, *ἐντυγχάνει* Paus. 1, 28, 4. Jenes ist so von Personen eben nicht üblich. — *βώσαντα*. Di. 39 u. *βοάω*. — *κελεῦσαι*. zu 5, 10. — *διότι*, fragend: wesshalb. — *εὔνου*. *εὐνόου* Kön. — *σφι* für *σφίσι* Schäfer. Di. 25, 1, 6. — *τὰ δέ*. theils. gr. Spr. 50. 1, 15.

τέων ἑκάτερα ὡς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἐρετριέων τὰ πρῶτα, φράζει τοῖσι ἥκουσι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα, προσεδέετό τε ἀπαλλάσσεσθαί σφεας ἐς τὴν σφετέρην, ἵνα μὴ προσαπόλωνται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίνῃ συμβουλεύσαντι πείθονται. καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς Ὠρωπὸν ἔσωζον σφέας

101 αὐτούς, οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατέσχον τὰς νέας τῆς Ἐρετρικῆς χώρης κατὰ Ταμύνας καὶ Χοιρέας καὶ Αἰγίλια, κατασχόντες δὲ ταῦτα τὰ χωρία αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο καὶ παρεσκευάζοντο ὡς προσοισόμενοι τοῖσι ἐχθροῖσι. οἱ δὲ Ἐρετριέες ἐπεξελθεῖν μὲν καὶ μαχέσασθαι οὐκ ἐποιεῦντο βουλήν, εἴ κως δὲ διαφυλάξαιεν τὰ τείχεα, **2** τούτου σφι ἔμελε πέρι, ἐπείτε ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. προσβολῆς δὲ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος ἔπιπτον ἐπὶ ἓξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἑβδόμῃ Εὔφορβός τε ὁ Ἀλκιμάχου καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέου, ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδοῦσι τοῖσι Πέρσῃσι. οἱ δὲ ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν τοῦτο μὲν τὰ ἱρὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν, ἀποτινύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἠνδραποδίσαντο κατὰ τὰς Δαρείου ἐντολάς.

102 Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἐρέτριαν, καὶ ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας ἔπλεον ἐς τὴν Ἀττικήν, κατέργοντές τε πολλὸν καὶ δοκέοντες ταὐτὰ τοὺς Ἀθηναίους ποιήσειν τὰ καὶ τοὺς Ἐρετριέας ἐποίησαν. καὶ ἦν γὰρ ὁ Μαραθὼν ἐπιτηδεώτατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἐρετρίης, ἐς τοῦτο σφι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου.

103 Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβοήθεον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα. ἦγον δέ σφεας στρατηγοὶ δέκα, τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης, τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Στησαγόρεω κατέλαβε φυγεῖν ἐξ Ἀθηνέων Πεισίστρατον τὸν Ἱπποκράτεος. καὶ αὐτῷ φεύγοντι Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι τεθρίππῳ συνέβη, καὶ ταύτην μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενόν μιν τὠυτὸ ἐξενείκασθαι τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ. μετὰ δὲ

C. 101 § 1. *κατίσχειν* von Schiffen bei Attikern gew. intransitiv, wie „7, 188, 1. 8, 41, 1. Transitiv auch 7, 59, 2. 8, 40, 1.“ (Sch.) vgl. zu 5, 33, 1 u. Kr. zu Xen. An. 5, 9, 33. — *Ταμύνας* für τέμενος Va. u. We. vgl. Strab. p. 447. — *ἐξεβάλλοντο* schifften aus, ungew. so, wie der Ggs. ἐσβάλλεσθαι 6, 95, 2. — *ἐπεξελθεῖν*. Spr. 50, 5 (6), 6. — *πέρι* trennt Her. von dem Ge. sehr selten durch Einschiebungen. — *ἐνίκα*. Di. 61, 5, 4. Thuk. 2, 54, 2: *ἐνίκησεν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰκότως λο[illegible]μὸν εἰρῆσθαι*.
§ 2. *ἀμφοτέρων* von beiden Sei[illegible] zu 1, 76, 3. — *Κυνέου* Kynéω Br. — *προδιδοῦσι*. zu 3, [illegible] — [illegible]
47, 1. 4, 113, 3.
C. 102. *κατέργοντες* [illegible]
τῷ πολέμῳ καὶ κατὰ γῆν κα[illegible]
bei *κρατεῖν* etc. zu 5, 1[illegible]
Kr. zu Thuk. 2, 20, 2[illegible]
C. 103 § 1. *ἐβ*[illegible]
— *κατέλαβε φυ*[illegible]
70, 2. — *μέν*[illegible]

ῃ ὑστέρῃ Ὀλυμπιάδι τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι νικῶν παραδιδοῖ
τράτῳ ἀνακηρυχθῆναι καὶ τὴν νίκην παρεὶς τούτῳ κατῆλθε
ωυτοῦ ὑπόσπονδος. καί μιν ἀνελόμενον τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι
Ὀλυμπιάδα κατέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδω
ἔτι περιεόντος αὐτοῦ Πεισιστράτου· κτείνουσι δὲ οὗτοί μιν
πρυτανήιον νυκτὸς ὑπείσαντες ἄνδρας. τέθαπται δὲ Κίμων π
ἄστεος, πέρην τῆς διὰ Κοίλης καλεομένης ὁδοῦ· καταντίον δ'
αἱ ἵπποι τετάφαται αὗται αἱ τρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀνελόμεναι.
σαν δὲ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἤδη τὠυτὸ τοῦτο Εὐαγόρεω, Λάκωνος
δὲ τουτέων οὐδαμαί. ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ
Στησαγόρης ἦν τηνικαῦτα παρὰ τῷ πάτρῳ Μιλτιάδῃ τρεφόμ
ῃ Χερσονήσῳ, ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήνῃσ
ομα ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω Μιλ
οὗτος δὴ ὦν τότε ὁ Μιλτιάδης, ἥκων ἐκ τῆς Χερσονήσου καὶ
ρευγὼς διπλόον θάνατον, ἐστρατήγεε Ἀθηναίων. ἅμα μὲν
Φοίνικες αὐτὸν οἱ ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἴμβρου περὶ πολλοῦ ἐπο
λαβεῖν τε καὶ ἀπαγαγεῖν παρὰ βασιλέα· ἅμα δὲ ἐκφυγόντα τε τ
καὶ ἀπικόμενον ἐς τὴν ἑωυτοῦ δοκέοντά τε εἶναι ἐν σωτηρίῃ ἤ
νθεῦτέν μιν οἱ ἐχθροὶ ὑποδεξάμενοι καὶ ὑπὸ δικαστήριον αὐτὸν
όντες ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυγὼν δὲ κα
τους στρατηγὸς οὕτω Ἀθηναίων ἀπεδέχθη, αἱρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δ

Καὶ πρῶτα μὲν ἐόντες ἔτι ἐν τῷ ἄστεϊ οἱ στρατηγοὶ ἀπο
πουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην, Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα,
δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελετῶντα, τῷ δή, ὡς αὐτός τε
Φειδιππίδης καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελλε, περὶ τὸ Παρθένιον ου
πὲρ Τεγέης ὁ Πὰν περιπίπτει. βώσαντα δὲ τοὔνομα τοῦ Φει
δεω τὸν Πᾶνα Ἀθηναίοισι κελεῦσαι ἀπαγγεῖλαι, διότι ἑωυ
μίαν ἐπιμέλειαν ποιεῦνται ἐόντος εὔνου Ἀθηναίοισι καὶ πο
μένου ἤδη σφι χρησίμου, τὰ δ' ἔτι καὶ ἐσομένου κ.
Ἀθηναῖοι καταστάντων σφίσι εὖ ἤδη τῶν πρηγμάτων

2.) — τὠυτὸ dieselbe Ehre. Aehnlich ... καταθεῖς, selten so, zumal bei Attikern ... ἰσορροπέοντες. — παραδιδόντες, wie sonst mit dem Inf. auch ...

εἶναι ἀληθέα ἱδρύσαντο ὑπὸ τῇ ἀκροπόλι Πανὸς ἱρόν, καὶ αὐτὸν ἀπὸ
106ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίῃσι ἐπετέῃσι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονται· τότε
δὲ πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φειδιππίδης οὗτος, ὅτε πέρ οἱ
ἔφη καὶ τὸν Πᾶνα φανῆναι, δευτεραῖος ἐκ τοῦ Ἀθηναίων ἄστεος ἦν
ἐν Σπάρτῃ, ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγε· "ὦ Λακεδαιμόνιοι, Ἀθηναῖοι ὑμέων δέονται σφίσι βοηθῆσαι καὶ μὴ περιιδεῖν
πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι Ἕλλησι δουλοσύνῃ περιπεσοῦσαν πρὸς ἀν-
2δρῶν βαρβάρων· καὶ γὰρ νῦν Ἐρέτριά τε ἠνδραπόδισται καὶ πόλι
λογίμῳ ἡ Ἑλλὰς γέγονε ἀσθενεστέρη." ὁ μὲν δή σφι τὰ ἐντεταλμένα
ἀπήγγελλε, τοῖσι δὲ ἕαδε μὲν βοηθέειν Ἀθηναίοισι, ἀδύνατα δέ σφι
ἦν τὸ παραυτίκα ποιέειν ταῦτα, οὐ βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον·
ἦν γὰρ ἱσταμένου τοῦ μηνὸς εἰνάτη, εἰνάτῃ δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθαι ἔφασαν μὴ οὐ πλήρεος ἐόντος τοῦ κύκλου.

107 Οὗτοι μέν νυν τὴν πανσέληνον ἔμενον, τοῖσι δὲ βαρβάροισι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου ἐς τὸν Μαραθῶνα, τῆς παροιχομένης νυκτὸς ὄψιν ἰδὼν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε· ἐδόκεε ὁ Ἱππίης τῇ μητρὶ τῇ ἑωυτοῦ συνευνηθῆναι· συνεβάλετο ὦν ἐκ τοῦ ὀνείρου κατελθὼν ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀνασωσάμενος τὴν ἀρχὴν τελευτήσειν ἐν τῇ ἑωυτοῦ γηραιός. ἐκ μὲν δὴ τῆς ὄψιος συνεβάλετο ταῦτα, τότε δὲ κατηγεόμενος τοῦτο μὲν τὰ ἀνδράποδα τὰ ἐξ Ἐρετρίης ἀπέβησε ἐς τὴν νῆσον
2τὴν Στυρέων, καλεομένην δὲ Αἰγίλειαν, τοῦτο δὲ καταγομένας ἐς τὸν Μαραθῶνα τὰς νέας ὅρμιζε οὗτος, ἐκβάντας τε ἐς γῆν τοὺς βαρβάρους διέτασσε. καί οἱ ταῦτα διέποντι ἐπῆλθε πταρεῖν τε καὶ βῆξαι μεζόνως ἢ ὡς ἐώθεε· οἷα δέ οἱ πρεσβυτέρῳ ἐόντι τῶν ὀδόντων οἱ πλεῦνες ἐσείοντο. τουτέων ὦν ἕνα τῶν ὀδόντων ἐκβάλλει ὑπὸ βίης βήξας· ἐκπεσόντος δὲ ἐς τὴν ψάμμον αὐτοῦ ἐποιέετο πολλὴν σπουδὴν

— *καταστάντων.* 7, 158, 2: *εὖ ἡμῖν καὶ ἐπὶ τὸ ἄμεινον κατέστη.* Gemeint ist die Zeit nach Vertreibung der Barbaren. — *ἐπετέῃσι* für *ἐπετείῃσι* Bekker. zu 4, 62, 2. — *λαμπάδι* durch Fackellauf, *λαμπαδηφορίῃ* 8, 98. Paus. 1, 30, 2 u. die Erklärer zu Ar. Frö. 131. Ueber den Pan Voss Myth. Br. I p. 80 f.

C. 106 § 1. *δευτεραῖος.* Spr. 57, 5, 4. Ein Lauf von etwa zehn geogr. Meilen täglich. Viel mehr nach den Angaben der Alten. Saumaise z. Sol. p. 33. — *πρός.* Spr. 52, 3. 1.

§ 2. *πόλι* um eine Stadt. Spr. 48, 12, 8. (15, 10.) — *ἕαδε, ἔδοξεν.* Di. 39 u. *ἁνδάνω.* — *ἱσταμένου* anfangend d. h. in der ersten Dekade. Ideler Chron. I S. 280. — *ἐξελεύσεσθαι, ἐξιέναι.* Di. 39 u. *ἔρχεσθαι.* — *μὴ οὐ.* zu 6, 9, 1. — *τοῦ κύκλου, τῆς σελήνης.* (Jacobs.)

C. 107 § 1. *τῇ μητρί,* aufs Vaterland gedeutet, wie von Brutus. (Jacobs.) — *συνευνηθῆναι.* zu 6, 69, 1. — *συνεβάλετο.* zu 1, 68, 2. — *κατελθών* gehört zu *τελευτήσειν*: dass er heimgekehrt enden werde. — *ἀπέβησε.* zu 5, 63, 2.

§ 2. *διέποντι.* zu 5, 22. — *μεζόνως.* zu 2, 49, 1. — *ἢ ὡς.* zu 1, 22, 2. Xen. Kyr. 8, 1, 1: *δοκεῖ ἐνδεέστερον ἢ ὡς ἐχρῆν δηλῶσαι.* 4, 2, 47: *κολαζόντων ἀφειδέστερον ἢ ὡς δεσπόται.* — *ὑπὸ βίας* gehört zu *ἐκβάλλει* Spr. 52, 3, 1. — *ὀδών, ὀδούς.* Di. 17, 1, 1.

ἐξευρεῖν. ὡς δὲ οὐκ ἐφαίνετό οἱ ὁ ὀδών, ἀναστενάξας εἶπε πρὸς τοὺς παραστάτας· "ἡ γῆ ἥδε οὐκ ἡμετέρη ἐστὶ οὐδέ μιν δυνησόμεθα ὑποχειρίην ποιήσασθαι· ὁκόσον δέ τι μοι μέρος μετῆν ὁ ὀδὼν μετέχει."

Ἱππίης μὲν δὴ ταύτῃ τὴν ὄψιν συνεβάλετο ἐξεληλυθέναι, Ἀθη- 108 ναίοισι δὲ τεταγμένοισι ἐν τεμένεϊ Ἡρακλέος ἐπῆλθον βοηθέοντες Πλαταιέες πανδημεί· καὶ γὰρ καὶ ἐδεδώκεσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Ἀθηναίοισι οἱ Πλαταιέες καὶ πόνους ὑπὲρ αὐτέων οἱ Ἀθηναῖοι συχνοὺς ἤδη ἀναραιρέατο. ἔδοσαν δὲ ὧδε. πιεζεύμενοι ὑπὸ Θηβαίων οἱ Πλαταιέες ἐδίδοσαν πρῶτα παρατυχοῦσι Κλεομένεΐ τε τῷ Ἀναξανδρίδεω καὶ Λακεδαιμονίοισι σφέας αὐτούς. οἱ δὲ οὐ δεκόμενοι ἔλεγόν σφι τάδε. "ἡμεῖς μὲν ἑκαστέρω τε οἰκέομεν καὶ ὑμῖν τοιήδε τις γένοιτ' ἂν ἐπικουρίη ψυχρή· φθαίητε γὰρ ἂν πολλάκις ἐξανδραποδισθέντες ἤ τινα πυθέσθαι ἡμέων. συμβουλεύομεν δὲ ὑμῖν δοῦναι ὑμέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι, πλησιοχώροισί τε ἀνδράσι καὶ τιμωρέειν ἐοῦσι οὐ κακοῖσι." ταῦτα συνεβούλευον οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ κατ' εὐνοίην οὕτω τῶν Πλαταιέων ὡς βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἔχειν πόνους συνεστεῶτας Βοιωτοῖσι. Λακεδαιμόνιοι μέν νυν Πλαταιεῦσι ταῦτα συνεβούλευον, οἱ δὲ οὐκ ἠπίστησαν, ἀλλ' Ἀθηναίων ἱρὰ ποιεύντων τοῖσι δυώδεκα θεοῖσι ἱκέται ἱζόμενοι ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐδίδοσαν σφέας αὐτούς. Θηβαῖοι δὲ πυθόμενοι ταῦτα ἐστρατεύοντο ἐπὶ τοὺς Πλαταιέας, Ἀθηναῖοι δέ σφι ἐβοήθεον. μελλόντων δὲ συνάπτειν μάχην Κορίνθιοι οὐ περιεῖδον, παρατυχόντες δὲ καὶ καταλλάξαντες ἐπιτρεψάντων ἀμφοτέρων οὔρισαν τὴν χώρην ἐπὶ τοισίδε, ἐᾶν Θηβαίους Βοιωτῶν τοὺς μὴ βουλομένους ἐς Βοιωτοὺς τελέειν. Κορίν- 4 θιοι μὲν δὴ ταῦτα γνόντες ἀπαλλάσσοντο, Ἀθηναίοισι δὲ ἀπιοῦσι ἐπεθήκαντο Βοιωτοί, ἐπιθέμενοι δὲ ἑσσώθησαν τῇ μάχῃ. ὑπερβάντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς οἱ Κορίνθιοι ἔθηκαν Πλαταιεῦσι εἶναι οὔρους, τούτους ὑπερβάντες τὸν Ἀσωπὸν αὐτὸν ἐποιήσαντο οὖρον Θηβαίοισι

C. 108 § 1. *ἐξεληλυθέναι.* zu 6, 80. — *καὶ γὰρ καί.* Kr. zu Thuk. 6, 61, 2. — *ἀναραιρέατο* für ἀναιρέατο Bekker. — *ἐδίδοσαν* boten an. gr. Spr. 53, 1, 7.

§ 2. *ἑκαστέρω* für ἑκατέρω Va. zu entfernt, um euch zu helfen. Spr. 49, 2 (6), 6. — *ψυχρὴ νίκη* 9, 49, 1. *ἐλπίς* Eur. Iph. A. 1014 u. Jos. jüd. Kr. 1, 18, 3. (We.) — *ἤ τινα πυθέσθαι.* Di. 69, 31, 1. Diese Fügung ist überhaupt selten, nachgewiesen noch Xen. Kyr. 1, 6, 49. Theokr. 2, 116. Herodian 1, 17, 16. mit πρότερον oben 6, 91. — *τιμωρέειν* hängt ab von κακοῖσι untauglich. Kr. zu Thuk. 6, 38, 2. — *οὐκ οὕτω ὡς.* zu 3, 47, 1. — *συνεστεῶτας* feindselig gegenüber stehend. zu 1, 208.

§ 3. *τὸν βωμόν.* zu 2, 7. — *περιεῖδον*, συνάπτοντας oder συνάπτειν. gr. Spr. 56, 16. — *ἐᾶν*, epexegetisch zu ἐπὶ τοισίδε, so doch eben nicht gewöhnlich; mit ἐπ' ᾧ τε zu 5, 82, 2. — *οὔρισαν.* Di. 2, 4, 2. 28, 4, 2. — *τελέειν ἐς.* zu 3, 34, 2.

§ 4. *ὑπερβάντες* erweiternd. — *εἶναι.* Di. 55, 3, 21.

την τούτου τοῦ παραθεμένου τὰ χρήματα οἱ παῖδες, ἐλθόντες δὲ ἐς λόγους τῷ Γλαύκῳ καὶ ἀποδεικνύντες τὰ σύμβολα ἀπαίτεον τὰ χρήματα. ὁ δὲ διωθέετο ἀντυποκρινόμενος τοιάδε· 'οὔτε μέμνημαι τὸ πρῆγμα οὐδέ με περιφέρει οὐδὲν εἰδέναι τουτέων τῶν ὑμεῖς λέγετε, βούλομαί τε ἀναμνησθεὶς ποιέειν πᾶν τὸ δίκαιον· καὶ γὰρ εἰ ἔλαβον, ὀρθῶς ἀποδοῦναι, καὶ εἴ γε ἀρχὴν μὴ ἔλαβον, νόμοισι τοῖσι Ἑλλήνων χρήσομαι ἐς ὑμέας. ταῦτα ὦν ὑμῖν ἀναβάλλομαι κυρώσειν ἐς 5τέταρτον μῆνα ἀπὸ τοῦδε.' οἱ μὲν δὴ Μιλήσιοι συμφορὴν ποιεύμενοι ἀπαλλάσσοντο ὡς ἀπεστερημένοι τῶν χρημάτων, Γλαῦκος δὲ ἐπορεύετο ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ. ἐπειρωτῶντα δὲ αὐτὸν τὸ χρηστήριον εἰ ὅρκῳ τὰ χρήματα ληίσηται, ἡ Πυθίη μετέρχεται τοισίδε τοῖσι ἔπεσι.

Γλαῦκ' Ἐπικυδείδη, τὸ μὲν αὐτίκα κέρδιον οὕτως,
ὅρκῳ νικῆσαι καὶ χρήματα ληίσσασθαι.
ὄμνυ, ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὔορκον μένει ἄνδρα.
ἀλλ' ὅρκου πάις ἐστὶν ἀνώνυμος, οὐδ' ἔπι χεῖρες
οὐδὲ πόδες· κραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰς ὅ κε πᾶσαν
συμμάρψας ὀλέσῃ γενεὴν καὶ οἶκον ἅπαντα.
ἀνδρὸς δ' εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.

6ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος συγγνώμην τὸν θεὸν παραιτέετο αὐτῷ σχεῖν τῶν ῥηθέντων. ἡ δὲ Πυθίη ἔφη τὸ πειρηθῆναι τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ποιῆσαι ἴσον δύνασθαι. Γλαῦκος μὲν δὴ μεταπεμψάμενος τοὺς Μιλησίους ξείνους ἀποδιδοῖ σφι τὰ χρήματα· τοῦ δὲ εἵνεκα ὁ λόγος ὅδε, ὦ Ἀθηναῖοι, ὡρμήθη λέγεσθαι ἐς ὑμέας, εἰρήσεται. Γλαύκου νῦν οὔτε τι ἀπόγονον ἔστι οὐδὲν οὔτ' ἱστίη οὐδεμία νομιζομένη εἶναι Γλαύκου,

---

§ 4. *διωθέετο.* *ὠθεῖν* augmentirt Her. nie. Di. 40 u. d. W. — *ἀντυποκρινόμενος* zur Erwiderung antwortend; sonst (in anderm Sinne) nur noch bei Lukianos. — *μέμνημαι τὸ πρῆγμα.* Spr. 47, 10, 2. (11, 2.) — *οὔτε.* *οὐδέ* Bekker. — *περιφέρει* es gemahnt mich, kommt mir wieder in den Sinn. Plat. Laches 180, e: *περιφέρει τίς με καὶ μνήμη ἄρτι τῶνδε λεγόντων.* (We.) Sonst wohl bei Attikern nichts Aehnliches, wohl aber in Nachahmungen Späterer. Schneiders Lex. — *βούλομαι δέ?* — *ὀρθῶς.* Eu. Or. 737: *εἰκότως κακῶς γυναικὸς ἄνδρα γίγνεσθαι κακόν.* wo Schäfer (Pors. 727) *ἔχει* ergänzt. — *ἀρχήν.* zu 2, 95. — *ἀναβάλλομαι κυρώσειν.* zu 5, 49, 6.

§ 5. *μέν.* Dem entspricht *ἀλλά.* — *ὅρκῳ* durch Abschwören. — *ληίσηται* für *ληίσεται* Werfer. — *κέρδιον.* Di. 23, 5, 2. — *ὅρκου πάις,* die Strafe der Götter. (We.) — *ἔπι,* *ἔπεισιν.* Di. 68, 2, 6. — *κραιπνός* schnell, poetisch. — *εἰς ὅ κε.* Di. 54, 16, 6. — *συμμάρψας,* wie das Simplex, poetisch. — *ἀνδρός,* Vers des Hesiodos ε, 285. — *ἀμείνων* beglückter, nicht untergehend.

C. 6. *ἴσον δύνασθαι* gelte gleich; gleich viel vermögen bei Aesch. 2, 116. gr. Spr. u. Di. 46, 5, 6. (6, 6.) — *ὡρμήθη.* zu 3, 56. — *τι ἀπόγονον.* zu *δίδυμα* 6, 52, 1. Adjectivisch findet sich *ἀπόγονος* bei Attikern schwerlich. — *ἱστίη.* zu 5, 40. — *ἐκτέτριπται.* vgl. 6, 37. Eur. Hipp.

ἐκτέτριπταί τε πρόρριζος ἐκ Σπάρτης. οὕτω ἀγαθὸν μηδὲ διανοέεσθαι περὶ παρακαταθήκης ἄλλο γε ἢ ἀπαιτεόντων ἀποδιδόναι."

87 Λευτυχίδης μὲν εἴπας ταῦτα, ὥς οἱ οὐδὲ οὕτω ἐσήκουον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπαλλάσσετο· οἱ δὲ Αἰγινῆται, πρὶν τῶν πρότερον ἀδικημάτων δοῦναι δίκας τῶν ἐς Ἀθηναίους ὕβρισαν, Θηβαίοισι χαριζόμενοι, ἐποίησαν τοιόνδε. μεμφόμενοι τοῖσι Ἀθηναίοισι καὶ ἀξιοῦντες ἀδικέεσθαι, ὡς τιμωρησόμενοι τοὺς Ἀθηναίους παρεσκευάζοντο. καὶ ἦν γὰρ δὴ τοῖσι Ἀθηναίοισι πεντήρης ἐπὶ Σουνίῳ, λοχήσαντες ὦν τὴν θεωρίδα νέα εἷλον πλήρεα ἀνδρῶν τῶν πρώτων Ἀθηναίων, λαβόντες δὲ τοὺς ἄνδρας ἔδησαν. 88 Ἀθηναῖοι δὲ παθόντες ταῦτα πρὸς Αἰγινητέων οὐκέτι ἀνεβάλλοντο μὴ οὐ τὸ πᾶν μηχανήσασθαι ἐπ' Αἰγινήτῃσι. καὶ ἦν γὰρ Νικόδρομος Κνοίθου καλεόμενος ἐν τῇ Αἰγίνῃ, ἀνὴρ δόκιμος, οὗτος μεμφόμενος μὲν τοῖσι Αἰγινήτῃσι πρότερον ἑωυτοῦ ἐξέλασιν ἐκ τῆς νήσου, μαθὼν δὲ τότε τοὺς Ἀθηναίους ἀναρτημένους ἔρδειν Αἰγινήτας κακῶς, συντίθεται Ἀθηναίοισι προδοσίην Αἰγίνης, φράσας ἐν τῇ τε ἡμέρῃ ἐπιχειρήσει καὶ ἐκείνους ἐς τὴν ἥκειν δεήσει βοηθέοντας. μετὰ ταῦτα καταλαμβάνει μὲν κατὰ συνεθήκατο ὁ Νικόδρομος Ἀθηναίοισι τὴν παλαιὴν καλεομένην πόλιν, Ἀθηναῖοι δὲ οὐ παραγίνονται ἐς δέον· οὐ γὰρ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες σφι ἀξιόμαχοι τῇσι 89 Αἰγινητέων συμβαλέειν· ἐν ᾧ ὦν Κορινθίων ἐδέοντο χρῆσαί σφι νέας, ἐν τούτῳ διεφθάρη τὰ πρήγματα. οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἦσαν γάρ σφι τοῦτον τὸν χρόνον φίλοι ἐς τὰ μάλιστα, Ἀθηναίοισι διδοῦσι δεομένοισι εἴκοσι νέας, διδοῦσι δὲ πενταδράχμους ἀποδόμενοι· δωτίνην γὰρ ἐν τῷ νόμῳ οὐκ ἐξῆν δοῦναι. ταύτας τε δὴ λαβόντες οἱ Ἀθη-

---

684: Ζεύς σ' ὁ γεννήτωρ ἐμός πρόρριζον ἐκτρίψειεν οὐτάσας πυρί. (Va.) — πρόρριζος. σὺν ταῖς ῥίζαις ἀνασπώμενος. Hesych. zu 1, 32, 5. — ἀπαιτεόντων, αὐτῶν, τῶν παρακαταθεμένων. zu 1, 3. — οἱ ἐσήκουον. zu 1, 214, 1.

C. 87. πρότερον 5, 81. Ueber das Adv. gr. Spr. 50, 8, 10. — καὶ ἦν γὰρ — ὦν. zu 1, 30, 2. — πεντήρης. πεντετηρίς Schömann. — θεωρίδα, das seit Theseus für dessen Rettung aus Kreta dem Apollon auf Delos alljährlich eine θεωρίαν oder θυσίαν brachte. Platon Phäd. 58. (Va.) Zufällig findet sich θεωρίς selten.

C. 88. μὴ οὐ. Spr. 67, 12, 5. (6.) — τὸ πᾶν. zu 4, 154, 1. — καὶ ἦν γάρ. zu 1, 24, 2. — πρότερον für προτέρην die Aldina. — ἐξέλασιν Vertreibung, in diesem Sinne bei den Frühern sonst nicht. — ἀναρτημένους, παρεσκευασμένους, ὡρμημένους. zu 5, 120. — ἔρδειν, ποιεῖν. Di. 46, 8, 1. — ἐκείνους, gegensätzlicher Betonung halber vor ἐς τήν gestellt, wie öfter bei Conjunctionen. gr. Spr. 54, 17, 7. — συνεθήκατο, συνέθετο. Di. 36, 3, 2. — ἐς δέον zu gehöriger Zeit, wie 1, 32, 2. ἐς τὸν καιρόν 6, 90. 7, 144.

C. 89. ἀξιόμαχοι gewachsen. So bei Her. öfter u. an einigen Stellen des Thukydides. Kr. dort zu 8, 80, 1. Mit dem Infinitiv noch 7 101, 2. 138. — ἐς τὰ μάλιστα. zu 1, 20. — διδοῦσι, διδόασι. Di. 36, 1, 3. — πενταδράχμους für fünf Drachmen. Eben so δίμνεως 5, 77, 2. — δωτίνην, δωρεάν. zu 1, 69, 2. — ἡμέρῃ μιῇ um Einen Tag. Kr. zu

ναῖοι καὶ τὰς σφετέρας, πληρώσαντες ἑβδομήκοντα νέας τὰς ἁπάσας ἔπλεον ἐπὶ τὴν Αἴγιναν καὶ ὑστέρησαν ἡμέρῃ μιῇ τῆς συγκειμένης.

90 Νικόδρομος δέ, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὸν καιρὸν οὐ παρεγίνοντο, ἐς πλοῖον ἐσβὰς ἐκδιδρήσκει ἐκ τῆς Αἰγίνης· σὺν δέ οἱ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν Αἰγινητέων ἕσποντο, τοῖσι Ἀθηναῖοι Σούνιον οἰκῆσαι ἔδοσαν. ἐνθεῦτεν δὲ οὗτοι ὁρμεώμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ

91 Αἰγινήτας. ταῦτα μὲν δὴ ὕστερον ἐγίνετο, Αἰγινητέων δὲ οἱ παχέες ἐπαναστάντος τοῦ δήμου σφι ἅμα Νικοδρόμῳ ἐπεκράτησαν καὶ ἔπειτά σφεας χειρωσάμενοι ἐξῆγον ἀπολέοντες. ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἄγος σφι ἐγένετο, τὸ ἐκθύσασθαι οὐκ οἷοί τε ἐγίνοντο ἐπιμηχανώμενοι, ἀλλ' ἔφθησαν ἐκπεσόντες πρότερον ἐκ τῆς νήσου ἤ σφι ἵλεων γενέσθαι τὴν θεόν. ἑπτακοσίους γὰρ δὴ τοῦ δήμου ζωγρήσαντες ἐξῆγον ὡς ἀπολέοντες, εἷς δέ τις τουτέων ἐκφυγὼν τὰ δεσμὰ καταφεύγει πρὸς πρόθυρα Δήμητρος θεσμοφόρου, ἐπιλαβόμενος δὲ τῶν ἐπισπαστήρων εἴχετο· οἱ δὲ ἐπείτε μιν ἀποσπάσαι οὐκ οἷοί τε ἀπέλκοντες ἐγίνοντο, ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἦγον οὕτω, (αἱ) χεῖρες δὲ κεῖναι ἐμπεφυκυῖαι ἦσαν τοῖσι ἐπισπαστῆρσι.

92 Ταῦτα μέν νυν σφέας αὐτοὺς οἱ Αἰγινῆται ἐργάσαντο, Ἀθηναίοισι δὲ ἥκουσι ἐναυμάχησαν νηυσὶ ἑβδομήκοντα, ἑσσωθέντες δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεκαλέοντο τοὺς αὐτοὺς τοὺς καὶ πρότερον, Ἀργείους. καὶ δή σφι οὗτοι μὲν οὐκέτι βοηθέουσι, μεμφόμενοι ὅτι Αἰγιναῖαι νέες ἀνάγκῃ λαμφθεῖσαι ὑπὸ Κλεομένεος ἔσχον τε ἐς τὴν Ἀργολίδα χώρην καὶ συναπέβησαν Λακεδαιμονίοισι. συναπέβησαν δὲ καὶ ἀπὸ Σικυωνιέων νεῶν ἄνδρες τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἐσβολῇ. καί σφι ὑπ' Ἀργείων ἐπεβλήθη ζημίη χίλια τάλαντα ἐκτῖσαι, πεντακόσια ἑκατέρους. Σικυώνιοι μέν νυν συγγνόντες ἀδικῆσαι, ὡμολόγησαν ἑκατὸν τάλαντα ἐκτίσαντες

Xen. An. 1, 2, 25. — τῆς συγκειμένης nach dem verabredeten Tage. gr. Spr. 47, 18.

C. 90. σὺν δέ οἱ, wie σὺν δέ σφι. zu 5, 121. Di. 51, 1, 7. Ueber ἕπεσθαι σύν τινι gr. Spr. 48, 7, 12.

C. 91. οἱ παχέες. zu 5, 30, 1. — ἐπαναστάντες. zu 1, 89, 1. — ἐκθύσασθαι durch Opfer sühnen; so erst wieder bei Spätern. (Va.) — ἐπιμηχανώμενοι. zu 1, 94, 2. — πρότερον, pleonastisch bei φθάνειν wie πρῶτον bei ἄρχειν. zu 1, 2, 1. Freilich nicht eben so gewöhnlich. Eig. giebt es hier mit ἤ verbunden wie in der att. Prosa πρίν zu φθάνειν eine nähere Bestimmung. — γενέσθαι, der Infinitiv nach πρότερον ἤ auch 1, 72, 1. 199, 2. 7, 2, 1; nach πρότερα ἤ 2, 44, 3. So nach πρότερον ἤ und ὕστερον ἤ auch Thukydides und Spätere. zu Thuk. 1, 69, 4. — δεσμά. Di. 21 u. δεσμός. — ἐπισπαστήρ Griff, sonst ῥόπτρον. (Va.) — αἱ fehlt in mehrern Hsn. Di. 50, 11, 3.

C. 92 § 1. σφέας αὐτούς, ἀλλήλους. gr. Spr. 51, 2, 16. — τούς das zweite fehlt in einigen Hsn. — ἔσχον anlegten, landeten. gr. Spr. 52, 2, 2 u. zu Thuk. 1, 110, 2. — Σικυωνιέων für Σικυωνίων Br. — σφι, den Aegineten und Argeiern. — ἐπεβλήθη. Attiker sagen gew. ζημίαν ἐπιτιθέναι, ζημία ἐπίκειται.

ἀζήμιοι εἶναι, Αἰγινῆται δὲ οὔτε συνεγινώσκοντο ἦσάν τε αὐθαδέστεροι. διὰ δὴ ταῦτα δεομένοισι ἀπὸ μὲν τοῦ δημοσίου οὐδεὶς Ἀργείων ἔτι ἐβοήθεε, ἐθελονταὶ δὲ ἐς χιλίους· ἦγε δὲ αὐτοὺς στρατηγὸς Εὐρυβάτης, πεντάεθλον ἐπασκήσας. τουτέων οἱ πλεῦνες οὐκ ἀπενόστησαν ὀπίσω, ἀλλ' ἐτελεύτησαν ὑπ' Ἀθηναίων ἐν Αἰγίνῃ· αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς Εὐρυβάτης μουνομαχίην ἐπασκέων, τρεῖς μὲν ἄνδρας τρόπῳ τοιούτῳ κτείνει, ὑπὸ δὲ τοῦ τετάρτου Σωφάνεος τοῦ Δεκελέος ἀποθνήσκει. Αἰγινῆται δὲ ἐοῦσι ἀτάκτοισι Ἀθηναίοισι συμβαλόντες τῇσι νηυσὶ ἐνίκησαν καί σφεων νέας τέσσερας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἷλον. 93

Ἀθηναίοισι μὲν δὴ πόλεμος συνῆπτο πρὸς Αἰγινήτας, ὁ δὲ Πέρσης τὸ ἑωυτοῦ ἐποίεε, ὥστε ἀναμιμνήσκοντός τε αἰεὶ τοῦ θεράποντος μεμνῆσθαί μιν τῶν Ἀθηναίων καὶ Πεισιστρατιδέων προσκατημένων καὶ διαβαλλόντων Ἀθηναίους, ἅμα δὲ βουλόμενος ὁ Δαρεῖος ταύτης ἐχόμενος τῆς προφάσιος καταστρέφεσθαι τῆς Ἑλλάδος τοὺς μὴ δόντας αὐτῷ γῆν τε καὶ ὕδωρ. Μαρδόνιον μὲν δὴ φλαύρως πρήξαντα τῷ στόλῳ παραλύει τῆς στρατηγίης, ἄλλους δὲ στρατηγοὺς ἀποδέξας ἀπέστελλε ἐπί τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας, Δᾶτίν τε, ἐόντα Μῆδον γένος, καὶ Ἀρταφέρνεα τὸν Ἀρταφέρνεος παῖδα, ἀδελφιδέον ἑωυτοῦ· ἐντειλάμενος δὲ ἀπέπεμπε ἐξανδραποδίσαντας Ἀθήνας καὶ Ἐρέτριαν ἀγαγεῖν ἑωυτῷ ἐς ὄψιν τὰ ἀνδράποδα. ὡς δὲ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι οἱ ἀποδεχθέντες πορευόμενοι παρὰ βασιλέος ἀπίκοντο τῆς Κιλικίης ἐς τὸ Ἀλήιον πεδίον, ἅμα ἀγόμενοι πεζὸν στρατὸν πολλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, ἐνθαῦτα στρατοπεδευομένοισι ἐπῆλθε μὲν ὁ ναυτικὸς πᾶς στρατὸς ὁ ἐπιταχθεὶς ἑκάστοισι, παρεγένοντο δὲ καὶ αἱ ἱππαγωγοὶ νέες, τὰς τῷ προτέρῳ ἔτεϊ προεῖπε τοῖσι ἑωυτοῦ δασμοφόροισι Δαρεῖος ἑτοιμάζειν. ἐσβαλόμενοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύτας καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν ἐσβιβάσαντες ἐς τὰς νέας ἔπλεον ἑξακοσίῃσι τριήρεσι ἐς τὴν Ἰωνίην. ἐνθεῦτεν δὲ οὐ παρὰ τὴν ἤπειρον εἶχον τὰς νέας ἰθὺ τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Θρηίκης, ἀλλ' ἐκ Σάμου ὁρμεώμενοι 94 95 2

§ 2. *συγγινώσκειν* einsehen, anerkennen, bei Her. im Activ. zu 1, 89, 2. — *συνεγινώσκοντο, συνεχώρουν*. zu 1, 45, 2. — *ἐπασκήσας*. zu 1, 77, 2. — *ὑπό* Spr. 52, 3, 1. — *τοιούτῳ, μουνομαχίῃ*.

C. 94. *ὁ Πέρσης*. zu *τὸν Κόλχον* 1, 2, 2. — *τὸ ἑωυτοῦ*, seine Rüstungen. — *ὥστε, ἅτε*. — *μεμνῆσθαι* hängt von *ἀναμιμνήσκοντος* ab. Xen. *ἱππαρχ*. 8, 10: *ἔτι βούλομαι ὑπομνῆσαι καὶ τόδε φυλάττεσθαι*. vgl. Spr. 55, 3, 7. (13.) — *μιν* hängt von *ἀναμιμνήσκοντος* ab. Ueber die Sache 5, 105. — *βουλόμενος*, der No. mit dem absoluten Ge. verbunden. Di. 56, 14, 3. — *γῆν*. zu 4, 126. — *φλαύρως, κακῶς* sonst bei *πράττειν*. — *ἐξανδραποδίσαντας* nachdem sie gänzlich zu Sklaven gemacht hätten die Bewohner von.

C. 95 § 1. *ἀποδεχθέντες, ἀποδειχθέντες*. — *πᾶς*, eingeschoben. zu 4, 30. — *τῷ προτέρῳ. τρίτῳ πρότερον* Dobree.

§ 2. *ἐσβαλόμενοι*. So vom Einladen von Sachen noch bei Thuk. 8, 31, 2, wofür sonst *εἰστίθεσθαι*. — *εἶχον τὰς νέας* steuerten die Schiffe, wie 5, 33, 1 u. Od. ι, 279. κ, 91. λ, 70. In der att. Prosa scheint *ἔχειν*

παρά τε Ἰκάριον καὶ διὰ νήσων τὸν πλόον ἐποιεῦντο, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, δείσαντες μάλιστα τὸν περίπλοον τοῦ Ἄθω, ὅτι τῷ προτέρῳ ἔτεϊ ποιεύμενοι ταύτῃ τὴν κομιδὴν μεγάλως προσέπταισαν· πρὸς δὲ 96 καὶ ἡ Νάξος σφέας ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ ἁλοῦσα. ἐπεὶ δὲ ἐκ τοῦ Ἰκαρίου πελάγεος προσφερόμενοι προσέμιξαν τῇ Νάξῳ (ἐπὶ ταύτην γὰρ δὴ πρώτην ἐπεῖχον στρατεύεσθαι οἱ Πέρσαι), μεμνημένοι τῶν πρότερον οἱ Νάξιοι πρὸς τὰ οὔρεα οἴχοντο φεύγοντες οὐδὲ ὑπέμειναν. οἱ δὲ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι τοὺς κατέλαβον αὐτέων ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους ἀνήγοντο.

97 Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίευν, οἱ Δήλιοι ἐκλιπόντες καὶ αὐτοὶ τὴν Δῆλον οἴχοντο φεύγοντες ἐς Τῆνον. τῆς δὲ στρατιῆς καταπλεούσης ὁ Δᾶτις προπλώσας οὐκ ἔα τὰς νέας πρὸς τὴν νῆσον προσορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην ἐν τῇ Ῥηνέῃ· αὐτὸς δὲ πυθόμενος ἵνα ἦσαν οἱ Δήλιοι, πέμπων κήρυκα ἠγόρευέ σφι τάδε. "ἄνδρες ἱροί, τί φεύγοντες οἴχεσθε, οὐκ ἐπιτήδεα καταγνόντες κατ' ἐμεῦ; ἐγὼ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτό γε φρονέω καί μοι ἐκ βασιλέος ὧδε ἐπέσταλται, ἐν τῇ χώρῃ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ταύτην μηδὲν σίνεσθαι, μήτε αὐτὴν τὴν χώρην μήτε τοὺς οἰκήτορας αὐτῆς. νῦν ὦν καὶ ἄπιτε ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτέων καὶ τὴν νῆσον νέμεσθε." ταῦτα μὲν ἐπεκηρυκεύσατο τοῖσι Δηλίοισι, μετὰ δὲ λιβανωτοῦ τριηκόσια τάλαντα κατανήσας ἐπὶ τοῦ 98 βωμοῦ ἐθυμίησε. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας ἔπλεε ἅμα τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἐρέτριαν πρῶτα, ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας· μετὰ δὲ τοῦτον ἐνθεῦτεν ἐξαναχθέντα Δῆλος ἐκινήθη, ὡς ἔλεγον Δήλιοι, καὶ πρῶτα καὶ ὕστατα μέχρι ἐμεῦ σεισθεῖσα. καὶ τοῦτο μέν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός. ἐπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος καὶ Ξέρξεω τοῦ Δαρείου καὶ Ἀρτα-

---

transitiv so nicht vorzukommen. — *διὰ νήσων.* zu 3, 96. — *ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν.* zu 1, 131. — *ποιεύμενοι τὴν κομιδήν*, *κομιζόμενοι.* Kr. zu Xen. An. 1, 2, 17. — *μεγάλως.* zu 1, 16. vgl. 5, 62, 2. 6, 45. — *πρὸς δέ.* Spr. 68, 1, 1. (2, 2.)

C. 96. *πρώτην.* Spr. 57, 5, 3. — *ἐπεῖχον, σκοπὸν εἶχον.* Eustath. nahmen sich vor. zu 1, 80, 4. Ungew. so. — *τῶν πρότερον*, der Belagerung 5, 34. — *οὐδέ, καὶ οὔ.* zu 1, 45, 1.

C. 97. *καὶ αὐτοί*, wie die Naxier. — *Ῥήνεια* war nur vier Stadien von Delos entfernt. Kr. zu Thuk. 3, 104, 2. — *ἠγόρευε* liess sagen. zu *ἔλεγε* 5, 24, 1. — *ἐπιτήδεα* Gehöriges. — *καταγνόντες*, gew. mit dem blossen Ge. Spr. 47, 23. (24.) Vereinzelt noch mit *κατά τινος* Diod. 18, 62, wie *κατηγορεῖν* und *καταψεύδεσθαι κατά τινος* Xen. Hell. 1, 7, 9. Aesch. 2, 87. — *ἐπὶ τοσοῦτο φρονέω* bin in so weit, in dem Grade, vernünftig. (Valla.) — *ἐν τῇ, ἐν ᾗ.* — *οἱ δύο θεοί*, Apollon und Artemis. — *σίνεσθαι.* zu 1, 17. Mit zwei Ac. auch 2, 68, 3. 7, 147, 4. — *ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτῶν.* zu 1, 63. vgl. Spr. 51, 4, 4. (2, 10.)

C. 98 § 1. *μετὰ — ἐξαναχθέντα.* zu 1, 9, 2. 4, 44. — *ἐκινήθη*, durch ein Erdbeben; Widerspruch bei Thuk. 2, 8, 2. vgl. Voss Myth. Br. III

ξέρξεω τοῦ Ξέρξεω, τριῶν τουτέων ἐπεξῆς γενέων, ἐγένετο πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ εἴκοσι ἄλλας γενεὰς τὰς πρὸ Δαρείου γενομένας, τὰ μὲν ἀπὸ τῶν Περσέων αὐτῇ γενόμενα, τὰ δὲ ἀπ' αὐτέων 2 τῶν κορυφαίων περὶ τῆς ἀρχῆς πολεμεόντων. οὕτω οὐδὲν ἦν ἀεικὲς κινηθῆναι Δῆλον τὸ πρὶν ἐοῦσαν ἀκίνητον· καὶ ἐν χρησμῷ ἦν γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ὧδε.

κινήσω καὶ Δῆλον ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν.

[δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οὐνόματα, Δαρεῖος ἐρξίης, Ξέρξης ἀρήιος, Ἀρταξέρξης μέγας ἀρήιος. τούτους μὲν δὴ τοὺς βασιλέας ὧδε ἂν ὀρθῶς κατὰ γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἕλληνες καλέοιεν.]

Οἱ δὲ βάρβαροι ὡς ἀπῆραν ἐκ τῆς Δήλου προσίσχον πρὸς τὰς 99 νήσους, ἐνθεῦτεν δὲ στρατιήν τε παρελάμβανον καὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας ἐλάμβανον. ὡς δὲ περιπλέοντες τὰς νήσους προσέσχον καὶ ἐς Κάρυστον, (οὐ γάρ δή σφι οἱ Καρύστιοι οὔτε ὁμήρους ἐδίδοσαν οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλις ἀστυγείτονας στρατεύεσθαι, λέγοντες Ἐρέτριάν τε καὶ Ἀθήνας), ἐνθαῦτα τούτους ἐπολιόρκεόν τε καὶ τὴν γῆν σφέων ἔκειρον, ἐς ὃ καὶ οἱ Καρύστιοι παρέστησαν ἐς τῶν Περσέων τὴν γνώμην. Ἐρετριέες δὲ πυνθανόμενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περ- 100 σικὴν ἐπὶ σφέας ἐπιπλέουσαν Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθοὺς γενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπείπαντο τὴν ἐπικουρίην, ἀλλὰ τοὺς τετρακισχιλίους (τοὺς) κληρουχέοντας τῶν ἱπποβοτέων Χαλκιδέων τὴν χώρην, τούτους σφι διδοῦσι τιμωρούς. τῶν δὲ Ἐρετριέων ἦν ἄρα οὐδὲν ὑγιὲς βούλευμα, οἳ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ἰδέας· οἱ μὲν γὰρ αὐτέων ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν 2 ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης, ἄλλοι δὲ αὐτέων ἴδια κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ Πέρσεω οἴσεσθαι προδοσίην ἐσκευάζοντο. μαθὼν δὲ του-

S. 128. — κου. zu 1, 98, 2. — πλέω. Ueber die Sache Kr. Leben des Thuk. S. 26 f. — ἐπί. Spr. 68, 38 (42), 1.

§ 2. κορυφαίων, besonders den Athenern und Lakedämoniern. — ἀεικές, ἀπεοικός. zu 3, 33. — δύναται — καλέοιεν als Einschiebsel verdächtigt von We. u. A. — δύναται. zu 2, 30, 1. — ἐρξίης, ein sonst unbekanntes Wort. Bei der ziemlich einstimmigen Uneinigkeit in den Erklärungen der Neuern über diese Namen lassen wir die vorliegenden Angaben auf sich beruhen. — μέγας. μέγα? Bekker.

C. 99. ἀπῆραν aufgebrochen waren. gr. Spr. 52, 2, 1. Kr. zu Xen. An. 7, 6, 33. — προςῖσχον legten an. gr. Spr. 52, 2, 3. — οὔτε ἔφασαν. Spr. 67, 1, 2. — παρέστησαν. zu 3, 13, 2.

C. 100 § 1. βοηθούς. Spr. 55, 2, 5. (7.) Der Ge. 5, 80. — ἀπείπαντο lehnten ab. zu 4, 121, 2. — τούς die 5, 77, 2 erwähnten; das zweite τούς hat Kr. zugefügt. — ἄρα sichtlich. — διφασίας. zu 1, 18, 1. — ἰδέας Weisen, Pläne. Kr. zu Thuk. 1, 109. 6, 76, 3. Mit φρονεῖν nach Spr. 46, 4. (6.)

§ 2. ἐκλιπεῖν ἐς, ἐκλιπόντας φυγεῖν ἐς, wie 8, 50. (Va.) Xen. An. 1, 2, 24. — ἐσκευάζετο. zu 5, 103. — τὰ πρῶτα Hauptperson, wie 9, 78. (Sch.) Spr. 43 4, 14.

τῇ ὑστέρῃ Ὀλυμπιάδι τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι νικῶν παραδιδοῖ Πεισιστράτῳ ἀνακηρυχθῆναι καὶ τὴν νίκην παρεὶς τούτῳ κατῆλθε ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ ὑπόσπονδος. καί μιν ἀνελόμενον τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι ἄλλην Ὀλυμπιάδα κατέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων, οὐκέτι περιεόντος αὐτοῦ Πεισιστράτου· κτείνουσι δὲ οὗτοί μιν κατὰ τὸ πρυτανήιον νυκτὸς ὑπείσαντες ἄνδρας. τέθαπται δὲ Κίμων πρὸ τοῦ ἄστεος, πέρην τῆς διὰ Κοίλης καλεομένης ὁδοῦ· καταντίον δ' αὐτοῦ αἱ ἵπποι τετάφαται αὗται αἱ τρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀνελόμεναι. ἐποίησαν δὲ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἤδη τὠυτὸ τοῦτο Εὐαγόρεω Λάκωνος, πλέω δὲ τουτέων οὐδαμαί. ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Στησαγόρης ἦν τηνικαῦτα παρὰ τῷ πάτρῳ Μιλτιάδῃ τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονήσῳ, ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήνῃσι, τοὔνομα ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω Μιλτιάδην. οὗτος δὴ ὦν τότε ὁ Μιλτιάδης, ἥκων ἐκ τῆς Χερσονήσου καὶ ἐκπεφευγὼς διπλόον θάνατον, ἐστρατήγεε Ἀθηναίων. ἅμα μὲν γὰρ οἱ Φοίνικες αὐτὸν οἱ ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἴμβρου περὶ πολλοῦ ἐποιεῦντο λαβεῖν τε καὶ ἀπαγαγεῖν παρὰ βασιλέα· ἅμα δὲ ἐκφυγόντα τε τούτους καὶ ἀπικόμενον ἐς τὴν ἑωυτοῦ δοκέοντά τε εἶναι ἐν σωτηρίῃ ἤδη, τὸ ἐνθεῦτέν μιν οἱ ἐχθροὶ ὑποδεξάμενοι καὶ ὑπὸ δικαστήριον αὐτὸν ἀγαγόντες ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυγὼν δὲ καὶ τούτους στρατηγὸς οὕτω Ἀθηναίων ἀπεδέχθη, αἱρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου. 104

Καὶ πρῶτα μὲν ἐόντες ἔτι ἐν τῷ ἄστεϊ οἱ στρατηγοὶ ἀποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην, Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελετῶντα, τῷ δή, ὡς αὐτός τε ἔλεγε Φειδιππίδης καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελλε, περὶ τὸ Παρθένιον οὖρος τὸ ὑπὲρ Τεγέης ὁ Πὰν περιπίπτει. βώσαντα δὲ τοὔνομα τοῦ Φειδιππίδεω τὸν Πᾶνα Ἀθηναίοισι κελεῦσαι ἀπαγγεῖλαι, διότι ἑωυτοῦ οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῦνται ἐόντος εὔνου Ἀθηναίοισι καὶ πολλαχῇ γενομένου ἤδη σφι χρησίμου, τὰ δ' ἔτι καὶ ἐσομένου. καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι καταστάντων σφίσι εὖ ἤδη τῶν πρηγμάτων πιστεύσαντες 105

35, 2.) — τὠυτό dieselbe Ehre. Aehnlich ἐποίησαν τὠυτὸ τοῦτο § 2. — ξεινίκασθαι, selten so, zumal bei Attikern. Dem. 14, 1: τοῦ λέγειν εὖ δόξαν ἐκφέρονται. — παραδιδόναι, wie sonst διδόναι. vgl. Spr. 55, 3, 6. 11.) Mit dem Inf. auch 9, 78, 1.

§ 2. ὑπείσαντες, ὑποπέμψαντες. Di. 39 u. εἶσα. Ueber den att. Ausdruck Kr. zu Xen An. 2, 4, 22. — τετάφαται für τεθάφαται eine Hs. gr. Spr. 10, 4. — τῷ Κίμωνι. Di. 48, 12, 2. vgl. 4, 51. 9, 108. (We.) — Μιλτιάδην für Μιλτιάδης Kr. zu 5, 52, 4.

C. 104. τὴν ἑωυτοῦ. gr. Spr. 43, 3, 3. — τυραννίδος. Spr. 47, 21 (22.)

C. 105. τοῦτο, τὸ ἡμεροδρομεῖν. gr. Spr. 58, 3, 7. — μελετῶντα. zu 115. — αὐτός γε? — περιπίπτει, ἐντυγχάνει Paus. 1, 28, 4. Jenes ist so von Personen eben nicht üblich. — βώσαντα. Di. 39 u. βοάω. — κελεῦσαι. zu 5, 10. — διότι, fragend: wesshalb. — εὔνου. εὐνόου Kön. — σφι für σφίσι Schäfer. Di. 25, 1, 6. — τὰ δέ. theils. gr. Spr. 50. 1, 15.

τέων ἑκάτερα ὡς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἐρετριέων τὰ πρῶτα, φράζει τοῖσι ἥκουσι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα, προσεδέετό τε ἀπαλλάσσεσθαί σφεας ἐς τὴν σφετέρην, ἵνα μὴ προσαπόλωνται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίνῃ συμβουλεύσαντι πείθονται. καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς Ὠρωπὸν ἔσωζον σφέας

101 αὐτούς, οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατέσχον τὰς νέας τῆς Ἐρετρικῆς χώρης κατὰ Ταμύνας καὶ Χοιρέας καὶ Αἰγίλια, κατασχόντες δὲ ταῦτα τὰ χωρία αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο καὶ παρεσκευάζοντο ὡς προσοισόμενοι τοῖσι ἐχθροῖσι. οἱ δὲ Ἐρετριέες ἐπεξελθεῖν μὲν καὶ μαχέσασθαι οὐκ ἐποιεῦντο βουλήν, εἴ κως δὲ διαφυλάξαιεν τὰ τείχεα, 2 τούτου σφι ἔμελε πέρι, ἐπείτε ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. προσβολῆς δὲ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος ἔπιπτον ἐπὶ ἓξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἑβδόμῃ Εὔφορβός τε ὁ Ἀλκιμάχου καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέου, ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδοῦσι τοῖσι Πέρσῃσι. οἱ δὲ ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν τοῦτο μὲν τὰ ἱρὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν, ἀποτινύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἠνδραποδίσαντο κατὰ τὰς Δαρείου ἐντολάς.

102 Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἐρέτριαν, καὶ ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας ἔπλεον ἐς τὴν Ἀττικήν, κατέργοντές τε πολλὸν καὶ δοκέοντες [illegible] τοὺς Ἀθηναίους ποιήσειν τὰ καὶ τοὺς Ἐρετριέας ἐποίησαν. [illegible] γὰρ ὁ Μαραθὼν ἐπιτηδεώτατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἐρετρίης, ἐς τοῦτο σφι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου.

103 Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβοήθεον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα. ἦγον δέ σφεας στρατηγοὶ δέκα, τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης, τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Στησαγόρεω κατέλαβε φυγεῖν ἐξ Ἀθηνέων Πεισίστρατον τὸν Ἱπποκράτεος. καὶ αὐτῷ φεύγοντι Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι τεθρίππῳ συνέβη, καὶ ταύτην μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενόν μιν τὠυτὸ ἐξενείκασθαι τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ. μετὰ δὲ

C. 101 § 1. κατίσχειν von Schiffen bei Attikern gew. intransitiv, [illegible] „7, 188, 1. 8, 41, 1. Transitiv auch 7, 59, 2. 8, 40, 1." (Sch.) vgl. zu [illegible] u. Kr. zu Xen. An. 5, 9, 33. — Ταμύνας für τέμενος Va. u. We. vgl. [illegible] p. 447. — ἐξεβάλλοντο schifften aus, ungew. so, wie der Gg. [illegible] σθαι 6, 95, 2. — ἐπεξελθεῖν. Spr. 50, 5 (6), 6. — πέρι trennt Her. [illegible] dem Ge. sehr selten durch Einschiebungen. — ἐνίκα. Dl. 61, 5 [illegible] 2, 54, 2: ἐνίκησεν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰκότως λοιμὸν εἰρῆσθαι.

§ 2. ἀμφοτέρων von beiden Seiten. zu 1, 76, 2. Κυνέω Br. — προδιδοῦσι. zu 3, 45, 2. — ἀποτινύμ[illegible] 47, 1. 4, 118, 3.

C. 102 κατέργοντες. zu 5, 63, 3. Thuk. [illegible] τῷ πολέμῳ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν. (Sch.) — bei κρατεῖν etc. zu 5, 1, 2 [illegible] Kr. zu Thuk. 2, 20, 2: ὁ [illegible]

C. 103 § 1. ἐβο[illegible] — κατέλαβε φυγ[illegible] 70, 2. — μέν. [illegible]

υμπιάδι τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι νικῶν παραδιδοῖ Πει[illegible]-
ρυχθῆναι καὶ τὴν νίκην παρεὶς τούτῳ κατῆλθε ἐπὶ [illegible]
νδος. καί μιν ἀνελόμενον τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι [illegible]
τέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων. [illegible]-
αὐτοῦ Πεισιστράτου· κτείνουσι δὲ οὗτοί μιν κατὰ [illegible]
τὸς ὑπείσαντες ἄνδρας. τέθαπται δὲ Κίμων πρὸ τῆς
τῆς διὰ Κοίλης καλεομένης ὁδοῦ· καταντίον δ' [illegible]
ραται αὗται αἱ τρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀνελόμεναι. [illegible]-
αι ἵπποι ἤδη τὠυτὸ τοῦτο Εὐαγόρεω. Λακωνικαὶ [illegible]
αμαί. ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι
τηνικαῦτα παρὰ τῷ πάτρῳ Μιλτιάδῃ τρεφόμενος [illegible]
ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήνῃσι [illegible]-
τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω Μιλτιάδης.
ότε ὁ Μιλτιάδης, ἥκων ἐκ τῆς Χερσονήσου [illegible]
ν θάνατον, ἐστρατήγεε Ἀθηναίων. ἅμα [illegible]
οἱ ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἴμβρου περὶ πολλοῦ [illegible]
παγαγεῖν παρὰ βασιλέα· ἅμα δὲ ἐκφυγόντα [illegible]
ἐς τὴν ἑωυτοῦ δοκέοντά τε εἶναι ἐν [illegible]
ἐχθροὶ ὑποδεξάμενοι καὶ ὑπὸ δικαστήριον [illegible]
τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυγὼν [illegible]
οὕτω Ἀθηναίων ἀπεδέχθη, αἱρεθεὶς [illegible]
ι μὲν ἐόντες ἔτι ἐν τῷ ἄστεϊ οἱ στρατηγοὶ [illegible]
την κήρυκα Φειδιππίδην, Ἀθηναῖον μὲν [illegible]
τε καὶ τοῦτο μελετῶντα, τῷ δὴ [illegible]
Ἀθηναίοισι ἀπήγγελλε, περὶ τὸ Παρθένιον [illegible]
Πὰν περιπίπτει. βώσαντα δὲ [illegible]
Ἀθηναίοισι κελεῦσαι ἀπαγγεῖλαι [illegible] τες
ποιεῦνται ἐόντος εὐνόου Ἀθηναίοισι [illegible] ρους,
χρησίμου, τὰ δ' ἔτι [illegible] ναίοισι
στάντων σφίσι τὰ ἤδη [illegible]

[illegible] dieselbe Ehre [illegible] καί. Kr. zu
selten so, [illegible] διδοσαν bo-
— παραδι[illegible]
auch 9, [illegible] uch zu helfen. Spr.
[illegible] A. 1014 u. Jos. jüd.
[illegible] 69, 31, 1. Diese Fü-
[illegible] Kyr. 1, 6, 49. Theokr.
[illegible] 91. — τιμωρέειν hängt
[illegible] 38, 2. — οὐκ οὕτω ὡς. zu
[illegible] nüber stehend. zu 1, 208.
[illegible] ον, συνάπτοντας oder συνάπτειν.
[illegible] τοιάδε, so doch eben nicht ge-
[illegible] ὕρισαν. Di. 2, 4, 2. 28, 4, 2. —
[illegible] — εἶναι. Di. 55, 3, 21.

εἶναι ἀληθέα ἱδρύσαντο ὑπὸ τῇ ἀκροπόλι Πανὸς ἱρόν, καὶ αὐτὸν ἀπὸ
106ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίῃσι ἐπετέῃσι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονται· τότε
δὲ πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φειδιππίδης οὗτος, ὅτε πέρ οἱ
ἔφη καὶ τὸν Πᾶνα φανῆναι, δευτεραῖος ἐκ τοῦ Ἀθηναίων ἄστεος ἦν
ἐν Σπάρτῃ, ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγε· "ὦ Λακεδαι-
μόνιοι, Ἀθηναῖοι ὑμέων δέονται σφίσι βοηθῆσαι καὶ μὴ περιιδεῖν
πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι Ἕλλησι δουλοσύνῃ περιπεσοῦσαν πρὸς ἀν-
2δρῶν βαρβάρων· καὶ γὰρ νῦν Ἐρέτριά τε ἠνδραπόδισται καὶ πόλι
λογίμῳ ἡ Ἑλλὰς γέγονε ἀσθενεστέρη." ὁ μὲν δή σφι τὰ ἐντεταλμένα
ἀπήγγελλε, τοῖσι δὲ ἕαδε μὲν βοηθέειν Ἀθηναίοισι, ἀδύνατα δέ σφι
ἦν τὸ παραυτίκα ποιέειν ταῦτα, οὐ βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον·
ἦν γὰρ ἱσταμένου τοῦ μηνὸς εἰνάτη, εἰνάτῃ δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθαι ἔφα-
σαν μὴ οὐ πλήρεος ἐόντος τοῦ κύκλου.

107 Οὗτοι μέν νυν τὴν πανσέληνον ἔμενον, τοῖσι δὲ βαρβάροισι κα-
τηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου ἐς τὸν Μαραθῶνα, τῆς παροιχομένης
νυκτὸς ὄψιν ἰδὼν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε· ἐδόκεε ὁ Ἱππίης τῇ μητρὶ τῇ
ἑωυτοῦ συνευνηθῆναι· συνεβάλετο ὦν ἐκ τοῦ ὀνείρου κατελθὼν ἐς
τὰς Ἀθήνας καὶ ἀνασωσάμενος τὴν ἀρχὴν τελευτήσειν ἐν τῇ ἑωυτοῦ
γηραιός. ἐκ μὲν δὴ τῆς ὄψιος συνεβάλετο ταῦτα, τότε δὲ κατηγεόμε-
νος τοῦτο μὲν τὰ ἀνδράποδα τὰ ἐξ Ἐρετρίης ἀπέβησε ἐς τὴν νῆσον
2τὴν Στυρέων, καλεομένην δὲ Αἰγίλειαν, τοῦτο δὲ καταγομένας ἐς τὸν
Μαραθῶνα τὰς νέας ὅρμιζε οὗτος, ἐκβάντας τε ἐς γῆν τοὺς βαρβά-
ρους διέτασσε. καί οἱ ταῦτα διέποντι ἐπῆλθε πταρεῖν τε καὶ βῆξαι
μεζόνως ἢ ὡς ἐώθεε· οἷα δέ οἱ πρεσβυτέρῳ ἐόντι τῶν ὀδόντων οἱ
πλεῦνες ἐσείοντο. τουτέων ὦν ἕνα τῶν ὀδόντων ἐκβάλλει ὑπὸ βίης
βήξας· ἐκπεσόντος δὲ ἐς τὴν ψάμμον αὐτοῦ ἐποιέετο πολλὴν σπουδὴν

— *καταστάντων*. 7, 158, 2: *εὖ ἡμῖν καὶ ἐπὶ τὸ ἄμεινον κατέστη.* Gemeint ist die Zeit nach Vertreibung der Barbaren. — *ἐπετέῃσι* für *ἐπετείῃσι* Bekker. zu 4, 62, 2. — *λαμπάδι* durch Fackellauf, *λαμπαδηφορίῃ* 8, 98. Paus. 1, 30, 2 u. die Erklärer zu Ar. Frö. 131. Ueber den Pan Voss Myth. Br. I p. 80 f.

C. 106 § 1. *δευτεραῖος*. Spr. 57, 5, 4. Ein Lauf von etwa zehn geogr. Meilen täglich. Viel mehr nach den Angaben der Alten. Saumaise z. Sol. p. 33. — *πρός*. Spr. 52, 3. 1.

§ 2. *πόλι* um eine Stadt. Spr. 48, 12, 8. (15, 10.) — *ἕαδε*, *ἔδοξεν*. Di. 39 u. *ἁνδάνω*. — *ἱσταμένου* anfangend d. h. in der ersten Dekade. Ideler Chron. I S. 280. — *ἐξελεύσεσθαι*, *ἐξιέναι*. Di. 39 u. *ἔρχεσθαι*. — *μὴ οὐ*. zu 6, 9, 1. — *τοῦ κύκλου*, *τῆς σελήνης*. (Jacobs.)

C. 107 § 1. *τῇ μητρί*, aufs Vaterland gedeutet, wie von Brutus. (Jacobs.) — *συνευνηθῆναι*. zu 6, 69, 1. — *συνεβάλετο*. zu 1, 68, 2. — *κατελθών* gehört zu *τελευτήσειν*: dass er heimgekehrt enden werde. — *ἀπέβησε*. zu 5, 63, 2.

§ 2. *διέποντι*. zu 5, 22. — *μεζόνως*. zu 2, 49, 1. — *ἢ ὡς*. zu 1, 22, 2. Xen. Kyr. 8, 1, 1: *δοκεῖ ἐνδεέστερον ἢ ὡς ἐχρῆν δηλῶσαι.* 4, 2, 47: *κολαζόντων ἀφειδέστερον ἢ ὡς δεσπόται.* — *ὑπὸ βίας* gehört zu *ἐκβάλλει* Spr. 52, 3, 1. — *ὀδών*, *ὀδούς*. Di. 17, 1, 1.

ἐξευρεῖν. ὡς δὲ οὐκ ἐφαίνετό οἱ ὁ ὁδών, ἀναστενάξας εἶπε πρὸς τοὺς παραστάτας· "ἡ γῆ ἥδε οὐκ ἡμετέρη ἐστὶ οὐδέ μιν δυνησόμεθα ὑποχειρίην ποιήσασθαι· ὁκόσον δέ τι μοι μέρος μετῆν ὁ ὀδὼν μετέχει."

Ἱππίης μὲν δὴ ταύτῃ τὴν ὄψιν συνεβάλετο ἐξεληλυθέναι, Ἀθηναίοισι δὲ τεταγμένοισι ἐν τεμένεϊ Ἡρακλέος ἐπῆλθον βοηθέοντες Πλαταιέες πανδημεί· καὶ γὰρ καὶ ἐδεδώκεσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Ἀθηναίοισι οἱ Πλαταιέες καὶ πόνους ὑπὲρ αὐτέων οἱ Ἀθηναῖοι συχνοὺς ἤδη ἀναραιρέατο. ἔδοσαν δὲ ὧδε. πιεζεύμενοι ὑπὸ Θηβαίων οἱ Πλαταιέες ἐδίδοσαν πρῶτα παρατυχοῦσι Κλεομένεΐ τε τῷ Ἀναξανδρίδεω καὶ Λακεδαιμονίοισι σφέας αὐτούς. οἱ δὲ οὐ δεκόμενοι ἔλεγόν σφι τάδε. "ἡμεῖς μὲν ἑκαστέρω τε οἰκέομεν καὶ ὑμῖν τοιήδε τις γένοιτ' ἂν ἐπικουρίη ψυχρή· φθαίητε γὰρ ἂν πολλάκις ἐξανδραποδισθέντες ἤ τινα πυθέσθαι ἡμέων. συμβουλεύομεν δὲ ὑμῖν δοῦναι ὑμέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι, πλησιοχώροισί τε ἀνδράσι καὶ τιμωρέειν ἐοῦσι οὐ κακοῖσι." ταῦτα συνεβούλευον οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ κατ' εὐνοίην οὕτω τῶν Πλαταιέων ὡς βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἔχειν πόνους συνεστεῶτας Βοιωτοῖσι. Λακεδαιμόνιοι μέν νυν Πλαταιεῦσι ταῦτα συνεβούλευον, οἱ δὲ οὐκ ἠπίστησαν, ἀλλ' Ἀθηναίων ἱρὰ ποιεύντων τοῖσι δυώδεκα θεοῖσι ἱκέται ἱζόμενοι ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐδίδοσαν σφέας αὐτούς. Θηβαῖοι δὲ πυθόμενοι ταῦτα ἐστρατεύοντο ἐπὶ τοὺς Πλαταιέας, Ἀθηναῖοι δέ σφι ἐβοήθεον. μελλόντων δὲ συνάπτειν μάχην Κορίνθιοι οὐ περιεῖδον, παρατυχόντες δὲ καὶ καταλλάξαντες ἐπιτρεψάντων ἀμφοτέρων οὔρισαν τὴν χώρην ἐπὶ τοισίδε, ἐᾶν Θηβαίους Βοιωτῶν τοὺς μὴ βουλομένους ἐς Βοιωτοὺς τελέειν. Κορίνθιοι μὲν δὴ ταῦτα γνόντες ἀπαλλάσσοντο, Ἀθηναίοισι δὲ ἀπιοῦσι ἐπεθήκαντο Βοιωτοί, ἐπιθέμενοι δὲ ἑσσώθησαν τῇ μάχῃ. ὑπερβάντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς οἱ Κορίνθιοι ἔθηκαν Πλαταιεῦσι εἶναι οὔρους, τούτους ὑπερβάντες τὸν Ἀσωπὸν αὐτὸν ἐποιήσαντο οὖρον Θηβαίοισι

108 (§ 1–4 marginal numbers: 2, 3, 4)

C. 108 § 1. ἐξεληλυθέναι. zu 6, 80. — καὶ γὰρ καί. Kr. zu Thuk. 6, 61, 2. — ἀναραιρέατο für ἀναιρέατο Bekker. — ἐδίδοσαν boten an. gr. Spr. 53, 1, 7.

§ 2. ἑκαστέρω für ἑκατέρω Va. zu entfernt, um euch zu helfen. Spr. 49, 2 (6), 6. — ψυχρὴ νίκη 9, 49, 1. ἐλπίς Eur. Iph. A. 1014 u. Jos. jüd. Kr. 1, 18, 3. (We.) — ἤ τινα πυθέσθαι. Di. 69, 31, 1. Diese Fügung ist überhaupt selten, nachgewiesen noch Xen. Kyr. 1, 6, 49. Theokr. 2, 116. Herodian 1, 17, 16. mit πρότερον oben 6, 91. — τιμωρέειν hängt ab von κακοῖσι untauglich. Kr. zu Thuk. 6, 38, 2. — οὐκ οὕτω ὡς. zu 3, 47, 1. — συνεστεῶτας feindselig gegenüber stehend. zu 1, 208.

§ 3. τὸν βωμόν. zu 2, 7. — περιεῖδον, συνάπτοντας oder συνάπτειν. gr. Spr. 56, 16. — ἐᾶν, epexegetisch zu ἐπὶ τοισίδε, so doch eben nicht gewöhnlich; mit ἐπ' ᾧ τε zu 5, 82, 2. — οὔρισαν. Di. 2, 4, 2. 28, 4, 2. — τελέειν ἐς. zu 3, 34, 2.

§ 4. ὑπερβάντες erweiternd. — εἶναι. Di. 55, 3, 21.

την τούτου τοῦ παραθεμένου τὰ χρήματα οἱ παῖδες, ἐλθόντες δὲ ἐς λόγους τῷ Γλαύκῳ καὶ ἀποδεικνύντες τὰ σύμβολα ἀπαίτεον τὰ χρήματα. ὁ δὲ διωθέετο ἀντυποκρινόμενος τοιάδε. 'οὔτε μέμνημαι τὸ πρῆγμα οὐδὲ με περιφέρει οὐδὲν εἰδέναι τουτέων τῶν ὑμεῖς λέγετε, βούλομαί τε ἀναμνησθεὶς ποιέειν πᾶν τὸ δίκαιον· καὶ γὰρ εἰ ἔλαβον, ὀρθῶς ἀποδοῦναι, καὶ εἴ γε ἀρχὴν μὴ ἔλαβον, νόμοισι τοῖσι Ἑλλήνων χρήσομαι ἐς ὑμέας. ταῦτα ὦν ὑμῖν ἀναβάλλομαι κυρώσειν ἐς [5]τέταρτον μῆνα ἀπὸ τοῦδε.' οἱ μὲν δὴ Μιλήσιοι συμφορὴν ποιεύμενοι ἀπαλλάσσοντο ὡς ἀπεστερημένοι τῶν χρημάτων, Γλαῦκος δὲ ἐπορεύετο ἐς Δελφοὺς χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ. ἐπειρωτῶντα δὲ αὐτὸν τὸ χρηστήριον εἰ ὅρκῳ τὰ χρήματα ληίσηται, ἡ Πυθίη μετέρχεται τοισίδε τοῖσι ἔπεσι.

Γλαῦκ' Ἐπικυδείδη, τὸ μὲν αὐτίκα κέρδιον οὕτως,
ὅρκῳ νικῆσαι καὶ χρήματα ληίσσασθαι.
ὄμνυ, ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὔορκον μένει ἄνδρα.
ἀλλ' ὅρκου πάις ἐστὶν ἀνώνυμος, οὐδ' ἔπι χεῖρες
οὐδὲ πόδες· κραιπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰς ὅ κε πᾶσαν
συμμάρψας ὀλέσῃ γενεὴν καὶ οἶκον ἅπαντα.
ἀνδρὸς δ' εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν ἀμείνων.

[6]ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος συγγνώμην τὸν θεὸν παραιτέετο αὐτῷ σχεῖν τῶν ῥηθέντων. ἡ δὲ Πυθίη ἔφη τὸ πειρηθῆναι τοῦ θεοῦ καὶ τὸ ποιῆσαι ἴσον δύνασθαι. Γλαῦκος μὲν δὴ μεταπεμψάμενος τοὺς Μιλησίους ξείνους ἀποδιδοῖ σφι τὰ χρήματα· τοῦ δὲ εἵνεκα ὁ λόγος ὅδε, ὦ Ἀθηναῖοι, ὡρμήθη λέγεσθαι ἐς ὑμέας, εἰρήσεται. Γλαύκου νῦν οὔτε τι ἀπόγονον ἔστι οὐδὲν οὔτ' ἱστίη οὐδεμία νομιζομένη εἶναι Γλαύκου,

---

§ 4. *διωθέετο.* *ὠθεῖν* augmentirt Her. nie. Di. 40 u. d. W. — *ἀντυποκρινόμενος* zur Erwiderung antwortend; sonst (in anderm Sinne) nur noch bei Lukianos. — *μέμνημαι τὸ πρῆγμα.* Spr. 47, 10, 2. (11, 2.) — *οὔτε.* *οὐδέ* Bekker. — *περιφέρει* es gemahnt mich, kommt mir wieder in den Sinn. Plat. Laches 180, e: *περιφέρει τίς με καὶ μνήμη ἄρτι τῶνδε λεγόντων.* (We.) Sonst wohl bei Attikern nichts Aehnliches, wohl aber in Nachahmungen Späterer. Schneiders Lex. — *βούλομαι δέ?* — *ὀρθῶς.* Eu. Or. 737: *εἰκότως κακῶς γυναικὸς ἄνδρα γίγνεσθαι κακόν.* wo Schäfer (Pors. 727) *ἔχει* ergänzt. — *ἀρχήν.* zu 2, 95. — *ἀναβάλλομαι κυρώσειν.* zu 5, 49, 6.

§ 5. *μέν.* Dem entspricht *ἀλλά.* — *ὅρκῳ* durch Abschwören. — *ληίσηται* für *ληίσεται* Werfer. — *κέρδιον.* Di. 23, 5, 2. — *ὅρκου πάις,* die Strafe der Götter. (We.) — *ἔπι,* *ἔπεισιν.* Di. 68, 2, 6. — *κραιπνός* schnell, poetisch. — *εἰς ὅ κε.* Di. 54, 16, 6. — *συμμάρψας,* wie das Simplex, poetisch. — *ἀνδρός,* Vers des Hesiodos ε, 285. — *ἀμείνων* beglückter, nicht untergehend.

C. 6. *ἴσον δύνασθαι* gelte gleich; gleich viel vermögen bei Aesch. 2, 116. gr. Spr. u. Di. 46, 5, 6. (6, 6.) — *ὡρμήθη.* zu 3, 56. — *τι ἀπόγονον.* zu *δίδυμα* 6, 52, 1. Adjectivisch findet sich *ἀπόγονος* bei Attikern schwerlich. — *ἱστίη.* zu 5, 40. — *ἐκτέτριπται.* vgl. 6, 37. Eur. Hipp.

ἐκτέτριπταί τε πρόρριζος ἐκ Σπάρτης. οὕτω ἀγαθὸν μηδὲ διανοέεσθαι περὶ παρακαταθήκης ἄλλο γε ἢ ἀπαιτεόντων ἀποδιδόναι."

Λευτυχίδης μὲν εἴπας ταῦτα, ὥς οἱ οὐδὲ οὕτω ἐσήκουον οἱ Ἀ- 87 θηναῖοι, ἀπαλλάσσετο· οἱ δὲ Αἰγινῆται, πρὶν τῶν πρότερον ἀδικημάτων δοῦναι δίκας τῶν ἐς Ἀθηναίους ὕβρισαν, Θηβαίοισι χαριζόμενοι, ἐποίησαν τοιόνδε. μεμφόμενοι τοῖσι Ἀθηναίοισι καὶ ἀξιοῦντες ἀδικέεσθαι, ὡς τιμωρησόμενοι τοὺς Ἀθηναίους παρεσκευάζοντο. καὶ ἦν γὰρ δὴ τοῖσι Ἀθηναίοισι πεντήρης ἐπὶ Σουνίῳ, λοχήσαντες ὦν τὴν θεωρίδα νέα εἷλον πλήρεα ἀνδρῶν τῶν πρώτων Ἀθηναίων, λαβόντες δὲ τοὺς ἄνδρας ἔδησαν. Ἀθηναῖοι δὲ παθόντες ταῦτα πρὸς Αἰγινητέων 88 οὐκέτι ἀνεβάλλοντο μὴ οὐ τὸ πᾶν μηχανήσασθαι ἐπ' Αἰγινήτῃσι. καὶ ἦν γὰρ Νικόδρομος Κνοίθου καλεόμενος ἐν τῇ Αἰγίνῃ, ἀνὴρ δόκιμος, οὗτος μεμφόμενος μὲν τοῖσι Αἰγινήτῃσι πρότερον ἑωυτοῦ ἐξέλασιν ἐκ τῆς νήσου, μαθὼν δὲ τότε τοὺς Ἀθηναίους ἀναρτημένους ἔρδειν Αἰγινήτας κακῶς, συντίθεται Ἀθηναίοισι προδοσίην Αἰγίνης, φράσας ἐν τῇ τε ἡμέρῃ ἐπιχειρήσει καὶ ἐκείνους ἐς τὴν ἥκειν δεήσει βοηθέοντας. μετὰ ταῦτα καταλαμβάνει μὲν κατὰ συνεθήκατο ὁ Νικόδρομος Ἀθηναίοισι τὴν παλαιὴν καλεομένην πόλιν, Ἀθηναῖοι δὲ οὐ παραγίνονται ἐς δέον· οὐ γὰρ ἔτυχον ἐοῦσαι νέες σφι ἀξιόμαχοι τῇσι 89 Αἰγινητέων συμβαλέειν· ἐν ᾧ ὦν Κορινθίων ἐδέοντο χρῆσαί σφι νέας, ἐν τούτῳ διεφθάρη τὰ πρήγματα. οἱ δὲ Κορίνθιοι, ἦσαν γάρ σφι τοῦτον τὸν χρόνον φίλοι ἐς τὰ μάλιστα, Ἀθηναίοισι διδοῦσι δεομένοισι εἴκοσι νέας, διδοῦσι δὲ πενταδράχμους ἀποδόμενοι· δωτίνην γὰρ ἐν τῷ νόμῳ οὐκ ἐξῆν δοῦναι. ταύτας τε δὴ λαβόντες οἱ Ἀθη-

---

684: *Ζεύς σ' ὁ γεννήτωρ ἐμὸς πρόρριζον ἐκτρίψειεν οὐτάσας πυρί.* (Va.) — *πρόρριζος, σὺν ταῖς ῥίζαις ἀνασπώμενος.* Hesych. zu 1, 32, 5. — *ἀπαιτεόντων, αὐτῶν, τῶν παρακαταθεμένων.* zu 1, 3. — *οἱ ἐσήκουον.* zu 1, 214, 1.

C. 87. *πρότερον* 5, 81. Ueber das Adv. gr. Spr. 50, 8, 10. — *καὶ ἦν γὰρ — ὦν.* zu 1, 30, 2. — *πεντήρης. πεντετηρίς* Schömann. — *θεωρίδα,* das seit Theseus für dessen Rettung aus Kreta dem Apollon auf Delos alljährlich eine *θεωρίαν* oder *θυσίαν* brachte. Platon Phäd. 58. (Va.) Zufällig findet sich *θεωρίς* selten.

C. 88. *μὴ οὐ.* Spr. 67, 12, 5. (6.) — *τὸ πᾶν.* zu 4, 154, 1. — *καὶ ἦν γάρ.* zu 1, 24, 2. — *πρότερον* für *προτέρην* die Aldina. — *ἐξέλασιν* Vertreibung, in diesem Sinne bei den Frühern sonst nicht. — *ἀναρτημένους, παρεσκευασμένους, ὡρμημένους.* zu 5, 120. — *ἔρδειν, ποιεῖν.* Di. 46, 8, 1. — *ἐκείνους,* gegensätzlicher Betonung halber vor *ἐς τήν* gestellt, wie öfter bei Conjunctionen. gr. Spr. 54, 17, 7. — *συνεθήκατο, συνέθετο.* Di. 86, 3, 2. — *ἐς δέον* zu gehöriger Zeit, wie 1, 32, 2. *ἐς τὸν καιρόν* 6, 90. 7, 144.

C. 89. *ἀξιόμαχοι* gewachsen. So bei Her. öfter u. an einigen Stellen des Thukydides. Kr. dort zu 8, 80, 1. Mit dem Infinitiv noch 7 101, 2. 138. — *ἐς τὰ μάλιστα.* zu 1,*20. — *διδοῦσι, διδόασι.* Di. 36, 1, 8. — *πενταδράχμους* für fünf Drachmen. Eben so *διμνέως* 5, 77, 2. — *δωτίνην, δωρεάν.* zu 1, 69, 2. — *ἡμέρῃ μιῇ* um Einen Tag. Kr. zu

ναῖοι καὶ τὰς σφετέρας, πληρώσαντες ἑβδομήκοντα νέας τὰς ἁπάσας, ἔπλεον ἐπὶ τὴν Αἴγιναν καὶ ὑστέρησαν ἡμέρῃ μιῇ τῆς συγκειμένης.

90 Νικόδρομος δέ, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐς τὸν καιρὸν οὐ παρεγίνοντο, ἐς πλοῖον ἐσβὰς ἐκδιδρήσκει ἐκ τῆς Αἰγίνης· σὺν δέ οἱ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν Αἰγινητέων ἕσποντο, τοῖσι Ἀθηναῖοι Σούνιον οἰκῆσαι ἔδοσαν. ἐνθεῦτεν δὲ οὗτοι ὁρμεώμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τοὺς ἐν τῇ νήσῳ

91 Αἰγινήτας. ταῦτα μὲν δὴ ὕστερον ἐγίνετο, Αἰγινητέων δὲ οἱ παχέες ἐπαναστάντος τοῦ δήμου σφι ἅμα Νικοδρόμῳ ἐπεκράτησαν καὶ ἔπειτά σφεας χειρωσάμενοι ἐξῆγον ἀπολέοντες. ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἄγος σφι ἐγένετο, τὸ ἐκθύσασθαι οὐκ οἷοί τε ἐγίνοντο ἐπιμηχανώμενοι, ἀλλ' ἔφθησαν ἐκπεσόντες πρότερον ἐκ τῆς νήσου ἤ σφι ἵλεων γενέσθαι τὴν θεόν. ἑπτακοσίους γὰρ δὴ τοῦ δήμου ζωγρήσαντες ἐξῆγον ὡς ἀπολέοντες, εἷς δέ τις τουτέων ἐκφυγὼν τὰ δεσμὰ καταφεύγει πρὸς πρόθυρα Δήμητρος Θεσμοφόρου, ἐπιλαβόμενος δὲ τῶν ἐπισπαστήρων εἴχετο· οἱ δὲ ἐπείτε μιν ἀποσπάσαι οὐκ οἷοί τε ἀπέλκοντες ἐγίνοντο, ἀποκόψαντες αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἦγον οὕτω, (αἱ) χεῖρες δὲ κεῖναι ἐμπεφυκυῖαι ἦσαν τοῖσι ἐπισπαστῆρσι.

92 Ταῦτα μέν νυν σφέας αὐτοὺς οἱ Αἰγινῆται ἐργάσαντο, Ἀθηναίοισι δὲ ἥκουσι ἐναυμάχησαν νηυσὶ ἑβδομήκοντα, ἑσσωθέντες δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπεκαλέοντο τοὺς αὐτοὺς τοὺς καὶ πρότερον, Ἀργείους. καὶ δή σφι οὗτοι μὲν οὐκέτι βοηθέουσι, μεμφόμενοι ὅτι Αἰγιναῖαι νέες ἀνάγκῃ λαμφθεῖσαι ὑπὸ Κλεομένεος ἔσχον τε ἐς τὴν Ἀργολίδα χώρην καὶ συναπέβησαν Λακεδαιμονίοισι. συναπέβησαν δὲ καὶ ἀπὸ Σικυωνιέων νεῶν ἄνδρες τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἐσβολῇ. καί σφι ὑπ' Ἀργείων ἐπεβλήθη ζημίη χίλια τάλαντα ἐκτῖσαι, πεντακόσια ἑκατέρους. Σικυώνιοι μέν νυν συγγνόντες ἀδικῆσαι, ὡμολόγησαν ἑκατὸν τάλαντα ἐκτίσαντες

Xen. An. 1, 2, 25. — τῆς συγκειμένης nach dem verabredeten Tage. gr. Spr. 47, 18.

C. 90. σὺν δέ οἱ, wie σὺν δέ σφι. zu 5, 121. Di. 51, 1, 7. Ueber ἕπεσθαι σύν τινι gr. Spr. 48, 7, 12.

C. 91. οἱ παχέες. zu 5, 30, 1. — ἐπαναστάντες. zu 1, 89, 1. — ἐκθύσασθαι durch Opfer sühnen; so erst wieder bei Spätern. (Va.) — ἐπιμηχανώμενοι. zu 1, 94, 2. — πρότερον, pleonastisch bei φθάνειν wie πρῶτον bei ἄρχειν. zu 1, 2, 1. Freilich nicht eben so gewöhnlich. Eig. giebt es hier mit ἤ verbunden wie in der att. Prosa πρίν zu φθάνειν eine nähere Bestimmung. — γενέσθαι, der Infinitiv nach πρότερον ἤ auch 1, 72, 1. 199, 2. 7, 2, 1; nach πρότερα ἤ 2, 44, 3. So nach πρότερον ἤ und ὕστερον ἤ auch Thukydides und Spätere. zu Thuk. 1, 69, 4. — δεσμά. Di. 21 u. δεσμός. — ἐπισπαστήρ Griff, sonst ῥόπτρον. (Va.) — αἱ fehlt in mehreren Hsn. Di. 50, 11, 3.

C. 92 § 1. σφέας αὐτούς, ἀλλήλους. gr. Spr. 51, 2, 16. — τούς das zweite fehlt in einigen Hsn. — ἔσχον anlegten, landeten. gr. Spr. 52, 2, 2 u. zu Thuk. 1, 110, 2. — Σικυωνιέων für Σικυωνίων Br. — σφι, den Aegineten und Argeiern. — ἐπεβλήθη. Attiker sagen gew. ζημίαν ἐπιτιθέναι, ζημία ἐπίκειται.

ἀζήμιοι εἶναι, Αἰγινῆται δὲ οὔτε συνεγινώσκοντο ἦσάν τε αὐθαδέστεροι. διὰ δὴ ταῦτα δεομένοισι ἀπὸ μὲν τοῦ δημοσίου οὐδεὶς Ἀργείων ἔτι ἐβοήθεε, ἐθελονταὶ δὲ ἐς χιλίους· ἦγε δὲ αὐτοὺς στρατηγὸς Εὐρυβάτης, πεντάεθλον ἐπασκήσας. τουτέων οἱ πλεῦνες οὐκ ἀπενόστησαν ὀπίσω, ἀλλ' ἐτελεύτησαν ὑπ' Ἀθηναίων ἐν Αἰγίνῃ· αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς Εὐρυβάτης μουνομαχίην ἐπασκέων, τρεῖς μὲν ἄνδρας τρόπῳ τοιούτῳ κτείνει, ὑπὸ δὲ τοῦ τετάρτου Σωφάνεος τοῦ Δεκελέος ἀπο- 93 θνήσκει. Αἰγινῆται δὲ ἐοῦσι ἀτάκτοισι Ἀθηναίοισι συμβαλόντες τῇσι νηυσὶ ἐνίκησαν καί σφεων νέας τέσσερας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἷλον.

Ἀθηναίοισι μὲν δὴ πόλεμος συνῆπτο πρὸς Αἰγινήτας, ὁ δὲ Πέρ- 94 σης τὸ ἑωυτοῦ ἐποίεε, ὥστε ἀναμιμνήσκοντός τε αἰεὶ τοῦ θεράποντος μεμνῆσθαί μιν τῶν Ἀθηναίων καὶ Πεισιστρατιδέων προσκατημένων καὶ διαβαλλόντων Ἀθηναίους, ἅμα δὲ βουλόμενος ὁ Δαρεῖος ταύτης ἐχόμενος τῆς προφάσιος καταστρέφεσθαι τῆς Ἑλλάδος τοὺς μὴ δόντας αὐτῷ γῆν τε καὶ ὕδωρ. Μαρδόνιον μὲν δὴ φλαύρως πρήξαντα τῷ στόλῳ παραλύει τῆς στρατηγίης, ἄλλους δὲ στρατηγοὺς ἀποδέξας ἀπέστελλε ἐπί τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας, Δᾶτίν τε, ἐόντα Μῆδον γένος, καὶ Ἀρταφέρνεα τὸν Ἀρταφέρνεος παῖδα, ἀδελφιδέον ἑωυτοῦ· ἐντειλάμενος δὲ ἀπέπεμπε ἐξανδραποδίσαντας Ἀθήνας καὶ Ἐρέτριαν ἀναγεῖν ἑωυτῷ ἐς ὄψιν τὰ ἀνδράποδα. ὡς δὲ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι οἱ 95 ἀποδεχθέντες πορευόμενοι παρὰ βασιλέος ἀπίκοντο τῆς Κιλικίης ἐς τὸ Ἀλήιον πεδίον, ἅμα ἀγόμενοι πεζὸν στρατὸν πολλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, ἐνθαῦτα στρατοπεδευομένοισι ἐπῆλθε μὲν ὁ ναυτικὸς πᾶς στρατὸς ὁ ἐπιταχθεὶς ἑκάστοισι, παρεγένοντο δὲ καὶ αἱ ἱππαγωγοὶ νέες, τὰς τῷ προτέρῳ ἔτεϊ προεῖπε τοῖσι ἑωυτοῦ δασμοφόροισι Δαρεῖος ἑτοιμάζειν. ἐσβαλόμενοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύτας καὶ τὸν 2 πεζὸν στρατὸν ἐσβιβάσαντες ἐς τὰς νέας ἔπλεον ἑξακοσίῃσι τριήρεσι ἐς τὴν Ἰωνίην. ἐνθεῦτεν δὲ οὐ παρὰ τὴν ἤπειρον εἶχον τὰς νέας ἰθὺ τοῦ τε Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Θρηίκης, ἀλλ' ἐκ Σάμου ὁρμεώμενοι

---

§ 2. *συγγινώσκειν* einsehen, anerkennen, bei Her. im Activ. zu 1, 89, 2. — *συνεγινώσκοντο, συνεχώρουν.* zu 1, 45, 2. — *ἐπασκήσας.* zu 1, 77, 2. — *ὑπό.* Spr. 52, 3, 1. — *τοιούτῳ, μουνομαχίῃ.*

C. 94. *ὁ Πέρσης.* zu *τὸν Κόλχον* 1, 2, 2. — *τὸ ἑωυτοῦ*, seine Rüstungen. — *ὥστε, ἅτε.* — *μεμνῆσθαι* hängt von *ἀναμιμνήσκοντος* ab. Xen. *ἱππαρχ.* 8, 10: *ἔτι βούλομαι ὑπομνῆσαι καὶ τόδε φυλάττεσθαι.* vgl. Spr. 55, 3, 7. (13.) — *μιν* hängt von *ἀναμιμνήσκοντος* ab. Ueber die Sache 5, 105. — *βουλόμενος*, der No. mit dem absoluten Ge. verbunden. Di. 56, 14, 3. — *γῆν.* zu 4, 126. — *φλαύρως, κακῶς* sonst bei *πράττειν.* — *ἐξανδραποδίσαντας* nachdem sie gänzlich zu Sklaven gemacht hätten die Bewohner von.

C. 95 § 1. *ἀποδεχθέντες, ἀποδειχθέντες.* — *πᾶς*, eingeschoben. zu 4, 30. — *τῷ προτέρῳ. τρίτῳ πρότερον* Dobree.

§ 2. *ἐσβαλόμενοι.* So vom Einladen von Sachen noch bei Thuk. 8, 31, 2, wofür sonst *ἐστίθεσθαι.* — *εἶχον τὰς νέας* steuerten die Schiffe, wie 5, 33, 1 u. Od. *ι*, 279. *κ*, 91. *λ*, 70. In der att. Prosa scheint *ἔχειν*

παρά τε Ἰκάριον καὶ διὰ νήσων τὸν πλόον ἐποιεῦντο, ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν, δείσαντες μάλιστα τὸν περίπλοον τοῦ Ἄθω, ὅτι τῷ προτέρῳ ἔτεϊ ποιεύμενοι ταύτῃ τὴν κομιδὴν μεγάλως προσέπταισαν· πρὸς δὲ
96 καὶ ἡ Νάξος σφέας ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ ἁλοῦσα. ἐπεὶ δὲ ἐκ τοῦ Ἰκαρίου πελάγεος προσφερόμενοι προσέμιξαν τῇ Νάξῳ (ἐπὶ ταύτην γὰρ δὴ πρώτην ἐπεῖχον στρατεύεσθαι οἱ Πέρσαι), μεμνημένοι τῶν πρότερον οἱ Νάξιοι πρὸς τὰ οὔρεα οἴχοντο φεύγοντες οὐδὲ ὑπέμειναν. οἱ δὲ Πέρσαι ἀνδραποδισάμενοι τοὺς κατέλαβον αὐτέων ἐνέπρησαν καὶ τὰ ἱρὰ καὶ τὴν πόλιν. ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους ἀνήγοντο.

97 Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίευν, οἱ Δήλιοι ἐκλιπόντες καὶ αὐτοὶ τὴν Δῆλον οἴχοντο φεύγοντες ἐς Τῆνον. τῆς δὲ στρατιῆς καταπλεούσης ὁ Δᾶτις προπλώσας οὐκ ἔα τὰς νέας πρὸς τὴν νῆσον προσορμίζεσθαι, ἀλλὰ πέρην ἐν τῇ Ῥηνέῃ· αὐτὸς δὲ πυθόμενος ἵνα ἦσαν οἱ Δήλιοι, πέμπων κήρυκα ἠγόρευέ σφι τάδε. "ἄνδρες ἱροί, τί φεύγοντες οἴχεσθε, οὐκ ἐπιτήδεα καταγνόντες κατ' ἐμεῦ; ἐγὼ γὰρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοσοῦτό γε φρονέω καί μοι ἐκ βασιλέος ὧδε ἐπέσταλται, ἐν τῇ χώρῃ οἱ δύο θεοὶ ἐγένοντο, ταύτην μηδὲν σίνεσθαι, μήτε αὐτὴν τὴν χώρην μήτε τοὺς οἰκήτορας αὐτῆς. νῦν ὦν καὶ ἄπιτε ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτέων καὶ τὴν νῆσον νέμεσθε." ταῦτα μὲν ἐπεκηρυκεύσατο τοῖσι Δηλίοισι, μετὰ δὲ λιβανωτοῦ τριηκόσια τάλαντα κατανήσας ἐπὶ τοῦ
98 βωμοῦ ἐθυμίησε. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ποιήσας ἔπλεε ἅμα τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἐρέτριαν πρῶτα, ἅμα ἀγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας· μετὰ δὲ τοῦτον ἐνθεῦτεν ἐξαναχθέντα Δῆλος ἐκινήθη, ὡς ἔλεγον Δήλιοι, καὶ πρῶτα καὶ ὕστατα μέχρι ἐμεῦ σεισθεῖσα. καὶ τοῦτο μέν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων ἔσεσθαι κακῶν ἔφηνε ὁ θεός. ἐπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπεος καὶ Ξέρξεω τοῦ Δαρείου καὶ Ἀρτα-

---

transitiv so nicht vorzukommen. — *διὰ νήσων.* zu 3, 96. — *ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν.* zu 1, 131. — *ποιεύμενοι τὴν κομιδήν*, κομιζόμενοι. Kr. zu Xen. An. 1, 2, 17. — *μεγάλως.* zu 1, 16. vgl. 5, 62, 2. 6, 45. — *πρὸς δέ.* Spr. 68, 1, 1. (2, 2.)

C. 96. *πρώτην.* Spr. 57, 5, 3. — *ἐπεῖχον, σκοπὸν εἶχον.* Eustath. nahmen sich vor. zu 1, 80, 4. Ungew. so. — *τῶν πρότερον*, der Belagerung 5, 34. — *οὐδέ, καὶ οὐ.* zu 1, 45, 1.

C. 97. *καὶ αὐτοί*, wie die Naxier. — *Ῥήνεια* war nur vier Stadien von Delos entfernt. Kr. zu Thuk. 3, 104, 2. — *ἠγόρευε* liess sagen. zu ἔλεγε 5, 24, 1. — *ἐπιτήδεα* Gehöriges. — *καταγνόντες*, gew. mit dem blossen Ge. Spr. 47, 23. (24.) Vereinzelt noch mit κατά τινος Diod. 18, 62, wie κατηγορεῖν und καταψεύδεσθαι κατά τινος Xen. Hell. 1, 7, 9. Aesch. 2, 87. — *ἐπὶ τοσοῦτο φρονέω* bin in so weit, in dem Grade, vernünftig. (Valla.) — *ἐν τῇ, ἐν ᾗ.* — *οἱ δύο θεοί*, Apollon und Artemis. — *σίνεσθαι.* zu 1, 17. Mit zwei Ac. auch 2, 68, 3. 7, 147, 4. — *ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτῶν.* zu 1, 63. vgl. Spr. 51, 4, 4. (2, 10.)

C. 98 § 1. *μετὰ — ἐξαναχθέντα.* zu 1, 9, 2. 4, 44. — *ἐκινήθη*, durch ein Erdbeben; Widerspruch bei Thuk. 2, 8, 2. vgl. Voss Myth. Br. III

ξέρξεω τοῦ Ξέρξεω, τριῶν τουτέων ἐπεξῆς γενέων, ἐγένετο πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ εἴκοσι ἄλλας γενεὰς τὰς πρὸ Δαρείου γενομένας, τὰ μὲν ἀπὸ τῶν Περσέων αὐτῇ γενόμενα, τὰ δὲ ἀπ' αὐτέων² τῶν κορυφαίων περὶ τῆς ἀρχῆς πολεμεόντων. οὕτω οὐδὲν ἦν ἀεικὲς κινηθῆναι Δῆλον τὸ πρὶν ἐοῦσαν ἀκίνητον· καὶ ἐν χρησμῷ ἦν γεγραμμένον περὶ αὐτῆς ὧδε.

κινήσω καὶ Δῆλον ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν.

[δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οὐνόματα, Δαρεῖος ἑρξίης, Ξέρξης ἀρήιος, Ἀρταξέρξης μέγας ἀρήιος. τούτους μὲν δὴ τοὺς βασιλέας ὧδε ἂν ὀρθῶς κατὰ γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἕλληνες καλέοιεν.]

Οἱ δὲ βάρβαροι ὡς ἀπῆραν ἐκ τῆς Δήλου προσῖσχον πρὸς τὰς 99 νήσους, ἐνθεῦτεν δὲ στρατιήν τε παρελάμβανον καὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας ἐλάμβανον. ὡς δὲ περιπλέοντες τὰς νήσους προσέσχον καὶ ἐς Κάρυστον, (οὐ γὰρ δή σφι οἱ Καρύστιοι οὔτε ὁμήρους ἐδίδοσαν οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλις ἀστυγείτονας στρατεύεσθαι, λέγοντες Ἐρέτριάν τε καὶ Ἀθήνας), ἐνθαῦτα τούτους ἐπολιόρκεόν τε καὶ τὴν γῆν σφέων ἔκειρον, ἐς ὃ καὶ οἱ Καρύστιοι παρέστησαν ἐς τῶν Περσέων τὴν γνώμην. Ἐρετριέες δὲ πυνθανόμενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περ-100 σικὴν ἐπὶ σφέας ἐπιπλέουσαν Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι βοηθοὺς γενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπείπαντο τὴν ἐπικουρίην, ἀλλὰ τοὺς τετρακισχιλίους (τοὺς) κληρουχέοντας τῶν ἱπποβοτέων Χαλκιδέων τὴν χώρην, τούτους σφι διδοῦσι τιμωρούς. τῶν δὲ Ἐρετριέων ἦν ἄρα οὐδὲν ὑγιὲς βούλευμα, οἳ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνεον δὲ διφασίας ἰδέας· οἱ μὲν γὰρ αὐτέων ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν² ἐς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης, ἄλλοι δὲ αὐτέων ἴδια κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ Πέρσεω οἴσεσθαι προδοσίην ἐσκευάζοντο. μαθὼν δὲ του-

S. 128. — κου. zu 1, 98, 2. — πλέω. Ueber die Sache Kr. Leben des Thuk. S. 26 f. — ἐπί. Spr. 68, 38 (42), 1.

§ 2. κορυφαίων, besonders den Athenern und Lakedämoniern. — ἀεικές, ἀπεοικός. zu 3, 38. — δύναται — καλέοιεν als Einschiebsel verdächtigt von We. u. A. — δύναται. zu 2, 30, 1. — ἑρξίης, ein sonst unbekanntes Wort. Bei der ziemlich einstimmigen Uneinigkeit in den Erklärungen der Neuern über diese Namen lassen wir die vorliegenden Angaben auf sich beruhen. — μέγας. μέγα? Bekker.

C. 99. ἀπῆραν aufgebrochen waren. gr. Spr. 52, 2, 1. Kr. zu Xen. An. 7, 6, 33. — προςῖσχον legten an. gr. Spr. 52, 2, 3. — οὔτε ἔφασαν. Spr. 67, 1, 2. — παρέστησαν. zu 3, 13, 2.

C. 100 § 1. βοηθούς. Spr. 55, 2, 5. (7.) Der Ge. 5, 80. — ἀπείπαντο lehnten ab. zu 4, 121, 2. — τούς die 5, 77, 2 erwähnten; das zweite τούς hat Kr. zugefügt. — ἄρα sichtlich. — διφασίας. zu 1, 18, 1. — ἰδέας Weisen, Pläne. Kr. zu Thuk. 1, 109. 6, 76, 3. Mit φρονεῖν nach Spr. 46, 4. (6.)

§ 2. ἐκλιπεῖν ἐς, ἐκλιπόντας φυγεῖν ἐς, wie 8, 50. (Va.) Xen. An. 1, 2, 24. — ἐσκευάζετο. zu 5, 103. — τὰ πρῶτα Hauptperson, wie 9, 78. (Sch.) Spr. 48 4, 14.

τέων ἑκάτερα ὡς εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἐρετριέων τὰ πρῶτα, φράζει τοῖσι ἥκουσι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ παρεόντα σφι πρήγματα, προσεδέετό τε ἀπαλλάσσεσθαί σφεας ἐς τὴν σφετέρην, ἵνα μὴ προσαπόλωνται. οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίνῃ συμβουλεύσαντι πείθονται. καὶ οὗτοι μὲν διαβάντες ἐς Ὠρωπὸν ἔσωζον σφέας

101 αὐτούς, οἱ δὲ Πέρσαι πλέοντες κατέσχον τὰς νέας τῆς Ἐρετρικῆς χώρης κατὰ Ταμύνας καὶ Χοιρέας καὶ Αἰγίλια, κατασχόντες δὲ ταῦτα τὰ χωρία αὐτίκα ἵππους τε ἐξεβάλλοντο καὶ παρεσκευάζοντο ὡς προσοισόμενοι τοῖσι ἐχθροῖσι. οἱ δὲ Ἐρετριέες ἐπεξελθεῖν μὲν καὶ μαχέσασθαι οὐκ ἐποιεῦντο βουλήν, εἴ κως δὲ διαφυλάξαιεν τὰ τείχεα,
2 τούτου σφι ἔμελε πέρι, ἐπείτε ἐνίκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. προσβολῆς δὲ γινομένης καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος ἔπιπτον ἐπὶ ἓξ ἡμέρας πολλοὶ μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἑβδόμῃ Εὔφορβός τε ὁ Ἀλκιμάχου καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέου, ἄνδρες τῶν ἀστῶν δόκιμοι, προδιδοῦσι τοῖσι Πέρσῃσι. οἱ δὲ ἐσελθόντες ἐς τὴν πόλιν τοῦτο μὲν τὰ ἱρὰ συλήσαντες ἐνέπρησαν, ἀποτινύμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱρῶν, τοῦτο δὲ τοὺς ἀνθρώπους ἠνδραποδίσαντο κατὰ τὰς Δαρείου ἐντολάς.

102 Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἐρέτριαν, καὶ ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας ἔπλεον ἐς τὴν Ἀττικήν, κατέργοντές τε πολλὸν καὶ δοκέοντες ταὐτὰ τοὺς Ἀθηναίους ποιήσειν τὰ καὶ τοὺς Ἐρετριέας ἐποίησαν. καὶ ἦν γὰρ ὁ Μαραθὼν ἐπιτηδεώτατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἐρετρίης, ἐς τοῦτο σφι κατηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου.

103 Ἀθηναῖοι δὲ ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, ἐβοήθεον καὶ αὐτοὶ ἐς τὸν Μαραθῶνα. ἦγον δέ σφεας στρατηγοὶ δέκα, τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα τὸν Στησαγόρεω κατέλαβε φυγεῖν ἐξ Ἀθηνέων Πεισίστρατον τὸν Ἱπποκράτεος. καὶ αὐτῷ φεύγοντι Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι τεθρίππῳ συνέβη, καὶ ταύτην μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενόν μιν τὠυτὸ ἐξενείκασθαι τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ. μετὰ δὲ

C. 101 § 1. *κατίσχειν* von Schiffen bei Attikern gew. intransitiv, wie „7, 188, 1. 8, 41, 1. Transitiv auch 7, 59, 2. 8, 40, 1." (Sch.) vgl. zu 5, 33, 1 u. Kr. zu Xen. An. 5, 9, 33. — *Ταμύνας* für *τέμενος* Va. u. We. vgl. Strab. p. 447. — *ἐξεβάλλοντο* schifften aus, ungew. so, wie der Ggs. *ἐςβάλλεσθαι* 6, 95, 2. — *ἐπεξελθεῖν*. Spr. 50, 5 (6), 6. — *πέρι* trennt Her. von dem Ge. sehr selten durch Einschiebungen. — *ἐνίκα*. Di. 61, 5, 4. Thuk. 2, 54, 2: *ἐνίκησεν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰκότως λοιμὸν εἰρῆσθαι.*

§ 2. *ἀμφοτέρων* von beiden Seiten. zu 1, 76, 2. — *Κυνέου*, *Κυνέω* Br. — *προδιδοῦσι*. zu 3, 45, 2. — *ἀποτινύμενοι τῶν*. zu 3, 47, 1. 4, 118, 3.

C. 102. *κατέργοντες*. zu 5, 63, 3. Thuk. 6, 6, 2: *κατεῖργον αὐτοὺς τῷ πολέμῳ καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν.* (Sch.) — *πολλόν*, ähnlich wie bei *κρατεῖν* etc. zu 5, 1, 2. — *καὶ ἦν γάρ*. zu 1, 24, 2. — *ἐνιππεῦσαι*. Kr. zu Thuk. 2, 20, 2: *ὁ χῶρος ἐπιτήδειος ἐφαίνετο ἐνστρατοπεδεῦσαι.*

C. 103 § 1. *ἐβοήθεον*. zu 1, 30, 3. — *τὸν πατέρα* 6, 39—41. (We.) — *κατέλαβε φυγεῖν*. zu 2, 152, 1. — *Ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι*. zu 6, 70, 2. — *μέν*. Ggs. in andern Dingen jedoch verschieden. Spr. 69, 31, 2.

τῇ ὑστέρῃ Ὀλυμπιάδι τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι νικῶν παραδιδοῖ Πεισιστράτῳ ἀνακηρυχθῆναι καὶ τὴν νίκην παρεὶς τούτῳ κατῆλθε ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ ὑπόσπονδος. καί μιν ἀνελόμενον τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι ἄλλην Ὀλυμπιάδα κατέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων, οὐκέτι περιεόντος αὐτοῦ Πεισιστράτου· κτείνουσι δὲ οὗτοί μιν κατὰ τὸ πρυτανήιον νυκτὸς ὑπείσαντες ἄνδρας. τέθαπται δὲ Κίμων πρὸ τοῦ ἄστεος, πέρην τῆς διὰ Κοίλης καλεομένης ὁδοῦ· καταντίον δ' αὐτοῦ αἱ ἵπποι τετάφαται αὗται αἱ τρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀνελόμεναι. ἐποίησαν δὲ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἤδη τὠυτὸ τοῦτο Εὐαγόρεω, Λάκωνος, πλέω δὲ τουτέων οὐδαμαί. ὁ μὲν δὴ πρεσβύτερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Στησαγόρης ἦν τηνικαῦτα παρὰ τῷ πάτρῳ Μιλτιάδῃ τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονήσῳ, ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήνῃσι, τοὔνομα ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιάδεω Μιλτιάδην.

104 οὗτος δὴ ὦν τότε ὁ Μιλτιάδης, ἥκων ἐκ τῆς Χερσονήσου καὶ ἐκπεφευγὼς διπλόον θάνατον, ἐστρατήγεε Ἀθηναίων. ἅμα μὲν γὰρ οἱ Φοίνικες αὐτὸν οἱ ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἴμβρου περὶ πολλοῦ ἐποιεῦντο λαβεῖν τε καὶ ἀπαγαγεῖν παρὰ βασιλέα· ἅμα δὲ ἐκφυγόντα τε τούτους καὶ ἀπικόμενον ἐς τὴν ἑωυτοῦ δοκέοντά τε εἶναι ἐν σωτηρίῃ ἤδη, τὸ ἐνθεῦτέν μιν οἱ ἐχθροὶ ὑποδεξάμενοι καὶ ὑπὸ δικαστήριον αὐτὸν ἀγαγόντες ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυγὼν δὲ καὶ τούτους σρτατηγὸς οὕτω Ἀθηναίων ἀπεδέχθη, αἱρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου.

105 Καὶ πρῶτα μὲν ἐόντες ἔτι ἐν τῷ ἄστεϊ οἱ στρατηγοὶ ἀποπέμπουσι ἐς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην, Ἀθηναῖον μὲν ἄνδρα, ἄλλως δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο μελετῶντα, τῷ δή, ὡς αὐτός τε ἔλεγε Φειδιππίδης καὶ Ἀθηναίοισι ἀπήγγελλε, περὶ τὸ Παρθένιον οὖρος τὸ ὑπὲρ Τεγέης ὁ Πὰν περιπίπτει. βώσαντα δὲ τοὔνομα τοῦ Φειδιππίδεω τὸν Πᾶνα Ἀθηναίοισι κελεῦσαι ἀπαγγεῖλαι, διότι ἑωυτοῦ οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιεῦνται ἐόντος εὔνου Ἀθηναίοισι καὶ πολλαχῇ γενομένου ἤδη σφι χρησίμου, τὰ δ' ἔτι καὶ ἐσομένου. καὶ ταῦτα μὲν Ἀθηναῖοι καταστάντων σφίσι εὖ ἤδη τῶν πρηγμάτων πιστεύσαντες

(35, 2.) — *τὠυτό* dieselbe Ehre. Aehnlich *ἐποίησαν τὠυτὸ τοῦτο* § 2. — *ἐξενείκασθαι*, selten so, zumal bei Attikern. Dem. 14, 1: *τοῦ λέγειν εὖ δόξαν ἐκφέρονται*. — *παραδιδόναι*, wie sonst *διδόναι*. vgl. Spr. 55, 3, 6. (11.) Mit dem Inf. auch 9, 78, 1.

§ 2. *ὑπείσαντες*, *ὑποπέμψαντες*. Di. 39 u. *εἶσα*. Ueber den att. Ausdruck Kr. zu Xen An. 2, 4, 22. — *τετάφαται* für *τεθάφαται* eine Hs. gr. Spr. 10, 8, 4. — *τῷ Κίμωνι*. Di. 48, 12, 2. vgl. 4, 51. 9, 108. (We.) — *Μιλτιάδην* für *Μιλτιάδης* Kr. zu 5, 52, 4.

C. 104. *τὴν ἑωυτοῦ*. gr. Spr. 43, 3, 3. — *τυραννίδος*. Spr. 47, 2[illegible] (22.)

C. 105. *τοῦτο*, *τὸ ἡμεροδρομεῖν*. gr. Spr. 58, 3, 7. — *μελετῶντα*. zu 3, 115. — *αὐτός γε?* — *περιπίπτει*, *ἐντυγχάνει* Paus. 1, 28, 4. Jenes ist so von Personen eben nicht üblich. — *βώσαντα*. Di. 39 u. *βοάω*. — *κελεῦσαι*. zu 5, 10. — *διότι*, fragend: wesshalb. — *εὔνου*. *εὐνόου* Kön. — *σφι* für *σφίσι* Schäfer. Di. 25, 1, 6. — *τὰ δέ*, theils. gr. Spr. 50. 1, 15.

εἶναι ἀληθέα ἱδρύσαντο ὑπὸ τῇ ἀκροπόλι Πανὸς ἱρόν, καὶ αὐτὸν ἀπὸ
106ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίῃσι ἐπετέῃσι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονται· τότε
δὲ πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φειδιππίδης οὗτος, ὅτε πέρ οἱ
ἔφη καὶ τὸν Πᾶνα φανῆναι, δευτεραῖος ἐκ τοῦ Ἀθηναίων ἄστεος ἦν
ἐν Σπάρτῃ, ἀπικόμενος δὲ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγε· "ὦ Λακεδαι-
μόνιοι, Ἀθηναῖοι ὑμέων δέονται σφίσι βοηθῆσαι καὶ μὴ περιιδεῖν
πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι Ἕλλησι δουλοσύνῃ περιπεσοῦσαν πρὸς ἀν-
2δρῶν βαρβάρων· καὶ γὰρ νῦν Ἐρέτριά τε ἠνδραπόδισται καὶ πόλι
λογίμῳ ἡ Ἑλλὰς γέγονε ἀσθενεστέρη." ὁ μὲν δή σφι τὰ ἐντεταλμένα
ἀπήγγελλε, τοῖσι δὲ ἕαδε μὲν βοηθέειν Ἀθηναίοισι, ἀδύνατα δέ σφι
ἦν τὸ παραυτίκα ποιέειν ταῦτα, οὐ βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον·
ἦν γὰρ ἱσταμένου τοῦ μηνὸς εἰνάτη, εἰνάτῃ δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθαι ἔφα-
σαν μὴ οὐ πλήρεος ἐόντος τοῦ κύκλου.

107 Οὗτοι μέν νυν τὴν πανσέληνον ἔμενον, τοῖσι δὲ βαρβάροισι κα-
τηγέετο Ἱππίης ὁ Πεισιστράτου ἐς τὸν Μαραθῶνα, τῆς παροιχομένης
νυκτὸς ὄψιν ἰδὼν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιήνδε· ἐδόκεε ὁ Ἱππίης τῇ μητρὶ τῇ
ἑωυτοῦ συνευνηθῆναι· συνεβάλετο ὦν ἐκ τοῦ ὀνείρου κατελθὼν ἐς
τὰς Ἀθήνας καὶ ἀνασωσάμενος τὴν ἀρχὴν τελευτήσειν ἐν τῇ ἑωυτοῦ
γηραιός. ἐκ μὲν δὴ τῆς ὄψιος συνεβάλετο ταῦτα, τότε δὲ κατηγεόμε-
νος τοῦτο μὲν τὰ ἀνδράποδα τὰ ἐξ Ἐρετρίης ἀπέβησε ἐς τὴν νῆσον
2τὴν Στυρέων, καλεομένην δὲ Αἰγίλειαν, τοῦτο δὲ καταγομένας ἐς τὸν
Μαραθῶνα τὰς νέας ὅρμιζε οὗτος, ἐκβάντας τε ἐς γῆν τοὺς βαρβά-
ρους διέτασσε. καί οἱ ταῦτα διέποντι ἐπῆλθε πταρεῖν τε καὶ βῆξαι
μεζόνως ἢ ὡς ἐώθεε· οἷα δέ οἱ πρεσβυτέρῳ ἐόντι τῶν ὀδόντων οἱ
πλεῦνες ἐσείοντο. τουτέων ὦν ἕνα τῶν ὀδόντων ἐκβάλλει ὑπὸ βίης
βήξας· ἐκπεσόντος δὲ ἐς τὴν ψάμμον αὐτοῦ ἐποιέετο πολλὴν σπουδὴν

— *καταστάντων*. 7, 158, 2: *εὖ ἡμῖν καὶ ἐπὶ τὸ ἄμεινον κατέστη*. Gemeint ist die Zeit nach Vertreibung der Barbaren. — *ἐπετέῃσι* für *ἐπετείῃσι* Bekker. zu 4, 62, 2. — *λαμπάδι* durch Fackellauf, *λαμπαδηφορίῃ* 8, 98. Paus. 1, 30, 2 u. die Erklärer zu Ar. Frö. 131. Ueber den Pan Voss Myth. Br. I p. 80 f.

C. 106 § 1. *δευτεραῖος*. Spr. 57, 5, 4. Ein Lauf von etwa zehn geogr. Meilen täglich. Viel mehr nach den Angaben der Alten. Saumaise z. Sol. p. 33. — *πρός*. Spr. 52, 3. 1.

§ 2. *πόλι* um eine Stadt. Spr. 48, 12, 8. (15, 10.) — *ἕαδε*, *ἔδοξεν*. Di. 39 u. *ἁνδάνω*. — *ἱσταμένου* anfangend d. h. in der ersten Dekade. Ideler Chron. I S. 280. — *ἐξελεύσεσθαι*, *ἐξιέναι*. Di. 39 u. *ἔρχεσθαι*. — *μὴ οὐ*. zu 6, 9, 1. — *τοῦ κύκλου*, *τῆς σελήνης*. (Jacobs.)

C. 107 § 1. *τῇ μητρί*, aufs Vaterland gedeutet, wie von Brutus. (Jacobs.) — *συνευνηθῆναι*. zu 6, 69, 1. — *συνεβάλετο*. zu 1, 68, 2. — *κατελθών* gehört zu *τελευτήσειν*: dass er heimgekehrt enden werde. — *ἀπέβησε*. zu 5, 63, 2.

§ 2. *διέποντι*. zu 5, 22. — *μεζόνως*. zu 2, 49, 1. — *ἢ ὡς*. zu 1, 22, 2. Xen. Kyr. 8, 1, 1: *δοκεῖ ἐνδεέστερον ἢ ὡς ἐχρῆν δηλῶσαι*. 4, 2, 47: *κολαζόντων ἀφειδέστερον ἢ ὡς δεσπόται*. — *ὑπὸ βίας* gehört zu *ἐκβάλλει* Spr. 52, 3, 1. — *ὀδών*, *ὀδούς*. Di. 17, 1, 1.

ἐξευρεῖν. ὡς δὲ οὐκ ἐφαίνετό οἱ ὁ ὁδών, ἀναστενάξας εἶπε πρὸς τοὺς παραστάτας· "ἡ γῆ ἥδε οὐκ ἡμετέρη ἐστὶ οὐδέ μιν δυνησόμεθα ὑποχειρίην ποιήσασθαι· ὁκόσον δέ τι μοι μέρος μετῆν ὁ ὀδὼν μετέχει."

Ἱππίης μὲν δὴ ταύτῃ τὴν ὄψιν συνεβάλετο ἐξεληλυθέναι, Ἀθηναίοισι δὲ τεταγμένοισι ἐν τεμένεϊ Ἡρακλέος ἐπῆλθον βοηθέοντες Πλαταιέες πανδημεί· καὶ γὰρ καὶ ἐδεδώκεσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Ἀθηναίοισι οἱ Πλαταιέες καὶ πόνους ὑπὲρ αὐτέων οἱ Ἀθηναῖοι συχνοὺς ἤδη ἀναραιρέατο. ἔδοσαν δὲ ὧδε. πιεζεύμενοι ὑπὸ Θηβαίων οἱ Πλαταιέες ἐδίδοσαν πρῶτα παρατυχοῦσι Κλεομένεΐ τε τῷ Ἀναξανδρίδεω καὶ Λακεδαιμονίοισι σφέας αὐτούς. οἱ δὲ οὐ δεκόμενοι ἔλεγόν σφι τάδε. "ἡμεῖς μὲν ἑκαστέρω τε οἰκέομεν καὶ ὑμῖν τοιήδε τις 2 γένοιτ' ἂν ἐπικουρίη ψυχρή· φθαίητε γὰρ ἂν πολλάκις ἐξανδραποδισθέντες ἤ τινα πυθέσθαι ἡμέων. συμβουλεύομεν δὲ ὑμῖν δοῦναι ὑμέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι, πλησιοχώροισί τε ἀνδράσι καὶ τιμωρέειν ἐοῦσι οὐ κακοῖσι." ταῦτα συνεβούλευον οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐ κατ' εὐνοίην οὕτω τῶν Πλαταιέων ὡς βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους ἔχειν πόνους συνεστεῶτας Βοιωτοῖσι. Λακεδαιμόνιοι μέν νυν Πλαταιεῦσι 3 ταῦτα συνεβούλευον, οἱ δὲ οὐκ ἠπίστησαν, ἀλλ' Ἀθηναίων ἱρὰ ποιεύντων τοῖσι δυώδεκα θεοῖσι ἱκέται ἱζόμενοι ἐπὶ τὸν βωμὸν ἐδίδοσαν σφέας αὐτούς. Θηβαῖοι δὲ πυθόμενοι ταῦτα ἐστρατεύοντο ἐπὶ τοὺς Πλαταιέας, Ἀθηναῖοι δέ σφι ἐβοήθεον. μελλόντων δὲ συνάπτειν μάχην Κορίνθιοι οὐ περιεῖδον, παρατυχόντες δὲ καὶ καταλλάξαντες ἐπιτρεψάντων ἀμφοτέρων οὔρισαν τὴν χώρην ἐπὶ τοισίδε, ἐᾶν Θηβαίους Βοιωτῶν τοὺς μὴ βουλομένους ἐς Βοιωτοὺς τελέειν. Κορίν- 4 θιοι μὲν δὴ ταῦτα γνόντες ἀπαλλάσσοντο, Ἀθηναίοισι δὲ ἀπιοῦσι ἐπεθήκαντο Βοιωτοί, ἐπιθέμενοι δὲ ἑσσώθησαν τῇ μάχῃ. ὑπερβάντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς οἱ Κορίνθιοι ἔθηκαν Πλαταιεῦσι εἶναι οὔρους, τούτους ὑπερβάντες τὸν Ἀσωπὸν αὐτὸν ἐποιήσαντο οὖρον Θηβαίοισι

C. 108 § 1. ἐξεληλυθέναι. zu 6, 80. — καὶ γὰρ καί. Kr. zu Thuk. 6, 61, 2. — ἀναραιρέατο für ἀναιρέατο Bekker. — ἐδίδοσαν boten an. gr. Spr. 53, 1, 7.

§ 2. ἑκαστέρω für ἑκατέρω Va. zu entfernt, um euch zu helfen. Spr. 49, 2 (6). 6. — ψυχρὴ νίκη 9, 49, 1. ἐλπίς Eur. Iph. A. 1014 u. Jos. jüd. Kr. 1, 18, 3. (We.) — ἤ τινα πυθέσθαι. Di. 69, 31, 1. Diese Fügung ist überhaupt selten, nachgewiesen noch Xen. Kyr. 1, 6, 49. Theokr. 2, 116. Herodian 1, 17, 16. mit πρότερον oben 6, 91. — τιμωρέειν hängt ab von κακοῖσι untauglich. Kr. zu Thuk. 6, 38, 2. — οὐκ οὕτω ὡς. zu 3, 47, 1. — συνεστεῶτας feindselig gegenüber stehend. zu 1, 208.

§ 3. τὸν βωμόν. zu 2, 7. — περιεῖδον, συνάπτοντας oder συνάπτειν. gr. Spr. 56, 16. — ἐᾶν, epexegetisch zu ἐπὶ τοισίδε, so doch eben nicht gewöhnlich; mit ἐπ' ᾧ τε zu 5, 82, 2. — οὔρισαν. Di. 2, 4, 2. 28, 4, 2. — τελέειν ἐς. zu 3, 34, 2.

§ 4. ὑπερβάντες erweiternd. — εἶναι. Di. 55, 3, 21.

πρὸς Πλαταιέας εἶναι καὶ Ὑσιάς. ἔδοσαν μὲν δὴ οἱ Πλαταιέες σφέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι τρόπῳ τῷ εἰρημένῳ, ἧκον δὲ τότε ἐς Μαραθῶνα βοηθέοντες.

109 Τοῖσι δὲ Ἀθηναίων στρατηγοῖσι ἐγίνοντο δίχα αἱ γνῶμαι, τῶν μὲν οὐκ ἐώντων συμβαλέειν (ὀλίγους γὰρ εἶναι στρατιῇ τῇ Μήδων συμβαλέειν), τῶν δὲ καὶ Μιλτιάδεω κελευόντων. ὡς δὲ δίχα τε ἐγίνοντο καὶ ἐνίκα ἡ χείρων τῶν γνωμέων, ἐνθαῦτα, ἦν γὰρ ἑνδέκατος ψηφιδοφόρος ὁ τῷ κυάμῳ λαχὼν Ἀθηναίων πολεμαρχέειν, (τὸ παλαιὸν γὰρ Ἀθηναῖοι ὁμόψηφον τὸν πολέμαρχον ἐποιεῦντο τοῖσι στρατηγοῖσι, ἦν τε τότε πολέμαρχος Καλλίμαχος Ἀφιδναῖος·) πρὸς τοῦτον 2ἐλθὼν Μιλτιάδης ἔλεγε τάδε. "ἐν σοὶ νῦν, Καλλίμαχε, ἐστὶ ἢ καταδουλῶσαι Ἀθήνας ἢ ἐλευθέρας ποιήσαντα μνημόσυνα λιπέσθαι ἐς τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων βίον οἷα οὐδὲ Ἁρμόδιός τε καὶ Ἀριστογείτων λείπουσι νῦν γὰρ δή, ἐξ οὗ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι, ἐς κίνδυνον ἥκουσι μέγιστον, καὶ ἢν μέν γε ὑποκύψωσι τοῖσι Μήδοισι, δέδοκται τὰ πείσονται παραδεδομένοι Ἱππίῃ· ἢν δὲ περιγένηται αὕτη ἡ πόλις, οἵη τέ ἐστι πρώτη τῶν Ἑλληνίδων πολίων γενέσθαι. κῶς ὦν δὴ ταῦτα οἷά τέ ἐστι γενέσθαι, καὶ κῶς ἐς σέ τι τουτέων ἀνήκει τῶν πρηγμά-3των τὸ κῦρος ἔχειν, νῦν ἔρχομαι φράσων. ἡμέων τῶν στρατηγῶν, ἐόντων δέκα, δίχα γίνονται αἱ γνῶμαι, τῶν μὲν κελευόντων συμβαλέειν τῶν δὲ οὔ [συμβαλέειν]. ἢν μέν νυν μὴ συμβάλωμεν, ἔλπομαί τινα στάσιν μεγάλην ἐμπεσοῦσαν διασείσειν τὰ Ἀθηναίων φρονήματα ὥστε μηδίσαι. ἢν δὲ συμβάλωμεν πρίν τι καὶ σαθρὸν Ἀθηναίων μετεξετέροισι ἐγγενέσθαι, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων οἷοί τέ εἰμεν περιγενέσθαι τῇ συμβολῇ. ταῦτα ὦν πάντα ἐς σὲ νῦν τείνει καὶ ἐκ σέο

C. 109 § 1. *δίχα* zwiespältig. gr. Spr. 62, 2, 4 u. Kr. zu Thuk. 1, 64, 1. — *ὀλίγους* zu wenige. Spr. 49, 1. Kr. zu Thuk. 1, 50, 5: *ὀλίγαι ἀμύνειν ἦσαν.* — *τῶν δὲ καὶ M.* gr. Spr. 69, 32, 2. — *ψηφιδοφόρος* Stimmgeber, kommt sonst nicht vor, nur bei Spätern *ψηφηφόρος.* — *λαχών* durchs Loos gewählt. gr. Spr. 57, 4, 1. — *ἐνθαῦτα.* Hiezu gehört *ἔλεγε τάδε.*

§ 2. *ἐν σοί.* Spr. 68, 8, 3. (12, 6) vgl. 8, 118, 2. (Jacobs.) — *μνημόσυνα.* zu 1, 185, 1. — *βίον* Geschichte sagen wir. — *λείπουσι,* das Präsens, in sofern die Sache als noch vorhanden gedacht wird. — *ὑποκύψωσι.* zu 1, 130, 1. — *δέδοκται* es ist entschieden, durch Hippias und die Perser. vgl. 7, 16, 5. 9, 74. (We.) — *οἷά τε.* zu 1, 194, 3. — *ἐς σὲ ἀνήκει* es hängt von dir ab. vgl. 2, 104, 1. (Sch.) *ἐς σὲ νῦν τείνει* § 3. (Va.) Jener Ausdruck ist den Attikern fremd, dieser wenigstens der attischen Prosa. — *ἔρχομαι φράσων.* zu 1, 5, 2,

§ 3. *συμβαλέειν*, das erste fehlt in mehrern Hsn. Ich glaube dass man das zweite streichen muss. — *οὔ.* erg. *κελευόντων,* § 1 *οὐκ ἐώντων.* vgl. gr. Spr. 67, 10, 2. — *ἔλπομαι, ἐλπίζω.* zu 2, 11, 3. Von Besorgniss auch 9, 113, 1. vgl. Kr. zu Thuk. 1, 1, 1. — *διασείσειν* zerrütten. — *μετεξετέροισι, ἐνίοις.* zu 1, 63. — *τὰ ἴσα νεμόντων.* zu 6, 11. — *συμβολή* Treffen, so bei Her öfter, wohl nicht in der att. Prosa. — *τείνει.* Eur. Phön. 435: *ἀλλ' ἐς σὲ τείνει τῶνδε διάλυσις κακῶν.* vgl. zu § 3. (Va.) Aehn-

ἤρτηται· ἢν γὰρ σὺ γνώμῃ τῇ ἐμῇ προσθῇ, ἔστι τοι πατρίς τε ἐλευθέρη καὶ πόλις πρώτη τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι· ἢν δὲ τὴν τῶν ἀποσπευδόντων τὴν συμβολὴν ἕλῃ, ὑπάρξει τοι τῶν ἐγὼ κατέλεξα ἀγαθῶν τὰ ἐναντία."

Ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιάδης προσκτᾶται τὸν Καλλίμαχον. προσ-110 γενομένης δὲ τοῦ πολεμάρχου τῆς γνώμης ἐκεκύρωτο συμβάλλειν. μετὰ δὲ οἱ στρατηγοὶ τῶν ἡ γνώμη ἔφερε συμβάλλειν, ὡς ἑκάστου αὐτέων ἐγίνετο πρυτανηίη τῆς ἡμέρης, Μιλτιάδῃ παρεδίδοσαν· ὁ δὲ δεκόμενος οὔ τί κω συμβολὴν ἐποιέετο, πρίν γε δὴ αὐτοῦ πρυτανηίη ἐγένετο. ὡς δὲ ἐς ἐκεῖνον περιῆλθε, ἐνθαῦτα δὴ ἐτάσσοντο ὧδε Ἀ-111 θηναῖοι ὡς συμβαλέοντες. τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρεος ἡγέετο ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος· ὁ γὰρ νόμος τότε εἶχε οὕτω τοῖσι Ἀθηναίοισι, τὸν πολέμαρχον ἔχειν κέρας τὸ δεξιόν. ἡγεομένου δὲ τούτου ἐξεδέκοντο ὡς ἠριθμέοντο αἱ φυλαί, ἐχόμεναι ἀλληλέων. τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο, ἔχοντες τὸ εὐώνυμον κέρας, Πλαταιέες· ἀπὸ ταύτης γάρ σφι 2 τῆς μάχης, θυσίας Ἀθηναίων ἀναγόντων καὶ πανηγύριας τὰς ἐν τῇσι πεντετηρίσι γινομένας, κατεύχεται ὁ κῆρυξ ὁ Ἀθηναῖος ἅμα τε Ἀθηναίοισι λέγων γίνεσθαι τὰ ἀγαθὰ καὶ Πλαταιεῦσι. τότε δὲ τασσομένων τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ Μαραθῶνι ἐγίνετο τοιόνδε τι· τὸ στρατόπεδον ἐξισούμενον τῷ Μηδικῷ στρατοπέδῳ τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον ἐγίνετο ἐπὶ τάξιας ὀλίγας, καὶ ταύτῃ ἦν ἀσθενέστατον τὸ στρατόπεδον, τὸ δὲ κέρας ἑκάτερον ἔρρωτο πλήθεϊ.

Ὡς δέ σφι διετέτακτο καὶ τὰ σφάγια ἐγίνετο καλά, ἐνθαῦτα ὡς 112 ἀπείθησαν οἱ Ἀθηναῖοι, δρόμῳ ἵεντο ἐς τοὺς βαρβάρους. ἦσαν δὲ

---

lich auch bei Platon. — τοι, σοι. — δὲ τὴν τῶν für δὲ τῶν Sch. erg. γνωμην, δὲ τὰ τῶν We.; τήν für ἤν und ἤν nach συμβολήν wollte Va. — ἀποσπεύδειν eifrig widerrathen. Ggs. ἐπισπεύδειν 7, 18, 2. vgl. 7, 17. (Sch.) Thuk. 6, 29, 3.

C. 110. ἔφερε. zu 3, 77. — πρυτανηίη. Schol. zu Thuk. 4, 118: ἡμέρα καθ' ἣν ἔχει τις ἐξουσίαν. Sonst ἡγεμονία, auch ohne Artikel. zu Xen. An. 4, 7, 8.

C. 111 § 1. περιῆλθε. zu 1, 7, 1. — ἔχειν. gr. Spr. 57, 10, 9. — ὡς ἠριθμέοντο für ὡς ἀρ. Bekker. In ihrer Reihenfolge, die durchs Loos bestimmt war. Ideler Chron. I S. 291 f. — ἐχόμεναι. zu 6, 8.

§ 2. γάρ bezieht sich auf den etwa vorschwebenden Gedanken: Durch diese Theilnahme gewannen sie die Gunst der Athener: denn. Oder nach Jacobs: es ist aber gewiss dass sie an dieser Schlacht einen Antheil hatten: denn. — ἀνάγειν θυσίας auch 2, 60, 2, vielleicht weil die Tempel meist hoch lagen. (Sch.) vgl. zu 2, 40, 1. — πεντετηρίσι vierjährigen Festen, wie den grossen Panathenäen. zu 2, 4, 1. — λέγων könnte fehlen; vgl. jedoch zu 1, 114, 3. — γίνεσθαι dass zu Theil werden möge, von κατεύχεται abhängig. gr. Spr. 48, 7, 14. — ἐξισούμενον in gleich langer Front. Ueber das Particip Di. 56, 9, 1 u. 2. — αὐτοῦ. zu 6, 30. — ἐπὶ τάξιας. Spr. 68, 36 (40), 6. — στρατόπεδον. zu 5, 112.

C. 112 § 1. διετέτακτο die Aufstellung erfolgt war. gr. Spr. 61, 5, 6. Doch kann auch στρατόπεδον Subject sein. — καλά fehlt in der Redensart bei Xenophon. vgl. Kr. zur An. 6, 2, 9. grosse Ausg. — ἀπείθη-

σπάδιοι οὐκ ἐλάσσονες τὸ μεταίχμιον αὐτέων ἢ ὀκτώ. οἱ δὲ Πέρσαι ὁρέωντες δρόμῳ ἐπιόντας παρεσκευάζοντο ὡς δεξόμενοι, μανίην τε τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπέφερον καὶ πάγχυ ὀλεθρίην, ὁρέωντες αὐτοὺς ὀλίγους, καὶ τούτους δρόμῳ ἐπειγομένους οὔτε ἵππου ὑπαρχούσης σφι
2οὔτε τοξευμάτων. ταῦτα μέν νυν οἱ βάρβαροι κατείκαζον, Ἀθηναῖοι δὲ ἐπείτε ἀθρόοι προσέμιξαν τοῖσι βαρβάροισι, ἐμάχοντο ἀξίως λόγου. πρῶτοι μὲν γὰρ Ἑλλήνων πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν δρόμῳ ἐς πολεμίους ἐχρήσαντο, πρῶτοι δὲ ἀνέσχοντο ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ὁρέωντες καὶ ἄνδρας τοὺς ταύτην ἐσθημένους· τέως δὲ ἦν τοῖσι Ἕλλησι
113καὶ τὸ οὔνομα τὸ Μήδων φόβος ἀκοῦσαι. μαχομένων δὲ ἐν τῷ Μαραθῶνι χρόνος ἐγίνετο πολλός. καὶ τὸ μὲν μέσον τοῦ στρατοπέδου ἐνίκων οἱ βάρβαροι, τῇ Πέρσαι τε αὐτοὶ καὶ Σάκαι ἐτετάχατο· κατὰ τοῦτο μὲν δὴ ἐνίκων οἱ βάρβαροι καὶ ῥήξαντες ἐδίωκον ἐς τὴν μεσόγαιαν, τὸ δὲ κέρας ἑκάτερον ἐνίκων Ἀθηναῖοί τε καὶ Πλαταιέες. νικῶντες δὲ τὸ μὲν τετραμμένον τῶν βαρβάρων φεύγειν ἔων, τοῖσι δὲ τὸ μέσον ῥήξασι αὐτέων συναγαγόντες τὰ κέρεα ἀμφότερα ἐμάχοντο, καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι. φεύγουσι δὲ τοῖσι Πέρσῃσι εἵποντο κόπτοντες, ἐς ὃ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἀπικόμενοι πῦρ τε αἴτεον καὶ ἐπελαμβάνοντο
114τῶν νεῶν. καὶ τοῦτο μὲν ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος διαφθείρεται, ἀνὴρ γενόμενος ἀγαθός, ἀπὸ δ' ἔθανε τῶν στρατηγῶν Στησίλεως ὁ Θρασύλεω· τοῦτο δὲ Κυνέγειρος ὁ Εὐφορίωνος ἐνθαῦτα ἐπιλαβόμενος τῶν ἀφλάστων νεὸς τὴν χεῖρα ἀποκοπεὶς πελέκεϊ πίπτει, τοῦτο δὲ ἄλλοι Ἀθηναίων πολλοί τε καὶ οὐνομαστοί.
115ἑπτὰ μὲν δὴ τῶν νεῶν ἐπεκράτησαν τρόπῳ τοιούτῳ Ἀθηναῖοι· τῇσι δὲ λοιπῇσι οἱ βάρβαροι ἐξανακρουσάμενοι καὶ ἀναλαβόντες ἐκ τῆς

σαν ihnen vorzugehen gestattet wurde. — δρόμῳ ἐπείγεσθαι unten, θεῖν bei Xenophon u. A. Kr. zur An. 1, 8, 18. — ἦσαν. Spr. 63, 6. — ἐπέφερον warfen vor, hielten für. 8, 10, 1: πάγχυ σφι μανίην ἐπενείκαντες ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας. (Jacobs.) — καὶ πάγχυ gar sehr, wie bei Attikern καὶ πάνυ, bei Her. καὶ (τὸ) κάρτα. zu 1, 71, 1. — ὀλίγους ohne ὄντας. gr. Spr. 56, 7, 4.

§ 2. κατεικαζον vermutheten gegen die Athener, d. h. ihnen als Thorheit anrechnend. Ein seltenes Compositum, bei Her. noch 9, 109, 2. — ἄνδρας τούς für τοὺς ἄνδρας Kr. — ἐσθημένους, ἐνδεδυκότας. Di. 39 u. d. W. — ἀκοῦσαι. gr. Spr. u. Di. 55, 3, 9.

C. 113. μαχομένων, αὐτῶν, ἀμφοτέρων. zu 1, 13. — τὸ μέσον ἐνίκων. zu 5, 1, 2. — τὸ τετραμμένον. Spr. 43, 4, 6. (17.) — ῥηγνύναι findet sich so bei Homer öfter, wohl nicht bei Attikern; παραρρηγνύναι jedoch bei Thukydides. Kr. dort zu 4, 96, 4. — πῦρ, um die Schiffe anzuzünden. vgl. Il. ο, 718: οἴσετε πῦρ. (Jacobs)

C. 114. πόνῳ Kämpfe, wie 7, 224. 8, 89, 1. (Bä.) — ἀπὸ δ' ἔθανε, eine so auch bei Her. nicht gew. Tmesis. Di. 68, 47, 2. — τῶν στρατηγῶν. Spr. 47, 8, 1. (9, 1.) — ἄφλαστον, τὸ ἄκρον τῆς πρύμνης. (Glossem.) Dem Lande zugekehrt war das Hintertheil. zu Arr. An. 1, 18, 6. Das Wort ist selten und sonst nur bei Dichtern.

C. 115. ἐξανακρούεσθαι scheint sonst nicht vorzukommen; ἀνακρούε-

νήσου ἐν τῇ ἔλιπον τὰ ἐξ Ἐρετρίης ἀνδράποδα περιέπλωον Σούνιον, βουλόμενοι φθῆναι τοὺς Ἀθηναίους ἀπικόμενοι ἐς τὸ ἄστυ. αἰτίη δὲ ἔσχε ἐν Ἀθηναίοισι ἐξ Ἀλκμαιωνιδέων μηχανῆς αὐτοὺς ταῦτα ἐπινοηθῆναι· τούτους γὰρ συνθεμένους τοῖσι Πέρσῃσι ἀναδέξαι ἀσπίδα ἐοῦσι ἤδη ἐν τῇσι νηυσί. οὗτοι μὲν δὴ περιέπλωον Σούνιον, Ἀθη- 116 ναῖοι δὲ ὡς ποδῶν εἶχον τάχιστα ἐβοήθεον ἐς τὸ ἄστυ, καὶ ἔφθησάν τε ἀπικόμενοι πρὶν ἢ τοὺς βαρβάρους ἥκειν καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο ἀπιγμένοι ἐξ Ἡρακλείου τοῦ ἐν Μαραθῶνι ἐν ἄλλῳ Ἡρακλείῳ τῷ ἐν Κυνοσάργεϊ. οἱ δὲ βάρβαροι τῇσι νηυσὶ ὑπεραιωρηθέντες Φαλήρου (τοῦτο γὰρ ἦν ἐπίνειον τότε τῶν Ἀθηναίων) ὑπὲρ τούτου ἀνακωχεύσαντες τὰς νέας ἀπέπλωον ὀπίσω ἐς τὴν Ἀσίην.

Ἐν ταύτῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ ἀπέθανον τῶν βαρβάρων κατὰ 117 ἑξακισχιλίους καὶ τετρακοσίους ἄνδρας Ἀθηναίων δὲ ἑκατὸν ἐνενήκοντα καὶ δύο. ἔπεσον μὲν ἀμφοτέρων τοσοῦτοι, συνήνεικε δὲ αὐτόθι θῶυμα γενέσθαι τοιόνδε, Ἀθηναῖον ἄνδρα Ἐπίζηλον τὸν Κουφαγόρεω ἐν τῇ συστάσι μαχόμενόν τε καὶ ἄνδρα γινόμενον ἀγαθὸν τῶν ὀμμάτων στερηθῆναι, οὔτε πληγέντα οὐδὲν τοῦ σώματος οὔτε βληθέντα, καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ζόης διατελέειν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἐόντα τυφλόν. λέγειν δὲ αὐτὸν ἤκουσα περὶ τοῦ πάθεος τοιόνδε τινὰ λόγον, ἄνδρα οἱ δοκέειν ὁπλίτην ἀντιστῆναι μέγαν, τοῦ τὸ γένειον τὴν ἀσπίδα πᾶσαν σκιάζειν· τὸ δὲ φάσμα τοῦτο ἑωυτὸν μὲν παρεξελθεῖν, τὸν δὲ ἑωυτοῦ παραστάτην ἀποκτεῖναι. ταῦτα μὲν δὴ Ἐπίζηλον ἐπυθόμην λέγειν.

Δᾶτις δὲ πορευόμενος ἅμα τῷ στρατῷ ἐς τὴν Ἀσίην, ἐπείτε 118 ἐγένετο ἐν Μυκόνῳ, εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ. καὶ ἥτις μὲν ἦν ἡ ὄψις, οὐ λέγεται· ὁ δέ, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐπέλαμψε, ζήτησιν ἐποιέετο τῶν

σθαι ist das eig. Wort vom rückwärts Rudern der Schiffe. — *αἰτίη ἔσχε* die Beschuldigung fand statt. zu 5, 70. — *ἐκ μηχανῆς* in Folge einer Intrigue, intriganten Veranlassung. — *ἐπινοηθῆναι* noch 3, 122, 1; sonst auch bei Her., wie bei Attikern, die active Form. — *ἀναδέξαι*, *ἀρθεῖσαν δεῖξαι*, wie 6, 121. 123. 124. 7, 128, 2; so wohl nicht bei Attikern.

C. 116. *ὡς ποδῶν εἶχον*. gr. Spr 47, 10, 5. — *τάχιστα* ist vielleicht Glossem zum Vorhergehenden. (Va.) — *ἔφθησαν πρὶν ἢ ἥκειν*. Eben so 9, 70, 1. Xen. Kyr. 3, 2, 4: *ἢν φθάσωμεν πρὶν τοὺς πολεμίους συλλεγῆναι, λάβοιμεν ἂν τὸ ἄκρον*. vgl. zu 6, 45. 108, 1. — *ὑπεραιωρηθέντες* auf die hohe See gefahren; anders 4, 103, 2. Sonst erscheint dies Compositum erst bei Spätern. — *Φαλήρου* oberhalb, auf der hohen See von Ph. Spr. 47, 22. (23.) — *ἀνακωχεύσαντες*, *μετεώρους κατέχοντες*. Hesych. nachdem sie auf der hohen See vor Anker gelegt hätten, noch so 7, 100. 168, 2. Ein vorzugsweise herodoteisches Wort, hin und wieder auch bei Spätern. vgl. Kr. zu Arr. An. 2, 19, 4.

C. 117. *κατά*. zu 6, 79. — *ἤκουσα*, nicht von ihm selbst. Sonst würde *τάδε ἤκουον αὐτοῦ* gesagt haben, wie 9, 16, 1. (Va.)

C. 118. *ὑπέλαμψε*, *ὑπέφαινε*; das Ipf. 1, 190, 1. — *ζήτησιν* Durch-

νεῶν, εὑρὼν δὲ ἐν Φοινίσσῃ νηὶ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος κεχρυσωμένον ἐπυνθάνετο ὁκόθεν σεσυλημένον εἴη, πυθόμενος δὲ ἐξ οὗ ἦν ἱροῦ, ἔπλεε τῇ ἑωυτοῦ νηὶ ἐς Δῆλον· καὶ ἀπίκατο γὰρ τηνικαῦτα οἱ Δήλιοι ὀπίσω ἐς τὴν νῆσον, κατατίθεταί τε ἐς τὸ ἱρὸν τὸ ἄγαλμα καὶ ἐντέλλεται τοῖσι Δηλίοισι ἀπαγαγεῖν τὸ ἄγαλμα ἐς Δήλιον τὸ Θηβαίων· τὸ δ' ἔστι ἐπὶ θαλάσσῃ Χαλκίδος καταντίον. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ἐντειλάμενος ἀπέπλεε, τὸν δὲ ἀνδριάντα τοῦτον Δήλιοι οὐκ ἀπήγαγον, ἀλλά μιν δι' ἐτέων εἴκοσι Θηβαῖοι αὐτοὶ ἐκ θεοπροπίου ἐκομίσαντο 119 ἐπὶ Δήλιον. τοὺς δὲ τῶν Ἐρετριέων ἠνδραποδισμένους Δᾶτίς τε καὶ Ἀρταφέρνης, ὡς προσέσχον ἐς τὴν Ἀσίην πλέοντες, ἀνήγαγον ἐς Σοῦσα. βασιλεὺς δὲ Δαρεῖος, πρὶν μὲν αἰχμαλώτους γενέσθαι τοὺς Ἐρετριέας, ἐνεῖχέ σφι δεινὸν χόλον, οἷα ἀρξάντων ἀδικίης προτέρων τῶν Ἐρετριέων· ἐπείτε δὲ εἶδέ σφεας ἀπαχθέντας παρ' ἑωυτὸν καὶ ὑποχειρίους ἑωυτῷ ἐόντας, ἐποίησε κακὸν ἄλλο οὐδέν, ἀλλά σφεας τῆς Κισσίης χώρης κατοίκισε ἐν σταθμῷ ἑωυτοῦ τῷ οὔνομά ἐστι Ἀρδέρικκα, ἀπὸ μὲν Σούσων δέκα καὶ διηκοσίους σταδίους ἀπέχοντι, 2 τεσσεράκοντα δὲ ἀπὸ τοῦ φρέατος τὸ παρέχεται τριφασίας ἰδέας· καὶ γὰρ ἄσφαλτον καὶ ἅλας καὶ ἔλαιον ἀρύονται ἐξ αὐτοῦ τρόπῳ τοιῷδε. ἀντλέεται μὲν κηλωνηίῳ, ἀντὶ δὲ γαυλοῦ ἥμισυ ἀσκοῦ οἱ προσδέδεται· ὑποτύψας δὲ τούτῳ ἀντλέει καὶ ἔπειτα ἐγχέει ἐς δεξαμενήν· ἐκ δὲ ταύτης ἐς ἄλλο διαχεόμενον τρέπεται τριφασίας ὁδούς. καὶ ἡ μὲν ἄσφαλτος καὶ οἱ ἅλες πήγνυνται παραυτίκα, τὸ δὲ ἔλαιον συνάγουσι ἐν ἀγγηίοις, τὸ οἱ Πέρσαι καλέουσι ῥαδινάκην· ἔστι δὲ μέλαν καὶ ὀδμὴν παρεχόμενον βαρέαν. ἐνθαῦτα τοὺς Ἐρετριέας κατοίκισε βασιλεὺς Δαρεῖος, οἳ καὶ μέχρι ἐμέο εἶχον τὴν χώρην ταύτην, φυλάσσοντες τὴν ἀρχαίην γλῶσσαν. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἐρετριέας ἔσχε οὕτω.

120 Λακεδαιμονίων δὲ ἧκον ἐς τὰς Ἀθήνας δισχίλιοι μετὰ τὴν πανσέληνον, ἔχοντες σπουδὴν πολλὴν καταλαβεῖν, οὕτω ὥστε τριταῖοι ἐκ Σπάρτης ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ. ὕστεροι δὲ ἀπικόμενοι τῆς συμβολῆς ἱμείροντο ὅμως θεήσασθαι τοὺς Μήδους· ἐλθόντες δὲ ἐς τὸν

---

suchung. Va. will. ἐξέτασιν. — καὶ — γάρ. zu 1, 24, 2. — τὸ Θηβαίων. gr. Spr. 47, 5, 8. — δι' ἐτέων. zu 1, 62, 1.

C. 119 § 1. ἐνεῖχέ σφι χόλον. zu 1, 118. — ἀρξάντων προτέρων. vgl. 6, 133, 1 u. zu 1, 2, 1. — ἀπαχθέντας. ἀναχθέντας? Bekker. — τοῦ wird durch den relativen Satz erklärt. — ἰδέας Erscheinungen, d. h. Stoffe.

§ 2. ἀρύονται für ἀρύσσονται Matthiä; ἀρύτονται wollte Jacobs. — κηλωνηίῳ. zu 1, 193, 1. — ἀντλέει, ὁ ἀντλέων. zu 1, 195. — ἄλλο ein andres Gefäss. (Valla.) — ἀγγηίοισι für ἀγγείοις Br. Doch scheint Einigen συνάγουσι ἐν ἀγγείοις τό verdächtig. — ὀδμήν, ὀσμήν. Di. 4, 5, 1.

C. 120. καταλαβεῖν einzutreffen, bei noch unentschiednem Kampfe. Ueber den Inf. Spr. 50, 5 (6), 6. — ἱμείρω und ἱμείρεσθαι sind dichterisch, dies noch 3, 123; über ἵμερος zu 1, 30, 2. — αἰνέοντες, ἐπαινέοντες. gr. Spr. 40 u. d. W.

Μαραθῶνα ἐθηήσαντο. μετὰ δὲ αἰνέοντες Ἀθηναίους καὶ τὸ ἔργον αὐτέων ἀπαλλάσσοντο ὀπίσω.

Θῶυμα δέ μοι καὶ οὐκ ἐνδέκομαι τὸν λόγον, Ἀλκμαιωνίδας ἄν 121 κοτε ἀναδέξαι Πέρσῃσι ἐκ συνθήματος ἀσπίδα, βουλομένους ὑπὸ βαρβάροισί τε εἶναι Ἀθηναίους καὶ ὑπ' Ἱππίῃ, οἵτινες μᾶλλον ἢ ὁμοίως Καλλίῃ τῷ Φαινίππου, Ἱππονίκου δὲ πατρί, φαίνονται μισοτύραννοι ἐόντες. Καλλίης τε γὰρ μοῦνος Ἀθηναίων ἁπάντων ἐτόλμα, ὅκως Πεισίστρατος ἐκπέσοι ἐκ τῶν Ἀθηνέων, τὰ χρήματα αὐτοῦ κηρυσσόμενα ὑπὸ τοῦ δημοσίου ὠνέεσθαι καὶ τἆλλα τὰ ἔχθιστα ἐς αὐτὸν πάντα ἐμηχανᾶτο· καὶ οἱ Ἀλκμαιωνίδαι ὁμοίως ἢ οὐδὲν ἧσσον τού- 123 του ἦσαν μισοτύραννοι. θῶυμα ὦν μοι, καὶ οὐ προσίεμαι τὴν διαβολήν, τούτους γε ἀναδέξαι ἀσπίδα, οἵτινες ἔφευγόν τε τὸν πάντα χρόνον τοὺς τυράννους, ἐκ μηχανῆς τε τῆς τούτων ἐξέλιπον οἱ Πεισιστρατίδαι τὴν τυραννίδα. καὶ οὕτω τὰς Ἀθήνας οὗτοι ἦσαν οἱ ἐλευθερώσαντες πολλῷ μᾶλλον ἤπερ Ἁρμόδιός τε καὶ Ἀριστογείτων, ὡς ἐγὼ κρίνω· οἱ μὲν γὰρ ἐξηγρίωσαν τοὺς λοιποὺς Πεισιστρατιδέων Ἵππαρχον ἀποκτείναντες, οὐδέ τι μᾶλλον ἔπαυσαν τοὺς λοιποὺς τυραννεύοντας, Ἀλκμαιωνίδαι δὲ ἐμφανέως ἠλευθέρωσαν, εἰ δὴ οὗτοί γε ἀληθέως ἦσαν οἱ τὴν Πυθίην ἀναπείσαντες προσημαίνειν Λακεδαιμονίοισι ἐλευθεροῦν τὰς Ἀθήνας, ὥς μοι πρότερον δεδήλωται. ἀλλὰ γὰρ ἴσως τι ἐπιμεμφόμενοι Ἀθηναίων τῷ δήμῳ προεδίδοσαν 124 τὴν πατρίδα. οὐ μὲν ὦν ἦσαν σφέων ἄλλοι δοκιμώτεροι ἔν γε Ἀθηναίοισι ἄνδρες οὐδ' οἳ μᾶλλον ἐτετιμέατο. οὕτω οὐδὲ λόγος αἱ-

---

C. 121. *ἐνδέκομαι*, *προσίεμαι* 6, 123, erkennen als wahr an. vgl. 3, 115. 4, 25. 5, 106, 2. (Sch.) Bei Attikern nicht oft ähnlich. — *ἄν ἀναδέξαι* dass sie würden emporgezeigt haben. vgl. 6, 124 u. Spr. 54, 6, 4. (6.) — *ἐκ συνθήματος*. zu 5, 74. — *ἐόντες* gewesen. Spr. 53, 2, 4. (9.) — *Ἱππονίκου δέ*, nicht *τε*. Di. 69, 70, 2 u. Kr. zu Xen. An. 1, 7, 9. — *πάντα*. zu 4, 154, 1.

C. 122. Hier folgt gewöhnlich noch folgende Stelle: *Καλλιέω δὲ τούτου ἄξιον πολλαχοῦ μνήμην ἐστὶ πάντα τινὰ ἔχειν. τοῦτο μὲν γὰρ τὰ προλελεγμένα, ὡς ἀνὴρ ἄκρος ἐλευθερῶν τὴν πατρίδα· τοῦτο δὲ τὰ ἐν Ὀλυμπίῃ ἐποίησε, ἵππῳ νικήσας, τεθρίππῳ δὲ δεύτερος γενόμενος, Πύθια δὲ πρότερον ἀνελόμενος, ἐφανερώθη ἐς τοὺς Ἕλληνας πάντας μεγίστῃσι δαπάνῃσι· τοῦτο δὲ κατὰ τὰς ἑωυτοῦ θυγατέρας ἐούσας τρεῖς οἷός τις ἀνὴρ ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ ἐγένοντο γάμου ὡραῖαι, ἔδωκέ σφι δωρεὴν μεγαλοπρεπεστάτην ἐκείνῃσί τε ἐχαρίσατο· ἐκ γὰρ πάντων τῶν Ἀθηναίων τὸν ἑκάστη ἐθέλοι ἄνδρα ἑωυτῇ ἐκλέξασθαι, ἔδωκε τούτῳ τῷ ἀνδρί.* Allein diese Stelle fehlt in einigen Hsn. und Valkenärs Verwerfung derselben ist wohl begründet.

C. 123. *προσίεμαι*. zu 1, 75, 3. — *τούτων*. Spr. 60, 5, 2. (6, 2.) — *τοὺς λοιπούς*, Hippias und Thessalos. — *τι μᾶλλον*. Spr. 48, 12, 9. (15, 11.) Eben so gestellt Thuk. 4, 21, 4. zu Arrian. An. 4, 1, 2. — *ἐλευθεροῦν*, der Inf. bei *σημαίνειν* auch 5, 35, 1. 6, 78. — *πρότερον* 5, 63, 1.

C. 124. *ἀλλὰ γάρ* doch dieser Grund genügt nicht: denn. vgl. zu 5, 3. Den Einwurf macht der Schriftsteller sich selbst. — *μὲν ὦν*. gr. Spr. 69, 35, 1. — *λόγος αἱρέει*. zu 1, 132, 2. — *λόγῳ* Zweck. — *τουτέων* als diese Gründe dass nicht die Alkmäoniden es gethan.

ρέει ἀναδεχθῆναι ἔκ γε ἂν τούτων ἀσπίδα ἐπὶ τοιούτῳ λόγῳ. ἀνεδέχθη μὲν γὰρ ἀσπίς, καὶ τοῦτο οὐκ ἔστι ἄλλως εἰπεῖν· ἐγένετο γάρ· ὃς μέντοι ἦν ὁ ἀναδέξας, οὐκ ἔχω προσωτέρω εἰπεῖν τουτέων.

125 Οἱ δὲ Ἀλκμαιωνίδαι ἦσαν μὲν καὶ τὰ ἀνέκαθεν λαμπροὶ ἐν τῇσι Ἀθήνῃσι, ἀπὸ δὲ Ἀλκμαίωνος καὶ αὖτις Μεγακλέος ἐγένοντο καὶ κάρτα λαμπροί. τοῦτο μὲν γὰρ Ἀλκμαίων ὁ Μεγακλέος τοῖσι ἐκ Σαρδίων Λυδοῖσι παρὰ Κροίσου ἀπικνεομένοισι ἐπὶ τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖσι συμπρήκτωρ τε ἐγίνετο καὶ συνελάμβανε προθύμως, καί μιν Κροῖσος πυθόμενος τῶν Λυδῶν τῶν ἐς τὰ χρηστήρια φοιτεόντων ἑωυτὸν εὖ ποιέειν μεταπέμπεται ἐς Σάρδις, ἀπικόμενον δὲ δωρέεται χρυσῷ τὸν ἂν δύνηται τῷ ἑωυτοῦ σώματι ἐξενείκασθαι ἐς ἅ-
2παξ. ὁ δὲ Ἀλκμαίων πρὸς τὴν δωρεήν, ἐοῦσαν τοιαύτην, τοιάδε ἐπιτηδεύσας προσέφερε. ἐνδὺς κιθῶνα μέγαν καὶ κόλπον βαθὺν καταλιπόμενος τοῦ κιθῶνος, κοθόρνους τοὺς εὕρισκε εὐρυτάτους ἐόντας ὑποδησάμενος ἤιε ἐς τὸν θησαυρὸν ἐς τόν οἱ κατηγέοντο. ἐσπεσὼν δὲ ἐς σωρὸν ψήγματος πρῶτα μὲν παρέσαξε παρὰ τὰς κνήμας τοῦ χρυσοῦ ὅσον ἐχώρεον οἱ κόθορνοι, μετὰ δέ, τὸν κόλπον πάντα πλησάμενος χρυσοῦ καὶ ἐς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς διαπάσας τοῦ ψήγμα-
3τος καὶ ἄλλο λαβὼν ἐς τὸ στόμα ἐξήιε ἐκ τοῦ θησαυροῦ, ἕλκων μὲν μόγις τοὺς κοθόρνους, παντὶ δέ τεῳ οἰκὼς μᾶλλον ἢ ἀνθρώπῳ, τοῦ τό τε στόμα ἐβέβυστο καὶ πάντα ἐξώγκωτο. ἰδόντα δὲ τὸν Κροῖσον γέλως ἐσῆλθε, καί οἱ πάντα τε ἐκεῖνα διδοῖ καὶ πρὸς ἕτερα δωρέεται οὐκ ἐλάσσω ἐκείνων. οὕτω μὲν ἐπλούτησε ἡ οἰκίη αὕτη μεγάλως, καὶ ὁ Ἀλκμαίων οὗτος οὕτω τεθριπποτροφήσας Ὀλυμπιάδα ἀναιρέεται·
126μετὰ δέ, γενεῇ δευτέρῃ ὕστερον, Κλεισθένης μιν ὁ Σικυῶνος τύραννος ἐξήειρε, ὥστε πολλῷ οὐνομαστοτέρην γενέσθαι ἐν τοῖσι Ἕλλησι ἢ πρότερον ἦν.

Κλεισθένεϊ γὰρ τῷ Ἀριστωνύμου τοῦ Μύρωνος τοῦ Ἀνδρέω γίνεται θυγάτηρ τῇ οὔνομα ἦν Ἀγαρίστη. ταύτην ἠθέλησε, Ἑλλήνων πάντων ἐξευρὼν τὸν ἄριστον, τούτῳ γυναῖκα προσθεῖναι. Ὀλυμπίων ὦν ἐόντων καὶ νικῶν ἐν αὐτοῖσι τεθρίππῳ ὁ Κλεισθένης κήρυγμα ἐποιήσατο, ὅστις Ἑλλήνων ἑωυτὸν ἀξιοῖ Κλεισθένεος γαμβρὸν γενέσθαι, ἥκειν ἐς ἑξηκοστὴν ἡμέρην ἢ καὶ πρότερον ἐς Σικυῶνα ὡς κυρώ-

---

C. 125 § 1. *καὶ κάρτα*, *καὶ πάνυ*. zu 1, 119, 3. — *τοῦτο μέν*. Statt *τοῦτο δέ* folgt *μετὰ δέ* C. 126. — *ἑωυτὸν εὖ ποιέειν* ihm, dem Krösos, Dienste geleistet habe. — *τόν*, *ὅσον*. — *ἐς ἅπαξ*. Spr. 66, 1, 2. (3.)

§ 2. *τοιαύτην*, auf einen Gang beschränkt. — *προσέφερε* brachte dazu. Va. will *προσεφεῦρε*.

§ 3. *γέλως ἐσῆλθε* wandelte eine Empfindung an die Lachen erregte. gr. Spr. 48, 11, 4. — *ἐπλούτησε* wurde reich. Spr. 53, 5, 1. — *τεθριπποτροφήσας*. zu 6, 35, 1.

C. 126. *οὐνομαστοτέρην*, *τὴν οἰκίην*. — *προσθεῖναι*. zu 1, 196, 2. — *νικῶν*. Spr. 53, 1, 3. (4.) — *ἥκειν* der solle kommen. Spr. 50,

σαντος Κλεισθένεος τὸν γάμον ἐν ἐνιαυτῷ, ἀπὸ τῆς ἑξηκοστῆς ἀρξαμένου ἡμέρης. ἐνθαῦτα Ἑλλήνων ὅσοι σφίσι τε αὐτοῖσι ἦσαν καὶ πάτρῃ ἐξωγκωμένοι, ἐφοίτεον μνηστῆρες, τοῖσι Κλεισθένης καὶ δρόμον καὶ παλαίστρην ποιησάμενος ἐπ' αὐτῷ τούτῳ εἶχε. ἀπὸ μὲν δὴ Ἰταλίης ἦλθε Σμινδυρίδης ὁ Ἱπποκράτεος Συβαρίτης, ὃς ἐπὶ πλεῖστον δὴ χλιδῆς εἷς ἀνὴρ ἀπίκετο (ἡ δὲ Σύβαρις ἤκμαζε τοῦτον τὸν χρόνον μάλιστα), καὶ Σιρίτης Δάμασος Ἀμύριος τοῦ σοφοῦ λεγομένου παῖς. οὗτοι μὲν ἀπ' Ἰταλίης ἦλθον, ἐκ δὲ τοῦ κόλπου τοῦ Ἰονίου Ἀμφίμνηστος Ἐπιστρόφου Ἐπιδάμνιος· οὗτος δὲ ἐκ τοῦ Ἰονίου κόλπου. Αἰτωλὸς δὲ ἦλθε Τιτόρμου τοῦ ὑπερφύντος τε Ἕλληνας ἰσχύι καὶ φυγόντος ἀνθρώπους ἐς τὰς ἐσχατιὰς τῆς Αἰτωλίδος χώρης, τούτου τοῦ Τιτόρμου ἀδελφεὸς Μάλης. ἀπὸ δὲ Πελοποννήσου Φείδωνος τοῦ Ἀργείων[2] τυράννου παῖς Λεωκήδης, Φείδωνος δὲ τοῦ τὰ μέτρα ποιήσαντος Πελοποννησίοισι καὶ ὑβρίσαντος μέγιστα δὴ Ἑλλήνων ἁπάντων, ὃς ἐξαναστήσας τοὺς Ἠλείων ἀγωνοθέτας αὐτὸς τὸν ἐν Ὀλυμπίῃ ἀγῶνα ἔθηκε, τούτου δὲ δὴ παῖς καὶ Ἀμίαντος Λυκούργου, Ἀρκὰς ἐκ Τραπεζοῦντος, καὶ Ἀζὴν ἐκ Παίου πόλιος Λαφάνης Εὐφορίωνος τοῦ δεξαμένου τε, ὡς λόγος ἐν Ἀρκαδίῃ λέγεται, τοὺς Διοσκούρους οἰκίοισι καὶ ἀπὸ τούτου ξεινοδοκέοντος πάντας ἀνθρώπους, καὶ Ἠλεῖος Ὀνομαστὸς Ἀγαίου. οὗτοι μὲν δὴ ἐξ αὐτῆς Πελοποννήσου ἦλθον, ἐκ δὲ Ἀθη-[3]νέων ἀπίκοντο Μεγακλέης τε ὁ Ἀλκμαίωνος τούτου τοῦ παρὰ Κροῖσον ἀπικομένου, καὶ ἄλλος Ἱπποκλείδης Τισάνδρου, πλούτῳ καὶ εἴδεϊ προφέρων Ἀθηναίων. ἀπὸ δὲ Ἐρετρίης, ἀνθεύσης τοῦτον τὸν χρόνον, Λυσανίης· οὗτος δὲ ἀπ' Εὐβοίης μοῦνος. ἐκ δὲ Θεσσαλίης ἦλθε τῶν Σκοπαδέων Διακτορίδης Κραννώνιος, ἐκ δὲ Μολοσσῶν Ἄλκων.

Τοσοῦτοι μὲν ἐγένοντο οἱ μνηστῆρες· ἀπικομένων δὲ τουτέων 128 ἐς τὴν προειρημένην ἡμέρην, ὁ Κλεισθένης πρῶτα μὲν τὰς πάτρας τε αὐτέων ἀνεπύθετο καὶ γένος ἑκάστου, μετὰ δὲ κατέχων ἐνιαυτὸν διεπειρᾶτο αὐτέων τῆς τε ἀνδραγαθίης καὶ τῆς ὀργῆς καὶ παιδεύσιός

5 (6). 6. — ἀρξαμένου nachdem er die Berechnung des Jahres angefangen haben würde. — πάτρῃ, πατρίδι. zu 2, 115, 1. Ohne Artikel nur weil noch ein Begriff damit verbunden ist, wie Thuk. 2, 72, 4. — ἐπ' αὐτῷ τούτῳ, um während des Jahres der Bewerbung ihre bezügliche Geschicklichkeit zu zeigen. — εἶχε. zu 6, 12, 2.

C. 127 § 1. ἐπὶ πλεῖστον zum höchsten Grade. — εἷς ἀνήρ. gr. Spr. 49, 10, 5. — οὗτος — κόλπου ist zu pleonastisch. - ὑπερφύντος der von Natur übertraf, ein erst bei Spätern wieder vorkommendes Wort. — φυγόντες. vgl. 4, 174. (We.)

§ 2. ἀπὸ δὲ Π. erg. ἦλθε. — Φείδωνος δέ. Dieser Pheidon war viel älter. Es ist also hier ein Fehler oder Herodot hat geirrt. vgl. Müller Aeginett. p. 60 ss. Vielleicht sind die Worte bis ἔθηκε eingefälscht. — μέγιστα. Spr. 46, 7. (11, 2.) — Ἀζήν, ein Azanier.

§ 3. ἀνθεύσης. zu 4, 1, 1.

C. 128 § 1. κατέχων sie bei sich behaltend.

2τε καὶ τρόπου, καὶ ἑνὶ ἑκάστῳ ἰὼν ἐς συνουσίην καὶ συνάπασι· καὶ ἐς γυμνάσιά τε ἐξαγινέων ὅσοι ἦσαν αὐτέων νεώτεροι καὶ τό γε μέγιστον ἐν τῇ συνεστοῖ διεπειρᾶτο· ὅσον γὰρ κατεῖχε χρόνον αὐτούς, τοῦτον πάντα ἐποίεε καὶ ἅμα ἐξείνιζε μεγαλοπρεπέως. καὶ δή κου μάλιστα τῶν μνηστήρων ἠρέσκοντο οἱ ἀπ' Ἀθηνέων ἀπιγμένοι, καὶ τουτέων μᾶλλον Ἱπποκλείδης ὁ Τισάνδρου καὶ κατ' ἀνδραγαθίην ἐκρίνετο καὶ ὅτι τὰ ἀνέκαθεν τοῖσι ἐν Κορίνθῳ Κυψελίδῃσι ἦν προσήκων.

129 Ὡς δὲ ἡ κυρίη ἐγένετο τῶν ἡμερέων τῆς τε κατακλίσιος τοῦ γάμου καὶ ἐκφάσιος αὐτοῦ Κλεισθένεος τὸν κρίνοι ἐκ πάντων, θύσας βοῦς ἑκατὸν ὁ Κλεισθένης εὐώχεε αὐτούς τε τοὺς μνηστῆρας καὶ τοὺς Σικυωνίους πάντας. ὡς δὲ ἀπὸ δείπνου ἐγένοντο, οἱ μνηστῆρες ἔριν εἶχον ἀμφί τε μουσικῇ καὶ τῷ λεγομένῳ ἐς τὸ μέσον. προϊούσης δὲ τῆς πόσιος κατέχων πολλὸν τοὺς ἄλλους ὁ Ἱπποκλείδης ἐκέλευσε τὸν αὐλητὴν αὐλῆσαί οἱ ἐμμέλειαν, πειθομένου δὲ τοῦ αὐλητέω ὠρχήσατο. καί κως ἑωυτῷ μὲν ἀρεστῶς ὠρχέετο, ὁ δὲ Κλεισθένης ὁρέων ὅλον 2τὸ πρῆγμα ὑπόπτευε. μετὰ δὲ ἐπισχὼν ὁ Ἱπποκλείδης χρόνον ἐκέλευσέ οἵ τινα τράπεζαν ἐσενεῖκαι, ἐσελθούσης δὲ τῆς τραπέζης πρῶτα μὲν ἐπ' αὐτῆς ὠρχήσατο Λακωνικὰ σχημάτια, μετὰ δὲ ἄλλα Ἀττικά, τὸ τρίτον δὲ τὴν κεφαλὴν ἐρείσας ἐπὶ τὴν τράπεζαν τοῖσι σκέλεσι ἐχειρονόμησε. Κλεισθένης δὲ τὰ μὲν πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα ὀρχεομένου, ἀποστυγέων γαμβρόν οἱ ἔτι γενέσθαι Ἱπποκλείδεα διά τήν τε ὄρχησιν καὶ τὴν ἀναιδείην, κατεῖχε ἑωυτόν, οὐ βουλόμενος ἐκραγῆναι ἐς αὐτόν· ὡς δὲ εἶδε τοῖσι σκέλεσι χειρονομήσαντα, οὐκέτι κατέχειν δυνάμενος εἶπε· "ὦ παῖ Τισάνδρου, ἀπωρχήσαό γε μὴν τὸν γάμον." ὁ δὲ

---

§ 2. *καὶ ἐς γ. τε.* gr. Spr. 69, 32, 11. — *τό γε μέγιστον* was die Hauptsache. gr. Spr. 57, 10, 12. Kr. zu Xen. An. 1, 3, 10. — *συνεστοῖ* für *συνεστίῃ* (*συνιστίῃ?*) Schäfer und eine Hs. Sonst kommen beide Wörter nicht vor; doch *ἀπεστοῖ* 9, 85, 2. vgl. Di. 18, 3, 2. Ueber die Verbindung Spr. 59, 2. (2, 3.) — *πάντα* alles Mögliche. vgl. zu 1, 85, 1 u. 4, 154, 1. — *κου* bei *μάλιστα* auch 1, 119, 1. 209, 1. 7, 21, 2. (Sch.) Ueber das eben so gebrauchte *κῃ* zu 1, 76, 1. Beides nicht so bei Attikern. — *ἠρέσκοντό οἱ οἱ* Bekker, unnöthig. Auch hat Her. *οἱ οἱ* wohl nie so verbunden. — *ἐκρίνετο* wurde vorgezogen. vgl. 6, 130 u. zu 3, 31, 2. (Sch.)

C. 129 § 1. *κατακλίσιος τοῦ γάμου* Beilager. (Sch.) Sonst nicht so. — *ἔκφασις* Ausspruch, scheint sonst nicht vorzukommen. — *ἀπό.* zu 1, 126, 2. — *ἀμφὶ μουσικῇ.* zu 1, 140, 2. — *τῷ λεγομένῳ ἐς τὸ μέσον* was zum allgemeinen Besten, zur Unterhaltung der Gesellschaft gesprochen wurde. vgl. § 2 E. u. zu 4, 97, 3. — *κατέχων* beherrschend, übertreffend. (Valla.) — *πολλόν.* zu 5, 1, 2. — *ἐμμέλειαν, χορικὴν ὄρχησιν.* (Glossem.) — *ὑποπτεύειν τι* heisst hier wohl: mit Grimm auf etwas schauen. vgl. Ernesti z. Kallim. H. auf Del. 62. (We.)

§ 2. *σχημάτια* Stellungen, Pantomimen. Die Tänze der Alten waren keine blosse Hüpferei. Dies Diminutiv kommt sonst nicht vor. — *ἀποστυγέων,* poetisch. Di. 40 u. *στυγέω.* — *ἀναιδείην.* Di. 15, 2, 4. — *ἐκραγῆναι* losbrechen. Aehnlich 8, 74. Sonst eben nicht so. — *κατέχειν.* zu 5, 19. — *ἀπωρχήσαο* hast vertanzt, kommt, wie die Sache, sonst

Ἱπποκλείδης ὑπολαβὼν εἶπε· „οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ.“ ἀπὸ τούτου μὲν τοῦτο οὐνομάζεται, Κλεισθένης δὲ σιγὴν ποιησάμενος ἔλεξε ἐς 130 μέσον τάδε. „ἄνδρες παιδὸς τῆς ἐμῆς μνηστῆρες, ἐγὼ καὶ πάντας ὑμέας ἐπαινέω καὶ πᾶσιν ὑμῖν, εἰ οἷόν τε εἴη, χαριζοίμην ἄν, μήτ' ἕνα ὑμέων ἐξαίρετον ἀποκρίνων μήτε τοὺς λοιποὺς ἀποδοκιμάζων. ἀλλ' οὐ γὰρ οἷά τέ ἐστι μιῆς πέρι παρθένου βουλεύοντα πᾶσι κατὰ νόον ποιέειν, τοῖσι μὲν ὑμέων ἀπελαυνομένοισι τοῦδε τοῦ γάμου τάλαντον ἀργυρίου ἑκάστῳ δωρεὴν δίδωμι τῆς ἀξιώσιος εἵνεκα τῆς ἐξ ἐμεῦ γῆμαι καὶ τῆς ἐξ οἴκου ἀποδημίης, τῷ δὲ Ἀλκμαίωνος Μεγακλέϊ ἐγγυῶ παῖδα τὴν ἐμὴν Ἀγαρίστην νόμοισι τοῖσι Ἀθηναίων.“ φαμένου δὲ ἐγγυᾶσθαι Μεγακλέος ἐκεκύρωτο ὁ γάμος Κλεισθένεϊ.

Ἀμφὶ μὲν κρίσιος τῶν μνηστήρων τοσαῦτα ἐγένετο καὶ οὕτω 131 Ἀλκμαιωνίδαι ἐβώσθησαν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα. τουτέων δὲ συνοικησάντων γίνεται Κλεισθένης τε ὁ τὰς φυλὰς καὶ τὴν δημοκρατίην Ἀθηναίοισι καταστήσας, ἔχων τὸ οὔνομα ἀπὸ τοῦ μητροπάτορος τοῦ Σικυωνίου· οὗτός τε δὴ γίνεται Μεγακλέϊ καὶ Ἱπποκράτης, ἐκ δὲ Ἱπποκράτεος Μεγακλέης τε ἄλλος καὶ Ἀγαρίστη ἄλλη, ἀπὸ τῆς Κλεισθένεος Ἀγαρίστης ἔχουσα τὸ οὔνομα, ἣ συνοικήσασά τε Ξανθίππῳ τῷ Ἀρίφρονος καὶ ἔγκυος ἐοῦσα εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ· ἐδόκεε δὲ λέοντα τεκεῖν· καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τίκτει Περικλέα Ξανθίππῳ.

Μετὰ δὲ τὸ ἐν Μαραθῶνι τρῶμα γενόμενον Μιλτιάδης, καὶ 132 πρότερον εὐδοκιμέων παρ' Ἀθηναίοισι, τότε μᾶλλον αὔξετο. αἰτήσας δὲ νέας ἑβδομήκοντα καὶ στρατιήν τε καὶ χρήματα Ἀθηναίους, οὐ φράσας σφι ἐπ' ἣν ἐπιστρατεύεται χώρην, ἀλλὰ φὰς αὐτοὺς καταπλουτιεῖν, ἤν οἱ ἕπωνται (ἐπὶ γὰρ χώρην τοιαύτην δή τινα ἄξειν ὅθεν χρυσὸν εὐπετέως ἄφθονον οἴσονται), λέγων τοιαῦτα αἴτεε τὰς νέας. Ἀθηναῖοι δὲ τούτοισι ἐπαρθέντες παρέδοσαν. παραλαβὼν δὲ ὁ Μιλ- 133 τιάδης τὴν στρατιὴν ἔπλεε ἐπὶ Πάρον, πρόφασιν ἔχων ὡς οἱ Πάριοι ὑπῆρξαν πρότεροι στρατευόμενοι τριήρεϊ ἐς Μαραθῶνα ἅμα τῷ Πέρσῃ. τοῦτο μὲν δὴ πρόσχημα λόγου ἦν, ἀτάρ τινα καὶ ἔγκοτον εἶχε τοῖσι

---

nicht vor. Der Hellene hätte es für eine Fabel gehalten, wenn man ihm gesagt hätte dass manches schwache Haupt sich einst durch gewandte Füsse eine Frau ertanzen würde. — *οὐνομάζεσθαι* d. h. ist eine sprüchwörtliche Redensart geworden.

C. 130. *ἀλλ' οὐ γάρ.* zu 1, 14, 2. — *τῆς ἐξ.* gr. Spr. 50, 6, 9. — *ἐξ ἐμεῦ* eine von mir Erzeugte. — *ἐγγυᾶσθαι* dass er die Verlobte als solche annehme. In solchem Falle *ὁ διδοὺς ἐγγυᾷ, ἐγγυᾶται ὁ λαμβάνων* bei Isä. 3, 29. 37 f. (Va.)

C. 131. *ἐβώσθησαν.* zu 3, 39, 2. vgl. 3, 124, 1. — *Κλεισθένεος.* gr. Spr. 47, 5, 3. — *ἐδόκεε δή?*

C. 132. *τρῶμα* Niederlage der Perser. zu 1, 18, 1. — *ἐπιστρατεύεται* von der Vorbereitung. gr. Spr. 53, 1, 6. Doch hat eine Hs. *στρατεύσεται*, eine *ἐπιστρατεύσηται*.

C. 133. *ὑπῆρξαν στρατευόμενοι.* Spr. 7, 3, 3: *ὑπῆρξαν ἄδικα ποι-*

Παρίοισι διὰ Λυσαγόρεα τὸν Τισίεω, ἐόντα γένος Πάριον, διαβαλόντα μιν πρὸς Ὑδάρνεα τὸν Πέρσην. ἀπικόμενος δὲ ἐς τὴν ἔπλεε ὁ Μιλτιάδης τῇ στρατιῇ ἐπολιόρκεε Παρίους κατειλημένους ἐντὸς τείχεος, καὶ ἐσπέμπων κήρυκα αἴτεε ἑκατὸν τάλαντα, φάς, ἢν μή οἱ δῶσι οὐκ ἀπαναστήσειν τὴν στρατιὴν πρὶν ἢ ἐξέλῃ σφέας. οἱ δὲ Πάριοι ὅκως μέν τι δώσουσι Μιλτιάδῃ [ἀργύριον] οὐδὲ διενοεῦντο, οἱ δὲ ὅκως διαφυλάξουσι τὴν πόλιν, τοῦτο ἐμηχανῶντο, ἄλλα τε ἐπιφραζόμενοι καὶ τῇ μάλιστα ἔσκε ἑκάστοτε ἐπίμαχον τοῦ τείχεος, τοῦτο ἅμα νυκτὶ ἐξήρετο διπλήσιον τοῦ ἀρχαίου.

134 *Ἐς μὲν δὴ τοσοῦτο τοῦ λόγου οἱ πάντες Ἕλληνες λέγουσι, τὸ ἐνθεῦτεν δὲ αὐτοὶ Πάριοι γενέσθαι ὧδε λέγουσι· Μιλτιάδῃ ἀπορέοντι ἐλθεῖν ἐς λόγους αἰχμάλωτον γυναῖκα, ἐοῦσαν μὲν Παρίην γένος, οὔνομα δέ οἱ εἶναι Τιμοῦν, εἶναι δὲ ὑποζάκορον τῶν χθονίων θεῶν· ταύτην ἐλθοῦσαν ἐς ὄψιν Μιλτιάδεω συμβουλεῦσαί οἱ, εἰ περὶ πολλοῦ ποιέεται Πάρον ἑλεῖν, τὰ ἂν αὐτὴ ὑποθῆται, ταῦτα ποιέειν. μετὰ δὲ τὴν μὲν ὑποθέσθαι, τὸν δὲ ἀπικόμενον ἐπὶ τὸν κολωνὸν τὸν πρὸ τῆς πόλιος ἐόντα τὸ ἕρκος Θεσμοφόρου Δήμητρος ὑπερθορέειν, οὐ δυνάμενον τὰς θύρας ἀνοῖξαι, ὑπερθορόντα δὲ ἰέναι ἐπὶ τὸ μέγαρον ὅ τι δὴ ποιήσοντα ἐντός, εἴτε κινήσοντά τι τῶν ἀκινήτων εἴτε ὅ τι δή κοτε πρήξοντα· πρὸς τῇσι θύρῃσί τε γενέσθαι καὶ πρόκατε φρίκης αὐτὸν ὑπελθούσης ὀπίσω τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἵεσθαι, καταθρώσκοντα δὲ*

εὖντες. gr. Spr. 56, 5, 1. Ueber *πρότεροι* zu 6, 119, 1. — ***πρόσχημα.*** zu 4, 167. — *ἐς τήν, ἐς τὴν γῆν (νῆσον) ἐς ἥν*. gr. Spr. 51, 13, 7. — ***κατειλημένους.*** zu 1, 80, 4.

§ 2. ***πρὶν ἢ ἐξέλῃ.*** Di. 54, 17, 9. — ***δώσουσι.*** Spr. 53, 7, 6. (8.) — ***ἀργύριον*** für *ἀργυρίου* einige Hsn.; *ἀργυρίου τι* wäre eine lateinische Construction. (Matthiä.) Das Substantiv wird zu streichen sein. — ***οἱ δέ.*** zu 1, 17, 2. — ***ἔσκε.*** zu 1, 196, 1. — ***ἐπίμαχον*** eine angreifbare Stelle, wie 1, 84, 2, wo *τὸ χωρίον*, und 9, 21, 1, wo *τό* eingefälscht ist. vgl. Thuk. 4, 115, 2 u. zu *σύντομος* Her. 5, 17. — ***τοῦ τείχεος*** hängt von *τῇ* ab. (Jacobs.) zu 1, 84, 2. — ***ἑκάστοτε,*** als ob *εὑρεθείη* für *ἔσκε* stände, mit Bezug auf die Besichtigung. — ***ἐξήρετο διπλήσιον.*** Spr. 57, 4. (4, 2.) — ***διπλήσιον τοῦ.*** gr. Spr. 47, 27, 10.

C. 134. ***ἐς τοσοῦτο τοῦ λόγου*** bis zu diesem Puncte der Erzählung. — ***λέγουσι,*** das Erzählte gleichmässig. — ***αὐτοί,*** *μοῦνοι* 4, 150. gr. Spr. 51, 6, 7. — ***εἶναι*** mit *ἐοῦσαν* verbunden. Aehnlich 2, 134, 2. 3, 4, 1. 41. — ***Τιμοῦν.*** Di. 18, 3, 4. — ***ὑποζάκορον*** Unterpriesterin. Buttmann Lex. I S. 220 f. erklärt *ζάκορος* durch *διάκονος*. (Bä.) Das Wort ist ziemlich verschollen. — ***τῶν χθονίων θ.,*** der Demeter und Persephone. Lobeck Agl. p. 72.

§ 2. ***ἕρκος*** Einfriedigung, unten *αἱμασιήν*, *περίβολος* bei Pausan. 8, 31, 1. vgl. 37, 1. (Va.) Ueber den Ac. gr. Spr. 46, 6, 3. So *ὑπεράλλεσθαι τοὺς σταυρούς* Xen. An. 7, 4, 17. — ***ὑπερθορέειν.*** zu 2, 66, 2. — ***μέγαρον.*** zu 1, 47, 2. — ***ὅ τι δή.*** Spr. 51, 13. (15, 1.) — ***κινήσοντα.*** zu 1, 183, 2. — ***τε γενέσθαι καί*** als er kam, sei. zu 4, 181, 2. vgl. 5, 108. 6, 23, 1. 32. — ***πρόκατε, εὐθύς.*** zu 1, 111, 4. — ***αὐτὸν ὑπῆλθε.*** Di. 46, 7, 9.

τὴν αἱμασιὴν τὸν μηρὸν σπασθῆναι· οἱ δὲ αὐτὸν τὸ γόνυ προσπταῖσαι λέγουσι.

Μιλτιάδης μέν νυν φλαύρως ἔχων ἀπέπλεε ὀπίσω, οὔτε χρήματα 135 Ἀθηναίοισι ἄγων οὔτε Πάρον προσκτησάμενος, ἀλλὰ πολιορκήσας τε ἓξ καὶ εἴκοσι ἡμέρας καὶ δηιώσας τὴν νῆσον. Πάριοι δὲ πυθόμενοι ὡς ἡ ὑποζάκορος τῶν θεῶν Τιμὼ Μιλτιάδῃ κατηγήσατο, βουλόμενοί μιν ἀντὶ τουτέων τιμωρήσασθαι θεοπρόπους πέμπουσι ἐς Δελφούς, ὥς σφεας ἡσυχίη τῆς πολιορκίης ἔσχε. ἔπεμπον δὲ ἐπειρησο- 2 μένους εἰ καταχρήσονται τὴν ὑποζάκορον τῶν θεῶν ὡς ἐξηγησαμένην τοῖσι ἐχθροῖσι τῆς πατρίδος ἅλωσιν καὶ τὰ ἐς ἔρσενα γόνον ἄρρητα ἱρὰ ἐκφήνασαν Μιλτιάδῃ. ἡ δὲ Πυθίη οὐκ ἔα, φᾶσα οὐ Τιμοῦν εἶναι τὴν αἰτίην τουτέων, ἀλλὰ δεῖν γὰρ Μιλτιάδεα τελευτᾶν μὴ εὖ, φανῆναί οἱ τῶν κακῶν κατηγεμόνα. Παρίοισι μὲν δὴ ταῦτα ἡ Πυθίη ἔχρησε· Ἀθηναῖοι δὲ ἐκ Πάρου Μιλτιάδεα ἀπονοστήσαντα ἔσχον 136 ἐν στόμασι, οἵ τε ἄλλοι καὶ μάλιστα Ξάνθιππος ὁ Ἀρίφρονος, ὃς θανάτου ὑπαγαγὼν ὑπὸ τὸν δῆμον Μιλτιάδεα ἐδίωκε τῆς Ἀθηναίων ἀπάτης εἵνεκεν. Μιλτιάδης δὲ αὐτὸς μὲν παρεὼν οὐκ ἀπελογέετο (ἦν γὰρ ἀδύνατος, ὥστε σηπομένου τοῦ μηροῦ), προκειμένου δὲ αὐτοῦ ἐν κλίνῃ ὑπεραπελογέοντο οἱ φίλοι, τῆς μάχης τε τῆς ἐν Μαραθῶνι πολλὰ ἐπιμεμνημένοι καὶ τὴν Λήμνου αἵρεσιν, ὡς ἑλὼν Λῆμνόν τε καὶ τισάμενος τοὺς Πελασγοὺς παρέδωκε Ἀθηναίοισι. προσγενομένου δὲ τοῦ δήμου αὐτῷ κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ θανάτου, ζημιώσαντος δὲ κατὰ τὴν ἀδικίην πεντήκοντα ταλάντοισι, Μιλτιάδης μὲν μετὰ ταῦτα σφακελίσαντός τε τοῦ μηροῦ καὶ σαπέντος τελευτᾷ, τὰ δὲ πεντήκοντα τάλαντα ἐξέτισε ὁ παῖς αὐτοῦ Κίμων.

Λῆμνον δὲ Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος ὧδε ἔσχε. Πελασγοὶ ἐπείτε 137 ἐκ τῆς Ἀττικῆς ὑπ᾽ Ἀθηναίων ἐξεβλήθησαν, εἴτε ὦν δὴ δικαίως εἴτε

48, 11, 3. — *καταθρώσκοντα τὴν αἱμασιήν.* So *ἀναβαίνειν τὸ οὖρος* 7, 218, 1. *καταβαίνειν κλίμακα* Od. α, 330. *ὑπερώια* ψ, 85. (Matthiä.)

C. 135 § 1. *ἡσυχίη τῆς π.* zu 1, 45, 2. — *ἔσχε* hatte betroffen. Spr. 53, 5, 1. vgl. 4, 75, 2.

§ 2. *καταχρήσονται.* zu 1, 82, 5. Der Indicativ des Futurs wie in selbständigen Fragen. Dobree wollte *καταχρήσωνται*, nicht nothwendig. Spr. 53, 7, 2. (3.) — *ἔρσενα γόνον*, *ἄρρενας.* zu 2, 43, 1. Eben so attische Dichter, „wie Aesch. Cho. 495. Eu. Andr. 23: *ἄρσεν' ἐντίκτω γόνον.*" (Jacobs.) — *ἄρρητα.* vgl. Lobeck Agl. p. 278.

C. 136. *ἔσχον. εἶχον?* — *ἐν στόμασι* zu 3, 157, 2. — *θανάτου.* Spr. 47, 21, 2. (22, 1.) — *προκειμένου αὐτοῦ* während er öffentlich, vor dem Volke, ausgestellt lag. — *πολλά.* gr. Spr. 47, 11, 4 u. Kr. zu Xen. An. 4, 3, 2. — *αἵρεσιν.* gr Spr. 47, 11, 2. — *προσγενομένου τοῦ δήμου* da das Volk sich ihm günstig erwies. — *τοῦ θανάτου* von der Todesstrafe. — *ἀδικίην* Schaden. (Jacobs.) — *ταλάντοισι.* Kr. zu Thuk. 2, 65, 2: *χρήμασι ζημιοῦν.*

C. 137 § 1. *ἀδίκως.* Hier sollte als Nachsatz folgen *ἐκχωρήσαντες ἄλλα*

ἀδίκως· τοῦτο γὰρ οὐκ ἔχω φράσαι, πλὴν τὰ λεγόμενα, ὅτι Ἑκαταῖος μὲν ὁ Ἡγησάνδρου ἔφησε ἐν τοῖσι λόγοισι λέγων ἀδίκως· ἐπείτε γὰρ ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους τὴν χώρην τήν σφισι ὑπὸ τὸν Ὑμησσὸν ἐοῦσαν ἔδοσαν οἰκῆσαι, μισθὸν τοῦ τείχεος τοῦ περὶ τὴν ἀκρόπολίν κοτε ἐληλαμένου, ταύτην ὡς ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους ἐξεργασμένην εὖ, τὴν πρότερον εἶναι κακήν τε καὶ τοῦ μηδενὸς ἀξίην, λαβεῖν φθόνον τε καὶ ἵμερον τῆς γῆς καὶ οὕτω ἐξελαύνειν αὐτοὺς οὐδεμίαν ἄλλην πρόφασιν 2προϊσχομένους τοὺς Ἀθηναίους. ὡς δὲ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι, δικαίως ἐξελάσαι. κατοικημένους γὰρ τοὺς Πελασγοὺς ὑπὸ τῷ Ὑμησσῷ, ἐνθεῦτεν ὁρμεωμένους ἀδικέειν τάδε. φοιτᾶν γὰρ αἰεὶ τὰς σφετέρας θυγατέρας ἐπ' ὕδωρ ἐπὶ τὴν Ἐννεάκρουνον (οὐ γὰρ εἶναι τοῦτον τὸν χρόνον σφίσι κω οὐδὲ τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι οἰκέτας), ὅκως δὲ ἔλθοιεν αὗται, τοὺς Πελασγοὺς ὑπ' ὕβριός τε καὶ ὀλιγωρίης βιᾶσθαι 3σφέας. καὶ ταῦτα μέντοι σφίσι οὐκ ἀποχρᾶν ποιέειν, ἀλλὰ τέλος καὶ ἐπιβουλεύοντας ἐπιχειρήσειν ἐπ' αὐτοφώρῳ φανῆναι. ἑωυτοὺς δὲ γενέσθαι τοσούτῳ ἐκείνων ἄνδρας ἀμείνονας, ὅσῳ παρεὸν αὐτοῖσι ἀποκτεῖναι τοὺς Πελασγούς, ἐπεί σφεας ἔλαβον ἐπιβουλεύοντας, οὐκ ἐθελῆσαι, ἀλλά σφι προειπεῖν ἐκ τῆς γῆς ἐξιέναι. τοὺς δὲ οὕτω δὴ ἐκ-138χωρήσαντας ἄλλα τε σχεῖν χωρία καὶ δὴ καὶ Λῆμνον. ἐκεῖνα μὲν δὴ Ἑκαταῖος ἔλεξε, ταῦτα δὲ Ἀθηναῖοι λέγουσι.

Οἱ δὲ Πελασγοὶ οὗτοι Λῆμνον τότε νεμόμενοι καὶ βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους τιμωρήσασθαι εὖ τε ἐξεπιστάμενοι τὰς Ἀθηναίων ὁρτὰς πεντηκοντέρους κτησάμενοι ἐλόχησαν Ἀρτέμιδι ἐν Βραυρῶνι ἀγούσας ὁρτὴν τὰς τῶν Ἀθηναίων γυναῖκας, ἐνθεῦτεν δὲ ἁρπάσαντες τουτέων πολλὰς οἴχοντο ἀποπλέοντες καί σφεας ἐς Λῆμνον ἀγαγόντες παλλακὰς εἶχον. ὡς δὲ τέκνων αὗται αἱ γυναῖκες ὑπεπλήσθησαν,

---

τε ἔσχον χωρία. Allein wegen der parenthetischen Erläuterungen folgte § 3 eine diesen angefügte Wendung. — πλήν. πλὴν ἤ 2, 130. — μέν. Dem entspricht ὡς δέ § 2. Erwarten würde man ὅτι ἀδίκως, ὡς Ἑκαταῖος. — ἔφησε λέγων. zu 1, 114, 3. — ἐπείτε ἰδεῖν. Di. 55, 4, 3. — τείχεος 5, 64. (We.) — ἐληλαμένου. zu 1, 180, 1. — τὴν εἶναι welches gewesen sei. Spr. 53, 2, 4. (9.) u. Di. 55, 4, 3. (Sch.) — τοῦ μηδενός. Spr. 47, 25, 6. (26, 7.)

§ 2. ἐξελάσαι. gr. Spr. u. Di. 55, 4, 7. (3.) — κατοικημένους. zu 1, 27, 2. — θυγατέρας τε καὶ τοὺς παῖδας ἐπ' die meisten Hsn. — ὀλιγωρίης. zu 3, 89, 2. — βιᾶσθαι. zu 1, 19.

§ 3. ἐπιβουλεύοντας. zu 1, 24, 1. — ἐπιχειρήσειν. gr. Spr. 53, 7, 11. Zu construiren ist φανῆναι ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐπιβουλεύοντας ἐπιχειρήσειν. Gemeint ist wohl eine Absicht die Athener zu vertreiben. — φανῆναι. Sonst sagte man λαμβάνειν ἐπ' αὐτοφώρῳ. — ἑωυτούς. zu 1, 34, 1. — ὅσῳ da zu 5, 49, 2. — παρεόν. zu 6, 72. — ἐξιέναι dass sie ausziehen sollten. Spr. 55, 3, 7. (13.) vgl. 1, 21. 6, 140.

C. 138 § 1. ἐλόχησαν. zu 5, 121. — τὰς τῶν Ἀθηναίων γυναῖκας, die man nie Ἀθηναίας nannte aus Ehrfurcht vor der Ἀθηνᾶ oder Ἀθηναία. (La.) — ὑπεπλήσθησαν nach und nach zahlreiche Kinder bekommen hatten.

γλῶσσάν τε τὴν Ἀττικὴν καὶ τρόπους τοὺς Ἀθηναίων ἐδίδασκον τοὺς παῖδας. οἱ δὲ οὔτε συμμίσγεσθαι τοῖσι ἐκ τῶν Πελασγίδων γυναικῶν παισὶ ἤθελον, εἴ τε τύπτοιτό τις αὐτέων ὑπ' ἐκείνων τινός, ἐβοήθεόν τε πάντες καὶ ἐτιμώρεον ἀλλήλοισι· καὶ δὴ καὶ ἄρχειν τε τῶν παίδων οἱ παῖδες ἐδικαίευν καὶ πολλὸν ἐπεκράτεον. μαθόντες δὲ ταῦτα οἱ Πελασγοὶ ἑωυτοῖσι λόγους ἐδίδοσαν· καί σφισι βουλευομένοισι δεινόν τι ἐσέδυνε, εἰ δὴ διαγινώσκοιεν σφίσι τε βοηθέειν οἱ παῖδες πρὸς τῶν κουριδιέων γυναικῶν τοὺς παῖδας καὶ τουτέων αὐτίκα ἄρχειν πειρῴατο, τί δὴ ἀνδρωθέντες δῆθεν ποιήσουσι. ἐνθαῦτα ἔδοξέ σφι κτείνειν τοὺς παῖδας τοὺς ἐκ τῶν Ἀττικέων γυναικῶν. ποιεῦσι δὴ ταῦτα, προσαπολλύουσι δέ σφεων καὶ τὰς μητέρας. ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ ἔργου καὶ τοῦ προτέρου τούτων, τὸ ἐργάσαντο αἱ γυναῖκες τοὺς ἅμα Θόαντι ἄνδρας σφετέρους ἀποκτείνασαι, νενόμισται ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα τὰ σχέτλια ἔργα πάντα Λήμνια καλέεσθαι.

Ἀποκτείνασι δὲ τοῖσι Πελασγοῖσι τοὺς σφετέρους παῖδάς τε καὶ 139 γυναῖκας οὔτε γῆ καρπὸν ἔφερε οὔτε γυναῖκές τε καὶ ποῖμναι ὁμοίως ἔτικτον καὶ πρὸ τοῦ. πιεζόμενοι δὲ λιμῷ τε καὶ ἀπαιδίῃ ἐς Δελφοὺς ἔπεμπον, λύσιν τινὰ αἰτησόμενοι τῶν παρεόντων κακῶν. ἡ δὲ Πυθίη σφέας ἐκέλευε Ἀθηναίοισι δίκας διδόναι ταύτας τὰς ἂν αὐτοὶ Ἀθηναῖοι δικάσωσι. ἦλθόν τε δὴ ἐς τὰς Ἀθήνας οἱ Πελασγοὶ καὶ δίκας ἐπαγγέλλοντο βουλόμενοι διδόναι παντὸς τοῦ ἀδικήματος. Ἀθηναῖοι δὲ ἐν τῷ πρυτανηίῳ κλίνην στρώσαντες ὡς εἶχον κάλλιστα καὶ τράπεζαν ἐπιπλέην ἀγαθῶν πάντων παραθέντες ἐκέλευον τοὺς Πελασγοὺς τὴν χώρην σφίσι παραδιδόναι οὕτω ἔχουσαν. οἱ δὲ Πελασγοὶ ὑπολαβόντες εἶπαν· "ἐπεὰν βορέῃ ἀνέμῳ αὐτημερὸν νηῦς ἐξανύσῃ ἐκ τῆς ὑμετέρης ἐς τὴν ἡμετέρην, τότε παραδώσομεν." τοῦτο εἶπαν ἐπιστάμενοι τοῦτο εἶναι ἀδύνατον γενέσθαι· ἡ γὰρ Ἀττικὴ πρὸς νότον κέεται πολλὸν τῆς Λήμνου. τότε μὲν τοσαῦτα· ἔτεσι δὲ κάρτα πολ- 140

---

§ 2. *οὔτε — εἴ τε.* gr. Spr. 69, 25, 2. — *πολλόν.* zu 5, 1, 2. — *ἑωυτοῖσι λόγους ἐδίδοσαν.* zu 1, 97, 1. — *ἐσέδυνε,* noch so, jedoch mit dem Ac. Soph. OT. 1317. Ueber *εἰσῆλθεν* Di. 48, 11, 3. — *σφίσι, ἀλλήλοις.* gr. Spr. 51, 2, 16. — *κουριδιέων.* zu 1, 135. — *τί δή* schliesst sich an *δεινόν τι ἐσέδυνε* an: es erfasste sie die entrüstende Betrachtung was eben. — *δῆθεν* dem Anschein nach? Oder ist *δῆτα* zu lesen?

§ 3. *προσαπολλύουσι.* Di. 36, 1, 3. — *τοὺς ἅμα Θόαντι.* vgl. Apollod. 1, 9, 17. 3, 6, 4. (Sch.) — *ἄνδρας σφετέρους* ist eig. Apposition: welche ihre Männer waren.

C. 139 § 2. *εἶχον* konnten. — *ἐπίπλεος* auch 3, 18. Die Attiker scheinen dies Compositum nicht gebraucht zu haben. — *τὴν χώρην* ihr Land, Lemnos. — *ἐξανύσῃ* die Fahrt zurückgelegt haben würde, wie 7, 183. (Sch.) *κατανύσας* 6, 140. vgl. zu Thuk. 2, 97, 2. — *ἐπιστάμενοι* meinend. — *πολλόν* eine weite Strecke, in einem Tage nicht zurückzulegen.

λοῖσι ὕστερον τουτέων, ὡς ἡ Χερσόνησος ἡ ἐν Ἑλλησπόντῳ ἐγένετο ὑπ᾽ Ἀθηναίοισι, Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος ἐτησιέων ἀνέμων κατεστηκότων νηὶ κατανύσας ἐξ Ἐλαιοῦντος τοῦ ἐν Χερσονήσῳ ἐς Λῆμνον προηγόρευε ἐξιέναι ἐκ τῆς νήσου τοῖσι Πελασγοῖσι, ἀναμιμνήσκων σφέας τὸ χρηστήριον, τὸ οὐδαμὰ ἤλπισαν σφίσι οἱ Πελασγοὶ ἐπιτελέεσθαι. Ἡφαιστιέες μέν νυν ἐπείθοντο, Μυριναῖοι δὲ οὐ συγγινωσκόμενοι εἶναι τὴν Χερσόνησον Ἀττικὴν ἐπολιορκέοντο, ἐς ὃ καὶ αὐτοὶ παρέστησαν. οὕτω δὴ τὴν Λῆμνον ἔσχον Ἀθηναῖοί τε καὶ Μιλτιάδης.

C. 140. τοσαῦτα. zu 4, 150. — οὐδαμά. zu 1, 5, 2. — συγγινωσκόμενοι. zu 1, 45, 2. — παρέστησαν. zu 3, 13, 2.

Gedruckt bei C. Feister in Berlin.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΗΣ ΑΠΟΔΕΞΙΣ.

Mit erklärenden Anmerkungen

von

K. W. Krüger.

Viertes Heft.

Berlin.

K. W. Krüger's Verlagsbuchhandlung.

1856.

Alle rechtmässigen Exemplare dieses Werkes führen hier den Stempel die eigenhändige Namensunterschrift des Verfassers.

Ἡροδότου Ἁλικαρνησσέος ἱστορίης ἀπόδεξις.

H.

1 Ἐπεὶ δὲ ἡ ἀγγελίη ἀπίκετο περὶ τῆς μάχης τῆς ἐν Μαραθῶνι γενομένης παρὰ βασιλέα Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπεος καὶ πρὶν μεγάλως κεχαραγμένον τοῖσι Ἀθηναίοισι διὰ τὴν ἐς Σάρδις ἐσβολήν, καὶ δὴ καὶ τότε πολλῷ τε δεινότερα ἐποίεε καὶ μᾶλλον ὥρμητο στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. καὶ αὐτίκα μὲν ἐπηγγέλλετο πέμπων ἀγγέλους κατὰ πόλις ἑτοιμάζειν στρατιήν, πολλῷ πλέω ἐπιτάσσων ἑκάστοισι ἢ πρότερον παρεῖχον, καὶ νέας τε καὶ ἵππους καὶ σῖτον. τουτέων δὲ περιαγγελλομένων ἡ Ἀσίη ἐδονέετο ἐπὶ τρία ἔτεα, καταλεγομένων τε τῶν ἀρίστων ὡς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσομένων καὶ παρασκευαζομένων. τετάρτῳ δὲ ἔτεϊ Αἰγύπτιοι ὑπὸ Καμβύσεω δουλωθέντες ἀπέστησαν ἀπὸ Περσέων. ἐνθαῦτα δὴ καὶ μᾶλλον ὥρμητο καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους στρατεύεσθαι.

2 Στελλομένου δὲ Δαρείου ἐπ' Αἴγυπτον καὶ Ἀθήνας, τῶν παίδων αὐτοῦ στάσις ἐγένετο μεγάλη περὶ τῆς ἡγεμονίης, ὡς δεῖ μιν ἀποδέξαντα βασιλέα κατὰ τὸν Περσέων νόμον οὕτω στρατεύεσθαι. ἦσαν γὰρ Δαρείῳ καὶ πρότερον ἢ βασιλεῦσαι γεγονότες τρεῖς παῖδες ἐκ τῆς προτέρης γυναικός, Γωβρύεω θυγατρός, καὶ βασιλεύσαντι ἐξ Ἀτόσσης τῆς Κύρου ἕτεροι τέσσερες. τῶν μὲν δὴ προτέρων ἐπρέσβευε Ἀρταβαζάνης, τῶν δὲ ἐπιγενομένων Ξέρξης. ἐόντες δὲ μητρὸς οὐ τῆς αὐ-

---

C. 1. *περί*, nicht *ἡ περί*. Spr. 50, 9, 9. Eben so 5, 108. vgl. zu 3, 69, 3 u. Kr. hist. phil. Studien II S. 78. — *κεχαραγμένον* erbittert poetisch. — *ἐς* ins Gebiet von. Spr. 68, 17, 2. (21, 2.) — *δεινότερα ἐποίεε.* zu 2, 121, 11. — *ὥρμητο.* zu 6, 65, 1. — *ἐπηγγέλλετο.* zu 4, 119, 1. — *καὶ νέας τε.* gr. Spr. 69, 32, 11. — *τουτέων περιαγγελλομένων* als diese Forderungen umher gemeldet wurden. Kr. zu Thuk. 1,116,1. — *ἐδονέετο, ἐκινεῖτο,* mehr poetisch. — *ἐπὶ τρία.* Spr. 68,38,1. (42, 1.) — *καὶ μᾶλλον* noch mehr. zu 1, 65, 2. — *καὶ ἐπ' ἀ.* zu 1, 52.

C. 2. *ἡγεμονίης* Vorrang. — *ὡς* mit Bezug auf die durch *στάσις ἐγένετο* angedeutete Forderung. — *βασιλέα*, den künftigen, den Thronfolger. vgl. 1, 208 u. 7, 4. — *οὕτω.* Spr. 56, 9, 2. (10, 2.) — *πρότερον ἢ βασιλεῦσαι.* zu 6, 91. Ueber den Ao. zu 3, 2 u. 6, 71. — *μητρός.* Spr. 47,

τῆς ἐστασίαζον, ὁ μὲν Ἀρταβαζάνης κατ' ὅ τι πρεσβύτατός τε εἴη παντὸς τοῦ γόνου καὶ ὅτι νομιζόμενα εἴη πρὸς πάντων ἀνθρώπων τὸν πρεσβύτατον τὴν ἀρχὴν ἔχειν, Ξέρξης δὲ ὡς Ἀτόσσης τε παῖς εἴη τῆς Κύρου θυγατρὸς καὶ ὅτι Κῦρος εἴη ὁ κτησάμενος τοῖσι Πέρσῃσι τὴν
3 ἐλευθερίην. Δαρείου δὲ οὐκ ἀποδεικνυμένου κω γνώμην, ἐτύγχανε κατὰ τὠυτὸ τούτοισι καὶ Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος ἀναβεβηκὼς ἐς Σοῦσα, ἐστερημένος τε τῆς ἐν Σπάρτῃ βασιληίης καὶ φυγὴν ἐπιβαλὼν ἑωυτῷ ἐκ Λακεδαίμονος. οὗτος ὡνὴρ πυθόμενος τῶν Δαρείου παίδων τὴν διαφορὴν ἐλθών, ὡς ἡ φάτις μιν ἔχει, Ξέρξῃ συνεβούλευε λέγειν πρὸς τοῖσι ἔλεγε ἔπεσι, ὡς αὐτὸς μὲν γένοιτο Δαρείῳ ἤδη βασιλεύοντι καὶ ἔχοντι τὸ Περσέων κράτος, Ἀρταβαζάνης δὲ ἔτι ἰδιώτῃ ἐόντι
2 Δαρείῳ· οὔκ ὦν οὔτ' οἰκὸς εἴη οὔτε δίκαιον ἄλλον τινὰ τὸ γέρας ἔχειν πρὸ ἑωυτοῦ, ἐπεί γε καὶ ἐν Σπάρτῃ, ἔφη ὁ Δημάρητος ὑποτιθέμενος, οὕτω νομίζεσθαι, ἢν οἱ μὲν προγεγονότες ἔωσι πρὶν ἢ τὸν πατέρα σφέων βασιλεῦσαι, ὁ δὲ βασιλεύοντι ὀψίγονος ἐπιγένηται, τὸν ἐπιγενόμενον τὴν ἔκδεξιν τῆς βασιληίης γίνεσθαι. χρησαμένου δὲ Ξέρξεω τῇ Δημαρήτου ὑποθήκῃ γνοὺς ὁ Δαρεῖος ὡς λέγει δίκαια βασιλέα μιν ἀπέδεξε. δοκέειν δ' ἐμοί, καὶ ἄνευ ταύτης τῆς ὑποθήκης ἐβασίλευσε ἂν Ξέρξης· ἡ γὰρ Ἄτοσσα εἶχε τὸ πᾶν κράτος.

4 Ἀποδέξας δὲ βασιλέα Πέρσῃσι Δαρεῖος Ξέρξεα ὡρμᾶτο στρατεύεσθαι. ἀλλὰ γὰρ μετὰ ταῦτά τε καὶ Αἰγύπτου ἀπόστασιν τῷ ὑστέρῳ ἔτεϊ παρασκευαζόμενον συνήνεικε αὐτὸν Δαρεῖον, βασιλεύσαντα τὰ πάντα ἔτεα ἕξ τε καὶ τριήκοντα, ἀποθανεῖν, οὐδέ οἱ ἐξεγένετο οὔτε τοὺς ἀπεστεῶτας Αἰγυπτίους οὔτε Ἀθηναίους τιμωρήσασθαι.

5 Ἀποθανόντος δὲ Δαρείου ἡ βασιληίη ἀνεχώρησε ἐς τὸν παῖδα τὸν ἐκείνου Ξέρξεα. ὁ τοίνυν Ξέρξης ἐπὶ μὲν τὴν Ἑλλάδα οὐδαμῶς πρό-

---

4, 1. (6, 5.) — *κατ' ὅ τι* in sofern. — *γόνου* der Kinder, so poetisch vgl. zu 2, 43, 1. — *νομιζόμενα* herkömmlich. Ueber den Plural zu *βεβουλευμένα* 1, 112, 2.

C. 3 § 1. *κατὰ τὠυτὸ τούτοισι* zu derselben Zeit mit diesen Vorgängen. zu 2, 4, 1. — *Δημάρητος* 6, 70. (St.) — *ἐπιβαλών*. zu 1, 106. — *ἡ φάτις μιν ἔχει*. zu 5. 66. Pind. Py. 1, 96: *ἐχθρὰ Φάλαριν κατέχει παντᾷ φάτις*. (We.) — *πρὸς τοῖσι ἔλεγε ἔπεσι* ausser den (erwähnten) Gründen die er angeführt hatte.

§ 2. *οἰκός, εἰκός*, par, natürlich. — *εἴη*. gr. Spr. 54, 6, 4. — *ὑποτιθέμενος*. zu 3, 36, 1. — *οἱ μέν* die Einen. — *ἔωσι, ὦσι*. Di. 38, 2, 8. — *βασιλεῦσαι* König geworden. zu 3, 2. vgl. 2, 2, 1. — *ὀψίγονος*, poetisch. — *ἔκδεξιν*, sonst *διαδοχήν*. Ueber die zwei Ge. zu 6, 2. — *δοκέειν ἐμοί*. Di. 55, 1, 1. — *ἐβασίλευσε ἄν*. zu 5, 48.

C. 4. *βασιλέα*. zu C. 2. vgl. Kr. hist. philol. Studien I S. 63. — *ἀλλὰ γάρ*. Doch konnte er die Sache nicht ausführen: denn. (St) — *συνήνεικε, συνέβη*. zu 1, 73, 2. — *αὐτόν* im Ggs. zu seinem Sohne; ohne *ὁ*. zu 1, 65, 3. — *τε καί*. Di. 69, 70, 3. — *οὐδέ, καὶ οὐ*. zu 1, 45, 1.

C. 5 § 1. *ἀνεχώρησε* gelangte, wie *ἀναβαίνειν* 1, 109, 2. 7, 205, 1.

θυμος ἦν κατ' ἀρχὰς στρατεύεσθαι, ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιέετο τὴν στρατιῆς ἄγερσιν. παρεὼν δὲ καὶ δυνάμενος παρ' αὐτῷ μέγιστον Περσέων Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω, ὃς ἦν Ξέρξῃ μὲν ἀνεψιός, Δαρείου δὲ ἀδελφεῆς παῖς, τοιούτου λόγου εἴχετο, λέγων· "δέσποτα, οὐκ οἰκός ἐστι Ἀθηναίους ἐργασαμένους πολλὰ ἤδη κακὰ Πέρσας μὴ οὐ δοῦναι δίκας τῶν ἐποίησαν. ἀλλὰ τὸ μὲν νῦν ταῦτα πρήσσοις τά περ 2 ἐν χερσὶ ἔχεις· ἡμερώσας δὲ Αἴγυπτον τὴν ἐξυβρίσασαν στρατηλάτεε ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ἵνα λόγος τέ σε ἔχῃ πρὸς ἀνθρώπων ἀγαθὸς καί τις ὕστερον φυλάσσηται ἐπὶ γῆν τὴν σὴν στρατεύεσθαι." οὗτος μέν οἱ ὁ λόγος ἦν τιμωρός, τούτου δὲ τοῦ λόγου παρενθήκην ποιεέσκετο τήνδε, ὡς ἡ Εὐρώπη περικαλλὴς χώρη καὶ δένδρεα παντοῖα φέρει τὰ ἥμερα, ἀρετήν τε ἄκρη, βασιλέι τε μούνῳ θνητῶν ἀξίη ἐκτῆσθαι. ταῦτα δὲ 6 ἔλεγε οἷα νεωτέρων ἔργων ἐπιθυμητὴς ἐὼν καὶ θέλων αὐτὸς τῆς Ἑλλάδος ὕπαρχος εἶναι. χρόνῳ δὲ κατεργάσατό τε καὶ ἀνέπεισε Ξέρξεα ὥστε ποιέειν ταῦτα· συνέλαβε γὰρ καὶ ἄλλα οἱ σύμμαχα γενόμενα ἐς τὸ πείθεσθαι Ξέρξεα. τοῦτο μὲν ἀπὸ τῆς Θεσσαλίης παρὰ τῶν Ἀλευαδέων ἀπιγμένοι ἄγγελοι ἐπεκαλέοντο βασιλέα, πᾶσαν προθυμίην παρεχόμενοι, ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα (οἱ δὲ Ἀλευάδαι οὗτοι ἦσαν Θεσσαλίης βασιλέες), τοῦτο δὲ Πεισιστρατιδέων οἱ ἀναβεβηκότες ἐς Σοῦσα, τῶν τε αὐτέων λόγων ἐχόμενοι τῶν καὶ οἱ Ἀλευάδαι καὶ δή τι πρὸς τούτοισι ἔτι πλέον προσωρέγοντό οἱ, ἔχοντες Ὀνομάκριτον, ἄνδρα

(Sch.) Beides sonst so nicht üblich. Ueber das synonyme περιιέναι, Ao. περιελθεῖν zu 1, 120, 3. — τήν die erwähnte, schon vom Vater angefangene. — ἄγερσις Portus u. eine Hs. So noch 7, 48, wie ἐπάγερσις 7, 19; sonst ungebräuchlich. — μέγιστον. zu 5, 97, 1. — τοιούτου für τοιοῦδε. zu 5, 49, 2. — λόγου εἴχετο bestand auf dieser Rede, wie noch 7, 6, 1. (Sch.) — λέγων, wie öfter nach ἔφη bei Her. zu 1, 114, 3. — μὴ οὐ. Spr. 67, 12, 5. (6.) — τῶν, τούτων ἅ. zu τῆς ἁρπαγῆς 1, 2, 2.

§ 2. τὸ νῦν. gr. Spr 50, 5, 13. — πρήσσοις magst du betreiben. gr. Spr. 54, 3, 1. u. Herm. de part. ἄν p. 155. — ἐν χερσί. zu 1, 35, 1. — ἡμερώσας. zu 4, 118, 3. — τήν. gr. Spr. 50, 7, 12. — στρατηλάτεε, poetisch. zu 1, 124, 2. — λόγος σε ἔχῃ. zu 5, 66. — τιμωρός Rache heischend. — παρενθήκην. zu 6, 19, 1. — ποιεέσκετο für ποιέσκετο einige Hsn. vgl. 1, 36, 1. 4, 78, 3. 7, 119, 2. (Gaisford.) Di. 32, 1, 2. 53, 10, 6. — τήνδε die als. Spr. 61, 6, 2. (7, 1.) — δενδρέων. Di. § 21 u. d. W. — ἥμερα, Ggs. ἄγρια 4, 21. 8, 115, 1. Sonst πεφυτευμένα. — ἀρετήν Fruchtbarkeit. zu 4, 198. — ἀξίη ἐκτῆσθαι. gr. Spr. 55, 3, 7.

C. 6 § 1. οἷα, ἅτε. zu 1, 61, 1. — κατεργάσατο gewann, wie 9, 108 u. Xen. Mem. 2, 3, 16: τοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς ἀνθρώπους προσφιλῶς χρώμενος μάλιστ' ἂν κατεργάσαιο. wo vorher synonym ἕλοις. (Sch.) — ὥστε. zu 6, 5. — συνέλαβε war förderlich. vgl. 6, 125, 1. — σύμμαχα mitwirkend. zu 4, 47. — ἐς τό, ὥστε. Kr. zu Xen. An. 7, 8, 20. — τοῦτο μέν. zu 1, 80, 3. Ein Attiker hätte hier noch γάρ zugefügt. vgl. das Register unter Asyndeton. — τῶν καί, ὧν καί, erg. εἴχοντο. Spr. 62, 4. (4, 1.) — ἔτι. ἐπί Sch. zu 6, 42, 1. — προσωρέγοντο lagen an. (Va.) Sonst nirgends. Ueber die Verbindung eines bestimmten Verbums mit dem Particip

Ἀθηναῖον, χρησμολόγον τε καὶ διαθέτην χρησμῶν τῶν Μουσαίου. ἀναβεβήκεσαν γὰρ τὴν ἔχθρην προκαταλυσάμενοι· ἐξηλάθη γὰρ ὑπ' Ἱππάρχου τοῦ Πεισιστράτου ὁ Ὀνομάκριτος ἐξ Ἀθηνέων, ἐπ' αὐτοφώρῳ ἁλοὺς ὑπὸ Λάσου τοῦ Ἑρμιονέος ἐμποιέων ἐς τὰ Μουσαίου χρησμὸν ὡς αἱ ἐπὶ Λήμνῳ ἐπικείμεναι νῆσοι ἀφανιοίατο κατὰ τῆς θαλάσσης. διὸ ἐξήλασέ μιν ὁ Ἵππαρχος, πρότερον χρεώμενος τὰ μάλιστα. τότε δὲ συναναβάς, ὅκως ἀπίκοιτο ἐς ὄψιν τὴν βασιλέος, λεγόντων τῶν Πεισιστρατιδέων περὶ αὐτοῦ σεμνοὺς λόγους, κατέλεγε τῶν χρησμῶν· εἰ μέν τι ἐνέοι σφάλμα φέρον τῷ βαρβάρῳ, τῶν μὲν ἔλεγε οὐδέν, ὁ δὲ τὰ εὐτυχέστατα ἐκλεγόμενος ἔλεγε, τόν τε Ἑλλήσποντον ὡς ζευχθῆναι χρεὼν εἴη ὑπ' ἀνδρὸς Πέρσεω τήν τε ἔλασιν ἐξηγεόμενος. οὗτός τε δὴ χρησμῳδέων προσεφέρετο καὶ οἵ τε Πεισιστρατίδαι καὶ οἱ Ἀλευάδαι γνώμας ἀποδεικνύμενοι.

7 Ὡς δὲ ἀνεγνώσθη Ξέρξης στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐνθαῦτα δευτέρῳ μὲν ἔτεϊ μετὰ τὸν θάνατον τὸν Δαρείου πρῶτα στρατηίην ποιέεται ἐπὶ τοὺς ἀπεστεῶτας. τούτους μέν νυν καταστρεψάμενος καὶ Αἴγυπτον πᾶσαν πολλὸν δουλοτέρην ποιήσας ἢ ἐπὶ Δαρείου ἦν ἐπιτρέπει Ἀχαιμένεϊ, ἀδελφεῷ μὲν ἑωυτοῦ Δαρείου δὲ παιδί. Ἀχαιμένεα μέν νυν ἐπιτροπεύοντα Αἰγύπτου χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευσε Ἰνάρως
8δ Ψαμμιτίχου, ἀνὴρ Λίβυς· Ξέρξης δὲ μετ' Αἰγύπτου ἅλωσιν ὡς ἔμελλε ἐς χεῖρας ἄξεσθαι τὸ στράτευμα τὸ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, σύλλογον ἐπίκλητον Περσέων τῶν ἀρίστων ἐποιέετο, ἵνα γνώμας τε πύθηται

(ἐχόμενοι) zu 1, 19. — οἱ, αὐτῷ, dem Xerxes. Di. 51, 1, 6. — διαθέτην Ordner. Lobeck Agla. p. 332 s. (Bä.) — χρησμῶν. zu 5, 90, 1. Ueber die Sache Voss Mythol. Br. 5 S. 82 u. Lobeck Agla. p. 978.

§ 2. τήν die stattgefundene, durch das Folgende erklärt. — ἐμποιέων bei der Einfälschung. 7, 102: ψευδόμενος ἁλώσεται. Spr. 56, 7, 2. — Λήμνῳ für Λήμνου Kr. So bei ἐπικεῖσθαι entweder der blosse Dativ, wie 7, 185. Thuk. 2, 27, 1. 4, 53, 2. 8, 31, 2, oder ἐπί mit dem Dativ, wie unten 7, 235, 1 u. Thuk. 4, 54, 3. — ἀφανιοίατο für ἀφανιζοίατο Kr. — τὰ μάλιστα. zu 5, 63, 1. — ὅκως, ὁπότε. zu 1, 11, 1. — σεμνούς hochachtungsvolle. — τῶν χρ. Spr. 47, 14, 2. (15, 3.) — εἰ μέν. Ein epexegetisches Asyndeton. Di. 59, 1, 5. — ἐνέοι. Di. 38, 2, 4. — φέρον bedeutend. zu 1, 120, 2. — τῶν μέν für τούτων μέν. zu 2, 26. vgl. Di. 50, 1, 2 f. — ὁ δέ, ἀλλά. zu 1, 17, 2. — ἔλασις für στρατεία bei Her. auch 3, 4, 2. 4, 1, 1. Ein Ac. mit einem Satze verbunden, so etwas hart. Di. 59, 2, 4. (Sch.) — ἐξηγεόμενος Anweisungen gebend, wie 3, 4, 2. vgl. 6, 135, 2. 7, 197, 1. (Sch.) — προσεφέρετο wendete sich an den König, lag ihm an.

C. 7. ἀνεγνώσθη, ἀνεπείσθη. zu 1, 68, 4. — δουλοτέρην, ein sonst wohl nicht vorkommender Comparativ. vgl. Di. 23, 5, 1. — ἐπιτροπεύοντα Αἰγύπτου. zu 1, 65, 3. — μετέπειτα, ὕστερον. Di. 66, 1, 2. Ueber die Sache Kr. Stud. I S. 161 ff. u. 2 S. 139.

C. 8 § 1. ἐς χεῖρας ἄξεσθαι vornehmen, zusammenbringen. Unattisch. zu 1, 126, 3. — τὸ ἐπὶ τὰς Ἀ. das gegen A. bestimmte. — ἐπίκλητον berufene, von Personen, wie 8, 101, 1. 9, 42, 1, wie auch hier

σφέων καὶ αὐτὸς ἐν πᾶσι εἴπῃ τὰ θέλει. ὡς δὲ συνελέχθησαν, ἔλεξε Ξέρξης τάδε.

"Ἄνδρες Πέρσαι, οὔτ' αὐτὸς κατηγήσομαι νόμον τόνδε ἐν ὑμῖν τιθείς, παραδεξάμενός τε αὐτῷ χρήσομαι. ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν πρεσβυτέρων, οὐδαμά κω ἠτρεμίσαμεν, ἐπείτε παρελάβομεν τὴν ἡγεμονίην τήνδε παρὰ Μήδων, Κύρου κατελόντος Ἀστυάγεα. ἀλλὰ θεός τε οὕτω ἄγει καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πολλὰ ἐπέπουσι συμφέρεται ἐπὶ τὸ ἄμεινον. τὰ μέν νυν Κῦρός τε καὶ Καμβύσης πατήρ τε ὁ ἐμὸς 2 Δαρεῖος κατεργάσαντο καὶ προσεκτήσαντο ἔθνεα, ἐπισταμένοισι εὖ οὐκ ἂν τις λέγοι. ἐγὼ δὲ ἐπείτε παρέλαβον τὸν θρόνον, τοῦτο ἐφρόντιζον ὅκως μὴ λείψομαι τῶν πρότερον γενομένων ἐν τιμῇ τῇδε μηδὲ ἐλάσσω προσκτήσομαι δύναμιν Πέρσῃσι· φροντίζων δὲ εὑρίσκω ἅμα μὲν κῦδος ἡμῖν προσγινόμενον χώρην τε τῆς νῦν ἐκτήμεθα οὐκ ἐλάσσονα οὐδὲ φλαυροτέρην, παμφορωτέρην δέ, ἅμα δὲ τιμωρίην τε καὶ τίσιν γινομένην. διὸ ὑμέας νῦν ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα τὸ νοέω πρήσσειν ὑπερθέωμαι ὑμῖν. μέλλω ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον ἐλᾶν στρατὸν διὰ τῆς 3 Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα Ἀθηναίους τιμωρήσωμαι ὅσα δὴ πεποιήκασι Πέρσας τε καὶ πατέρα τὸν ἐμόν. ὡρᾶτε μέν νυν καὶ Δαρεῖον ἰθύοντα στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους. ἀλλ' ὁ μὲν τετελεύτηκε καὶ οὐκ ἐξεγένετό οἱ τιμωρήσασθαι· ἐγὼ δὲ ὑπέρ τε ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων Περσέων οὐ πρότερον παύσομαι πρὶν ἢ ἕλω τε καὶ πυρώσω τὰς Ἀθήνας, οἵ γε ἐμὲ καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν ὑπῆρξαν ἄδικα ποιεῦντες. πρῶτα μὲν ἐς Σάρδις ἐλθόντες ἅμα Ἀρισταγόρῃ 4 τῷ Μιλησίῳ, δούλῳ δὲ ἡμετέρῳ, [ἀπικόμενοι] ἐνέπρησαν τά τε ἄλσεα

ἐπικλήτων stehen könnte. In diesem Sinne gebrauchen Attiker das Wort nicht. — *σφέων*, *αὐτῶν*. zu 5, 1, 2. — *συνελέχθησαν*, *συνελέγησαν*. gr. Spr. u. Di. § 40 u. *λέγω* sammele. — *κατηγήσομαι*. zu 2, 56. — *νόμον τόνδε* dies als Gesetz. Spr. 61, 6, 2. (7, 1.) — *τε*. *δέ?* — *οὐδαμά*, *οὐδέποτε*. zu 1, 5, 2. — *ἠτρεμίσαμεν* für *ἠτρεμήσαμεν* Kr. zu 1, 185, 1. — *ἐπείτε*, *ἐπειδή*. zu 1, 14, 3. Hier für *ἐξ οὗ*. zu 2, 43, 3. — *οὕτω ἄγει* lenkt es so. Kr. zu Xen. An. 6, 1, 18. (Bä.) — *αὐτοῖσι* bezieht sich auf *ἐπέπουσι*: wir selbst (aus eigenem Antriebe) betreiben viele Dinge, welche etc. — *ἐπέπουσι*, *ἐφέπουσι*, poetisch. — *συμφέρεται ἐπὶ τὸ ἄ*. zu 5, 82, 1.

§ 2. *ὁ* hat Bekker nach Dionys. *π. Δημ.* 41, 9 zugefügt. — *ὅκως*. Spr. 54, 8, 3. (6.) — *λείψομαι τῶν*. zu 4, 9, 2. — *τιμῇ τῇδε*. Di. 50, 11, 3. — *κῦδος*, poetisch. — *προσγινόμενον*, wenn wir nämlich das Unternehmen bestehen, wobei *ἄν* vermisst werden mag. — *χώρην τε*. *καὶ χώραν* hätte ein attischer Prosaiker gesagt. gr. Spr. 69, 59, 1. — *τῆς* hängt von *ἐλάσσονα* ab: *οὐκ ἐλάσσονα ταύτης ἦν*. — *τίσιν*, *δίκην*. zu 1, 13. — *νοέω*, *διανοοῦμαι*. vgl. 8, 102, 1. — *ὑπερθέωμαι*, *ὑποθῶ* Dion. zu 1, 8, 1.

§ 3. *ἐλᾶν στρατόν*. zu 1, 164, 1. — *ὅσα*, *τούτων ὅσα* für das was Spr. 51, 12. (13, 4.) — *ἰθύοντα*. zu 1, 204. — *ὑπέρ* zur Rache für. — *πρὶν ἢ ἕλω*. Di. 54, 17, 9. — *πυρώσω*, *ἐμπρήσω*, wie 8, 102, 2. (We.) Nicht so in der attischen Prosa. — *οἵ*. Spr. 58, 4, 2 u. Kr. z. Dion. p. 32. — *ὑπῆρξαν ποιεῦντες*. zu 6, 133.

§ 4. *μέν* für *μὲν γάρ*. — *δέ*. Di. 69, 70, 2. — *ἀπικόμενοι*. *ἀπι-*

λοῖσι ὕστερον τουτέων, ὡς ἡ Χερσόνησος ἡ ἐν Ἑλλησπόντῳ ἐγίν
ὑπ' Ἀθηναίοισι, Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος ἐτησιέων ἀνέμων κατεστη
των νηὶ κατανύσας ἐξ Ἐλαιοῦντος τοῦ ἐν Χερσονήσῳ ἐς Λῆμνον προ
γόρευε ἐξιέναι ἐκ τῆς νήσου τοῖσι Πελασγοῖσι, ἀναμιμνήσκων σφί
τὸ χρηστήριον, τὸ οὐδαμὰ ἤλπισαν σφίσι οἱ Πελασγοὶ ἐπιτελέεσθ
Ἡφαιστιέες μέν νυν ἐπείθοντο, Μυριναῖοι δὲ οὐ συγγινωσκόμε
εἶναι τὴν Χερσόνησον Ἀττικὴν ἐπολιορκέοντο, ἐς ὃ καὶ αὐτοὶ πα
στησαν. οὕτω δὴ τὴν Λῆμνον ἔσχον Ἀθηναῖοί τε καὶ Μιλτιάδης.

C. 140. τοσαῦτα. zu 4, 150. — οὐδαμά. zu 1, 5, 2. — συγγιν
σκόμενοι. zu 1, 45, 2. — παρέστησαν. zu 3, 13, 2.

Gedruckt bei C. Feister in Berlin.

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΗΣ ΑΠΟΔΕΞΙΣ.

Mit erklärenden Anmerkungen

von

K. W. Krüger.

Viertes Heft.

Berlin.

K. W. Krüger's Verlagsbuchhandlung.

1856.

Alle rechtmässigen Exemplare dieses Werkes führen hier den Stempe[l und]
die eigenhändige Namensunterschrift des Verfassers.

Ἡροδότου Ἁλικαρνησσέος ἱστορίης ἀπόδεξις.

Η.

Ἐπεὶ δὲ ἡ ἀγγελίη ἀπίκετο περὶ τῆς μάχης τῆς ἐν Μαραθῶνι γενο- **1** μένης παρὰ βασιλέα Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπεος καὶ πρὶν μεγάλως κεχαραγμένον τοῖσι Ἀθηναίοισι διὰ τὴν ἐς Σάρδις ἐσβολήν, καὶ δὴ καὶ τότε πολλῷ τε δεινότερα ἐποίεε καὶ μᾶλλον ὥρμητο στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. καὶ αὐτίκα μὲν ἐπηγγέλλετο πέμπων ἀγγέλους κατὰ πόλις ἑτοιμάζειν στρατιήν, πολλῷ πλέω ἐπιτάσσων ἑκάστοισι ἢ πρότερον παρεῖχον, καὶ νέας τε καὶ ἵππους καὶ σῖτον. τουτέων δὲ περιαγγελλομένων ἡ Ἀσίη ἐδονέετο ἐπὶ τρία ἔτεα, καταλεγομένων τε τῶν ἀρίστων ὡς ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσομένων καὶ παρασκευαζομένων. τετάρτῳ δὲ ἔτεϊ Αἰγύπτιοι ὑπὸ Καμβύσεω δουλωθέντες ἀπέστησαν ἀπὸ Περσέων. ἐνθαῦτα δὴ καὶ μᾶλλον ὥρμητο καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους στρατεύεσθαι.

Στελλομένου δὲ Δαρείου ἐπ' Αἴγυπτον καὶ Ἀθήνας, τῶν παίδων **2** αὐτοῦ στάσις ἐγένετο μεγάλη περὶ τῆς ἡγεμονίης, ὡς δεῖ μιν ἀποδέξαντα βασιλέα κατὰ τὸν Περσέων νόμον οὕτω στρατεύεσθαι. ἦσαν γὰρ Δαρείῳ καὶ πρότερον ἢ βασιλεῦσαι γεγονότες τρεῖς παῖδες ἐκ τῆς προτέρης γυναικός, Γωβρύεω θυγατρός, καὶ βασιλεύσαντι ἐξ Ἀτόσσης τῆς Κύρου ἕτεροι τέσσερες. τῶν μὲν δὴ προτέρων ἐπρέσβευε Ἀρταβαζάνης, τῶν δὲ ἐπιγενομένων Ξέρξης. ἐόντες δὲ μητρὸς οὐ τῆς αὐ-

---

C. 1. *περί*, nicht *ἡ περί*. Spr. 50, 9, 9. Eben so 5, 108. vgl. zu 3, 69, 3 u. Kr. hist. phil. Studien II S. 78. — *κεχαραγμένον* erbittert, poetisch. — *ἐς* ins Gebiet von. Spr. 68, 17, 2. (21, 2.) — *δεινότερα ἐποίεε.* zu 2, 121, 11. — *ὥρμητο.* zu 6, 65, 1. — *ἐπηγγέλλετο.* zu 4, 119, 1. — *καὶ νέας τε.* gr. Spr. 69, 32, 11. — *τουτέων περιαγγελλομένων* als diese Forderungen umher gemeldet wurden. Kr. zu Thuk. 1,116,1. — *ἐδονέετο, ἐκινεῖτο,* mehr poetisch. — *ἐπὶ τρία.* Spr. 68,38,1. (42, 1.) — *καὶ μᾶλλον* noch mehr. zu 1, 65, 2. — *καὶ ἐπ' ἀ.* zu 1, 52.

C. 2. *ἡγεμονίης* Vorrang. — *ὡς* mit Bezug auf die durch *στάσις ἐγένετο* angedeutete Forderung. — *βασιλέα*, den künftigen, den Thronfolger. vgl. 1, 208 u. 7, 4. — *οὕτω.* Spr. 56, 9, 2. (10, 2.) — *πρότερον ἢ βασιλεῦσαι.* zu 6, 91. Ueber den Ao. zu 3, 2 u. 6, 71. — *μητρός.* Spr. 47,

της ἐστασίαζον, ὁ μὲν Ἀρταβαζάνης κατ' ὅ τι πρεσβύτατός τε εἴη παντὸς τοῦ γόνου καὶ ὅτι νομιζομενα εἴη πρὸς πάντων ἀνθρώπων τὸν πρεσβύτατον τὴν ἀρχὴν ἔχειν, Ξέρξης δὲ ὡς Ἀτόσσης τε παῖς εἴη τῆς Κύρου θυγατρὸς καὶ ὅτι Κῦρος εἴη ὁ κτησάμενος τοῖσι Πέρσῃσι τὴν 3ἐλευθερίην. Δαρείου δὲ οὐκ ἀποδεικνυμένου κω γνώμην, ἐτύγχανε κατὰ τὠυτὸ τούτοισι καὶ Δημάρητος ὁ Ἀρίστωνος ἀναβεβηκὼς ἐς Σοῦσα, ἐστερημένος τε τῆς ἐν Σπάρτῃ βασιληίης καὶ φυγὴν ἐπιβαλὼν ἑωυτῷ ἐκ Λακεδαίμονος. οὗτος ὡνὴρ πυθόμενος τῶν Δαρείου παίδων τὴν διαφορὴν ἐλθών, ὡς ἡ φάτις μιν ἔχει, Ξέρξῃ συνεβούλευε λέγειν πρὸς τοῖσι ἔλεγε ἔπεσι, ὡς αὐτὸς μὲν γένοιτο Δαρείῳ ἤδη βασιλεύοντι καὶ ἔχοντι τὸ Περσέων κράτος, Ἀρταβαζάνης δὲ ἔτι ἰδιώτῃ ἐόντι 2Δαρείῳ· οὐκ ὦν οὔτ' οἰκὸς εἴη οὔτε δίκαιον ἄλλον τινὰ τὸ γέρας ἔχειν πρὸ ἑωυτοῦ, ἐπεί γε καὶ ἐν Σπάρτῃ, ἔφη ὁ Δημάρητος ὑποτιθέμενος, οὕτω νομίζεσθαι, ἢν οἱ μὲν προγεγονότες ἔωσι πρὶν ἢ τὸν πατέρα σφέων βασιλεῦσαι, ὁ δὲ βασιλεύοντι ὀψίγονος ἐπιγένηται, τοῦ ἐπιγενομένου τὴν ἔκδεξιν τῆς βασιληίης γίνεσθαι. χρησαμένου δὲ Ξέρξεω τῇ Δημαρήτου ὑποθήκῃ γνοὺς ὁ Δαρεῖος ὡς λέγει δίκαια βασιλέα μιν ἀπέδεξε. δοκέειν δ' ἐμοί, καὶ ἄνευ ταύτης τῆς ὑποθήκης ἐβασίλευσε ἂν Ξέρξης· ἡ γὰρ Ἄτοσσα εἶχε τὸ πᾶν κράτος.

4 Ἀποδέξας δὲ βασιλέα Πέρσῃσι Δαρεῖος Ξέρξεα ὡρμᾶτο στρατεύεσθαι. ἀλλὰ γὰρ μετὰ ταῦτά τε καὶ Αἰγύπτου ἀπόστασιν τῷ ὑστέρῳ ἔτεϊ παρασκευαζόμενον συνήνεικε αὐτὸν Δαρεῖον, βασιλεύσαντα τὰ πάντα ἔτεα ἓξ τε καὶ τριήκοντα, ἀποθανεῖν, οὐδέ οἱ ἐξεγένετο οὔτε τοὺς ἀπεστεῶτας Αἰγυπτίους οὔτε Ἀθηναίους τιμωρήσασθαι.

5 Ἀποθανόντος δὲ Δαρείου ἡ βασιληίη ἀνεχώρησε ἐς τὸν παῖδα τὸν ἐκείνου Ξέρξεα. ὁ τοίνυν Ξέρξης ἐπὶ μὲν τὴν Ἑλλάδα οὐδαμῶς πρό-

---

4, 1. (6, 5.) — *κατ' ὅ τι* in sofern. — *γόνου* der Kinder, so poetisch. vgl. zu 2, 43, 1. — *νομιζόμενα* herkömmlich. Ueber den Plural zu *βεβουλευμένα* 1, 112, 2.

C. 3 § 1. *κατὰ τὠυτὸ τούτοισι* zu derselben Zeit mit diesen Vorgängen. zu 2, 4, 1. — *Δημάρητος* 6, 70. (St.) — *ἐπιβαλών.* zu 1, 106. — *ἡ φάτις μιν ἔχει.* zu 5, 66. Pind. Py. 1, 96: *ἐχθρὰ Φάλαριν κατέχει παντᾷ φάτις.* (We.) — *πρὸς τοῖσι ἔλεγε ἔπεσι* ausser den (erwähnten) Gründen die er angeführt hatte.

§ 2. *οἰκός, εἰκός,* par, natürlich. — *εἴη.* gr. Spr. 54, 6, 4. — *ὑποτιθέμενος.* zu 3, 36, 1. — *οἱ μέν* die Einen. — *ἔωσι, ὦσι.* Di. 38, 2, 3. — *βασιλεῦσαι* König geworden. zu 3, 2. vgl. 2, 2, 1. — *ὀψίγονος,* poetisch. — *ἔκδεξιν,* sonst *διαδοχήν.* Ueber die zwei Ge. zu 6, 2. — *δοκέειν ἐμοί.* Di. 55, 1, 1. — *ἐβασίλευσε ἄν.* zu 5, 48.

C. 4. *βασιλέα.* zu C. 2. vgl. Kr. hist. philol. Studien I S. 63. — *ἀλλὰ γάρ.* Doch konnte er die Sache nicht ausführen: denn. (St.) — *συνήνεικε, συνέβη.* zu 1, 73, 2. — *αὐτόν* im Ggs. zu seinem Sohne; ohne *ὁ.* zu 1, 65, 3. — *τε καί.* Di. 69, 70, 3. — *οὐδέ, καὶ οὐ.* zu 1, 45, 1.

C. 5 § 1. *ἀνεχώρησε* gelangte, wie *ἀναβαίνειν* 1, 109, 2. 7, 205, 1.

θυμος ἦν κατ' ἀρχὰς στρατεύεσθαι, ἐπὶ δὲ Αἴγυπτον ἐποιέετο τὴν στρατιῆς ἄγερσιν. παρεὼν δὲ καὶ δυνάμενος παρ' αὐτῷ μέγιστον Περσέων Μαρδόνιος ὁ Γωβρύεω, ὃς ἦν Ξέρξῃ μὲν ἀνεψιός, Δαρείου δὲ ἀδελφεῆς παῖς, τοιούτου λόγου εἴχετο, λέγων· "δέσποτα, οὐκ οἰκός ἐστι Ἀθηναίους ἐργασαμένους πολλὰ ἤδη κακὰ Πέρσας μὴ οὐ δοῦναι δίκας τῶν ἐποίησαν. ἀλλὰ τὸ μὲν νῦν ταῦτα πρήσσοις τά περ 2 ἐν χερσὶ ἔχεις· ἡμερώσας δὲ Αἴγυπτον τὴν ἐξυβρίσασαν στρατηλάτεε ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ἵνα λόγος τέ σε ἔχῃ πρὸς ἀνθρώπων ἀγαθὸς καί τις ὕστερον φυλάσσηται ἐπὶ γῆν τὴν σὴν στρατεύεσθαι." οὗτος μέν οἱ ὁ λόγος ἦν τιμωρός, τούτου δὲ τοῦ λόγου παρενθήκην ποιεέσκετο τήνδε, ὡς ἡ Εὐρώπη περικαλλὴς χώρη καὶ δένδρεα παντοῖα φέρει τὰ ἥμερα, ἀρετήν τε ἄκρη, βασιλέι τε μούνῳ θνητῶν ἀξίη ἐκτῆσθαι. ταῦτα δὲ 6 ἔλεγε οἷα νεωτέρων ἔργων ἐπιθυμητὴς ἐὼν καὶ θέλων αὐτὸς τῆς Ἑλλάδος ὕπαρχος εἶναι. χρόνῳ δὲ κατεργάσατό τε καὶ ἀνέπεισε Ξέρξεα ὥστε ποιέειν ταῦτα· συνέλαβε γὰρ καὶ ἄλλα οἱ σύμμαχα γενόμενα ἐς τὸ πείθεσθαι Ξέρξεα. τοῦτο μὲν ἀπὸ τῆς Θεσσαλίης παρὰ τῶν Ἀλευαδέων ἀπιγμένοι ἄγγελοι ἐπεκαλέοντο βασιλέα, πᾶσαν προθυμίην παρεχόμενοι, ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα (οἱ δὲ Ἀλευάδαι οὗτοι ἦσαν Θεσσαλίης βασιλέες), τοῦτο δὲ Πεισιστρατιδέων οἱ ἀναβεβηκότες ἐς Σοῦσα, τῶν τε αὐτέων λόγων ἐχόμενοι τῶν καὶ οἱ Ἀλευάδαι καὶ δή τι πρὸς τούτοισι ἔτι πλέον προσωρέγοντό οἱ, ἔχοντες Ὀνομάκριτον, ἄνδρα

(Sch.) Beides sonst so nicht üblich. Ueber das synonyme περιμέναι, Ao. περιελθεῖν zu 1, 120, 3. — τήν die erwähnte, schon vom Vater angefangene. — ἄγερσις Portus u. eine Hs. So noch 7, 48, wie ἐπάγερσις 7, 19; sonst ungebräuchlich. — μέγιστον. zu 5, 97, 1. — τοιούτου für τοιοῦδε. zu 5, 49, 2. — λόγου εἴχετο bestand auf dieser Rede, wie noch 7, 6, 1. (Sch.) — λέγων, wie öfter nach ἔφη bei Her. zu 1, 114, 3. — μὴ οὐ. Spr. 67, 12, 5. (6.) — τῶν, τούτων ἅ. zu τῆς ἁρπαγῆς 1, 2, 2.

§ 2. τὸ νῦν. gr. Spr. 50, 5, 13. — πρήσσοις magst du betreiben. gr. Spr. 54, 3, 1. u. Herm. de part. ἄν p. 155. — ἐν χερσί. zu 1, 35, 1. — ἡμερώσας. zu 4, 118, 3. — τήν. gr. Spr. 50, 7, 12. — στρατηλάτεε, poetisch. zu 1, 124, 2. — λόγος σε ἔχῃ. zu 5, 66. — τιμωρός Rache heischend. — παρενθήκην. zu 6, 19, 1. — ποιεέσκετο für ποιέσκετο einige Hsn. vgl. 1, 36, 1. 4, 78, 3. 7, 119, 2. (Gaisford.) Di. 32, 1, 2. 53, 10, 6. — τήνδε die als. Spr. 61, 6, 2. (7, 1.) — δενδρέων. Di. § 21 u. d. W. — ἥμερα, Ggs. ἄγρια 4, 21. 8, 115, 1. Sonst πεφυτευμένα. — ἀρετήν Fruchtbarkeit. zu 4, 198. — ἀξίη ἐκτῆσθαι. gr. Spr. 55, 3, 7.

C. 6 § 1. οἷα, ἅτε. zu 1, 61, 1. — κατεργάσατο gewann, wie 9, 108 u. Xen. Mem. 2, 3, 16: τοὺς καλοὺς κἀγαθοὺς ἀνθρώπους προσφιλῶς χρώμενος μάλιστ' ἂν κατεργάσαιο. wo vorher synonym ἕλοις. (Sch.) — ὥστε. zu 6, 5. — συνέλαβε war förderlich. vgl. 6, 125, 1. — σύμμαχα mitwirkend. zu 4, 47. — ἐς τό, ὥστε. Kr. zu Xen. An. 7, 8, 20. — τοῦτο μέν. zu 1, 30, 3. Ein Attiker hätte hier noch γάρ zugefügt. vgl. das Register unter Asyndeton. — τῶν καί, ὧν καί, erg. εἴχοντο. Spr. 62, 4. (4, 1.) — ἔτι. ἐπί Sch. zu 6, 42, 1. — προσωρέγοντο lagen an. (Va.) Sonst nirgends. Ueber die Verbindung eines bestimmten Verbums mit dem Particip

Ἀθηναῖον, χρησμολόγον τε καὶ διαθέτην χρησμῶν τῶν Μουσαίου. ἀναβεβήκεσαν γὰρ τὴν ἔχθρην προκαταλυσάμενοι· ἐξηλάθη γὰρ ὑπ' Ἱππάρχου τοῦ Πεισιστράτου ὁ Ὀνομάκριτος ἐξ Ἀθηνέων, ἐπ' αὐτοφώρῳ ἁλοὺς ὑπὸ Λάσου τοῦ Ἑρμιονέος ἐμποιέων ἐς τὰ Μουσαίου χρησμὸν ὡς αἱ ἐπὶ Λήμνῳ ἐπικείμεναι νῆσοι ἀφανιοίατο κατὰ τῆς θαλάσσης. διὸ ἐξήλασέ μιν ὁ Ἵππαρχος, πρότερον χρεώμενος τὰ μάλιστα. τότε δὲ συναναβάς, ὅκως ἀπίκοιτο ἐς ὄψιν τὴν βασιλέος, λεγόντων τῶν Πεισιστρατιδέων περὶ αὐτοῦ σεμνοὺς λόγους, κατέλεγε τῶν χρησμῶν· εἰ μέν τι ἐνέοι σφάλμα φέρον τῷ βαρβάρῳ, τῶν μὲν ἔλεγε οὐδέν, ὁ δὲ τὰ εὐτυχέστατα ἐκλεγόμενος ἔλεγε, τόν τε Ἑλλήσποντον ὡς ζευχθῆναι χρεὼν εἴη ὑπ' ἀνδρὸς Πέρσεω τήν τε ἔλασιν ἐξηγεόμενος. οὗτός τε δὴ χρησμῳδέων προσεφέρετο καὶ οἵ τε Πεισιστρατίδαι καὶ οἱ Ἀλευάδαι γνώμας ἀποδεικνύμενοι.

7 Ὡς δὲ ἀνεγνώσθη Ξέρξης στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐνθαῦτα δευτέρῳ μὲν ἔτεϊ μετὰ τὸν θάνατον τὸν Δαρείου πρῶτα στρατηίην ποιέεται ἐπὶ τοὺς ἀπεστεῶτας. τούτους μέν νυν καταστρεψάμενος καὶ Αἴγυπτον πᾶσαν πολλὸν δουλοτέρην ποιήσας ἢ ἐπὶ Δαρείου ἦν ἐπιτρέπει Ἀχαιμένεϊ, ἀδελφεῷ μὲν ἑωυτοῦ Δαρείου δὲ παιδί. Ἀχαιμένεα μέν νυν ἐπιτροπεύοντα Αἰγύπτου χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευσε Ἰνάρως ὁ Ψαμμιτίχου, ἀνὴρ Λίβυς· 8 Ξέρξης δὲ μετ' Αἰγύπτου ἅλωσιν ὡς ἔμελλε ἐς χεῖρας ἄξεσθαι τὸ στράτευμα τὸ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, σύλλογον ἐπίκλητον Περσέων τῶν ἀρίστων ἐποιέετο, ἵνα γνώμας τε πύθηται

(ἐχόμενοι) zu 1, 19. — οἱ, αὐτῷ, dem Xerxes. Di. 51, 1, 6. — διαθέτην Ordner. Lobeck Agla. p. 332 s. (Bä.) — χρησμῶν. zu 5, 90, 1. Ueber die Sache Voss Mythol. Br. 5 S. 82 u. Lobeck Agla. p. 978.

§ 2. τήν die stattgefundene, durch das Folgende erklärt. — ἐμποιέων bei der Einfälschung. 7, 102: ψευδόμενος ἁλώσεται. Spr. 56, 7, 2. — Λήμνῳ für Λήμνου Kr. So bei ἐπικεῖσθαι entweder der blosse Dativ, wie 7, 185. Thuk. 2, 27, 1. 4, 53, 2. 8, 31, 2, oder ἐπί mit dem Dativ, wie unten 7, 235, 1 u. Thuk. 4, 54, 3. — ἀφανιοίατο für ἀφανιζοίατο Kr. — τὰ μάλιστα. zu 5, 63, 1. — ὅκως, ὁπότε. zu 1, 11, 1. — σεμνούς hochachtungsvolle. — τῶν χρ. Spr. 47, 14, 2. (15, 3.) — εἰ μέν. Ein epexegetisches Asyndeton. Di. 59, 1, 5. — ἐνέοι. Di. 38, 2, 4. — φέρον bedeutend. zu 1, 120, 2. — τῶν μέν für τούτων μέν. zu 2, 26. vgl. Di. 50, 1, 2 f. — ὁ δέ, ἀλλά. zu 1, 17, 2. — ἔλασις für στρατεία bei Her. auch 3, 4, 2. 4, 1, 1. Ein Ac. mit einem Satze verbunden, so etwas hart. Di. 59, 2, 4. (Sch.) — ἐξηγεόμενος Anweisungen gebend, wie 3, 4, 2. vgl. 6, 135, 2. 7, 197, 1. (Sch.) — προσεφέρετο wendete sich an den König, lag ihm an.

C. 7. ἀνεγνώσθη, ἀνεπείσθη. zu 1, 68, 4. — δουλοτέρην, ein sonst wohl nicht vorkommender Comparativ. vgl. Di. 23, 5, 1. — ἐπιτροπεύοντα Αἰγύπτου. zu 1, 65, 3. — μετέπειτα, ὕστερον. Di. 66, 1, 2. Ueber die Sache Kr. Stud. I S. 161 ff. u. 2 S. 139.

C. 8 § 1. ἐς χεῖρας ἄξεσθαι vornehmen, zusammenbringen. Unattisch. zu 1, 126, 3. — τὸ ἐπὶ τὰς Ἀ. das gegen A. bestimmte. — ἐπίκλητον berufene, von Personen, wie 8, 101, 1. 9, 42, 1, wie auch hier

σφέων καὶ αὐτὸς ἐν πᾶσι εἴπῃ τὰ θέλει. ὡς δὲ συνελέχθησαν, ἔλεξε Ξέρξης τάδε.

"Ἄνδρες Πέρσαι, οὔτ' αὐτὸς κατηγήσομαι νόμον τόνδε ἐν ὑμῖν τιθείς, παραδεξάμενός τε αὐτῷ χρήσομαι. ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν πρεσβυτέρων, οὐδαμά κω ἠτρεμίσαμεν, ἐπείτε παρελάβομεν τὴν ἡγεμονίην τήνδε παρὰ Μήδων, Κύρου κατελόντος Ἀστυάγεα. ἀλλὰ θεός τε οὕτω ἄγει καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πολλὰ ἐπέπουσι συμφέρεται ἐπὶ τὸ ἄμεινον. τὰ μέν νυν Κῦρός τε καὶ Καμβύσης πατήρ τε ὁ ἐμὸς 2 Δαρεῖος κατεργάσαντο καὶ προσεκτήσαντο ἔθνεα, ἐπισταμένοισι εὖ οὐκ ἂν τις λέγοι. ἐγὼ δὲ ἐπείτε παρέλαβον τὸν θρόνον, τοῦτο ἐφρόντιζον ὅκως μὴ λείψομαι τῶν πρότερον γενομένων ἐν τιμῇ τῇδε μηδὲ ἐλάσσω προσκτήσομαι δύναμιν Πέρσῃσι· φροντίζων δὲ εὑρίσκω ἅμα μὲν κῦδος ἡμῖν προσγινόμενον χώρην τε τῆς νῦν ἐκτήμεθα οὐκ ἐλάσσονα οὐδὲ φλαυροτέρην, παμφορωτέρην δέ, ἅμα δὲ τιμωρίην τε καὶ τίσιν γινομένην. διὸ ὑμέας νῦν ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα τὸ νοέω πρήσσειν ὑπερθέωμαι ὑμῖν. μέλλω ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον ἐλᾶν στρατὸν διὰ τῆς 3 Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα Ἀθηναίους τιμωρήσωμαι ὅσα δὴ πεποιήκασι Πέρσας τε καὶ πατέρα τὸν ἐμόν. ὡρᾶτε μέν νυν καὶ Δαρεῖον ἰθύοντα στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους. ἀλλ' ὁ μὲν τετελεύτηκε καὶ οὐκ ἐξεγένετό οἱ τιμωρήσασθαι· ἐγὼ δὲ ὑπέρ τε ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων Περσέων οὐ πρότερον παύσομαι πρὶν ἢ ἕλω τε καὶ πυρώσω τὰς Ἀθήνας, οἵ γε ἐμὲ καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν ὑπῆρξαν ἄδικα ποιεῦντες. πρῶτα μὲν ἐς Σάρδις ἐλθόντες ἅμα Ἀρισταγόρῃ 4 τῷ Μιλησίῳ, δούλῳ δὲ ἡμετέρῳ, [ἀπικόμενοι] ἐνέπρησαν τά τε ἄλσεα

ἐπικλήτων stehen könnte. In diesem Sinne gebrauchen Attiker das Wort nicht. — σφέων, αὐτῶν. zu 5, 1, 2. — συνελέχθησαν, συνελέγησαν. gr. Spr. u. Di. § 40 u. λέγω sammele. — κατηγήσομαι. zu 2, 56. — νόμον τόνδε dies als Gesetz. Spr. 61, 6, 2. (7, 1.) — τε. δέ? — οὐδαμά, οὐδέποτε. zu 1, 5, 2. — ἠτρεμίσαμεν für ἠτρεμήσαμεν Kr. zu 1, 185, 1. — ἐπείτε, ἐπειδή. zu 1, 14, 3. Hier für ἐξ οὗ. zu 2, 43, 3. — οὕτω ἄγει lenkt es so. Kr. zu Xen. An. 6, 1, 18. (Bä.) — αὐτοῖσι bezieht sich auf ἐπέπουσι: wir selbst (aus eigenem Antriebe) betreiben viele Dinge, welche etc. — ἐπέπουσι, ἐφέπουσι, poetisch. — συμφέρεται ἐπὶ τὸ ἄ. zu 5, 82, 1.

§ 2. ὁ hat Bekker nach Dionys. π. Δημ. 41, 9 zugefügt. — ὅκως. Spr. 54, 8, 3. (6.) — λείψομαι τῶν. zu 4, 9, 2. — τιμῇ τῇδε. Di. 50, 11, 3. — κῦδος, poetisch. — προσγινόμενον, wenn wir nämlich das Unternehmen bestehen, wobei ἂν vermisst werden mag. — χώρην τε. καὶ χώραν hätte ein attischer Prosaiker gesagt. gr. Spr. 69, 59, 1. — τῆς hängt von ἐλάσσονα ab: οὐκ ἐλάσσονα ταύτης ἥν. — τίσιν, δίκην. zu 1, 13. — νοέω, διανοοῦμαι. vgl. 8, 102, 1. — ὑπερθέωμαι, ὑποθῶ Dion. zu 1, 8, 1.

§ 3. ἐλᾶν στρατόν. zu 1, 164, 1. — ὅσα, τούτων ὅσα für das was Spr. 51, 12. (13, 4.) — ἰθύοντα. zu 1, 204. — ὑπέρ zur Rache für. — πρὶν ἢ ἕλω. Di. 54, 17, 9. — πυρώσω, ἐμπρήσω, wie 8, 102, 2. (We.) Nicht so in der attischen Prosa. — οἵ. Spr. 58, 4, 2 u. Kr. z. Dion. p. 32. — ὑπῆρξαν ποιεῦντες. zu 6, 133.

§ 4. μέν für μὲν γάρ. — δέ. Di. 69, 70, 2. — ἀπικόμενοι. ἀπι-

καὶ τὰ ἱρά· δεύτερα δὲ ἡμέας οἷα ἔρξαν ἐς τὴν σφετέρην ἀποβάντας, ὅτε Δᾶτίς τε καὶ Ἀρταφέρνης ἐστρατήγεον, ἐπίστασθέ κου πάντες. τουτέων μέν [τοι] εἵνεκα ἀνάρτημαι ἐπ' αὐτοὺς στρατεύεσθαι, ἀγαθὰ δὲ ἐν αὐτοῖσι τοσάδε ἀνευρίσκω λογιζόμενος· εἰ τούτους τε καὶ τοὺς τούτοισι πλησιοχώρους καταστρεψόμεθα, οἳ Πέλοπος τοῦ Φρυγὸς νέμονται χώρην, γῆν τὴν Περσίδα ἀποδέξομεν τῷ Διὸς αἰθέρι 5ὁμουρέουσαν. οὐ γὰρ δὴ χώρην γε οὐδεμίαν κατόψεται ὁ ἥλιος ὁμουρέουσαν τῇ ἡμετέρῃ, ἀλλά [σφεας] πάσας ἐγὼ ἅμα ὑμῖν μίαν χώρην θήσω, διὰ πάσης διεξελθὼν τῆς Εὐρώπης. πυνθάνομαι γὰρ ὧδε ἔχειν, οὔτε τινὰ πόλιν ἀνδρῶν οὐδεμίαν οὔτε ἔθνος οὐδὲν ἀνθρώπων ὑπολείπεσθαι, τὸ ἡμῖν οἷόν τε ἔσται ἐλθεῖν ἐς μάχην, τουτέων τῶν κατέλεξα ὑπεξαραιρημένων. οὕτω οἵ τε ἡμῖν αἴτιοι ἕξουσι δούλιον 6ζυγὸν οἵ τε ἀναίτιοι. ὑμεῖς δ' ἄν μοι τάδε ποιέοντες χαρίζοισθε. ἐπεὰν ὑμῖν σημήνω τὸν χρόνον ἐς τὸν ἥκειν δεῖ, προθύμως πάντα τινὰ ὑμέων χρήσει παρεῖναι· ὃς ἂν δὲ ἔχων ἥκῃ παρεσκευασμένον στρατὸν κάλλιστα, δώσω οἱ δῶρα τὰ τιμιώτατα νομίζεται εἶναι ἐν ἡμετέρου. ποιητέα μέν νυν ταῦτά ἐστι οὕτω· ἵνα δὲ μὴ ἰδιοβουλεύειν ὑμῖν δοκέω, τίθημι τὸ πρῆγμα ἐς μέσον, γνώμην κελεύων ὑμέων τὸν βουλόμενον ἀποφαίνεσθαι.” ταῦτα εἴπας ἐπαύετο.

9 Μετ' αὐτὸν δὲ Μαρδόνιος ἔλεγε· “ὦ δέσποτα, οὐ μοῦνον εἷς τῶν γενομένων Περσέων ἄριστος ἀλλὰ καὶ τῶν ἐσομένων, ὃς τά τε ἄλλα λέγων ἐπίκεο ἄριστα καὶ ἀληθέστατα καὶ Ἴωνας τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ κατοικημένους οὐκ ἐάσεις καταγελάσαι ἡμῖν, ἐόντας ἀναξίους

σταμένῳ Reiske. Es fehlt bei Dionysios. — *δεύτερα.* zu 1, 46, 3. — *ἔρξαν.* ἔδρασαν. Di. 40 u. ῥέζω. — *ἐπίστασθε* für τὰ ἐπίστασθε Dionysios, wie ich conjicirt hatte. — *μέντοι.* μὲν δή Bekker. — *ἀνάρτημαι.* zu 5, 120. — *χώρην.* τὴν χώρην? — *ὁμουρέω* noch § 5. 7, 123, 1. 8, 47 (Sch.) Die Attiker scheinen ὁμορῶ nicht gebraucht zu haben, wohl aber Spätere.

§ 5. *σφεας.* τάς? oder zu streichen? Denn die Formen σφεῖς, σφίων, σφίσι, σφί, σφέας hat wohl auch Her. nur von Personen gebraucht. — *οὔτε τινά.* zu 4, 191. — *ὑπολείπεσθαι,* epexegetisch zu ὧδε. zu 5, 95. vgl. 3, 118, 1. 5, 95. 6, 111, 1. — *ὑπεξαραιρημένων.* Di. 40 u. αἱρέω. Gemeint ist die Vernichtung der Selbständigkeit und Freiheit. — *ἡμῖν αἴτιοι* die sich an uns vergangen haben. — *δούλιον ζυγόν,* ein poetischer Ausdruck, auch bei Platon.

§ 6. *πάντα τινά.* zu 1, 50, 1. — *ὃν ἂν δέ.* Gew. ὃς δ' ἄν. zu 3, 72, 4. — *οἱ.* Di. 51, 5, 1. — *τά, ἅ.* — *ἐν ἡμετέρου* an unserm Hofe. Di. 68, 12, 7. — *ἰδιοβουλεύω* nur hier, wohl auch bei Dion C. 43, 27 herzustellen. Doch vermuthet Lobeck z. Phryn. p. 624. bei Her. ἰδίῃ βουλεύειν; ἰδιοβουλέειν Br. — *ἐς μέσον* zu gemeinsamer Berathung; anders zu 4, 161.

C. 9 § 1. *μοῦνον* für μόνον Br. — *εἷς, εἰ.* Di. 38, 2, 2. — *ἐπίκεο,* ἐφίκου, getroffen hast, erg. αὐτῶν. Gerade so sonst nicht üblich. — *ἄριστα.* Superlativ zu εὖ. Spr. 28, 9, 1. — *κατοικημένους,* κατοικοῦντας. zu 1, 27, 2. — *καταγελάσαι ἡμῖν.* zu 3, 37. — *ἀναξίους* die dazu

καὶ γὰρ δεινὸν ἂν εἴη πρῆγμα, εἰ Σάκας μὲν καὶ Ἰνδοὺς καὶ Αἰθίοπάς τε καὶ Ἀσσυρίους, ἄλλα τε ἔθνεα πολλὰ καὶ μεγάλα ἀδικήσαντα Πέρσας οὐδέν, ἀλλὰ δύναμιν προσκτᾶσθαι βουλόμενοι καταστρεψάμενοι δούλους ἔχομεν, Ἕλληνας δὲ ὑπάρξαντας ἀδικίης οὐ τιμωρησόμεθα, τί δείσαντες; κοίην πλήθεος συστροφήν; κοίην δὲ χρημάτων δύναμιν; τῶν ἐπιστάμεθα μὲν τὴν μάχην, ἐπιστάμεθα δὲ τὴν δύναμιν ἐοῦσαν ἀσθενέα· ἔχομεν δὲ αὐτέων παῖδας καταστρεψάμενοι, τούτους οἳ ἐν τῇ ἡμετέρῃ κατοικημένοι Ἴωνές τε καὶ Αἰολέες καὶ Δωριέες καλέονται. ἐπειρήθην δὲ καὶ αὐτὸς ἤδη ἐπελαύνων ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους ὑπὸ πατρὸς τοῦ σοῦ κελευσθείς, καί μοι μέχρι Μακεδονίης ἐλάσαντι καὶ ὀλίγον ἀπολιπόντι ἐς αὐτὰς Ἀθήνας ἀπικέσθαι οὐδεὶς ἠντιώθη ἐς μάχην. καίτοι [γε] ἐώθασι Ἕλληνες, ὡς πυνθάνομαι, ἀβουλότατα πολέμους ἵστασθαι ὑπό τε ἀγνωμοσύνης καὶ σκαιότητος. ἐπεὰν γὰρ ἀλλήλοισι πόλεμον προείπωσι, ἐξευρόντες τὸ κάλλιστον χωρίον καὶ λειότατον, ἐς τοῦτο κατιόντες μάχονται, ὥστε σὺν κακῷ μεγάλῳ οἱ νικῶντες ἀπαλλάσσονται· περὶ δὲ τῶν ἑσσωμένων οὐδὲ λέγω ἀρχήν, ἐξώλεες γὰρ δὴ γίνονται. τοὺς χρῆν, ἐόντας ὁμογλώσσους, κήρυξί τε διαχρεωμένους καὶ ἀγγέλοισι καταλαμβάνειν τὰς διαφορὰς καὶ παντὶ μᾶλλον ἢ μάχῃσι· εἰ δὲ πάντως ἔδεε πολεμέειν πρὸς ἀλλήλους, ἐξευρίσκειν χρῆν τῇ ἑκάτεροί εἰσι δυσχειρωτότατοι καὶ ταύτῃ πειρᾶν. τρόπῳ τοίνυν οὐ χρηστῷ Ἕλληνες διαχρεώμενοι ἐμέο ἐλάσαντος μέχρι Μακεδονίης οὐκ ἦλθον ἐς τούτου λόγον ὥστε μάχεσθαι. σοὶ δὲ δὴ μέλλει τις, ὦ βασιλεῦ, ἀντιώσεσθαι πόλεμον προς-

---

nicht Vorzüge genug besitzen. — *βουλόμενοι* mit dem Ac. *ἀδικήσαντα* verbunden. Di. 56, 14, 3. — *καταστρεψάμενοι* für *κατεστρεψάμεθα καὶ καταστρεψάμενοι*. gr. Spr. 56, 15, 2. — *οὐ*. gr. Spr. 67, 1, 5 u. 4, 1. vgl. unten 7, 10, 8.

§ 2. *τί δείσαντες*. gr. Spr. 51, 17, 5. — *χρημάτων δύναμις* auch Thuk. 1, 25, 3. — *μάχην* Kampfart (Valla.) — *ἔχομεν*. Di. 56, 1, 8. — *αὐτέων*. Spr. 60, 5. 2. (6, 2.) — *παῖδας* Stammverwandte. zu 5, 49, 2. — *τούτους οἳ* wie 4, 33, 2. 6, 61, 4. 7, 111. vgl. zu 1, 23. — *ἐπειρήθην ἐπελαύνων*. zu 1, 77, 1. — *ὀλίγον ἀπολιπόντι, ὀλίγου δεήσαντι*. gr. Spr. 47, 16, 2. Plut. Timol. 1 u. 9: *μικρὸν ἀπέλιπεν ἔρημος εἶναι*. — *ἀπικέσθαι*. gr. Spr. u. Di. 55, 3, 4. (5.) — *ἠντιώθη*, attisch *ἠναντιώθη*. Di. 39 u. *ἀντιόω*.

§ 3. *γε* fehlt in den meisten Hsn., wohl mit Recht. Kr. z. Dion. p. 267. — *ἵστασθαι* einrichten. vgl. 7, 175. — *ὑπὸ ἀγνωμοσύνης* aus Unvernunft, schlechter Berechnung. vgl. zu 4, 94, 1. — *κακῷ* Verlust an Gebliebenen. — *ἀρχήν*. zu 2, 95. — *χρῆν*. zu 1, 39. — *καταλαμβάνειν* hemmen, beilegen. zu 3, 128, 1. Isokr. 12, 165: *πρεσβείαις καὶ λόγοις ἐξαιρεῖν ἐπειρῶντο τὰς διαφοράς*. (Va.) — *διαφοράς*. zu 4, 23, 2. — *τῇ* eine Stellung wo. gr. Spr. 51, 13, 9. — *πειρᾶν*. *πειρᾶσθαι ἀλλήλων* 1, 76, 2 u. öfter; *πειρᾶν τῆς πόλιος* 6, 82, 1. — *ἐς τούτου λόγον* zu der Idee, dazu; anders 3, 99.

§ 4. *τις* für *τίς* Bekker. — *προσφέρων*, ungew. so; ähnlich 7, 172, 2.

φέρων, ἄγοντι καὶ πλῆθος τὸ ἐκ τῆς Ἀσίης καὶ νέας τὰς ἁπάσας; ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, οὐκ ἐς τοῦτο θράσεος ἀνήκει τὰ Ἑλλήνων πρήγματα· εἰ δὲ ἄρα ἐγώ τε ψευσθείην γνώμῃ καὶ ἐκεῖνοι ἐπαρθέντες ἀβουλίῃ ἔλθοιεν ἡμῖν ἐς μάχην, μάθοιεν ἂν ὡς εἰμὲν ἀνθρώπων ἄριστοι τὰ πολέμια. ἔστω δ' ὦν μηδὲν ἀπείρητον· αὐτόματον γὰρ οὐδέν, ἀλλ' ἀπὸ πείρης πάντα ἀνθρώποισι φιλέει γίνεσθαι."

Μαρδόνιος μὲν τοσαῦτα ἐπιλεήνας τὴν Ξέρξεω γνώμην ἐπέπαυτο· 10σιωπώντων δὲ τῶν ἄλλων Περσέων καὶ οὐ τολμώντων γνώμην ἀποδείκνυσθαι ἀντίην τῇ προκειμένῃ, Ἀρτάβανος ὁ Ὑστάσπεος, πάτρως ἐὼν Ξέρξῃ, τῷ δὴ καὶ πίσυνος ἦν, ἔλεγε τάδε. "ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθεισέων μὲν γνωμέων ἀντιέων ἀλλήλῃσι οὐκ ἔστι τὴν ἀμείνω αἱρεόμενον ἑλέσθαι, ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρῆσθαι, λεχθεισέων δὲ ἔστι, ὥσπερ τὸν χρυσὸν τὸν ἀκήρατον αὐτὸν μὲν ἐπ' ἑωυτοῦ οὐ διαγινώσκομεν, ἐπεὰν δὲ παρατρίψωμεν ἄλλῳ χρυσῷ, διαγινώσκομεν τὸν ἀμείνω. 2ἐγὼ δὲ καὶ πατρὶ τῷ σῷ, ἀδελφεῷ δὲ ἐμῷ, Δαρείῳ ἠγόρευον μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ Σκύθας, ἄνδρας οὐδαμόθι γῆς ἄστυ νέμοντας· ὁ δὲ ἐλπίζων Σκύθας τοὺς νομάδας καταστρέψεσθαι ἐμοί τε οὐκ ἐπείθετο, στρατευσάμενός τε πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς τῆς στρατιῆς ἀποβαλὼν ἀπῆλθε. σὺ δέ, ὦ βασιλεῦ, μέλλεις ἐπ' ἄνδρας στρατεύεσθαι πολλὸν ἀμείνονας ἢ Σκύθας, οἳ κατὰ θάλασσάν τε ἄριστοι καὶ κατὰ γῆν λέγονται εἶναι. τὸ δὲ αὐτοῖσι ἔνεστι δεινόν, ἐμέ σοι δίκαιόν ἐστι φράζειν. ζεύξας φὴς τὸν Ἑλλήσποντον ἐλᾶν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης 3ἐς τὴν Ἑλλάδα. καὶ δὴ συνήνεικε ἤτοι κατὰ γῆν ἢ κατὰ θάλασσαν ἑσσωθῆναι, ἢ καὶ κατ' ἀμφότερα· οἱ γὰρ ἄνδρες λέγονται εἶναι ἄλκιμοι, πάρεστι δὲ καὶ σταθμώσασθαι, εἰ στρατιήν γε τοσαύτην σὺν Δάτι καὶ Ἀρταφέρνεϊ ἐλθοῦσαν ἐς τὴν Ἀττικὴν χώρην μοῦνοι Ἀθη-

---

9, 108. von einem Angriffskriege *ἐπιφέρειν*. — *μέν*. Spr. 69, 31, 2. (35, 1.) — *ἀνήκει*, *ἥκει*. zu 5, 49, 2. vgl. gr. Spr. 47, 10, 3. — *γνώμῃ* in meiner Ansicht. Kr. zu Thuk. 6, 78, 3. *γνώμης* wollte Sch. vgl. 8, 40, 1. 9, 61, 2. — *εἰμεν*, *ἐσμεν*. Di. 38, 2, 1. — *πείρης*. Theokr. 15, 62: *πείρᾳ θην πάντα τελεῖται*. (We.)

C. 10 § 1. *ἐπιλεήνας*, wie *λεήνας* 8, 142, 3. Nicht so bei Attikern. — *ἀντίην*, attisch *ἐναντίην*. — *τῷ δή* worauf eben, auf welche Verwandtschaft. — *ἦν* für *ἐών* Kr. denn *τῷ* stände so gegen Her.s Gebrauch demonstrativ. Doch kann wohl auch *ἔλεξε* nach *ἔλεγε* ausgefallen sein. — *δὲ ἔστι* erg. *ἑλέσθαι* etc. — *αὐτόν*. gr. Spr. 51, 2, 12. — *ἐπ' ἑωυτοῦ* an sich. zu 1, 202, 4. — *παρατρίψωμεν*, *ἐν βασάνῳ*. Theognis 417: *ἐς βάσανον παρατρίβομαι ὥστε μολίβδῳ χρυσός*. vgl. 1105. (Sch.)

§ 2. *ἀδελφεῷ δέ*. Di. 69, 70, 2. — *ἠγόρευον* 4, 83. (We.) — *ἄστυ*. vgl. 4, 46. 97, 2. 127, 1. — *τε οὐκ*. Di. 69, 64, 2. — *τὸ δέ*, *ὃ δέ*.

§ 3. *καὶ δή* — gesetzt dass es sich begeben hat (begiebt). gr. Spr. 54, 1, 1. — *συνήνεικε*, *συνέβη*. zu 1, 73, 2. — *ἀμφότερα*. Normal sollte entsprechend etwa folgen: *τί γενήσεται*; oder etwas Aehnliches. Allein wegen der Zwischengedanken folgt eine andre Wendung. — *σταθμώσασθαι*. zu 2, 2, 4. — *εἰ* da. zu 1, 60, 2. — *ἀμφοτέρῃ*, *κατ' ἀμφότερα*. zu

ναῖοι διέφθειραν. οὐκ ὦν ἀμφοτέρῃ σφι ἐχώρησε· ἀλλ' ἢν τῇσι νηυσὶ ἐμβάλωσι καὶ νικήσαντες ναυμαχίῃ πλέωσι ἐς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἔπειτα λύσωσι τὴν γέφυραν, τοῦτο δή, βασιλεῦ, γίνεται δεινόν. ἐγὼ 4 δὲ οὐδεμιῇ σοφίῃ οἰκηίῃ αὐτὸς ταῦτα συμβάλλομαι, ἀλλ' οἷόν κοτε ἡμέας ὀλίγου ἐδέησε καταλαβεῖν πάθος, ὅτε πατὴρ ὁ σὸς ζεύξας Βόσπορον τὸν Θρηίκιον, γεφυρώσας δὲ ποταμὸν Ἴστρον διέβη ἐπὶ Σκύθας. τότε παντοῖοι ἐγένοντο Σκύθαι δεόμενοι Ἰώνων λῦσαι τὸν πόρον τοῖσι ἐπιτέτραπτο ἡ φυλακὴ τῶν γεφυρέων τοῦ Ἴστρου. καὶ τότε γε Ἱστιαῖος ὁ Μιλήτου τύραννος εἰ ἐπέσπετο τῶν ἄλλων τυράννων τῇ γνώμῃ μηδὲ ἠντιώθη, διέργαστο ἂν τὰ Περσέων πρήγματα. καίτοι καὶ λόγῳ ἀκοῦσαι δεινόν, ἐπ' ἀνδρί γε ἑνὶ πάντα τὰ βασιλέος πρήγματα γεγενῆσθαι. σὺ ὦν μὴ βούλευ ἐς κίνδυνον μηδένα τοιοῦτον 5 ἀπικέσθαι μηδεμιῆς ἀνάγκης ἐούσης, ἀλλ' ἐμοὶ πείθευ. νῦν μὲν τὸν σύλλογον τόνδε διάλυσον· αὖτις δέ, ὅταν τοι δοκέῃ, προσκεψάμενος ἐπὶ σεωυτοῦ προαγόρευε τά τοι δοκέει εἶναι ἄριστα. τὸ γὰρ εὖ βουλεύεσθαι κέρδος μέγιστον εὑρίσκω ἐόν· εἰ γὰρ καὶ ἐναντιωθῆναί τι θέλει, βεβούλευται μὲν οὐδὲν ἕσσον εὖ, ἕσσωται δὲ ὑπὸ τῆς τύχης τὸ βούλευμα· ὁ δὲ βουλευσάμενος αἰσχρῶς, εἴ οἱ ἡ τύχη ἐπίσποιτο, εὕρημα εὕρηκε, ἕσσον τε οὐδέν οἱ κακῶς βεβούλευται. ὁρᾷς τὰ ὑπερέ- 6 χοντα ζῷα ὡς κεραυνοῖ ὁ θεὸς οὐδὲ ἐᾷ φαντάζεσθαι, τὰ δὲ σμικρὰ οὐδέν μιν κνίζει· ὁρᾷς δὲ ὡς ἐς οἰκήματα τὰ μέγιστα αἰεὶ καὶ δένδρεα τὰ τοιαῦτ' ἀποσκήπτει τὰ βέλεα· φιλέει γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπε-

---

1, 75, 3. — σφι, αὐτοῖς. Di. 25, 1, 6 u. 51, 1, 17. — ἐχώρησε (angenommen) es gelang, gelingt. (Sch.) zu 3, 39, 2. — τοῦτο — δεινόν. vgl. 7, 157, 2.

§ 4. αὐτός von selbst, unveranlasst. — συμβάλλομαι. zu 1, 68, 2. — ἀλλ' sondern ich erwäge, aus συμβάλλομαι. — ὀλίγου ἐδέησε. Spr. 47, 15, 2. (16, 2. 55, 3, 4.) — ὁ σός für σός Bekker. — παντοῖοι ἐγένοντο. zu 3, 124. Nicht so bei Attikern. — πόρον Schiffbrücke. zu 4, 136, 2. — εἰ steht nach dem Subject, damit dies stärker betont werde. gr. Spr. 54, 17, 7. — μηδέ. zu 1, 45, 1. — διέργαστο ἄν so wäre zu Grunde gerichtet worden. zu 5, 92, 6. Ueber die passive Bedeutung gr. Spr. 39, 14, 3. Ueber das Ppf. Spr. 54, 10, 2. — ἐπ' ἀνδρί. Spr. 68, 37, 9. (41, 9.)

§ 5. νῦν μεν. Di. 59, 1, 5. — αὖτις sodann. zu 1, 90, 2. 3, 2. — τοι. Di. 25, 1, 3. — ἐπὶ σεωυτοῦ für dich, im Ggs. zu der Berathung mit dem Staatsrathe. — ἐναντιοῦσθαι noch 7, 49, 2. (Sch.) Sonst bei Her. wohl stets ἀντιοῦσθαι. Vielleicht ist auch an diesen beiden Stellen so zu lesen. — ἕσσον für ἧσσον Schäfer. Di. 23, 4, 3. — εὕρημα εὕρηκε. zu ἦρχε 6, 67.

§ 6. ὁρᾷς ohne μέν. gr. Spr. 59, 1, 4. Ohne anschliessende Conjunction wie 7, 50, 2. — φαντάζεσθαι hier prägnant: prangen. Dies Wort nicht selten bei Platon, findet sich nicht bei Thukydides und Xenophon, wohl auch nicht bei den Rednern. — κνίζει. vgl. 7, 12 u. zu 6, 62. — ἀποσκήπτει. zu 1, 105, 2. Soph. Tr. 1087: ἔνσεισον, ὦναξ, ἐγκατάσκηψον βέλος, πάτερ, κεραυνοῦ. (We.) — βέλεα Blitze. zu 4, 79, 1. — κολούειν. Aesch. Pers.

ρέχοντα πάντα κολούειν. οὕτω δὴ καὶ στρατὸς πολλὸς ὑπ' ὀλίγου
διαφθείρεται κατὰ τοιόνδε· ἐπεάν σφι ὁ θεὸς φθονήσας φόβον ἐμ-
βάλῃ ἢ βροντήν, δι' ὧν ἐφθάρησαν ἀναξίως ἑωυτῶν. οὐ γὰρ ἐᾷ
φρονέειν μέγα ὁ θεὸς ἄλλον ἢ ἑωυτόν. ἐπειχθῆναι μέν νυν πᾶν πρῆ-
γμα τίκτει σφάλματα, ἐκ τῶν ζημίαι μεγάλαι φιλέουσι γίνεσθαι· ἐν
δὲ τῷ ἐπισχεῖν ἔνεστι ἀγαθά, εἰ μὴ παραυτίκα δοκέοντα εἶναι, ἀλλ'
7ἀνὰ χρόνον ἐξεύροι τις ἄν. σοὶ μὲν δὴ ταῦτα, ὦ βασιλεῦ, συμβου-
λεύω· σὺ δέ, ὦ παῖ Γωβρύεω Μαρδόνιε, παῦσαι λέγων λόγους μα-
ταίους περὶ Ἑλλήνων οὐκ ἐόντων ἀξίων φλαύρως ἀκούειν. Ἕλληνας
γὰρ διαβάλλων ἐπαίρεις αὐτὸν βασιλέα στρατεύεσθαι· αὐτοῦ δὲ τού-
του εἵνεκα δοκέεις μοι πᾶσαν προθυμίην ἐκτείνειν. μή νυν οὕτω γέ-
νηται. διαβολὴ γάρ ἐστι δεινότατον· ἐν τῇ δύο μέν εἰσι οἱ ἀδικέ-
οντες, εἷς δὲ ὁ ἀδικεόμενος. ὁ μὲν γὰρ διαβάλλων ἀδικέει οὐ παρε-
όντος κατηγορέων, ὁ δὲ ἀδικέει ἀναπειθόμενος πρὶν ἢ ἀτρεκέως ἐκ-
μάθῃ· ὁ δὲ δὴ ἀπεὼν τοῦ λόγου τάδε ἐν αὐτοῖσι ἀδικέεται, δια-
βληθείς τε ὑπὸ τοῦ ἑτέρου καὶ νομισθεὶς πρὸς τοῦ ἑτέρου κακὸς εἶναι.
8ἀλλ' εἰ δὴ δεῖ γε πάντως ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους στρατεύεσθαι, φέρε,
βασιλεὺς μὲν αὐτὸς ἐν ἤθεσι τοῖσι Περσέων μενέτω, ἡμέων δὲ ἀμ-
φοτέρων παραβαλλομένων τὰ τέκνα, στρατηλάτεε αὐτὸς σὺ ἐπιλεξά-
μενός τε ἄνδρας τοὺς ἐθέλεις καὶ λαβὼν στρατιὴν ὁκόσην τινὰ βού-
λεαι. καὶ ἢν μὲν τῇ σὺ λέγεις ἀναβαίνῃ βασιλέι τὰ πρήγματα, κτεινέ-
σθων οἱ ἐμοὶ παῖδες, πρὸς δὲ αὐτοῖσι καὶ ἐγώ· ἢν δὲ τῇ ἐγὼ προ-
λέγω, οἱ σοὶ ταῦτα πασχόντων, σὺν δέ σφι καὶ σύ, ἢν ἀπονοστήσῃς.
εἰ δὲ ταῦτα μὲν ὑποδύνειν οὐκ ἐθελήσεις, σὺ δὲ πάντως στράτευμα
ἀνάξεις ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀκούσεσθαί τινά φημι τῶν αὐτοῦ τῇδε ὑπο-

---

992: σθένος ἐκολούσθη. — κατὰ τοιόνδε etwa auf folgende Weise. — σφι. Spr. 58, 4, 1. — φθονήσας. zu 1, 32, 1. — δι' ὧν. Di. 68, 47, 1 — ἐπειχθῆναι πᾶν πρῆγμα Ueberstürzung jeder Sache. — ἀλλ'. Spr. 69, 4, 3. (5.) Uebergang von einem Particip zu einem Satze. zu 1, 19. — ἀνὰ χρόνον, (τῷ) χρόνῳ. zu 1, 173, 2.

§ 7. ματαίους. vgl. 7, 15 u. zu 3, 56. — φλαύρως, κακῶς 7, 16, 1. zu 6, 94. — αὐτόν, persönlich vgl. § 8. ohne τόν. Kr. zu Xen. An. 1, 7, 11. — στρατεύεσθαι. Spr. 55, 3, 6. (12.) — ἐκτεῖναι. [Dem.] 60, 30: ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἅπασαν ᾤοντο ἀγωνίαν ἐκτεῖναι. vgl. dort Schäfer. (Bä.) Ungew. so. — μὴ γένηται. Spr. 54, 2, 2. — παρεόντος. παρεόντι die meisten Hsn. — ἀτρεκέως, σαφῶς. zu 1, 57, 1. — ἐκμάθῃ. ἐκμαθεῖν? — τάδε, διαβληθείς, das Particip epexegetisch. gr. Spr. 59, 1, 7. vgl. 1, (86, 1.) 117, 3. 2, 2, 2. 4, 48, 1. 5, 16, 2. (33, 2.) 7. 36, 1. — πρός. Di. 52, 5, 2.

§ 8. φέρε. Di. 54, 4. 3. — ἠθέων. zu 1, 15. — παραβαλλομένων übergeben, aufs Spiel setzen. zu Thuk. 3, 65, 2. vgl. oben zu 2, 154, 1. — ἐπιλεξάμενος. zu 3, 157, 2. — ὁκόσην τινά. gr. Spr. 51, 17, 3. — ἀναβαίνῃ. Xen. Ath. 2, 17: κακόν τι ἀναβαίνει. Sonst so nicht üblich. — σὺν δέ σφι. zu 5, 121. — οὐ. zu 7, 9, 1. — σὺ δέ. Di. 50, 1, 10. — αὐτοῦ τῇδε. zu 5, 19. — τινά Mancher, Viele. Kr. zu Thuk. 2, 37, 1. — διαφορεύμενον schliesst sich an ἀκούσεσθαι an, während ἐξεργασμένον zu

λειπομένων Μαρδόνιον, μέγα τι κακὸν ἐξεργασμένον Πέρσας, ὑπὸ κυνῶν τε καὶ ὀρνίθων διαφορεύμενον ἤ κου ἐν γῇ τῇ Ἀθηναίων ἤ σέ γε ἐν τῇ Λακεδαιμονίων, εἰ μὴ ἄρα καὶ πρότερον κατ' ὁδόν, γνόντα ἐπ' οἵους ἄνδρας ἀναγινώσκεις στρατεύεσθαι βασιλέα."

11 Ἀρτάβανος μὲν ταῦτα ἔλεξε, Ξέρξης δὲ θυμωθεὶς ἀμείβεται τοισίδε. "Ἀρτάβανε, πατρὸς εἷς τοῦ ἐμοῦ ἀδελφεός· τοῦτό σε ῥύσεται μηδένα ἄξιον μισθὸν λαβεῖν ἐπέων ματαίων. καί τοι ταύτην τὴν ἀτιμίην προστίθημι ἐόντι κακῷ τε καὶ ἀθύμῳ, μήτε συστρατεύεσθαι ἔμοιγε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα αὐτοῦ τε μένειν ἅμα τῇσι γυναιξί· ἐγὼ δὲ καὶ ἄνευ σέο, ὅσα περ εἶπα, ἐπιτελέα ποιήσω. μὴ γὰρ εἴην ἐκ Δαρείου 2 τοῦ Ὑστάσπεος τοῦ Ἀρσάμεος τοῦ Ἀριαράμνεω τοῦ Τεΐσπεος τοῦ Κύρου τοῦ Καμβύσεω τοῦ Τεΐσπεος τοῦ Ἀχαιμένεος γεγονώς, μὴ τιμωρησάμενος Ἀθηναίους, εὖ ἐπιστάμενος ὅτι εἰ ἡμεῖς ἡσυχίην ἄξομεν ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ μάλα στρατεύσονται ἐπὶ τὴν ἡμετέρην, εἰ χρὴ σταθμώσασθαι τοῖσι ὑπαργμένοισι ἐξ ἐκείνων, οἳ Σάρδις τε ἐνέπρησαν καὶ ἤλασαν ἐς τὴν Ἀσίην. οὐκ ὦν ἐξαναχωρέειν οὐδετέροισι 3 δυνατῶς ἔχει, ἀλλὰ ποιέειν ἢ παθέειν προκέεται ἀγών, ἵνα ἢ τάδε πάντα ὑπ' Ἕλλησι ἢ ἐκεῖνα πάντα ὑπὸ Πέρσῃσι γένηται· τὸ γὰρ μέσον οὐδὲν τῆς ἔχθρης ἐστί. καλὸν ὦν προπεπονθότας ἡμέας τιμωρέειν ἤδη γίνεται, ἵνα καὶ τὸ δεινὸν τὸ πείσομαι τοῦτο μάθω, ἐλάσας ἐπ' ἄνδρας τούτους, τούς γε καὶ Πέλοψ ὁ Φρύξ, ἐὼν πατέρων τῶν ἐμῶν δοῦλος, κατεστρέψατο οὕτω ὡς καὶ ἐς τόδε αὐτοί τε ὤνθρωποι καὶ ἡ γῆ αὐτέων ἐπώνυμοι τοῦ καταστρεψαμένου καλέονται."

12 Ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτο ἐλέγετο, μετὰ δὲ εὐφρόνη τε ἐγίνετο καὶ Ξέρξεα ἔκνιζε ἡ Ἀρταβάνου γνώμη· νυκτὶ δὲ βουλὴν διδοὺς πάγχυ εὕρισκέ οἱ οὐ πρῆγμα εἶναι στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. δεδογμένων δέ οἱ αὖτις τουτέων κατύπνωσε, καὶ δή κου ἐν τῇ νυκτὶ εἶδε ὄψιν

---

jenem appositiv steht: dass er, nachdem etc. zerrissen worden. Der Ausdruck so auch bei Ar. Vö. 338 u. 355. Eben so differri. (Va.) — σέ γε, homerisch so. Di. 69, 15, 2. — γνόντα bezieht sich auf σέ: nachdem du erkannt hast, nämlich bei deinem Tode. — ἀναγινώσκεις, ἀναπείθεις. zu 1, 68, 4.

C. 11 § 1. ἀμείβεται. Di. 46, 18, 3. — ῥύσεται — λαβεῖν. Di. 55, 3, 18. — ἐπιτελέα. zu 1, 117, 3.

§ 2. τοῦ. zu 1, 7, 1. — ἀλλ'. Spr. 69, 4, 3. (5.) — ἐκεῖνοι, ἡσυχίην ἄξουσι. Spr. 62, 4 A. (1.) — καὶ μάλα. Spr. 69, 28, 7. (32, 18.) — σταθμώσασθαι τοῖσι. zu 3, 15, 2. — ἐξ. Di. 52, 5, 1.

§ 3. ἀγών Aufgabe. vgl. 9, 60, 1. 7, 209, 1. Thuk. 2, 89, 8. — τάδε. Kr. zu Xen. An. 1, 7, 9. — μέσον Scheidewand. — καλόν gehört zu γίνεται. (Sch.) — ἵνα — μάθω, ironisch. (Sch.) — ἐς τόδε bis jetzt. zu 4, 10, 2. — ὤνθρωποι. Di. 14, 10, 7. — ἐπώνυμοι. gr. Spr. 58, 3, 2. — τοῦ. gr. Spr. 47, 26, 3.

C. 12. ἐπὶ τοσοῦτο. so weit. vgl. 4, 45, 3. 199. — μετὰ δέ. Di. 68, 2, 3. — εὐφρόνη, νύξ, dichterisch, bei Her. öfter. — νυκτί. Di. 48, 2, 8. — πρῆγμα vortheilhaft. zu 1, 79, 1. — κατυπνοῦν findet sich (verein-

τοιήνδε, ὡς λέγεται ὑπὸ Περσέων. ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἄνδρα οἱ ἐπι-
στάντα μέγαν τε καὶ εὐειδέα εἰπεῖν· "μετὰ δὴ βουλεύεαι, ὦ Πέρσα,
στράτευμα μὴ ἄγειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, προείπας ἁλίζειν Πέρσας στρα-
τόν; οὔτε ὦν μεταβουλευόμενος ποιέεις εὖ, οὔτε ὁ συγγνωσόμενός τι
πάρα· ἀλλ' ὥσπερ τῆς ἡμέρης ἐβουλεύσαο ποιέειν, ταύτην ἴθι τῶν
13 ὁδῶν." τὸν μὲν ταῦτα εἴπαντα ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἀποπτάσθαι, ἡμέρης
δὲ ἐπιλαμψάσης ὀνείρου μὲν τούτου λόγον οὐδένα ἐποιέετο, ὁ δὲ Περ-
σέων συναλίσας τοὺς καὶ πρότερον συνέλεξε, ἔλεγέ σφι τάδε. "ἄνδρες
Πέρσαι, συγγνώμην μοι ἔχετε ὅτι ἀγχίστροφα βουλεύομαι· φρενῶν
τε γὰρ ἐς τὰ ἐμεωυτοῦ πρῶτα οὔκω ἀνήκω, καὶ οἱ παρηγορεύμενοι
κεῖνα ποιέειν οὐδένα χρόνον μευ ἀπίχονται. ἀκούσαντι μέντοι μοι
τῆς Ἀρταβάνου γνώμης παραυτίκα μὲν ἡ νεότης ἐπέζεσε, ὥστε ἀει-
κέστερα ἀπορρῖψαι ἔπεα ἐς ἄνδρα πρεσβύτερον ἢ χρεών· νῦν μέντοι
συγγνοὺς χρήσομαι τῇ ἐκείνου γνώμῃ. ὡς ὦν μεταδεδογμένον μοι
μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἥσυχοι ἔστε." Πέρσαι μὲν ὡς ἤ-
14 κουσαν ταῦτα, κεχαρηκότες προσεκύνεον· νυκτὸς δὲ γενομένης αὖτις
τὠυτὸ ὄνειρον ἔλεγε τῷ Ξέρξῃ κατυπνωμένῳ ἐπιστάν· "ὦ παῖ Δαρείου,
καὶ δὴ φαίνεαι ἐν Πέρσῃσί τε ἀπειπάμενος τὴν στρατηλασίην καὶ τὰ
ἐμὰ ἔπεα ἐν οὐδενὶ ποιεύμενος λόγῳ ὡς παρ' οὐδενὸς ἀκούσας. εὖ
νυν τόδ' ἴσθι. ἤνπερ μὴ αὐτίκα στρατηλατέῃς, τάδε τοι ἐξ αὐτέων
ἀνασχήσει· ὡς καὶ μέγας καὶ πολλὸς ἐγένεο ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, οὕτω
15 καὶ ταπεινὸς ὀπίσω κατὰ τάχος ἔσεαι." Ξέρξης μὲν περιδεὴς γενό-
μενος τῇ ὄψι ἀνά τε ἔδραμε ἐκ τῆς κοίτης καὶ πέμπει ἄγγελον ἐπὶ
Ἀρτάβανον [καλέοντα] ἀπικομένῳ δέ οἱ ἔλεγε Ξέρξης τάδε.

---

zelt) auch bei Attikern (Xen. Mem. 2, 1, 30). Schwerlich bei ihnen das Simplex. — *μετὰ δὴ βουλεύεαι.* Diese Art von Timesis findet sich sonst bei Her. nicht. Vielleicht ist *δή* zu streichen. — *μὴ ἄγειν.* vgl. 7, 13 E. u. Thuk. 1, 44, 1: *μετέγνωσαν ξυμμαχίαν μὴ ποιήσασθαι.* — *ἁλίζειν, ἀθροίζειν.* zu 1, 62, 1. — *ὁ συγγνωσόμενος* der zustimmen wird. (Sch.) gr. Spr. 50, 4, 3. — *πάρα.* zu 1, 42. — *ταύτην τῶν ὁδῶν.* gr. Spr. 47, 28, 2 u. Kr. z. Dion. p. 72. — *ἀποπτάσθαι.* Di. 40 u. *πέτομαι.*

C. 13. *ἐπιλαμψάσης, ὑποφαινούσης.* zu 3, 135, 1. — *λόγον.* zu 1, 4, 2. — *ὁ δέ.* Di. 50, 1, 10. — *ἀγχίστροφα* plötzlich Anderes. Kr. zu Thuk. 2, 53, 1. — *φρενῶν ἐς τὰ ἐμεωυτοῦ πρῶτα* zur höchsten Stufe meiner Einsicht. Ungew. — *ἀνήκω, ἥκω.* zu 5, 49, 2. — *παρηγορεύμενοι, παραινοῦντες.* zu 5, 104. — *μέντοι. μὲν δή* Bekker. — *ἐπέζεσε* brauste auf. Eu. Iph. T. 987: *δεινή τις ὀργὴ δαιμόνων ἐπέζεσεν.* (We.) Das Wort findet sich eben nur bei Dichtern. — *μεταδεδογμένον.* Spr. 56, 8, 2. (9, 5.) u. Kr. zu Thuk. 1, 125.

C. 14. *κατυπνωμένῳ,* wie 7, 17 u. *ὑπνωμένος* 1, 11, 3. 3, 69, 3. — *ἀπειπάμενος* aufgegeben zu haben, unattisch. zu 4, 120, 2. — *στρατηλασίαν, στρατείαν.* zu 2, 1. — *ἔπεα, λόγους.* zu 1, 36, 2. — *ἐν οὐδενὶ λόγῳ.* zu 3, 50, 2. — *ἀνασχήσει* wird hervorgeben, wie 5, 106, 2. vgl. *ἥλιος ἀνίσχει.* — *πολλός* mehr intensiv: mächtig.

C. 15 § 1. *καλέοντα* verdächtigt Va. — *ὄψι* für *ὄψει* Sch. Lex. —

"Ἀρτάβανε, ἐγὼ τὸ παραυτίκα μὲν οὐκ ἐφρόνεον εἴπας ἐς σὲ μάταια ἔπεα χρηστῆς εἵνεκα συμβουλίης· μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον μετέγνων, ἔγνων δὲ ταῦτά μοι ποιητέα ἐόντα τὰ σὺ ὑπεθήκαο. οὐκ ὦν δυνατός τοί εἰμι ταῦτα ποιέειν βουλόμενος· τετραμμένῳ γάρ 2 δὴ καὶ μετεγνωκότι ἐπιφοιτῶν ὄνειρον φαντάζεταί μοι οὐδαμῶς συνεπαινέον ποιέειν με ταῦτα· νῦν δὲ καὶ διαπειλῆσαν οἴχεται. εἰ ὦν θεός ἐστι ὁ ἐπιπέμπων καί οἱ πάντως ἐν ἡδονῇ ἐστι γενέσθαι στρατηλασίην ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐπιπτήσεται καὶ σοὶ τὠυτὸ τοῦτο ὄνειρον, ὁμοίως ὡς καὶ ἐμοὶ ἐντελλόμενον. εὑρίσκω δὲ ὧδ' ἂν γινόμενα ταῦτα εἰ λάβοις τὴν ἐμὴν σκευὴν πᾶσαν καὶ ἐνδὺς μετὰ τοῦτο ἵζοιο ἐς τὸν ἐμὸν θρόνον καὶ ἔπειτα ἐν κοίτῃ τῇ ἐμῇ κατυπνώσειας."

Ξέρξης μὲν ταῦτά οἱ ἔλεγε· Ἀρτάβανος δὲ οὐ τῷ πρώτῳ οἱ κε- 16 λεύσματι πειθόμενος, οἷα οὐκ ἀξιεύμενος ἐς τὸν βασιλήιον θρόνον ἵζεσθαι, τέλος, ὡς ἠναγκάζετο, εἴπας τάδε ἐποίεε τὸ κελευόμενον. "ἴσον ἐκεῖνο, ὦ βασιλεῦ, παρ' ἐμοὶ κέκριται, φρονέειν τε εὖ καὶ τῷ λέγοντι χρηστὰ ἐθέλειν πείθεσθαι· τὰ σὲ καὶ ἀμφότερα περιήκοντα ἀνθρώπων κακῶν ὁμιλίαι σφάλλουσι, κατά περ τὴν πάντων χρησιμωτάτην ἀνθρώποισι θάλασσαν πνεύματά φασι ἀνέμων ἐμπίπτοντα οὐ περιορᾶν φύσι τῇ ἑωυτῆς χρῆσθαι. ἐμὲ δὲ ἀκούσαντα πρὸς σεῦ 2 κακῶς οὐ τοσοῦτο ἔδακε λύπη, ὅσον γνωμέων δύο προκειμενέων Πέρσῃσι, τῆς μὲν ὕβριν αὐξανούσης, τῆς δὲ καταπαυούσης καὶ λεγούσης ὡς κακὸν εἴη διδάσκειν τὴν ψυχὴν πλέον τι δίζησθαι αἰεὶ ἔχειν τοῦ παρεόντος, τοιουτέων προκειμενέων τῶν γνωμέων ὅτι τὴν σφαλερωτέρην σεωυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι ἀναιρέο. νῦν ὦν, ἐπειδὴ τέτραψαι ἐπὶ τὴν ἀμείνω, φής τοι μετιέντι τὸν ἐπ' Ἕλληνας στόλον ἐπιφοιτᾶν ὄνειρον θεοῦ τινὸς πομπῇ, οὐκ ἐῶντά σε καταλύειν τὸν στόλον. ἀλλ' 8 οὐδὲ ταῦτά ἐστι, ὦ παῖ, θεῖα. ἐνύπνια γὰρ τὰ ἐς ἀνθρώπους πεπλα-

---

ἀνά τε ἔδραμε. Di. 68, 47, 1. — φρονέω. zu 6, 97. — μάταια. zu 8, 120, 1. — ὑπεθήκαο. Di. 86, 8, 2. — οὐκ ὦν. οὐ δ' ὦν?

§ 8. τετραμμένῳ nachdem ich meine Ansicht geändert habe. vgl. 7, 18, 2. — ἐν ἡδονῇ genehm. zu 4, 139, 1. Eu. Iph. T. 494: τοῦτ' ἐν ἡδονῇ μαθεῖν.

C. 16 § 1. οἱ. Di. 48, 12, 3. — κελεύσματι. κελεύματι Bekker. — ἀξιεύμενος, ἀξιῶν, sich anmassend. zu 1, 199, 1. — ἴσον. Hes. ε, 293: οὗτος μὲν πανάριστος ὃς αὐτῷ πάντα νοήσῃ· ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται. (Va.) — τὰ περιήκοντα, ὧν τυχόντα; σέ ist Object zu σφάλλουσι. (Sch.) zu 6, 86, 2. Ueber καί zu 1, 52. — περιορᾶν χρῆσθαι. zu 1, 24, 2.

§ 2. ὅσον gehört mit dem folgenden ὅτι zusammen: als der Umstand dass. — δίζησθαι, ζητεῖν. Di. 39 u. d. W. — τοιουτέων — γνωμέων, epanaleptisch, wie Aehnliches besonders bei Her. häufig, auf Hörer mehr als auf Leser berechnet. — τῶν. Man löse auf αἱ γνῶμαι αἳ προέκειντο τοιαῦται ἦσαν. Spr. 50, 8, 1. (11, 1.) — ἀναιρέο. Di. 30, 8, 5. Das Compositum ist in dieser Verbindung sonst nicht üblich. — μετιέντι aufgebend, wie 1, 189, 2. — πομπῇ. zu 1, 62, 2.

νημένα τοιαῦτά ἐστι οἷά σε ἐγὼ διδάξω, ἔτεσι σεῦ πολλοῖσι πρεσβύτερος ἐών. πεπλανῆσθαι αὗται μάλιστα ἐώθασι αἱ ὄψιες τῶν ὀνειράτων, τά τις ἡμέρης φροντίζει· ἡμεῖς δὲ τὰς πρὸ τοῦ ἡμέρας ταύτην τὴν στρατηλασίην καὶ τὸ κάρτα εἴχομεν μετὰ χεῖρας. εἰ δὲ ἄρα μὴ ἐστι τοῦτο τοιοῦτο οἷον ἐγὼ διαιρέω, ἀλλά τι τοῦ θεοῦ μετέχον, σὺ πᾶν αὐτὸ συλλαβὼν εἴρηκας· φανήτω γὰρ δὴ καὶ ἐμοί, ὡς καὶ σοί, 4 διακελευόμενον. φανῆναι δὲ οὐδὲν μᾶλλόν μοι ὀφείλει ἔχοντι τὴν σὴν ἐσθῆτα ἢ οὐ καὶ τὴν ἐμήν, οὐδέ τι μᾶλλον ἐν κοίτῃ τῇ σῇ ἀναπαυομένῳ ἢ οὐ καὶ ἐν τῇ ἐμῇ, εἴ πέρ γε καὶ ἄλλως ἐθέλει φανῆναι. οὐ γὰρ δὴ ἐς τοσοῦτό γε εὐηθείης ἀνήκει τοῦτο, ὅ τι δή κοτέ ἐστι, τὸ ἐπιφαινόμενόν τοι ἐν τῷ ὕπνῳ, ὥστε δόξει ἐμὲ ὁρῶν σὲ εἶναι, τῇ 5 σῇ ἐσθῆτι τεκμαιρόμενον. εἰ δὲ ἐμὲ μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιήσεται οὐδὲ ἀξιώσει ἐπιφανῆναι, οὔτε ἢν τὴν ἐμὴν ἐσθῆτα ἔχω οὔτε ἢν τὴν σήν, σὲ δὲ ἐπιφοιτήσει, τοῦτο ἤδη μαθητέον ἐστί· εἰ γὰρ δὴ ἐπιφοιτήσειέ γε συνεχέως, φαίην ἂν καὶ αὐτὸς θεῖον εἶναι. εἰ δέ τοι οὕτω δεδόκηται γίνεσθαι καὶ οὐκ οἷά τε αὐτὸ παρατρέψαι, ἀλλ' ἤδη δεῖ ἐμὲ ἐν κοίτῃ τῇ σῇ κατυπνῶσαι, φέρε, τουτέων ἐξ ἐμεῦ ἐπιτελευμένων φανήτω καὶ ἐμοί. μέχρι δὲ τούτου τῇ παρεούσῃ γνώμῃ χρήσομαι."

17 Τοσαῦτα εἴπας Ἀρτάβανος, ἐλπίζων Ξέρξεα ἀποδέξειν λέγοντα οὐδέν, ἐποίεε τὸ κελευόμενον. ἐνδὺς δὲ τὴν Ξέρξεω ἐσθῆτα καὶ ἱζόμενος ἐς τὸν βασιλήιον θρόνον ὡς μετὰ ταῦτα κοῖτον ἐποιέετο, ἦλθέ οἱ κατυπνωμένῳ τὠυτὸ ὄνειρον τὸ καὶ παρὰ Ξέρξεα ἐφοίτα, ὑπερστὰν δὲ τοῦ Ἀρταβάνου εἶπε τάδε. "σὺ δὴ κεῖνος εἷς ὁ ἀποσπεύδων Ξέρξεα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ὡς δὴ κηδόμενος αὐτοῦ; ἀλλ' οὔτε ἐς

---

§ 3. πεπλανῆσθαι. περιπλανᾶσθαι Va., so dass τὰ φροντίζει Object dazu wäre. — αὗται für αὐταί Reiske. — τά. περὶ τά Reiske, besser als Va.s Conjectur. — πρὸ τοῦ. Spr. 50, 1, 6. (19.) — καὶ τὸ κάρτα, καὶ πάνυ. zu 1, 71, 1 u. Kr. z. Dion. p. 274. — μετὰ χεῖρας. zu 1, 35, 1. — διαιρέω bestimme. zu 2, 6. vgl. 7, 47, 1. 50, 1. — θεοῦ. θείου Sch., auch mir eingefallen als passender, weil unbestimmter. — συλλαβών. zu 3, 82, 3. Bezogen auf 7, 15, 2. —

§ 4. ὀφείλεις. So auch 1, 41. 42. 7, 152, 2. 203. vgl. 3, 82, 3. Ein Attiker hätte δεῖν, oder χρῆναι gebraucht. — ἢ οὐ. zu 4, 118, 2. — οὐ καί für οὐχί Schäfer. vgl. 4, 118, 2. 5, 94. — καὶ ἄλλως überhaupt, erg. ἐμοὶ φανῆναι. (Sch.) καὶ ἄλλοις Werfer. — ἀνήκει. zu 5, 49, 2.

§ 5. ἐν οὐδενὶ λόγῳ. zu 3, 50, 2. — σὲ ἐπιφοιτήσει. der Da. § 1 vgl. Di. 48, 11, 4. — μαθητέον ἐστί es ist zu beachten, als eine allerdings wichtige Erscheinung, die jedoch danach zu würdigen ist ob sie sich wiederholt. — δεδόκηται. zu 6, 109, 2. Sonst liest man bei Her. stets δέδοκται etc., wie auch hier einige Hsn. — οἷά τε. zu 1, 194, 3. — παρατρέψαι abzuwenden, zu vermeiden, ungew. so. — ἤδη δεῖ für ἤδη Schäfer, ἢ δεῖ Bekker.

C. 17. οὐδέν Nichtiges. gr. Spr. 51, 16, 13. — κοῖτον hier ὕπνον, wie man es auch 1, 9, 2 nehmen kann, während κοίτη bei Her. überall εὐνή

τὸ μετέπειτα οὔτε ἐς τὸ παραυτίκα νῦν καταπροΐξεαι ἀποτρέπων τὸ χρεὼν γενέσθαι. Ξέρξεα δὲ τὰ δεῖ ἀνηκουστέοντα παθέειν, αὐτῷ ἐκείνῳ δεδήλωται." ταῦτά τε δὴ ἐδόκεε Ἀρτάβανος τὸ ὄνειρον ἀπειλέειν καὶ θερμοῖσι σιδηρίοισι ἐκκαίειν αὐτοῦ μέλλειν τοὺς ὀφθαλμούς. 18 καὶ ὃς ἀμβώσας μέγα ἀναθρώσκει καὶ παριζόμενος Ξέρξῃ, ὡς τὴν ὄψιν οἱ τοῦ ἐνυπνίου διεξῆλθε ἀπηγεόμενος, δεύτερά οἱ λέγει τάδε. "ἐγὼ μέν, ὦ βασιλεῦ, οἷα ἄνθρωπος ἰδὼν ἤδη πολλά τε καὶ μεγάλα πεσόντα πρήγματα ὑπ' ἑσσόνων, οὐκ ἔων σε τὰ πάντα τῇ ἡλικίῃ εἴκειν, ἐπιστάμενος ὡς κακὸν εἴη τὸ πολλῶν ἐπιθυμέειν, μεμνημένος μὲν τὸν ἐπὶ Μασσαγέτας Κύρου στόλον ὡς ἔπρηξε, μεμνημένος δὲ καὶ τὸν ἐπ' Αἰθίοπας τὸν Καμβύσεω, συστρατευόμενος δὲ καὶ Δαρείῳ ἐπὶ Σκύθας. ἐπιστάμενος ὦν ταῦτα γνώμην εἶχον ἀτρεμίζοντά σε μα-2 καριστὸν εἶναι πρὸς πάντων ἀνθρώπων. ἐπεὶ δὲ δαιμονίη τις γίνεται ὁρμή, καὶ Ἕλληνας, ὡς ἔοικε, φθορή τις καταλαμβάνει θεήλατος, ἐγὼ μὲν καὶ αὐτὸς τράπομαι καὶ τὴν γνώμην μετατίθεμαι, σὺ δὲ σήμηνον μὲν Πέρσῃσι τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ πεμπόμενα, χρῆσθαι δὲ κέλευε τοῖσι ἐκ σεῦ πρώτοισι προειρημένοισι ἐς τὴν παρασκευήν, ποίεε δὲ οὕτω ὅκως τοῦ θεοῦ παραδιδόντος τῶν σῶν ἐνδεήσει μηδέν." τουτέων δὲ λεχθέντων, ἐνθαῦτα, ἐπαρθέντες τῇ ὄψι, ὡς ἡμέρη ἐγένετο τάχιστα, Ξέρξης τε ὑπερετίθετο ταῦτα Πέρσῃσι καὶ Ἀρτάβανος, ὃς πρότερον ἀποσπεύδων μοῦνος ἐφαίνετο, τότε ἐπισπεύδων φανερὸς ἦν.

19 Ὡρμημένῳ δὲ Ξέρξῃ στρατηλατέειν μετὰ ταῦτα τρίτη ὄψις ἐν τῷ ὕπνῳ ἐγένετο, τὴν οἱ Μάγοι ἔκριναν ἀκούσαντες φέρειν τε ἐπὶ πᾶσαν γῆν δουλεύσειν τέ οἱ πάντας ἀνθρώπους. ἡ δὲ ὄψις ἦν ἥδε· ἐδόκεε ὁ Ξέρξης ἐστεφανῶσθαι ἐλαίης θαλλῷ, ἀπὸ δὲ τῆς ἐλαίης τοὺς κλάδους γῆν πᾶσαν ἐπισχεῖν, μετὰ δὲ ἀφανισθῆναι περὶ τῇ κεφαλῇ κείμενον τὸν στέφανον. κρινάντων δὲ ταύτῃ τῶν Μάγων, Περσέων τε

---

ist. — *ἀποσπεύδων* abmahnend. zu 6, 109, 3. — *καταπροΐξει.* zu 5, 105. — *τό, ὅ.* — *ἀνηκουστεῖν* war wohl mehr dichterisch und dialektisch; sonst nur bei Thuk. 1, 84, 3.

C. 18 § 1. *ἀμβώσας μέγα.* zu 1, 8, 2. — *ἀναθρώσκει, ἀναπηδᾷ.* zu 2, 66, 2. — *δεύτερα, ἔπειτα.* zu 1, 46, 3. — *οἷα.* Di. 56, 12 A. — *πολλά τε καί* auch 8, 61. 9, 107, 1. gr. Spr. 69, 32, 3. — *πρήγματα* Macht. zu 3, 137, 1. — *ἑσσόνων* für *ἡσσόνων* Va. — *ἡλικίῃ* Jugendfeuer. zu 3, 36, 1. Verschieden 5, 19. (Va.) — *ὡς ἔπρηξε* wie er ablief. zu 6, 44, 2. — *συστρατευόμενος.* Der Ao. ist nicht nöthig. Kr. zu Xen. An. 1, 2, 3.

§ 2. *ἀτρεμίζοντα, ἀτρεμοῦντα.* zu 1, 185, 1. — *θεήλατος* gottgesandt, poetisch. — *πρώτοισι.* Spr. 57, 5, 3. — *ἐς τὴν π.* gehört zu *χρῆσθαι.* — *ποίεε ὅκως.* zu 1, 8, 2. — *παραδιδόντος.* vgl. 5, 67, 1. (Bä.) Aehnlich Xen. An. 6, 4, 34. — *τῶν σῶν* an deiner Zuthätigkeit. zu 3, 155, 2. — *ὡς τάχιστα.* zu 1, 11, 1. — *ἀποσπεύδων.* zu 6, 109, 3.

C. 19. *ἔκριναν* auslegten. zu 1, 120, 1. — *φέρειν* hindeute. zu 1, 120, 2. — *γῆν πᾶσαν,* ohne Artikel wie Thuk. 2, 43, 2. — *ἐπισχεῖν*

τῶν συλλεχθέντων αὐτίκα πᾶς ἀνὴρ ἐς τὴν ἀρχὴν τὴν ἑωυτοῦ ἀπελάσας εἶχε προθυμίην πᾶσαν ἐπὶ τοῖσι εἰρημένοισι, θέλων αὐτὸς ἕκαστος τὰ προκείμενα δῶρα λαβεῖν, καὶ Ξέρξης τοῦ στρατοῦ οὕτω ἐπά-
20γερσιν ποιέεται, χῶρον πάντα ἐρευνῶν τῆς ἠπείρου. ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου ἁλώσιος ἐπὶ μὲν τέσσερα ἔτεα πλήρεα παραρτέετο στρατιήν τε καὶ τὰ πρόσφορα τῇ στρατιῇ, πέμπτῳ δὲ ἔτεϊ ἀνομένῳ ἐστρατηλάτεε χειρὶ μεγάλῃ πλήθεος. στόλων γὰρ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν πολλῷ δὴ μέγιστος οὗτος ἐγένετο, ὥστε μήτε τὸν Δαρείου τὸν ἐπὶ Σκύθας παρὰ τοῦτον μηδὲν φαίνεσθαι, μήτε τὸν Σκυθικόν, ὅτε Σκύθαι Κιμμερίους διώκοντες ἐς τὴν Μηδικὴν χώρην ἐμβαλόντες σχεδὸν πάντα τὰ ἄνω τῆς Ἀσίης καταστρεψάμενοι ἐνέμοντο, τῶν εἵνεκεν ὕστερον Δαρεῖος ἐτιμωρέετο, μήτε κατὰ τὰ λεγόμενα τὸν Ἀτρειδέων ἐς Ἴλιον, μήτε τὸν Μυσῶν τε καὶ Τευκρῶν, τὸν πρὸ τῶν Τρωικῶν γενόμενον, οἳ διαβάντες ἐς τὴν Εὐρώπην κατὰ Βόσπορον τούς τε Θρήικας κατεστρέψαντο πάντας καὶ ἐπὶ τὸν Ἰόνιον πόντον κατέβησαν, μέχρι τε Πηνειοῦ
21ποταμοῦ τὸ πρὸς μεσαμβρίης ἤλασαν. αὗται αἱ πᾶσαι οὐδ' ἕτεραι πρὸς ταύτῃσι γενόμεναι στρατηλασίαι μιῆς τῆσδε οὐκ ἄξιαι. τί γὰρ οὐκ ἤγαγε ἐκ τῆς Ἀσίης ἔθνος ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης; κοῖον δὲ πινόμενόν [μιν] ὕδωρ οὐκ ἐπέλιπε, πλὴν τῶν μεγάλων ποταμῶν; οἳ μὲν γὰρ νέας παρείχοντο, οἱ δὲ ἐς πεζὸν ἐτετάχατο, τοῖσι δὲ ἵππους προσετέτακτο, τοῖσι δὲ ἱππαγωγὰ πλοῖα ἅμα στρατευομένοισι, τοῖσι δὲ ἐς τὰς γεφύρας μακρὰς νέας παρέχειν, τοῖσι δὲ σῖτά τε καὶ νέας.
2 Καὶ τοῦτο μέν, ὥστε προσπταισάντων τῶν πρώτων περιπλεόντων περὶ τὸν Ἄθων, προετοιμάζετο ἐκ τριῶν ἐτέων κου μάλιστα ἐς τὸν

---

verbreite sich über, wie 1, 108, 1. — *ἐπὶ τοῖς* in Folge des. Spr. 68, 37, 3. (41, 3.) — *προκείμενα.* vgl. 7, 8, 6. 26, 1. — *ἐπάγερσις.* zu 7, 5, 1. — *ἐρευνῶν* untersuchen lassend, zum Behuf der Aushebung.

C. 20. *ἁλώσιος*, ohne Artikel. Kr. z. Thuk. 1, 12, 2. — *παραρτέετο*, *παρεσκευάζετο.* zu 5, 120. Das Compositum hat Her. öfter als das Simplex. — *ἀνομένῳ, περιιόντι.* Di. 39 u. d. W. — *πλήθεος.* Aehnlich sonst der Ge. *στρατιᾶς.* Kr. zu Xen. An. 1, 4, 5. So *ὄχλου* Her. 9, 30. — *παρά* neben, verglichen. — *ἐτιμωρέετο* zu strafen versuchte. — *κατὰ τὰ λεγόμενα* ist mir verdächtig. — *τὸ πρός* für *τοῦ πρός* Bekker, auch mir eingefallen.

C. 21 § 1. *αἱ πᾶσαι. ἅπασαι?* — *οὐδ' ἕτεραι. οὐδ' εἰ ἕτεραι* andre Hsn. für *οὐδ' ἕτεραι, εἰ ἕτεραι ἦσαν.* vgl. Hermann zu So. Aj. 179. (Matthiä) die verglichnen Stellen sind doch etwas verschieden. — *ἄξιαι* vergleichbar, gleich bedeutend. Synonym *παρὰ τοῦτον μηδὲν φαίνεσθαι* C. 20. (Va.) — *μιν* fehlt in mehrern Hsn. Dem. 50, 61: *τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν φρεάτων ἐπέλιπεν.* (Va.) — *ἐς πεζὸν ἐτετάχατο* waren zur Landmacht befehligt. (Lg.) vgl. 7, 81. 96. 203. 8, 1. 66, 1. 9, 32, 2. (Bä.) — *προσετέτακτο.* Gew. gebraucht Her. so *ἐπιτάσσειν.* Vielleicht schrieb er *προσεπετέτακτο.* — *ἅμα στρατευομένοισι* indem sie zugleich persönlich zu Felde zogen. — *παρέχειν* hängt gleichfalls von *προσετέτακτο* ab. Di. 59, 2, 2. vgl. 7, 25.

§ 2. *τοῦτο μέν*, als ob *τοῦτο δέ* folgen sollte, wofür der Entfernung wegen C. 25 A. eine andre Wendung eintritt. vgl. 3, 108, 1. 4, 76, 2. 6,

Ἄθων. ἐν γὰρ Ἐλαιοῦντι τῆς Χερσονήσου ὥρμεον τριήρεες, ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενοι ὤρυσσον ὑπὸ μαστίγων παντοδαποὶ τῆς στρατιῆς, διάδοχοι δ' ἐφοίτων· ὤρυσσον δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄθων κατοικημένοι. Βουβάρης δὲ ὁ Μεγαβάζου καὶ Ἀρταχαίης ὁ Ἀρταίου, ἄνδρες Πέρσαι, ἐπεστάτεον τοῦ ἔργου. ὁ γὰρ Ἄθως ἐστὶ οὖρος μέγα τε καὶ 22 οὐνομαστόν, ἐς θάλασσαν κατῆκον, οἰκημένον ὑπ' ἀνθρώπων. τῇ δὲ τελευτᾷ ἐς τὴν ἤπειρον τὸ οὖρος, χερσονησοειδές τέ ἐστι καὶ ἰσθμὸς ὡς δώδεκα σταδίων· πεδίον δὲ τοῦτο καὶ κολωνοὶ οὐ μεγάλοι ἐκ θαλάσσης τῆς Ἀκανθίων ἐπὶ θάλασσαν τὴν ἀντίον Τορώνης. ἐν δὲ τῷ ἰσθμῷ τούτῳ, ἐς τὸν τελευτᾷ ὁ Ἄθως, Σάνη πόλις Ἑλλὰς οἴκηται. αἱ δὲ ἐντὸς Σάνης, ἔσω δὲ τοῦ Ἄθω οἰκημέναι, τὰς τότε ὁ Πέρσης νησιώτιδας ἀντὶ ἠπειρωτίδων ὥρμητο ποιέειν, εἰσὶ αἵδε, Δῖον, Ὀλόφυξος, Ἀκρόθωον, Θύσσος, Κλεωναί. πόλιες μὲν αὗται αἳ τὸν 23 Ἄθων νέμονται, ὤρυσσον δὲ ὧδε. δασάμενοι τὸν χῶρον οἱ βάρβαροι κατὰ ἔθνεα κατὰ Σάνην πόλιν σχοινοτενὲς ποιησάμενοι, ἐπειδὴ ἐγένετο βαθέα ἡ διῶρυξ, οἱ μὲν κατώτατα ἑστεῶτες ὤρυσσον, ἕτεροι δὲ παρεδίδοσαν τὸν αἰεὶ ἐξορυσσόμενον χοῦν ἄλλοισι κατύπερθε ἑστεῶσι ἐπὶ βάθρων, οἱ δ' αὖ ἐκδεκόμενοι ἑτέροισι, ἕως ἀπίκοντο ἐς τοὺς ἀνωτάτω· οὗτοι δὲ ἐξεφόρεόν τε καὶ ἐξέβαλλον. τοῖσι μέν νυν ἄλλοισι πλὴν Φοινίκων καταρρηγνύμενοι οἱ κρημνοὶ τοῦ ὀρύγματος πόνον διπλήσιον παρεῖχον· ἅτε γὰρ τοῦ τε ἄνω στόματος καὶ τοῦ κάτω τὰ αὐτὰ μέτρα ποιευμένων, ἔμελλέ σφι τοιοῦτο ἀποβήσεσθαι. οἱ δὲ Φοίνικες σοφίην ἔν τε τοῖσι ἄλλοισι ἔργοισι ἀποδεικνύνται καὶ 2 δὴ καὶ ἐν ἐκείνῳ. ἀπολαχόντες γὰρ μόριον ὅσον αὐτοῖσι ἐπέβαλλε, ὤρυσσον τὸ μὲν ἄνω στόμα τῆς διώρυχος ποιεῦντες διπλήσιον ἢ ὅσον ἔδει αὐτὴν τὴν διώρυχα γενέσθαι, προβαίνοντος δὲ τοῦ ἔργου συνῆγον αἰεί· κάτω τε δὴ ἐγίνετο καὶ ἐξισοῦτο τοῖσι ἄλλοισι τὸ ἔργον. ἐνθαῦτα δὲ λειμών ἐστι, ἵνα σφι ἀγορή τε ἐγίνετο καὶ πρητήριον·

125, 1. 7, 176, 1. (Sch.) — *ὥστε* für *ὡς* Kr. Di. 56, 12 A. — *προετοιμάζετο* traf Vorkehrungen. — *ἐκ τριῶν ἐ.* drei Jahre zuvor. — *κου* etwa, unattisch so. zu 6, 128, 2. — *ἐς τόν. τὰ ἐς τόν* Sch.

C. 22. *ἀντίον.* Di. 47, 29, 2. — *ὥρμητο.* zu 6, 65, 1.

C. 23 § 1. *δασάμενοι, νείμαντες, διελόντες.* Di. 46, 15 A. — *σχοινοτενές* eine gerade Linie. zu 1, 189, 2. — *ἐπειδή* für *ἐπεὶ δέ* Reiz. — *κατώτατα.* Gew. *κατωτάτω;* doch s. Kr. zu Thuk. 4, 110, 3. — *βάθρων* Stufen, leiterförmigen Erhöhungen. — *ἀπίκοντο. ἀπίκετο?* — *καταρρηγνύμενοι οἱ κρημνοί* die steile Mauerwand herabbröckelnd. — *τοῦ τε ἄνω στόματος καὶ τοῦ κάτω* die Breite des Grabens unten und oben. (Sch.) — *ποιευμένων* erg. *αὐτῶν.* zu 1, 3. — *ἔμελλε.* zu 2, 150, 2. — *τοιοῦτο.* zu 1, 197.

§ 2. *ἐν ἐκείνῳ, ἀπεδείκνυντο.* — *ἐπέβαλλε* zufiel. zu 4, 115. — *συνῆγον* verengten. zu 1, 194, 1. — *κάτω τε δὴ — ἔργον* als die Arbeit bis unten gediehen war, hatte sie dieselbe Breite wie die der Uebrigen. Ueber *τε καί* zu 5, 108. — *τοῖσι ἄλλοισι, τοῖς τῶν ἄλλων,*

24 σῖτος δέ σφισι πολλὸς ἐφοίτα ἐκ τῆς Ἀσίης ἀληλεσμένος. ὡς μὲν ἐμὲ συμβαλλόμενον εὑρίσκειν, μεγαλοφροσύνης εἵνεκα αὐτὸ Ξέρξης ὀρύσσειν ἐκέλευε, ἐθέλων τε δύναμιν ἀποδείκνυσθαι καὶ μνημόσυνα λιπέσθαι· παρεὸν γὰρ μηδένα πόνον λαβόντας τὸν ἰσθμὸν τὰς νέας διειρύσαι, ὀρύσσειν ἐκέλευε διώρυχα τῇ θαλάσσῃ εὖρος ὡς δύο τριήρεας πλέειν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας. τοῖσι δὲ αὐτοῖσι τούτοισι τοῖσί περ καὶ τὸ ὄρυγμα, προσετέτακτο καὶ τὸν Στρυμόνα ποταμὸν ζεύξαντας γεφυρῶσαι.

25 Ταῦτα μέν νυν οὕτω ἐποίεε, παρεσκευάζετο δὲ καὶ ὅπλα ἐς τὰς γεφύρας βύβλινά τε καὶ λευκολίνου, ἐπιτάξας Φοίνιξί τε καὶ Αἰγυπτίοισι, καὶ σιτία τῇ στρατιῇ καταβάλλειν, ἵνα μὴ λιμήνειε ἡ στρατιὴ μηδὲ τὰ ὑποζύγια ἐλαυνόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ἀναπυθόμενος δὲ τοὺς χώρους, καταβάλλειν ἐκέλευε ἵνα ἐπιτηδεώτατον εἴη ἄλλον ἄλλῃ ἀγινέοντας ὁλκάσι τε καὶ πορθμηίοισι ἐκ τῆς Ἀσίης πανταχόθεν. τὸν δὲ ὦν πλεῖστον ἐς Λευκὴν ἀκτὴν καλεομένην τῆς Θρηίκης ἀγίνεον, οἱ δὲ ἐς Τυρόδιζαν τὴν Περινθίων, οἱ δὲ ἐς Δορίσκον, οἱ δὲ ἐς Ἠιόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, οἱ δὲ ἐς Μακεδονίην διατεταγμένοι.

26 Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι τὸν προκείμενον πόνον ἐργάζοντο, ἐν τούτῳ ὁ πεζὸς ἅπας συλλελεγμένος ἅμα Ξέρξῃ ἐπορεύετο ἐς Σάρδις, ἐκ Κριτάλλων ὁρμηθεὶς τῶν ἐν Καππαδοκίῃ· ἐνθαῦτα γὰρ εἴρητο συλλέγεσθαι πάντα τὸν κατ᾽ ἤπειρον μέλλοντα ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορεύεσθαι στρατόν. ὃς μέν νυν τῶν ὑπάρχων στρατὸν κάλλιστα ἐσταλμένον ἀγαγὼν τὰ προκείμενα παρὰ βασιλέος ἔλαβε δῶρα, οὐκ ἔχω φράσαι· οὐδὲ γὰρ ἀρχὴν ἐς κρίσιν τούτου πέρι ἐλθόντας οἶδα. οἱ δὲ ἐπείτε

ἔργοις. Di. 48, 13, 5. — *πρητήριον*, attisch *πωλητήριον*, kommt sonst nicht vor; *ἀγορά* genügte. — *ἐφοίτα*. zu 3, 115.

C. 24. *ὡς ἐμὲ εὑρίσκειν*. Di. 55, 1, 1. — *μέν*. Spr. 69, 31, 2. (35, 2.) — *συμβαλλόμενον*. zu 1, 68, 2. vgl. 7, 184, 1. 187, 2. 8, 30. (Sch.) — *μνημόσυνα*. zu 1, 185, 1. — *παρεόν*. zu 6, 72. — *μηδένα* verhältnissmässig keine, nur geringe. (We.) — *διειρύσαι*, *διερύσαι*, sonst ὑπερφέρειν, auch mit zwei Ac. Kr. zu Thuk. 3, 15 u. 81, 1. *διαφέρειν* eb. 8, 8, 3. — *τῇ θ.* für das M. — *εὖρος* wird durch das Folgende attributiv bestimmt: *τοσοῦτο ὡς* etc. — *ἐλαστρευμένας*. zu 2, 158, 1.

C. 25. *ὅπλα* Takelwerk, *τὰ κατὰ τὴν ναῦν σχοινία*. vgl. 7, 36, 1. 9, 115. (Sch.) Nicht so bei Attikern. — *βύβλινά τε καὶ λευκολίνου*, wie 7, 34. Spr. u. Di. 47, 5, 1. (3.) — *λευκόλινον* ist nach Saumaise z. Sol. p. 538: linum aqua maceratum et lavacro candidum factum, cui opponitur *ὠμόλινον*. — *καταβάλλειν* aufzuspeichern, Magazine anlegend. Der Infinitiv hängt von *ἐπιτάξας* ab. Aehnlich *παρέχειν* 7, 21, 1. — *λιμήνειε*, *πεινῴη*. zu 6, 28. — *ἄλλον*, *σῖτον ἀληλεσμένον*. (We.) — *ἄλλῃ*, *ἄλλοσε*. zu 1, 1, 1. — *ἀγινέοντας*, *ἄγοντας*. zu 1, 1, 1. — *οἱ δέ* ohne *οἱ μέν*. gr. Spr. 50, 1, 12. — *τὴν Περινθίων*. gr. Spr. 47, 5, 8. — *διατεταγμένοι* gehört zu allen vorhergehenden Subjecten: die einen dahin, die andern dorthin gewiesen.

C. 26 § 1. *συλλελεγμένος*. Di. 39 u. *λέγω* sammele.

διαβάντες τὸν Ἅλυν ποταμὸν ὡμίλησαν τῇ Φρυγίῃ, δι' αὐτῆς πορευό- 2
μενοι παρεγένοντο ἐς Κελαινάς, ἵνα πηγαὶ ἀναδιδοῦσι Μαιάνδρου
ποταμοῦ καὶ ἑτέρου οὐκ ἐλάσσονος ἢ Μαιάνδρου, τῷ οὔνομα τυγχά-
νει ἐὸν Καταρρήκτης, ὃς ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγορῆς τῆς Κελαινέων ἀνατέλ-
λων ἐς τὸν Μαίανδρον ἐκδιδοῖ· ἐν τῇ καὶ ὁ τοῦ Σιληνοῦ Μαρσύεω
ἀσκὸς ἐν τῇ πόλι ἀνακρέμαται, τὸν ὑπὸ Φρυγῶν λόγος ἔχει ὑπ' Ἀ-
πόλλωνος ἐκδαρέντα ἀνακρεμασθῆναι.

Ἐν ταύτῃ τῇ πόλι ὑποκατήμενος Πύθιος ὁ Ἄτυος, ἀνὴρ Λυδός, 27
ἐξείνισε τὴν βασιλέος στρατιὴν πᾶσαν ξεινίοισι μεγίστοισι καὶ αὐτὸν
Ξέρξεα, χρήματά τε ἐπηγγέλλετο βουλόμενος ἐς τὸν πόλεμον παρέχειν.
ἐπαγγελλομένου δὲ χρήματα Πυθίου εἴρετο Ξέρξης Περσέων τοὺς
παρεόντας τίς τε ἐὼν ἀνδρῶν Πύθιος καὶ κόσα χρήματα κεκτημένος
ἐπαγγέλλοιτο ταῦτα. οἱ δὲ εἶπαν· „ὦ βασιλεῦ, οὗτός ἐστι ὅς τοι
τὸν πατέρα Δαρεῖον ἐδωρήσατο τῇ πλατανίστῳ τῇ χρυσέῃ καὶ τῇ ἀμ-
πέλῳ· ὃς καὶ νῦν ἐστι πρῶτος ἀνθρώπων πλούτῳ τῶν ἡμεῖς ἴδμεν,
μετὰ σέ." θωυμάσας δὲ τῶν ἐπέων τὸ τελευταῖον Ξέρξης αὖτις δεύ- 28
τερα εἴρετο Πύθιον ὁκόσα οἱ εἴη χρήματα. ὁ δὲ εἶπε. „ὦ βασιλεῦ,
οὔτε σε ἀποκρύψω οὔτε σκήψομαι τὸ μὴ εἰδέναι τὴν ἐμεωυτοῦ οὐσίην,
ἀλλ' ἐπιστάμενός τοι ἀτρεκέως καταλέξω. ἐπείτε γὰρ τάχιστά σε ἐπυ-
θόμην ἐπὶ θάλασσαν καταβαίνοντα τὴν Ἑλληνίδα, βουλόμενός τοι δοῦ-
ναι ἐς τὸν πόλεμον χρήματα ἐξέμαθον, καὶ εὗρον λογιζόμενος ἀργυ-
ρίου μὲν δύο χιλιάδας ἐούσας μοι ταλάντων, χρυσίου δὲ τετρακοσίας
μυριάδας στατήρων Δαρεικῶν, ἐπιδεούσας ἑπτὰ χιλιάδων. καὶ τού-
τοισί σε ἐγὼ δωρέομαι· αὐτῷ δ' ἐμοὶ ἀπ' ἀνδραπόδων τε καὶ γεω-
πεδίων ἀρκέων ἐστὶ βίος." ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε, Ξέρξης δὲ ἡσθεὶς

---

§ 2. ὡμίλησαν τῇ Φρ. Phr. erreicht hatten. vgl. 7, 214. (Sch.) Bei Andern nicht so. — ἀναδιδοῦσι, ἀναδιδόασι. Di. 36, 1, 3. Vom Entspringen (nur hier) wie ἐκδιδόναι vom Münden. Di. 52, 2, 9. — ἢ ist nicht überflüssig. Wie im No. ποταμὸς οὐκ ἐλάσσων ἢ Μαρσύας, so im Ge. ποταμοῦ οὐκ ἐλάσσονος ἢ Μαρσύου. — ἀγορῆς. ἄκρης Saumaise z. Solin p. 580 u. Va. vgl. Xen. An. 1, 2, 8. — ἐν τῇ πόλει streicht Va. — ἀσκός. Plat. Euthyd. 285, d: εἴ μοι ἡ δορὰ μὴ εἰς ἀσκὸν τελευτήσει, ὥσπερ ἡ τοῦ Μαρσύου. Daher Valla: pellis in utrem formata. (Va.) Bei andern schlechtweg δέρμα. — λόγος ἔχει. zu 5, 66.

C. 27. ὑποκατήμενος sich aufhaltend (einstweilen). — ξεινίοισι. zu 4, 154, 2. — ἐπηγγέλλετο für ἐπαγγέλλετο Lh. — βουλόμενοι könnte fehlen; doch vgl. 6, 139, 2: δίκας ἐπηγγέλλοντο βουλόμενοι διδόναι. (St.) — τίς ἀνδρῶν klingt etwas episch: τίς πόθεν εἰς ἀνδρῶν; — ἐδωρήσατο. Di. 48, 7, 4. — τῇ mit dem bekannten. — πλατανίστῳ, πλατάνῳ. zu 5, 119.

C. 28. αὖτις für αὐτός Kr. vgl. 7, 141 u. αὖτις ἐκ νέης 1, 60, 1. — τὴν οὐσίην verbinden Matthiä und Sch. mit ἀποκρύψω; mit εἰδέναι Andre. — ἐπείτε τάχιστα. zu 1, 11, 1. vgl. 3, 68, 3. 145, 2. — ἐξέμαθον untersuchte es. — ἐπιδεούσας dazu ermangelnd; sonst nicht so. vgl. 7, 29, 2. — γεωπεδίων Landflächen kommt sonst nicht vor; selten auch γήπεδον.

29 τοῖσι εἰρημένοισι εἶπε· "ξεῖνε Λυδέ, ἐγὼ ἐπείτε ἐξῆλθον τὴν Περσίδα χώρην, οὐδενὶ ἀνδρὶ συνέμιξα ἐς τόδε ὅστις ἠθέλησε ξείνια προθεῖναι στρατῷ τῷ ἐμῷ, οὐδὲ ὅστις ἐς ὄψιν τὴν ἐμὴν καταστὰς αὐτεπάγγελτος ἐς τὸν πόλεμον ἐμοὶ ἠθέλησε συμβαλέσθαι χρήματα, 2 ἔξω σεῦ. σὺ δὲ καὶ ἐξείνισας μεγάλως στρατὸν τὸν ἐμὸν καὶ χρήματα μεγάλα ἐπαγγέλλεαι. σοὶ ὦν ἐγὼ ἀντ' αὐτέων γέρεα τοιάδε δίδωμι· ξεῖνόν τέ σε ποιεῦμαι ἐμὸν καὶ τὰς τετρακοσίας μυριάδας τοι τῶν στατήρων ἀποπλήσω παρ' ἐμεωυτοῦ δοὺς τὰς ἑπτὰ χιλιάδας, ἵνα μή τοι ἐπιδεέες ἔωσι αἱ τετρακόσιαι μυριάδες ἑπτὰ χιλιάδων, ἀλλ' ᾖ τοι ἀπαρτιλογίη ὑπ' ἐμέο πεπληρωμένη. κέκτησό τε αὐτὸς τά περ αὐτὸς ἐκτήσαο, ἐπίστασό τε εἶναι αἰεὶ τοιοῦτος· οὐ γάρ τοι ταῦτα ποιεῦντι οὔτε ἐς τὸ παρεὸν οὔτε ἐς χρόνον μεταμελήσει."

30 Ταῦτα δὲ εἴπας καὶ ἐπιτελέα ποιήσας ἐπορεύετο αἰεὶ τὸ πρόσω. Ἄνανα δὲ καλεομένην Φρυγῶν πόλιν παραμειβόμενος καὶ λίμνην ἐκ τῆς ἅλες γίνονται, ἀπίκετο ἐς Κολοσσὰς πόλιν μεγάλην Φρυγίης, ἐν τῇ Λύκος ποταμὸς ἐς χάσμα γῆς ἐσβάλλων ἀφανίζεται· ἔπειτα διὰ σταδίων ὡς πέντε μάλιστά κῃ ἀναφαινόμενος ἐκδιδοῖ καὶ οὗτος ἐς τὸν Μαίανδρον. ἐκ δὲ Κολοσσέων ὁρμεώμενος ὁ στρατὸς ἐπὶ τοὺς οὔρους τῶν Φρυγῶν καὶ Λυδῶν ἀπίκετο ἐς Κύδραρα πόλιν, ἔνθα στήλη καταπεπηγυῖα, σταθεῖσα δὲ ὑπὸ Κροίσου, καταμηνύει διὰ γραμμάτων 31 τοὺς οὔρους. ὡς δὲ ἐκ τῆς Φρυγίης ἐσέβαλε ἐς τὴν Λυδίην, σχιζομένης τῆς ὁδοῦ καὶ τῆς μὲν ἐς ἀριστερὴν ἐπὶ Καρίης φερούσης τῆς δὲ ἐς δεξιὴν ἐς Σάρδις, τῇ καὶ πορευομένῳ διαβῆναι Μαίανδρον ποταμὸν πᾶσα ἀνάγκη γίνεται καὶ ἰέναι παρὰ Καλλάτηβον πόλιν, ἐν τῇ ἄνδρες δημιοεργοὶ μέλι ἐκ μυρίκης τε καὶ πυροῦ ποιεῦσι, ταύτην ἰὼν ὁ Ξέρξης τὴν ὁδὸν εὗρε πλατάνιστον, τὴν κάλλεος εἵνεκα δωρησάμενος κόσμῳ χρυσέῳ καὶ μελεδωνῷ ἀθανάτῳ ἀνδρὶ ἐπιτρέψας δευτέρῃ ἡ-32 μέρῃ ἀπίκετο ἐς τῶν Λυδῶν τὸ ἄστυ. ἀπικόμενος δὲ ἐς Σάρδις πρῶτα μὲν ἀπέπεμπε κήρυκας ἐς τὴν Ἑλλάδα αἰτήσοντας γῆν τε καὶ ὕδωρ

C. 29 § 1. *ἐξῆλθον τήν.* zu 5, 104. — *ἔξω, πλήν.* Kr. zu Thuk. 1, 9, 3 zweite Ausgabe.

§ 2. *παρ' ἐμεωυτοῦ* aus meinem Schatze. vgl. 2, 129, 1. 8, 5, 1. (Sch.) — *ἀπαρτιλογίη* volle Summe, selten. — *κέκτησο τά περ ἐκτήσαο* besitze was du erworben. Spr. 53, 3, 2. (3.) — *ἐπίστασο* sei bedacht. zu 3, 15, 1. — *ἐς τὸ παρεόν* für jetzt, wie 8, 109, 3. 9, 7, 1. — *ἐς χρόνον, ἐσαῦθις.* zu 3, 72, 4.

C. 30. *τὸ πρόσω,* wie 4, 123 u. 9, 57, 2. (Sch.) Der Ac. wie in *πορεύεσθαι ὁδόν.* vgl. Kr. zu Xen. An. 1, 3, 1. — *παραμειβόμενος.* zu 1, 72, 2. — *διά.* Spr. 68, 18, 3. (22, 3.) — *κῃ.* zu 1, 76, 1. — *οὔρους, ὅρους.* Di. 2, 4, 2.

C. 31. *δημιοεργοί.* zu 4, 194. — *μελεδωνῷ, ἐπιμελητῇ.* zu 2, 65, 1. — *ἀθανάτῳ,* den bei seinem Tode sofort ein Designirter ersetzte. (Sch.) vgl. 7, 83. — *δευτέρῃ* ohne Artikel. gr. Spr. 50, 2, 16. — *ἄστυ* Hauptstadt.

καὶ προερέοντας δεῖπνα βασιλέϊ παρασκευάζειν· πλὴν οὔτε ἐς Ἀθήνας οὔτε ἐς Λακεδαίμονα ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆς αἴτησιν, τῇ δὲ ἄλλῃ πάντῃ· τῶνδε δὲ εἵνεκα τὸ δεύτερον ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ· ὅσοι πρότερον οὐκ ἔδοσαν Δαρείῳ πέμψαντι, τούτους πάγχυ ἐδόκεε τότε δείσαντας δώσειν· βουλόμενος ὦν αὐτὸ τοῦτο ἐκμαθεῖν ἀκριβέως ἔπεμπε.

Μετὰ δὲ ταῦτα παρεσκευάζετο ὡς ἐλῶν ἐς Ἄβυδον. οἱ δὲ ἐν 33 τούτῳ τὸν Ἑλλήσποντον ἐζεύγνυσαν ἐκ τῆς Ἀσίης ἐς τὴν Εὐρώπην. ἔστι δὲ τῆς Χερσονήσου τῆς ἐν Ἑλλησπόντῳ, Σηστοῦ τε πόλιος μεταξὺ καὶ Μαδύτου, ἀκτὴ τρηχέα ἐς θάλασσαν κατήκουσα Ἀβύδου καταντίον, ἔνθα μετὰ ταῦτα, χρόνῳ ὕστερον οὐ πολλῷ, ἐπὶ Ξανθίππου τοῦ Ἀρίφρονος στρατηγοῦ Ἀθηναίων, Ἀρταΰκτην, ἄνδρα Πέρσην, λαβόντες, Σηστοῦ ὕπαρχον, ζώοντα πρὸς σανίδα διεπασσάλευσαν, ὃς καὶ ἐς τοῦ Πρωτεσίλεω τὸ ἱρὸν [τὸ] ἐς Ἐλαιοῦντα ἀγινεόμενος γυναῖκας ἀθέμιτα ἔργα ἔρδεσκε. ἐς ταύτην ὦν τὴν ἀκτὴν ἐξ Ἀβύδου ὁρμεώμενοι 34 ἐγεφύρουν τοῖσι προσεκέετο, τὴν μὲν λευκολίνου Φοίνικες, τὴν δ' ἑτέρην τὴν βυβλίνην Αἰγύπτιοι. ἔστι δὲ ἑπτὰ στάδιοι ἐξ Ἀβύδου ἐς τὴν ἀπαντίον. καὶ δὴ ἐζευγμένου τοῦ πόρου ἐπιγενόμενος χειμὼν μέγας συνέκοψέ τε ἐκεῖνα πάντα καὶ διέλυσε. ὡς δ' ἐπύθετο Ξέρξης, δεινὰ 35 ποιεύμενος τὸν Ἑλλήσποντον ἐκέλευσε τριηκοσίας ἐπικέσθαι μάστιγι πληγὰς καὶ κατεῖναι ἐς τὸ πέλαγος πεδέων ζεῦγος. ἤδη δὲ ἤκουσα ὡς καὶ στιγέας ἅμα τούτοισι ἀπέπεμψε στίξοντας τὸν Ἑλλήσποντον. ἐνετέλλετο δὴ ὦν ῥαπίζοντας λέγειν βάρβαρά τε καὶ ἀτάσθαλα· "ὦ

C. 32. γῆν. zu 4, 126. — πλὴν jedoch. vgl. 7, 84. — τῇ ἄλλῃ. zu 1, 1, 1. — τῶνδε εἵνεκα wird öfter, aufs Folgende bezogen, vorangestellt 1, 136. 3, 43 u. 7, 53. 205, 2. 8, 40. 76, 2. 85. 9, 82, 2. — πάγχυ, πάνυ. zu 1, 31, 1.

C. 33. οἱ δέ, seine Leute. — Ἀβύδου für Ἀβύδῳ Kr. vgl. 6, 103, 2. 118. 8, 52. — ἐξεύγνυσαν. Ueber den Bau dieser Brücken vgl. Kruse Ueber Her.s Ausmessung des Pontus S. 83 ff. — καταντίον, καταντικρύ, bei Her. noch an einigen Stellen; von Attikern nur bei Soph. Ant. 512. — διεπασσάλευσαν nagelten die Hände ausgespannt an. (Sch.) — τὸ ἐς, veranlasst durch ἀγινεόμενος; doch fehlt das τό in einigen Hsn. — ἀθέμιτα. ἀθέμιστα andre Hsn., fast alle 3, 143. Va. vergleicht ἀχαριτώτατον 7, 156. θεμιτόν 5, 72, 2. — ἔρδεσκε. Di. 40 u. ῥέζω u. 53, 10, 5. Erklärt 9, 116 E.

C. 34. προσεκέετο auch 7, 36, 1. — προσετέτακτο 7, 39, 2. zu 1, 119, 3. — τὴν μέν erg. γέφυραν aus ἐγεφύρουν. (Spr.) Spr. u. Di. 43, 3, 12. (7.) — λευκολίνου mit Flachstauen. Di. 47, 8, 8. vgl. eb. 5, 3. — ἔστι der Zwischenraum beträgt. zu 1, 26. — ἑπτά. zu 4, 85, 2. — ἀπαντίον. ἀπεναντίον 7, 55, beides sonst nicht üblich.

C. 35. δεινὰ ποιεύμενος. zu 4, 33, 2. — ἐπικέσθαι treffen steht hier (ungew.) für παῖσαι und hat daher zwei Ac. Spr. 46, 7. (11.) — ζεῦγος Paar. zu 3, 76. — στιγεύς Brandmarker; nur noch (anders) bei Suidas. — ἤδη δέ ja sogar. zu 2, 175, 3. vgl. 7, 55. 9, 95. — δή. δέ? Bekker. — ἀ-

πικρὸν ὕδωρ, δεσπότης τοι δίκην ἐπιτιθεῖ τήνδε, ὅτι μιν ἠδίκησας, οὐδὲν πρὸς ἐκείνου ἄδικον παθόν. καὶ βασιλεὺς μὲν Ξέρξης διαβήσεταί σε, ἤν τε σύ γε βούλῃ ἤν τε μή· σοὶ δὲ κατὰ δίκην ἄρα οὐδεὶς ἀνθρώπων θύει ὡς ἐόντι θολερῷ τε καὶ ἁλμυρῷ ποταμῷ.'' τήν τε δὴ θάλασσαν ἐνετέλλετο τούτοισι ζημιοῦν καὶ τῶν ἐπεστεώτων τῇ ζεύξι τοῦ Ἑλλησπόντου ἀποταμεῖν τὰς κεφαλάς. καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐποίεον

36 τοῖσι προσεκέετο αὕτη ἡ ἄχαρις τιμή, τὰς δὲ ἄλλοι ἀρχιτέκτονες ἐζεύγνυσαν. ἐζεύγνυσαν δὲ ὧδε· πεντηκοντέρους καὶ τριήρεας συνθέντες, ὑπὸ μὲν τὴν πρὸς τοῦ Εὐξείνου πόντου ἑξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας, ὑπὸ δὲ τὴν ἑτέρην τεσσερεσκαίδεκα καὶ τριηκοσίας, τοῦ μὲν Πόντου ἐπικαρσίας τοῦ δὲ Ἑλλησπόντου κατὰ ῥόον, ἵνα ἀνακωχεύῃ τὸν τόνον τῶν ὅπλων. συνθέντες δὲ ἀγκύρας κατῆκαν περιμήκεας, τὰς μὲν πρὸς τοῦ Πόντου τῆς ἑτέρης τῶν ἀνέμων εἵνεκεν τῶν ἔσωθεν ἐκπνεόντων, τῆς δὲ ἑτέρης τῆς πρὸς ἑσπέρης τε καὶ τοῦ Αἰγαίου εὔρου τε καὶ νό-

2 του εἵνεκα. διέκπλοον δὲ ὑπόφαυσιν κατέλιπον τῶν πεντηκοντέρων καὶ (τριηρέων) τριχοῦ, ἵνα καὶ ἐς τὸν Πόντον ἔχῃ ὁ βουλόμενος πλέειν πλοίοισι λεπτοῖσι καὶ ἐκ τοῦ Πόντου ἔξω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες κατέτεινον ἐκ γῆς στρεβλοῦντες ὄνοισι ξυλίνοισι τὰ ὅπλα, οὐκέτι χωρὶς ἑκάτερα τάξαντες, ἀλλὰ δύο μὲν λευκολίνου δασάμενοι ἐς ἑκατέρην, τέσσερα δὲ τῶν βυβλίνων. παχύτης μὲν ἦν ἡ αὐτὴ καὶ καλλονή, κατὰ

τάσθαλα, ὑβριστικά. zu 2, 111, 1. — ἐπιτιθεῖ. Di. 36, 1, 2. — τήνδε. Spr. 61, 6. (7.) — ἄρα natürlich, wie wir jetzt, nicht früher, erkannt. gr. Spr. 53, 2, 6. — θολερῷ für δολερῷ Eldick.

C. 36 § 1. ταῦτα, die Bestrafung. vgl. 7, 37, 2. (La. u. Sch.) — τὰς δέ erg. γεφύρας, das hier als Hauptbegriff vorschwebt, weniger hart da τῇ ζεύξι vorhergeht. (Reiske.) — συνθέντες kann sich wohl nur an ἐζεύγνυσαν anschliessen, und daher ist nach ὧδε ein Komma statt des Kolons gesetzt. zu διαβληθείς 7, 10, 7. — ὑπὸ μὲν τήν unter die d. h. als Grundlage für die Brücke. Uebrigens unterliegt die Beschreibung dieser Brücken grossen Schwierigkeiten, deren vollständige Lösung kaum zu erwarten ist. — τεσσερεσκαίδεκα. Di. 24, 1, 7. — τοῦ μὲν Π. kann nicht füglich von ἐπικαρσίας abhängen. Es wird also wohl πρός aus dem Vorhergehenden zu ergänzen sein; freilich auch hart, härter selbst als 4, 100. — Πόντου. πόρου Sch. — ἐπικαρσίας queergegen den Strom. (G. G. Bredow.) — κατὰ ῥόον d. h. die den Strom entlang. (Bredow.) — ἀνακωχεύῃ τὸν τόνον τῶν ὅπλων die Strömung die Spannung der Taue erhielte. — περιμήκεας sehr grosse, noch 2, 108, 1. 175, 1; eig. poetisch. — τὰς μέν. τῆς μέν Petavius u. We. — τῆς ἑτέρης erg. γεφύρας, regiert von τὰς μέν erg. νέας. — τῆς δέ. τὰς δὲ τῆς Schulz. — ἔσωθεν aus dem Innern des Pontos, der Propontis.

§ 2. διέκπλοον als Durchfahrt. (Sch.) — ὑπόφαυσιν Lichtung, Oeffnung, wohl sonst nirgends. — τριηρέων hat Petavius zugefügt. — τριχοῦ an drei Puncten. So hat Her. 4, 120, 1 noch διχοῦ. — κατέτεινον. κατέτειναν? — ὄνοισι mit Winden. — οὐκέτι nicht auch. zu 5, 64. — ἑκάτερα beide Arten von Tauen. — ἑκατέρην, γέφυραν. — παχύτης. Ein Asyndeton ähnlich dem 3, 3, 2. — ἦν ἡ αὐτή für αὕτη Reiz und ohne ἦν Reiske. — καλλονή, κάλλος. zu 3, 106. — κατὰ λόγον der Na-

λόγον δὲ ἦν ἐμβριθέστερα τὰ λίνεα, τοῦ τάλαντον ὁ πῆχυς εἷλκε. ἐ- 2
πειδὴ δὲ ἐγεφυρώθη ὁ πόρος, κορμοὺς ξύλων καταπρίσαντες καὶ ποιήσαντες ἴσους τῆς σχεδίης τῷ εὔρεϊ κόσμῳ ἐπετίθεσαν κατύπερθε τῶν ὅπλων τοῦ τόνου, θέντες δὲ ἐπεξῆς ἐνθαῦτα αὖτις ἐπεζεύγνυον. ποιήσαντες δὲ ταῦτα ὕλην ἐπεφόρησαν, κόσμῳ δὲ θέντες καὶ τὴν ὕλην γῆν ἐπεφόρησαν, κατανάξαντες δὲ καὶ τὴν γῆν φραγμὸν παρείρυσαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ἵνα μὴ φοβέηται τὰ ὑποζύγια τὴν θάλασσαν ὑπερορῶντα καὶ οἱ ἵπποι.

Ὡς δὲ τά τε τῶν γεφυρέων κατεσκεύαστο καὶ τὰ περὶ τὸν Ἄθων, 37
οἵ τε χυτοὶ περὶ τὰ στόματα τῆς διώρυχος, οἳ τῆς ῥηχίης εἵνεκεν ἐποιήθησαν, ἵνα μὴ πίμπληται τὰ στόματα τοῦ ὀρύγματος, καὶ αὐτὴ ἡ διῶρυξ παντελέως πεποιημένη ἠγγέλλετο, ἐνθαῦτα χειμερίσας ἅμα τῷ ἔαρι παρεσκευασμένος ὁ στρατὸς ἐκ τῶν Σαρδίων ὡρμᾶτο ἐλῶν ἐς Ἄβυδον. ὡρμημένῳ δέ οἱ ὁ ἥλιος ἐκλιπὼν τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἕδρην ἀφανὴς ἦν οὔτ' ἐπινεφέλων ἐόντων αἰθρίης τε τὰ μάλιστα, ἀντ' ἡμέρης τε νὺξ ἐγένετο. ἰδόντι δὲ καὶ μαθόντι τοῦτο τῷ Ξέρξῃ ἐπιμελὲς ἐγένετο καὶ εἴρετο τοὺς Μάγους τὸ θέλοι προφαίνειν τὸ φάσμα. οἱ δὲ ἔφραζον ὡς Ἕλλησι προδεικνύει ὁ θεὸς ἔκλειψιν τῶν πολίων, λέγοντες ἥλιον εἶναι Ἑλλήνων προδέκτορα, σελήνην δὲ σφέων. πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ξέρξης περιχαρὴς ἐὼν ἐποιέετο τὴν ἔλασιν.

Ὡς δ' ἐξήλαυνε τὴν στρατιήν, Πύθιος ὁ Λυδὸς καταρρωδήσας τὸ 38
ἐκ τοῦ οὐρανοῦ φάσμα ἐπαρθείς τε τοῖσι δωρήμασι ἐλθὼν παρὰ Ξέρ-

---

tur der Sache nach. — *τοῦ ὁ* von denen jede. gr. Spr. 58, 4, 4. — *τάλαντον* Bezweifelt von R. Jacobs de Her. mens. p. 25.

§ 3. *τοῦ τόνου τῶν ὅπλων*, *τῶν ὅπλων ἐντεταμένων*. (Sch.) — *τῶν ὅπλων* wird von *τοῦ τόνου* regiert. gr. Spr. 47, 9, 19. — *ἐπεζεύγνυον* befestigten sie die Diehlen durch queer darüber gelegtes Gebälk. Ueber die Form Di. 39 u. *ζεύγνυμι*. — *ὕλην* ist wohl Strauchwerk, wie bei Xen. An. 3, 5, 10. — *κατανάσσειν* niederstampfen. (We.) — *φραγμόν* Geländer. — *παρείρυσαν* zogen entlang. — *ἔνθεν καὶ ἔνθεν* an beiden Aussenseiten der Brücke. (Sch.) — *τὴν θ. ὑπερορῶντα* wenn es aufs Meer hinübersähe, was es eben wegen des Geländers nicht konnte. Das Wort kommt so sonst nicht vor.

C. 37 § 1. *χυτοί* Molen, sonst *χηλή*. — *πίμπληται* versande. — *πεποιημένη ἠγγέλλετο*. zu 6, 69, 3. — *ἠγγέλλετο* für *ἀγγέλλετο* oder *ἄγγελτο* Lh. — *τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἕδρην* wird sonst nicht zugefügt. Spr. 52, 1, 3. Ueber *τὴν ἐκ* Spr. 50, 7, 7. (8, 14.) — *ἐπινεφέλων ἐόντων* obgleich Bewölkung statt fand. gr. Spr. 47, 4, 5. Eben so Aristot. Probl. 25, 18 u. 21. Thuk. 8, 42, 1: *τὰ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ξυννέφελα ὄντα πλάνησιν παρέσχεν*. (Va.) — *αἰθρίης*. *ἐούσης* aus *ἐόντων* zu ergänzen ist nicht nöthig. gr. Spr. 47, 2, 1. — *νύξ*. zu 1, 74, 1. 103, 1. (Va.) Nach den Astronomen ist im Jahre 480 keine Sonnenfinsterniss eingetreten. (We.)

§ 2. *ἐπιμελές*. zu 5, 12, 2. — *τό. τί?* — *θέλοι*. zu 1, 78, 1. — *προδείκτωρ* kommt sonst nicht vor. — *ἔλασιν* Zug, bei Her. öfter, nicht eben so von einem Kriegszuge bei Attikern.

C. 38 § 1. *ἐξήλαυνε τὴν στρατιήν*. zu 1, 164, 1. — *χρηίσας, δεη-*

ξεα ἔλεγε τάδε. "ὦ δέσποτα, χρηίσας ἄν τευ βουλοίμην τυχεῖν τ[illegible]
σοὶ μὲν ἐλαφρὸν τυγχάνει ἐὸν ὑπουργῆσαι, ἐμοὶ δὲ μέγα γενόμενον."
Ξέρξης δὲ πᾶν μᾶλλον δοκέων μιν χρήσειν ἢ τὸ ἐδεήθη, ἔφη τε ὑπουρ-
γήσειν καὶ δὴ ἀγορεύειν ἐκέλευε ὅτευ δέοιτο. ὁ δὲ ἐπείτε ταῦτα ἤκουσε,
2ἔλεγε θαρσήσας τάδε. "ὦ δέσποτα, τυγχάνουσί μοι παῖδες ἐόντες
πέντε καί σφεας καταλαμβάνει πάντας ἅμα σοὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν
Ἑλλάδα. σὺ δέ, ὦ βασιλεῦ, ἐμὲ ἐς τόδε ἡλικίης ἥκοντα οἰκτείρας τῶν
μοι παίδων ἕνα παράλυσον τῆς στρατιῆς τὸν πρεσβύτατον, ἵνα αὐτοῦ
τε ἐμεῦ καὶ τῶν χρημάτων ᾖ μελεδωνός. τοὺς δὲ τέσσερας ἄγε ἅμα
39σεωυτῷ καὶ πρήξας τὰ νοέεις νοστήσειας ὀπίσω." κάρτα τε ἐθυμώθη
ὁ Ξέρξης καὶ ἀμείβετο τοισίδε. "ὦ κακὲ ἄνθρωπε, σὺ ἐτόλμησας ἐμέο
στρατευομένου αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἄγοντος παῖδας ἐμοὺς καὶ
ἀδελφεοὺς καὶ οἰκηίους καὶ φίλους μνήσασθαι περὶ σοῦ παιδός, ἐὼν ἐμὸς
δοῦλος, τὸν χρῆν πανοικίῃ αὐτῇ γυναικὶ συνέπεσθαι; εὖ νῦν τόδ' ἐξεπίστασο,
ὡς ἐν τοῖσι ὠσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμός, ὃς χρηστὰ μὲν ἀκούσας
τέρψιος ἐμπιπλέει τὸ σῶμα, ὑπεναντία δὲ τουτέοισι ἀκούσας ἀνοιδέει.
2ὅτε μέν νυν χρηστὰ ποιήσας ἕτερα τοιαῦτα ἐπηγγέλλεο, εὐεργεσίῃσι
βασιλέα οὐ καυχήσεαι ὑπερβαλέσθαι· ἐπείτε δὲ ἐς τὸ ἀναιδέστερον
ἐτράπευ, τὴν μὲν ἀξίην οὐ λάμψεαι, ἐλάσσω δὲ τῆς ἀξίης. σὲ μὲν γὰρ
καὶ τοὺς τέσσερας τῶν παίδων ῥύεται τὰ ξείνια· τοῦ δὲ ἑνός, τοῦ
περιέχεαι μάλιστα τῇ ψυχῇ ζημιώσεαι." ὡς δὲ ταῦτα ὑπεκρίνατο, αὐ-
τίκα ἐκέλευε τοῖσι προσετέτακτο ταῦτα πρήσσειν, τῶν Πυθίου παίδων
ἐξευρόντας τὸν πρεσβύτατον μέσον διαταμεῖν, διαταμόντας δὲ τὰ ἡμί-
τομα διαθεῖναι τὸ μὲν ἐπὶ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, τὸ δ' ἐπ' ἀριστερά, καὶ
ταύτῃ διεξιέναι τὸν στρατόν.

θείς. zu 1, 112, 1. — *ἄν τευ* für *ἄν τι τευ* Süvern. Oder *ἄν τί σεῦ?* etc. Dies, seh' ich jetzt, hat eine Hs. So will auch Eltz. vgl. Xen. An. 6, 4, 32: *ταῦτά σου τυχόντες.* Di. 47, 14, 3. — *γενόμενον* wenn gewährt. — *τὸ ἐδεήθη.* gr. Spr. 47, 16, 7. Xen. An. 6, 4, 33: *δέονταί σου καὶ τοῦτο.* Doch schrieb Her. vielleicht *τοῦ.*

§ 2. *καταλαμβάνει.* zu 3, 65, 1. — *τῶν μοι.* Di. 48, 12, 2. — *παράλυσον.* Lyk. g. Leokr. 37: *οἱ ἀφιέμενοι τοῦ στρατεύεσθαι.* (Va.) — *στρατιῆς.* *στρατηίης* Va. u. We. Doch vgl. Kr. zu Thuk. 1, 3, 4. — *τούς* die übrigen. zu 1, 18, 1.

C. 39 § 1. *κάρτα, σφόδρα.* zu 1, 27, 2. — *ἀμείβετο τοισίδε,* *ταῦτα ἀπεκρίνατο.* Di. 46, 13, 3. — *μνήσασθαι, μνησθῆναι.* Di. 39 u. *μιμνήσκω.* — *σοῦ* für *σέο* Kr. gr. Spr. 47, 9, 14. — *χρῆν.* zu 1, 39. — *αὐτῇ γ.* zu 2, 47, 1. — *ἐμπιπλέει.* Di. 40 u. *πίμπλημι.* — *ἀνοιδέει* braust auf (Lg.) Ho. Il. ι, 553: *χόλος καὶ ἄλλων οἰδάνει ἐν στήθεσσι νόον.* (We.)

§ 2. *ἐπηγγέλλεο* 7, 27. — *τὴν ἀξίην* die verdiente Strafe, Ausrottung deiner ganzen Familie. — *περιέχεαι, γλίχει.* zu 1, 71, 2. — *ῥύεται, σώζει.* — *τῇ ψυχῇ* um das Leben, mit dem Tode. (Matthiä.) Einige Hsn. *τὴν ψυχήν*, wofür Va. Ev. Matth. 16, 26 vergleicht, wo der Sinn ein anderer. — *ζημιώσεαι.* Her. scheint für das passive Futur auch andrer Verba stets die Form auf *σομαι*, nicht die auf *θήσομαι* gebraucht zu haben. — *ὑπεκρίνατο, ἀπεκρίνατο.* zu 1, 2, 2. — *διαταμεῖν.* Grausamer 4, 84. (St.)

Ποιησάντων δὲ τουτέων τοῦτο, μετὰ ταῦτα διεξήιε ὁ στρατός. ἡ- 40
γέοντο δὲ πρῶτοι μὲν οἱ σκευοφόροι τε καὶ τὰ ὑποζύγια, μετὰ δὲ τούτους στρατὸς παντοίων ἐθνέων ἀναμίξ, οὐ διακεκριμένοι· τῇ δὲ ὑπερημίσεες ἦσαν, ἐνθαῦτα διελέλειπτο καὶ οὐ συνέμισγον οὗτοι [βασιλέϊ]. προηγεῦντο μὲν δὴ ἱππόται χίλιοι, ἐκ Περσέων πάντων ἀπολελεγμένοι· μετὰ δὲ αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ οὗτοι ἐκ πάντων ἀπολελεγμένοι, τὰς λόγχας κάτω ἐς τὴν γῆν τρέψαντες· μετὰ δὲ ἱροὶ Νισαῖοι καλεύμενοι ἵπποι δέκα, κεκοσμημένοι ὡς κάλλιστα. Νισαῖοι 2 δὲ καλέονται ἵπποι ἐπὶ τοῦδε· ἔστι πεδίον μέγα τῆς Μηδικῆς τῷ οὔνομά ἐστι Νίσαιον· τοὺς ὦν δὴ ἵππους τοὺς μεγάλους φέρει τὸ πεδίον τοῦτο. ὄπισθε δὲ τουτέων τῶν δέκα ἵππων ἅρμα Διὸς ἱρὸν ἐπετέτακτο, τὸ ἵπποι μὲν εἷλκον λευκοὶ ὀκτώ, ὄπισθε δὲ τῶν ἵππων εἵπετο πεζῇ ἡνίοχος ἐχόμενος τῶν χαλινῶν· οὐδεὶς γὰρ δὴ ἐπὶ τοῦτον τὸν θρόνον ἀνθρώπων ἀναβαίνει· τούτου δὲ ὄπισθε αὐτὸς Ξέρξης ἐπ᾽ ἅρματος ἵππων Νισαίων· παραβεβήκεε δέ οἱ ἡνίοχος τῷ οὔνομα ἦν Πατιράμφης, Ὀτάνεω παῖς, ἀνδρὸς Πέρσεω. ἐξήλασε μὲν οὕτω ἐκ 41 Σαρδίων Ξέρξης, μετεκβαίνεσκε δέ, ὅκως μιν λόγος αἱρέοι, ἐκ τοῦ ἅρματος ἐς ἁρμάμαξαν. αὐτοῦ δὲ ὄπισθε αἰχμοφόροι Περσέων οἱ ἄριστοί τε καὶ γενναιότατοι, χίλιοι, κατὰ νόμον τὰς λόγχας ἔχοντες, μετὰ δὲ ἵππος ἄλλη χιλίη ἐκ Περσέων ἀπολελεγμένη, μετὰ δὲ τὴν ἵππον ἐκ τῶν λοιπῶν Περσέων ἀπολελεγμένοι μύριοι. οὗτος πεζὸς ἦν· καὶ τουτέων χίλιοι μὲν ἐπὶ τοῖσι δόρασι ἀντὶ τῶν σαυρωτήρων ῥοιὰς 2 εἶχον χρυσέας καὶ πέριξ συνεκλήιον τοὺς ἄλλους, οἱ δὲ εἰνακισχίλιοι ἐντὸς τουτέων ἐόντες ἀργυρέας ῥοιὰς εἶχον. εἶχον δὲ χρυσέας ῥοιὰς καὶ οἱ ἐς τὴν γῆν τρέποντες τὰς λόγχας καὶ μῆλα οἱ ἄγχιστα ἐπό-

---

C. 40 §. 1. *ἀναμίξ* auch bei Xen. Symp. 4, 29. zu 1, 103, 1. — *οὐ διακεκριμένοι* ist Va. geneigt für ein Glossem des *ἀναμίξ* zu halten. Ueber den Plural Spr. 48, 4, 1. — *διελέλειπτο* war ein Zwischenraum gelassen, wie C. 41. (Sch.) So vielleicht *διετέτακτο* 6, 112, 1. vgl. gr. Spr. 61, 5, 6 — *βασιλεῖ* ist seltsam, vielleicht zu streichen und der Sinn: diese, die beiden Hälften, kamen nicht mit einander zusammen. — *ἱππόται*, *ἱππεῖς*. Di. 17, 1, 6. — *ἀπολελεγμένοι*, *ἀπειλεγμένοι*. Di. 39 u. *λέγω* lese. — *αἰχμοφόροι*, *δορυφόροι*. zu 1, 8, 1.

§ 2. *ἐπὶ τοῦδε*. zu 1, 14, 3. — *ὦν δή*. zu 1, 11, 3. — *ὄπισθε* für *ὄπισθεν* Bekker. — *παραβεβήκεέ οἱ* neben ihm stand. (Sch.)

C. 41 § 1. *μιν λόγος αἱρέοι*. zu 1, 132, 2. — *ἁρμάμαξαν*. eig. ein Weiberwagen mit einem zeltartigen Verdeck und Gardinen, die man auf- und zuziehen konnte. Kr. zu Xen. An. 1, 2, 16 grosse Ausgabe. Jetzt Araba genannt. — *κατὰ νόμον* der Sitte gemäss, die Spitzen nach oben. (We.) — *ἔχοντες* haltend. — *μετὰ δέ*. Di. 68, 2, 3. — *ἄλλη*. zu 1, 58. — *χιλίη*. Spr. 44, 1, 1. (3.) — *μύριοι*, die Unsterblichen 7, 83. (Bä.) — *οὗτος*. Spr. 61, 6. (7.) — *πεζός* erg. *στρατός*, wie 3, 25, 1. 4, 128. 7, 44. 84. 96. 100. (Sch. u. Bä.) Daneben *πεζόν*. (Sch. u. Bä.) Beides auch bei Attikern.

§ 2. *σαυρωτήρων*. Kr. zu Xen. An. 4, 7, 16. — *συνεκλήιον* für *συνέκληον* Kön. — *οἱ ἐς τὴν γῆν τρ.* 7, 40, 1. — *μῆλα*, *ἐπὶ τῶν στυράκων*

μενοι Ξέρξῃ. τοῖσι δὲ μυρίοισι ἐπετέτακτο ἵππος Περσέων μυρίη. μετὰ δὲ τὴν ἵππον διελέλειπτο καὶ δύο σταδίους καὶ ἔπειτα ὁ λοιπὸς ὅμιλος ἤιε ἀναμίξ.

42 *Ἐποιέετο δὲ τὴν ὁδὸν ἐκ τῆς Λυδίης ὁ στρατὸς ἐπί τε ποταμὸν Κάικον καὶ γῆν τὴν Μυσίην, ἀπὸ δὲ Καΐκου ὁρμεώμενος, Κάνης οὖρος ἔχων ἐν ἀριστερῇ, διὰ τοῦ Ἀταρνέος ἐς Καρίνην πόλιν. ἀπὸ δὲ ταύτης διὰ Θήβης πεδίου ἐπορεύετο, Ἀτραμύττειόν τε πόλιν καὶ Ἄντανδρον τὴν Πελασγίδα παραμειβόμενος. τὴν Ἴδην δὲ λαβὼν ἐς ἀριστερὴν χέρα ἤιε ἐς τὴν Ἰλιάδα γῆν. καὶ πρῶτα μέν οἱ ὑπὸ τῇ Ἴδῃ νύκτα ἀναμείναντι βρονταί τε καὶ πρηστῆρες ἐπεσπίπτουσι καί τινα αὐτοῦ* 43 *ταύτῃ συχνὸν ὅμιλον διέφθειραν. ἀπικομένου δὲ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τὸν Σκάμανδρον, ὃς πρῶτος ποταμῶν, ἐπείτε ἐκ Σαρδίων ὁρμηθέντες ἐπεχείρησαν τῇ ὁδῷ, ἐπέλιπε τὸ ῥέεθρον οὐδ' ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τε καὶ τοῖσι κτήνεσι πινόμενος, ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ὡς ἀπίκετο Ξέρξης, ἐς τὸ Πριάμου Πέργαμον ἀνέβη ἵμερον ἔχων θεήσασθαι. θεησάμενος δὲ καὶ πυθόμενος κείνων ἕκαστα τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Ἰλιάδι ἔθυσε βοῦς χιλίας, χοὰς δὲ οἱ Μάγοι τοῖσι ἥρωσι ἐχέαντο. ταῦτα δὲ ποιησαμένοισι νυκτὸς φόβος ἐς τὸ στρατόπεδον ἐνέπεσε. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐπορεύετο ἐνθεῦτεν, ἐν ἀριστερῇ μὲν ἀπέργων Ῥοίτειον πόλιν καὶ Ὀφρύνειον καὶ Δάρδανον, ἥπερ δὴ Ἀβύδῳ ὅμουρός ἐστι, ἐν δεξιῇ δὲ Γέργιθας Τευκρούς.*

44 *Ἐπεὶ δ' ἐγένετο ἐν Ἀβύδῳ, ἠθέλησε Ξέρξης ἰδέσθαι πάντα τὸν στρατόν. καὶ προεπεποίητο γὰρ ἐπὶ κολωνοῦ ἐπίτηδες αὐτοῦ ταύτῃ προεξέδρη λίθου λευκοῦ (ἐποίησαν δὲ Ἀβυδηνοὶ ἐντειλαμένου πρότερον βασιλέος), ἐνθαῦτα ὡς ἵζετο, κατορῶν ἐπὶ τῆς ἠιόνος ἐθηεῖτο καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὰς νέας, θηεύμενος δὲ ἱμέρθη τῶν νεῶν ἅμιλλαν γινομένην ἰδέσθαι. ἐπεὶ δ' ἐγένετό τε καὶ ἐνίκων Φοίνικες Σιδώνιοι,* 45 *ἥσθη τε τῇ ἁμίλλῃ καὶ τῇ στρατιῇ. ὡς δὲ ὥρα πάντα μὲν τὸν Ἑλλή-*

μῆλα χρυσᾶ ἔχοντες Athen. 12 p. 514, b. (We.) — *μυρίη.* zu 1, 27, 1. — *διελέλειπτο* für *διέλειπε* Sch. wie 7, 40, 1. — *καὶ δύο.* zu 3, 60, 2. *κατὰ δύο* vermuthet Sch.

C. 42. *Κάνης* Di. 50, 7, 5. — *Ἰλιάς,* adjectivisch wie *Ἰάς.* zu 4, 95, 1. — *αὐτοῦ ταύτῃ.* zu 1, 189, 2.

C. 43. *τὸ ῥέεθρον* nahm Sch. als Ac. des Bezuges, später als Objectsac. Jenes ist wohl richtiger, wie 7, 196. vgl. 7, 58, 2. 9, 51, 1. (Werfer.) — *ἐπὶ τοῦτον — Ξέρξης,* Epanalepsis des *ἀπικομένου* etc. Aehnlich 7, 46, 1. — *ἵμερον, ἐπιθυμίαν.* zu 1, 30, 2. — *χοὰς ἐχέαντο.* vgl. zu 1, 167, 2. — *κείνων,* von den troischen Mythen. — *φόβος.* zu 4, 203, 2. — *ἀπέργων* vorbeigehend. zu 1, 72, 2. vgl. 7, 109, 2. 112.

C. 44. *καὶ — γάρ.* zu 1, 24, 2. — *αὐτοῦ* für *αὐτῷ* Abresch; *αὐτῷ* billigt Va. — *προεξέδρη* ein vorragend aus (etwa verdeckenden Umgebungen) ausgerückter Sitz; *προεδρίη* 4, 88. — *λίθου.* Di. 47, 8, 3. — *ἠιών,* auch 8, 96, ist dichterisch, nur vereinzelt bei Xen. Hell. 1, 1, 5. — *ἱμέρθη, ἐπεθύμησεν.* zu 6, 120.

πόντον ὑπὸ τῶν νεῶν ἀποκεκρυμμένον, πάσας δὲ τὰς ἀκτὰς καὶ τὰ Ἀβυδηνῶν πεδία ἐπίπλεα ἀνθρώπων, ἐνθαῦτα Ξέρξης ἑωυτὸν ἐμακάρισε, μετὰ δὲ τοῦτο ἐδάκρυσε. μαθὼν δέ μιν Ἀρτάβανος ὁ πάτρως, 46 ὃς τὸ πρῶτον γνώμην ἀπεδέξατο ἐλευθέρως, οὐ συμβουλεύων Ξέρξῃ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, οὗτος ὠνὴρ φρασθεὶς Ξέρξεα δακρύσαντα εἴρετο τάδε· "ὦ βασιλεῦ, ὡς πολὺ ἀλλήλων κεχωρισμένα ἐργάσαο νῦν τε καὶ ὀλίγῳ πρότερον· μακαρίσας γὰρ σεωυτὸν δακρύεις." ὁ δὲ εἶπε· "ἐσῆλθε γάρ με λογισάμενον κατοικτεῖραι ὡς βραχὺς εἴη ὁ πᾶς ἀνθρώπινος βίος, εἰ τουτέων γε ἐόντων τοσούτων οὐδεὶς ἐς ἑκατοστὸν ἔτος περιέσται." ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· "ἕτερα τούτου 2 παρὰ τὴν ζόην πεπόνθαμεν οἰκτρότερα. ἐν γὰρ οὕτω βραχέι βίῳ οὐδεὶς οὕτω ἄνθρωπος ἐὼν εὐδαίμων πέφυκε, οὔτε τουτέων οὔτε τῶν ἄλλων, τῷ οὐ παραστήσεται πολλάκις καὶ οὐκὶ ἅπαξ τεθνάναι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ ζώειν. αἵ τε γὰρ συμφοραὶ προσπίπτουσαι καὶ αἱ νοῦσοι συνταράσσουσαι καὶ βραχὺν ἐόντα μακρὸν δοκέειν εἶναι ποιεῦσι τὸν βίον. οὕτω ὁ μὲν θάνατος μοχθηρῆς ἐούσης τῆς ζόης καταφυγὴ αἱρετωτάτη τῷ ἀνθρώπῳ γέγονε· ὁ δὲ θεὸς γλυκὺν γεύσας τὸν αἰῶνα φθονερὸς ἐν αὐτῷ εὑρίσκεται ἐών."

Ξέρξης δὲ ἀμείβετο λέγων· "Ἀρτάβανε, βιοτῆς μέν νυν ἀνθρω- 47 πηίης πέρι, ἐούσης τοιαύτης οἵην περ σὺ διαιρέεαι εἶναι, παυσώμεθα μηδὲ κακῶν μεμνεώμεθα χρηστὰ ἔχοντες πρήγματα ἐν χερσί· φράσον δέ μοι τόδε. εἴ τοι ἡ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου μὴ ἐναργὴς οὕτω ἐφάνη, εἶχες ἂν τὴν ἀρχαίην γνώμην, οὐκ ἐῶν με στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἢ μετέστης ἄν; φέρε μοι τοῦτο ἀτρεκέως εἰπέ." ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· "ὦ βασιλεῦ, ὄψις μὲν ἡ ἐπιφανεῖσα τοῦ ὀνείρου ὡς βουλό- 2 μεθα ἀμφότεροι τελευτήσειε· ἐγὼ δ' ἔτι καὶ ἐς τόδε δειματός εἰμι ὑπόπλεος οὐδ' ἐντὸς ἐμεωυτοῦ, ἄλλα τε πολλὰ ἐπιλεγόμενος καὶ δὴ

C. 46 § 1. *μιν* gehört zu *δακρύσαντα*. — *οὐ συμβουλεύων* widerrathend. Di. 67, 1, 2. — *ὠνήρ* für *ἀνήρ* Va. — *φρασθείς*, *αἰσθόμενος*. Di. 40 u. *φράζω*. — *γάρ*. Das hab' ich (mit Recht) gethan: denn. (St.) — *με*. Di. 48, 11, 3; mit dem Infinitiv auch 3, 42, 2. — *ἀνθρώπινος*. *ἀνθρωπήιος* Br., wie Her. stets gesagt habe, auch 1, 86, 3. — *τουτέων*. *τῶνδε* wäre natürlicher; doch können die Menschen hier als bloss gedachte vorschweben.

§ 2. *παρά*. zu 1, 32, 2. — *οὕτω*, das zweite, gehört zu *εὐδαίμων*. Kr. z. Dion. p. 253. vgl. 9, 45, 2. — *τῷ* dass es ihm. gr. Spr. 51, 13, 10. — *παραστήσεται* begegnen sollte. zu 1, 28. — *καὶ οὐκί*, wie 3, 25, 1. 4, 161. vgl. zu 2, 43, 3. — *προσπίπτουσαι*, wie 3, 40, 2. — *καὶ βραχύν*, *καίπερ βρ.* (Sch.) — *γλυκύν* als wohlschmeckend. Spr. 50, 8, 1. (11, 1.) Plut. *ὅτι οὐδὲ ζῆν ἔστιν ἡδέως κατ' Ἐπίκουρον* am E.: *τοῖς εὐδαιμονεῖν δοκοῦσι δέλεάρ ἐστι λύπης τὸ ἡδύ, γευομένοις ὧν στερήσονται.* (Va.) — *φθονερός*. zu 1, 32, 1.

C. 47 § 1. *μεμνεώμεθα*. Di. 39 u. *μιμνήσκω*. — *μετέστης*. zu 1, 118.

§ 2. *ἐντὸς ἐμεωυτοῦ* ohne Fassung und Ruhe. zu 1, 119, 4. — *ἐπιλεγόμενος*, *λογιζόμενος*. zu 1, 78, 1.

48καὶ ὀρέων τοι δύο τὰ μέγιστα πάντων ἐόντα πολεμιώτατα." Ξέρξης δὲ πρὸς ταῦτα ἀμείβετο τοισίδε. "δαιμόνιε ἀνδρῶν, κοῖα ταῦτα λέγεις μοι εἶναι δύο πολεμιώτατα; κότερά τοι ὁ πεζὸς μεμπτὸς κατὰ τὸ πλῆθός ἐστι καὶ τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα φαίνεται πολλαπλήσιον ἔσεσθαι τοῦ ἡμετέρου, ἢ τὸ ναυτικὸν τὸ ἡμέτερον λείψεσθαι τοῦ ἐκείνων ἢ καὶ συναμφότερα ταῦτα; εἰ γάρ τοι ταύτῃ ἐνδεέστερα φαίνεται εἶναι τὰ ἡμέτερα πρήγματα, στρατοῦ ἂν ἄλλου τις τὴν ταχίστην ἄγερσιν 49ποιοῖτο." ὁ δ' ἀμείβετο λέγων· "ὦ βασιλεῦ, οὔτε στρατὸν τοῦτον, ὅστις γε σύνεσιν ἔχοι, μέμφοιτ' ἄν, οὔτε τῶν νεῶν τὸ πλῆθος· ἤν τε πλεῦνας συλλέξῃς, τὰ δύο τοι τὰ λέγω πολλῷ ἔτι πολεμιώτερα γίνεται. τὰ δὲ δύο ταῦτα ἐστὶ γῆ τε καὶ θάλασσα. οὔτε γὰρ τῆς θαλάσσης ἔστι λιμὴν τοσοῦτος οὐδαμόθι, ὡς ἐγὼ εἰκάζω, ὅστις ἐγειρομένου χειμῶνος δεξάμενός σευ τοῦτο τὸ ναυτικὸν φερέγγυος ἔσται διασῶσαι τὰς νέας. καίτοι οὐκὶ ἕνα αὐτὸν δεῖ εἶναι [τὸν λιμένα], ἀλλὰ παρὰ 2πᾶσαν τὴν ἤπειρον παρ' ἣν δὴ κομιέαι. οὐκ ὦν δὴ ἐόντων τοι λιμένων ὑποδεξίων, μάθε ὅτι αἱ συμφοραὶ τῶν ἀνθρώπων ἄρχουσι καὶ οὐκὶ ὤνθρωποι τῶν συμφορέων. καὶ δὴ τῶν δύο τοι τοῦ ἑτέρου εἰρημένου τὸ ἕτερον ἔρχομαι ἐρέων. γῆ δὴ πολεμίη τῇδέ τοι κατίσταται· εἰ ἐθέλει τοι μηδὲν ἀντίξοον καταστῆναι, τοσούτῳ τοι γίνεται πολεμιωτέρη ὅσῳ ἂν προβαίνῃς ἑκαστέρω, τὸ πρόσω αἰεὶ κλεπτόμενος· 3εὐπρηξίης γὰρ οὐκ ἔστι ἀνθρώποισι οὐδεμία πληθώρη. καὶ δή τοι, ὡς οὐδενὸς ἐναντιευμένου, λέγω τὴν χώρην πλεῦνα ἐν πλεῦνι χρόνῳ γινομένην λιμὸν τέξεσθαι. ἀνὴρ δὲ οὕτω ἂν εἴη ἄριστος, εἰ βουλευόμενος μὲν ἀρρωδέοι, πᾶν ἐπιλεγόμενος πείσεσθαι χρῆμα, ἐν δὲ τῷ ἔργῳ θρασὺς εἴη."

50 Ἀμείβεται Ξέρξης τοισίδε. "Ἀρτάβανε, οἰκότως μὲν σύ γε τουτέων ἕκαστα διαιρέεαι· ἀτὰρ μήτε πάντα φοβέο μήτε πᾶν ὁμοίως

C. 48. *δαιμόνιε ἀνδρῶν.* Di. 47, 28, 8. — *κοῖα ταῦτα λέγεις,* ποῖά ἐστι ταῦτα ἃ λέγεις. gr. Spr. 57, 3, 5. — *μεμπτός* verächtlich. zu 1, 77, 1. — *λείψεσθαι τοῦ.* Spr. 47, 18 A. (19.) — *τὴν ταχίστην* aufs schnellste, nicht mit ἄγερσιν zu verbinden. zu 1, 81, 1. — *ἄγερσιν.* zu 7, 5, 1.

C. 49 § 1. *ἔχοι.* gr. Spr. 54, 14, 3. Sonst ἔχει. — *ἤν τε* entspricht dem vorhergehenden οὔτε. gr. Spr. 69, 25, 2. — *οὔτε* angefangen als ob § 2 γῆ τε etc. ohne die Zwischengedanken καίτοι — ἐρέων folgen sollte. — *οὐδαμόθι,* οὐδαμοῦ, auch 7, 50, 3. 126. zu 3, 113. — *σευ* hängt von τὸ ναυτικόν ab. — *φερέγγυος* zu 5, 30, 2. — *ἀλλά* erg. δεῖ λιμένας εἶναι.

§ 2. *ὑποδεξίων* fähig aufzunehmen. Doch verwirft Lobeck dies Adjectiv z. Phryn. p. 315. Va. wollte ὑποδέξιμος d. h. εὔθετοι εἰς τὸ δέξασθαι. — *ἔρχομαι ἐρέων.* zu 1, 5, 2. — *γῆ δή* für γῆ δέ We. u. eine Hs. — *ἐθέλει,* μέλλει. zu 1, 109, 2. — *ἀντίξοον,* ἐναντίον. zu 1, 174, 2. — *κλεπτόμενος* dir erschleichend. Kr. zu Xen. An. 4, 6, 11.

§ 3. *πληθώρη,* sonst πλησμονή, κόρος. „Aesch. Ag. 1304: τὸ μὲν εὖ πράττειν ἀκόρεστον ἔφυ πᾶσι βροτοῖσιν." (We.) — *ὡς* angenommen dass. (Valla.)

ἐπιλέγεο. εἰ γὰρ δὴ βούλοιο ἐπὶ τῷ αἰεὶ ἐπεσφερομένῳ πρήγματι τὸ πᾶν ὁμοίως ἐπιλέγεσθαι, ποιήσειας ἂν οὐδαμὰ οὐδέν· κρέσσον δὲ πάντα θαρσέοντα ἥμισυ τῶν δεινῶν πάσχειν μᾶλλον ἢ πᾶν χρῆμα προδειμαίνοντα μηδαμὰ μηδὲν παθεῖν. εἰ δὲ ἐρίζων πρὸς πᾶν τὸ λεγόμενον μὴ τὸ βέβαιον ἀποδέξεις, σφάλλεσθαι ὀφείλεις ἐν αὐτοῖσι ὁμοίως καὶ ὁ ὑπεναντία τούτοισι λέξας. τοῦτο μέν νυν ἐπ' ἴσης ἔχει· εἰδέναι δὲ ἄνθρωπον ἐόντα κῶς χρὴ τὸ βέβαιον; δοκέω μὲν οὐδαμῶς. τοῖσι[2] τοίνυν βουλομένοισι ποιέειν ὡς τὸ ἐπὶ πᾶν φιλέει γίνεσθαι τὰ κέρδεα, τοῖσι δὲ ἐπιλεγομένοισί τε πάντα καὶ ὀκνεῦσι οὐ μάλα ἐθέλει. ὁρᾷς τὰ Περσέων πρήγματα ἐς ὃ δυνάμιος προκεχώρηκε. εἰ τοίνυν ἐκεῖνοι οἱ πρὸ ἐμεῦ γενόμενοι βασιλέες γνώμῃσι ἐχρέωντο ὁμοίῃσι καὶ σύ, ἢ μὴ χρεώμενοι γνώμῃσι τοιαύτῃσι ἄλλους συμβούλους εἶχον τοιούτους, οὐκ ἄν κοτε εἶδες αὐτὰ ἐς τοῦτο προελθόντα· νῦν δὲ κινδύνους ἀναρριπτέοντες ἐς τοῦτό σφεα προηγάγοντο. μεγάλα γὰρ πρήγματα μεγάλοισι κινδύνοισι ἐθέλει καταιρέεσθαι.[3] ἡμεῖς τοίνυν ὁμοιεύμενοι κείνοισι ὥρην τε τοῦ ἔτεος καλλίστην πορευόμεθα καὶ καταστρεψάμενοι πᾶσαν τὴν Εὐρώπην νοστήσομεν ὀπίσω, οὔτε λιμῷ ἐντυχόντες οὐδαμόθι οὔτε ἄλλο ἄχαρι οὐδὲν παθόντες. τοῦτο μὲν γὰρ αὐτοὶ πολλὴν φορβὴν φερόμενοι πορευόμεθα, τοῦτο δέ, τῶν ἂν κου ἐπιβέωμεν γῆν καὶ ἔθνος, τούτων τὸν σῖτον ἕξομεν· ἐπ' ἀροτῆρας δὲ καὶ οὐ νομάδας στρατευόμεθα ἄνδρας."

Λέγει Ἀρτάβανος μετὰ ταῦτα· "ὦ βασιλεῦ, ἐπείτε ἀρρωδέειν οὐ-51 δὲν ἐᾷς πρῆγμα, σὺ δέ μευ συμβουλίην ἔνδεξαι· ἀναγκαίως γὰρ ἔχει περὶ πολλῶν πρηγμάτων πλεῦνα λόγον ἐκτεῖναι. Κῦρος ὁ Καμβύσεω

C. 50 § 1. φοβέο. Di. 30, 3, 5. — πάντα θαρσέοντα. Spr. 46, 6 A. (10.) — παθεῖν. ποιεῖν? — πᾶν τὸ λ. jede Ansicht, jeder Vorschlag. gr. Spr. 50, 4, 1. — τὸ βέβαιον ἀποδέξεις das (vollkommen) Sichere, Gefahrlose angiebst, was auch du nicht kannst. vgl. das E. des § — σφάλλεσθαι Fehlgriffe thun. vgl. 7, 52. — ἐν αὐτοῖσι, in deinen gegen fremde Ansichten gerichteten Aeusserungen. — τούτοισι, deinen Ansichten. — ἐπ' ἴσης ἔχει verhält sich in, ist von gleicher Art. zu 1, 74, 1.

§ 2. ποιέειν etwas unternehmen. — τά die bezüglichen. — ὡς τὸ ἐπὶ πᾶν im Allgemeinen. zu 4, 68, 1. — ἐθέλει, dem φιλέει synonym. zu 1, 74, 3. — ἐς ὅ. ἐς τό oder ἐς ὅσον Struve 1 p. 43. — καὶ σύ wie du. Spr. 69, 28, 3. (82, 5.) — ἀναρριπτέοντες. zu Thuk. 4, 85, 2. — ἐς τοῦτο zu dieser Stufe der Macht; ἐς τάδε bei Thuk. 1, 144, 5. 6, 18, 6. — σφεα, αὐτά. Di. 51, 1, 15. — προηγάγοντο. προήγαγον? Kr. zu Thuk. 1, 75, 2. Erklärlich ist freilich auch das Medium.

§ 3. καταιρέεσθαι errungen werden. Aehnlich ἀγῶνας συγκαταιρέειν 9, 35. (Sch.) — ὥρην. Di. 46, 4. — νοστήσομεν, ἀναχωρήσομεν. zu 5, 24, 2. — φορβήν, ἐπιτήδεια, was Her. so nicht gebraucht. zu 1, 202, 1. — ἐπιβέωμεν γῆν. Di. 47, 23, 4. — ἀροτῆρας, γεωργούς, bei Her. öfter, eig. poetisch.

C. 51 § 1. σὺ δέ. Di. 50, 1, 14. — ἐκτεῖναι. μηκύνειν λόγον ist in

Ἰωνίην πᾶσαν πλὴν Ἀθηναίων κατεστρέψατο δασμοφόρον εἶναι Πέρσῃσι. τούτους ὦν τοὺς ἄνδρας συμβουλεύω τοι μηδεμιῇ μηχανῇ ἄγειν ἐπὶ τοὺς πατέρας· καὶ γὰρ ἄνευ τουτέων οἷοί τέ εἰμεν τῶν ἐχθρῶν κατυπέρτεροι γίνεσθαι. ἢ γάρ σφεας, ἢν ἕπωνται, δεῖ ἀδικωτάτους γίνεσθαι καταδουλουμένους τὴν μητρόπολιν ἢ δικαιοτάτους συνελευθεροῦντας. ἀδικώτατοι μέν νυν γινόμενοι οὐδὲν κέρδος μέγα ἡμῖν προσβάλλουσι, δικαιότατοι δὲ γινόμενοι οἷοί τε δηλήσασθαι μεγάλως τὴν σὴν στρατιὴν γίνονται. ἐς θυμὸν ὦν βαλεῦ καὶ τὸ παλαιὸν ἔπος, ὡς εὖ εἴρηται, τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ πᾶν τέλος καταφαίνεσθαι." 52 ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Ξέρξης "Ἀρτάβανε, τῶν ἀπεφήναο γνωμέων, σφάλλεαι κατὰ ταύτην δὴ μάλιστα, ὃς Ἴωνας φοβέαι μὴ μεταβάλωσι, τῶν ἔχομεν γνῶμα μέγιστον, τῶν σύ τε μάρτυς γίνεαι καὶ οἱ συστρατευσάμενοι Δαρείῳ ἄλλοι ἐπὶ Σκύθας, ὅτι ἐπὶ τούτοισι ἡ πᾶσα Περσικὴ στρατιὴ ἐγένετο διαφθεῖραι καὶ περιποιῆσαι· οἱ δὲ δικαιοσύνην καὶ πιστότητα ἐνέδωκαν, ἄχαρι δὲ οὐδέν. πάρεξ δὲ τούτου, ἐν τῇ ἡμετέρῃ καταλιπόντας τέκνα τε καὶ γυναῖκας καὶ χρήματα οὐδ' ἐπιλέγεσθαι χρὴ νεώτερόν τι ποιήσειν. οὕτω μηδὲ τοῦτο φοβέο, ἀλλὰ θυμὸν ἔχων ἀγαθὸν σῶζε οἶκόν τε τὸν ἐμὸν καὶ τυραννίδα τὴν ἐμήν· σοὶ γὰρ ἐγὼ μούνῳ ἐκ πάντων σκῆπτρα τὰ ἐμὰ ἐπιτράπω."

53 Ταῦτα εἴπας καὶ Ἀρτάβανον ἀποστείλας ἐς Σοῦσα δεύτερα μετεπέμψατο Ξέρξης Περσέων τοὺς δοκιμωτάτους, ἐπεὶ δέ οἱ παρῆσαν, ἔλεγέ σφι τάδε. "ὦ Πέρσαι, τῶνδ' ἐγὼ ὑμέων χρηίζων συνέλεξα, ἄνδρας τε γίνεσθαι ἀγαθοὺς καὶ μὴ καταισχύνειν τὰ πρόσθε ἐργασμένα Πέρσῃσι, ἐόντα μεγάλα τε καὶ πολλοῦ ἄξια, ἀλλ' εἷς τε ἕκαστος καὶ οἱ σύμπαντες προθυμίην ἔχωμεν· ξυνὸν γὰρ τοῦτο πᾶσι ἀγαθὸν σπεύ-

---

der Prosa üblicher; bei Her. 2, 35, 1. vgl. 3, 60, 1. — *Ἀθηναίων*. *Ἀθηνέων* Schäfer. — *εἶναι*. Di. 55, 3, 21. — *μηχανῇ* Weise. Kr. zu Xen. An. 4, 5, 16. — *κατυπέρτεροι*. zu 1, 65, 1. — *πατέρας* Stammväter. vgl. 8, 22, 1. (We.)

§ 2. *δηλήσασθαι*, *κακῶσαι*. zu 6, 36. — *ἐς θυμὸν βαλεῦ*. zu 1, 84, 3.

C. 52. *Ἴωνας φοβέαι μή*. gr. Spr. 61, 6, 5. — *μεταβάλλωσι* umschlagen, abfallen, wie 8, 22, 2; das Medium 5, 75, 1. — *γνῶμα*, *τεκμήριον*, sonst eben nur dichterisch, bei Her. nur hier. — *ἄλλοι* stände regelmässiger vor *οἱ συστρατευσάμενοι*. — *διαφθεῖραι*. gr. Spr. 61, 6, 8. (5.) — *ἐνέδωκαν* bewiesen, so ungew. vgl. zu 3, 105. — *πάρεξ*, *χωρίς*. zu 1, 14, 1. — *τέκνα*. zu 5, 14.

C. 53. *οἱ παρῆσαν*. Kr. zu Xen. An. 1, 1, 1. vgl. unten 8, 60, 4. — *χρηίζων* mit dem Ge. der Person und der Sache, wie öfter *δέομαι*. zu 1, 157, 1 u. 5, 40. — *συνέλεξα* erg. *ὑμᾶς*. Spr. 60, 4, 2. (5, 2.) — *γίνεσθαι* von *χρηίζων* abhängig, epexegetisch, als ob *τόδε* vorherginge. Spr. 57, 10, 3. (7.) — *εἷς — ἔχωμεν*, *ἵνα* etc. *ἔχειν* wäre concinn. Ein Uebergang zum selbständigen Satze. zu 1, 19. — *ξυνόν*, *κοινόν*. zu 4, 12. — *σπεύδεται*

δεται. τῶνδε δὲ εἵνεκα προαγορεύω ἀντέχεσθαι τοῦ πολέμου ἐντεταμένως· ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, ἐπ' ἄνδρας στρατευόμεθα ἀγαθούς, τῶν ἢν κρατήσωμεν, οὐ μή τις ἡμῖν ἄλλος στρατὸς ἀντιστῇ κοτε ἀνθρώπων. νῦν δὲ διαβαίνωμεν ἐπευξάμενοι τοῖσι θεοῖσι οἳ Περσίδα γῆν λελόγχασι."

Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην παρεσκευάζοντο ἐς τὴν διάβασιν· τῇ δὲ 54 ὑστεραίῃ ἀνέμενον τὸν ἥλιον [ἐθέλοντες] ἰδέσθαι ἀνίσχοντα, θυμιήματά τε παντοῖα ἐπὶ τῶν γεφυρέων καταγίζοντες καὶ μυρσίνῃσι στορνύντες τὴν ὁδόν. ὡς δ' ἐπανέτελλε ὁ ἥλιος, σπένδων ἐκ χρυσέης φιάλης Ξέρξης ἐς τὴν θάλασσαν εὔχετο πρὸς τὸν ἥλιον μηδεμίαν οἱ συντυχίην τοιαύτην γενέσθαι ἥ μιν παύσει καταστρέψασθαι τὴν Εὐρώπην πρότερον ἢ ἐπὶ τέρμασι τοῖσι ἐκείνης γένηται. εὐξάμενος δὲ ἐσέβαλε τὴν φιάλην ἐς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ χρύσεον κρητῆρα καὶ Περσικὸν ξίφος, τὸν ἀκινάκην καλέουσι. ταῦτα οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρῖναι οὔτε εἰ τῷ ἡλίῳ ἀνατιθεὶς κατῆκε ἐς τὸ πέλαγος, οὔτε εἰ μετεμέλησέ οἱ τὸν Ἑλλήσποντον μαστιγώσαντι καὶ ἀντὶ τουτέων τὴν θάλασσαν ἐδωρέετο. ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπεποίητο, διέβαινον κατὰ μὲν τὴν ἑτέρην τῶν γεφυ- 55 ρέων τὴν πρὸς τοῦ Πόντου ὁ πεζός τε καὶ ἡ ἵππος ἅπασα, κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ Αἰγαῖον τὰ ὑποζύγια καὶ ἡ θεραπηίη. ἡγέοντο δὲ πρῶτα μὲν οἱ μύριοι Πέρσαι, ἐστεφανωμένοι πάντες, μετὰ δὲ τούτους ὁ σύμμικτος στρατὸς παντοίων ἐθνέων. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην οὗτοι, τῇ δὲ ὑστεραίῃ πρῶτοι μὲν οἵ τε ἱππόται καὶ οἱ τὰς λόγχας κάτω τρέποντες· ἐστεφάνωντο δὲ καὶ οὗτοι. μετὰ δὲ οἵ τε ἵπποι οἱ ἱροὶ καὶ τὸ ἅρμα τὸ ἱρόν, ἐπὶ δὲ αὐτός τε Ξέρξης καὶ οἱ αἰχμοφόροι καὶ οἱ ἱππόται οἱ χίλιοι, ἐπὶ δὲ τούτοισι ὁ ἄλλος στρατός. καὶ αἱ νέες ἅμα ἀνήγοντο ἐς τὴν ἀπεναντίον. ἤδη δὲ ἤκουσα καὶ ὕστατον διαβῆναι βασιλέα πάντων.

σπεύδετε Gr. u. Va., da das Passiv schwerlich vorkomme. — *ἀντέχεσθαι τοῦ π.* zu 1, 134, 2. — *ἐντεταμένως* eifrig, noch 4, 14, 2. 8, 128, 1. (Sch.) Sonst wohl nirgends. — *οὐ μή.* zu 1, 199, 3. — *οἵ* für *τοι* Struve. Di. 25, 5, 4. — *λελόγχασι*, sonst auch *ἔχουσιν*. Kr. zu Dion. p. 171. Die poetische Form auch bei Dionys. Arch. 4, 83. Dagegen Dinarch g. Dem. 64: *μαρτύρομαι τοὺς θεοὺς οἳ τὴν πόλιν ἡμῶν εἰλήχασιν.* Plat. Tim. 23, e: *Ἀθηνᾶ τὴν πόλιν τήνδε ἔλαχε.*

C. 54. *στορνύντες*, poetische Nebenform von *στορέννυμι*. Di. 40 u. d. W. vgl. 8, 99. — *πρός.* gr. Spr. 48, 7, 14. — *παύσει.* Spr. 53, 7, 6. (8.) — *καταστρέψασθαι.* zu 5, 67, 1. — *πρότερον ἢ γένηται.* Di. 54, 17, 9. Im Vorhergehenden liegt eine Negation. — *τέρμασι, ὅροις*, mehr dichterisch. — *τόν.* Spr. 61, 6, 4. (7, 8.) — *ἀκινάκην* zweischneidiger Degen, zum Stechen. Kr. Ind. zu Xen. An. grosse Ausg. — *μετεμέλησέ οἱ.* gr. Spr. 47, 11, 6. Mit dem Particip auch 1, 130, 2. 4, 203, 1. 9, 89, 2.

C. 55. *θεραπηίη.* zu 1, 199, 1. — *ὁ* das 7, 40, 1 erwähnte. — *οὗτοι, ἤισαν* aus *ἡγέοντο.* — *οἱ τὰς λ. κ. τρ.* 7, 40, 1. 41, 2. — *οἱ ἱροί* 1, 189, 1. — *οἱ χίλιοι* 7, 40, 1. — *ἐς τὴν ἀπεναντίον* erg. *γῆν*. Ueber das Adverbium zu 7, 34. — *ὕστατον* ist der Ac. des Masc. Spr. 57, 5, 3.

56 Ξέρξης δὲ ἐπείτε διέβη ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐθηεῖτο τὸν στρατὸν
ὑπὸ μαστίγων διαβαίνοντα. διέβη δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἐν ἑπτὰ ἡμέ-
ρῃσι καὶ ἐν ἑπτὰ εὐφρόνῃσι, ἐλινύσας οὐδένα χρόνον. ἐνθαῦτα λέ-
γεται Ξέρξεω ἤδη διαβεβηκότος τὸν Ἑλλήσποντον ἄνδρα εἰπεῖν Ἑλ-
λησπόντιον· "ὦ Ζεῦ, τί δὴ ἀνδρὶ εἰδόμενος Πέρσῃ καὶ οὔνομα ἀν-
τὶ Διὸς Ξέρξεα θέμενος ἀνάστατον τὴν Ἑλλάδα ἐθέλεις ποιῆσαι,
ἄγων πάντας ἀνθρώπους; καὶ γὰρ ἄνευ τουτέων ἐξῆν τοι ποιέειν
ταῦτα."

57 Ὡς δὲ διέβησαν πάντες, ἐς ὁδὸν ὡρμημένοισι τέρας σφι ἐφάνη
μέγα, τὸ Ξέρξης ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο καίπερ εὐσύμβλητον ἐόν·
ἵππος γὰρ ἔτεκε λαγόν. εὐσύμβλητον ὦν τῇδε τοῦτο ἐγένετο, ὅτι ἔμελλε
μὲν ἐλᾶν στρατιὴν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης ἀγαυρότατα καὶ μεγαλο-
πρεπέστατα, ὀπίσω δὲ περὶ ἑωυτοῦ τρέχων ἥξειν ἐς τὸν αὐτὸν χῶρον.
ἐγένετο δὲ καὶ ἕτερον αὐτῷ τέρας ἐόντι ἐν Σάρδισι· ἡμίονος γὰρ ἔ-
τεκε ἡμίονον διξὰ ἔχουσαν αἰδοῖα, τὰ μὲν ἔρσενος τὰ δὲ θηλέης· κα-
58 τύπερθε δὲ ἦν τὰ τοῦ ἔρσενος. τῶν ἀμφοτέρων λόγον οὐδένα ποιη-
σάμενος τὸ πρόσω ἐπορεύετο, σὺν δέ οἱ ὁ πεζὸς στρατός. ὁ δὲ ναυ-
τικὸς ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον πλέων παρὰ γῆν ἐκομίζετο, τὰ ἔμπαλιν
πρήσσων τοῦ πεζοῦ. ὁ μὲν γὰρ πρὸς ἑσπέρην ἔπλεε, ἐπὶ Σαρπηδο-
νίης ἄκρης ποιεύμενος τὴν ἄπιξιν, ἐς τὴν αὐτῷ προείρητο ἀπικομένῳ
περιμένειν· ὁ δὲ κατ' ἤπειρον στρατὸς πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατο-
λὰς ἐποιέετο τὴν ὁδὸν διὰ τῆς Χερσονήσου, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχων τὸν
Ἕλλης τάφον τῆς Ἀθάμαντος, ἐν ἀριστερῇ δὲ Καρδίην πόλιν, διὰ μέ-
σης δὲ πορευόμενος πόλιος τῇ οὔνομα τυγχάνει ἐὸν Ἀγορή. ἐνθεῦτεν
δὲ κάμπτων τὸν κόλπον τὸν Μέλανα καλεόμενον καὶ Μέλανα ποτα-

C. 56. *ἐθηεῖτο.* Di. 39 u. *θεάομαι.* — *ἐλινύσας, παυσάμενος.* zu 1,
67, 3. — *εἰδόμενος, ἐοικώς.* zu 6, 69, 1. — *Ξέρξεα.* zu 5, 52, 4. —
πάντων, hyperbolisch, von Aristides durch ein zugefügtes *ὡς εἰπεῖν* gemil-
dert; *πάντα τὸν ἠῷον στρατόν* 7, 157, 1. — *ἐξῆν.* gr. Spr. 53, 2, 7.

C. 57. *εὐσύμβλητον* leicht deutbar, noch bei Aeschylos. — *τῇδε*
in folgendem Sinne. — *ἀγαυρότατα* sehr hochmüthig. Nur noch
bei Hes. *Θ*, 832: *ταῦρος ἄγαυρος.* — *ὀπίσω* gehört zu *ἥξειν.* (Sch.) Eig. ist
es poetisch. Her. gebraucht es häufig für *πάλιν* in localer wie in temporaler
Bedeutung: zurück und wiederum. — *περὶ ἑωυτοῦ* für sich selbst,
sein Leben. 8, 140, 2: *μὴ βούλεσθε θέειν αἰεὶ περὶ ὑμέων αὐτῶν.* 8, 74: *περὶ
τοῦ παντὸς ἤδη δρόμον θέοντες.* (We.) 9, 37, 1: *τρέχων περὶ τῆς ψυχῆς.* (Va.)
8, 102, 2: *πολλοὺς ἀγῶνας δραμέονται περὶ σφέων αὐτέων* (Sch.) Schon Ho.
Il. X, 161: *περὶ ψυχῆς θέον.* (Bä.) — *κατύπερθε.* zu 1, 104.

C. 58 § 1. *τῶν ἀμφοτέρων* auf welche beide Vorzeichen. zu 1,
4, 2. — *σὺν δέ οἱ,* wie *σὺν δέ σφι.* zu 5, 121. — *ἔξω τόν.* zu 5, 103. —
τὰ ἔμπαλιν d. h. indem es die umgekehrte Richtung einschlug. — *τοῦ
πεζοῦ, ἢ ὁ πεζός.* zu 2, 19, 3. — *ἄπιξιν.* Dem. 5, 8: *τὴν τότ' ἄφιξιν εἰς
τοὺς πολεμίους ἐποιήσατο.* Ein ziemlich seltenes Wort. — *ἐς τήν.* gr. Spr.
51, 9, 2. — *ἀνατολαί,* der Plu. auch 4, 8. 7, 70 u. schon Od. *μ*, 4.

§ 2. *διὰ μέσης πόλιος* mitten durch eine Stadt; daher ohne

όν, οὐκ ἀντισχόντα τότε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον ἀλλ' ἐπιλιπόντα, τοῦ-
ον τὸν ποταμὸν διαβάς, ἐπ' οὗ καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην
ει, ἤιε πρὸς ἑσπέρην, Αἶνόν τε πόλιν Αἰολίδα καὶ Στεντορίδα λίμ-
ην παρεξιών, ἐς ὃ ἀπίκετο ἐς Δορίσκον. ὁ δὲ Δορίσκος ἐστὶ τῆς 59
ρηίκης αἰγιαλός τε καὶ πεδίον μέγα, διὰ δὲ αὐτοῦ ῥέει ποταμὸς
έγας Ἕβρος· ἐν τῷ τεῖχός τε ἐδέδμητο βασιλήιον, τοῦτο τὸ δὴ Δο-
ίσκος κέκληται, καὶ Περσέων φρουρὴ ἐν αὐτῷ κατεστήκεε ὑπὸ Δα-
είου ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπείτε ἐπὶ Σκύθας ἐστρατεύετο. ἔδοξε
ν τῷ Ξέρξῃ ὁ χῶρος εἶναι ἐπιτήδεος ἐνδιατάξαι τε καὶ ἐξαριθμῆσαι
ὸν στρατόν, καὶ ἐποίεε ταῦτα. τὰς μὲν δὴ νέας τὰς πάσας ἀπικο- 2
ένας ἐς Δορίσκον οἱ ναύαρχοι κελεύσαντος Ξέρξεω ἐς τὸν αἰγιαλὸν
ὸν προσεχέα Δορίσκῳ ἐκόμισαν, ἐν τῷ Σάλη τε Σαμοθρηικίη πεπό-
ισται πόλις καὶ Ζώνη, τελευταία δὲ αὐτοῦ Σέρρειον ἄκρη οὐνομα-
τή. ὁ δὲ χῶρος οὗτος τὸ παλαιὸν ἦν Κικόνων. ἐς τοῦτον τὸν αἰ-
ιαλὸν κατασχόντες τὰς νέας ἀνέψυχον ἀνελκύσαντες. ὁ δὲ ἐν τῷ Δο-
ίσκῳ τοῦτον τὸν χρόνον τῆς στρατιῆς ἀριθμὸν ἐποιέετο. ὅσον μὲν 60
υν ἕκαστοι παρεῖχον πλῆθος ἐς ἀριθμόν, οὐκ ἔχω εἰπεῖν τὸ ἀτρεκές·
ὐ γὰρ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων· σύμπαντος δὲ τοῦ στρατοῦ
οῦ πεζοῦ τὸ πλῆθος ἐφάνη ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες. ἐξη-
ίθμησαν δὲ τόνδε τὸν τρόπον. συναγαγόντες ἐς ἕνα χῶρον μυριάδα
νθρώπων καὶ συννάξαντες ταύτην ὡς μάλιστα εἶχον περιέγραψαν
ξωθεν κύκλον· περιγράψαντες δὲ καὶ ἀπέντες τοὺς μυρίους αἱμασιὴν
εριέβαλον κατὰ τὸν κύκλον, ὕψος ἀνήκουσαν ἀνδρὶ ἐς τὸν ὀμφαλόν·
αύτην δὲ ποιήσαντες ἄλλους ἐσεβίβαζον ἐς τὸ περιοικοδομημένον, μέ-
ρι οὗ πάντας τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐξηρίθμησαν. ἀριθμήσαντες δὲ κατὰ
θνεα διέτασσον.

Οἱ δὲ στρατευόμενοι οἵδε ἦσαν, Πέρσαι μὲν ὧδε ἐσκευασμένοι. 61
ερὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον τιάρας καλεομένους, πίλους ἀπαγέας,
ερὶ δὲ τὸ σῶμα κιθῶνας χειριδωτοὺς ποικίλους, λεπίδος σιδηρέης,

---

rtikel. — ἀντίσχοντα ausreichend, wie 7, 108. 196. (Sch.) — τὸ ῥέε-
ρον. zu 7, 43. — παρεξιών. zu 5, 12, 2.

C. 59 § 1. ἐδέδμητο, ᾠκοδόμητο. Di. 39 u. δέμω. — ὑπό. Spr. 52,
, 1. — ἐπείτε. zu 2, 43, 3. Nicht leicht sonst so ἐπείτε, ἐπειδή mit ἐξ ἐκεί-
ου τοῦ χρόνου oder ä. — ἐπιτήδεος ἐνδιατάξαι. zu 6, 102.

§ 2. προσεχέα. zu 3, 13, 2. 6, 14, 2. — πεπόλισται, ᾤκισται. zu
, 108. — ἦν Κικόνων. Spr. 47, 4, 2. (6, 7.) — τὰς νέας kann von allen
rei Verben abhängen. zu 6, 101, 1. — ἀριθμόν Zählung. Kr. zu Xen.
n. 1, 2, 9.

C. 60. οὐδαμῶν, οὐδένων. Di. 24, 1, 2. — μυριάδες. Spr. 60, 2, 3.
— συννάξαντες für συνάξαντες Reiske. vgl. 7, 36, 3. — εἶχον konnten.

C. 61 § 1. τιάρας. zu 1, 132, 1. bei Andern ἡ τιάρα. Ohne Artikel:
ogenannte Tiaren, nicht die sog. — ἀπαγέας leitet man von πήγνυμι
b: nicht dichte, ungefilzte. vgl. 7, 64. — κιθῶνας. zu 5, 106, 4.
— χειριδωτούς mit Aermeln (χειρίδες); nur hier. — ποικίλους, καὶ
ώρακας λεπίδος vermuthet We. vgl. 9, 22, 2 u. Xen. Kyr. 7, 1, 2. — λε-

ὄψιν ἰχθυοειδέος, περὶ δὲ τὰ σκέλεα ἀναξυρίδας, ἀντὶ δὲ ἀσπίδων γέρρα· ὑπὸ δὲ φαρετρεῶνες ἐκρέμαντο· αἰχμὰς δὲ βραχέας εἶχον, τόξα δὲ μεγάλα, διστοὺς δὲ καλαμίνους, πρὸς δὲ ἐγχειρίδια παρὰ τὸν 2δεξιὸν μηρὸν παραιωρεύμενα ἐκ τῆς ζώνης. καὶ ἄρχοντα παρείχοντο Ὀτάνεα τὸν Ἀμήστριος, πατέρα τῆς Ξέρξεω γυναικός. ἐκαλέοντο δὲ πάλαι ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων Κηφῆνες, ὑπὸ μέντοι σφέων αὐτέων καὶ τῶν περιοίκων Ἀρταῖοι. ἐπεὶ δὲ Περσεὺς ὁ Δανάης τε καὶ Διὸς ἀπίκετο παρὰ Κηφέα τὸν Βήλου καὶ ἔσχε αὐτοῦ τὴν θυγατέρα Ἀνδρομέδην, γίνεται αὐτῷ παῖς τῷ οὔνομα ἔθετο Πέρσην, τοῦτον δὲ αὐτοῦ κατα-62λείπει· ἐτύγχανε γὰρ ἄπαις ἐὼν ὁ Κηφεὺς ἔρσενος γόνου. ἐπὶ τούτου δὲ τὴν ἐπωνυμίην ἔσχον. Μῆδοι δὲ τὴν αὐτὴν ταύτην ἐσταλμένοι ἐστρατεύοντο· Μηδικὴ γὰρ αὕτη ἡ σκευή ἐστι καὶ οὐ Περσική. οἱ δὲ Μῆδοι ἄρχοντα μὲν παρείχοντο Τιγράνην, ἄνδρα Ἀχαιμενίδην, ἐκαλέοντο δὲ πάλαι πρὸς πάντων Ἄριοι, ἀπικομένης δὲ Μηδείης τῆς Κολχίδος ἐξ Ἀθηνέων ἐς τοὺς Ἀρίους τούτους μετέβαλον καὶ οὗτοι τὸ οὔνομα. αὐτοὶ δὲ περὶ σφέων ὧδε λέγουσι Μῆδοι.

Κίσσιοι δὲ στρατευόμενοι τὰ μὲν ἄλλα κατά περ Πέρσαι ἐσκευάδατο, ἀντὶ δὲ τῶν πίλων μιτρηφόροι ἦσαν. Κισσίων δὲ ἦρχε Ἀνάφης ὁ Ὀτάνεω. Ὑρκάνιοι δὲ κατά περ Πέρσαι ἐσεσάχατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Μεγάπανον τὸν Βαβυλῶνος ὕστερον τουτέων ἐπιτροπεύσαντα.
63Ἀσσύριοι δὲ στρατευόμενοι περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον χάλκεά τε κράνεα καὶ πεπλεγμένα τρόπον τινὰ βάρβαρον οὐκ εὐαπήγητον, ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμὰς καὶ ἐγχειρίδια παραπλήσια τοῖσι Αἰγυπτίοισι εἶχον, πρὸς δὲ ῥόπαλα ξύλων τετυλωμένα σιδήρῳ καὶ λινέους θώρηκας. οὗτοι δὲ ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων ἐκαλέοντο Σύριοι, ὑπὸ δὲ τῶν βαρβάρων Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν. τουτέων δὲ μεταξὺ Χαλδαῖοι. ἦρχε δέ σφεων 64Ὀτάσπης ὁ Ἀρταχαίου. Βάκτριοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀγχότατα τῶν Μηδικῶν ἔχοντες ἐστρατεύοντο, τόξα δὲ καλάμινα ἐπιχώρια

πίδος, aus Schuppen, von κιθῶνας regiert, der materiale Ge. Spr. 47, 6 (8.) — γέρρα. Kr. zu Xen. An. 1, 8, 9. — ὑπὸ δέ darunter aber, von Her. sonst meines Wissens nie ohne Casus gebraucht. — φαρετρεών auch 1, 216, 1 u. 2, 141, 3. Sonst φαρέτρα. — παραιωρεύμενα neben hängend, ein seltenes Wort. — ἐκ. gr. Spr. u. Di. 68, 17, 5. (3.)

§ 2. παρέχεσθαι ἄρχοντα u. ä. bei Her. öfter, wohl ihm eigen. — Περσεύς. zu 6, 54. — ἔσχε erhielt. — Πέρσην. zu Δημάρητον 6, 63, 1. — ἄπαις ἐ. γ. zu 1, 109, 2. 3, 66, 1. 7, 205, 1. — γόνου. zu 2, 43. Attische Prosaiker sagen ἄπαις ἀρρένων παίδων.

C. 62. ταύτην erg. στολήν, σκευήν, wie 7, 72. 84. zu 1, 109, 1. — ὧδε, οὕτω. zu 5, 2. — μιτρηφόροι ἦσαν etwas hart für μίτρας ἐφόρεον. — ἐσεσάχατο für ὡπλισμένοι ἦσαν nur noch 7, 70. 73. 86 u. Theokr. 17, 94. (Va.) — Βαβυλῶνος ἐπιτροπεύσαντα. zu 1, 65, 3.

C. 63. πεπλεγμένα, aus ledernen Riemen vermuthlich. vgl. 7, 72. 79 mit 85. κράνεα χηλευτά 7, 89. (Bä.) Kr. zu Xen. An. 5, 2, 22. — εὐαπήγητον nicht leicht zu beschreiben, erst bei Spätern wieder. — μεταξύ erg. ἦσαν.

καὶ αἰχμὰς βραχέας. Σάκαι δὲ οἱ Σκύθαι περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι
κυρβασίας ἐς ὀξὺ ἀπηγμένας ὀρθὰς εἶχον πεπηγυίας, ἀναξυρίδας δὲ
ἐνδεδύκεσαν, τόξα δὲ ἐπιχώρια καὶ ἐγχειρίδια, πρὸς δὲ καὶ ἀξίνας
σαγάρις εἶχον. τούτους δέ, ἐόντας Σκύθας Ἀμυργίους, Σάκας ἐκάλεον·
οἱ γὰρ Πέρσαι πάντας τοὺς Σκύθας καλέουσι Σάκας. Βακτρίων δὲ
καὶ Σακέων ἦρχε Ὑστάσπης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης τῆς Κύρου.
Ἰνδοὶ δὲ εἵματα μὲν ἐνδεδυκότες ἀπὸ ξύλων πεποιημένα τόξα [δὲ] 65
καλάμινα εἶχον καὶ ὀιστοὺς καλαμίνους· ἐπὶ δὲ σίδηρος ἦν. ἐσταλ-
μένοι μὲν δὴ ἦσαν οὕτω Ἰνδοί, προσετετάχατο δὲ συστρατευόμενοι
Φαρναζάθρῃ τῷ Ἀρταβάτεω. Ἄριοι δὲ τόξοισι μὲν ἐσκευασμένοι 66
ἦσαν Μηδικοῖσι, τὰ δὲ ἄλλα κατά περ Βάκτριοι. Ἀρίων δὲ ἦρχε
Σισάμνης ὁ Ὑδάρνεος. Πάρθοι δὲ καὶ Χοράσμιοι καὶ Σόγδοι τε
καὶ Γανδάριοι καὶ Δαδίκαι τὴν αὐτὴν σκευὴν ἔχοντες τὴν καὶ Βάκτριοι
ἐστρατεύοντο. τουτέων δὲ ἦρχον οἵδε, Πάρθων μὲν καὶ Χορασμίων
Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκεω, Σόγδων δὲ Ἀζάνης ὁ Ἀρταίου, Γανδαρίων
δὲ καὶ Δαδικέων Ἀρτύφιος ὁ Ἀρταβάνου. Κάσπιοι δὲ σισύρνας 67
τε ἐνδεδυκότες καὶ τόξα ἐπιχώρια καλάμινα ἔχοντες καὶ ἀκινάκας ἐ-
στρατεύοντο. οὗτοι μὲν οὕτω ἐσκευάδατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Ἀριό-
μαρδον τὸν Ἀρτυφίου ἀδελφεόν, Σαράγγαι δὲ εἵματα μὲν βεβαμμένα
ἔχοντες ἐνέπρεπον, πέδιλα δὲ ἐς γόνυ ἀνατείνοντα εἶχον, τόξα δὲ καὶ
αἰχμὰς Μηδικάς. Σαραγγέων δὲ ἦρχε Φερενδάτης ὁ Μεγαβάζου.
Πάκτυες δὲ σισυρνοφόροι τε ἦσαν καὶ τόξα ἐπιχώρια εἶχον καὶ ἐγχει-
ρίδια. Πάκτυες δὲ ἄρχοντα παρείχοντο Ἀρτύντην τὸν Ἰθαμάτρεω.
Οὔτιοι δὲ καὶ Μύκοι τε καὶ Παρικάνιοι ἐσκευασμένοι ἦσαν κατά περ 68
Πάκτυες. τουτέων δὲ ἦρχον οἵδε, Οὐτίων μὲν καὶ Μύκων Ἀρσαμέ-
νης ὁ Δαρείου, Παρικανίων δὲ Σιρομίτρης ὁ Οἰοβάζου. Ἀράβιοι 69
δὲ ζειρὰς ὑπεζωσμένοι ἦσαν, τόξα δὲ παλίντονα εἶχον πρὸς δεξιά,
μακρά. Αἰθίοπες δὲ παρδαλέας τε καὶ λεοντέας ἐναμμένοι τόξα [δὲ]

C. 64. *Σκύθαι*, doch nicht verwandt mit den pontischen. Neum. Die Hell. im Skythenl. S. 105. — *ἀγχότατα* sehr Aehnliches, attisch etwa *ὁμοιότατα*, substantivirtes Neutrum. Di. 23, 5, 3. — *ἐς ὀξὺ ἀπηγμένας* in eine Spitze ausgehend. vgl. 2, 28, 1. Vor zog Va. *ἀνηγμένας* vgl. Paus. 9, 38, 2: *κορυφὴ οὐκ ἐς ἄγαν ὀξὺ ἀνηγμένη.* — *ἀξίνας* verdächtigt We., *πίλους παρας* 3, 12, 2 vergleicht Sch. — *σαγάρις.* zu 1, 215.

C. 65. *καλάμινα* aus Bambus. (Bä.) — *ἀπὸ ξύλων* von Baumwolle. zu 3, 47, 2. — [*δέ*] streicht Kr.

C. 67. *εἵματα — ἐνέπρεπον.* Dasselbe wäre *εἵμασι βεβαμμένοις ἦσαν ἐμπρεπεῖς* oder *διαπρεπεῖς*. So C. 8[illegible] vgl. *πρέπειν* bei Aesch. Ag. 30. 1195. (Va.) Aehnlich dem homerischen *μεταπρέπειν.* — *ἀνατείνοντα* hinaufreichend, wie 7, 72. Sonst wohl erst wieder bei Polybios intransitiv. — *Ἰθαμίτρεω* Sch. vgl. 8, 130, 1.

C. 68. *Δαρείου.* Ausgefallen scheint der Name der Mutter. (Va.)

C. 69. *παλίντονα* reciproca, *ἐπὶ θάτερα μέρη κλινόμενα,* nach beiden Seiten spannbar. (Scaliger.) Andre anders. S. die Lex. — *πρὸς δεξιά* an der rechten Seite. — *ἐναμμένοι.* Ar. Frö. 430: *λεοντῆν ἐνημμένον.*

μενοι Ξέρξῃ. τοῖσι δὲ μυρίοισι ἐπετέτακτο ἵππος Περσέων μυρίη. μετὰ δὲ τὴν ἵππον διελέλειπτο καὶ δύο σταδίους καὶ ἔπειτα ὁ λοιπὸς ὅμιλος ἤιε ἀναμίξ.

42 Ἐποιέετο δὲ τὴν ὁδὸν ἐκ τῆς Λυδίης ὁ στρατὸς ἐπί τε ποταμὸν Κάικον καὶ γῆν τὴν Μυσίην, ἀπὸ δὲ Καΐκου ὁρμεώμενος, Κάνης οὖρος ἔχων ἐν ἀριστερῇ, διὰ τοῦ Ἀταρνέος ἐς Καρίνην πόλιν. ἀπὸ δὲ ταύτης διὰ Θήβης πεδίου ἐπορεύετο, Ἀτραμύττειόν τε πόλιν καὶ Ἄντανδρον τὴν Πελασγίδα παραμειβόμενος. τὴν Ἴδην δὲ λαβὼν ἐς ἀριστερὴν χέρα ἤιε ἐς τὴν Ἰλιάδα γῆν. καὶ πρῶτα μέν οἱ ὑπὸ τῇ Ἴδῃ νύκτα ἀναμείναντι βρονταί τε καὶ πρηστῆρες ἐπεσπίπτουσι καί τινα αὐτοῦ 43 ταύτῃ συχνὸν ὅμιλον διέφθειραν. ἀπικομένου δὲ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ τὸν Σκάμανδρον, ὃς πρῶτος ποταμῶν, ἐπείτε ἐκ Σαρδίων ὁρμηθέντες ἐπεχείρησαν τῇ ὁδῷ, ἐπέλιπε τὸ ῥέεθρον οὐδ' ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τε καὶ τοῖσι κτήνεσι πινόμενος, ἐπὶ τοῦτον δὴ τὸν ποταμὸν ὡς ἀπίκετο Ξέρξης, ἐς τὸ Πριάμου Πέργαμον ἀνέβη ἵμερον ἔχων θεήσασθαι. θεησάμενος δὲ καὶ πυθόμενος κείνων ἕκαστα τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Ἰλιάδι ἔθυσε βοῦς χιλίας, χοὰς δὲ οἱ Μάγοι τοῖσι ἥρωσι ἐχέαντο. ταῦτα δὲ ποιησαμένοισι νυκτὸς φόβος ἐς τὸ στρατόπεδον ἐνέπεσε. ἅμα ἡμέρῃ δὲ ἐπορεύετο ἐνθεῦτεν, ἐν ἀριστερῇ μὲν ἀπέργων Ῥοίτειον πόλιν καὶ Ὀφρύνειον καὶ Δάρδανον, ἥπερ δὴ Ἀβύδῳ ὅμουρός ἐστι, ἐν δεξιῇ δὲ Γέργιθας Τευκρούς.

44 Ἐπεὶ δ' ἐγένετο ἐν Ἀβύδῳ, ἠθέλησε Ξέρξης ἰδέσθαι πάντα τὸν στρατόν. καὶ προεπεποίητο γὰρ ἐπὶ κολωνοῦ ἐπίτηδες αὐτοῦ ταύτῃ προεξέδρη λίθου λευκοῦ (ἐποίησαν δὲ Ἀβυδηνοὶ ἐντειλαμένου πρότερον βασιλέος), ἐνθαῦτα ὡς ἵζετο, κατορῶν ἐπὶ τῆς ἠιόνος ἐθηεῖτο καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὰς νέας, θηεύμενος δὲ ἱμέρθη τῶν νεῶν ἅμιλλαν γινομένην ἰδέσθαι. ἐπεὶ δ' ἐγένετό τε καὶ ἐνίκων Φοίνικες Σιδώνιοι, 45 ἥσθη τε τῇ ἁμίλλῃ καὶ τῇ στρατιῇ. ὡς δὲ ὥρα πάντα μὲν τὸν Ἑλλή-

---

μῆλα χρυσᾶ ἔχοντες Athen. 12 p. 514, b. (We.) — μυρίη. zu 1, 27, 1. — διελέλειπτο für διέλειπε Sch. wie 7, 40, 1. — καὶ δύο. zu 3, 60, 2. κατὰ δύο vermuthet Sch.

C. 42. Κάνης Di. 50, 7, 5. — Ἰλιάς, adjectivisch wie Ἰάς. zu 4, 95, 1. — αὐτοῦ ταύτῃ. zu 1, 189, 2.

C. 43. τὸ ῥέεθρον nahm Sch. als Ac. des Bezuges, später als Objectsac. Jenes ist wohl richtiger, wie 7, 196. vgl. 7, 58, 2. 9, 51, 1. (Werfer.) — ἐπὶ τοῦτον — Ξέρξης, Epanalepsis des ἀπικομένου etc. Aehnlich 7, 46, 1. — ἵμερον, ἐπιθυμίαν. zu 1, 30, 2. — χοὰς ἐχέαντο. vgl. zu 1, 167, 2. — κείνων, von den troischen Mythen. — φόβος. zu 4, 203, 2. — ἀπέργων vorbeigehend. zu 1, 72, 2. vgl. 7, 109, 2. 112.

C. 44. καὶ — γάρ. zu 1, 24, 2. — αὐτοῦ für αὐτῷ Abresch; αὐτῷ billigt Va. — προεξέδρη ein vorragend aus (etwa verdeckenden Umgebungen) ausgerückter Sitz; προεδρίη 4, 88. — λίθου. Di. 47, 8, 3. — ἠιών, auch 8, 96, ist dichterisch, nur vereinzelt bei Xen. Hell. 1, 1, 5. — ἱμέρθη, ἐπεθύμησεν. zu 6, 120.

ποντον ὑπὸ τῶν νεῶν ἀποκεκρυμμένον, πάσας δὲ τὰς ἀκτὰς καὶ τὰ Ἀβυδηνῶν πεδία ἐπίπλεα ἀνθρώπων, ἐνθαῦτα Ξέρξης ἑωυτὸν ἐμακάρισε, μετὰ δὲ τοῦτο ἐδάκρυσε. μαθὼν δέ μιν Ἀρτάβανος ὁ πάτρως, 46 ὃς τὸ πρῶτον γνώμην ἀπεδέξατο ἐλευθέρως, οὐ συμβουλεύων Ξέρξῃ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, οὗτος ὡνὴρ φρασθεὶς Ξέρξεα δακρύσαντα εἴρετο τάδε. "ὦ βασιλεῦ, ὡς πολὺ ἀλλήλων κεχωρισμένα ἐργάσαο νῦν τε καὶ ὀλίγῳ πρότερον· μακαρίσας γὰρ σεωυτὸν δακρύεις." ὁ δὲ εἶπε· "ἐσῆλθε γάρ με λογισάμενον κατοικτεῖραι ὡς βραχὺς εἴη ὁ πᾶς ἀνθρώπινος βίος, εἰ τουτέων γε ἐόντων τοσούτων οὐδεὶς ἐς ἑκατοστὸν ἔτος περιέσται." ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· "ἕτερα τούτου 2 παρὰ τὴν ζόην πεπόνθαμεν οἰκτρότερα. ἐν γὰρ οὕτω βραχέι βίῳ οὐδεὶς οὕτω ἄνθρωπος ἐὼν εὐδαίμων πέφυκε, οὔτε τουτέων οὔτε τῶν ἄλλων, τῷ οὐ παραστήσεται πολλάκις καὶ οὐκὶ ἅπαξ τεθνάναι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ ζώειν. αἵ τε γὰρ συμφοραὶ προσπίπτουσαι καὶ αἱ νοῦσοι συνταράσσουσαι καὶ βραχὺν ἐόντα μακρὸν δοκέειν εἶναι ποιεῦσι τὸν βίον. οὕτω ὁ μὲν θάνατος μοχθηρῆς ἐούσης τῆς ζόης καταφυγὴ αἱρετωτάτη τῷ ἀνθρώπῳ γέγονε· ὁ δὲ θεὸς γλυκὺν γεύσας τὸν αἰῶνα φθονερὸς ἐν αὐτῷ εὑρίσκεται ἐών."

Ξέρξης δὲ ἀμείβετο λέγων· "Ἀρτάβανε, βιοτῆς μέν νυν ἀνθρωπηίης πέρι, ἐούσης τοιαύτης οἵην περ σὺ διαιρέεαι εἶναι, παυσώμεθα 47 μηδὲ κακῶν μεμνεώμεθα χρηστὰ ἔχοντες πρήγματα ἐν χερσί· φράσον δέ μοι τόδε. εἴ τοι ἡ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου μὴ ἐναργὴς οὕτω ἐφάνη, εἶχες ἂν τὴν ἀρχαίην γνώμην, οὐκ ἐῶν με στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἢ μετέστης ἄν; φέρε μοι τοῦτο ἀτρεκέως εἰπέ." ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· "ὦ βασιλεῦ, ὄψις μὲν ἡ ἐπιφανεῖσα τοῦ ὀνείρου ὡς βουλό- 2 μεθα ἀμφότεροι τελευτήσειε· ἐγὼ δ' ἔτι καὶ ἐς τόδε δειματός εἰμι ὑπόπλεος οὐδ' ἐντὸς ἐμεωυτοῦ, ἄλλα τε πολλὰ ἐπιλεγόμενος καὶ δὴ

C. 46 § 1. *μιν* gehört zu *δακρύσαντα*. — *οὐ συμβουλεύων* widerrathend. Di. 67, 1, 2. — *ὡνήρ* für *ἀνήρ* Va. — *φρασθείς*, *αἰσθόμενος*. Di. 40 u. *φράζω*. — *γάρ*. Das hab' ich (mit Recht) gethan: denn. (St.) — *με*. Di. 48, 11, 3; mit dem Infinitiv auch 3, 42, 2. — *ἀνθρώπινος*. *ἀνθρωπήιος* Br., wie Her. stets gesagt habe, auch 1, 86, 3. — *τουτέων*. *τῶνδε* wäre natürlicher; doch können die Menschen hier als bloss gedachte vorschweben.

§ 2. *παρά*. zu 1, 32, 2. — *οὕτω*, das zweite, gehört zu *εὐδαίμων*. Kr. z. Dion. p. 253. vgl. 9, 45, 2. — *τῷ* dass es ihm. gr. Spr. 51, 13, 10. — *παραστήσεται* begegnen sollte. zu 1, 28. — *καὶ οὐκί*, wie 3, 25, 1. 4, 161. vgl. zu 2, 43, 3. — *προςπίπτουσαι*, wie 3, 40, 2. — *καὶ βραχύν*, *καίπερ βρ*. (Sch.) — *γλυκὺν* als wohlschmeckend. Spr. 50, 8, 1. (11, 1.) Plut. *ὅτι οὐδὲ ζῆν ἔστιν ἡδέως κατ' Ἐπίκουρον* am E.: *τοῖς εὐδαιμονεῖν δοκοῦσι δέλεάρ ἐστι λύπης τὸ ἡδύ, γενομένοις ὧν στερήσονται*. (Va.) — *φθονερός*. zu 1, 32, 1.

C. 47 § 1. *μεμνεώμεθα*. Di. 39 u. *μιμνήσκω*. — *μετέστης*. zu 1, 118.

§ 2. *ἐντὸς ἐμεωυτοῦ* ohne Fassung und Ruhe. zu 1, 119, 4. — *ἐπιλεγόμενος*, *λογιζόμενος*. zu 1, 78, 1.

48καὶ ὀρέων τοι δύο τὰ μέγιστα πάντων ἐόντα πολεμιώτατα." Ξέρξης δὲ πρὸς ταῦτα ἀμείβετο τοισίδε. "δαιμόνιε ἀνδρῶν, κοῖα ταῦτα λέγεις μοι εἶναι δύο πολεμιώτατα; κότερά τοι ὁ πεζὸς μεμπτὸς κατὰ τὸ πλῆθός ἐστι καὶ τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα φαίνεται πολλαπλήσιον ἔσεσθαι τοῦ ἡμετέρου, ἢ τὸ ναυτικὸν τὸ ἡμέτερον λείψεσθαι τοῦ ἐκείνων ἢ καὶ συναμφότερα ταῦτα; εἰ γάρ τοι ταύτῃ ἐνδεέστερα φαίνεται εἶναι τὰ ἡμέτερα πρήγματα, στρατοῦ ἂν ἄλλου τις τὴν ταχίστην ἄγερσιν 49ποιοῖτο." ὁ δ' ἀμείβετο λέγων· "ὦ βασιλεῦ, οὔτε στρατὸν τοῦτον, ὅστις γε σύνεσιν ἔχοι, μέμφοιτ' ἄν, οὔτε τῶν νεῶν τὸ πλῆθος· ἤν τε πλεῦνας συλλέξῃς, τὰ δύο τοι τὰ λέγω πολλῷ ἔτι πολεμιώτερα γίνεται. τὰ δὲ δύο ταῦτα ἐστὶ γῆ τε καὶ θάλασσα. οὔτε γὰρ τῆς θαλάσσης ἔστι λιμὴν τοσοῦτος οὐδαμόθι, ὡς ἐγὼ εἰκάζω, ὅστις ἐγειρομένου χειμῶνος δεξάμενός σευ τοῦτο τὸ ναυτικὸν φερέγγυος ἔσται διασῶσαι τὰς νέας. καίτοι οὐχὶ ἕνα αὐτὸν δεῖ εἶναι [τὸν λιμένα], ἀλλὰ παρὰ 2πᾶσαν τὴν ἤπειρον παρ' ἣν δὴ κομίζεαι. οὐκ ὦν δὴ ἐόντων τοι λιμένων ὑποδεξίων, μάθε ὅτι αἱ συμφοραὶ τῶν ἀνθρώπων ἄρχουσι καὶ οὐχὶ ὤνθρωποι τῶν συμφορέων. καὶ δὴ τῶν δύο τοι τοῦ ἑτέρου εἰρημένου τὸ ἕτερον ἔρχομαι ἐρέων. γῆ δὴ πολεμίη τῇδέ τοι κατίσταται. εἰ ἐθέλει τοι μηδὲν ἀντίξοον καταστῆναι, τοσούτῳ τοι γίνεται πολεμιωτέρη ὅσῳ ἂν προβαίνῃς ἑκαστέρω, τὸ πρόσω αἰεὶ κλεπτόμενος· 3εὐπρηξίης γὰρ οὐκ ἔστι ἀνθρώποισι οὐδεμία πληθώρη. καὶ δή τοι, ὡς οὐδενὸς ἐναντιευμένου, λέγω τὴν χώρην πλεῦνα ἐν πλεῦνι χρόνῳ γινομένην λιμὸν τέξεσθαι. ἀνὴρ δὲ οὕτω ἂν εἴη ἄριστος, εἰ βουλευόμενος μὲν ἀρρωδέοι, πᾶν ἐπιλεγόμενος πείσεσθαι χρῆμα, ἐν δὲ τῷ ἔργῳ θρασὺς εἴη."

50 Ἀμείβεται Ξέρξης τοισίδε. "Ἀρτάβανε, οἰκότως μὲν σύ γε τουτέων ἕκαστα διαιρέεαι· ἀτὰρ μήτε πάντα φοβέο μήτε πᾶν ὁμοίως

C. 48. *δαιμόνιε ἀνδρῶν.* Di. 47, 28, 8. — *κοῖα ταῦτα λέγεις.* ποῖά ἐστι ταῦτα ἃ λέγεις. gr. Spr. 57, 3, 5. — *μεμπτός* verächtlich. zu 1, 77, 1. — *λείψεσθαι τοῦ.* Spr. 47, 18 A. (19.) — *τὴν ταχίστην* aufs schnellste, nicht mit ἄγερσιν zu verbinden. zu 1, 81, 1. — *ἄγερσιν.* zu 7, 5, 1.

C. 49 § 1. *ἔχοι.* gr. Spr. 54, 14, 3. Sonst ἔχει. — *ἤν τε* entspricht dem vorhergehenden οὔτε. gr. Spr. 69, 25, 2. — *οὔτε* angefangen als ob § 2 γῆ τε etc. ohne die Zwischengedanken καίτοι — ἐρέων folgen sollte. — *οὐδαμόθι,* οὐδαμοῦ, auch 7, 50, 3. 126. zu 3, 113. — *σευ* hängt von τὸ ναυτικόν ab. — *φερέγγυος* zu 5, 30, 2. — *ἀλλά* erg. δεῖ λιμένας εἶναι.

§ 2. *ὑποδεξίων* fähig aufzunehmen. Doch verwirft Lobeck dies Adjectiv z. Phryn. p. 315. Va. wollte ὑποδέξιμος d. h. εὔθετοι εἰς τὸ δέξασθαι. — *ἔρχομαι ἐρέων.* zu 1, 5, 2. — *γῆ δή* für γῆ δέ We. u. eine Hs. — *ἐθέλει* μέλλει. zu 1, 109, 2. — *ἀντίξοον,* ἐναντίον. zu 1, 174, 2. — *κλεπτόμενος* dir erschleichend. Kr. zu Xen. An. 4, 6, 11.

§ 3. *πληθώρη,* sonst πλησμονή, κόρος. „Aesch. Ag. 1304: τὸ μὲν εὖ πράττειν ἀκόρεστον ἔφυ πᾶσι βροτοῖσιν." (We.) — *ὡς* angenommen dass (Valla.)

ἐπιλέγεο. εἰ γὰρ δὴ βούλοιο ἐπὶ τῷ αἰεὶ ἐπεσφερομένῳ πρήγματι τὸ πᾶν ὁμοίως ἐπιλέγεσθαι, ποιήσειας ἂν οὐδαμὰ οὐδέν· κρέσσον δὲ πάντα θαρσέοντα ἥμισυ τῶν δεινῶν πάσχειν μᾶλλον ἢ πᾶν χρῆμα προδειμαίνοντα μηδαμὰ μηδὲν παθεῖν. εἰ δὲ ἐρίζων πρὸς πᾶν τὸ λεγόμενον μὴ τὸ βέβαιον ἀποδέξεις, σφάλλεσθαι ὀφείλεις ἐν αὐτοῖσι ὁμοίως καὶ ὁ ὑπεναντία τούτοισι λέξας. τοῦτο μέν νυν ἐπ' ἴσης ἔχει· εἰδέναι δὲ ἄνθρωπον ἐόντα κῶς χρὴ τὸ βέβαιον; δοκέω μὲν οὐδαμῶς. τοῖσι[2] τοίνυν βουλομένοισι ποιέειν ὡς τὸ ἐπὶ πᾶν φιλέει γίνεσθαι τὰ κέρδεα, τοῖσι δὲ ἐπιλεγομένοισί τε πάντα καὶ ὀκνεῦσι οὐ μάλα ἐθέλει. ὁρᾷς τὰ Περσέων πρήγματα ἐς ὃ δυνάμιος προκεχώρηκε. εἰ τοίνυν ἐκεῖνοι οἱ πρὸ ἐμεῦ γενόμενοι βασιλέες γνώμῃσι ἐχρέωντο ὁμοίῃσι καὶ σύ, ἢ μὴ χρεώμενοι γνώμῃσι τοιαύτῃσι ἄλλους συμβούλους εἶχον τοιούτους, οὐκ ἄν κοτε εἶδες αὐτὰ ἐς τοῦτο προελθόντα· νῦν δὲ κινδύνους ἀναρριπτέοντες ἐς τοῦτό σφεα προηγάγοντο. μεγάλα γὰρ πρήγματα μεγά-[3] λοισι κινδύνοισι ἐθέλει καταιρέεσθαι. ἡμεῖς τοίνυν ὁμοιεύμενοι κείνοισι ὥρην τε τοῦ ἔτεος καλλίστην πορευόμεθα καὶ καταστρεψάμενοι πᾶσαν τὴν Εὐρώπην νοστήσομεν ὀπίσω, οὔτε λιμῷ ἐντυχόντες οὐδαμόθι οὔτε ἄλλο ἄχαρι οὐδὲν παθόντες. τοῦτο μὲν γὰρ αὐτοὶ πολλὴν φορβὴν φερόμενοι πορευόμεθα, τοῦτο δέ, τῶν ἄν κου ἐπιβέωμεν γῆν καὶ ἔθνος, τούτων τὸν σῖτον ἕξομεν· ἐπ' ἀροτῆρας δὲ καὶ οὐ νομάδας στρατευόμεθα ἄνδρας."

Λέγει Ἀρτάβανος μετὰ ταῦτα· "ὦ βασιλεῦ, ἐπείτε ἀρρωδέειν οὐ-51 δὲν ἐᾷς πρῆγμα, σὺ δέ μευ συμβουλίην ἔνδεξαι· ἀναγκαίως γὰρ ἔχει περὶ πολλῶν πρηγμάτων πλεῦνα λόγον ἐκτεῖναι. Κῦρος ὁ Καμβύσεω

C. 50 § 1. *φοβέο.* Di. 30, 3, 5. — *πάντα θαρσέοντα.* Spr. 46, 6 A. (10.) — *παθεῖν. ποιεῖν?* — *πᾶν τὸ λ.* jede Ansicht, jeder Vorschlag. gr. Spr. 50, 4, 1. — *τὸ βέβαιον ἀποδέξεις* das (vollkommen) Sichere, Gefahrlose angiebst, was auch du nicht kannst. vgl. das E. des § — *σφάλλεσθαι* Fehlgriffe thun. vgl. 7, 52. — *ἐν αὐτοῖσι,* in deinen gegen fremde Ansichten gerichteten Aeusserungen. — *τούτοισι,* deinen Ansichten. — *ἐπ' ἴσης ἔχει* verhält sich in, ist von gleicher Art. zu 1, 74, 1.

§ 2. *ποιέειν* etwas unternehmen. — *τά* die bezüglichen. — *ὡς τὸ ἐπὶ πᾶν* im Allgemeinen. zu 4, 68, 1. — *ἐθέλει,* dem *φιλέει* synonym. zu 1, 74, 3. — *ἐς ὅ. ἐς τό* oder *ἐς ὅσον* Struve 1 p. 43. — *καὶ σύ* wie du. Spr. 69, 28, 3. (82, 5.) — *ἀναρριπτέοντες.* zu Thuk. 4, 85, 2. — *ἐς τοῦτο* zu dieser Stufe der Macht; *ἐς τάδε* bei Thuk. 1, 144, 5. 6, 18, 6. — *σφεα, αὐτά.* Di. 51, 1, 15. — *προηγάγοντο. προήγαγον?* Kr. zu Thuk. 1, 75, 2. Erklärlich ist freilich auch das Medium.

§ 3. *καταιρέεσθαι* errungen werden. Aehnlich *ἀγῶνας συγκαταιρέειν* 9, 35. (Sch.) — *ὤρην.* Di. 46, 4. — *νοστήσομεν, ἀναχωρήσομεν.* zu 5, 24, 2. — *φορβήν, ἐπιτήδεια,* was Her. so nicht gebraucht. zu 1, 202, 1. — *ἐπιβέωμεν γῆν.* Di. 47, 23, 4. — *ἀροτῆρας, γεωργούς,* bei Her. öfter, eig. poetisch.

C. 51 § 1. *σὺ δέ.* Di. 50, 1, 14. — *ἐκτεῖναι. μηκύνειν λόγον* ist in

Ἰωνίην πᾶσαν πλὴν Ἀθηναίων κατεστρέψατο δασμοφόρον εἶναι Πέρ-
σῃσι. τούτους ὦν τοὺς ἄνδρας συμβουλεύω τοι μηδεμιῇ μηχανῇ ἐνά-
γειν ἐπὶ τοὺς πατέρας· καὶ γὰρ ἄνευ τουτέων οἷοί τέ εἰμεν τῶν ἐ-
χθρῶν κατυπέρτεροι γίνεσθαι. ἢ γάρ σφεας, ἢν ἕπωνται, δεῖ ἀδικω-
τάτους γίνεσθαι καταδουλουμένους τὴν μητρόπολιν ἢ δικαιοτάτους συν-
ελευθεροῦντας. ἀδικώτατοι μέν νυν γινόμενοι οὐδὲν κέρδος μέγα
ἡμῖν προσβάλλουσι, δικαιότατοι δὲ γινόμενοι οἷοί τε δηλήσασθαι με-
γάλως τὴν σὴν στρατιὴν γίνονται. ἐς θυμὸν ὦν βαλεῦ καὶ τὸ πα-
λαιὸν ἔπος, ὡς εὖ εἴρηται, τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ πᾶν τέλος καταφαίνε-
52σθαι." ἀμείβεται πρὸς ταῦτα Ξέρξης "Ἀρτάβανε, τῶν ἀπεφήναο
γνωμέων, σφάλλεαι κατὰ ταύτην δὴ μάλιστα, ὃς Ἴωνας φοβέαι μὴ
μεταβάλωσι, τῶν ἔχομεν γνῶμα μέγιστον, τῶν σύ τε μάρτυς γίνεαι
καὶ οἱ συστρατευσάμενοι Δαρείῳ ἄλλοι ἐπὶ Σκύθας, ὅτι ἐπὶ τούτοισι
ἡ πᾶσα Περσικὴ στρατιὴ ἐγένετο διαφθεῖραι καὶ περιποιῆσαι· οἱ δὲ
δικαιοσύνην καὶ πιστότητα ἐνέδωκαν, ἄχαρι δὲ οὐδέν. πάρεξ δὲ τού-
του, ἐν τῇ ἡμετέρῃ καταλιπόντας τέκνα τε καὶ γυναῖκας καὶ χρήματα
οὐδ' ἐπιλέγεσθαι χρὴ νεώτερόν τι ποιήσειν. οὕτω μηδὲ τοῦτο φοβέο,
ἀλλὰ θυμὸν ἔχων ἀγαθὸν σῷζε οἶκόν τε τὸν ἐμὸν καὶ τυραννίδα
τὴν ἐμήν· σοὶ γὰρ ἐγὼ μούνῳ ἐκ πάντων σκῆπτρα τὰ ἐμὰ ἐπι-
τράπω."

53 Ταῦτα εἴπας καὶ Ἀρτάβανον ἀποστείλας ἐς Σοῦσα δεύτερα μετε-
πέμψατο Ξέρξης Περσέων τοὺς δοκιμωτάτους, ἐπεὶ δέ οἱ παρῆσαν,
ἔλεγέ σφι τάδε. "ὦ Πέρσαι, τῶνδ' ἐγὼ ὑμέων χρηίζων συνέλεξα, ἄν-
δρας τε γίνεσθαι ἀγαθοὺς καὶ μὴ καταισχύνειν τὰ πρόσθε ἐργασμένα
Πέρσῃσι, ἐόντα μεγάλα τε καὶ πολλοῦ ἄξια, ἀλλ' εἷς τε ἕκαστος καὶ
οἱ σύμπαντες προθυμίην ἔχωμεν· ξυνὸν γὰρ τοῦτο πᾶσι ἀγαθὸν σπεύ-

---

der Prosa üblicher; bei Her. 2, 35, 1. vgl. 3, 60, 1. — Ἀθηναίων. Ἀθη-νέων Schäfer. — εἶναι. Di. 55, 3, 21. — μηχανῇ Weise. Kr. zu Xen. An. 4, 5, 16. — κατυπέρτεροι. zu 1, 65, 1. — πατέρας Stammväter. vgl. 8, 22, 1. (We.)

§ 2. δηλήσασθαι, κακῶσαι. zu 6, 36. — ἐς θυμὸν βαλεῦ. zu 1, 84, 3.

C. 52. Ἴωνας φοβέαι μή. gr. Spr. 61, 6, 5. — μεταβάλλωσι umschlagen, abfallen, wie 8, 22, 2; das Medium 5, 75, 1. — γνῶμα, τεκμήριον, sonst eben nur dichterisch, bei Her. nur hier. — ἄλλοι stände regelmässiger vor οἱ συστρατευσάμενοι. — διαφθεῖραι. gr. Spr. 61, 6, 8. (5.) — ἐνέδωκαν bewiesen, so ungew. vgl. zu 3, 105. — πάρεξ, χωρίς. zu 1, 14, 1. — τέκνα. zu 5, 14.

C. 53. οἱ παρῆσαν. Kr. zu Xen. An. 1, 1, 1. vgl. unten 8, 60, 4. — χρηίζων mit dem Ge. der Person und der Sache, wie öfter δέομαι. zu 3, 157, 1 u. 5, 40. — συνέλεξα erg. ὑμᾶς. Spr. 60, 4, 2. (5, 2.) — γίνεσθαι von χρηίζων abhängig, epexegetisch, als ob τόδε vorherginge. Spr. 57, 10, 5. (7.) — εἷς — ἔχωμεν, ἵνα etc. ἔχειν wäre concinn. Ein Uebergang zum selbständigen Satze. zu 1, 19. — ξυνόν, κοινόν. zu 4, 12. — σπεύδεται

δεται. τῶνδε δὲ εἵνεκα προαγορεύω ἀντέχεσθαι τοῦ πολέμου ἐντεταμένως· ὡς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, ἐπ' ἄνδρας στρατευόμεθα ἀγαθούς, τῶν ἢν κρατήσωμεν, οὐ μή τις ἡμῖν ἄλλος στρατὸς ἀντιστῇ κοτε ἀνθρώπων. νῦν δὲ διαβαίνωμεν ἐπευξάμενοι τοῖσι θεοῖσι οἳ Περσίδα γῆν λελόγχασι."

Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην παρεσκευάζοντο ἐς τὴν διάβασιν· τῇ δὲ 54 *ὑστεραίῃ ἀνέμενον τὸν ἥλιον [ἐθέλοντες] ἰδέσθαι ἀνίσχοντα, θυμιήματά τε παντοῖα ἐπὶ τῶν γεφυρέων καταγίζοντες καὶ μυρσίνῃσι στορνύντες τὴν ὁδόν. ὡς δ' ἐπανέτελλε ὁ ἥλιος, σπένδων ἐκ χρυσέης φιάλης Ξέρξης ἐς τὴν θάλασσαν εὔχετο πρὸς τὸν ἥλιον μηδεμίαν οἱ συντυχίην τοιαύτην γενέσθαι ἥ μιν παύσει καταστρέψασθαι τὴν Εὐρώπην πρότερον ἢ ἐπὶ τέρμασι τοῖσι ἐκείνης γένηται. εὐξάμενος δὲ ἐσέβαλε τὴν φιάλην ἐς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ χρύσεον κρητῆρα καὶ Περσικὸν ξίφος, τὸν ἀκινάκην καλέουσι. ταῦτα οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρῖναι οὔτε εἰ τῷ ἡλίῳ ἀνατιθεὶς κατῆκε ἐς τὸ πέλαγος, οὔτε εἰ μετεμέλησέ οἱ τὸν Ἑλλήσποντον μαστιγώσαντι καὶ ἀντὶ τουτέων τὴν θάλασσαν ἐδωρέετο.*

ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπεποίητο, διέβαινον κατὰ μὲν τὴν ἑτέρην τῶν γεφυ- 55 *ρέων τὴν πρὸς τοῦ Πόντου ὁ πεζός τε καὶ ἡ ἵππος ἅπασα, κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ Αἰγαῖον τὰ ὑποζύγια καὶ ἡ θεραπηίη. ἡγέοντο δὲ πρῶτα μὲν οἱ μύριοι Πέρσαι, ἐστεφανωμένοι πάντες, μετὰ δὲ τούτους ὁ σύμμικτος στρατὸς παντοίων ἐθνέων. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην οὗτοι, τῇ δὲ ὑστεραίῃ πρῶτοι μὲν οἵ τε ἱππόται καὶ οἱ τὰς λόγχας κάτω τρέποντες· ἐστεφάνωντο δὲ καὶ οὗτοι. μετὰ δὲ οἵ τε ἵπποι οἱ ἱροὶ καὶ τὸ ἅρμα τὸ ἱρόν, ἐπὶ δὲ αὐτός τε Ξέρξης καὶ οἱ αἰχμοφόροι καὶ οἱ ἱππόται οἱ χίλιοι, ἐπὶ δὲ τούτοισι ὁ ἄλλος στρατός. καὶ αἱ νέες ἅμα ἀνήγοντο ἐς τὴν ἀπεναντίον. ἤδη δὲ ἤκουσα καὶ ὕστατον διαβῆναι βασιλέα πάντων.*

σπεύδετε Gr. u. Va., da das Passiv schwerlich vorkomme. — *ἀντέχεσθαι τοῦ π.* zu 1, 134, 2. — *ἐντεταμένως* eifrig, noch 4, 14, 2. 8, 128, 1. (Sch.) Sonst wohl nirgends. — *οὐ μή.* zu 1, 199, 3. — *οἵ* für *τοι* Struve. Di. 25, 5, 4. — *λελόγχασι*, sonst auch *ἔχουσιν*. Kr. zu Dion. p. 171. Die poetische Form auch bei Dionys. Arch. 4, 83. Dagegen Dinarch g. Dem. 64: *μαρτύρομαι τοὺς θεοὺς οἳ τὴν πόλιν ἡμῶν εἰλήχασιν.* Plat. Tim. 23, e: *Ἀθηνᾶ τὴν πόλιν τήνδε ἔλαχε.*

C. 54. *στορνύντες*, poetische Nebenform von *στορέννυμι*. Di. 40 u. d. W. vgl. 8, 99. — *πρός.* gr. Spr. 48, 7, 14. — *παύσει.* Spr. 53, 7, 6. (8.) — *καταστρέψασθαι.* zu 5, 67, 1. — *πρότερον ἢ γένηται.* Di. 54, 17, 9. Im Vorhergehenden liegt eine Negation. — *τέρμασι, ὅροις,* mehr dichterisch. — *τόν.* Spr. 61, 6, 4. (7, 8.) — *ἀκινάκην* zweischneidiger Degen, zum Stechen. Kr. Ind. zu Xen. An. grosse Ausg. — *μετεμέλησέ οἱ.* gr. Spr. 47, 11, 6. Mit dem Particip auch 1, 130, 2. 4, 203, 1. 9, 89, 2.

C. 55. *θεραπηίη.* zu 1, 199, 1. — *ὁ* das 7, 40, 1 erwähnte. — *οὗτοι, ἤισαν* aus *ἡγέοντο.* — *οἱ τὰς λ. κ. τρ.* 7, 40, 1. 41, 2. — *οἱ ἱροί* 1, 189, 1. — *οἱ χίλιοι* 7, 40, 1. — *ἐς τὴν ἀπεναντίον* erg. *γῆν*. Ueber das Adverbium zu 7, 34. — *ὕστατον* ist der Ac. des Masc. Spr. 57, 5, 3.

56 Ξέρξης δὲ ἐπείτε διέβη ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐθηεῖτο τὸν στρατὸν ὑπὸ μαστίγων διαβαίνοντα. διέβη δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσι καὶ ἐν ἑπτὰ εὐφρόνῃσι, ἐλινύσας οὐδένα χρόνον. ἐνθαῦτα λέγεται Ξέρξεω ἤδη διαβεβηκότος τὸν Ἑλλήσποντον ἄνδρα εἰπεῖν Ἑλλησπόντιον· "ὦ Ζεῦ, τί δὴ ἀνδρὶ εἰδόμενος Πέρσῃ καὶ οὔνομα ἀντὶ Διὸς Ξέρξεα θέμενος ἀνάστατον τὴν Ἑλλάδα ἐθέλεις ποιῆσαι, ἄγων πάντας ἀνθρώπους; καὶ γὰρ ἄνευ τουτέων ἐξῆν τοι ποιέειν ταῦτα."

57 Ὡς δὲ διέβησαν πάντες, ἐς ὁδὸν ὡρμημένοισι τέρας σφι ἐφάνη μέγα, τὸ Ξέρξης ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποιήσατο καίπερ εὐσύμβλητον ἐόν· ἵππος γὰρ ἔτεκε λαγόν. εὐσύμβλητον ὦν τῇδε τοῦτο ἐγένετο, ὅτι ἔμελλε μὲν ἐλᾶν στρατιὴν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης ἀγαυρότατα καὶ μεγαλοπρεπέστατα, ὀπίσω δὲ περὶ ἑωυτοῦ τρέχων ἥξειν ἐς τὸν αὐτὸν χῶρον. ἐγένετο δὲ καὶ ἕτερον αὐτῷ τέρας ἐόντι ἐν Σάρδισι· ἡμίονος γὰρ ἔτεκε ἡμίονον διξὰ ἔχουσαν αἰδοῖα, τὰ μὲν ἔρσενος τὰ δὲ θηλέης· κατύπερθε δὲ ἦν τὰ τοῦ ἔρσενος.

58 τῶν ἀμφοτέρων λόγον οὐδένα ποιησάμενος τὸ πρόσω ἐπορεύετο, σὺν δέ οἱ ὁ πεζὸς στρατός. ὁ δὲ ναυτικὸς ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον πλέων παρὰ γῆν ἐκομίζετο, τὰ ἔμπαλιν πρήσσων τοῦ πεζοῦ. ὁ μὲν γὰρ πρὸς ἑσπέρην ἔπλεε, ἐπὶ Σαρπηδονίης ἄκρης ποιεύμενος τὴν ἄπιξιν, ἐς τὴν αὐτῷ προείρητο ἀπικομένῳ περιμένειν· ὁ δὲ κατ' ἤπειρον στρατὸς πρὸς ἠῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατο-2λὰς ἐποιέετο τὴν ὁδὸν διὰ τῆς Χερσονήσου, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχων τὸν Ἕλλης τάφον τῆς Ἀθάμαντος, ἐν ἀριστερῇ δὲ Καρδίην πόλιν, διὰ μέσης δὲ πορευόμενος πόλιος τῇ οὔνομα τυγχάνει ἐὸν Ἀγορή. ἐνθεῦτεν δὲ κάμπτων τὸν κόλπον τὸν Μέλανα καλεόμενον καὶ Μέλανα ποτα-

---

C. 56. ἐθηεῖτο. Di. 39 u. θεάομαι. — ἐλινύσας, παυσάμενος. zu 1, 67, 3. — εἰδόμενος, ἐοικώς. zu 6, 69, 1. — Ξέρξεα. zu 5, 52, 4. — πάντων, hyperbolisch, von Aristides durch ein zugefügtes ὡς εἰπεῖν gemildert; πάντα τὸν ἠῷον στρατόν 7, 157, 1. — ἐξῆν. gr. Spr. 53, 2, 7.

C. 57. εὐσύμβλητον leicht deutbar, noch bei Aeschylos. — τῇδε in folgendem Sinne. — ἀγαυρότατα sehr hochmüthig. Nur noch bei Hes. Θ, 832: ταῦρος ἄγαυρος. — ὀπίσω gehört zu ἥξειν. (Sch.) Eig. ist es poetisch. Her. gebraucht es häufig für πάλιν in localer wie in temporaler Bedeutung: zurück und wiederum. — περὶ ἑωυτοῦ für sich selbst, sein Leben. 8, 140, 2: μὴ βούλεσθε θέειν αἰεὶ περὶ ὑμέων αὐτῶν. 8, 74: περὶ τοῦ παντὸς ἤδη δρόμον θέοντες. (We.) 9, 37, 1: τρέχων περὶ τῆς ψυχῆς. (Va.) 8, 102, 2: πολλοὺς ἀγῶνας δραμέονται περὶ σφέων αὐτέων (Sch.) Schon Ho. Il. X, 161: περὶ ψυχῆς θέον. (Bä.) — κατύπερθε. zu 1, 104.

C. 58 § 1. τῶν ἀμφοτέρων auf welche beide Vorzeichen. zu 1, 4, 2. — σὺν δέ οἱ, wie σὺν δέ σφι. zu 5, 121. — ἔξω τόν. zu 5, 103. — τὰ ἔμπαλιν d. h. indem es die umgekehrte Richtung einschlug. — τοῦ πεζοῦ, ἢ ὁ πεζός. zu 2, 19, 3. — ἄπιξιν. Dem. 5, 8: τὴν τότ' ἄφιξιν εἰς τοὺς πολεμίους ἐποιήσατο. Ein ziemlich seltenes Wort. — ἐς τήν. gr. Spr. 51, 9, 2. — ἀνατολαί, der Plu. auch 4, 8. 7, 70 u. schon Od. μ, 4.

§ 2. διὰ μέσης πόλιος mitten durch eine Stadt; daher ohne

, οὐκ ἀντισχόντα τότε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον ἀλλ' ἐπιλιπόντα, τοῦ-
τὸν ποταμὸν διαβάς, ἐπ' οὗ καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην
, ᾔιε πρὸς ἑσπέρην, Αἶνόν τε πόλιν Αἰολίδα καὶ Στεντορίδα λίμ-
παρεξιών, ἐς ὃ ἀπίκετο ἐς Δορίσκον. ὁ δὲ Δορίσκος ἐστὶ τῆς 59
ίκης αἰγιαλός τε καὶ πεδίον μέγα, διὰ δὲ αὐτοῦ ῥέει ποταμὸς
κς Ἕβρος· ἐν τῷ τεῖχός τε ἐδέδμητο βασιλήιον, τοῦτο τὸ δὴ Δο-
ος κέκληται, καὶ Περσέων φρουρὴ ἐν αὐτῷ κατεστήκεε ὑπὸ Δα-
υ ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπείτε ἐπὶ Σκύθας ἐστρατεύετο. ἔδοξε
τῷ Ξέρξῃ ὁ χῶρος εἶναι ἐπιτήδεος ἐνδιατάξαι τε καὶ ἐξαριθμῆσαι
στρατόν, καὶ ἐποίεε ταῦτα. τὰς μὲν δὴ νέας τὰς πάσας ἀπικο- 2
κς ἐς Δορίσκον οἱ ναύαρχοι κελεύσαντος Ξέρξεω ἐς τὸν αἰγιαλὸν
προσεχέα Δορίσκῳ ἐκόμισαν, ἐν τῷ Σάλη τε Σαμοθρηικίη πεπό-
ται πόλις καὶ Ζώνη, τελευταία δὲ αὐτοῦ Σέρρειον ἄκρη οὐνομα-
. ὁ δὲ χῶρος οὗτος τὸ παλαιὸν ἦν Κικόνων. ἐς τοῦτον τὸν αἰ-
λὸν κατασχόντες τὰς νέας ἀνέψυχον ἀνελκύσαντες. ὁ δὲ ἐν τῷ Δο-
κῳ τοῦτον τὸν χρόνον τῆς στρατιῆς ἀριθμὸν ἐποιέετο. ὅσον μὲν 60
ἕκαστοι παρεῖχον πλῆθος ἐς ἀριθμόν, οὐκ ἔχω εἶπαι τὸ ἀτρεκές·
γὰρ λέγεται πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων· σύμπαντος δὲ τοῦ στρατοῦ
πεζοῦ τὸ πλῆθος ἐφάνη ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες. ἐξη-
μησαν δὲ τόνδε τὸν τρόπον. συναγαγόντες ἐς ἕνα χῶρον μυριάδα
ρώπων καὶ συννάξαντες ταύτην ὡς μάλιστα εἶχον περιέγραψαν
θεν κύκλον· περιγράψαντες δὲ καὶ ἀπέντες τοὺς μυρίους αἱμασιὴν
ιέβαλον κατὰ τὸν κύκλον, ὕψος ἀνήκουσαν ἀνδρὶ ἐς τὸν ὀμφαλόν·
την δὲ ποιήσαντες ἄλλους ἐσεβίβαζον ἐς τὸ περιοικοδομημένον, μέ-
οὗ πάντας τούτῳ τῷ τρόπῳ ἐξηρίθμησαν. ἀριθμήσαντες δὲ κατὰ
εα διέτασσον.

Οἱ δὲ στρατευόμενοι οἵδε ἦσαν, Πέρσαι μὲν ὧδε ἐσκευασμένοι. 61
ὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον τιάρας καλεομένους, πίλους ἀπαγέας,
ὶ δὲ τὸ σῶμα κιθῶνας χειριδωτοὺς ποικίλους, λεπίδος σιδηρέης,

---

kel. — *ἀντίσχοντα* ausreichend, wie 7, 108. 196. (Sch.) — *τὸ ῥέε-
ον.* zu 7, 43. — *παρεξιών.* zu 5, 12, 2.

C. 59 § 1. *ἐδέδμητο, ᾠκοδόμητο.* Di. 39 u. *δέμω.* — *ὑπό.* Spr. 52,
1. — *ἐπείτε.* zu 2, 43, 3. Nicht leicht sonst so *ἐπείτε, ἐπειδή* mit *ἐξ ἐκεί-
νου χρόνου* oder ä. — *ἐπιτήδεος ἐνδιατάξαι.* zu 6, 102.

§ 2. *προσεχέα.* zu 3, 13, 2. 6, 14, 2. — *πεπόλισται, ᾤκισται.* zu
108. — *ἦν Κικόνων.* Spr. 47, 4, 2. (6, 7.) — *τὰς νέας* kann von allen
i Verben abhängen. zu 6, 101, 1. — *ἀριθμόν* Zählung. Kr. zu Xen.
1, 2, 9.

C. 60. *οὐδαμῶν, οὐδένων.* Di. 24, 1, 2. — *μυριάδες.* Spr. 60, 2, 3.
συννάξαντες für *συνάξαντες* Reiske. vgl. 7, 36, 3. — *εἶχον* konnten.

C. 61 § 1. *τιάρας.* zu 1, 132, 1. bei Andern *ἡ τιάρα.* Ohne Artikel:
genannte Tiaren, nicht die sog. — *ἀπαγέας* leitet man von *πήγνυμι*
nicht dichte, ungefilzte. vgl. 7, 64. — *κιθῶνας.* zu 5, 106, 4.
χειριδωτούς mit Aermeln (*χειρίδες*); nur hier. — *ποικίλους, καὶ
ρακας λεπίδος* vermuthet We. vgl. 9, 22, 2 u. Xen. Kyr. 7, 1, 2. — *λε-
ι.*

ὄψιν ἰχθυοειδέος, περὶ δὲ τὰ σκέλεα ἀναξυρίδας, ἀντὶ δὲ ἀσπίδων
γέρρα· ὑπὸ δὲ φαρετρεῶνες ἐκρέμαντο· αἰχμὰς δὲ βραχέας εἶχον,
τόξα δὲ μεγάλα, διστοὺς δὲ καλαμίνους, πρὸς δὲ ἐγχειρίδια παρὰ τὸν
2 δεξιὸν μηρὸν παραιωρεύμενα ἐκ τῆς ζώνης. καὶ ἄρχοντα παρείχοντο
Ὀτάνεα τὸν Ἀμήστριος, πατέρα τῆς Ξέρξεω γυναικός. ἐκαλέοντο δὲ
πάλαι ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων Κηφῆνες, ὑπὸ μέντοι σφέων αὐτέων καὶ τῶν
περιοίκων Ἀρταῖοι. ἐπεὶ δὲ Περσεὺς ὁ Δανάης τε καὶ Διὸς ἀπίκετο
παρὰ Κηφέα τὸν Βήλου καὶ ἔσχε αὐτοῦ τὴν θυγατέρα Ἀνδρομέδην,
γίνεται αὐτῷ παῖς τῷ οὔνομα ἔθετο Πέρσην, τοῦτον δὲ αὐτοῦ κατα-
62 λείπει· ἐτύγχανε γὰρ ἄπαις ἐὼν ὁ Κηφεὺς ἔρσενος γόνου. ἐπὶ τού-
του δὲ τὴν ἐπωνυμίην ἔσχον. Μῆδοι δὲ τὴν αὐτὴν ταύτην ἐσταλμένοι
ἐστρατεύοντο· Μηδικὴ γὰρ αὕτη ἡ σκευή ἐστι καὶ οὐ Περσική. οἱ δὲ
Μῆδοι ἄρχοντα μὲν παρείχοντο Τιγράνην, ἄνδρα Ἀχαιμενίδην, ἐκα-
λέοντο δὲ πάλαι πρὸς πάντων Ἄριοι, ἀπικομένης δὲ Μηδείης τῆς
Κολχίδος ἐξ Ἀθηνέων ἐς τοὺς Ἀρίους τούτους μετέβαλον καὶ οὗτοι
τὸ οὔνομα. αὐτοὶ δὲ περὶ σφέων ὧδε λέγουσι Μῆδοι.

Κίσσιοι δὲ στρατευόμενοι τὰ μὲν ἄλλα κατά περ Πέρσαι ἐσκευά-
δατο, ἀντὶ δὲ τῶν πίλων μιτρηφόροι ἦσαν. Κισσίων δὲ ἦρχε Ἀνάφης
ὁ Ὀτάνεω. Ὑρκάνιοι δὲ κατά περ Πέρσαι ἐσεσάχατο, ἡγεμόνα παρε-
χόμενοι Μεγάπανον τὸν Βαβυλῶνος ὕστερον τουτέων ἐπιτροπεύσαντα.
63 Ἀσσύριοι δὲ στρατευόμενοι περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον χάλκεά τε
κράνεα καὶ πεπλεγμένα τρόπον τινὰ βάρβαρον οὐκ εὐαπήγητον, ἀσπί-
δας δὲ καὶ αἰχμὰς καὶ ἐγχειρίδια παραπλήσια τοῖσι Αἰγυπτίοισι εἶ-
χον, πρὸς δὲ ῥόπαλα ξύλων τετυλωμένα σιδήρῳ καὶ λινέους θώρηκας.
οὗτοι δὲ ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων ἐκαλέοντο Σύριοι, ὑπὸ δὲ τῶν βαρβάρων
Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν. τουτέων δὲ μεταξὺ Χαλδαῖοι. ἦρχε δὲ σφεων
64 Ὀτάσπης ὁ Ἀρταχαίου. Βάκτριοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀγχό-
τατα τῶν Μηδικῶν ἔχοντες ἐστρατεύοντο, τόξα δὲ καλάμινα ἐπιχώρια

πίδος, aus Schuppen, von κιθῶνας regiert, der materiale Ge. Spr. 47, 6 (8.) — γέρρα. Kr. zu Xen. An. 1, 8, 9. — ὑπὸ δέ darunter aber, von Her. sonst meines Wissens nie ohne Casus gebraucht. — φαρετρεών auch 1, 216, 1 u. 2, 141, 3. Sonst φαρέτρα. — παραιωρεύμενα neben hängend, ein seltenes Wort. — ἐκ. gr. Spr. u. Di. 68, 17, 5. (3.)

§ 2. παρέχεσθαι ἄρχοντα u. ä. bei Her. öfter, wohl ihm eigen. — Περσεύς. zu 6, 54. — ἔσχε erhielt. — Πέρσην. zu Δημάρητον 6, 63, 1 — ἄπαις ἐ. γ. zu 1, 109, 2. 3, 66, 1. 7, 205, 1. — γόνου. zu 2, 43. Attische Prosaiker sagen ἄπαις ἀρρένων παίδων.

C. 62. ταύτην erg. στολήν, σκευήν, wie 7, 72. 84. zu 1, 109, 1. — ὧδε, οὕτω. zu 5, 2. — μιτρηφόροι ἦσαν etwas hart für μίτρας ἐφόρεον. — ἐσεσάχατο für ὡπλισμένοι ἦσαν nur noch 7, 70. 73. 86 u. Theokr. 17, 94. (Va.) — Βαβυλῶνος ἐπιτροπεύσαντα. zu 1, 65, 3.

C. 63. πεπλεγμένα, aus ledernen Riemen vermuthlich. vgl. 7, 72. 77 mit 85. κράνεα χηλευτά 7, 89. (Bä.) Kr. zu Xen. An. 5, 2, 22. — εὐαπήγητον nicht leicht zu beschreiben, erst bei Spätern wieder. — μεταξύ erg. ἦσαν.

καὶ αἰχμὰς βραχέας. Σάκαι δὲ οἱ Σκύθαι περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυρβασίας ἐς ὀξὺ ἀπηγμένας ὀρθὰς εἶχον πεπηγυίας, ἀναξυρίδας δὲ ἐνεδεδύκεσαν, τόξα δὲ ἐπιχώρια καὶ ἐγχειρίδια, πρὸς δὲ καὶ ἀξίνας σαγάρις εἶχον. τούτους δέ, ἐόντας Σκύθας Ἀμυργίους, Σάκας ἐκάλεον· οἱ γὰρ Πέρσαι πάντας τοὺς Σκύθας καλέουσι Σάκας. Βακτρίων δὲ καὶ Σακέων ἦρχε Ὑστάσπης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης τῆς Κύρου. Ἰνδοὶ δὲ εἵματα μὲν ἐνδεδυκότες ἀπὸ ξύλων πεποιημένα τόξα [δὲ] 65 καλάμινα εἶχον καὶ ὀιστοὺς καλαμίνους· ἐπὶ δὲ σίδηρος ἦν. ἐσταλμένοι μὲν δὴ ἦσαν οὕτω Ἰνδοί, προσετετάχατο δὲ συστρατευόμενοι Φαρναζάθρῃ τῷ Ἀρταβάτεω. Ἄριοι δὲ τόξοισι μὲν ἐσκευασμένοι 66 ἦσαν Μηδικοῖσι, τὰ δὲ ἄλλα κατά περ Βάκτριοι. Ἀρίων δὲ ἦρχε Σισάμνης ὁ Ὑδάρνεος. Πάρθοι δὲ καὶ Χοράσμιοι καὶ Σόγδοι τε καὶ Γανδάριοι καὶ Δαδίκαι τὴν αὐτὴν σκευὴν ἔχοντες τὴν καὶ Βάκτριοι ἐστρατεύοντο. τουτέων δὲ ἦρχον οἵδε, Πάρθων μὲν καὶ Χορασμίων Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκεω, Σόγδων δὲ Ἀζάνης ὁ Ἀρταίου, Γανδαρίων δὲ καὶ Δαδικέων Ἀρτύφιος ὁ Ἀρταβάνου. Κάσπιοι δὲ σισύρνας 67 τε ἐνδεδυκότες καὶ τόξα ἐπιχώρια καλάμινα ἔχοντες καὶ ἀκινάκας ἐστρατεύοντο. οὗτοι μὲν οὕτω ἐσκευάδατο, ἡγεμόνα παρεχόμενοι Ἀριόμαρδον τὸν Ἀρτυφίου ἀδελφεόν, Σαράγγαι δὲ εἵματα μὲν βεβαμμένα ἔχοντες ἐνέπρεπον, πέδιλα δὲ ἐς γόνυ ἀνατείνοντα εἶχον, τόξα δὲ καὶ αἰχμὰς Μηδικάς. Σαραγγέων δὲ ἦρχε Φερενδάτης ὁ Μεγαβάζου. Πάκτυες δὲ σισυρνοφόροι τε ἦσαν καὶ τόξα ἐπιχώρια εἶχον καὶ ἐγχειρίδια. Πάκτυες δὲ ἄρχοντα παρείχοντο Ἀρτύντην τὸν Ἰθαμάτρεω. Οὔτιοι δὲ καὶ Μύκοι τε καὶ Παρικάνιοι ἐσκευασμένοι ἦσαν κατά περ 68 Πάκτυες. τουτέων δὲ ἦρχον οἵδε, Οὐτίων μὲν καὶ Μύκων Ἀρσαμένης ὁ Δαρείου, Παρικανίων δὲ Σιρομίτρης ὁ Οἰοβάζου. Ἀράβιοι 69 δὲ ζειρὰς ὑπεζωσμένοι ἦσαν, τόξα δὲ παλίντονα εἶχον πρὸς δεξιά, μακρά. Αἰθίοπες δὲ παρδαλέας τε καὶ λεοντέας ἐναμμένοι τόξα [δὲ]

C. 64. Σκύθαι, doch nicht verwandt mit den pontischen. Neum. Die Hell. im Skythenl. S. 105. — ἀγχότατα sehr Aehnliches, attisch etwa ὁμοιότατα, substantivirtes Neutrum. Di. 23, 5, 3. — ἐς ὀξὺ ἀπηγμένας in eine Spitze ausgehend. vgl. 2, 28, 1. Vor zog Va. ἀνηγμένας vgl. Paus. 9, 38, 2: κορυφὴ οὐκ ἐς ἄγαν ὀξὺ ἀνηγμένη. — ἀξίνας verdächtigt We., πίλους πάρας 3, 12, 2 vergleicht Sch. — σαγάρις. zu 1, 215.

C. 65. καλάμινα aus Bambus. (Bä.) — ἀπὸ ξύλων von Baumwolle. zu 3, 47, 2. — [δέ] streicht Kr.

C. 67. εἵματα — ἐνέπρεπον. Dasselbe wäre εἵμασι βεβαμμένοις ἦσαν ἐμπρεπεῖς oder διαπρεπεῖς. So C. 83. vgl. πρέπειν bei Aesch. Ag. 30. 1195. (Va.) Aehnlich dem homerischen μεταπρέπειν. — ἀνατείνοντα hinaufreichend, wie 7, 72. Sonst wohl erst wieder bei Polybios intransitiv. — Ἰθαμίτρεω Sch. vgl. 8, 130, 1.

C. 68. Δαρείου. Ausgefallen scheint der Name der Mutter. (Va.)

C. 69. παλίντονα reciproca, ἐπὶ θάτερα μέρη κλινόμενα, nach beiden Seiten spannbar. (Scaliger.) Andre anders. S. die Lex. — πρὸς δεξιά an der rechten Seite. — ἐναμμένοι. Ar. Frö. 430: λεοντῆν ἐνημμένον.

εἶχον ἐκ φοίνικος σπάθης πεποιημένα, μακρά, τετραπηχέων οὐκ ἐλάσσω, ἐπὶ δὲ καλαμίνους ὀϊστοὺς μικρούς· ἀντὶ δὲ σιδήρου ἐπῆν λίθος ὀξὺς πεποιημένος, τῷ καὶ τὰς σφρηγῖδας γλύφουσι· πρὸς δὲ αἰχμὰς εἶχον, ἐπὶ δὲ κέρας δορκάδος ἐπῆν ὀξὺ πεποιημένον τρόπον λόγχης· εἶχον δὲ καὶ ῥόπαλα τυλωτά. τοῦ δὲ σώματος τὸ μὲν ἥμισυ ἐξηλείφοντο γύψῳ ἰόντες ἐς μάχην, τὸ δ' ἕτερον ἥμισυ μίλτῳ. Ἀραβίων δὲ καὶ Αἰθιόπων τῶν ὑπὲρ Αἰγύπτου οἰκημένων ἦρχε Ἀρσάμης ὁ Δαρείου καὶ Ἀρτυστώνης τῆς Κύρου θυγατρός, τὴν μάλιστα στέρξας τῶν γυναικῶν Δαρεῖος εἰκὼ χρυσέην σφυρήλατον ἐποιήσατο. τῶν μὲν

70 δὴ ὑπὲρ Αἰγύπτου Αἰθιόπων καὶ Ἀραβίων ἦρχε Ἀρσάμης, οἱ δὲ ἀπ' ἡλίου ἀνατολέων Αἰθίοπες (διξοὶ γὰρ δὴ ἐστρατεύοντο) προσετετάχατο τοῖσι Ἰνδοῖσι, διαλλάσσοντες εἶδος μὲν οὐδὲν τοῖσι ἑτέροισι, φωνὴν δὲ καὶ τρίχωμα μοῦνον· οἱ μὲν γὰρ ἀπ' ἡλίου Αἰθίοπες ἰθύτριχές εἰσι, οἱ δὲ ἐκ τῆς Λιβύης οὐλότατον τρίχωμα ἔχουσι πάντων ἀνθρώπων. οὗτοι δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης Αἰθίοπες τὰ μὲν πλέω κατά περ Ἰνδοὶ ἐσεσάχατο, προμετωπίδια δὲ ἵππων εἶχον ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι σύν τε τοῖσι ὠσὶ ἐκδεδαρμένα καὶ τῇ λοφιῇ· καὶ ἀντὶ μὲν λόφου ἡ λοφιὴ κατέχρα, τὰ δὲ ὦτα τῶν ἵππων ὀρθὰ πεπηγότα εἶχον· προβλήματα

71 δὲ ἀντ' ἀσπίδων ἐποιεῦντο γεράνων δοράς. Λίβυες δὲ σκευὴν μὲν σκυτίνην ἤισαν ἔχοντες, ἀκοντίοισι δὲ ἐπικαύτοισι χρεώμενοι. ἄρχοντα

72 δὲ παρείχοντο Μασσάγην τὸν Ὀαρίζου. Παφλαγόνες δὲ ἐστρατεύοντο ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἔχοντες κράνεα πεπλεγμένα, ἀσπίδας δὲ σμικράς, αἰχμὰς δὲ οὐ μεγάλας, πρὸς δὲ ἀκόντια καὶ ἐγχειρίδια, περὶ δὲ τοὺς πόδας πέδιλα ἐπιχώρια ἐς μέσην κνήμην ἀνατείνοντα. Λίγυες δὲ καὶ Ματιηνοὶ καὶ Μαριανδυνοί τε καὶ Σύροι τὴν αὐτὴν ἔχοντες Παφλαγόσι ἐστρατεύοντο· οἱ δὲ Σύροι οὗτοι ὑπὸ Περσέων Καππαδόκαι καλέονται. Παφλαγόνων μέν νυν καὶ Ματιηνῶν Δῶτος ὁ Μεγασίδρου ἦρχε, Μαριανδυνῶν δὲ καὶ Λιγύων καὶ Σύρων Γωβρύης ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀρτυστώνης.

73 Φρύγες δὲ ἀγχοτάτω τῆς Παφλαγονικῆς σκευὴν εἶχον, ὀλίγον παραλλάσσοντες. οἱ δὲ Φρύγες, ὡς Μακεδόνες λέγουσι, ἐκαλέοντο Βρίγες χρόνον ὅσον Εὐρωπήιοι ἐόντες σύνοικοι ἦσαν Μακεδόσι, μετα-

---

(Va.) vgl. die Lex. Ueber den Ac. Spr. 52, 4, 2. — *σπάθη* hier von einem stärkern Zweige nach Saumaise z. Sol. p. 291. — [δέ] streicht Kr. — εἰκώ. Di. 21 u. d. W.

C. 70 *προμετωπίδια* Stirnhaut; bei Attikern (Xen.) Stirnpanzer. — *κατέχρα*, ἤρκει. zu 1, 164, 1. — *ὀρθά*. Man sagte ὀρθὸς πέπηγε. — *προβλήματα*, wie 4, 175.

C. 72. *πεπλεγμένα*. zu 7, 63. — *κνήμην* ohne τήν, weil es an sich ohne Artikel stehen kann. gr. Spr. 50, 11, 6. — *τὴν αὐτήν*. zu 7, 62. — *Σύροι*. zu 1, 72, 1. Auch hier haben mehrere Hsn. Σύριοι.

C. 73. *ἀγχοτάτω*, ὁμοιοτάτην, auch 7, 74. 80. 89, 1. vgl. zu 7, 64. — *ἐόντες* neben ἦσαν, wie 4, 47. 147, 1. 7, 129, 1. (Va.) Doch muss das Particip sein eignes Prädicat haben. — *ἐς Φρύγας* in den Namen Phryger.

βάντες δὲ ἐς τὴν Ἀσίην ἅμα τῇ χώρῃ καὶ τὸ οὔνομα μετέβαλον ἐς Φρύγας. Ἀρμένιοι δὲ κατά περ Φρύγες ἐσεσάχατο, ἐόντες Φρυγῶν ἄποικοι. τουτέων συναμφοτέρων ἦρχε Ἀρτόχμης, Δαρείου ἔχων θυγατέρα. Λυδοὶ δὲ ἀγχοτάτω τῶν Ἑλληνικῶν εἶχον ὅπλα. οἱ δὲ Λυδοὶ 74 Μηίονες ἐκαλεῦντο τὸ πάλαι, ἐπὶ δὲ Λυδοῦ τοῦ Ἄτυος ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην, μεταβαλόντες τὸ οὔνομα. Μυσοὶ δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον κράνεα ἐπιχώρια, ἀσπίδας δὲ σμικράς, ἀκοντίοισι δὲ ἐχρέωντο ἐπικαύτοισι. οὗτοι δέ εἰσι Λυδῶν ἄποικοι, ἀπ' Οὐλύμπου δὲ οὔρεος καλέονται Οὐλυμπιηνοί. Λυδῶν δὲ καὶ Μυσῶν ἦρχε Ἀρταφέρνης ὁ Ἀρταφέρνεος, ὃς ἐς Μαραθῶνα ἐσέβαλε ἅμα Δάτι. Θρήι- 75 κες δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀλωπεκέας ἔχοντες ἐστρατεύοντο, περὶ δὲ τὸ σῶμα κιθῶνας, ἐπὶ δὲ ζειρὰς περιβεβλημένοι ποικίλας, περὶ δὲ τοὺς πόδας τε καὶ τὰς κνήμας πέδιλα νεβρῶν, πρὸς δὲ ἀκόντιά τε καὶ πέλτας καὶ ἐγχειρίδια σμικρά. οὗτοι δὲ διαβάντες μὲν ἐς τὴν Ἀσίην ἐκλήθησαν Βιθυνοί, τὸ δὲ πρότερον ἐκαλέοντο, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, Στρυμόνιοι, οἰκέοντες ἐπὶ Στρυμόνι· ἐξαναστῆναι δέ φασι ἐξ ἠθέων ὑπὸ Τευκρῶν τε καὶ Μυσῶν. Θρηίκων δὲ τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἦρχε Βασσάκης ὁ Ἀρταβάνου. .... ἀσπίδας δὲ ὠμοβοΐνας εἶχον 76 σμικρὰς καὶ προβόλους δύο λυκιοεργέας ἕκαστος εἶχε, ἐπὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χάλκεα· πρὸς δὲ τοῖσι κράνεσι ὦτά τε καὶ κέρεα προσῆν βοὸς χάλκεα, ἐπῆσαν δὲ καὶ λόφοι· τὰς δὲ κνήμας ῥάκεσι φοινικέοισι κατειλίχατο. ἐν τούτοισι τοῖσι ἀνδράσι Ἄρεος ἔστι χρηστήριον. Καβηλέες δὲ οἱ Μηίονες, Λασόνιοι δὲ καλεύμενοι, τὴν αὐ- 77 τὴν Κίλιξι εἶχον σκευήν, τὴν ἐγώ, ἐπεὰν κατὰ τὴν Κιλίκων τάξιν διεξιὼν γένωμαι, τότε σημανέω. Μιλύαι δὲ αἰχμάς τε βραχέας εἶχον καὶ εἵματα ἐνεπεπορπέατο· εἶχον δὲ αὐτέων τόξα μετεξέτεροι Λύκια, περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι ἐκ διφθερέων πεποιημένας κυνέας. τουτέων πάντων ἦρχε Βάδρης ὁ Ὑστάνεος.

Μόσχοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας ξυλίνας εἶχον, ἀσπί- 78 δας δὲ καὶ αἰχμὰς μικράς· λόγχαι δὲ ἐπῆσαν μεγάλαι. Τιβαρηνοὶ δὲ καὶ Μάκρωνες καὶ Μοσύνοικοι κατά περ Μόσχοι ἐσκευασμένοι ἐστρατεύοντο. τούτους δὲ συνέτασσον ἄρχοντες οἵδε, Μόσχους μὲν καὶ Τιβαρηνοὺς Ἀριόμαρδος ὁ Δαρείου τε παῖς καὶ Πάρμυος τῆς Σμέρ-

---

C. 74. *Μηίονες* für *Μῄονες* Schäfer.
C. 75. *νεβρῶν* von Hirschleder. Spr. 47, 6. (8.) — *ἐξ ἠθέων*. zu 1, 15. — *ὑπό*. zu 2, 15. 5, 57.
C. 76. Die Lücke hat Reiz bemerkt. Ausgefallen ist vielleicht etwas über die Chalyber. — *προβόλους*, sonst *παλτά, ἀκόντια*. — *λυκιοεργέας* für *λυκοεργέας* ist eine Conjectur des Athen. XI p. 486, d. — *κατειλίχατο*. *καθειλίσσω* scheint nur noch 7, 181 vorzukommen.
C. 78. *Μάκρωνες*. Vielleicht müssen die Namen der Moschi und Makronen gegen einander vertauscht werden. (Rennel bei Bredow II S. 507.) *Χέρασμις* hiess der Vater. Er war Perser nach 9, 116, 1. (Vä.)

διος τοῦ Κύρου, Μάκρωνας δὲ καὶ Μοσυνοίκους Ἀρταΰκτης ὁ Χερσό-
79σμιος, ὃς Σηστὸν τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ ἐπετρόπευε. Μᾶρες δὲ ἐν
μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ἐπιχώρια πλεκτὰ εἶχον, ἀσπίδας δὲ δερ-
ματίνας μικρὰς καὶ ἀκόντια. Κόλχοι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κρά-
νεα ξύλινα, ἀσπίδας δὲ ὠμοβοΐνας μικράς, αἰχμάς τε βραχέας, πρὸς
δὲ καὶ μαχαίρας εἶχον. Μαρῶν δὲ καὶ Κόλχων ἦρχε Φαρανδάτης ὁ
Τεάσπιος. Ἀλαρόδιοι δὲ καὶ Σάσπειρες κατά περ Κόλχοι ὡπλισμένοι ἐ-
80στρατεύοντο. τουτέων δὲ Μασίστιος ὁ Σιρομίτρεω ἦρχε. τὰ δὲ νησιωτικὰ
ἔθνεα τὰ ἐκ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης ἑπόμενα, νήσων δὲ ἐν τῇσι τὰς
ἀνασπάστους καλεομένους κατοικίζει βασιλεύς, ἀγχοτάτω τῶν Μηδι-
κῶν εἶχον ἐσθῆτά τε καὶ ὅπλα. τουτέων δὲ τῶν νησιωτέων ἦρχε Μαρ-
δόντης ὁ Βαγαίου, ὃς ἐν Μυκάλῃ στρατηγέων δευτέρῳ ἔτεϊ τουτέων
ἐτελεύτησε ἐν τῇ μάχῃ.

81 Ταῦτα ἦν τὰ κατ' ἤπειρον στρατευόμενά τε ἔθνεα καὶ τεταγμένα
ἐς τὸ πεζόν. τούτου ὦν τοῦ στρατοῦ ἦρχον οὗτοι οἵ περ εἰρέαται,
καὶ οἱ διατάξαντες καὶ ἐξαριθμήσαντες οὗτοι ἦσαν καὶ χιλιάρχας τε
καὶ μυριάρχας ἀποδέξαντες, ἑκατοντάρχας δὲ καὶ δεκάρχας οἱ μυριάρ-
82χαι. τελέων δὲ καὶ ἐθνέων ἦσαν ἄλλοι σημάντορες. ἦσαν μὲν δὴ
οὗτοι οἵ περ εἰρέαται ἄρχοντες, ἐστρατήγεον δὲ τουτέων τε καὶ τοῦ
σύμπαντος στρατοῦ τοῦ πεζοῦ Μαρδόνιός τε ὁ Γωβρύεω καὶ Τριταν-
ταίχμης ὁ Ἀρταβάνου, τοῦ γνώμην θεμένου μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν
Ἑλλάδα, καὶ Σμερδομένης ὁ Ὀτάνεω, Δαρείου ἀμφότεροι οὗτοι ἀδελ-
φεῶν παῖδες, Ξέρξῃ δὲ ἐγίνοντο ἀνεψιοί, καὶ Μασίστης ὁ Δαρείου
τε καὶ Ἀτόσσης παῖς καὶ Γέργις ὁ Ἀρίζου καὶ Μεγάβυζος ὁ Ζωπύ-
83ρου. οὗτοι ἦσαν στρατηγοὶ τοῦ σύμπαντος πεζοῦ χωρὶς τῶν μυρίων·
τῶν δὲ μυρίων τουτέων Περσέων τῶν ἀπολελεγμένων ἐστρατήγεε μὲν
Ὑδάρνης ὁ Ὑδάρνεος, ἐκαλέοντο δὲ ἀθάνατοι οἱ Πέρσαι οὗτοι ἐπὶ
τοῦδε· εἴ τις αὐτέων ἐξέλιπε τὸν ἀριθμὸν ἢ θανάτῳ βιηθεὶς ἢ νούσῳ,
ἄλλος ἀνὴρ ἀραίρητο καὶ ἐγίνοντο οὐδαμὰ οὔτε πλεῦνες μυρίων οὔτε
ἐλάσσονες. κόσμον δὲ πλεῖστον παρείχοντο διὰ πάντων Πέρσαι καὶ
αὐτοὶ ἄριστοι ἦσαν. σκευὴν μὲν τοιαύτην εἶχον ἥπερ εἴρηται, χωρὶς

C. 80. *τῆς Ἐρυθρῆς θ.* zu 3, 93. — *νήσων* hängt ab von (*νησιωτικὰ*) *ἔθνεα.* — *ἀνασπάστους.* zu 3, 93. — *δευτέρῳ ἔτεϊ τουτέων.* zu 6, 46.

C. 81. *χιλιάρχας — δεκάρχας.* Die dekadische Eintheilung der Truppen war nicht bloss bei den Persern üblich, sondern auch sonst bei den Alten häufig. — *τελέων* Abtheilungen. zu 1, 103, 1. — *σημάντορες* Befehlshaber, ein homerisches Wort, bei Her. nur hier.

C. 82. *γνώμην* ohne Artikel. Kr. zu Xen. An. 1, 6, 9. — *θεμένου*, wie 3, 80, 4; gew. *γνώμην ἀποδείκνυσθαι, ἀποφαίνεσθαι.* — *ἀνεψιοί* 7, 5, 1.

C. 83. *βιηθείς.* Di. 39 u. *βιάω.* — *ἀραίρητο, ᾕρητο,* schon vorher designirt. (Sch.) — *αὐτοί* persönlich, Ggs. zu *κόσμον.* — *ἐν δέ* darin aber. Di. 68, 2, 3.

δὲ χρυσόν τε πολλὸν καὶ ἄφθονον ἔχοντες ἐνέπρεπον. ἁρμαμάξας τε ἅμα ἤγοντο, ἐν δὲ παλλακὰς καὶ θεραπηίην πολλήν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένην. σῖτα δέ σφι χωρὶς τῶν ἄλλων στρατιωτέων, κάμηλοί τε καὶ ὑποζύγια ἦγον.

Ἱππεύει δὲ ταῦτα τὰ ἔθνεα· πλὴν οὐ πάντα παρείχετο ἵππον, 84 ἀλλὰ τοσάδε μοῦνα, Πέρσαι μὲν τὴν αὐτὴν ἐσκευασμένοι καὶ ὁ πεζὸς αὐτέων· πλὴν ἐπὶ τῇσι κεφαλῇσι εἶχον μετεξέτεροι αὐτέων καὶ χάλκεα καὶ σιδήρεα ἐξεληλαμένα ποιήματα. εἰσὶ δέ τινες νομάδες ἄνθρωποι, 85 Σαγάρτιοι καλεόμενοι, ἔθνος μὲν Περσικὸν καὶ φωνῇ, σκευὴν δὲ μεταξὺ ἔχουσι πεποιημένην τῆς τε Περσικῆς καὶ τῆς Πακτυϊκῆς· οἳ παρείχοντο μὲν ἵππον ὀκτακισχιλίην, ὅπλα δὲ οὐ νομίζουσι ἔχειν οὔτε χάλκεα οὔτε σιδήρεα ἔξω ἐγχειριδίων, χρέωνται δὲ σειρῇσι πεπλεγμένῃσι ἐξ ἱμάντων. ταύτῃσι πίσυνοι ἔρχονται ἐς πόλεμον· ἡ δὲ μάχη τουτέων τῶν ἀνδρῶν ἥδε. ἐπεὰν συμμίσγωσι τοῖσι πολεμίοισι, βάλλουσι τὰς σειρὰς ἐπ' ἄκρῳ βρόχους ἐχούσας· ὅτευ δ' ἂν τύχῃ, ἤν τε ἵππου ἤν τε ἀνθρώπου, ἐπ' ἑωυτὸν ἕλκει· οἱ δὲ ἐν ἕρκεσι ἐμπαλασσόμενοι διαφθείρονται. τουτέων μὲν αὕτη ἡ μάχη, καὶ ἐπετετάχατο ἐς τοὺς Πέρσας, Μῆδοι δὲ τήν περ ἐν τῷ πεζῷ εἶχον σκευήν, καὶ 86 Κίσσιοι ὡσαύτως. Ἰνδοὶ δὲ σκευῇ μὲν ἐσεσάχατο τῇ αὐτῇ καὶ ἐν τῷ πεζῷ, ἤλαυνον δὲ κέλητας καὶ ἅρματα· ὑπὸ δὲ τοῖσι ἅρμασι ὑπῆσαν ἵπποι καὶ ὄνοι ἄγριοι. Βάκτριοι δὲ ἐσκευάδατο ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ πεζῷ, καὶ Κάσπιοι ὁμοίως. Λίβυες δὲ καὶ αὐτοὶ κατά περ ἐν τῷ πεζῷ· ἤλαυνον δὲ καὶ οὗτοι πάντες ἅρματα. ὣς δ' αὕτως Κάσπειροι καὶ Παρικάνιοι ἐσεσάχατο ὁμοίως καὶ ἐν τῷ πεζῷ. Ἀράβιοι δὲ σκευὴν μὲν εἶχον τὴν αὐτὴν καὶ ἐν τῷ πεζῷ, ἤλαυνον δὲ πάντες καμήλους ταχυτῆτα οὐ λειπομένας ἵππων.

Ταῦτα τὰ ἔθνεα μοῦνα ἵππευεν, ἀριθμὸς δὲ τῆς ἵππου ἐγένετο 87 ὀκτὼ μυριάδες, πάρεξ τῶν καμήλων καὶ τῶν ἁρμάτων. οἱ μέν νυν ἄλλοι ἱππέες ἐτετάχατο κατὰ τέλεα, Ἀράβιοι δὲ ἔσχατοι ἐπετετάχατο· ἅτε γὰρ τῶν ἵππων οὔ τι ἀνεχομένων τὰς καμήλους, ὕστεροι ἐτετάχατο, ἵνα μὴ φοβέοιτο τὸ ἱππικόν. ἵππαρχοι δὲ ἦσαν Ἁρμαμίθρης 88 τε καὶ Τίθαιος, Δάτιος παῖδες. ὁ δὲ τρίτος σφι σύνίππαρχος Φαρ-

---

C. 84. *ταῦτα* die oben angeführten. — *πλήν.* zu 7, 32. — *τὴν αὐτήν.* zu 7, 62. — *καὶ ὁ* wie die. vgl. 7, 86. — *ποιήματα* Zierathen, wohl auch auf Schutz berechnet.

C. 85. *μεταξύ* adjectivisch. vgl. gr. Spr. 62, 2, 4. Aehnlich *ἀγχοτάτω πεποιημένας* 7, 89. — *νομίζουσι.* zu 1, 131. — *ἡ μάχη.* gr. Spr. 61, 7, 2. — *τύχῃ, ὁ βαλών.* zu 1, 195. — *ἕρκεσι* Schlingen. — *ἐμπαλασσόμενοι, ἐμπλεκόμενοι,* von Attikern nur Thuk. 7, 84, 2.

C. 86. *εἶχον* ist doppelt zu denken. — *κέλητας. καὶ κέλητας* Sch. Lex. — *λειπομένας.* zu 4, 9, 2. vgl. 3, 102, 2. — *Κάσπειροι* für *Κάσπιοι* Reiz; Andre *Οὔτιοι.*

C. 87. *πάρεξ, χωρίς.* zu 1, 14, 2. — *τέλεα.* zu 1, 103, 1. — *οὔ τι ἀνεχομένων* 1, 80, 3. (Bä.)

νούχης καταλέλειπτο ἐν Σάρδισι νοσέων. ὡς γὰρ ὁρμέωντο ἐκ Σαρ-
δίων, ἐπὶ συμφορὴν ἐνέπεσε ἀνεθέλητον· ἐλαύνοντι γάρ οἱ ὑπὸ τοὺς
πόδας τοῦ ἵππου ὑπέδραμε κύων, καὶ ὁ ἵππος οὐ προϊδὼν ἐφοβήθη
τε καὶ στὰς ὀρθὸς ἀπεσείσατο τὸν Φαρνούχεα, πεσὼν δὲ αἷμά τε ἤμεε
καὶ ἐς φθίσιν περιῆλθε ἡ νοῦσος. τὸν δὲ ἵππον αὐτίκα κατ' ἀρχὰς
ἐποίησαν οἱ οἰκέται ὡς ἐκέλευε· ἐς τὸν χῶρον ἐν τῷ περ κατέβαλε
τὸν δεσπότεα ἀπαγαγόντες ἐν τοῖσι γούνασι ἀπέταμον τὰ σκέλεα. Φαρ-
νούχης μὲν οὕτω παρελύθη τῆς ἡγεμονίης.

89 Τῶν δὲ τριηρέων ἀριθμὸς μὲν ἐγένετο ἑπτὰ καὶ διηκόσιαι καὶ
χίλιαι, παρείχοντο δὲ αὐτὰς οἵδε, Φοίνικες μὲν σὺν Συρίοισι τοῖσι ἐν
τῇ Παλαιστίνῃ τριηκοσίας, ὧδε ἐσκευασμένοι· περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι
κυνέας εἶχον ἀγχοτάτω πεποιημένας τρόπον τὸν Ἑλληνικόν, ἐνδεδυκό-
τες δὲ θώρηκας λινέους, ἀσπίδας δὲ ἴτυς οὐκ ἐχούσας εἶχον καὶ ἀκόν-
τια. οὗτοι δὲ οἱ Φοίνικες τὸ παλαιὸν οἴκεον, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπὶ
τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσσῃ, ἐνθεῦτεν δὲ ὑπερβάντες τῆς Συρίης οἰκέουσι τὴν
2 παρὰ θάλασσαν· τῆς δὲ Συρίης τοῦτο τὸ χωρίον καὶ τὸ μέχρι Αἰγύ-
πτου πᾶν Παλαιστίνη καλέεται. Αἰγύπτιοι δὲ νέας παρείχοντο διηκο-
σίας. οὗτοι δὲ εἶχον περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χηλευτά, ἀσπί-
δας δὲ κοίλας, τὰς ἴτυς μεγάλας ἐχούσας, καὶ δόρατά τε ναύμαχα
καὶ τύκους μεγάλους. τὸ δὲ πλῆθος αὐτέων θωρηκοφόροι ἦσαν, μα-
90 χαίρας δὲ μεγάλας εἶχον. οὗτοι μὲν οὕτω ἐστάλατο, Κύπριοι δὲ πα-
ρείχοντο νέας πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, ἐσκευασμένοι ὧδε. τὰς μὲν κε-
φαλὰς εἱλίχατο μίτρῃσι οἱ βασιλέες αὐτέων, οἱ δὲ ἄλλοι εἶχον κιθῶ-
νας, τὰ δὲ ἄλλα κατά περ Ἕλληνες. τουτέων δὲ τοσάδε ἔθνεά ἐστι,
οἱ μὲν ἀπὸ Σαλαμῖνος καὶ Ἀθηνέων, οἱ δὲ ἀπ' Ἀρκαδίης, οἱ δὲ ἀπὸ
Κύθνου, οἱ δὲ ἀπὸ Φοινίκης, οἱ δὲ ἀπ' Αἰθιοπίης, ὡς αὐτοὶ Κύ-
91 πριοι λέγουσι. Κίλικες δὲ ἑκατὸν παρείχοντο νέας. οὗτοι δ' αὖ περὶ
μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ἐπιχώρια, λαισήιά τε εἶχον ἀντ' ἀσπίδων,

---

C. 88. *συνίππαρχος* nur hier. — *ἐνέπεσε. περιέπεσε* andre Hsn., beides mit *ἐπί* verbunden ungewöhnlich. — *γούνασι* Gelenken, wo Unter- und Oberschenkel sich verbinden. vgl. 3,103. (Sch.) — *ἀνεθέλητον* unerwünscht, traurig, noch 7, 133. *τὰ μή τις ἐθέλει* 1, 32, 1. (Va.) — *τὸν ἵππον ἐποίησαν ὡς ἐκέλευε* mit dem Pferde thaten sie wie er gebot. Spr. 46, 5, 1. (46, 7.) — *δεσπότεα.* Di. 15, 7, 1.

C. 89 § 1. *ἀριθμός.* Eben so Aesch. Pers. 333. Diod. 11, 3 u. Plut. Them. 14. (Va.) — *ἀγχοτάτω* ist für sich zu nehmen: fast ganz. — *τῆς Συρίης τὸ παρὰ θάλασσαν* den Küstenstrich Syriens.

§ 2. *χηλευτά, πλεκτά* Pollux. Nur hier; *χηλεύω* nur bei Spätern. — *τάς.* Spr. 50, 8, 1. (11, 1.) — *τύκους* Streitäxte, in diesem Sinne nur hier; Meissel Eu. Herk. 945. — *ἐστάλατο* für *ἐσταλάδατο* oder *ἐσκευάδατο* Sch. u. Bekker.

C. 90. *κιθῶνας, κιτάριας* Pauw. Doch ist die Kopfbedeckung wohl in *τὰ δὲ ἄλλα κατάπερ Ἕλληνες* enthalten. (We.) — *Ἀθηνέων* für *Ἀθηναίων* Va. u. We.

C. 91. *λαισήια* Tartschen, noch erwähnt Il. *μ*, 426 u. Athen. 15

ὠμοβοέης πεποιημένα, [καὶ] κιθῶνας εἰρινέους ἐνδεδυκότες· δύο δὲ ἀκόντια ἕκαστος καὶ ξίφος εἶχον, ἀγχοτάτω τῇσι Αἰγυπτίῃσι μαχαίρῃσι πεποιημένα. οὗτοι μὲν τὸ παλαιὸν Ὑπαχαιοὶ ἐκαλέοντο, ἐπὶ δὲ Κίλικος τοῦ Ἀγήνορος, ἀνδρὸς Φοίνικος, ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην. Πάμφυλοι δὲ τριήκοντα παρείχοντο νέας, Ἑλληνικοῖσι ὅπλοισι ἐσκευασμένοι· οἱ δὲ Πάμφυλοι οὗτοι εἰσὶ τῶν ἐκ Τροίης ἀποσκεδασθέντων ἅμα Ἀμφιλόχῳ καὶ Κάλχαντι. Λύκιοι δὲ παρείχοντο νέας πεντήκοντα, 92 θωρηκοφόροι τε ἐόντες καὶ κνημιδοφόροι, εἶχον δὲ τόξα κρανέινα καὶ διστοὺς καλαμίνους ἀπτέρους καὶ ἀκόντια, ἐπὶ δὲ αἰγὸς δέρματα περὶ τοὺς ὤμους αἰωρεύμενα, περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι πίλους πτεροῖσι περιεστεφανωμένους· ἐγχειρίδια δὲ καὶ δρέπανα εἶχον. Λύκιοι δὲ Τερμίλαι ἐκαλέοντο, ἐκ Κρήτης γεγονότες, ἐπὶ δὲ Λύκου τοῦ Πανδίονος, ἀνδρὸς Ἀθηναίου, ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην. Δωριέες δὲ οἱ ἐκ τῆς Ἀσίης 93 τριήκοντα παρείχοντο νέας, ἔχοντές τε Ἑλληνικὰ ὅπλα καὶ γεγονότες ἀπὸ Πελοποννήσου. Κᾶρες δὲ ἑβδομήκοντα παρείχοντο νέας, τὰ μὲν ἄλλα κατά περ Ἕλληνες ἐσταλμένοι, εἶχον δὲ καὶ δρέπανα καὶ ἐγχειρίδια. οὗτοι δὲ οἵτινες πρότερον ἐκαλέοντο, ἐν τοῖσι πρώτοισι τῶν λόγων εἴρηται. Ἴωνες δὲ ἑκατὸν νέας παρείχοντο ἐσκευασμένοι ὡς 94 Ἕλληνες. Ἴωνες δὲ ὅσον μὲν χρόνον ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον τὴν νῦν καλεομένην Ἀχαιίην καὶ πρὶν ἢ Δαναόν τε καὶ Ξοῦθον ἀπικέσθαι ἐς Πελοπόννησον, ὡς Ἕλληνες λέγουσι, ἐκαλέοντο Πελασγοὶ Αἰγιαλέες, ἐπὶ δὲ Ἴωνος τοῦ Ξούθου Ἴωνες. νησιῶται δὲ ἑπτακαίδεκα παρεί- 95 χοντο νέας, ὡπλισμένοι ὡς Ἕλληνες, καὶ τοῦτο Πελασγικὸν ἔθνος, ὕστερον δὲ Ἰωνικὸν ἐκλήθη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ δυωδεκαπόλιες Ἴωνες οἱ ἀπ' Ἀθηνέων. Αἰολέες δὲ ἑξήκοντα νέας παρείχοντο, ἐσκευασμένοι τε ὡς Ἕλληνες καὶ τὸ πάλαι καλεόμενοι Πελασγοί, ὡς Ἑλλήνων λόγος. Ἑλλησπόντιοι δὲ πλὴν Ἀβυδηνῶν (Ἀβυδηνοῖσι γὰρ προσετέτακτο ἐκ βασιλέος κατὰ χώρην μένουσι φύλακας εἶναι τῶν γεφυρέων) οἱ δὲ λοιποὶ οἱ ἐκ τοῦ Πόντου στρατευόμενοι παρείχοντο

---

p. 696, a. (Va.) — *ὠμοβοέης*, *δορᾶς*. zu 5, 25., Ueber den Ge. Di. 47, 8, 3. — [*καί*] streicht Va. — *τῇσι Α. μαχαίρῃσι*. Der Da. weil *ἀγχοτάτω πεποιημένα* mit *ὡμοιωμένα* synonym ist. Di. 48, 9, 2. — *ἔσχον* erhielten. — *τήν* diesen, wie 92.

C. 92. *ἄπτερος*, eben nur dichterisch.

C. 93. *Ἑλληνικά*. zu 1, 171, 2. — *οἵτινες* wie. gr. Spr. 46, 13 A. Nämlich *Λέλεγες* nach 1, 171, 1.

C. 95. *ὕστερον δὲ Ἰ. ἐκλήθη*, ein Satz einer Apposition angefügt. — 2, 134, 2 u. 6, 134, 1. — *κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καί* eben so wie. (Va.) — *οἱ δυωδεκαπόλιες*. *αἱ δυώδεκα πόλιες* Va., *Ἴωνες οἱ ἀπ' Ἀθηνέων* streichend als Glossem aus 1, 147. — *οἱ ἀπ' Ἀ.* die von Athen aus colonisirten. — *ὡς λόγος*. Aesch. Hik. 227: *ἐκεῖ δικάζει τἀμπλακήμαθ', ὡς λόγος*. vgl. Kr. zu Arr. An. 1, 12, 1. — *οἱ δέ*. Das *δέ* erneuert das *δέ* vor *πλήν*. — *οἱ ἐκ* für *ἐκ* We.

μὲν ἑκατὸν νέας, ἐσκευασμένοι δὲ ἦσαν ὡς Ἕλληνες· οὗτοι δὲ Ἰώνων καὶ Δωριέων ἄποικοι.

96 *Ἐπεβάτευον δὲ ἐπὶ πασέων τῶν νεῶν Πέρσαι καὶ Μῆδοι καὶ Σάκαι. τουτέων δὲ ἄριστα πλεούσας παρείχοντο νέας Φοίνικες καὶ Φοινίκων Σιδώνιοι. τούτοισι πᾶσι καὶ τοῖσι ἐς τὸν πεζὸν τεταγμένοισι αὐτέων ἐπῆσαν ἑκάστοισι ἐπιχώριοι ἡγεμόνες, τῶν ἐγώ, οὐ γὰρ ἀναγκαίῃ ἐξέργομαι ἐς ἱστορίης λόγον, οὐ παραμέμνημαι· οὔτε γὰρ ἔθνεος ἑκάστου ἐπάξιοι ἦσαν οἱ ἡγεμόνες, ἔν τ' ἔθνεϊ ἑκάστῳ ὅσαιπερ πόλιες τοσοῦτοι καὶ ἡγεμόνες ἦσαν. εἵποντο δὲ ὡς οὐ στρατηγοὶ ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἄλλοι στρατευόμενοι δοῦλοι, ἐπεὶ στρατηγοὶ οἱ τὸ πᾶν ἔχοντες κράτος καὶ ἄρχοντες τῶν ἐθνέων ἑκάστων, ὅσοι αὐτέων ἦσαν*

97 *Πέρσαι, εἰρέαταί μοι. τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐστρατήγεον οἵδε, Ἀριαβίγνης τε ὁ Δαρείου καὶ Πρηξάσπης ὁ Ἀσπαθίνεω καὶ Μεγάβαζος ὁ Μεγαβάτεω καὶ Ἀχαιμένης ὁ Δαρείου, τῆς μὲν Ἰάδος τε καὶ Καρικῆς στρατιῆς Ἀριαβίγνης ὁ Δαρείου τε παῖς καὶ τῆς Γωβρύεω θυγατρός· Αἰγυπτίων δὲ ἐστρατήγεε Ἀχαιμένης, Ξέρξεω ἐὼν ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελφεός, τῆς δὲ ἄλλης στρατιῆς ἐστρατήγεον οἱ δύο. τριηκόντεροι δὲ καὶ πεντηκόντεροι καὶ κέρκουροι καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα μικρὰ συνελθόντα*

98 *ἐς τὸν ἀριθμὸν ἐφάνη τρισχίλια. τῶν δὲ ἐπιπλεόντων μετά γε τοὺς στρατηγοὺς οἵδε ἦσαν οἱ οὐνομαστότατοι, Σιδώνιος Τετράμνηστος Ἀνύσου, καὶ Τύριος Μάπην Σιρώμου, καὶ Ἀράδιος Μέρβαλος Ἀγβάλου, καὶ Κίλιξ Συέννεσις Ὠρομέδοντος, καὶ Λύκιος Κυβερνίσκος Σίκα, καὶ Κύπριοι Γόργος τε ὁ Χέρσιος καὶ Τιμῶναξ ὁ Τιμαγόρεω, καὶ Καρῶν Ἱστιαῖός τε ὁ Τύμνεω καὶ Πίγρης ὁ Σελδώμου καὶ Δα-*

99 *μασίθυμος ὁ Κανδαύλεω. τῶν μέν νυν ἄλλων οὐ παραμέμνημαι ταξιαρχέων ὡς οὐκ ἀναγκαζόμενος, Ἀρτεμισίης δέ, τῆς μάλιστα θῶμα ποιεῦμαι, ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατευσαμένης γυναικός, ἥτις ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρὸς αὐτή τε ἔχουσα τὴν τυραννίδα καὶ παιδὸς ὑπάρχοντος νεηνίεω ὑπὸ λήματός τε καὶ ἀνδρηίης ἐστρατεύετο, οὐδεμιῆς ἐούσης οἱ*

C. 96. *Φοινίκων.* Spr. 47, 7, 1. (47, 9.) — *ἐπῆσαν* standen vor, wie 7, 104, 3. 8, 71, 1. (Sch.) Wohl nicht so in der attischen Prosa. — *ἀναγκαίῃ ἐξέργομαι* noch 7, 139, 1. vgl. 9, 111, 1. (Sch.) Sonst nirgends so; *ἀναγκάζομαι* 7, 99, 1. Erg. *παραμεμνῆσθαι.* Spr. 55, 4, 4. (11.) — *ἐς ἱστορίης λόγον* zur Erläuterung des Erforschten. Oder mit *παραμέμνημαι* verbunden: zu, bei der Angabe des Erforschten? — *παραμέμνημαι* erwähne nebenbei, wie 7, 99. Ein seltenes Wort. vgl. Soph. Tr. 1124. — *ἐπάξιοι* erwähnenswerth. zu 2, 79. — *ὡς οὐ στρατηγοί* als Nichtfeldherren, wenn auch als Befehlshaber der Ihrigen. — *ἀλλ',* als ob vorher *οὐκ ὡς* stände. — *δοῦλοι,* als solche die nicht zu dem herrschenden Volke gehörten. (Sch.) Va. wollte es streichen.

C. 97. *Ἰάδος* zu 4, 95, 1. — *ἀπ' ἀμφοτέρων,* von Seiten des Vaters und der Mutter, wie 3, 31, 1. (Bä.) Spr. 43, 2. (2, 3.) — *οἱ δύο* die beiden Andern. zu 7, 38, 2.

C. 99 § 1. *καὶ παιδός.* Spr. 56, 12, 2. (13, 2.) — *λήματος, θράσους.* zu 5, 72, 3. — *πρός.* Spr. 68, 33, 1. (37, 1.) — *μητρόθεν.* zu 1, 173, 3.

ἀναγκαίης. οὔνομα μὲν δὴ ἦν αὐτῇ Ἀρτεμισίη, θυγάτηρ δὲ ἦν Λυγδάμιος, γένος δὲ ἐξ Ἁλικαρνησσοῦ τὰ πρὸς πατρός, τὰ μητρόθεν δὲ Κρῆσσα. ἡγεμόνευε δὲ Ἁλικαρνησσέων τε καὶ Κῴων καὶ Νισυρίων 2 τε καὶ Καλυδνίων, πέντε νέας παρεχομένη. καὶ συναπάσης τῆς στρατιῆς, μετά γε τας Σιδωνίων, νέας εὐδοξοτάτας παρείχετο, πάντων δὲ τῶν συμμάχων γνώμας ἀρίστας βασιλέι ἀπεδέξατο. τῶν δὲ κατέλεξα πολίων ἡγεμονεύειν αὐτήν, τὸ ἔθνος ἀποφαίνω πᾶν ἐὸν Δωρικόν, Ἁλικαρνησσέας μὲν Τροιζηνίους, τοὺς δὲ ἄλλους Ἐπιδαυρίους. ἐς μὲν τοσονδε ὁ ναυτικὸς στρατὸς εἴρηται.

Ξέρξης δὲ ἐπεὶ ἠριθμησέ τε καὶ διετάχθη ὁ στρατός, ἐπεθύμησε 100 αὐτός σφεας διεξελάσας θεήσασθαι. μετὰ δὲ ἐποίεε ταῦτα, καὶ διεξελαύνων ἐπ' ἅρματος παρ' ἔθνος ἓν ἕκαστον ἐπυνθάνετο καὶ ἀπέγραφον οἱ γραμματισταί, ἕως ἐξ ἐσχάτων ἐς ἔσχατα ἀπίκετο καὶ τῆς ἵππου καὶ τοῦ πεζοῦ. ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπεποίητο, τῶν νεῶν κατελκυσθεισέων ἐς θάλασσαν, ἐνθαῦτα ὁ Ξέρξης μετεκβὰς ἐκ τοῦ ἅρματος ἐς νέα Σιδωνίην ἵζετο ὑπὸ σκηνῇ χρυσέῃ καὶ παρέπλεε παρὰ τὰς πρῴρας τῶν νεῶν, ἐπειρωτῶν τε ἑκάστας ὁμοίως καὶ τὸν πεζὸν καὶ ἀπογραφόμενος. τὰς δὲ νέας οἱ ναύαρχοι ἀναγαγόντες ὅσον τε τέσσερα πλέθρα ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ ἀνεκώχευον, τὰς πρῴρας ἐς γῆν τρέψαντες πάντες μετωπηδὸν καὶ ἐξοπλίσαντες τοὺς ἐπιβάτας ὡς ἐς πόλεμον. ὁ δ' ἐντὸς τῶν πρῳρέων πλέων ἐθηεῖτο καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ.

Ὡς δὲ καὶ ταύτας διεξέπλωσε καὶ ἐξέβη ἐκ τῆς νέος, μετεπέμ- 101 ψατο Δημάρητον τὸν Ἀρίστωνος συστρατευόμενον αὐτῷ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· καλέσας δ' αὐτὸν εἴρετο τάδε. "ὦ Δημάρητε, νῦν μοί σε ἡδύ ἐστι ἐπείρεσθαι τὰ θέλω. σὺ εἷς Ἕλλην καὶ ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι σεῦ τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ ἐς λόγους ἀπικνεομένων, πόλιος οὔτ' ἐλαχίστης οὔτ' ἀσθενεστάτης. νῦν ὦν μοι τόδε φράσον, εἰ Ἕλληνες ὑπομενέουσι χεῖρας ἐμοὶ ἀνταειρόμενοι. οὐ γάρ, ὡς ἐγὼ δοκέω, οὐ- 2 δ' εἰ πάντες Ἕλληνες καὶ οἱ λοιποὶ οἱ πρὸς ἑσπέρης οἰκέοντες ἄνθρωποι συλλεχθείησαν, οὐκ ἀξιόμαχοί εἰσι ἐμὲ ἐπιόντα ὑπομεῖναι μὴ

---

§ 2. *τῶν πολίων* hängt von *ἔθνος* ab: *τὸ ἔθνος τῶν πολίων ἃς κατέλεξα.* — *ἐς τοσόνδε* so weit.

C. 100. *ἠρίθμησε. ἠριθμήθη* Schäfer, wohl richtig. — *ἐξ — ἐς.* gr. Spr. 68, 17, 4. — *ὁμοίως καί.* zu 3, 13, 2. — *ἀπογραφόμενος* aufschreiben lassend. (Va.) — *ἀνάγοντες.* zu 6, 12, 1. — *ὅσον τε.* zu 1, 126, 1. — *ἀνεκώχευον.* zu 6, 116. — *ἀνταειρόμενοι* zu erheben, wie 7, 209, 2. Das Particip bei *ὑπομένειν* (wie bei *ἀνέχεσθαι*) findet sich erst wieder bei Spätern. Jacobs z. Achill. T. p. 660.

C. 101 § 1. *πόλιος.* gr. Spr. 47, 6, 5. — *οὔτ' ἐλαχίστης* aus einer der bedeutendsten. Kr. zu Thuk. 1, 2, 3. — *ἐμοί.* Di. 48, 9, 2.

§ 2. *οὐ γὰρ — οὐδ' εἰ.* Die gewöhnliche Form wäre: *ὡς γὰρ ἐγὼ δοκέω, οὐδ' εἰ,* ohne das folgende *οὐκ.* Bei der gewählten Weise ist die Verneinung kräftiger. gr. Spr. 65, 5, 10. (17.) — *συλλεχθείησαν.* Ueber die Endung zu 1, 70, 2. — *οὐκ* erneuert die Verneinung. gr. Spr. 67, 11, 3. — *ἀξιόμαχοι.* zu 6, 89. — *μή* wenn nicht. Spr. 67, 8. — *ἄρθμιοι.* zu

ἐόντες ἄρθμιοι. ἐθέλω μέντοι καὶ τὸ ἀπὸ σεῦ, ὁκοῖόν τι λέγεις περὶ αὐτέων, πυθέσθαι.” ὁ μὲν ταῦτα εἰρώτα, ὁ δὲ ὑποβαλὼν ἔφη· “ὦ βασιλεῦ, κότερα ἀληθείῃ χρήσωμαι πρὸς σὲ ἢ ἡδονῇ;” ὁ δέ μιν ἀληθείῃ χρήσασθαι ἐκέλευε, φὰς οὐδέν οἱ ἀηδέστερον ἔσεσθαι ἢ πρότερον

102 ἦν. ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε Δημάρητος, ἔλεγε τάδε. “βασιλεῦ, ἐπειδὴ ἀληθείῃ χρήσασθαι πάντως με κελεύεις ταῦτα λέγοντα τὰ μὴ ψευδόμενός τις ὕστερον ὑπὸ σεῦ ἁλώσεται, τῇ Ἑλλάδι πενίη μὲν αἰεί κοτε σύντροφός ἐστι, ἀρετὴ δὲ ἔπακτός ἐστι, ἀπό τε σοφίης κατεργασμένη καὶ νόμου ἰσχυροῦ· τῇ διαχρεωμένη ἡ Ἑλλὰς τήν τε πενίην ἀπαμύ-

2 νεται καὶ τὴν δεσποσύνην. αἰνέω μέν νῦν πάντας τοὺς Ἕλληνας τοὺς περὶ κείνους τοὺς Δωρικοὺς χώρους οἰκημένους, ἔρχομαι δὲ λέξων οὐ περὶ πάντων τούσδε τοὺς λόγους ἀλλὰ περὶ Λακεδαιμονίων μούνων, πρῶτα μὲν ὅτι οὐκ ἔστι ὅκως κοτὲ σοὺς δέξονται λόγους δουλοσύνην φέροντας τῇ Ἑλλάδι, αὖτις δὲ ὡς ἀντιώσονταί τοι ἐς μάχην καὶ ἢν οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πάντες τὰ σὰ φρονέωσι. ἀριθμοῦ δὲ πέρι μὴ πύθῃ ὅσοι τινὲς ἐόντες ταῦτα ποιέειν οἷοί τέ εἰσι· ἤν τε γὰρ τύχωσι ἐξεστρατευμένοι χίλιοι, οὗτοι μαχέσονταί τοι, ἤν τε ἐλάσσονες τουτέων, ἤν τε καὶ πλεῦνες.”

103 Ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης γελάσας ἔφη· “Δημάρητε, κοῖον ἐφθέγξαο ἔπος, ἄνδρας χιλίους στρατιῇ τοσῇδε μαχέσασθαι. ἄγε εἰπέ μοι, σὺ φῂς τουτέων τῶν ἀνδρῶν αὐτὸς βασιλεὺς γενέσθαι· σὺ ὦν ἐθελήσεις αὐτίκα μάλα πρὸς ἄνδρας δέκα μάχεσθαι; καίτοι εἰ τὸ πολιτικὸν ὑμῖν πᾶν ἐστὶ τοιοῦτο οἷον σὺ διαιρέεις, σέ γε τὸν κείνων βασιλέα πρέπει πρὸς τὸ διπλήσιον ἀντιτάσσεσθαι κατὰ νόμους τοὺς

2 ὑμετέρους. εἰ γὰρ κείνων ἕκαστος δέκα ἀνδρῶν τῆς στρατιῆς τῆς ἐμῆς ἀντάξιός ἐστι, σὲ δέ γε δίζημαι εἴκοσι εἶναι ἀντάξιον. καὶ οὕτω μὲν ὀρθοῖτ' ἂν ὁ λόγος ὁ παρὰ σεῦ εἰρημένος· εἰ δὲ τοιοῦτοί τε ἐόντες

6, 83. — τὸ ἀπὸ σεῦ. zu 1, 159, 1. — χρήσωμαι für χρήσομαι Bekker. — ἡδονῇ. Der gewöhnliche Ausdruck wäre πρὸς ἡδονὴν λέγειν. Kr. zu Thuk. 2, 65, 5. — ἔσεσθαι erg. αὐτόν.

C. 102 § 1. τῇ Ἑλλάδι. Vorher denke man: so wisse dass. gr. Spr. 65, 7, 8. vgl. eb. 5, 14. — αἰεί κοτε. zu 1, 58. — πενίη. Theokr. 21, 1: ἁ πενία, Διόφαντε, μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει. Plaut. Stich. 1, 3, 24: Paupertas omnes artes perdocet ubi quem attigit. (Va.) — ἔπακτος erworben, διδακτόν. (Va.) — σοφίης Intelligenz. — δεσποσύνη findet sich wohl nur hier und im Folgenden.

§ 2. αἰνέω, ἐπαινέω. gr. Spr. § 40 u. αἰνέω. — ἔρχομαι λέξων. zu 1, 5, 2. — οὐκ ἔστι ὅκως. Spr. 61, 4, 8. (5, 5.) — σοὺς λόγους Vorschläge von dir. Spr. 51, 4, 1. (8.) — ἀντιώσονται, attisch so ἀπαντήσονται. — τὰ σὰ φρονέωσι. zu 2, 163, 3. vgl. 9, 99, 1.

C. 103 § 1. κοῖον für οἷον Kr. — μαχέσασθαι. μαχέσεσθαι eine Hs. vgl. jedoch Spr. 53, 6, 7. (9.) Ueber das Epexegem Spr. 57, 10, 5. (6.) — σὺ φῄς. σὺ γὰρ φῄς wäre Her.s gewöhnliche Weise. zu 1, 30, 2. — πολιτικόν Bürgerschaft, Volk. Spr. 43, 3, 6. (17.)

§ 2. σὲ δέ. Spr. 50, 1, 11. — ὀρθοῖτ' ἂν würde bewährt. —

καὶ μεγάθεα τοσοῦτοί ὅσοι σύ τε καὶ οἱ παρ' ἐμὲ φοιτῶσι Ἑλλήνων ἐς λόγους αὐχέετε τοσοῦτο, ὅρα μὴ μάτην κόμπος ὁ λόγος οὗτος εἰρημένος εἴη. ἐπεὶ φέρε ἴδω παντὶ τῷ οἰκότι· κῶς ἂν δυναίατο χίλιοι ἢ καὶ μύριοι ἢ καὶ πεντακισμύριοι, ἐόντες γε ἐλεύθεροι πάντες ὁμοίως καὶ μὴ ὑπ' ἑνὸς ἀρχόμενοι, στρατῷ τοσῷδε ἀντιστῆναι; ἐπεί τοι πλεῦνες 3 περὶ ἕνα ἕκαστον γινόμεθα ἢ χίλιοι, ἐόντων κείνων πέντε χιλιάδων. ὑπὸ μὲν γὰρ ἑνὸς ἀρχόμενοι κατὰ τρόπον τὸν ἡμέτερον γενοίατ' ἄν, δειμαίνοντες τοῦτον, καὶ παρὰ τὴν ἑωυτῶν φύσιν ἀμείνονες καὶ ἴοιεν ἀναγκαζόμενοι μάστιγι ἐς πλεῦνας ἐλάσσονες ἐόντες· ἀνειμένοι δὲ ἐς τὸ ἐλεύθερον οὐκ ἂν ποιέοιεν τουτέων οὐδέτερα. δοκέω δὲ ἔγωγε καὶ ἀνισωθέντας πλήθεϊ χαλεπῶς ἂν Ἕλληνας Πέρσῃσι μούνοισι μάχεσθαι. ἀλλὰ παρ' ἡμῖν τοῦτό ἐστι τὸ σὺ λέγεις, ἔστι γε μέντοι οὐ πολλὸν ἀλλὰ σπάνιον· εἰσὶ γὰρ Περσέων τῶν ἐμῶν αἰχμοφόρων οἳ ἐθελήσουσι Ἑλλήνων ἀνδράσι τρισὶ ὁμοῦ μάχεσθαι· τῶν σὺ ἐὼν ἄπειρος πολλὰ φλυηρέεις."

Πρὸς ταῦτα Δημάρητος λέγει· "ὦ βασιλεῦ, ἀρχῆθεν ἠπιστάμην 104 ὅτι ἀληθείῃ χρεώμενος οὐ φίλα τοι ἐρέω. σὺ δὲ ἐπεὶ ἠνάγκασας λέγειν τῶν λόγων τοὺς ἀληθεστάτους, ἔλεγον τὰ κατήκοντα Σπαρτιήτῃσι. καίτοι ὡς ἐγὼ τυγχάνω τὰ νῦν [τάδε] ἐστοργὼς ἐκείνους, αὐτὸς μάλιστα ἐξεπίστεαι, οἵ με τιμήν τε καὶ γέρεα ἀπελόμενοι πατρώια ἄπολίν τε καὶ φυγάδα πεποιήκασι, πατὴρ δὲ ὁ σὸς ὑποδεξάμενος βίον τέ μοι καὶ οἶκον δέδωκε. οὐκ ὦν οἰκός ἐστι ἄνδρα τὸν σώφρονα εὐνοίην 2 φαινομένην διωθέεσθαι, ἀλλὰ στέργειν μάλιστα. ἐγὼ δὲ οὔτε δέκα ἀνδράσι ὑπίσχομαι οἷός τε εἶναι μάχεσθαι οὔτε δυοῖσι, ἑκών τε εἶναι οὐδ' ἂν μουνομαχέοιμι. εἰ δὲ ἀναγκαίη εἴη ἢ μέγας τις ὁ ἐποτρύνων ἀγών, μαχοίμην ἂν πάντων ἥδιστα ἑνὶ τουτέων τῶν ἀνδρῶν οἳ Ἑλλήνων ἕκαστός φησι τριῶν ἄξιος εἶναι. ὡς δὲ καὶ Λακεδαιμόνιοι κατὰ μὲν ἕνα μαχόμενοι οὐδαμῶν εἰσὶ κακίονες ἀνδρῶν, ἁλέες δὲ ἄριστοι

μεγάθεα. Di. 46, 5, 1. — *αὐχέετε* ist durch *σύ τε* etc. veranlasst. Nach dem Anfange *εἰ δέ* etc. würde man erwarten *ὑπερεπαινέονται*. *Αὐχεῖν*, auch 2, 160, 1 u. Thuk. 2, 39, 3, ist sonst mehr poetisch. — *ὅρα μή*. *ὅρα ὅκως μή* 3, 36, 1. — *μάτην κόμπος* nichtige Prahlerei. gr. Spr. 50, 8, 19. Eu. Jon 275: *τί δαὶ τόδ'; ἆρ ἀληθὲς ἢ μάτην λόγος;* — *παντὶ τῷ οἰκότι* nach aller Wahrscheinlichkeit.

§ 3. *περί*. *παρά* Va. — *δειμαίνοντες*. zu 1, 159, 1, — *παρά*. gr. Spr. 49; 2, 8. vgl. 5, 118, 2: *ἀμείνονες τῆς φύσιος*. — *οὐδέτερα*. gr. Spr. 44, 4, 3. vgl. 5, 39, 2. 9, 111, 2,

C. 104 § 1. *ἀρχῆθεν*, *ἀρχήν*. zu 5, 18, 3, — *τῶν λόγων τοὺς ἀ.* zu 7, 12. vgl. 108. — *κατήκοντα* Zukommende, Eigenthümliche. — *τάδε* dem *τὰ νῦν* beigefügt oder Aehnliches ist mir nicht erinnerlich. — *ἐξεπίστεαι*. Di. 36, 2, 1. — *δέ* während. gr. Spr. 59, 2, 6. — *ὁ σός* für *σός* Bekker.

§ 2. *δυοῖσι*. Di. 24, 1, 3. — *εἶναι*. Spr. 55, 1, 1. — *ἕκαστός φησι*. gr. Spr. 63, 1, 3. *φασι* will Va. mit Abresch. So auch Cobet Var. lectt. p. 114. — *ἄξιος*, *ἀντάξιος*. (Va.) — *ὡς δέ*. zu 1, 32, 5. — *οὐδαμῶν*, *οὐδέ-*

ϩάνδρῶν ἁπάντων. ἐλεύθεροι γὰρ ἐόντες οὐ πάντα ἐλεύθεροί εἰσι· ἔπεστι γάρ σφι δεσπότης νόμος, τὸν ὑποδειμαίνουσι πολλῷ ἔτι μᾶλλον ἢ οἱ σοὶ σέ. ποιεῦσι γῶν τὰ ἂν ἐκεῖνος ἀνώγῃ· ἀνώγει δὲ τὠυτὸ αἰεί, οὐκ ἐῶν φεύγειν οὐδὲν πλῆθος ἀνθρώπων ἐκ μάχης, ἀλλὰ μένοντας ἐν τῇ τάξι ἐπικρατέειν ἢ ἀπόλλυσθαι. σοὶ δὲ εἰ φαίνομαι ταῦτα λέγων φλυηρέειν, τἆλλα σιγᾶν ἐθέλω τὸ λοιπόν· νῦν δὲ ἀναγκασθεὶς ἔλεξα. γένοιτο μέντοι κατὰ νόον τοι, βασιλεῦ."

105 Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἀμείψατο, Ξέρξης δὲ ἐς γέλωτά τε ἔτρεψε καὶ οὐκ ἐποιήσατο ὀργὴν οὐδεμίαν, ἀλλ' ἠπίως αὐτὸν ἀπεπέμψατο. τούτῳ δὲ ἐς λόγους ἐλθὼν Ξέρξης καὶ ὕπαρχον ἐν τῷ Δορίσκῳ [τούτῳ] καταστήσας Μασκάμην τὸν Μεγαδόστεω, τὸν δὲ ὑπὸ Δαρείου σταθέντα καταπαύσας, ἐξήλαυνε τὸν στρατὸν διὰ τῆς Θρηίκης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα.

106 κατέλιπε δὲ ἄνδρα τοιόνδε Μασκάμην γενόμενον τῷ μούνῳ Ξέρξης δῶρα πέμπεσκε ὡς ἀριστεύοντι πάντων ὅσους κατέστησε αὐτὸς ἢ Δαρεῖος ὑπάρχους, πέμπεσκε δὲ ἀνὰ πᾶν ἔτος· ὣς δὲ καὶ Ἀρταξέρξης ὁ Ξέρξεω τοῖσι Μασκαμείοισι ἐκγόνοισι. κατέστασαν γὰρ ἔτι πρότερον ταύτης τῆς ἐλάσιος ὕπαρχοι ἐν τῇ Θρηίκῃ καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου πανταχῇ. οὗτοι ὦν πάντες, οἵ τε ἐκ Θρηίκης καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου, πλὴν τοῦ ἐν Δορίσκῳ ὑπ' Ἑλλήνων ὕστερον ταύτης τῆς στρατηλασίης ἐξαιρέθησαν· τὸν δὲ ἐν Δορίσκῳ, Μασκάμην, οὐδαμοί κως ἐδυνάσθησαν ἐξελεῖν, πολλῶν πειρησαμένων. διὰ τοῦτο δέ οἱ δῶρα πέμπεται παρὰ

107 τοῦ βασιλεύοντος αἰεὶ ἐν Πέρσῃσι. τῶν δὲ ἐξαιρεθέντων ὑπ' Ἑλλήνων οὐδένα βασιλεὺς Ξέρξης ἐνόμισε εἶναι ἄνδρα ἀγαθὸν εἰ μὴ Βόγην μοῦνον τὸν ἐξ Ἠιόνος. τοῦτον δὲ αἰνέων οὐκ ἐπαύετο καὶ τοὺς πε-

---

νων. Di. 24, 1, 2. Der Sinn: nicht schlechter als irgend welche. gr. Spr. 47, 27, 3. vgl. zu 1, 23. — ἀλέες, ἀθρόοι. zu 1, 133, 1.

§ 3. δεσπότης wählte er mit Bezug auf die Strenge gegen Feigheit. vgl. 9, 55. 71, 2. (Va.) 3, 38, 2: νόμον πάντων βασιλέα φησὶν εἶναι. — νόμος collectiv. vgl. Kr. zu Thuk. 1, 77, 2. — ἀνώγῃ, παραινῇ. zu 3, 81, 1. — ἀλλά erg. κελεύων aus οὐκ ἐῶν, wie Dem. 18, 55. Isä. 10, 12. Xen. Hell. 5, 1, 21. (Va.) Kr. zu Xen. An. 7, 2, 28. —

C. 105. ἐς γέλωτα τρέπειν τὸ πρᾶγμα Thuk. 6, 35. Ar. Wesp. 1260. (We.) Hier kann ταῦτα ergänzt werden. Synonymes zu 3, 29, 1. — ἐποιήσατο ὀργήν. zu 3, 25, 1. — τούτῳ auf 7, 59 zu beziehen ist gewagt, doch missfällt auch We.s τοῦτον. Es ist wohl aus der vorhergehenden Zeile eingefälscht. — σταθέντα. Viel gewöhnlicher so καθίστημι. Aehnlich Soph. Ant. 666: ἀλλ' ὃν πόλις στήσειε, τοῦδε χρὴ κλύειν.

C. 106. τῷ dass er ihm. gr. Spr. 51, 13, 10. — μούνῳ allein von den in jenen Gegenden eingesetzten Befehlshabern. (We.) — Μασκαμείοισι Di. 57, 2, 1. — τοῦ Ἑ. πανταχῇ, wie οὐδαμόθι τῆς Εὐρώπης 7, 126. (We.) gr. Spr. 47, 28, 3. (10, 4.) — οἱ ἐκ. Spr. 50, 7, 7. (8, 14.) — ἐξαιρέθησαν für ἐξῃρέθησαν Lh. Ueber die Bed. zu 2, 30, 3. — κως für κω Kr. vgl. 1, 33. 152, 1. 153, 1. 2, 162, 1. 9, 55, 1. — αἰεί. gr. Spr. 50, 10, 5 u. Kr. zu Xen. An. 4, 1, 7.

C. 107 § 1. τὸν ἐξ. zu 1, 4, 2. — αἶνος, ein poetisches Wort; für ἔπαινος wohl nur hier; über αἴνη zu 3, 74, 1. — ἠθέλησε für ἐθέλησε Lh.

ρεόντας αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι παῖδας ἐτίμα μάλιστα, ἐπεὶ καὶ ἄξιος αἴνου μεγάλου ἐγένετο Βόγης, ὃς ἐπειδὴ ἐπολιορκέετο ὑπ' Ἀθηναίων καὶ Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδεω, παρεὸν αὐτῷ ὑπόσπονδον ἐξελθεῖν καὶ νοστῆσαι ἐς τὴν Ἀσίην οὐκ ἠθέλησε, μὴ δειλίῃ δόξειε περιεῖναι βασιλέι, ἀλλὰ διεκαρτέρεε ἐς τὸ ἔσχατον. ὡς δ' οὐδὲν ἔτι φορβῆς ἐνῆν[2] ἐν τῷ τείχεϊ, συννήσας πυρὴν μεγάλην ἔσφαξε τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰς παλλακὰς καὶ τοὺς οἰκέτας καὶ ἔπειτα ἐσέβαλε ἐς τὸ πῦρ, μετὰ δὲ ταῦτα τὸν χρυσὸν ἅπαντα τὸν ἐκ τοῦ ἄστεος καὶ τὸν ἄργυρον ἔσπειρε ἀπὸ τοῦ τείχεος ἐς τὸν Στρυμόνα, ποιήσας δὲ ταῦτα ἑωυτὸν ἐπέβαλε ἐς τὸ πῦρ. οὕτω μὲν οὗτος δικαίως αἰνέεται ἔτι καὶ ἐς τόδε ὑπὸ Περσέων.

108 Ξέρξης δὲ ἐκ τοῦ Δορίσκου ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, τοὺς δὲ αἰεὶ γινομένους ἐμποδὼν συστρατεύεσθαι ἠνάγκαζε· ἐδεδούλωτο γάρ, ὡς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, ἡ μέχρι Θεσσαλίης πᾶσα καὶ ἦν ὑπὸ βασιλέα δασμοφόρος, Μεγαβάζου τε καταστρεψαμένου καὶ ὕστερον Μαρδονίου. παραμείβετο δὲ πορευόμενος ἐκ Δορίσκου πρῶτα μὲν τὰ Σαμοθρηίκια τείχεα, τῶν ἐσχάτη πεπόλισται πρὸς ἑσπέρην πόλις τῇ οὔνομά ἐστι Μεσαμβρίη. ἔχεται δὲ ταύτης Θασίων πόλις Στρύμη, διὰ δέ σφεων τοῦ μέσου Λίσσος ποταμὸς διαρρέει, ὃς τότε οὐκ ἀντέσχε τὸ ὕδωρ παρέχων τῷ Ξέρξεω στρατῷ ἀλλ' ἐπέλιπε. ἡ δὲ χώρη αὕτη πάλαι μὲν ἐκαλέετο Γαλλαϊκή, νῦν δὲ Βριαντική· ἔστι μέντοι τῷ δικαιοτάτῳ τῶν λόγων καὶ αὕτη Κικόνων. 109 διαβὰς δὲ τοῦ Λίσσου ποταμοῦ τὸ ῥέεθρον ἀπεξηρασμένον πόλις Ἑλληνίδας τάσδε παραμείβετο, Μαρώνειαν, Δίκαιαν, Ἄβδηρα. ταύτας τε δὴ παρεξήιε καὶ κατὰ ταύτας λίμνας οὐνομαστὰς τάσδε, Μαρωνείης μὲν μεταξὺ καὶ Στρύμης κειμένην Ἰσμαρίδα, κατὰ δὲ Δίκαιαν Βιστονίδα, ἐς τὴν ποταμοὶ δύο ἐσιεῖσι τὸ ὕδωρ, Τραῦός τε καὶ Κόμψατος. κατὰ δὲ Ἄβδηρα λίμνην μὲν οὐδεμίαν ἐοῦσαν οὐνομαστὴν παραμείψατο Ξέρξης, ποταμὸν δὲ Νέστον, ῥέοντα ἐς θάλασσαν. μετὰ δὲ ταύτας τὰς χώρας ἰὼν τὰς ἠπειρώτιδας πόλις παρήιε, τῶν ἐν μιῇ λίμνη ἐοῦσα τυγχάνει ὡσεὶ τριήκοντα σταδίων μάλιστά κῃ τὴν περίοδον, ἰχθυώδης τε καὶ κάρτα ἁλμυρή· ταύτην τὰ ὑποζύγια μοῦνα ἀρδόμενα ἀνεξήρηνε. τῇ δὲ πόλι ταύτῃ οὔνομά ἐστι Πίστυρος. ταύτας μὲν δὴ τὰς πόλις τὰς παραθαλασσίας τε καὶ Ἑλληνίδας ἐξ εὐωνύμου χειρὸς ἀπέργων παρεξήιε, ἔθνεα

§ 2. οὕτω οὗτος. zu 1, 83. Ueber die Sache Kr. hist. philol. Studien I S. 40. II S. 137.

C. 108. ὑπὸ βασιλέα. Spr. 68, 41, 2. (45, 2.) — ἀντέσχε. zu 7, 58, 2 — τὸ ὕδωρ. zu 7, 58, 2. — καὶ αὕτη, wie auch der 7, 59 erwähnte Ort.

C. 109 § 1. τάσδε ohne Artikel, weil es direct heissen müsste: αἵδε ἦσαν Ἑλληνίδες πόλιες. Eben so 7, 122 u. bei λίμνας 109, 1. vgl. zu 1, 16. — ἐσιεῖσι für ἐσίεισι Sch. Di. 52, 2, 8.

§ 2. ὡσεί ungefähr ist so in der attischen Prosa nicht allgemein üblich. — ἀρδόμενα. zu 5, 12, 3. — ἀπέργων. zu 7, 48.

110δὲ Θρηΐκων δι' ὧν τῆς χώρης ὁδὸν ἐποιέετο τοσάδε, Παῖτοι, Κίκονες, Βίστονες, Σαπαῖοι, Δερσαῖοι, Ἠδωνοί, Σάτραι. τουτέων οἱ μὲν παρὰ θάλασσαν κατοικημένοι ἐν τῇσι νηυσὶ εἵποντο· οἱ δὲ αὐτέων τὴν μεσόγαιαν οἰκέοντες καταλεχθέντες τε ὑπ' ἐμεῦ, πλὴν Σατρέων οἱ ἄλλοι 111πάντες πεζῇ ἀναγκαζόμενοι εἵποντο. Σάτραι δὲ οὐδενός κω ἀνθρώπων ὑπήκοοι ἐγένοντο, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν, ἀλλὰ διατελεῦσι τὸ μέχρι ἐμέο αἰεὶ ἐόντες ἐλεύθεροι μοῦνοι Θρηΐκων· οἰκέουσί τε γὰρ οὔρεα ὑψηλά, ἴδῃσί τε παντοίῃσι καὶ χιόνι συνηρεφέα, καὶ εἰσὶ τὰ πολέμια ἄκροι. οὗτοι οἱ τοῦ Διονύσου τὸ μαντήιόν εἰσι ἐκτημένοι. τὸ δὲ μαντήιον τοῦτο ἔστι μὲν ἐπὶ τῶν οὐρέων τῶν ὑψηλοτάτων, Βησσοὶ δὲ τῶν Σατρέων εἰσὶ οἱ προφητεύοντες τοῦ ἱροῦ, πρόμαντις δὲ ἡ χρέουσα κατάπερ ἐν Δελφοῖσι, καὶ οὐδὲν ποικιλώτερον.

112 Παραμειψάμενος δὲ ὁ Ξέρξης τὴν εἰρημένην, δεύτερα τουτέων παραμείβετο τείχεα τὰ Πιέρων, τῶν [καὶ] ἑνὶ Φάγρης ἐστὶ οὔνομα καὶ ἑτέρῳ Πέργαμος. ταύτῃ μὲν δὴ παρ' αὐτὰ τὰ τείχεα τὴν ὁδὸν ἐποιέετο, ἐκ δεξιῆς χερὸς τὸ Πάγγαιον οὖρος ἀπέργων, ἐὸν μέγα τε καὶ ὑψηλόν, ἐν τῷ χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα ἔνι μέταλλα, τὰ νέμονται 113Πίερές τε καὶ Ὀδόμαντοι καὶ μάλιστα Σάτραι. ὑπεροικέοντας δὲ τὸ Πάγγαιον πρὸς βορέω ἀνέμου Παίονας Δόβηράς τε καὶ Παιόπλας παρεξιὼν ἤιε πρὸς ἑσπέρην, ἐς ὃ ἀπίκετο ἐπὶ ποταμόν τε Στρυμόνα καὶ πόλιν Ἠιόνα, τῆς ἔτι ζωὸς ἐὼν ἦρχε Βόγης, τοῦ περ ὀλίγῳ πρότερον τούτων λόγον ἐποιεύμην. ἡ δὲ γῆ αὕτη ἡ περὶ τὸ Πάγγαιον οὖρος καλέεται Φυλλίς, κατατείνουσα τὰ μὲν πρὸς ἑσπέρην ἐπὶ ποταμὸν Ἀγγίτην ἐκδιδόντα ἐς τὸν Στρυμόνα, τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην τείνουσα ἐς αὐτὸν τὸν Στρυμόνα, ἐς τὸν οἱ Μάγοι ἐκαλλιρέοντο σφά-114ζοντες ἵππους λευκούς. φαρμακεύσαντες δὲ ταῦτα ἐς τὸν ποταμὸν καὶ ἄλλα πολλὰ πρὸς τούτοισι ἐν Ἐννέα ὁδοῖσι τῇσι Ἠδωνῶν ἐπορεύοντο κατὰ τὰς γεφύρας, τὸν Στρυμόνα εὑρόντες ἐζευγμένον. Ἐννέα δὲ ὁδοὺς πυνθανόμενοι τὸν χῶρον τοῦτον καλέεσθαι τοσούτους ἐν αὐτῷ

C. 110. *δι' ὧν.* gr. Spr. 47, 9, 19. — *αὐτέων.* zu 1, 98, 2.

C. 111. *ἴδῃσι συνηρεφέα.* zu 1, 110, 2. — *ἄκροι.* zu 5, 124, 1. — *οὗτοι οἵ.* zu 7, 9, 2. — *ἱροῦ. θεοῦ* Va., wie Eu. Jon. 413: *προφητεύοντες ἱεροῦ* sei ihm unbekannt; dennoch wohl erträglich. — *τῶν Σατρέων.* Spr. 47, 7, 1. (47, 9.) — *ποικιλώτερον* künstlicheres.

C. 112. *τὴν εἰρημένην* erg. *χώραν.* — *δεύτερα τουτέων.* zu 6, 46. — *τῶν καί. τῶν δέ* Schäfer; das *καί* ist kaum erträglich. — *ἑνὶ Φάγρης* für *Νιφάγρης* Leopardus, von zwei Hsn. bestätigt. — *ἔνι.* zu 5, 31, 1. — *νέμονται.* zu 1, 170, 1.

C. 113. *ὑπεροικέοντας.* zu 4, 7, 2. — *τοῦ — λόγον.* gr. Spr. 47, 7, 6 u. Kr. zu Thuk. 2, 42, 1. — *πρότερον* 7, 107. — *λόγον,* sonst *μνήμην.* — *ἐκδιδόντα.* zu 5, 101, 2. — *τείνουσα.* zu 2, 6. — *ἐς τόν* gehört zu *σφάζοντες.* zu 5, 5.

C. 114. *φαρμακεύσαντες ταῦτα ἐς τὸν π.* nachdem sie diese Zaubermittel (das Blut) in den Strom vergossen hatten. — *κατά* auf, über. — *γεφύρας* 7, 24. — *Περσικόν,* wie 3, 35, 2. (We.) — *γη-*

παῖδάς τε καὶ παρθένους ἀνδρῶν τῶν ἐπιχωρίων ζώοντας κατώρυσσον. Περσικὸν δὲ τὸ ζώοντας κατορύσσειν, ἐπεὶ καὶ Ἄμηστριν τὴν Ξέρξεω γυναῖκα πυνθάνομαι γηράσασαν δὶς ἑπτὰ Περσέων παῖδας, ἐόντων ἐπιφανέων ἀνδρῶν, ὑπὲρ ἑωυτῆς τῷ ὑπὸ γῆν λεγομένῳ εἶναι θεῷ ἀντιχαρίζεσθαι κατορύσσουσαν.

Ὡς δὲ ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος ἐπορεύετο ὁ στρατός, ἐνθαῦτα πρὸς 115 ἡλίου δυσμέων ἐστι αἰγιαλὸς ἐν τῷ οἰκημένην Ἄργιλον, πόλιν Ἑλλάδα, παρεξήιε· αὕτη δὲ καὶ ἡ κατύπερθε ταύτης καλέεται Βισαλτίη. ἐνθεῦτεν δὲ κόλπον τὸν ἐπὶ Ποσιδηίου ἐξ ἀριστερῆς χερὸς ἔχων ἤιε διὰ Συλέος πεδίου καλεομένου, Στάγειρον, πόλιν Ἑλλάδα, παραμειβόμενος, καὶ ἀπίκετο ἐς Ἄκανθον, ἅμα ἀγόμενος τουτέων ἕκαστον τῶν ἐθνέων καὶ τῶν περὶ τὸ Πάγγαιον οὖρος οἰκεόντων, ὁμοίως καὶ τῶν πρότερον κατέλεξα, τοὺς μὲν παρὰ θάλασσαν ἔχων [οἰκημένους] ἐν νηυσὶ στρατευομένους, τοὺς δ' ὑπὲρ θαλάσσης πεζῇ ἑπομένους. τὴν δὲ ὁδὸν ταύτην, τῇ βασιλεὺς Ξέρξης τὸν στρατὸν ἤλασε, οὔτε συγχέουσι Θρήικες οὔτ' ἐπισπείρουσι, σέβονταί τε μεγάλως τὸ μέχρι ἐμεῦ. Ὡς δὲ ἄρα ἐς τὴν Ἄκανθον ἀπίκετο, ξεινίην τε ὁ Ξέρξης τοῖσι Ἀ- 116 κανθίοισι προεῖπε καὶ ἐδωρήσατό σφεας ἐσθῆτι Μηδικῇ ἐπαίνεέ τε, ὁρέων αὐτοὺς προθύμους ἐόντας ἐς τὸν πόλεμον καὶ τὸ ὄρυγμα ἀκούων. ἐν Ἀκάνθῳ δὲ ἐόντος Ξέρξεω συνήνεικε ὑπὸ νούσου ἀποθα- 117 νεῖν τὸν ἐπεστεῶτα τῆς διώρυχος Ἀρταχαίην, δόκιμον ἐόντα παρὰ Ξέρξῃ καὶ γένος Ἀχαιμενίδην, μεγάθεΐ τε μέγιστον ἐόντα Περσέων (ἀπὸ γὰρ πέντε πηχέων βασιληίων ἀπέλειπε τέσσερας δακτύλους) φωνέοντά τε μέγιστον ἀνθρώπων, ὥστε Ξέρξεα συμφορὴν ποιησάμενον μεγάλην ἐξενεῖκαί τε αὐτὸν κάλλιστα καὶ θάψαι· ἐτυμβοχόεε δὲ πᾶσα ἡ στρατιή. τούτῳ δὲ τῷ Ἀρταχαίῃ θύουσι Ἀκάνθιοι ἐκ θεοπροπίου ὡς ἥρωι, ἐπονυμάζοντες τὸ οὔνομα.

Βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης ἀπολομένου Ἀρταχαίεω ἐποιέετο συμφορήν, οἱ δὲ ὑποδεκόμενοι Ἑλλήνων τὴν στρατιὴν καὶ δειπνίζοντες 118

γηράσασαν. γηρᾶσαν Buttmann Ausführl. gr. Sprachl. § 114 u. γηράσκω. — *ὑπὸ γῆν.* Di. 68, 45, 2. — *ἀντιχαρίζεσθαι*, für ihre Erhaltung.

C. 115. *ἐνταῦθα.* gr. Spr. u. Di. 65, 7, 8. (2.) — *Ἑλλάδα.* zu 5, 93. — *Ποσιδηίου.* Ποσειδηίου Bä. vgl. 3, 91, 1. Oder Ποσειδηίῳ? — *ὁμοίως καί.* zu 3, 13, 2. — *οἰκημένους* streicht Kr. — *συγχέουσι* bepflügen? (Gatterer.) Aehnlich wir: umstürzen.

C. 116. *ξεινίην τοῖσι Ἀ. προεῖπε* forderte die A. zu gastlicher Bewirthung auf. (Valla.) — *τὸ ὄρυγμα ἀκούων* ohne εἰς kann nicht heissen: von ihrem Eifer bei dem Kanal hörend. Man glaubt etwas ausgefallen; Valla: absolutam; γενόμενον vermuthet La. ἀκούων streicht Kr.

C. 117. *ἐπεστεῶτα τῆς.* zu 4, 84. — *μεγάθεΐ μέγιστον.* zu 1, 51, 1. — *πέντε.* Vier πήχεις war die gehörige Mannesgrösse. — *ἀπέλειπε.* zu 1, 60, 3. — *μέγιστον.* zu 1, 8, 2. — *τυμβοχοεῖν* steht vielleicht noch Il. φ, 323. — *θεοπρόπος, ιον* etc. scheinen in der attischen Prosa nicht vorzukommen. — *συμφορήν.* zu 5, 5.

Ξέρξεα ἐς πᾶν κακοῦ ἀπικέατο, οὕτω ὥστε ἀνάστατοι ἐκ τῶν οἰκίων ἐγίνοντο, ὅκου γε Θασίοισι ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἠπείρῳ πολίων τῶν σφετέρων δεξαμένοισι τὴν Ξέρξεω στρατιὴν καὶ δειπνίσασι Ἀντίπατρος ὁ Ὀργέος ἀραιρημένος, τῶν ἀστῶν ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῖα τῷ μάλιστα,
119ἀπέδεξε ἐς τὸ δεῖπνον τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου τετελεσμένα. ὡς δὲ [παραπλησίως] καὶ ἐν τῇσι ἄλλῃσι πόλισι οἱ ἐπεστεῶτες ἀπεδείκνυσαν τὸν λόγον. τὸ γὰρ δεῖπνον τοιόνδε τι ἐγένετο, οἷα ἐκ πολλοῦ χρόνου προειρημένον καὶ περὶ πολλοῦ ποιεύμενον. τοῦτο μέν, ὡς ἐπύθοντο τάχιστα τῶν κηρύκων τῶν περιαγγελλόντων, δασάμενοι σῖτον ἐν τῇσι πόλισι οἱ ἀστοὶ ἄλευρά τε καὶ ἄλφιτα ἐποίευν πάντες ἐπὶ μῆνας συχνούς· τοῦτο δὲ κτήνεα σιτεύεσκον ἐξευρίσκοντες τιμῆς τὰ κάλλιστα, ἔτρεφόν τε ὄρνιθας χερσαίους καὶ λιμναίους ἔν τε οἰκήμασι
2καὶ λάκκοισι, ἐς ὑποδοχὰς τοῦ στρατοῦ· τοῦτο δὲ χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα ποτήριά τε καὶ κρητῆρας ἐποιεῦντο καὶ τἆλλα ὅσα ἐπὶ τράπεζαν τιθέαται πάντα. ταῦτα μὲν αὐτῷ τε βασιλέϊ καὶ τοῖσι ὁμοσίτοισι μετ' ἐκείνου ἐπεποίητο, τῇ δὲ ἄλλῃ στρατιῇ τὰ ἐς φορβὴν μοῦνα τασσόμενα. ὅκως δὲ ἀπίκοιτο ἡ στρατιή, σκηνὴ μὲν ἔσκε πεπηγυῖα ἑτοίμη ἐς τὴν αὐτὸς σταθμὸν ποιεέσκετο Ξέρξης, ἡ δὲ ἄλλη στρατιὴ ἔσκε ὑπαίθριος. ὡς δὲ δείπνου γίνοιτο ὥρη, οἱ μὲν δεκόμενοι ἔχεσκον πόνον, οἱ δὲ ὅκως πλησθέντες νύκτα αὐτοῦ ἀγάγοιεν, τῇ ὑστεραίῃ τήν τε σκηνὴν ἀνασπάσαντες καὶ τὰ ἔπιπλα πάντα λαβόντες οὕτω ἀπελαύ-
120νεσκον, λείποντες οὐδὲν ἀλλὰ φερόμενοι. ἔνθα δὴ Μεγακρέοντος ἀνδρὸς Ἀβδηρίτεω, ἔπος εὖ εἰρημένον ἐγένετο, ὃς συνεβούλευσε Ἀβδηρίτῃσι πανδημεί, αὐτοὺς καὶ γυναῖκας, ἐλθόντας ἐς τὰ σφέτερα ἱρὰ ἵζεσθαι ἱκέτας τῶν θεῶν παραιτεομένους καὶ τὸ λοιπόν σφι ἀπαμύνειν τῶν ἐπιόντων κακῶν τὰ ἡμίσεα, τῶν τε παροιχομένων ἔχειν σφι μεγάλην χάριν, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης οὐ δὶς ἑκάστης ἡμέρης ἐνόμισε σῖτον αἱρέεσθαι· παρέχειν γὰρ ἂν Ἀβδηρίτῃσι, εἰ καὶ ἄριστον προει-

---

C. 118. *ἐς πᾶν κακοῦ* ins höchste Unglück, noch 9, 118. (Sch.) gr. Spr. 47, 10, 3. — *ὅκου γε.* zu 1, 68, 1. — *ὁμοῖα.* zu 3, 8, 1. — *ἀραιρημένος* gewählt das Geschäft zu leiten und die Berechnung zu machen.

C. 119 § 1. *παραπλησίως* verdächtigt Kr. — *λόγον* Berechnung. — *δασάμενοι.* *πασάμενοι?* Doch scheint Her. dies Wort sonst nicht gebraucht zu haben. — *σιτεύεσκον* mästeten, das Activ sonst nicht nachgewiesen, das Medium erst aus Polybios und Spätern. — *τιμῆς* für (hohen) Preis. Apostelgesch. 7, 16: *ὠνήσατο τιμῆς ἀργυρίου.* (Sch.)

§ 2. *ὁμόσιτοι* nur hier, bei Xen. *ὁμοτράπεζος,* (*συντράπεζος*). — *ἔσκε* zu 1, 196, 1. — *ὡς,* selten so für *ὅκως, ὁπότε.* zu 1, 17, 1. — *δεκόμενοι* zu 1, 126, 1. — *οὐδέν,* am wenigsten natürlich von den goldnen und silbernen Geräthschaften. Die Hofleute des Perserkönigs zogen die einfachste Manier sich zu bereichern complicirteren vor.

C. 120. *γυναῖκας.* zu 1, 164, 2. — *παρέχειν ἄν* aus *παρεῖχεν ἄν* sie hätten die Wahl (gehabt). zu 1, 9, 2. Ueber *ἄν* Spr. 54, 6, 4. (6) — *ὁμοῖα.* zu 3, 8, 1. — *διατριβῆναι,* *ἀπολέσθαι* Hesych. (We.) Kr. zu Thuk. 8, 78, 7.

ντο ὅμοια τῷ δείπνῳ παρασκευάζειν, ἢ μὴ ὑπομένειν Ξέρξεα ἐπιόντα ἢ καταμείναντας κάκιστα πάντων ἀνθρώπων διατριβῆναι.

Οἱ μὲν δὴ πιεζόμενοι ὅμως τὸ ἐπιτασσόμενον ἐπετέλεον, Ξέρξης 121 ἐκ τῆς Ἀκάνθου, ἐντειλάμενος τοῖσι στρατηγοῖσι τὸν ναυτικὸν στρατὸν ὑπομένειν ἐν Θέρμῃ, ἀπῆκε ἀπ' ἑωυτοῦ τὰς νέας πορεύεσθαι, Θέρμῃ δὲ τῇ ἐν τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ οἰκημένῃ, ἀπ' ἧς καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει· ταύτῃ γὰρ ἐπυνθάνετο συντομώτατον εἶναι. μέχρι μὲν γὰρ Ἀκάνθου ὧδε τεταγμένος ὁ στρατὸς ἐκ Δορίσκου τὴν ὁδὸν ἐποιέετο. τρεῖς μοίρας ὁ Ξέρξης δασάμενος πάντα τὸν πεζόν, 2 μίαν αὐτέων ἔταξε παρὰ θάλασσαν ἰέναι ὁμοῦ τῷ ναυτικῷ· ταύτης μὲν δὴ ἐστρατήγεον Μαρδόνιός τε καὶ Μασίστης· ἑτέρη δὲ τεταγμένη ἦιε τοῦ στρατοῦ τριτημορὶς τὴν μεσόγαιαν, τῆς ἐστρατήγεον Τριταντ[αίχμης] τε καὶ Γέργις. ἡ δὲ τρίτη τῶν μοιρέων, μετ' ἧς ἐπορεύετο αὐτὸς ὁ Ξέρξης, ἤιε μὲν τὸ μέσον αὐτέων, στρατηγοὺς δὲ παρείχετο Σμερδομένεά τε καὶ Μεγάβυζον.

Ὁ μέν νυν ναυτικὸς στρατὸς ὡς ἀπείθη ὑπὸ Ξέρξεω καὶ διεξέ- 122 πλωσε τὴν διώρυχα τὴν ἐν τῷ Ἄθῳ γενομένην, διέχουσαν δὲ ἐς κόλπον ἐν τῷ Ἄσσα τε πόλις καὶ Πίλωρος καὶ Σίγγος καὶ Σάρτη οἴκηνται, ἐνθεῦτεν, ὡς καὶ ἐκ τουτέων τῶν πολίων στρατιὴν παρέλαβε, ἔπλεε ἀπιέμενος ἐς τὸν Θερμαῖον κόλπον, κάμπτων δὲ Ἄμπελον τὴν Τορωναίην ἄκρην παραμείβετο Ἑλληνίδας τάσδε πόλις, ἐκ τῶν νέας καὶ στρατιὴν παρελάμβανε, Τορώνην, Γαληψόν, Σερμύλην, Μηκύβερναν, Ὄλυνθον. ἡ μέν νυν χώρη αὕτη Σιθωνίη καλέεται, ὁ δὲ ναυ- 123 τικὸς στρατὸς ὁ Ξέρξεω συντάμνων ἀπ' Ἀμπέλου ἄκρης ἐπὶ Καναστραῖον ἄκρην, τὸ δὴ πάσης τῆς Παλλήνης ἀνέχει μάλιστα, ἐνθεῦτεν νέας τε καὶ στρατιὴν παρελάμβανε ἐκ Ποτιδαίης καὶ Ἀφύτιος καὶ Νέης πόλιος καὶ Αἰγῆς καὶ Θεράμβεω καὶ Σκιώνης καὶ Μένδης καὶ Σάνης· αὗται γάρ εἰσι αἱ τὴν νῦν Παλλήνην, πρότερον δὲ Φλέγρην καλεομένην, νεμόμεναι. παραπλέων δὲ καὶ ταύτην τὴν χώρην ἔπλεε ἐς τὸ προειρημένον, παραλαμβάνων στρατιὴν καὶ ἐκ τῶν προσεχέων πολίων τῇ Παλλήνῃ, ὁμουρεουσέων δὲ τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ, τῇσι οὐ- 2

C. 121 § 1. ὅμως für ὁμοίως Reiske. Spr. 56, 12, 3. (13, 3.) — στρατὸν ist Subject zu ὑπομένειν. — πορεύεσθαι. Spr. u. Di. 55, 3, 10. (20.) — Θέρμῃ jenem Th. das, epanaleptische Apposition. Di. 57, 9, 1. vgl. 7, 80. — συντομώτατον. zu 5, 17.

§ 2. μοίρας. Di. 46, 15 A. — τριτημορίς bei Her. gewöhnlich; τριτημόριον, wie bei Attikern, 9, 34. — ἤιε τὴν μεσόγαιαν, τὸ μέσον. gr. Spr. 46, 6, 2 u. zu 2, 24.

C. 122. ἀπείθη, mit Bezug auf ἀπείθη πορεύεσθαι 121, 1. — ἀπιέμενος. ἀπειμένος? mit Bezug auf ἀπείθη? — διέχουσαν. zu 4, 42, 1. — τάσδε. zu 7, 109, 1.

C. 123 § 1. συντάμνων verkürzend (den Weg), sonst nicht so vom Wege, wiewohl σύντομος allgemein üblich ist. — τὸ προειρημένον, das Rendezvous in Therme 121, 1. vgl. 123, 2. — προσεχέων. zu 3, 13, 2.

νόματά ἐστι τάδε, Λίπαξος, Κώμβρεια, Λίσαι, Γίγωνος, Κάμψ
Σμίλα, Αἴνεια· ἡ δὲ τουτέων χώρη Κροσσαίη ἔτι καὶ ἐς τόδε καλέ
ται. ἀπὸ δὲ Αἰνείης, ἐς τὴν ἐτελεύτων καταλέγων τὰς πόλις, ἀ
ταύτης ἤδη ἐς αὐτόν τε τὸν Θερμαῖον κόλπον ἐγίνετο τῷ ναυτικῷ στρ
τῷ ὁ πλόος καὶ γῆν τὴν Μυγδονίην, πλέων δὲ ἀπίκετο ἔς τε τὴν πρ
ειρημένην Θέρμην καὶ Σινδόν τε πόλιν καὶ Χαλέστρην ἐπὶ τὸν Ἄξ
ποταμόν, ὃς οὐρίζει χώρην τὴν Μυγδονίην τε καὶ Βοττιαιΐδα, τῆς
χουσι τὸ παρὰ θάλασσαν, στεινὸν χωρίον, πόλιες Ἴχναι τε καὶ Πέλ

124 Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς αὐτοῦ περὶ Ἄξιον ποταμὸν καὶ π
λιν Θέρμην καὶ τὰς μεταξὺ πόλις τουτέων περιμένων βασιλέα ἐστρ
τοπεδεύετο, Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς ἐπορεύετο ἐκ τῆς Ἀκ
θου τὴν μεσόγαιαν τάμνων τῆς ὁδοῦ, βουλόμενος ἐς τὴν Θέρμην ἀ
πικέσθαι. ἐπορεύετο δὲ διὰ τῆς Παιονικῆς καὶ Κρηστωνικῆς ἐπὶ π
ταμὸν Ἐχείδωρον, ὃς ἐκ Κρηστωναίων ἀρξάμενος ῥέει διὰ Μυγδον
125 χώρης καὶ ἐξίει παρὰ τὸ ἕλος τὸ ἐπ' Ἀξιῷ ποταμῷ. πορευομένῳ δ
ταύτῃ λέοντές οἱ ἐπεθήκαντο τῇσι σιτοφόροισι καμήλοισι· καταφοιτ
οντες γὰρ οἱ λέοντες τὰς νύκτας καὶ λείποντες τὰ σφέτερα ἤθεα ἄλλο
μὲν οὐδενὸς ἅπτοντο οὔτε ὑποζυγίου οὔτε ἀνθρώπου, οἱ δὲ τὰς κα
μήλους ἐκεράιζον μούνας. θωυμάζω δὲ τὸ αἴτιον, ὅ τι κοτὲ ἦν, τῶ
ἄλλων τὸ ἀναγκάζον ἀπεχομένους τοὺς λέοντας τῇσι καμήλοισι ἐπιτ
θεσθαι, τὸ μήτε πρότερον ὀπώπεσαν θηρίον μήτε πεπειρέατο αὐτοῦ.
126 εἰσὶ δὲ κατὰ ταῦτα τὰ χωρία καὶ λέοντες πολλοὶ καὶ βόες ἄγριο
τῶν τὰ κέρεα ὑπερμεγάθεά ἐστι τὰ ἐς Ἕλληνας φοιτέοντα. οὖρος δ
τοῖσι λέουσί ἐστι ὅ τε δι' Ἀβδήρων ῥέων ποταμὸς Νέστος καὶ ὁ δι
Ἀκαρνανίης ῥέων Ἀχελῷος· οὔτε γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἠῶ τοῦ Νέστου οὐ
δαμόθι πάσης τῆς ἔμπροσθε Εὐρώπης ἴδοι τις ἂν λέοντα, οὔτε πρὸς
ἑσπέρης τοῦ Ἀχελῴου ἐν τῇ ἐπιλοίπῳ ἠπείρῳ, ἀλλ' ἐν τῇ μεταξὺ του
τέων τῶν ποταμῶν γίνονται.

127 Ὡς δὲ ἐς τὴν Θέρμην ἀπίκετο ὁ Ξέρξης, ἵδρυσε αὐτοῦ τὴν στρα
τιήν. ἐπέσχε δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ στρατοπεδευόμενος τὴν παρὰ θά
λασσαν χώρην τοσήνδε, ἀρξάμενος ἀπὸ Θέρμης πόλιος καὶ τῆς Μυ
γδονίης μέχρι Λυδίεώ τε ποταμοῦ καὶ Ἁλιάκμονος, οἳ οὐρίζουσι γῆ

C. 124. *αὐτοῦ*, des Xerxes, der als Hauptbegriff vorschwebt. — *τάμνων* gehend, zurücklegend, in derselben Verbindung 9, 89, 3. vgl. 4, 12. Nicht so bei Attikern. — *Ἐχείδωρον* für *Χείδωρον* Vossius. vgl. 7, 12 — *ἐξίει.* zu 1, 6, 1.

C. 125. *σιτοφόρος*, bei Her. öfter, kommt erst bei Spätern wieder vor. — *τὰς νύκτας.* Di. 46, 4. — *ἐκεράιζον.* zu 1, 88, 1. — *τῶν ἄλλων* des scharfen Ggs. wegen vorn, nicht zu *ἀναγκαζομένους* gestellt. — *ὀπώπεσαν.* Di. 40 u. *ὁρῶ.* — *αὐτοῦ.* Spr. 60, 5, 2. (6, 2.)

C. 126. *φοιτέοντα.* zu 3, 115. — *τό* in dem Landstriche. — *πρὸς τὴν ἠῶ τοῦ N.* — *πρὸς ἑσπέρης τοῦ Ἀ.* Bei folgendem Ge. ist der Ac. das Regelmässige. zu 4, 7, 2. vgl. jedoch 1, 110, 1. 5, 9, 1.

C. 127. *ἐπέσχε τὴν χώρην τοσήνδε*, τοσήδε ἦν ἡ χώρη ἣν ἐπέσχ

τήν Βοττιαιίδα τε καὶ Μακεδονίδα, ἐς τὠυτὸ ῥέεθρον τὸ ὕδωρ συμμίσγοντες. ἐστρατοπεδεύοντο μὲν δὴ ἐν τούτοισι τοῖσι χωρίοισι οἱ βάρβαροι, τῶν δὲ καταλεχθέντων τουτέων ποταμῶν ἐκ Κρηστωναίης ῥέων Ἐχείδωρος μοῦνος οὐκ ἀντέχρησε τῇ στρατιῇ πινόμενος ἀλλ' ἐπέλιπε. Ξέρξης δὲ ὁρέων ἐκ τῆς Θέρμης οὔρεα τὰ Θεσσαλικά, τόν 128 Οὔλυμπον καὶ τὴν Ὄσσαν, μεγάθεΐ τε ὑπερμήκεα ἐόντα, διὰ μέσου αὐτέων αὐλῶνα στεινὸν πυνθανόμενος εἶναι, δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνειός, ἀκούων τε εἶναι ταύτῃ ὁδὸν ἐς Θεσσαλίην φέρουσαν, ἐπεθύμησε πλώσας θεήσασθαι τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ, ὅτι τὴν ἄνω ὁδὸν ἔμελλε ἐλᾶν διὰ Μακεδόνων τῶν κατύπερθε οἰκημένων ἐς Περραιβοὺς παρὰ Γόννον πόλιν· ταύτῃ γὰρ ἀσφαλέστατον ἐπυνθάνετο εἶναι. ὡς δὲ ἐ- 2 πεθύμησε, καὶ ἐποίεε ταῦτα· ἐσβὰς ἐς Σιδωνίην νέα, ἐς τήν περ ἐσέβαινε αἰεὶ ὅκως τι ἐθέλοι τοιοῦτο ποιῆσαι, ἀνέδεξε σημήιον καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἀνάγεσθαι, καταλιπὼν αὐτοῦ τὸν πεζὸν στρατόν. ἐπεὶ δὲ ἀπίκετο καὶ ἐθεήσατο Ξέρξης τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ, ἐν θώυματι μεγάλῳ ἐνέσχετο, καλέσας δὲ τοὺς κατηγεμόνας τῆς ὁδοῦ εἴρετο εἰ τὸν ποταμὸν ἔστι παρατρέψαντα ἑτέρῃ ἐς θάλασσαν ἐξαγαγεῖν.

Τὴν δὲ Θεσσαλίην λόγος ἐστὶ τὸ παλαιὸν εἶναι λίμνην, ὥστε γε 129 συγκεκλῃμένην πάντοθεν ὑπερμήκεσι οὔρεσι. τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς τὴν ἠῶ ἔχοντα τό τε Πήλιον οὖρος καὶ ἡ Ὄσσα ἀποκλῄει συμμίσγοντα τὰς ὑπωρέας ἀλλήλοισι, τὰ δὲ πρὸς βορέω ἀνέμου Οὔλυμπος, τὰ δὲ πρὸς ἑσπέρην Πίνδος, τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ ἄνεμον νότον ἡ Ὄθρυς· τὸ μέσον δὲ τουτέων τῶν λεχθέντων οὐρέων ἡ Θεσσαλίη ἐστί, ἐοῦσα κοίλη. ὥστε ὦν ποταμῶν ἐς αὐτὴν καὶ ἄλλων συχνῶν ἐς- 2 βαλλόντων, πέντε δὲ τῶν δοκίμων μάλιστα τῶνδε, Πηνειοῦ καὶ Ἀπιδανοῦ καὶ Ὀνοχώνου καὶ Ἐνιπέος καὶ Παμίσου, οἱ μέν νυν ἐς τὸ πεδίον τοῦτο συλλεγόμενοι ἐκ τῶν οὐρέων τῶν περικλῃόντων τὴν Θεσσαλίην οὐνομαζόμενοι δι' ἑνὸς αὐλῶνος καὶ τούτου στεινοῦ ἔκροον ἔχουσι ἐς θάλασσαν, προσυμμίσγοντες τὸ ὕδωρ πάντες ἐς τὠυτό· ἐπεὰν δὲ συμ-

---

Spr. 50, 8, 1. (11, 1.) — ἐκ. ὁ ἐκ Va. vgl. 7, 124. — ἀντέχρησε nur noch 7, 187, 1. vgl. zu 7, 43.

C. 128. Οὔλυμπον für Ὄλυμπον Br.

§ 2. καί im Nachsatze. zu 1, 79, 1. — ἀνέδεξε. zu 6, 115. — ἀνάγεσθαι. Spr. 50, 5, 6. (6, 6.) — ἐνέσχετο wie 9, 37, 2. (Sch.) Ueber die Form gr. Spr. § 40 u. ἔχω. — ἑτέρῃ anderswohin, wie ἄλλῃ. zu 1, 1, 1. Die Antwort auf des Königs Frage 7, 130, 1.

C. 129 § 1. εἶναι. Spr. 53, 2, 4. (9.) — ὥστε, ἅτε. Di. 56, 12, 1. — αὐτῆς. zu 1, 98, 2. 6, 30. 7, 156, 2. — ἐστί, ἐοῦσα. zu 7, 73.

§ 2. τῶνδε ist zu erklären wie τοσήνδε 7, 127, 1. — μέν νυν epanaleptisch 1, 85, 2; etwas verschieden 2, 42, 1. — οὐνομαζόμενοι mit ihren eignen Namen, im Ggs. zu ὁ Πηνειὸς ἀνωνύμους τοὺς ἄλλους ποιεῖ. — καὶ τούτου und zwar. zu 6, 11. — ἔκροος findet sich erst wieder bei Aristoteles und Spätern. — προσυμμίσγειν sonst nirgends — εἶναι. Spr. 55, 3, 6. (11.)

μιχθέωσι τάχιστα, ἐνθεῦτεν ἤδη ὁ Πηνειὸς τῷ οὐνόματι κατακρατέων
3 ἀνωνύμους τοὺς ἄλλους ποιέει εἶναι. τὸ δὲ παλαιὸν λέγεται, οὐκ ἐόν-
τος κω τοῦ αὐλῶνος καὶ διεκρόου τούτου τοὺς ποταμοὺς τούτους καὶ
πρὸς τοῖσι ποταμοῖσι τούτοισι τὴν Βοιβηΐδα λίμνην οὔτε οὐνομάζε-
σθαι κατά περ νῦν, ῥέειν τε οὐδὲν ἔσσον ἢ νῦν, ῥέοντας δὲ ποιέειν
τὴν Θεσσαλίην πᾶσαν πέλαγος. αὐτοὶ μέν νυν Θεσσαλοί φασι Ποσει-
δέωνα ποιῆσαι τὸν αὐλῶνα δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνειός, οἰκότα λέγοντες·
ὅστις γὰρ νομίζει Ποσειδέωνα τὴν γῆν σείειν καὶ τὰ διεστεῶτα ὑπὸ
σεισμοῦ τοῦ θεοῦ τούτου ἔργα εἶναι, καὶ ἂν ἐκεῖνο ἰδὼν φαίη Ποσει-
δέωνα ποιῆσαι· ἔστι γὰρ σεισμοῦ ἔργον, ὡς ἐμοὶ ἐφαίνετο εἶναι, ἡ
διάστασις τῶν οὐρέων.

130 Οἱ δὲ κατηγεόμενοι, εἰρομένου Ξέρξεω εἰ ἔστι ἄλλη ἔξοδος ἐς
θάλασσαν τῷ Πηνειῷ, ἐξεπιστάμενοι ἀτρεκέως εἶπον· "βασιλεῦ, πο-
ταμῷ τούτῳ οὐκ ἔστι ἄλλη ἐξήλυσις ἐς θάλασσαν κατήκουσα, ἀλλ'
ἥδε αὐτή· οὔρεσι γὰρ περιεστεφάνωται πᾶσα Θεσσαλίη." Ξέρξεα
δὲ λέγεται εἰπεῖν πρὸς ταῦτα· "σοφοὶ ἄνδρες εἰσὶ Θεσσαλοί. ταῦ-
τ' ἄρα πρὸ πολλοῦ ἐφυλάξαντο γνωσιμαχέοντες καὶ τἆλλα καὶ ὅτι χώ-
2 ρην ἄρα εἶχον εὐαίρετόν τε καὶ ταχυάλωτον· τὸν γὰρ ποταμὸν πρῆγμα
ἂν ἦν μοῦνον ἐπεῖναί σφεων ἐπὶ τὴν χώρην, χώματι ἐκ τοῦ αὐλῶνος
ἐκβιβάσαντα καὶ παρατρέψαντα δι' ὧν νῦν ῥέει ῥεέθρων, ὥστε Θεσ-
σαλίην πᾶσαν ἔξω τῶν οὐρέων ὑπόβρυχα γενέσθαι." ταῦτα δὲ ἔχοντα
ἔλεγε ἐς τοὺς Ἀλεύεω παῖδας, ὅτι πρῶτοι Ἑλλήνων ἐόντες Θεσσαλοὶ
ἔδοσαν ἑωυτοὺς βασιλέϊ, δοκέων ὁ Ξέρξης ἀπὸ παντός σφεας τοῦ ἐ-

---

§ 3. *διέκροος* scheint nur hier vorzukommen. — *σείειν.* Nach dieser Stelle dachte man also bei *σείει* ohne Subject *Ποσειδῶν.* gr. Spr. 61, 4, 4. — *τὰ διεστῶτα* die Auseinandersprengungen, wie unten *διάστασις τῶν οὐρέων.* Sonst nicht so üblich. — *καὶ ἄν.* zu 4, 118, 3. — *ἐκεῖνο* Thessalien.

C. 130 § 1. *οἱ δέ. οἱ δή?* zurückweisend auf 7, 128, 2 E. — *τούτῳ* ohne Artikel. Di. 50, 11, 3. — *ἐξήλυσις, ἔξοδος.* zu 3, 117, 2. — *ἀλλ'* ausser. Kr. zu Xen. An. 6, 2, 2. — *αὐτή* für *αὕτη* Abresch. vgl. zu 5, 68. — *πᾶσα* ohne *ἡ*, wie 7, 130, 2. So *πᾶσα Μακεδονία* Xen. Hell. 5, 2, 11. *Πελοπόννησος πᾶσα* Din. 2, 26. vgl. zu 1, 65, 1. — *εἰπεῖν. εἶπαι* in derselben Verbindung 7,150. Consequenz ist nicht zu suchen. Regelmässig sagt auch Her. *ὡς εἰπεῖν* u. Aehnliches. — *ταῦτ'* desshalb. gr. Spr. 46, 3, 4. — *γνωσιμαχέοντες.* zu 3, 25, 2. — *τἆλλα* steht appositiv zu *ταῦτα:* aus den übrigen Gründen. — *ἄρα.* zu 1, 111, 1. — *ταχυάλωτος* kommt wohl nur hier vor.

§ 2. *πρῆγμα* die Aufgabe, nöthig. (Sch.) Etwas anders 1, 79, 1. — *ἐφιέναι* fliessen zu machen, wie 7, 176, 3. — *ἐκβιβάσαντα* indem man ihn zwänge auszutreten. (Sch.) Der Ac. bezieht sich auf ein bei *ἐπεῖναι* vorschwebendes *τινά* man. Spr. 55, 2, 4. (6.) — *δι' ὧν νῦν ῥέει ῥεέθρων, τὰ ῥέεθρα δι' ὧν νῦν ῥέει.* (Sch.) — *ὑπόβρυχα*, dem Homer nachgebraucht Od. *ε*, 319, nur im Ac. des Si. vorkommend; sonst *ὑποβρύχιος*, auch bei Her. 1, 189, 1. vgl. Buttmann Lexil. 85, 9. — *ἔχοντα* bezogen. zu 1, 65, 3. — *ἔδοσαν ἑωυτούς. σφέας αὐτούς* 3, 19. 6, 108, 1. 7, 132. 139, 1. — *κεινοί, κεινῇσι χερσί* 1, 73, 2. (St.)

θνεος ἐπαγγέλλεσθαι φιλίην. εἴπας δὲ ταῦτα καὶ θεησάμενος ἀπέπλεε ἐς τὴν Θέρμην.

131 Ὁ μὲν δὴ περὶ Πιερίην διέτριβε ἡμέρας συχνάς· τὸ γὰρ δὴ οὖρος τὸ Μακεδονικὸν ἔκειρε τῆς στρατιῆς τριτημορίς, ἵνα ταύτῃ διεξίῃ ἅπασα ἡ στρατιὴ ἐς Περραιβούς· οἱ δὲ δὴ κήρυκες οἱ ἀποπεμφθέντες ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ γῆς αἴτησιν ἀπικέατο οἱ μὲν κεινοί, οἱ δὲ φέροντες γῆν τε καὶ ὕδωρ. τῶν δὲ δόντων ταῦτα ἐγένοντο οἵδε, Θεσσαλοί, 132 Δόλοπες, Αἰνιῆνες, Περραιβοί, Λοκροί, Μάγνητες, Μηλιέες, Ἀχαιοὶ οἱ Φθιῶται καὶ Θηβαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ πλὴν Θεσπιέων τε καὶ Πλαταιέων. ἐπὶ τούτοισι οἱ Ἕλληνες ἔταμον ὅρκιον οἱ τῷ βαρβάρῳ πόλεμον ἀειράμενοι· τὸ δὲ ὅρκιον ὧδε εἶχε, ὅσοι τῷ Πέρσῃ ἔδοσάν σφεας αὐτούς, Ἕλληνες ἐόντες, μὴ ἀναγκασθέντες, καταστάντων σφι εὖ τῶν πρηγμάτων τούτους δεκατεῦσαι τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ. τὸ μὲν δὴ ὅρκιον ὧδε εἶχε τοῖσι Ἕλλησι, ἐς δὲ Ἀθήνας καὶ Σπάρτην οὐκ 133 ἀπέπεμψε Ξέρξης ἐπὶ γῆς αἴτησιν κήρυκας τῶνδε εἵνεκεν· πρότερον Δαρείου πέμψαντος ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, οἱ μὲν αὐτέων τοὺς αἰτέοντας ἐς τὸ βάραθρον, οἱ δ' ἐς φρέαρ ἐσβαλόντες ἐκέλευον γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐκ τουτέων φέρειν παρὰ βασιλέα. τουτέων μὲν εἵνεκα οὐκ ἔπεμψε Ξέρξης τοὺς αἰτήσοντας· ὅ τι δὲ τοῖσι Ἀθηναίοισι ταῦτα ποιήσασι τοὺς κήρυκας συνήνεικε ἀνεθέλητον γενέσθαι, οὐκ ἔχω εἶπαι, πλὴν ὅτι σφέων ἡ χώρη καὶ ἡ πόλις ἐδηιώθη. ἀλλὰ τοῦτο οὐ διὰ ταύτην τὴν αἰτίην δοκέω γενέσθαι. τοῖσι δὲ ὦν Λακεδαιμονίοισι μῆνις κατέσκηψε 134 Ταλθυβίου τοῦ Ἀγαμέμνονος κήρυκος. ἐν γὰρ Σπάρτῃ ἔστι Ταλθυβίου ἱρόν, εἰσὶ δὲ καὶ ἀπόγονοι Ταλθυβίου Ταλθυβιάδαι καλεόμενοι, τοῖσι αἱ κηρυκηίαι αἱ ἐκ Σπάρτης πᾶσαι γέρας δέδονται. μετὰ δὲ ταῦτα τοῖσι Σπαρτιήτῃσι καλλιρῆσαι θυομένοισι οὐκ ἐδύνατο· τοῦτο δ' ἐπὶ χρόνον συχνὸν ἦν σφι. ἀχθομένων δὲ καὶ συμφορῇ χρεωμένων Λακεδαιμονίων, ἁλίης τε πολλάκις συλλεγομένης καὶ κήρυγμα τοιόνδε

C. 132. ἐπί gegen, wie 7, 148, 1. 235, 2. (Bä.) Spr. 68, 37, 7. (41, 7.) — ἔταμον ὅρκιον (ὅρκια), homerisch mit Bezug auf die beim Schliessen von Verträgen zerlegten Opfer. vgl. 4, 201, 2. Ueber ὅρκιον. zu 1, 141, 3. — τῷ βαρβάρῳ. Di. 48, 9, 2. — καταστάντων. zu 6, 105. — τούτους, τὰς οὐσίας αὐτῶν. (Va.) Andre verstehen Zahlung des Zehnten von den Grunstücken.

C. 133. ὁ hat Schäfer vor Πέρσῃς zugefügt. — οἱ μέν, die Athener. Spr. 58, 4, 2. — ἀνεθέλητον. zu 7, 88. — ἐδηιώθη für ἐδῃώθη Schäfer.

C. 134 § 1. μῆνις ist aus dem Dichtergebrauche auch in einige Stellen der attischen Prosa eingepascht. vgl. zu 5, 84, 1. — κατέσκηψε mit ἐς von den betroffenen Personen 7, 137, 1. — κηρυκηίαι. vgl. 6, 60. (Sch.) — ἐδύνατο. ἐγίνετο Va.: es war nicht möglich glücklich zu opfern. vgl. Kr. zu Xen. An. 1, 9, 13. Indess kann man καλλιρῆσαι hier nach einem herodoteischen Gebrauche mit Schäfer impersonal nehmen: es erfolgen glückliche Opferzeichen, wie 9, 19. 38. 96, 1 und wohl auch 6, 76. — ἐδύνατο mochte, wollte. Kr. zu Xen. An. 7, 2, 33. — ἐπί. Spr. 68, 38, 1. (42, 1.)

ποιευμένων, εἴ τις βούλοιτο Λακεδαιμονίων πρὸ τῆς Σπάρτης ἀποθνήσκειν, Σπερθίης τε ὁ Ἀνηρίστου καὶ Βοῦλις ὁ Νικόλεω, ἄνδρες Σπαρτιῆται φύσι τε γεγονότες εὖ καὶ χρήμασι ἀνήκοντες ἐς τὰ πρῶτα, ἐθελονταὶ ὑπέδυσαν ποινὴν τίσειν Ξέρξῃ τῶν Δαρείου κηρύκων τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων. οὕτω Σπαρτιῆται τούτους ὡς ἀποθανευμένους

135 ἐς Μήδους ἀπέπεμψαν. αὕτη τε ἡ τόλμα τουτέων τῶν ἀνδρῶν θώματος ἀξίη καὶ τάδε πρὸς τούτοισι τὰ ἔπεα. πορευόμενοι γὰρ ἐς Σοῦσα ἀπικνέονται παρ' Ὑδάρνεα. ὁ δὲ Ὑδάρνης ἦν μὲν γένος Πέρσης, στρατηγὸς δὲ τῶν παραθαλασσίων ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ, ὅς σφεας ξείνια προθέμενος ἱστία, ξεινίζων δὲ εἴρετο λέγων τάδε. "ὦ ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τί δὴ φεύγετε βασιλέϊ φίλοι γενέσθαι; ὁρᾶτε γὰρ ὡς ἐπίσταται βασιλεὺς ἄνδρας ἀγαθοὺς τιμᾶν, ἐς ἐμέ τε καὶ τὰ ἐμὰ πρή-

2 γματα ἀποβλέποντες. οὕτω δὴ καὶ ὑμεῖς εἰ δοίητε ὑμέας αὐτοὺς βασιλέϊ, δεδόξωσθε γὰρ πρὸς αὐτοῦ ἄνδρες εἶναι ἀγαθοί, ἕκαστος ἂν ὑμέων ἄρχοι γῆς Ἑλλάδος δόντος βασιλέος." πρὸς ταῦτα ὑπεκρίναντο τάδε. "Ὕδαρνες, οὐκ ἐξ ἴσου γίνεται ἡ συμβουλίη ἡ ἐς ἡμέας τείνουσα. τοῦ μὲν γὰρ πεπειρημένος συμβουλεύεις, τοῦ δὲ ἄπειρος ἐών· τὸ μὲν γὰρ δοῦλος εἶναι ἐξεπίστεαι, ἐλευθερίης δὲ οὔ κω ἐπειρήθης, οὔτ' εἰ ἔστι γλυκὺ οὔτ' εἰ μή. εἰ γὰρ αὐτῆς πειρήσαιο, οὐκ ἂν δόρασι συμβουλεύοις ἡμῖν περὶ αὐτῆς μάχεσθαι, ἀλλὰ καὶ πελέκεσι." ταῦτα

136 μὲν Ὑδάρνεα ἀμείψαντο, ἐνθεῦτεν δὲ ὡς ἀνέβησαν ἐς Σοῦσα καὶ βασιλέϊ ἐς ὄψιν ἦλθον, πρῶτα μὲν τῶν δορυφόρων κελευόντων καὶ ἀνάγκην σφι προσφερόντων προσκυνέειν βασιλέα προσπίπτοντας οὐκ ἔφασαν ὠθεόμενοι πρὸς αὐτέων ἐπὶ κεφαλὴν ποιήσειν ταῦτα οὐδαμά· οὔτε γάρ σφι ἐν νόμῳ εἶναι ἄνθρωπον προσκυνέειν οὔτε κατὰ ταῦτα ἥκειν. ὡς δὲ ἀπεμαχέσαντο τοῦτο, δεύτερά σφι λέγουσι τάδε καὶ λόγου τοι-

2 οῦδε ἐχόμενα· "ὦ βασιλεῦ Μήδων, ἔπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι ἀντὶ τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων κηρύκων, ποινὴν ἐκείνων τίσοντας," λέγουσι δὴ αὐτοῖσι ταῦτα Ξέρξης ὑπὸ μεγαλοφροσύνης οὐκ ἔφη ὁμοῖος ἔσεσθαι Λακεδαιμονίοισι· κείνους μὲν γὰρ συγχέαι τὰ πάντων ἀν-

---

§ 2. *ἁλίης*, ἐκκλησίας. zu 1, 125, 1. — *εἰ* ob. — *εὖ.* zu 3, 69, 1. — *ἀνήκοντες.* zu 5, 49, 2. — *τίσειν.* τῖσαι die meisten Hsn.

C. 135 § 1. *στρατηγός.* Kr. zu Xen. An. 1, 1, 1 u. z. Dion. p. 352 f. — *προθέμενος.* zu 1, 133, 1. — *ἱστία*, εἰστία. zu 2, 100. — *λέγων*, wie nach ἔφη. (We.) zu 1, 114, 3. — *φεύγετε γενέσθαι.* zu 2, 91, 1. — *φίλοι* erklären sie § 2 durch δοῦλοι.

§ 2. *δεδόξωσθε*, herodoteisch. Di. 55, 4, 1. — *δόντος.* zu 1, 92, 3. *ἐξ ἴσου* aus gleicher Lage. — *τείνουσα.* zu 6, 109, 3. — *οὐκ ἂν* nicht bloss.

C. 136 § 1. *βασιλέϊ.* Spr. u. Di. 48, 9, 1. (2.) — *ὠθεόμενοι*, nicht mit negirt. gr. Spr. 67, 8, 4. — *ἐπὶ κεφαλήν.* zu 3, 35, 2. Plat. Rep. 553 b: ἐπὶ κεφαλὴν ὠθεῖ ἐκ τοῦ θρόνου. (We.) — *ἐν νόμῳ.* zu 3, 16, 2. — *ἐχόμενα.* zu 1, 120, 2. — *σφι λέγουσι* wird § 2 durch λέγουσι αὐτοῖσι erneuert. (Sch.) vgl. 7, 141, 1.

§ 2. *δή* für δέ Kr. zu 1, 102, 2. — *συγχέαι* unter die Füsse ge-

θρώπων νόμιμα, ἀποκτείναντας κήρυκας, αὐτὸς δὲ τὰ κείνοισι ἐπιπλήσσει, ταῦτα οὐ ποιήσειν, οὐδ' ἀνταποκτείνας ἐκείνους ἀπολύσειν Λακεδαιμονίους τῆς αἰτίης. οὕτω ἡ Ταλθυβίου μῆνις καὶ ταῦτα ποιη-137 σάντων Σπαρτιητέων ἐπαύσατο τὸ παραυτίκα, καίπερ ἀπονοστησάντων ἐς Σπάρτην Σπερθίεώ τε καὶ Βούλιος. χρόνῳ δὲ μετέπειτα πολλῷ ἐπηγέρθη κατὰ τὸν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων πόλεμον, ὡς λέγουσι Λακεδαιμόνιοι. τοῦτό μοι ἐν τοῖσι θειότατον φαίνεται γενέσθαι· ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηψε ἐς ἀγγέλους ἡ Ταλθυβίου μῆνις οὐδὲ ἐπαύσατο πρὶν ἢ ἐξῆλθε, τὸ δίκαιον οὕτω ἔφερε· τὸ δὲ συμπεσεῖν ἐς τοὺς παῖ-2 δας τῶν ἀνδρῶν τουτέων τῶν ἀναβάντων πρὸς βασιλέα διὰ τὴν μῆνιν, ἐς Νικόλαν τε τὸν Βούλιος καὶ ἐς Ἀνήριστον τὸν Σπερθίεω, ὃς εἷλε Ἁλιέας τοὺς ἐκ Τίρυνθος ὁλκάδι καταπλώσας πλήρεϊ ἀνδρῶν, δῆλον ὦν μοι ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα ἐκ τῆς μήνιος. οἱ γὰρ πεμφθέντες ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἄγγελοι ἐς τὴν Ἀσίην, προδοθέντες δὲ ὑπὸ Σιτάλκεω τοῦ Τήρεω, Θρηΐκων βασιλέος, καὶ Νυμφοδώρου τοῦ Πυθέω, ἀνδρὸς Ἀβδηρίτεω, ἥλωσαν κατὰ Βισάνθην τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ, καὶ ἀπαχθέντες ἐς τὴν Ἀττικὴν ἀπέθανον ὑπ' Ἀθηναίων, μετὰ δὲ αὐτέων καὶ Ἀριστέας ὁ Ἀδειμάντου, Κορίνθιος ἀνήρ.

Ταῦτα μέν νυν πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον ἐγένετο τοῦ βασιλέος στόλου· ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον. ἡ δὲ στρατηλασίη ἡ βασι-138 λέος οὔνομα μὲν εἶχε ὡς ἐπ' Ἀθήνας ἐλαύνει, κατίετο δὲ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα πρὸ πολλοῦ οἱ Ἕλληνες οὐκ ἐν ὁμοίῳ πάντες ἐποιεῦντο. οἱ μὲν γὰρ αὐτέων δόντες γῆν τε καὶ ὕδωρ τῷ Πέρσῃ εἶχον θάρσος ὡς οὐδὲν πεισόμενοι ἄχαρι πρὸς τοῦ βαρβάρου· οἱ δὲ οὐ δόντες ἐν δείματι μεγάλῳ κατέστασαν, ἅτε οὔτε νεῶν ἐουσέων ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀριθμὸν ἀξιομάχων δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα, οὔτε βουλομένων τῶν πολλῶν ἀντάπτεσθαι τοῦ πολέμου, μηδιζόντων δὲ προθύμως. ἐνθαῦτα ἀναγκαίῃ ἐξέργομαι γνώμην ἀποδέξασθαι139

---

treten. (Lg.) Antiph. 4, α, 1: ὅστις ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀξιωθεὶς τοῦ βίου ἡμῶν ἀνόμως τινὰ ἀποκτείνει, ἀσεβεῖ μὲν περὶ τοὺς θεούς, συγχεῖ δὲ τὰ νόμιμα τῶν ἀνθρώπων. (Va.) Kr. zu Thuk. 5, 39, 2. — *αὐτός.* Spr. 55, 2, 1. — *ἐπιπλήσσει.* zu 3, 142, 2.

C. 137 § 1. *ταῦτα ποιησάντων Σ.* wird durch *καί* mit *οὕτω* verbunden. gr. Spr. u. Di. 59, 2, 3. (2.) — *ἐν τοῖσι* bei Weitem. gr. Spr. 49, 10, 6. — *ἐξῆλθε.* zu 6, 80. — *ἔφερε* brachte mit sich. — *Νικόλαν.* *Νικόλεων* Br. vgl. 7, 134.

§ 2. *τοὺς ἐκ Τ.* die von T. aus colonisirt waren. (We.) — *δῆλον.* *τεκμήριον* würde dem *τὸ συμπεσεῖν* mehr entsprechen. — *ὦν* epanaleptisch; ähnlich 1, 144, 1. 9, 26, 2. 87. — *προδοθέντες* v. Ch. G. 430, erzählt von Thuk. 2, 67.

C. 138 *κατίετο* wurde gerichtet, ungew. so. — *ἐν ὁμοίῳ.* zu 1, 131. — *θάρσος*, *θράσος.* Di. 6, 2, 2. — *ἐν δείματι μ. κ.* wie 8, 36. (Werfer.) — *ἀριθμόν.* Di. 46, 6, 2. — *τὸν ἐπιόντα* den Angreifer, wie 7, 139, 3. 157, 1. 177.

C. 139 § 1. *ἐξέργομαι* ich werde, gehindert anders zu thun

ἐπίφθονον μὲν πρὸς τῶν πλεόνων ἀνθρώπων, ὅμως δέ, τῇ γ' ἐμοὶ φαίνεται εἶναι ἀληθές, οὐκ ἐπισχήσω. εἰ Ἀθηναῖοι καταρρωδήσαντες τὸν ἐπιόντα κίνδυνον ἐξέλιπον τὴν σφετέρην, ἢ καὶ μὴ ἐκλιπόντες ἀλλὰ μείναντες ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ξέρξῃ, κατὰ τὴν θάλασσαν οὐδαμοὶ ἂν ἐπειρῶντο ἀντιεύμενοι βασιλέι. εἰ τοίνυν κατὰ τὴν θάλασσαν μηδεὶς 2ἠντιοῦτο Ξέρξῃ, κατά γε ἂν τὴν ἤπειρον τοιάδε ἐγίνετο. εἰ καὶ πολλοὶ τειχέων κιθῶνες ἦσαν ἐληλαμένοι διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ Πελοποννησίοισι, προδοθέντες ἂν Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τῶν συμμάχων οὐκ ἑκόντων ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης, κατὰ πόλις ἁλισκομένων ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ τοῦ βαρβάρου ἐμουνώθησαν, μουνωθέντες δὲ ἂν καὶ ἀποδεξάμενοι ἔργα μεγάλα ἀπέθανον γενναίως. ἢ ταῦτα ἂν ἔπαθον ἢ πρὸ τοῦ ὁρῶντες ἂν καὶ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας μηδίζοντας ὁμολογίῃ ἂν ἐχρήσαντο πρὸς Ξέρξεα. καὶ οὕτω ἂν ἐπ' ἀμφότερα ἡ Ἑλλὰς ἐγίνετο ὑπὸ Πέρσῃσι. τὴν γὰρ ὠφελίην τὴν τῶν τειχέων τῶν διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐληλαμένων οὐ δύναμαι πυθέσθαι ἥτις ἂν ἦν βασιλέος ἐπικρατέοντος τῆς 3θαλάσσης. νῦν δὲ Ἀθηναίους ἄν τις λέγων σωτῆρας γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος οὐκ ἂν ἁμαρτάνοι τἀληθέος. οὗτοι γὰρ ἐπὶ ὁκότερα τῶν πρηγμάτων ἐτράποντο, ταῦτα ῥέψειν ἔμελλε· ἑλόμενοι δὲ τὴν Ἑλλάδα περιεῖναι ἐλευθέρην, τοῦτο τὸ Ἑλληνικὸν πᾶν τὸ λοιπόν, ὅσον μὴ ἐμήδισε, αὐτοὶ οὗτοι ἦσαν οἱ ἐπεγείραντες καὶ βασιλέα μετά γε θεοὺς ἀνωσάμενοι. οὐδέ σφεας χρηστήρια φοβερὰ ἐλθόντα ἐκ Δελφῶν καὶ ἐς δεῖμα βαλόντα ἔπεισε ἐκλιπεῖν τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καταμείναντες 140ἀνέσχοντο τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν χώρην δέξασθαι. πέμψαντες γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους χρηστηριάζεσθαι ἦσαν ἑτοῖμοι· καί σφι ποιήσασι περὶ τὸ ἱρὸν τὰ νομιζόμενα, ὡς ἐς τὸ μέγαρον ἐσελθόντες ἵζοντο, χρᾷ ἡ Πυθίη, τῇ οὔνομα ἦν Ἀριστονίκη, τάδε.

(ἐξ), genöthigt. (Matthiä.) zu 7, 96. — ἐπίφθονον. Denn die Attiker hatten sich später in ihrer Hegemonie verhasst gemacht; und nur Wenige sind gerecht genug, um Verhassten auch wohlbegründete Verdienste nicht streitig zu machen. — τῶν πλεόνων. gr. Spr. 50, 4, 12. — τῇ, als ob folgen sollte ἐρῶ. — γ' ἐμοί für γέ μοι Schäfer. — ἐπισχήσω. zu 1, 32, 4. — ἐπειρῶντο ἀντιεύμενοι. zu 1, 77, 1.

§ 2. κιθῶνες, wie θώρηξ 1, 181, 1. Demades nannte τὸ τεῖχος ἐσθῆτα τῆς πόλεως nach Athen. III p. 99, d. (Va.) — ἐληλαμένοι. zu 1, 180, 1. vgl. 6, 137, 1. 9, 9. — τοῦ βαρβάρου. τῶν βαρβάρων Schäfer und eine Hs. — ἀποδεξάμενοι. zu 6, 55. — καί vor τοὺς ἄλλους auf ein im Folgenden enthaltenes καὶ αὐτοί zu beziehen. — ἐπ' ἀμφότερα auf die eine oder die andere Art. (Lg.) — ἂν ἦν gewesen wäre.

§ 3. ἄν verdoppelt. zu 1, 68, 1. — τἀληθέος für τἀληθές Schäfer nach Reiske u. Va. — ῥέψειν eig. von der sinkenden, also übergewichtlichen Wageschaale. — ἑλόμενοι περιεῖναι. Di. 55, 3, 21. — τοῦτο. οὕτω Va. — μετά nächst. Aesch. Sieben 1066: μετὰ μάκαρας καὶ Διὸς ἰσχὺν ὅδε Καδμείων ἤρυξε πόλιν. (Bä) — δέξασθαι, weil ἀνέσχοντο dem ἔτλησαν synonym ist. gr. Spr. 56, 6, 3.

C. 140. χρηστηριάζω gebe ein Orakel, das Med. lasse mir ein Orakel geben. Ein herodoteisches Wort. — φεῦγε. Das Volk wird hier

ὦ μέλεοι, τί κάθησθε; λιπὼν φεῦγ' ἔσχατα γαίης
δώματα καὶ πόλιος τροχοειδέος ἄκρα κάρηνα.
οὔτε γὰρ ἡ κεφαλὴ μένει ἔμπεδον οὔτε τὸ σῶμα,
οὔτε πόδες νέατοι οὔτ' ὦν χέρες, οὔτε τι μέσσης
λείπεται, ἀλλ' ἄζηλα πέλει· κατὰ γάρ μιν ἐρείπει
πῦρ τε καὶ ὀξὺς Ἄρης, Συριηγενὲς ἅρμα διώκων.
πολλὰ δὲ κἄλλ' ἀπολεῖ πυργώματα κοὐ τὸ σὸν οἶον·
πολλοὺς δ' ἀθανάτων νηοὺς μαλερῷ πυρὶ δώσει,
οἵ που νῦν ἱδρῶτι ῥεούμενοι ἑστήκασι,
δείματι παλλόμενοι, κατὰ δ' ἀκροτάτοις ὀρόφοισι
αἷμα μέλαν κέχυται, προϊδὸν κακότητος ἀνάγκας.
ἀλλ' ἴτον ἐξ ἀδύτοιο, κακοῖς δ' ἐπικίδνατε θυμόν.

Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῶν Ἀθηναίων θεοπρόποι συμφορῇ τῇ μεγίστῃ ἐχρέωντο. προβάλλουσι δὲ σφέας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ κακοῦ τοῦ κεχρησμένου Τίμων ὁ Ἀνδροβούλου, τῶν Δελφῶν ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῖα τῷ μάλιστα, συνεβούλευέ σφι ἱκετηρίας λαβοῦσι δεύτερα αὖτις ἐλθόντας χρᾶσθαι τῷ χρηστηρίῳ ὡς ἱκέτας. πειθομένοισι δὲ ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι καὶ λέγουσι· "ὦναξ, χρῆσον ἡμῖν ἄμεινόν τι περὶ τῆς πατρίδος, αἰδεσθεὶς τὰς ἱκετηρίας τάσδε τάς τοι ἥκομεν φέροντες· ἢ οὔ τοι ἄπιμεν ἐκ τοῦ ἀδύτου, ἀλλ' αὐτοῦ τῇδε μενέομεν ἔστ' ἂν καὶ τελευτήσωμεν," ταῦτα δὴ λέγουσι ἡ πρόμαντις χρᾷ δεύτερα τάδε. 141

οὐ δύναται Παλλὰς Δί' Ὀλύμπιον ἐξιλάσασθαι 2
λισσομένη πολλοῖσι λόγοις καὶ μήτιδι πυκνῇ.
σοὶ δὲ τόδ' αὖτις ἔπος ἐρέω, ἀδάμαντι πελάσσας.
τῶν ἄλλων γὰρ ἁλισκομένων ὅσα Κέκροπος οὖρος
ἐντὸς ἔχει κευθμών τε Κιθαιρῶνος ζαθέοιο,
τεῖχος Τριτογενεῖ ξύλινον διδοῖ εὐρύοπα Ζεὺς
μοῦνον ἀπόρθητον τελέθειν, τὸ σὲ τέκνα τ' ὀνήσει.
μηδὲ σύ γ' ἱπποσύνην τε μένειν καὶ πεζὸν ἰόντα

---

massenhaft als Einheit angeredet. — *ἔσχατα.* Di. 46, 3, 1. — *μένει. μενεῖ* einige Hsn., weniger lebendig. — *ὦν.* Di. 69, 62, 2. — *μέσσης, τῆς πόλιος.* — *ἄζηλα. ἀίδηλα* Blomfield und Lobeck. — *Συριηγενές. Ἀσιηγενές* zwei Hsn. und Valla. — *ῥεούμενοι.* Di. 40 u. *ῥέω.* Schol. z. Apoll. Rh. 4, 1285: *ὅταν μέλλῃ τι συμβαίνειν χαλεπόν, εἴωθε τὰ ἀγάλματα ἱδροῦν.* (We.) — *καταχεῖν* mit dem Da. auch Il. *υ*, 282. Od. *λ*, 433. (Matthiä.) — *ἴτον.* Vielleicht waren es nur zwei *θεοπρόποι.* (Matthiä.) — *ἐπικίδνατε* setzet entgegen? *ἐπικίρνατε* St., *ἐπιπίλνατε* Kr.

C. 141 § 1. *συμφορῇ* zu 3, 41. — *προβάλλουσι σφέας αὐτούς* sich zu Boden werfend. (Sch.) Va. u. We.: verzweifelnd. — *ὁμοῖα.* zu 3, 8, 1. — *δεύτερα αὖτις.* zu 7, 28. — *ταῦτα.* zu *πάντα* 1, 11, 2. — *αὐτοῦ τῇδε.* zu 7, 10, 8. — *δή* für *δέ* Kr. zu 7, 136, 2.

§ 2. *ἀδάμαντι πελάσσας,* das fest sein soll wie ein Diamant. (Va.) Das Particip bezieht sich auf Apollon. (Sch.) — *τελέθειν.* Spr. 53, 8, 10. (20.) — *σὺ μένειν* erwarte du zum Bestehen des Kampfes. gr. Spr. 55, 1, 5. — *ἱπποσύνη* im Kampfe zu Ross geübte Reiter. Das Wort

πολλὸν ἀπ' ἠπείρου στρατὸν ἥσυχος, ἀλλ' ὑποχωρεῖν
νῶτον ἐπιστρέψας· ἔτι τοί ποτε κἀντίος ἔσσῃ.
ὦ θείη Σαλαμίς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν
ἤ που σκιδναμένης Δημήτερος ἢ συνιούσης.

142 Ταῦτά σφι ἠπιώτερα γὰρ τῶν προτέρων καὶ ἦν καὶ ἐδόκεε εἶναι, συγγραψάμενοι ἀπαλλάσσοντο ἐς τὰς Ἀθήνας. ὡς δὲ ἀπελθόντες οἱ θεοπρόποι ἀπήγγελον ἐς τὸν δῆμον, γνῶμαι καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἐγίνοντο διζημένων τὸ μαντήιον καὶ αἵδε συνεστηκυῖαι μάλιστα. τῶν πρεσβυτέρων ἔλεγον μετεξέτεροι δοκέειν σφι τὸν θεὸν τὴν ἀκρόπολιν χρῆσαι περιέσεσθαι· ἡ γὰρ ἀκρόπολις τὸ πάλαι τῶν Ἀθηνέων ῥηχῷ ἐπέφρακτο. οἱ μὲν δὴ κατὰ τὸν φραγμὸν συνεβάλλοντο τοῦτο τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι, οἱ δ' αὖ ἔλεγον τὰς νέας σημαίνειν τὸν θεὸν καὶ ταύτας [2]παραρτέεσθαι ἐκέλευον τὰ ἄλλα ἀπέντας. τοὺς ὦν δὴ τὰς νέας λέγοντας εἶναι τὸ ξύλινον τεῖχος ἔσφαλλε τὰ δύο τὰ τελευταῖα ῥηθέντα ὑπὸ τῆς Πυθίης,

ὦ θείη Σαλαμίς, ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν
ἤ που σκιδναμένης Δημήτερος ἢ συνιούσης.

Κατὰ ταῦτα τὰ ἔπεα συνεχέοντο αἱ γνῶμαι τῶν φαμένων τὰς νέας τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι· οἱ γὰρ χρησμολόγοι ταύτῃ ταῦτα ἐλάμβανον, ὡς ἀμφὶ Σαλαμῖνα δεῖ σφέας ἑσσωθῆναι ναυμαχίην παρα-143σκευασαμένους. ἦν δὲ τῶν τις Ἀθηναίων ἀνὴρ ἐς πρώτους νεωστὶ παριών, τῷ οὔνομα μὲν ἦν Θεμιστοκλέης, παῖς δὲ Νεοκλέος ἐκαλέετο. οὗτος ὡνὴρ οὐκ ἔφη πᾶν ὀρθῶς τοὺς χρησμολόγους συμβάλλεσθαι, λέγων τοιάδε· εἰ ἐς Ἀθηναίους εἶχε τὸ ἔπος [εἰρημένον] ἐόντως, οὐκ ἂν οὕτω μιν δοκέειν ἠπίως χρησθῆναι, ἀλλ' ὧδε· „ὦ σχετλίη Σα-

---

ist nur poetisch. — ἥσυχος. Di. 52, 2, 3. — ἀντίος ihm entgegenrückend. — δέ. gr. Spr. 69, 16, 5. — σκιδναμένης in der Saatzeit (Valla.) — συνιούσης bei der Ernte. (Valla.) σίτου συγκομιδῆς οὔσης.

C. 142 § 1. γάρ. zu 1, 24, 2. — συγγραψάμενοι nachdem sie sich das Orakel aufgeschrieben hatten, wie 1, 47, 2. — ἀπελθόντες. ἐπελθόντες Sch. vgl. 5, 97, 1. 7, 148, 2. z. Thuk. 1, 72, 2. — ἀπήγγελλον. ἀπήγγελον die meisten Hsn. — διζημένων τὸ μ. indem sie dem Sinne des Orakels nachforschten. zu 6, 52, 3. — αἵδε. αἵδε αἱ? gr. Spr. 50, 11, 21. — συνεστηκυῖαι, wie 4, 132. (St.) zu 1, 208. — κατά wegen? Es ist wohl zu streichen.

§ 2. ἔσφαλλε machten irre. — τὰ δύο τά die beiden Verse. vgl. zu 1, 98, 3. — τελευταῖα. Spr. 57, 5, 3. — συνεχέοντο wurden bedenklich gemacht. — ταύτῃ. su 1, 120, 1. vgl. 7, 143, 2.

C. 143 § 1. τῶν τις. gr. Spr. 47, 9, 20. — παριών. παρεὼν Eltz. vgl. 1, 9, 2. 8, 60, 4. 9, 115. Doch in diesen Stellen steht es von sinnlicher Bewegung. Man darf wohl erklären: kürzlich, seit Kurzem, gelangend. — ἦν für ἔην Lb. — ἐκαλέετο. So steht dies Verbum öfter bei Erwähnung des Vaternamens. Kr. zu Thuk. 8, 6, 3. — νεωστί. Kr. hist. phil. Stud. I S. 15 f. — πᾶν. πάνυ? — ἐς Ἀ. εἶχε sich auf die A. bezöge, wie 6, 19. 9, 43. vgl. zu 1, 65, 3. 2, 53. Wohl nicht so bei Attikern. — εἰρημένον ist mir verdächtig. — ἐόντως für ἐόν κως Reiske. — μιν bezieht sich

λαμίς" ἀντὶ τοῦ "ὦ θείη Σαλαμίς," εἴ πέρ γε ἔμελλον οἱ οἰκήτορες ἀμφ' αὐτῇ τελευτήσειν· ἀλλὰ γὰρ ἐς τοὺς πολεμίους τῷ θεῷ εἰρῆσθαι τὸ χρηστήριον συλλαμβάνοντι κατὰ τὸ ὀρθόν, ἀλλ' οὐκ ἐς Ἀθηναίους. παρασκευάζεσθαι ὧν αὐτοὺς ὡς ναυμαχήσοντας συνεβούλευε, ὡς τού-2 του ἐόντος τοῦ ξυλίνου τείχεος. ταύτῃ Θεμιστοκλέος ἀποφαινομένου Ἀθηναῖοι ταῦτά σφι ἔγνωσαν αἱρετώρεα εἶναι μᾶλλον ἢ τὰ τῶν χρησμολόγων, οἳ οὐκ ἔων ναυμαχίην ἀρτέεσθαι, τὸ δὲ σύμπαν εἶναι οὐδὲ χεῖρας ἀνταείρεσθαι, ἀλλ' ἐκλιπόντας χώρην τὴν Ἀττικὴν ἄλλην τινὰ οἰκίζειν. ἑτέρη τε Θεμιστοκλέι γνώμη ἔμπροσθε ταύτης ἐς καιρὸν 144 ἠρίστευσε, ὅτε Ἀθηναίοισι γενομένων χρημάτων μεγάλων ἐν τῷ κοινῷ, τὰ ἐκ τῶν μετάλλων σφι προσῆλθε τῶν ἀπὸ Λαυρείου, ἔμελλον λάξεσθαι ὀρχηδὸν ἕκαστος δέκα δραχμάς, τότε Θεμιστοκλέης ἀνέγνωσε Ἀθηναίους τῆς διαιρέσιος ταύτης παυσαμένους νέας τουτέων τῶν χρημάτων ποιήσασθαι διηκοσίας ἐς τὸν πόλεμον, τὸν πρὸς Αἰγινήτας λέγων· οὗτος γὰρ ὁ πόλεμος συστὰς ἔσωσε τότε τὴν Ἑλλάδα, ἀναγ-2 κάσας θαλασσίους γενέσθαι Ἀθηναίους. αἱ δὲ ἐς τὸ μὲν ἐποιήθησαν οὐκ ἐχρήσθησαν, ἐς δέον δὲ οὕτω τῇ Ἑλλάδι ἐγένοντο. αὗταί τε δὴ αἱ νέες τοῖσι Ἀθηναίοισι προποιηθεῖσαι ὑπῆρχον, ἑτέρας τε ἔδεε προσναυπηγέεσθαι. ἔδοξέ τέ σφι μετὰ τὸ χρηστήριον βουλευομένοισι ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον δέκεσθαι τῇσι νηυσὶ πανδημεί, τῷ θεῷ πειθομένους, ἅμα Ἑλλήνων τοῖσι βουλομένοισι.

Τὰ μὲν δὴ χρηστήρια ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐγεγόνεε· συλλε-145 γομένων δὲ ἐς τὠυτὸ τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα [Ἑλλήνων τῶν] τὰ ἀμεί-

---

auf Themistokles als Subject zu δοκέειν. (Sch.) — εἴ περ γε. Zwei Bedingungssätze bei einem Hauptsatze. gr. Spr. 54, 12, 8. — ἀμφ' αὐτῇ. zu 1, 140, 2. — ἀλλὰ γάρ doch das stehe nicht bevor: denn. zu 1, 147. — συλλαμβάνοντι wenn man es auffasse. zu 1, 63; über den Da. Spr. 48, 5, 2. — κατὰ τὸ ὀρθόν in richtiger Weise, wie 1, 96, 2.

§ 2. ταύτῃ statt des Objects. Xen. An. 3, 2, 32: ἄλλο τι βέλτιον ἢ ταύτῃ (δοκεῖ). — μᾶλλον. zu 1, 31, 2. — ἀρτέεσθαι, παρασκευάζεσθαι. zu 5, 120. — εἶναι. Di. 55, 1, 1.

C. 144 § 1. ἑτέρη. Kr. hist. philol. Studien I S. 16 f. — ἐς καιρόν gelegen, wie 1, 206, 1. 4, 139, 2. — τῶν ἀπό. Spr. 50, 7, 7. (8, 14.) — ἐν τῷ κοινῷ im öffentlichen Schatze. Kr. zu Thuk. 1, 80, 3. — προςῆλθε, der Ao. zu προςιέναι. zu 1, 192, 2. — λάξεσθαι. Di. 39 u. λαγχάνω. — ορχηδόν mannweise, wohl sonst nirgends. (Va.) — δραχμάς. Einige setzen hier, Andre nach ἠρίστευσε ein Punctum, beides falsch: der temporale Satz hat zwei Hauptsätze, eine nicht seltene Art von Verkettung. zu 1, 197. — τῶν χρημάτων. gr. Spr. 47, 17, 3. — διηκοσίας. Unmöglich so viele. Kr. Stud. I S. 25 ff. — λέγων meinend, d. h. wollend das Andre meinten. (Va.)

§ 2. συστάς. Kr. zu Thuk. 1, 15, 2. vgl. oben zu 7, 142, 1. — θαλασσίους γενέσθαι sich mit dem Seewesen zu beschäftigen. Von Attikern hat das Adjectiv Thukydides. Kr. dort zu 1, 7, 2. — ἐς δέον zu Pass. zu 1, 119, 1. — αἱ νέες τοῖσι — ἑτέρας τε. αἱ νέες αἱ μὲν τοῖσι — ἑτέρας δέ? Kr. Stud. I S. 28.

C. 145 § 1. ἐς τὠυτό nach demselben Sammelplatze. zu 1, 97, 1. — τῶν Ἑλλήνων τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα stellt Schäfer; Ἑλλήνων τῶν ver-

νω φρονεόντων καὶ διδόντων σφίσι λόγον καὶ πίστιν, ἐνθαῦτα ἐδόκεε βουλευομένοισι αὐτοῖσι πρῶτον μὲν χρημάτων πάντων καταλλάσσεσθαι τάς τε ἔχθρας καὶ τοὺς κατ᾽ ἀλλήλους ἐόντας πολέμους· ἦσαν δὲ πρός τινας καὶ ἄλλους ἐγκεχρημένοι, ὁ δὲ ὦν μέγιστος Ἀθηναίοισί τε καὶ 2 Αἰγινήτῃσι. μετὰ δὲ πυνθανόμενοι Ξέρξεα σὺν τῷ στρατῷ εἶναι ἐν Σάρδισι ἐβουλεύσαντο κατασκόπους πέμπειν ἐς τὴν Ἀσίην τῶν βασιλέος πρηγμάτων, ἐς Ἄργος τε ἀγγέλους ὁμαιχμίην συνθησομένους πρὸς τὸν Πέρσην, καὶ ἐς Σικελίην ἄλλους πέμπειν παρὰ Γέλωνα τὸν Δεινομένεος, ἔς τε Κέρκυραν, κελεύσοντας βοηθέειν τῇ Ἑλλάδι, καὶ ἐς Κρήτην ἄλλους, φρονήσαντες εἴ κως ἕν τε γένοιτο τὸ Ἑλληνικὸν καὶ εἰ συγκύψαντες τὠυτὸ πρήσσοιεν πάντες, ὡς δεινῶν ἐπιόντων ὁμοίως πᾶσι Ἕλλησι. τὰ δὲ Γέλωνος πρήγματα μεγάλα ἐλέγετο εἶναι, οὐδαμῶν Ἑλληνικῶν τῶν οὐ πολλὸν μέζω.

146 Ὡς δὲ ταῦτά σφι ἔδοξε, καταλυσάμενοι τὰς ἔχθρας πρῶτα μὲν κατασκόπους πέμπουσι ἐς τὴν Ἀσίην ἄνδρας τρεῖς. οἱ δὲ ἀπικόμενοί τε ἐς Σάρδις καὶ καταμαθόντες τὴν βασιλέος στρατιήν, ὡς ἐπάιστοι ἐγένοντο, βασανισθέντες ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοῦ πεζοῦ στρατοῦ ἀπήγοντο ὡς ἀπολεύμενοι. καὶ τοῖσι μὲν κατακέκριτο θάνατος, Ξέρξης δὲ ὡς ἐπύθετο ταῦτα, μεμφθεὶς τῶν στρατηγῶν τὴν γνώμην πέμπει τῶν τινας δορυφόρων, ἐντειλάμενος, ἤν καταλάβωσι τοὺς κατασκόπους ζώοντας, ἄγειν παρ᾽ ἑωυτόν. ὡς δὲ ἔτι περιεόντας αὐτοὺς κατέλαβον καὶ ἦγον ἐς ὄψιν τὴν βασιλέος, τὸ ἐνθεῦτεν πυθόμενος ἐπ᾽ οἷσι ἦλθον ἐκέλευσέ σφεας τοὺς δορυφόρους περιάγοντας ἐπιδείκνυσθαι πάντα τε τὸν πεζὸν στρατὸν καὶ τὴν ἵππον, ἐπεὰν δὲ ταῦτα θηεύμενοι ἔωσι πλήρεες, ἀποπέμπειν ἐς τὴν ἂν αὐτοὶ ἐθέλωσι χώρην ἀσινέας. ἐπι-

dächtigt Bekker. — *τῶν τὰ ἀμείνω φρονεόντων* der Gutgesinnten, Patriotischen, wie 7, 172, 1. — *λόγον* Besprechung. zu 1, 97, 1. — *χρημάτων*. *πρηγμάτων* Va. Ein Attiker hätte wohl keins von beiden zugefügt; Her. jedoch gebraucht *χρήματα* mehrfach auffallend. — *καταλλάσσεσθαι* zu 1, 61, 2. — *ἐγκεχρημένοι*. *ἐγκεχειρημένοι* oder *ἐγκεκρημένοι* Reiske, wie *ἐγκερασάμενος* 5, 124. *ἐγηγερμένοι* Bekker. vgl. 7, 148, 1. 220, 2. 8, 142, 1.

§ 2. *ἐβουλεύσαντο*. zu 1, 73, 3. — *ὁμαιχμίην* Kampfbündniss, noch 8, 140, 3; sonst nur noch vereinzelt bei Thuk. 1, 18, 6. — *φρονήσαντες* nachdem sie darauf gesonnen, speculirt hatten. — *εἰ* ob nicht. Spr. 65, 1, 6. (8.) — *συγκύψαντες*. zu 3, 82, 2. — *ὁμοίως* wird dem *πάντες* in der Regel nachgestellt. zu 1, 52. — *μεγάλα* streichen oder *καί* vor *οὐδαμῶν* zufügen will Herm. z. Vig. 29. Doch kann *μέζω* appositiv gefasst werden. — *οὐδαμῶν — μέζω* nullis non Graecanicis rebus longe majores. (Herm.) gr. Spr. 51, 10, 11. — *τῶν*. *ὅτεων*? Denn in dieser Sprechweise (*οὐδεὶς ὅστις οὐ, οὐδένα ὅντιν᾽ οὐ* etc.) gebraucht auch Her. das regelmässige *ὅστις* 3, 72, 2. 5, 97, 2. Bedenklich ist Philemon 133: *οὐδείς, ἂν σκοπῇς, ὃς οὐχὶ δοῦλός ἐστι τοῦ πεπωκέναι.*

C. 146. *ἐπάιστοι* erg. *κατάσκοποι ἐόντες*. (St.) zu 2, 119, 2. — *τοῖσι μὲν κατακέκριτο*. zu 2, 133, 2. — *μεμφθείς*. Di. § 39 u. d. W. — *τὸ ἐνθεῦτεν*. zu 1, 75, 2. — *ἐπ᾽ οἷσι* zu welchem Zwecke. — *ἔωσι πλήρεες* mit dem Particip wie *ἐμπίπλημι*. gr. Spr. 56, 6, 1. — *ἀσινέας*. zu 1, 105, 1.

λέγων δὲ τὸν λόγον τόνδε ταῦτα ἐνετέλλετο, ὡς εἰ μὲν ἀπώλοντο οἱ κατάσκοποι, οὔτ' ἂν τὰ ἑωυτοῦ πρήγματα προεπύθοντο οἱ Ἕλληνες ἐόντα λόγου μέζω, οὔτ' ἄν τι τοὺς πολεμίους μέγα ἐσινέατο ἄνδρας τρεῖς ἀπολέσαντες· νοστησάντων δὲ τουτέων ἐς τὴν Ἑλλάδα δοκέειν ἔφη ἀκούσαντας τοὺς Ἕλληνας τὰ ἑωυτοῦ πρήγματα πρὸ τοῦ στόλου τοῦ γινομένου παραδώσειν σφέων τὴν ἐλευθερίην καὶ οὕτω οὐδὲ δεήσειν ἐπ' αὐτοὺς στρατηλατέοντας πρήγματα ἔχειν. οἶκε δὲ αὐτοῦ αὕτη 2 ἡ γνώμη τῇδε ἄλλῃ. ἐὼν γὰρ ἐν Ἀβύδῳ ὁ Ξέρξης εἶδε πλοῖα ἐκ τοῦ Πόντου σιταγωγὰ διεκπλώοντα τὸν Ἑλλήσποντον, ἔς τε Αἴγιναν καὶ Πελοπόννησον κομιζόμενα. οἱ μὲν δὴ πάρεδροι αὐτοῦ ὡς ἐπύθοντο πολέμια εἶναι τὰ πλοῖα, ἑτοῖμοι ἦσαν αἱρέειν αὐτά, ἐσβλέποντες ἐς τὸν βασιλέα ὁκότε παραγγελέει. ὁ δὲ Ξέρξης εἴρετο αὐτοὺς ὄκῃ πλέοιεν· οἱ δὲ εἶπαν· "ἐς τοὺς σοὺς πολεμίους, ὦ δέσποτα, σῖτον ἄγοντες." ὁ δὲ ὑπολαβὼν ἔφη· "οὐκ ὦν καὶ ἡμεῖς ἐκεῖ πλέομεν ἔνθα περ καὶ οὗτοι τοῖσί τε ἄλλοισι ἐξηρτυμένοι καὶ σίτῳ; τί δῆτα ἀδικέουσι οὗτοι ἡμῖν σιτία παρακομίζοντες;"

Οἱ μέν νυν κατάσκοποι οὕτω θεησάμενοί τε καὶ ἀποπεμφθέντες 148 ἐνόστησαν ἐς τὴν Εὐρώπην, οἱ δὲ συνωμόται Ἑλλήνων ἐπὶ τῷ Πέρσῃ μετὰ τὴν ἀπόπεμψιν τῶν κατασκόπων δεύτερα ἔπεμπον ἐς Ἄργος ἀγγέλους. Ἀργεῖοι δὲ λέγουσι τὰ κατ' ἑωυτοὺς γενέσθαι ὧδε. πυθέσθαι γὰρ αὐτίκα κατ' ἀρχὰς τὰ ἐκ τοῦ βαρβάρου ἐγειρόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, πυθόμενοι δὲ καὶ μαθόντες ὡς σφεας οἱ Ἕλληνες πειρήσονται παραλαμβάνοντες ἐπὶ τὸν Πέρσην, πέμψαι θεοπρόπους ἐς Δελφούς, τὸν θεὸν ἐπειρησομένους ὥς σφι μέλλει ἄριστον ποιεῦσι γενέσθαι· νεωστὶ γὰρ σφέων τεθνάναι ἑξακισχιλίους ὑπὸ Λακεδαιμονίων καὶ Κλεομένεος τοῦ Ἀναξανδρίδεω, τῶν δὴ εἵνεκα πέμπειν. τὴν δὲ Πυθίην ἐπειρωτῶσι αὐτοῖσι ἀνελεῖν τάδε.

ἐχθρὲ περικτιόνεσσι, φίλ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν, 2
εἴσω τὸν προβόλαιον ἔχων πεφυλαγμένος ἧσο
καὶ κεφαλὴν πεφύλαξο· κάρη δὲ τὸ σῶμα σαώσει.

ταῦτα μὲν τὴν Πυθίην χρῆσαι πρότερον, μετὰ δὲ ὡς ἐλθεῖν τοὺς ἀγ-

C. 147 § 1. *λόγου μέζω.* gr. Spr. 47, 27, 2. — *μέγα.* zu 6, 97. — *πρὸ τοῦ στόλου τοῦ γινομένου* vor dem erfolgenden Zuge? Sch. verdächtigt das zweite *τοῦ:* vor der Ausführung des Zuges. zu 1, 9, 2. — *σφέων τὴν ἐλευθερίην* für *σφέας τὴν ἰδίην ἐλευθερίην* Kr. — *πρήγματα ἔχειν.* zu 1, 155, 1.

§ 2. *τῇδε* für *τῇ γε* Matthiä, auch mir eingefallen. vgl. zu 2, 80. — *ὄκῃ. ὄκοι* Bekker. vgl. 1, 204. — *ἐνόστησαν.* zu 5, 24, 2.

C. 148 § 1. *συνωμόται* Eidgenossen. (Lg.) Kr. z. Dion. p. 364 f. — *ἀπόπεμψιν* Entlassung. (Sch.) Ein seltenes Wort. — *ἐγειρόμενα.* vgl. 5, 90, 1. *ἀγειρόμενα* hat keine Hs. — *πειρήσονται παραλαμβάνοντες.* zu 1, 77, 1. — *ὡς* gehört zu *ποιεῦσι.* — *νεωστί* 6, 78 ff. — *σφι. σφίσι?* So vielleicht auch 7, 149, 1 u. 2. Di. 25, 1, 6. — *τῶν δή, ὧν δή.*

§ 2. *εἴσω* im Hause, nicht im Felde. — *προβόλαιον* heisst wohl Speer, wie *πρόβολος* 7, 76. (Coraes.) — *κεφαλήν* die Burg? (St.) — *ἐς*

γέλους ἐς δὴ τὸ Ἄργος, ἐπελθεῖν ἐπὶ τὸ βουλευτήριον καὶ λέγειν τ
ἐντεταλμένα. τοὺς δὲ πρὸς τὰ λεγόμενα ὑποκρίνασθαι ὡς ἑτοῖμ
εἰσι Ἀργεῖοι ποιέειν ταῦτα τριήκοντα ἔτεα εἰρήνην σπεισάμενοι Λα
δαιμονίοισι καὶ ἡγεόμενοι κατὰ τὸ ἥμισυ πάσης τῆς συμμαχίης· κα
τοι κατά γε τὸ δίκαιον γίνεσθαι τὴν ἡγεμονίην ἑωυτῶν, ἀλλ' ὅμω
149 σφι ἀποχρᾶν κατὰ τὸ ἥμισυ ἡγεομένοισι. ταῦτα μὲν λέγουσι τὴ
βουλὴν ὑποκρίνασθαι, καίπερ ἀπαγορεύοντός σφι τοῦ χρηστηρίου μ
ποιέεσθαι τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας συμμαχίην. σπουδὴν δὲ ἔχειν σπο
δὰς γενέσθαι τριηκοντοέτιδας, καίπερ τὸ χρηστήριον φοβεομένοι
ἵνα δή σφι οἱ παῖδες ἀνδρωθέωσι ἐν τούτοισι τοῖσι ἔτεσι· μὴ δ
σπονδέων ἐουσέων ἐπιλέγεσθαι, ἢν ἄρα σφέας καταλάβῃ πρὸς τ
γεγονότι κακῷ ἄλλο πταῖσμα πρὸς τὸν Πέρσην, μὴ τὸ λοιπὸν ἔω
2 Λακεδαιμονίων ὑπήκοοι. τῶν δὲ ἀγγέλων τοὺς ἀπὸ τῆς Σπάρτης πρ
τὰ ῥηθέντα ἐκ τῆς βουλῆς ἀμείψασθαι τοισίδε, περὶ μὲν σπονδέω
ἀνοίσειν ἐς τοὺς πλεῦνας, περὶ δὲ ἡγεμονίης αὐτοῖσι ἐντετάλθαι ὑπ
κρίνασθαι, καὶ δὴ λέγειν, σφίσι μὲν εἶναι δύο βασιλέας, Ἀργείοισ
δὲ ἕνα· οὐκ ὦν δυνατὸν εἶναι τῶν ἐκ Σπάρτης οὐδ' ἕτερον παῦσα
τῆς ἡγεμονίης, μετὰ δὲ δύο τῶν σφετέρων ὁμόψηφον τὸν Ἀργεῖο
3 εἶναι κωλύειν οὐδέν. οὕτω δὴ οἱ Ἀργεῖοί φασι οὐκ ἀνασχέσθαι τῶ
Σπαρτιητέων τὴν πλεονεξίην, ἀλλ' ἑλέσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν βαρβάρων
ἄρχεσθαι ἤ τι ὑπεῖξαι Λακεδαιμονίοισι, προειπεῖν τε τοῖσι ἀγγέλοισι
πρὸ δύντος ἡλίου ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ τῆς Ἀργείων χώρης, εἰ δὲ μή,
περιέψεσθαι ὡς πολεμίους.

150 Αὐτοὶ μὲν Ἀργεῖοι τοσαῦτα τουτέων πέρι λέγουσι· ἔστι δὲ ἄλλος
λόγος λεγόμενος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, ὡς Ξέρξης ἔπεμψε κήρυκα ἐς Ἄρ-
γος πρότερον ἤπερ ὁρμῆσαι στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ἐλθόντα
δὲ τοῦτον λέγεται εἶπαι· "ἄνδρες Ἀργεῖοι, βασιλεὺς Ξέρξης τάδε λ

δή eben nach. — *εἰσί* bei *ἑτοῖμος* öfter auch zugefügt. zu 1, 42. — *τριή-
κοντα ἔτεα* auf 30 Jahre. gr. Spr. 46, 3. Thuk. 6, 7, 2: *σπεισάμενοι τινα
χρόνον*. 5, 47, 1: *σπονδὰς ἐποιήσατο ἑκατὸν ἔτη*. — *ἑωυτῶν*. gr. Spr. 47, 6, 1.
Von der ersten und zweiten Person würde *ἐμή, σή* etc. gesagt werden.

C. 149 § 1. *μή*. zu 1, 152, 2. 183, 2. 3, 51, 2. — *τήν* die zuge-
muthete. — *σπονδὴν — γενέσθαι* sie hätten Lust gehabt dass
werde, zu Stande komme. Spr. 50, 5, 6. (6, 6.) — *φοβεομένοισι* bezieht
sich auf ein bei *γενέσθαι* vorschwebendes *σφίσι*. — *ἀνδρωθέωσι*. zu 1,
123, 1. — *μὴ δέ*, wie 2, 177. 5, 35, 3. gr. Spr. 69, 16, 1. — *ἐπιλέγεσθαι* hängt,
wie *σπουδὴν ἔχειν*, noch von *λέγουσι* ab. (Sch.) — *μή* nach *ἐπιλέγεσθαι*, weil
dies den Begriff der Furcht enthält. zu 3, 65, 2. vgl. zu 1, 155, 1.

§ 2. *τῶν ἀγγέλων*, der Ge. weil auch von andern Staaten Gesandte
zugegen waren. — *τοισίδε, ἀνοίσειν*. gr. Spr. 51, 7, 4. — *ἀνοίσειν*. zu
1, 158. — *τοὺς πλεῦνας* die Volksversammlung. vgl. Müller Dor. II
S. 88. (Bä.) — *οὐδ' ἕτερον* für *οὐδέτερον* Kr. So bezieht sich das *οὐδέ* noch
auf *δυνατὸν εἶναι*. — *δύο τῶν*. zu 1, 98, 3.

§ 3. *περιέψεσθαι* wird, da Her. sonst so das Medium nicht gebraucht,
auch hier und 2, 115, 3 als Passiv zu nehmen sein.

C. 150 § 1. *λεγόμενος* verbindet Her. öfter mit *ἔστι λόγος*, wie 2, 47, 2

νῦν λέγει· ἡμεῖς νομίζομεν Πέρσην εἶναι, ἀπ' οὗ ἡμεῖς γεγόναμεν,
παῖδα Περσέος τοῦ Δανάης, γεγονότα ἐκ τῆς Κηφέος θυγατρὸς Ἀν-
δρομέδης. οὕτω ἂν ὦν εἴημεν ὑμέτεροι ἀπόγονοι. οὔτε ὦν ἡμέας 2
οἰκὸς ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους προγόνους στρατεύεσθαι, οὔτε ὑμέας ἄλλοισι
τιμωρέοντας ἡμῖν ἀντιξόους γενέσθαι, ἀλλὰ παρ' ὑμῖν αὐτοῖσι ἡσυχίην
ἔχοντας κατῆσθαι. ἢν γὰρ ἐμοὶ γένηται κατὰ νόον, οὐδαμοὺς μέζο-
νας ὑμέων ἄξω." ταῦτα ἀκούσαντας Ἀργείους λέγεται πρῆγμα ποιή-
σασθαι, καὶ παραχρῆμα μὲν οὐδὲν ἐπαγγελλομένους μεταιτέειν, ἐπεὶ
δέ σφεας παραλαμβάνειν τοὺς Ἕλληνας, οὕτω δή, ἐπισταμένους ὅτι
οὐ μεταδώσουσι τῆς ἀρχῆς Λακεδαιμόνιοι, μεταιτέειν, ἵνα ἐπὶ προ-
φάσιος ἡσυχίην ἄγωσι. συμπεσεῖν δὲ τούτοισι καὶ τόνδε τὸν λόγον 151
λέγουσί τινες Ἑλλήνων, πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον γενόμενον τουτέων·
τυχεῖν ἐν Σούσοισι τοῖσι Μεμνονίοισι ἐόντας ἑτέρου πρήγματος εἵνεκα
ἀγγέλους Ἀθηναίων, Καλλίην τε τὸν Ἱππονίκου καὶ τοὺς μετὰ τούτου
ἀναβάντας, Ἀργείους δέ, τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον, πέμψαντας καὶ
τούτους ἐς Σοῦσα ἀγγέλους, εἰρωτᾶν Ἀρτοξέρξεα τὸν Ξέρξεω εἴ σφι
ἔτι ἐμμένει τὴν πρὸς Ξέρξεα φιλίην συνεκεράσαντο ἢ νομιζοίατο πρὸς
αὐτοῦ εἶναι πολέμιοι· βασιλέα δὲ Ἀρτοξέρξεα μάλιστα ἐμμένειν φά-
ναι καὶ οὐδεμίαν νομίζειν πόλιν Ἄργεος φιλιωτέρην. εἰ μέν νυν 152
Ξέρξης τε ἀπέπεμψε ταῦτα λέγοντα κήρυκα ἐς Ἄργος καὶ Ἀργείων
ἄγγελοι ἀναβάντες ἐς Σοῦσα ἐπειρώτων Ἀρτοξέρξεα περὶ φιλίης, οὐκ
ἔχω ἀτρεκέως εἰπεῖν οὐδέ τινα γνώμην περὶ αὐτέων ἀποφαίνομαι ἄλ-
λην γε ἢ τήν περ αὐτοὶ Ἀργεῖοι λέγουσι· ἐπίσταμαι δὲ τοσοῦτο, ὅτι
εἰ πάντες ἄνθρωποι τὰ οἰκήια κακὰ ἐς μέσον συνενείκαιεν, ἀλλάξα-
σθαι βουλόμενοι τοῖσι πλησίοισι, ἐγκύψαντες ἂν ἐς τὰ τῶν πέλας κακὰ
ἀσπασίως ἕκαστοι αὐτέων ἀποφεροίατο ὀπίσω τὰ ἐσηνείκαντο. οὕτω 2
δὴ οὐκ Ἀργείοισι αἴσχιστα πεποίηται. ἐγὼ δὲ ὀφείλω λέγειν τὰ λε-
γόμενα, πείθεσθαί γε μὲν οὐ παντάπασι ὀφείλω, καί μοι τοῦτο τὸ

4, 179. (178.) 7, 167. 8, 118, 1. — ἤπερ, ἤ. zu 1, 77, 1. — ὁρμῆσαι. zu 1, 76, 2. — Πέρσην. zu 6, 54. — Κηφέος. Voss Myth. Br. V. S. 83.

§ 2. γένηται. zu 1, 8, 1, — μέζονας ἄξω werde höher schätzen. zu 1, 107. — πρῆγμα für wichtig. zu 6, 63, 2. — οὐδὲν ἐπ. μεταιτέειν hätten nicht, sich zu etwas erbietend, einen Antheil am (Oberbefehl) gefordert. (Sch.) gr. Spr. 67, 8, 4. — παραλαμβάνειν zur Hülfe zuzuziehen versucht hätten. gr. Spr. 53, 1, 7. Ueber den Inf. gr. Spr. u. Di. 55, 4, 9. (8.) — ἐπὶ προφάσιος unter einem Vorwande; ἐπὶ προφάσει Thuk. 3, 75, 8. 4, 80, 1. 5, 42, 2.

C. 151. Καλλίην. Kr. Stud. I S. 57. 105. 112 ff. — χρόνον. Di. 46, 4. — τήν, ἥν. Spr. 51, 11, 1. (51, 12.) Bekker vermuthet: τῇ πρὸς Ξ. φιλίῃ. Anstoss nahm auch Va. Indess man konnte auch sagen: ἐμμένει ἡ φιλία. Thuk. 2, 2, 1: ἐνέμειναν αἱ σπονδαί. — συνεκεράσαντο. zu 4, 152, 2.

C. 152 § 1. κακά Missethaten. — ἀλλάξασθαι vertauschen. — τοῖσι πλησίοισι, τοῖς πλησίον, τοῖς πέλας; auch bei Her. nur hier. — ἐγκύψαντες darauf gebückt, um sie genauer anzusehen.

§ 2. οὐκ. οὐδ'? — γε μέν, γε μήν. Di. 69, 44, 2. Auch wohl 6, 129, 2

ἔπος ἐχέτω ἐς πάντα τὸν λόγον· ἐπεὶ καὶ ταῦτα λέγεται, ὡς ἄρ
Ἀργεῖοι ἦσαν οἱ ἐπικαλεσάμενοι τὸν Πέρσην ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐπειδ
σφι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους κακῶς ἡ αἰχμὴ ἑστήκεε, πᾶν δὴ βου-
λόμενοί σφι εἶναι πρὸ τῆς παρεούσης λύπης.

153 Τὰ μὲν περὶ Ἀργείων εἴρηται, ἐς δὲ τὴν Σικελίην ἄλλοι τε
πίκατο ἄγγελοι ἀπὸ τῶν συμμάχων συμμίξοντες Γέλωνι, καὶ δὴ
ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων Σύαγρος. τοῦ δὲ Γέλωνος τούτου πρόγονο
οἰκήτωρ ἐὼν Γέλης, ἦν ἐκ νήσου Τήλου τῆς ἐπὶ Τριοπίῳ κειμένης
ὃς κτιζομένης Γέλης ὑπὸ Λινδίων τε τῶν ἐκ Ῥόδου καὶ Ἀντιφήμ
οὐκ ἐλείφθη. ἀνὰ χρόνον δὲ αὐτοῦ οἱ ἀπόγονοι γενόμενοι ἱροφάντ
τῶν χθονίων θεῶν διετέλεον ἐόντες, Τηλίνεω, ἑνός τευ τῶν προγόνων,
κτησαμένου τρόπῳ τοιῷδε. ἐς Μακτώριον πόλιν τὴν ὑπὲρ Γέλης οἰ-
κημένην ἔφυγον ἄνδρες Γελῴων ἑσσωθέντες στάσι. τούτους ὦν ὁ Τη-
λίνης κατήγαγε ἐς Γέλην, ἔχων οὐδεμίαν ἀνδρῶν δύναμιν ἀλλ' ἱρ
τουτέων τῶν θεῶν. ὅθεν δὲ αὐτὰ ἔλαβε ἢ αὐτὸς ἐκτήσατο, τοῦτο οὐ
ἔχω εἶπαι· τούτοισι δ' ὦν πίσυνος ἐὼν κατήγαγε, ἐπ' ᾧ τε οἱ ἀπό-
γονοι αὐτοῦ ἱροφάνται τῶν θεῶν ἔσονται. θῶυμά μοι ὦν καὶ τοῦτο
γέγονε πρὸς τὰ πυνθάνομαι, κατεργάσασθαι Τηλίνην ἔργον τοσοῦτο·
τὰ τοιαῦτα γὰρ ἔργα οὐ πρὸς [τοῦ] ἅπαντος ἀνδρὸς νενόμικα γίνεσθαι,
ἀλλὰ πρὸς ψυχῆς τε ἀγαθῆς καὶ ῥώμης ἀνδρηίης· ὁ δὲ λέγεται πρὸς
τῆς Σικελίης τῶν οἰκητόρων τὰ ὑπεναντία τουτέων πεφυκέναι θηλυδρίης
τε καὶ μαλακώτερος ἀνήρ. οὕτω μέν νυν ἐκτήσατο τοῦτο τὸ γέρας.

154 Κλεάνδρου δὲ τοῦ Παντάρεος τελευτήσαντος τὸν βίον, ὃς ἐτυράννευσε
μὲν Γέλης ἑπτὰ ἔτεα, ἀπέθανε δὲ ὑπὸ Σαβύλλου, ἀνδρὸς Γελῴου, ἐν-
θαῦτα ἀναλαμβάνει τὴν μουναρχίην Ἱπποκράτης, Κλεάνδρου ἐὼν ἀδελ-
φεός. ἔχοντος δὲ Ἱπποκράτεος τὴν τυραννίδα, ὁ Γέλων, ἐὼν Τηλίνεω
τοῦ ἱροφάντεω ἀπόγονος, πολλῶν μετ' ἄλλων καὶ Αἰνησιδήμου τοῦ
Παταΐκου, ὃς ἦν δορυφόρος Ἱπποκράτεος . . . . μετὰ δὲ οὐ πολλὸν

---

herzustellen. — ἐχέτω ἐς gelte für. — ἐπεί denn, wie 1, 146, 1. 2, 57.
4, 43, 1. Vollständig schwebt vor: Denn auch das glaube ich nicht was noch
erzählt wird. — αἰχμή Kampf. zu 5, 94.

C. 153 § 1. ἐὼν Γέλης für ὁ ἐν Γέλῃ Schäfer. — ἐλείφθη blieb zu-
rück. zu 4, 9, 2. — ἑνός τευ. gr. Spr. 51, 16, 11.

§ 2. ἢ oder ἢ εἰ oder ἢ πῇ? — ἐπ' ᾧ τε ἔσομαι. Di. 65, 2, 2. vgl
3, 83, 2. 6, 65, 1. 8, 4. — ὦν καί. ὦν κου Eltz. κάρτα Kr. — πρὸς τὰ
in Bezug auf das, wegen dessen was ich (vom Charakter des T.) ver-
nommen habe. zu 1, 38. — πρὸς τοῦ. Spr. 68, 33, 1. (37, 1.) Πρός könnte
auch fehlen. Spr. 47, 4, 3. (6, 7 u. 11.) — τοῦ ἅπαντος. τοῦ' πιόντος oder
τοῦ streichen will Va vgl. Soph. Oed. T. 393: τό γ' αἴνιγμ' οὐχὶ τοὐπιόντος ἦν
ἀνδρὸς διειπεῖν. Kratin. 284: γλαῦκον οὐ πρὸς παντὸς ἀνδρός ἐστιν ἀρτῦσαι
καλῶς. — γίνεσθαι, ἔργα als No. gefasst, nach gr. Spr. u. Di. 61, 6, 8.
(5.) — πρός gehört zu τῶν o. gr. Spr. 47, 9, 19. — θηλυδρίης weibisch,
scheint bei Attikern nicht vorzukommen!

C. 154 § 1. ἐτυράννευε? — ἑπτά, von 505 bis 498 v. Ch. nach

χρόνον δι' ἀρετὴν ἀπεδέχθη πάσης τῆς ἵππου εἶναι ἵππαρχος· πο-2 λιορκέοντος γὰρ Ἱπποκράτεος Καλλιπολίτας τε καὶ Ναξίους καὶ Ζαγκλαίους τε καὶ Λεοντίνους καὶ πρὸς Συρηκοσίους τε καὶ τῶν βαρβάρων συχνοὺς ἀνὴρ ἐφαίνετο ἐν τούτοισι τοῖσι πολέμοισι ἐὼν ὁ Γέλων λαμπρότατος. τῶν δὲ εἶπον πολίων, τουτέων πλὴν Συρηκουσέων οὐδεμία πέφευγεε δουλοσύνην πρὸς Ἱπποκράτεος· Συρηκοσίους δὲ Κορίνθιοί τε καὶ Κερκυραῖοι ἐρρύσαντο μάχῃ ἑσσωθέντας ἐπὶ ποταμῷ Ἐλώρῳ. ἐρρύσαντο δὲ καὶ οὗτοι ἐπὶ τοισίδε καταλλάξαντες, ἐπ' ᾧτε Ἱπποκράτεϊ Καμάριναν Συρηκοσίους παραδοῦναι· Συρηκοσίων δὲ ἦν Καμάρινα τὸ ἀρχαῖον. ὡς δὲ καὶ Ἱπποκράτεα τυραννεύσαντα ἴσα 155 ἔτεα τῷ ἀδελφεῷ Κλεάνδρῳ κατέλαβε ἀποθανεῖν πρὸς πόλι Ὕβλῃ στρατευσάμενον ἐπὶ τοὺς Σικελούς, οὕτω δὴ ὁ Γέλων τῷ λόγῳ τιμωρέων τοῖσι Ἱπποκράτεος παισὶ Εὐκλείδῃ τε καὶ Κλεάνδρῳ, οὐ βουλομένων τῶν πολιητέων κατηκόων ἔτι εἶναι, τῷ ἔργῳ, ὡς ἐπεκράτησε μάχῃ τῶν Γελῴων, ἦρχε αὐτός, ἀποστερήσας τοὺς Ἱπποκράτεος παῖδας. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ εὕρημα τοὺς γαμόρους καλεομένους τῶν Συρηκοσίων ἐκπεσόντας ὑπό τε τοῦ δήμου καὶ τῶν σφετέρων δούλων, καλεομένων δὲ Κυλλυρίων, ὁ Γέλων καταγαγὼν τούτους ἐκ Κασμένης πόλιος ἐς τὰς Συρηκούσας ἔσχε καὶ ταύτας· ὁ γὰρ δῆμος ὁ τῶν Συρηκοσίων ἐπιόντι Γέλωνι παραδιδοῖ τὴν πόλιν καὶ ἑωυτόν. ὁ δὲ ἐπείτε παρέ- 156 λαβε τὰς Συρηκούσας, Γέλης μὲν ἐπικρατέων λόγον ἐλάσσω ἐποιέετο, ἐπιτρέψας αὐτὴν Ἱέρωνι ἀδελφεῷ ἑωυτοῦ· ὁ δὲ τὰς Συρηκούσας ἐκράτυνε καὶ ἦσαν οἱ πάντα αἱ Συρήκουσαι. αἱ δὲ παραυτίκ' ἀνά τ' ἔδραμον καὶ ἀνέβλαστον. τοῦτο μὲν γὰρ Καμαριναίους ἅπαντας ἐς τὰς Συρηκούσας ἀγαγὼν πολιήτας ἐποίησε, Καμαρίνης δὲ τὸ ἄστυ κατέσκαψε, τοῦτο δὲ Γελῴων ὑπερημίσεας τῶν ἀστῶν τὠυτὸ τοῖσι Καμαριναίοισι ἐποίησε. Μεγαρέας τε τοὺς ἐν Σικελίῃ, ὡς πολιορ-2 κεόμενοι ἐς ὁμολογίην προσεχώρησαν, τοὺς μὲν αὐτέων παχέας, ἀειραμένους τε πόλεμον αὐτῷ καὶ προσδοκέοντας ἀπολέεσθαι διὰ τοῦτο, ἀγαγὼν ἐς τὰς Συρηκούσας πολιήτας ἐποίησε· τὸν δὲ δῆμον τῶν Με-

---

Clinton F. H. p. 266. — *Ἱπποκράτεος. μετέπρεψε* vermisste Va. Es fehlt wohl mehr. — *εἶναι.* Di. 55, 3, 21.

§ 2. *καὶ πρός.* Spr. 68, 1, 1. (2, 2.) — *πολέμοισι* für *πολεμίοισι* Valla u. Schäfer. — *τῶν* assimilirt, obgleich *τουτέων* folgt. vgl. zu Thuk. 3, 64, 1. — *πεφεύγεε* für *πέφευγε* Werfer. Di. 53, 4 A. — *πρός.* zu 6, 45. — *ἐπὶ τοισίδε ἐπ' ᾧ τε.* zu 5, 82, 2. — *παραδοῦναι.* Di. 65, 2, 2.

C. 155. *κατέλαβε.* zu 3, 65, 1. — *γαμόρους, γεωμόρους,* Grundherren. Ruhnken z. Tim. S. 67. — *καλεομένην δέ.* zu 1, 7, 1. — *ὁ δῆμος ὁ τῶν Σ.* gr. Spr. 50, 8, 11.

C. 156 § 1. *ἐπικρατέων, ἧς ἐπεκράτεε.* (Va.) *ἐπικρατείας?* — *ὁ δέ.* zu 1, 17, 2. — *ἐκράτυνε.* zu 1, 13. — *οἱ πάντα* für *ἅπαντα* Schäfer. zu 3, 157, 2. — *ἄστυ.* zu 1, 14, 3. — *ὑπερημίσεας.* Spr. 46, 8. (12.) — *τὠυτὸ τοῖς Κ., ταὐτὸ ὅπερ τούς.* Spr. 48, 11, 3. (13, 8.) vgl. § 2.

§ 2. *αὐτέων.* zu 7, 129, 1. — *παχέων.* zu 5, 30, 1. — *τούτους* er-

γαρέων, οὐκ ἐόντα μεταίτιον τοῦ πολέμου τούτου οὐδὲ προσδεκόμενοι κακὸν οὐδὲν πείσεσθαι ἀγαγὼν καὶ τούτους ἐς τὰς Συρηκούσας ἀπέδοτο ἐπ' ἐξαγωγῇ ἐκ Σικελίης. τὠυτὸ δὲ τοῦτο καὶ Εὐβοέας τοὺς ἐν Σικελίῃ ἐποίησε διακρίνας. ἐποίεε δὲ ταῦτα τούτους ἀμφοτέρους νομίσας δῆμον εἶναι συνοίκημα ἀχαριτώτατον.

157 Τοιούτῳ μὲν τρόπῳ τύραννος ἐγεγόνεε μέγας ὁ Γέλων· τότε δ' ὡς οἱ ἄγγελοι τῶν Ἑλλήνων ἀπίκατο ἐς τὰς Συρηκούσας, ἐλθόντες αὐτῷ ἐς λόγους ἔλεγον τάδε. "ἔπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι παραλαμψομένους σε πρὸς τὸν βάρβαρον· τὸν γὰρ ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα πάντως κου πυνθάνεαι ὅτι Πέρσης ἀνὴρ μέλλει, ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἐπάγων πάντα τὸν ἠῷον στρατὸν ἐκ τῆς Ἀσίης, στρατηλατήσειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, πρόσχημα μὲν ποιεύμενος ὡς ἐπ' Ἀθήνας ἐλαύνει, ἐν νόῳ δὲ ἔχων 2πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ὑπ' ἑωυτῷ ποιήσασθαι. σὺ δὲ δυνάμιός τε ἥκεις μεγάλης καὶ μοῖρά τοι τῆς Ἑλλάδος οὐκ ἐλαχίστη μέτα ἄρχοντί γε Σικελίης· βοήθει τε τοῖσι ἐλευθεροῦσι τὴν Ἑλλάδα καὶ συνελευθέρου. ἁλὴς μὲν γὰρ γινομένη πᾶσα ἡ Ἑλλὰς χεὶρ μεγάλη συνάγεται καὶ ἀξιόμαχοι γινόμεθα τοῖσι ἐπιοῦσι· ἢν δὲ ἡμέων οἱ μὲν καταπροδιδῶσι, οἱ δὲ μὴ θέλωσι τιμωρέειν, τὸ δὲ ὑγιαῖνον τῆς Ἑλλάδος ᾖ ὀλίγον, τοῦτο δὲ ἤδη δεινὸν γίνεται μὴ πέσῃ πᾶσα ἡ Ἑλλάς. μὴ γὰρ ἐλπίσῃς, ἢν ἡμέας καταστρέψηται ὁ Πέρσης μάχῃ κρατήσας, ὡς οὐκὶ ἥξει παρὰ σέ γε, ἀλλὰ πρὸ τούτου φύλαξαι. βοηθέων γὰρ ἡμῖν σεωυτῷ τιμωρέεις· τῷ δὲ εὖ βουλευθέντι πρήγματι τελευτὴ ὡς τὸ ἐπὶ πᾶν 158χρηστὴ ἐθέλει ἐπιγίνεσθαι." οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον, Γέλων δὲ πολλὸς ἐνέκειτο λέγων τοιάδε. "ἄνδρες Ἕλληνες, λόγον ἔχοντες πλεονέκτην

---

neuernd auf *δῆμον* bezogen. Spr. 58, 4, 1. — *διακρίνας*, das Volk von den Aristokraten. — *συνοίκημα* Mitbevölkerung, nur hier. — *ἀχαριτώτατον*. zu 7, 33. Ueber die Sache vgl. 3, 81. 5, 91, 2. Ein oft gehörter Vorwurf, von Macaulay in seinen Essays irgendwo gründlich widerlegt.

C. 157 § 1. *παραλαμψομένους σε* um deine Bundesgenossenschaft zu gewinnen. vgl. 7, 168, 1 u. 3. 169. — *τὸν βάρβαρον τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· πάντως γάρ κου* vermuthet Kön. Indess kann *Πέρσης ἀνήρ* als Apposition zu dem bei *μέλλει* vorschwebenden Subject *ὁ ἐπιών* genommen werden: dass der Angreifende, ein persischer Mann. — *ὑπ' ἑαυτῷ*. Spr. 68, 40. (44.)

§ 2. *τε. γάρ?* Bekker. vgl. zu 1, 8, 1. — *ἥκεις. εὖ ἥκεις*, das *μεγάλης* streichend Va. vgl. zu 1, 30, 3. Verfälscht ist die Stelle gewiss. — *μέτα*, *μέτεστι*. Di. 68, 2, 7. Ueber den No. gr. Spr. 47, 15, 1. Xen. Kyr. 2, 3, 6 *ἀγαθοῦ τινός μοι μετέσται τοσοῦτον μέρος ὅσον ἂν δίκαιον ᾖ*. — *ἁλής*, *ἀθρόα* zu 1, 133, 1. Ueber den No. statt des absoluten Ge. gr. Spr. u. Di. 56, 9, 1. — *καταπροδιδῶσι*. zu 3, 45, 2. 6, 101, 2. — *τὸ ὑγιαῖνον* die Patriotischen. zu *τοῦ ἐπιφοιτέοντος* 1, 97, 1. Ueber *τό* Spr. 50, 8, 1. (11, 1.) — *τοῦτο δή* 7, 10, 3. Doch hier erneuert *δέ* das (*ἢν*) *δέ*. gr. Spr. 69, 16, 2 u. zu 1, 171, 4. — *πρὸ τούτου*. zu 1, 82, 5. 6, 52, 2. — *ὡς τὸ ἐπὶ πᾶν* zu 4, 68, 1. — *ἐθέλει*. zu 1, 74, 3.

C. 158 § 1. *πολλός* dringend. zu 1, 98, 1. — *πλεονέκτην* egoi-

ἐτολμήσατε ἐμὲ σύμμαχον ἐπὶ τὸν βάρβαρον παρακαλέοντες ἐλθεῖν. αὐτοὶ δὲ ἐμεῦ πρότερον δεηθέντος βαρβαρικοῦ στρατοῦ συνεπάψασθαι, ὅτε μοι πρὸς Καρχηδονίους νεῖκος συνῆπτο, ἐπισκήπτοντός τε τὸν Δωριέος τοῦ Ἀναξανδρίδεω πρὸς Ἐγεσταίων φόνον ἐκπρήξασθαι, ὑποτείναντός τε τὰ ἐμπόρια συνελευθεροῦν, ἀπ' ὧν ὑμῖν μεγάλαι ὠφελίαι τε καὶ ἐπαυρέσιες γεγόνασι, οὔτε ἐμεῦ εἵνεκα ἤλθετε βοηθήσοντες οὔτε τὸν Δωριέος φόνον ἐκπρηξόμενοι, τό τε κατ' ὑμέας τάδε πάντα ὑπὸ βαρβάροισι νέμεται. ἀλλ' εὖ γὰρ ἡμῖν καὶ ἐπὶ τὸ ἄμεινον κατέστη. 2 νῦν δὲ ἐπειδὴ περιελήλυθε ὁ πόλεμος καὶ ἀπῖκται ἐς ὑμέας, οὕτω δὴ Γέλωνος μνῆστις γέγονε. ἀτιμίης δὲ πρὸς ὑμέων κυρήσας οὐκ ὁμοιώσομαι ὑμῖν, ἀλλ' ἑτοῖμός εἰμι βοηθέειν παρεχόμενος διηκοσίας τε τριήρεας καὶ δισμυρίους ὁπλίτας καὶ δισχιλίην ἵππον καὶ δισχιλίους τοξότας καὶ δισχιλίους σφενδονήτας καὶ δισχιλίους ἱπποδρόμους ψιλούς· σῖτόν τε ἁπάσῃ τῇ Ἑλλήνων στρατιῇ, ἔστ' ἂν διαπολεμήσωμεν, ὑποδέκομαι παρέξειν. ἐπὶ δὲ λόγῳ τοιῷδε τάδε ὑπίσχομαι, ἐπ' ᾧ στρατηγός τε καὶ ἡγεμὼν τῶν Ἑλλήνων ἔσομαι πρὸς τὸν βάρβαρον. ἐπ' ἄλλῳ δὲ λόγῳ οὔτ' ἂν αὐτὸς ἔλθοιμι οὔτ' ἂν ἄλλους πέμψαιμι."

Ταῦτα ἀκούσας οὔτε ἠνέσχετο ὁ Σύαγρος εἶπέ τε τάδε. "ἦ κε 159 μέγ' οἰμώξειε ὁ Πελοπίδης Ἀγαμέμνων πυθόμενος Σπαρτιήτας τὴν ἡγεμονίην ἀπαραιρῆσθαι ὑπὸ Γέλωνός τε καὶ Συρηκοσίων. ἀλλὰ τούτου μὲν τοῦ λόγου μηκέτι μνησθῇς, ὅκως τὴν ἡγεμονίην τοι παραδώσομεν. ἀλλ' εἰ μὲν βούλεαι βοηθέειν τῇ Ἑλλάδι, ἴσθι ἀρξόμενος ὑπὸ Λακεδαιμονίων· εἰ δ' ἄρα μὴ δικαιοῖς ἄρχεσθαι, σὺ δὲ μὴ βοήθεε." πρὸς ταῦτα ὁ Γέλων, ἐπειδὴ ὥρα ἀπεστραμμένους τοὺς λόγους τοῦ 160 Συάγρου, τὸν τελευταῖόν σφι τόνδε ἐξέφηνε λόγον. "ὦ ξεῖνε Σπαρτιῆτα, ὀνείδεα κατιόντα ἀνθρώπῳ φιλέει ἐπανάγειν τὸν θυμόν. σὺ μέντοι ἀποδεξάμενος ὑβρίσματα ἐν τῷ λόγῳ οὔ με πείσεις ἀσχήμονα

stisch. gr. Spr. 57, 1, 3. — *στρατοῦ συνεπάψασθαι* ein Heer mit anzugreifen. — *νεῖκος* Streit, Krieg. zu 6, 42, 1. — *ἐπισκήπτοντος* als ich in euch drang. (Sch.) — *Δωριέος.* zu 5, 45, 1. — *ἐκπρήξασθαι.* zu 5, 94. — *ὑποτείνειν* versprechen. Kr. zu Thuk. 8, 48, 1. — *ἐπαυρέσιες* Vortheile, ein seltenes Wort. Kr. z. Thuk. 2, 53, 1. — *τὸ κατ' ὑμέας* so viel auf euch ankommt, wie 5, 109, 1. zu 1, 124, 1.

§ 2. *ἐπὶ τὸ ἄ.* ähnlich 7, 8, 1. — *κατέστη* die Sache gedieh. zu 6, 105. 7, 132. — *μνῆστις, μνεία,* poetisch. — *κυρήσας, τυχών.* zu 1, 31, 3. — *ἐπὶ λόγῳ* unter dem Vorschlage, der Bedingung. Ein Attiker hätte bloss *ἐφ' ᾧ (τε)* gesagt.

C. 159. *ἦ κε.* Parodie des Verses Il. η, 125: *ἦ κε μέγ' οἰμώξειε γέρων ἱππηλάτα Πηλεύς.* (Va.) Sonst findet sich *κέ* bei Her. nicht. — *ὅκως, ὡς, ὅτι.* — *ἄρξομαι* auch 162 u. 9, 122, 2 steht selbst bei Attikern regelmässig für *ἀρχθήσομαι.* — *ἴσθι ἀρξόμενος* wisse dass du dich führen lassen musst. (Schäfer.) — *δικαιοῖς.* zu 1, 89, 1. — *σὺ δέ.* Di. 50, 1, 11.

C. 160 § 1. *ἀπεστραμμένους* widerwillig. (Sch.) *ἐπεστραμμένους* wollte Va. vgl. 8, 62. — *τὸν — λόγον, ὅδε ἦν ὁ τελευταῖος λόγος ὃν σφι ἐξέφηνε.* Spr. 61, 6, 2. (7, 1.) — *κατιόντα,* in die Brust oder *ἐς τὸν θυμόν.* vgl. 1, 212, 1. (Va.) — *ἐπανάγειν* empor, herauf zu bringen. (Sch.)

ἐν τῇ ἀμοιβῇ γενέσθαι. ὅκου δὲ ὑμεῖς οὕτω περιέχεσθε τῆς ἡγεμονίης, οἰκὸς καὶ ἐμὲ μᾶλλον ὑμέων περιέχεσθαι, στρατιῆς τε ἐόντα πολ-
2 λαπλησίης ἡγεμόνα καὶ νεῶν πολὺ πλεύνων. ἀλλ' ἐπείτε ὑμῖν ὁ λόγος οὕτω προσάντης κατίσταται, ἡμεῖς τι ὑπείξομεν τοῦ ἀρχαίου λόγου. εἰ τοῦ μὲν πεζοῦ ὑμεῖς ἡγέοισθε, τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐγώ· εἰ δὲ ὑμῖν ἡδονὴ τοῦ κατὰ θάλασσαν ἡγεμονεύειν, τοῦ πεζοῦ ἐγὼ θέλω. καὶ ἢ τούτοισι ὑμέας χρεών ἐστι ἀρέσκεσθαι ἢ ἀπιέναι συμμάχων τοσῶνδε
161 ἐρήμους." Γέλων μὲν δὴ ταῦτα προετείνετο, φθάσας δὲ ὁ Ἀθηναίων ἄγγελος τὸν Λακδαιμονίων ἀμείβετό μιν τοισίδε. "ὦ βασιλεῦ Συρηκοσίων, οὐκ ἡγεμόνος δεομένη ἡ Ἑλλὰς ἀπέπεμψεν ἡμέας πρὸς σέ, ἀλλὰ στρατιῆς. σὺ δὲ ὅκως μὲν στρατιὴν πέμψεις μὴ ἡγεόμενος τῆς Ἑλλάδος, οὐ προφαίνεις, ὡς δὲ στρατηγήσεις αὐτῆς, γλίχεαι. ὅσον μέν νυν παντὸς τοῦ Ἑλλήνων στρατοῦ ἐδέου ἡγέεσθαι, ἐξήρκεε ἡμῖν τοῖσι Ἀθηναίοισι ἡσυχίην ἄγειν, ἐπισταμένοισι ὡς ὁ Λάκων ἱκανός τοι ἔμελλε ἔσεσθαι καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἀπολογεύμενος· ἐπείτε δὲ
2 ἁπάσης ἀπελαυνόμενος δέεαι τῆς ναυτικῆς ἄρχειν, οὕτω ἔχει τοι. οὐδ' ἢν ὁ Λάκων ἐπίῃ τοι ἄρχειν αὐτῆς, ἡμεῖς ἐπήσομεν. ἡμετέρη γάρ ἐστι αὕτη γε μὴ αὐτέων βουλομένων Λακεδαιμονίων. τούτοισι μὲν ὦν ἡγέεσθαι βουλομένοισι οὐκ ἀντιτείνομεν, ἄλλῳ δὲ παρήσομεν οὐδενὶ ναυαρχέειν. μάτην γὰρ ἂν ὧδε πάραλον Ἑλλήνων στρατὸν πλεῖστον εἴημεν ἐκτημένοι, εἰ Συρηκοσίοισι ἐόντες Ἀθηναῖοι συγχωρήσομεν τῆς ἡγεμονίης, ἀρχαιότατον μὲν ἔθνος παρεχόμενοι, μοῦνοι δὲ ἐόντες οὐ μετανάσται Ἑλλήνων· τῶν καὶ Ὅμηρος ὁ ἐποποιὸς ἄνδρα ἄριστον ἔφησε ἐς Ἴλιον ἀπικέσθαι τάξαι τε καὶ διακοσμῆσαι στρατόν. οὕτω
162 οὐκ ὄνειδος ἡμῖν ἐστι οὐδὲν λέγειν ταῦτα." ἀμείβετο Γέλων τοισίδε.

— *οὔ με πείσεις* deine Worte sollen mich nicht dahin bringen. *οὔ με ἔπεισας* We. u. eine Hs. — *ἀμοιβή* heisst auch hier eig. Erwiderung, Vergeltung; *ἐν* ist vielleicht zu streichen. — *ὅκου* da. zu 1, 68, 1. — *περιέχεσθε.* zu 1, 71, 2.

§ 2. *προσάντης* schroff. — *ἡμεῖς.* gr. Spr. 61, 2, 1. — *ἐγώ* erg. *εὖ ἂν ἔχοι.* gr. Spr. 54, 12, 12. Oder ist nach *λόγου* ein Komma zu setzen? — *ἡδονή* Gelüst, beliebig.

C. 161 § 1. *ἀπέπεμψε* für *ἀπέπεμψεν* Br. — *ὅκως, ὡς, ὅτι.* zu 1, 49, 2. — *ὡς* wie, da in *γλίχεαι* liegt: du bist darauf bedacht. — *ὅσον* in wie fern. — *ἡμῖν τοῖσι.* Spr. 50, 6, 3. (8, 2.) — *καὶ ἀμφοτέρων.* zu 1, 52. — *ἀπολογεύμενος,* das Particip ungew. bei *ἱκανός ἐστι,* wie sonst bei *ἀρκῶ.* gr. Spr. 56, 8, 1. — *ἁπάσης* erg. *τῆς ἡγεμονίης.* zu *τῆς δέ* 7, 36, 1.

§ 2. *οὐδ' ἤν.* Spr. 65, 5, 10. (17.) — *ἐπίῃ.* zu 1, 90, 2. — *πάραλος* findet sich sonst nicht mit *στρατός* verbunden. — *Ἑλλήνων* hängt von *πλεῖστον* ab. — *συγχωρήσομεν,* wie *παραχωρεῖν,* mit dem Ge. wohl nur hier. Di. 47, 13, 4. Ueber *εἰ* mit dem Futur gr. Spr. 54, 12, 2. — *μετανάσται* Umgesiedelte, ein homerisches Wort, erst bei Spätern wieder. — *τῶν καὶ — στρατόν* verdächtigt Schäfer. — *ἄριστον,* Menestheus Il. β, 554. (Gale.) — *τάξαι* hängt von *ἄριστον* ab.

ξεῖνε Ἀθηναῖε, ὑμεῖς οἴκατε τοὺς μὲν ἄρχοντας ἔχειν, τοὺς δὲ ἀρξομένους οὐκ ἕξειν. ἐπεὶ τοίνυν οὐδὲν ἐπιέντες ἔχειν τὸ πᾶν ἐθέλετε, οὐκ ἂν φθάνοιτε τὴν ταχίστην ὀπίσω ἀπαλλασσόμενοι καὶ ἀγγέλλοντες τῇ Ἑλλάδι ὅτι ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτῇ ἐξαραίρηται.“ [οὗτος δὲ ὁ νόος τοῦδε τοῦ ῥήματος, τὸ ἐθέλει λέγειν. δῆλα γὰρ ὡς ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐστὶ τὸ ἔαρ δοκιμώτατον, τῆς δὲ τῶν Ἑλλήνων στρατιῆς τὴν ἑωυτοῦ στρατιήν. στερισκομένην ὦν τὴν Ἑλλάδα τῆς ἑωυτοῦ συμμαχίης εἴκαζε ὡς εἰ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξαραιρημένον εἴη.]

Οἱ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων ἄγγελοι τοσαῦτα τῷ Γέλωνι χρηματισάμενοι ἀπέπλεον· Γέλων δὲ πρὸς ταῦτα δείσας μὲν περὶ τοῖσι Ἕλλησι μὴ οὐ δυνέωνται τὸν βαρβάρον ὑπερβαλέσθαι, δεινὸν δὲ καὶ οὐκ ἀνασχετὸν ποιησάμενος ἐλθὼν ἐς Πελοπόννησον ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἐὼν Σικελίης τύραννος, ταύτην μὲν τὴν ὁδὸν ἠμέλησε, ὁ δὲ ἄλλης εἴχετο. ἐπείτε γὰρ τάχιστα ἐπύθετο τὸν Πέρσην διαβεβηκότα τὸν Ἑλλήσποντον, πέμπει πεντηκοντέροισι τρισὶ Κάδμον τὸν Σκύθεω, ἄνδρα Κῷον, ἐς Δελφούς, ἔχοντα χρήματα πολλὰ καὶ φιλίους λόγους, καραδοκήσοντα τὴν μάχην κῇ πεσέεται, καὶ ἢν μὲν ὁ βάρβαρος νικᾷ, τά τε χρήματα αὐτῷ διδόναι καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ τῶν ἄρχει ὁ Γέλων, ἢν δὲ οἱ Ἕλληνες, ὀπίσω ἀπάγειν. ὁ δὲ Κάδμος οὗτος πρότερον τούτέων παραδεξάμενος παρὰ πατρὸς [τὴν] τυραννίδα Κῴων εὖ βεβηκυῖαν, ἑκών τε εἶναι καὶ δεινοῦ ἐπιόντος οὐδενὸς ἀλλ' ὑπὸ δικαιοσύνης ἐς μέσον Κῴοισι καταθεὶς τὴν ἀρχὴν οἴχετο ἐς Σικελίην, ἔνθα μετὰ Σαμίων ἔσχε τε καὶ κατοίκησε πόλιν Ζάγκλην τὴν ἐς Μεσσήνην μεταβαλοῦσαν τὸ οὔνομα. τοῦτον δὴ ὁ Γέλων τὸν Κάδμον καὶ τοιούτῳ τρόπῳ ἀπικόμενον διὰ δικαιοσύνην, τήν οἱ αὐτὸς ἄλλην συνῄδεε ἐοῦ-

163

164

C. 162. *ἐπιέντες* mit Bezug auf *ἐπίῃ* und *ἐπήσομεν* 161, 2. Einige Hsn. *ὑπιέντες*. — *οὐκ ἂν φθάνοιτε* — könnte auch fragend genommen werden, mit höflicher Grobheit: w o l l t i h r n i c h t s o f o r t etc. vgl. jedoch gr. Spr. 56, 5, 6. — *οὗτος* — *εἴη* haben We., Va. und Schäfer verdächtigt. Bloss *τὸ ἐθέλει λέγειν* will Eltz. streichen. Die Schwierigkeiten der ledernen Worte mögen auf sich beruhen, da Herodot ungeschickt so geschrieben hätte, wenn es ihm überhaupt einfallen konnte einen an sich so klaren Ausdruck zu erklären.

C. 163. *ὁδὸν ἠμέλησε.* Eu. Jon 439: *θνήσκοντας ἀμελεῖ.* (Matthiä.) Eine sehr ungewöhnliche Construction. — *φιλίους λόγους*, die vorkommenden Falls gegen den König auszusprechen er beauftragt war. — *καραδοκεῖν* ist der attischen Prosa wenig üblich; noch 7, 168, 2. 8, 67. — *κῇ*. *ᾗ* die Hsn. Kr. vgl. 8, 67. ähnlich 1, 82, 5. 8, 130, 2. Struve zog *τῇ* vor. — *πεσέεται* mit *μάχη* oder *πόλεμος* 7, 168, 2 ungewöhnlich; nach der Analogie von *κύβοι πίπτουσιν*. — *τῶν* d e r e r (von denen) ü b e r d i e.

C. 164. *εὖ βεβηκυῖαν* g u t s t e h e n d, wohl bestellt. Archil. 58 (Stob. 105, 24): *οἱ θεοὶ πολλάκις ἀνατρέπουσι καὶ μάλ' εὖ βεβηκότας ὑπτίους κλίνουσιν.* vgl. Soph. El. 979 u. Paus. 3, 7, 10. (Va.) Kr. zu Xen. An. 8, 2, 19. — *εἶναι καὶ ἐπιόντος.* Di. 59, 2, 1. — *ὑπό* für *ἀπό* mehrere Hsn. — *ἐς μέσον.* zu 4, 161. vgl. 3, 142, 2. — *συνῄδεε*, wie 8, 113, 2. Gew. mit dem Dativ des Reflexivs, wie wohl nie bei Her. — *ἄλλην* a n d e r w e i t i g,

σαν, ἔπεμπε· ὥς ἐπὶ τοῖσι ἄλλοισι δικαίοισι τοῖσι ἐξ ἑωυτοῦ ἐργασμένοισι καὶ τόδε οὐκ ἐλάχιστον τουτέων ἐλίπετο. κρατήσας γὰρ μεγάλων χρημάτων τῶν οἱ Γέλων ἐπετράπετο, παρεὸν κατασχέσθαι οὐκ ἠθέλησε, ἀλλ' ἐπεὶ οἱ Ἕλληνες ἐπεκράτησαν τῇ ναυμαχίῃ καὶ Ξέρξης οἰχώκεε ἀπελαύνων, καὶ δὴ καὶ ἐκεῖνος ἀπίκετο ἐς τὴν Σικελίην ἅπαντα τὰ χρήματα ἄγων.

165 Λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπὸ τῶν ἐν Σικελίῃ οἰκημένων, ὡς ὅμως καὶ μέλλων ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ὁ Γέλων ἐβοήθησε ἂν τοῖσι Ἕλλησι, εἰ μὴ ὑπὸ Θήρωνος τοῦ Αἰνησιδήμου, Ἀκραγαντίνων μουνάρχου, ἐξελαθεὶς ἐξ Ἱμέρης Τήριλλος ὁ Κρινίππου, τύραννος ἐὼν Ἱμέρης, ἐπῆγε ὑπ' αὐτὸν τὸν χρόνον τοῦτον Φοινίκων καὶ Λιβύων καὶ Ἰβήρων καὶ Λιγύων καὶ Ἐλισύκων καὶ Σαρδονίων καὶ Κυρνίων τριήκοντα μυριάδας καὶ στρατηγὸν αὐτέων Ἀμίλκαν τὸν Ἄννωνος, Καρχηδονίων ἐόντα βασιλέα, κατὰ ξεινίην τε τὴν ἑωυτοῦ ὁ Τήριλλος ἀναγνώσας καὶ μάλιστα διὰ τὴν Ἀναξίλεω τοῦ Κρητίνεω προθυμίην, ὃς Ῥηγίου ἐὼν τύραννος, τὰ ἑωυτοῦ τέκνα δοὺς ὁμήρους Ἀμίλκᾳ, ἐπῆγέ μιν ἐπὶ τὴν Σικελίην τιμωρέων τῷ πενθερῷ· Τηρίλλου γὰρ εἶχε θυγατέρα Ἀναξίλεως, τῇ οὔνομα ἦν Κυδίππη. οὕτω δὴ οὐκ οἷόν τε γενόμενον βοηθέειν τὸν Γέλωνα τοῖσι Ἕλλησι ἀποπέμπειν ἐς Δελφοὺς

166 τὰ χρήματα. πρὸς δὲ καὶ τάδε λέγουσι, ὡς συνέβη τῆς αὐτῆς ἡμέρης ἔν τε τῇ Σικελίῃ Γέλωνα καὶ Θήρωνα νικᾶν Ἀμίλκαν τὸν Καρχηδόνιον καὶ ἐν Σαλαμῖνι τοὺς Ἕλληνας τὸν Πέρσην. τὸν δὲ Ἀμίλκαν, Καρχηδόνιον ἐόντα πρὸς πατρός, μητρόθεν δὲ Συρηκόσιον, βασιλεύσαντά τε κατ' ἀνδραγαθίην Καρχηδονίων, ὡς ἡ συμβολή τε ἐγίνετο καὶ ὡς ἑσσοῦτο τῇ μάχῃ, ἀφανισθῆναι πυνθάνομαι· οὔτε γὰρ ζῶοντα οὔτε ἀποθανόντα φανῆναι οὐδαμοῦ γῆς· τὸ πᾶν γὰρ ἐπεξελθεῖν διζή-

167 μενον Γέλωνα. ἔστι δὲ ὑπ' αὐτέων Καρχηδονίων ὅδε ὁ λόγος λεγόμενος, οἰκότι χρεωμένων, ὡς οἱ μὲν βάρβαροι τοῖσι Ἕλλησι ἐν τῇ Σικελίῃ ἐμάχοντο ἐξ ἠοῦς ἀρξάμενοι μέχρι δείλης ὀψίης (ἐπὶ τοσοῦτο γὰρ λέγεται ἑλκύσαι τὴν σύστασιν), ὁ δὲ Ἀμίλκας ἐν τούτῳ τῷ χρό-

---

sonstig. — *ἐλίπετο δίκαιον*, wie sonst *ἐλίπετο μνημόσυνον* etc. — *τῶν*, *ἃ* würde man hier erwarten. gr. Spr. 51, 10 u. Kr. zu Xen. An. 1, 4, 8. — *ἐπετράπετο.* Sonst so das Activ. zu 1, 96, 2. vgl. 3, 157, 1. 5, 94. — *κατασχέσθαι* für sich behalten; das Med. wohl nicht so bei Attikern. — *καὶ δή*, *ἤδη*. gr. Spr. 69, 17, 1.

C. 165. *ὅμως καί* dennoch, obgleich. gr. Spr. 56, 13, 3. — *βασιλέα* Suffet. — *ξεινίην τὴν ἑωυτοῦ* seine Gastfreundschaft mit dem Amilkas. — *Τήριλλος* erneuert das weit entfernte Subject. Register unter Epanalepsis. — *ἀποπέμπειν* habe er geschickt.

C. 166. *βασιλεύσαντα* König (Suffet) geworden. zu 7, 2.

C. 167. *οἰκότι* für *εἰκόνι* Kön., *εἰκότι* schon Gale. *λόγῳ οἰκότι χρεώμενοι* 3, 111, 1. Hyperides: *ἃ ἐστιν ἀφανῆ, ἀνάγκη τοὺς διδάσκοντας τεκμηρίοις καὶ εἰκόσι ζητεῖν.* vgl. oben 7, 103, 2. (We.) — *δείλης*. Kr. zu Xen. An. 1, 8, 8. — *ἐπὶ τοσοῦτο* bis dahin. — *ἑλκύσαι* habe sich hingezogen, ungew.

μένων ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐθύετο [καὶ ἐκαλλιρέετο] ἐπὶ πυρῆς με-
γάλης σώματα ὅλα καταγίζων, ἰδὼν δὲ τροπὴν τῶν ἑωυτοῦ γινομένην,
ὡς ἔτυχε ἐπισπένδων τοῖσι ἱροῖσι, ὦσε ἑωυτὸν ἐς τὸ πῦρ· οὕτω δὴ
κατακαυθέντα ἀφανισθῆναι. ἀφανισθέντι δὲ Ἀμίλκᾳ τρόπῳ εἴτε τοι-
ούτῳ, ὡς Φοίνικες λέγουσι, εἴτε ἑτέρῳ, ὡς Συρηκόσιοι, τοῦτο μέν
σφι θύουσι, τοῦτο δὲ μνήματα ἐποίησαν ἐν πάσῃσι τῇσι πόλισι τῶν
ἀποικίδων, ἐν αὐτῇ τε μέγιστον Καρχηδόνι.

Τὰ μὲν ἀπὸ Σικελίης τοσαῦτα, Κερκυραῖοι δὲ τάδε ὑποκρινάμε- 168
νοι τοῖσι ἀγγέλοισι τοιάδε ἐποίησαν· καὶ γὰρ τούτους παρελάμβανον
οἱ αὐτοὶ οἵ περ καὶ ἐς Σικελίην ἀπίκατο, λέγοντες τοὺς αὐτοὺς λόγους
τοὺς καὶ πρὸς Γέλωνα ἔλεγον. οἱ δὲ παραυτίκα μὲν ὑπίσχοντο πέμ-
ψειν τε καὶ ἀμυνέειν, φράζοντες ὡς οὔ σφι περιοπτέη ἐστὶ ἡ Ἑλλὰς
ἀπολλυμένη· ἢν γὰρ σφαλῇ, σφεῖς γε οὐδὲν ἄλλο ἢ δουλεύσουσι τῇ
πρώτῃ τῶν ἡμερέων· ἀλλὰ τιμωρητέον εἴη ἐς τὸ δυνατώτατον. ὑπε- 2
κρίναντο μὲν οὕτω εὐπρόσωπα, ἐπεὶ δὲ ἔδει βοηθέειν, ἄλλα νοεῦντες
ἐπλήρωσαν νέας ἑξήκοντα, μόγις δὲ ἀναχθέντες προσέμιξαν τῇ Πελο-
πονήσῳ, καὶ περὶ Πύλον καὶ Ταίναρον γῆς τῆς Λακεδαιμονίων ἀνε-
κώχευον τὰς νέας, καραδοκέοντες καὶ οὗτοι τὸν πόλεμον κῇ πεσέεται,
ἀελπτέοντες μὲν τοὺς Ἕλληνας ὑπερβαλέεσθαι, δοκέοντες δὲ τὸν Πέρ-
σην κατακρατήσαντα πολλὸν ἄρξειν πάσης τῆς Ἑλλάδος. ἐποίευν ὦν
ἐπίτηδες, ἵνα ἔχωσι πρὸς τὸν Πέρσην λέγειν τοιάδε. "ὦ βασιλεῦ, 3
ἡμεῖς, παραλαμβανόντων τῶν Ἑλλήνων ἡμέας ἐς τὸν πόλεμον τοῦτον,
ἔχοντες δύναμιν οὐκ ἐλαχίστην οὐδὲ νέας ἐλαχίστας παρασχόντες ἂν
ἀλλὰ πλείστας μετά γε Ἀθηναίους, οὐκ ἠθελήσαμέν τοι ἀντιοῦσθαι
οὐδέ τι ἀποθύμιον ποιῆσαι." τοιαῦτα λέγοντες ἤλπιζον πλέον τι τῶν
ἄλλων οἴσεσθαι· τά περ ἂν καὶ ἐγένετο, ὡς ἐμοὶ δοκέει. πρὸς δὲ
τοὺς Ἕλληνάς σφι σκῆψις ἐπεποίητο, τῇ περ δὴ καὶ ἐχρήσαντο· αἰτιω-
μένων γὰρ τῶν Ἑλλήνων ὅτι οὐκ ἐβοήθεον, ἔφασαν πληρῶσαι μὲν
ἑξήκοντα τριήρεας, ὑπὸ δὲ ἐτησιέων ἀνέμων ὑπερβαλέειν Μαλέην οὐκ

---

30. — *καὶ ἐκαλλιρέετο* wird zu streichen sein. — *ὡς Καρχηδόνιοι (τε) καὶ Συρηκούσιοι τοῦτο* die Hsn. Gestrichen sind die störenden Worte mit Va.; Schäfer gab: *ὡς Συρηκούσιοι, Καρχηδόνιοι τοῦτο.*

C. 168 § 1. *ἀπό* in sofern die Nachrichten von S. nach Hellas gekommen. — *τοσαῦτα,* wie 9, 77. mit *ἐγένετο* 9, 113. — *οἱ αὐτοί* noch 1, 182; *ὡυτοί* will auch an diesen Stellen Br. — *ἀπολλυμένη.* gr. Spr. 56, 6, 2. — *οὐδὲν ἄλλο ἤ.* gr. Spr. 62, 3, 7. — *δουλεύσουσιν.* gr. Spr. 54, 6, 4.

§ 2. *ἀλλά* bezieht sich auf *ὡς οὔ σφι* etc. — *ἐς τὸ δυνατώτατον.* zu 4, 166. vgl. 3, 24. — *εὐπρόσωπα* anständig Scheinendes, auch so Dem. 18, 149. Gew. bei Attikern *εὐπρεπής.* Kr. zu Thuk. 1, 37, 3. — *ἀνεκώχευον.* zu 6, 116. — *κῇ* für *ῇ* Kr. vgl. zu 7, 163. — *ἀελπτέοντες* nur noch, in derselben Form, Il. *η,* 310. — *πολλόν.* zu 5, 1, 2.

§ 3. *παρασχόντες ἄν* die wir gewährt haben würden, wenn wir gegen dich hätten kämpfen wollen. Spr. 54, 6, 4. (6.) — *ἀποθύμιον,* ein epischer Ausdruck. — *ἂν ἐγένετο,* wenn der König gesiegt hätte.

οἷοί τε γενέσθαι· οὕτω οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Σαλαμῖνα καὶ οὐδεμι[ῇ]
κακότητι λειφθῆναι τῆς ναυμαχίης.

169 Οὗτοι μὲν οὕτω διεκρούσαντο τοὺς Ἕλληνας, Κρῆτες δέ, ἐπεὶ
σφέας παρελάμβανον οἱ ἐπὶ τούτοισι ταχθέντες Ἑλλήνων, ἐποίησαν
τοιόνδε. πέμψαντες κοινῇ θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς τὸν θεὸν ἐπειρώ-
των εἴ σφι ἄμεινον γίνεται τιμωρέουσι τῇ Ἑλλάδι. ἡ δὲ Πυθίη ὑπε-
κρίνατο· "ὦ νήπιοι, ἐπιμέμφεσθε ὅσα ὑμῖν ἐκ τῶν Μενέλεῳ τιμω-
ρημάτων Μίνως ἔπεμψε μηνίων δακρύματα, ὅτι οἱ μὲν οὐ συνεξε-
πρήξαντο αὐτῷ τὸν ἐν Καμίκῳ θάνατον γενόμενον, ὑμεῖς δὲ κείνοισι
τὴν ἐκ Σπάρτης ἁρπαχθεῖσαν ὑπ' ἀνδρὸς βαρβάρου γυναῖκα." ταῦτα

170 οἱ Κρῆτες ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν, ἔσχοντο τῆς τιμωρίης. λέγεται
γὰρ Μίνων κατὰ ζήτησιν Δαιδάλου ἀπικόμενον ἐς Σικανίην, τὴν νῦν
Σικελίην καλευμένην, ἀποθανεῖν βιαίῳ θανάτῳ· ἀνὰ δὲ χρόνον Κρῆ-
τας θεοῦ σφέας ἐποτρύναντος, πάντας πλὴν Πολιχνιτέων τε καὶ Πραι-
σίων, ἀπικομένους στόλῳ μεγάλῳ ἐς Σικανίην πολιορκέειν ἐπ' ἔτεα
πέντε πόλιν Κάμικον, τὴν κατ' ἐμὲ Ἀκραγαντῖνοι ἐνέμοντο· τέλος δὲ
οὐ δυναμένους οὔτε ἑλεῖν οὔτε παραμένειν λιμῷ συνεστεῶτας, ἀπολι-
2πόντας οἴχεσθαι. ὡς δὲ κατ' Ἰηπυγίην γενέσθαι πλώοντας, ὑπολα-
βόντα σφέας χειμῶνα μέγαν ἐκβαλέειν ἐς τὴν γῆν, συναραχθέντων δὲ
τῶν πλοίων (οὐδεμίαν γάρ σφι ἔτι κομιδὴν ἐς Κρήτην φαίνεσθαι) ἐν-
θαῦτα Ὑρίην πόλιν κτίσαντας καταμεῖναί τε καὶ μεταβαλόντας ἀντὶ
μὲν Κρητῶν γενέσθαι Ἰήπυγας Μεσσαπίους, ἀντὶ δὲ τοῦ εἶναι νησιώ-
τας ἠπειρώτας. ἀπὸ δὲ Ὑρίης πόλιος τὰς ἄλλας οἰκίσαι, τὰς δὴ Τα-
ραντῖνοι χρόνῳ ὕστερον πολλῷ ἐξανιστάντες προσέπταισαν μεγάλως,

---

C. 169. ἐπὶ τούτοισι zu diesen Verhandlungen. — τοιόνδε ohne τι. zu 1, 80, 1. — ἄμεινον vortheilhaft. — γίνεται. ἔσται in dieser Ausdrucksweise Thuk. 1, 118, 3. — νήπιοι ist dichterisch. Anfügen möcht' ich ἦ. Jedenfalls ist der Satz fragend zu nehmen: findet ihr geringfügig etc. Aehnlich skoptisch μέμφεσθαι 8, 106, 2. vgl. 7, 48. — ἐκ τῶν Μενέλεῳ τιμωρημάτων wegen der dem M. gesandten Hülfe. So Soph. Tr. 668: τὰ σὰ Ἡρακλεῖ δωρήματα. (Va.) gr. Spr. 48, 12, 4. — τιμώρημα, ein seltenes Wort, sonst für Strafe. — δακρύματα, noch in einigen Dichterstellen, gleichfalls im Plural. Gemeint sind λιμός τε καὶ λοιμός 7, 171. — ὅτι weil nämlich. — οἱ μέν, die Lakedämonier und deren Bundesgenossen. — συνεξεπρήξαντο. zu 5, 94. — θάνατον. Mansos Sparta 1, 2 S. 100. — ἁρπαχθεῖσαν. ἁρπασθεῖσαν will Br. mit einigen Hsn. hier u. 2, 90; gegen die Hsn. 8, 115, 2. — γυναῖκα erg. συνεξεπρήξασθε wobei eig. τὰς Ἑλένης ἁρπαγάς vorhergehen sollte. vgl. 5, 94. — ἔσχοντο, ἀπέσχοντο, wie 6, 85, 2. Di. 47, 13, 2.

C. 170 § 1. ἀνά. zu 7, 10, 6. — σφέας für σφε oder σφι Reiske u. eine Hs. — συνεστεῶτας, wie im Kampfe, wie 9, 89, 3. vgl. 8, 74 u. zu 6, 29. — ἀπολείπειν fortgehen, intransitiv, wie öfter; mit οἴχεσθαι auch 3, 48, 2. 4, 155, 1. (Werfer.)

§ 2. ὑπολαβόντα σ. χ. nachdem ein Sturm sie erfasst hatte, wie 8, 118, 1. vgl. 4, 179, 1. (Sch.) Sonst χειμὼν ἐπιγίγνεται, ἐπιπίπτει. — συναράσσω ist in der attischen Prosa selten. vgl. zu 2, 63, 2. — κομιδή Transportmittel. vgl. 8, 108, 2. — μεταβαλόντας nachdem sie (den

ὥστε φόνος Ἑλληνικὸς μέγιστος οὗτος δὴ ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς 3 ἴδμεν, αὐτέων τε Ταραντίνων καὶ Ῥηγίνων, οἳ ὑπὸ Μικύθου τοῦ Κοίρου ἀναγκαζόμενοι τῶν ἀστῶν καὶ ἀπικόμενοι τιμωροὶ Ταραντίνοισι ἀπέθανον τρισχίλιοι [οὕτω]· αὐτέων δὲ Ταραντίνων οὐκ ἐπῆν ἀριθμός. ὁ δὲ Μίκυθος, οἰκέτης ἐὼν Ἀναξίλεω, ἐπίτροπος Ῥηγίου καταλέλειπτο, οὗτος ὅσπερ ἐκπεσὼν ἐκ Ῥηγίου καὶ Τεγέην τὴν Ἀρκάδων οἰκήσας ἀνέθηκε ἐν Ὀλυμπίῃ τοὺς πολλοὺς ἀνδριάντας. ἀλλὰ τὰ 171 μὲν κατὰ Ῥηγίνους τε καὶ Ταραντίνους τοῦ λόγου μοι παρενθήκη γέγονε· ἐς δὲ τὴν Κρήτην ἐρημωθεῖσαν, ὡς λέγουσι Πραίσιοι, ἐσοικίζεσθαι ἄλλους τε ἀνθρώπους καὶ μάλιστα Ἕλληνας, τρίτῃ δὲ γενεῇ μετὰ Μίνων τελευτήσαντα γενέσθαι τὰ Τρωικά, ἐν τοῖσι οὐ φλαυροτάτους φαίνεσθαι ἐόντας Κρῆτας τιμωροὺς Μενέλεῳ. ἀντὶ τουτέων δέ σφι ἀπονοστήσασι ἐκ Τροίης λιμόν τε καὶ λοιμὸν γενέσθαι καὶ αὐτοῖσι καὶ τοῖσι προβάτοισι, ἔστε τὸ δεύτερον ἐρημωθείσης Κρήτης μετὰ τῶν ὑπολοίπων τρίτους αὐτὴν νῦν νέμεσθαι Κρῆτας. ἡ μὲν δὴ Πυθίη ὑπομνήσασα ταῦτα ἔσχε βουλομένους τιμωρέειν τοῖσι Ἕλλησι.

Θεσσαλοὶ δὲ ὑπ' ἀναγκαίης τὸ πρῶτον ἐμήδισαν, ὡς διέδεξαν 172 ὅτι οὔ σφι ἥνδανε τὰ οἱ Ἀλευάδαι ἐμηχανέωντο. ἐπείτε γὰρ ἐπυθέατο μάλιστα μέλλοντα διαβαίνειν τὸν Πέρσην ἐς τὴν Εὐρώπην, πέμπουσι ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἀγγέλους· ἐν δὲ τῷ Ἰσθμῷ ἦσαν ἁλισμένοι πρόβουλοι τῆς Ἑλλάδος ἀραιρημένοι ἀπὸ τῶν πολίων τῶν τὰ ἀμείνω φρονεουσέων περὶ τὴν Ἑλλάδα. ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τούτους τῶν Θεσσαλῶν οἱ ἄγγελοι ἔλεγον· "ἄνδρες Ἕλληνες, δεῖ φυλάσσεσθαι τὴν ἐσβολὴν τὴν Ὀλυμπικήν, ἵνα Θεσσαλίη τε καὶ ἡ σύμπασα ᾖ Ἑλλὰς ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου. ἡμεῖς μέν νυν ἑτοῖμοί εἰμεν συμφυλάσσειν, πέμπειν 2 δὲ χρὴ καὶ ὑμέας στρατιὴν πολλήν, ὡς εἰ μὴ πέμψετε, ἐπίστασθε ἡ-

---

Wohnort und Namen) verändert. — τοῦ. zu 1, 210, 2. — ἐξανιστάντες zu zerstören versuchend. (Sch.) — μεγάλως, μεγάλα. zu 1, 16.

§ 3. μέγιστος. Her. schrieb vor der Niederlage der Athener in Sikelien. Kr. Leben des Thuk. S. 26. — αὐτέων. Der Ge. hängt von φόνος ab. — τῶν ἀστῶν verbindet Sch. mit οἵ. vgl. 7, 156, 1. Doch könnte es auch von Μικύθου abhängen: einem der Bürger. gr. Spr. 47, 9, 1. Werfer stellt es vor ἀπέθανον, von τρισχίλιοι abhängig. — οὕτω bei dieser Gelegenheit. (Sch.) Vielleicht zu streichen. — οὐκ ἐπῆν ἀριθμός die noch dazu kommende Zahl war nicht bekannt? vgl. 7, 191 mit 184, 3. 185. — οὗτος ὅσπερ. zu 7, 9, 2.

C. 171. παρενθήκη. zu 6, 19, 1. — ὡς könnte fehlen. gr. Spr. u. Di. 55, 4, 7. (3.) — μετὰ Μ. τελευτήσαντα. zu 1, 9, 2. — τοῖσι vor προβ. könnte fehlen. zu 3, 122, 2. — ἔστε mit dem Inf. in obliquer Rede, wie öfter ἐς ὅ. Di. 55, 4, 3. — ἔσχε mit Bezug auf ἔσχοντο 7, 169.

C. 172 § 1. ὡς wie sie denn. — διαδεικνύναι, ist ein dem Her. eigenes Wort, bei ihm noch 1, 31, 2. 73, 2. 2, 134, 2. 162, 1. 3, (72, 3.) 82, 2. 8, 3. 9, 58, 2. (Sch.) — πρόβουλοι. zu 6, 7. — τὰ ἀμείνω φρ. zu zu 7, 145, 1. — ἐπί, hier freundschaftlich. Kr. zu Thuk. 1, 5, 1. — σκέπη. zu 1, 143, 1.

§ 2. ὁμολογήσειν, indem ἐπίστασθε hier glauben heisst. zu 1, 3.

μέας ὁμολογήσειν τῷ Πέρσῃ· οὐ γάρ τοι προκατημένους τοσοῦτο ἡ
τῆς ἄλλης Ἑλλάδος μούνους πρὸ ὑμέων δεῖ ἀπολέσθαι. βοηθέειν
οὐ βουλόμενοι ἀναγκαίην ἡμῖν οὐδεμίαν οἷοί τέ ἐστε προσφέρειν· ο
δαμὰ γὰρ ἀδυνασίης ἀνάγκη κρέσσων ἔφυ. ἡμεῖς δὲ πειρησόμε
173αὐτοί τινα σωτηρίην μηχανεώμενοι.” ταῦτα ἔλεγον οἱ Θεσσαλοί. οἱ
δὲ Ἕλληνες πρὸς ταῦτα ἐβουλεύσαντο ἐς Θεσσαλίην πέμπειν κατὰ θά-
λασσαν πεζὸν στρατὸν φυλάξοντα τὴν ἐσβολήν. ὡς δὲ συνελέχθη
στρατός, ἔπλεε δι᾽ Εὐρίπου· ἀπικόμενος δὲ τῆς Ἀχαιίης ἐς Ἄλο
ἀποβὰς ἐπορεύετο ἐς Θεσσαλίην, τὰς νέας αὐτοῦ καταλιπών, καὶ ἀ-
πίκετο ἐς τὰ Τέμπεα ἐς τὴν ἐσβολὴν ἥ περ ἀπὸ Μακεδονίης τῆς κάτω
ἐς Θεσσαλίην φέρει παρὰ Πηνειὸν ποταμόν, μεταξὺ [δὲ] Οὐλύμπου τε
οὔρεος ἐόντα καὶ τῆς Ὄσσης. ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύοντο τῶν Ἑλλή-
νων κατὰ μυρίους ὁπλίτας συλλεγέντες καί σφι προσῆν ἡ Θεσσαλῶν
ἵππος· ἐστρατήγεε δὲ Λακεδαιμονίων μὲν Εὐαίνετος ὁ Καρήνου, ἐκ
τῶν πολεμάρχων ἀραιρημένος, γένεος μέντοι ἐὼν οὐ τοῦ βασιληίου,
Ἀθηναίων δὲ Θεμιστοκλέης ὁ Νεοκλέος. ἔμειναν δὲ ὀλίγας ἡμέρας
ἐνθαῦτα· ἀπικόμενοι γὰρ ἄγγελοι παρ᾽ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀμύντεω,
ἀνδρὸς Μακεδόνος, συνεβούλευόν σφι ἀπαλλάσσεσθαι μηδὲ μένοντας
ἐν τῇ ἐσβολῇ καταπατηθῆναι ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐπιόντος, σημαί-
νοντες τὸ πλῆθος τῆς στρατιῆς καὶ τὰς νέας. ὡς δὲ οὗτοί σφι ταῦτα
συνεβούλευον, (χρηστὰ γὰρ ἐδόκεον συμβουλεύειν καί σφι εὔνοος ἐ-
φαίνετο ἐὼν ὁ Μακεδών) ἐπείθοντο. δοκέειν δέ μοι, ἀρρωδίη ἦν
τὸ πεῖθον, ὡς ἐπύθοντο καὶ ἄλλην ἐοῦσαν ἐσβολὴν ἐς Θεσσαλοὺς
κατὰ τὴν ἄνω Μακεδονίην διὰ Περραιβῶν κατὰ Γόννον πόλιν, τῇ περ
δὴ καὶ ἐσέβαλε ἡ στρατιὴ ἡ Ξέρξεω. καταβάντες δὲ οἱ Ἕλληνες ἐπὶ
τὰς νέας ὀπίσω ἐπορεύοντο ἐς τὸν Ἰσθμόν.

174 Αὕτη ἐγένετο ἡ ἐς Θεσσαλίην στρατηίη, βασιλέος τε μέλλοντος
διαβαίνειν ἐς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀσίης καὶ ἐόντος ἤδη ἐν Ἀβύδῳ.
Θεσσαλοὶ δὲ ἐρημωθέντες συμμάχων οὕτω δὴ ἐμήδισαν προθύμως
οὐδ᾽ ἔτι ἐνδοιαστῶς, ὥστε ἐν τοῖσι πρήγμασι ἐφαίνοντο βασιλέι ἄν-
δρες ἐόντες χρησιμώτατοι.

Das Particip 5, 42, 1. — *κρέσσων* d. h. sie kann von ihr nichts erzwingen, namentlich nicht dass wir allein, was eben unmöglich ist, den Persern Widerstand leisten. (Sch.) vgl. 8, 111, 2.

C. 173 § 1. *πρὸς ταῦτα* in Bezug darauf, wie 5, 124. 7, 175. Kr. zu Xen. An. 1, 3, 19. — *ἐς τὰ Τ. ἐς.* zu 1, 67, 1. — *δέ* ist wohl zu streichen.

§ 2. *κατά* ungefähr. zu 6, 79. — *ὁπλίτας.* gr. Spr. 60, 8, 1. — *συλλεγῆναι* noch 9, 27, 1 u. 29. Sonst bei Her. *συλλεχθῆναι.* (Va.) Noch 32, 2. — *ἀραιρημένος.* Spr. 52, 10, 5. (11.)

§ 3. *ἀρρωδίη* bei Her. öfter; bei den Attikern ist *ὀρρωδίη* selten; von Prosaikern bei Thuk. 2, 88, 1. 89, 1. — *τὸ πεῖθον.* Gewöhnlicher wäre *ἡ πείθουσα.* gr. Spr. 50, 4, 4 u. 56, 3, 4. — *ἄλλην. ἄλλῃ* zwei Hsn.

C. 174. *στρατηίη* für *στρατιή* Va. u. We. — *ἐνδοιαστῶς* ist ziemlich selten. Kr. zu Thuk. 6, 10, 3.

Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπείτε ἀπίκατο ἐς τὸν Ἰσθμόν, ἐβουλεύοντο πρὸς 175
ὰ λεχθέντα ἐξ Ἀλεξάνδρου τῇ τε στήσονται τὸν πόλεμον καὶ ἐν οἵ-
ισι χώροισι. ἡ νικῶσα δὲ γνώμη ἐγένετο τὴν ἐν Θερμοπύλῃσι ἐσβο-
ὴν φυλάξαι· στεινοτέρη γὰρ ἐφαίνετο ἐοῦσα τῆς ἐς Θεσσαλίην καὶ
ἅμα ἀγχοτέρη τε τῆς ἑωυτῶν. τὴν δὲ ἀτραπὸν δι' ἣν ἥλωσαν οἱ ἁ-
όντες Ἑλλήνων ἐν Θερμοπύλῃσι οὐδὲ ᾔδεσαν ἐοῦσαν πρότερον ἤπερ
πικόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἐπύθοντο Τρηχινίων. ταύτην ὦν ἐβουλεύ-
οντο φυλάσσοντες τὴν ἐσβολὴν μὴ παριέναι ἐς τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρ-
αρον, τὸν δὲ ναυτικὸν στρατὸν πλέειν γῆς τῆς Ἱστιαιώτιδος ἐπ' Ἀρ-
ιεμίσιον. ταῦτα γὰρ ἀγχοῦ τε ἀλλήλων ἐστὶ ὥστε πυνθάνεσθαι τὰ
κτ' ἑκατέρους ἐόντα, οἵ τε χῶροι οὕτω ἔχουσι. τοῦτο μέν, τὸ Ἀρ- 176
μίσιον, ἐκ τοῦ πελάγεος τοῦ Θρηικίου ἐξ εὐρέος συνάγεται ἐς στει-
ὸν ἐόντα τὸν πόρον τὸν μεταξὺ νήσου τε Σκιάθου καὶ ἠπείρου Μα-
νησίης· ἐκ δὲ τοῦ στεινοῦ τῆς Εὐβοίης ἤδη τὸ Ἀρτεμίσιον δέκεται
ἰγιαλός, ἐν δὲ Ἀρτέμιδος ἱρόν. ἡ δὲ αὖ διὰ Τρηχῖνος ἔσοδος ἐς
ὴν Ἑλλάδα ἐστὶ τῇ στεινοτάτη ἡμίπλεθρον. οὐ μέντοι κατὰ τοῦτό γ'
στὶ [τὸ] στεινότατον τῆς χώρης τῆς ἄλλης, ἀλλ' ἔμπροσθέ τε Θερ-
οπυλέων καὶ ὄπισθε, κατά τε Ἀλπηνούς, ὄπισθε ἐόντας, ἐοῦσα ἁ-
αξιτὸς μούνη, καὶ ἔμπροσθε κατὰ Φοίνικα ποταμὸν ἀγχοῦ Ἀνθήλης
όλιος, ἁμαξιτὸς ἄλλη μούνη. τῶν δὲ Θερμοπυλέων τὸ μὲν πρὸς 2
σπέρης οὖρος ἄβατόν τε καὶ ἀπόκρημνον, [ὑψηλόν,] ἀνατεῖνον ἐς τὴν
Οἴτην· τὸ δὲ πρὸς τὴν ἠῶ τῆς ὁδοῦ θάλασσα ὑποδέκεται καὶ τενά-
εα. ἔστι δὲ ἐν τῇ ἐσόδῳ ταύτῃ θερμὰ λουτρά, τὰ Χύτρους καλέ-
υσι οἱ ἐπιχώριοι, καὶ βωμὸς ἵδρυται Ἡρακλέος ἐπ' αὐτοῖσι. ἐδέ-
μητο δὲ τεῖχος κατὰ ταύτας τὰς ἐσβολὰς καὶ τό γε παλαιὸν πύλαι

C. 175. *τῇ* für *ᾗ* Struve. — *στήσονται.* zu 7, 9, 3. vgl. 236, 2. — *ἡ*
νίe in *ἡ ὥρη* 4, 30 mit dem Inf. — *ἀγχοτέρη.* Di. 23, 5, 3. — *ἥλωσαν*
ἁλόντες, wie *οἴχεσθαι τοὺς οἰχομένους* 7, 220, 3. Besonders oft so Platon.
Matthiä.) Vgl. über das Relativ zu 2, 49, 1. — *παριέναι*, von *ἵημι.* vgl.
, 77, 1. 8, 15. — *γῆς* hängt von *Ἀρτεμίσιον* ab. Spr. 47, 8, 2. (5, 5.) —
ὕτω. zu 1, 7, 1.

C. 176 § 1. *τοῦτο μέν.* zu 7, 21, 2. — *συνάγεται.* zu 7, 23, 2. —
ῆσος wie (vorzugsweise bei Her.) *πόλις* beim Eigennamen ohne Artikel. —
ν δέ darauf aber. Di. 68, 2, 3. — *δέκεται* schliesst sich an, wie
ποδέκεται 7, 176, 2. Sonst nicht so von Gegenden. Ueber *ἔχεσθαι* zu 6, 8.
— *τό* wird hier und 216 zu streichen sein. vgl. 2, 8, 2. 7, 199. 200. Aehn-
iches 1, 111, 3. 2, 138. 4, 62, 1. 86, 2. 183, 1. 7, 121. 9, 118. vgl. zu
, 133, 2. — *τῆς ἄλλης* möchte man gestrichen wünschen. Allein es ist zu
rklären: der engste Raum und enger als das Uebrige. gr. Spr. 47,
18, 10. Strabo 7, 7 p. 323: *ἡ πόλις μάλιστα τῶν ἄλλων εὐανδρεῖ.* Tac. Agr:
14: ceterorum Britannorum fugacissimi. Unten 7, 199: *εὐρύτατον πάσης τῆς*
χώρης ταύτης. — *ἐοῦσα ἁμαξιτός* ist Apposition zu *στεινότατον.* Ueber *ἐστι,*
οῦσα zu 3, 73.

§ 2. *τὸ πρός* an der Seite nach, wie im Folgenden. vgl. zu 7, 201.
— *ὑψηλόν* verdächtigt Va. — *ἀνατεῖνον* sich empor erstreckend.
zu 2, 6. — *ἐπῆσαν.* zu 1, 180, 2.

ἐν τῇ ἀμοιβῇ γενέσθαι. ὅκου δὲ ὑμεῖς οὕτω περιέχεσθε τῆς ἡγεμο-
νίης, οἰκὸς καὶ ἐμὲ μᾶλλον ὑμέων περιέχεσθαι, στρατιῆς τε ἐόντα πο-
2λαπλησίης ἡγεμόνα καὶ νεῶν πολὺ πλεύνων. ἀλλ' ἐπείτε ὑμῖν ὁ λόγ-
οὕτω προσάντης κατίσταται, ἡμεῖς τι ὑπείξομεν τοῦ ἀρχαίου λόγ-
εἰ τοῦ μὲν πεζοῦ ὑμεῖς ἡγέοισθε, τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐγώ· εἰ δὲ ὑμ-
ἡδονὴ τοῦ κατὰ θάλασσαν ἡγεμονεύειν, τοῦ πεζοῦ ἐγὼ θέλω. καὶ
τούτοισι ὑμέας χρεών ἐστι ἀρέσκεσθαι ἢ ἀπιέναι συμμάχων τοσῶν-
161ἐρήμους." Γέλων μὲν δὴ ταῦτα προετείνετο, φθάσας δὲ ὁ Ἀθηναί-
ἄγγελος τὸν Λακδαιμονίων ἀμείβετό μιν τοισίδε. "ὦ βασιλεῦ Συρη-
κοσίων, οὐκ ἡγεμόνος δεομένη ἡ Ἑλλὰς ἀπέπεμψεν ἡμέας πρὸς σ-
ἀλλὰ στρατιῆς. σὺ δὲ ὅκως μὲν στρατιὴν πέμψεις μὴ ἡγεόμενος τ-
Ἑλλάδος, οὐ προφαίνεις, ὡς δὲ στρατηγήσεις αὐτῆς, γλίχεαι. ὅσ-
μὲν νυν παντὸς τοῦ Ἑλλήνων στρατοῦ ἐδέου ἡγέεσθαι, ἐξήρκει ἡμ-
τοῖσι Ἀθηναίοισι ἡσυχίην ἄγειν, ἐπισταμένοισι ὡς ὁ Λάκων ἱκαν-
τοι ἔμελλε ἔσεσθαι καὶ ὑπὲρ ἀμφοτέρων ἀπολογεύμενος· ἐπείτε δ-
2ἁπάσης ἀπελαυνόμενος δέεαι τῆς ναυτικῆς ἄρχειν, οὕτω ἔχει τοι. οὐδ'
ἢν ὁ Λάκων ἐπίῃ τοι ἄρχειν αὐτῆς, ἡμεῖς ἐπήσομεν. ἡμετέρη γάρ ἐσ-
αὕτη γε μὴ αὐτέων βουλομένων Λακεδαιμονίων. τούτοισι μὲν ὦν ἡ-
γέεσθαι βουλομένοισι οὐκ ἀντιτείνομεν, ἄλλῳ δὲ παρήσομεν οὐδεν-
ναυαρχέειν. μάτην γὰρ ἂν ὧδε πάραλον Ἑλλήνων στρατὸν πλεῖστο-
εἴημεν ἐκτημένοι, εἰ Συρηκοσίοισι ἐόντες Ἀθηναῖοι συγχωρήσομεν τ-
ἡγεμονίης, ἀρχαιότατον μὲν ἔθνος παρεχόμενοι, μοῦνοι δὲ ἐόντες ο-
μετανάσται Ἑλλήνων· τῶν καὶ Ὅμηρος ὁ ἐποποιὸς ἄνδρα ἄριστ-
ἔφησε ἐς Ἴλιον ἀπικέσθαι τάξαι τε καὶ διακοσμῆσαι στρατόν. οὕ-
162οὐκ ὄνειδος ἡμῖν ἐστὶ οὐδὲν λέγειν ταῦτα." ἀμείβετο Γέλων τοισίδ-

---

— **οὐ με πείσεις** deine Worte sollen mich nicht dahin bringe- *οὔ με ἔπεισας* We. u. eine Hs. — **ἀμοιβή** heisst auch hier eig. Erwid-rung, Vergeltung; *ἐν* ist vielleicht zu streichen. — **ὅκου** da. zu 1, 68, — **περιέχεσθε.** zu 1, 71, 2.

§ 2. **προσάντης** schroff. — **ἡμεῖς.** gr. Spr. 61, 2, 1. — **ἐγώ** ε- *εὖ ἂν ἔχοι.* gr. Spr. 54, 12, 12. Oder ist nach *λόγου* ein Komma zu setz- — **ἡδονή** Gelüst, beliebig.

C. 161 § 1. **ἀπέπεμψε** für *ἀπέπεμψεν* Br. — **ὅκως, ὡς, ὅσ-.** zu 49, 2. — **ὡς** wie, da in *γλίχεαι* liegt: du bist darauf bedacht. — **σ[illegible]** in wie fern. — **ἡμῖν τοῖσι.** Spr. 50, 6, 3. (8, 2.) — **καὶ ἀμφο- [illegible].** zu 1, 52. — **ἀπολογεύμενος,** das Particip ungew. bei *ἱκανός* wie sonst bei *ἀρκῶ.* gr. Spr. 56, 8, 1. — **ἁπάσης** erg. *τῆς ἡγεμονίης.* *τῆς δέ* 7, 36, 1.

§ 2. **οὐδ' ἤν.** Spr. 65, 5, 10. (17.) — **ἐπίῃ.** zu 1, 90, 2. — **πάρα-** findet sich sonst nicht mit *στρατός* verbunden. — **Ἑλλήνων** hängt von π- *στον* ab. — **συγχωρήσομεν,** wie *παραχωρεῖν*, mit dem Ge. wohl nur Di. 47, 18, 4. Ueber *εἰ* mit dem Futur gr. Spr. 54, 12, 2. — **μετανάσ-** Umgesiedelte, ein homerisches Wort, erst bei Spätern wieder. — **καὶ — στρατόν** verdächtigt Schäfer. — **ἄριστον,** Menestheus Il. β, (Gale.) — **τάξαι** hängt von *ἄριστον* ab.

λέγουσι Ἀθηναῖε, ὑμεῖς οἴκατε τοὺς μὲν ἄρχοντας ἔχειν, τοὺς δὲ ἀρξομένους οὐκ ἕξειν. ἐπεὶ τοίνυν οὐδὲν ἐπιέντες ἔχειν τὸ πᾶν ἐθέλετε, οὐκ ἂν φθάνοιτε τὴν ταχίστην ὀπίσω ἀπαλλασσόμενοι καὶ ἀγγέλλοντες τῇ Ἑλλάδι ὅτι ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτῇ ἐξαραίρηται." [οὗτος δὲ ὁ νόος τοῦδε τοῦ ῥήματος, τὸ ἐθέλει λέγειν. δῆλα γὰρ ὡς ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐστὶ τὸ ἔαρ δοκιμώτατον, τῆς δὲ τῶν Ἑλλήνων στρατιῆς τὴν ἑωυτοῦ στρατιήν. στερισκομένην ὦν τὴν Ἑλλάδα τῆς ἑωυτοῦ συμμαχίης εἴκαζε ὡς εἰ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξαραιρημένον εἴη.]

Οἱ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων ἄγγελοι τοσαῦτα τῷ Γέλωνι χρηματισάμενοι ἀπέπλεον· Γέλων δὲ πρὸς ταῦτα δείσας μὲν περὶ τοῖσι Ἕλλησι μὴ οὐ δυνέωνται τὸν βαρβάρον ὑπερβαλέσθαι, δεινὸν δὲ καὶ οὐκ ἀνασχετὸν ποιησάμενος ἐλθὼν ἐς Πελοπόννησον ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἐὼν Σικελίης τύραννος, ταύτην μὲν τὴν ὁδὸν ἠμέλησε, ὁ δὲ ἄλλης εἴχετο. ἐπείτε γὰρ τάχιστα ἐπύθετο τὸν Πέρσην διαβεβηκότα τὸν Ἑλλήσποντον, πέμπει πεντηκοντέροισι τρισὶ Κάδμον τὸν Σκύθεω, ἄνδρα Κῷον, ἐς Δελφούς, ἔχοντα χρήματα πολλὰ καὶ φιλίους λόγους, καραδοκήσοντα τὴν μάχην κῇ πεσέεται, καὶ ἢν μὲν ὁ βάρβαρος νικᾷ, τά τε χρήματα αὐτῷ διδόναι καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ τῶν ἄρχει ὁ Γέλων, ἢν δὲ οἱ Ἕλληνες, ὀπίσω ἀπάγειν. ὁ δὲ Κάδμος οὗτος πρότερον τούτων παραδεξάμενος παρὰ πατρὸς [τὴν] τυραννίδα Κῴων εὖ βεβηκυῖαν, ἑκών τε εἶναι καὶ δεινοῦ ἐπιόντος οὐδενὸς ἀλλ' ὑπὸ δικαιοσύνης ἐς μέσον Κῴοισι καταθεὶς τὴν ἀρχὴν οἴχετο ἐς Σικελίην, ἔνθα μετὰ Σαμίων ἔσχε τε καὶ κατοίκησε πόλιν Ζάγκλην τὴν ἐς Μεσσήνην μεταβαλοῦσαν τὸ οὔνομα. τοῦτον δὴ ὁ Γέλων τὸν Κάδμον καὶ τοιούτῳ τρόπῳ ἀπικόμενον διὰ δικαιοσύνην, τήν οἱ αὐτὸς ἄλλην συνῄδεε ἐοῦ-

163

164

C. 162. ἐπιέντες mit Bezug auf ἐπίῃ und ἐπήσομεν 161, 2. Einige Hsn. ὑπιέντες. — οὐκ ἂν φθάνοιτε — könnte auch fragend genommen werden, mit höflicher Grobheit: wollt ihr nicht sofort etc. vgl. jedoch gr. Spr. 56, 5, 6. — οὗτος — εἴη haben We., Va. und Schäfer verdächtigt. Bloss τὸ ἐθέλει λέγειν will Eltz. streichen. Die Schwierigkeiten der ledernen Worte mögen auf sich beruhen, da Herodot ungeschickt so geschrieben hätte, wenn es ihm überhaupt einfallen konnte einen an sich so klaren Ausdruck zu erklären.

C. 163. ὁδὸν ἠμέλησε. Eu. Jon 439: θνήσκοντας ἀμελεῖ. (Matthiä.) Eine sehr ungewöhnliche Construction. — φιλίους λόγους, die vorkommenden Falls gegen den König auszusprechen er beauftragt war. — καραδοκεῖν ist der attischen Prosa wenig üblich; noch 7, 168, 2. 8, 67. — κῇ. ᾗ die Hsn. Kr. vgl. 8, 67. ähnlich 1, 32, 5. 8, 130, 2. Struve zog τῇ vor. — πεσέεται mit μάχη oder πόλεμος 7, 168, 2 ungewöhnlich; nach der Analogie von κύβοι πίπτουσιν. — τῶν derer (von denen) über die.

C. 164. εὖ βεβηκυῖαν gut stehend, wohl bestellt. Archil. 58 (Stob. 105, 24): οἱ θεοὶ πολλάκις ἀνατρέπουσι καὶ μάλ' εὖ βεβηκότας ὑπτίους κλίνουσιν. vgl. Soph. El. 979 u. Paus. 3, 7, 10. (Va.) Kr. zu Xen. An. 3, 2, 19. — εἶναι καὶ ἐπιόντος. Di. 59, 2, 1. — ὑπό für ἀπό mehrere Hsn. — ἐς μέσον. zu 4, 161. vgl. 3, 142, 2. — συνῄδεε, wie 8, 113, 2. Gew. mit dem Dativ des Reflexivs, wie wohl nie bei Her. — ἄλλην anderweitig,

σαν, ἔπεμπε· ὃς ἐπὶ τοῖσι ἄλλοισι δικαίοισι τοῖσι ἐξ ἑωυτοῦ ἐργασμένοισι καὶ τόδε οὐκ ἐλάχιστον τουτέων ἐλίπετο. κρατήσας γὰρ μεγάλων χρημάτων τῶν οἱ Γέλων ἐπετράπετο, παρεὸν κατασχέσθαι οὐκ ἠθέλησε, ἀλλ' ἐπεὶ οἱ Ἕλληνες ἐπεκράτησαν τῇ ναυμαχίῃ καὶ Ξέρξης οἰχώκεε ἀπελαύνων, καὶ δὴ καὶ ἐκεῖνος ἀπίκετο ἐς τὴν Σικελίην ἅπαντα τὰ χρήματα ἄγων.

165 Λέγεται δὲ καὶ τάδε ὑπὸ τῶν ἐν Σικελίῃ οἰκημένων, ὡς ὅμως καὶ μέλλων ἄρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ὁ Γέλων ἐβοήθησε ἂν τοῖσι Ἕλλησι, εἰ μὴ ὑπὸ Θήρωνος τοῦ Αἰνησιδήμου, Ἀκραγαντίνων μουνάρχου, ἐξελαθεὶς ἐξ Ἱμέρης Τήριλλος ὁ Κρινίππου, τύραννος ἐὼν Ἱμέρης, ἐπῆγε ὑπ' αὐτὸν τὸν χρόνον τοῦτον Φοινίκων καὶ Λιβύων καὶ Ἰβήρων καὶ Λιγύων καὶ Ἐλισύκων καὶ Σαρδονίων καὶ Κυρνίων τριήκοντα μυριάδας καὶ στρατηγὸν αὐτέων Ἀμίλκαν τὸν Ἄννωνος, Καρχηδονίων ἐόντα βασιλέα, κατὰ ξεινίην τε τὴν ἑωυτοῦ ὁ Τήριλλος ἀναγνώσας καὶ μάλιστα διὰ τὴν Ἀναξίλεω τοῦ Κρητίνεω προθυμίην, ὃς Ῥηγίου ἐὼν τύραννος, τὰ ἑωυτοῦ τέκνα δοὺς ὁμήρους Ἀμίλκᾳ, ἐπῆγέ μιν ἐπὶ τὴν Σικελίην τιμωρέων τῷ πενθερῷ· Τηρίλλου γὰρ εἶχε θυγατέρα Ἀναξίλεως, τῇ οὔνομα ἦν Κυδίππη. οὕτω δὴ οὐκ οἷόν τε γενόμενον βοηθέειν τὸν Γέλωνα τοῖσι Ἕλλησι ἀποπέμπειν ἐς Δελφοὺς

166 τὰ χρήματα. πρὸς δὲ καὶ τάδε λέγουσι, ὡς συνέβη τῆς αὐτῆς ἡμέρης ἔν τε τῇ Σικελίῃ Γέλωνα καὶ Θήρωνα νικᾶν Ἀμίλκαν τὸν Καρχηδόνιον καὶ ἐν Σαλαμῖνι τοὺς Ἕλληνας τὸν Πέρσην. τὸν δὲ Ἀμίλκαν, Καρχηδόνιον ἐόντα πρὸς πατρός, μητρόθεν δὲ Συρηκόσιον, βασιλεύσαντά τε κατ' ἀνδραγαθίην Καρχηδονίων, ὡς ἡ συμβολή τε ἐγίνετο καὶ ὡς ἑσσοῦτο τῇ μάχῃ, ἀφανισθῆναι πυνθάνομαι· οὔτε γὰρ ζώοντα οὔτε ἀποθανόντα φανῆναι οὐδαμοῦ γῆς· τὸ πᾶν γὰρ ἐπεξελθεῖν διζήμενον Γέλωνα.

167 ἔστι δὲ ὑπ' αὐτέων Καρχηδονίων ὅδε ὁ λόγος λεγόμενος, οἰκότι χρεωμένων, ὡς οἱ μὲν βάρβαροι τοῖσι Ἕλλησι ἐν τῇ Σικελίῃ ἐμάχοντο ἐξ ἠοῦς ἀρξάμενοι μέχρι δείλης ὀψίης (ἐπὶ τοσοῦτο γὰρ λέγεται ἑλκύσαι τὴν σύστασιν), ὁ δὲ Ἀμίλκας ἐν τούτῳ τῷ χρό-

---

sonstig. — *ἐλίπετο δίκαιον*, wie sonst *ἐλίπετο μνημόσυνον* etc. — *τῶν*, τὰ würde man hier erwarten. gr. Spr. 51, 10 u. Kr. zu Xen. An. 1, 1, 8. — *ἐπετράπετο.* Sonst so das Activ. zu 1, 96, 2. vgl. 3, 157, 1. 5, 94. — *κατασχέσθαι* für sich behalten; das Med. wohl nicht so bei Attikern. — *καὶ δή*, *ἤδη*. gr. Spr. 69, 17, 1.

C. 165. *ὅμως καί* dennoch, obgleich. gr. Spr. 56, 13, 3. — *βασιλέα* Suffet. — *ξεινίην τὴν ἑωυτοῦ* seine Gastfreundschaft mit dem Amilkas. — *Τήριλλος* erneuert das weit entfernte Subject. Register unter Epanalepsis. — *ἀποπέμπειν* habe er geschickt.

C. 166. *βασιλεύσαντα* König (Suffet) geworden. zu 7, 2.

C. 167. *οἰκότι* für *εἰκόνι* Kön., *εἰκότι* schon Gale. *λόγῳ οἰκότι χρεώμενοι* 3, 111, 1. Hyperides: *ἃ ἐστιν ἀφανῆ, ἀνάγκη τοὺς διδάσκοντας τεκμηρίοις καὶ εἰκόσι ζητεῖν.* vgl. oben 7, 103, 2. (We.) — *δείλης.* Kr. zu Xen. An. 1, 8, 8. — *ἐπὶ τοσοῦτο* bis dahin. — *ἑλκύσαι* habe sich hingezogen, ungew.

νω μένων ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐθύετο [καὶ ἐκαλλιρέετο] ἐπὶ πυρῆς μεγάλης σώματα ὅλα καταγίζων, ἰδὼν δὲ τροπὴν τῶν ἑωυτοῦ γινομένην, ὡς ἔτυχε ἐπισπένδων τοῖσι ἱροῖσι, ὦσε ἑωυτὸν ἐς τὸ πῦρ· οὕτω δὴ κατακαυθέντα ἀφανισθῆναι. ἀφανισθέντι δὲ Ἀμίλκᾳ τρόπῳ εἴτε τοιούτῳ, ὡς Φοίνικες λέγουσι, εἴτε ἑτέρῳ, ὡς Συρηκόσιοι, τοῦτο μέν οἱ θύουσι, τοῦτο δὲ μνήματα ἐποίησαν ἐν πάσῃσι τῇσι πόλισι τῶν ἀποικίδων, ἐν αὐτῇ τε μέγιστον Καρχηδόνι.

168 Τὰ μὲν ἀπὸ Σικελίης τοσαῦτα, Κερκυραῖοι δὲ τάδε ὑποκρινάμενοι τοῖσι ἀγγέλοισι τοιάδε ἐποίησαν· καὶ γὰρ τούτους παρελάμβανον οἱ αὐτοὶ οἵ περ καὶ ἐς Σικελίην ἀπίκατο, λέγοντες τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς καὶ πρὸς Γέλωνα ἔλεγον. οἱ δὲ παραυτίκα μὲν ὑπίσχοντο πέμψειν τε καὶ ἀμυνέειν, φράζοντες ὡς οὔ σφι περιοπτέη ἐστὶ ἡ Ἑλλὰς ἀπολλυμένη· ἢν γὰρ σφαλῇ, σφεῖς γε οὐδὲν ἄλλο ἢ δουλεύσουσι τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερέων· ἀλλὰ τιμωρητέον εἴη ἐς τὸ δυνατώτατον. 2 ὑπεκρίναντο μὲν οὕτω εὐπρόσωπα, ἐπεὶ δὲ ἔδει βοηθέειν, ἄλλα νοεῦντες ἐπλήρωσαν νέας ἑξήκοντα, μόγις δὲ ἀναχθέντες προσέμιξαν τῇ Πελοποννήσῳ, καὶ περὶ Πύλον καὶ Ταίναρον γῆς τῆς Λακεδαιμονίων ἀνεκώχευον τὰς νέας, καραδοκέοντες καὶ οὗτοι τὸν πόλεμον κῇ πεσέεται, ἀελπτέοντες μὲν τοὺς Ἕλληνας ὑπερβαλέεσθαι, δοκέοντες δὲ τὸν Πέρσην κατακρατήσαντα πολλὸν ἄρξειν πάσης τῆς Ἑλλάδος. ἐποίευν ὦν ἐπίτηδες, ἵνα ἔχουσι πρὸς τὸν Πέρσην λέγειν τοιάδε. 3 “ὦ βασιλεῦ, ἡμεῖς, παραλαμβανόντων τῶν Ἑλλήνων ἡμέας ἐς τὸν πόλεμον τοῦτον, ἔχοντες δύναμιν οὐκ ἐλαχίστην οὐδὲ νέας ἐλαχίστας παρασχόντες ἂν ἀλλὰ πλείστας μετά γε Ἀθηναίους, οὐκ ἠθελήσαμέν τοι ἀντιοῦσθαι οὐδέ τι ἀποθύμιον ποιῆσαι.” τοιαῦτα λέγοντες ἤλπιζον πλέον τι τῶν ἄλλων οἴσεσθαι· τά περ ἂν καὶ ἐγένετο, ὡς ἐμοὶ δοκέει. πρὸς δὲ τοὺς Ἕλληνάς σφι σκῆψις ἐπεποίητο, τῇ περ δὴ καὶ ἐχρήσαντο· αἰτιωμένων γὰρ τῶν Ἑλλήνων ὅτι οὐκ ἐβοήθεον, ἔφασαν πληρῶσαι μὲν ἑξήκοντα τριήρεας, ὑπὸ δὲ ἐτησιέων ἀνέμων ὑπερβαλέειν Μαλέην οὐκ

---

80. — καὶ ἐκαλλιρέετο wird zu streichen sein. — ὡς Καρχηδόνιοι (τε) καὶ Συρηκούσιοι τοῦτο die Hsn. Gestrichen sind die störenden Worte mit Va.; Schäfer gab: ὡς Συρηκούσιοι, Καρχηδόνιοι τοῦτο.

C. 168 § 1. ἀπό in sofern die Nachrichten von S. nach Hellas gekommen. — τοσαῦτα, wie 9, 77. mit ἐγένετο 9, 113. — οἱ αὐτοί noch 1, 182; ὡυτοί will auch an diesen Stellen Br. — ἀπολλυμένη. gr. Spr. 56, 6, 2. — οὐδὲν ἄλλο ἤ. gr. Spr. 62, 3, 7. — δουλεύσουσιν. gr. Spr. 54, 6, 4.

§ 2. ἀλλά bezieht sich auf ὡς οὔ σφι etc. — ἐς τὸ δυνατώτατον. zu 4, 166. vgl. 3, 24. — εὐπρόσωπα anständig Scheinendes, auch so Dem. 18, 149. Gew. bei Attikern εὐπρεπής. Kr. zu Thuk. 1, 37, 3. — ἀνεκώχευον. zu 6, 116. — κῇ für ᾗ Kr. vgl. zu 7, 163. — ἀελπτέοντες nur noch, in derselben Form, Il. η, 310. — πολλόν. zu 5, 1, 2.

§ 3. παρασχόντες ἄν die wir gewährt haben würden, wenn wir gegen dich hätten kämpfen wollen. Spr. 54, 6, 4. (6.) — ἀποθύμιον, ein epischer Ausdruck. — ἂν ἐγένετο, wenn der König gesiegt hätte.

οἷοί τε γενέσθαι· οὕτω οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Σαλαμῖνα καὶ οὐδεμι
κακότητι λειφθῆναι τῆς ναυμαχίης.

169 Οὗτοι μὲν οὕτω διεκρούσαντο τοὺς Ἕλληνας, Κρῆτες δέ, ἐπεί
σφέας παρελάμβανον οἱ ἐπὶ τούτοισι ταχθέντες Ἑλλήνων, ἐποίησα
τοιόνδε. πέμψαντες κοινῇ θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς τὸν θεὸν ἐπειρώ
των εἴ σφι ἄμεινον γίνεται τιμωρέουσι τῇ Ἑλλάδι. ἡ δὲ Πυθίη ὑπ
κρίνατο· "ὦ νήπιοι, ἐπιμέμφεσθε ὅσα ὑμῖν ἐκ τῶν Μενέλεῳ τιμω
ρημάτων Μίνως ἔπεμψε μηνίων δακρύματα, ὅτι οἱ μὲν οὐ συνεξε
πρήξαντο αὐτῷ τὸν ἐν Καμίκῳ θάνατον γενόμενον, ὑμεῖς δὲ κείνοι
τὴν ἐκ Σπάρτης ἁρπαχθεῖσαν ὑπ' ἀνδρὸς βαρβάρου γυναῖκα." τότε

170 οἱ Κρῆτες ὡς ἀπενειχθέντα ἤκουσαν, ἔσχοντο τῆς τιμωρίης. λέγεται
γὰρ Μίνων κατὰ ζήτησιν Δαιδάλου ἀπικόμενον ἐς Σικανίην, τὴν ν
Σικελίην καλευμένην, ἀποθανεῖν βιαίῳ θανάτῳ· ἀνὰ δὲ χρόνον Κρ
τας θεοῦ σφέας ἐποτρύναντος, πάντας πλὴν Πολιχνιτέων τε καὶ Πραι
σίων, ἀπικομένους στόλῳ μεγάλῳ ἐς Σικανίην πολιορκέειν ἐπ' ἔτ
πέντε πόλιν Κάμικον, τὴν κατ' ἐμὲ Ἀκραγαντῖνοι ἐνέμοντο· τέλος δ
οὐ δυναμένους οὔτε ἑλεῖν οὔτε παραμένειν λιμῷ συνεστεῶτας, ἀπολ
2 ιπόντας οἴχεσθαι. ὡς δὲ κατ' Ἰηπυγίην γενέσθαι πλώοντας, ὑπολα
βόντα σφέας χειμῶνα μέγαν ἐκβαλέειν ἐς τὴν γῆν, συναραχθέντων δὲ
τῶν πλοίων (οὐδεμίαν γάρ σφι ἔτι κομιδὴν ἐς Κρήτην φαίνεσθαι) ἐν
θαῦτα Ὑρίην πόλιν κτίσαντας καταμεῖναί τε καὶ μεταβαλόντας ἀντὶ
μὲν Κρητῶν γενέσθαι Ἰήπυγας Μεσσαπίους, ἀντὶ δὲ τοῦ εἶναι νησιώ
τας ἠπειρώτας. ἀπὸ δὲ Ὑρίης πόλιος τὰς ἄλλας οἰκίσαι, τὰς δὴ Τα
ραντῖνοι χρόνῳ ὕστερον πολλῷ ἐξανιστάντες προσέπταισαν μεγάλως

C. 169. ἐπὶ τούτοισι zu diesen Verhandlungen. — τοιόνδε ohne τι. zu 1, 80, 1. — ἄμεινον vortheilhaft. — γίνεται. ἔσται in dieser Ausdrucksweise Thuk. 1, 118, 3. — νήπιοι ist dichterisch. Anfügen möcht' ich ἦ. Jedenfalls ist der Satz fragend zu nehmen: findet ihr geringfügig etc. Aehnlich skoptisch μέμφεσθαι 8, 106, 2. vgl. 7, 48. — ἐκ τῶν Μενέλεω τιμωρημάτων wegen der dem M. gesandten Hülfe. So Soph. Tr. 668: τὰ σὰ Ἡρακλεῖ δωρήματα. (Va.) gr. Spr. 48, 12, 4. — τιμώρημα, ein seltenes Wort, sonst für Strafe. — δακρύματα, noch an einigen Dichterstellen, gleichfalls im Plural. Gemeint sind λιμός τε καὶ λοιμός 7, 171. — ὅτι weil nämlich. — οἱ μέν, die Lakedämonier und deren Bundesgenossen. — συνεξεπρήξαντο. zu 5, 94. — θάνατον. Manso's Sparta 1, 2 S. 100. — ἁρπαχθεῖσαν. ἁρπασθεῖσαν will Br. mit einigen Hsn. hier u. 2, 90; gegen die Hsn. 8, 115, 2. — γυναῖκα erg. συνεξεπρήξασθε, wobei eig. τὰς Ἑλένης ἁρπαγάς vorhergehen sollte. vgl. 5, 94. — ἔσχοντο, ἀπέσχοντο, wie 6, 85, 2. Di. 47, 13, 2.

C. 170 § 1. ἀνά. zu 7, 10, 6. — σφέας für σφε oder σφι Reiske u. eine Hs. — συνεστεῶτας, wie im Kampfe, wie 9, 89, 3. vgl. 8, 74 u. zu 6, 29. — ἀπολείπειν fortgehen, intransitiv, wie öfter; mit οἴχεσθαι auch 3, 48, 2. 4, 155, 1. (Werfer.)

§ 2. ὑπολαβόντα σ. χ. nachdem ein Sturm sie erfasst hatte, wie 8, 118, 1. vgl. 4, 179, 1. (Sch.) Sonst χειμὼν ἐπιγίγνεται, ἐπιπίπτει. — συναράσσω ist in der attischen Prosa selten. vgl. zu 2, 63, 2. — κομιδή Transportmittel. vgl. 8, 108, 2. — μεταβαλόντας nachdem sie (den

ὥστε φόνος Ἑλληνικὸς μέγιστος οὗτος δὴ ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς3 ἴδμεν, αὐτέων τε Ταραντίνων καὶ Ῥηγίνων, οἳ ὑπὸ Μικύθου τοῦ Χοίρου ἀναγκαζόμενοι τῶν ἀστῶν καὶ ἀπικόμενοι τιμωροὶ Ταραντίνοισι ἀπέθανον τρισχίλιοι [οὕτω]· αὐτέων δὲ Ταραντίνων οὐκ ἐπῆν ἀριθμός. ὁ δὲ Μίκυθος, οἰκέτης ἐὼν Ἀναξίλεω, ἐπίτροπος Ῥηγίου καταλέλειπτο, οὗτος ὅσπερ ἐκπεσὼν ἐκ Ῥηγίου καὶ Τεγέην τὴν Ἀρκάδων οἰκήσας ἀνέθηκε ἐν Ὀλυμπίῃ τοὺς πολλοὺς ἀνδριάντας. ἀλλὰ τὰ171 μὲν κατὰ Ῥηγίνους τε καὶ Ταραντίνους τοῦ λόγου μοι παρενθήκη γέγονε· ἐς δὲ τὴν Κρήτην ἐρημωθεῖσαν, ὡς λέγουσι Πραίσιοι, ἐσοικίζεσθαι ἄλλους τε ἀνθρώπους καὶ μάλιστα Ἕλληνας, τρίτῃ δὲ γενεῇ μετὰ Μίνων τελευτήσαντα γενέσθαι τὰ Τρωικά, ἐν τοῖσι οὐ φλαυροτάτους φαίνεσθαι ἐόντας Κρῆτας τιμωροὺς Μενέλεῳ. ἀντὶ τουτέων δέ σφι ἀπονοστήσασι ἐκ Τροίης λιμόν τε καὶ λοιμὸν γενέσθαι καὶ αὐτοῖσι καὶ τοῖσι προβάτοισι, ἔστε τὸ δεύτερον ἐρημωθείσης Κρήτης μετὰ τῶν ὑπολοίπων τρίτους αὐτὴν νῦν νέμεσθαι Κρῆτας. ἡ μὲν δὴ Πυθίη ὑπομνήσασα ταῦτα ἔσχε βουλομένους τιμωρέειν τοῖσι Ἕλλησι.

Θεσσαλοὶ δὲ ὑπ' ἀναγκαίης τὸ πρῶτον ἐμήδισαν, ὡς διέδεξαν172 ὅτι οὔ σφι ἥνδανε τὰ οἱ Ἀλευάδαι ἐμηχανέωντο. ἐπείτε γὰρ ἐπυθέατο τάχιστα μέλλοντα διαβαίνειν τὸν Πέρσην ἐς τὴν Εὐρώπην, πέμπουσι ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἀγγέλους· ἐν δὲ τῷ Ἰσθμῷ ἦσαν ἁλισμένοι πρόβουλοι τῆς Ἑλλάδος ἀραιρημένοι ἀπὸ τῶν πολίων τῶν τὰ ἀμείνω φρονεόντων περὶ τὴν Ἑλλάδα. ἀπικόμενοι δὲ ἐπὶ τούτους τῶν Θεσσαλῶν οἱ ἄγγελοι ἔλεγον· "ἄνδρες Ἕλληνες, δεῖ φυλάσσεσθαι τὴν ἐσβολὴν τὴν Ὀλυμπικήν, ἵνα Θεσσαλίη τε καὶ ἡ σύμπασα ᾖ Ἑλλὰς ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου. ἡμεῖς μέν νυν ἑτοῖμοί εἰμεν συμφυλάσσειν, πέμπειν2 δὲ χρὴ καὶ ὑμέας στρατιὴν πολλήν, ὡς εἰ μὴ πέμψετε, ἐπίστασθε ἡ-

---

Wohnort und Namen) verändert. — τοῦ. zu 1, 210, 2. — ἐξανιστάντες zu zerstören versuchend. (Sch.) — μεγάλως, μεγάλα. zu 1, 16.

§ 3. μέγιστος. Her. schrieb vor der Niederlage der Athener in Sicilien. Kr. Leben des Thuk. S. 26. — αὐτέων. Der Ge. hängt von φόνος ab. — τῶν ἀστῶν verbindet Sch. mit οἵ. vgl. 7, 156, 1. Doch könnte es auch von Μικύθου abhängen: einem der Bürger. gr. Spr. 47, 9, 1. Werfer stellt es vor ἀπέθανον, von τρισχίλιοι abhängig. — οὕτω bei dieser Gelegenheit. (Sch.) Vielleicht zu streichen. — οὐκ ἐπῆν ἀριθμός die noch dazu kommende Zahl war nicht bekannt? vgl. 7, 191 mit 184, 3. 185. — οὗτος ὅσπερ. zu 7, 9, 2.

C. 171. παρενθήκη. zu 6, 19, 1. — ὡς könnte fehlen. gr. Spr. u. Di. 55, 4, 7. (3.) — μετὰ Μ. τελευτήσαντα. zu 1, 9, 2. — τοῖσι vor προβ. könnte fehlen. zu 3, 122, 2. — ἔστε mit dem Inf. in obliquer Rede, wie öfter ἐς ὅ. Di. 55, 4, 3. — ἔσχε mit Bezug auf ἔσχοντο 7, 169.

C. 172 § 1. ὡς wie sie denn. — διαδεικνύναι, ist ein dem Her. eigenes Wort, bei ihm noch 4, 31, 2. 73, 2. 2, 134, 2. 162, 1. 3, (72, 3.) 82, 2. 8, 3. 9, 58, 2. (Sch.) — πρόβουλοι. zu 6, 7. — τὰ ἀμείνω φρ. zu zu 7, 145, 1. — ἐπί, hier freundschaftlich. Kr. zu Thuk. 1, 5, 1. — σκέπη. zu 1, 143, 1.

§ 2. ὁμολογήσειν, indem ἐπίστασθε hier glauben heisst. zu 1, 3.

μέας ὁμολογήσειν τῷ Πέρσῃ· οὐ γάρ τοι προκατημένους τοσοῦτο πρ
τῆς ἄλλης Ἑλλάδος μούνους πρὸ ὑμέων δεῖ ἀπολέσθαι. βοηθέειν δ
οὐ βουλόμενοι ἀναγκαίην ἡμῖν οὐδεμίαν οἷοί τέ ἐστε προσφέρειν· [illegible]
δαμὰ γὰρ ἀδυνασίης ἀνάγκη κρέσσων ἔφυ. ἡμεῖς δὲ πειρησόμεθ
173αὐτοί τινα σωτηρίην μηχανεώμενοι.” ταῦτα ἔλεγον οἱ Θεσσαλοί. [illegible]
δὲ Ἕλληνες πρὸς ταῦτα ἐβουλεύσαντο ἐς Θεσσαλίην πέμπειν κατὰ θά-
λασσαν πεζὸν στρατὸν φυλάξοντα τὴν ἐσβολήν. ὡς δὲ συνελέχθη [illegible]
στρατός, ἔπλεε δι’ Εὐρίπου· ἀπικόμενος δὲ τῆς Ἀχαιίης ἐς Ἄλο[illegible]
ἀποβὰς ἐπορεύετο ἐς Θεσσαλίην, τὰς νέας αὐτοῦ καταλιπών, καὶ ἀ-
πίκετο ἐς τὰ Τέμπεα ἐς τὴν ἐσβολὴν ἥ περ ἀπὸ Μακεδονίης τῆς κάτω
ἐς Θεσσαλίην φέρει παρὰ Πηνειὸν ποταμόν, μεταξὺ [δὲ] Οὐλύμπου τ
οὔρεος ἐόντα καὶ τῆς Ὄσσης. ἐνθαῦτα ἐστρατοπεδεύοντο τῶν Ἑλλή-
νων κατὰ μυρίους ὁπλίτας συλλεγέντες καί σφι προσῆν ἡ Θεσσαλῶ
ἵππος· ἐστρατήγεε δὲ Λακεδαιμονίων μὲν Εὐαίνετος ὁ Καρήνου, ἐκ
τῶν πολεμάρχων ἀραιρημένος, γένεος μέντοι ἐὼν οὐ τοῦ βασιλη[illegible]
Ἀθηναίων δὲ Θεμιστοκλέης ὁ Νεοκλέος. ἔμειναν δὲ ὀλίγας ἡμέρας
ἐνθαῦτα· ἀπικόμενοι γὰρ ἄγγελοι παρ’ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀμύντεω,
ἀνδρὸς Μακεδόνος, συνεβούλευόν σφι ἀπαλλάσσεσθαι μηδὲ μένοντας
ἐν τῇ ἐσβολῇ καταπατηθῆναι ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ ἐπιόντος, σημαί-
νοντες τὸ πλῆθος τῆς στρατιῆς καὶ τὰς νέας. ὡς δὲ οὗτοί σφι ταῦτα
συνεβούλευον, (χρηστὰ γὰρ ἐδόκεον συμβουλεύειν καί σφι εὔνοος ἐ-
φαίνετο ἐὼν ὁ Μακεδών) ἐπείθοντο. δοκέειν δέ μοι, ἀρρωδίη ἦν
τὸ πεῖθον, ὡς ἐπύθοντο καὶ ἄλλην ἐοῦσαν ἐσβολὴν ἐς Θεσσαλοὺς
κατὰ τὴν ἄνω Μακεδονίην διὰ Περραιβῶν κατὰ Γόννον πόλιν, τῇ περ
δὴ καὶ ἐσέβαλε ἡ στρατιὴ ἡ Ξέρξεω. καταβάντες δὲ οἱ Ἕλληνες ἐπὶ
τὰς νέας ὀπίσω ἐπορεύοντο ἐς τὸν Ἰσθμόν.

174 Αὕτη ἐγένετο ἡ ἐς Θεσσαλίην στρατηίη, βασιλέος τε μέλλοντος
διαβαίνειν ἐς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀσίης καὶ ἐόντος ἤδη ἐν Ἀβύδῳ.
Θεσσαλοὶ δὲ ἐρημωθέντες συμμάχων οὕτω δὴ ἐμήδισαν προθύμως
οὐδ’ ἔτι ἐνδοιαστῶς, ὥστε ἐν τοῖσι πρήγμασι ἐφαίνοντο βασιλέι ἄν-
δρες ἐόντες χρησιμώτατοι.

Das Particip 5, 42, 1. — *κρέσσων* d. h. sie kann von ihr nichts erzwingen, namentlich nicht dass wir allein, was eben unmöglich ist, den Persern Widerstand leisten. (Sch.) vgl. 8, 111, 2.

C. 173 § 1. *πρὸς ταῦτα* in Bezug darauf, wie 5, 124. 7, 175. [illegible] zu Xen. An. 1, 3, 19. — *ἐς τὰ Τ. ἐς.* zu 1, 67, 1. — *δέ* ist wohl zu streichen.

§ 2. *κατά* ungefähr. zu 6, 79. — *ὁπλίτας.* gr. Spr. 60, 8, 1. — *συλλεγῆναι* noch 9, 27, 1 u. 29. Sonst bei Her. *συλλεχθῆναι.* (Va.) Noch [illegible] 32, 2. — *ἀραιρημένος.* Spr. 52, 10, 5. (11.)

§ 3. *ἀρρωδίη* bei Her. öfter; bei den Attikern ist *ὀρρωδίη* selten; von Prosaikern bei Thuk. 2, 88, 1. 89, 1. — *τὸ πεῖθον.* Gewöhnlicher wäre *ἡ πείθουσα.* gr. Spr. 50, 4, 4 u. 56, 3, 4. — *ἄλλην. ἄλλῃ* zwei Hsn.

C. 174. *στρατηίη* für *στρατιή* Va. u. We. — *ἐνδοιαστῶς* ist ziemlich selten. Kr. zu Thuk. 6, 10, 3.

Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπείτε ἀπίκατο ἐς τὸν Ἰσθμόν, ἐβουλεύοντο πρὸς 175 τὰ λεχθέντα ἐξ Ἀλεξάνδρου τῇ τε στήσονται τὸν πόλεμον καὶ ἐν οἵοισι χώροισι. ἡ νικῶσα δὲ γνώμη ἐγένετο τὴν ἐν Θερμοπύλῃσι ἐσβολὴν φυλάξαι· στεινοτέρη γὰρ ἐφαίνετο ἐοῦσα τῆς ἐς Θεσσαλίην καὶ μία ἀγχοτέρη τε τῆς ἑωυτῶν. τὴν δὲ ἀτραπὸν δι' ἣν ἥλωσαν οἱ ἁλόντες Ἑλλήνων ἐν Θερμοπύλῃσι οὐδὲ ᾔδεσαν ἐοῦσαν πρότερον ἤπερ ἀπικόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἐπύθοντο Τρηχινίων. ταύτην ὦν ἐβουλεύσαντο φυλάσσοντες τὴν ἐσβολὴν μὴ παριέναι ἐς τὴν Ἑλλάδα τὸν βάρβαρον, τὸν δὲ ναυτικὸν στρατὸν πλέειν γῆς τῆς Ἱστιαιώτιδος ἐπ' Ἀρτεμίσιον. ταῦτα γὰρ ἀγχοῦ τε ἀλλήλων ἐστὶ ὥστε πυνθάνεσθαι τὰ κατ' ἑκατέρους ἐόντα, οἵ τε χῶροι οὕτω ἔχουσι. τοῦτο μέν, τὸ Ἀρ- 176 τεμίσιον, ἐκ τοῦ πελάγεος τοῦ Θρηικίου ἐξ εὐρέος συνάγεται ἐς στεινὸν ἐόντα τὸν πόρον τὸν μεταξὺ νήσου τε Σκιάθου καὶ ἠπείρου Μαγνησίης· ἐκ δὲ τοῦ στεινοῦ τῆς Εὐβοίης ἤδη τὸ Ἀρτεμίσιον δέκεται αἰγιαλός, ἐν δὲ Ἀρτέμιδος ἱρόν. ἡ δὲ αὖ διὰ Τρηχῖνος ἔσοδος ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐστὶ τῇ στεινοτάτη ἡμίπλεθρον. οὐ μέντοι κατὰ τοῦτό γ' ἐστὶ [τὸ] στεινότατον τῆς χώρης τῆς ἄλλης, ἀλλ' ἔμπροσθέ τε Θερμοπυλέων καὶ ὄπισθε, κατά τε Ἀλπηνούς, ὄπισθε ἐόντας, ἐοῦσα ἁμαξιτὸς μούνη, καὶ ἔμπροσθε κατὰ Φοίνικα ποταμὸν ἀγχοῦ Ἀνθήλης πόλιος, ἁμαξιτὸς ἄλλη μούνη. τῶν δὲ Θερμοπυλέων τὸ μὲν πρὸς ἑσπέρης οὖρος ἄβατόν τε καὶ ἀπόκρημνον, [ὑψηλόν,] ἀνατεῖνον ἐς τὴν Οἴτην· τὸ δὲ πρὸς τὴν ἠῶ τῆς ὁδοῦ θάλασσα ὑποδέκεται καὶ τενάγεα. ἔστι δὲ ἐν τῇ ἐσόδῳ ταύτῃ θερμὰ λουτρά, τὰ Χύτρους καλέουσι οἱ ἐπιχώριοι, καὶ βωμὸς ἵδρυται Ἡρακλέος ἐπ' αὐτοῖσι. ἐδέδμητο δὲ τεῖχος κατὰ ταύτας τὰς ἐσβολὰς καὶ τό γε παλαιὸν πύλαι

C. 175. τῇ für ᾗ Struve. — *στήσονται.* zu 7, 9, 3. vgl. 236, 2. — ἡ wie in ἡ ὥρη 4, 30 mit dem Inf. — *ἀγχοτέρη.* Di. 23, 5, 3. — *ἥλωσαν οἱ ἁλόντες,* wie οἴχεσθαι τοὺς οἰχομένους 7, 220, 3. Besonders oft so Platon. (Matthiä.) Vgl. über das Relativ zu 2, 49, 1. — *παριέναι,* von ἵημι. vgl. 3, 77, 1. 8, 15. — *γῆς* hängt von Ἀρτεμίσιον ab. Spr. 47, 3, 2. (5, 5.) — *οὕτω.* zu 1, 7, 1.

C. 176 § 1. *τοῦτο μέν.* zu 7, 21, 2. — *συνάγεται.* zu 7, 23, 2. — *νῆσος* wie (vorzugsweise bei Her.) πόλις beim Eigennamen ohne Artikel. — *ἐν δέ* darauf aber. Di. 68, 2, 3. — *δέκεται* schliesst sich an, wie ὑποδέκεται 7, 176, 2. Sonst nicht so von Gegenden. Ueber ἔχεσθαι zu 6, 8. — *τό* wird hier und 216 zu streichen sein. vgl. 2, 8, 2. 7, 199. 200. Aehnliches 1, 111, 3. 2, 138. 4, 62, 1. 86, 2. 183, 1. 7, 121. 9, 118. vgl. zu 6, 133, 2. — *τῆς ἄλλης* möchte man gestrichen wünschen. Allein es ist zu erklären: der engste Raum und enger als das Uebrige. gr. Spr. 47, 28, 10. Strabo 7, 7 p. 323: ἡ πόλις μάλιστα τῶν ἄλλων εὐανδρεῖ. Tac. Agr. 34: ceterorum Britannorum fugacissimi. Unten 7, 199: εὐρύτατον πάσης τῆς χώρης ταύτης. — *ἐοῦσα ἁμαξιτός* ist Apposition zu στεινότατον. Ueber ἐστι, ἐοῦσα zu 3, 73.

§ 2. *τὸ πρός* an der Seite nach, wie im Folgenden. vgl. zu 7, 201. — *ὑψηλόν* verdächtigt Va. — *ἀνατεῖνον* sich empor erstreckend. zu 2, 6. — *ἐπῆσαν.* zu 1, 180, 2.

ἐπῆσαν. ἔδειμαν δὲ Φωκέες τὸ τεῖχος δείσαντες, ἐπεὶ Θεσσαλοὶ ἦλ-
θον ἐκ Θεσπρωτῶν οἰκήσοντες γῆν τὴν Αἰολίδα τήν περ νῦν ἐκτέαται·
3ἅτε δὴ πειρωμένων τῶν Θεσσαλῶν καταστρέφεσθαί σφεας, τοῦτο
προεφυλάξαντο οἱ Φωκέες καὶ τὸ ὕδωρ τὸ θερμὸν τότε ἐπῆκαν ἐπὶ
τὴν ἔσοδον, ὡς ἂν χαραδρωθείη ὁ χῶρος, πᾶν μηχανεώμενοι ὅκως
μή σφι ἐσβάλοιεν οἱ Θεσσαλοὶ ἐς τὴν χώρην. τὸ μέν νυν τεῖχος τὸ
ἀρχαῖον ἐκ παλαιοῦ τε ἐδέδμητο καὶ τὸ πλέον αὐτοῦ ἤδη ὑπὸ χρόνου
ἔκειτο· τοῖσι δέ, αὖτις ὀρθώσασι, ἔδοξε ταύτῃ ἀπαμύνειν ἀπὸ τῆς
Ἑλλάδος τὸν βάρβαρον. κώμη δέ ἐστι ἀγχοτάτω τῆς ὁδοῦ, Ἀλπηνοὶ
οὔνομα· ἐκ ταύτης δὲ ἐπισιτιεῖσθαι ἐλογίζοντο οἱ Ἕλληνες.

177 Οἱ μέν νυν χῶροι οὗτοι τοῖσι Ἕλλησι εἶναι ἐφαίνοντο ἐπιτήδεοι·
ἅπαντα γὰρ προσκεψάμενοι καὶ ἐπιλογισθέντες ὅτι οὔτε πλήθεϊ ἕξου-
σι χρᾶσθαι οἱ βάρβαροι οὔτε ἵππῳ, ταύτῃ σφι ἔδοξε δέκεσθαι τὸν
ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ὡς δὲ ἐπύθοντο τὸν Πέρσην ἐόντα ἐν Πιε-
ρίῃ, διαλυθέντες ἐκ τοῦ Ἰσθμοῦ ἐστρατεύοντο αὐτέων οἱ μὲν ἐς Θερ-
μοπύλας πεζῇ, ἄλλοι δὲ κατὰ θάλασσαν ἐπ' Ἀρτεμίσιον.

178 Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες κατὰ τάχος ἐβοήθεον διαταχθέντες, Δελφοὶ
δ' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐχρηστηριάζοντο τῷ θεῷ ὑπὲρ ἑωυτῶν καὶ τῆς
Ἑλλάδος καταρρωδηκότες καί σφι ἐχρήσθη ἀνέμοισι εὔχεσθαι· μεγά-
λους γὰρ τούτους ἔσεσθαι τῇ Ἑλλάδι συμμάχους. Δελφοὶ δὲ δεξά-
μενοι τὸ μαντήιον πρῶτα μὲν Ἑλλήνων τοῖσι βουλομένοισι εἶναι ἐλευ-
θέροισι ἐξήγγειλαν τὰ χρησθέντα αὐτοῖσι καί σφι δεινῶς καταρρω-
δέουσι τὸν βάρβαρον ἐξαγγείλαντες χάριν ἀθάνατον κατέθεντο· μετὰ
δὲ ταῦτα οἱ Δελφοὶ τοῖσι ἀνέμοισι βωμόν τε ἀπέδεξαν ἐν Θυίῃ, τῇ
περ τῆς Κηφισοῦ θυγατρὸς Θυίης τὸ τέμενός ἐστι, ἐπ' ἧς καὶ ὁ χῶ-
ρος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει, καὶ θυσίῃσί σφεας μετήισαν.

Δελφοὶ μέν νυν κατὰ τὸ χρηστήριον ἔτι καὶ νῦν τοὺς ἀνέμους
179ἱλάσκονται· ὁ δὲ ναυτικὸς Ξέρξεω στρατὸς ὁρμεώμενος ἐκ Θέρμης
πόλιος παρέβαλε νηυσὶ τῇσι ἄριστα πλεούσῃσι δέκα ἰθὺ Σκιάθου,
ἔνθα ἦσαν προφυλάσσουσαι νέες τρεῖς Ἑλληνίδες, Τροιζηνίη τε καὶ
Αἰγιναίη καὶ Ἀττική. προϊδόντες δὲ οὗτοι τὰς νέας τῶν βαρβάρων

---

§ 3. ἐπῆκαν. zu 7, 130, 2. — ὡς ἄν. zu 5, 37. — χαραδρωθείη zu 2, 25, 3. — πᾶν. zu 4, 154, 1. — ἐλογίζοντο rechneten darauf.

C. 177. ἐπιλογισθέντες nachdem sie dazu berechnet hatten. Attisch wäre ἐπιλογισάμενοι. — ὅτι. ὅπῃ (ὅκῃ) Reiske, τῇ Kö. u. Va. ubi Valla. — τὸν ἐπιόντα. zu 7, 138. — διαλυθέντες ἐκ τοῦ Ἰ. vom J. auseinander gegangen. vgl. 8, 56,

C. 178. διαταχθέντες ertheilt, die einen zum Landheere, die andern zur Flotte. (Sch.) — χάριν κατέθεντο verpflichteten sich zum Dank, wie 6, 41, 2. Kr. zu Thuk. 1, 33, 1. — ἀπέδεξαν stellten her. vgl. 5, 89, 1. — Θυίῃ für Θύῃ, Θύης, Θυίης Schäfer. — μετήισαν. zu 4, 7, 1.

C. 179. Ξέρξεω. ὁ Ξέρξεω? vgl. 7, 123, 1. 196. 8, 108, 1. 130, 1. — παρέλαβε, ἐκομίσθη, zog hin, intransitiv, wie διαβάλλειν. vgl. Kr. zu Thuk. 1, 32, 2. — δέκα, δέκα οὖσι. zu 2, 68, 1.

ς φυγὴν ὥρμησαν. τὴν μὲν δὴ Τροιζηνίην, τῆς ἦρχε Πρηξῖνος, 180
αὐτίκα αἱρέουσι ἐπισπόμενοι οἱ βάρβαροι. καὶ ἔπειτα τῶν ἐπιβατέων
αὐτῆς τὸν καλλιστεύοντα ἀγαγόντες ἐπὶ τὴν πρῴρην τῆς νεὸς ἔσφαξαν,
διαδέξιον ποιεύμενοι τὸν εἷλον τῶν Ἑλλήνων πρῶτον καὶ κάλλιστον.
τῷ δὲ σφαγιασθέντι τούτῳ οὔνομα ἦν Λέων· τάχα δ᾽ ἄν τι καὶ τοῦ
οὐνόματος ἐπαύροιτο. ἡ δὲ Αἰγιναίη, τῆς ἐτριηράρχεε Ἀσωνίδης, 181
καί τινά σφι θόρυβον παρέσχε Πυθέω τοῦ Ἰσχενόου ἐπιβατεύοντος,
ἀνδρὸς ἀρίστου γενομένου ταύτην τὴν ἡμέρην, ὃς ἐπειδὴ ἡ νηῦς ἡλίσκετο ἐς τοῦτο ἀντεῖχε μαχόμενος ἐς ὃ κατεκρεουργήθη ἅπας. ὡς δὲ
πεσὼν οὐκ ἀπέθανε ἀλλ᾽ ἦν ἔμπνοος, οἱ Πέρσαι, οἵ περ ἐπεβάτευον
ἐπὶ τῶν νεῶν, δι᾽ ἀρετὴν τὴν ἐκείνου περιποιῆσαί μιν περὶ πλείστου
ἐποιήσαντο, σμύρνῃσί τε ἰώμενοι τὰ ἕλκεα καὶ σινδόνος βυσσίνης τελαμῶσι κατειλίσσοντες. καί μιν, ὡς ὀπίσω ἀπίκοντο ἐς τὸ ἑωυτῶν
στρατόπεδον, ἐπεδείκνυσαν ἐκπαγλεόμενοι πάσῃ τῇ στρατιῇ, περιέποντες εὖ. τοὺς δὲ ἄλλους τοὺς ἔλαβον ἐν τῇ νηὶ ταύτῃ περιεῖπον ὡς
ἀνδράποδα. αἱ μὲν δὴ δύο τῶν νεῶν οὕτω ἐχειρώθησαν, ἡ δὲ τρίτη, 182
τῆς ἐτριηράρχεε Φόρμος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φεύγουσα ἐξοκέλλει ἐς τὰς
ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ, καὶ τοῦ μὲν σκάφεος ἐκράτησαν οἱ βάρβαροι,
τῶν δὲ ἀνδρῶν οὔ· ὡς γὰρ δὴ τάχιστα ἐπώκειλαν τὴν νέα οἱ Ἀθηναῖοι, ἀποθορόντες κατὰ Θεσσαλίην πορευόμενοι ἐκομίσθησαν ἐς
Ἀθήνας.

Ταῦτα οἱ Ἕλληνες οἱ ἐν Ἀρτεμισίῳ στρατοπεδευόμενοι πυνθάνονται παρὰ πυρσῶν ἐκ Σκιάθου. πυθόμενοι δὲ καὶ καταρρωδήσαντες ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου μετωρμίζοντο ἐς Χαλκίδα, φυλάξοντες μὲν
τὸν Εὔριπον, λείποντες δὲ ἡμεροσκόπους περὶ τὰ ὑψηλὰ τῆς Εὐβοίης.
τῶν δὲ δέκα νεῶν τῶν βαρβάρων τρεῖς ἐπήλασαν περὶ τὸ ἕρμα τὸ 183

C. 180. *καλλιστεύοντα.* zu 1, 196, 2. — *διαδέξιον* zu einer (sehr) glücklichen Vorbedeutung. (Portus.) Sonst nirgends. — *ἄν τι τοῦ οὐνόματος ἐπαύροιτο* der Name (Leon) dürfte ihm mit das Unglück zugezogen haben; »ἐπαυρέσθαι von guten und bösen Dingen gebraucht. Demokrit S. 166 Mullach: ἀφ᾽ ὧν ἡμῖν τἀγαθὰ γίνεται, ἀπὸ τῶν αὐτέων καὶ τὰ κακὰ ἐπαυρισκοίμεθ᾽ ἄν.« (We.) Selten von der Vergangenheit der Optativ des Aorists mit ἄν, bei Her. noch 9, 71, 2. Di. 54, 3, 11. Eben so ἄν mit dem Optativs des Präsens. zu 1, 2, 1.

C. 181 § 1. *ταύτην τὴν ἡμέραν.* zu τὰς νύκτας 7, 125. — *κατακρεουργήθη* zerfleischt wurde, kommt wie das Simplex bei Attikern nicht vor; beide auch sonst selten. — *περιποιῆσαι.* zu 1, 110, 2. — *σμύρνῃσι* Myrrhensalbe erklärt Voss Myth. Br. III S. 288. — *τελαμῶσι* Streifen. Ueber das Zeug Voss Myth. Br. III S. 265 ff.

§ 2. *ἐκπαγλεόμενοι* bewundernd, noch 8, 92. 9, 48, 1. (Sch.) Noch an einigen Stellen attischer Dichter, überall das Particip des Präsens. — *περιέποντες.* zu 1, 73, 2.

C. 182. *αἱ δύο.* zu 1, 18, 1. — *παρά* ungew. Spr. 68, 30. (84.) Es schwebt παρὰ τῶν πυρσευόντων vor. Aehnlich zu erklären ist Plat. Rep. 461, e. — *ἡμεροσκόποι* stehen im Ggs. zu den πυρσεύουσιν oder φρυκτωροῖς.

C. 183. *τῶν δέκα* 7, 179. — *στήλην λίθου.* Spr. 47, 6. (8.) — ἐ-

μεταξὺ ἐὸν Σκιάθου τε καὶ Μαγνησίης, καλεόμενον δὲ Μύρμηκα. ἐνθαῦτα οἱ βάρβαροι ἐπειδὴ στήλην λίθου ἐπέθηκαν κομίσαντες ἐπὶ τὸ ἕρμα, ὁρμηθέντες αὐτοὶ ἐκ Θέρμης, ὥς σφι τὸ ἐμποδὼν ἐγεγόνεε καθαρόν, ἐπέπλεον πάσῃσι τῇσι νηυσί, ἕνδεκα ἡμέρας παρέντες μετὰ τὴν βασιλέος ἐξέλασιν ἐκ Θέρμης. τὸ δὲ ἕρμα σφι κατηγήσατο, ἐὸν ἐν πόρῳ μάλιστα, Πάμμων Σκύριος. πανήμεροι δὲ πλώοντες οἱ βάρβαροι ἐξανύουσι τῆς Μαγνησίης χώρης ἐπὶ Σηπιάδα τε καὶ τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξὺ Κασθαναίης τε πόλιος ἐόντα καὶ Σηπιάδος ἀκτῆς.

184 Μέχρι μέν νυν τούτου τοῦ χώρου καὶ Θερμοπυλέων ἀπαθής τε κακῶν ἦν ὁ στρατός, καὶ πλῆθος ἦν τηνικαῦτα ἔτι, ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος εὑρίσκω, [τόσον] τῶν μὲν ἐκ τῶν νεῶν τῶν ἐκ τῆς Ἀσίης ἐουσέων ἑπτὰ καὶ διηκοσιέων καὶ χιλιέων, τὸν μὲν ἀρχαῖον ἑκάστων τῶν ἐθνέων ἐόντα ὅμιλον τέσσερας καὶ εἴκοσι μυριάδας καὶ πρὸς χιλιάδα τε καὶ τετρακοσίους, ὡς ἀνὰ διηκοσίους ἄνδρας λογιζομένοισι ἐν ἑκάστῃ νηί. ἐπεβάτευον δὲ ἐπὶ τουτέων τῶν νεῶν, χωρὶς ἑκάστων τῶν ἐπιχωρίων ἐπιβατέων, Περσέων τε καὶ Μήδων καὶ Σακέων τριήκοντα ἄνδρες. οὗτος ἄλλος ὅμιλος γίνεται τρισμύριοι καὶ ἑξακισχίλιοι καὶ πρὸς διηκόσιοί τε καὶ δέκα. προσθήσω δ' ἔτι τούτῳ καὶ τῷ προτέρῳ ἀριθμῷ τοὺς ἐκ τῶν πεντηκοντέρων, ποιήσας ὅ τι πλέον ἦν αὐτέων ἢ ἔλασσον, ἀν' ὀγδώκοντα ἄνδρας ἐνεῖναι. συνελέχθη δὲ ταῦτα τὰ πλοῖα, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἰρέθη, τρισχίλια. ἤδη ὦν ἄνδρες ἂν εἶεν ἐν αὐτοῖσι τέσσερες μυριάδες καὶ εἴκοσι. τοῦτο μέν νυν τὸ

πέθηκαν, zur Warnung für die Flotte. — αὐτοί, das Gros der Flotte. — τὸ ἐμποδών, die Klippe. — καθαρόν weggeräumt, durch die warnende Säule. — τὴν ἐξέλασιν ἐκ. gr. Spr. 50, 9, 9. — κατηγήσατο wies nach, wie 2, 49, 1. 56. 6, 135, 1. (We.) vgl. 9, 104. Sonst wohl nicht so. (Kr.) Die Klippe mochte über das Wasser wenig oder gar nicht hervorragen. (La.) — πόρῳ Fahrwasser. — πανήμεροι für πανημερόν Kr. Auch Luc. Ἔρωτες 15 ist es Adjectiv, wie πανημέριον auch Il. λ, 279. Beide Wörter sind dichterisch. — ἐξανύουσι. zu 6, 139, 2.

C. 184 § 1. ἀπαθὴς κακῶν. zu 1, 32, 4. — συμβαλλόμενος. zu 7, 24. — τόσον. τοσόνδε? Es fehlt in einigen Hsn. Es stand vielleicht ὅσον für ὡς, wobei weniger auffiele dass τὸν ὅμιλον von εὑρίσκω abhängt. — τῶν μέν, wieder aufgenommen durch τοῦτο μέν § 3, Ggs. zu beiden τοῦ δὲ πεζοῦ eb. — τὸν μέν § 3, Ggs. zu beiden τὸ δὲ δὴ ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀγόμενον στράτευμα C. 185. — ὡς λογιζομένοισι wenn man rechnet. Ungewöhnlich ist in dieser Ausdrucksweise sowohl ὡς als der Plural.

§ 2. ἐπιβατέων hier wohl Matrosen und Ruderer. (Sch.) Dem widerstrebt das Wort, das man eher für ein Glossem halten dürfte. — γίνεται. γίνονται eine Hs. u. Schäfer. — ποιήσας angenommen. Dem. 10, 21: εἰσὶ τῶν ξένων ἀτελεῖς — δέκα θήσω. καὶ μὴν τῶν γε πολιτῶν οὐκ εἰσὶ πέντε ἢ ἕξ. οὐκοῦν ἀμφοτέρων ἑκκαίδεκα· ποιήσωμεν αὐτοὺς εἴκοσιν. (We.) vgl. § 3 u. 186. — ὅ τι. παρεὶς ὅ τι würde man erwarten. Doch lässt sich wohl erklären: was (welche Zahl) derselben (bezüglich etwas) zu viel oder zu wenig sein mag. — ἤδη sonach. — ἂν εἶεν mögen gewesen sein. zu 1, 2, 1.

τὸ ἐκ τῆς Ἀσίης ναυτικὸν ἦν, σύμπαν ἐὸν πεντήκοντα μυριάδες καὶ μία, χιλιάδες τε ἔπεισι ἐπὶ ταύτῃσι ἑπτὰ καὶ πρὸς ἑκατοντάδες ἓξ καὶ δεκάς. τοῦ δὲ πεζοῦ ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυριάδες ἐγίνοντο, τῶν δὲ ἱππέων ὀκτὼ μυριάδες. προσθήσω δ' ἔτι τούτοισι τὰς καμήλους τοὺς ἐλαύνοντας Ἀραβίους καὶ τοὺς τὰ ἅρματα Λίβυας, πλῆθος ποιήσας δισμυρίους ἄνδρας. καὶ δὴ τό τε ἐκ τῶν νεῶν καὶ τοῦ πεζοῦ πλῆθος συντιθέμενον γίνεται διηκόσιαί τε μυριάδες καὶ τριήκοντα καὶ μία καὶ πρὸς χιλιάδες ἑπτὰ καὶ ἑκατοντάδες ἓξ καὶ δεκάς. τοῦτο μὲν τὸ ἐξ αὐτῆς τῆς Ἀσίης στράτευμα ἐξαναχθὲν εἴρηται, ἄνευ τε τῆς θεραπηίης τῆς ἑπομένης καὶ τῶν σιταγωγῶν πλοίων καὶ ὅσοι ἐνέπλεον τούτοισι. τὸ δὲ δὴ ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀγόμενον στράτευμα ἔτι προσλο-185 γιστέα τούτῳ παντὶ τῷ ἐξηριθμημένῳ· δόκησιν δὲ δεῖ λέγειν. νέας μέν νυν οἱ ἀπὸ Θρηίκης Ἕλληνες καὶ ἐκ τῶν νήσων τῶν ἐπικειμένων τῇ Θρηίκῃ παρείχοντο εἴκοσι καὶ ἑκατόν· ἐκ μέν νυν τουτέων τῶν νεῶν ἄνδρες τετρακισχίλιοι καὶ δισμύριοι γίνονται. πεζοῦ δὲ τὸν Θρήικες παρείχοντο καὶ Παίονες καὶ Ἐορδοὶ καὶ Βοττιαῖοι καὶ τὸ Χαλκιδικὸν γένος καὶ Βρύγοι καὶ Πίερες καὶ Μακεδόνες καὶ Περραιβοὶ καὶ Αἰνιῆνες καὶ Δόλοπες καὶ Μάγνητες καὶ Ἀχαιοὶ καὶ ὅσοι τῆς Θρηίκης τὴν παραλίην νέμονται, τουτέων τῶν ἐθνέων τριήκοντα μυριάδας δοκέω γενέσθαι. αὗται ὦν αἱ μυριάδες κείνῃσι προστεθεῖσαι τῇσι ἐκ τῆς Ἀσίης γίνονται αἱ πᾶσαι ἀνδρῶν αἱ μάχιμοι μυριάδες τριηκόσιαι καὶ ἑξήκοντα καὶ τέσσερες, ἔπεισι δὲ ταύτῃσι ἑκατοντάδες ἑκκαίδεκα καὶ δεκάς. τοῦ μαχίμου δὲ τούτου ἐόντος ἀριθμὸν 186 τοσούτου τὴν θεραπηίην τὴν ἑπομένην τούτοισι καὶ τοὺς ἐν τοῖσι σιταγωγοῖσι ἀκάτοισι ἐόντας καὶ μάλα ἐν τοῖσι ἄλλοισι πλοίοισι τοῖσι ἅμα πλέουσι τῇ στρατιῇ, τούτους τῶν μαχίμων ἀνδρῶν οὐ δοκέω εἶναι ἐλάσσονας ἀλλὰ πλεῦνας. καὶ δή σφεας ποιέω ἴσους ἐκείνοισι εἶναι καὶ οὔτε πλεῦνας οὔτε ἐλάσσονας οὐδέν. ἐξισούμενοι δὲ οὗτοι τῷ μαχίμῳ ἐκπληροῦσι τὰς ἴσας μυριάδας ἐκείνῃσι. οὕτω πεντακοσίας

---

§ 3. ἔπεισι. zu 7, 170, 3. — τοῦ πεζοῦ. So der materiale Ge. mit dem Artikel bei μυριάδες 9, 30. 32, 2 u. Thuk. 7, 75, 5. Ohne Artikel πεζοῦ und ἀνδρῶν unten 7, 185. Mit τὸ πλῆθος ἐφάνη von derselben Sache 7, 60. anders 3, 159. — τὰς καμήλους. gr. Spr. 50, 10, 1. vgl. τὸ ὅρκιον 1, 74, 3. ἅρματα erg. ἐλαύνοντας. — τοῦτο ist Prädicat: hiemit. gr. Spr. 57, 3, 5. — καὶ ὅσοι. gr. Spr. 51, 13, 5. vgl. 1, 57, 1. 7, 205, 2.

C. 185. προςλογιστέα. Di. 44, 3, 11. — δόκησιν. Soph. Tr. 425: κἀυτὸ οὐχὶ γίγνεται δόκησιν εἰπεῖν κἀξακριβῶσαι λόγον. (We.) Bei Her. nur hier; von attischen Prosaikern Thuk. öfter. Kr. dort zu 2, 35, 2. — τουτέων τῶν ἐθνέων erneuert das πεζοῦ. vgl. zu 7, 186. Ueber den Ge. zu τοῦ πεζοῦ 7, 184, 3. — κεινῃσι τῇσι. gr. Spr. 50, 11, 21.

C. 186. μαχίμου Combattantenmasse, wie Thuk. 6, 23, 1. vgl. Spr. 43, 4, 6. (17.) — μάλα ferner. zu 1, 134, 2. — τούτους bezieht sich erneuernd auf θεραπηίην, wie auf δῆμον 7,156,2. vgl. 185. — ἀλλὰ πλεῦνας. zu 2, 43. vgl. 3, 69, 3. 4, 170. 5, 55. 7, 187, 2.

τε μυριάδας καὶ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ καὶ χιλιάδας τρεῖς καὶ ἑκατοντάδας
δύο καὶ δεκάδας δύο ἀνδρῶν ἤγαγε Ξέρξης ὁ Δαρείου μέχρι Σηπι-
187άδος καὶ Θερμοπυλέων. οὗτος μὲν δὴ τοῦ συνάπαντος τοῦ Ξέρξεω
στρατεύματος ἀριθμός, γυναικῶν δὲ σιτοποιέων καὶ παλλακέων καὶ
εὐνούχων οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀτρεκέα ἀριθμόν· οὐδ' αὖ ὑποζυγίων τε
καὶ τῶν ἄλλων κτηνέων τῶν ἀχθοφόρων καὶ κυνῶν Ἰνδικῶν τῶν ἑπο-
μένων, οὐδ' ἂν τουτέων ὑπὸ πλήθεος οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀριθμόν. ὥστε
οὐδέν μοι θῶυμα παρίσταται προδοῦναι τὰ ῥέεθρα τῶν ποταμῶν ἔστι
τῶν, ἀλλὰ μᾶλλον ὅκως τὰ σιτία ἀντέχρησε θῶυμά μοι μυριάσι το-
2σαύτῃσι. εὑρίσκω γὰρ συμβαλλόμενος, εἰ χοίνικα πυρῶν ἕκαστος τῆς
ἡμέρης ἐλάμβανε καὶ μηδὲν πλέον, ἕνδεκα μυριάδας μεδίμνων τελεο-
μένας ἐπ' ἡμέρῃ ἑκάστῃ καὶ πρὸς τριηκοσίους τε ἄλλους μεδίμνους
καὶ τεσσεράκοντα. γυναιξὶ δὲ καὶ εὐνούχοισι καὶ ὑποζυγίοισι καὶ κυσὶ
οὐ λογίζομαι. ἀνδρῶν δ' ἐουσέων τοσουτέων μυριάδων κάλλεός τε
εἵνεκα καὶ μεγάθεος οὐδεὶς αὐτέων ἀξιονικότερος ἦν αὐτοῦ Ξέρξεω
ἔχειν τοῦτο τὸ κράτος.

188 Ὁ δὲ δὴ ναυτικὸς στρατὸς ἐπείτε ὁρμηθεὶς ἔπλεε καὶ κατέσχε
τῆς Μαγνησίης χώρης ἐς τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξὺ Κασθαναίης τε
πόλιος ἐόντα καὶ Σηπιάδος ἀκτῆς, αἱ μὲν δὴ πρῶται τῶν νεῶν ὥρ-
μεον πρὸς γῇ, ἄλλαι δ' ἐπ' ἐκείνῃσι ἐπ' ἀγκυρέων· ἅτε γὰρ τοῦ αἰ-
γιαλοῦ ἐόντος οὐ μεγάλου, πρόκροσσαι ὡρμέοντο ἐς πόντον καὶ ἐπὶ
2ὀκτὼ νέας. ταύτην μὲν τὴν εὐφρόνην οὕτω, ἅμα δὲ ὄρθρῳ ἐξ αἰ-
θρίης τε καὶ νηνεμίης τῆς θαλάσσης ζεσάσης ἐπέπεσέ σφι χειμών τε
μέγας καὶ πολλὸς ἄνεμος ἀπηλιώτης, τὸν δὴ Ἑλλησποντίην καλέουσι
οἱ περὶ ταῦτα τὰ χωρία οἰκημένοι. ὅσοι μέν νυν αὐτέων αὐξόμενον
ἔμαθον τὸν ἄνεμον καὶ τοῖσι οὕτω εἶχε ὅρμου, οἱ δ' ἔφθησαν τὸν
χειμῶνα ἀνασπάσαντες τὰς νέας, καὶ αὐτοί τε περιῆσαν καὶ αἱ νέες

C. 187 § 1. οὗτος ohne Verbum (ἦν), wie ταῦτα 7, 198, 1. vgl. zu οὕτω 7, 188, 2. — τοῦ συνάπαντος. gr. Spr. 50, 11, 12. vgl. 2, 39, 2. 112. — θῶυμα παρίσταται. zu 1, 23. — κυνῶν Ἰνδικῶν. Voss Mythol. Br. IV S. 161. — προδοῦναι wie sonst ἐπιλιπεῖν. Aehnlich 8, 52. (Sch.) vgl. d. Lex. — ἔστι τῶν. Spr. 61, 4, 7. (5, 3.) Aehnlich ὅσα ἔνια Dem. 27, 9. (Schäfer.) Kr. zu Xen. An. 6, 4, 34. — ἀντέχρησε. zu 7, 127.

§ 2. ἕνδεκα. Die Rechnung ist ungenau. — ἐπ' ἡμέρῃ. Di. 68, 41, 1. — γυναιξί das für Weiber Verwendete. — τοσουτέων ist, wie τοσούτων, auch Fem. — ἔχειν hängt von dem einfachen ἄξιος ab, wie 9, 26, 4.

C. 188 § 1. κατέσχε. zu 6, 101, 1. — δή würde üblicher fehlen. — πρόκροσσαι erklärt man Il. ξ, 35 κλιμακηδόν, en echelon, staffelförmig (in quincuncem Sch.) — ὡρμέοντο, die passive Form ist anstössig. — ἐπὶ ὀκτὼ νέας acht Reihen von Schiffen hinter einander. (Rennell.) Spr. 68, 36, 6. (40, 6.)

§ 2. οὕτω, διῆγον mag man denken. Aehnlich τοσαῦτα 4, 150. vgl. zu 7, 168, 1. — ἐξ. zu 1, 87, 1. — οὕτω, dass sie entkommen konnten. — ὅρμου. gr. Spr. 47, 10, 5. — οἱ δ'. Di. 50, 1, 11. — ἀνασπάσαντες

χυτέων· ὅσας δὲ τῶν νεῶν μεταρσίας ἔλαβε, τὰς μὲν ἐξέφερε πρὸς Ἰπνοὺς καλεομένους τοὺς ἐν Πηλίῳ, τὰς δὲ ἐς τὸν αἰγιαλόν· αἱ δὲ περὶ αὐτὴν τὴν Σηπιάδα περιέπιπτον, αἱ δὲ ἐς Μελίβοιαν πόλιν, αἱ δὲ ἐς Κασθαναίην ἐξεβράσσοντο. ἦν τε τοῦ χειμῶνος χρῆμα ἀφόρη-189 τον. λέγεται δὲ λόγος ὡς Ἀθηναῖοι τὸν Βορῆν ἐκ θεοπροπίου ἐπεκαλέσαντο, ἐλθόντος σφι ἄλλου χρηστηρίου τὸν γαμβρὸν ἐπίκουρον καλέσασθαι. Βορῆς δὲ κατὰ τὸν Ἑλλήνων λόγον ἔχει γυναῖκα Ἀττικήν, Ὠρείθυιαν τὴν Ἐρεχθέος. κατὰ δὴ τὸ κῆδος τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς φάτις ὥρμηται, συμβαλλόμενοί σφι τὸν Βορῆν γαμβρὸν εἶναι, ναυλοχέοντες τῆς Εὐβοίης ἐν Χαλκίδι ὡς ἔμαθον αὐξόμενον τὸν χειμῶνα ἢ καὶ πρὸ τούτου ἔθυόν τε καὶ ἐπεκαλέοντο τόν τε Βορῆν καὶ τὴν Ὠρείθυιαν τιμωρῆσαί σφι καὶ διαφθεῖραι τῶν βαρβάρων τὰς νέας, ὡς καὶ πρότερον περὶ Ἄθων. εἰ μέν νυν διὰ ταῦτα τοῖσι βαρβάροισι ὁρμέουσι ὁ Βορῆς ἐπέπεσε, οὐκ ἔχω εἶπαι· οἱ δ' ὦν Ἀθηναῖοί σφι λέγουσι βοηθήσαντα τὸν Βορῆν πρότερον καὶ τότε ἐκεῖνα κατεργάσασθαι, καὶ ἱρὸν κατελθόντες Βορέω ἱδρύσαντο παρὰ ποταμὸν Ἰλισσόν.

Ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ νέας οἳ ἐλαχίστας λέγουσι διαφθαρῆναι, τε-190 τρακοσιέων οὐκ ἐλάσσονας, ἄνδρας τε ἀναριθμήτους, χρημάτων τε πλῆθος ἄφθονον, ὥστε Ἀμεινοκλέι τῷ Κρητίνεω, ἀνδρὶ Μάγνητι, γηοχέοντι περὶ Σηπιάδα μεγάλως ἡ ναυηγίη χρηστὴ ἐγένετο, ὃς πολλὰ μὲν χρύσεα ποτήρια ὑστέρῳ χρόνῳ ἐκβρασσόμενα ἀνείλετο, πολλὰ δὲ ἀργύρεα, θησαυρούς τε τῶν Περσέων εὗρε, ἄλλα τε [χρύσεα] ἄφατα χρήματα περιεβάλετο. ἀλλ' ὁ μὲν τἆλλα οὐκ εὐτυχέων εὑρήμασι μέγα πλούσιος ἐγένετο· ἦν γάρ τις καὶ τοῦτον ἄχαρις συμφορὴ λυπεῦσα

ns Land, wofür sonst ἀνέλκειν das übliche. Kr. zu Thuk. 6, 44, 3. vgl. unten 7, 193. — μεταρσίας, ein poetisches Wort; in diesem Sinne sonst μετέωρος. — ἐξέφερε. So ἐκβάλλειν 6, 44, 2. 7, 170, 2, wohl das eig. Wort; mit dem Passiv ἐκπίπτειν. — αὐτήν. ἀκτήν Va. — περιέπιπτον scheiterten, wofür sonst ἐκπίπτειν. Kr. zu Xen. An. 6, 2, 2. — ἐξεβράσσοντο wurden ausgeworfen, wie 7, 190. Selten wie auch das Simplex.

C. 189. τοῦ. τὸ τοῦ Va. Man kann erklären (τὸ χρῆμα) τοῦ χειμῶνος ἦν χρῆμα. gr. Spr. 47, 6, 2. Ar. Ly. 1031: ἦ μέγ', ὦ Ζεῦ, χρῆμ' ἰδεῖν τῆς ἐμπίδος ἔνεστί σοι. — ἄλλου im Ggs. zu dem nach 7, 141 ertheilten. — καλέσασθαι. Spr. 50, 5, 6. (6, 6.) Ueber das Medium Kr. zu Xen. An. 3, 3, 1. - κῆδος Verschwägerung auch Thuk. 2, 29, 3. In der attischen Prosa sonst wohl nicht in diesem Sinne. — φάτις, λόγος. zu 1, 60, 4. — ὥρμηται. zu 3, 56. — σφι. σφίσι? zu 7, 148, 1. — ναυλοχεῖν bei Her. noch 7, 192 . 8, 6. (Sch.) Gew. ὁρμεῖν. — ἢ καὶ πρὸ τούτου. zu 6, 52, 2. — πρότερον , 44, 2. 45. 7, 21, 2. (Bä.) — δ' ὦν zu 2, 50, 1. — κατελθόντες für πελθόντες Kr.: heimgekehrt, nämlich nach der Schlacht bei Platäa. Spr. , 42, 10. (46, 10.)

C. 190. λέγουσι ist doppelt zu denken, wie εἶχον 7, 86; härter ἔχων en. An. 3, 4, 13. — γηοχεῖν Land besitzen kommt sonst nicht vor. — μεγάλως gehört zu χρηστή. (Valla.) — χρύσεα verdächtigt Va. — τἆλλα εὐτυχέων. zu 3, 40, 1 E. vgl. 7, 233, 2. 8, 60, 2. — μέγα, σφόδρα. zu 1, 3, 3. — καὶ τοῦτον, wie manche Andre. — ἄχαρις. zu 1, 41. — παι-

191παιδοφόνος. σιταγωγῶν δὲ ὁλκάδων καὶ τῶν ἄλλων πλοίων δι-
φθειρομένων οὐκ ἐπῆν ἀριθμός, ὥστε δείσαντες οἱ στρατηγοὶ τ-
ναυτικοῦ στρατοῦ μή σφι κεκακωμένοισι ἐπιθέωνται οἱ Θεσσαλ-
ἕρκος ὑψηλὸν ἐκ τῶν ναυηγίων περιεβάλοντο. ἡμέρας γὰρ δὴ ἐχ-
μαζε τρεῖς· τέλος δὲ ἔντομά τε ποιεῦντες καὶ καταείδοντες χοῇσι
ἀνέμῳ οἱ Μάγοι, πρὸς δὲ τούτοισι καὶ τῇ Θέτι καὶ τῇσι Νηρ-
θύοντες ἔπαυσαν τετάρτῃ ἡμέρῃ ἢ ἄλλως κως αὐτὸς ἐθέλων ἐκόπα-
τῇ δὲ Θέτι ἔθυον πυθόμενοι παρὰ τῶν Ἰώνων τὸν λόγον ὡς ἐκ τ-
χώρου τούτου ἁρπασθείη ὑπὸ Πηλέος, εἴη τε ἅπασα ἡ ἀκτὴ ἡ Σηπ-
ἐκείνης τε καὶ τῶν ἄλλων Νηρηΐδων. ὁ μὲν δὴ τετάρτῃ ἡμέρῃ ἐ-
192παυτο, τοῖσι δὲ Ἕλλησι οἱ ἡμεροσκόποι ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν Εὐ-
κῶν καταδραμόντες δευτέρῃ ἡμέρῃ ἀπ' ἧς ὁ χειμὼν ὁ πρῶτος ἐγ-
ἐσήμαινον πάντα τὰ γενόμενα περὶ τὴν ναυηγίην. οἱ δὲ ὡς ἐπύ-
το, Ποσειδέωνι σωτῆρι εὐξάμενοι καὶ σπονδὰς προχέαντες τὴν τ-
στην ὀπίσω ἠπείγοντο ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, ἐλπίσαντες ὀλίγας τι-
σφι ἀντιξόους ἔσεσθαι νέας. οἱ μὲν δὴ τὸ δεύτερον ἐλθόντες π-
τὸ Ἀρτεμίσιον ἐναυλόχεον, Ποσειδέωνος σωτῆρος ἐπωνυμίην ἀπὸ το-
193του ἔτι καὶ ἐς τόδε νομίζοντες· οἱ δὲ βάρβαροι, ὡς ἐπαύσατό τ-
ἄνεμος καὶ τὸ κῦμα ἔστρωτο, κατασπάσαντες τὰς νέας ἔπλεον παρ-
τὴν ἤπειρον, κάμψαντες δὲ τὴν ἄκρην τῆς Μαγνησίης ἰθέαν ἔπλεον
ἐς τὸν κόλπον τὸν ἐπὶ Παγασέων φέροντα. ἔστι δὲ χῶρος ἐν τῷ κόλ-
πῳ τούτῳ τῆς Μαγνησίης ἔνθα λέγεται τὸν Ἡρακλέα καταλειφθῆναι
ὑπὸ Ἰήσονός τε καὶ τῶν συνεταίρων ἐκ τῆς Ἀργοῦς ἐπ' ὕδωρ πεμ-
φθέντα, εὖτ' ἐπὶ τὸ κῶας ἔπλεον ἐς Αἶαν τὴν Κολχίδα· ἐνθεῦτε
γὰρ ἔμελλον ὑδρευσάμενοι ἐς τὸ πέλαγος ἀφήσειν, ἐπὶ τούτου δὲ
τῷ χώρῳ οὔνομα γέγονε Ἀφεταί. ἐν τούτῳ ὦν ὅρμον οἱ Ξέρξεω
ἐποιεῦντο.

δοκτόνος. So Dionys. Arch. 3, 21: *συμφορὰ ἀδελφοκτόνος.* (Lobeck.) Es wird doch wohl ein Kindermord bezeichnet. vgl. 1, 41 mit 35, 2 u. 3, 50, 1 mit 52, 2. (Sch.)

C. 191. *ἐπῆν.* zu 7, 170, 3. — *ἕρκος, ἔρυμα.* zu 6, 134, 2. Dichterisch — *ἐχείμαζε.* Spr. 61, 4, 2. (4.) — *ἔντομα, σφάγια.* zu 2, 119, 2. — *καταείδοντες τῷ ἀνέμῳ* den Wind besprechend, sonst nicht so; de Da. wie bei *κατακρίνειν.* zu 2, 133, 2. — *χοῇσι* für *γόησι* Reiske, *γόοισι* We. — *ἔπαυσαν* erg. *τὸν ἄνεμον.* — *αὐτός* von selbst, wie 7, 10, 4. u. 5, 72, 1. — *κοπάζειν, λήγειν, παύεσθαι;* bei Attikern kommt es nicht vor. — *ἐκείνης* ihr Eigenthum d. h. ihr heilig. Spr. 47, 4, 2. (6. 4.)

C. 192. *ἀπ' ἧς.* zu 1, 47, 1. — *προχέαντες.* Dies Compositum scheint bei Attikern nicht vorzukommen. — *νομίζοντες.* zu 1, 142, 1.

C. 193. *ἔστρωτο* sich gelegt hatte, wie sterni. vgl. die Lexika. — *κατασπάσαντες, ἐς θάλασσαν,* Ggs. *ἀνασπᾶν.* zu 7, 188, 2. Gew. *καθέλκειν.* zu 1, 164, 2. — *ἰθέαν* erg. *ὁδόν.* (Sch.) Ueber den Ac. gr. Spr. 46, 6, 2. — *συνεταίρων.* Gew. nur *ἑταῖροι.* — *εὖτε, ὅτε.* zu 4, 78, 2. — *ἐπί* nach, um zu holen. zu 1, 84, 3. — *κῶας* Fliess, dichterisch. — *Κολχίδα.* zu 1, 2, 2. — *ἀφήσειν* erg. *τὰς νέας* in See stechen zu Thuk. 7, 19, 4. — *οἱ Ξέρξεω* die Leute des X. Spr. 47, 3, 3. (5, 2.)

Πεντεκαίδεκα δὲ τῶν νεῶν τουτέων ἔτυχόν τε ὕσταται πολλὸν ἐ-194 ξαναχθεῖσαι καί κως κατεῖδον τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ τῶν Ἑλλήνων νέας. δόξαν τε δὴ τὰς σφετέρας εἶναι οἱ βάρβαροι καὶ πλέοντες ἐσέπεσον τοὺς πολεμίους, τῶν ἐστρατήγεε ὁ ἀπὸ Κύμης τῆς Αἰολίδος ὕπαρχος Σανδώκης ὁ Θαμασίου, τὸν δὴ πρότερον τουτέων βασιλεὺς Δαρεῖος ἐπ' αἰτίῃ τοιῇδε λαβὼν ἀνεσταύρωσε, ἐόντα τῶν βασιληίων δικαστέων· ὁ Σανδώκης ἐπὶ χρήμασι ἄδικον δίκην ἐδίκασε. ἀνακρεμα-2 σθέντος ὦν αὐτοῦ λογιζόμενος ὁ Δαρεῖος εὗρέ οἱ πλέω ἀγαθὰ τῶν ἁμαρτημάτων πεποιημένα ἐς οἶκον τὸν βασιλήιον· εὑρὼν δὲ τοῦτο ὁ Δαρεῖος καὶ γνοὺς ὡς ταχύτερα αὐτὸς ἢ σοφώτερα ἐργασμένος εἴη, ἔλυσε. βασιλέα μὲν δὴ Δαρεῖον οὕτω διαφυγὼν μὴ ἀπολέσθαι περιῆν, τότε δὲ ἐς τοὺς Ἕλληνας καταπλώσας ἔμελλε οὐ τὸ δεύτερον διαφυγὼν ἔσεσθαι· ὡς γάρ σφεας εἶδον προσπλέοντας οἱ Ἕλληνες, μαθόντες αὐτέων τὴν γινομένην ἁμαρτάδα, ἐπαναχθέντες εὐπετέως σφέας εἷλον. ἐν τουτέων μιῇ Ἀρίδωλις πλέων ἥλω, τύραννος Ἀλα-195 βάνδων τῶν ἐν Καρίῃ, ἐν ἑτέρῃ δὲ ὁ Πάφιος στρατηγὸς Πενθύλος Δημονόου, ὃς ἦγε μὲν δυώδεκα νέας ἐκ Πάφου, ἀποβαλὼν δέ σφεων τὰς ἕνδεκα τῷ χειμῶνι τῷ γενομένῳ κατὰ Σηπιάδα, μιῇ τῇ περιγενομένῃ καταπλέων ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἥλω. τούτους οἱ Ἕλληνες ἐξιστορήσαντες τὰ ἐβούλοντο πυθέσθαι ἀπὸ τῆς Ξέρξεω στρατιῆς, ἀποπέμπουσι δεδεμένους ἐς τὸν Κορινθίων ἰσθμόν.

Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς ὁ τῶν βαρβάρων στρατός, πάρεξ τῶν πεντε-196 καίδεκα νεῶν τῶν εἶπον Σανδώκεα στρατηγέειν, ἀπίκετο ἐς Ἀφετάς. Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζὸς πορευθεὶς διὰ Θεσσαλίης καὶ Ἀχαιίης ἐσβεβληκὼς ἦν καὶ δὴ τριταῖος ἐς Μηλιέας, ἐν Θεσσαλίῃ μὲν ἅμιλλαν ποιησάμενος ἵππων τῶν ἑωυτοῦ, ἀποπειρώμενος καὶ τῆς Θεσσαλίης ἵππου, πυθόμενος ὡς ἀρίστη εἴη τῶν ἐν Ἕλλησι· ἔνθα δὴ αἱ Ἑλληνίδες ἵπποι ἐλείποντο πολλόν. τῶν μέν νυν ἐν Θεσσαλίῃ ποταμῶν Ὀνόχωνος μοῦνος οὐκ ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τὸ ῥέεθρον πινόμενος· τῶν δὲ ἐν Ἀχαιίῃ ποταμῶν ῥεόντων οὐδὲ ὅστις μέγιστος αὐτέων ἐστὶ Ἠπιδανός, οὐδὲ οὗτος ἀντέσχε εἰ μὴ φλαύρως.

C. 194 § 1. ἐς. Kr. zu Xen. An. 3, 2, 16. — τῶν bezieht sich auf βάρβαροι. — ἐόντα τῶν. zu 1, 67, 3. — βασιληίων δ. zu 5, 25. — ἐπί. zu 5, 25.

§ 2. ἢ σοφώτερα. Spr. 49, 2, 2. (49, 5.) — μή. Spr. 67, 12, 4. (3.) — ἔσεσθαι. περιέσεσθαι Reiske und Va. vgl. jedoch Di. 56, 1, 1. — ἁμαρτάδα, ἁμαρτίαν, Versehen. zu 1, 91, 1.

C. 195. σφεων. αὐτέων? — τάς. zu 1, 18, 1. — ἐξιστορεῖν, wie ἱστορεῖν, eig. dichterisch, mit zwei Ac. wie ἐρωτᾶν, ἐρέσθαι. — ἀπό. zu 4, 54.

C. 196. καὶ δή, ἤδη. vgl. 9, 11, 2. 66, 2. 89, 1. 102, 1. gr. Spr. 69, 7, 1. — Θεσσαλίης. Θεσσαλικῆς? Bekker. — ἐλείποντο für ἐλίποντο Bekker. zu 4, 9, 2. — ἀπέχρησε. zu 7, 43. Möglich das an beiden Stellen dies als Glossem statt des herodoteischen ἀντέχρησε eingeschlichen ist. — τὸ ῥέεθρον. zu 7, 43.

197 Ἐς Ἄλον δὲ τῆς Ἀχαιίης ἀπικομένῳ Ξέρξῃ οἱ κατηγεμόνες τ
ὁδοῦ βουλόμενοι τὸ πᾶν ἐξηγέεσθαι ἔλεγόν οἱ ἐπιχώριον λόγον,
περὶ τὸ ἱρὸν τοῦ Λαφυστίου Διός, ὡς Ἀθάμας ὁ Αἰόλου ἐμηχα
σατο Φρίξῳ μόρον σὺν Ἰνοῖ βουλεύσας, μετέπειτα δὲ ὡς ἐκ θεοπ
πίου Ἀχαιοὶ προτιθεῖσι τοῖσι ἐκείνου ἀπογόνοισι ἀέθλους τοιούσ
2ὃς ἂν ᾖ τοῦ γένεος τούτου πρεσβύτατος, τούτῳ ἐπιτάξαντες ἔργεσθ
τοῦ πρυτανηίου αὐτοὶ φυλακὰς ἔχουσι (λήιτον δὲ καλέουσι τὸ πρυτα
νήιον οἱ Ἀχαιοί), ἢν δὲ ἐσέλθῃ, οὐκ ἔστι ὅκως ἔξεισι πρὶν ἢ θύε
σθαι μέλλῃ· ὥς τ' ἔτι πρὸς τούτοισι πολλοὶ ἤδη τῶν μελλόντων τ
τέων θύσεσθαι δείσαντες οἴχοντο ἀποδράντες ἐς ἄλλην χώρην, χρ
δὲ προϊόντος ὀπίσω κατελθόντες, ἢν ἁλίσκωνται ἐσελθόντες ἐς τὸ πρυ
τανήιον, [ὡς θύεταί τε] ἐξήγοντο, στέμμασι πᾶς πυκασθεὶς καὶ
3σὺν πομπῇ ἐξαχθείς. ταῦτα δὲ πάσχουσι οἱ Κυτισσώρου τοῦ Φρ
παιδὸς ἀπόγονοι διότι καθαρμὸν τῆς χώρης ποιευμένων Ἀχαιῶ
θεοπροπίου Ἀθάμαντα τὸν Αἰόλου καὶ μελλόντων μιν θύειν ἀπ
μενος οὗτος ὁ Κυτίσσωρος ἐξ Αἴης τῆς Κολχίδος ἐρρύσατο, ποιήσ
δὲ τοῦτο τοῖσι ἐπιγενομένοισι ἐξ ἑωυτοῦ μῆνιν τοῦ θεοῦ ἐνέβαλ
Ξέρξης δὲ ταῦτα ἀκούσας ὡς κατὰ τὸ ἄλσος ἐγένετο, αὐτός τε ἔργετ
αὐτοῦ καὶ τῇ στρατιῇ πάσῃ παρήγγειλε, τῶν τε Ἀθάμαντος ἀπογόνω
τὴν οἰκίην ὁμοίως καὶ τὸ τέμενος ἐσέβετο.

198 Ταῦτα μὲν τὰ ἐν Θεσσαλίῃ καὶ τὰ ἐν Ἀχαιίῃ· ἀπὸ δὲ τουτέω
τῶν χώρων ἤιε ἐς τὴν Μηλίδα παρὰ κόλπον θαλάσσης, ἐν τῷ ἄμ-
πωτίς τε καὶ ῥηχίη ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται. περὶ δὲ τὸν κόλπο
τοῦτον ἔστι χῶρος πεδινός, τῇ μὲν εὐρὺς τῇ δὲ καὶ κάρτα στεινός·
περὶ δὲ τὸν χῶρον οὔρεα ὑψηλὰ καὶ ἄβατα περικληίει πᾶσαν τὴν Μη-
λίδα γῆν, Τρηχίνιαι πέτραι καλεόμεναι. πρώτη μέν νυν πόλις ἐστὶ
ἐν τῷ κόλπῳ ἰόντι ἀπ' Ἀχαιίης Ἀντικύρη, παρ' ἣν ποταμὸς Σπερ-

---

C. 197 § 1. μόρον. zu 1, 43. — ἀέθλους. zu 1, 126, 1.
§ 2. τούτῳ. τοῦτον Va. — πρυτανηίου. ληίτου Va. Das erzwingt fast die Stellung des λήιτον. Sonst würde folgen καλέουσι δὲ etc. — λήιτον von λεώς, bei den Attikern noch in λειτουργία. Wolf zu Dem. Lept. prolegg. p. LXXXVI ann. 59. — οὐκ ἔστι ὅκως. zu 7, 102, 2. — ὥς τ' für ὥστε Schäfer nach We., an ἔλεγον ὡς etc. § 1 anzuschliessen. — ἁλίσκωνται überwiesen werden. zu 1, 112, 2. — ὡς θύεται wie geopfert wird, wohl Glossem zum Folgenden. — τε ist kaum zu erklären. — ἐξήγοντο für ἐξηγέοντο Kr. 6, 91: ἔπειτά σφεας χειρωσάμενοι ἐξῆγον ἀπολέοντες. — πᾶς ganz. (Va) jeder? Di. 57, 8, 2. — πυκασθείς dicht bedeckt, ein poetisches Wort. — [ὡς] ist mir verdächtig. — ἐξαχθείς nach ἐξήγοντο. zu συμβαλλόμενος 1, 68, 2. vgl. 2, 108, 2. 4, 8, 1.
§ 3. καθαρμός Sühnopfer, so mehr dichterisch. — παρήγγειλε erg. ἔργεσθαι. Spr. 55, 4, 4. (11.) Kr. zu Xen. An. 3, 1, 44. — ὁμοίως καὶ 3, 13, 2.
C. 198 § 1. ταῦτα. zu 7, 187, 1. — ἄμπωτις — γίνεται. zu 2, 11, 2. — πεδινός, ein seltenes Adjectiv. — καὶ κάρτα. zu 1, 71, 1. — περικληίει für περικλῄει Kön. — κεῖται. zu 2, 62. vgl. 7, 200. 216.

χειὸς ῥέων ἐξ Αἰνιήνων ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ. ἀπὸ δὲ τούτου διὰ εἴκοσί κου σταδίων ἄλλος ποταμὸς τῷ οὔνομα κεῖται Δύρας, τὸν βοηθέοντα τῷ Ἡρακλέι καιομένῳ λόγος ἐστὶ ἀναφανῆναι. ἀπὸ δὲ τούτου δι' ἄλλων εἴκοσι σταδίων ἄλλος ποταμός ἐστι, ὃς καλέεται Μέλας. 199 Τρηχὶς δὲ πόλις ἀπὸ τοῦ Μέλανος τούτου ποταμοῦ πέντε στάδια ἀπέχει. ταύτῃ δὲ καὶ εὐρύτατόν ἐστι πάσης τῆς χώρης ταύτης ἐκ τῶν οὐρέων ἐς θάλασσαν, κατ' ἃ Τρηχὶς πεπόλισται· δισχίλιά τε γὰρ καὶ δισμύρια πλέθρα τοῦ πεδίου ἐστί. τοῦ δὲ οὔρεος τὸ περικληίει τὴν γῆν τὴν Τρηχινίην ἐστι διασφὰξ πρὸς μεσαμβρίην Τρηχῖνος, διὰ δὲ τῆς διασφάγος Ἀσωπὸς ποταμὸς ῥέει παρὰ τὴν ὑπωρέην τοῦ οὔρεος. 200 ἔστι δὲ ἄλλος Φοῖνιξ ποταμὸς οὐ μέγας πρὸς μεσαμβρίην τοῦ Ἀσωποῦ, ὃς ἐκ τῶν οὐρέων τουτέων ῥέων ἐς τὸν Ἀσωπὸν ἐκδιδοῖ. κατὰ δὲ τὸν Φοίνικα ποταμὸν στεινότατόν ἐστι· ἁμαξιτὸς γὰρ μία μούνη δέδμηται. ἀπὸ δὲ τοῦ Φοίνικος ποταμοῦ πεντεκαίδεκα στάδιά ἐστι ἐς Θερμοπύλας. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Φοίνικος ποταμοῦ καὶ Θερμοπυλέων κώμη τε ἔστι τῇ οὔνομα Ἀνθήλη κεῖται, παρ' ἣν δὴ παραρρέων ὁ Ἀσωπὸς ἐς θάλασσαν ἐκδιδοῖ, καὶ χῶρος περὶ αὐτὴν εὐρὺς ἐν τῷ Δήμητρός τε ἱρὸν Ἀμφικτυονίδος ἵδρυται καὶ ἕδραι εἰσὶ Ἀμφικτύοσι καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀμφικτύονος ἱρόν.

201 Βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης ἐστρατοπεδεύετο τῆς Μηλίδος ἐν τῇ Τρηχινίῃ, οἱ δὲ δὴ Ἕλληνες ἐν τῇ διόδῳ· καλέεται δὲ ὁ χῶρος οὗτος ὑπὸ μὲν τῶν πλεόνων Ἑλλήνων Θερμοπύλαι, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπιχωρίων καὶ περιοίκων Πύλαι. ἐστρατοπεδεύοντο μέν νυν ἑκάτεροι ἐν τούτοισι τοῖσι χωρίοισι, ἐπεκράτεε δὲ ὁ μὲν τῶν πρὸς βορῆν ἄνεμον ἐχόντων πάντων μέχρι Τρηχῖνος, οἱ δὲ τῶν πρὸς νότον καὶ μεσαμβρίην φερόντων τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ἠπείρου.

202 Ἦσαν δὲ οἵδε Ἑλλήνων οἱ ὑπομένοντες τὸν Πέρσην ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ, Σπαρτιητέων τε τριηκόσιοι ὁπλῖται καὶ Τεγεητέων καὶ Μαντινέων χίλιοι, ἡμίσεες ἑκατέρων, ἐξ Ὀρχομενοῦ τε τῆς Ἀρκαδίης εἴκοσι καὶ ἑκατόν, καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἀρκαδίης χίλιοι· τοσοῦτοι μὲν Ἀρκάδων, ἀπὸ δὲ Κορίνθου τετρακόσιοι καὶ ἀπὸ Φλιοῦντος διηκόσιοι καὶ Μυκηναίων ὀγδώκοντα. οὗτοι μὲν ἀπὸ Πελοποννήσου παρῆσαν, ἀπὸ δὲ Βοιωτῶν Θεσπιέων τε ἑπτακόσιοι καὶ Θηβαίων τετρακόσιοι. πρὸς τούτοισι ἐπίκλητοι ἐγένοντο Λοκροί τε οἱ Ὀπούντιοι

C. 199. *εὐρύτατον.* zu 7, 176, 1. — *τοῦ πεδίου* wie *τῆς ὁδοῦ* 2, 9. zu 1, 178, 1. Analog *τοῦ πεζοῦ* zu 7, 184, 3. — *διασφάξ.* zu 2, 158, 2.

C. 200. *δέδμηται.* *τέτμηται* wäre das eig. Wort, auch bei Her. zu 4, 136, 1. Doch auch (etwas verschieden) *ἐδείμαν* 2, 124, 2.

C. 201. *τῶν πλεόνων.* gr. Spr. 50, 4. 12. — *τῶν ἐχόντων*, sonst *καθηκόντων*, der sich erstreckenden Oertlichkeiten. — *οἱ δέ, οἱ Ἕλληνες.* — *φερόντων*, synonym mit *ἐχόντων.* zu 2, 8, 1. — *τό* in Bezug auf die Strecke. vgl. 4, 99, 2. 7, 176, 2. Doch fehlt es in einigen Hsn.

C. 202. *Ἑλλήνων* hängt von *οἱ ὑπομένοντες* ab. vgl 8, 4.

πανστρατιῇ καὶ Φωκέων χίλιοι. αὐτοὶ γάρ σφεας οἱ Ἕλληνες ἐπεκαλέσαντο, λέγοντες δι' ἀγγέλων ὡς αὐτοὶ μὲν ἥκοιεν πρόδρομοι τῶν ἄλλων, οἱ δὲ λοιποὶ τῶν συμμάχων προσδόκιμοι πᾶσαν εἶεν ἡμέρην, ἡ θάλασσά τέ σφι εἴη ἐν φυλακῇ ὑπ' Ἀθηναίων τε φρουρεομένη καὶ Αἰγινητέων καὶ τῶν ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντων, καί σφι εἴη δεινὸν οὐδέν· οὐ γὰρ θεὸν εἶναι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἀλλ' ἄνθρωπον, εἶναι δὲ θνητὸν οὐδένα οὐδὲ ἔσεσθαι τῷ κακὸν ἐξ ἀρχῆς γινομένῳ οὐ συνεμίχθη, τοῖσι δὲ μεγίστοισι αὐτέων μέγιστα· ὀφείλειν ὦν καὶ τὸν ἐπελαύνοντα, ὡς ἐόντα θνητόν, ἀπὸ τῆς δόξης πεσέειν [ἄν]. οἱ δὲ ταῦτα πυνθανόμενοι ἐβοήθεον ἐς τὴν Τρηχῖνα.

204 Τούτοισι ἦσαν μέν νυν καὶ ἄλλοι στρατηγοὶ κατὰ πόλιας ἑκάστων, ὁ δὲ θωυμαζόμενος μάλιστα καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἡγεόμενος Λακεδαιμόνιος ἦν Λεωνίδης ὁ Ἀναξανδρίδεω τοῦ Λέοντος τοῦ Εὐρυκρατίδεω τοῦ Ἀναξάνδρου τοῦ Εὐρυκράτεος τοῦ Πολυδώρου τοῦ Ἀλκαμένεος τοῦ Τηλέκλου τοῦ Ἀρχέλεω τοῦ Ἡγησίλεω τοῦ Δορύσσου τοῦ Λεωβότεω τοῦ Ἐχεστράτου τοῦ Ἤγιος τοῦ Εὐρυσθένεος τοῦ Ἀριστοδήμου τοῦ Ἀριστομάχου τοῦ Κλεοδαίου τοῦ Ὕλλου τοῦ Ἡρακλέος, κτησάμενος τὴν βασιληίην ἐν Σπάρτῃ ἐξ ἀπροσδοκήτου.

205 διξῶν γάρ οἱ ἐόντων πρεσβυτέρων ἀδελφεῶν, Κλεομένεός τε καὶ Δωριέος, ἀπελήλατο τῆς φροντίδος περὶ τῆς βασιληίης. ἀποθανόντος δὲ Κλεομένεος ἄπαιδος ἔρσενος γόνου, Δωριέος τε οὐκέτι ἐόντος ἀλλὰ τελευτήσαντος καὶ τούτου ἐν Σικελίῃ, οὕτω δὴ ἐς Λεωνίδην ἀνέβαινε ἡ βασιληίη, καὶ διότι πρότερος ἐγεγόνεε Κλεομβρότου (οὗτος γὰρ ἦν νεώτατος Ἀναξανδρίδεω παῖς) καὶ δὴ καὶ εἶχε Κλεομένεος θυγατέρα

C. 203. *ἐγένοντο.* Di. 56, 1, 7. — *δι' ἀγγέλων.* Kr. zu Xen. An. 2, 3, 17: *ἔλεγε δι' ἑρμηνέως.* vgl. oben zu 1, 113, 2. — *πρόδρομοι* hier bloss Vorausgeschickte, wie 7, 206. — *τῶν ἄλλων* hängt von dem *πρό* in *πρόδρομοι* ab, wie bei Verben. — *ἐν φυλακῇ εἶναι* bewacht werden, wie Thuk. 2, 13, 6. vgl. Dem. 18, 215. Wache halten Thuk. 3, 74, 3. 4, 55, 2. Sonst *ἐν φυλακῇ ἔχειν τι* oder *τινά.* — *ἐξ ἀρχῆς γινομένῳ* vom Anfange seiner Geburt an gerechnet. Ungewöhnlich. vgl. 7, 220, 2. — *συνεμίχθη.* Sch. erklärt: mit dem Guten das er sonst geniesst. Kaum zulässig. Eher statthaft wäre der Begriff des Verkehrs. Doch Her. schrieb wohl *συνηνείχθη.* 4, 157: *οὐδέν σφι χρηστὸν συνεφέρετο.* — *ὀφείλειν τὸν ἐπελαύνοντα,* aus *ὀφείλει ὁ ἐπελαύνων.* zu 7, 16, 4. — *πεσέειν ἄν* dass er fallen könne. (Hermann.) Bei *ὀφείλειν* kann wohl eben so wenig als bei *χρή* ein *ἄν* mit dem Inf. stehen. Es wird zu streichen sein.

C. 204. *ἐξ ἀπροσδοκήτου* unerwartet, wie 1, 191, 4.

C. 205 § 1. *ἀπελήλατο* er war entfernt, ungewöhnlich so. — *φροντίδος* von dem Gedanken der Erlangung erklärt man, was wohl *φροντίς* kaum gestattet. Also der Sinn: es lag ihm fern sich um die Regierung zu kümmern. — *περί* ohne *τῆς* vorher. gr. Spr. 50, 9, 9. — *ἄπαις ἔρσενος γόνου.* zu 7, 61, 2. — *τελευτήσαντος.* zu 5, 45, 1. — *ἀνέβαινε.* zu 7, 5, 1. — *καὶ εἶχε* ohne *ὅτι*, wie *καὶ ἅμα.* Kr. zu Xen. An. 3, 4, 31. vgl. unten 7, 214.

ς τότε ἤιε ἐς Θερμοπύλας ἐπιλεξάμενος ἄνδρας τε τοὺς κατεστεῶτας τριηκοσίους καὶ τοῖσι ἐτύγχανον παῖδες ἐόντες. παραλαβὼν δὲ ἀπίκετο καὶ Θηβαίων τοὺς ἐς τὸν ἀριθμὸν λογισάμενος εἶπον, τῶν ἐστρατήγεε Λεοντιάδης ὁ Εὐρυμάχου. τοῦδε δὲ εἵνεκα τούτους σπουδὴν ἐποιήσατο Λεωνίδης μούνους Ἑλλήνων παραλαβεῖν, ὅτι σφέων μεγάλως κατηγόρητο μηδίζειν· παρεκάλεε ὦν ἐς τὸν πόλεμον θέλων εἰδέναι εἴτε συμπέμψουσι εἴτε καὶ ἀπερέουσι ἐκ τοῦ ἐμφανέος τὴν Ἑλλήνων συμμαχίην. οἱ δὲ ἀλλοφρονέοντες ἔπεμπον.

Τούτους μὲν τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδην πρώτους ἀπέπεμψαν Σπαρ-206 τιῆται, ἵνα τούτους ὁρῶντες οἱ ἄλλοι σύμμαχοι στρατεύωνται, μηδὲ καὶ οὗτοι μηδίσωσι, ἢν αὐτοὺς πυνθάνωνται ὑπερβαλλομένους· μετὰ δέ, Κάρνεια γάρ σφι ἦν ἐμποδών, ἔμελλον ὁρτάσαντες καὶ φυλακὰς λιπόντες ἐν τῇ Σπάρτῃ κατὰ τάχος βοηθήσειν πανδημεί. ὣς δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων ἐνένωντο καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιήσειν· ἦν γὰρ κατὰ τὠυτὸ Ὀλυμπιὰς τούτοισι τοῖσι πρήγμασι συμπεσοῦσα· οὐκ ὦν δοκέοντες κατὰ τάχος οὕτω διακριθήσεσθαι τὸν ἐν Θερμοπύλῃσι πόλεμον ἔπεμπον τοὺς προδρόμους. οὗτοι μὲν δὴ οὕτω διενένωντο ποιήσειν, οἱ δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι Ἕλληνες, ἐπειδὴ πέλας ἐγέ-207 νετο τῆς ἐσβολῆς ὁ Πέρσης, καταρρωδέοντες ἐβουλεύοντο περὶ ἀπαλλαγῆς. τοῖσι μέν νυν ἄλλοισι Πελοποννησίοισι ἐδόκεε ἐλθοῦσι ἐς Πελοπόννησον τὸν Ἰσθμὸν ἔχειν ἐν φυλακῇ· Λεωνίδης δὲ Φωκέων καὶ Λοκρῶν περισπερχεόντων τῇ γνώμῃ ταύτῃ αὐτοῦ τε μένειν ἐψηφίζετο, πέμπειν τε ἀγγέλους ἐς τὰς πόλις κελεύοντάς σφι ἐπιβοηθέειν ὡς ἐόντων αὐτέων ὀλίγων στρατὸν τὸν Μήδων ἀλέξασθαι.

Ταῦτα βουλευομένων σφέων ἔπεμπε Ξέρξης κατάσκοπον ἱππέα 208

---

§ 2. τοὺς κατεστεῶτας die bestehende, organisirte, Schaar, die er sich wählte, nicht einzeln, sondern im Ganzen. Dass die dreihundert Ritter (zu 1, 67, 3) gemeint seien will O. Müller Dorer 2 S. 241 nicht zugeben. — καὶ τοῖσι und Andre denen. gr. Spr. 51, 13, 5. — τούς, τούτους οὕς. — ἐς τὸν ἀριθμόν wie 7, 60. 97. (Sch.) — λογισάμενος C. 202 f. — τοῦδε δὲ εἵνεκα. zu 7, 32. — κατηγόρητο. gr. Spr. 52, 4, 4. — μηδίζειν. Thuk. 1, 95, 3: κατηγορεῖτο αὐτοῦ Μηδισμός. Und so regelmässig. Daneben öfter κατηγορῶ τινος ὡς oder ὅτι. — ἐκ τοῦ ἐμφανέος. zu 1, 205. — ἀλλοφρονέοντες obgleich anders gesinnt, medisch. Anders 5, 85.

C. 206. ὑπερβαλλομένους zögernd. Selten so bei den Attikern. — Κάρνεια, ein neuntägiges Fest des Apollon im Monat Karneios, dem attischen Metageitnion, vielleicht am 7 Tage begonnen. Corsini Fasti Attici II p. 452 ss. — κατὰ τὠυτό um dieselbe Zeit. — συμπεσοῦσα könnte fehlen. — διακριθήσεσθαι. διακρινέεσθαι? — ἐνένωντο. zu 1, 77, 2. — ἕτερα τοιαῦτα. zu 1, 120, 4. — τούς die C. 203 erwähnten. — ποιήσειν. gr. Spr. 53, 7, 11. vgl. 8, 7.

C. 207. περισπερχεόντων. περισπερχθέντων sehr erzürnt über den Entschluss Va., wohl richtig. zu 1, 32, 1. — ὀλίγων zu 6, 109, 1. — τόν für τῶν Bekker. — ἀλέξασθαι, ἀμύνασθαι. Das Wort, wenn auch bei Xen. öfter, war doch mehr poetisch und dialektisch.

ἰδέσθαι ὁκόσοι τέ εἰσι καὶ ὅ τι ποιέοιεν. ἀκηκόεε δὲ ἔτι ἐὼν ἐν Θεσ-
σαλίῃ ὡς ἁλισμένη εἴη ταύτῃ στρατιὴ ὀλίγη, καὶ τοὺς ἡγεμόνας ὡς
εἴησαν Λακεδαιμόνιοί τε καὶ Λεωνίδης, ἐὼν γένος Ἡρακλείδης. ὡς
δὲ προσήλασε ὁ ἱππεὺς πρὸς τὸ στρατόπεδον, ἐθηεῖτό τε καὶ κατώρα
2 πᾶν μὲν οὖ τὸ στρατόπεδον· τοὺς γὰρ ἔσω τεταγμένους τοῦ τείχεος,
τὸ ἀνορθώσαντες εἶχον ἐν φυλακῇ, οὐκ οἷά τε ἦν κατιδέσθαι· ὁ δὲ
τοὺς ἔξω ἐμάνθανε, τοῖσι πρὸ τοῦ τείχεος τὰ ὅπλα ἔκειτο. ἔτυχον δὲ
τοῦτον τὸν χρόνον Λακεδαιμόνιοι ἔξω τεταγμένοι. τοὺς μὲν δὴ ὥρα
γυμναζομένους τῶν ἀνδρῶν, τοὺς δὲ τὰς κόμας κτενιζομένους. ταῦτα δὴ
θεώμενος ἐθώμαζε καὶ τὸ πλῆθος ἐμάνθανε. μαθὼν δὲ πάντα ἀτρε-
κέως ἀπήλαυνε ὀπίσω κατ᾽ ἡσυχίην· οὔτε γάρ τις ἐδίωκε, ἀλογίης τε
ἐκύρησε πολλῆς· ἀπελθὼν δὲ ἔλεγε πρὸς Ξέρξεα τά περ ὀπώπεε
209 πάντα. ἀκούων δὲ Ξέρξης οὐκ εἶχε συμβαλέσθαι τὸ ἐόν, ὅτι παρε-
σκευάζοιντο ὡς ἀπολεύμενοί τε καὶ ἀπολέοντες κατὰ δύναμιν· ἀλλ'
αὐτῷ γελοῖα γὰρ ἐφαίνοντο ποιέειν, μετεπέμψατο Δημάρητον τὸν Ἀρι-
στωνος, ἐόντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ἀπικόμενον δέ μιν εἰρώτα Ξέρξης
ἕκαστα τουτέων, ἐθέλων μαθέειν τὸ ποιεύμενον πρὸς τῶν Λακεδαι-
μονίων. ὁ δὲ εἶπε· "ἤκουσας μέν μευ καὶ πρότερον, εὖτε ὡρμῶμεν
ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, περὶ τῶν ἀνδρῶν τουτέων· ἀκούσας δὲ γελωτά με
ἔθευ λέγοντα τῇ περ ὥρων ἐκβησόμενα (τὰ) πρήγματα ταῦτα· ἐμοὶ γὰρ
2 τὴν ἀληθείην ἀσκέειν ἀντία σεῦ, ὦ βασιλεῦ, ἀγὼν μέγιστός ἐστι. ἄ-
κουσον δὲ καὶ νῦν. οἱ ἄνδρες οὗτοι ἀπίκαται μαχεσόμενοι ἡμῖν περὶ
τῆς ἐσόδου καὶ ταῦτα παρασκευάζονται. νόμος γάρ σφι οὕτω ἔχων
ἐστί· ἐπεὰν μέλλωσι κινδυνεύειν τῇ ψυχῇ, τότε τὰς κεφαλὰς κοσμέ-
ονται. ἐπίστασο δέ, εἰ τούτους τε καὶ τὸ ὑπομένον ἐν Σπάρτῃ κατα-
στρέψεαι, ἔστι οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων, τὸ σέ, βασιλεῦ, ὑπομε-

---

C. 208 § 1. *ἰδέσθαι*. Spr. 55, 3, 10. (20.) — *εἰσί — ποιέοιεν*. Derselbe Wechsel Xen. An. 7, 2, 18. vgl. oben zu 5, 13, 1. 97, 1. — *καὶ τοὺς καὶ ἀκηκόεε τούς*. — *οὖ*. gr. Spr. 67, 10, 2. — *τὸ στρατόπεδον*, das zweite, verdächtigt Va. Bei Gegensätzen der Art pflegt auf *οὖ* nichts zu folgen. — *κτενιζομένους* nach der Sitte 7, 209, 2. (We.)

§ 2. *ὁ δέ, ἀλλά*. zu 1, 17, 2. — *ἐμάνθανε* erkundete. — *ἔκειτο*, Ppf. des Passivs zum Medium *τίθεσθαι* Spr. 52, 10, 5. (11.) — *ἀλογίης*. zu 2, 141, 1. — *ἐκύρησε* für *ἐνεκύρησε* Va. — *ὀπώπεε*. Di. § 40 u. ὁρῶ.

C. 209 § 1. *συμβαλέσθαι*. zu 1, 68, 2. — *τὸ ἐόν*. zu 1, 97, 1. — *ἀλλ' — γάρ*. vgl. 7, 214 u. zu 1, 14, 3. Ueber die Einschiebung des zu *ἐφαίνοντο* gehörenden Objects zu *τοῖσι* 1, 24, 2 u. Kr. zu Thuk. 1, 72, 1. — *ἤκουσας* 7, 101 ff. — *γελωτά με ἔθευ*. zu 3, 29, 1. — *τῇ περ* für *τάπερ* Reiske. vgl. § 2. — *ἐκβησόμενα* dass eintreten werde. vgl. § 2. 221. So *ἀπέβη* 234, 1. vgl. 8, 4. — (*τὰ*) Kr. — *ἀντία σευ* hier für *πρὸς σέ*. Di 47, 29, 2. — *ἀγών* Aufgabe. zu 7, 11, 3.

§ 2. *νόμος* Sitte. — *οὕτω ἔχων ἐστί*. Di. 56, 1, 2. — *κινδυνεύειν τῇ ψυχῇ*. zu 2, 120, 1. vgl. 8, 60, 2. — *κοσμέονται*. *σμέονται* Va. vgl. 4, 73. 9, 110, 2. Von weibischem Schmuck konnte bei Lakedämoniern nicht die Rede sein. (Va.) — *τὸ ὑπομένον*. zu *τοῦ ἐπιφοιτέοντος* 1, 97, 1. — *ἔστι*. Ein Indicativ ohne *ὅτι* oder *ὡς* nach *ἐπίστασο* wird sonst nicht leicht

νέει χεῖρας ἀνταειρόμενον· νῦν γὰρ πρὸς βασιληίην τε καλλίστην τῶν ἐν Ἕλλησι προσφέρεαι καὶ ἄνδρας ἀρίστους.“ κάρτα τε δὴ ἄπιστα Ξέρξῃ ἐφαίνετο τὰ λεγόμενα εἶναι καὶ δεύτερα ἐπειρώτα ὅντινα τρόπον τοσοῦτοι ἐόντες τῇ ἑωυτοῦ στρατιῇ μαχέσονται. ὁ δὲ εἶπε· „ὦ βασιλεῦ, ἐμοὶ χρᾶσθαι ὡς ἀνδρὶ ψεύστῃ, ἢν μὴ ταῦτά τοι ταύτῃ ἐκβῇ τῇ ἐγὼ λέγω.“

Ταῦτα λέγων οὐκ ἔπειθε τὸν Ξέρξεα. τέσσερας μὲν δὴ παρεξῆκε 210 ἡμέρας, ἐλπίζων αἰεί σφεας ἀποδρήσεσθαι· πέμπτῃ δέ, ὡς οὐκ ἀπαλλάσσοντο ἀλλά οἱ ἐφαίνοντο ἀναιδείῃ τε καὶ ἀβουλίῃ διαχρεώμενοι μένειν, πέμπει ἐπ᾽ αὐτοὺς Μήδους τε καὶ Κισσίους θυμωθείς, ἐντειλάμενός σφεας ζωγρήσαντας ἄγειν ἐς ὄψιν τὴν ἑωυτοῦ. ὡς δ᾽ ἐσέπεσον φερόμενοι ἐς τοὺς Ἕλληνας οἱ Μῆδοι, ἔπιπτον πολλοί, ἄλλοι δ᾽ ἐπεσήισαν καὶ οὐκ ἀπήλαυνον, καίπερ μεγάλως προσπταίοντες. δῆλον δ᾽ ἐποίευν παντί τεῳ καὶ οὐκ ἥκιστα αὐτῷ βασιλέι ὅτι πολλοὶ μὲν ἄνθρωποι εἶεν, ὀλίγοι δὲ ἄνδρες. ἐγίνετο δὲ ἡ συμβολὴ δι᾽ ἡμέρης. ἐπείτε δὲ οἱ Μῆδοι τρηχέως περιείποντο, ἐνθαῦτα οὗτοι μὲν 211 ὑπεξήισαν, οἱ δὲ Πέρσαι ἐκδεξάμενοι ἐπήισαν, τοὺς ἀθανάτους ἐκάλεε βασιλεύς, τῶν ἦρχε Ὑδάρνης, ὡς δὴ οὗτοί γε εὐπετέως κατεργασόμενοι. ὡς δὲ καὶ οὗτοι συνέμισγον τοῖσι Ἕλλησι, οὐδὲν πλέον ἐφέροντο τῆς στρατιῆς τῆς Μηδικῆς ἀλλὰ τὰ αὐτά, ἅτε ἐν στεινοπόρῳ τε χώρῳ μαχόμενοι καὶ δόρασι βραχυτέροισι χρεώμενοι ἤπερ οἱ Ἕλληνες καὶ οὐκ ἔχοντες πλήθεϊ χρήσασθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐμάχοντο ἀξίως 2 λόγου, ἄλλα τε ἀποδεικνύμενοι, ἐν οὐκ ἐπισταμένοισι μάχεσθαι ἐξεπιστάμενοι, καὶ ὅκως ἐντρέψειαν τὰ νῶτα, ἀλέες φεύγεσκον δῆθεν,

vorkommen. Aehnliches gr. Spr. 55, 4, 8. — *ἀνταειρόμενον*. zu 7, 100. — *τῶν ἐν Ἕ.* erg. *βασιλειῶν* d. h. der Staaten, die der Despot nur als Königreiche begreifen konnte. — *προσφέρεαι* rückst an. — *τοσοῦτοι* so wenige. Kr. zu Xen. An. 2, 4, 4 (*τοσοίδε*). — *χρᾶσθαι* behandle. gr. Spr. 55, 1, 5. — *ψεύστῃ*. 1, 138: *αἴσχιστον Πέρσῃσι τὸ ψεύδεσθαι νενόμισται*. (Va.) — *ταῦτα ταύτῃ* auch Aesch. Pro. 509. Ar. Ri. 843. *ταύτῃ ταῦτα* Eur. Med. 365. Nequaquam istuc istac ibit ein Tragiker bei Cic. N. D. 3, 25. (Va.)

C. 210. *παρεξῆκε*. *παρῆκε* einige Hsn., wie 7, 183 u. 8, 9. (Sch.) *παρεξίημι* ist überhaupt nur noch aus Dion C. und in andrer Bedeutung nachgewiesen. — *ἀβουλίῃ* Unverstand mit so wenigen Truppen ihm widerstehen zu wollen. Aehnlich sonst *ἀγνωμοσύνῃ*. zu 4, 94, 1. — *ἐσέπεσον* für *ἐπέπεσον* einige Hsn. vgl. 8, 91 u. 9, 102, 2. — *φερόμενοι* sich stürzend, mit Ungestüm. (Hermann.) vgl. Aesch. 3, 89: *πάλιν ἧκε φερόμενος εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν*. (Matthiä.) — *παντί τεῳ*. zu 1, 50, 1. — *αὐτῷ*, ohne *τῷ*. zu 7, 10, 7. — *συμβολή*, *μάχη*. zu 6, 109, 3. — *δι᾽ ἡμέρης* den ganzen Tag hindurch. zu 1, 97, 1.

C. 211 § 1. *τρηχέως περιείποντο*. zu 5, 1. — *τούς*, *οὕς*. — *οὗτοι*, bloss das Subject urgirend. gr. Spr. 56, 9, 1. — *κατεργασόμενοι*. zu 1, 201. — *οὐδὲν πλέον ἀλλὰ τὰ αὐτά*. zu 7, 186. — *ἐφέροντο* erlangten für sich, richteten aus. vgl. 7, 168, 3. Andok. 4, 4: *οἱ τοὺς ἑταίρους καὶ συνωμότας κεκτημένοι πλέον φέρονται τῶν ἄλλων*. — *τε χώρῳ* fehlt in einer Hs. Einem Attiker hätte jedenfalls das substantivirte Neutrum genügt.

§ 2. *ἀποδεικνύμενοι*. zu 6, 55. — *ἐξεπιστάμενοι* gründlich

οἱ δὲ βάρβαροι ὁρέωντες φεύγοντας βοῇ τε καὶ πατάγῳ ἐπήισαν, οἱ δ' ἂν καταλαμβανόμενοι ὑπέστρεφον ἀντίοι εἶναι τοῖσι βαρβάροισι, μεταστρεφόμενοι δὲ κατέβαλλον πλήθεϊ ἀναριθμήτους τῶν Περσέων· ἔπιπτον δὲ καὶ αὐτέων τῶν Σπαρτιητέων ἐνθαῦτα ὀλίγοι. ἐπεὶ δὲ οὐδὲν ἐδυνέατο παραλαβεῖν οἱ Πέρσαι τῆς ἐσόδου πειρεώμενοι καὶ
212 κατὰ τέλεα καὶ παντοίως προσβάλλοντες, ἀπήλαυνον ὀπίσω. ἐν ταύτῃσι τῇσι προσόδοισι τῆς μάχης λέγεται βασιλέα θηεύμενον τρὶς ἀναδραμεῖν ἐκ τοῦ θρόνου, δείσαντα περὶ τῇ στρατιῇ. τότε μὲν οὕτω ἠγωνίσαντο, τῇ δ' ὑστεραίῃ οἱ βάρβαροι οὐδὲν ἄμεινον ἀέθλεον. ἅτε γὰρ ὀλίγων ἐόντων, ἐλπίσαντές σφεας κατατετρωματίσθαι τε καὶ οὐκ οἵους τε ἔσεσθαι ἔτι χεῖρας ἀνταείρασθαι συνέβαλλον. οἱ δὲ Ἕλληνες κατὰ τάξις τε καὶ κατὰ ἔθνεα κεκοσμημένοι ἦσαν καὶ ἐν μέρεϊ ἕκαστοι ἐμάχοντο, πλὴν Φωκέων· οὗτοι δὲ ἐς τὸ οὖρος ἐτάχθησαν, φυλάξοντες τὴν ἀτραπόν. ὡς δὲ οὐδὲν εὕρισκον ἀλλοιότερον οἱ Πέρσαι ἢ τῇ προτεραίῃ ἐνώρων, ἀπήλαυνον.

213 Ἀπορέοντος δὲ βασιλέος ὅ τι χρήσηται τῷ παρεόντι πρήγματι, Ἐπιάλτης ὁ Εὐρυδήμου, ἀνὴρ Μηλιεύς, ἦλθέ οἱ ἐς λόγους ὡς μέγα τι παρὰ βασιλέος δοκέων οἴσεσθαι, ἔφρασέ τε τὴν ἀτραπὸν τὴν διὰ τοῦ οὔρεος φέρουσαν ἐς Θερμοπύλας καὶ διέφθειρε τοὺς ταύτῃ ὑπομείναντας Ἑλλήνων. ὕστερον δὲ δείσας Λακεδαιμονίους ἔφυγε ἐς Θεσσαλίην, καί οἱ φυγόντι ὑπὸ τῶν Πυλαγόρων, τῶν Ἀμφικτυόνων ἐς τὴν Πυλαίην συλλεγομένων, ἀργύριον ἐπεκηρύχθη. χρόνῳ δὲ ὕστερον, κατῆλθε γὰρ ἐς Ἀντικύρην, ἀπέθανε ὑπ' Ἀθηνάδεω, ἀνδρὸς Τρηχινίου. ὁ δὲ Ἀθηνάδης οὗτος ἀπέκτεινε μὲν Ἐπιάλτεα δι' ἄλλην αἰτίην, τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὄπισθε λόγοισι σημανέω, ἐτιμήθη μέντοι

---

verstehend. Spr. 68, 42, 7. (46, 7.) — ὅκως, ὁπότε. — φεύγεσκον wird durch τε καί mit ἀποδεικνύμενοι verbunden. zu 1, 19. — δῆθεν zum Schein zu 1, 59, 3. — πατάγῳ. zu 3, 79, 1. — ἄν. Spr. 53, 9, 3. (10, 3.) — εἶναι. Di. 55, 3, 21. — κατέβαλλον machten nieder. zu 4, 64, 1. — παραλαβεῖν erringen. zu 3, 7. — τῆς ἐσόδου hängt von οὐδέν ab. — προσβάλλοντες schliesst sich an πειρώμενοι an. zu 1, 77, 1.

C. 212. πρόσοδος Angriff, wie 223, 1. 9, 101, 2. (Sch.) Sonst nicht so. — ἀναδραμεῖν. ἀναθορεῖν möchte man erwarten. Etwas verschieden 7, 218, 1. — θρόνου, der natürlich an einer zur Uebersicht gelegenen Stelle stand. — ἀέθλεον noch so 1, 67, 1; sonst nicht von einer Schlacht. — ἐόντων, τῶν Ἑλλήνων. zu 1, 3. — ἐν μέρει sich ablösend. Kr. zu Arr. 4, 21, 4. — ἀλλοιότερον Günstigeres.

C. 213. χρήσηται. Spr. 54, 7, 1. — ὡς. ὥστε? — διέφθειρε richtete zu Grunde, brachte ins Unglück, wie Thuk. 8, 47, 1. Aehnlich ἀπολλύναι 1, 45, 1. — τῶν Ἀ. ἐς τὴν Π. συλλεγομένων verdächtigt Reiske: Anstössig ist das Präsens. — ἐπικηρύσσειν τινί durch öffentlichen Aufruf auf Jemandes Kopf setzen, auch Dem. 19, 21; ἐπί τινι Her. 7, 214. — Ἀντικύρην, das Thessalische am Spercheios, weil sonst κατῆλθε unpassend wäre. — ὄπισθε spätere. zu 1, 75, 1. — σημανέω, διηγήσομαι. zu 1, 75, 1. Es findet sich jedoch weiter nichts darüber. (We.) — ἕσσον für ἧσσον Schäfer.

ὑπὸ Λακεδαιμονίων οὐδὲν ἕσσον. Ἐπιάλτης μὲν οὕτω ὕστερον τουτέων ἀπέθανε, ἔστι δὲ ἕτερος λεγόμενος λόγος, ὡς Ὀνήτης τε ὁ Φα-214 ναγόρεω, ἀνὴρ Καρύστιος, καὶ Κορυδαλλὸς Ἀντικυρεύς εἰσι οἱ εἴπαντες πρὸς βασιλέα τούτους τοὺς λόγους καὶ περιηγησάμενοι τὸ οὖρος τοῖσι Πέρσῃσι, οὐδαμῶς ἔμοιγε πιστός. τοῦτο μὲν γὰρ τῷδε χρὴ σταθμώσασθαι, ὅτι οἱ τῶν Ἑλλήνων Πυλαγόροι ἐπεκήρυξαν οὐκ ἐπ' Ὀνήτῃ τε καὶ Κορυδαλλῷ ἀργύριον ἀλλ' ἐπ' Ἐπιάλτῃ τῷ Τρηχινίῳ, πάντως κου τὸ ἀτρεκέστατον πυθόμενοι. τοῦτο δὲ φεύγοντα τὸν Ἐπιάλτην ταύτην τὴν αἰτίην οἴδαμεν. εἰδείη μὲν γὰρ ἂν καὶ ἐὼν μὴ Μηλιεὺς ταύτην τὴν ἀτραπὸν Ὀνήτης, εἰ τῇ χώρῃ πολλὰ ὡμιληκὼς εἴη· ἀλλ' Ἐπιάλτης γάρ ἐστι ὁ περιηγησάμενος τὸ οὖρος κατὰ τὴν ἀτραπόν, τοῦτον αἴτιον γράφω.

Ξέρξης δέ, ἐπεὶ οἱ ἤρεσε τὰ ὑπέσχετο ὁ Ἐπιάλτης κατεργάσε-215 σθαι, αὐτίκα περιχαρὴς γενόμενος ἔπεμπε Ὑδάρνεα καὶ τῶν ἐστρατήγεε Ὑδάρνης· ὁρμέατο δὲ περὶ λύχνων ἀφὰς ἐκ τοῦ στρατοπέδου. τὴν δὲ ἀτραπὸν ταύτην ἐξεῦρον μὲν οἱ ἐπιχώριοι Μηλιέες, ἐξευρόντες δὲ Θεσσαλοῖσι κατηγήσαντο ἐπὶ Φωκέας, τότε ὅτε οἱ Φωκέες φράξαντες τείχεϊ τὴν ἐσβολὴν ἦσαν ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου. ἔκ τε τοσοῦδε κατεδέδεκτο ἐοῦσα οὐδὲν χρηστὴ Μηλιεῦσι. ἔχει δὲ ὧδε ἡ ἀτραπὸς αὕτη· ἄρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ τοῦ διὰ τῆς διασφάγος 216 ῥέοντος, οὔνομα δὲ τῷ οὔρεϊ τούτῳ καὶ τῇ ἀτραπῷ τὠυτὸ κεῖται, Ἀνόπαια· τείνει δὲ ἡ Ἀνόπαια αὕτη κατὰ ῥάχιν τοῦ οὔρεος, λήγει δὲ κατά τε Ἀλπηνὸν πόλιν, πρώτην ἐοῦσαν τῶν Λοκρίδων πρὸς τῶν Μηλιέων, καὶ κατὰ Μελάμπυγόν τε καλεόμενον λίθον καὶ κατὰ Κερκώπων ἕδρας, τῇ καὶ [τὸ] στεινότατόν ἐστι. καὶ ταύτην δὴ τὴν ἀτρα-217 πὸν καὶ οὕτω ἔχουσαν οἱ Πέρσαι, τὸν Ἀσωπὸν διαβάντες, ἐπορεύοντο πᾶσαν τὴν νύκτα, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχοντες οὔρεα τὰ Οἰταίων, ἐν ἀριστερῇ δὲ τὰ Τρηχινίων. ἠώς τε δὴ διέφαινε καὶ ἐγένοντο ἐπ' ἀ-

---

C. 214. λεγόμενος. zu 7, 150, 1. — εἰσὶ οἱ εἴπαντες. gr. Spr. 56, 1, 4. — τὸ οὖρος, wie τὴν ὁδὸν τὴν κατὰ τὸ ὄρος. — τοῦτο μέν theils, dem folgenden τοῦτο δέ entsprechend. — τῷδε. zu πολλοῖσι 3, 15, 2. vgl. 7, 237. — σταθμώσασθαι eine Folgerung entnehmen. Spr. 52, 1, 2. — τοῦτο δὲ τῷδε (χρὴ σταθμώσασθαι) ὅτι müsste es vollständig heissen. vgl. zu 7, 205, 1. — εἰδείη ἄν hätte wissen können. zu 1, 2, 1. — ὡμιληκώς. zu 7, 26, 2. Thuk. 6, 55, 4: ξυνεχῶς ὡμιλήκει τῇ ἀρχῇ. (Va.)

C. 215. καὶ τῶν. Spr. 51, 12. (13, 5.) — περὶ λύχνων ἀφάς. Der so naturgemässe Ausdruck scheint doch erst bei Spätern wiederzukehren. — ἐοῦσα dass er sei. Spr. 56, 7, 1. — οὐδὲν χρήσιμος ist das gewöhnliche. gr. Spr. 46, 4, 4.

C. 216. κατά an, längs. — ῥάχις Rücken, Kamm, auch 3, 54 u. wieder so bei Spätern. — πρός nach — zu. — Μελάμπυγον. Μελαμπύγου Leopardus u. A. Gemeint ist Herakles und der Stein auf dem er ausgeruht. Lobeck Agla. p. 1298. — τό. zu 7, 176, 1.

C. 217. τε δή — καί. vgl. 8, 88. 9, 47. (Ga) Ueber καί zu 4, 181, 2. — ἐγένοντο kamen. zu 1, 70, 2. — τοῦτο. zu 1, 84, 2 E. — πρότερον

κρωτηρίῳ τοῦ οὔρεος. κατὰ δὲ τοῦτο τοῦ οὔρεος ἐφύλασσον, ὡς κ
πρότερόν μοι δεδήλωται, Φωκέων χίλιοι ὁπλῖται, ῥυόμενοί τε τ
σφετέρην χώρην καὶ φρουρέοντες τὴν ἀτραπόν. ἡ μὲν γὰρ κάτω ἐσ
βολὴ ἐφυλάσσετο ὑπ' ὧν εἴρηται· τὴν δὲ διὰ τοῦ οὔρεος ἀτραπ
ἐθελονταὶ Φωκέες ὑποδεξάμενοι Λεωνίδῃ ἐφύλασσον. ἔμαθον
218 σφεας οἱ Φωκέες ὧδε ἀναβεβηκότας· ἀναβαίνοντες γὰρ ἐλάνθα
οἱ Πέρσαι τὸ οὔρος πᾶν ἐὸν δρυῶν ἐπίπλεον. ἦν μὲν δὴ νηνεμ
ψόφου δὲ γινομένου πολλοῦ, ὡς οἰκὸς ἦν φύλλων ὑποκεχυμένων ὑ
τοῖσι ποσί, ἀνά τε ἔδραμον οἱ Φωκέες καὶ ἐνέδυνον τὰ ὅπλα, καὶ α
τίκα οἱ βάρβαροι παρῆσαν. ὡς δὲ εἶδον ἄνδρας ἐνδυομένους ὅπλ
ἐν θώυματι ἐγένοντο· ἐλπόμενοι γὰρ οὐδέν σφι φανήσεσθαι ἀντ
2 ἐνεκύρησαν στρατῷ. ἐνθαῦτα Ὑδάρνης καταρρωδήσας μὴ οἱ Φω
ἔωσι Λακεδαιμόνιοι, εἴρετο τὸν Ἐπιάλτεα ὁκοδαπὸς εἴη ὁ στρα
πυθόμενος δὲ ἀτρεκέως διέτασσε τοὺς Πέρσας ὡς ἐς μάχην. οἱ
Φωκέες ὡς ἐβάλλοντο τοῖσι τοξεύμασι πολλοῖσί τε καὶ πυκνοῖσι, ο
χοντο φεύγοντες ἐπὶ τοῦ οὔρεος τὸν κόρυμβον, ἐπιστάμενοι ὡς ἐπ
σφέας ὡρμήθησαν ἀρχήν, καὶ παρεσκευάδατο ὡς ἀπολεόμενοι. οὗτοι
μὲν δὴ ταῦτα ἐφρόνεον, οἱ δὲ ἀμφὶ Ἐπιάλτεα καὶ Ὑδάρνεα Πέρσαι
Φωκέων μὲν οὐδένα λόγον ἐποιεῦντο, οἱ δὲ κατέβαινον τὸ οὔρος κατὰ
τάχος.

219 Τοῖσι δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι Ἑλλήνων πρῶτον μὲν ὁ μάντις
Μεγιστίης, ἐσιδὼν ἐς τὰ ἱρά, ἔφρασε τὸν μέλλοντα ἔσεσθαι ἅμα ἠοῖ
σφι θάνατον, ἐπὶ δὲ καὶ αὐτόμολοι ἦσαν οἱ ἐξαγγείλαντες τῶν Περ-
σέων τὴν περίοδον. οὗτοι μὲν ἔτι νυκτὸς ἐσήμηναν, τρίτοι δὲ οἱ ἡμε-
ροσκόποι καταδραμόντες ἀπὸ τῶν ἄκρων ἤδη διαφαινούσης ἡμέρης.
ἐνθαῦτα ἐβουλεύοντο οἱ Ἕλληνες, καί σφεων ἐσχίζοντο αἱ γνῶμαι· οἱ
μὲν γὰρ οὐκ ἔων τὴν τάξιν ἐκλιπεῖν, οἱ δὲ ἀντέτεινον. μετὰ δὲ τοῦτο
διακριθέντες οἱ μὲν ἀπαλλάσσοντο καὶ διασκεδασθέντες κατὰ πόλις
ἕκαστοι ἐτράποντο, οἱ δὲ αὐτέων ἅμα Λεωνίδῃ μένειν αὐτοῦ παρε-
220 σκευάδατο. λέγεται δὲ καὶ ὡς αὐτός σφεας ἀπέπεμψε Λεωνίδης,

---

C. 212. — ὑπ' ὧν erg. φυλάσσεσθαι αὐτήν. Spr. 55, 4, 4. (11.) — ὑποδεξάμενοι. zu 1, 24, 2. mit dem Da. auch 2, 121, 13.

C. 218 § 1. ἀναβαίνοντες, wie § 2 κατέβαινον τὸ οὔρος. zu 6, 134, 2. — ἀνά τε ἔδραμον, ἀναστάντες ἔδραμον, wie 3, 78, 1. (Sch.) vgl. 7, 212. — ἐν θώυματι. zu 3, 3, 2. — ἐλπόμενοι, ἐλπίζοντες. zu 2, 11, 3.

§ 2. ὁκοδαπός für ποδαπός einige Hsn. u. Schäfer z. Dem. V p. 308. vgl. zu 5, 13, 1. — κόρυμβος Kuppe, sonst bei Dichtern. — ἐπιστάμενοι glaubend. — οἱ δέ, auch das zweite, bezieht sich auf die Perser. zu 1, 17, 2.

C. 219. ἐπί für ἐπεί Va.: zudem. vgl. 7, 92 u. Di. 68, 2, 3. ἔπειτα Schäfer. — ἦσαν. ἤισαν Schäfer und zwei Hsn., die übrigen ἔσαν. — διαφαινούσης. ὑποφαίνει ἡμέρα die Attiker. gr. Spr. 52, 2, 12. — ἐσχίζοντο αἱ γνῶμαι, eine ungew. Phrase. — διακριθέντες aus einander gegangen. vgl. 8, 18. (Sch.)

ἀπόλωνται κηδόμενος· αὐτῷ δὲ καὶ Σπαρτιητέων τοῖσι παρεοῦσι ἔχειν εὐπρεπέως ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν ἐς τὴν ἦλθον φυλάξοντες ἀρ- ταύτῃ καὶ μᾶλλον τῇ γνώμῃ πλεῖστός εἰμι, Λεωνίδην, ἐπείτε -ετο τοὺς συμμάχους ἐόντας ἀπροθύμους καὶ οὐκ ἐθέλοντας συν- κινδυνεύειν, κελεῦσαί σφεας ἀπαλλάσσεσθαι, αὐτῷ δὲ ἀπιέναι οὐ -ῶς ἔχειν. μένοντι δὲ αὐτοῦ κλέος μέγα ἐπείπετο καὶ ἡ Σπάρτης 2 -αιμονίη οὐκ ἐξηλείφετο. ἐκέχρηστο γὰρ ὑπὸ τῆς Πυθίης τοῖσι -αρτιήτῃσι χρεωμένοισι περὶ τοῦ πολέμου τούτου αὐτίκα κατ' ἀρχὰς -ρομένου, ἢ Λακεδαίμονα ἀνάστατον γενέσθαι ὑπὸ τῶν βαρβάρων, τὸν βασιλέα σφέων ἀπολέσθαι. ταῦτα δέ σφι ἐν ἔπεσι ἑξαμέτροισι -ε ἔχοντα ὧδε.

ὑμῖν δ', ὦ Σπάρτης οἰκήτορες εὐρυχόροιο, 3
ἢ μέγα ἄστυ ἐρικυδὲς ὑπ' ἀνδράσι Περσείδῃσι
πέρθεται, ἢ τὸ μὲν οὐκί, ἀφ' Ἡρακλέος δὲ γενέθλης
πενθήσει βασιλῆ φθίμενον Λακεδαίμονος οὖρος.
οὐ γὰρ τὸν ταύρων σχήσει μένος οὐδὲ λεόντων
ἀντιβίην· Ζηνὸς γὰρ ἔχει μένος· οὐδέ ἕ φημι
σχήσεσθαι, πρὶν τῶνδ' ἕτερον διὰ πάντα δάσηται.

-ῦτά τε δὴ ἐπιλεγόμενον Λεωνίδην καὶ βουλόμενον κλέος καταθέσθαι -ούνων Σπαρτιητέων, ἀποπέμψαι τοὺς συμμάχους μᾶλλον ἢ γνώμῃ -ενειχθέντας οὕτω ἀκόσμως οἴχεσθαι τοὺς οἰχομένους. μαρτύριον 221

C. 220 § 1. αὐτῷ ihm selbst, nicht für ἑωυτῷ. — οὐκ ἔχειν hängt -n einem aus ἀπέπεμψε zu entnehmenden φάναι oder ἔφη ab, wie unten bei -ιέναι; nach Matthiä von einem aus κηδόμενος zu denkenden ἐνόμιζε. gr. -r. 65, 11, 7. — ἀρχήν. zu 1, 9, 1. — τῇ γνώμῃ. γνώμην in der seltsa- -en Phrase 1, 120, 3. — ᾔσθετο. αἴσθετο Lh. Aber vielleicht giebt es auch -n dieser Form bei Her. kein zweites Beispiel.

§ 2. ἐπείπετο für ἐλείπετο Kr. vgl. zu 1,32,3. — αὐτίκα, εὐθύς. zu 1,79,1. 2, 46, 2. — κατ' ἀρχάς. vgl. 7,203. — ἐκέχρηστο für ἐκέχρητο hat nur die Aldina. · ἀνάστατον γενέσθαι ἢ ἀπολέσθαι Zerstörung oder Untergang, -n ἐκέχρηστο abhängig. gr. Spr. 53, 6, 9. — χρᾷ ἔχοντα für ἔχοντα χρᾷ -γοντα Sch.

§ 3. ὑμῖν δ' im Ggs. zu den andern Staaten, namentlich den Athenern theilten Orakeln. Anders zu 1, 47, 2. — εὐρυχόροιο. Di. 2, 6, 4. — ἄ- -υ ἐρικυδές. Di. 12, 2, 12. — πέρθεται, wie μένει 7, 140. — οὐκί g. ἔστι oder auch πέρθεται. — βασιλῆ. Di. 18, 4, 7. — φθίμενον. Di. 40 φθίνω. — οὖρος, ὅρος, Gebiet. — τόν, den Perserkönig, mit Bezug auf -n πέρθεται gedacht wird, vielleicht auch mit beabsichtigter Zweideutigkeit. L. 50, 2, 7. — ἀντιβίην im Kampfe. Di. 46, 6, 6. — σχήσεσθαι, pas- -v, wie bei Homer. Di. 39 u. ἔχω. — πρὶν — δάσηται priusquam ho- -m alterutrum fuerit sortitus. (Die lat. Uebersetzung.) bis er sich -lbst der Könige einen dahin nimmt. (Lg.) Mir ist die Stelle un- -ar, wohl verfälscht. — ἐπιλεγόμενον erwägend. zu 1, 78, 1. — κλέος, -n und wieder bei Thukydides u. Platon, ist doch mehr poetisch. — κατα- -έσθαι sich begründen. Thuk. 4, 87, 4: ἀγωνίσασθε ἀίδιον δόξαν κα- -θέσθαι. Plat. Symp. 208, c: κλέος ἐς τὸν ἀεὶ χρόνον ἀθάνατον καταθέσθαι. — -ποπέμψαι hängt von τῇ γνώμῃ εἰμί § 1 ab. — διενειχθέντας entzweit, Folge einer Zwistigkeit, wie 7, 229, 1. Spr. 52, 6, 1.

δέ μοι καὶ τόδε οὐκ ἐλάχιστον τούτου πέρι γέγονε· οὐ γὰρ μού
τοὺς ἄλλους ἀλλὰ καὶ τὸν μάντιν ὃς εἵπετο τῇ στρατιῇ ταύτῃ, Μη
στίην τὸν Ἀκαρνᾶνα, λεγόμενον εἶναι τὰ ἀνέκαθεν ἀπὸ Μελάμπο
τοῦτον τὸν εἴπαντα ἐκ τῶν ἱρῶν τὰ μέλλοντά σφι ἐκβαίνειν, φαν
ἐστι Λεωνίδης ἀποπέμπων, ἵνα μὴ συναπόληταί σφι. ὁ δὲ ἀποπ
πόμενος αὐτὸς μὲν οὐκ ἀπελείπετο, τὸν δὲ παῖδα συστρατευόμε
ἐόντα οἱ μουνογενέα, ἀπέπεμψε.

222 Οἱ μέν νυν σύμμαχοι οἱ ἀποπεμπόμενοι οἴχοντό τε ἀπιόντες
ἐπείθοντο Λεωνίδῃ, Θεσπιέες δὲ καὶ Θηβαῖοι κατέμειναν μοῦνοι π
Λακεδαιμονίοισι. τουτέων δὲ Θηβαῖοι μὲν ἀέκοντες ἔμενον κα
βουλόμενοι (κατεῖχε γάρ σφεας Λεωνίδης ἐν ὁμήρων λόγῳ ποιεύμ
Θεσπιέες δὲ ἑκόντες μάλιστα, οἳ οὐκ ἔφασαν ἀπολιπόντες Λεω
καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ ἀπαλλάξεσθαι, ἀλλὰ καταμείναντες συναπέθ
ἐστρατήγεε δὲ αὐτέων Δημόφιλος Διαδρόμεω.

223 Ξέρξης δὲ ἐπεὶ ἡλίου ἀνατείλαντος σπονδὰς ἐποιήσατο, ἐπισ
χρόνον ἐς ἀγορῆς κου μάλιστα πληθώρην πρόσοδον ἐποιέετο· καὶ γ
ἐπέσταλτο ἐξ Ἐπιάλτεω οὕτω· ἀπὸ γὰρ τοῦ οὔρεος ἡ κατάβασις συ
τομωτέρη τέ ἐστι καὶ βραχύτερος ὁ χῶρος πολλὸν ἤπερ ἡ περίοδο
τε καὶ ἀνάβασις. οἵ τε δὴ βάρβαροι οἱ ἀμφὶ Ξέρξεα προσήισαν καὶ
οἱ ἀμφὶ Λεωνίδην Ἕλληνες, ὡς τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἔξοδον ποιεύμενοι,
ἤδη πολλῷ μᾶλλον ἢ κατ' ἀρχὰς ἐπεξήισαν ἐς τὸ εὐρύτερον τοῦ αὐ
2χένος. τὸ μὲν γὰρ ἔρυμα τοῦ τείχεος ἐφυλάσσετο, οἱ δὲ ἀνὰ τὰς
προτέρας ἡμέρας ὑπεξιόντες ἐς τὰ στεινόπορα ἐμάχοντο. τότε δὲ
συμμίσγοντες ἔξω τῶν στεινῶν ἔπιπτον πλήθεϊ πολλοὶ τῶν βαρβάρων·
ὄπισθε γὰρ οἱ ἡγεμόνες τῶν τελέων ἔχοντες μάστιγας ἐρράπιζον πάντα
ἄνδρα, αἰεὶ ἐς τὸ πρόσω ἐποτρύνοντες. πολλοὶ μὲν δὴ ἐσέπιπτον αὐ
τέων ἐς τὴν θάλασσαν καὶ διεφθείροντο, πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνες κατ
πατέοντο ζωοὶ ὑπ' ἀλλήλων· ἦν δὲ λόγος οὐδεὶς τοῦ ἀπολλυμέ
ἅτε γὰρ ἐπιστάμενοι τὸν μέλλοντά σφι ἔσεσθαι θάνατον ἐκ τῶν π
ριιόντων τὸ οὖρος, ἐπεδείκνυντο ῥώμης ὅσον εἶχον μέγιστον ἐς τοὺς

C. 221. *οὐκ ἐλάχιστον.* zu 1, 204. — *γάρ.* gr. Spr. 57, 10, 14. — *τὰ ἀνέκαθεν.* zu 1, 170, 2. — *τὸν εἴπαντα* steht appositiv bei *οὗτος.* 1, 43: *οὗτος δὴ ὁ καθαρθείς.* vgl. zu 1, 23. gr. Spr. 50, 11, 21. Ueber das ähnliche *οὗτος ὅς* — zu 7, 9, 2. — *ἐκ τῶν* nach Ansicht der. — *ἀποπέμπων* Spr. 53, 2, 4. (9.) — *οὐκ ἀπελείπετο* blieb nicht zurück, entfernt sich nicht von dem Heere. Xen. An. 5, 4, 20: *ἧττον τῆς ἡμετέρας τάξεως ἀπολείψονται.* vgl. Kr. dort zu 4, 3, 22. — *μονογενής* ist mehr poetisch; sonst gew. *μόνος.*

C. 222. *ἀέκοντες καὶ οὐ βουλόμενοι.* zu 2, 43, 2. 7, 186. — *ἐν ὁ. λόγῳ π.* sie als Geisseln betrachtend. zu 6, 19, 2.

C. 223 § 1. *πληθώρην.* zu 2, 173, 1.

§ 2. *ἐρράπιζον,* noch 8, 59, bei Attikern ziemlich selten. Lobeck z. Phryn. p. 175 f. — *λόγος.* zu 4, 135. — *τοῦ ἀπολλυμένου.* Spr. 50, 2, 3. (5.) — *γάρ* erklärt warum so viele Feinde gefallen. — *εἶχον, ἐδύναντο.* gr.

βαρβάρους, παραχρεώμενοί τε καὶ ἀτέοντες. δόρατα μέν νυν τοῖσι 224
πλέοσι αὐτέων τηνικαῦτα ἐτύγχανε κατεηγότα ἤδη, οἱ δὲ τοῖσι ξίφεσι
διεργάζοντο τοὺς Πέρσας. καὶ Λεωνίδης τε ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ πίπτει,
ἀνὴρ γενόμενος ἄριστος, καὶ ἕτεροι μετ' αὐτοῦ οὐνομαστοὶ Σπαρτιη-
τέων, τῶν ἐγὼ ὡς ἀνδρῶν ἀξίων γενομένων ἐπυθόμην τὰ οὐνόματα,
ἐπυθόμην δὲ καὶ ἁπάντων τῶν τριηκοσίων. καὶ δὴ καὶ Περσέων πί-
πτουσι ἐνθαῦτα ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ οὐνομαστοί, ἐν δὲ δὴ καὶ Δα-
ρείου δύο παῖδες Ἀβροκόμης τε καὶ Ὑπεράνθης, ἐκ τῆς Ἀρτάνεω
θυγατρὸς Φραταγούνης γεγονότες Δαρείῳ. ὁ δὲ Ἀρτάνης Δαρείου
μὲν τοῦ βασιλέος ἦν ἀδελφεός, Ὑστάσπεος δὲ τοῦ Ἀρσάμεω παῖς·
ὃς καὶ ἐκδιδοὺς τὴν θυγατέρα Δαρείῳ τὸν οἶκον πάντα τὸν ἑωυτοῦ
ἐπέδωκε ὡς μούνου οἱ ἐούσης ταύτης τέκνου. Ξέρξεώ τε δὴ δύο ἀ- 225
δελφεοὶ ἐνθαῦτα πίπτουσι μαχόμενοι ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ τοῦ Λεωνίδεω,
Περσέων τε καὶ Λακεδαιμονίων ὠθισμὸς ἐγίνετο πολλός, ἐς ὃ τοῦ-
τόν τε ἀρετῇ οἱ Ἕλληνες ὑπεξείρυσαν, καὶ ἐτρέψαντο τοὺς ἐναντίους
τετράκις. τοῦτο δὲ συνεστήκεε μέχρι οὗ οἱ σὺν Ἐπιάλτῃ παρεγένοντο.
ὡς δὲ τούτους ἥκειν ἐπύθοντο οἱ Ἕλληνες, ἐνθεῦτεν ἤδη ἑτεροιοῦτο
τὸ νεῖκος· ἔς τε γὰρ τὸ στεινὸν τῆς ὁδοῦ ἀνεχώρεον ὀπίσω καὶ πα-
ραμειψάμενοι τὸ τεῖχος ἐλθόντες ἵζοντο ἐπὶ τὸν κολωνὸν πάντες ἀλέες
οἱ ἄλλοι πλὴν Θηβαίων. ὁ δὲ κολωνός ἐστι ἐν τῇ ἐσόδῳ ὅκου νῦν
ὁ λίθινος λέων ἕστηκε ἐπὶ Λεωνίδῃ. ἐν τούτῳ σφέας τῷ χώρῳ ἀλε-
ξομένους μαχαίρῃσι, τοῖσι αὐτέων ἐτύγχανον ἔτι περιεοῦσαι, καὶ χερσὶ
καὶ στόμασι κατέχωσαν οἱ βάρβαροι βάλλοντες, οἱ μὲν ἐξ ἐναντίης
ἐπισπόμενοι καὶ τὸ ἔρυμα τοῦ τείχεος συγχώσαντες, οἱ δὲ περιελθόν-
τες πάντοθε περισταδόν.

Λακεδαιμονίων δὲ καὶ Θεσπιέων τοιούτων γενομένων ὅμως 226

Spr. 49, 10, 4. vgl. 6, 44, 1. — *παραχρώμενοι*, ἀφειδῶς χρώμενοι τοῖς ἑαυτῶν σώμασιν. (A. Portus.) vgl. 4, 159, 2? (We.) L. Bos denkt als Object die Barbaren. vgl. zu 1, 108, 2. — *ἀτέοντα* tollkühn, wie Il. υ, 332, in derselben Form; sonst nur noch aus Kallimachos angeführt (ἀτέει).

C. 224. *οἱ δέ*, ἀλλά. vgl. Di. 50, 1, 10. — *διεργάζοντο*. zu 5, 92, 6. — *πόνῳ*. zu 6, 114. — *οὐνομαστοί* für ὀνομαστοί Kön. — *ἀξίων*. ἀγαθῶν wäre der feste Ausdruck. ἀξίων könnte nur mit einem Zusatze, wie λόγου, so stehen und wird mit Va. zu streichen sein. Xen. An. 1, 7, 4: ὑμῶν δὲ ἀνδρῶν ὄντων καὶ εὐτόλμων γενομένων. — *ἐν δὲ δή*. zu 1, 74, 1. — *ἐκδιδούς*. gr. Spr. 52, 8, 3. vgl. 4, 145, 2. — *οἶκος λέγεται ἡ πᾶσα οὐσία* Ammon. Xen. Oek. 6, 4: οἶκος ἡμῖν ἐφαίνετο ὅπερ κτῆσις ἡ σύμπασα. (Va.) — *μούνου*. Sonst μούνης.

C. 225. *ὑπέρ*. καὶ ὑπέρ Schäfer. — *ὠθισμός* und ὠθεῖν sind die eig. Ausdrücke vom Schlachtgedränge. — *ὑπεξερύειν* wird noch aus Appian angeführt. Ἐρύειν und dessen Composita sind poetisch und dialektisch; attisch ἕλκειν. — *τοῦτο συνεστήκεε* dieser Kampf bestand, dauerte. zu 6, 29. — *ἑτεροιοῦσθαι* noch 2, 142, 2. 9, 102, 2 und bei Hippokrates. — *ἀνεχώρεον ὀπίσω*. zu 3, 75, 2. — *ἵζοντο* setzten sich fest. — *ἐπί* zu Ehren des. — *ἐξ ἐναντίης* auch 8, 7; ἐκ τῆς ἀντίης 8, 6. (Sch.) Die ionische Form ἀντίης dort herzustellen wäre gewagt.

λέγεται ἄριστος ἀνὴρ γενέσθαι Σπαρτιήτης, Διηνέκης, τὸν τόδε φα
εἶπαι τὸ ἔπος πρὶν ἢ συμμῖξαί σφεας τοῖσι Μήδοισι, πυθόμενον πρ
τευ τῶν Τρηχινίων ὡς ἐπεὰν οἱ βάρβαροι ἀπιέωσι τὰ τοξεύματα,
ἥλιον ὑπὸ τοῦ πλήθεος τῶν ὀιστῶν ἀποκρύπτουσι· τοσοῦτό τι πλῆθ
αὐτέων εἶναι· τὸν δὲ οὐκ ἐκπλαγέντα τούτοισι εἶπαι, ἐν ἀλογίῃ π
εύμενον τὸ τῶν Μήδων πλῆθος, ὡς πάντα σφι ἀγαθὰ ὁ Τρηχί
ξεῖνος ἀγγέλλοι, εἰ ἀποκρυπτόντων τῶν Μήδων τὸν ἥλιον ὑπὸ σ
ἔσοιτο πρὸς αὐτοὺς ἡ μάχη καὶ οὐκ ἐν ἡλίῳ. ταῦτα μὲν καὶ ἄλ
τοιουτότροπα ἔπεά φασι Διηνέκεα τὸν Λακεδαιμόνιον λιπέσθαι μ
227 μόσυνα· μετὰ δὲ τοῦτον ἀριστεῦσαι λέγονται Λακεδαιμόνιοι δύ
δελφεοί, Ἀλφεός τε καὶ Μάρων Ὀρσιφάντου παῖδες. Θεσπιέ
εὐδοκίμεε μάλιστα τῷ οὔνομα ἦν Διθύραμβος Ἁρματίδεω.

228 Θαφθεῖσι δέ σφι αὐτοῦ ταύτῃ τῇ περ ἔπεσον καὶ τοῖσι πρότ
τελευτήσασι ἢ ὑπὸ Λεωνίδεω ἀποπεμφθέντας οἴχεσθαι, ἐπιγέγρα
γράμματα λέγοντα τάδε.

μυριάσιν ποτὲ τῇδε τριηκοσίαις ἐμάχοντο
 ἐκ Πελοποννάσου χιλιάδες τέτορες.

ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι πᾶσι ἐπιγέγραπται, τοῖσι δὲ Σπαρτιήτῃσι ἰδίῃ·

ὦ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις ὅτι τῇδε
 κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

2 Λακεδαιμονίοισι μὲν δὴ τοῦτο, τῷ δὲ μάντι τόδε·

μνῆμα τόδε κλεινοῖο Μεγιστία, ὅν ποτε Μῆδοι
 Σπερχειὸν ποταμὸν κτεῖναν ἀμειψάμενοι,
μάντιος, ὃς τότε κῆρας ἐπερχομένας σάφα εἰδὼς
 οὐκ ἔτλη Σπάρτης ἡγεμόνας προλιπεῖν.

ἐπιγράμμασι μέν νυν καὶ στήλῃσι [ἔξω ἢ τὸ τοῦ μάντιος ἐπίγραμμα]
Ἀμφικτύονές εἰσί σφεας οἱ ἐπικοσμήσαντες· τὸ δὲ τοῦ μάντιος Με-
γιστίεω Σιμωνίδης ὁ Λεωπρέπεός ἐστι κατὰ ξεινίην ὁ ἐπιγράψας.

229 Δύο δὲ τουτέων τῶν τριηκοσίων λέγεται Εὔρυτόν τε καὶ Ἀρι-
στόδημον, παρεὸν οὑτοῖσι ἀμφοτέροισι κοινῷ λόγῳ χρησαμένοισι

C. 226. ὡς mit dem Infinitiv wie 3, 32, 2 u. ὅτι 1, 207. — τι. τό Va.
Den ganzen Satz verdächtigte Toll. — πλῆθος. νέφος las hier Eustathios. (We.)
τὸν δὲ — εἶπαι. Erneuerung des Obigen τὸν τόδε φασὶ εἶπαι τὸ ἔπος. —
ἀλογίῃ. zu 2, 141, 1. — πάντα lauter. Spr. 50, 8, 6. (11, 10.) — ἀγ-
γέλλοι. gr. Spr. 52, 1, 2. — τοιουτότροπα. Ein nicht häufiges Wort, b.
Her. nur hier. Kr. zu Thuk. 2, 8, 2.

C. 288 § 1. ὑπό. τοὺς ὑπό Schäfer, auch mir eingefallen. Doch könnte
auch τοὺς οἰχομένους nach οἴχεσθαι ausgefallen sein. vgl. 7, 220, 3. — ῥή-
μασι πειθόμενοι. πειθόμενοι νομίμοις geben Andre Schriftsteller an. Doch
ist jenes besser, eine Anspielung auf die lakonischen ῥήτρας Gesetze. (Va. u.
We.) vgl. Kr. zu Xen. An. 6, 4, 28.

§ 2. ἀμειψάμενοι, διαβάντες. — τότε damals, zu der bekannten
Zeit. Kr. z. Dion. p. 297. — οὐκ ἔτλη gewann es nicht über sich,
verstand sich nicht dazu. — ἔξω — ἐπίγραμμα ist wohl zu streichen.
Jedenfalls müsste τῷ — ἐπιγράμματι stehen. Ueber ἔξω ἢ vgl. 2, 3, 2.

ἀποσωθῆναι ὁμοῦ ἐς Σπάρτην, ὡς μεμετιμένοι τε ἦσαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ὑπὸ Λεωνίδεω καὶ κατεκέατο ἐν Ἀλπηνοῖσι ὀφθαλμιῶντες ἐς τὸ ἔσχατον, ἢ εἴ γε μὴ ἐβούλοντο νοστῆσαι, ἀποθανέειν ἅμα τοῖσι ἄλλοισι, παρεόν σφι τουτέων τὰ ἕτερα ποιέειν οὐκ ἐθελῆσαι ὁμοφρονέειν, ἀλλὰ γνώμῃ διενειχθέντας Εὔρυτον μὲν πυθόμενον τὴν τῶν Περσέων περίοδον, αἰτήσαντά τε τὰ ὅπλα καὶ ἐνδύντα ἄγειν αὐτὸν κελεῦσαι τὸν εἵλωτα ἐς τοὺς μαχομένους, ὅκως δὲ αὐτὸν ἤγαγε, τὸν2 μὲν ἀγαγόντα οἴχεσθαι φεύγοντα, τὸν δὲ ἐσπεσόντα ἐς τὸν ὅμιλον διαφθαρῆναι, Ἀριστόδημον δὲ λειποψυχέοντα λειφθῆναι. εἰ μέν νυν ἦν μοῦνον Ἀριστόδημον ἀλγήσαντα ἀπονοστῆσαι ἐς Σπάρτην, ἢ καὶ ὁμοῦ σφέων ἀμφοτέρων τὴν κομιδὴν γενέσθαι, δοκέει ἐμοὶ οὐκ ἄν σφι Σπαρτιήτας μῆνιν οὐδεμίαν προσθέσθαι· νῦν δὲ τοῦ μὲν αὐτῶν ἀπολομένου, τοῦ δὲ τῆς μὲν αὐτῆς ἐχομένου προφάσιος, οὐκ ἐθελήσαντος δὲ ἀποθνήσκειν, ἀναγκαίως σφι ἔχειν μηνῖσαι μεγάλως Ἀριστοδήμῳ. οἱ μέν νυν οὕτω σωθῆναι λέγουσι Ἀριστόδημον ἐς Σπάρ-230 την καὶ διὰ πρόφασιν τοιήνδε, οἱ δὲ ἄγγελον πεμφθέντα ἐκ τοῦ στρατοπέδου, ἐξεὸν αὐτῷ καταλαβεῖν τὴν μάχην γινομένην οὐκ ἐθελῆσαι, ἀλλ' ὑπομείναντα ἐν τῇ ὁδῷ περιγενέσθαι, τὸν δὲ συνάγγελον αὐτοῦ ἀπικόμενον ἐς τὴν μάχην ἀποθανεῖν. ἀπονοστήσας δὲ ἐς Λακεδαί-231 μονα ὁ Ἀριστόδημος ὄνειδός τε εἶχε καὶ ἀτιμίην. πάσχων δὲ τοιάδε ἠτίμωτο· οὔτε οἱ πῦρ οὐδεὶς ἔναυε Σπαρτιητέων οὔτε διελέγετο, ὄνειδός τε εἶχε ὁ τρέσας Ἀριστόδημος καλεόμενος. ἀλλ' ὁ μὲν ἐν τῇ ἐν Πλαταιῇσι μάχῃ ἀνέλαβε πᾶσαν τὴν ἐπενειχθεῖσάν οἱ αἰτίην· λέγεται232 δὲ καὶ ἄλλον ἀποπεμφθέντα ἄγγελον ἐς Θεσσαλίην τῶν τριηκοσίων τουτέων περιγενέσθαι, τῷ οὔνομα εἶναι Παντίτην· νοστήσαντα δὲ τοῦτον ἐς Σπάρτην, ὡς ἠτίμωτο, ἀπάγξασθαι.

C. 229 § 1. *μεμετιμένοι.* Di. 38, 1, 7. — *παρεόν σφι.* Erneuerung des *παρεὸν αὐτοῖσι* der Zwischensätze wegen. — *τὰ ἕτερα.* gr. Spr. 44, 3, 3. — *ὁμοφρονέειν* noch 8, 3. 75, 2. 9, 2. (Sch.) Schon in der Odyssee. Später *ὁμογνωμονεῖν.* — *διενειχθέντας Εὔρυτον.* gr. Spr. 47, 28, 3. — *αὐτόν. ἑωυτόν?*

§ 2. *ὅκως, ὡς, ὅτε,* wie 9, 66, 2. Meist so bei Her. nur iterativ (mit dem Optativ). — *λειποψυχέοντα* muthlos; sonst ohnmächtig werden. Gut Va. *φιλοψυχέοντα.* — *ἦν* stattgefunden hätte, geschehen wäre; sonst nicht leicht so. — *ἀλγήσαντα* erkrankt; *ἀλογήσαντα* mehrere Hsn. — *κομιδὴ γίνεται,* auch 9, 107, 1, das Passiv zu *κομιδὴν ποιεῖσθαι* 6, 95. — *δοκέει* für *δοκέειν* Kr. — *μῆνιν.* zu 5, 64. — *προσθέσθαι.* zu 4, 65. — *νῦν* für *νυνὶ* Kr. Dies ist hier sprachwidrig. — *τῆς αὐτῆς ἐχομένου προφάσιος.* indem er sich auf denselben Grund (der den Eurytos nicht zurück hielt) stützte. vgl. 6, 94.

C. 230. *συνάγγελος* findet sich sonst wohl nicht; öfter *συμπρεσβευτής, συμπρέσβεις.*

C. 231. *τρεῖν.* Tyrt. 11, 14: *τρεσσάντων ἀνδρῶν πᾶσ' ἀπόλωλ' ἀρετή.* (Va.) Das Wort ist dichterisch und dialektisch. Kr. zu Xen. An. 1, 9, 6. — *ἀνέλαβε* er machte gut. zu 5, 121.

233 Οἱ δὲ Θηβαῖοι, τῶν ὁ Λεοντιάδης ἐστρατήγεε, τέως μὲν με
τῶν Ἑλλήνων ἐόντες ἐμάχοντο, ὑπ' ἀναγκαίης ἐχόμενοι, πρὸς τὴν βα-
σιλέος στρατιήν· ὡς δὲ εἶδον κατυπέρτερα τῶν Περσέων γινόμενα
πρήγματα, οὕτω δή, τῶν σὺν Λεωνίδῃ Ἑλλήνων ἐπειγομένων ἐπὶ τ
κολωνόν, ἀποσχισθέντες τουτέων χεῖράς τε προέτεινον καὶ ἤισαν ἀ
σον τῶν βαρβάρων, λέγοντες τὸν ἀληθέστατον τῶν λόγων, ὡς
μηδίζουσι καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐν πρώτοισι ἔδοσαν βασιλέι, ὑπὸ
ἀναγκαίης ἐχόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἀπικοίατο καὶ ἀναίτιοι εἶεν τ
2τρώματος τοῦ γεγονότος βασιλέι. ὥστε ταῦτα λέγοντες περιεγίνοντ
εἶχον γὰρ καὶ Θεσσαλοὺς τῶν λόγων τουτέων μάρτυρας. οὐ μέν
τά γε πάντα εὐτύχησαν· ὡς γὰρ αὐτοὺς ἔλαβον οἱ βάρβαροι ἐλθ
τοὺς μέν τινας καὶ ἀπέκτειναν προσιόντας, τοὺς δὲ πλεῦνας α
κελεύσαντος Ξέρξεω ἔστιζον στίγματα βασιλήια, ἀρξάμενοι ἀπὸ
στρατηγοῦ Λεοντιάδεω, τοῦ τὸν παῖδα Εὐρύμαχον χρόνῳ μετέπει
ἐφόνευσαν Πλαταιέες στρατηγήσαντα ἀνδρῶν Θηβαίων τετρακοσί
καὶ σχόντα τὸ ἄστυ τὸ Πλαταιέων.

234 Οἱ μὲν δὴ περὶ Θερμοπύλας Ἕλληνες οὕτω ἠγωνίσαντο, Ξέρξη
δὲ καλέσας Δημάρητον εἰρώτα ἀρξάμενος ἐνθένδε. "Δημάρητε, ἀνὴ
εἶς ἀγαθός. τεκμαίρομαι δὲ τῇ ἀληθείῃ· ὅσα γὰρ εἶπας, ἅπαντα
ἀπέβη οὕτω. νῦν δέ μοι εἰπέ, κόσοι τινές εἰσι οἱ λοιποὶ Λακεδαι-
μόνιοι, καὶ τουτέων ὁκόσοι τοιοῦτοι τὰ πολέμια, εἴτε καὶ ἅπαντες."
ὁ δ' εἶπε· "ὦ βασιλεῦ, πλῆθος μὲν πάντων τῶν Λακεδαιμονίων
2πολλὸν καὶ πόλιες πολλαί· τὸ δὲ θέλεις ἐκμαθέειν, εἰδήσεις. ἔστι
ἐν τῇ Λακεδαίμονι Σπάρτη, πόλις ἀνδρῶν ὀκτακισχιλίων μάλιστα,
καὶ οὗτοι πάντες εἰσὶ ὁμοῖοι τοῖσι ἐνθάδε μαχεσαμένοισι· οἵ γε μὲν
ἄλλοι Λακεδαιμόνιοι τούτοισι μὲν οὐκ ὁμοῖοι, ἀγαθοὶ δέ." εἶπε
πρὸς ταῦτα Ξέρξης· "Δημάρητε, τέῳ τρόπῳ ἀπονητότατα τῶν ἀνδρῶν
τουτέων ἐπικρατήσομεν; ἴθι ἐξηγέο· σὺ γὰρ ἔχεις αὐτέων τὰς διεξό-
235δους τῶν βουλευμάτων, οἷα βασιλεὺς γενόμενος." ὁ δ' ἀμείβετο· "ὦ
βασιλεῦ, εἰ μὲν δὴ συμβουλεύεαί μοι προθύμως, δίκαιόν με σοί ἐστι
φράζειν τὸ ἄριστον. εἰ τῆς ναυτικῆς στρατιῆς νέας τριηκοσίας ἀπο-
στείλειας ἐπὶ τὴν Λάκαιναν χώρην, ἔστι [δὲ] ἐπ' αὐτῇ νῆσος ἐπικει-

---

C. 233 § 1. *τέως μέν.* zu 1, 11, 2. — *κατυπέρτερα.* zu 1, 65, 1
— *τρώματος.* zu 1, 18, 1.

§ 2. *ὥστε* für *ἅτε*? *ὥς τε* Bekker. — *βασιλήια*, wohl mit dem Stempel
mit dem des Königs Sklaven bezeichnet wurden. vgl. 2, 113, 1. — *μετέπειτα*
πολλῷ ist wohl ausgefallen. Ueber die Sache Thuk. 2, 5, 4 (v. Ch. G. 431)
— *τετρακοσίων.* Nach Thuk. 2, 2, 1: *ὀλίγῳ πλείους τριακοσίων.*

C. 234 § 1. *εἴτε* oder ob, wie vielleicht 2, 53. Di. 69, 25 A. — *εἰ-*
δήσεις. Di. 38, 7, 5.

§ 2. *Λακεδαίμονι* Lakonika. zu 6, 58, 2. — *ἀνδρῶν.* Spr. 47, 6
(8.) — *γε μέν.* Di. 69, 44, 2. — *διεξόδους τῶν βουλευμάτων* Bahnen
der Entwürfe, noch 3, 156, 2.

C. 235 § 1. *ἔστι.* Hier wird der Nachsatz anfangen und *δέ* zu streichen

ἱνη τῇ οὔνομά ἐστι Κύθηρα, τὴν Χίλων, ἀνὴρ παρ' ἡμῖν σοφώτατος
νόμενος, κέρδος μέζον ἔφη εἶναι Σπαρτιήτῃσι κατὰ τῆς θαλάσσης
ταδεδυκέναι μᾶλλον ἢ ὑπερέχειν, αἰεί τι προσδοκῶν ἀπ' αὐτῆς τοι-
το ἔσεσθαι οἷόν τι ἐγὼ ἐξηγέομαι, οὔ τι τὸν σὸν στόλον προειδώς,
λὰ πάντα ὁμοίως φοβεόμενος ἀνδρῶν στόλον. ἐκ ταύτης ὦν τῆς 2
σου ὁρμεώμενοι φοβεόντων τοὺς Λακεδαιμονίους. παροίκου δὲ
λέμου σφι ἐόντος οἰκηίου οὐδὲν δεινοί ἔσονταί τοι μὴ τῆς ἄλλης
λλάδος ἁλισκομένης ὑπὸ τοῦ πεζοῦ βοηθέωσι ταύτῃ. καταδουλω-
ίσης δὲ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ἀσθενὲς ἤδη τὸ Λακωνικὸν μοῦνον λεί-
ται. ἢν δὲ ταῦτα μὴ ποιέῃς, τάδε τοι προσδόκα ἔσεσθαι. ἔστι τῆς
λοποννήσου ἰσθμὸς στεινός· ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ πάντων Πελοπον-
σίων συνομοσάντων ἐπὶ σοὶ μάχας ἰσχυροτέρας ἄλλας τῶν γενομέ-
ν προσδέκεο ἔσεσθαί τοι. ἐκεῖνο δὲ ποιήσαντι ἀμαχητὶ ὅ τε
θμὸς οὗτος καὶ αἱ πόλιες προσχωρήσουσι."

Λέγει μετὰ τοῦτον Ἀχαιμένης, ἀδελφεός τε ἐὼν Ξέρξεω καὶ τοῦ 236
υτικοῦ στρατοῦ στρατηγός, παρατυχών τε τῷ λόγῳ καὶ δείσας μὴ
αγνωσθῇ Ξέρξης ποιέειν ταῦτα· "ὦ βασιλεῦ, ὁρέω σε ἀνδρὸς ἐν-
κόμενον λόγους ὃς φθονέει τοι εὖ πρήσσοντι ἢ καὶ προδιδοῖ πρή-
ατα τὰ σά. καὶ γὰρ δὴ καὶ τρόποισι τοιούτοισι χρεώμενοι Ἕλλη-
ς χαίρουσι· τοῦ τε εὐτυχέειν φθονέουσι καὶ τὸ κρέσσον στυγέουσι.
δ' ἐπὶ τῇσι παρεούσῃσι τύχῃσι, τῶν νέες νεναυηγήκασι τετρακόσιαι,
λας ἐκ τοῦ στρατοπέδου τριηκοσίας ἀποπέμψεις περιπλώειν Πελο-
ίννησον, ἀξιόμαχοί τοι γίνονται οἱ ἀντίπαλοι· ἁλὴς δὲ ἐὼν ὁ ναυ- 2
κὸς στρατὸς δυσμεταχείριστός τε αὐτοῖσι γίνεται, καὶ ἀρχὴν οὐκ ἀ-
όμαχοί τοι ἔσονται, καὶ πᾶς ὁ ναυτικὸς τῷ πεζῷ ἀρήξει καὶ ὁ πε-
ς τῷ ναυτικῷ, ὁμοῦ πορευόμενος· εἰ δὲ διασπάσεις, οὔτε σὺ ἔσεαι
ίνοισι χρήσιμος οὔτε κεῖνοι σοί. τὰ σεωυτοῦ δὲ τιθέμενος εὖ γνώ-

---

in: so giebt es dort, so werden sie dort finden. Die Verbindung ist ähn-
h der 7, 115 A. Sonst müsste man eine Anakoluthie annehmen und den
ıchsatz in ἐκ ταύτης ὦν etc. suchen. — μᾶλλον. zu 1, 31, 2.

§ 2. ὁρμεώμενοι. Spr. 58, 4, 1. — φοβεόντων mögen sie im
hach halten. — πόλεμος ist hier personificirt wie bei ὁμοφρονέων 8, 3
ıd in den Stellen bei Kr. zu Thuk. 2, 36, 3. — οἰκηίου für sich selbst,
ı Ggs. zu dem für ganz Hellas geführten. — δεινοί. zu 1, 155, 3. — μοῦ-
ον vereinzelt. — ἀμαχητί. zu 1, 174, 3.

C. 236 § 1. στρατηγός 7, 97. Ueber den pleonastischen Ausdruck
beck Paralipp. p. 537. — ἐνδεκόμενον eingehend auf. vgl. zu 6, 121.
καὶ γὰρ καί. zu 6, 108, 1. — χρεώμενοι χαίρουσι gebrauchen
ern. vgl. Herm. z. Vig. 207. — τοῦ εὐτυχέειν. Spr. 47, 20. (21.) Uebri-
ns tout comme chez nous. — στυγέουσι, μισοῦσι, poetisch; das Simplex
i Her. wohl nur hier. — τύχῃσι. Dieser Plural auch 1, 119, 1. Thuk. 1,
, 4. 78, 2. 84, 3. 2, 87, 2. 4, 18, 2. 5, 102. 6, 11, 5. — τῶν, τούτων ὧν
on uns, deren, das τούτων von ἄλλας (νέας) abhängig. Va. will τῷ du dem.

§ 2. δυσμεταχείριστος schwer zu bewältigen. — ἀρχήν. zu
, 95. — διασπάσεις, τὼ στρατώ. — κείνοισι, den nach Kythera Deta-

μην ἔχε τὰ τῶν ἀντιπολέμων μὴ ἐπιλέγεσθαι πρήγματα, τῇ τε στή-
σονται τὸν πόλεμον, τά τε ποιήσουσι, ὅσοι τε πλῆθος εἰσί. ἱκαν-
γὰρ ἐκεῖνοί γε αὐτοὶ ἑωυτῶν πέρι φροντίζειν εἰσί, ἡμεῖς δὲ ἡμέ-
ωσαύτως. Λακεδαιμόνιοι δὲ ἢν ἴωσι ἀντία Πέρσῃσι ἐς μάχην, οὐ-
237τὸ παρεὸν τρῶμα ἀνιεῦνται." ἀμείβεται Ξέρξης τοισίδε. "Ἀχαιμ-
νες, εὖ τέ μοι δοκέεις λέγειν καὶ ποιήσω ταῦτα. Δημάρητος δὲ λ-
γει μὲν τὰ ἄριστα ἔλπεται εἶναι ἐμοί, γνώμῃ μέντοι ἑσσοῦται ὑ-
σεῦ. οὐ γὰρ δὴ κεῖνό γε ἐνδέξομαι ὅκως οὐκ εὐνοέει τοῖσι ἐμο-
πρήγμασι, τοῖσί τε λεγομένοισι πρότερον ἐκ τούτου σταθμώμενος
τῷ ἐόντι, ὅτι πολιήτης μὲν πολιήτῃ εὖ πρήσσοντι φθονέει καὶ
δυσμενὴς τῇ σιγῇ, οὐδ᾽ ἂν συμβουλευομένου τοῦ ἀστοῦ πολιήτης
τὰ ἄριστά οἱ δοκέοντα εἶναι ὑποθέοιτο, εἰ μὴ πρόσω ἀρετῆς ἀν-
σπάνιοι δ᾽ εἰσὶ οἱ τοιοῦτοι· ξεῖνος δὲ ξείνῳ εὖ πρήσσοντί ἐστι
νέστατον πάντων, συμβουλευομένου τε ἂν συμβουλεύσειε τὰ ἄρ-
οὕτω ὦν κακολογίης τῆς ἐς Δημάρητον, ἐόντος ἐμοὶ ξείνου, ἔχεσ-
τινα τοῦ λοιποῦ κελεύω."

238 Ταῦτα εἴπας Ξέρξης διεξήιε διὰ τῶν νεκρῶν καὶ Λεωνίδεω,
ἀκηκοὼς ὅτι βασιλεύς τε ἦν καὶ στρατηγὸς Λακεδαιμονίων, ἐκέλευσ
ἀποταμόντας τὴν κεφαλὴν ἀνασταυρῶσαι. δῆλά μοι πολλοῖσι μὲν
καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι, ἐν δὲ καὶ τῷδε οὐκ ἥκιστα γέγονε, ὅτι βασι-
λεὺς Ξέρξης πάντων δὴ μάλιστα ἀνδρῶν ἐθυμώθη ζώοντι Λεωνίδῃ·
οὐ γὰρ ἄν κοτε ἐς τὸν νεκρὸν ταῦτα παρενόμησε, ἐπεὶ τιμᾶν μάλιστα
νομίζουσι τῶν ἐγὼ οἶδα ἀνθρώπων Πέρσαι ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πο-
λέμια. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐποίευν, τοῖσι ἐπετέτακτο ποιέειν.

---

chirten. — τιθέμενος εὖ wohl bestellend. Kr. zu Thuk. 1, 76, 1. — γνώμην ἔχε mit dem Infinitiv ist so nicht gewöhnlich: gedenke dich nicht zu kümmern. — ἀντιπολέμων, πολεμίων. zu 4, 134, 1. noch 140. zu Thuk. 3, 90, 1. — στήσονται. zu 7, 175. — ἡμέων αὐτῶν. gr. Spr. 51, 2, 2. — Πέρσῃσι. Di. 48, 9, 2. — ἀντιεῦνται. D. M. 5, 8. Ab leiten will man es von ἀνά und ἰᾶσθαι: sie sollen die jetzige Niederlage gar nicht wieder gut machen. Aber dies Compositum giebt es sonst nicht und das Präsens könnte so nicht für das Futur stehen. Mit ἂν ἰῷατο wäre auch noch nicht geholfen. Her. schrieb wohl ein anderes Wort.

C. 237. ὅκως, ὡς, ὅτι. zu 7, 161. — ἐκ, ὑπό. — σταθμώμενος. zu 2, 2, 4. — τῷ ἐόντι aus der Natur der Sache. — τῇ σιγῇ heimlich — ὑποθέοιτο. zu 3, 148, 1. — ἀνήκοι. zu 5, 49, 2. — πέρι vor τῆς hab' ich mit einer Hs. gestrichen; mehrere stellen es nach ὦν. — ἐόντος. gr. Spr. 47, 4, 2. — τινά man, d. h. du. Kr. zu Xen. An. 1, 4, 12.

C. 238. Λεωνίδεω hängt von κεφαλήν ab. — δῆλα δέ μοι? Sonst ein sehr hartes Asyndeton. — ἐν δέ. zu 1, 74, 1. — παρενόμησε. gr. Spr. 28, 14, 8. — ποιέειν könnte fehlen. vgl. jedoch Kr. z. Dion. p. 33.

C. 239. Dies ganze Capitel ist ein ungehöriges Einschiebsel, vielleicht von derselben Hand die 6, 122 gegeben hat. Denn es unterbricht das Zusammengehörige, schliesst sich an nichts Vorhergehendes an und leidet eben so an verwirrter Darstellung wie an seltsamen Ausdrücken.

[Ἄνειμι δὲ ἐκεῖσε τοῦ λόγου τῇ μοι τὸ πρότερον ἐξέλιπε. ἐπύθοντο Λακεδαιμόνιοι ὅτι βασιλεὺς στέλλοιτο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα πρῶτοι καὶ οὕτω δὴ ἐς τὸ χρηστήριον τὸ ἐς Δελφοὺς ἀπέπεμψαν, ἔνθα δή σφι ἐχρήσθη τὰ ὀλίγῳ πρότερον εἶπον· ἐπύθοντο δὲ τρόπῳ θωυμασίῳ. Δημάρητος γὰρ ὁ Ἀρίστωνος φυγὼν ἐς Μήδους, ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, καὶ τὸ οἰκὸς ἐμοὶ συμμάχεται, οὐκ ἦν εὔνοος Λακεδαιμονίοισι, πάρεστι δὲ εἰκάζειν εἴτε εὐνοίῃ ταῦτα ἐποίησε εἴτε καὶ καταχαίρων. ἐπείτε γὰρ Ξέρξῃ ἔδοξε στρατηλατέειν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐὼν ἐν Σούσοισι ὁ Δημάρητος καὶ πυθόμενος ταῦτα ἠθέλησε Λακεδαιμονίοισι ἐξαγγεῖλαι. ἄλλως μὲν δὴ οὐκ εἶχε σημῆναι· ἐπικίνδυνον γὰρ ἦν μὴ λαμφθείη· ὁ δὲ μηχανᾶται τοιάδε. δελτίον δίπτυχον λαβὼν τὸν κηρὸν αὐτοῦ ἐξέκνησε καὶ ἔπειτα ἐν τῷ ξύλῳ τοῦ δελτίου ἔγραψε τὴν βασιλέος γνώμην. ποιήσας δὲ ταῦτα ὀπίσω ἐπέτηξε τὸν κηρὸν ἐπὶ τὰ γράμματα, ἵνα φερόμενον κεινὸν τὸ δελτίον μηδὲν πρῆγμα παρέχοι πρὸς τῶν ὁδοφυλάκων. ἐπεὶ δὲ καὶ ἀπίκετο ἐς τὴν Λακεδαίμονα, οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι οἱ Λακεδαιμόνιοι, πρίν γε δή σφι ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, Κλεομένεος μὲν θυγάτηρ Λεωνίδεω δὲ γυνὴ Γοργὼ ὑπέθετο ἐπιφρασθεῖσα αὐτή, τὸν κηρὸν κνᾶν κελεύουσα, καὶ εὑρήσειν σφέας γράμματα ἐν τῷ ξύλῳ. πειθόμενοι δὲ εὗρον καὶ ἐπελέξαντο, ἔπειτα τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι ἐπέστειλαν. ταῦτα μὲν δὴ οὕτω λέγεται γενέσθαι.]

239

2

3

---

§ 1. *Ἄνειμι δέ* klingt als ob das Vorhergehende eine Episode wäre und jetzt die Erzählung der Hauptsache fortgesetzt werde, während doch bloss ein Geschichtchen an ganz ungehöriger Stelle eingeschaltet wird. — *ἐκεῖσε τοῦ λόγου* 7, 220, meint man. Aber wenn Her. die Sache hätte erzählen wollen, so konnte er die Stelle vernünftiger Weise nur dort anschliessen, nicht hier, wo im Vorhergehenden gar keine Anregung dazu vorliegt. — *ἐξέλιπε* die Erzählung **brach ab**, hörte auf, ein in diesem Sinne unerhörter Ausdruck. Her. sagt ἄνειμι, ἐπάνειμι ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον 1, 140. 7, 138. Xen. Hell. 6, 5, 1: νῦν ἐπάνειμι ἔνθεν ἐπὶ ταῦτα ἐξέβην. vgl. eb. 7, 4, 1. — *ἐπύθοντο.* Ein unerträgliches Asyndeton; Her. hätte δέ, ein Andrer γάρ zugefügt. — τὸ *ἐς Δ.* für τὸ ἐν Δελφοῖς ἐς Δελφούς. — *ἀπέπεμψε,* Gesandte, wie 1, 46, 3. 47, 1. 51, 1. (Sch.) — *πρότερον* 7, 220, 3. — *τρόπῳ θωυμασίῳ.* Welcher echte Hellene hätte wohl einen so seltsamen Ausdruck gebraucht? Nun erwarten wir die Sache zu hören; allein ehe es dazu kommt wird noch Mehreres über die Motive eingeschachtelt. — *συμμάχεται.* συμμαχέει 1, 98, 2. Jenes ist bei den guten Schriftstellern sehr selten. — *εἰκάζειν.* Wie kann das statt finden, wenn die Wahrscheinlichkeit schon für das Eine entschieden hat? — *ταῦτα,* was wir erst vernehmen sollen! — *καταχαίρων* aus **Schadenfreude.** zu 1, 129, 1.

§ 2. *δελτίον* scheint sonst nicht vorzukommen; δέλτος auch Her. 8, 135, 2. — *δίπτυχος* findet sich bei Dichtern. — *ἐκκνάω* **abkratzen** findet sich wohl noch bei Aen. Pol. 31. (Va.) — *γνώμην* **Vorhaben.** — *ἐπέτηξε* **goss darüber geschmolzenes.** (Va.) So auch bei Plutarch. — *ὁδοφύλαξ* erst bei Spätern. vgl. die Erzählungen 1, 123, 2. 6, 35, 2. — *ἀπίκετο, τὸ δελτίον.* — *συμβαλέσθαι* **es zu deuten,** etwas unklar. — *αὐτή* **von selbst?** — *εὑρήσειν* erg. λέγουσα aus κελεύουσα. — *ἐπέστειλαν,* den bevorstehenden Angriff.

Θ.

1 Οἱ δὲ Ἑλλήνων ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες ἦσαν οἵδε, Ἀθηναῖοι μὲν νέας παρεχόμενοι ἑπτὰ καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν· ὑπὸ δὲ ἀρετῆς τε καὶ προθυμίης Πλαταιέες, ἄπειροι τῆς ναυτικῆς ἐόντες, συνεπλήρουν τοῖσι Ἀθηναίοισι τὰς νέας. Κορίνθιοι δὲ τεσσεράκοντα νέας παρείχοντο, Μεγαρέες δὲ εἴκοσι· καὶ Χαλκιδέες ἐπλήρουν εἴκοσι Ἀθηναίων σφι παρεχόντων τὰς νέας, Αἰγινῆται δὲ ὀκτωκαίδεκα, Σικυώνιοι δὲ δυώδεκα, Λακεδαιμόνιοι δὲ δέκα, Ἐπιδαύριοι δὲ ὀκτώ, Ἐρετριέες δὲ ἑπτά, Τροιζήνιοι δὲ πέντε, Στυρέες δὲ δύο καὶ Κεῖοι δύο τε νέας καὶ πεντηκοντέρους δύο· Λοκροὶ δέ σφι οἱ Ὀπούντιοι ἐπεβώθεον πεντηκοντέρους ἔχοντες ἑπτά.

2 Ἦσαν μὲν ὧν οὗτοι οἱ στρατευόμενοι ἐπ' Ἀρτεμίσιον, εἴρηται δέ μοι καὶ ὡς τὸ πλῆθος ἕκαστοι τῶν νεῶν παρείχοντο. ἀριθμὸς δὲ τῶν συλλεχθεισέων νεῶν ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἦν, πάρεξ τῶν πεντηκοντέρων, μία καὶ ἑβδομήκοντα καὶ διηκόσιαι. τὸν δὲ στρατηγὸν τὸν τὸ μέγιστον κράτος ἔχοντα παρείχοντο Σπαρτιῆται Εὐρυβιάδεα τὸν Εὐρυκλείδεω· οἱ γὰρ σύμμαχοι οὐκ ἔφασαν, ἢν μὴ ὁ Λάκων ἡγεμονεύῃ, Ἀθηναίοισι ἕψεσθαι ἡγεομένοισι, ἀλλὰ λύσειν τὸ μέλλον ἔσεσθαι

3 στράτευμα. ἐγένετο γὰρ κατ' ἀρχὰς λόγος, πρὶν ἢ καὶ ἐς Σικελίην πέμπειν ἐπὶ συμμαχίην, ὡς τὸ ναυτικὸν Ἀθηναίοισι χρεὼν εἴη ἐπιτρέπειν. ἀντιβάντων δὲ τῶν συμμάχων εἶκον οἱ Ἀθηναῖοι, μέγα πεποιημένοι περιεῖναι τὴν Ἑλλάδα καὶ γνόντες, εἰ στασιάσουσι περὶ τῆς ἡγεμονίης, ὡς ἀπολέεται ἡ Ἑλλάς, ὀρθὰ νοεῦντες· στάσις γὰρ ἔμφυλος πολέμου ὁμοφρονέοντος τοσούτῳ κάκιόν ἐστι ὅσῳ πόλεμος εἰρήνης. ἐπιστάμενοι ὦν αὐτὸ τοῦτο οὐκ ἀντέτεινον ἀλλ' εἶκον, μέχρι ὅσου κάρτα ἐδέοντο αὐτέων, ὡς διέδεξαν· ὡς γὰρ διωσάμενοι τὸν Πέρσεα περὶ τῆς ἐκείνου ἤδη τὸν ἀγῶνα ἐποιεῦντο, πρόφασιν τὴν Παυσανίεω ὕβριν προϊσχόμενοι ἀπείλοντο τὴν ἡγεμονίην τοὺς Λακεδαιμονίους. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὕστερον ἐγένετο.

C. 1. *ταχθέντες.* zu 7, 21, 1. — *ἑπτὰ καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατόν.* Dazu 53 nach 8, 14 giebt die 8, 44 erwähnten 180; dazu die 20 den Chalkidiern geliehenen giebt 200 nach 6, 61. vgl. Kr. zu Thuk. **1, 74, 1.** (Va. u. Sch.) — *συνεπλήρουν* bemannten mit (durch ihre Männer). — *ἐπεβώθεον.* Di. 39 u. *βοηθέω.*

C. 2. *ὡς. ὅσον* Reiske, auch mir eingefallen. — *συλλεχθεισέων.* zu 7, 173, 2. — *πάρεξ.* zu 1, 14, 1. — *παρείχοντο.* zu 7, 61, 2.

C. 3. *πρὶν ἤ.* Di. 54, 17, 10. — *ἀντιβάντων.* zu 5, 40. 6, 73. — *μέγα πεποιημένοι.* zu 1, 119, 1. vgl. 5, 24, 1. — *ὀρθὰ νοεῦντες* richtig urtheilend, eine ungewöhnliche Phrase. — *ἔμφυλος. ἐμφύλιος* in der att. Prosa. — *πολέμου.* zu 7, 235, 2. — *ὁμοφρονέοντος.* zu 7, 229, 1. — *τοῦτο* ist vielleicht Variante. — *μέχρι ὅσου* bis ist auch bei Her. ungewöhnlich; analog jedoch *μέχρι κόσου* 8, 84. — *κάρτα, σφόδρα.* zu 1, 27, 2. — *ἐδέοντο, οἱ Ἕλληνες.* — *διέδεξαν.* zu 7, 172, 1. — *ἐκείνου* erg. γῆς (Va.) — *πρόφασιν,* was fehlen konnte, eben so 4, 165 u. 6, 137, 1. (Va.)

Τότε δὲ οὗτοι οἱ καὶ ἐπ' Ἀρτεμίσιον Ἑλλήνων ἀπικόμενοι ὡς 4
ον νέας τε πολλὰς καταχθείσας ἐς τὰς Ἀφετὰς καὶ στρατιῆς ἅπαντα
α, ἐπεὶ αὐτοῖσι παρὰ δόξαν τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἀπέβαινε
ς αὐτοὶ κατεδόκεον, καταρρωδήσαντες δρησμὸν ἐβουλεύοντο ἀπὸ
Ἀρτεμισίου ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα. γνόντες δέ σφέας οἱ Εὐβοέες
α βουλευομένους ἐδέοντο Εὐρυβιάδεω προσμεῖναι χρόνον ὀλίγον,
ἂν αὐτοὶ τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας ὑπεκθέωνται. ὡς δὲ οὐκ ἔ-
θον, μεταβάντες τὸν Ἀθηναίων στρατηγὸν πείθουσι Θεμιστοκλέα
μισθῷ τριήκοντα ταλάντοισι, ἐπ' ᾧ τε καταμείναντες πρὸ τῆς Εὐ-
ης ποιήσονται τὴν ναυμαχίην. ὁ δὲ Θεμιστοκλέης τοὺς Ἕλληνας 5
σχεῖν ὧδε ποιέει. Εὐρυβιάδῃ τουτέων τῶν χρημάτων μεταδιδοῖ
τε τάλαντα ὡς παρ' ἑωυτοῦ δῆθεν διδούς. ὡς δέ οἱ οὗτος ἀνε-
ειστο, (Ἀδείμαντος γὰρ ὁ Ὠκύτου Κορινθίων στρατηγὸς τῶν λοι-
ν ἤσπαιρε μοῦνος, φάμενος ἀποπλώσεσθαί τε ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου
οὐ παραμενέειν) πρὸς δὴ τοῦτον εἶπε ὁ Θεμιστοκλέης ἐπομόσας·
ὺ σύ γε ἡμέας ἀπολείψεις, ἐπεί τοι ἐγὼ μέζω δῶρα δώσω ἢ βα-
εὺς ἄν τοι ὁ Μήδων πέμψειε ἀπολιπόντι τοὺς συμμάχους." ταῦτά 2
ἅμα ἠγόρευε καὶ πέμπει ἐπὶ τὴν νέα τὴν Ἀδειμάντου τάλαντα ἀρ-
ίου τρία. οὗτοί τε δὴ πληγέντες δώροισι ἀναπεπεισμένοι ἦσαν
τοῖσι Εὐβοεῦσι ἐκεχάριστο, αὐτός τε ὁ Θεμιστοκλέης ἐκέρδηνε,
ἐνθάνε δὲ τὰ λοιπὰ ἔχων, ἀλλ' ἐπιστέατο οἱ μεταλαβόντες τουτέων τῶν
ημάτων ἐκ τῶν Ἀθηνέων ἐλθεῖν ἐπὶ τῷ λόγῳ τούτῳ τὰ χρήματα.

C. 4. Ἑλλήνων. zu 7, 202. — καταχθείσας. καταγαγομένας oder κα-
χούσας hätte ein Attiker gesagt; κατάγειν ναῦν heisst sonst ein Schiff auf-
gen, kapern. Kr. zu Xen. An. 5, 1, 11. — ἢ ὡς κατεδόκεον. zu 1,
2. — καταρρωδήσαντες. Ueber die Sache vgl. 7, 207. (Sch.) — δρα-
ός ist der att. Prosa ziemlich fremd; bei Her. nicht selten, in derselben
ase 8, 18; δρησμὸν ἐβούλευε 5, 124. 8, 97. — ἔσω ἐς, wie 8, 18, unat-
he Verbindung. zu 6, 33, 1. Verschieden Thuk. 2, 100, 3: ἔσω τούτων
ὴν Βοττίαιαν ἀφίκοντο. — τοὺς οἰκέτας die übrigen Hausgenossen,
iber und Sklaven, wie 8, 41, 1. gr. Spr. 69, 32, 2. — μεταβάντες an-
rswohin, an einen Andern, sich wendend. — ἐπὶ μισθῷ τρ. τ. für
T. als Belohnung. vgl. 1, 160, 2. 5, 65, 1. Aber wie liess sich diese
mme so schnell beschaffen? Ich wittere eine Verläumdung die erst später
en Themistokles geschmiedet der gutwillige Her. mit gewohnter Gläubigkeit
genommen. Die Taillerands gehören der neuern Zeit an. — ἐπ' ᾧ τε.
7, 153, 2.

C. 5 § 1. ἐπισχεῖν weilen, wie C. 23. Ueber den Infinitiv Spr. 55,
6. (11.) — μεταδιδοῖ π. τάλαντα. Kr. zu Xen. An. 4, 5, 5. — παρ'
υτοῦ. zu 7, 29, 2. — δῆθεν angeblich. zu 1, 59, 3. — γάρ. zu 1,
1. vgl. 8, 8. — ἤσπαιρε widerstrebte. (Valla u. Va.) Der Ausdruck
mmt sonst so nicht vor. — ἀποπλώσεσθαι. Di. 40 u. πλώω.

§ 2. τε ἅμα. zu 1, 112, 1. — πληγέντες besiegt, gewonnen. Plut.
n. 25: πληγεὶς ὑπὸ τῆς δωροδοχίας. (Bä.) Ungewöhnlich. — Εὐβοεῦσι für
Βοέεσι Struve. — ἐπιστέατο für ἠπιστέατο Lh. zu 2, 53. — Ἀθηνέων für
ηναίων Bekker. — ἐλθεῖν von Sachen öfter. Kr. zu Xen. An. 4, 8, 24. —
γῳ Zweck, der Bestechung. vgl. 6, 124.

6 *Οὕτω δὴ κατέμεινάν τε ἐν τῇ Εὐβοίῃ καὶ ἐναυμάχησαν. ἐγέν-
δὲ ὧδε. ἐπείτε δὴ ἐς τὰς Ἀφετὰς περὶ δείλην πρωίην γινομένην ἀπ-
κατο οἱ βάρβαροι, πυθόμενοι μὲν ἔτι καὶ πρότερον περὶ τὸ Ἀρτεμ-
σιον ναυλοχέειν νέας Ἑλληνίδας ὀλίγας, τότε δὲ αὐτοὶ ἰδόντες, πρ-
θυμοι ἦσαν ἐπιχειρέειν, εἴ κως ἕλοιεν αὐτάς. ἐκ μὲν δὴ τῆς ἀντ-
προσπλώειν οὔ κώ σφι ἐδόκεε τῶνδε εἵνεκα, μή κως ἰδόντες οἱ Ἑλ-
νες προσπλώοντας ἐς φυγὴν ὁρμήσειαν, φεύγοντάς τε εὐφρόνη κα-
λάβοι· καὶ ἔμελλον δῆθεν ἐκφεύξεσθαι, ἔδει δὲ μηδὲ πυρφόρον
7 ἐκείνων λόγῳ ἐκφυγόντα περιγενέσθαι. πρὸς ταῦτα ὦν τάδε ἐμη-
νέοντο. τῶν νεῶν ἀπασέων ἀποκρίναντες διηκοσίας περιέπεμπον ἔξ-
θεν Σκιάθου, ὡς ἂν μὴ ὀφθέωσι ὑπὸ τῶν πολεμίων περιπλ-
Εὔβοιαν κατά τε Καφηρέα καὶ Γεραιστὸν ἐς τὸν Εὔριπον, ἵν-
περιλάβοιεν οἱ μὲν ταύτῃ ἀπικόμενοι καὶ φράξαντες αὐτέων τὴν ὀπ-
φέρουσαν ὁδόν, σφεῖς δὲ ἐπισπόμενοι ἐξ ἐναντίης. ταῦτα βουλευ-
μενοι ἀπέπεμπον τῶν νεῶν τὰς ταχθείσας, αὐτοὶ οὐκ ἐν νόῳ ἔχοντ-
ταύτης τῆς ἡμέρης τοῖσι Ἕλλησι ἐπιθήσεσθαι, οὐδὲ πρότερον ἢ τὸ σύν-
θημά σφι ἔμελλε φανήσεσθαι παρὰ τῶν περιπλωόντων ὡς ἡκόντω-
ταύτας μὲν δὴ περιέπεμπον, τῶν δὲ λοιπέων νεῶν ἐν τῇσι Ἀφετῇσ-
ἐποιεῦντο ἀριθμόν.*

8 *Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐν τῷ οὗτοι ἀριθμὸν ἐποιεῦντο τῶν νεῶν,
(ἦν γὰρ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τούτῳ Σκυλλίης Σκιωναῖος, δύτης τῶν τότ-
ἀνθρώπων ἄριστος, ὃς καὶ ἐν τῇ ναυηγίῃ τῇ κατὰ τὸ Πήλιον γενομέν-
πολλὰ μὲν ἔσωσε τῶν χρημάτων τοῖσι Πέρσῃσι, πολλὰ δὲ καὶ αὐτὸ-
περιεβάλετο) οὗτος ὁ Σκυλλίης ἐν νόῳ μὲν εἶχε ἄρα καὶ πρότερον αὐ-
τομολήσειν ἐς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' οὐ γάρ οἱ παρέσχε ὡς τότε. ὅκω-*

C. 6. *πρωίην.* Ggs. *ὀψίην* 7, 167. 8, 9. Kr. zu Xen. An. 1, 8, 1. — *γινομένην.* zu *μετά* 1, 9, 2. vgl. 8, 9. — *ἔτι.* zu 1, 190, 3. Aehnlich *παλαιοῦ ἔτι* 8, 62. — *ναυλοχέειν.* zu 7, 189. — *εἰ* versuchend ob. s. 9, 65, 1, 10. — *ἀντίης.* zu 7, 225. — *ἐδόκεε* es schien gut. zu 5, 11, 1. — *εὐφρόνη.* zu 7, 12. — *καταλάβοι* beträfe und ihr Entkommen begünstigte. Also hier von Erwünschtem, wie 3, 139, 1: *τοῦτον κατέλαβε ἐπι-χίη τις.* Indess hat der Ausdruck doch etwas Anstössiges und ich vermuthe vorher *φευγόντων*: während sie flüchteten, die Nacht einträte. So *νὺξ καταλαμβάνει* Diod. 13, 41. 15, 83. Ueber Aehnliches Kr. zu Thuk. 2, 18, 1. — *ἔμελλον δῆθεν ἐκφεύξεσθαι* es war dem Anscheine nach natürlich dass sie entkämen, wenn man ihnen die Flucht nicht versperrte. vgl. 2, 150, 2. 7, 23, 1. 9, 116, 2. vgl. zu 1, 119, 4. — *πυρφόρος* der das heilige Feuer führende und erhaltende Priester, der als solcher unverletzlich war. Daher die sprüchwörtliche Redensart *οὐδὲ πυρφόρος ἐσώθη.*

C. 7. *πρὸς ταῦτα.* zu 1, 38. — *ἔξωθεν Σ.* nördlich um S. — *ὡς ἄν.* zu 1, 5, 1. — *ὀφθέωσι.* *ὀφθείησαν* einige Hsn. — *περιλάβοιεν,* τοὺς Ἕλληνας. — *σφεῖς,* die zurückgebliebene Hauptflotte, wie *αὐτοί* unten und 7, 183. — *ἐπιθήσεσθαι.* zu 7, 206. — *ἀριθμόν.* zu 7, 59, 2.

C. 8 § 1. *δύτης* Taucher, sonst *κολυμβητής.* *ὁ γὰρ δύτης εὐ-τελές.* Pollux 7, 137. (Va.) — *ἀνθρώπων* könnte fehlen und *δυτέων* ergänzt werden. Xen. An. 2, 2, 20: *κήρυκα ἄριστον τῶν τότε.* — *ἄρα* muss man

—ὲν δὴ τρόπῳ τὸ ἐνθεῦτεν ἔτι ἀπίκετο ἐς τοὺς Ἕλληνας, οὐκ ἔχω εἰπαι
-τρεκέως, θωυμάζω δὲ εἰ τὰ λεγόμενά ἐστι ἀληθέα· λέγεται γὰρ ὡς 2
Ἀφετέων δὺς ἐς τὴν θάλασσαν οὐ πρότερον ἀνέσχε πρὶν ἢ ἀπίκετο
τὶ τὸ Ἀρτεμίσιον, σταδίους μάλιστά κῃ τούτους ἐς ὀγδώκοντα διὰ
ς θαλάσσης διεξελθών. λέγεται μέν νυν καὶ ἄλλα ψευδέσι ἴκελα
ερὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, τὰ δὲ μετεξέτερα ἀληθέα· περὶ μέντοι τούτου
ώμη μοι ἀποδεδέχθω πλοίῳ μιν ἀπικέσθαι ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον. ὡς
ἀπίκετο, αὐτίκα ἐσήμηνε τοῖσι στρατηγοῖσι τήν τε ναυηγίην ὡς γέ-
νοιτο καὶ τὰς περιπεμφθείσας τῶν νεῶν περὶ Εὔβοιαν.

Τοῦτο δὲ ἀκούσαντες οἱ Ἕλληνες λόγον σφίσι αὐτοῖσι ἐδίδοσαν. 9
λλῶν δὲ λεχθέντων ἐνίκα τὴν ἡμέρην ἐκείνην αὐτοῦ μείναντάς τε
ὶ αὐλισθέντας μετέπειτα νύκτα μέσην παρέντας πορεύεσθαι καὶ ἀπαν-
ὰν τῇσι περιπλωούσῃσι τῶν νεῶν. μετὰ δὲ τοῦτο, ὡς οὐδείς σφι
πέπλωε, δείλην ὀψίην γινομένην τῆς ἡμέρης φυλάξαντες αὐτοὶ ἐπα-
έπλωον ἐπὶ τοὺς βαρβάρους, ἀπόπειραν αὐτέων ποιήσασθαι βουλό-
ενοι τῆς τε μάχης καὶ τοῦ διεκπλόου. ὁρέοντες δέ σφεας οἵ τε ἄλλοι 10
τρατιῶται οἱ Ξέρξεω καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐπιπλώοντας νηυσὶ ὀλίγῃσι,
άγχυ σφι μανίην ἐπενείκαντες ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας, ἐλπίσαντές
φεας εὐπετέως αἱρήσειν, οἰκότα κάρτα ἐλπίσαντες· τὰς μέν γε τῶν
Ἑλλήνων ὁρέοντες ὀλίγας νέας, τὰς δὲ ἑωυτῶν πλήθεΐ τε πολλαπλη-
ίας καὶ ἄμεινον πλωούσας, καταφρονήσαντες ταῦτα ἐκυκλοῦντο αὐ-
ούς ἐς μέσον. ὅσοι μέν νυν τῶν Ἰώνων ἦσαν εὔνοοι τοῖσι Ἕλλησι,

wissen. gr. Spr. u. Di. 53, 2, 6. (4.) — ἐς τούς, wie 8, 11, 2. — ἀτρε-
έως, σαφῶς. zu 1, 57, 1. — ἀλλ' οὐ γάρ aber er konnte nicht: denn.
u 2, 120, 3. — παρέσχε, παρῆν. zu 1, 9, 2. — τὸ ἐνθεῦτεν. zu 1, 9, 2.
— ἔτι doch noch, endlich. — εἰ wenn wirklich. Xen. Mem. 2, 8, 4:
ὡς νῦν ἐργάζεσθαι φῄς, θαυμάζω εἰ ῥᾴδιόν ἐστιν ἀνέγκλητον διαγίγνεσθαι.

§ 2. ἀνέσχε, ἀνέδυ. — κῃ. zu 1, 76, 1. — τούτους aus οὗτοι ἦσαν
στάδιοι. 6, 36: εἰσὶ οὗτοι στάδιοι ἕξ. — ἴκελα, ἐοικότα. zu 2, 12, 2 u. 3, 81, 2.
— μετεξέτερα, ἔνια. zu 1, 63. Appositiv zu τὰ δέ. vgl. zu ἔστι τῶν 7, 187, 1.
— ἀποδεδέχθω sei ausgesprochen, will ich annehmen, das Passiv zu dem
Medium ἀποδείκνυσθαι. Spr. 52, 10. 5. (11.) — ἐσήμηνε, genauer nämlich als
die Kundschafter 7, 192. (Va.) Ueber das Wort zu 1, 75, 1. — ὡς. ὅσῃ Va.
ὡς wie bezieht sich auf das Detail der Erzählung. (Sch.) — περί. gr. Spr.
50, 10, 2.

C. 9. λόγον. zu 1, 97. — ἐνίκα ging der Vorschlag durch. Di.
61, 5, 4. — αὐλισθέντας nachdem sie mit den Schiffen dort sich auf-
gehalten hätten. (Valla.) — μετέπειτα, ἔπειτα. zu 1, 25. — νύκτα μέ-
σην. μέσαι νύκτες die Attiker, wie auch 8, 76, 1. gr. Spr. 50, 2, 12. — αὐτέων
hängt ab von τῆς τε μάχης καὶ τοῦ διεκπλόου. — διεκπλόου Durchbruch
durch die feindliche Linie, um die Seiten und Ruder der Schiffe zu beschädi-
gen und schnell gewendet sie von hinten anzugreifen. Kr. zu Thuk. 1, 49, 2.

C. 10 § 1. πάγχυ, πάνυ. zu 1, 31, 1. — ἐπενείκαντες. zu 6, 112, 1.
— ἀνῆγον. zu 6, 12, 1. — οἰκότα κάρτα sehr Natürliches. — ἐλπί-
σαντες, wie λέγοντες nach λέγουσι 1, 94, 2. zu 1, 68, 2. — νέας ohne ἐού-
σας. gr. Spr. 56, 7, 4. — καταφρονήσαντες ταῦτα nachdem sie dies
erwogen hatten. vgl. zu 1, 59, 2. Ungewöhnlich so. — ἐκυκλοῦντο. ἐκυ
κλεῦντο We.

ἀέκοντές τε ἐστρατεύοντο, συμφορήν τε ἐποιεῦντο μεγάλην ὁρέοντ
περιεχομένους αὐτοὺς καὶ ἐπιστάμενοι ὡς οὐδεὶς αὐτέων ἀπονοστήσει
οὕτω ἀσθενέα σφι ἐφαίνετο εἶναι τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα. ὅσοι
δὲ καὶ ἡδομένοισι ἦν τὸ γινόμενον, ἅμιλλαν ἐποιεῦντο ὅκως αὐτὸς ἕ-
καστος πρῶτος νέα Ἀττικὴν ἑλὼν δῶρα παρὰ βασιλέος λάμψεται·
11 Ἀθηναίων γὰρ αὐτοῖσι λόγος ἦν πλεῖστος ἀνὰ τὰ στρατόπεδα. τοῖ
δὲ Ἕλλησι ὡς ἐσήμηνε, πρῶτα μὲν ἀντίπρῳροι τοῖσι βαρβάροισι γι-
νόμενοι ἐς τὸ μέσον τὰς πρύμνας συνήγαγον, δεύτερα δὲ σημήναντ
ἔργου εἴχοντο, ἐν ὀλίγῳ περ ἀπολαμφθέντες καὶ κατὰ στόμα. ἐνθαῦ
τριήκοντα νέας αἱρέουσι τῶν βαρβάρων καὶ τὸν Γόργου τοῦ Σαλα-
μινίων βασιλέος ἀδελφεὸν Φιλάονα τὸν Χέρσιος, λόγιμον ἐόντα ἐ
τῷ στρατοπέδῳ ἄνδρα. πρῶτος δὲ Ἑλλήνων νέα τῶν πολεμίων ε
ἀνὴρ Ἀθηναῖος, Λυκομήδης Αἰσχρέου, καὶ τὸ ἀριστήιον ἔλαβε οὗτ.
2 τοὺς δ' ἐν τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἑτεραλκέως ἀγωνιζομένους νὺξ ἐπελ-
θοῦσα διέλυσε. οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον ἀπέπλωον, οἱ
δὲ βάρβαροι ἐς τὰς Ἀφετάς, πολλὸν παρὰ δόξαν ἀγωνισάμενοι. ἐν
ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ Ἀντίδωρος Λήμνιος μοῦνος τῶν σὺν βασιλέι Ἑλ-
λήνων ἐόντων αὐτομολέει ἐς τοὺς Ἕλληνας καὶ οἱ Ἀθηναῖοι διὰ
τοῦτο τὸ ἔργον ἔδοσαν αὐτῷ χῶρον ἐν Σαλαμῖνι.
12 Ὡς δὲ εὐφρόνη ἐγεγόνεε, ἦν μὲν τῆς ὥρης μέσον θέρος, ἐγίνετο
δὲ ὕδωρ τε ἄπλετον διὰ πάσης τῆς νυκτὸς καὶ βρονταὶ σκληραὶ ἀπὸ
τοῦ Πηλίου. οἱ δὲ νεκροὶ καὶ τὰ ναυήγια ἐξεφορέοντο ἐς τὰς Ἀφε-
τάς, καὶ περί τε τὰς πρῴρας τῶν νεῶν εἱλέοντο καὶ ἐτάρασσον τοὺς
ταρσοὺς τῶν κωπέων. οἱ δὲ στρατιῶται οἱ ταύτῃ ἀκούοντες ταῦτα ἐς
φόβον κατιστέατο, ἐλπίζοντες πάγχυ ἀπολέεσθαι ἐς οἷα κακὰ ἧκον·
πρὶν γὰρ ἢ καὶ ἀναπνεῦσαί σφεας ἔκ τε τῆς ναυηγίης καὶ τοῦ χειμῶνος
τοῦ γενομένου κατὰ Πήλιον, ὑπέλαβε ναυμαχίη καρτερή, ἐκ δὲ τῆς
ναυμαχίης ὄμβρος τε λάβρος καὶ ῥεύματα ἰσχυρὰ ἐς θάλασσαν ὁρ-

---

§ 2. *συμφορὴν ἐποιεῦντο.* zu 5, 5. Mit dem Particip wie ἄχθομαι. Spr. 56, 6, 2. (4.) — *ἡδομένοισι* erfreulich. gr. Spr. 48, 6, 2. — *Ἀθηναίων λόγος.* zu 7, 113. — *ἀνά, κατά.* Di. 68, 20, 3.

C. 11 § 1. *ἐσήμηνε.* Spr. 61, 4, 1. (3.) — *δεύτερα, ἔπειτα.* zu 1, 46, 3. — *σημήναντος* erg. τοῦ σαλπιγκτοῦ. — *ἐν ὀλίγῳ* auf beschränktem Raume. Spr. 43, 4, 1. (2.) — *περ*, unattisch so. Di. 69, 67, 1. vgl. 8, 13. — *κατὰ στόμα* dicht an der Front. (Sch.) Eine Hs. ohne Punct nach *στόμα.* — *Αἰσχρέου.* Αἰσχρέω Br.

§ 2. *λόγιμος* angesehen. zu 1, 143, 1. — *τούς* sie die. Kr. hist. philol. Stud. II S. 177. — *ἑτεραλκέως* mit wechselnder Ueberlegenheit; das Adjectiv 9, 103. Dichterisch. — *πολλόν.* zu 1, 140, 2.

C. 12. *ἦν μὲν — θέρος* ist eig. nur Nebensatz: fiel, während (obgleich) es Sommer war, Regen. gr. Spr. 69, 16, 3. — *τῆς ὥρας* ist der partitive Ge. Spr. 47, 7. (9.) — *ὕδωρ.* gr. Spr. 61, 4, 4. — *ἄπλετον.* zu 1, 14, 1. — *εἱλέοντο.* Das Simplex noch 2, 76, dichterisch. — *κατιστέατο* geriethen. vgl. zu 7, 138. — *ἐς οἷα* erwägend in was für. gr. Spr. 51, 13, 17. — *ὑπέλαβε.* zu 6, 27. — *λάβρος* heftig, eig. dichterisch.

ημένα βρονταί τε σκληραί. καὶ τούτοισι μὲν τοιαύτη νὺξ ἐγίνετο, τοῖσι δὲ ταχθεῖσι αὐτέων περιπλώειν Εὔβοιαν ἡ αὐτή περ ἐοῦσα νὺξ 13 πολλὸν ἦν ἔτι ἀγριωτέρη, τοσούτῳ ὅσῳ ἐν πελάγεϊ φερομένοισι ἐπέπιπτε. καὶ τὸ τέλος σφι ἐγένετο ἄχαρι· ὡς γὰρ δὴ πλώουσι αὐτοῖσι χειμών τε καὶ τὸ ὕδωρ ἐπεγίνετο ἐοῦσι κατὰ τὰ Κοῖλα τῆς Εὐβοίης, φερόμενοι τῷ πνεύματι καὶ οὐκ εἰδότες τῇ ἐφέροντο ἐξέπιπτον πρὸς τὰς πέτρας. ἐποιέετό τε πᾶν ὑπὸ τοῦ θεοῦ ὅκως ἂν ἐξισωθείη τῷ Ἑλληνικῷ τὸ Περσικὸν μηδὲ πολλῷ πλέον εἴη.

Οὗτοι μέν νυν περὶ τὰ Κοῖλα τῆς Εὐβοίης διεφθείροντο· οἱ δὲ 14 ἐν Ἀφετῇσι βάρβαροι, ὥς σφι ἀσμένοισι ἡμέρη ἐπέλαμψε, ἀτρέμας εἶχον τὰς νέας καί σφι ἀπεχρέετο κακῶς πρήσσουσι ἡσυχίην ἄγειν ἐν τῷ παρεόντι. τοῖσι δὲ Ἕλλησι ἐπεβώθεον νέες τρεῖς καὶ πεντήκοντα Ἀττικαί. αὗταί τε δή σφεας ἐπέρρωσαν ἀπικόμεναι καὶ ἅμα ἀγγελίη ἐλθοῦσα ὡς τῶν βαρβάρων οἱ περιπλώοντες τὴν Εὔβοιαν πάντες εἴησαν διεφθαρμένοι ὑπὸ τοῦ γενομένου χειμῶνος. φυλάξαντες δὴ τὴν αὐτὴν ὥρην πλώοντες ἐπέπεσον νηυσὶ Κιλίσσῃσι· ταύτας δὲ διαφθείραντες, ὡς εὐφρόνη ἐγένετο, ἀπέπλωον ὀπίσω ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον.

Τρίτῃ δὲ ἡμέρῃ δεινόν τι ποιησάμενοι οἱ στρατηγοὶ τῶν βαρβά- 15 ρων νέας οὕτω σφι ὀλίγας λυμαίνεσθαι καὶ τὸ ἀπὸ Ξέρξεω δειμαίνοντες οὐκ ἀνέμειναν ἔτι τοὺς Ἕλληνας μάχης ἄρξαι, ἀλλὰ παρακελευσάμενοι κατὰ μέσον ἡμέρης ἀνῆγον τὰς νέας. συνέπιπτε δὲ ὥστε τῇσι αὐτῇσι ἡμέρῃσι τὰς ναυμαχίας γίνεσθαι ταύτας καὶ τὰς πεζομαχίας τὰς ἐν Θερμοπύλῃσι. ἦν δὲ πᾶς ὁ ἀγὼν τοῖσι κατὰ θάλασσαν περὶ τοῦ Εὐρίπου, ὥσπερ τοῖσι ἀμφὶ Λεωνίδεα τὴν ἐσβολὴν φυλάσσειν. οἱ μὲν δὴ παρεκελεύοντο ὅκως μὴ παρήσουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα

C. 13. *περιπλώειν.* Spr. 55, 3, 6. (12.) — *τοσούτῳ*, appositiv bei *πολλόν*, wofür auch *πολλῷ* stehen könnte; der Da. ist wegen *ὅσῳ* vorgezogen. — *ὅσῳ* da. zu 2, 61. 3, 52, 2. — *ἄχαρι.* zu 6, 9, 3. — *ὅκως ἄν.* zu 1, 32, 1. — *μηδέ, καὶ μή.* zu 1, 45, 1.

C. 14. *ἐπέλαμψε, ὑπέφαινε.* zu 3, 135, 1. — *ἀτρέμας εἶχον* mit einem Object auch 9, 53, 2. 54. Ar. The. 230. Intransitiv wie 5, 19, u. 8, 16 etwa an einem halben Dutzend Stellen des Ar. Doch ist die Phrase der attischen Prosa fremd; *ἀτρέμας* meist auch an sich; skoptisch bei Dem. 37, 55; nie bei Thuk. u. Xen. — *ἀπεχρέετο* für *ἀπέχρη*, sonst so nirgends. — *ἐπέρρωσαν* ermuthigten. Kr. zu Thuk. 6, 93, 1. Ueber die Stellung des Verbums zum ersten Satze Kr. zu Xen. An. 7, 8, 16. — *τὴν αὐτὴν ὥρην*, in der die attischen Schiffe ankamen, meint We.; dieselbe an der sie am vorigen Tage angriffen, *δείλην ὀψίην* C. 9 erklären La. u. Seh. — *ἀπέπλεον.* *ἀπέπλεον* geben Schäfer und Andre. — *ὀπίσω.* zu 7, 57. vgl. 3, 137, 2. 4, 43, 2. 156. 157. *ὀπίσω ἀπελθών* 3, 135, 2. *ὀπίσω ἀπελαύνουσι* 4, 30. *ἀπήισαν ὀπίσω* 4, 203, 1. (Lh.)

C. 15. *δεινόν τι.* zu 1, 61, 2. 5, 33, 2. — *σφι. σφίσι?* — *τὸ ἀπὸ Ξ.* das von X. zu erwartende Verfahren, Bestrafung. — *ἀνῆγον.* zu 6, 12, 1. — *συνέπιπτε ὥστε* auch 8, 141. vgl. 132, 2. (Sch.) vgl. zu 1, 82, 1. — *τῇσι αὐτῇσι ἡμέρῃσι* für *ταῖς αὐταῖς ἡμέραις* Br. — *φυλάσσειν* hängt ab von *ὁ ἀγών*, das hier in dem Sinne die Aufgabe zu denken ist. zu

τοὺς βαρβάρους, οἱ δ' ὅκως τὸ Ἑλληνικὸν στράτευμα διαφθείρωσι
16τοῦ πόρου κατήσουσι. ὡς δὲ ταξάμενοι οἱ Ξέρξεω ἐπέπλωον, οἱ Ἕλ-
ληνες ἀτρέμας εἶχον πρὸς τῷ Ἀρτεμισίῳ. οἱ δὲ βάρβαροι μηνοει-
ποιήσαντες τῶν νεῶν ἐκυκλέοντο, ὡς περιλάβοιεν αὐτούς. ἐνθεῦ-
οἱ Ἕλληνες ἐπανέπλωόν τε καὶ συνέμισγον. ἐν ταύτῃ τῇ ναυμα-
παραπλήσιοι ἀλλήλοισι ἐγένοντο. ὁ γὰρ Ξέρξεω στρατὸς ὑπὸ μεγ-
θεός τε καὶ πλήθεος αὐτὸς ὑπ' ἑωυτοῦ ἔπιπτε, ταρασσομενέων τ-
νεῶν καὶ περιπιπτουσέων περὶ ἀλλήλας· ὅμως μέντοι ἀντεῖχε καὶ
εἶκε· δεινὸν γὰρ χρῆμα ἐποιεῦντο ὑπὸ νεῶν ὀλίγων ἐς φυγὴν τρά-
σθαι. πολλαὶ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων νέες διεφθείροντο, πολλοὶ δὲ ἄν-
δρες, πολλῷ δ' ἔτι πλεῦνες νέες τε τῶν βαρβάρων καὶ ἄνδρες. οὕτω
δὲ ἀγωνιζόμενοι διέστησαν χωρὶς ἑκάτεροι.

17 Ἐν ταύτῃ τῇ ναυμαχίῃ Αἰγύπτιοι μὲν τῶν Ξέρξεω στρατιωτέων
ἠρίστευσαν, οἳ ἄλλα τε ἔργα μεγάλα ἀπεδέξαντο καὶ νέας αὐτοῖσι ἀν-
δράσι εἷλον Ἑλληνίδας πέντε. τῶν δὲ Ἑλλήνων κατὰ ταύτην τὴν ἡμέ-
ρην ἠρίστευσαν Ἀθηναῖοι καὶ Ἀθηναίων Κλεινίης ὁ Ἀλκιβιάδεω, ὃς
δαπάνην οἰκηίην παρεχόμενος ἐστρατεύετο ἀνδράσι τε διηκοσίοισι καὶ
οἰκηίῃ νηί.

18 Ὡς δὲ διέστησαν ἄσμενοι ἑκάτεροι, ἐς ὅρμον ἠπείγοντο. οἱ δὲ
Ἕλληνες ὡς διακριθέντες ἐκ τῆς ναυμαχίης ἀπηλλάχθησαν, τῶν μὲν
νεκρῶν καὶ τῶν ναυηγίων ἐπεκράτεον, τρηχέως δὲ περιεφθέντες καὶ οὐκ
ἥκιστα Ἀθηναῖοι, τῶν αἱ ἡμίσεαι τῶν νεῶν τετρωμέναι ἦσαν, δρη-
19σμὸν δὴ ἐβουλεύοντο ἔσω ἐς τὴν Ἑλλάδα. νόῳ δὲ λαβὼν ὁ Θεμι-
στοκλέης ὡς εἰ ἀπορραγείη ἀπὸ τοῦ βαρβαρικοῦ τό τε Ἰωνικὸν φῦλον
καὶ τὸ Καρικόν, οἷοί τε εἴησαν τῶν λοιπῶν κατύπερθε γενέσθαι, ἐλαυ-
νόντων τῶν Εὐβοέων πρόβατα ἐπὶ τὴν θάλασσαν ταύτῃ συλλέξας τοὺς
στρατηγοὺς ἔλεγέ σφι ὡς δοκέοι ἔχειν τινὰ παλάμην τῇ ἐλπίζοι τοὺς

7, 11, 3. — ὅκως, wie zuweilen nach δεῖσθαι. zu 2, 126. Plat. Rep. 3, 6. διακελεύονται ὅπως τιμωρήσεται. (Matthiä.) Regelmässig ist auch hier der Infinitiv. — παρήσουσι. zu 7, 175.

C. 16. οἱ Ξέρξεω. zu 7, 193. vgl. 9, 68. 99. — μηνοειδές eine halbmondförmige Stellung. — ἐκυκλεῦντο für ἐκυκλεύοντο We. — αὐτός. gr. Spr. 51, 2, 12. — ὑπ' ἑωυτοῦ. Spr. 52, 3, 1. — ἔπιπτε litt. — ἀλλήλας. ἀλλήλαις Reiske; ohne περί? Verschieden 7, 188, 2. — διέστησαν schieden aus einander, synonym mit διακριθῆναι 8, 18. vgl. 1, 76, 2. — χρῆμα hätte ein Attiker nicht zugefügt. — τράπεσθαι für τραπέσθαι Bekker das Präsens. Di. unter τρέπω. — χωρίς hätte ein Attiker kaum zugefügt, sonst auch Her. nicht.

C. 17. ἀπεδέξαντο. zu 6, 55. — αὐτοῖσι. gr. Spr. 48, 15, 19. — τῶν Ἑλλήνων hängt ab von Ἀθηναῖοι, wie Ἀθηναίων von Κλεινίης. Spr. 47, 7, 1. (9, 1.) — οἰκηίην im Ggs. von dem vom Staate Gegebenen.

C. 18. διακριθέντες. zu 7, 219. — περιεφθέντες. zu 5, 1, 1. — αἱ ἡμίσεαι τῶν. gr. Spr. 47, 28, 1. — τετρωμέναι beschädigt, selten von Schiffen. Kr. zu Thuk. 4, 14, 1. So oben τρῶμα 6, 16. — ἐβουλεύοντο. ἐβούλευον mehrere Hsn.

C. 19 § 1. νόῳ. zu 3, 41. — κατύπερθε. zu 1, 67, 1. — ταύτῃ für

ιλέος συμμάχων ἀποστήσειν τοὺς ἀρίστους. ταῦτα μέν νυν ἐς το- 2
το παρεγύμνου, ἐπὶ δὲ τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι τάδε ποιητέα εἶ-
σφι ἔλεγε, τῶν τε προβάτων τῶν Εὐβοϊκῶν ὅσα τις ἐθέλοι κατα-
ειν (κρέσσον γὰρ εἶναι τὴν στρατιὴν ἔχειν ἢ τοὺς πολεμίους), πα-
νεέ τε προειπεῖν τοῖσι ἑωυτῶν ἑκάστους πῦρ ἀνακαίειν· κομιδῆς
πέρι τὴν ὥρην αὐτῷ μελήσειν ὥστε ἀσινέας ἀπικέσθαι ἐς τὴν Ἑλ-
δα. ταῦτα ἤρεσέ σφι ποιέειν καὶ αὐτίκα πῦρ ἀνακαυσάμενοι ἐτρά-
το πρὸς τὰ πρόβατα. οἱ γὰρ Εὐβοέες παραχρησάμενοι τὸν Βά- 20
ος χρησμὸν ὡς οὐδὲν λέγοντα, οὔτε τι ἐξεκομίσαντο οὐδὲν οὔτε προ-
σάξαντο ὡς παρεσομένου σφι πολέμου, περιπετέα τε ἐποιήσαντο
σι αὐτοῖσι τὰ πρήγματα. Βάκιδι γὰρ ὧδε ἔχει περὶ τουτέων ὁ
σμός·

φράζεο, βαρβαρόφωνος ὅταν ζυγὸν εἰς ἅλα βάλλῃ
βύβλινον, Εὐβοίης ἀπέχειν πολυμηκάδας αἶγας.

ύτοισι δὲ οὐδὲν τοῖσι ἔπεσι χρησαμένοισι ἐν τοῖσι τότε παρεοῦσί τε
ὶ προσδοκίμοισι κακοῖσι παρῆν σφι συμφορῇ χρῆσθαι πρὸς τὰ
γιστα.

Οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἔπρησσον, παρῆν δὲ ὁ ἐκ Τρηχῖνος κατάσκοπος, 21
ν μὲν γὰρ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ κατάσκοπος Πολύας, γένος Ἀντικυρεύς.
ῷ προσετέτακτο, καὶ εἶχε πλοῖον κατῆρες [ἑτοῖμον], εἰ παλήσειε ὁ
αυτικὸς στρατός, σημαίνειν τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι· ὡς δ' αὔ-
ως ἦν Ἀβρώνυχος ὁ Λυσικλέος, Ἀθηναῖος, καὶ παρὰ Λεωνίδῃ ἑτοῖ-
ος τοῖσι ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἐοῦσι ἀγγέλλειν τριηκοντέρῳ, ἤν τι καταλαμ-
άνῃ νεώτερον τὸν πεζόν. οὗτος ὦν ὁ Ἀβρώνυχος ἀπικόμενός σφι
σήμαινε τὰ γεγονότα περὶ Λεωνίδεα καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ. οἱ δὲ

αὐτὴν einige Hsn. Beides ist mir anstössig. — παλάμην, μηχανήν, dichte-
isch, bei Her. nur hier.

§ 2. παρεγύμνου. zu 1, 126, 2. — κατήκουσι, παροῦσι. zu 1, 97, 1. — καταθύειν hängt (epanaleptisch gesetzt) von ἔλεγε ab. Spr. 55, 3, 7. 13.) — ἔχειν, τὰ πρόβατα. — ἀσινέας. zu 1, 105, 1.

C. 20. Dies C. stände passender nach C. 4. (Sch.) — παραχρησάμενοι. zu 1, 108, 2. — οὐδὲν Ungegründetes. zu 3, 35, 1. — οὔτε τι — οὐδέν. zu 4, 19. — προεσάξαντο. zu 5, 34. Andre προσεσάξαντο von προσσάσσω, wohl von zugefügter Befestigung; nicht erweislich. — περιπετέα umschlagend, zum Unglück. — φράζεο denke daran. — βαρβαρόφωνος für βαρβαρόφωνον Va. — ζυγόν, γέφυραν. — βύβλινον. vgl. 7, 25. 36, 2. — ἀπέχειν. Di. 52, 2, 4, — συμφορῇ. zu 3, 41. — χρησαμένοισι, τοῖς Εὐβοεῦσι. — πρὸς τὰ μέγιστα, ungewöhnlich, wohl gleich dem ἐς τὰ μέγιστα 8, 144, 2. (Sch.)

C. 21. ὁ, der damals allgemein bekannte, hier die folgende Erzählung anticipirend. zu 5, 35, 1. — καὶ εἶχε. Spr. 60, 5, 2. (6, 2.) — κατῆρες mit Rudern etc. versehen; sonst poetisch. — παλήσειε, διαφθαρείη. (Hesych.) Das Wort ist verschollen; nur dass alte Grammatiker Mehreres darüber anführen. Va. vermuthete εἴ τι πταίσειε. — καταλαμβάνῃ. zu 3, 42, 2. — νεώτερον. zu 3, 62, 2. — ἐς ἀναβολάς mit Verzögerung. zu Thuk. 7, 15, 2. Ein ziemlich seltener Ausdruck.

ὡς ἐπύθοντο ταῦτα, οὐκέτι ἐς ἀναβολὰς ἐποιεῦντο τὴν ἀποχώρη
ἐκομίζοντο δὲ ὡς ἕκαστοι ἐτάχθησαν, Κορίνθιοι πρῶτοι, ὕστατο
22 Ἀθηναῖοι. Ἀθηναίων δὲ νέας τὰς ἄριστα πλωούσας ἐπιλεξάμενος Θ
μιστοκλέης ἐπορεύετο περὶ τὰ πότιμα ὕδατα, ἐντάμνων ἐν τοῖσι
θοισι γράμματα τὰ Ἴωνες ἐπελθόντες τῇ ὑστεραίῃ ἡμέρῃ ἐπὶ τὸ Ἀ
τεμίσιον ἐπιλέξονται. τὰ δὲ γράμματα τάδε ἔλεγε. “ἄνδρες Ἴω
οὐ ποιέετε δίκαια ἐπὶ τοὺς πατέρας στρατευόμενοι καὶ τὴν Ἑλλ
καταδουλούμενοι. ἀλλὰ μάλιστα μὲν πρὸς ἡμέων γίνεσθε· εἰ δὲ
ἐστὶ τοῦτο μὴ δυνατὸν ποιῆσαι, ὑμέες δὲ ἔτι καὶ νῦν ἐκ τοῦ μέ
ἡμῖν ἕζεσθε καὶ αὐτοὶ καὶ τῶν Καρῶν δέεσθε τὰ αὐτὰ ὑμῖν ποι
εἰ δὲ μηδέτερον τουτέων οἷόν τε γίνεσθαι, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης μ
κατέζευχθε ἢ ὥστε ἀπίστασθαι, ὑμέες δὲ ἐν τῷ ἔργῳ, ἐπεὰν σ
σγωμεν, ἐθελοκακέετε, μεμνημένοι ὅτι ἀπ' ἡμέων γεγόνατε κα
ἀρχῆθεν ἡ ἔχθρη πρὸς τὸν βάρβαρον ἀπ' ὑμέων ἡμῖν γέγονε.”
μιστοκλέης δὲ ταῦτα ἔγραψε, δοκέειν ἐμοί, ἐπ' ἀμφότερα νοέων,
ἢ λαθόντα τὰ γράμματα βασιλέα Ἴωνας ποιήσῃ μεταβαλέειν καὶ γ
νέσθαι πρὸς ἑωυτῶν, ἢ ἐπείτε ἀνενειχθῇ καὶ διαβληθῇ πρὸς Ξέρξη
ἀπίστους ποιήσῃ τοὺς Ἴωνας καὶ τῶν ναυμαχιέων αὐτοὺς ἀπόσχῃ.

23 Θεμιστοκλέης μὲν ταῦτα ἐνέγραψε, τοῖσι δὲ βαρβάροισι αὐτίκ
μετὰ ταῦτα πλοίῳ ἦλθε ἀνὴρ Ἱστιαιεὺς ἀγγέλλων τὸν δρησμὸν τῶ
ἀπ' Ἀρτεμισίου τῶν Ἑλλήνων. οἱ δ' ὑπ' ἀπιστίης τὸν μὲν ἀγγέλλοντ
εἶχον ἐν φυλακῇ, νέας δὲ ταχέας ἀπέστειλαν προκατοψομένας. ἀπαγ
γειλάντων δὲ τουτέων τὰ ἦν, οὕτω δὴ ἅμα ἡλίῳ σκιδναμένῳ πᾶσα
στρατιὴ ἔπλωε ἁλὴς ἐπὶ τὸ Ἀρτεμίσιον. ἐπισχόντες δὲ ἐν τούτῳ τ

C. 22 § 1. *ἐπιλεξάμενος*. zu 3, 157, 2. vgl. 6, 73. 7, 10, 8. (We) — *ἐντάμνων*, wie 4, 87, 1, sonst so nicht üblich; *ἐγκολάπτειν* 1, 93, 2. 18 und Andere. (Va.) Doch wohl nur Spätere; unten 8, 23 *ἐγγράφειν*. — *ἐπιλέξονται* für *ἐπελέξαντο* Kr. Spr. 53, 7, 5. (7.) — *τάδε ἔλεγε*. ἔλεγε — *πατέρας*. zu 7, 51, 1. *προγόνους* 7, 150, 2. (Va.) — *μάλιστα* μ möglich. zu 3, 71, 3. — *πρὸς ἡμέων γίνεσθε* tretet auf unsere Seite. vgl. 1, 124, 2. Spr. 68, 33, 1. (37, 1.) — *εἰ δὲ — ποιῆσαι*. Ge- ganz kurz *εἰ δὲ μή*. gr. Spr. 65, 5, 12. vgl. 8, 100, 3. — *ὑμέες δέ*. Di. 51, 1, 11. — *ἐκ τοῦ μέσου* aus dem Wege. zu 3, 83, 2. — *ἕζεσθε*. ἵζεσθε! Jenes scheint Her. nicht gebraucht zu haben.

§ 2. *κατέζευχθε*. So. Ai. 123: *ἄτῃ συγκατέζευκται κακῇ*. Aesch. Pro 108: *ἀνάγκαις ταῖσδ' ὑπέζευγμαι τάλας*. Soph. Phi. 1025: *κλοπῇ τε κἀνάγ ζυγεὶς ἔπλεις ἅμ' αὐτοῖς*. (Va.) — *δὲ ἐν* für *γε ἐν* zwei Hsn. vgl. 9, 48, 3. — *ἐθελοκακέετε*. zu 1, 127, 2. — *ἀρχῆθεν*, *ἐξ ἀρχῆς*. zu 1, 131. — *ἀπ' ὑμέων*, in Folge des Abfalles der Ioner unter Aristagoras. — *ἐπ' ἀμφότερα* zu 3, 134, 1. — *μεταβαλέειν*. zu 7, 52. — *ἐπείτε*. *ἐπεάν*? Denn ἐπ oder *ἐπείτε* mit dem Conjunctiv findet sich zu vereinzelt, um unverdächtig zu scheinen, obgleich Herm. de part. *ἄν* p. 103 die Construction vertheidigt. — *ἀπόσχῃ*. zu 8, 20.

C. 23. *τουτέων*. Spr. 58, 4, 1. — *σκιδναμένῳ*, von den sich verbreitenden Strahlen, wie Il. η, 451. 8: *σὸν ἤτοι κλέος ἔσται ὅσον τ' ἐπικίδναται ἠώς*. Aesch. Pers. 495: *πρὶν σκεδασθῆναι θεοῦ ἀκτῖνας ὡρμήθη*. (We.) Nicht gewöhnlich. — *ταχέας* für *ταχείας* We. — *ἁλής*, *ἀθρόα*. zu 1, 133, 1.

ὥρῃ μέχρι μέσου ἡμέρης, τὸ ἀπὸ τούτου ἔπλωον ἐς Ἱστιαίην. ἀπι- όμενοι δὲ τὴν πόλιν ἔσχον τῶν Ἱστιαιέων, καὶ τῆς Ἐλλοπίης μοίρης, ῆς δὲ τῆς Ἱστιαιήτιδος τὰς παραθαλασσίας κώμας πάσας ἐπέδραμον.

Ἐνθαῦτα δὲ τουτέων ἐόντων Ξέρξης ἑτοιμασάμενος τὰ περὶ τοὺς 24 εκροὺς ἔπεμπε ἐς τὸν ναυτικὸν στρατὸν κήρυκα. προετοιμάσατο δὲ ίδε· ὅσοι τοῦ στρατοῦ τοῦ ἑωυτοῦ ἦσαν νεκροὶ ἐν Θερμοπύλῃσι ἴσαν δὲ καὶ δύο μυριάδες), ὑπολιπόμενος τουτέων ὡς χιλίους, τοὺς ιιποὺς τάφρους ὀρυξάμενος ἔθαψε, φυλλάδα τε ἐπιβαλὼν καὶ γῆν ̣αμησάμενος, ἵνα μὴ ὀφθείησαν ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ. ὡς δὲ έβη ἐς τὴν Ἱστιαίην ὁ κῆρυξ, σύλλογον ποιησάμενος παντὸς τοῦ ̣ρατοπέδου ἔλεγε τάδε. "ἄνδρες σύμμαχοι, βασιλεὺς Ξέρξης τῷ ιυλομένῳ ὑμέων παραδίδωσι ἐκλιπόντα τὴν τάξιν καὶ ἐλθόντα θεή- κσθαι ὅκως μάχεται πρὸς τοὺς ἀνοήτους τῶν ἀνθρώπων οἳ ἤλπισαν ̣ν βασιλέος δύναμιν ὑπερβαλέεσθαι." ταῦτα ἐπαγγειλαμένου μετὰ 25 ιῦτα οὐδὲν ἐγίνετο πλοίων σπανιώτερον· οὕτω πολλοὶ ἤθελον θεή- ασθαι. διαπεραιωθέντες δὲ ἐθηεῦντο διεξιόντες τοὺς νεκρούς· πάν- ̣ς δὲ ἐπιστέατο τοὺς κειμένους εἶναι πάντας Λακεδαιμονίους καὶ Θε- πιέας, ὁρέοντες καὶ τοὺς εἵλωτας. οὐ μὲν οὐδ' ἐλάνθανε τοὺς δια- εβηκότας Ξέρξης ταῦτα πρήξας περὶ τοὺς νεκροὺς τοὺς ἑωυτοῦ· καὶ ̣ὰρ δὴ καὶ γελοῖον ἦν· τῶν μὲν χίλιοι ἐφαίνοντο νεκροὶ κείμενοι, οἱ ὲ πάντες ἐκέατο ἁλέες συγκεκομισμένοι ἐς τὠυτὸ χωρίον, τέσσερες ̣ιλιάδες. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην πρὸς θέην ἐτράποντο, τῇ δ' ὑστε- αίῃ οἱ μὲν ἀπέπλωον ἐς Ἱστιαίην ἐπὶ τὰς νέας, οἱ δὲ ἀμφὶ Ξέρξεα ;. ὁδὸν ὁρμέατο.

Ἧκον δέ σφι αὐτόμολοι ἄνδρες ἀπ' Ἀρκαδίης ὀλίγοι τινές, βίου 26 ̣ δεόμενοι καὶ ἐνεργοὶ βουλόμενοι εἶναι. ἄγοντες δὲ τούτους ἐς ὄψιν ̣ὴν βασιλέος ἐπυνθάνοντο οἱ Πέρσαι περὶ τῶν Ἑλλήνων τὰ ποιέοιεν·

πέδραμον überzogen, von Plündernden auch 8, 32 u. bei Spätern; κα- ̣τρέχειν so Thuk. 2, 94, 2. 8, 92, 3. 99, 3.

C. 24. τὰ περί wird erst im Folgenden erklärt. gr. Spr. 50, 2, 7. — καὶ ύο. zu 3, 60, 2. — γῆν, wohl erst diese und dann φυλλάδα. (Va.) — ἐ- αμησάμενος. Od. ε, 482: εὐνὴν ἐπαμήσατο (aus Blättern). So öfter bei ̣pätern. (Va.) Auch Xen. Oek. 19, 11. — ὀφθείησαν. zu 1, 70, 2 E. — αραδίδωσι. παραδιδοῖ sonst. Di. 36, 1, 2. — τοὺς ἀνοήτους τῶν ἀ. ̣. Spr. 47, 28, 1.

C. 25. ἐπαγγειλαμένου erg. αὐτοῦ. zu 1, 3. — μετὰ ταῦτα. gr. Spr. ̣5, 10, 3. — ἐπιστέατο für ἠπιστέατο Lh. zu 2, 53. sie glaubten. zu 1, 3. - κειμένους Gefallene. Kr. zu Xen. An. 1, 8, 27. — οὐ μέν. Di. 68, ̣4, 2. — ταῦτα, das C. 24 Erzählte. — τῶν μέν. γάρ hätte ein Attiker zu- ̣efügt. Register u. Asyndeton. Dies bezieht sich auf die Barbaren, οἱ δέ auf ̣e gefallenen Hellenen. Kr. zu Xen. An. 1, 10, 4. — ἐς ὁδόν wird sonst zu ̣μᾶσθαι nicht zugefügt, hier des Ggs. wegen.

C. 26. βίου Unterhalt, für den die Arkader wie die Schweizer Jedem ̣enten. — ἐνεργοί beschäftigt, um Verdienst zu haben. — περὶ τῶν

εἷς δέ τις πρὸ πάντων ἦν ὁ εἰρωτέων αὐτοὺς ταῦτα. οἳ δέ σφι ἔλεγ
ὡς Ὀλύμπια ἄγοιεν καὶ θεωρέοιεν ἀγῶνα γυμνικὸν καὶ ἱππικόν.
δὲ ἐπείρετο ὅ τι τὸ ἄεθλον εἴη σφι κείμενον περὶ ὅτευ ἀγωνίζοντ
οἳ δ' εἶπον τῆς ἐλαίης τὸν διδόμενον στέφανον. ἐνθαῦτα εἴπας γν
μην γενναιοτάτην Τριτανταίχμης ὁ Ἀρταβάνου δειλίην ὦφλε π
βασιλέος. πυνθανόμενος γὰρ τὸ ἄεθλον ἐὸν στέφανον ἀλλ' οὐ χ
ματα, οὔτε ἠνέσχετο σιγῶν εἶπέ τε ἐς πάντας τάδε· "παπαὶ Μ
δόνιε, κοίους ἐπ' ἄνδρας ἤγαγες μαχεσομένους ἡμέας, οἳ οὐ π
χρημάτων τὸν ἀγῶνα ποιεῦνται ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς." τούτῳ μὲν
ταῦτα εἴρητο.

27 Ἐν δὲ τῷ διὰ μέσου χρόνῳ, ἐπείτε τὸ ἐν Θερμοπύλῃσι τρῶμ
ἐγεγόνεε, αὐτίκα Θεσσαλοὶ πέμπουσι κήρυκα ἐς Φωκέας, ἅτε σφ
ἔχοντες αἰεὶ χόλον, ἀπὸ δὲ τοῦ ὑστάτου τρώματος καὶ τὸ κάρτα.
βαλόντες γὰρ πανστρατιῇ αὐτοί τε οἱ Θεσσαλοὶ καὶ οἱ σύμμαχοι
τέων ἐς τοὺς Φωκέας, οὐ πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον ταύτης τῆς βα
λέος στρατηλασίης, ἑσσώθησαν ὑπὸ τῶν Φωκέων καὶ περιέφθησαν τρη
χέως. ἐπείτε γὰρ κατειλήθησαν ἐς τὸν Παρνησσὸν οἱ Φωκέες ἔχοντ
μάντιν Τελλίην τὸν Ἠλεῖον, ἐνθαῦτα ὁ Τελλίης οὗτος σοφίζεται αὐ
2τοῖσι τοιόνδε. γυψώσας ἄνδρας ἑξακοσίους τῶν Φωκέων τοὺς ἀρί
στους, αὐτούς τε τούτους καὶ τὰ ὅπλα αὐτέων, νυκτὸς ἐπεθήκατο τοῖσ
Θεσσαλοῖσι, προείπας αὐτοῖσι, τὸν ἂν μὴ λευκανθίζοντα ἴδωνται
τοῦτον κτείνειν. τούτους ὦν αἵ τε φυλακαὶ τῶν Θεσσαλῶν πρῶτα
ἰδοῦσαι ἐφοβήθησαν, δόξασαι ἄλλο τι εἶναι τέρας, καὶ μετὰ τὰς φυ
λακὰς αὐτὴ ἡ στρατιὴ οὕτω ὥστε τετρακισχιλίων κρατῆσαι νεκρῶν κα
ἀσπίδων Φωκέας, τῶν τὰς μὲν ἡμισέας ἐς Ἄβας ἀνέθεσαν, τὰς δὲ ἐς
Δελφούς· ἡ δὲ δεκάτη ἐγένετο τῶν χρημάτων ἐκ ταύτης τῆς μάχης
οἱ μεγάλοι ἀνδριάντες οἱ περὶ τὸν τρίποδα συνεστεῶτες ἔμπροσθ
τοῦ νηοῦ τοῦ ἐν Δελφοῖσι, καὶ ἕτεροι τοιοῦτοι ἐν Ἄβῃσι ἀνακέα
28ταῦτα μέν νυν τὸν πεζὸν ἐργάσαντο τῶν Θεσσαλῶν οἱ Φωκέες, πο
λιορκέοντας ἑωυτούς· ἐσβαλοῦσαν δὲ ἐς τὴν χώρην τὴν ἵππον αὐτέω

Ἐ. τὰ ποιέοιεν. gr. Spr. 61, 6, 4. — κείμενον, passives Pf. zu τιθέναι, wi
8, 93. Thuk. 1, 6, 4: πυγμῆς καὶ πάλης ἆθλα τίθεται. zu 2, 62. — τόν de
bekanntlich. — διδόμενον. ᾀδόμενον Va. — στέφανον erg. εἶναι κεί
μενον. — πρός. Di. 52, 3, 3. — ἐς πάντας. gr. Spr. 68, 21, 6.

C. 27 § 1. τῷ διὰ μ. χρόνου der Zwischenzeit, wie 9, 112. (Di
— τρῶμα. zu 1, 18, 1. — ἐνέχοντες χόλον. zu 1, 118. — καὶ τὸ κάρτ
zu 1, 71, 1. — κατειλήθησαν. zu 1, 80, 4. — τοιόνδε, so ohne ἤ b
Her. häufig. zu 1, 80, 1.

§ 2. γυψοῦν noch 3, 24, sonst wohl nirgends. — ἐπεθήκατο, ἐπέθε
Di. 36, 3, 2. — λευκανθίζειν nur noch an einigen Stellen bei Spätern. -
ἴδωνται. Di. 52, 8, 2. — οὕτω erg. ἐφοβήθη. zu 1, 8, 14. — ἡ δεκάτη
der Artikel, da der Zehnte notorisch dem Gotte gebührte. Ueber den Ar-
tikel beim Prädicat zu 1, 68, 3. — ἐγένετο. zu 4, 192, 1.

C. 28. τὸν πεζόν. zu 7, 41, 1. — πολιορκέοντας. Spr. 58, 4, 1. Da
Wort in Bezug auf ein Land, wie Thuk. 6, 90, 3: τριήρεσι τὴν Πελοπόννησ

ἐλυμήναντο ἀνηκέστως. ἐν γὰρ τῇ ἐσβολῇ ἥ ἐστι κατ' Ὑάμπολιν, ἐν ταύτῃ τάφρον μεγάλην ὀρύξαντες ἀμφορέας κεινοὺς ἐς αὐτὴν κατέθηκαν, χοῦν δὲ ἐπιφορήσαντες καὶ ὁμοιώσαντες τῷ ἄλλῳ χώρῳ ἐδέκοντο τοὺς Θεσσαλοὺς ἐσβάλλοντας. οἱ δέ, ὡς ἀναρπασόμενοι τοὺς Φωκέας, φερόμενοι ἐσέπεσον ἐς τοὺς ἀμφορέας. ἐνθαῦτα οἱ ἵπποι τὰ σκέλεα διεφθάρησαν. τουτέων δή σφι ἀμφοτέρων ἔχοντες ἔγκοτον οἱ Θεσσαλοὶ πέμψαντες κήρυκα ἠγόρευον τάδε. „ὦ Φωκέες, ἤδη τι μᾶλλον γνωσιμαχέετε μὴ εἶναι ὁμοῖοι ἡμῖν. πρόσθε τε γὰρ ἐν τοῖσι Ἕλλησι, ὅσον χρόνον ἐκεῖνα ἡμῖν ἥνδανε, πλέον αἰεί κοτε ὑμέων ἐφερόμεθα, νῦν τε παρὰ τῷ βαρβάρῳ τοσοῦτον δυνάμεθα ὥστε ἐπ' ἡμῖν ἐστι τῆς γῆς τε ἐστερῆσθαι καὶ πρὸς ἠνδραποδίσθαι ὑμέας. ἡμέες μέντοι τὸ πᾶν ἔχοντες οὐ μνησικακέομεν, ἀλλ' ἡμῖν γενέσθω ἀντ' αὐτέων πεντήκοντα τάλαντα ἀργυρίου, καὶ ὑμῖν ὑποδεκόμεθα τὰ ἐπιόντα ἐπὶ τὴν χώρην ἀποτρέψειν." 29

Ταῦτά σφι ἐπηγγέλλοντο οἱ Θεσσαλοί. οἱ γὰρ Φωκέες μοῦνοι τῶν ταύτῃ ἀνθρώπων οὐκ ἐμήδιζον, κατ' ἄλλο μὲν οὐδέν, ὡς ἐγὼ συμβαλλόμενος εὑρίσκω, κατὰ δὲ τὸ ἔχθος τὸ Θεσσαλῶν· εἰ δὲ Θεσσαλοὶ τὰ Ἑλλήνων ηὖξον, ὡς ἐμοὶ δοκέειν ἐμήδιζον ἂν οἱ Φωκέες. ταῦτα ἐπαγγελλομένων Θεσσαλῶν οὔτε δώσειν ἔφασαν χρήματα, παρέχειν τέ σφι Θεσσαλοῖσι ὁμοίως μηδίζειν, εἰ ἄλλως βουλοίατο· ἀλλ' οὐκ ἔσεσθαι ἑκόντες εἶναι προδόται τῆς Ἑλλάδος. 30 ἐπειδὴ δὲ ἀνηνείχθησαν οὗτοι οἱ λόγοι, οὕτω δὴ οἱ Θεσσαλοὶ κεχολωμένοι τοῖσι Φωκεῦσι ἐγένοντο ἡγεμόνες τῷ βαρβάρῳ τῆς ὁδοῦ. ἐκ μὲν δὴ τῆς Τρηχινίης ἐς τὴν Δωρίδα ἐσέβαλον· τῆς γὰρ Δωρίδος χώρης ποδεὼν στει- 31

...ρεξ πολιορκοῦντες. — *ἐν ταύτῃ*. gr. Spr. 51, 7, 5. Besonders häufig so Her.; stets mit wiederholten Artikel, wenn das Subject ihn hat. — *ἀναρπασόμενοι* in der Hoffnung sie zu überrennen, wie 9, 59. — *φερόμενοι*. zu 7, 210.

C. 29. *ἔγκοτον, ὀργήν*. zu 6, 78. — *γνωσιμαχέετε*. zu 3, 25, 2. — *μή*, wie 7, 12. Vervollständigend denke man vorher zugefügt *νομίζετε δέ*. — *ἐκεῖνα*, der Bund mit den Hellenen. vgl. zu 7, 11, 3. — *πλέον ἐφερόμεθα* wir hatten mehr Einfluss als ihr. vgl. 7, 168, 3. 211, 1. — *αἰεί κοτε*. zu 1, 58. — *τὸ πᾶν* alle Macht über euch zu verfügen. — *γενέσθω* es werde, von euch gezahlt. — *ἀντ' αὐτέων*, für das Aufgeben rachsüchtiger Handlungen.

C. 30. *ἐπηγγέλλοντο*. zu 4, 119, 1. — *οἱ ταύτῃ* ohne *ἄνθρωποι* Thuk. 2, 96, 2. — *συμβαλλόμενος εὑρίσκω*. zu 7, 24. — *τὸ Θεσσαλῶν* gegen die Th. vgl. 9, 38. Thuk. 1, 103, 2. 4, 1. 7, 57, 6. (Va.) *τὸ ἔχθος τὸ ἐς Λακεδαιμονίους* 9, 37, 3. (We.) — *ὡς ἐμοὶ δοκέειν*. zu 1, 131. — *παρέχειν*, gleich dem directen *παρέχει, παρέχειν ἂν* dem *παρέχοι ἄν*. — *Θεσσαλοῖσι ὁμοίως* so gut wie den Th. Spr. 48, 11, 3. (13, 8.) — *ἄλλως* sonst.

C. 31. *ἀναφέρειν* renunciare, bei Her. öfter; in diesem Sinne bei att. Prosaikern sehr selten; nie bei Thuk. und Xen. Am üblichsten ist *ἀπαγγέλλειν*. — *κεχολωμένοι, ὠργισμένοι*, dichterisch, wie *χόλος* 8, 27. — *ποδεών* Strich. vgl. zu 2, 121, 8. — *σταδίων* hängt von *ποδεών* ab. Kr. zu

νὸς ταύτῃ κατατείνει, ὡς τριήκοντα σταδίων μάλιστά κῃ εὖρος, τ
μενος μεταξὺ τῆς τε Μηλίδος καὶ τῆς Φωκίδος χώρης, ἥπερ ἦν
παλαιὸν Δρυοπίς· ἡ δὲ χώρη αὕτη ἐστὶ μητρόπολις Δωριέων τῶν
Πελοποννήσῳ. ταύτην ὦν τὴν Δωρίδα γῆν οὐκ ἐσίνοντο ἐσβαλόντ
32οἱ βάρβαροι· ἐμήδιζόν τε γὰρ καὶ οὐκ ἐδόκεε Θεσσαλοῖσι. ὡς δὲ
τῆς Δωρίδος ἐς τὴν Φωκίδα ἐσέβαλον, αὐτοὺς μὲν τοὺς Φωκέας οὐ
αἱρέουσι. οἱ μὲν γὰρ τῶν Φωκέων ἐς τὰ ἄκρα τοῦ Παρνησσοῦ ἀν
βησαν· ἔστι δὲ καὶ ἐπιτηδέη δέξασθαι ὅμιλον τοῦ Παρνησσοῦ ἡ κορ
φή, κατὰ Νέωνα πόλιν κειμένη ἐπ' ἑωυτῆς· Τιθορέα οὔνομα αὐ
ἐς τὴν δὴ ἀνηνείκαντο καὶ αὐτοὶ ἀνέβησαν· οἱ δὲ πλεῦνες αὐτέων
τοὺς Ὀζόλας Λοκροὺς ἐξεκομίσαντο, ἐς Ἄμφισσαν πόλιν τὴν ἐ
τοῦ Κρισαίου πεδίου οἰκεομένην. οἱ δὲ βάρβαροι τὴν χώρην πᾶ
ἐπέδραμον τὴν Φωκίδα· Θεσσαλοὶ γὰρ οὕτω ἦγον τὸν στρατόν· ὁκ
δὲ ἐπέσχον, πάντα ἐπέφλεγον καὶ ἔκειρον, καὶ ἐς τὰς πόλις ἐνιέ
33πῦρ καὶ ἐς τὰ ἱρά. πορευόμενοι γὰρ ταύτῃ παρὰ [τὸν] Κηφισὸν ποτα
μὸν ἐδηίουν πάντα, καὶ κατὰ μὲν ἔκαυσαν Δρύμον πόλιν, κατὰ δὲ Χα
ράδρην καὶ Ἔρωχον καὶ Τεθρώνιον καὶ Ἀμφίκαιαν καὶ Νέωνα κα
Πεδιέας καὶ Τριτέας καὶ Ἐλάτειαν καὶ Ὑάμπολιν καὶ Παραποταμίους
καὶ Ἄβας, ἔνθα ἦν ἱρὸν Ἀπόλλωνος πλούσιον, θησαυροῖσί τε καὶ
ἀναθήμασι πολλοῖσι κατεσκευασμένον· ἦν δὲ καὶ τότε καὶ νῦν ἔστι
χρηστήριον αὐτόθι· καὶ τοῦτο τὸ ἱρὸν συλήσαντες ἐνέπρησαν. καί τι
νας διώκοντες εἷλον τῶν Φωκέων πρὸς τοῖσι οὔρεσι, καὶ γυναῖκάς τι
νας διέφθειραν μισγόμενοι ὑπὸ πλήθεος.

34 Παραποταμίους δὲ παραμειβόμενοι οἱ βάρβαροι ἀπίκοντο ἐς Πα
νοπέας. ἐνθεῦτεν δὲ ἤδη διακρινομένη ἡ στρατιὴ αὐτέων ἐσχίζετο. τὸ
μὲν πλεῖστον καὶ δυνατώτατον τοῦ στρατοῦ ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορευό
μενον ἐπ' Ἀθήνας ἐσέβαλε ἐς Βοιωτοὺς ἐς γῆν τὴν Ὀρχομενίων. Βοιω
τῶν δὲ πᾶν τὸ πλῆθος ἐμήδιζε, τὰς δὲ πόλις αὐτέων ἄνδρες Μα
δόνες διατεταγμένοι ἔσωζον, ὑπ' Ἀλεξάνδρου ἀποπεμφθέντες· ἔσωζο
δὲ τῇδε, βουλόμενοι δῆλον ποιέειν Ξέρξῃ ὅτι τὰ Μήδων Βοιωτο

Xen. An. 1, 2, 23 (πλέθρων). — ἐμήδιζον, οἱ Δωριεῖς. Spr. 58, 4, 2. vgl. 8, 50. — οὐκ ἐδόκεε, σίνεσθαι αὐτοὺς τὴν Δωρίδα. (Va.) Spr. 55, 3, 7. (15

C. 32. ἐπιτηδέη. zu 6, 102. — Τιθορέα, ein antikes Asyndeton. zu 1, 71, 1. — κειμένη ἐπ' ἑωυτῆς seorsim sita. (Steph.) Ich verbinde ἐπ' ἑωυτῆς mit δέξασθαι. — ἀνηνείκαντο brachten ihre Habe hinauf wie 8, 36. (Sch.) Das Object, zugefügt 3, 148, 1, fehlt wie bei ἐξεκομίσαντο (Bä.) — ἐπέσχον befassten, überzogen, wie 8, 35 u. 1, 104. vgl. zu 7, 1

C. 33. τόν verdächtigt Kr., da Her. in solcher Verbindung den Artikel wohl nie zugefügt hat. zu 1, 2, 2. — κατὰ μέν. Di. 68, 47, 3. — κατεσκευασμένον ausgestattet. Kr. zu Thuk. 6, 91, 6.

C. 34. παραμειβόμενοι. zu 1, 72, 2. — τὸ μέν. Di. 59 1, 5. — ἐς Β. ἐς. zu 7, 173, 1. — τήν für τῶν Bekker. — διατεταγμένοι. zu 7, 25. Es sind nicht Besatzungen, sondern nach verschiedenen Städten geschickte Sauvegarden zu denken. — τῇδε, βουλόμενοι. zu τάδε 7, 10, 1

ρρονέοιεν. οὗτοι μὲν δὴ τῶν βαρβάρων ταύτῃ ἐτράποντο, ἄλλοι δὲ 35
ὑτέων ἡγεμόνας ἔχοντες ὁρμέατο ἐπὶ τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι, ἐν δε-
ιῇ τὸν Παρνησσὸν ἀπέργοντες. ὅσα δὲ καὶ οὗτοι ἐπέσχον τῆς Φω-
ίδος, πάντα ἐσιναμώρεον· καὶ γὰρ τῶν Πανοπέων τὴν πόλιν ἐνέπρη-
αν καὶ Δαυλίων καὶ Αἰολιδέων. ἐπορεύοντο δὲ ταύτῃ ἀποσχισθέν-
ες τῆς ἄλλης στρατιῆς τῶνδε εἵνεκεν, ὅκως συλήσαντες τὸ ἱρὸν τὸ ἐν
ελφοῖσι βασιλέι Ξέρξῃ ἀποδέξαιεν τὰ χρήματα. πάντα δ' ἠπίστατο
ὰ ἐν τῷ ἱρῷ ὅσα λόγου ἦν ἄξια Ξέρξης, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ἄμει-
ον ἢ τὰ ἐν τοῖσι οἰκίοισι ἔλιπε, πολλῶν αἰεὶ λεγόντων, καὶ μάλιστα
ὰ Κροίσου τοῦ Ἀλυάττεω ἀναθήματα. οἱ δὲ Δελφοὶ πυνθανόμενοι 36
αῦτα ἐς πᾶσαν ἀρρωδίην ἀπίκατο, ἐν δείματι δὲ μεγάλῳ κατεστεῶ-
ες ἐμαντεύοντο περὶ τῶν ἱρῶν χρημάτων, εἴτε σφέα κατὰ γῆς κατο-
ύξωσι εἴτε ἐκκομίσωσι ἐς ἄλλην χώρην. ὁ δὲ θεός σφεας οὐκ ἔα
ινέειν, φὰς αὐτὸς ἱκανὸς εἶναι τῶν ἑωυτοῦ προκατῆσθαι. Δελφοὶ δὲ
αῦτα ἀκούσαντες σφέων αὐτέων πέρι ἐφρόντιζον. τέκνα μέν νυν καὶ
υναῖκας πέρην ἐς τὴν Ἀχαιίην διέπεμψαν, αὐτέων δὲ οἱ μὲν πλεῖστοι
ἀνέβησαν ἐς τοῦ Παρνησσοῦ τὰς κορυφὰς καὶ ἐς τὸ Κωρύκιον ἄντρον
νηνείκαντο, οἱ δὲ ἐς Ἄμφισσαν τὴν Λοκρίδα ὑπεξῆλθον. πάντες δὲ
ὴν οἱ Δελφοὶ ἐξέλιπον τὴν πόλιν, πλὴν ἑξήκοντα ἀνδρῶν καὶ τοῦ
ροφήτεω.

Ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ τε ἦσαν οἱ βάρβαροι ἐπιόντες καὶ ἀπώρων τὸ 37
ρόν, ἐν τούτῳ ὁ προφήτης, τῷ οὔνομα ἦν Ἀκήρατος, ὁρᾷ πρὸ τοῦ
ηοῦ ὅπλα προκείμενα ἔσωθεν ἐκ τοῦ μεγάρου ἐξενηνειγμένα ἱρά,
ῶν οὐκ ὅσιον ἦν ἅπτεσθαι ἀνθρώπων οὐδενί. ὁ μὲν δὴ ἤιε Δελφῶν
οῖσι παρεοῦσι σημανέων τὸ τέρας, οἱ δὲ βάρβαροι ἐπειδὴ ἐγίνοντο
πειγόμενοι κατὰ τὸ ἱρὸν τῆς Προνηίης Ἀθηναίης, ἐπιγίνεταί σφι τέ-
εα ἔτι μέζονα τοῦ πρὶν γενομένου τέρεος. θῶυμα μὲν γὰρ καὶ τοῦτο
άρτα ἐστί, ὅπλα ἀρήια αὐτόματα φανῆναι ἔξω προκείμενα τοῦ νηοῦ·
ὰ δὲ δὴ ἐπὶ τούτῳ δεύτερα ἐπιγενόμενα καὶ διὰ πάντων φασμάτων

— Βοιωτοί ist wohl zu streichen und Μακεδόνες als Subject zu denken. — ρρονέοιεν. zu 2, 162, 3.

C. 35. ἀπέργοντες. zu 7, 43. — ἐσιναμώρεον. zu 1, 152, 2. — Αἰολιδέων. Αἰλαιέων Va., was Müller Orchom. S. 484 nicht für recht passend hält. — ἀποδέξαιεν, παραδοῖεν. zu 1, 160, 2. — ἔλιπε. ἐπιπλα?

C. 36. πᾶσαν. Spr. 50, 8, 6. (11, 10.) — ἀρρωδίην, ὀρρωδίαν. zu 7, 178, 3. Eben so ἐς πᾶσαν ἀρρωδίαν 4, 140. 9, 7, 3. (Sch.) — ἐν δείματι κ. zu 7, 138. — σφέα, αὐτά. Di. 51, 1, 15. — κατορύξωσι. Spr. 54,7. — κινέειν antasten. zu 1,183,2. — φάς, λέγων. Spr. 38,4,1. — προκατῆσθαι, zur Beschützung, wie 9,106,2. — τέκνα, ohne Artikel. gr. Spr. 50, 8, 8. — δὲ ὦν. δὴ ὦν? — τοῦ προφήτεω. Später waren es mehrere.

C. 37 § 1. ἀπώρων ansichtig wurden. (Lg.) — μεγάρου. zu 1, 47, 2. — ἐγίνοντο. zu 1, 70, 2.

§ 2. καὶ τῶυτό schon dies, das vorher Erwähnte. — ἀρήια, πολεμικά. zu 1, 155, 3. — καί verstärkt das πάντων. Kr. zu Xen. An. 1, 8, 2. —

ἄξια θωυμάσαι μάλιστα. ἐπεὶ γὰρ δὴ ἦσαν ἐπιόντες οἱ βάρβαροι
κατὰ τὸ ἱρὸν τῆς Προνηίης Ἀθηναίης, ἐν τούτῳ ἐκ μὲν τοῦ οὐρανοῦ
κεραυνοὶ αὐτοῖσι ἐνέπιπτον, ἀπὸ δὲ τοῦ Παρνησσοῦ ἀπορραγεῖσαι δύο
κορυφαὶ ἐφέροντο πολλῷ πατάγῳ ἐς αὐτοὺς καὶ κατέλαβον συχνούς
σφεων, ἐκ δὲ τοῦ ἱροῦ τῆς Προνηίης βοή τε καὶ ἀλαλαγμὸς ἐγίνετο.
38συμμιγέντων δὲ τουτέων πάντων φόβος τοῖσι βαρβάροισι ἐνεπεπτώκεε.
μαθόντες δὲ οἱ Δελφοὶ φεύγοντάς σφεας, ἐπικαταβάντες ἀπέκτειναν
πλῆθός τι αὐτέων. οἱ δὲ περιεόντες ἰθὺ Βοιωτῶν ἔφευγον. ἔλεγον
δὲ οἱ ἀπονοστήσαντες οὗτοι τῶν βαρβάρων, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, ὡς
πρὸς τούτοισι καὶ ἄλλα ὥρων θεῖα· δύο γὰρ ὁπλίτας μέζονας ἢ κατ'
39ἀνθρώπων φύσιν ἐόντας ἕπεσθαί σφι κτείνοντας καὶ διώκοντας. τού-
τους δὲ τοὺς δύο Δελφοὶ λέγουσι ἐπιχωρίους ἥρωας εἶναι, Φύλακόν
τε καὶ Αὐτόνοον, τῶν τὰ τεμένεά ἐστι περὶ τὸ ἱρόν, Φυλάκου μὲν
παρ' αὐτὴν τὴν ὁδὸν κατύπερθε τοῦ ἱροῦ τῆς Προνηίης, Αὐτονόου δὲ
πέλας τῆς Κασταλίης ὑπὸ τῇ Ὑαμπείῃ κορυφῇ. οἱ δὲ πεσόντες ἀπὸ
τοῦ Παρνησσοῦ λίθοι ἔτι καὶ ἐς ἡμέας ἦσαν σόοι, ἐν τῷ τεμένεϊ τῆς
Προνηίης Ἀθηναίης κείμενοι, ἐς τὸ ἐνέσκηψαν διὰ τῶν βαρβάρων
φερόμενοι. τουτέων μέν νυν τῶν ἀνδρῶν αὕτη ἀπὸ τοῦ ἱροῦ ἀπαλ-
λαγὴ γίνεται.

40 Ὁ δὲ Ἑλλήνων ναυτικὸς στρατὸς ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου Ἀθηναίων
δεηθέντων ἐς Σαλαμῖνα κατίσχει τὰς νέας. τῶνδε δὲ εἵνεκα προσε-
δεήθησαν αὐτέων σχεῖν πρὸς Σαλαμῖνα Ἀθηναῖοι, ἵνα αὐτοὶ παῖδάς
τε καὶ γυναῖκας ὑπεξαγάγωνται ἐκ τῆς Ἀττικῆς, πρὸς δὲ καὶ βουλεύ-
σωνται τὸ ποιητέον αὐτοῖσι ἔσται. ἐπὶ γὰρ τοῖσι κατήκουσι πρήγμασι
βουλὴν ἔμελλον ποιήσεσθαι ὡς ἐψευσμένοι γνώμης· δοκέοντες γὰρ
εὑρήσειν Πελοποννησίους πανδημεὶ ἐν τῇ Βοιωτίῃ ὑποκατημένους τὸν
βάρβαρον, τῶν μὲν εὗρον οὐδὲν ἐόν, οἱ δὲ ἐπυνθάνοντο τὸν Ἰσθμὸν
αὐτοὺς τειχέοντας, τὴν Πελοπόννησον περὶ πλείστου τε ποιευμένους
περιεῖναι καὶ ταύτην ἔχοντας ἐν φυλακῇ, τὰ δὲ ἄλλα ἀπιέναι. ταῦτα

διά vor. zu 1, 25. — — *ἦσαν* ist mit *κατὰ τὸ ἱρόν* zu verbinden: sie befanden sich. — *ἐν τούτῳ*, wie nach *ὡς* 9, 19, nach *ὅταν* Xen. ἱππ. 10, 5. — *πατάγῳ.* zu 3, 79, 1.

C. 38. *ἰθύ, εὐθύ.* Di. 3, 4, 4. — *ἢ κατ'.* Spr. 49, 2, 3. (49, 4.) — *ἐόντας* für *ἔχοντας* Kön. *μέζονα ἢ κατ' ἄνθρωπον φύσιν ἔχοντας* We. Doch ist *φύσις* für das homerische *φυήν* wohl nicht erweislich.

C. 39. *Ὑαμπείῃ.* *Ὑαμπέῃ* Va. — *ἐνέσκηψαν.* zu 1, 105. Aehnlich (intransitiv) öfter bei Spätern. — *αὕτη.* Spr. 61, 6. (7.)

C. 40. *ναυτικός* bildet mit *στρατός* einen Begriff und hat daher kein *ὁ* vor sich. vgl. 8, 42. 66, 1. Dagegen *ὁ ναυτικὸς ὁ Ξέρξεω στρατός.* zu 7, 179. — *κατίσχει τὰς νέας.* zu 6, 101, 1. — *τῶνδε δὲ εἵνεκα.* zu 7, 32. — *ὑπεξαγάγωνται*, correlat dem *ὑπεκτίθεσθαι* 8, 4. zu 5, 65, 1. — *τὸν βάρβαρον*, weil *ὑποκατημένους* den Begriff des Erwartens enthält; eine sonst nicht vorkommende Construction. vgl. zu Thuk. 1, 26, 3. — *οἱ δέ*, neben *τῶν μέν*, ungewöhnlich so; ähnlich 7, 6, 2. — *τειχέοντας, τειχίζοντας.* τὰ

..θανόμενοι οὕτω δὴ προσεδεήθησάν σφεων σχεῖν πρὸς τὴν Σαλα-
..να. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι κατέσχον ἐς τὴν Σαλαμῖνα, Ἀθηναῖοι δὲ ἐς 41
.. ἑωυτῶν. μετὰ δὲ τὴν ἄπιξιν κήρυγμα ἐποιήσαντο, Ἀθηναίων τῇ
δύναται σώζειν τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας. ἐνθαῦτα οἱ μὲν πλεῖ-
..ι ἐς Τροιζῆνα ἀπέστειλαν, οἱ δὲ ἐς Αἴγιναν, οἱ δὲ ἐς Σαλαμῖνα.
..ευσαν δὲ ταῦτα ὑπεκθέσθαι τῷ χρηστηρίῳ τε βουλόμενοι ὑπηρετέειν
.. δὴ καὶ τοῦδε εἵνεκα οὐκ ἥκιστα. λέγουσι Ἀθηναῖοι ὄφιν μέγαν
..λακα τῆς ἀκροπόλιος ἐνδιαιτέεσθαι ἐν τῷ ἱρῷ. λέγουσί τε ταῦτα
.. δὴ καὶ ὡς ἐόντι ἐπιμήνια ἐπιτελέουσι προτιθέντες· τὰ δ' ἐπιμήνια
..λιτόεσσά ἐστι. αὕτη δ' ἡ μελιτόεσσα ἐν τῷ πρόσθε αἰεὶ χρόνῳ ἀ-
..σιμουμένη τότε ἦν ἄψαυστος. σημηνάσης δὲ ταῦτα τῆς ἱρείης, μᾶλ-
..ν τι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ προθυμότερον ἐξέλιπον τὴν πόλιν ὡς καὶ τῆς
..οῦ ἀπολελοιπυίης τὴν ἀκρόπολιν. ὡς δέ σφι πάντα ὑπεξέκειτο, ἔ-
..ωον ἐς τὸ στρατόπεδον.

Ἐπεὶ δὲ οἱ ἀπ' Ἀρτεμισίου ἐς Σαλαμῖνα κατέσχον τὰς νέας, συν- 42
..ρεε καὶ ὁ λοιπὸς πυνθανόμενος ὁ τῶν Ἑλλήνων ναυτικὸς στρατὸς
.. Τροιζῆνος· ἐς γὰρ Πώγωνα τὸν Τροιζηνίων λιμένα προείρητο συλ-
..γεσθαι. συνελέχθησάν τε δὴ πολλῷ πλεῦνες νέες ἢ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ
..αυμάχεον καὶ ἀπὸ πολίων πλεύνων. ναύαρχος μέν νυν ἐπῆν ὡυτὸς
..περ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Εὐρυβιάδης ὁ Εὐρυκλείδεω ἀνὴρ Σπαρτιήτης,
.. μέντοι γένεός γε τοῦ βασιληίου ἐών· νέας δὲ πολλῷ πλείστας
καὶ ἄριστα πλωούσας παρείχοντο Ἀθηναῖοι. ἐστρατεύοντο δὲ οἵδε, 43
.. μὲν Πελοποννήσου Λακεδαιμόνιοι ἑκκαίδεκα νέας παρεχόμενοι, Κο-
..νθιοι δὲ τὸ αὐτὸ πλήρωμα παρεχόμενοι τὸ καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ· Σι-
..ώνιοι δὲ πεντεκαίδεκα παρείχοντο νέας, Ἐπιδαύριοι δὲ δέκα, Τροι-
..νιοι δὲ πέντε, Ἑρμιονέες δὲ τρεῖς, ἐόντες οὗτοι πλὴν Ἑρμιονέων
..ωρικόν τε καὶ Μακεδονὸν ἔθνος, ἐξ Ἐρινεοῦ τε καὶ Πίνδου καὶ τῆς

23, 1. — ἀπιέναι Preis geben, wie 8, 49. 9, 106, 1. Uebergang vom ..rticip zum Infinitiv. vgl. zu 5, 15.

C. 41 § 1. ἄπιξιν. zu 7, 58, 1. — Ἀθηναίων hängt von τὶς jeder ... — σώζειν. Spr. 50, 5, 6. (6, 6.) — τέκνα. τὰ τέκνα die meisten Hsn. ..gl. jedoch 8, 4. — ἀπέστειλαν, τέκνα τε καὶ τοὺς οἰκέτας, worauf auch ..ῦτα sich bezieht. — ὑπηρετεῖν gehorchen. — τοῦδε εἵνεκα aus folendem Grunde. — οὐκ ἥκιστα. gr. Spr. 67, 1, 3.

§ 2. ἐνδιαιτέεσθαι. Di. 34, 5, 7. Die meisten Hsn. ἐνδιαιτᾶσθαι. — ..πιμήνια ἔοικεν εἶναι ἤτοι τὰ καθ' ἕκαστον μῆνα θυόμενα ἢ τὰ ὑπὲρ ὅλου ..ηνὸς ἅπαξ ποτὲ γιγνόμενα θύματα. (Harpokration.) Es ist substantivirtes ..eutrum: Monatliches, monatliche Gebühr. (Sch.) — ἐπιτελέουσι ent..ichten, wie eine Zahlung. vgl. 5, 82, 2. 84. (Sch.) — προτιθέντες. zu .., 133, 1. — ἀναισιμουμένη verzehrt, wie 3, 150. zu 1, 72, 2. Ein ..nisches Wort. — μᾶλλόν τι um so lieber. — ὑπεξέκειτο in Sicher..eit gebracht war, Ppf. des Passivs zu ὑπεκτίθεσθαι, wie 8, 60, 3. vgl. .., 73, 1.

C. 42. οἱ ἀπ' Ἀ. die bei A. gewesenen Hellenen von A. Spr. 50, 7, 7. 8, 14.) — ἐπῆν. zu 7, 96. — γένεος. Spr. 47, 6, 5.

Δρυοπίδος ὕστατα ὁρμηθέντες. οἱ δὲ Ἑρμιονέες εἰσὶ Δρύοπες, ὑπ'
Ἡρακλέος τε καὶ Μηλιέων ἐκ τῆς νῦν Δωρίδος καλεομένης χώρης ἐξ-
αναστάντες. οὗτοι μέν νυν Πελοποννησίων ἐστρατεύοντο, οἱ δὲ ἐκ
44 τῆς ἔξω ἠπείρου Ἀθηναῖοι μὲν πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους παρεχόμενοι
νέας ὀγδώκοντα καὶ ἑκατόν μοῦνοι· ἐν Σαλαμῖνι γὰρ οὐ συνεναυμά-
χησάν Πλαταιέες Ἀθηναίοισι διὰ τοιόνδε τι πρῆγμα. ἀπαλλασσομέ-
νων τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ Ἀρτεμισίου, ὡς ἐγίνοντο κατὰ Χαλκίδα,
οἱ Πλαταιέες ἀποβάντες ἐς τὴν περαίην τῆς Βοιωτίης χώρης πρὸς
ἐκκομιδὴν ἐτράποντο τῶν οἰκετέων. οὗτοι μέν νυν τούτους σώζον-
τες ἐλείφθησαν, Ἀθηναῖοι δὲ ἐπὶ μὲν Πελασγῶν ἐχόντων τὴν
νῦν Ἑλλάδα καλεομένην ἦσαν Πελασγοί, οὐνομαζόμενοι Κραναοί, ἐπὶ
δὲ Κέκροπος βασιλέος ἐπεκλήθησαν Κεκροπίδαι, ἐκδεξαμένου δὲ Ἐ[ρε]-
χθέος τὴν ἀρχὴν Ἀθηναῖοι μετουνομάσθησαν, Ἴωνος δὲ τοῦ Ξού[θου]
45 στρατάρχεω γενομένου Ἀθηναίοισι ἐκλήθησαν ἀπὸ τούτου Ἴωνες. Με-
γαρέες δὲ τὠυτὸ πλήρωμα παρείχοντο [τὸ] καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Ἀμ-
πρακιῶται δὲ ἑπτὰ νέας ἔχοντες ἐπεβώθησαν, Λευκάδιοι δὲ τρεῖς,
ἔθνος ἐόντες οὗτοι Δωρικὸν ἀπὸ Κορίνθου. νησιωτέων δὲ Αἰγινῆται
46 τριήκοντα παρείχοντο. ἦσαν μέν σφι καὶ ἄλλαι πεπληρωμέναι νέες,
ἀλλὰ τῇσι μὲν τὴν ἑωυτῶν ἐφύλασσον, τριήκοντα δὲ τῇσι ἄριστα πλω-
ούσῃσι ἐν Σαλαμῖνι ἐναυμάχησαν. Αἰγινῆται δέ εἰσι Δωριέες ἀπ'
Ἐπιδαύρου· τῇ δὲ νήσῳ πρότερον οὔνομα ἦν Οἰνώνη. μετὰ δὲ Αἰ-
γινήτας Χαλκιδέες τὰς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ εἴκοσι παρεχόμενοι καὶ Ἐρε-
τριέες τὰς ἑπτά· οὗτοι δὲ Ἴωνές εἰσι. μετὰ δὲ Κεῖοι τὰς αὐτὰς πα-
2 ρεχόμενοι, ἔθνος ἐὸν Ἰωνικὸν ἀπ' Ἀθηνέων. Νάξιοι δὲ παρείχοντο
τέσσερας, ἀποπεμφθέντες μὲν ἐς τοὺς Μήδους ὑπὸ τῶν πολιητέων
κατά περ ὦλλοι νησιῶται, ἀλογήσαντες δὲ τῶν ἐντολέων ἀπίκατο ἐς
τοὺς Ἕλληνας Δημοκρίτου σπεύσαντος, ἀνδρὸς τῶν ἀστῶν δοκίμου καὶ
τότε τριηραρχέοντος· Νάξιοι δέ εἰσι Ἴωνες ἀπ' Ἀθηνέων γεγονότες.
Στυρέες δὲ τὰς αὐτὰς παρείχοντο νέας τὰς καὶ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ, Κυ-
θνιοι δὲ μίαν καὶ πεντηκόντερον, ἐόντες συναμφότεροι οὗτοι Δρύοπες.

C. 43. ὕστατα, bei der letzten Wanderung. Spr. 57, 5, 3. — ὑπ' Ἡ. ἐξαναστάντες. zu 1, 15. 56, 2. 8, 127.

C. 44. οἱ δὲ — Ἀθηναῖοι μέν. gr. Spr. 47, 28, 3. Gemeint sind die Völkerschaften nördlich vom Peloponnes. — πρός. zu 2, 35, 1. 3, 94. (Sch.) — μοῦνοι, die Platäer nicht mehr bei sich habend. (Sch.) — περαίην Küstenland, noch aus Apoll. Rh. 1, 1112 u. Diod. 20, 97 nachgewiesen. — ἐπί. Spr. 68, 36, 4. (40, 4.) — ἐπεκλήθησαν sie wurden danach genannt. — Ἀθηναῖοι. Ἐρεχθεῖδαι (Ἐρεχθηίδαι) vermisst Berkel, auch mir eingefallen, aber für Ἀθηναῖοι. — στρατάρχεω. zu 3, 157, 2.

C. 45. τὠυτὸ καί. Spr. 69, 28, 3. (32, 5.) mit ὅς 8, 43. 46, 2. Hier fehlt τό in einer Hs.

C. 46 § 1. ἐόν. gr. Spr. 63, 6 A.

§ 2. ἀλογήσαντες, ἀμελήσαντες. zu 3, 125, 1. — δόκιμος, bei Her. häufig, ist in der attischen Prosa wenig üblich; so auch εὐδόκιμος.

ὶ Σερίφιοί τε καὶ Σίφνιοι καὶ Μήλιοι ἐστρατεύοντο· οὗτοι γὰρ
κ ἔδοσαν μοῦνοι νησιωτέων τῷ βαρβάρῳ γῆν τε καὶ ὕδωρ. οὗτοι 47
ν ἅπαντες ἐντὸς οἰκημένοι Θεσπρωτῶν καὶ Ἀχέροντος ποταμοῦ ἐ-
ρατεύοντο· Θεσπρωτοὶ γάρ εἰσι, οἱ ὁμουρέοντες Ἀμπρακιήτῃσι καὶ
ευκαδίοισι, οἳ ἐξ ἐσχατέων χωρέων ἐστρατεύοντο, τῶν δὲ ἐκτὸς του-
ων οἰκημένων Κροτωνιῆται μοῦνοι ἦσαν οἳ ἐβώθησαν τῇ Ἑλλάδι
ιδυνευούσῃ νηὶ μιῇ, τῆς ἦρχε ἀνὴρ τρὶς πυθιονίκης Φάυλλος· Κρο-
νιῆται δὲ γένος εἰσὶ Ἀχαιοί. οἱ μέν νυν ἄλλοι τριήρεας παρεχό-48
νοι ἐστρατεύοντο, Μήλιοι δὲ καὶ Σίφνιοι καὶ Σερίφιοι πεντηκοντέ-
ρς. Μήλιοι μέν, γένος ἐόντες ἀπὸ Λακεδαίμονος, δύο παρείχοντο,
φνιοι δὲ καὶ Σερίφιοι, Ἴωνες ἐόντες ἀπ' Ἀθηνέων, μίαν ἑκάτεροι.
ιθμὸς δὲ ἐγένετο ὁ πᾶς τῶν νέων, πάρεξ τῶν πεντηκοντέρων, ὀκτὼ
ὶ ἑβδομήκοντα καὶ τριηκόσιαι.

Ὡς δὲ ἐς τὴν Σαλαμῖνα συνῆλθον οἱ στρατηγοὶ ἀπὸ τῶν εἰρη-49
νων πολίων, ἐβουλεύοντο, προθέντος Εὐρυβιάδεω γνώμην ἀποφαί-
σθαι τὸν βουλόμενον, ὅκου δοκέοι ἐπιτηδεώτατον εἶναι ναυμαχίην
ιιέεσθαι τῶν αὐτοὶ χωρέων ἐγκρατέες εἰσί· ἡ γὰρ Ἀττικὴ ἀπεῖτο
η, τῶν δὲ λοιπέων πέρι προετίθεε. αἱ γνῶμαι δὲ τῶν λεγόντων
πλεῖσται συνεξέπιπτον πρὸς τὸν Ἰσθμὸν πλώσαντας ναυμαχέειν πρὸ
ς Πελοποννήσου, ἐπιλέγοντες τὸν λόγον τόνδε, ὡς ἢν νικηθέωσι τῇ
υμαχίῃ, ἐν Σαλαμῖνι μὲν ἐόντες πολιορκήσονται ἐν νήσῳ, ἵνα σφι
ιωρίη οὐδεμία ἐπιφανήσεται, πρὸς δὲ τῷ Ἰσθμῷ ἐς τοὺς ἑωυτῶν
οίσονται. ταῦτα τῶν ἀπὸ Πελοποννήσου στρατηγῶν ἐπιλεγομένων,50
ηλύθεε ἀνὴρ Ἀθηναῖος ἀγγέλλων ἥκειν τὸν βάρβαρον ἐς τὴν Ἀτ-
κὴν καὶ πᾶσαν αὐτὴν πυρπολέεσθαι. ὁ γὰρ διὰ Βοιωτῶν τραπό-
ινος στρατὸς ἅμα Ξέρξῃ, ἐμπρήσας Θεσπιέων τὴν πόλιν, αὐτέων

C. 47. οἰκημένοι, οἰκοῦντες. zu 1, 27, 2. — ὁμουρέοντες, ὅμοροι
τες. zu 7, 8, 4. — οἳ ἐξ ἐ. χ. ἐ. die Länder aus denen diese zuzo-
ɜn waren die äussersten, entlegensten. — μιῇ. So wenig eine so
iche Stadt? Es war ein eignes Schiff des Phayllos nach Paus. 10, 9, 1. (Va.)

C. 48. ὁ πᾶς. Spr. 50, 8, 5. (11, 12.) — πάρεξ, χωρίς. zu 1, 14, 1. —
ιιηκόσιαι. Spr. 60, 2, 3. Dieselbe Anzahl 8, 82. Die einzelnen Posten be-
chnet ergeben nur dreihundert sechs und sechzig. Die Aegineten scheinen
,. 46) nicht dreissig, sondern zwei und vierzig gestellt zu haben. vgl. Paus.
29, 5. (Va.) Die fehlende Anzahl ist wohl durch die zu ergänzen mit denen
e Aegineten τὴν ἑαυτῶν ἐφύλασσον C. 46. (Sch.) Unglücklich ist Müllers Con-
ctur Aeginett. p. 120 ff.

C. 49. προθέντος nachdem er (als Präsident) die Erlaubniss er-
ıeilt hatte. Thuk. 3, 38, 1: θαυμάζω τῶν προθέντων αὖθις περὶ Μυτιλη-
ναίων λέγειν. Gew. λόγον, γνώμας προτιθέναι, wie 8, 59. Kr. zu Thuk. 1,
39, 3. — τῶν, ὧν, der Ge. von ὅκου regiert. Spr. 47, 28, 3. (10, 4.) —
πεῖτο für ἀφεῖτο Bekker. — συνεξέπιπτον. zu 1, 206, 3. vgl. 8, 123. —
αυμαχέειν als ob ἔγνωσαν vorherginge. Spr. 50, 5, 6. (6, 6.) So folgt
enn auch ἐπιλέγοντες statt ἐπιλεγόντων. gr. Spr. 56, 9, 4. — ἐπιλέγοντες
ὸν λόγον die Motivirung zufügend. — ἐς τούς, ἐς τὰς χώρας τῶν. —
ξοίσονται aus den Schiffen sich begeben könnten, wie 8, 76, 2.

ἐκλελοιπότων ἐς Πελοπόννησον, καὶ τὴν Πλαταιέων ὡσαύτως, ἥκει τε
ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ πάντα ἐκεῖνα ἐδήιου. ἐνέπρησε δὲ Θέσπειάν τε καὶ
51 Πλάταιαν, πυθόμενος Θηβαίων ὅτι οὐκ ἐμήδιζον. ἀπὸ δὲ τῆς διαβάσιος
τοῦ Ἑλλησπόντου, ἔνθεν πορεύεσθαι ἤρξαντο οἱ βάρβαροι, ἕνα αὐτοῦ δια-
τρίψαντες μῆνα, ἐν τῷ διέβαινον ἐς τὴν Εὐρώπην, ἐν τρισὶ ἑτέροισι μησὶ ἐγέ-
νοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ, Καλλιάδεω ἄρχοντος Ἀθηναίοισι. καὶ αἱρέουσι ἐρῆ-
μον τὸ ἄστυ, καί τινας ὀλίγους εὑρίσκουσι τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ ἱρῷ ἐόν-
τας, ταμίας τε τοῦ ἱροῦ καὶ πένητας ἀνθρώπους, οἳ φραξάμενοι τὴν ἀκρό-
πολιν θύρῃσί τε καὶ ξύλοισι ἠμύνοντο τοὺς ἐπιόντας, ἅμα μὲν ὑπ' ἀσθενείης
βίου οὐκ ἐκχωρήσαντες ἐς Σαλαμῖνα, πρὸς δὲ αὐτοὶ δοκέοντες ἐξευρηκέναι
τὸ μαντήιον τὸ ἡ Πυθίη σφι ἔχρησε, τὸ ξύλινον τεῖχος ἀνάλωτον ἔσεσθαι,
καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο εἶναι το κρησφύγετον κατὰ τὸ μαντήιον καὶ οὐ τὰς
52 νέας. οἱ δὲ Πέρσαι ἱζόμενοι ἐπὶ τὸν καταντίον τῆς ἀκροπόλιος ὄχθον,
τὸν Ἀθηναῖοι καλέουσι Ἀρήιον πάγον, ἐπολιόρκεον τρόπον τοιῷδε·
ὅκως στυπεῖον περὶ τοὺς ὀιστοὺς περιθέντες ἅψειαν, ἐτόξευον ἐς τὸ
φράγμα. ἐνθαῦτα Ἀθηναίων οἱ πολιορκεόμενοι ὅμως ἠμύνοντο, καί-
περ ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ ἀπιγμένοι καὶ τοῦ φράγματος προδεδωκότος·
οὐδὲ λόγους τῶν Πεισιστρατιδέων προσφερόντων περὶ ὁμολογίης ἐν-
δέκοντο, ἀμυνόμενοι δὲ ἄλλα τε ἀντεμηχανέοντο καὶ δὴ καὶ προσιόν-
των τῶν βαρβάρων πρὸς τὰς πύλας ὁλοιτρόχους ἀπίεσαν, ὥστε Ξέρ-
ξεα ἐπὶ χρόνον συχνὸν ἀπορίῃσι ἐνέχεσθαι, οὐ δυναμένόν σφεας ἑλεῖν.
53 χρόνῳ δ' ἐκ τῶν ἀπόρων ἐφάνη δή τις ἔσοδος τοῖσι βαρβάροισι· ἔδεε
γὰρ κατὰ τὸ θεοπρόπιον πᾶσαν τὴν Ἀττικὴν τὴν ἐν τῇ ἠπείρῳ γενέ-
σθαι ὑπὸ Πέρσῃσι. ἔμπροσθε ὦν πρὸ τῆς ἀκροπόλιος, ὄπισθε δὲ τῶν
πυλέων καὶ τῆς ἀνόδου, τῇ δὴ οὔτε τις ἐφύλασσε οὔτ' ἂν ἤλπισε μή
κοτέ τις κατὰ ταῦτα ἀναβαίη ἀνθρώπων, ταύτῃ ἀνέβησάν τινες κατὰ
τὸ ἱρὸν τῆς Κέκροπος θυγατρὸς Ἀγλαύρου, καίπερ ἀποκρήμνου ἐόντος

C. 50. ἐληλύθεε für ἐλήλυθε Werfer. — ἐκλελοιπότων ἐς. zu 6, 1... — ἐκεῖνα. zu 8, 29. — ἐμήδιζον. zu 8, 31.

C. 51. ἐν τρισί, wie 8, 66, 1. Spr. 48, 2. (2, 4.) — θύρῃσι Brettern, wie 2, 96, 2. (Sch.) Sonst nicht so. — ἀσθενίης. zu 2, 47, 2. — πρὸς δέ ohne καί, wie 1, 126, 1. 2, 134, 1. — ἐξευρηκέναι enträthselt zu haben. — αὐτό, τὸ φράγμα. — τὸ ξ. die vom Orakel bezeichnete 7, 141, 2. — κρησφύγετον, καταφυγήν. zu 5, 124.

C. 52. ἐπὶ τόν. zu 2, 55, 1. — καταντίον τῆς. κατὰ τήν ist sonst in diesem Sinne üblich; καταντίον von Attikern wohl nur bei Soph. Ant. 511. — ὄχθος scheinen von Attikern nur Dichter gebraucht zu haben; ὄχθη (vom Flussufer) Xenophon, wie auch Arrian. — ὅκως, ὁπότε, so oft. zu 1, 11, 1. — ἐς τὸ ἔσχατον κακοῦ. zu 1, 22, 2. — προδεδωκότος nicht mehr Schutz gewährte. Xen. Hell. 5, 2, 5: βρεχομένων τῶν κάτω πλίνθων καὶ προδιδουσῶν τὰς ἄνω ἐρρήγνυτο τὸ τεῖχος. — ἐνεδέκοντο. zu 7, 236, 1. — ἀπορίῃσι ἐνέχεσθαι. zu 1, 190.

C. 53 § 1. ἄπορα, ἀπορίαι. — ἔδεε. zu 1, 8, 1. — θεοπρόπιον, μαντεῖον. zu 7, 117. — μή, weil ἤλπισε den Begriff der Furcht enthält. zu 1, 77, 3. — καίπερ für καίτοι περ zwei Hsn. Dies hat auch Her. sonst nicht. Spr. 56, 11, 2. (12, 2.)

ῦ χῶρον. ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς ἀναβεβηκότας οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν, οἱ μὲν ἐρρίπτεον ἑωυτοὺς κατὰ τοῦ τείχεος κάτω καὶ διεφθείροντο, οἱ δὲ ἐς τὸ μέγαρον κατέφευγον. τῶν δὲ Περσέων οἱ ἀναβεβηκότες πρῶτον μὲν ἐτράποντο πρὸς τὰς πύλας, ταύτας δὲ ἀνοίξαντες τοὺς ἱκέτας ἐφόνευον· ἐπεὶ δέ σφι πάντες κατέστρωντο, τὸ ἱρὸν συλήσαντες ἐνέπρησαν πᾶσαν τὴν ἀκρόπολιν.

Σχὼν δὲ παντελέως τὰς Ἀθήνας Ξέρξης ἀπέπεμψε ἐς Σοῦσα 54 ἄγγελον ἱππέα Ἀρταβάνῳ ἀγγελέοντα τὴν παρεοῦσάν σφι εὐπρηξίην. ὁ δὲ τῆς πέμψιος τοῦ κήρυκος δευτέρῃ ἡμέρῃ συγκαλέσας Ἀθηναίων τοὺς φυγάδας, ἑωυτῷ δὲ ἑπομένους, ἐκέλευε τρόπῳ τῷ σφετέρῳ θῦσαι τὰ ἱρὰ ἀναβάντας ἐς τὴν ἀκρόπολιν, εἴτε δὴ ὦν ὄψιν τινὰ ἰδὼν ἐνυπνίου [ἐνετέλλετο ταῦτα], εἴτε καὶ ἐνθύμιόν οἱ ἐγένετο ἐμπρήσαντι τὸ ἱρόν. οἱ δὲ φυγάδες τῶν Ἀθηναίων ἐποίησαν τὰ ἐντεταλμένα. τοῦ δὲ εἵνεκεν 55 τουτέων ἐπεμνήσθην, φράσω. ἔστι ἐν τῇ ἀκροπόλι ταύτῃ Ἐρεχθέος τοῦ γηγενέος λεγομένου εἶναι νηός, ἐν τῷ ἐλαίη τε καὶ θάλασσα ἔνι, τὰ λόγος παρ' Ἀθηναίων Ποσειδέωνά τε καὶ Ἀθηναίην ἐρίσαντας περὶ τῆς χώρης μαρτύρια θέσθαι. ταύτην ὦν τὴν ἐλαίην ἅμα τῷ ἄλλῳ ἱρῷ κατέλαβε ἐμπρησθῆναι ὑπὸ τῶν βαρβάρων· δευτέρῃ δὲ ἡμέρῃ ἀπὸ τῆς ἐμπρήσιος Ἀθηναίων οἱ θύειν ὑπὸ βασιλέος κελευόμενοι ὡς ἀνέβησαν ἐς τὸ ἱρόν, ὥρων βλαστὸν ἐκ τοῦ στελέχεος ὅσον τε πηχυαῖον ἀναδεδραμηκότα. οὗτοι μέν νυν ταῦτα ἔφρασαν.

Οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι Ἕλληνες, ὥς σφι ἐξηγγέλθη ὡς ἔσχε τὰ περὶ 56 τὴν Ἀθηνέων ἀκρόπολιν, ἐς τοσοῦτον θόρυβον ἀπίκοντο ὥστε ἔνιοι τῶν στρατηγῶν οὐδὲ κυρωθῆναι ἔμενον τὸ προκείμενον πρῆγμα, ἀλλ'

---

§ 2. κάτω. zu 8, 156, 1. — κατέστρωντο, ἀνέρρηντο. Pollux 9, 153. ...n hingestreckten Leichen unten 9, 76, 1. (Va.) vgl. κατεστόρεσαν 9, 69. Xen. ...r. 3, 3, 64: οἱ Πέρσαι πολλοὺς κατεστρώννυσαν. Sonst vielleicht nicht.

C. 54. παντελέως, auch die Burg. — ἀπό nach, wie 8, 55. — πέμψις, ein ziemlich seltenes Wort. — τά die erforderlichen, bezüglichen. — ἱρά Opferthiere. zu 4, 60. — δὴ ὦν. ὦν δή? wie 6, 137, 1. — ...ιν ἐνυπνίου, auch 7, 18, 1. 47, 1. ὄψις τοῦ ὀνείρου eb. § 2. ὄψις ἐν ὕπνῳ 3,30,2. 65,1. (We.) — ἐνετέλλετο ταῦτα würd' ich gern entbehren. vgl. 19. 9, 5. — ἐνθύμιόν οἱ ἐγένετο er machte sich ein Gewissen daraus. (Portus.) Kr. zu Thuk. 7, 50, 4. — ἐμπρήσαντι verbrannt zu haben, das Particip wie bei μεταμέλει. zu 7, 54.

C. 55. γηγενής bezeichnet öfter den dessen Ursprung unbekannt war. (We.) — θάλασσα Meerwasser in einem Brunnen. (We.) Das Wasser desselben wurde vielleicht bloss für salzig gehalten. — παρ' Ἀ. von den ... ausgegangen. (Matthiä.) Dem. 16, 11: ἔστι τοιοῦτός τις λόγος παρὰ τῶν ...αντιλεγόντων. Isokr. 1, 37; πολλῶν χρημάτων κρείττων ὁ παρὰ τοῦ πλήθους ἔπαινος. Aehnlich Plat. Theät. 161, a: οὐδεὶς λόγος ἐξέρχεται παρ' ἐμοῦ. vgl. Menex. 235, b. Dem. 18, 35: τίνες ἦσαν οἱ παρὰ τούτου λόγοι τότε ῥηθέντες. — μαρτύρια eben ihres Streites. — κατέλαβε. zu 3, 65, 1. — ὅσον τε, ...ον, ungefähr. zu 1, 126, 1. — ἀναδεδραμηκότα aufgesprosst war, in diesem Sinne poetisch; uneigentlich 1, 66, 1. 7, 156, 1.

C. 56. ὡς ἔσχε wie sich begeben hatten. — κυρωθῆναι ἔμε-

ἔς τε τὰς νέας ἐσέπιπτον καὶ ἱστία ἀείροντο ὡς ἀποθευσόμενοι· τοῖ-
τε ὑπολειπομένοισι αὐτέων ἐκυρώθη πρὸ τοῦ Ἰσθμοῦ ναυμαχέειν. νύξ
τε ἐγίνετο καὶ οἳ διαλυθέντες ἐκ τοῦ συνεδρίου ἐσέβαινον ἐς τὰς νέας.
57 ἐνθαῦτα δὴ Θεμιστοκλέα ἀπικόμενον ἐπὶ τὴν νέα εἴρετο Μνησίφιλος
ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὅ τι σφι εἴη βεβουλευμένον. πυθόμενος δὲ πρὸς
αὐτοῦ ὡς εἴη δεδογμένον ἀνάγειν τὰς νέας πρὸς τὸν Ἰσθμὸν καὶ πρὸ
τῆς Πελοποννήσου ναυμαχέειν, εἶπε· "οὔ τοι ἄρα, ἢν ἀπαίρωσι τὰς
νέας ἀπὸ Σαλαμῖνος, περὶ οὐδεμιῆς ἔτι πατρίδος ναυμαχήσεις· κατὰ
γὰρ πόλις ἕκαστοι τρέψονται καὶ οὔτε σφέας Εὐρυβιάδης κατέχειν δυ-
νήσεται οὔτε τις ἀνθρώπων ἄλλος ὥστε μὴ οὐ διασκεδασθῆναι τὴν
στρατιήν, ἀπολέεταί τε ἡ Ἑλλὰς ἀβουλίῃσι. ἀλλ' εἴ τις ἔτι μηχανή,
ἴθι καὶ πειρῶ διαχέαι τὰ βεβουλευμένα, ἤν κως δύνῃ ἀναγνῶσαι Εὐ-
58 ρυβιάδεα μεταβουλεύσασθαι ὥστε αὐτοῦ μένειν." κάρτα δὴ τῷ Θε-
μιστοκλέϊ ἤρεσε ἡ ὑποθήκη καὶ οὐδὲν πρὸς ταῦτα ἀμειψάμενος ᾔιε
ἐπὶ τὴν νέα τὴν Εὐρυβιάδεω. ἀπικόμενος δὲ ἔφη θέλειν οἱ κοινόν τι
πρῆγμα συμμῖξαι· ὁ δ' αὐτὸν ἐς τὴν νέα ἐκέλευε ἐσβάντα λέγειν, εἴ
τι θέλοι. ἐνθαῦτα ὁ Θεμιστοκλέης παριζόμενός οἱ καταλέγει κεῖνά
τε πάντα τὰ ἤκουσε Μνησιφίλου, ἑωυτοῦ ποιεύμενος, καὶ ἄλλα πολλὰ
προστιθείς, ἐς ὃ ἀνέγνωσε χρηίζων ἔκ τε τῆς νεὸς ἐκβῆναι συλλέξαι
59 τε τοὺς στρατηγοὺς ἐς τὸ συνέδριον. ὡς δὲ ἄρα συνελέχθησαν, πρὶν
ἢ τὸν Εὐρυβιάδεα προθεῖναι τὸν λόγον τῶν εἵνεκα συνήγαγε τοὺς στρα-
τηγούς, πολλὸς ἦν ὁ Θεμιστοκλέης [ἐν] τοῖσι λόγοισι, οἷα κάρτα δεό-
μενος. λέγοντος δὲ αὐτοῦ ὁ Κορίνθιος στρατηγός, Ἀδείμαντος ὁ
Ὠκύτου, εἶπε· "ὦ Θεμιστόκλεες, ἐν τοῖσι ἀγῶσι οἱ προεξανιστάμενοι

νον το abwarteten dass ein Beschluss gefasst würde über das vgl. 5, 35, 2. — *προκείμενον* zur Berathung vorgelegt, als passives Perfect zu *προτιθέναι*. zu 8, 49. vgl. 3, 83, 1. 7, 16, 2. — *ἱστία*, mit dem Artikel 8, 94, 1. — *ἀποθευσόμενοι*, schmählicher als *ἀποπλευσόμενοι*, wie δρησμὸς 8, 4. — *καὶ οἵ* und sie, wie 8, 83, *καὶ ἥ* 8, 87, 1. Spr. 50, 1, 3. (5.) — *διελύθησαν ἐκ* schieden aus. Thuk. 6, 41, 2: *διελύθησαν ἐκ τοῦ ξυλλόγου*. 5, 113: *διαλυόμενοι ἐκ τῶν λόγων*.

C. 57. *οὔ τοι* für *οὔτοι* oder *οὔτ'* Bekker. — *ἀπαίρειν*, selten so transitiv. Kr. zu Thuk. 1, 52, 2. — *περὶ οὐδεμιῆς*. *οὐδὲ περὶ μιῆς* Plutarch, gegen Herodots Gebrauch. Di. 68, 4, 9. — *κατὰ πόλις* nach den einzelnen Städten denen sie eben angehören, wie 8, 68, 3. — *μὴ οὐ*. Spr. 67, 12, 5. (6.) — *ἀβουλίῃσι* ein Plural, wie *ἀλογίῃσι* 2, 141, 1. — *διαχέαι* zerstören, so wieder bei Spätern. (We.) — *ὥστε* fehlt 7, 12. — *μένειν* für *μενέειν* Kr. Dieses Geschichtchen wird der Neid erfunden haben.

C. 58. *κοινόν τι*. *κοινοῦντά τι?* Denn *συμμῖξαι* kann doch an sich nicht füglich so gebraucht werden. Ar. Wo. 196: *ἐπιμεινάντων, ἵνα αὐτοῖσι κοινώσω τι πραγμάτιον ἐμόν*. — *ἑωυτοῦ π.* sich aneignend. gr. Spr. 47, 6, 11. — *ἐς ὅ*, *ἕως*. Di. 54, 16, 2. — *ἀνέγνωσε*, *ἀνέπεισε*. zu 1, 68, 4. — *χρηίζων*, *δεόμενος*. zu 1, 112, 1.

C. 59. *τόν* streicht Cobet; aber der Artikel kann hier das Betreffende bezeichnen. — *τῶν*, *τούτων ὧν* über die Gegenstände welcher. vgl. zu *τοῦ* 7, 113. — *πολλός*. zu 1, 98, 1. Aesch. 2, 41: *πολὺς ἦν [ἐν] τοῖς ἐπαίνοις*. (Dem. 40, 53: *πολὺς καὶ τολμηρός ἐστιν ἄνθρωπος*.) — *Κορίνθιος*

ῥαπίζονται." ὁ δὲ ἀπολυόμενος ἔφη· "οἱ δέ γε ἐγκαταλειπόμενοι
οὐ στεφανεῦνται." τότε μὲν ἠπίως [πρὸς] τὸν Κορίνθιον ἀμείψατο, 60
πρὸς δὲ τὸν Εὐρυβιάδεα ἔλεγε ἐκείνων μὲν οὐκέτι οὐδὲν τῶν πρότερον
λεχθέντων, ὡς ἐπεὰν ἀπαίρωσι ἀπὸ Σαλαμῖνος, διαδρήσονται· πα-
ρεόντων γὰρ τῶν συμμάχων οὐκ ἔφερέ οἱ κόσμον οὐδένα κακηγορέειν·
ὁ δὲ ἄλλου λόγου εἴχετο, λέγων τάδε.

"Ἐν σοὶ νῦν ἐστι σῶσαι τὴν Ἑλλάδα, ἢν ἐμοὶ πείθῃ ναυμαχίην
αὐτοῦ μένων ποιέεσθαι μηδὲ πειθόμενος τουτέων τοῖσι λόγοισι ἀνα-
ζεύξῃς πρὸς τὸν Ἰσθμὸν τὰς νέας. ἀντίθες γὰρ ἑκάτερον ἀκούσας.
πρὸς μὲν τῷ Ἰσθμῷ συμβάλλων ἐν πελάγεϊ ἀναπεπταμένῳ ναυμαχή- 2
σεις, ἐς τὸ ἥκιστα ἡμῖν σύμφορόν ἐστι νέας ἔχουσι βαρυτέρας καὶ ἀρι-
θμὸν ἐλάσσονας· τοῦτο δὲ ἀπολέεις Σαλαμῖνά τε καὶ Μέγαρα καὶ
Αἴγιναν, ἤν περ καὶ τὰ ἄλλα εὐτυχήσωμεν. ἅμα γὰρ τῷ ναυτικῷ
αὐτέων ἕψεται καὶ ὁ πεζὸς στρατός, καὶ οὕτω σφέας αὐτὸς ἄξεις ἐπὶ
τὴν Πελοπόννησον, κινδυνεύσεις τε ἁπάσῃ τῇ Ἑλλάδι. ἢν δὲ τὰ ἐγὼ 3
λέγω ποιήσῃς, τοσάδε ἐν αὐτοῖσι χρηστὰ εὑρήσεις. πρῶτα μὲν ἐν
στεινῷ συμβάλλοντες νηυσὶ ὀλίγῃσι πρὸς πολλάς, ἢν τὰ οἰκότα ἐκ τοῦ
πολέμου ἐκβαίνῃ, πολλὸν κρατήσομεν· τὸ γὰρ ἐν στεινῷ ναυμαχέειν
πρὸς ἡμέων ἐστί, ἐν εὐρυχωρίῃ δὲ πρὸς ἐκείνων. αὖτις δὲ Σαλαμὶς
περιγίνεται, ἐς τὴν ἡμῖν ὑπέκκειται τέκνα τε καὶ γυναῖκες. καὶ μὴν
καὶ τόδε ἐν αὐτοῖσι ἔνεστι, τοῦ καὶ περιέχεσθε μάλιστα· ὁμοίως
αὐτοῦ τε μένων προναυμαχήσεις Πελοποννήσου καὶ πρὸς τῷ Ἰσθμῷ,
οὐδέ σφεας, εἴ περ εὖ φρονέεις, ἄξεις ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον. ἢν δέ 4
γε καὶ τὰ ἐγὼ ἐλπίζω γένηται καὶ νικήσωμεν τῇσι νηυσί, οὔτε ὑμῖν ἐς
τὸν Ἰσθμὸν παρέσονται οἱ βάρβαροι οὔτε προβήσονται ἑκαστέρω τῆς

Κορινθίων ist nicht nothwendig. Kr. z. Dion. p. 303. vgl. 8, 67. — προεξ-
ανιστάμενοι, vor der Aufforderung. — ῥαπίζονται, μαστιγοῦνται. zu
223, 2. — ἀπολυόμενος sich rechtfertigend. — οἱ ἐγκαταλειπό-
μενοι die Zurückbleibenden, die nicht auf dem Kampfplatze Auftretenden.
C. 60 § 1. τότε μέν. Vor schwebt schon das τότε (δὲ) δή etc. C. 61.
— ἐκείνων τῶν. zu 7, 185. — οὐκ ἔφερε οἱ κόσμον es geziemte ihm
nicht. (Va.) — κακηγορεῖν für κατηγορεῖν Va. — ἐν σοί. gr. Spr. 68, 12, 6.
— λόγοισι für λέγουσι Kr. — ἀναζεύξῃς, transitiv, wie von Landtruppen 9,
., 1. 58, 2. Bei Attikern nur (selten) intransitiv.

§ 2. ἀναπεπταμένῳ offen, wie ἀναπεπταμένῃ τῇ θαλάσσῃ Long.
p. 177. (We.) Dort (p. 91 Schäfer) füg' ich ἐν zu. Sonst εὐρυχωρία, wie
3. — ἐς τό für ἐς ὅ Struve, ναυμαχεῖν ergänzend: ἐς τὴν πλεύσασιν ἡμῖν
ναυμαχεῖν ἥκιστα σύμφορόν ἐστι. Vielleicht ist ἐς zu streichen. — βαρυτέ-
ρας. βραχυτέρας Matthiä. vgl. Plut. Them. 14. — τοῦτο δέ. zu 5, 45, 1. —
τὰ ἄλλα εὐτυχήσωμεν. zu 7, 190. — κινδυνεύσεις ἁπάσῃ. zu 7, 209, 2.

§ 3. ἐκβαίνῃ. zu 7, 209, 1. — πολλόν. zu 5, 1, 2. — πρός. Spr.
, 38, 1. (37, 1.) — εὐρυχωρίῃ. zu § 2. Kr. zu Thuk. 2, 83, 2. — αὖ-
ς sodann. zu 1, 90, 2. — ἐς τήν. zu 3, 31, 2. vgl. 1, 97, 1. — ἐν αὐ-
τοῖσι, τοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεχθεῖσιν. (Jacobs.) — περιέχεσθε. zu 1, 71, 2. — τε
ὅδε? Anstoss an τέ nahm schon Jacobs.

§ 4. ὑμῖν παρέσονται. zu 7, 53. 143, 1. — ἑκαστέρω. Di. 23, 6, 1.

Ἀττικῆς, ἀπίασί τε οὐδενὶ κόσμῳ, Μεγάροισί τε κερδανέομεν περι-
οῦσι καὶ Αἰγίνῃ καὶ Σαλαμῖνι, ἐν τῇ ἡμῖν καὶ λογιόν ἐστι τῶν ἐχθρῶν
κατύπερθε γενέσθαι. οἰκότα μέν νυν βουλευομένοισι ἀνθρώποισι
τὸ ἐπίπαν ἐθέλει γίνεσθαι· μὴ δὲ οἰκότα βουλευομένοισι οὐκ ἐθέλει
οὐδὲ ὁ θεὸς προσχωρέειν πρὸς τὰς ἀνθρωπηίας γνώμας."

61 Ταῦτα λέγοντος Θεμιστοκλέος αὖτις ὁ Κορίνθιος Ἀδείμαντος ἐπ-
φέρετο, σιγᾶν τε κελεύων τῷ μὴ ἔστι πατρὶς καὶ Εὐρυβιάδεα οὐκ ἐῶν
ἐπιψηφίζειν ἀπόλι ἀνδρί· πόλιν γὰρ τὸν Θεμιστοκλέα παρεχόμενον
οὕτω ἐκέλευε γνώμας συμβάλλεσθαι. ταῦτα δέ οἱ προέφερε, ὅτι ἡλώ-
κεσάν τε καὶ κατείχοντο αἱ Ἀθῆναι. τότε δὴ ὁ Θεμιστοκλέης κεῖνόν
τε καὶ τοὺς Κορινθίους πολλά τε καὶ κακὰ ἔλεγε, ἑωυτοῖσί τε ἐδήλου
λόγῳ ὡς εἴη καὶ πόλις καὶ γῆ μέζων ἤπερ κείνοισι, ἔστ' ἂν διηκόσιαι
νέες σφι ἔωσι πεπληρωμέναι· οὐδαμοὺς γὰρ Ἑλλήνων αὐτοὺς ἐπιόν-
62 τας ἀποκρούσεσθαι. σημαίνων δὲ ταῦτα τῷ λόγῳ διέβαινε ἐς Εὐρυ-
βιάδεα, λέγων μᾶλλον ἐπεστραμμένα. "σὺ εἰ μενέεις αὐτοῦ καὶ μένων
ἔσεαι ἀνὴρ ἀγαθός· εἰ δὲ μή, ἀνατρέψεις τὴν Ἑλλάδα· τὸ πᾶν γὰρ
ἡμῖν τοῦ πολέμου φέρουσι αἱ νέες. ἀλλ' ἐμοὶ πείθεο. εἰ δὲ ταῦτα
μὴ ποιήσεις, ἡμεῖς μέν, ὡς ἔχομεν, ἀναλαβόντες τοὺς οἰκέτας κομιεύ-
μεθα ἐς Σῖριν τὴν ἐν Ἰταλίῃ, ἥπερ ἡμετέρη τέ ἐστι ἐκ παλαιοῦ ἔτι,
καὶ τὰ λόγια λέγει ὑπ' ἡμέων αὐτὴν δέειν κτισθῆναι· ὑμεῖς δὲ συμ-
63 μάχων τοιῶνδε μουνωθέντες μεμνήσεσθε τῶν ἐμῶν λόγων." ταῦτα
δὲ Θεμιστοκλέος λέγοντος ἀνεδιδάσκετο Εὐρυβιάδης. δοκέειν δέ μοι,

---

— τῆς Ἀ. als bis A., dies mitgerechnet. — οὐδενὶ κόσμῳ ohne alle Ordnung, wie 3, 13, 1 Regelmässig ohne σύν. Kr. zu Thuk. 2, 52, 1. — M. κερδανέομεν περιεοῦσι wir werden um die, in der Rettung der M. Gewinn haben. Eur. Herk. 604: τῇ ἀσφαλείᾳ κερδανεῖς. Die Construction ist selten, analog dem häufigern ζημιοῦσθαί τινι. zu 7, 39, 2. — λόγιον Weissagung. Kr. zu Thuk. 2, 8, 2. — κατύπερθε. zu 1, 67. Ueber κατυπέρτερος zu 1, 65, 1. — ὡς τὸ ἐπὶ πᾶν im Allgemeinen. 4, 68, 1. — ἐθέλει, φιλεῖ. zu 1, 74, 3. — εὖ wird hier ausgefallen sein. vgl. zu 1, 132, 1. — μὴ δέ. zu 7, 149, 1. — βουλευομένοισι. Der Dativ auch hier, weil vorher, zu erklären nach gr. Spr. 48, 5, 2.

C. 61. ἐπεφέρετο. zu 1, 209, 2. — ἐπιψηφίζειν ἀπόλι ἀνδρί für einen stadt- und staatlosen Mann (d. h. über dessen Antrag) abstimmen lassen. Die Altercation fand statt πρὶν ἢ τὸν Εὐρυβιάδεα προθεῖναι τὸν λόγον C. 59. — ἀπόλι. Di. 17, 1, 3. — οὕτω, beim condicionalen Particip, wie sonst beim temporalen. Spr. 56, 9, 2. (10, 3.) — γνώμας συμβάλλεσθαι Anträge beizusteuern. — προέφερε rückte vor. vgl. 1, 3. 4, 151. — δή. δὲ δή Va., weil τότε μέν etc. C. 60, 1 berücksichtigt werde. — ἑωυτοῖσι, ἑαυτῷ καὶ τοῖς ἑαυτοῦ ἀστοῖς. Spr. 58, 4, 3. — λόγῳ durch eine Erörterung. vgl. C. 62 u. zu 5, 84, 1. — οὐδαμούς. Di. 24, 1, 3.

C. 62. μενέεις. μὲν μενέεις Werfer, da bei einem hypothetischen Gegensatz μέν schwerlich ausgelassen worden. — ἐπεστραμμένα. zu 1, 30, 3. vgl. 7, 160. — ἀγαθός, erg. εὖ ἔχει. gr. Spr. 54, 12, 12. — τὸ πᾶν die ganze Entscheidung, alles worauf es ankommt. — φέρουσι enthalten. — ὡς ἔχομεν. zu 1, 24, 3. — ἔτι. zu 8, 6. — αὐτήν. Spr. 60, 5, 2. (6, 2.)

C. 63. ἀνεδιδάσκετο dedocebatur. (Va.) vgl. jedoch Kr. zu Thuk. 1,

ἀρρωδήσας μάλιστα τοὺς Ἀθηναίους ἀνεδιδάσκετο μή σφεας ἀπολίπωσι, ἢν πρὸς τὸν Ἰσθμὸν ἀνάγῃ τὰς νέας· ἀπολιπόντων γὰρ Ἀθηναίων οὐκέτι ἐγίνοντο ἀξιόμαχοι οἱ λοιποί. ταύτην δὴ αἱρέεται τὴν γνώμην, αὐτοῦ μένοντας διαναυμαχέειν.

Οὕτω μὲν οἱ περὶ Σαλαμῖνα ἔπεσι ἀκροβολισάμενοι, ἐπείτε Εὐρυβιάδῃ ἔδοξε, αὐτοῦ παρεσκευάζοντο ὡς ναυμαχήσοντες. ἡμέρη τε ἐγίνετο καὶ ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνιόντι σεισμὸς ἐγένετο ἔν τε τῇ γῇ καὶ τῇ θαλάσσῃ. ἔδοξε δέ σφι εὔξασθαι τοῖσι θεοῖσι καὶ ἐπικαλέσασθαι τοὺς Αἰακίδας συμμάχους. ὡς δέ σφι ἔδοξε, καὶ ἐποίευν ταῦτα· εὐξάμενοι γὰρ πᾶσι τοῖσι θεοῖσι, αὐτόθεν μὲν ἐκ Σαλαμῖνος Αἴαντά τε καὶ Τελαμῶνα ἐπεκαλέοντο, ἐπὶ δὲ Αἰακὸν καὶ τοὺς ἄλλους Αἰακίδας νέα ἀπέστελλον ἐς Αἴγιναν. 64

Ἔφη δὲ Δίκαιος Θεοκύδεος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, φυγάς τε καὶ παρὰ Μήδοισι λόγιμος γενόμενος τοῦτον τὸν χρόνον, ἐπείτε ἐκείρετο ἡ Ἀττικὴ χώρη ὑπὸ τοῦ πεζοῦ στρατοῦ τοῦ Ξέρξεω, ἐοῦσα ἐρῆμος Ἀθηναίων, τυχεῖν τότε ἐὼν ἅμα Δημαρήτῳ τῷ Λακεδαιμονίῳ ἐν τῷ Θριασίῳ πεδίῳ, ἰδεῖν δὲ κονιορτὸν χωρέοντα ἀπ' Ἐλευσῖνος ὡς ἀνδρῶν μάλιστά κῃ τρισμυρίων, ἀποθωμάζειν τέ σφεας τὸν κονιορτὸν ὅτεών κοτε εἴη ἀνθρώπων, καὶ πρόκατε φωνῆς ἀκούειν καί οἱ φαίνεσθαι τὴν φωνὴν εἶναι τὸν μυστικὸν ἴακχον. εἶναι δ' ἀδαήμονα τῶν ἱρῶν τῶν ἐν Ἐλευσῖνι γινομένων τὸν Δημάρητον, εἴρεσθαί τε αὐτὸν ὅ τι τὸ φθεγγόμενον εἴη τοῦτο. αὐτὸς δὲ εἶπαι· "Δημάρητε, οὐκ ἔστι ὅκως οὐ μέγα τι σίνος ἔσται τῇ βασιλέος στρατιῇ· τάδε γὰρ ἀρίδηλα, ἐρήμου ἐούσης τῆς Ἀττικῆς, ὅτι θεῖον τὸ φθεγγόμενον, ἀπ' Ἐλευσῖνος ἰὸν ἐς τιμωρίην Ἀθηναίοισί τε καὶ τοῖσι συμμάχοισι. καὶ ἢν μέν γε κατασκήψῃ ἐς τὴν Πελοπόννησον, κίνδυνος αὐτῷ τε βασιλέι καὶ τῇ στρατιῇ τῇ ἐν τῇ ἠπείρῳ ἔσται, ἢν δὲ ἐπὶ τὰς νέας τράπηται τὰς ἐν Σαλαμῖνι, τὸν ναυτικὸν στρατὸν κινδυνεύσει βασιλεὺς ἀποβαλέειν. τὴν 3 δὲ ὁρτὴν ταύτην ἄγουσι Ἀθηναῖοι ἀνὰ πάντα ἔτεα τῇ Μητρὶ καὶ τῇ 65

63, 1. — *ἀρρωδήσας τοὺς Ἀ. μή.* gr. Spr. 61, 6, 5. — *δή* für *δέ* Kr. — *διαναυμαχέειν.* Spr. 57, 10, 5. (6.)

C. 64. *ἔπεσι, λόγοις.* zu 1, 36, 2. — *ἀκροβολισάμενοι* sonst bei Niemand von einer Wortplänkerei. Ueber *ὠθισμὸς λόγων* zu 8, 78. — *καὶ ἐποίευν.* zu 1, 79, 1. — *αὐτόθεν ἐκ Σ.* Eine nicht häufige Verbindung. Kr. zu Thuk. 5, 83, 1. — *ἐπί* nach. zu 1, 84, 3. — *Αἰακίδας.* zu 5, 80.

C. 65 § 1. *κείρειν*, bei Her. öfter so, ist in diesem Sinne mehr dichterisch; sonst *τέμνειν.* — *ὅτεων* d. h. von welchen erregt. — *πρόκατε, εὐθύς.* zu 1, 111, 4. — *ἴακχος* hiess von der häufigen Anrufung auch das Festlied. (Voss Mythol. Br. V S. 24.)

§ 2. *ἀδαήμονα,* poetisch. Di. 47, 26, 6. — *αὐτὸς δὲ εἶπαι* hängt noch von *ἔφη* § 1 ab. — *οὐκ ἔστι ὅκως.* Spr. 61, 4, 8. (5, 5.) — *σίνος* Unheil, poetisch, Her. nur hier. — *ἀρίδηλος* sehr deutlich, bei Her. nur hier, dichterisch, aber bei Ho. *ἀρίζηλος* geschrieben. Buttm. Lexil. 60, 9. — *κατασκήψῃ* sich wirft, wendet.

§ 3. *ἀνά.* Spr. 68, 16 A. (20, 2.) Nach dem regelmässigen Gebrauche

Κούρῃ, καὶ αὐτέων τε ὁ βουλόμενος καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων μυεῖτα[i]
καὶ τὴν φωνὴν τῆς ἀκούεις, ἐν ταύτῃ τῇ ὁρτῇ ἰακχάζουσι.” πρ[ὸς]
ταῦτα εἶπαι Δημάρητον· “σίγα τε καὶ μηδενὶ ἄλλῳ τὸν λόγον τοῦ[τον]
εἴπῃς· ἢν γάρ τοι ἐς βασιλέα ἀνενειχθῇ τὰ ἔπεα ταῦτα, ἀποβαλ[έεις]
τὴν κεφαλήν, καί σε οὔτε ἐγὼ δυνήσομαι ῥύσασθαι οὔτ' ἄλλος ἀνθρ[ώ-]
4πων οὐδὲ εἷς. ἀλλ' ἔχ' ἥσυχος, περὶ δὲ στρατιῆς τῆσδε θεοῖσι μ[ελή-]
σει.” τὸν μὲν δὴ ταῦτα παραινέειν, ἐκ δὲ τοῦ κονιορτοῦ καὶ τῆς φ[ω-]
νῆς γενέσθαι νέφος καὶ μεταρσιωθὲν φέρεσθαι ἐπὶ Σαλαμῖνος ἐς [τὸ]
στρατόπεδον τὸ τῶν Ἑλλήνων· οὕτω δὲ αὐτοὺς μαθεῖν ὅτι τὸ ναυ[τι-]
κὸν τὸ Ξέρξεω ἀπολέεσθαι μέλλοι. ταῦτα μὲν Δίκαιος ὁ Θεοκύ[δεος]
ἔλεγε, Δημαρήτου τε καὶ ἄλλων μαρτύρων καταπτόμενος.

66 Οἱ δὲ ἐς τὸν Ξέρξεω ναυτικὸν στρατὸν ταχθέντες, ἐπειδὴ ἐκ Τ[ρη-]
χῖνος θεησάμενοι τὸ τρῶμα τὸ Λακωνικὸν διέβησαν ἐς τὴν Ἱστια[ίην,]
ἐπισχόντες ἡμέρας τρεῖς ἔπλωον δι' Εὐρίπου καὶ ἐν ἑτέρῃσι τρ[ισὶ]
ἡμέρῃσι ἐγένοντο ἐν Φαλήρῳ. ὡς μὲν ἐμοὶ δοκέειν οὐκ ἐλάσσ[ονες]
ἐόντες ἀριθμὸν ἐσέβαλον ἐς τὰς Ἀθήνας, κατά τε ἤπειρον καὶ τ[ῇσι]
νηυσὶ ἀπικόμενοι, ἢ ἐπί τε Σηπιάδα ἀπίκοντο καὶ ἐς Θερμοπύλ[ας·]
2ἀντιθήσω γὰρ τοῖσί τε ὑπὸ τοῦ χειμῶνος αὐτέων ἀπολομένοισι κ[αὶ]
τοῖσι ἐν Θερμοπύλῃσι καὶ τῇσι ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ναυμαχίῃσι τοὺσδ[ε,]
τοὺς τότε οὔκω ἑπομένους βασιλέϊ, Μηλιέας τε καὶ Δωριέας καὶ Λο-
κροὺς καὶ Βοιωτοὺς πανστρατιῇ ἑπομένους πλὴν Θεσπιέων τε καὶ
Πλαταιέων, καὶ μάλα Καρυστίους τε καὶ Ἀνδρίους καὶ Τηνίους τ[ε]
καὶ τοὺς λοιποὺς νησιώτας πάντας, πλὴν τῶν πέντε πολίων τῶν ἐπε-
μνήσθην πρότερον τὰ οὐνόματα. ὅσῳ γὰρ δὴ προέβαινε ἐσωτέρω τῆ[ς]
Ἑλλάδος ὁ Πέρσης, τοσούτῳ πλέω ἔθνεά οἱ εἵπετο.

67 Ἐπεὶ ὦν ἀπίκατο ἐς τὰς Ἀθήνας πάντες οὗτοι πλὴν Παρί[ων]
(Πάριοι δὲ ὑπολειφθέντες ἐν Κύθνῳ ἐκαραδόκεον τὸν πόλεμον κ[ῇ]
ἀποβήσεται), οἱ δὲ λοιποὶ ὡς ἀπίκοντο ἐς τὸ Φάληρον, ἐνθαῦτα [...]

---

des Her. erwarte ich πᾶν ἔτος. Gemeint sind die grossen Eleusinien, die ma[n]
vom funfzehnten Boedromion an neun Tage lang feierte. Corsini fasti Att[ici]
II p. 378. Die kleinen Eleusinien fielen in den Anthesterion. — ἰακχάζουσι.
Bei Attikern (Dichtern) ἰακχέω. Jenes erst wieder bei Spätern. — ἐς βασι-
λέα so auch 8, 69, 2. — ἀνενειχθῇ. zu 3, 70. vgl. zu 8, 31. — ῥύσα-
σθαι, σώζειν. zu 5, 49, 2.

§ 4. ἔχ' ἥσυχος. Di. 52, 2, 3. — στρατιῆς ohne τῆς. Di. 50, 11, [...]
— μεταρσιωθέν, μετεωρισθέν. Sonst nirgends. vgl. zu 7, 188, 2. — μέλ-
λοι. μέλλει? — καταπτόμενος. zu 6, 68.

C. 66 § 1. οἱ δέ. Schliesst sich an C. 24 an. (Sch.) — ταχθέντες
zu 7, 21, 1. — μέν. Spr. 69, 31, 2. (35, 2.) — δοκέειν. gr. Spr. 55, 1, [...]
— ἀριθμόν. Di. 46, 5, 1.

§ 2. μάλα ferner. zu 7, 186. — ἐπεμνήσθην. zu 6, 19, 1. — πρό-
τερον 8, 46, 2. — ἐσωτέρω. gr. Spr. 23, 9, 2. Doch hab' ich diesen Com-
parativ sonst nicht gefunden; ἐσωτάτω wird aus Hippokrates angeführt.

C. 67. ἐκαραδόκεον κῇ. zu 7, 163. — οἱ δὲ λ. als Ggs. zu der Pa-
renthese. — κατέβη, an die Küste. — προΐζετο er nahm den Vorsit[z]

ἰη αὐτὸς Ξέρξης ἐπὶ τὰς νέας, ἐθέλων σφι συμμῖξαί τε καὶ πυθέ-
αι τῶν ἐπιπλωόντων τὰς γνώμας. ἐπεὶ δὲ ἀπικόμενος προΐζετο,
ρῆσαν μετάπεμπτοι οἱ τῶν ἐθνέων τῶν σφετέρων τύραννοι καὶ τα-
ρχοι ἀπὸ τῶν νεῶν καὶ ἵζοντο ὥς σφι βασιλεὺς ἑκάστῳ τιμὴν ἐ-
ώκεε, πρῶτος μὲν ὁ Σιδώνιος βασιλεύς, μετὰ δὲ ὁ Τύριος, ἐπὶ
ἄλλοι. ὡς δὲ κόσμῳ ἐπεξῆς ἵζοντο, πέμψας Ξέρξης Μαρδόνιον
ντα, ἀποπειρώμενος ἑκάστου, εἰ ναυμαχίην ποιέοιτο. ἐπεὶ δὲ πε- 68
ὼν εἰρώτα ὁ Μαρδόνιος ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ Σιδωνίου, οἱ μὲν δὴ
οι κατὰ τὠυτὸ γνώμην ἐξεφέροντο, κελεύοντες ναυμαχίην ποιέεσθαι,
εμισίη δὲ τάδε ἔφη.

Εἶπαί μοι πρὸς βασιλέα, Μαρδόνιε, ὡς ἐγὼ τάδε λέγω. οὔτε
στην γενομένην ἐν τῇσι ναυμαχίῃσι τῇσι πρὸς Εὐβοίῃ οὔτε ἐλά-
α ἀποδεξαμένην, δέσποτα, τὴν ἐοῦσαν γνώμην με δίκαιόν ἐστι
δείκνυσθαι, τὰ τυγχάνω φρονέουσα ἄριστα ἐς πρήγματα τὰ σά.
τοι τάδε λέγω, φείδεο τῶν νεῶν μηδὲ ναυμαχίην ποιέο· οἱ γὰρ 2
ρες τῶν σῶν ἀνδρῶν κρέσσονες τοσοῦτό εἰσι κατὰ θάλασσαν ὅσον
ρες γυναικῶν. τί δὲ πάντως δέει σε ναυμαχίῃσι ἀνακινδυνεύειν;
ἔχεις μὲν τὰς Ἀθήνας, τῶν περ εἵνεκα ὡρμήθης στρατεύεσθαι,
ς δὲ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα; ἐμποδὼν δέ τοι ἵσταται οὐδείς· οἳ δέ
ἀντέστησαν, ἀπήλλαξαν οὕτω ὡς κείνους ἔπρεπε. τῇ δὲ ἐγὼ δο- 3
ἀποβήσεσθαι τὰ τῶν ἀντιπολέμων πρήγματα, τοῦτο φράσω. ἢν
μὴ ἐπειχθῇς ναυμαχίην ποιεύμενος, ἀλλὰ τὰς νέας αὐτοῦ ἔχῃς
ς γῇ μένων ἢ καὶ προβαίνων ἐς τὴν Πελοπόννησον, εὐπετέως τοι,
ποτα, χωρήσει τὰ νοέων ἐλήλυθας. οὐ γὰρ οἷοί τε πολλὸν χρόνον
τοι ἀντέχειν οἱ Ἕλληνες, ἀλλά σφεας διασκεδᾷς, κατὰ πόλις δὲ
στοι φεύξονται. οὔτε γὰρ σῖτος πάρα σφίσι ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ,

. Das Wort kommt bei Frühern nicht vor; ἐς θρόνον προκατίζειν 1, 14, 2.
. 97, 1. προκατίζεσθαι 5, 12, 2, wie vielleicht auch hier zu lesen ist. — ἐπὶ
Di. 68, 2, 3. — ποιέοιτο liefern solle. Spr. 54, 7.

C. 68 § 1. μὲν δή, wie 7, 188, 1. Xen. Kyr. 8, 5, 2. An. 5, 2, 13?
ἐξεφέροντο, ἀπεδείκνυντο. zu 5, 36, 1. — εἶπαι. gr. Spr. 55, 1, 5. —
ι. Spr. 48, 6, 2. (5.) — ἀποδεξαμένην, gew. mit ἔργα, das hier doch
as anmassend klänge; ähnlich 7, 211, 2 bloss ἄλλα. vgl. zu 6, 55. —
für τήνδε Va. — ἐοῦσαν wahre. (Va.) — τά auf γνώμην, wie auf λόγος
1, 2. vgl. 1, 207, 2: γνώμην ἔχω τὰ ἔμπαλιν. Der Art auch wohl 2, 118, 1.
ἄριστα ist hier das Adjectiv.

§ 2. ἀνακινδυνεύειν wieder Gefahr laufen, wie 9, 26, 2. 41, 2.
h.) Sonst scheint das Wort nirgends vorzukommen. — κείνους, erg.
ιλλάξαι, wozu es Subjectsaccusativ ist. Spr. 55, 4, 4. (11.) — ἀντιπό-
ιοι. zu 4, 134, 1. vgl. Thuk. 3, 90, 1.

§ 3. ἐπειχθῇς. Di. 56, 5, 3. vgl. § 4. — ἔχῃς. Eur. Hek. 35: ναῦς
ντες — ἐπ' ἀκταῖς τῆσδε Θρηκίης χθονός. (Schäfer.) — εὐπετής und εὐπε-
leicht finden sich zwar auch bei attischen Prosaikern, aber doch verhält-
smässig selten, nie bei Thukydides und den meisten Rednern. — χωρή-
. Gew. so προχωρεῖν. zu 3, 39, 2. — νοέων, ἐπινοῶν. zu 7 8, 2. —
ρα, πάρεστι. Di. 68, 2, 7. — αὐτούς. αὐτοῦ Sch. Wenn die La. richtig

ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, οὔτε αὐτοὺς οἰκός, ἢν σὺ ἐπὶ τὴν Πελοπόννη-
ἐλαύνῃς τὸν πεζὸν στρατόν, ἀτρεμιεῖν τοὺς ἐκεῖθεν αὐτέων ἥκοντ-
⁴οὐδέ σφι μελήσει πρὸ τῶν Ἀθηνέων ναυμαχέειν. ἢν δὲ αὐτίκα ἐπ-
χθῇς ναυμαχῆσαι, δειμαίνω μὴ ὁ ναυτικὸς στρατὸς κακωθεὶς τὸν π-
ζὸν προσδηλήσηται. πρὸς δέ, ὦ βασιλεῦ, καὶ τόδε ἐς θυμὸν βαλ-
ὡς τοῖσι μὲν χρηστοῖσι τῶν ἀνθρώπων κακοὶ δοῦλοι φιλέουσι γί-
σθαι, τοῖσι δὲ κακοῖσι χρηστοί. σοὶ δὲ ἐόντι ἀρίστῳ ἀνδρῶν πάν-
κακοὶ δοῦλοι εἰσί, οἳ ἐν συμμάχων λόγῳ λέγονται εἶναι, ἐόντες Α-
γύπτιοί τε καὶ Κύπριοι καὶ Κίλικες καὶ Πάμφυλοι, τῶν ὄφελός ἐ-
οὐδέν."

69 Ταῦτα λεγούσης πρὸς Μαρδόνιον, ὅσοι μὲν ἦσαν εὔνοοι τῇ Ἀρ-
τεμισίῃ, συμφορὴν ἐποιεῦντο τοὺς λόγους ὡς κακόν τι πεισομένης π-
βασιλέος, ὅτι οὐκ ἐᾷ ναυμαχίην ποιέεσθαι, οἱ δὲ ἀγαιόμενοί τε κ-
φθονέοντες αὐτῇ, ἅτε ἐν πρώτοισι τετιμημένης διὰ πάντων τῶν συ-
²μάχων, ἐτέρποντο τῇ ἀνακρίσι ὡς ἀπολεομένης αὐτῆς. ἐπεὶ δὲ ἀν-
νείχθησαν αἱ γνῶμαι ἐς Ξέρξεα, κάρτα τε ἥσθη τῇ γνώμῃ τῆς Ἀρ-
τεμισίης, καὶ νομίζων ἔτι πρότερον σπουδαίην εἶναι τότε πολλῷ μᾶλ-
λον αἴνεε. ὅμως δὲ τοῖσι πλέοσι πείθεσθαι ἐκέλευε, τάδε καταδόξας,
πρὸς μὲν Εὐβοίῃ σφέας ἐθελοκακέειν ὡς οὐ παρεόντος αὐτοῦ, τό-
δὲ αὐτὸς παρεσκεύαστο θεήσασθαι ναυμαχέοντας.

70 Ἐπεὶ δὲ παρήγγελλον ἀναπλώειν, ἀνῆγον τὰς νέας ἐπὶ τὴν Σαλα-
μῖνα, καὶ παρεκρίθησαν διαταχθέντες κατ' ἡσυχίην. τότε μέν νυν οὐ-
ἐξέχρησέ σφι ἡ ἡμέρη ναυμαχίην ποιήσασθαι· νὺξ γὰρ ἐπεγένετο· οἱ
δὲ παρεσκευάζοντο ἐς τὴν ὑστεραίην. τοὺς δὲ Ἕλληνας εἶχε δέος τε
καὶ ἀρρωδίη, οὐκ ἥκιστα δὲ τοὺς ἀπὸ Πελοποννήσου. ἀρρώδεον δέ,
ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐν Σαλαμῖνι κατήμενοι ὑπὲρ γῆς τῆς Ἀθηναίων ναυ-
μαχέειν μέλλοιεν, νικηθέντες τε ἐν νήσῳ ἀπολαμφθέντες πολιορκήσον-
ται, ἀπέντες τὴν ἑωυτῶν ἀφύλακτον.

---

ist, so ist τοὺς ἐκεῖθεν αὐτέων ἥκοντας als genauer bestimmende Apposition z-
nehmen. — ἐλαύνῃς τὸν π. zu 1, 164, 1. — ἀτρεμιεῖν. zu 1, 185, 1.

§ 4. δειμαίνω. zu 1, 159, 1. — προσδηλήσηται, προσδιαφθείρ-
zu 6, 36. Das Compositum findet sich sonst nicht. — ἐς θυμὸν βαλέ. zu
1, 84, 3. Il. α, 297: σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσιν. (Va.) — λόγῳ. zu 6, 19, 1.

C. 69 § 1. λεγούσης, τῆς Ἀρτεμισίας. zu 1, 3. — ἐᾷ. ἔα We. u. Va.
auch mir eingefallen. — ἀγαιόμενοι. Di. 39 u. ἀγάομαι. — τετιμημένης,
wo man den Da. erwartet. Aehnlich προδόντων 8, 90, 1. ἁλισκομένων 8, 108, 1
(Va.) gr. Spr. 47, 4, 2. — διά. zu 1, 25. — ἀνακρίσι Erörterung, sonst
nur juristisch.

§ 2. ἔτι schon. zu 1, 190, 2. — αἴνεε. zu 5, 102. — καταδόξας
zu 1, 22, 2.

C. 70. ἀναπλώειν auf die hohe See zu schiffen, sonst ἀνάγε-
σθαι. — ἀνῆγον. zu 6, 12, 1. — παρεκρίθησαν, παρετάχθησαν, mit dem
Nebenbegriffe der Auswahl, noch 9, 98, 2. Das Wort erscheint erst bei Spä-
tern wieder. — ἐξέχρησε, ἐξήρκεσε. So sonst nirgends. zu 3, 137, 1. —
εἶχε. 1, 61, 2: τὸν δὲ δεινόν τι ἔσχε. Die Sprechweise ist mehr poetisch.

71 Τῶν δὲ βαρβάρων ὁ πεζὸς ὑπὸ τὴν παρεοῦσαν νύκτα ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον· καίτοι [τὰ δυνατὰ] πάντα ἐμεμηχάνητο ὅκως κατ' ἤπειρον μὴ ἐσβάλοιεν οἱ βάρβαροι. ὡς γὰρ ἐπύθοντο τάχιστα Πελοποννήσιοι τοὺς ἀμφὶ Λεωνίδεα ἐν Θερμοπύλῃσι τετελευτηκέναι, συνδραμόντες ἐκ τῶν πολίων ἐς τὸν Ἰσθμὸν ἵζοντο, καί σφι ἐπῆν στρατηγὸς Κλεόμβροτος ὁ Ἀναξανδρίδεω, Λεωνίδεω δὲ ἀδελφεός. ἱζόμενοι δὲ ἐν τῷ Ἰσθμῷ καὶ συγχώσαντες τὴν Σκιρωνίδα ὁδόν, μετὰ τοῦτο, ὥς σφι ἔδοξε βουλευομένοισι, οἰκοδόμεον διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ τεῖχος. ἅτε δὲ ἐουσέων μυριάδων πολλέων καὶ παντὸς ἀνδρὸς ἐργαζομένου, ἠνύετο τὸ ἔργον· καὶ γὰρ λίθοι καὶ πλίνθοι καὶ ξύλα καὶ φορμοὶ ψάμμου πλήρεες ἐσεφορέοντο, καὶ ἐλίνυον οὐδένα χρόνον οἱ βοηθήσαντες ἐργαζόμενοι, οὔτε νυκτὸς οὔτε ἡμέρης. 72 οἱ δὲ βωθήσαντες ἐς τὸν Ἰσθμὸν πανδημεὶ οἵδε ἦσαν Ἑλλήνων, Λακεδαιμόνιοί τε καὶ Ἀρκάδες πάντες καὶ Ἠλεῖοι καὶ Κορίνθιοι καὶ Σικυώνιοι καὶ Ἐπιδαύριοι καὶ Φλιάσιοι καὶ Τροιζήνιοι καὶ Ἑρμιονέες. οὗτοι μὲν ἦσαν οἱ βοηθήσαντες καὶ ὑπεραρρωδέοντες τῇ Ἑλλάδι κινδυνευούσῃ· τοῖσι δὲ ἄλλοισι Πελοποννησίοισι ἔμελε οὐδέν. Ὀλύμπια δὲ καὶ Κάρνεια παροιχώκεε ἤδη. 73 οἰκέει δὲ τὴν Πελοπόννησον ἔθνεα ἑπτά. τουτέων δὲ τὰ μὲν δύο αὐτόχθονα ἐόντα κατὰ χώρην ἵδρυται νῦν τῇ καὶ τὸ πάλαι οἴκεον, Ἀρκάδες τε καὶ Κυνούριοι· ἓν δὲ ἔθνος τὸ Ἀχαϊκὸν ἐκ μὲν Πελοποννήσου οὐκ ἐξεχώρησε, ἐκ μέντοι τῆς ἑωυτῶν, οἰκέει δὲ τὴν ἀλλοτρίην. τὰ δὲ λοιπὰ ἔθνεα τῶν ἑπτὰ τέσσερα ἐπήλυδά ἐστι, Δωριέες τε καὶ Αἰτωλοὶ καὶ Δρύοπες καὶ Λήμνιοι. Δωριέων μὲν πολλαί τε καὶ δόκιμοι πόλιες, Αἰτωλῶν δὲ Ἦλις μούνη, Δρυόπων δὲ Ἑρμιόνη τε καὶ Ἀσίνη ἡ πρὸς Καρδαμύλῃ τῇ Λακωνικῇ, Λημνίων δὲ Παρωρεῆται πάντες. οἱ δὲ Κυνούριοι αὐτόχθονες ἐόντες δοκέουσι μοῦνοι εἶναι Ἴωνες, ἐκδεδωρίευνται δὲ ὑπό τε Ἀργείων ἀρχόμενοι καὶ τοῦ χρόνου, ἐόντες Ὀρνεῆται καὶ περίοικοι. τουτέων ὦν τῶν ἑπτὰ ἐθνέων αἱ λοιπαὶ πόλιες, πάρεξ τῶν κατέλεξα, ἐκ τοῦ μέ-

---

C. 71. *τὰ δυνατὰ πάντα.* Bloss *πᾶν* 7, 176, 3. vgl. zu 4, 154, 1. — *ὡς — τάχιστα.* zu 1, 11, 1. — *ἐπῆν.* zu 7, 96. — *ἠνύετο.* zu 1, 189, 2. — *ἐλινύσας.* zu 1, 67, 2.

C. 72. *ὑπεραρρωδέοντες.* In *ὑπερορρωδεῖν, ὑπερδεῖσαι, ὑπερφοβεῖσθαι* mit dem Ge. hängt dieser von *ὑπέρ* ab, das also dann nicht übermässig heissen kann. Der Da. ist so unregelmässig wie bei Verben die mit *κατά* zusammengesetzt sind, wie *καταγελᾶν, κατακρίνειν.* — *παροιχώκεε.* Di. 40 und *οἴχομαι.*

C. 73 § 1. *τὰ δύο.* zu 1, 18, 1. — *τῇ* für *τε* Schäfer. — *ἑωυτῶν.* Spr. 58, 4, 1. — *τήν. γῆν?* Der Artikel ist unklar. — *τέσσερα,* appositiv. zu 7, 179. — *ἐπήλυδα.* Di. 22, 8, 1. Das Neu. Sing. *ἔπηλυ* bei Spätern Lobeck Paralipp. p. 254. Das Wort ist mehr dichterisch. vgl. jedoch Kr. zu Thuk. 1, 9, 1.

§ 2. *ἐκδεδωρίευνται. ἐκδεδωρίωνται* Va. Das Wort nur hier. Aehnlich *ἐκβεβαρβαρωμένος* Isokr. 9, 47. — *καὶ τοῦ. καὶ ὑπὸ τοῦ* Sch., auch mir eingefallen, damit man nicht *ἀρχόμενοι* mit hieher ziehe. — *ἐκ τοῦ μέσου.* zu 8, 22. — *ἐκατέατο.* zu 8, 144.

σου ἐκατέατο· εἰ δὲ ἐλευθέρως ἔξεστι εἶπαι, ἐκ τοῦ μέσου κατήμε
ἐμήδιζον.

74 Οἱ μὲν δὴ ἐν τῷ Ἰσθμῷ τοιούτῳ πόνῳ συνέστασαν, ἅτε περὶ τ
παντὸς ἤδη δρόμον θέοντες καὶ τῇσι νηυσὶ οὐκ ἐλπίζοντες ἐλλάμψ
σθαι· οἱ δὲ ἐν Σαλαμῖνι ὅμως ταῦτα πυνθανόμενοι ἀρρώδεον,
οὕτω περὶ σφίσι αὐτοῖσι δειμαίνοντες ὡς περὶ τῇ Πελοποννήσῳ. τ
μὲν δὴ αὐτέων ἀνὴρ ἀνδρὶ παραστὰς σιγῇ λόγον ἐποιέετο, θῶυ
ποιεύμενοι τὴν Εὐρυβιάδεω ἀβουλίην· τέλος δὲ ἐξερράγη ἐς τὸ μέσ
σύλλογός τε δὴ ἐγίνετο καὶ πολλὰ ἐλέγετο περὶ τῶν αὐτέων, οἱ
ὡς ἐς τὴν Πελοπόννησον χρεὼν εἴη ἀποπλώειν καὶ περὶ ἐκείνης
δυνεύειν, μηδὲ πρὸ χώρης δοριαλώτου μένοντας μάχεσθαι, Ἀθην
75 δὲ καὶ Αἰγινῆται καὶ Μεγαρέες αὐτοῦ μένοντας ἀμύνασθαι. ἐνθαῦ
Θεμιστοκλέης ὡς ἑσσοῦτο τῇ γνώμῃ ὑπὸ τῶν Πελοποννησίων, λαθ
ἐξέρχεται ἐκ τοῦ συνεδρίου, ἐξελθὼν δὲ πέμπει ἐς τὸ στρατόπεδο
Μήδων ἄνδρα πλοίῳ, ἐντειλάμενος τὰ λέγειν χρεών, τῷ οὔνομα
ἦν Σίκιννος, οἰκέτης δὲ καὶ παιδαγωγὸς ἦν τῶν Θεμιστοκλέος παίδω
τὸν δὴ ὕστερον τουτέων τῶν πρηγμάτων Θεμιστοκλέης Θεσπιέα π
ποίησε, ὡς ἐπεδέκοντο οἱ Θεσπιέες πολιήτας, καὶ χρήμασι ὄλβιον.
τότε πλοίῳ ἀπικόμενος ἔλεγε πρὸς τοὺς στρατηγοὺς τῶν βαρβάρ
2 τάδε. "ἔπεμψέ με ὁ στρατηγὸς ὁ Ἀθηναίων λάθρῃ τῶν ἄλλων Ἑλλ
νων (τυγχάνει γὰρ φρονέων τὰ βασιλέος καὶ βουλόμενος μᾶλλον
ὑμέτερα κατύπερθε γίνεσθαι ἢ τὰ τῶν Ἑλλήνων πρήγματα) φράσον
ὅτι οἱ Ἕλληνες δρησμὸν βουλεύονται καταρρωδηκότες, καὶ νῦν παρέχ
κάλλιστον ὑμέας ἔργον ἁπάντων ἐξεργάσασθαι, ἢν μὴ περιίδητε δι
δράντας αὐτούς. οὔτε γὰρ ἀλλήλοισι ὁμοφρονέουσι οὔτ' ἔτι ἀντισ
σονται ὑμῖν, πρὸς ἑωυτούς τε σφέας ὄψεσθε ναυμαχέοντας τοὺς
ὑμέτερα φρονέοντας καὶ τοὺς μή." ὁ μὲν ταῦτά σφι σημήνας ἐκπ
76 δὼν ἀπαλλάσσετο· τοῖσι δὲ ὡς πιστὰ ἐγίνετο τὰ ἀγγελθέντα, τ

C. 74. *συνέστασαν.* zu 7, 170, 1. — *περί. τὸν περί?* vgl. Lobeck Pa-ralipp. p. 510. — *θέοντες.* zu 7, 57. — *ἐλλάμψεσθαι* sich auszuzeich-nen, wie 1, 80, 4. Sonst nicht so. — *ὅμως,* ungeachtet der Mauer C. 71. — *τέως* für *ἕως* Bekker. zu 1, 11, 2. — *σιγῇ* in der Stille, nicht vor einer Versammlung, neben *λόγον* ein Oxymoron. — *θῶυμα.* zu 1, 68, 1. — *ποιεύμενοι,* der Plu. weil *ἀνήρ* Viele umfasst. — *ἐξερράγη* es brach los. zu 6, 129, 2. Ueber das fehlende Subject gr. Spr. 61, 5, 6. — *αὐ-τέων. πρακτέων* oder *ποιητέων?* gr. Spr. 56, 18, 1. Herodian 2, 12: *συνελ-θόντες περὶ τῶν πρακτέων ἐσκέπτοντο.* — *οἱ μέν,* als ob *ἔλεγον* vorherginge gr. Spr. 56, 9, 4. — *Ἀθηναῖοι δέ* erg. *λέγοντες, κελεύοντες.* Spr. 55, 3, 7. (11.)

C. 75 § 1. *παιδαγωγὸς τῶν Θ. παίδων.* zu 7, 236, 1. — *ἐπεδέ-κοντο* zu den vorhandenen aufnahmen, um ihre Verluste zu ersetzen. Sonst nicht so. — *ὄλβιον, εὐδαίμονα.* zu 1, 30, 1.

§ 2. *ὁ* vor *στρατηγός* hat nur eine Hs. — *φρονέων τὰ β.* zu 2, 162, 3. — *παρέχει, πάρεστιν.* zu 1, 9, 2. — *ὁμοφρονέουσι, ὁμονοοῦσι.* zu 7, 229, 1. — *οὔτ' ἔτι* für *οὔτε τι* Schäfer. — *ἑωυτούς, ἀλλήλους.* gr. Spr. 51, 2, 16.

C. 76 § 1. *μέσαι νύκτες.* zu 8, 9. — *τὸ ἀπ' ἑσπέρης.* Spr. 50, 7, 1.

ἐν ἐς τὴν νησῖδα τὴν Ψυττάλειαν, μεταξὺ Σαλαμῖνός τε κειμένην καὶ ῆς ἠπείρου, πολλοὺς τῶν Περσέων ἀπεβίβασαν, τοῦτο δέ, ἐπειδὴ ἐ- ίνοντο μέσαι νύκτες, ἀνῆγον μὲν τὸ ἀπ' ἑσπέρης κέρας κυκλούμενοι ρὸς τὴν Σαλαμῖνα, ἀνῆγον δὲ οἱ ἀμφὶ τὴν Κέον τε καὶ τὴν Κυνό- ουραν τεταγμένοι, κατεῖχόν τε μέχρι Μουνυχίης πάντα τὸν πορθμὸν ῇσι νηυσί. τῶνδε δὲ εἵνεκεν ἀνῆγον τὰς νέας, ἵνα δὴ τοῖσι Ἕλλησι ηδὲ φυγέειν ἐξῇ, ἀλλ' ἀπολαμφθέντες ἐν τῇ Σαλαμῖνι δοῖεν τίσιν ῶν ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ἀγωνισμάτων. ἐς δὲ τὴν νησῖδα τὴν Ψυττάλειαν κλεομένην ἀπεβίβαζον τῶν Περσέων τῶνδε εἵνεκεν, ὡς ἐπεὰν γένηται υμαχίη, ἐνθαῦτα μάλιστα ἐξοισομένων τῶν τε ἀνδρῶν καὶ τῶν ναυη- ίων (ἐν γὰρ δὴ πόρῳ τῆς ναυμαχίης τῆς μελλούσης ἔσεσθαι ἔκειτο νῆσος), ἵνα τοὺς μὲν περιποιῶσι, τοὺς δὲ διαφθείρωσι. ἐποίευν δὲ ιγῇ ταῦτα, ὡς μὴ πυνθανοίατο οἱ ἐναντίοι.

Οἱ μὲν δὴ ταῦτα τῆς νυκτὸς οὐδὲν ἀποκοιμηθέντες παραρτέοντο. χρησμοῖσι δὲ οὐκ ἔχω ἀντιλέγειν ὡς οὐκ εἰσὶ ἀληθέες, οὐ βουλόμε- 77 ος ἐναργέως λέγοντας πειρᾶσθαι καταβάλλειν, ἐς τοιάδε πρήγματα εβλέψας.

ἀλλ' ὅταν Ἀρτέμιδος χρυσαόρου ἱερὸν ἀκτήν
νηυσὶ γεφυρώσωσι καὶ εἰναλίην Κυνόσουραν,
ἐλπίδι μαινομένῃ λιπαρὰς πέρσαντες Ἀθήνας,
δῖα Δίκη σβέσσει κρατερὸν Κόρον, Ὕβριος υἱόν,
δεινὸν μαιμώοντα, δοκεῦντ' ἀνὰ πάντα τίθεσθαι.
χαλκὸς γὰρ χαλκῷ συμμίξεται, αἵματι δ' Ἄρης
πόντον φοινίξει. τότ' ἐλεύθερον Ἑλλάδος ἦμαρ
εὐρύοπα Κρονίδης ἐπάγει καὶ πότνια Νίκη.

ς τοιαῦτα μὲν καὶ οὕτω ἐναργέως λέγοντι Βάκιδι ἀντιλογίης χρη-

---

, 14.) πρός 8, 85 A. Der Sinn ist wohl: sie führten den westlichen lügel umzingelnd (zur Umzingelung der Hellenen) aufs hohe Meer. — :έον. Wahrscheinlich das nordwestliche Vorgebirge [von Salamis] gegen legara. Denn es ist lächerlich hier an die Insel Keos zu denken. (Kruse Hel- s II, 1 S. 304.)

§ 2. τῶνδε δὲ εἵνεκα. zu 7, 32. — δοῖεν neben ἐξῇ. zu 1, 185, 3. - τίσιν, δίκην. zu 1, 13. — τῶν Περσέων. Spr. 47, 14, 2. (15, 3.) — ξοισομένων. zu 8, 49. — ἐν πόρῳ τῆς ν. an der Durchfahrt zu em Local der Seeschlacht. Leichter wäre οὐ γὰρ δὴ πόρρω. — ἀπο- οιμηθέντες. Das ἀπό hat wohl die Bed. unseres ab in abfüttern, also ig. ausschlafen. — παραρτέοντο, παρεσκευάζοντο. zu 7, 20.

C. 77. Das Capitel unterbricht das Zusammengehörige so schroff, gehört o wenig an diese Stelle und enthält manches so Anstössige, dass nicht füg- ch etwas Anders sein kann als eine pfäffische Einschaltung. Aehnliches an ehöriger Stelle 8, 96. — ὡς οὐκ. Spr. 67, 12, 3. (2.) — καταβάλλειν 'erwerfen. (Sch.) Oder herabsetzen? Sonst wohl nirgends so. — ερόν. Di. 22, 2, 1. — εἰναλίην. Di. 22, 3, 2. — Κόρον. κόρον We.: len Jüngling, Xerxes. — δεινόν. Di. 46, 6, 4. — ἀνατίθεσθαι um- :ustürzen; sonst nicht so; ἅμα πάντ' ἀπολέσθαι Eltz. — τότ' ἐπάγει. Di.

78σμῶν πέρι οὔτε αὐτὸς λέγειν τολμέω οὔτε παρ' ἄλλων ἐνδέκομαι.] Τῶν
δὲ ἐν Σαλαμῖνι στρατηγῶν ἐγίνετο ὠθισμὸς λόγων πολλός. ᾔδεσαν
δὲ οὔκω ὅτι σφέας περιεκυκλέοντο τῇσι νηυσὶ οἱ βάρβαροι, ἀλλ' ὥσπερ
79τῆς ἡμέρης ὥρων αὐτοὺς τεταγμένους, ἐδόκεον κατὰ χώρην εἶναι. συν-
εστηκότων δὲ τῶν στρατηγῶν ἐξ Αἰγίνης διέβη Ἀριστείδης ὁ Λυσι-
μάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος μὲν ἐξωστρακισμένος δὲ ὑπὸ τοῦ δήμου, τὸν
ἐγὼ νενόμικα, πυνθανόμενος αὐτοῦ τὸν τρόπον, ἄριστον ἄνδρα γενέ-
σθαι ἐν Ἀθήνῃσι καὶ δικαιότατον. οὗτος ὡνὴρ στὰς ἐπὶ τὸ συνέδριον
ἐξεκαλέετο Θεμιστοκλέα, ἐόντα μὲν ἑωυτῷ οὐ φίλον, ἐχθρὸν δὲ τὰ
μάλιστα· ὑπὸ δὲ μεγάθεος τῶν παρεόντων κακῶν λήθην ἐκείνων
ποιεύμενος ἐξεκαλέετο, θέλων αὐτῷ συμμῖξαι. προακηκόεε δὲ ὅτι
σπεύδοιεν οἱ ἀπὸ Πελοποννήσου ἀνάγειν τὰς νέας πρὸς τὸν Ἰσθμόν.
2ὡς δὲ ἐξῆλθέ οἱ Θεμιστοκλέης, ἔλεγε Ἀριστείδης τάδε. "ἡμέας στα-
σιάζειν χρεών ἐστι ἔν τε τῷ ἄλλῳ καιρῷ καὶ δὴ καὶ ἐν τῷδε περὶ
τοῦ ὁκότερος ἡμέων πλέω ἀγαθὰ τὴν πατρίδα ἐργάσεται. λέγω δέ
τοι ὅτι ἴσον ἐστὶ πολλά τε καὶ ὀλίγα λέγειν περὶ ἀποπλόου τοῦ ἐν-
θεῦτεν Πελοποννησίοισι. ἐγὼ γὰρ αὐτόπτης τοι λέγω γενόμενος ὅτι
νῦν οὐδ' ἢν θέλωσι Κορίνθιοί τε καὶ αὐτὸς Εὐρυβιάδης, οἷοί τε ἔσον-
ται ἐκπλῶσαι· περιεχόμεθα γὰρ ὑπὸ τῶν πολεμίων κύκλῳ. ἀλλ' ἐσελ-
80θὼν σφι ταῦτα σήμηνον." ὁ δ' ἀμείβετο τοισίδε. "κάρτα τε χρηστὰ
διακελεύεαι καὶ εὖ ἤγγειλας· τὰ γὰρ ἐγὼ ἐδεόμην γενέσθαι, αὐτὸς
αὐτόπτης γενόμενος ἥκεις. ἴσθι γὰρ ἐξ ἐμέο τὰ ποιεύμενα ὑπὸ Μή-
δων· ἔδεε γάρ, ὅτε οὐκ ἑκόντες ἤθελον ἐς μάχην κατίστασθαι οἱ Ἕλ-
ληνες, ἀέκοντας παραστήσασθαι. σὺ δὲ ἐπεί περ ἥκεις χρηστὰ ἀπαγ-
γέλλων, αὐτός σφι ἄγγειλον. ἢν γὰρ ἐγὼ αὐτὰ λέγω, δόξω πλάσας
λέγειν καὶ οὐ πείσω ὡς οὐ ποιεύντων τῶν βαρβάρων ταῦτα. ἀλλὰ

53, 1, 1. — ἀντιλογίης. ἀντιλογίας oder δι' ἀντιλογίης und ἐλθεῖν für λέ[γειν]
We. — ἐνδέκομαι, etwa ἀντιλογίαν.

C. 78. ὠθισμὸς λόγων. zu 3, 76. Von beiden verbundenen Begriffen
hängt τῶν στρατηγῶν ab: Wortgefecht der Feldherren. vgl. C. 81. gr.
Spr. 47, 9, 6.

C. 79 § 1. συνεστηκότων, ἐριζόντων. zu 1, 208. — νενόμικα, wie
ἥγημαι (Di. 53, 3, 2), bei Her. öfter mit Perfectbedeutung, auch im Sinne
des Glaubens. vgl. 7, 153, 2. — ἄριστον, unstreitig in moralischer Hin-
sicht. Auf ihn bezogen die Athener einst (im Schauspiele) den Vers des Ae-
schylos: οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει. Plut. Arist. 3. — στὰς ἐπὶ
τὸ σ. zu 3, 156, 2. — τὰ μάλιστα. zu 6, 65, 1. — ἐκείνων, ihrer frühern
Streitigkeiten.

§ 2. οἱ ἀπὸ Π. die dort anwesenden Peloponnesier. 3, 45, 2: λέ-
γουσι τοὺς ἀπ' Αἰγύπτου νικῆσαι Πολυκράτεα. — περὶ τοῦ. gr. Spr. 50, 6, 10.

C. 80. αὐτόπτης. Dazu denke man τούτων (oder ταῦτα). — ἐξ ἐμέο
auf meine Veranlassung. (Herm.) — τά. τάδε? Denn ποιεύμενα zwei
Mal zu denken: ποιεύμενα τὰ ποιεύμενα ist sehr hart. — παραστήσασθαι
zwingen. vgl. zu 3, 13, 2. 4, 136, 2. — πλάσας. πλασάμενος wäre üb-
licher. — ὡς οὐ — ταῦτα indem sie nicht glauben werden dass

σφι σήμηνον αὐτὸς παρελθὼν ὡς ἔχει. ἐπεὰν δὲ σημήνῃς, ἢν μὲν πείθωνται, [ταῦτα δὴ τὰ κάλλιστα,] ἢν δὲ αὐτοῖσι μὴ πιστὰ γένηται, ὅμοιον ἡμῖν ἔσται· οὐ γὰρ ἔτι διαδρήσονται, εἴ περ περιεχόμεθα πανταχόθεν, ὡς σὺ λέγεις."

81 Ἐνθαῦτα ἔλεγε παρελθὼν ὁ Ἀριστείδης, φάμενος ἐξ Αἰγίνης τεήκειν καὶ μόγις ἐκπλῶσαι λαθὼν τοὺς ἐπορμέοντας· περιέχεσθαι γὰρ πᾶν τὸ στρατόπεδον τὸ Ἑλληνικὸν ὑπὸ τῶν νεῶν τῶν Ξέρξεω· παραρτέεσθαί τε συνεβούλευε ὡς ἀλεξησομένους. καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἴπας μετεστήκεε, τῶν δὲ αὖτις ἐγίνετο λόγων ἀμφισβασίη· οἱ γὰρ πλεῦνες τῶν στρατηγῶν οὐκ ἐπείθοντο τὰ ἐξαγγελθέντα. 82 ἀπιστεόντων δὲ τουτέων ἧκε τριήρης ἀνδρῶν Τηνίων αὐτομολέουσα, τῆς ἦρχε ἀνὴρ (Τήνιος) Παναίτιος ὁ Σωσιμένεος, ἥπερ δὴ ἔφερε τὴν ἀληθείην πᾶσαν. διὰ δὲ τοῦτο τὸ ἔργον ἐνεγράφησαν Τήνιοι ἐν Δελφοῖσι ἐς τὸν τρίποδα ἐν τοῖσι τὸν βάρβαρον κατελοῦσι. σὺν δὲ ὦν ταύτῃ τῇ νηὶ τῇ αὐτομολησάσῃ ἐς Σαλαμῖνα καὶ τῇ πρότερον ἐπ' Ἀρτεμίσιον τῇ Λημνίῃ ἐξεπληροῦντο τὸ ναυτικὸν τοῖσι Ἕλλησι ἐς τὰς ὀγδώκοντα καὶ τριηκοσίας νέας· δύο γὰρ δὴ νεῶν τότε κατέδεε ἐς τὸν ἀριθμόν.

83 Τοῖσι δὲ Ἕλλησι ὡς δὴ πιστὰ δὴ τὰ λεγόμενα ἦν τῶν Τηνίων ῥήματα, παρεσκευάζοντο ὡς ναυμαχήσοντες. ἠώς τε δὴ διέφαινε καὶ οἳ σύλλογον τῶν ἐπιβατέων ποιησάμενοι προηγόρευε εὖ ἔχοντα μὲν ἐκ πάντων Θεμιστοκλέης, τὰ δὲ ἔπεα ἦν πάντα κρέσσω τοῖσι ἔσσοσι ἀντιτιθέμενα. ὅσα δὲ ἐν ἀνθρώπου φύσι καὶ καταστάσι ἐγγίνεται, παραινέσας δὴ τουτέων τὰ κρέσσω αἱρέεσθαι καὶ καταπλέξας τὴν ῥῆσιν ἐσβαίνειν ἐκέλευε ἐς τὰς νέας. καὶ οὗτοι μὲν δὴ ἐσέβαινον, καὶ ἧκε ἡ ἀπ' Αἰγίνης τριήρης ἣ κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀπεδήμησε. 84 ἐνθαῦτα ἀνῆγον τὰς νέας ἁπάσας οἱ Ἕλληνες, ἀναγομένοισι δέ σφι αὐτίκα ἐ-

---

die Barbaren dies thun. — *παρελθών*. Das eig. Wort von denen die, um vor einer Versammlung zu reden, auftreten. — *ταῦτα δὴ τὰ κάλλιστα* wird zu streichen sein. zu 8, 62. Das *κάλλιστα* ist mit dem *ὅμοιον ἡμῖν ἔσται* nicht füglich vereinbar.

C. 81. *ἐνθαῦτα* für *ταῦτα* Kr. — *μετεστήκεε* trat ab. Xen. An. 2, 3, 21: *μεταστάντες ἐβουλεύοντο*. Ueber das Ppf. Di. 53, 4 A. — *ἀμφισβασίη*. zu 4, 14, 1. — *ἐπείθοντο τά*. zu *πάντα* 1, 11, 2. vgl. 7, 141, 1.

C. 82. *τὴν ἀληθηίην πᾶσαν*. zu 6, 69, 4. — *ἐς τάς*, mit Bezug auf 8, 48. (Matthiä.) — *σὺν δέ*. *σὺν δή*? — *κατέδεε*, *ἔδεε*. zu 2, 7. Man denke *τὸ ναυτικόν* als Subject.

C. 83. *τῶν*, wo man *ὑπὸ τῶν* erwartet. zu 4, 12. — *τε δὴ — καί*. zu 7, 217. — *καὶ οἳ*. zu 8, 87, 1. — *ποιησάμενοι προηγόρευε Θεμιστοκλέης*. Di. 56, 9, 2. — *εὖ ἔχοντα* wohl Begründetes. — *ἐκ πάντων* vor Allen. zu 1, 134, 1. vgl. 2, 46, 2. — *κρέσσω* Gediegnere. — *ὅσα*, nämlich Muth und Feigheit, Klugheit und Dummheit etc. — *καταστάσι* Lage, wie 2, 173, 2. (Sch.) — *ἐγγίνεται* vorkommt. — *καταπλέξας*. zu 4, 205. — *ῥῆσιν*. zu 1, 152, 2. — *μέν*, als ob folgen sollte *οἱ δὲ ναῦται*. — *ἡ ἀπ' Αἰ.* 8, 64. — *κατά* wegen, wie 8, 84, *ἐπί* nach 8, 64. — *Αἰακίδας*. zu 5, 80.

C. 84. *ἐπί*, *ἔτι*? Denn in dieser Phrase fügten die Alten *ἐπί* nicht hinzu.

πεκέατο οἱ βάρβαροι. οἱ μὲν δὴ ἄλλοι Ἕλληνες [ἐπὶ] πρύμνην ἀνε-
κρούοντο [καὶ ὤκελλον τὰς νέας], Ἀμεινίης δὲ Παλληνεύς, ἀνὴρ Ἀθη-
ναῖος, ἐξαχθεὶς νηὶ ἐμβάλλει. συμπλακείσης δὲ τῆς νεὸς καὶ οὐ δυ-
ναμένων ἀπαλλαγῆναι, οὕτω δὴ οἱ ἄλλοι Ἀμεινίῃ βοηθέοντες συνέ-
μισγον. Ἀθηναῖοι μὲν οὕτω λέγουσι γενέσθαι τῆς ναυμαχίης τὴν ἀρ-
χήν, Αἰγινῆται δὲ τὴν κατὰ τοὺς Αἰακίδας ἀποδημήσασαν ἐς Αἴγιναν,
ταύτην εἶναι τὴν ἄρξασαν. λέγεται δὲ καὶ τάδε, ὡς φάσμα σφι γυ-
ναικὸς ἐφάνη, φανεῖσαν δὲ διακελεύσασθαι ὥστε καὶ ἅπαν ἀκοῦσαι
τὸ τῶν Ἑλλήνων στρατόπεδον, ὀνειδίσασαν πρότερον τάδε· "ὦ δαι-
μόνιοι, μέχρι κόσου ἔτι πρύμνην ἀνακρούεσθε;"

85 Κατὰ μὲν δὴ Ἀθηναίους ἐτετάχατο Φοίνικες (οὗτοι γὰρ εἶχον τὸ
πρὸς Ἐλευσῖνός τε καὶ ἑσπέρης κέρας), κατὰ δὲ Λακεδαιμονίους Ἴωνες·
οὗτοι δ' εἶχον τὸ πρὸς τὴν ἠῶ τε καὶ τὸν Πειραιέα. ἐθελοκάκεον μέν-
τοι αὐτέων κατὰ τὰς Θεμιστοκλέος ἐντολὰς ὀλίγοι, οἱ δὲ πλεῦνες οὔ.
ἔχω μέν νυν συχνῶν οὐνόματα τριηράρχων καταλέξαι τῶν νέας Ἑλλη-
νίδας ἑλόντων, χρήσομαι δὲ αὐτοῖσι οὐδὲν πλὴν Θεομήστορός τε τοῦ
Ἀνδροδάμαντος καὶ Φυλάκου τοῦ Ἱστιαίου, Σαμίων ἀμφοτέρων.
τοῦδε δὲ εἵνεκα μέμνημαι τουτέων μούνων, ὅτι Θεομήστωρ μὲν διὰ
τοῦτο τὸ ἔργον Σάμου ἐτυράννευσε καταστησάντων τῶν Περσέων, Φύ-
λακος δὲ εὐεργέτης βασιλέος ἀνεγράφη καὶ χώρῃ οἱ ἐδωρήθη πολλή.
οἱ δ' εὐεργέται βασιλέος ὀροσάγγαι καλέονται περσιστί. περὶ μὲν νυν

86 τούτους οὕτω εἶχε, τὸ δὲ πλῆθος τῶν νεῶν ἐν τῇ Σαλαμῖνι ἐκεραΐζετο,
αἱ μὲν ὑπ' Ἀθηναίων διαφθειρόμεναι, αἱ δὲ ὑπ' Αἰγινητέων. ἅτε
γὰρ τῶν μὲν Ἑλλήνων σὺν κόσμῳ ναυμαχεόντων κατὰ τάξιν, τῶν δὲ
βαρβάρων οὐ τεταγμένων ἔτι οὔτε σὺν νόῳ ποιεόντων οὐδέν, ἔμελλε
τοιοῦτό σφι συνοίσεσθαι οἷόν περ ἀπέβη. καίτοι ἦσάν γε καὶ ἐγέ-
νοντο ταύτην τὴν ἡμέρην μακρῷ ἀμείνονες αὐτοὶ ἑωυτῶν ἢ πρὸς Εὐ-
βοίῃ, πᾶς τις προθυμεόμενος καὶ δειμαίνων Ξέρξην, ἐδόκεέ τε ἕκα-
στος ἑωυτὸν θεήσεσθαι βασιλέα.

(Va.) Es wird aus dem folgenden hicher gekommen sein. — πρύμνην ἀνεκρούοντο ruderten rückwärts. Kr. zu Thuk. 1, 50, 5. — ὤκελλον näherten sich dem Lande. (Va.) Wenn es das nur heissen könnte. Mir ist das Sätzchen verdächtig. — ἐξαναχθείς aus der Linie vorgedrungen. — φανεῖσαν. Uebergang zum Ac. und Infinitiv. zu 4, 137. — μέχρι κόσου. zu 8, 3. — ἀνακρούσεσθε?

C. 85. πρὸς Ἐλευσῖνος. Spr. 68, 33, 1. (37, 1.) vgl. 8, 87, 1. — πρὸς (τῆς) ἠοῦς hat Her. nie gesagt, so oft er auch sonst den Genitiv so gebraucht. — τὰς Θ. ἐντολάς 8, 22. — τοῦδε δέ für τοῦ δέ Va. — ἐτυράννευσε Tyrann wurde. zu 1, 14, 1. — εὐεργέτης β. ἀνεγράφη, in einem dafür angelegten Verzeichnisse. Kr. zu Thuk. 1, 129, 3.

C. 86. ἐκεραΐζετο wurde zerstört, wie 8, 91. vgl. zu 1, 88, 1. — αἱ μέν, als ob αἱ πολλαὶ νέες vorherginge. — τεταγμένων. τεταγμένως Koen. — ἔμελλε. zu 8, 6. — συνοίσεσθαι, συμβήσεσθαι. zu 3, 10. — ἐγένοντο bewiesen sich durch die That. — ἀμείνονες ἑωυτῶν ἤ. zu

Κατὰ μὲν δὴ τοὺς ἄλλους οὐκ ἔχω μετεξετέρους εἶπαι ἀτρεκέως 87
ὡς ἕκαστοι τῶν βαρβάρων ἢ τῶν Ἑλλήνων ἠγωνίζοντο· κατὰ δὲ Ἀρ-
τεμισίην τάδε ἐγένετο, ἀπ' ὧν εὐδοκίμησε μᾶλλον ἔτι παρὰ βασιλέι.
ἐπειδὴ γὰρ ἐς ϑόρυβον πολλὸν ἀπίκετο τὰ βασιλέος πρήγματα, ἐν
τούτῳ τῷ καιρῷ ἡ νηῦς ἡ Ἀρτεμισίης ἐδιώκετο ὑπὸ νεὸς Ἀττικῆς·
καὶ ἣ οὐκ ἔχουσα διαφυγέειν, ἔμπροσϑε γὰρ αὐτῆς ἦσαν ἄλλαι νέες
φίλιαι, ἡ δὲ αὐτῆς πρὸς τῶν πολεμίων μάλιστα ἐτύγχανε ἐοῦσα, ἔδοξέ
οἱ τόδε ποιῆσαι, τὸ καὶ συνήνεικε ποιησάσῃ· διωκομένη γὰρ ὑπὸ
τῆς Ἀττικῆς φέρουσα ἐνέβαλε νηὶ φιλίῃ ἀνδρῶν τε Καλυνδέων καὶ
αὐτοῦ ἐπιπλέοντος Καλυνδέων βασιλέος Δαμασιϑύμου. εἰ μὲν καί τι
νεῖκος πρὸς αὐτὸν ἐγεγόνεε ἔτι περὶ Ἑλλήσποντον ἐόντων, οὐ μέντοι
ἔγωγε ἔχω εἶπαι, οὔτε εἰ ἐκ προνοίης αὐτὰ ἐποίησε, οὔτε εἰ συνεκύ-
ρησε ἡ τῶν Καλυνδέων κατὰ τύχην παραπεσοῦσα νηῦς. ὡς δὲ ἐνέβαλέ
τε καὶ κατέδυσε, εὐτυχίῃ χρησαμένη διπλᾶ ἑωυτὴν ἀγαϑὰ ἐργάσατο.
ὅ τε γὰρ τῆς Ἀττικῆς νεὸς τριήραρχος ὡς εἶδέ μιν ἐμβάλλουσαν νηὶ
ἀνδρῶν βαρβάρων, νομίσας τὴν νέα τὴν Ἀρτεμισίης ἢ Ἑλληνίδα εἶναι
ἢ αὐτομολέειν ἐκ τῶν βαρβάρων καὶ αὐτοῖσι ἀμύνειν, ἀποστρέψας πρὸς
ἄλλας ἐτράπετο. τοῦτο μὲν τοιοῦτο αὐτῇ συνήνεικε γενέσϑαι, δια- 88
φυγέειν τε καὶ μὴ ἀπολέσϑαι, τοῦτο δὲ συνέβη ὥστε κακὸν ἐργασα-
μένην ἀπὸ τουτέων αὐτὴν μάλιστα εὐδοκιμῆσαι παρὰ Ξέρξῃ. λέγεται
γὰρ βασιλέα ϑηεύμενον μαϑεῖν τὴν νέα ἐμβαλοῦσαν, καὶ δή τινα εἶπαι
τῶν παρεόντων· "δέσποτα, ὁρᾷς Ἀρτεμισίην ὡς εὖ ἀγωνίζεται καὶ
νέα τῶν πολεμίων κατέδυσε;" καὶ τὸν ἐπείρεσϑαι εἰ ἀληϑέως ἐστὶ
Ἀρτεμισίης τὸ ἔργον, καὶ τοὺς φάναι, σαφέως τὸ ἐπίσημον τῆς νεὸς
ἐπισταμένους· τὴν δὲ διαφϑαρεῖσαν ἐπιστέατο εἶναι πολεμίην. τά τε

———

, 25, 3. — *πᾶς τις.* zu 1, 50, 1. — *ἐδόκεε. δοκέων* wäre concinner. —
ἑωυτόν ist Object. gr. Spr. 55, 4, 1 E.

C. 87 § 1. *μετεξετέρους, τινάς.* zu 1, 63. – *καὶ ἥ*, als ob *ἔγνω* beschloss für *ἔδοξέ οἱ* folgen sollte. Kr. zu Xen. An. 4, 2, 12. — *πρὸς τῶν π. μάλιστα* zunächst den Feinden. Spr. 68, 33, 1. (37, 1.) — *ἡ αὐτῆς* das ihrige. — *συνήνεικε* nützte, wie 9, 37, 3. — *φέρουσα* hastig, heftig. gr. Spr. 56, 8, 5. Hemsterhuys zu Lukian Todtengespr. 3, 3. (Bä.) — *ἀνδρῶν — βασιλέος*, ein regierter Ge. mit einem absoluten verbunden, wie 2, 124, 2.

§ 2. *μέντοι* kann so nicht füglich stehen. Doch steckt der Fehler wohl nicht hierin, sondern im vorhergehenden Satze. — *ἐκ προνοίης.* zu 1, 120, 2. — *συνεκύρησε, συνέτυχε*, wie (freundlich) 8, 92. vgl. zu 4, 15. Das Particip wie bei *κυρεῖν, τυγχάνειν.* — *ἐκ.* Kr. zu Xen. An. 1, 7, 13: *αὐτομολήσαντες ἐκ τῶν πολεμίων.* — *ἑωυτοῖσι* wäre hier gehöriger. vgl. zu 8, 61.

C. 88 § 1. *συνήνεικε, συνέβη.* zu 1, 73, 2. — *διαφυγέειν*, epexegetisch. gr. Spr. 57, 10, 8. — *τοῦτο δέ* andrerseits, obgleich *τοῦτο μέν* nicht einerseits heisst. — *ὥστε.* zu 1, 73, 2. — *παρά Ξ.* nach dem Urtheile des X. zu 1, 32, 5. vgl. 1, 86, 3. — *τουτέων* diesen Vorgängen. — *εἰ ἀληϑέως*, wie 2, 156, 1. vgl. 2, 56 u. zu 4, 195, 1. — *φάναι* hätten es bejaht. Kr. zu Xen. An. 1, 6, 7. — *ἐπίσημον* Schiffswappen, *σημεῖον* 8, 92. Kr. zu Thuk. 6, 31, 3. — *ἐπιστέατο* für *ἠπιστέατο*

γὰρ ἄλλα, ὡς εἴρηται, αὐτῇ συνήνεικε ἐς εὐτυχίην γενόμενα καὶ τὸ
τῶν ἐκ τῆς Καλυνδικῆς νεὸς μηδένα ἀποσωθέντα κατήγορον γενέσθαι.
Ξέρξην δὲ εἶπαι λέγεται πρὸς τὰ φραζόμενα· "οἱ μὲν ἄνδρες γεγό-
νασί μοι γυναῖκες, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες." ταῦτα μὲν Ξέρξην φασὶ
εἶπαι.

89 Ἐν δὲ τῷ πόνῳ τούτῳ ἀπὸ μὲν ἔθανε ὁ στρατηγὸς Ἀριαβίγνης
ὁ Δαρείου, Ξέρξεω ἐὼν ἀδελφεός, ἀπὸ δὲ ἄλλοι πολλοί τε καὶ ὀ-
νομαστοὶ Περσέων καὶ Μήδων καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων, ὀλίγοι δέ
τινες καὶ Ἑλλήνων· ἅτε γὰρ νέειν ἐπιστάμενοι, τοῖσι αἱ νέες διεφθεί-
ροντο, οἱ μὴ ἐν χειρῶν νόμῳ ἀπολλύμενοι ἐς τὴν Σαλαμῖνα διένεον.
τῶν δὲ βαρβάρων οἱ πολλοὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ διεφθάρησαν, νέειν οὐκ
ἐπιστάμενοι. ἐπεὶ δὲ αἱ πρῶται ἐς φυγὴν ἐτράποντο, ἐνθαῦτα αἱ πλεῖ-
σται διεφθείροντο· οἱ γὰρ ὄπισθε τεταγμένοι, ἐς τὸ πρόσθε τῇσι
νηυσὶ παριέναι πειρώμενοι ὡς ἀποδεξόμενοί τι καὶ αὐτοὶ ἔργον βα-
σιλέϊ, τῇσι σφετέρῃσι νηυσὶ φευγούσῃσι περιέπιπτον.

90 Ἐγένετο δὲ καὶ τόδε ἐν τῷ θορύβῳ τούτῳ. τῶν τινες Φοινίκων,
τῶν αἱ νέες διεφθάρατο, ἐλθόντες παρὰ βασιλέα διέβαλλον τοὺς Ἴω-
νας, ὡς δι' ἐκείνους ἀπολοίατο αἱ νέες, ὡς προδόντων. συνήνεικε ὦν
οὕτω ὥστε Ἰώνων τε τοὺς στρατηγοὺς μὴ ἀπολέσθαι, Φοινίκων τε
τοὺς διαβάλλοντας λαβεῖν τοιόνδε μισθόν. ἔτι τουτέων ταῦτα λεγόν-
των ἐνέβαλε νηὶ Ἀττικῇ Σαμοθρηικίη νηῦς. ἥ τε δὴ Ἀττικὴ κατεδύ-
ετο καὶ ἐπιφερομένη Αἰγιναίη νηῦς κατέδυσε τῶν Σαμοθρηίκων τὴν
νέα. ἅτε δὲ ἐόντες ἀκοντισταὶ οἱ Σαμοθρήικες τοὺς ἐπιβάτας ἀπὸ
τῆς καταδυσάσης νεὸς βάλλοντες ἀπήραξαν καὶ ἐπέβησάν τε καὶ ἔσχον
αὐτήν. ταῦτα γενόμενα τοὺς Ἴωνας ἐρρύσατο· ὡς γὰρ εἶδέ σφεας
Ξέρξης ἔργον μέγα ἐργασαμένους, ἐτράπετο πρὸς τοὺς Φοίνικας, οἷα
ὑπερλυπεόμενός τε καὶ πάντας αἰτιώμενος, καί σφεων ἐκέλευσε τὰς
κεφαλὰς ἀποταμεῖν, ἵνα μὴ αὐτοὶ κακοὶ γενόμενοι τοὺς ἀμείνονας

Lh. zu 2, 53. Auffallend hier in andrer Bed. als kurz vorher. — *αὐτῇ* ist der Stellung wegen anstössig. — *συνήνεικε* heisst hier wohl nützte. — *τῶν ἐκ* der Leute auf, *ἐκ* wegen *ἀποσωθέντα*. Spr. 50, 7, 7. (8, 14.) — *γυναῖκες*. Ennius: Vos etenim juvenes animum geritis muliebrem, illa virago viri. (Gr.)

C. 89. *πόνῳ*. zu 6, 114. vgl. 7, 190. (Bä.) — *ἀπὸ μὲν ἔθανε*. Di. 68, 47, 3. — *οἱ μή* für *καὶ μή* Kr. — *ἐν χειρῶν νόμῳ* im Handgemenge. Nicht so Xen. und Thuk., der *ἐν χερσὶν διαφθείρεσθαι* etc. sagt. Vereinzelt Aesch. 1, 5: *ἐν χειρῶν νόμῳ τὰς πολιτείας καταλύειν*. vgl. unten 9, 48, 2.

C. 90 § 1. *Φοινίκων* für *Φοίνικες* Etienne u. Kön. — *διεφθάρατο* für *διεφθαρέατο* Hermann. — *ὡς προδόντων*. zu 8, 69, 1. — *ὥστε*. zu 1, 73, 2. Das *οὕτω* hat Her. sonst nicht so zugefügt. Doch steht vielleicht *οὕτω* für *ὧδε*, wofür *ἔτι* ohne *γάρ* spricht. zu 1, 7, 1. — *ἅτε δέ* für *ἅτε δή*. — *ἀπήραξαν* trieben sie hinunter, wie Thuk. 7, 63, 1. — *ἔσχον* bemächtigten sich. zu 1, 7, 2. — *ταῦτα γενόμενα* das Eintreten dieser Vorgänge. gr. Spr. 56, 10, 2.

§ 2. *ὑπερλυπεῖν* scheint sonst nicht vorzukommen. Ueber *ὑπερ-* Spr.

διαβάλλωσι. ὅκως γάρ τινα ἴδοι Ξέρξης τῶν ἑωυτοῦ ἔργον τι ἀποδεικνύμενον ἐν τῇ ναυμαχίῃ, κατήμενος ὑπὸ τῷ οὔρεϊ τῷ ἀντίον Σαλαμῖνος, τὸ καλέεται Αἰγάλεως, ἀνεπυνθάνετο τὸν ποιήσαντα καὶ οἱ γραμματισταὶ ἀνέγραφον πατρόθεν τὸν τριήραρχον καὶ τὴν πόλιν. πρὸς δέ τι καὶ προσεβάλετο φίλος ἐὼν Ἀριαράμνης, ἀνὴρ Πέρσης, παρεὼν τούτου τοῦ Φοινικηίου πάθεος.

91 Οἱ μὲν δὴ πρὸς τοὺς Φοίνικας ἐτράποντο, τῶν δὲ βαρβάρων ἐς φυγὴν τραπομένων καὶ ἐκπλεόντων πρὸς τὸ Φάληρον Αἰγινῆται ὑποστάντες ἐν τῷ πορθμῷ ἔργα ἀπεδέξαντο λόγου ἄξια. οἱ μὲν γὰρ Ἀθηναῖοι ἐν τῷ θορύβῳ ἐκεράιζον τάς τε ἀντισταμένας καὶ τὰς φευγούσας τῶν νεῶν, οἱ δὲ Αἰγινῆται τὰς ἐκπλωούσας· ὅκως δέ τινες τοὺς Ἀθηναίους διαφύγοιεν, φερόμενοι ἐσέπιπτον ἐς τοὺς Αἰγινήτας.

92 Ἐνθαῦτα συνεκύρεον νέες ἥ τε Θεμιστοκλέος διώκουσά νέα καὶ ἡ Πολυκρίτου τοῦ Κρίου, ἀνδρὸς Αἰγινήτεω, νηὶ ἐμβαλοῦσα Σιδωνίῃ, ἥπερ εἷλε τὴν προφυλάσσουσαν ἐπὶ Σκιάθῳ τὴν Αἰγιναίην, ἐπ' ἧς ἔπλεε Πυθέης ὁ Ἰσχενόου, τὸν οἱ Πέρσαι κατακοπέντα ἀρετῆς εἵνεκα εἶχον ἐν τῇ νηὶ ἐκπαγλεόμενοι· τὸν δὴ περιάγουσα ἅμα τοῖσι Πέρσῃσι ἥλω νηῦς ἡ Σιδωνίη, ὥστε Πυθέην οὕτω σωθῆναι ἐς Αἴγιναν. ὡς δὲ ἐσεῖδε τὴν νέα τὴν Ἀττικὴν ὁ Πολύκριτος, ἔγνω τὸ σημήιον ἰδὼν τῆς στρατηγίδος καὶ βώσας τὸν Θεμιστοκλέα ἐπεκερτόμησε ἐς τῶν Αἰγινητέων τὸν μηδισμὸν ὀνειδίζων. ταῦτα μέν νυν νηὶ ἐμβαλὼν ὁ Πολύκριτος ἀπέρριψε ἐς Θεμιστοκλέα· οἱ δὲ βάρβαροι τῶν 93 αἱ νέες περιεγένοντο φεύγοντες ἀπίκοντο ἐς Φάληρον ὑπὸ τὸν πεζὸν στρατόν.

Ἐν δὲ τῇ ναυμαχίῃ ταύτῃ ἤκουσαν Ἑλλήνων ἄριστα Αἰγινῆται, ἐπὶ δὲ Ἀθηναῖοι, ἀνδρῶν δὲ Πολύκριτός τε ὁ Αἰγινήτης καὶ Ἀθηναῖοι Εὐμένης τε ὁ Ἀναγυράσιος καὶ Ἀμεινίης Παλληνεύς, ὃς καὶ Ἀρτεμισίην ἐπεδίωξε. εἰ μέν νυν ἔμαθε ὅτι ἐν ταύτῃ πλώοι ἡ Ἀρτεμισίη, οὐκ ἂν ἐπαύσατο πρότερον ἢ εἷλέ μιν ἢ καὶ αὐτὸς ἥλω. τοῖσι

68, 42, 12. (46, 12.) — *πάντας* alle Phöniker. (We.) Wohl quoslibet. (Sch.) So pflegen Unglückliche. — *ὑπὸ τῷ* am Fusse des. — *ἀντίον.* Di. 47, 29, 2. — *δέ τι* für *δ' ἔτι* Bekker. — *πατρόθεν.* zu 6, 14, 2. — *προσεβάλετο* beförderte. *προσελάβετο* Reiske. — *ἐών.* *Ἰώνων ἐών* Abresch. — *τοῦ πάθεος.* Plat. Ges. 697, d: *καὶ ἐμὲ τῆς ἀποκρίσεως ὑμῖν δίκαιον προςλαμβάνειν.* (Pape für *προσελάβετο.*)

C. 91. *οἱ μέν,* die Hellenen. — *ὑποστάντες* gegen die Feinde aufgestellt. Kr. zu Xen. An. 4, 1, 14. — *ἐκπλωούσας,* *ἐκ τοῦ πόρου.* (Jacobs.) — *φερόμενοι.* zu 7, 210.

C. 92. *ὑπὸ τόν* unter den Schutz des. (Valla.) — *τὴν — τήν.* gr. Spr. 50, 9, 1. — *Ἰσχενόου* für *Ἰσχένου* Etienne nach 7, 181. — *ἐκπαγλεόμενοι.* (zu) 7, 181, 1. — *βώσας.* Di. 39 u. *βοᾶν.* — *ἐπεκερτόμησε* verhöhnte, homerisch. vgl. zu 5, 83, 2. — *ἐς τόν* in Bezug auf den ihnen nachgesagten. vgl. 6, 49. (We.) — *ἀπέρριψε* warf hin, stiess aus, wie 1, 153, 1. 4, 142. (Sch.) 7, 13. (Bä.) Nicht gewöhnlich.

C. 93. *ἤκουσαν ἄριστα.* gr. Spr. 46, 12, 1. — *ἐπὶ δέ.* Di. 68, 2, 3.

γὰρ Ἀθηναίων τριηράρχοισι παρακεκέλευστο, πρὸς δὲ καὶ ἀεθλ-
ἔκειτο μύριαι δραχμαί, ὃς ἄν μιν ζωὴν ἕλῃ· δεινὸν γάρ τι ἐποιεῦ-
γυναῖκα ἐπὶ τὰς Ἀθήνας στρατεύεσθαι. αὕτη μὲν δή, ὡς πρότερ-
εἴρηται, διέφυγε· [ἦσαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν αἱ νέες περιεγεγόνε-
94 ἐν τῷ Φαλήρῳ.] Ἀδείμαντον δὲ τὸν Κορίνθιον στρατηγὸν λέγου-
Ἀθηναῖοι αὐτίκα κατ' ἀρχάς, ὡς συνέμισγον αἱ νέες, ἐκπλαγέντ-
καὶ ὑπερδείσαντα [τὰ] ἱστία ἀειράμενον οἴχεσθαι φεύγοντα, ἰδόντα-
τοὺς Κορινθίους τὴν στρατηγίδα φεύγουσαν ὡσαύτως οἴχεσθαι. ὡ-
δὲ ἄρα φεύγοντας γίνεσθαι τῆς Σαλαμινίης κατὰ τὸ ἱρὸν Ἀθηναί-
Σκιράδος, περιπίπτειν σφι κέλητα θείῃ πομπῇ, τὸν οὔτε πέμψαν-
φανῆναι οὐδένα, οὔτε τι τῶν ἀπὸ τῆς στρατιῆς εἰδόσι προσφέρεσθ-
τοῖσι Κορινθίοισι. τῇδε δὲ συμβάλλονται εἶναι θεῖον τὸ πρῆγμ-
ὡς γὰρ ἀγχοῦ γενέσθαι τῶν νεῶν, τοὺς ἀπὸ τοῦ κέλητος λέγειν τά-
„Ἀδείμαντε, σὺ μὲν ἀποστρέψας τὰς νέας ἐς φυγὴν ὥρμησαι κατα-
προδοὺς τοὺς Ἕλληνας· οἱ δὲ καὶ δὴ νικῶσι, ὅσον αὐτοὶ ἠρῶντο ἐπι-
κρατῆσαι τῶν ἐχθρῶν.“ ταῦτα λεγόντων ἀπιστέειν γὰρ τὸν Ἀδείμαν-
τον, αὖτις τάδε λέγειν, ὡς αὐτοὶ οἷοί τε εἶεν ἀγόμενοι ὅμηροι ἀπο-
θνήσκειν, ἢν μὴ νικῶντες φαίνωνται οἱ Ἕλληνες. οὕτω δὴ ἀποστρέ-
ψαντα τὴν νέα αὐτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους ἐπ' ἐξεργασμένοισι ἐλθεῖ-
ἐς τὸ στρατόπεδον. τούτους μὲν τοιαύτη φάτις ἔχει ὑπ' Ἀθηναίων,
οὐ μέντοι αὐτοί γε Κορίνθιοι ὁμολογέουσι, ἀλλ' ἐν πρώτοισι σφέ-
αὐτοὺς τῆς ναυμαχίης νομίζουσι γενέσθαι· μαρτυρεῖ δέ σφι καὶ ἡ
ἄλλη Ἑλλάς.

95 Ἀριστείδης δὲ ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, τοῦ καὶ ὀλίγῳ τι
πρότερον τουτέων ἐπεμνήσθην ὡς ἀνδρὸς ἀρίστου, οὗτος ἐν τῷ θο-
ρύβῳ τούτῳ τῷ περὶ Σαλαμῖνα γενομένῳ τάδε ἐποίεε· παραλαβὼν

— παρακεκέλευστο, die Artemisia zu fangen. — ὅς. Spr. 51, 13, 11. — δεινόν τι. zu 1, 61, 2. — διέφυγε. καὶ ἐς Φάληρον ἔπλευσε würde man noch erwarten, wenn nicht vielmehr ἦσαν — Φάληρον zu streichen wäre vgl. C. 93 A.

C. 94 § 1. τά ist wohl zu streichen. zu 8, 56. — ὡς — γίνεσθαι gr. Spr. 55, 4, 9. — θείῃ πομπῇ. zu 1, 62, 2. — τὸν — οὐδένα es sei Niemand entdeckt der den Keles abgeschickt. — οὔτε τι. Das darin liegende οὐδέν gehört zu εἰδόσι: er habe sich den von den Vorgängen beim Heere (der Flotte) nichts wissenden Korinthiern genähert (Valla.) — τοῖσι Κορινθίοισι fehlt in einigen Hsn.

§ 2. τῇδε. zu 1, 68, 2. — ἀγχοῦ, ἐγγύς. zu 1, 9, 2. — καταπροδόναι völlig verrathen, Preis geben. — καὶ δή. zu 7, 196. — ὅσον zu πολλόν 5, 1, 2. — ἠρῶντο, εὔχοντο. zu 1, 132, 1. — ταῦτα λεγόντων gehört zu dem Satze mit γάρ: da als sie dies sagten, A. es nicht glauben wollte. vgl. 1, 85, 2. 155, 2. 2, 101, 1. — οἷοί τε im Stande, also bereit. — ἐπ' ἐξεργασμένοις. zu 4, 164, 2. — φάτις, λόγος. zu 1, 60, 4. — ἔχει. zu 5, 66.

C. 95. ὀλίγῳ τι. Di. 48, 15, 10. — πρότερον 8, 79, 1. — οὗτος gr. Spr. 51, 5, 1. — ἀπέβησε, ἀπεβίβασεν. Di. 39 u. βαίνω.

ολλοὺς τῶν ὁπλιτέων οἳ παρατετάχατο παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Σαλα-
ινίης χώρης, γένος ἐόντες Ἀθηναῖοι, ἐς τὴν Ψυττάλειαν νῆσον ἀπέ-
ησε ἄγων, οἳ τοὺς Πέρσας τοὺς ἐν τῇ νησῖδι ταύτῃ κατεφόνευσαν
ἀντας.

Ὡς δὲ ἡ ναυμαχίη διελέλυτο, κατειρύσαντες ἐς τὴν Σαλαμῖνα οἱ 96
λληνες τῶν ναυηγίων ὅσα ταύτῃ ἐτύγχανε ἔτι ἐόντα, ἑτοῖμοι ἦσαν ἐς
λλην ναυμαχίην, ἐλπίζοντες τῇσι περιεούσῃσι νηυσὶ ἔτι χρήσεσθαι βα-
ιλέα. τῶν δὲ ναυηγίων πολλὰ ὑπολαβὼν ἄνεμος ζέφυρος ἔφερε τῆς
ττικῆς ἐπὶ τὴν ἠιόνα τὴν καλεομένην Κωλιάδα, ὥστε ἀποπλῆσαι τὸν
ρησμὸν τόν τε ἄλλον πάντα τὸν περὶ τῆς ναυμαχίης ταύτης εἰρημέ-
ον Βάκιδι καὶ Μουσαίῳ καὶ δὴ καὶ κατὰ τὰ ναυήγια τὰ ταύτῃ ἐξε-
ειχθέντα τὸ εἰρημένον πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τουτέων ἐν χρησμῷ
υσιστράτῳ, Ἀθηναίῳ ἀνδρὶ χρησμολόγῳ, τὸ ἐλελήθεε πάντας τοὺς
λληνας·

Κωλιάδες δὲ γυναῖκες ἐρετμοῖσι φρύξουσι.

οῦτο δὲ ἔμελλε ἀπελάσαντος βασιλέος ἔσεσθαι.

Ξέρξης δὲ ὡς ἔμαθε τὸ γεγονὸς πάθος, δείσας μή τις τῶν Ἰώ- 97
ων ὑποθῆται τοῖσι Ἕλλησι ἢ αὐτοὶ νοήσωσι πλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσπον-
ον λύσοντες τὰς γεφύρας καὶ ἀπολαμφθεὶς ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀπολέ-
θαι κινδυνεύσῃ, δρησμὸν ἐβούλευε. θέλων δὲ μὴ ἐπίδηλος εἶναι
ήτε τοῖσι Ἕλλησι μήτε τοῖσι ἑωυτοῦ, ἐς τὴν Σαλαμῖνα χῶμα ἐπει-
ᾶτο διαχοῦν, γαυλούς τε Φοινικηίους συνέδεε, ἵνα ἀντί τε σχεδίης
ωσι καὶ τείχεος, ἀρτέετό τε ἐς πόλεμον ὡς ναυμαχίην ἄλλην ποιη-
όμενος. ὁρέοντες δέ μιν πάντες οἱ ἄλλοι ταῦτα πρήσσοντα [εὖ] ἐπι-
τέατο ὡς ἐκ παντὸς νόου παρεσκεύασται μένων πολεμήσειν· Μαρ-
όνιον δ' οὐδὲν τουτέων ἐλάνθανε ὡς μάλιστα ἔμπειρον ἐόντα τῆς
κείνου διανοίης.

Ταῦτά τε ἅμα Ξέρξης ἐποίεε καὶ ἔπεμπε ἐς Πέρσας ἀγγελέοντα 98
τὴν παρεοῦσάν σφι συμφορήν. τουτέων δὲ τῶν ἀγγέλων ἔστι οὐδὲν

C. 96. κατείρυσαν zogen von der hohen See ans Land. — ἐλπίζοντες erwartend. Kr. zu Thuk. 1, 1, 1. — τῆς Ἀττικῆς hängt von ἠιόνα ab, wie sonst der Ge. bei Eigennamen. Spr. 47, 3, 2. (5, 5.) — ἠιόνα. zu 7, 44. — ἀποπλῆσαι. Subject ist τὰ ναυήγια oder τὸν ἄνεμον. (Matthiä.) — ἀποπεπλῆσθαι liegt nahe, ist jedoch nicht nothwendig; ἀποπλῆσθαι vermuthete Buttmann. Von Erfüllung eines Orakels ist das Wort sonst nicht üblich. — ἐξενειχθέντα. Sonst so ἐκπίπτειν. Kr. zu Xen. An. 6, 2, 2. — τὸ εἰρημένον hängt von ἀποπλῆσαι ab. — Λυσιστράτῳ vom L. — φρύξουσι für φρίξουσι Kuhn. — ἐλελήθεε, unenträthselt. (St.)

C. 97. τις τῶν. τῶν τις? — ἐπίδηλος, dass er dies fürchte. — ἀρτέετο, παρεσκευάζετο. zu 5, 120. — οἱ ἄλλοι, im Ggs. zu Mardonios. gr. Spr. 50, 4, 10. Gestellt erwartet man es nach πρήσσοντα. — εὖ ist wohl zu streichen. — ἐλάνθανε, dass es nicht ernstlich gemeint war. — τε ἅμα. zu 1, 112, 1.

C. 98. θνητόν. ἀνθρωπήιον Va. Von derselben Sache Xen. Kyr. 8, 6, 18:

ὅ τι θᾶσσον παραγίνεται θνητὸν ἐόν· οὕτω τοῖσι Πέρσῃσι ἐξεύρη-
τοῦτο. λέγουσι γὰρ ὡς ὅσων ἂν ἡμερέων ᾖ ἡ πᾶσα ὁδός, τοσοῦτοι
ἵπποι τε καὶ ἄνδρες διεστᾶσι, κατὰ ἡμερησίην ὁδὸν ἑκάστην ἵππ-
τε καὶ ἀνὴρ τεταγμένος· τοὺς οὔτε νιφετός, οὐκ ὄμβρος, οὐ καῦμ-
οὐ νὺξ ἔργει μὴ οὐ κατανύσαι τὸν προκείμενον ἑωυτῷ δρόμον τὴν τα-
χίστην. ὁ μὲν δὴ πρῶτος δραμὼν παραδιδοῖ τὰ ἐντεταλμένα τῷ δευ-
τέρῳ, ὁ δὲ δεύτερος τῷ τρίτῳ· τὸ δὲ ἐνθεῦτεν ἤδη κατ' ἄλλον διε-
ξέρχεται παραδιδόμενα, κατά περ Ἕλλησι ἡ λαμπαδηφορίη τὴν τ-
Ἡφαίστῳ ἐπιτελέουσι. τοῦτο τὸ δράμημα τῶν ἵππων καλέουσι Πέρ-
99σαι ἀγγαρήιον. ἡ μὲν δὴ πρώτη ἐς Σοῦσα ἀγγελίη ἀπικομένη, ὡ-
ἔχοι Ἀθήνας Ξέρξης, ἔτερψε οὕτω δή τι Περσέων τοὺς ὑπολειφθέν-
τας ὡς τάς τε ὁδοὺς μυρσίνῃσι πάσας ἐστόρεσαν καὶ ἐθυμίων θυμι-
ματα καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἐν θυσίῃσί τε καὶ εὐπαθείῃσι· ἡ δὲ δευτέρη σφ-
ἀγγελίη ἐπεξελθοῦσα συνέχεε οὕτω ὥστε τοὺς κιθῶνας κατερρήξαντ-
πάντες, βοῇ τε καὶ οἰμωγῇ ἐχρέωντο ἀπλέτῳ, Μαρδόνιον ἐν αἰτίῃ-
τιθέντες. οὐκ οὕτω δὲ περὶ τῶν νεῶν ἀχθόμενοι ταῦτα οἱ Πέρσ-
ἐποίευν ὡς περὶ αὐτῷ Ξέρξῃ δειμαίνοντες.

Καὶ περὶ Πέρσας μὲν ἦν ταῦτα τὸν πάντα (τὸν) μεταξὺ χρόνον γινόμεν-
100μέχρι οὗ Ξέρξης αὐτός σφεας ἀπικόμενος ἔπαυσε· Μαρδόνιος δὲ ὁρῶν
μὲν Ξέρξην συμφορὴν μεγάλην ἐκ τῆς ναυμαχίης ποιεύμενον, ὑποπτεύ-
δὲ αὐτὸν δρησμὸν βουλεύειν ἐκ τῶν Ἀθηνέων, φροντίσας πρὸς ἑωυτὸν ὡς
δώσει δίκην ἀναγνώσας βασιλέα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καί οἱ
κρέσσον εἴη ἀνακινδυνεῦσαι ἢ κατεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα ἢ αὐτὸν

τῶν ἀνθρωπίνων πεζῇ πορειῶν αὕτη ταχίστη. (Va.) — ἡμερέων. Spr. 47, 6, 1 (8, 2.) — διεστᾶσι. zu 2, 66, 2. — ἀνὴρ τεταγμένος. gr. Spr. 56, 9, 1 — οὔτε — οὐκ. Di. 69, 64, 1. — μὴ οὐ. Spr. 67, 12, 5. (6.) vgl. zu 1, 131, 1 — ἑωυτῷ auf τούς bezogen, von jedem Einzelnen zu denken. zu τοῦ ὁ 36, 2. — τὴν ταχίστην. zu 1, 81. — ἄλλον. ἄλλων Schäfer. Der Singular ist allerdings anstössig; der Ge. jedoch schwerlich statthaft. Vielleicht schrieb Her. κατ' ἄλλον καὶ ἄλλον. Xen. An. 7, 6, 10: ἄλλος ἀνέστη ὁμοίως καὶ ἄλλος. Kyr. 4, 1, 15: ἄλλην καὶ ἄλλην πειρασόμεθα διώκειν. — λαμπαδηφορίη. zu 6, 105. — δράμημα. δρόμημα Blomfield. vgl. jedoch Lobeck z. Phryn. p. 618 f. Beide Wörter sind mehr dichterisch. — ἀγγαρήιον zu 3, 126.

C. 99. ἀπικομένη. Spr. 50, 10, 3. — ἐθυμίων θυμιήματα. gr. Spr. 46, 5, 1. Lobeck Paralipp. p. 503 ss. — θυσίῃσι. θαλίῃσι Va. 3, 27: ἐόντα ἐν θαλίῃσι. Θύειν und εὐπαθεῖν wüsst' ich nie verbunden gelesen zu haben. Auch ist ἐν θυσίῃσι εἶναι ungewöhnlich. (Va.) — εὐπαθείῃσι für εὐπαθίῃσι Br. vgl. 1, 22, 1. 135. 191, 4. — συνέχεε erschütterte sie, eine mehr dichterische Bedeutung. — κατερρήξαντο. κατηρείκοντο 3, 66, 1. — ἀπλέτῳ. zu 1, 14, 1. — ἐν αἰτίῃσι τιθέντες, ungewöhnlich für ἐν αἰτίᾳ ἔχοντες. — ταῦτα, diese Betrübniss und Sorge. — τὸν πάντα τόν für τὸν πάντα Kr. Oder auch πάντα τόν.

C. 100 § 1. Ἀθηνέων für Ἀθηναίων Schäfer. — ἀνακινδυνεῦσαι wiederum Gefahren zu bestehen, um, ein herodoteisches Compositum, mit dem Infinitiv nur hier (wie κινδυνεύειν 8, 97. vgl. gr. Spr. 55, 3, 16); mit dem Dativ 8, 68, 2; absolut 9, 26, 2. 41, 2. Gefälliger wäre ἀνακινδυνεύσαντα

καλῶς τελευτῆσαι τὸν βίον ὑπὲρ μεγάλων αἰωρηθέντα· πλέον μέντοι ἔφερέ οἱ ἡ γνώμη κατεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα· λογισάμενος ὦν ταῦτα προσέφερε τὸν λόγον τόνδε. "δέσποτα, μήτε λυπέο μήτε συμφορὴν 2 μηδεμίαν μεγάλην ποιεῦ τοῦδε τοῦ γεγονότος εἵνεκα πρήγματος. οὐ γὰρ ξύλων ἀγὼν ὁ τὸ πᾶν φέρων ἐστὶ ἡμῖν, ἀλλ' ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων. σοὶ δὲ οὔτε τις τουτέων τῶν τὸ πᾶν σφι ἤδη δοκεόντων κατεργάσθαι ἀποβὰς ἀπὸ τῶν νεῶν πειρήσεται ἀντιωθῆναι, οὔτ' ἐκ τῆς ἠπείρου τῆσδε· οἵ τε ἡμῖν ἠντιώθησαν, ἔδοσαν δίκας. εἰ μέν νυν δοκέει, αὐτίκα πειρώμεθα τῆς Πελοποννήσου· εἰ δὲ καὶ δοκέει ἐπισχεῖν, παρέχει ποιέειν ταῦτα. μὴ δὲ δυσθύμει· οὐ γάρ ἐστι Ἕλλησι οὐδεμία ἔκδυσις μὴ οὐ δόντας λόγον τῶν ἐποίησάν νῦν τε καὶ πρότερον εἶναι τοὺς δούλους. μάλιστα μέν νυν ταῦτα ποιέειν· εἰ δ' ἄρα τοι βεβού- 3 λευται αὐτὸν ἀπελαύνοντα ἀπάγειν τὴν στρατιήν, ἄλλην ἔχω καὶ ἐκ τῶνδε βουλήν. σὺ Πέρσας, βασιλεῦ, μὴ ποιήσῃς καταγελάστους γενέσθαι Ἕλλησι· οὐδὲν γὰρ ἐν τοῖσι Πέρσῃσι δεδήληται τῶν πρηγμάτων οὐδ' ἐρεῖς ὅκου ἐγενόμεθα ἄνδρες κακοί. εἰ δὲ Φοίνικές τε καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Κύπριοί τε καὶ Κίλικες κακοὶ ἐγένοντο, οὐδὲν πρὸς Πέρσας τοῦτο προσήκει τὸ πάθος. ἤδη ὦν, ἐπειδὴ οὐ Πέρσαι τοι αἴτιοί εἰσι, ἐμοὶ πείθεο. εἴ τοι δέδοκται μὴ παραμένειν, σὺ μὲν ἐς ἤθεα τὰ σεωυτοῦ ἀπέλαυνε, τῆς στρατιῆς ἀπάγων τὸ πολλόν, ἐμὲ δέ σοι χρὴ τὴν Ἑλλάδα παρασχεῖν δεδουλωμένην, τριήκοντα μυριάδας τοῦ στρατοῦ ἀπολεξάμενον."

Ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης ὡς ἐκ κακῶν ἐχάρη τε καὶ ἥσθη, πρὸς 101 Μαρδόνιόν τε βουλευσάμενος ἔφη ἀποκρινεῖσθαι ὁκότερον ποιήσει τουτέων. ὡς δὲ ἐβουλεύετο ἅμα Περσέων τοῖσι ἐπικλήτοισι, ἔδοξέ οἱ καὶ Ἀρτεμισίην ἐς συμβουλίην μεταπέμψασθαι, ὅτι πρότερον ἐφαίνετο

— *κατεργάσασθαι* überwältigen. (Sch.) Kr. zu Thuk. 6, 11, 1. — *αἰωρηθέντα* in Gefahr schwebend. Thuk. 7, 77, 2: *νῦν ἐν τῷ αὐτῷ κινδύνῳ τοῖς φαυλοτάτοις αἰωροῦμαι.* — *πλέον, μᾶλλον.* gr. Spr. 49, 2, 5. Oder schrieb Her. *ἐπὶ πλέον?* — *ἔφερέ οἱ ἡ γνώμη κατεργάσασθαι* seine Gedanken waren auf die Eroberung gerichtet. zu 3, 77. — *προσέφερε, οἱ, βασιλεῖ.*

§ 2. *ξύλων,* wie sonst *λόγων ἀγών.* gr. Spr. 47, 7, 5. — *τὸ πᾶν ἡμῖν τοῦ πολέμου φέρουσι αἱ νέες.* (Sch.) — *φέρουσι* tragen, es beruht darauf. — *ἀντιωθῆναι, ἐναντιωθῆναι.* zu 7, 9, 2. — *οἵ τε.* Gefügiger *ἐπεὶ οἵ γε.* — *παρέχει.* zu 1, 9, 2. — *μὴ δέ.* zu 7, 149, 1. — *ἔκδυσις* Ausflucht, Entrinnen, bei Her. öfter, sonst selten. — *μὴ οὐ.* Spr. 67, 12, 4. (5.) — *μάλιστα μέν.* zu 8, 22, 1. — *λόγον* Rechenschaft, Busse. Sonst mit *διδόναι* anders von Her. gebraucht. zu 1, 97, 1.

§ 3. *ἐν τοῖσι Π.* durch Schuld der P. (Va.) — *δεδήληται.* zu 4, 198. Eur. Hipp. 175: *τί δεδήληται δέμας βασιλείας.* (Va.) — *προσήκει.* Bei Attikern *ἐστίν.* Dem. 18, 21. 60: *οὐδὲν ἡγοῦμαι τούτων εἶναι πρὸς ἐμέ.* 247: *οὐδὲ ὁ λόγος τῶν κατὰ ταῦτα πραχθέντων πρὸς ἐμέ.* — *ἤθεα.* zu 1, 15. — *τὸ πολλόν* die Hauptmasse. gr. Spr. 50, 4, 12.

C. 101 § 1. *ἥσθη* mehr von der sinnlichen, genussvollen Freude. — *ὑποκρινέεσθαι* für *ἀποκρινεῖσθαι* Br. zu 1, 2, 2. — *ἐπικλήτοισι.* zu

μούνη νοέουσα τὰ ποιητέα ἦν. ὡς δὲ ἀπίκετο ἡ Ἀρτεμισίη, μεταστη-σάμενος τοὺς ἄλλους, τούς τε συμβούλους Περσέων καὶ τοὺς δορυ-φόρους, ἔλεξε Ξέρξης τάδε. "κελεύει με Μαρδόνιος μένοντα αὐτοῦ πειρᾶσθαι τῆς Πελοποννήσου, λέγων ὥς μοι Πέρσαι τε καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς οὐδενὸς μεταίτιοι πάθεός εἰσι, ἀλλὰ βουλομένοισί σφι γένοιτ' ἂν ἀπόδεξις. ἐμὲ ὦν ἢ ταῦτα κελεύει ποιέειν, ἢ αὐτὸς ἐθέλει τριή-κοντα μυριάδας ἀπολεξάμενος τοῦ στρατοῦ παρασχεῖν μοι τὴν Ἑλλάδα δεδουλωμένην, αὐτὸν δ' ἐμὲ κελεύει ἀπελαύνειν σὺν τῷ λοιπῷ στρα-τῷ ἐς ἤθεα τὰ ἐμά. σὺ ὦν ἐμοί, καὶ γὰρ περὶ τῆς ναυμαχίης εὖ συνεβούλευσας τῆς γενομένης, οὐκ ἐῶσα ποιέεσθαι, νῦν τε συμβούλευ-

102*σον ὁκότερα ποιέων ἐπιτύχω εὖ βουλευσάμενος." ὁ μὲν ταῦτα συν-εβουλεύετο, ἡ δὲ λέγει τάδε. "βασιλεῦ, χαλεπὸν μέν ἐστι συμβουλευ-ομένῳ τυχεῖν τὰ ἄριστα εἴπασαν, ἐπὶ μέντοι τοῖσι κατήκουσι πρή-γμασι δοκέει μοι αὐτὸν μέν σε ἀπελαύνειν ὀπίσω, Μαρδόνιον δέ, εἰ ἐθέλει τε καὶ ὑποδέκεται ταῦτα ποιήσειν, αὐτοῦ καταλιπεῖν σὺν τοῖσι ἐθέλει. τοῦτο μὲν γάρ, ἢν καταστρέψηται τά φησι ἐθέλειν καὶ οἱ προχωρήσῃ τὰ νοέων λέγει, σὸν τὸ ἔργον, ὦ δέσποτα, γίνεται· οἱ*

2*γὰρ σοὶ δοῦλοι κατεργάσαντο· τοῦτο δέ, ἢν τὰ ἐναντία τῆς Μαρδονίου γνώμης γένηται, οὐδεμία συμφορὴ μεγάλη ἔσται σέο τε περιεόντος καὶ ἐκείνων τῶν πρηγμάτων περὶ οἶκον τὸν σόν. ἢν γὰρ σύ τε περιῇς καὶ οἶκος ὁ σός, πολλοὺς πολλάκις ἀγῶνας δραμέονται περὶ σφέων αὐτέων οἱ Ἕλληνες. Μαρδονίου δέ, ἤν τι πάθῃ, λόγος οὐδεὶς γίνεται· οὐδέ τι νικῶντες οἱ Ἕλληνες νικῶσι, δοῦλον σὸν ἀπολέσαντες. σὺ δέ, τῶν εἵνεκα τὸν στόλον ἐποιήσαο, πυρώσας τὰς Ἀθήνας ἀπελᾷς."*

103. *Ἥσθη τε δὴ τῇ συμβουλίῃ Ξέρξης· λέγουσα γὰρ ἐπετύγχανε τά περ αὐτὸς ἐνόεε. οὐδὲ γὰρ εἰ πάντες καὶ πᾶσαι συνεβούλευον αὐτῷ μένειν, ἔμενε ἂν δοκέειν ἐμοί· οὕτω καταρρωδήκεε. ἐπαινέσας δὲ τὴν Ἀρτεμισίην ταύτην μὲν ἀποστέλλει ἄγουσαν αὐτοῦ τοὺς παῖδας ἐς*

7, 8, 1. — *μεταστησάμενος* liess abtreten. zu 1, 89, 1. — *βουλομένοις* ihrem Wunsche gemäss. gr. Spr. 48, 6, 4. — *ἀπόδεξις* eine Gelegenheit es zu zeigen, dass sie nicht Mitschuldige seien. — *δ' ἐμὲ* für *δέ με* Bekker. — *νῦν τε. νυνί?* Oder *τε* ist zu streichen. — *ἐπιτύχω*, wie sonst *τυγχάνω* mit dem Particip, auch 8, 103: Ich treffe einen guten Entschluss. Nicht so bei Attikern.

C. 102 § 1. *ὀπίσω.* zu 8, 14. — *ποιήσειν.* zu 7, 206. — *σὺν τοῖσι καταλείπεσθαι.* Thuk. 5, 28, 3: *προςεδέχοντο τοὺς ἐθέλοντας.* — *προχωρήσῃ* zu 1, 84, 1,

§ 2. *ἐκείνων. εὖ κειμένων* We. Man muss *σωθέντων* aus *περιεόντος* denken. — *περί. τῶν περί* Kr. — *ἀγῶνας δραμέονται.* Spr. 46, 4. (6) vgl. zu 7, 57. — *λόγος.* zu 4, 135. — *τι* irgend, wie in *οὔ τι.* — *πυρώσας.* Vorher erwartet man *ταῦτα ποιήσας*, wofür die Thatsache selbst be-stimmt genannt wird. vgl. Kr. zu Xen. 3, 5, 5: *ἃ ὅτε ἐσπένδοντο διεπράττοντο, νῦν αὐτοὶ καίουσιν.* — *ἐποιήσαο* für *ἐποιήσω* Br.

C. 103. *οὐδὲ γὰρ εἰ.* Spr. 65, 5, 10. (17.) — *πάντες καὶ πᾶσαι* Spr. 43, 2. (2, 2.) — *αὐτοῦ τούς* für *τοὺς ἑωυτοῦ*, weil das bei *ἄγουσαν* ge-

Ἔφεσον· νόθοι γάρ τινες παῖδές οἱ συνείποντο· συνέπεμπε δὲ τοῖσι 104 παισὶ φύλακον Ἑρμότιμον, γένος μὲν ἐόντα Πηδασέα, φερόμενον δὲ οὐ τὰ δεύτερα τῶν εὐνούχων παρὰ βασιλέι, [οἱ δὲ Πηδασέες οἰκέουσι ὑπὲρ Ἁλικαρνησσοῦ. ἐν δὲ τοῖσι Πηδάσοισι τουτέοισι τοιόνδε φέρεται πρῆγμα γίνεσθαι· ἐπεὰν τοῖσι ἀμφικτίοσι πᾶσι τοῖσι ἀμφὶ ταύτης οἰκέουσι τῆς πόλιος μέλλῃ τι ἐντὸς χρόνου ἔσεσθαι χαλεπόν, τότε ἡ ἱερείη αὐτόθι τῆς Ἀθηναίης φύει πώγωνα μέγαν. τοῦτο δέ σφι δὶς ἤδη ἐγένετο. ἐκ τουτέων δὴ τῶν Πηδασέων ὁ Ἑρμότιμος ἦν,] τῷ 105 μεγίστη τίσις ἤδη ἀδικηθέντι ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. ἁλόντα γὰρ αὐτὸν ὑπὸ πολεμίων καὶ πωλεόμενον ὠνέεται Πανιώνιος, ἀνὴρ Χῖος, ὃς τὴν ζόην κατεστήσατο ἀπ' ἔργων ἀνοσιωτάτων. ὅκως γὰρ κτήσαιτο παῖδας εἴδεος ἐπαμμένους, ἐκτάμνων ἀγινέων ἐπώλεε ἐς Σάρδις τε καὶ Ἔφεσον χρημάτων μεγάλων· παρὰ γὰρ τοῖσι βαρβάροισι τιμιώτεροί εἰσι οἱ εὐνοῦχοι πίστιος εἵνεκα τῆς πάσης τῶν ἐνορχίων. ἄλλους τε δὴ ὁ Πανιώνιος ἐξέταμε πολλούς, ἅτε ποιεύμενος ἐκ τούτου τὴν ζόην, καὶ δὴ καὶ τοῦτον. καὶ οὐ γὰρ τὰ πάντα ἐδυστύχεε ὁ Ἑρμότιμος, ἀπικνέεται ἐκ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλέα μετ' ἄλλων δώρων, χρόνου δὲ προϊόντος πάντων τῶν εὐνούχων ἐτιμήθη μάλιστα παρὰ Ξέρξῃ. ὡς δὲ τὸ στράτευμα τὸ Περσικὸν ὥρμα βα- 106 σιλεὺς ἐπὶ τὰς Ἀθήνας ἐὼν ἐν Σάρδισι, ἐνθαῦτα καταβὰς κατὰ δή τι πρῆγμα ὁ Ἑρμότιμος ἐς γῆν τὴν Μυσίην, τὴν Χῖοι μὲν νέμονται, Ἀταρνεὺς δὲ καλέεται, εὑρίσκει τὸν Πανιώνιον ἐνθαῦτα. ἐπιγνοὺς δὲ ἔλεγε πρὸς αὐτὸν πολλοὺς καὶ φιλίους λόγους, πρῶτα μέν οἱ κατα-

---

dachte Ἀρτεμισίην als Gedankensubject vorschwebt. — τούς die anwesenden, wenn es nicht mit einer Hs. zu streichen ist.

C. 104. φερόμενον οὐ τὰ δεύτερα der keinem an Ansehen nachstand, eine ungewöhnliche Phrase. vgl. 8, 105 E. — τῶν εὐνούχων hängt von οὐ τὰ δεύτερα ab, in sofern dies so viel ist als τὰ πρῶτα. Wenn οὐδενὸς δεύτερα stände, würde οὐδενός von δεύτερα, τῶν εὐνούχων von οὐδενός abhängen. zu 1, 23. — οἱ δέ — ἦν C. 105 sind eingefälscht nach 1, 175. (Va.) — φέρεται. συμφέρεται mehrere Hsn.; wenn auch vielleicht nicht von dem Einfälscher herrührend, dem ein fertur vorschweben mochte. — ἀμφικτίοσι. περικτίοσι las der Einfälscher wohl 1, 175. (Va.) — πᾶσι fehlt dort. — ἀμφὶ ταύτης ist fehlerhaft. Di. 68, 30, 1. — ἐντὸς χρόνου ist anstössig. — χαλεπόν für ἀνεπι[illegible]ον verräth den Grammatiker. (Va.) — φύει. zu 2, 68, 2.

C. 105. τίσις zu 1, 13. — ἤδη bisher, zu μεγίστη gehörig. vgl. zu 8, 106, 2. — τὴν ζοὴν κατεστήσατο richtete sich das Leben ein, erwarb seinen Unterhalt. (Sch.) Man kann κατεκτήσατο vermuthen. 8, 106, 2: τὸν βίον κτησάμενε. Isokr. 4, 182: εἴη ἂν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων μεγάλους πλούτους καταχτήσασθαι. So, sehe ich jetzt, will auch Cobet. Etwas anders Plat. Tim. 75, b: βίον διπλοῦν κατεκτήσατο. — εἴδεος ἐπαμμένους, εὐειδεῖς. zu 1, 199, 4. Die Attiker scheinen εἶδος schlechtweg für Schönheit nicht gebraucht zu haben. — ἀγινέων. zu 1, 1, 1. — τῶν ἐνορχίων. zu 6, 32. — καὶ οὐ γάρ. zu 1, 24, 2. — τὰ πάντα ἐδυστύχεε. zu 3, 40, 1.

C. 106 § 1. ὥρμα transitiv, wie ἐλαύνειν (zu 1, 164, 1), bei Her. nur hier; als militairischer Ausdruck auch bei Attikern nur intransitiv. — νέμονται. zu 1, 170, 1. — Ἀταρνεὺς δέ. Spr. 60, 5, 1. (6, 1.) — ἐπιγνούς.

λέγων ὅσα αὐτὸς δι' ἐκεῖνον ἔχοι ἀγαθά, δεύτερα δέ οἱ ὑπισχνύμενος ἀντὶ τουτέων ὅσα μιν ἀγαθὰ ποιήσει, ἢν κομίσας τοὺς οἰκέτας οἰκέῃ ἐκείνῃ, ὥστε ὑποδεξάμενον ἄσμενον τοὺς λόγους τὸν Πανιώνιον κομίσαι τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα. ὡς δὲ ἄρα πανοικίῃ μιν περιέλαβε,
2 ἔλεγε ὁ Ἑρμότιμος τάδε. "ὦ πάντων ἀνδρῶν ἤδη μάλιστα ἀπ' ἔργων ἀνοσιωτάτων τὸν βίον κτησάμενε, τί σε ἐγὼ κακὸν ἢ αὐτὸς ἢ τῶν ἐμῶν τις ἐργάσατο ἢ σὲ ἢ τῶν σῶν τινά, ὅτι με ἀντ' ἀνδρὸς ἐποίησας τὸ μηδὲν εἶναι; ἐδόκεές τε θεοὺς λήσειν οἷα ἐμηχανῶ τότε· οἵ σε ποιήσαντα ἀνόσια, νόμῳ δικαίῳ χρεώμενοι, ὑπήγαγον ἐς χέρας τὰς ἐμάς, ὥστε σε μὴ μέμψασθαι τὴν ἀπ' ἐμέο τοι ἐσομένην δίκην." ὡς δέ οἱ ταῦτα ὠνείδισε, ἀχθέντων τῶν παίδων ἐς ὄψιν ἠναγκάζετο ὁ Πανιώνιος τῶν ἑωυτοῦ παίδων, τεσσέρων ἐόντων, τὰ αἰδοῖα ἀποταμνειν, ἀναγκαζόμενος δὲ ἐποίεε ταῦτα· αὐτοῦ τε, ὡς ταῦτα ἐργάσατο, οἱ παῖδες ἀναγκαζόμενοι ἀπέταμνον. Πανιώνιον μὲν νυν οὕτω περιῆλθε ἥ τε τίσις καὶ ὁ Ἑρμότιμος.

107 Ξέρξης δὲ ὡς τοὺς παῖδας Ἀρτεμισίῃ ἐπέτρεψε ἀνάγειν ἐς Ἔφεσον, καλέσας Μαρδόνιον ἐκέλευσέ μιν τῆς στρατιῆς διαλέγειν τοὺς βούλεται, καὶ ποιέειν τοῖσι λόγοισι τὰ ἔργα [πειρώμενον] ὁμοῖα. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην ἐς τοσοῦτο ἐγίνετο, τῆς δὲ νυκτὸς κελεύσαντος βασιλέος τὰς νέας οἱ στρατηγοὶ ἐκ τοῦ Φαλήρου ἀπῆγον ὀπίσω ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ὡς τάχεος εἶχε ἕκαστος, διαφυλαξούσας τὰς σχεδίας πορευθῆναι βασιλέι. ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ ἦσαν Ζωστῆρος πλώοντες οἱ βάρβαροι, ἀνατείνουσι γὰρ ἄκραι λεπταὶ τῆς ἠπείρου, ταύτας ἔδοξάν τε νέας εἶναι καὶ ἔφευγον ἐπὶ πολλόν. χρόνῳ δὲ μαθόντες ὅτι οὐ νέες εἶεν ἀλλ' ἄκραι, συλλεχθέντες ἐκομίζοντο.

108 Ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, ὁρέοντες οἱ Ἕλληνες κατὰ χώρην μένοντα τὸν στρατὸν τὸν πεζὸν ἤλπιζον καὶ τὰς νέας εἶναι περὶ Φάληρον, ἐδόκεόν τε ναυμαχήσειν σφέας, παραρτέοντό τε ὡς ἀλεξησόμενοι. ἐπεὶ

ἀναγνούς Xen. An. 5, 8, 5. — καταλέγων herzählend. — ἐκείνῃ in Lydien oder überhaupt im Perserreiche.

§ 2. ἤδη bis hieher. Paus. 7, 22, 4: πυθέσθαι μὲν ἤδη τὰ ὀνόματα αὐτῶν οὐκ εἴχομεν. (Abresch.) — σε, das erste, sollte eigentlich fehlen. Ueber ähnliche Wiederholungen Kr. zu Xen. An. 6, 4, 20. — τὸ μηδέν. Di. 67, 1, 6. — οἷα in Bezug auf solche Sachen wie, der Ac. des Bezuges bei λανθάνειν wie wohl auch 1, 39. Doch kann dieser Satz auch Subject sein: σε τοιαῦτα λανθάνει. — μέμψασθαι. zu 7, 169. — αὐτοῦ, τὰ αἰδοῖα. — περιῆλθε auch mit Bezug auf περιλαβεῖν § 1 E. zu 3, 4, 2.

C. 107. διαλέγειν auch 8, 113, 2. — διακρίνειν 114. — πειρώμενον stört die Construction, wenn nicht καὶ ποιέειν heissen soll: auch zu machen; doch auch unpassend. — ἐς τοσοῦτο vertritt das Subject. Doch die ähnlichen Stellen 8, 125. 9, 48. 66, 1. vgl. 7, 167 führen auf ταῦτα μὲν ταύτην. — ὡς τάχεος εἶχε so schnell er konnte. gr. Spr. 47, 10, 5. — πορευθῆναι. 5, 92, 2: φυλάσσοντες δεινότατα τοῦτο ἐν Σπάρτῃ μὴ γενέσθαι. — ἀνατείνουσι. zu 7, 176, 2. Hinzu denke man ἐκεῖ. — ἐπὶ πολλόν weithin. Spr. 68, 38, 1. (42, 1.)

δὲ ἐπύθοντο τὰς νέας οἰχωκυίας, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐδόκεε ἐπιδιώ-
κειν. τὸν μέν νυν ναυτικὸν τὸν Ξέρξεω στρατὸν οὐκ ἐπεῖδον διώξαντες
μέχρι Ἄνδρου, ἐς δὲ τὴν Ἄνδρον ἀπικόμενοι ἐβουλεύοντο. Θεμιστο-2
κλέης μέν νυν γνώμην ἀπεδείκνυτο διὰ νήσων τραπομένους καὶ ἐπι-
διώξαντος τὰς νέας πλώειν ἰθέως ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον λύσοντας τὰς
γεφύρας· Εὐρυβιάδης δὲ τὴν ἐναντίην ταύτῃ γνώμην ἐτίθετο, λέγων
ὡς εἰ λύσουσι τὰς σχεδίας, τοῦτ' ἂν μέγιστον πάντων σφεῖς κακὸν τὴν
Ἑλλάδα ἐργάσαιντο. εἰ γὰρ ἀναγκασθείη ἀπολαμφθεὶς ὁ Πέρσης μέ-
νειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, πειρῷτο ἂν ἡσυχίην μὴ ἄγειν, ὡς ἄγοντι μέν οἱ
ἡσυχίην οὔτε τι προχωρέειν οἷόν τε ἔσται τῶν πρηγμάτων οὔτε τις κο-
μιδὴ τὸ ὀπίσω φανήσεται, λιμῷ τέ οἱ ἡ στρατιὴ διαφθαρέεται, ἐπι-3
χειρέοντι δὲ αὐτῷ καὶ ἔργου ἐχομένῳ πάντα τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην
οἷά τε ἔσται προσχωρῆσαι κατὰ πόλις τε καὶ κατ' ἔθνεα, ἤτοι ἁλι-
σκομένων γε ἢ πρὸ τούτου ὁμολογεόντων· τροφήν τε ἕξειν σφέας τὸν ἐ-
πέτεον αἰεὶ τῶν Ἑλλήνων καρπόν. ἀλλὰ δοκέειν γὰρ νικηθέντα τῇ
ναυμαχίῃ οὐ μενέειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὸν Πέρσεα· ἐατέον ὦν εἶναι φεύ-
γειν, ἐς ὃ ἔλθῃ φεύγων ἐς τὴν ἑωυτοῦ. τὸ ἐνθεῦτεν δὲ περὶ τῆς ἐκεί-
νου ποιέεσθαι ἤδη τὸν ἀγῶνα ἐκέλευε. ταύτης δὲ εἴχοντο τῆς γνώ-
μης καὶ Πελοποννησίων τῶν ἄλλων οἱ στρατηγοί.

Ὡς δὲ ἔμαθε ὅτι οὐ πείσει τούς γε πολλοὺς πλώειν ἐς τὸν Ἑλ-109
λήσποντον ὁ Θεμιστοκλέης, μεταβαλὼν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους (οὗτοι
γὰρ μάλιστα ἐκπεφευγότων περιημέκτεον, ὁρμέατό τε ἐς τὸν Ἑλλής-
ποντον πλώειν καὶ ἐπὶ σφέων αὐτέων βαλλόμενοι, εἰ ὧλλοι μὴ βου-
λοίατο) ἔλεγέ σφι τάδε. „καὶ αὐτὸς ἤδη πολλοῖσι παρεγενόμην καὶ
πολλῷ πλέω ἀκήκοα τοιάδε γενέσθαι, ἄνδρας ἐς ἀναγκαίην ἀπειλη-
θέντας νενικημένους ἀναμάχεσθαί τε καὶ ἀναλαμβάνειν τὴν προτέρην
κακότητα. ἡμεῖς δέ (εὕρημα γὰρ εὑρήκαμεν ἡμέας τε αὐτοὺς καὶ τὴν 2
Ἑλλάδα, νέφος τοσοῦτο ἀνθρώπων ἀνωσάμενοι) μὴ διώκωμεν ἄνδρας

C. 108 § 1. *τὸν ναυτικὸν τόν.* zu 7, 179.

§ 2. *διὰ νήσων.* zu 3, 96. vgl. 6, 95, 2. 9, 3. — *ἰθέως, εὐθέως.* Di. 4, 4. — *ἐτίθετο.* zu 7, 82. — *ὡς* da. — *κομιδή.* zu 4, 134, 1. — *τὸ ὀπίσω.* zu 4, 134, 2. vgl. 1, 207, 3 u. Kr. zum Dion. p. 253. — *φανήσεται.* Vielleicht schrieb Her. *φανέεται* und *φανέεσθαι* 8, 49. So *φανέονται* 3, 35, 1.

§ 3. *οἷά τε* möglich. zu 1, 194, 3. — *ἁλισκομένων.* zu 8, 69, 1. — *ἐπέτεον* für *ἐπέτειον* Bekker. — *αἰεί.* zu 7, 106. — *ἀλλὰ δοκέειν γάρ* doch das dürfte nicht geschehen: denn es scheine dass er. zu 5, 3. — *ἐς ὃ ἔλθῃ.* Di. 54, 17, 6.

C. 109 § 1. *μεταβαλών* er änderte seine Ansicht. — *πρὸς τοὺς Ἀ.* wird zu *ἔλεγε* gehören, dort durch *σφί* erneuert. — *πεφευγότων, τῶν Περσῶν*, abs. Ge., wie 9, 98, 1. — *περιημέκτεον.* zu 1, 44. — *καὶ* sogar. — *βαλλόμενοι.* zu 3, 71, 3. — *ἀπειληθέντας.* zu 1, 24, 2. — *ἀναμάχεσθαι.* gr. Spr. 57, 10, 8. vgl. 8, 88, 1. — *ἀναλαμβάνειν.* zu 5, 121.

§ 2. *εὕρημα εὑρήκαμεν.* zu 7, 10. 5. — *ἡμέας* d. h. in der Be-

γὰρ Ἀθηναίων τριηράρχοισι παρακεκέλευστο, πρὸς δὲ καὶ ἄεθλ
ἔκειτο μύριαι δραχμαί, ὅς ἄν μιν ζωὴν ἕλῃ· δεινὸν γάρ τι ἐποιεῦ
γυναῖκα ἐπὶ τὰς Ἀθήνας στρατεύεσθαι. αὕτη μὲν δή, ὡς πρότερ
εἴρηται, διέφυγε· [ἦσαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι τῶν αἱ νέες περιεγεγόνεσ
94ἐν τῷ Φαλήρῳ.] Ἀδείμαντον δὲ τὸν Κορίνθιον στρατηγὸν λέγου
Ἀθηναῖοι αὐτίκα κατ' ἀρχάς, ὡς συνέμισγον αἱ νέες, ἐκπλαγέντα
καὶ ὑπερδείσαντα [τὰ] ἱστία ἀειράμενον οἴχεσθαι φεύγοντα, ἰδόντας δ
τοὺς Κορινθίους τὴν στρατηγίδα φεύγουσαν ὡσαύτως οἴχεσθαι. ὡ
δὲ ἄρα φεύγοντας γίνεσθαι τῆς Σαλαμινίης κατὰ τὸ ἱρὸν Ἀθηναίης
Σκιράδος, περιπίπτειν σφι κέλητα θείῃ πομπῇ, τὸν οὔτε πέμψαν
φανῆναι οὐδένα, οὔτε τι τῶν ἀπὸ τῆς στρατιῆς εἰδόσι προσφέρεσθαι
2τοῖσι Κορινθίοισι. τῇδε δὲ συμβάλλονται εἶναι θεῖον τὸ πρῆγμ
ὡς γὰρ ἀγχοῦ γενέσθαι τῶν νεῶν, τοὺς ἀπὸ τοῦ κέλητος λέγειν τάδ
"Ἀδείμαντε, σὺ μὲν ἀποστρέψας τὰς νέας ἐς φυγὴν ὥρμησαι κατα
προδοὺς τοὺς Ἕλληνας· οἱ δὲ καὶ δὴ νικῶσι, ὅσον αὐτοὶ ἠρῶντο ἐπι
κρατῆσαι τῶν ἐχθρῶν." ταῦτα λεγόντων ἀπιστέειν γὰρ τὸν Ἀδείμαν-
τον, αὖτις τάδε λέγειν, ὡς αὐτοὶ οἷοί τε εἶεν ἀγόμενοι ὅμηροι ἀπο
θνήσκειν, ἢν μὴ νικῶντες φαίνωνται οἱ Ἕλληνες. οὕτω δὴ ἀποστρέ-
ψαντα τὴν νέα αὐτόν τε καὶ τοὺς ἄλλους ἐπ' ἐξεργασμένοισι ἐλθεῖν
ἐς τὸ στρατόπεδον. τούτους μὲν τοιαύτη φάτις ἔχει ὑπ' Ἀθηναίων,
οὐ μέντοι αὐτοί γε Κορίνθιοι ὁμολογέουσι, ἀλλ' ἐν πρώτοισι σφέας
αὐτοὺς τῆς ναυμαχίης νομίζουσι γενέσθαι· μαρτυρεῖ δέ σφι καὶ ἡ
ἄλλη Ἑλλάς.

95 Ἀριστείδης δὲ ὁ Λυσιμάχου, ἀνὴρ Ἀθηναῖος, τοῦ καὶ ὀλίγῳ τι
πρότερον τουτέων ἐπεμνήσθην ὡς ἀνδρὸς ἀρίστου, οὗτος ἐν τῷ θο-
ρύβῳ τούτῳ τῷ περὶ Σαλαμῖνα γενομένῳ τάδε ἐποίεε· παραλαβών

— παρακεκέλευστο, die Artemisia zu fangen. — ὅς. Spr. 51, 13, 11. — δεινόν τι. zu 1, 61, 2. — διέφυγε. καὶ ἐς Φάληρον ἔπλευσε würde man noch erwarten, wenn nicht vielmehr ἦσαν — Φάληρον zu streichen wäre vgl. C. 93 A.

C. 94 § 1. τά ist wohl zu streichen. zu 8, 56. — ὡς — γίνεσθαι gr. Spr. 55, 4, 9. — θείῃ πομπῇ. zu 1, 62, 2. — τὸν — οὐδένα es sei Niemand entdeckt der den Keles abgeschickt. — οὔτε τι. Das darin liegende οὐδέν gehört zu εἰδόσι: er habe sich den von den Vorgängen beim Heere (der Flotte) nichts wissenden Korinthiern genähert (Valla.) — τοῖσι Κορινθίοισι fehlt in einigen Hsn.

§ 2. τῇδε. zu 1, 68, 2. — ἀγχοῦ, ἐγγύς. zu 1, 9, 2. — καταπροδιδόναι völlig verrathen, Preis geben. — καὶ δή. zu 7, 196. — ὅσον zu πολλόν 5, 1, 2. — ἠρῶντο, εὔχοντο. zu 1, 132, 1. — ταῦτα λεγόντων gehört zu dem Satze mit γάρ: da als sie dies sagten, A. es nicht glauben wollte. vgl. 1, 85, 2. 155, 2. 2, 101, 1. — οἷοί τε im Stande, also bereit. — ἐπ' ἐξεργασμένοις. zu 4, 164, 2. — φάτις, λόγος. zu 1, 60, 4. — ἔχει. zu 5, 66.

C. 95. ὀλίγῳ τι. Di. 48, 15, 10. — πρότερον 8, 79, 1. — οὗτος gr. Spr. 51, 5, 1. — ἀπέβησε, ἀπεβίβασεν. Di. 39 u. βαίνω.

πολλοὺς τῶν ὁπλιτέων οἳ παρατετάχατο παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς Σαλαμινίης χώρης, γένος ἐόντες Ἀθηναῖοι, ἐς τὴν Ψυττάλειαν νῆσον ἀπήγαγε ἄγων, οἳ τοὺς Πέρσας τοὺς ἐν τῇ νησῖδι ταύτῃ κατεφόνευσαν πάντας.

Ὡς δὲ ἡ ναυμαχίη διελέλυτο, κατειρύσαντες ἐς τὴν Σαλαμῖνα οἱ 96 Ἕλληνες τῶν ναυηγίων ὅσα ταύτῃ ἐτύγχανε ἔτι ἐόντα, ἑτοῖμοι ἦσαν ἐς ἄλλην ναυμαχίην, ἐλπίζοντες τῇσι περιεούσῃσι νηυσὶ ἔτι χρήσεσθαι βασιλέα. τῶν δὲ ναυηγίων πολλὰ ὑπολαβὼν ἄνεμος ζέφυρος ἔφερε τῆς Ἀττικῆς ἐπὶ τὴν ἠιόνα τὴν καλεομένην Κωλιάδα, ὥστε ἀποπλῆσαι τὸν χρησμὸν τόν τε ἄλλον πάντα τὸν περὶ τῆς ναυμαχίης ταύτης εἰρημένον Βάκιδι καὶ Μουσαίῳ καὶ δὴ καὶ κατὰ τὰ ναυήγια τὰ ταύτῃ ἐξενειχθέντα τὸ εἰρημένον πολλοῖσι ἔτεσι πρότερον τουτέων ἐν χρησμῷ Λυσιστράτῳ, Ἀθηναίῳ ἀνδρὶ χρησμολόγῳ, τὸ ἐλελήθεε πάντας τοὺς Ἕλληνας·

Κωλιάδες δὲ γυναῖκες ἐρετμοῖσι φρύξουσι.

τοῦτο δὲ ἔμελλε ἀπελάσαντος βασιλέος ἔσεσθαι.

Ξέρξης δὲ ὡς ἔμαθε τὸ γεγονὸς πάθος, δείσας μή τις τῶν Ἰώ- 97 νων ὑποθῆται τοῖσι Ἕλλησι ἢ αὐτοὶ νοήσωσι πλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον λύσοντες τὰς γεφύρας καὶ ἀπολαμφθεὶς ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἀπολέσθαι κινδυνεύσῃ, δρησμὸν ἐβούλευε. θέλων δὲ μὴ ἐπίδηλος εἶναι μήτε τοῖσι Ἕλλησι μήτε τοῖσι ἑωυτοῦ, ἐς τὴν Σαλαμῖνα χῶμα ἐπειρᾶτο διαχοῦν, γαυλούς τε Φοινικηίους συνέδεε, ἵνα ἀντί τε σχεδίης ἔωσι καὶ τείχεος, ἀρτέετό τε ἐς πόλεμον ὡς ναυμαχίην ἄλλην ποιησόμενος. ὁρέοντες δέ μιν πάντες οἱ ἄλλοι ταῦτα πρήσσοντα [εὖ] ἐπιστέατο ὡς ἐκ παντὸς νόου παρεσκεύασται μένων πολεμήσειν· Μαρδόνιον δ' οὐδὲν τουτέων ἐλάνθανε ὡς μάλιστα ἔμπειρον ἐόντα τῆς ἐκείνου διανοίης.

Ταῦτά τε ἅμα Ξέρξης ἐποίεε καὶ ἔπεμπε ἐς Πέρσας ἀγγελέοντα 98 τὴν παρεοῦσάν σφι συμφορήν. τουτέων δὲ τῶν ἀγγέλων ἔστι οὐδὲν

C. 96. κατείρυσαν zogen von der hohen See ans Land. — ἐλπίζοντες erwartend. Kr. zu Thuk. 1, 1, 1. — τῆς Ἀττικῆς hängt von ἠιόνα ab, wie sonst der Ge. bei Eigennamen. Spr. 47, 3, 2. (5, 5.) — ἠιόνα. zu 7, 44. — ἀποπλῆσαι. Subject ist τὰ ναυήγια oder τὸν ἄνεμον. (Matthiä.) — ἀποπεπλῆσθαι liegt nahe, ist jedoch nicht nothwendig; ἀποπλῆσθαι vermuthete Buttmann. Von Erfüllung eines Orakels ist das Wort sonst nicht üblich. — ἐξενειχθέντα. Sonst so ἐκπίπτειν. Kr. zu Xen. An. 6, 2, 2. — τὸ εἰρημένον hängt von ἀποπλῆσαι ab. — Λυσιστράτῳ vom L. — φρύξουσι für φρίξουσι Kuhn. — ἐλελήθεε, unenträthselt. (St.)

C. 97. τις τῶν. τῶν τις? — ἐπίδηλος, dass er dies fürchte. — ἀρτέετο, παρεσκευάζετο. zu 5, 120. — οἱ ἄλλοι, im Ggs. zu Mardonios. gr. Spr. 50, 4, 10. Gestellt erwartet man es nach πρήσσοντα. — εὖ ist wohl zu streichen. — ἐλάνθανε, dass es nicht ernstlich gemeint war. — τε ἅμα. zu 1, 112, 1.

C. 98. θνητόν. ἀνθρωπήιον Va. Von derselben Sache Xen. Kyr. 8, 6, 18:

ὅ τι θᾶσσον παραγίνεται θνητὸν ἐόν· οὕτω τοῖσι Πέρσῃσι ἐξεύρη-
τοῦτο. λέγουσι γὰρ ὡς ὅσων ἂν ἡμερέων ᾖ ἡ πᾶσα ὁδός, τοσοῦτ-
ἵπποι τε καὶ ἄνδρες διεστᾶσι, κατὰ ἡμερησίην ὁδὸν ἑκάστην ἵππ-
τε καὶ ἀνὴρ τεταγμένος· τοὺς οὔτε νιφετός, οὐκ ὄμβρος, οὐ καῦμ-
οὐ νὺξ ἔργει μὴ οὐ κατανύσαι τὸν προκείμενον ἑωυτῷ δρόμον τὴν τ-
χίστην. ὁ μὲν δὴ πρῶτος δραμὼν παραδιδοῖ τὰ ἐντεταλμένα τῷ δευ-
τέρῳ, ὁ δὲ δεύτερος τῷ τρίτῳ· τὸ δὲ ἐνθεῦτεν ἤδη κατ' ἄλλον διε-
έρχεται παραδιδόμενα, κατά περ Ἕλλησι ἡ λαμπαδηφορίη τὴν τ-
Ἡφαίστῳ ἐπιτελέουσι. τοῦτο τὸ δράμημα τῶν ἵππων καλέουσι Πέρ-
99σαι ἀγγαρήιον. ἡ μὲν δὴ πρώτη ἐς Σοῦσα ἀγγελίη ἀπικομένη, ὡ-
ἔχοι Ἀθήνας Ξέρξης, ἔτερψε οὕτω δή τι Περσέων τοὺς ὑπολειφθέν-
τας ὡς τάς τε ὁδοὺς μυρσίνῃσι πάσας ἐστόρεσαν καὶ ἐθυμίων θυμι-
ματα καὶ αὐτοὶ ἦσαν ἐν θυσίῃσί τε καὶ εὐπαθείῃσι· ἡ δὲ δευτέρη σ-
ἀγγελίη ἐπεξελθοῦσα συνέχεε οὕτω ὥστε τοὺς κιθῶνας κατερρήξαντ-
πάντες, βοῇ τε καὶ οἰμωγῇ ἐχρέωντο ἀπλέτῳ, Μαρδόνιον ἐν αἰτίῃ-
τιθέντες. οὐκ οὕτω δὲ περὶ τῶν νεῶν ἀχθόμενοι ταῦτα οἱ Πέρσ-
ἐποίευν ὡς περὶ αὐτῷ Ξέρξῃ δειμαίνοντες.

Καὶ περὶ Πέρσας μὲν ἦν ταῦτα τὸν πάντα (τὸν) μεταξὺ χρόνον γινόμεν-
100μέχρι οὗ Ξέρξης αὐτός σφεας ἀπικόμενος ἔπαυσε· Μαρδόνιος δὲ ὁρέω-
μὲν Ξέρξην συμφορὴν μεγάλην ἐκ τῆς ναυμαχίης ποιεύμενον, ὑποπτεύ-
δὲ αὐτὸν δρησμὸν βουλεύειν ἐκ τῶν Ἀθηνέων, φροντίσας πρὸς ἑωυτὸν ὡ-
δώσει δίκην ἀναγνώσας βασιλέα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ο-
κρέσσον εἴη ἀνακινδυνεῦσαι ἢ κατεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα ἢ αὐτὸ-

---

τῶν ἀνθρωπίνων πεζῇ πορειῶν αὕτη ταχίστη. (Va.) — ἡμερέων. Spr. 47, 6, (8, 2.) — διεστᾶσι. zu 2, 66, 2. — ἀνὴρ τεταγμένος. gr. Spr. 56, 9, — οὔτε — οὐκ. Di. 69, 64, 1. — μὴ οὐ. Spr. 67, 12, 5. (6.) vgl. zu 1, 124, — ἑωυτῷ auf τούς bezogen, von jedem Einzelnen zu denken. zu τοῦ 36, 2. — τὴν ταχίστην. zu 1, 81. — ἄλλον. ἄλλων Schäfer. Der Sin- gular ist allerdings anstössig; der Ge. jedoch schwerlich statthaft. Viell- schrieb Her. κατ' ἄλλον καὶ ἄλλον. Xen. An. 7, 6, 10: ἄλλος ἀνέστη ὁμοίως ἄλλος. Kyr. 4, 1, 15: ἄλλην καὶ ἄλλην πειρασόμεθα διώκειν. — λαμπαδη- φορίη. zu 6, 105. — δράμημα. δρόμημα Blomfield. vgl. jedoch Lobeck z. Phryn. p. 618 f. Beide Wörter sind mehr dichterisch. — ἀγγαρήιον zu 3, 126.

C. 99. ἀπικομένη. Spr. 50, 10, 3. — ἐθυμίων θυμιήματα. gr. Spr. 46, 5, 1. Lobeck Paralipp. p. 503 ss. — θυσίῃσι. θαλίῃσι Va. 3, 27: ἐόν- ἐν θαλίῃσι. Θύειν und εὐπαθεῖν wüsst' ich nie verbunden gelesen zu ha- ben. Auch ist ἐν θυσίῃσι εἶναι ungewöhnlich. (Va.) — εὐπαθείῃσι für εὐ- παθίῃσι Br. vgl. 1, 22, 1. 135. 191, 4. — συνέχεε erschütterte sie, eine mehr dichterische Bedeutung. — κατερρήξαντο. κατηρείκοντο 3, 66, — ἀπλέτῳ. zu 1, 14, 1. — ἐν αἰτίῃσι τιθέντες, ungewöhnlich für ἐν αἰ- τίῃ ἔχοντες. — ταῦτα, diese Betrübniss und Sorge. — τὸν πάντα τόν für τὸν πάντα Kr. Oder auch πάντα τόν.

C. 100 § 1. Ἀθηνέων für Ἀθηναίων Schäfer. — ἀνακινδυνεῦσαι wiederum Gefahren zu bestehen, um, ein herodoteisches Compositum, mit dem Infinitiv nur hier (wie κινδυνεύειν 8, 97. vgl. gr. Spr. 55, 3, 16); mit dem Dativ 8, 68, 2; absolut 9, 26, 2. 41, 2. Gefälliger wäre ἀνακινδυνεύσαντ-

καλῶς τελευτῆσαι τὸν βίον ὑπὲρ μεγάλων αἰωρηθέντα· πλέον μέντοι φερέ οἱ ἡ γνώμη κατεργάσασθαι τὴν Ἑλλάδα· λογισάμενος ὦν ταῦτα προσέφερε τὸν λόγον τόνδε. "δέσποτα, μήτε λυπέο μήτε συμφορὴν 2 μηδεμίαν μεγάλην ποιεῦ τοῦδε τοῦ γεγονότος εἵνεκα πρήγματος. οὐ γὰρ ξύλων ἀγὼν ὁ τὸ πᾶν φέρων ἐστὶ ἡμῖν, ἀλλ' ἀνδρῶν τε καὶ ἵππων. σοὶ δὲ οὔτε τις τουτέων τῶν τὸ πᾶν σφι ἤδη δοκεόντων κατεργάσθαι ἀποβὰς ἀπὸ τῶν νεῶν πειρήσεται ἀντιωθῆναι, οὔτ' ἐκ τῆς ἠπείρου τῆσδε· οἵ τε ἡμῖν ἠντιώθησαν, ἔδοσαν δίκας. εἰ μέν νυν δοκέει, αὐτίκα πειρώμεθα τῆς Πελοποννήσου· εἰ δὲ καὶ δοκέει ἐπισχεῖν, παρέχει ποιέειν ταῦτα. μὴ δὲ δυσθύμει· οὐ γάρ ἐστι Ἕλλησι οὐδεμία ἔκδυσις μὴ οὐ δόντας λόγον τῶν ἐποίησαν νῦν τε καὶ πρότερον εἶναι τοὺς δούλους. μάλιστα μέν νυν ταῦτα ποιέειν· εἰ δ' ἄρα τοι βεβού- 3 λευται αὐτὸν ἀπελαύνοντα ἀπάγειν τὴν στρατιήν, ἄλλην ἔχω καὶ ἐκ τῶνδε βουλήν. σὺ Πέρσας, βασιλεῦ, μὴ ποιήσῃς καταγελάστους γενέσθαι Ἕλλησι· οὐδὲν γὰρ ἐν τοῖσι Πέρσῃσι δεδήληται τῶν πρηγμάτων οὐδ' ἐρεῖς ὅκου ἐγενόμεθα ἄνδρες κακοί. εἰ δὲ Φοίνικές τε καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Κύπριοί τε καὶ Κίλικες κακοὶ ἐγένοντο, οὐδὲν πρὸς Πέρσας τοῦτο προσήκει τὸ πάθος. ἤδη ὦν, ἐπειδὴ οὐ Πέρσαι τοι αἴτιοί εἰσι, ἐμοὶ πείθεο. εἴ τοι δέδοκται μὴ παραμένειν, σὺ μὲν ἐς ἤθεα τὰ σεωυτοῦ ἀπέλαυνε, τῆς στρατιῆς ἀπάγων τὸ πολλόν, ἐμὲ δέ σοι χρὴ τὴν Ἑλλάδα παρασχεῖν δεδουλωμένην, τριήκοντα μυριάδας τοῦ στρατοῦ ἀπολεξάμενον."

Ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης ὡς ἐκ κακῶν ἐχάρη τε καὶ ἥσθη, πρὸς 101 Μαρδόνιόν τε βουλευσάμενος ἔφη ἀποκρινεῖσθαι ὁκότερον ποιήσει τουτέων. ὡς δὲ ἐβουλεύετο ἅμα Περσέων τοῖσι ἐπικλήτοισι, ἔδοξέ οἱ καὶ Ἀρτεμισίην ἐς συμβουλίην μεταπέμψασθαι, ὅτι πρότερον ἐφαίνετο

— κατεργάσασθαι überwältigen. (Sch.) Kr. zu Thuk. 6, 11, 1. — αἰωρηθέντα in Gefahr schwebend. Thuk. 7, 77, 2: νῦν ἐν τῷ αὐτῷ κινδύνῳ ταῖς φαυλοτάτοις αἰωροῦμαι. — πλέον, μᾶλλον. gr. Spr. 49, 2, 5. Oder schrieb Her. ἐπὶ πλέον? — ἔφερέ οἱ ἡ γνώμη κατεργάσασθαι seine Gedanken waren auf die Eroberung gerichtet. zu 3, 77. — προσέφερε, οἱ, βασιλεῖ.

§ 2. ξύλων, wie sonst λόγων ἀγών. gr. Spr. 47, 7, 5. — τὸ πᾶν ἡμῖν τοῦ πολέμου φέρουσι αἱ νέες. (Sch.) — φέρουσι tragen, es beruht darauf. — ἀντιωθῆναι, ἐναντιωθῆναι. zu 7, 9, 2. — οἵ τε. Gefügiger ἐπεὶ οἵ γε. — παρέχει. zu 1, 9, 2. — μὴ δέ. zu 7, 149, 1. — ἔκδυσις Ausflucht, Entrinnen, bei Her. öfter, sonst selten. — μὴ οὐ. Spr. 67, 12, 4. (5.) — μάλιστα μέν. zu 8, 22, 1. — λόγον Rechenschaft, Busse. Sonst mit διδόναι anders von Her. gebraucht. zu 1, 97, 1.

§ 3. ἐν τοῖσι Π. durch Schuld der P. (Va.) — δεδήληται. zu 4, 198. Eur. Hipp. 175: τί δεδήληται δέμας βασιλείας. (Va.) — προσήκει. Bei Attikern ἐστίν. Dem. 18, 21. 60: οὐδὲν ἡγοῦμαι τούτων εἶναι πρὸς ἐμέ. 247: οὐδὲ ὁ λόγος τῶν κατὰ ταῦτα πραχθέντων πρὸς ἐμέ. — ἤθεα. zu 1, 15.— τὸ πολλόν die Hauptmasse. gr. Spr. 50, 4, 12.

C. 101 § 1. ἥσθη mehr von der sinnlichen, genussvollen Freude. — ὑποκρινέεσθαι für ἀποκρινεῖσθαι Br. zu 1, 2, 2. — ἐπικλήτοισι. zu

μούνη νοέουσα τὰ ποιητέα ἦν. ὡς δὲ ἀπίκετο ἡ Ἀρτεμισίη, μεταστη-
σάμενος τοὺς ἄλλους, τούς τε συμβούλους Περσέων καὶ τοὺς δορυ-
φόρους, ἔλεξε Ξέρξης τάδε. „κελεύει με Μαρδόνιος μένοντα αὐτοῦ
πειρᾶσθαι τῆς Πελοποννήσου, λέγων ὥς μοι Πέρσαι τε καὶ ὁ πεζὸς
στρατὸς οὐδενὸς μεταίτιοι πάθεός εἰσι, ἀλλὰ βουλομένοισί σφι γένοιτ'
ἂν ἀπόδεξις. ἐμὲ ὦν ἢ ταῦτα κελεύει ποιέειν, ἢ αὐτὸς ἐθέλει τριή-
κοντα μυριάδας ἀπολεξάμενος τοῦ στρατοῦ παρασχεῖν μοι τὴν Ἑλλάδα
δεδουλωμένην, αὐτὸν δ' ἐμὲ κελεύει ἀπελαύνειν σὺν τῷ λοιπῷ στρα-
τῷ ἐς ἤθεα τὰ ἐμά. σὺ ὦν ἐμοί, καὶ γὰρ περὶ τῆς ναυμαχίης εὖ
συνεβούλευσας τῆς γενομένης, οὐκ ἐῶσα ποιέεσθαι, νῦν τε συμβούλευ-
102σον ὁκότερα ποιέων ἐπιτύχω εὖ βουλευσάμενος." ὁ μὲν ταῦτα συν-
βουλεύετο, ἡ δὲ λέγει τάδε. „βασιλεῦ, χαλεπὸν μέν ἐστι συμβουλευ-
ομένῳ τυχεῖν τὰ ἄριστα εἴπασαν, ἐπὶ μέντοι τοῖσι κατήκουσι πρή-
γμασι δοκέει μοι αὐτὸν μέν σε ἀπελαύνειν ὀπίσω, Μαρδόνιον δέ,
εἰ ἐθέλει τε καὶ ὑποδέκεται ταῦτα ποιήσειν, αὐτοῦ καταλιπεῖν σὺν
τοῖσι ἐθέλει. τοῦτο μὲν γάρ, ἢν καταστρέψηται τά φησι ἐθέλειν καί
οἱ προχωρήσῃ τὰ νοέων λέγει, σὸν τὸ ἔργον, ὦ δέσποτα, γίνεται· οἱ
2γάρ σοὶ δοῦλοι κατεργάσαντο· τοῦτο δέ, ἢν τὰ ἐναντία τῆς Μαρδονίου
γνώμης γένηται, οὐδεμία συμφορὴ μεγάλη ἔσται σέο τε περιεόντος
καὶ ἐκείνων τῶν πρηγμάτων περὶ οἶκον τὸν σόν. ἢν γὰρ σύ τε περιῇς
καὶ οἶκος ὁ σός, πολλοὺς πολλάκις ἀγῶνας δραμέονται περὶ σφέων
αὐτέων οἱ Ἕλληνες. Μαρδονίου δέ, ἤν τι πάθῃ, λόγος οὐδεὶς γίνεται·
οὐδέ τι νικῶντες οἱ Ἕλληνες νικῶσι, δοῦλον σὸν ἀπολέσαντες. σὺ δέ,
τῶν εἵνεκα τὸν στόλον ἐποιήσαο, πυρώσας τὰς Ἀθήνας ἀπελᾷς."
103. Ἥσθη τε δὴ τῇ συμβουλίῃ Ξέρξης· λέγουσα γὰρ ἐπετύγχανε τά-
περ αὐτὸς ἐνόεε. οὐδὲ γὰρ εἰ πάντες καὶ πᾶσαι συνεβούλευον αὐτῷ
μένειν, ἔμενε ἂν δοκέειν ἐμοί· οὕτω καταρρωδήκεε. ἐπαινέσας δὲ τὴν
Ἀρτεμισίην ταύτην μὲν ἀποστέλλει ἄγουσαν αὐτοῦ τοὺς παῖδας ἐς

7, 8, 1. — μεταστησάμενος liess abtreten. zu 1, 89, 1. — βουλομένοις ihrem Wunsche gemäss. gr. Spr. 48, 6, 4. — ἀπόδεξις eine Gelegenheit es zu zeigen, dass sie nicht Mitschuldige seien. — δ' ἐμέ für δέ με Bekker. — νῦν τε. νυνί? Oder τε ist zu streichen. — ἐπιτύχω, wie sonst τυγχάνω mit dem Particip, auch 8, 103: Ich treffe einen guten Entschluss. Nicht so bei Attikern.

C. 102 § 1. ὀπίσω. zu 8, 14. — ποιήσειν. zu 7, 206. — σὺν τοῖσι καταλείπεσθαι. Thuk. 5, 28, 3: προσεδέχοντο τοὺς ἐθέλοντας. — προχωρήσῃ zu 1, 84, 1,

§ 2. ἐκείνων. εὖ κειμένων We. Man muss σωθέντων aus περιεόντος denken. — περί. τῶν περί Kr. — ἀγῶνας δραμέονται. Spr. 46, 4. (6.) vgl. zu 7, 57. — λόγος. zu 4, 135. — τι irgend, wie in οὔ τι. — πυρώσας. Vorher erwartet man ταῦτα ποιήσας, wofür die Thatsache selbst bestimmt genannt wird. vgl. Kr. zu Xen. 3, 5, 5: ἃ ὅτε ἐσπένδοντο διεπράττοντο, νῦν αὐτοὶ καίουσιν. — ἐποιήσαο für ἐποιήσω Br.

C. 103. οὐδὲ γὰρ εἰ. Spr. 65, 5, 10. (17.) — πάντες καὶ πᾶσαι Spr. 43, 2. (2, 2.) — αὐτοῦ τούς für τοὺς ἑωυτοῦ, weil das bei ἄγουσαν ge-

Ἔφεσον· νόθοι γάρ τινες παῖδές οἱ συνείποντο· συνέπεμπε δὲ τοῖσι 104
παισὶ φύλακον Ἑρμότιμον, γένος μὲν ἐόντα Πηδασέα, φερόμενον δὲ
οὐ τὰ δεύτερα τῶν εὐνούχων παρὰ βασιλέι, [οἱ δὲ Πηδασέες οἰκέουσι
ὑπὲρ Ἁλικαρνησσοῦ. ἐν δὲ τοῖσι Πηδάσοισι τουτέοισι τοιόνδε φέρεται
πρῆγμα γίνεσθαι· ἐπεὰν τοῖσι ἀμφικτίοσι πᾶσι τοῖσι ἀμφὶ ταύτης οἰκέουσι τῆς πόλιος μέλλῃ τι ἐντὸς χρόνου ἔσεσθαι χαλεπόν, τότε ἡ
ἱρείη αὐτόθι τῆς Ἀθηναίης φύει πώγωνα μέγαν. τοῦτο δέ σφι δὶς
ἤδη ἐγένετο. ἐκ τουτέων δὴ τῶν Πηδασέων ὁ Ἑρμότιμος ἦν,] τῷ 105
μεγίστη τίσις ἤδη ἀδικηθέντι ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. ἁλόντα
γὰρ αὐτὸν ὑπὸ πολεμίων καὶ πωλεόμενον ὠνέεται Πανιώνιος, ἀνὴρ
Χῖος, ὃς τὴν ζόην κατεστήσατο ἀπ' ἔργων ἀνοσιωτάτων. ὅκως γὰρ
κτήσαιτο παῖδας εἴδεος ἐπαμμένους, ἐκτάμνων ἀγινέων ἐπώλεε ἐς
Σάρδις τε καὶ Ἔφεσον χρημάτων μεγάλων· παρὰ γὰρ τοῖσι βαρβάροισι τιμιώτεροί εἰσι οἱ εὐνοῦχοι πίστιος εἵνεκα τῆς πάσης τῶν ἐνορχίων. ἄλλους τε δὴ ὁ Πανιώνιος ἐξέταμε πολλούς, ἅτε ποιεύμενος
ἐκ τούτου τὴν ζόην, καὶ δὴ καὶ τοῦτον. καὶ οὐ γὰρ τὰ πάντα ἐδυστύχεε ὁ Ἑρμότιμος, ἀπικνέεται ἐκ τῶν Σαρδίων παρὰ βασιλέα μετ'
ἄλλων δώρων, χρόνου δὲ προϊόντος πάντων τῶν εὐνούχων ἐτιμήθη
μάλιστα παρὰ Ξέρξῃ. ὡς δὲ τὸ στράτευμα τὸ Περσικὸν ὥρμα βα- 106
σιλεὺς ἐπὶ τὰς Ἀθήνας ἐὼν ἐν Σάρδισι, ἐνθαῦτα καταβὰς κατὰ δή
τι πρῆγμα ὁ Ἑρμότιμος ἐς γῆν τὴν Μυσίην, τὴν Χῖοι μὲν νέμονται,
Ἀταρνεὺς δὲ καλέεται, εὑρίσκει τὸν Πανιώνιον ἐνθαῦτα. ἐπιγνοὺς δὲ
ἔλεγε πρὸς αὐτὸν πολλοὺς καὶ φιλίους λόγους, πρῶτα μέν οἱ κατα-

---

dachte *Ἀρτεμισίην* als Gedankensubject vorschwebt. — *τούς* die anwesenden, wenn es nicht mit einer Hs. zu streichen ist.

C. 104. *φερόμενον οὐ τὰ δεύτερα* der keinem an Ansehen nachstand, eine ungewöhnliche Phrase. vgl. 8, 105 E. — *τῶν εὐνούχων* hängt von *οὐ τὰ δεύτερα* ab, in sofern dies so viel ist als *τὰ πρῶτα*. Wenn *οὐδενὸς δεύτερα* stände, würde *οὐδενός* von *δεύτερα*, *τῶν εὐνούχων* von *οὐδενός* abhängen. zu 1, 23. — *οἱ δέ — ἦν* C. 105 sind eingefälscht nach 1, 175. (Va.) — *φέρεται. συμφέρεται* mehrere Hsn.; wenn auch vielleicht nicht von dem Einfälscher herrührend, dem ein fertur vorschweben mochte. — *ἀμφικτίοσι. περικτίοσι* las der Einfälscher wohl 1, 175. (Va.) — *πᾶσι* fehlt dort. — *ἀμφὶ ταύτης* ist fehlerhaft. Di. 68, 30, 1. — *ἐντὸς χρόνου* ist anstössig. — *χαλεπόν* für *ἀνεπιτήδειον* verräth den Grammatiker. (Va.) — *φύει*. zu 2, 68, 2.

C. 105. *τίσις*. zu 1, 13. — *ἤδη* bisher, zu *μεγίστη* gehörig. vgl. zu 8, 106, 2. — *τὴν ζοὴν κατεστήσατο* richtete sich das Leben ein, erwarb seinen Unterhalt. (Sch.) Man kann *κατεκτήσατο* vermuthen. 8, 106, 2: *τὸν βίον κτησάμενε*. Isokr. 4, 182: *εἴη ἂν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων μεγάλους πλούτους κατακτήσασθαι*. So, sehe ich jetzt, will auch Cobet. Etwas anders Plat. Tim. 75, b: *βίον διπλοῦν κατεκτήσατο*. — *εἴδεος ἐπαμμένους*, *εὐειδεῖς*. zu 1, 199, 4. Die Attiker scheinen *εἶδος* schlechtweg für Schönheit nicht gebraucht zu haben. — *ἀγινέων*. zu 1, 1, 1. — *τῶν ἐνορχίων*. zu 6, 32. — *καὶ οὐ γάρ*. zu 1, 24, 2. — *τὰ πάντα ἐδυστύχεε*. zu 3, 40, 1.

C. 106 § 1. *ὧρμα* transitiv, wie *ἐλαύνειν* (zu 1, 164, 1), bei Her. nur hier; als militairischer Ausdruck auch bei Attikern nur intransitiv. — *νέμονται*. zu 1, 170, 1. — *Ἀταρνεὺς δέ*. Spr. 60, 5, 1. (6, 1.) — *ἐπιγνούς*.

λέγων ὅσα αὐτὸς δι' ἐκεῖνον ἔχοι ἀγαθά, δεύτερα δέ οἱ ὑπισχνεόμε-
νος ἀντὶ τουτέων ὅσα μιν ἀγαθὰ ποιήσει, ἢν κομίσας τοὺς οἰκέτας
οἰκέῃ ἐκείνῃ, ὥστε ὑποδεξάμενον ἄσμενον τοὺς λόγους τὸν Πανιώνιον
κομίσαι τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα. ὡς δὲ ἄρα πανοικίῃ μιν περιέλαβε,
2 ἔλεγε ὁ Ἑρμότιμος τάδε. "ὦ πάντων ἀνδρῶν ἤδη μάλιστα ἀπ' ἔρ-
γων ἀνοσιωτάτων τὸν βίον κτησάμενε, τί σε ἐγὼ κακὸν ἢ αὐτὸς ἢ τῶν
ἐμῶν τις ἐργάσατο ἢ σὲ ἢ τῶν σῶν τινά, ὅτι με ἀντ' ἀνδρὸς ἐποίησας
τὸ μηδὲν εἶναι; ἐδόκεές τε θεοὺς λήσειν οἷα ἐμηχανῶ τότε· οἵ σε
ποιήσαντα ἀνόσια, νόμῳ δικαίῳ χρεώμενοι, ὑπήγαγον ἐς χέρας τὰς
ἐμάς, ὥστε σε μὴ μέμψασθαι τὴν ἀπ' ἐμέο τοι ἐσομένην δίκην." ὡς
δέ οἱ ταῦτα ὠνείδισε, ἀχθέντων τῶν παίδων ἐς ὄψιν ἠναγκάζετο
Πανιώνιος τῶν ἑωυτοῦ παίδων, τεσσέρων ἐόντων, τὰ αἰδοῖα ἀποτά-
μνειν, ἀναγκαζόμενος δὲ ἐποίεε ταῦτα· αὐτοῦ τε, ὡς ταῦτα ἐργάσατο,
οἱ παῖδες ἀναγκαζόμενοι ἀπέταμνον. Πανιώνιον μὲν νυν οὕτω πε-
ριῆλθε ἥ τε τίσις καὶ ὁ Ἑρμότιμος.

107 Ξέρξης δὲ ὡς τοὺς παῖδας Ἀρτεμισίῃ ἐπέτρεψε ἀνάγειν ἐς Ἔφε-
σον, καλέσας Μαρδόνιον ἐκέλευσέ μιν τῆς στρατιῆς διαλέγειν τοὺς
βούλεται, καὶ ποιέειν τοῖσι λόγοισι τὰ ἔργα [πειρώμενον] ὅμοια. τα-
την μὲν τὴν ἡμέρην ἐς τοσοῦτο ἐγίνετο, τῆς δὲ νυκτὸς κελεύσαντος βα-
σιλέος τὰς νέας οἱ στρατηγοὶ ἐκ τοῦ Φαλήρου ἀπῆγον ὀπίσω ἐς τὸν
Ἑλλήσποντον, ὡς τάχεος εἶχε ἕκαστος, διαφυλαξούσας τὰς σχεδίας
πορευθῆναι βασιλέι. ἐπεὶ δὲ ἀγχοῦ ἦσαν Ζωστῆρος πλώοντες οἱ βάρ-
βαροι, ἀνατείνουσι γὰρ ἄκραι λεπταὶ τῆς ἠπείρου, ταύτας ἔδοξάν τε
νέας εἶναι καὶ ἔφευγον ἐπὶ πολλόν. χρόνῳ δὲ μαθόντες ὅτι οὐ νέες
εἶεν ἀλλ' ἄκραι, συλλεχθέντες ἐκομίζοντο.

108 Ὡς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, ὁρέοντες οἱ Ἕλληνες κατὰ χώρην μένοντα
τὸν στρατὸν τὸν πεζὸν ἤλπιζον καὶ τὰς νέας εἶναι περὶ Φάληρον, ἐδό-
κεόν τε ναυμαχήσειν σφέας, παραρτέοντό τε ὡς ἀλεξησόμενοι. ἐπεὶ

ἀναγνούς Xen. An. 5, 8, 5. — καταλέγων herzählend. — ἐκείνῃ, in Lydien oder überhaupt im Perserreiche.

§ 2. ἤδη bis hieher. Paus. 7, 22, 4: πυθέσθαι μὲν ἤδη τὰ ὀνόματα αὐτῶν οὐκ εἴχομεν. (Abresch.) — σε, das erste, sollte eigentlich fehlen. Ueber ähnliche Wiederholungen Kr. zu Xen. An. 6, 4, 20. — τὸ μηδέν. Di. 67, 1, 3. — οἷα in Bezug auf solche Sachen wie, der Ac des Bezuges bei λανθάνειν wie wohl auch 1, 39. Doch kann dieser Satz auch Subject sein: οὐ τοιαῦτα λανθάνει. — μέμψασθαι. zu 7, 169. — αὐτοῦ, τὰ αἰδοῖα. — περιῆλθε auch mit Bezug auf περιλαβεῖν § 1 E. zu 3, 4, 2.

C. 107. διαλέγειν auch 8, 113, 2. — διακρίνειν 114. — πειρώμενον stört die Construction, wenn nicht καὶ ποιέειν heissen soll: auch zu machen; doch auch unpassend. — ἐς τοσοῦτο vertritt das Subject. Doch die ähnlichen Stellen 8, 125. 9, 18. 66, 1. vgl. 7, 167 führen auf ταῦτα μὲν ταύτην. — ὡς τάχεος εἶχε so schnell er konnte. gr. Spr. 47, 10, 5. — πορευθῆναι. 5, 92, 2: φυλάσσοντες δεινότατα τοῦτο ἐν Σπάρτῃ μὴ γενέσθαι. — ἀνατείνουσι. zu 7, 176, 2. Hinzu denke man ἐκεῖ. — ἐπὶ πολλόν weithin. Spr. 68, 38, 1. (42, 1.)

δὲ ἐπύθοντο τὰς νέας οἰχωκυίας, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐδόκεε ἐπιδιώκειν. τὸν μέν νυν ναυτικὸν τὸν Ξέρξεω στρατὸν οὐκ ἐπεῖδον διώξαντες μέχρι Ἄνδρου, ἐς δὲ τὴν Ἄνδρον ἀπικόμενοι ἐβουλεύοντο. Θεμιστο-2 κλέης μέν νυν γνώμην ἀπεδείκνυτο διὰ νήσων τραπομένους καὶ ἐπιδιώξαντας τὰς νέας πλέειν ἰθέως ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον λύσοντας τὰς γεφύρας· Εὐρυβιάδης δὲ τὴν ἐναντίην ταύτῃ γνώμην ἐτίθετο, λέγων ὡς εἰ λύσουσι τὰς σχεδίας, τοῦτ' ἂν μέγιστον πάντων σφεῖς κακὸν τὴν Ἑλλάδα ἐργάσαιντο. εἰ γὰρ ἀναγκασθείη ἀπολαμφθεὶς ὁ Πέρσης μένειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ, πειρῷτο ἂν ἡσυχίην μὴ ἄγειν, ὡς ἄγοντι μέν οἱ ἡσυχίην οὔτε τι προχωρέειν οἷόν τε ἔσται τῶν πρηγμάτων οὔτε τις κομιδὴ τὸ ὀπίσω φανήσεται, λιμῷ τέ οἱ ἡ στρατιὴ διαφθαρέεται, ἐπι-3 χειρέοντι δὲ αὐτῷ καὶ ἔργου ἐχομένῳ πάντα τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην οἷά τε ἔσται προσχωρῆσαι κατὰ πόλις τε καὶ κατ' ἔθνεα, ἤτοι ἁλισκομένων γε ἢ πρὸ τούτου ὁμολογεόντων· τροφήν τε ἕξειν σφέας τὸν ἐπέτεον αἰεὶ τῶν Ἑλλήνων καρπόν. ἀλλὰ δοκέειν γὰρ νικηθέντα τῇ ναυμαχίῃ οὐ μενέειν ἐν τῇ Εὐρώπῃ τὸν Πέρσεα· ἐατέον ὦν εἶναι φεύγειν, ἐς ὃ ἔλθῃ φεύγων ἐς τὴν ἑωυτοῦ. τὸ ἐνθεῦτεν δὲ περὶ τῆς ἐκείνου ποιέεσθαι ἤδη τὸν ἀγῶνα ἐκέλευε. ταύτης δὲ εἴχοντο τῆς γνώμης καὶ Πελοποννησίων τῶν ἄλλων οἱ στρατηγοί.

Ὡς δὲ ἔμαθε ὅτι οὐ πείσει τούς γε πολλοὺς πλώειν ἐς τὸν Ἑλ-109 λήσποντον ὁ Θεμιστοκλέης, μεταβαλὼν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους (οὗτοι γὰρ μάλιστα ἐκπεφευγότων περιημέκτεον, ὁρμέατό τε ἐς τὸν Ἑλλήσποντον πλώειν καὶ ἐπὶ σφέων αὐτέων βαλλόμενοι, εἰ ὦλλοι μὴ βουλοίατο) ἔλεγέ σφι τάδε. "καὶ αὐτὸς ἤδη πολλοῖσι παρεγενόμην καὶ πολλῷ πλέω ἀκήκοα τοιάδε γενέσθαι, ἄνδρας ἐς ἀναγκαίην ἀπειληθέντας νενικημένους ἀναμάχεσθαί τε καὶ ἀναλαμβάνειν τὴν προτέρην κακότητα. ἡμεῖς δέ (εὕρημα γὰρ εὑρήκαμεν ἡμέας τε αὐτοὺς καὶ τὴν2 Ἑλλάδα, νέφος τοσοῦτο ἀνθρώπων ἀνωσάμενοι) μὴ διώκωμεν ἄνδρας

C. 108 § 1. *τὸν ναυτικὸν τόν.* zu 7, 179.

§ 2. *διὰ νήσων.* zu 3, 96. vgl. 6, 95, 2. 9, 3. — *ἰθέως, εὐθέως.* Di. 4, 4. — *ἐτίθετο.* zu 7, 82. — *ὡς* da. — *κομιδή.* zu 4, 134, 1. — *τὸ ὀπίσω.* zu 4, 134, 2. vgl. 1, 207, 3 u. Kr. zum Dion. p. 253. — *φανήσεται.* Vielleicht schrieb Her. *φανέεται* und *φανέεσθαι* 8, 49. So *φανέονται* 3, 35, 1.

§ 3. *οἷά τε* möglich. zu 1, 194, 3. — *ἁλισκομένων.* zu 8, 69, 1. — *ἐπέτεον* für *ἐπέτειον* Bekker. — *αἰεί.* zu 7, 106. — *ἀλλὰ δοκέειν γάρ* Doch das dürfte nicht geschehen: denn es scheine dass er. zu 5, 3. — *ὡς ὃ ἔλθῃ.* Di. 54, 17, 6.

C. 109 § 1. *μεταβαλών* er änderte seine Ansicht. — *πρὸς τοὺς Ἀ.* wird zu *ἔλεγε* gehören, dort durch *σφί* erneuert. — *πεφευγότων, τῶν Περσῶν*, abs. Ge., wie 9, 98, 1. — *περιημέκτεον.* zu 1, 44. — *καὶ* sogar. — *βαλλόμενοι.* zu 3, 71, 3. — *ἀπειληθέντας.* zu 1, 24, 2. — *ἀναμάχεσθαι.* gr. Spr. 57, 10, 8. vgl. 8, 88, 1. — *ἀναλαμβάνειν.* zu 5, 121.

§ 2. *εὕρημα εὑρήκαμεν.* zu 7, 10. 5. — *ἡμέας* d. h. in der Be-

φεύγοντας. τάδε γὰρ οὐκ ἡμεῖς κατεργασάμεθα, ἀλλὰ θεοί τε
ἥρωες, οἳ ἐφθόνησαν ἄνδρα ἕνα τῆς τε Ἀσίης καὶ τῆς Εὐρώπης
σιλεῦσαι, ἐόντα ἀνόσιόν τε καὶ ἀτάσθαλον· ὃς τά ἱρὰ καὶ τὰ
ἐν ὁμοίῳ ἐποιέετο, ἐμπιπράς τε καὶ καταβάλλων τῶν θεῶν τὰ ἀ
ματα· ὃς καὶ τὴν θάλασσαν ἀπεμαστίγωσε πέδας τε κατῆκε.
εὖ γὰρ ἔχει ἐς τὸ παρεὸν ἡμῖν νῦν μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι καταμείνα
ἡμέων τε αὐτέων ἐπιμεληθῆναι καὶ τῶν οἰκετέων· καί τις οἰκίη
ἀναπλασάσθω καὶ σπόρου ἀνακῶς ἐχέτω, παντελέως ἀπελάσας
βάρβαρον· ἅμα δὲ τῷ ἔαρι καταπλέωμεν ἐπὶ Ἑλλησπόντου καὶ
νίης." ταῦτα ἔλεγε ἀποθήκην μέλλων ποιήσεσθαι ἐς τὸν Πέρσεα,
ἢν ἄρα τί μιν καταλαμβάνῃ πρὸς Ἀθηναίων πάθος, ἔχῃ ἀποστροφ
τά περ ὦν καὶ ἐγένετο.

110 Θεμιστοκλέης μὲν ταῦτα λέγων διέβαλλε, Ἀθηναῖοι δὲ ἐπείθο
ἐπειδὴ γὰρ καὶ πρότερον δεδογμένος εἶναι σοφὸς ἐφάνη ἐὼν ἀληθ
σοφός τε καὶ εὔβουλος, πάντως ἑτοῖμοι ἦσαν λέγοντι πείθεσθαι.
δὲ οὗτοί οἱ ἀνεγνωσμένοι ἦσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ὁ Θεμιστοκ
ἄνδρας ἀπέπεμπε ἔχοντας πλοῖον, τοῖσι ἐπίστευε σιγᾶν ἐς πᾶσαν
σανον ἀπικνεομένοισι, τὰ αὐτὸς ἐνετείλατο βασιλέι φράσαι· τῶν
Σίκιννος ὁ οἰκέτης αὖτις ἐγένετο. οἳ ἐπείτε ἀπίκοντο πρὸς τὴν
τικήν, οἱ μὲν κατέμενον ἐπὶ τῷ πλοίῳ, Σίκιννος δὲ ἀναβὰς παρὰ Ξ
ξεα ἔλεγε τάδε. "ἔπεμψέ με Θεμιστοκλέης ὁ Νεοκλέος, στρατη
μὲν Ἀθηναίων, ἀνὴρ δὲ τῶν συμμάχων πάντων ἄριστος καὶ σοφ
τατος, φράσοντά τοι ὅτι Θεμιστοκλέης ὁ Ἀθηναῖος, σοὶ βουλόμε
ὑπουργέειν, ἔσχε τοὺς Ἕλληνας τὰς νέας βουλομένους διώκειν καὶ
ἐν Ἑλλησπόντῳ γεφύρας λύειν. καὶ νῦν κατ' ἡσυχίην πολλὴν κομίζε
οἱ μὲν ταῦτα σημήναντες ἀπέπλωον ὀπίσω.

111 Οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπείτε σφι ἀπέδοξε μήτ' ἐπιδιώκειν ἔτι προσω
τέρω τῶν βαρβάρων τὰς νέας μήτε πλώειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον

---

hauptung unsrer Freiheit. — *νέφος*, so mehr dichterisch. — *βασιλεῦσαι*
zu 3, 2; über den Inf. gr. Spr. 55, 3, 11. — *ἀτάσθαλον*. zu 2, 111, 1.
ἐν ὁμοίῳ ἐποιέετο gleich (gering) achtete. zu 1, 131. — *ἀπομαστι*
γοῦν scheint sonst nicht vorzukommen.

§ 3. *ἀλλ' εὖ γάρ*. Doch davon jetzt nichts: denn. zu 5, 3. —
τὸ παρεόν. zu 7, 29, 2. — *τις* jeder. gr. Spr. 51, 16, 10. — *ἀπελάσ*
ἀπελασάντων? — *ἀναπλασάσθω* stelle wieder her. Ungew. so; *δόμον*
σαι ein Nest machen ein Dichter bei Lykurg g. Leokr. 132. (Va.) — *ἀνα*
zu 1, 24, 4. — *ἀποθήκην* aufzuhebendes Capital, Dankesschuld.
Dichter: *καλόν γε θησαύρισμα κειμένη χάρις*. (Sch.) Das Wort findet
erst bei Spätern wieder, doch nie so. — *ἐς τὸν Πέρσεα* bei dem Pe
serkönige; *ἐς*, weil die Handlung für jetzt dahin gerichtet war. — *πρ*
Di. 52, 3, 3. — *ἀποστροφή*, *καταφυγή*. Kr. zu Xen. An. 2, 4, 22.

C. 110. *διέβαλλε*, *ἐξηπάτα*. zu 3, 1, 3. — *οἱ*, *ὑπ' αὐτοῦ*. — *ἀ*
γνωσμένοι, *ἀναπεπεισμένοι*. zu 1, 68, 4. — *τοῖσι ἐπίστευε σιγᾶν*. gr. S
61, 6, 8. (5.) — *φράσαι* hängt von *ἀπέπεμπε* ab. — *τῶν καί*. Spr. 47, 7, 2. (9.

C. 111 § 1. *ἀπέδοξε μή*. zu 1, 152, 1. — *πόρον* Schiffbrücke.

ντας.. ὸν πόρον, τὴν Ἄνδρον περικατέατο ἐξελέειν ἐθέλοντες. πρῶ-
ι γὰρ Ἄνδριοι νησιωτέων αἰτηθέντες πρὸς Θεμιστοκλέος χρήματα
'κ ἔδοσαν, ἀλλὰ προϊσχομένου Θεμιστοκλέος λόγον τόνδε, ὡς ἥκοιεν
Ἀθηναῖοι περὶ ἑωυτοὺς ἔχοντες δύο θεοὺς μεγάλους, πειθώ τε καὶ
ἀναγκαίην, οὕτω τέ σφι κάρτα δοτέα εἶναι χρήματα, ὑπεκρίναντο πρὸς
ῦτα, λέγοντες ὡς κατὰ λόγον ἦσαν ἄρα αἱ Ἀθῆναι μεγάλαι τε καὶ 2
δαίμονες καὶ θεῶν χρηστῶν ἥκοιεν εὖ, ἐπεὶ Ἀνδρίους γε εἶναι γεω-
ίνας ἐς τὰ μέγιστα ἀνήκοντας, καὶ θεοὺς δύο ἀχρήστους οὐκ ἐκλεί-
ιν σφέων τὴν νῆσον ἀλλ' αἰεὶ φιλοχωρέειν, πενίην τε καὶ ἀμηχανίην,
ι τουτέων τῶν θεῶν ἐπηβόλους ἐόντας Ἀνδρίους οὐ δώσειν χρή-
κτα· οὐδέκοτε γὰρ τῆς ἑωυτῶν ἀδυναμίης τὴν Ἀθηναίων δύναμιν
ναι κρέσσω. οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ὑποκρινάμενοι καὶ οὐ δόντες χρή-
κτα ἐπολιορκέοντο· Θεμιστοκλέης δέ, οὐ γὰρ ἐπαύετο πλεονεκτέων, 112
πέμπων ἐς τὰς ἄλλας νήσους ἀπειλητηρίους λόγους αἴτεε χρήματα
ὰ τῶν αὐτέων ἀγγέλων, χρεώμενος λόγοισι τοῖσι καὶ πρὸς Ἀνδρίους
ρήσαιο, λέγων ὡς εἰ μὴ δώσουσι τὸ αἰτεόμενον, ἐπάξει τὴν στρα-
ὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ πολιορκέων ἐξαιρήσει. λέγων ὦν ταῦτα συν-
.εγε χρήματα μεγάλα παρὰ Καρυστίων τε καὶ Παρίων, οἳ πυνθα-
ίμενοι τήν τε Ἄνδρον ὡς πολιορκέοιτο, διότι ἐμήδισε, καὶ Θεμιστο-
.έα ὡς εἴη ἐν αἴνῃ μεγίστῃ τῶν στρατηγῶν, δείσαντες ταῦτα ἔπεμπον
ρήματα. εἰ δὲ δή τινες καὶ ἄλλοι ἔδοσαν νησιωτέων, οὐκ ἔχω εἰπαι. 2
οκέω δέ τινας καὶ ἄλλους δοῦναι καὶ οὐ τούτους μούνους. καίτοι
αρυστίοισί γε οὐδὲν τούτου εἵνεκα τοῦ κακοῦ ὑπερβολὴ ἐγένετο· Πά-
ιοι δὲ Θεμιστοκλέα χρήμασι ἱλασάμενοι διέφυγον τὸ στράτευμα. Θε-
ιστοκλέης μέν νυν ἐξ Ἄνδρου ὁρμεώμενος χρήματα παρὰ νησιωτέων
ιτέετο λάθρῃ τῶν ἄλλων στρατηγῶν.

Οἱ δ' ἀμφὶ Ξέρξεα ἐπισχόντες ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ναυμα- 113

136, 2. — προϊσχομένου. zu 3, 137, 1. — λόγον τόνδε. zu 1, 9, 1.
- ὑπεκρίναντο, ἀπεκρίναντο. zu 1, 2, 2.

§ 2. κατὰ λόγον natürlich, wie 7, 36, 2. — ἦσαν ἄρα. gr. Spr. u.
i. 53,2,6. (4.) — ἥκοιεν εὖ. zu 1, 30,3. — ἐπεί da, während. Ein Ueber-
ang von der Construction mit ὡς zu der mit dem Infinitiv zu 4, 137. —
εωπείνας. zu 2, 6. — ἐς τὰ μέγιστα. zu 4, 49, 2. γεωπεινίης ergänzt
azu Sch., ein Wort das ich für γεωπεινίης vorschlagen möchte, wenn gleich
s sonst nicht vorkommt. Oder ist ἀσθενίης nach μέγιστα ausgefallen? —
ιλοχωρεῖν scheint erst bei Spätern wieder vorzukommen. — θεῶν ἐπη-
όλους. gr. Spr. 47, 26, 3. — κρέσσω. zu 7, 172, 2.

C. 112 § 1. πλεονεκτέων. Er wird die Gelder für den Staat gefor-
ert haben. — ἀπειλητήριος kommt sonst wohl nicht vor. — ἐξαιρήσει,
ὑτούς. zu 2, 30, 3 und zu Thuk. 3, 113, 4. — ἐμήδισε. ἐμήδισαν? zu 8,
1. — αἴνῃ. zu 3, 74, 1.

§ 2. τούτου εἵνεκα, ungeachtet sie Geld gegeben. — ὑπερβολή für
ναβολή Verzug, herodoteisch. (Va.) Ein Mal so Polyb. 14, 9, 8. (Sch.)
eber die Sache 8, 121. — ἱλασάμενοι, gew. von Göttern und Heroen. —
ιέφυγον τὸ στράτευμα, ein hier unpassender Ausdruck.

χίην ἐξήλαυνον ἐς Βοιωτοὺς τὴν αὐτὴν ὁδόν. ἔδοξε γὰρ Μαρδονίῳ ἅμα μὲν προπέμψαι βασιλέα, ἅμα δὲ ἀνωρίην εἶναι τοῦ ἔτεος πολεμέειν· χειμερίσαι δὲ ἄμεινον εἶναι ἐν Θεσσαλίῃ καὶ ἔπειτα ἅμα τῷ ἔαρι πειρᾶσθαι τῆς Πελοποννήσου. ὡς δὲ ἀπίκατο ἐς τὴν Θεσσαλίην, ἐνθαῦτα Μαρδόνιος ἐξελέγετο πρώτους μὲν Πέρσας πάντας τοὺς ἀθανάτους καλεομένους, πλὴν Ὑδάρνεος τοῦ στρατηγοῦ (οὗτος γὰρ οὐκ 2ἔφη λείψεσθαι βασιλέος), μετὰ δὲ τῶν ἄλλων Περσέων τοὺς θωρηκοφόρους καὶ τὴν ἵππον τὴν χιλίην καὶ Μήδους τε καὶ Σάκας καὶ Βακτρίους τε καὶ Ἰνδούς, καὶ τὸν πεζὸν καὶ τὴν ἵππον. ταῦτα μὲν ἔθνεα ὅλα εἵλετο, ἐκ δὲ τῶν ἄλλων συμμάχων ἐξελέγετο κατ' ὀλίγους, τῶν εἴδεά τε ὑπῆρχε διαλέγων καὶ εἰ τέοισί τι χρηστὸν συνῄδεε πεποιημένον. ἐν δὲ πλεῖστον ἔθνος Πέρσας αἱρέετο, ἄνδρας στρεπτοφόρους τε καὶ ψελιοφόρους, ἐπὶ δὲ Μήδους· οὗτοι δὲ πλῆθος μὲν οὐκ ἐλάσσονες ἦσαν τῶν Περσέων, ῥώμῃ δὲ ἕσσονες. ὥστε σύμπαντας τριήκοντα μυριάδας γενέσθαι σὺν ἱππεῦσι.

114 Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐν τῷ Μαρδόνιός τε τὴν στρατιὴν διέκρινε καὶ Ξέρξης ἦν περὶ Θεσσαλίην, χρηστήριον ἐληλύθεε ἐκ Δελφῶν Λακεδαιμονίοισι, Ξέρξεα αἰτέειν δίκας τοῦ Λεωνίδεω φόνου καὶ τὸ διδόμενον ἐξ ἐκείνου δέκεσθαι. πέμπουσι δὴ κήρυκα τὴν ταχίστην Σπαρτιῆται, ὃς ἐπειδὴ κατέλαβε ἐοῦσαν ἔτι πᾶσαν τὴν στρατιὴν ἐν Θεσσαλίῃ, ἐλθὼν ἐς ὄψιν τὴν Ξέρξεω ἔλεγε τάδε. "ὦ βασιλεῦ Μήδων, Λακεδαιμόνιοί τέ σε καὶ Ἡρακλεῖδαι οἱ ἀπὸ Σπάρτης αἰτέουσι φόνου δίκας, ὅτι σφέων τὸν βασιλέα ἀπέκτεινας ῥυόμενον τὴν Ἑλλάδα." ὁ δὲ γελάσας τε καὶ κατασχὼν πολλὸν χρόνον, ὥς οἱ ἐτύγχανε

C. 113 § 1. *τὴν αὐτήν*, d. h. alle nach Thessalien. — *ἔδοξε* es schien gut; zum zweiten Infinitiv: es schien. — *ἀνωρία* scheint sonst nicht vorzukommen; *ἀωρία* bei Aristophanes und Spätern. — *χειμερίζειν* überwintern, wie 6, 31. 8, 126. 130, 1. Gew. *χειμάζειν, παραχειμάζειν*, [*διαχειμάζειν*]. Analog *θερίζειν* und *ἐαρίζειν*. Vielleicht schrieb Her. auch 8, 1.. *ἐχειμέριζε*. Denn *ἐχείμαζε* gebraucht er anders 7, 191 [es stürmte]. (Va.) — *λείψεσθαι*. zu 4, 9, 2.

§ 2. *τοὺς ἀθανάτους* 7, 83. — *τοὺς θωρηκοφόρους* 7, 61. — *τὴν ἵππον*, die 7, 40 erwähnte. — *χιλίην*. Spr. 44, 1, 1. (3.) — *ταῦτα εἵλετο* für *ταῦτα ἦσαν ὅλα ἔθνεα ἃ εἵλετο*. gr. Spr. 57, 3, 7. — *κατ' ὀλίγους* von jeglichem Volke wenige. (Schäfer.) zu 2, 93, 2. — *εἴδεα* schöne Gestalten. zu 8, 105. — *εἰ τέοισι* ist dem Relativ synonym und also die Verbindung nicht hart: härter 5, 20, 1. Ueber *τέοισι* Di. 25, 6, 1. — *συνῄδεε*. zu 7, 164. — *ἐν δέ* zu 1, 74, 1. — *στρεπτοφόρος* und *ψελιοφόρος* kommen wohl nur hier vor.

C. 114. *χρηστήριον*, bei Her. und bei Dichtern. vgl. zu 7, 140. — *αἰτέειν*. Spr. 50, 5, 6. (6, 6.) — *τὸ διδόμενον*. zu 8, 138, 1. — *δέκεσθαι* doppelsinnig als günstige Vorbedeutung und als Busse. vgl. 8, 137, .. 9, 91. Arr. Plut. 63: *δέχου τὸν ἄνδρα καὶ τὸν ὄρνιν τοῦ θεοῦ*. (We.) Hier doch nur im letztern Sinne, den andern veranlasst erst die Antwort. — *τὴν ταχίστην*. zu 1, 24, 2. — *οἱ ἀπό*, durch *αἰτέουσι* veranlasst: die in S. fordern von S. aus. Spr. 50, 7, 7. (8, 14.) — *κατασχών* nachdem er mit der Antwort zurückgehalten. vgl. 5, 19. mit und ohne *ἑωυτόν* 6, 129, 2. — *πολλόν* könnte füglich fehlen. — *τοιγάρ*. Di. 69, 74, 2. —

χαριστικῶς Μαρδόνιος, δεικνὺς ἐς τοῦτον εἶπε· „τοιγάρ σφι Μαρδόνιος ὅδε δίκας δώσει τοιαύτας οἵας ἐκείνοισι πρέπει."

'Ο μὲν δὴ δεξάμενος τὸ ῥηθὲν ἀπαλλάσσετο, Ξέρξης δὲ Μαρδόνιον ἐν Θεσσαλίῃ καταλιπὼν αὐτὸς ἐπορεύετο κατὰ τάχος ἐς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἀπικνέεται ἐς τὸν πόρον τῆς διαβάσιος ἐν πέντε καὶ τεσσεράκοντα ἡμέρῃσι, ἀπάγων τῆς στρατιῆς οὐδὲν μέρος ὡς εἰπεῖν. ὅκου δὲ πορευόμενοι γινοίατο [καὶ κατ' οὕστινας ἀνθρώπους], τὸν τουτέων καρπὸν ἁρπάζοντες ἐσιτέοντο· εἰ δὲ καρπὸν μηδένα εὕροιεν, οἱ δὲ τὴν ποίην τὴν ἐκ τῆς γῆς ἀναφυομένην καὶ τῶν δενδρέων τὸν φλοιὸν περιλέποντες καὶ τὰ φύλλα καταδρέποντες κατήσθιον, ὁμοίως τῶν τε ἡμέρων καὶ τῶν ἀγρίων, καὶ ἔλειπον οὐδέν· ταῦτα δ' ἐποίευν ὑπὸ λιμοῦ. ἐπιλαβὼν δὲ λοιμός τε τὸν στρατὸν καὶ δυσεντερίη κατ' ὁδὸν διέφθειρε. τοὺς δὲ καὶ νοσέοντας αὐτέων κατέλειπε, ἐπιτάσσων τῇσι πόλισι, ἵνα ἑκάστοτε γίνοιτο ἐλαύνων, μελεδαίνειν τε καὶ τρέφειν, ἐν Θεσσαλίῃ τέ τινας καὶ ἐν Σίρι τῆς Παιονίης καὶ ἐν Μακεδονίῃ. ἔνθα καὶ τὸ ἱρὸν ἅρμα καταλιπὼν τοῦ Διός, ὅτε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἤλαυνε, ἀπιὼν οὐκ ἀπέλαβε, ἀλλὰ δόντες οἱ Παίονες τοῖσι Θρήιξι ἀπαιτέοντος Ξέρξεω ἔφασαν νεμομένας ἁρπαχθῆναι ὑπὸ τῶν ἄνω Θρηίκων τῶν περὶ τὰς πηγὰς τοῦ Στρυμόνος οἰκημένων. ἔνθα καὶ ὁ 116 τῶν Βισαλτέων βασιλεὺς γῆς τε τῆς Κρηστωνικῆς, Θρῆιξ, ἔργον ὑπερφυὲς ἐργάσατο· ὃς οὔτε αὐτὸς ἔφη τῷ Ξέρξῃ ἑκὼν εἶναι δουλεύσειν, ἀλλ' οἴχετο ἄνω ἐς τὸ οὖρος τὴν Ῥοδόπην, τοῖσί τε παισὶ ἀπηγόρευε μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. οἱ δὲ ἀλογήσαντες, ἢ ἄλλως σφι θυμὸς ἐγένετο θεήσασθαι τὸν πόλεμον, ἐστρατεύοντο ἅμα τῷ Πέρσῃ. ἐπεὶ δὲ ἀνεχώρησαν ἀσινέες πάντες ἓξ ἐόντες, ἐξώρυξε αὐτέων ὁ πατὴρ τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ τὴν αἰτίην ταύτην. καὶ οὗτοι μὲν τοῦτον τὸν μισθὸν ἔλαβον, οἱ δὲ Πέρσαι ὡς ἐκ τῆς Θρηίκης πορευόμενοι 117 ἀπίκοντο ἐπὶ τὸν πόρον, ἐπειγόμενοι τὸν Ἑλλήσποντον τῇσι νηυσὶ διέ-

---

ὅδε, ohne Artikel. Kr. zu Xen. An. 7, 2, 24. — οἵας erg. διδόναι. Spr. 55, 4, 4. (11.) — δεξάμενος, als Vorbedeutung, nämlich von dem Uebergange des Mardonios. Kr. zu Xen. An. 1, 8, 17.

C. 115 § 1. οὐδέν unbedeutend. vgl. zu 7, 17. — ὡς εἰπεῖν. Spr. 55, 1, 2. Bei Her. wohl das einzige Beispiel dieser Formel. — καὶ κατ' οὕστινας ἀνθρώπους, eine Tautologie und wohl zu streichen. Di. 58, 3, 3. So ὅκου — τούτους 9, 1. τῇ — ἐς τούτους 3, 51, 2. — ποίην, πόαν attisch. — τὸν φλοιὸν περιλέποντες scheint sonst nicht vorzukommen.

§ 2. ἐπιλαβών. zu 6, 27. — τοὺς δὲ καί Andre auch. Kr. zu Xen. An. 1, 3, 13. — ἵνα, ἔνθα, ἐν αἷς. — μελεδαίνειν versorgen, pflegen. ionisch und dichterisch — τρέφειν, αὐτούς. — νεμομένας, τὰς ἵππους aus ἅρμα. (Herm. z. Vig. 44.) vgl. zu τὴν μέν 7, 34 u. τὰς δέ 7, 36, 1. — ἁρπαχθῆναι. zu 7, 169. — οἰκημένων. zu 1, 27, 2.

C. 116. γῆς τε. gr. Spr. 69, 59, 1. — ἀλογήσαντες, ἀμελήσαντες. zu 3, 125, 1. — ἄλλως, das θυμός einleitend. — θυμός Gelüst, ἐπιθυμία; sonst so bei Dichtern, aber mit andern Verben. — ἐγένετο durch ἤ mit ἀλογήσαντες verbunden als ob ἐπεὶ ἠλόγησαν vorherginge. Hart.

βησαν ἐς Ἄβυδον· τὰς γὰρ σχεδίας οὐκ εὗρον ἔτι ἐντεταμένας ἀλ
ὑπὸ χειμῶνος διαλελυμένας. ἐνθαῦτα δὲ κατεχόμενοι σιτία τε πλέ
ἢ κατ᾽ ὁδὸν ἐλάγχανον, οὐδένα τε κόσμον ἐμπιπλάμενοι καὶ ὕδα
μεταβάλλοντες ἀπέθνησκον τοῦ στρατοῦ τοῦ περιεόντος πολλοί. οἱ
λοιποὶ ἅμα Ξέρξῃ ἀπικνέονται ἐς Σάρδις.

118 Ἔστι δὲ καὶ ἄλλος ὅδε λόγος λεγόμενος, ὡς ἐπειδὴ Ξέρξης ἀπ
λαύνων ἐξ Ἀθηνέων ἀπίκετο ἐπ᾽ Ἠιόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, ἐνθεῦτε
οὐκέτι ὁδοιπορίῃσι διεχρέετο, ἀλλὰ τὴν μὲν στρατιὴν Ὑδάρνεϊ ἐπιτρέ
πει ἀπάγειν ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, αὐτὸς δ᾽ ἐπὶ νεὸς Φοινίσσης ἐπ
βὰς ἐκομίζετο ἐς τὴν Ἀσίην. πλώοντα δέ μιν ἄνεμον Στρυμονίη
ὑπολαβεῖν μέγαν καὶ κυματίην. καὶ δὴ μᾶλλον γάρ τι χειμαίνεσθαι
γεμούσης τῆς νεὸς ὥστε ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ἐπεόντων συχνῶ
Περσέων τῶν σὺν Ξέρξῃ κομιζομένων, ἐνθαῦτα ἐς δεῖμα πεσόντ
τὸν βασιλέα εἴρεσθαι βώσαντα τὸν κυβερνήτεα εἴ τις ἔστι σφι σωτ
ηρίη. καὶ τὸν εἶπαι· "δέσποτα, οὐκ ἔστι οὐδεμία, ἢν μὴ τουτέων ἀ
παλλαγή τις γένηται τῶν πολλῶν ἐπιβατέων." καὶ Ξέρξεα λέγετ
ἀκούσαντα ταῦτα εἶπαι· "ἄνδρες Πέρσαι, νῦν τις διαδεξάτω ὑμέω
βασιλέος κηδόμενος· ἐν ὑμῖν γὰρ οἴκε ἐμοὶ εἶναι ἡ σωτηρίη." τ
μὲν ταῦτα λέγειν, τοὺς δὲ προσκυνέοντας ἐκπηδέειν ἐς τὴν θάλασσα
καὶ τὴν νέα ἐπικουφισθεῖσαν οὕτω δὴ ἀποσωθῆναι ἐς τὴν Ἀσίην. ὡ
δὲ ἐκβῆναι τάχιστα ἐς γῆν τὸν Ξέρξεα, ποιῆσαι τοιόνδε· ὅτι μὲν ἔ
σωσε βασιλέος τὴν ψυχήν, δωρήσασθαι χρυσέῃ στεφάνῃ τὸν κυβερ
νήτεα, ὅτι δὲ Περσέων πολλοὺς ἀπώλεσε, ἀποταμεῖν τὴν κεφαλὴν α
119 τοῦ. οὗτος δὲ ἄλλος λέγεται λόγος περὶ τοῦ Ξέρξεω νόστου, οὐδα
μῶς ἔμοιγε πιστός, οὔτε ἄλλως οὔτε τὸ Περσέων τοῦτο πάθος. εἰ
γὰρ δὴ ταῦτα οὕτω εἰρέθη ἐκ τοῦ κυβερνήτεω πρὸς Ξέρξεα, ἐν μυ

C. 117. *ἐντεταμένας* geschlagen, unzerstört, wie 9, 106, 3; so
wohl nicht so. — *κατεχόμενοι* zurückgehalten, weil keine Transport-
mittel gleich da wären. — *λαγχάνειν* schlechtweg erlangen mit dem Ac
ist ungewöhnlich; doch wäre *ἐλάμβανον* zu geben gewagt. — *οὐδένα κό
σμον* ohne alle Ordnung, wie 9, 65. 69 bis. (Sch.) Das Gew. ist οὐδε
κόσμῳ. zu 8, 60, 4. — *μεταβάλλοντες*, immer andres und andres erhalten

C. 118 § 1. *ὅδε* ohne ὁ. zu 1, 16. — *λεγόμενος*. zu 7, 150, 1. -
Ἀθηνέων für *Ἀθηναίων* Valla. — *ἐπὶ νέος* wird mit *ἐκομίζετο* zu verbinde
sein; *ἐπὶ τὴν νέα* 8, 120. — *Στρυμονίου βορέαο* gedenkt Kallim. H. auf D
26. (Va.) — *ὑπολαβεῖν*. zu 7, 170, 2. Uebergang von *ὡς* zum Inf. zu
111, 2. — *κυματίης*. zu 2, 111, 1. — *χειμαίνεσθαι*, selten und dicht
risch; sonst *χειμάζεσθαι*. — *ὥστε*, *ἅτε*.

§ 2. *ἔστι* für *ἔστιν* Br. — *ἢν* für *εἰ* Werfer und eine gute Hs. Dageg
Herm. de part. *ἂν* p.102. — *διαδεξάτω*. zu 7, 172, 1. Sonst mit *ὡς* oder *ὅτι* oder a
solut. — *ἐν ὑμῖν*. zu 6, 109, 2. — *ἐκπηδέειν*. *ἐκπηδᾶν* andre Hsn.
34, 5, 7. — *τοιόνδε*, *δωρήσασθαι*. gr. Spr. 57, 10, 7. — *χρυσέῳ, στ
εφάνῳ* einige gute Hsn. Jenes hat auch Ho. Il. σ, 597. (Va.)

C. 119. *δέ* nach *οὗτος* erneuert das *δέ* nach *ἔστι* § 1. zu 4, 12. — *ἄλ
λος*. zu 1, 16. — *εἰρέθη*. Di. 39 u. *εἰπεῖν*. — *γνώμῃσι* Urtheilen A

-ρίῃσι γνώμῃσι μίαν οὐκ ἔχω ἀντίξοον, μὴ οὐκ ἂν ποιῆσαι βασιλέα τοιόνδε, τοὺς μὲν ἐκ τοῦ καταστρώματος καταβιβάσαι ἐς κοίλην νέα, ἐόντας Πέρσας καὶ Περσέων τοὺς πρώτους, τῶν δ' ἐρετέων ἐόντων Φοινίκων, ὅκως οὐκ ἂν ἴσον πλῆθος τοῖσι Πέρσῃσι ἐξέβαλε ἐς τὴν θάλασσαν. ἀλλ' ὁ μέν, ὡς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται, ὁδῷ χρεώμενος ἅμα τῷ ἄλλῳ στρατῷ ἀπενόστησε ἐς τὴν Ἀσίην. μέγα δὲ καὶ 120 τόδε μαρτύριον· φαίνεται γὰρ Ξέρξης ἐν τῇ ὀπίσω κομιδῇ ἀπικόμενος ἐς Ἄβδηρα καὶ ξεινίην τέ σφι συνθέμενος καὶ δωρησάμενος αὐτοὺς ἀκινάκῃ τε χρυσέῳ καὶ τιήρῃ χρυσοπάστῳ· καὶ ὡς αὐτοὶ λέγουσι Ἀβδηρῖται, λέγοντες ἔμοιγε οὐδαμῶς πιστά, πρῶτον ἐλύσατο τὴν ζώνην φεύγων ἐξ Ἀθηνέων ὀπίσω, ὡς ἐν ἀδείῃ ἐών. τὰ δὲ Ἄβδηρα ἵδρυται πρὸς τοῦ Ἑλλησπόντου μᾶλλον ἢ τοῦ Στρυμόνος καὶ τῆς Ἠιόνος, ὅθεν δή μιν φασι ἐπιβῆναι ἐπὶ τὴν νέα.

Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπείτε οὐκ οἷοί τε ἐγένοντο ἐξελέειν τὴν Ἄνδρον, 121 τραπόμενοι ἐς Κάρυστον καὶ δηιώσαντες αὐτέων τὴν χώρην ἀπαλλάσσοντο ἐς Σαλαμῖνα. πρῶτα μέν νυν τοῖσι θεοῖσι ἐξεῖλον ἀκροθίνια ἄλλα τε καὶ τριήρεας τρεῖς Φοινίσσας, τὴν μὲν ἐς Ἰσθμὸν ἀναθεῖναι, ἥπερ ἔτι καὶ ἐς ἐμὲ ἦν, τὴν δὲ ἐπὶ Σούνιον, τὴν δὲ τῷ Αἴαντι αὐτοῦ ἐς Σαλαμῖνα. μετὰ δὲ τοῦτο διεδάσαντο τὴν ληίην καὶ τὰ ἀκροθίνια ἀπέπεμψαν ἐς Δελφούς, ἐκ τῶν ἐγένετο ἀνδριὰς ἔχων ἐν τῇ χερὶ ἀκρωτήριον νεός, ἐὼν μέγαθος δυώδεκα πηχέων· ἕστηκε δὲ οὗτος τῇ περ ὁ Μακεδὼν Ἀλέξανδρος ὁ χρύσεος. πέμψαντες δὲ ἀκροθίνια οἱ 122 Ἕλληνες ἐς Δελφοὺς ἐπειρώτεον τὸν θεὸν κοινῇ εἰ λελάβηκε πλήρεα καὶ ἀρεστὰ τὰ ἀκροθίνια. ὁ δὲ παρ' Ἑλλήνων μὲν τῶν ἄλλων ἔφησε ἔχειν, παρ' Αἰγινητέων δὲ οὔ, ἀλλ' ἀπαίτεε αὐτοὺς τὰ ἀριστήια τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίης. Αἰγινῆται δὲ πυθόμενοι ἀνέθεσαν ἀστέρας

---

dorer über die Sache. — *μίαν οὐκ* stärker als *οὐδεμία* Kr. zu Xen. An. 5, 6, 12. — *ἔχω. ἕξω?* — *ἀντίξοον.* zu 1, 174, 2. — *μὴ οὐ.* Spr. 67, 12, 6 (7.) — *ἂν ποιῆσαι* aus *ἂν ἐποίησε*, als Nachsatz zu *εἰρέθη*. Spr. 54, 6, 4. (6.) — *κοιλήν* ohne Artikel. gr. Spr. 50, 2, 15. — *ἐρετέων.* Aber die konnte ja der Steuermann nicht entbehren. (Va.) — *ὅκως* für *ὅτι*, indem vorschwebt: Keiner wird behaupten. Anders Herm. de part. *ἄν* p. 52. Die Ausdrucksweise in den ganzen Perioden ist sehr seltsam.

C. 120. *τιήρη* war kein gewöhnliches Königsgeschenk, wohl aber *ἐσθὴς Μηδική* 7, 116. Auch wüsst' ich nicht dass sonst wo *χρυσόπαστος τιάρα* erwähnt würde, wohl aber *χρυσόπαστος ἐσθής* und *τὰ χρυσόπαστα τῶν ἐνδυμάτων*. (Va.) Die Erzählung des Geschichtchens enthält so manches Anstössige dass ich ihre Echtheit nicht verbürgen mag; am wenigsten von *οὔτε ἄλλως* an C. 119.

C. 121. *τὴν Ἄνδρον* 8, 112. — *αὐτέων.* Spr. 58, 4, 2. — *ἀναθεῖναι* hängt von *ἐξεῖλον* ab. Di. 55, 3, 21. Von einem ähnlichen Weihgeschenk Thuk. 2, 84, 3. 92, 3. — *αὐτοῦ ἐς*, eine sonst nicht leicht vorkommende Verbindung; häufig *αὐτοῦ ἐν*, das hier in dem *ἐς* mit enthalten ist. gr. Spr. 66, 3, 9. — *διεδάσαντο.* Di. 39 u. *δατέομαι.* — *ἐγένετο, ἐποιήθη.* — *πηχέων* hängt von *ἀνδριάς* ab. Kr. zu Xen. An. 1, 2, 23.

χρυσέους, οἳ ἐπὶ ἱστοῦ χαλκέου ἑστᾶσι τρεῖς ἐπὶ τῆς γωνίης, ἀγχοτάτω
123 τοῦ Κροίσεω κρητῆρος. μετὰ δὲ τὴν διαίρεσιν τῆς ληίης ἔπλωον οἱ
Ἕλληνες ἐς τὸν Ἰσθμόν, ἀριστήια δώσοντες τῷ ἀξιωτάτῳ γενομένῳ
Ἑλλήνων ἀνὰ τὸν πόλεμον τοῦτον. ὡς δὲ ἀπικόμενοι οἱ στρατηγοὶ
διενέμοντο τὰς ψήφους ἐπὶ τοῦ Ποσειδέωνος τῷ βωμῷ, τὸν πρῶτον
καὶ τὸν δεύτερον κρίνοντες ἐκ πάντων, ἐνθαῦτα πᾶς τις αὐτέων ἑωυ-
τῷ ἐτίθετο τὴν ψῆφον, αὐτὸς ἕκαστος δοκέων ἄριστος γενέσθαι, δεύ-
τερα δὲ οἱ πολλοὶ συνεξέπιπτον Θεμιστοκλέα κρίνοντες. οἱ μὲν δὴ
124 ἐμουνοῦντο, Θεμιστοκλέης δὲ δευτερηίοισι ὑπερεβάλλετο πολλόν. οὐ
βουλομένων δὲ ταῦτα κρίνειν τῶν Ἑλλήνων φθόνῳ, ἀλλ᾽ ἀποπλεόν-
των ἑκάστων ἐς τὴν ἑωυτῶν ἀκρίτων, ὅμως Θεμιστοκλέης ἐβώσθη τε
καὶ ἐδοξώθη εἶναι ἀνὴρ πολλὸν Ἑλλήνων σοφώτατος ἀνὰ πᾶσαν τὴν
Ἑλλάδα. ὅτι δὲ νικῶν οὐκ ἐτιμήθη πρὸς τῶν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχη-
σάντων, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἐς Λακεδαίμονα ἀπίκετο θέλων τιμηθῆ-
ναι· καί μιν Λακεδαιμόνιοι καλῶς μὲν ὑπεδέξαντο, μεγάλως δὲ ἐτί-
μησαν. ἀριστήια μέν νυν ἔδοσαν Εὐρυβιάδῃ ἐλαίης στέφανον, σοφίης
δὲ καὶ δεξιότητος Θεμιστοκλέι, καὶ τούτῳ στέφανον ἐλαίης. ἐδωρή-
σαντο δέ μιν ὄχῳ τῷ ἐν Σπάρτῃ καλλιστεύσαντι. αἰνέσαντες δὲ πολ-
λά, προέπεμψαν ἀπιόντα τριηκόσιοι Σπαρτιητέων λογάδες, οὗτοι οἵ-
περ ἱππέες καλέονται, μέχρι οὔρων τῶν Τεγεητικῶν. μοῦνον δὴ τοῦ-
125 τον πάντων ἀνθρώπων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν Σπαρτιῆται προέπεμψαν. ὡς
δὲ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας, ἐνθαῦτα Τιμόδημος
Ἀφιδναῖος, τῶν ἐχθρῶν μὲν τῶν Θεμιστοκλέος ἐών, ἄλλως δὲ οὐ
τῶν ἐπιφανέων ἀνδρῶν, φθόνῳ καταμαργέων ἐνείκεε τὸν Θεμιστοκλέα,
τὴν ἐς Λακεδαίμονα ἄπιξιν προφέρων, ὡς διὰ τὰς Ἀθήνας ἔχοι τὰ
γέρεα τὰ παρὰ Λακεδαιμονίων, ἀλλ᾽ οὐ δι᾽ ἑωυτόν. ὁ δέ, ἐπείτε
οὐκ ἐπαύετο ταῦτα λέγων ὁ Τιμόδημος, εἶπε· "οὕτω ἔχει τοι· οὔτ᾽ ἂν

C. 122. *οἳ — τρεῖς.* gr. Spr. 47, 28, 4. — *Κροίσεω.* andre Hsn. *Κροίσου*, wie sonst immer. — *κρητῆρος* 1, 51, 1.

C. 123. *ἀνά, κατά.* — *διενέμοντο* unter sich vertheilten. (Va.) — *ἐτίθετο.* zu 3, 73. — *δεύτερα* demnächst. (Bä.) Kann auch Object zu *συνεξέπιπτον* sein. Di. 46, 6, 9. — *συνεξέπιπτον.* zu 8, 49. — *ἐμουνοῦντο* hatten jeder nur eine Stimme.

C. 124 § 1. *ταῦτα,* wem der erste Preis gebühre. — *ἀκρίτων* wird doch auch hier passiv zu nehmen sein: unbeurtheilt, wer nämlich der ausgezeichnetste sei. — *ἐβώσθη.* zu 3, 39, 2. 6, 131. — *ἐδοξώθη.* Di. 39, 4, 1. — *θέλων.* Wahrscheinlicher ist dass er auf eine Einladung der Lakedämonier hinging. vgl. Plut. Them. 17. (Va.)

§ 2. *ὄχος, ἅρμα;* sonst so bei Dichtern. — *οὗτοι οἵπερ.* zu 7, 9, 2. — *ἱππεῖς.* zu 1, 67, 3.

C. 125. Wenn die La. richtig ist, so muss man annehmen dass der Belbinite athenisches Bürgerrecht erhalten. (Pauw.) Dagegen spricht doch dass er von Themistokles für einen Nicht *Ἀθηναῖος* erklärt wird. vgl. Thuk. 2, 29, 4. 67, 2. Platon u. A. nennen ihn einen Seriphier. — *καταμαργέων* völlig verrückt, sonst nirgends; das Simplex *μαργάω* bei Dichtern. — *ἐνείκεε,* ein episches Wort, bei Her. noch 9, 55, 2. — *Βελβινίτης.* *Βελβινήτης* Va.

ἐγὼ ἐὼν Βελβινίτης ἐτιμήθην οὕτω πρὸς Σπαρτιητέων, οὔτ' ἂν σύ, ὤνθρωπε, ἐὼν Ἀθηναῖος.“ ταῦτα μέν νυν ἐς τοσοῦτο ἐγένετο.

126 Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκεος, ἀνὴρ ἐν Πέρσῃσι λόγιμος καὶ πρόσθε ἐών, ἐκ δὲ τῶν Πλαταιικῶν καὶ μᾶλλον ἔτι γενόμενος, ἔχων ἓξ μυριάδας στρατοῦ τοῦ Μαρδόνιος ἐξελέξατο, προέπεμπε βασιλέα μέχρι τοῦ πόρου. ὡς δὲ ὁ μὲν ἦν ἐν τῇ Ἀσίῃ, ὁ δὲ ὀπίσω πορευόμενος κατὰ τὴν Παλλήνην ἐγίνετο, ἅτε Μαρδονίου τε χειμερίζοντος περὶ Θεσσαλίην τε καὶ Μακεδονίην καὶ οὐδέν κω κατεπείγοντος ἥκειν ἐς τὸ ἄλλο στρατόπεδον, οὐκ ἐδικαίευ ἐντυχὼν ἀπεστεῶσι Ποτιδαιήτῃσι μὴ οὐκ ἐξανδραποδίσασθαί σφεας. οἱ γὰρ Ποτιδαιῆται, ὡς βασιλεὺς παρεξεληλάκεε καὶ ὁ ναυτικὸς τοῖσι Πέρσῃσι οἰχώκεε φεύγων ἐκ τῆς Σαλαμῖνος, ἐκ τοῦ φανεροῦ ἀπέστασαν ἀπὸ τῶν βαρβάρων· ὣς δὲ καὶ ὧλλοι οἱ τὴν Παλλήνην ἔχοντες. ἐνθαῦτα δὴ Ἀρτάβαζος ἐπολιόρκεε τὴν Ποτίδαιαν. 127 ὑποπτεύσας δὲ καὶ τοὺς Ὀλυνθίους ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλέος καὶ ταύτην ἐπολιόρκεε· εἶχον δὲ αὐτὴν Βοττιαῖοι οἱ ἐκ τοῦ Θερμαίου κόλπου ἐξαναστάντες ὑπὸ Μακεδόνων. ἐπεὶ δέ σφεας εἷλε πολιορκέων, κατέσφαξε ἐξαγαγὼν ἐς λίμνην, τὴν δὲ πόλιν παραδιδοῖ Κριτοβούλῳ Τορωναίῳ ἐπιτροπεύειν καὶ τῷ Χαλκιδικῷ γένεϊ, καὶ οὕτω Ὄλυνθον Χαλκιδέες ἔσχον. ἐξελὼν δὲ ταύτην ὁ Ἀρτάβαζος 128 τῇ Ποτιδαίῃ ἐντεταμένως προσεῖχε, προσέχοντι δέ οἱ προθύμως συντίθεται προδοσίην Τιμόξεινος ὁ τῶν Σκιωναίων στρατηγός, ὅντινα μὲν τρόπον ἀρχήν, ἔγωγε οὐκ ἔχω εἰπαι (οὐ γὰρ ὦν λέγεται), τέλος μέντοι τοιάδε ἐγίνετο· ὅκως βιβλίον γράψειε ἢ Τιμόξεινος ἐθέλων παρ' Ἀρτάβαζον πέμψαι ἢ Ἀρτάβαζος παρὰ Τιμόξεινον, τοξεύματος παρὰ τὰς γλυφίδας περιειλίξαντες καὶ πτερώσαντες τὸ βιβλίον ἐτόξευον ἐς συγκείμενον χωρίον. ἐπάιστος δὲ ἐγένετο ὁ Τιμόξεινος προδιδοὺς 2 τὴν Ποτίδαιαν· τοξεύων γὰρ ὁ Ἀρτάβαζος ἐς τὸ συγκείμενον, ἁμαρτὼν τοῦ χωρίου τούτου βάλλει ἀνδρὸς Ποτιδαιήτεω τὸν ὦμον, τὸν δὲ βληθέντα περιέδραμε ὅμιλος, οἷα φιλέει γίνεσθαι ἐν πολέμῳ, οἳ αὐτίκα τὸ τόξευμα λαβόντες, ὡς ἔμαθον τὸ βιβλίον, ἔφερον ἐπὶ τοὺς στρατηγούς· παρῆν δὲ καὶ τῶν ἄλλων Παλληναίων συμμαχίη. τοῖσι

C. 126. *ὁ μέν*, *βασιλεύς*. Kr. zu Xen. An. 1, 10, 4. — *ὁ δέ*, Artabazos. — *κατεπείγοντος* betreibend. (Valla.) — *παρεξελαύνειν* findet sich erst bei Spätern wieder. — *ἐκ τοῦ φανεροῦ*. zu 5, 96.

C. 127. *ἀπίστασθαι* den Abfall vorbereite. Kr. Spr. 53, 1, 6. — *ταύτην*, *Ὄλυνθον*. Ein Pronomen auf den Stadtnamen nach Erwähnung der Einwohner zu beziehen ist eben so selten als das Umgekehrte (Spr. 58, 4, 1) gewöhnlich ist. — *ὑπό*. zu 8, 43.

C. 128 § 1. *ἐντεταμένως*. zu 7, 53. — *ὦν* in der That, wie „8, 133. 9, 32, 2.“ (Bä.) vgl. zu 1, 49. — *ὅκως*. Dieselbe Wendung wie 8, 52. vgl. 1, 11, 1. Wir: nachdem sie (jedesmal). — *παρὰ τάς*. *περὶ τάς* Va. vgl. Aeneas Takt. 31. — *συγκείμενον*. zu 5, 50.

§ 2. *ἐπάιστος ἐγένετο*. zu 2, 119, 2 und über das Particip zu 5, 74. — *οἵ*. Spr. 58, 4, 1. — *ἐμάνθανε*. zu 7, 208, 2. — *ἐπιλεξαμένοισι*,

δὲ στρατηγοῖσι ἐπιλεξαμένοισι τὸ βιβλίον καὶ μαθοῦσι τὸν αἴτιον τῆς προδοσίης ἔδοξε μὴ καταπλῆξαι Τιμόξεινον προδοσίῃ τῆς Σκιωναίων πόλιος εἵνεκα, μὴ νομιζοίατο εἶναι Σκιωναῖοι ἐς τὸν μετέπειτα χρό-129νον αἰεὶ προδόται. ὁ μὲν δὴ τοιούτῳ τρόπῳ ἐπάϊστος ἐγένετο· Ἀρταβάζῳ δὲ ἐπειδὴ πολιορκέοντι ἐγεγόνεσαν τρεῖς μῆνες, γίνεται ἄμπωτις τῆς θαλάσσης μεγάλη καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν. ἰδόντες δὲ οἱ βάρβαροι τέναγος γενόμενον παρήισαν ἐς τὴν Παλλήνην. ὡς δὲ τὰς δύο μὲν μοίρας διωδοιπορήκεσαν, ἔτι δὲ τρεῖς ὑπόλοιποι ἦσαν, τὰς διελθόντας χρῆν ἔσω εἶναι ἐν τῇ Παλλήνῃ, ἐπῆλθε πλημυρὶς τῆς θαλάσσης μεγάλη, ὅση οὐδαμά κω, ὡς οἱ ἐπιχώριοι λέγουσι, πολλάκις 2γενομένη. οἱ μὲν δὴ νέειν αὐτέων οὐκ ἐπιστάμενοι διεφθείροντο, τοὺς δὲ ἐπισταμένους Ποτιδαιῆται ἐπιπλώσαντες πλοίοισι ἀπώλεσαν. αἴτιον δὲ λέγουσι Ποτιδαιῆται τῆς τε ῥηχίης [καὶ τῆς πλημυρίδος] καὶ τοῦ Περσικοῦ πάθεος γενέσθαι τόδε, ὅτι τοῦ Ποσειδέωνος ἐς τὸν νηὸν καὶ τὸ ἄγαλμα τὸ ἐν τῷ προαστείῳ ἠσέβησαν οὗτοι τῶν Περσέων οἵπερ καὶ διεφθάρησαν ὑπὸ τῆς θαλάσσης. αἴτιον δὲ τοῦτο λέγοντες εὖ λέγειν ἔμοιγε δοκέουσι. τοὺς δὲ περιγενομένους ἀπῆγε Ἀρτάβαζος ἐς Θεσσαλίην παρὰ Μαρδόνιον. οὗτοι μὲν οἱ προπέμψαντες βασιλέα οὕτω ἔπρηξαν.

130 Ὁ δὲ ναυτικὸς ὁ Ξέρξεω (ὁ) περιγενόμενος, ὡς προσέμιξε τῇ Ἀσίῃ φεύγων ἐκ Σαλαμῖνος καὶ βασιλέα τε καὶ τὴν στρατιὴν ἐκ Χερσονήσου διεπόρθμευσε ἐς Ἄβυδον, ἐχειμέρισε ἐν Κύμῃ. ἔαρος δὲ ἐπιλάμψαντος πρώϊος συνελέγετο ἐς Σάμον· αἱ δὲ τῶν νεῶν καὶ ἐχειμέρισαν αὐτοῦ· Περσέων δὲ καὶ Μήδων οἱ πλεῦνες ἐπεβάτευον. στρατηγοὶ δέ σφι ἐπῆλθον Μαρδόντης τε ὁ Βαγαίου καὶ Ἀρταΰντης ὁ Ἀρταχαίου· συνῆρχε δὲ τούτοισι καὶ ἀδελφιδέος αὐτοῦ Ἀρταΰντεω

ἀναγνοῦσιν. zu 1, 124, 1. — καταπλῆξαι προδοσίῃ durch die Anklage wegen Verrathes niederzuschlagen. Diese Schonung war doch eine zu deutsche Gemüthlichkeit; der Grund fast mehr als deutsch, wenn er nicht vielleicht durch diplomatische oder hebräische Motive gezeitigt war. — μετέπειτα. zu 1, 25.

C. 129 § 1. πολιορκέοντι. zu 1, 84, 1. — ἄμπωτις. zu 2, 11, 1 — ἐπί. zu 1, 81. — παρήισαν für παρῇσαν Schäfer. — τὰς δύο. zu 1, 18, 1. — τὰς διελθόντας χρῆν die man durchziehen musste, wie gr. Spr. 56 10, 5. — ἔσω ἐν. zu 1, 182. — πλημυρίς für πλημμυρίς Bekker. — οὐδαμά. zu 1, 5, 2.

§ 2. πλοίοισι, zugefügt, damit man nicht an Kriegsschiffe denke. (Lobeck.) — καὶ τῆς πλημυρίδος wird als tautologisch mit Va. zu streichen sein. vgl. 7, 198. — οἵπερ καί. Spr. 69, 28, 6 (32, 13.) — οὕτω ἔπρηξαν. zu 6, 44, 2.

C. 130 § 1. ὁ ναυτικός ohne στρατός auch 8, 131. Eine doch bei diesem Worte nicht gewöhnliche Ergänzung. Hier setzen eine Hs. u. die Ald. στρατός hinzu, was vielleicht auch 131 zuzufügen ist. Nicht hieher gehört 9, 96, 2. — ὁ das zweite hat Kr. zugefügt. Ohne dies würde bezeichnet dass die ganze Flotte gerettet worden. vgl. 8, 117. — διεπόρθμευσε, διεβίβασε. zu 1, 203. — ἐπιλάμψαντος, ὑποφαίνοντος. zu 3, 135, 1. — πρώϊος früh im Jahre

προσελομένου Ἰθαμίτρης. ἅτε δὲ μεγάλως πληγέντες, οὐ προήισαν 2 ἀνωτέρω τὸ πρὸς ἑσπέρης, οὐδ' ἐπηνάγκαζε οὐδεὶς, ἀλλ' ἐν τῇ Σάμῳ κατήμενοι ἐφύλασσον τὴν Ἰωνίην μὴ ἀποστῇ, νέας ἔχοντες σὺν τῇσι Ἰάσι τριηκοσίας. οὐ μὲν οὐδὲ προσεδέκοντο τοὺς Ἕλληνας ἐλεύσεσθαι ἐς τὴν Ἰωνίην ἀλλ' ἀποχρήσειν σφι τὴν ἑωυτῶν φυλάσσειν, σταθμεύμενοι ὅτι σφέας οὐκ ἐπεδίωξαν φεύγοντας ἐκ Σαλαμῖνος ἀλλ' ἄσμενοι ἀπαλλάσσοντο. κατὰ μέν νυν τὴν θάλασσαν ἑσσωμένοι ἦσαν τῷ θυμῷ, πεζῇ δὲ ἐδόκεον πολλὸν κρατήσειν τὸν Μαρδόνιον. ἐόντες δὲ ἐν Σάμῳ ἅμα μὲν ἐβουλεύοντο εἴ τι δυναίατο κακὸν τοὺς πολεμίους ποιέειν, ἅμα δὲ καὶ ὠτακουστέον ὄκῃ πεσέεται τὰ Μαρδονίου πρήγματα.

131 Τοὺς δὲ Ἕλληνας τό τε ἔαρ γινόμενον ἤγειρε καὶ Μαρδόνιος ἐν Θεσσαλίῃ ἐών. ὁ μὲν δὴ πεζὸς οὔκω συνελέγετο, ὁ δὲ ναυτικὸς ἀπίκετο ἐς Αἴγιναν, νέες ἀριθμὸν δέκα καὶ ἑκατόν. στρατηγὸς δὲ καὶ ναύαρχος ἦν Λευτυχίδης ὁ Μενάρεος τοῦ Ἡγησίλεω τοῦ Ἱπποκρατίδεω τοῦ Λευτυχίδεω τοῦ Ἀναξίλεω του Ἀρχιδήμου τοῦ Ἀναξανδρίδεω τοῦ Θεοπόμπου τοῦ Νικάνδρου τοῦ Χαρίλλου τοῦ Εὐνόμου τοῦ Πολυδέκτεος τοῦ Πρυτάνιος τοῦ Εὐρυφῶντος τοῦ Προκλέος τοῦ Ἀριστοδήμου τοῦ Ἀριστομάχου τοῦ Κλεοδαίου τοῦ Ὕλλου τοῦ Ἡρακλέος, ἐὼν τῆς ἑτέρης οἰκίης τῶν βασιλέων. οὗτοι πάντες, πλὴν τῶν δυῶν τῶν μετὰ Λευτυχίδεα πρώτων καταλεχθέντων, οἱ ἄλλοι βασιλέες ἐγένοντο Σπάρτης. Ἀθηναίων δὲ ἐστρατήγεε Ξάνθιππος ὁ Ἀρίφρονος.

132 ὡς δὲ παρεγένοντο ἐς τὴν Αἴγιναν πᾶσαι αἱ νέες, ἀπίκοντο Ἰώνων ἄγγελοι ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων, οἳ καὶ ἐς Σπάρτην ὀλίγῳ πρότερον τουτέων ἀπικόμενοι ἐδέοντο Λακεδαιμονίων ἐλευθεροῦν τὴν Ἰωνίην, τῶν καὶ Ἡρόδοτος ὁ Βασιληίδεω ἦν· οἳ στασιῶται σφίσι γενόμενοι ἐπεβούλευον θάνατον Στράττι τῷ Χίου τυράννῳ, ἐόντες ἀρχὴν ἑπτά· ἐπιβουλεύοντες δὲ ὡς φανεροὶ ἐγένοντο, ἐξενείκαντος τὴν ἐπιχείρησιν ἑνὸς τῶν μετεχόντων, οὕτω δὴ οἱ λοιποί, ἓξ ἐόντες, ὑπεξέσχον ἐκ τῆς Χίου καὶ ἐς Σπάρτην τε ἀπίκοντο καὶ δὴ καὶ τότε ἐς

Di. 57, 5, 4. — *αἱ δὲ καί.* zu 8, 115, 2. — *αὐτοῦ Ἀρταΰντεω.* Ich vermuthe *Ἀρταΰντεω αὐτοῦ*: ein Brudersohn des A., den er selbst zugezogen. — *Ἰθαμίτρης* für *ὁ Ἀμίτρης* We. aus 9, 102, 3.

§ 2. *πληγέντες.* zu 5, 120. — *ἀνωτέρω.* Ggs. *κατωτέρω* u. *καταπλῶσαι* 8, 132, 2. vgl. § 1. — *τὸ πρός* in der Richtung nach. zu 7, 126. — *Ἰάσι.* zu 4, 95, 1. — *ἐλεύσεσθαι.* Di. 39 u. *ἔρχομαι.* — *σταθμεύμενοι,* wohl richtiger als *σταθμεόμενοι* 2, 150, 2. vgl. zu 2, 2, 4 u. Di. 34, 8, 3. — *πολλόν.* zu 5, 1, 2. — *ὄκῃ.* zu 7, 163.

C. 131. *ἀριθμόν.* Di. 46, 5, 1. — *γινόμενον.* zu 8, 6. — *τοῦ Σόου* vermisst man nach *Εὐρυφῶντος.* — *ἐὼν τῆς οἰκίης.* zu 1, 99. — *δυῶν. ἑπτά* Paulmier. Ueber das Verzeichniss Clinton Fasti Hell. App. III.

C. 132 § 1. *στασιῶται* Parteigenossen, wie besonders bei Her. öfter. — *Ἡρόδοτος,* wohl nur als Namensvetter erwähnt. — *ὑπεξέσχον.* zu 5, 72, 1. — *μέσον.* zu 7, 11, 3.

2τὴν Αἴγιναν, τῶν Ἑλλήνων δεόμενοι καταπλῶσαι ἐς τὴν Ἰωνίην. οἱ
προήγαγον αὐτοὺς μόγις μέχρι Δήλου· τὸ γὰρ προσωτέρω πᾶν δει-
νὸν ἦν τοῖσι Ἕλλησι οὔτε τῶν χώρων ἐοῦσι ἐμπείροισι, στρατιῆς τε
πάντα πλέα ἐδόκεε εἶναι· τὴν δὲ Σάμον ἐπιστέατο δόξῃ καὶ Ἡρακλέας
στήλας ἴσον ἀπέχειν. συνέπιπτε δὲ τοιοῦτο ὥστε τοὺς μὲν βαρβάρους
τὸ πρὸς ἑσπέρης ἀνωτέρω Σάμου μὴ τολμᾶν καταπλῶσαι καταρρω-
δηκότας, τοὺς δὲ Ἕλληνας χρηιζόντων Χίων τὸ πρὸς τὴν ἠῶ κατω-
τέρω Δήλου. οὕτω δέος τὸ μέσον ἐφύλασσε σφεων.

133 Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες ἔπλωον ἐς τὴν Δῆλον, Μαρδόνιος δὲ περὶ
τὴν Θεσσαλίην ἐχείμαζε. ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενος ἔπεμπε κατὰ τὰ
χρηστήρια ἄνδρα Εὐρωπέα γένος, τῷ οὔνομα ἦν Μῦς, ἐντειλάμενος
πανταχῇ μιν χρησόμενον ἐλθεῖν, τῶν οἷά τε ἦν σφι ἀποπειρήσασθαι.
ὅ τι μὲν βουλόμενος ἐκμαθέειν πρὸς τῶν χρηστηρίων ταῦτα ἐνετέλλετο,
οὐκ ἔχω φράσαι. οὐ γὰρ ὦν λέγεται· δοκέω δ' ἔγωγε περὶ τῶν πα-
134ρεόντων πρηγμάτων καὶ οὐκ ἄλλων πέρι πέμψαι. οὗτος ὁ Μῦς ἐς
τε Λεβάδειαν φαίνεται ἀπικόμενος καὶ μισθῷ πείσας τῶν ἐπιχωρίων
ἄνδρα καταβῆναι παρὰ Τροφώνιον, καὶ ἐς Ἄβας τὰς Φωκέων ἀπι-
κόμενος ἐπὶ τὸ χρηστήριον καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας πρῶτα ὡς ἀπίκετο,
τοῦτο μὲν τῷ Ἰσμηνίῳ Ἀπόλλωνι ἐχρήσατο (ἔστι δέ, κατά περ ἐν
Ὀλυμπίῃ, ἱροῖσι αὐτόθι χρηστηριάζεσθαι), τοῦτο δὲ ξεινόν τινα καὶ
οὐ Θηβαῖον χρήμασι πείσας κατεκοίμησε ἐς Ἀμφιάρεω. Θηβαίων δὲ
οὐδενὶ ἔξεστι μαντεύεσθαι αὐτόθι διὰ τόδε. ἐκέλευσέ σφεας ὁ Ἀμ-
φιάρεως διὰ χρηστηρίων ποιεύμενος ὁκότερα βούλονται ἑλέσθαι τού-
τέων, ἑωυτῷ ἢ ἅτε μάντι χρέεσθαι ἢ ἅτε συμμάχῳ, τοῦ ἑτέρου ἀπε-
χομένους· οἱ δὲ σύμμαχόν μιν εἵλοντο εἶναι. διὰ τοῦτο μὲν οὐκ
135ἔξεστι Θηβαίων οὐδενὶ αὐτόθι ἐγκατακοιμηθῆναι· τόδε δὲ θῶυμά
μοι μέγιστον γενέσθαι λέγεται ὑπὸ Θηβαίων, ἐλθεῖν ἄρα τὸν Εὐρω-

---

§ 2. *τοῖς Ἕλλησι*, doch nicht allen, nicht den Athenern, kaum den Lakedämoniern nach 3, 46. (We.) Mehr gegen die Angabe bei Manso Sparta I S. 346. — *ἐδόκεε* wird durch *τέ* mit *ἐοῦσι* verbunden. zu 1, 19. — *δόξῃ* nach einem Vorurtheile, sonst nicht so bei *ἐπίστασθαι*. — *τοιοῦτο* aufs Folgende bezogen. zu 5, 49, 2. — *ὥστε*. zu 8, 15.

C. 133. *ἐχείμαζε*. *ἐχείμερισε*? zu 8, 113, 1. — *ἐντεῦθεν ὁρμεώμενος* von hier aus. Kr. zu Xen. An. 1, 1, 9. — *μιν ἐλθεῖν*. gr. Spr. 55, 7, 10. — *τῶν* als ob *ἐπὶ πάντα τὰ χρηστήρια* vorherginge. — *σφι* ist auf Mardonios und die Seinigen zu beziehen. (Anon.)

C. 134. *τῶν ἐπιχωρίων ἄνδρα*, wie *τῶν ἀστῶν ἄνδρας* 8, 135, 1. Spr. 47, 7. (9.) — *παρὰ Τροφώνιον*. *εἰς Τροφωνίου καταβῆναι* wäre das Uebliche. (Hemsterhuys.) — *τὰς Φωκέων*. gr. Spr. 47, 5, 8. — *ἀπικόμενος* könnte fehlen und aus dem vorhergehenden ergänzt werden. — *ἱροῖσι*. *ἐμπύροισι* Va. Doch meint Sch. *ἱροῖσι* könne wohl für *καιομένοις ἱεροῖς*, wie Hesych. *ἐμπύροις* erklärt, stehen und gleichfalls die Weissagung aus den Flammen der brennenden Opfer bezeichnen. — *κατεκοίμησε* für *κατεκοίμισε* Va. u. eine Hs. — *διὰ χρ. ποιεύμενος*. zu 6, 4. — *ἅτε*, *ὥσπερ*. zu 1, 123, 2. — *εἶναι*. Di. 55, 3, 21.

C. 135 § 1. *γενέσθαι*, kurz für: *δοκεῖ*, *ὅπερ γενέσθαι*. — *περιστρα-*

-ρέα Μῦν, περιστρωφώμενον πάντα τὰ χρηστήρια, καὶ ἐς τοῦ Πτώου Ἀπόλλωνος τὸ τέμενος. τοῦτο δὲ τὸ ἱρὸν καλέεται μὲν Πτῶον, ἔστι δὲ Θηβαίων, κέεται δὲ ὑπὲρ τῆς Κωπαΐδος λίμνης πρὸς οὔρεϊ ἀγχοτάτω Ἀκραιφίης πόλιος. ἐς τοῦτο τὸ ἱρὸν ἐπείτε παρελθεῖν τὸν καλεόμενον τοῦτον Μῦν, ἕπεσθαί οἱ τῶν ἀστῶν αἱρετοὺς ἄνδρας τρεῖς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ὡς ἀπογραψομένους τὰ θεσπιεῖν ἔμελλε, καὶ πρόκατε τὸν πρόμαντιν βαρβάρῳ γλώσσῃ χρᾶν. καὶ τοὺς μὲν ἑπομένους τῶν 2 Θηβαίων ἐν θώυματι ἔχεσθαι ἀκούοντας βαρβάρου γλώσσης ἀντὶ Ἑλλάδος, οὐδὲ ἔχειν ὅ τι χρήσωνται τῷ παρεόντι πρήγματι· τὸν δὲ Εὐρωπέα Μῦν ἐξαρπάσαντα παρ᾽ αὐτέων τὴν ἐφέροντο δέλτον, τὰ λεγόμενα ὑπὸ τοῦ προφήτεω γράφειν ἐς αὐτήν, φάναι δὲ Καρίῃ μιν γλώσσῃ χρᾶν, συγγραψάμενον δὲ οἴχεσθαι ἠ[illegible]ιόντα ἐς Θεσσαλίην.

Μαρδόνιος δὲ ἐπιλεξάμενος ὅ τι δὴ ἦν λέγοντα τὰ χρηστήρια, μετὰ 136 ταῦτα ἔπεμψε ἄγγελον ἐς Ἀθήνας Ἀλέξανδρον τὸν Ἀμύντεω, ἄνδρα Μακεδόνα, ἅμα μὲν ὅτι οἱ προσκηδέες οἱ Πέρσαι ἦσαν (Ἀλεξάνδρου γὰρ ἀδελφεὴν Γυγαίην, Ἀμύντεω δὲ θυγατέρα, Βουβάρης, ἀνὴρ Πέρσης, ἔσχε, ἐκ τῆς οἱ ἐγεγόνεε Ἀμύντης ὁ ἐν τῇ Ἀσίῃ, ἔχων τὸ οὔνομα τοῦ μητροπάτορος, τῷ δὴ ἐκ βασιλέος Φρυγίης ἐδόθη Ἀλάβανδα πόλις μεγάλη νέμεσθαι), ἅμα δὲ ὁ Μαρδόνιος, πυθόμενος ὅτι πρόξεινός τε εἴη καὶ εὐεργέτης ὁ Ἀλέξανδρος, ἔπεμπε. τοὺς γὰρ Ἀθηναίους 2 οὕτω ἐδόκεε μάλιστα προσκτήσεσθαι, λεών τε πολλὸν ἄρα ἀκούων εἶναι καὶ ἄλκιμον, τά τε κατὰ τὴν θάλασσαν συντυχόντα σφι παθήματα κατεργασαμένους μάλιστα Ἀθηναίους ἠπίστατο. τουτέων δὲ προσγενομένων κατήλπιζε εὐπετέως τῆς θαλάσσης κρατήσειν, τά περ ἂν καὶ ἦν· πεζῇ τε ἐδόκεε πολλὸν εἶναι κρέσσων· οὕτω τε ἐλογίζετο κατύπερθέ οἱ τὰ πρήγματα ἔσεσθαι τῶν Ἑλληνικῶν. τάχα δ᾽ ἂν καὶ τὰ χρηστήρια ταῦτά οἱ προλέγοι, συμβουλεύοντα σύμμαχον τὸν Ἀθηναῖον ποιέεσθαι, τοῖσι δὴ πειθόμενος ἔπεμπε.

Τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου τούτου ἕβδομος γενέτωρ Περδίκκης ἐστὶ ὁ 137

ἐ ἅσθαι, ein ἅπαξ εἰρημένον. Der Ac. wie in τὴν Ἑλλάδα περιῄει Xen. An. ', 1, 33. — τῶν ἀστῶν, der Thebäer. (Va.) — ἀπὸ τοῦ κοινοῦ vom taate gesandt. — θεσπιεῖν. Di. 31, 3, 2. — ἔμελλε, ὁ θεός.

§ 2. ἔχεσθαι. ἐνέχεσθαι in dieser Phrase 7, 128, 2. 9, 37, 2. Vielleicht auch hier herzustellen. — Ἑλλάδος. zu 4, 78, 1.

C. 136. ἦν λέγοντα. Di. 56, 1, 2. — προσκηδέες verschwägert, in sehr seltenes Wort. — Γυγαίην 5, 21. — τῆς Φρυγίης gehört zu Ἀλάβανδα. — πυθόμενος. Dem obigen [illegible] μὲν ὅτι würde concinner ὅτι ἐπύθετο entsprechen. — ἔπεμπε, wiederholt, weil ἔπεμψε zur Ergänzung zu entfernt ist.

§ 2. ἠπίστατο wird mit ἀκούων verbunden. zu 1, 19. — κατελπίζειν findet sich erst bei Polybios wieder. — ἂν ἦν stattgefunden hätte, wenn die Athener auf den Vorschlag eingegangen wären. — ἂν προλέγοι dürften vorher gesagt haben. zu 1, 2, 1. — τὸν Ἀθηναῖον, τοὺς Ἀ. r. Spr. 44, 1, 4.

C. 137 § 1. ἕβδομος. vgl. 8, 139 u. Thuk. 2, 99. (We.) — γενέτωρ

κτησάμενος τῶν Μακεδόνων τὴν τυραννίδα τρόπῳ τοιῷδε. ἐξ Ἄργεο
ἔφυγον ἐς Ἰλλυριοὺς τῶν Τημένου ἀπογόνων τρεῖς ἀδελφεοί, Γαυάν
τε καὶ Ἀέροπος καὶ Περδίκκης, ἐκ δὲ Ἰλλυριῶν ὑπερβαλόντες ἐς τὴ
ἄνω Μακεδονίην ἀπίκοντο ἐς Λεβαίην πόλιν. ἐνθαῦτα δὲ ἐθήτευ
ἐπὶ μισθῷ παρὰ τῷ βασιλέϊ, ὁ μὲν ἵππους νέμων, ὁ δὲ βοῦς, ὁ
2νεώτατος αὐτέων Περδίκκης τὰ λεπτὰ τῶν προβάτων. ἦσαν δὲ
πάλαι καὶ αἱ τυραννίδες τῶν ἀνθρώπων ἀσθενέες χρήμασι, οὐ μο-
νον ὁ δῆμος. ἡ δὲ γυνὴ τοῦ βασιλέος αὐτὴ τὰ σιτία σφι ἔπεσσε·
κῶς δὲ ὀπτῷτο ὁ ἄρτος τοῦ παιδὸς τοῦ θητός, τοῦ Περδίκκεω, δι-
πλήσιος ἐγίνετο αὐτὸς ἑωυτοῦ. ἐπεὶ δέ αἰεὶ τὠυτὸ τοῦτο ἐγίνετο, εἶ
πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν ἑωυτῆς. τὸν δέ, ἀκούσαντα ἐσῆλθε αὐτί
ὡς εἴη τέρας καὶ φέροι ἐς μέγα τι. καλέσας δὲ τοὺς θῆτ
προηγόρευέ σφι ἀπαλλάσσεσθαι ἐκ γῆς τῆς ἑωυτοῦ. οἱ δὲ τὸν μισθ
3ἔφασαν δίκαιοι εἶναι ἀπολαβόντες οὕτω ἐξιέναι. ἐνθαῦτα ὁ βασιλ
τοῦ μισθοῦ πέρι ἀκούσας, ἦν γὰρ κατὰ τὴν καπνοδόκην ἐς τὸν οἶκ
ἐσέχων ὁ ἥλιος, εἶπε θεοβλαβὴς γενόμενος· "μισθὸν δὲ ὑμῖν ἐγ
ὑμέων ἄξιον τόνδε ἀποδίδωμι," δείξας τὸν ἥλιον. ὁ μὲν δὴ Γαυάν
τε καὶ ὁ Ἀέροπος οἱ πρεσβύτεροι ἔστασαν ἐκπεπληγμένοι, ὡς ἤκουσα
ταῦτα· ὁ δὲ παῖς, ἐτύγχανε γὰρ ἔχων μάχαιραν, εἴπας τάδε· "δε-
κόμεθα, ὦ βασιλεῦ, τὰ διδοῖς," περιγράφει τῇ μαχαίρῃ ἐς τὸ ἔδαφ
τοῦ οἴκου τὸν ἥλιον, περιγράψας δέ, ἐς τὸν κόλπον τρὶς ἀρυσάμεν
138τοῦ ἡλίου, ἀπαλλάσσετο αὐτός τε καὶ οἱ μετ' ἐκείνου. οἱ μὲν δὴ ἀ-
πήισαν, τῷ δὲ βασιλέϊ σημαίνει τις τῶν παρέδρων οἷόν τι χρῆμ
ποιήσειε ὁ παῖς καὶ ὡς σὺν νόῳ κείνων ὁ νεώτατος λάβοι τὰ διδό-
μενα. ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας καὶ ὀξυνθεὶς πέμπει ἐπ' αὐτοὺς ἱππέα
ἀπολέοντας. ποταμὸς δὲ ἔστι ἐν τῇ χώρῃ ταύτῃ τῷ θύουσι οἱ τουτέω
τῶν ἀνδρῶν ἀπ' Ἄργεος ἀπόγονοι σωτῆρι. οὗτος, ἐπείτε διέβησαν οἱ
Τημενίδαι, μέγας οὕτω ἐρρύη ὥστε τοὺς ἱππέας μὴ οἵους τε γενέσθα

Ahn, ein mehr poetisches Wort; *γονεύς* 1, 91, 1. — **λεπτά.** Pausan. 9, 8, 1
τὰ λεπτότερα τῶν προβάτων. Ziegen und Schafe. — **προβάτων.** zu 1, 133, 1.
§ 2. **ἀσθενέες.** zu 2, 88. — *αὐτός* von selbst. — **ἑωυτοῦ.** zu 6,
133, 2 E. — **εἶπε,** die Sache. — **ἐσῆλθε.** Di. 61, 5, 4. — **φέροι ἐς.** zu
1, 120, 2. — **δίκαιοι.** zu 1, 32, 5. — **ἀπολαβόντες.** Spr. 68, 48, 1.
(46, 6.) Genauer wäre *ἀπολαβεῖν καί* oder *ἀπολαβεῖν, πρὶν ἐξιέναι.*
§ 3. **ἐσέχων** hineinscheinend. vgl. zu 2, 11, 1. Das Wort findet
sich überhaupt erst bei Spätern wieder. — **θεοβλαβής.** zu 1, 127, 2. —
δέ, die Antwort der Forderung entgegensetzend. Kr. zu Xen. An. 4, 6, 10.
5, 5, 13. — **τόνδε.** Spr. 61, 6, 2. (7, 1.) — **δείξας.** zu 2, 30, 3. Ange-
fügt dem *εἶπε.* Kr. zu Thuk. 1, 87, 2. — **τοῦ ἡλίου.** Spr. 47, 14, 2. (15, 8
C. 138 § 1. *τις τῶν. τῶν τις?* — **σὺν νόῳ,** indem er die Sache als
Vorbedeutung für die Eroberung des Landes aufnahm. — **τὰ διδόμενα**
was ihm angeboten wurde. vgl. 8, 114. Andre Hsn. *τὰ διδόμενα.* —
Ἄργεος. *ἀρχῆς?* oder *ἀπ' Ἄργεος* zu streichen. — **σωτῆρι** als ihrem Retter.
— **μέγας.** Spr. 57, 5, 1.

διαβῆναι. οἱ δὲ ἀπικόμενοι ἐς ἄλλην γῆν τῆς Μακεδονίης οἴκησαν [2] πέλας τῶν κήπων τῶν λεγομένων εἶναι Μίδεω τοῦ Γορδίεω, ἐν τοῖσι φύεται αὐτόματα ῥόδα, ἓν ἕκαστον ἔχον ἑξήκοντα φύλλα, ὀδμῇ τε ὑπερφέροντα τῶν ἄλλων. ἐν τούτοισι καὶ ὁ Σιληνὸς τοῖσι κήποισι ἥλω, ὡς λέγεται ὑπὸ Μακεδόνων. ὑπὲρ δὲ τῶν κήπων οὖρος κέεται Βέρμιον οὔνομα, ἄβατον ὑπὸ χειμῶνος. ἐνθεῦτεν δὲ ὁρμεώμενοι, ὡς ταύτην ἔσχον, κατεστρέφοντο καὶ τὴν ἄλλην Μακεδονίην.

[139] Ἀπὸ τούτου δὴ τοῦ Περδίκκεω Ἀλέξανδρος ὧδε ἐγεγόνεε. Ἀμύντεω παῖς ἦν Ἀλέξανδρος, Ἀμύντης δὲ Ἀλκέτεω, Ἀλκέτεω δὲ πατὴρ ἦν Ἀέροπος, τοῦ δὲ Φίλιππος, Φιλίππου δὲ Ἀργαῖος, τοῦ δὲ Περδίκκης ὁ κτησάμενος τὴν ἀρχήν. ἐγεγόνεε μὲν δὴ ὧδε Ἀλέξανδρος ὁ Ἀμύντεω, ὡς δὲ ἀπίκετο ἐς τὰς Ἀθήνας ἀποπεμφθεὶς ὑπὸ [140] Μαρδονίου, ἔλεγε τάδε. "ἄνδρες Ἀθηναῖοι, Μαρδόνιος τάδε λέγει. ἐμοὶ ἀγγελίη ἥκει παρὰ βασιλέος λέγουσα οὕτω. "Ἀθηναίοισι τὰς ἁμαρτάδας τὰς ἐξ ἐκείνων ἐς ἐμὲ γενομένας πάσας μετίημι· νῦν τε ὧδε, Μαρδόνιε, ποίεε. τοῦτο μὲν τὴν γῆν σφι ἀπόδος, τοῦτο δὲ ἄλλην πρὸς ταύτῃ ἑλέσθων αὐτοί, ἥντινα ἂν ἐθέλωσι, ἐόντες αὐτόνομοι. ἱρά τε πάντα σφι, ἢν δὴ βούλωνταί γε ἐμοὶ ὁμολογέειν, ἀνόρθωσον, ὅσα ἐγὼ ἐνέπρησα." τουτέων δὲ ἀπιγμένων ἀναγκαίως ἔχει μοι ποιέειν [2] ταῦτα, ἢν μὴ τὸ ὑμέτερον αἴτιον γένηται. λέγω δὲ ὑμῖν τάδε νῦν. τί μαίνεσθε πόλεμον βασιλέι ἀνταειρόμενοι; οὔτε γὰρ ἂν ὑπερβάλοισθε, οὔτε οἷοί τέ ἐστε ἀντέχειν τὸν πάντα χρόνον. εἴδετε μὲν γὰρ τῆς Ξέρξεω στρατηλασίης τὸ πλῆθος καὶ τὰ ἔργα, πυνθάνεσθε δὲ καὶ τὴν νῦν παρ' ἐμοὶ ἐοῦσαν δύναμιν, ὥστε καὶ ἢν ἡμέας ὑπερβάλησθε καὶ νικήσητε, τοῦ περ ὑμῖν οὐδεμία ἐλπίς, εἴ περ εὖ φρονέετε, ἄλλη παρέσται πολλαπλησίη. μὴ ὦν βούλεσθε παρισεύμενοι βασιλέι στέρεσθαι μὲν τῆς χώρης, θέειν δὲ αἰεὶ περὶ ὑμέων αὐτῶν, ἀλλὰ καταλύσασθε. παρέχει δὲ ὑμῖν κάλλιστα καταλύσασθαι βασιλέος [3] ταύτῃ ὡρμημένου. ἔστε ἐλεύθεροι, ἡμῖν ὁμαιχμίην συνθέμενοι ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης. Μαρδόνιος μὲν ταῦτα, ὦ Ἀθηναῖοι, ἐνε-

---

§ 2. *αὐτόματα.* zu 2, 94. 4, 74. — *ὑπό* vor. (Sch.) — *χειμῶνος.* *χιόνος* Kön.

C. 140 § 1. *οὕτω.* zu 1, 7, 1. — *ἁμαρτάδας*, *ἁμαρτίας.* zu 1, 91, 1. — *ἐξ.* zum Proömion. — *μετίημι* erlasse, verzeihe, *ἀπίημι* 8, 140, 4. Jenes sonst nicht so.

§ 2. *τουτέων* diese Befehle. — *τὸ ὑμέτερον* euer Verfahren, ihr. gr. Spr. 43, 4, 26. — *αἴτιον.* *ἄιτιον* Va. Plat. Charm. 176, b: *τὸ γ' ἐμὸν οὐδὲν κωλύει.* zu 8, 100, 3. — *βασιλέι.* Di. 48, 9, 2. — *παρ' ἐμοί* unter meinem Befehle. zu Xen. An. 1, 1, 5. — *τοῦ περ ἐλπίς* wozu Hoffnung. Kr. zu Thuk. 2, 89, 8. — *εἴ περ εὖ φρονέετε* wenn ihr die Sache vernünftig überlegt. — *παρισεύμενοι.* zu 4, 166. — *θέειν.* zu 7, 57.

§ 3. *ταύτῃ* dazu. Plat. Phäd. 82, d: *ταύτῃ τρέπονται.* — *ὁμαιχμίην.* zu 7, 145, 2. — *ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης*, wie 1, 69, 1. 9, 7, 2. —

τείλατό μοι εἶπαι πρὸς ὑμέας· ἐγὼ δὲ περὶ μὲν εὐνοίης τῆς πρὸς ὑ-
μέας ἐούσης ἐξ ἐμεῦ οὐδὲν λέξω (οὐ γὰρ ἂν νῦν πρῶτον ἐκμάθοιτε),
προσχρηίζω δὲ ὑμέων πείθεσθαι Μαρδονίῳ. ἐνορέω γὰρ ὑμῖν οὐκ
οἵοισί τε ἐσομένοισι τὸν πάντα χρόνον πολεμέειν Ξέρξῃ· εἰ γὰρ ἐν-
ρων τοῦτο ἐν ὑμῖν, οὐκ ἄν κοτε ἐς ὑμέας ἦλθον ἔχων λόγους τούσδε·
⁴καὶ γὰρ δύναμις ὑπὲρ ἄνθρωπον ἡ βασιλέος ἐστὶ καὶ χεὶρ ὑπερμήκης.
ἢν ὦν μὴ αὐτίκα ὁμολογήσητε, μεγάλα προτεινόντων ἐπ' οἷσι ὁμολο-
γέειν ἐθέλουσι, δειμαίνω ὑπὲρ ὑμέων ἐν τρίβῳ τε μάλιστα οἰκημένων
τῶν συμμάχων πάντων, αἰεί τε φθειρομένων μούνων, ἐξαίρετόν τι
μεταίχμιον τὴν γῆν ἐκτημένων. ἀλλὰ πείθεσθε· πολλοῦ γὰρ ὑμῖν
ἄξια ταῦτα, εἰ βασιλεύς γε ὁ μέγας μούνοισι ὑμῖν Ἑλλήνων τὰς ἁ-
μαρτάδας ἀπιεὶς ἐθέλει φίλος γενέσθαι."

141 Ἀλέξανδρος μὲν ταῦτα ἔλεξε· Λακεδαιμόνιοι δὲ πυθόμενοι ἥκειν
Ἀλέξανδρον ἐς Ἀθήνας ἐς ὁμολογίην ἄξοντα τῷ βαρβάρῳ Ἀθηναίους,
ἀναμνησθέντες τῶν λογίων ὥς σφεας χρεών ἐστι ἅμα τοῖσι ἄλλοισι
Δωριεῦσι ἐκπίπτειν ἐκ Πελοποννήσου ὑπὸ Μήδων τε καὶ Ἀθηναίων,
κάρτα τε ἔδεισαν μὴ ὁμολογήσωσι τῷ Πέρσῃ Ἀθηναῖοι, αὐτίκα τέ
σφι ἔδοξε πέμπειν ἀγγέλους. καὶ δὴ συνέπιπτε ὥστε ὁμοῦ σφεων
γίνεσθαι τὴν κατάστασιν· ἐπανέμειναν γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι διατρίβοντες,
εὖ ἐπιστάμενοι ὅτι ἔμελλον Λακεδαιμόνιοι πεύσεσθαι ἥκοντα παρὰ
τοῦ βαρβάρου ἄγγελον ἐπ' ὁμολογίῃ, πυθόμενοί τε πέμψειν κατὰ τά-
χος ἀγγέλους. ἐπίτηδες ὦν ἐποίευν, ἐνδεικνύμενοι τοῖσι Λακεδαιμο-

142 νίοισι τὴν ἑωυτῶν γνώμην. ὡς δὲ ἐπαύσατο λέγων Ἀλέξανδρος, δια-
δεξάμενοι ἔλεγον οἱ ἀπὸ Σπάρτης ἄγγελοι· "ἡμέας δὲ ἔπεμψαν Λα-
κεδαιμόνιοι δεησομένους ὑμέων μήτε νεώτερον ποιέειν μηδὲν κατὰ
τὴν Ἑλλάδα μήτε λόγους ἐνδέκεσθαι παρὰ τοῦ βαρβάρου. οὔτε γὰρ
δίκαιον οὐδαμῶς οὔτε κόσμον φέρον οὔτε γε ἄλλοισι Ἑλλήνων οὐδα-
μοῖσι, ὑμῖν δὲ δὴ καὶ διὰ πάντων ἥκιστα πολλῶν εἵνεκα. ἠγείρατε
γὰρ τόνδε τὸν πόλεμον ὑμεῖς οὐδὲν ἡμέων βουλομένων καὶ περὶ τῆς

ἐξ ἐμεῦ. παρ' ἐμοῦ bei Attikern. — προσχρηίζω. zu 5, 18, 2. — οὐκ οἵ-
οισί τε ἐσομένοισι für τὸ οὐκ οἵους τε ἔσεσθαι. Die Construction ist bei-
spiellos und die Stelle mir zweifelhaft. — λόγους τούσδε. zu 1, 9, 1.

§ 4. χείρ, wie wir sagen: Arm, von (weit reichender) Wirkungsfähig-
keit. Ovid. Her. 17, 166: An nescis longas regibus esse manus. (We.) — ὑ-
περμήκης noch 7, 128, sonst poetisch. — προτεινόντων, βασιλέος καὶ
Μαρδονίου, indem sie euch anbieten; in der Prosa gewöhnlicher das
Medium. — ἐν τρίβῳ τοῦ πολέμου κεῖσθαι Dion. Arch. 6, 34 u. 11, 54. (We.)
— τῶν συμμάχων hängt von μάλιστα ab. — μεταίχμιον. zu 6, 77,
Für das τέ nach diesem Worte, wofür man τὶ vor demselben gegeben, will Eltz [illegible]

C. 141. συνέπιπτε. zu 8, 15. — σφεων, Alexanders und der lake-
nischen Gesandten. (St.) — κατάστασιν Zutritt im Senat, um gehört und
beschieden zu werden, wie 3, 46.

C. 142 § 1. ἡμέας δέ im Ggs. zu Alexanders Sendung. — νεώτερον
zu 3, 62, 2. — ἐνδέκεσθαι. zu 7, 236, 1. — οὔτε γε. οὔ τί γε Werf[illegible]
— δέ, dem nächsten οὔτε entsprechend. gr. Spr. 69, 53 A. — ἀρχήν [illegible]

μετέρης ἀρχὴν ὁ ἀγὼν ἐγένετο· νῦν δὲ φέρει καὶ ἐς πᾶσαν τὴν Ἑλ-
άδα ἄλλως τε τουτέων ἁπάντων, αἰτίους γενέσθαι δουλοσύνης τοῖσι
λλησι Ἀθηναίους οὐδαμῶς ἀνασχετόν, οἵτινες αἰεὶ καὶ τὸ πάλαι
αίνεσθε πολλοὺς ἐλευθερώσαντες ἀνθρώπων. πιεζευμένοισι μέντοι
εῖν συναχθόμεθα, καὶ ὅτι καρπῶν ἐστερήθητε διξῶν ἤδη καὶ ὅτι οἰ-
ιφθόρησθε χρόνον ἤδη πολλόν. ἀντὶ τουτέων δὲ ὑμῖν Λακεδαιμό- 2
οί τε καὶ οἱ σύμμαχοι ἐπαγγέλλονται γυναῖκάς τε καὶ τὰ ἐς πόλε-
ον ἄχρηστα οἰκετέων ἐχόμενα πάντα ἐπιθρέψειν, ἔστ' ἂν ὁ πόλεμος
ὅδε συνεστήκῃ. μηδὲ ὑμέας Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἀναγνώσῃ, λεή-
ας τὸν Μαρδονίου λόγον. τούτῳ μὲν γὰρ ταῦτα ποιητέα ἐστί· τύ-
αννος γὰρ ἐὼν τυράννῳ συγκατεργάζεται· ὑμῖν δέ γε οὐ ποιητέα, εἴ
ερ εὖ τυγχάνετε φρονέοντες, ἐπισταμένοισι ὡς βαρβάροισι ἐστι οὔτε
ιστὸν οὔτε ἀληθὲς οὐδέν." ταῦτα ἔλεξαν οἱ ἄγγελοι.

Ἀθηναῖοι δὲ πρὸς μὲν Ἀλέξανδρον ὑπεκρίναντο τάδε. "καὶ αὐ- 143
ὶ τοῦτό γε ἐπιστάμεθα ὅτι πολλαπλησίη ἐστὶ τῷ Μήδῳ δύναμις
ερ ἡμῖν, ὥστε οὐδὲν δέει τοῦτό γε ὀνειδίζειν. ἀλλ' ὅμως ἐλευθε-
ης γλιχόμενοι ἀμυνεύμεθα οὕτω ὅκως ἂν καὶ δυνώμεθα. ὁμολογῆ-
ι δὲ τῷ βαρβάρῳ μήτε σὺ ἡμέας πειρῶ ἀναπείθειν οὔτε ἡμέες πει-
ιμεθα. νῦν τε ἀπάγγελλε Μαρδονίῳ ὡς Ἀθηναῖοι λέγουσι, ἔστ'
ὁ ἥλιος τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἴῃ τῇ καὶ νῦν ἔρχεται, μήκοτε ὁμολογήσειν
ιέας Ξέρξῃ· ἀλλὰ θεοῖσί τε συμμάχοισι πίσυνοί μιν ἐπέξιμεν ἀμυ-
ιμενοι καὶ τοῖσι ἥρωσι, τῶν ἐκεῖνος οὐδεμίαν ὄπιν ἔχων ἐνέπρησε
ούς τε οἴκους καὶ τὰ ἀγάλματα. σύ τε τοῦ λοιποῦ λόγους ἔχων τοι-
ίσδε μὴ ἐπιφαίνεο Ἀθηναίοισι, μηδὲ δοκέων χρηστὰ ὑπουργέειν ἀ-
έμιτα ἔρδειν παραίνεε· οὐ γάρ σε βουλόμεθα οὐδὲν ἄχαρι πρὸς Ἀ-
ηναίων παθέειν, ἐόντα πρόξεινόν τε καὶ φίλον." πρὸς μὲν Ἀλέξαν-

---

ρχῆς Schäfer; ἀρχῆθεν wollte Va. vgl. Plut. Them. 22: ἀρχῆθεν ἡ ἔχθρη πρὸς
ν βάρβαρον ἀπ' ὑμέων γέγονε. — διὰ πάντων. zu 1, 25.

§ 2. ἠγείρατε. zu 7, 145, 1. So auch Xen. u. Thuk. 1, 121, 1: ἀδι-
ούμενοι τὸν πόλεμον ἐγείρομεν. — ὑμεῖς. gr. Spr. 51, 1, 1. — ἄλλως. ἐκτός
orville. — τούτων lässt Eltz von δουλοσύνης abhängen. vgl. 7, 158, wo aber
ιδε πάντα steht. — ἁπάντων. ἀπεόντων? nicht mitgerechnet, wie 6,
3, 1. ἀπαντώντων Schäfer. — αἰτίους ὄντας αἰτίους γενέσθαι erklärt Matthiä.
her liess' ich mir Einschiebung eines τοὺς αἰτίους vor αἰτίους gefallen. — καὶ
ὸ πάλαι auch in älterer Zeit. — πιεζευμένοισι. Die ionische Form
uch 8, 146, 2. 6, 108, 1. (We.) — ἄχρηστα. Gewöhnlicher so ἀχρήιος. zu
, 191, 2. — καρπων διξῶν zweier Ernten. — διξῶν. Di. 24, 2, 4.

§ 3. οἰκετέων ἐχόμενα. zu 1, 120, 2. — ἐπιθρέψειν bei sich er-
nähren. (Fr. Passow.) vgl. 8, 144, 3. — συνεστήκῃ. zu 7, 144, 1. — λε-
νας. zu 7, 10, 1. — συγκατεργάζεται hilft erwirken, wie 2, 154, 1.

C. 143. ὀνειδίζειν, προφέρειν vorhalten, wovon jenes weniger pas-
ende vielleicht ein Glossem ist. — ὅκως καὶ wie immer. — μήτε — οὔτε.
. Spr. 59, 2, 7. — τῇ ist Adverbium. — μιν gehört zu ἀμυνόμενοι. —
τιν, φροντίδα, noch 9, 76, 2; sonst dichterisch. — ἀθέμιτα. zu 7, 33. —
έγα. zu 32, 3. — οὕτω ist auch hier zu denken.

ματα ἐμπεπρησμένα τε καὶ συγκεχωσμένα, τοῖσι ἡμέας ἀναγ
τιμωρέειν ἐς τὰ μέγιστα μᾶλλον ἤπερ ὁμολογέειν τῷ ταῦτ
μένῳ, αὖτις δὲ τὸ Ἑλληνικόν, ἐὸν ὅμαιμόν τε καὶ ὁμόγλω
θεῶν ἱδρύματά τε κοινὰ καὶ θυσίαι ἤθεά τε ὁμότροπα, τὰ
3τας γενέσθαι Ἀθηναίους οὐκ ἂν εὖ ἔχοι. ἐπίστασθέ τε οὕ
πρότερον ἐτυγχάνετε ἐπιστάμενοι, ἔστ' ἂν καὶ εἷς περιῇ Ἀ
μηδαμὰ ὁμολογήσοντας ἡμέας Ξέρξῃ. ὑμέων μέντοι ἀγ
προνοίην τὴν ἐς ἡμέας ἔχουσαν, ὅτι προείδετε ἡμέων οἰκοφ
οὕτω ὥστε ἐπιθρέψαι ἐθέλειν ἡμέων τοὺς οἰκέτας. καὶ ὑμ
χάρις ἐκπεπλήρωται, ἡμέες μέντοι λιπαρήσομεν οὕτω ὅκως ἀ
4οὐδὲν λυπέοντες ὑμέας. νῦν δέ, ὡς οὕτω ἐχόντων, στρατι
χιστα ἐκπέμπετε. ὡς γὰρ ἡμέες εἰκάζομεν, οὐκ ἑκὰς χρόνου
ὁ βάρβαρος ἐσβαλὼν ἐς τὴν ἡμετέρην, ἀλλ' ἐπεὰν τάχιστα
τὴν ἀγγελίην ὅτι οὐδὲν ποιήσομεν τῶν ἐκεῖνος ἡμέων προσε
ὦν παρεῖναι ἐκεῖνον ἐς τὴν Ἀττικήν, ὑμέας καιρός ἐστι π
ἐς τὴν Βοιωτίην." οἱ μὲν ταῦτα ὑποκριναμένων Ἀθηναίων
σοντο ἐς Σπάρτην.

C. 144 § 2. *πολλά τε καί.* Spr. 69, 28, 2. (32, 3.) — μ
12, 4. (3.) — *μηδ'* als ob *ἀναγκάζοντα* statt *διακωλύοντα* vorhergin
κεχωσμένα zerstört, wie 9, 13. Sonst nicht so. — *ἐς τὰ μ*
5, 49, 2. 8, 20. — *αὖτις*, *ἔπειτα*. zu 7, 10, 5. Als Verbum denk
τὰ διακωλύοντά ἐστι. — *ὁμότροπα.* zu 2, 49, 2.

§ 3. *ἐπίστασθε οὕτω* glaubet so. — *ἔχουσαν.* zu 5, 8
εἴδετε ἡμέων. zu 1, 120. Der Ao.: eure Vorsorge erklär
παρήσομεν. zu 5, 19. — *ἔχομεν* vermögen.

§ 4. *ὡς οὕτω ἐχόντων* erg. *τούτων* überzeugt dass e
verhält. zu 1, 126, 3. — *ἑκὰς χρόνου* in entfernter Zei

Nachwort.

Die modernste Gracität aus einer ganz neuen Ausgabe des Herodotos entnommen (aus welcher Philologen-Schule entstammt?).

„Sprich dass diese Steine Brod werden.“
»Ἀρχομένου ἔργου πρόσωπον χρὴ θέμεν τηλαυγές.«

Zu Herodot 2, 177. τῷ (νόμῳ) ἐκεῖνοι ἐς αἰεὶ χρέωνται. „Aufforderung die der Verfasser den Bürgern der ihm lieb gewordenen Stadt aus der Ferne zuruft: mögen sie es immer beobachten, denn es ist ein untadeliges Gesetz.“ — 1, 9 κατ' ἓν ἕκαστον ἐκδύνουσα θήσει. »κατά verliert in dieser distributiven Bedeutung (je) zuweilen ganz seinen Charakter als Präposition: so hier und c. 54 δωρέεται κατ' ἄνδρα δύο στατῆρσιν ἕκαστον, wo ἄνδρα von δωρέεσθαι abhängt.« — 1, 60. προδέξαντες σχῆμα οἷόν τι ἔμελλε εὐπρεπέστατον φανέεσθαι ἔχουσα. „εὐπρεπέστατον ist Adverb.“ — 1, 121, 1. τοὺς παῖδας αὐτοῦ οὐκ ἐς μακρὴν ἔργου ἔχεσθαι „hätten sich nicht auf lange des Unternehmens enthalten.“ — 1, 124. χρόνον ἐγγενέσθαι — δέκα ἔτεα τῆς ὁδοῦ. „Zu τῆς ὁδοῦ ist γενέσθαι aus ἐγγενέσθαι zu entnehmen, an dem Wege seien zehn Jahre vergangen.“ — 2, 49. ἀτρεκέως οὐ πάντα συλλαβὼν τὸν λόγον ἔφηνε. „Verb. οὐ πάντα τὸν λόγον συλλαβὼν ἀτρεκέως ἔφηνε.“ Er zeigte die Sache (λόγον) nicht genau, da er sie nicht in ihrer Gesammtheit begriffen hatte. οὐ gehört sowohl zu πάντα als zu ἀτρεκέως.“ — 2, 126. ὡς ἐμὲ εὖ μεμνῆσθαι τὰ ὁ ἑρμηνεὺς — ἔφη, — χίλια τάλαντα ἀργυρίου τετελέσθαι. „Ueber den von ὡς ἐμὲ μεμνῆσθαι abhängigen Infinitiv vgl. zu 1, 65.“ [wo von einem Infinitiv nach ὡς λέγουσι die Rede ist.] — 1, 101, 1. τὸ Μηδικὸν ἔθνος συνέστρεψε μοῦνον „kurz st. ὥστε μοῦνον (=ἓν) εἶναι.“ — 1, 98. οἰκοδομέει τείχεα μεγάλα —, ἕτερον ἑτέρῳ κύκλῳ ἐνεστῶτα. „zu ἑτέρῳ (sc. τείχεϊ) ist κύκλῳ Apposition, je eine Mauer in der andern als einem Ringe stehend.“ — 2, 22. ἐς τὰ ψυχρότερα τὰ πολλά ἐστι. [So aus eigner Conjectur.] »ἐς τά = ἐς ταῦτα τά« 1, 67. τοῦτον τὸν ἐνιαυτόν, τὸν ἐξίωσι. »τόν ungenau st. ἐν τῷ, attrahirt an τὸν ἐνιαυτόν.«

Zur modernen Lehre vom Artikel.

2, 10. τὰ περὶ Ἴλιον. „näml. τὸ πεδίον Σιμοείσιον u. τὸ πεδίον Σκαμάνδριον.“ — 2, 63. τῇ ἄλλῃ. „erg. γῇ Αἰγυπτίῃ.“ — 2, 18. τὸ ἐγὼ τῆς ἐμεωυτοῦ γνώμης ὕστερον περὶ Αἴγυπτον ἐπυθόμην. „Verb. γνώμης περὶ Αἰγύπτου.“ — 1, 173. καταλέξει ἑωυτόν = »καταλέξει ἑωυτοῦ γένος.« — 2, 2. προσπίπτοντα „sc. ἀνοίγοντι d. h. γούνασι ἀνοίγοντος. — 1, 176. τῶν νῦν Λυκίων φαμένων Ξανθίων εἶναι οἱ πολλοί. „Verb. οἱ πολλοὶ τῶν Ξ. φαμένων Λυκίων εἶναι.“ — 1, 84. ὁ πρότερον βασιλεύς. „Warum nicht πρότερος?“ — 1, 163. τὰ πάντα (ἔτεα). „volle Jahre, abgesehen von den fehlenden oder überschüssigen Monaten und Tagen.“ — 1, 124. τὸ δὲ κατὰ θεούς. „Der Artikel — dient nur zur Stütze für δέ.“ — 2, 65. τὸ δ' ἄν τις τῶν τι θηρίων τούτων ἀποκτείνῃ. [Das τὸ ist eigne Erfindung.] „τὸ δ' dagegen aber.“

Zur modernen Casuslehre.

1, 30. *τῆς πόλιος εὖ ἡκούσης.* „*ἥκειν* eig. = *ἅψασθαι, τυχεῖν* attigisse, assecutum esse, daher — 7, 157: *σὺ δὲ δυνάμιος ἥκεις μεγάλης* magnam potentiam assecutus es.“ — 2, 62. *τῆς θυσίης ἐν τῇ νυκτί* „in der auf die Opferfeier folgenden Nacht.“ — 2, 5. *Αἰγύπτου φύσις τῆς χώρης ἐστὶ τοιήδε.* Ueber die Stellung der Genitive *Αἰγύπτου φύσις τῆς χώρης* zu 1, 2, 15. [Danach also hätte man gesagt *ἡ χώρα Αἰγύπτου, Ἑλλάδος* etc.] — 1, 186. *ἐούσης δύο φαρσέων* „aus zwei Theilen bestehend. vgl. C. 93 *ἡ κρηπίς ἐστι λίθων μεγάλων.*“ [Also *ἡ πόλις ἐστὶ δύο μοιρῶν.*] 2, 138 *μῆκος σταδίου ἐστί.*“ — 1, 50. *θύειν πάντα τινὰ τούτῳ ὅ τι ἔχοι ἕκαστος.* „Der Dativ *τούτῳ* bei *θύειν*, wie lat. facere (opfern) aliqua re.“ — 2, 137. *ἡδονῇ ἰδέσθαι οὐδὲν τούτου μᾶλλον* „keines gereicht mehr zur Lust d. h. keines gewährt dem Beschauer grössere Lust; wegen des Dativ vgl. 1, 87 *ἔπρηξα τῇ σῇ εὐδαιμονίῃ.*“

Zur modernen Lehre vom Verbum.

1, 142. *δέδοκται = δοκέεται.* — 1, 4. *εἶναι = γενέσθαι.* — 1. 5. *ἐοῦσαν = γενομένην.* — 1, 9. *λεγόμενος = εἰρημένος* od. *λεχθείς.* — 2, 81. *ἐνδεδύκασι = ἐνδύνουσι.* — 2, 51. „*νομίζειν* ist sowohl einen Brauch haben als einen Brauch annehmen.“ 1, 8. *ἠράσθη* „war verliebt.“ — 1, 120. *εἰ ἐπέζωσε* „wenn er so lange lebe und nicht früher stürbe.“ — 1, 194. *τὴν καλάμην πᾶσαν ἀπ' ὧν ἐκήρυξαν* „schlagen gleich an den Meistbietenden los,“ eine dem Her. eigenthümliche Redeform die er bei Schilderung von Sitten und Gebräuchen anwendet, um die Thätigkeit als rasch und lebhaft, oder als unverzüglich, eilfertig (daher der Aorist) darzustellen.“ — 1, 53. *εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο φίλον* „ob er gewinnen könne.“

Zur Herodoteischen Dialektik.

1, 153. *ἐπ' οὓς ἐπεῖχέ τε στρατηλατέειν αὐτός.* „Die Partikel *τε* darf nicht etwa als zu dem folgenden *δέ* parallell betrachtet werden, sondern ist zu *οὓς* (= *οὕστε*) zu ziehen; ebenso ist c. 74 *τε* von *τά* durch ein Wort getrennt.“ — 2, 10. *ὥσπερ τε* „homerisch, gerade so wie auch.“ — 2, 20. *τοὺς ἐτησίας ἀνέμους εἶναι αἰτίους πληθύειν τὸν Νεῖλον.* „Vor *πληθύειν* dürfte in der attischen Sprache *τοῦ* oder *ὥστε* nicht fehlen.“ — 1, 193. *ἄριστα αὐτὴ ἑωυτῆς.* Dies wird „eine den Ioniern geläufige Redeweise“ genannt; also den Attikern nicht.

Zu einem modernen Lambertus Bos.

2, 68. *ὁ τρόχιλος εἰρηναῖόν οἵ ἐστι.* „*εἰρηναῖον* sc. *ζῷον.*“ — 1, 92. *ἀνέθηκε ἐς τὰ εἴρηται.* »*ἐς τά* = *ἐς ταῦτα* (sc. *τὰ χωρία*) *τά.*« — 1, 136. *παιδεύουσι τοὺς παῖδας ἀπὸ πενταέτεος ἀρξάμενοι.* »*πενταέτεος* näml. *παιδός.*« — 2, 133. *δεύτερα ἐλθόντα λέγοντα,* „erg. *ἔπεα.*“ — 2, 154. *τοῖς συγκατεργασαμένοισι αὐτῷ Ψαμμιτίχου δίδωσι χώρους.* „sc. *τὴν βασιληίην.*“ — 1, 59. *τῶν ἀστῶν καταλέξας ἄνδρας.* „*τῶν ἀστῶν* genit partit., erg. *τινάς.*“ Eben so 1, 67. 89. 2, 140. — 1, 32. *πρὶν ἂν τελευτήσῃ ἐπισχεῖν.* „erg. *δεῖ.*“ — 1, 194. *ἀπιεῖσι φέρεσθαι* „erg. *ὥστε.*“ — 2, 99. *τὸν ποταμὸν ὀχετεῦσαι τὸ μέσον τῶν οὐρέων ῥέειν.* „erg. *ὥστε.*“ — 2, 154. *παῖδας παρέλαβε αὐτοῖσι τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν ἐκδιδάσκεσθαι.* „erg. *ὥστε.*“ 1, 38: *πρὸς τὴν ὄψιν ταύτην τὸν γάμον ἔσπευσα.* „erg. *ἀποβλέπων.*“

Moderner Lexilogos.

Δή tandem 1, 86. — *ἤδη* fürwahr, wahrlich 2, 148. — ***καίτοι***, atqui, nun aber 2, 142. — *καὶ τὸ κάρτα* erst recht 1, 71. — *καὶ ταῦτα* das [das καὶ

bloss verstärkend] 2, 163. — καὶ οὗτος et ipse [und das auf erst Folgendes bezogen] 1, 14. — τὰ ῥέεθρα vom Meere 1, 202. — νομαί die einem jeden Wesen zuertheilten Kräfte und Güter 2, 52. — οὐκ ἔχει ἔλεγχον bietet nicht Grund, Veranlassung zur Widerlegung 2, 23. — ἀπὸ ψυχροῦ τινός aus einer ziemlich kalten Gegend 2, 26. — ἐκ λόγου πλαστοῦ zum Schein 1, 68. — ἀπειληθείς durch Drohungen in die Enge getrieben 1, 24. — κομίζειν verwalten, aufbewahren 1, 153. — κομίζειν einbalsamiren und bestatten 2, 121. — ἐθέλει sibi vult. 2, 18. — ἐξ ἅλμης ταριχευμένους gedörrte 2, 77. — ἀπειπεῖν ansagen, denuntiare 1, 152. — ἀπάγετε führet her 2, 114. — ἐγγίνεται = ἔξεστι 1, 132. — περιελαυνόμενος = περιυβριζόμενος, τῇ στάσι von seiner Partei 1, 60. — ἐπιλεγομένῳ = ἐν νόῳ ἔχοντι 1, 78. — κατασκευάζειν wieder bepacken 2, 121. — πόλεμον διαφέρειν Krieg führen 1, 18. — ἐςελθεῖν vom geschlechtlichen Umgange 2, 64. — ἀλίσας, euphemistisch statt ἐμέσας [ἔμελλε ἀλίσας θάψειν τὰ πάντα] 1, 119. — [πλήσαντα τοῦ γάλακτος τἆλλα διαπρήσσεσθαι 2, 2: ubi lacte expleti forent, alia omnia pastor ageret, nach der lateinischen Uebersetzung; aber nach dem modernen Erklärer ist] τἆλλα verhüllte Bezeichnung unreiner Dinge [und damit wir ja nicht zweifeln lass wir, wenn auch vielleicht nicht das οὐρεῖν, so doch das χαχχᾶν und das πέρδεσθαι verstehen sollen, wird 2, 35 verglichen: εὐμαρείῃ χρέονται ἐν τοῖσι οἴκοισι. und 2, 162: ὁ Ἄμασις ἐπαείρας ἀπεματάισε καὶ τοῦτο [τὴν πορδήν] μιν κέλευε Ἀπρίῃ ἀπάγειν.

Doch zittre nicht es giebt noch edle Herzen,
Die für die Schwäch' und deren Häupter glühn.
Nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro.

Und stehet nicht geschrieben: „Er wird seinen Engeln über Dir Befehl thun und sie werden Dich auf den Händen tragen, auf dass Du Deinen Fuss nicht an einen Stein stossest?“ Ja hat nicht selbst die Hertleinsche Plagiatausgabe von Xenophons Anabasis einen Hauptengel mit einem diamantnen Gewissen gefunden und hat sich ihm nicht eine heilige Schaar angeschlossen? Warum also sollte dieser Arbeit weniger gewährt werden? Wie wird Deutschland sich freuen, wenn es über kurz oder lang die Namen der wackern Kämpen, besonders der Hertleinsengel, mit den nöthigen Bemerkungen veröffentlicht sieht.

Vorstehende Sammlung von Steinchen bezweckt keine Steinigung. Denn sonst wäre sie leicht zu vermehren gewesen, da der Boden auf dem solche Früchte gedeihen, ähnliche natürlich nicht selten bietet. Im Gegentheil wünschen wir dem betroffenen Individuum alles Gute, z. B. Anstellung an einer Universität. Und warum dieses nicht? Haben wir es nicht belobt wie vor und so viel Jahren ein Individuum das ungefähr eine gleiche Kenntniss des Griechischen besass, auf Grund dessen an einer sehr angesehenen Universität eine Anstellung erhielt und griechische Schriftsteller exegesirte nach Herzenslust?

In dem Nachworte zum ersten Hefte dieses Werkes haben wir gezeigt dass die Leiter der Weidmannschen Ausgabenfabrik der moralischen Garantie sich entäussert haben, um sich auf den höhern Standpunct von Diplomaten und Feldherren zu stellen. Aus obiger Sammlung geht hervor dass sie eventualiter auch der wissenschaftlichen Garantie sich entschlagen. Unstreitig auch dies aus höhern Rücksichten. Aber aus welchen? Vielleicht soll die neue Bearbeitung des Herodot nur zur Folie dienen für die ausgezeichneten Werke durch die sie selbst dem Publicum nächstens darthun werden dass jenes schöne, mit der liebenswürdigsten Liberalität pränumerando so ausgezeichnet honorirte Vertrauen auf sie keinesweges bloss ein Segen deutscher Gemüthlichkeit sei.

Was aber wird der Herr Verleger zu diesem diplomatischen Kniffe sagen? Man sorge nicht: das ist ein industriöser Mann, der für die problematische Gräcität schon Ersatz entdecken wird. Wie wär' es z. B., wenn er von den hübschen Bildern die bei Gustav Kühn in Neu-Ruppin erscheinen jedem Exemplare einige Bogen beilegte? Deutschland was willst du mehr? „Bitte, bitte, noch eine fascelnde Einleitung und eine ehrfurchtsvolle Dedication an Hn. Director Ranke.“ Beruhige Dich, Deutschland, dein Wunsch ist erfüllt. Und siehe! alle Welt ist befriedigt.

hocnsten, Vaterland, Ehre und Tugend. Ich spreche als Ehrenrette
ritter der Deutschen.

Eine verruchte Brut hat sich unterfangen gegen mich und meh
eine der empörendsten Anklagen zu verbreiten. Wir hätten, raunt
Ohr, ein ganz gemeines Raubwerk unsre Schüler zu kaufen vera
dadurch einen Raub an dem Beraubten mit verschuldet; hätten für
ressen (denn ohne irgend ein Interesse thue Niemand so etwas) di
mocht statt eines guten Werkes ein schlechtes zu kaufen; hätten d
verletzung eines unter dem Schutze der öffentlichen Ehre stehende
verderblich auf die Sittlichkeit eingewirkt, zu deren Hebung und F
verpflichtet seien.

Die völlige Nichtigkeit dieser schändlichen Anklage darzuthun l
einer kurzen und sachgemässen Erörterung. Zunächst ist es nich
die Hertleinsche Ausgabe von Xenophons Anabasis (denn sie ist
Raubwerk genannt zu werden verdient. Freilich scheint H. Hertlein
gerschen Bearbeitung viel mehr entnommen zu haben als sonst Her
Vorgängern zu entnehmen sich erlauben. Aber dies ist eben nur S
H. Breitenbach hat evident bewiesen dass dieselben Sachen die sic
vorfinden in derselben Form die dieser gewählt hat ganz von selbs
ins Netz gelaufen sind und dass dieser gar nichts anders thun k
erlaubter Jagdfreiheit das herrenlose Wild weidmännisch einfangen. Es is
wie mit jenem Manne der einen schlafenden Handwerksburschen und
fand. Was konnte der ehrliche Finder anders thun als das w
brauchbar schien, den Handwerksburschen liegen lassen und das
brauchen konnte, das Felleisen mitnehmen? (Hört! Hört! Pfui! Pfui!)

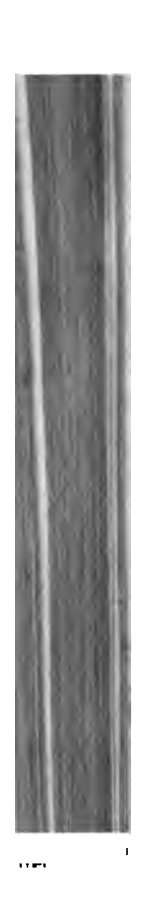
Wer hat dort Pfui gerufen? Das kam von der verruchten B
zur Linken gehören wird, mit der sich Ruhe und Ordnung nicht
und die daher überall ausgerottet werden muss. Werft die Can

der Schild der Ruhe und Ordnung und daher von Schlechtgesinnten ausgepocht, beweist aufs bündigste dass es eine höhere Moral giebt als die gewöhnliche; und wer mag zweifeln dass nach dieser höhern Moral auch literärische Interessen zu beurtheilen seien? Wenn es, wie schon der grosse Cäsar gelernt hatte, erhaben ist eine Krone (doch nur ein Stück Metall!) zu stehlen, um wie viel glänzender muss dann die Entwendung geistiger Güter erscheinen? Ein gutes Gewissen darf sich aus Dingen der Art kein Gewissen machen. Dafür spricht auch der Sprachgebrauch, der nur ordinäre Entwendungen Diebstähle nennt; Entwendungen geistigen Eigenthums nennen wir mit einem für uns bedeutungslosen Worte Plagiate, über das der beschränkte Schülerverstand nicht vernünfteln soll. Wohl darf ich hier noch an den sinnigen Mythos der Alten erinnern der den Hermes zum Schutzgotte der Kaufleute, Gelehrten und Diebe machte, andeutend, dass ein Plagiat nur ein ἕρμαιον, wie ich schon oben erwies, ein Fund, dass gelehrte Diebstähle etwas Göttliches seien. Göttlich ist mithin auch die Betriebsamkeit derer die gelehrten Diebstahl fördern, unterstützen, vertreiben. Die Palikaren des Plagiarenthums sind die wahren Ritter des Geistes. Im höhern Sinne also ist es anständig ein Plagiatwerk zu schreiben, noch anständiger es zu verlegen; ehrenhaft es unter seinen Auspicien erscheinen zu lassen, noch ehrenhafter an seiner Verbreitung mitzuwirken. Hier verdient Lob und Preis was an gewöhnlichen Gegenständen verübt mit dem Zuchthause gebüsst werden müsste.

Eine höchst lächerliche Behauptung ist es dass wer Andern ein Buch empfehle einen Frevel begehe, wenn er etwas Anderes empfehle als bezüglich das Beste: einen Frevel gegen die Anschaffenden, einen Frevel gegen die Sache. Ueberhaupt giebt es nichts Verkehrteres als die Forderung: Nur das Beste sei Euch gut genug. Oder will man die tiefe Weisheit verkennen mit der einflussreiche Männer gelegentlich schlechte Schulbücher gegen gute zu halten wissen; oder wohl auch, um einem dringenden Bedürfnisse abzuhelfen, noch schlechtere schreiben lassen? Das Wahre ist: Besonders der Jugend ist gerade das Schlechte gut genug. Damit sie nicht blasirt werde, muss man ihr das Gute vorbehalten; eventualiter für immer. Gute Bücher ihr vorbehalten ist also ein Verfahren der höhern Pädagogik, in deren Sinne wir wirken, wenn wir Euch das Hertleinsche Werk und gelegentlich noch schlechtere dringend anempfehlen.

Hiebei muss ich mich gegen den Vorwurf decken dass früher ich selbst die Krügersche Arbeit für meister- und musterhaft erklärt habe und jetzt ihr die Hertleinsche unbedingt vorziehe. In der That müsste man mich für einen erbärmlichen Wicht halten, wenn ich aus kleinlichen, ganz gemeinen Interessen meine Ansicht gewechselt hätte. Allein dem ist nicht also, was ich Euch mit einem Worte schlagend beweisen kann. Der scheinbare Wechsel der Ansicht ist bloss ein Wechsel des Standpunctes. Wenn dieser jetzt ein ungleich höherer ist als früher, so muss ja nothwendig meine Ansicht von dem genannten Buche eine geänderte sein.

Durch Alles dies ist unser Verfahren hinlänglich begründet. Doch darf ich nicht unerwähnt lassen dass eben dies Verfahren auch auf dem Felsen des Christenthums basirt ist, das uns gebeut unsern Nächsten wie uns selbst zu lieben, mithin die Werke unsres Nächsten zu vertreiben wie unsre eignen. Unsre Nächsten

3) ist er so unchristlich dass, wenn er einen Backenstreich erh
keineswegs flugs die andre Wange zum zweiten hinhält;

4) ist er dumm, sehr dumm — in tausenderlei Sachen, ganz be
in sofern er nicht einmal einsieht dass man grosse Vortheile übera
kerei und Kriecherei erringen könne; dass man nie auf Verstand un
sondern nur auf Gemeinheit und Dummheit speculiren müsse; da
durch die Folie geistvoller Freitische zu heben sind etc. etc.;

5) ist er rücksichtslos, so rücksichtslos dass er eine äusserst moc
achtung gegen angesehene Leute hegt die z. B. in Paris und sonstwo
tenen und unbeschnittenen Juden Freitische auf Freitische annehme
weiter nichts spenden als Dienste die ihnen selbst gar nichts kos
Dosis von dem was sie im Ueberfluss haben und füglich ganz entbe
Ein gutes Gewissen ist ein sanftes Ruhekissen.

Hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.

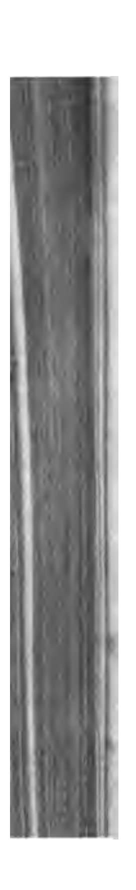
Ihr seht, theure Jünglinge, dass ein solcher Mensch, ein seh
und mithin ein sehr verruchter Mensch ist, den wir uns möglichst f
verpflichtet sind. Ein Buch von ihm einführen, wäre aber eben s
einführen. Denn le stil c'est l'homme." (Stürmischer Beifall und d
vats für den Redner. Durch einstimmige Acclamation wird beschlos
tel aufzubieten, um sämmtlichen Betheiligten ein Patent auf Plagiate
dem Redner aber auf Kosten der — ein Festessen zu geben und
eclatantesten Plagiatwerke, in Schweinsleder gebunden, zum Geschen
mit dem Motto: honni soit qui mal y pense!)

Nauen den 28. Septbr. 1856. **K. W. Kr**

ἐστὶ δύο μοιρέων.] 2, 138 μῆκος σταδίου ἐστί." — 1, 50. θύειν πάντα ὅ τι ἔχει ἕκαστος. „Der Dativ τούτῳ bei θύειν, wie lat. facere (opfern) — 2, 137. ἡδονῇ ἰδέσθαι οὐδὲν τούτου μᾶλλον „keines gereicht mel d. h. keines gewährt dem Beschauer grössere Lust; wegen des Dativ ἐπρῆξα τῇ σῇ εὐδαιμονίῃ."

Zur modernen Lehre vom Verbum.

1, 142. δέδοκται = δοκέεται. — 1, 4. εἶναι = γενέσθαι. — 1. 5 γενομένην. — 1, 9. λεγόμενος = εἰρημένος od. λεχθείς. — 2, 81. ἐν ἐνδύνουσι. — 2, 51. „νομίζειν ist sowohl einen Brauch haben als ei annehmen." 1, 8. ἠράσθη „war verliebt." — 1, 120. εἰ ἐπέζωσε „wenn lebe und nicht früher stürbe." — 1, 194. τὴν καλάμην πᾶσαν ἀπ' ὁ „schlagen gleich an den Meistbietenden los," eine dem Her. eigenthü deform die er bei Schilderung von Sitten und Gebräuchen anwendet Thätigkeit als rasch und lebhaft, oder als unverzüglich, eilfertig (daher darzustellen." — 1, 53. εἴ τινα στρατὸν ἀνδρῶν προσθέοιτο φίλον „ob nen könne."

Zur Herodoteischen Dialektik.

1, 153. ἐπ' οὓς ἐπεῖχέ τε στρατηλατέειν αὐτός. „Die Partikel τε dar als zu dem folgenden δέ parallel betrachtet werden, sondern ist zu οὓ zu ziehen; ebenso ist c. 74 τε von τά durch ein Wort getrennt." — 1 τε „homerisch, gerade so wie auch." — 2, 20. τοὺς ἐτησίας ἀνέμους πληθύειν τὸν Νεῖλον. „Vor πληθύειν dürfte in der attischen Sprach ὥστε nicht fehlen." — 1, 193. ἄριστα αὐτὴ ἑωυτῆς. Dies wird „eine geläufige Redeweise" genannt; also den Attikern nicht.

Zu einem modernen Lambertus Bos.

2, 68. ὁ τρόχιλος εἰρηναῖόν οἵ ἐστι. „εἰρηναῖον sc. ζῶον." — 1, 92 τὰ εἴρηται. »ἐς τά = ἐς ταῦτα (sc. τὰ χωρία) τά.« — 1, 136. παιδεύουσι δας ἀπὸ πενταέτεος ἀρξάμενοι. »πενταέτεος nämI. παιδός.« — 2, 133. δε

bloss verstärkend] 2, 163. — *καὶ οὗτος* et ipse [und das auf erst Folgendes bezogen] 1, 14. — *τὰ ῥέεθρα* vom Meere 1, 202. — *νομαί* die einem jeden Wesen zuertheilten Kräfte und Güter 2, 52. — *οὐκ ἔχει ἔλεγχον* bietet nicht Grund, Veranlassung zur Widerlegung 2, 23. — *ἀπὸ ψυχροῦ τινός* aus einer ziemlich kalten Gegend 2, 26. — *ἐκ λόγου πλαστοῦ* zum Schein 1, 68. — *ἀπειληθείς* durch Drohungen in die Enge getrieben 1, 24. — *κομίζειν* verwalten, aufbewahren 1, 153. — *κομίζειν* einbalsamiren und bestatten 2, 121. — *ἐθέλει* sibi vult. 2, 13. — *ἐξ ἅλμης τεταριχευμένους* gedörrte 2, 77. — *ἀπειπεῖν* ansagen, denuntiare 1, 152. — *ἀπάγετε* führet her 2, 114. — *ἐγγίνεται = ἔξεστι* 1, 132. — *περιελαυνόμενος = περιυβριζόμενος, τῇ στάσι* von seiner Partei 1, 60. — *ἐπιλεγομένῳ = ἐν νόῳ ἔχοντι* 1, 78. — *κατασκευάζειν* wieder bepacken 2, 121. — *πόλεμον διαφέρειν* Krieg führen 1, 18. — *ἐςελθεῖν* vom geschlechtlichen Umgange 2, 64. — *ἁλίσας*, euphemistisch statt *ἐμέσας* [*ἔμελλε ἁλίσας θάψειν τὰ πάντα*] 1, 119. — [*πλήσαντα τοῦ γάλακτος τἄλλα διαπρήσσεσθαι* 2, 2: ubi lacte expleti forent, alia omnia pastor ageret, nach der lateinischen Uebersetzung; aber nach dem modernen Erklärer ist] *τἄλλα* verhüllte Bezeichnung unreiner Dinge [und damit wir ja nicht zweifeln dass wir, wenn auch vielleicht nicht das *οὐρεῖν*, so doch das *χαχχᾶν* und das *πέρδεσθαι* verstehen sollen, wird 2, 35 verglichen: *εὐμαρείῃ χρέονται ἐν τοῖσι οἴκοισι.* und 2, 162: *ὁ Ἄμασις ἐπαείρας ἀπεματάισε καὶ τοῦτο* [*τὴν πορδήν*] *μιν ἐκέλευε Ἀπρίῃ ἀπάγειν.*

Doch zittre nicht es giebt noch edle Herzen,
Die für die Schwäch' und deren Häupter glühn.
Nil desperandum Teucro duce et auspice Teucro.

Und stehet nicht geschrieben: „Er wird seinen Engeln über Dir Befehl thun und sie werden Dich auf den Händen tragen, auf dass Du Deinen Fuss nicht an einen Stein stossest?“ Ja hat nicht selbst die Hertleinsche Plagiatausgabe von Xenophons Anabasis einen Hauptengel mit einem diamantnen Gewissen gefunden und hat sich ihm nicht eine heilige Schaar angeschlossen? Warum also sollte dieser Arbeit weniger gewährt werden? Wie wird Deutschland sich freuen, wenn es über kurz oder lang die Namen der wackern Kämpen, besonders der Hertleinsengel, mit den nöthigen Bemerkungen veröffentlicht sieht.

Vorstehende Sammlung von Steinchen bezweckt keine Steinigung. Denn sonst wäre sie leicht zu vermehren gewesen, da der Boden auf dem solche Früchte gedeihen, ähnliche natürlich nicht selten bietet. Im Gegentheil wünschen wir dem betroffenen Individuum alles Gute, z. B. Anstellung an einer Universität. Und warum dieses nicht? Haben wir es nicht belobt wie vor und so viel Jahren ein Individuum das ungefähr eine gleiche Kenntniss des Griechischen besass, auf Grund dessen an einer sehr angesehenen Universität eine Anstellung erhielt und griechische Schriftsteller exegesirte nach Herzenslust?

In dem Nachworte zum ersten Hefte dieses Werkes haben wir gezeigt dass die Leiter der Weidmannschen Ausgabenfabrik der moralischen Garantie sich entäussert haben, um sich auf den höhern Standpunct von Diplomaten und Feldherren zu stellen. Aus obiger Sammlung geht hervor dass sie eventualiter auch der wissenschaftlichen Garantie sich entschlagen. Unstreitig auch dies aus höhern Rücksichten. Aber aus welchen? Vielleicht soll die neue Bearbeitung des Herodot nur zur Folie dienen für die ausgezeichneten Werke durch die sie selbst dem Publicum nächstens darthun werden dass jenes schöne, mit der liebenswürdigsten Liberalität pränumerando so ausgezeichnet honorirte Vertrauen auf sie keineswegs bloss ein Segen deutscher Gemüthlichkeit sei.

Was aber wird der Herr Verleger zu diesem diplomatischen Kniffe sagen? Man sorge nicht: das ist ein industriöser Mann, der für die problematische Gräcität schon Ersatz entdecken wird. Wie wär' es z. B., wenn er von den hübschen Bildern die bei Gustav Kühn in Neu-Ruppin erscheinen jedem Exemplare einige Bogen beilegte? Deutschland was willst du mehr? „Bitte, bitte, noch eine faselnde Einleitung und eine ehrfurchtsvolle Dedication an Hn. Director Ranke.“ Beruhige Dich, Deutschland, dein Wunsch ist erfüllt. Und siehe! alle Welt ist befriedigt.

Zur Rettung der deutschen Ehre.

Aus der Apologie eines Plagiatengels.

„Theuerste Jünglinge! Wenn irgend jemals, so muss ich heute Eure Aufmerksamkeit in Anspruch nehmen und Euren Eifer für das Gute anzuregen versuchen. Denn die Gegenstände die ich zu erörtern habe sind keine geringern als die höchsten, Vaterland, Ehre und Tugend. Ich spreche als Ehrenretter und Ehrenritter der Deutschen.

Eine verruchte Brut hat sich unterfangen gegen mich und mehrere Würdige eine der empörendsten Anklagen zu verbreiten. Wir hätten, raunt man sich ins Ohr, ein ganz gemeines Raubwerk unsre Schüler zu kaufen veranlasst; hätten dadurch einen Raub an dem Beraubten mit verschuldet; hätten für unsre Interessen (denn ohne irgend ein Interesse thue Niemand so etwas) die Schüler vermocht statt eines guten Werkes ein schlechtes zu kaufen; hätten durch die M-verletzung eines unter dem Schutze der öffentlichen Ehre stehenden Eigenthums verderblich auf die Sittlichkeit eingewirkt, zu deren Hebung und Förderung wir verpflichtet seien.

Die völlige Nichtigkeit dieser schändlichen Anklage darzuthun bedarf es nur einer kurzen und sachgemässen Erörterung. Zunächst ist es nicht wahr dass die Hertleinsche Ausgabe von Xenophons Anabasis (denn sie ist gemeint) ein Raubwerk genannt zu werden verdient. Freilich scheint H. Hertlein aus der Krügerschen Bearbeitung viel mehr entnommen zu haben als sonst Herausgeber von Vorgängern zu entnehmen sich erlauben. Aber dies ist eben nur Schein. Denn H. Breitenbach hat evident bewiesen dass dieselben Sachen die sich bei Krüger vorfinden in derselben Form die dieser gewählt hat ganz von selbst Hn. Hertlein ins Netz gelaufen sind und dass dieser gar nichts anders thun konnte als mit erlaubter Jagdfreiheit das herrenlose Wild weidmännisch einfangen. Es ist derselbe Fall wie mit jenem Manne der einen schlafenden Handwerksburschen und ein Felleisen fand. Was konnte der ehrliche Finder anders thun als das was ihm nicht brauchbar schien, den Handwerksburschen liegen lassen und das was er gebrauchen konnte, das Felleisen mitnehmen? (Hört! Hört! Pfui! Pfui!)

Wer hat dort Pfui gerufen? Das kam von der verruchten Brut die einst zur Linken gehören wird, mit der sich Ruhe und Ordnung nicht erhalten lässt und die daher überall ausgerottet werden muss. Werft die Canaillen hinaus, Ihr Gutgesinnten, und notirt sie zur Disciplinaruntersuchung. (Die angehende Linke wird hinausgeschmissen und notirt.)

Wie wohlig ist es mir jetzt, edle Jünglinge, dass ich mich nur von Gutgesinnten umgeben sehe, die mit kindlicher Pietät den Worten eines verehrten Lehrers lauschen. So höret denn weiter.

Nach dem eben so scharfsinnigen als ehrenwerthen Hn. Breitenbach habe ich Euch bewiesen dass bei dem Hertleinschen Werke nicht von einem Raube, sondern nur von einer Jagd oder einem Funde die Rede sein kann. Wenn aber auch wirklich so etwas von Entwendung statt fände, so würde hier noch keinesweges ein gewöhnlicher Diebstahl vorliegen. Der treffliche Nisard in Paris

der Schild der Ruhe und Ordnung und daher von Schlechtgesinnten ausgepocht, beweist aufs bündigste dass es eine höhere Moral giebt als die gewöhnliche; und wer mag zweifeln dass nach dieser höhern Moral auch literärische Interessen zu beurtheilen seien? Wenn es, wie schon der grosse Cäsar gelernt hatte, erhaben ist eine Krone (doch nur ein Stück Metall!) zu stehlen, um wie viel glänzender muss dann die Entwendung geistiger Güter erscheinen? Ein gutes Gewissen darf sich aus Dingen der Art kein Gewissen machen. Dafür spricht auch der Sprachgebrauch, der nur ordinäre Entwendungen Diebstähle nennt; Entwendungen geistigen Eigenthums nennen wir mit einem für uns bedeutungslosen Worte Plagiate, über das der beschränkte Schülerverstand nicht vernünfteln soll. Wohl darf ich hier noch an den sinnigen Mythos der Alten erinnern der den Hermes zum Schutzgotte der Kaufleute, Gelehrten und Diebe machte, andeutend, dass ein Plagiat nur ein ἕρμαιον, wie ich schon oben erwies, ein Fund, dass gelehrte Diebstähle etwas Göttliches seien. Göttlich ist mithin auch die Betriebsamkeit derer die gelehrten Diebstahl fördern, unterstützen, vertreiben. Die Palikaren des Plagiarenthums sind die wahren Ritter des Geistes. Im höhern Sinne also ist es anständig ein Plagiatwerk zu schreiben, noch anständiger es zu verlegen; ehrenhaft es unter seinen Auspicien erscheinen zu lassen, noch ehrenhafter an seiner Verbreitung mitzuwirken. Hier verdient Lob und Preis was an gewöhnlichen Gegenständen verübt mit dem Zuchthause gebüsst werden müsste.

Eine höchst lächerliche Behauptung ist es dass wer Andern ein Buch empfehle einen Frevel begehe, wenn er etwas Anderes empfehle als bezüglich das Beste: einen Frevel gegen die Anschaffenden, einen Frevel gegen die Sache. Ueberhaupt giebt es nichts Verkehrteres als die Forderung: Nur das Beste sei Euch gut genug. Oder will man die tiefe Weisheit verkennen mit der einflussreiche Männer gelegentlich schlechte Schulbücher gegen gute zu halten wissen; oder wohl auch, um einem dringenden Bedürfnisse abzuhelfen, noch schlechtere schreiben lassen? Das Wahre ist: Besonders der Jugend ist gerade das Schlechte gut genug. Damit sie nicht blasirt werde, muss man ihr das Gute vorbehalten; eventualiter für immer. Gute Bücher ihr vorbehalten ist also ein Verfahren der höhern Pädagogik, in deren Sinne wir wirken, wenn wir Euch das Hertleinsche Werk und gelegentlich noch schlechtere dringend anempfehlen.

Hiebei muss ich mich gegen den Vorwurf decken dass früher ich selbst die Krügersche Arbeit für meister- und musterhaft erklärt habe und jetzt ihr die Hertleinsche unbedingt vorziehe. In der That müsste man mich für einen erbärmlichen Wicht halten, wenn ich aus kleinlichen, ganz gemeinen Interessen meine Ansicht gewechselt hätte. Allein dem ist nicht also, was ich Euch mit einem Worte schlagend beweisen kann. Der scheinbare Wechsel der Ansicht ist bloss ein Wechsel des Standpunctes. Wenn dieser jetzt ein ungleich höherer ist als früher, so muss ja nothwendig meine Ansicht von dem genannten Buche eine geänderte sein.

Durch Alles dies ist unser Verfahren hinlänglich begründet. Doch darf ich nicht unerwähnt lassen dass eben dies Verfahren auch auf dem Felsen des Christenthums basirt ist, das uns gebeut unsern Nächsten wie uns selbst zu lieben, mithin die Werke unsres Nächsten zu vertreiben wie unsre eignen. Unsre Nächsten

aber sind offenbar die Genossen mit denen wir zu einem literarischen Bunde durch heilige Bande geeinigt sind. Diese heilige Bande müssen wir auf jede Weise zu fördern bedacht sein.

Endlich darf ich es nicht verschweigen dass wir noch einen sehr ehrenwerthen Beweggrund darin haben dass wir den Krüger — versteht sich ohne jedes Gefühl von Feindschaft, die ja unchristlich wäre — nicht leiden können. Denn

1) ist er grob, zuweilen fast eben so grob als der berüchtigte Lessing;

2) verabscheut er das Clikenwesen fast eben so sehr als eben dieser Lessing;

3) ist er so unchristlich dass, wenn er einen Backenstreich erhalten hat, er keinesweges flugs die andre Wange zum zweiten hinhält;

4) ist er dumm, sehr dumm — in tausenderlei Sachen, ganz besonders aber in sofern er nicht einmal einsieht dass man grosse Vortheile überall durch Clikerei und Kriecherei erringen könne; dass man nie auf Verstand und Redlichkeit sondern nur auf Gemeinheit und Dummheit speculiren müsse; dass Verdienst durch die Folie geistvoller Freitische zu heben sind etc. etc.;

5) ist er rücksichtslos, so rücksichtslos dass er eine äusserst modificirte Hochachtung gegen angesehene Leute hegt die z. B. in Paris und sonstwo bei beschnittenen und unbeschnittenen Juden Freitische auf Freitische annehmen und dafür weiter nichts spenden als Dienste die ihnen selbst gar nichts kosten und eine Dosis von dem was sie im Ueberfluss haben und füglich ganz entbehren können. Ein gutes Gewissen ist ein sanftes Ruhekissen.

Hic niger est, hunc tu, Romane, caveto.

Ihr seht, theure Jünglinge, dass ein solcher Mensch, ein sehr gefährlicher und mithin ein sehr verruchter Mensch ist, den wir uns möglichst fern zu halten verpflichtet sind. Ein Buch von ihm einführen, wäre aber eben so gut als ihn einführen. Denn le stil c'est l'homme." (Stürmischer Beifall und donnernde Vivats für den Redner. Durch einstimmige Acclamation wird beschlossen alle Mittel aufzubieten, um sämmtlichen Betheiligten ein Patent auf Plagiate auszuwirken; dem Redner aber auf Kosten der — ein Festessen zu geben und ihm 100 der eclatantesten Plagiatwerke, in Schweinsleder gebunden, zum Geschenk zu machen mit dem Motto: honni soit qui mal y pense!)

Nauen den 28. Septbr. 1856. **K. W. Krüger.**

